notū a sclo ē dno op suū. Ppt qđ
ego iudico ñ inq̄etari eos q̄ ex gē
tib; ꝯūtunť ad dm̄. Sȝ scbere ad
eos ut abstineant se a ꝯtaminacō
nib; simlacroꝝ ⁊ fornicacōe ⁊ suf
focatis ⁊ sangne. Moyses eñ a tē
porib; antiquis hȝ in singul' ciui
tatib; qui eum ꝑdicent in sy̅na
gogis: ū ꝑ omē sabbm legit᷑. Tūc
placuit aplis ⁊ seniorib; cū oī ecc̄a
eligē uiros ex eis ⁊ mittē antiochi
am cū paulo ⁊ barnaba iudā q̄
cognominat᷑ barsabas ⁊ sylā ui
ros ṗmos in frib; scribentes ꝑ ma
ñ eoꝝ. Apli ⁊ seniores fr̄es hiis q̄ st̄
antiochie ⁊ syrie ⁊ cilicie frib; ex
gentib; salutē. Qm̄ audiuim̄ q̄
q̄dam exeuntes ex nob turbauūt
uos ūbis euttentes aīas urās q̄b;
ñ mandauim̄. placuit nob collec
tis i unū eligē uiros ⁊ mittē ad uos

English, early 14th century
31

suscepti sūt ab ecc̄a ꝛ a
senioribꝫ: annūciantes
ſꝫ d's cū ill'. Surrexerūt
heresi phariseorꝫ qui c
centes. q2 oportet circū
p̄cipere q2 seruare legē moy
rūt q2 apli ꝛ seniores ui
Cū magna q̄stio fi
petr' dix' ad eos. Viri fr
qm̄ ab antiq's dieb2
d's p̄ os meū audire g
euāgl'ij ꝛ credere. Et q̄ no
testimoniū p̄hibuit
sc̄m sicut ꝛ nobis ꝛ nich
int' nos ꝛ illos fide p
da eorꝫ. Nūc ergo q̄d temp
ponere iugum sup' ceruicē
neqꝫ p̄res n̄ri neqꝫ nos
tum'. Sꝫ p̄ grām dei

dn̄i ihu xp̄i

uari q̄madmod' ꝛ ill
omīs multitudo ꝛ au

rtuū eē. Circūdantib;
ipul': surgens intrauit
postera die pfect' ē cum
n derben. Cūq; euangli
tati illi ⁊ docuissent
ūsi sūt lystrā ⁊ ycomū ⁊
n. ↄfirmantes aīas dis
ortantesq; ut pmanēt
p multas tribl'acōes opor
e in regnū dei. Et cū
t illuc p singl'as ecclias
assent cū ieiunacōib; cō
dn̄o in q credider̄t. Trā
sidiā uener̄t pamphili
s in pgen u̅bum dn̄i: de
attaliā ⁊ inde nauigaue
ā unde t̄diti gr̄e dei erāt
uer̄t. Cū a' uenissent ⁊
t ecctiam: retulit q̄n
cū ill' q̄ apuit; gētib;
Morati sūt a' tēp' n̄ mo

N.V.

31

English, 14th cent.

5

FOURTEENTH-CENTURY MANUSCRIPT BIBLE, BY AN ENGLISH SCRIBE.

621 **BIBLIA SACRA LATINA,** versio Vulgata, cum Prologis J. Hieronymi, et Interpretationibus Hebr. Nom. 4to (9½ by 7 in.), **Manuscript on Vellum [English Fourteenth Century],** 328 leaves, written in very small neat Gothic characters on thin vellum, in double columns, 62-65 lines to a page, text rubricated, chapters and titles in blue and red, large ornamental initial painted in blue and red, with pen-decorated marginal elongations, including fine strap ornament at the beginning of Genesis, original oak boards covered with cream colour doeskin, gold-tooled line panel with fleurons at corners, and large azured tooled stamp in centre, and the sacred monogram above, two leather and brass clasps, **Fine manuscript. £72 0 0**

XIV Century

14th Century

Biblia Sacra

£72

805

75/12

31

English,
14th cen

-3.

Eng[illegible]

Ktt[illegible]

Eng
14th

Milton,
Peterborough.

N. IV

Incipit epistola sancti Ieronimi presbiteri.

Frater Ambrosius tua michi munuscula perferens detulit simul et suauissimas litteras, que a principio amicitiarum fidem probate iam fidei et ueteris amicitie preferebant. Uera enim illa necessitudo est et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio, sed Dei timor et diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in ueteribus historiis quosdam lustrasse prouincias, nouos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris nouerant coram quoque uiderent. Sic Pitagoras Memphiticos uates, sic Plato Egiptum et Architam Tarentinum eamque oram Italie que quondam Magna Grecia dicebatur laboriosissime peragrauit, ut qui Athenis magister erat et potens cuiusque doctrinam Achademie gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena uerecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis et uenundatus etiam tyranno crudelissimo paruit, captiuus uinctus et seruus; tamen quia philosophus, maior ementi se fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentie fonte manantem de ultimis Hispanie Galliarumque finibus quosdam uenisse nobiles legimus, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Apollonius, siue ille magus ut uulgus loquitur, siue philosophus ut Pitagorici tradunt, intrauit Persas, pertransiuit Caucasum, Albanos, Scithas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetrauit, et ad extremum latissimo Phison amne transmisso peruenit ad Bragmanas, ut Hiarcham in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum et siderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babilonios, Caldeos, Medos, Assirios, Parthos, Siros, Phenices, Arabes, Palestinos reuersus Alexandriam, perrexit Ethiopiam, ut gymnosophistas et famosissimam solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubique quod disceret, et semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo uoluminibus Philostratus.

Quid loquar de seculi hominibus, cum apostolus Paulus, uas electionis et magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicens: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? post Damascum Arabiamque lustratam ascendit Ierosolimam ut uideret Petrum, et mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quattuordecim assumpto Barnaba et Tito exposuit cum apostolis euangelium, ne forte in uacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie uiue uocis actus, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et Eschines cum Rodi exularet, et legeretur illa Demostenis oratio quam aduersus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audissetis beluam sua uerba resonantem?

Hec non dico quod sit aliquid in me tale quod uel possis a me audire uel uelis discere, sed quod ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Non quid inuenias sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis, etiam si artificis et plaste cessent manus, tamen uirtute totum est quicquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi et prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea diceret confidenter: Arma enim militie nostre non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, et captiuantes omnem intellectum ad obediendum Christo, et parati ulcisci omnem inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum, et hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam que data sit ei per impositionem manuum presbiterii. Tito precipit ut inter ceteras uirtutes episcopi, quem breui sermone depinxit, scientiam quoque eligat scripturarum: Obtinentem, inquit, eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes reuincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, et quantum edificat ex uite merito ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistit. Malachias propheta, immo per Malachiam Dominus, interrogat sacerdotes legem. In tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. In Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo octauodecimo: Cantabiles mihi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti uiri, cum eum arbori uite que est in paradiso compararet, inter ceteras uirtutes etiam hoc intulit: In lege Domini uoluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime uisionis iustos ait fulgere quasi stellas, et intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Uides quantum inter se distent iusta rusticitas et docta iustitia? Alii stellis, alii celo comparantur. Quamquam iuxta Ebraicam ueritatem utrumque de eruditis possit intelligi; ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur Paulus apostolus dicitur uas electionis? Nempe quia legis et scripturarum erat armarium. Pharisei stupent ad doctrinam Domini et mirantur in Petro et Iohanne quomodo legem sciant cum litteras non didicissent. Quicquid enim aliis exercitatio et cotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc spiritus sanctus suggerebat, et erant iuxta quod scriptum est theodidacti. Duodecim annos Saluator impleuerat, et in templo seniores de questionibus legis interrogans magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum Iohannem dicimus, quorum uterque dicere poterat: Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Iohannes rusticus, piscator, indoctus? Et unde illa uox, obsecro: In principio erat uerbum, et uerbum erat apud Deum, et Deus erat uerbum? Logos enim Grece multa significat: nam et uerbum est et ratio et supputatio et causa uniuscuiusque rei, per quam sunt singula que subsistunt. Que uniuersa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demostenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Uera sapientia perdet falsam sapientiam, et quamquam stultitia predicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam Dei loquitur

Cor. 10 — Mal. 2 — Dan. 12 — Act. 9 — Ioh. 3 — Ioh. 1 — 1 Cor. 1 — Gal. 1

in perfectos. Sapientiam autem non seculi huius neque principum seculi istius qui destruuntur. Sed loquimur dei sapientiam in misterio absconditam quam predestinavit deus ante secula. Dei sapientia Christus est. Christus enim dei virtus et dei sapientia. Hec sapientia in misterio abscondita est, de qua et noni psalmi titulus prenotatur pro occultis filii. In quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et qui in misterio absconditus erat, predestinatus est ante secula, predestinatus autem et prefiguratus in lege et prophetis. Unde et prophete appellabantur videntes, quia videbant eum quem ceteri non videbant. Abraham vidit diem eius et letatus est. Aperiebantur celi ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela inquit oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est et revelatione opus est ut intelligatur, ac revelata facie gloriam dei contemplemur. Liber in apocalipsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, et tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. In actibus apostolorum sanctus eunuchus, immo vir, sic enim eum scriptura cognominat, legens Ysaiam prophetam interrogatur a philippo: Putasne intelligis que legis? Respondit: Et quomodo possum nisi me aliquis docuerit? Ego ut de me interim loquar, nec sanctior sum hoc eunucho nec studiosior, qui de ethiopia, id est de extremis mundi partibus venit ad templum. Reliquit aulam regiam, et tantus amor legis divineque scientie fuit in eo, ut etiam in vehiculo suo sacras litteras legeret. Et tamen cum librum teneret et verba domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit philippus, et ostendit ei Iesum qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus. Eadem hora credidit eunuchus, baptizatur, fidelis et sanctus est, ac magister de discipulo efficitur. Plus in deserto fonte ecclesie quam in aurato synagoge templo repperit. Hec a me perstricta sunt breviter. Neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur, ut intelligeres te in scripturis sanctis sine previo et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomicis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus saluberrima est, et in tres partes scinditur, doctrinam, rationem, et usum. Ad minores artes veniam, et que non tam lingua quam manu administrantur. Agricole, cementarii, fabri, metallorum lignorumque cesores, lanarii quoque et fullones, et ceteri qui variam supellectilem et vilia opuscula fabricant, absque doctore non possunt. Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quam sibi omnes passim vendicant. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, proh pudor, a feminis

quod viros doceant. Et ne parum hoc sit, quadam facilitate, immo audacia edisserunt aliis que ipsi non intelligunt. Taceo de meis similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post seculares litteras venerint, et sermone composito aurem populi mulserint, quicquid dixerint hoc legem dei putant, nec scire dignantur quid prophete, quid apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia. Quasi grande sit et non vitiosissimum docendi genus depravare sententias, et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus omerocentonas et virgiliocentonas, ac non sic etiam maronem sine Christo possimus dicere christianum: Iam redit et virgo, redeunt saturnia regna, iam nova progenies celo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate, mee vires, mea magna potentia solus. Et post verba salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hec et circulatorum ludo similia, docere quod ignores, immo ut cum stomacho loquar, nec hoc scire quidem quod nescias. Videlicet manifestissima est genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terre, de confusione linguarum, et de descensione usque ad egyptum scribitur hebreorum. Patet exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum divinis misticisque preceptis. In promptu est leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singule pene sillabe et vestes aaron et totus ordo leviticus spirant celestia sacramenta. Numeri vero nonne totius arismetice et prophetie balaam et quadraginta duarum per heremum mansionum mistica continent? Deuteronomium quoque secunda lex et evangelice legis prefiguratio, nonne sic ea habet que priora sunt ut tamen nova sint omnia? Hucusque pentateuchus, quibus quinque verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriatur. Job exemplar patientie que non misteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur, omnesque leges dialectice propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic prophetat ut nullus de ea vel manifestius vel cautius scripserit. Scio inquit quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo deum salvatorem meum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Veniam ad Iesum Nave, qui typum domini non solum in gestis verum etiam in nomine portat. Transit iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesie celestisque ierusalem spiritualia regna describit. In iudicum libro quot principes populi tot figure sunt. Ruth moabitidis Ysaie explet vaticinium dicentis: Emitte agnum domine dominatorem terre de petra deserti ad montem filie syon. Samuel in hely mortuo et in occisione Saulis veterem legem abolitam demonstrat. Porro in sadoch atque david novi sacerdotii novique imperii sacramenta testatur. Malachim, id est regum liber, a salomone usque ad iechoniam, et a ieroboam filio nabath usque ad osee, qui ductus est in assirios, regnum iuda et regnum israel describit. Si historiam respiciat, verba simplicia

Marginalia: i. misterio · ps. 33 · Reg. 4 · Apoc. 4 · l. cognominat · vi · i. dei · vel perstricta. 6. · doctore. l. ductore. · vel astronomis · l. que sunt mechanice · est quod cupiunt · vel mea · vel sacros · l. Christe inquam · N. · vel gentis usque ad egyptum · de veteribus. hucusque pentateuchus · Cor. 14. · vel omnesque leges · Job. 19. · ego Ihesus salvator · psalm. 16. · vel vaticinium · vel describit

[illegible] ut corrupta. [illegible] querere

cta sunt. Si in litteram aspexeris, sensum latentem
ecclesie parietes et hereticorum contra ecclesiam bella. In
artantur. Duodecim prophetarum in unius volumi
nis angustias coartati multo aliud quam sonant in
littera prefigurant. Osee crebro nominat Ephraim, Sa
mariam, Ioseph, Iezrael, et uxorem fornicariam et
fornicationis filios, et adulteram cubiculo suo clausam
mariti multo tempore viduam sedere et sub veste lu
gubri eum ad se redeuntem prestolari. Iohel filius
Phatuel describit terram duodecim tribuum eruca, bru
cho, locusta, rubigine consumptam, et post eversio
nem prioris populi effusum Spiritum Sanctum super servos
Dei et ancillas, id est super CXX credentium nomina
in cenaculo Syon, qui centum viginti ab uno usque
ad quindecim paulatim et per incrementa surgentes
quindecim graduum numerum efficiunt qui in
psalterio mistice continentur. Amos pastor et rusticus
et ruborum mora distinguens paucis verbis expli
cari non potest. Quis enim digne exprimat tria et qua
tuor scelera Damasci, Gaze, Tyri et Ydumee, fi
liorum Amon et Moab, et in septimo octavoque gra
du Iude et Israel. Hic loquitur ad vaccas pingues que
sunt in monte Samarie, et ruituram domum ma
iorem minoremque testatur. Hic cernit fictorem
locuste, et stantem Dominum super murum litum
et adamantinum, et uncinum pomorum attra
hentem supplicia peccatoribus, et famem in terram non
famem panis neque sitim aque, sed audiendi ver
bum Dei. Abdias qui interpretatur servus Domini per
sonat contra Edom sanguineum terrenumque hominem.
fratris quoque Iacob semper emulum hasta percutit spirituali.
Ionas columba pulcherrima naufragio suo passio
nem Domini prefigurans mundum ad penitentiam
revocat, et sub nomine Ninive salutem gentibus
nuntiat. Micheas de Morasthi coheres Christi vastatio
nem denuntiat filie latronis, et obsidionem po
nit contra eum, quia maxillam percusserit iudicis
Israel. Naum consolator orbis increpat civitatem
sanguinum, et post eversionem illius loquitur.
Ecce super montes pedes evangelizantis et annunti
antis pacem. Abacuc luctator fortis et rigidus
stat super custodiam suam et figit gradum super
munitionem suam, ut Christum in cruce contempletur
et dicat: Operuit celos gloria eius, et laudis eius plena
est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus
eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias
speculator et archanorum Domini cognitor audit
clamorem a porta piscium et eiulatum a secunda, et con
tritionem a collibus. Indicat quoque ululatum habitatoribus
pile, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt
universi qui involuti erant argento. Aggeus festi
vus et letus qui seminavit in lacrimis ut in gaudio
metat, destructum templum edificat. Dominumque
patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicumque
et ego commovebo celum et terram, et mare et aridam,
et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunc
tis gentibus. Zacharias memor Domini sui multi
plex in prophetia, Ihesum vestibus sordidis indutum
et lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum
cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas
a sinistris lampadis cernit et a dextris, ut post equos
russos, nigros et varios et albos, et dissipatis qua
drigis ex Effraym, et equis de Ierusalem, pauperem re
gem vaticinetur et predicet sedentem super pullum
filium asine subiugalis. Malachias aperte et in
fine omnium prophetarum de abiectione Israel et vo

catione gentium. Non est mihi, inquit, voluntas in vobis,
dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de
manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum ma
gnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco
sacrificatur et offertur nomini meo oblatio mun
da. Ysaiam, Ieremiam, Ezechiel et Daniel quis
potest vel intelligere vel exponere? Quorum pri
mus prophetiam non videtur michi texere sed evan
gelium. Secundus virgam nuceam et ollam suc
censam a facie aquilonis, et pardum spoliatum
suis coloribus, et quadruplex diversis metris nectit
alphabetum. Tercius principia et finem tantis
habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebreos iste
partes cum exordio Geneseos ante annos XXX
non legantur. Quartus vero qui extremus inter
quatuor prophetas temporum conscius et totius mun
di philosophus lapidem precisum de monte sine
manibus, et regna omnia subvertentem claro sermo
ne pronuntiat. David Symonides noster, Pindarus
et Alceus, Flaccus quoque, Catullus et Serenus, Christum ly
ra personat, et in decacordo psalterio ab inferis exci
tat resurgentem. Salomon pacificus et amabilis
Domini mores corrigit, naturam docet, ecclesiam
iungit et Christum, sanctarumque nuptiarum dulce ca
nit epithalamium. Hester in ecclesie typo populum
liberat de periculo, et interfecto Aman qui interpretatur
iniquitas partem convivii et diem celebrem
mittit in posteros. Paralypomenon liber id
est instrumenti veteris epytome tantus
ac talis est ut absque illo si quis scientiam scripturarum
sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula
quippe nomina iuncturasque verborum et preter
misse in regum libris tanguntur historie,
et innumerabiles explicantur evangelii que
stiones. Esdras et Neemias, adiutor scilicet et consola
tor a Domino, in uno volumine artantur.
Instaurant templum, muros extruunt civi
tatis. Omnisque illa turba populi redeuntis in pa
triam, et descriptio sacerdotum, levitarum, Israel,
proselitorum, et per singulas familias murorum
ac turrium opera divisa aliud in cortice preferunt,
aliud retinent in medulla. Cernis me scrip
turarum amore raptum excessisse modum
epistole, et tamen non implesse quod volui. Audivi
mus tantum quid nosse, quid cupere debeamus,
ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit a
nima mea desiderare iustificationes tuas in omni
tempore. Ceterum socraticum illud impletur in
nobis. Hoc tantum scio quod nescio. Novum te
stamentum breviter tangam. Matheus, Marchus, Lucas, Io
hannes quadriga Domini et verum cherubin quod
interpretatur scientie multitudo, per totum corpus
oculata sunt, scintille emicant, discurrunt fulgura,
pedes habent rectos et in sublime tendentes, terga
pennata et undique volitantia, tenent se mu
tuo sibique perplexa sunt, et quasi rota in rota vol
vuntur, et pergunt quocumque eos flatus Spiritus Sancti per
duxerit. Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias. Octa
va enim ad Hebreos a plerisque extra numerum
ponitur. Thimotheum instruit ac Titum. Phy
lemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super
quo tacere melius puto quam pauca scribere. Actus
apostolorum nudam quidem sonare videntur his
toriam et nascentis ecclesie infantiam texere.
Sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse me
dicum cuius laus est in evangelio, animadvertimus

breviter

pariter omnia verba clauit anime languentis esse
medicinam. Jacobus. petrus. iohannes. iudas. vii
epistolas ediderunt tam misticas quam succinctas.
et breues pariter et longas, breues in verbis. longas in
sententiis. ut rarus sit qui non in earum lectione cecutiat. Apo
calipsis iohannis tot habet sacramenta quot uer
ba. parum dixi et pro merito uoluminis laus omnis in
ferior est. In uerbis singulis multiplices latent
intelligentie. Oro te frater karissime inter
hec omnia uiuere. ista meditari. nichil aliud nosse.
nichil aliud querere. Nonne tibi uidetur iam hic in
terris regni celestis habitaculum. Nolo ut offendaris
in scripturis sanctis simplicitate et quasi uilitate uer
borum. que uel uicio interpretum. uel de industria
sic prolate sunt ut rusticam contio
nem facilius instruerent. et in una eademque sen
tencia. aliter doctus aliter indoctus sentiret. Non sum tam
petulans et hebes. ut hec me nosse pollicear. et eorum
fructus in terris carpere quorum radices in
celo fixe sunt. Sed uelle fateor. sedenti me prefero.
magistrum renuens comitem me spondeo.
Petenti datur. pulsanti aperitur. querens inue
nit. discamus in terris quorum nobis perseueret scientia
in celis. Obuiis te manibus excipiam. et ut inep
te aliquid ac de ermagore tumiditate effundam.
quicquid quesieris tecum scire conabor. habes hic
amantissimum fratrem eusebium. qui litterarum
tuarum michi gratiam duplicauit. referens honesta
tem morum tuorum. contemptum seculi. fidem ami
cicie. amorem christi. Nam prudentiam et eloquii
uenustatem. etiam absque illo ipsa epistola pre
ferebat. Festina queso te et herenti in salo nauicule
funem magis preside quam solue. Nemo re
nunciaturus seculo. bene potest uendere que
contempsit ut uenderet. quicquid in sumptus
de tuo tulerit pro lucro computa. Antiquum
dictum est. auaro tam deest quod habet quam quod non habet. Cre
denti totus mundus diuiciarum est.
Infidelis autem etiam obolo indiget. Sic uiua
mus quasi nichil habentes et omnia possidentes. Uic
tus atque uestitus diuicie christianorum. Si habes
in potestate rem tuam uende. Si non habes proiice.
Tollenti tunicam et pallium relinquendum est.
Sed nisi tu semper retractans. et diem de die trahens
caute et pedetentim tuas possessiunculas uen
didere. Non habet christus unde alat pauperes suos. To
tum deo dedit qui se obtulit. Apostoli tantum
nauem et retia reliquerunt. Vidua duo
era misit in gazophilacium. et prefertur
cresi diuiciis. Facile contempnit omnia qui
se semper cogitat moriturum. Item prologus.

Daniel. 10. Desiderii mei desideratas accepi epistolas.
qui quodam presagio futurorum cum
daniele sortitus est nomen. obsecrantis
ut translatum in latinam linguam de hebreo ser
mone pentateucum nostrorum auribus traderem.
periculosum opus certe et obtrectatorum meorum
latratibus patens. qui me asserunt in .lxx.
interpretum suggillationem noua pro ueteribus cude
re ingenium quasi uinum probantes. cum ego
sepissime testatus sim me pro uirili portione
in tabernaculo dei offerre que possim nec opes
alterius aliorum paupertate fedari. Quod ut
auderem origenis me studium prouocauit
qui editioni antique translationem theodotionis
miscuit. asterisco et obelo id est stella et ueru
opus omne distinguens. dum aut illucescere facit
que minus ante fuerant. aut superflua queque iugu
lat et confodit. Maxime in his que euangelistarum
et apostolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa
de ueteri testamento legimus que in nostris codicibus non
habentur. ut est illud. Ex egipto uocaui filium meum.
et Quoniam nazareus uocabitur. et Uidebunt in quem
compunxerunt. et Flumina de uentre eius fluent aque
uiue. et Que nec oculus uidit. nec auris audi
uit. nec in cor hominis ascendit que preparauit
deus diligentibus se. Et multa alia que proprium sin
tagma desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hec scripta
sunt. et cum dicere non potuerint de libris hebraicis
proferamus. Primum testimonium in osee. secun
dum in ysaia. tertium in zacharia. quartum in prouerbiis.
quintum eque in ysaia. quod multi ignorantes
apocriforum deliramenta sectantur. et hyberas ne
nias libris autenticis preferunt. Causas erroris non
est meum exponere. Iudei prudenti factum dicunt
esse consilio. Ne ptolomeus unius dei cultor. etiam
apud hebreos duplicem diuinitatem deprehenderet.
quod maxime idcirco faciebant. quia in platonis dogma
cadere uidebatur. Denique ubicumque sacratum ali
quid de patre et filio scriptura testatur. [illegible] et spiritu sancto
aut aliter interpretati sunt. aut omnino tacuerunt
ut et regi satisfacerent. et archana fidei non uulgarent.
Et nescio quis primus auctor .lxx. cellulas alexan
drie suo mendacio extruxerit. quibus diuisi eadem scri
ptitarent. cum aristeus eiusdem ptholomei yperaspistes
et non multo post tempore iosephus nichil tale retulerint.
sed in una basilica congregatos contulisse scribant.
non prophetasse. Aliud est enim uatem. aliud esse interpretem.
Ibi spiritus uentura predicit. hic erudicio et uerborum co
pia ea que intelligit transfert. Nisi forte putandus est
tullius economicum xenophontis. et platonis
pitagoram. et demostenis pro thesiphonte affla
tus rethorico spiritu transtulisse. aut aliter de eisdem li Aut
bris per .lxx. interpretes. aliter per apostolos spiritus sanctus
testimonia texuit. ut quod illi tacuerunt. hi
scriptum esse mentiti sint. Quid igitur. damnamus
ueteres. minime. sed post priorum studia in domo
domini quod possumus laboramus. Illi interpretati
sunt ante aduentum christi. et quod nesciebant dubiis
protulere sententiis. Nos post passionem eius et re
surrectionem. non tam prophetiam quam hystoriam scri
bimus. Aliter enim audita. aliter uisa narrantur. quod
melius intelligimus. melius et proferimus. Audi igitur
emule. obtrectator ausculta. Non damno. non re
prehendo .lxx. sed confidenter omnibus illis apostolos pro
fero. Per istorum os michi christus sonat. quos ante prophetas
inter spiritualia carismata positos lego. in quibus
ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid
liuore torqueris. Quid imperitorum animos contra
me concitas. Sicubi tibi in translatione uidear
errare. interroga hebreos. diuersarum urbium
magistros consule. Quod illi habent de christo
tui codices non habent. Aliud est si contra se post
ea ab apostolis usurpata testimonia probauerunt.
et emendatiora sunt exemplaria latina quam greca.
quam hebrea. Uerum hec contra inuidos. Nunc te depre
cor desiderii karissime. ut quia tantum opus me subire
fecisti. et a genesi exordium capere. orationibus iuues.
quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri in
latinum eos transferre sermonem.

Incipit liber bresith .i. genesis

IN PRINCIPIO CRE
avit deus celum et terram. terra autem erat inanis
et vacua et tenebre erant super faciem abyssi et spiritus dei fe
rebatur super aquas. Dixitque deus fiat lux. Et facta est
lux. Et vidit deus lucem quod esset bona et divisit
lucem a tenebris appellavitque lucem diem et tenebras
noctem. factumque est vespere et mane dies unus. Dixit
quoque deus fiat firmamentum in medio aquarum et
dividat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum.
divisitque aquas que erant sub firmamento ab his
que erant super firmamentum. Et factum est ita. Vocavit
que deus firmamentum celum. Et factum est vespere et ma
ne dies secundus. Dixit vero deus Congregentur aque que
sub celo sunt in locum unum et appareat arida.
factumque est ita. Et vocavit deus aridam terram.
congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit
deus quod esset bonum et ait Germinet terra herbam vi
rentem et facientem semen et lignum pomiferum fa
ciens fructum iuxta genus suum cuius semen in
semet ipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit
terra herbam virentem et afferentem semen iuxta gen
us suum lignumque faciens fructum et habens unumquodque
sementem secundum speciem suam. Et vidit deus
quod esset bonum. factumque est vespere et mane dies tercius.
Dixit autem deus fiant luminaria in firmamento celi
et dividant diem ac noctem et sint in signa et tempora
et dies et annos. ut luceant in firmamento celi et illumi
nent terram. Et factum est ita. fecitque deus duo magna
luminaria. luminare maius ut preesset diei et lumi
nare minus ut preesset nocti. Et stellas. Et posuit eas
in firmamento celi ut lucerent super terram et pre
essent diei ac nocti et dividerent lucem ac tenebras.
Et vidit deus quod esset bonum et factum est vespere et mane
dies quartus. Dixit etiam deus. Producant aque rep
tile anime viventis et volatile super terram sub firma
mento celi. Creavitque deus cete grandia et omnem
animam viventem atque motabilem quam produxe
rant aque in species suas et omne volatile secundum
genus suum. Et vidit deus quod esset bonum. benedixit
que eis dicens. Crescite et multiplicamini et replete a
quas maris. avesque multiplicentur super terram.
Et factum est vespere et mane dies quintus. Dixit quoque
deus. Producat terra animam viventem in genere
suo iumenta et reptilia et bestias terre secundum species suas.
factumque est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta species
suas. Et iumenta et omne reptile terre
in genere suo. Et vidit deus quod esset bonum
et ait. faciamus hominem ad ymaginem et simili
tudinem nostram et presit piscibus maris et volatilibus
celi et bestiis terre universeque creature omnique rep
tili quod movetur in terra. Et creavit deus ho
minem ad ymaginem et similitudinem suam.
ad ymaginem dei creavit illum. masculum et femi
nam creavit eos. Benedixitque illis deus et ait. Cresci
te et multiplicamini et replete terram et
subicite eam et dominamini piscibus maris et vo
latilibus celi et universis animantibus que moventur
super terram. Dixitque deus. Ecce dedi vobis omnem
herbam afferentem semen super terram et universa
ligna que habent in semet ipsis sementem generis
sui ut sint vobis in escam et cunctis animantibus
terre omnique volucri celi et universis que moventur
in terra et in quibus est anima vivens ut habeant ad ves
cendum. Et factum est ita. Viditque deus cuncta que fecerat
et erant valde bona. Et factum est vespere et mane dies
sextus. Igitur perfecti sunt celi et terra et omnis or II
natus eorum. Complevitque deus die septimo opus su
um quod fecerat. et requievit die septimo ab universo
opere suo quod patrarat. Et benedixit deus diei septi
mo et sanctificavit illum. quia in ipso cessaverat ab om
ni opere suo quod creavit deus ut faceret. Iste gene
rationes celi et terre quando create sunt in die quo
fecit dominus deus celum et terram et omne virgul
tum agri antequam oriretur in terra omnemque herbam
regionis priusquam germinaret. Non enim pluerat do
minus deus super terram et homo non erat qui opera
retur terram. Sed fons ascendebat e terra irrigans uni
versam superficiem terre. formavit igitur dominus deus ho
minem de limo terre et inspiravit in faciem eius
spiraculum vite. Et factus est homo in animam vi
ventem. Plantaverat autem dominus deus paradisum — scilicet in eden ad orientem.
voluptatis a principio. in quo posuit hominem quem
formaverat. Produxitque de humo omne lignum
pulchrum visu et ad vescendum suave. lignum
etiam vite in medio paradisi. lignumque scien
tie boni et mali. Et fluvius egrediebatur de loco — Alio: fons exit de eden: qui irrigat paradisum.
voluptatis ad irrigandum paradisum. qui
inde dividitur in quatuor capita. Nomen uni
phison. ipse est qui circuit omnem terram evilath.
ubi nascitur aurum et aurum terre illius optimum
est. ibique invenitur bdellium et lapis onichinus. Et — Glo. bede. bdellium arbor aromatica. v. flumin. xi.
nomen fluvio secundo gyon. ipse est qui circuit
omnem terram ethiopie. Nomen vero fluminis
tercii tygris. ipse vadit contra assyrios. fluvius
autem quartus ipse est eufrates. Tulit ergo do
minus deus hominem et posuit eum in para
diso voluptatis ut operaretur et custodiret illud.
precepitque ei dicens. Ex omni ligno paradisi
comede. de ligno autem scientie boni et mali ne co
medas. In quocumque enim die comederis ex
eo morte morieris. Dixit quoque dominus deus.
Non est bonum hominem esse solum. faciamus
ei adiutorium simile sibi. formatis igitur
dominus deus de humo cunctis animantibus
terre et universis volatilibus celi adduxit ea ad a
dam ut videret quid vocaret ea. Omne enim
quod vocavit adam anime viventis ipsum est
nomen eius. Appellavitque adam nominibus suis
cuncta animantia et universa volatilia celi et
omnes bestias terre. Ade vero non inveniebatur
adiutor similis eius. Inmisit ergo dominus deus
soporem in adam. Cumque obdormisset tulit
unam de costis eius et replevit carnem pro ea.
Et edificavit dominus deus costam quam tulerat
de adam in mulierem et adduxit eam ad adam.
Dixitque adam. Hoc nunc os ex ossibus meis et ca
ro de carne mea. hec vocabitur virago. quoniam de
viro suo sumpta est. Quam ob rem relinquet
homo patrem suum et matrem et adherebit uxo
ri sue et erunt duo in carne una. Erant autem III
uterque nudi. adam scilicet et uxor eius et non eru
bescebant. Sed et serpens erat callidior cunctis
animantibus terre que fecerat dominus deus.

Qui dixit ad mulierem. Cur precepit vobis deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: De fructu lignorum que sunt in paradiso vescimur; de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus, et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri et eritis sicut dii, scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis aspectuque delectabile: et tulit de fructu illius et comedit, deditque viro suo, qui comedit. Et aperti sunt oculi amborum. Cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se adam et uxor eius a facie domini dei in medio ligni paradisi. Vocavitque dominus deus adam, et dixit ei: Ubi es? Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiso, et timui eo quod nudus essem, et abscondi me. Cui dixit deus: Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo preceperam tibi ne comederes comedisti? Dixitque adam: Mulier quam dedisti michi sociam dedit michi de ligno, et comedi. Et dixit dominus deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Que respondit: Serpens decepit me, et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia et bestias terre: super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vite tue. Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoque dixit: Multiplicabo erumpnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. Ade vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tue, et comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris. Et vocavit adam nomen uxoris sue eva, eo quod mater esset cunctorum viventium. Fecit quoque dominus deus ade et uxori eius tunicas pelliceas, et induit eos, et ait: Ecce adam factus est quasi unus ex nobis, sciens bonum et malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vite, et comedat, et vivat in eternum. Emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitque adam, et collocavit ante paradisum voluptatis cherubin, et flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vite.

IIII

Adam vero cognovit evam uxorem suam, que concepit et peperit cayn, dicens: Possedi hominem per deum. Rursumque peperit fratrem eius abel. Fuit autem abel pastor ovium, et cayn agricola. Factum est autem post multos dies ut offerret cayn de fructibus terre munera domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum. Et respexit dominus ad abel et ad munera eius: ad cayn vero et ad munera eius non respexit. Iratusque est cayn vehementer, et concidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum: Quare iratus es? et cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius, et tu dominaberis illius. Dixitque cayn ad abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit cayn adversus abel fratrem suum, et interfecit eum. Et ait dominus ad cayn: Ubi est abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Numquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, que aperuit os suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus et profugus eris super terram. Dixitque cayn ad dominum: Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear. Ecce eicis me hodie a facie terre, et a facie tua abscondar, et ero vagus et profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me. Dixitque ei dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit cayn, septuplum punietur. Posuitque dominus cayn signum, ut non eum interficeret omnis qui invenisset eum. Egressusque cayn a facie domini, habitavit in terra profugus ad orientalem plagam eden. Cognovit autem cayn uxorem suam, que concepit et peperit enoch: et edificavit civitatem, vocavitque nomen eius ex nomine filii sui enoch. Porro enoch genuit yrad, et yrad genuit maviahel, et maviahel genuit mathusael, et mathusael genuit lamech. Qui accepit uxores duas, nomen uni ada, et nomen alteri sella. Genuitque ada iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis atque pastorum. Et nomen fratris eius iubal: ipse fuit pater canentium cythara et organo. Sella quoque genuit tubalcayn, qui fuit malleator et faber in cuncta opera eris et ferri. Soror vero tubalcayn noema. Dixitque lamech uxoribus suis ade et selle: Audite vocem meam, uxores lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in livorem meum. Septuplum ultio dabitur de cayn: de lamech vero septuagies septies. Cognovit adhuc adam uxorem suam, et peperit filium, vocavitque nomen eius seth, dicens: Posuit michi deus semen aliud pro abel, quem occidit cayn. Sed et seth natus est filius, quem vocavit enos: iste cepit invocare nomen domini.

V

Hic est liber generationis adam. In die qua creavit deus hominem, ad similitudinem dei fecit illum. Masculum et feminam creavit eos, et benedixit illis: et vocavit nomen eorum adam, in die qua creati sunt. Vixit autem adam centum xxx annis, et genuit filium ad similitudinem et ymaginem suam, vocavitque nomen eius seth. Et facti sunt dies adam postquam genuit seth, octingenti anni: genuitque filios et filias. Et factum est omne tempus quod vixit adam, anni nongenti xxx, et mortuus est. Vixit quoque seth centum v annos, et genuit enos. Vixitque seth postquam genuit enos, octingentis vii annis, genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies seth nongentorum xii annorum, et mortuus est. Vixit

Vixit vero Enos postquam genuit Cainan octingentis quindecim annis et genuit filios et filias. Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni et mortuus est. Vixit quoque Cainan lxx annis et genuit Malalehel. Et vixit Cainan postquam genuit Malalehel octingentis xl annis genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti x anni et mortuus est. Vixit autem Malalehel lxv annis et genuit Iared. Et vixit Malalehel postquam genuit Iared octingentis xxx annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Malalehel octingenti nonaginta v anni et mortuus est. Vixitque Iared c lxii annis et genuit Enoch. Et vixit Iared postquam genuit Enoch octingentis annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Iared nongenti lxii anni et mortuus est. Porro Enoch vixit lxv annis et genuit Mathusalem. Et ambulavit Enoch cum Deo. Et vixit Enoch postquam genuit Mathusalem ccc annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Enoch ccc lxv anni. Ambulavitque cum Deo et non apparuit quia tulit eum Deus. Vixit quoque Mathusalem c octoginta vii annis et genuit Lamech. Et vixit Mathusalem postquam genuit Lamech septingentis octoginta ii annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Mathusalem nongenti lxix anni et mortuus est. Vixit autem Lamech c octoginta ii annis et genuit filium vocavitque nomen eius Noe dicens: Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra cui maledixit Dominus. Vixitque Lamech postquam genuit Noe quingentis nonaginta v annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies Lamech septingenti lxxvii anni et mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum genuit Sem, Cham et Iafeth.

VI

Cumque coepissent homines multiplicari super terram et filias procreassent, videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchrae acceperunt uxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum quia caro est. Eruntque dies illius c xx annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum illaeque genuerunt, isti sunt potentes a saeculo viri famosi. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, paenituit eum quod hominem fecisset in terra. Et praecavens in futurum et tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo, inquit, hominem quem creavi a facie terrae, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres caeli. Paenitet enim me fecisse eos. Noe vero invenit gratiam coram Domino. Hae generationes Noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis. Cum Deo ambulavit et genuit tres filios Sem, Cham et Iafeth. Corrupta est autem terra coram Deo et repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam, omnis quippe caro corruperat viam suam super terram, dixit ad Noe: Finis universae carnis venit coram me. Repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis levigatis. Mansiunculas in arca facies et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arcae, l cubitorum latitudo et xxx cubitorum altitudo illius. Fenestram in arca facies et in cubito consummabis summitatem. Ostium autem arcae pones ex latere deorsum. Cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam diluvii aquas super terram ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vitae est subter caelum. Universa quae in terra sunt consumentur. Ponamque foedus meum tecum et ingredieris arcam tu et filii tui, uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universae carnis bina induces in arcam ut vivant tecum, masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum et de iumentis in genere suo et ex omni reptili terrae secundum genus suum, bina de omnibus ingredientur tecum ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis quae mandi possunt et comportabis apud te et erunt tam tibi quam illis in cibum. Fecit igitur Noe omnia quae praeceperat illi Deus.

VII

Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu et omnis domus tua in arcam. Te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolle septena et septena, masculum et feminam. De animantibus vero non mundis duo et duo, masculum et feminam. Sed et de volatilibus caeli septena et septena, masculum et feminam. Sed et de volucribus immundis bina et bina, masculum et feminam, ut salvetur semen super faciem universae terrae. Adhuc enim et post dies vii ego pluam super terram xl diebus et xl noctibus, et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terrae. Fecit ergo Noe omnia quae mandaverat ei Dominus. Eratque sescentorum annorum quando diluvii aquae inundaverunt super terram. Et ingressus est Noe et filii eius, uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluvii. De animantibus quoque mundis et immundis et de volucribus et ex omni quod movetur super terram duo et duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus et femina, sicut praeceperat Deus Noe. Cumque transissent septem dies, aquae diluvii inundaverunt super terram. Anno sescentesimo vitae Noe, mense secundo, septimodecimo die mensis rupti sunt omnes fontes abyssi magnae et cataractae caeli apertae sunt. Et facta est pluvia super terram xl diebus et xl noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe et Sem et Cham et Iafeth filii eius, uxor illius et tres uxores filiorum eius cum eis in arcam. Ipsi et omne animal secundum genus suum universaque iumenta in genere suo et omne quod movetur super terram in genere suo cunctumque volatile secundum genus suum, universae aves omnesque volucres ingressae sunt ad Noe in arcam, bina et bina ex omni carne in qua erat spiritus vitae. Et quae ingressa sunt masculus et femina ex omni carne introierunt sicut praeceperat ei Deus, et inclusit eum Dominus de foris. Factumque est diluvium xl diebus super terram, et multiplicatae sunt aquae et elevaverunt arcam in sublime a terra. Vehementer inundaverunt et omnia repleverunt in superficie terrae. Porro arca ferebatur super aquas. Et aquae praevaluerunt nimis super terram. Opertique sunt omnes montes excelsi sub universo caelo. xv cubitis altior fuit aqua super montes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro quae movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quae reptant super terram. Universi homines et cuncta in quibus spiraculum vitae est in terra mortua sunt. Et delevit Deus omnem substantiam quae erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres caeli, et deleta sunt de terra. Remansit autem solus Noe

et qui cum eo erant in archa. Obtinueruntque aque ter-
VIII e. ram .c.l. diebus. Recordatus autem Noe et cuncto-
rumque animantium et omnium iumentorum que erant cum
eo in archa, adduxit spiritum super terram, et imminute
sunt aque, et clause sunt fontes abyssi et cataracte ce-
li, et prohibite sunt pluvie de celo. Reverseque aque de
terra euntes et redeuntes, et ceperunt minui post .c.l. dies.
Requievitque archa mense septimo vicesima septi-
ma die mensis super montes Armenie. At vero aque ibant et
decrescebant usque ad decimum mensem. Decimo e-
nim mense primo die mensis apparuerunt cacumina montium.
Cumque transissent .xl. dies, aperiens Noe fenestram
arche quam fecerat, dimisit corvum. Qui egrediebatur
et non revertebatur, donec siccarentur aque super terram. Emisit
quoque columbam post eum, ut videret si iam cessassent
aque super faciem terre. Que cum non invenisset ubi requies-
ceret pes eius, reversa est ad eum in archam. Aque
enim erant super universam terram. Extenditque ma-
·eam· num et apprehensam intulit in archam. Expectatis
autem ultra .vii. diebus aliis, rursum dimisit colum-
bam ex archa. At illa venit ad eum ad vesperam
portans ramum olive virentibus foliis in ore
suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aque super terram. Ex-
pectavitque nichilominus .vii. alios dies, et emisit colum-
bam, que non est reversa ultra ad eum. Igitur sexcente-
simo primo anno, primo mense, prima die mensis immi-
nute sunt aque super terram. Et aperiens Noe tectum arche
aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terre. Mense se-
cundo, septima et vicesima die mensis arefacta est terra. Lo-
cutus est autem Deus ad Noe dicens: Egredere de archa
tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum.
Cuncta animantia que sunt apud te ex omni carne,
tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus
·ł· egredimini· que reptant super terram, educ tecum, et ingredimini su-
per terram. Crescite et multiplicamini super eam. Egressus
est ergo Noe et filii eius, et uxor illius et uxores filiorum eius
cum eo. Sed et omnia animantia, iumenta et reptilia
que reptant super terram, secundum genus suum de archa
egressa sunt. Edificavit autem Noe altare Domino, et
tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis ob-
tulit Domino holocausta super altare. Odoratusque
est Dominus odorem suavitatis, et ait ad eum: Nequa-
quam ultra maledicam terre propter homines. Sensus
enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt
ab adolescentia sua. Non igitur percutiam ultra om-
nem animantem sicut feci. Cunctis diebus terre, semen-
IX tis et messis, frigus et estus, estas et hiemps, nox
et dies non requiescent. Benedixitque Deus Noe
et filiis eius, et dixit ad eos: Crescite et multiplicami-
·ł· replete· ni et implete terram. Et terror vester ac tremor sit super
cuncta animalia terre et super omnes volucres celi cum
universis que moventur in terra. Omnes pisces maris ma-
nui vestre traditi sunt. Et omne quod movetur et vivit
erit vobis in cibum. Quasi olera virentia tradidi
vobis omnia, excepto quod carnem cum sanguine non
comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requi-
ram de manu cunctarum bestiarum et de manu hominis,
de manu viri et fratris eius requiram animam hominis.
Quicumque effuderit sanguinem humanum, fundetur
sanguis illius. Ad ymaginem quippe Dei factus est homo.
Vos autem crescite et multiplicamini, et ingredimi-
ni super terram et implete eam. Hec quoque dixit Deus

ad Noe et ad filios eius cum eo: Ecce ego statuam
pactum meum vobiscum et cum semine vestro post vos, et
ad omnem animam viventem que est vobiscum, tam in
volucribus quam in iumentis et pecudibus terre cunctisque
egressa sunt de archa et universis bestiis terre. Statuam
pactum meum vobiscum, et nequaquam ultra interficietur
omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps di-
luvium dissipans terram. Dixitque Deus: Hoc signum
federis quod do inter me et vos et ad omnem animam vi-
ventem que est vobiscum in generationes sempiternas.
Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum
federis inter me et inter terram. Cumque obduxero nubi-
bus celum, apparebit arcus meus in nubibus, et vide-
bo illum et recordabor federis quod pepigi vobiscum
et cum omni anima vivente que carnem vegetat, et non
erunt ultra aque diluvii ad delendum universam
carnem. Eritque arcus meus in nubibus, et videbo il-
lum et recordabor federis sempiterni quod pactum
est inter Deum et inter omnem animam viventem universe
carnis que est super terram. Dixitque Deus Noe: Hoc erit si-
gnum federis quod constitui inter me et omnem car-
nem super terram. Erant ergo filii Noe qui egressi
sunt de archa Sem, Cham et Iafeth. Porro Cham
ipse est pater Chanaan. Tres isti sunt filii Noe, et
ab his disseminatum est omne hominum genus
super universam terram. Cepitque Noe vir agricola exer-
cere terram, et plantavit vineam, bibensque vinum
inebriatus est et nudatus in tabernaculo
suo. Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda
scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus
suis foris. At vero Sem et Iafeth pallium imposuerunt ·ł· foras·
humeris suis, et incedentes retrorsum operuerunt verenda
patris sui, faciesque eorum averse erant, et patris sui
virilia non viderunt. Evigilans autem Noe ex vino, cum
didicisset que fecerat ei filius suus minor, ait: Male- ·ł· eius·
dictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Dixitque: Be- ·puer·
nedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus eius.
Dilatet Deus Iafeth, et habitet in tabernaculis Sem, sitque
X Chanaan servus eius. Vixit autem Noe post dilu-
vium .ccc.l. annis, et impleti sunt omnes dies eius
nongentorum .l. annorum, et mortuus est. Hee generati-
ones filiorum Noe, Sem, Cham et Iafeth, natique
sunt eis filii post diluvium. Filii Iafeth: Gomer et
Magog et Madai, Iavan et Thubal et Mosoch
et Thiras. Porro filii Gomer: Aschenez et Riphat
et Thogorma. Filii autem Iavan: Elisa et Tharsis, Ce-
thim et Dodanim. Ab his divise sunt insule
gentium in regionibus suis, unusquisque secundum lin-
guam et familias in nationibus suis. Filii autem Cham:
Chus et Mesraim et Futh et Chanaan. Filii autem Chus:
Saba et Evila et Sabatha et Regma et Sabathacha.
Filii autem Regma: Saba et Dadan. Porro Chus ge- ·he· dedan·
nuit Nemroth: ipse cepit esse potens in terra, et erat
robustus venator coram Domino. Ab hoc exivit pro-
verbium: Quasi Nemroth robustus venator coram
Domino. Fuit autem principium regni eius Babylon
et Arach et Archad et Chalanne in terra Sennaar.
De terra illa egressus est Assur, et edificavit Nineven
et plateas civitatis et Chale, Resen quoque inter Nineven
et Chale. Hec est civitas magna. At vero Mesraim
genuit Ludim et Anamim et Laabim, Nepthuim
et Phetrusim et Chasluim, de quibus egressi sunt ·ł· philistiim·

philisthiim et capthurim. Chanaan autem genuit sydonem primogenitum suum, ethеum et iebuseum et amorreum, gergeseum, eveum et aradium, sineum et aradium, samaritheum et amatheum. Et post hos disseminati sunt populi chananeorum, factique sunt termini chanaan venientibus a sydone geraram usque gazam donec ingrediaris sodomam et gomorram et adamam et seboim usque lesa. Hii filii cham in cognationibus et linguis et generationibus terrisque et gentibus suis. De sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum heber fratre iapheth maiore. Filii sem: elam et assur et arfaxat et lud et aram. Filii aram: us et ul et gether et mes. Et arfaxat genuit sale, de quo ortus est heber. Natique sunt heber filii duo: nomen uni faleg eo quod in diebus eius divisa sit terra, et nomen fratris eius iectan. Qui iectan genuit elmodad et saleph et asarmoth, iare et aduram et uzal et decla et ebal et abimahel, saba et ophir et evila et iobab. Omnes isti filii iectan. Et facta est habitatio eorum de messa pergentibus usque sephar montem orientalem. Isti filii sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus suis. Hee familie noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

XI

Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem. Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra sennaar et habitaverunt in eo. Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis et bitumen pro cemento, et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem et turrim cuius culmen pertingat ad celum, et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras. Descendit autem dominus ut videret civitatem et turrim quam edificabant filii adam, et dixit: Ecce unus est populus et unum labium omnibus, cepiruntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleant. Venite igitur, descendamus et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt edificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen eius babel, quia ibi confusum est labium universe terre, et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Hee sunt generationes sem. Sem c erat annorum quando genuit arphaxat, biennio post diluvium. Vixitque sem postquam genuit arfaxat quingentis annis, et genuit filios et filias. Porro arfaxat vixit xxxv annis et genuit sale. Vixitque arfaxat postquam genuit sale ccc tribus annis, et genuit filios et filias. Sale quoque vixit xxx annis et genuit heber. Vixitque sale postquam genuit heber quadringentis tribus annis, et genuit filios et filias. Vixit autem heber xxxiiii annis et genuit phaleg. Vixitque heber postquam genuit phaleg quadringentis xxx annis, et genuit filios et filias. Vixit quoque faleg triginta annis et genuit reu. Vixitque faleg postquam genuit reu cc ix annis, et genuit filios et filias. Vixit autem reu xxxii annis et genuit sarug. Vixitque reu postquam genuit sarug cc vii annis, et genuit filios et filias. Vixit vero sarug triginta annis et genuit nachor. Vixitque sarug postquam genuit nachor cc annis, genuitque filios et filias. Vixitque nachor xxix annis et genuit thare. Vixitque nachor postquam genuit thare c xix annis, et genuit filios et filias.

Vixitque thare lxx annis et genuit abram et nachor et aran. Hee autem sunt generationes thare. Thare autem genuit abram et nachor et aran. Porro aran genuit loth. Mortuusque est aran ante thare patrem suum in terra nativitatis sue, in ur chaldeorum. Duxerunt autem abram et nachor uxores: nomen uxoris abram sarai, et nomen uxoris nachor melcha, filia aran, patris melche et patris iesche. Erat autem sarai sterilis nec habebat liberos. Tulit itaque thare abram filium suum et loth filium aran, filium filii sui, et sarai nurum suam, uxorem abram filii sui, et eduxit eos de ur chaldeorum ut irent in terram chanaan. Veneruntque usque aran et habitaverunt ibi. Et facti sunt dies thare cc v annorum, et mortuus est in aran.

XII

Dixit autem dominus ad abram: Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et veni in terram quam monstravero tibi. Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universe cognationes terre. Egressus est itaque abram sicut preceperat ei dominus, et ivit cum eo loth. Septuaginta v annorum erat abram cum egrederetur de aran. Tulitque sarai uxorem suam et loth filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, et animas quas fecerant in aran, et egressi sunt ut irent in terram chanaan. Cumque venissent in eam, pertransivit abram terram usque ad locum sichem et usque ad convallem illustrem. Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuitque dominus abram et dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificavit ibi altare domino qui apparuerat ei. Et inde transgrediens ad montem qui erat contra orientem bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens bethel et ab oriente hay. Edificavit quoque ibi altare domino et invocavit nomen eius. Perrexitque abram vadens et ultra progrediens ad meridiem. Facta est autem fames in terra, descenditque abram in egyptum ut peregrinaretur ibi; prevaluerat enim fames in terra. Cumque prope esset ut ingrederetur egyptum, dixit sarai uxori sue: Novi quod pulchra sis mulier, et quod cum viderint te egyptii, dicturi sunt: Uxor ipsius est, et interficient me, et te reservabunt. Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis, ut bene mihi sit propter te et vivat anima mea ob gratiam tui. Cum itaque ingressus esset abram egyptum, viderunt egyptii mulierem quod esset pulchra nimis, et nuntiaverunt principes pharaoni et laudaverunt eam apud eum. Et sublata est mulier in domum pharaonis. Abram vero bene usi sunt propter illam, fueruntque ei oves et boves et asini et servi et famule et asine et cameli. Flagellavit autem dominus pharaonem plagis maximis et domum eius propter sarai uxorem abram. Vocavitque pharao abram et dixit ei: Quidnam est quod fecisti mihi? Quare non indicasti quod uxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe eam et vade. Precepitque pharao super abram viris, et deduxerunt eum et uxorem illius et omnia que habebat.

XIII

Ascendit ergo abram de egypto, ipse et uxor eius et omnia que habebat, et loth cum eo, ad australem plagam. Erat autem dives valde in possessione auri et argenti. Reversusque est per iter quo venerat a meridie in bethel, usque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum

lum inter bethel et hai in loco altaris quod fecerat prius et in
vocavit ibi nomen domini. Sed et loth qui erat cum abram
fuerunt greges ovium et armenta et tabernacula nec
poterat eos capere terra ut habitarent simul. Erat quip
pe substantia eorum multa et non quibant habitare commu
niter. Unde et facta est rixa inter pastores gregum abram
et loth. Eo autem tempore chananeus et ferezeus habita
bant in illa terra. Dixit ergo abram ad loth. Ne queso
sit iurgium inter me et te et inter pastores meos et
pastores tuos. Fratres enim sumus. Ecce universa
terra coram te est. Recede a me obsecro. Si ad sinistram
ieris ego dexteram tenebo. Si tu dexteram elegeris ego
ad sinistram pergam. Elevatis itaque loth oculis vi
dit omnem circa regionem iordanis que universa
irrigabatur antequam subverteret dominus sodomam
et gomorram sicut paradisus domini et sicut egyptus
venientibus in segor. Elegitque sibi loth regionem
circa iordanem et recessit ab oriente, divisique sunt
alterutrum a fratre suo. Abram habitavit in terra chana
an. Loth moratus est in oppidis que erant circa iorda
nem et habitavit in sodomis. Homines autem sodomite
pessimi erant et peccatores coram domino nimis. Dixit
que dominus ad abram postquam divisus est loth ab
eo. Leva oculos tuos et vide a loco in quo nunc es ad a
quilonem et ad meridiem, ad orientem et ad occiden
tem. Omnem terram quam conspicis tibi dabo et semini tuo
usque in sempiternum. Faciamque semen tuum sicut
pulverem terre. Si quis potest hominum numerare
pulverem terre semen quoque tuum numerare poterit.
Surge et perambula terram in longitudine et in latitu
dine sua, quia tibi daturus sum eam. Movens igitur abram
tabernaculum suum venit et habitavit iuxta convallem
mambre que est in hebron, edificavitque ibi altare
XIIII domino. Factum est autem in illo tempore ut am
raphel rex sennaar et arioch rex ponti et chodor
lahomor rex elamitarum et thadal rex gentium ini
rent bellum contra bara regem sodomorum et contra bersa
regem gomorre et contra sennaab regem adame et contra
semeber regem seboim, contraque regem bale ipsa est
segor. Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem
que nunc est mare salis. XII enim annis servierant
chodorlahomor et XIII anno recesserunt ab eo. Igitur
anno XIIII venit chodorlahomor et reges qui erant
cum eo, percusseruntque raphaim in astaroth carna
im et zuzim cum eis et emim in save chara
thaim et chorreos in montibus seyr usque ad
campestria pharan que est in solitudine. Reversique
sunt et venerunt ad fontem mesphat ipsa est cades, et
percusserunt omnem regionem amalechitarum et a
morreum qui habitabat in asason thamar. Et e
gressi sunt rex sodomorum et rex gomorre, rexque ad
ame et rex seboim, necnon et rex bale que est segor.
Et direxerunt aciem contra eos in valle silvestri, scilicet
adversum chodorlahomor regem elamitarum et tha
dal regem gentium et amraphel regem sennaar
et arioch regem ponti. IIII reges adversum V. Val
lis autem silvestris habebat puteos multos bitu
minis. Itaque rex sodomorum et gomorre terga verte
runt, cecideruntque ibi, et qui remanserant fugerunt
ad montem. Tulerunt autem omnem substantiam sodo
morum et gomorre et universa que ad cibum pertinent
et abierunt, necnon et loth et substantiam eius filium

fratris abram qui habitabat in sodomis. Et ecce unus
qui evaserat nuntiavit abram hebreo, qui loth
captus esset, qui habitabat in convalle mambre amor
rei fratris eschol et fratris aner. Hii enim pepigerant
fedus cum abram. Quod cum audisset abram captum
videlicet loth fratrem suum, numeravit expeditos ver
naculos suos CCC XVIII et persecutus est eos usque
dan. Et divisis sociis irruit super eos nocte. Percussitque
eos et persecutus est usque hoba que est ad levam da
masci et usque ad [illegible]. Reduxitque omnem substantiam
et loth fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et
populum. Egressus est autem rex sodomorum in occursum
eius postquam reversus est a cede chodorlahomor et
IIII regum qui cum eo erant in valle save que
est vallis regis. At vero melchisedech rex salem pro
ferens panem et vinum. Erat enim sacerdos dei altis
simi. Benedixitque ei et ait. Benedictus abram deo excel
so qui creavit celum et terram, et benedictus deus excel
sus quo protegente hostes in manibus tuis sunt.
Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit autem rex sodo
morum ad abram. Da mihi animas, cetera tolle tibi. Qui re
spondit ei. Levo manum meam ad dominum deum excel
sum possessorem celi et terre, quod a filo subtegminis
usque ad corrigiam caligee non accipiam ex omnibus
que tua sunt ne dicas. Ego ditavi abram, exceptis
his que comederunt iuvenes et partibus virorum qui vene
runt mecum, aner, eschol et mambre. Isti acci
pient partes suas. His itaque transactis factus est XV
sermo domini ad abram per visionem dicens. Noli
timere abram, ego protector tuus sum et merces tua
magna nimis. Dixitque abram. Domine deus quid
dabis mihi? Ego vadam absque liberis et filius procuratoris
domus mee iste damascus eliezer. Erit heres
meus. Addiditque abram. Mihi autem non dedisti semen. Et ecce
vernaculus meus heres meus erit. Statimque sermo
domini factus est ad eum dicens. Non erit hic heres tuus.
Sed qui egredietur de utero tuo ipsum habebis heredem. Eduxit
que eum foras et ait illi. Suspice celum et numera
stellas si potes. Et dixit ei. Sic erit semen tuum. Credidit
abram domino et reputatum est illi ad iustitiam.
Dixitque ad eum. Ego dominus qui eduxi te de ur
chaldeorum ut darem tibi terram istam et possideres
eam. Et ille ait. Domine deus unde scire possum
quod possessurus sim eam? Et respondens dominus.
Sume mihi inquit vaccam triennem et capram trima
et arietem annorum trium, turturem quoque et columbam.
Qui tollens universa hec, divisit ea per medium
et utrasque partes contra se altrinsecus posuit. Aves
autem non divisit. Descendebantque volucres super ca
davera et abigebat eas abram. Cumque sol occum
beret, pavor irruit super abram et horror magnus
et tenebrosus invasit eum. Dictumque est ad eum. Sci
to prenoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in ter
ra non sua, et subicient eos servituti et affligent quadringen
tis annis. Verumptamen gentem cui servituri sunt ego
iudicabo. Et post hec egredientur cum magna substantia. Tu
autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute
bona. Generatione autem quarta revertentur huc. Nec
dum enim complete sunt iniquitates amorreorum
usque ad presens tempus. Cum ergo occubuisset sol, facta est ca
ligo tenebrosa, et apparuit clibanus fumans et
lampas ignis transiens inter divisiones illas.

In die illo pepigit dominus cum Abram foedus dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Egypti usque ad fluvium magnum Eufraten, Cineos et Cenezeos et Cedmoneos et Ettheos et Ferezeos, Rafaim quoque et Amorreos et Chananeos et Gergezeos et Iebuseos.

XVI Igitur Sarai uxor Abram non genuerat liberos, sed habens ancillam egyptiam nomine Agar, dixit marito suo: Ecce conclusit me dominus ne parerem: ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille adquiesceret deprecanti, tulit Agar egyptiam ancillam suam post annos decem quam habitare ceperant in terra Chanaan, et dedit eam viro suo uxorem. Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns despexit dominam suam. Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me. Ego dedi ancillam meam in sinum tuum, que quia vidit quod conceperit despectui me habet: iudicet dominus inter me et te. Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai fugam iniit. Cumque invenisset eam angelus domini iuxta fontem aque in solitudine, qui est in via Sur in deserto, dixit ad eam: Agar ancilla Sarai, unde venis et quo vadis? Que respondit: A facie Sarai domine mee ego fugio. Dixitque ei angelus domini: Revertere ad dominam tuam et humiliare sub manu ipsius. Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, et non numerabitur pre multitudine. Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti et paries filium, vocabisque nomen eius Ismahel, eo quod audierit dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homo: manus eius contra omnes, et manus omnium contra eum, et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. Vocavit autem nomen domini qui loquebatur ad eam: Tu deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me. Propterea appellavit puteum illum: Puteum viventis et videntis me. Ipse est inter Cades et Barad. Peperitque Agar Abre filium, qui vocavit nomen eius Ismahel. Octoginta et sex annorum erat quando peperit ei Agar Ismahelem.

XVII Postquam vero nonaginta et novem annorum esse ceperat, apparuit ei dominus, dixitque ad eum: Ego deus omnipotens: ambula coram me et esto perfectus. Ponamque foedus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit Abram pronus in faciem. Dixitque ei deus: Ego sum, et pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium. Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed vocaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque te crescere vehementissime, et ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis, federe sempiterno, ut sim deus tuus et seminis tui post te. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tue, omnem terram Chanaan in possessionem eternam, eroque deus eorum. Dixit iterum deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis. Hoc est pactum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem preputii vestri, ut sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris, tam vernaculus quam emptitius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra, eritque pactum meum in carne vestra in fedus eternum. Masculus cuius preputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. Dixit quoque deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram. Et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes, et reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciem suam et risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius, et Sara nonagenaria pariet? Dixitque ad deum: Utinam Ismahel vivat coram te. Et ait deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen eius Ysaac, et constituam pactum meum illi in fedus sempiternum, et semini eius post eum. Super Ismahel quoque exaudivi te: ecce benedicam ei et augebo et multiplicabo eum valde. Duodecim duces generabit, et faciam illum in gentem magnam. Pactum vero meum statuam ad Ysaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero. Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit deus ab Abraham. Tulit autem Abraham Ismahelem filium suum et omnes vernaculos domus sue, universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus sue, et circumcidit carnem preputii eorum statim in ipsa die, sicut preceperat ei deus. Abraham nonaginta novem erat annorum quando circumcidit carnem preputii sui, et Ismahel filius eius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis sue. Eadem die circumcisus est Abraham et Ismahel filius eius, et omnes viri domus illius, tam vernaculi quam emptitii et alienigene, pariter circumcisi sunt.

XVIII Apparuit autem ei dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. Quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terra, et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum, sed afferam pauxillum aque, et laventur pedes vestri, et requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum; postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es. Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria sata simile commisce, et fac subcinericios panes. Ipse vero ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum, deditque puero, qui festinavit et coxit illum. Tulit quoque butyrum et lac et vitulum quem coxerat, et posuit coram eis; ipse vero stabat iuxta eos sub arbore. Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? Ille respondit: Ecce in tabernaculo est. Cui dixit: Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi. Erant autem ambo senes provecteque etatis, et desierant Sare fieri muliebria. Que risit occulte dicens: Postquam consenui et dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? Dixit autem dominus ad Abraham: Quare ri

sit Sarra dicens: Num vere paritura sum anus? Numquid Deo est quicquam difficile? Iuxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, et habebit Sarra filium. Negavit Sarra dicens: Non risi, timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita, sed risisti. Cumque surrexissent inde viri, direxerunt oculos suos contra Sodomam: et Abraham simul gradiebatur deducens eos. Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quae gesturus sum, cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, et benedicendae sint in eo omnes nationes terrae? Scio enim quod praecepturus sit filiis suis et domui suae post se ut custodiant viam Domini, et faciant iustitiam et iudicium: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quae locutus est ad eum. Dixitque Dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrae multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint: an non est ita, ut sciam. Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat coram Domino. Et appropinquans ait: Numquid perdes iustum cum impio? Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul? et non parces loco illi propter quinquaginta iustos si fuerint in eo? Absit a te ut rem hanc facias, et occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius: non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos. Respondensque Abraham, ait: Quia semel coepi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis. Quod si minus quinquaginta iustis quinque fuerint, delebis propter quadraginta quinque universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque. Rursumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. Ne quaeso, inquit, indigneris Domine, si loquar: Quid si inventi fuerint ibi triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta. Quia semel, ait, coepi, loquar ad Dominum meum: Quid si inventi fuerint ibi viginti? Dixit: Non interficiam propter viginti. Obsecro, inquit, ne irascaris, Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Dixit: Non delebo propter decem. Abiitque Dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham: et ille reversus est in locum suum.

XIX Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, sedente Loth in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis: et adoravit pronus in terram, et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus. Compulit illos oppido ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma, et comederunt. Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem, omnis populus simul. Vocaveruntque Loth, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc ut cognoscamus eos. Egressus ad eos Loth post tergum accludens ostium, ait: Nolite, quaeso, fratres mei, nolite malum hoc facere. Habeo duas filias quae necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil faciatis mali, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursum: Ingressus es, inquiunt, ut advena, numquid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos affligemus. Vimque faciebant Loth vehementissime: iamque prope erat ut effringerent fores. Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt Loth ad se, clauseruntque ostium: et eos qui foris erant, percusserunt caecitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad Loth: Habes hic tuorum quempiam? generum, aut filios, aut filias, omnes qui tui sunt educ de urbe hac: delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius, et dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes: ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris ac duarum filiarum eius, eo quod parceret Dominus illi. Eduxeruntque eum, et posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. Dixitque Loth ad eos: Quaeso, domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, et moriar: est civitas haec iuxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea: numquid non modica est, et vivet anima mea? Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. Festina, et salvare ibi: quia non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. Sol egressus est super terram, et Loth ingressus est Segor. Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de caelo: et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terrae virentia. Respiciensque uxor eius post se, versa est in statuam salis. Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino, intuitus est contra Sodomam et Gomorrham, et universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus est Abrahae, et liberavit Loth de subversione urbium in quibus habitaverat. Ascenditque Loth de Segor, et mansit in monte, duae quoque filiae eius cum eo (timuerat enim manere in Segor), et mansit in spelunca ipse et duae filiae eius. Dixitque maior ad minorem: Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra, qui possit ingredi ad nos iuxta morem universae terrae. Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: et ingressa est maior, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro. Dederunt et illa nocte patri vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo: et nec quidem tunc sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit. Conceperunt ergo duae filiae Loth de patre suo. Peperitque maior filium, et vocavit nomen eius Moab: ipse est pater Moabitarum usque in praesentem

sentem diem. Minor quoque peperit filium et vocavit nomen eius Ammon, id est filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

XX

Profectus inde Abraham in terram australem habitavit inter Cades et Sur, et peregrinatus est in Geraris. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Gerarae et tulit eam. Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti, habet enim virum. Abimelech vero non tetigerat eam, et ait: Domine, num gentem ignorantem et iustam interficies? Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est, et ipsa ait: Frater meus est? In simplicitate cordis mei et munditia manuum mearum feci hoc. Dixitque ad eum Deus: Et ego scio quod simplici corde feceris, et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi ut tangeres eam. Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est, et orabit pro te, et vives. Si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu et omnia quae tua sunt. Statimque de nocte consurgens Abimelech vocavit omnes servos suos, et locutus est universa verba haec in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, et dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? quae non debuisti facere fecisti nobis. Rursumque expostulans ait: Quid vidisti ut hoc faceres? Respondit Abraham: Cogitavi mecum dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto, et interficient me propter uxorem meam. Alias autem et vere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris meae, et duxi eam uxorem. Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: Hanc misericordiam facies mecum: in omni loco ad quem ingrediemur, dices quod frater tuus sim. Tulit igitur Abimelech oves et boves et servos et ancillas, et dedit Abrahae, reddiditque illi Saram uxorem suam, et ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit habita. Sarae autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo; hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, et quocumque perrexeris; mementoque te deprehensam. Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem et ancillas eius, et pepererunt; concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahae.

XXI

Visitavit autem Dominus Saram sicut promiserat, et implevit quae locutus est. Concepitque et peperit filium in senectute sua, tempore quo praedixerat ei Deus. Vocavitque Abraham nomen filii sui quem genuit ei Sara Isaac, et circumcidit eum octavo die, sicut praeceperat ei Deus, cum centum esset annorum; hac quippe aetate patris natus est Isaac. Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus; quicumque audierit corridebit mihi. Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham quod Sara lactaret filium quem peperit ei iam seni? Crevit igitur puer et ablactatus est, fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis eius. Cumque vidisset Sara filium Agar Aegyptiae ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Eice ancillam hanc et filium eius; non enim erit heres filius ancillae cum filio meo Isaac. Dure accepit hoc Abraham pro filio suo. Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero et super ancilla tua; omnia quae dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quia in Isaac vocabitur tibi semen. Sed et filium ancillae faciam in gentem magnam, quia semen tuum est. Surrexit itaque Abraham mane, et tollens panem et utrem aquae imposuit scapulae eius, tradiditque puerum et dimisit eam. Quae cum abisset, errabat in solitudine Bersabee. Cumque consumpta esset aqua in utre, abiecit puerum subter unam arborum quae ibi erant, et abiit, seditque e regione procul quantum potest arcus iacere; dixit enim: Non videbo morientem puerum. Et sedens contra levavit vocem suam et flevit. Exaudivit autem Deus vocem pueri, vocavitque angelus Domini Agar de caelo dicens: Quid agis Agar? Noli timere; exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est. Surge, tolle puerum, et tene manum illius, quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque Deus oculos eius, quae videns puteum aquae abiit et implevit utrem, deditque puero bibere. Et fuit cum eo, qui crevit et moratus est in solitudine, factusque est iuvenis sagittarius, habitavitque in deserto Pharan, et accepit illi mater sua uxorem de terra Aegypti. Eodem tempore dixit Abimelech et Phicol princeps exercitus eius ad Abraham: Deus tecum est in universis quae agis. Iura ergo per Dominum ne noceas mihi et posteris meis stirpique meae, sed iuxta misericordiam quam feci tibi facies mihi et terrae in qua conversatus es advena. Dixitque Abraham: Ego iurabo. Et increpavit Abimelech propter puteum aquae quem vi abstulerant servi illius. Responditque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem; sed et tu non indicasti mihi, et ego non audivi praeter hodie. Tulit itaque Abraham oves et boves, et dedit Abimelech, percusseruntque ambo foedus. Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum. Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnae istae quas stare fecisti seorsum? At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea, ut sint mihi in testimonium quod ego fodi puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille Bersabee, quia ibi uterque iuravit. Et inierunt foedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem Abimelech et Phicol princeps militiae eius, reversique sunt in terram Palaestinorum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, et invocavit ibi nomen Domini Dei aeterni. Et fuit colonus terrae Palaestinorum diebus multis.

XXII

Quae postquam gesta sunt, temptavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abraham, Abraham. Ille respondit: Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum quem diligis Isaac, et vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens stravit asinum suum, ducens secum duos iuvenes et Isaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem praeceperat ei Deus. Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino; ego et puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti et imposuit super Isaac filium suum; ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul, dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis et ligna; ubi est victima holocausti? Dixit Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter, et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo aedificavit altare, et desuper ligna composuit. Cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditque manum et arripuit gladium ut immolaret filium suum. Et ecce angelus Domini de caelo clamavit dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. Dixitque ei: Non ex-

Iob. xx. salvabi[t] ... Matth. ...

Auditor. l auditur.

Infra 24.

Mod[erni] bis hnt. he an semel.

tendas manum tuam super puerum, neque facias illi quicquam.
Nunc cognovi quod times Dominum, et non pepercisti filio tuo
unigenito propter me. Levavit Abraham oculos suos, viditque
post tergum arietem inter vepres herentem cornibus,
quem assumens obtulit holocaustum pro filio
suo. Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Voca-
vit autem angelus Domini Abraham secundo de celo, dicens: Per
memetipsum iuravi, dicit Dominus: quia fecisti rem hanc,
et non pepercisti filio tuo unigenito, benedicam tibi, et multi-
plicabo semen tuum sicut stellas celi, et velut arenam
que est in litore maris. Possidebit semen tuum portas
inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gen-
tes terre, quia obedisti voci mee. Reversus est Abraham
ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habita-
vit ibi. His itaque gestis, nuntiatum est Abraham
quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo. Hus
primogenitum, et Buz fratrem eius, et Camuhel patrem
Syrorum, et Cased, et Azau, Pheldas quoque et Iedlaph, ac
Bathuel, de quo nata est Rebecca. Octo istos genuit
Melcha Nachor fratri Abraham. Concubina vero illius,
nomine Roma, peperit Tabee, et Gaon, et Thaas, et Maha-
XXIII cha. Vixit autem Sarra centum viginti septem annis, et mor-
tua est in civitate Arbee que est Hebron in terra Cha-
naan. Venitque Abraham ut plangeret et fleret
eam. Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus
est ad filios Heth dicens: Advena sum et peregrinus
apud vos. Date mihi ius sepulchri vobiscum, ut sepe-
liam mortuum meum. Responderunt filii Heth dicentes: Audi nos,
domine, princeps Dei es apud nos. In electis sepulchris
nostris sepeli mortuum tuum. Nullusque prohibere te pote-
rit quin in monumento eius sepelias mortuum
tuum. Surrexit Abraham et adoravit populum terre, fili-
os videlicet Heth. Dixitque ad eos: Si placet anime
vestre ut sepeliam mortuum meum, audite me, et inter-
cedite pro me apud Ephron filium Seor, ut det mihi
speluncam duplicem quam habet in extrema parte agri
sui. Pecunia digna tradat eam mihi coram vobis
in possessionem sepulchri. Habitabat autem Ephron in medi-
o filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis
audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius
dicens: Nequaquam ita fiat domine mi, sed magis ausculta
quod loquor. Agrum trado tibi et speluncam que in eo est, presen-
tibus filiis populi mei: sepeli mortuum tuum. Adoravit Abra-
ham coram populo terre, et locutus est ad Ephron circumstan-
te plebe: Queso ut audias me. Dabo pecuniam
pro agro. Suscipe eam, et sic sepeliam mortuum meum
in eo. Respondit Ephron: Domine mi, audi me. Terra quam
postulas quadringentis argenti siclis valet. Istud
est pretium inter me et te. Sed quantum magnum est istud pre-
tium apud me? quantum est? Sepeli mortuum tuum.
Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam
quam Ephron postulaverat audientibus filiis Heth, qua-
dringentos siclos argenti probate monete pub-
lice. Confirmatusque ager est quondam Ephronis in
quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam
ipse quam spelunca, et omnes arbores eius in cunctis
terminis per circuitum, Abrahe in possessionem videnti-
bus filiis Heth et cunctis qui intrabant portam ci-
vitatis illius. Atque ita sepelivit Abraham Sarram uxo-
rem suam in spelunca agri duplici que respici-
ebat Mambre. Hec est Hebron in terra Chanaan. Et
confirmatus est ager et antrum quod erat in eo Abra-
he in possessionem monumenti a filiis Heth. Erat autem XXIIII
Abraham senex dierumque multorum, et Dominus in cunctis
benedixerat ei. Dixitque ad servum seniorem domus sue
qui preerat omnibus que habebat: Pone manum tuam subter
femur meum, ut adiurem te per Dominum Deum celi et terre, ut
non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananeorum
inter quos habito. Sed ad terram et cognationem meam proficiscaris,
et inde accipias uxorem filio meo Ysaac. Respondit ser-
vus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc,
num reducere debeo filium tuum ad locum de quo
egressus es? Dixit Abraham: Cave nequando reducas filium
meum illuc. Dominus Deus celi qui tulit me de domo patris
mei et de terra nativitatis mee, qui locutus est mihi et iu-
ravit dicens: Semini tuo dabo terram hanc, ipse
mittet angelum suum coram te, et accipies inde
uxorem filio meo. Sin autem noluerit mulier sequi te,
non teneberis iuramento. Filium tantum meum ne reducas
illuc. Posuit ergo servus manum sub femore Abra-
ham domini sui, et iuravit illi super sermone hoc. Tulit-
que decem camelos de grege domini sui et abiit, ex omnibus
bonis eius portans secum. Profectusque perrexit in Meso-
potamiam ad urbem Nachor. Cumque camelos fecis-
set accumbere extra oppidum iuxta puteum
aque vespere, eo tempore quo solent mulieres egredi
ad hauriendam aquam, dixit: Domine Deus domini me-
i Abraham, occurre hodie obsecro mihi, et fac mi-
sericordiam cum domino meo Abraham. Ecce ego sto
prope fontem aque, et filie habitatorum huius civita-
tis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur pu-
ella cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut
bibam, et illa responderit: Bibe, quin et camelis tuis da-
bo potum, ipsa est quam preparasti servo tuo Ysaac,
et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino
meo. Necdum intra se verba compleverat, et ecce
Rebecca egrediebatur, filia Bathuelis filii Mel-
che uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydri-
am in scapula, puella decora nimis virgo-
que pulcherrima et incognita viro. Descenderat
autem ad fontem, et impleverat hydriam, ac rever-
tebatur. Occurritque ei servus et ait: Pauxillum
mihi ad sorbendum prebe aque de hydria tua. Que
respondit: Bibe domine mi. Celeriterque deposuit hydriam
super ulnam suam et dedit ei potum. Cumque ille
bibisset, adiecit: Quin et camelis tuis hauriam
aquam donec cuncti bibant. Effundensque hydriam
in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret
aquam, et haustam omnibus camelis dedit. Ille
autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum
prosperum fecisset iter suum Dominus an non. Postquam ergo
biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, ap-
pendentes siclos duos, et armillas totidem, pon-
do siclorum decem. Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica
mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum? Que
respondit: Filia Bathuelis sum filii Melche quem — ut filii nachor q. peperit ei melcha
peperit ei Nachor. Et addidit dicens: Palearum
quoque et feni plurimum est apud nos, et locus spatiosus
ad manendum. Inclinavit se homo et adoravit
Dominum dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non
abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et
recto me itinere perduxit in domum fratris domini mei.
Cucurrit itaque puella, et nuntiavit in domum
matris sue omnia que viderat audierat. Habebat

autem Rebecca fratrem nomine Laban qui festinus exivit ad hominem ubi erat fons. Cumque vidisset inaures et armillas in manibus sororis suae et audisset cuncta verba referentis: Haec locutus est mihi homo; venit ad virum qui stabat iuxta camelos et prope fontem aquae, dixitque ad eum: Ingredere benedicte Domini, cur foris stas? praeparavi domum et locum camelis. Et introduxit eum in hospitium, ac destravit camelos, deditque paleas et fenum, et aquam ad lavandos pedes camelorum et virorum qui venerant cum eo. Et appositus est in conspectu eius panis. Qui ait: Non comedam donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere. At ille: Servus, inquit, Abraham sum; et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est, et dedit ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos. Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia quae habuerat. Et adiuravit me dominus meus dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananaeorum in quorum terra habito, sed ad domum patris mei perges, et de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier? Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo mittet angelum suum tecum, et diriget viam tuam; accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea et de domo patris mei. Innocens eris a maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, et non dederint tibi. Veni ergo hodie ad fontem aquae, et dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam in qua nunc ambulo, ecce sto iuxta fontem aquae, et virgo quae egredietur ad hauriendam aquam audierit a me: Da mihi pauxillum aquae ad bibendum ex hydria tua, et dixerit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam praeparavit Dominus filio domini mei. Dumque haec tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria quam portabat in scapula; descenditque ad fontem et hausit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere. Quae festinans deposuit hydriam de humero, et dixit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis potum tribuam. Bibi, et adaquavit camelos. Interrogavique eam et dixi: Cuius es filia? Quae respondit: Filia Bathuelis sum filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem eius, et armillas posui in manibus. Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius. Quam ob rem si facitis misericordiam et veritatem cum domino meo, indicate mihi; sin autem aliud placet, et hoc dicite mihi, ut vadam ad dextram sive ad sinistram. Responderuntque Laban et Bathuel: A Domino egressus est sermo, non possumus extra placitum eius quicquam aliud tecum loqui. En Rebecca coram te est, tolle eam et proficiscere, et sit uxor filii domini tui sicut locutus est Dominus. Quod cum audisset puer Abraham, adoravit in terra Dominum. Prolatisque vasis argenteis et aureis ac vestibus, dedit ea Rebeccae pro munere; fratribus quoque eius et matri dona obtulit. Inito convivio, vescentes pariter et bibentes, manserunt ibi. Surgens autem mane, locutus est puer: Dimitte me ut vadam ad dominum meum. Responderuntque fratres eius et mater: Maneat puella saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur. Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam; dimittite me ut pergam ad dominum meum. Dixerunt: Vocemus puellam et

vel foris

quaeramus ipsius voluntatem. Cumque vocata venisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quae ait: Vadam. Dimiserunt ergo eam et nutricem illius, servumque Abraham et comites eius, imprecantes prospera sorori suae atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur Rebecca et puellae illius, ascensis camelis, secutae sunt virum; qui festinus revertebatur ad dominum suum. Eo tempore Isaac deambulabat per viam quae ducit ad puteum cuius nomen est Viventis et videntis; habitabat enim in terra australi. Et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die. Cumque levasset oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque, conspecto Isaac, descendit de camelo, et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium operuit se. Servus autem cuncta quae gesserat narravit Isaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Sarae matris suae, et accepit eam uxorem; et in tantum dilexit ut dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.

XXV

Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam, quae peperit ei Zamram et Iexan et Madan et Madian et Iesboch et Sue. Iexan quoque genuit Saba et Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim et Lathusim et Loomim. At vero ex Madian ortus est Epha et Opher et Enoch et Abida et Eldaa. Omnes hi filii Ceturae. Deditque Abraham cuncta quae possederat Isaac. Filiis autem concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Isaac filio suo dum adhuc ipse viveret ad plagam orientalem. Fuerunt autem dies vitae Abrahae c. lxx. v. anni. Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectaeque aetatis et plenus dierum, congregatusque est ad populum suum. Et sepelierunt eum Isaac et Ismahel filii sui in spelunca duplici, quae sita est in agro Ephron filii Seor Ethei, e regione Mambre, quem emerat a filiis Heth; ibi sepultus est ipse et Sara uxor eius. Et post obitum illius benedixit Deus Isaac filio eius, qui habitabat iuxta puteum nomine Viventis et videntis. Hae sunt generationes Ismahel filii Abrahae, quem peperit ei Agar Aegyptia famula Sarae; et haec nomina filiorum eius in vocabulis et generationibus suis. Primogenitus Ismahelis Nabaioth, deinde Cedar et Adbeel et Mabsam, Masma quoque et Duma et Massa, Adad et Thema, Itur et Naphis et Cedma. Isti sunt filii Ismahel, et haec nomina per castella et oppida eorum, xii principes tribuum suarum. Anni vitae Ismahel c. xxx. vii. Et deficiens mortuus est, et appositus ad populum suum. Habitavit autem ab Evila usque Sur, quae respicit Aegyptum introeuntibus Assyrios. Coram cunctis fratribus suis obiit. Hae sunt generationes Isaac filii Abrahae. Abraham genuit Isaac; qui cum xl esset annorum duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia sororem Laban. Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis; qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebeccae. Sed collidebantur in utero eius parvuli. Quae ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum. Qui respondens ait: Duae gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et maior serviet minori. Iam tempus pariendi venerat, et ecce gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egressus est rufus erat et totus in mo

vel paruum

he. vocatum est .e.

rem pellis hispidus. vocatumque est nomen eius esau. protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu. et ideo appellavit eum iacob. Sexagenarius erat ysaac quando nati sunt parvuli. Quibus adultis: factus est esau vir gnarus venandi et homo agricola. Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Ysaac amabat esau eo quod de venationibus illius vesceretur. et rebecca diligebat iacob. Coxit autem iacob pulmentum. ad quem cum venisset esau de agro lassus: ait. Da mihi de coctione hac rufa. quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen eius edom. Cui dixit iacob. Vende mihi primogenita tua. Ille respondit. En morior. quid mihi proderunt primogenita? Ait iacob. Iura ergo mihi. Iuravit esau et vendidit primogenita. et sic accepto pane et lentis edulio comedit et bibit et abiit. parvi pendens quod primogenita vendidisset.

XXVI

Orta autem fame super terram post eam sterilitatem que acciderat in diebus abraham abiit ysaac ad abimelech regem palestinorum in gerara. Apparuitque ei dominus et ait. Ne descendas in egiptum. sed quiesce in terra quam dixero tibi et peregrinare in ea. eroque tecum et benedicam tibi. Tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has. complens iuramentum quod spopondi abraham patri tuo. et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. Daboque posteris tuis universas regiones has et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre eo quod obedierit abraham voci mee et custodierit precepta et mandata mea et cerimonias legesque servaverit. Mansit itaque ysaac in geraris. Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua. respondit soror mea est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset coniugio sociata. Reputans ne forte interficerent eum propter illius pulcritudinem. Cumque pertransissent dies plurimi et ibidem moraretur. prospiciens abimelech palestinorum rex per fenestram vidit eum iocantem cum rebecca uxore sua. et accersito ait. Perspicuum est quod uxor tua sit. cur mentitus es sororem tuam esse? Respondit. Timui ne morerer propter eam. Dixitque abimelech. Quid imposuisti nobis? Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua et induxeras super nos grande peccatum. Precepitque omni populo dicens. Qui tetigerit uxorem hominis huius: morte morietur. Seminavit autem ysaac in terra illa et invenit in ipso anno centuplum. Benedixitque ei dominus. Et locupletatus est homo. et ibat proficiens atque succrescens donec magnus vehementer effectus est. Habuit quoque possessionem ovium et armentorum et familie plurimum. Ob hoc invidentes ei palestini: omnes puteos quos foderant servi patris illius abraham in illo tempore obstruxerunt implentes humo. in tantum ut ipse abimelech diceret ad ysaac. Recede a nobis quoniam potentior nobis factus es valde. Et ille discedens ut veniret ad torrentem gerare habitaretque ibi. Rursum fodit alios puteos quos foderant servi patris sui abraham et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. Appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. Foderuntque in torrente et repererunt aquam vivam. Sed et ibi iurgium fuit pastorum gerare adversum pastores ysaac dicentium nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei ex eo quod acciderat vocavit calumpniam. Foderunt autem et alium et pro illo quoque rixati sunt appellavitque eum inimicitias. Profectus inde fodit alium puteum pro quo non contenderunt. itaque vocavit nomen loci eius latitudo dicens. Nunc dilatavit nos dominus et fecit crescere super terram. Ascendit autem ex illo loco in bersabee ubi apparuit ei dominus in ipsa nocte dicens. Ego sum deus abraham patris tui noli metuere quia tecum sum. et benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter servum meum abraham. Itaque edificavit ibi altare et invocato nomine domini extendit tabernaculum. precepitque servis suis ut foderent puteum. Ad quem locum cum venissent de geraris abimelech et ochozath amicus illius et phicol dux militum. locutus est eis ysaac. Quid venistis ad me hominem quem odistis et expulistis a vobis? Qui responderunt. Vidimus tecum esse dominum. et ideo nunc diximus sit iuramentum inter nos. et ineamus fedus ut non facias nobis quicquam mali sicut et nos nil tuorum attigimus. nec fecimus quod te lederet. sed cum pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis convivium et post cibum et potum surgentes mane iuraverunt sibi mutuo. Dimisitque eos ysaac pacifice in locum suum. Ecce autem venerunt in ipso die servi ysaac annunciantes ei de puteo quem foderant atque dicentes. Invenimus aquam. Unde et appellavit hunc habundantiam. Et nomen urbi impositum est bersabee usque in presentem diem. Esau vero quadragenarius duxit uxores iudith filiam beeri hethei et basemath filiam elon eiusdem loci. que ambe offenderant animum ysaac et rebecce.

ut est. ut. e. Ay. pull. sa. amic. he. collegium amicorum.

XXVII

Senuit autem ysaac et caligaverunt oculi eius et videre non poterat. Vocavitque esau filium suum maiorem et dixit ei. fili mi. Qui respondit. Assum. Cui pater. Vides inquit quod senuerim et ignorem diem mortis mee. Sume arma tua faretram et arcum et egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis fac mihi inde pulmentum sicut me velle nosti et affer ut comedam et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset rebecca et ille abiisset in agrum ut iussionem patris expleret. dixit filio suo iacob. Audivi patrem tuum loquentem cum esau fratre tuo et dicentem ei. Affer mihi de venatione tua et fac cibos ut comedam et benedicam tibi coram domino antequam moriar. Nunc ergo fili mi acquiesce consiliis meis et pergens ad gregem affer mihi duos hedos optimos ut faciam ex eis escas patri tuo quibus libenter vescitur. Quas cum intuleris et comederit benedicat tibi priusquam moriatur. Cui ille respondit. Nosti quod esau frater meus homo pilosus sit et ego lenis. Si attrectaverit me pater meus et senserit timeo ne putet me sibi voluisse illudere et inducat super me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater. In me sit ait ista maledictio fili mi. tantum audi vocem meam et pergens affer que dixi. Abiit et attulit dedit matri. Paravit illa cibos sicut noverat velle patrem illius. Et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. Pelliculasque hedorum circumdedit manibus et colli nuda protexit. Deditque pulmentum et panes quos coxerat tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. At ille respondit. Audio. Quis es tu fili mi? Dixitque iacob. Ego sum esau primogenitus tuus. feci sicut precepisti mihi. Surge sede et comede de venatione mea ut benedicat mihi anima tua. Rursumque ysaac ad filium suum. Quomodo inquit tam cito invenire potuisti fili mi? Qui respondit. Voluntas dei fuit ut cito mihi occurreret quod volebam. Dixitque ysaac. Accede huc ut tangam te fili mi et probem utrum tu sis filius meus

Reg. li. 29.

esau unico. Accessit ille ad patrem, et palpato eo, dixit Ysaac: Vox quidem vox Iacob est, sed manus manus sunt Esau. Et non cognovit eum, quia pilose manus similitudinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi ait: Tu es filius meus Esau? Respondit: Ego sum. At ille: Offer mihi inquit cibos de venatione tua fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum. Quo hausto, dixit ad eum: Accede ad me et da mihi osculum fili mi. Accessit et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore celi et de pinguedine terre habundantiam frumenti et vini et olei, et serviant tibi populi, et adorent te tribus. Esto dominus fratrum tuorum et incurventur ante te filii matris tue. Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus, et qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Vix Ysaac sermonem impleverat, et egresso Iacob foras venit Esau. Coctosque de venatione cibos intulit patri dicens: Surge pater mi et comede de venatione filii tui, ut benedicat mihi anima tua. Dixitque illi Ysaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau. Expavit Ysaac stupore vehementi, et ultra quam credi potest admirans ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem attulit mihi et comedi ex omnibus priusquam tu venires? Benedixique ei et erit benedictus. Auditis Esau sermonibus patris, irrugiit clamore magno, et consternatus ait: Benedic etiam et mihi pater mi. Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter et accepit benedictionem tuam. At ille subiunxit: Iuste vocatum est nomen eius Iacob. Supplantavit enim me en altera vice. Primogenita mea ante tulit, et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque Esau ad patrem: Numquid non reservasti ait et mihi benedictionem? Respondit Ysaac: Dominum tuum illum constitui, et omnes fratres eius servituti illius subiugavi. Frumento et vino stabilivi eum, et post hec tibi fili mi ultra quid faciam? Cui Esau: Num unam inquit tantum benedictionem habes pater? Mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque eiulatu magno fleret, motus Ysaac dixit ad eum: In pinguedine terre et in rore celi desuper erit benedictio tua. Vives gladio et fratri tuo servies. Tempusque veniet cum excutias et solvas iugum eius de cervicibus tuis. Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater. Dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei, ut occidam Iacob fratrem meum. Nunciata sunt hec Rebecce, que mittens et vocans Iacob filium suum dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur ut occidat te. Nunc ergo fili audi vocem meam, et consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran. Habitabisque cum eo dies paucos donec requiescat furor fratris tui et cesset indignatio eius, obliviscaturque eorum que fecisti in eum. Postea mittam et adducam te inde huc. Cur utroque orbabor filio in una die? Dixitque Rebecca ad Ysaac: Tedet me vite mee propter filias Heth. Si acceperit Iacob uxorem de stirpe huius terre, nolo vivere.

XXVIII Vocavit itaque Ysaac Iacob et benedixit eum, precepitque ei dicens: Noli accipere coniugem de genere Chanaan, sed vade et proficiscere in Mesopotamiam Syrie ad domum Bathuel patris matris tue, et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui. Deus autem omnipotens benedicat tibi et crescere te faciat atque multiplicet ut sis in turbas populorum. Et det benedictiones Abraham tibi et semini tuo post te, ut possideas terram peregrinationis tue quam pollicitus est avo tuo. Cumque dimisisset eum Ysaac, profectus venit in Mesopotamiam Syrie ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebecce matris sue. Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Iacob et misisset eum in Mesopotamiam Syrie ut inde uxorem duceret, et quod post benedictionem precepisset ei dicens: Non accipies coniugem de filiabus Chanaan, quodque obediens Iacob parentibus isset in Syriam, probans quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus, ivit ad Ismahelem et duxit uxorem absque his quas prius habebat Melech filiam Ismahel filii Abraham, sororem Nabaioth. (al. Maelech) Igitur egressus Iacob de Bersabee pergebat Haran. Cumque venisset ad quendam locum et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant et supponens capiti suo dormivit in eodem loco. Viditque in sompnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens celum, angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scale dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui et Deus Ysaac. Terram in qua dormis tibi dabo et semini tuo. Eritque germen tuum quasi pulvis terre. (al. semen) Dilataberis ad occidentem et orientem, septentrionem et meridiem, et benedicentur in te et in semine tuo cuncte tribus terre. Et ero custos tuus quocumque perrexeris, et reducam te in terram hanc, nec dimittam nisi complevero universa que dixi. Cumque evigilasset Iacob de sompno ait: Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. Pavensque: Quam terribilis est inquit locus iste! Non est hic aliud nisi domus Dei et porta celi. Surgens ergo mane tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper. Appellavitque nomen urbis Bethel, que prius Luza vocabatur. Votum etiam vovit dicens: Si fuerit Deus mecum et custodierit me in via per quam ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste quem erexi in titulum vocabitur domus Dei. Cunctorumque que dederis mihi decimas offeram tibi.

XXIX Profectus ergo Iacob venit in terram orientalem, et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora, et os eius grandi lapide claudebatur. Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei ponerent. Dixitque ad pastores: Fratres unde estis? Qui responderunt: De Haran. Quos interrogans: Numquid ait nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus. Sanusne est inquit? Valet inquiunt. Et ecce Rachel filia eius venit cum grege suo. Dixitque Iacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges. Date ante potum ovibus et sic ad pastum eas reducite. Qui responderunt: Non possumus donec omnia pecora congregentur et amoveamus lapidem de ore putei ut adaquemus greges. Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui. Nam gregem ipsa pascebat. Quam cum vidisset Iacob, et sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui, amovit lapidem quo puteus claudebatur. Et adaquato grege osculatus est eam. Et elevata voce flevit. Et indicavit ei quod frater esset patris eius et filius Rebecce. At illa

festinavit nuntiavit patri suo. Qui cum audisset venis-
se iacob filium sororis sue occurrit ei obviam. con-
plexusque eum et in oscula ruens duxit in domum
suam. Auditis autem causis itineris respondit. Os meum
et caro mea es. Et postquam expleti sunt dies mensis
unius dixit ei. Num quia frater meus es gratis servies
michi? Dic quid mercedis accipias. Habebat vero filias duas.
Nomen maioris lia minor vero appellabatur rachel.
Sed lia lippis erat oculis. rachel decora facie et ve-
nusto aspectu. Quam diligens iacob ait. Serviam
tibi pro rachel filia tua minore. vii. annis. Respondit
laban. Melius est ut eam tibi dem quam alteri viro. Ma-
ne apud me. Servivit igitur iacob pro rachel. vii.
annis. et videbantur illi pauci dies pre amoris
magnitudine. Dixitque ad laban. Da michi uxorem
meam quia iam tempus expletum est ut ingre-
diar ad illam. Qui vocatis multis amicorum tur-
bis ad convivium fecit nuptias. et vespere filiam
suam liam introduxit ad eum. Dans ancillam
filie zelpham nomine. Ad quam cum ex more iacob
fuisset ingressus facto mane vidit liam et dixit ad so-
cerum suum. Quid est quod facere voluisti? Nonne pro
rachel tibi servivi? Quare imposuisti michi? Respondit laban.
Non est in loco nostro consuetudinis ut minores ante
tradamus ad nuptias. Imple ebdomadem die-
rum huius copule et hanc quoque dabo tibi pro opere quo ser-
viturus es michi. vii. annis aliis. Adquievit pla-
cito et ebdomada transacta rachel duxit uxorem.
Cui pater servam balam dederat. Tandemque potitus
optatis nuptiis amorem sequentis priori pretulit
serviens apud eum vii. annis aliis. Videns autem
dominus quod despiceret liam aperuit vulvam eius sorore
sterili permanente. Que conceptum genuit filium vocavit-
que nomen eius ruben dicens. Vidit dominus humilitatem
meam. nunc amabit me vir meus. Rursumque concepit
et peperit filium et ait. Quoniam audivit dominus haberi me con-
temptui dedit etiam istum michi. vocavitque nomen eius sy-
meon. Concepit tertio et genuit alium. dixitque. Nunc
quoque copulabitur michi maritus meus eo quod pepererim ei tres
filios. et idcirco appellavit nomen eius levi. Quarto concepit
et peperit filium et ait. Modo confitebor domino. et ob hoc vocavit
eum iudam. cessavitque parere. Cernens autem
rachel quod infecunda esset invidit sorori et ait ma-
rito suo. Da michi liberos alioquin moriar. Cui iratus re-
spondit iacob. Num pro deo ego sum qui privavit te fru-
ctu ventris tui. At illa. Habeo inquit famulam balam.
ingredere ad illam. ut pariat super genua mea et
habeam ex ea filios. Deditque illi balam in coniugium.
Que ingresso ad se viro concepit et peperit filium.
Dixitque rachel. Iudicavit michi dominus et exaudivit vo-
cem meam dans michi filium. et idcirco appellavit no-
men eius dan. Rursumque bala concipiens peperit
alterum pro quo ait rachel. Conparavit me deus cum
sorore mea et invalui. vocavitque eum neptalim.
Sentiens lia quod parere desisset. zelpham ancillam
suam marito tradidit. que post conceptum edente fi-
lium dixit. Feliciter. et idcirco vocavit nomen eius
gad. Peperit quoque zelpha alterum. dixitque lia. Hoc
pro beatitudine mea. beatam quippe me dicent mulie-
res. propterea appellavit eum aser. Egressus autem
ruben tempore messis triticee in agrum repperit man-
dragoras. quas matri lie detulit. Dixitque rachel ad liam.

Da michi partem de mandragoris filii tui. Illa respondit.
Parumne tibi videtur quod preripueris maritum michi nisi
etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait rachel. Dor-
miat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
Redeuntique ad vesperam de agro iacob. egressa est in
occursum eius lia et ait. Ad me intrabis. quia
mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dor-
mivitque cum ea nocte illa et exaudivit deus preces
eius. concepitque et peperit filium quintum. et ait. Dedit
deus mercedem michi quia dedi ancillam meam viro me-
o. appellavitque nomen eius ysachar. Rursum lia con-
cipiens peperit sextum filium et ait. Ditavit me
deus dote bona. et hac vice mecum erit maritus me-
us eo quod genuerim ei sex filios. et idcirco appellavit nomen
eius zabulon. Post quem peperit filiam nomine
dinam. Recordatus quoque dominus rachelis exau-
divit eam et aperuit vulvam illius. que concepit et
peperit filium dicens. Abstulit deus obprobrium me-
um. et vocavit nomen eius ioseph dicens. Addat michi
dominus filium alterum. Nato autem ioseph dixit iacob so-
cero suo. Dimitte me ut revertar in patriam et ad
terram meam. Da michi uxores et liberos meos pro quibus
servivi tibi ut abeam. Tu nosti servitutem qua servivi
tibi. Ait ei laban. Inveniam gratiam in conspectu tuo.
experimento didici quod benedixerit michi deus propter te. Constitue
mercedem tuam quam dem tibi. At ille respondit. Tu nosti
quomodo servierim tibi et quanta in manibus meis fuerit pos-
sessio tua. Modicum habuisti antequam venirem
et nunc dives effectus es. Benedixitque tibi dominus ad introitum
meum. Iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui
mee. Dixitque laban. Quid dabo tibi? At ille ait. Ni-
chil volo. sed si feceris quod postulo iterum pascam et
custodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos
et separa cunctas oves varias et sparso vellere
et quodcumque furvum et maculosum variumque
fuerit tam in ovibus quam in capris erit merces mea.
Respondebitque michi cras iusticia mea. quando placiti tempus
advenerit coram te. et omnia que non fuerint varia et
maculosa et furva tam in ovibus quam in capris fur-
ti me arguent. Dixitque laban. Gratum habeo quod
petis. Et separavit in die illo capras et oves et hir-
cos et arietes varios atque maculosos. Cunctum
autem gregem unicolorem id est albi et nigri velleris
tradidit in manu filiorum suorum. et posuit spatium
itineris inter se et generum dierum trium. qui pascebat re-
liquos greges eius. Tollens ergo iacob virgas popu-
leas virides et amigdalinas et platanis ex parte
decorticavit eas. detractisque corticibus in his que ex-
poliata fuerant candor apparuit. Illa vero que integra
fuerant viridia permanserunt. atque in hunc modum co-
lor effectus est varius. posuitque eas in canalibus ubi ef-
fundebatur aqua. ut cum venissent greges ad
bibendum ante oculos haberent virgas. et in aspectu
earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore coitus o-
ves intuerentur virgas. et parerent maculosa et va-
ria et diverso colore respersa. Divisitque gregem iacob
et posuit virgas ante oculos arietum. erant alba
quoque et nigra laban. cetera vero iacob. separatis
inter se gregibus. Igitur quando primo tempore ascendebantur
oves. ponebat iacob virgas in canalibus aque
ante oculos arietum et ovium. ut in earum contem-
platione conciperent. Quando vero serotina admis-

XXX

Marginalia: lxx. exaudivit. he. en. auditu. ra. mod. audit. — he. lxx. mod. nomen ei. — ba. an. he. nomen eius. — ut beatitudinis. — he. lxx. dns. — mod. filium. — ut res.

sura erat et conceptus extremus non ponebat eas.
Factaque sunt ea laban que erant serotina et que primi tem-
poris iacob. Ditatusque est homo ultra modum et
habuit greges multos. ancillas et servos. camelos
XXXI et asinos. Postquam autem audivit verba filiorum la-
ban dicentium. tulit iacob omnia que fuerunt patris
nostri. et de illius facultate ditatus factus est inclitus.
animadvertit quoque faciem laban quod non esset erga se si-
cut heri et nudiustertius. maxime dicente sibi domino
revertere in terram patrum tuorum et ad generationem tuam
eroque tecum. misit et vocavit rachel et liam in
agrum ubi pascebat greges. Dixitque eis. Video fa-
ciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri et nudius-
tertius. Deus autem patris mei fuit mecum. Et ipse nostis
quod totis viribus meis servierim patri vestro. Sed pater vester
circumvenit me et mutavit mercedem meam decem
Nu. 12. Iob. 19. vicibus. et tamen non dimisit eum deus ut noceret michi. Si
quando dixit variae erunt mercedes tue. pariebant
omnes oves varios fetus. Quando vero e contrario ait. Alba
quaeque accipies pro mercede. omnes greges alba pepe-
rerunt. tulitque deus substantiam patris vestri et dedit michi. Postquam
enim conceptus ovium tempus advenerat. levavi
oculos meos et vidi in somnis ascendentes mares
super feminas varios et maculosos et diversorum colorum.
Dixitque angelus domini ad me in somnis. Iacob. Et ego
respondi. Adsum. Qui ait. Leva oculos tuos et vide uni-
versos masculos ascendentes super feminas varios re-
spersos atque maculosos. Vidi enim omnia que fecit
tibi laban. Ego sum deus bethel qui apparui tibi ubi un-
xisti lapidem et votum vovisti michi. Nunc ergo surge
et egredere de terra hac revertens in terram nativitatis
tue. Responderunt rachel et lia. Numquid habemus resi-
dui quicquam in facultatibus et hereditate domus
patris nostri. Nonne quasi alienas reputavit nos et ven-
didit comeditque pretium nostrum. Sed deus tulit opes
patris nostri et nobis eas tradidit ac filiis nostris. unde omnia
que precepit tibi deus fac. Surrexit itaque iacob et inpo-
Ba. an. tracq. sitis liberis et coniugibus suis super camelos abiit. Tulitque
omnem substantiam et greges et quicquid in mesopotamia
adquisierat pergens ad ysaac patrem suum in terram
chanaan. Eo tempore ierat laban ad tondendas
oves. et rachel furata est ydola patris sui. Noluitque
iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset
tam ipse quam omnia que iuris sui erant et amne transmisso
pergeret contra montem galaad. nuntiatum
est laban die tertio quod fugeret iacob. Qui assumptis
fratribus suis persecutus est eum diebus vii. et comprehendit
eum in monte galaad. Viditque in somnis deum
dicentem sibi. Cave ne quicquam aspere loquaris contra iacob.
Iamque iacob extenderat in monte tabernaculum. Cum
ille consecutus eum cum fratribus suis et in eodem monte
galaad fixit tentorium. et dixit ad iacob. Quare ita egisti
ut clam me abigeres filias meas quasi captivas
gladio? Cur ignorante me fugere voluisti nec in-
dicare michi ut prosequerer te cum gaudio et canticis
et tympanis et cytharis. Non es passus ut oscula-
rer filios meos ac filias. Stulte operatus es. et nunc
quidem valet manus mea reddere tibi malum. Sed
deus patris vestri heri dixit michi. Cave ne loquaris contra ia-
cob quicquam durius. Esto ad tuos ire cupiebas
et desiderio tibi erat domus patris tui. cur furatus
es deos meos? Respondit iacob. Quod inscio te profectus sum

timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem fur-
ti me arguis apud quemcumque inveneris deos tuos ne-
cetur coram fratribus suis. Scrutare quicquid tuorum apud me
inveneris et aufer. Hec dicens ignorabat quod rachel fu-
rata esset ydola. Ingressus itaque laban tabernaculum ia-
cob et lie et utriusque famule non invenit. Cumque intrasset
in tentorium rachelis. illa festinans abscondit y-
dola subter stramenta cameli et sedit desuper. Scrutan-
tique omne tentorium et nil invenienti ait. Ne irascatur
dominus meus quod coram te adsurgere nequeo. quia iuxta consue-
tudinem feminarum nunc accidit michi. Sic delusa sol-
licitudo querentis est. Tumensque iacob cum iurgio
ait. Quam ob culpam meam et ob quod peccatum sic exar-
sisti post me. et scrutatus es omnem supellectilem
meam. Quid invenisti de cuncta substantia domus tu-
e? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis. ut iudicent
inter me et te. Ideo viginti annis fui tecum. oves tue
et capre steriles non fuerunt. arietes gregis tui non come-
di. nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum
omne reddebam. quicquid furto peribat a me exi-
gebas. Die noctuque estu urebar et gelu. fugiebatque
somnus ab oculis meis. Sicque per xx annos in do-
mo tua servivi tibi. xiiii pro filiabus et vi pro gregibus
tuis. Inmutasti quoque mercedem meam x vicibus. Nisi
deus patris mei abraham et timor ysaac adfuisset michi
forsitan modo nudum me dimisisses. Afflictionem
meam et laborem manuum mearum respexit deus et ar-
guit te heri. Respondit ei laban. Filie mee et filii et gre-
ges tui et omnia que cernis mea tua sunt.
Quid possum facere filiabus et nepotibus meis? Veni
ergo et ineamus fedus ut sit in testimonium inter me et
te. Tulit itaque iacob lapidem et erexit illum in titu-
lum. Dixitque fratribus suis. Afferte lapides. Qui congre-
gantes fecerunt tumulum. comederuntque super eum. Quem
vocavit laban tumulum testis. et iacob acervum
testimonii. uterque iuxta proprietatem lingue sue.
Dixitque laban. Tumulus iste testis erit inter me et te
hodie. et idcirco appellatum est nomen eius galaad. idest
tumulus testis. Intueatur dominus et iudicet inter nos quando ¶ he. ait laban. absq.
recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas et si in- z adiecit laban.
duxeris uxores alias super eas. nullus sermonis nostri
testis est absque deo. qui presens respicit. Dixitque rur-
sus ad iacob. En tumulus hic et lapis quem erexi
inter me et te testis erit. Tumulus inquam iste et la-
pis sint in testimonio. Si aut ego transiero
illum pergens ad te. aut tu preterieris malum michi
cogitans. Deus abraham et deus nachor iudicet inter
nos deus patris eorum. Iuravit iacob per timorem patris
sui ysaac. immolatisque victimis in monte vo-
cavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum come-
dissent manserunt ibi. Laban vero de nocte consurgens
osculatus est filios et filias suas. et benedixit illis. reversusque
est in locum suum. Iacob quoque abiit itinere quo ceperat. XXXII
Fueruntque ei obviam angeli dei. Quos cum vi-
disset ait. Castra dei sunt hec. et appellavit nomen lo-
ci illius manaim idest castra. Misit autem et nuntios
ante se ad esau fratrem suum in terram seir regionis edom.
Precepitque eis dicens. Sic loquimini domino meo esau.
Hec dicit frater tuus iacob. Apud laban peregrinatus
sum et fui usque in presentem diem. Habeo boves
et asinos. oves et servos atque ancillas. mittoque
nunc legationem ad dominum meum ut inveniam

gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuntii ad Iacob dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat in occursum tibi cum quadringentis viris. Timuit Iacob valde, et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves et camelos in duas turmas, dicens: Si venerit Esau ad unam turmam, et percusserit eam, alia turma quae reliqua est salvabitur.

¶ he. duo castra

Dixitque Iacob: Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac, Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, et in locum nativitatis tuae, et benefaciam tibi. Minor sum cunctis miserationibus tuis, et veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo, ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. Tu locutus es quod bene mihi faceres, et dilatares semen meum sicut arenam maris, quae prae multitudine numerari non potest. Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quae habebat munera Esau fratri suo, capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, et arietes viginti, camelos fetas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, et tauros viginti, asinas viginti, et pullos earum decem. Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem. Et praecepit priori, dicens: Si obviam habueris Esau fratrem meum, et interrogaverit te: Cuius es? aut quo vadis? aut cuius sunt ista quae sequeris? Respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esau; ipse quoque post nos venit. Similiter dedit mandata secundo, et tertio, et cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum. Et addetis: Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur; dixit enim: Placabo illum muneribus quae praecedunt, et postea videbo illum, forsitan propitiabitur mihi. Praecesserunt ergo munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset, Iacob tulit duas uxores suas, et totidem famulas cum undecim filiis, et transivit vadum Iaboc. Traductisque omnibus quae ad se pertinebant, remansit solus. Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Iacob. At ille: Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel; quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praevalebis? Interrogavit eum Iacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quaeris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco. Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel; ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam non comedunt filii Israel nervum qui emarcuit in femore Iacob, usque in praesentem diem, eo quod tetigerit nervum femoris eius et obstupuerit.

XXXII

¶ ut MOs

Elevans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros; divisitque filios Liae et Rachel, ambarumque famularum. Et posuit utramque ancillam et liberos earum in principio, Liam vero et filios eius in secundo loco, Rachel autem et Ioseph novissimos. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum, stringensque collum eius, et osculans flevit. Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum, et ait: Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt quos donavit mihi Deus servo tuo. Et appropinquantes ancillae et filii earum incurvati sunt. Accessit quoque Lia cum pueris suis; et cum similiter adorassent, extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. Dixitque Esau: Quaenam sunt istae turmae quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi. Dixitque Iacob: Noli ita, obsecro; sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis; sic enim vidi faciem tuam quasi viderim vultum Dei; esto mihi propitius, et suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens, ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui. Dixitque Iacob: Nosti, domine mi, quod parvulos habeam teneros, et oves et boves fetas mecum; quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Praecedat dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir. Respondit Esau: Oro te ut de populo qui mecum est saltem socii remaneant viae tuae. Non est, inquit, necesse; hoc uno indigeo tantum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi. Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir. Et Iacob venit in Socoth, ubi aedificata domo et fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est Tabernacula. Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quae est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriae, et habitavit iuxta oppidum. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula a filiis Emor patris Sichem centum agnis. Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

¶ he. filius

XXXIII

Egressa est autem Dina filia Liae ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichem filius Emor Evei, princeps terrae illius, adamavit eam, et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditiis delinivit. Et pergens ad Emor patrem suum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. Quod cum audisset Iacob, absentibus filiis et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent. Egresso autem Emor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, ecce filii eius veniebant de agro; auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod foedam rem esset operatus in Israel, et violata filia Iacob rem illicitam perpetrasset. Locutus est itaque Emor ad eos: Sichem filii mei adhaesit anima filiae vestrae; date eam illi uxorem, et iungamus vicissim connubia; filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite. Et habitate nobiscum; terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, et possidete eam. Sed et Sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quaecumque statueritis dabo; augete dotem, et munera postulate, libenter tribuam quod petieritis; tantum date mihi puellam hanc uxorem. Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in dolo, saevientes ob stuprum sororis: Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso, quod illicitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus

i. dixit

¶ he. m.

federum. si esse volueritis nostri similes et circumcidatur
in vobis omne masculini sexus. tunc dabimus et ac
cipiemus mutuo filias nostras ac vestras. et habitabi
mus vobiscum. eritisque unus populus. Si autem circumcidi
nolueritis. tollemus filiam nostram et recedemus. Pla
cuit oblatio eorum Emor et Sichem filio eius. nec distu
lit adolescens quin statim quod petebatur expleret.
Amabat enim puellam valde. et ipse erat inclitus
in omni domo patris sui. Ingressique portam urbis
locuti sunt populo. Viri isti pacifici sunt et volunt habita
re nobiscum. negocientur in terra et exerceant eam
que spaciosa et lata cultoribus indiget. filias eorum acci
piemus uxores et nostras illis dabimus. Unum est quod dif
fertur tantum bonum. si circumcidamus masculos nostros
ritum gentis imitantes. et substantia eorum et pecora et
cuncta que possident nostra erunt. tantum in hoc adquiescamus
et habitantes simul unum efficiemus populum. Assen
si sunt omnes circumcisis cunctis maribus. Et ecce di
e tercio quando gravissimus vulnerum dolor est. arrep
tis duo filii Iacob Symeon et Levi fratres Dine gla
diis ingressi sunt urbem confidenter. interfectisque omnibus
masculis Emor et Sichem pariter necaverunt. tollen
tes Dinam de domo Sichem sororem suam. Quibus
egressis irruerunt super occisos ceteri filii Iacob. et depo
pulati sunt urbem in ultionem stupri. Oves eorum
Oves eorum et armenta et asinos cunctaque vastantes
que in domibus et que in agris erant. parvulos quoque et uxo
res eorum duxerunt captivas. Quibus patratis au
dacter Iacob dixit ad Symeon et Levi. Turbastis
me et odiosum fecistis Chananeis et Ferezeis habi
tatoribus terre huius. Nos pauci sumus. illi congre
gati percutient me. et delebor ego et domus mea.
Responderunt. Numquid ut scorto abuti debuere sorore
nostra?

XXXV

Interea locutus est dominus ad Iacob. Surge et as
cende Bethel et habita ibi. facque altare deo qui appa
ruit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. Iacob vero con
vocata omni domo sua ait. Abicite omnes deos alie
nos qui in medio vestri sunt. et mundamini ac muta
te vestimenta vestra. Surgite et ascendamus in Be
thel. ut faciamus ibi altare domino qui exaudivit
me in die tribulationis mee. et fuit socius itineris
mei. Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant
et inaures que erant in auribus eorum. At ille infodit
ea subter terebinthum. que est post urbem Sichem.
Cumque profecti essent. terror domini invasit omnes per circu
itum civitates. et non sunt ausi persequi recedentes.
Venit igitur Iacob Luzam que est in terra Chanaan cognomi
to Bethel. ipse et omnis populus cum eo. Edificavitque
ibi altare domino. et appellavit nomen loci illius Do
mus dei. Ibi enim apparuit ei deus cum fugeret fratrem
suum. Eodem tempore mortua est Debbora nutrix Re
becce. et sepulta ad radices Bethel subter quercum.
Vocatumque est nomen loci quercus fletus. Apparuit
autem iterum deus Iacob postquam reversus est de Mesopota
mia Syrie. benedixitque ei dicens. Non vocaberis ultra
Iacob. sed Israel erit nomen tuum. Appellavitque eum Israel.
Dixitque ei. Ego deus omnipotens. cresce et multiplicare.
te faciam in gentes et populi nationum ex te erunt.
Reges de lumbis tuis egredientur. terramque quam de
di Abraham et Ysaac dabo tibi et semini tuo post te. Et
recessit ab eo. Ille vero erexit titulum lapideum
in loco quo locutus ei fuerat deus. libans super eum liba
mina. et effundens oleum. vocansque nomen loci Be
thel. Egressus autem inde venit verno tempore ad terram
que ducit Ephratam. in qua cum parturiret Rachel
ob difficultatem partus periclitari cepit. Dixitque ei
obstetrix. Noli timere. quia et hunc habebis filium. Egre
diente autem anima pre dolore et imminente iam morte
vocavit nomen filii sui Benoni. id est filius doloris
mei. pater vero appellavit eum Beniamin. id est filius
dextere. Mortua est autem Rachel. et sepulta in
via que ducit Effratham. hec est Bethleem. Erexitque
Iacob titulum super sepulchrum eius. hic est titulus
monumenti Rachel usque in presentem diem. Egres
sus inde fixit tabernaculum trans turrem gregis. Cumque
habitaret in illa regione. Abiit Ruben et dormivit
cum Bala concubina patris sui. quod illum minime la
tuit. Erant enim filii Iacob XII. Filii Lie primoge
nitus Ruben. Symeon et Levi et Iudas et Ysachar
et Zabulon. Filii Rachel. Ioseph et Beniamin. Fi
lii Bale ancille Rachel. Dan et Neptalim. Filii
Zelphe ancille Lie Gad et Aser. Hii filii Iacob qui
nati sunt ei in Mesopotamia Syrie. Venit etiam ad
Ysaac patrem suum in Mambre civitatem Arbee.
hec est Hebron in qua peregrinatus est Abraham et Ysa
ac. Et completi sunt dies Ysaac C. octoginta an
norum. consumptusque etate mortuus est. et appositus
est populo suo senex et plenus dierum. et sepelierunt eum
Esau et Iacob filii sui.

XXXVI

Hee sunt autem generationes
Esau. ipse est Edom. Esau accepit uxores de filia
bus Chanaan. Ada filiam Helom Hethei. et Oolibama
ma filiam Anae filie Sebeon Evei. Basemath
quoque filiam Ismahel sororem Nabaioth. Peperit autem
Ada Eliphaz. Basemath genuit Rahuel. Oolibama
genuit Iheus et Ihelon et Chore. Hii filii Esau qui
nati sunt ei in terra Chanaan. Tulit autem Esau uxo
res suas et filios et filias et omnem animam domus sue
et substantiam et pecora et cuncta que habere poterat in terra Cha
naan. et abiit in alteram regionem. recessitque a
fratre suo Iacob. Divites enim erant valde. et simul
habitare non poterant. nec sustinebat eos terra peregrina
tionis eorum pre multitudine gregum. Habitavitque
Esau in monte Seir. ipse est Edom. Hee sunt generationes
Esau patris Edom in monte Seyr. et hec nomina fili
orum eius. Eliphaz filius Ada uxoris Esau. Ra
huel quoque filius Basemath uxoris eius. Fueruntque
filii Eliphaz Theman Omar Sephu et Gatham
et Cenez et Chore. Erat autem Thamna concubina
Eliphaz filii Esau que peperit ei Amalech.
Hii sunt filii Ade uxoris Esau. Filii autem Rahuel
Naath et Zara. Semma et Meza. Hii filii Basem
ath uxoris Esau. Isti quoque erant filii Oolibama
filie Anae filie Sebeon uxoris Esau. quos ge
nuit ei Iheus et Ihelon et Chore. Hii duces fi
liorum Esau filii Eliphaz primogeniti Esau.
Dux Theman. Dux Omar. Dux Sephua. Dux
Cenez. Dux Chore. Dux Gatham. Dux Amalech.
Hii filii Eliphaz in terra Edom. et hii filii Ade.
Hii quoque filii Rahuel filii Esau. Dux Iheus. Dux
Ihelom. Dux Naath. Dux Zara. Dux Semma.
Dux Meza. Hii duces Rahuel in terra Edom. isti
filii Basemath uxoris Esau. Hii autem filii Ooliba
ma uxoris Esau. Dux Iheus. Dux Ihelom. Dux
Chore. Hii duces Oolibama filie Anae uxoris

Ge. esr.

esau. Isti filii esau. et hii duces eorum. ipse est edom. Hii filii seyr horrei. filii seyr habitatores terre lothan et sobal et sebeon et anan. dison et eser et disan. hii duces horrei filii seyr in terra edom. Facti sunt autem filii lothan horrei et heman. Erat autem soror lothan thamna. Et isti filii sobal. aluan et manaath et ebal. sepho et onam. Et hii filii sebeon achaia et anan. Iste est ana qui invenit aquas calidas in solitudine cum pasceret asinos sebeon patris sui. Habuitque filium disan et filiam oolibama. Et isti filii disan. amdan et esban et iethram et charan. Hii quoque filii eser. balaan et zevan et achan. Habuit autem filios disan. hus et aram. Isti duces horreorum. Dux lothan. Dux sobal. Dux sebeon. Dux ana. Dux dison. Dux eser. Dux disan. Isti duces horreorum, qui imperaverunt in terra seyr. Reges autem qui regnaverunt in terra edom. antequam haberent regem filii israel. fuerunt hii. balac filius beor. nomenque urbis eius denaba. Mortuus est autem balach. et regnavit pro eo iobab. filius zare de bosra. Cumque mortuus esset iobab. regnavit pro eo husam de terra themanorum. Hic quoque mortuo regnavit pro eo adad filius badadi. qui percussit madian in regione moab. et nomen urbis eius abuith. Cumque mortuus esset adad. regnavit pro eo semla de masereca. Hoc quoque mortuo. regnavit pro eo saul de fluvio rooboth. Cumque et hic obisset. successit in regnum balaanan filius achobor. Isto quoque mortuo regnavit pro eo adad nomenque urbis eius phoa. et appellabatur uxor illius meezabel filia matred. filie misaab. Hec quoque nomina ducum esau in cognationibus et locis et vocabulis suis. Dux thamna. Dux alua. Dux ietheth. Dux oolibama. Dux ela. Dux phinon. Dux cenez. Dux theman. Dux mabsar. Dux magdiel. Dux yram. Hii duces edom habitantes in terra imperii sui. ipse est esau pater ydumeorum. Habitavit autem iacob in terra chanaan in qua peregrinatus est pater suus et hec sunt generationes eius.

¶ xx. ra. he. an. xvii.

XXXVII

Ioseph cum .xvi. esset annorum pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. et erat cum filiis bale et zelphe uxorum patris sui. Accusavitque fratres suos apud patrem suum crimine pessimo. Israel autem diligebat ioseph super omnes filios suos. eo quod in senectute genuisset eum. Fecitque ei tunicam polimitam. Videntes autem fratres eius quod a patre plus cunctis fratribus amaretur. oderant illum nec poterant ei quicquam pacificum loqui. Accidit quoque ut visum sompnium referret fratribus. que causa maioris odii seminarium fuit. Dixitque ad eos. Audite sompnium meum quod vidi. Putabam ligare nos manipulos in agro et quasi consurgere manipulum meum et stare. vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius. Numquid rex noster eris. aut subiciemur dicioni tue? Hec ergo causa sompniorum atque sermonum invidie et odii fomitem ministravit. Aliud quoque vidit sompnium quod narrans fratribus ait. Vidi per sompnium quasi solem et lunam et stellas .xi. adorare me. Quod cum patri suo et fratribus retulisset. increpavit eum pater et dixit. Quid sibi vult hoc sompnium quod vidisti? Num ego et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram? Invidebant ei igitur fratres sui. Pater vero rem tacitus considerabat. Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in sychem. dixit ad eum israel. Fratres tui pascunt oves in sychimis. veni mittam te ad eos. Quo respondente presto sum. ait. Vade et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos et pecora. et renuncia michi quid agatur. Missus de valle hebron venit in sychem. Invenitque eum vir errantem in agro. et interrogavit quid quereret. At ille respondit. Fratres meos quero. indica michi ubi pascant greges. Dixitque ei vir. Recesserunt de loco isto. audivi autem eos dicentes. Eamus in dothaim. Perrexit ergo ioseph post fratres suos et invenit eos in dothaim. Qui cum vidissent eum procul antequam accederet ad eos. cogitaverunt illum occidere. et mutuo loquebantur. Ecce sompniator venit. venite occidamus eum. et mittamus in cisternam veterem. dicemusque fera pessima devoravit eum. et tunc apparebit quid illi prosint sompnia sua. Audiens autem hoc ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum et dicebat. Non interficiatis animam eius. nec effundatis sanguinem. sed proicite eum in cisternam hanc que est in solitudine. manusque vestras servate innoxias. Hoc autem dicebat volens eripere eum de manibus eorum et reddere patri suo. Confestim igitur ut pervenit ad fratres. nudaverunt eum tunica talari et polimita. miseruntque in cisternam que non habebat aquam. Et sedentes ut comederent panem viderunt viatores ismahelitas venire de galaad. et camelos eorum portantes aromata et resinam et stacten in egyptum. Dixit ergo iudas fratribus suis. Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum et celaverimus sanguinem ipsius? Melius est ut venundetur ismahelitis. et manus nostre non polluantur. frater enim et caro nostra est. Adquieverunt fratres sermonibus eius. et pretereuntibus ismahelitis negociatoribus. extrahentes eum de cisterna vendiderunt ismahelitis .xxx. argenteis. qui duxerunt eum in egyptum. Reversusque ruben ad cisternam non invenit puerum. et scissis vestibus pergens ad fratres suos ait. Puer non comparet. et ego quo ibo? Tulerunt autem tunicam eius et in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt. mittentes qui ferrent ad patrem et dicerent. Hanc invenimus. vide utrum tunica filii tui sit an non. Quam cum agnovisset pater ait. Tunica filii mei est. fera pessima comedit eum. bestia devoravit ioseph. Scissisque vestibus indutus est cilicio lugens filium multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius ut lenirent dolorem patris. noluit consolationem recipere et ait. Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu. madianite vendiderunt ioseph in egypto putiphar eunucho pharaonis magistro militum.

.ox. od. sz. he. an. ad infernum. ut madianite.

XXXVIII

Eo tempore descendens iudas a fratribus suis divertit ad virum odollamitem nomine hyram. viditque ibi filiam hominis chananei vocabulo sue. Et uxore accepta ingressus est ad eam. Que concepit et peperit filium. vocavitque nomen eius her. Rursum concepto fetu natum filium vocavit onam. Tercium quoque peperit quem appellavit sela. Quo nato parere ultra cessavit. Dedit autem iudas uxorem primogenito suo her nomine thamar. Fuitque her primogenitus iude nequam

in conspectu domini, et ab eo occisus est. Dixit ergo Iudas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, et sociare illi, ut suscites semen fratri tuo. Ille autem sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum dominus, quod rem detestabilem faceret. Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui sue: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus. Timebat enim ne et ipse moreretur, sicut fratres eius. Que abiit, et habitavit in domo patris sui. Evolutis autem multis diebus mortua est filia Sue uxor Iude. Qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse et Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. Nuntiatumque est Thamar quod socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves. Que depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum, et mutato habitu sedit in bivio itineris quod ducit Thamnam, eo quod crevisset Sela, et non eum accepisset maritum. Quam cum vidisset Iudas, suspicatus est esse meretricem. Operuerat enim vultum suum ne agnosceretur. Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum. Nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente: Quid mihi dabis ut fruaris concubitu meo? Dixit: Mittam tibi hedum de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrabonem, donec mittas quod polliceris. Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrabone dari? Respondit: Anulum tuum et armillam, et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum concepit mulier, et surgens abiit. Depositoque habitu quem assumpserat, induta est viduitatis vestibus. Misit autem Iudas hedum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri. Qui cum non invenisset eam, interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier que sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix. Reversus est ad Iudam, et dixit ei: Non inveni eam. Sed et homines loci illius dixerunt mihi numquam sedisse ibi scortum. Ait Iudas: Habeat sibi, certe mendacii nos arguere non potest. Ego misi hedum quem promiseram, et tu non invenisti eam. Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Iude dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, et videtur uterus illius intumescere. Dixitque Iudas: Producite eam ut comburatur. Que cum educeretur ad penam, misit ad socerum suum dicens: De viro cuius hec sunt concepi. Cognosce cuius sit anulus, et armilla, et baculus. Qui agnitis muneribus, ait: Iustior me est, quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam. Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero eius, atque in ipsa effusione infantium, unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum dicens: Iste egredietur prior. Illo vero retrahente manum, egressus est alter. Dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? Et ob hanc causam vocavit nomen eius Phares. Postea egressus est frater eius in cuius manu erat coccinum, quem appellavit Zaram.

XXXIX

Igitur Ioseph ductus est in Egyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Egyptius, de manu Ismahelitarum, a quibus perductus erat. Fuitque dominus cum eo, et erat vir in cunctis prospere agens. Habitabatque in domo domini sui, qui optime noverat dominum esse cum eo, et omnia que gereret ab eo dirigi in manu illius. Invenitque Ioseph gratiam coram domino suo, et ministrabat ei. A quo prepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum, et universa que ei tradita fuerant. Benedixitque dominus domui Egyptii propter Ioseph, et multiplicavit tam in edibus quam in agris cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur. Erat autem Ioseph pulchra facie et decorus aspectu. Post multos itaque dies iecit domina oculos suos in Ioseph, et ait: Dormi mecum. Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua; nec quicquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, preter te, que uxor eius es. Quomodo ergo possum malum hoc facere, et peccare in dominum meum? Huiuscemodi verbis per singulos dies loquebatur mulier molesta erat adolescenti, et ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die, ut intraret Ioseph domum, et operis quippiam absque arbitris faceret. Et illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit, et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemptam, vocavit homines domus sue, et ait ad eos: En introduxit virum Hebreum ut illuderet nobis. Ingressus est ad me ut coiret mecum. Cumque ego succlamassem, et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras. His auditis dominus, et nimium credulus verbis coniugis, iratus est valde, tradiditque Ioseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, et erat ibi clausus. Fuit autem dominus cum Ioseph, et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur, et quicquid fiebat sub ipso erat. Nec noverat aliquid cunctis ei creditis; dominus enim erat cum illo, et omnia opera eius dirigebat.

In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum, et ait: Ingressus est ad me servus hebreus quem adduxisti, ut illuderet mihi. Cumque vidisset me clamare, reliquit pallium et fugit foras.

XL

His itaque gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Egypti et pistor, domino suo. Iratusque Pharao contra eos (nam alter pincernis preerat, alter pistoribus) misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus et Ioseph. At custos carceris tradidit eos Ioseph, qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, et illi in custodia tenebantur. Videruntque ambo somnium nocte una, iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset Ioseph mane, et vidisset eos tristes, sciscitatus est dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra? Qui responderunt: Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph: Numquid non Dei est interpretatio? Referte mihi quid videritis. Narravit prior prepositus pincernarum somnium suum: Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, et post flores uvas maturescere; calicemque Pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas, et expressi in calicem quem tenebam, et tradidi poculum Pharaoni. Respondit Ioseph: Hec est interpretatio somnii. Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerii tui, et restituet te in gradum pristinum; dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut facere ante consueveras. Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et facias mecum misericordiam, ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere: quia furto sublatus sum de terra Hebreorum, et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, quod haberem tria canistra farine super caput meum, et in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo. Respondit Ioseph: Hec est interpretatio somnii. Tria canistra, tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet

te in cruce et lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tercius natalicius pharaonis erat, qui faciens grande convivium pueris suis recordatus est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis. Restituitque alterum in locum suum ut porrigeret regi poculum, alterum suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis praepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

XLI

Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluvium de quo ascendebant septem boves pulchrae et crassae nimis, et pascebantur in locis palustribus. Aliae quoque septem emergebant de flumine foedae confectaeque macie, et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus. Devoraveruntque eas quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormivit et vidit alterum somnium. Septem spicae pullulabant in culmo uno plenae atque formosae. Aliae quoque totidem spicae tenues et percussae uredine oriebantur, devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans pharao post quietem, et facto mane pavore perterritus misit ad coniectores Egipti cunctosque sapientes. Et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens pincernarum magister ait: Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum, ubi una nocte uterque vidimus somnium presagum futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus, cui narrantes somnia audivimus quicquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt, ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat, que audivi te prudentissime conicere. Respondit Ioseph: Absque me Deus respondebit prospera pharaoni. Narravit ergo pharao quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis, et septem boves de amne conscendere pulchras nimis et obesis carnibus, que in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur septem alie boves in tantum deformes et macilente ut numquam tales in terra Egipti viderim. Que devoratis et consumptis prioribus nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans rursum sopore depressus vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno plene atque pulcherrime. Alie quoque septem tenues et percusse uredine oriebantur e stipula, que priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somnium, et nemo est qui edisserat. Respondit Ioseph: Somnium regis unum est. Que facturus est Deus ostendit pharaoni. Septem boves pulchre et septem spice plene septem ubertatis anni sunt, eandemque vim somnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilente que ascenderunt post eas, et septem spice tenues et vento urente percusse, septem anni sunt venture famis. Qui hoc ordine complebuntur: ecce septem anni venient fertilitatis magne in universa terra Egipti, quos sequentur septem anni alii tante sterilitatis ut oblivioni tradatur cuncta retro habundantia. Consumptura est enim fames omnem terram, et ubertatis magnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo Dei et velocius impleatur. Nunc ergo provideat rex virum sapientem et industrium, et preficiat eum terre Egipti, qui constituat prepositos per singulas regiones, et quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt congreget in horrea, et omne frumentum sub pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus, et preparetur future septem annorum fami que pressura est Egiptum, et non consumetur terra inopia. Placuit pharaoni consilium et cunctis ministris eius. Locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum qui spiritu Dei plenus sit? Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostendit tibi Deus omnia que locutus es, numquid sapientiorem et similem tui invenire potero? Tu eris super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Uno tantum regni solio te precedam. Dixitque rursum pharao ad Ioseph: Ecce constitui te super universam terram Egipti. Tulitque anulum de manu sua et dedit in manu eius. Vestivitque eum stola byssina, et collo torquem auream circumposuit. Fecitque ascendere super currum suum secundum, clamante precone ut omnes coram eo genu flecterent, et prepositum esse scirent universe terre Egipti. Dixit quoque rex ad Ioseph: Ego sum pharao. Absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Egipti. Vertitque nomen illius, et vocavit eum lingua egiptiaca Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putipharis sacerdotis Heliopoleos. Egressus itaque Ioseph ad terram Egipti, triginta autem erat annorum quando stetit in conspectu pharaonis, et circuivit omnes regiones Egipti. Venitque fertilitas septem annorum, et in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea Egipti. Omnis etiam frugum habundantia in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit multitudo tritici ut harene maris coequaretur, et copia mensuram excederet. Nati sunt autem Ioseph filii duo antequam veniret fames, quos peperit ei Aseneth filia Putipharis sacerdotis Heliopoleos. Vocavitque nomen primogeniti Manasse, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum et domum patris mei. Nomen quoque secundi appellavit Ephraim, dicens: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis septem annis ubertatis qui fuerant in Egipto, ceperunt venire septem anni inopie quos predixerat Ioseph. Et in universo orbe fames prevaluit, in cuncta autem terra Egipti erat panis. Qua esuriente clamavit populus ad pharaonem alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Ioseph, et quicquid vobis dixerit facite. Crescebat autem cotidie fames in omni terra. Aperuitque Ioseph universa horrea et vendebat Egiptiis, nam et illos oppresserat fames. Omnesque provincie veniebant in Egiptum ut emerent escas et malum inopie temperarent.

XLII

Audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Egipto, dixit filiis suis: Quare negligitis? Audivi quod triticum venundetur in Egipto. Descendite et emite nobis necessaria, ut possimus vivere et non consumamur inopia. Descendentes igitur fratres Ioseph decem ut emerent frumenta in Egipto, Beniamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus eius: Ne forte in itinere quicquam patiatur mali. Ingressi sunt terram Egipti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan. Et Ioseph princeps Egipti erat, atque ad illius nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui, et agnovisset eos, quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos: Unde venistis? Qui responderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria. Et tamen fratres ipse cognoscens non est agnitus ab eis. Recordatusque somniorum que aliquando viderat, ait ad eos: Explora

terre estis ut videretis infirmiora terre venistis. At illi dixerunt: Non est ita domine, sed servi tui venerunt ut emerent cibos. Omnes filii unius viri sumus, pacifici venimus, nec quicquam famuli tui machinantur mali. Quibus ille respondit: Aliter est, immunita terre huius considerare venistis. At illi dixerunt: Duodecim servi tui fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan; minimus cum patre nostro est, alius non est super. Hoc est, ait, quod locutus sum: exploratores estis. Iam nunc experimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis non egrediemini hinc donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis unum et adducat eum; vos autem eritis in vinculis, donec probentur que dixistis, utrum falsa an vera sint: alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo illos custodie tribus diebus. Die autem tertio eductis de carcere ait: Facite que dixi et vivetis: Deum enim timeo. Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere; vos autem abite et ferte frumenta que emistis in domos vestras, et fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones et non moriamini. Fecerunt ut dixerat, et locuti sunt ad invicem: Merito hec patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam anime illius cum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus unus Ruben ait: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum, et non audistis me? En sanguis eius exquiritur. Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph, eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Avertitque se parumper et flevit; et reversus locutus est ad eos. Tollensque Symeon et ligans illis presentibus, iussit ministris ut implerent saccos eorum tritico, et reponerent pecunias singulorum in saccis suis, datis supra cibariis in via: qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis suis profecti sunt. Apertoque unus sacco ut daret iumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore sacculi, dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique dixerunt mutuo: Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus? Veneruntque ad Iacob patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt ei omnia que accidissent sibi, dicentes: Locutus est nobis dominus terre dure, et putavit nos exploratores esse provincie. Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti sumus; unus non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis: fratrem vestrum unum dimittite apud me, et cibaria domibus vestris necessaria sumite et abite, fratremque vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores, et istum qui tenetur in vinculis recipere possitis, ac deinceps quod vultis emendi habeatis licentiam. His dictis cum frumenta effunderent, singuli reppererunt in ore saccorum ligatas pecunias; exterritisque simul omnibus, dixit pater Iacob: Absque liberis me esse fecistis: Ioseph non est super, Symeon tenetur in vinculis, Beniamin auferetis: in me hec mala omnia reciderunt. Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero eum tibi: trade illum in manu mea, et ego eum tibi restituam. At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater eius mortuus est, et ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

XLIII

Interim fames omnem terram vehementer premebat. Consumptisque cibis quos ex Egypto detulerant, dixit Iacob ad filios suos: Revertimini et emite nobis pauxillum escarum. Respondit Iudas: Denuntiavit nobis vir ille sub testificatione iurisiurandi, dicens: Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum ad me. Si ergo vis mittere eum nobiscum, pergemus pariter et ememus tibi necessaria. Si autem non vis, non ibimus. Vir enim ut sepe diximus denuntiavit nobis dicens: Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem, si pater viveret, si haberemus fratrem; et nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus: numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite vobiscum fratrem vestrum? Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum ut proficiscamur et possimus vivere, ne moriamur nos et parvuli nostri. Ego suscipio puerum, de manu mea require illum: nisi reduxero et tradidero eum tibi, ero peccati reus omni tempore. Si non intercessisset dilatio, iam vice altera venissemus. Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terre fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum resine, et mellis, et storacis, et stactes, et terebinthi, et amigdalarum. Pecuniamque duplicem ferte vobiscum, et illam quam invenistis in sacculis reportate, ne forte errore factum sit. Sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem, et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, et hunc Beniamin. Ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera et pecuniam duplicem, et Beniamin; descenderuntque in Egyptum, et steterunt coram Ioseph. Quos cum ille vidisset, et Beniamin simul, precepit dispensatori domus sue dicens: Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium, quoniam mecum sunt comesturi meridie. Fecit ille sicut fuerat imperatum, et introduxit viros domum. Ibique exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris introducti sumus, ut devolvat in nos calumpniam, et violenter subiciat servituti et nos et asinos nostros. Quam ob rem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem locuti sunt: Oramus, domine, ut audias nos. Iam ante descendimus ut emeremus escas; quibus emptis cum venissemus ad diversorium, aperuimus sacculos nostros, et invenimus pecuniam in ore saccorum, quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum ut emamus que necessaria sunt: non est in nostra conscientia quis posuit eam in marsupiis nostris. At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in sacculis vestris; nam pecuniam quam dedistis mihi probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Symeon. Et introductis domum attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabula asinis eorum. Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Ioseph meridie: audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est Ioseph domum suam, obtuleruntque ei munera tenentes in manibus, et adoraverunt proni in terram. At ille clementer resalutatis eis, interrogavit eos dicens: Salvusne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit? Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem Ioseph oculos vidit Beniamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui

filii mei. Festinavitque quia commota fuerant viscera eius super
fratre suo et erumpebant lacrime. introiens cubicu
lum flevit. Rursumque lota facie egressus continuit
se et ait. Ponite panes. Quibus appositis seorsum
ioseph et seorsum fratribus. seorsum egyptiis qui vescebantur
simul seorsum. Illicitum est enim egyptiis comede
re cum hebreis. et profanum putant huiuscemodi convivium.
Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita
sua et minimus iuxta etatem suam. et mirabantur nimis.
sumptis partibus quas ab eo acceperant. Maiorque pars venit
beniamin. ita ut quinque partibus excederet. biberuntque
XLIIII et inebriati sunt cum eo. Precepit autem ioseph dispen
satori domus sue dicens. Imple saccos eorum frumen
to quantum possunt capere. et pone pecuniam singulorum
in summitate sacci. Scyphum autem meum argenteum
et pretium quod dedit tritici pone in ore sacci iunioris.
Factumque est ita. Et orto mane dimissi sunt cum asinis suis.
Iamque urbem exierant et processerant paululum.
tunc ioseph accersito dispensatore domus ait.
Surge et persequere viros. et apprehensis dicito. Cur
reddidistis malum pro bono. Scyphum quem furati estis
ipse est in quo bibit dominus meus. et in quo augurari solet.
pessimam rem fecistis. Fecit ille ut iusserat. et appre
hensis per ordinem locutus est. Qui responderunt. Quare sic loquitur
dominus noster. ut servi tui tantum flagitii commiserint. Pecu
niam quam invenimus in summitate saccorum repor
tavimus ad te de terra chanaan. Et quomodo consequens est ut
furati simus de domo domini tui aurum vel argentum.
apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod queris
moriatur. et nos servi erimus domini tui. Qui dixit eis.
fiat iuxta vestram sententiam. apud quem fuerit inventum
ipse sit servus meus. vos autem eritis innoxii. Itaque
festinato deponentes in terram saccos. aperuerunt singuli.
Quos scrutatus incipiens a maiore usque ad mi
nimum. invenit scyphum in sacco beniamin. At il
li scissis vestibus oneratisque rursum asinis reversi
sunt in oppidum. Primusque iudas cum fratribus in
gressus est ad ioseph. necdum enim de loco abierat. omnesque
ante eum in terram pariter corruerunt. Quibus ille
ait. Cur sic agere voluistis. An ignoratis quod non sit si
milis mei in augurandi scientia. Cui iudas. Quid respon
debimus inquit domino meo. vel quid loquemur. aut iuste pote
rimus obtendere. Deus invenit iniquitatem servorum tu
orum. En omnes servi sumus domini mei. et nos et apud quem
inventus est scyphus. Respondit ioseph. Absit a me ut
sic agam. Qui furatus est scyphum. ipse sit servus
meus. vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens
autem propius iudas confidenter ait. Oro domine mi loquatur servus
tuus verbum in auribus tuis. et ne irascaris famu
lo tuo. Tu es enim post pharaonem dominus meus. Interroga
sti prius servos tuos. Habetis patrem aut fratrem. Et nos re
.he. vn. eū tibi. spondimus tibi domino meo. Est nobis pater senex. et puer parvu
lus qui in senecta illius natus est. cuius uterinus frater
est mortuus. et ipsum solum habet mater sua. pater vero tenere
diligit eum. Dixistique servis tuis. Adducite eum
ad me. et ponam oculos meos super illum. Suggessi
mus domino meo non posse puerum relinquere patrem suum.
si enim illum dimiserit morietur. Et dixisti servis tuis.
nisi venerit frater vester minimus vobiscum. non videbitis
amplius faciem meam. Cum ergo ascendissemus
ad famulum tuum patrem nostrum. narravimus ei omnia
que locutus est dominus meus. Et dixit pater noster. Revertimini et

emite nobis parum tritici. Cui diximus. Ire non
possumus. Si frater noster minimus descenderit nobiscum .nr. ut pficiscam̄.
proficiscemur simul. Alioquin illo absente non
audemus videre faciem viri. Ad que ille respondit.
Vos scitis quod duos filios genuerit mihi uxor mea. E
gressus est unus. et dixistis bestia devoravit eum.
et huc usque non comparet. Si tuleritis et istum. et aliquid
ei in via contigerit. deducetis canos meos cum me
rore ad inferos. Igitur si intravero servum ad tuum
patrem nostrum. et puer defuerit. cum anima illius
ex huius anima pendeat. videritque eum non esse no
biscum. morietur. et deducent famuli tui canos
eius cum dolore ad inferos. Ego proprie servus tuus sim.
qui in meam hunc recepi fidem. et spopondi di
cens. Nisi reduxero eum. peccati reus ero in patrem
meum omni tempore. Manebo itaque servus tuus
pro puero in ministerium domini mei. et puer ascendat
cum fratribus suis. Non enim possum redire ad patrem
absente puero. ne calamitatis que oppressura est patrem
nostrum testis assistam. Non se poterat ultra conti XLV
nere ioseph multis coram astantibus. Unde pre
cepit ut egrederentur cuncti foras. et nullus interes
set alienus agnitioni mutue. Elevavitque vocem
cum fletu quam audierunt egyptii. omnisque domus
pharaonis. Et dixit fratribus suis. Ego sum ioseph ad
huc pater meus vivit. Non poterant respondere fratres nimio
timore perterriti. Ad quos ille clementer. Accedite
inquit ad me. Et cum accessissent prope. Ego sum
ait ioseph frater vester. quem vendidistis in egypto.
Nolite pavere. neque vobis durum esse videatur quod ven
didistis me in his regionibus. Pro salute enim
vestra misit me deus ante vos in egyptum. Bien .ul. duc.
nium enim est quod fames esse cepit in terra. et adhuc
quinque anni restant quibus nec arari poterit nec me
ti. Premisitque me deus ut reservemini super terram
et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consi
lio sed dei voluntate huc missus sum. Qui fecit me quasi
patrem pharaonis. et dominum universe domus eius. ac princi
pem in omni terra egypti. Festinate et ascendite
ad patrem meum. et dicetis ei. Hec mandat filius tuus
ioseph. Deus me fecit dominum universe terre egypti.
descende ad me. ne moreris. et habitabis in terra ges
sen. erisque iuxta me tu. et filii tui. et filii filiorum
tuorum. oves tue et armenta tua. et universa que posside
des. ibique te pascam. Adhuc enim quinque anni sunt
residui famis. ne et tu pereas. et domus tua. et omnia
que possides. En oculi vestri et oculi fratris mei ben
iamin vident quod os meum loquatur ad vos. Nun
ciate patri meo universam gloriam meam. et cuncta
que vidistis in egypto. Festinate et adducite eum ad
me. Cumque amplexatus recidisset in collum be
niamin fratris sui flevit. illo quoque flente similiter super col
lum eius. Osculatusque est ioseph omnes fratres suos
et ploravit super singulos. Post que ausi sunt loqui .he. ... .nr. p̄que. .ev.
ad eum. Auditumque est et celebri sermone vulga
tum in aula regis. Venerunt fratres ioseph. et
gavisus est pharao. atque omnis familia eius. Dixit
que ad ioseph ut imperaret fratribus suis dicens. Onerantes
iumenta ite in terram chanaan. et tollite
inde patrem vestrum et cognationem. et venite ad me. et
ego dabo vobis omnia bona egypti. ut come
datis medullam terre. Precipe etiam ut tollant plau

terram egipti ad subvectionem parvulorum suorum ac coniugum. Ac dicito: Tollite patrem vestrum, et properate quantocius venientes. Nec dimittatis quicquam de supellectili vestra, quia omnes opes egipti vestre erunt. Feceruntque filii israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit ioseph plaustra secundum pharaonis imperium, et cibaria in itinere. Singulis quoque proferri iussit binas stolas. Beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis. Tantundem pecunie et vestium mittens patri suo, addens et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis egipti, et totidem asinas, triticum in itinere panesque portantes. Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne irascamini in via. Qui ascendentes ex egipto venerunt in terram chanaan ad patrem suum iacob, et nuntiaverunt ei dicentes: Ioseph filius tuus vivit, et ipse dominatur in omni terra egipti. Quo audito iacob, quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis. Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra et universa que miserat, revixit spiritus eius, et ait: Sufficit mihi si adhuc filius meus ioseph vivit. Vadam et videbo illum antequam moriar.

XLVI

Profectusque israel cum omnibus que habebat, venit ad puteum iuramenti, et mactatis ibi victimis deo patris sui ysaac, audivit eum per visionem noctis vocantem se et dicentem sibi: Iacob, iacob. Cui respondit: Ecce adsum. Ait illi deus: Ego sum fortissimus deus patris tui; noli timere, descende in egiptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem. Ioseph quoque ponet manum suam super oculos tuos. Surrexit autem iacob a puteo iuramenti, tuleruntque eum filii sui cum parvulis et uxoribus in plaustris que miserat pharao ad portandum senem, et omnia que possederant in terra chanaan; venitque in egiptum cum omni semine suo, filii eius et nepotes, filie et cuncta simul progenies. Hec sunt autem nomina filiorum israel, qui ingressi sunt in egiptum, ipse cum liberis suis. Primogenitus ruben. Filii ruben: enoch et phallu et esrom et charmi. Filii symeon: iemuel et iamin et ahod et iachin et sohar et saul filius chananitidis. Filii levi: gerson, caath et merari. Filii iude: her et onan et sela et phares et zara. Mortui sunt autem her et onan in terra chanaan. Natique sunt filii phares: esrom et amul. Filii ysachar: thola et phua et iob et semron. Filii zabulon: sared et elon et iahelel. Hii filii lie, quos genuit in mesopotamia syrie cum dina filia sua. Omnes anime filiorum eius et filiarum triginta tres. Filii gad: sephion et aggi et suni et esebon et heri et arodi et areli. Filii aser: iamne et iesua et iesui et beria, sara quoque soror eorum. Filii beria: heber et melchiel. Hii filii zelphe quam dedit laban lie filie sue. Et hos genuit iacob, sedecim animas. Filii rachel uxoris iacob: ioseph et beniamin. Natique sunt ioseph filii in terra egipti, quos genuit ei aseneth filia putiphare sacerdotis heliopoleos: manasses et ephraim. Filii beniamin: bela et bechor et asbel, et gera et naaman et echi et ros et mophim et ophim et ared. Hii filii rachel quos genuit iacob: omnes anime quatuordecim. Filii dan: husim. Filii neptalim: iasiel et guni et ieser et sallem. Hii filii bale quam dedit laban racheli filie sue, et hos genuit iacob: omnes anime septem. Cuncte anime que ingresse sunt cum iacob in egiptum et egresse de femore illius, absque uxoribus filiorum eius, sexaginta sex. Filii autem ioseph qui nati sunt ei in terra egipti, anime due. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egiptum fuere septuaginta. Misit autem iudam ante se ad ioseph, ut nuntiaret ei, et occurreret in gessen. Quo cum pervenisset, iuncto ioseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eundem locum; vidensque eum, irruit super collum eius, et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad ioseph: Iam letus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo. Et ille locutus est ad fratres suos et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo pharaoni, dicamque ei: Fratres mei et domus patris mei, qui erant in terra chanaan, venerunt ad me; et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum; pecora sua et armenta et omnia que habere potuerunt adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos et dixerit: Quod est opus vestrum? Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in presens, et nos et patres nostri. Hec autem dicetis ut habitare possitis in terra gessen, quia detestantur egiptii omnes pastores ovium.

XLVII

Ingressus autem ioseph nuntiavit pharaoni dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta et cuncta que possident, venerunt de terra chanaan, et ecce consistunt in terra gessen. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros statuit coram rege, quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terra tua venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in regione chanaan. Petimusque ut esse nos iubeas servos tuos in terra gessen. Dixit itaque rex ad ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. Terra egipti in conspectu tuo est; in optimo loco fac eos habitare, et trade eis terram gessen. Quod si nosti esse in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit ioseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo. Qui benedicens illi, et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tue? Respondit: Dies peregrinationis mee centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Et benedicto rege egressus est foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in egipto in optimo terre solo ramesses, ut preceperat pharao. Et alebat eos omnemque domum patris sui, prebens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime egipti et chanaan. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in erarium regis. Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta egiptus ad ioseph dicens: Da nobis panem. Quare morimur coram te deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Que cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis et ovibus et bobus et asinis; sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei: Non celamus dominum nostrum quod deficiente pecunia pecora simul defecerunt, nec clam te est quod absque corporibus et terra nihil habeamus. Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus. Eme nos in servitutem regiam, et prebe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Emit igitur ioseph omnem terram egipti, vendentibus singulis possessiones suas pre magnitudine famis. Subiecitque eam pharaoni, et cunctos populos

he. in sepulcro eorum.

XLVIII

eius. Atque universum dominium Egypti usque ad extremos
fines eius preter terram sacerdotum que a rege tradita
fuerat eis, quibus et statuta cibaria ex horreis publi
cis prebebantur. Et idcirco non sunt compulsi vendere
possessiones suas. Dixit ergo Ioseph ad populos. En ut cer
nitis et vos et terram vestram Pharao possidet. Accipite semi
na et serite agros ut fruges habere possitis. Quintam
partem regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in
sementem et in cibos familiis et liberis vestris. Qui re
sponderunt. Salus nostra in manu tua est. Respiciat nos
tantum dominus noster et leti serviemus regi. Ex eo tempore
usque in presentem diem in universa terra Egypti regibus
quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem absque terra
sacerdotali que libera ab hac conditione fuit. Ha
bitavit ergo Israel in Egypto id est in terra Gessen et possedit
eam. Auctusque est et multiplicatus nimis. Et vixit
in ea decem et septem annis. Factique sunt omnes dies vite
illius centum xlvii annorum. Cumque appropinquare cer
neret mortis diem, vocavit filium suum Ioseph
et dixit ad eum. Si inveni gratiam in conspectu tuo
pone manum tuam sub femore meo et facies michi
misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Egypto. Sed
dormiam cum patribus meis et auferas me de terra
hac condasque in sepulchro maiorum meorum. Cui re
spondit Ioseph. Ego faciam quod iussisti. Et ille: Iura ergo
michi inquit. Quo iurante adoravit deum Israel conversus
ad lectuli caput. His itaque transactis nunciatum
est Ioseph quod egrotaret pater eius. Qui assumptis duo
bus filiis Manasse et Ephraim iter arripuit. Dictumque
est seni. Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui
confortatus sedit in lectulo, ingressoque ad se ait.
Deus omnipotens apparuit michi in Luza que est in terra Cha
naan, benedixitque michi et ait. Ego te augebo et
multiplicabo et faciam in turbas populorum. Daboque
tibi terram hanc et semini tuo post te in possessionem
sempiternam. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi in terra
Egypti antequam huc venirem ad te mei erunt. Ma
nasses et Ephraim sicut Ruben et Symeon reputa
buntur michi. Reliquos autem quos genuisti post eos tui e
runt et nomine fratrum suorum vocabuntur in posses
sionibus suis. Michi enim quando veniebam de Mesopo
tamia Syrie mortua est Rachel in terra Chanaan
in ipso itinere. Eratque vernum tempus et ingrediebar
Ephratam, et sepelivi eam iuxta viam Ephrate que
alio nomine appellatur Bethleem. Videns autem
filios eius dixit ad eum. Qui sunt isti? Respondit. Filii
mei sunt quos dedit michi deus in hoc loco. Adduc eos
inquit ad me ut benedicam illis. Oculi enim Israel
caligabant pre nimia senectute et clare videre
non poterat. Applicitosque ad se osculatus et circum
plexus dixit ad filium suum. Non sum fraudatus
aspectu tuo, insuper ostendit michi deus semen tuum.
Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris, adora
vit pronus in terram. Et posuit Ephraim ad dexteram su
am id est ad sinistram Israel, Manassen vero in si
nistra sua ad dexteram scilicet patris. Applicuitque am
bos ad eum. Qui extendens manum dexteram po
suit super caput Ephraim iunioris fratris, sinistram
autem super caput Manasse qui maior natu erat, com
mutans manus. Benedixitque Ioseph filio suo
et ait. Deus in cuius conspectu ambulaverunt patres mei
Abraham et Ysaac, deus qui pascit me ab adoles

Alc. hist. Ioseph ... ra. ... nec ...

Ba. an. a conspectu.

ut Iacob filios Ioseph

centia mea usque in presentem diem, angelus qui eruit me
de cunctis malis benedicat pueris istis, et invocetur super
eos nomen meum nomina quoque patrum meorum Abraha
et Ysaac, et crescant in multitudinem super terram. Videns autem
Ioseph quod posuisset pater manum dexteram super caput Ephrai
graviter accepit. Et apprehensam patris manum levare
conatus est de capite Ephraim et transferre super caput
Manasse. Dixitque ad patrem. Non ita convenit pater, quia hic est
primogenitus, pone dexteram tuam super caput eius. Qui re
nuens ait. Scio fili mi scio. Et iste quidem erit in
populos et multiplicabitur, sed frater eius minor maior illo
erit, et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis
in ipso tempore dicens. In te benedicetur Israel atque dicetur.
Faciat tibi deus sicut Ephraim et sicut Manasse. Constitui
tque Ephraim ante Manassen, et ait ad Ioseph filium
suum. En ego morior, et erit deus vobiscum, redu
cetque vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem unam
extra fratres tuos quam tuli de manu Amorrei in gla
dio et arcu meo. Vocavit autem Iacob filios suos

XLIX

et ait illis. Congregamini ut annunciem que ventura
sunt vobis diebus novissimis. Congregamini et au
dite filii Iacob, audite Israel patrem vestrum. Ruben pri
mogenitus meus tu fortitudo mea et principium do
loris mei. Prior in donis, maior imperio. Effusus
es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile pa
tris tui et maculasti stratum eius. Symeon et Levi fratres,
vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum ne
veniat anima mea, et in cetu illorum non sit gloria mea,
quia in furore suo occiderunt virum, et in volun
tate sua suffoderunt murum. Maledictus furor
eorum quia pertinax, et indignatio illorum quia dura.
Dividam eos in Iacob et dispergam illos in Israel. Iuda
te laudabunt fratres tui. Manus tua in cervicibus inimi
corum tuorum, adorabunt te filii patris tui. Ca
tulus leonis Iuda, ad predam fili mi ascendisti.
Requiescens accubuisti ut leo et quasi leena.
Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum
de Iuda et dux de femore eius donec veniat qui
mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. Ligans
ad vineam pullum suum, et ad vitem o fili mi
asinam suam. Lavabit in vino stolam suam et
in sanguine uve pallium suum. Pulchriores sunt
oculi eius vino, et dentes eius lacte candidiores.
Zabulon in litore maris habitabit et in statione
navium pertingens usque ad Sydonem. Ysachar
asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem
quod esset bona, et terram quod optima, et supposuit humerum
suum ad portandum, factusque est tributis servi
ens. Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus
Israel. Fiat Dan coluber in via, cerastes in semi
ta, mordens ungulas equi ut cadat ascensor
eius retro. Salutare tuum expectabo domine. Gad ac
cinctus preliabitur ante eum, et ipse accingetur retror
sum. Aser pinguis panis eius, et prebebit delicias
regibus. Neptalim cervus emissus et dans
eloquia pulcritudinis. Filius accrescens Ioseph,
filius accrescens et decorus aspectu. Filie discur
rerunt super murum, sed exasperaverunt eum et in
vidi sunt, invideruntque illi habentes iacula. Sedit
in forti arcus eius, et dissoluta sunt vincula bra
chiorum et manuum illius per manus potentis Ia
cob. Inde pastor egressus est lapis Israel. Deus patris

he. an. ...

tui erit adiutor

tris tui erit adiutor tuus, et omnipotens benedicet tibi benedictionibus celi desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulve. Benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius, donec veniret desiderium collium eternorum: fiant in capite Ioseph, et in vertice Nazarei inter fratres suos. Beniamin lupus rapax mane comedet predam, et vespere dividet spolia. Omnes hii in tribubus Israel xii. Hec locutus est eis pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis, et precepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum; sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici que est in agro Ephron Hethei, contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hetheo in possessionem sepulchri. Ibi sepelierunt eum et Saram uxorem eius; ibi sepultus est Ysaac cum Rebecca coniuge sua; ibi et Lia condita iacet. Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit, appositusque est ad populum suum. Quod cernens Ioseph, ruit super faciem patris flens et deosculans eum. Precepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa explentibus, transierunt xl dies; iste quippe erat mos cadaverum conditorum. Flevitque eum Egyptus lxx diebus. Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis, eo quod pater meus adiuraverit me dicens: En morior; in sepulcro meo quod fodi mihi in terra Chanaan sepelies me. Ascendam igitur et sepeliam patrem meum, ac revertar. Dixitque ei Pharao: Ascende, et sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. Quo ascendente ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique maiores natu terre Egypti, domus Ioseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus atque armentis que dereliquerant in terra Gessen. Habuit quoque in comitatu suo currus et equites, et facta est turba non modica. Veneruntque ad aream Athad que est sita trans Iordanem, ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt vii dies. Quod cum vidissent habitatores terre Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Egyptiis; et idcirco appellatum est nomen loci illius Planctus Egypti. Fecerunt ergo filii Iacob sicut preceperat eis, et portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hetheo contra faciem Mambre. Reversusque est Ioseph in Egyptum cum fratribus suis et omni comitatu, sepulto patre. Quo mortuo, timentes fratres eius, et mutuo colloquentes: Ne forte memor sit iniurie quam passus est, et reddat nobis malum omne quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus precepit nobis antequam moreretur, ut hec tibi illius verbis diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum et peccati atque malitie quam exercuerunt in te. Nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Ioseph. Veneruntque ad eum fratres sui, et proni in terram adoraverunt et dixerunt: Servi tui sumus. Quibus ille respondit: Nolite timere; num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me sicut in presentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. Nolite metuere; ego pascam vos et parvulos vestros. Consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. Et habitavit in Egypto cum omni domo patris sui, vixitque cx annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph. Quibus transactis locutus est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere faciet de terra ista ad terram quam iuravit Abraham, Ysaac et Iacob. Cumque adiurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate vobiscum ossa mea de loco isto, mortuus est, expletis cx annis vite sue. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Egypto.

Incipit liber Helle smoth, id est Exodus.

Hec sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Egyptum cum Iacob; singuli cum domibus suis introierunt: Ruben, Symeon, Levi, Iuda, Ysachar, Zabulon et Beniamin, Dan et Neptalim, Gad et Aser. Erant autem omnes anime eorum qui egressi sunt de femore Iacob lxx v. Ioseph autem in Egypto erat. Quo mortuo et universis fratribus eius omnique cognatione sua, filii Israel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleverunt terram. Surrexit interea rex novus super Egyptum qui ignorabat Ioseph, et ait ad populum suum: Ecce populus filiorum Israel multus et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur; et, si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. Preposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus. Edificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phiton et Ramesses. Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios Israel Egyptii, et affligebant illudentes eis et invidentes; atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti et lateris, omnique famulatu quo in terre operibus premebantur. Dixit autem rex Egypti obstetricibus Hebreorum, quarum una vocabatur Sephora, altera Phua, precipiens eis: Quando obstetricabitis Hebreas, et partus tempus advenerit, si masculus fuerit, interficite eum; si femina, reservate. Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt iuxta preceptum regis Egypti, sed conservabant mares. Quibus ad se accersitis rex ait: Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros reservaretis? Que responderunt: Non sunt Hebree sicut Egyptie mulieres; ipse enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus, et crevit populus, confortatusque est nimis. Et quia timuerant obstetrices Deum, edificavit illis domos. Precepit ergo Pharao omni populo suo dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite; quicquid autem feminei, reservate.

II Egressus est autem post hec vir de domo Levi, et accepit uxorem stirpis sue; que concepit et peperit filium, et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. Cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, et linivit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum, et exposuit eum in carecto ripe fluminis, stante procul sorore eius et considerante eventum rei. Ecce autem

Donec veniret desiderium colles eternorum

Argumentum. hic omnia [illegible]

Greci et lxx interpretes lxxv. Sed hebraica veritas habet lxx. Fratres historia [illegible]

Hebraica veritas habet: illudentes et invidentes

Secundum hebraicam veritatem habet: Athad

Expositores Exodi: Origenes, Rabanus, Beda, [illegible]

descendebat filia pharaonis ut lavaret in flumine
et puelle eius gradiebantur per crepidinem alvei. Que cum
vidisset fiscellam in papirione misit unam e fa
mulis suis et allatam aperiens cernensque in ea
parvulum vagientem miserta eius ait: De infantibus
hebreorum est hic. Cui soror pueri: Vis inquit ut vadam
et vocem tibi hebream mulierem que nutrire possit in
fantulum? Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit
matrem. Ad quam locuta filia pharaonis: Accipe ait pue
rum istum et nutri michi. Ego dabo tibi mercedem tuam.
Suscepit mulier et nutrivit puerum adultumque tradidit
filie pharaonis. Quem illa adoptavit in locum filii. Vo
cavitque nomen eius Moyses dicens: Quia de aqua tuli
eum. In diebus illis postquam creverat Moyses egressus
ad fratres suos vidit afflictionem eorum et virum egyp
tium percutientem quemdam de hebreis fratribus suis. Cumque
circumspexisset huc atque illuc et nullum adesse vidis
set percussum egyptium abscondit in sabulo. Et e
gressus die altero conspexit duos hebreos rixan
tes. Dixitque ei qui faciebat iniuriam: Quare percutis
proximum tuum? Qui respondit: Quis te constituit principem
et iudicem super nos? Num occidere me tu vis si
cut occidisti heri egyptium? Timuit Moyses et a
it: Quomodo palam factum est verbum istud? Audivitque
pharao sermonem hunc et querebat occidere Moysen. Qui
fugiens de conspectu eius moratus est in terra madi
an et sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti
madian septem filie que venerunt ad hauriendam
dam aquam et impletis canalibus adaquare cupie
bant greges patris sui. Supervenere pastores et eiece
runt eas. Surrexitque Moyses et defensis puellis ad
aquavit oves earum. Que cum revertissent ad Ragu
elem patrem suum dixit ad eas: Cur velocius venistis
more solito? Responderunt: Vir egyptius liberavit nos de
manu pastorum. Insuper et hausit aquam nobiscum po
tumque dedit ovibus. At ille: Ubi est inquit? Quare dimi
sistis hominem? Vocate eum ut comedat panem.
Iuravit ergo Moyses quod habitaret cum eo. Accepitque Sef
foram filiam eius uxorem que peperit ei filium quem
vocavit Gersam dicens: Advena fui in terra aliena.
Alterum vero peperit quem vocavit Eliezer dicens: Deus
enim patris mei adiutor meus eripuit me de ma
nu pharaonis. Post multum vero temporis mortuus est
rex egypti. Et ingemiscentes filii Israel propter opera vo
ciferati sunt. Ascenditque clamor eorum ad Dominum
pro operibus et audivit gemitum eorum ac recordatus
III est federis quod pepigerat cum Abraham et Ysaac et Ia
cob. Et respexit Dominus filios Israel et cognovit eos. Moy
ses vero pascebat oves Iethro soceri sui sacerdotis
madian. Cumque minasset gregem ad interiora
deserti venit ad montem Dei Horeb. Appa
ruitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi
et videbat quod rubus arderet et non combure
retur. Dixit ergo Moyses: Vadam et videbo
visionem hanc magnam quare non comburatur
rubus. Cernens autem Dominus quod pergeret ad vi
dendum vocavit eum de medio rubi et ait: Moy
ses, Moyses. Qui respondit: Adsum. At ille: Ne appro
pies inquit huc. Solve calciamentum de pedibus tu
is. Locus enim in quo stas terra sancta est. Et ait: Ego
sum Deus patris tui, Deus Abraham et Deus Ysaac et
Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam non

enim audebat respicere contra Deum. Cui ait Dominus: Vidi
afflictionem populi mei in egypto et clamorem eius audi
vi propter duritiam eorum qui presunt operibus. Et sciens dolo
rem eius descendi ut liberarem eum de manibus egyp
tiorum et educerem de terra illa in terram bonam et spatiosam
in terram fluentem lacte et melle ad loca chananei et
ethei et amorrei, ferezei et evei et iebusei. Cla
mor ergo filiorum Israel venit ad me. Vidique afflictionem eorum
qua ab egyptiis opprimuntur. Sed veni mittam te ad pharao
nem ut educas populum meum filios Israel de egypto. Dixit
Moyses ad Dominum: Quis ego sum ut vadam ad pharaonem
et educam filios Israel de egypto? Qui dixit ei:
Ego ero tecum. Et hoc habebis signum quod miserim te. Cum
eduxeris filios Israel de egypto immolabis Deo super montem
istum. Ait Moyses ad Dominum: Ecce ego vadam ad fi
lios Israel et dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos.
Si dixerint michi: Quod est nomen eius? Quid dicam eis? Dixit
Dominus ad Moysen: Ego sum qui sum. Ait: Sic dices filiis
Israel: Qui est misit me ad vos. Dixitque iterum Dominus ad Moy
sen: Hec dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum Deus Abra
ham, Deus Ysaac et Deus Iacob misit me ad vos. Hoc
nomen michi est in eternum et hoc memoriale meum in genera
tionem et generationem. Vade et congrega seniores Israel et
dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit michi, Deus
Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob dicens: Visitans
visitavi vos et vidi omnia que acciderunt vobis in egyp
to. Et dixi ut educam vos de afflictione egypti in
terram chananei et ethei et amorrei, ferezei et evei
et iebusei, ad terram fluentem lacte et melle. Et audi
ent vocem tuam. Ingredierisque tu et seniores Israel
ad regem egypti et dices ad eum: Dominus Deus hebreorum
vocavit nos. Ibimus viam trium dierum per soli
tudinem ut immolemus Domino Deo nostro. Sed ego
scio quod non dimittet vos rex egypti ut eatis nisi per ma
num validam. Extendam enim manum meam et percu
tiam egyptum in cunctis mirabilibus meis que factu
rus sum in medio eorum. Post hec dimittet vos. Daboque
gratiam populo huic coram egyptiis et cum egrediemini non
exibitis vacui. Sed postulabit mulier a vicina sua
et ab hospita sua vasa argentea et aurea ac vestes
ponetisque eas super filios et filias vestras et spoliabitis e
gyptum. Respondit Moyses et ait: Non credent michi neque
audient vocem meam. Sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.
Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua?
Respondit: Virgam. Dixitque Dominus: Proice eam in terram. Proiecit
et versa est in colubrum ita ut fugeret Moyses. Dixitque
Dominus: Extende manum tuam et apprehende caudam eius.
Extendit et tenuit. Versaque est in virgam. Ut credant
inquit quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum tuorum, Deus Abra
ham et Deus Ysaac et Deus Iacob. Dixitque Dominus rursum:
Mitte manum in sinum tuum. Quam cum misisset in
sinum protulit leprosam ad instar nivis. Retrahe
ait manum in sinum tuum. Retraxit et protulit iterum
et erat similis carni relique. Si non crediderint
inquit tibi neque audierint sermonem signi prioris cre
dent verbo signi sequentis. Quod si nec duobus quidem
his signis crediderint neque audierint vocem tuam
sume aquam fluminis et effunde eam super aridam et
quicquid hauseris de flumine vertetur in sanguinem.
Ait Moyses: Obsecro Domine non sum eloquens ab
heri et nudiustertius. Et ex quo locutus es ad ser
vum tuum impeditioris et tardioris lingue sum.

Dixit dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum et surdum, videntem et caecum? nonne ego? Perge igitur, et ego ero in ore tuo; doceboque te quid loquaris. At ille: Obsecro, inquit, domine, mitte quem missurus es. Iratus dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te laetabitur corde. Loquere ad eum, et pone verba mea in ore eius: et ego ero in ore tuo, et in ore illius, et ostendam vobis quid agere debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum: tu autem eris ei in his quae ad deum pertinent. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. Abiit Moyses, et reversus est ad Iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam et revertar ad fratres meos in Aegyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Iethro: Vade in pace. Dixit ergo dominus ad Moysen in Madian: Vade, et revertere in Aegyptum; mortui sunt enim omnes qui quaerebant animam tuam.

IIII Tulit ergo Moyses uxorem suam, et filios suos, et imposuit eos super asinum; reversusque est in Aegyptum, portans virgam dei in manu sua. Dixitque ei dominus revertenti in Aegyptum: Vide ut omnia ostenta quae posui in manu tua facias coram pharaone: ego indurabo cor eius, et non dimittet populum. Dicesque ad eum: Haec dicit dominus: Filius meus primogenitus Israel. Dixi tibi: Dimitte filium meum ut serviat mihi; et noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. Cumque esset in itinere in diversorio, occurrit ei dominus, et volebat occidere eum. Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit praeputium filii sui, tetigitque pedes eius, et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum, ob circumcisionem. Dixit autem dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem dei, et osculatus est eum. Narravitque Moyses Aaron omnia verba domini quibus miserat eum, et signa quae mandaverat. Veneruntque simul, et congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel. Locutusque est Aaron omnia verba quae dixerat dominus ad Moysen, et fecit signa coram populo, et credidit populus. Audieruntque quod visitasset dominus filios Israel, et quod respexisset afflictionem eorum: et proni adoraverunt.

V Post haec ingressi sunt Moyses et Aaron, et dixerunt pharaoni: Haec dicit dominus deus Israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. At ille respondit: Quis est dominus, ut audiam vocem eius, et dimittam Israel? Nescio dominum, et Israel non dimittam. Dixeruntque: Deus Hebraeorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus domino deo nostro, ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex Aegypti: Quare Moyses et Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixitque pharao: Multus est populus terrae: videtis quod turba succreverit; quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus? Praecepit ergo in die illo praefectis operum et exactoribus populi, dicens: Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, et colligant stipulas. Et mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, et idcirco vociferantur, dicentes: Eamus, et sacrificemus deo nostro. Opprimantur operibus, et expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi praefecti operum et exactores ad populum dixerunt: Sic dicit pharao: Non do vobis paleas: ite, et colligite sicubi invenire poteritis: nec minuetur quidquam de opere vestro. Dispersusque est populus per omnem terram Aegypti ad colligendas paleas. Praefecti quoque operum instabant dicentes: Complete opus vestrum quotidie, ut prius facere solebatis quando dabantur vobis paleae. Flagellatique sunt qui praeerant operibus filiorum Israel ab exactoribus pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri nec hodie? Veneruntque praepositi filiorum Israel, et vociferati sunt ad pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra servos tuos? Paleae non dantur nobis, et lateres similiter imperantur: en famuli tui flagellis caedimur, et iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait: Vacatis otio, et idcirco dicitis: Eamus, et sacrificemus domino. Ite ergo, et operamini: paleae non dabuntur vobis, et reddetis consuetum numerum laterum. Videbantque se praepositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies. Occurreruntque Moysi et Aaron, qui stabant ex adverso, egredientes a pharaone: et dixerunt ad eos: Videat dominus et iudicet, quoniam fetere fecistis odorem nostrum coram pharaone et servis eius, et praebuistis ei gladium ut occideret nos. Reversusque Moyses ad dominum, et ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: et non liberasti eos. Dixitque dominus ad Moysen: Nunc videbis quae facturus sim pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta eiciet illos de terra sua.

VI Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Ego dominus qui apparui Abraham, et Isaac, et Iacob in deo omnipotente: et nomen meum Adonai non indicavi eis. Pepigique cum eis foedus, ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenae. Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Aegyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis Israel: Ego dominus qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, et eruam de servitute: ac redimam in brachio excelso, et iudiciis magnis. Et assumam vos mihi in populum, et ero vester deus: et scietis quod ego sum dominus deus vester, qui eduxerim vos de ergastulo Aegyptiorum: et induxerim in terram super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac, et Iacob: daboque illam vobis possidendam ego dominus. Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel: qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus, et opus durissimum. Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Ingredere, et loquere ad pharaonem regem Aegypti, ut dimittat filios Israel de terra sua. Respondit Moyses coram domino: Ecce filii Israel non me audiunt: et quomodo audiet pharao, praesertim cum sim incircumcisus labiis? Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron, et dedit mandatum ad filios Israel, et ad pharaonem regem Aegypti, ut educerent filios Israel de terra Aegypti. Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii Ruben primogeniti Israelis: Enoch et Phallu, Esron et Carmi. Hae cognationes Ruben. Filii Simeon: Iamuel et Iamin et Ahod, et Iachin et Soar, et Saul filius Chananitidis: hae progenies Simeon. Et haec nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson, et Caath, et Merari. Anni autem vitae Levi fuerunt centum triginta septem. Filii Gerson: Lobni, et Semei, per cognationes suas. Filii Caath: Amram

et isuar. et ebron et oziel. Anni quoque uite caath .c.
xxx. iii. Filii merari: moolli et musi. Hee cogna-
tiones leui per familias suas. Accepit autem amram
uxorem iochabed patruelem suam que peperit ei
aaron et moysen et mariam. Fueruntque anni ui-
te amram .c. xxx. vii. Filii quoque ysaar: chore
et napheg et zechri. Filii quoque oziel: misahel
et helisaphan et sethri. Accepit autem aaron uxorem
helisabeth filiam aminadab sororem naason. que
peperit ei nadab et abiu et eleazar et ithamar. Fi-
lii quoque chore: aser et helchana et abiasaph. Hee sunt
cognationes choritarum. At uero eleazar filius aa-
ron accepit uxorem de filiabus phuthiel. que peperit
ei finees. Isti sunt principes familiarum leuiticarum
per cognationes suas. Iste est aaron et moyses quibus
precepit dominus ut educerent filios israel de terra e-
gipti per turmas suas. Hii sunt qui locuntur ad pha-
raonem regem egipti ut educant filios israel de e-
gipto. Iste moyses et aaron in die qua locutus est
VII dominus ad moysen in terra egipti. Et locutus
est dominus ad moysen dicens. Ego dominus loquere
ad pharaonem regem egipti omnia que ego loquor tibi. Et
ait moyses coram domino. En incircumcisus labiis
sum. quomodo audiet me pharao? Dixitque dominus ad
moysen. Ecce constitui te deum pharaonis. et aaron fra-
ter tuus erit propheta tuus. Tu loqueris omnia que
mandabo tibi. ille loquetur ad pharaonem ut di-
mittat filios israel de terra sua. Sed ego indurabo cor
eius et multiplicabo signa et ostenta mea in terra
egipti et non audiet uos. Inmittamque manum me-
am super egiptum et educam exercitum et populum meum
filios israel de terra egipti per iudicia maxima. Et scient
egiptii quod ego sum dominus qui extenderim manum
meam super egiptum et eduxerim filios israel de me-
dio eorum. Fecit itaque moyses et aaron sicut prece-
perat dominus ita egerunt. Erat autem moyses octoginta
annorum et aaron octoginta trium quando locuti sunt
ad pharaonem. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Cum
dixerit uobis pharao ostendite nobis signa dices
ad aaron. Tolle uirgam tuam et proice eam
coram pharaone ac uertetur in colubrum. Ingressi
itaque moyses et aaron ad pharaonem fecerunt si-
cut preceperat dominus. Tulitque aaron uirgam
coram pharaone et seruis eius que uersa est in colubrum.
Vocauit autem pharao sapientes et maleficos. et fecerunt et
ipsi per incantationes egiptiacas et archana quedam similiter.
Proieceruntque singuli uirgas suas. que uerse sunt in dracones.
Sed deuorauit uirga aaron uirgas eorum.
Induratumque est cor pharaonis et non audiuit eos sicut
preceperat ei dominus. Dixit autem dominus ad moysen. Indu-
ratum est cor pharaonis non uult dimittere populum. Vade
ad eum mane. Ecce egredietur ad aquas. et stabis
in occursum eius super ripam fluminis. et uirgam
que uersa est in draconem tolles in manu tua. Dices-
que ad eum. Dominus deus hebreorum misit me
ad te dicens. Dimitte populum meum ut michi sacrificet in
deserto. et usque ad presens audire noluisti. Hec igitur
dicit dominus. In hoc scies quod dominus sim. Ecce percutiam uir-
ga que in manu mea est aquam fluminis. et uertetur
in sanguinem. Pisces quoque qui sunt in fluuio
morientur. et computrescent aque et affligentur
egiptii bibentes aquam fluminis. Dixit quoque dominus ad

moysen. Dic ad aaron. Tolle uirgam tuam et ex-
tende manum tuam super aquas egipti et super fluuios
eorum et riuos ac paludes et omnes lacus aquarum ut
uertantur in sanguinem. et sit cruor in omni terra egip-
ti. tam in ligneis uasis quam in saxeis. Feceruntque
ita moyses et aaron sicut preceperat dominus. Et eleuans
uirgam percussit aquam fluminis coram pharaone et
seruis eius. que uersa est in sanguinem. et pisces qui
erant in flumine mortui sunt. Computruitque
fluuius et non poterant egiptii bibere aquam flumi-
nis. et fuit sanguis in tota terra egipti. Feceruntque
similiter malefici egiptiorum incantationibus suis.
Et induratum est cor pharaonis nec audiuit eos sicut
preceperat dominus. Auertitque se et ingressus est domum
suam. nec apposuit cor etiam hac uice. Foderunt
autem omnes egiptii per circuitum fluminis aquam ut
biberent. non enim poterant bibere de aqua fluminis.
Impletique sunt .vii. dies postquam percussit dominus
flumen. Dixit quoque dominus ad moysen. Ingredere VIII
ad pharaonem et dices ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte
populum meum ut sacrificet michi. Sin autem nolueris di-
mittere. ecce ego percutiam omnes terminos tuos ra-
nis. et ebulliet fluuius ranas. que ascendent et in-
gredientur domum tuam. et cubiculum lectuli tui et
super stratum tuum. et in domos seruorum tuorum et in
populum tuum. et in furnos tuos et in reliquias ciborum
tuorum. et ad te et ad populum tuum et ad omnes seruos tu-
os intrabunt rane. Dixitque dominus ad moysen. Dic
ad aaron. Extende manum tuam super fluuios et super
riuos ac paludes et educ ranas super terram egipti.
Extendit aaron manum super aquas egipti et ascenderunt
rane operueruntque terram egipti. Fecerunt autem
et malefici per incantationes suas similiter. Eduxerunt-
que ranas super terram egipti. Vocauit autem pharao moy-
sen et aaron et dixit eis. Orate dominum ut auferat ra-
nas a me et a populo meo. et dimittam populum ut sacrificet
domino. Dixitque moyses pharaoni. Constitue michi quando de-
precer pro te et pro seruis tuis et pro populo tuo. ut a-
bigantur rane a te et a domo tua et tantum in flumi-
ne remaneant. Qui respondit. Cras. At ille. Iuxta
uerbum tuum inquit faciam ut scias quoniam non est sicut
dominus deus noster. Et recedent rane a te et a domo
tua et a seruis tuis et a populo tuo. tantum in flumine re-
manebunt. Egressique sunt moyses et aaron a
pharaone. Et clamauit moyses ad dominum pro sponsi-
one ranarum quam condixerat pharaoni. Fecitque dominus
iuxta uerbum moysi. et mortue sunt rane de
domibus et de uillis et de agris. Congregaueruntque
eas in innumeros aggeres et computruit terra. Vidit
autem pharao quod data esset requies. ingrauauit
cor suum et non audiuit eos sicut preceperat dominus.
Dixitque dominus ad moysen. Loquere ad aaron.
Extende uirgam tuam et percute puluerem terre et sint
sciniphes in uniuersa terra egipti. Feceruntque ita.
Extenditque aaron manum uirgam tenens. Percus-
sitque puluerem terre et facti sunt sciniphes in ho-
minibus et in iumentis. Omnis puluis terre uersus est
in sciniphes per totam terram egipti. Feceruntque
similiter malefici incantationibus suis ut educe-
rent sciniphes et non potuerunt. Eruntque scini-
phes tam in hominibus quam in iumentis. Et dixe-
runt malefici ad pharaonem. Digitus dei est hic.

Induratum est cor pharaonis et non audivit eos sicut pre-
ceperat dominus. Dixitque dominus ad moysen. Consurge
diluculo et sta coram pharaone. egredietur enim ad aquas. et di-
ces ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte populum meum ut sa-
crificet mihi. Quod si non dimiseris eum: ecce ego immittam in
te et in servos tuos et in populum tuum et in domos tuas
omne genus muscarum et implebuntur domus egyptiorum
muscis diversi generis et universa terra in qua fuerint. Faciamque
mirabilem in die illa terram gessen in qua populus meus est.
ut non sint ibi musce: et sciat quia ego dominus in medio terre.
ponamque divisionem inter populum meum et inter populum tuum.
Cras erit signum istud. Fecitque dominus ita. Et venit musca
gravissima in domos pharaonis et servorum eius et in omnem
terram egypti. Corruptaque est terra ab huiuscemodi
muscis. Vocavitque pharao moysen et aaron et ait eis. Ite
sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait moyses. Non potest
ita fieri. Abominationes enim egyptiorum immolabimus
domino deo nostro. Quod si mactaverimus ea que colunt egypti
coram eis lapidibus nos obruent. Viam trium dierum
pergemus in solitudinem et sacrificabimus domino deo
nostro sicut precepit nobis. Dixitque pharao. Ego dimittam
vos ut sacrificetis domino deo vestro in deserto. Verumtamen
ne longius abeatis. Rogate pro me. Et ait moyses.
Egressus a te orabo dominum et recedet musca a pharone et
a servis suis et a populo eius cras. Verumtamen noli ultra fal-
lere ut non dimittas populum sacrificare domino. Egressusque
moyses a pharone oravit dominum qui fecit iuxta verbum
illius et abstulit muscas a pharone et a servis et a populo eius.
non superfuit ne una quidem. Et ingravatum est cor pharao-
nis ita ut ne hac quidem vice dimitteret populum. Dixit autem dominus ad

C IX

moysen. Ingredere ad pharonem et loquere ad eum. Hec
dicit dominus deus hebreorum. Dimitte populum meum ut
sacrificet mihi. Quod si adhuc renuis et retines eos: ecce ma-
nus mea erit super agros tuos. super equos et asinos et came-
los et boves et oves. pestis valde gravis. Et faciet do-
minus mirabile inter possessiones israel et possessiones egyptiorum
ut nichil omnino pereat ex hiis que pertinent ad
filios israel. Constituitque dominus tempus dicens. Cras fa-
ciet dominus verbum istud in terra. Fecit ergo dominus verbum
hoc altera die. Mortuaque sunt omnia animantia
egyptiorum. de animalibus vero filiorum israel nichil omnino
periit. Et misit pharao ad videndum. nec erat quicquam
mortuum de hiis que possidebat israel. Ingravatumque
est cor pharaonis et non dimisit populum. Et dixit dominus
ad moysen et aaron. Tollite plenas manus cineris
de camino et spargat illum moyses in celum
coram pharone. Sitque pulvis super omnem terram egypti.
Erunt enim in hominibus et in iumentis vulnera
vesice turgentes in universa terra egypti. Tuleruntque
cinerem de camino et steterunt coram pharaone et sparsit
illum moyses in celum. Factaque sunt vulnera vesi-
carum turgentium in hominibus et iumentis. nec pote-
rant malefici stare coram moyse propter vulnera que in
eis erant et in omni terra egypti. Induravitque dominus
cor pharaonis et non audivit eos sicut locutus est dominus
ad moysen. Dixit quoque dominus ad moysen. Mane consurge
et sta coram pharaone et dices ad eum. Hec dicit dominus
deus hebreorum. Dimitte populum meum ut sacrificet
mihi. quia hac vice mittam omnes plagas meas
super cor tuum. et super servos tuos et super populum tuum ut sciat
quod non sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens
manum percutiam te et populum tuum peste. peribis
que de terra. Ideo autem posui te ut ostendam in te
fortitudinem meam. et narretur nomen meum in omni terra.
Adhuc retines populum meum et non vis eum dimittere?
En pluam hac ipsa hora cras grandinem multam ni-
mis qualis non fuit in egypto a die qua fundata est usque in
presens tempus. Mitte ergo iam nunc et congrega iumen-
ta tua et omnia que habes in agro. Homines enim et iumenta et
universa que inventa fuerint foris nec congregata de agris:
cecideritque super ea grando: morientur. Qui timuit verbum
domini de servis pharaonis fecit confugere servos suos et
iumenta in domos. Qui autem neglexit sermonem domi-
ni dimisit servos suos et iumenta in agris. Et dixit dominus
ad moysen. Extende manum tuam in celum ut fiat
grando in universa terra egypti super homines et super iumen-
ta et super omnem herbam agri in terra egypti. Extendit-
que moyses virgam in celum et dominus dedit tonitrua
et grandinem ac discurrentia fulgura super terram. Plu-
itque dominus grandinem super terram egypti et grando et ignis
mixta ferebantur. Tanteque fuit magnitudinis grandi-
nis: quanta ante numquam apparuit in universa terra egypti
ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni
terra egypti cuncta que fuerunt in agris ab homine usque
ad iumentum cunctam herbam agri percussit grando.
et omne lignum regionis confregit. Tantum in terra gessen
ubi erant filii israel grando non cecidit. Misitque pharao
et vocavit moysen et aaron dicens ad eos. Peccavi et
nunc. Dominus iustus. ego et populus meus impii. Orate dominum
ut desinant tonitrua dei et grando. ut dimittam
vos et nequaquam hic ultra maneatis. Ait moyses.
Cum egressus fuero de urbe extendam palmas me-
as ad dominum et cessabunt tonitrua et grando non erit
ut sciatis quia domini est terra. Novi autem quod et tu et servi tui nec-
dum timeatis dominum deum. Linum ergo et hordeum lesum
est eo quod hordeum esset virens et linum iam folliculos ger-
minaret. Triticum autem et far non sunt lesa quia serotina
erant. Egressusque moyses a pharone ex urbe tetendit
manus ad dominum et cessaverunt tonitrua et grando.
nec ultra stillavit pluvia super terram. Videns autem
pharao quod cessasset pluvia et grando et tonitrua auxit
peccatum. et ingravatum est cor eius et servorum illius et in-
duratum est nimis. nec dimisit filios israel sicut preceperat
dominus per manum moysi. Et dixit dominus ad moysen.

C X

Ingredere ad pharonem. Ego enim induravi cor
eius et servorum illius ut faciam signa mea hec in
eo. et narres in auribus filii tui et nepotum tuorum quotiens contriverim egyptios et signa mea fecerim in eis
et sciatis quia ego dominus. Introierunt ergo moyses et
aaron ad pharonem et dixerunt ad eum. Hec dicit dominus
deus hebreorum. Usquequo non vis subici mihi? Dimitte
populum meum ut sacrificet mihi. Sin autem resistis et non vis
dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam
in fines tuos. que operiat superficiem terre ne ulla eius
appareat. sed comedat quod residuum fuerit grandini.
Corrodet enim omnia ligna que germinant in agris.
et implebunt domos tuas et servorum tuorum et omnium
egyptiorum. a locusta tanta quantam non viderunt pa-
tres tui et avi ex quo orti sunt super terram usque in presen-
tem diem. Avertitque se et egressus est a pharone. Dixerunt
autem servi pharaonis ad eum. Usquequo patiemur hoc
scandalum? Dimitte homines ut sacrificent domino
deo suo. Nonne vides quod perierit egyptus? Re-
vocaveruntque moysen et aaron ad pharaonem qui dixit eis.
Ite sacrificate domino deo vestro. Quinam sunt qui ituri

ituri sunt? Ait moyses. Cum paruulis nostris et se-
nioribus pergemus cum filiis et filiabus, cum ouibus
et armentis. Est enim sollempnitas domini dei nostri.
Et respondit pharao. Sic dominus sit uobiscum quomodo ego dimit-
tam uos et paruulos uestros. Cui dubium est quod pessime
cogitetis? Non fiet ita. Sed ite tantum uiri et sacrificate
domino. Hoc enim et ipsi petistis. Statimque eiecti sunt
de conspectu pharaonis. Dixit autem dominus ad moysen. Extende
manum tuam super terram egipti ad locustam, ut
ascendat super eam et deuoret omnem herbam que resi-
dua fuit grandini. Et extendit moyses uirgam su-
per terram egipti et dominus induxit uentum urentem to-
to illo die ac nocte. Et mane facto uentus urens le-
uauit locustas, que ascenderunt super uniuersam terram
egipti et sederunt in cunctis finibus egiptiorum innu-
merabiles, quales ante illud tempus non fuerant nec post
ea futurae sunt. Operueruntque uniuersam superficiem ter-
rae, uastantes omnia. Deuorata est igitur herba terre et quicquid
pomorum in arboribus fuit, que grando dimiserat.
Nichilque omnino uirens relictum est in lignis et
herbis terre in cuncta egipto. Quam ob rem festinus
pharao uocauit moysen et aaron et dixit eis. Peccaui
in dominum deum uestrum et in uos. Sed nunc dimittite mi-
chi peccatum etiam hac uice et rogate dominum deum uestrum ut aufe-
rat a me mortem istam. Egressusque est moyses de con-
spectu pharaonis, et orauit dominum, qui flare fecit uentum
ab occidente uehementissimum, et arreptam locustam pro-
iecit in mare rubrum. Non remansit ne una qui-
dem in cunctis finibus terre egipti. Et indurauit
dominus cor pharaonis nec dimisit filios israel. Dixit autem
dominus ad moysen. Extende manum tuam in celum
et sint tenebre super terram egipti tam dense ut pal-
pari queant. Extendit moyses manum in celum,
et facte sunt tenebre horribiles in uniuersa terra egip-
ti tribus diebus. Nemo uidit fratrem suum nec mouit
se de loco in quo erat. Ubicumque autem habitabant fi-
lii israel lux erat. Uocauitque pharao moysen et aaron
et dixit eis. Ite sacrificate domino. Oues tantum uestre et armenta
remaneant. Paruuli uestri eant uobiscum. Ait moy-
ses. Hostias quoque et holocausta dabis nobis que offeramus
domino deo nostro. Cuncti greges pergent nobiscum. Nec
remanebit ex eis ungula, que necessaria sunt in cultum
domini dei nostri, presertim cum ignoremus quid debe-
at immolari donec ad ipsum locum perueniamus.
Indurauit autem dominus cor pharaonis, et noluit dimit-
tere eos. Dixitque pharao ad moysen. Recede a me et
caue ne ultra uideas faciem meam. Quocumque
die apparueris michi, morieris. Respondit moyses. Ita
fiat ut locutus es. Non uidebo ultra faciem tuam.

XI

Et dixit dominus ad moysen. Adhuc una plaga
tangam pharaonem et egiptum, et post hec dimittet
uos et exire compellet. Dices ergo omni plebi ut
postulet uir ab amico suo et mulier a uicina su-
a uasa argentea et aurea. Dabit autem dominus gratiam
coram populo suo egiptiis. Fuitque moyses uir ma-
gnus ualde in terra egipti coram seruis pharaonis et
omni populo. Et ait. Hec dicit dominus. Media nocte egrediar in
egiptum et morietur omne primogenitum egiptiorum
a primogenito pharaonis qui sedet in solio eius
usque ad primogenitum ancille que est ad molam et
omnia primogenita iumentorum. Eritque clamor
magnus in uniuersa terra egipti qualis nec ante
fuit nec postea futurus est. Apud omnes autem filios israel non
mutiet canis ab homine usque ad pecus, ut sciatis
quanto miraculo diuidat dominus egiptios et israel. Descen-
dentque omnes serui tui isti ad me, et adorabunt me di-
centes. Egredere tu et omnis populus qui subiectus est tibi.
Post hec egrediemur. Et exiuit a pharaone iratus
nimis. Moyses autem et aaron. Dixit autem dominus ad moysen.
Non audiet uos pharao ut multa signa fiant in terra
egipti. Moyses autem et aaron fecerunt omnia osten-
ta que scripta sunt coram pharaone. Et indurauit
dominus cor pharaonis nec dimisit filios israel de terra
sua.

XII

Dixit quoque dominus ad moysen et aaron in terra egip-
ti. Mensis iste uobis principium mensium, primus erit in
mensibus anni. Loquimini ad uniuersum cetum
filiorum israel et dicite eis. Decima die mensis huius tol-
lat unusquisque agnum per familias et domos suas. Si
autem minor est numerus ut sufficere possit ad uescen-
dum agnum, assumet uicinum suum qui iunctus
est domui sue iuxta numerum animarum que sufficere pos-
sunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula
masculus anniculus. Iuxta quem ritum tolletis et he-
dum. Et seruabitis eum usque ad quartamdecimam
diem mensis huius. Immolabitque eum uniuer-
sa multitudo filiorum israel ad uesperam. Et sument
de sanguine eius ac ponent super utrumque postem et super
liminaria domorum in quibus comedent illum. Et e-
dent carnes nocte illa assas igni et azimos pa-
nes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex
eo crudum quid nec coctum aqua, sed assum tantum ig-
ni. Caput cum pedibus eius et intestinis uora-
bitis. Os eius non confringetis. Nec remanebit ex eo
quicquam usque mane. Si quid residuum fuerit igne
comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes uestros
accingetis, calciamenta habebitis in pedibus uestris,
tenentes baculos in manibus, et comedetis festi-
nanter. Est enim phase id est transitus domini. Et transibo
per terram egipti nocte illa, percutiamque omne primo-
genitum in terra egipti ab homine usque ad pecus,
et in cunctis diis egipti faciam iudicia, ego do-
minus. Erit autem sanguis uobis in signum in edibus in quibus
eritis. Et uidebo sanguinem et transibo uos. Nec e-
rit in uobis plaga disperdens quando percussero terram e-
gipti. Habebitis autem hunc diem in monimentum et cele-
brabitis eam sollempnem domino in generationibus
uestris cultu sempiterno. vii. diebus azima comede-
tis. In die primo non erit fermentum in domibus uestris.
Quicumque comederit fermentatum, peribit anima
illa de israel. A primo die usque ad diem septimum.
Dies prima erit sancta atque sollempnis et dies septi-
ma eadem festiuitate uenerabilis. Nichil operis facie-
tis in eis, exceptis hiis que ad uescendum pertinent.
Et obseruabitis azima. In eadem enim ipsa die e-
ducam exercitum uestrum de terra egipti, et custodie-
tis diem istum in generationibus uestris ritu perpetuo.
Primo mense .xiiii. die mensis ad uesperam co-
medetis azima usque ad diem uicesimamprimam
mensis eiusdem ad uesperam. vii. diebus fermen-
tum non inuenietur in domibus uestris. Qui comederit
fermentatum, peribit anima eius de cetu filiorum
israel, tam de aduenis quam de indigenis terre. Omne
fermentatum non comedetis. In cunctis habitaculis
uestris edetis azima. Uocauit autem moyses

omnes seniores filiorum israhel et dixit ad eos. Ite tollentes animal per familias vestras immolate phase. fasciculumque ysopi tinguite sanguine qui est in limine et aspergite ex eo superliminare et utrumque postem. Nullus vestrum egrediatur ostium domus sue usque mane. Transibit enim dominus percutiens egyptios. Cumque viderit sanguinem in superliminari et in utroque poste transcendet ostium domus et non sinet percussorem ingredi domos vestras et ledere. Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in eternum. Cumque introieritis terram quam dominus daturus est vobis ut pollicitus est observabitis cerimonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri que est ista religio dicetis eis victima transitus domini est quando transivit super domos filiorum israhel in egypto percutiens egyptios et domos nostras liberans. Incurvatusque est populus et adoravit. Et egressi filii israhel fecerunt sicut preceperat dominus moysi et aaron. Factum est autem in noctis medio percussit dominus omne primogenitum in terra egypti a primogenito pharaonis qui sedebat in solio eius usque ad primogenitum captive que erat in carcere et omne primogenitum iumentorum. Surrexitque pharao nocte et omnes servi eius cunctaque egyptus et ortus est clamor magnus in egypto. neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus. Vocatisque moyse et aaron nocte ait. Surgite egredimini a populo meo vos et filii israhel. ite immolate domino sicut dicitis. Oves vestras et armenta assumite ut petieratis et abeuntes benedicite mihi. Urgebantque egyptii populum exire de terra velociter dicentes. Omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur. et ligans in palliis posuit in humeros suos. Feceruntque filii israhel sicut preceperat dominus moysi et petierunt ab egyptiis vasa argentea et aurea. vestemque plurimam. Dedit autem dominus gratiam populo coram egyptiis ut commodarent eis et spoliaverunt egyptios. Profectique sunt filii israhel de ramesse in socoth. Sexcenta fere milia peditum virorum absque parvulis. Sed et vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis. Oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis. Coxeruntque farinam quam dudum de egypto conspersam tulerant et fecerunt subcinericios panes azimos. Neque enim poterant fermentari cogentibus exire egyptiis et nullam facere sinentibus moram. nec pulmenti quicquam occurrerat preparare. Habitatio autem filiorum israhel qua manserunt in egypto fuit quadringentorum .xxx. annorum. Quibus expletis eadem die egressus est omnis exercitus domini de terra egypti. Nox est ista observabilis domini quando eduxit eos de terra egypti. hanc observare debent omnes filii israhel in generationibus suis. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Hec est religio phase. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem servus emptitius circumcidetur et sic comedet. Advena et mercenarius non comedent ex eo. In una domo comedetur. nec efferetis de carnibus eius foras nec os illius confringetis. Omnis cetus filiorum israhel faciet illud. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam et facere phase domini circumcidetur prius omne masculinum eius et tunc rite celebrabit eritque sicut indigena terre. Si quis autem circumcisus non fuerit non vescetur ex eo. Eadem lex erit indigene et colono qui peregrinatur apud vos. Feceruntque

omnes filii israhel sicut preceperat dominus moysi et aaron et in eadem die eduxit dominus filios israhel de terra egypti per turmas suas. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis israhel tam de hominibus quam de iumentis. mea sunt enim omnia. Et ait moyses ad populum. Mementote diei huius in qua egressi estis de egypto et de domo servitutis. quoniam in manu forti eduxit vos dominus de loco isto. ut non comedatis fermentatum panem. Hodie egredimini mense novarum frugum. Cumque introduxerit te dominus in terram chananei et ethei et amorrei et evei et iebusei quam iuravit patribus tuis ut daret tibi terram fluentem lacte et melle. celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. Septem diebus vesceris azimis et in die septimo erit sollempnitas domini. Azima comedetis .vii. diebus. non apparebit apud te aliquid fermentatum nec in cunctis finibus tuis. Narrabisque filio tuo in die illo dicens. Hoc est quod fecit mihi dominus quando egressus sum de egypto. Et erit quasi signum in manu tua et quasi monimentum ante oculos tuos. et ut lex domini semper in ore tuo. in manu enim forti eduxit te dominus de egypto. Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. Cumque introduxerit te dominus in terram chananei sicut iuravit tibi et patribus tuis et dederit eam tibi. separabis omne quod aperit vulvam domino et quod primitivum est in pecoribus tuis. Quicquid habueris masculini sexus consecrabis domino. Primogenitum asini mutabis ove. quod si non redemeris interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens. Quid est hoc. respondebis ei. In manu forti eduxit nos dominus de terra egypti et de domo servitutis. Nam cum induratus esset pharao et nollet nos dimittere. occidit dominus omne primogenitum in terra egypti a primogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum. Idcirco immolabo domino omne quod aperit vulvam masculini sexus. et omnia primogenita filiorum meorum redimo. Erit igitur quasi signum in manu tua et quasi appensum quid ob recordationem inter oculos tuos. eo quod in manu forti eduxerit nos dominus de egypto. Igitur cum emisisset pharao populum non eos duxit dominus per viam terre philistiim que vicina est reputans ne forte peniteret eum si vidisset adversum se bella consurgere et reverteretur in egyptum. Sed circumduxit per viam deserti que est iuxta mare rubrum. et armati ascenderunt filii israhel de terra egypti. Tulit quoque moyses ossa ioseph secum eo quod adiurasset filios israhel dicens. Visitabit vos deus et efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectique de socoth castrametati sunt in etham. in extremis finibus solitudinis. Dominus autem precedebat eos ad ostendendam viam per diem in columpna nubis et per noctem in columpna ignis. ut dux esset itineris utroque tempore. Numquam defuit columpna nubis per diem nec columpna ignis per noctem coram populo. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. loquere filiis israhel. Reversi castrametentur e regione phiahiroth que est inter magdalum et mare. contra beelsephon in conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusque est pharao super filiis israhel. Coartati sunt in terra. conclusit eos desertum. Et indurabo cor eius ac persequetur vos et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius. Scientque egyptii quia ego sum dominus. Feceruntque ita.

XIII

sexto. Vel decimo. he. egredere

an. he. celebrabitis. al. tis

.he. evenit.

an. ra. eum.

he. an. eduxit. al. deduxit.

De ossibus ioseph.

XIIII

Et nuntiatum est regi egyptiorum quod fugisset populus. Immutatumque est cor pharaonis et servorum eius super populo, et dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus israhel ne serviret nobis? Iunxit ergo currum, et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos, quicquid in egypto curruum fuit, et duces totius exercitus. Induravitque dominus cor pharaonis regis egypti, et persecutus est filios israhel; at illi egressi erant in manu excelsa. Cumque persequerentur egyptii vestigia precedentium, reppererunt eos in castris super mare. Omnis equitatus et currus pharaonis et universus exercitus erant in phiahiroth contra beelsephon. Cumque appropinquasset pharao, levantes filii israhel oculos viderunt egyptios post se, et timuerunt valde. Clamaveruntque ad dominum, et dixerunt ad moysen: Forsitan non erant sepulchra in egypto, ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine. Quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex egypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in egypto dicentes: Recede a nobis ut serviamus egyptiis? Multo enim melius erat servire eis quam mori in solitudine. Et ait moyses ad populum: Nolite timere; state et videte magnalia domini que facturus est hodie. Egyptios enim quos nunc videtis nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. Dixitque dominus ad moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis israhel ut proficiscantur. Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare et divide illud, ut gradiantur filii israhel in medio mari per siccum. Ego autem indurabo cor egyptiorum ut persequantur vos, et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius, in curribus et in equitibus illius. Et scient egyptii quia ego sum dominus, cum glorificatus fuero in pharaone et in curribus atque in equitibus eius. Tollensque se angelus dei qui precedebat castra israhel, abiit post eos; et cum eo pariter columpna nubis, priora dimittens, post tergum stetit inter castra egyptiorum et castra israhel. Et erat nubes tenebrosa et illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cumque extendisset moyses manum super mare, abstulit illud dominus, flante vento vehementi et urente tota nocte, et vertit in siccum. Divisaque est aqua, et ingressi sunt filii israhel per medium maris sicci; erat enim aqua quasi murus a dextra eorum et leva. Persequentesque egyptii ingressi sunt post eos, omnis equitatus pharaonis, currus eius et equites, per medium maris. Iamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens dominus super castra egyptiorum per columpnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum, et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo egyptii: Fugiamus israhelem; dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait dominus ad moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aque ad egyptios super currus et equites eorum. Cumque extendisset moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum; fugientibusque egyptiis occurrerunt aque, et involvit eos dominus in mediis fluctibus. Reversaeque sunt aque, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare; nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem israhel perrexerunt per medium sicci maris, et aque eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris. Liberavitque dominus in die illa israhel de manu egyptiorum. Et viderunt egyptios mortuos super litus maris, et manum magnam quam exercuerat dominus contra eos. Timuitque populus dominum, et crediderunt domino et moysi servo eius.

Tunc cecinit moyses et filii israhel carmen hoc domino, et dixerunt: XV

Cantemus domino, gloriose enim magnificatus est: equum et ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea et laus mea dominus, et factus est mihi in salutem. Iste deus meus, et glorificabo eum; deus patris mei, et exaltabo eum. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus pharaonis et exercitum eius proiecit in mare. Electi principes eius submersi sunt in mari rubro. Abyssi operuerunt eos; descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera tua domine magnificata est in fortitudine; dextera tua domine percussit inimicum. Et in multitudine glorie tue deposuisti adversarios meos. Misisti iram tuam, que devoravit eos sicut stipulam. Et in spiritu furoris tui congregate sunt aque; stetit unda fluens, congregate sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus: Persequar et comprehendam; dividam spolia, implebitur anima mea; evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare; submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus, domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia? Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti, et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi, et irati sunt; dolores obtinuerunt habitatores philisthiim. Tunc conturbati sunt principes edom, robustos moab obtinuit tremor; obriguerunt omnes habitatores chanaan. Irruat super eos formido et pavor in magnitudine brachii tui; fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus domine, donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti. Introduces eos et plantabis in monte hereditatis tue, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine; sanctuarium domine quod firmaverunt manus tue. Dominus regnabit in eternum et ultra. Ingressus est enim eques pharao cum curribus et equitibus eius in mare, et reduxit super eos dominus aquas maris; filii autem israhel ambulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo maria prophetissa, soror aaron, tympanum in manu; egresseque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris, quibus precinebat dicens: Cantemus domino, gloriose enim magnificatus est; equum et ascensorem eius deiecit in mare. Tulit autem moyses israhel de mari rubro, et egressi sunt in desertum sur; ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inveniebant aquam. Et venerunt in marath, nec poterant bibere aquas de marath, eo quod essent amare; unde et congruum loco nomen imposuit, vocans illud mara, id est amaritudinem. Et murmuravit populus contra moysen dicens: Quid bibemus? At ille clamavit ad dominum, qui ostendit ei lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem verse sunt. Ibi constituit ei precepta atque iudicia, et ibi temptavit eum dicens: Si audieris vocem domini dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris mandatis eius, custodierisque omnia precepta illius, cunctum languorem quem posui in egypto non inducam super te; ego enim dominus sanator tuus. Venerunt autem in helim filii israhel, ubi erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palme, et castrametati sunt iuxta aquas.

Profectique sunt de helim XVI

et venit omnis multitudo filiorum Israhel in desertum Sin quod est inter Helim et Sinai quintodecimo die mensis secundi postquam egressi sunt de terra Egypti. Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israhel contra Moysen et Aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filii Israhel: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Egypti quando sedebamus super ollas carnium et comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istud ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce ego pluam vobis panes de celo; egrediatur populus et colligat que sufficiunt per singulos dies. Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israhel: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Egypti, et mane videbitis gloriam Domini; audivit enim murmur vestrum contra Dominum. Nos vero quid sumus quia mussitastis contra nos? Et ait Moyses: Dabit Dominus vobis vespere carnes edere et mane panes in saturitate, eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum sed contra Dominum. Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universe congregationi filiorum Israhel: Accedite coram Domino; audivit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cetum filiorum Israhel, respexerunt ad solitudinem, et ecce gloria Domini apparuit in nube. Locutus est autem Dominus ad Moysen dicens: Audivi murmurationes filiorum Israhel. Loquere ad eos: Vespere comedetis carnes et mane saturabimini panibus, scietisque quod ego sum Dominus Deus vester. Factum est ergo vespere, et ascendens coturnix operuit castra; mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terre, apparuit in solitudine minutum et quasi pilo tunsum in similitudinem pruine super terram. Quod cum vidissent filii Israhel, dixerunt ad invicem: Manhu, quod significat: Quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit Dominus vobis ad vescendum. Hic est sermo quem precepit vobis Dominus: Colligat ex eo unusquisque quantum sufficit ad vescendum; gomor per singula capita iuxta numerum animarum vestrarum que habitant in tabernaculo sic tolletis. Feceruntque filii Israhel ita, et collegerunt alius plus alius minus. Et mensi sunt ad mensuram gomor; nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus paraverat repperit minus, sed singuli iuxta id quod edere poterant congregaverunt. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere cepit vermibus atque computruit, et iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum; cumque incaluisset sol, liquefiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis et narraverunt Moysi. Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras. Quodcumque operandum est facite, et que coquenda sunt coquite; quicquid autem reliquum fuerit reponite usque in mane. Feceruntque ita ut preceperat Moyses, et non computruit, neque vermis inventus est in eo. Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum Domini est; non invenietur hodie in agro. Sex diebus colligite; in die autem septimo sabbatum est Domini, ideo non invenietur. Venit septima dies, et egressi de populo ut colligerent non invenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea et legem meam? Videte quod

Dominus dederit vobis sabbatum, et propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices. Maneat unusquisque apud semetipsum; nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus die septimo. Appellavitque domus Israhel nomen eius man, quod erat quasi semen coriandri album, gustusque eius quasi simile cum melle. Dixit autem Moyses: Iste est sermo quem precepit Dominus: Imple gomor ex eo et custodiatur in futuras retro generationes, ut noverint panem quo alui vos in solitudine quando educti estis de terra Egypti. Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum et mitte ibi man quantum potest capere gomor, et repone coram Domino ad servandum in generationes vestras, sicut precepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. Filii autem Israhel comederunt man quadraginta annis donec venirent in terram habitabilem; hoc cibo aliti sunt usquequo tangerent fines terre Chanaan. Gomor autem decima pars est ephi.

XVII

Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israhel de deserto Sin per mansiones suas iuxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra Moysen ait: Da nobis aquam ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra me? Cur temptatis Dominum? Sitivit ergo ibi populus pre aque penuria, et murmuravit contra Moysen dicens: Cur nos exire fecisti de Egypto ut occideres nos et liberos nostros ac iumenta siti? Clamavit autem Moyses ad Dominum dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc paululum et lapidabit me. Ait Dominus ad Moysen: Antecede populum et sume tecum de senioribus Israhel, et virgam qua percussisti fluvium tolle in manu tua et vade. En ego stabo coram te ibi supra petram Horeb; percutiesque petram, et exibit ex ea aqua ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israhel. Et vocavit nomen loci illius Temptatio, propter iurgium filiorum Israhel, et quia temptaverunt Dominum dicentes: Estne Dominus in nobis an non? Venit autem Amalech et pugnabat contra Israhel in Raphidim. Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros, et egressus pugna contra Amalech; cras ego stabo in vertice collis habens virgam Dei in manu mea. Fecit Iosue ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalech. Moyses autem et Aaron et Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israhel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. Manus autem Moysi erant graves; sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum, in quo sedit. Aaron autem et Hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugavitque Iosue Amalech et populum eius in ore gladii. Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro et trade auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalech sub celo. Edificavitque Moyses altare, et vocavit nomen eius Dominus exaltatio mea, dicens: Quia manus solii Domini et bellum Domini erit contra Amalech a generatione in generationem.

XVIII

Cumque audisset Iethro sacerdos Madian cognatus Moysi omnia que fecerat Dominus Moysi et Israhel populo suo, eo quod eduxisset Dominus Israhel de Egypto, tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat, et duos filios eius, quorum unus vocabatur Gersan, dicente patre: Advena fui in terra aliena; alter vero Eliezer: Deus enim ait patris mei adiutor meus

de gladio Pharaonis. Venit ergo Iethro cognatus Moysi et filii eius et uxor eius ad Moysen in desertum ubi erat castra metatus iuxta montem Dei. Et mandavit Moysi dicens: Ego cognatus tuus Iethro venio ad te et uxor tua et duo filii tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui adoravit et osculatus est eum. Salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum, narravit Moyses cognato suo cuncta que fecerat Dominus Pharaoni et Egyptiis propter Israel, universumque laborem qui accidisset eis in itinere, et quo liberaverat eos Dominus. Letatusque est Iethro super omnibus bonis que fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Egyptiorum, et ait: Benedictus Dominus qui liberavit vos de manu Egyptiorum et de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Egypti. Nunc cognovi quia magnus Dominus super omnes deos, eo quod superbe egerint contra illos. Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta et hostias Deo. Veneruntque Aaron et omnes seniores Israel ut comederent panem cum eo coram Deo. Altera autem die sedit Moyses ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi de mane usque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet que agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? Cur solus sedes, et omnis populus prestolatur de mane usque ad vesperam? Cui respondit Moyses: Venit ad me populus querens sententiam Dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut iudicem inter eos, et ostendam precepta Dei et leges eius. At ille: Non bonam, inquit, rem facis. Stulto labore consumeris et tu et populus iste qui tecum est. Ultra vires tuas est negotium; solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia, et erit Dominus tecum. Esto tu populo in his que ad Deum pertinent, ut referas que dicuntur ad eum, ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, et opus quod facere. Provide autem de omni plebe viros potentes et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, et constitue ex eis tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, et ipsi minora tantum iudicent. Leviusque sit tibi, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, et precepta eius poteris sustentare, et omnis hic populus revertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis Moyses fecit omnia que ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos, qui iudicabant plebem omni tempore. Quicquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantum iudicantes. Dimisitque cognatum qui reversus abiit in terram suam.

XIX Mense tertio egressionis Israel de terra Egypti, in die hac venerunt in solitudinem Synai. Nam profecti de Raphidim et pervenientes usque in desertum Synai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit ad Deum. Vocavitque eum Dominus de monte et ait: Hec dices domui Iacob et annuntiabis filiis Israel: Vos ipsi vidistis que fecerim Egyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra, et vos eritis mihi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hec sunt verba que loqueris ad filios Israel. Venit Moyses et convocatis maioribus natu populi, exposuit

omnes sermones quos mandaverat Dominus. Responditque universus populus simul: Cuncta que locutus est Dominus faciemus. Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum, ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad Dominum. Qui dixit ei: Vade ad populum et sanctifica illos hodie et cras, laventque vestimenta sua. Et sint parati in diem tertium; in die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe super montem Synai. Constituesque terminos populo per circuitum, et dices: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis; sive iumentum fuerit sive homo, non vivet. Cum ceperit clangere buccina, tunc ascendant in montem. Descenditque Moyses de monte ad populum et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua, ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris. Iamque advenerat tertius dies, et mane inclaruerat; et ecce ceperunt audiri tonitrua ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque buccine vehementius perstrepebat. Et timuit populus qui erat in castris. Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis. Totus autem mons Synai fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Eratque mons omnis terribilis, et sonitus buccine paulatim crescebat in maius et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur, et Dominus respondebat ei. Descenditque Dominus super montem Synai in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen eius. Quo cum ascendisset, dixit ad eum: Descende et contestare populum, ne forte velint transcendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat illos. Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Synai; tu enim testificatus es et iussisti dicens: Pone terminos circa montem et sanctifica illum. Cui ait Dominus: Vade, descende; ascendesque tu et Aaron tecum; sacerdotes autem et populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. Descendit Moyses ad populum et omnia narravit eis.

XX Locutusque est Dominus cunctos sermones hos: Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Egypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem que est in celo desuper et que in terra deorsum, nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum Dominus Deus tuus fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filiis, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in milia, in his qui diligunt me et custodiunt precepta mea. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum; nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operabis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est; non facies in eo omne opus tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus celum et terram et mare et omnia que in eis sunt, et requievit in die septimo; idcirco benedixit Dominus diei sabbati et sanctificavit eum. Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longevus super terram

[illegible] ·he·ayo·no·

dominus deus tuus dabit tibi. Non occides. Non mechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem eius, non servum, non ancillam, nec bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. Cunctus autem populus videbat voces et lampades et sonitum bucine montemque fumantem. Et perterriti ac pavore concussi steterunt procul dicentes Moysi: Loquere tu nobis et audiemus: non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere. Ut enim probaret vos venit deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat deus. Dixit preterea dominus ad Moysen: Hec dices filiis Israel: Vos vidistis quod de celo locutus sim vobis. Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te et benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris mihi, non edificabis illud de sectis lapidibus. Si enim levaveris cultrum tuum super eo, polluetur. Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

XXI

·De legib.·

Hec sunt iudicia que propones eis. Si emeris servum hebreum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, et uxor egredietur simul. Sin autem dominus dederit illi uxorem, et peperit filios et filias: mulier et liberi eius erunt domini sui; ipse vero exibit liber cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: diligo dominum et uxorem et liberos, non egrediar liber: offeret eum dominus diis, et applicabitur ad hostium et postes, perforabitque aurem eius subula: et erit ei servus in seculum. Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancille exire consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem si spreverit eam. Sin autem filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit, providebit puelle nuptias, et vestimenta, et pretium pudicitie non negabit. Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed deus illum tradidit in manus eius: constituam tibi locum in quo fugere debeat. Si quis per industriam occiderit proximum suum, et per insidias: ab altari meo avelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur. Qui furatus fuerit hominem et vendiderit eum, convictus noxe, morte moriatur. Qui maledixerit patri suo et matri, morte moriatur. Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo: si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percussit: ita tamen ut operas eius et impensas in medicos restituat. Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. Sin autem uno die supervixerit vel duobus, non subiacebit pene, quia pecunia illius est. Si rixati fuerint viri, et percusserit quis mulierem pregnantem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno quantum expetierit maritus mulieris, et arbitri iudicaverint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore. Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancille, et luscos eos fecerit, dimittet liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo vel ancille sue, similiter dimittet liberos. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint: lapidibus obruetur, et non comedentur carnes eius: dominus quoque bovis innocens erit. Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum eius, nec recluserit illum, occideritque virum aut mulierem: et bos lapidibus obruetur, et dominum illius occident. Quod si pretium ei fuerit impositum, dabit pro anima sua quicquid fuerit postulatus. Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententie subiacebit. Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti dabit domino, bos vero lapidibus opprimetur. Si quis aperuerit cisternam et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam: dominus cisterne reddet pretium iumentorum: quod autem mortuum est ipsius erit. Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum et divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient. Sin autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro bove, et cadaver integrum accipiet.

XXII

·De fure nocturno·

Si quis furatus fuerit ovem aut bovem, et occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, et quatuor oves pro una ove. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, venundabitur. Si inventum fuerit apud eum quod furatus est vivens, sive bos sive asinus sive ovis, duplum restituet. Si leserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena: quicquid optimum habuerit in agro suo vel in vinea, pro damni estimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit acervos frugum sive stantes segetes in agris: reddet damnum qui ignem succenderit. Si quis commendaverit amico pecuniam vel vas in custodiam, et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet. Si latet, dominus domus applicabitur ad deos, et iurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui ad perpetrandam fraudem, tam in bove quam in asino, et ove ac vestimento, et quicquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa perveniet: et si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo. Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, et omne iumentum ad custodiam, et mortuum fuerit aut debilitatum vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit: iusiurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus iuramentum, et ille reddere non cogetur. Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. Si comestum a bestia, perferet ad eum quod occisum est, et non restituet. Qui a proximo suo quicquam horum mutuum postulaverit, et debilitatum aut mortuum fuerit domino non presente, reddere compelletur. Quod si impresentiarum fuit dominus, non restituet, maxime si conductum fuerat pro mercede operis sui. Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, et habebit eam uxorem. Si pater virginis dare eam noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueverunt. Maleficos non patieris vivere.

·he· ayo· Fur.

Qui coierit cum iumento, morte moriatur. Qui immolat diis occidetur, preter domino soli. Advenam non contristabis, neque affliges eum. Advene enim et ipsi fuistis in terra Egypti. Vidue et pupillo non nocebitis. Si leseritis eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum, et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestre vidue, et filii vestri pupilli. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum quo operitur, indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat. Si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. Decimas tuas et primitias tuas non tardabis offerre domino. Primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. De bobus quoque et ovibus similiter facies. Septem diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi. Viri sancti eritis mihi. Carnem que a bestiis fuerit pregustata non comedetis, sed proicietis canibus.

XXIII

Non suscipies vocem mendacii. Non iunges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententie, ut a vero devies. Pauperis quoque non misereberis in iudicio. Si occurreris bovi inimici tui aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo. Non declinabis in iudicio pauperis. Mendacium fugies. Insontem et iustum non occides, quia adversor impium. Nec accipias munera, que excecant etiam prudentes, et subvertunt verba iustorum. Peregrino molestus non eris; scitis enim advenarum animas, quia et ipsi peregrini fuistis in terra Egypti. Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges eius. Anno autem septimo dimittes eam, et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui; et quicquid reliquum fuerit, edant bestie agri. Ita facies in vinea et in oliveto tuo. Sex diebus operaberis, septima die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus, et refrigeretur filius ancille tue et advena. Omnia que dixi vobis custodite. Et per nomen externorum deorum non iurabitis, neque audietur ex ore vestro. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus comedes azima, sicut precepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Egypto. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Et sollempnitatem messis primitivorum operis tui quecumque seminaveris in agro. Sollempnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domino deo. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee, nec remanebit adeps sollempnitatis mee usque mane. Primitias frugum terre tue deferes in domum domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Ecce ego mittam angelum meum qui precedat te, et custodiat in via, et introducat in locum quem paravi. Observa eum, et audi vocem eius, nec contempnendum putes, quia non dimittet cum peccaveritis, et est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem eius, et feceris omnia que loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. Precedetque te angelus meus, et introducet te ad Amorreum, et Etheum, et Ferezeum, Chananeumque, et Eveum, et Iebuseum, quos ego conteram. Non adorabis deos eorum, nec coles eos. Non facies opera eorum, sed destrues eos, et confringes statuas eorum. Servietisque domino deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui. Non erit infecunda nec sterilis in terra tua. Numerum dierum tuorum implebo. Terrorem meum mittam in precursum tuum, et occidam omnem populum ad quem ingredieris, cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam, emittens crabrones prius qui fugabunt Eveum, et Chananeum, et Etheum, antequam introeas. Non eiciam eos a facie tua anno uno, ne terra in solitudinem redigatur, et crescant contra te bestie. Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, et possideas terram. Ponam autem terminos tuos a mari rubro usque ad mare Palestinorum, et a deserto usque ad fluvium. Tradam in manibus vestris habitatores terre, et eiciam eos de conspectu vestro. Non inibis cum eis fedus, nec cum diis eorum. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum, quod tibi certe erit in scandalum.

XXIIII

Moysi quoque dixit: Ascende ad dominum tu et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta senes ex Israel, et adorabitis procul. Solusque Moyses ascendet ad dominum, et illi non appropinquabunt, nec populus ascendet cum eo. Venit ergo Moyses, et narravit plebi omnia verba domini atque iudicia. Responditque omnis populus una voce: Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scripsit autem Moyses universos sermones domini, et mane consurgens edificavit altare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim tribus Israel. Misitque iuvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas domino vitulos duodecim. Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et misit in crateras; partem autem residui fudit super altare. Assumensque volumen federis, legit audiente populo. Qui dixerunt: Omnia que locutus est dominus faciemus, et erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, et ait: Hic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Ascenderuntque Moyses et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus Israel. Et viderunt deum Israel, et sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini, et quasi celum cum serenum est. Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israel misit manum suam. Videruntque deum, et comederunt ac biberunt. Dixit autem dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, et esto ibi; daboque tibi duas tabulas lapideas, et legem ac mandata que scripsi, ut doceas eos. Surrexerunt Moyses et Iosue minister eius, ascendensque Moyses in montem dei, senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron et Hur vobiscum. Si quid natum fuerit questionis, referetis ad eos. Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, et habitavit gloria domini super Synai, tegens illum nube sex diebus. Septimo autem die vocavit eum de medio caliginis. Erat autem species glorie domini quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel. Ingressusque Moyses medium nebule, ascendit in montem, et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

XXV

Locutusque est dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel

al' nocebitis

He. reduc eum ad eum. quia

He. messis

al' senioribus

He. audiemus

ut offerant mihi primitias ab omni homine qui offert ultroneus accipietis eas. Haec sunt autem quae accipere debetis: aurum et argentum et aes, hyacinthum et purpuram et coccum bis tinctum et byssum, pilos caprarum et pelles arietum rubricatas pellesque ianthinas et ligna setim, oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum et thymiamata boni odoris, lapides onychinos et gemmas ad ornandum ephod ac rationale. Facientque mihi sanctuarium et habitabo in medio eorum iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi et omnium vasorum in cultum eius; sicque facietis illud. Arcam de lignis setim compingite, cuius longitudo habeat duos semis cubitos, latitudo cubitum et dimidium, altitudo cubitum similiter ac semissem. Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris, faciesque supra coronam auream per circuitum, et quattuor circulos aureos quos pones per quattuor arcae angulos; duo circuli sint in latere uno et duo in altero. Facies quoque vectes de lignis setim et operies eos auro, inducesque per circulos qui sunt in arcae lateribus, ut portetur in eis, qui semper erunt in circulis nec umquam extrahentur ab eis. Ponesque in archam testificationem quam dabo tibi. Facies et propitiatorium de auro mundissimo; duos cubitos et dimidium tenebit longitudo eius, et cubitum ac semissem latitudo. Duos quoque cherubin aureos et productiles facies ex utraque parte oraculi; cherub unus sit in latere uno et alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium quo operienda est archa, in qua pones testimonium quod dabo tibi. Inde praecipiam et loquar ad te supra propitiatorium, scilicet ac medio duorum cherubin qui erunt super archam testimonii, cuncta quae mandabo per te filiis Israhel. Facies et mensam de lignis setim habentem duos cubitos longitudinis et in latitudine cubitum et in altitudine cubitum ac semissem. Et inaurabis eam auro purissimo, faciesque illi labium aureum per circuitum, et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis, et super illam alteram coronam aureolam. Quattuor quoque circulos aureos praeparabis et pones eos in quattuor angulis eiusdem mensae per singulos pedes. Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos et possit mensa portari. Ipsos quoque vectes facies de lignis setim et circumdabis auro ad subvehendam mensam. Parabis et acetabula ac fialas, thuribula et cyathos in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo. Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile eius et calamos, scyphos et spherulas ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere et tres ex altero. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, spherulaque simul et lilium. Et tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, spherulaque simul et lilium. Hoc erit opus sex calamorum qui producendi sunt de hastili. In ipso autem candelabro erunt quattuor scyphi in nucis modum, spherulaeque per singulos et lilia. Spherulae sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt procedentes de hastili uno. Et spherulae igitur et calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo. Facies et lucernas septem et pones eas super candelabrum ut luceant ex adverso. Emunctoria quoque et ubi quae emuncta sunt extinguantur fiant de auro mundissimo. Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri mundissimi. Inspice et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

XXVI

De tabernaculo

Tabernaculum vero ita fiet: decem cortinas de bysso retorta et hyacintho ac purpura coccoque bis tincto variatas opere plumario facies. Longitudo cortinae unius habebit viginti octo cubitos, latitudo quattuor cubitorum erit. Unius mensurae fient universa tentoria. Quinque cortinae sibi iungentur mutuo, et aliae quinque nectentur simili cohaerentia. Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari. Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas ut ansa contra ansam veniat et altera alteri possit aptari. Facies et quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela iungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat. Facies et saga cilicina undecim ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos, et latitudo quattuor; aequa erit mensura sagorum omnium. E quibus quinque iunges seorsum et sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius ut coniungi cum altero queat, et quinquaginta ansas in ora sagi alterius ut cum altero copuletur. Quinquaginta fibulas aeneas facies, quibus iungantur ansae, ut unum ex omnibus operimentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis quae parantur tecto, id est unum sagum quod amplius est, ex medietate eius operies posteriora tabernaculi, et cubitus ex una parte pendebit et alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens. Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis, et super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus. Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setim, quae singulae denos cubitos in longitudine habeant et in latitudine singulos ac semissem. In lateribus tabulae duae incastraturae fient, quibus tabula alteri tabulae conectatur; atque in hunc modum cunctae tabulae parabuntur. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum. Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binae bases singulis tabulis per duos angulos subiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem viginti tabulae erunt, quadraginta habentes bases argenteas; binae bases singulis tabulis supponentur. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas, et rursum alias duas quae in angulis erigantur post tergum tabernaculi. Eruntque coniunctae a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quae in angulis ponendae sunt similis iunctura servabitur. Et erunt simul tabulae octo, bases earum argenteae sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis. Facies et vectes de lignis setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi, et quinque alios in altero, et eiusdem numeri ad occidentalem plagam; qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum. Ipsas quoque tabulas deaurabis, et fundes in eis anulos aureos per quos vectes tabulata contineant; quos operies laminis aureis. Et eriges tabernaculum iuxta exemplum quod tibi in monte monstratum est. Facies et velum de hyacintho et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum; quod appendes ante quattuor columnas de lignis setim, quae ipsae quidem deauratae erunt et habebunt capita aurea, sed bases argenteas. Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones archam testimonii et quod sanctuarium et sanctuarii sanctuaria

cluderentur. Pones et propitiatorium super archam testimonii in sancta sanctorum, mensamque extra velum, et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte aquilonis. Facies et tentorium in introitu tabernaculi de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere plumarii. Et quinque columpnas deaurabis lignorum setim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea et bases eneae.

XXVII Facies et altare de lignis setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine et totidem in latitudine, id est quadrum, et tres cubitos in altitudine. Cornua autem per quattuor angulos ex ipso erunt, et operies illud ere. Faciesque in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinulas et ignium receptacula: omnia vasa ex ere fabricabis. Craticulamque in modum retis eneam, per cuius quattuor angulos erunt quattuor anuli aurei, quos pones subter arulam altaris. Eritque craticula usque ad altaris medium. Facies et vectes altaris de lignis setim duos, quos operies lamminis eneis, et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. Non solidum sed inane et cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est. Facies et atrium tabernaculi, in cuius plaga australi contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine, et columpnas viginti cum basibus totidem eneis, que capita cum celaturis suis habebunt argentea. Similiter in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columpne viginti et bases eneae eiusdem numeri, et capita earum cum celaturis suis argentea. In latitudine vero atrii quod respicit ad occidentem erunt tentoria per quinquaginta cubitos, et columpne decem basesque totidem. In ea quoque atrii latitudine que respicit ad orientem quinquaginta cubiti erunt, in quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uni deputabuntur, columpneque tres et bases totidem. Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columpnas tres et bases totidem. In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere plumarii. Columpnas habebit quattuor cum basibus totidem. Omnes columpne atrii per circuitum vestite erunt argenteis lamminis, capitibus argenteis et basibus eneis. In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit. Fietque de bysso retorta, et habebit bases eneas. Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et cerimonias, tam paxillos eius quam atrii, ex ere facies. Precipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum piloque contusum, ut ardeat lucerna semper in testimonii tabernaculo extra velum quod oppansum est tabernaculo testimonii. Et collocabunt eam Aaron et filii eius ut usque mane luceat coram domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel.

XXVIII Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio filiorum Israel ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar. Faciesque vestem sanctam fratri tuo in gloriam et decorem. Et loqueris cunctis sapientibus corde quos replevi spiritu prudentie, ut faciant vestes Aaron in quibus sanctificatus ministret mihi. Hec autem erunt vestimenta que facient: rationale et superhumerale, tunicam et lineam strictam, cydarim et balteum. Facient vestimenta sancta Aaron fratri tuo et filiis eius ut sacerdotio fungantur mihi.

Accipientque aurum et iacinctum et purpuram coccumque bis tinctum et byssum. Facient autem superhumerale de auro et iacincto ac purpura coccoque bis tincto et bysso retorta, opere plumario polimito. Duas oras iunctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant. Ipsaque textura et cuncta operis varietas erit de auro et iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta. Sumesque duos lapides onychinos et sculpes in eis nomina filiorum Israel: sex nomina in lapide uno et sex reliqua in altero, iuxta ordinem nativitatis eorum. Opere sculptoris et celatura gemmarii sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro atque circumdatos. Et pones in utroque latere superhumeralis memoriale filiis Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram domino super utrumque humerum ob recordationem. Facies et uncinos ex auro, et duas catenulas auri purissimi sibi invicem coherentes, quas inseres uncinis. Rationale quoque iudicii facies opere polimito iuxta texturam superhumeralis, ex auro iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta. Quadrangulum erit et duplex; mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine. Ponesque in eo quattuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sardius et topazius et smaragdus; in secundo carbunculus, saphyrus et iaspis; in tertio ligurius, achates et amethistus; in quarto crisolitus, onichinus et berillus. Inclusi auro erunt per ordines suos. Habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus celabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo, et duos anulos aureos quos pones in utraque rationalis summitate. Catenasque aureas iunges anulis qui sunt in marginibus eius, et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit. Facies et duos anulos aureos quos pones in summitatibus rationalis, in oris que e regione sunt superhumeralis et posteriora eius aspiciunt. Necnon et alios duos anulos aureos qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum quod respicit contra faciem iuncture inferioris, ut aptari possit cum superhumerali. Et stringatur rationale anulis suis cum anulis superhumeralis vitta iacinctina, ut maneat iunctura fabrefacta, et a se invicem rationale et superhumerale nequeant separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum quando ingredietur sanctuarium, memoriale coram domino in eternum. Pones autem in rationali iudicii doctrinam et veritatem, que erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram domino, et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu domini semper. Facies et tunicam superhumeralis totam iacinctinam, in cuius medio supra erit capitium, et ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunice per circuitum quasi mala punica facies ex iacincto et purpura et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum. Rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum. Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu domini et non

montem. Facies et laminam de auro purissimo in qua sculpes opere celatoris Sanctum Domino. Ligabisque eam vitta iacinctina et erit super tyaram imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum que obtulerint et sanctificaverint filii Israel in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte eius ut placatus eis sit Dominus. Stringesque tunicam bisso et tyaram bissinam facies et balteum opere plumarii. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tyaras in gloriam et decorem. Vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus sanctificabisque eos ut sacerdotio fungantur michi. Facies et feminalia linea ut operiant carnem turpitudinis sue a renibus usque ad feminalia. Et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur tabernaculum testimonii vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron et semini eius post eum.

XXIX

Sed et hoc facies ut michi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento et arietes duos immaculatos, panesque azimos et crustulam absque fermento que conspersa sint oleo, lagana quoque azima oleo lita. De simila triticea cuncta facies et posita in canistro offeres. Vitulum autem et duos arietes et Aaron ac filios eius applicabis ad hostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est linea et tunica et superhumerali et racionali quod constringes balteo. Et pones tyaram in capite eius et laminam sanctam super tyaram, et oleum unctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis et indues tunicis lineis, cingesque balteo Aaron scilicet et liberos eius, et impones eis mitras. Eruntque sacerdotes mei in religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum, applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius, et mactabis eum in conspectu Domini iuxta hostium tabernaculi testimonii. Sumptumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo. Reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim eius. Sumes et adipem totum qui operit intestina et reticulum iecoris ac duos renes et adipem qui super eos est, et offeres incensum super altare. Carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes super cuius caput ponent Aaron et filii eius manus. Quem cum mactaveris, tolles de sanguine eius et fundes circa altare. Ipsum autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina eius ac pedes pones super concisas carnes et super caput illius, et offeres totum arietem in incensum super altare. Oblatio Domino est, odor suavissimus victime Domini. Tolles quoque arietem alterum super cuius caput Aaron et filii eius ponent manus. Quem cum immolaveris, sumes de sanguine ipsius et pones super extremum auricule Aaron et filiorum eius et super pollices manus eorum et pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est super altare et de unctionis oleo, asperges Aaron et vestes eius, filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus, tolles adipem de ariete et caudam et arvinam que operit vitalia, ac reticulum iecoris et duos renes atque adipem qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis. Tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azimorum quod positum est in conspectu Domini. Ponesque omnia super manus Aaron et filiorum eius et sanctificabis eos elevans coram Domino. Suscipiesque universa de manibus eorum et incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de ariete quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, et cedet in partem tuam. Sanctificabis et pectusculum consecratum et armum quem de ariete separasti, quo initiatus est Aaron et filii eius. Cedentque in partem Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel, quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis que offerunt Domino. Vestem autem sanctam qua utetur Aaron habebunt filii eius post eum, ut ungantur in ea et consecrentur manus eorum. Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius, et qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in sanctuario. Arietem autem consecrationis tolles et coques carnes eius in loco sancto, quibus vescetur Aaron et filii eius. Panes quoque qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii comedent, ut sit placabile sacrificium et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt. Quod si remanserit de carnibus consecratis sive de panibus usque mane, combures reliquias igni. Non comedentur, quia sanctificata sunt. Omnia que precepi tibi facies super Aaron et filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum, et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, et unges illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare et sanctificabis, et erit sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari. Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, unum agnum mane et alterum vespere. Decimam partem simile conspersse oleo tuso quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum eiusdem mensure in agno uno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutine oblationis et iuxta ea que diximus in odorem suavitatis. Sacrificium est Domino oblatione perpetua in generationes vestras ad hostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te. Ibique precipiam filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis eius ut sacerdotio fungantur michi. Et habitabo in medio filiorum Israel eroque eis Deus, et scient quia ego Dominus Deus eorum qui eduxi eos de terra Egypti ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

XXX

Facies quoque altare ad adolendum thimiama de lignis sethim, habens cubitum longitudinis et alterum latitudinis, id est quadrangulum, et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius quam parietes per circuitum et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per girum, et duos anulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes et altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim et inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante archam pendet testimonii coram propiciatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans mane. Quando componet lucernas incendet illud, et quando collocabit eas ad vesperum uret thimiama sempiternum coram Domino in generationes vestras. Non offeretis super eo thimiama compositionis alterius, nec oblationem et victimam, nec libabitis libamina. Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum in sanguine

qui oblatus est pro peccato. et placabit super eo in generationibus
vestris. Sanctum sanctorum erit domino. Locutusque est dominus
ad moysen dicens. Quando tuleris summam filiorum israel iuxta
numerum: dabunt singuli pretium pro animabus suis domino. et non
erit plaga in eis cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit
omnis qui transit ad nomen: dimidium sicli iuxta mensuram
templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur
domino. qui habetur in numero a viginti annis et supra dabit
pretium. Dives autem non addet ad medium sicli. et pauper nil
minuet. Susceptamque pecuniam que collata est a filiis
israel trades in usus tabernaculi testimonii ut sit monimentum
eorum coram domino. et propitietur animabus eorum.
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Facies et labrum
eneum cum basi sua ad lavandum. ponesque illud
inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua
lavabunt in eo aaron et filii eius manus suas
ac pedes quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii
et quando accessuri sunt ad altare ut offerant in eo thymi
ama domino ne forte moriantur. Legitimum sempiternum
erit ipsi et semini eius per successiones. Locutusque est dominus
ad moysen dicens. Sume tibi aromata prime myrre et
electe quingentos siclos. et cinnamomi medium, id est
ducentos quinquaginta siclos. calami similiter ducentos quinquaginta siclos. casie autem quin
gentos siclos in pondere sanctuarii. olei de olive
tis mensuram hin. Faciesque unctionis oleum sanctum
unguentum compositum opere unguentarii. et un
gues ex eo tabernaculum testimonii et archam testa
menti. mensamque cum vasis suis. candelabrum et utensili
a eius. Altaria thymiamatis et holocausti. et
universam supellectilem que ad cultum eorum pertinent.
Sanctificabisque omnia et erunt sancta sanctorum. Et qui tetigerit ea
sanctificabitur. Aaron et filios eius unges. sanctificabisque
eos. ut sacerdotio fungantur michi. Filiis quoque israel dices.
Hoc oleum unctionis sanctum erit michi in generationibus vestris.
Caro hominis non ungetur ex eo. et iuxta compo
sitionem eius non facietis aliud. quia sanctificatum est et sanctum
erit vobis. Homo quicumque tale composuerit et dederit
ex eo alieno: exterminabitur de populo suo. Dixitque dominus
ad moysen. Sume tibi aromata. stacten et onycha
galbanum boni odoris et thus lucidissimum. equalis
ponderis erunt omnia. Faciesque thymiama compositum
opere unguentarii mixtum diligenter et purum et
sanctificatione dignissimum. Cumque in tenuissimum
pulverem universa contuderis: pones ex eo coram
tabernaculo testimonii in quo loco apparebo tibi. Sanctum
sanctorum erit vobis thymiama. Talem compositionem
non facietis in usus vestros. quia sanctum est domino. Homo quicumque
fecerit simile ut odore illius perfruatur: peribit de
XXXI populis suis. Locutusque est dominus ad moysen dicens.
Ecce vocavi ex nomine beseleel filium uri
filii hur de tribu iuda. et implevi eum spiritu dei sapi
entia et intelligentia et scientia in omni opere ad excogi
tandum fabre quicquid fieri potest ex auro. argento.
et ere. marmore. et gemmis. et diversitate lignorum.
Dedique ei socium ooliab filium achisamech de tribu
dan. et in corde omnis eruditi posui sapientiam.
ut faciant cuncta que precepi tibi. Tabernaculum federis
et archam testimonii. et propitiatorium quod super eam est.
et cuncta vasa tabernaculi. mensamque et vasa eius.
candelabrum purissimum cum vasis suis. et altare
thymiamatis et holocausti. et omnia vasa eorum.
labium cum basi sua. vestes sanctas in ministerio

i. gummi

i. artifices

i. lavatorium

aaron sacerdoti. et filiis eius. ut fungantur officio suo
in sacris. oleum unctionis et thymiama aromatum
in sanctuario. omnia que precepi tibi facient. Et locutus est dominus
ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Videte
ut sabbatum meum custodiatis quia signum est inter me et vos in
generationibus vestris. ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos.
Custodite sabbatum meum. sanctum est enim vobis. Qui polluerit
illud: morte morietur. Qui fecerit in eo servile opus peribit
anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus.
in septimo sabbatum est requies sancta domino. Omnis qui operis
fecerit in hac die. morietur. Custodiant filii israel sab
batum. et celebrent illud in generationibus suis. Pactum
est sempiternum inter me et filios israel. signumque perpetuum.
Sex enim diebus dominus fecit celum et terram. et in septi
mo ab opere cessavit. Deditque moysi com
pletis huiuscemodi sermonibus in monte synai du
as tabulas testimonii lapideas scriptas digito dei.
Videns autem populus quod moram faceret descendendi XXXII
de monte moyses: congregatus adversus aaron ait. Sur
ge fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic
viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid
acciderit. Dixitque ad illos aaron. Tollite inaures au
reas de uxorum filiorumque et filiarum vestrarum auribus et
afferte ad me. Fecitque populus que iusserat. deferens inau
res ad aaron. Quas cum ille accepisset formavit
opere fusorio et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixe
runtque. Hii sunt dii tui israel. qui te eduxerunt de terra
egypti. Quod cum vidisset aaron: edificavit altare
coram eo. et preconis voce clamavit dicens. Cras
sollempnitas domini est. Surgentesque mane ob
tulerunt holocausta et hostias pacificas. et sedit
populus manducare et bibere. et surrexerunt
ludere. Locutus est autem dominus ad moysen. Vade
descende. peccavit populus tuus quem eduxisti de terra
egypti. Recesserunt cito de via quam ostendisti eis.
feceruntque sibi vitulum conflatilem et adoraverunt. Atque
immolantes ei hostias dixerunt. Isti sunt dii tui
israel qui te eduxerunt de terra egypti. Rursumque
ait dominus ad moysen. Cerno quod populus iste dure
cervicis sit. dimitte me ut irascatur furor meus contra
eos et deleam eos. faciamque te in gentem mag
nam. Moyses autem orabat dominum deum suum dicens.
Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum quem edu
xisti de terra egypti in fortitudine magna et in ma
nu robusta. Ne quaeso dicant egyptii. callide edu
xit eos ut interficeret in montibus et deleret de terra. Quies
cat ira tua. et esto placabilis super nequitia populi tui. Re
cordare abraham et ysaac et israel servorum tuorum
quibus iurasti per temetipsum dicens. Multiplicabo
semen vestrum sicut stellas celi. et universam terram
hanc de qua locutus sum dabo semini vestro. et possidebitis
eam semper. Placatusque est dominus ne faceret
malum quod locutus fuerat adversus populum suum. Et reversus
est moyses de monte portans duas tabulas lapide
as testimonii in manu scriptas ex utraque parte
et factas opere dei. Scriptura quoque dei erat sculpta in ta
bulis. Audiens autem iosue tumultum populi vociferantis
ait ad moysen. Ululatus pugne auditur in castris.
Qui respondit. Non est clamor adhortantium ad pugnam
neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem
cantantium ego audio. Cumque appropinquasset
ad castra: vidit vitulum et choros. iratusque est valde

De vitulo conflatili

i. [illegible]

proiecit de manu tabulas et confregit eas ad radices montis. Arripiensque vitulum quem fecerant combussit et contrivit usque ad pulverem quem sparsit in aquam et dedit ex eo potum filiis Israel. Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit iste populus ut induceres super eum peccatum maximum? Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus; tu enim nosti populum istum quod pronus sit ad malum. Dixerunt mihi: Fac nobis deos qui praecedant nos; huic enim Moysi qui eduxit nos de terra Aegypti nescimus quid acciderit. Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt et dederunt mihi, et proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus. Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis et inter hostes nudum constituerat), et stans in porta castrorum ait: Si quis est Domini, iungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi. Quibus ait: Haec dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum; ite et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem et amicum et proximum suum. Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illo quasi viginti tria milia hominum. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino unusquisque in filio et fratre suo, ut detur vobis benedictio. Facto autem altero die locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum; ascendam ad Dominum, si quo modo quivero deprecari pro scelere vestro. Reversusque ad Dominum ait: Obsecro, Domine, peccavit populus iste peccatum magnum, feceruntque sibi deos aureos; aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. Tu autem vade et duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus praecedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron.

XXXIII

·ut ascende· Locutusque est Dominus ad Moysen: Vade, ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti de terra Aegypti in terram quam iuravi Abraham, Isaac et Iacob dicens: Semini tuo dabo eam; et mittam praecursorem tui angelum ut eiciam Chananeum et Amorreum et Hettheum et Ferezeum et Eveum et Iebuseum, et intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum quia populus durae cervicis es, ne forte disperdam te in via. Audiensque populus sermonem hunc pessimum luxit, et nullus ex more indutus est cultu suo. Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus durae cervicis es; semel ascendam in medio tui et delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb. Moyses quoque tollens tabernaculum tetendit extra castra procul, vocavitque nomen eius tabernaculum foederis. Et omnis populus qui habebat aliquam quaestionem egrediebatur ad tabernaculum foederis extra castra. Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi donec ingrederetur ·i· tectorium· tentorium. Ingresso autem illo tabernaculum foederis, descendebat columna nubis et stabat ad ostium tabernaculi, loquebaturque Dominus cum Moyse, cernentibus universis quod columna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem sicut loqui solet homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister eius Iosue filius Nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem Moyses ad Dominum: Praecipis ut educam populum istum et non indicas mihi quem missurus es mecum, praesertim cum dixeris: Novi te ex nomine et invenisti gratiam coram me. Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam ut sciam te et inveniam gratiam ante oculos tuos. Respice populum tuum gentem hanc. Dixitque Dominus: Facies mea praecedet te et requiem dabo tibi. ·moysi· Et ait Moyses: Si ·tu· non tu ipse praecedas, ne educas nos de loco isto. In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo nisi ambulaveris nobiscum ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram? Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud quod locutus es faciam; invenisti enim gratiam coram me et te ipsum novi ex nomine. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi et vocabo in nomine Domini coram te, et miserebor cui voluero et clemens ero in quem mihi placuerit. Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo et vivet. Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis supra petram; cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petrae et protegam dextera mea donec transeam; tollamque manum meam et videbis posteriora mea; faciem autem meam videre non poteris.

XXXIIII

Ac deinceps: Praecide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum et scribam super eas verba quae habuerunt tabulae quas fregisti. Esto paratus mane ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis. Nullus ascendat tecum nec videatur quispiam per totum montem; boves quoque et oves non pascantur e contra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant, et de nocte consurgens ascendit in montem Sinai sicut ei praeceperat Dominus, portans secum tabulas. Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo invocans nomen Domini. Quo transeunte coram eo ait: Dominator Domine Deus misericors et clemens, patiens et multae miserationis ac verax, qui custodis misericordiam in milia, qui aufers iniquitatem et scelera atque peccata, nullusque apud te per se innocens est, qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam et quartam progeniem. Festinusque Moyses curvatus est pronus in terram et adorans ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro ut gradiaris nobiscum (populus enim durae cervicis est) et auferas iniquitates nostras atque peccata nosque possideas. Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis; signa faciam quae numquam visa sunt super terram nec in ullis gentibus, ut cernat populus iste in cuius es medio opus Domini terribile quod facturus sum. Observa cuncta quae hodie mando tibi. Ego ipse eiciam ante faciem tuam Amorreum et Chananeum et Hettheum, Ferezeum quoque et Eveum et Iebuseum. Cave ne umquam cum habitatoribus terrae illius iungas amicitias quae sint in ruinam; sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide. Noli adorare deum alienum; Dominus zelotes nomen eius, Deus est aemulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum diis suis et adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis. Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis.

ne postquam ipse fuerint fornicate: fornicari faciant et filios tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus vesceris azimis sicut precepi tibi in tempore mensis novorum. Mense enim verni temporis egressus es de egipto. Omne quod aperit vulvam generis masculini meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus quam de ovibus meum erit. Primogenitum asini redimes ove. Sin autem nec precium pro eo dederis occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus. Sex diebus operabis. die septimo cessabis arare et metere. Sollempnitatem ebdomadarum facies tibi in primiciis frugum messis tue triticee: et sollempnitatem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis domini dei israhel. Cum enim tulero gentes a facie tua et dilatavero terminos tuos nullus insidiabitur terre tue. ascendente te et apparente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis super fermento sanguinem hostie mee: nec residebit mane de victima sollempnitatis phase. Primicias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Dixitque dominus ad moysen. Scribe tibi verba hec quibus et tecum et cum israhel pepigi fedus. Fuit ergo ibi cum domino .xl. dies et .xl. noctes. panem non comedit et aquam non bibit. et scripsit in tabulis verba federis .x. Cumque descenderet moyses de monte synai: tenebat duas tabulas testimonii. et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consorcio sermonis domini. Videntes autem aaron et filii israhel cornutam moysi faciem: timuerunt prope accedere. Vocatique ab eo reversi sunt tam aaron quam principes synagoge. Et postquam locutus est: venerunt ad eum omnes filii israhel. quibus precepit cuncta que audierat a domino in monte synai. Impletisque sermonibus posuit velamen super faciem suam. Quod ingressus ad dominum et loquens cum eo auferebat donec exiret. et tunc loquebatur ad filios israhel omnia que sibi fuerant imperata. Qui videbant faciem egredientis moysi esse cornutam. sed operiebat rursus ille faciem suam si quando loquebatur ad eos.

XXXV

Igitur congregata omni turba filiorum israhel dixit ad eos. Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus. septimus dies erit vobis sanctus sabbatum et requies domini. Qui fecerit opus in eo occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et ait moyses ad omnem catervam filiorum israhel. Iste est sermo quem precepit dominus dicens. Separate apud vos primicias domino. Omnis voluntarius et prono animo offerat eas domino. aurum et argentum et es. iacinctum et purpuram coccumque bis tinctum et byssum. pilos caprarum et pelles arietum rubricatas et iacinctinas. ligna sethim et oleum ad luminaria concinnanda. et ut conficiatur unguentum et thimiama suavissimum. lapides onychinos et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis. Quisquis vestrum sapiens est veniat et faciat quod dominus imperavit. tabernaculum scilicet et tectum eius. atque operimentum. anulos et tabulata cum vectibus. paxillos et bases. archam et vectes. propiciatorium et velum quod ante illud oppanditur. mensam cum vectibus et vasis et propositionis panibus. Candelabrum ad luminaria sustentanda. vasa illius et lucernas et oleum ad nutrimenta ignium. Altare thimiamatis et vectes. et oleum unctionis et thimiama ex aromatibus. Tentorium ad hostium tabernaculi. Altare holocausti et craticulam eius eneam cum vectibus et vasis suis. Labrum et basem eius. cortinas atrii cum columpnis et basibus. tentorium in foribus vestibuli. Paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis. Vestes quarum usus est in ministerio sanctuarii. vestes aaron pontificis ac filiorum eius ut sacerdotio fungantur michi. Egressaque omnis multitudo filiorum israhel de conspectu moysi. obtulit mente promptissima atque devota primicias domino ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quicquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat: viri cum mulieribus prebuerunt. Armillas et inaures. anulos et dextralia. omne vas aureum in donaria domini separatum est. Si quis habebat iacinctum et purpuram. coccumque bis tinctum. byssum et pilos caprarum. pelles arietum rubricatas et iacinctinas. argenti et eris metalla obtulerunt domino. lignaque sethim in varios usus. Sed et mulieres docte dederunt que neverant iacinctum. purpuram et vermiculum ac byssum. et pilos caprarum. sponte propria cuncta tribuentes. Principes vero obtulerunt lapides onychinos et gemmas ad superhumerale et rationale. aromataque et oleum ad luminaria concinnanda. et ad preparandum unguentum ac thimiama odoris suavissimi componendum. Omnes viri et mulieres mente devota obtulere donaria ut fierent opera que iusserat dominus per manum moysi. Cuncti filii israhel voluntaria domino dedicaverunt. Dixitque moyses ad filios israhel. Ecce vocavit dominus ex nomine beseleel filium uri filii hur de tribu iuda. implevitque eum spiritu dei sapientia et intelligentia et scientia et omni doctrina. ad excogitandum et faciendum opus in auro et argento et ere. sculpendisque lapidibus et opere carpentario. Quicquid fabre adinveniri potest: dedit in corde eius. Ooliab quoque filium achisameth de tribu dan. Ambos erudivit sapientia ut faciant opera abietarii. polimitarii ac plumarii de iacincto ac purpura coccoque bis tincto et bysso. et texant omnia ac nova queque repperiant.

XXXVI

Fecit ergo beseleel et ooliab et omnis vir sapiens quibus dedit dominus sapientiam et intellectum ut scirent fabre operari que in usus sanctuarii necessaria sunt. et que precepit dominus. Cumque vocasset eos moyses et omnem eruditum virum cui dederat dominus sapientiam. et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus: tradidit eis universa donaria filiorum israhel. Qui cum instarent operi cotidie mane vota populus offerebat. Unde artifices venire compulsi dixerunt moysi. Plus offert populus quam necessarium est. Iussit ergo moyses preconis voce cantari. Nec vir nec mulier quicquam ultra offerat in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis. eo quod oblata sufficerent et superabundarent. Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi cortinas .x. de bysso retorta et iacincto et purpura coccoque bis tincto. opere vario et arte polimita. Quarum una habebat in longitudine .xxviii. cubitos. et in latitudi

ne .iiii. Una erat mensura omnium cortinarum. Con-
iunxitque cortinas .v. alteram alteri, et alias .v. sibi in-
vicem copulavit. Fecit et ansas iacinctinas in ora cor-
tine unius ex utroque latere, et in ora cortine alte-
rius similiter, ut contra se invicem venirent anse, et mutu-
o se iungerentur. Unde et .l. fudit circulos aureos qui mor-
derent cortinarum ansas, et fieret unum tabernaculum.
Fecit et saga .xi. de pilis caprarum ad operiendum tectum
tabernaculi, unum sagum in longitudine habe-
bat cubitos .xxx. et in latitudine cubitos .iiii.
unius mensure erant omnia saga. Quorum .v. iunxit
seorsum, et sex alia separatim. Fecitque et ansas
.l. in ora sagi unius, et .l. in ora sagi alterius,
ut sibi invicem iungerentur, et fibulas eneas .l.
quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex
omnibus sagis fieret. Fecit et opertorium tabernaculi
de pellibus arietum rubricatis, aliudque desuper
velamentum de pellibus iacinctinis. Fecit et tab-
ulas tabernaculi de lignis sethim stantes. x. cu-
bitorum erat longitudo tabule unius, et unum
ac semis cubitum latitudo retinebat. Bine in-
castrature erant per singulas tabulas, ut altera alteri
iungeretur. Sic fecit in omnibus tabulis tabernaculi
e quibus .xx. ad plagam meridianam erant contra au-
strum cum .xl. basibus argenteis. ii. bases sub una
tabula ponebantur ex utroque angulorum partibus in
castrature laterum in angulis terminantur. Ad pla-
gam quoque tabernaculi que respicit ad aquilonem fecit
.xx. tabulas cum .xl. argenteis basibus, duas
bases per singulas tabulas. Contra occidentem vero
id est ad eam partem tabernaculi que mare respicit
fecit .vi. tabulas, et duas alias per singulos angulos
tabernaculi retro, que iuncte erant deorsum usque sur-
sum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita
fecit ex utraque parte per angulos, ut .viii. essent
tabule, et haberent bases argenteas .xvi. Binas
scilicet bases sub singulis tabulis. Fecit et vectes de
lignis sethim .v. ad continendas tabulas unius
lateris tabernaculi, et .v. alios ad alterius lateris tabulas
coaptandas. Et extra hos quinque alios vectes
ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.
Fecit quoque vectem alium qui per medias tabulas ab
angulo usque ad angulum perveniret. Ipsas
autem tabulas deauravit, fusis basibus earum argen-
teis. Et circulos earum fecit aureos, per quos vectes in-
duci possent. Quos et ipsos aureis laminis o-
peruit. Fecit et velum de iacincto, purpura, vermiculo
ac bisso retorta opere polimitario, variatum atque
distinctum. et .iiii. columpnas de lignis se-
thim, quas cum capitibus deauravit, fusis ba-
sibus earum argenteis. Fecit et tentorium in introi-
tu tabernaculi ex iacincto, purpura, vermiculo
bissoque retorta opere plumarii, et columpnas
.v. cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque e-
XXXVII arum fudit eneas. quas operuit auro. Fecit autem
beselehel et archam de lignis sethim habentem
duos semis cubitos in longitudine, et cubi-
tum ac semissem in latitudine. Altitudo
quoque unius cubiti fuit et dimidii. Vestivitque
eam auro purissimo intus ac foris. et fecit illi
coronam auream per gyrum, conflans .iiii. a-
nulos aureos per .iiii. angulos eius. duos

anulos in latere uno, et duos in altero. Vectes quoque
fecit de lignis sethim, quos vestivit auro, et quos
misit in anulos qui erant in lateribus arche ad
portandam eam. Fecit et propitiatorium id est oraculum
de auro mundissimo duorum cubitorum et dimidii
in longitudine, et cubiti ac semissis in latitudine.
Duos etiam cherubin ex auro ductili, quos posuit ex
utraque parte propitiatorii. cherub unum in summitate
unius partis, et cherub alterum in summitate partis
alterius. Duos cherubin in singulis summitatibus propi-
tiatorii, extendentes alas et tegentes propitiatorium,
seque mutuo respicientes. Fecit et mensam de lignis
sethim in longitudine duorum cubitorum, et in la-
titudine unius cubiti, que habebat in altitudine cu-
bitum ac semissem, circumdeditque eam auro mun-
dissimo. et fecit illi labium aureum per gyrum, ipsique la-
bio coronam auream interrasilem .iiii. digitorum, et
super eandem alteram coronam auream. Fudit et .iiii. circu-
los aureos quos posuit in .iiii. angulis per singulos pe-
des mense contra coronam. Misitque in eos vectes ut pos-
set mensa portari. Ipsos quoque vectes fecit de lignis sethim
et circumdedit eos auro, et vasa ad diversos usus mense
ac tabula, fialas, ciatos, et th[...] turibula ex auro
purissimo in quibus offerenda [...]sunt libamina.
Fecit et candelabrum ductile [...] de auro mundissi-
mo. de cuius vecte calami, sciphi, sperule ac
lilia procedebant .vi. in utroque latere. tres calami
ex parte una, et tres ex altera. Tres sciphi in
nucis modum per calamos singulos. Sperulaeque
simul et lilia, et tres sciphi instar nucis in calamo
altero. sperulaeque simul et lilia. Equum erat opus .vi.
calamorum qui procedebant de stipite candelabri.
In ipso autem vecte erant .iiii. sciphi in nucis mo-
dum, sperulaeque per singulos et lilia. Et sperule sub
duobus calamis per loca tria. qui simul fiunt .vi.
calami procedentes de vecte uno. Et sperule igitur
et calami ex ipso erant universa ductilia ex auro
purissimo. Fecit et lucernas .vii. cum emunctoriis suis
et vasa ubi ea que emuncta sunt extinguantur de auro
mundissimo. Talentum auri appendebat can-
delabrum cum omnibus vasis suis. Fecit et altare
thimiamatis de lignis sethim, habens per quadrum
singulos cubitos, et in altitudine duos. e cuius
angulis procedebant cornua. Vestivitque illud
auro mundissimo cum craticula, a parietibus et
cornibus. Fecitque ei coronam aureolam per gyrum,
et duos anulos aureos sub corona per singula latera,
ut mittantur in eos vectes, et possit altare porta-
ri. Ipsos autem vectes fecit de lignis sethim, et operuit
laminis aureis. Composuit et oleum ad san-
ctificationis unguentum, et thimiama de aro-
matibus mundissimis opere pigmentarii. Fecit XXXVIII
et altare holocausti de lignis sethim .v. cubi-
torum per quadrum, et trium in altitudine. cuius cornua
ab angulis procedebant, operuitque illud eneis la-
minis. et in usus eius paravit ex ere vasa di-
versa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, et
ignium receptacula. Craticulamque eius in modum
retis fecit eneam, et subter eam in altaris me-
dio arulam, fusis .iiii. anulis per totidem
retiaculi summitates ad immittendos vectes
ad portandum. Quos et ipsos fecit de lignis sethim

et operuit laminis eneis. inclusitque circulos qui in
altaris lateribus eminebant. Ipsum autem altare non erat so-
lidum sed cavum ex tabulis et intus vacuum. Fecit et labrum
eneum cum basi sua de speculis mulierum que excubabant
in ostio tabernaculi. et atrium in cuius australi plaga
erant tentoria de bysso retorta cubitorum .c. colum-
pne enee .xx. cum basibus suis. capita columpnarum et to-
ta operis celatura argentea. Eque ad septentriona-
lem plagam tentoria columpne basesque et capita
columpnarum eiusdem mensure et operis ac metalli e-
rant. In ea vero plaga que occidentem respicit fuere
tentoria cubitorum .l. columpne .x. cum basibus
suis enee et capita columpnarum celata argentea.
Porro contra orientem .l. cubitorum paravit tentoria.
E quibus .xv. cubitos columpnarum trium cum basibus suis.
unum tenebat latus. Et in parte altera quia inter utrumque
introitum tabernaculi fecit .xv. eque cubitorum
erant tentoria. columpne tres et bases totidem.
Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat. ba-
ses columpnarum fuere enee. capita autem earum cum ce-
laturis suis argentea. Sed et ipsas columpnas atrii ve-
stivit argento. et in introitu eius opere plumario
fecit tentorium ex iacincto purpura vermiculo
ac bysso retorta. quod habebat .xx. cubitos in lon-
gitudine. Altitudo vero .v. cubitorum erat iuxta
mensuram quam cuncta atrii habebant tentoria. Co-
lumpne autem in ingressu fuere .iiii. cum basibus suis.
Capitaque earum et celature argentee. Paxillos quoque ta-
bernaculi et atrii per gyrum fecit eneos. Hec sunt instru-
menta tabernaculi testimonii que enumerata sunt
iuxta preceptum Moysi in cerimoniis levitarum per ma-
num Moysi Ythamar filii Aaron sacerdotis. quos Bese-
leel filius Huri filii Hur de tribu Iuda domino per Moy-
sen iubente compleverat. iuncto sibi socio Ooliab
filio Achisamech de tribu Dan. qui et ipse artifex lig-
norum egregius fuit. et polimitarius atque plumarius
fuit ex iacincto purpura vermiculo et bysso. Omne au-
rum quod expensum est in opere sanctuarii et quod oblatum
est in donariis .xxix. talentorum fuit et septin-
gentorum .xxx. siclorum ad mensuram sanctuarii. Ob-
latum est autem ab his qui transierunt ad numerum a
.xx. annis et supra de sexcentis tribus milibus et quin-
gentis .l. armatorum. Fuerunt preterea .c. talenta argen-
ti e quibus conflate sunt bases sanctuarii et introitus
ubi velum pendet. C. bases facte sunt de talentis
.c. singulis talentis per bases singulas supputatis. De
mille autem septingentis et septuaginta .v. siclis
fecit capita columpnarum quas et ipsas vestivit
auro. argento. Eris quoque oblata sunt talenta
.lxx. ii. milia et quadringenti supra sicli. ex quibus fuse
sunt bases in introitu tabernaculi testimonii et
altare eneum cum craticula sua. Omniaque va-
sa que ad usum eius pertinent. et bases atrii tam in circuitu quam
in ingressu eius et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.
De iacincto vero et purpura vermiculo ac bysso fe-
cit vestes quibus indueretur Aaron quando ministra-
bat in sanctis sicut precepit dominus Moysi. Fecit igitur super-
humerale de auro iacincto et purpura coccoque bis
tincto et bysso retorta opere plumario. Incidit-
que bratteas aureas et extenuavit in fila ut
possint torqueri cum priorum colorum subtegmine
duasque oras sibi invicem copulatas in utroque

l' polimitario

latere summitatum. et balteum ex eisdem coloribus
sicut preceperat dominus Moysi. Paravit et duos lapides
onychinos astrictos et inclusos auro et sculptos
arte gemmaria nominibus filiorum Israel .vi. nomina
in lapide uno et .vi. in altero iuxta ordinem nati-
vitatis eorum. Posuitque eos in lateribus superhumeralis
in monimentum filiorum Israel. sicut preceperat dominus Moy-
si. Fecit et rationale opere polimito iuxta opus superhume- XXXIX
ralis ex auro iacincto. purpura. coccoque bis tincto
et bysso retorta. quadrangulum duplex mensure pal-
mi. et posuit in eo gemmarum ordines .iiii. In pri-
mo versu erat sardius. topazius. smaragdus. In
secundo carbunculus. saphirus. iaspis. In tertio ligurius.
achates. ametistus. In quarto crisolitus. onichinus.
et berillus circumdati et inclusi auro per ordines
suos. Ipsique lapides .xii. sculpti erant nominibus
.xii. tribuum Israel. singuli per nomina singulorum. Fecerunt
in rationali et catenulas sibi invicem coherentes
de auro purissimo. et duos uncinos totidemque
anulos aureos. Porro anulos posuerunt in utroque
latere rationalis e quibus penderent due cathene au-
ree quas inseruerunt uncinis qui in superhumeralis angulis
eminebant. Hec et ante et retro ita conveniebant sibi ut su-
perhumerale et rationale mutuo necterentur. stricta ad
balteum et anulis fortius copulata quos iunge-
bat vitta iacinctina ne laxe fluerent et a se in-
vicem moverentur. sicut precepit dominus Moysi. Fecerunt quoque
tunicam superhumeralis totam iacinctinam.
capitium in superiori parte contra medium. oramque per
gyrum capitii textilem. Deorsum autem ad pedes
mala punica ex iacincto purpura vermiculo ac bys-
so retorta et tintinabula auro mundissimo. que po-
suerunt inter mala granata in extrema parte tu-
nice per gyrum. Tintinabulum aureum et malum
punicum quibus ornatus incedebat pontifex.
quando ministerio fungebatur sicut precepit dominus Moysi.
Fecerunt et tunicas byssinas opere textili Aaron et
filiis eius. et mitras cum coronulis suis ex bysso.
feminalia quoque linea byssina. cingulum vero de bys-
so retorta. iacincto purpura ac vermiculo distinc-
tum arte plumaria sicut precepit dominus Moysi.
Fecerunt et laminam sacre venerationis de auro
purissimo. Scripseruntque in ea opere gemmario Sanc-
tum domini. et strinxerunt eam cum mitra vitta iacincti-
na sicut precepit dominus Moysi. Perfectum est igitur omne opus
tabernaculi et tecti testimonii. Feceruntque filii Is-
rael cuncta que preceperat dominus Moysi. et obtulerunt
tabernaculum et tectum et universam supellectilem
anulos. tabulas. vectes. columpnas. ac bases. oper-
torium de pellibus arietum rubricatis. et aliud
operimentum de iacinctinis pellibus. velum. archam.
vectes. propitiatorium. mensam cum vasis suis et proposi-
tionis panibus. candelabrum. lucernas et utensilia
earum cum oleo. Altare aureum et unguentum.
thimiama ex aromatibus. et tentorium in introi-
tu tabernaculi. Altare eneum. reticulum. vectes. et
vasa eius omnia. labrum cum basi sua. ten-
toria atrii et columpnas cum basibus suis. ten-
torium in introitu atrii et columpnas cum basibus
suis. funiculosque illius et paxillos. Nichil ex vasis
defuit que in ministerium tabernaculi et in tectum
federis iussa sunt fieri. Vestes quoque quibus sacerdotes u-

tuntur in sanctuario aaron scilicet et filii eius obtulerunt
filii israel sicut preceperat dominus. Que postquam moy-
XL ses cuncta vidit expleta benedixit eis. Locutusque
est dominus ad moysen dicens. Mense primo die prima men-
sis eriges tabernaculum testimonii et pones in eo archam
dimittesque ante illam velum. et illatam mensam po-
nes quoque super eam que rite precepta sunt. Candelabrum stabit
cum lucernis suis. et altare aureum in quo adoletur incen-
sum coram archa testimonii. Tentorium in introitu
tabernaculi pones. et ante illud altare holocausti. La-
brum inter altare et tabernaculum quod implebis aqua. Circum-
dabisque atrium tentoriis et ingressum eius. Et assumpto
unctionis oleo. ungues tabernaculum cum vasis suis ut sanc-
tificentur. Altare holocausti et omnia vasa eius. La-
brum cum basi sua. omnia unctionis oleo consecra-
bis. ut sint sancta sanctorum. Applicabisque aaron et filios
eius ad fores tabernaculi testimonii. et lotos aqua indu-
es sanctis vestibus ut ministrent michi. et unctio eorum in sa-
cerdotium proficiat sempiternum. Fecitque moyses omnia
que preceperat dominus. Igitur mense primo anni secundi in
prima die mensis collocatum est tabernaculum. Erexitque
illud moyses. et posuit tabulas ac bases. et vectes. sta-
tuitque columpnas. et expandit tectum super taber-
naculum. imposito desuper operimento sicut dominus impera-
verat. Posuit et testimonium in archa subditis in-
fra vectibus. et oraculum desuper. Cumque intulisset archam
in tabernaculum. appendit ante eam velum ut ex-
pleret domini iussionem. Posuit et mensam in taberna-
culum testimonii ad plagam septentrionalem extra
velum ordinatis coram propositionis panibus sicut
preceperat dominus moysi. Posuit et candelabrum in taber-
naculum testimonii e regione mense in parte austra-
li. locatis per ordinem lucernis iuxta preceptum domini.
Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra
velum et adolevit super eo incensum aromatum. sicut
iusserat dominus. Posuit et tentorium in introitu taber-
naculi. et altare holocausti in vestibulo testimonii
offerens in eo holocaustum et sacrificia ut dominus im-
peraverat. Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii
et altare holocausti implens illud aqua. Laveruntque
moyses et aaron ac filii eius manus suas ac pe-
des cum ingrederentur tectum federis. et accederent
ad altare sicut preceperat dominus. Erexit et atrium per gyrum
tabernaculi et altaris. ducto in introitu eius tentorio.
Postquam cuncta perfecta sunt. operuit nubes taberna-
culum testimonii. et gloria domini implevit illud.
nec poterat moyses ingredi tectum federis nube
vel gloria operiente omnia. et maiestate domini coruscante.
quia cuncta nubes operuerat. Si quando nubes taberna-
culum deserebat. proficiscebantur filii israel per turmas
suas. Si pendebat desuper nubes. manebant
in eodem loco. Nubes quippe incubabat per di-
em tabernaculo. et ignis in nocte. videntibus cunctis po-
pulis israel per cunctas mansiones suas.

Incipit liber vaiegecra quem nos dicimus leviticus.

VOCAVIT
autem moysen et locutus est ei dominus
de tabernaculo testimonii dicens. Lo-
quere filiis israel et dices ad eos. Ho-
mo qui obtulerit ex vobis hostiam do-
mino de pecoribus id est de bobus et ovibus offerens vic-
timas. si holocaustum fuerit eius oblatio ac de armen-
to. masculum immaculatum offeret ad ostium taberna-
culi testimonii ad placandum sibi dominum. Ponetque ma-
num super caput hostie. et acceptabilis erit. atque in ex-
piationem eius proficiens. Immolabitque vitulum
coram domino et offerent filii aaron sacerdotis sanguinem
eius fundentes per altaris circuitum quod est ante
ostium tabernaculi. Detractaque pelle hostie artus
in frusta concident et subicient in altari ignem
strue lignorum ante composita. et membra que cesa sunt
desuper ordinantes. caput videlicet et cuncta que adherent
iecori. intestinis et pedibus lotis aqua. adolebitque
ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem
domino. Quod si de pecoribus oblatio est de ovibus sive de ca-
pris holocaustum masculum et absque macula offeret.
immolabitque ad latus altaris quod respicit ad aquilo-
nem coram domino. Sanguinem vero illius fundent super
altare filii aaron per circuitum. dividentque membra
caput et omnia que adherent iecori et inponent super lig-
na quibus subiciendus est ignis. Intestina vero et pe-
des lavabunt aqua. et oblata omnia adolebit sacerdos
super altare in holocaustum et odorem suavissimum
domino. Sin autem de avibus holocausti oblatio fuerit domino
de turturibus et pullis columbe. offeret eam sacerdos
ad altare. et retorto ad collum capite ac rupto
vulneris loco. decurrere faciet sanguinem super crepi-
dinem altaris. Vesiculam vero gutturis et plumas
proiciet prope altare ad orientalem plagam in loco
in quo cineres effundi solent. Confringetque ascel-
las eius et non secabit nec ferro dividet eam. et ado-
lebit super altare lignis igne supposito. Holocaustum
est et oblatio suavissimi odoris domino. Anima cum obtu- II
lerit oblationem sacrificii domino simila erit eius oblatio
fundetque super eam oleum et ponet thus. ac deferet
ad filios aaron sacerdotes. Quorum unus tollet pugillum
plenum simile et olei. ac totum thus et ponet memori-
ale super altare in odorem suavissimum domino. Quod reliqu-
um autem fuerit de sacrificio erit aaron et filiorum eius sanc-
tum sanctorum de oblationibus domini. Cum autem obtuleris sac-
rificium coctum in clibano de simila. panes scilicet
absque fermento conspersos oleo. et lagana azima o-
leo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine simile conspersae
oleo et absque fermento. divides eam minutatim
et fundes super eam oleum. Sin autem de craticula sac-
rificium eque simila oleo conspergetur. quam offerens domino
trades manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam.
tollet memoriale de sacrificio et adolebit super altare
in odorem suavitatis domino. Quicquid autem reliquum
est erit aaron et filiorum eius sanctum sanctorum de oblationibus do-
mini. Omnis oblatio que offertur domino absque fermento
fiet. nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacri-
ficio domini. Primitias tantum eorum offeretis et munera.
Super altare vero non ponentur in odorem suavitatis.
Quicquid obtuleris sacrificii sale condies nec aufe-
res sal federis dei tui de sacrificio tuo. in omni oblatione
offeres sal. Sin autem obtuleris munus primarum
frugum tuarum domino de spicis adhuc virentibus tor-
res eas igni. et confringes in morem farris. et sic offeres
primitias tuas domino. fundens super eam oleum et thus
imponens. quia oblatio domini est. de qua adolebit sacerdos
in memoriam muneris partem farris fracti et o-
lei. ac totum thus. Quod si hostia pacificorum fuerit ei- III vel sacrificium
us oblatio et de bobus voluerit offerre marem sive fe-

Radulfus exposuit istum librum. [illegible]
Radulfi. et Rabani.

immaculatam offeret coram domino. Ponetque manum super caput victime sue que immolabitur in introitu tabernaculi. fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum. Et offerent de hostia pacificorum in oblationem domino adipem qui operit vitalia et quicquid pinguedinis est interius. duos renes cum adipe quo teguntur ilia et reticulum iecoris cum renunculis. adolebuntque ea super altare in holocaustum lignis igne supposito in oblationem suavissimi odoris domino. Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia sive masculum sive feminam obtulerit immaculata erunt. Si agnum obtulerit coram domino ponet manum super caput victime sue que immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii. fundentque filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. Et offerent de pacificorum hostia sacrificium domino. adipem et caudam totam cum renibus et pinguedinem que operit ventrem atque universa vitalia. et utrumque renunculum cum adipe qui est iuxta ilia. reticulumque iecoris cum renunculis. et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et in oblationem domini. Si capra fuerit eius oblatio et obtulerit eam domino. ponet manum super caput eius immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. et fundent filii Aaron sanguinem per altaris circuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici adipem qui operit ventrem et qui tegit universa vitalia. duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia et arvinam iecoris cum renunculis. Adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis. Omnis adeps domini erit iure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris. nec adipem nec sanguinem omnino comedetis.

·uitalia· — ·s· cauda· [marginal glosses]

IIII

Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis Israel. Anima cum peccaverit per ignorantiam et de universis mandatis domini que precepit ut non fierent quippiam fecerit. Si sacerdos qui est unctus peccaverit delinquere faciens populum. offeret pro peccato suo vitulum immaculatum domino. et adducet illum ad hostium tabernaculi testimonii coram domino. Hauriet quoque de sanguine vituli inferens illud in tabernaculum testimonii. Cumque intinxerit digitum in sanguine asperget eum septies coram domino contra velum sanctuarii. Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi domino quod est in tabernaculo testimonii. Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. et adipem vituli offeret pro peccato. tam eum qui vitalia operit quam omnia que intrinsecus sunt. duos renunculos et reticulum quod est super eos iuxta ilia. et adipem iecoris cum renunculis. sicut offertur de vitulo hostie pacificorum. et adolebit ea super altare holocausti. Pellem vero et omnes carnes cum capite et pedibus et intestinis et fimo et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum ubi cineres effundi solent. incendetque ea super lignorum struem que in loco effusorum cinerum cremabuntur. Quod si omnis turba Israel ignoraverit et per imperitiam fecerit quod contra mandatum domini est. et postea intellexerit peccatum suum. offeret pro peccato suo vitulum adducetque eum ad hostium tabernaculi. Et ponent seniores populi manus super caput eius coram domino. Immolatoque vitulo in conspectu domini inferet sacerdos qui unctus est de sanguine eius in tabernaculum testimonii tincto digito aspergens septies contra velum. Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris quod est coram domino in tabernaculo testimonii. Omnemque eius adipem tollet et adolebit super altare. sic faciens et de hoc vitulo quomodo fecit et prius. Et rogante

[margin:] ·ponet manum super caput eius et immolabit eum domino·

[margin:] ·quod huic· filiorum·

[margin:] reliquum autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocausti quod est in hostio tabernaculi testimonii·

pro eis sacerdote propitius erit eis dominus. Ipsum autem vitulum efferet extra castra atque comburet sicut et priorem vitulum quia pro peccato est multitudinis. Si peccaverit princeps et fecerit unum e pluribus per ignorantiam quod domini lege prohibetur. et postea intellexerit peccatum suum. offeret hostiam domino hircum de capris immaculatum. Ponetque manum super caput eius. cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram domino quia pro peccato est. tinget sacerdos digitum in sanguine hostie pro peccato tangens cornua altaris holocausti et reliquum fundens ad basim eius. adipem vero adolebit supra sicut in victimis pacificorum fieri solet. Rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius et dimittetur ei. Quod si peccaverit anima per ignorantiam de populo terre ut faciat quicquam de his que domini lege prohibentur atque delinquerit et cognoverit peccatum suum. offeret capram immaculatam. ponetque manum super caput hostie que pro peccato est et immolabit eam in loco holocausti. Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo et tangens cornua altaris holocausti reliquum fundet ad basim eius. Omnem autem auferens adipem sicut auferri solet de victimis pacificorum adolebit super altare in odorem suavitatis domino. Rogabitque pro eo et dimittetur ei. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato ovem scilicet immaculatam. ponet manum super caput eius et immolabit eam in loco ubi solent holocaustorum cedi hostie. Sumetque sacerdos de sanguine eius digito suo et tangens cornua altaris holocausti reliquum fundet ad basim eius. Omnem quoque adipem auferens sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis cremabit super altare in incensum domini. rogabitque pro eo et pro peccato eius et dimittetur illi.

V

Si peccaverit anima et audierit vocem iurantis testisque fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est. nisi indicaverit portabit iniquitatem suam. Anima que tetigerit aliquid immundum sive quod occisum a bestia est aut per se mortuum est vel quodlibet aliud reptile. et oblita fuerit immunditie sue rea est et deliquit. Et si tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui solet oblitaque cognoverit postea subiacebit delicto. Anima que iuraverit et protulerit labiis suis ut vel male quid faceret vel bene et idipsum iuramento et sermone firmaverit. oblitaque postea intellexerit delictum suum agat penitentiam pro peccato. et offerat de gregibus agnam sive capram. orabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius. Sin autem non potuerit offerre pecus. offerat duos turtures vel duos pullos columbarum domino. unum pro peccato et alterum in holocaustum. Dabitque eos sacerdoti qui primum offerens pro peccato retorquebit caput eius ad pennulas ita ut collo hereat et non penitus abrumpatur. Et asperget de sanguine eius parietem altaris. quicquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius quia pro peccato est. alterum vero adolebit in holocaustum ut fieri solet. Rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius et dimittetur ei. Quod si non quiverit manus eius offerre duos turtures aut duos pullos columbe. offeret pro peccato suo simile decimam partem ephi. non mittet in eam oleum nec thuris aliquid imponet quia pro peccato est. tradetque eam sacerdoti qui plenum ex ea pugillum hauriens cremabit super altare in monimentum eius qui obtulit rogans pro illo et expians. reliquam vero partem ipse habebit in munere. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Anima si prevaricans ceremonias per errorem in his que domino sunt sanctificata peccaverit. offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus qui potest emi duobus siclis iuxta pondus sanctuarii. ipsumque quod intulit damni restituet et quintam partem ponet supra tradens sacerdoti qui rogabit

pro eo offerens arietem et dimittetur ei. Anima que pecca-
verit per ignorantiam feceritque unum ex hiis que lege domini
prohibentur: et peccati rea intellexerit iniquitatem suam:
offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti iuxta mensu-
ram estimationemque peccati. qui orabit pro eo quia nesciens fe-
cerit et dimittetur ei quia per errorem deliquit in domino. Locu-
tusque est dominus ad moysen dicens. Anima que peccaverit et contempto
domino negaverit depositum proximo suo quod fidei eius creditum
ei fuerat vel vi aliquid extorserit. aut calumpniam fecerit
sive rem perditam invenerit et inficians insuper peieraverit
et quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus peccare solent
homines convicta delicti reddet omnia que per fraudem
voluit obtinere integra et quintam insuper partem addet do- et recte.
mino cui dampnum intulerat. pro peccato autem suo offeret ari-
etem immaculatum de grege et dabit eum sacerdoti iuxta
estimationem mensuramque delicti qui rogabit pro eo coram domino
VI
et dimittetur illi pro singulis que peccavit faciendo. Locu-
tusque est dominus ad moysen dicens. Precipe aaron et filiis eius. Hec est
lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte usque
mane. ignis ex eodem altari erit. Vestietur tunica sacer-
dos et feminalibus lineis. Tolletque cineres quos vorans ig-
nis exussit et ponens iuxta altare spoliabitur prioribus
vestimentis indutusque aliis efferet eos extra castra
in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.
Ignis autem in altari semper ardebit quem nutriet sacerdos
subiciens ligna mane per singulos dies et imposito
holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis
iste est perpetuus qui numquam deficiet in altari. Hec est
lex sacrificii et libamentorum que offerent filii aaron coram domino
et coram altari. Tollensque sacerdos plenum pugillum simi-
le que conspersa est oleo et totum thus quod super similam po-
situm est adolebit in altari in monimentum suavissi-
mi odoris domino. Reliquam autem partem simile comedet
aaron cum filiis suis absque fermento et comedet in loco
sancto atrii tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur quia pars eius
in domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit sicut pro delicto
atque peccato. Mares tantum stirpis aaron comedent illud. Le-
gitimum ac sempiternum est in generationibus vestris de sa-
crificiis domini. Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur. Locu-
tusque est dominus ad moysen dicens. Hec est oblatio aaron et filiorum eius quam
offerre debent domino in die unctionis sue. Decimam
partem ephi offerent simile in sacrificio sempiterno me-
dium eius mane et medium vespere que in sartagine o-
leo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem
suavissimum domino. Sacerdos qui patri iure successerit et
tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacer-
dotum igne consumetur. nec quisquam comedet ex eo.
Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron et filiis
eius. Ista est lex hostie pro peccato in loco ubi offertur
holocaustum immolabitur coram domino. Sanctum sanctorum est.
Sacerdos qui offert comedet eam in loco sancto in atrio taber-
naculi. Quicquid tetigerit carnes eius sanctificabitur. Si
de sanguine illius vestis fuerit aspersa lavabitur in loco
sancto. Vas autem fictile in quo cocta est confringetur. Quod si vas ene-
um fuerit defricabitur et lavabitur aqua. Omnis mascu-
lus de genere sacerdotali vescetur carnibus eius quia sanctum
sanctorum est. Hostia enim que ceditur pro peccato cuius
sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad
expiandum in sanctuario non comedetur sed comburetur
igni. Hec quoque lex est hostie pro delicto sancta sanctorum
est. Ideo ubi immolatur holocaustum mactabitur
et victima pro delicto. Sanguis eius per gyrum fundetur

altaris. Offerent ex eo caudam et adipem qui operit vi-
talia. duos renunculos et pinguedinem que iuxta
ilia est. reticulumque iecoris cum renunculis et adole-
bit ea sacerdos super altare. incensum est domini pro delicto.
Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur
hiis carnibus quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur
hostia ita et pro delicto utriusque hostie lex una erit
ad sacerdotem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui
offert holocausti victimam habebit pellem eius
et omne sacrificium simile quod coquitur in clibano et
quicquid in craticula vel in sartagine preparatur eius
erit sacerdotis a quo offertur. sive oleo conspersa sive arida
fuerint cunctis filiis aaron equa mensura per singulos dividetur. VII
Hec est lex pacificorum hostie que offertur domino. Si pro gratiarum
actione fuerit oblatio offerent panes absque fermento consper-
sos oleo et lagana azima oleo lita coctamque simi-
lam et collyridas olei admixtione conspersas panes quoque
fermentatos cum hostia gratiarum que immolatur pro pacificis
ex quibus unus pro primitiis domino offeretur et erit sacerdotis
qui fundet hostie sanguinem cuius carnes eadem di-
e comedentur nec remanebit ex eis quicquam usque ma-
ne. Si voto vel sponte quisquam obtulerit hostiam eadem ut sponte
die similiter comedetur. Sed et si quid in crastinum remanse-
rit vesci licitum est. Quicquid autem tercius invenerit di-
es ignis absumet. Si quis de carnibus victime pacifi-
corum die tercio comederit irrita fiet oblatio nec proderit
offerenti quin potius quecumque anima tali se edulio con-
taminaverit prevaricationis rea erit. Caro que aliquid tetigerit
immundum non comedetur sed comburetur igni. Qui fuerit
mundus vescetur ea. Anima polluta que ederit de car-
nibus hostie pacificorum que oblata est domino peribit de populis
suis. Et que tetigerit immunditiam hominis vel iumenti vel omnis
rei que polluere potest et comederit ex huiusmodi carnibus
interibit de populis suis. Locutusque est dominus ad moysen dicens. lo. fi. isr.
Adipem ovis et bovis et capre non comedetis. Adipem
cadaveris morticini et eius animalis quod a bestia captum
est habebitis in varios usus. Si quis adipem
qui offerri debet in incensum domini comederit peribit de
populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in ci-
bo tam de avibus quam de pecoribus. Omnis anima que
ederit sanguinem peribit de populis suis. Locutus est dominus ad mo-
ysen dicens. Loquere filiis israel. Qui offert victimam pacificorum
domino offerat simul et sacrificium id est libamenta eius. Tene-
bit manibus adipem hostie et pectusculum. Cumque ambo
oblata domino consecraverit tradet sacerdoti qui adolebit
adipem super altare. pectusculum autem erit aaron et filiorum eius.
Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias
sacerdotis qui obtulerit sanguinem et adipem filiorum aaron.
ipse habebit et armum dextrum in portione sua. Pect-
usculum enim elationis et armum elevationis separationis
tuli a filiis israel de hostiis eorum pacificis et dedi aaron
sacerdoti ac filiis eius lege perpetua ab omni populo israel. Hec
est unctio aaron et filiorum eius in ceremoniis domini die qua
obtulit eos moyses ut sacerdotio fungerentur. et que precepit
dare eis dominus a filiis israel religione perpetua in generatio-
nibus suis. Ista est lex holocausti et sacrificii pro peccato
atque delicto et pro consecratione et pacificorum victimis
quam constituit dominus moysi in monte synai quando
mandavit filiis israel ut offerrent oblationes suas do-
mino in deserto synai. Locutus est dominus ad moysen. VIII
dicens. Tolle aaron cum filiis suis. vestes eorum et unc-
tionis oleum. vitulum pro peccato. duos arietes. ca-

instrium cum azimis, et congregabis omnem coetum
ad ostium tabernaculi. Fecit Moyses ut dominus impe-
raverat. Congregataque omni turba ante fores, ait: Is-
te est sermo quem iussit dominus fieri. Statimque obtulit
Aaron et filios eius. Cumque lavisset eos, vestivit eum
subucula linea, accingens eum balteo, et induens
tunica iacinctina, et desuper humerale imposuit, quod
astringens cingulo aptavit rationale, in quo erat doctrina
et veritas. Cydarim quoque texit caput, et super eam contra frontem po-
suit laminam auream consecratam in sanctificatione sicut
preceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum quo linivit
tabernaculum cum omni supellectili sua. Cumque asperssisset
sanctificandi altare septem vicibus, unxit illud et omnia vasa eius,
labrumque cum basi sua et sanctificavit. Oleum quod fudit
super caput Aaron, unxit eum et consecravit. Filios quoque oblatos
suos vestivit tunicis lineis et cinxit balteis, impo-
suitque mitras, ut iusserat dominus. Obtulit et vitulum
pro peccato. Cumque super caput eius posuissent manus suas Aaron
et filii eius, immolavit eum, hauriens sanguinem, et tincto
digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato et
sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta
eius. Adipem vero qui erat super vitalia, et reticulum iecoris,
duosque renunculos cum arvinulis suis adolevit super
altare, vitulum cum pelle et carnibus et fimo, cremans
extra castra sicut preceperat dominus. Obtulit et arietem in
holocaustum. Super cuius caput cum imposuissent Aaron et fi-
lii eius manus suas, immolavit eum et fudit sanguinem
eius per altaris circuitum. Ipsumque arietem adolevit igni
lotis prius intestinis et pedibus, totumque simul arietem
incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi
odoris domino sicut preceperat ei. Obtulit et arietem secundum in
consecrationem sacerdotum, posueruntque super caput illius Aaron et filii
eius manus suas. Quem cum immolasset Moyses, sumens
de sanguine tetigit extremum auricule dextre Aaron et polli-
cem manus eius dextre similiter et pedis. Obtulit et filios
Aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset
extremum auricule singulorum dextre et pollices manus
ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum.
Adipem vero et caudam, omnemque pinguedinem que
operit intestina, reticulumque iecoris et duos renes cum
adipibus suis et armo dextro separavit. Tollens autem de
canistro azimorum quod erat coram domino panem absque
fermento et collyridam conspersam oleo, laganumque, posuit
super adipes et armum dextrum, tradens simul omnia
Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram domino,
rursum suscepta de manibus eorum adolevit super alta-
re holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio in odorem
suavitatis sacrificii domino. Tulitque pectusculum elevans
illud coram domino de ariete consecrationis in partem
suam sicut preceperat ei dominus. Assumensque unguen-
tum et sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron
et vestimenta eius et super filios illius ac vestes eorum.
Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, precepit eis dicens:
Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi come-
dite eas. Panes quoque consecrationis edite qui positi
sunt in canistro, sicut precepit michi dominus dicens: Aaron et fi-
lii eius comedent eos. Quicquid autem reliquum fuerit
de carne et panibus, ignis absumet. De ostio quoque taber-
naculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo
complebitur tempus consecrationis vestre. Septem enim
diebus finitur consecratio, sicut et in presentiarum factum est
ut ritus sacrificii compleretur. Die ac nocte manebi-
tis in tabernaculo, observantes custodias domini, ne mori-
amini. Feceruntque Aaron et filii eius cuncta que locutus est
dominus per manum Moysi.

IX

Facto autem octavo die vocavit
Moyses Aaron et filios eius ac maiores natu Israel, dixitque ad Aaron:
Tolle vitulum de armento pro peccato, et arietem in holocau-
stum, utrumque immaculatum, et offer illos coram domino. Et
ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato et vitulum
atque agnum anniculum sine macula in holocaustum, bovem
et arietem pro pacificis, et immolate eos coram domino, in sa-
crificio singulorum similam oleo conspersam offerentes. Hodie
enim dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo cuncta que iusserat
Moyses ad ostium tabernaculi, ubi cum omnis staret multi-
tudo, ait Moyses: Iste est sermo quem precepit dominus; facite et appa-
rebit vobis gloria eius. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare et
immola pro peccato tuo; offer holocaustum, et deprecare pro
te et pro populo. Cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eis sicut
preceperat dominus. Statimque Aaron accedens ad altare immo-
lavit vitulum pro peccato suo, cuius sanguinem obtulerunt ei
filii sui; in quo tingens digitum tetigit cornua altaris,
et fudit residuum ad basim eius. Adipemque et renunculos
ac reticulum iecoris que sunt pro peccato adolevit super altare
sicut preceperat dominus Moysi; carnes vero et pellem eius extra
castra combussit igni. Immolavit et holocausti victi-
mam; obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per alta-
ris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam cum
capite et membris singulis obtulerunt, que omnia super altare
cremavit igni, lotis prius aqua intestinis et pedibus. Et pro
peccato populi offerens mactavit hircum, expiatoque altari
fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta que pa-
riter offeruntur, et adolens ea super altare absque ceremoniis ho-
locausti matutini. Immolavit et bovem atque ari-
etem, hostias pacificas populi; obtuleruntque ei filii sui
sanguinem, quem fudit per altaris circuitum. Adipem autem
bovis et caudam arietis renunculosque cum adipibus suis
et reticulum iecoris posuerunt super pectora. Cumque cremati
essent adipes in altari, pectora eorum et armos dextros se-
paravit Aaron, elevans coram domino sicut preceperat Moyses.
Et extendens manum ad populum, benedixit ei. Sicque completis
hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis, descendit. In-
gressi autem Moyses et Aaron tabernaculum testimonii, et deinceps
egressi, benedixerunt populo. Apparuitque gloria domini omni mul-
titudini, et ecce egressus ignis a domino devoravit holo-
caustum et adipes qui erant super altare.

X

Quod cum vi-
dissent turbe, laudaverunt dominum ruentes in facies
suas. Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron turibulis,
posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram domino
ignem alienum, quod eis preceptum non erat. Egressusque
ignis a domino devoravit eos, et mortui sunt coram domino.
Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est dominus: Sanctificabor in
hiis qui appropinquant michi, et in conspectu omnis populi glori-
ficabor. Quod audiens tacuit Aaron. Vocatis autem Moyses
Misaele et Elisaphan filiis Oziel patrui Aaron, a-
it ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii
et asportate extra castra. Confestimque pergentes tu-
lerunt eos sicut iacebant, vestitos lineis tunicis,
et eiecerunt foras ut sibi fuerat imperatum. Locutus-
que est Moyses ad Aaron et ad Eleazar et Ythamar
filios eius: Capita vestra nolite nudare et vestimenta
nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem
cetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus
Israel plangant incendium quod dominus suscitavit. Vos
autem non egredimini fores tabernaculi, alioquin

Marginal notes: ta. i. ẽn. nõ hũc tabnacli moderni ẽ. hic. — Lxx intẽpre · — eum. — hr. sr. altare in circuitu. — hr. pollicem — et renunculos — ut sacrificii — et sup altare — ut excepit

[margin: sco.] [margin: ra. hi. intratis] [margin: he. et tem. t. ut. al. sn] [margin: t. polluti]

pibitis. Oleum quippe unctionis est super uos. Qui fecerunt omnia iuxta preceptum moysi. Dixit quoque dominus ad aaron. Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui quando intrabitis in tabernaculum testimonii ne moriamini. quia preceptum sempiternum est in generationes uestras. ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum inter mundum et inmundum. Doceatisque filios israel omnia legitima mea que locutus est dominus ad eos per manum moysi. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar atque ythamar filios eius qui residui erant. Tollite sacrificium quod remansit de oblatione domini et comedite illud absque fermento iuxta altare quia sanctum sanctorum est. comedetis autem in loco sancto. quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus domini sicut preceptum est michi. Pectusculum quoque oblationis et armum qui separatus est edetis in loco mundissimo tu et filii tui ac filie tue tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum israel. eo quod armum et pectus et adipes qui cremantur in altari eleuauerunt coram domino. et pertineant ad te et ad filios tuos lege perpetua sicut precepit dominus. Inter hec hyrcum qui oblatus fuerat pro peccato cum quereret moyses. exustum repperit. Iratusque contra eleazar et ythamar filios aaron qui remanserant ait. Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto. que sancta sanctorum est et data uobis ut portetis iniquitatem multitudinis et rogetis pro ea in conspectu domini. presertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta. et comedere eam debueratis in sanctuario sicut preceptum est michi. Respondit aaron. Oblata est hodie uictima pro peccato et holocaustum coram domino. michi autem accidit quod uides. quomodo potui comedere eam aut placere domino in mente lugubri in cerimoniis. Quod cum audisset moyses. recepit satisfactionem.

[margin: ut vidisti] [margin: m. placare dno]

XI

Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Dicite filiis israel. Custodite omnia que scripsi uobis ut sint uobis. Hec sunt animalia que comedere debetis de cunctis animantibus terre. Omne quod habet diuisam ungulam et ruminat in pecoribus comedetis. Quicquid autem ruminat et habet ungulam sed non diuidit sicut camelus et cetera non comedetis illud. et inter inmunda reputabitis. Cyrogrillus qui ruminat ungulamque non diuidit. inmundus est. lepus quoque nam et ipse ruminat sed ungulam non diuidit. Et sus cum ungulam diuidat non ruminat. Horum carnibus non uescemini nec cadauera contingetis quia inmunda sunt uobis. Hec sunt que gignuntur in aquis et uesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas tam in mari quam in fluminibus et stagnis comedetis. Quicquid autem pinnulas et squamas non habet eorum que in aquis mouentur et uiuunt abominabile uobis et execrandum erit carnes eorum non comedetis et morticina uitabitis. Cuncta que non habent pinnulas et squamas in aquis polluta erunt. Hec sunt que de auibus comedere non debetis et uitanda sunt uobis. Aquilam et gryphem et aliaetum et miluum ac uulturem iuxta genus suum et omne coruini generis in similitudinem suam. Strutionem. et noctuam et larum et accipitrem iuxta genus suum. Bubonem et mergulum et ybin et cygnum et onocrotalum et porphirionem et herodionem et charadrion iuxta genus suum. Hupupam quoque et uespertilionem. Omne de uolucribus quod graditur super quattuor pedes abominabile erit uobis. Quicquid autem ambulat super quattuor pedes sed habet longiora retro crura per que salit super terram. comedere debetis. ut bruchus in genere suo et atthacus atque ophiomachus. ac locusta

[margin: pis. pinnulas] [margin: t. fluminibz] [margin: [illegible] coracem] [margin: hec. pellicanum]

singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex uolucribus quattuor tantum habet pedes execrabile erit uobis. Et quicumque morticina eorum tetigerit. polluetur et erit inmundus usque ad uesperam. et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum. lauabit uestimenta sua et inmundus erit usque ad solis occasum. Omne animal quod habet quidem ungulam sed non diuidit eam nec ruminat inmundum erit. et quod tetigerit illud. contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia inmundum erit. Qui tetigerit morticina eorum. polluetur usque ad uesperam. Et qui portauerit huiuscemodi cadauera lauabit uestimenta sua et inmundus erit usque ad uesperam. quia omnia hec inmunda sunt. Hec quoque inter polluta reputabuntur de hiis que mouentur in terra. mustela et mus et cocodrillus. singula iuxta genus suum. Mygale et chameleon et stellio et lacerta et talpa. Hec omnia inmunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum inmundus erit usque ad uesperam. Et super quod ceciderit de quoquam de morticina eorum. polluetur. tam uas ligneum et uestimentum quam pelles et cilicia et in quocumque fit opus tinguentur aqua et polluta erunt usque ad uesperam. et sic postea mundabuntur. Vas autem fictile in quod horum quicquam intro ceciderit polluetur et ideo frangendum est. Omnis cibus quem comedetis si fusa fuerit super eum aqua inmundus erit. Et omne liquens quod bibitur de uniuerso uase inmundum erit. Et quicquid de morticinis huiuscemodi ceciderit super illud: inmundum erit. siue clibani siue cytropedes destruentur et inmundi erunt. Fontes uero et cisterne et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit. polluetur. Si ceciderit super sementem: non polluet eam. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit. et postea morticinis tacta fuerit: illico polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet uobis comedere. qui cadauer eius tetigerit inmundus erit usque ad uesperam. et qui comederit ex eo quippiam siue portauerit lauabit uestimenta sua et inmundus erit usque ad uesperam. Omne quod reptat super terram abominabile erit. nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupes graditur et multos habet pedes. siue per humum trahitur non comedetis ex eo quia abominabile est. Nolite contaminare animas uestras nec tangatis quicquam eorum ne inmundi sitis. ego sum dominus deus uester. Sancti estote quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas uestras in omni reptili quod mouetur super terram. Ego sum dominus qui eduxi uos de terra Egypti ut essem uobis in deum. Sancti eritis quia ego sanctus sum. Ista lex animantium ac uolucrum et omnis anime uiuentis que mouetur in aqua et reptit in terra. ut differentias noueritis mundi et inmundi. et sciatis quid comedere et quid respuere debeatis.

[margin: t. quisqz…] [margin: t. portauit]

XII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Mulier si suscepto semine pepererit masculum inmunda erit. vii. diebus iuxta dies separationis menstrue. Et die. viii. circumcidetur infantulus. Ipsa uero. xxx. iii. diebus manebit in sanguine purificationis sue. Omne sanctum non tanget nec ingredietur sanctuarium donec impleantur dies purificationis eius. Sin autem feminam pepererit inmunda erit duabus ebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui. et. lx. vi. diebus manebit in sanguine purificationis sue. Cumque expleti fuerint dies purificationis sue pro filio siue pro filia. offeret agnum anniculum in holocaustum. et pullum columbe siue turturem pro peccato ad hostium tabernaculi testimonii et tradat

sacerdoti qui offeret illa coram domino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum aut feminam. Quod si non invenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum et alterum pro peccato: orabitque pro eo sacerdos, et sic mundabitur.

XIII

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens: Homo in cuius carne et cute ortus fuerit diversus color, sive pustula aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepre, adducetur ad sacerdotem vel ad unum quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepre humiliorem cute et carne reliqua: plaga lepre est, et ad arbitrium eius separabitur. Si autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini: recludet eum sacerdos septem diebus, et considerabit eum sacerdos die septimo: et siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis: et die septimo contemplabitur. Si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit. Quod si postquam a sacerdote visus est et redditus munditie, iterum lepra creverit: adducetur ad eum, et immunditie condempnabitur. Plaga lepre si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit: lepra vetustissima reputabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicue immunditie est. Si autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quicquid sub aspectu oculorum cadit: considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima iudicabit, eo quod omnis cutis in candorem versa sit, et ideo homo mundus erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit, tunc sacerdotis iudicio polluetur, et inter immundos reputabitur. Caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est. Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet. Caro et cutis in qua ulcus natum est et sanatum, et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba sive subrufa, adducetur ad sacerdotem homo. Qui cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepre orta est in ulcere. Quod si pilus coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus: et siquidem creverit, adiudicabit eum lepre: sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit. Caro autem et cutis quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, considerabit eam sacerdos, et ecce si versa est in alborem, et locus eius reliqua cute humilior: contaminabit eum, quia plaga lepre in cicatrice orta est. Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa lepre species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusture. Vir sive mulier in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos: et siquidem humilior locus fuerit carne reliqua, et capillus flavus solitoque humilior, contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbe est. Sin autem

The. an. et. immundum

viderit locum macule equalem carni vicine, et capillum nigrum: recludet eos sacerdos septem diebus, et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plage carni reliquae equalis, radetur homo absque loco macule, et includetur septem diebus aliis. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo nec humilior carne reliqua, mundabit eum: lotisque vestibus suis mundus erit. Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, non queret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est. Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint: noverit hominem esse sanatum, et confidenter eum pronuntiet mundum. Vir sive mulier in cuius cute candor apparuerit, intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, et hominem mundum. Vir de cuius capite capilli fluunt, calvus et mundus est: et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est. Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, et hoc sacerdos viderit, condempnabit eum haud dubie lepre, que orta est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit. Omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra. Vestis lanea sive linea, que lepram habuerit in stamine aut subtegmine, aut certe pellis, vel quicquid ex pelle confectum est, si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti. Qui consideratam recludet septem diebus, et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum iudicabit vestimentum, et omne in quo fuerit inventa, et idcirco comburetur flammis. Quod si eam viderit non crevisse, precipiet et lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Sin autem obscurior fuerit locus lepre, postquam vestis lota est, abrumpet eum, et a solido dividet. Quod si ultra apparuerit in his locis que prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga debet igne comburi. Si cessaverit, lavabit que pura sunt secundo, et munda erunt. Ista est lex lepre vestimenti lanei et linei, staminis atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceae, quomodo mundari debeat vel contaminari.

XIIII

Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Hic est ritus leprosi quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem: qui egressus de castris, cum invenerit lepram mundatam esse, precipiet ei qui purificatur, ut offerat pro se duos passeres vivos, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, et vermiculum et hysopum. Et unum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes. Alium autem vivum cum ligno cedrino et cocco et hysopo tinget in sanguine passeris immolati, quo asperget illum qui mundandus est septies, ut iure purgetur: et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus, et die septimo radat capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam

vel quibus

absque macula, et ovem anniculam similiter immaculatam, et tres decimas similae in sacrificium quae
conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. Cumque sacerdos pu-
rificans hominem statuerit eum, et haec omnia coram Domino in
ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum et offeret eum pro
delicto, oleique sextarium; et oblatis ante Dominum omnibus, im-
molabit agnum ubi immolari solet hostia pro peccato et ho-
locaustum, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad
sacerdotem pertinet hostia: sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos
de sanguine hostiae quae immolata est pro delicto, ponet super extre-
mum auriculae dextrae eius qui mundatur, et super pollices manus
dextrae eius et pedis, et de olei sextario mittet in manum suam
sinistram, tingetque digitum dextrum in eo, et asperget coram
Domino septies. Quod autem reliquum est olei in laeva manu
fundet super extremum auriculae dextrae eius qui mundatur, et super polli-
ces manus et pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto,
et super caput eius. Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium
pro peccato. Tunc immolabit holocaustum, et ponet illud in alta-
ri cum libamentis suis, et homo rite mundabitur. Quod si pauper
est, et non potest manus eius invenire quae dicta sunt, sumet agnum
pro delicto ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque par-
tem similae conspersae oleo in sacrificium, et olei sextarium, duos-
que turtures sive duos pullos columbae, quorum unus sit pro
peccato, et alter in holocaustum. Offeretque ea die octavo purificationis
suae sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino.
Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit
simul; immolatoque agno, de sanguine eius ponet super extre-
mum auriculae dextrae illius qui mundatur, et super pollices manus
eius ac pedis dextri. Olei vero partem mittet in manum suam si-
nistram, in quo tingens digitum dextrae manus asperget septies
coram Domino; tangetque extremum auriculae dextrae illius qui mun-
datur, et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui
effusus est pro delicto. Reliquam autem partem olei quae est in sinistra
manu mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum; et
turturem sive pullum columbae offeret, unum pro delicto et alte-
rum in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificium
leprosi qui habere non potest omnia in emundationem sui. Locutus
est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Cum ingressi fueritis terram
Chanaan quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit leprae
plaga in aedibus, ibit cuius est domus nuntians sa-
cerdoti, et dicet: quasi plaga leprae videtur esse in domo mea. At
ille praecipiet ut universa efferant de domo priusquam in-
grediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda Aut. sic lepra.
fiant omnia quae in domo sunt. Et cum viderit in parietibus
illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et hu-
miliores superficie reliqua, egredietur ostium domus et sta-
tim claudet illam septem diebus. Reversusque die septimo conside-
rabit eam. Si invenerit crevisse lepram, iubebit erui la-
pides in quibus lepra est, et proici eos extra civitatem in
loco immundo. Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum,
et spargi pulverem rasurae extra urbem in loco immundo,
lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto
alio liniri domum. Si autem postquam eruti sunt lapides
et pulvis elatus et alia terra lita, ingressus sacerdos viderit
reversam lepram, et parietes aspersos maculis, lepra est perseverans,
et immunda domus; quam statim destruent, et lapides
eius ac ligna atque universum pulverem proicient extra
oppidum in loco immundo. Qui intraverit domum quando
clausa est, immundus erit usque ad vesperum; et qui dormierit
in ea et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. Quod
si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo postquam
denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate. Et in pu-
rificationem eius sumet duos passeres, lignumque cedri-

num et vermiculum atque hysopum, et immolato uno passere
in vase fictili super aquas viventes, tollet lignum cedrinum et hyso-
pum et coccum et passerem vivum, et tinguet omnia in sangui-
ne passeris immolati atque in aquis viventibus, et asperget
domum septies, purificabitque eam tam in sanguine pas-
seris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque
cedrino et hysopo atque vermiculo. Cumque dimiserit pas-
serem avolare in agrum libere, orabit pro domo, et iure
mundabitur. Ista est lex omnis leprae et percussurae leprae, vesti-
um et domorum, cicatricis et erumpentium papularum, lu-
centis maculae et in varias species coloribus immutatis, ut
possit sciri quo tempore mundum quid vel immundum sit. Lo- XV
cutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Loquimini filiis Isra-
hel et dicite eis: Vir qui patitur fluxum seminis immundus erit.
Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per momen-
ta singula adhaeserit carni illius atque concreverit foedus
humor. Omne stratum in quo dormierit immundum erit, et
ubicumque sederit. Si quis hominum tetigerit lectum eius, lavabit
vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad ut vestem suam
vesperum. Si sederit ubi ille sederit, et ipse lavabit vestimen-
ta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.
Qui tetigerit carnem eius lavabit vestimenta sua, et ipse lotus
aqua immundus erit usque ad vesperum. Si salivam huiuscemodi
homo iecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta
sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Sag-
ma super quod sederit immundum erit. Et omnis qui tetigerit quicquid
quod sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur pollutum
erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid lavabit
vestem suam, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad
vesperum. Omnis quem tetigerit qui talis est non lotis ante manibus
lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit
usque ad vesperum. Vas fictile quod tetigerit confringetur; vas autem
ligneum lavabitur aqua. Si sanatus fuerit qui huiuscemodi
sustinet passionem, numerabit septem dies post emundatio-
nem sui, et lotis vestibus ac toto corpore in aquis viventibus
erit mundus. Die octavo sumat duos turtures aut duos aut.
pullos columbae, et veniet in conspectu Domini ad ostium
tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti, qui faciet
unum pro peccato et alterum in holocaustum. Rogabitque pro
eo coram Domino ut emundetur a fluxu seminis sui. Vir
de quo egreditur semen coitus lavabit aqua omne
corpus suum, et immundus erit usque ad vesperum. Et immun-
da erunt usque ad vesperum. Vestem et pellem quam habu-
erit lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum.
Mulier cum qua coierit lavabitur aqua, et immunda erit us-
que ad vesperum. Mulier quae redeunte mense patitur fluxum
sanguinis septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam
immundus erit usque ad vesperum. Et in quo dormi-
erit vel sederit septem diebus separationis suae polluetur. Qui
tetigerit lectum eius lavabit vestimenta sua, et ipse lotus
aqua immundus erit usque ad vesperum. Omne vas vel sanguinis
super quod illa sederit quisquis attigerit lavabit vestimen-
ta sua, et lotus aqua pollutus erit usque ad vesperum. Si
coierit vir cum ea tempore sanguinis menstrualis, immun-
dus erit septem diebus. Et omne stratum in quo dormierit pol-
luetur. Mulier quae patitur multis diebus fluxum sanguinis non
in tempore menstruali, vel quae post menstruum sanguinem
fluere non cessat, quamdiu huic subiacebit passioni
immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne stra-
tum in quo dormierit et vas in quo sederit pollutum erit.
Quicumque tetigerit eam lavabit vestimenta sua, et ipse
lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si sederit

sanguis et fluere cessaverit numerabit septem dies purifi-
cationis suae et octavo die offeret pro se sacerdoti duos tur-
tures vel duos pullos columbarum ad ostium taberna-
culi testimonii. Qui unum faciet pro peccato et alterum in
holocaustum, rogabitque pro ea coram domino et pro fluxu
immunditiae eius. Docebitis ergo filios israel ut caveant
immunditiam et non moriantur in sordibus suis cum polluerint
tabernaculum meum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur flu-
xum seminis et qui polluitur coitu, et quae menstruis
temporibus separatur vel quae iugi fluit sanguine, et hominis
qui dormierit cum ea.
XVI Locutusque est dominus ad moysen
post mortem duorum filiorum aaron quando offerentes ignem
alienum interfecti sunt, et praecepit dicens: Loquere ad aa-
ron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est
intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut
non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum, nisi haec ante
fecerit. Vitulum offeret pro peccato et arietem in holocau-
stum. Tunica linea vestietur, feminalibus lineis vere-
cunda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam im-
ponet capiti. Haec enim vestimenta sunt sancta, quibus cun-
ctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab universa
multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato et unum
arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum et oraverit
pro se et pro domo sua, duos hircos stare faciet coram
domino in ostio tabernaculi testimonii, mittens super utrum-
que sortem, unam domino et alteram capro emissario. Cu-
ius sors exierit domino offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum
emissarium statuet eum vivum coram domino ut fundat
preces super eo et emittat illum in solitudinem. His rite
celebratis offeret vitulum et rogans pro se et pro domo sua
immolabit eum. Assumptoque turibulo quod
de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compo-
situm thymiama in incensum, ultra velum intra-
bit in sancta ut positis super ignem aromatibus nebula
eorum et vapor operiat oraculum quod est super testimonium et non
moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli et asperget di-
gito septies contra propitiatorium ad orientem. Cumque
mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius
intra velum sicut praeceptum est de sanguine vituli ut
aspergat e regione oraculi et expiet sanctuarium ab
immunditiis filiorum israel et a praevaricationibus eorum
cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo
testimonii quod fixum est inter eos in medio sordium
habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo
quando pontifex ingreditur sanctuarium ut roget pro se
et domo sua et pro universo coetu israel, donec egrediatur.
Cum autem exierit ad altare quod coram
domino est oret pro se et sumptum sanguinem vituli atque
hirci fundat super cornua eius per gyrum. Aspergensque
digito septies expiet et sanctificet illud ab immun-
ditiis filiorum israel. Postquam emundavit sanctuarium
et tabernaculum et altare, tunc offerat hircum viven-
tem; et posita utraque manu super caput eius confiteatur
omnes iniquitates filiorum israel et universa delicta at-
que peccata eorum, quae imprecans capiti eius emittet illum
per hominem paratum in desertum. Cumque portaverit hircus
omnes iniquitates eorum in terram solitariam et
dimissus fuerit in deserto, revertetur aaron in tabernaculum
testimonii et depositis vestibus quibus prius indutus
erat cum intraret sanctuarium, relictisque ibi, lavabit
carnem suam in loco sancto induetur vestibus suis et postquam
egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis rogave-
rit tam pro se quam pro populo, et adipem qui oblatus est pro peccatis ad-
olebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emis-
sarium lavabit vestimenta sua et corpus aqua et sic ingre-
dietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro peccato fuerant
immolati et quorum sanguis illatus est in sanctuarium ut ex-
piatio compleretur asportabunt foras castra et comburent
igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum. Et quicumque
combusserit ea lavabit vestimenta sua et carnem aqua et sic
ingredietur castra. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum. Mense
septimo decima die mensis affligetis animas vestras nullumque fa-
cietis opus sive indigena sive advena qui peregrinatur
inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mundatio
ab omnibus peccatis vestris; coram domino mundabimini. Sabbatum
enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione
perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit et cuius
initiatae sunt manus ut sacerdotio fungatur pro patre
suo; indueturque stola linea et vestibus sanctis et expiabit
sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sa-
cerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum
sempiternum ut oretis pro filiis israel et pro cunctis peccatis eorum
semel in anno. Fecit igitur sicut praeceperat dominus moysi.
XVII Lo-
cutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere aaron et filiis eius et cunctis filiis
israel dicens ad eos: Iste est sermo quem mandavit
dominus dicens: Homo quilibet de domo israel si occiderit bovem
aut ovem aut capram in castris vel extra castra et non ob-
tulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino, sangui-
nis reus erit. Quasi sanguinem fuderit, sic peribit de medio
populi sui. Ideo offerre debent sacerdoti filii israel hostias suas
quas occidunt in agro ut sanctificentur domino ante ostium
tabernaculi testimonii et immolent eas hostias paci-
ficas domino. Fundetque sacerdos sanguinem super altare
domini ad ostium tabernaculi, et adolebit adipem in o-
dorem suavitatis domino. Et nequaquam ultra immolabunt
hostias suas daemonibus cum quibus fornicati sunt. Legiti-
mum sempiternum erit illis et posteris eorum. Et ad ipsos dices:
Homo de filiis israel et de advenis qui peregrinantur apud
vos qui obtulerit holocaustum sive victimam, et ad hos-
tium tabernaculi non adduxerit eam ut offeratur domino
interibit de populo suo. Homo quilibet de domo israel et de ad-
venis qui peregrinantur inter eos si comederit sanguinem,
obfirmabo faciem meam contra animam illius et disperdam
eum de populo suo, quia anima carnis in sanguine est, et ego de-
di illum vobis ut super altare meum expietis pro animabus
vestris et sanguis pro animae piaculo sit. Idcirco dixi fi-
liis israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem
nec ex advenis qui peregrinantur inter vos. Homo quicum-
que de filiis israel et de advenis qui peregrinantur apud
vos si venatione sive aucupio ceperit feram vel
avem quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius
et operiat illum terra. Anima enim omnis carnis in sangui-
ne est. Unde dixi filiis israel: Sanguinem universae carnis
non comedetis, quia anima carnis in sanguine est, et qui-
cumque comederit illum interibit. Anima quae comederit
morticinum vel captum a bestia tam de indigenis
quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum
aqua et contaminatus erit usque ad vesperum et sic mu-
ne mundus fiet. Quod si non laverit vestimenta sua et
corpus portabit iniquitatem suam.
XVIII Locutusque est dominus
ad moysen dicens: Loquere filiis israel et dices ad eos: Ego
dominus deus vester. Iuxta consuetudinem terrae aegypti in qua habitastis
non facietis, iuxta morem regionis chanaan ad quam
ego introducturus sum vos non agetis, nec in legi-

timus coram ambulabitis. Facietis iudicia mea et pre-
cepta mea servabitis et ambulabitis in eis. Ego dominus
deus vester. Custodite leges meas atque iudicia que faciens ho-
mo vivet in eis. Ego dominus. Omnis homo ad proximam sangui-
nis sui non accedet ut revelet turpitudinem suam. Ego dominus.
Turpitudinem matris tue non discoperies: mater tua est, non re-
velabis turpitudinem eius. Turpitudinem uxoris pa-
tris tui non discoperies: turpitudo enim patris tui est. Turpitu-
dinem sororis tue ex patre sive ex matre que domi vel
foris genita est non revelabis quia turpitudo est. Turpitu-
dinem filie filii tui vel neptis ex filia non revelabis quia tur-
pitudo tua est. Turpitudinem filie uxoris patris tui quam
peperit patri tuo et est soror tua non revelabis. Turpitudi-
nem sororis patris tui non discoperies quia caro est patris tui.
Turpitudinem sororis matris tue non revelabis eo
quod caro sit matris tue. Turpitudinem patrui tui non
revelabis, nec accedes ad uxorem eius que tibi affinitate
coniungitur. Turpitudinem nurus tue non reve-
labis quia uxor filii tui est, nec discoperies ignomi-
niam eius. Et uxorem fratris sui nullus accipiat. Turpi-
tudinem uxoris fratris tui non revelabis quia turpitudo fra-
tris tui est. Turpitudinem uxoris tue et filie eius non reve-
labis. Filiam filii eius et filiam filie eius non sumes
ut reveles ignominiam eius, quia caro illius sunt et tal-
is coitus incestus est. Sororem uxoris tue in pelicatum
illius non accipies, nec revelabis turpitudinem eius
adhuc illa vivente. Ad mulierem que patitur men-
strua non accedes, nec revelabis feditatem eius. Cum
uxore proximi tui non coibis, nec seminis commixti-
one maculaberis. De semine tuo non dabis ut conse-
cretur ydolo moloch, nec pollues nomen dei tui. Ego
dominus. Cum masculo non commisceberis coitu feminе-
o quia abominatio est. Cum omni pecore non coibis nec
maculaberis cum eo. Mulier non succumbet iumento
nec miscebitur ei quia scelus est. Ne polluamini omni-
bus his quibus contaminate sunt universe gentes quas ego eici-
am ante conspectum vestrum, et quibus polluta est terra cuius
ego scelera visitabo ut evomat habitatores suos.
Custodite legitima mea atque iudicia et ne fa-
ciatis ex omnibus abominationibus istis tam indige-
na quam colonus qui peregrinatur apud vos. Omnes enim execra-
tiones istas fecerunt accole terre qui fuerunt ante vos
et polluerunt eam. Cavete ergo ne et vos similiter evomat
cum paria feceritis, sicut evomuit gentem que fuit
ante vos. Omnis anima que fecerit de abominationibus
his quippiam peribit de medio populi sui. Custodite
mandata mea. Nolite facere que fecerunt hii qui fuerunt
XIX ante vos, et ne polluamini in eis. Ego dominus deus vester. Lo-
cutus est dominus ad moysen dicens: Loquere ad omnem cetum
filiorum israel et dices ad eos: Sancti estote quia ego sanctus sum
dominus deus vester. Unusquisque patrem suum et matrem timeat.
Sabbata mea custodite. Ego dominus deus vester. Nolite conver-
ti ad ydola nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego
dominus deus vester. Si immolaveritis hostiam pacificam
domino ut sit placabilis, eo die quo fuerit immolata co-
medetis eam et die altero. Quicquid autem residuum fuerit
in diem tertium igni comburetis. Si quis post biduum
comederit ex ea, profanus erit et impietatis reus.
portabit iniquitatem suam quia sanctum domini pol-
luit, et peribit anima illa de populo suo. Cum
messueritis segetes terre tue non tondebis usque ad so-
lum superficiem terre, nec remanentes spicas colli-
ges, nec in vinea tua racemos et grana tua deciden-
tia, sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. Ego dominus
deus vester. Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipi-
at unusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine
meo, nec pollues nomen dei tui. Ego dominus. Non facies
calumpniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non
morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. Non
maledices surdo, nec coram ceco pones offendicu-
lum, sed timebis dominum deum tuum, quia ego sum dominus. Non facies
quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Non consideres perso-
nam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuste iu-
dica proximo tuo. Non eris criminator nec susurro
in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego dominus.
Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue e-
um, ne habeas super illo peccatum. Non queras ultionem, nec me-
mor eris iniurie civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut
te ipsum. Ego dominus. Leges meas custodite. Iumentum tuum
non facias coire cum alterius generis animantibus. Agrum
non seres diverso semine. Veste que ex duobus texta
est non indueris. Homo si dormierit cum muliere coi-
tu seminis, que sit ancilla etiam nobilis, et tamen pretio non redemp-
ta, nec libertate donata, vapulabunt ambo et non mo-
rientur, quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret domino ad
hostium tabernaculi testimonii arietem. Orabitque
pro eo sacerdos et pro delicto eius coram domino, et repropitiabitur
ei, dimitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram et plan-
taveritis in ea ligna pomifera, auferetis preputia eorum.
Poma que germinant immunda erunt vobis, nec ex eis ede-
tis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sancti-
ficabitur domino. Quinto autem anno comedetis fructus et
congregabitis poma que proferunt. Ego dominus deus vester. Non come-
detis cum sanguine. Non augurabimini, nec observa-
bitis somnia. Neque in rotundum attondebitis co-
mam, nec radetis barbam. Et super mortuo non inci-
detis carnem vestram, neque figuras aliquas aut stig-
mata facietis vobis. Ego dominus. Ne prostituas filiam
tuam et contaminetur terra et impleatur piaculo. Sabbata
mea custodite et sanctuarium meum metuite. Ego dominus.
Ne declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscite-
mini ut polluamini per eos. Ego dominus deus vester. Coram
cano capite consurge et honora personam senis et time
dominum deum tuum. Ego sum dominus. Si habitaverit advena in terra vestra ad-
venam et moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei, sed sit
inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmet
ipsos. Fuistis enim et vos advene in terra egypti. Ego dominus
deus vester. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula,
in pondere, in mensura. Statera iusta et equa sint pondera,
iustus modius equusque sextarius. Ego dominus deus vester
qui eduxi vos de terra egypti. Custodite omnia precepta
mea et universa iudicia et facite ea. Ego dominus. Locutusque XX
est dominus ad moysen dicens: Hec loquere filiis israel. Homo de filiis
israel et de advenis qui habitant in israel, si quis de semine
suo dederit ydolo moloch, morte moriatur. Populus terre la-
pidabit eum. Et ego ponam faciem meam contra illum,
succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de se-
mine suo moloch et contaminaverit sanctuarium meum,
ac polluerit nomen sanctum meum. Quod si negligens populus terre
et quasi parvipendens imperium meum dimiserit homi-
nem qui dederit de semine suo moloch, nec volu-
erit eum occidere, faciem meam ponam super ho-
minem illum et cognationem eius, succidamque ipsum et omnes
qui consenserunt ei ut fornicarentur cum moloch de

·lxx· inte· ventrilogos·

medio populi sui. Anima que declinaverit ad magos et ario-
los et fornicata fuerit cum eis ponam faciem meam
contra eam et interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini et
estote sancti quia ego dominus deus vester. Custodite precepta mea et fa-
cite ea quia ego sum dominus qui sanctifico vos. Qui maledixerit pa-
tri suo aut matri morte moriatur. Patri matrique maledixit san-
guis eius sit super eum. Si mechatus quis fuerit cum uxore
alterius et adulterium perpetraverit cum coniuge proximi sui mor-
te moriatur et mechus et adultera. Qui dormierit cum noverca
sua et revelaverit ignominiam patris sui morte moriatur,
sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua uter-
que moriatur quia scelus operati sunt. Sanguis eorum sit super eos.
Qui coierit cum masculo coitu femineo uterque operatus
est nefas morte moriantur sit sanguis eorum super eos. Qui
supra filiam duxerit matrem eius scelus operatus est vivus ar-
debit cum eis nec permanebit tantum nefas in medio
vestri. Qui cum iumento et pecore coierit morte moriatur
pecus quoque occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento simul
interficiatur. Sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem
suam filiam patris sui vel filiam matris sue et viderit turpi-
tudinem eius illaque conspexerit fratris ignominiam nepha-
riam rem operati sunt occidentur in conspectu populi eo quod turpi-
tudinem suam mutuo revelaverint et portabunt ini-
quitatem suam. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo
et revelaverit turpitudinem eius ipsaque aperuerit fontem sangui-
nis sui interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudi-
nem matertere tue et amite tue non discooperies. Qui hoc fecerit ig-
nominiam carnis sue nudabit portabunt ambo ini-
quitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui vel
avunculi sui et revelaverit ignominiam cognationis sue
portabunt ambo iniquitatem suam absque liberis morientur.
Qui duxerit uxorem fratris sui rem illicitam facit turpi-
tudinem fratris sui revelavit absque liberis erit. Custodite le-
ges meas atque iudicia et facite ea ne et vos evomat ter-
ra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare in le-
gitimis nationum quas ego expulsurus sum ante vos. Om-
nia enim hec fecerunt et abominatus sum eas. Vobis autem
loquor possidete terram eorum quam dabo vobis in hereditatem
terram fluentem lacte et melle. Ego dominus deus vester qui separavi
vos a ceteris populis. Separate ergo et vos iumentum mundum
ab inmundo et avem mundam ab inmunda ne polluatis
animas vestras in pecore et avibus et cunctis que moventur in
terra. Et que vobis ostendi polluta esse. Eritis mihi sancti quia
ego sanctus sum dominus et separavi vos a ceteris populis ut essetis mei.
XXI Vir sive mulier in quibus phitonicus vel divinationis
fuerit spiritus morte moriantur. Lapidibus obruent eos sangu-
is eorum sit super eos. Dixit quoque dominus ad moysen. Loquere ad sacerdo-
tes filios aaron et dices ad eos. Non contaminetur sacerdos in morti-
bus civium suorum nisi tantum in consanguineis ac propinquis id est super
patrem et matrem et filium et filiam fratrem quoque et sororem virgi-
nem que non est nupta viro. Sed nec in principe populi sui con-
taminabitur. Non radent caput nec barbam neque in car-
nibus suis facient incisuras. Sancti erunt deo suo et non
polluent nomen eius. Incensum enim domini et panes dei
sui offerunt et ideo sancti erunt. Scortum et vile prostibu-
lum non ducet uxorem nec eam que repudiata est a
marito quia consecratus est deo suo et panes propositionis offert.
Sit ergo sanctus quia et ego sanctus sum dominus qui sanctifico vos. Sacerdo-
tis filia si deprehensa fuerit in stupro et violaverit no-
men patris sui flammis exuretur. Pontifex id est sacerdos maximus
·suos· inter fratres suos super cuius caput fusum est unctionis
oleum et cuius manus in sacerdotio consecrate sunt vestitus-
que est sanctis vestibus caput suum non discooperiet vestimenta non
scindet et ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super
patre quoque suo et matre non contaminabitur nec egredietur de sanctis ne
polluat sanctuarium domini quia oleum sancte unctionis dei
sui super eum est. Ego dominus. Virginem ducet uxorem.
Viduam et repudiatam et sordidam atque meretricem non
accipiet sed puellam de populo suo. Non commisceat stirpem
generis sui vulgo gentis sue quia ego dominus qui sanctifico eum. ·lxx· de genere
Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron. Homo
de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offeret
panes deo suo nec accedet ad ministerium eius. Si cecus
fuerit vel claudus. Si vel parvo vel grandi et torto na-
so. Si fracto pede vel manu. Si gibbus vel lippus. Si
albuginem habens in oculo. Si iugem scabiem. Si inpe-
tiginem in corpore vel hirniosus. Omnis qui habuerit
maculam de semine aaron sacerdotis non accedet offerre
hostias domino nec panes deo suo. Vescetur tamen panibus
qui offeruntur in sanctuario ita dumtaxat ut intra velum
non ingrediatur nec accedat ad altare quia maculam habet et
contaminare non debet sanctuarium meum. Ego dominus qui
sanctifico eos. Locutus est ergo moyses ad aaron et ad filios
eius et ad omnem israel cuncta que sibi fuerant imperata. Locutus XXII
quoque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron et ad filios eius
ut caveant ab his que consecrata sunt filiorum israel et
non contaminent nomen sanctificatorum mihi que ipsi offerunt. Ego
dominus. Dic ad eos et ad posteros eorum. Omnis homo qui accesse-
rit de stirpe vestra ad ea que consecrata sunt et que obtulerunt
filii israel domino in quo est inmunditia peribit coram domino.
Ego sum dominus. Homo de semine aaron qui fuerit leprosus
aut patiens fluxum seminis non vescetur de his que
sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit inmundum
super mortuo et ex quo egreditur semen quasi coitus et qui
tangit reptile et quodlibet inmundum cuius tactus est
sordidus inmundus erit usque ad vesperum et non vesce-
tur his que sanctificata sunt mihi. Sed cum laverit carnem suam
aqua et occubuerit sol tunc mundatus vescetur de sanctifi-
catis quia cibus illius est. Morticinum et captum a bestia
non comedent nec polluentur in eis. Ego sum dominus. Custo-
dient precepta mea ut non subiaceant peccato et moriantur
in sanctuario cum pollverint illud. Ego dominus qui sanctifico
vos. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis. Inqui-
linus sacerdotis et mercennarius non vescentur ex eis. Quem
autem sacerdos emerit et qui vernaculus domus eius fuerit
hi comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nup-
ta fuerit de his que sanctificata sunt et de primitiis non ves-
cetur. Sin autem vidua vel repudiata et absque liberis re-
versa fuerit ad domum patris sui sicut puella consueverat
aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi
ex eis non habet potestatem. Qui comederit de sanctificatis per ig-
norantiam addet quintam partem cum eo quod comedit
et dabit sacerdoti in sanctuarium. Nec contaminabunt sanctifica-
ta filiorum israel que offerunt domino ne forte sustineant ini-
quitatem delicti sui cum sanctificata comederint. Ego dominus
qui sanctifico vos. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad
aaron et ad filios eius et ad omnes filios israel dicesque ad eos.
Homo de domo israel et de advenis qui habitant apud vos
qui obtulerit oblationem suam vel vota solvens vel
sponte offerens quicquid illud obtulerit in holocaustum
domini ut offeratur per vos masculus inmaculatus erit ex
bobus et ovibus et ex capris. Si maculam habuerit non offe-
retis neque erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam
pacificorum domino vel vota solvens vel sponte offerens

tum de bobus quam de ovibus immaculatum offeret ut
acceptabile sit. Omnis macula non erit in eo. Si cecum
fuerit si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut
scabiem vel impetiginem, non offerent ea domino, nec ad-
olebunt ex eis super altare domini. Bovem et ovem, aure et
cauda amputatis, voluntarie offerre potes; votum autem
ex his solvi non potest. Omne animal quod vel contritis vel tunsis
vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis domino, et in terra
vestra omnino hoc ne faciatis. De manu alienigene non offe-
retis panes deo vestro et quicquid aliud dare voluerint, quia corru-
pta et maculata sunt omnia; non suscipietis ea. Locutusque
est dominus ad moysen: Bos, ovis et capra cum generata fuerint,
vii diebus erunt sub ubere matris sue. Die autem octavo et
deinceps offerri poterunt domino. Sive illa bos sive ovis
non immolabuntur una die cum fetibus suis. Si immola-
veritis hostiam pro gratiarum actione domino ut possit esse
placabilis, eodem die comedetis eam; non remanebit quic-
quam in mane alterius diei. Ego dominus. Custodite man-
data mea et facite ea. Ego dominus. Ne polluatis nomen me-
um sanctum, ut sanctificer in medio filiorum israel. Ego dominus qui
sanctifico vos et eduxi de terra egypti ut essem vobis in deum. E-
XXIII
go dominus. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis
israel et dices ad eos: Hee sunt ferie domini quas vocabitis
sanctas. Sex diebus facietis opus; dies vii quia sabbati requi-
es est vocabitur sanctus. Omne opus non facietis in eo; sabba-
tum domini est in cunctis habitationibus vestris. Hee sunt ergo
ferie domini sancte quas celebrare debetis temporibus suis.
Mense primo xiiii die mensis ad vesperam phase domini est;
et xv die huius sollempnitas domini est azimorum.
vii diebus azima comedetis. Dies primus erit vobis
celeberrimus sanctusque. Omne opus servile non facietis in eo,
sed offeretis sacrificium in igne domino vii diebus. Dies autem
vii erit celebrior et sanctior, nullumque opus servile fa-
cietis in eo. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis
israel et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram quam ego
dabo vobis et messueritis segetes, feretis manipu-
los spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem qui eleva-
bit fasciculum coram domino ut acceptabile sit pro vobis
altero die sabbati et sanctificabit illum. Atque in eodem die
quo manipulus consecratur, cedetur agnus immaculatus anni-
culus in holocaustum domini, et libamenta offerentur cum eo:
due decime simile conspersae oleo in incensum domini odoremque
suavissimum; liba quoque vini quarta pars hin.
Panem et polentam et pultes non comedetis ex segete
usque ad diem qua offeratis ex ea deo vestro. Preceptumque sempi-
ternum in generationibus cunctisque habitaculis vestris. Nu-
merabitis ergo ab altero die sabbati in quo obtulistis ma-
nipulos primitiarum vii ebdomadas plenas usque ad
alteram diem expletionis ebdomade vii, id est l dies,
et sic offeretis sacrificium novum domino ex omnibus habita-
culis vestris panes primitiarum duos de duabus decimis
simile fermentate quas coquetis in primitias domini. Offe-
retisque cum panibus vii agnos immaculatos anni-
culos et vitulum de armento unum et arietes duos, et erunt
in holocaustum cum libaminibus suis in odorem su-
avissimum domino. Facietis et hircum pro peccato, duos-
que agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque ele-
vaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram
domino, cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem ce-
leberrimum atque sanctissimum. Omne opus servile non
facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis
generationibus et habitaculis vestris. Postquam autem messueri-

tis segetem terre vestre, non secabitis eam usque ad solum, nec re-
manentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis di- Lex messis. pauperi et peregrino. ds.
mittetis eas. Ego sum dominus deus vester. Locutusque est dominus ad moysen
dicens: Loquere filiis israel: Mense vii prima die mensis
erit vobis sabbatum memoriale clangentibus tubis, et vocabitur .vobis.
sanctum. Omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holo-
caustum domino. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Decimo
die mensis septimi dies expiationum erit celeber-
rimus et vocabitur sanctus; affligetisque animas vestras in
eo et offeretis holocaustum domino. Omne opus non facie-
tis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est ut propitietur do-
minus deus vester vobis. Omnis anima que afflicta non fuerit die
hac peribit de populis suis. Et qui operis quippiam fecerit
delebo eam de populo suo. Nichil ergo operis facietis in eo. Legi-
timum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus
et habitationibus vestris. Sabbatum requietionis est; affligetis Lex sabbati sabbatorum.
animas vestras die nono mensis a vespera usque ad vespe-
ram; celebrabitis sabbata vestra. Et locutus est dominus ad moysen
dicens: Loquere filiis israel: A xv die mensis vii huius erunt fe-
rie tabernaculorum vii diebus domino. Dies primus vocabitur
sanctus atque celeberrimus; omne opus servile non facietis in
eo. vii diebus offeretis holocausta domino. Dies quoque viii
erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocau-
stum domino. Est enim cetus atque collecte. Omne opus
servile non facietis in eo. Hee sunt ferie domini quas voca-
bitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis ob-
lationes domino, holocausta et libamenta iuxta ritum
uniuscuiusque diei, exceptis sabbatis domini donisque vestris, et que
offeretis ex voto vel que sponte tribuitis domino. A xv
ergo die mensis vii, quando congregaveritis omnes fructus terre vestre,
celebrabitis ferias domini vii diebus. Die primo et die viii
erit sabbatum, id est requies. Sumetisque vobis die primo fruc-
tus arboris pulcherrime spatulasque palmarum et ramos
ligni densarum frondium et salices de torrente, et leta-
bimini coram domino deo vestro. Celebrabitisque sollemp-
nitatem eius vii diebus per annum. Legitimum sempi-
ternum erit in generationibus vestris. Mense vii festa ce-
lebrabitis et habitabitis in umbraculis vii diebus.
Omnis qui de genere israel est manebit in tabernaculis, ut dis-
cant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios
israel cum educerem eos de terra egypti. Ego dominus deus vester.
Locutusque est moyses super holocaustum sollempnitatibus
domini ad filios israel. Et locutus est dominus ad moysen dicens: XXIIII
Precipe filiis israel ut afferant tibi oleum de olivis pu-
rissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugi-
ter extra velum testimonii in tabernaculo federis. Ponetque
eas aaron a vespere usque mane coram domino cultu ritu-
que perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mun-
dissimum ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoque simi-
lam et coques ex ea xii panes, qui singuli habebunt
duas decimas; quorum senos altrinsecus super mensam pu-
rissimam coram domino statues, et pones super eos thus
lucidissimum, ut sit panis in monimentum oblationis
domini. Per singula sabbata mutabuntur coram domino suscep-
ti a filiis israel federe sempiterno. Eruntque aaron et filiorum
eius, ut comedant eos in loco sancto, quia sanctum sanctorum
est de sacrificiis domini iure perpetuo. Ecce autem egressus filius
mulieris israelitis quem pepererat de viro egyptio inter
filios israel iurgatus est in castris cum viro israelita.
Cumque blasphemasset nomen domini et maledixisset, ei ad- [illegible]
ductus est ad moysen. Vocabatur autem mater eius salumith
filia dabri de tribu dan. Miseruntque eum in carcerem

ut obseruet.

donec nosset quid iuberet dominus. Qui locutus est ad Moysen di-
cens. Educ blasphemum extra castra et ponant omnes
qui audierunt manus suas super caput eius et lapidet eum omnis
populus. Et ad filios Israel loqueris. Homo homo qui maledixerit
deo suo portabit peccatum suum. et qui blasphemaverit nomen
domini morte moriatur. Lapidibus opprimet eum omnis multi-
tudo sive ille civis sive peregrinus fuerit. Qui blasphe-
maverit nomen domini morte moriatur. Qui percusserit et occiderit
hominem: morte moriatur. Qui percusserit animal: reddat vi-
carium, id est animam pro anima. Qui irrogaverit maculam
cuilibet civium suorum sicut fecit sic fiet ei. Fracturam pro
fractura. oculum pro oculo. dentem pro dente restituet. Qua-
lem inflixerit maculam: talem cogetur sustinere. Qui percus-
serit iumentum reddat aliud. Qui percusserit hominem punie-
tur. Equum iudicium sit inter vos. sive peregrinus sive civis pec-
caverit. quia ego sum dominus deus vester. Locutusque est Moyses ad fili-
os Israel. Et eduxerunt eum qui blasphemaverat extra
castra. ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut pre-
XXV cepérat dominus Moysi. Locutusque est dominus ad Moysen in monte
Sinai dicens. Loquere filiis Israel et dices ad eos. Cum ingressi
fueritis terram quam ego dabo vobis sabbatizet sab-
batum domini. Sex annis seres agrum tuum. et sex annis
putabis vineam tuam colligesque fructus eius. Septimo
autem anno sabbatum erit terre requietionis domini. Agrum
non seres et vineam non putabis. Que sponte gignit humus
non metes et uvas primitiarum tuarum quasi vindemiam non colli-
ges. Annus enim requietionis terre est. sed erunt vobis in
cibum tibi et servo tuo. ancille et mercennario tuo et adve-
ne qui peregrinatur apud te. iumentis et pecoribus tuis omnia
que nascuntur prebebunt cibum. Numerabis quoque tibi septem ebdo-
madas annorum. id est septies septem qui simul faciunt .xl.
.ix. annos. et clanges buccina mense septimo decima die
mensis propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque
annum quinquagesimum et vocabis remissionem cunctis
habitatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Revertetur
enim homo ad possessionem suam et unusquisque redibit
ad familiam pristinam quia iubileus est et annus quinqua-
gesimus. Non seretis neque metetis sponte in agro
nascentia et primitias vindemie non colligetis ob sanc-
tificationem iubilei. Sed statim comedetis ablata. Anno
iubilei omnes redient ad possessiones suas. Quando vendes
quippiam civi tuo vel emes ab eo ne contristes fra-
trem tuum. sed iuxta numerum annorum iubilei emes ab
eo et iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quanto plures
anni remanserint post iubileum: tanto crescet pretium.
et quanto minus temporis numeraveris: tanto minoris
emptio constabit. Tempus enim frugum vendet tibi. No-
lite affligere contribules vestros. sed timeat unusquisque deum
suum. quia ego dominus deus vester. Facite precepta mea et iudici-
a custodite. et implete ea ut habitare possitis in terra
absque ullo pavore. et gignat vobis humus fructus
suos quibus vescamini usque ad saturitatem. nullius
impetum formidantes. Quod si dixeritis quid comedemus
anno septimo si non serimus neque colligimus fruges
nostras: dabo benedictionem meam vobis anno sexto. et fa-
ciet fructus trium annorum. Seretisque anno octavo et co-
medetis veteres fruges usque nonum annum donec
nova nascantur edetis vetera. Terra quoque non vendetur
in perpetuum. quia mea est et vos advene et coloni mei estis.
Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemptionis
conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit
possessiunculam suam. et voluerit propinquus eius potest
redimere quod ille vendiderat. Si autem non habuerit proximum
et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire: compu-
tabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit. et quod reliqu-
um est reddet emptori. sicque recipiet possessionem suam.
Quod si non invenerint manus eius ut reddat pretium: habebit
emptor quod emerat usque ad annum iubileum. In ipso
enim omnis venditio redibit ad dominum et ad possessorem
suum. Qui vendiderit domum intra urbis muros: habebit li-
centiam redimendi donec unus impleatur annus. Si non rede-
merit et anni circulus fuerit evolutus: emptor possidebit
eam. et posteri eius in perpetuum. et redimi non poterit etiam in iubileo.
Si autem fuerit in villa domus que muros non habet: agrorum
iure vendetur. Sin autem fuerit redempta in iubileo rever-
tetur ad dominum suum. Edes levitarum que in urbibus sunt: semper pos-
sunt redimi. Si redempte non fuerint in iubileo revertentur
ad dominos. quia domus urbium levitarum pro possessionibus sunt
inter filios Israel. Suburbana autem eorum non veneant. quia possessio
sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus et infirmus ma-
nu et susceperis eum quasi advenam et peregrinum et vixerit tecum:
ne accipias ab eo usuras nec amplius quam dedisti. Ti-
me deum tuum ut vivere possit frater tuus apud te. Pecuniam
tuam non dabis ei ad usuram et frugum superabundantiam non
exiges ab eo. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra Egyp-
ti. ut darem vobis terram Chanaan et essem deus vester. Si pau-
pertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus non eum opprimes
servitute famulorum. sed quasi mercennarius et colonus erit
usque ad annum iubileum. operabitur apud te. et postea egre-
dietur cum liberis suis et revertetur ad cognationem et possessionem
patrum suorum. Mei enim servi sunt. et eduxi eos de terra E-
gypti. Non veneant conditione servorum. ne affligatis eum
per potentiam. sed metuito dominum tuum. Servus et ancilla sint
vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt et de advenis qui
peregrinantur apud vos. vel qui ex his nati fuerint in terra vestra.
hos habebitis famulos et hereditario iure transmittetis
ad posteros. ac possidebitis in eternum. Fratres autem vestros filios
Israel ne opprimatis per potentiam. Si invaluerit apud vos
manus advene et peregrini et attenuatus frater tuus ven-
diderit se ei aut cuiquam de stirpe eius. post venditionem re-
dimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimet eum. et pa-
truelis et patruus. consanguineus et affinis. Sin autem
ipse potuerit redimet se supputatis dumtaxat an-
nis a tempore venditionis sue usque in annum iubileum.
et pecunia qua venditus fuerat iuxta annorum numerum et ratione
mercennarii supputata. Si plures fuerint anni qui
remanent usque ad iubileum: secundum hos reddet et
pretium. Si pauci: ponet rationem cum eo iuxta annorum
numerum et reddet emptori quod reliquum est annorum quibus
autem servivit mercedibus imputatis. Non affliget eum
violenter in conspectu tuo. Quod si per hec redimi non potuerit
anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei enim sunt
servi filii Israel quos eduxi de terra Egypti. Ego dominus
deus vester. Non facietis vobis idolum et sculptile nec XXVI
titulos erigetis nec insignem lapidem ponetis
in terra vestra ut adoretis eum. Ego sum dominus deus vester.
Custodite sabbata mea et pavete ad sanctuarium meum.
Ego dominus. Si in preceptis meis ambulaveritis et mandata
mea custodieritis et feceritis ea: dabo vobis pluvias tempori-
bus suis. et terra gignet germen suum. et pomis arbores reple-
buntur. Apprehendet messium tritura vindemiam. et vin-
demia occupabit sementem. et comedetis panem
vestrum in saturitate. et absque pavore habitabitis in
terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris. dormietis

s. meles.
et non erit qui exterreat vos. Auferam bestias malas; et gladius
non transibit per terminos vestros. Persequemini inimicos vestros
et corruent coram vobis. Persequentur .v. de vestris .c. alie-
nos, et .c. e vobis .x. milia. Cadent gladio inimici vestri in
conspectu vestro. Respiciam vos et crescere faciam; multi-
plicabimini et firmabo pactum meum vobiscum. Come-
detis vetustissima veterum, et vetera novis supervenien-
tibus proicietis. Ponam tabernaculum meum in medio
vestri, et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter
vos, et ero vester deus, vosque eritis populus meus. Ego dominus deus vester
qui eduxi vos de terra egyptiorum ne serviretis eis, et
qui confregi cathenas cervicum vestrarum ut incederetis
erecti. Quod si non audieritis me nec feceritis omnia precep-
ta mea, si spreveritis leges meas et iudicia mea con-
tempseritis ut non faciatis ea que a me constituta sunt, et ad
irritum perducatis pactum meum, ego quoque faciam vobis
(i. in pena) hec. Visitabo vos velociter in egestate et ardore qui confi-
ciat oculos vestros et consumat animas vestras. Frustra se-
retis sementem que ab hostibus devorabitur. Ponam fa-
ciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris
et subiciemini his qui oderunt vos. Fugietis ne-
mine persequente. Sin autem nec sic obedieritis mihi, ad-
dam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, et
conteram superbiam duritie vestre. Daboque vobis celum desu-
per sicut ferrum et terram eneam. Consumetur in cassum la-
bor vester. Non proferet terra germen nec arbores poma prebebunt.
Si ambulaveritis ex adverso mihi nec volueritis audire me,
addam plagas vestras usque in septuplum propter peccata vestra. Emit-
tamque vobis bestias agri, que consumant et
vos et pecora vestra et ad paucitatem cuncta redigant,
desertesque fiant vie vestre. Quod si nec volueritis recipe-
re disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoque contra
vos adversus incedam, et percutiam vos septies
propter peccata vestra. Inducamque super vos gladium ultorem
federis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pesti-
lentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium
postquam confregero baculum panis vestri, ita ut .x. mu-
lieres in uno clibano coquant panes et reddant eos ad
pondus, et comedetis et non saturabimini. Sin autem nec
per hec audieritis me, sed ambulaveritis contra me, et ego in-
cedam adversus vos in furore contrario, et corripiam
vos .vii. plagis propter peccata vestra, ita ut comedatis
carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. Destruam
excelsa vestra et simulachra confringam. Cadetis in-
ter ruinas ydolorum vestrorum, et abominabitur vos anima
mea in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem
et deserta faciam sanctuaria vestra, nec ultra recipiam vestrum
odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram et
stupebunt super ea inimici vestri cum habitatores illius
fuerint. Vos autem dispergam in gentes et evaginabo
post vos gladium, et erit terra vestra deserta et civitates
dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua cunctis
diebus solitudinis sue. Quando fueritis in terra hostili, sab-
batizabit et requiescet in sabbatis solitudinis sue
eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in
ea. Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cor-
dibus eorum in regionibus hostium. Terrebitque eos
sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium.
Cadent nullo sequente, et corruent singuli super fratres su-
os quasi bella fugientes. Nemo vestrum audebit inimi-
cis resistere. Peribitis inter gentes, et hostilis vos terra consu-
met. Quod si de his aliqui remanserint, tabescent in ini-
quitatibus suis in terra inimicorum suorum, et propter peccata patrum suorum
et sua affligentur, donec confiteantur iniquitates suas et maiorum
suorum quibus prevaricati sunt in me, et ambula-
verunt ex adverso mihi. Ambulabo et ego contra eos et inducam
illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa (p. puritatem. s.)
mens eorum. Tunc orabunt pro impietatibus suis, et recorda- (s. patres.)
bor federis mei quod pepigi cum iacob et ysaac et abraha- (s. promissionis mee)
m. Terre quoque memor ero, que cum relicta fuerit ab his, com-
placebit sibi in sabbatis suis patiens solitudinem propter illos.
Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abiecerint iudicia
mea et leges meas despexerint. Attamen et cum essent in terra
hostili, non penitus abieci eos, nec sic despexi ut con-
sumerentur et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego
enim sum dominus deus eorum, et recordabor federis mei pristini,
quando eduxi eos de terra egypti in conspectu gentium, ut
essem deus eorum. Ego sum dominus. Hec sunt precepta atque
iudicia et leges quas dedit dominus inter se et inter filios israel
in monte synai per manum moysi. Locutus est dominus ad (XXVII)
moysen dicens: Loquere filiis israel et dices ad eos: Homo
qui votum fecerit et voverit et spoponderit deo animam
suam sub estimatione dabit pretium. Si fuerit masculus
a .xx. anno usque ad sexagesimum annum
dabit .l. siclos argenti ad mensuram sanctuarii. Si
mulier .xxx. A .v. anno usque ad .xx. annum masculus
.xx. siclos, mulier vero .x. Ab uno anno usque ad quintum
annum pro masculo dabuntur .v. sicli, pro femina .iii.
Sexagenarius et ultra masculus dabit .xv. siclos, fe-
mina .x. Si pauper fuerit et estimationem reddere non va-
lebit, stabit coram sacerdote, et quantum ille estimaverit et
viderit eum posse reddere, tantum dabit. Animal autem quod
immolari potest domino si quis voverit, sanctum erit, et mutari non
poterit, id est nec melius malo nec peius bono. Quod si muta-
verit, et ipsum quod mutatum est consecratum erit domino. Animal
immundum quod immolari domino non potest si quis voverit, ad-
ducetur ante sacerdotem, qui diiudicans utrum bonum
an malum sit, statuet pretium. Quod si dare voluerit is qui
offert, addet super estimationem quintam partem. Homo si
voverit domum suam et sanctificaverit domino, considerabit eam sacer- (estim.)
dos utrum bona sit an mala, et iuxta pretium quod ab eo
fuerit constitutum venundabitur. Sin autem ille qui voverat
voluerit redimere eam, dabit quintam partem estima-
tionis supra, et habebit domum. Quod si agrum possessionis
sue voverit et consecraverit domino, iuxta mensuram sementis
estimabitur pretium. Si .xxx. modiis ordei seritur terra, (vel ag.)
.l. siclis argenti venundetur. Si statim ab anno inci-
pientis iubelei voverit agrum, quantum valere potest
tanto estimabitur. Sin autem post aliquantum temporis, sup-
putabit sacerdos pecuniam iuxta numerum annorum qui
reliqui sunt usque ad iubeleum, et detrahetur a pretio.
Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet (vel noverat.)
quintam partem estimate pecunie et possidebit eum.
Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venundatus,
ultra eum qui voverat redimere non poterit. Quia cum iubelei
venerit dies, sanctificatus erit domino, et possessio consecrata ad
ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est et non de pos-
sessione maiorum sanctificatus fuerit domino, supputabit
sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubeleum
pretium, et dabit ille qui voverat eum domino. In iube-
leo autem revertetur ad priorem dominum qui vendiderat e-
um, et habuerat in sortem possessionis sue. Omnis esti-
matio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus .xx. obolos
habet. Primogenita que ad dominum pertinent nemo sancti-

care poterit et uouere. siue bos siue ouis fuerit, domini sunt.
Quod si inmundum est animal, redimet qui obtulerit iuxta
estimationem tuam, et addet quintam partem pretii. Si redimere
noluerit, uendetur alteri quantocumque fuerit a te estimatum.
Omne quod domino consecratur, siue homo fuerit siue animal siue ager,
non uendetur nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecra-
tum, sanctum sanctorum erit domino. Et omnis consecratio que offertur
ab homine non redimetur, sed morte morietur. Omnes decime
terre siue de frugibus siue de pomis arborum domini sunt, et illi
sanctificantur. Si quis autem redimere uoluerit decimas suas,
addet quintam partem earum. Omnium decimarum bouis et
ouis et capre que sub pastoris uirga transeunt, quicquid
decimum uenerit sanctificabitur domino. Non eligetur nec
bonum nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutauerit,
et quod mutatum est et pro quo mutatum est sanctifica-
bitur domino et non redimetur. Hec sunt precepta que mandauit
dominus moysi ad filios israel in monte synai.

Incipit liber numeri quem hebrei uagedaber.

LOCUTUS

est dominus ad moysen in deserto syna-
y in tabernaculo federis prima die mensis secundi anno al-
tero egressionis eorum ex egipto dicens. Tollite sum-
mam uniuerse congregationis filiorum israel per cognationes
et domos suas et nomina singulorum quicquid sexus est
masculini a xx annis et supra omnium uirorum fortium
ex israel et numerabitis eos per turmas suas tu et aaron.
Eruntque uobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus
suis quorum ista sunt nomina. De tribu ruben: elysur
filius sedehur. De symeon: salamyel filius surisad-
day. De iuda: naason filius aminadab. De ysachar:
nathanael filius suar. De zabulon: heliab filius
helon. Filiorum autem ioseph: De ephraym: helysama filius
ammiud. De manasse: gamaliel filius phadassur.
De beniamin: abidan filius gedeonis. De dan: ahye-
zer filius amisadday. De aser: phegiel filius ochran.
De gad: elyasaph filius duhel. De nepthalim: ahy-
ra filius henan. Hii nobilissimi principes multitu-
dinis per tribus et cognationes suas et capita exercitus israel.
Quos tulerunt moyses et aaron cum omni uulgi multitudine,
et congregauerunt primo die mensis secundi, recensentes eos per
cognationes et domos ac familias et capita nominum
singulorum a xx anno et supra, sicut preceperat dominus moysi. Nu-
meratique sunt in deserto synay. De ruben primogeni-
to israel per generationes et familias ac domos suas et no-
mina et capita singulorum omne quod sexus est masculini
a xx anno et supra procedentium ad bellum: xlvi milia
d. De filiis symeon per generationes et familias ac do-
mos cognationum suarum recensiti sunt per nomina et capi-
ta singulorum, omne quod sexus est masculini a xx anno
et supra procedentium ad bellum: quinquaginta nouem milia ccc. De
filiis gad per generationes et familias ac domos cogna-
tionum suarum per nomina singulorum a xx anno et supra
omnes qui poterant ad bella procedere recensiti sunt:
xlv milia dcl. De filiis iude per generationes et famili-
as ac domos cognationum suarum per nomina et capita
singulorum a xx anno et supra omnes qui poterant ad
bella procedere recensiti sunt: lxxiiii milia dc. De filiis
ysachar per generationes et familias ac domos cognatio-
num suarum per nomina singulorum a xx anno et supra qui
ad bellum procederent recensiti sunt per nomina singu-
lorum: liiii milia quadringenti. De filiis zabulon per fami-
lias et generationes ac domos cognationum suarum re-
censiti sunt per nomina singulorum a xx anno et supra
omnes qui poterant ad bella procedere: lvii milia cccc. De filiis
ioseph, filiorum ephraym per generationes et familias ac do-
mos cognationum suarum recensiti sunt per nomina sin-
gulorum a xx anno et supra omnes qui poterant ad bella pro-
cedere: xl milia d. Porro filiorum manasse per generationes et
familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt
per nomina singulorum a xx anno et supra omnes qui poterant
ad bella procedere: xxxii milia cc. De filiis beniamin
per generationes ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina
singulorum a xx anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere: xxx-
v milia cccc. De filiis dan per generationes ac domos cognationum suarum re-
censiti sunt per nomina singulorum a xx anno et supra omnes qui poterant
ad bella procedere: lxii milia septingenti. De filiis aser
per generationes ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx
anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere: xl milia et mille
quingenti. De filiis nepthalim per generationes ac domos cognationum suarum
recensiti per nomina singulorum a xx anno et supra omnes qui poterant
ad bella procedere: liii milia cccc. Hii sunt quos numerauerunt
moyses et aaron et xii principes israel per singulas familias
per domos cognationum suarum. Fueruntque omnes filii israel
per domos et familias suas a xx anno et supra omnes qui
poterant ad bella procedere sexcenta tria milia quingen-
ti l. Leuite autem in tribu familiarum suarum non sunt
numerati cum eis. Locutusque est dominus ad moysen dicens:
Tribum leui noli numerare, neque pones summam eorum
cum filiis israel. Sed constitue eos super tabernaculum testimonii
et cuncta uasa eius et quicquid ad cerimonias eius pertinet.
Ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia eius et erunt
in ministerio ac per gyrum tabernaculi castra metabuntur.
Cum proficiscendum fuerit deponent leuite tabernaculum;
cum castra metanda erigent. Quisquis externorum ac-
cesserit occidetur. Metabuntur autem castra filii israel
unusquisque per turmas suas et cuneos atque exercitum suum.
Porro leuite per gyrum tabernaculi figent tentoria
ne fiat indignatio super multitudinem filiorum israel, et
excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii.
Fecerunt ergo filii israel iuxta omnia que preceperat dominus moysi.

Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens: Singuli per tur-
mas suas signa atque uexilla et domos cognationum
suarum castra metabuntur filii israel per gyrum tabernaculi
federis. Ad orientem iudas figet tentoria per tur-
mas exercitus sui. Eritque princeps filiorum eius naason
filius aminadab. Et omnis de stirpe eius summa pug-
nantium lxxiiii milia sexcenti. Iuxta eum castra
metati sunt de tribu ysachar quorum princeps fuit na-
thanael filius suar. Et omnis numerus pugnatorum
eius liiii milia cccc. In tribu zabulon princeps fuit he-
liab filius helon. Omnis de stirpe eius exercitus pug-
natorum lvii milia cccc. Omnes qui in castris iude
annumerati sunt fuerunt c lxxxvi milia cccc. Et per
turmas suas primi egredientur. In castris filiorum ruben
ad meridianam plagam erit princeps helisur filius
sedehur. Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui nume-
rati sunt xlvi milia d. Iuxta eum castra metati sunt
de tribu symeon quorum princeps fuit salamyel filius
surisadday. Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui
numerati sunt l ix milia ccc. In tribu gad princeps
fuit heliasaph filius hehel. Et cunctus exercitus
pugnatorum eius qui numerati sunt xl v milia dcl. Omnes
qui numerati sunt in castris ruben c l milia et mille
cccc l per turmas suas. In secundo loco proficiscentur. Leuabitur

ut heliasaph

autem tabernaculum testimonii per officia levitarum et turmas
eorum. Quomodo erigetur ita et deponetur. Singuli per loca et ordines suos proficiscentur. Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Effraym, quorum princeps fuit Elysama filius Amiud. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt
xl. milia. d. Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .xxx.ii. milia. cc.
In tribu filiorum Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis. Et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .xxxv. milia. cccc. Omnes qui numerati sunt in castris Effraym .c. viii. milia .c. per turmas suas tertii proficiscentur. Ad aquilonis partem castrametati sunt filii Dan, quorum princeps fuit Abiezer filius Amisadday. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .lxii. milia. septingenti.
Iuxta eum fixere tentoria de tribu Aser, quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .xl. milia et mille. d.
De tribu filiorum Neptalim princeps fuit Ahyra filius Henan. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt .liii. milia. cccc. Omnes qui numerati sunt in castris Dan fuerunt .c.lvii. milia. dc. et novissimi proficiscentur. Hic numerus filiorum Israel per domos cognationum suarum et turmas divisi exercitus. Sexcenta tria milia. d. l. Levite autem non sunt numerati inter filios Israel. Sic enim preceperat dominus Moysi. Feceruntque filii Israel iuxta omnia que mandaverat dominus. Castrametati sunt per turmas suas et profecti per familias ac

III domos patrum suorum. Hee sunt generationes Aaron et Moysi in die qua locutus est dominus ad Moysen in monte Synai. Et hec nomina filiorum Aaron sacerdotum. Primogenitus eius Nadab, deinde Abiu et Eleazar et Ythamar. Hec nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt et quorum replete sunt et consecrate manus ut sacerdotio fungerentur. Mortui sunt Nadab et Abiu cum offerrent ignem alienum in conspectu domini in deserto Synai absque liberis. Functique sunt sacerdotio Eleazar et Ythamar coram Aaron patre suo. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Applica tribum Levi et fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei et excubent et observent quicquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii. Et custodient vasa tabernaculi servientes in ministerio eius. Dabisque dono levitas Aaron et filiis eius quibus traditi sunt a filiis Israel. Aaron autem et filios eius constitues super cultum sacerdotii. Externus qui ad ministrandum accesserit morietur. Locutus est dominus ad Moysen dicens. Ego tuli levitas a filiis Israel pro omni primogenito qui aperit vulvam in filiis Israel. Eruntque levite mei. Meum est enim omne primogenitum, ex quo percussi primogenita in terra Egypti. Sanctificavi michi quicquid primo nascitur in Israel. Ab homine usque ad pecus mei sunt. Ego dominus. Locutusque est dominus ad Moysen in deserto Synai dicens. Numera filios Levi per domos patrum suorum et familias. Omnem masculum ab uno mense et supra. Numeravit Moyses ut preceperat dominus. Et inventi sunt filii Levi per nomina sua Gerson et Caath, Amram et Ysaar, Hebron et Oziel. Filii Merari Mooli et Musi. De Gerson fuere familie due, Lebnitica et Semeitica. Quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense et supra .vii. milia. d. Hii post tabernaculum metabuntur ad occidentem sub principe Helyasaph filio Lahel. Et habebunt excubias in tabernaculo federis, ipsum tabernaculum et operimentum eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti federis et cor-

tinas atrii tentoriumque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi. Et quicquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi et omnia utensilia eius. Cognatio Caath habebit populos Amramitas et Ysaaritas et Hebronitas et Ozielitas. Hee sunt familie Caathitarum recensite per nomina sua. Omnes generis masculini ab uno mense et supra .viii. milia. dc. habebunt excubias sanctuarii et castra metabuntur ad meridianam plagam. Princepsque eorum erit Helysaphan filius Oziel. Et custodient archam mensamque et candelabrum, altaria et vasa sanctuarii in quibus ministratur et velum cunctamque huiuscemodi supellectilem. Princeps autem principum levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis erit super excubitores custodie sanctuarii. At vero de Merari erunt populi Moolite et Musite recensiti per nomina sua. Generis masculini ab uno mense et supra .vi. milia .cc. Princeps eorum Surihel filius Abyahel. In plaga septemtrionali castra metabuntur. Erunt sub custodia eorum tabule tabernaculi et vectes ac columpne et bases earum et omnia que ad cultum huiuscemodi pertinent, columpneque atrii per circuitum cum basibus suis et paxilli cum funibus suis. Castrametabuntur ante tabernaculum federis, id est ad orientalem plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam sanctuarii in medio filiorum Israel. Quisquis alienus accesserit morietur. Omnes levite quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta preceptum domini per familias suas in genere masculino a mense uno et supra fuerunt .xxii. milia. Et ait dominus ad Moysen. Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel a mense uno et supra. Et habebis summam eorum. Tolles levitas michi pro omni primogenito filiorum Israel. Ego sum dominus. Et pecora eorum pro universis primogenitis pecoris filiorum Israel. Recensuit Moyses sicut preceperat dominus primogenitos filiorum Israel. Et fuerunt masculi per nomina sua a mense uno et supra .xxii. milia .cc. lxxiii. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Tolle levitas pro primogenitis filiorum Israel et pecora levitarum pro pecoribus eorum. Eruntque levite mei. Ego sum dominus. In pretio autem .cc. lxx. trium qui excedunt numerum levitarum de primogenitis filiorum Israel accipies .v. siclos per singula capita ad mensuram sanctuarii. Siclus habet obolos .xx. Dabisque pecuniam Aaron et filiis eius pretium eorum qui supra sunt. Tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius et quos redemerant a levitis pro primogenitis filiorum Israel. Mille .ccc. lx.v. siclorum iuxta pondus sanctuarii. Et dedit eam Aaron et filiis eius iuxta verbum quod preceperat ei dominus.

IIII Locutus est dominus ad Moysen dicens. Tolle summam filiorum Caath de medio levitarum per domos et familias suas a .xxx. anno et supra usque ad quinquagesimum annum omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum Caath. Tabernaculum federis et sanctum sanctorum ingredientur Aaron et filii eius quando movenda sunt castra. Et deponent velum quod pendet ante fores. Involventque eo archam testimonii et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum iacinctinum et inducent vectes. Mensam quoque propositionis involvent iacinctino pallio et ponent cum ea thuribula et mortariola, cyathos et crateras ad liba fundenda. Panes semper in ea erunt. Extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium, et inducent vectes. Sument et pallium iacinctinum quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei que ad concinnandas lucernas necessaria sunt. Et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium et inducent vectes. Sed et altare

· quid aurea

Gala ferunt iuvenes qui prestant per te labores.
Dura: Caath. Amram dura Iheta. Mollia Gerson.
Quorum custodes: lex iubet esse leves.
Sancta vasorum: custos est hic [illegible]

aureum involvent iacinthino vestimento et extendent desuper operimentum iacinthinarum pellium, et inducent vectes. Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario involvent iacinthino pallio, et extendent desuper operimentum iacinthinarum pellium, inducentque vectes. Sed et altare mundabunt cinere, et involvent illud purpureo vestimento, ponentque cum eo omnia vasa quibus in ministerio eius utuntur, id est ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinos et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine iacinthinarum pellium, et inducent vectes. Cumque involverint Aaron et filii eius sanctuarium et omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath ut portent involuta; et non tangent vasa sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo foederis: super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cuius pertinet curam oleum ad concinnandas lucernas, et compositionis incensum, et sacrificium quod semper offertur, et oleum unctionis, et quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum quae in sanctuario sunt. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum: sed hoc facite eis, ut vivant, et non moriantur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt, ipsique disponent onera singulorum, et divident quid portare quis debeat. Alii nulla curiositate videant quae sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos ac familias et cognationes suas, a triginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in tabernaculo foederis. Hoc est officium familiae Gersonitarum, ut portent cortinas tabernaculi et tectum foederis, operimentum aliud, et super omnia velamen iacinthinum, tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi foederis, cortinas atrii, et velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia quae ad altare pertinent, funiculos et vasa ministerii, iubente Aaron et filiis eius, portabunt filii Gerson: et scient singuli cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familiae Gersonitarum in tabernaculo foederis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. Filios quoque Merari per familias et domos patrum suorum recensebis, a triginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui, et cultum foederis testimonii. Haec sunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius, columnas ac bases earum, columnas quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et supellectilem ad numerum accipient, sicque portabunt. Hoc est officium familiae Meraritarum, et ministerium in tabernaculo foederis: eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. Recensuerunt igitur Moyses et Aaron et principes synagogae filios Caath per cognationes et domos patrum suorum, a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi foederis: et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta. Hic est numerus populi Caath qui intrant tabernaculum foederis: hos numeravit Moyses et Aaron iuxta sermonem Domini per manum Moysi. Numerati sunt et filii Gerson per cognationes et domos patrum suorum, a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo foederis: et inventi sunt duo millia sexcenti triginta. Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta verbum Domini. Numerati sunt et filii Merari per cognationes et domos patrum suorum, a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi foederis: et inventi sunt tria millia ducenti. Hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses et Aaron iuxta imperium Domini per manum Moysi. Omnes qui recensiti sunt de Levitis, et quos recenseri fecit ad nomen Moyses et Aaron et principes Israel per cognationes et domos patrum suorum, a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredientes ad ministerium tabernaculi, et onera portanda, fuerunt simul octo millia quingenti octoginta. Iuxta verbum Domini recensuit eos Moyses, unumquemque iuxta officium et onera sua, sicut preceperat ei Dominus.

V

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Precipe filiis Israel, ut eiiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit, pollutusque est super mortuo: tam masculum quam feminam eiicite de castris, ne contaminent ea cum habitaverint vobiscum. Feceruntque ita filii Israel, et eiecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moysi. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israel: Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quae solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quintamque partem desuper, ei in quem peccaverint. Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia. Omnes quoque primitiae, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent: et quidquid in sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Vir, cuius uxor erraverit, maritumque contempnens dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro: si spiritus zelotypiae concitaverit virum contra uxorem suam, quae vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro ea, decimam partem sati farinae hordeaceae: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiae est, et oblatio investigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino. Assumetque aquam sanctam in vase fictili, et parum terrae de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, et ponet super manus eius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypiae: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit. Adiurabitque eam, et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquae istae amarissimae, in quas maledicta congessi. Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro: his maledictionibus subiacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquae maledictae in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Amen, amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, et dabit ei bibere. Quas cum hauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiae, et elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare, ita dumtaxat ut prius pugillum sacrificii tollat de eo, quod offertur, et incendat super altare: et sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquae maledictionis, et inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem et in exe

templo omni populo. quod si polluta non fuerit: erit innoxia
et faciet liberos. Ista est lex zelotypie. Si declinaverit
mulier a viro suo et si polluta fuerit. maritusque zelotypie
spiritu concitus adduxerit eam in conspectu domini et fecerit ei
VI sacerdos iuxta omnia que scripta sunt. maritus absque cul
pa erit. et illa recipiet iniquitatem suam. Locutusque est
dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel et dices ad
eos. Vir sive mulier cum fecerint votum ut se sanctificent
et se voluerint domino consecrare. a vino et omni quod ine
briare potest abstinebunt. Acetum ex vino et ex qualibet
alia potione et quicquid de uva exprimitur non bibent. Uvas recentes
siccasque non comedent cunc
tis diebus quibus ex voto domino consecrantur. Quicquid ex vi
nea esse potest ab uva passa usque ad acinum non come
dent omni tempore separationis sue. Novacula non tran
sibit super caput eius usque ad completum diem quo domino con
secratur. Sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Omni
tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur nec super
quidem patris et matris. et fratris sororisque funere contamina
bitur quia consecratio dei sui super caput eius est. Omnibus diebus
separationis sue sanctus erit domino. Sin autem mortuus fuerit
subito quispiam coram eo polluetur caput consecrationis eius.
Quod radet illico et in eadem die purgationis sue et rur
sum septima. in octava autem die offeret duos turtures vel du
os pullos columbe sacerdoti in introitu tabernaculi fe
deris testimonii. facietque sacerdos unum pro peccato et alte
rum in holocaustum. et deprecabitur pro eo. quia peccavit
super mortuo. Sanctificabitque caput eius in die illo. et conse
crabit domino dies separationis illius. offerens ag
num anniculum pro peccato ita tamen ut dies priores irriti
fiant. quia polluta est sanctificatio eius. Ista est lex consecra
tionis. Cum dies quos ex voto decreverat complebuntur.
adducet eum ad hostium tabernaculi federis et offeret
oblationem eius domino. Agnum anniculum immaculatum
pro peccato in holocaustum. et ovem anniculam immacula
tam pro peccato. et arietem immaculatum. hostiam pacifi
cam. canistrum quoque panum azimorum qui conspersi sint oleo
et lagana absque fermento uncta oleo. ac libamina si
gulorum que offeret sacerdos coram domino. et faciet tam pro
peccato quam in holocaustum. Arietem vero immolabit
hostiam pacificam domino. offerens simul canistrum
azimorum. et libamina que ex more debentur. Tunc radetur
nazareus ante hostium tabernaculi federis cesarie
consecrationis sue. tolletque capillos eius et ponet super ig
nem qui est suppositus sacrificio pacificorum. et armum
coctum arietis. tortamque panis absque fermento. u
num de canistro et laganum unum azimum. et tradet
in manibus nazarei postquam rasum fuerit caput eius. Sus
ceptaque rursum ab eo. elevabit in conspectu domini et
sanctificata sacerdotis erunt sicut pectusculum quod separari
iussum est et femur. Post hec potest nazareus bibere vinum.
Ista est lex nazarei cum voverit oblationem suam domino tempore
consecrationis sue exceptis hiis que invenerit manus eius.
Iuxta quod mente devoverat. ita faciet ad perfectionem
sanctificationis sue. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere
aaron et filiis eius. Sic benedicetis filiis israel. et dicetis eis.
Benedicat tibi dominus et custodiat te. ostendat dominus faciem
suam tibi et misereatur tui. convertat dominus vultum suum
ad te et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum super fili
VII os israel. et ego benedicam eis. Factum est autem
in die qua complevit moyses tabernaculum et erexit illud
unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis. altare quoque

similiter et vasa eius. Obtulerunt principes israel et capita famili
arum qui erant per singulas tribus prefectique eorum qui numerati
fuerant munera sua coram domino. sex plaustra tecta cum
duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces et unum
bovem singuli. obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait au
tem dominus ad moysen. Suscipe ab eis ut serviant in mini
sterio tabernaculi. et trades ea levitis iuxta ordinem
ministerii sui. Itaque cum suscepisset moyses plaustra et
boves tradidit ea levitis. Duo plaustra et quatuor boves
dedit filiis gerson iuxta id quod habebant necessarium. Quatuor alia p
laustra et octo boves dedit filiis merari secundum of
ficia et cultum suum sub manu ythamar filii aaron
sacerdotis. Filiis autem caath non dedit plaustra et boves
quia in sanctuario serviunt et onera propriis portant humeris.
Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris die qua
unctum est oblationem suam ante altare. Dixitque dominus
ad moysen. Singuli duces per singulos dies offerant mu
nera in dedicationem altaris. Primo die obtulit ob
lationem suam naason filius aminadab de tribu iu
da. fueruntque acceptabulum argenteum pondo. c. tri
ginta siclorum. phialam argenteam habentem lxx. siclos
iuxta pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa o
leo in sacrificium. mortariolum aureum ex x. siclis
aureis plenum incenso. bovem. arietem. et ag
num anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato. et in
sacrificio pacificorum boves duos arietes v. hircos v.
agnos anniculos v. Hec est oblatio naason filii aminadab.
Secundo die obtulit nathanael filius suar dux de tribu y
sachar. acceptabulum argenteum appendens c. xxx. sy
clos. phialam argenteam habentem lxx. syclos iuxta
pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in
sacrificio mortariolum aureum habens x. siclos plenum in
censo. bovem de armento et arietem. et agnum anniculum
in holocaustum hircumque pro peccato. in sacrificio paci
ficorum boves duos. arietes v. hircos v. agnos anni
culos v. Hec fuit oblatio nathanael filii suar. Tertia die
princeps filiorum zabulon heliab filius helon obtu
lit acceptabulum argenteum appendens c. xxx. syclos.
phialam argenteam habentem lxx. syclos ad pondus
sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sa
crificium. mortariolum aureum appendens x. syclos ple
num incenso. bovem de armento et arietem. agnum
anniculum in holocaustum hircumque pro peccato. et in sa
crificio pacificorum boves duos. arietes v. hircos v. ag
nos anniculos v. Hec est oblatio heliab filii helon. Die
quarto princeps filiorum ruben helysur filius sedeur
obtulit acceptabulum argenteum appendens c. xxx.
syclos. phialam argenteam habentem lxx. syclos ad
pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in
sacrificium. mortariolum aureum appendens x.
syclos plenum incenso. bovem de armento. arietem
et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro
peccato. in hostias pacificorum boves ii. arietes v. ag
nos anniculos v. Hec fuit oblatio helysur filii sedeur. Die
quinto princeps filiorum symeon salamyel filius sury
saday obtulit acceptabulum argenteum appendens
c. xxx. syclos. phialam argenteam habentem lxx.
syclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa
oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens x. sy
clos plenum incenso. bovem de armento et arietem et agnum in
holocaustum. hircumque pro peccato. in hostias pacificorum
boves ii. arietes v. hircos v. agnos anniculos

sy. hec fuit oblatio salamyel filii surysaday. Die .vi.
princeps filiorum gad heliasaph filius duel obtulit
accep tabulum argenteum appendentem .c.xxx. siclos.
phyalam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus
sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrifici
um. mortariolum aureum appendentem .x. plenum incenso. bo. de ar.
et ari. et ag. an. in holo. hyrcumque pro peccato et in hos. paci.
boves .ii. ari. v. hyr. v. ag. anniculos .v. hec fuit oblatio
heliasaph filii duel. Die .vii. princeps filiorum ephraym
helysama filius amyud obtulit acceptabulum argen
teum appendentem .c.xxx. siclos. phy. ar. habentem
.lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila
conspersa oleo in sac. mor. au. appendentem .x. siclos. plenum
incenso. bo. de ar. et ari. et ag. an. hyr. quoque pro peccato in
holocaustum. et in hos. paci. boves .ii. ari. v. hyr.
v. ag. an. v. hec fuit oblatio helysama filii amyud.
Die .viii. princeps filiorum manasse gamalyel filius
phadassur. obtulit acceptabulum argenteum appen.
c.xxx. siclos. phy. argen. habentem .lxx. siclos ad
pon. sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sac.
mor. au. appen. x. siclos. plenum incenso. bo. de ar.
et ari. et ag. an. in holo. hyrcumque pro peccato et in hos.
paci. boves .ii. ari. v. hyr. v. ag. an. v. hec fuit ob
latio gamalyel filii phadassur. Die .ix. princeps
filiorum beniamin abydan filius gedeonis. obtulit
acceptabulum ar. appen. c.xxx. siclos. phy. argen.
habentem .lxx. siclos ad pon. sanc. utrumque ple. si. consp. o.
in sac. mor. au. appen. x. siclos ple. incenso. bo.
de ar. et ari. et ag. an. in holo. hyrcumque pro peccato. et
in hos. paci. bo. ii. ari. v. hyr. v. ag. an. v. hec fuit
oblatio abydan filii gedeonis. Die .x. princeps filiorum
dan abyezer filius amysaday. obtulit accep.
argen. appen. c.xxx. si. phy. quoque argen. habentem .lxx.
si. ad pon. sanctua. utrumque ple. si. consp. o. in sac. mor.
au. appen. x. si. ple. incenso. bo. de ar. et ari. et ag.
an. in holo. hyrcumque pro peccato et in hos. paci. bo. ii.
ari. v. hyr. v. ag. an. v. hec fuit oblatio abyezer filii
amysaday. Die .xi. princeps filiorum aser phagyel
filius ochran. obtu. accep. argen. appen. c.xxx.
si. phy. quoque argen. habentem .lxx. si. ad pon. sanctua.
utrumque ple. si. consp. o. in sac. mor. au. appen.
.x. si. ple. incenso. bo. de ar. et ari. et ag. an. in ho.
hyrcumque pro peccato. et in hos. paci. bo. ii. ari. v. hy.
v. ag. an. v. hec fuit oblatio phagyel filii ochran.
Die .xii. princeps filiorum neptalym ahyra filius enan
obtu. accep. argen. appen. c.xxx. si. phy. quoque ar.
habentem .lxx. siclos. ad pondus sanctuarii. et utrumque
ple. si. consp. o. in sac. mor. au. appen. x. si. ple. incen.
bovem de ar. et ari. et ag. an. in holo. hyr. quoque pro peccato.
et in hosti. paci. boves .ii. ari. v. hyr. v. ag. an. v.
hec fuit oblatio ahyra filii enan. hec in dedicatione
altaris oblata sunt acceptabula argentea .xii. phy
ale argentee .xii. mortariola aurea .xii. ita ut
.c.xxx. argenti siclos haberet unum acceptabulum. et
.lxx. siclos una phyala. id est in commune vasorum omni
um ex argento sicli .ii. milia .cccc. pondere sanctuarii.
mortariola aurea .xii. plena incenso denos siclos appendentia pondere sanctuarii.
id est simul auri sicli .c.xx. Boves in holocaustum
de armento .xii. arietes .xii. agni anniculi .xii.
et libamenta eorum hyrci .xii. pro peccato. hostie paci
ficorum boves .xxiiii. arietes .lx. hyrci .lx. ag
ni anniculi .lx. hec oblata sunt in dedicatione
altaris quando unctum est. Cumque ingrederetur moyses

tabernaculum federis ut consuleret oraculum. audiebat vo
cem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam
testimonii inter duos cherubin unde loquebatur
ei. VIII Locutus est dominus ad moysen dicens. loquere aaron
et dices ad eum. Cum posueris .vii. lucernas super cande
labrum in australi parte erigantur. hoc igitur precipe ut
lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam
panum propositionis. contra eam partem quam candelabrum
respiciet lucere debebunt. fecitque aaron et imposuit
lucernas super candelabrum ut preceperat dominus moysi.
hec autem erat factura candelabri ex auro duc
tili tam medius stipes quam cuncta ex utroque cha
lamorum latere nascebantur. iuxta exemplum quod osten
dit dominus moysi. ita operatum est candelabrum. Et lo
cutus est dominus ad moysen dicens. Tolle levitas de medio
filiorum israel et purificabis eos iuxta hunc ritum. Asp
gantur aqua lustrationis. et radant omnes pilos car
nis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati
fuerint. tollant bovem de armentis et libamentum eius
similam oleo conspersam. bovem autem alterum de ar
mento tu accipies pro peccato. et applicabis levitas co
ram tabernaculo federis convocata omni multitudine
filiorum israel. Cumque levite fuerint coram domino. ponent
filii israel manus suas super eos. et offeret aaron levitas munus
in conspectu domini a filiis israel ut serviant in ministerio
eius. levite quoque ponant manus suas super capita boum.
e quibus facies unum pro peccato. et alterum in holocaustum
domini ut depreceris pro eis. statuesque levitas in conspectu
aaron et filiorum eius. et consecrabis eos oblatos domino ac sepa
rabis de medio filiorum israel ut sint mei. et postea in
grediantur tabernaculum federis ut serviant michi. Sicque
purificabis et consecrabis eos in oblationem domini quoniam do
no donati sunt michi a filiis israel pro primogenitis que aperiunt
omnem vulvam in israel accepi eos. Mea sunt enim omnia
primogenita filiorum israel tam ex hominibus quam ex iumen
tis. ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti
sanctificavi eos michi. et tuli levitas pro cunctis primogeni
tis filiorum israel. tradidique eos dono aaron et filiis eius de
medio populi. ut serviant michi pro israel in tabernaculo fe
deris. et orent pro eis ne sit plaga in populo si ausi fuerint
accedere ad sanctuarium. feceruntque moyses et aaron et omnis
multitudo filiorum israel super levitis que preceperat dominus moysi.
Purificatique sunt et laverunt vestimenta sua. Elevavitque
eos aaron in conspectu domini et oravit pro eis ut purificati in
grederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron et filiis
eius. sicut preceperat dominus moysi de levitis ita factum est. Lo
cutusque est dominus ad moysen dicens. hec est lex levitarum. a .xxv.
annis et supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo
federis. Cumque quinquagesimum annum etatis impleverint.
servire cessabunt. eruntque ministri fratrum suorum
in tabernaculo federis ut custodiant que sibi fuerint commen
data. opera autem ipsa non faciant. Sic dispones levi
tas in custodiis suis. IX Locutus est dominus ad moysen in deser
to synay. anno secundo postquam egressi sunt de terra e
gypti. mense primo dicens. Faciant filii israel phase
in tempore suo. xiiii. die mensis huius ad vesperam
iuxta omnes cerimonias et iustificationes eius. Pre
cepitque moyses filiis israel ut facerent phase. qui fecerunt
tempore suo. xiiii. die mensis ad vesperam in monte
synay. iuxta omnia que mandaverat dominus moysi. fecerunt
filii israel. Ecce autem quidam immundi super animam
hominis qui non poterant facere pascha in die illo.

Margin (left): siclos.

Margin (left): Et principibus israel in die qua consecratum est.

Margin (left): mortariola aurea .xii. plena incenso denos siclos appendentia pondere sanctuarii.

Margin (right): In hoc ... candelabri ...

Margin (right): federis.

Margin (right): ut phase ...

accedentes ad Moysen et Aaron dixerunt ei: Inmundi sumus super anima hominis; quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore suo inter filios Israel? Quibus respondit Moyses: State ut consulam quid praecipiat Dominus de vobis. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel: Homo qui fuerit inmundus super anima, sive in via procul in gente vestra, faciat phase Domino. Mense secundo, quartadecima die mensis ad vesperam, cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud. Non relinquent ex eo quippiam usque mane, et os eius non confringent; omnem ritum phase observabunt. Si quis autem et mundus est et in itinere non fuit, et tamen non fecit phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo; peccatum suum ipse portabit. Peregrinus quoque et advena si fuerint apud vos, facient phase Domino iuxta caerimonias et iustificationes eius. Praeceptum idem erit apud vos tam advenae quam indigenae. Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. Sic fiebat iugiter: per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis. Cumque ablata fuisset nubes quae tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii Israel, et in loco ubi stetisset nubes, ibi castrametabantur. Ad imperium Domini proficiscebantur, et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco. Et si evenisset ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini et non proficiscebantur quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant. Si fuisset nubes a vespere usque mane, et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur; et si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria. Si vero biduo aut uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco et non proficiscebantur; statim autem ut recessisset, movebant castra. Per verbum Domini figebant tentoria, et per verbum illius proficiscebantur; erantque in excubiis Domini iuxta imperium eius per manum Moysi.

X

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi testimonii. Si semel clangueris, venient ad te principes et capita multitudinis Israel. Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. In secundo autem sonitu et pari ululatu tubae levabunt tentoria qui habitant ad meridiem. Et iuxta hunc modum reliqui facient ululantibus tubis pro profectione. Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis, eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum et dies festos et kalendas, canetis tubis super holocaustis et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri. Ego Dominus Deus vester. Anno secundo, mense secundo, vicesima die mensis elevata est nubes de tabernaculo foederis, profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan. Moveruntque primi iuxta imperium Domini in manu Moysi. Filii Iuda per turmas suas, quorum princeps erat Naasson filius Aminadab. In tribu filiorum Isachar fuit princeps Nathanael filius Suar. In tribu Zabulon erat princeps Heliab filius Helon. Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari. Profectique sunt et filii Ruben per turmas et ordinem suum, quorum princeps erat Helisur filius Sedeur. In tribu autem filiorum Symeon princeps fuit Salamihel filius Surisaddai. Porro in tribu Gad erat princeps Heliasaph filius Duhel. Profectique sunt et Caathitae portantes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur donec venirent ad erectionis locum. Moverunt castra et filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud. In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamalihel filius Phadassur. Et in tribu Beniamin dux Abidan filius Gedeonis. Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Amisaddai. In tribu filiorum Aser erat princeps Phegihel filius Ochran. In tribu filiorum Nepthali princeps fuit Ahira filius Henan. Haec sunt castra et profectiones filiorum Israel per turmas suas quando egrediebantur. Dixitque Moyses Hobab filio Rahuhel Madianitae cognato suo: Proficiscimur ad locum quem Dominus daturus est nobis; veni nobiscum ut benefaciamus tibi, quia Dominus bona promisit Israeli. Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam in qua natus sum. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere; tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster. Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi. Profecti sunt ergo de monte Domini viam trium dierum, arcaque foederis Domini praecedebat eos per dies tres, providens castrorum locum. Nubes quoque Domini super eos erat per diem cum incederent. Cumque elevaretur arca, dicebat Moyses: Surge, Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere, Domine, ad multitudinem exercitus Israel.

XI

Interea ortum est murmur populi quasi dolentium pro labore contra Dominum. Quod cum audisset, iratus est, et accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem. Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses Dominum, et absorptus est ignis. Vocavitque nomen loci illius Incensio, eo quod incensus fuisset contra eos ignis Domini. Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis flagravit desiderio carnium, sedens et flens iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis; in mentem nobis veniunt cucumeres et pepones porrique et cepe et alia. Anima nostra arida est; nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriandri, coloris bdellii. Circuibatque populus, et colligens illud frangebat mola sive terebat in mortario, coquens in olla et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et man. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde; sed et Moysi intoleranda res visa est, et ait ad Dominum: Cur adflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? et cur inposuisti pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram pro qua iurasti patribus eorum? Unde mihi carnes ut dem tantae multitudini? flent contra me dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inve-

niam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Et dixit
dominus ad moysen: Congrega mihi lxx viros de senioribus israel
quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri, et duces eos ad
hostium tabernaculi federis, faciesque ibi stare tecum, ut
descendam et loquar tibi, et auferam de spiritu tuo tradamque eis
ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris. Populo
quoque dices: Sanctificamini, cras comedetis carnes. Ego
enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium?
bene nobis erat in egypto. ut det vobis dominus carnes et come
datis non uno die nec duobus vel v aut x nec xx quidem, sed usque
ad mensem dierum donec exeat per nares vestras et ver
tatur in nauseam eo quod repulistis dominum qui in me
dio vestri est, et fleveritis coram eo dicentes: Quare egressi sumus
ex egypto? Et ait moyses: Sexcenta milia peditum
huius populi sunt, et tu dicis dabo eis esum carnium mense
integro? Numquid ovium et boum multitudo cedetur
ut possit ad cibum sufficere? vel omnes pisces maris
in unum congregabuntur ut eos satient? Cui respondit dominus:
Numquid manus domini invalida est? Iam nunc videbis utrum
sermo meus opere compleatur. Venit igitur moyses et narravit
populo verba domini, congregans lxx viros de senioribus
israel, quos stare fecit circa tabernaculum. Descenditque dominus
per nubem et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in
moysen et dans lxx viris. Cumque requievisset in eis
spiritus prophetaverunt, nec ultra cessaverunt. Remanserant
autem in castris duo viri quorum unus vocabatur heldad et
alter medad, super quos requievit spiritus. Nam et ipsi descripti
fuerant et non exierant ad tabernaculum. Cumque prophetarent in
castris, cucurrit puer et nuntiavit moysi dicens: Heldad
et medad prophetant in castris. Statim iosue filius nun
minister moysi et electus e pluribus ait: Domine mi moy
ses prohibe eos. At ille: Quid, inquit, emularis pro me?
Quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis dominus spiritum su
um? Reversusque est moyses et omnes maiores natu
israel in castra. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans ma
re coturnices detulit, et dimisit in castra itinere quantum
uno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum,
volabantque in aere duobus cubitis altitudine super
terram. Surgens ergo populus toto die illo et nocte et die al
tero congregavit coturnicum qui parum x choros, et sicca
verunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in den
tibus eorum nec defecerat huiuscemodi cibus, et ecce furor domini concita
tus in populum percussit eum plaga magna nimis. Vocatus
que est locus ille sepulchra concupiscentie. Ibi enim sepe
lierunt populum qui desideraverat carnes. Egressi autem de se
pulcris concupiscentie venerunt in asaroth et manserunt

XII

ibi. Locutaque est maria et aaron contra moysen propter uxorem
eius ethiopissam, et dixerunt: Num per solum moysen lo
cutus est dominus? Nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum
audisset dominus (erat enim moyses vir mi
tissimus super omnes homines qui morabantur in terra) sta
timque locutus est ad eum et ad aaron et mariam: Egre
dimini vos tantum tres ad tabernaculum federis. Cumque fu
issent egressi, descendit dominus in columpna nubis, et stetit
in introitu tabernaculi vocans aaron et mariam. Qui cum issent,
dixit ad eos: Audite sermones meos. Si quis fuerit inter
vos propheta domini, in visione apparebo ei, vel per somnium
loquar ad illum. At non talis servus meus moyses, qui
in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor
ei et palam, non per enigmata et figuras dominum videt. Quare igitur non
timuistis detrahere servo meo moysi? Iratusque
contra eos abiit. Nubes quoque recessit que erat super tabernaculum.
Et ecce maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque re
spexisset eam aaron et vidisset perfusam lepra, ait ad moysen:
Obsecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte
commisimus, ne fiat hec quasi mortua, et ut abortivum quod proicitur
de vulva matris sue. Ecce iam medium carnis eius devora
tum est lepra. Clamavitque moyses ad dominum dicens:
Deus obsecro sana eam. Cui respondit dominus: Si pater eius spu
isset in faciem eius, nonne debuerat saltem vii dierum
rubore suffundi? Separetur vii diebus extra castra et
postea revocabitur. Exclusa est itaque maria extra castra
vii diebus, et populus non est motus de loco illo donec revo

XIII

cata fuit maria. Profectusque est populus de aseroth, fixis
tentoriis in deserto pharan. Ibi locutus est dominus ad
moysen dicens: Mitte viros qui considerent terram chanaan
quam daturus sum filiis israel, singulos de singulis tribubus
ex principibus. Fecit moyses quod dominus imperaverat, de
deserto pharan mittens principes viros quorum ista
sunt nomina. De tribu ruben, semmua filium
zechur. De tribu symeon, saphat filium huri. De
tribu iuda, chaleph filium iephone. De tribu ysachar
ygal filium ioseph. De tribu ephraym, iosue fili
um nun. De tribu beniamin, phalti filium raphu.
De tribu zabulon, geddyel filium sody. De
tribu ioseph sceptri manasse, gaddi filium susy.
De tribu dan, ammyel filium gemally. De tribu aser,
stur filium mychael. De tribu neptalym, naaby
filium vapsi. De tribu gad, guhel filium machi.
Hec sunt nomina virorum quos misit moyses ad conside
randam terram chanaan. Vocavitque osee filium
nun iosue. Misit ergo eos moyses ad considerandam terram
chanaan et dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam.
Cumque veneritis ad montes, considerate terram qualis sit, et
populum qui habitator est eius, utrum fortis sit an infir
mus, pauci numero an plures; ipsa terra bona an mala;
urbes quales, murate an absque muris; humus
pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus.
Confortamini et afferte nobis de fructibus terre. Erat
autem tempus quando iam precoque uve vesci possunt.
Cumque ascendissent exploraverunt terram a deser
to sin usque roob intrantibus emath. Ascender
untque ad meridiem et venerunt in hebron ubi erant
ahyman et sysay et tholmay filii enach. Nam
hebron vii annis ante thanym urbem egyp
ti condita est. Pergentesque usque ad torrentem bot
ri abscinderunt palmitem cum uva sua, quem portave
runt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et
de ficis loci illius tulerunt, qui appellatus est nehe
leschol, id est torrens botri, eo quod inde botrum por
tassent filii israel. Reversique exploratores terre post
xl dies omni regione circuita venerunt ad moysen
et aaron et ad omnem cetum filiorum israel in desertum pha
ran quod est in cades. Locutique sunt eis et omni multitu
dini ostenderunt fructus terre et narraverunt dicentes:
Venimus in terram ad quam misisti nos, que revera
fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci pot
est. Sed cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque
muratas. Stirpem enach vidimus ibi. Amalech ha
bitat in meridie, etheus et iebuseus et amorreus
in montibus, chananeus vero moratur iuxta mare
et circa fluenta iordanis. Inter hec chaleph compescens
murmur populi qui oriebatur contra moysen ait: Ascendamus
et possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam. A

Alii vero qui fuerant cum eo dicebant nequaquam ad hunc populum valemus ascendere quia fortior nobis est. Detraxeruntque terre quam inspexerant apud filios Israhel dicentes terram quam lustravimus devorat habitatores suos populus quem aspeximus procere stature est. Ibi vidimus monstra quedam filiorum Enach de genere giganteo quibus comparati quasi locuste videbamur.

caleb mi ut leni

XIIII Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israhel dicentes utinam mortui essemus in Egypto et non in hac vasta solitudine utinam pereamus et non inducat nos Dominus in terram istam ne cadamus gladio et uxores et liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in Egyptum. Dixeruntque alter ad alterum constituamus nobis ducem et revertamur in Egyptum. Quo audito Moyses et Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israhel. At vero Iosue filius Nun et Chaleph filius Iephone qui et ipsi lustraverant terram sciderunt vestimenta sua et ad omnem filiorum Israhel multitudinem locuti sunt. Terra quam circuivimus valde bona est. Si propitius fuerit Dominus inducet nos in eam et tradet humum lacte et melle manantem. Nolite rebelles esse contra Dominum neque timeatis populum terre huius quia sicut panem ita eos possumus devorare. Recessit ab illis omne presidium Dominus nobiscum est nolite metuere. Cumque clamaret omnis multitudo et lapidibus eos vellet opprimere apparuit gloria Domini super tectum federis cunctis filiis Israhel videntibus. Et dixit Dominus ad Moysen usquequo detrahet mihi populus iste quousque non credent mihi in omnibus signis que feci coram eis. Feriam igitur eos pestilentia atque consumam te autem faciam principem super gentem magnam et fortiorem quam hec est. Et ait Moyses ad Dominum ut audiant Egyptii de quorum medio eduxisti populum istum et habitatores terre huius qui audierunt quod tu Domine in populo isto sis et facie videaris ad faciem et nubes tua protegat illos et in columpna nubis precedas eos per diem et in columpna ignis per noctem quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem et dicant non poterat introducere populum in terram pro qua iuraverat ideo occidit eos in solitudine. Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut iurasti dicens Dominus patiens et multe misericordie auferens iniquitatem et scelera nullumque innoxium derelinquens qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. Dimitte obsecro peccatum populi tui huius secundum magnitudinem misericordie tue sicut propitius fuisti egredientibus de Egypto usque ad locum istum. Dixitque Dominus dimisi iuxta verbum tuum. Vivo ego et implebitur gloria Domini universa terra. Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam et signa que feci in Egypto et in solitudine et temptaverunt me iam per decem vices nec obedierunt voci mee non videbunt terram pro qua iuravi patribus eorum nec quisquam ex illis qui detraxit mihi intuebitur eam. Servum meum Chaleph qui plenus alio spiritu secutus est me inducam in terram hanc quam circuivit et semen eius possidebit eam. Quoniam Amalechites et Chananeus habitant in vallibus cras movete castra et revertimini in solitudinem per viam maris Rubri. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens usquequo multitudo hec pessima murmurat contra me querelas filiorum Israhel audivi. Dic ergo eis vivo ego ait Dominus sicut locuti estis audiente me sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra.

Ex protegat

Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra et murmurastis contra me non intrabitis terram super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem preter Chaleph filium Iephone et Iosue filium Nun. Parvulos autem vestros de quibus dixistis quod prede hostibus forent introducam ut videant terram que vobis displicuit. Vestra cadavera iacebunt in solitudine. Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta et portabunt fornicationem vestram donec consumantur cadavera patrum in deserto iuxta numerum quadraginta dierum quibus considerastis terram annus pro die imputabitur et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras et scietis ultionem meam. Quoniam sicut locutus sum ita faciam omni multitudini huic pessime que consurrexit adversum me in solitudine hac deficiet et morietur. Igitur omnes viri quos miserat Moyses ad contemplandam terram et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem detrahentes terre quod esset mala mortui sunt atque percussi in conspectu Domini. Iosue autem filius Nun et Chaleph filius Iephone vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam terram. Locutusque est Moyses universa verba hec ad omnes filios Israhel et luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis atque dixerunt parati sumus ascendere ad locum de quo Dominus locutus est quia peccavimus. Quibus Moyses cur inquit transgredimini verbum Domini quod vobis non cedet in prosperum. Nolite ascendere non enim est Dominus vobiscum ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites et Chananeus ante vos sunt quorum gladio corruetis eo quod nolueritis adquiescere Domino nec erit Dominus vobiscum. At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Archa autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris. Descenditque Amalechites et Chananeus qui habitabant in monte et percutiens eos atque concidens persecutus est eos usque Horma.

XV Locutus est Dominus ad Moysen dicens loquere ad filios Israhel et dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram habitationis vestre quam ego dabo vobis et feceritis oblationem Domino in holocaustum aut victimam pacificam vota solventes vel sponte offerentes munera aut in sollempnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino de bobus sive de ovibus offeret quicumque immolaverit victimam sacrificium simile decimam partem ephi conspersae oleo quod mensuram habebit quartam partem hin et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure dabit in holocaustum sive in victimam per agnos singulos et arietes erit sacrificium simile duarum decimarum que conspersa sit oleo tertie partis hin et vinum ad libamentum tertie partis eiusdem mensure offeret in odorem suavitatis Domino. Quando vero de bobus feceris holocaustum aut victimam ut impleas votum vel pacificas victimas dabis per singulos boves simile tres decimas conspersae oleo quod habeat medium mensure hin et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure in oblationem suavissimi odoris Domino. Sic facies per singulos boves et arietes et agnos et hedos tam indigene quam peregrini eodem ritu offerent sacrificia. Unum preceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terre. Locutus est Dominus ad Moysen dicens loquere filiis Israhel et dices ad eos cum veneritis in terram quam dabo vobis et comederitis de panibus regionis illius separabitis primitias Domino de cibis vestris sicut de areis primitias separatis ita et de pulmentis dabitis primitias Domino. Quod si per ignorantiam preterieritis quicquam horum

que locutus est dominus ad moysen et mandavit per eum
ad vos a die qua cepit iubere et ultra. oblitaque fuerit
facere multitudo: offeret vitulum de armento holo
caustum in odorem suavissimum domino et sacrificium
eius ac libamenta ut cerimonie postulant, hyrcumque
pro peccato. et rogabit sacerdos pro omni multitudine filio-
rum israel. et dimittetur eis quoniam non sponte peccaverunt.
nichilominus offerentes incensum domino pro se et pro peccato
atque errore suo. et dimittetur universe plebi filiorum
israel et advenis qui peregrinantur inter eos, quoniam culpa est
omnis populi per ignorantiam. Quod si anima una nesciens
peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo. et depreca-
bitur pro ea sacerdos quod inscia peccaverit coram domino. impe-
trabitque ei veniam et dimittetur ei. tam indigenis
quam advenis una lex erit omnium qui peccaverint ig-
norantes. Anima vero que per superbiam aliquid commiserit sive
civis sit ille sive peregrinus, quoniam adversus dominum rebellis
fuit, peribit de populo suo. Verbum enim domini contempsit et
preceptum illius fecit irritum. Idcirco delebitur et portabit
iniquitatem suam. Factum est autem cum essent filii israel in so-
litudine, et invenissent hominem colligentem ligna
in die sabbati, obtulerunt eum moysi et aaron et universe
multitudini. qui recluserunt eum in carcerem nescien-
tes quid super eo facere deberent. Dixitque dominus ad moysen:
morte moriatur homo iste. obruat eum lapidibus
omnis multitudo. Cumque eduxissent eum foras,
obruerunt lapidibus et mortuus est sicut preceperat dominus.
Dixit quoque dominus ad moysen. loquere filiis israel et dices ad eos
ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponen-
tes in eis vittas iacinctinas. quas cum viderint, recor-
dentur omnium mandatorum domini, ne sequantur cogitationes
suas et oculos per res varias fornicantes. sed magis me-
mores preceptorum domini faciant ea, sintque sancti
deo suo. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyp-
ti, ut essem deus vester.

XVI

Ecce autem chore filius ysaar
filii chaath filii levi, et dathan atque abiron filii he-
liab, hon quoque filius pheleth de filiis ruben, surrex-
erunt contra moysen. aliique filiorum israel .cc.l. viri proceres
synagoge, et qui tempore concilii per nomina vocabantur.
Cumque stetissent adversum moysen et aaron dixerunt: Suffi-
ciat vobis quia omnis multitudo sanctorum est et in ipsis est domi-
nus. cur elevamini super populum domini? Quod cum audisset moyses cecidit
pronus in faciem. locutusque est ad chore et ad omnem mul-
titudinem israel: Mane notum faciet dominus qui ad se
pertineant et sanctos applicabit sibi, et quos elegerit appropinqua-
bunt ei. Hoc igitur facite. Tollat unusquisque thuribulum
suum tu chore et omne concilium tuum. et hausto cras
igne ponite desuper thymiama coram domino. et quemcumque
elegerit, ipse erit sanctus. Multum erigimini filii levi.
Dixitque rursum ad chore: Audite filii levi. Num parum
vobis est quod separavit vos deus israel ab omni populo et iunxit
sibi ut serviretis ei in cultu tabernaculi et staretis coram
frequentia populi et ministraretis ei? Idcirco ad se fecit accede-
re te et omnes fratres tuos filios levi, ut vobis etiam sacerdotium
vendicetis. et omnis globus tuus stet contra dominum. Quid
est enim aaron ut murmuretis contra eum? Misit ergo moyses ut vo-
caret dathan et abyron filios heliab. qui responderunt: Non
venimus. Numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra
que lacte et melle manabat ut occideres in de-
serto, nisi et dominatus fueris nostri? Revera induxisti nos
in terram que fluit rivis lactis et mellis, et dedisti nobis
possessiones agrorum et vinearum. An et oculos nostros vis eruere?
Non venimus. Iratusque moyses valde ait ad dominum: Ne
respicias sacrificia eorum. Tu scis quod nec asellum quidem um-
quam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. Dixitque
ad chore: Tu et omnis congregatio tua state seorsum coram domino
et aaron die crastino separatim. Tollite singuli thuribula
vestra et ponite super ea incensum offerentes domino .cc.l. thu-
ribula. aaron quoque teneat thuribulum suum. Quod cum fecis-
sent stantibus moyse et aaron, et coacervassent adversus
eos omnem multitudinem ad hostium tabernaculi, ap-
paruit cunctis gloria domini. Locutusque est dominus ad moysen
et aaron ait: Separamini de medio congregationis huius ut eos
repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem atque dix-
erunt: Fortissime deus spirituum universe carnis, num
uno peccante contra omnes ira tua deseviet? Et ait dominus ad
moysen: Precipe universo populo ut separetur a tabernaculis
chore et dathan et abyron. Surrexitque moyses et abiit
ad dathan et abyron, et sequentibus eum senioribus israel
dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis impiorum hominum
et nolite tangere que ad eos pertinent, ne involvamini
in peccatis eorum. Cumque recessissent a tentoriis eorum per
circuitum, dathan et abyron egressi stabant in introi-
tu tabernaculorum suorum cum uxoribus et libe-
ris omnique frequentia. Et ait moyses: In hoc scietis quod dominus
miserit me ut facerem universa que cernitis, et non ex proprio
ea protulerim corde. Si consueta morte hominum inte-
rierint et visitaverit eos plaga qua et ceteri visitari solent,
non misit me dominus. Sin autem novam rem fecerit dominus
ut aperiens terra os suum deglutiat eos et omnia que ad illos per-
tinent, descenderintque viventes in infernum: scien-
tes quod blasphemaverint dominum. Confestim igitur ut cessa-
vit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum et aperiens
os suum devoravit eos cum tabernaculis et universa sub-
stantia eorum. Descenderuntque vivi in infernum operti
humo, et perierunt de medio multitudinis. At vero omnis
israel qui stabat per gyrum fugit ad clamorem pereuntium
dicens: Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus
a domino interfecit .cc.l. viros qui offerebant incensum.
Locutusque est dominus ad moysen dicens: Precipe eleazaro fi-
lio aaron sacerdoti ut tollat thuribula que iacent in
incendio et ignem huc atque illuc dispergat, quoniam sanctifi-
cata sunt in mortibus peccatorum. producatque ea in la-
minas et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis in-
censum domino et sanctificata sint, ut cernant ea pro sig-
no et monimento filii israel. Tulit ergo eleazar sacerdos
thuribula enea in quibus obtulerant hii quos incen-
dium devoravit, et produxit ea in laminas affigens al-
tari, ut haberent postea filii israel quibus commonerentur
ne quis accedat alienigena et qui non est de semine
aaron ad offerendum incensum domino, ne patiatur sicut
passus est chore et omnis congregatio eius, loquente domino
ad moysen. Murmuravit autem omnis multitudo filio-
rum israel sequenti die contra moysen et aaron dicens: Vos interfecistis
populum domini. Cumque oriretur seditio et tumultus incre-
sceret, moyses et aaron fugerunt ad tabernaculum federis.
Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes tabernaculum
et apparuit gloria domini. Egressusque ignis a domino devoravit
populum. Dixitque dominus ad moysen et aaron: Recedite de medio
huius multitudinis et iam nunc delebo eos. Cumque
iacerent in terra dixit moyses ad aaron: Tolle thuribulum
et hausto igne de altari mitte incensum desuper pergens
cito ad populum ut roges pro eis. Iam enim egressa est
ira a domino et plaga desevit. Quod cum fecisset aaron et

Pena non custodientis sabbatum.

cicie.

Sedicio chore.

cucurrit ad mediam multitudinem quam iam vastabat incendium: obtulit thymiamata, et stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, et plaga cessavit. Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum et septingenti, absque his qui perierant in seditione Core. Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi federis postquam quievit interitus.

XVII Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israel, et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, et uniuscuiusque nomen superscribes virge sue. Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas separatim familias continebit. Ponesque eas in tabernaculo federis coram testimonio, ubi loquar ad te. Quem ex his elegero, germinabit virga eius: et cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant. Locutusque est Moyses ad filios Israel: et dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virge duodecim absque virga Aaron. Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii, sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque, et receperunt virgas suas singuli. Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querele eorum a me ne moriantur. Fecitque Moyses sicut preceperat Dominus. Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

XVIII Dixitque Dominus ad Aaron: Tu et filii tui, et domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii: et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. Sed et fratres tuos de tribu Levi, et sceptrum patris tui sume tecum, presto sint, et ministrent tibi: tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. Excubabuntque Levite ad precepta tua, et ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat ut ad vasa sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi moriantur, et vos pereatis simul. Sint autem tecum, et excubent in custodiis tabernaculi, et in omnibus ceremoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii, et in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel. Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum: et omnia que ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur. Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hec ergo accipies de his que sanctificantur et oblata sunt Domino. Omnis oblatio, et sacrificium, et quicquid pro peccato atque delicto redditur mihi, et cedit in sancta sanctorum, tuum erit, et filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. Primitias autem, quas voverint et obtulerint filii Israel, tibi dedi, et filiis tuis, ac filiabus tuis, iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua, vescetur eis. Omnem medullam olei, et vini, ac frumenti, quicquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi. Universa frugum initia, quas gignit humus, et Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit. Quicquid primum erumpet de vulva cuncte carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dumtaxat ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal quod immundum est redimi facias, cuius redemptio erit post unum mensem, siclis argenti quinque, pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogenitum autem bovis et ovis et capre non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino. Sanguinem tantum eorum fundes super altare, et adipes adolebis in suavissimum odorem Domino. Carnes vero in usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum et armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii quas offerunt filii Israel Domino, tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis. Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israel in possessionem, pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo federis: ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum, solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Precipe Levitis, atque denuntia: Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decime, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quam de torcularibus: et universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, et date Aaron sacerdoti. Omnia que offeretis ex decimis, et in donaria Domini separabitis, optima et electa erunt. Dicesque ad eos: Si preclara et meliora queque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis primitias: et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quam familie vestre: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonii. Et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel, et moriamini.

XIX Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Ista est religio victime, quam constituit Dominus. Precipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam etatis integre, in qua nulla sit macula, nec portaverit iugum: tradetisque eam Eleazaro sacerdoti, qui eductam extra castra, immolabit in conspectu omnium: et tingens digitum in sanguine eius, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus, comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine et fimo flamme traditis. Lignum quoque cedrinum, et hysopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, que vaccam vorat. Et tunc demum lotis vestibus et corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperam. Sed et ille qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vesperam. Colliget autem vir mundus cineres vacce, et effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, et in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est. Cumque laverit qui vacce portaverat cineres vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperam. Habebunt hoc filii Israel, et advene qui habitant inter eos, sanctum iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver hominis, et propter hoc septem diebus fuerit

rit immundus. Aspergetur hic ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humanae animae morticinum, et aspersus hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum domini et peribit ex israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius super eum. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius et universa vasa quae ibi sunt polluta erunt septem diebus. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper immundum erit. Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis aut per se mortui, sive os illius vel sepulchrum, immundus erit septem diebus. Tollent de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas. In quibus cum homo mundus tinxerit ysopum, asperget ex eo omne tentorium et cunctam supellectilem, et homines huiuscemodi contagione pollutos; atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die. Expiatusque die septimo lavabit et se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperam. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesiae, quia sanctuarium domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus. Erit hoc legitimum sempiternum. [margin: preceptum] Ipse quoque qui aspergit aquas lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis immundus erit usque ad vesperam. Quicquid tetigerit immundus immundum faciet, et anima quae horum quippiam tetigerit immunda erit usque ad vesperam.

XX

Veneruntque filii israel et omnis multitudo in desertum sin mense primo, et mansit populus in cades. Mortuaque est ibi maria, et sepulta in eodem loco. Cumque indigeret aqua populus, coierunt adversum moysen et aaron, et versi in seditionem dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram domino. Cur eduxistis ecclesiam domini in solitudinem, ut et nos et nostra iumenta moriantur? Quare nos ascendere fecistis de egypto, et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit nec vineas nec mala granata, insuper et aquam non habet ad bibendum? Ingressusque moyses et aaron dimissa multitudine tabernaculum foederis, corrueruntque proni in terram, clamaveruntque ad dominum atque dixerunt: Domine deus, audi clamorem huius populi, et aperi eis thesaurum tuum, fontem aquae vivae, ut satiati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria domini super eos. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Tolle virgam, et congrega populum, tu et aaron frater tuus, et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo et iumenta eius. Tulit igitur moyses virgam quae erat in conspectu domini, sicut praeceperat ei, congregata multitudine ante petram. Dixitque eis: Audite rebelles et increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus eicere? Cumque elevasset moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressae sunt aquae largissimae, ita ut populus biberet et iumenta. Dixitque dominus ad moysen et aaron: Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Haec est aqua contradictionis, [margin: aqua contradictionis] ubi iurgati sunt filii israel contra dominum, et sanctificatus est in eis. Misit interea nuntios moyses de cades ad regem edom, qui dicerent: Haec mandat frater tuus israel: Nosti omnem laborem qui apprehendit nos, quomodo descenderint patres [margin: nostri] in egyptum, et habitaverimus ibi multo tempore, et afflixerint nos egyptii et patres nostros; et quomodo clamaverimus ad dominum, et exaudierit nos, miseritque angelum qui eduxerit nos. Ecce in urbe cades, quae est in extremis finibus tuis positi, obsecramus ut nobis liceat transire per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, nec bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. Cui respondit edom: Non transibis per me; alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii israel: Per tritam gradiemur viam, et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra, dabimus quod iustum est. Nulla erit in pretio difficultas; tantum velociter transeamus. At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudine et manu forti, nec voluit adquiescere deprecanti ut concederet transitum per fines suos. Quam ob rem divertit israel ab eo. Cumque castra movissent de cades, venerunt in montem hor, qui est in finibus terrae edom, ubi locutus est dominus ad moysen: Pergat, inquit, aaron ad populos suos: non enim intrabit terram quam dedi filiis israel, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle aaron et filium eius cum eo, et duces eos in montem hor. Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea eleazarum filium eius, et aaron colligetur et morietur ibi. Fecit moyses ut praeceperat dominus, et ascenderunt in montem hor coram omni multitudine. Cumque aaron spoliasset vestibus suis, induit eis eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis supercilio descendit moyses cum eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuisse aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

XXI

Quod cum audisset chananeus rex arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, et victor existens duxit ex eo praedam. At israel voto se domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes eius. Exaudivitque dominus preces israel, et tradidit chananeum, quem ille interfecit subversis urbibus eius, et vocavit nomen loci illius horma, id est anathema. Profecti sunt autem et de monte hor per viam quae ducit ad mare rubrum, ut circumirent terram edom. Et taedere coepit populum itineris ac laboris. Locutusque contra deum et moysen ait: Cur eduxisti nos de egypto ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquae; anima nostra iam nauseat super cibo isto levissimo. Quam ob rem misit dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum venerunt ad moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra dominum et te. Ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque moyses pro populo. Et locutus est ad eum dominus: Fac serpentem aeneum et pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo moyses serpentem aeneum, et posuit pro signo; quem cum percussi aspicerent, sanabantur. Profectique filii israel castrametati sunt in oboth. Unde egressi fixere tentoria in iebarim in solitudine quae respicit moab contra orientalem plagam. Et inde moventes venerunt ad torrentem zared. Quem relinquentes castra metati sunt contra arnon, quae est in deserto et prominet in finibus amorrei. Siquidem arnon terminus est moab, dividens moabitas et amorreos. Unde dicitur in libro bellorum domini: Sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus arnon. Scopuli torrentium inclinati sunt ut requiescerent in ar, et recumberent in finibus moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus super quo locutus est dominus ad moysen: Congrega populum, et dabo ei aquam. Tunc cecinit israel carmen istud: Ascendat puteus.

bat puteus quem foderunt principes et paraverunt
duces multitudinis in datore legis et in baculis suis.
Profectique sunt de solitudine Mathana. De Matha-
na in Nahaliel. De Nahaliel in Bamoth. Bamoth
vallis est in regione Moab in vertice Phasga quod respicit
contra desertum. Misit autem nuntios Israhel ad Seon regem Amor-
reorum dicens. Obsecro ut transire mihi liceat per terram tu-
am. Non declinabimus in agros et vineas. Non bibemus
aquas de puteis. Via regia gradiemur donec transea-
mus terminos tuos. Qui concedere noluit ut transiret
Israhel per fines suos. Quin potius exercitu congregato egressus
est obviam in desertum et venit in Iasa pugnavitque
contra eum. A quo percussus est in ore gladii et possessa est
terra eius ab Arnon usque Ieboc et filios Ammon. Quia
forti presidio tenebantur termini Ammonitarum. Tulit ergo
Israhel omnes civitates eius et habitavit in urbibus Amorrei
in Esebon. Et viculis eius. Urbs Esebon fuit regis Seon
Amorrei qui pugnavit contra regem Moab et tulit om-
nem terram que dicionis eius fuerat usque Arnon. Idcirco dicitur
in proverbio. Venite in Esebon. Edificetur et construatur
civitas Seon. Ignis egressus est de Esebon. Flamma
de oppido Seon. Et devoravit Arnon Moabitarum et
habitatores excelsorum Arnon. Ve tibi Moab. Peristi popule Cha-
mos. Dedit filios eius in fugam et filias in captivita-
tem regi Amorreorum Seon. Iugum ipsorum disperiit ab
Esebon usque Dibon. Lassi pervenerunt in Nophe et usque
Medaba. Habitavit itaque Israhel in terra Amorrei. Misit-
que Moyses qui explorarent Iazer. Cuius ceperunt vi-
culos et possederunt habitatores. Verteruntque se et ascende-
runt per viam Basan. Et occurrit eis Og rex Basan cum
omni populo suo pugnaturus in Edrai. Dixitque Dominus ad
Moysen. Ne timeas illum quia in manu tua tradidi illum
et omnem populum ac terram eius. Faciesque illi sicut fecisti
Seon regi Amorreorum habitatori Esebon. Percusserunt
igitur et hunc cum filiis suis universumque populum eius usque ad
internitionem et possederunt terram illius. Profectique
XXII
castrametati sunt filii Israhel in campestribus Moab ubi trans
Iordanem Iericho sita est. Videns autem Balach filius
Sephor omnia que fecerat Israhel Amorreo et quod pertimu-
issent eum Moabite et impetum eius ferre non possent
dixit ad maiores natu Madian. Ita delebit hic populus
omnes qui in nostris finibus commorantur. Quomodo solet bos her-
bas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex
in Moab. Misit ergo nuntios ad Balaam filium Beor
ariolum qui habitabat super flumen terre filiorum Ammon
ut vocarent eum et dicerent. Ecce egressus est populus de Egypto
qui operuit superficiem terre sedens contra me. Veni igitur et ma-
ledic populo huic quia fortior me est. Si quomodo possim percute-
re et eicere eum de terra mea. Novi enim quod benedictus sit
cui benedixeris et maledictus in quem maledicta congesse-
ris. Perrexerunt seniores Moab et maiores natu Ma-
dian habentes divinationis pretium in manibus. Cumque (De Balaam)
venissent ad Balaam et narrassent ei omnia verba Ba-
lach. Ille respondit. Manete hic nocte hac et respondebo quecumque
mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam venit Deus
et ait ad eum. Quid sibi volunt homines isti apud te?
Respondit Balaam. Filius Beor rex Moabitarum misit
ad me dicens. Ecce populus qui egressus est de Egypto operuit super-
ficiem terre. Veni et maledic ei. Si quomodo possim pu-
gnans abicere eum. Dixitque Dominus ad Balaam. Noli
ire cum eis. Neque maledicas populo quia benedictus est.
Qui mane consurgens dixit ad principes. Ite in terram
vestram quia prohibuit me Dominus venire vobiscum. Reversi princi-
pes dixerunt ad Balaach. Noluit Balaam venire no-
biscum. Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante
miserat misit. Qui cum venissent ad Balaam dixerunt.
Sic dicit Balaach filius Sephor. Ne cuncteris venire
ad me. Paratum honorare te et quicquid volueris dabo
tibi. Veni et maledic populo huic. Respondit Balaam. Si dederit mihi
Balaach plenam domum suam argenti et auri non potero
immutare verbum Domini Dei mei ut vel plus vel
minus loquar. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte
ut scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus. Venit ergo
Deus ad Balaam nocte et ait ei. Si vocare te venerunt
homines isti. Surge et vade cum eis. Ita dumtaxat
ut quod tibi precepero facias. Surrexit Balaam mane et stra-
ta asina profectus est cum eis. Et iratus est Deus. Stetitque
angelus Domini in via contra Balaam qui sedebat super asinam
et duos pueros habebat secum. Cernens asina angelum
stantem in via evaginato gladio avertit se de iti-
nere et ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam
et vellet ad semitam reducere. Stetit angelus in angus-
tiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. Quem
videns asina iunxit se parieti et attrivit sedentis pe-
dem. At ille iterum verberabat. Et nihilominus angelus ad locum
angustum transiens ubi nec ad dexteram nec ad sinistram
poterat deviari obvius stetit. Cumque vidisset asina
stantem angelum. Concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus
vehementius cedebat fuste latera eius. Aperuitque Dominus os (Loquitur asina)
asine et locuta est. Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam
tertio? Respondit Balaam. Quia commeruisti et illusisti mi-
hi. Utinam haberem gladium ut te percuterem. Dixitque asina.
Nonne animal tuum sum cui semper sedere consuevi-
sti usque in presentem diem? Dic quid simile umquam fe-
cerim tibi. At ille ait. Numquam. Protinus aperuit Dominus oculos
Balaam. Et vidit angelum stantem in via evagina-
tum gladium in manu tenentem. Adoravitque eum
pronus in terram. Cui angelus. Cur inquit tertio verberas
asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi quia perver-
sa est via tua mihique contraria. Et nisi declinasset asina et dedisset
locum resistenti. Te occidissem et illa viveret. Dixit
Balaam. Peccavi nesciens quod tu stares adversum me.
Et nunc si displicet tibi ut vadam revertar. Ait angelus.
Vade cum istis et cave ne aliud quam precepero tibi loquaris.
Ivit igitur cum principibus. Quod cum audisset Balaach egressus
est in occursum eius in oppido Moabitarum quod situm est
in extremis finibus Arnon. Dixitque ad Balaam. Misi nuntios
ut vocarent te. Cur non statim venisti ad me? An quia
mercedem adventui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit.
Ecce adsum. Numquid loqui potero aliud nisi quod Dominus posu-
erit in ore meo? Perrexerunt ergo simul et venerunt in urbem
que in extremis regni eius finibus erat. Cumque occi-
disset Balaach boves et oves misit ad Balaam et
principes qui cum eo erant munera. Mane autem facto
duxit eum ad excelsa Baal et intuitus est extremam
partem populi. Dixitque Balaam ad Balaach. Edifica mihi hic
septem aras et para totidem vitulos eiusdemque numeri
arietes. Cumque fecisset iuxta sermonem Balaam.
imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. XXIII
Dixitque Balaam ad Balaach. Sta paulisper iuxta holo-
caustum tuum donec si forte vadam occurrat mihi Dominus.
Et quodcumque imperaverit loquar tibi. Cumque abisset velociter
occurrit ei Deus. Locutusque est ad eum Balaam. Septem
inquit aras erexi et imposui vitulum et arietem desuper.

Dominus autem posuit verbum in ore eius et ait: Revertere
ad Balaach et hec loqueris. Reversus invenit stantem
Balaach iuxta holocaustum suum et omnes principes Mo
abitarum. Assumptaque parabola sua dixit: De Aram ad
duxit me Balaach rex Moabitarum de montibus o
rientis. Veni inquit et maledic michi Iacob, propera et detes
tare Israel. Quomodo maledicam cui non maledixit dominus? Qua
ratione detester quem dominus non detestatur? De summis si
licibus videbo eum et de collibus considerabo eum. Populus so
litarius habitabit et inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare
possit pulverem Iacob et nosse numerum stirpis Israel? Moria
tur anima mea morte iustorum et fiant novissima me
a horum similia. Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut
maledicares inimicis meis vocavi te, et tu econtrario
benedicis eis. Cui ille respondit: Num aliud possum loqui
nisi quod iusserit dominus? Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum
locum unde partem Israel videas et totum videre
non possis, inde maledicito ei. Cumque duxisset eum in
locum sublimem super verticem montis Phasga, edifi
cavit Balaam septem aras et impositis super vitulo atque
ariete dixit ad Balaach: Sta hic iuxta holocaustum
tuum donec ego pergam obviam. Cui cum dominus occurrisset
posuitque verbum in ore eius ait: Revertere ad Balaach
et hec loqueris ei. Reversus invenit eum stantem iuxta
holocaustum suum et omnes principes Moabitarum cum eo.
Ad quem Balaach: Quid, inquit, locutus est dominus? At ille as
sumpta parabola sua ait: Sta Balaach et ausculta,
audi fili Sephor. Non est deus quasi homo ut mentiatur
nec ut filius hominis ut mutetur. Dixit ergo et non faciet? Locutus
est et non implebit? Ad benedicendum adductus sum, be
nedictionem prohibere non valeo. Non est idolum in Iacob
neque videtur simulachrum in Israel. Dominus deus eius cum eo est
et clangor victorie regis in illo. Deus eduxit eum de
Egipto cuius fortitudo similis est rinocerotis. Non est
augurium in Iacob nec divinatio in Israel. Temporibus
suis dicetur Iacob et Israel quid operatus sit deus. Ecce populus
ut leena consurget et quasi leo erigetur. Non accubabit
donec devoret predam et occisorum sanguinem bibat.
Dixit Balaach ad Balaam: Nec maledicas ei nec be
nedicas. Et ille ait: Nonne dixi tibi quod quicquid michi deus
imperaret hoc facerem? Et ait Balaach ad eum: Veni et
adducam te ad alium locum, si forte placeat deo ut
inde maledicas eis. Cumque duxisset eum super verticem
montis Phogor qui respicit solitudinem, dixit ei Balaam:
Edifica michi hic septem aras et para totidem vitulos et
arietes per singulas aras eiusdemque numeri arietes.
Fecit Balaach ut Balaam dixerat. Imposuitque vitu
XXIIII los et arietes per singulas aras. Cumque vidisset Ba
laam quod placeret domino ut benediceret Israel, nequaquam
abiit ut ante perrexerat ut augurium quereret. Sed diri
gens contra desertum vultum suum et elevans oculos
vidit Israel in tentoriis commorantem per tribus suas. Et ir
ruente in se spiritu dei assumpta parabola ait: Dixit
Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus est
oculus. Dixit auditor sermonum dei qui visionem omni
potentis intuitus est, qui cadit et sic aperiuntur oculi eius.
Quam pulchra tabernacula tua Iacob et tentoria tua
Israel. Ut valles nemorose, ut horti iuxta fluvios
irrigui, ut tabernacula que fixit dominus, quasi cedri prope aquas.
Fluet aqua de situla eius et semen illius erit in aquas
multas. Tolletur propter Agag rex eius et auferetur regnum
illius. Deus eduxit illum de Egipto cuius fortitudo
similis est rinocerotis. Devorabunt gentes illi hostes, os
saque eorum confringent et perforabunt sagittis. Accubans
dormivit ut leo et quasi leena quam suscitare nullus audebit.
Qui benedixerit tibi erit et ipse benedictus; qui maledixerit in
maledictione reputabitur. Iratusque Balaach contra Balaam
complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis
meis vocavi te, quibus econtrario tercio benedixisti. Rever
tere in locum tuum. Decreveram quidem magnifice hono
rare te, sed dominus privavit te honore disposito. Respondit Bala
am ad Balaach: Nonne nunciis tuis quos misisti ad me dixi:
Si dederit michi Balaach plenam domum suam argenti et au
ri, non potero preterire sermonem domini dei mei ut vel boni
quid vel mali proferam ex corde meo, sed quicquid dominus
dixerit hoc loquar? Verumtamen pergens ad populum meum dabo
consilium quid populus tuus huic populo faciat extremo tempore.
Sumpta igitur parabola rursum ait: Dixit Balaam filius
Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus, dixit auditor
sermonum dei, qui novit doctrinam altissimi et visio
nes omnipotentis videt, qui cadens apertos oculos habet:
Videbo eum sed non modo, intuebor illum sed non prope. Orietur
stella ex Iacob et consurget virga de Israel et percutiet du
ces Moab vastabitque omnes filios Seth. Et erit Ydu
mea possessio eius, hereditas Seyr cedet inimicis suis,
Israel vero fortiter aget. De Iacob erit qui dominetur et per
dat reliquias civitatis. Cumque vidisset Amalech assu
mens parabolam ait: Principium gentium Ama
lech cuius extrema perdentur. Vidit quoque Cineum et as
sumpta parabola ait: Robustum quidem est habitaculum
tuum, sed si in petra posueris nidum tuum et fueris electus
de stirpe Chain, quamdiu poteris permanere? Assur enim
capiet te. Assumptaque parabola iterum locutus est:
Heu quis victurus est quando ista faciet deus? Venient
in trieribus de Ytalia, superabunt Assirios vastabunt
que Hebreos et ad extremum et ipsi peribunt. Surrexit
que Balaam et reversus est in locum suum. Balaach quoque
via qua venerat rediit. Morabatur autem eo tempore Israel XXV
in Sethim et fornicatus est populus cum filiabus Moab,
que vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt
et adoraverunt deos earum. Initiatusque est Israel Beelphe
gor. Et iratus dominus ait ad Moysen: Tolle cunctos princi
pes populi et suspende eos contra solem in patibulis ut aver
tatur furor meus ab Israel. Dixitque Moyses ad iudices Is
rael: Occidat unusquisque proximos suos qui initiati
sunt Beelphegor. Et ecce unus de filiis Israel intravit
coram fratribus suis ad scortum Madianitem vidente
Moyse et omni turba filiorum Israel qui flebant ante fores taber
naculi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari fi
lii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis et
arrepto pugione ingressus est post virum Israelitem
in lupanar et perfodit ambos simul, virum scilicet
et mulierem in locis genitalibus. Cessavitque plaga
a filiis Israel et occisi sunt XXIIII milia hominum. Dixitque
dominus ad Moysen: Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdo
tis avertit iram meam a filiis Israel, quia zelo meo com
motus est contra eos ut ipse non delerem filios Israel in zelo
meo. Ideo loquere ad eum: Ecce do ei pacem federis
mei et erit tam ipsi quam semini eius pactum sacer
dotii sempiternum, quia zelatus est pro deo suo et ex
piavit scelus filiorum Israel. Erat autem nomen viri Israelite
qui occisus est cum Madianite Zambri filius Sa
lomi, dux de cognatione et tribu Symeonis. Porro
mulier Madianitis que pariter interfecta est vocabatur

chozbi filia sur principis nobilissimi madianitarum.
locutusque est dominus ad moysen dicens. hostes vos sentiant
madianite: et percutite eos quia et ipsi hostiliter egerunt contra
vos. et decepere insidiis per ydolum phegor. et choz
XXVI bi filiam ducis madian sororem suam que percussa
est in die plage pro sacrilegio phegor. Postquam
noxiorum sanguis effusus est dixit dominus ad moysen et eleazarum
filium aaron sacerdotem. Numerate omnem summam filiorum
israel a .xx. annis et supra per domos et cognationes
suas cunctos qui possunt ad bella procedere. locuti
sunt itaque moyses et eleazar sacerdos in campestribus
moab super iordanem contra iericho ad eos qui erant
a .xx. annis et supra per domos et cognationes suas sicut
dominus imperaverat. quorum iste est numerus. Ruben primo
genitus israel. huius filius enoch. a quo familia enochi
tarum. et phallu a quo familia phalluitarum. et esrom
a quo familia esronitarum. et charmi a quo famili
a charmitarum. hee sunt familie de stirpe ruben. quarum
numerus inventus est .xl.iii. milia et .dcc.xxx. filius phal
lu heliab. huius filii namuel et dathan et abyron.
isti sunt dathan et abyron principes populi qui surrexerunt
contra moysen et aaron in seditione chore. quando adversum dominum
rebellaverunt. et aperiens terra os suum devorabit
chore morientibus plurimis. quando combussit ignis .cc.
l. viros. Et factum est grande miraculum ut chore pereun
te filii illius non perirent. filii symeon per cognationes
suas namuhel ab hoc familia namuhelitarum. ia
min: ab hoc familia iamynitarum. iachyn ab hoc fa
milia iachynitarum. zare ab hoc familia zareitarum.
Saul ab hoc familia saulitarum. hee sunt familie
de stirpe symeon quarum omnis numerus fuit .xx.ii.
milia .cc. filii gad per cognationes suas. Sephon ab hoc
familia sephonitarum. aggi ab hoc familia aggitarum.
Suni ab hoc familia sunitarum. ophni ab hoc familia
ophnitarum. heri ab hoc familia heritarum. arod ab
hoc familia aroditarum. aryel ab hoc familia aryeli
tarum. iste familie gad quarum omnis numerus fuit
xl. milia .d. filii iuda her et onan qui ambo mortui
sunt in terra chanaan. fueruntque filii iuda per cognatio
nes suas sela a quo familia selanitarum. phares a quo
familia pharesitarum. zare a quo familia zareitarum.
Porro filii phares. esrom a quo familia esronitarum.
et amul a quo familia amulitarum. iste familie
iude quarum omnis numerus fuit .lxx.vi. milia .d. filii ys
sachar per cognationes suas thola a quo fami
lia tholaitarum. phua a quo familia phuay
tarum. iasub a quo familia iasubitarum. Semram
a quo familia semraytarum. hee sunt familie ysachar
quorum iste est numerus .lx.iiii. milia .ccc. filii zabulon per co
gnationes suas sared a quo familia saredytarum. helon
a quo familia helonytarum. ialel a quo familia ialeli
tarum. hee sunt cognationes zabulon quorum numerus
fuit .lx. milia .d. filii ioseph per cognationes suas ma
nasse et effraym. De manasse ortus est machyr
a quo familia machyritarum. machyr genuit galaad
a quo familia galaaditarum. Galaad habuit filios
hyeber a quo familia hyeberitarum. et heleth a quo
familia helethitarum. et asryel a quo familia asryeli
tarum. et sechem a quo familia sechemitarum. et semida
a quo familia semidaitarum. et epher a quo familia
epheritarum. fuit autem epher pater salphaath qui filios
non habebat sed tantum filias. quarum ista sunt nomina

maala et noa et egla et melcha et therza. hee sunt
familie manasse et numerus earum .lii. milia .dcc. filii autem
effraym per cognationes suas fuerunt hii. Suthala a
quo familia suthalaytarum. becher a quo familia becho
ritarum. tehen a quo familia tehenitarum. Porro filius sutha
la fuit heran a quo familia heranitarum. hee sunt
cognationes filiorum ephraym. quorum numerus est .xxx.ii.
milia .d. isti sunt filii ioseph per familias suas. filii
beniamin in cognationibus suis. Bale a quo familia
baleytarum. asbel a quo familia asbelytarum.
Ahyram a quo familia ahyraytarum. Supham a
quo familia suphamytarum. Upham a quo familia up
hamitarum. filii bale. hered et noeman. de hered
familia hereditarum. de noeman familia noe
mitarum. hii sunt filii beniamin per cognationes suas
quorum numerus fuit .xlv. milia .dc. filii dan per cognati
ones suas. Supham a quo familia suphamitarum. hee
cognationes dan per familias suas. omnes fuere suphami
te quorum numerus fuit .lx.iiii. milia .cccc. filii aser
per cognationes suas iemna a quo familia iemnay
tarum. iessui a quo familia iessuytarum. brye a quo
familia bryeitarum. filii brye. aber a quo familia
aberytarum. et melchiel a quo familia melchi
elitarum. nomen autem filie aser fuit sara. hee cognati
ones filiorum aser et numerus eorum .liii. milia .cccc. filii
neptalim per cognationes suas iessiel a quo fami
lia iessyelytarum. guny a quo familia gunytarum.
iesser a quo familia iesseritarum. Sellem a quo
familia sellemitarum. hee sunt cognationes filiorum
nepthalim per familias suas quorum numerus .xlv. milia
.cccc. ista est summa filiorum israel qui recensiti sunt
.dc. milia et mille .dcc.xxx. Locutusque est dominus ad
moysen dicens. istis dividetur terra iuxta numerum vo summa filiorum israel
cabulorum in possessiones suas. pluribus maiorem partem
dabis et paucioribus minorem. singulis sicut nunc
recensiti sunt tradetur possessio. ita dumtaxat ut sors
terram dividat tribubus et familiis. quicquid sorte contigerit
hoc vel plures accipient vel pauciores. Hic quoque est
numerus filiorum levi. chaath a quo familia chaathitarum.
merari a quo familia meraritarum. Gerson a quo
familia gersonitarum. hee sunt familie levi. fami
lia lobni. familia hebroni. familia mooli. fa
milia musi. familia chore. At vero chaath genuit
amram qui habuit uxorem iochabeth. filiam le
vi que nata est ei in egipto. hec genuit viro suo fi
lios. amram aaron et moysen et mariam sororem eorum.
De aaron nati sunt nadab et abyu et eleazar et
ythamar. quorum nadab et abyu mortui sunt
cum obtulissent ignem alienum coram domino. Fu
eruntque omnes qui numerati sunt .xx.iii. milia generis
masculini ab uno mense et supra. quia non sunt recensi
ti inter filios israel. nec eis cum ceteris data est possessio. hic
est numerus filiorum israel qui descripti sunt a moyse et elea
zaro sacerdote in campestribus moab super iordanem
contra iericho. inter quos nullus fuit eorum qui ante nume
rati fuerant a moyse et aaron in deserto synai. predi
xerat enim dominus quod omnes morerentur in solitudi
ne. nullusque remansit ex eis nisi caleph filius ie
phone et iosue filius nun. Accesserunt autem XXVII
filie salphaath filii epher filii galaad filii ma
chir filii manasse. qui fuit filius ioseph. quarum
sunt nomina maala et noa et egla et melcha et

therſa. Steteruntque coram moyſe et eleazaro ſacer-
dote et cunctis principibus populi ad hoſtium tabernaculi
federis atque dixerunt. Pater noſter mortuus eſt in deſerto;
nec fuit in ſeditione que concitata eſt contra dominum ſub
chore. ſed in peccato ſuo mortuus eſt. Hic non habuit mares filios.
cur tollitur nomen illius de familia ſua quia non habet
filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris
noſtri. Retulitque moyſes cauſam earum coram domino.
ad iudicium domini. Qui dixit ad eum. Iuſtam rem
poſtulant filie ſalphaad. Da eis poſſeſſionem inter cog-
natos patris ſui et ei in hereditate ſuccedant. Ad
filios autem iſrael loqueris hec. Homo cum mortuus
fuerit abſque filio: ad filiam eius tranſibit heredi-
tas. Si filiam non habuerit: habebit ſucceſſores fratres
ſuos. Quod ſi et fratres non fuerint: dabitis here-
ditatem fratribus patris eius. Sin autem nec patru-
os habuerit: dabitur hereditas his qui ei proxi-
mi ſunt. Eritque hoc filiis iſrael ſanctum lege per-
petua. ſicut precepit dominus moyſi. Dixit quoque dominus
ad moyſen. Aſcende in montem iſtum abarim.
et contemplare inde terram quam daturus ſum filiis iſrael.
Cumque videris eam: ibis et tu ad populum tuum ſicut ivit
frater tuus aaron. quia offendiſtis me in deſerto ſyn
in contradictione multitudinis. nec ſanctificare me
voluiſtis coram ea ſuper aquas. Hee ſunt aque con-
tradictionis in cades deſerti ſyn. Cui reſpondit moyſes.
Provideat dominus deus ſpirituum omnis carnis homi-
nem qui ſit ſuper multitudinem hanc. et poſſit exire
et intrare ante eos. et educere eos vel introducere.
ne ſit populus domini ſicut oves abſque paſtore. Dixitque dominus
ad moyſen. Tolle ioſue filium nun virum in quo
eſt ſpiritus dei. et pone manum tuam ſuper eum. Qui ſta-
bit coram eleazaro ſacerdote et omni multitudi-
ne. et dabis ei precepta cunctis videntibus et partem
glorie tue ut audiat eum omnis ſynagoga fili-
orum iſrael. Pro hoc ſi quid agendum erit eleazar
ſacerdos conſulet dominum. Ad verbum eius egredietur
et ingredietur ipſe et omnes filii iſrael cum eo et cetera
multitudo. Fecit moyſes ut preceperat dominus. Cumque
tuliſſet ioſue ſtatuit eum coram eleazaro ſacerdote
et omni frequentia populi. et impoſitis capiti eius mani-
bus cuncta replicavit que mandaverat dominus.

XXVIII

Dixit quoque dominus ad moyſen. Precipe filiis iſrael et
dices ad eos. Oblationem meam et panes et incenſum
odoris ſuaviſſimi offerte per tempora ſua. Hec ſunt ſa-
crificia que offerre debetis. Agnos anniculos im-
maculatos duos cotidie in holocauſtum ſempi-
ternum. unum offeretis mane et alterum ad veſpe-
ram. Decimam partem ephi ſimile que conſperſa
ſit oleo puriſſimo et habeat quartam partem hyn. holo-
cauſtum iuge eſt quod obtuliſtis in monte ſy-
nay in odorem ſuaviſſimum incenſum domini.
et libabitis vini quartam partem hyn per agnos
ſingulos in ſanctuario domini. Alterumque agnum ſi-
militer offeretis ad veſperam iuxta omnem ritum
ſacrificii matutini et libamentorum eius oblationem
ſuaviſſimi odoris domino. Die autem ſabbati offeretis
duos agnos anniculos inmaculatos et duas de-
cimas ſimile oleo conſperſe in ſacrificio et libamen-
ta que rite funduntur per ſingula ſabbata in holocauſtum
ſempiternum. In kalendis autem id eſt in menſium exor-
diis offeretis holocauſtum domino. Vitulos de ar-
mento duos. arietem unum. agnos anniculos
vii. inmaculatos. et tres decimas ſimile oleo con-
ſperſe per ſingulos arietes et decimam decime ſimile ex
oleo in ſacrificio per agnos ſingulos. holocauſtum ſua-
viſſimi odoris atque incenſi domino. Libamenta autem
vini que per ſingulas fundenda ſunt victimas hec
erunt. Media pars hyn per vitulos ſingulos. tertia
per arietem. quarta per agnum. Hoc erit holocauſtum
per omnes menſes qui ſibi anno vertente ſuccedunt. Hyr-
cus etiam offeretur domino pro peccatis in holocauſtum
ſempiternum cum libamentis ſuis. Menſe autem
primo xiiii. die menſis phaſe domini erit et quintadeci-
ma die ſollempnitas azimorum. vii. diebus veſce-
mini azimis. Quarum dies prima venerabilis et ſancta erit.
Omne opus ſervile non facietis in ea. offeretiſque in-
cenſum holocauſtum domino. Vitulos de armen-
to duos. et arietem unum. agnos anniculos in-
maculatos vii. et ſacrificia ſingulorum ex ſimila que
conſperſa ſit oleo. tres decimas per ſingulos vitulos.
et duas decimas per arietem. et decimam decime per ag-
nos ſingulos. id eſt per ſeptem agnos. et hyrcum pro peccato
unum. ut expietur pro vobis preter holocauſtum matu-
tinum quod ſemper offeretis. Ita facietis per ſingulos
dies vii. dierum in fomitem ignis et in odorem
ſuaviſſimum domino. qui ſurget de holocauſto et de li-
bationibus ſingulorum. Dies quoque ſeptimus erit vobis
celeberrimus et ſanctus. omne opus ſervile non facie-
tis in eo. Dies etiam primitivorum quando offeretis novas
fruges domino expletis ebdomadibus venerabilis
et ſancta erit. Omne opus ſervile non facietis in ea. Of-
feretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum
domino. Vitulos de armento duos. arietem unum. et ag-
nos anniculos inmaculatos vii. Atque in ſacrifici-
is eorum ſimile oleo conſperſe tres decimas per ſingulos
vitulos duas per arietes duas per agnos decimam
decime qui ſimul ſunt agni vii. hyrcum quoque qui
mactatur pro expiatione preter holocauſtum ſempi-
ternum et libamenta eius. Inmaculata offeretis omnia

XXIX

cum libationibus ſuis. Menſis etiam ſeptimi prima di-
es venerabilis et ſancta erit vobis. Omne opus ſervi-
le non facietis in eo. quia dies clangoris eſt et tubarum. offe-
retiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum domino.
Vitulum de armento unum et arietem unum. agnos
anniculos inmaculatos vii. et in ſacrificiis eo-
rum ſimile oleo conſperſe tres decimas per ſingu-
los vitulos duas decimas per arietem. unam de-
cimam per agnum qui ſimul ſunt agni vii. et hyrcum
pro peccato qui offertur in expiationem populi preter holo-
cauſtum kalendarum cum ſacrificiis ſuis et holocauſtum
ſempiternum cum libationibus ſolitis eiſdem ce-
remoniis offeretis in odorem ſuaviſſimum incen-
ſum domino. Decima quoque die menſis huius ſeptimi
erit vobis venerabilis atque ſancta. et affligetis animas
veſtras. omne opus ſervile non facietis in ea. offeretiſque
holocauſtum domino in odorem ſuaviſſimum. vi-
tulum de armento unum. arietem unum. agnos an-
niculos inmaculatos vii. et in ſacrificiis eorum ſi-
mile oleo conſperſe tres decimas per vitulos ſingulos.
duas decimas per arietem. decimam decime per agnos
ſingulos. qui ſunt ſimul vii. agni. et hyrcum pro
peccato abſque his que offerri pro delicto ſolent in
expiationem. et holocauſtum ſempiternum in ſacri-

tio et libaminibus eorum. Quintadecima die men
sis .vii. que vobis erit sancta atque venerabilis
omne opus servile non facietis in eo sed celebra
bitis sollempnitatem domino .vii. diebus. Offeretis
holocaustum in odorem suavissimum domino vitulos
de armento .xiii. arietes duos agnos anniculos
.xiiii. inmaculatos. In libamentisque eorum simile de
oleo conspersae tres decimas per vitulos singulos qui sunt
simul vituli .xiii. et duas decimas arieti uno .i.
simul arietibus duobus et decimam decime agnis
singulis qui simul sunt agni .xiiii. et hircum pro
peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio et liba
mine eius. In die altero offeretis vitulos de armento .xii.
arietes duos agnos anniculos inmaculatos qua
tuordecim. Sacrificiumque et libamina singulorum
per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis et hir
cum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificio
que eius et libamine. Die tertio offeretis vitulos .xi.
arietes .ii. agnos anniculos inmaculatos .xiiii.
sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et ari
etes et agnos rite celebrabitis et hircum pro peccato
absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine
eius. Die .iiii. offeretis vitulos .x. arietes duos ag
nos anniculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque
eorum et libamina singulorum per vitulos et arietes
et agnos rite celebrabitis et hircum pro peccato absque
holocausto sempiterno sacrificioque eius et libamine.
Die .v. offeretis vitulos .ix. arietes duos agnos an
niculos inmaculatos .xiiii. sacrificiaque et libami
na singulorum per vitulos et arietes et agnos rite ce
lebrabitis et hircum pro peccato absque holocausto sem
piterno sacrificiaque et libamine eius. Die .vi. offeretis
vitulos .viii. arietes duos agnos anniculos in
maculatos .xiiii. sacrificiaque et libamina singulorum
per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis et
hircum pro peccato absque holocausto sempiterno
sacrificioque et libamine eius. Die .vii. offeretis vitulos
.vii. arietes duos agnos anniculos inmaculatos qua
tuordecim sacrificiaque et libamina singulorum per vi
tulos et arietes et agnos rite celebrabitis et hircum
pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque
eius et libamine. Die .viii. qui est celeberri
mus omne opus servile non facietis in eo. Offerentes
holocaustum in odorem suavissimum domino vitulum
unum arietem unum agnos anniculos et inmacu
latos .vii. sacrificiaque et libamina singulorum per vitu
los et arietes et agnos rite celebrabitis et hircum pro
peccato absque holocausto sempiterno sacrificioque et liba
mine eius. Hec offeretis domino in sollempnitati
bus vestris preter vota et oblationes spontaneas in sac
rificio in holocausto in libamine et in hostiis pa
XX cificis. Narravitque Moyses filiis Israel omnia
que ei dominus imperaverat. Et locutus est ad princi
pes tribuum filiorum Israel. Iste est sermo quem precepit
dominus. Si quis virorum votum voverit domino aut
De voto. se constrinxerit iuramento non faciet irritum verbum
suum sed omne quod promisit implebit. Mulier si quip
piam voverit et se constrinxerit iuramento que est in do
mo patris sui et in etate adhuc puellari si cognove
rit pater eius votum quod pollicita est et iuramentum
quo obligavit animam suam et tacuerit: voti rea
erit. Quicquid pollicita est et iuravit: opere complebit.

Sin autem statim ut audierit contradixerit pater: vo
ta et iuramenta irrita erunt nec obnoxia tenebitur eius
sponsioni eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit
et voverit aliquid et semel de ore eius verbum egrediens
animam illius obligaverit iuramento: quo die audi
erit vir et non contradixerit: voti rea erit reddet quodcumque pro
miserat. Sin autem audiens statim contradixerit et
irritas fecerit pollicitationes suas verbaque quibus obstrinxe
rat animam suam: propitius erit ei dominus. Vidua et repu
diata quicquid voverint reddent. Uxor in domo viri
cum se voto constrinxerit et iuramento si audierit vir
et tacuerit nec contradixerit sponsioni: reddet quodcumque pro
miserat. Sin autem extemplo contradixerit non te
nebitur promissionis rea quia maritus contradixit et
dominus ei propitius erit. Si voverit et iuramento se ob
strinxerit ut per ieiunium vel ceterarum rerum abstinen
tiam affligat animam suam: in arbitrio viri e
rit ut faciat sive non faciat. Quod si audiens vir tacue
rit et in alterum diem distulerit sententiam: quicquid voverat
atque promiserat: reddet quia statim ut audivit tacu
it. Sin autem postquam rescivit contradixerit: por
tabit iniquitatem eius. Iste sunt leges quas constituit
dominus Moysi inter virum et uxorem inter patrem
et filiam que in puellari adhuc etate est vel que ma
net in parentis domo. Locutusque est dominus ad XXXI
Moysen dicens. Ulciscere prius filios Israel de Madianitis
et sic colligeris ad populum tuum. Statimque Moyses Arma
te inquit ex vobis viros ad pugnandum qui possint
sumere ultionem domini expetere de Madianitis. Mille
viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur
ad bellum. Dederuntque millenos de singulis tribubus
id est .xii. milia expeditorum ad pugnam. Quos misit
Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis vasa
quoque sancta et tubas ad clangendum tradidit ei.
Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent:
omnes mares occiderunt et reges eorum Evi et Re
cem et Sur et Ur et Rebe .v. principes gentis. Balaam
quoque filium Beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mu
lieres eorum et parvulos omniaque pecora et cunctam
supellectilem. Quicquid habere potuerant depopulati sunt
tam urbes quam viculos et castella flamma consump
sit. Et tulerunt predam et universa que ceperant tam ex ho
minibus quam ex iumentis et adduxerunt ad Moysen et ad
Eleazarum sacerdotem et ad omnem multitudinem
filiorum Israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra
in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho.
Egressi sunt autem Moyses et Eleazar sacerdos et omnes prin XXXII
cipes synagoge in occursum eorum extra castra. Iratus
que est Moyses principibus exercitus tribunis et centurioni
bus qui venerant de bello ait. Cur feminas re
servastis? Nonne iste sunt que deceperunt filios Isra
el ad suggestionem Balaam et prevaricari vos fecerunt
in domino super peccato Phegor unde et percussus est populus.
Ergo cunctos interficite quicquid est generis masculini etiam in
parvulis et mulieres que noverunt viros in coitu iu
gulate. Puellas autem et omnes feminas virgines
reservate vobis et manete extra castra .vii. diebus.
Qui occiderit hominem vel occisum tetigerit lustra
bitur die .iii. et .vii. Et de omni preda sive vestimen
tum fuerit sive vas et aliquid in utensilia preparatum
de caprarum pellibus et pilis et ligno expiabitur. Elea
zar sacerdos quoque ad viros exercitus qui pugnaverant

sic locutus est. Hoc est preceptum legis quod mandavit dominus Moysi. Aurum et argentum et aes et ferrum et stagnum et plumbum et omne quod potest transire per flammam igne purgabitur. Quicquid autem ignem non potest sustinere aqua expiationis sanctificabitur. Et lavabitis vestimenta vestra die septimo et purificati postea in castra intrabitis. Dixit quoque dominus ad Moysen: Tolle summam eorum que capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et omnes principes vulgi. Dividesque ex equo predam inter eos qui pugnaverunt et fuerunt in bello et inter omnem reliquam multitudinem. Et separabis partem domino ab his qui pugnaverunt et egressi sunt ad bellum unam animam ex quingentis tam ex hominibus quam ex bobus et asinis et ovibus et dabis eam Eleazaro sacerdoti quia primitie domini sunt. Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum et boum et asinorum et ovium cunctorumque animantium et dabis ea Levitis qui excubant in custodiis tabernaculi domini. Feceruntque Moyses et Eleazar sicut preceperat dominus. Fuit autem preda quam exercitus ceperat ovium dc. lxxv. milia, boum lxxii. milia, asinorum lxi. milia, et anime hominum sexus feminini que non cognoverant viros xxxii. milia. Dataque est media pars his qui in prelio fuerant ovium ccc. xxxvii. milia quingente. E quibus in partem domini supputate sunt oves sescente lxxv. De bobus xxxvi. milia, boves lxxii. De asinis xxx. milia quingenti, asini lxi. De animabus hominum xvi. milia cesserunt in partem domini xxxii. anime. Tradiditque Moyses numerum primitiarum domini Eleazaro sacerdoti sicut ei fuerat imperatum ex media parte filiorum Israel quam separaverat his qui in prelio fuerant. De media vero parte que contigerat reliquo vulgo, id est de ovibus ccc. xxxvii. milia quingentis, et de bobus xxxvi. milia, et de asinis xxx. milia quingentis, et de hominibus xvi. milia, tulit Moyses quinquagesimum caput et dedit Levitis qui excubabant in tabernaculo domini sicut preceperat dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen et tribuni centurionesque dixerunt: Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum quos habuimus sub manu nostra et ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis domini singuli quod in preda auri potuimus invenire, periscelides et armillas, anulos et dextralia atque murenulas ut depreceris pro nobis dominum. Susceperuntque Moyses et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus pondere sedecim milia septingentos quinquaginta siclos a tribunis et centurionibus. Unusquisque enim quod in preda rapuerat suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii in monimentum filiorum Israel coram domino.

XXXII

Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent Iazer et Galaad aptas alendis animalibus, venerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et principes multitudinis atque dixerunt: Atharoth et Dibon et Iazer et Nemra, Esebon et Eleale et Saban et Nebo et Beon, terram quam percussit dominus in conspectu filiorum Israel, regionis uberrime est ad pastum animalium, et nos servi tui habemus iumenta plurima. Precamurque si invenimus gratiam coram te ut des nobis famulis tuis eam in possessionem nec facias nos transire Iordanem. Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam et vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum Israel ne transire audeant in locum quem eis daturus est dominus? Nonne ita egerunt patres vestri quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram? Cumque venissent usque ad vallem Botri, lustrata omni regione subverterunt cor filiorum Israel ut non intrarent fines quos eis dominus dedit. Qui iratus iuravit dicens: Si videbunt homines isti qui ascenderunt de Egypto a xx. annis et supra terram quam sub iuramento pollicitus sum Abraham, Ysaac et Iacob, et noluerunt sequi me, preter Caleph filium Iephone Cenezeum et Iosue filium Nun. Isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque dominus adversum Israel circumduxit eum per desertum xl. annis donec consumeretur universa generatio que fecerat malum in conspectu eius. Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris incrementa et alumpni hominum peccatorum ut augeretis furorem domini contra Israel. Si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet et vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes dixerunt: Caulas ovium fabricabimus et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas. Nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad prelium ante filios Israel donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erunt in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non revertemur in domos nostras usque quo possideant filii Israel hereditatem suam, nec quicquam queremus trans Iordanem quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus Moyses ait: Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram domino ad pugnam et omnis vir bellator armatus Iordanem transeat donec subvertat dominus inimicos suos et subiciatur ei omnis terra. Tunc eritis inculpabiles et apud dominum et apud Israel et obtinebitis regiones quas vultis coram domino. Sin autem quod dicitis non feceritis, nulli dubium quin peccetis in deum, et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo urbes parvulis vestris et caulas et stabula ovibus ac iumentis et quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus Galaad; nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum sicut tu domine loqueris. Precepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti et Iosue filio Nun et principibus familiarum per tribus Israel et dixit ad eos: Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Iordanem omnes armati ad bellum coram domino et vobis fuerit terra subiecta, date eis Galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscum armati in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii Gad et filii Ruben: Sicut locutus est dominus servis suis ita faciemus. Ipsi armati ascendemus coram domino in terram Chanaan et possessionem iam suscepisse nos fatemur trans Iordanem. Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben et dimidie tribui Manasse filii Ioseph regnum Seon regis Amorrei et regnum Og regis Basan et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii Gad Dybon et Atharoth et Aroer et Etroth et Sophan et Iazer et Iegbaa et Bethnemra et Betharam, urbes munitas, et caulas pecoribus suis. Filii vero Ruben edificaverunt Esebon et Eleale et Cariathaim et Nabo et Baalmeon versis nominibus, Sabama quoque, imponentes nomina urbibus quas extruxerant. Porro filii Machir filii Manasse perrexerunt in Galaad et vastaverunt eam interfecto Amorreo habitatore eius. Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse qui habitavit in ea. Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius quos appellavit

ad ethiam, id est villam iarr, sive ebe, que prope ?? apparen-
dit, chanach cum mensibus suis. Vocavitque eam nobe
XXXIII ex nomine suo. Hee sunt mansiones filiorum israel
qui egressi sunt de egipto per turmas suas in manu moy-
si et aaron. quas descripsit moyses iuxta castrorum loca, que domini ius-
sione mutabant. Profecti igitur de ramesse mense primo XV.
die mensis primi. Secunda die phase filii israel in manu
excelsa videntibus cunctis egiptiis et sepelientibus
primogenitos quos percusserat dominus. Nam et in diis eorum
exercuerat ultionem. castra metati sunt in sochot. Et
de sochot venerunt in etham, que est in extremis finibus
solitudinis. Inde egressi venerunt contra phyairoth que res-
picit beelsephon, et castra metati sunt ante magda-
lum. Profectique de phyairoth transierunt per medium ma-
re in solitudinem. et ambulantes tribus diebus per desertum
etham castra metati sunt in mara. Profectique de mara
venerunt in elym ubi erant XII. fontes aquarum et
palme LXX. ibique castra metati sunt. Sed et inde
egressi fixerunt tentoria super mare rubrum. Profectique
de mari rubro castra metati sunt in deserto syn.
Unde egressi venerunt in delpheca. Profectique de delphe-
ca castra metati sunt in alus. Egressique de alus in
raphidym fixere tentoria, ubi aqua populo defuit ad bi-
bendum. Profectique de raphidym castra metati
sunt in deserto synai. Sed et de solitudine synai inde
egressi venerunt ad sepulchra concupiscentie. Profectique
de sepulchris concupiscentie castra metati sunt in as-
seroth. Et de asseroth venerunt in rethma. Profectique
de rethma castra metati sunt in remon phares.
Unde egressi venerunt in lebna. et de lebna castra
metati sunt in ressa. Egressi de ressa venerunt in
ceelatha. Unde profecti castra metati sunt in monte
sepher. Egressi de monte sepher venerunt in arada.
Inde proficiscentes castra metati sunt in maceloth. Pro-
fectique de maceloth venerunt in thaath. De thaath
castra metati sunt in thare. Unde egressi fixerunt ten-
toria in methca. Et de methca castra metati sunt
in esmona. Profectique de esmona venerunt in mose-
roth. Et de moseroth castra metati sunt in baneia-
chan. Egressique de baneiachan venerunt in montem
gad. Unde profecti in hyetebatha castra metati sunt.
Et de hyetebatha venerunt in ebrona. Egressi de
hebrona castra metati sunt in asiongaber. Inde
profecti venerunt in desertum syn. Hec est cades. Egressique de
cades castra metati sunt in monte hor in extremis
finibus terre edom. Ascenditque aaron sacerdos in montem
hor iubente domino et ibi mortuus est anno XL. egres-
sionis filiorum israel de egipto, mense V. prima die mensis,
sic cum esset annorum C. XXX. III. Audivitque chana-
neus rex arad qui habitabat ad meridiem in terra cha-
naan venisse filios israel. Et profecti de monte hor castra
metati sunt in salmona. Unde egressi venerunt in
phynon. Profectique de phynon castra metati sunt in
oboth. Et de oboth venerunt in ieabarym que est in fi-
nibus moabitarum. Profectique de ieabarym fixere ten-
toria in dybongad. Unde egressi castra metati
sunt in helmon de blathaym. Egressique de helmon
deblathaym venerunt ad montes abarym contra nabo.
Profectique de montibus abarym transierunt ad cam-
pestria moab super iordanem contra iericho. Ibique castra
metati sunt de bethsimon usque ad belsatim
in planioribus locis moabitarum. Ubi locutus est dominus
ad moysen. Precipe filiis israel et dic ad eos. Quando transie- XXXIIII
ritis iordanem intrantes terram chanaan, disperdite
cunctos habitatores regionis illius. Confringite ti-
tulos et statuas comminuite atque omnia excelsa vas-
tate mundantes terram et habitantes in ea. Ego enim
dedi vobis illam in possessionem. Quam dividetis vobis
sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angusti-
orem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas.
Per tribus et familias possessio dividetur. Sin autem nolueritis
interficere habitatores terre, qui remanserint erunt vobis
quasi clavi in oculis, et lancee in lateribus, et adversabuntur
vobis in terra habitationis vestre. et quicquid illis facere cogi-
taveram, vobis faciam. Locutusque est dominus ad moysen dicens.
Precipe filiis israel et dices ad eos. Cum ingressi fueritis
terram chanaan et in possessionem vobis ceciderit sorte, his
finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitu-
dine syn que est iuxta edom, et habebit terminos contra orien-
tem mare salsissimum, qui circuibunt australem pla-
gam per ascensum scorpionis, ita ut transeant in
senna, et perveniant in meridiem usque ad cadesbar-
ne. Unde egredientur confinia ad villam nomine
adar, et tetendent usque ad asemona. Ibitque per gyrum
terminus ab asemona usque ad torrentem egipti
et maris magni litore finietur. Plaga autem occiden-
talis a mari magno incipiet et ipso fine
claudetur. Porro ad septentrionalem plagam a mari mag-
no termini incipient pervenientes usque ad montem
altissimum, a quo venient in emath usque ad termi-
nos sedada. Ibuntque confinia usque zephrona, et vil-
lam henan. Hii erunt termini in parte aquilonis.
Inde metabuntur fines contra orientalem plagam
de villa henan usque sephama. Et de sephama
descendent termini in rebla contra fontem dafnim.
Inde pervenient contra orientem ad mare cenereth.
et tendent usque iordanem, et ad ultimum salsissi-
mo claudentur mari. Hanc terram habebitis per fines
suos in circuitu. Precepitque moyses filiis israel di-
cens. Hec erit terra quam possidebitis sorte et quam iussit
dominus dari IX. tribubus et dimidie tribui. Tribus enim
filiorum ruben per familias suas, et tribus filiorum gad
iuxta cognationum numerum, media quoque tribus manas-
se, id est due semis tribus acceperunt partem suam trans
iordanem contra iericho ad orientalem plagam.
Et ait dominus ad moysen. Hec sunt nomina virorum qui
terram vobis divident. Eleazar sacerdos, et iosue filius
nun, et singuli principes de tribubus singulis. Quorum
ista sunt vocabula. De tribu iuda chaleph filius
iephone. De tribu symeon samuhel filius amiu-
ud. De tribu beniamin helidad filius chaselon.
De tribu filiorum dan bocci filius iogli. Filiorum
ioseph de tribu manasse hanyel filius ephod.
De tribu ephraym chamuhel filius sephtam. De
tribu zabulon elysaphan filius pharnach. De
tribu ysachar dux phaltyel filius ozan. De tri-
bu aser abyud filius salomi. De tribu neptalym
phedahel filius amiud. Hii sunt quibus precepit
dominus ut dividerent filiis israel terram cha-
naan. Hec quoque locutus est dominus ad moysen in cam- XXXV
pestribus moab super iordanem contra iericho. Precipe fi-
liis israel ut dent levitis de possessionibus suis urbes
ad habitandum et suburbana earum per circuitum
ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint

per circuitum mille passuum spatia tendentur. Contra orientem duo milia erunt cubitorum, et contra meridiem similiter duo milia. Ad mare quoque quod respicit ad occidentem eadem mensura erit. Et septentrionalis plaga equali termino finietur. Eruntque urbes in medio et foris suburbana. De ipsis autem oppidis que levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem. Exceptis his alia quadraginta duo oppida, id est simul quadraginta octo cum suburbanis suis. Ipseque urbes que dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent plures auferentur, et qui minus, pauciores. Singuli iuxta mensuram hereditatis sue dabunt oppida levitis. Ait dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel et dices ad eos: Quando transgressi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite que urbes esse debeant in presidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint, in quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi eum non poterit occidere, donec stet in conspectu multitudinis et causa illius iudicetur. De ipsis autem urbibus que ad fugitivorum subsidia separantur, tres erunt trans Iordanem et tres in terra Chanaan, tam filiis Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit. Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii et ipse morietur. Si lapidem iecerit, et ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam interficiet; statim ut apprehenderit eum, perimet. Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias, aut cum esset inimicus manu percusserit, et ille mortuus fuerit, percussor homicidii reus erit. Cognatus occisi statim ut invenerit eum iugulabit. Quod si fortuitu et absque odio et inimicitiis quicquam horum fecerit, et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis questio ventilata, liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat, manebitque ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto unctus est moriatur. Si interfector extra fines urbium que exulibus deputate sunt fuerit inventus, et percussus ab eo qui ultor est sanguinis, absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere. Postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam. Hec sempiterna erunt et legitima in cunctis habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur; ad unius testimonium nullus condempnabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis; statim et ipse morietur. Exules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt, ne polluatis terram habitationis vestre, que insontium cruore maculatur, nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita mundabitur vestra possessio me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus qui habito inter filios Israel.

XXXVI

Accesserunt autem et principes familiarum Galaad filii Machir filii Manasse de stirpe filiorum Ioseph, locutique sunt Moysi coram principibus Israel atque dixerunt: Tibi domino nostro precepit dominus ut terram sorte divideres filiis Israel, et ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri. Quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Atque ita fiet ut cum iubileus, id est quinquagesimus annus remissionis, advenerit, confundatur sortium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat. Respondit Moyses filiis Israel et domino precipiente ait: Recte tribus filiorum Ioseph locuta est, et hec lex super filiabus Salphaad a domino promulgata est: Nubant quibus volunt, tantum ut sue tribus hominibus, ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua, et cuncte femine maritos de eadem tribu accipient, ut hereditas permaneat in familiis, nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant ut a domino separate sunt. Feceruntque filie Salphaad ut fuerat imperatum, et nupserunt Maala et Thersa et Egla et Melcha et Noa filiis patrui sui de familia Manasse, qui fuit filius Ioseph; et possessio que illis fuerat attributa mansit in tribu et in familia patris earum. Hec sunt mandata atque iudicia que precepit dominus per manum Moysi ad filios Israel in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho.

Incipit Helleaddabarim id est Deuteronomium.

HEC SUNT verba que locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanem in solitudine campestri contra mare rubrum, inter Pharan et Thophel et Laban et Asseroth, ubi auri est plurimum, undecim diebus de Horeb per viam montis Seyr usque ad Cadesbarne. Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel omnia que preceperat illi dominus ut diceret eis, postquam percussit Seon regem Amorreorum qui habitavit in Esebon, et Og regem Basan qui mansit in Asseroth et in Edrai, trans Iordanem in terra Moab. Cepitque Moyses explanare legem et dicere: Dominus deus noster locutus est ad nos in Oreb dicens: Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis. Revertimini et venite ad montem Amorreorum et ad cetera que ei proxima sunt campestria atque montana, et humiliora loca contra meridiem et iuxta litus maris, terram Chananeorum et Libani usque ad flumen magnum Eufraten. En, inquit, tradidi vobis. Ingredimini et possidete eam, super qua iuravit dominus patribus vestris Abraham, Ysaac et Iacob, ut daret illam eis et semini eorum post eos. Dixique vobis illo in tempore: Non possum solus sustinere vos, quia dominus deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dominus deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa milia, et benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus vestra negotia sustinere et pondus ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. Tunc respondistis mihi: Bona res est quam vis facere. Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos et centuriones et quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula. Precepique eis dicens: Audite illos, et quod iustum est iudicate, sive civis sit ille sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum; ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia dei iudicium est. Quod si vobis aliquid difficile visum fuerit, referte ad me et ego audiam. Precepique omnia que facere deberetis. Profectique autem

de oreb transivimus per heremum terribilem et maximam solitudinem quam vidistis per viam montis amorrei sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumque venissetis in cadesbarne dixi vobis. Venistis ad montem amorrei quem dominus deus noster daturus est nobis. Vide terram quam dominus deus tuus dat tibi. ascende et posside eam. sicut locutus est dominus deus noster patribus tuis. Noli metuere nec quicquam paveas. Et accessistis ad me omnes atque dixistis. Mittamus viros qui considerent terram et renuntient per quod iter debeamus ascendere et ad quas pergere civitates. Cumque mihi sermo placuisset. misi e vobis xii viros singulos de tribubus suis. Qui cum perrexissent et ascendissent in montana. venerunt usque ad vallem botri et considerata terra sumentes de fructibus eius ut ostenderent ubertatem attulerunt ad nos atque dixerunt. Bona est terra quam dominus deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere sed increduli ad sermonem domini dei nostri murmurastis in tabernaculis vestris atque dixistis. Odit nos dominus et idcirco eduxit nos de terra egypti ut traderet nos in manu amorrei atque deleret. Quo ascendemus? Nuntii terruerunt cor nostrum dicentes. Maxima multitudo est et nobis statura procerior. urbes magne et ad celum usque munite. filios enachim vidimus ibi. Et dixi vobis. Nolite metuere nec timeatis eos. Dominus deus qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit sicut fecit in egypto videntibus cunctis. et in solitudine ipse vidisti. Portavit te dominus deus tuus ut solet homo gestare parvulum filium suum in omni via per quam ambulastis donec veniretis ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis domino deo vestro qui precessit vos in via et metatus est locum in quo tentoria figere deberetis. nocte ostendens vobis iter per ignem et die per columpnam nubis.

Cumque audisset dominus vocem sermonum vestrorum iratus iuravit et ait. Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessime terram bonam quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris. preter chaleph filium iephone. ipse enim videbit eam. et ipsi dabo terram quam calcavit et filiis eius quia secutus est dominum. Nec miranda indignatio in populum cum mihi quoque iratus dominus propter vos dixerit. Nec tu ingredieris illuc. sed iosue filius nun minister tuus ipse intrabit pro te. Hunc exhortare et robora. et ipse terram sorte dividet israheli. Parvuli vestri de quibus dixistis quod captivi ducerentur et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam ipsi ingredientur. et ipsis dabo terram et possidebunt eam. Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam maris rubri. Et respondistis mihi. Peccavimus domino. ascendemus atque pugnabimus sicut precepit dominus deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem. ait mihi dominus. Dic ad eos. Nolite ascendere neque pugnetis. non enim sum vobiscum. ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum et non audistis. sed adversantes imperio domini et tumentes superbia ascendistis in montem. Itaque egressus amorreus qui habitabat in montibus et obviam veniens persecutus est vos sicut solent apes persequi. et cecidit de seir usque horma. Cumque reversi ploraretis coram domino non audivit vos nec voci vestre voluit acquiescere. Sedistis ergo in cadesbarne multo tempore.

II Profectique inde venimus in solitudinem que ducit ad mare rubrum sicut mihi dixerat dominus. et circuivimus montem seir longo tempore. Dixitque dominus ad me. Sufficit vobis circuire montem istum. ite contra aquilonem. et populo precipe dicens. Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum esau qui habitant in seir. et timebunt vos. Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos. neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium quia in possessionem esau dedi montem seir. Cibos emetis ab eis pecunia et comedetis. aquam emptam haurietis et bibetis. Dominus deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum. novit iter tuum quomodo transieris solitudinem hanc magnam per xl annos habitans tecum dominus deus tuus et nihil tibi defuit. Cumque transissemus fratres nostros filios esau qui habitabant in seir per viam campestrem de elath et de asiongaber. venimus ad iter quod ducit in desertum moab. Dixitque dominus ad me. Non pugnes contra moabitas nec ineas adversus eos prelium. non enim dabo tibi quicquam de terra eorum quia filiis loth tradidi ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores eius populus magnus et validus et tam excelsus ut de enachim stirpe quasi gigantes crederentur et essent similes filiorum enachim. Denique moabite appellant eos emim. In seir autem prius habitaverunt horrei quibus expulsis atque deletis habitaverunt filii esau sicut fecit israhel in terra possessionis sue quam dedit illi dominus. .emim.
Surgentes ergo ut transiremus torrentem zared venimus ad eum. Tempus autem quo ambulavimus de cadesbarne usque ad transitum torrentis zared xxxviii annorum fuit donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris sicut iuraverat dominus. cuius manus fuit adversus eos ut interirent de castrorum medio. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores locutus est dominus ad me dicens. Tu transibis hodie terminos moab urbem nomine ar. et accedens in vicina filiorum amon cave ne pugnes contra eos nec movearis ad prelium. non enim dabo tibi de terra filiorum amon quia filiis loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum reputata est et in ipsa olim habitaverunt gigantes quos amonite vocant zomzommim. populus magnus et multus et procere longitudinis sicut enachim quos delevit dominus a facie eorum et fecit illos habitare pro eis. sicut fecerat filiis esau qui habitant in seir delens horreos et terram eorum illis tradens quam possident usque in presens. Eveos quoque qui habitabant in aserim usque gazam cappadoces expulerunt qui egressi de cappadocia deleverunt eos et habitaverunt pro illis. Surgite et transite torrentem arnon. Ecce tradidi in manu tua seon regem esebon amorreum et terram eius. Incipe possidere et committe adversus eum prelium. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant sub omni celo. ut audito nomine tuo paveant et in morem parturientium contremiscant et dolore teneantur. Misi ergo nuntios de solitudine cademoth ad seon regem esebon verbis pacificis dicens. Transibimus per terram tuam. publica gradiemur via. non declinabimus neque ad dextram neque ad sinistram. Alimenta pretio vende nobis ut vescamur. aquam pecunia tribue et sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum sicut fecerunt filii esau qui habitant in seir et moabite qui morantur in ar. donec veniamus ad iordanem et transeamus in terram quam dominus deus noster daturus est nobis. Noluitque seon rex esebon dare nobis transitum quia induraverat dominus deus tuus spiritum eius et obfirmaverat cor illius ut traderetur in manus tuas sicut nunc vides. Dixitque dominus ad me. Ecce cepi tradere tibi seon et terram eius. Incipe possidere eam. Egressusque est seon obviam nobis

cum omni populo suo ad pugnam in iesa. Et tradidit eum
dominus deus noster nobis. percussimusque eum cum filiis et
omni populo suo. cunctasque urbes in tempore illo cepimus
interfectis habitatoribus earum viris ac mulieribus et parvulis.
Non reliquimus in eis quicquam absque iumentis
quae in partem venere praedantium et spoliis urbium quas ce-
pimus ab aroer quae est super ripam torrentis arnon.
oppido quod in valle situm est usque galaad. Non fuit
vicus et civitas quae nostras effugeret manus. Omnes
tradidit dominus deus noster nobis absque terra filiorum ammon
ad quam non accessimus et cunctis quae adiacent torrenti
ieboc. et urbibus montanis universisque locis
III a quibus nos prohibuit dominus deus noster. Itaque conversi ascen-
dimus per iter basan. Egressusque est og rex basan in
occursum nobis cum omni populo suo ad bellandum
in edrai. Dixitque dominus ad me. Ne timeas eum quia in
manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua. Facies-
que ei sicut fecisti seon regi amorreorum qui habitavit
in esebon. Tradidit ergo dominus deus noster in manibus nostris
et og regem basan et universum populum eius. percussimus-
que eos usque ad internecionem vastantes cunctas
civitates illius uno tempore. Non fuit oppidum quod nos
effugeret. lx. urbes et omnem regionem argob regni
og in basan. Cunctae urbes munitae erant muris
altissimis portisque et vectibus absque oppidis innumeris
quae non habebant muros. et delevimus eos sicut feceramus
seon regi esebon. Disperdentes omnem civitatem
viros ac mulieres et parvulos iumenta ac spolia ur-
bium diripuimus. Tulimusque in illo tempore terram de
manu regum duorum amorreorum qui erant trans iorda-
nen a torrente arnon usque ad montem hermon quem
sydonii sarion vocabant. et amorrei sanir. Omnes
civitates quae sitae sunt in planitie et universam terram
galaad et basan usque ad selcha et edrai civitates
regni og in basan. Solus quippe og rex basan re-
stiterat de stirpe gygantum. Monstratur lectus eius
ferreus qui est in rabbath filiorum ammon. ix. cubitos
habens longitudinis et. iiii. latitudinis ad mensuram
cubiti virilis manus. Terramque possedimus in tempore
illo ab aroer quae est super ripam torrentis arnon usque
ad mediam partem montis galaad. et civitates il-
lius dedi ruben et gad. Reliquam autem partem gala-
ad et omnem basan regni og tradidi mediae tribui
manasse. Omnemque regionem argob cunctam
basan vocabant terram gigantum. Iair filius manasse
possedit omnem regionem argob usque ad terminos
gessuri et machati. Vocavitque ex nomine suo
basan avothiair. id est villas iair. usque in praesentem
diem. Machir quoque dedi galaad et tribubus ruben
et gad dedi terram galaad usque ad torrentem arnon.
Medium torrentis et finium usque ad torrentem
ieboc. qui est terminus filiorum ammon et planitiem soli-
tudinis atque iordanem et terminos cenereth
usque ad mare deserti quod est salsissimum ad radi-
ces montis phasga contra orientem. Praecepique vobis
in tempore illo dicens. Dominus deus vester dabit vobis terram hanc
in hereditatem. expediti praecedite fratres vestros filios
israel omnes viri robusti absque uxoribus et parvulis atque
iumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora et in urbi-
bus remanere debebunt quas tradidi vobis. donec re-
quiem tribuat dominus fratribus vestris sicut vobis tribuit.
Et possideant et ipsi terram quam daturus est eis trans iorda-
nem. Tunc revertetur unusquisque in possessionem suam
quam dedi vobis. Iosue quoque in tempore illo praecepi dicens. Ocu-
li tui viderunt quae fecit dominus deus vester duobus his regibus sic
faciet omnibus regnis ad quae transiturus es. Ne timeas
eos. dominus enim deus vester pro vobis pugnabit. Precatusque sum
dominum in tempore illo dicens. Domine deus tu coepisti osten-
dere servo tuo magnitudinem tuam manumque for-
tissimam. Neque enim est alius deus vel in caelo vel in terra qui
possit facere opera tua et comparari fortitudini tuae.
Transibo igitur et videbo terram hanc optimam trans iorda-
nem et montem istum egregium et libanum. Iratusque
est mihi dominus propter vos nec exaudivit me. sed dixit mihi. Suffi-
cit tibi. nequaquam ultra loquaris ad me de hac re. Ascende
cacumen phasge et oculos tuos circumfer ad occidentem
et ad aquilonem. austrumque et ad orientem et aspice.
Nec enim transibis iordanem istum. Praecipe iosue
et corrobora eum atque conforta quia ipse praecedet populum
istum et dividet eis terram quam visurus es. Mansimus-
que in valle contra fanum phegor. Et nunc israel au- IIII
di praecepta et iudicia quae ego doceo te ut faciens ea
vivas et ingrediens possideas terram quam dominus
deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum
quod vobis loquor nec auferetis ex eo. Custodite man-
data domini dei vestri quae ego praecipio vobis. Oculi vestri vi-
derunt omnia quae fecit dominus contra beelphegor quomodo contri- .q.
verit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui
adheretis domino deo vestro vivitis universi usque in praesentem
diem. Scitis quod docuerim vos praecepta atque iustitias
sicut mandavit mihi dominus deus meus. Sic facietis ea in terra quam
possessuri estis. et observabitis et implebitis opere.
Haec est enim vestra sapientia et intellectus coram populis
ut audientes universa praecepta haec dicant. En populus sa-
piens et intelligens gens magna. Nec est alia natio tam
grandis quae habeat deos appropinquantes sibi sicut deus
noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Quae est enim
alia gens sic inclita ut habeat caerimonias iustaque
iudicia et universam legem quam ego proponam ho-
die ante oculos vestros. Custodi igitur temet ipsum et ani-
mam tuam sollicite. ne obliviscaris verborum
quae viderunt oculi tui et ne excidant de corde tuo
cunctis diebus vitae tuae. Docebis ea filios ac nepo-
tes tuos diem in quo stetisti coram domino deo tuo in o- .do.
reb quando dominus locutus est mihi dicens. Congrega ad me populum
ut audiat sermones meos et discat timere me omni
tempore quo vivit in terra. Doceantque filios suos. Et acces-
sistis ad radices montis qui ardebat usque ad caelum.
Erantque in eo tenebrae et nubes et caligo. Locutus-
que est dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius
audistis et formam penitus non vidistis. Et ostendit .ei.
vobis pactum suum quod praecepit ut faceretis. et. x. ver-
ba quae scripsit in duabus tabulis lapideis. Mihique
mandavit in illo tempore ut docerem vos caerimoni-
as et iudicia quae facere deberetis in terra quam posses-
suri estis. Custodite igitur sollicite animas vestras. Non
vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est dominus
vobis in oreb de medio ignis ne forte decepti facia-
tis vobis sculptam similitudinem aut imaginem
masculi vel feminae similitudinem omnium iumen-
torum quae sunt super terram. vel avium sub caelo volantium
atque reptilium quae moventur in terra. sive piscium qui
sub terra morantur in aquis ne forte oculis elevatis
in caelum videas solem et lunam et omnia astra caeli

ubi cultores deceptus adores ea et colas que creavit dominus deus tuus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt. Vos autem tulit dominus et eduxit de fornace ferrea Egypti ut haberet populum hereditarium sicut est in presenti die. Iratusque est dominus contra me propter sermones vestros et iuravit ut non transirem Iordanem nec ingrederer terram optimam quam daturus est vobis. Ecce morior in hac humo, non transibo Iordanem; vos transibitis et possidebitis terram egregiam. Cave ne quando obliviscaris pacti domini dei tui quod pepigit tecum et facias sculptam similitudinem eorum que fieri dominus prohibuit; quia dominus deus tuus ignis consumens est, deus emulator. Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam provocetis: testes invoco hodie celum et terram cito perituros vos esse de terra quam transito Iordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos dominus atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est dominus. Ibique servietis diis qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident nec audiunt non comedunt nec odorantur. Cumque quesieris ibi dominum deum tuum invenies eum, si tamen toto corde quesieris et tota tribulatione anime tue. Postquam invenerint te omnia que predicta sunt, novissimo tempore reverteris ad dominum

f. q(uia) d(eu)s

deum tuum et audies vocem eius; quia deus misericors dominus deus tuus est, non dimittet te nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti in quo iuravit patribus tuis. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die qua creavit deus hominem super terram, a summo celi usque ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res aut umquam cognitum est, ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sicut tu audisti et vidisti; si fecit deus ut ingrederetur et tolleret sibi gentem de medio nationum per temptationes signa atque portenta per pugnam et robustam manum extentumque brachium et horribiles visiones iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in Egypto videntibus oculis tuis, ut scires quoniam dominus ipse est deus et non est alius preter eum. De celo te audire fecit vocem suam ut doceret te, et in terra ostendit tibi ignem suum maximum et audisti verba illius de medio ignis, quia dilexit patres tuos et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te precedens in virtute sua magna ex Egypto ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo, et introduceret te daretque tibi terram earum in possessionem sicut cernis in presenti die. Scito ergo hodie et cogitato in corde tuo quod dominus ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. Custodi precepta eius atque mandata que ego precipio tibi ut bene sit tibi et filiis tuis post te et permaneas multo tempore super terram quam dominus deus tuus daturus est tibi. Tunc separavit Moyses tres civitates trans Iordanem ad orientalem plagam ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum nec sibi fuerit inimicus ante unum

f. ut

et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere: Bosor in solitudine que sita est in campestri terra de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad que est in tribu Gad, et Gaulon in Basan que est in tribu Manasse. Ista est lex quam proposuit Moyses coram filiis Israhel, et hec testimonia et ceremonie atque iudicia que locutus est ad filios Israhel quando egressi sunt de Egypto trans Iordanem in valle contra fanum Phegor in terra Seon regis Amorrei qui

f. phogor

habitavit in Esebon quem percussit Moyses. Filii quoque Israhel egressi ex Egypto possiderunt terram eius et terram Og regis Basan duorum regum Amorreorum qui erant trans Iordanem ad solis ortum, ab Aroer que sita est super ripam torrentis Arnon usque ad montem Seon qui est et Hermon, omnem planitiem trans Iordanem ad orientalem plagam usque ad mare solitudinis et usque ad radices montis Phasga.

V

Vocavitque Moyses omnem Israhel et dixit ad eum: Audi Israhel ceremonias atque iudicia que ego loquor in auribus vestris hodie, discite ea et opere complete. Dominus deus noster pepigit nobiscum fedus in Oreb. Non cum patribus nostris iniit pactum sed nobiscum qui in presentiarum sumus et vivimus. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego sequester et medius fui inter dominum et vos in tempore illo ut annuntiarem vobis verba eius. Timuistis enim ignem et non ascendistis in montem, et ait: Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra Egypti de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile nec similitudinem omnium que in celo sunt desuper et que in terra deorsum et que versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles. Ego enim sum dominus deus tuus, deus emulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me, et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus precepta mea. Non usurpabis nomen domini dei tui frustra, quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit. Observa diem sabbati ut sanctifices eum sicut precepit tibi dominus deus tuus. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua; septimus dies sabbati est, id est requies domini dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu et filius tuus et filia, servus et ancilla, et bos et asinus et omne iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas, ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu. Memento quod et ipse servieris in Egypto et eduxerit te inde dominus deus tuus in manu forti et brachio extento; idcirco precepit tibi ut observares diem sabbati. Honora patrem tuum et matrem sicut precepit tibi dominus deus tuus, ut longo vivas tempore et bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. Non mechaberis. Furtumque non facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non domum non agrum, non servum non ancillam, non bovem non asinum et universa que illius sunt. Hec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis voce magna, nihil addens amplius, et scripsit ea in duabus

f. addens

tabulis lapideis quas tradidit mihi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem et magnitudinem suam; vocem eius audivimus de medio ignis, et probavimus hodie quod loquente deo cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem domini dei nostri moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viventis qui de medio

loquentem sicut nos audivimus et possit vivere? Tu magis accede et audi cuncta quae dixerit Dominus Deus noster tibi, loquerisque ad nos, et nos audientes faciemus ea. Quod cum audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi huius quae locuti sunt tibi. Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum? Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum, et loquar tibi omnia mandata et caeremonias atque iudicia quae docebis eos, ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite quae praecepit Dominus Deus vobis. Non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram, sed per viam quam praecepit Dominus Deus vester ambulabitis, ut vivatis et bene sit vobis, et prolongentur dies in terra possessionis vestrae.

VI Haec sunt praecepta et caeremoniae atque iudicia quae mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam, ut timeas Dominum Deum tuum, et custodias omnia mandata et praecepta eius quae ego praecipio tibi et filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vitae tuae, ut prolongentur dies tui. Audi Israel et observa ut facias quae praecepit tibi Dominus, et bene sit tibi, et multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem. Audi Israel: Dominus Deus noster Dominus unus est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba haec quae ego praecipio tibi hodie in corde tuo, et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine et ostiis domus tuae. Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob, et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non aedificasti, domos plenas cunctarum opum quas non exstruxisti, cisternas quas non fodisti, vineta et oliveta quae non plantasti, et comederis et saturatus fueris, cave diligenter ne obliviscaris Domini qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis. Dominum Deum tuum timebis et illi soli servies, ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium quae in circuitu vestro sunt, quoniam Deus aemulator Dominus Deus tuus in medio tui, nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te et auferat te de superficie terrae. Non temptabis Dominum Deum tuum, sicut temptasti in loco temptationis. Custodi praecepta Domini Dei tui ac testimonia et caeremonias quas praecepit tibi, et fac quod placitum est et bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi, et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit Dominus patribus tuis, ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens: Quid sibi volunt testimonia haec et caeremoniae atque iudicia quae praecepit Dominus Deus noster nobis? dices ei: Servi eramus Pharaonis in Aegypto, et eduxit nos Dominus de Aegypto in manu forti, fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Aegypto contra Pharaonem et omnem domum illius in conspectu nostro, et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Praecepitque nobis Dominus ut faciamus omnia legitima haec et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitae nostrae sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus et fecerimus omnia praecepta eius coram Domino Deo nostro sicut mandavit nobis.

VII Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam possessurus ingrederis, et deleverit gentes multas coram te, Hetheum et Gergezeum et Amorreum, Chananeum et Ferezeum et Eveum et Iebuseum, septem gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te, tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem. Non inibis cum eis foedus, nec misereberis earum, neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis; irasceturque furor Domini, et delebit te cito. Quin potius haec facietis eis: aras eorum subvertite, et confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite, quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis vobis iunctus est Dominus et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit iuramentum quod iuravit patribus vestris, eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Aegypti. Et scies quia Dominus Deus tuus ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se et his qui custodiunt praecepta eius in mille generationes, et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. Custodi ergo praecepta et caeremonias atque iudicia quae ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris haec iudicia custodieris ea et feceris, custodiet et Dominus Deus tuus pactum tibi et misericordiam quam iuravit patribus tuis, et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui et fructui terrae tuae, frumento tuo atque vindemiae, oleo et armentis, gregibus ovium tuarum super terram pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus tam in hominibus quam in gregibus tuis. Auferet Dominus a te omnem languorem, et infirmitates Aegypti pessimas quas novisti non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis. Devorabis omnes populos quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istae quam ego, quomodo potero delere eas? Noli metuere, sed recordare quae fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni et cunctis Aegyptiis, plagas maximas quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam et extentum brachium ut educeret te Dominus Deus tuus. Sic faciet cunctis populis quos metuis. Insuper et crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint et latere potuerint. Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus et terribilis. Ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris delere eas pariter, ne forte multiplicentur contra te bestiae terrae. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, et interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas, et disperdes nomina eorum sub caelo. Nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures. Non concupisces argentum et aurum de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quicquam, ne offendas, propter ea quia abominatio est Domini Dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum

tuam ne fiat anathema sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis et velut inquinamentum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

VIII

Omne mandatum quod ego praecipio tibi hodie cave diligenter ut facias, ut possitis vivere et multiplicemini, ingressique possideatis terram pro qua iuravit Dominus patribus vestris. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te atque temptaret, et nota fierent quae in tuo animo versabantur, utrum custodires mandata illius an non. Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu et patres tui, ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei. Vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est, ut recogites in corde tuo quia sicut erudit homo filium suum, sic Dominus Deus tuus erudivit te, ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis eius et timeas eum. Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque et fontium, in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi; terram frumenti, hordei ac vinearum, in qua ficus et malogranata et oliveta nascuntur; terram olei ac mellis. Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris; cuius lapides ferrum sunt, et de montibus eius aeris metalla fodiuntur: ut cum comederis et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima quam dedit tibi. Observa et cave ne quando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et caeremonias quas ego praecipio tibi hodie: ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras aedificaveris et habitaveris in eis, habuerisque armenta et ovium greges, argenti et auri cunctarumque rerum copiam, elevetur cor tuum et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis, et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens et scorpio ac dipsas, et nullae omnino aquae; qui eduxit rivos de petra durissima, et cibavit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea et robur manus meae haec mihi omnia praestiterunt. Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, ut impleret pactum suum super quo iuravit patribus tuis, sicut praesens indicat dies. Sin autem oblitus Domini Dei tui secutus fueris deos alienos, coluerisque illos et adoraveris, ecce nunc praedico tibi quod omnino dispereas. Sicut gentes quas delevit Dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

ut dei

IX

Audi Israel: tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes et ad caelos usque muratas, populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere. Scies ergo hodie quod Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istae deletae sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas et aequitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras eorum, sed quia illae egerunt impie, introeunte te deletae sunt: et ut compleret verbum suum Dominus quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis, Abraham, Isaac et Iacob. Scito igitur quod non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimae cervicis sis populus. Memento et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die quo egressus es ex Aegypto usque ad locum istum, semper adversum Dominum contendisti. Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit, quando ascendi in montem ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus; et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens et aquam non bibens. Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, et continentes omnia verba quae vobis in monte locutus est de medio ignis, quando contio populi congregata est. Cumque transissent quadraginta dies et totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas foederis, dixitque mihi: Surge et descende hinc cito, quia populus tuus quem eduxisti de Aegypto deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. Rursumque ait Dominus ad me: Cerno quod populus iste durae cervicis sit: dimitte me ut conteram eum et deleam nomen eius de sub caelo, et constituam te super gentem quae hac maior et fortior sit. Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas foederis utraque tenerem manu, vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam eius quam vobis ostenderat, proieci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro. Et procidi ante Dominum sicut prius quadraginta diebus et noctibus, panem non comedens et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quae gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocastis. Timui enim indignationem et iram illius, qua adversum vos concitatus delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice. Adversum Aaron quoque vehementer iratus voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens igne combussi, et in frusta comminuens omnino in pulverem redegi, et proieci in torrentem qui de monte descendit. In incendio quoque et in temptatione et in sepulcris concupiscentiae provocastis Dominum; et quando misit vos de Cadesbarne dicens: Ascendite et possidete terram quam dedi vobis, et contempsistis imperium Domini Dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem eius audire voluistis, sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos coepi. Et iacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar ne deleret vos ut fuerat comminatus; et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Aegypto in manu forti. Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac et Iacob; ne aspicias duritiam populi huius et impietatem atque peccatum, ne forte dicant habitatores terrae de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram quam pollicitus est eis, et oderat illos; ideo eduxit ut interficeret eos in solitudine: qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento.

delere

X

In illo tempore dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem, faciesque arcam ligneam, et scribam in tabulis verba quae fuerunt in his quas ante confregisti, ponesque eas in arca. Feci igitur arcam de lignis setim. Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem habens eas

in manibus. Scripsitque in tabulis iuxta id quod prius scripserat
prius, verba decem quae locutus est dominus ad vos de medio ig
nis in monte quando populus congregatus est, et dedit eas mihi.
Reversusque de monte descendi et posui tabulas in
archam quam feceram, quae hucusque ibi sunt sicut
mihi praecepit dominus. Filii autem Israel castra moverunt ex Be
roth filiorum Iacan in Musera, ubi Aaron mortuus est — f. mosera
ac sepultus, pro quo sacerdotio functus est filius eius Eleaza
rus. Inde venerunt in Galgad. De quo loco profecti castrametati
sunt in Getebatha in terra aquarum atque torrentium.
Eo tempore separavit tribum Levi ut portaret archam
foederis domini, et staret coram eo in ministerio, ac benediceret
in nomine illius usque in praesentem diem. Quam ob rem
non habuit Levi partem neque possessionem cum fratribus suis, quia ipse
dominus possessio eius est, sicut promisit ei dominus deus tuus. E
go autem steti in monte sicut prius quadraginta diebus ac noc
tibus. Exaudivitque me dominus etiam hac vice, et te perdere
noluit. Dixitque mihi: Vade et praecede populum ut ingrediatur
et possideat terram quam iuravi patribus eorum ut tra
derem eis. Et nunc Israel, quid dominus deus tuus petit
a te nisi ut timeas dominum et ambules in viis eius et di
ligas eum ac servias domino deo tuo in toto corde tuo
et in tota anima tua, custodiasque mandata domini
et caerimonias eius quas ego hodie praecipio tibi ut bene sit
tibi. En domini dei tui caelum est et caelum caeli, terra et omnia quae — dei
in ea sunt. Et tamen patribus tuis conglutinatus est dominus
et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos,
ex cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur. Circum
cidite igitur praeputium cordis vestri, et cervicem vestram du
riorem ne induretis amplius, quia dominus deus vester ipse
est deus deorum et dominus dominantium, deus magnus et potens
et terribilis, qui personam non accipit nec munera. Facit
iudicium pupillo et viduae, amat peregrinum et dat
ei victum atque vestitum. Et vos ergo amate peregrinos, quia et
ipsi fuistis advenae in terra Aegypti. Dominum deum tuum time
bis et servies ei, ipsique adhaerebis, iurabisque in nomine
illius. Ipse est laus tua et deus tuus, qui fecit tibi haec
magnalia et terribilia quae viderunt oculi tui. In septua
ginta animabus descenderunt patres tui in Aegyptum, et ecce
nunc multiplicavit te dominus deus tuus sicut astra caeli.
XI Ama itaque dominum deum tuum et observa praecepta eius
et caerimonias, iudicia atque mandata omni tempore.
Cognoscite hodie quae ignorant filii vestri, qui non viderunt
disciplinam domini dei vestri, magnalia eius et robustam
manum extentumque brachium, signa et opera quae
fecit in medio Aegypti Pharaoni regi et universae ter
rae eius, omnique exercitui Aegyptiorum et equis ac curri
bus, quomodo operuerint eos aquae rubri maris cum
vos persequerentur, et deleverit eos dominus usque in prae
sentem diem. Vobisque quae fecerit in solitudine
usque donec veniretis ad hunc locum, et Dathan
atque Abiron filiis Heliab qui fuit filius Ruben,
quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus ac
tabernaculis et universa substantia eorum quam habebant in
medio Israel. Oculi vestri viderunt omnia opera domini
magna quae fecit, ut custodiatis universa mandata
illius quae ego hodie praecipio vobis, ut possitis introi
re et possidere terram ad quam ingredimini, multoque
in ea vivatis tempore, quam sub iuramento pollicitus est
dominus patribus vestris et semini eorum, lacte et melle ma
nantem. Terra enim ad quam ingredieris possiden
dam non est sicut terra Aegypti de qua existi, ubi iac
to semine in hortorum morem aquae ducuntur irriguae. Sed
montuosa est et campestris, de caelo expectans pluvias,
quam dominus deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt
a principio anni usque ad finem eius. Si ergo obedie
ritis mandatis meis quae ego hodie praecipio vobis ut
diligatis dominum deum vestrum et serviatis ei in toto cor
de vestro et in tota anima vestra, dabit pluviam terrae
vestrae temporaneam et serotinam, ut colligatis fru
mentum et vinum et oleum, faenumque ex agris ad pascenda
iumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini. Cavete
ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a domino, ser
viatisque diis alienis et adoretis eos, iratusque dominus
claudat caelum et pluviae non descendant, nec terra det
germen suum, pereatisque velociter de terra optima quam
dominus daturus est vobis. Ponite haec verba mea in cordibus
et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in ma
nibus et inter oculos vestros collocate. Docete filios
vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua
et ambulaveris in via, et accubueris atque surrexeris.
Scribes ea super postes et ianuas domus tuae, ut mul
tiplicentur dies tui et filiorum tuorum in terra quam iu
ravit patribus tuis dominus ut daret eis quamdiu caelum im — diu
minet terrae. Si enim custodieritis mandata quae ego
praecipio vobis, et feceritis ea, ut diligatis dominum deum
vestrum et ambuletis in omnibus viis eius adhaeren
tes ei, disperdet dominus omnes gentes istas ante faciem
vestram, et possidebitis eas quae maiores et fortiores
vobis sunt. Omnis locus quem calcaverit pes vester, vester e
rit. A deserto et Libano et a flumine magno Eufrate usque
ad mare occidentale erunt termini vestri. Nullus stabit
contra vos, terrorem vestrum et formidinem dabit dominus deus vester
super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis.
En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et ma
ledictionem: benedictionem si obedie
ritis mandatis domini dei vestri quae ego hodie praecipio
vobis, maledictionem si non audieritis mandata domini
dei vestri, sed recesseritis de via quam ego nunc ostendo
vobis, et ambulaveritis post deos alienos quos ignoratis.
Cum vero introduxerit te dominus deus tuus in terram ad quam
pergis habitandam, pones benedictionem super montem Ga
rizim, maledictionem super montem Hebal, qui sunt trans
Iordanem post viam quae vergit ad
solis occubitum in terra Chananei qui habitat in cam
pestribus contra Galgala, quae est iuxta vallem tendentem
et intrantem procul. Vos enim transibitis Iorda
nem ut possideatis terram quam dominus deus vester daturus est
vobis, et habeatis ac possideatis illam. Videte ergo ut im
pleatis caerimonias atque iudi
cia quae ego hodie ponam in conspectu vestro. Hec — XII
sunt praecepta atque iudicia quae facere debetis in ter
ra quam dominus deus patrum tuorum daturus est tibi, ut pos
sideas eam cunctis diebus quibus super humum gra
dieris. Subvertite omnia loca in quibus coluerunt
gentes quas possessuri estis deos suos super montes
excelsos et colles et subter omne lignum frondosum.
Dissipate aras eorum et confringite statuas, lucos
igne comburite, et idola comminuite, disperdite nomina
eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro, sed ad
locum quem elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus
vestris ut ponat nomen suum ibi, et habitet in eo, venie
tis et offeretis in illo loco holocausta et victi
mas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum et vota

atque donaria, et primogenita boum et ovium: et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri, ac laetabimini in cunctis ad quae miseritis manum vos et domus vestrae in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester. Non facietis quae nos hic facimus hodie singuli quod sibi rectum videtur. Neque enim usque in praesens tempus venistis ad requiem et possessionem quam Dominus Deus daturus est vobis. Transibitis Iordanem, et habitabitis in terra quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum: et absque ullo timore habitetis in loco quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen eius in eo. Illuc omnia quae praecipio conferetis, holocausta et hostias ac decimas, et primitias manuum vestrarum: et quicquid praecipuum est in muneribus quae vovistis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos, filii ac filiae vestrae, famuli et famulae, atque Levites qui in vestris urbibus commorantur. Neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos. Cave ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris: sed in eo quem elegerit Dominus in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quaecumque praecipio tibi. Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide, et comede iuxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum fuerit, hoc est maculatum et debile, sive mundum, hoc est integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum comedes: absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimas frumenti, et vini, et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia quae voveris et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum: sed coram Domino Deo tuo comedes ea in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu et filius tuus ac filia, et servus et famula, atque Levites qui manet in urbibus tuis: et laetaberis et reficieris coram Domino Deo tuo in cunctis ad quae extenderis manum tuam. Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore quo versaris in terra tua. Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, et volueris vesci carnibus quas desiderat anima tua: locus autem quem elegerit Dominus Deus tuus ut sit nomen eius ibi, si procul fuerit, occides de armentis et pecoribus quae habueris, sicut praecepi tibi, et comedes in oppidis tuis ut tibi placet. Sicut comeditur caprea et cervus, ita vesceris eis: et mundus et immundus in commune vescentur. Hoc solum cave ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro anima est: et ideo non debes animam comedere cum carnibus: sed super terram fundes quasi aquam, ut sit tibi bene et filiis tuis post te, cum feceris quod placet in conspectu Domini. Quae autem sanctificaveris et voveris Domino, tolles, et venies ad locum quem elegerit Dominus: et offeres oblationes tuas carnem et sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari, carnibus autem ipse vesceris. Observa et audi omnia quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu Domini Dei tui. Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes ad quas ingredieris possidendas, et possederis eas, atque habitaveris in terra earum: cave ne imiteris eas postquam te fuerint introeunte subversae, et requiras caeremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita et ego colam. Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes quas aversatur Dominus fecerunt diis suis, offerentes filios et filias, et comburentes igni.

XIII Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quicquam, nec minuas. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, et praedixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis: non audies verba prophetae illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde et in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite vocem eius: ipsi servietis, et ipsi adhaerebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, et redemit de domo servitutis: ut errare te faceret de via quam tibi praecepit Dominus Deus tuus: et auferes malum de medio tui. Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuae, aut filius tuus vel filia, sive uxor quae est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, et serviamus diis alienis quos ignoras tu et patres tui, cunctarum in circuitu gentium quae iuxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terrae, non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miserearis et occultes eum, sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum, et post te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo servitutis: ut omnis Israel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quippiam huius rei simile. Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos: Egressi sunt filii Belial de medio tui, et averterunt habitatores urbis suae, atque dixerunt: Eamus, et serviamus diis alienis quos ignoratis: quaere sollicite et diligenter rei veritate perspecta, si inveneris certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et delebis eam, omniaque quae in illa sunt usque ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, et cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino Deo tuo, et sit tumulus sempiternus. Non aedificabitur amplius, et non adhaerebit de illo anathemate quicquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris sui, et misereatur tui, multiplicetque te sicut iuravit patribus tuis, quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia praecepta eius quae ego praecipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

XIIII Filii estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo: quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo: et te elegit ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus quae sunt super terram. Ne comedatis quae immunda sunt. Hoc est animal quod comedere debetis: bovem, et ovem, et capram, cervum, capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum. Omne animal quod in duas partes ungulam findit et ruminat, comedetis. De his autem quae ruminant et ungulam non findunt, comedere non debetis, camelum, leporem, et choerogryllum: haec quia ruminant et non dividunt ungulam, immunda erunt vobis. Sus quoque quia dividit ungulam et non ruminat, immunda erit: carnibus eorum non vescemini, et cadavera non tangetis. Haec comedetis ex omnibus quae morantur in aquis: quae habent pinnulas et squamas comedite: quae absque pinnulis et squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt. Omnes aves mundas comedite. Immundas ne comedatis: aquilam scilicet, et grypem, et haliaeetum, ixon et vulturem ac milvum iuxta genus suum, et omne corvini generis, struthionem ac noctuam, et larum, atque accipitrem iuxta genus suum, herodium

cignum et ibin ac mergulum porphyrionem et nycticoracem et onocrotalum et charadrium singula in genere suo, upupam quoque et vespertilionem. Et omne quod reptat et pennulas habet inmundum erit et non comedetur. Omne quod mundum est comedite. Quicquid autem morticinum est ne vescamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas est da ut comedat aut vende ei quia tu populus sanctus domini dei tui es. Non coques hedum in lacte matris suae. Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis quae nascuntur in terra per singulos annos et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur decimam frumenti tui et vini et olei et primogenita de armentis et ovibus tuis ut discas timere dominum deum tuum omni tempore. Cum autem longior fuerit via et locus quem elegerit dominus deus tuus tibique benedixerit nec potueris ad eum cuncta portare vendes omnia et in pretium rediges portabisque manu tua et proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus et emes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit sive ex armentis sive ex ovibus vinum quoque et siceram et omne quod desiderat anima tua. Et comedes coram domino deo tuo et epulaberis tu et domus tua et levita qui intra portas tuas est. Cave ne derelinquas eum quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus quae nascuntur tibi eo tempore et repones intra ianuas tuas. Venietque levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum et peregrini ac pupillus et vidua qui intra portas tuas sunt et comedent et saturabuntur ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quas feceris.

XV Septimo anno facies remissionem quae hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo repetere non poterit quia annus remissionis est domini. A peregrino et advena exiges. Civem et propinquum repetendi non habebis potestatem. Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos ut benedicat tibi dominus deus tuus in terra quam traditurus est tibi in possessionem. Si tamen audieris vocem domini dei tui et custodieris universa quae iussit et quae ego hodie praecipio tibi, benedicet tibi ut pollicitus est. Feneraberis gentibus multis et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis et tui nemo dominabitur. Si unus de fratribus tuis qui morantur intra portas civitatis tuae in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi ad paupertatem venerit non obdurabis cor tuum nec contrahes manum sed aperies eam pauperi et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Cave ne

ut subrepat

forte subripiat tibi impia cogitatio et dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis, et avertas oculos a paupere fratre tuo nolens ei quod postulat mutuum commodare, ne clamet contra te ad dominum et fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei nec ages quippiam callide in

ut sustentandis

eius necessitatibus sublevandis ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad quae manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae. Idcirco ego praecipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi qui tecum versatur in terra. Cum tibi venditus fuerit frater tuus hebraeus aut hebraea et sex annis servierit tibi in septimo anno dimittes eum liberum. Et quem libertate donaveris nequaquam vacuum abire patieris sed dabis viaticum de gregibus et de area et torculari tuo quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod et ipse servieris in terra egypti et liberaverit te dominus deus tuus. Idcirco ego nunc praecipio tibi. Sin autem dixerit: nolo egredi, eo quod diligat te et domum tuam et bene sibi apud te esse sentiat, assumes subulam et perforabis aurem eius in ianua domus tuae et serviet tibi usque in aeternum. Ancillae quoque similiter facies. Non avertas ab eis oculos tuos quando dimiseris eos liberos, quia iuxta mercedem mercennarii per sex annos servivit tibi, ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus quae agis. De primogenitis quae nascuntur ung.
in armentis et in ovibus tuis quicquid est sexus masculini sanctificabis domino deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis et non tondebis primogenita ovium. In conspectu domini dei tui comedes ea per annos singulos in loco quem elegerit dominus tu et domus tua. Sin autem habuerit maculam vel claudum fuerit vel caecum aut in aliqua parte deforme vel debile non immolabitur domino deo tuo, sed intra portas urbis tuae comedes illud. Tam mundus quam inmundus similiter vescentur eis quasi caprea et cervo. Hoc solum observabis ut sanguinem eorum non comedas sed effundas in terram quasi aquam.

Observa mensem novarum frugum et verni primum temporis ut facias phase domino deo tuo quia in isto mense eduxit te dominus deus tuus de egypto nocte. Immolabisque phase domino deo tuo de ovibus et de bobus in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum. Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem quoniam in pavore egressus es de egypto ut memineris diei egressionis tuae de egypto omnibus diebus vitae tuae. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo usque mane. Non poteris immolare phase in qualibet urbium tuarum quas dominus deus tuus daturus est tibi, sed in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Immolabis phase vespere ad solis occasum quando egressus es de egypto et coques et comedes in loco quem elegerit dominus deus tuus. Maneque consurgens vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azyma et in die septimo quia collecta est domini dei tui non facies opus. Septem ebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem miseris et celebrabis diem festum ebdomadarum domino deo tuo oblationem spontaneam manus tuae quam offeres iuxta benedictionem domini dei tui. Et epulaberis coram domino deo tuo tu et filius tuus et filia tua et servus tuus et ancilla tua et levites qui est intra portas tuas et advena ac pupillus et vidua qui morantur vobiscum in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Et recordaberis quoniam servus fueris in egypto custodiesque ac facies quae praecepta sunt. Sollemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies quando collegeris de area et torculari fruges tuas. Et epulaberis in festivitate tua tu et filius tuus et filia, servus tuus et ancilla, levites quoque et advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt. Septem diebus domino deo tuo festa celebrabis in loco quem elegerit dominus. Benedicetque tibi dominus deus tuus in cunctis frugibus tuis et in omni opere manuum tuarum eritque in laetitia. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit, in sollemnitate azymorum, in sollemnitate ebdomadarum, in sollemnitate tabernaculorum. Non apparebit ante dominum vacuus, sed offeret unusquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem

uerit dominus deus tuus quam dederit ei. Iudices et magistros constitu
es in omnibus portis tuis quas dominus deus dederit tibi per singulas
tribus tuas. ut iudicent populum iusto iudicio. nec in alteram
partem declinent. Non accipies personam nec munera
quia munera excecant oculos sapientum et mutant uerba
exo. 23. a. leui. 26. c. iustorum. Iuste quod iustum est persequeris. ut uiuas et posside
as terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Non plantabis
XVII lucum et omnem arborem iuxta altare domini dei tui. nec
.u. g. facies neque constitues statuam. quae odit dominus deus tuus. Non
immolabis domino deo tuo bouem et ouem in quo est macula
aut quippiam uicii. quia abominatio domino deo tuo. Cum
reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum quas dominus deus
tuus dabit tibi. uir aut mulier qui faciant malum in con
spectu domini dei tui et transgrediantur pactum illius ut
uadant et seruiant diis alienis et adorent eos solem
et lunam et omnem miliciam celi quae non precepi. et hoc tibi fuerit
nunciatum. Audiensque inquisieris diligenter. et uerum esse
reperis. et abominatio facta est in israel. educes uirum
ac mulierem qui rem sceleratissimam perpetrarunt.
ad portas ciuitatis tue. et lapidibus obruentur. In
ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur.
2a co. Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium. Manus
testium prima interficiet eum. et manus reliqui populi extre
ma mittetur. ut auferas malum de medio tui. Si
difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris
inter sanguinem et sanguinem. causam et causam. lepram et lepram
et iudicum intra portas tuas iudicum uerba uariari:
surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus.
ueniesque ad sacerdotes leuitici generis et ad iudicem
qui fuerit illo tempore. queresque ab eis. Qui indi
cabunt tibi iudicii ueritatem. et facies quodcumque di
xerint qui presunt loco quem elegerit dominus. et docuerint
te iuxta legem eius. Sequeris sententiam eorum. nec decli
nabis ad dexteram uel ad sinistram. Qui autem super
bierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore
ministrat domino deo tuo et decreto iudicis. morietur
homo ille. et auferes malum de israel. Cunctusque populus
audiens timebit. ut nullus deinceps intumescat
superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus
tuus dabit tibi et possederis eam. habitaueritque in illa. et
dixeris. constituam super me regem sicut habent omnes per
circuitum nationes. eum constitues quem dominus deus tuus
elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis
hominem regem facere qui non sit frater tuus. Cumque
fuerit constitutus non multiplicabit sibi equos nec reducet
populum in egyptum equitatus numero subleuatus. presertim
cum dominus preceperit uobis ut nequaquam amplius eam
dem uiam reuertamini. Non habebit uxores plurimas
ut alliciant quae illiciant animum eius. neque argenti et auri
immensa pondera. Postquam autem sederit in solio reg
ni sui: describet sibi deuteronomium legis huius
in uolumine accipiens exemplar a sacerdotibus
leuitice tribus et habebit secum. legetque illud omnibus
diebus uite sue. ut discat timere dominum deum suum
et custodire uerba et ceremonias eius. que in lege precep
ta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres
suos. neque declinet in partem dexteram uel sini
stram. ut longo tempore regnet ipse et filii eius super
XVIII israel. Non habebunt sacerdotes et leuite et omnes qui de eo
al. de plaus. dem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo
israel. quia sacrificia domini et oblationes eius comedent.
et nil aliud accipient de possessione fratrum suorum. Dominus

enim ipse est hereditas eorum sicut locutus est illi. Hoc erit
iudicium sacerdotum a populo. ab his qui offerunt uicti
mas. Siue bouem siue ouem immolauerint: dabunt leuit. 7.
sacerdoti armum ac uentriculum primicias frumenti. uini.
et olei. et lanarum partem ex ouium tonsione. Ipsum enim Numeri. 18.
elegit dominus deus tuus de cunctis tribubus tuis. ut stet et
ministret nomini domini dei tui ipse et filii eius in sempiternum.
Si exierit leuites de una urbium tuarum ex omni israel
in qua habitat. et uoluerit uenire desiderans locum quem
elegerit dominus. ministrabit in nomine dei sui sicut
omnes fratres eius leuite qui stabunt eo tempore coram domino.
Partem ciborum eandem accipiet quam et ceteri. excepto eo quod
in urbe sua ex paterna ei successione debetur. Quando in
gressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi. caue ne
imitari uelis abominationes illarum gentium. nec inue
niatur in te qui lustret filium suum ducens per ignem. aut aut filiam.
qui ariolos sciscitetur. et obseruet somnia atque auguria.
Nec sit maleficus. nec incantator. nec phitones
consulat. nec diuinos. et querat a mortuis ueritatem.
Omnia enim hec abominatur dominus. et propter istiusmodi scelera
delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris et absque ma
cula cum domino deo tuo. Gentes iste quarum posside
bis terram: augures et diuinos audiunt. Tu autem a
domino deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente
tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tu
us ipsum audies ut petisti a domino deo tuo in horeb quando exo. 20.
contio congregata est atque dixisti. Ultra non audiam
uocem domini dei mei et ignem hunc maximum amplius
non uidebo ne moriar. Et ait mihi dominus. Bene omnia sunt
locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum simi
lem tui et ponam uerba mea in ore eius. loqueturque ad
eos omnia que precepero illi. Qui autem uerba eius que loquetur in
nomine meo audire noluerit: ego ultor existam. Pro
pheta autem qui arrogantia deprauatus uoluerit loqui in
nomine meo que ego non precepi illi ut diceret. aut ex no
mine alienorum deorum. interficietur. Quod si tacita cogitatione
responderis. quomodo possum intelligere uerbum quod non est locutus
dominus. hoc habebis signum. quod in nomine domini propheta ille
predixerit et non euenerit. hoc dominus non est locutus sed per timorem
animi sui propheta confinxit. et idcirco non timebis eum. XIX
Cum disperdiderit dominus deus tuus gentes quarum tibi tra
diturus est terram. et possederis eam. habitaurisque in urbibus
eius et in edibus. tres ciuitates separabis tibi in medio
terre quam dominus deus tuus dabit tibi in possessionem. sternens di
ligenter uiam. et in tres equaliter partes totam terre tue
prouinciam diuides. ut habeat e uicino qui propter homici
dium profugus est quo possit euadere. Hec erit lex
homicide fugientis cuius uita seruanda est. Qui percusserit
proximum suum nesciens. et qui heri et nudius tercius
nullum contra eum habuisse odium comprobatur. sed abisse
simpliciter cum eo in siluam ad ligna cedenda. et
in succisione lignorum securis fugerit manum. fer
rumque lapsum de manubrio amicum eius percus
serit. et occiderit. hic ad unam supradictarum urbium
confugiet. et uiuet. ne forsitan proximus eius
cuius effusus est sanguis dolore stimulatus persequatur
et apprehendat eum si longior uia fuerit. et percutiat
animam eius. qui non est reus mortis quia nullum contra
eum qui occisus est odium prius habuisse monstra
tur. Idcirco precipio tibi. ut tres ciuitates equali inter
se spacio diuidas. Cum autem dilatauerit dominus deus tuus
terminos tuos sicut iurauit patribus tuis. et dederit

tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, si tamen custodieris mandata eius et feceris quae ego hodie praecipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum et ambules in viis eius omni tempore, addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis, ut non effundatur sanguis innoxius in medio terrae quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vitae illius, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius, et auferes noxium sanguinem de Israhel, ut bene sit tibi. Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati et facinoris fuerit; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum praevaricationis, stabunt ambo quorum causa est ante Dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant et nequaquam talia audeant facere.
Exo. 21. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

XX

Si exieris ad bellum contra hostes tuos et videris equitatum et currus et maiorem quam tu habes adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Aegypti. Appropinquante autem iam proelio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi Israhel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis; non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui aedificavit domum novam et non dedicavit eam? Vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet illam.
Ios. 19. vineam. Quis est homo qui plantavit vineam et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? Vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo eius fungatur officio. Quis est homo qui despondit uxorem et non accepit eam? Vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua et loquentur ad populum: Quis est homo formidolosus et corde pavido? Vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. Cumque siluerint duces exercitus et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos praeparabit. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit et aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est salvabitur, et serviet tibi sub tributo. Sin autem foedus inire noluerint et coeperint contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladii, absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris quae in civitate sunt. Omnem praedam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum quae Dominus Deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis civitatibus quae a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus quae dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere, sed interficies in ore gladii, Hettheum videlicet et Amorreum et Chananeum, Ferezeum, Eveum et Iebuseum et Gergeseum, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus, ne forte doceant vos facere cunctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in Dominum Deum vestrum. Quando obsederis civitatem multo tempore et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem, quoniam lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. Si qua autem ligna non sunt pomifera sed agrestia, et in ceteros apta usus, succide et extrue machinas, donec capias civitatem quae contra te dimicat.

XXI

Quando inventum fuerit in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi hominis cadaver occisi, et ignoratur caedis reus, egredientur maiores natu et iudices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum, et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis eius tollent vitulam de armento quae non traxit iugum nec terram scidit vomere, et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam quae numquam arata est nec sementem recepit, et caedent in ea cervices vitulae. Accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei et benedicant in nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium pendeat, et quicquid mundum vel inmundum est iudicetur. Et venient maiores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam quae in valle percussa est, et dicent: Manus nostrae non effuderunt hunc sanguinem, nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo Israhel quem redemisti, Domine, et ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israhel. Et auferetur ab eis sanguinis reatus. Tu autem alienus eris ab innocentis cruore qui effusus est, cum feceris quod praecepit Dominus. Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, et tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris, et videris in numero captivorum mulierem pulchram, et adamaveris eam, voluerisque habere uxorem, introduces in domum tuam. Quae radet caesariem et circumcidet ungues, et deponet vestem in qua capta est, sedensque in domo tua flebit patrem et matrem suam uno mense, et postea intrabis ad eam dormiesque cum illa, et erit uxor tua. Sin autem postea non sederit in animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia nec opprimere per potentiam, quia humiliasti eam. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiosae primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum et praeferre filio odiosae, sed filium odiosae agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quae habuerit cuncta duplicia; iste est enim principium liberorum eius, et huic debentur primogenita. Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus oboedire contempserit, adprehendent eum et ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudicii

dicentque ad eos. Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat et luxuriae atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo: non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno: et nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

XXII Non videbis bovem fratris tui aut ovem errantem, et praeteribis: sed reduces fratri tuo. Etiam si non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quaerat ea frater tuus, et recipiat. Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quae perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est, qui haec facit. Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis: sed abire patieris, captos tenens filios: ut bene sit tibi, et longo vivas tempore. Cum aedificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio, et in praeceps ruente. Non seres vineam tuam altero semine: ne et sementis quam sevisti, et quae nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur. Non arabis in bove simul et asino. Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo operieris. Si duxerit vir uxorem, et postea eam odio habuerit, quaesieritque occasiones quibus dimittat eam, objiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem: tollent eam pater et mater ejus, et ferent secum signa virginitatis ejus ad seniores urbis qui in porta sunt: et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit, imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: et ecce haec sunt signa virginitatis filiae meae. Expandentque vestimentum coram senioribus civitatis: apprehendentque senes urbis illius virum, et verberabunt illum, condemnantes insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellae, quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, et non poterit dimittere eam omni tempore vitae suae. Quod si verum est quod objicit, et non est in puella inventa virginitas: ejicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent eam viri civitatis illius, et morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui. Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera: et auferes malum de Israel. Si puellam virginem desponsaverit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum illa, educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui. Et auferes malum de medio tui. Sin autem in agro reppererit vir puellam, quae desponsata est, et apprehendens concubuerit cum illa, ipse morietur solus: puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, et occidit animam ejus, ita et puella perpessa est: sola erat in agro, clamavit, et nullus affuit qui liberaret eam. Si invenerit vir puellam virginem, quae non habet sponsum, et apprehendens concubuerit cum illa, et res ad judicium venerit: dabit qui dormivit cum ea, patri puellae quinquaginta siclos argenti, et habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitae suae. Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus.

XXIII Non intrabit eunuchus, attritis vel amputatis testiculis et absciso veretro, ecclesiam Domini. Non ingredietur mamzer, hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini usque ad decimam generationem. Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt in ecclesiam Domini in aeternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via, quando egressi estis de Aegypto: et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriae, ut malediceret tibi. Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem, nec quaeres eis bona cunctis diebus vitae tuae in sempiternum. Non abominaberis Idumaeum, quia frater tuus est: nec Aegyptium, quia advena fuisti in terra ejus. Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini. Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, et non revertetur priusquam ad vesperam lavetur aqua: et post solis occasum regredietur in castra. Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturae, gerens paxillum in balteo. Cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies quo relevatus es. Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum tuorum, ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos: ut sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat foeditatis, nec derelinquat te. Non trades servum domino suo, qui ad te confugerit. Habitabit tecum in loco qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet, nec contristes eum. Non erit meretrix de filiabus Israel, neque scortator de filiis Israel. Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum. Non foenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem: sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id, quo indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris possidendam. Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus; et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino Deo tuo, et propria voluntate et ore tuo locutus es. Ingressus vineam proximi tui, comedes uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, et manu conteres: falce autem non metes.

XXIIII Si acceperit homo uxorem, et habuerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam foeditatem: scribet libellum repudii

et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, et dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est, et abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tibi tradiderit possidendam. Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis iniungetur publice, sed vacabit absque culpa domui suae, ut uno anno laetetur cum uxore sua. Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam: quia animam suam apposuit tibi. Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito eo accepit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui. Observa diligenter ne incurras plagam leprae, sed facies quaecumque docuerint te sacerdotes levitici generis iuxta id quod praecepi eis, et imple sollicite. Mementote quae fecerit Dominus Deus vester Mariae in via, cum egrederemini de Aegypto. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum eius ut pignus auferas: sed stabis foris, et ille proferet tibi quod habuerit. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dormiens in vestimento suo benedicat tibi, et habeas iustitiam coram Domino Deo tuo. Non negabis mercedem indigentis et pauperis fratris tui, sive advenae qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est: sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum. Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur. Non pervertes iudicium advenae et pupilli, nec auferes pignoris loco viduae vestimentum. Memento quod servieris in Aegypto, et eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco praecipio tibi ut facias hanc rem. Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas eum: sed advenam et pupillum et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. Si fruges colligis olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas: sed relinques advenae, pupillo, ac viduae. Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenae, pupilli, ac viduae. Memento quod et tu servieris in Aegypto, et idcirco praecipio tibi ut facias hanc rem.

XXV

Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint iudices: quem iustum esse perspexerint, illi iustitiae palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis. Sin autem eum qui peccavit, dignum viderint plagis: prosternent, et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus: ita dumtaxat, ut quadragenarium numerum non excedant: ne foede laceratus frater tuus ante oculos tuos abeat. Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. Quando habitaverint fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius, et suscitabit semen fratris sui: et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Israel. Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quae ex lege ei debetur, perget mulier ad portam civitatis, et interpellabit maiores natu, dicetque: Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel: nec me in coniugium sumere. Statimque accersiri eum facient, et interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere: accedet mulier ad eum coram senioribus, et tollet calceamentum de pede eius, spuetque in faciem illius, et dicet: Sic fiet homini, qui non aedificat domum fratris sui: et vocabitur nomen illius in Israel, Domus discalceati. Si habuerint inter se iurgium viri duo, et unus contra alterum rixari coeperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, et apprehenderit verenda eius: abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia. Non habebis in sacculo diversa pondera, maius et minus: nec erit in domo tua modius maior et minor. Pondus habebis iustum et verum, et modius aequalis et verus erit tibi: ut multo vivas tempore super terram quam Dominus Deus tuus dederit tibi. Abominatur enim Dominus eum qui facit haec, et adversatur omnem iniustitiam. Memento quae fecerit tibi Amalech in via quando egrediebaris ex Aegypto: quomodo occurrerit tibi, et extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quando tu eras fame et labore confectus, et non timuerit Deum. Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, et subiecerit cunctas per circuitum nationes in terra quam tibi pollicitus est, delebis nomen eius sub caelo. Cave ne obliviscaris.

XXVI

Cumque intraveris terram quam Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendam, et obtinueris eam, atque habitaveris in illa: tolles de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locum quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen eius: accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis, et dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sim in terram pro qua iuravit patribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu eius, ponet ante altare Domini Dei tui: et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem meum, qui descendit in Aegyptum, et ibi peregrinatus est in paucissimo numero, crevitque in gentem magnam ac robustam et infinitae multitudinis. Afflixeruntque nos Aegyptii, et persecuti sunt, imponentes onera gravissima: et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudivit nos, et respexit humilitatem nostram, et laborem, atque angustiam: et eduxit nos de Aegypto in manu forti, et brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis: et introduxit ad locum istum, et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. Et idcirco nunc offero primitias frugum terrae quas Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, et adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omnibus bonis quae Dominus Deus tuus dederit tibi, et domui tuae, tu et Levites, et advena qui tecum est. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis Levitae, et advenae, et pupillo, et viduae, ut comedant intra portas tuas, et saturentur: loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea, et dedi illud Levitae et advenae, pupillo et viduae, sicut iussisti mihi: non praeterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, et feci omnia sicut praecepisti mihi. Respice de sanctuario tuo, et de excelso

vel triturantis

vel castello

celorum habitaculo et benedic populo tuo israel et terre quam
dedisti nobis sicut iurasti patribus nostris terre lacte et melle
manantis. Hodie dominus deus tuus precepit tibi ut facias
mandata hec atque iudicia ut custodias et impleas
ex toto corde tuo et ex tota anima tua. Dominum elegisti
hodie ut sit tibi deus et ambules in viis eius et custodias
cerimonias illius et mandata atque iudicia et obedias
eius imperio. Et dominus elegit te hodie ut sis ei populus pe-
culiaris sicut locutus est tibi et custodias omnia precep-
ta illius et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas crea-
vit in laudem et nomen et gloriam suam ut sis populus sanc-
XXVII tus domini dei tui sicut locutus est tibi. Precepit autem moyses et
seniores israel populo dicentes. Custodite omnia manda-
ta que precipio vobis hodie. Cumque transieritis iordanem
in terram quam dominus deus tuus dabit tibi eriges ingentes
lapides et calce levigabis eos ut possis in eis scribere
omnia verba legis huius iordane transmisso ut intres
terram quam dominus deus tuus dabit tibi terram lacte et melle
manantem sicut iuravit patribus tuis. Quando ergo transieritis iorda-
nem erige lapides quos ego hodie precipio vobis in monte
hebal et levigabis eos calce. et edificabis ibi altare do-
mino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit et de
saxis informibus et impolitis et offeres super eo holo-
causta domino deo tuo et immolabis hostias pacificas.
Comedesque ibi et epulaberis coram domino deo tuo et scribes
super lapides omnia verba legis huius plane et lucide.
Dixeruntque moyses et sacerdotes levitici generis ad
omnem israel. Attende et audi israel hodie factus es populus
domini dei tui. audies vocem eius et facies mandata atque
iustitias quas ego precipio tibi. Precepitque moyses populo in
die illa dicens. Hii stabunt ad benedicendum dominum
super montem garizim iordane transmisso. Symeon.
levi. iudas. ysachar. ioseph. et beniamin. Et e regi-
one isti stabunt ad maledicendum in monte hebal.
Ruben. gad. et aser. et zabulon. dan. et neptalim.
Et pronuntiabunt levite dicentque ad omnes viros israel
excelsa voce. Maledictus homo qui facit sculptile et
conflatile et abominationem domini opus manuum artificum.
ponetque illud in abscondito. Et respondebit omnis populus
et dicet amen. Maledictus qui non honorat patrem suum
et matrem. et dicet omnis populus amen. Maledictus qui transfert
terminos proximi sui. et dicet omnis populus amen. Maledictus
qui errare facit cecum in itinere. et dicet omnis populus amen.
Maledictus qui pervertit iudicium advene pupilli et vi-
due. et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum
uxore patris sui et revelat operimentum lectuli eius et dicet
omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum sorore sua fi-
lia patris sui aut matris sue et di. o. p. amen. Male. qui
dormit cum socru sua et di. o. p. amen. Male. qui clam per-
cusserit proximum suum et di. o. p. amen. Male. qui accipit
munera ut percutiat animam sanguinis innocentis.
XXVIII et di. o. p. amen. Male. qui non permanet in sermonibus legis
huius nec eos opere perficit et di. o. p. amen. Si autem au-
dieris vocem domini dei tui ut facias et custodias omnia
mandata eius que ego precipio tibi hodie faciet te dominus
deus tuus excelsiorem cunctis gentibus que versantur in
terra. Venientque super te universe benedictiones iste et ap-
prehendent te. Si tamen precepta eius audieris. Benedictus
tu in civitate et benedictus in agro. Benedictus fructus
ventris tui et fructus terre tue. fructusque iumentorum
tuorum. greges armentorum tuorum. et caule ovium tu-
arum. Benedicta horrea tua et benedicte reliquie tue. Benedic-
tus eris ingrediens et egrediens. Dabitque dominus inimicos
tuos qui consurgunt adversum te corruentes in conspectu
tuo. Per unam viam venient contra te et per septem fugi-
ent a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cellaria
tua et super omnia opera manuum tuarum. Benedicetque te
in terra quam acceperis. Suscitabit te dominus sibi in populum sanctum
sicut iuravit tibi. Si custodieris mandata domini
dei tui et ambulaveris in viis eius. Videbuntque omnes
terrarum populi quod nomen domini invocatum sit super te et time-
bunt te. Habundare te faciet dominus omnibus bonis fructu
uteri tui et fructu iumentorum tuorum et fructu terre tue.
quam iuravit dominus patribus tuis ut daret tibi. Aperiet dominus
thesaurum suum optimum celum ut pluviam tribuat terre
tue in tempore suo. Benedicetque cunctis operibus manu-
um tuarum. Et fenerabis gentibus multis et ipse a nullo acci-
pies fenus. Constituet te dominus in caput et non in cau-
dam. et eris semper supra et non subter. Si audieris manda-
ta domini dei tui que ego precipio tibi hodie et custo-
dieris et feceris ac non declinaveris ab eis neque ad dexte-
ram neque ad sinistram. nec secutus fueris deos alie-
nos neque colueris eos. Quod si audire nolueris vocem
domini dei tui ut custodias et facias omnia mandata
eius et ceremonias quas ego precipio tibi hodie venient
super te omnes maledictiones iste et apprehendent te. Male-
dictus eris in civitate. maledictus in agro. Male-
dictum horreum tuum et maledicte reliquie tue. Maledictus
fructus ventris tui et fructus terre tue. armenta bo-
um tuorum et greges ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens et
maledictus egrediens. Mittet dominus super te famem et esuri-
em et increpationem super omnia opera tua que facies
donec conterat te et perdat velociter de sub celo propter ad-
inventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me.
Adiungat tibi dominus pestilentiam donec consumat te
de terra ad quam ingredieris possidendam. Percu-
tiat te dominus egestate. febre et frigore et ardore.
et estu et aere corrupto. ac rubigine et persequatur
donec pereas. Sit celum quod supra te est eneum et ter-
ram quam calcas ferrea. Det dominus ymbrem terre tue
pulverem et de celo descendat super te cinis donec
conteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes
tuos. per unam viam egrediaris contra eos et per
septem fugias et dispergaris per omnia regna terre. Sit-
que cadaver tuum in escam cunctis volatilibus
celi et bestiis terre et non sit qui abigat. Percutiat te dominus
ulcere egypti et partem corporis per quam stercora egeruntur
scabie quoque et prurigine. ita ut curari nequeas.
Percutiat te dominus amentia et cecitate ac furore
mentis et palpes in meridie sicut palpare solet
cecus in tenebris et non dirigas vias tuas. Omnique
tempore calumpniam sustineas et opprimaris violen-
tia. nec habeas qui liberet te. Uxorem accipias et alius
dormiat cum ea. Domum edifices et non habites in ea.
Plantes vineam et non vindemies eam. Bos tuus
immoletur coram te et non comedes ex eo. Asinus
tuus rapiatur in conspectu tuo et non reddatur tibi. Oves
tue dentur inimicis tuis et non sit qui te adiuvet. Fi-
lii tui et filie tue tradantur alteri populo videntibus oculis
tuis et deficientibus ad conspectum eorum tota
die et non sit fortitudo in manu tua. Fruc-
tus terre tue et omnes labores tuos comedat populus
quem ignoras. et sis semper calumpniam sustinens et
oppressus cunctis diebus et stupens ad terrorem eorum

que videbunt oculi tui. Percutiat te dominus ulcere pes-
simo in genibus et in suris et in cruribus. sanariq(ue)
non possis a planta pedis usq(ue) ad verticem tuum. Du-
cet te dominus et regem tuum quem constitueris super te in gentem
quam ignoras tu et patres tui. et servies ibi diis alie-
nis. ligno et lapidi. et eris perditus in proverbium ac fa-
bulam omnibus populis ad quos introduxerit te dominus.
Sementem multam iacies in terram et modicum con-
gregabis. quia locuste devorabunt omnia. Vineam
plantabis et fodies et vinum non bibes. nec colliges
ex eo quippiam. quoniam vastabitur vermibus. Olivas
habebis in omnibus terminis tuis et non ungeris oleo
quia defluent et peribunt. Filios generabis et fili-
as et non frueris eis. quoniam ducentur in captivitatem.
Omnes arbores tuas et fruges terre tue rubigo con-
sumet. Advena qui tecum versatur in terra. ascendet super
te. eritq(ue) sublimior. tu autem descendes et eris infe-
rior. Ipse feneribit tibi et tu non feneraberis ei. Ipse erit
in caput et tu eris in caudam. Et venient super te omnes
maledictiones iste. et persequentes apprehendent te do-
nec intereas. quia non audisti vocem domini dei tui. nec ser-
vasti mandata eius et cerimonias quas precepit tibi. Et erunt
in te signa atq(ue) prodigia. et in semine tuo usq(ue)
in sempiternum. eo quod non servieris domino deo tuo. in
gaudio cordisq(ue) letitia propter rerum omnium habundan-
tiam. et servies inimico tuo quem immittet tibi dominus
in fame et siti et nuditate. et omni penuria. et impo-
net iugum ferreum super cervicem tuam donec te
conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo et de
extremis finibus terre in similitudinem aquile vo-
lantis cum impetu cuius linguam intelligere non possis
gentem procacissimam que non deferat honorem seni nec
misereatur parvuli et devoret fructum iumento-
rum ac fruges terre tue donec intereas. et non relinquat tibi
triticum. vinum et oleum. armenta boum. et greges
ovium donec te disperdat. et conterat in cunctis urbibus
et destruantur muri tui firmi atq(ue) sublimes in
quibus habebas fiduciam in omni terra tua. obside-
beris intra portas tuas in omni terra quam dabit tibi
dominus deus tuus. et comedes fructum uteri tui. et carnes
filiorum et filiarum tuarum quas dederit tibi dominus deus tuus in
angustia et vastitate. qua opprimet te hostis tuus.
(delicatus) Homo tener et delicatus in te valde invidebit fratri suo
et uxori que cubat in sinu suo. nec dabit illis de carni-
bus filiorum suorum quas comedet. eo quod nichil habeat a-
liud in obsidione et penuria qua vastaverint te
inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mu-
lier et delicata que super terram ingredi non valebat
nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritu-
dinem suam nimiam. invidebit viro suo qui
cubat in sinu suo super filii et filie carnibus
et illuvie secundarum que egrediuntur de medio
feminum eius et super liberis qui eadem hora nati sunt.
Comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam
in obsidione et vastitate qua opprimet te inimi-
cus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris et feceris omnia
verba legis huius que scripta sunt in hoc volumine. et
timueris nomen eius gloriosum et terribile. hoc est
dominum deum tuum. augebit dominus deus tuus pla-
gas tuas. et plagas seminis tui. plagas magnas
et perseverantes. infirmitates pessimas et perpe-
tuas. et inducet in te omnes afflictiones egypti quas
timuisti et adherebunt tibi. Insuper et universos langu-
ores et plagas que non sunt scripte in volumine legis hu-
ius. inducet dominus super te donec te conterat. et remane-
bitis pauci numero qui prius eratis sicut astra celi pre multi-
tudine. quoniam non audisti vocem domini dei tui. Et sicut ante
letatus est dominus super vos bene vobis faciens vosque multi-
plicans. sic letabitur disperdens vos atq(ue) subvertens
ut auferamini de terra ad quam ingredieris possiden-
dam. Disperget te dominus in omnes populos a summitate ter-
re usq(ue) ad terminos eius. et servies ibi diis alienis quos et tu
ignoras et patres tui. lignis et lapidibus. In gentibus quo-
que illis non quiesces. neq(ue) erit requies vestigio pedis tui.
Dabit enim tibi dominus ibi cor pavidum et deficientes oculos
et animam merore consumptam. et erit vita tua quasi pen-
dens ante te. Timebis nocte et die et non credes vite tue.
Mane dices quis michi det videre vesperum. et ves-
pere quis michi det mane. propter cordis tui formidinem
qua terreberis. et propter ea que tuis videbis oculis. Reducet
te dominus classibus in egyptum per viam de qua dixit tibi ut eam
amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in
servos et ancillas. et non erit qui emat. Hec sunt verba XXIX
federis quod precepit dominus moysi ut feriret cum filiis israel
in terra moab. preter illud fedus quod cum eis pepigit in
oreb. Vocavitq(ue) moyses omnem israel et dixit ad eos.
Vos vidistis universa que fecit dominus coram vobis in
terra egypti pharaoni et omnibus servis eius universeq(ue) ter-
re illius. temptationes magnas quas viderunt oculi tui.
signa illa. portentaq(ue) ingentia. et non dedit dominus
vobis cor intelligens. et oculos videntes. et aures que
possint audire usq(ue) in presentem diem. Adduxit
vos xl annis per desertum. non sunt attrita vestimenta
nec calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta
sunt. Panem non comedistis vinum et siceram non bibistis.
ut sciretis quia ipse est dominus deus vester. Et venistis ad locum
hunc. Egressusq(ue) est seon rex esebon et og rex basan oc-
currentes nobis ad pugnam. et percussimus eos et tu-
limus terram eorum. ac tradidimus possidendam ruben
et gad et dimidie tribui manasse. Custodite ergo verba
pacti huius. et implete ea ut intelligatis univer-
sa que facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino
deo vestro. principes vestri ac tribus et maiores natu atq(ue)
doctores. Omnis populus israel. liberi et uxores vestre et adve-
na qui tecum moratur in castris. exceptis lignorum ce-
soribus et his qui comportant aquas ut transeas in federe
domini dei tui. et in iureiurando quod hodie dominus deus tuus
percutit tecum. ut suscitet te sibi in populum et ipse sit tuus
deus sicut locutus est tibi. et sicut iuravit patribus tuis
abraham. ysaach et iacob. Nec ego vobis solis hoc
fedus ferio. et hec iuramenta confirmo sed cunctis pre-
sentibus et absentibus. Vos enim nostis quomodo habita-
verimus in terra egypti et quomodo transierimus per medium
nationum. quas transeuntes vidistis abominationes
et sordes. id est ydola eorum. lignum et lapidem. argentum
et aurum. que colebant. Ne forte sit inter vos radix
germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit
verba iuramenti huius benedicat sibi in corde suo di-
cens. Pax erit michi et ambulabo in pravitate cordis mei
et adsumat ebria sitientem. et dominus non ignoscat ei. sed
tunc quam maxime furor eius fumet. et zelus contra homi-
nem illum. et sedeant super eum omnia maledicta que
scripta sunt in hoc volumine. et deleat dominus nomen eius
de sub celo et consumat eum in perditionem ex omnibus

tribubus israel iuxta maledictiones que in libro legis huius
ac federis continentur. Dicetque sequens generatio et filii qui
nascentur deinceps et peregrini qui de longinquo venerint
videntes plagas illius terre et infirmitates quibus eam
afflixerit dominus sulphure et salis ardore comburens ita ut
ultra non seratur nec virens quippiam germinet in
exemplum subversionis sodome et gomorre ad
ame et seboym quas subvertit dominus in ira et furo
re suo et dicent omnes gentes. quare sic fecit dominus terre huic
Que est hec ira furoris eius immensa. Et respondebunt.
Quia dereliquerunt pactum domini quod pepigit cum patri
bus eorum quando eduxit eos de terra egypti et servierunt diis
alienis et adoraverunt eos quos nesciebant et quibus
non fuerant attributi. Idcirco iratus est furor domini contra terram is
tam ut induceret super eam omnia maledicta que in hoc
volumine scripta sunt et eiecit eos de terra sua in i
ra et in furore et in indignatione maxima. Pro
XXX iecitque in terram alienam sicut hodie comprobatur. Ab
scondita sunt a domino deo nostro que manifesta sunt nobis
et filiis nostris usque in eternum ut faciamus universa
verba legis huius. Cum ergo venerint super te omnes sermones
isti benedictio sive maledictio quam proposui in conspectu
tuo et ductus penitudine cordis tui in universis
gentibus in quas disperserit te dominus deus tuus et reversus
fueris ad eum et obedieris eius imperiis sicut ego ho
die precipio tibi cum filiis tuis in toto corde tuo et
in tota anima tua reducet te dominus deus tuus de
captivitate tua ac miserebitur tui. Et rursum congre
gabit te de cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad
cardines celi fueris dissipatus inde te retrahet
dominus deus tuus et assumet atque introducet in terram
quam possederunt patres tui et obtinebis eam et benedicens
te maioris numeri esse te faciet quam fuerunt patres tui.
Circumcidet dominus deus tuus cor tuum et cor semi
nis tui ut diligas dominum deum tuum in to
to corde tuo et in tota anima tua ut possis
vivere. Omnes maledictiones has con
vertet super inimicos tuos et eos qui oderunt te et
persequuntur. Tu autem reverteris et audies vocem domini
dei tui. facies universa mandata que ego precipi
o tibi hodie et abundare te faciet dominus deus tuus in
cunctis operibus manuum tuarum in sobole uteri
tui et in fructu iumentorum tuorum in ubertate ter
re tue et in rerum omnium largitate. Revertetur enim dominus ut
gaudeat super te in omnibus bonis sicut gavisus est
in patribus tuis. Si tamen audieris vocem domini dei tui
et custodieris precepta eius et cerimonias que in hac
lege conscripta sunt et revertaris ad dominum
deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tu
a. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te
est neque procul positum nec in celo situm ut pos
sis dicere quis nostrum ad celum valeat ascendere
ut deferat illud ad nos et audiamus atque opere
compleamus neque trans mare positum ut cau
seris et dicas Quis ex nobis transfretare poterit
mare et illud ad nos usque deferre ut possimus
audire et facere quod preceptum est. Sed iuxta est sermo
valde in ore tuo et in corde tuo ut facias illum.
Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vi
tam et bonum et e contrario mortem et malum ut diligas
dominum deum tuum et ambules in viis eius et custo
dias mandata illius et cerimonias atque iudicia
et vivas atque multiplicet te benedicatque tibi in terra
ad quam ingredieris possidendam. Si autem aver
sum fuerit cor tuum et audire nolueris atque errore
deceptus adoraveris deos alienos et servieris eis
predico tibi hodie quod pereas et parvo tempore moreris
in terra ad quam iordane transmisso ingredieris
possidendam. Testes invoco hodie celum
et terram quod proposuerim vobis vitam et mortem bo
num et malum benedictionem et maledictionem. Eli
ge ergo vitam ut et tu vivas et semen tuum et dili
gas dominum deum tuum atque obedias voci eius et illi
adhereas. Ipse enim est vita tua et longitudo di
erum tuorum ut habites in terra pro qua iuravit dominus
patribus tuis abraham ysaac et iacob ut daret
eam illis. Abiit itaque moyses et locutus est omnia XXXI
verba hec ad universum israel et dixit ad eos. C. XX.
annorum sum hodie non possum ultra egredi et in
gredi presertim cum et dominus dixerit mihi. Non transi
bis iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit
ante te. Ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo
et possidebis eas. et iosue iste transibit ante te sicut
locutus est dominus. Facietque eis sicut fecit seon et og
regibus amorreorum et terre eorum delebitque eos.
Cum ergo et hos tradiderit vobis similiter facietis eis
sicut precepi vobis. Viriliter agite et confortamini
nolite timere nec paveatis a conspectu eorum quia
dominus deus tuus ipse est ductor tuus et non dimittet
nec derelinquet te. Vocavitque moyses iosue et
dixit ei coram omni multitudine israel. Confortare et
esto robustus tu enim introduces populum istum in terram quam
daturum se patribus eorum iuravit dominus. Et tu eam sor
te divides. Et dominus qui ductor est vester ipse erit tecum
non dimittet nec derelinquet te. Noli timere nec pa
veas. Scripsit itaque moyses legem hanc et tradidit
eam sacerdotibus filiis levi qui portabant archam XXXII
federis domini et cunctis senioribus israel precepitque eis
dicens. Post septem annos anno remissionis in
sollempnitate tabernaculorum convenientibus cunc
tis filiis israel ut appareant in conspectu domini dei
tui in loco quem elegerit dominus deus tuus leges
libri legis huius coram omni israel audientibus
eis. Et in unum omni populo congregato tam viris quam
mulieribus parvulis et advenis qui sunt intra por
tas tuas ut audientes discant et timeant do
minum deum vestrum et custodiant impleantque omnes
sermones legis huius. Filii quoque eorum qui nunc ignorant
ut audire possint et timeant dominum deum suum cunc
tis diebus quibus versantur in terra ad quam vos iordane
transmisso pergitis obtinendam. Et ait dominus
ad moysen. Ecce prope sunt dies mortis tue. Vo
ca iosue et state in tabernaculo testimonii ut pre
cipiam ei. Abierunt ergo moyses et iosue et steterunt
in tabernaculo testimonii. Apparuitque ibi dominus in
columpna nubis que stetit in introitu taberna
culi. Dixitque dominus ad moysen. Ecce tu dormies
cum patribus tuis et populus iste consurgens fornicabitur post
deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet in
ea. Ibi derelinquet me et irritum faciet fedus
quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum
in die illo. et derelinquam eum et abscondam fa
ciem meam ab eo et erit in devorationem. In
venient eum omnia mala et afflictiones im

ut dicat in illo die: Vere quia non est deus mecum invenerunt me hec mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala que fecit quia secutus est deos alienos. Nunc itaque scribite vobis canticum istud et docete filios israel ut memoriter teneant et ore decantent et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios israel. Introducam enim eum in terram pro qua iuravi patribus eius lacte et melle manantem. Cumque comederint et saturati crassique fuerint avertentur ad deos alienos et servient eis detrahentque mihi et irritum facient pactum meum. Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones respondebit ei canticum istud pro testimonio quod nulla delebit oblivio ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius que facturus sit hodie antequam introducam eum in terram quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo moyses canticum et docuit filios israel. Precepitque dominus iosue filio nun et ait: Confortare et esto robustus, tu enim introduces filios israel in terram quam pollicitus sum eis et ego ero tecum. Postquam ergo moyses scripsit verba legis huius in volumine atque complevit, precepit levitis qui portabant archam federis domini dicens: Tollite librum istum et ponite eum in latere arche federis domini dei vestri ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum semper contentiose egistis contra dominum, quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras atque doctores et loquar audientibus eis sermones istos et invocabo contra eos celum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis et declinabitis cito de via quam precepi vobis, et occurrent vobis mala in extremo tempore quando feceritis malum in conspectu domini ut irritetis eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo moyses audiente universo cetu filiorum israel verba carminis huius et ad finem usque complevit.

XXXII Audite celi que loquor, audiat terra verba oris mei. Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi ymber super herbam et quasi stille super gramina, quia nomen domini invocabo. Date magnificentiam deo nostro. Dei perfecta sunt opera et omnes vie eius iudicia. Deus fidelis et absque ulla iniquitate, iustus et rectus. Peccaverunt ei et non filii eius in sordibus. Generatio prava atque perversa, hec cine reddis domino popule stulte et insipiens? Numquid non ipse est pater tuus qui possedit te et fecit et creavit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas. Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi. Quando dividebat altissimus gentes, quando separabat filios adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum israel. Pars autem domini populus eius, iacob funiculus hereditatis eius. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris et vaste solitudinis. Circumduxit eum et docuit et custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos et super eos volitans expandit alas suas et assumpsit eos atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super excelsam terram ut comederet fructus agrorum. Et suggeret mel de petra oleum de saxo durissimo. Butyrum de armento et lac de ovibus cum adipe agnorum et arietum filiorum basan. Et hyrcos cum medulla tritici et sanguinem uve biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus et recalcitravit, incrassatus impinguatus dilatatus. Dereliquit deum factorem suum et recessit a deo salutari suo. Provocaverunt eum in diis alienis et in abominationibus ad iracundiam provocaverunt. Immolaverunt demoniis et non deo, diis quos ignorabant. Novi recentesque venerunt quos non coluerunt patres eorum. Deum qui te genuit dereliquisti et oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus et ad iracundiam concitatus est quia provocaverunt eum filii sui et filie. Et ait: Abscondam faciem meam ab eis et considerabo novissima eorum. Generatio enim perversa est et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat deus et irritaverunt in vanitatibus suis. Et ego provocabo eos in eo qui non est populus et in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo et ardebit usque ad inferni novissima. Devorabitque terram cum germine suo et montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame et devorabunt eos aves morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit eos gladius et intus pavor, iuvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene. Et dixi: Ubi nam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum distuli ne forte superbirent hostes eorum et dicerent: Manus nostra excelsa et non dominus fecit hec omnia. Gens absque consilio est et sine prudentia. Utinam saperent et intelligerent ac novissima providerent. Quomodo persequebatur unus mille et duo fugarent decem milia? Nonne ideo quia deus suus vendidit eos et dominus conclusit illos? Non enim est deus noster ut dii eorum, et inimici nostri sunt iudices. De vinea sodomorum vinea eorum et de suburbanis gomorre. Uva eorum uva fellis et botri amarissimi. Fel draconum vinum eorum et venenum aspidum insanabile. Nonne hec condita sunt apud me et signata in thesauris meis? Mea est ultio et ego retribuam eis in tempore ut labatur pes eorum. Iuxta est dies perditionis et adesse festinant tempora. Iudicabit dominus populum suum et in servis suis miserebitur. Videbit quod infirmata sit manus et clausi quoque defecerunt residuique consumpti sunt. Et dicent: Ubi sunt dii eorum in quibus habebant fiduciam? De quorum victimis comedebant adipes et bibebant vinum libaminum. Surgant et opitulentur vobis et in necessitate vos protegant. Videte quod ego sim solus et non sit alius deus preter me. Ego occidam et ego vivere faciam, percutiam et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere. Levabo ad celum manum meam et dicam: Vivo ego in eternum. Si acuero ut fulgur gladium meum et arripuerit iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis et his qui oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine et gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum et de captivitate nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius quia sanguinem servorum suorum ulciscetur et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terre populi sui. Venit ergo moyses et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi ipse et iosue filius nun. Complevitque omnes sermones istos loquens ad universum israel et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba mea que ego testificor vobis hodie ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere et implere universa que scripta sunt legis huius, quia non incassum precepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent, que facientes perseveretis tempore

longo in terra ad quam iordane transmisso ingredieris
in possidendam. Locutusque est dominus ad moysen in eadem die
dicens. Ascende in montem istum abarim id est transi-
tuum in montem nebo qui est in terra moab contra iericho et
vide terram chanaan quam ego tradam filiis israel obti-
nendam et morere in monte. Quem conscendens iungeris
populis tuis. sicut mortuus est aaron frater tuus in monte
hor et appositus populis suis. quia praevaricati estis contra me
in medio filiorum israel ad aquas contradictionis in ca-
des deserti syn et non sanctificastis me inter filios israel. E contra
videbis terram et non ingredieris in eam quam ego da-
XXXIII bo filiis israel. Haec est benedictio qua benedixit homo dei
filiis israel ante mortem suam et ait. Dominus de syna venit
et de seyr ortus est nobis. Apparuit de monte pharan
et cum eo sanctorum milia. In dextera eius ignea lex. Dilexit
populos. omnes sancti in manu illius sunt et qui appropinquant
pedibus eius accipient de doctrina illius legem. Quam prae-
cepit nobis moyses hereditatem multitudinis ia-
cob. Erit apud rectissimum rex congregatis principibus populi
cum tribubus israel. Vivat ruben et non moriatur et sit parvus
in numero. Haec est benedictio iudae. Audi domine vocem iudae et
ad populum suum introduc eum. Manus eius pugnabunt
pro eo. et adiutor illius contra adversarios eius erit. Levi quoque ait.
Perfectio tua et doctrina tua viro sancto tuo quem proba-
sti in temptatione et iudicasti ad aquas contradictionis.
Qui dixit patri suo et matri suae nescio vos. et fratribus suis igno-
ro illos. et nescierunt filios suos. Hii custodierunt eloq-
uium tuum et pactum tuum servaverunt. Iudicia tua o
iacob et legem tuam o israel. Ponent thymiama
in furore tuo et holocaustum super altare tuum. Benedic
domine fortitudini eius et opera manuum illius suscipe. Per-
cute dorsa inimicorum eius et qui oderunt eum non consurgant.
Et beniamin ait. Amantissimus domini habitabit confidenter
in eo quasi in thalamo tota die morabitur et inter humeros
illius requiescet. Ioseph quoque ait. De benedictione
domini terra eius et de pomis caeli et rore atque abysso sub-
iacente. de pomis fructuum solis ac lunae de vertice
antiquorum montium. de pomis collium aeternorum et de
frugibus terrae et de plenitudine eius. Benedictio illius
qui apparuit in rubo veniat super caput ioseph et super
verticem nazarei inter fratres suos. Quasi primogeniti tau-
ri pulchritudo eius. cornua rinocerotis cornua
illius. In ipsis ventilabit gentes usque ad terminos ter-
rae. Hae sunt multitudines effraim et haec milia manas-
se. Et zabulon ait. Laetare zabulon in exitu tuo
et ysachar in tabernaculis tuis. Populos ad montem vo-
cabunt ibi immolabunt victimas iustitiae. Qui inunda-
tionem maris quasi lac sugent et thesauros abscon-
ditos harenarum. Et ait gad. Benedictus in latitudine
gad quasi leo requievit. Cepitque brachium et verticem
et vidit principatum suum quod in parte sua doctor esset
repositus. qui fuit cum principibus populi et fecit iustitias
domini et iudicium suum cum israel. Dan quoque ait. Dan
catulus leonis fluet largiter de basan. Et neptha-
lim ait. Nepthalim habundantia perfruetur et plenus
erit benedictionibus domini. mare et meridiem possidebit.
Aser quoque ait. Benedictus in filiis aser sit placens fra-
tribus suis et tinguat in oleo pedem suum. Ferrum
et aes calciamentum eius. Sicut dies iuventutis tuae
ita et senectus tua. Non est deus alius ut deus rectissimi.
Ascensor caeli auxiliator tuus. Magnificentia
eius discurrunt nubes. Habitaculum eius sursum et
et subter brachia sempiterna. Eiciet a facie tua i-
nimicum. dicetque contere. Habitabit confidenter israel et
solus. Oculus iacob in terra frumenti et vini caelique
caligabunt rore. Beatus tu es israel. Quis simi-
lis tui popule qui salvaris in domino. Scutum auxi-
lii tui et gladius gloriae tuae. Negabunt te inimici
tui et tu eorum colla calcabis. Ascendit ergo moyses XXXIIII
de campestribus moab super montem nebo in verticem
phasga contra iericho. Ostenditque ei dominus omnem terram
galaad usque dan et universum nepthalim. terramque
effraim et manasse. et omnem terram iuda usque ad
mare novissimum et australem partem et latitudi-
nem campi iericho civitatis palmarum usque segor.
Dixitque dominus ad eum. Haec est terra pro qua iuravi abrahae
ysaac et iacob dicens. Semini tuo dabo eam. Vi-
disti eam oculis tuis et non transibis ad illam. Mor-
tuusque est ibi moyses servus domini in terra moab iubente
domino. et sepelivit eum dominus in valle terrae moab contra
phegor. et non cognovit homo sepulcrum eius usque in
praesentem diem. Moyses. c. et xx. annorum erat quando
mortuus est et non caligavit oculus eius. nec dentes
illius moti sunt. Fleveruntque eum filii israel in campe-
stribus moab contra iericho. xxx. diebus. Et completi
sunt dies planctus lugentium moysen. Iosue vero
filius nun repletus est spiritu sapientiae. quia moyses posuit
super eum manus suas. et oboedierunt ei filii israel. fe-
ceruntque filii israel sicut praecepit dominus moysi. Et non sur-
rexit ultra propheta in israel sicut moyses quem nosset dominus
facie ad faciem in omnibus signis atque portentis.
quae misit per eum ut faceret in terra egypti pharaoni
et omnibus servis eius. universaeque terrae illius et cunc-
tam manum robustam. magnaque mirabilia quae
fecit moyses coram universo israel. Incipit prologus
in libro iosue.

Tandem finito pentatheucho moysi velut
grandi fenore liberati ad iesum filium nave
manum mittimus. quem hebraei iosue ben
nun. id est iosue filium nun vocant. et ad iudicum
librum. quem sophtim appellant. Ad ruth quoque et
hester quos hiisdem nominibus efferunt. Monemusque lec-
torem ut silvam hebraicorum nominum et distinc-
tiones per membra divisas diligens scriptor conser-
vet. ne et noster labor et illius studium pereat. et ut
in primis quod saepe testatus sum sciat me non in reprehen-
sionem veterum nova cudere sicut amici mei criminantur
sed pro virili parte offerre linguae meae hominibus
quos tamen nostra delectant exemplaria ut pro grecorum
exaplois exemplaribus quae et sumptu et labore
maximo indigent editionem nostram habeant et sicu-
bi in antiquorum voluminum lectione dubitarint
haec illis conferentes inveniant quod requirunt maxime
cum apud latinos tot sint exemplaria quot codices
et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit
quod ei visum est et utique non possit verum esse quod dissonat.
Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere
scorpius et sanctum opus venenata carpere lingua de-
sistat. vel suscipiens si placet vel contemnens si
displicet. Meminerintque illorum versuum. Os tuum habun-
davit malitia et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus
fratrem tuum loquebaris et adversus filium matris tuae ponebas scandalum. Haec
fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis. Arguam te
et statuam contra faciem tuam. Quae enim audientiam ut legentis

utilius est nos laborando sudare et alios laborare detrahendo. Volentes invidos ex parte imperii iudaei irridendi Graecos sit oblata occasio, et ecclesiae homines sic oblatam occasionem despicientes immo lacerare eum ad invidiam interpretabantur. Et si hoc eis tamen interpretatio placet, si non displicet, et nihil extra recipiendum putant tantum eas quas sub asteriscis et obelis ut additae fuere vel amputatae leguntur, et negligunt, et Danielem iuxta Theodotionis translationem ecclesiae susceperunt, cur Origenem mirantur et Eusebium Pamphili cunctas editiones similiter disserentes? Aut quae fuit utilitatis stultitia post quam vera dixerint proferre quae falsa sunt? Unde autem in Novo Testamento probare poterunt assumpta testimonia quae in libris veteribus non habentur? Haec diximus ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum post sanctae Paulae dormitionem, cuius vita virtutis exemplum est, et hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui, decrevimus, domino spiritu vegetante artus, prophetarum explanatione incumbere, et omissum iam diu opus quodam postliminio repetere, praesertim cum admirabilis sanctusque vir Pammachius hoc idem litteris flagitet, et nos ad patriam festinantes mortiferos Syrenarum cantus surda debeamus aure transire.

Incipit liber Ihesu Nave et Iosue.

ET FACTUM est post mortem servi Domini Moysi ut loqueretur Dominus ad Iosue filium Nun ministrum Moysi et diceret ei: Moyses servus meus mortuus est; surge et transi Iordanem istum tu et omnis populus tecum in terram quam ego dabo filiis Israel. Omnem locum quem calcaverit vestigium pedis vestri vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. A deserto et Libano usque ad fluvium magnum Eufraten, omnis terra Hettheorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester. Nullus vobis poterit resistere cunctis diebus vitae tuae; sicut fui cum Moysi ita ero tecum; non dimittam nec derelinquam te. Confortare et esto robustus; tu enim sorte divides populo huic terram pro qua iuravi patribus suis ut traderem eam illis. Confortare igitur et esto robustus valde ut custodias et facias omnem legem quam praecepit tibi Moyses servus meus; ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram ut intellegas cuncta quae agis. Non recedat volumen legis huius de ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus ut custodias et facias omnia quae scripta sunt in eo; tunc diriges viam tuam et intelleges eam. Ecce praecipio tibi: confortare et esto robustus; noli timere et noli metuere quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quaecumque perrexeris. Praecepitque Iosue principibus populi dicens: Transite per medium castrorum et imperate populo ac dicite: Praeparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Iordanem et intrabitis ad possidendam terram quam Dominus Deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque et Gadditis et dimidiae tribui Manasse ait: Mementote sermonis quem praecepit vobis Moyses famulus Domini dicens: Dominus Deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestrae et filii ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis Moyses trans Iordanem; vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu et pugnate pro eis donec det Dominus requiem fratribus vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram quam Dominus Deus vester daturus est eis, et sic revertemini in terram possessionis vestrae et habitabitis in ea quam vobis dedit Moyses famulus Domini trans Iordanem contra solis ortum. Responderuntque ad Iosue atque dixerunt: Omnia quae praecepisti nobis faciemus et quocumque miseris ibimus. Sicut oboedivimus in cunctis Moysi ita oboediemus et tibi; tantum sit Dominus Deus tuus tecum sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo et non oboedierit cunctis sermonibus tuis quos praeceperis ei, moriatur; tu tantum confortare et viriliter age.

II Misit igitur Iosue filius Nun de Sethim duos viros exploratores in abscondito et dixit eis: Ite et considerate terram urbemque Iericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab et quieverunt apud eam. Nuntiatumque est regi Iericho et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel ut explorarent terram. Misitque rex Iericho ad Raab dicens: Educ viros qui venerunt ad te et ingressi sunt domum tuam; exploratores quippe sunt et omnem terram considerare venerunt. Tollensque mulier viros abscondit et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent; cumque porta clauderetur in tenebris et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt; persequimini cito et comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suae operuitque eos stipula lini quae ibi erat. Hii autem qui missi fuerant secuti sunt eos per viam quae ducit ad vadum Iordanis, illisque egressis statim porta clausa est. Necdum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos et ait: Novi quod tradiderit vobis Dominus terram; etenim irruit in nos terror vester et elanguerunt omnes habitatores terrae. Audivimus quod siccaverit Dominus aquas maris Rubri ad vestrum introitum quando egressi estis ex Egypto, et quae feceritis duobus Amorreorum regibus qui erant trans Iordanem, Seon et Og, quos interfecistis. Et haec audientes pertimuimus et elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum; Dominus enim Deus vester ipse est Deus in caelo sursum et in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per Dominum ut quomodo ego feci vobiscum misericordiam, ita et vos faciatis cum domo patris mei, detisque mihi verum signum ut salvetis patrem meum et matrem, fratres ac sorores meas et omnia quae eorum sunt, et eruatis animas nostras de morte. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem. Demisit ergo eos per funem de fenestra; domus enim eius haerebat muro. Dixitque ad eos: Ad montana conscendite ne forte occurrant vobis revertentes; ibique latete diebus tribus donec redeant, et sic ibitis per viam vestram. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram signum non fuerit funiculus iste coccineus et ligaveris eum in fenestra per quam nos demisisti, et patrem tuum ac matrem fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam. Qui ostium domus tuae egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius et nos erimus alieni; cunctorum autem sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum si eos aliquis tetigerit. Quod si nos prodere volueris et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis sic fiat. Dimittensque eos ut pergerent et appendit fu

niculum coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes per-
venerunt ad montana et manserunt ibi tres dies donec
redirent qui fuerant persecuti. Quaerentes enim per om-
nem viam non reppererunt eos. Quibus urbem ingressis
reversi sunt et descenderunt exploratores de monte et
Iordane transmisso venerunt ad Iosue filium Nun
narraveruntque ei omnia quae acciderant sibi atque dixerunt: Tra-
didit Dominus omnem terram in manus nostras, et timore prostra-
III ti sunt cuncti habitatores eius. Igitur Iosue de nocte
consurgens movit castra. Egredientesque de Setthim ve-
nerunt ad Iordanem, ipse et omnes filii Israel, et morati sunt
ibi tres dies. Quibus evolutis transierunt praecones per
castrorum medium et clamare coeperunt: Quando videritis
archam foederis Domini Dei vestri et sacerdotes stirpis Leviticae por-
tantes eam, vos quoque consurgite et sequimini praecedentes.
Sitque inter vos et archam spatium cubitorum duum mi-
lium, ut procul videre possitis et nosse per quam viam in-
grediamini, quia prius non ambulastis per eam. Et cave-
te ne appropinquetis ad archam. Dixitque Iosue ad
populum: Sanctificamini; cras enim faciet Dominus inter vos mira-
bilia. Et ait ad sacerdotes: Tollite archam foederis Domini et prae-
cedite populum. Qui iussa complentes tulerunt et ambulave-
runt ante eos. Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie incipiam
exaltare te coram omni Israel, ut sciant quod sicut cum Moy-
se fui, ita et tecum sim. Tu autem praecipe sacerdotibus qui
portant archam foederis, et dic eis: Cum ingressi fueritis par-
tem aquae Iordanis, state in ea. Dixitque Iosue ad filios Israel:
Accedite huc et audite verbum Domini Dei vestri. Et rursum:
In hoc, inquit, scietis quod Deus vivens in medio vestri est
et disperdet in conspectu vestro Chananeum, Ethaeum, Eveum
et Ferezeum, Gergeseum quoque et Amorreum et Iebuseum.
Ecce archa foederis Domini omnis terrae antecedet vos
per Iordanem. Parate xii. viros de xii. tribubus Israel, sin-
gulos per singulas tribus. Et cum posuerint vestigia
pedum suorum sacerdotes qui portant archam foederis Do-
mini Dei universae terrae in aquis Iordanis, aquae quae inferiores
sunt decurrent atque deficient; quae autem desuper veniunt
in una mole consistent. Igitur egressus est populus de taberna-
culis suis ut transiret Iordanem. Et sacerdotes qui porta-
bant archam foederis pergebant ante eum. Ingressisque
eis Iordanem et pedibus eorum tinctis in parte aquae (Iorda-
nis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat), ste-
terunt aquae descendentes in uno loco et ad instar
montis intumescentes apparebant procul ab urbe
quae vocatur Edom usque ad locum Sarthan. Quae autem
inferiores erant in mare Solitudinis, quod nunc vocatur
Mortuum, descenderunt usquequo omnino deficerent. Populus
autem incedebat contra Iordanem, et sacerdotes qui portabant
archam foederis Domini stabant super siccam humum in medio
IIII Iordanis accincti, omnisque populus per arentem alveum
transibat. Quibus transgressis dixit Dominus ad Iosue: Ele-
ge xii. viros singulos per singulas tribus et praecipe eis
ut tollant de medio Iordanis alveo, ubi steterunt sacer-
dotum pedes, xii. durissimos lapides, quos ponetis in
loco castrorum ubi fixeritis hac nocte tentoria. Vocavit-
que Iosue xii. viros quos elegerat de filiis Israel, sin-
gulos de singulis tribubus, et ait ad eos: Ite ante archam
foederis Domini Dei vestri ad Iordanis medium, et portate sin-
guli singulos lapides in humeris vestris iuxta numerum
filiorum Israel, ut sit signum inter vos. Et quando interroga-
verint vos filii vestri cras dicentes: Quid sibi volunt is-
ti lapides? respondebitis eis: Defecerunt aquae Iordanis ante
archam foederis Domini cum transiret eum; idcirco positi
sunt lapides isti in monimentum filiorum Israel usque in aeternum.
Fecerunt ergo filii Israel sicut praecepit eis Iosue, portantes
de medio Iordanis alveo xii. lapides ut ei Dominus im-
peraverat, iuxta numerum filiorum Israel, usque ad locum in quo
castra metati sunt, ibique posuerunt eos. Alios quoque xii.
lapides posuit Iosue in medio Iordanis alveo, ubi
steterunt sacerdotes qui portabant archam foederis Domini, et
sunt ibi usque in praesentem diem. Sacerdotes autem qui porta-
bant archam stabant in medio Iordanis donec omnia
complerentur quae Iosue loquenti ad populum praeceperat
Dominus et dixerat ei Moyses. Festinavitque populus et transi-
vit. Cumque transissent omnes, transivit et archa Domini,
sacerdotes quoque pergebant ante populum. Filii quoque Ruben et Gad
et dimidia tribus Manasse armati praecedebant filios
Israel, sicut eis praeceperat Moyses, xl. m. pugnatorum per tur-
mas et cuneos incedebant per plana atque campestria
urbis Iericho. In illo die magnificavit Dominus Iosue
coram omni Israel ut timerent eum sicut timuerant Mo-
ysen dum adhuc viveret. Dixitque ad eum: Praecipe
filiis Israel sacerdotibus qui portant archam foederis ut as-
cendant de Iordane. Qui praecepit eis dicens: Ascendite
de Iordane. Cumque ascendissent portantes archam
foederis Domini et siccam humum calcare coepissent, reversae
sunt aquae in alveum suum et fluebant sicut ante consueverant.
Populus autem ascendit de Iordane x. die primi mensis et
castra metati sunt in Galgalis contra orientalem plagam
urbis Iericho. xii. quoque lapides quos de Iordanis alveo
sumpserant posuit Iosue in Galgalis et dixit ad fili-
os Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras patres suos et
dixerint eis: Quid sibi volunt isti lapides? docebitis
eos atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israel
Iordanem istum, siccante Domino Deo vestro aquas eius in conspectu
vestro donec transiretis, sicut fecerat prius in mari Rubro,
quod siccavit donec transiremus, ut discant omnes
terrarum populi fortissimam manum Domini et ut vos timeatis
Dominum Deum vestrum omni tempore. Postquam autem audi- V
erunt omnes reges Amorreorum qui habitabant trans Ior-
danem ad occidentalem plagam et cuncti reges Cha-
naan qui propinqua possidebant loca Magni maris
quod siccasset Dominus fluenta Iordanis coram filiis Israel
donec transirent, dissolutum est cor eorum, et non remansit
in eis spiritus timentium introitum filiorum Israel. Eo tempore
ait Dominus ad Iosue: Fac tibi cultros lapideos et circum-
cide secundo filios Israel. Fecit Iosue quod iusserat Dominus et cir-
cumcidit filios Israel in colle praeputiorum. Haec autem causa
est secundae circumcisionis: Omnis populus qui egressus est ex Aegyp-
to generis masculini, universi bellatores viri, mortui
sunt in deserto per longissimos viae circuitus, qui omnes
circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto per
xl. annos itineris latissimae solitudinis incircumci-
sus fuit donec consumerentur qui non audierant vocem Domini
et quibus ante iuraverat ut ostenderet eis terram lacte
et melle manantem. Horum filii in locum successerunt
patrum et circumcisi sunt a Iosue, quia sicut nati fuerant
in praeputio erant, nec eos in via aliquis circumcide-
rat. Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in
eodem castrorum loco donec sanarentur. Dixitque Dominus
ad Iosue: Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis.
Vocatumque est nomen loci illius Galgala usque in
praesentem diem. Manseruntque filii Israel in Galgalis
et fecerunt phase xiiii. die mensis ad vesperum.

Interpretatio:
- Chananeus: possessio. avaritia.
- Ethaeus: formidans. accidia.
- Eveus: collectio lapidis. gula sive castrimargia.
- Ferezeus: separatus ascendens. invidia.
- Gergeseus: eiciens colonum. luxuria.
- Amorreus: amaricans. ira.
- Iebuseus: calcatus. superbia.

in campestribus iericho. et comederunt de frugibus ter-
re die altero. azimos panes et polentam eiusdem an-
ni. Defecitque manna postquam comederunt de fruc-
tibus terre. nec usi sunt ultra cibo illo filii israel. Sed co-
mederunt de frugibus presentis anni terre chanaan.
Defecitque manna postquam comederunt de fructibus
terre. Cum autem esset iosue in agro urbis iericho leva-
vit oculos et vidit virum stantem contra se evagi-
natum tenentem gladium. perrexitque ad eum et ait.
Noster es an adversariorum? Qui respondit. Nequaquam sed sum
princeps exercitus domini et nunc venio. Cecidit io-
sue pronus in terram. et adorans eum ait. Quid dominus meus
loquitur ad servum suum? Solve inquit calciamentum
de pedibus tuis. locus enim in quo stas sanctus est. Fecitque io-
VI sue ut sibi fuerat imperatum. Iericho autem
clausa erat atque munita timore filiorum israel. et nullus
egredi audebat aut ingredi. Dixitque dominus ad iosue.
Ecce dedi in manus tuas iericho et regem eius omnesque
fortes viros. Circuite urbem cuncti bellatores se-
mel per diem. Sic facietis .vi. diebus. .vii. die sacer-
dotes tollant .vii. bucinas quarum usus est in iu-
bileo. et precedant archam federis. septiesque circui-
bitis civitatem et sacerdotes clangent bucinis.
Cumque insonuerit vox tube longior atque con-
cisior. et in auribus vestris increpuerit. clamabit
omnis populus vociferatione magna. et muri funditus
corruent civitatis. ingredienturque singuli per locum
contra quem steterint. Vocavit ergo iosue filius nun sacer-
dotes et dixit ad eos. Tollite archam federis. et .vii.
alii sacerdotes tollant .vii. iubileorum bucinas et in-
cedant ante archam domini. Ad populum quoque ait. Vadite
et circuite civitatem armati. precedentes archam
domini. Cumque iosue verba finisset. et .vii. sacerdotes
.vii. bucinis clangerent ante archam federis domini.
omnisque populus precederet armatus. ceterum reli-
quum vulgus archam sequebatur. ac bucinis
omnia concrepabant. Preceperat autem iosue populo dicens. Non cla-
mabitis nec audietur vox vestra. nec ullus sermo ex ore
dietur de ore vestro donec dies veniet in quo dicam vobis.
Clamate et vociferamini. Circuivit ergo archa domini
civitatem semel per diem. et reversa est in castra man-
sitque ibi. Igitur iosue de nocte consurgente tulerunt sa-
cerdotes archam domini. et .vii. ex eis .vii. bucinas
quarum in iubileis usus est. precedebantque archam
domini ambulantes atque clangentes. et armatus populus
ante eos ibat. Vulgus autem reliquum sequebatur archam
et bucinis personabat. Circueruntque civitatem
secundo die semel. et reversi sunt in castra. Sic fecerunt
.vi. diebus. Die autem .vii. diluculo consurgentes circu-
ierunt urbem sicut dispositum erat septies. Cum-
que .vii. circuitu clangerent sacerdotes bucinis. dixit
iosue ad omnem israel. Vociferamini. tradidit
enim dominus vobis civitatem. Sitque civitas hec ana-
thema et omnia que in ea sunt domino. Sola raab me-
retrix vivat cum universis que cum ea in domo sunt.
Abscondit enim nuntios quos direximus. Vos
autem cavete ne de his que precepta sunt quippiam
contingatis et sitis prevaricationis rei. et omnia castra
israel sub peccato sint atque turbentur. Quicquid autem
auri et argenti fuerit et vasorum eneorum ac ferri do-
mino consecretur repositum in thesauris suis.
Igitur omni populo vociferante et clangentibus tu-
bis. postquam in aures multitudinis vox sonuitque in-
crepuit. muri illico corruerunt. Et ascendit unus-
quisque per locum qui contra se erat. ceperuntque civitatem
et interfecerunt omnia que erant in ea. a viro usque ad
mulierem. ab infante usque senem. Boves quoque et oves
et asinos in ore gladii percusserunt. Duobus autem viris qui
exploratores missi fuerant dixit iosue. Ingredimini
domum mulieris meretricis. et producite eam et omnia que illi-
us sunt sicut illi iuramento firmastis. Ingressique iuve-
nes eduxerunt raab et parentes eius fratres quoque et cunctam sup-
pellectilem ac cognationem illius. et extra castra israel
manere fecerunt. Urbem autem et omnia que in ea in-
venta sunt succenderunt absque argento et auro et vasis
eneis ac ferro. que in erarium domini consecraverunt. Ra-
ab vero meretricem et domum patris eius atque omnia que
habebat servari fecit iosue. et habitaverunt in medio
israel usque in presentem diem. eo quod absconderit nuntios
quos miserat ut explorarent iericho. In tempore illo im-
precatus est iosue dicens. Maledictus vir coram domino
qui suscitaverit et edificaverit civitatem iericho. In
primogenito suo fundamenta illius iaciat. et in novissimo
liberorum ponat portas eius. Fuit ergo dominus cum iosue
et nomen eius in omni terra vulgatum est. Filii autem VII
israel prevaricati sunt mandatum et usurpaverunt de ana-
themate. Nam achor filius charmi filii zabdi filii
zare de tribu iuda tulit aliquid de anathemate. Iratusque
est dominus contra filios israel. Cumque mitteret iosue de ie-
richo viros contra hay que est iuxta bethaven ad ori-
entalem plagam oppidi bethel. dixit eis. Ascendite
et explorate terram. Qui precepta complentes explorave- VIII
runt hay. et reversi dixerunt ei. Non ascendat omnis populus
sed duo vel tria milia virorum pergant et deleant civitatem.
Quare omnis populus frustra vexetur contra hostes paucissimos? As-
cenderunt ergo tria milia pugnatorum. Qui statim terga verten-
tes percussi sunt a viris urbis hay. et corruerunt ex eis
.xxxvi. homines. Persecutique sunt eos adversarii de
porta usque ad sabarim. et ceciderunt per prona fugi-
entes. Pertimuitque cor populi et ad instar aque liquefactum est.
Iosue vero scidit vestimenta sua. et cecidit pronus in terram
coram archa domini usque ad vesperam. tam ipse quam omnes
senes israel. miseruntque pulverem super capita sua. Et dixit
iosue. Heu domine deus quid voluisti traducere populum
istum iordanem fluvium. ut traderes nos in manus
amorrei et perderes? Utinam ut cepimus mansissemus
trans iordanem. Mi domine deus quid dicam videns
israel hostibus suis terga vertentem? Audient chananei
et omnes habitatores terre ac pariter conglobati circumdabunt
nos atque delebunt nomen nostrum de terra. Et quid facies
magno nomini tuo? Dixitque dominus ad iosue. Surge. cur
iaces pronus in terra? Peccavit israel et prevaricatus
est pactum meum. Tuleruntque de anathemate et furati sunt
atque mentiti sunt. et absconderunt inter vasa sua. nec
poterit israel stare ante hostes suos. eosque fugiet. quia pollu-
tus est anathemate. Non ero ultra vobiscum donec conteratis
eum qui huius sceleris est reus. Surge sanctifica populum et dic
eis. Sanctificamini in crastinum. Hec enim dicit dominus deus
israel. Anathema in medio tui israel. Non poteris stare coram
hostibus tuis donec deleatur de te qui hoc contaminatus est
scelere. Accedetisque mane singuli per tribus vestras. et quam-
cumque tribum sors invenerit. accedet per cognationes
suas. et cognatio per domos. domusque per viros. Et quicum-
que ille in hoc facinore fuerit deprehensus. comburetur igni.

cum substantia sua tota, quoniam praevaricatus est pactum Domini, et fecit nephas in Israel. Surgens itaque Iosue mane applicavit Israel per tribus suas, et inventa est tribus Iuda. Quae cum iuxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per viros offerens, repperit Zabdi: cuius domum in singulos dividens viros, invenit Achor filium Charmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda. Et ait Iosue ad Achor: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achor Iosue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo Iosue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repperunt cuncta abscondita in eodem loco, et argentum simul. Auferentesque de tentorio, tulerunt ea ad Iosue, et ad omnes filios Israel, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Iosue Achor filium Zare, argentumque et pallium, et auream regulam, filios quoque et filias eius, boves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellectilem, et omnis Israel cum eo duxerunt eos ad vallem Achor: ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel: et cuncta quae illius erant, igne consumpta sunt. Congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius vallis Achor usque hodie.

VIII

Dixit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hay. Ecce tradidi in manu tua regem eius, et populum, urbemque et terram. Faciesque urbi Hay et regi eius sicut fecisti Iericho et regi illius: praedam vero et omnia animantia diripietis vobis: pone insidias urbi post eam. Surrexitque Iosue et omnis exercitus bellatorum cum eo ut ascenderent in Hay: et electa triginta milia virorum fortium misit nocte, praecepitque eis, dicens: Ponite insidias post civitatem: nec longius recedatis: et eritis omnes parati. Ego autem et reliqua multitudo quae mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus, et terga vertemus, donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius. Nobis ergo fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. Cumque ceperitis, succendite eam, et sic omnia facietis ut iussi. Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel et Hay, ad occidentalem plagam urbis Hay: Iosue autem nocte illa in medio mansit populi. Surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. Cumque venissent et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem plagam urbis, inter quam et eos erat vallis media. Quinque autem milia viros elegerat, et posuerat in insidiis inter Bethaven et Hay ex occidentali parte eiusdem civitatis: omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi multitudinis occidentalem plagam attingerent urbis. Abiit ergo Iosue nocte illa, et stetit in vallis medio. Quod cum vidisset rex Hay, festinavit mane, et egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiae. Iosue vero et omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, et fugientes per viam solitudinis. At illi vociferantes pariter, et se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate, et ne unus quidem in urbe Hay et Bethel remansisset, qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes), dixit Dominus ad Iosue: Leva clipeum qui in manu tua est, contra urbem Hay, quoniam tibi tradam eam. Cumque elevasset clipeum ex adverso civitatis, insidiae quae latebant surrexerunt confestim: et pergentes ad civitatem, ceperunt et succenderunt eam. Viri autem civitatis qui persequebantur Iosue, respicientes et videntes fumum urbis usque ad caelum conscendere, non potuerunt ultra huc illucque diffugere: praesertim cum hi qui simulaverant fugam, et tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent. Videnque Iosue et omnis Israel quod capta esset civitas, et fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hay. Siquidem et illi qui ceperant et succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire coeperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii caederentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur, regem quoque urbis Hay apprehenderunt viventem, et obtulerunt Iosue. Igitur omnibus interfectis qui Israel ad deserta tendentem fuerant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel percusserunt civitatem. Erant autem qui in eodem die conciderant, a viro usque ad mulierem, duodecim milia hominum, omnes urbis Hay. Iosue vero non contraxit manum quam in sublime porrexerat, tenens clipeum, donec interficerentur omnes habitatores Hay. Iumenta autem et praedam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut praeceperat Dominus Iosue. Qui succendit urbem, et fecit eam tumulum sempiternum: regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis occasum. Praecepitque Iosue, et deposuerunt cadaver eius de cruce: proieceruntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Tunc aedificavit Iosue altare Domino Deo Israel in monte Hebal, sicut praeceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, et scriptum est in volumine legis Moysi: altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: et obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas. Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel. Omnis autem populus et maiores natu ducesque ac iudices stabant ex utraque parte arcae, in conspectu sacerdotum qui portabant arcam foederis Domini, ut advena, ita et indigena. Media pars eorum iuxta montem Garizim, et media iuxta montem Hebal, sicut praeceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel. Post haec legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta quae scripta erant in legis volumine. Nihil ex his quae Moyses iusserat reliquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvulis et advenis qui inter eos morabantur. Quibus auditis, cuncti reges trans Iordanem, qui versabantur in montanis et campestribus, in maritimis ac litore maris magni, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum, Etheus et Amorreus, Chananeus, Ferezeus, et Eveus et Iebuseus, congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Iosue et Israel uno animo eademque sententia.

IX

Et illi qui habitabant in Gabaon audientes cuncta

[audi]erant que fecerat Iosue Iericho et Hay, et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, et utres vinarios scissos atque consutos, calciamentaque perantiqua que ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, induti veteribus vestimentis; panes quoque quos portabant ob viaticum duri erant et in frusta comminuti. Perrexeruntque ad Iosue qui tunc morabatur in castris in Galgala, et dixerunt ei atque omni simul Israheli: De terra longinqua venimus, pacem facere vobiscum cupientes. Responderuntque viri Israhel ad eos atque dixerunt: Videte ne forsitan in terra que nobis sorte debetur habitetis, et non possimus fedus inire vobiscum. At illi ad Iosue: Servi tui, inquiunt, sumus. Quibus Iosue ait: Quinam estis vos, et unde venistis? Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui; audivimus enim famam potentie eius, cuncta que fecit in Egypto, et duobus Amorreorum regibus trans Iordanem, Seon regi Esebon et Og regi Basan, qui erat in Astharoth. Dixeruntque nobis seniores et omnes habitatores terre nostre: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, et occurrite eis et dicite: Servi vestri sumus, fedus inite nobiscum. En panes quando egressi sumus de domibus nostris ut veniremus ad vos calidos sumpsimus; nunc sicci facti sunt, et vetustate nimia comminuti. Utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt et soluti; vestes et calciamenta quibus induimur, et que habemus in pedibus, ob longitudinem longioris vie trita sunt et pene consumpta. Susceperunt igitur de cibariis eorum, et os Domini non interrogaverunt. Fecitque Iosue cum eis pacem, et inito federe pollicitus est quod non occiderentur; principes quoque multitudinis iuraverunt eis. Post dies autem tres initi federis, audierunt quod in vicino habitarent, et inter eos futuri essent. Moveruntque castra filii Israhel, et venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hec vocabula sunt: Gabaon, et Chaphyra, et Beroth, et Cariathyarim. Et non percusserunt eos, eo quod iurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israhel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes. Qui responderunt eis: Iuravimus illis in nomine Domini Dei Israhel, et idcirco non possumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis: reserventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur si peieraverimus; sed sic vivant ut in usus universe multitudinis ligna cedant, aquasque comportent. Quibus hec loquentibus, vocavit Gabaonitas Iosue, et ait eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio nostri sitis? Itaque sub maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestra ligna cedens aquasque comportans in domum Dei mei. Qui responderunt: Nuntiatum est nobis servis tuis quod promisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo ut traderet vobis omnem terram, et disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde et providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc consilium inivimus. Nunc autem in manu tua sumus; quod tibi bonum et rectum videtur, fac nobis. Fecit ergo Iosue ut dixerat, et liberavit eos de manibus filiorum Israhel ut non occiderentur. Decrevitque Iosue in illo die eos esse in ministerium cuncti populi et altaris Domini, cedentes ligna et aquas portantes usque in presens tempus, in loco quem Dominus elegisset.

X

Quod cum audisset Adonybezech rex Ierusalem, quod scilicet cepisset Iosue Hay et subvertisset eam; sicut enim fecerat Iericho et regi eius, sic fecit Hay et regi eius; et quod transfugissent Gabaonite ad Israhel et essent federati eorum, timuit valde; urbs enim magna erat Gabaon et una civitatum regalium, et maior oppido Hay, omnesque bellatores eius fortissimi. Misit ergo Adonybezech rex Ierusalem ad Oham regem Hebron, et ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphye quoque regem Lachys, et ad Dabyr regem Eglon, dicens: Ascendite ad me et ferte presidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue et ad filios Israhel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorreorum, rex Ierusalem, rex Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam. Habitatores autem Gabaon urbis obsesse miserunt ad Iosue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum; ascende cito et libera nos, ferque presidium; convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorreorum qui habitant in montanis. Ascenditque Iosue de Galgalis, et omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos, in manus enim tuas tradidi illos; nullus ex eis tibi resistere poterit. Irruit itaque Iosue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis, et conturbavit eos Dominus a facie Israhel, contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethoron, et percussit usque Azecha et Maceda. Cumque fugerent filios Israhel et essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de celo usque ad Azecha, et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis quam quos gladio percusserant filii Israhel. Tunc locutus est Iosue Domino in die qua tradidit Amorreum in conspectu filiorum Israhel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Hayalon. Steteruntque sol et luna donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est in libro Iustorum? Stetit itaque sol in medio celi, et non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea et postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, et pugnante pro Israhel. Reversusque est Iosue cum omni Israhel in castra Galgale. Fugerant enim quinque reges, et se absconderant in spelunca urbis Maceda. Nuntiatumque est Iosue quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda. Qui precepit sociis et ait: Volvite saxa ingentia ad os spelunce, et ponite viros industrios qui clausos custodiant; vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, et extremos quosque fugientium cedite, nec dimittatis eos urbium suarum intrare presidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras. Cesis ergo adversariis plaga magna, et usque ad internitionem pene consumptis, hii qui Israhel effugere potuerunt ingressi sunt civitates munitas. Reversusque est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et integro numero, nullusque contra filios Israhel mutire ausus est. Precepitque Iosue dicens: Aperite os spelunce, et producite ad me quinque reges qui in ea latitant. Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum, et adduxerunt ad eum quinque reges de spelunca: regem Ierusalem, regem Hebron, regem Ierimoth, regem Lachis, regem Eglon. Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israhel, et ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite et

ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent et subiectorum pedibus colla calcarent, rursum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis; confortamini, et estote robusti: sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis. Percussitque Iosue et interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fueruntque suspensi usque ad vesperam. Cumque occumberet sol, praecepit sociis ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt in speluncam in qua latuerant, et posuerunt super os eius saxa ingentia, quae permanent usque in praesens. Eodem die Maceda cepit Iosue, et percussit in ore gladii, regemque illius interfecit, et omnes habitatores eius: non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda sicut fecerat regi Iericho. Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam: quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel: percusseruntque urbem in ore gladii, et omnes habitatores eius: non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna sicut fecerant regi Iericho. De Lebna transiit in Lachis cum omni Israel: et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam. Tradiditque Dominus Lachis in manus filiorum Israel, et cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam quae fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Iosue cum omni populo suo usque ad internecionem. Transivitque de Lachis in Eglon, et circumdedit, atque expugnavit eam eadem die: percussitque in ore gladii omnes animas quae erant in ea, iuxta omnia quae fecerat Lachis. Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam: cepit eam, et percussit in ore gladii: regem quoque eius, et omnia oppida regionis illius, universasque animas quae in ea fuerant commoratae: non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron, cuncta quae in ea reperit consumens gladio. Inde reversus in Dabir, cepit eam, atque vastavit: regem quoque eius et omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii: non dimisit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit Dabir et regi eius. Percussit itaque Iosue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem, et Asedoth cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut praeceperat ei Dominus Deus Israel, a Cadesbarne usque Gazam. Omnem terram Gosen usque Gabaon, universos reges et regiones eorum uno impetu cepit atque vastavit: Dominus enim Deus Israel pugnavit pro eo. Reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

XI. Quae cum audisset Iabin rex Asor, misit ad Iobab regem Madon, et ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph: ad reges quoque aquilonis, qui habitabant in montanis et in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque, et in regionibus Dor iuxta mare: Chananeum quoque ab oriente et occidente, et Amorreum atque Hetheum ac Ferezeum et Iebuseum in montanis: Eveum quoque qui habitabat ad radices Hermon in terra Maspha. Egressique sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena quae est in litore maris, equi quoque et currus immensae multitudinis. Conveneruntque omnes reges isti in unum ad aquas Merom, ut pugnarent contra Israel. Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel: equos eorum subnervabis, et currus igne combures. Venitque Iosue et omnis exercitus cum eo adversus illos ad aquas Merom subito, et irruerunt super eos. Tradiditque illos Dominus in manus filiorum Israel. Qui percusserunt eos, et persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, et aquas Masserephoth, campumque Masphe, qui est ad orientalem illius partem. Ita percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias: fecitque sicut praeceperat ei Dominus: equos eorum subnervavit, currusque combussit. Reversusque statim cepit Asor: et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna haec principatum tenebat. Percussitque omnes animas quae ibidem morabantur: non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio. Et omnes per circuitum civitates regesque earum cepit, percussit atque delevit, sicut praeceperat ei Moyses famulus Domini. Absque urbibus quae erant in collibus et in tumulis sitae, ceteras succendit Israel: unam tantum Asor munitissimam flamma consumpsit. Omnemque praedam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi filii Israel, cunctis hominibus interfectis. Sicut praeceperat Dominus Moysi servo suo, ita praecepit Moyses Iosue, et ille universa complevit: non praeteriit de universis mandatis nec unum quidem verbum, quod iusserat Dominus Moysi. Cepit itaque Iosue omnem terram montanam et meridianam, terramque Gosen et planitiem, et occidentalem plagam, montemque Israel et campestria eius: et partem montis quae ascendit Seir usque Baalgad per planitiem Libani subter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percussit et occidit. Multo tempore pugnavit Iosue contra reges istos. Non fuit civitas quae se non traderet filiis Israel, praeter Eveum qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit. Domini enim sententia fuerat ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra Israel, et caderent, et non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut praeceperat Dominus Moysi. In illo tempore venit Iosue, et interfecit Enacim de montanis, Hebron, et Dabir, et Anab, et de omni monte Iuda et Israel, urbesque eorum delevit. Non reliquit ullum de stirpe Enacim in terra filiorum Israel: absque civitatibus Gaza, et Geth, et Azoto, in quibus solis relicti sunt. Cepit ergo Iosue omnem terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, et tradidit eam in possessionem filiis Israel secundum partes et tribus suas. Et quievit terra a proeliis.

XII. Hi sunt reges quos percusserunt filii Israel, et possederunt terram eorum trans Iordanem ad solis ortum, a torrente Arnon usque ad montem Hermon, et omnem orientalem plagam quae respicit solitudinem. Seon rex Amorreorum qui habitavit in Esebon, dominatus est ab Aroer quae sita est super ripam torrentis Arnon, et mediae partis in valle, dimidiique Galaad, usque ad torrentem Iaboc, qui est terminus filiorum Ammon. Et a solitudine usque ad mare Ceneroth contra orientem, et usque ad mare deserti, quod est mare salsissimum, ad orientalem plagam per viam quae ducit Bethsimoth: et ab australi parte quae subiacet Asedoth Phasga. Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth et in Edrai, et dominatus est in monte Hermon, et in Salecha, atque in universa Basan, usque ad terminos Gessuri et Machati, et dimidiae partis Galaad: terminos Seon regis Esebon. Moyses famulus Domini et filii Israel percusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis et Gaditis, et dimidiae tribui Manasse. Hi sunt reges terrae quos percussit Iosue et filii Israel trans Iordanem ad occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad montem cuius pars ascendit in Seir: tradiditque eam Iosue in possessionem tribubus Israel, singulis partes suas, tam in montanis quam in planis atque campestribus. In As

seroth et in solitudine ad meridiem Hettheus fuit et Amor
reus Chananeus et Pherezeus et Eveus et Iebuseus. Rex
Iericho unus. Rex Hai que est ex latere Bethel unus.
Rex Ierusalem unus. Rex Hebron unus. Rex Ierimoth unus.
Rex Lachis unus. Rex Eglon unus. Rex Gazer unus.
Rex Dabir unus. Rex Gader unus. Rex Herma unus.
Rex Heldeo unus. Rex Lebna unus. Rex Odollam unus.
Rex Maceda unus. Rex Bethel unus. Rex Thaffua unus.
Rex Affer unus. Rex Affech unus. Rex Goson unus.
Rex Madon unus. Rex Asor unus. Rex Someron unus.
Rex Axaph unus. Rex Thenach unus. Rex Mageddo unus.
Rex Cades unus. Rex Iachanaem unus. Rex Charmeli
unus. Rex gentium Galaad unus. Rex Thersa unus.
XIII Omnes reges XXXI. Iosue senex provectaeque etatis
erat. Et dixit Dominus ad eum. Senuisti et longevus es et ter
ra latissima derelicta est que necdum sorte divisa est.
Et omnis videlicet Galilea Philistiim et universa Gessuri
a fluvio turbido qui irrigat Egyptum usque ad terminos
Accaron contra aquilonem terra Chanaan que in quinque regulos
Philistiim dividitur. Gazeos et Azotios Ascaloni
tas Gettheos et Accaronitas. Ad meridiem vero sunt Evei.
Omnis terra Chanaan et Maara Sydoniorum usque Affe
cha et terminos Amorrei et eius confinia. Libani quoque regio
contra orientem a Baalgad sub monte Hermon donec ingre
diaris Emath. Omnium qui habitant in monte a Libano usque
ad aquas Maserephoth universique Sydonii. Ego sum qui
delebo eos a facie filiorum Israhel. Veniat ergo in partem he
reditatis Israhel sicut precepi tibi. Et nunc divide terram in
possessionem novem tribubus et dimidie tribui Manasse cum
qua Ruben et Gad possederunt terram quam tradidit eis
Moyses famulus Domini trans fluenta Iordanis ad orien
talem plagam. Ab Aroer que sita est in ripa torren
tis Arnon et in vallis medio universaque campestria
Medaba usque Dibon et cunctas civitates Seon regis
Amorrei qui regnavit in Esebon usque ad terminos
filiorum Amon et Galaad et terminum Gessuri et Machati
omnemque montem Hermon et universam Basan usque Sale
cha. Omne regnum Og in Basan qui regnavit in
Astaroth et Edrai. Ipse fuit de reliquiis Raphaim. Per
cussitque Moyses atque delevit eos. Nolueruntque disperdere filii
Israhel Gessuri et Machati et habitaverunt in medio Israhel usque
in presentem diem. Tribui autem Levi non dedit possessionem
sed sacrificia et victime Domini Dei Israhel ipsa est eius hereditas
sicut locutus est illi. Dedit ergo Moyses possessionem tribui
filiorum Ruben iuxta cognationes suas. Fuitque terminus
eorum ab Aroer que sita est in ripa torrentis Arnon et in
valle eiusdem torrentis media. Universam planitiem
que ducit Medaba et Esebon. Cunctosque viculos eorum
qui sunt in campestribus. Dibon quoque et Bamoth Baal et
oppidum Baalmaon. Iessa et Cedimoth et Mephe et
Chariathaim et Sabama et Sarathasar in monte con
vallis. Bethfegor et Asedoth Fasga et Bethaiesimoth.
Omnes urbes campestres universaque regna Seon re
gis Amorrei qui regnavit in Esebon quem percussit
Moyses cum principibus Madian. Eveum et Recem
et Sur et Ur et Rebee duces Seon habitatores terre. Et Balaam
filium Beor ariolum occiderunt filii Israhel gladio cum
ceteris interfectis. Factusque est terminus filiorum Ruben Iordanis
fluvius. Hec est possessio Rubenitarum per cognationes suas ur
bium et viculorum. Deditque Moyses tribui Gad et filiis
eius per cognationes suas possessionem cuius hec divisio est. Terminus
Iazer et omnes civitates Galaad et dimidiam partem
terre filiorum Amon usque ad Aroer que est contra Rabba et ab Ese
bon usque ad Ramoth Masphe et Bethanim et a Ma
naim usque ad terminos Dabir. In valle quoque Betharan
et Bethnemra et Socoth et Saphon reliquam partem regni Seon regis
Esebon. Huius quoque finis Iordanis est usque ad extremam
partem maris Cenereth trans Iordanem ad orientalem
plagam. Hec est possessio filiorum Gad per familias suas civi
tates et ville earum. Dedit et dimidie tribui Manasse
filiisque eius iuxta cognationes suas possessionem cuius hoc
principium est a Manaym universam Basan et cunc
ta regna Og regis Basan omnesque vicos Iair qui
sunt in Basan LX oppida et dimidiam partem Galaad
et Astaroth et Edrai urbes regni Og in Basan filiis
Machir filii Manasse et dimidie parti filiorum Ma
chir iuxta cognationes suas. Hanc possessionem divisit
Moyses in campestribus Moab trans Iordanem contra Iery
cho ad orientalem plagam. Tribui autem Levi non XIIII
dedit possessionem quia Dominus Deus Israhel ipse est possessio eius ut lo
cutus est illi. Hoc est quod possederunt filii Israhel in terra Cha
naan quam dederunt eis Eleazar sacerdos et Iosue fili
us Nun et principes familiarum per tribus Israhel sorte omnia di
videntes sicut preceperat Dominus Moysi in manu Domini
novem tribubus et dimidie tribui Manasse. Nam duabus tri
bubus et dimidie dederat Moyses trans Iordanem posses
sionem absque Levitis qui nihil terre acceperunt inter fratres
suos. Sed in eorum successerunt locum filii Ioseph in duas
divisi tribus Manasse et Effraym. Nec acceperunt Le
vite aliam in terra partem nisi urbes ad habitandum et
suburbana earum ad alenda pecora et iumenta sua. Sicut
preceperat Dominus Moysi ita fecerunt filii Israhel et diviserunt
terram. Accesserunt itaque filii Iuda ad Iosue in Galga
la. Locutusque est ad eum Caleph filius Iephone Ce
nezeus. Nosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem
Dei de me et te in Cades Barne. XL annorum eram quando
me misit Moyses famulus Domini de Cades Barne
ut considerarem terram. Nuntiavique ei quod mihi ve
rum videbatur. Fratres autem mei qui ascenderant mecum dissol
verunt cor populi et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum
meum. Iuravitque Moyses in die illo dicens. Terram
quam calcavit pes tuus erit possessio tua et filiorum tuorum
in eternum quia secutus es Dominum Deum tuum. Concessit ergo
Dominus vitam mihi sicut pollicitus est usque in presentem diem.
XL et V anni sunt ex quo locutus est Dominus verbum istud ad
Moysen quando ambulabat Israhel per solitudinem. Hodie
octoginta V annorum sum sic valens ut eo valebam
tempore quando ad explorandum missus sum. Illius in me
usque nunc fortitudo usque hodie perseverat tam ad
bellandum quam ad gradiendum. Da ergo mihi montem
istum quem pollicitus est Dominus te quoque audiente in quo Ena
chim sunt et urbes magne atque munite. Si forte
Dominus sit mecum et potero delere eos sicut promisit Dominus
mihi. Benedixitque ei Iosue et tradidit Hebron in posses
sionem atque ex eo fuit Hebron Caleph filio Iepho
ne Cenezeo usque in presentem diem quia secutus est
Dominum Deum Israhel. Nomen Hebron ante vocabatur Ca
riatharbe. Adam maximus ibi inter Enachym
situs est. Et terra cessavit a preliis. Igitur sors filiorum XV
Iude per cognationes suas ista fuit a termino Edom
usque desertum Sin contra meridiem et usque ad extre
mam partem australis plage. Initium eius a sum
mitate maris Salsissimi et a lingua eius que respicit
ad meridiem. Egrediturque contra ascensum Scorpi

omnis et pertransit in Sina. Ascenditque in Cades barne et pervenit in Esron. Ascendens ad Addar et circuiens Carcaa. Atque inde pertransiens in Asemona et perveniens ad torrentem Egypti. Eruntque termini eius mare magnum. Hic erit finis meridiane plage. Ab oriente vero erit initium mare salsissimum usque ad extrema Iordanis. Et ea que respiciunt aquilonem a lingua maris usque ad eundem Iordanem fluvium. Ascenditque terminus in Bethagla et pertransit ab aquilone in Betharaba. Ascendens ad lapidem Boen filii Ruben et tendens usque ad terminos Debera de valle Achor contra aquilonem respiciens Galgala, que est ex adverso ascensionis Adommim ab australi parte torrentis. Transitque aquas que vocantur fons solis et erunt exitus eius ad fontem Rogel. Ascenditque per vallem filii Ennon ex latere Iebusei ad meridiem, hec est Ierusalem. Et inde se erigens ad verticem montis qui est contra Gehennon ad occidentem in summitate vallis Raphaim contra aquilonem. Pertransitque a vertice montis usque ad fontem aque Nephtoa et pervenit usque ad vicos montis Ephron. Inclinaturque in Baala que est Cariathiarim, id est urbs silvarum. Et circuit de Baala contra occidentem usque ad montem Seir. Transitque iuxta latus montis Iarim ad aquilonem in Cheslon et descendit in Bethsames, transitque in Thimpna et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex latere. Inclinaturque Sechrona et transit montem Baala. Pervenitque in Iebneel et magni maris contra occidentem fine concluditur. Hi sunt termini filiorum Iuda per circuitum in cognationibus suis. Caleph vero filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda sicut preceperat ei dominus: Cariatharbe patris Enach, ipsa est Hebron. Delevitque ex ea Caleph tres filios Enach, Sesai et Ahiman et Tholmai de stirpe Enach. Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, que prius vocabatur Cariathsepher, id est civitas litterarum. Dixitque Caleph: Qui percusserit Cariathsepher et ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleph iunior, deditque ei Axam filiam suam uxorem. Que cum pergeret simul, suasa est a viro ut peteret a patre suo agrum. Suspiravitque ut sedebat asino. Cui Caleph: Quid habes? inquit. At illa respondit: Da mihi benedictionem. Terram australem et arentem dedisti mihi, iunge et irriguam. Deditque ei Caleph irriguum superius et inferius. Hec est possessio tribus filiorum Iuda per cognationes suas. Eruntque civitates ab extremis partibus filiorum Iuda iuxta terminos Edom a meridie: Capseel et Eder et Iagur et Cina et Dimona et Adada et Cedes et Asor et Iethnam, Ziph et Thelem et Baloth, Asor nova et Carioth, Esron, hec est Asor. Amam, Sama et Molada et Asergadda et Asemon et Bethphelech et Asersua et Bersabee et Baziothia et Baala et Iim et Esem et Eltholad et Cesil et Harma et Siceleg et Medemena et Sensenna, Lebaoth et Selim et Aen et Remmon: omnes civitates viginti novem et ville earum. In campestribus vero: Estaol et Sarea et Asena et Zanoe et Engannim et Taphua et Enaim et Ierimoth et Adulam, Socho et Azecha et Saraim et Adithaim et Gedera et Giderothaim: urbes quattuordecim et ville earum. Sanan et Adesa et Magdalgad, Delean et Mesepha et Iecthel, Lachis et Bascath et Eglon, Chebbon et Leheman et Cethlis et Gideroth et Bethdagon et Neema et Maceda: civitates sedecim et ville earum. Labana et Ether et Asan, Iepta et Esna et Nesib et Ceila et Achzib et Maresa: civitates novem et ville earum. Accaron cum vicis et villulis suis.

Ab Accaron usque ad mare omnia que vergunt ad Azotum et villulas earum. Azotus cum vicis et villulis suis. Gaza cum vicis et villulis suis usque ad torrentem Egypti et mare magnum terminus eius. Et in monte Samir et Iether et Socho et Edenna et Cariathsenna, hec est Dabir, Anab et Isthemo et Anim, Gosen et Olon et Gilo: civitates undecim et ville earum. Arab et Ruma et Esaan et Ianum et Bethaphua et Apheca, Athmatha et Cariatharbe, hec est Hebron, et Sior: civitates novem et ville earum. Maon et Carmel et Ziph et Iote, Iezrahel et Iucadam et Zanoe, Accaim, Gabaa et Thamna: civitates decem et ville earum. Alul et Bethsur et Gedor, Mareth et Bethanoth et Eltecon: civitates sex et ville earum. Cariathbaal, hec est Cariathiarim urbs silvarum, et Areba: civitates due et ville earum. In deserto Betharaba, Meddon, Baal, Omach(?), et Arim et Ursacha et Nepsan et civitas salis et Engaddi: civitates sex et ville earum. Iebuseum autem habitatorem Ierusalem non potuerunt filii Iuda delere. Habitavitque Iebuseus cum filiis Iuda in Ierusalem usque in presentem diem.

XVI

Cecidit quoque sors filiorum Ioseph ab Iordane contra Iericho et ad aquas eius ab oriente, solitudo que ascendit de Iericho ad montana Bethel. Et egreditur de Bethel Luzam, transitque terminum Archi Ataroth. Et descendit ad occidentem iuxta terminum Iephleti usque ad terminos Bethoron inferioris et Gazer. Finiunturque regiones eius mari magno. Et possederunt filii Ioseph Manasse et Ephraim. Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas, et possessio eorum contra orientem Atarothaddar usque Bethoron superiorem. Egrediunturque confinia in mare. Machmethath vero aquilonem respicit et circuit terminos contra orientem in Thanathselo, et pertransit ab oriente Ianoe. Descenditque de Ianoe in Ataroth et Naaratha, et pervenit in Iericho. Egrediturque ad Iordanem de Taphua, pertransitque contra mare in vallem arundineti. Suntque egressus eius in mare salsissimum. Hec est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas. Urbesque separate sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse et ville earum. Et non interfecerunt filii Ephraim Chananeum qui habitabat in Gazer. Habitavitque Chananeus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

XVII

Cecidit autem sors tribui Manasse (ipse enim est primogenitus Ioseph), Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem Galaad et Basan. Et reliquis filiorum Manasse iuxta familias suas: filiis Abiezer et filiis Helech et filiis Esriel et filiis Sechem et filiis Semida. Isti sunt filii Manasse filii Ioseph mares per cognationes suas. Salphaad vero filio Epher filii Galaad filii Machir filii Manasse non erant filii, sed sole filie, quarum ista sunt nomina: Maala et Noa et Egla et Melcha et Thersa. Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis et Iosue filii Nun et principum, dicentes: Dominus precepit per manum Moysi ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium domini possessionem in medio fratrum patris earum. Et ceciderunt funiculi Manasse decem, absque terra Galaad et Basan trans Iordanem. Filie enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui erant. Fuitque terminus Manasse ab Aser Machmethath que respicit Sichem, et egreditur ad dexteram iuxta habitatores fontis Taphue. Et in sortem Manasse cecidit

tium iosue que est inter civitates manasse et filiorum pris
ephraym. Descenditque terminus harundineti in meri
diem torrentis civitatum ephraym que in medio sunt urbium
manasse. Terminus manasse ab aquilone torrentis
et exitus eius pergit ad mare ita ut ab austro sit possessio
ephraym et ab aquilone manasse. utramque claudat
mare et coniungantur sibi in tribu aser ab aquilone et
in tribu ysachar ab oriente. Fuitque hereditas ma
nasse in ysachar et in aser bethsan et viculi eius.
et ieblaam cum villis suis. et habitatores dor cum opi
dis suis. habitatores quoque endor cum viculis suis. Similiter
que habitatores thanach cum villis suis. et habitatores
magedo cum viculis suis. et tercia pars urbis nopheth. nec
potuerunt filii manasse has subvertere civitates
sed cepit chananeus habitare in terra sua. Postquam autem
convaluerunt filii israel subiecerunt chananeos et fecerunt
sibi tributarios. nec interfecerunt eos. Locutique sunt filii io
seph ad iosue atque dixerunt. Quare dedisti mihi possessionem
sortis et funiculi unius cum sim tante multitudinis.
et benedixerit mihi dominus. Ad quos iosue ait. Si populus multus es
ascende in silvam et succide tibi spacia in terra pherezei
et raphaym quia angusta est tibi possessio montis ephraym.
Cui responderunt filii ioseph. Non poterimus ad monta
na conscendere cum ferreis curribus utantur chana
nei qui habitant in campestri terra in qua sunt site bethsan cum
viculis suis et iezrael mediam possidentes vallem. Dixit
que iosue ad domum ioseph ephraym et manassem
populus es multus et magne fortitudinis non habebis sortem unam
sed transibis ad montem et succides tibi atque purgabis
ad habitandum spacia. et poteris ultra progredi cum
subverteris chananeum quem dicis ferreos habere currus
et esse fortissimum. Congregatique sunt filii israel in
sylo. ibique fixerunt tabernaculum testimonii et fuit
eis terra subiecta. Remanserant autem filiorum israel sep
tem tribus que necdum acceperant possessiones suas. Ad quos
iosue ait. Usquequo marcetis ignavia et non intratis
ad possidendam terram quam dominus deus patrum vestrorum dede
rit vobis. Eligite de singulis tribubus ternos viros ut
mittam eos et pergant atque circumeant terram et describant
eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis referantque
ad me quod descripserint. Dividite vobis terram in septem partes. Iu
das sit in terminis suis ab australi plaga et domus
ioseph ab aquilone. Mediam inter hos terram in septem
partes describite et huc venietis ad me ut coram domino
deo vestro mittam vobis hic sortem. quia non est inter vos pars
levitarum sed sacerdotium domini. Hec est hereditas eorum. Gad
autem et ruben et dimidia tribus manasse iam accepe
rant possessiones suas trans iordanem ad orientalem
plagam. quas eis dedit moyses famulus domini. Cumque
surrexissent viri ut pergerent ad describendam terram.
precepit eis iosue dicens. Circuite terram et describite eam
ac revertimini ad me ut hic coram domino deo vestro
in sylo mittam vobis sortem. Itaque perrexerunt et lu
strantes eam in septem partes diviserunt scribentes
in volumine. Reversique sunt ad iosue in castra
sylo. Qui misit sortes coram domino in sylo. Divi
situmque terram filiis israel in septem partes. Et ascendit
sors prima filiorum beniamin per familias suas ut
possiderent terram inter filios iuda et filios ioseph
fuitque terminus eorum contra aquilonem a iordane
pergens iuxta latus iericho septentrionalem pla
gam et inde contra occidentem ad montana ascen

dens et perveniens ad solitudinem bethaven. atque
pertransiens iuxta luzam ad meridiem. ipsa est bethel
descenditque in atharoth addar in montem qui est ad
meridiem betharon inferioris et inclinatur circuiens contra
mare ad meridiem montis qui respicit betho
ron contra affricum. Suntque exitus eius in cariathba
al. que vocatur cariathiarim urbem filiorum iuda.
Hec est plaga contra mare ad occidentem. A meridie autem
ex parte cariathiarim egreditur terminus contra ma
re et pervenit usque ad fontem nepthoa. Descenditque
in partem montis qui respicit vallem filiorum
ennon. et est contra septentrionalem plagam in extrema
parte vallis raphaim. Descenditque geennon. id est
vallem ennon. iuxta latus iebusei ad austrum.
et pervenit ad fontem rogel. transiens ad aquilonem
et egrediens usque ad ensemes. id est fontem solis. et per
transiens usque ad tumulos qui sunt e regione ascensus
adommim. descenditque ad abenboen. id est lapidem boen
filii ruben. et pertransit ex latere aquilonis ad campe
stria. descenditque in planiciem et pretergreditur contra
aquilonem betagla. Suntque exitus eius contra linguam
maris salsissimi ab aquilone in fine iordanis ad
australem plagam que est terminus illius ab oriente.
Hec est possessio filiorum beniamin per terminos suos in cir
cuitu per familias suas. Fueruntque civitates eius ieri
cho. bethagla. et vallis casis. betharaba. et sem
maraim. et bethel. et avim. et afara. et ofera. et villa
la emona. et ofni. et gabee. xii. civitates et vil
lule earum. Gabaon et rama. et beroth et mesphe.
chaphera. et amosa. et recem. iarephel. et tha
rela. et sela. heleph. et iebus que est ierusalem. gabaath.
et chariath. civitates. xiiii. et ville earum. Hec est possessio
filiorum beniamin iuxta familias suas. Et egressa XIX
est sors secunda filiorum symeon. per cognationes suas fuit
que hereditas eorum in medio possessionis filiorum iuda
bersabee. et sabee. et molada. et aser sua. bala.
et asem et heltholad. bethulam et sichelech. et beth
marchaboth et asersusa. et bethlebaoth et
saroen. civitates. xiii. et ville earum. Ayn et remmon
et athar et asan civitates. iiii. et ville earum. Omnes
viculi per circuitum urbium istarum usque ad baalath
beerramath contra australem plagam. Hec est hereditas
filiorum symeon iuxta cognationes suas in funiculo et
possessione filiorum iuda. quia maior erat et ideo possede
runt filii symeon in medio hereditatis eius. Ceciditque
sors tercia filiorum zabulon per cognationes suas. et factus est
terminus possessionis eorum usque sarith. Ascenditque de
mari et medela. et pervenit in debbaseth usque
ad torrentem qui est contra iecnam. et revertitur de sarith
contra orientem in fines ceseleth thabor. et egreditur
ad daberith. Ascenditque contra iafie. et inde pertransit
ad orientalem plagam gethefer et thacasin et e
greditur in remmon. amthar et noa. et circuit ad aqui
lonem amathon. Suntque egressus eius vallis iepthahel. et
cateth. et naalol. et semeron. et iedala. et bethleem
civitates. xii. et ville earum. Hec est hereditas tribus filiorum
zabulon per cognationes suas. et urbes et viculi earum.
Ysachar egressa est sors quarta per cognationes suas. Fu
itque eius hereditas iezrael. et casaloth. et sunem.
et affaraym. et seon. et anaarath. et rabboth. et cesion.
abes. et rameth. et engannim. et enadda. et bethphe
ses. et pervenit terminus eius usque thabor et sese

sima et Bethsames: eruntque exitus eius Iordanis: civi-
tates sedecim et villae earum. Haec est possessio filiorum Issachar per
cognationes suas urbes et viculi earum. Ceciditque sors quin-
ta tribui filiorum Aser per cognationes suas. Fuitque terminus
eorum Alchath et Adi et Bethen et Axaph et Elmelech
et Amaad et Messal: et pervenit usque ad Carmelum
maris et Sihorlabanath: ac revertitur contra orientem Betho-
agon et pertransit usque Zabulon et vallem Iephtahel
contra aquilonem in Bethemec et Nehiel. Egrediturque ad
laevam Chabul et Achran et Rohob et Amon et Cha-
na usque ad Sidonem magnam: revertiturque in Horma
usque ad civitatem munitissimam Tyrum et usque Ho-
sa: eruntque exitus eius in mare de funiculo
Achziba et Amma et Aphec et Rohob: civitates viginti duae et
villae earum. Haec est possessio filiorum Aser per cognationes su-
as urbes et viculi earum. Filiorum Nephthali sexta
sors cecidit per familias suas: et coepit terminus de Be-
leph et Elon in Saananim et Adami quae est Neceb
et Iebnael usque Lecum: et egressus eorum contra Iordanem.
Revertiturque terminus contra occidentem in Aznoth Tha-
bor atque egreditur inde in Hucuca et pertransit in Za-
bulon contra meridiem et in Aser contra occidentem et in Iu-
da ad Iordanem contra ortum solis. Civitates munitissimae
Assedim, Ser et Emath et Reccath et Cenereth
et Edema et Arama, Asor et Cedes et Edrai, Enasor et
Ieron et Magdalel, Horem et Bethanath et Beth-
sames: civitates decem et novem et villae earum. Haec est possessio tribus
filiorum Nephthali per cognationes suas urbes et vi-
culi earum. Tribui filiorum Dan per familias suas e-
gressa est sors septima: et fuit terminus possessionis eius Sa-
raa et Esthaol et Hirsemes, id est civitas solis, Se-
lebin et Haialon et Iethela, Elon et Themna
et Achron, Helthece et Gebbethon et Balaath, Iud
et Benebarach et Gethremmon, atque Iercon et Are-
chon cum termino qui respicit Ioppen et ipso fine
concluditur. Ascenderuntque filii Dan et pugnaverunt
contra Lesem ceperuntque eam et percusserunt in ore gladii
ac possederunt et habitaverunt in ea vocantes nomen
eius Lesemdan ex nomine patris sui. Haec est possessio fili-
orum Dan per cognationes suas urbes et viculi earum. Cum-
que complesset terram sorte dividere singulis per tribus suas,
dederunt filii Israel possessionem Iosue filio Nun in medi-
o sui iuxta praeceptum Domini urbem quam postulavit
Thamnathsare in monte Ephraim: et aedifica-
vit civitatem habitavitque in ea. Haec sunt possessiones
quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos et Iosue filius
Nun et principes familiarum ac tribuum filiorum Israel
in Silo coram Domino ad ostium tabernaculi testi-
XX monii partitique sunt terram. Et locutus est Dominus ad Io-
sue dicens: Loquere filiis Israel et dic eis: Separate urbes
fugitivorum de quibus locutus sum ad vos per manum
Moysi ut fugiat ad eas quicumque animam percus-
serit nesciens: et possit evadere iram proximi qui
ultor est sanguinis. Cum ad unam harum confugerit
civitatum, stabit ante portam civitatis et loquetur
senioribus urbis illius ea quae se comprobent innocentem:
sicque suscipient eum et dabunt ei locum ad habitan-
dum. Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tra-
dent in manus eius, quia ignorans percussit proximum eius,
nec ante biduum vel triduum eius probatur inimicus.
Et habitabit in civitate donec stet ante iudicium causam
reddens facti sui et moriatur sacerdos magnus qui

fuerit in illo tempore. Tunc revertetur homicida et ingre-
dietur civitatem et domum suam de qua fugerat. De-
creveruntque Cedes in Galilaea montis Nephthali et Si-
chem in monte Ephraim et Chariatharbe, ipsa
est Hebron in monte Iuda. Et trans Iordanem contra orien-
talem plagam Iericho statuerunt Bosor quae sita est in
campestri solitudine de tribu Ruben et Ramoth
in Galaad de tribu Gad et Gaulon in Basan de tribu
Manasse. Hae sunt civitates constitutae cunctis
filiis Israel et advenis qui habitabant inter eos ut fugeret
ad eas qui animam nesciens percussisset et non moreretur in
manu proximi effusum sanguinem vindicare
cupientis donec staret ante populum expositurus causam
suam. Accesseruntque principes familiarum Levi ad XXI
Eleazar sacerdotem et Iosue filium Nun et ad duces
cognationum per singulas tribus filiorum Israel. Locutique
sunt ad eos in Silo terrae Chanaan atque dixerunt: Dominus
praecepit per manum Moysi ut darentur nobis urbes ad
habitandum et suburbana earum ad alenda iumen-
ta. Dederuntque filii Israel de possessionibus suis iuxta imperi-
um Domini civitates et suburbana earum. Egressaque est sors
in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis de tribu-
bus Iuda et Symeon et Beniamin civitates tredecim
et reliquis filiorum Caath, id est Levitis qui superfuerant, de
tribubus Ephraim et Dan et dimidia tribu Manasse civi-
tates decem. Porro filiis Gerson egressa est sors ut acci-
perent de tribubus Issachar et Aser et Nephthalim dimi-
diaque tribu Manasse in Basan civitates numero tredecim.
Et filiis Merari per cognationes suas de tribubus Ruben et
Gad et Zabulon urbes duodecim. Dederuntque filii Israel Levi-
tis civitates duodecim et suburbana earum sicut praecepit Dominus
per manum Moysi singulis sorte tribuentes. De tribubus
filiorum Iuda et Symeon dedit Iosue civitates quarum
ista sunt nomina filiis Aaron per familias Caath Le-
vitici generis: prima enim sors illis egressa est. Cariatharbe
patris Enach quae vocatur Hebron in monte Iuda et subur-
bana eius per circuitum. Agros vero et villas eius dede-
rat Caleph filio Iephone ad possidendum. Dedit
ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem
ac suburbana eius et Lebnam cum suburbanis
suis et Iether et Isthimon et Helon et Dabir et
Ain et Iethan et Bethsames cum suburbanis
suis: civitates novem de tribubus ut dictum est duabus.
De tribu autem filiorum Beniamin Gabaon et Gaba-
e et Anathoth et Almon cum suburbanis suis civi-
tates quattuor. Omnes simul civitates filiorum Aaron
sacerdotis tredecim cum suburbanis suis. Reliquis
vero per familias filiorum Caath Levitici generis haec da-
ta possessio. De tribu Ephraim urbes confugii Sichem
cum suburbanis suis in monte Ephraim et
Gazer et Cebsaim et Bethoron cum subur-
banis suis: civitates quattuor. De tribu quoque Dan Elth-
ece et Gebbethon et Aialon et Iethremmon cum
suburbanis suis civitates quattuor. Porro de dimi-
dia tribu Manasse Thanach et Gethremmon cum
suburbanis suis civitates duae. Omnes civitates
decem et suburbana earum datae sunt filiis Caath
inferioris gradus. Filiis quoque Gerson Levitici generis
dedit de dimidia tribu Manasse confugii civita-
tes Gaulon in Basan et Bosor cum suburba-
nis suis: civitates duas. Porro de tribu Issachar
Cesion et Daberath et Ieramoth et Engannim

et suburbana sunt: civitates .iiii. De tribu asser masal et acchon, zabdon et lachorth et roob cum suburbanis suis: civitates .iiii. De tribu quoque neptalim civitatem confugii cedes in galilea et admothdor et chathan cum suburbanis suis: civitates .iii. Omnes urbes familiarum gerson .xiii. cum suburbanis suis. Filiis autem merari levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu zabulon: gechanam et chartha et demna et naalol: civitates .iiii. cum suburbanis suis. De tribu ruben ultra iordanem contra iericho civitatem refugii bosor in solitudine misor, cha et iazer et iethon et mesphaa: civitates .iiii. cum suburbanis suis. Omnes urbes filiorum merari per familias suas et cognationes .xii. Igitur civitates universae levitarum in medio possessionis filiorum israel fuerunt .xl. octo cum suburbanis suis, singulae per familias distributae. Deditque dominus israeli omnem terram quam daturum se patribus eorum iuraverat, et possederunt illam atque habitaverunt in ea. Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes. Nullusque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum dicione redacti sunt. Ne unum quidem verbum quod praestiturum se eis esse promiserat irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

XXII

Eodem tempore vocavit iosue rubenitas et gadditas et dimidiam tribum manasse. Dixitque ad eos: Fecistis omnia quae praecepit vobis moyses famulus domini. Mihi quoque in omnibus obedistis, nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque in praesentem diem, custodientes imperium domini dei vestri. Quia igitur dedit dominus deus vester fratribus vestris quietem et pacem sicut pollicitus est, revertimini et ite in tabernacula vestra et in terram possessionis vestrae quam tradidit vobis moyses famulus domini trans iordanem. Ita dumtaxat ut custodiatis attente et opere compleatis mandatum et legem quam praecepit vobis moyses famulus domini, ut diligatis dominum deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius et observetis mandata illius, adhaereatisque ei ac serviatis in omni corde et in omni anima vestra. Benedixitque eis iosue et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. Tribui autem manasse dimidiae possessionem moyses dederat in basan, ideoque quae remansit medietati dedit iosue sortem inter ceteros fratres suos trans iordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua et benedixisset eis, dixitque ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras cum argento et auro, aere ac ferro et veste multiplici. Dividite praedam hostium cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ruben et filii gad et dimidia tribus manasse a filiis israel de silo quae sita est in terra chanaan, ut intrarent galaad terram possessionis suae quam obtinuerant iuxta imperium domini in manu moysi. Cumque venissent ad tumulos iordanis in terram chanaan, aedificaverunt iuxta iordanem altare infinitae magnitudinis. Quod cum audissent filii israel et ad eos certi nuntii detulissent aedificasse filios ruben et gad et dimidiae tribus manasse altare in terra chanaan super iordanis tumulos contra filios israel, convenerunt omnes in silo ut ascenderent et dimicarent contra eos. Et interim miserunt ad illos in terram galaad phinees filium eleazari sacerdotem et principes .x. cum eo, singulos de singulis tribubus. Qui venerunt ad filios ad filios ruben et gad et dimidiae tribus manasse in terram galaad, et dixerunt ad eos: Haec mandat omnis populus domini. Quae est ista transgressio? Cur reliquistis dominum deum israel, aedificantes altare sacrilegum atque a cultu illius recedentes? An parum vobis est quod peccastis in beelphegor, et usque in praesentem diem macula huius sceleris in nobis permanet, multique de populo corruerunt? Et vos hodie reliquistis dominum, et cras in universum israel ira desaeviet. Quod si putatis immundam terram possessionis vestrae, transite ad terram in qua tabernaculum domini est, et habitate inter nos, tantum ut a domino et a nostro consortio non recedatis, aedificato altari praeter altare domini dei nostri. Nonne achan filius zare praeterivit mandatum domini, et super omnem populum israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam solus perisset in scelere suo. Responderuntque filii ruben et gad et dimidiae tribus manasse principibus legationis israel: Fortissimus deus dominus ipse novit, et israel simul intelleget: si praevaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat in praesenti. Et si ea mente fecimus ut holocausta et sacrificium et pacificas victimas super eum imponeremus, ipse quaerat et iudicet; et non ea magis cogitatione atque tractatu ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis et domino deo israel? Terminum posuit dominus inter nos et vos, o filii ruben et filii gad, iordanem fluvium, et idcirco partem non habetis in domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore domini. Putavimus itaque melius, et diximus: Extruamus nobis altare non in holocausta neque ad victimas offerendas, sed in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram vestramque progeniem, ut serviamus domino et iuris nostri sit offerre holocausta et victimas et pacificas hostias, et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars in domino. Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare domini quod fecerunt patres nostri non in holocausta neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum. Absit a nobis scelus hoc, ut recedamus a domino et eius vestigia relinquamus, extructo altari ad holocausta et sacrificia et victimas offerendas praeter altare domini dei nostri quod extructum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis phinees sacerdos et principes legationis israel qui erant cum eo placati sunt, et verba filiorum ruben et gad et dimidiae tribus manasse libentissime susceperunt. Dixitque phinees filius eleazari sacerdotis ad eos: Nunc scimus quod nobiscum sit dominus, quoniam alieni estis a praevaricatione hac, et liberastis filios israel de manu domini. Reversusque cum principibus a filiis ruben et gad de terra galaad filiorum chanaan ad filios israel, et rettulit eis. Placuitque sermo cunctis audientibus, et laudaverunt dominum filii israel, et nequaquam ultra dixerunt ut ascenderent contra eos atque pugnarent, et delerent terram possessionis eorum.

XXIII

Vocaveruntque filii ruben et filii gad altare quod extruxerant, Testimonium nostrum quod dominus ipse sit deus. Evoluto autem multo tempore postquam pacem dederat dominus israeli, subiectis in gyro nationibus universis, et iosue iam longaevo et persenili, vocavit iosue omnem israelem, maioresque natu et principes ac duces et magistros, dixitque ad eos: Ego senui

et progressioris etatis sum. Vos scitis cuncta que fe-
cerit dominus deus vester cunctis per circuitum nationibus quo-
modo pro vobis ipse pugnaverit. Et nunc quia vobis sorte divisit omnem terram ab orientali parte iordanis usque ad
mare magnum multeque adhuc supersunt nationes dominus
deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra et possidebitis
terram sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini et estote sol-
liciti ut custodiatis cuncta que scripta sunt in volumine
legis moysi et non declinetis ab eis neque ad dexteram neque
ad sinistram. Ne postquam intraveritis ad gentes que inter vos
sunt futuri iuretis in nomine deorum earum et serviatis eis
et adoretis eos. Sed adhereatis domino deo vestro quod fecistis
usque in diem hanc. Et tunc auferet dominus deus a conspectu
vestro gentes magnas et robustissimas et nullus vobis resis-
tere poterit. Unus e vobis persequetur mille viros hostium
quia dominus deus vester ipse pugnabit pro vobis sicut pollicitus est.
Hoc tantum diligentissime precavete ut diligatis dominum
deum vestrum. Quod si volueritis gentium harum que inter vos
habitant erroribus adherere et cum eis miscere connubia atque
amicitias copulare iam nunc scitote quod dominus deus vester non
eas deleat ante faciem vestram sed sint vobis in foveam
atque in laqueum et offendiculum ex latere vestro et sudes in
oculis vestris donec vos auferat et disperdat de terra hac op-
tima quam tradidit vobis. En ego ingredior hodie vi-
am universe terre et toto animo cognoscetis quod de omnibus
verbis que se dominus prestaturum vobis esse pollicitus est unum non
preterierit incassum. Sicut ergo opere complevit quod promi-
sit et prospera cuncta venerunt sic adducet super vos quic-
quid malorum comminatus est donec vos auferat atque
disperdat de terra hac optima quam tradidit vobis eo quod
preterieritis pactum domini dei vestri quod pepigit vobiscum
et servieritis diis alienis et adoraveritis eos cito
atque velociter consurget in vos furor domini et aufe-
remini de terra hac optima quam tradidit vobis.

XIIII

Congregavitque iosue omnes tribus israel in sichem
et vocavit maiores natu ac principes et iudices et
magistros. Steteruntque in conspectu domini et ad populum sic
locutus est. Hec dicit dominus deus israel. Trans fluvium
habitaverunt patres vestri ab initio thare pater abraham
et nachor servieruntque diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum
abraham de mesopotamie finibus et adduxi eum
in terram chanaan multiplicavique semen eius et dedi
ei ysaach. Illique rursum dedi iacob et esau. E quibus
esau dedi montem seyr ad possidendum. Iacob vero
et filii eius descenderunt in egyptum. Misique moysen et
aaron et percussi egyptum multis signis atque portentis.
Eduxique vos et patres vestros de egypto et venistis
ad mare. Persecutique sunt egyptii patres vestros cum cur-
ribus et equitatu usque ad mare rubrum. Clamaverunt
autem ad dominum filii israel qui posuit tenebras inter vos et e-
gyptios et adduxit super eos mare et operuit eos. Viderunt
oculi vestri cuncta que in egypto fecerim et habitastis in so-
litudine multo tempore. Et introduxi vos in terram a-
morrei qui habitabat trans iordanem. Cumque pug-
narent contra vos tradidi eos in manus vestras et pos-
sedistis terram eorum atque interfecistis illos. Surrexit
autem balaach filius sephor rex moab et pugnavit
contra israel. Misitque et vocavit balaam filium beor ut
malediceret vobis et ego nolui audire eum sed e contrario per illum
benedixi vobis et liberavi vos de manu eius. Transi-
stisque iordanem et venistis ad iericho. Pugnaveruntque
contra vos viri civitatis eius amorreus et ferezeus et che-
theus et gergeseus et eveus et iebuseus et tradidi eos in
manus vestras. Misique ante vos crabrones et eieci il-
los de locis suis duos reges amorreorum non in
gladio et in arcu tuo. Dedique vobis terram in qua non
laborastis et urbes quas non edificastis ut habitaretis
in eis vineas et oliveta que non plantastis. Nunc ergo tim-
ete dominum et servite ei perfecto corde atque verissimo et au-
ferte deos quibus servierunt patres vestri in mesopotha-
mia et in egypto ac servite domino. Sin autem malum vobis
videtur ut domino serviatis optio vobis datur. Eligite ho-
die quod vobis placet cui potissimum servire debeatis u-
trum diis quibus servierunt patres vestri in mesopotha-
mia an diis amorreorum in quorum terra habitatis. Ego
autem et domus mea serviemus domino. Responditque populus et ait ab-
sit a nobis ut relinquamus dominum et serviamus diis ali-
enis. Dominus deus noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra e-
gypti de domo servitutis fecitque videntibus nobis
signa ingentia et custodivit nos in omni via per quam
ambulavimus et in cunctis populis per quos transivimus. Et e-
iecit universas gentes amorreum habitatorem terre quam nos
intravimus. Serviemus ergo domino quia ipse est deus noster. Dixitque
iosue ad populum non poteritis servire domino. Deus enim sanctus et for-
tis emulator est nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis.
Si dimiseritis dominum et servieritis diis alienis conver-
tet se et affliget vos atque subvertet postquam vobis prestiterit
bona. Dixitque populus ad iosue nequaquam ut loqueris ita erit
sed domino serviemus. Dixitque iosue ad populum. Testes vos
estis quia ipsi elegeritis dominum vobis ut serviatis ei.
Responderuntque testes. Nunc ergo ait auferte deos alienos de me-
dio vestri et inclinate corda vestra ad dominum deum israel. Dixitque
populus ad iosue. Domino deo nostro serviemus et obedientes
erimus preceptis eius. Percussit ergo iosue in die illo fedus
et proposuit populo precepta atque iudicia in sichem. Scrip-
sitque omnia verba hec in volumine legis domini et tulit
lapidem pergrandem posuitque eum subter quercum que
erat in sanctuario domini. Et dixit ad populum. En lapis iste
erit vobis in testimonium quod audierit omnia verba domini que
locutus est vobis ne forte postea negare velitis
et mentiri domino deo vestro. Dimisitque populum singulos in
possessionem suam. Et post hec mortuus est iosue filius
nun servus domini centum decem annorum. Sepelieruntque eum
in finibus possessionis sue in thamnathsare que
sita est in monte effraim a septentrionali parte
montis gaas. Servivitque israel domino cunctis diebus
iosue et seniorum qui longo vixerunt tempore post iosue et qui
noverant omnia opera domini que fecerat in israel. Ossa
quoque ioseph que tulerant filii israel de egypto sepelie-
runt in sychem in parte agri quem emerat iacob
a filiis emor patris sychem centum novellis ovibus et fuit
in possessione filiorum ioseph. Eleazar quoque filius aaron
mortuus est et sepelierunt eum in gabaa phinees .he. gabaath.
filii eius que data est ei in monte effraim. Inci-

pit liber iudi-
cum, id est sophtim.

POST

mortem iosue consuluerunt filii israel do-
minum dicentes. Quis ascendet ante
nos contra chananeum et erit dux belli. Dixit-
que dominus. Iudas ascendet. Ecce tradidi terram
in manus eius. Et ait iudas symeoni fratri suo. As-
cende mecum in sortem meam et pugna contra cha-
naneum ut et ego pergam tecum in sortem tuam.

Et abiit cum eo Symeon. Ascenditque Iudas, et tradidit Dominus Chananeum ac Ferezeum in manus eorum, et percusserunt eum in Bezech decem milia virorum. Inveneruntque Adonibezech in Bezech, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananeum et Ferezeum. Fugit autem Adonibezech, quem secuti comprehenderunt, caesis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitque Adonibezech: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Ierusalem, et ibi mortuus est. Obpugnantes ergo filii Iuda Ierusalem ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem. Et postea descendentes expugnaverunt Chananeum qui habitabat in montanis et ad meridiem in campestribus. Pergensque Iudas contra Chananeum qui habitabat in Hebron, cuius nomen fuit antiquitus Cariatharbe, percussit Sesai et Ahiman et Tholmai. Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Cariathsepher, id est civitas litterarum. Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariathsepher et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. Cumque cepisset eam Gothoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem. Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Quae cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi; da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius et irriguum inferius. Filii autem Cinei cognati Mosi ascenderunt de civitate Palmarum cum filiis Iuda in desertum sortis eius, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo. Abiit autem Iudas cum Symeone fratre suo, et percusserunt simul Chananeum qui habitabat in Sephath, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis Horma, id est anathema. Cepitque Iudas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem atque Accaronem cum terminis suis. Fuitque Dominus cum Iuda, et montana possedit; nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. Dederuntque Caleb Hebron, sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enach. Iebuseum autem habitatorem Ierusalem non deleverunt filii Beniamin, habitavitque Iebuseus cum filiis Beniamin in Ierusalem usque in praesentem diem. Domus quoque Ioseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis. Nam cum obsiderent urbem quae prius Luza vocabatur, viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam. Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii; hominem autem illum et omnem cognationem eius dimiserunt. Qui dimissus abiit in terram Etthim, et aedificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam, quae ita appellatur usque in praesentem diem. Manasses quoque non delevit Bethsan et Thanac cum viculis suis. Coepitque Chananeus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est Israhel, fecit eos tributarios, et delere noluit. Effraim quoque non interfecit Chananeum qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit habitatores Cetron et Naalon, sed habitavit Chananeus in medio eius, factusque est ei tributarius. Aser quoque non delevit habitatores Accho et Sidonis, Alab et Achazib et Alba et Afech et Roob, habitavitque in medio Chananei habitatoris illius terrae, nec interfecit eum. Neptalim quoque non delevit habitatores Bethsames et Bethanath, et habitavit inter Chananeum habitatorem terrae, fueruntque ei Bethsamitae et Bethanitae tributarii. Artavitque Amorreus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent. Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Ahialon et Salabim. Et adgravata est manus domus Ioseph in Amorreum, factusque est ei tributarius. Fuit autem terminus Amorrei ab ascensu Scorpionis, Petra et superiora loca.

II

Ascenditque angelus Domini de Galgala ad locum flentium et ait: Eduxi vos de Egypto et introduxi in terram pro qua iuravi patribus vestris, et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum, ita dumtaxat ut non feriretis foedus cum habitatoribus terrae huius, et aras eorum subverteretis; et noluistis audire vocem meam. Cur hoc fecistis? Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra, ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam. Cumque loqueretur angelus Domini haec verba ad omnes filios Israhel, elevaverunt vocem suam et fleverunt. Et vocatum est nomen loci illius Flentium sive Lacrimarum, immolaveruntque ibi hostias Domino. Dimisit ergo Iosue populum, et abierunt filii Israhel unusquisque in possessionem suam ut obtinerent eam. Servieruntque Domino cunctis diebus Iosue et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini quae fecerat cum Israhel. Mortuus est autem Iosue filius Nun famulus Domini centum et decem annorum, et sepelierunt eum in finibus possessionis suae in Thamnathsare in monte Effraim, a septentrionali plaga montis Gaas. Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos, et surrexerunt alii qui non noverant Dominum et opera quae fecerat cum Israhel. Feceruntque filii Israhel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim, ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de terra Egypti, et secuti sunt deos alienos deosque populorum qui habitabant in circuitu eorum, et adoraverunt eos, et ad iracundiam concitaverunt Dominum, dimittentes eum et servientes Baal et Astharoth. Iratusque Dominus contra Israhel tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos et vendiderunt hostibus qui habitabant per gyrum, nec potuerunt resistere adversariis suis; sed quocumque pergere voluissent, manus Domini erat super eos, sicut locutus est et iuravit eis, et vehementer adflicti sunt. Suscitavitque Dominus iudices qui liberarent eos de vastantium manibus, sed nec illos audire voluerunt, fornicantes cum diis alienis et adorantes eos. Cito deseruerunt viam per quam ingressi fuerant patres eorum, et audientes mandata Domini omnia fecere contraria. Cumque Dominus iudices suscitaret, in diebus eorum flectebatur misericordia, et audiebat adflictorum gemitus, et liberabat eos de caede vastantium. Postquam autem mortuus esset iudex, revertebantur et multo faciebant peiora quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos et servientes eis et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas et viam durissimam per quam ambulare consueverant. Iratusque est furor Domini in Israhel, et ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum quod pepigeram cum patribus eorum, et vocem meam audire contempsit, et ego non delebo gentes quas dimisit Iosue et mortuus est, ut in ipsis experiar Israhel, utrum custodiant viam Domini et ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, et cito subvertere noluit, nec tradidit in manibus Iosue.

III

Hae sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israhel, et omnes qui non noverant bella Chananeorum, et postea discerent filii eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem proeliandi: quinque satrapas Philistinorum, omnemque Chananeum et Sidonium atque Eveum qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath. Dimisitque eos ut in ipsis experiretur Israhel

utrum audirent mandata domini quae praeceperat patribus eorum per manum moysi an non. Itaque filii israel habitaverunt in medio chananei et ethei et amorrei et pherezei et evei et iebusei, et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum dederunt, et servierunt diis eorum. Feceruntque malum in conspectu domini et obliti sunt dei sui servientes baalim et astaroth. Iratusque dominus contra israel tradidit eos in manus cusanrasathaym regis mesopotamiae, servieruntque ei octo annis. Et clamaverunt ad dominum, qui suscitavit eis salvatorem et liberavit eos, Gothoniel videlicet filium Cenez fratrem Caleb minorem. Fuitque in eo spiritus domini et iudicavit israel. Egressusque est ad pugnam, et tradidit dominus in manus eius Cusanrasathaym regem Syriae, et oppressit eum. Quievitque terra quadraginta annis, et mortuus est Gothoniel filius Cenez. Addiderunt autem filii israel facere malum in conspectu domini, qui confortavit adversum eos Eglon regem moab, quia fecerunt malum in conspectu domini. Et copulavit ei filios ammon et amalech, abiitque et percussit filios israel atque possedit urbem palmarum. Servieruntque filii israel Eglon regi moab decem et octo annis. Et postea clamaverunt ad dominum, qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aioth filium Gera filii Gemini, qui utraque manu utebatur pro dextera. Miseruntque filii israel per illum munera Eglon regi moab. Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palmae manus, et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitque munera Eglon regi moab. Erat autem Eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera, prosecutus est socios qui cum eo venerant. Et reversus de Galgalis ubi erant idola dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te, o rex. Et ille imperavit silentium, egressisque omnibus qui circa eum erant, ingressus est ad eum Aioth. Sedebat autem in aestivo solio solus. Dixitque: Verbum domini habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditque Aioth manum sinistram et tulit sicam de dextro femore suo, infixitque eam in ventrem eius tam valide ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percusserat reliquit in corpore. Statimque per secreta naturae alvi stercora proruperunt. Aioth autem diligentissime clausis ostiis cenaculi et firmatis sera, per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cenaculi, atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in aestivo cenaculo. Expectantesque diu donec erubescerent, et videntes quod nullus aperiret, tulerunt clavem, et aperientes invenerunt dominum suum iacentem in terra mortuum. Aioth autem dum illi turbarentur effugit, et pertransiit locum idolorum unde reversus fuerat. Venitque in Seyrath. Et statim insonuit bucina in monte Effraim, descenderuntque cum eo filii israel ipso in fronte gradiente. Qui dixit ad eos: Sequimini me, tradidit enim dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum et occupaverunt vada iordanis quae transmittunt in moab, et non dimiserunt transire quemquam. Sed percusserunt moabitas in tempore illo circiter decem milia, omnes robustos et fortes viros; nullus eorum evadere potuit. Humiliatusque est moab die illo sub manu israel, et quievit terra octoginta annis.

IIII Post hunc fuit Sangar filius Anath qui percussit de philisthiim sescentos viros vomere, et ipse quoque defendit israel. Addideruntque filii israel facere malum in conspectu domini post mortem Aioth, et tradidit illos dominus in manus Iabin regis Chanaan qui regnavit in Asor, habuitque ducem exercitus sui nomine Sysaram, ipse autem habitabat in Aseroth gentium. Clamaverunt filii israel ad dominum; nongentos enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat autem Delbora prophetis uxor Lapidoth, quae iudicabat populum in illo tempore. Et sedebat sub palma quae nomine illius vocabatur inter Rama et Bethel in monte Effraym, ascendebantque ad eam filii israel in omne iudicium. Quae misit et vocavit Barach filium Abynoen de Cedes Nepthalim, dixitque ad eum: Praecepit tibi dominus deus israel: Vade et duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem milia pugnatorum de filiis Nepthalim et de filiis Zabulon. Ego autem adducam ad te in loco torrentis Cyson Sysaram principem exercitus Iabyn et currus eius atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barach: Si venis mecum vadam; si nolueris venire mecum non pergam. Quae dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sysara. Surrexit itaque Delbora et perrexit cum Barach in Cedes. Qui accitis Zabulon et Nepthalim ascendit cum decem milibus pugnatorum habens Delboram in comitatu suo. Aber autem Cyneus recesserat quondam a ceteris Cyneis fratribus suis filiis Obab cognati Moysi, et tetenderat tabernacula sua usque ad vallem quae vocatur Sennim, et erat iuxta Cedes. Nuntiatumque est Sysarae quod ascendisset Barach filius Abynoen in montem Thabor. Et congregavit nongentos falcatos currus et omnem exercitum de Aseroth gentium ad torrentem Cyson. Dixitque Delbora ad Barach: Surge, haec est enim dies in qua tradidit dominus Sysaram in manus tuas; en ipse ductor tuus est. Descendit itaque Barach de monte Thabor et decem milia pugnatorum cum eo. Perterruitque dominus Sysaram et omnes currus eius universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barach, in tantum ut Sysara de curru desiliens pedibus fugeret. Et Barach persequeretur fugientes currus et exercitum usque ad Aseroth gentium, et omnis multitudo hostium usque ad internitionem caderet. Sysara autem fugiens pervenit ad tentorium Iahel uxoris Aber Cynei. Erat enim pax inter Iabyn regem Asor et domum Aber Cynei. Egressa igitur Iahel in occursum Sysarae dixit ad eum: Intra ad me, domine mi, intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius et opertus ab ea pallio dixit ad eam: Da mihi obsecro paululum aquae quia sitio valde. Quae aperuit utrem lactis et dedit ei bibere, et operuit illum. Dixitque Sysara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi, et cum venerit aliquis interrogans te et dicens: Numquid hic aliquis est? respondebis: Nullus est. Tulit itaque Iahel uxor Aber clavum tabernaculi, assumens pariter malleum, et ingressa abscondite et cum silentio posuit supra tempus capitis eius clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram. Qui soporem morti consocians defecit et mortuus est. Et ecce Barach sequens Sysaram veniebat. Egressaque Iahel in occursum eius dixit ei: Veni et ostendam tibi virum quem quaeris. Qui cum intrasset ad eam vidit Sysaram iacentem mortuum et clavum infixum in tempore eius. Humiliavit ergo deus in die illo Iabyn regem Chanaan coram filiis israel, qui crescebant cotidie et forti manu opprimebant Iabyn regem Chanaan donec delerent eum.

V Cecineruntque Delbo

ra et Barach filius Abynoem in die illo dicentes: Qui
sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum
benedicite Domino. Audite reges, percipite auribus prin-
cipes: ego sum, ego sum quae Domino canam, psallam Domino Deo
Israel. Domine cum exires de Seir et transires per regio-
nes Edom, terra mota est caelique ac nubes distillave-
runt aquis. Montes fluxerunt a facie Domini et Sinai a
facie Domini Dei Israel. In diebus Sangar filii Anath, in die-
bus Iahel quieverunt semitae, et qui ingrediebantur per eas
ambulaverunt per calles devios. Cessaverunt fortes
in Israel et quieverunt donec surgeret Debbora, surgeret
mater in Israel. Nova bella elegit Dominus, portas hostium
ipse subvertit. Clipeus et hasta apparuerint in .xl. mi-
libus Israel. Cor meum diligit principes Israel: qui propria volunta-
te obtulistis vos discrimini, benedicite Dominum. Qui
ascenditis super nitentes asinos et sedetis in iudi-
cio, et ambulatis in via loquimini. Ubi collisi sunt currus
et hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur iustitiae
Domini et clementia in fortes Israel. Tunc descendit populus
Domini ad portas et obtinuit principatum. Surge Debbo-
ra, surge, surge et loquere canticum. Surge Barach
et apprehende captivos tuos, fili Abynoem. Salvatae
sunt reliquiae populi, Dominus in fortibus dimicavit. Ex Efra-
im delevit eos in Amalech, et post eum ex Beniamin
in populos tuos o Amalech. De Machir principes des-
cenderunt, et de Zabulon qui exercitum ducerent ad
bellandum. Duces Isachar fuerunt cum Debbora
et Barach vestigia sunt secuti, qui quasi in praeceps
ac barathrum se discrimini dedit. Diviso contra se Ru-
ben magnanimorum reperta contentio est. Quare habitas
inter duos terminos ut audias sibilos gregum?
Diviso contra se Ruben magnanimorum reperta contentio
est. Galaad trans Iordanem quiescebat, et Dan vacabat
navibus. Aser habitabat in litore maris, et in porti-
bus morabatur. Zabulon vero et Nepthalim obtulerunt
animas suas morti in regione in eremo. Vene-
runt reges et pugnaverunt, pugnaverunt reges Cha-
naan in Thanach iuxta aquas Mageddo, et tamen nil
tulere praedantes. De caelo dimicatum est contra eos: stellae
manentes in ordine et cursu suo adversus Sisaram
pugnaverunt. Torrens Cison traxit cadavera eorum,
torrens Cadumim, torrens Cison. Conculca a-
nima mea robustos. Ungulae equorum ceciderunt
fugientibus impetu, et per praeceps ruentibus fortissimis
hostium. Maledicite terrae Meroz, dixit angelus Domini;
maledicite habitatoribus eius, quia non venerunt ad au-
xilium Domini, in adiutorium fortissimorum eius. Bene-
dicta inter mulieres Iahel uxor Aber Cinei, et benedi-
catur in tabernaculo suo. Aquam petenti lac dedit
et in fiala principum obtulit butyrum. Sinistram
manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum ma-
lleos percussitque Sisaram quaerens in capite vulneri lo-
cum, et tempus valide perforans. Inter pedes eius ruit, de-
fecit, et mortuus est. Ante pedes eius volvebatur, et ia-
cebat exanimis et miserabilis. Per fenestram respi-
ciens ululabat mater eius, et de cenaculo loquebatur: Cur
moratur regredi currus eius? Quare tardaverunt pedes
quadrigarum illius? Una sapientior ceteris uxoribus
eius haec socrui verba respondit: Iam nunc dividit spo-
lia, et pulcherrima feminarum eligitur ei. Vestes diversorum
colorum Sisarae traduntur in praedam, et supellex vari-
a ad ornanda colla congeritur. Sic pereant omnes

inimici tui Domine; qui autem diligunt te, sicut sol in ortu
suo splendet, ita rutilent. Quievitque terra per .xl. annos. VI
Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, qui tradi-
dit eos in manus Madian .vii. annis, et oppressi sunt val-
de ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus
et munitissima ad repugnandum loca. Cumque se-
visset Israel, ascendebat Madian et Amalech et ceteri ori-
entalium nationum, et apud eos figentes tentoria sicut
erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum
Gazae; nihil omnino ad vitam pertinens relinquebant
in Israel, non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim et universi
greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, et instar
locustarum universa complebant innumera multitudo ho-
minum et camelorum, quaecumque tetigerant devastantes. Hu-
miliatusque est Israel valde in conspectu Madian, et clamavit
ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas. Qui mi-
sit ad eos virum prophetam et locutus est: Haec dicit Dominus Deus Israel:
Ego vos feci descendere de Egypto et eduxi vos de domo
servitutis, et liberavi vos de manu Egyptiorum et omni-
um inimicorum qui affligebant vos, eieci eos ad introitum vestrum
et tradidi vobis terram eorum, et dixi: Ego Dominus Deus vester; ne ti-
meatis deos Amorreorum in quorum terra habitatis. Et noluistis
audire vocem meam. Venit autem angelus Domini et sedit sub
quercu quae erat in Ephra et pertinebat ad Ioas patrem fa-
miliae Ezri. Cumque Gedeon filius eius excuteret atque pur-
garet frumenta in torculari, ut fugeret Madian, ap-
paruit ei angelus Domini et ait: Dominus tecum, virorum fortissime.
Dixitque Gedeon: Obsecro domine, si Dominus nobiscum est, cur appre-
henderunt nos haec omnia mala? Ubi sunt mirabilia
eius quae narraverunt nobis patres nostri atque dixerunt: De Ae-
gipto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos et tradidit VII
in manus Madian. Respexitque ad eum Dominus et ait: Vade
in hac fortitudine tua et liberabis Israel de manu Ma-
dian. Scito quod miserim te. Qui respondens ait: Obsecro domine
mi, in quo liberabo Israel? Ecce familia mea infima in Ma-
nasse, et ego minimus in domo patris mei. Dixitque ei Dominus:
Ego ero tecum, et percuties Madian quasi unum virum. Et il-
le: Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum quod tu
sis qui loquaris ad me, ne recedas hinc donec revertar
ad te portans sacrificium et offerens tibi. Qui respondit: Ego
praestolabor adventum tuum. Ingressus est itaque Gedeon et
coxit hedum et de farinae modio azymos panes, car-
nesque ponens in canistro et ius carnium mittens in
ollam, tulit omnia sub quercu et obtulit ei. Cui dixit an-
gelus Domini: Tolle carnes et azymos panes et pone
supra petram illam, et ius desuper funde. Cumque fecis-
set, extendit angelus Domini summitatem virgae quam
tenebat in manu, et tetigit carnes et azymos panes;
ascenditque ignis de petra, et carnes azymosque panes
consumpsit. Angelus autem Domini evanuit ex oculis eius. Viden-
sque Gedeon quod esset angelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus, quia vi-
di angelum Domini facie ad faciem. Dixitque ei Dominus: Pax te-
cum, ne timeas, non morieris. Aedificavit ergo ibi Gedeon
altare Domino, vocavitque illud Domini pax, usque in praesentem
diem. Cumque adhuc esset in Ephra, quae est familiae Ezri,
nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui et al-
terum taurum annorum .vii., destruesque aram Baal quae est
patris tui, et nemus quod circa aram est succide; et aedificabis
altare Domino Deo tuo in summitate petrae huius super quam an-
te sacrificium posuisti; tollesque taurum secundum et offeres
holocaustum super struem lignorum quae de nemore succi-
deris. Assumptis ergo Gedeon .x. viris de servis suis

fecit sicut praeceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui et homines illius civitatis per diem facere noluit sed omnia nocte conplevit. Cumque surrexissent viri oppidi eius mane viderunt destructam aram Baal lucumque succisum et altare aliud erectum super altare quod tunc aedificatum erat. Dixeruntque ad invicem quis hoc fecit. Cumque perquirerent auctorem facti dictum est Gedeon filius Ioas fecit haec omnia. Et dixerunt ad Ioas produc filium tuum huc ut moriatur quia destruxit aram Baal et succidit nemus. Quibus ille respondit numquid ultores estis Baal ut pugnetis pro eo qui adversarius est eius moriatur antequam lux crastina veniat. Si deus est vindicet se de eo qui suffodit aram eius. Ex illo die vocatus est Gedeon Ierobaal eo quod dixisset Ioas ulciscatur se de eo Baal qui suffodit altare eius. Igitur omnis Madian et Amalech et orientales populi congregati sunt simul et transeuntes Iordanem castrametati sunt in valle Iezrahel. Spiritus autem Domini induit Gedeonem qui clangens bucina convocavit domum Abiezer ut sequeretur se. Misitque nuntios in universum Manassen qui et ipse secutus est eum et alios nuntios in Aser et Zabulon et Nepthalim qui occurrerunt ei. Dixitque Gedeon ad Dominum si salvum facis per manum meam Israhel sicut locutus es ponam hoc vellus lanae in area. Si ros in solo vellere fuerit et in omni terra siccitas sciam quod per manum meam sicut locutus es liberabis Israhel. Factumque est ita et de nocte consurgens expresso vellere concham rore conplevit. Dixitque rursus ad Dominum ne irascatur furor tuus contra me si adhuc semel temptavero signum quaerens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit et omnis terra madens rore. Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat et fuit siccitas in solo vellere et ros in omni terra.

VII Igitur Ierobaal qui et Gedeon de nocte consurgens et omnis populus cum eo venit ad fontem qui vocatur Arad. Erant autem castra Madian in valle ad septentrionalem plagam collis excelsi. Dixitque Dominus ad Gedeonem multus tecum est populus nec tradetur Madian in manus eius ne glorietur contra me Israhel et dicat meis viribus liberatus sum. Loquere ad populum et cunctis audientibus praedica qui formidolosus et timidus est revertatur. Recesseruntque de monte Galaad et reversi sunt ex populo viginti duo milia virorum et tantum decem milia remanserunt. Dixitque Dominus ad Gedeonem adhuc populus multus est. Duc eos ad aquas et ibi probabo illos et de quo dixero tibi ut tecum vadat ipse pergat. Quem ire prohibuero revertatur. Cumque descendisset populus ad aquas dixit Dominus ad Gedeonem qui lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere separabis eos seorsum. Qui autem curvatis genibus biberint in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os proiciente aquas lambuerant trecenti viri. Omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait Dominus ad Gedeonem in trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos et tradam in manu tua Madian. Omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis omnem reliquam multitudinem abire praecepit ad tabernacula sua et ipse cum trecentis se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle. Eadem nocte dixit Dominus ad eum surge et descende in castra quia tradidi eos in manu tua. Sin autem solus ire formidas descendat tecum Phara puer tuus. Et cum audieris quid loquantur tunc confortabuntur manus tuae et securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse et Phara puer eius in partem castrorum ubi erant armatorum vigiliae. Madian autem et Amalech et omnes orientales populi fusi iacebant in valle ut locustarum multitudo. Cameli quoque innumerabiles erant sicut harena quae iacet in litore maris. Cumque venisset Gedeon narrabat aliquis somnium proximo suo et in hunc modum referebat. Vidi somnium et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi et in castra Madian descendere. Cumque pervenisset ad tabernaculum percussit illud atque subvertit et terrae funditus coaequavit. Respondit is cui loquebatur non est hoc aliud nisi gladius Gedeonis filii Ioas viri Israhelitae. Tradidit enim Dominus in manus eius Madian et omnia castra eius. Cumque audisset Gedeon somnium et interpretationem eius adoravit et reversus est ad castra Israhel et ait. Surgite tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian. Divisitque trecentos viros in tres partes et dedit tubas in manibus eorum lagoenasque vacuas ac lampades in medio lagoenarum. Et dixit ad eos quod me facere videritis hoc facite. Ingrediar partem castrorum et quod fecero sectamini. Quando personabit tuba in manu mea vos quoque per castrorum circuitum clangite et clamate Domino et Gedeoni. Ingressusque est Gedeon et trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum incipientibus vigiliis noctis mediae et custodibus suscitatis coeperunt bucinis clangere et conplodere inter se lagoenas. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis et hydrias confregissent tenuerunt sinistris manibus lampadas et dextris sonantes tubas clamaveruntque gladius Domini et Gedeonis stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt et vociferantes ululantesque fugerunt. Et nihilominus insistebant trecenti viri bucinis personantes. Inmisitque Dominus gladium in omnibus castris et mutua se caede truncabant fugientes usque ad Bethsetta et crepidinem Abelmeula in Tebbath. Conclamantes autem viri Israhel de Nepthalim et Aser et omni Manasse persequebantur Madian. Misitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim dicens descendite in occursum Madian et occupate aquas usque Bethbera atque Iordanem. Clamavitque omnis Ephraim et praeoccupavit aquas atque Iordanem usque Bethbera. Adprehensosque duos viros Madian Oreb et Zeb interfecit. Oreb in petra Oreb Zeb vero in torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian capita Oreb et Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Iordanis.

VIII Dixeruntque ad eum viri Ephraim quid est hoc quod facere voluisti ut nos non vocares cum ad pugnam pergeres contra Madian iurgantes fortiter et prope vim inferentes. Quibus ille respondit quid enim tale facere potui quale vos fecistis. Nonne melior est racemus Ephraim vindemiis Abiezer. In manus vestras tradidit Dominus principes Madian Oreb et Zeb. Quid tale facere potui quale vos fecistis. Quod cum locutus esset requievit spiritus eorum quo tumebant contra eum. Cumque venisset Gedeon ad Iordanem transivit eum cum trecentis viris qui secum erant et prae lassitudine fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros Soccoth date obsecro panes populo qui mecum est quia valde defecerunt ut possimus persequi Zebee et Salmana reges Madian. Responderunt principes Soccoth forsitan palmae manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt et idcirco postulas ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait cum ergo tradiderit Dominus Zebee et Salmana in manus meas conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens venit in Phanuhel. Locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt sicut responderant viri Soccoth. Dixit itaque et

cum reversus fuero victor in pace destruam turrem hanc. Zebee autem et salmana requiescebant cum omni exercitu suo. xv. milia enim virorum remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum, cesis .c.xx. milibus bellatorum educentium gladium. Ascendensque gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur ad orientalem partem nobe et iecbaa, percussit castra hostium qui securi erant et nichil adversi suspicabantur. Fugeruntque zebee et salmana, quos persequens gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum. Revertensque de bello ante solis ortum apprehendit puerum de viris sochoth, interrogavitque eum nomina principum et seniorum sochoth, et descripsit .lxxvii. viros. Venitque ad sochoth et dixit eis: En zebee et salmana super quibus exprobrastis mihi dicentes: Forsitan manus zebee et salmana in manibus tuis sunt, et ideo postulas ut demus viris tuis qui lassi sunt et defecerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos et contrivit cum eis atque comminuit viros sochoth. Turrem quoque phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. Dixitque ad zebee et salmana: Quales fuerunt viri quos occidistis in thabor? Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis. Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt filii matris mee. Vivit dominus, si servassetis eos, non vos occiderem. Dixitque iether primogenito suo: Surge et interfice eos. Qui non eduxit gladium; timebat enim, quia puer adhuc erat. Dixeruntque zebee et salmana: Tu surge et irrue in nos, quia iuxta etatem robur est hominis. Surrexit gedeon et interfecit zebee et salmana reges madian, et tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum decorari solent. Dixeruntque omnes viri israel ad gedeonem: Dominare nostri tu et filius tuus et filius filii tui, quia liberasti nos de manu madian. Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis dominus. Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis: date mihi inaures ex preda vestra. Inaures enim aureas ysmahelite habere consueverant. Qui responderunt: Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium proiecerunt in eo inaures de preda. Et fuit pondus postulatarum inaurium mille septingenti sicli auri, absque ornamentis et monilibus et veste purpurea quibus reges madian uti soliti erant, et preter torques aureas camelorum. Fecitque ex eo gedeon ephot et posuit illud in civitate sua ephra. Fornicatusque est omnis israel in eo, et factum est gedeoni et omni domui eius in ruinam. Humiliatus est autem madian coram filiis israel, nec potuerunt ultra elevare cervices, sed quievit terra per .xl. annos quibus prefuit gedeon.

IX Abiit itaque ierobaal filius ioas et habitabat in sichem et habitavit in domo sua. Habuitque .lxx. filios qui egressi sunt de femore eius, eo quod plures haberet uxores. Concubina autem eius quam habebat in sichem genuit ei filium nomine abymelech. Mortuusque est gedeon filius ioas in senectute bona, et sepultus est in sepulchro ioas patris sui in ephra de familia ezri. Postquam autem mortuus est gedeon, aversi sunt filii israel et fornicati sunt cum baalim. Percusseruntque cum baal fedus ut esset eis in deum, nec recordati sunt domini dei sui qui eruit eos de manu inimicorum suorum omnium per circuitum, nec fecerunt misericordiam cum domo gedeonis iuxta omnia bona que fecerat israeli. Abiit autem abymelech filius ierobaal in sichem ad fratres matris sue et locutus est ad eos et ad omnem cognationem domus patris matris sue dicens: Loquimini ad omnes viros sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur .lxx. viri omnes filii ierobaal, an ut dominetur vobis unus vir? Simulque considerate quod os vestrum et caro vestra sum. Locutique sunt fratres matris eius de eo ad omnes viros sichem universos sermones hos, et inclinaverunt cor eorum post abymelech dicentes: Frater noster est. Dederuntque illi .lxx. pondera argenti de phano baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui in ephra et occidit fratres suos filios ierobaal .lxx. viros super lapidem unum. Remansitque ioatham filius ierobaal minimus, et absconditus est. Congregati sunt autem omnes viri sichem et universe familie urbis mello, abieruntque et constituerunt regem abymelech iuxta quercum que stabat in sichem. Quod cum nuntiatum esset ioatham, ivit et stetit in vertice montis garizim, elevataque voce clamavit et dixit: Audite me, viri sichem, ut audiat vos deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem. Dixeruntque olive: Impera nobis. Que respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam qua et dii utuntur et homines, et venire ut inter ligna promovear? Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni et super nos regnum accipe. Que respondit eis: Numquid possum deserere dulcedinem meam fructusque suavissimos, et ire ut inter cetera ligna promovear? Locuta quoque sunt ligna ad vitem: Veni et impera nobis. Que respondit eis: Numquid possum deserere vinum meum quod letificat deum et homines, et inter cetera ligna promoveri? Dixeruntque omnia ligna ad ramnum: Veni et impera super nos. Que respondit eis: Si vere me regem vobis constituitis, venite et sub umbra mea requiescite. Si autem non vultis, egrediatur ignis de ramno et devoret cedros libani. Nunc igitur si recte et absque peccato constituistis super vos abymelech regem, et bene egistis cum ierobaal et cum domo eius, et reddidistis vicem beneficiis eius qui pugnavit pro vobis et animam suam dedit periculis ut erueret vos de manu madian, qui nunc insurrexistis contra domum patris mei et interfecistis filios eius .lxx. viros super unum lapidem, et constituistis regem abymelech filium ancille eius super habitatores sichem eo quod frater vester sit; si ergo recte et absque vitio egistis cum ierobaal et domo eius hodie, letamini in abymelech, et ille letetur in vobis. Sin autem perverse, egrediatur ignis de eo et consumat habitatores sichem et oppidum mello et devoret abymelech. Que cum dixisset, fugit et abiit in bera, habitavitque in metu abymelech fratris sui. Regnavit itaque abymelech super israel tribus annis. Misitque dominus spiritum pessimum inter abymelech et habitatores sichem, qui ceperunt eum detestari et scelus interfectionis .lxx. filiorum ierobaal et effusionem sanguinis eorum conferre in abymelech fratrem suum et in ceteros sychimorum principes qui eum adiuverant. Posueruntque insidias adversus eum in montium summitate, et dum illius prestolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes predas de pretereuntibus. Nuntiatumque est abymelech. Venit autem gaal filius obed cum fratribus suis et transivit in sichimam. Ad cuius adventum erecti habitatores sichem egressi sunt in agros, vastantes vineas uvasque calcantes, et factis cantantium choris ingressi sunt phanum dei sui, et inter epulas et pocula maledicebant abymelech, clamante gaal filio obed: Quis est abymelech, et que est sychem ut serviamus ei? Numquid non iste est filius ierobaal, et constituit principem zebul servum suum super viros emor patris sychem? Cur ergo serviemus ei? Utinam daret aliquis populum istum

sub manu mea ut auferrem de medio Abymelech. Dic-
tumque est Abymelech. Congrega exercitus multitudinem et veni.
Zebul enim princeps civitatis auditis sermonibus Gaal filii
Obed venit in Sychimam cum fratribus suis et obpugnat ad-
versum te civitatem. Surge igitur nocte cum populo qui tecum
est et latita in agro. Et primo mane oriente sole irrue super
civitatem. Illo autem egrediente adversum te cum populo suo.
fac ei quod potes. Surrexit itaque Abimelech cum omni exer-
citu suo nocte et tetendit insidias iuxta Sychimam in qua-
tuor locis. Egressusque est Gaal filius Obed et stetit in introitu
porte civitatis. Surrexit autem Abymelech et omnis exercitus cum
eo de insidiarum loco. Cumque vidisset populum Gaal dixit
ad Zebul. Ecce de montibus multitudo descendit. Cui il-
le respondit. Umbras montium vides quasi hominum capita et hoc
errore deciperis. Rursumque Gaal ait. Ecce populus de umbi-
lico terre descendit. Et unus cuneus venit per viam que
respicit quercum. Cui dixit Zebul. Ubi nunc est os tuum quo loque-
baris. Quis est Abymelech ut serviamus ei. Nonne
hic est populus quem despiciebas. Egredere et pugna contra eum.
Abiit ergo Gaal spectante Sychimorum populo et pugnavit
contra Abymelech qui persecutus est eum fugientem et in urbem
compulit. Cecideruntque ex parte eius plurimi usque ad por-
tam civitatis. Abymelech sedit in Ruma. Zebul autem
Gaal et socios eius expulit ab urbe nec in ea passus est
commorari. Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod
cum nuntiatum esset Abymelech tulit exercitum suum et divisit
in tres turmas tendens insidias in agris. Videnseque quod
egrederetur populus de civitate surrexit et irruit in eos cum
cuneo suo oppugnans et obsidens civitatem. Due autem
turme vallantes per campum adversarios persequebantur.
Porro Abymelech omni die illo oppugnabat urbem
quam cepit interfectis habitatoribus eius ipsaque destructa ita
ut sal in ea dispergeret. Quod cum audissent qui habita-
bant in turre Sychimorum ingressi sunt phanum dei sui Be-
rith ubi fedus cum eo pepigerant et ex eo locus no-
men acceperat qui erat valde munitus. Abymelech quoque
audiens viros turris pariter conglobatos ascendit in
montem Selmon cum omni populo suo et arrepta securi
precidit arboris ramum impositumque ferens humero
dixit ad socios. Quod me videtis facere cito facite. Igitur
certatim ramos de arboribus precidentes sequebantur
ducem. Qui circumdantes presidium succenderunt. Atque
ita factum est ut fumo et igne mille homines necarentur
viri pariter ac mulieres habitatorum turris Sychem. Abime-
lech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes.
quod circumdans obsidebat exercitu. Erat autem turris excelsa
in media civitate ad quam confugerant viri simul
ac mulieres et omnes principes civitatis clausa firmissime
ianua et super turris tectum stantes per propugnacula.
Accedensque Abymelech iuxta turrim pugnabat fortiter et
appropinquans hostio ignem supponere nitebatur. Et ecce
una mulier fragmen mole desuper iaciens illisit
capiti Abymelech. Et confregit cerebrum eius. Qui cito
vocavit armigerum suum et ait ad eum. Evagina
gladium tuum et percute me ne forte dicatur quod a femina
interfectus sim. Qui iussa perficiens interfecit eum. Illoque
mortuo omnes qui cum eo erant de Israel reversi sunt in sedes
suas. Et reddidit dominus malum quod fecerat Abimelech
contra patrem suum interfectis LXX fratribus suis. Sichimitis quoque
quod operati erant retributum est et venit super eos male-
X dictio Ioatham filii Ierobaal. Post Abimelech
surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abi-
melech vir de Ysachar qui habitavit in Samir montis
Effraym et iudicavit Israel XX et III annis. Mortuusque est
ac sepultus in Samir. Huic successit Iair Galaadites
qui iudicavit Israel per XX et II annos habens XXX filios seden-
tes super XXX pullos asinarum et principes XXX civitatum
que ex nomine eius appellate sunt Avoth Iair id est oppida
Iair usque in presentem diem in terra Galaad. Mortuusque est
Iair ac sepultus in loco cui vocabulum est Chamon. Filii autem
Israel peccatis veteribus iungentes nova fecerunt malum in
conspectu domini et servierunt ydolis Baalim et Astaroth et diis Sy-
rie ac Sydonis et Moab et filiorum Amon et Phylistiim. Di-
miseruntque dominum et non colebant eum. Contra quos iratus dominus
tradidit eos in manus Philistiim et filiorum Amon. Af-
flictique sunt vehementer et oppressi per annos XVIII. Omnes
qui habitabant trans Iordanem in terra Amorrei qui est in Galaad. In-
tantum ut filii Amon Iordane transmisso vastarent Iudam
et Beniamin et Effraym. Afflictusque est Israel nimis et clama-
verunt ad dominum dicentes. Peccavimus tibi quia dereliquimus dominum
deum nostrum et servivimus Baalim. Quibus locutus est dominus. Numquid
non Egyptii et Amorrei filiique Amon et Philistiim. Sydo-
nii quoque et Amalech et Chanaan oppresserunt vos et clamastis
ad me et erui vos de manu eorum. Et tamen reliquistis me et co-
luistis deos alienos. Idcirco non addam ut ultra vos libe-
rem. Ite et invocate deos quos elegistis. Ipsi vos liberent in tem-
pore angustie. Dixeruntque filii Israel ad dominum. Peccavimus.
Redde nobis quicquid tibi placet. Tantum nunc libera nos. Que
dicentes omnia de finibus suis alienorum deorum ydola proiece-
runt et servierunt deo. Qui doluit super miseriis eorum. Itaque filii Amon
conclamantes in Galaad fixere tentoria. Contra quos congre-
gati filii Israel in Maspha castrametati sunt. Dixeruntque
principes Galaad singuli ad proximos suos. Qui primus
nostrum contra filios Amon ceperit dimicare erit dux populi
Galaad. Fuit illo tempore Iepthe Galaadites vir XI
fortissimus atque pugnator filius mulieris meretricis
qui natus est de Galaad. Habuit autem Galaad uxorem de qua sus-
cepit filios qui postquam creverant eiecerunt Iepthe di-
centes. Heres in domo patris nostri esse non poteris quia de altera
matre generatus es. Quos ille fugiens atque devitans
habitavit in terra Tob. Congregatique sunt ad eum viri in-
opes et latrocinantes et quasi principem sequebantur. In diebus
illis pugnabant filii Amon contra Israel. Quibus acriter instan-
tibus perrexerunt maiores natu de Galaad ut tollerent
in auxilium sui Iepthe de terra Tob. Dixeruntque ad eum.
Veni et esto princeps noster et pugna contra filios Amon. Quibus
ille respondit. Nonne vos estis qui odistis me et eiecistis de do-
mo patris mei. Et nunc venistis ad me necessitate compulsi.
Dixeruntque principes Galaad ad Iepthe. Ob hanc igitur causam nunc
ad te venimus ut proficiscaris nobiscum et pugnes contra
filios Amon. Sisque dux omnium qui habitant in Galaad. Iep-
the quoque dixit eis. Si vere venistis ad me ut pugnem pro vobis
contra filios Amon. Tradideritque eos dominus in manus meas. Ego
ero vester princeps. Qui responderunt ei. Dominus qui hec audit ipse me-
diator ac testis est quod nostra promissa faciemus. Abiit itaque
Iepthe cum principibus Galaad fecitque eum omnis populus prin-
cipem sui. Locutusque est Iepthe omnes sermones suos coram
domino in Maspha. Et misit nuntios ad regem filiorum
Amon qui ex persona sua dicerent. Quid mihi et tibi est quia venisti
contra me ut vastares terram meam. Quibus ille respondit. Quia tu-
lit Israel terram meam quando ascendit de Egypto a finibus Ar-
non usque Iaboch atque Iordanem. Nunc igitur cum pace red-
de eam mihi. Per quos rursum mandavit Iepthe et imperavit
eis ut dicerent regi Amon. Hec dicit Iepthe. Non tulit

Israel terram moab nec terram filiorum amon. Sed cum de egypto ascenderent ambulavit per solitudinem usque ad mare rubrum. et venit in cades. Misitque nuntios ad regem edom dicens. Dimitte ut transeam per terram tuam. Qui noluit adquiescere precibus eius. Misit quoque ad regem moab qui et ipse transitum prebere contempsit. Mansit itaque in cades et circuit ex latere terram edom et terram moab. Venitque contra orientalem plagam terre moab. et castra metatus est trans arnon nec voluit intrare terminos moab. Arnon quippe confinium est terre moab. Misit itaque israel nuntios ad seon regem amorreorum qui habitabat in esebon et dixerunt ei. Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. Qui et ipse israel verba despiciens non dimisit eum transire per terminos suos. sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in iasa. et fortiter resistebat. Tradiditque eum dominus in manus israel cum omni exercitu suo. Qui percussit eum et possedit omnem terram amorrei habitatoris regionis illius. et universos fines eius de arnon usque ad iaboch et de solitudine usque ad iordanem. Dominus ergo deus israel subvertit amorreum pugnante contra eum populo suo israel. et tu nunc vis possidere terram eius? Nonne ea que possedit chamos deus tuus tibi iure debentur? Que autem dominus deus noster victor optinuit in nostram cedent possessionem. Nisi forte melior es balaac filio sephor rege moab. aut docere potes quod iurgatus sit contra israel et pugnaverit contra eum quando habitavit in esebon et in viculis eius. et in aroer et in viculis eius. vel in cunctis civitatibus iuxta iordanem per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione temptastis? Igitur non ego pecco in te. sed tu contra me male agis indicens mihi bella non iusta. Iudicet dominus arbiter huius diei inter israel et inter filios amon. Noluitque adquiescere rex filiorum amon verbis iepthe que per nuntios mandaverat. Factus est ergo super iepthe spiritus domini et circuiens galaad et manasse masphâ quoque galaad et inde transiens ad filios amon votum vovit domino dicens. Si tradideris filios amon in manus meas quicumque primus fuerit egressus de foribus domus mee mihique occurrerit revertenti cum pace a filiis amon eum holocaustum offeram domino. Transivitque iepthe ad filios amon ut pugnaret contra eos. quos tradidit dominus in manus eius. Percussitque ab aroer usque dum venias in menith. xx. civitates. et usque ad abel que est vineis consita plaga magna nimis. Humiliatique sunt filii amon a filiis israel. Revertenti autem iepthe in maspha domum suam occurrit ei unigenita filia cum tympanis et choris. Non enim habebat alios liberos. Qua visa scidit vestimenta sua et ait. Heu filia mi decepisti me et ipsa decepta es. Aperui enim os meum ad dominum et aliud facere non potero. Cui illa respondit. Pater mi. Si aperuisti os tuum ad dominum fac mihi quodcumque pollicitus es concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad patrem suum. Hoc solum mihi presta quod deprecor. Dimitte me ut duobus mensibus circueam montes et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit. Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. venitque ad patrem suum. et fecit ei sicut voverat que ignorabat virum. Exinde mos increbruit in israel et consuetudo servata est. ut post anni circulum conveniant in unum filie israel et plangant filiam iepthe galaaditide diebus iiii.

al. increvit. al. inolevit.

XII

Ecce autem in effraim orta est seditio. Nam transeuntes contra aquilonem dixerunt ad iepthe. Quare vadens ad pugnam contra filios amon vocare nos noluisti ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. Quibus ille respondit. Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios amon vehementer. Vocavi vos ut mihi preberetis auxilium et facere noluistis. Quod cernens posui in manibus meis animam meam transivique ad filios amon et tradidit eos dominus in manus meas. Quid commerui ut adversum me consurgatis in prelium? Vocatis itaque ad se cunctis viris galaad pugnabat contra effraim. Percusseruntque viri galaad effraim quia dixerat fugitivus est galaad de effraim et habitat in medio effraim et manasse. Occupaveruntque viri galaad vada iordanis per que effraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de effraim numero fugiens atque dixisset. Obsecro ut me transire dimittatis. Dicebant ei galaadite. Numquid effrateus es? Quo dicente non sum. interrogabant eum. Dic ergo sebboleth quod interpretatur spica. Qui respondebat tsebboleth eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant in ipso iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de effraim xl et ii milia. Iudicavit itaque iepthe galaadites israel vi annis et mortuus est ac sepultus in civitate sua galaad. Post hunc iudicavit israel esebon de bethleem qui habuit xxx filios et totidem filias quas emittens foras maritis dedit et eiusdem numeri filiis suis accepit uxores introducens in domum suam. Qui vii annis iudicavit israel mortuusque est ac sepultus in bethleem. Cui successit haialon zabulonites et iudicavit israel x annis mortuusque est ac sepultus in zabulon. Post hunc iudicavit israel abdon filius hellel pharathonites qui habuit xl filios et xxx nepotes ex eis ascendentes super lxx pullos asinorum et iudicavit israel viii annis mortuusque est ac sepultus in pharathon terre effraim in monte amalech. Rursumque filii israel fecerunt malum in conspectu domini qui tradidit eos in manus philistinorum xl annis.

XIII

Erat autem vir quidam de saraa et de stirpe dan nomine manue habens uxorem sterilem. Cui apparuit angelus domini et dixit ad eam. Sterilis es et absque liberis. sed concipies et paries filium. Cave ergo ne vinum bibas ac siceram nec immundum quicquam comedas quia concipies et paries filium cuius caput non tanget novacula. Erit enim nazareus dei ab infantia sua et ex matris utero et ipse incipiet liberare israel de manu philistinorum. Que cum venisset ad maritum suum dixit ei. Vir dei venit ad me habens vultum angelicum terribilem nimis. Quem cum interrogassem quis esset et unde venisset et quo nomine vocaretur noluit mihi dicere sed hoc respondit. Ecce concipies et paries filium. Cave ne vinum bibas nec siceram et ne aliquo vescaris immundo. Erit enim puer nazareus dei ab infantia sua ex utero matris usque ad diem mortis sue. Oravit itaque manue dominum et ait. Obsecro domine ut vir dei quem misisti veniat iterum et doceat nos quid facere debeamus de puero qui nasciturus est. Exaudivitque dominus deprecantem manue et apparuit rursum angelus domini uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Que cum vidisset angelum festinavit et cucurrit ad virum suum nuntiavitque ei dicens. Ecce apparuit mihi vir quem ante videram. Qui surrexit et secutus est uxorem suam veniensque ad virum dixit ei. Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit. Ego sum. Cui manue. Quando inquit sermo tuus fuerit expletus quid vis ut faciat puer aut a quo se observare debebit? Dixitque angelus domini ad manue. Ab omnibus quae locutus sum uxori tue se abstineat. Et quicquid ex vinea nascitur non

comedat. Vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immun-
do: et quod ei precepi impleat atque custodiat. Dixitque Ma-
nue ad angelum domini. Obsecro te ut adquiescas precibus
meis. et faciamus tibi hedum de capris. Cui respondit angelus.
Si me cogis non comedam panes tuos. Si autem vis holo-
caustum facere offer illud domino. et nesciebat Ma-
nue quod angelus domini esset. Dixitque ad eum. Quod est no-
men tuum ut si sermo tuus fuerit expletus honorificemus
te. Cui ille respondit. Cur queris nomen meum quod est mirabile.
Tulit itaque Manue hedum de capris et libamenta et
posuit super petram offerens domino qui facit mirabilia. Ipse
autem et uxor eius intuebantur. Cumque ascenderet flam-
ma altaris in celum: angelus domini pariter in flamma
ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor eius proni
ceciderunt in terram. et ultra non apparuit angelus domini eis.
Statimque intellexit Manue angelum domini esse. et dixit ad uxo-
rem suam. Morte moriemur quia vidimus dominum. Cui re-
spondit mulier. Si dominus vellet nos occidere de manibus nostris holo-
caustum et libamenta non suscepisset. nec ostendisset nobis
hec omnia. neque ea que sunt ventura dixisset. Peperit
itaque filium et vocavit nomen eius Samson. Crevitque
puer et benedixit ei dominus. Cepitque spiritus domini esse cum illo in
castris Dan inter Saraa et Esthaol. Descendit ergo Samson
in Thamnatha. vidensque ibi mulierem de filiabus philis-
tiim. ascendit et nunciavit patri suo et matri sue di-
cens. Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus philis-
tinorum: quam queso ut accipiatis mihi uxorem. Cui dixe-
runt pater et mater sua. Numquid non est mulier in filiabus fratrum
tuorum et in omni populo meo: quia vis accipere uxorem de
philistiim qui incircumcisi sunt. Dixitque Samson ad pa-
trem suum. Hanc mihi accipe: quia complacuit oculis meis.
Parentes autem eius nesciebant quod res a domino fieret.
et quereret occasionem contra philistiim. Eo enim tempore domi-
nabantur philistiim Israeli. Descendit itaque Samson cum
XIIII patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent
ad vineas oppidi apparuit catulus leonis sevus
rugiens. et occurrit ei. Irruit autem spiritus domini in Samson:
et dilaceravit leonem quasi hedum in frusta discer-
peret: nihil omnino habens in manu sua. et hoc patri et matri
noluit indicare. Descenditque et locutus est mulieri
que placuerat oculis eius. et post aliquot dies revertens
ut acciperet eam. declinavit ut videret cadaver leo-
nis. et ecce examen apium erat in ore leonis et fa-
vus mellis. Quem cum sumpsisset in manibus: come-
debat in via. Veniensque ad patrem suum et matrem dedit
eis partem: qui et ipsi comederunt. Nec tamen eis voluit in-
dicare quod mel de corpore leonis assumpserat. Descendit
itaque pater eius ad mulierem et fecit filio suo Samson
convivium. Sic enim iuvenes facere consueverant. Cum
ergo cives loci illius vidissent eum: dederunt ei soda-
les .xxx. qui essent cum eo. Quibus locutus est Samson.
Proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem
dies convivii dabo vobis .xxx. sindones et totidem
tunicas. Si autem non potueritis solvere vos dabitis mihi
.xxx. sindones et eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt
ei. Propone problema ut audiamus. Dixitque eis. De com-
medente exivit cibus. et de forti egressa est dulcedo. Nec
potuerunt per tres dies propositionem solvere. Cumque adesset
dies septimus: dixerunt ad uxorem Samsonis. Blandire
viro tuo et suade ei ut indicet tibi quid significet pro-
blema. Quod si facere nolueris: incendemus te et domum
patris tui. An idcirco vocastis nos ad nuptias ut spo-
liaretis? Que fundebat apud Samson lacrimas et querebatur
dicens. Odisti me et non diligis: idcirco problema quod proposuisti
filiis populi mei non vis mihi exponere. At ille respondit. Patri
et matri mee nolui dicere: et tibi indicare potero? Septem ergo
diebus convivii flebat apud eum. Tandem die septimo cum
ei molesta esset: exposuit. Que statim indicavit ci-
vibus suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubi-
tum. Quid dulcius melle: et quid fortius leone? Qui ait ad e-
os. Si non arassetis in vitula mea: non invenissetis
propositionem meam. Irruit itaque in eum spiritus domini. descen-
ditque in Ascalonem: et percussit ibi .xxx. viros. quorum
ablatas vestes dedit his qui problema solverant.
Iratusque nimis ascendit in domum patris sui. Uxor au-
tem eius accepit maritum unum de amicis eius et pronubis. Post XV
aliquantum autem temporis cum dies triticee messis instarent:
venit Samson invisere volens uxorem suam. et attu-
lit ei hedum de capris. Cumque cubiculum eius solito
more vellet intrare: pater eius prohibuit illum dicens.
Putavi quod odisses eam et ideo tradidi illam amico tu-
o. Sed habet sororem que iunior et pulchrior est illa. sit tibi pro ea
uxor. Cui respondit Samson. Ab hac die non erit culpa in
me contra philisteos. faciam enim vobis mala. Perrexitque
et cepit .ccc. vulpes caudasque earum iunxit ad caudas et
faces ligavit in medio: quas igne succendens dimisit
ut huc illucque discurrerent. Que statim perrexerunt
in segetes philistinorum. Quibus succensis et comporta-
tam fruges et adhuc stantes in stipula concremate
sunt: in tantum ut vineas et oliveta flamma consumeret.
Dixeruntque philistiim. Quis fecit hanc rem? Quibus dic-
tum est. Samson gener Thamnathei: quia tulit uxo-
rem eius et alteri tradidit. hec operatus est. Ascenderuntque
philistiim et combusserunt tam mulierem quam patrem
eius. Quibus ait Samson. Licet hec feceritis: tamen ex vobis ad-
huc expetam ultionem et tunc quiescam. Percussitque eos
ingenti plaga: ita ut stupentes suram femori in-
ponerent. Et descendens habitavit in spelunca petre
Etham. Igitur ascendentes philistiim in terram Iuda
castrametati sunt in loco qui postea vocatus est
Lechi id est maxilla: ubi eorum fusus est exercitus. Dixeruntque
ad eos seniores de tribu Iuda. Cur ascendistis adver-
sum nos? Qui responderunt. Ut ligemus Samson venimus
et reddamus ei que in nos operatus est. Descenderunt ergo
tria milia virorum de Iuda ad specum silicis Etham. Di-
xeruntque Samsoni. Nescis quod philistiim imperent nobis?
Quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait. Sicut fece-
runt mihi: sic feci eis. Ligare te inquiunt venimus et tradere
in manus philistinorum. Quibus respondit. Iurate et spon-
dete mihi quod non occidatis me. Dixeruntque. Non te occide-
mus. sed vinctum trademus. Ligaveruntque eum duo-
bus novis funibus et tulerunt de petra Etham. Qui cum
venisset ad locum maxille: et philistiim vocife-
rantes occurrissent ei: irruit spiritus domini in eum: et sicut
solent ad odorem ignis lina consumi: ita et vincula
quibus ligatus erat dissipata sunt et soluta. Inventam-
que maxillam id est mandibulam asini que iacebat
arripiens interfecit in ea mille viros: et ait. In
maxilla asini in mandibula pulli asinarum dele-
vi eos: et percussi mille viros. Cumque cantans hec verba
complesset: proiecit mandibulam de manu et voca-
vit nomen loci illius Ramathlechi. quod interpretatur
elevatio maxille. Sitiensque valde clamavit ad do-
minum et ait. Tu dedisti in manu servi tui salutem

hanc maximam atque victoriam: en siti morior
et incidam in manus incircumcisorum. Aperuit itaque dominus
molarem dentem in maxilla asini, et egressae sunt
ex ea aquae. Quibus haustis refocillavit spiritum, et vi-
res recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons
invocantis ex maxilla, usque in praesentem diem.
Iudicavitque Israel in diebus Philistiim xx annis.
XVI Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi mulierem meretricem,
ingressusque est ad eam. Quod cum audissent Philist-
hiim, et percrebruisset apud eos Samson intrasse civi-
tatem, circumdederunt eum, positisque in porta
civitatis custodibus, et ibi tota nocte cum silen-
tio praestolantes, ut facto mane exeuntem occiderent.
Dormivit autem Samson usque ad noctis medium, et
inde consurgens apprehendit ambas portae fores
cum postibus suis et sera, impositasque humeris portavit
usque ad verticem montis qui respicit Hebron. Post
haec amavit mulierem quae habitabat in valle Sorech, et vo-
cabatur Dalida. Veneruntque ad eam principes Philistinorum,
atque dixerunt: Decipe eum, et disce ab eo in quo habeat tan-
tam fortitudinem, et quomodo eum superare valeamus, et vin-
ctum affligere. Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille et c
argenteos. Locuta est ergo Dalida ad Samson: Dic mihi obse-
cro in quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo
ligatus rumpere nequeas. Cui respondit Samson: Si vii
nerviceis funibus necdum siccis, et adhuc humentibus
ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. Attuleruntque
ad eam satrapae Philistinorum vii funes, ut dixerat,
quibus vinxit eum, latentibus apud se insidiis, et in cubiculo
finem rei expectantibus. Clamavitque mulier ad eum:
Philistiim super te Samson. Qui rupit vincula, quomodo rum-
pit si quis filum de stuppae tortum sputamine cum odo-
rem ignis acceperit; et non est cognitum in quo esset fortitu-
do eius. Dixitque ad eum Dalida: Ecce illusisti mihi, et fal-
sum locutus es; saltem nunc indica mihi quo ligari debeas.
Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus qui numquam
fuerunt in opere, infirmus ero et aliorum hominum similis.
Quibus rursum Dalida vinxit eum, et clamavit: Philis-
tiim super te Samson, in cubiculo insidiis praeparatis. Qui i-
ta rupit vincula quasi fila telarum. Dixitque Dalida rur-
sum ad eum: Usquequo decipis me, et falsum loqueris?
Ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si in-
quit vii crines capitis mei cum licio plexueris, et cla-
vum hiis circumligatum terrae fixeris, infirmus ero.
Quod cum fecisset Dalida, dixit ad eum: Philistiim super te
Samson. Qui consurgens de sompno extraxit clavum
cum crinibus et licio. Dixitque ad eum Dalida: Quomodo
dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per
tres vices mentitus es mihi, et noluisti dicere in quo sit
tua maxima fortitudo. Cumque molesta ei esset, et per
multos dies iugiter adhaereret, spatium ad quietem non
tribuens, defecit anima eius, et ad mortem usque lassata est.
Tunc aperiens ei veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum
numquam ascendit super caput meum, quia nazaraeus, id est
consecratus, sum deo de utero matris meae. Si rasum fuerit
caput meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, ero-
que sicut ceteri homines. Vidensque illa quod confessus ei esset
omnem animum suum, misit ad principes Philistinorum
atque mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc
mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia
quam promiserant. At illa dormire eum fecit super
genua sua, et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque
tonsorem, et rasit vii crines eius, et coepit abicere

hanc est q sternit tele candido

eum et a se repellere. Statimque enim fortitudo est ab eo
discessit. Dixitque: Philistiim super te Samson. Qui de sompno
consurgens dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, et me
excutiam; nesciens quod recessisset ab eo dominus. Quem cum apprehendissent
Philistiim, statim eruerunt oculos eius, et duxerunt Ga-
zam vinctum catenis, et clausum in carcere mole-
re fecerunt. Iamque capilli eius renasci coeperant. Et princi-
pes Philistinorum convenerunt in unum ut immolarent ho-
stias magnificas Dagon deo suo, et epularentur dicentes: Tra-
didit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras.
Quod etiam populus videns laudabat deum suum, eademque dicebat:
Tradidit deus noster in manus nostras adversarium, qui dele-
vit terram nostram, et occidit plurimos. Laetantesque per con-
vivia, sumptis iam epulis, praeceperunt ut vocaretur Samson,
et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat
ante eos, feceruntque eum stare inter duas columpnas.
Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me, ut tangam
columpnas quibus omnis imminet domus, et recliner
super eas, et paululum requiescam. Domus autem plena erat viro-
rum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philistinorum, ac de
tecto et solario circiter iii milia utriusque sexus spectabant lu-
dentem Samson. At ille invocato domino ait: Domine deus,
memento mei, et redde mihi nunc fortitudinem meam
pristinam, deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro
amissione duorum luminum unam ultionem recipiam.
Et apprehendens ambas columpnas quibus innitebatur
domus, alteramque earum dextera, et alteram leva tenens, ait:
Moriatur anima mea cum Philistiim. Concussisque fortiter
columpnis cecidit domus super omnes principes et ceteram mul-
titudinem quae ibi erat. Multoque plures interfecit mori-
ens quam ante vivus occiderat. Descendentes autem fratres eius et uni-
versa cognatio tulerunt corpus eius, et sepelierunt inter Saraa
et Esthaol in sepulcro patris sui Manue. Iudicavitque
Israel xx annis. Fuit eo tempore vir quidam de monte XVII
Ephraim nomine Michas, qui dixit matri suae: Mille et c ar-
genteos quos separaveras tibi, et super quibus me audiente iu-
raveras, ecce ego habeo, et apud me sunt. Cui illa respondit: Be-
nedictus filius meus domino. Reddidit ergo eos matri suae, quae dixe-
rat ei: Consecravi et vovi argentum hoc domino, ut de ma-
nu mea suscipiat filius meus, et faciat sculptile atque
conflatile: et nunc trado illud tibi. Reddidit igitur eos matri suae,
Quae tulit cc argenteos, et dedit eos argentario ut
faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo
Michae. Qui aediculam in ea deo separavit, et fecit
ephod et theraphim, id est vestem sacerdotalem et idola,
implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. In
diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod rectum sibi vi-
debatur hoc faciebat. Fuit quoque alter adolescens in tempore illo
de Bethleem Iuda, et de cognatione eius. Eratque ipse levi-
tes, et habitabat ibi. Egressusque de Bethleem civitate peregri-
nari voluit ubicumque commodum sibi repperisset. Cumque ve-
nisset in montem Ephraim iter faciens, et declinasset parumper
in domo Michae, interrogatus est ab eo unde venisset. Qui
respondit: Levita sum de Bethleem Iuda, et vado ut habitem
ubi potuero, et utile mihi perspexero. Dixitque Michas: Mane
apud me, et esto mihi parens ac sacerdos; daboque tibi per singulos annos x
argenteos ac vestem duplicem, et quae ad victum necessaria
sunt. Adquievit, et mansit apud hominem. Fuit-
que illi quasi unus de filiis suis. Implevitque Micha
manum eius, et habuit apud se puerum sacerdotem, sciens: Nunc scio
quod bene faciat mihi deus habenti levitici generis sacer-
dotem. XVIII In diebus illis non erat rex in Israel, et tribus Dan quae-
rebat possessionem sibi ut habitaret in ea; usque ad illum

diem inter ceteras tribus sortem non habebat. Miserunt ergo filii Dan
stirpis et familiae suae quinque viros fortissimos de Saraa et Esta
hol ut explorarent terram et diligenter inspicerent. Dixerunt
que eis: Ite et considerate terram. Qui cum pergentes venissent
in montem Ephraim et intrassent domum Michae requieverunt
ibi. Et agnoscentes vocem adolescentis levitae utentesque
illius diversorio dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? Quid
hic agis? Quam ob causam huc venire voluisti? Qui respondit ei:
Haec et haec praestitit mihi Michas et me mercede conduxit ut sim ei
sacerdos. Rogaverunt autem eum ut consuleret Dominum ut scire
possent an prospero itinere pergerent et res haberet effectum.
Qui respondit eis: Ite cum pace. Dominus respicit viam vestram
et iter quo pergitis. Euntes itaque quinque viri venerunt Lais. Vide
runtque populum habitantem in ea absque ullo pavore iuxta
Sidoniorum consuetudinem securum et quietum nullo penitus
eis resistente magnarumque opum et procul a Sidone atque
a cunctis hominibus separatum. Reversique ad fratres suos in
Esthaol in Saraa et quid egissent sciscitantibus responderunt:
Surgite et ascendamus ad eos. Vidimus enim terram o
pulentam valde et uberem. Nolite negligere nolite ces
sare eamus et possideamus eam. Nullus erit labor. Intra
bimus ad securos in regionem latissimam. Tradetque
nobis Dominus locum in quo nullius rei est penuria eorum quae
gignuntur in terra. Profecti ergo sunt de cognatione Dan id est de
Saraa et Esthaol sescenti viri accincti armis bellicis.
Ascendentesque manserunt in Cariathiarim Iudae. Qui
locus ex eo tempore castrorum Dan nomen accepit et est post tergum
Cariathiarim. Inde transierunt in montem Ephraim.
Cumque venissent ad domum Michae dixerunt quinque viri
qui prius missi fuerant ad considerandam terram Lais
ceteris fratribus suis: Nostis quod in domibus istis sit ephod et
theraphim et sculptile atque conflatile. Videte quid vo
bis placeat. Et cum paululum declinassent ingressi sunt
domum adolescentis levitae qui erat in domo Michae et sa
lutaverunt eum verbis pacificis. Sescenti autem viri ita
ut erant armati stabant ante ostium. At illi qui ingressi
fuerant domum iuvenis sculptile et ephod et theraphim
atque conflatile tollere nitebantur. Et sacerdos stabat ante osti
um sescentis viris fortissimis haud procul expectantibus.
Tulerunt igitur qui intraverant sculptile et ephod et idola
atque conflatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis? Cui
responderunt: Tace et pone digitum super os tuum. Venique
nobiscum ut habeamus te patrem et sacerdotem. Quid
tibi melius est ut sis sacerdos in domo unius viri an in una
tribu et familia in Israel? Qui cum audisset acquievit sermonibus
eorum et tulit ephod et idola ac sculptile et cum eis profectus
est. Qui cum pergerent et ante se ire fecissent parvulos ac iu
menta et omne quod erat pretiosum. Cumque a domo Mi
chae essent procul et habitantes in domibus Michae cla
mantes secuti sunt et post tergum clamare coeperunt. Qui
respexissent dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? Cur
clamas? Qui respondit: Deos meos quos mihi feci tulistis et sacerdotem
et omnia quae habeo. Et dicitis: Quid tibi est? Dixeruntque ei filii
Dan: Cave ne ultra loquaris ad nos et veniant ad te vi
ri animo concitati et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic
coepto itinere perrexerunt. Videns autem Michas quod fortio
res se essent reversus est in domum suam. Sescenti autem viri tulerunt
sacerdotem et quae supra diximus venerunt in Lais ad
populum quiescentem atque securum. Percusseruntque eos in ore
gladii. Urbemque incendio tradiderunt nullo penitus
ferente praesidium eo quod procul habitarent a Sidone et cum
nullo hominum haberent quicquam societatis ac negotii. Erat
autem civitas sita in regione Rohob. Quam rursum extru
entes habitaverunt in ea vocato nomine civitatis Dan
iuxta vocabulum patris sui quem genuerat Israel quae prius La
is dicebatur. Posueruntque sibi sculptile et Ionathan filium
Gersan filii Moysi ac filios eius sacerdotes in tribu Dan
usque ad diem captivitatis suae. Mansitque apud eos ido
lum Michae omni tempore quo fuit domus Dei in Silo. In die
bus illis non erat rex in Israel.

XIX

Fuit quidam vir levites ha
bitans in latere montis Ephraim qui accepit uxorem de
Bethleem Iuda quae reliquit eum et reversa est in domum patris
sui in Bethleem. Mansitque apud eum quattuor mensibus. Secu
tusque est eam vir suus volens ei reconciliari atque blandi
ri et secum reducere habens in comitatu puerum et duos
asinos. Quae suscepit eum et introduxit in domum patris su
i Bethleem. Quem cum audisset socer eius eumque vidisset
occurrit ei laetus et amplexatus est hominem. Mansit
que gener in domo soceri tribus diebus comedens cum eo
et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens
proficisci voluit. Quem tenuit socer et ait ad eum:
Gusta prius pauxillum panis et conforta stomachum
et sic proficisceris. Sederuntque simul et comederunt et biberunt.
Dixitque pater puellae ad generum suum: Quaeso te ut hodie hic
maneas pariterque laetemur. At ille consurgens coepit velle
proficisci et nihilominus obnixe eum tenuit socer et apud se
fecit manere. Mane autem facto parabat levites iter. Cui
rursum socer: Oro inquit ut paululum cibi capias et as
sumptis viribus donec increscat dies postea proficiscaris.
Comederunt ergo simul. Surrexitque adolescens ut pergeret cum
uxore sua et puero. Cui rursum socer locutus est: Considera
quod dies ad occasum declivior sit et propinquat ad vesperam.
Mane apud me et hodie et duc laetum diem et cras proficis
ceris ut vadas in domum tuam. Noluit gener acquiescere
sermonibus eius sed statim perrexit veniensque contra Iebus quae
altero nomine vocatur Ierusalem ducens secum duos asinos
onustos et concubinam. Iamque erant iuxta Iebus et
dies mutabatur in noctem. Dixitque puer ad dominum suum:
Veni obsecro declinemus ad urbem Iebusaeorum et ma
neamus in ea. Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum
gentis alienae quae non est de filiis Israel sed transibo usque Gabaa.
Et cum venero illuc manebimus in ea aut certe in
urbe Rama. Transierunt ergo Iebus et coeptum carpebant
iter. Occubuitque eis sol iuxta Gabaa quae est in tribu Beniamin.
Diverteruntque ad eam ut manerent ibi. Quo cum intrassent
sedebant in platea civitatis et nullus eos recipere volebat hos
pitio. Et ecce apparuit homo senex revertens de agro et
de opere suo vespere qui et ipse erat de monte Ephraim et
peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius
erant filii Iemini. Elevatisque oculis vidit senex ho
minem sedentem cum sarcinulis suis in platea civitatis
et dixit ad eum: Unde venis et quo vadis? Qui respondit ei: Profecti
sumus de Bethleem Iuda et pergimus ad locum nostrum
qui est in latere montis Ephraim unde ieramus Bethle
em et nunc vadimus ad domum Dei. Nullusque sub tectum
suum nos vult recipere habentes paleas et fenum in asino
rum pabulum et panem ac vinum in meos et ancil-le
tuae usus et puero qui mecum est. Nulla re indigemus nisi
hospitio. Cui respondit senex: Pax tecum sit. Ego
praebebo omnia quae necessaria sunt tantum quaeso ne in
platea maneas. Introduxitque eos in domum suam
et pabulum asinis praebuit. Ac postquam laverunt
pedes suos recepit eos in convivium. Illis autem epu
lantibus et post laborem itineris cibo et potu re

ficientibus corpora venerunt viri civitatis illius filii beli
al id est absque iugo et circumdantes domum senis fores pulsa
re ceperunt clamantes ad dominum domus atque dicentes: Educ
virum qui ingressus est domum tuam ut abutamur eo. Egressusque
senex ad eos ait: Nolite fratres nolite facere malum hoc quia in
gressus est homo domum meam et cessate ab hac stultitia.
Habeo filiam virginem et hic homo habet concubinam edu
cam eas ad vos ut humilietis eas et vestram libidinem
compleatis tantum obsecro ne scelus hoc contra naturam operemi
ni in virum. Nolebant adquiescere sermonibus eius. Quod
cernens homo eduxit ad eos concubinam suam et eis
tradidit ad illudendum. Qua cum tota nocte abusi essent
dimiserunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris
venit ad hostium domus ubi manebat dominus suus et
ibi corruit. Mane facto surrexit homo et aperuit hostium
ut ceptam expleret viam. et ecce concubina eius iacebat
ad hostium sparsis in limine manibus. Cui ille putans
eam quiescere loquebatur: Surge ut ambulemus. Qua nil
respondente intelligens quod erat mortua tulit eam et
imposuit asino reversusque est in domum suam. Quam cum
esset ingressus arripuit gladium et cadaver uxoris cum
ossibus suis in .xii. partes ac frusta concidens misit
in omnes terminos Israel. Quod cum vidissent singuli clama
bant: Numquam res talis facta est in Israel ex eo die quo ascende
runt patres nostri de Egypto usque in presens tempus. Ferte sententiam et in
XX commune decernite quid facto opus sit. Egressi itaque sunt
omnes filii Israel et pariter congregati quasi vir unus de Dan usque
Bersabee et terra Galaad ad dominum in Masphat. omnes
que anguli populorum et cuncte tribus Israel in ecclesiam populi dei con
venerunt .cccc. milia peditum pugnatorum. Nec latuit fili
os Beniamin quod ascendissent filii Israel in Masphath.
Interrogatusque levita maritus mulieris interfecte quomodo
tantum scelus perpetratum esset respondit: Veni in Gabaa Ben
iamin cum uxore mea illucque diverti et ecce homines
civitatis illius circumdederunt nocte domum in qua ma
nebam volentes me occidere et uxorem meam in
credibili furore libidinis vexantes. Denique mor
tua est. quam arreptam in frusta concidi misique partes
in omnes terminos possessionis vestre. quia numquam tam nephas
et tam grande piaculum factum est in Israel. Adestis omnes
filii Israel decernite quid facere debeatis. Stansque
omnis populus quasi unius hominis sermone respondit: Non rece
demus in tabernacula nostra. nec suam quisquam intrabit
domum. sed hoc contra Gabaa Beniamin in commune faciemus
.x. viri eligantur e .c. ex omnibus tribubus Israel et .c. de
mille et mille de .x. milibus ut comportent exer
citui cibaria et possimus pugnare contra Gabaa Ben
iamin reddere ei pro scelere quod meretur. Conveneruntque
universus Israel ad civitatem quasi unus homo eadem
mente unoque consilio. et miserunt nuntios ad omnem
tribum Beniamin qui dicerent: Cur tantum nephas
in vobis repertum est. Tradite homines de Gabaa qui hoc
flagitium perpetrarunt ut moriantur et auferatur ma
lum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel au
dire mandatum. sed ex cunctis urbibus que sue sortis
erant convenerunt in Gabaa ut illis ferrent auxi
lium. et contra universum populum Israel dimicarent. Inventa
que sunt .xx. v. milia de Beniamin educentium gladi
um. preter habitatores Gabaa qui septingenti e
rant viri fortissimi ita sinistra ut dextra pre
liantes. et sic fundis lapides ad certum ia
cientes ut capillum quoque possent percutere.

et ne in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum
quoque Israel absque filiis Beniamin inventa sunt .cccc. milia educen
tium gladios et paratorum ad pugnam. Qui surgentes
venerunt in domum dei hoc est in Silo. consulueruntque deum atque
dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra
filios Beniamin? Quibus respondit dominus: Iudas sit dux vester.
Statimque filii Israel surgentes mane castrametati sunt
iuxta Gabaa. et inde procedentes ad pugnam contra Benia
min urbem oppugnare ceperunt. Egressique filii Ben
iamin de Gabaa occiderunt de filiis Israel die illo .xxii.
milia virorum. Rursum filii Israel et fortitudine et numero
confidentes in eodem loco in quo prius certaverant aciem direxe
runt. ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram domino
usque ad noctem consulerentque eum atque dicerent: Debeo
ultra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin
fratres meos an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos et
inite certamen. Cumque filii Israel altero die contra Beniamin
ad prelium processissent eruperunt filii Beniamin de
portis Gabaa et occurrentes eis tanta in illos cede de
bachati sunt ut .xviii. milia virorum educerent gladi
um prosternerent. Quam ob rem omnes filii Israel venerunt in
domum dei et sedentes flebant coram domino. Ieiuna
veruntque die illo usque ad vesperam et obtulerunt ei holo
causta et pacificas victimas et super statu suo interroga
verunt. Eo tempore erat ibi archa federis domini in Silo et Phi
nees filius Eleazari filii Aaron erat prepositus domus.
Consuluerunt ergo dominum atque dixerunt: Exire ultra de
bemus ad pugnam contra filios Beniamin fratres nostros an quie
scere? Quibus ait dominus: Ascendite. cras enim tradam eos in
manus vestras. Posueruntque filii Israel insidias per circuitum ur
bis Gabaa. et tertia vice sicut semel et bis contra Beniamin
exercitum produxerunt. Sed et filii Beniamin audacter eru
perunt de civitate. et fugientes adversarios longius persecu
ti sunt ita ut vulnerarent ex eis sicut primo et secundo die
et cederent per duas semitas vertentes terga quarum una
ferebatur in Bethel altera in Gabaa atque prostraverunt circi
ter .xxx. viros. putaverunt enim eos ex more solito cede
re. Qui fugam arte simulantes inierunt consilium ut abstra
herent eos de civitate. et quasi fugientes ad supradictas
semitas perducerent. Omnes itaque filii Israel surgentes de
sedibus suis tetenderunt aciem in loco qui vocatur Baal
thamar. Insidie quoque que circa urbem erant paulatim se
aperire ceperunt. et ab occidentali parte urbis procedere.
Sed et alia .x. milia virorum de universo Israel habitatores urbis
ad certamina provocabant. ingravatumque est bellum
contra filios Beniamin. et non intellexerunt quod ex omni par
te illis instaret interitus. Percussitque eos dominus in conspectu fi
liorum Israel. et interfecerunt ex illis die illo .xxv. milia et .c. vi
ros bellatores omnes educentes gladium. Filii autem Ben
iamin cum se inferiores esse vidissent ceperunt fuge
re. Quod cernentes filii Israel dederunt eis ad fugiendum locum
ut ad preparatas insidias devenirent quas iuxta urbem po
suerant. Qui cum repente de latibulis surrexissent et
Beniamin terga cedentibus daret. ingressi sunt civita
tem. et percusserunt eam in ore gladii. Signum autem dede
rant filii Israel hiis quos in insidiis collocaverant ut postquam
urbem cepissent ignem accenderent. ut ascende
re in altum fumo captam urbem demonstrarent.
Quod cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi pu
taverunt enim filii Beniamin eos fugere et instantius
sequebantur cesis de exercitu eorum .xxx. viris. Viderunt
quasi columpnam fumi de civitate ascendere. Benia

iam quod retro aspiciens cum caperetur urbem flammam in sublime ferri, qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Beniamin, in fugam versi sunt, et ad viam deserti ire coeperunt, illuc quoque eos adversariis persequentibus. Sed et hi qui urbem succenderant occurrerunt eis. Atque ita factum est ut ex utraque parte ab hostibus caederentur, nec erat ulla morientium requies. Ceciderunt atque prostrati sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt decem et octo milia virorum, omnes robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent qui remanserant de Beniamin, fugerunt in solitudinem, et pergebant ad petram cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes et in diversa tendentes occiderunt quinque milia virorum. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo milia. Et sic factum est ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diversis locis essent viginti quinque milia pugnatores ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Beniamin qui evadere potuerunt et fugere in solitudinem sexcenti viri, sederuntque in petra Remmon mensibus quattuor. Regressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis a viro usque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasque urbes et viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

XXI Iuraverunt quoque filii Israel in Maspha et dixerunt: Nullus nostrum dabit filiis Beniamin de filiabus suis uxorem. Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, et in conspectu eius sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem et magno ululatu coeperunt flere dicentes: Quare, Domine Deus Israel, factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis? Altera autem die diluculo consurgentes, extruxerunt altare, obtuleruntque ibi holocausta et pacificas victimas, et dixerunt: Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant cum essent in Maspha, interfici eos qui defuissent. Ductique paenitentia filii Israel super fratre suo Beniamin coeperunt dicere: Ablata est una tribus de Israel. Unde uxores accipient? Omnes enim in commune iuravimus non daturos nos his filias nostras. Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribubus Israel qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Iabis Galaad in illo exercitu non fuisse. Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est. Miserunt itaque decem milia viros robustissimos et praeceperunt eis: Ite et percutite habitatores Iabis Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum. Et hoc erit quod observare debebitis: Omne generis masculini et mulieres quae cognoverunt viros interficite, virgines autem reservate. Inventaeque sunt de Iabis Galaad quadringentae virgines quae nescierunt viri torum, et adduxerunt eas ad castra in Silo in terram Chanaan. Miseruntque nuntios ad filios Beniamin qui erant in petra Remmon, et praeceperunt ut eos in pace susciperent. Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, et datae sunt eis uxores de filiabus Iabis Galaad; alias autem non repererunt quas simili modo traderent. Universusque Israel valde doluit et egit paenitentiam super interfectione unius tribus ex Israel. Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis qui non acceperunt uxores? Omnes in Beniamin feminae conciderunt, et magna nobis cura ingentique studio providendum est ne una tribus deleatur ex Israel. Filias autem nostras eis dare non possumus, constricti iuramento et maledictione qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Beniamin. Ceperuntque consilium atque dixerunt: Ecce sollemnitas Domini est in Silo anniversaria, quae sita est ad septentrionem urbis Bethel et ad orientalem plagam viae quae de Bethel tendit ad Sichimam, et ad meridiem oppidi Lebona. Praeceperuntque filiis Beniamin atque dixerunt: Ite et latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis et rapite ex eis singulas uxores singuli, et pergite in terram Beniamin. Cumque venerint patres earum ac fratres et adversum vos queri coeperint atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum, non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent non dedistis, et a vestra parte peccatum est. Feceruntque filii Beniamin ut sibi fuerat imperatum, et iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his quae ducebant choros uxores singulas. Abieruntque in possessionem suam, aedificantes urbes et habitantes in eis. Filii quoque Israel reversi sunt per tribus et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.

Explicit liber Sophtim id est Iudicum. Habet versus ij. dccc. l. Incipit liber Ruth.

IN DIEBUS unius iudicis quando iudices praeerant facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethleem Iuda ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur Elimelech, et uxor eius Noemi, e duobus filiis alter Maalon et alter Chelion, Ephrathei de Bethleem Iuda. Ingressique regionem Moabitidem morabantur ibi. Et mortuus est Elimelech maritus Noemi, remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera Ruth. Manseruntque ibi decem annis. Et ambo mortui sunt, Maalon videlicet et Chelion, remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitide; audierat enim quod respexisset Dominus populum suum et dedisset eis escas. Egressa est itaque de loco peregrinationis suae cum utraque nuru, et iam in via posita revertendi in terram Iuda, dixit ad eas: Ite in domum matris vestrae; faciat Dominus vobiscum misericordiam sicut fecistis cum mortuis et mecum. Det vobis invenire requiem in domibus virorum quos sortiturae estis. Et osculata est eas. Quae elevata voce flere coeperunt et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus illa respondit: Revertimini filiae mi, cur venitis mecum? Num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? Revertimini filiae mi, abite; iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali. Etiam si possem hac nocte concipere et parere filios, si eos expectare velitis donec crescant et annos impleant pubertatis, ante eritis vetulae quam nubatis. Nolite quaeso filiae mi, quia vestra angustia me magis premit, et egressa est manus Domini contra me. Elevata igitur voce rursum flere coeperunt. Orpha osculata est socrum ac reversa est; Ruth adhaesit socrui suae. Cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum et ad deos suos; vade cum ea. Quae respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam; quocumque perrexeris pergam, ubi morata fueris et ego pariter morabor; populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus. Quae te morientem terra susceperit, in ea moriar ibique locum accipiam sepulturae. Haec mihi faciat Deus et haec addat, si non sola mors me et te separaverit. Videns ergo Noemi quod obstinato Ruth animo decrevisset secum pergere, adversari noluit nec ultra ad suos reditum persuadere. Profectaeque sunt simul et venerunt in Bethleem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebuit, dicebantque mulieres: Haec est illa Noemi. Quibus ait: Ne vocetis me Noemi, id est pulchram, sed vocate me Mara, hoc est amaram, quia valde amaritudine replevit me Omnipotens.

egressa sum plena, et vacuam reduxit me dominus. Cur igitur
vocatis me noemi, quam humiliavit dominus, et afflixit omnipotens?
Venit ergo noemi cum ruth moabitide nuru sua de terra
peregrinationis sue ac reversa in belleem. Cum primum ordea
II metebantur. Erat autem vir abymelech consanguineus homo
potens et magnarum opum nomine booz. Dixitque ruth
moabitis ad socrum suam: Si iubes vadam in agrum
et colligam spicas que metentium fugerint manus. Ubi-
cumque clementis in me patrisfamilias repero gratiam. Cui
illa respondit: Vade filia mi. Abiit itaque et colligebat spi-
cas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet
dominum nomine booz qui erat de cognatione abymelech.
Et ecce ipse veniebat de belleem. Dixitque messoribus:
Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi dominus. Dixitque
booz iuveni qui messoribus preerat: Cuius est ista puella?
Qui respondit: Hec est moabitis que venit cum noemi de regi-
one moabitide, et rogavit ut spicas colligeret remanen-
tes sequens messorum vestigia, et de mane usque nunc stat
in agro, et ne ad momentum quidem reversa est domum.
Et ait booz ad ruth: Audi filia, ne vadas ad colligendum
in alterum agrum, nec recedas ab hoc loco, sed iungere
puellis meis, et ubi messuerint sequere. Mandavi enim
pueris meis ut nemo tibi molestus sit. Sed et cum sitieris
vade ad sarcinulas et bibe aquas de quibus et pueri bibunt.
Que cadens in faciem suam et adorans super terram dixit
ad eum: Unde hoc mihi ut invenirem gratiam ante oculos tuos
et nosse me dignareris peregrinam mulierem? Cui il-
le respondit: Nunciata sunt mihi omnia que feceris socrui tue post
mortem viri tui. Et quod reliqueris parentes tuos et terram
in qua nata es, et veneris ad populum quem antea nesciebas. Red-
dat tibi dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a
domino deo israel, ad quem venisti et sub cuius confugisti alas.
Que ait: Inveni gratiam ante oculos tuos domine mi, qui con-
solatus es me et locutus es ad cor ancille tue, que non sum si-
milis unius puellarum tuarum. Dixitque ad eam booz: Quando
hora vescendi fuerit veni huc et comede panem, et in-
tinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messo-
rum latus, et congessit polentam sibi. Comeditque et satura-
ta est et tulit reliquias. Atque inde surrexit ut spicas ex
more colligeret. Precepit autem booz pueris suis dicens: Et
si metere vobiscum voluerit ne prohibeatis eam, et de ve-
stris quoque manipulis proicite de industria et remanere permit-
tite ut absque rubore colligat, et colligentem nemo
corripiat. Collegit ergo in agro usque ad vesperam, et que
collegerat virga cedens et excutiens invenit ordei
quasi ephi mensuram, id est tres modios. Quos portans rever-
sa est in civitatem, et ostendit socrui sue, insuper pro-
tulit et dedit ei de reliquiis cibi sui quo saturata fuerat.
Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti et ubi fecisti opus?
Sit benedictus qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem esset
operata, et nomen dixit viri quod booz vocaretur. Cui respondit noe-
mi: Benedictus sit a domino, quoniam eandem gratiam quam prebuerat
vivis servavit et mortuis. Rursumque: Propinquus, ait,
noster est homo. Et ruth: Hoc quoque, inquit, precepit mihi ut tam-
diu messoribus eius iungerer, donec omnes segetes me-
terentur. Cui dixit socrus: Melius est filia mi ut cum
puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro quis-
[…] piam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis
[…] booz, et tamdiu cum eis messuit donec
[…] et ordeum et triticum in horreis conderentur.
III […] Postquam autem reversa est ad socrum suam,
[…] audivit ab ea: Filia mi, queram tibi requiem,

et providebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro
iuncta es propinquus est noster, et hac nocte aream ven-
tilat ordei. Lava igitur et ungere, et induere cultioribus
vestimentis, ac descende in aream. Non te videat homo
donec esum potumque finierit. Quando autem ierit ad dormien-
dum, nota locum in quo dormiat. Veniesque et discoo-
peries pallium quo operitur ex parte pedum, et proicies te ibi
iacebis. Ipse autem dicet quid agere debeas. Que respondit:
Quicquid preceperis faciam. Descenditque in aream et fecit
omnia que sibi imperaverat socrus. Cumque comedisset booz
et bibisset et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum iuxta
acervum manipulorum, venit abscondite et disco-
operto a pedibus eius pallio se proiecit. Et ecce iam me-
dia nocte expavit homo et conturbatus est, viditque mu-
lierem iacentem ad pedes suos, et ait illi: Que es? Illaque
respondit: Ego sum ruth ancilla tua. Expande pallium tuum
super famulam tuam, quia propinquus es. Et ille: Benedicta
es, inquit, a domino filia, et priorem misericordiam posteriore supe-
rasti, quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. No-
li ergo metuere, sed quicquid dixeris mihi faciam tibi. Scit enim
omnis populus qui habitat intra portas urbis mee mulierem
te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum, sed alius me pro-
pinquior. Quiesce hac nocte, et facto mane si te voluerit
propinquitatis iure retinere bene res acta est. Sin autem
ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipi-
am. Vivit dominus. Dormi usque mane. Dormivit itaque ad pe-
des eius usque ad noctis abscessum. Surrexitque antequam
homines se cognoscerent mutuo. Et dixit ei booz:
Cave ne quis noverit quod huc veneris. Et rursum: Expande,
inquit, pallium tuum quo operiris, et tene utraque manu. Qua
extendente et tenente mensus est sex modios ordei
et posuit super eam. Que portans ingressa est civitatem,
et venit ad socrum suam. Que dixit ei: Quid egisti
filia? Narravitque ei omnia que sibi fecisset homo, et ait:
Sex modios ordei dedit mihi, et ait: Nolo te vacuam re-
verti ad socrum tuam. Dixitque ei noemi: Expecta fi-
lia, donec videamus quem res exitum habeat. Neque
enim cessabit homo nisi compleverit quod locutus est. IIII
Ascendit autem booz ad portam et sedit ibi. Cumque vi-
disset propinquum preterire de quo prius sermo habitus est, dixit
ad eum: Declina paulisper et sede hic, vocans eum
nomine suo. Qui divertit et sedit. Tollens autem booz decem
viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic. Quibus
residentibus locutus est ad propinquum: Partem agri patris nostri
elymelech vendidit noemi, que reversa est de regione
moabitide. Quod audire te volui, et tibi dicere coram cun-
ctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis pos-
sidere iure propinquitatis, eme et posside. Sin autem tibi displi-
cet hoc ipsum, indica mihi ut sciam quid facere debeam.
Nullus est enim propinquus excepto te qui prior es, et me
qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam. Cui
dixit booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, ruth
quoque moabitidem que uxor defuncti est debes accipere,
ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui
respondit: Cedo iure propinquitatis, neque enim posteritatem
familie mee delere debeo. Tu meo utere privilegio,
quo me libenter carere profiteor. Hic autem erat mos antiqui-
tus in israel inter propinquos. Et si quando alter alteri suo iure ce-
debat, ut esset firma concessio, solvebat homo calcia-
mentum suum et dabat proximo suo. Hoc erat testimonium
cessionis in israel. Dixit ergo propinquo booz: Tolle calcia-
mentum tuum. Quod statim solvit de pede suo. At ille

maioribus natu et universo populo: Testes estis vos inquit hodie quod possederim omnia que fuerunt Abimelech et Chelion et Maalon tradente Noemi. Et Ruth Moabitidem uxorem Maalon in coniugium sumpserim, ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum eius de familia ac fratribus et populo deleatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta et maiores natu: Nos testes sumus. Faciat dominus hanc mulierem que ingreditur domum tuam sicut Rachel et Liam que edificaverunt domum Israel, ut sit exemplum virtutis in Effrata et habeat celebre nomen in Bethleem; fiatque domus tua sicut domus Phares quem Thamar peperit Iude, de semine quod dederit dominus tibi ex hac puella. Tulit itaque Booz Ruth et accepit uxorem, ingressusque est ad eam, et dedit illi dominus ut conciperet et pareret filium. Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus dominus qui non est passus ut deficeret successor familie tue, et vocaretur nomen eius in Israel, et habeas qui consoletur animam tuam et nutriat senectutem tuam. De nuru enim tua natus est que te diliget, et multo tibi est melior quam si septem haberes filios. Susceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerule officio fungebatur. Vicine autem mulieres congratulantes ei et dicentes: Natus est filius Noemi, vocaverunt nomen eius Obed. Hic est pater Ysai patris David. Hee sunt generationes Phares: Phares genuit Esrom, Esrom genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Aminadab genuit Naason, Naason genuit Salmon, Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed, Obed genuit Ysai, Ysai genuit David regem.

Incipit prefatio sancti Jeronimi in libro regum.

Viginti et duas esse litteras apud hebreos syrorum quoque lingua et chaldeorum testatur que hebree magna ex parte confinis est. Nam et ipsi .xxii. elementa habent eodem sono sed diversis caracteribus. Samaritani etiam pentateucum Moysi totidem litteris scriptitant figuris tantum et apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam legisque doctorem post captam Ierosolimam et instaurationem templi sub Zorobabel alias litteras repperisse quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem samaritanorum et hebreorum caracteres fuerint. In libro quoque numerorum hec eadem supputatio sub levitarum ac sacerdotum censu mistice ostenditur. Et nomen domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et psalmi tricesimus sextus et centesimus decimus et centesimus undecimus et centesimus octavus decimus et centesimus quadragesimus quartus quamquam diverso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremie lamentationes et oratio eius, Salomonis quoque in fine proverbia ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inveniet, eisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque littere duplices apud hebreos sunt: caph, mem, nun, phe, sade. Aliter enim per has scribunt principia medietatesque verborum, aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri duplices estimantur: Samuel, Malachim, Dabreiamin, Esdras, Ieremias cum Cinoth, id est lamentationibus suis. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur, et eorum initiis vox humana comprehenditur, ita viginti duo volumina supputantur quibus quasi litteris et exordiis in dei doctrina tenera adhuc et lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur Bresith quem nos Genesim dicimus. Secundus Hellesmoth qui Exodus appellatur. Tertius Vaiecra id est Leviticus. Quartus Vaiedabber quem Numeros vocamus. Quintus Addabarim qui Deuteronomium prenotatur. Hii sunt quinque libri Moysi quos proprie Thorath id est legem appellant. Secundum prophetarum ordinem faciunt et incipiunt ab Ihesu filio Nave qui apud eos Iosue Bennum dicitur. Deinde subtexunt Sophtim id est Iudicum librum, et in eundem compingunt Ruth quia in diebus iudicum facta narratur historia. Tertius sequitur Samuel quem nos Regnorum primum et secundum dicimus. Quartus Malachim id est Regum qui tertio et quarto Regnorum volumine continetur. Meliusque multo est Malachim id est Regum quam Malachoth id est Regnorum dicere. Non enim multarum gentium regna describit sed unius israelitici populi qui tribubus duodecim continetur. Quintus est Isaias. Sextus Ieremias. Septimus Ezechiel. Octavus liber duodecim prophetarum qui apud illos vocatur Thareasra. Tertius ordo agiographa possidet. Et primus liber incipit ab Iob. Secundus a David quem quinque incisionibus et uno psalmorum volumine comprehendunt. Tertius est Salomon tres libros habens: Proverbia que illi Parabolas id est Masloth appellant, et Ecclesiasten id est Coeleth, et Canticum canticorum quem titulo Sirassirim prenotant. Sextus est Daniel. Septimus Dabreiamin id est Verba dierum, quod significantius cronicon totius divine historie possumus appellare. Qui liber apud nos Paralipomenon primus et secundus inscribitur. Octavus Esdras qui et ipse similiter apud grecos et latinos in duos libros divisus est. Nonus Hester. Atque ita fiunt pariter veteris legis libri viginti duo, id est Moysi quinque, prophetarum octo, agiographorum novem. Quamquam nonnulli Ruth et Cinoth inter agiographa scriptitent et libros hos in suo putent numero supputandos, ac per hoc esse prisce legis libros viginti quatuor, quos sub numero viginti quatuor seniorum Apocalypsis Iohannis inducit adorantes agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram quatuor animalibus oculatis retro et ante, id est in preteritum et in futurum, et indefessa voce clamantibus: Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat et qui est et qui venturus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinum convenire potest, ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrifa esse ponendum. Igitur Sapientia que vulgo Salomonis inscribitur, et Ihesu filii Syrach liber, et Iudith et Tobias et Pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. Secundus grecus est, quod ex ipsa quoque frasi probari potest. Que cum ita se habeant, obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In tabernaculum dei offert unusquisque quod potest: alii aurum et argentum et lapides preciosos, alii bissum et purpuram et coccum offerunt et iacinctum. Nobiscum bene agitur si obtulerimus pelles et caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulchritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis, ardoremque solis et iniuriam ymbrium ea que viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuel et Malachim meum; meum inquam meum. Quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius et didicimus et tenemus nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me estimato si gratus es, vel parafrasten si ingratus, quamquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege grecos codices et latinos et confer cum hiis opusculis, et ubicumque inter se videris discrepare, interroga quemlibet hebreorum cui magis accommodare debeas fidem. Et si nostra fir-

Sophtim.
Agiographa.
Cronicon.
Agiographa.
Frasi modo loquendi.
parafraste. i. sermo loquendi.

maledicunt. Puto quod eum non estimes negligentem ut in eodem loco mecum similiter divinari. Sed et vos famulas Christi rogo que Domini discumbentis pretiosissimo fidei myro ungitis caput, que nequaquam salvatorem queritis in sepulchro, quibus iam ad patrem Christus ascendit, ut contra latrantes canes qui adversum me rabido ore desevìunt et circumeunt civitatem atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant, orationum vestrarum clipeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam illius semper sententie recordabor: Dixi custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.

Incipit Samuel i. liber Regum primus.

FUIT VIR unus de Ramathaim Sophim de monte Effraim et nomen eius Helchana filius Ieroboam filii Eliud filii Thau filii Suph Effrateus. Et habuit duas uxores, nomen uni Anna et nomen secunde Fenenna. Fueruntque Fenenne filii, Anne autem non erant liberi. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus ut adoraret et sacrificaret Domino exercituum in Sylo. Erant autem ibi duo filii Heli Ophni et Phinees sacerdotes Domini. Venit ergo dies et immolavit Helchana deditque Fenenne uxori sue et cunctis filiis suis et filiabus partes. Anne autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam eius. Affligebat quoque eam emula eius et vehementer angebat in tantum ut exprobraret quod conclusisset Dominus vulvam eius. Sicque faciebat per singulos annos cum redeunte tempore ascenderent templum Domini, et sic provocabat eam. Porro illa flebat et non capiebat cibum. Dixit ergo ei Helchana vir suus: Anna cur fles, et quare non comedis, et quamobrem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior tibi sum quam decem filii? Surrexit autem Anna postquam comederat in Sylo et biberat. Et Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini, cum esset Anna amaro animo oravit Dominum flens largiter et votum vovit dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famule tue et recordatus mei fueris nec oblitus ancille tue dederisque serve tue sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vite eius, et novacula non ascendet super caput eius. Factum est autem cum illa multiplicaret preces coram Domino ut Heli observaret os eius. Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo Heli eam temulentam dixitque ei: Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum quo mades. Respondens Anna: Nequaquam inquit domine mi. Nam mulier infelix ego sum nimis, vinumque et omne quod inebriare potest non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial, quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc Heli ait ei: Vade in pace, et Deus Israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam et comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane et adoraverunt coram Domino, reversique sunt et venerunt in domum suam in Ramatha.

Cognovit autem Helchana Annam uxorem suam, et recordatus est eius Dominus. Et factum est post circulum dierum concepit Anna et peperit filium, vocavitque nomen eius Samuel, eo quod a Domino postulasset eum. Ascendit autem Helchana et omnis domus eius ut immolaret hostiam sollempnem Domino et votum suum. Et Anna non ascendit. Dixit enim viro suo: Non vadam donec ablactetur infans et ducam eum ut appareat ante conspectum Domini et maneat ibi iugiter. Et ait ei Helchana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur et mane donec ablactes eum. Precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier et lactavit filium suum donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum postquam ablactaverat in vitulis tribus et tribus modiis farine et amphora vini. Et adduxit eum ad domum Domini in Sylo. Puer autem erat adhuc infantulus. Et immolaverunt vitulum et obtulerunt puerum Heli. Et ait Anna: Obsecro mi domine, vivit anima tua, ego sum mulier illa que steti coram te hic orans Dominum. Pro puero isto oravi, et dedit mihi Dominus petitionem meam quam postulavi eum. Idcirco et ego commodavi eum Domino cunctis diebus quibus fuerit accommodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et adoravit Anna et ait:

II

Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia letata sum in salutari tuo. Non est sanctus ut est Dominus; neque enim est alius extra te, et non est fortis sicut Deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est et ipsi preparantur cogitationes. Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore. Repleti prius pro panibus se locaverunt, et famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos, et que multos habebat filios infirmata est. Dominus mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit. Dominus pauperem facit et ditat, humiliat et sublevat. Suscitat de pulvere egenum et de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum principibus et solium glorie teneat. Domini enim sunt cardines terre, et posuit super eos orbem. Pedes sanctorum servabit, et impii in tenebris conticescent, quia non in fortitudine sua roborabitur vir. Dominum formidabunt adversarii eius, et super ipsos in celis tonabit. Dominus iudicabit fines terre, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu christi sui. Et abiit Helchana in Ramatha in domum suam. Puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis. Porro filii Heli filii Belial nescientes Dominum neque officium sacerdotum ad populum. Sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis dum coquerentur

III

carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, et mittebat eam in lebetem vel in caldariam aut in ollam sive in cacabum, et omne quod levabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israeli venientium in Sylo. Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis et dicebat immolanti: Da mihi carnes ut coquam sacerdoti; non enim accipiam a te carnem coctam sed crudam. Dicebatque illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam, nunc enim dabis; alioquin tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Domini. Samuel autem ministrabat ante faciem Domini puer accinctus ephod lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam sollempnem et votum suum. Et benedixit Heli Helchane et uxori eius dixitque: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac pro fenore

quod commodasti domino. Et abierunt in locum suum.
Visitavit ergo dominus Annam et concepit et peperit tres
filios et duas filias. Et magnificatus est puer Samu
el apud dominum. Hely autem erat senex valde, et audivit
omnia que faciebant filii sui universo Israel, et quomodo dormie
bant cum mulieribus que excubabant ad ostium taber
naculi. Et dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi quas ego
audio, res pessimas ab omni populo? Nolite filii mei. Non
est enim bona fama quam de vobis ego audio, ut trans
gredi faciatis populum domini. Si peccaverit vir in virum,
placari potest ei deus. Si autem peccaverit vir in dominum, quis
orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui, quia voluit
dominus occidere eos. Puer autem Samuel proficiebat atque
crescebat et placebat tam deo quam hominibus. Venit autem
vir dei ad hely et ait ad eum: Hec dicit dominus: Numquid
non aperte revelatus sum domui patris tui cum esset in egip
to in domo pharaonis, et elegi eum ex omnibus tribubus Israel
in sacerdotem ut ascenderet ad altare meum et adoleret
michi incensum et portaret ephod coram me? Et dedi domui
patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. Quare calce abiecis
tis victimam meam et munera mea que precepi ut offerren
tur in templo, et magis honorasti filios tuos quam me, ut come
deretis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? Propterea ait
dominus deus Israel: Loquens locutus sum ut domus tua et domus
patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiter
num. Nunc autem dicit dominus: Absit hoc a me. Sed quicumque
glorificaverit me glorificabo eum. Qui autem contempnunt
me, erunt ignobiles. Ecce dies veniunt et precidam
brachium tuum et brachium domus patris tui, ut non sit
senex in domo tua. Et videbis emulum tuum in tem
plo in universis prosperis Israel, et non erit senex in domo tu
a omnibus diebus. Verumptamen non auferam virum pe
nitus ex te ab altari meo. Sed ut deficiant oculi tui
et tabescat anima tua. Et pars magna domus tue mo
rietur cum ad virilem etatem venerit. Hoc autem erit tibi signum
quod venturum est duobus filiis tuis ophni et phinees: in di
e una morientur ambo. Et suscitabo michi sacerdotem fide
lem qui iuxta cor meum et animam meam faciet. Et
edificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram christo
meo cunctis diebus. Futurum est autem ut quicumque re
manserit in domo tua veniat ut oretur pro eo et offerat
nummum argenteum et tortam panis dicatque: Dimit
te me obsecro ad unam partem sacerdotalem ut comedam
III panis buccellam. Puer autem Samuel ministrabat
domino coram hely, et sermo domini erat preciosus in diebus illis;
non erat visio manifesta. Factum est ergo in quadam die, hely iace
bat in loco suo, et oculi eius caligaverant, nec poterat vi
dere lucernam dei antequam extingueretur. Samuel autem
dormiebat in templo domini ubi erat archa dei. Et voca
vit dominus Samuel. Qui respondens ait: Ecce ego. Et cucurrit
ad hely et dixit: Ecce ego, vocasti me enim. Qui dixit: Non vo
cavi; revertere et dormi. Et abiit et dormivit. Et adiecit
dominus rursum vocare Samuelem. Consurgensque Samuel
abiit ad hely et dixit: Ecce ego quia vocasti me. Qui respondit:
Non vocavi te fili mi; revertere et dormi. Porro Samuel
necdum sciebat dominum, neque revelatus fuerat ei
sermo domini. Et adiecit dominus et vocavit adhuc
Samuel tertio. Qui consurgens abiit ad hely et dixit: Ecce
ego quia vocasti me. Intellexit igitur hely quia dominus vocaret
puerum, et ait ad Samuelem: Vade et dormi; et si deinceps
vocaverit te, dices: Loquere domine quia audit servus tuus.
Abiit autem Samuel et dormivit in loco suo. Et venit dominus

et stetit et vocavit sicut vocaverat secundo: Samuel, Samu
el. Et ait Samuel: Loquere domine quia audit servus tuus.
Et dixit dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Israel quod
quicumque audierit tinnient ambe aures eius. In die
illo suscitabo adversum hely omnia que locutus sum super
domum eius; incipiam et complebo. Predixi enim ei quod
iudicaturus essem domum eius in eternum propter iniquitatem
eo quod noverit indigne agere filios suos et non corripu
erit. Ideo iuravi domui hely quod non expietur iniquitas do
mus eius victimis et muneribus in eternum. Dormivit autem
Samuel usque mane, aperuitque hostia domus domini. Et Sa
muel timebat indicare visionem hely. Vocavit
ergo hely Samuelem et dixit: Samuel fili mi. Qui respondens
ait: Presto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo quem
locutus est ad te dominus? Oro te ne celaveris me. Hec
faciat tibi deus et hec addat, si absconderis a me sermonem
ex omnibus verbis que dicta sunt tibi. Indicavit itaque ei Samu
el universos sermones et non abscondit ab eo. Et
ille respondit: Dominus est; quod bonum est in oculis suis faciat.
Crevit autem Samuel et dominus erat cum eo, et non cecidit ex
omnibus verbis eius in terram. Et agnovit universus Israel
a dan usque bersabee quod fidelis Samuel propheta esset domini.
Et addidit dominus ut appareret in Sylo, quoniam revelatus
fuerat dominus Samueli in Sylo iuxta verbum domini.
Et evenit sermo Samuelis universo Israeli. Et factum est in IIII
diebus illis convenerunt philistiim in pugnam, et castra
metatus est iuxta lapidem adiutorii. Porro philistiim
venerunt in afech et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem
certamine terga vertit Israel philisteis, et cesa sunt in illo
certamine passim per agros quasi iiii milia virorum. Et reversus
est populus ad castra. Dixeruntque maiores natu de Israel: Quare per
cussit nos dominus hodie coram philistiim? Afferamus ad
nos de Sylo archam federis domini, et veniat in medium
nostri ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. Misit ergo
populus in Sylo, et tulerunt inde archam federis domini exercituum
sedentis super cherubin. Erantque duo filii hely cum
archa federis domini, ophni et finees. Cumque venisset
archa federis domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamo
re grandi, et personuit terra. Et audierunt philistiim
vocem clamoris dixeruntque: Que nam est hec vox clamoris
magni in castris hebreorum? Et cognoverunt quod archa
domini venisset in castra. Timueruntque philistiim dicentes: Ve
nit deus in castra. Et ingemuerunt dicentes: Ve nobis. Non
enim fuit tanta exultatio heri et nudius tertius. Ve
nobis. Quis nos salvabit de manu deorum sublimium istorum?
Hii sunt dii qui percusserunt egiptum omni plaga in de
serto. Confortamini et estote viri philistiim ne servi
atis hebreis sicut et illi servierunt vobis. Confortamini
et bellate. Pugnaverunt ergo philistiim et cesus est Israel
et fugit unusquisque in tabernaculum suum. Et facta est
plaga magna nimis, et ceciderunt de Israel xxx milia pe
ditum. Et archa dei capta est. Duo quoque filii hely, oph
ni et finees mortui sunt. Currens autem vir de beniamin
ex acie venit in Sylo in die illo, veste scissa et conspersus
pulvere caput. Cumque ille venisset, hely sedebat
super sellam contra viam spectans. Erat enim cor eius pa
vens pro archa domini. Vir autem ille postquam ingressus est
nunciavit urbi, et ululavit omnis civitas. Et audi
vit hely sonitum clamoris dixitque: Quis est hic sonitus
tumultus huius? At ille festinavit et venit et nunci
avit hely. Hely autem erat nonaginta et viii
annorum, et oculi eius caligaverant et videre non poterat.

Et dixit ad Heli: Ego sum qui veni de prelio, et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est, fili mi? Respondens autem ille qui nuntiabat: Fugit, inquit, Israel coram Philistiim, et ruina magna facta est in populo; insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et Finees, et archa Dei capta est. Cumque ille nominasset archam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandevus: et ipse iudicavit Israel .xl. annis. Nurus autem eius, uxor Finees, pregnans erat, vicinaque partui: et audito nuntio quod capta esset archa Dei, et mortuus esset socer suus, et vir suus, incurvavit se et peperit: irruerant enim in eam dolores subiti. In ipso autem momento mortis eius, dixerunt ei que stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Que non respondit eis, neque animadvertit. Et vocavit puerum Hiechabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est archa Dei, et pro socero suo, et pro viro suo. Et ait: Translata est gloria ab Israel, eo quod capta esset archa Dei.

V Philistiim autem tulerunt archam Dei, et asportaverunt eam a Lapide adiutorii in Azotum. Tuleruntque Philistiim archam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, et statuerunt eam iuxta Dagon. Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante archam Domini: et tulerunt Dagon, et restituerunt eum in locum suum. Rursumque mane die altera consurgentes, invenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram archa Domini: caput autem Dagon, et due palme manuum eius abscise erant super limen: porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, et omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem. Aggravata est autem manus Domini super Azotios, et demolitus est eos. Et ebullierunt ville et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et facta est confusio mortis magna in civitate, et percussit in secretiori parte natium Azotum et fines eius. Videntes autem viri Azotii huiuscemodi plagam, dixerunt: Non maneat archa Dei Israel apud nos: quoniam dura est manus eius super nos, et super Dagon deum nostrum. Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philistinorum ad se, et dixerunt: Quid faciemus de archa Dei Israel? Responderuntque Gethei: Circumducatur archa Dei Israel. Et circumduxerunt archam Dei Israel. Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magne nimis: et percutiebat viros uniuscuiusque urbis, a parvo usque ad maiorem, et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethei consilium, et fecerunt sibi sedes pelliceas. Miserunt ergo archam Dei in Accaron. Cumque venisset archa Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronite, dicentes: Adduxerunt ad nos archam Dei Israel, ut interficiat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas Philistinorum: qui dixerunt: Dimittite archam Dei Israel, et revertatur in locum suum, et non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, et gravissima valde manus Dei: viri quoque qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscuiusque civitatis in celum.

VI Fuit ergo archa Domini in regione Philistinorum .vii. mensibus. Et vocaverunt Philistiim sacerdotes et divinos, dicentes: Quid faciemus de archa Domini? Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt: Si remittitis archam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro peccato: et tunc curabimini: et scietis quare non recedat manus eius a vobis. Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi: Iuxta numerum provinciarum Philistinorum .v. anos aureos facietis, et .v. mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et similitudines murium qui demoliti sunt terram, et dabitis Deo Israel gloriam: si forte relevet manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra vestra. Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Egyptus et Pharao cor suum? Nonne postquam percussus est, tunc dimisit eos, et abierunt? Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum: et duas vaccas fetas, quibus non est impositum iugum, iungite in plaustro, et recludite vitulos earum domi. Tolletisque archam Domini, et ponetis in plaustro, et vasa aurea, que exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus eius: et dimittite eam ut vadat. Et aspicietis: et siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis malum hoc grande: sin autem, minime: sed sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo: et tollentes duas vaccas, que lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi. Et posuerunt archam Domini super plaustrum, et capsellam que habebat mures aureos et similitudines anorum. Ibant autem in directum vacce per viam que ducit Bethsames, et itinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes: et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram: sed et satrape Philistinorum sequebantur usque ad terminos Bethsames. Porro Bethsamite metebant triticum in valle: et elevantes oculos suos, viderunt archam, et gavisi sunt cum vidissent. Et plaustrum venit in agrum Iosue Bethsamite, et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et conciderunt ligna plaustri, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino. Levite autem deposuerunt archam Dei, et capsellam que erat iuxta eam, in qua erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamite obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illo Domino. Et .v. satrape Philistinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa. Hi sunt autem ani aurei quos reddiderunt Philistiim pro delicto Domino: Azotus unum, Gaza unum, Aschalon unum, Geth unum, Accaron unum. Et mures aureos secundum numerum urbium Philistiim .v. provinciarum, ab urbe murata usque ad villam que erat absque muro, et usque ad Abel magnum, super quem posuerunt archam Domini, que erat usque in illam diem in agro Iosue Bethsamitis. Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent archam Domini: et percussit de populo .lxx. viros, et .l. milia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna. Et dixerunt viri Bethsamite: Quis poterit stare in aspectu Domini Dei sancti huius? Et ad quem ascendet a nobis? Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philistiim archam Domini: descendite, et reducite eam ad vos.

VII Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt archam Domini, et intulerunt eam in domo Aminadab in Gabaa: Eleazarum autem filium eius sanctificaverunt, ut custodiret archam Domini. Et factum est, ex qua die mansit archa in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe iam annus vicesimus), et requievit omnis domus Israel post Dominum. Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et preparate corda vestra Domino et

uite illi soli et eruet uos de manu philistiim. Abs-
tulerunt ergo filii israel baalim et astaroth et seruierunt domino
soli. Dixit autem samuel. Congregate uniuersum israel in
masphat ut orem pro uobis dominum. Et conuenerunt in masphat
hauseruntque aquam et effuderunt in conspectu domini et ieiu-
nauerunt in die illa et dixerunt ibi. Peccauimus domino. Iu-
dicauitque samuel filios israel in masphat. Et audierunt
philistiim quod congregati essent filii israel in masphat et as-
cenderunt satrape philistinorum ad israel. Quod cum audis-
sent filii israel timuerunt a facie philistinorum. Dixeruntque
ad samuelem. Ne cesses pro nobis clamare ad dominum deum
nostrum ut saluet nos de manu philistinorum. Tulit autem
samuel agnum lactantem unum et obtulit illud holocau-
stum integrum domino. Et clamauit samuel ad dominum
pro israel et exaudiuit eum dominus. Factum est autem cum offerret samu-
el holocaustum philistiim inire prelium contra israel. Intonuit
autem dominus fragore magno in die illa super philistiim
et exterruit eos et cesi sunt a facie israel. Egressique uiri israel
de maspha persecuti sunt philisteos et percusserunt eos us-
que ad locum qui erat subter bethchar. Tulit autem samuel
lapidem unum et posuit eum inter masphat et inter sen et uo-
cauit nomen loci illius abenezer id est lapis adiuto-
rii. Dixitque hucusque auxiliatus est nobis dominus. Et humi-
liati sunt philistiim nec apposuerunt ultra ut uenirent
in terminos israel. Facta est itaque manus domini super
philisteos cunctis diebus samuelis. Et reddite sunt urbes
israel quas tulerant philistiim ab israel ab accaron usque
geth et terminos suos. Liberauitque israel de manu philis-
tinorum. Eratque pax inter israel et amorreum. Iudicabat
quoque samuel israel cunctis diebus uite sue. Et ibat per
singulos annos circuiens bethel et galgala et mas-
phat. et iudicabat israelem in supradictis locis. Reuerteba-
VIII turque in ramatha ibi enim erat domus eius et ibi iu-
dicabat israelem. Et edificauit ibi altare domino. Fac-
tum est autem cum senuisset samuel. posuit filios suos
iudices israel. Fuitque nomen filii eius primogeniti iohel
et nomen secundi abia. iudicum in bersabee. Et non ambu-
lauerunt filii eius in uiis illius sed declinauerunt post aua-
riciam. acceperuntque munera et peruerterunt iudicium.
Congregati ergo uniuersi maiores natu israel uenerunt
ad samuelem in ramatha. dixeruntque ei. Ecce tu se-
nuisti et filii tui non ambulant in uiis tuis. Consti-
tue nobis regem ut iudicet nos. sicut et uniuerse
habent nationes. Displicuit sermo in oculis samuelis eo quod
dixissent da nobis regem ut iudicet nos. Et orauit
samuel ad dominum. Dixit autem dominus ad samuelem. Audi
uocem populi in omnibus que loquuntur tibi. Non enim te abie-
cerunt sed me ne regnem super eos. Iuxta omnia opera sua
que fecerunt a die qua eduxi eos de egipto usque
ad diem hanc. Sicut dereliquerunt me et seruierunt
diis alienis sic faciunt et tibi. Nunc ergo audi uocem eorum
uerumptamen contestare eos et predic eis ius regis qui reg-
naturus est super eos. Dixit itaque samuhel omnia uerba
domini ad populum qui petierat a se regem et ait. Hoc
erit ius regis qui imperaturus est uobis. Filios uestros tollet
et ponet in curribus suis facietque sibi equites et precur-
sores quadrigarum suarum. Et constituet sibi tribunos
et centuriones et aratores agrorum suorum et messo-
res segetum et fabros armorum et curruum suorum.
Filias quoque uestras faciet sibi unguentarias et fo-
carias et panificas. Agros quoque uestros et uineas et oliue-
ta optima tollet et dabit seruis suis. Sed et segetes
uestras et uinearum reditus addecimabit ut det eunu-
chis et famulis suis. Seruos etiam uestros et ancillas et iu-
uenes optimos et asinos auferet et ponet in opere
suo. Greges quoque uestros addecimabit uosque eritis ei ser-
ui. Et clamabitis in die illa a facie regis uestri quem
elegistis uobis et non exaudiet uos dominus in die illa quia
petistis uobis regem. Noluit autem populus audire uocem
samuelis sed dixerunt. Nequaquam. Rex enim erit super nos.
et erimus nos quoque sicut omnes gentes. Et iudicabit nos rex
noster et egredietur ante nos et pugnabit bella nostra pro nobis.
Et audiuit samuel omnia uerba populi et locutus est ea in au-
ribus domini. Dixit autem dominus ad samuelem. Audi uocem eorum
et constitue super eos regem. Et ait samuel ad uiros israel. Va-
dat unusquisque ad ciuitatem suam. Et erat uir IX
de beniamin nomine cis filius abiel filii seor filii
bechor filii afia filii uiri gemini fortis robore. Et e-
rat ei filius uocabulo saul electus et bonus et non erat ui-
de filiis israel melior illo. Ab humero et sursum emine-
bat super omnem populum. Perierant autem asine cis patris
saul et dixit cis ad saulem filium suum. Tolle tecum
unum de pueris et surgens uade et quere asinas. Qui cum
transissent per montem effraim et per terram salisa et non
inuenissent transierunt et per terram salim et non erant. sed
et per terram gemini et minime repererunt. Cum autem uenis-
sent in terram suph et non inuenissent dixit saul ad
puerum suum qui erat cum eo. Veni et reuertamur ne
forte dimiserit pater meus asinas et sollicitus sit pro nobis.
Qui ait ei. Ecce uir dei est in ciuitate hac uir nobi-
lis. Omne quod loquitur absque ambiguitate uenit.
Nunc ergo eamus illuc si forte indicet nobis de uia nostra
propter quam uenimus. Dixitque saul ad puerum suum. Ecce ibi-
mus quid feremus ad uirum dei? panis defecit in
sitarchiis nostris et sportulam non habemus ut demus ho-
mini dei nec quicquam aliud. Rursum puer respondit sauli
et ait. Ecce inuenta est in manu mea quarta pars stateris
argenti. demus homini dei ut indicet nobis uiam
nostram. Olim in israel sic loquebatur unusquisque uadens
consulere deum. Venite et eamus ad uidentem. Qui enim
propheta dicitur hodie uocabatur olim uidens. Et dixit saul
ad puerum suum. Optimus sermo tuus. Veni eamus.
Et ierunt in ciuitatem in qua erat uir dei. Cumque as-
cenderent cliuum ciuitatis inuenerunt puellas egre-
dientes ad hauriendam aquam et dixerunt eis. Num hic
est uidens? Que respondentes dixerunt illis. Hic est. ecce ante
te. festina nunc. hodie enim uenit in ciuitatem
quia sacrificium est hodie populi in excelso. Ingredien-
tes urbem statim inuenietis eum antequam
ascendat excelsum ad uescendum. Neque enim
comesturus est populus donec ille ueniat quia ipse be-
nedicet hostie et deinceps comedent qui uocati sunt.
Nunc ergo ascendite quia hodie reperietis eum. Et a-
scenderunt in ciuitatem. Cumque illi ambularent
in medio urbis apparuit samuel egrediens ob-
uiam eis ut ascenderet in excelsum. Dominus autem reuela-
uerat auriculam samuelis ante unum diem quam ue-
niret saul dicens. Hac ipsa que nunc est hora cras mit-
tam ad te uirum de terra beniamin et unges eum
ducem super populum meum israel. et saluabit populum meum
de manu philistinorum quia respexi populum meum
quia uenit clamor eorum ad me. Cumque aspexisset
samuel saulem dominus ait ei. Ecce uir quem dixeram
tibi. iste dominabitur populo meo. Accessit autem saul ad

samuele in medio porte et ait: Indica oro te ubi est domus videntis. Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum videns. Ascende ante me in excelsum ut comedatis mecum hodie, et dimittam te mane, et omnia que sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas perdidisti nudiustertius ne sollicitus sis, quia invente sunt. Et cuius erunt optima queque Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? Respondens autem Saul ait: Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Beniamin? Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Assumens itaque Samuel Saulem et puerum eius introduxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati. Erant enim quasi triginta viri. Dixitque Samuel coco: Da partem quam dedi tibi, et precepi ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum, et posuit ante Saulem. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit pone ante te et comede, quia de industria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Et descenderunt de excelso in oppidum. Et locutus est cum Saule in solario. Stravitque Saul et dormivit in solario. Cumque mane surrexissent et iam dies lucesceret, vocavit Samuel Saulem in solarium dicens: Surge ut dimittam te. Et surrexit Saul, egressique sunt ambo, ipse videlicet et Samuel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel ait ad Saulem: Dic puero tuo ut antecedat nos et transeat; tu autem subsiste paulisper ut indicem tibi verbum Domini.

X

Tulit autem Samuel lenticulam olei et effudit super caput eius et deosculatus est eum et ait: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem. Et tu liberabis populum Dei de manibus inimicorum eius qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum quia unxit te Deus in principem. Cumque abieris hodie a me, invenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Beniamin in meridie, dicentque tibi: Invente sunt asine ad quas ieras perquirendas, et intermissis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde et ultra transieris et veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hedos, et alius portans tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum. Post hec venies in collem Dei ubi est statio Philistinorum. Et cum ingressus fueris ibi urbem obviam habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et citharam, ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint signa hec omnia tibi, fac quecumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est. Et descendes ante me in Galgala, ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem et immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis donec veniam ad te, et ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa hec in die illa. Veneruntque ad predictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei. Et insiliit super eum spiritus Domini et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius quod esset cum prophetis et prophetaret, dixerunt ad invicem: Que nam res accidit filio Cis?

Ppli.

Numquid et Saul inter prophetas? Responditque alius ad alterum dicens: Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Dixitque patruus Saul ad eum et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Querere asinas; quas cum non repperissemus, venimus ad Samuelem. Dixitque ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia invente essent asine. De sermone autem regni non indicavit ei que locutus ei fuerat Samuel. Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Masphat, et ait ad filios Israel: Hec dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Egypto, et erui vos de manu Egyptiorum et de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis Dominum Deum vestrum qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras et per familias. Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors tribus Beniamin. Et applicuit tribum Beniamin et cognationes eius, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad Saul filium Cis. Quesierunt ergo eum, et non est inventus. Et consuluerunt post hec Dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde, stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum. Et ait Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quia non sit ei similis in omni populo. Et clamavit omnis populus et ait: Vivat rex. Locutus est autem Samuel ad populum legem regni et scripsit in libro et reposuit coram Domino. Et dimisit Samuel omnem populum singulos in domum suam. Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaa, et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat Deus corda. Filii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum et non attulerunt ei munera. Ille vero dissimulabat se audire.

XI

Et factum est quasi post mensem ascendit Naas Ammonites et pugnare cepit adversus Iabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas: Habeto nos federatos et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fedus ut eruam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos obprobrium in universo Israel. Et dixerunt ad eum seniores Iabes: Concede nobis vii dies ut mittamus nuntios ad universos terminos Israel, et si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis et locuti sunt verba hec audiente populo. Et levavit omnis populus vocem suam et flevit. Et ecce Saul veniebat mane sequens boves de agro, et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Iabes. Et insilivit spiritus Domini in Saul cum audisset verba hec, et iratus est furor eius nimis. Et assumens utrumque bovem concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manus nuntiorum dicens: Quicumque non exierit secutusque fuerit Saulem et Samuelem, sic fiet bobus eius. Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir unus. Et recensuit eos in Bezec, fueruntque filiorum Israel ccc. milia, virorum autem Iuda xxx. milia. Et dixerunt nuntiis qui venerant: Sic dicetis viris qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vobis salus cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii et annuntiaverunt viris Iabes, qui letati sunt, et dixerunt: Mane exibimus ad vos et facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum est cum venisset dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes, et ingressus est media castra in vigilia ma-

tiam. et percussit Amon usque dum incalesceret dies. Re-
liqui autem dispersi sunt ita ut non relinquerentur duo pariter
in eis. Et ait populus ad Samuelem. Quis est iste qui dixit
Saul non regnabit super nos? Date viros et interficiemus eos.
Et ait Saul. Non occidetur quispiam in die hac, quia ho-
die fecit dominus salutem in Israel. Dixit autem Samuel ad populum.
Venite et eamus in Galgala et innovemus ibi regnum.
Et perrexit omnis populus in Galgala et fecerunt ibi regem Sau-
lem coram domino in Galgala et immolaverunt ibi victi-
mas coram domino pacificas. Et letatus est ibi Saul et cuncti
XII viri Israel nimis. Dixit autem Samuel ad universum Israel.
Ecce audivi vocem vestram iuxta omnia que locuti estis
ad me. et constitui vobis regem. et nunc rex graditur
ante vos. Ego autem senui et incanui. porro filii mei
vobiscum sunt. Itaque conversatus coram vobis ab adole-
scentia mea usque ad diem hanc. ecce presto sum.
loquimini de me coram domino et coram christo eius utrum bo-
vem cuiusquam tulerim an asinum. si quempiam calump-
niatus sum. si oppressi aliquem. si de manu alicuius mu-
nus accepi. et contempnam illud hodie restituamque vo-
bis. Et dixerunt. Non es calumpniatus nos. neque oppressisti
neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos.
Testis est dominus adversum vos et testis christus eius in die hac quia
non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt.
Testis. Et ait Samuel ad populum. Dominus qui fecit Moysen et Aa-
ron et eduxit patres nostros de terra Egypti adest. Nunc ergo state
et iudicio contendam adversum vos coram domino de omnibus
misericordiis domini que fecit vobiscum et cum patribus vestris.
Quomodo ingressus est Iacob in Egyptum et clamaverunt patres
vestri ad dominum et misit dominus Moysen et Aaron et eduxit patres vestros
ex Egypto et collocavit eos in loco hoc. Qui obliti sunt domini
dei sui et tradidit eos in manus Sisare magistri
militie Asor et in manus Philistinorum et in manus
regis Moab et pugnaverunt adversus eos. Postea autem
clamaverunt ad dominum et dixerunt. peccavimus quia dereliqui-
mus dominum et servivimus Baalim et Astaroth. Nunc ergo erue
nos de manu inimicorum nostrorum per circuitum et habitastis con-
fidenter. Videntes autem quod Naas rex filiorum Amon venis-
set adversum vos dixistis mihi. Nequaquam sed rex imperabit
nobis. cum dominus deus vester regnaret in vobis. Nunc ergo presto
est rex vester quem elegistis et petistis. Ecce dedit dominus
vobis regem. Si timueritis dominum et servieritis ei et
audieritis vocem eius et non exasperaveritis os domini eritis
et vos et rex qui imperat vobis sequentes dominum deum vestrum.
Si autem non audieritis vocem domini sed exaspera-
veritis sermones eius erit manus domini super vos et super patres
vestros. Sed et nunc state et videte rem istam grandem
quam facturus est dominus in conspectu vestro. Numquid non messis
tritici est hodie? invocabo dominum et dabit voces et plu-
vias et scietis et videbitis quia grande malum feceritis
vobis in conspectu domini petentes super vos regem. Et cla-
mavit Samuel ad dominum et dedit dominus voces et plu-
vias in die illa. Et timuit omnis populus nimis dominum
et Samuelem. Dixitque universus populus ad Samuelem. Ora
pro servis tuis ad dominum deum tuum ut non moriamur. Addi-
dimus enim malum universis peccatis nostris ut peteremus
nobis regem. Dixit autem Samuel ad populum. Nolite timere.
Vos fecistis universum malum hoc. Verumptamen nolite
recedere a tergo domini et servite domino in omni corde
vestro. et nolite declinare post vana que non proderunt vobis
neque eruent vos quia vana sunt. Et non derelinquet
dominus populum suum propter nomen suum magnum quia iuravit
dominus facere vos sibi populum. Absit autem a me hoc peccatum in
dominum ut cessem orare pro vobis. et docebo vos viam
rectam et bonam. Igitur timete dominum et servite ei in ve-
ritate et ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifi-
ca que in vobis gesserit dominus. Quod si perseveraveritis in
malitia et vos et rex vester pariter peribitis. Filius unius XIII
anni erat Saul cum regnare cepisset. duobus autem
annis regnavit super Israel. Et elegit sibi Saul tria milia
de Israel. Et erant cum Saule duo milia in Machmas et in
monte Bethel. mille autem cum Ionatha in Gabaa Ben-
iamin. porro ceterum populum remisit unumquemque in
tabernacula sua. Et percussit Ionathas stationem Phili-
stinorum que erat in Gabaa. Quod cum audissent Phi-
listiim Saul cecinit bucina in omni terra dicens. Audi-
ant Hebrei. Et universus Israel audivit huiuscemodi
famam. Percussit Saul stationem Philistinorum et erexit
se Israel adversum Philistiim. Clamavit ergo populus post Saulem
in Galgala. et Philistiim congregati sunt ad preliandum contra
Israel. xxx milia curruum et vi milia equitum et reliquum vulgus
sicut harena que est in litore maris plurima. Et ascen-
dentes castrametati sunt in Machmas ad orientem
Bethaven. Quod cum vidissent viri Israel se in arto si-
tos. afflictus enim erat populus. absconderunt se in spelun-
cis et in abditis in petris quoque et in antris et in cisternis. Hebrei
autem transierunt Iordanem terram Gad et Galaad. Cumque
adhuc esset Saul in Galgala universus populus perterritus est
qui sequebatur eum. Et expectavit vii diebus iuxta
placitum Samuelis et non venit Samuel in Galgala.
dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo Saul. Afferte mihi holoca-
ustum et pacifica. Et obtulit holocaustum. Cumque
complesset offerens holocaustum ecce Samuel veni-
ebat. Et egressus est Saul obviam ei ut salutaret
eum. Locutusque est ad eum Samuel. Quid fecisti? Re-
spondit Saul. Quia vidi quod dilaberetur populus a me et tu non
veneras iuxta placitos dies. porro Philistiim congrega-
ti fuerant in Machmas dixi. Nunc descendent
Philistiim ad me in Galgala et faciem domini non placa-
vi. necessitate compulsus obtuli holocaustum. Dixit-
que Samuel ad Saulem. Stulte egisti nec custodisti
mandata domini dei tui que precepit tibi. Quod si non egisses
iam nunc preparasset dominus regnum tuum super Israel in sempi-
ternum. Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quesivit
dominus sibi virum iuxta cor suum et precepit ei dominus ut esset
dux super populum suum. eo quod non servaveris que precepit dominus.
Surrexit autem Samuel et ascendit de Galgalis in Ga-
baa Beniamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saulem
obviam populo qui expugnabant eos venientes de Gal-
gala in Gabaa in colle Beniamin. Et recensuit Sa-
ul populum qui inventi fuerant cum eo quasi dc viros.
et Saul et Ionathas filius eius. Populusque qui inventus
fuerat cum eis erat in Gabaa Beniamin. Porro Phi-
listiim consederant in Machmas. Et egressi sunt ad preda-
dum de castris Philistiim tres cunei. Unus cuneus
pergebat contra viam Ephra ad terram Sual. Porro alius
ingrediebatur per viam Bethoron. Tertius autem verterat
se ad iter termini in terra Saboim imminentis valli
Seboim contra desertum. Porro faber ferrarius non inve-
niebatur in omni terra Israel. Caverant enim Philistei
ne forte facerent Hebrei gladium aut lanceam. Des-
cendebat ergo omnis Israel ad Philistiim ut exacueret
unusquisque vomerem suum et ligonem suum et securim et
sarculum. Retunse itaque erant acies vomerum et

ligonem et dolabrum et sarculum usque ad stimulum corrigendum. Cumque venisset dies proelii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi qui erat cum Saule et Ionatha, excepto Saul et Ionatha filio eius. Egressa est autem statio Philisthiim ut transcenderet in Machmas.

Statio i. custodes civitatum.

XIIII

Et accidit quadam die ut diceret Ionathas filius Saulis ad adolescentem armigerum suum: Veni et transeamus ad stationem Philisthiim quae est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato quae erat in agro Gabaa, et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum. Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Finees qui ortus fuerat ex Hely sacerdote Domini in Sylo portabat ephod. Sed et populus ignorabat quo isset Ionathas. Erant autem inter ascensus per quos nitebatur Ionathan transire ad stationem Philisthinorum eminentes petrae ex utraque parte et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde praerupti, nomen uni Boses et nomen alteri Sene. Unus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Machmas et alter ad meridiem contra Gabaa. Dixit autem Ionathas ad adolescentem armigerum suum: Veni transeamus ad stationem incircumcisorum horum si forte faciat Dominus pro nobis, quia non est Domino difficile salvare vel in multitudine vel in paucis. Dixitque ei armiger suus: Fac omnia quae placent animo tuo; perge quo cupis et ero tecum ubicumque volueris. Et ait Ionathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis, si taliter locuti fuerint ad nos: Manete donec veniamus ad vos, stemus in loco nostro nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris; hoc erit nobis signum. Apparuit igitur uterque stationi Philisthinorum; dixeruntque Philisthiim: En Hebraei egrediuntur de cavernis in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione ad Ionathan et ad armigerum eius dixeruntque: Ascendite ad nos et ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me; tradidit enim eos Dominus in manus Israhel. Ascendit autem Ionathas reptans manibus et pedibus et armiger eius post eum. Itaque cum vidissent faciem Ionathae, alii cadebant ante Ionathan, alios armiger eius interficiebat sequens eum. Et facta est plaga prima qua percussit Ionathas et armiger eius quasi viginti virorum in media parte iugeri quam par boum in die arare consuevit. Et factum est miraculum in castris per agros, sed et omnis populus stationis eorum qui ierant ad praedandum obstupuit et conturbata est terra et accidit quasi miraculum a Deo. Et respexerunt speculatores Saulis qui erant in Gabaa Beniamin, et ecce multitudo prostrata et huc illucque diffugiens. Et ait Saul populo qui erat cum eo: Requirite et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Ionathan et armigerum eius. Et ait Saul ad Achiam: Applica archam Domini. Erat enim ibi archa Dei in die illa cum filiis Israhel. Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthinorum, crescebatque paulatim et clarius reboabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam. Clamavit ergo Saul et omnis populus qui erat cum eo et venerunt usque ad locum certaminis, et ecce versus fuerat gladius uniuscuiusque ad proximum suum et caedes magna nimis. Sed et Hebraei qui fuerant cum Philisthiim heri et nudiustertius ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israhel qui erant cum Saule et Ionatha. Quin et universi Israhelitae qui se absconderant in monte Ephraim audientes quod fugissent Philisthiim sociaverunt se cum suis in proelio; et erant cum Saule quasi decem milia virorum. Et salvavit Dominus in die illa Israhel. Pugna autem pervenit usque Bethaven, et universus Israhel fuit cum Saule in die illa. Et viri Israhel sociati sunt sibi in die illa; adiuravit autem Saul populum dicens: Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperum donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem. Omneque terrae vulgus venit in saltum in quo erat mel super faciem agri. Ingressus itaque est populus saltum et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum; timebat enim populus iuramentum. Porro Ionathas non audierat cum adiuraret pater eius populum; extenditque summitatem virgae quam tenebat in manu et intinxit in favum mellis et convertit manum suam ad os suum, et illuminati sunt oculi eius. Respondensque unus de populo ait: Iureiurando obstrinxit pater tuus populum dicens: Maledictus vir qui comederit panem hodie. Defecerat enim populus. Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus terram; vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei eo quod gustaverim paululum de melle isto. Quanto magis si comedisset populus de praeda inimicorum suorum quam repperit? Nonne maior facta fuisset plaga in Philisthiim? Percusserunt ergo in die illa Philisthiim a Machmis usque in Haialon. Defatigatus est autem populus nimis, et versus ad praedam tulit oves et boves et vitulos, et mactaverunt in terra, comeditque populus cum sanguine. Nuntiaverunt autem Sauli dicentes quod populus peccaret Domino comedens cum sanguine. Qui ait: Praevaricati estis; volvite ad me iam nunc saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occidite super istud et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem, et occiderunt ibi. Aedificavit autem Saul altare Domino; tuncque primum coepit aedificare altare Domino. Et dixit Saul: Irruamus super Philisthiim nocte et vastemus eos usque dum illucescat mane, nec relinquamus de eis virum. Dixitque populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum. Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philisthiim? Si trades eos in manus Israhel? Et non respondit ei in die illa. Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi et scitote et videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. Vivit Dominus salvator Israhel, quia si per Ionathan filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. Et ait ad universum Israhel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Ionatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et dixit Saul ad Dominum Deum Israhel: Domine Deus Israhel, da indicium; quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me aut in Ionatha filio meo est iniquitas haec, da ostensionem; aut si haec iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Ionathas et Saul, populus autem exivit. Et ait Saul: Mittite sortem inter me et inter Ionathan filium meum. Et captus est Ionathas. Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei Ionathas et ait: Gustans gustavi in summitate virgae quae erat in manu mea paululum mellis, et ecce ego morior. Et ait Saul: Haec faciat mihi Deus et haec addat, quia morte morieris Ionatha. Dixitque populus ad Saul: Ergone morietur Ionathas qui fecit salutem hanc magnam in Israhel? Hoc nefas est. Vivit Dominus, si ceciderit capillus

Ephod i. vestis sacerdotalis

v. pugnet

v. multis

v. nostris

de capite eius in terram, quia cum deo operatus est hodie. Libera-
vit ergo populus Ionathan ut non moreretur. Recessitque Saul
nec persecutus est Philistiim. Porro Philistiim abierunt
in loca sua. Et Saul confirmato regno super Israhel pugna-
bat per circuitum adversum omnes inimicos eius, contra Moab et fi-
lios Ammon et Edom et reges Suba et Philistheos. Et quocum-
que se verterat superabat. Congregatoque exercitu percussit Ama-
lech et eruit Israhel de manu vastatorum eius. Fuerunt autem filii Sa-
ul Ionathan et Iessui et Aminadab et Melchisua. Nomina
duarum filiarum eius nomen primogenitae Merob et nomen
minoris Michol. Et nomen uxoris Saul Achinoem filia
Achimaas. Et nomen principis militiae eius Abner fi-
lius Ner patruelis Saul. Porro Cis fuerat pater Saul et Ner
pater Abner filius Abiel. Erat autem bellum potens ad-
versum Philistheos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque
viderat Saul virum fortem et aptum ad proelium sociebat
XV eum sibi. Et dixit Samuel ad Saul: Me misit dominus
ut unguerem te in regem super populum suum Israhel. Nunc
ergo audi vocem domini. Haec dicit dominus exercituum: Recensui
quaecumque fecit Amalech Israheli, quomodo restitit in via cum
ascenderet de Aegypto. Nunc ergo vade et percute Amalech
et demolire universa eius. Non parcas ei et non concupiscas
ex rebus ipsius aliquid. Sed interfice a viro usque ad mulierem
et parvulum atque lactantem, bovem et ovem, et came-
lum et asinum. Praecepitque Saul populo et recensuit eos quasi
agnos, CC milia peditum et X milia virorum Iuda. Cumque
venisset Saul usque ad civitatem Amalech, teten-
dit insidias in torrente. Dixitque Saul Cyneo: Abite,
recedite atque discedite ab Amalech, ne forte invol-
vam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus
filiis Israhel cum ascenderent de Aegypto. Et recessit Cy-
neus de medio Amalech. Percussitque Saul Amalech
ab Evila donec venias Sur, quae est in regione Aegypti. Et
apprehendit Agag regem Amalech vivum. Omne autem
vulgus interfecit in ore gladii. Et pepercit Saul et populus
Agag et optimis gregibus ovium et armentorum et vesti-
bus et arietibus et universis quae pulchra erant, nec volue-
runt disperdere ea. Quicquid vero vile fuit et reprobum,
hoc demoliti sunt. Factum est autem verbum domini ad Samuelem di-
cens: Paenitet me quod constituerim Saul regem, quia dereli-
.l. compleuit. quit me et verba mea opere non implevit. Contristatus-
que est Samuel et clamavit ad dominum tota nocte. Cumque
de nocte surrexisset Samuel ut iret ad Saulem ma-
ne, nuntiatum est Samueli eo quod venisset Saul in
Carmelum et erexisset sibi fornicem triumphalem (.l. arcum) et re-
versus transisset descendissetque in Galgala. Venit ergo
Samuel ad Saulem, et Saul offerebat holocaustum
domino de initiis praedarum quae adtulerat ex Amalech.
Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Be-
nedictus tu domino, implevi verbum domini. Dixitque Samu-
el: Et quae est haec vox gregum quae resonat in auribus
meis et armentorum quam ego audio? Et ait Saul: De
Amalech adduxerunt ea. Pepercit enim populus melioribus
ovibus et armentis ut immolarentur domino deo tuo, re-
liqua vero occidimus. Ait autem Samuel ad Saul: Sine
me et indicabo tibi quae locutus sit ad me dominus noc-
te. Dixitque ei: Loquere. Et ait Samuel: Nonne cum
parvulus esses in oculis tuis caput in tribubus Israhel factus
es? Unxitque te dominus in regem super Israhel et misit te
dominus in via et ait: Vade et interfice peccatores Amalech
et pugnabis contra eos usque ad internicionem eorum. Quare ergo
non audisti vocem domini, sed versus ad praedam es et feci-
sti malum in oculis domini? Et ait Saul ad Samuelem:
Immo audivi vocem domini et ambulavi in via per quam misit
me dominus et adduxi Agag regem Amalech et Amalech
interfeci. Tulit autem populus de praeda oves et boves primitias
eorum quae caesa sunt ut immolet domino deo suo in Gal-
galis. Et ait Samuel: Numquid vult dominus holocausta et
victimas et non potius ut obediatur voci domini? Melior est
enim obedientia quam victimae, et auscultare magis
quam offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi
est repugnare, et quasi scelus idolatriae nolle adquiescere. Pro
eo ergo quod abiecisti sermonem domini, abiecit te dominus ne sis rex.
Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi quia praevaricatus sum
sermonem domini et verba tua timens populum et obediens vo-
ci eorum. Sed nunc porta quaeso peccatum meum et revertere mecum
ut adorem dominum. Et ait Samuel ad Saul: Non rever-
tar tecum, quia proiecisti sermonem domini et proiecit te dominus ne sis
rex super Israhel. Et conversus est Samuel ut abiret, ille autem adpre-
hendit summitatem pallii eius, quae et scissa est. Et ait ad eum
Samuel: Scidit dominus regnum Israhel a te hodie et tradidit il-
lud proximo tuo meliori te. Porro triumphator non parcet
in Israhel et paenitudine non flectetur. Neque enim homo est
ut agat paenitentiam. At ille ait: Peccavi, sed nunc honora
me coram senioribus populi mei et coram Israhel et revertere me-
cum ut adorem dominum deum tuum. Reversus ergo Samuel se-
cutus est Saulem, et adoravit Saul dominum. Dixitque Samu-
el: Adducite ad me Agag regem Amalech. Et oblatus est ei
Agag pinguissimus et tremens. Et dixit Agag: Sicine
separat amara mors? Et ait Samuel: Sicut fecit absque
liberis mulieres gladius tuus, sic erit absque liberis inter mulieres mater
tua. Et in frusta concidit Samuel Agag coram domino
in Galgalis. Abiit autem Samuel in Ramatha, Saul XVI
vero ascendit in domum suam in Gabaa. Et non vidit
Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suae. Verum-
tamen lugebat Samuel Saulem, quoniam dominum paenitebat
quod constituisset regem Saulem super Israhel. Dixitque dominus ad Sa-
muelem: Usquequo tu luges Saulem, cum ego proiecerim
eum ne regnet super Israhel? Imple cornu tuum oleo et ve-
ni ut mittam te ad Ysai Bethleemitem. Providi enim
in filiis eius mihi regem. Et ait Samuel: Quomodo vadam?
Audiet enim Saul et interficiet me. Et ait dominus: Vitulum
de armento tolles in manu tua et dices: Ad immo-
landum domino veni. Et vocabis Ysai ad victimam,
et ego ostendam tibi quid facias. Ungues quemcumque
monstravero tibi. Fecit ergo Samuel sicut locutus est ei dominus.
Venitque in Bethleem, et admirati sunt seniores civita-
tis occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne ingressus
tuus? Et ait: Pacificus. Ad immolandum domino veni.
Sanctificamini et venite mecum ut immolem. Sanctificavit
ergo Ysai et filios eius et vocavit eos ad sacrificium. Cumque
ingressi essent, vidit Heliab et ait: Num coram domino est christus
eius? Et dixit dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius ne-
que altitudinem staturae eius, quoniam abieci eum. Nec iuxta in-
tuitum hominis iudico. Homo enim videt ea quae parent,
dominus autem intuetur cor. Et vocavit Ysai Aminadab et
adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc e- .P. ad samuelem.
legit dominus. Adduxit autem Ysai Samma, de quo ait: Etiam hunc
non elegit dominus. Adduxit itaque Ysai VII filios suos
coram Samuele. Et ait Samuel ad Ysai // Numquid iam
completi sunt filii? Qui ait: Adhuc reliquus est
parvulus et pascit oves. Et ait Samuel ad Ysai: Mitte
et adduc eum. Nec enim discumbemus priusquam ille
// Non elegit dominus ex istis. Dixitque Samuel ad Ysai:

·i· et modios farine tritici

pncts ss.

hunc veniat. Misit ergo et adduxit eum. Erat autem rufus
et pulcher aspectu, decoraque facie. Et ait dominus: Surge
et unge eum, ipse est enim. Tulit ergo Samuel cornu
olei et unxit eum in medio fratrum eius. Et directus est
spiritus domini in David a die illa et in reliquum. Surgensque Sa-
muel abiit in Ramatha. Spiritus autem domini recessit a Saul
et exagitabat eum spiritus nequam a domino. Dixeruntque servi
Saul ad eum: Ecce spiritus dei malus exagitat te. Iube-
at ergo dominus noster rex, et servi tui qui coram te sunt, querant
hominem scientem psallere cythara, ut quando arripuerit
te spiritus domini malus, psallat manu sua, et levius feras.
Et ait Saul ad servos suos: Providete mihi aliquem bene psal-
lentem, et adducite eum ad me. Et respondens unus de
pueris ait: Ecce vidi filium Ysai bethleemitem scientem
psallere, et fortissimum robore, et virum bellicosum, et pru-
dentem in verbis, et virum pulchrum, et dominus est cum eo.
Misit ergo Saul nuntios ad Ysai dicens: Mitte ad me David
filium tuum qui est in pascuis. Tulit Ysai asinum plenum
panibus et lagenam vini, et hedum de capris unum, et mi-
sit per manum David filii sui Sauli. Et venit David ad Saulem
et stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis, et factus est ei
armiger. Misitque Saul ad Ysai dicens: Stet David in con-
spectu meo, invenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quando-
cumque spiritus domini malus arripiebat Saul, tollebat David cythe-
ram et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul et

XVII levius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Con-
gregantes vero Philistiim agmina sua in prelium conve-
nerunt in Sochot Iude, et castrametati sunt inter Soc-
chot et Azecha in finibus Dommim. Porro Saul et filii Is-
rahel congregati venerunt in valle Therebinti, et direxe-
runt aciem ad pugnandum contra Philistiim. Et Philis-
tiim stabant super montem ex hac parte, et Israhel stabat
super montem ex altera parte, vallisque erat inter eos. Et egressus
est vir spurius de castris Philistinorum nomine Goliath de
Geth, altitudinis vi cubitorum et palmo, et cassis erea
super caput eius, et lorica hamata induebatur. Porro pon-
dus lorice eius v milia siclorum eris erat. Et ocreas ereas habebat
in cruribus, et clipeus ereus tegebat humeros eius. Ha-
stile autem haste eius erat quasi liciatorium texentium.
Ipsum autem ferrum haste eius dc siclos habebat ferri. Et
armiger eius antecedebat eum. Stansque clamabat
adversum phalangas Israhel et dicebat eis: Quare venistis
parati ad prelium? Numquid ego non sum Philisteus, et vos
servi Saul? Eligite ex vobis virum, et descendat ad singu-
lare certamen. Si quiverit pugnare mecum et percusserit me,
erimus vobis servi. Si autem ego prevaluero et percussero
eum, vos servi eritis et servietis nobis. Et aiebat Phi-
listeus: Ego exprobravi agminibus Israhel hodie. Da-
te michi virum, et ineat mecum singulare certamen.
Audiens autem Saul et omnis Israhel sermones Phili-
stei huiuscemodi stupebant et metuebant nimis. David autem
erat filius viri Ephratei de quo supra dictum est, de Bethleem
Iude, cui nomen erat Ysai, qui habebat viii filios. Et e-
rat vir in diebus Saul senex et grandevus inter vi-
ros. Abierunt autem tres filii eius maiores post Saul in
bellum. Et nomina trium filiorum eius qui perrexerunt ad
bellum Eliab primogenitus, et secundus Abinadab, tercius
Samma. David autem erat minimus. Tribus ergo maiori-
bus secutis Saulem, abiit David et reversus est a Saule ut pas-
ceret gregem patris sui in Bethleem. Procedebat vero
Philisteus mane et vespere, et stabat improperabat filios
Israhel xl diebus. Dixit autem Ysai ad David filium suum:

de golia

Accipe fratribus tuis ephi polente, et x panes istos, et curre
in castra ad fratres tuos. Et x formellas casei has deferes ad
tribunum, et fratres tuos visitabis si recte agant, et cum quibus
ordinati sint disce. Saul autem et omnes filii Israhel in valle The-
rebinti pugnabant adversum Philistiim. Surrexit ita-
que David mane et commendavit gregem custodi, et onustus a-
biit sicut preceperat ei Ysai. Et venit ad locum Magala
et ad exercitum qui egressus ad pugnam vociferatus erat
in certamine. Direxerat enim aciem Israhel. Sed et Philistiim
ex adverso fuerant preparati. Derelinquens ergo David vasa que
attulerat sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad
locum certaminis, et interrogabat si omnia recte agerentur
erga fratres suos. Cumque adhuc ille loqueretur eis, appa-
ruit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Phi-
listeus de Geth, ex castris Philistinorum. Et loquente eo hec
eadem verba audivit David. Omnes autem Israhel cum vidis-
sent virum, fugerunt a facie eius, timentes eum valde.
Et dixit unusquisque de Israhel: Num vidistis virum hunc qui
ascendit? Ad exprobrandum enim Israhel ascendit. Virum
ergo qui percusserit eum ditabit rex divitiis magnis,
et filiam suam dabit ei, et domum patris eius faciet absque tri-
buto in Israhel. Et ait David ad viros qui stabant secum
dicens: Quid dabitur viro qui percusserit Philisteum hunc
et tulerit obprobrium de Israhel? Quis est enim hic Philisteus
incircumcisus qui exprobravit acies dei viventis? Re-
ferebat autem ei populus eundem sermonem dicens: Hec dabuntur
viro qui percusserit eum. Quod cum audisset Eliab frater eius
maior loquente eo cum aliis, iratus est contra David, et ait: Quare
venisti, et quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto?
Ego novi superbiam tuam et nequitiam cordis tui, quia
ut videres prelium descendisti. Et dixit David: Quid fe-
ci? Numquid non verbum est? Et declinavit paululum ab eo
ad alium, dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus
verbum sicut et prius. Audita sunt autem verba que locutus
est David, et annuntiata in conspectu Saul. Ad quem cum fuisset
adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam in eo.
Ego servus tuus vadam et pugnabo adversum Phili-
steum. Et ait Saul ad David: Non vales resistere Phili-
steo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es. Hic
autem vir bellator ab adolescentia sua. Dixitque David ad
Saul: Pascebat servus tuus gregem patris sui, et veni-
ebat leo vel ursus tollebatque arietem de medio
gregis, et persequebar eos et percutiebam, eruebamque
de ore eorum. Et illi consurgebant adversum me, et ap-
prehendebam mentum eorum, et suffocabam interficieba-
mque eos. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus
tuus. Erit igitur et Philisteus hic incircumcisus quasi unus
ex eis. Nunc vadam et auferam obprobrium Israhel. Quoniam
quis est Philisteus hic incircumcisus qui ausus est male-
dicere exercitui dei viventis? Et ait David: Dominus qui me e-
ripuit de manu leonis et de manu ursi, ipse me
liberabit de manu Philistei huius. Dixit autem Saul ad David:
Vade, et dominus tecum sit. Et induit Saul David vestimen-
tis suis, et imposuit galeam eream super caput eius, et ve-
stivit eum lorica. Accinctus ergo David gladio eius super
vestem suam cepit temptare si armatus posset
incedere. Non enim habebat consuetudinem. Dixitque
David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum
habeo. Et deposuit ea. Et tulit baculum suum quem
semper habebat in manibus. Et elegit sibi v limpi-
dissimos lapides de torrente, et misit eos in peram
pastoralem quam habebat secum. Et fundam ma-

nu tulit et processit adversum Philistheum. Ibat
autem Philistheus incedens et appropinquans adversum David,
et armiger eius ante eum. Cumque inspexisset Philisthe-
us et vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens rufus,
et pulcher aspectu. Et dixit Philistheus ad David: Numquid
ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et ma-
ledixit Philistheus David in diis suis. Dixitque ad David: Veni ad
me et dabo carnes tuas volatilibus celi et bestiis terre.
Dixit autem David ad Philistheum: Tu venis ad me cum gladio
et hasta et clipeo; ego autem venio ad te in nomine Domini ex-
ercituum Dei agminum Israel quibus exprobrasti hodie. Et da-
bit te Dominus in manu mea, et percutiam te et auferam
caput tuum a te; et dabo cadavera castrorum Philisth-
im hodie volatilibus celi et bestiis terre, ut sciat omnis
terra quia est Deus in Israel. Et noverit universa ecclesia hec quia
non in gladio nec in hasta salvat Dominus. Ipsius enim est
bellum, et tradet vos in manus nostras. Cum ergo sur-
rexisset Philistheus et veniret et appropinquaret contra David,
festinavit David et cucurrit ad pugnam ex adverso Phi-
listei. Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem
et funda iecit et circumducens percussit Philistheum in
fronte. Et infixus est lapis in fronte eius, et cecidit in fa-
ciem suam super terram. Prevaluitque David adversum Philiste-
um in funda et lapide, percussumque Philistheum interfecit.
Cumque gladium non haberet in manu David, cucurrit et stetit super
Philistheum, et tulit gladium eius, et eduxit de vagina
sua et interfecit eum, preciditque caput eius. Videntes autem
Philisthiim quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.
Et consurgentes viri Israel et Iuda vociferati sunt et persecuti
sunt Philistheos usque dum venirent in vallem
et usque ad portas Accaron. Cecideruntque vulnerati de
Philisthiim in via Sarim usque ad Geth et usque Acca-
ron. Et revertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Phi-
listeos, invaserunt castra eorum. Assumens autem David caput
Philistei attulit illud in Ierusalem; arma vero eius posuit
in tabernaculo suo. Eo autem tempore quo viderat Saul David egre-
dientem contra Philistheum, ait ad Abner principem mi-
litie: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque
Abner: Vivit anima tua, rex, si novi. Et ait rex: In-
terroga tu cuius filius sit iste puer. Cumque regressus
esset David percusso Philistheo, tulit eum Abner et intro-
duxit coram Saule, caput Philistei habentem in manu.
Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, o adolescens?
Dixitque David: Filius servi tui Isai Bethleemite ego sum.
XVIII Et factum est cum complesset loqui ad Saulem, ani-
ma Ionathe colligata est anime David, et dilexit eum
Ionathas quasi animam suam. Tulitque eum Saul in die
illa et non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui. In-
ierunt autem Ionathas et David fedus. Diligebat enim eum
quasi animam suam. Nam expoliavit se Ionathas tuni-
ca qua erat indutus et dedit eam David et reliqua vestimen-
ta sua usque ad gladium et arcum suum et usque ad
balteum. Egrediebatur quoque David ad omnia quecumque
misisset eum Saul, et prudenter se agebat. Posuitque
eum Saul super viros belli. Et acceptus erat in oculis
universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.
Porro cum reverteretur percusso Philistheo David, et referret
caput eius in Ierusalem, egresse sunt mulieres de uni-
versis urbibus Israel cantantes chorosque ducentes
in occursum Saul regis in tympanis leticie et
in sistris. Et precinebant mulieres ludentes atque dice-
bant: Percussit Saul mille et David decem milia. Iratus est
autem Saul nimis, et displicuit in oculis eius iste sermo.
Dixitque: Dederunt David decem milia, et mihi dederunt mille. Quid ei
superest nisi solum regnum? Non rectis ergo oculis Saul a-
spiciebat David a die illa et deinceps. Post diem autem alteram
invasit spiritus Dei malus Saul et prophetabat in medio domus sue.
David autem psallebat manu sua sicut per singulos dies. Te-
nebatque Saul lanceam et misit eam putans quod con-
figere posset David cum pariete. Et declinavit David a facie
eius secundo. Et timuit Saul David eo quod esset Dominus cum eo et a
se recessisset. Amovit ergo eum Saul a se et fecit eum tribunum
super mille viros. Et egrediebatur et intrabat in conspectu populi.
In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat et Dominus erat
cum eo. Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis et cepit
cavere eum. Omnis autem Israel et Iuda diligebat David. Ipse enim
ingrediebatur et egrediebatur ante eos. Dixit autem Saul ad David:
Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi uxorem. Tan-
tum esto vir fortis et preliare bella Domini. Saul autem reputabat
dicens: Non sit manus mea in eo, sed sit super eum manus Phi-
listinorum. Ait autem David ad Saul: Quis ego sum aut que
est vita mea aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam ge-
ner regis? Factum est autem tempus cum deberet dari
Merob filia Saul David, data est Adriheli Molathite uxor.
Dilexit autem Michol filia Saul altera David, et nuntiatum est
Saul, et placuit ei. Dixitque Saul: Dabo eam illi ut fiat ei
in scandalum, et sit super eum manus Philistinorum.
Dixit ergo Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodi-
e. Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me
dicentes: Ecce places regi, et omnes servi eius diligunt te.
Nunc ergo esto gener regis. Et locuti sunt servi Saul
in auribus David omnia verba hec. Et ait David: Num parum vide-
tur vobis generum esse regis? Ego autem sum vir pauper et tenuis.
Et renuntiaverunt servi Saul dicentes: Huiuscemodi verba locutus
est David. Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet ne-
cesse rex sponsalia nisi tantum centum preputia Philistinorum,
ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogita-
bat tradere David in manibus Philistinorum. Cumque renun-
tiassent servi eius David verba que dixerat Saul, placu-
it sermo in oculis David ut fieret gener regis. Et post
dies paucos surgens David abiit in Accaron cum
viris qui cum eo erant, et percussit ex Philisthiim
ducentos viros, et attulit preputia eorum, et annumeravit ea
regi ut esset gener regis. Dedit itaque ei Saul Mi-
chol filiam suam uxorem. Et vidit Saul et intel-
lexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul
diligebat eum. Et Saul magis timere cepit David. Factus-
que est Saul inimicus David cunctis diebus. Et egressi sunt
principes Philistinorum. A principio autem egressionis eorum
prudentius se agebat David quam omnes servi Saul. Et
celebre factum est nomen eius nimis. Locutus est autem XIX
Saul ad Ionathan filium suum et ad omnes servos suos
ut occiderent David. Porro Ionathas filius Saul dilige-
bat David valde. Et indicavit Ionathas David dicens: Que-
rit Saul pater meus occidere te. Quapropter observa te queso
mane et manebis clam et absconderis. Ego autem egre-
diens stabo iuxta patrem meum in agro ubi fueris,
et ego loquar de te ad patrem meum, et quodcumque videro an-
nuntiabo tibi. Locutus est autem Ionathas de David bona ad
patrem suum Saul. Dixitque ad eum: Ne pecces, rex, in ser-
vum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera eius bona sunt
valde tibi. Et posuit animam suam in manu sua
et percussit Philistheum, et fecit Dominus salutem magnam
universo Israeli. Vidisti et letatus es. Quare ergo peccas in

ut gerebat

sanguine innoxio, interficiens David, qui est sine causa? Quod
cum audisset Saul, placatus voce Ionathae, iuravit:
Vivit Dominus, quia non occidetur. Vocavit itaque Ionathas David,
et indicavit ei omnia verba haec. Et introduxit Ionathas David
ad Saulem, et fuit ante eum sicut fuerat heri et nudiustertius.
Motum est autem rursum bellum. Et egressus David pug-
navit adversum Philisthiim, percussitque eos plaga
magna, et fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus Domini malus
in Saul. Sedebat autem in domo sua et tenebat lan-
ceam. Porro David psallebat in manu sua. Nisusque
est Saul configere David lancea in pariete. Et declina-
vit David a facie Saul. Lancea autem cassa vulnere perla-
ta est in parietem. Et David fugit et salvatus est nocte illa.
Misit ergo Saul satellites suos nocte in domum David
ut custodirent eum et interficeretur mane. Quod cum
annuntiasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salva-
veris te nocte hac, cras morieris: deposuit eum per
fenestram. Porro ille abiit et aufugit atque salvatus
est. Tulit autem Michol statuam et posuit eam super lectum,
et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, et ope-
ruit eam vestimentis. Misit autem Saul apparitores
qui raperent David. Et responsum est quod aegrotaret. Rursumque
misit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Afferte
eum ad me in lecto, ut occidatur. Cumque venissent
nuntii, inventum est simulacrum super lectum, et pellis
caprarum ad caput eius. Dixitque Saul ad Michol: Qua-
re sic illusisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut fugeret?
Et respondit Michol ad Saulem: Quia ipse locutus est mihi:
Dimitte me, alioquin interficiam te. David autem
fugiens salvatus est. Et venit ad Samuelem in Ra-
matha, et nuntiavit ei omnia quae fecerat sibi Saul. Et
abierunt ipse et Samuel et morati sunt in Naioth
in Ramatha. Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus:
Ecce David in Naioth in Ramatha. Misit ergo Saul lic-
tores ut raperent David. Qui cum vidissent cuneum
prophetarum vaticinantium et Samuelem stantem
super eos, factus est et in illis spiritus Domini, et prophetare coeperunt et ipsi. Quod
cum nuntiatum esset Sauli, misit alios nuntios;
prophetaverunt autem et illi. Rursum Saul misit tertios nun-
tios, qui prophetaverunt. Et iratus iracundia mag-
na Saul, abiit et ipse in Ramatha, et venit ad cister-
nam magnam quae est in Socoth, et interrogavit et
dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce
in Naioth sunt in Ramatha. Et abiit in Naioth
in Ramatha. Et factus est etiam super eum spiritus Dei, et ambula-
bat ingrediens et prophetavit usque dum veniret
in Naioth in Ramatha. Et expoliavit se etiam ipse vesti-
mentis suis, et prophetabat cum ceteris coram Samue-
XX le, et cecinit nudus tota die illa et nocte. Unde et exi-
vit proverbium: Num et Saul inter prophetas? Fugit autem David
de Naioth quae est in Ramatha, veniensque locutus
est coram Ionatha: Quid feci? Quae iniquitas mea,
et quod peccatum meum in patrem tuum, quia quaerit animam meam?
Qui dixit ei: Absit, non morieris. Neque enim faciet pa-
ter meus quicquam grande vel parvum nisi prius indicaverit
mihi. Hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantum-
modo? Nequaquam erit istud. Et iuravit rursum David. Et ille
ait: Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis
tuis, et dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne forte tristetur.
Quin immo vivit Dominus et vivit anima tua, quia
uno tantum ut ita dicam gradu ego morsque
dividimur. Et ait Ionathas ad David: Quodcumque

dixerit anima tua faciam tibi. Dixit autem David ad Ionathan:
Ecce kalendae sunt crastino, et ego ex more sedere sole-
o iuxta regem ad vescendum. Dimitte ergo me ut
abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiae. Si respi-
ciens me pater tuus requisierit, respondebis ei: Rogavit me David ut i-
ret celeriter in Bethleem civitatem suam, quia victi-
mae sollemnes ibi sunt universis contribulibus eius. Si
dixerit: Bene, pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus,
scito quia completa est malitia eius. Fac ergo misericordiam
in servum tuum, quia foedus Domini me famulum tuum tecum
inire fecisti. Si autem est in me aliqua iniquitas, tu me inter-
fice, et ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Iona-
thas: Absit hoc a te. Neque enim fieri potest ut si certo co-
gnovero completam esse patris mei malitiam contra te,
non annuntiem tibi. Responditque David ad Ionathan: Quis
renuntiabit mihi si quid forte responderit tibi pater tuus du-
re? Et ait Ionathas ad David: Veni, egrediamur in agrum.
Cumque exissent ambo in agrum, ait Ionathas ad
David: Vivit Dominus Deus Israel, si investigavero patris mei sententiam
crastino vel perendie, et aliquid boni fuerit super David,
et non statim misero ad te et notum tibi fecero, haec fa-
ciat Dominus Ionathae et haec augeat. Si autem perseveraverit patris
mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam
et dimittam te ut vadas in pace, et sit Dominus tecum
sicut fuit cum patre meo. Et si vixero, facies mihi misericordiam
Domini; si vero mortuus fuero, non auferes misericordiam tuam
a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit
Dominus inimicos David unumquemque de terra, auferat Io-
nathan de domo sua, et requirat Dominus de manu ini-
micorum David. Pepigit ergo foedus Ionathas cum domo
David, et requisivit Dominus de manu inimicorum David. Et addi-
dit Ionathas deierare David eo quod diligeret eum; sicut XXI
animam enim suam ita diligebat eum. Dixitque
ad eum Ionathas: Cras kalendae sunt, et requireris. Requi-
retur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo
festinus et venies in locum ubi celandus es in die
qua operari licet, et sedebis iuxta lapidem cui nomen
est Ezel. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, et
iaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque et pu-
erum dicens ei: Vade et affer mihi sagittas. Si dixero
puero: Ecce sagittae intra te sunt, tolle eas, tu ve-
ni ad me, quia pax tibi est et nihil est mali, vivit Dominus.
Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittae ultra te sunt, va-
de, quia dimisit te Dominus in pace. De verbo autem quod
locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in
sempiternum. Absconditus est ergo David in agro. Et vene-
runt kalendae, et sedit rex ad comedendum panem. Cumque
sedisset rex super cathedram suam secundum consuetudinem,
quae erat iuxta parietem, surrexit Ionathas et se-
dit Abner ex latere Saulis, vacuusque apparuit
locus David. Et non est locutus Saul quicquam in die illa. Cogi-
tabat enim quod forte evenisset ei ut non esset mundus
nec purificatus. Cumque illuxisset dies secunda post
kalendas, rursum vacuus apparuit locus
David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: Cur
non venit filius Isai nec heri nec hodie ad vescen-
dum? Et respondit Ionathas Sauli: Rogavit me
obnixe ut iret in Bethleem, et ait: Dimitte me,
quia sacrificium sollemne est in civitate. Unus de
fratribus meis accersivit me. Nunc ergo si inveni gra-
tiam in oculis tuis, vadam cito et videbo fratres meos. Ob
hanc causam non venit ad mensam regis. Iratusque autem

Saul adversum Ionathan dixit ei: Fili mulieris ultro
virum rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai
in confusionem tuam et in confusionem ignominiosae ma-
tris tuae? Omnibus enim diebus quibus filius Isai vixerit super
terram, non stabilieris tu neque regnum tuum. Itaque iam
nunc mitte et adduc eum ad me, quia filius mortis est. Respon-
dens autem Ionathas Sauli patri suo ait: Quare morietur? Quid
fecit? Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et
intellexit Ionathas quod definitum esset a patre suo ut inter-
ficeret David. Surrexit ergo Ionathas a mensa in ira furoris et
non comedit in die kalendarum secundo panem. Contristatus
est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus. Cumque
illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placi-
tum David et puer parvulus cum eo. Et ait ad puerum
suum: Vade et affer mihi sagittas quas ego iacio. Cumque
puer cucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerum.
Venit itaque puer ad locum iaculi quod miserat Io-
nathas, et clamavit Ionathas post tergum pueri et ait: Ec-
ce ibi est sagitta porro ultra te. Clamavitque Iona-
thas post tergum pueri: Festina velociter, ne steteris. Col-
legit itaque autem puer Ionathae sagittas et attulit ad do-
minum suum, et quid ageretur penitus ignorabat; tantum
enim Ionathas et David rem noverant. Dedit ergo Io-
nathas arma sua puero et dixit ei: Vade defer in civi-
tatem. Cumque abisset puer, surrexit David de loco qui
vergebat ad austrum, et cadens pronus in terram ado-
ravit tertio. Et osculantes se alterutrum fleverunt pari-
ter, David autem amplius. Dixit ergo Ionathas ad David: Vade in
pace. Quaecumque iuravimus ambo in nomine Domini
dicentes: Dominus sit inter me et te et inter semen meum et seme-
tuum usque in sempiternum. Et surrexit David et abiit,

XXI

sed et Ionathas ingressus est civitatem. Venit autem David
in Nobe ad Achimelech sacerdotem. Et obstupuit
Achimelech eo quod venisset David et surrexit obviam
ei dixitque ei: Quare tu solus et nullus est tecum? Et ait David ad
Achimelech sacerdotem: Rex praecepit mihi sermonem
et dixit: Nemo sciat rem propter quam a me missus es et cu-
iusmodi praecepta tibi dederim. Nam et pueris condixi in i-
llum et in illum locum. Nunc ergo si quid habes ad manum
vel quinque panes da mihi, aut quicquid inveneris. Et respondens
sacerdos David ait ei: Non habeo panes laicos ad manum
sed tantum sanctum panem, si mundi sunt pueri maxime a
mulieribus. Et respondit David sacerdoti et dixit ei: Et quidem
si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et
nudiustertius quando egrediebamur, et fuerunt vasa
puerorum sancta. Porro via haec polluta est, sed et ipsa
hodie sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos
sanctificatum panem. Neque enim erat ibi panis
nisi tantum panes propositionis qui sublati fuerant a fa-
cie Domini ut ponerentur panes calidi. Erat autem ibi
vir quidam de servis Saul in die illa intus in
tabernaculo Domini, et nomen eius Doech Idumaeus,
potentissimus pastorum Saul. Hic pascebat mu-
las Saul. Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad
manum hastam aut gladium da mihi, quia gladium
meum et arma mea non tuli mecum. Sermo enim
regis urgebat me. Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius
Goliath Philistei quem percussisti in valle Tere-
binthi est involutus pallio post ephod. Si istum
vis tollere, tolle. Neque enim hic est alius absque
eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.
Surrexit itaque David et fugit in die illa a facie Saul

et venit ad Achis regem Geth. Dixeruntque ei servi A-
chis cum vidissent David: Numquid non iste est David rex ter-
rae? Nonne huic cantabant per choros dicentes: Percussit Saul
mille et David decem milia? Posuit autem David sermones istos in corde
suo et extimuit valde a facie Achis regis Geth. Et Fuga D.
immutavit os suum coram eis et collabebatur inter manus
eorum. Et impingebat in ostia portae, defluebantque sa-
livae eius in barbam. Et ait Achis ad servos suos: Vidi-
stis hominem insanum? Quare adduxistis eum ad me? An
desunt nobis furiosi, aut desiderio eius furentis est quod
introduxistis istum ut fureret me praesente? Hicne
ingredietur domum meam? Dimittite hunc illum ne

XXII

ingrediatur domum meam. Abiit ergo inde David et fugit in
speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres eius et omnis
domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. Et conve-
nerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti et
oppressi aere alieno et amaro animo. Et factus est eorum
princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est
David inde in Maspha quae est Moab. Et dixit ad regem
Moab: Maneat oro pater meus et mater mea vobiscum
donec sciam quid faciat mihi Deus. Et reliquit eos ante
faciem regis Moab. Manseruntque apud eum cunctis
diebus quibus David fuit in praesidio. Dixitque Gad propheta
ad David: Noli manere in praesidio; proficiscere et vade
in terram Iuda. Et profectus est David et venit in saltum Areth. Et
audivit Saul quod apparuisset David et viri qui erant cum
eo. Saul autem cum maneret in Gabaa et esset in nemore
quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique
servi eius circumstarent eum, ait ad servos suos qui
assistebant ei: Audite nunc filii Iemini: numquid
omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas et
universos vos faciet tribunos et centuriones, quoniam con-
iurastis omnes adversum me, et non est qui mihi renuntiet,
maxime cum et filius meus foedus inierit cum filio
Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis nec
annuntiet mihi, eo quod suscitaverit filius meus servum
meum adversum me insidiantem mihi usque hodie.
Respondens autem Doech Idumaeus qui assistebat et erat primus
inter servos Saul: Vidi, inquit, filium Isai in Nobe
apud Abimelech filium Achitob sacerdotem. Qui consuluit
pro eo Dominum et cibaria dedit ei, sed et gladium Goli-
ath Philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersien-
dum Abimelech filium Achitob sacerdotem et
omnem domum patris eius sacerdotum qui erant in No-
be. Qui universi venerunt ad regem. Et ait Saul
ad Abimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit:
Praesto sum domine. Dixitque ad eum Saul: Quare coniura-
stis adversum me tu et filius Isai, et dedisti ei panes et
gladium, et consuluisti pro eo Dominum ut consur-
geret adversum me insidiator usque hodie permanens?
Respondensque Abimelech regi ait: Et quis in omnibus servis
tuis sicut David fidelis et gener regis et pergens ad imperi-
um tuum et gloriosus in domo tua? Num hodie coepi consulere
pro eo Dominum? Absit hoc a me. Ne suspicetur rex adversum
servum suum rem huiuscemodi in universa domo patris me-
i. Non enim scivit servus tuus quicquam super hoc negotio
vel modicum vel grande. Dixitque rex: Morte morieris Persecucio Saul
Abimelech, tu et omnis domus patris tui. Et ait rex
emissariis qui circumstabant eum: Convertimini et inter-
ficite sacerdotes Domini, nam manus eorum cum David est; scien-
tes quod fugisset, non indicaverunt mihi. Noluerunt autem
servi regis extendere manus suas in sacerdotes Do-

Occisio sacerdotum

tuum. Et ait rex ad doech ydumeum. Convertere tu
et irrue in sacerdotes domini. Conversusque doech ydume
us irruit in sacerdotes et trucidavit in die illa octo
ginta et v. viros vestitos ephod lineo. Nobe autem
civitatem sacerdotum percussit in ore gladii viros
ac mulieres, parvulos et lactentes, et bovem et asinum
et ovem in ore gladii. Evadens autem unus filius abi
melech filii achitob, cuius nomen erat abiathar, fu
git ad david et annunciavit ei quod occidisset saul sac
erdotes domini. Et ait david ad abiathar: Sciebam in die
illa quod cum ibi esset doech ydumeus, procul dubio an
nunciaret saul. Ego sum reus omnium animarum
patris tui. Mane mecum, ne timeas. Si quis quesierit a
nimam meam, queret et animam tuam, mecumque servaberis.
Et annunciaverunt david dicentes: Ecce philistiim oppu
gnant ceila et diripiunt areas. Consuluit ergo david dominum
dicens: Num vadam et percutiam philisteos istos? Et
ait dominus ad david: Vade et percuties philisteos et salvabis
XXIII ceila. Et dixerunt viri qui erant cum david ad eum:
Ecce nos hic in iudea consistentes timemus, quanto magis
si ierimus in ceila adversum agmina philisteorum.
Rursum ergo david consuluit dominum. Qui respondens ait: Surge
vade in ceila. Ego enim tradam philisteos in manu
tua. Abiit ergo david et viri eius in ceila et pugnavit adver
sum philisteos et abegit iumenta eorum et percussit eos
plaga magna. Et salvavit david habitatores ceile. Por
ro eo tempore quo fugiebat abiathar filius achime
lech ad david in ceila, ephod secum habens descenderat.
Nunciatum est autem saul quod venisset david in ceila. Et ait sa
ul: Tradidit eum dominus in manus meas. Conclususque
est, ingressus urbem in qua porte et sere sunt. Et pre
cepit saul omni populo ut ad pugnam descenderet in ceila et
obsideret david et viros eius. Quod cum rescisset david quia pre
pararet ei saul clam malum, dixit ad abiathar sac
erdotem: Applica ephod. Et ait david: Domine deus israel, au
divit famam servus tuus quod disponat saul venire
ad ceilam ut evertat urbem propter me. Si tradent me
viri ceile in manus eius? et si descendet saul sicut au
divit servus tuus? Domine deus israel, indica servo tuo. Et ait
dominus: Descendet. Dixitque rursum david: Si tradent me
viri ceile et viros qui sunt mecum in manus saulis?
Et dixit dominus: Tradent. Surrexit ergo david et viri eius quasi sex
centi et egressi de ceila huc atque illuc vagabantur
incerti. Nunciatumque est saul quod fugisset david de ceila
et salvatus esset. Quam ob rem dissimulavit exire.
Morabatur autem david in deserto in locis firmissimis et ma
nebat in monte solitudinis ziph in monte opa
co. Querebat tamen eum saul cunctis diebus, et non tradi
dit eum deus in manus eius. Et vidit david quod egressus esset
saul ut quereret animam eius. Porro david erat in
deserto ziph in silva. Et surrexit ionathas filius
saulis et abiit ad david in silvam et confortavit manus eius
in deo. Dixitque ei: Ne timeas, neque enim inveniet
te manus saul patris mei. Et tu regnabis super israel
et ego ero tibi secundus. Sed et saul pater meus scit hoc. Percussit
ergo uterque fedus coram domino. Mansitque david in silva,
ionathas autem reversus est in domum suam. Ascenderunt
autem ziphei ad saul in gabaa dicentes: Nonne
ecce david latitat apud nos in locis tutissimis silve
in colle achile que est ad dexteram deserti? Nunc
ergo sicut desideravit anima tua ut descenderes, des
cende. Nostrum autem erit ut tradamus eum in manus

regis. Dixitque saul: Benedicti vos a domino quia doluistis
vicem meam. Abite ergo oro et diligentius pre
paretis et curiosius agatis et consideretis locum ubi sit
pes eius, vel quis viderit eum ibi. Recogi
tat enim de me quod callide insidier ei. Considerate
et videte omnia latibula eius in quibus absconditur
et revertimini ad me ad rem certam ut vadam vo
biscum. Quod si etiam in terra se abstruserit perscrutabor eum
in cunctis milibus iuda. At illi surgentes abierunt
in ziph ante saul. David autem et viri eius erant in de
serto maon in campestribus ad dexteram iesimuth. Ivit
ergo saul et socii eius ad querendum eum. Et nunciatum
est david. Statimque descendit ad petram et versabatur
in deserto maon. Quod cum audisset saul persecutus
est david in deserto maon. Et ibat saul et viri eius
ad latus montis ex parte una. David autem et viri ei
us erant in latere montis ex parte altera. Porro david
desperabat se posse evadere a facie saul. Itaque sa
ul et viri eius in modum corone cingebant david
et viros eius ut caperent eum. Et nuncius venit
ad saulem dicens: Festina et veni, quoniam infuderunt se
philistiim super terram. Reversus est ergo saul desistens per
sequi david, et perrexit in occursum philistinorum. Propter
hoc vocaverunt locum illum petram dividentem. Ascen XXIIII
dit ergo david inde et habitavit in locis tutissimis engaddi.
Cumque reversus esset saul postquam persecutus est philisteos,
nunciaverunt ei dicentes: Ecce david in deserto est engad
di. Assumens ergo saul tria milia electorum virorum ex omni
israel, perrexit ad investigandum david et viros eius eti
am super abruptissimas petras que solis hybicibus per
vie sunt. Et venit ad caulas ovium que se offerebant
vianti. Eratque ibi spelunca quam ingressus est
saul ut purgaret ventrem. Porro david et viri eius
in interiori parte spelunce latebant. Et dixerunt
servi david ad eum: Ecce dies de qua locutus est dominus ad
te: Ego tradam tibi inimicum tuum ut facias ei sicut
placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo david et precidit o
ram clamidis saul silenter. Post hec percussit cor su
um david eo quod abscidisset oram clamidis saul. Dixit
que ad viros suos: Propitius sit mihi dominus ne faciam
hanc rem domino meo christo domini, ut mittam manum
meam in eum, quia christus domini est. Vivit dominus quia nisi
dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut moriatur,
aut descendens in prelium perierit, propitius sit mihi do
minus ut non mittam manum meam in christum domini. Et con
fregit david viros suos sermonibus et non permisit eos
ut consurgerent in saulem. Porro saul exurgens
de spelunca pergebat cepto itinere. Surrexit autem
david post eum, et egressus de spelunca clamavit post
tergum saul dicens: Domine mi rex. Et respexit saul post
se. Et inclinans se david pronus in terram adoravit,
dixitque ad saulem: Quare audis verba hominum loquen
tium: David querit malum adversum te? Ecce hodie vi
derunt oculi tui quod tradiderit te dominus in manu mea
in spelunca, et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit
tibi oculus meus. Dixi enim: Non extendam ma
num meam in dominum meum quia christus domini est. Quin po
tius pater mi vide et cognosce oram clamidis tue in
manu mea, quia cum presciderem summitatem
clamidis tue, nolui extendere manum meam
in te. Animadverte et vide quia non est in manu
mea malum neque iniquitas neque peccatum in te. Et tu

autem insidiaris animae meae ut auferas eam. Iudicet dominus
inter me et te et ulciscatur me dominus ex te. manus autem mea
non sit in te. sicut et in proverbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur
impietas. Manus ergo mea non sit in te. Quem persequeris
rex israel quem persequeris? Canem mortuum persequeris
et pulicem unum. Sit dominus iudex et iudicet inter me
et te. et videat et iudicet causam meam et eruat me
de manu tua. Cum autem complesset david loquens ser-
mones huiuscemodi ad saulem dixit saul. Numquid vox haec
tua est fili mi david. Iustior tu es quam ego. Tu enim tribu-
isti mihi bona. ego autem reddidi tibi mala. Et tu in-
dicasti hodie quae feceris mihi bona. quomodo tradiderit me
dominus in manu tua et non occideris me. Quis enim cum
invenerit inimicum suum dimittet eum in via bona?
Sed dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie o-
peratus es in me. Et nunc quia scio quod certissime regna-
turus sis et habiturus in manu tua regnum israel. iura
mihi in domino ne deleas semen meum post me. neque aufe-
ras nomen meum de domo patris mei. Et iuravit david
sauli. Abiit ergo saul in domum suam. et david et viri eius
XXV ascenderunt ad tutiora loca. Mortuus est autem samu-
el. et congregatus est universus israel et planxerunt eum
et sepelierunt in domo sua in ramatha. Consurgens-
que david descendit in desertum pharan. Erat autem
vir quispiam in solitudine maon et possessio eius in
carmelo. et homo ille magnus nimis. Erantque ei
oves tria milia et mille caprae. Et accidit ut tonderet
gregem suum in carmelo. Nomen autem viri eius erat na-
bal. et nomen uxoris eius abigail. Eratque illa mulier
prudentissima et speciosa. porro vir eius durus
et pessimus et malitiosus. Erat autem de genere caleb.
Cum ergo audisset david in deserto quod tonderet nabal gre-
gem suum: misit decem iuvenes et dixit eis. Ascendi-
te in carmelum et venietis ad nabal et salutabitis
eum ex nomine meo pacifice et dicetis. Sit fra-
tribus meis et tibi pax. et domui tuae pax. et omnibus quaecumque ha-
bes sit pax. Et nunc audivi quod tonderent pastores tui gre-
gem qui erant nobiscum in deserto. Numquam eis
molesti fuimus nec aliquando defuit eis quicquam de
grege omni tempore quo fuerunt nobiscum in carmelo.
Interroga pueros tuos et indicabunt tibi. Nunc ergo inve-
niant pueri tui gratiam in oculis tuis. In die enim bona
venimus ad te. Quodcumque invenerit manus tua da ser-
vis tuis et filio tuo david. Cumque venissent pueri david
locuti sunt ad nabal omnia verba haec ex nomine david
et siluerunt. Respondens autem nabal pueris david ait. Quis est david
et quis est filius ysai? hodie increverunt servi qui fugiunt
dominos suos. Tollam ergo panes meos et aquas meas et car-
nes pecorum quae occidi tonsoribus meis et dabo viris
quos nescio unde sint. Regressi sunt itaque pueri david
per viam suam et reversi venerunt et nuntiaverunt ei omnia
verba quae dixerat. Tunc ait david viris suis. Accingatur
unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis
suis. accinctusque est et david ense suo. Et secuti sunt david
quasi quadringenti viri. porro ducenti remanserunt ad sar-
cinas. Abigail autem uxori nabal nuntiavit unus
de pueris dicens. Ecce misit david nuntios de deserto ut
benedicerent domino nostro et aversatus est eos. Homines
isti boni satis fuerunt nobis et non molesti. nec quicquam
aliquando periit omni tempore quo fuimus conversati cum eis in
deserto. Pro muro erant nobis tam in nocte quam in
die omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges.
Quam ob rem considera et recogita quid facias. quoniam com-
pleta est malitia adversum virum tuum et adversum domum
tuam. Et ipse est filius belial. ita ut nemo possit ei loqui. belial
Festinavit ergo abigail et tulit ducentos panes et duos utres
vini et quinque arietes coctos et quinque sata polentae et centum liga-
turas uvae passae et ducentas massas caricarum et impo- ·i· [illegible] ·i· frict' de [illegible]
suit super asinos. Dixitque pueris suis. Praecedite me. ecce
ego post tergum sequar vos. Viro autem suo nabal non indi-
cavit. Cum ergo ascendisset asinum et descenderet ad ra-
dices montis. david et viri eius descendebant in occur- XXVI
sum eius. Quibus et illa occurrit. Et ait david. Vere frustra
servavi omnia quae huius erant in deserto et non periit
quicquam de cunctis quae ad eum pertinebant. et reddidit mihi
malum pro bono. Haec faciat deus inimicis david et haec addat si
reliquero de omnibus quae ad eum pertinent usque mane
mingentem ad parietem. Cum autem vidisset abigail
david. festinavit et descendit de asino et procidit coram david
super faciem suam et adoravit super terram. et cecidit ad pedes
eius et dixit. In me sit domine mi haec iniquitas. loquatur
obsecro ancilla tua in auribus tuis et audi verba fa-
mulae tuae. Ne ponat oro dominus meus rex cor suum super
virum istum iniquum nabal. quia secundum nomen suum
stultus est. et stultitia est cum eo. Ego autem ancilla tua non
vidi pueros tuos domine mi quos misisti. Nunc ergo domine
mi. vivit dominus et vivit anima tua qui prohibuit te
ne venires in sanguinem et salvavit manum tuam tibi.
Et nunc fiant sicut nabal inimici tui et qui quaerunt domino
meo malum. Quapropter suscipe benedictionem hanc quam
attulit ancilla tua tibi domino meo et da pueris qui sequuntur te
dominum meum. Aufer iniquitatem famulae tuae. Faciens
enim faciet dominus domino meo domum fidelem quia proelia
domini domine mi tu proeliaris. Malitia ergo non inveniatur in te
omnibus diebus vitae tuae. Si enim surrexerit aliquando
homo persequens te et quaerens animam tuam. erit anima
domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud ·i· remorsio
dominum deum tuum. Porro inimicorum tuorum anima rotabitur
quasi in impetu et circulo fundae. Cum ergo fecerit dominus do-
mino meo omnia quae locutus est bona de te et constituerit
te ducem super israel. non erit tibi hoc in singultum et in scru-
pulum cordis domino meo quod effuderis sanguinem
innoxium. aut ipse te ultus fueris. Et cum benefecerit dominus
domino meo. recordaberis ancillae tuae. Et ait david ad abigail. et benefaciet ei.
Benedictus dominus deus israel qui misit te hodie in occursum
meum. et benedictum eloquium tuum. et benedicta tu quae prohibuisti
me hodie ne irem ad sanguinem et ulciscerer me
manu mea. Alioquin vivit dominus deus israel qui prohibuit me
ne malum facerem tibi. nisi cito venisses in occursum mi-
hi. non remansisset nabal usque ad lucem matutinam min-
gens ad parietem. Suscepit ergo david de manu eius omnia
quae attulerat ei. dixitque ei. Vade pacifice in domum tuam.
Ecce audivi vocem tuam et honoravi faciem tuam.
Venit autem abigail ad nabal. et ecce erat ei convivium
in domo eius quasi convivium regis. et cor nabal iocundum.
Erat enim ebrius nimis. Et non indicavit ei verbum
pusillum aut grande usque mane. Diluculo autem cum
digessisset vinum nabal. indicavit ei uxor sua verba
haec. et emortuum est cor eius intrinsecus et factum est quasi lapis.
Cumque pertransissent decem dies. percussit dominus nabal
et mortuus est. Quod cum audisset david mortuum nabal
ait. Benedictus dominus qui iudicavit causam obprobrii
mei de manu nabal et servum suum custodivit a

a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius. Misit ergo David et locutus est ad Abigail ut sumeret eam sibi in uxorem. Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum et locuti sunt ad eam dicentes: David misit nos ad te ut accipiat te sibi in uxorem. Quae consurgens adoravit prona in terram et ait: Ecce famula tua sit in ancillam ut lavet pedes servorum domini mei. Et festinavit et surrexit Abigail et ascendit super asinum suum, et quinque puellae ierunt cum ea pedisequae eius, et secuta est nuntios David et facta est ei uxor. Sed et Achinoem accepit David de Iezrahel, et fuit utraque uxor eius.

XXVI

Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David alio viro Falti filio Lais qui erat de Gallim. Et venerunt Ziphei ad Saulem in Gabaa dicentes: Ecce David absconditus est in colle Achile, quae est ex adverso solitudinis in via. Et surrexit Saul et descendit in desertum Ziph, et cum eo tria milia virorum de electis Israhel, ut quaereret David in deserto Ziph. Et castrametatus est Saul in Gabaa Achile, quae erat ex adverso solitudinis in via. David autem habitabat in deserto. Videns autem David quod venisset Saul post se in desertum, misit exploratores et didicit quod venisset certissime. Et surrexit David clam et venit ad locum ubi erat Saul. Cumque vidisset locum in quo dormiebat Saul, et Abner filius Ner princeps militiae eius, et Saulem dormientem in tentorio, et reliquum vulgus per circuitum eius, ait David ad Achimelech Ettheum et Abisai filium Sarviae fratrem Ioab dicens: Quis descendet mecum ad Saulem in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum. Venerunt ergo David et Abisai ad populum nocte, et invenerunt Saulem iacentem et dormientem in tentorio, et hastam fixam in terram ad caput eius, Abner autem et populum dormientes in circuitu eius. Dixitque Abisai ad David: Conclusit Deus hodie inimicum tuum in manus tuas; nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel, et secundo opus non erit. Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum. Quis enim extendet manum suam in christum Domini et innocens erit? Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut moriatur, aut in proelium descendens perierit, propitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in christum Domini. Nunc igitur tolle hastam quae est ad caput eius et scyphum aquae, et abeamus. Tulit ergo David hastam et scyphum aquae qui erat ad caput Saul, et abierunt. Et non erat quisquam qui videret et intellegeret et evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos. Cumque transisset David ex adverso et stetisset in vertice montis de longe, et esset grande intervallum inter eos, clamavit David ad populum et ad Abner filium Ner dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner ait: Quis es tu qui clamas et inquietas regem? Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es, et quis alius similis tui in Israhel? Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? Ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Vivit Dominus, quia filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum christum Domini. Nunc ergo vide ubi sit hasta regis et ubi scyphus aquae qui erat ad caput eius. Cognovit autem Saul vocem David et dixit: Numquid vox tua haec, fili mi David? Et ait David: Vox mea, domine mi rex. Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci, aut quid est in manu mea mali? Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui. Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium; si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini, qui eiecerunt me hodie ne habitarem in hereditate Domini, dicentes: Vade, servi diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram Domino, quia egressus est rex Israhel ut quaerat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. Et ait Saul: Peccavi; revertere, fili mi David; nequaquam enim ultra tibi male faciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie; apparet quod stulte egerim et ignoraverim multa nimis. Et respondens David ait: Ecce hasta regis; transeat unus de pueris regis et tollat eam. Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem; tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, et nolui extendere manum meam in christum Domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, et liberet me de omni angustia. Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu, fili mi David; et quidem faciens facies, et potens poteris. Abiit autem David in viam suam, et Saul reversus est in locum suum.

XXVII

Et ait David in corde suo: Aliquando incidam uno die in manus Saul; nonne melius est ut fugiam et salver in terra Philisthinorum, ut desperet Saul cessetque me quaerere in cunctis finibus Israhel? Fugiam ergo manus eius. Et surrexit David et abiit ipse et sescenti viri cum eo ad Achis filium Maoch regem Geth. Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse et viri eius, vir et domus eius, et David et duae uxores eius, Achinoem Iezrahelitis et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et nuntiatum est Sauli quod fugisset David in Geth, et non addidit ultra quaerere eum. Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis huius, ut habitem ibi; cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum? Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg; propter quam causam facta est Siceleg regum Iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitavit David in regione Philisthinorum quattuor mensium. Et ascendit David et viri eius, et agebant praedas de Gessuri et de Gedri et de Amalechitis; hii enim pagi habitabantur in terra antiquitus euntibus Sur usque ad terram Aegypti. Et percutiebat David omnem terram illorum, nec relinquebat viventem virum et mulierem, tollensque oves et boves et asinos et camelos et vestes revertebatur et veniebat ad Achis. Dicebat autem ei Achis: In quem inruistis hodie? Respondebatque David: Contra meridiem Iudae, et contra meridiem Ierameel, et contra meridiem Ceni. Virum et mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur contra nos. Haec fecit David, et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitabat in regione Philisthinorum. Credidit ergo Achis David dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israhel; erit igitur mihi servus sempiternus.

XXVIII

Factum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmina sua ut praepararentur contra Israhel ad bellum. Dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito quoniam mecum egredieris in castris, tu et viri tui. Dixitque David ad Achis: Nunc scies quae facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus. Samuhel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israhel et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos et ariolos de terra. Et interfecit eos qui phitones habebant in ventre. Congr

gatique sunt philistiim et venerunt et castrametati
sunt in Sunam. Congregavit autem et Saul universum
Israel et venerunt in Gelboe. Et vidit Saul castra philis-
tiim et timuit et expavit cor eius nimis. Consuluit-
que dominum et non respondit ei neque per somnia neque per sacrifi-
cia neque per sacerdotes neque per prophetas. Dixitque Saul servis suis.
Quaerite mihi mulierem habentem phitonem et vadam
ad eam et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi eius
ad eum. Est mulier habens phitonem spiritum in Endor. Mu-
tavit ergo habitum suum vestitusque est aliis vestimentis
abiit ipse et duo viri cum eo veneruntque ad mulierem
nocte et ait. Divina mihi in phitone et suscita mihi quem
dixero tibi. Et ait mulier ad eum. Ecce tu nosti quanta fecerit
Saul et quomodo eraserit magos et ariolos de terra. Quare ergo
insidiaris animae meae ut occidar? Et iuravit ei Saul
in domino dicens. Vivit dominus quia non eveniet tibi quic-
quam mali propter hanc rem. Dixitque ei mulier. Quem susci-
tabo tibi? Qui ait. Samuelem suscita mihi. Cum autem
vidisset mulier Samuelem exclamavit voce mag-
na et dixit ad Saulem. Quare imposuisti mihi? Tu es enim
Saul. Dixitque ei rex. Noli timere. Quid vidisti? Et
ait mulier ad Saulem. Deos vidi ascendentes de terra.
Dixitque ei. Qualis est forma eius quem vidisti? Quae a-
it. Vir senex ascendit et ipse amictus est pallio. Et in-
tellexit Saul quod Samuel esset et inclinavit se super faciem
suam et adoravit. Dixit autem Samuel ad Saulem.
Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul. Co-
artor nimis. Siquidem philistiim pugnant adver-
sum me et deus recessit a me et exaudire me nolu-
it neque in manu prophetarum neque per somnia. Vocavi ergo te
ut ostenderes mihi quid faciam. Et ait Samuel. Quid
interrogas me cum dominus recesserit a te et transierit ad
emulum tuum? Faciet enim tibi dominus sicut locutus est in manu
mea et scindet regnum de manu tua et dabit illud
proximo tuo David quia non obedisti voci domini neque fecisti
iram furoris eius in Amalech. Idcirco quod pateris fecit
dominus hodie. Et dabit dominus etiam Israel tecum in manu
philistiim. Cras autem tu et filii tui mecum eritis. Sed
et castra Israel tradet dominus in manus philisti-
im. Statimque Saul cecidit porrectus in terram. Ex-
timuerat enim verba Samuelis et robur non erat in eo quia
non comederat panem tota die illa. Ingressa est itaque mu-
lier ad Saul et ait. Conturbatus enim erat valde. Dixit-
que ad eum. Ecce obedivit ancilla tua voci tuae et
posui animam meam in manu mea et audivi sermo-
nes tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur et tu audi
vocem ancillae tuae et ponam coram te buccellam
panis ut comedens convalescas et possis iter agere. Qui re-
nuit et ait. Non comedam. Coegerunt autem eum ser-
vi sui et mulier. Et tandem audita voce eorum sur-
rexit de terra et sedit super lectum. Mulier autem illa ha-
bebat vitulum pascualem in domo et festina-
vit et occidit eum. Tollensque farinam miscuit
eam et coxit azimam et posuit ante Saulem et ante
XXIX servos eius. Qui cum comedissent surrexerunt et
ambulaverunt per totam noctem illam. Congre-
gata sunt ergo universa agmina philistiim in
Aphec. Sed et Israel castrametatus est super fontem qui
erat in Iezrahel. Et satrapae quidem philistiim
incedebant in centuriis et milibus. David autem et viri
v. decetenariis eius erant in novissimo agmine cum Achis.
Dixeruntque principes philistiim ad Achis. Quid
sibi volunt hebraei isti? Et ait Achis ad principes phi-
listiim. Num ignoratis David qui fuit servus Saul re-
gis Israel et est apud me multis diebus vel annis. Et non
inveni in eo quicquam ex die qua transfugit ad me
usque ad diem hanc? Irati sunt autem principes philistiim
adversus eum et dixerunt. Revertatur vir iste et sedeat in loco
suo in quo constituisti eum et non descendat nobiscum in
prelium ne fiat nobis adversarius cum preliari coeperimus.
Quomodo enim aliter placare poterit dominum suum nisi in
capitibus nostris? Nonne iste est David cui cantabant in cho-
ris dicentes. Percussit Saul in milibus et David in decem
milibus? Vocavit ergo Achis David et ait ei. Vivit dominus quia rec-
tus es tu et bonus in conspectu meo et exitus tuus et
introitus tuus mecum est in castris. Et non inveni in te
quicquam mali ex die qua venisti ad me usque ad diem
hanc. Sed satrapis non places. Revertere ergo et vade in
pace et non offendas oculos satraparum philistiim.
Dixitque David ad Achis. Quid enim feci et quid invenisti
in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in
diem hanc ut non veniam et pugnem contra inimicos
domini mei regis? Respondens autem Achis locutus est ad David.
Scio quia bonus es tu in oculis meis sicut angelus dei.
Sed principes philistiim dixerunt. Non ascendet nobiscum
in prelium. Igitur consurge mane tu et servi domini tui qui
venerunt tecum. Et cum de nocte surrexeritis et coeperit di-
lucescere pergite. Surrexit itaque de nocte David ipse et
viri eius ut proficiscerentur mane ad terram philis-
tiim et reverterentur. Philistiim autem ascenderunt in Iezra-
hel. Cumque venissent David et viri eius in Siceleg die
tertia, Amalechitae impetum fecerant ex parte australi in
Siceleg et percusserant Siceleg et succenderant eam
igni et captivas duxerant mulieres ex ea a minimo
usque ad magnum. Et non interfecerant quemquam sed secum duxe-
rant et pergebant itinere suo. Cum ergo venisset XXX
David et viri eius ad civitatem et invenissent eam suc-
censam igni et uxores suas et filios suos et filias duc-
tas esse captivas, levaverunt David et populus qui erat cum eo voces
suas et planxerunt donec deficerent in eis lacrime. Siqui-
dem et due uxores David captive ducte fuerant, Achino-
em Iezrahelites et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et
contristatus est David valde. Volebat enim eum populus lapidare.
Quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis suis et
filiabus. Confortatus est autem David in domino deo suo et ait ad Abi-
athar sacerdotem filium Abimelech. Applica ad me e-
phod. Et applicavit Abiathar ephod ad David. Et consulu-
it David dominum dicens. Persequar latrunculos hos et com-
prehendam eos? Dixitque ei dominus. Persequere. Absque enim
dubio comprehendes eos et excuties predam. Abiit ergo David ipse
et sexcenti viri qui erant cum eo et venerunt usque ad torren-
tem Besor et lassi quidam substiterunt. Persecutus est autem
David ipse et quadringenti viri. Substiterant enim CC. qui
lassi transire non poterant torrentem Besor. Et inve-
nerunt virum egyptium in agro et adduxerunt eum
ad David. Dederuntque ei panem ut comederet et biberet
aquam. Sed et fragmen masse caricarum et duas liga-
turas uve passe. Que cum comedisset reversus est spiritus
eius et refocillatus est. Non enim comederat panem neque biberat
aquam tribus diebus et tribus noctibus. Dixit itaque ei David. Cuius
es tu vel unde et quo pergis? Qui ait. Puer egyptius
ego sum servus viri amalechite. Dereliquit autem me
dominus meus quia egrotare coepi nudius tertius. Siquidem
nos erupimus ad australem plagam Cerethi

Cerethi, et ad meridiem Caleph, et Siceleg succen-
dimus igni. Dixitque ei David: Potes me ducere ad is-
tum cuneum? Qui ait: Iura mihi per deum quod non occidas
me, et non tradas in manus domini mei, et ego ducam
te ad cuneum istum. Qui cum duxisset eum,
ecce illi discumbebant super faciem universe ter-
re, comedentes et bibentes et quasi festum celebrantes diem
pro cuncta preda et spoliis que ceperant de terra Philisth-
iim et de terra Iuda. Et percussit eos David a vespera usque
ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi
.cccc. viri adolescentes qui ascenderant camelos et
fugerant. Eruit ergo David omnia que tulerant Amale-
chite, et duas uxores suas eruit. Nec defuit quicquam
a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de fi-
liabus, et de spoliis. Et quecumque rapuerant omnia re-
duxit David, et tulit universos greges et armenta, et mina-
vit ante faciem suam. Dixeruntque: Hec est preda David.
Venit autem David ad .cc. viros qui lassi substiterant
nec sequi potuerant David, et residere eos iusserat in tor-
rente Besor. Qui egressi sunt obviam David et populo
qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum salu-
tavit eos pacifice. Respondensque omnis vir pessimus et ini-
quus de viris qui ierant cum David dixit: Quia non ve-
nerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de preda quam eruimus,
sed sufficiat unicuique uxor sua et filii, quos cum accepe-
rint recedant. Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei
de his que tradidit dominus nobis, et custodivit nos, et dedit
latrunculos qui eruperant adversum nos in manus nostras.
Nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Equa enim
pars erit descendentis ad prelium et remanentis ad
sarcinas, et similiter divident. Et factum est hoc ex die illa
et deinde constitutum et prefinitum, et quasi lex in Israel usque
ad diem hanc. Venit ergo David in Siceleg, et misit dona
de preda senioribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite bene-
dictionem de preda hostium domini: his qui erant in Bethel,
et qui in Ramoth ad meridiem, et qui in Iether, et qui in A-
roer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, et qui
in Rechala, et qui in urbibus Ierameel, et qui in urbi-
bus Ceni, et qui in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athach,
et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis in
quibus fuerat commoratus David ipse et viri eius.

XXXI

De morte Saul.

Philisthiim
autem pugnabant adversum Israel. Et fugerunt viri Israel
ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte
Gelboe. Irrueruntque Philisthiim in Saul et in filios
eius, et percusserunt Ionathan et Abinadab et Melchi-
sue filios Saul. Totumque pondus prelii versum est in Saul.
Et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus
est a sagittariis. Dixitque Saul ad armigerum suum: Eva-
gina gladium tuum et percute me, ne forte veniant
incircumcisi isti, et interficiant me illudentes mihi. Et no-
luit armiger eius; fuerat enim nimio timore perterritus.
Arripuit itaque Saul gladium et irruit super eum. Quod
cum vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus esset
Saul, irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus est cum
eo. Mortuus est ergo Saul et tres filii eius et armiger illi-
us et universi viri eius in die illa pariter. Videntes autem
filii Israel qui erant trans vallem et trans Iordanem
quod fugissent viri Israelite, et quod mortuus esset Saul
et filii eius, reliquerunt civitates suas et fugerunt;
veneruntque Philisthiim et habitaverunt ibi. Facta autem
altera die venerunt Philisthiim ut spoliarent
interfectos, et invenerunt Saul et tres filios eius iacen-
tes in monte Gelboe. Et preciderunt caput Saul et
expoliaverunt eum armis, et miserunt in terram Phi-
listhinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo ydo-
lorum et in populis. Et posuerunt arma eius in templo
Astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro
Bethsan. Quod cum audissent habitatores Iabes Gala-
ad quecumque fecerant Philisthiim Saul, surrexerunt
omnes viri fortissimi et ambulaverunt tota nocte, et tu-
lerunt cadaver Saul et cadavera filiorum eius de muro
Bethsan, veneruntque Iabes et combusserunt ea ibi, et
tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore Iabes,
et ieiunaverunt .vii. diebus. Explicit liber regum primus.

Incipit liber regum secundus.

II

FACTUM E[st]
autem postquam mortuus est Saul, ut Da-
vid reverteretur a cede Amalech, et maneret
in Siceleg dies duos. In die autem tertia appa-
ruit homo veniens de castris Saul, veste scissa
et pulvere aspersus caput. Et ut venit ad David, ce-
cidit super faciem suam et adoravit. Dixitque ad eum
David: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel fugi.
Et dixit ad eum David: Quod est verbum quod factum est? Indi-
ca mihi. Qui ait: Fugit populus de prelio, et multi corru-
entes ex populo mortui sunt. Sed et Saul et Ionathas fi-
lius eius interierunt. Dixitque David ad adolescentem
qui nuntiabat ei: Unde scis quia mortuus est Saul
et Ionathas filius eius? Et ait adolescens qui nar-
rabat ei: Casu veni in montem Gelboe, et Saul
incumbebat super hastam suam. Porro currus et
equites appropinquabant ei. Et conversus post tergum
suum vidensque me vocavit. Cui cum respondissem
Assum, dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum:
Amalechites sum. Et locutus est mihi: Sta super me
et interfice me, quoniam tenent me angustie, et adhuc
tota anima mea in me est. Stansque super eum occi-
di illum; sciebam enim quod vivere non poterat post rui-
nam. Et tuli diadema quod erat in capite eius et
armillam de brachio eius et attuli ad te dominum
meum huc. Apprehendens autem David vestimenta sua sci-
dit, omnesque viri qui erant cum eo. Et planxerunt
et fleverunt et ieiunaverunt usque ad vesperam super Saul
et Ionathan filium eius, et super populum domini et super domum Israel,
quod corruissent gladio. Dixitque David ad iuvenem qui
nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis
advene Amalechite ego sum. Et ait ad eum David:
Quare non timuisti mittere manum tuam ut occideres
christum domini? Vocansque David unum de pueris suis ait: Acce-
dens irrue in eum. Qui percussit illum et mortuus est. Et
ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum. Os enim
tuum locutum est adversum te dicens: Ego interfeci christum
domini. Planxit autem David planctum huiuscemodi super Saul et super
Ionathan filium eius, et iussit flere Israel de interfectis
et vulneratis, et ait: Considera Israel pro his qui mortui
sunt super excelsa vulnerati. Et precepit ut docerent filii
Iuda plangere super Saul, sicut scriptum est in libro
iustorum. Inclite Israel super montes tuos interfecti sunt. Quomodo
ceciderunt fortes? Nolite annuntiare in Geth,
neque annuntietis in compitis Aschalonis, ne forte
letentur filie Philisthiim, ne exultent filie incir-
cumcisorum. Montes Gelboe nec ros nec pluvie
veniant super vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi
abiectus est clipeus fortium, clipeus Saul quasi

esset unctus oleo. A sanguine interfectorum, ab adipe for-
tium, sagitta ionathe numquam rediit retrorsum,
nec declinavit clipeus eius de bello, et hasta eius non est re-
versa, et gladius saul non est reversus inanis. Saul et ionathas
amabiles et decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi. Aqui-
lis velociores, leonibus fortiores. Filie israel super saul
flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui
prebebat vestimenta aurea cultui vestro. Quomodo ce-
ciderunt fortes in prelio? Ionathas in excelsis tuis oc-
cisus est. Doleo super te frater mi ionathan, decore nimis,
et amabilis super mulierum amorem. Sicut mater unum
amat filium suum, ita te diligebam. Quomodo ce-
II ciderunt robusti, et perierunt arma bellica? Igitur
post hec consuluit david dominum dicens: Si ascendam in
unam de civitatibus iuda? Et ait dominus ad eum: As-
cende. Dixitque david: Quo ascendam? Et respondit ei: In he-
bron. Ascendit ergo david et due uxores eius, achinoem iez- Unctio dd.
rahelites et abigail uxor nabal carmeli. Sed et vi-
ros qui erant cum eo duxit david singulos cum domo sua,
et manserunt in oppidis hebron. Veneruntque viri
iuda et unxerunt ibi david ut regnaret super domum iuda.
Et nuntiatum est david quod viri iabes galaad sepelissent
saul. Misit ergo david nuntios ad viros iabes galaad, dixit-
que ad eos: Benedicti vos domino qui fecistis misericordiam hanc cum
domino vestro saul, et sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis
quidem dominus misericordiam et veritatem. Sed et ego reddam
gratiam eo quod fecistis verbum istud. Confortentur manus
vestre, et estote filii fortitudinis. Licet enim mortuus
sit dominus vester saul, tamen me unxit domus iuda regem sibi.
Abner autem filius ner princeps exercitus saul tulit hisbo-
seth filium saul, et circumduxit eum per castra, regemque
constituit super galaad, et super gessuri, et super iezrahel, et super ef-
fraim, et super beniamin, et super israel universum. xl. annorum
erat hisboseth filius saul cum regnare cepisset super is-
rael, et duobus annis regnavit. Sola autem domus iuda
sequebatur david. Et fuit numerus dierum quos commoratus est david im-
perans in hebron super domum iuda, vii. annorum et vi.
mensium. Egressusque est abner filius ner, et pueri hisboseth
filii saul de castris in gabaon. Porro ioab filius sarvie
et pueri david egressi sunt, et occurrerunt eis iuxta piscinam gaba-
on. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt, hii
ex una parte piscine, et illi ex altera. Dixitque abner
ad ioab: Surgant pueri et ludant coram nobis. Et respon-
dit ioab: Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero
xii. de beniamin ex parte hisboseth filii saul, et
xii. de pueris david. Apprehensoque unusquisque capite com-
paris sui, defixit gladium in latus contrarii, et ce-
ciderunt simul. Vocatumque est nomen loci illius ager
robustorum in gabaon. Exortum est bellum durum
satis in die illa. Fugatusque est abner et viri israel
a pueris david. Erant autem ibi tres filii sarvie, ioab et abysai
et asahel. Porro asahel cursor velocissimus fuit,
quasi unus de capreis que morantur in silvis. Perse-
quebatur autem asahel abner, et non declinavit ad dexte-
ram neque ad sinistram omittens persequi abner. Respe-
xit itaque abner post tergum suum et ait: Tune es asahel?
Qui respondit: Ego sum. Dixitque ei abner: Vade ad dex-
teram sive ad sinistram, et apprehende unum de ado-
lescentibus, et tolle tibi spolia eius. Noluit autem asa-
hel omittere quin urgeret eum. Rursumque lo-
cutus est abner ad asahel: Recede, noli me sequi,
ne compellar confodere te in terram, et levare non
potero faciem meam ad ioab fratrem tuum. Qui audire
contempsit, et noluit declinare. Percussit ergo eum abner
aversa hasta in inguine, et transfodit, et mortuus est in eodem
loco. Omnesque qui transibant per locum in quo ceciderat asahel
et mortuus erat, subsistebant. Persequentibus autem ioab et
abysai fugientem abner, sol occubuit. Et venerunt
usque ad collem aqueductus, qui est ex adverso vallis iti-
neris deserti in gabaon. Congregatique sunt filii benia-
min ad abner, et conglobati in unum cuneum steterunt in
summitate tumuli unius. Et exclamavit abner ad io-
ab et ait: Num usque ad internitionem tuus mucro dese-
viet? An ignoras quod periculosa sit desperatio? Usquequo
non dicis populo ut omittat persequi fratres suos? Et ait ioab: Vi-
vit dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens
fratrem suum. Insonuit ergo ioab bucina, et stetit omnis
exercitus, nec persecuti sunt ultra israel, nec inierunt certamen.
Abner autem et viri eius abierunt per campestria tota noc-
te illa, et transierunt iordanem, et lustrata omni bethoron
venerunt ad castra. Porro ioab reversus omisso abner
congregavit omnem populum, et defuerunt de pueris david xix. vi-
ri, excepto asahel. Servi autem david percusserunt de beniamin
et de viris qui erant cum abner ccc.lx. qui mortui sunt.
Tuleruntque asahel, et sepelierunt eum in sepulchro patris
sui in bethleem. Et ambulaverunt tota nocte ioab et
viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in
hebron. Facta est ergo longa concertatio inter domum saul III
et inter domum david. David proficiens et semper se robus-
tior, domus autem saul decrescens cotidie. Natique sunt filii david
in hebron, fuitque primogenitus eius amnon de achinoem
iezrahelitide, et post eum chelaab [illegible] de abigail uxore
nabal carmeli. Porro tercius [illegible]
absalon filius maacha filie tholomai [illegible]
regis gessur. Quartus autem adonias filius agith. Et quintus
saphathias filius abithal. Sextus quoque iethraam de
egla uxore david. Hii nati sunt david in hebron. Cum ergo esset
prelium inter domum saul et domum david, abner filius ner re-
gebat domum saul. Fuerat autem sauli concubina nomine
respha, filia aia. Ingressusque est ad eam abner. Dixitque
hisboseth ad abner: Quare ingressus es ad concubinam patris
mei? Qui iratus nimis propter verba hisboseth, ait: Numquid
caput canis ego sum adversum iudam hodie, qui fe-
cerim misericordiam super domum saul patris tui et su-
per fratres et proximos eius, et non tradidi te in manus david, et tu
requisisti in me quod argueres pro muliere hodie? Hec fa-
ciat deus abner et hec addat ei, nisi quomodo iuravit dominus david,
sic faciam cum eo, ut transferatur de domo saul regnum,
et elevetur thronus david super israel et super iudam, a dan usque ber-
sabee. Et non potuit ei respondere quicquam, quia metuebat il-
lum. Misit ergo abner nuntios ad david pro se dicentes: Cuius
est terra? Et ut loquerentur: Fac mecum amicicias, et erit ma-
nus mea tecum, et reducam ad te universum israel.
Qui ait: Optime, ego faciam tecum amicicias. Sed unam
rem peto a te dicens: Non videbis faciem meam
antequam adduxeris michol filiam saul, et sic venies et
videbis me. Misit autem david nuntios ad hisboseth fi-
lium saul dicens: Redde uxorem meam michol quam IIII
despondi michi centum preputiis philistinorum. Misit ergo hisbo-
seth et tulit eam a viro suo phaltiel filio lais. Se-
quebaturque eam vir suus plorans usque bahurim.
Et dixit ad eum abner: Vade, revertere. Qui reversus est.
Sermonem quoque intulit abner ad seniores israel dicens:
Tam heri quam nudiustertius querebatis david ut reg-

navit sed vos. Nunc ergo facite quoniam dominus locutus est ad
David: In manu servi mei David salvabo populum meum Israel
de manu Philistiim et omnium inimicorum eius. Locutus
est autem Abner etiam ad Beniamin. Et abiit ut loqueretur
ad David in Hebron omnia que placuerant Israeli et universo
Beniamin. Venitque ad David in Hebron cum viginti viris.
Et fecit David Abner et viris eius qui venerant cum eo convi-
vium. Et dixit Abner ad David: Surgam ut congregem
ad te dominum meum regem omnem Israel et ineam tecum
fedus, et imperes omnibus sicut desiderat anima tua.
Cum ergo deduxisset David Abner et ille isset in pace, sta-
tim pueri David et Ioab venerunt cesis latronibus cum
preda magna nimis. Abner autem non erat cum David in He-
bron, quia iam dimiserat eum et profectus fuerat in pace. Et
Ioab et omnis exercitus qui erat cum eo postea vene-
runt. Nuntiatum est itaque Ioab a narrantibus: Venit
Abner filius Ner ad regem et dimisit eum et abiit in pa-
ce. Et ingressus est Ioab ad regem et ait: Quid fecisti? Ecce
venit Abner ad te; quare dimisisti eum et abiit et recessit?
Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te ut
deciperet te et sciret exitum tuum et introitum tuum et nos-
set omnia que agis? Egressus itaque Ioab a David misit nun-
tios post Abner et reduxit eum a cisterna Sira ignoran-
te David. Cumque redisset Abner in Hebron, seorsum
abduxit eum Ioab ad medium porte ut loqueretur
ei in dolo, et percussit eum ibi in inguine et mortuus est in
ultione Asahel fratris eius. Quod cum audisset David rem iam ge-
stam, ait: Mundus ego sum et regnum meum apud dominum
usque in sempiternum a sanguine Abner filii Ner, et veni-
at super caput Ioab et super omnem domum patris eius. Nec deficiat
de [illegible] domo Ioab fluxum seminis
[illegible] sustinens et leprosus et tenens fusum
et cadens in gladio et indigens pane. Igitur Ioab et Abi-
sai frater eius interfecerunt Abner eo quod occidisset Asahel
fratrem eorum in Gabaon in prelio. Dixit autem David ad Ioab et
ad omnem populum qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra et
accingimini saccis et plangite ante exequias Abner.
Porro rex David sequebatur feretrum. Cumque sepelissent
Abner in Hebron, levavit rex vocem suam et flevit
super tumulum Abner; flevit autem et omnis populus. Plangensque
rex et lugens Abner ait: Nequaquam ut mori solent
ignavi mortuus est Abner. Manus tue non sunt liga-
te et pedes tui non sunt compedibus aggravati, sed sicut
solent cadere coram filiis iniquitatis, corruisti. Con-
geminansque omnis populus flevit super eum. Cumque venis-
set universa multitudo cibum capere cum David, clara ad-
huc die, iuravit David dicens: Hec faciat mihi deus et hec addat,
si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quic-
quam. Omnisque populus audivit et placuerunt eis cuncta que
fecit rex in conspectu omnis populi. Et cognovit omne
vulgus et universus Israel in die illa quoniam non actum
fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner. Dixit quoque rex
ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps et maxi-
mus cecidit hodie in Israel? Ego autem delicatus et unc-
tus rex; porro viri isti filii Sarvie duri sunt mihi. Re-
tribuat dominus facienti malum iuxta maliciam suam.
IIII Audivit autem filius Saul quod cecidisset Abner in
Hebron, et dissolute sunt manus eius, omnisque Israel
perturbatus est. Duo autem viri principes latronum
erant filio Saul, nomen uni Baana et nomen alteri Re-
chab, filii Remmon Berothite de filiis Beniamin.

Siquidem et Beroth reputata est in Beniamin. Et fu-
gerunt Berothite in Gethaim, fueruntque ibi advene us-
que in tempus illud. Erat autem Ionathe filio Saul filius debi-
lis pedibus. Quinquennis enim fuit quando venit nuntius de Saul
et Ionathan ex Iezrahel. Tollens itaque eum nutrix
sua fugit. Cumque festinaret ut fugeret, cecidit et clau-
dus effectus est. Habuitque vocabulum Miphiboseth. Veni-
entes igitur filii Remmon Berothite Rechab et Baana
ingressi sunt fervente die domum Hisboseth, qui dor-
miebat super stratum suum meridie. Ingressi sunt autem domum
et ostiaria domus purgans triticum obdormivit. Et
assumentes spicas tritici latenter ingressi sunt domum.
Et percusserunt eum in inguine Rechab et Baana frater eius et
fugerunt. Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormie-
bat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfe-
cerunt eum, sublatoque capite eius abierunt per viam
deserti tota nocte, et attulerunt caput Hisboseth ad
David in Hebron. Dixeruntque ad regem: Ecce caput Hisbo-
seth filii Saul inimici tui qui querebat animam tuam.
Et dedit dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul et de
semine eius. Respondens autem David Rechab et Baana fratri eius,
filiis Remmon Berothite, dixit ad eos: Vivit dominus
qui eruit animam meam de omni angustia, quoniam eum qui
annuntiaverat mihi et dixerat: Mortuus est Saul, qui puta-
bat se prospera nuntiare, tenui et occidi in Siceleg, cui
oportebat me dare mercedem pro nuntio. Quanto ma-
gis nunc homines impii interfecerunt virum innoxium
in domo sua super lectum suum, non queram sanguinem eius
de manu vestra et auferam vos de terra. Precepit itaque
David pueris suis et interfecerunt eos, precidentesque manus
et pedes eorum suspenderunt eos super piscinam in Hebron.
Caput autem Hisboseth tulerunt et sepelierunt in sepulchro
Abner in Hebron. Et venerunt universe tribus Israel V
ad David in Hebron dicentes: Ecce nos os tuum et caro tua
sumus. Sed et heri et nudiustertius cum esset Saul rex super
nos, tu eras educens et reducens Israel. Dixit autem dominus ad
te: Tu pasces populum meum Israel et tu eris dux super Israel.
Venerunt quoque et seniores de Israel ad regem in Hebron,
et percussit cum eis rex David fedus in Hebron
coram domino, unxeruntque David in regem. Filius .xxx.
annorum erat David cum regnare cepisset, et .xl. annis
regnavit. In Hebron regnavit super Iudam .vii. an-
nis et .vi. mensibus. In Ierusalem autem regnavit .xxxiii.
annis super omnem Israel et Iudam. Et abiit rex et omnes
viri qui erant cum eo in Ierusalem ad Iebuseum ha-
bitatorem terre. Dictumque est ad David ab eis: Tamen est inqui-
unt civitas ista a debilibus arcentur. Ad quos David dixit:
Sic confidentes ut ego iubeam ne parva fortitudo mani-
festatur et exeat inde per ulbium. Non ingredieris huc
nisi abstuleris cecos et claudos dicentes: Non ingredietur
David huc. Cepit autem David arcem Syon; hec est civitas David. Pro-
posuerat enim David in die illa premium qui percussisset
Iebuseum et tetigisset domatum fistulas et abstulisset
claudos et cecos odientes animam David. Ideo dicitur in pro-
verbio: Cecus et claudus non intrabunt templum.
Habitavit autem David in arce et vocavit eam civitatem
David. Et edificavit per gyrum a Mello et intrinsecus.
Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et dominus
deus exercituum erat cum eo. Misit quoque Hiram rex
Tyri nuntios et ligna cedrina et artifices
lignorum artificesque lapidum ad parietes,
et edificaverunt domum David. Et cognovit David

quod firmasset eum dominus regem super Israhel et quoniam exaltasset regnum eius super populum suum Israhel. Accepit ergo adhuc David concubinas et uxores de Hierusalem postquam venerat de Hebron, et nati sunt David et alii filii et filie. Et hec nomina eorum qui nati sunt ei in Hierusalem: Samua et Sobab et Nathan et Salomon et Ibaar et Helisua et Nepheg et Iafia et Helisama et Helida et Heliphelech.

VI Audierunt ergo Philisthiim quod unxissent David regem super Israhel et ascenderunt universi ut quererent David. Quod cum audisset David descendit in presidium. Philisthiim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim. Et consuluit David dominum dicens: Si ascendam ad Philisthiim et si dabis eos in manu mea? Et dixit dominus ad David: Ascende quia tradens dabo Philisthiim in manu tua. Venit ergo David in Baalpharasim et percussit eos ibi et dixit: Divisit dominus inimicos meos coram me sicut dividuntur aque. Propterea vocatum est nomen loci illius Baalpharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua que tulit David et viri eius. Et addiderunt adhuc Philisthiim ut ascenderent et diffusi sunt in valle Raphaim. Consuluit autem David dominum: Si ascendam contra Philistheos et trades eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos sed gyra post tergum eorum et venies ad eos ex adverso pyrorum. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum tunc inibis prelium quia tunc egredietur dominus ante faciem tuam ut percutiat castra Philisthiim. Fecit itaque David sicut preceperat dominus ei et percussit Philisthiim de Gabaa usque dum venias Gezer. Congregavit autem rursum David omnes electos ex Israhel triginta milia. Surrexitque et abiit David et universus populus qui erat cum eo de viris Iuda ut adducerent arcam dei super quam invocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubin super eam. Et inposuerunt arcam domini super plaustrum novum tuleruntque eam de domo Aminadab qui erat in Gabaa. Oza autem et Ahio filii Aminadab minabant plaustrum novum. Cumque tulissent eam de domo Aminadab qui erat in Gabaa custodiens arcam dei

Reductio arche

Ahio precedebat arcam. David autem et omnis Israhel ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis. Postquam autem venerunt ad aream Nachor extendit manum Oza ad arcam dei et tenuit eam quoniam calcitrabant boves et declinaverunt eam. Iratusque est indignatione dominus contra Ozam et percussit eum super temeritate. Qui mortuus est ibi iuxta arcam dei. Contristatus est autem David eo quod percussisset dominus Ozam. Et vocatum est nomen loci illius Percussio Oze usque in diem hanc. Et extimuit David dominum in die illa dicens: Quomodo ingredietur ad me archa domini? Et noluit divertere ad se arcam domini in civitate David, sed divertit eam in domum Obededom Gethei. Et habitavit archa domini in domo Obededom Gethei tribus mensibus. Et benedixit dominus Obededom et omnem domum eius. Nuntiatumque est regi David quod benedixisset dominus Obededom et omnia eius propter arcam dei. Ibo et reducam archam cum benedictione in domum meam. Abiit ergo David et adduxit archam dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio. Et erant cum David septem chori et victima vituli. Cumque transcendissent qui portabant archam domini sex passus immolabat bovem et arietem. Et David percutiebat in organis et saltabat totis viribus ante dominum. Porro David erat accinctus ephod lineo. Et David et omnis domus Israhel ducebant archam testamenti domini in iubilo et in clangore bucine. Cumque intrasset archa domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit regem David subsilientem atque saltantem coram domino, et despexit eum in corde suo.

Despectus michol

Et introduxerunt archam domini et posuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei David. Et obtulit David holocausta coram domino et pacifica. Cumque complesset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine domini exercituum. Et partitus est universe multitudini Israhel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam et assaturam bubule carnis unam et similam frixam oleo. Et abiit omnis populus unusquisque in domum suam. Reversusque est David ut benediceret domui sue. Et egressa Michol filia Saul in occursum David ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israhel discooperiens se ante ancillas servorum suorum et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque David ad Michol: Vivit dominus quia ludam ante dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius et precepit michi ut essem dux super populum domini Israhel. Et ludam et vilior fiam plus quam factus sum et ero humilis in oculis meis et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur Michol filie Saul non est natus filius usque ad diem mortis sue.

VII Factum est autem cum sedisset rex in domo sua et dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, dixit ad Nathan prophetam: Videsne quod ego habitem in domo cedrina et archa dei posita sit in medio pellium? Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo vade fac quia dominus tecum est. Factum est autem in nocte illa et ecce sermo domini ad Nathan dicens: Vade et loquere ad servum meum David: Hec dicit dominus: Numquid tu edificabis michi domum ad habitandum? Neque enim habitavi in domo ex die qua eduxi filios Israhel de terra Egypti usque in diem hanc, sed ambulabam in tabernaculo et in tentorio. Per cuncta loca que transivi cum omnibus filiis Israhel numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israhel cui precepi ut pasceret populum meum Israhel dicens: Quare non edificastis michi domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo David: Hec dicit dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges ut esses dux super populum meum Israhel, et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti et interfeci universos inimicos tuos a facie tua, fecique tibi nomen grande iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo Israhel et plantabo eum et habitabit sub eo et non turbabitur amplius, nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius ex die qua constitui iudices super populum meum Israhel. Et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. Predicitque tibi dominus quod domum faciat tibi dominus. Cumque completi fuerint dies tui et dormieris cum patribus tuis suscitabo semen tuum post te quod egredietur de utero tuo et firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem et ipse erit michi in filium. Qui si inique aliquid gesserit arguam eum in virga virorum et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo sicut abstuli a Saul quem amovi a facie mea. Et fidelis erit domus tua et regnum tuum usque in eternum ante faciem meam et thronus tuus erit firmus iugiter. Secun

omnia verba hec et iuxta omnem visionem istam sic locutus est nathan ad david. Ingressus est autem rex david et sedit coram domino et dixit: Quis ego sum domine deus meus et que domus mea quia adduxisti me huc usque? Sed et hoc parum visum est in aspectu tuo domine deus meus nisi loqueris et de domo servi tui in longinquum. Ista enim est lex adam domine deus. Quid ergo addere poterit adhuc david ut loquatur ad te? Tu enim scis servum tuum domine deus meus. Propter verbum tuum et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hec, ita ut notum faceres servo tuo. Idcirco magnificatus es domine deus quia non est similis tui neque est deus extra te in omnibus que audivimus auribus nostris. Que est autem ut populus tuus israel gens in terra propter quam ivit deus ut redimeret eam sibi in populum et poneret sibi nomen faceretque eis magnalia et horribilia super terram a facie populi tui quem redemisti tibi ex egypto gentem et deum eius. Et firmasti tibi populum tuum israel in populum sempiternum et tu domine factus es eis in deum. Nunc ergo domine deus verbum quod locutus es super servum tuum et super domum eius suscita in sempiternum et fac sicut locutus es, ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum atque dicatur: dominus exercituum deus super israel. Et domus servi tui david erit stabilita coram domino, quia tu domine exercituum deus israel revelasti aurem servi tui dicens: domum edificabo tibi. Propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. Nunc ergo domine deus tu es deus et verba tua erunt vera. Locutus es enim ad servum tuum bona hec. Incipe ergo et benedic domui servi tui ut sit in sempiternum coram te, quia tu domine deus locutus es et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

VIII Factum est autem post hec percussit david philisthim et humiliavit eos et tulit david frenum tributi de manu philisthim. Et percussit moab et mensus est eos funiculo coequans terre. Mensus est autem duos funiculos unum ad occidendum et unum ad vivificandum. Factusque est moab david serviens sub tributo. Et percussit david adadezer filium roob regem soba quando profectus est ut dominaretur super flumen eufraten. Et capit david ex parte eius mille septingentos equites et xx milia peditum. Subnervavitque omnes iugales curruum. Dereliquit autem ex eis c currus. Venit quoque siria damasci ut presidium ferret adadezer regi soba et percussit david de siria xxii milia virorum. Et posuit david presidium in siria damasci. Factaque est siria david serviens sub tributo. Servavitque dominus david in omnibus ad quecumque profectus est. Et tulit david arma aurea que habebant servi adadezer et detulit ea in ierusalem. Et hec accepit postea susac rex egypti cum ascenderet in ierusalem in diebus roboam filii salomonis. Et de bete et de beroth civitatibus adadezer tulit rex david es multum nimis. De quo fecit salomon omnia vasa erea in templo et mare eneum et columpnas et altare. Audivit autem thou rex emath quod percussisset david omne robur adadezer et misit thou ioram filium suum ad regem david ut salutaret eum congratulans et gratias ageret eo quod expugnasset adadezer et percussisset eum. Hostis quippe erat thou adadezer. Et in manu eius erant vasa argentea et vasa aurea et vasa erea. Que et ipsa sanctificavit rex david domino cum argento et auro que sanctificaverat de universis gentibus quas subegerat de siria et moab et filiis amon et philisthiim et amalech et de manubiis adadezer filii roob regis soba. Fecit quoque sibi david nomen cum reverteretur capta siria in valle salinarum cesis xviii milibus et posuit in idumea custodes statuitque presidium et facta est universa idumea serviens david. Et servavit dominus david in omnibus ad quecumque profectus est. Et regnavit david super omnem israel. Faciebat quoque david iudicium et iustitiam omni populo suo. Ioab autem filius sarvie erat super exercitum. Porro iosaphat filius achilud erat a commentariis. Et sadoch filius achitob et achimelech filius abiathar sacerdotes et saraias scriba. Banaias autem filius ioiade super cherethi et phelethi. Filii autem david sacerdotes erant.

IX Et dixit david: Putasne est aliquis qui remanserit de domo saul ut faciam cum eo misericordiam propter ionathan? Erat autem de domo saul servus nomine siba. Quem cum vocasset rex ad se dixit ei: Tune es siba? Et ille dixit: Ego sum servus tuus. Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo saul ut faciam cum eo misericordiam dei? Dixitque siba regi: Superest filius ionathe debilis pedibus. Ubi inquit est? Et siba ad regem: Ecce in domo est machir filii amihel in lodabar. Misit ergo rex david et tulit eum de domo machir filii amihel de lodabar. Cum autem venisset miphiboseth filius ionathan filii saul ad david corruit in faciem suam et adoravit. Dixitque david: Miphiboseth. Qui respondit: Adsum servus tuus. Et ait ei david: Ne timeas quia faciens faciam in te misericordiam propter ionathan patrem tuum et restituam tibi omnes agros saul patris tui et tu comedes panem in mensa mea semper. Qui adorans eum dixit: Quis ego sum servus tuus quoniam respexisti super canem mortuum similem mei? Vocavit itaque rex sibam puerum saul et dixit ei: Omnia quecumque fuerunt saul et universam domum eius dedi filio domini tui. Operare igitur ei terram tu et filii tui et servi tui et inferes filio domini tui cibos ut alatur. Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem siba xv filii et xx servi. Dixitque siba ad regem: Sicut iussisti domine mi rex servo tuo sic faciet servus tuus. Et miphiboseth comedet super mensam tuam quasi unus de filiis regis. Habebat autem miphiboseth filium parvulum nomine micha. Omnis vero cognatio domus siba serviebat miphiboseth. Porro miphiboseth habitabat in ierusalem quia de mensa regis iugiter vescebatur et erat claudus utroque pede.

X Factum est autem post hec ut moreretur rex filiorum amon et regnavit anon filius eius pro eo. Dixitque david: Faciam misericordiam cum anon filio naas sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo david consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi david in terram filiorum amon, dixerunt principes filiorum amon ad anon dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui david miserit ad te consolatores? Et non ideo ut investigaret et exploraret civitatem et everteret eam misit david servos suos ad te? Tulit itaque anon servos david rasitque dimidiam partem barbe eorum et prescidit vestes eorum medias usque ad nates et dimisit eos. Quod cum nuntiatum esset david misit in occursum eorum. Erant enim viri confusi turpiter valde. Et mandavit eis david: Manete in iericho donec crescat barba vestra et tunc revertimini. Videntes autem filii amon quod iniuriam fecissent david miserunt et conduxerunt mercede syrum roob et syrum soba xx milia peditum et a rege maacha mille viros et ab istob xii milia virorum. Quod cum audisset david misit ioab et omnem exercitum bellatorum. Egressi sunt ergo filii

Ammon, et direxerunt aciem ante ipsum introitum portae. Syrus autem Soba et Rohob et Istob et Maacha seorsum erant in campo. Videns igitur Ioab quod praeparatum esset adversum se praelium et ex adverso et post tergum, elegit ex omnibus electis Israel, et instruxit aciem contra Syrum. Reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversum filios Ammon. Et ait Ioab: Si praevaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium. Si autem filii Ammon praevaluerint adversum te, auxiliabor tibi. Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro et civitate Dei nostri. Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. Iniit itaque Ioab et populus qui erat cum eo certamen contra Syros, qui statim fugerunt a facie eius. Filii autem Ammon videntes quia fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai, et ingressi sunt in civitatem. Reversusque est Ioab a filiis Ammon, et venit in Ierusalem. Videntes igitur Syri quia corruissent coram Israel, congregati sunt pariter. Misitque Adadezer, et eduxit Syros qui erant trans fluvium, et adduxit exercitum illorum. Sobach autem magister militiae Adadezer erat princeps eorum. Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israel, et transivit Iordanem, venitque in Helama. Et direxerunt aciem Syri ex adverso David, et pugnaverunt cum eo. Fugeruntque Syri a facie Israel. Et occidit David de Syris septingentos currus, et quadraginta milia equitum, et Sobach principem militiae percussit, qui statim mortuus est. Videntes autem universi reges qui erant in praesidio Adadezer, victos se ab Israel, fecerunt pacem cum Israel, et servierunt eis. Timueruntque Syri auxilium praebere ultra filiis Ammon.

XI

Factum est autem vertente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Ioab et servos suos cum eo et universum Israel, et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba. David autem remansit in Ierusalem. Dum haec agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambularet in solario domus regiae. Viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum. Erat autem mulier pulchra valde. Misit ergo rex, et requisivit quae esset mulier. Nuntiatumque est ei quod ipsa esset Bethsabee filia Heliam uxor Uriae Hethei. Missis itaque David nuntiis, tulit eam. Quae cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea. Statimque sanctificata est ab immunditia sua, et reversa est domum suam concepto fetu. Mittensque nuntiavit David, et ait: Concepi. Misit autem David ad Ioab dicens: Mitte ad me Uriam Hetheum. Misitque Ioab Uriam ad David. Et venit Urias ad David. Quaesivitque David quam recte ageret Ioab et populus, et quomodo administraretur bellum. Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Egressusque est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. Dormivit autem Urias ante portam domus regiae cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam. Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias ad domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? Quare non descendisti ad domum tuam? Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Iuda habitant in papilionibus, et dominus meus Ioab et servi domini mei super faciem terrae manent, et ego ingrediar domum meam ut comedam et bibam et dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam et per salutem animae tuae, non faciam rem hanc. Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Ierusalem in die illa et altera.

Et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum. Qui egressus vespere dormivit in strato suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit. Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Ioab, misitque per manum Uriae, scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli ubi fortissimum est praelium, et derelinquite eum, ut percussus intereat. Igitur cum Ioab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos. Egressique viri de civitate bellabant adversum Ioab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hetheus. Misit itaque Ioab, et nuntiavit David omnia verba praelii. Praecepitque nuntio dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, si eum videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum ut praeliaremini? An ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? Quis percussit Abimelech filium Ierobaal? Nonne mulier misit super eum fragmen molae de muro, et interfecit eum in Thebes? Quare iuxta murum accessistis? Dices: Etiam servus tuus Urias Hetheus occubuit. Abiit ergo nuntius, et venit, et narravit David omnia quae ei praeceperat Ioab. Et dixit nuntius ad David: Praevaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum. Nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. Et direxerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper, mortuique sunt de servis regis. Quin etiam servus tuus Urias Hetheus mortuus est. Et dixit David ad nuntium: Haec dices Ioab: Non te frangat ista res. Varius enim eventus est pugnae, et nunc hunc et nunc illum consumit gladius. Conforta bellatores tuos adversus urbem ut destruas eam, et exhortare eos. Audivit autem uxor Uriae quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. Transacto autem luctu, misit David et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium. Et displicuit verbum hoc quod fecerat David coram Domino.

XII

Misit ergo Dominus Nathan ad David. Qui cum venisset ad eum, dixit ei: Responde mihi iudicium. Duo viri erant in civitate una, unus dives et alter pauper. Dives habebat oves et boves plurimos valde. Pauper autem nihil habebat omnino praeter ovem unam parvulam quam emerat et nutrierat, et quae creverat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in sinu illius dormiens. Eratque illi sicut filia. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et praeparavit cibos homini qui venerat ad se. Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud et non pepercerit. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Haec dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Iuda. Et si parva sunt ista, adiciam tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hetheum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriae Hethei ut esset uxor tua. Itaque haec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis

De morte Urie

m. n. ur

solis huius. Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel et in conspectu solis. Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur. Et reversus est Nathan in domum suam. Percussitque Dominus parvulum quem pepererat uxor Urie David, et desperatus est. Deprecatusque est David Dominum pro parvulo, et ieiunavit David ieiunio, et ingressus seorsum iacuit super terram. Venerunt autem seniores domus eius cogentes eum ut surgeret de terra. Qui noluit, nec comedit cum eis cibum. Accidit autem die septima ut moreretur infans. Timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus. Dixerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc viveret loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram: quanto magis si dixerimus: Mortuus est puer, se affliget? Cum ergo vidisset David servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus, dixitque ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est. Cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini et adoravit, et venit in domum suam. Petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo quem fecisti? Propter infantem, cum adhuc viveret, ieiunasti et flebas: mortuo autem puero surrexisti et comedisti panem. Qui ait: Propter infantem dum adhuc viveret ieiunavi et flevi. Dicebam enim: Quis scit si forte donet eum michi Dominus, et vivat infans? Nunc autem quia mortuus est, quare ieiunem? Numquid potero revocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum, ille vero non revertetur ad me. Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam dormivit cum ea. Que genuit filium, et vocavit nomen eius Salomon, et Dominus dilexit eum. Misitque in manu Nathan prophete, et vocavit nomen eius Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus. Igitur pugnabat Ioab contra Rabath filiorum Amon, et pugnabat urbem regiam. Misitque Ioab nuntios ad David dicens: Dimicavi adversum Rabath, et capienda est urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, et obside civitatem et cape eam, ne cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria. Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabath. Cumque dimicasset, cepit eam. Et tulit diadema regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et predam civitatis asportavit multam valde. Populum quoque eius adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpenta, divisitque cultris et traduxit in typo laterum. Sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. Et reversus est David et omnis exercitus in Ierusalem.

XIII

De thamar [illegible] oppressione.

Factum est autem post hec ut Absalon filii David sororem speciosissimam vocabulo Thamar adamaret Ammon filius David, et deperiret eam valde, ita ut propter amorem eius egrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. Erat autem Amnon amicus nomine Ionadab filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? Cur non indicas michi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalon amo. Cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum, et languorem simula. Cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei: Veniat oro Thamar soror mea ut det michi cibum, et faciat pulmentum, ut comedam de manu eius. Accubuit itaque Amon, et quasi egrotare cepit. Cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amon ad regem: Veniat obsecro Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu eius. Misit ergo David ad Thamar domum dicens: Veni in domum Amon fratris tui, et fac ei pulmentum. Venitque Thamar in domum Amon fratris sui. Ille autem iacebat. Que tollens farinam commiscuit, et liquefaciens in oculis eius coxit sorbitiunculas. Tollensque quod coxerat effudit, et posuit coram eo. Et noluit comedere. Dixitque Amon: Eicite universos a me. Cumque eiecissent omnes, dixit Amon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fecerat, et intulit ad Amon fratrem suum in conclave. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam et ait: Veni, cuba mecum, soror mea. Que respondit ei: Noli, frater mi, noli opprimere me: neque enim hoc fas est in Israel. Noli facere stultitiam hanc. Et ego enim ferre non potero opprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel. Quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. Noluit autem acquiescere precibus eius, sed prevalens viribus oppressit eam et cubavit cum illa. Et exosam eam habuit Amon odio magno nimis, ita ut maius esset odium quo oderat eam amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amon: Surge et vade. Que respondit ei: Maius est hoc malum quod nunc agis adversum me quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam, sed vocato puero qui ministrabat ei dixit: Eice hanc a me foras, et claude ostium post eam. Que induta erat talari tunica: huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras, clausitque fores post eam. Que aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens et clamans. Dixit autem ei Absalon frater suus: Numquid Amon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc, soror, tace: frater tuus est, neque affligas cor tuum pro re hac. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalon fratris sui. Cum autem audisset rex David verba hec, contristatus est valde. Et noluit contristare spiritum Amon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porro non est locutus Absalon ad Amon nec bonum nec malum: oderat enim Absalon Amon, eo quod violasset Thamar sororem suam. Factum est autem post tempus biennii ut tonderentur oves Absalon in Baalasor, que est iuxta Ephraim. Et vocavit Absalon omnes filios regis. Venitque ad regem et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui. Veniat oro rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque rex ad Absalon: Noli, fili mi, noli rogare ut veniamus omnes et gravemus te. Cum autem cogeret eum et noluisset ire, benedixit ei. Et ait Absalon: Si non vis venire, veniat obsecro nobiscum saltem Amon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. Coegit itaque eum Absalon, et dimisit cum eo Amon et universos filios regis. Fecerat autem Absalon convivium quasi convivium regis. Preceperat autem Absalon pueris suis dicens: Observate cum temulentus fuerit Amon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite. Nolite timere: ego enim sum qui precipio vobis. Roboramini et estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon adversum Amon sicut preceperat illis

Absalon. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas et fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David dicens: Percussit Absalon omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque rex et scidit vestimenta sua et cecidit super terram. Et omnes servi illius qui assistebant ei sciderunt vestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David dixit: Ne aestimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint. Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalon positus erat ex die qua oppressit Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud dicens: omnes filii regis occisi sunt, quoniam Amnon solus mortuus est. Fugit autem Absalon. Et levavit puer speculator oculos suos et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum servi tui sic factum est. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis. Et intrantes levaverunt vocem suam et fleverunt. Sed et rex et omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis.

XIIII Porro Absalon fugiens abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum Amnon cunctis diebus. Absalon autem cum fugisset et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. Cessavitque David persequi Absalon, eo quod consolatus esset super Amnon interitu. Intelligens autem Ioab filius Sarviae quod cor regis versum esset ad Absalon, misit Thecuam et tulit inde mulierem sapientem, dixitque ad eam: Lugere te simula et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier plurimo iam tempore lugens mortuum. Et ingredieris ad regem et loqueris ad eum sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab verba in ore eius. Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram et adoravit et dixit: Salva me rex. Et ait ad eam rex: Quid causae habes? Quae respondit: Heu mulier vidua ego sum. Mortuus est enim vir meus. Et ancillae tuae erant duo filii, qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat qui eos prohibere posset, et percussit alter alterum et interfecit eum. Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, et deleamus heredem. Et quaerunt extinguere scintillam meam quae relicta est, ut non supersit viro meo nomen et reliquiae super terram. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego iubebo pro te. Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me domine mi rex sit iniquitas et in domo patris mei; rex autem et thronus eius sit innocens. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. Quae ait: Recordetur rex domini dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficient filium meum. Qui ait: Vivit dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. Dixitque mulier: Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum dei, et locutus est rex verbum istud ut peccet et non reducat eiectum suum? Omnes morimur et quasi aquae dilabimur in terram quae non revertuntur. Nec vult deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur veni ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc praesente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancillae suae. Et audivit rex ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant delere me et filium meum simul de hereditate domini. Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur. Unde et dominus deus tuus est tecum. Et respondens rex dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque mulier: Loquere domine mi rex. Et ait rex: Numquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier et ait: Per salutem animae tuae domine mi rex, nec ad sinistram nec ad dexteram est ex omnibus his quae locutus est dominus meus rex. Servus enim tuus Ioab ipse praecepit mihi et ipse posuit in os ancillae tuae omnia verba haec, ut verterem figuram sermonis huius. Servus tuus Ioab praecepit istud. Tu autem domine mi rex sapiens es sicut habet sapientiam angelus dei, ut intelligas omnia super terram. Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum. Vade ergo et revoca puerum Absalon. Cadensque Ioab super faciem suam in terram adoravit et benedixit regi. Et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis domine mi rex; fecisti enim sermonem servi tui. Surrexit ergo Ioab et abiit in Gessur et adduxit Absalon in Ierusalem. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalon in domum suam et faciem regis non vidit. Porro sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel et decorus nimis; a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quando tondebat capillos — semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum caesaries — ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem Absalon filii tres et filia una nomine Thamar, eleganti forma. Mansitque Absalon in Ierusalem duobus annis et faciem regis non vidit. Misit itaque ad Ioab ut mitteret eum ad regem. Qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset et ille noluisset venire, dixit servis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem messem hordei; ite et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalon segetem igni. Surrexitque Ioab et venit ad Absalon in domum eius et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? Et respondit Absalon ad Ioab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me et mitterem te ad regem et diceres ei: Quare veni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo ut videam faciem regis. Quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me. Ingressus ergo Ioab ad regem nuntiavit ei. Vocatusque est Absalon et intravit ad regem et adoravit super faciem terrae coram eo. Osculatusque est rex Absalon.

XV Igitur post haec fecit sibi Absalon currum et equites et quinquaginta viros qui praecederent eum. Et mane consurgens Absalon stabat iuxta introitum portae in via, et omnem virum qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium vocabat Absalon ad se et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego sum servus tuus. Respondebatque ei Absalon: Videntur mihi sermones tui boni et iusti, sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalon: Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam et apprehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni Israel venienti ad iudicium ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel. Post autem quattuor annos dixit Absalon ad regem: Vadam et reddam

[illegible] achitophel

votum meum quod vovi domino in Hebron. Vovens enim
vovit servus tuus cum esset in Gessur Syriae dicens: Si
reduxerit me dominus in Jerusalem, sacrificabo domino.
Dixitque ei rex: Vade in pace. Et surrexit et abiit in
Hebron. Misit autem Absalon exploratores in uni-
versas tribus Israel dicens: Statim ut audieritis clango-
rem bucinae, dicite: Regnavit Absalon in Hebron.
Porro cum Absalon ierunt cc viri de Jerusalem vocati
euntes simplici corde et causam penitus ignorantes.
Accersivit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consi-
liarium David de civitate sua Gilo. Cumque immola-
ret victimas, facta est coniuratio valida, populusque concur-
rens augebatur cum Absalon. Venit igitur nuntius
ad David dicens: Toto corde universus Israel sequitur
Absalon. Et ait David servis suis qui erant cum eo in Je-
rusalem: Surgite et fugiamus; neque enim erit nobis
effugium a facie Absalon. Festinate egredi, ne forte
veniens occupet nos et impellat super nos ruinam
et percutiat civitatem in ore gladii. Dixeruntque servi
regis ad eum: Omnia quaecumque praeceperit dominus noster
rex, libenter exequimur servi tui. Egressus est ergo rex
et universa domus eius pedibus suis. Et dereliquit
decem mulieres concubinas ad custodiendam do-
mum. Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis ste-
tit procul a domo. Et universi servi eius ambu-
labant iuxta eum, et legiones Cerethi et Phele-
thi, et omnes Gethei, pugnatores validi, dc viri qui
secuti eum fuerant de Geth pedibus, praecedebant
regem. Dixit autem rex ad Ethai Getheum: Cur ve-
nis nobiscum? Revertere et habita cum rege, quia pe-
regrinus es et egressus de loco tuo. Heri venisti, et hodie
compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam quo iturus
sum. Revertere et reduc tecum fratres tuos, et dominus
faciet tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gra-
tiam et fidem. Et respondit Ethai regi dicens: Vivit dominus et
vivit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris,
domine mi rex, sive in morte sive in vita, ibi erit ser-
vus tuus. Et ait David Ethai: Veni et transi. Et
transivit Ethai Getheus et omnes viri qui cum eo erant et
reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna,
et universus populus transiebat. Rex quoque transgredi-
ebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incede-
bat contra viam quae respicit ad desertum. Venit autem
et Sadoch sacerdos et universi Levitae cum eo portantes
archam foederis dei, et deposuerunt archam dei. Et ascen-
dit Abiathar donec expletus esset omnis populus qui e-
gressus fuerat de civitate. Et dixit rex ad Sadoch:
Reporta archam dei in urbem. Si invenero gratiam
in oculis domini, reducet me et ostendet mihi eam
et tabernaculum suum. Si autem dixerit: Non places, praesto
sum; faciat quod bonum est coram se. Et dixit rex ad
Sadoch sacerdotem: O videns, revertere in civitatem
in pace, et Achimaas filius tuus et Ionathas filius
Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum. Ecce ego
abscondar in campestribus deserti, donec veniat ser-
mo a vobis indicans mihi. Reportaverunt ergo
Sadoch et Abiathar archam in Jerusalem et manserunt
ibi. Porro David ascendebat clivum olivarum scandens
et flens, operto capite et nudis pedibus incedens. Sed
et omnis populus qui erat cum eo, operto capite ascende-
bant plorantes. Nuntiatum est autem David quod et Achi-
tophel esset in coniuratione cum Absalon. Dixitque

David: Infatua quaeso domine consilium Achitophel. Cumque
ascenderet David summitatem montis in quo adoraturus
erat dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites scissa veste
et terra pleno capite. Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris
mihi oneri; si autem in civitatem revertaris et dixeris Ab-
salon: Servus tuus sum rex; sicut fui servus patris tui, sic
ero servus tuus: dissipabis consilium Achitophel. Habes autem
tecum Sadoch et Abiathar sacerdotes, et omne verbum
quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoch et
Abiathar sacerdotibus. Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achi-
maas filius Sadoch et Ionathan filius Abiathar, et mit-
tetis per eos ad me omne verbum quod audieritis. Veniente
ergo Chusai amico David in civitatem, Absalon quoque in-
gressus est Jerusalem.

XVI

Cumque David transisset paululum
montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occur-
sum eius cum duobus asinis qui onerati erant cc
panibus et c alligaturis uvae passae et c massis palatha-
rum et utre vini. Et dixit rex Sibae: Quid sibi vo-
lunt haec? Responditque Siba: Asini domestici regis ut sedeant,
et panes et palathae ad vescendum pueris tuis, vinum
autem ut bibat si quis defecerit in deserto. Et ait rex: Ubi est
filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Jeru-
salem dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris
mei. Et ait rex Sibae: Tua sint omnia quae fuerunt Mi-
phiboseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te,
domine mi rex. Venit ergo rex David usque Bahurim, et
ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Sa-
ul nomine Semei filius Gera, procedebatque egrediens
et maledicebat, mittebatque lapides contra David et contra
universos servos regis David. Omnis autem populus et universi
bellatores a dextro et a sinistro latere regis incedebant.
Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egre-
dere, egredere, vir sanguinum et vir Belial. Reddidit
tibi dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasi-
sti regnum pro eo, et dedit dominus regnum in ma-
nu Absalon filii tui, et ecce premunt te mala tua, quo-
niam vir sanguinum es. Dixit autem Abisai filius
Sarviae regi: Quare maledicit canis hic mortuus
domino meo regi? Vadam et amputabo caput eius. Et
ait rex: Quid mihi et vobis est, filii Sarviae? Dimittite eum
ut maledicat; dominus enim praecepit ei ut malediceret
David, et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit?
Et ait rex Abisai et universis servis suis: Ecce filius meus
qui egressus est de utero meo quaerit animam meam; quanto
magis nunc filius Iemini? Dimittite eum ut ma-
ledicat iuxta praeceptum domini, si forte respiciat dominus
afflictionem meam et reddat mihi dominus bonum pro maledictione
hac hodierna. Ambulabat autem David et socii eius per viam
cum eo; Semei autem per iugum montis ex latere contra
illum gradiebatur maledicens et mittens lapides ad-
versus eum, terramque spargens. Venit itaque rex et univer-
sus populus cum eo lassus, et refocillati sunt ibi. Absalon
autem et omnis populus Israel ingressi sunt Jerusalem, et Achitophel
cum eo. Cum autem venisset Chusai Arachites amicus
David ad Absalon, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex.
Ad quem Absalon: Haec est, inquit, gratia tua ad amicum tuum?
Quare non isti cum amico tuo? Responditque Chusai ad Absalon:
Nequaquam, quia illius ero quem elegit dominus et omnis hic populus
et universus Israel, et cum eo manebo. Sed ut et hoc inferam,
cui ego serviturus sum? Nonne filio regis? Sicut parui
patri tuo, sic parebo et tibi. Dixit autem Absalon ad Achitophel:
Inite consilium quid agere debeamus. Et ait Achi-

[margin: consilium achitofel]

tofel ad absalon. Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum, ut cum audierit omnis Israel quod foedaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergo absalon tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo Israel. Consilium autem achitofel quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium achitofel, et cum esset cum David, et cum esset cum absalon.

XVII

Dixit ergo achitofel ad absalon: Eligam mihi duodecim milia virorum, et consurgens persequar David hac nocte. Et irruens super eum (quippe qui lassus est et solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam regem desolatum. Et reducam universum populum, quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu quaeris: et omnis populus erit in pace. Placuitque sermo eius absalon, et cunctis maioribus natu Israel. Ait autem absalon: Vocate et chusai arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat. Cumque venisset chusai ad absalon, ait absalon ad eum: Huiuscemodi sermonem locutus est achitofel: facere debemus an non? quod das consilium? Et dixit chusai ad absalon: Non est bonum consilium, quod dedit achitofel hac vice. Et rursum intulit chusai: Tu nosti patrem tuum, et viros qui cum eo sunt, esse fortissimos et amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu saeviat: sed et pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. Forsitan nunc latitat in foveis, aut in uno quo voluerit loco: et cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, et dicet: Facta est plaga in populo qui sequebatur absalon. Et fortissimus quisque, cuius cor est quasi leonis, pavore solvetur: scit enim omnis populus Israel fortem esse patrem tuum, et robustos omnes qui cum eo sunt. Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israel, a dan usque bersabee, quasi arena maris innumerabilis: et tu eris in medio eorum. Et irruemus super eum in quocumque loco fuerit inventus: et operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram, et non relinquemus de viris qui cum eo sunt, ne unum quidem. Quod si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque absalon, et omnes viri Israel: Melius est consilium chusai arachitae consilio achitofel. [margin: consilium chusai] Domini autem nutu dissipatum est consilium achitofel utile, ut induceret Dominus super absalon malum. Et ait chusai sadoch et abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc modo consilium dedit achitofel absalon et senioribus Israel: et ego tale et tale dedi consilium. Nunc ergo mittite cito, et nuntiate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeatur rex, et omnis populus qui cum eo est. Ionathas autem et achimaas stabant iuxta fontem rogel: abiit ancilla et nuntiavit eis: et illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuntium: non enim poterant videri, aut introire civitatem. Vidit autem eos quidam puer, et indicavit absalon: illi vero concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, et descenderunt in eum. Tulit autem mulier, et expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas: et sic latuit res. Cumque venissent servi absalon ad mulierem in domum, dixerunt: Ubi est achimaas et ionathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum

[margin: vestibulum est aditus domus primus... / ptisanas: ordeum ... quod est ... terit... ut dicit... / ...]

aqua. At hi qui quaerebant, cum non reperissent, reversi sunt in ierusalem. Cumque abissent, ascenderunt illi de puteo, et pergentes nuntiaverunt regi David, atque dixerunt: Surgite, transite cito fluvium: quoniam huiuscemodi dedit consilium contra vos achitofel. Surrexit ergo David, et omnis populus qui cum eo erat, et transierunt iordanem, donec dilucesceret: et ne unus quidem residuus fuit, qui non transisset fluvium. [margin: De fuga David] Porro achitofel videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam et in civitatem suam, et disposita domo sua, suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui. [margin: De suspendio achitophel] David autem venit in castra, et absalon transivit iordanem, ipse et omnes viri Israel cum eo. Amasam vero constituit absalon pro ioab super exercitum: amasa autem erat filius viri qui vocabatur iethra de iezrael, qui ingressus est ad abigail filiam naas, sororem sarviae, quae fuit mater ioab. Et castrametatus est Israel cum absalon in terra galaad. Cumque venisset David in castra, sobi filius naas de rabbath filiorum ammon, et machir filius amihel de lodabar, [margin: castra David] et berzellai galaadites de rogelim, obtulerunt ei stratoria, [margin: lectoria] et tapetia, et vasa fictilia, frumentum, et hordeum, et farinam, et polentam, et fabam, et lentem, et frixum cicer, [margin: i. pistinia farina hordei ... est ... et glossa] et mel, et butyrum, oves, et pingues vitulos, dederuntque David, et populo qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt populum fame et siti fatigari in deserto.

XVIII

[margin: ... tribunus ... centurio ...]

Igitur considerato David populo suo, constituit super eum tribunos et centuriones, et dedit populi tertiam partem sub manu ioab, et tertiam partem sub manu abysai filii sarviae fratris ioab, et tertiam partem sub manu ethai, qui erat de geth: dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non exibis: sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur ut sis nobis in urbe praesidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas centeni et milleni. Et praecepit rex ioab, et abysai, et ethai, dicens: Servate mihi puerum absalon. Et omnis populus audiebat praecipientem regem cunctis principibus pro absalon. Itaque egressus est populus in campum contra Israel, et factum est proelium in saltu ephraim. Et caesus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium. Fuit autem ibi proelium dispersum super faciem omnis terrae, et multo plures erant quos saltus consumpserat de populo, quam hi quos voraverat gladius in die illa. Accidit autem ut occurreret absalon servis David, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhaesit caput eius quercui: et illo suspenso inter caelum et terram, mulus cui insederat pertransivit. Vidit autem hoc quispiam, et nuntiavit ioab, dicens: Vidi absalon pendere de quercu. Et ait ioab viro qui nuntiaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem siclos argenti, et unum balteum? [margin: i. cingulum] Qui dixit ad ioab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis praecepit rex tibi, et abysai, et ethai, dicens: Custodite mihi puerum absalon. Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso? Et ait ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde absalon: cumque adhuc palpitaret haerens in quercu,

De morte absalonis

cucurrerunt decem iuvenes armigeri ioab et percutientes in-
terfecerunt eum. Cecinit autem ioab bucina et retinuit populum ne
persequeretur fugientem israhel volens parcere multitudini.
Et tulerunt absalon et proiecerunt eum in saltu in foveam
grandem et conportaverunt super eum acervum lapidum magnum
nimis. Omnis autem israhel fugit in tabernacula sua. Porro ab-
salon erexerat sibi cum adhuc viveret titulum qui est in valle
i. r. erectis
regis. Dixerat enim: non habeo filium et hoc erit monimentum
nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo et appellatur
manus absalon usque ad hanc diem. Achimaas autem filius
sadoch ait: Curram et nuntiabo regi quia iudicium fecerit
ei dominus de manu inimicorum eius. Ad quem ioab dixit:
non eris nuntius in hac die sed nuntiabis in alia.
hodie nolo te nuntiare. filius enim regis est mortuus.
Et ait ioab chusi: Vade et nuntia regi que vidisti. Adora-
vit chusi ioab et cucurrit. Rursus autem achimaas fi-
lius sadoch dixit ad ioab: Quid impedit si etiam ego curram
post chusi? Dixitque ioab: Quid vis currere fili mi? non
eris boni nuntii baiulus. Qui respondit: Quid enim si cucurre-
ro? Et ait ei: Curre. Currens ergo achimaas per viam com-
pendii transivit chusi. David autem sedebat inter duas
portas. Speculator vero qui erat in fastigio porte super
murum elevans oculos vidit hominem solum currentem.
et exclamans indicavit regi. Dixitque rex: Si solus est
bonus est nuntius in ore eius. Properante autem illo et accedente
propius vidit speculator hominem alterum currentem.
et vociferans in culmine ait: Apparet mihi homo alter
currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius.
Speculator autem: Contemplor, ait, cursum prioris quasi cur-
sum achimaas filii sadoch. Et ait rex: Vir bonus est
et nuntium portans bonum venit. Clamans autem achi-
maas dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram
eo pronus in terram ait: Benedictus dominus deus tuus qui conclu-
sit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum
regem. Et ait rex: Estne pax puero absalon? Dixitque achi-
ut tumultum
maas: Vidi tumultum magnum cum mitteret ioab servum tuum
o rex me servum tuum nescio aliud. Ad quem rex: Transi
ait et sta hic. Cumque ille transisset et staret apparuit chu-
si. Et veniens ait: Bonum apporto nuntium domine mi rex.
Iudicavit enim pro te dominus hodie de manu omnium qui sur-
rexerunt contra te. Dixit autem rex ad chusi: Estne pax puero
absalon? Cui respondens chusi: Fiant, inquit, sicut puer in-
imici domini mei regis et universi qui consurgunt adversum eum
in malum. Contristatus itaque rex ascendit cenacu-
lum porte et flevit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi
absalon absalon fili mi. Quis mihi tribuat ut ego mo-
riar pro te absalon fili mi fili mi absalon.

XIX Nuntiatum est autem ioab quod rex fleret et lugeret filium
suum. Et versa est victoria in die illa in luctum omni
populo. Audivit enim populus in die illa: dolet rex super filio
suo. Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem.
quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prelio. Porro
absalon infestat patrem suum (?)
rex operuit caput suum et clamabat voce magna: Fili
mi absalon absalon fili mi. Ingressus ergo ioab ad re-
gem in domum dixit: Confudisti hodie vultus omnium
servorum tuorum qui salvam fecerunt animam tuam et a-
nimam filiorum tuorum et filiarum tuarum et animam uxo-
rum tuarum et animam concubinarum tuarum. Diligis odientes
te et odio habes diligentes te. Et ostendisti hodie quia
non curas de ducibus tuis et de servis tuis. Et vere cog-
novi modo quia si absalon viveret et nos omnes occubu-
issemus tunc placeret tibi. Nunc igitur surge et procede
et alloquens satisfac servis tuis. Iuro enim tibi per dominum quia si
non exieris ne unus quidem remansurus est tecum nocte
hac. Et peius erit hoc tibi quam omnia mala que venerunt super te
ab adolescentia tua usque in presens. Surrexit ergo rex et se-
dit in porta et omni populo nuntiatum est quod rex sederet in
porta. Venitque universa multitudo coram rege. Israhel au-
fugit in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunc-
tis tribubus israhel dicens: Rex liberavit nos de manu ini-
micorum nostrorum. ipse salvavit nos de manu philistiinorum.
et nunc fugit de terra propter absalon. Absalon autem quem unxi-
mus super nos mortuus est in bello. Usquequo siletis et non re-
ducitis regem? Et consilium totius israhel venit ad regem.
Rex autem david misit ad sadoch et abiathar sacerdotes dicens:
Loquimini ad maiores natu iuda dicentes: Cur venitis
novissimi ad reducendum regem in domum suam?
Sermo autem omnis israhel pervenerat ad regem ut reduce-
rent in domum eius. Ad vos dixit rex: Hec dicetis ad populum:
fratres mei vos os meum et caro mea vos. Quare novissimi
reducitis regem? Et amase dicite: Nonne os meum et
caro mea es? Hec faciat mihi deus et hec addat si non magister mili-
cie fueris coram me omni tempore pro ioab. Et inclinavit
cor omnium virorum iuda quasi viri unius. Miseruntque
ad regem dicentes: Revertere tu et omnes servi tui. Et
reversus est rex et venit usque ad iordanem. Et omnis iuda
venit in galgala ut occurreret regi et traduceret
eum iordanem. Festinavit autem semei filius gera filii
gemini de bahurim et descendit cum viris iuda
in occursum regis david cum mille viris de beniamin.
et siba puer de domo saul et quindecim filii eius ac viginti servi
erant cum eo. Et irrumpentes iordanem ante regem
transierunt vada ut traducerent domum regis et facerent
iuxta iussionem eius. Semei autem filius gera prostratus
coram rege cum iam transisset iordanem dixit ad eum:
Ne reputes mihi domine mi iniquitatem neque memineris
iniurias servi tui in die qua egressus es domine mi rex de
ierusalem ut ponas rex in corde tuo. Agnosco enim servus tuus
peccatum meum. et idcirco hodie primus veni de omni domo
ioseph descendique in occursum domini mei regis. Respon-
dens vero abisai filius sarvie dixit: Numquid pro his non
occidetur semei qui maledixit christo domini? Et ait david: Quid mihi
et vobis filii sarvie? Cur efficimini mihi hodie in satan?
Ergo ne hodie interficietur vir in israhel? An ignoro me ho-
die factum regem super israhel? Et ait rex semei: Non morie-
ris. Iuravitque ei. Miphiboseth quoque filius ionathe filii
saul descendit in occursum regis illotis pedibus et in-
tonsa barba. vestesque suas non laverat a die qua egressus
fuerat rex usque ad diem reversionis eius in pace.
Cumque ierusalem occurrisset regi dixit ei rex: Quare non ve-
nisti mecum miphiboseth? Qui respondens ait: Domine mi
rex servus meus contempsit me. Dixique ei ego famulus
tuus ut sterneret mihi asinum et ascendens abirem cum rege.
Claudus enim sum servus tuus. Insuper et accusavit me
servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi
rex sicut angelus dei es. fac quod placitum est tibi. Neque enim
fuit domus patris mei nisi morti obnoxia domino meo re-
gi. Tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mense
tue. Quid ergo habeo iuste querele aut quid possum ultra
vociferari ad regem? Ait autem ei rex: Quid ultra loqueris?
Fixum est quod locutus sum. Tu et siba dividite posses-
siones. Responditque miphiboseth regi: Etiam cuncta ac-
cipiat postquam reversus est dominus meus rex pacifice in do-
mum suam. Berzellai quoque galaadites descendens

ad rogelim, transduxit regem Iordanem, paratus etiam
ultra fluvium prosequi eum. Erat autem Berzellai Galaadites
senex valde, id est octogenarius, et ipse praebuit alimenta regi
cum moraretur in castris. Fuit quippe dives nimis. Dixit
itaque rex ad Berzellai: Veni mecum ut requiescas securus
mecum in Ierusalem. Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies
annorum vitae meae ut ascendam cum rege in Ierusalem? Octoge-
narius sum hodie; numquid vigent sensus mei ad discer-
nendum suave aut amarum, aut delectare potest servum tuum
cibus et potus, vel audire possum ultra vocem cantorum
aut cantatricum? Quare servus tuus sit oneri domino meo
regi? Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum.
Non indigeo hac vicissitudine, sed obsecro ut revertar
servus tuus et moriar in civitate mea, et sepeliar iuxta
sepulcrum patris mei et matris meae. Est autem servus tuus Chama-
am; ipse vadat tecum domine mi rex, et fac ei quod tibi bonum videtur.
Dixit itaque rex: Mecum transeat Chamaam, et ego faciam
ei quicquid tibi placuerit, et omne quod petieris a me impetrabis.
Cumque transisset universus populus et Iordanem, rex osculatus est
Berzellai et benedixit ei. Et ille reversus est in locum suum.
Transiit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo. Omnis
autem populus Iuda transduxerat regem, et media tantum pars affu-
erat de populo Israel. Itaque omnes viri Israel concurrentes ad re-
gem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, et tra-
duxerunt regem et domum eius Iordanem, omnesque viros
David cum eo? Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia
mihi propior est rex. Cur irasceris super hac re? Numquid come-
dimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt?
Et ait vir Israel ad viros Iuda, et ait: Decem partibus ma-
ior ego sum apud regem, et primogenitus ego sum quam tu;
magisque pertinet ad me David quam ad te. Cur mihi fecisti in-
XX iuriam, et non mihi nuntiatum est priori ut reducerem regem
meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israel. Ac-
cidit autem ut ibi esset vir Belial nomine Siba filius
Bochri vir Gemineus, et cecinit bucina et ait: Non
est pars nobis in David, neque hereditas in filio Y-
sai. Revertere in tabernacula tua Israel. Et separatus est
omnis Israel a David, secutusque est Siba filium Bochri. Vi-
ri autem Iuda adheserunt regi suo a Iordane usque Ierusalem.
Cumque venisset rex in domum suam in Ierusalem, tulit
decem mulieres concubinas suas quas dereliquerat ad custodi-
endam domum, et tradidit eas in custodiam, alimenta
praebens eis. Et non est ingressus ad eas, sed erant clausae usque ad
diem mortis suae in viduitate viventes. Dixit autem
rex Amasae: Convoca mihi omnes viros Iuda in diem
tertium, et tu adesto praesens. Abiit ergo Amasa ut convocaret
Iudam, et moratus est extra placitum quod ei constituerat
rex. Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Si-
ba filius Bochri quam Absalon. Tolle ergo servos domini tui et
persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas
et effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi
quoque et Phelethi, et omnes robusti exierunt de Ierusalem ad perse-
quendum Siba filium Bochri. Cumque illi essent iuxta lapi-
dem grandem qui est in Gabaon, Amasa veniens occur-
rit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad
mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependen-
te usque ad ylia in vagina, qui fabrefactus levi motu
egredi poterat et percutere. Dixit itaque Ioab ad Ama-
sam: Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum A-
masae quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit
gladium quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere
et effudit intestina eius in terram, nec secundum vulnus
et mortuus est.

De morte amase & siba.

apposuit. Ioab autem et Abisai frater eius persecuti sunt Siba fili-
um Bochri. Interea quidam viri cum stetissent iuxta cadaver
Amasae de sociis Ioab, dixerunt: Ecce qui voluit esse pro Ioab comes
David. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via.
Vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum
eum, et amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum ves-
timento, ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto ergo illo
de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum
Siba filium Bochri. Porro ille transierat per omnes tribus Israel
in Abelam et in Bethmaacha, omnesque electi congregati fuerant ad
eum. Venerunt itaque et oppugnabant eum in Abela et in Beth-
maacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa
est urbs. Omnis autem turba quae erat cum Ioab moliebatur de-
struere muros. Et exclamavit mulier sapiens de civi-
tate: Audite, audite. Dicite Ioab: Appropinqua huc, et
loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es
Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi
sermones ancillae tuae. Qui respondit: Audio. Rursumque illa:
Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant,
interrogent in Abela; et sic perficiebant. Nonne ego sum
quae respondeo veritatem in Israel? Et tu quaeris subvertere civitatem
et evertere matrem in Israel? Quare praecipitas hereditatem domini?
Respondensque Ioab ait: Absit, absit hoc a me; non praecipito neque demo-
lior. Non sic se habet res, sed homo de monte Effraim Si-
ba filius Bochri cognomine levavit manum suam contra
regem David. Tradite illum solum, et recedemus a civita-
te. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per mu-
rum. Ingressa est ergo ad omnem populum et locuta est eis sapienter.
Qui abscisum caput Siba filii Bochri proiecerunt ad Ioab.
Et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe unusquisque in
tabernacula sua; Ioab autem reversus est Ierusalem ad regem. Fu-
it ergo Ioab super omnem exercitum Israel. Banaias autem filius Io-
iade super Cerethæos et Phelethæos. Aduram vero super tributa.
Porro Iosaphat filius Ahilud a commentariis. Siba autem
scriba. Sadoch vero et Abiathar sacerdotes. Hira autem Hia-
rites erat sacerdos David. Facta est quoque fames in diebus XXI
David tribus annis iugiter, et consuluit David oraculum domini. Dixitque
dominus: Propter Saul et domum eius et sanguinem, quia occidit Gabao-
nitas. Vocatis ergo Gabaonitis rex dixit ad eos. Porro
Gabaonitae non sunt de filiis Israel, sed reliquiae Amorreorum. Filii
quippe Israel iuraverant eis ne perimerent eos. Et voluit Saul
percutere eos zelo quasi pro filiis Israel et Iuda. Dixit ergo David ad Ga-
baonitas: Quid faciam vobis, et quod erit vestri piaculum ut
benedicatis hereditati domini? Dixeruntque ei Gabaonitae: Non est
nobis super auro et argento quaestio, sed contra Saul et contra domum
eius, neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos
ait rex: Quid ergo vultis ut faciam vobis? Qui dixerunt
regi: Virum qui attrivit nos et oppressit inique, ita delere
debemus ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius
in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis
eius, ut crucifigamus eos domino in Gabaa Saul quondam
electi domini. Et ait rex: Ego dabo. Pepercitque rex Miphi-
boseth filio Ionathan filii Saul propter iusiurandum
domini quod fuerat inter David et inter Ionathan filium Saul. Tu-
lit itaque rex duos filios Respha filiae Aia quos
peperit Sauli, Armoni et Miphiboseth, et quinque filios Me-
rob filiae Saul quos genuerat Adrieli filio Berzel-
lai qui fuit de Molathi, dedit eos in manus Gabao-
nitarum. Qui crucifixerunt eos in monte coram domino. Et
ceciderunt hi septem occisi in diebus messis primis, inci-
piente messione ordei. Tollens autem Respha filia Ha-
iae cilicium substravit sibi supra petram ab initio mes-

De muliere sapiente.

sic donec stillaret aqua super eos de caelo et non dimisit aves lace-
rare eos per diem neque bestias per noctem. Et nuntiata sunt
David quae fecerat Respha filia Aia concubina Saul. Et abiit
David et tulit ossa Saul et ossa Ionathan filii eius a viris Iabes
Galaad qui furati fuerant ea de platea Bethsan in qua
suspenderant eos Philisthim cum interfecissent Saul in
Gelboe. Et asportavit inde ossa Saul et Ionathan filii
eius. Et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant sepelie-
runt cum ossibus Saul et Ionathan filii eius in terra Beniamin
in latere in sepulchro Cis patris eius. Feceruntque omnia
quae praeceperat rex, et repropitiatus est Deus terrae post haec. Factum est
rursum proelium Philisthinorum adversum Israel. Et descendit
David et servi eius cum eo, et pugnabant contra Philisthim. De-
ficiente autem David, Iesbibenob qui fuit de genere Arafa, cuius
ferrum hastae trecentas uncias appendebat, et accinc-
tus erat ense novo, nisus est percutere David. Praesidioque ei fuit
Abisai filius Sarviae, et percussum Philistheum interfecit. Tunc
iuraverunt viri David dicentes: Non egredieris nobiscum in bel-
lum, ne extinguas lucernam in Israel. Secundum quoque fuit bellum
in Gob contra Philisteos. Tunc percussit Sobochai de Usathi
Saph de stirpe Arafa de genere gigantum. Tertium quoque fuit
bellum in Gob contra Philisteos, in quo percussit Adeodatus fi-
lius Saltus Polymitarius Bethleemites Goliath
Getheum, cuius hastilis hastae erat quasi liciatorium texen-
tium. Quartum bellum fuit in Geth, in quo fuit vir excelsus
qui senos in manibus pedibusque habebat digitos, id est viginti quattuor,
et erat de origine Arafa, et blasphemavit Israel. Percus-
sit autem eum Ionathan filius Samaa fratris David. Hi quattuor na-
ti sunt de Arafa in Geth, et ceciderunt in manu David et ser-
vorum eius.

XXII

Locutus est autem David Domino verba carminis huius in
die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum et de
manu Saul, et ait: Dominus petra mea et robur me-
um et salvator meus. Deus meus fortis meus, sperabo in eum. Scu-
tum meum et cornu salutis meae, elevator meus et refugi-
um meum. Salvator meus, de iniquitate liberabis me.
Laudabilem invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus
ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis, torrentes
Belial terruerunt me. Funes inferi circumdederunt me, prae-
venerunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocabo
Dominum, et ad Deum meum clamabo. Et exaudiet de templo suo
vocem meam, et clamor meus veniet ad aures eius. Commo-
ta est et contremuit terra, fundamenta montium concussa sunt et con-
quassata, quoniam iratus est eis. Ascendit fumus de naribus eius, et ig-
nis de ore eius vorabit; carbones incensi sunt ab eo. Et
inclinavit caelos et descendit, et caligo sub pedibus eius.
Et ascendit super cherubim et volavit, et lapsus est super pen-
nas venti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum,
cribrans aquas de nubibus caelorum. Prae fulgore in conspectu
eius accensi sunt carbones ignis. Tonabit de caelo Dominus,
et Excelsus dabit vocem suam. Misit sagittas et dissipavit
eos, fulgur et consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones ma-
ris, et revelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Do-
mini, ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit de excelso
et assumpsit me, et extraxit me de aquis multis. Liberavit
me ab inimico meo potentissimo, et ab his qui oderant
me, quoniam robustiores me erant. Praevenit me in die afflic-
tionis meae, et factus est Dominus firmamentum meum, et eduxit me
in latitudinem. Liberavit me quia placui ei. Retribuet
mihi Dominus secundum iustitiam meam, et secundum munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi, quia custodivi vias Domini et non egi
impie a Deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo,
et praecepta eius non amovi a me. Et ero perfectus cum eo, et cus-
todiam me ab iniquitate mea. Et restituet mihi Dominus secundum
iustitiam meam, et secundum munditiam manuum mearum in con-
spectu oculorum suorum. Cum sancto sanctus eris, et cum robusto per-
fectus. Et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. Et populum
pauperem salvum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis.
Quia tu lucerna mea Domine, et tu Domine illuminabis tenebras
meas. In te enim curram accinctus, in Deo meo transiliam
murum. Deus, immaculata via eius, eloquium Domini igne exami-
natum; scutum est omnium sperantium in se. Quis est deus praeter Dominum,
et quis fortis praeter Deum nostrum? Deus qui accinxit me fortitudine,
et complanavit perfectam viam meam, coaequans pedes meos cer-
vis, et super excelsa statuens me, docens manus meas ad proe-
lium, et componens quasi arcum aereum brachia mea. Dedisti
mihi clipeum salutis tuae, et mansuetudo tua multiplicavit
me. Dilatabis gressus meos subtus me, et non deficient tali
mei. Persequar inimicos meos et conteram, et non revertar donec
consumam eos. Consumam eos et confringam, ut non consurgant;
cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine
ad proelium, incurvasti resistentes mihi sub me. Inimicos
meos dedisti mihi dorsum, odientes me et disperdam eos. Cla-
mabunt, et non erit qui salvet; ad Dominum, et non exaudiet eos. Dele-
bo eos ut pulverem terrae, quasi lutum platearum comminuam eos
atque compingam. Salvabis me a contradictionibus populi mei, custo-
dies me in caput gentium. Populus quem ignoro serviet mihi.
Filii alieni resistent mihi, auditu auris oboedient mihi. Filii
alieni defluxerunt, et contrahentur in angustiis suis. Vivit
Dominus, et benedictus Deus meus, et exaltabitur Deus fortis salutis meae.
Deus qui das vindictas mihi, et deicis populos sub me, qui
educis me ab inimicis meis, et a resistentibus mihi elevas
me; a viro iniquo liberabis me. Propterea confitebor tibi in gentibus,
Domine, et nomini tuo cantabo, magnificans salutes regis
eius, et faciens misericordiam christo suo David et semini eius in sem-
piternum.

XXIII

Haec autem sunt verba novissima. Dixit David filius
Isai, dixit vir cui constitutum est de christo Dei Iacob, egregius
psalmista Israel: Spiritus Domini locutus est per me, et sermo eius per lin-
guam meam. Dixit Deus Israel mihi, locutus est Fortis Israel, dominator
hominum iustus, dominator in timore Dei, sicut lux aurorae
oriente sole mane absque nubibus rutilat, et sicut pluviis
germinat herba de terra. Nec tanta est domus mea apud Deum ut
pactum aeternum iniret mecum, firmum in omnibus atque mu-
nitum. Cuncta enim salus mea et omnis voluntas, nec
est quicquam ex ea quod non germinet. Praevaricatores autem quasi spi-
nae evellentur universi, quae non tolluntur manibus, et si quis tangere
voluerit eas, armabitur ferro et ligno lanceato, igneque succen-
sae comburentur usque ad nihilum. Haec nomina fortium Da-
vid. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter
tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos inter-
fecit impetu uno. Post hunc Eleazar filius patrui
eius Ahohites inter tres fortes qui erant cum David, quando exprobraverunt
Philisthiim et congregati sunt illuc in proelium. Cumque ascendis-
sent viri Israel, ipse stetit et percussit Philisteos donec deficeret
manus eius et obrigesceret cum gladio. Fecitque Dominus salutem
magnam in die illa, et populus qui fugerat reversus est ad caesorum
spolia detrahenda. Et post hunc Semma filius Age de A-
rari. Et congregati sunt Philisthiim in statione; erat quippe ibi
ager plenus lente. Cumque fugisset populus a facie Philisthiim,
stetit ille in medio agri et tuitus est eum, percussitque
Philisteos, et fecit Dominus salutem magnam. Necnon et ante des-
cenderant tres qui erant principes inter triginta, et venerant in
tempore messis ad David in speluncam Odollam. Castra autem
Philisthiim erant posita in valle gigantum, et David erat in
praesidio. Porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethleem.

Desideravit ergo David et ait. Si quis mihi daret po
tum aque de cisterna que est in bethleem iuxta portam.
Irruperunt ergo tres fortes castra philistinorum et hauserunt
aquam de cisterna bethleem que erat iuxta portam et attulerunt
ad David. At ille noluit bibere. sed libavit eam domino dicens.
Propitius sit mihi dominus ne faciam hoc. Num sanguinem homi
num istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam.
Noluit ergo bibere. Hec fecerunt tres robustissimi. Abi
sai quoque frater ioab filius sarvie: princeps erat de tribus. Ipse est
qui levavit hastam suam contra trecentos. quos interfecit nomina
tus in tribus et inter tres nobilior. eratque eorum princeps.
usque ad tres primos non pervenerat. Et banaias filius io
iade viri fortissimi magnorum operum de capseel. ipse
percussit duos leones moab. et ipse descendit et percussit
leonem in media cisterna in diebus nivis. Ipse quoque
interfecit virum egyptium virum dignum spectaculo ha
bentem in manu hastam. Itaque cum descendisset ad
eum in virga: vi extorsit hastam de manu egyptii et interfe
cit eum hasta sua. Hec fecit banaias filius ioiade. Et
ipse nominatus inter tres robustos qui erant inter triginta
nobiliores. verumptamen usque ad tres non pervenerat. Fecitque eum
auricularium a secreto sibi David. Asahel frater ioab inter
triginta. Elcanan filius patrui eius de bethleem. Sem
ma de arari. Helica de arodi. Helas de phelti. Hi
ra filius acces de thecua. Abiezer de anathot. Heled
filius baana ipse netophathites. Mobannai de hu
sai. Selmon ahoites. Maharai netophathites. Hi
tai filius ribai de gabaath filiorum beniamin. Banahi
as pharathonites. Heddai de torrente gaas. Abialbon ar
bathites. Azmaveth de beromi. Heliaba de salbo
ni. Filii assen: ionathan. Carri. Semma de horodi. Ha
iam filius sarar arorites. Helifeleth filius aasbai
filii maachati. Heliam filius achitofel gelonites.
Esrai de carmelo. Pharai de arbi. Igaal filius nathan
de soba. Bonni de gaddi. Selech de ammoni. Naarai
berothites. armiger ioab filii sarvie. Ira iethrites.
Gareb ipse iethrites. Urias hetheus. Omnes triginta septem.
XXIIII Et addidit furor domini irasci contra israel. Commovitque David
in eis dicentem. Vade numera israel et iudam.
Dixitque rex ad ioab principem exercitus sui. Perambula
omnes tribus israel a dan usque bersabee et numerate populum ut
sciam numerum eius. Dixitque ioab regi. Adaugeat dominus deus
tuus ad populum quantus nunc est et iterum centuplicet in conspectu
domini mei regis. Sed quid sibi dominus meus rex vult in re hui
uscemodi. Obtinuit autem sermo regis verba ioab et principum
exercitus. Egressusque est ioab et principes militum a facie regis
ut numerarent populum israel. Cumque pertransissent iorda
nem venerunt in aroer ad dexteram urbis que est in valle
gad. et per iazer transierunt in galaad. et in terram inferi
orem hodsi. et venerunt in dan silvestria. Circumeun
tesque iuxta sidonem transierunt prope menia tyri.
et omnem terram evei et chananei. Veneruntque ad meri
diem iuda in bersabee. Et lustrata universa terra affue
runt post novem menses et viginti dies in ierusalem. Dedit ergo
ioab numerum descriptionis populi regi. Et inventa sunt de israel
octingenta milia virorum fortium qui educerent gladi
um. et de iuda quingenta milia pugnatorum. Percussit autem
cor David eum. postquam numeratus est populus. Et dixit David
ad dominum. Peccavi valde in hoc facto. Sed precor domine ut
transferas iniquitatem servi tui. quia stulte egi nimis.
Surrexit itaque David mane et sermo domini factus est ad gad pro
phetam et videntem David dicens. Vade et loquere ad David.
Hec dicit dominus. Trium tibi datur optio. Elige unum quod volue
ris ex his ut faciam tibi. Cumque venisset gad ad David nuntiavit
ei dicens. Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua. aut
tribus mensibus fugies adversarios tuos et illi te persequentur. aut
certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera
et vide quem respondeam ei qui misit me sermonem. Dixit autem David
ad gad. Arto nimis. Sed melius est ut incidam in manus
domini. multe enim misericordie eius sunt. quam in manus hominum.
Immisitque dominus pestilentiam in israel de mane usque ad tempus
constitutum. et mortui sunt de populo a dan usque bersabee. septua
ginta milia virorum. Cumque extendisset manum suam angelus domini
super ierusalem ut disperderet eam: misertus est dominus super afflictione.
et ait angelo percutienti populum. Sufficit nunc. Contine manum
tuam. Erat autem angelus domini iuxta aream areuna ie
busei. Dixitque David ad dominum cum vidisset angelum cedentem
populum. Ego sum qui peccavi et ego inique egi. isti qui oves sunt
quid fecerunt. Vertatur obsecro manus tua contra me et contra domum
patris mei. Venit autem gad ad David in die illa et dixit ei. Ascen
de et statue domino altare in area areuna iebusei. Et ascen
dit David iuxta sermonem gad quem preceperat ei dominus. Conspi
ciensque areuna animadvertit regem et servos eius transire
ad se. Et egressus adoravit regem prono vultu in terram. et ait.
Quid cause est ut veniat dominus meus rex ad servum suum. Cui
David ait. Ut emam a te aream et edificem altare domino.
et cesset interfectio que grassatur in populo. Et ait areuna ad
David. Accipiat et offerat dominus meus rex sicut ei placet. Habes
boves in holocaustum et plaustrum. et iuga boum in usum
lignorum. Omnia dedit areuna regi. Dixitque areuna ad
regem. Dominus deus tuus suscipiat votum tuum. Cui
respondens rex ait. Nequaquam ut vis. sed emam pretio a te. et non
offeram domino deo meo holocausta gratuita. Emit ergo
David aream et boves argenti siclis quinquaginta. et edificavit ibi
altare David domino. et obtulit holocausta et pacifica. Et
repropitiatus est dominus terre. et cohibita est plaga ab israel. Incipit

Malachim. i. liber Regum tercius.

ET REX David senuerat habebatque etatis plurimos dies. Cum
que operiretur vestibus non calefiebat. Dixerunt ergo
ei servi sui. Queramus domino nostro regi ado
lescentulam virginem et stet coram rege et foveat
eum. dormiatque in sinu suo et calefaciat dominum no
strum regem. Quesierunt ergo adolescentulam spe
ciosam in omnibus finibus israel. et invenerunt abisag su
namitem et adduxerunt eam ad regem. Erat autem
puella pulchra nimis. Dormiebatque cum rege et
ministrabat ei. Rex vero non cognovit eam. Adonias
autem filius aggith elevabatur dicens. Ego regnabo. Feci
tque sibi currum et equites et quinquaginta viros qui ante eum
currerent. Nec corripuit eum pater suus aliquando dicens.
Quare hoc fecisti. Erat autem et ipse pulcher valde. secundus natu
post absalon. Et sermo eius cum ioab filio sarvie et cum
abiathar sacerdote. qui adiuvabant partes adonie.
Sadoch vero sacerdos et banaias filius ioiade et nathan
propheta et semei et chereth et phelethi. et robur exer
citus David non erat cum adonia. Immolatis ergo adonias
arietibus et vitulis et universis pinguibus iuxta lapidem
zoeleth qui erat vicinus fonti rogel. vocavit
universos fratres suos filios regis et omnes viros iuda ser
vos regis. Nathan autem prophetam et banaiam et robu
stos quosque et salomonem fratrem suum non vocavit. Dixit
itaque nathan ad bethsabee matrem salomonis.

audisti quod regnaverit Adonias filius Aggith, et dominus noster David hoc ignorat? Nunc ergo veni, accipe a me consilium, et salva animam tuam filiique tui Salomonis. Vade et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancillae tuae dicens: Quod Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? quare ergo regnabit Adonias? Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, et complebo sermones tuos. Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum: rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei. Inclinavit se Bethsabee et adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis? Quae respondens ait: Domine mi, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillae tuae: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. Et ecce nunc Adonias regnat, te domine mi rex ignorante. Mactavit boves et pinguia quaeque et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem et Ioab principem militiae: Salomonem autem servum tuum non vocavit. Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores. Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. Et nuntiaverunt regi dicentes: Adest Nathan propheta.

Si. Cumque introisset ante conspectum regis, et adorasset pronus in terram, dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum? Quia descendit hodie, et immolavit boves et pinguia et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis, et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus et bibentibus coram eo, et dicentibus: Vivat rex Adonias, me servum tuum, et Sadoch sacerdotem, et Banaiam filium Ioiadae, et Salomonem famulum tuum non vocavit. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo, quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum? Et respondit rex David dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quae cum fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum, iuravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, quia sicut iuravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam hodie. Summissoque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem dicens: Vivat dominus meus rex David in aeternum. Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam filium Ioiadae. Qui cum ingressi fuissent coram rege, dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam: et ducite eum

etquid. in Gion: et ungat eum ibi Sadoch sacerdos, et Nathan propheta

tru in regem super Israel: et canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon. Et ascendetis post eum, et veniet, et

.he. an. pro. sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me: illique praecipiam ut sit dux super Israel et super Iudam. Et respondit Banaias filius Ioiadae regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis. Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium eius a solio domini mei regis David. Descendit ergo Sadoch sacerdos, et Nathan propheta, et Banaias filius Ioiadae, et Cerethi et Phelethi: et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum in Gion. Sumpsitque Sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo, et unxit Salomonem: et cecinerunt buccina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon. Et ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis, et laetantium gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum. Audivit autem Adonias, et omnes qui invitati fuerant ab eo, iamque convivium finitum erat: sed et Ioab audita voce tubae, ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis? Adhuc illo loquente, Ionathan filius Abiathar sacerdotis venit. Cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuntians. Responditque Ionathan Adoniae: Nequaquam: dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem. Misitque cum eo Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam filium Ioiadae, et Cerethi et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam regis. Unxeruntque eum Sadoch sacerdos, et Nathan propheta regem in Gion: et ascenderunt inde laetantes, et insonuit civitas: haec est vox quam audistis. Sed et Salomon sedet super solium regni. Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum eius super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo: insuper et haec locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. Territi ergo sunt, et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. Adonias autem timens Salomonem, surrexit, et abiit, et tenuit cornu altaris. Et nuntiaverunt Salomoni dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi hodie rex Salomon quod non interficiat servum suum gladio. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus eius in terram: si autem malum inventum fuerit in eo, morietur. Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari: et ingressus adoravit regem Salomonem: dixitque ei rex Salomon: Vade in domum tuam.

Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, praecepitque Salomoni filio suo, dicens: Ego ingredior viam universae terrae: confortare, et esto vir fortis. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis eius, et custodias caeremonias eius, et praecepta eius, et iudicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi: ut intelligas universa quae facis, et quocumque te verteris: ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. Tu quoque nosti quae fecerit mihi Ioab filius Sarviae, quae fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasae filio Iether: quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem praelii in balteo suo, qui erat circa lumbos eius, et in calceamento suo, quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem eius pacifice ad inferos. Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom fratris tui. Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Iemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra: sed quia descendit mihi in occursum cum transirem Iordanem, et iuravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio: tu noli eum pati esse innoxium. Vir autem sapiens es, et scies quae facies ei, deducesque canos eius cum sanguine ad inferos. Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. Dies autem quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis, in Ierusalem triginta tribus. Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum eius nimis. Et ingressus est Adonias filius Aggith ad Bethsabee matrem Salomonis. Quae dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: Tu, inquit, nosti quia meum erat regnum, et me praeposuerat omnis Israel sibi in regem: sed

translatum est regnum et factum est fratris mei: a Domino enim constitu-
tum est ei. Nunc ergo petitionem unam precor a te: ne confundas
faciem meam. Qui dixit ad eum: Loquere. Et ille ait: Precor
ut dicas Salomoni regi, neque enim negare tibi quicquam potest,
ut det mihi Abisag Sunamitem uxorem. Et ait Bethsa-
bee: Bene, ego loquar pro te regi. Venit ergo Bethsabee ad
regem Salomonem ut loqueretur ei pro Adonia. Et surrexit
rex in occursum eius adoravitque eam, et sedit super thronum
suum. Positusque est thronus matri regis, quae sedit ad dexte-
ram eius. Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor
a te: ne confundas faciem meam. Dixitque ei rex: Pete mater
mi: neque enim fas est ut avertam faciem tuam. Quae ait: De-
tur Abisag Sunamitis Adoniae fratri tuo uxor. Responditque
Salomon rex et dixit matri suae: Quare postulas Abisag Su-
namitem Adoniae? Postula ei et regnum: ipse est enim fra-
ter meus maior me, et habet Abiathar sacerdotem et Ioab
filium Sarviae. Iuravit itaque rex Salomon per Dominum di-
cens: Haec faciat mihi Deus et haec addat, quia contra animam suam locu-
tus est Adonias verbum hoc. Et nunc vivit Dominus qui fir-
mavit me et collocavit me super solium David patris mei
et qui fecit mihi domum sicut locutus est, quia hodie occidetur
Adonias. Misitque rex Salomon per manum Banaiae
filii Ioiadae, qui interfecit eum, et mortuus est. Abia-
thar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathot ad a-
grum tuum. Et quidem vir mortis es, sed hodie te
non interficiam, quia portasti archam Domini Dei coram David
patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus in quibus
laboravit pater meus. Eiecit ergo Salomon Abiathar ut non
esset sacerdos Domini, ut impleretur sermo Domini quem locutus est
super domum Heli in Silo. Venit autem nuntius ad Salomonem
quod Ioab declinasset post Adoniam et post Salomonem non decli-
nasset. Fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini et apprehendit cor-
nu altaris. Nuntiatumque est regi Salomoni quod fugisset
Ioab in tabernaculum Domini et esset iuxta altare. Misitque
Salomon Banaiam filium Ioiadae dicens: Vade interfi-
ce eum. Venit Banaias ad tabernaculum Domini et dixit ei:
Haec dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar.
Renuntiavit Banaias regi sermonem dicens: Haec locutus
est Ioab et haec respondit mihi. Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est,
et interfice eum et sepeli. Et amovebis sanguinem
innocentem qui effusus est a Ioab a me et a domo patris
mei. Et reddet Dominus sanguinem eius super caput eius, quia inter-
fecit duos viros iustos melioresque se, et occidit eos
gladio patre meo David ignorante: Abner filium Ner prin-
cipem militiae Israel et Amasam filium Iether princi-
pem exercitus Iuda. Et revertetur sanguis illorum in caput
Ioab et in caput seminis eius in sempiternum. David
autem et semini eius et domui et throno illius sit pax usque
in aeternum a Domino. Ascendit itaque Banaias filius Ioiadae et
aggressus eum interfecit, sepultusque est in domo sua in
deserto. Et constituit rex Banaiam filium Ioiadae pro eo super exer-
citum, et Sadoch sacerdotem posuit pro Abiathar. Mi-
sit quoque rex et vocavit Semei dixitque ei: Aedifica tibi do-
mum in Ierusalem et habita ibi, et non egredieris inde huc at-
que illuc. Quacumque autem die egressus fueris et transieris tor-
rentem Cedron, scito te interficiendum. Sanguis tuus
erit super caput tuum. Dixitque Semei regi: Bonus sermo
quem audivi. Sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet
servus tuus. Habitavit itaque Semei in Ierusalem diebus multis.
Factum est autem post annos tres ut fugerent servi Semei
ad Achis filium Maacha regem Geth. Nuntiatumque
est Semei quod servi eius fugissent in Geth. Et surrexit
Semei et stravit asinum suum ivitque in Geth ad Achis ad
requirendos servos suos, et adduxit eos de Geth. Nuntiatum
est autem Salomoni quod isset Semei in Geth de Ierusalem et redis-
set. Et mittens vocavit eum dixitque illi: Nonne testifi-
catus sum tibi per Dominum et praedixi tibi: Quacumque die egressus fueris
huc atque illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi: Bonus
sermo quem audivi. Quare ergo non custodisti iusiurandum Domini
et praeceptum quod praeceperam tibi? Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne
malum cuius tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri meo.
Reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum. Et rex Salo-
mon benedictus, et thronus David erit stabilis coram Domino us-
que in sempiternum. Iussit itaque rex Banaiae filio Ioiadae, qui
egressus percussit eum, et mortuus est. III Confirmatum est
ergo regnum in manu Salomonis, et affinitate coniunctus est
Pharaoni regi Aegypti. Accepit namque filiam eius et adduxit
in civitatem David, donec compleret aedificans domum suam
et domum Domini et murum Ierusalem per circuitum. Attamen populus immo-
labat in excelsis: non enim aedificatum erat templum
nomini Domini usque in diem illum. Dilexit autem Salomon Dominum,
ambulans in praeceptis David patris sui, excepto quod in
excelsis immolabat et accendebat thymiama. Abiit
itaque in Gabaon ut immolaret ibi. Illud quippe erat
excelsum maximum. Mille hostias in holocaustum ob-
tulit Salomon super altare illud in Gabaon. Apparuit autem
Dominus Salomoni per somnium nocte dicens: Postula quod
vis ut dem tibi. Et ait Salomon: Tu fecisti cum David patre
meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo
in veritate et iustitia et recto corde tecum. Custodisti ei
misericordiam tuam grandem et dedisti ei filium sedentem super
thronum eius, sicut est hodie. Et nunc Domine Deus, tu regnare
fecisti servum tuum pro David patre meo. Ego autem sum puer
parvulus et ignorans egressum et introitum meum. Et
servus tuus in medio est populi quem elegisti, populi infiniti qui
numerari et supputari non potest prae multitudine. Dabis ergo
servo tuo cor docibile, ut iudicare possit populum tuum et dis-
cernere inter bonum et malum. Quis enim poterit iudicare
populum istum, populum tuum hunc multum? Placuit ergo sermo
coram Domino, quod Salomon rem huiuscemodi postulasset. Et
dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, et non petis-
ti tibi dies multos nec divitias aut animas inimi-
corum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum
iudicium, ecce feci tibi secundum sermones tuos. Et dedi tibi cor
sapiens et intellegens in tantum ut nullus ante te similis tui
fuerit nec post te surrecturus sit. Sed et haec quae non postula-
sti dedi tibi, divitias scilicet et gloriam, ut nemo fuerit similis
tui in regibus cunctis retro diebus. Si autem ambulaveris
in viis meis et custodieris praecepta mea et mandata mea
sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.
Igitur evigilavit Salomon et intellexit quod esset somnium.
Cumque venisset Ierusalem, stetit coram archa foederis Domini
et obtulit holocausta et fecit victimas pacificas et grande
convivium universis famulis suis. Tunc venerunt duae
mulieres meretrices ad regem steteruntque coram eo. Quarum
una ait: Obsecro mi domine. Ego et mulier haec habitabamus
in domo una, et peperi apud eam in cubiculo. Tertia vero
die postquam ego peperi, peperit et haec. Et eramus simul,
nullusque alius in domo nobiscum, exceptis nobis duabus.
Mortuus est autem filius mulieris huius nocte. Dormiens
quippe oppressit eum. Et consurgens intempestae noctis · i. qñ nō ē tpe ad operand’. [illegible]
silentio tulit filium meum de latere meo ancillae
tuae dormientis et collocavit in sinu suo, suum autem
filium qui erat mortuus posuit in sinu meo. Cumque

surrexissem mane ut darem lac filio meo: apparuit mortuus. Quem diligentius intuens clara luce deprehendi non esse meum quem genueram. Responditque altera mulier: Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex ait: Haec dicit: Filius meus vivit, et filius tuus mortuus est. Et ista respondit: Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege, Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat vivus ad regem (commota sunt quippe viscera eius super filio suo): Obsecro, domine, date ei infantem vivum, et nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi nec tibi sit, sed dividatur. Respondit rex et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur: haec est enim mater eius. Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset rex, et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

IIII Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel. Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoch sacerdotis. Helyoreph et Haia filii Sesa scribae. Iosaphat filius Ahilud a commentariis. Banaias filius Ioiadae super exercitum. Sadoch autem et Abiathar sacerdotes. Azarias filius Nathan super eos qui assistebant regi. Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis. Et Ahisar praepositus domus. Et Adoniram filius Abda super tributa. Habebat autem Salomon duodecim praefectos super omnem Israel, qui praebebant annonam regi et domui eius: per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant. Et haec nomina eorum: Benhur in monte Ephraim. Bendecar in Macces, et in Salebim, et in Bethsemes, et in Helon, et in Bethanan. Benesed in Aruboth: ipsius erat Socho et omnis terra Epher. Benabinadab, cuius omnis Nephath Dor: Thapheth filiam Salomonis habebat uxorem. Bena filius Ahilud regebat Thanac et Mageddo, et universam Bethsan, quae est iuxta Sarthana subter Iezrahel, a Bethsan usque Abelmeula e regione Iecmaan. Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avoth Iair filii Manasse in Galaad: ipse praeerat in omni regione Argob, quae est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quae habebant seras aereas. Ahinadab filius Addo praeerat in Manaim. Achimaas in Nephthali: sed et ipse habebat Basemath filiam Salomonis in coniugio. Banaa filius Husi in Aser et in Baloth. Iosaphat filius Pharue in Ysachar. Semei filius Hela in Beniamin. Gaber filius Uri in terra Galaad, in terra Seon regis Amorrei et Og regis Basan, super omnia quae erant in illa terra. Iuda et Israel innumerabiles sicut arena maris in multitudine, comedentes et bibentes atque laetantes. Salomon autem erat in dicione sua, habens omnia regna, a flumine terrae Philisthiim usque ad terminum Aegypti, offerentium sibi munera et servientium ei cunctis diebus vitae eius. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta choros similae et sexaginta chori farinae, decem boves pingues et viginti boves pascuales et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum atque bubalorum, et avium altilium. Ipse enim obtinebat omnem regionem quae erat trans flumen, a Thapsa usque Gazam, et cunctos reges illarum regionum: et habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque Iuda et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis. Et habebat Salomon quadraginta milia praesepia equorum currilium, et duodecim milia equestrium. Nutriebantque eos supradicti regis praefecti: sed et necessaria mensae regis Salomonis cum ingenti cura praebebant in tempore suo. Ordeum quoque et paleas equorum et iumentorum deferebant in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, et latitudinem cordis quasi arenam quae est in litore maris. Et praecedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et Aegyptiorum: et erat sapientior cunctis hominibus, sapientior Ethan Ezraita, et Heman, et Chalcal, et Dorda filiis Maol: et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. Locutus est quoque Salomon tria milia parabolas, et fuerunt carmina eius quinque et mille. Et disputavit super lignis a cedro quae est in Libano usque ad ysopum quae egreditur de pariete: et disseruit de iumentis et volucribus et reptilibus et piscibus. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terrae qui audiebant sapientiam eius.

V Misit quoque Hyram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre eius: quia amicus fuerat Hyram David omni tempore. Misit autem Salomon ad Hyram, dicens: Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non potuerit aedificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum eius. Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: et non est Sathan neque occursus malus. Quam ob rem cogito aedificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: Filius tuus, quem dabo pro te super solium tuum, ipse aedificabit domum nomini meo. Praecipe igitur ut praecidant mihi servi tui cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris. Scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna caedere sicut Sydonii. Cum ergo audisset Hyram verba Salomonis, laetatus est valde, et ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum. Et misit Hyram ad Salomonem, dicens: Audivi quaecumque mandasti mihi. Ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis. Servi mei deponent ea de Libano ad mare, et ego componam ea in ratibus in mari usque ad locum quem significaveris mihi, et applicabo ea ibi, et tu tolles ea: praebebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meae. Itaque Hyram dabat Salomoni ligna cedrina et ligna abiegna, iuxta omnem voluntatem eius. Salomon autem praebebat Hyram viginti milia choros tritici in cibum domui eius, et viginti choros purissimi olei: haec tribuebat Salomon Hyram per singulos annos. Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei. Et erat pax inter Hyram et Salomonem, et percusserunt foedus ambo. Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio triginta milia virorum. Mittebatque eos in Libanum, decem milia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis: et Adoniram erat super huiuscemodi indictione. Habuit itaque Salomon septuaginta milia eorum qui onera portabant, et octoginta milia latomorum in monte, absque praepositis qui praeerant singulis operibus, numero trium milium et trecentorum, praecipientium populo et his qui faciebant opus. Praecepitque rex ut tollerent lapides grandes, pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos: quos dolaverunt caementarii Salomonis et caementarii Hyram. Porro

biblii praeparaverunt ligna et lapides ad aedificandam domum.

VI

Factum est ergo cccc. lxxx. anno egressionis filiorum Israhel de terra Egypti in anno quarto mense zio ipse est mensis secundus regni Salomonis super Israhel aedificare coepit domum Domino. Domus autem quam aedificabat Salomon rex Domino habebat lx. cubitos in longitudine et xx. cubitos in latitudine et xxx. cubitos in altitudine. Et porticus erat ante templum xx. cubitorum longitudinis iuxta mensuram latitudinis templi et habebat x. cubitos latitudinis ante faciem templi. Fecitque in templo fenestras obliquas. Et aedificavit super parietem templi tabulata per gyrum in parietibus domus per circuitum templi et oraculi et fecit latera in circuitu. Tabulatum quod subter erat v. cubitos habebat latitudinis et medium tabulatum vi. cubitorum latitudinis et tertium tabulatum vii. habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus ut non haererent muris templi. Domus autem cum aedificaretur lapidibus dedolatis atque perfectis aedificata est, et malleus et securis et omne ferramentum non sunt audita in domo cum aedificaretur. Ostium lateris medii in pariete erat domus dextrae et per cocleam ascendebant in medium cenaculum et a medio in tertium. Et aedificavit domum et consummavit eam. Texit quoque domum laquearibus cedrinis. Et aedificavit tabulatum super omnem domum v. cubitis altitudinis et operuit domum lignis cedrinis. Et factus est sermo Domini ad Salomonem dicens: Domus haec quam aedificas, si ambulaveris in praeceptis meis et iudicia mea feceris et custodieris omnia mandata mea gradiens per ea, firmabo sermonem meum tibi quem locutus sum ad David patrem tuum. Et habitabo in medio filiorum Israhel et non derelinquam populum meum Israhel. Igitur aedificavit Salomon domum et consummavit eam. Et aedificavit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis a pavimento domus usque ad summitatem parietum et usque ad laquearia operuit lignis intrinsecus et texit pavimentum domus tabulatis abiegnis. Aedificavitque xx. cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina a pavimento usque ad superiora et fecit interiorem domum oraculi in sanctum sanctorum. Porro xl. cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi. Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur habens tornaturas suas et iuncturas fabrefactas et caelaturas eminentes. Omnia cedrinis tabulis vestiebantur, nec omnino lapis apparere poterat in pariete. Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat ut poneret ibi arcam foederis Domini. Porro oraculum habebat xx. cubitos longitudinis et xx. cubitos latitudinis et xx. cubitos altitudinis et operuit illud atque vestivit auro purissimo, sed et altare vestivit cedro. Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo et affixit laminas clavis aureis. Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur, sed et totum altare oraculi texit auro. Et fecit in oraculo duo cherubin de lignis olivarum x. cubitorum altitudinis. v. cubitorum ala cherub una et v. cubitorum ala cherub altera, id est x. cubitos habentes a summitate alae unius usque ad alae alterius summitatem. x. quoque cubitorum erat cherub secundus in mensura pari, et opus unum erat in duobus cherubin, id est altitudinem habebat unus cherub x. cubitorum et similiter cherub secundus. Posuitque cherubin in medio templi interioris. Extendebant autem alas suas cherubin, et tangebat ala una parietem et ala cherubin secundi tangebat parietem alterum, alae autem alterae in media parte templi se invicem contingebant. Texit quoque cherubin auro. Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis caelaturis et torno, et fecit in eis cherubin et palmas et picturas varias quasi prominentes de pariete et egredientes. Sed et pavimentum domus texit auro intrinsecus et extrinsecus. Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum postesque angulorum v. Et duo ostia de lignis olivarum, et sculpsit in eis picturam cherubin et palmarum species et anaglypha valde prominentia, et texit ea auro, et operuit tam cherubin quam palmas et cetera auro. Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus, et utrumque ostium duplex erat et se invicem tenens aperiebatur. Et sculpsit cherubin et palmas et caelaturas valde eminentes, operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

VII

Et aedificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum et uno ordine lignorum cedri. Anno quarto fundata est domus Domini in mense zio, et in anno xi. mense bul ipse est mensis octavus perfecta est domus in omni opere suo et in universis utensilibus. Aedificavitque eam annis vii. Domum autem suam aedificavit Salomon xiii. annis et ad perfectum usque perduxit. Aedificavit quoque domum saltus Libani c. cubitorum longitudinis et l. cubitorum latitudinis et xxx. cubitorum altitudinis, et iiii. deambulacra inter columnas cedrinas, ligna quippe cedrina exciderat in columnas. Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram quae xlv. columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas xv. contra se invicem positas et e regione se respicientes, aequali spatio inter columnas, et super columnas quadrangulata ligna in cunctis aequalia. Et porticum columnarum fecit l. cubitorum longitudinis et xxx. cubitorum latitudinis, et alteram porticum in facie maioris porticus et columnas et epistylia super columnas. Porticum quoque solii in qua tribunal est fecit et texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem. Et domuncula in qua sedebatur ad iudicandum erat in media porticu simili opere. Domum quoque fecit filiae Pharaonis quam uxorem duxerat Salomon tali opere quali et hanc porticum. Omnia lapidibus pretiosis qui ad normam quandam atque mensuram tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant a fundamento usque ad summitatem parietum et intrinsecus usque ad atrium maius. Fundamenta autem de lapidibus pretiosis magnis lapidibus x. sive viii. cubitorum, et desuper lapides pretiosi aequalis mensurae secti erant, similiterque de cedro. Et atrium maius rotundum trium ordinum de lapidibus sectis et unius ordinis dolatae cedri, necnon et in atrio domus Domini interiori et in porticu domus. Misit quoque rex Salomon et tulit Hiram de Tyro, filium mulieris viduae de tribu Nepthalim patre Tyrio artificem aerarium et plenum sapientia et intellegentia et doctrina ad faciendum omne opus ex aere. Qui cum venisset ad regem Salomonem fecit omne opus eius. Et finxit duas columnas aereas x. et viii. cubitorum altitudinis columnam unam et linea xii. cubitorum ambiebat columnam utramque. Duo quoque capitella fecit quae ponerentur super capita columnarum fusilia ex aere, v. cubitorum altitudinis capitellum unum et v. cubitorum altitudinis capitellum alterum. Et quasi in modum retis et catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat. Septena versuum retiacula in capitello uno et septena retiacula in capitello altero. Et perfecit columnas et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum ut tegerent capitella quae erant super

cedrinis

duo

i. pomella

simmitatem malogranatorum. Eodem quoque fecit et capitel
lo secundo. Capitella autem que erant super capita columpnarum
quasi opere lilii fabricata erant in porticu quattuor cubitorum. Et rur
sum alia capitella in summitate columpnarum desuper iux
ta mensuram columpne contra retiacula. Malogranatorum autem ducenti
ordines erant in circuitu capitelli secundi. Et statuit duas
columpnas in porticu templi. Cumque statuisset colump
nam dextram, vocavit eam nomine Iachin. Similiter erexit
columpnam secundam et vocavit nomen eius Booz, idest in robore.
Et super capita columpnarum opus in modum lilii posuit. Perfec
tumque est opus columpnarum. Fecit quoque mare fusile decem
cubitorum a labio usque ad labium rotundum in circuitu.
Quinque cubitorum altitudo eius, et resticula triginta cubitorum cingebat
illud per circuitum. Et sculptura subter labium circuibat illud
decem cubitis ambiens mare. Duo ordines sculpturarum
striatarum erant fusiles. Et stabant super duodecim boves, e
quibus tres respiciebant ad aquilonem, et tres ad occiden
tem, et tres ad meridiem, et tres ad orientem. Et mare
super eos desuper erat, quorum posteriora universa intrinsecus la
tebant. Grossitudo autem luteris trium unciarum erat, labi
umque eius quasi labium calicis et folium repandi lilii. Duo
milia batos capiebat et tria metretas. Et fecit bases
eneas decem, quattuor cubitorum longitudinis basis singulas, et
quattuor cubitorum latitudinis, et trium cubitorum altitu
dinis. Et ipsum opus basium interrasile erat, et sculpture in
ter iuncturas. Et inter coronulas et plectas leones et boves et
cherubim. Et in iuncturis similiter desuper. Et subter leones
et boves quasi lora ex ere dependentia. Et quattuor rote per ba
ses singulas, et axes erei. Et per quattuor partes quasi humeruli
subter luterem fusiles contra se invicem respectantes. Os quoque
luteris intrinsecus erat in capitis summitate. Et quod foris
parebat unius cubiti erat totum rotundum, pariter
que habebat unum cubitum et dimidium. In angulis
autem columpnarum variae celaturae erant, et medium
columpnarum quadrata, non rotunda. Quattuor quoque rote que per quattuor
angulos basis erant coherebant subter basi. Una
rota habebat altitudinis cubitum et semis. Tales autem
rote erant quales solent in curru fieri. Et axes earum
et radii et canthi et modioli omnia fusilia. Nam et hu
meruli illi quattuor per singulos angulos basis unius ex ipsa
basi fusiles et iuncti erant. In summitate autem basis
erat quedam rotunditas dimidii cubiti, ita fa
bricata ut luter desuper posset inponi, habens celaturas
suas et sculpturas varias ex semet ipso. Sculpsit quoque
in tabulatis illis que erant ex ere, et in angulis, che
rubin et leones et palmas, quasi in similitudinem hominis
stantis, ut non celata sed apposita per circuitum viderentur. In
hunc modum fecit decem bases fusura una et mensura sculp
turaque consimili. Fecit quoque decem luteres ereos. Quadraginta batos capi
ebat luter unus, eratque quattuor cubitorum. Singulos quoque
luteres per singulas, idest decem bases, posuit. Et constituit decem bases,
quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad sinistram. Ma
re autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem.
Fecit ergo Hyram lebetes et scutras et amulas. Et perfecit
omne opus regis Salomonis in templo Domini. Colump
nas duas et funiculos capitellorum, et super capitella colum
pnarum duos, et retiacula duo ut operirent du
os funiculos qui erant super capita columpnarum. Et malo
granata quadringenta in duobus retiaculis. Duos versus malo
granatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos
capitellorum qui erant super capita columpnarum. Et
bases decem, et luteres decem super bases. Et mare unum, et boves duodecim
subter mare. Et lebetes et scutras et amulas. Omnia vasa que
fecit Hyram regi Salomoni in domo Domini de auricalco e
rant. In campestri regione Iordanis fudit ea rex in ar
gillosa terra, inter Sochot et Sarthan. Et posuit Salomon
omnia vasa in domo propter multitudinem autem nimiam non erat
pondus eris. Fecitque Salomon omnia va
sa in domo Domini: altare aureum et mensam super quam po
nerentur panes propositionis auream, et candelabra au
rea quinque ad dextram et quinque ad sinistram contra oraculum ex
auro puro, et quasi lilii flores, et lucernas desuper aureas, et
forcipes aureos, et ydrias, et fuscinulas, et phialas, et mor
tariola, et thuribula de auro purissimo. Et cardines osti
orum domus interioris sancti sanctorum, et ostiorum domus templi.
Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo
Domini. Et intulit que sanctificaverat David pater suus, argentum et
aurum et vasa, et reposuit in thesauris domus Domini.
Tunc congregati sunt omnes maiores natu Israel cum prin VIII
cipibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel ad regem
Salomonem in Ierusalem, ut deferrent archam federis Domini de
civitate David, idest de Syon. Convenitque ad regem Salomo
nem universus Israel in mense Ethanim in sollempni
die, ipse est mensis septimus. Veneruntque cuncti senes ex Israel,
et tulerunt sacerdotes archam, et portaverunt archam Domini
et tabernaculum federis, et omnia vasa sanctuarii que erant in
tabernaculo. Et ferebant ea sacerdotes et levite. Rex autem
Salomon et omnis multitudo Israel que convenerat ad eum
gradiebatur cum illo ante archam, et immolabant oves
et boves absque estimatione et numero. Et intulerunt sacer
dotes archam federis Domini in locum suum in oraculum templi
in sancta sanctorum subter alas cherubin. Siquidem cherubin
expandebant alas suas super locum arche, et protegebant
archam et vectes eius desuper. Cumque eminerent vectes
et apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante
oraculum, non apparebant ultra extrinsecus. Qui et fuerunt
ibi usque in presentem diem. In archa autem non erat aliud nisi du
e tabule lapidee quas posuerat in ea Moyses in Oreb quando
pepigit fedus Dominus cum filiis Israel cum egrederentur de terra
Egypti. Factum est autem, cum exissent sacerdotes de sanctuario, ne
bula implevit domum Domini, et non poterant sacerdotes stare
et ministrare propter nebulam. Impleverat enim gloria Domini domum
Domini. Tunc ait Salomon: Dominus dixit ut habitaret in nebula.
Edificans edificavi domum in habitaculum tuum, firmis
simum solium tuum in sempiternum. Convertitque rex faci
em suam et benedixit omni ecclesie Israel. Omnis enim ecclesia
Israel stabat. Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israel, qui
locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus eius
perfecit, dicens: A die qua eduxi populum meum Israel de Egyp
to non elegi civitatem de universis tribubus Israel ut edifi
caretur domus, et esset nomen meum ibi. Sed elegi David ut
esset super populum meum Israel. Voluitque David pater meus edificare
domum nomini Domini Dei Israel. Et ait Dominus ad David patrem meum:
Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini
meo, bene fecisti hoc ipsum mente tractans. Verumptamen
tu non edificabis domum, sed filius tuus qui egredietur de re
nibus tuis, ipse edificabit domum nomini meo. Confir
mavit Dominus sermonem suum quem locutus est. Stetique pro
David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus.
Et edificavi domum nomini Domini Dei Israel. Et constitui ibi
locum arche in qua fedus Domini est quod percussit cum patribus
nostris quando egressi sunt de terra Egypti. Stetit autem Salomon
ante altare Domini in conspectu ecclesie Israel, et expandit
manus suas in celum et ait: Domine Deus Israel, non est

similis tui deus in caelo desuper et super terram deorsum qui custo-
dis pactum et misericordiam servis tuis qui ambulant coram te in
toto corde suo qui custodisti servo tuo David patri meo quae locutus
es ei. Ore locutus es et manibus perfecisti ut haec dies probat.
Nunc igitur domine deus Israhel conserva famulo tuo David patri meo quae
locutus es ei dicens: Non auferetur de te vir coram me qui
sedeat super thronum Israhel ita tamen si custodierint filii tui viam
suam ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspec-
tu meo. Et nunc domine deus Israhel firmentur verba tua quae locutus es
servo tuo David patri meo. Ergo ne putandum est quod vere deus habitet
super terram? Si enim caelum et caeli caelorum te capere non possunt quanto
magis domus haec quam aedificavi tibi? Sed respice ad orationem
servi tui et ad preces eius domine deus meus. Audi hymnum et orationem
quam servus tuus orat coram te hodie: ut sint oculi tui a-
perti super domum hanc nocte et die, super domum de qua dixisti: Erit
nomen meum ibi: ut exaudias orationem quam orat ad te servus
tuus in loco isto. Et exaudies in loco habitaculi tui in caelo.
et cum exaudieris propitius eris. Si peccaverit homo in pro-
ximum suum et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur astric-
tus, et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam:
tu exaudies in caelo et facies et iudicabis servos tuos condem-
nans impium et reddens viam suam super caput eius, iustificansque
iustum et retribuens ei secundum iustitiam suam. Si fugerit
populus tuus Israhel inimicos suos quia peccaturus est tibi, et agentes
paenitentiam et confitentes nomini tuo venerint et oraverint et depreca-
ti te fuerint in domo hac: exaudi in caelo et dimitte peccatum
populi tui Israhel et reduces eos in terram quam dedisti patribus eorum.
Si clausum fuerit caelum et non pluerit propter peccata eorum et orantes
in loco isto paenitentiam egerint nomini tuo et a peccatis suis conversi
fuerint propter afflictionem suam: exaudi eos in caelo et dimitte
peccata servorum tuorum et populi tui Israhel et ostende eis viam bonam
per quam ambulent et da pluviam super terram tuam quam dedisti populo
tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilen-
tia, aut corruptus aer, aut aerugo, locusta, vel rubigo,
et afflixerit eum inimicus eius portas obsidens, omnis plaga,
universa infirmitas, cuncta devotatio et imprecatio quae
acciderit omni homini de populo tuo Israhel, si quis cognoverit plagam
cordis sui et expanderit manus suas in domo hac: tu exau-
dies in caelo in loco habitationis tuae et repropitiaberis et facies
ut des unicuique secundum vias suas sicut videris cor eius,
quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum, ut timeant
te cunctis diebus quibus vivunt super faciem terrae quam de-
disti patribus nostris. Insuper et alienigena qui non est de populo tuo Israhel
cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum. Audietur enim no-
men tuum magnum et manus tua fortis et brachium tuum
extentum ubique. Cum venerit ergo et oraverit in loco hoc: tu ex-
audies in caelo in firmamento habitaculi tui et facies omnia
pro quibus invocaverit te alienigena, ut discant uni-
versi populi terrarum nomen tuum timere sicut populus tuus Israhel et probent
quia nomen tuum invocatum est super domum hanc quam aedificavi.
Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos
per viam quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civi-
tatis quam elegisti et contra domum quam aedificavi nomini
tuo, et exaudies in caelo orationes eorum et preces eorum et facies
iudicium eorum. Quod si peccaverint tibi, non est enim homo qui non
peccet, et iratus tradideris eos inimicis suis et captivi duc-
ti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, et egerint pe-
nitentiam in loco suo corde in loco captivitatis et de-
precati te fuerint in captivitate sua dicentes: Pecca-
vimus, inique egimus, impie gessimus, et reversi fuerint
ad te in universo corde suo et in tota anima sua in terra
inimicorum suorum ad quam captivi ducti fuerint, et oraverint

te contra viam terrae suae quam dedisti patribus eorum et civitatis
quam elegisti et templi quod aedificavi nomini tuo: exaudies
in caelo in firmamento solii tui orationem eorum et preces et facies
iudicium eorum, et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi et omnibus
iniquitatibus eorum quibus praevaricati sunt in te, et dabis misericordiam
coram eis qui eos captivos habuerint ut misereantur eis. Populus
enim tuus est et hereditas tua quos eduxisti de terra Aegypti de me-
dio fornacis ferreae. Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem
servi tui et populi tui Israhel et exaudies eos in universis pro quibus in-
vocaverint te. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de univer-
sis populis terrae sicut locutus es per Moysen servum tuum quando edu-
xisti patres nostros de Aegypto domine deus. Factum est autem cum complesset
Salomon orans dominum omnem orationem et deprecationem hanc,
surrexit de conspectu altaris domini; utrumque enim genu in terram
fixerat et manus expanderat ad caelum. Stetit ergo et benedixit
omni ecclesiae Israhel voce magna dicens: Benedictus dominus qui dedit requi-
em populo suo Israhel iuxta omnia quae locutus est. Non cecidit ne unus
quidem sermo ex omnibus bonis quae locutus est per Moysen servum
suum. Sit dominus deus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris, non
derelinquens nos neque proiciens, sed inclinet corda nostra ad
se ut ambulemus in universis viis eius et custodiamus
mandata eius et caerimonias et iudicia quaecumque mandavit
patribus nostris. Et sint sermones mei isti quibus deprecatus sum
coram domino appropinquantes domino deo nostro die ac noc-
te ut faciat iudicium servo suo et populo suo Israhel per singulos dies,
et sciant omnes populi terrae quia dominus ipse est deus et non est ultra absque eo.
Sit quoque cor nostrum perfectum cum domino deo nostro ut ambulemus in de-
cretis eius et custodiamus mandata eius sicut et hodie. Igitur
rex et omnis Israhel cum eo immolabant victimas coram
domino. Mactavitque Salomon hostias pacificas quas immo-
lavit domino boum xx.ii. milia et ovium c.xx. milia. Et dedicave-
runt templum domini rex et filii Israhel. In die illa sanctificavit
rex medium atrii quod erat ante domum domini. Fecit quippe ibi ho-
locaustum et sacrificium et adipem pacificorum, quia altare
aeneum quod erat coram domino minus erat et capere non poterat
holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum. Fecit ergo
Salomon in tempore illo festivitatem celebrem et omnis Israhel
cum eo multitudo magna ab introitu Emath usque ad
rivum Aegypti coram domino deo nostro vii. diebus et vii. diebus,
id est xiiii. diebus. Et in die octavo dimisit populos. Qui
benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua laetantes
et alacri corde super omnibus bonis quae fecerat dominus David servo suo
et Israhel populo suo. Factum est autem cum perfecisset Salomon IX
aedificium domus domini et aedificium domus regis et omne quod op-
taverat et voluerat facere, apparuit ei dominus secundo sicut appa-
ruerat ei in Gabaon. Dixitque dominus ad eum: Exaudivi
orationem tuam et deprecationem tuam quam deprecatus es co-
ram me. Sanctificavi domum hanc quam aedificasti ut po-
nerem nomen meum ibi in sempiternum et erunt oculi mei et cor
meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me
sicut ambulavit pater tuus in simplicitate cordis et in
aequitate et feceris omnia quae praecepi tibi et legitima mea
et iudicia mea servaveris: ponam thronum regni tui
super Israhel in sempiternum sicut locutus sum David patri tuo dicens:
Non auferetur de genere tuo vir de solio Israhel. Si autem aversione
aversi fueritis vos et filii vestri non sequentes me nec custodi-
entes mandata mea et caerimonias quas proposui vobis, sed abi-
eritis et colueritis deos alienos et adoraveritis eos: auferam
Israhel de superficie terrae quam dedi eis, et templum quod sanctificavi
nomini meo proiciam a conspectu meo. Eritque Israhel in proverbium
et in fabulam cunctis populis. Et domus haec erit in exemplum:
omnis qui transierit per eam stupebit et sibilabit

dicent: quare sic fecit dominus terre huic et domui huic? Et respondebunt: quia dereliquerunt dominum deum suum qui eduxit patres eorum de terra egypti, et secuti sunt deos alienos et adoraverunt eos et coluerunt; idcirco induxit dominus super eos omne malum hoc. Expletis autem annis ·xx· postquam edificaverat duas domos, id est domum domini et domum regis, hyram rege tyri prebente salomoni ligna cedrina et abiegna et aurum iuxta omne quod opus habuerat, tunc dedit salomon hyram ·xx· oppida in terra galilee. Et egressus est hyram de tyro ut videret oppida que dederat ei salomon, et non placuerunt ei. Et ait: hec ne sunt civitates quas dedisti michi frater? Et appellavit eas terram chabul usque in diem hanc. Misitque hyram ad regem salomonem ·xx· talenta auri. Hec est summa expensarum quam obtulit rex ad edificandam domum domini et domum suam, et mello, et murum ierusalem, et eser, et mageddo, et gazer. Pharao rex egypti ascendit et cepit gazer succenditque eam igni, et chananeum qui habitabat in civitate interfecit, et dedit eam in dotem filie sue uxori salomonis. Edificavit ergo salomon gazer et bethoron inferiorem et baalath et palmiram in terra solitudinis. Et omnes vicos qui ad se pertinebant et erant absque muro munivit, et civitates curruum et civitates equitum, et quodcumque ei placuit ut edificaret in ierusalem et in libano et in omni terra potestatis sue. Universum populum qui remanserat de amorreis et ethei et pherezeis et eveis et iebuseis, qui non sunt de filiis israel, horum filios qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii israel exterminare, fecit salomon tributarios usque ad diem hanc. De filiis autem israel non constituit salomon servire quemquam, sed erant viri bellatores et ministri eius et principes et duces et prefecti curruum et equorum. Erant autem principes super omnia opera salomonis prepositi ·d·l·, qui habebant subiectum populum et statutis operibus imperabant. Filia autem pharaonis ascendit de civitate david in domum suam quam edificaverat ei salomon; tunc edificavit mello. Offerebat quoque salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta et pacificas victimas super altare quod edificaverat domino, et adolebat thymiama coram domino; perfectumque est templum. Classem quoque fecit rex salomon in asyongaber que est iuxta ahylam in litore maris rubri in terra ydumee. Misitque hyram in classem illam servos suos viros nauticos et gnaros maris cum servis salomonis. Qui cum venissent in ophyr, sumptum inde aurum quadringentorum ·xx· talentorum detulerunt ad regem salomonem.

X. Sed et regina saba audita fama salomonis in nomine domini venit temptare eum in enigmatibus. Et ingressa ierusalem multo cum comitatu et divitiis, camelis portantibus aromata et aurum infinitum nimis, et gemmas preciosas, venit ad salomonem et locuta est ei universa que habebat in corde suo. Et docuit eam salomon omnia verba que proposuerat; non fuit sermo qui regem posset latere et non responderet ei. Videns autem regina saba omnem sapientiam salomonis et domum quam edificaverat, et cibos mense eius et habitacula servorum et ordines ministrantium vestesque eorum et pincernas et holocausta que offerebat in domo domini, non habebat ultra spiritum. Dixitque ad regem: verus est sermo quem audivi in terra mea super sermonibus tuis et super sapientia tua, et non credebam narrantibus michi donec ipsa veni et vidi oculis meis et probavi quod media pars michi nuntiata non fuerit. Maior est sapientia et opera tua quam rumor quem audivi. Beati viri tui et beati servi tui qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam. Sit dominus deus tuus benedictus cui complacuisti et posuit te super thronum israel, eo quod dilexerit dominus israel in sempiternum et constituit te regem ut faceres iudicium et iustitiam. Dedit ergo regi ·c·xx· talenta auri et aromata multa nimis et gemmas preciosas. Non sunt allata ultra aromata tam multa quam ea que dedit regina saba regi salomoni. Sed et classis hyram que portabat aurum de ophyr attulit ex ophir ligna thyina multa nimis et gemmas preciosas. Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus domini et domus regie et cytharas lyrasque cantoribus. Non sunt allata huiuscemodi ligna thyina neque visa usque in presentem diem. Rex autem salomon dedit regine saba omnia que voluit et petivit ab eo, exceptis his que ultro obtulerat ei munere regio. Que reversa est et abiit in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur salomoni per annos singulos sexcentorum ·lx·vi· talentorum auri, excepto eo quod afferebant viri qui super vectigalia erant et negotiatores universique scruta vendentes et omnes reges arabie ducesque terre. Fecit quoque rex salomon ·cc· scuta de auro purissimo; sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius. Et ·ccc· peltas ex auro probato; ·ccc· mine auri unam peltam vestiebant. Posuitque eas rex in domo saltus libani. Fecit etiam rex salomon thronum de ebore grandem et vestivit eum auro fulvo nimis. Qui habebat ·vi· gradus, et summitas throni rotunda erat in parte posteriori, et due manus hinc atque inde tenentes sedile, et duo leones stabant iuxta manus singulas, et ·xii· leunculi stantes super ·vi· gradus hinc atque inde. Non est factum tale opus in universis regnis. Sed et omnia vasa de quibus potabat rex salomon erant aurea, et universa supellex domus saltus libani de auro purissimo. Non erat argentum nec alicuius pretii putabatur in diebus salomonis, quia classis regis per mare cum classe hyram semel per tres annos ibat in tharsis deferens inde aurum et argentum et dentes elephantorum et simias et pavos. Magnificatus est ergo rex salomon super omnes reges terre divitiis et sapientia. Et universa terra desiderabat vultum salomonis ut audiret sapientiam eius quam dederat deus in corde eius. Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque et equos et mulos per annos singulos. Congregavitque salomon currus et equites, et facti sunt ei ·m·cccc· currus et ·xii· milia equitum, et disposuit eos per civitates munitas et cum rege in ierusalem. Fecitque ut tanta esset habundantia argenti in ierusalem quanta et lapidum, et cedrorum prebuit multitudinem quasi sicomoros que nascuntur in campestribus. Et educebantur equi salomoni de egypto et de choa. Negotiatores enim regis emebant de choa et statuto precio perducebant. Egrediebatur autem quadriga ex egypto ·dc· siclis argenti, et equus ·c·l·. Atque in hunc modum cuncti reges ethëorum et syrie equos venundabant.

XI. Rex autem salomon amavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque pharaonis et moabitidas et ammanitidas, ydumeas et sydonias et etheas, de gentibus super quibus dixit dominus filiis israel: non ingrediemini ad eas neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei uxores quasi regine septingente et concubine ·ccc·, et averterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex, depravatum est cor eius per mulieres ut sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo sicut cor david patris eius. Sed colebat salomon astarthen deam sido

niorum et chamos moabitarum deum et moloch idolum ammanitarum. Fecitque salomon quod non placuerat coram domino et non adimplevit ut sequeretur dominum sicut david pater eius. Tunc edificavit salomon fanum chamos ydolo moab in monte qui est contra ierusalem et moloch ydolo filiorum amon. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis que adolebant thura et immolabant diis suis. Igitur iratus est dominus salomoni quod aversa esset mens eius a domino deo israel qui apparuerat ei secundo et preceperat ei de verbo hoc ne sequeretur deos alienos et non custodivit que mandavit ei dominus. Dixit itaque dominus salomoni: Quia habuisti hoc apud te et non custodisti pactum meum et precepta mea que mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non faciam propter david patrem tuum. De manu filii tui scindam illud. Nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter david servum meum et ierusalem quam elegi. Suscitavit autem dominus adversarium salomoni adad ydumeum de semine regio qui erat in edom. Cum enim esset david in ydumea et ascendisset ioab princeps militie ad sepeliendos eos qui fuerant interfecti et occidisset omne masculinum in ydumea, fugit adad ipse et viri ydumei de servis patris eius cum eo ut ingrederetur egyptum. Erat autem adad puer parvulus. Cumque surrexissent de madian venerunt in pharan tuleruntque secum viros de pharan et introierunt egyptum ad pharaonem regem egipti. Qui dedit ei domum et cibos constituit et terram delegavit. Et invenit adad gratiam coram pharaone valde in tantum ut daret ei uxorem sororem uxoris sue germanam taphnes regine. Genuitque ei soror taphnes genebat filium et nutrivit eum taphnes in domo pharaonis. Eratque genebat habitans apud pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset adad in egipto dormisse david cum patribus suis et mortuum esse ioab principem militie, dixit pharaoni: Dimitte me ut vadam in terram meam. Dixitque ei pharao: Qua enim re apud me indiges ut queras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla, sed obsecro ut dimittas me. Suscitavit quoque ei deus razon filium heliadam qui fugerat adadezer regem soba dominum suum. Et congregavit contra eum viros et factus est princeps latronum cum interficeret eos david. Abieruntque damascum et habitaverunt ibi et constituerunt eum regem in damasco. Eratque adversarius israel cunctis diebus salomonis. Et hoc est malum adad et odium contra israel. Regnavitque in syria. Ieroboam quoque filius nabath ephrateus de sareda, cuius mater erat nomine sarva mulier vidua, servus salomonis levavit manum contra regem. Et hec causa rebellionis adversus eum, quia salomon edificavit mello et coequavit voraginem civitatis david patris sui. Erat autem ieroboam vir fortis et potens. Videnque salomon adolescentem bone indolis et industrium constituit eum prefectum super tributa universe domus ioseph. Factum est igitur in tempore illo ut ieroboam egrederetur de ierusalem et inveniret eum achias silonites propheta in via opertus pallio novo. Erant autem duo tantum in agro. Apprehendensque achias pallium suum novum quo coopertus erat scidit in duodecim partes et ait ad ieroboam: Tolle tibi decem scissuras. Hec enim dicit dominus deus israel: Ecce ego scindam regnum de manu salomonis et dabo tibi decem tribus. Porro una tribus remanebit ei propter servum meum david et ierusalem civitatem quam elegi ex omnibus tribubus israel. Eo quod dereliquerint me et adoraverint astharoth deam sydoniorum et chamos deum moab et moloch deum filiorum amon et non ambulaverint in viis meis ut facerent iustitiam coram me et

precepta mea et iudicia sicut david pater eius. Nec auferam omne regnum de manu eius sed ducem ponam eum cunctis diebus vite sue propter david servum meum quem elegi qui custodivit mandata mea et precepta mea. Auferam autem regnum de manu filii eius et dabo tibi decem tribus. Filio autem eius dabo tribum unam ut remaneat lucerna david servo meo cunctis diebus coram me in ierusalem civitate quam elegi ut esset nomen meum ibi. Te autem assumam et regnabis super omnia que desiderat anima tua eritque rex super israel. Si igitur audieris omnia que precepero tibi et ambulaveris in viis meis et feceris quod rectum est coram me custodiens mandata mea et precepta mea sicut fecit david servus meus, ero tecum et edificabo tibi domum fidelem quomodo edificavi david domum et tradam tibi israel. Et affligam semen david super hoc verumtamen non cunctis diebus. Voluit ergo salomon interficere ieroboam qui surrexit et aufugit in egyptum ad sesach regem egipti et fuit in egipto usque ad mortem salomonis. Reliquum autem verborum salomonis et omnia que fecit et sapientia eius ecce universa scripta sunt in libro verborum salomonis. Dies autem quos regnavit salomon in ierusalem super omnem israel quadraginta anni sunt. Dormivitque salomon cum patribus suis et sepultus est in civitate david patris sui. Regnavitque roboam filius eius pro eo. Venit autem roboam in sichem. Illuc enim congregatus erat omnis israel ad constituendum eum regem.

XII

At vero ieroboam filius nabath cum adhuc esset in egipto profugus a facie regis salomonis audita morte reversus est de egipto. Miseruntque et vocaverunt eum. Venit ergo ieroboam et omnis multitudo israel et locuti sunt ad roboam dicentes: Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis. Tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo et de iugo gravissimo quod imposuit nobis et serviemus tibi. Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem et revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium rex roboam cum senioribus qui assistebant coram salomone patre eius cum adhuc viveret et ait: Quod datis consilium ut respondeam populo huic? Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic et servieris et petitioni eorum cesseris locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. Qui dereliquit consilium senum quod dederant ei et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo et assistebant ei. Dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium ut respondeam populo huic qui dixerunt mihi: Leviga iugum quod imposuit pater tuus super nos? Et dixerunt ei iuvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic qui locuti sunt ad te dicentes: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et nunc pater meus posuit super vos iugum grave, ego autem addam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus. Venit ergo ieroboam et omnis populus ad roboam die tertio sicut locutus fuerat rex dicens: Revertimini ad me die tertia. Responditque rex populo dura derelicto consilio seniorum quod ei dederant, et locutus est eis secundum consilium iuvenum dicens: Pater meus aggravavit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus. Et non acquievit rex populo quoniam aversatus eum fuerat dominus ut suscitaret verbum suum quod locutus fuerat in manu achie silonitis ad ieroboam filium nabath. Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex, respondit ei dicens: Que nobis pars in david vel que hereditas in filio ysai? Revertere in tabernacula tua israel. Nunc vide domum tuam david. Et abiit israel in tabernacula sua. Super filios autem israel quicumque habitabant in civitatibus iuda regnavit roboam. Misit ergo rex roboam aduram qui erat super tributa

ad roboam

tum, et lapidavit eum omnis Israel, et mortuus est. Porro
rex Roboam festinus ascendit currum, et fugit in Hierusa-
lem. Recessitque Israel a domo David, usque in praesentem diem. Fa-
ctum est autem cum audisset omnis Israel quod reversus esset Iero-
boam, miserunt et vocaverunt eum congregato coetu, et constituerunt
eum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam do-
mum David praeter tribum Iuda solam. Venit autem Roboam
Hierusalem, et congregavit universam domum Iuda et tribum Ben-
iamin, centum octoginta milia electorum virorum et bellatorum, ut
pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum Roboam
filio Salomonis. Factus est autem sermo domini ad Semeiam virum
dei dicens: Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et
ad omnem domum Iuda et Beniamin, et reliquos de populo di-
cens: Haec dicit dominus: Non ascendetis neque bellabitis contra fra-
tres vestros filios Israel. Revertatur vir in domum suam: a me enim
factum est verbum hoc. Audierunt sermonem domini, et reversi sunt de
itinere sicut eis praeceperat dominus. Aedificavit autem
Ieroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi.
Et egressus inde aedificavit Phanuel. Dixitque Ieroboam
in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascen-
derit populus iste ut faciat sacrificia in domo domini in Hierusalem.
Et convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem
Iuda, interficientque me, et revertentur ad eum. Et excogita-
to consilio, fecit duos vitulos aureos, et dixit eis: Nolite ultra
ascendere in Hierusalem. Ecce dii tui Israel qui eduxerunt te de
terra Aegypti. Posuitque unum in Bethel, et alterum in Dan.
Et factum est verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adorandum
vitulum usque in Dan. Et fecit phana in excelsis, et sacer-
dotes extremis de populo qui non erant de filiis Levi. Constituitque di-
em sollemnem in mense octavo, quinta decima die mensis, in si-
militudinem sollemnitatis quae celebrabatur in Iuda.
Et ascendens altare similiter fecit in Bethel, ut immolaret
vitulis quos fabricaverat. Constituitque in Bethel
sacerdotes excelsorum quos fecerat, et ascendit super altare quod
extruxerat in Bethel quinta decima die mensis octavi quem finxe-
rat de corde suo. Et fecit sollemnitatem filiis Israel, et as-
cendit super altare ut adoleret incensum.

XIII

Et ecce vir
dei venit de Iuda in sermone domini in Bethel, Ierobo-
am stante super altare et thus iaciente, et exclamavit contra al-
tare in sermone domini, et ait: Altare, altare, haec dicit dominus:
Ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine, et immola-
bit super te sacerdotes excelsorum qui nunc thura succendunt
in te.

et ossa hominum incendet super te.

Deditque in illa die signum dicens: Hoc erit signum quod
locutus est dominus: Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui in
illo est. Cumque audisset rex sermonem hominis dei quem
inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum
suam de altari dicens: Apprehendite eum. Et exaruit
manus eius quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere
eam ad se. Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de al-
tari, iuxta signum quod praedixerat vir dei in sermone domini. Et
ait rex ad virum dei: Deprecare faciem domini dei tui,
et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque
vir dei faciem domini, et reversa est manus regis ad eum, et fa-
cta est sicut prius fuerat. Locutus est autem rex ad virum dei: Veni
mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. Responditque
vir dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus
tuae, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam
aquam in loco isto. Sic enim mandatum est mihi in sermone do-
mini praecipientis: Non comedes panem neque bibes aquam,
nec reverteris per viam qua venisti. Abiit ergo per aliam vi-
am, et non est reversus per iter quo venerat in Bethel. Propheta au-
tem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt
filii sui et narraverunt

omnia opera quae fecerat vir dei in die illa in Bethel, et
verba quae locutus fuerat ad regem, et narraverunt patri suo.
Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii
sui viam per quam abierat vir dei qui venerat de Iuda. Et ait
filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, ascendit
et abiit post virum dei, et invenit eum sedentem subter
terebinthum, et ait illi: Tu es vir dei qui venisti de Iu-
da? Respondit ille: Ego sum. Dixit ad eum: Veni mecum
domum ut comedas panem. Qui ait: Non possum reverti
neque venire tecum, nec comedam panem neque bibam aquam in
loco isto, quia locutus est dominus ad me in sermone domini dicens: Non
comedes panem et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam
qua ieris. Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui, et angelus locutus
est mihi in sermone domini dicens: Reduc eum tecum in domum
tuam ut comedat panem et bibat aquam. Fefellit eum,
et reduxit secum. Comedit ergo panem in domo eius et bibit aquam.
Cumque sederent ad mensam, factus est sermo domini ad prophetam qui
reduxerat eum, et exclamavit ad virum dei qui venerat
de Iuda dicens: Haec dicit dominus: Quia inoboediens fuisti ori domi-
ni et non custodisti mandatum quod praecepit tibi dominus deus tuus, et reversus
es et comedisti panem et bibisti aquam in loco in quo praecepit
tibi ne comederes panem neque biberes aquam, non inferetur cadaver
tuum in sepulchrum patrum tuorum. Cumque comedisset et bi-
bisset, stravit asinum suum prophetae quem reduxerat. Qui cum abisset,
invenit eum leo in via et occidit, et erat cadaver eius proiectum
in itinere. Asinus autem stabat iuxta illum, et leo stabat iuxta
cadaver. Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver proiec-
tum in via, et leonem stantem iuxta cadaver. Et venerunt
et divulgaverunt in civitate in qua propheta ille senex habita-
bat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat eum de
via, ait: Vir dei est, qui inoboediens fuit ori domini, et tra-
didit eum dominus leoni, et confregit eum et occidit iuxta verbum domini quod
locutus est ei. Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui
cum stravissent, et ille abisset, invenit cadaver eius pro-
iectum in via, et asinum et leonem stantes iuxta cadaver.
Non comedit leo de cadavere, nec laesit asinum. Tulit ergo
propheta cadaver viri dei et posuit illud super asinum, et reversus intulit
in civitatem senis prophetae ut plangeret eum. Et posuit cadaver
eius in sepulchro suo, et planxerunt eum: Heu heu mi frater.
Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mor-
tuus fuero, sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus
est. Iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim veniet ser-
mo quem praedixit in sermone domini contra altare quod est in Bethel,
et contra omnia phana excelsorum quae sunt in urbibus Samariae.
Post verba haec non est reversus Ieroboam de via sua pessi-
ma, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum.
Et per hanc causam peccavit domus Ieroboam, et eversa
est et deleta de superficie terrae.

XIIII

In tempore illo aegrotavit A-
bia filius Ieroboam. Dixitque Ieroboam uxori suae: Sur-
ge et commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Iero-
boam, et vade in Silo ubi est Ahia propheta qui locutus est mihi quod re-
gnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque in manu tua
decem panes et crustulam et vas mellis, et vade ad illum. Ipse
indicabit tibi quid eventurum sit puero. Fecit
ut dixerat Ieroboam uxor. Et consurgens abiit in Silo
et venit in domum Ahiae. At ille non poterat videre, quia cal-
ligaverant oculi eius prae senectute. Dixit autem dominus ad A-
hiam: Ecce uxor Ieroboam ingreditur ut consulat te super
filio suo qui aegrotat. Haec et haec loqueris ei. Cum ergo illa in-
traret et dissimularet se esse quae erat, audivit Ahias soni-
tum pedum eius introeuntis per ostium et ait: Ingredere
uxor Ieroboam. Quare aliam te esse simulas? Ego autem

missus sum ad te durus nuntius. Vade et dic Ieroboam
haec dicit Dominus Deus Israhel. Quia exaltavi te de medio populi et dedi te
ducem super populum meum Israhel, et scidi regnum domus David et de-
di illud tibi, et non fuisti sicut servus meus David qui custodivit man-
data mea et secutus est me in toto corde suo faciens quod
placitum esset in conspectu meo, sed operatus es male super omnes qui fuerunt
ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles ut me ad iracun-
diam provocares, me autem proiecisti post corpus tuum. Idcirco ec-
ce ego inducam mala super domum Ieroboam et percutiam de
Ieroboam mingentem ad parietem et clausum et novissimum
in Israhel, et mundabo reliquias domus Ieroboam sicut mundari
solet fimus usque ad purum. Qui mortui fuerint in agro
vorabunt eos aves caeli. Qui mortui fuerint de Ieroboam in
civitate comedent eos canes, quia Dominus locutus est. Tu igitur sur-
ge et vade in domum tuam, et in ipso introitu pedum tuorum
in urbem morietur puer, et planget eum omnis Israhel et se-
peliet. Iste enim solus inferetur de Ieroboam in sepulchrum
quia inventus est super eum sermo bonus a Domino Deo Israhel in
domo Ieroboam. Constituet autem sibi Dominus regem super Israhel qui
percutiat domum Ieroboam in hac die et in hoc tempore. Et per-
cutiet Dominus Israhel sicut moveri solet harundo in aqua, et evellet Israhel
de terra bona hac quam dedit patribus eorum, et ventilabit eos
trans flumen quia fecerunt sibi lucos ut inritarent Dominum. Et
tradet Dominus Israhel propter peccata Ieroboam qui peccavit et pec-
care fecit Israhel. Surrexit itaque uxor Ieroboam et abiit et
venit in Thersa. Cumque illa ingrederetur limen domus puer
mortuus est. Et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israhel iuxta
sermonem Domini quem locutus est in manu servi sui Ahiae
prophetae. Reliqua autem verborum Ieroboam et quomodo pugnaverit et quomodo
regnaverit ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel.
Dies autem quibus regnavit Ieroboam viginti duo anni sunt. Et
dormivit cum patribus suis, regnavitque Nadab filius eius pro
eo. Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Iuda.
Quadraginta et unius anni erat Roboam cum regnare coepisset, et septem-
decim annis regnavit in Hierusalem civitate quam elegit Dominus
ut poneret nomen suum ibi ex omnibus tribubus Israhel. Nomen autem
matris eius Naama Ammanites. Et fecit Iuda malum coram
Domino, et inritaverunt eum super omnibus quae fecerunt patres eorum in peccatis
suis quae peccaverant. Aedificaverunt enim et ipsi sibi aras et statuas
et lucos super omnem collem excelsum et subter omnem arbo-
rem frondosam. Sed et effeminati fuerunt in terra, feceruntque
omnes abominationes gentium quas adtrivit Dominus ante faciem filio-
vel. rum Israhel. In quinto autem anno regni Roboam ascendit Sesac rex
Aegypti in Hierusalem, et tulit thesauros regios et universa diri-
puit, scuta quoque aurea quae fecerat Salomon, pro quibus fecit rex
Roboam scuta aerea et tradidit ea in manu ducum scuta-
riorum et eorum qui excubabant ante ostium domus regis.
Cumque ingrederetur rex in domum Domini portabant ea qui
praeeundi habebant officium et postea reportabant ad arma-
mentarium scutariorum. Reliqua autem sermonum Roboam et omnium
quae fecit ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda.
Fuitque bellum inter Roboam et Ieroboam cunctis diebus.
Dormivitque Roboam cum patribus suis, et sepultus est cum eis
in civitate David. Nomen autem matris eius Naama Ammanites. Et
XV regnavit Abia filius eius pro eo. Igitur in octavo decimo anno reg-
ni Ieroboam filii Nabath regnavit Abia super Iudam.
Tribus annis regnavit in Hierusalem. Nomen matris eius Maa-
cha filia Abessalom. Ambulavitque in omnibus peccatis
patris sui quae fecerat ante eum, nec erat cor eius perfectum cum
Domino Deo suo sicut cor David patris sui. Sed propter David dedit ei Dominus
Deus suus lucernam in Hierusalem ut suscitaret filium eius post
eum et staret in Hierusalem, eo quod fecisset David rectum in oculis
Domini, et non declinasset ab omnibus quae praeceperat ei cunctis diebus
vitae suae excepto sermone Uriae Hetthei. Attamen bellum fuit
inter Roboam et inter Ieroboam omni tempore vitae eius. Reliqua autem
sermonum Abiae et omnia quae fecit nonne haec scripta sunt in libro
verborum dierum regum Iuda? Fuitque proelium inter Abiam et
inter Ieroboam. Et dormivit Abia cum patribus suis, et sepelierunt
eum in civitate David. Regnavitque Asa filius eius pro eo. In an-
no ergo vicesimo Ieroboam regis Israhel regnavit Asa rex Iu-
da, et quadraginta et uno anno regnavit in Hierusalem. Nomen matris eius Maa-
cha filia Abessalom. Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini
sicut David pater eius, et abstulit effeminatos de terra, purgavitque uni-
versas sordes idolorum quae fecerant patres eius. Insuper et Ma-
acham matrem suam amovit ne esset princeps in sacris
Priapi et in luco eius quem consecraverat, subvertitque specum · i. fossa ubi erat priap.
eius et confregit simulacrum turpissimum et conbusit in torren-
te Cedron. Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa per-
fectum erat cum Domino Deo suo cunctis diebus suis. Et intulit ea quae
sanctificaverat pater suus et voverat in domum Domini, argen-
tum et aurum et vasa. Bellum autem erat inter Asa et Baasa regem
Israhel cunctis diebus eorum. Ascendit quoque Baasa rex Israhel in Iu-
dam et aedificavit Rama ut non posset quispiam egredi vel
ingredi de parte Asa regis Iudae. Tollens itaque Asa omne
argentum et aurum quod remanserat in thesauris domus Domini
et thesauris domus regiae, dedit illud in manus servorum suorum
et misit ad Benadad filium Tabremon filii Ezion regem
Syriae qui habitabat in Damasco dicens: Foedus est inter me et
te et inter patrem meum et patrem tuum. Ideo misi tibi munera ar-
genti et auri, et peto ut venias et irritum facias foe-
dus quod habes cum Baasa rege Israhel et recedat a me. Adquiescens
Benadad regi Asa misit principes exercitus sui in civitates
Israhel, et percusserunt Ahion et Dan et Abel domum Maacha et u-
niversam Cenneroth, omnem scilicet terram Nepthalim. Quod
cum audisset Baasa, intermisit aedificare Rama et reversus
est in Thersa. Rex autem Asa nuntium misit in omnem Iu-
dam, nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides Ramae et lig-
na eius quibus aedificaverat Baasa, et extruxit de eis
idem rex Asa Gabaa Beniamin et Maspha. Reliqua autem
omnium sermonum Asa et universae fortitudines eius et cuncta
quae fecit et civitates quas extruxit nonne haec scripta sunt in
libro verborum dierum regum Iuda? Verumtamen in tempore senectutis
suae doluit pedes. Et dormivit cum patribus suis et sepultus
est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque Iosaph-
at filius eius pro eo. Nadab vero filius Ieroboam regna-
vit super Israhel anno secundo Asa regis Iudae. Regnavitque super Israhel
duobus annis. Et fecit quod malum est in conspectu Domini, et am-
bulavit in viis patris sui et in peccatis eius quibus peccare
fecit Israhel. Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Is-
sachar, et percussit eum in Gebbethon quae est urbs Philisthi-
norum. Siquidem Nadab et omnis Israhel obsidebant Gebbethon.
Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Iuda et
regnavit pro eo. Cumque regnasset, percussit omnem domum
Ieroboam; non dimisit ne unam quidem animam de semine
eius, donec deleret eum iuxta verbum Domini quod locutus fuerat
in manu servi sui Ahiae Silonitis, propter peccata Ieroboam
quae peccaverat et quibus peccare fecerat Israhel, et propter delictum
quo inritaverat Dominum Deum Israhel. Reliqua autem sermonum Nadab
et omnia quae operatus est nonne haec scripta sunt in libro verbo-
rum dierum regum Israhel? Fuitque bellum inter Asa et Baasa re-
gem Israhel cunctis diebus eorum. Anno tertio Asa regis Iu-
dae regnavit Baasa filius Ahia super omnem Israhel in Ther-
sa viginti quattuor annis. Et fecit malum coram Domino, ambu-
lavitque in via Ieroboam et in peccatis eius quibus peccare

XVI fecit Israhel. Factus est autem sermo Domini ad Hieu filium Anani contra Baasa dicens: Pro eo quod exaltavi te de pulvere et posui te ducem super populum meum Israhel, tu autem ambulasti in via Hieroboam et peccare fecisti populum meum Israhel ut me irritares in peccatis eorum, ecce ego demetam posteriora Baasa et posteriora domus eius, et faciam domum tuam sicut domum Hieroboam filii Nabath. Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate comedent eum canes, et qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres caeli. Reliqua autem sermonum Baasa et quaecumque fecit et proelia eius nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa, et regnavit Hela filius eius pro eo. Cum autem in manu Hieu filii Anani prophetae verbum Domini factum esset contra Baasa et contra domum eius, et contra omne malum quod fecerat coram Domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Hieroboam, ob hanc causam occidit eum, hoc est Hieu filium Anani prophetam. Anno vicesimo sexto Asa regis Iuda regnavit Hela filius Baasa super Israhel in Thersa duobus annis. Et rebellavit contra eum servus suus Zamri, dux mediae partis equitum. Erat autem Hela in Thersa bibens et temulentus in domo Arsa praefecti Thersa. Irruens ergo Zamri percussit et occidit eum anno vicesimo septimo Asa regis Iuda, et regnavit pro eo. Cumque regnasset et sedisset super solium eius, percussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex eo mingentem ad parietem, et propinquos et amicos eius. Delevitque Zamri omnem domum Baasa iuxta verbum Domini quod locutus fuerat ad Baasa in manu Hieu prophetae, propter universa peccata Baasa et peccata Hela filii eius, qui peccaverunt et peccare fecerunt Israhel, provocantes Dominum Deum Israhel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum Hela et omnia quae fecit nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Anno vicesimo septimo Asa regis Iuda regnavit Zamri septem diebus in Thersa. Porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum. Cumque audisset rebellasse Zamri et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israhel Amri qui erat princeps militiae super Israhel in die illa in castris. Ascendit ergo Amri et omnis Israhel cum eo de Gebbethon, et obsidebant Thersa. Videns autem Zamri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium et succendit se cum domo regia, et mortuus est in peccatis suis quae peccaverat faciens malum coram Domino et ambulans in via Hieroboam et in peccato eius quo fecit peccare Israhel. Reliqua autem sermonum Zamri et insidiarum eius et tyrannidis nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Tunc divisus est populus Israhel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth ut constitueret eum regem, et media pars Amri. Praevaluit autem populus qui erat cum Amri populo qui sequebatur Thebni filium Gineth, mortuusque est Thebni et regnavit Amri. Anno tricesimo primo Asa regis Iuda regnavit Amri super Israhel duodecim annis; in Thersa regnavit sex annis. Emitque montem Samariae a Somer duobus talentis argenti, et aedificavit eum, et vocavit nomen civitatis quam extruxerat nomine Somer domini montis Samariae. Fecit autem Amri malum in conspectu Domini et operatus est nequiter super omnes qui fuerunt ante eum. Ambulavitque in omni via Hieroboam filii Nabath et in peccatis eius quibus peccare fecerat Israhel, ut irritaret Dominum Deum Israhel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum Amri et proelia eius quae gessit nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Et dormivit Amri cum patribus suis et sepultus est in Samaria, regnavitque Achab filius eius pro eo. Achab vero filius Amri regnavit super Israhel anno

tricesimo octavo Asa regis Iuda. Et regnavit Achab filius Amri super Israhel in Samaria viginti et duobus annis. Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes qui fuerunt ante eum. Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Hieroboam filii Nabath, insuper et duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum, et abiit et servivit Baal et adoravit eum. Et posuit aram Baal in templo Baal quod aedificaverat in Samaria, et plantavit lucum. Et addidit Achab in opere suo irritans Dominum Deum Israhel super omnes reges Israhel qui fuerunt ante eum. In diebus eius aedificavit Ahiel de Bethel Hiericho; in Abiram primitivo suo fundavit eam, et in Segub novissimo suo posuit portas eius, iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu Iosue filii Nun.

XVII Et dixit Helias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israhel in cuius conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia nisi iuxta oris mei verba. Et factum est verbum Domini ad eum dicens: Recede hinc et vade contra orientem et abscondere in torrente Carith qui est contra Iordanem, et ibi de torrente bibes, corvisque praecepi ut pascant te ibi. Abiit ergo et fecit iuxta verbum Domini. Cumque abisset, sedit in torrente Carith qui est contra Iordanem. Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes vesperi, et bibebat de torrente. Post dies autem siccatus est torrens, non enim pluerat super terram. Factus est ergo sermo Domini ad eum dicens: Surge et vade in Sarepta Sidoniorum et manebis ibi; praecepi enim ibi mulieri viduae ut pascat te. Surrexit et abiit in Sareptam Sidoniorum. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna. Et vocavit eam dixitque ei: Da mihi paululum aquae in vase ut bibam. Cumque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum eius dicens: Affer mihi obsecro et buccellam panis in manu tua. Quae respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farinae in hydria et paululum olei in lecytho. En colligo duo ligna ut ingrediar et faciam illud mihi et filio meo ut comedamus et moriamur. Ad quam Helias ait: Noli timere, sed vade et fac sicut dixisti; verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum et affer ad me, tibi autem et filio tuo facies postea. Haec autem dicit Dominus Deus Israhel: Hydria farinae non deficiet nec lecythus olei minuetur usque ad diem in qua daturus est Dominus pluviam super faciem terrae. Quae abiit et fecit iuxta verbum Heliae, et comedit ipse et illa et domus eius. Ex illa die hydria farinae non defecit et lecythus olei non est imminutus iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu Heliae. Factum est autem post haec, aegrotavit filius mulieris matris familiae, et erat languor fortissimus ita ut non remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad Heliam: Quid mihi et tibi vir Dei? Ingressus es ad me ut rememorarentur iniquitates meae et interficeres filium meum. Et ait ad eam Helias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu illius et portavit in cenaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum. Et clamavit ad Dominum et dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam apud quam ego utcumque sustentor afflixisti ut interficeres filium eius? Et expandit se atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum et ait: Domine Deus meus, revertatur oro anima pueri huius in viscera eius. Exaudivit Dominus vocem Heliae, et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. Tulitque Helias puerum et deposuit eum de cenaculo in inferiorem domum, et tradidit matri suae et ait illi: En vivit filius tuus. Dixitque mulier ad Heliam: Nunc in isto cognovi quoniam vir Dei es tu, et verbum Domini in ore tuo verum est.

XVIII Post dies multos factum est verbum Domini ad Heliam in anno tertio dicens: Vade et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terrae. Ivit ergo Helias ut ostenderet se Achab. Erat autem fames vehemens

peccata

in samaria. Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem
domus sue. Abdias autem timebat dominum deum valde. Nam
cum interficeret Iezabel prophetas domini, tulit ille centum prophetas et
abscondit eos quinquagenos in speluncis et pavit eos pane
et aqua. Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos
fontes aquarum et in universas valles si forte invenire pos-
simus herbam et salvare equos et mulos, et non penitus
iumenta intereant. Diviseruntque sibi regiones ut circu-
irent eas. Achab ibat per viam unam et Abdias per viam
alteram seorsum. Cumque esset Abdias in via, Helias oc-
currit ei. Qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam
et ait: Num tu es domine mi Helias? Cui ille respondit: Ego. Et
dixit: Vade dic domino tuo: Adest Helias. Et ille: Quid
peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab
ut interficiat me? Vivit dominus deus tuus, non est gens aut regnum
quo non miserit dominus meus te requirens. Et respondentibus cunctis: Non
est hic, adiuravit regna singula et gentes eo quod minime
reperireris. Et nunc tu dicis michi: Vade et dic domino tuo: Adest
Helias. Cumque recessero a te, spiritus domini asportabit te
in locum quem ego ignoro. Et ingressus nuntiabo Achab
et non inveniens te interficiet me. Servus autem tuus timet
dominum ab infantia sua. Numquid non indicatum est tibi domino meo
quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas domini, quod absconderim
de prophetis domini centum viros quinquagenos et quinquagenos in spelun-
cis et paverim eos pane et aqua? Et nunc tu dicis: Vade et
dic domino tuo: Adest Helias, ut interficiat me. Dixitque He-
lias: Vivit dominus exercituum ante cuius vultum sto, quia hodie
apparebo ei. Abiit ergo Abdias in occursum Achab et indi-
cavit ei. Venitque Achab in occursum Helye. Et cum vidisset
eum, ait: Tune es ille qui conturbas Israel? Et ille ait: Non ego
turbavi Israel, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis manda-
ta domini et secuti estis Baalim. Verumtamen nunc mitte et congre-
ga ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Ba-
al quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt
de mensa Iezabel. Misit Achab ad omnes filios Israel et congrega-
vit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Helias
ad omnem populum ait: Usquequo claudicatis in duas partes?
Si dominus est deus, sequimini eum; si autem Baal, sequimini il-
lum. Et non respondit ei populus verbum. Et ait rursus Helias ad
populum: Ego remansi propheta domini solus; prophete autem Baal qua-
dringenti et quinquaginta viri sunt. Dentur nobis
duo boves, et illi eligant bovem unum et in frusta ce-
dentes ponant super ligna, ignem autem non supponant; et e-
go faciam bovem alterum et imponam super ligna, ignemque
non supponam. Invocate nomina deorum vestrorum, et ego in-
vocabo nomen domini mei; et deus qui exaudierit per ig-
nem, ipse sit deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.
Dixit ergo Helias prophetis Baal: Eligite
vobis bovem unum et facite primi, quia vos plures estis, et in-
vocate nomina deorum vestrorum ignemque non supponatis. Qui
cum tulissent bovem quem dederat eis, fecerunt et invoca-
bant nomen Baal de mane usque ad meridiem dicentes:
Baal exaudi nos. Et non erat vox nec qui responderet. Transi-
liebantque altare quod fecerant. Cumque iam esset meridies,
illudebat eis Helias dicens: Clamate voce maiore; deus
enim est, et forsitan loquitur aut in diversorio est aut in iti-
nere, aut certe dormit ut excitetur. Clamabant ergo
voce magna et incidebant se iuxta ritum suum cultris
et lanceolis donec perfunderentur sanguine. Postquam autem transiit
meridies et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium
offerri solet, nec audiebatur vox neque aliquis respondebat
nec attendebat orantes. Dixit Helias omni populo: Venite

ad me. Et accedente ad se populo curavit altare domini quod destru-
ctum fuerat. Et tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum
Iacob, ad quem factus est sermo domini dicens: Israel erit nomen tuum. Et edi-
ficavit lapidibus altare in nomine domini, fecitque aqueductum
quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris. Et composuit ·i· parvas fossas
ligna. Divisitque per membra bovem et posuit super ligna
et ait: Implete quattuor hydrias aqua et fundite super holocau-
stum et super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui
cum fecissent et secundo, ait: Etiam tertio id ipsum facite. Fecerunt-
que tertio. Et currebant aque circum altare et fossa aqueductus re-
pleta est. Cumque iam tempus esset ut offerretur holocaustum,
accedens Helias propheta ait: Domine deus Abraham et Ysa-
ac et Israel, hodie ostende quia tu es deus Israel et ego servus tuus et
iuxta preceptum tuum feci omnia verba hec. Exaudi me domine,
exaudi me, ut discat populus iste quia tu es dominus deus, et tu con-
vertisti corda eorum iterum. Cecidit autem ignis domini et devoravit
holocaustum et ligna et lapides, pulverem quoque et aquam que erat
in aqueductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in
faciem suam et ait: Dominus ipse est deus, dominus ipse est deus. Dixitque Heli-
as ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem fugiat
ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Helias ad torren-
tem Cyson et interfecit eos ibi. Et ait Helias ad Achab: Ascen-
de, comede, bibe, quia sonus multe pluvie est. Ascendit Achab
ut comederet et biberet. Helias autem ascendit in verticem
Carmeli, et pronus in terram posuit faciem inter genua sua
et dixit ad puerum suum: Ascende et prospice contra mare. Qui cum ascen-
disset et contemplatus esset, ait: Non est quicquam. Et rursum ait
illi: Revertere septem vicibus. In septima autem vice ecce nube-
cula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari.
Qui ait: Ascende et dic Achab: Iunge currum tuum et descende
ne occupet te pluvia. Cumque se verteret huc atque illuc,
ecce celi contenebrati sunt et nubes et ventus, et facta est pluvia
grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Iezrahel. Et
manus domini facta est super Heliam, accinctisque lumbis curre-
bat ante Achab donec veniret in Iezrahel. Nuntiavit autem
Achab Iezabel omnia que fecerat Helias et quomodo occidisset
universos prophetas gladio. Misitque Iezabel nuntium ad He-
liam dicens: Hec michi faciant dii et hec addant, nisi hac ho-
ra cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis. Ti-
muit ergo Helias et surgens abiit quocumque ferebat eum XIX
voluntas. Venitque in Bersabee Iuda et dimisit ibi puerum
suum, et perrexit in desertum viam unius diei. Cumque venisset
et sederet subter unam iuniperum, petivit anime sue ut
moreretur, et ait: Sufficit michi domine, tolle animam meam;
neque enim melior sum quam patres mei. Proiecitque se et obdor-
mivit in umbra iuniperi. Et ecce angelus domini tetigit
eum et dixit illi: Surge et comede. Respexit et ecce ad caput
suum subcinericius panis et vas aque. Comedit ergo et bi- ·i· panis coctus sub cinere
bit et rursum obdormivit. Reversusque est angelus domini secundo
et tetigit eum dixitque illi: Surge, comede; grandis enim
tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambu-
lavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque
ad montem dei Oreb. Cumque venisset illuc, mansit in spelun-
ca. Et ecce sermo domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Heli-
a? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro domino deo exercituum, quia
dereliquerunt pactum domini filii Israel, altaria tua destruxe-
runt, prophetas tuos occiderunt gladio, et derelictus sum ego
solus, et querunt animam meam ut auferant eam. Et ait ei:
Egredere et sta in monte coram domino. Et ecce dominus transit,
et spiritus grandis et fortis subvertens montes et conterens petras
ante dominum; non in spiritu dominus. Et post spiritum commotio; non in commo-
tione dominus. Et post commotionem ignis; non in igne dominus. Et post

ignem sibilus aure tenuis. ibi dominus. Quod cum audisset helyas
operuit vultum suum pallio et egressus stetit in ostio spelun-
ce. Et ecce vox ad eum dicens. Quid hic agis helya? Et ille respon-
dit. Zelo zelatus sum pro domino deo exercituum, quia dereliquerunt
pactum tuum filii israel. altaria tua destruxerunt, prophetas
tuos occiderunt gladio. Et derelictus sum ego solus, et que-
runt animam meam ut auferant eam. Et ait dominus ad
eum. Vade et revertere in viam tuam per desertum in damas-
cum. Cumque perveneris illuc, unges azahel regem super sy-
riam, et hieu filium namsi unges regem super israel. helyse-
um autem filium saphat qui est de abelmaula unges prophetam
pro te. Et erit. Quicumque fugerit gladium azahel, occidet eum
hieu. Et quicumque fugerit gladium hieu, interficiet eum helyse-
us. Et derelinquam mihi in israel vii. milia virorum quorum genua non sunt in isrl
incurvata ante baal. omne os quod non adoravit eum osculans ma-
nus. Profectus ergo inde reperit helyseum filium saphat arantem
in xii. iugis boum. et ipse in xii. iugis boum arantibus
unus erat. Cumque venisset ad eum, misit pallium suum
super illum. Qui statim relictis bobus cucurrit post helyam et
ait. Osculer oro te patrem meum et matrem meam, et sic sequar te. helias
Dixitque ei. Vade et revertere, quod enim meum erat feci tibi. Reversus autem
ab eo, tulit par boum et mactavit illud. et in aratro boum
coxit carnes, et dedit populo et comederunt. Consurgensque abiit
et secutus est helyam et ministrabat ei. Porro benadab rex
XX syrie congregavit omnem exercitum suum. et xxx. et ii. reges
secum. et equos et currus. et ascendens pugnabat contra sama-
riam et obsidebat eam. Mittensque nuntios ad achab
regem israel in civitatem, ait. Hec dicit benadab. Argentum
tuum et aurum tuum meum est, et uxores tue et filii tui optimi me-
i sunt. Responditque rex israel. Iuxta verbum tuum domine mi rex, tu-
us sum ego et omnia mea. Revertentesque nuntii dixerunt.
Hec dicit benadab qui misit nos ad te. Argentum tuum et au-
rum tuum et uxores tuas et filios tuos dabis mihi. Cras igitur
hac eadem hora mittam servos meos ad te, et scrutabuntur
domum tuam et domum servorum tuorum. et omne quod eis placuerit po-
nent in manibus suis et auferent. Vocavit autem rex israel
omnes seniores terre et ait. Animadvertite et videte
quoniam insidietur nobis. Misit enim ad me pro uxoribus meis
et filiis et pro argento et auro, et non abnui. Dixeruntque omnes
maiores natu et universus populus ad eum. Non audias neque
adquiescas illi. Respondit itaque nuntiis benadab. Dicite domino
meo regi. Omnia propter que misisti ad servum tuum in initio
faciam. hanc autem rem facere non possum. Reversique nuntii
retulerunt ei. Qui remisit et ait. Hec faciant mihi dii et hec
addant si suffecerit pulvis samarie pugillis omnis populi
qui sequitur me. Et respondens rex israel ait. Dicite ei. Ne glori-
etur accinctus eque ut discinctus. Factum est autem cum
audisset benadab verbum istud, bibebat ipse et reges in
umbraculis, et ait servis suis. Circumdate civitatem. Et circum-
dederunt eam. Et ecce propheta unus accedens ad achab re-
gem israel ait. Hec dicit dominus deus. Certe vidisti omnem mul-
titudinem hanc nimiam. ecce ego tradam eam in ma-
nu tua hodie ut scias quia ego sum dominus. Et ait achab.
Per quem? Dixitque ei. Hec dicit dominus. Per pedissequos principum pro-
vinciarum. Et ait. Quis incipiet preliari? Et ille dixit. Tu.
Recensuit ergo pueros principum provinciarum et repperit numerum
cc. xxx. ii. Et post eos recensuit populum omnes filios israel
vii. milia. et egressi sunt meridie. Benadab autem bibebat te-
mulentus in umbraculo suo et reges xxxii. cum eo
qui ad auxilium eius venerant. Egressi sunt autem pueri
principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque bena-
dab qui renuntiaverunt ei dicentes. Viri egressi sunt de sama-
ria. Et ille. Sive ait pro pace veniunt apprehendite eos
vivos. sive ut prelientur, vivos eos capite. Egressi sunt
ergo pueri principum provinciarum. ac reliquus exercitus sequebatur.
et percussit unusquisque virum qui contra se venerat. Fugeruntque syri et
persecutus est eos israel. Fugit quoque benadab rex syrie in equo
cum equitibus suis. Necnon et egressus rex israel percussit equos et currus
et percussit syriam plaga magna. Accedens autem propheta ad
regem israel dixit ei. Vade et confortare et scito et vide quid facias.
Sequenti enim anno rex syrie ascendet contra te. Servi vero regis
syrie dixerunt ei. Dii montium sunt dii eorum, ideo superave-
runt nos. Sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus,
et obtinebimus eos. Tu ergo verbum hoc fac. Amove re-
ges singulos ab exercitu tuo et pone principes pro eis. et instau-
ra numerum militum qui ceciderunt de tuis. et equos secundum equos
pristinos, et currus secundum currus quos ante habuisti. et pugnabi-
mus contra eos in campestribus, et videbis quod obtinebimus
eos. Credidit consilio eorum et fecit ita. Igitur postquam annus
transierat, recensuit benadab syros et ascendit in afec
ut pugnaret contra israel. Porro filii israel recensiti sunt et accep-
tis cibariis profecti ex adverso castraque metati sunt contra eos quasi
duo parvi greges caprarum. Syri autem repleverunt terram.
Et accedens unus vir dei dixit ad regem israel. Hec
dicit dominus. Quia dixerunt syri deus montium est dominus et non est
deus vallium: dabo omnem multitudinem grandem hanc in
manu tua. et scietis quia ego sum dominus. Dirigebantque vii.
diebus ex adverso hii atque illi acies. Septima autem die com-
missum est bellum. percusseruntque filii israel de syris c. mi-
lia peditum in una die. Fugerunt autem qui remanserant in afec
in civitatem, et cecidit murus super xx. vii. milia hominum
qui remanserant. Porro benadab fugiens ingressus est ci-
vitatem in cubiculum quod erat intra cubiculum. Dixerunt-
que ei servi sui. Ecce audivimus quod reges domus israel cle-
mentes sint. Ponamus itaque saccos in lumbis nostris et fu-
niculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem israel. forsi-
tan salvabit animas nostras. Accinxerunt saccis lumbos
suos et posuerunt funiculos in capitibus suis. veneruntque
ad regem israel et dixerunt. Servus tuus benadab dicit.
Vivat oro te anima mea. Et ille ait. Si adhuc vivit
frater meus est. Quod acceperunt viri pro omine et festi-
nantes rapuerunt verbum ex ore eius atque dixerunt. Frater
tuus benadab. et dixit eis. Ite et adducite eum. Egressus est
ergo ad eum benadab, et levavit eum in currum suum. Qui dixit
ei. Civitates quas tulit pater meus a patre tuo, reddam. et pla-
teas fac tibi in damasco sicut fecit pater meus in samaria. et ego
federatus recedam a te. Pepigit ergo fedus et dimisit
eum. Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad soci-
um suum in sermone domini. Percute me. At ille noluit per-
cutere. Cui ait. Quia noluisti audire vocem domini, ecce
recedes a me et percutiet te leo. Cumque paululum rece-
sisset ab eo, invenit eum leo atque percussit. Sed et alterum in-
veniens virum, dixit ad eum. Percute me. Qui percussit eum et
vulneravit. Abiit ergo propheta et occurrit regi in via, et im-
mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. Cumque rex
transisset, clamavit ad regem et ait. Servus tuus egres-
sus est ad preliandum comminus. Cumque fugisset unus vir,
adduxit eum quidam ad me et ait. Custodi virum istum.
Qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut ta-
lentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus
huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait
rex ad eum. Hoc est iudicium tuum quod ipse decrevisti. At
ille statim abstersit pulverem de facie sua, et agnovit
eum rex israel quod esset de prophetis. Qui ait ad eum. Hec dicit dominus.

Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, et populus tuus pro populo eius. Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contempnens, et furibundus venit in Samariam.

XXI

Post verba autem hec, vinea erat Naboth Iezrahelite, qui erat in Iezrahel iuxta palatium Achab regis Samarie. Locutus est ergo Achab ad Naboth dicens: Da michi vineam tuam, ut faciam michi hortum olerum, quia vicina est et prope domum meam; daboque tibi pro ea vineam meliorem; aut si tibi commodius putas, argenti pretium quanto digna est. Cui respondit Naboth: Propitius sit michi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi. Venit ergo Achab in domum suam indignans, et frendens super verbo quod locutus fuerat ad eum Naboth Iezrahelites dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et proiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, et non comedit panem. Ingressa est autem ad eum Iezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? et quare non comedis panem? Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Iezrahelite, et dixi ei: Da michi vineam tuam, accepta pecunia; aut si tibi placet, dabo tibi vineam pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam. Dixit ergo ad eum Iezabel uxor eius: Grandis auctoritatis es, et bene regis regnum Israel. Surge et comede panem, et equo animo esto: ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelite. Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas anulo eius, et misit ad maiores natu et optimates qui erant in civitate eius, et habitabant cum Naboth. Litterarum autem erat ista sententia: Predicate ieiunium, et sedere facite Naboth inter primos populi, et summittite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium dicant: Benedixit Deum et regem; et educite eum et lapidate, sicque moriatur. Fecerunt ergo cives eius maiores natu et optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut preceperat eis Iezabel, et sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos: predicaverunt ieiunium, et sedere fecerunt Naboth inter primos populi. Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum; at illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem. Quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt. Miseruntque ad Iezabel dicentes: Lapidatus est Naboth et mortuus est. Factum est autem cum audisset Iezabel lapidatum Naboth et mortuum, locuta est ad Achab: Surge et posside vineam Naboth Iezrahelite, qui noluit tibi acquiescere et dare eam accepta pecunia; non enim vivit Naboth, sed mortuus est. Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, et descendebat in vineam Naboth Iezrahelite ut possideret eam. Factus est igitur sermo Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Surge et descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria; ecce ad vineam Naboth descendit ut possideat eam; et loqueris ad eum dicens: Hec dicit Dominus: Occidisti, insuper et possedisti. Et post hec addes: Hec dicit Dominus: In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. Et ait Achab ad Heliam: Num invenisti me inimice mi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis ut faceres malum in conspectu Domini. Ecce ego inducam super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et ultimum in Israel. Et dabo domum tuam sicut domum Ieroboam filii Nabath, et sicut domum Baasa filii Ahia, quia egisti ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. Sed et de Iezabel locutus est Dominus dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iezrahel. Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes; si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres celi. Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini; concitavit enim eum Iezabel uxor sua, et abominabilis effectus est, in tantum ut sequeretur ydola que fecerant Amorrei, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel. Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestem suam, et operuit cilicio carnem suam, ieiunavitque et dormivit in sacco, et ambulabat demisso capite. Et factus est sermo Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filii sui inferam malum domui eius. Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam et Israel.

XXII

In anno autem tertio descendit Iosaphat rex Iuda ad regem Israel. Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, et negligimus tollere eam de manu regis Syrie? Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum ad preliandum in Ramoth Galaad? Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita et tu; populus meus et populus tuus unum sunt; et equites mei, equites tui. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Quere, oro te, hodie sermonem Domini. Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum an quiescere? Qui responderunt: Ascende, et dabit eam Dominus in manu regis. Dixit autem Iosaphat: Non est hic propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum? Et ait rex Israel ad Iosaphat: Remansit vir unus per quem possumus interrogare Dominum; sed ego odi eum, quia non prophetat michi bonum sed malum: Micheas filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris ita, rex. Vocavit ergo rex Israel eunuchum quendam, et dixit ei: Festina adducere Micheam filium Iemla. Rex autem Israel et Iosaphat rex Iuda sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio, in area iuxta ostium porte Samarie; et universi prophete prophetabant in conspectu eorum. Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hec dicit Dominus: His ventilabis Syriam donec deleas eam. Omnesque prophete similiter prophetabant dicentes: Ascende in Ramoth Galaad et vade prospere, et tradet Dominus in manus regis. Nuntius vero qui ierat ut vocaret Micheam, locutus est ad eum dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno bona regi predicant; sit ergo sermo tuus similis eorum, et loquere bona. Cui Micheas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit michi Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michea, ire debemus in Ramoth Galaad ad preliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende et vade prospere, et tradet eam Dominus in manum regis. Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adiuro te, ut non loquaris michi nisi quod verum est in nomine Domini. Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem; et ait Dominus: Non habent isti dominum; revertatur unusquisque in domum suam in pace. Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat michi bonum, sed semper malum? Ille vero addens ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris et a sinistris. Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat et cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba huiuscemodi, et alius aliter. Egressus est autem spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo? Et ille ait: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies et prevalebis; egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt, et Dominus locutus est contra te malum. Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Micheam in max-

ppha h dicit dñs

illam et dixit: Me ergo dimisit spiritus domini et locutus est tibi? Et ait Micheas: Visurus es in die illa quando ingressus fueris cubiculum intra cubiculum ut abscondaris. Et ait rex Israel: Tollite Micheam et maneat apud Amon principem civitatis et apud Ioas filium Amalech, et dicite eis: Hec dicit rex: Mittite virum istum in carcerem et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustie donec revertar in pace. Dixitque Micheas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me dominus. Et ait: Audite populi omnes. Ascendit itaque rex Israel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma et ingredere prelium, et induere vestibus meis. Porro rex Israel mutavit habitum suum et ingressus est bellum. Rex autem Syrie preceperat principibus curruum .xxx. ii. dicens: Non pugnabitis contra minorem et maiorem quempiam nisi contra regem Israel solum. Cum ergo vidissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum. Et exclamavit Iosaphat. Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel et cessaverunt ab eo. Vir autem quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigens et casu percussit regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurige suo: Verte manum tuam et eice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum. Commissum est ergo in die illa prelium, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mortuus est vespere. Fluebat autem sanguis plage in sinum currus. Et preco personuit in universo exercitu antequam sol occumberet dicens: Unusquisque revertatur in civitatem et in terram suam. Mortuus est autem rex et perlatus est in Samariam. Sepelieruntque regem in Samaria, et laverunt currum in piscina Samarie, et linxerunt canes sanguinem eius, et habenas laverunt iuxta verbum domini quod locutus fuerat. Reliqua autem sermonum Achab et universa que fecit et domus eburnea quam edificavit cunctarumque urbium quas extruxit, nonne scripta sunt hec in libro sermonum dierum regum Israel? Dormivit ergo Achab cum patribus suis, et regnavit Ochozias filius eius pro eo. Iosaphat vero filius Asa regnare ceperat super Iudam anno quarto Achab regis Israel. .xxx.v. annorum erat cum regnare cepisset, et .xxv. annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Azuba filia Salay. Et ambulavit in omni via Asa patris sui et non declinavit ex ea. Fecitque quod rectum erat in conspectu domini. Verumptamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat et adolebat incensum in excelsis. Pacemque habuit Iosaphat cum rege Israel. Reliqua autem verborum Iosaphat et opera eius que gessit et prelia, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Sed et reliquias effeminatorum qui remanserant in diebus Asa patris eius abstulit de terra. Nec erat tunc rex constitutus in Edom. Rex vero Iosaphat fecerat classes in mari que navigarent in Ophir propter aurum, et ire non potuerunt, quia confracte sunt in Asiongaber. Tunc ait Ochozias filius Achab ad Iosaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Iosaphat. Dormivitque Iosaphat cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque Ioram filius eius pro eo. Ochozias autem filius Achab regnare ceperat super Israel in Samaria anno .xvii. Iosaphat regis Iuda, regnavitque super Israel duobus annis. Et fecit malum in conspectu domini et ambulavit in via patris sui et matris sue et in via Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel. Servivit quoque Baal et adoravit eum et irritavit dominum deum Israel iuxta omnia que fecerat pater eius.

Incipit Malachim .i. liber regum quartus.

PREVARICATVS est autem Moab in Israel postquam mortuus est Achab. Ceciditque Ochozias per cancellos cenaculi sui quod habebat in Samaria et egrotavit. Misitque nuntios dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Accaron utrum vivere queam de infirmitate mea hac. Angelus autem domini locutus est ad Heliam Thesbiten dicens: Surge et ascende in occursum nuntiorum regis Samarie et dices ad eos: Numquid non est deus in Israel ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Quam ob rem hec dicit dominus: De lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Et abiit Helias. Reversique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis? At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis et dixit ad nos: Ite, revertimini ad regem qui misit vos et dicetis ei: Hec dicit dominus: Numquid quia non erat deus in Israel mittis ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Qui dixit eis: Cuius figure et habitus est vir qui occurrit vobis et locutus est verba hec? At illi dixerunt ei: Vir pilosus et zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Helias Thesbites est. Misitque ad eum quinquagenarium principem et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum sedentique in vertice montis ait: Homo dei, rex precepit ut descendas. Respondensque Helias dixit quinquagenario: Si homo dei sum, descendat ignis de celo et devoret te et quinquaginta viros tuos. Descendit itaque ignis de celo et devoravit eum et quinquaginta qui erant cum eo. Rursum misit ad eum principem quinquagenarium alterum et quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo dei, hec dicit rex: Festina, descende. Respondens Helias ait: Si homo dei sum, descendat ignis de celo et devoret te et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de celo et devoravit illum et quinquaginta eius. Iterum misit principem quinquagenarium tertium et quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum venisset curvavit genua contra Heliam et precatus est eum et ait: Homo dei, noli despicere animam meam et animas servorum tuorum qui mecum sunt. Ecce descendit ignis de celo et devoravit duos principes quinquagenarios primos et quinquagenos qui cum eis erant. Sed nunc obsecro ut misereris anime mee. Locutus est autem angelus domini ad Heliam dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur et descendit cum eo ad regem et locutus est ei: Hec dicit dominus: Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset deus in Israel a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Mortuus est ergo iuxta sermonem domini quem locutus est Helias, et regnavit Ioram frater eius pro eo anno secundo Ioram filii Iosaphat regis Iude; non enim habebat filium. Reliqua autem verborum Ochozie que operatus est, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel?

II Factum est autem cum levare vellet dominus Heliam per turbinem in celum, ibant Helias et Heliseus de Galgalis. Dixitque Helias ad Heliseum: Sede hic, quia dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Heliseus: Vivit dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel, egressi sunt filii prophetarum qui erant in Bethel ad Heliseum et dixerunt ei: Numquid nosti quia hodie dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi. Silete. Dixit autem Helias ad Heliseum: Sede hic, quia dominus misit me in Iericho. Et ille ait: Vivit dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Iericho, accesserunt filii prophetarum qui erant in Iericho ad Heli-

uiri et dixerunt ei. Numquid nosti quia hodie dominus tollet do-
minum tuum a te? Et ait: Et ego novi: silete. Dixit autem ei he-
lyas: Sede hic, quia dominus misit me ad Iordanem. Qui ait: Vivit
dominus et vivit anima tua quia non derelinquam te. Ierunt
igitur ambo pariter, et L. viri de filiis prophetarum secuti sunt. Qui et
steterunt e contra longe. Illi autem ambo stabant super Iordanem.
Tulitque Helyas pallium suum et involvit illud et percussit aquas.
Que divise sunt in utramque partem et transierunt ambo per sic-
cum. Cumque transissent, Helyas dixit ad Heliseum: Postu-
la quid vis ut faciam tibi antequam tollar a te. Dixitque Heliseus:
Obsecro ut fiat duplex spiritus tuus in me. Qui respondit: Rem diffi-
cilem postulasti. Attamen si videris me quando tollar a te, erit
quod petisti. Si autem non videris, non erit. Cumque pergerent et inceden-
tes sermocinarentur, ecce currus igneus et equi ignei diviserunt
utrumque, et ascendit Helyas per turbinem in celum. Heli-
seus autem videbat et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel
et auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apprehenditque vestimen-
ta sua et scidit illa in duas partes. Et levavit pallium Helye
quod ceciderat ei. Reversusque stetit super ripam Iordanis, et pallio
Helye quod ceciderat ei percussit aquas. Que non sunt divise. Et dixit:
Ubi est nunc deus Helye etiam nunc? Percussitque aquas et divise sunt huc
atque illuc, et transiit Heliseus. Videntes autem filii prophetarum
qui erant in Iericho de contra, dixerunt: Requievit spiritus Helye
super Heliseum. Et venientes in occursum eius adoraverunt eum
proni in terram. Dixeruntque illi: Ecce cum servis tuis sunt L.
viri fortes qui possunt ire et querere dominum tuum, ne forte
tulerit eum spiritus domini et proiecerit in uno montium aut in
una vallium. Qui ait: Nolite mittere. Coegeruntque eum do-
nec acquiesceret et diceret: Mittite. Et miserunt L. viros. Qui
cum quesissent tribus diebus non invenerunt. Et reversi sunt ad
eum. At ille habitabat in Iericho. Dixitque eis: Numquid
non dixi vobis: Nolite mittere? Dixerunt quoque viri civitatis
ad Heliseum: Ecce habitatio civitatis huius optima est sic-
ut tu domine ipse perspicis, sed aque pessime sunt et terra sterilis.
At ille ait: Afferte mihi vas novum et mittite in illud sal.
Quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum misit in eum
sal et ait: Hec dicit dominus: Sanavi aquas has et non erit ultra in eis
mors neque sterilitas. Sanate sunt ergo aque usque ad diem
hanc iuxta verbum Helisei quod locutus est. Ascendit autem inde
Bethel. Cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt
de civitate et illudebant ei dicentes: Ascende calve, ascen-
de calve. Qui cum respexisset vidit eos et maledixit eis in
nomine domini. Egressique sunt duo ursi de saltu et laceraverunt
ex eis XL duos pueros. Abiit autem inde in montem Carme-
III li, inde reversus est Samariam. Ioram vero filius Achab re-
gnavit super Israel in Samaria anno octavo decimo Iosa-
phat regis Iude. Regnavitque XII annis et fecit malum coram
domino, sed non sicut pater eius et mater. Tulit enim statuas Baal quas
fecerat pater eius. Verumptamen in peccatis Ieroboam filii Na-
bath qui peccare fecit Israel adhesit, nec recessit ab eis.
Porro Mesa rex Moab nutriebat pecora multa et solvebat re-
gi Israel C. M. agnorum et C. M. arietum cum velleribus suis.
Cumque mortuus fuisset Achab, prevaricatus est fedus quod ha-
bebat cum rege Israel. Egressus est igitur rex Ioram in die illa de
Samaria et recensuit universum Israel. Misitque ad Iosaphat
regem Iude dicens: Rex Moab recessit a me; veni mecum
contra Moab ad prelium. Qui respondit: Ascendam. Qui meus est tuus est;
populus meus populus tuus et equi mei equi tui. Dixitque: Per quam viam
ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumee. Perrexe-
runt igitur rex Israel et rex Iuda et rex Edom et circuierunt per
viam VII dierum, nec erat aqua exercitui et iumentis que se-
quebantur eos. Dixitque rex Israel: Heu heu heu. Congregavit
nos tres reges ut traderet in manu Moab. Et ait Iosa-
phat: Estne hic propheta domini ut deprecemur dominum per eum? Et respon-
dit unus de servis regis Israel: Est hic Heliseus filius Saphat qui
fundebat aquam super manus Helye. Et ait Iosaphat: Est apud
eum sermo domini. Descenditque ad eum rex Israel et Iosaphat et
rex Edom. Dixit autem Heliseus ad regem Israel: Quid mihi et tibi est? Va-
de ad prophetas patris tui et matris tue. Et ait illi rex Israel: Quare
congregavit dominus tres reges hos ut traderet eos in ma-
nu Moab? Dixitque ad eum Heliseus: Vivit dominus exercituum in cuius
conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat regis Iude erubescerem, ne
attendissem quidem te nec respexissem. Nunc autem adducite
mihi psaltem. Cumque caneret psaltes facta est super eum manus
domini et ait: Hec dicit dominus: Facite alveum torrentis
huius fossas et fossas. Hec enim dicit dominus: Non vi-
debitis ventum neque pluviam et alveus iste replebitur aquis
et bibetis vos et familie vestre et iumenta vestra. Parumque hoc est in
conspectu domini. Insuper tradet etiam Moab in manus vestras. Et percu-
tietis omnem civitatem munitam et omnem urbem electam et
universum lignum fructiferum succidetis cunctosque fontes
aquarum obturabitis et omnem agrum egregium operietis
lapidibus. Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet, et ecce
aque veniebant per viam Edom et repleta est terra aquis. Uni-
versi autem Moabite audientes quod ascendissent reges ut
pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant
balteo desuper et steterunt in terminis. Primoque mane sur-
gentes et orto iam sole ex adverso aquarum viderunt Moa-
bite e contra aquas rubras quasi sanguinem dixeruntque: Sanguis
est gladii. Pugnaverunt reges contra se et cesi sunt mutuo.
Nunc perge ad predam Moab. Perrexeruntque in castra Israel. Porro
consurgens Israel percussit Moab. At illi fugerunt coram eis.
Venerunt igitur qui vicerant et percusserunt Moab et civitates de-
struxerunt et omnem agrum optimum mittentes singuli
lapides repleverunt et universos fontes aquarum obturaverunt
et omnia ligna fructifera succiderunt ita ut muri tantum fictiles
remanerent. Et circumdata est civitas a fundibulariis et
magna ex parte percussa. Quod cum vidisset rex Moab, pre-
valuisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros
educentes gladium ut irrumperent ad regem Edom,
et non potuerunt. Arripiensque filium suum primogenitum qui reg-
naturus erat pro eo, obtulit eum holocaustum super mu-
rum. Et facta est indignatio magna in Israel. Statimque re-
cesserunt ab eo et reversi sunt in terram suam. Mulier IIII
autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad Heliseum
dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus
tuus fuit timens deum. Et ecce creditor venit ut tolla-
t duos filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit Heliseus: Quid
vis ut faciam tibi? Dic mihi quid habes in domo tua. At illa respon-
dit: Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea nisi parum olei
quo ungar. Cui ait: Vade et pete mutuo ab omnibus vicinis
tuis vasa vacua non pauca et ingredere et claude ostium
cum intrinsecus fueris tu et filii tui, et mitte inde in omnia
vasa hec, et cum plena fuerint tolles. Ivit itaque mulier et clau-
sit ostium super se et super filios suos. Illi offerebant vasa et
illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa, dixit ad
filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo.
Stetitque oleum. Venit autem illa et indicavit homini
dei. Et ille: Vade, inquit, vende oleum et redde creditori
tuo; tu autem et filii tui vivite de reliquo. Facta est autem
quedam dies et transibat Heliseus per Sunam. Erat autem ibi Sunam
mulier magna que tenuit eum ut comederet panem.

Cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eum ut
comederet panem. Quae dixit ad virum suum: Animadverto
quod vir dei sanctus est iste qui transit per nos frequenter. Faciamus
ergo cenaculum parvum et ponamus ei in eo lectulum et men-
sam et sellam et candelabrum, ut cum venerit ad nos ma-
neat ibi. Facta est ergo dies quaedam, et veniens divertit in cenacu-
lum et requievit ibi. Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca
Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam et illa stetisset
coram eo, dixit ad puerum: Loquere ad eam: Ecce se-
dule in omnibus ministrasti nobis. Quid vis ut faci-
am tibi? Numquid habes negotium et vis ut loquar regi sive prin-
cipi militiae? Quae respondit: In medio populi mei habito. Et ait:
Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Noli quaerere, fi-
lium enim non habet et vir eius senex est. Praecepit itaque
ut vocaret eam. Quae cum vocata fuisset
et stetisset ad ostium, dixit ad eam: In tempore isto et in hac
eadem hora si vita comes fuerit habebis in utero filium.
At illa respondit: Noli quaeso domine mi vir dei noli mentiri
ancillae tuae. Et concepit mulier et peperit filium in tempore et
in eadem hora qua dixerat Heliseus. Crevit autem pu-
er. Et cum esset quaedam dies, et egressus isset ad patrem su-
um ad messores, ait patri suo: Caput meum doleo, caput
meum doleo. At ille dixit puero: Tolle et duc eum ad ma-
trem suam. Qui cum tulisset et duxisset eum ad ma-
trem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridi-
em et mortuus est. Ascendit autem et collocavit eum super
lectulum hominis dei et clausit ostium. Et egressa vocavit
virum suum et ait: Mitte mecum obsecro unum de pueris et
asinam ut excurram usque ad hominem dei et revertar.
Qui ait: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt kalen-
dae neque sabbatum. Quae respondit: Vadam. Stravitque asinam
et praecepit puero: Mina et propera. Ne mihi moram facias in
eundo, et hoc age quod praecipio tibi. Profecta est igitur et venit ad vi-
rum dei in montem Carmeli. Cumque vidisset eam
vir dei de contra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis
illa. Vade in occursum ei et dic ei: Recte ne agitur cir-
ca te et circa virum tuum et circa filium tuum? Quae respondit: Recte.
Cumque venisset ad virum dei in montem, apprehendit
pedes eius. Et accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait
homo dei: Dimitte illam. Anima enim eius in amaritu-
dine est, et dominus celavit a me et non indicavit mihi. Quae dixit
ei: Numquid petivi filium a domino meo? Numquid non dixi
ne illudas me? Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos
tuos et tolle baculum meum in manu tua et vade. Si
occurrerit tibi homo non salutes eum, et si salutaverit te quispiam
non respondeas illi. Et pones baculum meum super faciem pueri. Por-
ro mater pueri ait: Vivit dominus et vivit anima tua, non di-
mittam te. Surrexit ergo et secutus est eam. Giezi autem
praecesserat eos et posuerat baculum super faciem pueri, et non
erat vox neque sensus. Reversusque est in occursum eius
et nuntiavit ei dicens: Non surrexit puer. Ingressus
est ergo Heliseus domum, et ecce puer mortuus iacebat
in lectulo eius. Ingressusque clausit ostium super se et su-
per puerum, et oravit ad dominum, et ascendit et incubuit super pu-
erum. Posuitque os suum super os eius et oculos suos super oculos eius
et manus suas super manus eius, et incurvavit se super eum, et
calefacta est caro pueri. At ille reversus deambulavit in
domo semel huc atque illuc, et ascendit et incubuit
super eum. Et oscitavit puer septies, aperuitque oculos.
At ille vocavit Giezi et dixit ei: Voca Sunamitidem hanc.
Quae vocata ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium
tuum. Venit illa et corruit ad pedes eius et adoravit

super terram. Et tulit filium suum et egressa est. Et Heliseus
reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, et filii prophe-
tarum habitabant coram eo. Dixitque uni de pueris suis: Pone
ollam grandem et coque pulmentum filiis prophetarum. Et egres-
sus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes. In-
venitque quasi vitem silvestrem et collegit ex ea colocyn-
thidas agri et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam
pulmenti. Nesciebat enim quid esset. Infuderunt ergo sociis ut
comederent. Cumque gustassent de coctione, exclamave-
runt dicentes: Mors in olla vir dei. Et non potuerunt come-
dere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Cumque tulissent
misit in ollam et ait: Infunde turbae ut comedant. Et
non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. Vir autem
quidam venit de Baalsalisa deferens viro dei panes primi-
tiarum et xx panes ordeaceos et frumentum novum in pe-
ra sua. At ille dixit: Da populo ut comedat. Responditque ei mi-
nister eius: Quantum est hoc ut apponam coram centum vi-
ris? Rursum ille: Da, ait, populo ut comedat. Haec enim dicit dominus:
Comedent et supererit. Posuit itaque coram eis. Qui comede-
runt et superfuit iuxta verbum domini. Naaman princeps V
militiae regis Syriae erat vir magnus apud dominum suum et ho-
noratus. Per illum enim dedit dominus salutem Syriae. Erat autem vir
fortis et dives, sed leprosus. Porro de Syria egressi fuerant
latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvu-
lam, quae erat in obsequio uxoris Naaman. Quae ait ad dominam su-
am: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam qui est in Samaria, profecto
curasset eum a lepra quam habet. Ingressus est itaque Naaman ad
dominum suum et nuntiavit ei dicens: Sic et sic locuta est puella
de terra Israel. Dixitque ei rex Syriae: Vade et mittam litteras ad
regem Israel. Qui cum profectus esset et tulisset secum x talenta
argenti et vi milia aureos et x mutatoria vestimentorum, de-
tulit litteras ad regem Israel in haec verba: Cum acceperis
epistulam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum
ut cures eum a lepra sua. Cumque legisset rex Israel litteras
scidit vestimenta sua et ait: Numquid deus ego sum ut occidere
possim et vivificare, quia iste misit ad me ut curem homi-
nem a lepra sua? Animadvertite et videte quod occasiones
quaerat adversum me. Quod cum audisset Heliseus vir dei, sci-
disse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum dicens:
Quare scidisti vestimenta tua? Veniat ad me et sciat esse pro-
phetam in Israel. Venit ergo Naaman cum equis et curribus et ste-
tit ad ostium domus Helisei. Misitque ad eum Heliseus
nuntium dicens: Vade et lavare septies in Iordane, et re-
cipiet sanitatem caro tua atque mundaberis. Iratus Naa-
man recedebat dicens: Putabam quod egrederetur ad me et
stans invocaret nomen domini dei sui, et tangeret manu sua
locum leprae et curaret me. Numquid non meliores sunt
Abana et Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut
laver in eis et munder? Cum ergo vertisset se et abiret
indignans, accesserunt ad eum servi sui et locuti sunt ei:
Et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras;
quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare et mundaberis?
Descendit et lavit in Iordane septies iuxta sermonem viri dei,
et restituta est caro eius sicut caro pueri parvuli, et mundatus
est. Reversusque ad virum dei cum universo comitatu suo ve-
nit et stetit coram eo et ait: Vere scio quod non sit alius deus
in universa terra nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipi-
as benedictionem a servo tuo. At ille respondit: Vivit dominus
ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret penitus
non adquievit. Dixitque Naaman: Ut vis. Sed obsecro con-
cede mihi servo tuo ut tollam onus duorum burdonum de
terra. Non enim faciet ultra servus tuus holocaustum

aut victimam diis alienis nisi Domino. Hoc autem solum est de quo depreceris Dominum pro servo tuo: quando ingredietur dominus meus templum Remmon ut adoret, et illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon adorante eo in eodem loco: ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terrae tempore. Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quae attulit. Vivit Dominus, quia curram post eum, et accipiam ab eo aliquid. Et secutus est Giezi post tergum Naaman. Quem cum vidisset ille currentem ad se, desiluit de curru in occursum eius, et ait: Rectene sunt omnia? Et ille ait: Recte. Dominus meus misit me dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti, et vestes mutatorias duplices. Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo. Cumque venisset iam vesperi, tulit de manu eorum, et reposuit in domo: dimisitque viros, et abierunt. Ipse autem ingressus stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. At ille: Nonne, inquit, cor meum in praesenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas. Sed et lepra Naaman adhaerebit tibi, et semini tuo in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

VI Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus in quo habitamus coram te, angustus est nobis. Eamus usque ad Iordanem, et tollamus singuli de silva materias singulas, ut aedificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Iordanem, caedebant ligna. Accidit autem ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamavitque ille, et ait: Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Praecidit ergo lignum, et misit illuc: natavitque ferrum. Et ait: Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud. Rex autem Syriae pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum servis suis, dicens: In loco illo et illo ponamus insidias. Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in insidiis sunt. Misit itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, et praeoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis. Conturbatumque est cor regis Syriae pro hac re: et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem Israel? Dixitque unus servorum eius: Nequaquam domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quaecumque locutus fueris in conclavi tuo. Dixit eis: Ite, et videte ubi sit: ut mittam, et capiam eum. Annuntiaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan. Misit ergo illuc equos et currus, et robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus est, viditque exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus: nuntiavitque ei, dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus? At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos huius ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu Elisei. Hostes vero descenderunt ad eum, porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc caecitate. Percussitque eos Dominus ne viderent, iuxta verbum Elisei. Dixit autem ad eos Eliseus: Non est haec via, neque ista est civitas: sequimini me, et ostendam vobis virum quem quaeritis. Duxit ergo eos in Samariam. Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine, aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariae. Dixitque rex Israel ad Eliseum cum vidisset eos: Numquid percutiam eos pater mi? At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo, ut percutias: sed pone panem et aquam coram eis, ut comedant, et bibant, et vadant ad dominum suum. Appositaque est eis ciborum magna praeparatio, et comederunt et biberunt, et dimisit eos: abieruntque ad dominum suum, et ultra non venerunt latrones Syriae in terram Israel. Factum est autem post haec, congregavit Benadad rex Syriae universum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. Factaque est fames magna in Samaria: et tamdiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quaedam exclamavit ad eum, dicens: Salva me domine mi rex. Qui ait: Non te salvet Dominus: unde salvare te possum? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quae respondit: Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum, et comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum ut comedamus eum. Quae abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait: Haec mihi faciat Deus, et haec addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super eum hodie. Eliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Praemisit itaque virum: et antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quia misit filius homicidae hic ut praecidatur caput meum? Videte ergo, cum venerit nuntius, claudite ostium, et non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius qui veniebat ad eum, et ait: Ecce tantum malum a Domino est: quid amplius expectabo a Domino?

VII Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Haec dicit Dominus: In tempore hoc cras modius similae uno statere erit, et duo modii hordei statere uno in porta Samariae. Respondens unus de ducibus, super cuius manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in caelo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. Quattuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum portae: qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur? Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur: sive manserimus hic, moriendum nobis est: venite ergo, et transfugiamus ad castra Syriae. Si pepercerint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur. Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriae. Cumque venissent ad principium castrorum Syriae, nullum ibidem reppererunt. Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriae, curruum et equorum, et exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Hethaeorum et Aegyptiorum, et venerunt super nos. Surrexerunt ergo et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua, et equos et asinos in castris, fugeruntque animas tantum suas salvare cupientes. Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt: tuleruntque inde argentum, et aurum, et vestes: et abierunt, et absconderunt. Et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes absconderunt. Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus: haec enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus, et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur: venite, eamus et

cabus est amphora grece ... [illegible]

nah secte denarii usuales. f. stad. 18

et mulos

nuntiaverunt in aula regis. Cumque venissent ad portam
civitatis, narraverunt eis dicentes: Ivimus ad castra Sy-
riae et nullum ibidem repperimus hominem nisi equos et asinos al-
ligatos et fixa tentoria. Ierunt ergo portarii et nuntiaverunt
in palatio regis intrinsecus. Qui surrexit nocte et ait ad servos
suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri. Sciunt quia fame
laboramus, et idcirco egressi sunt de castris et latitant in a-
gris dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus
eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. Respondit autem
unus servorum eius: Tollamus quinque equos qui remanserunt
in urbe, quia ipsi tantum sunt in universa multitudine
Israel. Alii enim consumpti sunt, et mittentes explorare po-
terimus. Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex ad castra
Syrorum dicens: Ite et videte. Qui abierunt post eos
usque Iordanem. Ecce autem omnis via plena erat vesti-
bus et vasis quae proiecerant Syri cum turbarentur. Reversi-
que nuntii indicaverunt regi. Et egressus populus diripuit
castra Syriae. Factusque est modius similae statere uno, et
duo modii hordei statere uno, iuxta verbum Domini. Por-
ro rex ducem illum, in cuius manu incumbebat,
constituit ad portam. Quem conculcavit turba in
introitu, et mortuus est, iuxta verbum quod locutus fuerat
vir Dei quando descenderat rex ad eum. Factumque est secundum
sermonem viri Dei quem dixerat regi quando ait: Duo modii
hordei statere uno erunt, et modius similae statere
uno, hoc eodem tempore in porta Samariae. Quando res-
ponderat dux ille viro Dei et dixerat: Si Dominus etiam
fecerit cataractas in caelo, numquid poterit fieri quod
loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis et inde non
VIII comedes. Evenit ergo ei sicut praedictum fuerat, et conculcavit
eum populus in porta, et mortuus est. Helisaeus autem
locutus est ad mulierem cuius vivere fecerat filium
dicens: Surge, vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque
repereris. Vocavit enim Dominus famem, et veniet super
terram vii annis. Quae surrexit et fecit iuxta verbum hominis
Dei, et vadens cum domo sua peregrinata est in terra Philis-
tiim diebus multis. Cumque finiti essent anni vii, re-
versa est mulier de terra Philistiim, et egressa est ut interpella-
ret regem pro domo sua et agris suis. Rex autem loquebatur
cum Giezi puero viri Dei dicens: Narra mihi omnia magnalia
quae fecit Helisaeus. Cumque ille narraret regi quomodo
mortuum suscitasset, apparuit mulier cuius vivificaverat fi-
lium, clamans ad regem pro domo sua et pro agris suis. Dixitque
Giezi: Domine mi rex, haec est mulier et hic est filius
eius quem suscitavit Helisaeus. Et interrogavit rex muli-
erem, quae narravit ei. Deditque ei rex eunuchum
unum dicens: Restitue ei omnia quae sua sunt, et universos red-
ditus agrorum a die qua reliquit terram usque ad praesens.
Venit quoque Helisaeus Damascum, et Benadad rex Syriae aegro-
tabat. Nuntiaveruntque ei dicentes: Venit vir Dei huc.
Et ait rex ad Azahel: Tolle tecum munera et vade in
occursum viri Dei, et consule Dominum per eum dicens: Si evadere
potero de infirmitate mea hac. Ivit igitur Azahel in oc-
cursum eius, habens secum munera et omnia bona Dama-
sci, onera xl camelorum. Cumque stetisset coram eo
ait: Filius tuus Benadad rex Syriae misit me ad te
dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hac. Dixit-
que Helisaeus: Vade, dic ei: Sanaberis. Porro ostendit mihi
Dominus quia morte morietur. Stetitque cum eo et contur-
batus est usque ad suffusionem vultus, flevitque vir
Dei. Cui Azahel ait: Quare dominus meus flet? At ille
dixit: Quia scio quae facturus sis filiis Israel mala. Ci-
vitates eorum munitas igne succendes, et iuvenes eorum
interficies gladio, et parvulos eorum elides, et praegnantes di-
vides. Dixitque Azahel: Quid enim sum servus tuus canis
ut faciam rem istam magnam? Et ait Helisaeus: Ostendit
mihi Dominus te regem Syriae fore. Qui cum recessisset ab Helisaeo,
venit ad dominum suum. Qui dixit ei: Quid dixit tibi Helisaeus? At
ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem. Cumque venisset
dies altera, tulit stragulum et infudit aquam et expandit super
faciem eius. Quo mortuo regnavit Azahel pro eo. Anno
quinto Ioram filii Achab regis Israel et Iosaphat regis Iu-
da, regnavit Ioram filius Iosaphat rex Iuda. Triginta
duorum erat annorum cum regnare coepisset, et viii an-
nis regnavit in Ierusalem. Ambulavitque in viis regum
Israel, sicut ambulaverat domus Achab. Filia enim Achab
uxor eius erat, et fecit quod malum est coram Domino. Nolu-
it autem Dominus disperdere Iudam propter David servum suum,
sicut promiserat ei ut daret illi lucernam et filiis eius
cunctis diebus. In diebus eius recessit Edom ne esset sub
Iuda, et constituit sibi regem. Venitque Ioram Seira et
omnes currus cum eo, et surrexit nocte percussitque Idume-
os qui eum circumdederant et principes curruum; populus autem
fugit in tabernacula sua. Recessit ergo Edom ne esset sub
Iuda usque ad diem hanc. Tunc recessit et Lobna in
tempore illo. Reliqua autem sermonum Ioram et universa quae
fecit, nonne haec scripta sunt in libro dierum regum Iuda?
Et dormivit Ioram cum patribus suis, sepultusque est cum
eis in civitate David. Et regnavit Ahazias filius eius pro
eo. Anno xii Ioram filii Achab regis Israel regnavit
Ahazias filius Ioram regis Iudae. xx duorum annorum
erat Ahazias cum regnare coepisset, et uno anno reg-
navit in Ierusalem. Nomen matris eius Athalia filia Am-
bri regis Israel. Et ambulavit in viis domus Achab, et
fecit quod malum est coram Domino sicut domus Achab;
gener enim domus Achab fuit. Abiit quoque cum Ioram
filio Achab ad proelium contra Azahel regem Syriae
in Ramoth Galaad, et vulneraverunt Syri Ioram. Qui re-
versus est ut curaretur in Iezrahel, quia vulneraverant eum
Syri in Ramoth proeliantem contra Azahel regem Syriae. Por-
ro Ahazias filius Ioram rex Iuda descendit invise-
re Ioram filium Achab in Iezrahel, quia aegrotabat.
Helisaeus autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum IX
et ait illi: Accinge lumbos tuos et tolle lenticulam olei
hanc in manu tua et vade in Ramoth Galaad. Cumque
veneris illuc, videbis Hieu filium Iosaphat filii Namsi,
et ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, et intro-
duces in interius cubiculum. Tenensque lenticulam olei
fundes super caput eius et dices: Haec dicit Dominus: Unxi te
regem super Israel. Aperiesque ostium et fugies, et non ibi subsi-
stes. Abiit ergo adolescens puer prophetae in Ramoth Gala-
ad, et ingressus est illuc. Ecce autem principes exercitus se-
debant. Et ait: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Hieu:
Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o prin-
ceps. Et surrexit et ingressus est cubiculum. At ille fudit
oleum super caput eius et ait: Haec dicit Dominus Deus Israel:
Unxi te regem super populum Domini Israel, et percuties domum
Achab domini tui, ut ulciscar sanguinem servorum meorum
prophetarum et sanguinem omnium servorum Domini de ma-
nu Iezabel. Perdamque omnem domum Achab, et interficiam
de Achab mingentem ad parietem et clausum et no-
vissimum in Israel. Et dabo domum Achab sicut domum
Ieroboam filii Nabath, et sicut domum Baasa filii Ahia.
Iezabel quoque comedent canes in agro Iezrahel, nec erit

qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, et fugit. Iehu autem egressus est ad servos domini sui, qui dixerunt ei: Rectene sunt omnia? quid venit ad te insanus iste? Qui ait eis: Nostis hominem, et quid locutus sit. At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Haec et haec locutus est mihi, et ait: Haec dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnabit Iehu. Coniuravit ergo Iehu filius Iosaphat filii Namsi contra Ioram. Porro Ioram obsederat Ramoth Galaad, ipse et omnis Israel contra Azahel regem Syriae: et reversus fuerat ut curaretur in Iezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri praeliantem contra Azahel regem Syriae. Dixitque Iehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat et nuntiet in Iezrahel. Et ascendit, et profectus est in Iezrahel: Ioram enim aegrotabat ibi, et Ahazia rex Iuda descenderat ad visitandum Ioram. Igitur speculator qui stabat super turrim Iezrahel, vidit globum Iehu venientis, et ait: Video ego globum. Dixitque Ioram: Tolle currum, et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Rectene sunt omnia? Abiit ergo qui ascenderat currum in occursum eius, et ait: Haec dicit rex: Pacata sunt omnia? Dixitque Iehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, et non revertitur. Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, et ait: Haec dicit rex: Numquid pax est? Et ait Iehu: Quid tibi et paci? transi et sequere me. Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur: est autem incessus quasi incessus Iehu filii Namsi: praeceps enim graditur. Et ait Ioram: Iunge currum. Iunxeruntque currum eius, et egressus est Ioram rex Israel, et Ahazia rex Iuda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Iehu, et invenerunt eum in agro Naboth Iezrahelitae. Cumque vidisset Ioram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At ille respondit: Quae pax? adhuc fornicationes Iezabel matris tuae, et veneficia eius multa vigent. Convertit autem Ioram manum suam, et fugiens ait ad Ahaziam: Insidiae, Ahazia. Porro Iehu tetendit arcum manu, et percussit Ioram inter scapulas: et egressa est sagitta per cor eius, statimque corruit in curru suo. Dixitque Iehu ad Baddacer ducem: Tolle, proiice eum in agrum Naboth Iezrahelitae: memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem huius, quod Dominus levaverit super eum onus hoc, dicens: Si non pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et proiice eum in agrum iuxta verbum Domini. Ahazias autem rex Iuda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutusque est eum Iehu, et ait: Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaber, qui est iuxta Ieblaam: qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi. Et imposuerunt eum servi eius super currum suum, et tulerunt in Ierusalem: sepelieruntque eum in sepulchro cum patribus suis in civitate David. Anno undecimo Ioram filii Achab regis Israel, regnavit Ahazias super Iudam, venitque Iehu in Iezrahel. Porro Iezabel introitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum, et respexit per fenestram ingredientem Iehu per portam, et ait: Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? Levavitque Iehu faciem suam ad fenestram, et ait: Quae est ista? Et inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi. At ille dixit eis: Praecipitate eam deorsum. Et praecipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulae conculcaverunt eam. Cumque ingressus esset ut comederet biberetque, ait: Ite, et videte maledictam illam, et sepelite eam: quia filia regis est. Cumque issent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam et pedes, et summas manus. Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Iehu: Sermo Domini est quem locutus est per servum suum Heliam Thesbiten, dicens: In agro Iezrahel comedent canes carnes Iezabel. Et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terrae in agro Iezrahel, ita ut praetereuntes dicant: Haeccine est illa Iezabel?

X

Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Iehu litteras, et misit in Samariam ad optimates civitatis, et ad maiores natu, et ad nutricios Achab, dicens: Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, eligite meliorem, et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et ponite eum super solium patris sui, et pugnate pro domo domini vestri. Timuerunt illi vehementer, et dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus ei resistere? Miserunt ergo praepositi domus, et praefecti civitatis, et maiores natu, et nutricii ad Iehu, dicentes: Servi tui sumus: quaecumque iusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quaecumque tibi placent, fac. Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in Iezrahel. Porro filii regis septuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur. Cumque venissent litterae ad eos, tulerunt filios regis, et occiderunt septuaginta viros, et posuerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in Iezrahel. Venit autem nuntius, et indicavit regi, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos iuxta introitum portae usque mane. Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit ad omnem populum: Iusti estis: si ego coniuravi contra dominum meum, et interfeci eum: quis percussit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Heliae. Percussit igitur Iehu omnes qui reliqui erant de domo Achab in Iezrahel, et universos optimates eius, et notos, et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiae. Et surrexit, et venit in Samariam: cumque venisset ad cameram pastorum in via, invenit fratres Ahaziae regis Iudae, dixitque ad eos: Quinam estis vos? At illi responderunt: Fratres Ahaziae sumus, et descendimus ad salutandos filios regis, et filios reginae. Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, iugulaverunt eos in cisterna iuxta cameram, XLII viros, et non dereliquit ex eis quemquam. Cumque abiisset inde, invenit Ionadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est rectum cor tuum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum, dixitque ad eum: Veni mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo duxit in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, iuxta verbum Domini quod locutus est per Heliam. Congregavit ergo Iehu omnem populum, et dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. Nunc ergo omnes prophetas Baal, et universos servos eius, et sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit qui non

De occisione Iezabel

l' ochoziam

veniat. Sacrificium enim grande est mihi Baal. Quicumque defuerit non vivet. Porro Iehu faciebat hoc insidiose ut disperderet cultores Baal. Et dixit: Sanctificate diem sollemnem Baal. Vocavitque et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal. Non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal, et repleta est domus Baal a summo usque ad summum. Dixitque his qui erant super vestes: Proferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes. Ingressusque Iehu et Ionadab filius Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite et videte ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint soli servi Baal. Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et holocausta. Iehu autem praeparaverat sibi foris octoginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. Factum est autem cum completum esset holocaustum, praecepit Iehu militibus et ducibus suis: Ingredimini et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et proiecerunt milites et duces. Et ierunt in civitatem templi Baal, et protulerunt statuam de fano Baal, et combusserunt et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque aedem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque ad diem hanc. Delevit itaque Iehu Baal de Israel. Verumtamen a peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel non recessit, nec dereliquit vitulos aureos qui erant in Bethel et in Dan. Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia studiose egisti quod rectum erat et placebat in oculis meis, et omnia quae erant in corde meo fecisti contra domum Achab, filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Porro Iehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo. Non enim recessit a peccatis Ieroboam qui peccare fecerat Israel. In diebus illis coepit Dominus taedere super Israel. Percussitque eos Azahel in universis finibus Israel a Iordane contra orientalem plagam, omnem terram Galaad et Gad et Ruben et Manasse, ab Aroer quae est super torrentem Arnon, et Galaad et Basan. Reliqua autem verborum Iehu et universa quae fecit et fortitudo eius, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Et dormivit Iehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria. Et regnavit Ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quos regnavit Iehu super Israel xx. et viii. anni sunt in Samaria.

XI Athalia vero mater Ochoziae videns mortuum filium suum surrexit et interfecit omne semen regium. Tollens autem Iosaba filia regis Ioram soror Ochoziae Ioas filium Ochoziae, furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur, et nutricem eius de triclinio, et abscondit eum a facie Athaliae ut non interficeretur. Eratque cum ea in domo Domini clam vi. annis. Porro Athalia regnavit super terram. Anno autem vii. misit Ioiada, et assumens centuriones et milites introduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis foedus, et adiurans eos in domo Domini ostendit eis filium regis, et praecepit illis dicens: Iste est sermo quem facere debetis. Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur, et tertia pars ad portam quae est post habitaculum scutariorum, et custodietis excubias domus Messa. Duae vero partes e vobis omnes egredientes sabbato custodiant excubias domus Domini circa regem. Et vallabitis eum habentes arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur. Eritisque cum rege introeunte et egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta omnia quae praeceperat eis Ioiada sacerdos. Et assumentes singuli viros suos qui ingrediebantur sabbatum cum his qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Ioiada sacerdotem. Qui dedit eis hastas et arma regis David quae erant in domo Domini. Et steterunt singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextera usque ad partem sinistram altaris et aedis circum regem. Et produxit filium regis, et posuit super eum diadema et testimonium, feceruntque eum regem et unxerunt, et plaudentes manu dixerunt: Vivat rex. Audivit autem Athalia vocem populi currentis, et ingressa ad turbas in templum Domini vidit regem stantem super tribunal iuxta morem, et cantores et tubas prope eum, omnemque populum terrae laetantem et canentem tubis, et scidit vestimenta sua, clamavitque: Coniuratio, coniuratio. Praecepit autem Ioiada centurionibus qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini. Imposueruntque ei manus, et impegerunt eam per viam introitus equorum iuxta palatium, et interfecta est ibi. Pepigit ergo Ioiada foedus inter Dominum et inter regem et inter populum, ut esset populus Domini, et inter regem et populum. Ingressusque est omnis populus terrae templum Baal, et destruxerunt aras eius, et imagines contriverunt valide. Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini. Tulitque centuriones et Cerethi et Phelethi legiones et omnem populum terrae, deduxeruntque regem de domo Domini, et venerunt per viam portae scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. Laetatusque est omnis populus terrae, et civitas conquievit. Athalia autem occisa est gladio in domo regis. Septemque annorum erat Ioas cum regnare coepisset.

XII Anno vii. Iehu regnavit Ioas. xl. annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Sebia de Bersabee. Fecitque Ioas rectum coram Domino cunctis diebus quibus docuit eum Ioiada sacerdos. Verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus immolabat et adolebat in excelsis incensum. Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum quae illata fuerit in templum Domini a praetereuntibus, quae offertur pro pretio animae, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini, accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus si quid necessarium viderint instauratione. Igitur usque ad xx. iii. annum regis Ioas non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi. Vocavitque rex Ioas Ioiadam pontificem et sacerdotes dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? Nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo et instaurare sartatecta domus. Et tulit Ioiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini. Mittebantque in eo sacerdotes qui custodiebant ostia omnem pecuniam quae deferebatur in templum Domini. Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam quae inveniebatur in domo Domini. Et dabant eam iuxta numerum atque mensuram in manu eorum qui praeerant caementariis domus Domini. Qui impendebant eam in fabris lignorum et in caementariis, his qui operabantur in domo Domini, et sartatecta faciebant, et in his qui caedebant saxa, et ut emerent ligna et lapides qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis quae indigebant expensa ad muniendam domum. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriae templi Domini, et fuscinulae, et thuribula, et tubae, et omne vas aureum et argenteum de pecunia quae inferebatur in templum Domini. His enim

qui faciebant opus dabatur ut instauraretur templum
domini. et non fiebat ratio his hominibus qui accipiebant
pecuniam ut distribuerent eam artificibus. sed in fide trac-
tabant eam. Pecuniam vero pro delicto et pecuniam pro
peccatis non inferebant in templum domini quia sacerdotum erant.
Tunc ascendit azahel rex syrie et pugnabat contra geth.
cepitque eam et direxit faciem suam ut ascenderet in iherusalem.
Quam ob rem tulit ioas rex iuda omnia sanctificata que conse-
craverant iosaphat et ioram et ochozias patres eius reges iu-
da et que ipse obtulerat et universum argentum et aurum
quod inveniri potuit in thesauris templi domini et in pala-
tio regis misitque azaheli regi syrie et recessit ab iherusalem.
Reliqua autem sermonum ioas et universa que fecit nonne hec scripta
sunt in libro verborum dierum regum iuda? Surrexerunt
autem servi eius et coniuraverunt inter se percusseruntque ioas in
domo mello in descensu sella. Iozachar namque filius
semath et iozabad filius somer servi eius percusserunt eum
et mortuus est et sepelierunt eum cum patribus suis in civitate
XII david. Regnavitque amasias filius eius pro eo. Anno vicesimo
tertio ioas filii ochozie regis iude regnavit ioachaz fili-
us hieu super israel in samaria .x. et .vii. annis. et fecit malum
coram domino secutusque est peccata ieroboam filii nabath qui
peccare fecit israel et non declinavit ab eis. Iratusque est fu-
ror domini contra israel et tradidit eos in manu azahel re-
gis syrie et in manu benadab filii azahel cunctis di-
ebus. Deprecatus est autem ioachaz faciem domini et audivit eum
dominus. Vidit enim angustiam israel quia attriverat eos rex syrie
et dedit dominus israeli salvatorem et liberatus est de manu regis
syrie. habitaveruntque filii israel in tabernaculis suis sicut heri
et nudiustertius. Verumptamen non recesserunt a peccatis domus iero-
boam qui peccare fecit israel. sed in ipsis ambulaverunt. Siquidem et
lucus permansit in samaria. Et non sunt derelicti de populo
ioachaz nisi .l. equites et .x. currus et .x. milia peditum. Inter-
fecerat enim eos rex syrie et redegerat quasi pulverem tri-
turationis. Reliqua autem sermonum ioachaz et universa que fe-
cit. et fortitudo eius nonne hec scripta sunt in libro ser-
monum dierum regum israel? Dormivitque ioachaz cum
patribus suis et sepelierunt eum in samaria. Regnavitque
ioas filius eius pro eo. Anno .xxx.vii. ioas regis iuda.
regnavit ioas filius ioachaz super israel in samaria .xvi.
annis. et fecit quod malum est in conspectu domini. Non enim
declinavit ab omnibus peccatis ieroboam filii nabath qui
peccare fecit israel. in ipsis ambulavit. Reliqua autem sermo-
num ioas et universa que fecit et fortitudo eius qua
pugnavit contra amasiam regem iuda nonne hec scripta sunt
in libro sermonum dierum regum israel? Et dormivit ioas cum
patribus suis. Ieroboam autem filius eius sedit super solium eius. Porro
ioas sepultus est in samaria cum regibus israel. Heliseus
autem egrotabat infirmitate qua et mortuus est. Descen-
ditque ad eum ioas rex israel et flebat coram eo dicebat-
que. Pater mi pater mi. currus israel et auriga eius. Et ait illi
heliseus. Affer arcum et sagittas. Cumque attulisset
ad eum arcum et sagittas dixit ad regem israel. Pone ma-
num tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam
superposuit heliseus manus suas manibus regis et ait.
Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset dixit he-
liseus. Iace sagittam. Et iecit. Et ait heliseus. Sagit-
ta salutis domini et sagitta salutis contra syriam. Percuties-
que syriam in aphec donec consumas eam. Et ait. Tol-
le sagittas. Qui cum tulisset: rursum dixit ei. Percute
iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus et stetisset.
iratus est contra eum vir dei et ait. Si percussisses quinquies

aut sexies sive septies: percussisses syriam usque ad con-
sumptionem. nunc autem tribus vicibus percuties eam. Mortu-
us est ergo heliseus et sepelierunt eum. Latrunculi quoque de moab venerunt
in terram in ipso anno. Quidam autem sepelientes hominem viderunt
latrunculos et proiecerunt cadaver in sepulchro helisei. Quod
cum tetigisset ossa helisei: revixit homo et stetit super pedes
suos. Vero decimo anno quo iam heliseus decederat
mortuum suscitavit. Igitur azahel rex syrie afflixit israel cunctis
diebus ioachaz. Et misertus est dominus eorum et reversus est ad eos propter
pactum suum quod habebat cum abraham et ysaac et iacob. et no-
luit disperdere eos neque proicere penitus penitus usque in
presens tempus. Mortuus est autem azahel rex syrie et regnavit
benadab filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tulit urbes
de manu benadab filii azahel quas tulerat de manu
ioachaz patris sui iure prelii. Tribus vicibus percussit eum ioas
et reddidit civitates israel. Anno secundo ioas filii ioachaz XIII
regis israel. regnavit amasias filius ioas regis iuda. xx
v. annorum erat cum regnare cepisset. xx. autem et ix. annis
regnavit in iherusalem. Nomen matris eius ioaden de iherusalem. Et fecit
rectum coram domino. verumptamen non ut david pater eius. Iuxta omnia que
fecit ioas pater suus fecit. nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit. Ad-
huc enim populus immolabat et adolebat incensum in excelsis.
Cumque obtinuisset regnum: percussit servos suos qui interfecerant
regem patrem suum. filios autem eorum qui occiderant non occidit.
iuxta quod scriptum est in libro legis moysi sicut precepit dominus
dicens. Non morientur patres pro filiis neque filii morientur pro patribus
sed unusquisque in peccato suo morietur. Ipse percussit edom in
valle salinarum .x. milia. et apprehendit petram in prelio. Vo-
cavitque nomen eius iecthel usque in presentem diem. Tunc
misit amasias nuntios ad ioas filium ioachaz filii hieu
regis israel dicens. Veni et videamus nos. Remisitque ioas
rex israel ad amasiam regem iuda dicens. Carduus li-
bani misit ad cedrum que est in libano dicens. Da filiam tuam
filio meo uxorem. Transieruntque bestie saltus que sunt in liba-
no et conculcaverunt carduum. Percutiens invaluisti super edom.
et sublevavit te cor tuum. Contentus esto gloria et sede in do-
mo tua. Quare provocas malum ut cadas tu et iuda tecum? Et
non acquievit amasias. Ascenditque ioas rex israel et viderunt
se ipse et amasias rex iuda in bethsames oppido iude. per-
cussusque est iuda coram israel et fugerunt unusquisque in ta-
bernacula sua. Amasiam vero regem iuda filium ioas filii aha-
zie cepit ioas rex israel in bethsames. et adduxit eum in
iherusalem et interrupit murum iherusalem a porta ephraim us-
que ad portam anguli. cccc. cubitis. Tulitque omne aurum
et argentum et universa vasa que inventa sunt in domo domini.
et in thesauris regis ioas et obsides. et reversus est
samariam. Reliqua autem verborum ioas que fecit et fortitudo
eius qua pugnavit contra amasiam regem iuda. nonne hec
scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Dormivit-
que ioas cum patribus suis et sepultus est in samaria cum
regibus israel. et regnavit ieroboam filius eius pro eo. Vixit autem
amasias filius ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filii
ioachaz regis israel .xv. annis. Reliqua autem sermonum ama-
sie nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda?
Factaque est contra eum coniuratio in iherusalem. At ille fugit in la-
chis. miseruntque post eum in lachis et interfecerunt eum ibi et
asportaverunt in equis. Sepultusque est in iherusalem cum patribus
suis in civitate david. Tulit autem universus populus iude azariam
annos natum .xvi. et constituerunt eum regem pro patre eius
amasia. Ipse edificavit ahilam et restituit eam iude.
postquam dormivit rex cum patribus suis. Anno quintodecimo
amasie filii ioas regis iude. regnavit ieroboam

filius ioas regis israhel in samaria .xl. et uno anno. Et fecit quod malum est coram domino. Non recessit ab omnibus peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. Ipse restituit terminos israhel ab introitu emath usque ad mare solitudinis iuxta sermonem domini dei israhel quem locutus est per servum suum ionam filium amathi prophetam qui erat de geth que est in opher. Vidit enim dominus afflictionem israhel amaram nimis et quod consumpti essent usque ad clausos carcere et extremos et non esset qui auxiliaretur israhel. Nec locutus est dominus ut deleret nomen israhel sub celo. Sed salvavit eos de manibus ieroboam filii ioas. Reliqua autem sermonum ieroboam et universa que fecit et fortitudo eius qua preliatus est et quomodo restituit damascum et emath iude in israhel nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel? Dormivitque ieroboam cum patribus suis regibus israhel

XV et regnavit zacharias filius eius pro eo. Anno .xxvii. ieroboam regis israhel regnavit azarias filius amasie regis iude. Sedecim annorum erat cum regnare cepisset et .lii. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius iechelia de ierusalem. Fecitque quod erat placitum coram domino iuxta omnia que fecerat amasias pater eius. Verumptamen excelsa non est demolitus. Adhuc populus sacrificabat et adolebat incensum in excelsis. Percussit autem dominus regem et fuit leprosus usque in diem mortis sue et habitabat in domo libera seorsum. Ioathan vero filius regis gubernabat palatium et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum azarie et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Et dormivit azarias cum patribus suis sepelieruntque eum cum maioribus suis in civitate david. Et regnavit ioathan filius eius pro eo. Anno tricesimo .viii. azarie regis iude regnavit zacharias filius ieroboam super israhel in samaria sex mensibus et fecit quod malum est coram domino sicut fecerant patres eius. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. Coniuravit autem contra eum sellum filius iabes percussitque eum palam et interfecit regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum zacharie nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel? Iste est sermo domini quem locutus est ad hieu dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum israhel. Factumque est ita. Sellum filius iabes regnavit tricesimo .ix. anno azarie regis iude. Regnavit autem uno mense in samaria. Et ascendit manahen filius gadi de thersa venitque in samariam et percussit sellum filium iabes in samaria et interfecit eum regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum sellum et coniuratio eius per quam tetendit insidias nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel? Tunc percussit manahen thapsam et omnes qui erant in ea et terminos eius de thersa. Noluerunt enim aperire ei et interfecit omnes pregnantes eius et scidit eas. Anno tricesimo .ix. azarie regis iude regnavit manahen filius gadi super israhel .x. annis in samaria. Fecitque quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel cunctis diebus eius. In diebus illis veniebat phul rex assyriorum in thersam et dabat manahen phul mille talenta argenti ut esset ei in auxilium et firmaret regnum eius. Indixitque manahen argentum super israhel cunctis potentibus et divitibus ut daret regi assyriorum .l. siclos argenti per singulos. Reversusque est rex assyriorum et non est moratus in thersa. Reliqua autem sermonum manahen et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel? Et dormivit manahen cum patribus suis. Regnavitque phacea filius eius pro eo. Anno quinquagesimo azarie regis iude regnavit phacea filius manahen super israhel in samaria biennio et fecit quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. Coniuravit autem adversus eum facee filius romelie dux exercitus eius et percussit eum in samaria in turre domus regie iuxta argob et iuxta arie et cum eo .l. viros de filiis galaaditarum et interfecit eum regnavitque pro eo. Reliqua autem sermonum phacee et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel? Anno quinquagesimo secundo azarie regis iude regnavit facee filius romelie super israhel in samaria .xx. annis et fecit quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. In diebus facee regis israhel venit theglath phalassar rex assur et cepit ahion et abel domum maacha et ianoe et cedes et asor et galaad et galileam et universam terram neptalim et transtulit eos in assyrios. Coniuravit autem et tetendit insidias osee filius hela contra facee filium romelie et percussit eum et interfecit regnavitque pro eo. Reliqua autem sermonum facee et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel? Anno .ii. facee filii romelie regis israhel regnavit ioatham filius ozie regis iuda. Viginti .v. annorum erat cum regnare cepisset et .xvi. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque quod erat placitum coram domino. Iuxta omnia que fecerat ozias pater suus operatus est ille. Verumptamen excelsa non abstulit. Adhuc populus immolabat et adolebat incensum in excelsis. Ipse edificavit portam domus domini sublimissimam. Reliqua autem verborum ioatham et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? In diebus illis cepit dominus mittere in iudam rasin regem syrie et facee filium romelie. Et dormivit ioatham cum patribus suis sepultusque est cum eis in civitate david patris sui et regnavit

XVI achaz filius eius pro eo. Anno .xvii. facee filii romelie regnavit achaz filius ioatham regis iuda. .xx. annorum erat achaz cum regnare cepisset et .xvi. annis regnavit in ierusalem. Non fecit quod erat placitum in conspectu domini dei sui sicut david pater eius sed ambulavit in via regum israhel. Insuper et filium suum consecravit transferens per ignem secundum idola gentium que dissipavit dominus coram filiis israhel. Immolabat etiam victimas et adolebat incensum in excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tunc ascendit rasin rex syrie et facee filius romelie rex israhel in ierusalem ad preliandum. Cumque obsiderent achaz non valuerunt superare eum. In tempore illo restituit rasin rex syrie ailam syrie et eiecit iudeos de aila et idumei et syri venerunt in ailam et habitaverunt ibi usque in diem hanc. Misit autem achaz nuntios ad theglath phalassar regem assyriorum dicens: Servus tuus et filius tuus ego sum. Ascende et salvum me fac de manu regis syrie et de manu regis israhel qui consurrexerunt adversum me. Et cum collegisset achaz aurum et argentum quod inveniri potuit in domo domini et in thesauris regis misit regi assyriorum munera. Qui et adquievit voluntati eius. Ascendit enim rex assyriorum in damascum et vastavit eam et transtulit habitatores eius cyrenen. Rasin autem interfecit. Perrexitque rex achaz in occursum theglath phalassar regis assyriorum in damascum. Cumque vidisset altare damasci misit rex achaz ad uriam sacerdotem exemplar eius et similitudinem iuxta omne opus eius. Extruxitque urias sacerdos altare iuxta omnia que preceperat rex achaz de damasco ita fecit urias sacerdos donec veniret rex achaz de damasco. Cumque venisset rex achaz de damasco vidit altare et

dit altare et ueneratus est illud. Ascenditque et immolauit holocausta sua et sacrificium suum et libauit libamina, et fudit sanguinem pacificorum que obtulerat super altare. Porro altare ereum quod erat coram domino transtulit de facie templi et de loco altaris et de loco templi domini, posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem. Precepit quoque rex achaz urie sacerdoti dicens: Super altare maius offer holocaustum matutinum et sacrificium uespertinum et holocaustum regis et sacrificium eius et holocaustum uniuersi populi terre et sacrificia eorum et libamina eorum, et omnem sanguinem holocausti et uniuersum sanguinem uictime super illud effundes. Altare uero ereum erit paratum ad uoluntatem meam. Fecit igitur urias sacerdos iuxta omnia que preceperat rex achaz. Tulit autem rex achaz celatas bases et luterem qui erat desuper, et mare deposuit de bobus ereis qui sustentabant illud, et posuit super pauimentum stratum lapide. Musach quoque sabbati quod edificauerat in templo, et ingressum regis exterius conuertit in templum domini propter regem assyriorum. Reliqua autem uerborum achaz que fecit, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda? Dormiuitque achaz cum patribus suis et sepultus est cum eis in ciuitate dauid, et regnauit ezechias filius eius pro eo.

i omnia

XVII Anno xii. achaz regis iuda regnauit osee filius hela in samaria super israel .ix. annis. Fecitque malum coram domino, sed non sicut reges israel qui ante eum fuerant. Contra hunc ascendit salmanasar rex assyriorum, et factus est ei osee seruus, reddebatque illi tributa. Cumque deprehendisset rex assyriorum osee quod rebellare nitens misisset nuntios ad sua regem egypti, ne prestaret tributa regi assyriorum sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum et uinctum misit in carcerem. Peruagatusque est omnem terram, et ascendens samariam obsedit eam tribus annis. Anno autem nono osee cepit rex assyriorum samariam et transtulit israel in assyrios, posuitque eos in hala et in abor iuxta fluuium gozam in ciuitatibus medorum. Factum est enim cum peccassent filii israel domino deo suo qui eduxerat eos de terra egypti de manu pharaonis regis egypti, coluerunt deos alienos et ambulauerunt iuxta ritum gentium quas consumpserat dominus in conspectu filiorum israel et regum israel, quia similiter fecerant. Et offenderunt filii israel uerbis non rectis dominum deum suum, et edificauerunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis a turre custodum usque ad ciuitatem munitam. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle sublimi et subter omne lignum nemorosum, et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium quas transtulerat dominus a facie eorum. Feceruntque uerba pessima irritantes dominum, et coluerunt immunditias de quibus precepit dominus eis ne facerent uerbum hoc. Et testificatus est dominus in israel et in iuda per manum omnium prophetarum et uidentium dicens: Reuertimini a uiis uestris pessimis et custodite precepta mea et ceremonias iuxta omnem legem quam precepi patribus uestris, et sicut misi ad uos in manu seruorum meorum prophetarum. Qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem patrum suorum qui noluerunt obedire domino deo suo. Et abiecerunt legitima eius et pactum quod pepigit cum patribus eorum et testificationes quibus contestatus est eos. Secutique sunt uanitates et uane egerunt, et secuti sunt gentes que erant per circuitum eorum, super quibus preceperat eis dominus ut non facerent sicut et ille faciebant. Et dereliquerunt omnia precepta domini dei sui, feceruntque sibi conflatiles duos uitulos et lucos, et adorauerunt uniuersam militiam celi, seruieruntque baal et consecrauerunt filios suos et filias suas per ignem, et diuinationibus inseruiebant et auguriis, et tradiderunt se ut facerent malum coram domino ut irritarent eum. Iratusque est dominus uehementer israeli et abstulit eos de conspectu suo, et non remansit nisi tribus iuda tantummodo. Sed nec ipse iuda custodiuit mandata domini dei sui, uerum ambulauit in erroribus israel quos operatus fuerat. Proiecitque dominus omne semen israel et afflixit eos et tradidit in manu diripientium donec proiceret eos a facie sua, ex eo iam tempore quo scissus est israel a domo dauid et constituerunt sibi regem ieroboam filium nabath. Separauit enim ieroboam israel a domino et peccare eos fecit peccatum magnum. Et ambulauerunt filii israel in uniuersis peccatis ieroboam que fecerat, et non recesserunt ab eis usquequo auferret dominus israel a facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium seruorum suorum prophetarum. Translatusque est israel de terra sua in assyrios usque in diem hanc. Adduxit autem rex assyriorum populum de babylone et de chutha et de aiath et de emath et de sepharuaim, et collocauit eos in ciuitatibus samarie pro filiis israel, qui possederunt samariam et habitauerunt in urbibus eius. Cumque habitare ibi cepissent, non timebant dominum. Et immisit eis dominus leones qui interficiebant eos. Nuntiatumque est regi assyriorum et dictum: Gentes quas transtulisti et habitare fecisti in ciuitatibus samarie ignorant legitima dei terre, et immisit in eos dominus leones, et ecce interficiunt eos eo quod ignorent ritum dei terre. Precepit autem rex assyriorum dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus quos inde captiuos adduxistis, et uadat et habitet cum eis et doceat eos legitima dei terre. Igitur cum uenisset unus de sacerdotibus his qui captiui ducti fuerant de samaria, habitauit in bethel et docebat eos quomodo colerent dominum. Et unaqueque gens fabricata est deum suum, posueruntque eos in fanis excelsis que fecerant samarite, gens et gens in urbibus suis in quibus habitabant. Viri enim babylonii fecerunt sochothbenoth, uiri autem chuthei fecerunt nergel, et uiri de emath fecerunt asima. Porro euei fecerunt nebaaz et tharthac. Hii autem qui erant de sepharuaim comburebant filios suos igni adramelech et anamelech diis sepharuaim, et nichilominus colebant dominum. Fecerunt autem sibi de nouissimis sacerdotes excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus. Et cum dominum colerent, diis quoque suis seruiebant iuxta consuetudinem gentium de quibus translati fuerant samariam, usque in presentem diem morem sequuntur antiquum. Non timent dominum neque custodiunt ceremonias eius et iudicia et legem et mandatum quod preceperat dominus filiis iacob, quem cognominauit israel, et percusserat cum eis pactum et mandauerat eis dicens: Nolite timere deos alienos et non adoretis eos neque colatis eos et non immoletis eis, sed dominum deum uestrum qui eduxit uos de terra egypti in fortitudine magna et in brachio extento, ipsum timete et illum adorate et ipsi immolate. Ceremonias quoque et iudicia et legem et mandatum quod scripsit uobis custodite ut faciatis cunctis diebus, et non timeatis deos alienos. Et pactum quod percussit uobiscum nolite obliuisci, nec colatis deos alienos, sed dominum deum uestrum timete, et ipse eruet uos de manu omnium inimicorum uestrorum. Illi uero non audierunt, sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. Fuerunt igitur gentes iste timentes quidem dominum, sed nichilominus et idolis suis seruientes. Nam et filii eorum et nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in presentem diem.

XVIII Anno iii. osee filii hela regis israel regnauit ezechias filius achaz regis iuda. xxv. annorum erat cum regnare cepisset, et .xxix. annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius abi filia zacharie. Fecitque quod erat bonum coram domino iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa et contriuit statuas et succidit lucos, confregitque serpentem eneum quem fecerat moyses. Siquidem usque ad illud tempus

filii israel adolebant ei incensum. vocavitque eum noestan.
In domino deo israel speravit. Itaque post eum non fuit similis
ei de cunctis regibus iuda. sed nec in hiis qui ante eum fuerunt
et adhesit domino. et non recessit a vestigiis eius. fecitque man-
data eius que preceperat dominus moysi. Unde et erat dominus cum
eo. et in cunctis ad que procedebat sapienter se agebat.
Rebellavit quoque contra regem assyriorum. et non servivit ei. Ipse percus-
sit philisteos usque gazam. et omnes terminos eorum. a turre
usque custodum ad civitatem munitam. Anno .iiii. regis e-
zechie qui erat annus .vii. osee filii hela regis israel ascen-
dit salmanasar rex assyriorum samariam et oppugnavit
eam et cepit. Nam post annos tres anno .vi. ezechie id est no-
no anno osee regis israel capta est samaria. et trans-
tulit rex assyriorum israel in assyrios. collocavitque eos
in hala et in abor fluviis gozam in civitatibus medorum.
quia non audierunt vocem domini dei sui. sed preterierunt pactum
eius. Omnia que preceperat moyses servus domini non audie-
runt neque fecerunt. Anno .xiiii. ezechie regis ascendit sen-
nacherib rex assyriorum ad universas civitates iuda mu-
nitas. et cepit eas. Tunc misit ezechias rex iuda nunti-
os ad regem assyriorum lachis dicens. Peccavi. Recede a me.
et omne quod imposueris mihi feram. Indixit itaque rex assyri-
orum ezechie regi iude .ccc. talenta argenti. et .xxx. ta-
lenta auri. Deditque ezechias omne argentum quod repertum
fuerat in domo domini et in thesauris regis. In tempore illo con-
fregit ezechias valvas templi domini et laminas auri quas
ipse affixerat. et dedit eas regi assyriorum. Misit autem rex assy-
riorum tharthan et rapsaris et rabsacen de lachis ad
regem ezechiam cum manu valida ierusalem. Qui cum ascen-
dissent: venerunt ierusalem et steterunt iuxta aqueductum pis-
cine superioris que est in via agri fullonis. vocaveruntque regem.
Egressus est autem ad eos heliachim filius helchie prepositus
domus. et sobnas scriba. et ioahe filius asaph a commentariis.
Dixitque ad eos rabsaces. Loquimini ezechie. Hec dicit rex
magnus rex assyriorum. Que est ista fiducia qua niteris?
Forsitan inisti consilium ut preparares te ad prelium. In quo
confidis ut audeas rebellare? An speras in baculo harun-
dineo atque confracto egyptio? Super quem si incubuerit ho-
mo comminutus ingredietur manum eius et perforabit eam. Sic
est pharao rex egypti omnibus qui confidunt in eo. Quod si
dixeritis mihi. in domino deo nostro habemus fiduciam. nonne iste
est cuius abstulit ezechias excelsa et altaria. et precepit iude
et ierusalem. ante altare hoc adorabitis in ierusalem. Nunc
igitur transite ad dominum meum regem assyriorum. et dabo vobis
duo milia equorum. et videte an habere valeatis ascensores
eorum. Et quomodo potestis resistere ante unum satrapam de
servis domini mei minimis. An fiduciam habes in egypto
propter currus et equites? Numquid sine domini voluntate ascendi
ad locum istum ut demolirer eum? Dominus dixit mihi. Ascende
ad terram hanc et demolire eam. Dixerunt autem heliachim
filius helchie et sobnas et ioahe rabsaci. Precamur ut
loquaris nobis servis tuis syriace. siquidem intelligimus
hanc linguam. et non loquaris nobis iudaice audiente populo
qui est super murum. Responditque eis rabsaces dicens. Numquid ad dominum
tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer sermones hos
et non potius ad viros qui sedent super murum. ut comedant
stercora sua. et bibant urinam suam vobiscum? Stetit itaque
rabsaces et clamavit voce magna iudaice et ait. Audi-
te verba regis magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non
vos seducat ezechias. non enim poterit eruere vos de manu me-
a. neque fiduciam vobis tribuat super dominum dicens. Eruens li-
berabit nos dominus. et non tradetur civitas hec in manu re-
gis assyriorum. Nolite audire ezechiam. Hec enim dicit rex as-
syriorum. Facite mecum quod vobis est utile. Egredimini ad
me. et comedet unusquisque de vinea sua et de ficu sua. et bibetis
aquas de cisternis vestris donec veniam et transferam vos in terram
que similis est terre vestre. in terram fructiferam et fertilem vini.
terram panis et vinearum. terram olivarum et olei ac mellis. et vi-
vetis et non moriemini. Nolite audire ezechiam qui vos de-
cipit dicens. dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium
terram suam de manu regis assyriorum? Ubi est deus emath et
arphat? Ubi est deus sepharvaim ana et ava? Numquid libe-
raverunt samariam de manu mea? Quinam illi sunt in uni-
versis diis terrarum qui eruerunt regionem suam de ma-
nu mea. ut possit eruere dominus ierusalem de manu mea. Ta-
cuit itaque populus et non respondit ei quicquam. Siquidem preceptum re-
gis acceperant ut non responderent ei. Venitque heliachim filius
helchie prepositus domus et sobnas scriba. et ioahe filius asaph
a commentariis ad ezechiam scissis vestibus et nuntiaverunt
ei verba rabsacis. Que cum audisset rex ezechias scis- XIX
dit vestimenta sua et opertus est sacco. Ingressusque est domum
domini. et misit heliachim prepositum domus et sobnam scribam
et senes de sacerdotibus opertos saccis. ad ysaiam prophetam fi-
lium amos. Qui dixerunt. Hec dicit ezechias. Dies tribulatio-
nis et increpationis et blasphemie dies iste. Venerunt fi-
lii usque ad partum. et vires non habet parturiens. Si forte au-
diat dominus deus tuus universa verba rapsacis quem misit rex
assyriorum dominus suus ut exprobraret deum viventem et
argueret verbis que audivit dominus deus tuus. et fac orationem
pro reliquiis que reperte sunt. Venerunt ergo servi regis ezechie ad
ysaiam. Dixitque eis ysaias. Hec dicetis domino vestro. Hec dicit dominus.
Noli timere a facie sermonum quos audisti quibus blasphe-
maverunt pueri regis assyriorum me. Ecce ego immittam ei
spiritum et audiet nuntium. et revertetur in terram suam et deiciam
eum gladio in terra sua. Reversus est ergo rabsaces et invenit re-
gem assyriorum expugnantem lobnam. Audierat enim quod re-
cessisset de lachis. Cumque audisset de tharacha rege
ethiopie dicentes. Ecce egressus est ut pugnet adversum
te. et iret contra eum. misit nuntios ad ezechiam dicens. Hec XX
dicite ezechie regi iude. Non te seducat deus tuus in quo
habes fiduciam. neque dicas. non tradetur ierusalem in manu re-
gis assyriorum. Tu enim ipse audisti que fecerint reges assyri-
orum universis terris quomodo vastaverint eas. Num ergo solus poteris
liberari? Numquid liberaverunt dii gentium singulos quos vasta-
verunt patres mei gozam videlicet et aram et reseph et filios e-
den qui erant in thelassar? Ubi est rex emath et rex ar-
phat et rex civitatis sepharvaim ana et ava? Itaque
cum accepisset litteras ezechias de manu nuntiorum et legis-
set eas ascendit in domum domini et expandit eas coram
domino et oravit in conspectu eius dicens. Domine deus israel qui sedes
super cherubin tu es deus solus omnium regum terre. Tu fe-
cisti celum et terram. Inclina aurem tuam et audi omnia
verba sennacherib. Aperi domine oculos tuos et vide. qui misit
ut exprobraret nobis deum viventem. Vere domine dissipa-
verunt reges assyriorum gentes et terras omnium. et miserunt de-
os eorum in ignem. Non enim dii erant sed opera manuum
hominum ex ligno et lapide. et perdiderunt eos. Nunc igitur domine
deus noster salvos nos fac de manu eius. ut sciant omnia reg-
na terre quia tu es dominus deus solus. Misit autem ysaias filius
amos ad ezechiam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Que depre-
catus es me super sennacherib rege assyriorum audivi. Iste
est sermo quem locutus est dominus de eo. Sprevit te et subsan-
navit te virgo filia syon. post tergum tuum caput movit
filia ierusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti? contra

quem exaltasti vocem tuam et elevasti in excelsum oculos tuos contra sanctum Israel. Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino et dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani et succidi sublimes cedros eius et electas abietes illius et ingressus sum usque ad terminos eius. Et saltum Carmeli eius ego succidi et bibi aquas alienas et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas. Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud et nunc adduxi eritque in ruinam collium pugnantium civitatum munitarum. Et qui sedent in eis humiles manu contremuerunt et confusi sunt; facti sunt sicut fenum agri et virens herba tectorum que arefacta est antequam veniret ad maturitatem. Habitaculum tuum et egressum tuum et introitum tuum et viam tuam ego prescivi et furorem tuum contra me. Insanisti in me et superbia tua ascendit in aures meas. Ponam itaque circulum in naribus tuis et camum in labiis tuis et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno que repereris, secundo autem anno que sponte nascuntur; porro in anno tertio seminate et metite, plantate vineas et comedite fructum earum. Et quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda mittet radicem deorsum et faciet fructum sursum. De Ierusalem quippe egredientur reliquie et quod salvetur de monte Sion. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quam ob rem hec dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc nec mittet in eam sagittam nec occupabit eam clipeus nec circumdabit eam munitio. Per viam qua venit revertetur et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Protegamque urbem hanc et salvabo eam propter me et propter David servum meum. Factum est igitur in nocte illa, venit angelus Domini et percussit castra Assyriorum .c.lxxx.v. milia. Cumque diluculo surrexisset vidit omnia corpora mortuorum, et recedens abiit et reversus est Sennacherib rex Assyriorum et mansit in Ninive. Cumque adoraret in templo Nesrach deum suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio fugeruntque in terram Armeniorum, et regnavit Asarhaddon filius eius pro eo.

XX In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem, et venit ad eum Ysaias filius Amos propheta dixitque ei: Hec dicit Dominus Deus: Precipe domui tue, morieris enim tu et non vives. Qui convertit faciem suam ad parietem et oravit Dominum dicens: Obsecro Domine, memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto et quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno. Et antequam egrederetur Ysaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum dicens: Revertere et dic Ezechie duci populi mei: Hec dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam et vidi lacrimam tuam, et ecce sanavi te; die tertia ascendes templum Domini, et addam diebus tuis .xv. annos. Sed et de manu regis Assyriorum liberabo te et civitatem hanc, et protegam urbem istam propter me et propter David servum meum. Dixitque Ysaias: Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent et posuissent super ulcus eius, curatus est. Dixerat autem Ezechias ad Ysaiam: Quod erit signum quia Dominus me sanabit et quia ascensurus sim die tertia templum Domini? Cui ait Ysaias: Hoc erit signum a Domino quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est: Vis ut ascendat umbra .x. lineis an ut revertatur totidem gradibus? Et ait Ezechias: Facile est umbram crescere .x. lineis; nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum .x. gradibus. Invocavit itaque Ysaias propheta Dominum, et reduxit umbram per lineas quibus iam descenderat in orologio Achaz retrorsum .x. gradibus.

In illo tempore misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babyloniorum litteras et munera ad Ezechiam; audierat enim quod egrotasset Ezechias. Letatus est autem in adventu eorum Ezechias et ostendit eis domum aromatum et aurum et argentum et pigmenta varia, unguenta quoque et domum vasorum suorum et omnia que habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua. Venit autem Ysaias propheta ad regem Ezechiam dixitque ei: Quid dixerunt viri isti aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt, de Babylone. At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quecumque sunt in domo mea viderunt; non est quod non monstraverim eis in thesauris meis. Dixit itaque Ysaias Ezechie: Audi sermonem Domini. Ecce dies venient et auferentur omnia que sunt in domo tua et que condiderunt patres tui usque in diem hanc in Babylonem; non remanebit quicquam, ait Dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Dixit Ezechias ad Ysaiam: Bonus sermo Domini quem locutus es. Et ait: Sit pax et veritas in diebus meis. Reliqua autem sermonum Ezechie et omnis fortitudo eius et quomodo fecerit piscinam et aqueductum et introduxerit aquas in civitatem, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et regnavit Manasses filius eius pro eo.

XXI Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cepisset, et .l.v. annis regnavit in Ierusalem; nomen matris eius Aphsiba. Fecitque malum in conspectu Domini iuxta ydola gentium quas delevit Dominus a facie filiorum Israel. Conversusque est et edificavit excelsa que dissipaverat Ezechias pater eius, et erexit aras Baal et fecit lucos sicut fecerat Achab rex Israel, et adoravit omnem militiam celi et coluit eam. Extruxitque aras in domo Domini de qua dixit Dominus: In Ierusalem ponam nomen meum. Et extruxit altaria universe militie celi in duobus atriis templi Domini. Et traduxit filium suum per ignem et ariolatus est et observavit auguria et fecit phitones et aruspices multiplicavit ut faceret malum coram Domino et irritaret eum. Posuit quoque ydolum luci quem fecerat in domo Domini, super qua locutus est Dominus ad David et ad Salomonem filium eius: In templo hoc et in Ierusalem quam elegi de cunctis tribubus Israel ponam nomen meum in sempiternum. Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra quam dedi patribus eorum, sic tamen si custodierint opere omnia que precepi eis et universam legem quam mandavit eis servus meus Moyses. Illi vero non audierunt, sed seducti sunt a Manasse ut facerent malum super gentes quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est Dominus in manu servorum suorum prophetarum dicens: Quia fecit Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas super omnia que fecerunt Amorrei ante eum, et peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis, propterea hec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Ierusalem et Iudam, ut quicumque audierit tinniant ambe aures eius. Et extendam super Ierusalem funiculum Samarie et pondus domus Achab, et delebo Ierusalem sicut deleri solent tabule; et delens vertam et ducam crebrius stilum super faciem eius. Dimittam vero reliquias hereditatis mee et tradam eas in manus inimicorum eius, eruntque in vastitatem et in rapinam cunctis adversariis suis, eo quod fecerint malum coram me et perseveraverint irritantes me ex die qua egressi sunt patres eorum ex Egypto usque ad hanc diem. Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleret Ierusalem usque ad os, absque peccatis suis quibus peccare fecit

iudam ut faceret malum coram domino. Reliqua autem
sermonum manasse et universa que fecit et peccatum eius quod pecca-
vit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda?
Dormivitque manasses cum patribus suis et sepultus est in orto
domus sue in orto oza et regnavit amon filius eius pro
eo. Viginti duo annorum erat amon cum regnare cepisset,
duobus quoque annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius
messallemeth filia arus de ieteba. Fecitque ma-
lum in conspectu domini sicut fecerat manasses pater eius et am-
bulavit in omni via per quam ambulaverat pater eius, servivitque
inmunditiis quibus servierat pater suus et adoravit
eas, et dereliquit dominum deum patrum suorum et non ambulavit
in via domini. Tetenderuntque insidias ei servi sui et inter-
fecerunt regem in domo sua. Percussit autem populus terre
omnes qui coniuraverant contra regem amon et constituerunt
sibi regem iosiam filium eius pro eo. Reliqua autem sermonum
amon et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro ser-
monum dierum regum iuda? Dormivitque amon cum patribus
suis sepelieruntque eum in sepulchro suo in orto oza
et regnavit iosias filius eius pro eo. Octo annorum erat
iosias cum regnare cepisset, triginta et uno anno reg-
navit in ierusalem. Nomen matris eius idida filia phadaia
de besecath. Fecitque quod placitum erat coram
domino et ambulavit per omnes vias david patris sui. Non declina-
XXII vit ad dexteram sive ad sinistram. Anno autem
octavodecimo regis iosie misit rex saphan filium aslia
messullam scribam templi domini dicens ei: Vade ad hel-
chiam sacerdotem magnum ut confletur pecunia que illata
est in templum domini quam collegerunt ianitores a populo. Detur-
que fabris per prepositos domus domini qui et distribuant eam
his qui operantur in templo domini ad instauranda sar-
tatecta templi domini, tignariis videlicet et cementari-
is et his qui interrupta componunt, et ut emantur ligna et la-
pides de lapidicinis ad instaurandum templum domini. Ve-
rumptamen non supputetur eis argentum quod accipiunt, sed in
potestate habeant et in fide. Dixit autem helchias pontifex
ad saphan scribam: Librum legis repperi in domo do-
mini. Deditque helchias volumen saphan qui legit
illud. Venit quoque saphan scriba ad regem et renuntia-
vit ei quod preceperat, et ait: Conflaverunt servi tui pe-
cuniam que reperta est in domo domini et dederunt ut di-
stribueretur fabris a prefectis operum templi domini. Narra-
vitque saphan scriba regi dicens: Librum dedit mihi hel-
chias sacerdos. Quem cum legisset saphan coram rege
et audisset rex verba libri legis domini, scidit vesti-
menta sua et precepit helchie sacerdoti et ahicam filio saphan
et achobor filio micha et saphan scribe et asaie ser-
vo regis dicens: Ite et consulite dominum super me et super populo et super
omni iuda de verbis voluminis huius quod inventum est.
Magna enim ira domini succensa est contra nos quia non audi-
erunt patres nostri verba libri huius ut facerent omne quod
scriptum est nobis. Ierunt itaque helchias sacerdos et ahi-
cam et achobor et saphan et asaia ad oldam prophe-
tem uxorem sellum filii thecue filii araas custo-
dis vestium que habitabat in ierusalem in secunda, locutique sunt
ad eam. Et illa respondit eis: Hec dicit dominus deus israel: Di-
cite viro qui misit vos ad me: Hec dicit dominus: Ecce ego
adducam mala super locum hunc et super habitatores eius omnia
verba legis que legit rex iuda, quia dereliquerunt me
et sacrificaverunt diis alienis irritantes me in cunc-
tis operibus manuum suarum, et succendetur indignatio me-
a in loco hoc et non extinguetur. Regi autem iude qui misit
vos ut consuleretis dominum sic dicetis: Hec dicit dominus deus is-
rael: Pro eo quod audisti verba voluminis et perterritum
est cor tuum et humiliatus es coram domino auditis ser-
monibus contra locum istum et habitatores eius, quod videlicet
fierent in stuporem et in maledictum, et scidisti vesti-
menta tua et flevisti coram me, et ego audivi, ait dominus.
Iccirco colligam te ad patres tuos et colligeris ad sepulchrum
tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala que
inducturus sum super locum istum. Et renuntiaverunt
regi quod dixerat. Qui misit et congregati sunt ad eum omnes XXIII
senes iuda et ierusalem. Ascenditque rex templum
domini et omnes viri iuda universique qui habitabant in ierusa-
lem cum eo, sacerdotes et prophete et omnis populus a parvo usque ad
magnum. Legitque audientibus cunctis omnia verba li-
bri federis domini qui inventus est in domo domini. Stetit-
que rex super gradum et percussit fedus coram domino ut am-
bularent post dominum et custodirent precepta eius et testimo-
nia et cerimonias in omni corde et in tota anima et sus-
citarent verba federis huius que scripta erant in libro illo.
Adquievitque populus pacto. Et precepit rex helchie ponti-
fici et sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus ut proicerent
de templo domini omnia vasa que facta fuerant baal et
luco et universe militie celi, et conbusit ea foris ierusalem
in convalle cedron, et tulit pulverem eorum in bethel.
Et delevit aruspices quos posuerant reges iuda ad sa-
crificandum in excelsis per civitates iuda et in circuitu
ierusalem, et eos qui adolebant incensum baal et soli et lune
et duodecim signis et omni militie celi. Et efferri fecit lucum
de domo domini foras ierusalem in convallem cedron et conbus-
sit eum ibi et redegit in pulverem et proiecit super sepulchra
vulgi. Destruxit quoque ediculas effeminatorum que erant in
domo domini pro quibus mulieres texebant quasi domunculas
luci. Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus iuda et
contaminavit excelsa ubi sacrificabant sacerdotes de gaba-
a usque bersabee, et destruxit aras portarum in introitu os-
tii iosue principis civitatis quod erat ad sinistram porte ci-
vitatis. Verumptamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad
altare domini in ierusalem, sed tantum comedebant azima in me-
dio fratrum suorum. Contaminavit quoque topheth quod est in valle
filii ennom, ut nemo consecraret filium suum aut filiam per
ignem moloch. Abstulit quoque equos quos dederant reges
iude soli in introitu templi domini iuxta exedram na-
than melech eunuchi qui erat in pharurim. Cur-
rus autem solis combussit igni. Altaria quoque que erant
super tecta cenaculi achaz que fecerant reges iuda
et altaria que fecerat manasses in duobus atriis templi
domini destruxit rex et cucurrit inde et dispersit cinerem eorum
in torrentem cedron. Excelsa quoque que erant in ierusalem
ad dexteram partem montis offensionis que edifica-
verat salomon rex israel astaroth ydolo sidoniorum
et chamos offensioni moab et melchon abomi-
nationi filiorum amon polluit rex, et contrivit statu-
as et succidit lucos, replevitque loca eorum ossibus mor-
tuorum. Insuper et altare quod erat in bethel et excel-
sum quod fecerat ieroboam filius nabath qui peccare
fecit israel, et altare illud et excelsum destruxit atque
conbussit, et comminuit in pulverem, succenditque etiam lu-
cum. Et conversus iosias vidit ibi sepulchra que erant in
monte, misitque et tulit ossa de sepulchris et conbus-
sit ea super altare, et polluit illud iuxta verbum domini quod
locutus est vir dei qui predixerat verba hec. Et ait: Quis
est titulus ille quem video? Responderuntque ei cives urbis

in Bethel. Sepulchrum est hominis Dei qui venit de Iuda et praedixit verba haec quae fecisti super altare Bethel. Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa eius. Et intacta manserunt ossa eius cum ossibus prophetae qui venerat de Samaria. Insuper et omnia fana excelsorum quae erant in civitatibus Samariae, quae fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Iosias, et fecit eis secundum omnia opera quae fecerat in Bethel. Et occidit universos sacerdotes excelsorum qui erant ibi super altaria, et combussit ossa humana super ea; reversusque est Ierusalem. Et praecepit omni populo dicens: Facite phase Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro foederis huius. Nec enim factum est phase tale a diebus iudicum qui iudicaverunt Israel, et omnium dierum regum Israel et regum Iuda, sicut in octavo decimo anno regis Iosiae factum est phase istud Domino in Ierusalem. Sed et pythones et ariolos et figuras idolorum et immunditias et abominationes quae fuerant in terra Iuda et Ierusalem abstulit Iosias, ut statueret verba legis quae scripta sunt in libro quem invenit Helchias sacerdos in templo Domini. Similis illi non fuit ante eum rex qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo et in tota anima sua et in universa virtute sua iuxta omnem legem Moysi; neque post eum surrexit similis illi. Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus est furor eius contra Iudam propter irritationes quibus provocaverat eum Manasses. Dixit itaque Dominus: Etiam Iudam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel, et proiciam civitatem hanc quam elegi, Ierusalem, et domum de qua dixi: Erit nomen meum ibi. Reliqua autem verborum Iosiae et universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda?

XXIIII In diebus eius ascendit Pharao Nechao rex Aegypti contra regem Assyriorum ad flumen Eufraten; et abiit Iosias rex Iuda in occursum eius, et occisus est in Mageddo cum vidisset eum. Et portaverunt eum servi sui mortuum de Mageddo, et pertulerunt in Ierusalem et sepelierunt eum in sepulchro suo. Tulitque populus terrae Ioachaz filium Iosiae, et unxerunt eum et constituerunt eum regem pro patre suo. Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare coepisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem; nomen matris eius Amithal filia Ieremiae de Lobna. Et fecit malum coram Domino iuxta omnia quae fecerant patres eius. Vinxitque eum Pharao Nechao in Reblatha, quae est in terra Emath, ne regnaret in Ierusalem; et imposuit mulctam terrae centum talentis argenti et talento auri. Regemque constituit Pharao Nechao Heliachim filium Iosiae pro Iosia patre eius, vertitque nomen eius Ioakim; porro Ioachaz tulit et duxit in Aegyptum. Argentum autem et aurum dedit Ioachim Pharaoni, cum indixisset terrae per singulos ut conferretur iuxta praeceptum Pharaonis; et unumquemque secundum vires suas exegit tam argentum quam aurum de populo terrae, ut daret Pharaoni Nechao. Viginti quinque annorum erat Ioakim cum regnare coepisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem; nomen matris eius Zebida filia Phadaia de Ruma. Et fecit malum coram Domino iuxta omnia quae fecerant patres eius. In diebus eius ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et factus est ei servus Ioakim tribus annis; et rursum rebellavit contra eum. Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldeorum et latrunculos Syriae et latrunculos Moab et latrunculos filiorum Ammon, et immisit eos in Iudam ut disperderent eum iuxta verbum Domini quod locutus erat per servos suos prophetas. Factum est autem hoc per verbum Domini contra Iudam, ut auferret eum coram se propter peccata Manasse universa quae fecit, et propter sanguinem innoxium quem effudit, et implevit Ierusalem cruore innocentium; et ob hanc rem noluit Dominus propitiari.

Reliqua autem sermonum Ioakim et universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Et dormivit Ioakim cum patribus suis, et regnavit Ioachin filius eius pro eo. Et ultra non addidit rex Aegypti ut egrederetur de terra sua; tulerat enim rex Babylonis a rivo Aegypti usque ad flumen Eufraten omnia quae fuerant regis Aegypti. Decem et octo annorum erat Ioachin cum regnare coepisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem; nomen matris eius Nestha filia Helnathan de Ierusalem. Et fecit malum coram Domino iuxta omnia quae fecerat pater eius. In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Ierusalem, et circumdata est urbs munitionibus. Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servi eius oppugnarent eam. Egressusque est Ioachin rex Iuda ad regem Babylonis, ipse et mater eius et servi eius et principes eius et eunuchi eius; et suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui. Et protulit inde omnes thesauros domus Domini et thesauros domus regiae, et concidit universa vasa aurea quae fecerat Salomon rex Israel in templo Domini iuxta verbum Domini. Et transtulit omnem Ierusalem et universos principes et omnes fortes exercitus, decem milia, in captivitatem, et omnem artificem et clusorem; nihilque relictum est exceptis pauperibus populi terrae. Transtulit et Ioachin in Babylonem, et matrem regis et uxores regis et eunuchos regis; et iudices terrae duxit in captivitatem de Ierusalem in Babylonem, et omnes viros robustos septem milia, et artifices et clusores mille, omnes viros robustos et bellatores; duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem. Et constituit Mathaniam patruum eius pro eo, imposuitque nomen ei Sedechiam. Vicesimum et primum annum aetatis habebat Sedechias cum regnare coepisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem; nomen matris eius erat Amithal filia Ieremiae de Lobna. Et fecit malum coram Domino iuxta omnia quae fecerat Ioachim. Irascebatur enim Dominus contra Ierusalem et contra Iudam, donec proiceret eos a facie sua. Recessitque Sedechias a rege Babylonis.

XXV Factum est autem anno nono regni eius, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis ipse et omnis exercitus eius in Ierusalem, et circumdederunt eam et extruxerunt in circuitu eius munitiones. Et clausa est civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis Sedechiae, nona die mensis; praevaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terrae. Et interrupta est civitas, et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portae quae est inter duplicem murum ad hortum regis. Porro Chaldei obsidebant in circuitu civitatem. Fugit itaque Sedechias per viam quae ducit ad campestria solitudinis, et persecutus est exercitus Chaldeorum regem, adprehenditque eum in planitie Iericho; et omnes bellatores qui erant cum eo dispersi sunt et reliquerunt eum. Adprehensum ergo regem adduxerunt ad regem Babylonis in Reblatha, qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem Sedechiae occidit coram eo, et oculos eius effodit vinxitque eum catenis et adduxit in Babylonem. Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps exercitus servus regis Babylonis in Ierusalem, et succendit domum Domini et domum regis et domos Ierusalem; omnemque domum combussit igne. Et muros Ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldeorum qui erat cum principe militum. Reli-

Reliquam autem populi partem que remanserat in civitate et perfugas qui transfugerant ad regem Babylonis et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militie. Et de pauperibus terre reliquit vinitores et agricolas. Columnas autem ereas que erant in templo Domini et bases et mare eneum quod erat in domo Domini confregerunt Chaldei et transtulerunt es omne in Babylonem. Ollas quoque ereas et trullas et tridentes et scyphos et mortariola et omnia vasa erea in quibus ministrabant tulerunt. Necnon et thuribula et phialas, que aurea aurea, et que argentea argentea, tulit princeps militie, id est columnas duas, mare unum, et bases quas fecerat Salomon in templo Domini. Non erat pondus eris omnium vasorum. Decem et octo cubitos altitudinis habebat columna una, et capitellum ereum super se altitudinis trium cubitorum, et reticulum et malagranata super capitellum columne omnia erea. Similem et columna secunda habebat ornatum. Tulit quoque princeps militie Saraiam sacerdotem primum et Sophoniam sacerdotem secundum et tres ianitores, et de civitate eunuchum unum qui erat prefectus super viros bellatores, et quinque viros de his qui steterant coram rege quos reperit in civitate, et Sopher principem exercitus qui probabat tyrones de populo terre, et sexaginta viros e vulgo qui inventi fuerant in civitate. Quos tollens Nabuzardan princeps militum duxit ad regem Babylonis in Reblata. Percussitque eos rex Babylonis et interfecit in Reblatha in terra Emath. Et translatus est Iuda de terra sua. Populo autem qui relictus erat in terra Iuda quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis prefecit Godoliam filium Aicam filii Saphan. Quod cum audissent omnes duces militum ipsi et viri qui erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maspha, Ysmahel filius Nathanie et Iohanan filius Caree et Saraia filius Thanaameth Netophathites et Iezonias filius Maachati ipsi et socii eorum. Iuravitque eis Godolias et sociis eorum dicens: Nolite timere servire Chaldeis. Manete in terra et servite regi Babylonis et bene erit vobis. Factum est autem in mense septimo venit Ismahel filius Nathanie filii Helisama de semine regio et decem viri cum eo, percusseruntque Godoliam qui et mortuus est, sed et Iudeos et Chaldeos qui erant cum eo in Maspha. Consurgens autem omnis populus a parvo usque ad magnum et principes militum venerunt in Egyptum timentes Chaldeos. Factum est vero in anno tricesimo septimo transmigrationis Ioachim regis Iuda, mense duodecimo, vicesima septima die mensis, sublevavit Evilmerodach rex Babylonis anno quo regnare ceperat caput Ioachim regis Iuda de carcere. Et locutus est ei benigne et posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in Babylone. Et mutavit vestes eius quas habuerat in carcere et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vite sue. Annonam quoque constituit ei absque intermissione que et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vite sue.

Incipit prologus.

Si Septuaginta interpretum pura et ut ab eis in grecum versa est editio permaneret, superflue me, Chromati episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres ut hebrea volumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat et nascentis ecclesie roboraverat fidem, iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria et germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata, nostri arbitrii putas aut e pluribus iudicare quid verum sit aut novum opus in veteri opere condere, illudentibusque Iudeis cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria et Egyptus in Septuaginta suis Esichium laudat auctorem, Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat, medie inter has provincie Palestinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius et Pamphilus vulgaverunt, totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non solum exempla composuit quatuor editionum e regione singula verba describens, ut unus dissentiens statim ceteris inter se consentientibus arguatur, sed, quod maioris audacie est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans que minus ante fuerant et virgulis que ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant, et post Septuaginta cellulas, que vulgo sine auctore iactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in ecclesiis legitur quod Septuaginta nescierunt, cur me non suscipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi ut laborem meum Hebreis et, quod his maius est, apostolis auctoribus probem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de evangelio: Ex Egypto vocavi filium meum; et: Quoniam Nazareus vocabitur; et: Videbunt in quem compunxerunt; et illud apostoli: Que oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascenderunt, que preparavit Deus diligentibus se; ceteraque his similia in hebreorum libris inveniri. Certe apostoli et evangeliste Septuaginta interpretes noverant, et unde eis hec dicere que in Septuaginta non habentur? Christus Dominus noster, utriusque testamenti conditor, in evangelio secundum Iohannem: Qui credit, inquit, in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aque vive. Utique scriptum est quod salvator scriptum esse testatur. Ubi scriptum est? Septuaginta non habent, apocrypha nescit ecclesia; ad Hebreos igitur revertendum est, unde et Dominus loquitur et discipuli exempla presumunt. Hec pace veterum loquar et obtrectatoribus meis tantum respondeam, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, legentes in angulis, idem et accusatores et defensores, cum in aliis probent quod in me reprobant, quasi virtus et vitium non in rebus sit sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem Septuaginta translatorum olim de greco emendatam tribuisse me nostris, nec inimicum debere estimari eorum quos in conventu fratrum semper edissero. Et quod nunc Dabreiamin, id est Verba Dierum, interpretatus sum, idcirco feci ut inextricabiles moras et silvam nominum, que scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem apertius et per versuum cola digererem, mihimet ipsi et meis iuxta Hismenium canens, si aures surde sunt ceterorum.

Incipit liber primus Paralipomenon. Hebraice Dabreiamin. Latine Verba dierum.

ADAM Seth. Enos. Chainan. Malaleel. Iared. Enoch. Matusale. Lamech. Noe. Sem. Cham et Iaphet. Filii Iaphet: Gomer. Magog. Madai. Iavan. Tubal. Mosoch. Thiras. Porro filii Gomer: Ascenez et Ripham et Thogorma. Filii autem Iavan: Helysa et Tharsis, Cethim et Dodanim. Filii Cham: Chus et Mesraim.

phuth et chanaan. Filii autem chus: saba et evila, sab-
tha et regma et sabathacha. Porro filii regma:
saba et dadan. Chus autem genuit nemroth. Iste cepit
esse potens in terra. Mesraim vero genuit ludim et anamim
et laabim et nepthuim, phetrusim quoque et casluim, de qui-
bus egressi sunt philistiim et capthurim. Chanaan vero
genuit sydonem primogenitum suum et ethæum, ie-
buseum quoque et amorreum et gergeseum, eveumque
et aracheum et sineum, aradium quoque et samareum
et emathæum. Filii sem: elam et assur et arphaxat et
lud et aram. Filii autem aram: hus et hul et gether et mosoc.
Arphaxat autem genuit sale, qui et ipse genuit heber.
Porro heber nati sunt duo filii: uni nomen phaleg,
quia in diebus eius divisa est terra; et nomen fratris eius iectan.
Iectan autem genuit helmodad et saleph et asarmoth et iare, aduram quoque
et uzal et decla, ebal et abimahel et saba, necnon
et ophir et evila et iobab. Omnes isti filii iectan. Sem,
arphaxat, sale, heber, phaleg, reu, serug, nachor,
thare, abram; iste est abraham. Filii autem abraham:
ysaac et hysmahel. Et hee generationes eorum: primo-
genitus hysmahel nabaioth, et cedar et abdeel et
mabsan et masma et duma, massa, adad et tha-
ma, iatur, naphis et cedma. Hii sunt filii hismahe-
lis. Filii autem cethure concubine abraham, quos genuit:
zamram, iecsan, madan, madian, iesboc, sue. Porro
filii iecsan: saba et dadan. Filii autem dadan: assurim
et latusim et loomim. Filii autem madian: epha et opher
et enoch et abida et eldaa. Omnes hii filii cethure. Ge-
nuit autem abraham ysaac, cuius fuerunt filii esau et
israel. Filii esau: eliphaz, rahuel, iehus, iellam,
chore. Filii eliphaz: theman, omer, sephu, etham,
cenez, thamna, amalech. Filii rahuel: naath, zara,
samma, mazza. Filii seir: lothan, sobal, se-
beon, ana, dison, eser, disan. Filii lothan: horri,
humam. Soror autem lothan fuit thamna. Filii so-
bal: alian et manaath et ebal et sephi et onam.
Filii sebeon: aiia et ana. Filii ana: dison. Filii dison: hamaram
et eseban et iethram et charan. Filii eser: balaam
et zaban et iacham. Filii dison: hus et aram. Isti sunt
reges qui imperaverunt in terra edom antequam esset rex super
filios israel: bale filius beor, et nomen civitatis eius
denaba. Mortuus est autem bale, et regnavit pro eo io-
bab filius zare de bosra. Cumque iobab mortuus
fuisset, regnavit pro eo husam de terra themanorum.
Obiit quoque husam, et regnavit pro eo adad filius badad, qui
percussit madian in terra moab; et nomen civitatis eius
avith. Cumque et adad fuisset mortuus, regnavit
pro eo semla de masreca. Sed et semla mortuus
est, et regnavit pro eo saul de rooboth, que iuxta amnem
sita est. Mortuo quoque saul, regnavit pro eo balanan
filius achobor. Sed et hic mortuus est, et regnavit adad,
cuius urbis nomen fuit phou, et appellata est uxor eius
meetabel filia matred filie mezaab. Adad autem
mortuo, duces pro regibus in edom esse ceperunt: dux
thamna, dux halua, dux ietheth, dux ooliba-
ma, dux hela, dux phinon, dux cenez, dux the-
man, dux mabsar, dux magdiel, dux iram.

II
Hi duces edom. Filii autem israel: ruben, symeon, le-
vi, iuda, ysachar et zabulon, dan, ioseph, benia-
min, neptalim, gad, aser. Filii iuda: her, onam,
sela: tres nati sunt ei de filia sue chananitidis.
Fuit autem her primogenitus iuda malus coram
domino, et occidit eum. Thamar autem nurus eius peperit pha-
res et zaram. Omnes ergo filii iuda quinque. Filii phares: esrom
et hamul. Filii quoque zare: zamri et ethan et eman, chalcal
quoque et darda, simul quinque. Filii charmi: achar qui turba-
vit israel et peccavit in furto anathematis. Filii
ethan: azarias. Filii autem esrom qui nati sunt
ei: ieramahel et aram et chalubi. Porro aram genuit
aminadab. Aminadab autem genuit naason principem
filiorum iuda. Naason quoque genuit salmon, de quo ortus
est booz. Booz vero genuit obeth, qui et ipse genuit
ysai. Ysai autem genuit primogenitum heliab, secundum
aminadab, tercium samaa, quartum nathana-
el, quintum raddai, sextum asom, septimum david,
quorum sorores fuerunt sarvia et abigail. Filii sarvie:
abisai, ioab et asael, tres. Abigail autem genuit ama-
sa, cuius pater fuit iether ismahelites. Caleb vero filius
esrom accepit uxorem nomine azuba, de qua genuit
ierioth; fueruntque filii eius iesar et sobab et ardon.
Cumque mortua esset azuba, accepit uxorem caleph
ephratam, que peperit ei ur. Porro ur genuit uri,
et uri genuit beseleel. Post hec ingressus est esrom ad
filiam machir patris galaad, et accepit eam cum esset
annorum lx. Que peperit ei segub. Sed et segub genuit
iair, et possedit xxiii civitates in terra galaad.
Cepitque iessur et aram oppida iair, et chanath et
viculos eius, lx civitatum. Omnes isti filii machir patris
galaad. Cum autem mortuus esset esrom, ingressus est
caleph ad ephratam. Habuit quoque esrom uxorem abi-
a, que peperit ei assur patrem thecue. Nati sunt autem
filii ieramel primogeniti esrom: ram primogenitus
eius, et buna et aram et asom et achia. Duxit quoque
uxorem alteram ieramael, nomine athara, que
fuit mater onam. Sed et filii ram primogeniti ierama-
el fuerunt moos et iamin et achar. Onam autem
habuit filios semei et iuda. Filii autem semei: nadab
et abisur. Nomen vero uxoris abisur abigail, que peperit
ei ahobban et molid. Filii autem nadab fuerunt saled
et apphaim. Mortuus est autem saled absque liberis. Filius vero
apphaim: iesi, qui genuit sesan. Porro sesan ge-
nuit oholi. Filii autem iada fratris semei: iether et
ionathan. Sed et iether mortuus est absque liberis.
Porro ionathan genuit phaleth et ziza. Isti fuerunt
filii ieramael. Sesan autem non habuit filios sed filias, et
servum egyptium nomine ieraa. Deditque ei filiam
suam uxorem, que peperit ei ethei. Ethei autem genuit
nathan, et nathan genuit zabad. Zabad quoque genuit
ophlal, et ophlal genuit obed. Obed genuit ieu.
Ieu genuit azariam. Azarias genuit helles. Hel-
les genuit elesa. Elesa genuit sisamai. Sisamai ge-
nuit sellum. Sellum genuit ichamian. Ichamian genuit
elisama. Filii autem caleph fratris ieramel: mosa primo-
genitus eius, ipse est pater ziph; et filii maresa patris
ebron. Porro filii ebron: chore et thaphu et recem
et samma. Samma autem genuit raham patrem ier-
caam, et recem genuit semei. Filius semei maon. Et
maon pater bethsur. Epha autem concubina caleph
peperit aram et mosa et gezez. Porro aram ge-
nuit gezez. Filii iadai: regom et iotham et gesum, et pha-
leth et epha et saaph. Concubina caleph maacha
peperit saber et tharana. Genuit autem saaph patrem
madmena sue patrem machbena et patrem ga-
baa. Filia vero caleph fuit axa. Hii erant filii ca-

Iosephi filii Ur primogeniti Ephrata: Sobal pater Cariathi-
arim, Salma pater Bethleem, Ariph pater Bethgader. Fue-
runt autem patres filii Sobal patris Cariathiarim qui vi-
debat dimidium requietionum. Et de cognatione Caria-
thiarim Iethrei et Aphutei et Semathei et Maserei. Ex
his egressi sunt Saraitae et Esthaolitae. Filii Salma:
Bethleem et Netophathi, Corone domus Ioab et dimi-
dium requietionis Sarai. Cognationes quoque
scribarum habitantium in Iabes canentes atque resonantes
et in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinei qui venerunt de
III calore patris domus Rechab. David vero hos habuit fi-
lios qui ei nati sunt in Hebron: primogenitum Amnon
ex Achinoen Iezrahelitide, secundum Danihel de Abigail Car-
melitide, tertium Absalom filium Maacha filiae Tholo-
mei regis Gessur, quartum Adoniam filium Aggith,
quintum Saphatiam ex Abital, sextum Iethraam
ex uxore sua Egla. Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi
regnavit septem annis et sex mensibus. Triginta autem
et tribus annis regnavit in Ierusalem. Porro in Ierusalem nati sunt
ei filii Samaa et Sobab et Nathan et Salomon quattuor
de Bethsabee filia Amihel, Iebaar quoque et Elisama et Eli-
phalech et Noge et Napheg et Iaphie necnon et Elisa-
ma et Eliade et Eliphalech novem. Omnes hi filii
David absque filiis concubinarum. Habueruntque sororem Tha-
mar. Filius autem Salomonis Roboam, cuius Abia fi-
lius genuit Asa. De hoc quoque natus est Iosaphat pater
Ioram, qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo ortus est
Ioas. Et huius Amasias filius genuit Azariam. Por-
ro Azariae filius Ioatham procreavit Achaz patrem E-
zechiae, de quo natus est Manasses. Sed et Manasses genuit
Amon patrem Iosiae. Filii autem Iosiae fuerunt primogenitus
Iohanan, secundus Ioachim, tertius Sedechias, quartus
Sellum. De Ioachim natus est Iechonias et Sedechias.
Filii Iechoniae fuerunt Asir qui et [illegible] Salathiel
et Melchiram, Phadaia, Senneser et Iecemia, Sa-
ma et Nadabia. De Phadaia orti sunt Zorobabel
et Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Ananiam
et Salomith sororem eorum, Asabamque et Ohol et Ba-
rachiam et Asadiam, Iosabesed quinque. Filius autem Ananiae
Phaltias pater Ieseiae, cuius filius Raphaia. Hu-
ius quoque filius Arnan, de quo natus est Abdia, cuius filius
fuit Sechenia. Filius Secheniae Semeia, cuius filii
Attus et Iegal et Baaria et Naaria et Saphat, sexa-
ni numero. Filii Naariae Helioenai et Ezechias et Ezri-
cam tres. Filii Helioenai Oduia et Eliasub et Pheleia
IIII et Accub et Iohanan et Dalaia et Anani septem. Filii
Iuda Phares, Esrom et Charmi et Ur et Sobal. Ra-
aia vero filius Sobal genuit Iahath, de quo nati sunt Ahu-
mai et Laad. Hae cognationes Sarathi. Ista quoque stirps
Etham: Iezrahel et Iesema et Iedebos, nomenque soro-
ris eorum Asalelphuni. Phanuhel autem pater Gedor
et Ezer pater Osa. Isti sunt filii Ur primogeniti Ephra-
ta patris Bethleem. Assur vero patri Thecue erant
duae uxores Halaa et Naara. Peperit autem ei Naara O-
oziam et Epher et Themani et Asthari. Isti sunt filii
Naara. Porro filii Halaa Sereth, Isaar et Ethnan.
Cos autem genuit Anob et Soboba et cognationem Aral filii
Arum. Fuit autem Iabes inclitus prae fratribus suis, et mater
eius vocavit nomen illius Iabes dicens: Quia peperi eum
in dolore. Invocavit vero Iabes Deum Israhel dicens: Si bene-
dicens benedixeris mihi et dilataveris terminos meos et
fuerit manus tua mecum et feceris me a malitia non opprimi.
Et praestitit Deus quae precatus est. Chaleph autem frater Suhae
genuit Machir, qui fuit pater Esthon. Porro Esthon
genuit Bethrapha et Phesse et Thena patrem urbis
Naas. Hi sunt viri Recha. Filii autem Cenez Otho-
nihel et Saraia. Porro filii Othonihel Athath et Maa-
nath. Athath genuit Ophra vel Ophar. Saraias autem
genuit Ioab patrem vallis Artificum; ibi quippe ar-
tifices erant. Filii vero Chaleph filii Iephone Hi-
ru et Hela et Naham. Filii quoque Hela Cenez. Filii quoque Iale-
lel Ziph et Zipha, Thiria et Asrahel. Et filii Ezra Iethe-
r et Mered et Epher et Ialon. Genuitque Mariam et Samma-
i et Iesba patrem Esthamo. Uxor quoque eius Iudaia peperit
Iared patrem Gedor et Heber patrem Socho et Hicutihel pa-
trem Zanoe. Hi autem filii Bethiae filiae Pharaonis, quam accepit
Mered. Et filii uxoris Odaiae sororis Naham patris Cei-
la Garmi et Esthamo qui fuit de Machati. Filii quoque Sy-
mon Amnon et Rinna filius Hanan et Thilon. Et filii Iesi
Zoeth et Benzoeth. Filii Sela filii Iuda Her pater Lecha
et Laada pater Maresa et cognationes domus operantium
byssum in domo iuramenti. Et qui stare fecit solem, vi-
rique Mendacii et Securus et Incendens, qui principes fue-
runt in Moab et qui reversi sunt in Bethleem. Haec autem verba ve-
tera. Hi sunt figuli habitantes in plantationibus
et in saepibus apud regem in operibus eius. Commorati-
que sunt ibi filii Symeon Namuhel et Iamin, Iarib, Za-
re, Saul. Sellum filius eius, Mabsam filius eius, Masma
filius eius. Filii Masma Amihel filius eius, Zacchur filius
eius, Semei filius eius. Filii Semei sedecim et filiae sex. Fratres
vero eius non habuerunt filios multos, et universa cognatio
non potuit adaequare summam filiorum Iuda. Habitaverunt autem
in Bersabee et Molada et Asarsual et in Bala et in Asom
et in Tholath et in Bathuhel et in Horma et in Siceleg et in
Bethmarchaboth et in Asarsusim et in Bethbera et
in Saarim. Hae civitates eorum usque ad regem David. Villae
quoque eorum Etham et Aen, Remmon et Thochen et Asan, civita-
tes quinque, et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum
usque ad Baal. Haec est habitatio eorum et sedium distributio.
Mosobab quoque et Iemlech et Iosa filius Amasiae et Iohel
et Iehu filius Iosabiae filii Saraiae filii Asihel et Elioen-
ai et Iacoba et Isuaia et Asaia et Adihel et Isimihel et Bana-
ia, Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Iedaia filii Sem-
ri filii Samaia. Isti sunt nominati principes in
cognationibus suis, et in domo affinitatum suarum multipli-
cati sunt vehementer. Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador
usque ad orientem vallis, et ut quaererent pascua gregibus suis.
Et invenerunt pascuas uberes et valde bonas et terram lati-
ssimam et quietam et fertilem, in qua ante habitaverant de stir-
pe Cham. Hi ergo venerunt quos supra descripsimus nomina-
tim in diebus Ezechiae regis Iuda, et percusserunt taber-
nacula eorum et habitatores qui inventi fuerant ibi, et dele-
verunt eos usque in praesentem diem; habitaveruntque pro
eis, quoniam uberrimas ibidem pascuas repperunt. De filiis quoque Symeon abi-
erunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes
Phalthiam et Naariam et Raphaiam et Ozihel filios Iesi,
et percusserunt reliquias quae evadere potuerant Amale-
chitarum, et habitaverunt ibi pro eis usque in diem hanc.
Filii quoque Ruben primogeniti Israhel. Ipse quippe fuit
primogenitus eius; sed cum violasset thorum patris sui,
data sunt primogenita eius filiis Ioseph filii Is-
rahel, et non est ille reputatus in primogenitum. Porro Iu-
das, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe eius
principes germinati sunt; primogenita autem reputata sunt

V

ioseph. Filii quoque ruben primogeniti israhel. enoch et phal
lu. esrom et carmi. Filii iohel. samaia. filius eius. gog. fili
us eius. semei. filius eius. micha. filius eius. reia. filius
eius. baal. filius eius. beera. filius eius. quem duxit
captivum theglathphalasar rex assyriorum. et fuit princeps
in tribu ruben. Fratres autem eius et universa cognatio eius
quando numerabantur per familias suas habuerunt principes iehi
el et zachariam. Porro bala filius achaz. filii samma filii
iohel ipse habitavit in aroer usque ad nebo et beelmeon. Contra
orientalem plagam quoque habitavit usque ad introitum he
remi et flumen eufraten. Multum quippe iumentorum nume
rum possidebant in terra galaad. In diebus autem saul proelia
ti sunt contra agareos et interfecerunt eos. habitaveruntque pro eis
in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad orien
tem galaad. Filii vero gad e regione eorum habitaverunt in
terra basan usque selcha. Iohel in capite. et saphan secun
dus. Ianai autem et saphat in basan. Fratres vero eorum secundum domos
cognationum suarum. michael et mosollam et sebe et iore
et iachan et zie et heber septem. Hii filii abigail filii
huri filii iaro filii galaad. filii michael filii iesesi. filii ge
ddo. filii buz. Fratres quoque filii abdiel filii guni principes do
mus in familiis suis. Et habitaverunt in galaad et in ba
san et in viculis eius et in cunctis suburbanis saron usque
ad terminos. Omnes hii numerati sunt in diebus ioathan
regis iuda et ieroboam regis israhel. Filii ruben et gad et di
midie tribus manasse viri bellatores scuta portantes
et gladios et tendentes arcum eruditique ad proelia. xliiii.
milia. et dcc. et lx. procedentes ad pugnam. dimicaverunt
contra agareos. ithurei vero et naphis et nodab prebuerunt
eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum aga
rei et universi qui fuerant cum eis. quia dominum invocaverunt
cum proeliarentur et exaudivit eos eo quod credidissent in
eum. Ceperuntque omnia que possederant camelorum l. milia et
ovium. ccl. milia. asinos vero. ii. milia. et animas hominum
c. milia. Vulnerati autem multi corruerunt. Fuit enim bellum
domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem. Fi
lii quoque dimidie tribus manasse possederunt terram a fini
bus basan usque ad baal hermon et sanir et montem her
mon. Ingens quippe numerus erat. Et hii fuerunt principes
domus cognationis eorum. epher et iesi et heliel et ierem
ia et odoia et iediel viri fortissimi et potentes et nomina
ti duces in familiis suis. Reliquerunt autem deum patrum suorum
et fornicati sunt post deos populorum terre quos abstulit deus co
ram eis. Et suscitavit deus israhel spiritum phul regis
assyriorum et spiritum theglathphalasar regis assur. et trans
tulit ruben et gad et dimidiam tribum manasse. et ad
duxit eos in ala et habor et ara et fluvium gozan usque ad di
em hanc. Filii levi gerson. caath et merari. Filii ca
ath. amram. ysaar hebron et oziel. Filii amram. a
aron moyses et maria. Filii aaron. nadab et abiu.
eleazar et ythamar. Eleazar genuit phinees. et
phinees genuit abisue. abisue vero genuit bocci. et
bocci genuit ozi. et ozi genuit zaraiam. et zaraias
genuit meraioth. Porro meraioth genuit ama
riam. amarias genuit achitob. et achitob genuit
sadoch. Sadoch genuit achimaas. Achimaas autem
genuit azariam. Azarias genuit iohanan. iohan
nan genuit azariam. ipse est qui sacerdotio functus est in
domo quam edificavit salomon in ierusalem.
Genuit autem azarias amariam. et amarias genuit
achitob. Achitob genuit sadoch. Sadoch genuit sellum.
Sellum genuit elchiam. elchias genuit azariam.

azarias genuit saraiam. saraias genuit iosedech. Por
ro iosedech egressus est quando transtulit dominus iudam et ierusalem
per manus nabuchodonosor. Filii ergo levi gerson. caath
VI
et merari. Et hec nomina filiorum gerson. lobeni et semei.
Filii caath. amram et ysaar et hebron et oziel. Filii
merari. mooli et musi. Hee autem cognationes levi secundum fa
milias eorum. Gerson. lobeni filius eius. iaath filius
eius. zamma filius eius. ioaath filius eius. addo filius eius.
zara filius eius. iethrai filius eius. Filii caath. amina
dab filius eius. chore filius eius. asir filius eius. helchana filius eius. abiasaph
filius eius. asir filius eius. thaath filius eius. uriel filius eius. ozias filius eius. Saul
filius eius. Filii helchana. amasai et achimoth. et helchana.
Filii helchana. sophai filius eius. naath filius eius. heliab filius eius.
helchana filius eius. ieroboam filius eius. Filii samuel primogeni
tus vasseni et abia. Filii autem merari. mooli filius eius.
lobeni filius eius. semei filius eius. oza filius eius. Samaa filius eius. aggia filius eius.
asaia filius eius. Isti sunt quos constituit david super cantores domus
domini ex quo collocata est archa. et erant ministrantes coram
tabernaculo testimonii canentes donec salomon edifi
caret domum domini in ierusalem. Stabant autem iuxta ordinem
suum in ministerio. Hii vero sunt qui assistebant cum filiis suis.
De filiis caath. eman cantor filius iohel filii samuel
filii helchana filii ieroboam. filii heliel. filii thou. fi
lii suph filii helchana. filii maath filii amasai. filii
helchana filii iohel. filii azarie filii sophonie filii
thaath. filii asir. filii abiasaph. filii chore. filii y
saar. filii caath. filii levi. filii israhel. Et frater eius asaph
qui stabat a dextris eius. asaph filius barachie filii
samaa. filii michael. filii basie. filii melchie. filii
athanai. filii zarai. filii adaia. filii ethan. filii zam
ma. filii semei. filii ieth. filii gerson filii levi. Filii autem
merari fratres eorum ad sinistram. Ethan filius chusi filii
abdi. filii maloch. filii asabie filii amasie filii elchie
filii amasai. filii bonni. filii somer. filii mooli. filii mu
si. filii merari. filii levi. Fratres quoque eorum levite qui ordina
ti sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus domini.
Aaron vero et filii eius adolebant incensum super altare ho
locausti et super altare thymiamatis in omne opus sancti sancto
rum et ut precarentur pro israhel iuxta omnia que preceperat moyses servus
dei. Hii sunt filii aaron. Eleazar filius eius. phinees
filius eius. abisue filius eius. bocci filius eius. ozi filius eius. zaraia filius eius. me
raioth filius eius. amarias filius eius. achitob filius eius. Sadoch filius eius. a
chimaas filius eius. Et hec habitacula eorum per vicos atque confinia
filiorum aaron iuxta cognationes caathitarum. Ipsis enim
sorte contigerant. Dederunt igitur eis hebron in terra iuda et sub
urbana eius per circuitum. Agros autem civitatis et vil
las caleph filio iephone. Porro filiis aaron dederunt
civitates ad confugiendum hebron et lobna et sub
urbana eius. Iether quoque et esthemo cum suburbanis suis.
Sed et helon et dabir cum suburbanis suis. Asan quoque et bet
hsames et suburbana earum. De tribu vero beniamin gabee
et suburbana eius et alamath cum suburbanis suis
anathot quoque cum suburbanis suis. Omnes civitates
xiii. per cognationes suas. Filiis autem caath residuis de
cognatione sua dederunt ex dimidia tribu manasse
in possessionem urbes x. Porro filiis gerson per cogna
tiones suas de tribu ysachar et de tribu aser et de tribu
neptalim et de tribu manasse in basan urbes xiii.
Filiis autem merari per cognationes suas. De tribu ru
ben et de tribu gad et de tribu zabulon dederunt sorte
civitates xii. Dederunt quoque filii israhel levitis ci
vitates et suburbana earum. Dederuntque per sortem

ex tribu filiorum iuda et ex tribu filiorum symeon et ex tri-
bu filiorum beniamin urbes has quas uocauerunt nomini-
bus suis. Et ex his qui erant de cognatione filiorum caath
fueruntque ciuitates in terminis eorum de tribu ephraim.
Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum. Sichen cum sub-
urbanis suis in monte ephraim. Et gazer cum subur-
banis suis. Iecmaan quoque cum suburbanis suis. et bethoron quoque
similiter necnon et helon. De tribu uero dan helcheth, gebe-
thon et haialon et helon cum suburbanis suis. et gethremmon
in eundem locum. Porro ex dimidia tribu manasse
aner et suburbana eius. Balaam et suburbana eius. hiis
uidelicet qui de cognatione filiorum caath reliqui erant.
Filiis autem gerson de cognatione dimidie tribus manas-
se gaulon in basan et suburbana eius et astaroth cum
suburbanis suis. De tribu ysachar cedes et suburbana eius.
Et daberit cum suburbanis suis. Ramoth quoque et suburba-
na illius. et anem cum suburbanis suis. De tribu uero a-
ser masal cum suburbanis suis. et abdon similiter. Asach
quoque et suburbana eius. et roob cum suburbanis suis. Porro
de tribu nepthalim cedes in galilea et suburbana eius.
Amon cum suburbanis suis et chariathaim cum
suburbanis suis. Filiis autem merari residuis de tribu
zabulon remono et suburbana eius et thabor cum subur-
banis suis. Trans iordanem quoque ex aduerso iericho contra
orientem iordanis. De tribu ruben bosor in solitudi-
ne cum suburbanis suis. et iasa cum suburbanis suis. et ca-
demoth quoque et suburbana eius. et mephat cum subur-
banis suis. necnon et de tribu gad ramoth in galaad et
suburbana eius. et manaim cum suburbanis suis. sed
et esebon cum suburbanis suis. et iezer cum suburba-
VII
nis suis. Porro filii ysachar thola et phua et iasub
et samaron quattuor. Filii thola ozi et raphaia et ieriel et ie-
mai et iepsen et samuel principes per domos cognationum
suarum. De stirpe thola uiri fortissimi numerati sunt in
diebus dauid. xxii. milia .dc. Filii ozi iezraia. De quo nati sunt
michael et obadia et iohel et iesia quinque omnes princi-
pes. Cumque eis per familias et populos suos accincti ad
prelium uiri fortissimi. xxxvi. milia. multas enim habuerunt
uxores et filios. Fratres quoque eorum per omnem cognationem ysa-
char robustissimi ad pugnandum. lxxxvii. milia
numerati sunt. Filii beniamin bale et bochor et ad-
iel tres. Filii bale esbon et ozi et oziel et ierimoth
et urai. v. principes familiarum et ad pugnandum ro-
bustissimi. Numerus autem eorum xxii. milia. Porro filii bo-
chor zamira et ioas et eliezer et helioenai et am-
ri et ierimoth et abia et anathot et almathan.
Omnes hii filii bochor. Numerati sunt autem per famili-
as suas principes cognationum ad bella fortissimi
xx. milia et cc. Porro filii iediel bilan. Filii autem bilan
ieus et beniamin et aoth et chanana et iothan et thar-
sis et ahisahar. Omnes hii filii iediel principes co-
gnationum suarum uiri fortissimi. xvii. milia et cc. ad
prelium procedentes. Sepham quoque et apham filii hir et
hasim filii her. Filii autem nepthalim iasiel et guni
et iasar et sellum. filii bale. Porro filius manasse
ezriel. Concubina que eius syra peperit machir pa-
trem galaad. Machir autem accepit uxores filiis suis
haphim et sepham et habuit sororem nomine ma-
acha. nomenque secundi filii salphaath. Nateque sunt sal-
phaath filie et peperit maacha uxor machir filium
uocauitque nomen eius phares. Porro nomen fratris ei-
us sares et filii eius ulam et recem. Filius autem ulam badan.
hii sunt filii galaad filii machir filii manasse. Soror autem
eius regina peperit uirum decorum abiezer et mohola. E-
rant autem filii semida ahin et sichem et leci et aniam.
Filii autem effraim suthala. bereth filius eius thaath
filius eius eleada filius eius thaath filius eius zabad
et huius filius zaada et huius filius zodab. et huius filius
suthala et huius filius ezer et elad. Occiderunt autem eos uiri
geth indigene quia descenderant ut inuaderent possessio-
nes eorum. luxit igitur effraim pater eorum multis diebus
et uenerunt fratres eius ut consolarentur eum. Ingressusque est ad uxo-
rem suam. Que concepit et peperit filium. et uocauit no-
men eius beria. eo quod in malis domus eius ortus esset. Filia autem
eius fuit sara. Porro filii eius rapha et reseph et thale
de quo natus est thaan qui genuit laadan. Huius quoque
filius amiud genuit elisama. De quo ortus est nun qui
habuit filium iosue. Possessio autem eorum et habitatio bethel
cum filiabus suis. Et contra orientem noran ad occiden-
talem plagam gazer et filie eius. Sichem quoque cum
filiabus suis. usque ad aza cum filiabus suis. Iuxta fi-
lios quoque manasse bethsan et filias eius. thanach et
filias eius mageddo et filias eius. dor et filias eius. In
his habitauerunt filii ioseph filii israel. Filii aser iom-
na et iesua et isui et baria et sara soror eorum. Filii
autem baria heber et melchiel. ipse est pater barsaith.
heber autem genuit ephlat et somer et otham et suaa so-
rorem eorum. Filii autem ephlat phosech et chama-
al et iasoph. hii filii ephlat. Porro filii somer ahi
et roaga et iaba et aram. Filii autem helem fratris eius
supha et gemna et selles et amal. Filii supha sue
arnapher et sual et beri et iamra. bosor et odor et sa-
ma et salusa et iethram et beram. Filii iether iep-
hone et phaspha et ara. Filii autem olaa areth et ra-
ihel et resia. Omnes hii filii aser principes cogna-
tionum electi atque fortissimi duces ducum. Nu- VIII
merus autem eorum etatis que apta esset ad bellum
xxvi. milia. Beniamin autem genuit bale primogenitum
suum. asbaal secundum et aaram tertium. noaba quartum
et rapha quintum. Fueruntque filii bale addar et gera
et abiud et abisue quoque et neeman et ahoe. Sed et gera et
sephuphan et uram. hii sunt filii ahod principes
cognationum habitantium in gabaa qui translati sunt
in manath. Noaman autem et ahia et gera. ipse transtulit
eos et genuit oza et ahiud. Porro saarim genuit
in regione moab. postquam dimisit usim et bara
uxores suas. genuit autem de edes uxore sua io-
bab et sebia et mosa et molchon. iebus quoque et sechia
et marma. hii sunt filii eius principes in familiis suis.
Mehusim uero genuit achitob et elphaal. Porro filii
helphaal heber et misaam et samaad. hic edificauit
ono et lod et filias eius. Baria autem et sama principes co-
gnationum habitantium in hailon. hii fugauerunt
habitatores geth. et aio et sesach et ierimoth et zaba-
dia et mosollam et ezechi et heber et iesamari et ie-
ba... et iezlia et iobab filii helphaal. Et iacim et zechri et
zabdi et helioenai et selethai et heliel et adaia
et baraia et samarath filii semei. Et iesphan et he-
ber et eliel et abdon et zechri et anan
et anania et ailam et anathothia et iephdaia
et phanuel filii sesac. Et samsari et sooria et otho-
lia et iersia et helia et zechri filii ieroam. hii

patriarche et cognationum principes qui habitaverunt in
Ierusalem. In Gabaon autem habitaverunt Abigabaon et nomen
uxoris eius Maacha. filiusque eius primogenitus Ab
dom Abdon et Sur et Cis et Baal et Ner et Nadab et Ged
or quoque et Haio et Zacher et Macelloth qui genuit
Samaa. habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Ierusalem cum
fratribus suis. Ner autem genuit Cis et Cis genuit Saul. Porro
Saul genuit Ionathan et Melchisue et Aminadab et
Isbaal. Filius autem Ionathan Meribaal. et Meribaal
genuit Michan. Filii Micha. Phiton et Melech et Tha
rea et Ahaz et Ahaz genuit Ioada. et Ioada genuit Almoth
et Azmoth et Zamri. Porro Zamri genuit Moosa et
Moosa genuit Banaa. cuius filius fuit Rapham
de quo ortus est Elasa. qui genuit Asel. Porro Asel sex
fuere filii his nominibus. Ezricam. Bochru. Is
mael. Saria. Abadia. Anan. Omnes hii filii Asel. Fi
lii autem Asa fratris eius Ulam primogenitus et Hus secundus
et Heliphalet tercius. Fueruntque filii Ulam viri fortis
simi et magno robore tendentes arcum et multos
habentes filios ac nepotes usque ad centum l. Omnes hii filii
IX Beniamin. Universus igitur Israel dinumeratus est. et summa
eorum scripta in libro regum Israel et Iuda. Translatique
sunt in Babilonem propter delictum suum. Qui autem habitave
runt primi in possessionibus suis et in urbibus Israel sacerdotes et
levite et Nathinnei. Commorati sunt in Ierusalem de filiis
Iuda et de filiis Beniamin. de filiis quoque Effraym et
Manasse. Othei filius Ammiud. filii Semri filii Om
roi filii Bonni de filiis Phares filii Iuda. Et de Si
lonni. Asaia primogenitus et filii eius. De filiis autem Zara.
Iehihel et fratres eorum sexcenti nonaginta. Porro de filiis Be
niamin. Salo filius Mosollam. filii Oduia filii Asana
et Iobania filius Ieroboam et Ela filius Ozi filii Mo
chori et Mosollam filius Saphatie filii Rahuel
filii Iebanie et fratres eorum per familias suas nongenti quinquaginta
et sex. Omnes hii principes cognationum suarum per do
mos patrum suorum. De sacerdotibus autem Ioiada Ioiarib
et Iachin et Azarias quoque filius Helchie filii Mosollam fi
lii Sadoch filii Maraioth filii Achitob pontifex do
mus Dei. Porro Adaias filius Ieroboam filii Phasur
filii Melchie et Masaia filius Adiel filii Iezra fi
lii Mosollam filii Mosollamoth filii Emmer. Fratres
quoque eorum principes per familias suas mille septingenti sexaginta vi
ri fortissimi robore ad faciendum opus ministe
rii in domo Domini. De levitis autem Semeia filius
Asub filii Ezricam filius Asebia de filiis Mera
ri. Bacbacar quoque carpentarius et Galaad et Mathe
nia filius Micha filii Zechri filii Asaph et Obdi
as filius Semeie filii Galaal filii Idithun et Bara
chia filius Asa filii Helcana qui habitavit in atriis
Netophati. Ianitores autem Sellum et Ac
cub et Thelmon et Ahiman et fratres eorum. Sellum prin
ceps usque ad illud tempus in porta regis ad ori
entem. observabant per vices suas de filiis Levi.
Sellum vero filius Chore filii Abiasaph filii Cho
re cum fratribus suis et domo patris sui. hii sunt Chorite
super opera ministerii custodes vestibulorum tabernaculi
testimonii. et familie eorum per vices castrorum Domini
custodientes introitum. Phinees filius Eleazar
Eleazar erat dux eorum coram Domino. Porro Zacha
rias filius Mosollam ianitor porte tabernaculi te
stimonii. Omnes hii electi in ostiarios per portas
ducenti duodecim. et descripti in villis propriis. quos constituerunt
David et Samuel videns in fide sua tam ipsos quam filios
quam filios eorum in hostiis domus Domini et in tabernaculo
vicibus suis. per quattuor ventos erant ostiarii id est ad ori
entem et occidentem ad aquilonem et ad austrum. Fratres
autem eorum in viculis morabantur et veniebant in sabbatis
suis de tempore usque ad tempus. hiis quattuor levitis credi
tus erat omnis numerus ianitorum. et erant custodientes exe
dras et thesauros domus Domini. per gyrum quoque templi
Domini morabantur in custodiis suis ut cum tempus fuisset
mane ipsi aperirent fores. De horum genere erant et super vasa
ministerii. ad numerum enim et inferebantur vasa et effe
rebantur de ipsis. Et qui credita habebant utensilia sanctu
arii preerant simile et vino et oleo et thuri et aromatibus.
Sacerdotum autem filii unguenta et aromata conficie
bant. Et Mathathias primogenitus Sellum Cho
rite prefectus erat omnium que in sartagine frigebant. Por
ro de filiis Caath fratribus eorum erant super panes propositionis
ut semper novos per singula sabbata prepararent. Hii sunt
principes cantorum per familias levitarum qui in exedris
morabantur. ita ut die et nocte iugiter suo ministerio de
servirent. capita levitarum per familias suas principes
manserunt in Ierusalem. In Gabaon autem commorati sunt pater
Gabaon Iahiel et nomen uxoris eius Maacha. filius primo
genitus eius Abdon et Sur et Cis et Baal et Ner et Nadab.
Gedor quoque et Haio et Zacharias et Macelloth. Porro Ma
celloth genuit Samaa. Isti habitaverunt in regione fratrum
in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis et Cis
genuit Saul. et Saul genuit Ionathan et Melchisue
et Aminadab et Isbaal. Filius est Ionathan Meriba
al. et Meribaal genuit Micha. Porro filii Micha. Phiton
et Malech et Tharaa. Ahaz autem genuit Iara. et Iara genuit
Alamath et Azmoth et Zamri. Zamri autem genuit
Moosa. Moosa vero genuit Banaa. cuius filius Raphaia
genuit Elasa. de quo ortus est Asel. Porro Asel sex fi
lios habuit his nominibus. Ezricam. Bochru. Is
mahel. Saria. Obdia. Anan. hii filii Asel. Philisti X
im autem pugnabant contra Israel. Fugeruntque filii Israel Palesti
nos et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. Cumque
appropinquassent Philistiim persequentes Saul et filios eius
percusserunt Ionathan et Abinadab et Melchisue filios Sa
ul. Et aggravatum est prelium contra Saul. inveneruntque eum
viri sagittarii et vulneraverunt iaculis. Et dixit Saul ad
armigerum suum. Evagina gladium tuum et interfice me.
ne forte veniant incircumcisi isti et illudant mi
chi. Noluit autem armiger eius hoc facere timore perterritus.
Arripuit igitur Saul gladium et irruit in eum. Quod cum vi
disset armiger eius videlicet quod mortuus Saul esset. ir
ruit etiam ipse in gladium suum et mortuus est. Interiit igitur
Saul et tres filii eius et omnis domus illius pariter concidit.
Quod cum vidissent filii Israel qui habitabant in campestribus
fugerunt. Et Saul ac filiis eius mortuis. dereliquerunt urbes
suas et huc illucque dispersi sunt. Veneruntque Philistiim
et habitaverunt in eis. Die igitur altero detrahentes Philistiim
spolia cesorum invenerunt Saul et filios eius iacentes in monte
Gelboe. Cumque spoliassent eum et amputassent caput
armisque nudassent. miserunt in terram suam ut circumfer
retur et ostenderetur ydolorum templis et populis. Arma autem
eius consecraverunt in fano dei sui et caput affixerunt in
templo Dagon. hoc cum audissent viri Iabes Ga
laad omnia scilicet que Philistiim fecerant super Saul. sur

consurrexerunt singuli fortium virorum et tulerunt cadavera Saul
et filiorum eius. attuleruntque ea in Iabes et sepelierunt ossa eorum
subter quercum que erat in Iabes. et ieiunaverunt vii diebus.
Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas. eo quod prevaricatus
sit mandatum domini quod preceperat et non custodierit illud.
Sed insuper et phitonissam consuluerit. nec speraverit in domino.
propter quod et interfecit eum. et transtulit regnum eius ad David filium
XI Ysai. Congregatus est ergo omnis Israel ad David in Hebron dicens.
Os tuum sumus et caro tua. heri quoque et nudiustertius cum
adhuc regnaret Saul tu eras qui educebas et
introducebas Israel. Tibi enim dixit dominus deus tuus. Tu pasces
populum meum Israel. et tu eris princeps super eum. Venerunt
ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron. et
iniit David cum eis fedus coram domino. Unxeruntque eum
in regem super Israel iuxta sermonem domini quem locutus
est in manu Samuelis. Abiit quoque David et omnis Israel cum
eo in Ierusalem. hec est Iebus ubi erant habitatores terre Iebu
sei. Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad David. Non ingre
dieris huc. Porro David cepit arcem Syon que est civitas David.
Dixitque. Omnis qui percusserit Iebuseum in primis. erit princeps
et dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Sarvie et factus est prin
ceps. Habitavit autem David in arce. et idcirco appellata est civitas
David. Edificavitque urbem in circuitu a mello usque ad
gyrum. Ioab autem reliqua urbis extruxit. Proficie
batque David vadens et crescens. et dominus exercituum erat cum
eo. Hii principes virorum fortium David qui adiuverunt eum
ut fieret rex super omnem Israel. iuxta verbum domini quod locutus
est ad Israel. Et iste numerus robustorum David. Iesbaam filius
Achamoni princeps inter xxx. iste levavit hastam
suam super ccc vulneratos una vice. Et post eum Elea
zar filius patrui eius Ahohites qui erat inter tres po
tentes. Iste fuit cum David in Aphesdomim quando Philisti
ei congregati sunt ad locum illum in prelium. et erat a
ger regionis illius plenus ordeo. fugeratque populus a facie
Philistinorum. Hii steterunt in medio agri et defenderunt eum.
Cumque percussissent Philisteos. dedit dominus salutem magnam
populo suo. Descenderunt autem tres de xxx principibus ad petram
in qua David erat ad speluncam Odollam quando Philistiim fue
rant castra metati in valle Raphaim. Porro David erat
in presidio et statio Philistinorum in Bethleem. Desideravit
igitur David aquam et dixit. O si quis daret michi aquam de ci
sterna Bethleem que est in porta. Tres ergo isti per media
castra Philistinorum perrexerunt et hauserunt aquam de ci
sterna Bethleem que erat in porta et attulerunt ad David ut
biberet. Qui noluit sed magis libavit eam domino. Absit
ut in conspectu dei mei hoc faciam et sanguinem istorum
virorum bibam. quia in periculo animarum suarum attulerunt
michi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. Hec fecerunt
tres viri robustissimi. Abisai quoque frater Ioab ipse erat
princeps trium et ipse levavit hastam suam contra ccc vul
neratos. ipse erat inter tres nominatissimus inter tres secundus
inclitus et princeps eorum. Verumptamen usque ad tres primos
non pervenerat. Banaias autem filius Ioiade viri robu
stissimi qui multa opera perpetraverat de Capseel. ipse
percussit duos ariel Moab. et ipse descendit et interfecit
leonem in media cisterna tempore nivis. Et ipse percussit
virum egyptium cuius statura erat v cubitorum et habe
bat lanceam ut liciatorium texentium. Descendit
ergo ad eum cum virga et rapuit hastam quam tene
bat in manu. et interfecit eum hasta sua. Hec fecit Ba
naias filius Ioiade qui erat inter tres robustos no
minatissimus et inter xxx primus. Verumptamen ad tres

usque non pervenerat. Posuit autem eum David ad auriculam
suam. Porro fortissimi viri in exercitu Asahel frater
Ioab et Elcana filius patrui eius de Bethleem. Semmoth
Arorites. Helles Phallonites. Iras filius Acces Thecui
tes. Abiezer Anathotites. Mabonai Sochites. Ylai A
hohites. Marai Nethophatites. Heled filius Baana
Nethophatites. Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum
Beniamin. Banaia Pharathonites. Urri de torrente
Gaas. Abihel Arbathites. Azmoth Bauramites.
Eliaba Salabonites. Filii Assem Gezonites. Ionathan fi
lius Sage Ararites. Achiam filius Sachar Ararites.
Eliphal filius Ur. Hepher Mecherathites. Ahia Phelo
nites. Asrai Carmelites. Naarai filius Azbi. Ioel frater
Nathan. Mabahar filius Agarai. Selech Hammo
nites. Naorai Berothites armiger Ioab filii Sarvie.
Iras Iethreus. Gareb Iethreus. Urias Etheus. Zabad
filius Ooli. Adina filius Siza Rubenites. princeps Ru
benitarum. et cum eo xxx. Hanan filius Maacha et
Iosaphat Mathanites. Ozias Astharotites. Semma
et Iahiel filii Hotham Arorites. Iedihel filius Samri et
Ioha frater eius Thosaites. Heliel Maumites. et Ieribai
et Iosaia filii Helnaem. et Iethma Moabites. Heliel et
Obed et Iasiel de Masobia. Hii quoque venerunt ad XI
David in Sicelech cum adhuc fugeret Saul filium Cys.
qui erant fortissimi et egregii pugnatores tenden
tes arcum. et utraque manu fundis iacientes
et dirigentes sagittas de fratribus Saul ex Beniamin. prin
ceps Achiezer et Ioas filii Samaa Gabaathites et
Iaziel et Phalet filii Azmoth. et Baracha et Ie
hu Anathotites. Samaias quoque Gabaonites fortissimus
inter xxx et super xxx. Ieremias et Iezihel et Iohanan
et Iezabad Gaderothites. Eluzai et Ierimuth et Baalia et Sam
maria et Saphatia Arophites. Helcana
et Iesia et Azrahel et Ioezer et Iesbaam de Careim. Ioe
la quoque et Zabadia filii Ieroam de Gedor. Sed et de Gaddi
transfugerunt ad David cum lateret in deserto viri for
tissimi et pugnatores optimi tenentes clipeum
et hastam. facies eorum quasi facies leonis et veloces quasi
capree in montibus. Ezer princeps. Obdias secundus. Eliab
iii. Masmana iiii. Ieremias v. Ethi vi. Heliel
vii. Iohanan viii. Helzebad nonus. Ieremias x.
Bachanna xi. Hii de filiis Gad principes exercitus XII
novissimus centum militibus preerat et maximus mille.
Isti sunt qui transierunt Iordanem mense primo quando inun
dare consuevit super ripas suas. et omnes fugaverunt qui
morabantur in vallibus ad orientalem plagam et
ad occidentalem. Venerunt autem et de Beniamin et de
Iuda ad presidium in quo morabatur David. Egressusque est
David obviam eis et ait. Si pacifice venistis ad me
ut auxiliemini michi. cor meum iungatur vobis. Si autem
insidiamini michi pro adversariis meis cum ego iniqui
tatem in manibus meis non habeam. videat deus patrum nostro
rum et iudicet. Spiritus vero induit Amasai principem
inter xxx et ait. Tui sumus o David et tecum fili Ysai.
pax pax tibi. et pax adiutoribus tuis. te enim adiu
vat deus tuus. Suscepit ergo eos David et constituit prin
cipes turme. Porro de Manasse transfuge
runt ad David quando veniebat cum Philistiim ut ad
versum Saul pugnaret. et non dimicavit cum eis. quia ini
to consilio remiserunt eum principes Philistinorum dicen
tes. periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum
Saul. Quando igitur reversus est in Sicelech transfugerunt

ad eum de Manasse Ednas et Iozabad et Iedihel et
Michael et Naas et Iozabad et Helim et Salathi princi-
pes millium in Manasse. Hii praebuerunt auxilium David
adversum latrunculos. Omnes enim erant viri fortissimi
et facti sunt principes in exercitu. Sed et per singulos dies veni-
ebant ad David ad auxiliandum ei usque dum fieret
grandis numerus quasi exercitus Dei. Iste quoque numerus principum
exercitus qui venerunt ad David cum esset in Hebron ut
transferrent regnum Saul ad eum iuxta verbum Domini.
Filii Iuda portantes clipeum et hastam VI. m. DCCC.
expediti ad praelium. De filiis Symeon virorum fortissimorum
ad pugnandum VII. m. C. De filiis Levi IIII. m.
DC. Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron et cum eo
tria m. DCC. Sadoch etiam puer egregie indolis
et domus patris eius principes XXII. De filiis autem Ben-
iamin fratribus Saul III. m. Magna enim pars eorum adhuc
sequebatur domum Saul. Porro de filiis Effraim XX.
m. DCCC. fortissimi robore viri nominati in cognationi-
bus suis. Et ex dimidia parte tribus Manasse XVIII.
m. singuli per nomina sua venerunt ut constitue-
rent regem David. De filiis quoque Isachar viri eruditi
qui noverant singula tempora ad praecipiendum quid deberet
facere Israel principes CC. Omnis autem reliqua tribus eorum
consilium sequebatur. Porro de Zabulon qui egrediebantur
ad praelium et stabant in acie instructi armis belli-
cis L. m. venerunt in auxilium non in corde duplici.
Et de Nepthalim principes mille et cum eis instructi cli-
peo et hasta XXXVII. m. De Dan etiam praeparati ad prae-
lium XXVIII. m. DC. Et de Aser egredientes ad pugnam
et in acie provocantes XL. m. Trans Iordanem autem de fi-
liis Ruben et Gad et dimidia parte tribus Manasse in-
structi armis bellicis CXX. milia. Omnes isti viri
bellatores expediti ad pugnam corde perfecto ve-
nerunt in Hebron ut constituerent regem David super uni-
versum Israel. Fueruntque ibi apud David tribus diebus comeden-
tes et bibentes. Praeparaverant enim eis fratres eorum. Sed et qui iuxta
erant usque ad Isachar et Zabulon et Nepthalim af-
ferebant panes in asinis et camelis et mulis et bobus ad
vescendum farinam palatas uvam passam vi-
num oleum boves arietes ad omnem copiam.
XIII Gaudium quippe erat in Israel. Iniit autem consilium
David cum tribunis et centurionibus et universis princi-
pibus et ait ad universum coetum filiorum Israel. Si placet
vobis et a Domino Deo nostro egreditur sermo quem loquor mittamus
ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel et ad
sacerdotes et Levitas qui habitant in suburbanis ur-
bium ut congregentur ad nos et reducamus archam
Dei nostri ad nos. Non enim requisivimus eam in diebus
Saul. Et respondit universa multitudo ut ita fieret.
Placuerat enim sermo omni populo. Congregavit ergo David
cunctum Israel a Sior Aegypti usque dum ingrediaris
Emath ut adduceret archam Dei de Cariathiarim.
Et ascendit David et omnis vir Israel ad collem Caria-
thiarim qui est in Iuda ut afferret inde archam
Domini Dei sedentis super cherubin ubi invocatum est nomen
Domini. Et imposuerunt archam Dei super plaustrum no-
vum de domo Aminadab. Oza autem et fratres eius mi-
nabant plaustrum. Porro David et universus Israel lu-
debat coram Deo omni virtute in canticis et in cythar-
is et psalteriis et tympanis et cymbalis et tubis. Cum
autem venissent ad aream Chidon tetendit Oza manum
suam ut sustentaret archam. Bos quippe lasciviens

eam paululum inclinaverat. Iratus itaque est
Dominus contra Ozam et percussit eum eo quod contigisset
archam et mortuus est ibi coram Domino. Contristatus-
que est David eo quod divisisset Dominus Ozam. Vocavitque locum
illum Divisio Oze usque in praesentem diem. Et ti-
muit David Deum tunc temporis dicens. Quomodo possum introducere
ad me archam Domini? Et ob hanc causam non adduxit eam
ad se hoc est in civitatem David sed divertit in domum Obe-
dedom Gethei. Mansit ergo archa Dei in domo Obede-
dom tribus mensibus. Et benedixit Dominus domui eius et omnibus
quae habebat. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David XIIII
et ligna cedrina et artifices parietum lignorumque ut ae-
dificarent ei domum. Cognovitque David eo quod confirmasset
eum Dominus in regem super Israel et sublevatum esset regnum
suum super populum eius Israel. Accepit quoque David alias uxores in Ie-
rusalem genuitque filios et filias. Et haec nomina eorum qui
nati sunt ei in Ierusalem. Samua et Sobab Nathan et
Salomon Iebaar et Elisua et Eliphalech Noga quoque et Ne-
pheg et Naphie Elisama et Baliada et Eliphalech. Au-
dientes autem Philisthiim eo quod esset unctus David in
regem super universum Israel ascenderunt omnes ut quae-
rerent eum. Quod cum audisset David egressus est obviam eis.
Porro Philisthiim venientes diffusi sunt in valle Ra-
phaim. Consuluitque David Dominum dicens. Si ascendam ad
Philistheos si tradas eos in manu mea? Dixitque ei Dominus.
Ascende et tradam eos in manu tua. Cumque illi as-
cendissent in Baalpharasim percussit eos ibi David et dixit.
Divisit Deus inimicos meos per manum meam sicut di-
viduntur aquae. Et idcirco vocatum est nomen loci illius
Baalpharasim. Dereliquerunt ibi deos suos quos David iussit
exuri. Alia autem vice Philisthiim irruerunt et diffusi sunt
in valle. Consuluitque David Dominum rursum. Et dixit ei Dominus.
Non ascendes ad eos. Recede ab eis et venies contra eos
ex adverso pirorum. Cumque audieris sonitum
gradientis in cacumine pirorum tunc egredieris
ad praelium. Egressus est enim Deus ante te ut percu- XV
tiat castra Philisthiim. Fecit ergo David sicut praeceperat ei Deus.
et percussit castra Philisthinorum de Gabaon usque Ga-
zeram. Divulgatumque est nomen David in universis re-
gionibus et Dominus dedit pavorem eius super omnes gentes. Fe-
cit quoque sibi domos in civitate David et aedificavit locum
archae Dei tetenditque ei tabernaculum. Tunc dixit David.
Illicitum est ut a quoquam portetur archa Dei nisi a
Levitis quos elegit Dominus ad portandum eam et ad mi-
nistrandum sibi usque in aeternum. Congregavitque u-
niversum Israel in Ierusalem ut archam Dei in locum suum
afferrent quem praeparaverat ei. Necnon et filios Aa-
ron et Levitas. De filiis Caath Urihel princeps fuit
et fratres eius CC. et XX. De filiis Merari Asaia princeps
fuit et fratres eius CC. et XXX. De filiis Elisaphan Seme-
ias princeps fuit et fratres eius LXXX. De filiis Oziel A-
minadab princeps et fratres eius C. XII. Vocavitque David
Sadoch et Abiathar sacerdotes et Levitas Urihel Asaia
Iohel Semeiam Eliel et Aminadab et dixit ad eos.
Vos qui estis principes familiarum Leviticarum sanctifica-
mini cum fratribus vestris et afferte archam Domini Dei Israel
ad locum qui ei praeparatus est ne ut a principio quia
non eratis praesentes percussit nos Dominus. Sic et nunc
fiat illicitum quid nobis agentibus. Sanctificati sunt ergo
sacerdotes et Levitae ut portarent archam Domini Dei Israel.
Et tulerunt filii Levi archam sicut praeceperat Moy-
ses iuxta verbum Domini humeris suis in vectibus. Dix-

Dixitque David principibus levitarum ut constituerent de fratri-
bus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet
et lyris et cymbalis, ut resonaret in excelsum sonitus le-
titie. Constitueruntque levitas Heman filium Iohel, et de
fratribus eius Asaph filium Barachie. De filiis vero Merari
fratribus eorum Ethan filium Casie. Et cum eis fratres eorum
in secundo ordine, Zachariam et Ben et Iaziel et Semiramoth
et Iachiel et Ani, Heliab et Banaiam et Maasiam et Ma-
thathiam et Eliphalu et Macenian et Obededom et
Iehiel ianitores. Porro cantores Eman, Asaph et E-
than in cymbalis eneis concrepantes. Zachariam autem
et Oziel et Semiramoth et Iahiel et Ani et Heliab et
Maasiam et Banaiam in nablis archana canebant.
Porro Mathathias et Eliphalu et Macenias et Obededom
et Iehiel et Ieihel et Ozazin in cytharis pro octava ca-
nebant epinicion. Chonenias autem princeps levi-
tarum prophetie preerat ad precinendam melodiam.
Erat quippe valde sapiens. Et Barachias et Helchana
ianitores arche. Porro Sebenias et Iosaphat et Natha-
nael et Amasia et Zacharias et Banaias et Eliezer sacer-
dotes clangebant tubis coram archa domini. Et Obededom
et Iehias erant ianitores arche. Igitur David et omnes maio-
res natu Israhel et tribuni ierunt ad portandum archam
federis domini de domo Obededom cum letitia. Cumque adiu-
visset deus levitas qui portabant archam federis domini, im-
molabantur septem tauri et septem arietes. Porro David erat in-
dutus stola byssina et universi levite qui portabant ar-
cham domini, cantoresque et Chonenias princeps prophetie inter
cantores. David autem etiam indutus erat ephot lineo.
Universusque Israhel deducebant archam federis domini in
iubilo et sonitu buccine et tubis et cymbalis et nablis
et cytharis concrepantes. Cumque archa federis domini per-
venisset usque ad civitatem David, Michol filia Saul pro-
spiciens per fenestram vidit regem David saltantem atque
XVI ludentem, et despexit eum in corde suo. Attulerunt
igitur archam dei, et statuerunt eam in medio tabernaculi
quod tetenderat ei David. Et obtulerunt holocausta et
pacifica coram domino. Cumque complesset David offerens
holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine
domini. Et divisit universis per singulos a viro usque ad mu-
lierem tortam panis unam, et partem assature carnis
bubale, et frixam oleo similam. Constituitque co-
ram archa domini de levitis qui ministrarent et re-
cordarentur operum eius, et glorificarent et laudarent
dominum deum Israhel. Asaph principem et secundum eius Zacha-
riam. Porro Iahiel et Semiramoth et Iehiel et Matha-
thiam et Eliab et Banaiam et Obededom. Et Iehiel super
organa psalterii et lyras. Asaph autem in cymbalis per-
sonaret. Banaiam vero et Aziel sacerdotes canere coram ar-
cha federis domini canere tuba iugiter. In illo die fecit
David principem ad confitendum domino Asaph et fratres eius. Con-
fitemini domino et invocate nomen eius, notas facite
in populis adinventiones eius. Cantate ei et psallite
ei, et narrate omnia mirabilia eius. Laudate nomen
sanctum eius, letetur cor querentium dominum. Querite do-
minum et virtutem eius, querite faciem eius semper. Re-
cordamini mirabilium eius que fecit, signorum il-
lius et iudiciorum oris eius. Semen Israhel
servi eius, filii Iacob electi eius. Ipse dominus deus noster, in u-
niversa terra iudicia eius. Recordamini in sempiternum
pacti eius, sermonis quem precepit in mille generationes.
Quem pepigit cum Abraham, et iuramenti illius
cum Ysaac. Et constituit illud Iacob in preceptum, Isra-
hel in pactum sempiternum, dicens. Tibi dabo terram Chana-
an, funiculum hereditatis vestre. Cum essent pauci nu-
mero, parvi et coloni eius. Et transierunt de gente in
gentem, et de regno ad populum alterum. Non dimisit
quemquam calumpniari eos, sed increpavit pro eis re-
ges. Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite
malignari. Cantate domino omnis terra, annuntiate ex
die in diem salutare eius. Narrate in gentibus gloriam
eius, in cunctis populis mirabilia eius. Quia magnus do-
minus et laudabilis nimis, et horribilis super omnes deos.
Omnes enim dii populorum ydola, dominus autem celos fecit.
Confessio et magnificentia coram eo, fortitudo et gau-
dium in loco eius. Afferte domino familie populorum, af-
ferte domino gloriam et honorem, et imperium date domino
gloriam nomini eius. Levate sacrificium et venite in
conspectu eius, et adorate dominum in decore sancto. Commo-
veatur a facie eius omnis terra. Ipse enim fundavit orbem
immobilem. Letentur celi et exultet terra, et dicant in na-
tionibus quia dominus regnavit. Tonet mare et plenitudo
eius, exultent agri et omnia que in eis sunt. Tunc
exultabunt omnia ligna saltus coram domino, quia ve-
nit iudicare terram. Confitemini domino quoniam bonus,
quoniam in eternum misericordia eius. Et dicite. Salva nos deus salvator
noster, et congrega nos et erue de gentibus, ut confiteamur
nomini tuo sancto, et exultemus in carminibus tuis.
Benedictus dominus deus Israhel ab eterno usque in sempiternum.
Et dicat omnis populus amen, et hymnum domino. Dereliquit itaque ibi
coram archa federis domini Asaph et fratres eius, ut mini-
strarent in conspectu arche iugiter per singulos dies, et
vices suas. Porro Obededom LXVIII et Obededom filium
Idithun et Osa constituit ianitores. Sadoch autem
et fratres eius sacerdotes coram tabernaculo domini in ex-
celso quod erat in Gabaon, ut offerrent holocausta
domino super altare holocaustomatis iugiter mane et vespe-
re, iuxta omnia que scripta sunt in lege domini quam precepit Israheli.
Et post eum Heman et Idithum canentes et reliquos elec-
tos unumquemque vocabulo suo ad confitendum domino quoniam in
eternum misericordia eius. Eman quoque et Idithum canentes tu-
ba et quatientes cymbala, et omnia musicorum orga-
na ad canendum deo. Filios autem Idithum fecit
esse portarios. Reversusque est omnis populus in domum suam,
et David ut benediceret domui sue. Cum autem habitaret XVII
David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam. Ecce ego
habito in domo cedrina, archa autem domini sub pellibus est.
Et ait Nathan ad David. Omnia que in corde tuo
sunt fac. Deus enim tecum est. Igitur nocte illa factus est
sermo domini ad Nathan dicens. Vade et loquere David servo
meo. Hec dicit dominus. Non edificabis tu mihi domum ad
habitandum. Neque enim mansi in domo ex eo tempore
quo eduxi Israhel de terra Egypti usque ad hanc diem,
sed fui semper mutans loca tabernaculi in tentorio
manens cum omni Israhel. Numquid locutus sum uni
saltem iudicum Israhel quibus preceperam ut pascerent po-
pulum meum, et dixi. Quare non edificastis mihi domum cedri-
nam? Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David.
Hec dicit dominus exercituum. Ego tuli te cum sequereris
gregem, ut esses dux populi mei Israhel. Et fui tecum quocumque
perrexisti, et interfeci omnes inimicos tuos coram te,
fecique tibi nomen grande quasi unius magnorum qui
celebrantur in terra. Et dedi locum populo meo Israhel. Plan-
tabitur et habitabit in eo, et ultra non commovebitur. Nec

filii iniquitatis affligent eos sicut a principio ex diebus quibus
dedi iudices populo meo Israel, et humiliabo universos inimicos tuos
universos. Annuntioque tibi quod aedificaturus sit tibi domum Dominus.
Cumque impleti fuerint dies tui ut vadas ad patres tuos, sus-
citabo semen tuum post te quod erit de filiis tuis, et sta-
biliam regnum eius. Ipse aedificabit mihi domum, et firma-
bo solium eius usque in aeternum. Ego ero illi in patrem
et ipse erit mihi in filium, et misericordiam meam non auferam ab
eo, sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. Et statuam eum
in domo mea et regno meo usque in sempiternum, et thro-
nus eius erit firmissimus in perpetuum. Iuxta omnia
verba haec et iuxta universam visionem istam sic locutus
est Nathan ad David. Cumque venisset rex David et sedisset co-
ram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quae domus me-
a, ut praestares mihi talia? Sed et hoc parum visum est in conspectu
tuo, ideo et locutus es super domum servi tui etiam in futurum,
et fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus meus.
Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris ser-
vum tuum et agnoveris eum? Domine, propter famulum tuum iuxta cor
tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse vo-
luisti universa magnalia. Domine, non est similis tui,
et non est alius Deus absque te ex omnibus quos audivimus auribus
nostris. Quis enim est alius ut populus tuus Israel? Gens una in terra
ad quam perrexit Deus ut liberaret populum suum in magni-
tudine sua atque terribilibus, eiceretque gentes a facie eius
quem de Egypto liberaverat. Et posuisti populum tuum Israel
in populum usque in aeternum, et tu Domine factus es eis Deus. Sic
ergo Domine, sermo quem locutus es famulo tuo et super domum eius
confirmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es, ut permaneat,
quatenus magnificetur nomen tuum usque in sempiternum et di-
catur: Dominus exercituum Deus Israel. Et domus David servi eius per-
manens coram eo. Tu enim Deus meus revelasti auriculam
servi tui ut aedificares ei domum, et ideo invenit ser-
vus tuus fiduciam ut oraret coram te. Nunc ergo
Domine tu es Deus et locutus es ad servum tuum tanta benefi-
cia, et coepisti benedicere domum servi tui ut sit semper
XVIII coram te. Te Domine benedicente benedicta erit in perpe-
tuum. Factum est autem post haec ut percuteret David Philisti-
im et humiliaret eos et tolleret Geth et filias eius
de manu Philistiim, percuteretque Moab, et fierent
Moab ut servi David offerentes ei munera. Et percus-
sit David et Adadezer regem Suba regionis Em-
ath, quando profectus est ut dilataret imperium suum usque ad flu-
men Eufraten. Cepit ergo David mille quadrigas eius et decem
milia equitum ac xx. v. milia virorum peditum, subner-
vavitque omnes equos curruum exceptis c. quadrigis
quas reservavit ex eis. Supervenit autem et Syrus Damasce-
nus ut auxilium praeberet Adadezer regi Suba.
Sed et hinc percussit David xxii. milia virorum et posuit mili-
tes in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi et offerret
munera. Adiuvitque eum Dominus in cunctis ad
quae perrexit. Tulit ergo David pharetras aureas quas
habuerunt servi Adadezer, et attulit eas in Ierusa-
lem. Sicut de Thebath et cunctis urbibus Adadezer ae-
ris plurimum, de quo fecit Salomon mare aeneum
et columnas et vasa aenea. Quod cum audisset Thou rex
Emath percussisse videlicet David omnem exercitum Adadezer
regis Suba, misit Aduram filium suum ad regem David ut
postularet ab eo pacem et congratularet ei eo quod expu-
gnasset et percussisset Adadezer. Adversarius quippe e-
rat Thou Adadezer. Sed et omnia vasa aurea et ar-
gentea et aenea consecravit rex David Domino cum argento

et auro quod obtulerat rex ex omnibus gentibus, tam
de Ydumea et Moab et filiis Amon, quam de Philistiim
et Amalech. Abisai vero filius Sarviae percussit Edom
in valle Salinarum xviii. milia. Et constituit in Edom
praesidium, ut serviret Ydumea David. Salvavitque Dominus
David in cunctis ad quae perrexit. Regnavit ergo David super univer-
sum Israel, et faciebat iudicium atque iustitiam cun-
cto populo suo. Porro Ioab filius Sarviae erat super exercitum,
et Iosaphat filius Ahiluth a commentariis. Sadoch autem
Achitob filius et Achimelech filius Abiathar sacer-
dotes, et Siva scriba. Banaias quoque filius Ioiade super legio-
nes Cherethi et Phelethi. Porro filii David principes ad ma-
XIX num regis. Accidit autem ut moreretur Naas rex fi-
liorum Amon, et regnavit filius eius pro eo. Dixitque David:
Faciam misericordiam cum Amon filio Naas, sicut fecit pater
eius mecum misericordiam. Misitque David nuntios ad consolandum
eum super morte patris sui. Qui cum venissent in terram
filiorum Amon ut consolarentur Amon, dixerunt principes
filiorum Amon ad Amon: Tu forsitan putas quod David hono-
ris causa in patrem tuum miserit qui consolarentur te? Sive
animadvertis quod ut explorarent et investigarent et everterent
civitatem tuam venerunt ad te servi eius? Igitur Amon pueros
David decalvavit, et rasit capita et barbam, et praecidit tuni-
cas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. Quod cum
abissent, et hoc mandassent David, misit in occursum eorum;
grandem enim ignominiam sustinuerant, et praecepit
ut manerent in Iericho donec cresceret barba eorum,
et tunc reverterentur. Videntes autem filii Amon quod in-
iuriam fecissent David, tam Amon quam reliquus populus
miserunt mille talenta argenti ut conducerent sibi de Me-
sopotamia et Syria Macha et de Suba currus et equites.
Conduxeruntque xxxii. milia curruum et regem Macha
cum populo suo. Qui cum venissent castrametati sunt e re-
gione Medaba. Filii quoque Amon congregati de urbibus
suis venerunt ad bellum. Quod cum audisset David, misit
Ioab et omnem exercitum virorum fortium. Egressique
filii Amon direxerunt aciem ante portam civitatis.
Reges autem qui ad auxilium venerant separatim in agro
steterunt. Igitur Ioab intelligens bellum ex adverso et post
tergum esse sibi fieri, elegit viros fortissimos de uni-
verso Israel, et perrexit contra Syrum; reliquam autem partem populi dedit
sub manu Abisai fratris sui, et perrexit contra filios Amon.
Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi. Sin autem
superaverint te filii Amon, ero in praesidium. Con-
fortare et agamus viriliter pro populo nostro et pro urbibus Dei
nostri. Dominus autem quod bonum est in conspectu suo fa-
ciat. Perrexit ergo Ioab et populus qui cum eo erat contra Syri-
am ad proelium, et fugavit eos. Porro filii Amon viden-
tes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt a facie Abisai fratris
eius, et ingressi sunt civitatem. Reversusque est Ioab in Ierusalem.
Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel,
misit nuntios et adduxit Syrum qui erat trans
flumen. Sophat autem princeps militiae Adade-
zer erat dux eorum. Quod cum nuntiatum esset David, con-
gregavit universum Israel, et transivit Iordanem, venitque
in eos, et direxit ex adverso aciem, et pugnavit contra eum.
Fugitque autem Syrus ab Israel, et occidit David de Sy-
ris vii. milia curruum et xl. milia peditum, et So-
phat exercitus principem. Videntes autem servi Adad-
ezer se ab Israel esse superatos, timuerunt et fugerunt ad David et ser-
vierunt ei. Et noluit Syria ultra praebere auxilium
XX filiis Amon. Factum est autem vertente anni circulo

eo tempore quo solent reges ad bella procedere. Con-
gregavit Ioab exercitum et robur militiae et vasta-
vit terram filiorum Ammon. Perrexitque et obsedit Ra-
bath. Porro David manebat in Ierusalem quando Ioab
percussit Rabath et destruxit eam. Tulit autem David coro-
nam Melchom de capite eius et invenit in ea au-
ri pondo talentum et pretiosissimas gemmas fecit-
que inde sibi diadema. Manubias quoque urbis plu-
rimas tulit. Populum autem qui erat in ea eduxit et fecit
super eos tribulas et trahas et ferrata carpenta transire
ita ut dissecarentur et contererentur. Sic fecit David cunctis
urbibus filiorum Ammon. Et reversus est cum omni populo
suo in Ierusalem. Post haec initum est bellum in Gazer
adversum Philistheos in quo percussit Sobochai Usa-
thites Saphai de genere Raphaim et humiliavit
eos. Aliud quoque bellum gestum est adversum Philistheos
in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethleemites
fratrem Goliath Getheum. Cuius hastae lignum erat
sicut liciatorium texentium. Sed et aliud bellum ac-
cidit in Geth in quo fuit homo longissimus ha-
bens digitos senos id est simul xxiiii. Qui et ipse de
Rapha fuerat generatus. Hic blasphemavit
Israel et percussit eum Ionathan filius Samaa fratris David.
Hii sunt filii Rapha in Geth qui ceciderunt in
XXI manu David et servorum eius. Consurrexit autem
Sathan contra Israel et incitavit David ut numeraret Israel.
Dixitque David ad Ioab et ad principes populi: Ite et numerate
Israel a Bersabee usque Dan et afferte mihi numerum ut sciam.
Responditque Ioab: Augeat Dominus populum suum centuplum
quam sunt. Nonne domine mi rex omnes servi tui sunt?
Quare hoc quaerit dominus meus quod in peccatum reputetur
Israeli? Sed sermo regis magis praevaluit. Egressusque est
Ioab et circuivit universum Israel et reversus est in Ierusalem.
Deditque David numerum eorum quos circuierat et inventus est
omnis numerus Israel mille milia et centum milia virorum
educentium gladium. De Iuda autem ccc lxx milia bel-
latorum. Nam Levi et Beniamin non numeravit eo quod
invitus exequeretur regis imperium. Displicuit autem
Domino quod iussum erat et percussit Israel. Dixitque David ad
Dominum: Peccavi nimis ut facerem hoc. Obsecro aufer
iniquitatem servi tui quia insipienter egi. Et locutus
est Dominus ad Gad videntem David dicens: Vade et loquere
ad David et dic ei: Haec dicit Dominus: Trium tibi optionem do:
unum quod volueris elige ut faciam tibi. Cumque
venisset Gad ad David dixit ei: Haec dicit Dominus: Elige quod
volueris: aut tribus annis pestilentiam, aut tribus
mensibus fugere te hostes tuos et gladium eorum
non posse evadere, aut tribus diebus gladium
Domini et mortem versari in terra et angelum Domini interfi-
cere in universis finibus Israel. Nunc igitur vide quid respondeam
ei qui misit me. Et dixit David ad Gad: Ex omni parte
me angustiae premunt. Sed melius mihi est ut incidam
in manus Domini quia multae sunt miserationes eius
quam in manus hominum. Misit igitur Dominus pestilentiam
in Israel et ceciderunt de Israel lxx milia virorum. Misit
quoque angelum in Ierusalem ut percuteret eam. Cumque
percuteretur vidit Dominus et misertus est super magni-
tudinem mali et imperavit angelo qui percutiebat:
Sufficit iam cesset manus tua. Porro angelus
Domini stabat iuxta aream Ornan Iebusei. Levans-
que David oculos suos vidit angelum Domini stantem inter
caelum et terram et evaginatum gladium in manu eius

et versum contra Ierusalem. Et ceciderunt tam ipse quam maiores
natu vestiti ciliciis proni in terram. Dixitque David ad Domi-
num: Nonne ego sum qui iussi ut numeraretur populus? Ego
qui peccavi ego qui malum feci. Iste grex quid
meruit? Domine Deus meus vertatur obsecro manus
tua in me et in domum patris mei; populus autem tuus non percu-
tiatur. Angelus autem Domini praecepit Gad ut diceret David ut ascen-
deret exstrueretque altare Domino in area Ornan Ie-
busei. Ascendit ergo David iuxta sermonem Gad quem locutus
fuerat ex nomine Domini. Porro Ornan cum suspexisset
et vidisset angelum quatuor quoque filii eius cum eo absconderunt
se. Nam eo tempore terebat triticum in area. Igitur cum
veniret David ad Ornan conspexit eum Ornan
et processit ei obviam de area et adoravit eum pronus
in terram. Dixitque ei David: Da mihi locum areae tuae ut
aedificem in ea altare Domino, ita ut quantum valet ar-
genti accipias et cesset plaga a populo. Dixit autem Ornan
ad David: Tolle et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet.
Sed et boves do in holocaustum et tribulas in ligna
et triticum in sacrificium. Omnia libens praebeo. Dixitque ei rex
David: Nequaquam ita fiet sed argentum dabo quantum valet. Ne-
que enim tibi auferre debeo et sic offerre Domino holocausta
gratuita. Dedit ergo David pro loco Ornan siclos auri iustissi-
mi ponderis sexcentos. Et aedificavit ibi altare Domino. Obtulitque
holocausta et pacifica et invocavit Dominum et exaudivit
eum in igne de caelo super altare holocausti. Praecepitque Do-
minus angelo et convertit gladium suum in vaginam. Protinus ergo
David videns quod exaudisset eum Dominus in area Iebusei
immolavit ibi victimas. Tabernaculum autem Domini quod
fecerat Moyses in deserto et altare holocaustorum ea
tempestate erat in excelso Gabaon. Et non praeva-
luit David ire ad altare ut ibi obsecraret Deum. Nimio
enim fuerat timore perterritus videns gladium angeli Do- XXII
mini. Dixitque David: Haec est domus Dei et hoc altare in
holocaustum Israel. Et praecepit ut congregarentur omnes
proselyti de terra Israel et constituit ex eis latomos ad
caedendos lapides et poliendos ut aedificaretur domus
Dei. Ferrum quoque plurimum ad clavos ianuarum et ad
commissuras atque iuncturas praeparavit David et aeris
pondus innumerabile. Ligna quoque cedrina non poterant
aestimari quae Sidonii et Tyrii deportaverant ad David. Et
dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est et delicatus;
domus autem quam aedificari volo Domino talis esse debet
ut in cunctis regionibus nominetur. Praeparabo
ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes
praeparavit impensas. Vocavitque Salomonem filium suum
et praecepit ei ut aedificaret domum Domino Deo Israel. Dixit-
que David ad Salomonem: Fili mi voluntatis meae fuit
ut aedificarem domum nomini Domini Dei mei. Sed factus
est sermo Domini ad me dicens: Multum sanguinem effudisti
et plurima bella bellasti. Non poteris aedificare domum
nomini meo tanto effuso sanguine coram me. Filius
qui nascetur tibi erit vir quietissimus. Faciam enim
eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum.
Et ob hanc causam Pacificus vocabitur et pacem et otium
dabo in Israel cunctis diebus eius. Ipse aedificabit
domum nomini meo et ipse erit mihi in filium et ego
ero ei in patrem. Firmaboque solium regni eius super
Israel in aeternum. Nunc ergo fili mi sit Dominus tecum et
prosperare et aedifica domum Domino Deo tuo sicut locutus
est de te. Det quoque tibi Dominus prudentiam et sensum
ut regere possis Israel et custodire legem Domini Dei tui.

Tunc enim proficere poteris si custodieris mandata et iu-
dicia que precepit dominus moysi ut doceret israel. Confortare
et viriliter age ne timeas neque paveas. Ecce ego in pau-
pertatula mea preparavi impensas domus domini auri talen-
ta c. milia et argenti mille milia talentorum. Eris vero et fer-
ri non est pondus. Vincitur enim numerus magnitu-
dine ligna et lapides preparavi ad universa impendia.
Habes quoque plurimos artifices latomos et cementarios ar-
tificesque lignorum et omnium artium ad faciendum
opus prudentissimos in auro et argento ere et fer-
ro cuius non est numerus. Surge igitur et fac et erit dominus tecum. Pre-
cepitque david cunctis principibus israel ut adiuvarent sa-
lomonem filium suum. Cernitis inquiens quod dominus deus ves-
ter vobiscum sit et dederit vobis requiem per circuitum et tradiderit
omnes inimicos in manu mea et subiecta sit terra co-
ram domino et coram populo eius. Prebete igitur corda vestra et ani-
mas vestras ut queratis dominum deum vestrum et consurgite
et edificate sanctuarium domino deo ut introducatur
archa federis domini et vasa domino consecrata in domum
XXIII que edificatur nomini domini. Igitur david senex
et plenus dierum regem constituit salomonem
filium suum super israel. et congregavit omnes principes
israel et sacerdotes atque levitas. Numeratique sunt
levite a xxx annis et supra et inventa sunt xxxviii
milia virorum. Ex his electi sunt et distributi in ministe-
rium domus domini xxiiii milia. prepositorum autem et iudi-
cum vi milia. Porro iiii milia ianitores et totidem
psalte canentes domino in organis que fecerat ad ca-
nendum. Et distribuit eos david per vices filiorum levi.
Gerson videlicet et caath et merari. Et gerson leedan
et semei. Filii leedan princeps iehiel et zetham
et ioel tres. Filii semei salomith et oziel et aram tres
isti principes familiarum leedan. Porro filii semei
leeth et ziza et iaus et baria. isti filii semei quattuor.
Erat autem leeth prior et ziza secundus. Porro iaus et baria
non habuerunt filios plurimos et idcirco in una fami-
lia unaque domo computati sunt. Filii caath am-
ram et ysaar. et hebron et oziel quattuor. filii amram
aaron et moyses. Separatusque est aaron ut mini-
straret in sancta sanctorum ipse et filii eius in sempiternum
et adoleret incensum domino secundum ritum suum ac bene-
diceret nomini eius in perpetuum. Moysi quoque hominis
dei filii adnumerati sunt in tribu levi. filii moysi
gerson et eliezer. filii gerson. subuhel primus. Fu-
erunt autem filii eliezer. roboia primus. et non erant
eliezer filii alii. Porro filii roboia multiplica-
ti sunt nimis. Filii ysaar salumith primus. filii
hebron. ieriau primus. amarias secundus. iaziel ter-
tius. iecmaam quartus. filii oziel. micha pri-
mus iesia secundus. filii merari. mooli et musi. filii mo-
oli eleazar et cis. Mortuus est autem eleazar et
non habuit filios sed filias. acceperuntque eas filii cis
fratres earum. Filii musi. mooli et eder et ierimoth
tres. hii filii levi in cognationibus et familiis suis prin-
cipes per vices et numerum capitum singulorum qui facie-
bant opera ministerii domus domini a xx annis
et supra. Dixit enim david Requiem dedit dominus deus israel
populo suo et habitationem ierusalem usque in eternum. nec
erit officii levitarum ut ultra portent taber-
naculum et omnia vasa eius ad ministrandum.
iuxta precepta quoque david novissima supputabi-
tur numerus filiorum levi a xx annis et supra.

Et erunt sub manu filiorum aaron in cultum domus
domini in vestibulis et in exedris et in loco purificationis
et in sanctuario et in universis operibus ministerii templi
domini. Sacerdotes autem erunt super panes propositionis
et ad simile sacrificium et ad lagana et azima et sar-
taginem et ad torrendum similam et super omne pon-
dus atque mensuram. Levite vero ut stent mane ad
confitendum et canendum domino. similiterque ad vespe-
ram tam in oblatione domino holocaustorum domini quam
in sabbatis et kalendis et sollempnitatibus reliquis iuxta
numerum et cerimonias uniuscuiusque rei iugiter
coram domino et custodiant observationes taberna-
culi federis et ritum sanctuarii et observationem fi-
liorum aaron fratrum suorum ut ministrent in domo
domini. Porro filiis aaron hee partitiones erant XXIIII
filii aaron nadab et abiud et eleazar et ythamar.
Mortui sunt autem nadab et abiud ante patrem suum absque
liberis. Sacerdotioque functus est eleazar et ythamar. Et
divisit eos david id est sadoch de filiis de filiis eleazar et a-
chimelech de filiis ythamar secundum vices suas et
ministerium. Inventique sunt multo plures filii elea-
zar in principibus virorum quam filii ythamar. Divisit
autem eis hoc est filiis eleazar principes per familias
xvi et filiis ythamar per familias et domos suas viii.
Porro divisit utrasque inter se familias sortibus. Erant
enim principes sanctuarii et principes dei tam de filiis
eleazar quam de filiis ythamar. Descripsitque eos se-
meias filius nathanael scriba levites coram re-
ge et principibus et sadoch sacerdote et abimelech filio
abiathar principibus quoque familiarum sacerdotalium
et leviticarum unam domum que ceteris preerat elea-
zar et alteram domum que sub se habebat ceteros ytha-
mar. Exivit autem sors prima ioiarib. secunda iedeie.
tertia harim. quarta seorim. quinta melchia. sexta
maiamin. vii accos. viii abia. ix iesua. x seche-
nia. xi eliasib. xii iacim. xiii opha. xiiii isba-
al. xv belga. xvi emmer. xvii ezir. xviii
aphses. xix pheteia. xx iezechel. xxi iachin.
xxii gamul. xxiii dalaiau. xxiiii maziau.
Hee sunt vices eorum secundum ministeria sua ut ingre-
diantur domum domini. iuxta ritum suum sub
manu aaron patris eorum. sicut preceperat dominus deus
israel. Porro filiorum levi qui reliqui fuerant de
filiis amram princeps erat subahel et filii su-
bahel iedeia. De filiis quoque roboie princeps iesi-
as. ysaari vero salemoth filiusque salemoth
iaath. filiusque eius ieriau. amarias secundus. ia-
ziel tertius. iecmaam quartus. filius oziel micha.
samir. frater micha iesia. filius iesie zacharias.
filii merari. mooli et musi. filius oziau beno.
filius quoque merari oziau et soam et zachur et
hebri. porro mooli filius eleazar qui non habebat li-
beros. filius vero cis ieremiel. filii musi mooli et
eder et ierimuth. isti filii levi secundum domos famili-
arum suarum. Miseruntque et ipsi sortes contra fratres suos filios
aaron coram david rege et sadoch et achimelech et
principibus familiarum sacerdotalium et leviticarum tam
maiores quam minores omnes sors equaliter divide-
bat. Igitur david et magistratus exercitus segregaverunt XXV
in ministerium filios asaph et eman et ydithun
qui prophetarent in cytharis et psalteriis et cymbalis
secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes. De fi-

lii Asaph zachur et ioseph et nathania et asere-
la. filii asaph sub manu asaph prophetantis iuxta
regem. Porro idithun filii idithun godolias
sori iesaias et asabias et mathathias. vi. sub
manu patris sui idithun qui in cythara prophetabat
super confitentes et laudantes dominum. heman quoque filii he-
man. bocciau mathania oziel. subuhel et ieri-
moth. anania anani eliatha. geddelthi. et romem-
tiezer et iesbacasa. mellothi othir mazioth.
Omnes isti filii heman videntis regis in sermo-
nibus dei ut exaltaret cornu. Deditque deus he-
man filios .xiiii. et tres filias. Universi sub ma-
nu patris sui ad cantandum in templo domini distri-
buti erant in cymbalis et psalteriis et cytharis
in ministeria domus domini iuxta regem asaph
videlicet et idithun et heman. Fuit autem numerus eorum
cum fratribus eorum qui erudiebant canticum domini
cuncti doctores. cc. lxxxviii. Miseruntque sortes
per vices suas ex equo. tam maior quam minor
doctus pariter et indoctus. Egressaque est sors prima
ioseph qui erat de asaph. secunda godolie ipsi
et filiis eius et fratribus eius .xii. tercia zachur et fi-
liis eius et filiis eius .xii. quarta isari filiis et fratribus
eius .xii. Quinta mathanie filiis et fratribus eius .xii.
vi. bocciau filiis et fratribus eius .xii. vii. asreela
et filiis et fratribus eius .xii. viii. iesie filiis et fratribus
eius .xii. ix. mathanie filiis et fratribus eius .xii.
x. semei fratribus et filiis eius .xii. xi. ezrael filiis
et fratribus eius .xii. Duodecima asabie filiis
et fratribus eius .xii. xiii. subahel filiis et fratribus eius
.xii. xiiii. mathathie filiis et fratribus eius .xii. xv.
ierimoth filiis et fratribus eius .xii. xvi. ananie
filiis et fratribus eius .xii. xvii. iesbocasse filiis
et fratribus eius .xii. xviii. anani filiis et fratribus
eius .xii. xix. mellothi filiis et fratribus eius .xii.
xx. eliatha filiis et fratribus eius .xii. xxi. othir filiis
et fratribus eius .xii. xxii. godolathi filiis et fratribus
eius .xii. xxiii. mazioth filiis et fratribus eius .xii.
xxiiii. romemtiezer filiis et fratribus eius .xii.

XXVI Divisiones autem ianitorum de chorítis mesel-
lemia filius chore de filiis asaph. filii me-
sellemie zacharias primogenitus. iadihel se-
cundus zabadias .iii. iathanael .iiii. aelam .v. ioha-
nan .vi. elioenai .vii. filii autem obededom. se-
meias primogenitus. iozabad secundus. ioaha .iii.
sachar .iiii. nathanael .v. amiel .vi. ysa-
char .vii. phollathi .viii. quia benedixerat ei do-
minus. Semei autem filio eius nati sunt filii principes
familiarum suarum. Erant enim viri fortissimi.
filii ergo semeie othni et raphael et obed. el-
zabad et fratres eius viri fortissimi. heliu quoque et sa-
machias. Omnes hii de filiis obededom ipsi et fi-
lii et fratres eorum viri fortissimi ad ministrandum
.lx. ii. de obededom. Porro mesellemie filii
et fratres robustissimi .xviii. De osa autem id est de filiis
merari semri princeps. non enim habuerat primo-
genitum et idcirco posuerat eum pater eius princi-
pem. helchias secundus. tabelias .iii. zacharias
.iiii. Omnes hii filii et fratres osa .xiii. hii divi-
si sunt in ianitores. ut semper principes custodi-
arum sicut et fratres eorum ministrarent in domo domini.
Missae sunt ergo sortes ex equo et parvis et magnis per fa-
milias suas in unamquamque portarum. Cecidit
ergo sors orientalis selemie. Porro zacharie filio
eius viro prudentissimo et erudito obtigit sorte
plaga septentrionalis. obededom vero et filiis eius ad austrum
in qua parte domus erat seniorum concilium. Sephim
et chosa ad occidentem iuxta portam que ducit ad vi-
am ascensionis. custodia contra custodiam. ad orien-
tem vero levite .vi. et ad aquilonem quatuor per diem
et ad meridiem similiter in die .iiii. Et ubi erat con-
silium bini et bini. In cellulis quoque ianitorum ad occi-
dentem .iiii. in via bini per cellulas. hee sunt
divisiones ianitorum filiorum chore et merari. Por-
ro achias erat super thesauros domus domini ac va-
sa sanctorum. filii ledan filii gersonni. de ledan
principes familiarum ledan et gersonni et iehieli.
filii iehieli. zathan et iohel fratres eius super thesau-
ros domus domini de amramitis et ysaaritis et
hebronitis et ozielitis. Subahel autem filius
gersonni filii moysi prepositus thesauris. fratres
quoque eius eliezer. cuius filius rabia et huius
filius isaias et huius filius ioram. huius quoque filius
zechri. Sed et huius filius selemith. ipse et fratres eius
super thesauros sanctorum quos sanctificavit david rex et prin-
cipes familiarum et tribuni et centuriones et duces exer-
citus. de bellis et de manubiis preliorum que consecra-
verant ad instaurationem et supellectilem templi
domini. hec autem universa sanctificavit samuel
videns et saul filius cis et abner filius ner et io-
ab filius sarvie. Omnes qui sanctificaverant ea per ma-
num selemith et fratrum eius. Isaaritis vero preerat cho-
nenias et filii eius ad opera forinsecus super israel ad
docendum et ad iudicandum eos. Porro de he-
bronitis asabias et fratres eius viri for-
tissimi mille. dcc. preerant israeli trans iordanem
contra occidentem in cunctis operibus domini et in ministerio
regis. hebronitarum autem princeps fuit ieria secundum
familias et cognationes eorum. quadragesimo anno
regni david recensiti sunt et inventi viri fortis-
simi in iazer galaad et fratres eius robustioris etatis
.ii. m. dcc. principes familiarum. preposuit autem eos david
rex rubenitis et gaditis et dimidie tribui manasse
in omne ministerium dei et regis. XXVII Filii autem
israel secundum numerum suum principes familiarum tribuni
et centuriones et prefecti. qui ministrabant regi iux-
ta turmas suas ingredientes et egredientes per singulos men-
ses in anno .xxiiii. milibus preerant singuli princi-
pes. In primo mense turme prime preerat iesboam filius zabdiel
et sub eo .xxiiii. milia. De filiis phares princeps
cunctorum principum in exercitu mense primo. Secundi men-
sis habebat turmam dudi ahohites. et post se alteram quae
nunc macelloth qui regebat partem exercitus
.xxiiii. m. Dux quoque turme tercie in mense tercio erat
banaias filius ioiade sacerdos et in divisione
sua .xxiiii. m. Ipse est banaias fortissimus inter
.xxx. et super .xxx. Preerat autem turme ipsius amiza-
dabath filius eius. Quartus mense quarto
asael frater ioab et zabadias filius eius post eum
et in turma eius .xxiiii. m. Quintus mense quinto

princeps Samaoth Iezarites: et in turma eius viginti quattuor milia.
Sextus mense sexto Hira filius Acces Thecuites: et in tur-
ma eius viginti quattuor milia. Septimus mense septimo Helles
Phallonites de filiis Ephraim: et in turma eius viginti quattuor
milia. Octavus mense octavo Sobochai Asothites de
stirpe Zarai: et in turma eius viginti quattuor milia. Nonus mense no-
no Abiezer Anathothites de stirpe Gemini: et in turma eius
viginti quattuor milia. Decimus mense decimo Marai et ipse Netho-
phathites de stirpe Zarai: et in turma eius viginti quattuor milia.
Undecimus mense undecimo Banaias Pharathoni-
tes de filiis Ephraim: et in turma eius viginti quattuor milia. Duo-
decimus mense duodecimo Holdai Netophatites
de stirpe Gothonihel: et in turma eius viginti quattuor milia. Por-
ro tribubus praeerant Israel: Rubenitis dux Eliezer filius
Zechri. Symeonitis dux Saphatias filius Maa-
cha. Levitis Asabias filius Camuhel. Aaronitis Sa-
doch. Iuda Heliu frater David. Isachar Amri fi-
lius Michael. Zabulonitis Iesmaias filius Abdie.
Neptalitibus Ierimuth filius Ozriel. Filiis Ephraim
Osee filius Ozaziu. Dimidie tribui Manasse Iohel
filius Phadaie. Et dimidie tribui Manasse in Galaad
Iaddo filius Zacharie. Beniamin autem Iasiel filius
Abner. Dan vero Ezrihel filius Ieroam. Hii princi-
pes filiorum Israel. Noluit autem David numerare eos a
viginti annis inferius: quia dixerat dominus ut multipli-
caret Israel quasi stellas celi. Ioab filius Sarvie ceperat
numerare: nec complevit. Quia super hoc ira irruerat in
Israel: et idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti non est rela-
tus in fastos regis David. Super thesauros autem regis
fuit Azmoth filius Adihel. His autem thesauris qui
erant in urbibus et in vicis et in turribus presidebat Io-
nathan filius Ozie. Operi autem rustico et agricolis
qui exercebant terram preerat Ezri filius Chelub.
Vinearumque cultoribus Semeias Romathites. Cellis au-
tem vinariis Zabdias Aphonites. Nam super oliveta et
ficeta que erant in campestribus Balanam Gaderi-
tes. Super apothecas autem olei Ioas. Porro armen-
tis que pascebantur in Sarona prepositus fuit Setrai Sa-
ronites. Et super boves in vallibus Saphat filius
Adli. Super camelos vero Ubil Hismahelites. Et super
asinos Iadias Meronatites. Super oves quoque Iaziz
Agarenus. Omnes hii principes substantie David regis. Io-
nathan autem patruus David consiliarius vir pru-
dens et litteratus: ipse et Iahiel filius Achamoni
erant cum filiis regis. Achitophel etiam consiliarius re-
gis. Et Chusi Arachites amicus regis. Post Achito-
phel fuit Ioiada filius Banaie et Abiathar. Prin-
XXVIII ceps autem exercitus erat Ioab. Convocavit igitur Da-
vid omnes principes Israel duces tribuum et prepositos turma-
rum qui ministrabant regi: tribunos quoque et cen-
turiones et qui preerant substantie et possessionibus regis: fi-
liosque suos cum eunuchis et potentes et robustissi-
mos quosque in exercitu Ierusalem. Cumque surre-
xisset rex et stetisset, ait: Audite me fratres mei et po-
pulus meus. Cogitavi ut edificarem domum in qua
requiesceret archa federis domini et scabellum
pedum dei nostri. Et ad edificandum omnia
preparavi. Deus autem dixit mihi: Non edificabis do-
mum nomini meo, eo quod sis vir bellator et san-
guinem fuderis. Sed elegit dominus deus Israel me de
universa domo patris mei ut essem rex super Israel in
sempiternum. De Iuda enim elegit principes. Porro
de domo Iuda domum patris mei. Et de filiis patris mei
placuit illi ut me eligeret regem super cunctum
Israel. Sed et de filiis meis (filios enim multos dedit mihi
dominus) elegit Salomonem filium meum ut sederet in thro-
no regni domini super Israel. Dixitque mihi: Salomon filius tuus
edificabit domum meam et atria mea. Ipsum enim
elegi mihi in filium et ego ero ei in patrem. Et firma-
bo regnum eius in eternum si perseveraverit facere pre-
cepta mea et iudicia sicut et hodie. Nunc ergo coram
universo cetu Israel audiente deo nostro custodite et
perquirite cuncta mandata domini dei nostri: ut posside-
atis terram bonam et relinquatis eam filiis vestris post
vos usque in sempiternum. Tu autem Salomon fili mi
scito deum patris tui et servi ei corde perfecto et animo vo-
luntario. Omnia enim corda scrutatur dominus et universas
mentium cogitationes intelligit. Si quesieris eum in-
venies. Si autem dereliqueris eum, proiciet te in eter-
num. Nunc ergo quia elegit te dominus ut edificares do-
mum sanctuarii confortare et perfice. Dedit autem
David Salomoni filio suo descriptionem porticus
et templi et cellariorum et cenaculi et cubiculorum in
adytis et domus propitiationis. Necnon et omnium que
cogitaverat atriorum et exedrarum per circuitum
in thesauros domus domini et in thesauros sancto-
rum divisionumque sacerdotalium et leviticarum omnium
opera domus domini et universa vasa ministerii templi do-
mini. Aurum in pondere per singula vasa ministerii.
Argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate.
Sed et ad candelabra aurea et ad lucernas eorum aurum
pro mensura uniuscuiusque candelabri et lucernarum.
Similiter et in candelabris argenteis et in lucernis
eorum pro diversitate mensure pondus argenti tra-
didit. Aurum quoque dedit in mensas propositionis
pro diversitate mensarum. Similiter et argentum in ali-
as mensas argenteas. Ad fuscinulas quoque et phialas
et turibula ex auro purissimo. Et leunculos aureos
pro qualitate mensure pondus distribuit in leun-
culum et leunculum. Similiterque in leones argen-
teos diversum argenti pondus separavit. Altari
autem in quo adolebatur incensum aurum purissimum
dedit: et ut ex ipso fieret similitudo quadrige che-
rubin extendentium alas et velantium archam
federis domini. Omnia venerunt in scripto ad me scrip-
ta manu domini ut intelligerem universa opera exem-
plaris. Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age
et confortare et fac. Ne timeas et ne paveas. Dominus enim
deus meus erit tecum et non dimittet te nec derelinquet
te donec perficias omne opus ministerii domus domini.
Assistent tibi parati sunt et noverunt tam principes
quam populus facere omnia precepta tua. Locutusque e- XXIX
st David rex ad omnem cetum: Salomonem filium meum
unum elegit deus adhuc puerum et tenellum. Opus
enim grande est: neque enim homini preparatur habitatio
sed deo. Ego autem totis viribus meis preparavi impen-
sas domus dei mei. Aurum ad vasa aurea, argen-
tum in argentea, es in enea, ferrum in ferrea,
ligna ad lignea, lapides onichinos et quasi
stibinos et diversorum colorum, omnemque pretiosum la-
pidem et marmor Parium habundantissime.
Et super hec que obtuli in domo dei mei de pe-

cultu meo aurum et argentum do in templum Dei mei, exceptis his que paravi in edem sanctam. Tria milia talenta auri de auro Ophir, et vii milia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi. Et ubicumque opus est aurum de auro, et ubicumque opus est argentum, argentea opera fiant per manus artificum. Et si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, et offerat quod voluerit Domino. Polliciti sunt itaque principes familiarum et proceres tribuum Israel, tribuni quoque et centuriones, et principes possessionum regis. Dederuntque in opera domus Domini auri talenta v milia, et solidos x milia, argenti talenta x milia, eris talenta x et viii milia, ferri quoque c milia talentorum. Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesaurum domus Domini per manum Iehiel Gersonitis. Letatusque est populus cum vota sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea Domino. Sed et David rex letatus est gaudio magno, et benedixit Domino coram universa multitudine, et ait: Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab eterno in eternum. Tua est Domine magnificentia et potestas et gloria atque victoria, et tibi laus. Cuncta enim que in celo sunt et in terra tua sunt. Tuum Domine regnum, et tu es super omnes principes. Tue divitie et tua est gloria. Tu dominaris omnium. In manu tua sunt virtus et potentia. In manu tua magnitudo et imperium omnium. Nunc igitur Deus noster confitemur tibi et laudamus nomen tuum inclitum. Quis ego et quis populus meus ut possimus hec tibi universa promittere? Tua sunt omnia, et que de manu tua accepimus dedimus tibi. Peregrini enim sumus coram te et advene sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. Domine Deus noster, omnis hec copia quam paravimus ut edificaretur domus nomini sancto tuo de manu tua est, et tua sunt omnia. Scio Domine Deus meus quod probes corda et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei letus obtuli omnia hec, et populum tuum qui hic repertus est vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham et Ysaac et Israel patrum nostrorum, custodi in eternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum ut custodiat mandata tua et testimonia tua et cerimonias tuas, et faciat universa, et edificet edem cuius impensas paravi. Precepit autem David universe ecclesie: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum, et inclinaverunt se et adoraverunt Deum, deinde regem. Immolaveruntque victimas Domino, et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, et arietes mille, et agnos mille cum libaminibus suis, et universo ritu habundantissime in omnem Israel. Et comederunt et biberunt coram Domino in die illa in gaudio magno. Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem Domino in principem, et Sadoch in pontificem. Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, et cunctis placuit, et paruit illi omnis Israel. Sed et universi principes et potentes et cuncti filii regis David dederunt manum, et subiecti fuerunt regi Salomoni. Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel, et dedit illi gloriam regni qualem nullus habuit ante eum rex Israel. Igitur David filius Ysai regnavit super universum Israel. Et dies quibus regnavit super Israel fuerunt xl anni. In Hebron regnavit vii annis, et in Ierusalem triginta tribus. Et mortuus est in senectute bona plenus dierum et divitiis et gloria. Regnavitque Salomon filius eius pro eo. Gesta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuelis videntis, et in libro Nathan prophete, atque in volumine Gad videntis, universique regni eius et fortitudinis et temporum que transierunt sub eo sive in Israel sive in cunctis regnis terrarum.

CONFORTATUS est ergo rex Salomon filius David in regno suo, et Dominus erat cum illo, et magnificavit eum in excelsum. Precepitque Salomon universo Israeli, tribunis et centurionibus et iudicibus et ducibus omnis Israel, et principibus familiarum, et abiit cum universa multitudine in excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum federis Dei quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine. Archam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum quem preparaverat ei, et ubi fixerat ei tabernaculum, hoc est in Ierusalem. Altare quoque eneum quod fabricatus fuerat Beseleel filius Uri filii Hur ibi erat coram tabernaculo Domini. Quod et requisivit Salomon et omnis ecclesia. Ascenditque Salomon ad altare eneum coram tabernaculo federis Domini, et obtulit in eo mille hostias. Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus dicens: Postula quod vis ut dem tibi. Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam, et constituisti me regem pro eo. Nunc ergo Domine Deus impleatur sermo tuus quem pollicitus es David patri meo. Tu enim fecisti me regem super populum tuum magnum qui tam innumerabilis est quam pulvis terre. Da michi sapientiam et intelligentiam ut ingrediar et egrediar coram populo tuo. Quis enim potest hunc populum tuum digne qui tam grandis est iudicare? Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti divitias et substantiam et gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vite plurimos, postulasti autem sapientiam et scientiam ut iudicare possis populum meum super quem constitui te regem: sapientia et scientia data sunt tibi. Divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui. Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo federis, et regnavit super Israel. Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mille cccc currus et xii milia equitum, et fecit eos esse in urbibus quadrigarum et cum rege in Ierusalem. Prebuitque rex in Ierusalem argentum et aurum quasi lapides, et cedros quasi sicomoros que nascuntur in campestribus multitudine magna. Adducebantur autem ei equi de Egypto et de Choa a negotiatoribus regis qui ibant et emebant pretio quadrigam equorum dc argenteis, et equum cl. Similiter de universis regnis Etheorum et a regibus Syrie emptio celebrabatur. Decrevit autem Salomon edificare domum nomini Domini, et pa

latium sibi. Et numerauit .lxx. m. uirorum por
tantium humeris. et .lxxx. m. qui cederent lapides in
montibus. prepositosque eorum .iii. m. dc. Misit quoque ad hyram
regem tyri dicens. Sicut egisti cum dauid patre meo. et misisti
ei ligna cedrina ut edificaret sibi domum in qua et ha
bitauit. sic fac mecum ut edificem domum nomini
dei mei. et consecrem eam. ad adolendum incensum co
ram illo. et fumigandum aromata. et ad propositionem
panum sempiternam. et holocaustomata mane et uespe
re. sabbatis quoque et neomeniis. et sollempnitatibus domini dei nostri
in sempiternum. que mandata sunt israel. Domus e
nim quam edificare cupio. magna est. Magnus enim
est deus noster super omnes deos. Quis ergo poterit preua
lere ut edificet ei dignam domum? Si celum et celi
celorum capere eum nequeunt. quantus ego sum ut
possim ei edificare domum? Sed ad hoc tantum ut adole
atur incensum coram illo. Mitte ergo mihi uirum eruditum
qui nouerit operari in auro et argento. ere et ferro. purpura
cocco et iacincto. et qui sciat sculpere celaturas cum
his artificibus quos mecum habeo in iudea et ierusalem.
quos preparauit dauid pater meus. Sed et ligna cedrina mitte
mihi et arceuthina et pinea de libano. Scio enim quod
serui tui nouerint cedere ligna de libano. Et erunt
serui mei cum seruis tuis ut parentur mihi ligna plurima. Do
mus enim quam cupio edificare. magna est nimis et in
clita. Preterea operariis qui cesuri sunt ligna cum serui
tuis dabo in cibaria tritici choros .xx. m. et ordei cho
ros totidem. olei quoque sata .xx. m. Dixit autem hyram rex
tyri per litteras quas miserat salomoni. Quia dilexit do
minus populum suum. idcirco te regnare fecit super populum suum. et
adiecit dicens. Benedictus dominus deus israel qui fecit celum
et terram qui dedit dauid regi filium sapientem et erudi
tum et sensatum atque prudentem. ut edificaret
domum domino. et palatium sibi. Misi ergo tibi uirum pru
dentem atque scientissimum. hyram patrem meum
filium mulieris de tribu dan. cuius pater tyrius fuit.
qui nouit operari in auro et argento. ere et ferro. et
marmore. et lignis. et in purpura quoque et iacincto. et bis
so et cocco. et qui sciat celare omnem sculpturam.
et adinuenire prudenter quodcumque in opere necessarium est
cum artificibus tuis et cum artificibus domini mei dauid
patris tui. Triticum ergo et ordeum et oleum et uinum
quod pollicitus es domine mi mitte seruis tuis. Nos autem cedemus
ligna de libano quot necessaria habueris. et appli
cabimus ea ratibus per mare in ioppe. Tuum autem
erit transferre ea in ierusalem. Numerauit igitur salo
mon omnes uiros proselitos qui erant in terra israel.
post dinumerationem quam dinumerauit dauid pater eius
et inuenta sunt .c.l. m. et iii. m. dc. Fecitque ex eis
.lxx. m. qui humeris onera portarent. et .lxxx.
m. qui lapides in montibus cederent. Tria m. autem
III et dc. prepositos operum populi. Et cepit salomon edi
ficare domum domini in ierusalem in monte moria
qui demonstratus fuerat dauid patri eius in loco quem
parauerat dauid in area ornam iebusei. Cepit autem
edificare mense secundo anno quarto regni sui. Et
hec sunt fundamenta que iecit salomon ut edificaret
domum dei. Longitudinis cubitos in mensura pri
ma .lx. latitudinis cubitos .xx. Porticum uero ante
frontem que extendebatur in longum iuxta mensuram
latitudinis domus cubitorum .xx. porro altitudo .c.
.xx. cubitorum erat. et deaurauit eam intrinsecus
auro mundissimo. Domum quoque maiorem texit tabulis
ligneis abiegnis. et laminas auri obrizi affixit per totum.
Sculpsitque in ea palmas et quasi catenulas se inuicem
complectentes. Strauit quoque pauimentum templi precio
so marmore decore multo. Porro aurum erat proba
tissimum. de cuius laminis texit domum et trabes eius
et postes. et parietes et ostia. et celauit cherubin in pa
rietibus. Fecit quoque domum sancti sanctorum longitudine iuxta
latitudinem domus. cubitorum .xx. et latitudinem
similiter .xx. cubitorum. et laminis aureis texit eam quasi ta
lentis .dc. Sed et clauos fecit aureos ita ut singuli cla
ui siclos quinquagenos appenderent. et cenacula quoque
texit auro. Fecit etiam in domo sancti sanctorum cherubin du
os opere statuario. et texit eos auro. Ale cherubin
.xx. cubitis extendebantur. ita ut una ala haberet
cubitos .v. et tangeret parietem domus. et altera cubitos
.v. habens alam tangeret alterius cherub. Similiter cherub
alterius ala .v. habebat cubitos. et tangebat parietem.
et altera eius ala .v. cubitorum alam cherub alterius tan
gebat. Igitur ale utriusque cherub expanse erant. et ex
tendebantur per cubitos .xx. Ipsi autem stabant erectis
pedibus. et facies eorum uerse erant ad exteriorem domum.
Fecit quoque uelum ex iacincto. purpura. et cocco. et bisso.
Et intexuit ei cherubin. Ante fores etiam templi
duas columpnas que .xxx. et .v. cubitos habebant
altitudinis. Porro capita earum .v. cubitorum. Nec
non et quasi catenulas in oraculo. et superposuit eas
capitibus columpnarum. Malagranata etiam .c. que cate
nulis interposuit. Ipsas quoque columpnas posuit in ue
stibulo templi. unam a dextris et alteram a sinistris.
Eamque que a dextris erat uocauit iachin. et que ad le
uam booz. Fecit quoque altare eneum .xx. cubitorum IIII
longitudinis. et .xx. cubitorum latitudinis. et .x. cu
bitorum altitudinis. Mare etiam fusile .x. cubitis
a labio usque ad labium rotundum per circuitum. .v. cubi
tos habebat altitudinis. Et funiculus .xxx. cubitorum
ambiebat gyrum. Similitudo quoque boum erat subter
illud. Et .x. cubitis quedam extrinsecus celature quasi
duobus uersibus labium maris cingebant. Boues autem
erant fusiles. et ipsum mare super .xii. boues positum
erat. Quorum tres respiciebant ad aquilonem. et ali
i tres ad occidentem. Porro tres alii meridiem. et tres
qui reliqui erant ad orientem habentes mare super
positum. Posteriora autem boum erant intrinsecus sub
mari. Porro uastitas eius habebat mensuram palmi.
et labium illius erat quasi labium calicis uel repandi
lilii. capiebatque tria m. metretas. Fecit quoque conchas
.x. et posuit .v. a dextris. et .v. a sinistris ut laua
rent in eis omnia que in holocaustum oblatura e
rant. Porro in mari sacerdotes lauabantur. Fecit
autem candelabra aurea .x. secundum speciem qua iusserat
fieri. et posuit ea in templo. v. a dextris et v. a
sinistris. Necnon et mensas .x. posuitque in templo eas
.v. a dextris et .v. a sinistris. Phialas quoque aureas .c.
Fecit et atrium sacerdotum. et basilicam grandem. et os
tia in basilica que texit ere. Porro mare posuit in
latere dextro. contra orientem ad meridiem. Fecit etiam
hyram lebetes quoque et creagras et phialas. et com
pleuit omne opus regis in domo dei. Hoc est colum V
pnas duas. et epistilia et capita. et quedam quasi retiacula
que capita tegerent super epistilia. Malagranata quoque
.xl. et retiacula duo ut bini ordines malagranatorum

rorum singulis retiaculis iungerentur que protegerent epis
tilia et capita columpnarum. Bases quoque fecit et concha
s quas superposuit basibus; mare unum, boves quoque xii. sub ma
ri. et lebetes et creagras et phialas. Omnia vasa fecit
Salomoni hiram pater eius in domo domini ex ere mun
dissimo in regione iordanis. Fudit ea rex in argil
losa terra inter socoth et saredatha. Erat autem multitu
do vasorum innumerabilis ita ut ignoraretur pondus eris.
Fecitque Salomon omnia vasa domus domini. altare au
reum et mensas et super eas panes propositionis. cande
labra quoque cum lucernis suis ut lucerent ante ora
culum iuxta ritum ex auro mundissimo et floren
tia quedam et lucernas et forcipes aureos omnia de au
ro mundissimo facta sunt. Thimiamateria quoque et thu
ribula et phialas et mortariola ex auro purissimo.
Et ostia celavit templi interioris. id est in sancta sanctorum
et ostia templi forinsecus aurea. Sicque comple
tum est omne opus quod fecit Salomon in domo domini.

V

Intulit ergo Salomon omnia que voverat david pater suus
argentum et aurum et universa vasa posuit in thesau
ris domus dei. Postquam congregavit maiores na
tu israel et cunctos principes tribuum et capita famili
arum de filiis israel in ierusalem ut adducerent archam
federis domini de civitate david que est syon. Venerunt igitur ad
regem omnes viri israel in die sollempni mensis sep
timi. Cumque venissent cuncti seniores israel porta
verunt levite archam et intulerunt eam et omnem
paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii que erant
in tabernaculo portaverunt sacerdotes cum levitis.
Rex autem Salomon et universus cetus israel et omnes qui
fuerant congregati ante archam immolabant arietes.
et boves absque ullo numero. Tanta enim erat multitu
do victimarum. Et intulerunt sacerdotes archam federis
domini in locum suum id est ad oraculum templi in sancta sanctorum
sub alas cherubin. ita ut cherubin expande
rent alas suas super locum in quo erat archa et ip
sam archam tegerent cum vectibus suis. Vectium
autem quibus portabatur archa quia paululum longiores
erant capita apparebant ante oraculum. Si vero quis
paululum fuisset extrinsecus eos videre non poterat.
Fuit itaque archa ibi usque in presentem diem. Nichil
que erat aliud in archa nisi due tabule quas posuerat
moyses in oreb quando legem dedit filiis israel egredien
tibus de egypto. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario.
omnes enim sacerdotes qui ibi potuerant inveniri sancti
ficati sunt. nec adhuc in illo tempore vices et mi
nisteriorum ordo inter eos divisus erat tam levite
quam cantores. id est et qui sub asaph erant et sub
heman. et qui sub idithum filii et fratres eorum vesti
ti bissinis cymbalis et psalteriis concrepabant ci
tharis stantes ad orientalem plagam altaris,
cum eis et sacerdotes centum viginti canentes tubis. Igitur
cunctis pariter et tubis et voce et cymbalis et organis
et diversi generis musicorum concinentibus et vocem in sub
lime tollentibus longe sonitus audiebatur. ita ut
cum dominum laudare cepissent et dicere. Confitemini
domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. imple
retur domus dei nube. nec possent sacerdotes sta
re et ministrare propter caliginem. Compleverat
enim gloria domini domum dei.

VI

Tunc Salomon ait.
Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine. Ego autem
edificavi domum nomini eius ut habitaret ibi in
perpetuum. Et convertit faciem suam et benedixit uni
verse multitudini israel. Nam omnis turba stabat
intenta et ait. Benedictus dominus deus israel qui quod locutus est da
vid patri meo opere complevit dicens. A die qua eduxi po
pulum meum de terra egypti non elegi civitatem de cunctis
tribubus israel ut edificaretur in ea domus nomini meo
neque elegi quemquam alium virum ut esset dux in populo
meo israel. Sed elegi ierusalem ut sit nomen meum in ea et e
legi david ut constituerem eum super populum meum israel.
Cumque fuisset voluntatis david patris mei ut edifi
caret domum nomini domini dei israel. dixit dominus ad eum.
Quia hec fuit voluntas tua ut edificares domum
nomini meo: bene quidem fecisti huiuscemodi habere vo
luntatem. Sed tu non edificabis domum. sed filius tuus qui egre
dietur de lumbis tuis ipse edificabit domum nomini meo.
Complevit ergo dominus sermonem suum quem locutus fuerat
et ego surrexi pro david patre meo et sedi super thronum israel
sicut locutus est dominus. Et edificavi domum nomini domini dei
israel et posui in ea archam in qua est pactum domini quod
pepigit cum filiis israel. Stetit ergo coram altari domini ex
adverso universe multitudinis israel. Et extendit ma
nus suas. Siquidem fecerat Salomon basim eneam
et posuerat eam in medio basilice habentem .v. cu
bitos longitudinis et .v. latitudinis et tres cubi
tos altitudinis. Stetitque super eam et deinceps flexis
genibus contra universam multitudinem israel et palmis
in celum levatis ait. Domine deus israel non est similis tui deus
in celo et in terra. qui custodis pactum et misericordiam cum
servis tuis qui ambulant coram te in toto corde
suo qui prestitisti david servo tuo patri meo. quecumque locu
tus fueras ei. et que ore promiseras opere complesti.
sicut et presens tempus probat. Nunc ergo domine deus israel
imple servo tuo david quecumque locutus es dicens. Non
deficiet ex te vir coram me qui sedeat super thronum
israel. ita tamen si custodierint filii tui vias suas et am
bulaverint in lege mea sicut et tu ambulasti co
ram me. Et nunc domine deus israel firmetur sermo tuus
quem locutus es servo tuo david. Ergone credibile
est ut habitet deus cum hominibus super terram? Si celum et
celi celorum non te capiunt quanto magis domus
ista quam edificavi. Sed ad hoc tantum facta est ut respi
cias orationem servi tui et obsecrationem eius domine deus meus
et audias preces quas fundit famulus tuus coram
te. ut aperias oculos tuos super domum istam diebus
ac noctibus super locum in quo pollicitus es ut invo
caretur nomen tuum et exaudires orationem quam ser
vus tuus orat in eo. Exaudi preces famuli tui
et populi tui israel. Quicumque oraverit in loco isto. exau
di de habitaculo tuo id est de celis. et propitiare. Si pec
caverit quispiam in proximum suum et iurare contra eum
paratus venerit seque maledicto constrinxerit coram
altari in domo ista. tu exaudies de celo et facies
iudicium servorum tuorum. ita ut reddas ini
quo viam suam in caput proprium et ulciscaris iustum
tribuens ei secundum iustitiam suam. Si fugatus
fuerit populus tuus israel ab inimicis. peccabunt
enim tibi et conversi egerint penitentiam et obsecraverint
nomen tuum et fuerint deprecati in loco isto: tu exau
dies de celo et propitiare peccato populi tui israel et reduc
eos in terram quam dedisti eis et patribus eorum. Si clau
so celo pluvia non fluxerit propter peccata populi et depre
cati fuerint te in loco isto et confessi nomini tuo et ab

a peccatis suis cum eos afflixeris, exaudi de caelo domine et
dimitte peccata servis tuis et populo tuo Israel et doce eos viam
bonam per quam ingrediantur et da pluviam terrae quam dedisti
populo tuo ad possidendum. Fames si orta fuerit in terra et
pestilentia et erugo et aurugo et locusta et bruchus ve-
nerint et hostes vastatis regionibus portas obsederint civita-
tis omnisque plaga et infirmitas presserit, si quis de populo
tuo Israel fuerit deprecatus cognoscens plagam et infirmita-
tem suam et expanderit manus suas in domo hac, tu
exaudies de caelo de sublimi scilicet habitaculo tuo et propiti-
are et redde unicuique secundum vias suas quas nosti eum habere
in corde suo. Tu enim solus nosti corda filiorum hominum
ut timeant te et ambulent in viis tuis cunctis di-
ebus quibus vivunt super faciem terrae quam dedisti patribus no-
stris. Externum quoque qui non est de populo tuo Israel si venerit de
terra longinqua propter nomen tuum magnum et propter manum tuam
robustissimam et brachium tuum extentum et adoraverit in
loco isto, tu exaudies de caelo firmissimo habitaculo
tuo et facies cuncta pro quibus invocaverit te ille peregrinus
ut sciant omnes populi terrae nomen tuum ut timeant te sicut
populus tuus Israel et cognoscant quia nomen tuum invocatum
est super domum hanc quam aedificavi nomini tuo. Si egressus
fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam
in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua civitas
haec est quam elegisti et domus quam aedificavi nomini
tuo ut exaudias de caelo preces eorum et obsecrationem
et ulciscaris. Si autem peccaverint tibi, neque enim est homo qui non
peccet, et iratus fueris eis et tradideris eos hostibus et cap-
tivos eos duxerint in terram longinquam vel certe quae
iuxta est, et conversi corde suo in terra ad quam captivi ducti
fuerant egerint paenitentiam et deprecati te fuerint in terra cap-
tivitatis suae dicentes: Peccavimus, inique egimus,
iniuste fecimus, et reversi fuerint ad te in toto corde
suo et in tota anima sua in terra captivitatis suae
ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terrae suae quam
dedisti patribus eorum et urbis quam elegisti et domus quam
aedificavi nomini tuo ut exaudias de caelo, hoc est de firmis-
simo habitaculo tuo preces eorum et facias iudicium et di-
mittas populo tuo quamvis peccatori. Tu es enim deus meus. Ap-
eriantur quaeso oculi tui et aures tuae intentae sint
ad orationem quae fit in loco isto. Nunc igitur consurge domine
deus in requiem tuam tu et archa fortitudinis tuae. Sacer-
dotes tui domine deus induantur salutem et sancti tui laetentur in
bonis. Domine deus ne averteris faciem christi tui, memento
misericordiarum David servi tui. Cumque complesset Salomon fun-
dens preces, ignis descendit de caelo et devoravit ho-
locausta et victimas et maiestas domini implevit domum,
nec poterant sacerdotes ingredi in templum domini eo quod im-
plesset maiestas domini templum domini. Sed et omnes filii Israel
videbant descendentem ignem et gloriam domini super domum
et corruentes proni in terram super pavimentum stratum la-
pide adoraverunt et laudaverunt dominum quoniam bonus quoniam
VII in saeculum misericordia eius. Rex autem et omnis populus immolabant
victimas coram domino. Mactavit igitur rex Salomon
hostias boum ·xxii· milia arietum ·c·xx· milia. Et dedica-
vit domum dei rex et universus populus. Sacerdotes autem sta-
bant in officiis suis et levitae in organis carminum domini
quae fecit David rex ad laudandum dominum quoniam in saeculum misericordia eius,
hymnos David canentes per manus suas. Porro sacerdo-
tes canebant tubis ante eos cunctusque Israel stabat.
Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum
domini. Obtulerat enim ibi holocausta et adipes pacificorum,
quod altare aeneum quod fecerat non poterat sustinere holo-
causta et sacrificia et adipes pacificorum. Fecit ergo Salomon
sollemnitatem in tempore illo ·vii· diebus et omnis Israel
cum eo, ecclesia magna valde ab introitu Emath usque ad tor-
rentem Aegypti. Fecitque die octavo collectam eo quod de-
dicasset altare ·vii· diebus et sollemnitatem celebrasset
diebus ·vii·. Igitur in die ·xxiii· mensis ·vii· dimisit populos
in tabernacula sua laetantes atque gaudentes super bono
quod fecerat deus David et Salomoni et Israel populo suo. Complevit-
que Salomon domum domini et domum regis et omnia quae dispo-
suerat in corde suo ut faceret in domo domini et in domo
sua et prosperatus est. Apparuit autem ei dominus nocte et ait:
Audivi orationem tuam et elegi locum istum mihi in do-
mum sacrificii. Si clausero caelum et pluvia non fluxerit
et mandavero et praecepero lucustae ut devoret terram et mise-
ro pestilentiam in populum meum, conversus autem populus meus
super quos invocatum est nomen meum deprecatus me fuerit et
exquisierit faciem meam et egerit paenitentiam a viis suis
pessimis, et exaudiam de caelo et propitius ero peccatis eorum
et sanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti et au-
res meae erectae ad orationem eius qui in loco isto ora-
verit. Elegi enim et sanctificavi locum istum ut sit nomen
meum ibi in sempiternum et permaneant oculi mei et cor me-
um ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram
me sicut ambulavit David pater tuus et feceris iuxta omnia
quae praecepi tibi et iustitias meas iudiciaque servaveris, susci-
tabo thronum regni tui sicut pollicitus sum David patri tuo
dicens: Non auferetur de stirpe tua vir qui sit princeps in
Israel. Si autem aversi fueritis et dereliqueritis iustitias meas
et praecepta mea quae proposui vobis et abeuntes servieritis
diis alienis et adoraveritis eos, evellam vos de terra mea
quam dedi vobis et domum hanc quam aedificavi nomini
meo proiciam a facie mea et tradam eam in parabo-
lam et in exemplum cunctis populis. Et domus ista erit
in proverbium universis transeuntibus et dicent stupen-
tes: Quare sic fecit dominus terrae huic et domui huic?
Respondebuntque: Quia dereliquerunt dominum deum patrum suorum qui e-
duxit eos de terra Aegypti et apprehenderunt deos alienos
et adoraverunt eos et coluerunt, ideo venerunt super eos uni-
versa ista mala. Expletis autem ·xx· annis postquam aedi- VIII
ficavit Salomon domum domini et domum suam, civitates
quas dederat Hiram Salomoni aedificavit et habitare ibi fe-
cit filios Israel. Abiit quoque in Emath Suba et obtinuit eam
et aedificavit Palmiram in deserto et alias civitates
munitissimas aedificavit in Emath. Extruxitque
Bethoron superiorem et Bethoron inferiorem civita-
tes muratas habentes portas et vectes et seras, Galaad
etiam et omnes urbes firmissimas quae fuerunt Salomo-
nis cunctasque urbes quadrigarum et urbes equitum.
Omnia quaecumque voluit rex Salomon atque disposuit
aedificavit in Ierusalem et in Libano et in universa terra potesta-
tis suae. Omnem populum qui derelictus fuerat de Ce-
theis et Amorreis et Ferezeis et Eveis et Iebuseis
qui non erant de stirpe Israel, de filiis eorum et de posteris eorum quos
non interfecerant filii Israel, subiugavit Salomon in tri-
butarios usque in diem hanc. Porro de filiis Israel
non posuit ut servirent operibus regis. Ipsi enim erant
viri bellatores et duces primi et principes quadrigarum
et equitum eius. Omnes autem principes exercitus regis Sa-
lomonis fuerunt ·cc·l· qui erudiebant populum. Fi-
liam vero Pharaonis transtulit de civitate David in domum
quam aedificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit

uxor mea in domo david regis israel eo quod sanctificata sit, quia ingressa est in eam archa domini. Tunc obtulit salomon holocausta domino super altare domini quod extruxerat ante porticum, ut per singulos dies offerretur in eo iuxta preceptum moysi in sabbatis et in kalendis et in festis diebus ter per annum, id est in sollempnitate azimorum et in sollempnitate ebdomadarum et in sollempnitate tabernaculorum. Et constituit iuxta dispositionem david patris sui officia sacerdotum in ministeriis suis, et levitas in ordine suo ut laudarent et ministrarent coram sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei, et ianitores in divisionibus suis per portam et portam. Sic enim preceperat david homo dei. Nec pretergressi sunt de mandatis regis tam sacerdotes quam levite ex omnibus que preceperat, et in custodiis thesaurorum. Omnes impensas preparatas habuit salomon ex eo die quo fundavit domum domini usque in diem quo perfecit eam. Tunc abiit salomon in asiongaber et in haylath ad oram maris rubri, que est in terra edom. Misit autem ei hyram per manus servorum suorum naves et nautas gnaros maris, et abierunt cum servis salomonis in ophyr, tuleruntque inde .cccc. l. talenta auri et attulerunt ad regem salomonem.

IX

Regina quoque saba cum audisset famam salomonis venit ut temptaret eum in enigmatibus in ierusalem cum magnis opibus et camelis qui portabant aromata et auri plurimum gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad salomonem locuta est ei quecumque erant in corde suo. Et exposuit ei salomon omnia que proposuerat, nec quicquam fuit quod perspicuum non fecerit ei. Que postquam vidit sapientiam scilicet salomonis et domum quam edificaverat, necnon et cibaria mense eius et habitacula servorum et officia ministrorum eius et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum et victimas quas immolabat in domo domini, non erat in ea pre stupore ultra spiritus. Dixitque ad regem: Verus est sermo quem audieram in terra mea de virtutibus et sapientia tua. Non credebam narrantibus donec ipsa venissem et vidissent oculi mei et probassem vix medietatem sapientie tue mihi fuisse narratam. Vicisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui et beati servi tui qui assistunt coram te omni tempore et audiunt sapientiam tuam. Sit dominus deus tuus benedictus qui voluit te ordinare super thronum suum regem domini dei tui. Quia enim diligit deus israel et vult servare eum in eternum, idcirco posuit te super eum regem ut facias iudicium atque iustitiam. Dedit autem regi .c. xx. talenta auri et aromata multa nimis et gemmas pretiosissimas. Non fuerunt aromata talia ut hec que dedit regina saba regi salomoni. Sed et servi hyram cum servis salomonis attulerunt aurum de ophyr et ligna thyina et gemmas pretiosissimas, de quibus fecit rex de lignis thyinis gradus in domo domini et in domo regia, cytharas quoque et psalteria cantoribus. Numquam visa sunt in terra iuda ligna talia. Rex autem salomon dedit regine saba cuncta que voluit et que postulavit, multo plura quam attulerat ad eum. Que reversa abiit in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur salomoni per singulos annos .dc. lx. vi. talenta auri, excepta ea summa quam legati diversarum gentium et negotiatores afferre consueverant. Omnesque reges arabie et satrape terrarum comportabant aurum et argentum salomoni. Fecit igitur rex salomon ducentas hastas aureas de summa .dc. aureorum qui in singulis hastis expendebantur, .ccc. quoque scuta aurea .ccc. aureorum quibus tegebantur singula scuta. Posuitque ea rex in armamentario quod erat consitum nemore. Fecit quoque rex solium eburneum grande et vestivit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus quibus ascendebatur ad solium et scabellum aureum et brachiola duo utrimque, et duos leones stantes iuxta brachiola. Sed et alios .xii. leunculos stantes super .vi. gradus ex utraque parte. Non fuit tale solium in universis regnis. Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nichilo reputabatur. Siquidem et naves regis ibant in tharsis cum servis hyram semel in tribus annis, et deferebant inde aurum et argentum et ebur et simias et pavos. Magnificatus est igitur salomon super omnes reges terre pre divitiis et gloria. Omnesque reges terre desiderabant videre faciem salomonis ut audirent sapientiam quam dederat deus in corde eius, et deferebant ei munera, vasa argentea et aurea et vestes et arma et aromata, equos et mulos per singulos annos. Habuit quoque salomon .xl. milia equorum in stabulis et curruum equitumque .xii. milia. Constituitque eos in urbibus quadrigarum et ubi erat rex in ierusalem. Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine eufrate usque ad terram philisthinorum et usque ad terminos egypti. Tantamque copiam prebuit argenti in ierusalem quasi lapidum, et cedrorum tantam multitudinem velud sicomororum que gignuntur in campestribus. Adducebantur autem ei equi de egypto et de cunctis regionibus. Reliqua vero operum salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis nathan prophete et in libris ahie silonitis, in visione quoque addo videntis contra ieroboam filium nabath. Regnavit autem salomon in ierusalem super omnem israel .xl. annis. Regnavitque pro eo roboam filius eius. Dormivit… sepelierunt…

X

Profectus est autem roboam in sichem. Illuc enim cunctus israel convenerant ut constituerent eum regem. Quod cum audisset ieroboam filius nabath qui erat in egypto (fugerat quippe illuc ante salomonem), statim reversus est. Vocaveruntque eum et venit cum universo israel, et locuti sunt ad roboam dicentes: Pater tuus durissimo iugo nos pressit. Tu leviora impera patre tuo qui nobis gravem imposuit servitutem, et paululum de onere sublevato, ut serviamus tibi. Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium cum senibus qui steterant coram patre eius salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senum et cum iuvenibus tractare cepit qui cum eo nutriti fuerant et erant in comitatu illius. Dixitque ad eos: Quid vobis videtur, vel respondere quid debeo populo huic qui dixit mihi: Sublevа iugum quod imposuit nobis pater tuus? At illi responderunt ut iuvenes et nutriti cum eo in deliciis atque dixerunt: Sic loqueris populo qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu sublevа. Et sic respondebis eis: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis iugum grave, et ego maius pondus apponam. Pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cedam vos scorpionibus.

et Ieroboam et universus Israel ad Roboam die tertio sicut
preceperat eis. Responditque eis rex dure derelicto consilio
seniorum locutusque est iuxta iuvenum voluntatem.
Pater meus imposuit vobis imposuit vobis grave iugum:
ego quod gravius faciam. Pater meus cecidit vos fla-
gellis: ego vos cedam scorpionibus. Et non adquievit
precibus populi. Erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo
eius quem locutus fuerat per manum Ahie Silonitis
ad Ieroboam filium Nabath. Populus autem universus rege
duriora dicente sic locutus est ad eum: Non est nobis
pars in David, neque hereditas in filio Ysai. Revertere in
tabernacula tua Iacob Israel. Tu autem pasce domum
tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. Super fi-
lios autem Israel qui habitabant in civitatibus Iuda reg-
navit Roboam. Misitque rex Aduram qui preerat tribu-
tis, et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est. Porro
rex Roboam currum festinavit ascendere et fugit in
Ierusalem. Recessitque Israel a domo David usque ad
XI diem hanc. Venit autem Roboam in Ierusalem et con-
vocavit domum Iuda et Beniamin, centum octoginta mi-
libus electorum bellantium ut dimicaret contra Israel
et converteret ad se regnum suum. Factusque est sermo Domini ad
Semeiam hominem Dei dicens: Loquere ad Robo-
am filium Salomonis regem Iuda et ad universum
Israel qui est in Iuda et Beniamin. Hec dicit Dominus: Non
ascendetis neque pugnabitis contra fratres vestros. Revertatur
unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est
voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini
reversi sunt nec perrexerunt contra regem Ieroboam.
Habitavit autem Roboam in Ierusalem et edificavit civi-
tates muratas in Iuda. Extruxitque Bethleem
et Etham et Thecue, Bethsur quoque et Socoth et Odol-
lam, necnon et Geth et Maresa et Ziph, sed et Aduri-
am et Lachis et Azecha, Saraa quoque et Haialon et Hebron,
que erant in Iuda et Beniamin, civitates mu-
nitissimas. Cumque clausisset eas muris, posuit
in eis principes ciborumque horrea, hoc est olei et vi-
ni. Sed et in singulis urbibus fecit armamentaria scutorum
et hastarum, firmavitque eas summa diligentia,
et imperavit super Iudam et Beniamin. Sacerdotes
autem et Levite qui erant in universo Israel venerunt
ad eum de cunctis sedibus suis, relinquentes sub-
urbana et possessiones suas, et ad Iudam et Ierusalem tran-
seuntes, eo quod abiecisset eos Ieroboam et posteri
eius ne sacerdotio Domini fungerentur. Qui constituit
sibi sacerdotes excelsorum et demoniorum vitulo-
rumque quos fecerat. Sed et de cunctis tribubus Israel
quicumque dederant cor suum ut quererent Dominum Deum
Israel venerunt Ierusalem ad immolandum victimas
Domino Deo patrum suorum. Et roboraverunt regnum Iuda
et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres an-
nos; ambulaverunt enim in viis David et Salomonis
annis tantum tribus. Duxit autem Roboam uxorem Mala-
ath filiam Ierimuth filii David, Abigail quoque filiam
Heliab filii Ysai. Que peperit ei filios Ieus et Somo-
riam et Zoom. Post hanc quoque accepit Maacham
filiam Absalon, que peperit ei Abia et Ethai et Zi-
za et Salomith. Amavit autem Roboam Maacham
filiam Absalon super omnes uxores suas et concubi-
nas. Nam uxores .x. et .viii. duxerat, concubinas autem
.lx. Et genuit .xx. et .viii. filios et .lx. filias.
Constituit vero in capite Abiam filium Maacha
ducem super omnes fratres suos. Ipsum enim regem facere co-
gitabat, quia sapientior fuit et potentior super omnes filios
eius, et in cunctis finibus Iuda et Beniamin et in u-
niversis civitatibus muratis. Prebuitque eis escas
plurimas et multas petivit uxores. Cumque roboratum
fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini
XII et omnis Israel cum eo. Anno autem quinto regni Roboam
ascendit Sesac rex Egypti in Ierusalem, quia peccaverunt
Domino, cum .m.cc. curribus et .lx. m. equitum. Nec erat
numerus vulgi quod venerat cum eo ex Egypto, Libies
scilicet et Trogodite et Ethiopes. Cepitque civitates mu-
nitas in Iuda et venit usque Ierusalem. Semeias autem propheta
ingressus est ad Roboam et principes Iuda qui congregati
fuerant in Ierusalem fugientes Sesac. Dixitque ad eos: Hec
dicit Dominus: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in
manu Sesac. Consternatique principes Israel et rex dixe-
runt: Iustus est Dominus. Cumque vidisset Dominus quod humi-
liati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam dicens: Quia humi-
liati sunt non disperdam illos. Daboque eis pauxillum
auxilii, et non stillabit furor meus super Ierusalem per manum
Sesac. Verumptamen servient ei ut sciant distantiam
servitutis mee et servitutis regni terrarum. Recessit
itaque Sesac rex Egypti ab Ierusalem, sublatis thesau-
ris domus Domini et domus regis, omniaque secum tu-
lit, et clipeos aureos quos fecerat Salomon. Pro quibus
fecit rex eneos, et tradidit illos principibus scuta-
riorum qui custodiebant vestibulum palatii. Cumque
introiret rex domum Domini, veniebant scutarii et tol-
lebant eos, iterumque referebant ad armamentarium
suum. Verumptamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira
Domini, nec deleti sunt penitus. Siquidem et in Iuda in-
venta sunt opera bona. Confortatus est ergo Roboam in
Ierusalem atque regnavit. .xl. autem et unius anni erat
cum regnare cepisset, et .x. et .vii. annis regnavit
in Ierusalem urbe quam elegit Dominus ut confirmaret nomen
suum ibi de cunctis tribubus Israel. Nomenque matris eius Na-
ama Ammanitis. Fecitque malum et non preparavit
cor suum ut quereret Dominum. Opera vero Roboam prima
et novissima scripta sunt in libro Semeie prophete
et Addo videntis et diligenter exposita. Pugnave-
runtque adversum se Roboam et Ieroboam cunctis
diebus. Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepul-
tusque est in civitate David. Et regnavit Abia filius eius
XIII pro eo. Anno .xviii. regis Ieroboam regnavit
Abia super Iudam. Tribus annis in Ierusalem. Nomen-
que matris eius Michaia filia Uriel de Ga-
baa. Et erat bellum inter Abiam et Ieroboam.
Cumque iniisset Abia certamen et haberet bellicosis-
simos viros et electorum .cccc. m., Ieroboam
instruxit contra aciem .dccc. milia virorum,
qui et ipsi electi erant et ad bella fortissimi. Stetit
igitur Abia super montem Semeron qui erat in Ephra-
im et ait: Audi Ieroboam et omnis Israel. Num igno-
ratis quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in
sempiternum, ipsi et filiis eius in pactum sa-
lis? Et surrexit Ieroboam filius Nabath ser-
vus Salomonis filii David, et rebellavit contra dominum
suum. Congregatique sunt ad eum viri vani
et filii Belial, et prevaluerunt contra Roboam fi-
lium Salomonis. Porro Roboam erat rudis

et corde pavido nec potuerit resistere eis. Nunc
ergo dicitis quod resistere possitis regno domini quod pos-
sidet per filios David, habetisque grandem multi-
tudinem atque vitulos aureos quos fecit vobis
Ieroboam in deos. Et eiecistis sacerdotes domini filios
Aaron atque Levitas et fecistis vobis sacerdotes sicut
omnes populi terrarum. Quicumque venerit et initiaverit
manum suam in tauro in bobus in arietibus sep-
tem fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem dominus
deus est quem non derelinquimus. Sacerdotes quoque
ministrant domino de filiis Aaron et Levitae sunt
in ordine suo. Holocausta quoque offerunt domino per
singulos dies mane et vespere et thymiama iuxta
legis praecepta confectum et ponuntur panes in men-
sa mundissima. Estque apud nos candelabrum
aureum et lucerna ut accendatur semper ad vespe-
ram. Nos quippe custodimus praecepta domini dei nostri quem
vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux deus est
et sacerdotes eius qui clangunt tubis et resonant
contra vos. Filii Israel nolite pugnare contra dominum deum
patrum vestrorum quia non vobis expedit. Illo lo-
quente Ieroboam retro moliebatur insidias.
Cumque ex adverso hostium staret ignorantem
Iudam suo ambiebat exercitu. Respiciensque
Iuda vidit instare bellum ex adverso et post tergum
et clamavit ad dominum ac sacerdotes tubis canere
coeperunt. Omnesque viri Iuda vociferati sunt. Et ec-
ce eis vociferantibus perterruit deus Ieroboam et omnem
Israel qui stabat ex adverso Iuda et Abia. Fugerunt-
que filii Israel Iudam et tradidit eos deus in manus
eorum. Percussit ergo eos Abia et populus eius plaga ma-
gna et corruerunt vulnerati ex Israel D milia viro-
rum fortium. Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo
et vehementissime confortati filii Iuda eo quod spe-
rassent in domino deo patrum suorum. Persecutus est autem
Abia fugientem Ieroboam et cepit civitates eius
Bethel et filias eius et Iesana cum filiabus
suis, Ephron quoque et filias eius. Nec valuit ultra
resistere Ieroboam in diebus Abia quem percus-
sit dominus et mortuus est. Igitur Abia confortato imperio
suo accepit uxores XIIII procreavitque XX et
II filios et XVI filias. Reliqua autem sermonum
Abia viarumque et operum eius scripta sunt diligentissi-
XIII me in libro prophetae Addo. Dormivit autem Abia
cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate David. Reg-
navitque Asa filius eius pro eo. In cuius diebus qui-
evit terra X annis. Fecit autem Asa quod bonum et pla-
citum erat in conspectu dei sui et subvertit al-
taria peregrini cultus et excelsa et confregit sta-
tuas lucosque succidit. Ac praecepit Iudae ut quae-
reret dominum deum patrum suorum et faceret legem et uni-
versa mandata. Et abstulit de cunctis urbibus
Iuda aras et fana et regnavit in pace. Aedifica-
vit quoque urbes munitas in Iuda quia quieta
erat et nulla temporibus eius bella surrexerant
pacem domino largiente. Dixit autem Iudae: Aedifice-
mus civitates istas et vallemus muris et ro-
boremus turribus et portis et seris donec a bel-
lis quieta sunt omnia eo quod quaesierimus dominum deum
patrum nostrorum et dederit nobis pacem per gyrum.
Aedificaverunt igitur et nullum in extruendo impe-
dimentum fuit. Habuit autem Asa in exercitu suo por-
tantium scuta et hastas de Iuda CCC milia. De Ben-
iamin vero scutariorum et sagittariorum CC et LXXX
milia. Omnes isti viri fortissimi. Egressus est autem contra
eos Zara Aethiops cum exercitu suo decies cente-
na milia et curribus CCC et venit usque Maresa. Por-
ro Asa perrexit obviam ei et instruxit aciem ad bellum
in valle Sephata quae est iuxta Maresa. Et in-
vocavit dominum deum et ait: Domine non est apud te
ulla distantia utrum in paucis auxilieris an
in pluribus. Adiuva nos domine deus noster. In te enim
et in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra
hanc multitudinem. Domine deus noster tu es, non praeva-
leat contra te homo. Exterruit itaque dominus Aethiopes
coram domino et Iuda. Fugeruntque Aethiopes. Et perse-
cutus est eos Asa et populus qui erat cum eo usque Gera-
ra. Et ruerunt Aethiopes usque ad internicionem
quia domino caedente contriti sunt et exercitu illius pu-
gnante. Tulerunt ergo spolia multa et percusserunt omnes
civitates per circuitum Gerarae. Grandis quippe
cunctos terror invaserat et diripuerunt urbes et
multam praedam asportaverunt. Sed et caulas o-
vium destruentes tulerunt pecorum infinitam
multitudinem et camelorum reversique sunt in Ierusalem.
Azarias autem filius Oded facto in se spiritu dei egres-
sus est in occursum Asa et dixit ei: Audite
me Asa et dixit ei: Audite me Asa et omnis Iuda
et Beniamin. Dominus vobiscum quia fuistis cum eo.
Si quaesieritis eum invenietis. Si autem dereliqueritis
eum derelinquet vos. Transibunt autem dies multi
in Israel absque deo vero et absque sacerdote et absque
doctore et absque lege. Cumque reversi fuerint in
angustia sua et clamaverint ad dominum deum Israel
et quaesierint eum reperient eum. In tempore illo non
erit pax egredienti et ingredienti. Sed terrores un-
dique in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit
enim gens contra gentem et civitas contra civitatem
quia dominus conturbabit eos in omni angustia. Vos
autem confortamini et non dissolvantur manus vestrae.
Erit enim merces operi vestro. Quod cum audisset Asa
verba scilicet et prophetiam Azariae filii Oded prophetae con-
fortatus est et abstulit ydola de omni terra Iu-
da et Beniamin et ex urbibus quas ceperat montis
Ephraim et dedicavit altare domini quod erat ante
porticum domus domini. Congregavitque universum
Iudam et Beniamin et advenas cum eis de Ephra-
ym et Manasse et de Symeon. Plures enim confugerant
ad eum ex Israel videntes quod dominus deus illius esset cum
eo. Cumque venissent Ierusalem mense tertio anno XV
regni Asa immolaverunt domino in die illa de ma-
nubiis et praeda quam adduxerant boves DCC et arie-
tes VII milia. Et intravit ex more ad corroboran-
dum foedus ut quaererent dominum deum patrum suorum
in toto corde et in tota anima sua. Si quis autem
inquit non quaesierit dominum deum Israel moriatur a mi-
nimo usque ad maximum a viro usque ad mulierem.
Iuraveruntque domino voce magna in iubilo et
in clangore tubae et in sonitu bucinarum. Omnes
qui erant in Iuda cum execratione. In omni
enim corde suo iuraverunt domino et in tota volun-
tate quaesierunt eum et invenerunt. Praestititque eis

dedit requiem per circuitum. Sed et maacham matrem asa
regis ex augusto deposuit imperio eo quod fecisset in luco
simulacrum priapi. Quod omne contrivit et in frusta com-
minuens combussit in torrente cedron. Excel-
sa autem derelicta sunt in israel. Attamen cor asa erat perfectum
cunctis diebus eius. Ea que voverat pater suus et ipse
intulit in domum domini argentum et aurum vasorum-
que diversam supellectilem. Bellum vero non fuit usque
XVI ad tricesimum annum regni asa. Anno autem xxx.
vi. regni eius ascendit baasa rex israel in iudam
et muro circumdabat rama ut nullus tute posset egredi
et ingredi de regno asa. Protulit autem asa argentum
et aurum de thesauris domus domini et de thesauris
regis. Misitque ad benadab regem syrie qui habitabat
in damasco dicens. Fedus inter me et te est. Pater quoque meus
et pater tuus habuerunt concordiam. Quam ob rem misi
tibi argentum et aurum ut rupto federe quod habes cum baasa
rege israel facias eum a me recedere. Quo comperto be-
nadab misit principes exercituum suorum ad urbes israel.
Qui percusserunt ahion et dan et abelmaym et universas
urbes muratas neptalim. Quod cum audisset baasa
destitit edificare rama et intermisit opus suum. Porro
asa rex assumpsit universum iudam et tulerunt la-
pides de rama et ligna que edificationi preparaverat baa-
sa. Edificavitque ex eis gabaa et maspha. In tempore illo
venit anani propheta ad asa regem iuda et dixit ei. Quia
habuisti fiduciam in rege syrie et non in domino deo tuo ide-
o evasit syrie regis exercitus de manu tua. Nonne
ethiopes et libies multo plures erant quadrigis et equi-
tibus et multitudine nimia. Quos cum domino crede-
res tradidit in manu tua. Oculi enim domini contem-
plantur universam terram et prebent fortitudinem
his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti
et propter hoc in presenti tempore adversum te bella consurgent.
Iratusque est asa adversus videntem et misit eum in ner-
vum. Valde quippe super hoc fuerat indignatus.
Et interfecit de populo in tempore illo plurimos. Opera autem asa
prima et novissima scripta sunt in libro regum iuda
et israel. Egrotavit etiam asa anno xxx. ix. regni sui do-
lore pedum vehementissimo. Et nec in infirmitate sua
quesivit dominum sed magis in medicorum arte confisus est.
Dormivitque cum patribus suis et mortuus est anno xli.
regni sui. Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod fo-
XVII derat sibi in civitate david. Posueruntque eum super
lectum suum plenum aromatibus et unguentis mere-
tricis que erant pigmentariorum arte confecta et com-
busserunt super eum ambitione nimia. Regnavit
autem iosaphat filius eius pro eo et invaluit contra israel.
Constituitque militum numeros in cunctis urbi-
bus iuda que erant vallate muris. Presidiaque disposu-
it in terra iuda et in civitatibus effraym quas ceperat
asa pater eius. Et fuit dominus cum iosaphat. Quia ambu-
lavit in viis david patris sui primis et non speravit in baa-
lim. Sed in domino deo patris sui et perrexit in preceptis illius
et non iuxta peccata israel. Confirmavitque dominus regnum in
manu eius et dedit omnis iuda munera iosaphat factique
sunt ei infinite divitie et multa gloria. Cumque
sumpsisset cor eius audaciam propter vias domini etiam excel-
sa et lucos de iuda abstulit. Tercio autem anno regni sui
misit de principibus suis benayl et abdiam et zacha-
riam et nathanael et micheam ut docerent in civita-
tibus iuda et cum eis levitas semeiam et nathaniam

et zabadiam asahel quoque et semiramoth et ionathan
adoniam quoque et thobiam et thobadoniam levitas et cum
eis elisama et ioram sacerdotes. Docebantque populum in
iuda habentes librum legis domini et circuibant cunctas
urbes iuda atque erudiebant populum. Itaque factus est pa-
vor domini super omnia regna terrarum que erant per gyrum
iuda nec audebant bellare contra iosaphat. Sed et philis-
tei iosaphat munera deferebant et vectigal argenti.
Arabes quoque adducebant pecora arietum vii milia dcc
et hircos totidem. Crevit ergo iosaphat et magnificatus
est usque in sublime atque edificavit in iuda domos
ad instar turrium urbesque muratas et multa opera
paravit in urbibus iuda. Viri quoque bellatores et ro-
busti erant in ierusalem quorum iste est numerus per domos
ac familias singulorum. In iuda principes exercitus ednas
dux et cum eo robustissimi ccc milia. Post hunc io-
hanan princeps et cum eo cc lxxx milia. Post istum quoque
amasias filius zechri consecratus domino et cum eo
cc milia virorum fortium. Hunc sequebatur robustus ad
prelia eliada et cum eo tenentium arcum et clipeum
cc milia. Post istum quoque iosaphat et cum eo c lxxx milia ex-
peditorum militum. Hii omnes erant ad manum
regis exceptis aliis quos posuerat in urbibus mura-
tis et in universa iuda. Fuit ergo iosaphat dives et in- XVIII
clitus multum et affinitate coniunctus est achab. Et de-
scenditque post annos ad eum in samariam. Ad cuius
adventum mactavit achab arietes et boves plu-
rimos et populo qui venerat cum eo.
persuasit ei ut ascenderet in ramoth galaad. Dixitque a-
chab rex israel ad iosaphat regem iuda. Veni me-
cum in ramoth galaad. Cui ille respondit. Ut ego et
tu. Sicut populus tuus sic et populus meus. Tecumque erimus in
bello. Dixitque iosaphat ad regem israel. Consule ob-
secro in presentiarum sermonem domini. Congregavit
ergo rex israel prophetarum cccc viros et dixit ad eos. In ra-
moth galaad ad bellandum ire debemus an quiescere.
At illi. Ascende inquiunt et tradet eos deus in manu
regis. Dixitque iosaphat. Numquid non est hic propheta
domini ut ab illo etiam inquiramus. Et ait rex israel ad iosa-
phat. Est vir unus a quo possumus querere domini vo-
luntatem. Sed ego odi eum quia non prophetat michi bonum
sed malum omni tempore. Est autem micheas filius iebla.
Dixitque iosaphat. Ne loquaris rex hoc modo. Vocavit ergo
rex israel unum de eunuchis et dixit. Voca cito micheam
filium iebla. Porro rex israel et iosaphat rex iuda utrique
sedebant in solio suo vestiti cultu regio. Sede-
bant autem in area iuxta portam samarie. Omnesque
prophete vaticinabantur coram eis. Sedechias vero fili-
us chanaana fecit sibi cornua ferrea et ait. Hec dicit dominus.
His ventilabis syriam donec conteras eam. Omnesque
prophete similiter prophetabant atque dicebant. Ascen-
de in ramoth galaad et prosperaberis et tradent eos dominus
in manu regis. Nuntius autem qui ierat ad vocan-
dum micheam ait illi. En verba omnium prophetarum
uno ore bona annuntiant regi. Queso ergo te ut
sermo tuus ab eis non dissentiat. Loquerisque prospera.
Cui respondit micheas. Vivit dominus quia quodcumque dixerit
deus meus hoc loquar. Venit ergo ad regem. Cui rex ait.
Michea. Ire debemus in ramoth galaad ad bel-
landum an quiescere. Cui ille respondit. Ascendite
cuncta enim prospera evenient et tradentur hostes
in manus vestras. Dixitque rex iterum atque iterum. Te

adiuro ut non loquaris mihi nisi quod verum est in nomine domini. At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus sicut oves absque pastore. Et dixit dominus: Non habent isti dominos; revertatur unusquisque in domum suam in pace. Et ait rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi quod non prophetaret iste mihi quicquam boni sed ea que mala sunt? At ille: Ideo, ait, audite verbum domini. Vidi dominum sedentem in solio suo, et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris et a sinistris. Et dixit dominus: Quis decipiet Achab regem Israel ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo et alius alio, processit spiritus et stetit coram domino et ait: Ego decipiam eum. Cui dominus: In quo, inquit, decipies? At ille respondit: Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixitque dominus: Decipies et prevalebis; egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et dominus de te locutus est mala. Accessit autem Sedechias filius Chanaane et percussit Michee maxillam et ait: Per quam viam transivit spiritus domini a me ut loqueretur tibi? Dixitque Micheas: Tu ipse videbis in die illo quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris. Precepit autem rex Israel dicens: Tollite Micheam et ducite eum ad Amon principem civitatis et ad Ioas filium Amalech, et dicetis: Hec dicit rex: Mittite hunc in carcerem et date ei panis modicum et aque paxillum donec revertar in pace. Dixitque Micheas: Si reversus fueris in pace, non est locutus dominus in me. Et ait: Audite populi omnes. Igitur ascenderunt rex Israel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Mutabo habitum et sic ad pugnandum vadam; tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque habitu rex Israel venit ad bellum. Rex autem Syrie preceperat ducibus equitatus sui dicens: Ne pugnetis contra minimum aut contra maximum nisi contra solum regem Israel. Itaque cum vidissent principes equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes. At ille clamavit ad dominum, et auxiliatus est ei, atque avertit eos ab illo. Cum enim vidissent duces equitatus quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. Accidit autem ut unus e populo in incertum sagittam iaceret et percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas. At ille aurige suo ait: Converte manum tuam et educ me de acie, quia vulneratus sum. Et finita est pugna in die illo. Porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

XIX Reversus est autem Iosaphat rex Iuda in domum suam pacifice in Ierusalem. Cui occurrit Ieu filius Anani videns et ait ad eum: Impio prebes auxilium et his qui oderunt dominum amicitia iungeris; et idcirco iram quidem domini merebaris. Sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda et preparaveris cor tuum ut requireres dominum deum patrum tuorum. Habitavit ergo Iosaphat in Ierusalem. Rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad dominum deum patrum suorum. Constituitque iudices terre in cunctis civitatibus Iuda munitis per singula loca. Et precipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis; non enim hominis exercetis iudicium sed domini; et quodcumque iudicaveritis in vos redundabit. Sit timor domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud dominum deum nostrum iniquitas nec personarum acceptio nec cupido munerum. In Ierusalem quoque constituit Iosaphat levitas et sacerdotes et principes familiarum ex Israel ut iudicium et causam domini iudicarent habitatoribus eius. Precepitque eis dicens: Sic agetis in timore domini fideliter et corde perfecto. Omnem causam que venerit ad vos fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis inter cognationem et cognationem, ubicumque questio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus, ostendite eis ut non peccent in dominum et ne veniat ira super vos et super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his que ad dominum pertinent presidebit. Porro Zabadias filius Ismahel qui est dux in domo Iuda super ea opera erit que ad regis officium pertinent. Habetisque magistros levitas coram vobis. Confortamini et agite diligenter, et erit dominus vobiscum in bonis.

XX Post hec congregati sunt filii Moab et filii Amon et cum eis de Ammonitis ad Iosaphat ut pugnarent contra eum. Veneruntque nuntii et indicaverunt Iosaphat dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis que trans mare sunt et de Syria; et ecce consistunt in Asasonthamar, que est Engaddi. Iosaphat autem timore perterritus totum se contulit ad rogandum dominum, et predicavit ieiunium universo Iuda. Congregatusque est Iudas ad precandum dominum; sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque stetisset Iosaphat in medio cetu Iude et Ierusalem in domo domini ante atrium novum, ait: Domine deus patrum nostrorum, tu es deus in celo et dominaris cunctis regnis gentium; in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. Nonne tu deus noster interfecisti omnes habitatores terre huius coram populo tuo Israel et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? Habitaveruntque in ea et extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo dicentes: Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia, fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo in qua invocatum est nomen tuum, et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies nos salvosque facies. Nunc igitur ecce filii Amon et Moab et mons Seir, per quos non concessisti filiis Israel ut transirent quando egrediebantur de Egypto, sed declinaverunt ab eis et non interfecerunt illos, e contrario agunt et nituntur eicere nos de possessione quam tradidisti nobis. Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo ut possimus huic multitudini resistere que irruit super nos. Sed cum ignoremus quid facere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Omnis vero Iuda stabat coram domino cum parvulis et uxoribus et liberis suis. Erat autem Iaziel filius Zacharie filii Banaie filii Iehiel filii Mathanie levites de filiis Asaph, super quem factus est spiritus domini in medio turbe, et ait:

XXI Attendite omnis Iuda et qui habitatis in Ierusalem et tu rex Iosaphat. Hec dicit dominus vobis: Nolite timere nec paveatis hanc multitudinem, non est enim vestra pugna sed dei. Cras descendetis contra eos; ascensuri enim sunt per clivum nomine Seis, et invenietis illos in summitate torrentis qui est contra solitudinem Hieruel. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state et videbitis auxilium domini super vos, o Iuda et Ierusalem. Nolite timere nec paveatis; cras egrediemini contra eos, et dominus erit vobiscum. Iosaphat ergo et Iuda et omnes habitatores Ierusalem ceciderunt proni

in terram coram domino et adoraverunt eum. Porro levite
de filiis Caath et de filiis Core laudabant dominum deum israel
voce magna in excelsum. Cumque mane surrexissent
egressi sunt per desertum Thecue. Profectisque eis stetit
Iosaphat in medio eorum et dixit. Audite me Iuda et
omnes habitatores Ierusalem. Credite in domino deo vestro et se-
curi eritis. Credite prophetis eius et cuncta evenient
prospera. Deditque consilium populo, et statuit cantatores domini
ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum ac
voce consona dicerent: Confitemini domino quoniam in eter-
num misericordia eius. Cumque coepissent laudes canere, vertit dominus insidi-
as eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon et Moab
et montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra Iudam,
et percussi sunt. Namque filii Ammon et Moab consur-
rexerunt adversus habitatores montis Seir, ut interficerent
et delerent eos. Cumque hoc opere perpetrassent, etiam in
semetipsos versi mutuis concidere vulneribus. Porro
Iuda cum venisset ad speluncam que respicit ad solitu-
dinem, vidit procul omnem late regionem plenam
cadaveribus, nec superesse quemquam qui necem potuisset e-
vadere. Venit ergo Iosaphat et omnis populus cum eo
ad detrahenda spolia mortuorum. Inveneruntque inter
cadavera variam supellectilem, vestes quoque et vasa
preciosissima, et diripuerunt ita ut omnia portare
non possent, nec per tres dies spolia auferre pre
magnitudine. Die autem quarto congregati sunt in valle
benedictionis. Etenim quoniam ibi benedixerunt domino, voca-
verunt locum illum vallem benedictionis usque in pre-
sentem diem. Reversusque est omnis vir Iuda et habitato-
res Ierusalem, et Iosaphat ante eos, in Ierusalem cum leti-
cia magna, eo quod dedisset eis dominus gaudium de ini-
micis eorum. Ingressique sunt in Ierusalem cum psalteriis
et citharis et tubis in domum domini. Irruit autem pa-
vor domini super universa regna terrarum, cum audissent
quod pugnasset dominus contra inimicos Israel. Quievitque re-
gnum Iosaphat, et prebuit ei deus pacem per circuitum.
Regnavit igitur Iosaphat super Iudam, et erat .xxx.
v. annorum cum regnare coepisset, .xx. autem et .v. an-
nis regnavit in Ierusalem. Et nomen matris eius Azuba
filia Selachi. Et ambulavit in via patris sui Asa, et
non declinavit ab ea, faciens que erant placita co-
ram domino. Verumptamen excelsa non abstulit, ad-
huc populus non direxerat cor suum ad dominum deum patrum suorum.
Reliqua autem gestorum Iosaphat priorum et novissi-
morum scripta sunt in libris Iehu filii Anani, que di-
gessit in libro regum Israel. Post hec iniit amicicias
Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius
opera fuere pessima. Et particeps fuit ut facerent na-
ves que irent in Tharsis. Feceruntque classem in Asion-
gaber. Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Mare-
sa ad Iosaphat dicens: Quia habuisti fedus cum Ocho-
XXI zia, percussit dominus opera tua, contriteque sunt naves, nec
potuerunt ire in Tharsis. Dormivit autem Iosa-
phat cum patribus suis et sepultus est cum eis in ci-
vitate David. Regnavitque Ioram filius eius pro eo.
Qui habuit fratres filios Iosaphat Azariam et Iahiel
et Zachariam et Azariam et Michael et Sapha-
tiam. Omnes hi filii Iosaphat regis Iuda. Dedit-
que eis pater suus multa munera argenti et auri et pen-
siones cum civitatibus munitissimis in Iuda,
regnum autem tradidit Ioram eo quod esset primogenitus.
Surrexit autem Ioram super regnum patris sui. Cumque

se firmasset, occidit omnes fratres suos gladio et quosdam
de principibus Iuda. .xxx. ii. annorum erat Ioram cum
regnare coepisset, et .viii. annis regnavit in Ierusalem.
Ambulavitque in viis regum Israel sicut egerat domus
Achab. Filia quippe Achab erat uxor eius. Et fecit ma-
lum in conspectu domini. Noluit autem dominus disperdere do-
mum David propter pactum quod inierat cum eo, et quia pro-
miserat ei ut daret illi lucernam et filiis eius in
omni tempore. In diebus illis rebellavit Edom ne
esset subditus Iude, et constituit sibi regem. Cumque
transisset Ioram cum principibus suis et cuncto equitatu
qui erat secum, surrexit nocte et percussit Edom qui
se circumdederat, et omnes duces equitatus eius. Et tamen
rebellavit Edom ne esset sub dicione Iuda usque
ad hanc diem. Eo tempore et Lobna recessit ne esset
sub manu illius. Dereliquerat enim dominum deum patrum
suorum. Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Iuda,
et fornicari fecit habitatores Ierusalem, et prevaricari Iudam.
Allate sunt autem ei littere ab Helya propheta in quibus scrip-
tum erat: Hec dicit dominus deus David patris tui: Quoniam non
ambulasti in viis Iosaphat patris tui et in viis
Asa regis Iuda, sed incessisti per iter regum Israel et for-
nicari fecisti Iudam et habitatores Ierusalem, imitatus
fornicationem domus Achab, insuper et fratres tuos domum
patris tui meliores te occidisti: ecce dominus percutiet
te plaga magna cum populo tuo et filiis et uxoribus tu-
is et universa substantia tua. Tu autem egrotabis pes-
simo languore uteri, donec egrediantur vitalia tua paulatim
per singulos dies. Suscitavit ergo dominus contra Ioram spiritum
Philistinorum et Arabum qui confines sunt Ethiopi-
bus. Et ascenderunt in terram Iuda et vastaverunt eam,
diripueruntque cunctam substantiam que inventa est in
domo regis, insuper et filios eius et uxores, nec re-
mansit ei filius nisi Ioachaz qui minimus natu e-
rat. Et super hec omnia percussit eum dominus alvi languore
insanabili. Cumque diei succederet dies et temporum
spacia volverentur, duorum annorum expletus est circulus
et sic longa consumptus tabe, ita ut
egereret etiam viscera sua, languore pariter et vita
caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima. XXII
Et non fecit ei populus secundum morem exequiarum combustio-
nis sicut fecerat maioribus eius. .xxx. ii. annorum
erat cum regnare coepisset et .viii. annis regna-
vit in Ierusalem. Ambulavitque non recte. Sepelierunt
eum in civitate David, verumptamen non in sepulchro regum.
Constituerunt autem habitatores Ierusalem Ochoziam filium eius
minimum regem pro eo. Omnes enim maiores natu qui
ante eum fuerant interfecerant latrones Arabum
qui irruerant in castra. Regnavitque Ochozias filius
Ioram regis Iuda. .xl. ii. annorum erat Ochozias cum
regnare coepisset, et uno anno regnavit in Ierusalem.
Et nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed et ipse in-
gressus est per vias domus Achab. Mater enim eius impu-
lit eum ut impie ageret. Fecit igitur malum in conspectu
domini sicut domus Achab. Ipsi enim fuere ei consiliarii
post mortem patris sui in interitum eius. Ambulavit-
que in consiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio
Achab rege Israel in bellum contra Azahel regem Syrie
in Ramoth Galaad. Vulneraveruntque Syri Ioram.
Qui reversus est ut curaretur in Iezrael. Multas enim
plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Azarias
filius Ioram rex Iuda descendit ut inviseret Io-

ram filium achab in iezrahel egrotantem. Voluntatis quippe fuit dei adversum ochoziam ut veniret ad ioram. Et cum venisset, egrederetur cum eo adversum hieu filium namsi quem unxit dominus ut deleret domum achab. Cum ergo everteret hieu domum achab, invenit principes iuda et filios fratrum ochozie qui ministrabant ei, et interfecit illos. Ipsumque perquirens ochoziam comprehendit latentem in samaria. Adductumque ad se occidit, et sepelierunt eum eo quod esset filius iosaphat, qui quesierat dominum in toto corde suo. Nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe regnaret ochozie. Siquidem athalia mater eius videns quod mortuus esset filius eius, surrexit et interfecit omnem stirpem regiam domus ioram. Porro iosabeth filia regis tulit ioas filium ochozie, et furata est eum de medio filiorum regis cum interficerentur. Absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum. Iosabeth autem que absconderat eum, erat filia regis ioram uxor ioiade pontificis, soror ochozie. Et idcirco athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo dei absconditus. Vi. annis quibus regnavit athalia super terram.

XXIII Anno autem. Vii. confortatus ioiada assumpsit centuriones, azariam videlicet filium ieroboam, et ysmael filium iohannan, azariam quoque filium obeth, et maasiam filium adaie, et helisaphat filium zechri, et iniit cum eis fedus. Qui circumeuntes iudam congregaverunt levitas de cunctis urbibus iuda, et principes familiarum israel, veneruntque in ierusalem. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo domini cum rege. Dixitque ad eos ioiada: Ecce filius regis regnabit sicut locutus est dominus super filios david. Iste est ergo sermo quem facietis. Tercia pars vestrum que venerunt ad sabbatum sacerdotum et levitarum et ianitorum erit in portis. Tercia vero pars ad domum regis, et tercia ad portam que appellatur fundamenti. Omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus domini. Nec quispiam alius ingrediatur domum domini nisi sacerdotes et qui ministrant de levitis. Ipsi tantummodo ingrediantur quia sanctificati sunt, et omne reliquum vulgus observet custodias domini. Levite autem circumdent regem habentes singuli arma sua. Et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur. Sintque cum rege et intrante et egrediente. Fecerunt ergo levite et universus iuda iuxta omnia que preceperat ioiada pontifex. Et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati cum hiis qui iam impleverant sabbatum et egressuri erant. Siquidem ioiada pontifex non dimiserat abire turmas que sibi per singulas ebdomadas succedere consueverant. Deditque ioiada sacerdos centurionibus lanceas clipeosque et peltas regis david que consecraverat in domum domini. Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextra usque ad partem templi sinistram coram altari et templo per circuitum regis. Et eduxerunt filium regis et imposuerunt ei diadema. Dederuntque ei in manu eius tenendam legem et constituerunt eum regem. Unxitque eum ioiada pontifex et filii eius. Imprecatique sunt atque dixerunt: Vivat rex. Quod cum audisset athalia vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum domini. Cumque vidisset regem stantem in introitu super gradum, et principes turmasque circa eum, omnemque populum terre gaudentem atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua et ait: Insidie, insidie. Egressus autem ioiada pontifex ad centuriones et principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Precepitque sacerdos ne occideretur in domo domini. Et imposuerunt cervicibus eius manus. Cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi. Pepigit autem ioiada fedus inter se universumque populum et regem ut esset populus domini. Itaque ingressus est omnis populus domum baal et destruxerunt eam, et altaria et simulacra illius confregerunt. Mathan quoque sacerdotem baal interfecerunt ante aras. Constituit autem ioiada prepositos in domo domini sub manibus sacerdotum et levitarum quos distribuit david in domo domini ut offerrent holocausta domino sicut scriptum est in libro moysi, in gaudio et canticis iuxta dispositionem david. Constituit quoque ianitores in portis domus domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. Assumpsitque centuriones et viros fortissimos ac principes populi et omne vulgus terre, et fecerunt descendere regem de domo domini, et introire per mediam portam superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. Letatusque est omnis populus terre, et urbs quievit. XXIV

Porro athalia interfecta est gladio. Vii. annorum erat ioas cum regnare cepisset. Et. xl. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius sebia de bersabee. Fecitque quod bonum est coram domino cunctis diebus ioiade sacerdotis. Accepit autem ioas uxores duas de quibus genuit filios et filias. Post que placuit ioas ut instauraret domum domini. Congregavitque sacerdotes et levitas et dixit eis: Egredimini ad civitates iuda et colligite de universo israel pecuniam ad sarta tecta templi dei vestri per annos singulos, festinatoque hoc facite. Porro levite egerunt negligentius. Vocavitque rex ioiada principem et dixit ei: Quare non fuit tibi cure ut cogeres levitas inferre de iuda et de ierusalem pecuniam que constituta est a moyse servo domini ut inferret eam omnis multitudo israel in tabernaculum testimonii? Athalia enim impiissima et filii eius destruxerunt domum dei, et de universis que sanctificata fuerant templo domini ornaverunt fanum baalim. Precepit ergo rex, et fecerunt archam posueruntque eam iuxta portam domus domini forinsecus. Et predicatum est in iuda et ierusalem ut deferrent singuli pretium domino quod constituit moyses servus dei super omnem israel in deserto. Letatique sunt principes cuncti et omnis populus. Et ingressi contulerunt in archam domini atque miserunt ita ut impleretur. Cumque tempus esset ut deferrent archam coram rege per manus levitarum, videbant enim multam pecuniam, ingrediebatur scriba regis et quem primus sacerdos constituerat, effundebantque pecuniam que erat in archa. Porro archam reportabant ad locum suum. Sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia, quam dederunt rex et ioiada hiis qui preerant operibus domus domini. At illi conducebant ex ea cesores lapidum et artifices operum singulorum ut instaurarent domum domini, fabros quoque ferri et eris ut quod cadere ceperat fulciretur. Egeruntque hii qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum. Ac suscita

tuunt domum domini in statum pristinum et firmiter eam stare fecerunt. Cumque complessent omnia opera detulerunt coram rege et Ioiada reliquam partem pecuniae de qua facta sunt vasa templi in ministerium et ad holocausta, phialae quoque et cetera vasa aurea et argentea. Et offerebantur holocausta in domo domini iugiter cunctis diebus Ioiade. Senuit autem Ioiada plenus dierum et mortuus est cum esset annorum centum triginta. Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus eo quod fecisset bonum cum Israhel et cum domo eius. Postquam autem obiit Ioiada ingressi sunt principes Iuda et adoraverunt regem. Qui delinitus obsequiis eorum adquievit eis. Et dereliquerunt templum domini dei patrum suorum servieruntque lucis et sculptilibus. Et facta est ira contra Iudam et Ierusalem propter hoc peccatum. Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad dominum quos protestantes [torn] illi audire nolebant. Spiritus itaque domini induit Zachariam filium Ioiade sacerdotem et stetit in conspectu populi et dixit eis. Haec dicit dominus. Quare transgredimini praeceptum domini quod vobis non proderit. Et dereliquistis dominum ut derelinqueret vos. Qui congregati adversus eum miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus domini. Et non est recordatus Ioas rex misericordiae quam fecerat Ioiada pater illius secum. Sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur ait: Videat dominus et requirat. Cumque evolutus esset annus ascendit contra eum exercitus Syriae. Venitque in Iudam et Ierusalem et interfecit cunctos principes populi, atque universam praedam miserunt regi Damascum. Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit dominus in manibus eorum infinitam multitudinem eo quod dereliquissent dominum deum patrum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Ioiade sacerdotis et occiderunt eum in lectulo suo et mortuus est. Sepelieruntque eum in civitate David sed non in sepulchris regum. Insidiati vero sunt ei Zabath filius Semath Ammonitidis et Iozabath filius Semarith Moabitidis. Porro filii eius ac summa pecuniae quae adunata fuerat sub eo et instauratio domus dei scripta sunt diligentius in libro regum.

XXV

Regnavit autem Amasias filius eius pro eo. Viginti quinque annorum erat Amasias cum regnare coepisset. Et viginti novem annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Ioaden de Ierusalem. Fecitque bonum in conspectu domini, verumtamen non in corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium, iugulavit servos qui occiderant regem patrem suum. Sed filios eorum non interfecit sicut scriptum est in libro legis Moysi, ubi praecepit dominus dicens: Non occidentur patres pro filiis neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in peccato suo morietur. Congregavit igitur Amasias Iudam et constituit eos per familias tribunosque et centuriones in universo Iuda et Beniamin. Et recensuit a viginti annis et sursum, invenitque trecenta milia iuvenum qui egrederentur ad pugnam et tenerent hastam et clipeum. Mercede quoque conduxit de Israhel centum milia robustorum centum talentis argenti ut pugnarent contra filios Edom. Venit autem homo dei ad illum et ait: O rex ne egrediatur tecum exercitus Israhel; non est enim dominus cum Israhel et cunctis filiis Ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet dominus ab hostibus. Dei quippe est adiuvare et in fugam vertere. Dixitque Amasias ad hominem dei: Quid ergo fiet de centum talentis quae dedi militibus Israhel? Et respondit ei homo dei: Habet dominus unde tibi dare possit multo his plura. Separavit itaque Amasias exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim ut reverteretur in locum suum. At illi contra Iudam vehementer irati reversi sunt in regionem suam. Porro Amasias confidenter eduxit populum suum et abiit in vallem Salinarum, percussitque filios Seir decem milia. Et alia decem milia virorum ceperunt filii Iuda et adduxerunt ad praeruptum cuiusdam petrae praecipitaveruntque eos de summo in praeceps, qui universi crepuerunt. At ille exercitus quem remiserat Amasias ne secum iret ad proelium diffusus est in civitatibus Iuda a Samaria usque Bethoron. Et interfectis tribus milibus diripuit praedam magnam. Amasias quoque post caedem Idumeorum et allatos deos filiorum Seir statuit eos in deos sibi et adorabat eos [torn] et illis adolebat incensum. Quam ob rem iratus dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam qui diceret ei: Cur adorasti deos qui non liberaverunt populum suum de manu tua? Cumque haec ille loqueretur respondit ei: Num consiliarius regis es? Quiesce ne interficiam te. Discedensque propheta: Scio inquit quod cogitaverit dominus occidere te quia et fecisti hoc malum et insuper non adquievisti consilio meo. Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio misit ad Ioas filium Ioachaz filii Hieu regem Israhel dicens: Veni videamus nos mutuo. At ille remisit nuntios dicens: Carduus qui est in Libano misit ad cedrum Libani dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Et ecce bestiae quae erant in silva Libani transierunt et conculcaverunt carduum. Dixisti: Percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. Sede in domo tua. Cur malum adversum te provocas ut cadas tu et Iuda tecum? Noluit audire Amasias eo quod domini esset voluntas ut traderetur in manibus hostium propter deos Edom. Ascendit igitur Ioas rex Israhel et mutuos sibi praebuere aspectus. Amasias autem rex Iuda abiit in Bethsames Iudae. Corruitque Iuda coram Israhel et fugit in tabernacula sua. Porro Amasiam regem Iuda filium Ioas filii Ioachaz cepit rex Ioas Israhel in Bethsames et adduxit in Ierusalem. Destruxitque muros eius a porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. Omneque aurum et argentum et universa vasa quae reperit in domo domini et apud Obededom in thesauris etiam domus regiae necnon et filios obsidum reduxit in Samariam. Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israhel quindecim annis. Reliqua autem sermonum Amasiae priorum et novissimorum scripta sunt in libro regum Iuda et Israhel. Qui postquam recessit a domino tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Cumque fugisset Lachis miserunt et interfecerunt eum ibi. Reportantesque super equos sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

XXVI

Omnis autem populus Iuda filium eius Oziam annorum sedecim constituit regem pro patre suo Amasia. Ipse aedificavit Ailath et restituit eam dicioni Iudae. Postquam dormivit rex cum patribus suis. Sedecim annorum erat Ozias cum regnare coepisset et quinquaginta duobus annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Hiecelia de Ierusalem. Fecitque quod erat rectum in conspectu domini iuxta omnia quae fecerat Amasias pater eius. Et exquisivit dominum in diebus Zachariae intellegentis et videntis dominum. Cumque requireret dominum direxit eum in omnibus. Denique egressus est et pugnavit contra Philisthim et destruxit murum Geth et

murum iabnie et murum azoti. Edificavit quoque oppida in azoto et philistiim. Et adiuvit eum deus contra philistiim et contra arabes qui habitabant in gurbaal et contra ammonitas. Pendebantque ammonite munera ozie. Et divulgatum est nomen eius usque ad introitum egypti propter crebras victorias. Edificavitque ozias turres in ierusalem super portam anguli et super portam vallis et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. Extruxit etiam turres in solitudine et effodit cisternas plurimas eo quod haberet multa pecora tam in campestribus quam in heremi vastitate. Vineas quoque habuit et vinitores in montibus et in carmelo. Erat quippe homo agricultur(e) deditus. Fuit autem bellatorum eius exercitus qui procedebant ad prelia sub manu hiehiel scribe maasieque doctoris et sub manu ananie qui erat de ducibus regis. Omnisque numerus principum per familias virorum fortium duo milia sexcenti. Et sub eis universus exercitus trecenta et septem milia quingenti qui erant apti ad bella et pro rege contra adversarios dimicabant. Preparavit quoque eis ozias id est cuncto exercitui clipeos et hastas et galeas et loricas arcusque et fundas ad iaciendos lapides. Et fecit in ierusalem diversi generis machinas quas in turribus collocavit et angulis murorum ut mitterent sagittas et saxa grandia. Egressumque est nomen eius procul eo quod auxiliaretur ei dominus et corroborasset illum. Sed cum roboratus esset elevatum est cor eius in interitum suum et neglexit dominum deum suum. Ingressusque templum domini adolere voluit incensum super altare thimiamatis. Statimque ingressus post eum azarias sacerdos et cum eo sacerdotes domini octoginta viri fortissimi restiterunt regi atque dixerunt. Non est tui officii ozia ut adoleas incensum domino, sed sacerdotum hoc est filiorum aaron qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario ne contempseris quia non reputabitur tibi in gloriam a domino deo. Iratusque ozias tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo domini super altare thimiamatis. Cumque respexisset eum azarias pontifex et omnes reliqui sacerdotes viderunt lepram in fronte eius et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus acceleravit egredi eo quod sensisset ilico plagam domini. Fuit igitur ozias rex leprosus usque ad diem mortis sue. Et habitavit in domo separata plenus lepra ob quam eiectus fuerat de domo domini. Porro ioatham filius eius rexit domum regis et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum ozie priorum et novissimorum scripsit ysaias filius amos propheta.

XXVII

Dormivitque ozias cum patribus suis et sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum eo quod esset leprosus. Regnavitque ioatham filius eius pro eo. Viginti quinque annorum erat ioatham cum regnare cepisset et sedecim annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ierusa filia sadoc. Fecit quod rectum erat coram domino iuxta omnia que fecerat ozias pater eius excepto quod non est ingressus templum domini. Et adhuc populus delinquebat. Ipse edificavit portam domus domini excelsam et in muro ophel multa construxit. Urbes quoque edificavit in montibus iuda et in saltibus castella et turres. Ipse pugnavit contra regem filiorum ammon et vicit eum. Dederuntque ei filii ammon in tempore illo centum talenta argenti et decem milia choros ordei ac totidem tritici. Hec prebuerunt ei filii ammon in anno secundo et tertio. Corroboratusque est ioatham eo quod direxisset vias suas coram domino deo suo. Reliqua autem sermonum ioatham et omnes pugne eius et opera scripta sunt in libro regum israel et iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare cepisset et sedecim annis regnavit in ierusalem.

XXVIII

Dormivitque ioatham cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate david. Et regnavit achaz filius eius pro eo. Viginti annorum erat achaz cum regnare cepisset et sedecim annis regnavit in ierusalem. Non fecit rectum in conspectu domini sicut david pater eius, sed ambulavit in viis regum israel. Insuper et statuas fudit baalim. Ipse est qui adolevit incensum in valle benennon et lustravit filios suos in igne iuxta ritum gentium quas interfecit dominus in adventu filiorum israel. Sacrificabat quoque et thimiama [illegible] succendebat in excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tradiditque eum dominus deus eius in manu regis syrie qui percussit eum magnamque predam cepit de eius imperio et adduxit eum in damascum. Manibus quoque regis israel traditus est et percussus plaga grandi. Occiditque phacee filius romelie de iuda centum viginti milia in die uno omnes viros bellatores eo quod reliquissent dominum deum patrum suorum. Eodem tempore occidit zechri vir potens ex effraim maasiam filium regis et ezricam ducem domus eius, helchanam quoque secundum a rege. Ceperuntque filii israel de fratribus suis ducenta milia mulierum puerorum et puellarum et infinitam predam, pertuleruntque eam in samariam. Ea tempestate erat ibi propheta domini nomine obed qui egressus obviam exercitui venienti in samariam dixit eis. Ecce iratus dominus deus patrum vestrorum contra iudam tradidit eos in manibus vestris et occidistis eos atrociter ita ut in celum pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios iuda et ierusalem vultis vobis subicere in servos et ancillas, quod nequaquam facto opus est. Peccastis enim super hoc domino deo vestro. Sed audite consilium meum et reducite captivos quos adduxistis de fratribus vestris quia magnus furor domini imminet vobis. Steterunt itaque viri de principibus filiorum effraim, azarias filius iohannan, barachias filius mosollamoth, hiezechias filius sellum et amasias filius adali contra eos qui veniebant de prelio. Et dixerunt eis: non introducetis huc captivos ne peccemus domino. Quare vultis adicere super peccata nostra et vetera cumulare delicta? Grande quippe peccatum est et ira furoris domini imminet super israel. Dimiseruntque viri bellatores predam et universa que ceperant coram principibus et omni multitudine. Steteruntque viri quos supra memoravimus et apprehendentes captivos omnesque qui nudi erant vestierunt de spoliis. Cumque vestissent eos et calciassent et refecissent cibo ac potu unxissent quoque propter laborem et adhibuissent eis curam, quicumque ambulare non poterant et erant inbecillo corpore imposuerunt eos iumentis et adduxerunt iericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in samariam. Tempore illo misit rex achaz ad regem assyriorum postulans auxilium. Veneruntque idumei et percusserunt multos de iuda et ceperunt predam magnam. Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestres et ad meridiem iuda. Ceperuntque bethsames et haialon et gaderoth, socho quoque et thamnam et zamzo cum viculis suis et habitaverunt in eis. Humiliaverat enim dominus iudam propter achaz regem iuda eo quod nudasset eum auxilio et con-

tribulauit eum. Adduxitque dominus contra eum teglathphalasar regem assyriorum, qui et afflixit eum, et nullo resistente uastauit. Igitur achaz spoliata domo domini et domo regum et principum dedit regi assyriorum munera, et tamen nichil ei profuit. Insuper et tempore angustie sue auxit contemptum in dominum. Ipse per se rex achaz immolauit diis damasci uictimas percussoribus suis et dixit: Dii regum syrie auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt michi, cum econtrario ipsi fuerint ruine ei et uniuerso israhel. Direptis itaque achaz omnibus uasis domus dei atque confractis, clausit ianuas templi domini, et fecit sibi altaria in uniuersis angulis ierusalem. In omnibus quoque urbibus iuda extruxit aras ad cremandum tus, atque ad iracundiam prouocauit dominum deum patrum suorum. Reliqua autem sermonum eius et omnium operum suorum priorum et nouissimorum scripta sunt in libro regum iuda et israhel.

XXIX

Dormiuitque achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in ciuitate ierusalem. Neque enim receperunt eum in sepulchra regum israhel. Regnauitque ezechias filius eius pro eo. Igitur ezechias regnare cepit cum uiginti quinque esset annorum, et uiginti et nouem annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius abia filia zacharie. Fecitque quod erat placitum in conspectu domini iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipso anno et mense primo regni sui aperuit ualuas domus domini et instaurauit eas. Adduxitque sacerdotes atque leuitas, et congregauit eos in plateam orientalem. Dixitque ad eos: Audite me leuite, et sanctificamini, mundate domum domini dei patrum uestrorum. Auferte omnem inmunditiam de sanctuario. Peccauerunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu domini dei nostri, derelinquentes eum. Auerterunt facies suas a tabernaculo domini et prebuerunt dorsum. Clauserunt ostia que erant in porticu, et extinxerunt lucernas. Incensumque non adoleuerunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario deo israhel. Concitatus est itaque furor domini super iudam et ierusalem, tradiditque eos in commotionem et in interitum et in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis uestris. En corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri et filie nostre et coniuges capte ducte sunt propter hoc scelus. Nunc ergo placet michi ut ineamus fedus cum domino deo israhel, et auertet a nobis furorem ire sue. Filii mei nolite neglegere. Vos elegit dominus ut stetis coram eo et ministretis ei, colatisque eum et cremetis incensum. Surrexerunt ergo leuite, mahath filius amasai, et iohel filius azarie de filiis caath. Porro de filiis merari: cis filius abdi, et azarias filius iala. De filiis autem gerson: ioha filius zemma, et eden filius ioha. At uero de filiis elisaphan: samri et iahiel. De filiis quoque asaph: zacharias et mathanias. Necnon de filiis heman: iahiel et semei. Sed et de filiis idithun: semeias et oziel. Congregauerunt fratres suos et sanctificati sunt, et ingressi sunt iuxta mandatum regis et imperium domini, ut expiarent domum domini. Sacerdotes quoque ingressi templum domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem inmunditiam quam intus reppererant in uestibulo domus domini, quam tulerunt leuite, et asportauerunt ad torrentem cedron foras. Ceperunt autem prima die mensis primi mundare, et in die octauo eiusdem mensis ingressi sunt porticum domus domini. Expiaueruntque templum diebus octo, et in die sextodecimo mensis eiusdem quod ceperant impleuerunt. Ingressi quoque sunt ad ezechiam regem, et dixerunt ei: Sanctificauimus omnem domum domini, et altare holocausti, uasaque eius, necnon et mensam propositionis cum omnibus uasis suis, cunctamque templi supellectilem quam polluerat rex achaz in regno suo postquam preuaricatus est, et ecce exposita sunt omnia coram altari domini. Consurgensque diluculo ezechias rex adunauit omnes principes ciuitatis, et ascendit domum domini. Obtuleruntque tauros septem et arietes septem, agnos septem et hyrcos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro iuda. Dixitque sacerdotibus filiis aaron ut offerrent super altare domini. Mactauerunt itaque tauros, et susceperunt sanguinem sacerdotes, et fuderunt illum super altare. Mactauerunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt. Immolaueruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem. Applicuerunt hyrcos pro peccato coram rege et uniuersa multitudine, imposueruntque manus suas super eos, et immolauerunt illos, et asperserunt sanguinem eorum coram altari pro piaculo uniuersi israhel. Pro omni quippe israhel precepit rex ut holocaustum fieret et pro peccato. Constituit quoque leuitas in domo domini cum cymbalis et psalteriis et citharis secundum dispositionem dauid regis, et gad uidentis, et nathan prophete. Siquidem domini preceptum fuit per manum prophetarum. Steteruntque leuite tenentes organa dauid, et sacerdotes tubas. Et iussit ezechias ut offerrent holocausta super altare. Cumque offerrentur holocausta, ceperunt laudes canere domino, et clangere tubis, atque in diuersis organis que dauid rex israhel parauerat concrepare. Omni autem turba adorante, cantores et hii qui tenebant tubas erant in officio suo, donec compleretur holocaustum. Cumque finita esset oblatio, incuruatus est rex et omnes qui erant cum eo, et adorauerunt. Precepitque ezechias et principes leuitis ut laudarent dominum sermonibus dauid et asaph uidentis. Qui laudauerunt eum magna leticia, et incuruato genu adorauerunt. Ezechias autem etiam hec addidit: Impleuistis manus uestras domino. Accedite et offerte uictimas et laudes in domo domini. Obtulit ergo uniuersa multitudo hostias et laudes et holocausta mente deuota. Porro numerus holocaustorum que obtulit multitudo, hic fuit: tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. Sanctificaueruntque domino boues sescentos, et oues tria milia. Sacerdotes uero pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent. Vnde et leuite fratres eorum adiuuerunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur antistites. Leuite quippe facilius sanctificantur quam sacerdotes. Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum et libamina holocaustorum. Et completus est cultus domus domini. Letatusque est ezechias et omnis populus eo quod ministerium domini esset expletum. De repente quippe hoc placuit.

XXX

Misit quoque ezechias ad omnem israhel et iudam, scripsitque epistolas ad effraim et manassen ut uenirent in domum domini in ierusalem, et facerent phase domino deo israhel. Inito ergo consilio regis et principum et uniuersi cetus ierusalem decreuerunt ut facerent phase mense secundo. Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non erant, et populus nec

cluus congregatus fuerat in Ierusalem. Placuitque sermo regi et omni multitudini. Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum Israel de Bersabee usque Dan, ut venirent et facerent Phase Domino Deo Israel in Ierusalem: multi enim non fecerant sicut lege praescriptum est. Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio et principum eius in universum Israel et Iudam, iuxta quod rex iusserat, praedicantes: Filii Israel, revertimini ad Dominum Deum Abraham, et Isaac, et Israel: et revertetur ad reliquias quae effugerunt manum regis Assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri et fratres, qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis. Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, et venite ad sanctuarium eius, quod sanctificavit in aeternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris eius. Si enim vos reversi fueritis ad Dominum, fratres vestri et filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc: pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram Ephraim et Manasse usque Zabulon, illis irridentibus et subsannantibus eos. Attamen quidam viri ex Aser et Manasse et Zabulon, acquiescentes consilio, venerunt Ierusalem. In Iuda vero facta est manus Domini ut daret eis cor unum, et facerent iuxta praeceptum regis et principum verbum Domini. Congregatique sunt in Ierusalem populi multi ut facerent sollemnitatem azymorum in mense secundo. Et surgentes destruxerunt altaria quae erant in Ierusalem, atque universa in quibus idolis adolebatur incensum subvertentes, proiecerunt in torrentem Cedron. Immolaverunt autem phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitae tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini. Steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem et legem Moysi hominis Dei: sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum, eo quod multa turba sanctificata non esset: et idcirco immolarent Levitae phase his qui non occurrerant sanctificari Domino. Magna etiam pars populi de Ephraim et Manasse, et Issachar, et Zabulon, quae sanctificata non fuerat, comedit phase non iuxta quod scriptum est: et oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. Quem exaudivit Dominus, et placatus est populo. Feceruntque filii Israel, qui inventi sunt in Ierusalem, sollemnitatem azymorum septem diebus in laetitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitae quoque et sacerdotes per organa quae suo officio congruebant. Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum qui habebant intelligentiam bonam super Domino: et comederunt septem diebus sollemnitatis, immolantes victimas pacificorum, et laudantes Dominum Deum patrum suorum. Placuitque universae multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod et fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias enim rex Iuda praebuerat multitudini mille tauros, et septem millia ovium: principes vero dederant populo tauros mille, et oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo. Et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam sacerdotum et Levitarum, quam universae frequentiae, quae venerat ex Israel: proselytorum quoque de terra Israel, et habitantium in Iuda. Factaque est grandis celebritas in Ierusalem, qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atque Levitae benedicentes populo: et exaudita est vox eorum: pervenitque oratio in habitaculum sanctum caeli.

XXXI

Cumque haec rite fuissent celebrata, egressus est omnis Israel qui inventus fuerat in urbibus Iuda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non solum de universo Iuda et Beniamin, sed et de Ephraim quoque et Manasse, donec penitus everterent: reversique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas. Ezechias autem constituit turmas sacerdotales et Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam sacerdotum videlicet quam Levitarum, ad holocausta et pacifica, ut ministrarent et confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini. Pars autem regis erat, ut de propria eius substantia offerretur holocaustum mane semper et vespere, sabbatis quoque et calendis et sollemnitatibus ceteris sicut scriptum est in lege Moysi. Praecepit etiam populo habitantium Ierusalem ut darent partes sacerdotibus et Levitis, ut possent vacare legi Domini. Quod cum percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, et olei, mellis quoque: et omnium quae gignit humus decimas obtulerunt. Sed et filii Israel et Iuda qui habitabant in urbibus Iuda obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum quae voverant Domino Deo suo: atque universa portantes fecerunt acervos plurimos. Mense tertio coeperunt acervorum iacere fundamenta, et mense septimo compleverunt eos. Cumque ingressi fuissent Ezechias et principes eius, viderunt acervos, et benedixerunt Domino ac populo Israel. Interrogavitque Ezechias sacerdotes et Levitas cur ita iacerent acervi. Respondit illi Azarias sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo coeperunt offerri primitiae in domo Domini, comedimus et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia ista est quam cernis. Praecepit igitur Ezechias ut praepararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, intulerunt tam primitias quam decimas, et quaecumque voverant, fideliter. Fuit autem praefectus eorum Chonenias Levites, et Semei frater eius secundus, post quem Iehiel, et Azarias, et Nahath, et Asael, et Ierimoth, Iozabad quoque, et Eliel, et Iesmachias, et Mahath, et Banaias, praepositi sub manibus Choneniae et Semei fratris eius, ex imperio Ezechiae regis, et Azariae pontificis domus Domini, ad quos omnia pertinebant. Core vero filius Iemna Levites et ianitor orientalis portae, praepositus erat his quae sponte offerebantur Domino, primitiisque et consecratis in Sancta sanctorum. Et sub cura eius Eden, et Beniamin, Iesue, et Semeias, Amarias quoque et Sechenias in civitatibus sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque maioribus, exceptis maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, et quidquid per dies singulos conducebatur in ministerio atque observationibus iuxta divisiones suas. Sacerdotibus per familias, et Levitis a vigesimo anno et supra per ordines et turmas suas, universaeque multitudini tam uxoribus quam liberis eorum utriusque sexus fideliter de his quae sanctificata fuerant praebebantur cibi. Sed et filiorum Aaron per agros et suburbana urbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et Levitis. Fecit ergo Ezechias universa quae diximus in omni Iuda: operatusque est quod bonum et rectum et verum erat coram Domino Deo suo, in universa cultura ministerii domus Domini iuxta legem et ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo, fecitque et prosperatus est.

XXXII

Post quae et huiuscemodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum et

XXXII ingressus iudam: obsedit civitates munitas
volens eas capere. Quod cum vidisset eze-
chias venisse scilicet sennacherib et totum belli im-
petum verti contra ierusalem, inito cum principibus consilio viris-
que fortissimis ut obturarent capita fontium que erant
extra urbem, et hoc omnium decernente sententia congregavit
plurimam multitudinem et obturaverunt cunctos fon-
tes et rivum qui fluebat in medio terre dicentes: Ne ve-
niant reges assyriorum et inveniant aquarum abundantiam.
Edificavit quoque agens industrie omnem murum qui fu-
erat dissipatus, et extruxit turres desuper et forinsecus
alterum murum. Instauravitque mello in civitate
david. Et fecit universi generis armaturam et clipeos. Con-
stituitque principes bellatorum in exercitu et vocavit u-
niversos in platea porte civitatis. Ac locutus est ad
cor eorum dicens. Viriliter agite et confortamini. Nolite
timere nec paveatis regem assyriorum et universam
multitudinem que est cum eo. Multo enim plures no-
biscum sunt quam cum illo. Cum illo enim est brachium car-
neum. Nobiscum dominus deus noster qui auxiliator est noster pu-
gnabitque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi
verbis ezechie regis iuda. Que postquam gesta sunt.
misit sennacherib rex assyriorum servos suos in ie-
rusalem. Ipse enim cum universo exercitu obsidebat la-
chis. Misitque ad ezechiam regem iude et ad om-
nem populum qui erat in urbe dicens. Hec dicit rex as-
syriorum sennacherib. In quo habentes fiduciam se-
detis obsessi in ierusalem. Num ezechias decipit vos ut
tradat morti in fame et siti. Affirmans quod dominus de-
us vester liberet vos de manu regis assyriorum. Numquid non
iste est ezechias qui destruxit excelsa illius et al-
taria. Et precepit iude et ierusalem dicens. Coram altari
uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum.
An ignoratis que ego fecerim et patres mei cunctis ter-
rarum populis. Numquid prevaluerunt dii gentium omnium
que terrarum liberare regionem suam de manu mea.
Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres
mei qui potuerit liberare populum suum de manu mea. ut
possit et deus vester eruere vos de hac manu. Non vos
ergo decipiat ezechias nec vana persuasione delu-
dat. Neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunc-
tarum gentium atque regnorum liberare populum su-
um de manu mea et de manu patrum meorum. Conse-
quenter nec deus vester poterit eruere vos de hac manu. Sed et
alia multa locuti sunt servi eius contra dominum deum et
contra ezechiam servum eius. Epistolas quoque scripsit plenas
blasphemie in dominum deum israel et locutus est adversus
eum. Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt libe-
rare populos suos de manu mea: sic et deus ezechie
non poterit liberare populum suum de manu ista. Insuper et
clamore magno lingua iudaica contra populum qui sede-
bat in muris ierusalem personabat. ut terreret eos,
et caperet civitatem. Locutusque est contra deum ierusalem sicut
adversus deos populorum terre, opera manuum hominum.
Oraverunt igitur ezechias rex et ysaias filius amos prophe-
ta adversum hanc blasphemiam ac vociferati
sunt usque in celum. Et misit dominus angelum qui
percussit omnem virum robustum et bellatorem
et principem exercitus regis assyriorum. Reversusque
est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus
esset domum dei sui. filii qui egressi fuerant de utero eius
interfecerunt eum gladio. Salvavitque dominus ezechi-
am et habitatores ierusalem de manu sennacherib regis
assyriorum et de manu omnium. et prestitit eis quietem
per circuitum. Multi etiam deferebant hostias et sacri-
ficia domino in ierusalem et munera ezechie regi iuda. qui
exaltatus est post hec coram cunctis gentibus. In diebus
illis egrotavit ezechias usque ad mortem. et oravit
dominum exaudivitque eum. et dedit ei signum. Sed non
iuxta beneficia que acceperat retribuit quia elevatum est
cor eius. et facta est contra eum ira. et contra iudam ac ierusalem. Humili-
atusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius
tam ipse quam habitatores ierusalem. Et idcirco non venit super eos
ira domini in diebus ezechie. Fuit autem ezechias dives
et inclitus valde. et thesauros sibi plurimos congregavit.
argenti et auri et lapidum preciosorum aromatum et
armorum universi generis. et vasorum magni precii. Apo-
thecas quoque frumenti vini et olei. et presepia omnium iu-
mentorum. caulasque pecoribus et urbes edificavit
sibi. Habebat quippe greges ovium et armentorum innume-
rabiles. eo quod dedisset ei dominus substantiam multam nimis.
Ipse est ezechias qui obturavit superiorem fontem aqua-
rum gyon. et avertit eas subter ad occidentem urbis david. In omni-
bus operibus suis fecit prospere que voluit. Attamen in le-
gatione principum babylonis qui missi fuerant ad
eum ut interrogarent de portento quod acciderat super
terram. dereliquit eum deus ut temptaretur. et nota fierent
omnia que erant in corde suo. Reliqua autem sermonum ezechi-
e et misericordiarum eius scripta sunt in visione ysaie filii a-
mos prophete. et in libro regum iuda et israel. Dormivit XXXIII
que ezechias cum patribus suis. et sepelierunt eum su-
pra sepulcra filiorum david. Et celebraverunt eius exequias
universus iuda. et omnes habitatores ierusalem. Regnavit-
que manasses filius eius pro eo. xii. annorum erat
manasses cum regnare cepisset. et .l. et .v. annis re-
gnavit in ierusalem. Fecit autem malum coram domino. iuxta
abominationes gentium quas subvertit dominus coram filiis
israel. Et conversus instauravit excelsa que demolitus fuerat
ezechias pater eius. Construxitque aras baalim. et fecit
lucos. et adoravit omnem militiam celi et coluit eam.
Edificavit quoque altaria in domo domini de qua dixerat dominus.
In ierusalem erit nomen meum in eternum. Edificavit autem ea cun-
cto exercitui celi in duobus atriis domus domini. Trans-
ireque fecit filios suos per ignem in valle beniem-
non. Observabat somnia. sectabatur auguria.
maleficis artibus inserviebat. Habebat secum ma-
gos et incantatores. multaque mala operatus est
coram domino ut irritaret eum. Sculptile quoque et
conflatile posuit signum in domo domini de qua locutus
est deus ad david. et ad salomonem filium eius dicens. In
domo hac et in ierusalem quam elegi de cunctis tribubus
israel ponam nomen meum in sempiternum. et moveri
non faciam pedem israel de terra quam tradidi patribus
eorum. Ita dumtaxat si custodierint facere que pre-
cepi eis cunctamque legem et cerimonias atque iudi-
cia per manum moysi. Igitur manasses seduxit iudam
et habitatores ierusalem ut facerent malum super omnes
gentes quas subverterat dominus a facie filiorum israel. Locutus-
que est dominus ad eum et ad populum illius et attendere no-
luerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis
assyriorum. ceperuntque manassen et vinctum
catenis atque compedibus duxerunt babilonem.
Qui postquam coangustiatus est oravit dominum deum suum
et egit penitentiam valde coram deo patrum suorum. Et

precatus est eum. et obsecravit intente. et exaudivit
orationem eius reduxitque eum ierusalem in regnum suum
et cognovit manasses quod dominus ipse esset deus. Post hec
edificavit murum extra civitatem david. ad occiden-
tem gyon in convalle ab introitu porte piscium
per circuitum usque ad ophel. et exaltavit eum vehementer.
Constituitque principes exercitus in cunctis civitati-
bus iuda munitis. et abstulit deos alienos et simula-
crum de domo domini. aras quoque quas fecerat in monte domus
domini et in ierusalem. et proiecit omnia extra urbem. Por-
ro instauravit altare domini. et immolavit super
illud victimas et pacifica. et laudem. Precepitque iu-
de ut serviret domino deo suo. Reliqua autem gestorum
manasse et obsecratio eius ad deum suum. verba quoque
videntium qui loquebantur ad eum in nomine domini
dei israel continentur in sermonibus regum israel. Oratio
quoque eius et exauditio. et cuncta peccata atque contemp-
tus. loca etiam in quibus edificavit excelsa et fecit lucos
et statuas antequam ageret penitentiam. scripta sunt in sermo-
nibus ozai. Dormivit ergo manasses cum pro eo filius
eius amon. xxii annorum erat amon cum regna-
re cepisset. et ii annis regnavit in ierusalem. Fecitque
malum in conspectu domini sicut fecerat manasses pater
eius et cunctis ydolis que fuerat manasses fabri-
catus et immolavit atque servivit. et non est reveri-
tus faciem domini sicut reveritus est manasses pater eius
et multo maiora deliquit. Cumque coniurassent
adversus eum servi sui. interfecerunt eum in domo sua.

XXXIIII

Porro reliqua populi multitudo cesis hiis qui a-
mon percusserant constituerunt iosiam filium eius
pro eo. Octo annorum erat iosias cum regnare
cepisset. et xxxi uno anno regnavit in ierusalem. Fe-
citque quod erat rectum in conspectu domini. et ambulavit
in viis david patris sui. et non declinavit neque ad dexteram
neque ad sinistram. Octavo autem anno regni sui cum adhuc
esset puer cepit querere deum david patris sui. Et xii
anno postquam ceperat mundavit iudam et ierusalem
ab excelsis et lucis simulacrisque et sculptilibus. De-
struxeruntque coram eo aras baalim. et simulacra
que superposita erant demoliti sunt lucos etiam et
sculptilia succidit atque comminuit. et super tumulos
eorum qui eis immolare consueverant fragmenta dispersit.
Ossa preterea sacerdotum combussit in altaribus ydolorum
mundavitque iudam et ierusalem. Sed et in urbibus ma-
nasse et effraym et symeon usque neptalim
cuncta subvertit. Cumque altaria dissipasset et lu-
cos et sculptilia contrivisset in frusta cunctaque delu-
bra demolitus esset de universa terra israel reversus est
in ierusalem. Igitur anno xviii regni sui mundata iam
terra et templo domini misit saphan filium helchie
et maasiam principem civitatis. et ioha filium io-
achaz a commentariis ut instaurarent domum domini
dei sui. Qui venerunt ad helchiam sacerdotem magnum
acceperuntque pecuniam ab eo que illata fuerat in domum
domini. et quam congregaverant levite et ianitores de manas-
se et effraym. et universis reliquiis israel. ab omni quoque
iuda et beniamin et habitatoribus ierusalem. tradiderunt
in manibus eorum qui preerant operariis in domo domini
ut instaurarent templum domini et infirma quoque sarci-
rent. At illi dederunt eam artificibus et cementariis
ut emerent lapides de lapicidinis et ligna ad com-
missuras edificii et ad contignationem domorum quas
destruxerant reges iuda. Qui fideliter cuncta faciebant.
Erant autem prepositi operantium iahath et abdias de
filiis merari. zacharias et mosollam de filiis ca-
ath qui urgebant opus levite omnes qui sciebant
organis canere. Super eos vero qui ad diversos usus
onera portabant erant scribe et magistri de levitis
ianitores. Cumque efferrent pecuniam que illata
fuerat in templum domini reperit helchias sacerdos li-
brum legis domini per manum moysi. Et ait ad sa-
phan scribam. Librum legis inveni in domo domini
et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem et
nuntiavit ei dicens. Omnia que dedisti in manu servo-
rum tuorum ecce complentur. Argentum quod repertum est
in domo domini conflaverunt. Datumque est prefectis artificum
et diversa opera fabricantium. Preterea tradidit mihi hel-
chias sacerdos hunc librum. quem cum rege presen-
te recitasset. audissetque ille verba legis. scidit ve-
stimenta sua. Et precepit helchie et ahicam fili-
o saphan. et abdon filio micha. saphan quoque scribe
et asaie servo regis dicens. Ite et orate dominum pro me et pro
reliquiis israel et iuda. super universis sermonibus libri
istius qui repertus est. Magnus enim furor domini stil-
lavit super nos. eo quod non custodierint patres nostri verba do-
mini ut facerent omnia que scripta sunt in isto volu-
mine. Abiit ergo helchias et hii qui simul a rege
missi fuerant ad oldam prophetissam uxorem sellum
filii thecuath filii asra custodis vestium. que
habitabat ierusalem in secunda. Et locuti sunt ei verba que
supra narravimus. At illa respondit eis. Hec dicit dominus
deus israel. Dicite viro qui misit vos ad me. Hec
dicit dominus. Ecce inducam mala super locum istum et
super habitatores eius. Cunctaque maledicta que scripta
sunt in libro hoc quem legerunt coram rege iuda.
quia dereliquerunt me et diis alienis sacrificaverunt
ut me ad iracundiam provocarent in cunctis
operibus manuum suarum. Ideo stillabit furor meus
super locum istum. et non extinguetur. Ad regem autem
iuda qui misit vos pro domino deprecando. sic loqui-
mini. Hec dicit dominus deus israel. Quoniam audisti verba
voluminis atque emollitum est cor tuum. et humiliatus
es in conspectu domini super hiis que dicta sunt contra loca
hec et habitatores ierusalem. reveritusque es faciem me-
am scidistique vestimenta tua et flevisti coram me.
ego quoque exaudivi te dicit dominus. Iam enim colligam
te ad patres tuos et inferreris in sepulchrum tuum in
pace. Nec videbunt oculi tui omne malum quod ego
inducturus sum super locum istum et super habitatores
eius. Retulerunt itaque regi cuncta que dixerat. At ille
convocatis universis maioribus natu iuda et ierusalem
ascendit domum domini. unaque universi viri iuda et ha-
bitatores ierusalem et sacerdotes et levite et cunctus populus
a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus
in domo domini legit rex omnia verba voluminis
et stans in tribunali suo percussit fedus coram domino
ut ambularet post eum et custodiret precepta
et testimonia et iustificationes eius in toto cor-
de suo et in tota anima sua. faceretque que scripta
sunt in volumine isto quod legerat. Adiuravit quoque
super hoc omnes qui reperti fuerant in ierusalem et beniamin.
et fecerunt habitatores ierusalem iuxta pactum
domini dei patrum suorum. Abstulit ergo iosias omnes
abominationes de universis regionibus fi-

Israhel et fecit omnes qui residui erant in Israhel ser-
vire domino deo suo. Cunctis diebus eius non recesserunt a domino
XXXV deo patrum suorum. [F]ecit autem iosias in ierusalem phase do-
mino quod immolatum est .xiiii. die mensis primi. et statuit
sacerdotes in officiis suis. hortatusque eos ut mi-
nistrarent in domo domini. Levitis quoque ad quorum eruditionem
omnis israhel sanctificabatur domino deo locutus est. Ponite archam
in sanctuario templi. quod edificavit Salomon filius
david rex israhel. Nequaquam enim eam ultra portabitis.
Nunc autem ministrate domino deo vestro et populo eius israhel. et pre-
parate vos per domos et cognationes vestras in divisio-
nibus singulorum sicut precepit david rex israhel et descrip-
sit Salomon filius eius. et ministrate in sanctuario per
familias turmasque leviticas. et sanctificati immolate pha-
se. fratres etiam vestros ut possint iuxta verba que locutus est
dominus in manu moysi facere preparate. Dedit preterea
iosias omni populo qui ibi fuerat inventus in sollempni-
tatem phase agnos et edos de gregibus et reliqui
pecoris .xxx. milia. boum quoque tria milia. hec de regis
universa substantia. Duces quoque eius sponte quod voluerant
obtulerunt tam populo quam sacerdotibus et levitis. Porro
helchias et zacharias et iehiel principes domus domini
dederunt sacerdotibus ad faciendum phase pecora
mixtim duo milia .dc. et boves .ccc. Chonenias
autem et semeias et nathanahel fratres eius necnon asabi-
as iahiel et iozabad principes levitarum dederunt
ceteris levitis ad celebrandum phase .v. milia pecora
et boves .d. preparatumque est ministerium. et steterunt
sacerdotes in officio suo. levite quoque in turmis iuxta regis im-
perium. et immolatum est phase. asperseruntque sacerdotes
manu sua sanguinem. et levite detraxerunt pel-
les holocaustorum. et separaverunt ea ut darent
per domos et familias singulorum. et offerrentur domino sicut scri-
ptum est in libro moysi. De bobus quoque fecerunt simili-
ter. et assaverunt phase super ignem iuxta quod in lege scrip-
tum est. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus et cac-
cabis et ollis. et festinato distribuerunt universe ple-
bi. sibi autem et sacerdotibus postea paraverunt. Nam
in oblatione hostiarum et adipum usque ad noctem
sacerdotes fuerunt occupati. unde levite et sibi et sacerdo-
tibus filiis aaron paraverunt novissimis. Porro
cantores filii asaph stabant in ordine suo iuxta
preceptum david et asaph et eman et idithun prophetarum
regis. Ianitores vero per portas singulas observabant
ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio.
Quam ob rem et fratres eorum levite paraverunt eis cibos.
Omnis igitur cultura domini rite completa est in die illa ut
facerent phase et offerrent holocausta super altare domini iuxta
preceptum regis iosie. Feceruntque filii israhel qui reperti fu-
erant in phase in tempore illo et sollempnitatem azi-
morum .vii. diebus. Non fuit phase simile huic in
israhel a diebus samuhelis prophete. Sed nec quisquam de cunctis
regibus israhel fecit phase sicut iosias. sacerdotibus et levi-
tis et omni iude et israhel qui reperti fuerant et habitantibus
in ierusalem. xviii. anno regni iosie hoc phase cele-
bratum est. Postquam instauraverat iosias templum
ascendit nechao rex egipti ad pugnandum in
charchamis iuxta eufraten. et processit in occursum
eius iosias. At ille missis nuntiis ad eum ait.
Quid michi et tibi rex iuda. Non adversum te hodie ve-
nio. sed contra aliam pugno domum. ad quam me deus festina-
re imperavit. Desine adversum deum facere
qui mecum est ne interficiat te. Noluit iosias reverti.
sed preparavit contra eum bellum. nec adquievit sermonibus ne-
chao ex ore dei. Verum processit ut dimicaret in campo
magiddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pu-
eris suis. educite me de prelio. quia oppido vulneratus
sum. Qui transtulerunt eum de curru in alterum cur-
rum qui sequebatur eum more regio. et asportaverunt
in ierusalem. Mortuusque est et sepultus in mausoleo patrum
suorum. Et universus iuda et ierusalem luxerunt eum. Ieremi-
as maxime. Cuius omnes cantores atque cantatrices usque
in presentem diem lamentationes super iosiam replica-
rent. et quasi lex obtinuit in israhel. Ecce scriptum fertur
in lamentationibus. Reliqua autem sermonum iosie et misericordi-
arum eius que lege domini precepta sunt opera quoque illius prima
et novissima scripta sunt in libro regum israhel et iu-
da. [T]ulit ergo populus terre ioachaz filium iosie. et con- XXXVI
stituit regem pro patre suo in ierusalem. xx et trium an-
norum erat ioachaz cum regnare cepisset. et tribus
mensibus regnavit in ierusalem. Amovit autem eum rex
egipti cum venisset ierusalem. et condempnavit terram
.c. talentis argenti. et talento auri. Constituit-
que regem pro eo eliachim fratrem eius super iudam et ie-
rusalem. et mutavit nomen eius ioachim. Ipsum vero ioachaz
tulit secum et adduxit in egiptum. Viginti
.v. annorum erat ioachim cum regnare cepisset. et .xi.
annis regnavit in ierusalem. Fecitque malum coram
domino deo suo. Contra hunc ascendit nabuchodonosor rex
chaldeorum et vinctum catenis duxit in babilonem.
Ad quam et vasa domini transtulit et posuit ea in templo
suo. Reliqua autem verborum ioachim et abominationum
eius quas operatus est. et que inventa sunt
in eo continentur in libro regum israhel et iuda. Reg-
navit autem ioachin filius eius pro eo. Octo annorum
erat ioachin cum regnare cepisset et tribus mensibus ac
.x. diebus regnavit in ierusalem. Fecitque malum in
conspectu domini. Cumque anni circulus volveretur misit
rex nabuchodonosor qui adduxerunt eum in babilonem
asportatis simul pretiosissimis vasis domus domini.
Regem vero constituit sedechiam patruum eius super iu-
dam et ierusalem. xx et unius anni erat sedechias
cum regnare cepisset. et .xi. annis regnavit
in ierusalem. Fecitque malum in oculis domini dei sui
nec erubuit faciem ieremie prophete loquentis ad se
ex ore domini. A rege quoque nabuchodonosor recessit qui ad-
iuraverat eum per deum. et induravit cervicem suam
et cor ut non reverteretur ad dominum deum israhel. Sed et uni-
versi principes sacerdotum et populus prevaricati sunt inique iuxta
universas abominationes gentium. et polluerunt domum
domini quam sanctificaverat sibi in ierusalem. Mittebat autem
dominus deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum
de nocte consurgens et cotidie commonens eo quod parceret
populo et habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios dei
et parvipendebant sermones eius illudebantque prophetis
donec ascenderet furor domini in populum eius et esset nulla
curatio. Adduxit enim super eos regem chaldeorum et interfe-
cit iuvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui. Non est
misertus adolescentis et virginis et senis. nec de-
crepiti quidem. sed omnes tradidit manibus eius. Cun-
cta vasa domus domini tam maiora quam mi-
nora et thesauros templi et regis et principum transtu-
lit in babilonem. Incenderunt hostes domum domini
destruxeruntque murum ierusalem. Universas turres combusse-

et quicquid pretiosum fuerat demoliti sunt. Si quis euaserat gladium, ductus in babilonem seruiuit regi et filiis eius, donec imperaret rex persarum, et compleretur sermo domini ex ore ieremie, et celebraret terra sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur lxx anni. Anno autem primo cyri regis persarum, ad explendum sermonem domini quem locutus fuerat per os ieremie, suscitauit dominus spiritum cyri regis persarum, qui iussit predicari in uniuerso regno suo, etiam per scripturam, dicens: Hec dicit cyrus rex persarum: Omnia regna terre dedit michi dominus deus celi, et ipse precepit michi ut edificarem ei domum in ierusalem, que est in iudea. Quis ex uobis est in omni populo eius? Sit dominus deus suus cum eo, et ascendat.

Domine omnipotens deus patrum nostrorum abraham, ysaac et iacob, et seminis eorum iusti, qui fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum, qui signasti mare uerbo precepti tui, qui conclusisti abissum et signasti terribili et laudabili nomine tuo, quem omnia pauent et tremunt a uultu uirtutis tue, et insustentabilis ira super peccatores comminationis tue; immensa uero et inuestigabilis misericordia promissionis tue, quoniam tu es dominus altissimus super omnem terram, longanimis et multum misericors et penitens super malitias hominum. Tu autem domine secundum bonitatem tuam promisisti penitentiam peccatorum. Et tu deus iustorum non posuisti penitentiam iustis abraham, ysaac et iacob, hiis qui tibi non peccauerunt. Quoniam peccaui super numerum harene maris, multiplicate sunt iniquitates mee. Incuruatus sum multo uinculo ferri, et non est respiratio michi, quia excitaui iracundiam tuam et malum coram te feci, statuens abominationes et multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei, precans a te bonitatem domine. Peccaui domine, peccaui, et iniquitates meas agnosco. Peto rogans te domine, remitte michi, remitte michi, ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in eternum reserues mala michi, quia indignum saluabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus uite mee. Quoniam te laudat omnis uirtus celorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Prologus in libro Esdre.

Utrum difficilius sit facere quod poscitis, an negare, necdum statui. Nam neque uobis aliquid imperantibus abnuere sententia est, et magnitudo oneris impositi ita ceruices premit, ut ante sub fasce ruendum sit quam leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum studia, qui omne quod scribimus reprehendendum putant, et interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar et dicere: Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis ut esdre librum uobis de hebreo transferam, quasi non habeatis greca et latina uolumina, aut quicquid illud est quod a nobis uertitur non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti et nichil aliud fatigando nisi odium querere extreme dementie est. Itaque obsecro uos, mi domnion et rogatiane karissimi, ut priuata lectione contenti librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis ingeratis cibos, uitetisque eorum supercilium qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nichil norunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, hiis tribuatis exemplar, admonentes ut hebrea nomina que in hoc uolumine copiose distincta sunt per uersuum spatia transcribant. Nichil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio librariorum diligentia conseruetur. Nec quemquam moueat quod unus a nobis editus liber est, nec apocriforum tertii et quarti libri sompniis delectetur, quia et apud hebreos esdre neemieque sermones in unum uolumen coartantur, et que non habentur apud illos nec de xx et iiii senioribus sunt procul abicienda. Si quis autem lxx uobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria uarietas ipsa lacerata et euersa demonstrat — nec potest utique uerum asseri quod diuersum est — mittite eum ad euangelia, in quibus multa ponuntur de ueteri testamento que apud lxx interpretes non habentur, uelud illud: Quoniam nazareus uocabitur, et: Ex egipto uocaui filium meum, et: Uidebunt in quem compunxerunt, multaque alia que latiori operi reseruamus, et querite ab eo ubi scripta sint. Cumque proferre non potuerit, uos legite de hiis exemplaribus que nuper a nobis edita maledicorum cotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium ueniam, certe quod immutatus sum, consilium est. Edidi aliquid quod non habetur in greco, uel aliter habetur quam a me uersum est. Quid interpretem laniant? Interrogent hebreos, et ipsis auctoribus translationi mee uel arrogent uel derogent fidem. Porro aliud est si clausis, quod dicitur, oculis michi uolunt maledicere, et non imitantur grecorum studium ac beniuolentiam, qui post lxx translatores iam christi euangelio coruscante iudeos et hebionitas legis ueteris interpretes, aquilam uidelicet et simachum et theodotionem, et curiose legerunt et per origenis laborem in exaplois ecclesiis dedicarunt. Quanto magis latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent greciam a se aliquid mutuari. Primum enim magnorum sumptuum est et infinite difficultatis exemplaria posse habere omnia; deinde etiam qui habuerint et hebrei sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorantes quis e multis uerius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud grecos accidit, ut interdum scripture sensum relinquens, uniuscuiusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem, qui hebree lingue saltem paruam habemus scientiam, et latinus nobis utcumque sermo non deest, et de aliis magis possumus iudicare, et ea que ipsi intelligimus in nostra lingua expromere. Itaque licet excetra sibilet, uictorque sinon incendia iactet, numquam meum iuuante christo silebit eloquium; etiam precisa lingua balbutiet. Legant qui uolunt, qui nolunt abiciant; euentilent apices, litteras calumpnientur; magis uestra caritate prouocabor ad studium, quam illorum detractione et odio deterrebor.

Incipit liber Esdre.

IN ANNO primo cyri regis persarum, ut compleretur uerbum domini ex ore ieremie, suscitauit dominus spiritum cyri regis persarum, et traduxit uocem in uniuerso regno suo, etiam per scripturam, dicens: Hec dicit cyrus rex persarum: Omnia regna terre dedit michi dominus deus celi, et ipse precepit michi ut edificarem ei domum in ierusalem, que est in iudea. Quis est in uobis de uniuerso populo eius? Sit deus illius cum ipso. Ascendat in ierusalem, que est in iudea, et edificet domum domini dei israel. Ipse est deus qui est in ierusalem.

Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant
adiuvent eum viri de loco suo argento et au
ro et substantia et pecoribus excepto quod voluntarie of
ferunt templo dei quod est in Ierusalem. Et surrexe
runt principes de Iuda et Beniamin et sacerdotes et levite
et omnis cuius Deus suscitavit spiritum ut ascenderent ad
edificandum templum domini quod erat in Ierusalem. Universi
que qui erant in circuitu adiuverunt manus eorum
in vasis argenteis et aureis in substantia et iumentis
in supellectili exceptis his que sponte obtulerant.
Rex quoque Cyrus protulit vasa templi domini que tule
rat Nabuchodonosor de Ierusalem et posuerat ea in templo
dei sui. Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per ma
num Mithridatis filii Gazabar et annumeravit ea Sa
sabasar principi Iude. Et hic numerus eorum phiale
auree .xxx. phiale argentee .m. cultri .xxix.
cyphi aurei .xxx. cyphi argentei secundi .cccc.
x. vasa alia .m. omnia vasa aurea et argentea
.cccc. v. m. Universa tulit Sasabasar cum his qui
ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.
II Hi sunt autem filii provincie qui ascenderunt de cap
tivitate quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis
in Babylonem. Et reversi sunt in Ierusalem et Iudam
unusquisque in civitatem suam qui venerunt cum Zo
robabel Iesua Neemia Saraia Rahelaia Mar
dochai Belsan Belsamne Mesfar Bethgurai Reum
Baana. Numerus virorum populi Israel filii Pharos .ii. m.
.c. lxx. ii. filii Sephatia .ccc. lxx. ii. filii Area .dcc.
lxxv. filii Phaath Moab filiorum Iosue et Ioab .ii.
m. dccc. xii. filii Helam .m. cc. l. iiii. filii Zechu
a .dccc. xl. v. filii Zachai .dcc. lx. filii Bani
.dc. xl. ii. filii Bebai .dc. xx. iii. filii Azgad
mille .cc. xx. ii. filii Adonicam .dc. lx. vi. filii Begu
ai .ii. m. l. vi. filii Adin .ccc. l. iiii. filii Ga
zer qui erant ex Ezechia .dccc. ix. filii Besai .ccc.
xx. iii. filii Iora .c. xii. filii Asom .cc. xx. iii.
filii Gebbar .xc. v. filii Bethleem .c. xx. iii. filii
Netupha .l. vi. viri Anathoth .c. xx. viii. filii
Azmaveth .xl. ii. filii Cariathiarim Cephira
et Beroth .dcc. xl. iii. filii Arama et Gaba .dc. xx.
i. viri Machmas .c. xx. ii. viri Bethel et Gai .cc.
xx. iii. filii Nebo .l. ii. filii Megbis .c. l. vi. filii
Helam alterius .m. cc. l. iiii. filii Arim .ccc. xx.
filii Lod Adid et Ono .dcc. xx. v. filii Iericho .ccc.
xl. v. filii Senaa .iii. m. dc. xxx. Sacerdotes filii
Idaia in domo Iesue .dcccc. lxx. iii. filii Emer
.m. l. ii. filii Phessur .m. cc. xl. vii. filii Arim .m.
.x. vii. Levite filii Iosue et Cedmihel filiorum Oda
uie .lxx. iiii. Cantores filii Asaph .c. xx.
viii. Filii ianitorum filii Sellum filii Ater filii Tel
mon filii Accub filii Atita filii Sobai universi
.c. xxx. ix. Nathinnei filii Asita filii Phadon
filii Lebana filii Agaba filii Accub filii Aga
bab filii Selmei filii Anan filii Gaddel fi
lii Gaher filii Rahaia filii Rasin filii Necho
da filii Gazem filii Aza filii Phasea filii
Besee filii Asenna filii Munim filii Ne
phusim filii Bechuc filii Acupha filii
Arur filii Besluth filii Maida filii Arsa
filii Bercos filii Sisara filii Thema filii Na
sia filii Athipha filii servorum Salomonis
filii Sothai filii Sophereth filii Pharuda
filii Iala filii Dercon filii Gedel filii Sephatia
filii Athil filii Phochereth qui erant de Asse
baim filii Ammi. Omnes Nathinnei et filii ser
vorum Salomonis .ccc. xc. ii. Et hi qui ascenderunt
de Thelmela Thelarsa Cherub et Don et Emer
et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen
suum utrum ex Israel essent. Filii Delaia filii Tho
bia filii Necoda .dc. l. ii. Et filiis sacerdotum
filii Obia filii Accos filii Berzellai qui acce
pit de filiabus Berzellai Galaditis uxorem
et vocatus est nomine eorum. Hii quesierunt scripturam
genealogie sue et non invenerunt et eiecti sunt de
sacerdotio. Et dixit Athersatha eis ut non comederent
de sancto sanctorum donec surgeret sacerdos doctus atque
perfectus. Omnis multitudo quasi vir unus .xl. ii. m.
.ccc. lx. exceptis servis eorum et ancillis qui erant .vii.
m. ccc. xxx. vii. Et in ipsis cantores atque canta
trices. Equi eorum .dc. xxx. vi. Muli eorum .cc. xl. v.
Cameli eorum .cccc. xxx. v. Asini eorum .vi. m. dcc.
xx. Et de principibus patrum cum ingrederentur templum
domini quod est in Ierusalem sponte obtulerunt in domo
dei ad extruendam eam in loco suo. Secundum vi
res suas dederunt impensas operis auri solidos
.lxi. m. et mnas argenti quinque milia et vestes
sacerdotales .c. Habitaverunt ergo sacerdotes et levite de populo
et cantores et ianitores et Nathinnei in urbibus
suis. Universusque Israel in civitatibus suis. Iamque III
venerat mensis septimus et erant filii Israel in
civitatibus suis. Congregatus est ergo populus quasi vir unus
in Ierusalem. Et surrexit Iosue filius Iosedech et fratres
eius sacerdotes et Zorobabel filius Salathiel et fratres
eius et edificaverunt altare dei Israel ut offerrent
in eo holocaustomata sicut scriptum est in lege Moysi
viri dei. Collocaverunt autem altare super bases
suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum et obtulerunt
super illud holocaustum domino mane et vespere. Feceruntque
sollempnitatem tabernaculorum sicut scriptum est et ho
locaustum diebus singulis per ordinem secundum preceptum
opus diei in die suo. Et post hec holocaustum iu
ge tam in kalendis quam in universis sollempnitatibus
domini que erant consecrate et in omnibus in quibus ultro offe
rebatur munus domino. A primo die mensis septimi
ceperunt offerre holocaustum domino. Porro templum
dei fundatum necdum erat. Dederunt autem pecu
nias latomis et cementariis. Cibum quoque et potum et
oleum Sidoniis Tyriisque ut deferrent ligna cedri
na de Libano ad mare Ioppe iuxta quod preceperat
Cyrus rex Persarum eis. Anno autem secundo adventus
eorum ad templum dei in Ierusalem mense secundo ceperunt
Zorobabel filius Salathiel et Iosue filius Iosedech
et reliqui de fratribus eorum sacerdotes et levite et omnes qui
venerunt de captivitate in Ierusalem et constituerunt
levitas a .xx. anno et supra ut urgerent opus domini.
Steteruntque Iosue et filii eius et fratres eius Cedmihel et filii
eius et filii Iuda quasi vir unus ut instarent super eos
qui faciebant opus in templo domini filii Enadad
filii eorum et fratres eorum levite. Fundato igitur a cemen
tariis templo domini steterunt sacerdotes in ornatu su
o cum tubis et levite filii Asaph in cymbalis
ut laudarent dominum per manus David regis Israel. Et con
cinebant in hymnis et confessione domino. Quoniam bonus
quoniam in eternum misericordia eius super Israel. Omnis quoque populus

concinebant clamore magno in laudando dominum eo quod fundatum esset templum domini. Plurimi etiam de sacerdotibus et levitis et principes patrum et seniores qui viderant templum prius cum fundatum esset et hoc templum in oculis eorum flebant voce magna et multi vociferantes in letitia elevabant vocem. Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris letantium et vocem fletus populi. Commixtim enim populus vociferabatur clamore magno et vox audiebatur procul. Audierunt autem hostes iude et beniamin quia filii captivitatis edificarent templum domino deo israel. Et accedentes ad zorobabel et ad principes patrum dixerunt eis. Edificemus vobiscum quia ita ut vos querimus dominum deum vestrum. Ecce nos immolabimus victimas ex diebus asoraddan regis assur qui adduxit nos huc. Et dixit eis zorobabel et iosue et reliqui principes patrum israel. Non est vobis et nobis ut edificemus domum deo nostro. Sed nos ipsi soli edificabimus domino deo nostro sicut precepit nobis cyrus rex persarum. Factum est igitur ut populus terre impediret manus populi iude et turbaret eos in edificando. Conduxerunt autem adversum eos consiliatores ut destruerent consilium eorum omnibus diebus cyri regis persarum et usque ad regnum darii regis persarum.

IIII In regno autem assueri in principio regni eius scripserunt accusationem adversum habitatores iude et ierusalem. Et in diebus artaxersis scripsit beselam mitridates et thabel et reliqui qui erant in consilio eorum ad artaxersen regem persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace et legebatur sermone syro. Reum beelteem et samsai scriba scripserunt epistolam unam de ierusalem artaxersi regi huiuscemodi. Reum beelteem et samsai scriba et reliqui consiliatores eorum dinei et pharsathachei therphalei apharsei erchuei babylonii susannachei devi elamite. Et ceteri de gentibus quas transtulit asenafar magnus et gloriosus et habitare eas fecit in civitatibus samarie et in aliis regionibus trans flumen in pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Artaxersi regi servi tui viri qui sunt trans flumen salutem dicunt. Notum sit regi quia iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in ierusalem civitatem rebellem et pessimam quam edificant extruentes muros eius et parietes componentes. Nunc ergo notum sit regi quia si civitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati tributum et vectigal et annuos reditus non dabunt et usque ad reges hec noxa perveniet. Nos autem memores salis quod in palatio comedimus et quia lesiones regis videre nefas ducimus idcirco misimus et nuntiavimus regi ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum et invenies scriptum in commentariis et scies quia urbs illa urbs rebellis est et nocens regibus et provinciis et bella concitantur in illa ex diebus antiquis. Quam ob rem et civitas illa destructa est. Nuntiamus nos regi quoniam si civitas illa edificata fuerit et muri illius instaurati possessionem trans flumen non habebis. Verbum misit rex ad reum beelteem et samsai scribam et ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores samarie et ceteris trans flumen salutem dicens et pacem. Accusationem quam misistis ad nos manifeste lecta est coram me. Et a me preceptum est et recensuerunt inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat et seditiones et prelia concitantur in ea. Nam et reges fortissimi fuerunt in ierusalem qui et dominati sunt omni regioni que trans flumen est. Tributum quoque et vectigal et reditus accipiebant. Nunc ergo audite sententiam ut prohibeatis viros illos et urbs illa non edificetur donec si forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatis et paulatim crescat malum contra reges. Itaque exemplum edicti artaxersis regis lectum est coram reum beelteem et samsai scriba et consiliariis eorum et abierunt festini in ierusalem ad iudeos et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc intermissum est opus domus dei in ierusalem et non fiebat usque ad annum secundum regni darii regis persarum. Prophetaverunt autem aggeus et zacharias filius addo prophetantes ad iudeos qui erant in iudea et ierusalem in nomine dei israel.

V Tunc surrexerunt zorobabel filius salathiel et iosedech filius iosue et ceperunt edificare templum dei in ierusalem et cum eis prophete dei adiuvantes eos. In ipso autem tempore venit ad eos thathanai qui erat dux trans flumen et starbuzanai et consiliarii eorum. Sicque dixerunt eis. Quis dedit vobis consilium ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis. Ad quod respondimus eis que essent nomina hominum auctorum illius edificationis. Oculus autem dei eorum factus est super senes iudeorum et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad darium deferretur et tunc satisfacerent adversus accusationem illam. Exemplar epistole quam misit thathanai dux regionis trans flumen ad darium regem. Sermo quem miserant ei sic scriptus erat. Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos ad iudeam provinciam ad domum dei magni que edificatur lapide impolito et ligna ponuntur in parietibus opusque illud diligenter extruitur et crescit in manibus eorum. Interrogavimus ergo senes illos et ita diximus eis. Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis. Sed et nomina eorum quesivimus ab eis ut nuntiaremus tibi. Que scripsimus nomina virorum qui sunt principes in eis. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis dicentes. Nos sumus servi dei celi et terre et edificamus templum quod erat extructum ante hos annos multos. Quodque rex israel magnus edificaverat et extruxerat. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri deum celi et tradidit eos in manus nabuchodonosor regis babylonis chaldei. Domum quoque hanc destruxit et populum eius transtulit in babylonem. Anno autem primo cyri regis babylonis cyrus rex proposuit edictum ut domus dei edificaretur. Nam et vasa templi dei aurea et argentea que nabuchodonosor tulerat de templo quod erat in ierusalem et asportaverat ea in templum babylonis protulit rex cyrus de templo babylonis et data sunt sasabasar vocabulo quem et principem constituit. Dixitque ei. Hec vasa tolle et vade et pone ea in templo quod est in ierusalem et domus dei edificetur in loco suo. Tunc itaque sasabasar ille venit et posuit fundamenta templi dei in ierusalem et ex eo tempore usque nunc edificatur et necdum completum est. Nunc ergo si videtur regi bonum recenseat in bibliotheca regis que est in babylone utrum nam a cyro rege iussum fuerit ut edificaretur domus dei in ierusalem et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

VI Tunc darius rex precepit et recensuerunt in bibliotheca librorum qui erant repositi in babylone. Et inventum est in hechathanis quod est

castrum in Medena provincia volumen unum talisque scriptus erat in eo commentarius. Anno primo regis Cyri, Cyrus rex decrevit ut domus Dei quae est in Hierusalem aedificaretur in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum LX et latitudinem LX cubitorum, ordines de lapidibus impolitis tres, et sic ordines de lignis novis. Sumptus autem de domo regis dabitur. Sed et vasa templi Dei aurea et argentea quae Nabuchodonosor tulerat de templo Hierusalem et attulerat ea in Babylonem reddantur, et referantur in templum in Hierusalem in locum suum, quae et posita sunt in templo Dei. Nunc ergo Thathannai dux regionis quae est trans flumen, Starbuzannai et consiliarii vestri Apharsachei qui estis trans flumen, procul recedite ab illis, et dimittite fieri templum Dei illud a duce Iudaeorum et a senioribus eorum, domum Dei illam aedificent in loco suo. Sed et a me praeceptum est quid oporteat fieri a presbyteris Iudaeorum illis ut aedificetur domus Dei, ut scilicet de arca regis, id est de tributis quae dantur de regione trans flumen, studiose sumptus dentur viris istis ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit, et vitulos et agnos et hedos in holocaustum Deo caeli, frumentum, sal, et vinum et oleum secundum ritum sacerdotum qui sunt in Hierusalem detur eis per dies singulos, ne sit in aliquo querimonia. Et offerant oblationes Deo caeli, orentque pro vita regis et filiorum eius. A me ergo positum est decretum ut omnis homo qui hanc mutaverit iussionem tollatur lignum de domo ipsius et erigatur et configatur in eo, domus autem eius publicetur. Deus autem qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna et populum qui extenderit manum suam ut repugnet et dissipet domum Dei illam quae est in Hierusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo. Igitur Thathannai dux regionis trans flumen et Starbuzannai et consiliarii eius secundum quod praeceperat Darius rex sic diligenter executi sunt. Seniores autem Iudaeorum aedificabant et prosperabantur iuxta prophetiam Aggaei prophetae et Zachariae filii Addo. Et aedificaverunt et construxerunt iubente Deo Israhel et iubente Cyro et Dario et Artaxerxe regibus Persarum, et compleverunt domum Dei istam usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis. Fecerunt autem filii Israhel, sacerdotes et Levitae et reliqui filiorum transmigrationis dedicationem domus Dei in gaudio, et obtulerunt in dedicationem domus Dei vitulos C, arietes CC, agnos CCCC, hircos caprarum pro peccato totius Israhel XII iuxta numerum tribuum Israhel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis et Levitas in vicibus suis super opera Dei in Hierusalem, sicut scriptum est in libro Moysi. Fecerunt autem filii transmigrationis pascha XIIII mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes et Levitae quasi unus; omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis et fratribus suis sacerdotibus et sibi. Et comederunt filii Israhel qui reversi fuerant de transmigratione et omnis qui se separaverat a coinquinatione gentium terrae ad eos ut quaererent Dominum Deum Israhel. Et fecerunt sollemnitatem azymorum VII diebus in laetitia, quia laetificaverat eos Dominus et converterat cor regis Assur ad eos ut adiuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israhel.

VII Post haec autem in regno Artaxerxis regis Persarum Ezras filius Saraiae filii Azariae filii Helciae filii Sellum filii Sadoc filii Achitob filii Amariae filii Azariae filii Maraioth filii Zaraiae filii Ozi filii Bocci filii Abisue filii Finees filii Eleazar filii Aaron sacerdotis ab initio, ipse Ezras ascendit de Babylone, et ipse scriba velox in lege Moysi quam dedit Dominus Deus Israhel, et dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius super eum omnem petitionem eius. Et ascenderunt de filiis Israhel et de filiis sacerdotum et de filiis Levitarum et de cantoribus et de ianitoribus et de Nathinaeis in Hierusalem anno septimo Artaxerxis regis. Et venerunt in Hierusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis. Quia in primo die mensis primi coepit ascendere de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Hierusalem iuxta manum Dei sui bonam super se. Ezras enim paravit cor suum ut investigaret legem Domini et faceret et doceret in Israhel praeceptum et iudicium. Hoc est autem exemplar epistulae edicti quod dedit rex Artaxerxes Ezrae sacerdoti scribae erudito in sermonibus et praeceptis Domini et caerimoniis eius in Israhel. Artaxerxes rex regum Ezrae sacerdoti scribae legis Dei caeli doctissimo salutem. A me decretum est ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israhel et de sacerdotibus eius et de Levitis ire in Hierusalem tecum vadat. A facie enim regis et septem consiliatorum eius es missus ut visites Iudaeam et Hierusalem in lege Dei tui quae est in manu tua, et ut feras argentum et aurum quod rex et consiliatores eius sponte obtulerunt Deo Israhel cuius in Hierusalem tabernaculum est, et omne aurum et argentum quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de sacerdotibus qui sponte obtulerint domui Dei sui quae est in Hierusalem, libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos arietes agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri quod est in Hierusalem. Sed et si quid tibi et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut faciatis iuxta voluntatem Dei vestri facite. Vasa quoque quae dantur tibi in ministerium domus Dei tui trade in conspectu Dei in Hierusalem. Sed et cetera quibus opus fuerit in domo Dei tui quantumcumque necesse est ut expendas dabitur de thesauro et de fisco regis, et a me. Ego Artaxerxes rex statui atque decrevi omnibus custodibus arcae publicae qui sunt trans flumen, ut quodcumque petierit a vobis Ezras sacerdos scriba legis Dei caeli absque mora detis, usque ad argenti talenta C, et usque ad frumenti coros C, et usque ad vini batos C, et usque ad batos olei C, sal vero absque mensura. Omne quod ad ritum Dei caeli pertinet tribuatur diligenter in domo Dei caeli, ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum eius. Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus et Levitis et cantoribus, ianitoribus, Nathinaeis et ministris domus Dei huius, ut vectigal et tributum et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem Ezra secundum sapientiam Dei tui quae est in manu tua constitue iudices et praesides ut iudicent omni populo qui est trans flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed et imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui et legem regis diligenter iudicium erit de eo, sive in mortem sive in exilium sive in condemnationem substantiae eius vel certe in carcerem. Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum Domini quae est in Hierusalem, et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius et universis principibus regis potentibus. Et ego confortatus manu Domini Dei mei quae erat in me congregavi de Israhel principes qui ascenderent mecum.

VIII Hi sunt ergo principes familiarum et genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. De filiis Finees Gersom. De filiis Ithamar Danihel. De filiis David Attus. De filiis Sechaniae de filiis Pharos Zaccharias, et cum eo numerati sunt viri CL. De filiis Phaath Moab Helioenai filius Zaraiae et cum eo CC viri. De filiis Sechaniae filius Ezechihel et cum eo CCC viri. De filiis Adan Abed filius Ionathan et cum eo L viri. De filiis Helam Isaias filius Athaliae et cum eo LXX viri. De filiis Saphatiae Zebedia filius Michahel et cum eo LXXX viri. De filiis

Ioab Obdia filius Iehiel et cum eo ducenti decem et octo viri. De filiis Selomith filius Iosphie et cum eo centum sexaginta viri. De filiis Bebai Zacharias filius Bebai et cum eo viginti octo viri. De filiis Ezgad Iohanan filius Eccetan et cum eo centum et decem viri. De filiis Adonicam qui erant novissimi et haec nomina eorum: Eliphelech et Iehiel et Samaias et cum eis sexaginta viri. De filiis Begui Uthai et Zaccur et cum eo septuaginta viri. Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Ahavva, et mansimus ibi diebus tribus. Quesivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi et non inveni ibi. Et misi Eliezer et Ariel et Semeiam et Elnathan et Iarib et alterum Elnathan et Nathan et Zachariam et Mesollam principes, et Ioiarib et Elnathan sapientes. Et misi eos ad Heddo qui est princeps in Casphie loco, et posui in ore eorum verba que loquerentur ad Heddo et ad fratres eius Nathinneos in loco Casphie ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos virum doctissimum de filiis Mooli filii Levi filii Israel, et Sarabiam et filios eius et fratres eius decem et octo, et Asabiam et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque eius et filios eius viginti, et de Nathinneis quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum Nathinneos ducentos viginti. Omnes hii suis nominibus vocabantur. Et predicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Ahavva ut affligeremur coram Domino Deo nostro et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris universeque substantie nostre. Erubui enim petere a rege auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes qui querunt eum in bonitate, et imperium eius et fortitudo eius et furor eius super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunavimus autem et rogavimus Deum nostrum per hoc, et evenit nobis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum duodecim, Sarabiam et Asabiam et cum eis de fratribus eorum decem. Appendique eis argentum et aurum et vasa consecrata domus Dei nostri, que obtulerat rex et consiliatores eius et principes eius universusque Israel eorum qui inventi fuerant. Et appendi in manibus eorum argenti talenta sescenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum talenta, et crateres aureos viginti qui habebant solidos millenos, et vasa eris fulgentis optimi duo pulchra ut aurum. Et dixi eis: Vos sancti Domini, et vasa sancta, et argentum et aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum vestrorum. Vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum et Levitarum et ducibus familiarum Israel in Ierusalem in thesaurum domus Domini. Susceperunt autem sacerdotes et Levite pondus argenti et auri et vasorum ut deferrent Ierusalem in domum Dei nostri. Promovimus ergo a flumine Ahavva duodecimo die mensis primi ut pergeremus Ierusalem, et manus Dei nostri fuit super nos et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Ierusalem et mansimus ibi diebus tribus. Die autem quarta appensum est argentum et aurum et vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Urie sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed filius Iosue et Noadaia filius Bennoi Levite, iuxta numerum et pondus omnium, descriptumque est omne pondus in tempore illo. Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis obtulerunt holocausta Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim; omnia in holocaustum Domino. Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis et ducibus trans flumen, et elevaverunt populum et domum Dei.

IX

Postquam autem hec completa sunt accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel, sacerdotes et Levite, a populis terrarum et de abominationibus eorum, Chananei videlicet et Ethei et Pherezei et Iebusei et Ammonitarum et Moabitarum et Egyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum. Manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbe, et sedi merens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum Dei Israel pro transgressione eorum qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica curvavi genua mea et expandi manus meas ad Dominum Deum meum et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostre multiplicate sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad celum a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad hanc diem, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges nostri et sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium et in captivitatem et in rapinam et in confusionem vultus sicut et die hac. Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum ut dimitterentur nobis reliquie, et daretur paxillus in loco sancto eius, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra, quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, et inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum ut daret nobis vitam et sublimaret domum Dei nostri, et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem in Iuda et in Ierusalem. Et nunc quid dicemus Deus noster post hec? quia dereliquimus mandata tua que precepisti in manu servorum tuorum prophetarum dicens: Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam terra immunda est iuxta immunditiam populorum ceterarumque terrarum abominationibus eorum, qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non queratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in eternum, ut confortemini et comedatis que bona sunt terre, et heredes habeatis filios vestros usque in seculum. Et post omnia que venerunt super nos in operibus nostris pessimis et in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ut non converteremur et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? Domine Deus Israel, iustus tu es, quoniam derelicti sumus qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro, non enim stari potest coram te super hoc.

Sic ergo orante Ezra et implorante Dominum et flente et iacente ante templum Dei, collectus est ad eum cetus de Israel grandis nimis virorum ac mulierum et puerorum, et flevit populus fletu magno.

X

Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Helam et dixit Ezre: Nos prevaricati sumus in Dominum nostrum et duximus uxores alienigenas de populis terre. Et nunc si est penitentia in Israel super hoc, percutiamus fedus cum Domino Deo nostro, ut proiciamus universas uxores et eos qui de his nati sunt iuxta voluntatem Domini et eorum qui timent preceptum Domini Dei nostri; secundum legem fiat. Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum. Confortare et fac. Surrexit ergo Ezras et adiuravit principes sacerdotum et Levitarum et omnem Israel ut facerent secundum verbum hoc, et iuraverunt. Et surrexit Ezras ante domum Dei et abiit ad cubiculum Iohanan filii Eliasib, et ingressus est illuc; panem non co-

medit et aquam non bibit. lugebat enim in transgressione eorum qui de captivitate venerant. Et missa est vox in iuda et ierusalem omnibus filiis transmigrationis ut congregarentur in ierusalem. et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum auferetur universa substantia eius. et ipse abicietur de cetu transmigrationis. Convenerunt igitur omnes viri iuda et beniamin in ierusalem tribus diebus. ipse est mensis nonus. xx. die mensis. et sedit omnis populus in platea domus dei trementes pro peccato et pluviis. Et surrexit esdras sacerdos. et dixit ad eos. Vos transgressi estis et duxistis uxores alienigenas. ut adderetis peccatum super israel. et nunc date confessionem domino deo patrum vestrorum. et facite placitum eius et separamini a populis terre. et ab uxoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo dixitque voce magna. Iuxta verbum tuum ad nos sic fiat. Verumtamen quia populus multus est et tempus pluvie et non sustinemus stare foris. et opus non est unius diei vel duorum. vehementer quippe peccavimus in sermone isto. Constituantur principes in universa multitudine. et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas veniant in temporibus statutis. et cum eis seniores per civitatem et civitatem. et iudices eius. donec avertatur ira dei nostri a nobis super peccato hoc. Igitur ionathan filius azahel et iaazia filius thecue steterunt super hoc. et mesollam et sebethai levites adiuverunt eos. Feceruntque sic filii transmigrationis. et abiecit esdras sacerdos et viri principes familiarum in domos patrum suorum et omnes per nomina sua. Et sederunt in die primo mensis decimi ut quererent rem. et consummati sunt omnes viri qui duxerant uxores alienigenas usque ad diem primam mensis primi. et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De filiis iosue filii iosedech et fratres eius maasie. et eliezer. et iarib. et godolia. et dederunt manus suas ut eicerent uxores suas. et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. Et de filiis emmer. anani. et zebedia. et de filiis erim. maasia. et helya. et semeia. et iehiel. et ozias. et de filiis phessur. helioenai. maasia. ismael. nathanael. iozabet. et elasa. et de filiis levitarum. iozabeth. et semeia. et celaia. ipse est calita. phathaia. iuda. et eliezer. Et de cantoribus heliasib. Et de ianitoribus sellum et telem. et uri. Et ex israel de filiis pharos. remia. et ezia. et melchia. et miamin. et eliezer. et melchia. et bacaia. Et de filiis helam. mathania. et zacharias. et hiehiel. et abdi. et ierimoth. et helia. et de filiis zechua. helioenai. heliasib. mathania. et ierimoth. et zabet. et aziza. Et de filiis bebai. iohannan. anania. zabbai. athalai. et de filiis bani. mosollam. et melluch. et adaia. iasub. et saal. et rimoth. et de filiis phaeth moab. edna. calal. banaias. maasias. mathanias. beseleel. bennui. et manasse. et de filiis erem. eliezer. iosue. melchias. semeias. symeon. beniamin. moloch. samarias. De filiis asom. mathanai. marethetha. zabeth. eliphaleth. ierimai. manasse. semei. De filiis bani. maaddi. amram. et huel. baneas. et badaias. cheltiau. vannia. marimuth. et heliasib. mathanias. mathanai. et iasi. et bani. et bennui. semei. et salmias. et nathan. et adaias. mechnedabai. et sisai. sarai. ezrel. et selemau. semerias. sellum. amaria. ioseph. De filiis nebiu. aiel. mathatias. zabed. zabina. ieddu. et iohel. banaia. Omnes hii acceperant uxores alienigenas. et fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios.

Uba neemie filii elchie.

VERBA neemie filii helchie. Et factum est in mense casleu anno .xx. et ego eram in susis castro. et venit ananias unus de fratribus meis ipse et viri de iuda. et interrogavi eos de iudeis qui remanserant. et supererant de captivitate. et de ierusalem. Et dixerunt michi. Qui remanserunt et relicti sunt de captivitate ibi in provincia in afflictione magna sunt et in obprobrio. et murus ierusalem dissipatus est. et porte eius combuste sunt igni. Cumque audissem verba huiuscemodi sedi et flevi. et luxi diebus multis. et ieiunabam et orabam ante faciem dei celi. et dixi. Quaeso domine deus celi fortis magne atque terribilis. qui custodis pactum et misericordiam cum hiis qui te diligunt. et custodiunt mandata tua. fiant aures tue auscultantes. et oculi tui aperti ut audias orationem servi tui quam ego oro coram te hodie nocte et die. pro filiis israel servis tuis. et confiteor pro peccatis filiorum israel. quibus peccaverunt tibi. et ego et domus patris mei peccavimus. vanitate seducti sumus. et non custodivimus mandatum. et cerimonias. et iudicia que precepisti moysi servo tuo. Memento verbi quod mandasti moysi servo tuo dicens. Cum transgressi fueritis ego dispergam vos in populos. et si revertamini ad me. et custodiatis mandata mea. et faciatis ea. etiam si abducti fueritis ad extrema celi. inde congregabo vos. et reducam in locum quem elegi. ut habitaret nomen meum ibi. Et ipsi servi tui et populus tuus quos redemisti in fortitudine tua magna. et in manu tua valida. Obsecro domine sit auris tua attendens ad orationem servi tui et ad orationem servorum tuorum qui volunt timere nomen tuum. et dirige servum tuum hodie. et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim pincerna eram regis.

II Factum est autem in mense nisan anno .xx. artaxersis regis. et vinum erat ante eum. et levavi vinum et dedi regi. et eram quasi languidus ante faciem eius. Dixitque michi rex. Quare vultus tuus tristis est cum te egrotum non videam. Non est hoc frustra. sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde nimis. et dixi regi. Rex in eternum vive. quare non meret vultus meus. quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est. et porte eius combuste sunt igni. Et ait michi rex. Pro qua re postulas. Et oravi deum celi. et dixi ad regem. Si videtur regi bonum. et si placet servus tuus ante faciem tuam. ut mittas me in iudeam ad civitatem sepulchri patris mei et edificabo eam. Dixitque michi rex et regina que sedebat iuxta eum. Usque ad quod tempus erit iter tuum. et quando reverteris. Et placuit ante vultum regis. et misit me. et constitui ei tempus. et dixi regi. Si regi videtur bonum epistolas det michi ad duces regionis trans flumen ut traducant me donec veniam in iudeam. et epistolam ad asaph custodem saltus regis ut det michi ligna. et tegere possim portas turris templi domus. et muros civitatis. et domum quam ingressus fuero. Et dedit michi rex iuxta manum dei mei bonam mecum. Et veni ad duces regionis trans flumen. dedique eis epistolas regis. Miserat autem mecum rex principes militum et equites. Et audierunt sanaballath horonites et thobias servus ammanites. et contristati sunt afflictione magna quod venisset homo qui quereret prosperitatem filiorum israel. Et veni ierusalem et eram ibi tribus diebus. et surrexi nocte ego et viri pauci mecum. et non indicavi cuiquam quid deus dedisset in corde meo ut facerem in ierusalem. et iumentum non erat

mecum nisi iumentum cui sedebam. Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris, et considerabam murum Hierusalem dissipatum, et portas eius consumptas igni. Et transivi ad portam fontis, et ad aquae ductum regis, et non erat locus iumento cui sedebam ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis, et redii. Magistratus autem nesciebant quo abissem, aut quid ego facerem: sed et Iudaeis et sacerdotibus et optimatibus et magistratibus et reliquis qui faciebant opus, usque ad id loci nihil indicaveram. Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus, quia Hierusalem deserta est, et portae eius consumptae sunt igni. Venite et aedificemus muros Hierusalem, et non simus ultra opprobrium. Et indicavi eis manum Dei mei quod esset mecum bona, et verba regis quae locutus est mihi, et aio: Surgamus et aedificemus. Et confortatae sunt manus eorum in bono. Audierunt autem Sanaballath Horonites, et Tobias servus Ammanites, et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque: Quae est haec res quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis? Et respondi eis sermonem, dixique ad eos: Deus caeli ipse nos adiuvat, et nos servi eius sumus: surgamus et aedificemus: vobis autem non est pars, et iustitia, et memoria in Hierusalem.

III Et surrexit Heliasib sacerdos magnus, et fratres eius sacerdotes, et aedificaverunt portam gregis: ipsi sanctificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam usque ad turrim Ananehel. Et iuxta eum aedificaverunt viri Iericho. Et iuxta eos aedificavit Zachur filius Amri. Portam autem piscium aedificaverunt filii Asnaa: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes. Et iuxta eos aedificavit Marimuth filius Uriae filii Accus. Et iuxta eum aedificavit Mosollam filius Barachiae filii Merezebel. Et iuxta eum aedificavit Sadoch filius Baana. Et iuxta eum aedificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui. Et portam veterem aedificaverunt Ioiada filius Phasea, et Mosollam filius Besodia: ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes. Et iuxta eos aedificaverunt Meletias Gabaonites, et Iadon Meronathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans flumen. Et iuxta eum aedificavit Eziel filius Araia aurifex, et iuxta eum aedificavit Ananias filius pigmentarii, et dimiserunt Hierusalem usque ad murum plateae latioris. Et iuxta eum aedificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Hierusalem. Et iuxta eum aedificavit Ieiada filius Aromath contra domum suam. Et iuxta eum aedificavit Accus filius Aseboniae. Mediam partem vici aedificavit Melchias filius Herem, et Asub filius Phaeth Moab, et turrim furnorum. Et iuxta eum aedificavit Sellum filius Alloes, princeps mediae partis vici Hierusalem, ipse et filiae eius. Et portam vallis aedificavit Anun et habitatores Zanoe: ipsi aedificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. Et portam sterquilinii aedificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacarem: ipse aedificavit eam, et statuit valvas eius, et seras, et vectes. Et portam fontis aedificavit Sellum filius Colozai, princeps pagi Maspha: ipse aedificavit eam, et texit, et statuit valvas eius, et seras, et vectes, et muros piscinae Siloe in ortum regis, et usque ad gradus qui descendunt de civitate David. Post eum aedificavit Neemias filius Azboc, princeps dimidiae partis vici Bethsur, usque contra sepulchrum David, et usque ad piscinam quae grandi opere constructa est, et usque ad domum fortium. Post eum aedificaverunt Levitae, Reum filius Benni. Post eum aedificavit Asebias princeps dimidiae partis vici Ceilae in vico suo. Post eum aedificaverunt fratres eorum Bethui filius Enadab, princeps dimidiae partis Ceila. Et aedificavit iuxta eum Ezer filius Iosue princeps Maspha, mensuram secundam, contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte aedificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam, ab angulo usque ad portam domus Heliasib sacerdotis magni. Post eum aedificavit Merimuth filius Uriae filii Accus mensuram secundam, a porta domus Heliasib donec extenderetur domus Heliasib. Et post eum aedificaverunt sacerdotes viri de campestribus Iordanis. Post eum aedificavit Beniamin et Asub contra domum suam. Et post eum aedificavit Azarias filius Maasiae filii Ananiae contra domum suam. Post eum aedificavit Bennui filius Enadad mensuram secundam, a domo Azariae usque ad flexuram et usque ad angulum. Phalel filius Ozi contra flexuram, et turrim quae eminet de domo regis excelsa, id est in atrio carceris. Post eum Phadaia filius Pharos. Nathinaei autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem, et turrim quae prominebat. Post eum aedificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione, a turre magna et eminenti usque ad murum templi. Sursum autem a porta equorum aedificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. Post eos aedificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum aedificavit Semeia filius Secheniae, custos portae orientalis. Post eum aedificavit Anania filius Selemiae, et Anon filius Selo sextus mensuram secundam. Post eum aedificavit Mosollam filius Barachiae contra gazophylacium suum. Post eum aedificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinneorum, et scruta vendentium contra portam iudicialem, et usque ad cenaculum anguli. Et inter cenaculum anguli in porta gregis aedificaverunt artifices et negotiatores.

IIII Factum est autem, cum audisset Sanaballath quod aedificaremus murum, iratus est valde, et motus nimis subsannavit Iudaeos, et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum: Quid Iudaei faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? num sacrificabunt et complebunt in una die? numquid aedificare poterunt lapides de acervis pulveris qui combusti sunt? Sed et Tobias Ammanites proximus eius ait: Aedificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum. Audi Deus noster, quia facti sumus despectio: converte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt aedificantes. Itaque aedificavimus murum, et coniunximus totum usque ad partem dimidiam, et provocatum est cor populi ad operandum. Factum est autem, cum audisset Sanaballath et Tobias et Arabes et Ammanitae et Azotii quod obducta esset cicatrix muri Hierusalem, et quod coepissent interrupta concludi, irati sunt nimis. Et congregati sunt omnes pariter ut venirent et pugnarent contra Hierusalem

et molirentur insidias. Et oravimus Dominum Deum nostrum et
posuimus custodes super murum die ac nocte contra
eos. Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis,
et humus nimia est, et nos non poterimus aedificare mu-
rum. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant et ignorent
donec veniamus in medium eorum, et interficiamus
eos, et cessare faciamus opus. Factum est autem venientibus
Iudaeis qui habitabant iuxta eos, et dicentibus nobis per X
vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, sta-
tui in loco post murum per circuitum populum in or-
dine cum gladiis suis et lanceis et arcubus. Et perspexi atque
surrexi, et aio ad optimates et magistratus, et ad reli-
quam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini ma-
gni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris,
filiis vestris et filiabus vestris, et uxoribus vestris et domibus.
Factum est autem cum audissent inimici nostri
nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum,
et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus
suum. Et factum est a die illa media pars iuvenum
eorum faciebat opus, et media parata erat
ad bellum, et lanceae, et scuta, et arcus, et loricae, et prin-
cipes post eos in omni domo Iuda aedificantium
in muro, et portantium onera et imponentium:
una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gla-
dium. Aedificantium enim unusquisque gladio erat
accinctus renes, et aedificabant, et clangebant buc-
cina iuxta me. Et dixi ad optimates et ad magistratus
et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum,
et nos separati sumus in muro procul alter ab altero.
In loco quocumque audieritis clangorem tubae, illuc
concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos
ipsi faciamus opus, et media pars nostrum teneat
lanceas ab ascensu aurorae donec egrediantur
astra. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum
puero suo maneat in medio Ierusalem, et sint nobis vices
per noctem et diem ad operandum. Ego autem et fratres mei
et pueri mei et custodes qui erant post me non depo-
nebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nuda-
V batur ad baptismum. Et factus est clamor populi et uxor-
um eius magnus adversus fratres suos Iudaeos. Et erant
qui dicerent: Filii nostri et filiae nostrae multae sunt nimis:
accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comeda-
mus et vivamus. Et erant qui dicerent: Agros nostros et
vineas et domos nostras opponamus, et accipia-
mus frumentum in fame. Et alii dicebant: Mu-
tuo sumamus pecunias in tributa regis, demus-
que agros nostros et vineas: et nunc sicut carnes fratrum
nostrorum, sic carnes nostrae sunt: sicut filii eorum, sic et filii
nostri. Ecce nos subiugamus filios nostros et filias nostras in
servitutem, et de filiabus nostris sunt famulae,
nec habemus unde possint redimi: et agros nostros
et vineas alii possident. Et iratus sum nimis cum
audissem clamorem eorum secundum verba haec. Cogita-
vitque cor meum mecum. Et increpavi optimates
et magistratus, et dixi eis: Usurasne singuli a fratribus
vestris exigitis? Et congregavi adversum eos contio-
nem magnam, et dixi eis: Nos, ut scitis, redemi-
mus fratres nostros Iudaeos qui venditi erant gentibus
secundum possibilitatem nostram: et vos igitur vendetis fra-
tres vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec inve-
nerunt quid responderent. Dixique ad eos: Non est bona res quam
facitis. Quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne ex-
probretur nobis a gentibus inimicis nostris? Et ego
et fratres mei et pueri mei commodavimus plurimis pe-
cunias et frumentum. Non repetamus in commune is-
tud: aes alienum concedamus quod debetur nobis. Reddite eis ho-
die agros suos et vineas suas, oliveta sua et domos
suas: quin potius et centesimam pecuniae, frumenti,
vini et olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. Et di-
xerunt: Reddemus, et ab eis nihil quaeremus: sicque
faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes, et adiuravi
eos ut facerent iuxta quod dixeram. Insuper et sinum me-
um meum excussi, et dixi: Sic excutiat Deus omnem
virum qui non compleverit verbum istud, de domo
sua et de laboribus suis: sic excutiatur et vacuus fi-
at. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt
Deum. Fecit ergo populus sicut dictum erat. A die autem illa
qua praeceperat rex mihi ut essem dux in terra Iuda,
ab anno XX usque ad annum tricesimum secundum
Artaxerxis regis per annos XII, ego et fratres mei anno-
nas quae ducibus debebantur non comedimus. Duces
autem primi qui fuerant ante me gravaverunt populum,
et acceperunt ab eis in pane et vino et in pecunia co-
tidie siclos XL: sed et ministri eorum depresserunt populum.
Ego autem non feci ita propter timorem Dei. Quin potius
in opere muri aedificavi, et agrum non emi, et omnes pueri
mei congregati ad opus erant. Iudaei quoque et magistratus
CL viri, et qui veniebant ad nos de gentibus quae
in circuitu nostro sunt in mensa mea erant. Parabatur
autem per dies singulos bos unus et arietes VI electi
exceptis volatilibus, et inter dies X vina diversa et alia
multa tribuebam: insuper et annonas ducatus mei
non quaesivi: valde enim erat attenuatus populus. Memento
mei Deus in bonum secundum omnia quae feci populo huic. VI
Factum est autem cum audisset Sanaballat et Tobias
et Gosem Arabs et ceteri inimici nostri quod aedificassem
ego murum et non esset in eo residua interruptio,
usque ad tempus autem illud valvas non posueram in por-
tis, misit Sanaballat et Tobias et Gosem Arabs
ad me dicentes: Veni, et percutiamus pariter foedus in
viculis in campo uno. Ipsi autem cogitabant
ut facerent mihi malum. Misi ergo ad eos nuntios di-
cens: Opus grande ego facio, et non possum descen-
dere, ne forte neglegatur cum venero et descendero
ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc
IIII vices. Et respondi eis iuxta sermonem priorem. Et mi-
sit ad me Sanaballat iuxta verbum prius quinta vice puerum
suum, et epistulam habebat in manu sua scriptam hoc modo: In genti-
bus auditum est, et Gosem dixit, quod tu et Iudaei cogi-
tetis rebellare, et propterea aedificetis murum,
et levare te velis super eos regem: propter quam causam et
prophetas posueris qui praedicent de te in Ierusalem, dicen-
tes: Rex in Iudaea est. Auditurus est rex verba haec:
ideo nunc veni, ut ineamus consilium pariter. Et misi ad
eos dicens: Non est factum secundum verba haec quae tu loqueris:
de corde enim tuo tu componis haec. Omnes enim hi ter-
rebant nos cogitantes quod cessarent manus nostrae
ab opere, et quiescerent. Quam ob causam magis confortavi
manus meas. Et ingressus sum domum Semaiae filii Da-
laiae filii Meetabel secreto, qui ait: Tractemus
nobiscum in domo Dei in medio templi, et clau-
damus portas aedis, quia venturi sunt ut interficiant
te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi:
Num quisquam similis mei fugit? Et quis ut ego ingre-
dietur templum et vivet? Non ingrediar. Et in-
tellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locu-
tus esset ad me, et Tobias et Sanaballat conduxissent
eum. Acceperat enim pretium ut territus facerem, et pec-

aurum et haberent malum quod exprobrarent mihi. Memento
mei domine pro tobia et sanaballath iuxta opera eorum ta-
lia. Sed et noadie prophete et ceterorum qui terrebant me.
Completus est autem murus xxv°. die mensis elul.
l. ii. diebus. Factum est autem cum audissent omnes inimici
nostri ut timerent universe gentes que in circuitu nostro et
caderent intra semetipsos et scirent quod a deo factum esset
opus hoc. Sed et in diebus illis multe optimatum epistule
iudeorum mittebantur ad tobiam et a tobia ve-
niebant ad eos. Multi enim erant in iudea habentes
iuramentum eius quia gener erat sechenie filii
ioree et iohanan filius eius acceperat filiam mo-
sollam filii barachie. Sed et laudabant eum coram
me et verba mea nuntiabant ei. Et tobias mitte-
VII bat epistulas ut terreret me. Postquam autem edifi-
catus est murus et posui valvas et recensui ia-
·/· anani nitores et cantores et levitas precepi fratri meo et
ananie principi domus de ierusalem. Ipse enim quasi vir
verax et timens deum plus ceteris videbatur. Et dixi
eis. Non aperiantur porte ierusalem usque ad calorem
solis. Cumque adhuc assisterent clause porte sunt et
oppilate. Et posui custodes de habitatoribus ierusalem
singulos per vices suas et unumquemque contra domum suam.
Civitas autem erat lata nimis et grandis et populus parvus
in medio eius et non erant domus edificate. De-
dit autem deus in corde meo et congregavi optimates et ma-
gistratus et vulgus ut recenserem eos. Et inveni
librum census eorum qui ascenderant primum
et inventum est scriptum in eo. Isti filii provincie qui
ascenderunt de captivitate migrantium quos trans-
tulerat nabuchodonosor rex babylonis et reversi sunt
in ierusalem et in iudeam unusquisque in civitatem suam.
Qui venerunt cum zorobabel. iosue. neemias. aza-
rias. raamias. iohanna. mardocheus. belsam.
mespharath. begoai. naum. baana. Numerus
virorum populi israel. Filii pharos. ii. milia. c. lxxii. Filii
saphatie. ccc. lxxii. Filii area. dc. lii. Filii phe-
moab filiorum iosue et ioab. ii. milia. dccc. xviii. Filii he-
lam. m. dcc. liiii. Filii cethua. dccc. xlv. Fi-
lii zachai. dcc. lx. Filii bennui. dc. xlviii. Filii
bebai. dc. xxviii. Filii azgad. ii. milia. ccc. xxii.
Filii adonicham. dc. lxvii. Filii bagui. ii. milia. lxvii.
Filii adin. dc. lv. Filii ater filii ezechie. xc. viii.
Filii asem. ccc. xxviii. Filii besai. ccc. xxiiii. Fi-
lii areph. c. xii. Filii gabaon. xc. v. Filii bethleem
et netupha. c. lxxxviii. Viri anathoth. c. xx-
viii. Viri bethazmoth. xlii. Viri cariathiarim
zephira et beroth. dcc. xliii. Viri rama et ge-
ba. dc. xxi. Viri machmas. c. xxii. Viri bethel
et hai. c. xxiii. Viri nebo alterius. lii. Viri he-
lam alterius. m. cc. liiii. Filii arim. ccc. xx. Filii ie-
richo. ccc. xlv. Filii lodadid et ono. dcc. xxi.
Filii senaa. iii. milia. dcccc. xxx. Sacerdotes fi-
lii idaia in domo iosue. dcccc. lxxiii. Filii
emmer. m. lii. Filii phassur. m. cc. xlvii. Filii ia-
rim. m. xvii. Levite filii iosue et cedmihel
filiorum oduia. lxxiiii. Cantores filii asaph.
c. xlviii. Ianitores filii sellum. filii ater. fi-
lii telmon. filii accub. filii atita. filii sobai.
c. xxxviii. Nathinnei filii soa. filii asupha. filii
tebbaoth. filii ceros. filii sia. filii phadon.
filii lebana. filii agaba. filii selmon. filii a-
nan. filii geddel. filii gaer. filii raaia. filii ra-
sin. filii nechoda. filii gazam. filii aza. filii phasea.
filii besai. filii minum. filii nephusim. filii bebuch.
filii acupha. filii arur. filii besloth. filii meida. fi-
lii arsa. filii bercos. filii sisara. filii thema. filii
nesia. filii nephia. filii athipha. filii servorum salo-
monis. filii sothai. filii sophereth. filii pherida. filii
iahala. filii darcon. filii geddel. filii saphatia.
filii athil. filii phacereth qui erat ortus ex saba-
im filio amon. Omnes nathinnei et filii servo-
rum salomonis. ccc. xc. ii. Hii sunt autem qui ascende-
runt de thelmela. thelarsa. cherub. addon et emmer.
et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semi-
nis utrum ex israel essent. Filii dalaia. filii tobi-
a. filii nechoda. dc. xlii. Et de sacerdotibus filii abi-
a. filii accos. filii berzellai qui accepit de filiabus
berzellai galaaditis uxorem et vocatus est nomi-
ne eorum. Hii quesierunt scripturam suam in censu
et non invenerunt et eiecti sunt de sacerdotio. Dixitque
athersatha eis ut non manducarent de sanctis sanctorum
donec staret sacerdos doctus et eruditus. Omnis
multitudo quasi unus. xl. ii. milia. dc. lx. absque ser-
vis et ancillis eorum qui erant. vii. milia. ccc. xxx-
vii. Et inter eos cantores et cantatrices. cc. xlv.
Cameli. cccc. asini. vi. milia. dcc. xx. Nonnulli
autem de principibus familiarum dederunt in opus.
Athersatha dedit in thesaurum auri dra-
gmas. m. phialas. l. tunicas sacerdotales. d. tri-
ginta. Et de principibus familiarum dederunt in the-
saurum operis auri dragmas. xx. milia et argenti
mnas. ii. milia. cc. Et quod dedit reliquus populus auri
dragmas. xx. argenti mnas. ii. milia. et tunicas
sacerdotales. lxvii. Habitaverunt autem sacerdotes et le-
vite et ianitores et cantores et reliquum vulgus
nathinneique et omnis israel in civitatibus suis. Et cono-
phegie sub esdra et neemia. Et venerat mensis
vii. filii autem israel erant in civitatibus suis.
VIII Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad
plateam que est ante portam aquarum et dixe-
runt esdre scribe ut afferret librum legis mo-
ysi quam preceperat dominus israel. Attulit autem esdras sa-
cerdos legem coram multitudine virorum et mu-
lierum cunctisque qui poterant intelligere in die
prima mensis. vii. Et legit in eo aperte in platea
que erat ante portam aquarum de mane usque
ad mediam diem in conspectu virorum et mulie-
rum et sapientium. Et aures omnis populi erant erecte ad li-
brum. Stetit autem esdras scriba super gradum ligne-
um quem fecerat ad loquendum. Et steterunt iuxta
eum mathathia et sema et anania et uria et
elchia et maasia ad dexteram et ad sinistram
phadaia. misael et melchia et asum et asd-
dana. zacharia et mosollam. Et aperuit esdras
librum coram omni multitudine. super universum
quippe populum eminebat. Et cum aperuisset eum
stetit omnis populus. Et benedixit esdras domino deo magno
Et respondit omnis populus amen amen. elevantes manus
suas. Et incurvati sunt et adoraverunt deum proni in ter-
ram. Porro iosue et bani et serebia iamin
accub sephtai odia maasia celita azarias
iozabed anan phalaia levite silentium facie-
bant in populo ad audiendam legem. Populus autem
stabat in gradu suo. Et legerunt in libro le-
gis dei distincte et aperte ad intelligendum

et intellexerunt cum legeret. Dixit autem Neemias ipse est athersatha et Esdras sacerdos et scriba et levitae interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere et nolite flere. Flebat autem omnis populus cum audiret verba legis. Et dixit eis: Ite comedite pinguia et bibite mulsum et mittite partes his qui non praeparaverunt sibi, quia sanctus dies Domini est, et nolite contristari. Gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. Levitae autem silentium faciebant in omni populo dicentes: Tacete quia dies sanctus est et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet et mitteret partes et faceret laetitiam magnam, quia intellexerant verba quae docuerat eos. Et in die secundo congregati sunt principes familiarum omnis populi sacerdotes et levitae ad Esdram scribam ut interpretaretur eis verba legis. Et invenerunt scriptum in lege praecepisse Dominum in manu Moysi ut habitent filii Israel in tabernaculis in die sollempni in mense septimo, et ut praedicent et divulgent vocem in universis urbibus suis et in Ierusalem dicentes: Egredimini in montem et afferte frondes olivae et frondes ligni pulcherrimi et frondes myrti et ramos palmarum et frondes ligni nemorosi ut fiant tabernacula sicut scriptum est. Et egressus est populus et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo et in atriis suis et in atriis domus Dei et in platea portae aquarum et in platea portae Ephraim. Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redierant de captivitate tabernacula et habitaverunt in tabernaculis. Non enim fecerant a diebus Iosue filii Nun taliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit laetitia magna nimis. Legit autem in libro legis Dei per dies singulos a die primo usque ad diem novissimum, et fecerunt sollempnitatem septem diebus, et in die octavo collectam iuxta ritum.

IX In die autem vicesimo quarto mensis huius convenerunt filii Israel in ieiunio et in saccis et humus super eos. Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena, et steterunt et confitebantur peccata sua et iniquitates patrum suorum. Et consurrexerunt ad standum, et legerunt in volumine legis Domini Dei sui quater in die, et quater in nocte confitebantur et adorabant Dominum Deum suum. Surrexerunt autem super gradum levitarum Iosue et Bani et Cedmihel, Sabania, Bani, Sarebias, Bani et Chanani, et clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum. Et dixerunt levitae Iosue et Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite benedicite Domino Deo vestro ab aeterno usque in aeternum, et benedicant nomini gloriae tuae excelso in omni benedictione et laude. Tu autem ipse Domine solus, tu fecisti caelum et caelum caelorum et omnem exercitum eorum, terram et universa quae in ea sunt, maria et omnia quae in eis sunt, et tu vivificas omnia haec, et exercitus caeli te adorat. Tu ipse Domine Deus qui elegisti Abram et eduxisti eum de igne Chaldaeorum et posuisti nomen eius Abraham, et invenisti cor eius fidele coram te, et percussisti cum eo foedus ut dares ei terram Chananaei, Hethaei et Amorrhaei et Pherezaei et Iebusaei et Gergesaei, ut dares semini eius, et implesti verba tua quoniam iustus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Aegypto, clamoremque eorum audisti super mare Rubrum. Et dedisti signa atque portenta in Pharaone et in universis servis eius et in omni populo terrae illius. Cognovisti enim quia superbe egerant contra eos. Et fecisti tibi nomen sicut et in hac die. Et mare divisisti ante eos et transierunt per medium maris in sicco. Persecutores autem eorum proiecisti in profundum quasi lapidem in aquas validas. Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via per quam ingrediebantur. Ad montem quoque Sinai descendisti et locutus es cum eis de caelo, et dedisti eis iudicia recta et legem veritatis, caerimonias et praecepta bona. Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, et mandata et caerimonias et legem praecepisti eis in manu Moysi servi tui. Panem quoque de caelo dedisti eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis ut ingrederentur et possiderent terram super quam levasti manum tuam ut traderes eis. Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt et induraverunt cervices suas, et non audierunt mandata tua. Et noluerunt audire, et non sunt recordati mirabilium tuorum quae feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens et misericors, longanimis et multae miserationis, non dereliquisti eos. Et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem et dixissent: Iste est Deus tuus qui eduxit te de Aegypto, feceruntque blasphemias magnas, tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto. Columpna nubis non recessit ab eis per diem ut duceret eos in viam, et columpna ignis per noctem ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit. Vestimenta eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti. Et dedisti eis regna et populos, et partitus es eis sortes, et possederunt terram Seon et terram regis Esebon et terram Og regis Basan. Et filios eorum multiplicasti sicut stellas caeli, et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur et possiderent. Et venerunt filii et possederunt terram, et humiliasti coram eis habitatores terrae Chananeos, et dedisti eos in manu eorum et reges eorum et populos terrae ut facerent eis sicut placebat illis. Ceperunt itaque urbes munitas et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis, cisternas ab aliis fabricatas, vineas et oliveta et ligna pomifera multa. Et comederunt et saturati sunt et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem te ad iracundiam et recesserunt a te, et proiecerunt legem tuam post terga sua, et prophetas tuos occiderunt qui contestabantur eos ut reverterentur ad te. Feceruntque blasphemias grandes. Et dedisti eos in manu hostium suorum et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suae clamaverunt ad te, et tu de caelo audisti, et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores qui salvarent eos de manu hostium suorum. Cumque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo, et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, et possederunt eos. Conversique sunt et clamaverunt ad te. Tu autem de caelo audisti, et liberasti eos in misericordiis tuis multis temporibus. Et contestatus es eos ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt, et non audierunt mandata tua, et in iudiciis tuis peccaverunt, quae faciat homo et vivet in eis. Et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt. Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum, et non audierunt. Et tradidisti eos in manu populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos, quoniam Deus miserationum et clemens es tu. Nunc itaque Deus noster magne, fortis et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit nos, reges nostros et principes nostros et sacerdotes nostros et prophetas nostros et patres nostros et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque in diem hanc. Et tu iustus es in omnibus quae venerunt super nos, quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua et testimonia tua quae testificatus es in eis. Et ipsi in regnis suis bonis et in

bonitate tua multa quam dederas eis, et in terra latissima et pingui quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis. Ecce nos ipsi hodie servi sumus, et terra quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius, et que bona sunt eius, et nos ipsi sumus servi in ea. Et fruges eius multiplicantur regibus quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur et iumentis secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fedus, et scribimus, et signant principes nostri, levite nostri et sacerdotes nostri.

X

Signatores autem fuerunt Neemias Athersatha filius Achilay, et Sedechias, et Sarayas, Azarias, Ieremias, Phassur, Amarias, Melchias, Acthus, Sebenia, Melluch, Arem, Merymuth, Obdias, Daniel, Genthon, Baruch, Mosollam, Abia, Mamyn, Mazia, Belga, Semeia: hi sacerdotes. Porro levite Iosue filius Azanie, Bennui de filiis Enadad, Cedmiel, et fratres eorum Sebenia, Odevia, Celita, Phalaya, Anan, Micha, Roob, Asebya, Zachur, Serebia, Sabanya, Odya, Bany, Baninu. Capita populi: Pheros, Phetmoab, Elam, Zechu, Bany, Bennui, Azgad, Bebay, Adonias, Beggoay, Adyn, Ather, Ezezia, Azur, Adonya, Asum, Bezay, Aryz, Anathot, Nebay, Mephyas, Mosollam, Azyr, Mezizabel, Sadoch, Geddua, Phelthia, Anan, Anaia, Ozee, Anania, Asuph, Aloes, Phalean, Sobech, Reum, Masana, Asepha, Mathia, Echaya, Anan, Melluch, Arem, Baana. Et reliqui de populo, sacerdotes, levite, ianitores et cantores, Nathinnei, et omnis qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum et filie eorum. Omnis qui poterat sapere, spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum et iurandum ut ambularent in lege Dei quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et iudicia eius et cerimonias eius, et ut non daremus filias nostras populo terre, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre qui important venalia et omnia ad usum per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, et exactionem universe manus. Et statuemus super nos precepta ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri, ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis, in kalendis, in sollemnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato, ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri. Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes et levitas et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut arderent super altare Domini Dei nostri sicut scriptum est in lege Moysi. Et ut afferremus primogenita terre nostre, et primitiva universi fructus omnis ligni ab anno usque in annum in domo Domini. Et primitiva filiorum nostrorum et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege Moysi, et primitiva boum nostrorum et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei nostri sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri. Et primitias ciborum nostrorum et libaminum, et poma omnis ligni, vindemie quoque et olei afferemus sacerdotibus ad gazophilacium Dei. Et decimam partem terre nostre levitis. Ipsi levite decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum levitis in decimis levitarum, et levite offerent decimam partem decime sue in domo Dei nostri ad gazophilacium in domo thesauri. Ad gazophilacium enim deportabunt filii Israel et filii Levi primitias frumenti, vini et olei, et ibi erunt vasa sanctificata, et sacerdotes, et cantores, et ianitores, et ministri; et non dimittemus domum Dei nostri.

XI

Habitaverunt autem principes populi in Ierusalem; reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem in civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem. Hi sunt itaque principes provincie qui habitaverunt in Ierusalem et in civitatibus Iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua in urbibus suis, Israel, sacerdotes, levite, Nathinnei, et filii servorum Salomonis. Et in Ierusalem habitaverunt de filiis Iuda et de filiis Beniamin. De filiis Iuda: Athaias filius Aziam, filii Zacharie, filii Amarie, filii Saphatie, filii Malaleel. De filiis Phares: Maasya filius Baruch, filius Cholazai, filii Azaia, filii Adaia, filii Ioiarib, filii Zacharie, filii Silonitis. Omnes filii Phares qui habitaverunt in Ierusalem quadringenti sexaginta octo viri fortes. Hi sunt autem filii Beniamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, filii Phadaya, filii Cholaya, filii Maasiam, filii Etheel, filii Asya. Et post eum Gebbay, Sellay, nongenti viginti octo. Et Iohel filius Iechri prepositus eorum, et Iudas filius Senua super civitatem secundus. Et de sacerdotibus Ydaya filius Ioiarib, Iachin, Saraya filius Helchia, filii Mosollam, filii Sadoch, filii Meraioth, filii Achitob, princeps domus Domini, et fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo. Et Adaya filius Ieroam, filius Phelelya, filius Amsi, filius Zacharie, filius Phassur, filius Melchie, et fratres eius principes patrum ducenti quadraginta duo. Et Amasai filius Ezrel, filius Azi, filius Mosollomoth, filius Emmer, et fratres eorum potentes nimis centum viginti octo, et prepositus eorum Zabdiel filius potentium. Et de levitis Semeya filius Asob, filius Azaricham, filius Asabya, filius Bonni, et Sabathai, et Iozabed super opera que erant forinsecus in domo Dei, a principibus levitarum. Et Mathanias filius Mycha, filius Zebedei, filius Asaph, princeps ad laudandum et ad confitendum in oratione. Et Bethecia secundus de fratribus eius, et Abda filius Sammua, filius Galal, filius Ydithym. Omnes levite in civitate sancta ducenti octoginta quatuor. Et ianitores Accub, Thelmon, et fratres eorum qui custodiebant ostia, centum septuaginta duo. Et reliqui ex Israel, sacerdotes et levite, in universis civitatibus Iuda, unusquisque in possessione sua. Et Nathinnei qui habitabant in Ophel, et Siaha et Gaspha de Nathinneis. Et episcopus levitarum in Ierusalem Azy filius Bany, filius Asabye, filius Mathanye, filius Miche. De filiis Asaph cantores in ministerio domus Dei. Preceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per singulos dies. Et Phathaia filius Mesezebel de filiis Zara filii Iude in manu regis iuxta omne verbum populi, et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius, et in Dybon et in viculis eius, et in Capsehel et in viculis eius, et in Iesue, et in Molada, et in Bethphaleth, et in Asersual, et in Bersabee et in viculis eius. Et in Sicelech, et in Mochona et in filiabus eius, et in Remmon, et in Saraa, et in Ierimuth, Zanoa, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus eius, Azecha et in viculis eius. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennon. Filii autem Beniamin a Geba Mechmas, et Haia, et Bethel et viculis eius, Anathoth, Nob, Anania, Asor, Rama, Gethaym, Adid, Seboym, Neballath, Lod et Ono valle artificum. Et de levitis portiones Iuda et Beniamin.

XII

Hi autem sacerdotes et levite qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel et Iosue: Saraia, Ieremias, Esdras, Amaria, Melluch, Acchus, Sechenia, Reum, Meremoth, Addo, Genthon, Abya, Miamin, Madia, Belga, Semaia, et Ioarib, Idaia, Sellum, Amoch, Elchia, Ydaia. Isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus Iosue. Porro levite Iesue, Bennui, Cedmiel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super ymnos ipsi et fratres eorum, et Becbecia atque Anni fratres eorum, unusquisque in officio suo. Iosue autem genuit Ioachim, et Ioachim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Ioiada, et Ioiada genuit Iona-

chan et Ionathan genuit Ieddua. In diebus autem Ioachim erant sacerdotes et levitae et principes familiarum: Saraiae, Amariae, Ieremiae, Ananiae, Ezrae, Mosollam, Amariae, Iohanan, Milicha, Ionathan, Sebeniae, Ioseph, Araiae, Edna, Maraioth, Melchi, Addaiae, Zachariae, Genthon, Mosollam, Abiae, Zecheri, Miamin et Moadiae, Phelti, Belgae, Sammua, Semeiae, Ionathan, Ioiarib, Mathanai, Iadaiae, Azzi, Sellai, Celai, Amoc, Eber, Helciae, Asebiae, Iadaiae, Nathanael. Levitae in diebus Eliasib et Ioiada et Ionan et Iedda scripti sunt principes familiarum et sacerdotes in regno Darii Persae. Filii Levi principes familiarum scripti in libro Verborum Dierum et usque ad dies Ionathan filii Eliasib. Et principes Levitarum: Asebia, Serebia et Iesue filius Cedmihel et fratres eorum per vices suas ut laudarent et confiterentur iuxta praeceptum David viri Dei et observarent aeque per ordinem. Mathania et Becbecia, Obedia, Mosollam, Thelmon, Accub custodes portarum et vestibulorum ante portas. Hii in diebus Ioachim filii Iosue filii Iosedech et in diebus Neemiae ducis et Ezrae sacerdotis scribaeque.

In dedicatione autem muri Ierusalem requisierunt levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Ierusalem et facerent dedicationem et laetitiam in gratiarum actione et cantico et in cymbalis psalteriis et citharis. Congregati sunt autem filii cantorum et de campestribus circa Ierusalem et de villis Nethuphati et de domo Galgal et de regionibus Geba et Azmaveth, quoniam villas aedificaverunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. Et mundati sunt sacerdotes et levitae et mundaverunt populum et portas et murum. Ascendere autem feci principes Iuda super murum et statui duos choros laudantium magnos. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii. Et ivit post eos Osaias et media pars principum Iuda et Azarias, Ezras et Mosollam, Iudas et Beniamin et Semeia et Ieremias. Et de filiis sacerdotum in tubis Zacharias filius Ionathan, filius Semeiae, filius Mathaniae, filius Michaiae, filius Zechur, filius Asaph. Et fratres eius Semeia et Azarel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael et Iuda et Anani in vasis cantici David viri Dei et Ezras scriba ante eos in porta Fontis. Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David et usque ad portam Aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso et ego post eum et media pars populi super murum et super turrem Furnorum et usque ad murum latissimum et super portam Ephraim et super portam Antiquam et super portam Piscium et turrem Ananeel et turrem Emath et usque ad portam Gregis, et steterunt in porta Custodiae. Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei et ego et dimidia pars magistratuum mecum. Et sacerdotes Eliachim, Maasia, Miniamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Anania in tubis et Maasia et Semeia et Eleazar et Azzi et Iohanan et Melchia et Elam et Ezer. Et clare cecinerunt cantores et Iezraia praepositus. Et immolaverunt in die illa victimas magnas et laetati sunt; Deus enim laetificaverat eos laetitia magna, sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est laetitia Ierusalem procul. Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina et ad primitias et ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis sacerdotibus et levitis, quia laetificatus est Iuda in sacerdotibus et levitis adstantibus. Et custodierunt observationem Dei sui et observationem expiationis et cantores et ianitores iuxta praeceptum David et Salomonis filii eius. Quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium et confitentium Deo. Et omnis Israel in diebus Zorobabel et in diebus Neemiae dabant partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos et sanctificabant levitas et levitae sanctificabant filios Aaron.

XIII In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo, et inventum est scriptum in eo quod non debeant introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei usque in aeternum, eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua, sed conduxerint adversum eos Balaam ad maledicendum eis, et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem. Factum est autem cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos qui fuerat positus in gazophylacio domus Dei nostri et proximus Tobiae. Fecit ergo sibi gazophylacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera et thus et vasa et decimam frumenti vini et olei, partes levitarum et cantorum et ianitorum et primitias sacerdotales. In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno tricesimo secundo Artaxersis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem. Et veni in Ierusalem et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobiae, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. Et malum mihi visum est valde, et proieci vasa domus Tobiae foras de gazophylacio. Praecepique et emundaverunt gazophylacia, et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium et thus. Et cognovi quod partes levitarum non fuissent datae et fugisset unusquisque in regionem suam de levitis et cantoribus et de his qui ministrabant. Et egi causam adversus magistratus et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos et feci stare in stationibus suis. Et omnis Iuda adportabat decimam frumenti vini et olei in horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem et Sadoch scribam et Phadaiam de levitis et iuxta eos Anan filium Zachur filium Mathaniae, quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis credita sunt partes fratrum suorum. Memento mei Deus meus pro hoc, et ne deleas miserationes meas quas feci in domo Dei mei et in caeremoniis eius.

In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos et onerantes super asinos vinum et uvas et ficus et omne onus, et inferentes in Ierusalem in die sabbati. Et contestatus sum ut in die qua vendere liceret venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces et omnia venalia, et vendebant in sabbatis filiis Iuda et in Ierusalem. Et obiurgavi optimates Iuda et dixi eis: Quae est haec res mala quam vos facitis et profanatis diem sabbati? Numquid non haec fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando sabbatum. Factum est autem cum quievissent portae Ierusalem in die sabbati, dixi, et clauserunt ianuas, et praecepi ut non aperirent eas usque post sabbatum; et de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in die sabbati. Et manserunt negotiatores et vendentes universa venalia foris Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum eos et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? Si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato. Dixi quoque levitis ut mundarentur et venirent ad custodiendas portas et sanctificandam diem sabbati. Et pro hoc ergo memento mei Deus meus et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum. Sed et in diebus illis vidi Iudaeos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur azotice et nesciebant loqui iudaice, et loquebantur iuxta linguam populi et populi. Et obiurgavi eos et maledixi, et cecidi ex ipsis viros et decalva

f. Vidi in iuda qui calcabant.

in eos et adiuravi in Deo ut non darent filias suas filiis eorum et non acciperent de filiabus eorum filiis suis et sibimet ipsis dicentes: Numquid non in huiuscemodi re peccavit Salomon rex Israhel? Et certe in gentibus multis non erat rex
XIII similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israhel, et ipsum ergo ad peccatum duxerunt mulieres alienigenae. Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc ut praevaricemur in Deo nostro et ducamus uxores peregrinas? De filiis autem Ioiada filii Eliasib sacerdotis magni gener erat Sanaballath Horonites, quem fugavi a me. Recordare Domine Deus meus adversum eos qui polluunt sacerdotium iusque sacerdotale et leviticum. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis et constitui ordines sacerdotum et Levitarum unumquemque in ministerio suo et in oblatione lignorum in temporibus constitutis et in primitiis. Memento mei Deus meus in bonum. Amen.

prologus

Apud Hebraeos liber Iudith inter agiografa legitur, cuius auctoritas ad roboranda illa quae in contentionem veniunt minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, adquievi postulationi vestrae, immo exactioni, et sepositis occupationibus quibus vehementer artabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis sensum e sensu quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputavi; sola ea quae intellegentia integra in verbis chaldeis invenire potui, latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, et triumphali laude perpetuis eam praeconiis declarate. Hanc enim non solum feminis sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator virtutem talem tribuit ut invictum ab hominibus vinceret, insuperabilem superaret.

Incipit liber Iudith

ARPHAXAT itaque rex Medorum subiugaverat multas gentes imperio suo, et ipse aedificavit civitatem potentissimam quam appellavit Ecbatanis ex lapidibus quadratis et sectis. Fecit muros eius in altitudinem cubitorum lxx et in latitudinem cubitorum xxx, turres vero eius posuit in altitudinem cubitorum c. Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas eius in altitudinem turrium. Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui et in gloria quadrigarum suarum. Anno igitur xii regni sui Nabuchodonosor rex Assyriorum qui regnabat in Nineve civitate magna pugnavit contra Arphaxat et obtinuit eum in campo magno qui appellatur Ragau circa Euphraten et Tigrim et Iadason in campo Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor et cor eius elevatum est, et misit ad omnes qui habitabant in Cilicia et Damasco et Libano et ad gentes quae sunt in Carmelo et Cedar et inhabitantes Galilaeam in campo magno Esdrelon et ad omnes qui erant in Samaria et trans flumen Iordanem usque Hierusalem et omnem terram Iesse quousque perveniatur ad montes Aethiopiae. Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui omnes uno animo contradixerunt et remiserunt eos vacuos et sine honore abiecerunt. Tunc indignatus est Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam et iuravit per thronum et regnum suum quod defenderet se de omnibus regionibus his.

II Anno xiii Nabuchodonosor regis, die xxii mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum ut defenderet se. Vocavitque omnes maiores natu omnesque duces et bellatores suos et habuit cum eis mysterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernen principem militiae suae et dixit ei: Egredere adversum omne regnum occidentis et contra eos praecipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno omnemque urbem munitam subiugabis mihi. Tunc Holofernes vocavit duces et magistratus virtutis Assyriorum et dinumeravit viros in expeditionem sicut praecepit ei rex, c xx milia peditum pugnatorum et equites sagittarios xii milia. Omnemque expeditionem suam fecit praeire in multitudine innumerabilium camelorum cum his quae exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta gregesque ovium quorum non erat numerus. Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis et equitibus et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terrae sicut locustae. Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciae, ascenditque omnia castella eorum et obtinuit omnem munitionem. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, praedavitque omnes filios Tharsis et filios Ismahel, qui erant contra faciem deserti et ad austrum terrae Chelleon. Et transivit Eufraten et venit in Mesopotamiam, et fregit omnes civitates excelsas quae erant ibi a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare. Et occupavit terminos eius a Cilicia usque ad fines Iapheth qui sunt ad austrum. Adduxitque omnes filios Madian et praedavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post haec descendit in campos Damasci in diebus messis et succendit omnia sata omnesque arbores et vineas fecit incidi, et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

III Tunc miserunt legatos suos universarum urbium ac provinciarum reges ac principes Syriae scilicet Mesopotamiae et Syriae Sobal et Libyae atque Ciliciae, qui venientes ad Holofernen dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno et subditi simus tibi quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostrae damna patiamur. Omnis civitas nostra omnisque possessio omnes montes et colles et campi et armenta boum gregesque ovium caprarumque equorumque et camelorum et universae facultates nostrae atque familiae in conspectu tuo sunt. Sint omnia sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna et obtinuit omnem civitatem et omnem inhabitantem terram. De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit ut universarum urbium habitatores principes et honorati simul cum populis exirent in obviam venienti excipientes eum cum coronis et lampadibus ducentes choros in tympanis et tibiis. Nec tamen ista facientes ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt, nam et civitates eorum destruxit et lucos eorum succidit. Praeceperat enim illi Nabuchodonosor rex ut omnes deos terrae exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus quae potuissent Holofernis potentia subiugari. Pertransiens autem Syriam Sobal et omnem Apamiam omnemque Mesopotamiam venit ad Idumaeos in terram Gabaa

Accepitque ciuitates eorum et sedit ibi per xxx dies in quibus
diebus adunari precepit uniuersum exercitum uirtutis
IIII sue. Tunc audientes hec filii israel qui habitabant
in terra iuda timuerunt ualde a facie eius. Tremor
et horror inuasit sensus eorum ne hoc faceret ierusalem et
templo domini quod fecerat ceteris ciuitatibus et templis e-
arum. Et miserunt in omnem samariam per circuitum
usque iericho. et preoccupauerunt omnes uertices mon-
tium. et muris circumdederunt uicos suos. et congregaue-
runt in preparationem pugne. Sacerdos etiam eliachim scripsit
ad uniuersos qui erant contra esdrelon que est contra fa-
ciem campi magni iuxta dothaim et uniuersis per quos transi-
tus esse poterat ut obtinerent ascensus montium per quos
uia esse poterat ad ierusalem et illic custodirent ubi an-
gustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt fi-
lii israel secundum quod constituerat eis sacerdos domini eliachim.
Et clamauit omnis populus ad dominum instantia magna
et humiliauerunt animas suas in ieiuniis et ipsi et mu-
lieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis et in-
fantes prostrauerunt se contra faciem templi domini. et alta-
re domini operuerunt cilicio. et clamauerunt ad dominum deum israel
unanimiter ne darentur in predam infantes eorum et uxo-
res eorum in diuisionem. et ciuitates eorum in exterminium
et sancta eorum in pollutionem. Tunc eliachim sacerdos domini
magnus circuiuit omnem israel allocutusque est eos dicens
Scitote quoniam exaudiet dominus preces uestras si manentes
permanseritis in ieiuniis et orationibus in conspectu domini.
Memores estote moysi serui domini qui amalech confiden-
tem in uirtute sua et in potentia et in exercitu suo et
in clipeis suis et in curribus suis et in equitibus suis non fer-
ro pugnando sed precibus sanctis orando deiecit. Sic erunt
uniuersi hostes israel si perseueraueritis in hoc opere quod cepistis.
Ad hanc ergo exhortationem eius deprecantes permanebant
in conspectu domini ita ut etiam hii qui holocausta domino of-
ferebant precincti ciliciis offerrent sacrificia domino. Et
erat cinis super capita eorum. et ex toto corde suo omnes
V orabant deum ut uisitaret populum suum israel. Nun-
tiatum est holoferni principi militie assyriorum quod
filii israel prepararent se ad resistendum ac montium
itinera conclusissent. et furore nimio exarsit in iracun-
dia magna. Vocauitque omnes principes moab et duces
ammon et dixit eis. Dicite mihi quis sit populus iste qui
montana obsidet. aut que et quales et quante sint ciui-
tates eorum. que etiam sit uirtus eorum. aut que sit multi-
tudo eorum. uel quis rex militie eorum. et quare pre omnibus
qui habitant in oriente isti contempserunt me. et non exierunt
obuiam nobis ut susciperent nos in pace. Tunc achi-
or dux omnium filiorum ammon respondens ait. Si digna-
ris audire domine mi dicam ueritatem in conspectu tuo
de populo isto qui in montanis habitat. et non egredietur uer-
bum falsum ex ore meo. Populus iste ex progenie chal-
deorum est. Hic primum in mesopotamia habitauit. pro eo
quod noluerunt sequi deos patrum suorum qui erant in terra chal-
deorum. Deserentes igitur cerimonias patrum suorum que in
multitudine deorum erant unum deum celi coluerunt
qui et precepit eis ut exirent inde et habitarent in char-
ran. Cumque operuisset omnem terram fames descen-
derunt in egyptum illicque per cccc annos sic multipli-
cati sunt ut dinumerari eorum non posset exercitus.
Cumque grauaret eos rex egypti atque in edificationibus
urbium suarum in luto et latere subiugasset eos cla-
mauerunt ad dominum deum suum. et percussit totam terram egypti
plagis uariis. Cumque eiecissent eos a se egyptii et ces-
saret plaga ab eis. et iterum uellent eos capere et ad su-
um seruitium reuocare. fugientibus hiis deus celi ma-
re aperuit ita ut hinc inde aque quasi murus solida-
rentur. et isti pede sicco fundum maris perambu-
lando transirent. In quo loco dum innumerabilis exer-
citus egyptiorum eos persequeretur ita aquis coopertus est ut non re-
maneret uel unus qui factum posteris nuntiaret. Egressi
etiam mare rubrum synai deserta montis occupauerunt
in quibus numquam homo habitare potuit uel filius hominis
requieuit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bi-
bendum. et per annos xl annonam de celo consecuti
sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta. et absque
scuto et gladio deus eorum pro eis pugnauit et uicit. et
non fuit qui insultaret populo isti nisi quando recessit a cul-
tu domini dei sui. Quotienscumque autem preter ipsum deum
suum alterum coluerunt dati sunt in predam et in gladium
et in obprobrium. Quotienscumque autem penituerunt se recessisse
a cultura dei sui: dedit eis deus celi uirtutem
resistendi. Denique chananeum regem et iebuseum
et ferezeum et etheum et eueum et amorreum et omnes
potentes in esebon prostrauerunt et terras eorum et ciuita-
tes eorum ipsi possiderunt. Et usque dum non peccarent
in conspectu dei sui erant cum illis bona. Deus enim
illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum
recessissent a uia quam dederat illis deus ut ambularent
in ea: exterminati sunt preliis a multis nationibus et plurimi
eorum captiui abducti sunt in terram non suam. Nuper autem
reuersi ad dominum deum suum ex dispersione qua dispersi fu-
erant adunati sunt. et ascenderunt montana hec omnia. et
iterum possident ierusalem ubi sunt sancta eorum. Nunc ergo domi-
ne mi perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu dei
eorum: ascendamus ad illos quoniam tradens tradet illos
deus eorum tibi et subiugati erunt sub iugo potentie
tue. Si uero non est offensio populi huius coram deo suo non
poterimus resistere illis quoniam deus eorum defendet illos. et
erimus in obprobrium uniuerse terre. Et factum est cum
cessasset loqui achior hec uerba irati sunt omnes magna-
tes holofernis. et cogitabant interficere eum dicentes
ad alterutrum. Quis est iste qui filios israel posse di-
cat resistere regi nabuchodonosor et exercitibus eius homines
inermes et sine uirtute et peritia artis pugne. Ut ergo
agnoscat achior quoniam fallit nos: ascendamus in mon-
VI tana. Et cum capti fuerint potentes eorum tunc
cum eisdem gladio transuerberabitur ut sciant omnes
gentes quoniam nabuchodonosor deus terre est et preter ipsum alius non est.
Factum est autem cum cessassent loqui: indignatus est holo-
fernes uehementer et dixit ad achior. Quoniam prophetasti
nobis dicens quod gens israel defendatur a deo suo ut
autem ostendam tibi quoniam non est deus nisi nabuchodonosor cum percusseri-
mus eos omnes sicut hominem unum tunc et ipse cum illis
assyriorum gladio interibis. et omnis israel tecum perditione
disperiet. et probabis quoniam nabuchodonosor dominus sit uniuerse terre.
tuncque gladius militie mee transiet per latera tua.
et confixus cades inter uulneratos israel. et non respirabis
ultra donec extermineris cum illis. Porro autem si pro-
phetiam tuam ueram existimas non concidat uultus tuus.
et pallor qui faciem tuam obtinuit abscedat a te.
Si uerba mea hec putas impleri non posse. Ut autem
noueris quia simul cum illis hec experieris. Ecce ex

hac hora et illos ipse sociabis ut dum dignas mei
gladii penas exceperint ipse simul ultioni subiace
as. Tunc precepit holofernes servis suis ut compre
henderent achior et perducerent eum in bethuliam et traderent eum in
manus filiorum israel. Et accipientes eum servi holofernis
profecti sunt per campestria. Sed cum appropinquassent ad
montana exierunt contra eos fundibularii. Illi autem diver
tentes a latere montis ligaverunt achior ad arbo
rem manibus et pedibus et sic vinctum de restibus dimi
serunt eum et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii israel
descendentes de bethulia venerunt ad eum. Quem sol
ventes duxerunt ad bethuliam atque in medio populi illum
statuentes percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum
assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes
ozias filius micha de tribu symeon et charmi qui et
gothoniel. In medio itaque seniorum et in conspectu
omnium achior dixit omnia que locutus ipse fuerat ab ho
loferne interrogatus. et qualiter populus holofernis voluisset
propter hoc verbum interficere eum. et quemadmodum ipse holofer
nes iratus iusserit eum israelitis hac de causa tradi
ut dum vicerit filios israel tunc ipsum achior diversis
iubeat suppliciis interire propter hoc quod dixisset deus celi defen
sor eorum est. Cumque universa achior exposuisset omnis
populus cecidit in faciem adorantes dominum et communi la
mentatione et fletu unanimes preces suas domino effu
derunt dicentes. Domine deus celi et terre intuere superbiam illorum
et respice ad nostram humilitatem et faciem sanctorum tuorum
attende. et ostende quoniam non derelinquis presumentes de te.
et presumentes de se et de sua virtute gloriantes humi
lias. Finito itaque fletu et per totam diem populi oratione
completa consolati sunt achior dicentes. Deus patrum nostrorum
cuius tu virtutem predicasti. ipse tibi hanc dabit vicissi
tudinem ut eorum magis tu interitum videas. Cum
vero dominus deus noster dederit hanc libertatem servis suis. sit et
tecum deus in medio nostri ut sicut tibi placuerit ita cum
tuis omnibus converseris. Tunc ozias finito consilio sus
cepit eum in domo sua et fecit ei cenam magnam.
Et vocatis omnibus presbiteris simul expleto ieiunio re
fecerunt. Postea vero convocatus omnis populus per totam
noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium
VII a deo israel. Holofernes autem altera die precepit exercitibus
suis ut ascenderent contra bethuliam. Erant autem pedi
tes bellatorum .c.xx. milia et equites .xxii. milia preter prepa
rationes virorum illorum quos occupaverat captivitas
et adducti fuerant de provinciis et urbibus universe iu
ventutis. Omnes pariter preparaverunt se ad pugnam
contra filios israel. Et venerunt per crepidinem montis usque
ad apicem qui respicit dothaym a loco qui dicitur belma
usque ad chelmon qui est contra hesdrelon. Filii autem
israel ut viderunt multitudinem illorum
prostraverunt se super terram mittentes cinerem super
capita sua et unanimes orantes ut deus israel misericordiam
suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua
bellica sederunt per loca que angusti itineris tramitem
dirigunt inter montuosa. et erant custodientes
ea tota die et nocte. Porro holofernes dum circuit
per gyrum. reperit quod fons qui influebat aqueductum
illorum a parte australi extra civitatem dirigeret
et incidi precepit aqueductum eorum. Erant tamen non longe
a muris fontes ex quibus furtim videbantur hau
rire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum.

Sed filii amon et moab accesserunt ad holofernem dicen
tes. Filii israel non in lancea nec in sagitta confidunt. sed
montes defendunt illos. et muniunt illos colles in pre
cipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugne possis
superare eos. pone custodes fontium ut non hauriant ex
eis. et sine gladio interficies eos. vel certe fatigati tradent
civitatem suam. quam putant montibus sitam super
ari non posse. Et placuerunt hec omnia coram holoferne
et coram omnibus satellitibus eius. et constituit per gyrum cen
tenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia per dies
.xx. fuisset expleta defecerunt cisterne et collectiones aquarum omnibus
habitantibus in bethuliam. ita ut non esset intra civi
tatem unde satiarentur vel una die quia ad mensuram
dabatur populis aqua cotidie. Tunc ad oziam congre
gati sunt omnes viri femineque iuvenes et parvuli et
omnes una voce dixerunt. Iudicet deus inter nos et te quoniam
fecisti in nos mala nolens loqui pacifice cum as
syriis. et propter hoc vendidit nos deus in manibus eorum. et ideo
non est qui adiuvet cum prosternamur ante oculos eorum in
siti et perditione magna. Et nunc congregate universos
qui in civitate sunt ut sponte nos tradamus omnes
populo holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus
dominum viventes quam moriamur et simus obprobrium omni
carni cum viderimus uxores nostras et infantes nostros
mori ante oculos nostros. Contestamur hodie celum et terram
et deum patrum nostrorum qui ulciscitur nos secundum peccata nostra ut iam
tradatis civitatem in manu militie holofernis. et sit
finis noster brevis in ore gladii qui longior efficitur
in ariditate sitis. Et cum hec dixissent factus est fletus
et ululatus magnus in ecclesia magna ab omnibus et per
multas horas una voce clamaverunt ad deum dicentes.
Peccavimus cum patribus nostris iniuste egimus iniquitatem
fecimus. Tu quia pius es miserere nostri. aut in tuo flagel
lo vindica iniquitates nostras. et noli tradere confitentes te
populo qui ignorat te. ne dicant inter gentes ubi est deus eorum. Et cum fatigati
hiis clamoribus et his fletibus lassati siluissent. exsurgens
ozias infusus lacrimis dixit. Equo animo estote fratres. et hos
.v. dies expectemus a domino misericordiam. Forsitan enim indigna
tionem suam abscidet et dabit gloriam nomini suo. Si autem
transactis .v. diebus non venerit adiutorium. faciemus hec
verba que locuti estis. Et factum est cum audisset hec iudith VIII
vidua que erat filia merari filii ydox filii ioseph filii ozie
filii elay filii iamnor filii gedeon filii raphaym filii
achitob filii melchie filii enan filii nathanie filii sala
thiel filii symeon filii ruben. Et vir eius fuit manas
ses qui mortuus est in diebus messis ordeacee. Instabat
enim super alligantes manipulos in campo. et venit estus
super caput eius et mortuus est in bethulia civitate sua
et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem iudith re
licta eius vidua iam annis tribus et mensibus .v. et in supe
rioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum in quo
cum puellis suis clausa morabatur. et habens super lumbos
suos cilicium. Ieiunabat omnibus diebus vite sue
preter sabbata et neomenias et festa domus israel. Erat
autem eleganti aspectu nimis cui vir suus dimiserat di
vitias multas et familiam copiosam ac possessiones
armentis boum et gregibus ovium plenas. Et erat hec omnibus
famosissima quia timebat dominum valde nec erat qui
loqueretur de illa verbum malum. Hec autem cum audisset quoniam
ozias promisisset quod transacto .v. die traderet civitatem
misit ad presbiteros chambri et charmyn. et venerunt

ad illam. et dixit eis. Quod est hoc verbum in quo consensit ozias
ut tradat civitatem assyriis si intra v. dies non
venerit vobis adiutorium. Et qui estis vos qui tempt-
atis dominum? Non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius
qui iram excitet et furorem accendat. Posuistis vos
tempus miserationis domini, et in arbitrium vestrum di-
em constituistis ei. Sed quia patiens est dominus, in hoc ipso peni-
teamus, et indulgentiam eius fusis lacrimis postulemus.
Non enim quasi homo deus sic comminabitur, neque sicut filius ho-
minis ad iracundiam inflammabitur. Et ideo humilie-
mus illi animas nostras, et in spiritu constituti humili-
ato servientes illi dicamus flentes domino ut secundum
voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam,
ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam
de nostra humilitate gloriemur. Quoniam non sumus secuti
peccata patrum nostrorum qui dereliquerunt deum suum, et adora-
verunt deos alienos, pro quo scelere dati sunt in gladium
et in rapinam, et in confusionem inimicis suis. Nos autem al-
terum deum nescimus praeter ipsum. Expectemus humiles
consolationem eius, et exquiret sanguinem nostrum de afflic-
tionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes
quaecumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine hono-
re dominus deus noster. Et nunc fratres vos qui estis presbyteri in populo
dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum
corda eorum erigite, ut memores sint quia tempt-
ati sunt patres nostri ut probarentur si vere colerent deum suum.
Memores esse debent quomodo pater noster Abraham temptatus
est, et per multas tribulationes tribulatus fidelis probatus dei
amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses,
et omnes qui placuerunt deo per multas tribulationes transierunt
fideles. Illi autem qui temptationes non susceperunt cum
timore domini, et impatientiam suam et improperium murmura-
tionis suae contra dominum protulerunt, exterminati sunt ab exter-
minatore, et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ul-
ciscamur nos pro his quae patimur, sed reputantes pec-
cata nostra haec ipsa minora esse supplicia flagella domini
quasi servi qui corripimur ad emendationem et non ad per-
ditionem nostram evenisse credamus. Et dixerunt illi
Ozias et presbyteri: Omnia quae locuta es vera sunt, et non est in ser-
monibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergo ora pro nobis,
quoniam mulier sancta es et timens deum. Et dixit illis Iudith: Sicut
quod loqui potui dei esse cognoscitis, ita quod facere dispo-
sui probate si ex deo est, et orate ut firmum faciat consili-
um meum deus. Stabitis vos ad portam ista nocte, et ego
exeam cum abra mea, et orate ut sicut dixistis
in diebus v. respiciat dominus populum suum israel. Vos autem
nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renun-
ciem vobis, nihil aliud fiat nisi oratio pro me ad dominum de-
IX um nostrum. Et dixit ad eam Ozias princeps iuda:
Vade in pace, et dominus sit tecum in ultionem inimicorum
nostrorum. Et revertentes abierunt. Quibus abscedentibus
Iudith ingressa est oratorium suum, et induens se cili-
cio posuit cinerem super caput suum, et prosternens se domino
clamavit ad dominum dicens: Domine deus patris mei Symeon
qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum
qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et
denudaverunt femur virginis in confusionem, et dedi-
sti mulieres illorum in praedam, et filias eorum in captivi-
tatem, et omnem praedam in divisionem servis tuis
qui zelaverunt zelum tuum, subveni quaeso te domine deus
meus viduae. Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogi-
tasti, et hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim viae tuae
paratae sunt, et tua iudicia in tua providentia po-
suisti. Respice castra assyriorum nunc sicut tunc castra
aegyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati
currebant confidentes in quadrigis et in equitatu
suo et in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra
eorum, et tenebrae fatigaverunt eos. Tenuit pedes eorum
abyssus, et aquae operuerunt eos. Sic fiant et isti domine qui
confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in conto-
sis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur,
et nesciunt quia tu ipse es deus noster qui conteris bella
ab initio, et dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum
sicut ab initio, et allide virtutem eorum in virtute tua.
Cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt
se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui,
et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac domine ut super-
bia ipsius suo gladio amputetur. Capiatur laqueo oculorum
suorum in me, et percuties eum ex labiis caritatis meae.
Da mihi in animo constantiam ut contemnam illum, et virtutem
ut evertam illum. Erit enim memoriale nominis
tui cum manus feminae deiecerit eum. Non enim in multitu-
dine est virtus tua domine, neque in equorum viribus voluntas
tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium
et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus caelorum crea-
tor aquarum et dominus totius creaturae, exaudi me miseram
deprecantem et de tua misericordia praesumentem. Memento domine
testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo
consilium corrobora, ut domus tua in tua sanctificatione
permaneat, et omnes gentes agnoscant quia tu es deus et non est alius praeter te.
Factum est autem cum cessasset clamare ad dominum, surrexit X
de loco in quo iacuerat prostrata domino, vocavitque abram
suam, et descendit in domum suam. Abstulit a se cili-
cium, et exuit se vestimentis viduitatis suae, et lavit
corpus suum, et unxit se myrro optimo, et discrimina-
vit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum,
et induit se vestimentis iocunditatis suae, induitque san-
dalia pedibus suis. Assumpsitque dextraliola et lilia et inau-
res et anulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. Cui
etiam dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio
non ex libidine sed ex virtute pendebat, et ideo dominus hanc
in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabi-
li decore omnium oculis appareret. Imposuit itaque abrae
suae ascopam vini, et vas olei, et pulentam, et pala-
thas, et panes, et caseum, et profecta est. Cumque venissent
ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam et
presbyteros civitatis. Qui cum vidissent eam stupentes
mirati sunt nimis pulchritudinem eius. Nihil tamen interroga-
ntes eam dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det
tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corrobo-
ret, et glorietur super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum
et iustorum. Et dixerunt hii qui illic erant omnes una voce:
Fiat, fiat. Iudith vero orans dominum transivit portas
ipsa et abra eius. Factum est autem cum descenderet mon-
tem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores assy-
riorum, et tenuerunt eam dicentes: Unde venis, aut quo vadis?
Quae respondit: Filia sum hebraeorum, ideo ego fugi a facie
eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in depraeda-
tionem, pro eo quod contemnentes vos noluerunt ultro tra-
dere seipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro.
Hac de causa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem
holofernis principis ut indicem illi secreta illorum,
et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita
ut non cadat unus vir de exercitu eius. Et cum audis-
sent viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat
in oculis eorum stupor, quoniam mirabantur pulchritudinem
eius nimis. Et dixerunt ad eam: Conservasti ani-
mam tuam, eo quod tale repperisti consilium ut descenderes

ad dominum meum. Hec autem sciat cum tu steteris in conspectu
eius bene faciet et eris gratissima in corde eius.
Duxeruntque illam ad tabernaculum holofernis annuncian-
tes eam. Cumque intrasset ante faciem eius statim captus
est in oculis suis holofernes. Dixeruntque ad eum satellites
eius. Quis contempnat populum hebreorum qui tam decoras
mulieres habet ut non pro his merito pugnare debeamus contra eos?
Videns itaque iudith holofernem sedentem in conopeo
quod erat ex auro et purpura et smaragdo et lapidibus
preciosis intextum. Et cum in faciem eius intendisset
XI adoravit eum prosternens se super terram. Et elevaverunt illam
servi holofernis iubente domino suo. Tunc holofernes
dixit ei. Equo animo esto et noli pavere in corde tuo quoniam
ego numquam nocui viro qui voluit servire nabu-
chodonosor regi. Populus autem tuus si non contempsisset me non ele-
vassem lanceam meam super eum. Nunc autem dic michi qua ex
causa recessisti ab illis et placuit tibi ut venires ad
nos. Et dixit iudith. Sume verba ancille tue quoniam si
locutus fueris ancille tue verba perfectam rem faciet
deus tecum. Vivit enim nabuchodonosor rex terre et vivit virtus
eius que est in te ad correptionem omnium errantium
quoniam non solum homines serviunt ei per te sed et bestie agri
obtemperant illi. Nunciatur enim industria animi tui
universis gentibus et indicatum est omni seculo quoniam
tu solus bonus et potens es in omni regno eius et
disciplina tua omnibus provinciis predicatur. Nec hoc
latet quod locutus est achior nec illud ignoratur
quod ei iusseris evenire. Constat enim deum nostrum sic
peccatis offensum ut mandaverit per prophetas suos ad popu-
lum quod tradat eos pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offen-
disse deum suum filii israel tremor tuus super eos est. Insuper
et fames invasit eos et ab ariditate aque iam inter .b.
mortuos computantur. Denique hoc ordinant ut inter-
ficiant pecora sua et sanguinem eorum bibant. Et sancta
domini sui que precepit deus non contingi in frumento vi-
no et oleo. hec cogitaverunt impendere et volunt
consumere que nec manibus deberent contingere. Ergo
quoniam hec faciunt certum est quod in perditionem dabun-
tur. Quod ego ancilla tua cognoscens fugi ab illis et
misit me dominus hec ipsa nunciare. Ego enim ancilla tua
deum colo etiam nunc apud te et exiet ancilla tua
et orabo deum et dicet michi quando eis reddat peccatum suum
et veniens nunciabo tibi ita ut ego adducam te per me-
diam ierusalem et habebis omnem populum israel sicut oves
quibus non est pastor et non latrabit vel unus canis contra te quoniam
hec michi dicta sunt per providentiam dei. Et quoniam iratus
est illis deus hec ipsa missa sum nunciare tibi. Placu-
erunt autem omnia verba hec coram holoferne
et coram pueris eius et mirabantur ad sapientiam eius
et dicebant alter ad alterum. Non est talis mulier super terram
in aspectu in pulcritudine et in sensu verborum. Et dixit
ad illam holofernes. Benefecit deus qui misit te
ante populum ut des illum tu in manibus nostris. Et quoniam
XII bona est promissio tua si fecerit michi hoc deus tuus erit et
deus meus. Et tu in domo nabuchodonosor magna eris et
nomen tuum nominabitur in universa terra. Tunc
iussit eam introire ubi reposita erant thesauri eius
et iussit illic manere eam. Et constituit quid daretur
illi de convivio suo. Cui respondit iudith et dixit. Nunc
non potero manducare ex his que michi precipis tribui ne
veniat super me offensio. Ex his autem que detuli
michi manducabo. Cui holofernes ait. Si defecerint
tibi ista que tecum detulisti quid faciemus tibi. Et dixit iu-
dith. Vivit anima tua domine mi quoniam non expendet
omnia hec ancilla tua donec faciat deus in manu me-
a hec que cogitavi. Et induxerunt illam servi ei-

in tabernaculum quod preceperat. Et petiit dum introi-
ret ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi
foras ad orationem et deprecandi dominum. Et precepit cubi-
culariis suis ut sicut placeret illi exiret et intro-
iret ad orandum deum suum per triduum. Et exibat
noctibus in vallem bethulie et baptizabat se in fon-
te aque. Et ut ascendebat orabat dominum deum israel
ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. Et
introiens munda manebat in tabernaculo usque dum
acciperet escam suam in vesperam. Et factum est in quarto
die holofernes fecit cenam magnam servis suis. Et dixit
ad vagao eunuchum suum. Vade et suade hebream
illam ut sponte consentiat mecum habitare. Fedum est
enim apud assyrios si femina irrideat virum agendo
ut immunis transeat ab eo. Tunc introivit vagao
ad iudith et dixit ei. Non vereatur bona puella intro-
ire ad dominum meum ut honorificetur ante faciem eius
et manducet cum eo et bibat vinum cum iocunditate.
Cui iudith respondit. Que ego sum ut contradicam do-
mino meo. Omne quod erit ante oculos eius bonum et opti-
mum faciam. Quicquid autem illi placuerit hoc erit michi
optimum omnibus diebus vite mee et placuit michi. Et
surrexit et ornavit se vestimento suo et ingressa ste-
tit ante faciem eius. Cor autem holofernis concussum est.
Erat enim ardens in concupiscentia eius. Et dixit
ad eam holofernes. Bibe nunc et accumbe in iocundi-
tate quoniam gratiam invenisti coram me. Et dixit iudith.
Bibam domine quoniam magnificata est anima mea
hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit et mandu-
cavit et bibit coram ipso ea que paraverat illi ancilla
sua abra. Et iocundus factus est holofernes ad eam.
.b. Bibitque vinum multum nimis quantum una die XIII
numquam biberat in vita sua. Ut autem sero factum est fes-
tinaverunt servi illius ad hospitia sua. Et con-
clusit vagao hostia cubiculi et abiit. Erant autem
omnes fatigati a vino. Eratque iudith sola in cubi-
culo. Porro holofernes iacebat in lecto nimia e-
brietate sopitus. Dixitque iudith puelle sue ut staret
foras ante cubiculum et observaret. Stetitque iudith
ante lectum orans cum lacrimis et labiorum motu in silen-
tio dicens. Confirma me domine deus israel et respice in hac
hora ad opera manuum mearum ut sicut promisisti ierusa-
lem civitatem tuam erigas. Et hoc quod credens per te posse
fieri cogitavi perficiam. Et cum hec dixisset accessit ad
columpnam que erat ad caput lectuli eius et pugionem
eius qui in ea ligatus pendebat exsolvit. Cumque
evaginasset illum apprehendit comam capitis eius
et ait. Confirma me deus in hac hora. Et percus-
sit bis in cervicem eius et abscidit caput eius et abstulit
conopeum eius a columpnis et evolvit corpus
eius truncum. Et post pusillum exivit et tradidit
caput holofernis ancille sue et iussit ut mitteret illud
in peram suam. Et exierunt due secundum consuetudi-
nem suam quasi ad orationem et transierunt castra et
gyrantes vallem venerunt ad portam civitatis.
Et dixit iudith a longe custodibus murorum. Aperite
portas quoniam nobiscum est deus qui fecit virtutem in israel. Et
factum est cum audissent viri vocem eius vocaverunt pres-
biteros civitatis. Et concurrerunt ad eam omnes a mini-
mo usque ad maximum quoniam non sperabant eam iam
esse venturam. Et accendentes luminaria congira-
verunt circa eam universi. Illa autem ascendens in emi-
nentiorem locum iussit fieri silentium. Cumque omnes ta-
cuissent dixit iudith. Laudate dominum deum nostrum qui
non deseruit sperantes in se. Et in me ancillam suam adim-
plevit misericordiam suam quam promisit domui israel. Et interfecit in

manum meam hostes populi mei in hac nocte. Et proferens
de pera caput holofernis ostendit eis dicens. Ecce caput
holofernis principis militie assyriorum. et ecce conopeum
illius in quo recumbebat in ebrietate sua. ubi et per
manum femine percussit illum dominus deus noster. Vivit autem
ipse dominus quoniam custodivit me angelus eius. et hinc eun-
tem et ibi commorantem. et inde huc revertentem. et non permi-
sit me ancillam suam dominus coinquinari. sed sine pollu-
tione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria et in
evasione mea et in liberatione vestra. Confitemini illi
omnes quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Universi autem
adorantes dominum dixerunt ad eam. Benedixit te dominus in vir-
tute sua quia per te ad nichilum redegit inimicos nostros. Porro
ozias princeps populi israel dixit ad eam. Benedicta es tu
filia a domino deo excelso pre omnibus mulieribus super terram.
Benedictus dominus qui creavit celum et terram qui te direxit in
vulnera capitis principis inimicorum nostrorum. quia hodie
nomen tuum ita magnificavit ut non recedat laus tua
de ore hominum qui memores fuerint virtutis domini in
eternum. pro quibus non pepercisti anime tue propter angu-
stias et tribulationes generis tui. sed subvenisti ruine ante
conspectum dei nostri. Et dixit omnis populus fiat fiat. Porro achi-
or vocatus venit. et dixit ei iudith. Deus israel cui tu te-
stimonium dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis
ipse caput omnium incredulorum incidit in hac nocte in
manu mea. Et ut probes quia ita est. ecce caput holofernis qui
in contemptu superbie sue deum israel contempsit. et tibi interi-
tum minabatur dicens. Cum captus fuerit populus israel gladio perfora-
ri precipiam latera tua. Videns autem achior caput
holofernis angustiatus pre pavore cecidit in faciem
suam super terram. et estuavit anima eius. Postea vero quam
resumpto spiritu recreatus est procidit ad pedes eius.
et adoravit eam. et dixit. Benedicta tu a deo tuo in omni
XIIII tabernaculo iacob. quoniam in omni gente que audierit
nomen tuum magnificabitur deus israel super te. Dixit autem iu-
dith ad omnem populum. Audite me fratres. suspendite ca-
put hoc super muros nostros. et erit cum exierit sol accipi-
et unusquisque arma sua et exite cum impetu non
ut descendatis deorsum. sed quasi impetum facientes.
Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad prin-
cipem suum excitandum ad pugnam. Cumque du-
ces eorum concurrerint ad tabernaculum holofernis.
et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum
decidet super eos timor. Cumque cognoveritis fugere illos
ite post illos securi. quoniam dominus conteret eos sub pedibus ve-
stris. Tunc achior videns virtutem quam fecit deus israel
relicto gentilitatis ritu. credidit deo. et circumcidit
carnem preputii sui. et appositus est ad populum israel. et omnis
successio generis eius usque in hodiernum diem. Mox au-
tem ut ortus est dies suspenderunt super muros caput holofernis
et accepit unusquisque vir arma sua et egressi sunt cum grandi
strepitu et ululatu. Quod videntes exploratores ad ta-
bernaculum holofernis cucurrerunt. Porro hii qui in ta-
bernaculo erant venientes et ante ingressum cubiculi
perstrepentes excitandi gratia inquietudinem arte mo-
liebantur ut non ab excitantibus sed a sonantibus holofernes
evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis
assyriorum pulsando aut intrando aperire. Sed cum
venissent duces eius ac tribuni et universi maiores
exercitus assyriorum dixerunt cubiculariis. Intrate et
excitate illum quoniam egressi mures de cavernis suis ausi sunt
provocare nos ad prelium. Tunc ingressus vagao cubi-
culum eius stetit ante cortinam. et plausum fecit manibus
suspicabatur enim illum cum iudith dormire. Sed cum nul-
lum motum iacentis sensu aurium caperet. accessit proxi-
mans ad cortinam. et elevans eam vidensque iacens cadaver
absque capite holofernis in suo sanguine tabefactum iace-
re super terram. exclamavit voce magna cum fletu et sci-
dit vestimenta sua. et ingressus tabernaculum iudith non in-
venit eam. Et exilivit foras ad populum et dixit. Una mu-
lier hebrea fecit confusionem in domo regis nabuchodonosor.
Ecce enim holofernes iacet in terra. et caput illius non est in illo.
Quod cum audissent principes virtutis assyriorum scide-
runt omnes vestimenta sua et intollerabilis timor et
tremor incidit super eos. et turbati sunt animi eorum val-
de. et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum. XV
Cumque omnis exercitus decollatum holofernem au-
disset. fugit mens et consilium eorum ab eis. et solo tre-
more et metu agitati fuge presidium assumunt ita
ut nullus loqueretur cum proximo suo. sed inclinato capi-
te relictis omnibus evadere hebreos quos armatos
venire super se audiebant conarentur fugientes per vi-
as camporum et semitas collium. Videntes itaque filii
israel fugientes illos descenderunt clangentesque tubis
et ululantes post eos. Et quoniam assyrii non adunati in
fugam ibant precipites. filii autem israel uno agmine per-
sequentes debilitabant omnes quos invenire potuissent.
Misitque ozias nuntios per omnes civitates et regiones
israel. Omnis itaque regio omnisque urbs electam iuven-
tutem armatam misit post eos. et persecuti sunt eos in
ore gladii quousque pervenirent ad extremitatem
finium suorum. Reliqui autem qui erant in bethulia in-
gressi sunt castra assyriorum. et predam quam fugientes
assyrii reliquerant abstulerunt. et onustati sunt valde.
Hii vero qui victores reversi sunt ad bethuliam omnia
que erant illorum abstulerunt secum. ita ut non esset numerus
pecoribus et iumentis et universis mobilibus eorum. ut a mi-
nimo usque ad magnum omnes divites fierent de pre-
dationibus eorum. Ioachim autem summus pontifex de ierusalem
venit in bethuliam cum universis presbiteris suis ad vi-
dendum iudith. Que cum exisset ad illum benedixerunt illam
omnes una voce dicentes. Tu gloria ierusalem. tu letitia isra-
el. tu honorificentia populi nostri. quia fecisti viriliter. et con-
fortatum est cor tuum eo quod castitatem amaveris. et post virum
tuum alterum nescieris. Ideo et manus domini confortavit te. et
ideo eris benedicta in eternum. Et dixit omnis populus fiat fiat. Per
dies autem xxx. vix collecta sunt spolia assyriorum a populo
israel. Porro autem universa que holofernis peculiaria fuisse
probata sunt dederunt iudith in auro et argento et
vestibus et gemmis. et omni supellectili. et tradita sunt illi
omnia a populo. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus et vir-
ginibus et iuvenibus in organis et cytharis. Tunc canta- XVI
vit hoc canticum domino iudith dicens. Incipite domino in
tympanis. modulamini illi psalmum novum. Exal-
tate et invocate nomen eius. Dominus conterens bella dominus nomen
est illi. Qui posuit castra sua in medio populi sui ut eriperet nos
de manu omnium inimicorum nostrorum. Venit assur ex
montibus ab aquilone in multitudine fortitudinis sue.
cuius multitudo obturavit torrentes et equi eorum coope-
ruerunt valles. Dixit se incensurum fines meos et iuve-
nes meos occisurum gladio. infantes meos dare in
predam et virgines in captivitatem. Dominus autem omnipo-
tens nocuit. et tradidit eum in manibus femine et confu-
dit eum. Non enim cecidit potens eorum a iuvenibus

vel dissolvit

nec filii titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes imposuerunt se illi. Sed Iudith filia Merari in specie faciei sue solvit eum. Exuit enim se vestimento viduitatis et induit se vestimento letitie in exultatione filiorum Israel. Unxit faciem suam unguento, et colligavit cincinnos suos mitra ad decipiendum illum. Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pulchritudo eius captivam fecit animam eius; amputavit pugione cervicem eius. Horruerunt Perse constantiam eius et Medi audaciam eius. Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei arescentes in siti. Filii puellarum compunxerunt eos, et sicut pueros fugientes occiderunt eos; perierunt in prelio a facie Domini Dei mei. Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro. Adonay Domine, magnus es tu et preclarus in virtute tua, et quem nemo superare potest. Tibi serviat omnis creatura tua, quia dixisti et facta sunt; misisti spiritum tuum et creata sunt, et non est qui resistat voci tue. Montes a fundamentis movebuntur cum aquis, petre sicut cera liquescent ante faciem tuam. Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia. Ve genti insurgenti super genus meum. Dominus enim omnipotens vindicabit in eos, in die iudicii visitabit illos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum. Et factum est post hec, omnis populus post victoriam venit ad Ierusalem adorare Dominum, et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta et vota et repromissiones suas. Porro Iudith universa vasa bellica Holofernis que dedit illi populus, et conopeum quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis. Erat autem populus iocundus secundum faciem sanctorum, et per tres menses gaudium huius victorie celebratum est cum Iudith. Post dies autem illos unusquisque rediit in sua, et Iudith magna facta est in Bethulia, et preclarior erat universe terre Israel. Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vite sue, ex quo defunctus est Manasses vir eius. Erat autem diebus festis procedens cum gloria magna. Mansit autem in domo viri sui annos c.v. et dimisit abram suam liberam. Et defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. Luxitque illam omnis populus diebus vii. In omni autem spatio vite eius non fuit qui perturbaret Israel, et post mortem eius annis multis. Dies autem victorie huius festivitatis ab Hebreis in numero sanctorum dierum accipitur, et colitur a Iudeis ex illo tempore usque in presentem diem.

Incipit prologus in libro Hester.

Librum Hester variis translatoribus constat esse vitiatum, quem ego de archivis Hebreorum relevans, verbum e verbo pressius transtuli. Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea que ex tempore dici poterant et audiri, sicut solitum est scolaribus disciplinis sumpto themate excogitare quibus verbis uti potuit qui iniuriam passus est, vel qui alteri iniuriam fecit. Vos autem, o Paula et Eustochium, quoniam et bibliothecas Hebreorum studuistis intrare, et interpretum certamina comprobastis, tenentes Hester hebraicum librum per singula verba nostram translationem aspicite, ut possitis agnoscere me nihil augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in hebreo habetur, historiam hebraicam latine lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus. Quoniam dissipat Deus ossa eorum qui hominibus placere desiderant, et secundum apostolum, qui huiusmodi sunt servi Christi esse non possunt. Item in libro Hester alphabetum ab india usque ad thetham litteris fecimus diversis in locis, volentes scilicet hoc in septuaginta interpretum ordine insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem hebreum ordinem prosequi etiam in septuaginta editione maluimus.

Incipit liber Hester.

In diebus Assueri qui regnavit ab India usque Ethiopiam super c.xx.vii. provincias, quando sedit in solio regni sui, Susa civitas regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis, fortissimis Persarum et Medorum inclitis, et prefectis provinciarum coram se, ut ostenderet divitias glorie regni sui ac magnitudinem atque iactantiam potentie sue multo tempore, c. videlicet et lxxx. diebus. Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum qui inventus est in Susis, a maximo usque ad minimum, et vii. diebus iussit convivium preparari in vestibulo orti et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carpasini et iacinctini, sustentata funibus bissinis atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, et columpnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant, quod mira varietate pictura decorabat. Bibebant autem qui invitati erant aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, habundans et precipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sic rex statuerat, preponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat. Itaque die vii., cum rex esset hilarior et post nimiam potationem incaluisset mero, precepit Maumam et Bazatha et Harbona et Bagatha et Abgatha et Zarec et Charcas, vii. eunuchis qui in conspectu eius ministrabant, ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, et ostenderet cunctis populis et principibus illius pulchritudinem. Erat enim pulchra valde. Que renuit, et ad regis imperium quod per eunuchos mandaverat venire contempsit. Unde iratus rex et nimio furore succensus interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio, scientes leges ac iura maiorum. Erant autem primi et proximi Charsena et Sethar et Admatha et Tharsis et Mares et Marsana et Mamucha, vii. duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere soliti erant, cui sententie Vasthi regina subiaceret, que Assueri regis imperium quod per eunuchos mandaverat facere noluisset. Responditque Mamuchan audiente rege atque principibus: Non solum regem lesit regina Vasthi, sed et omnes populos et principes qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres, ut contempnant viros suos et dicant: Rex Assuerus iussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atque Medorum parvipendent imperia maritorum. Unde iusta est regis indignatio. Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur iuxta legem Persarum

sarum atque Medorum, quod preteriri illicitum est, ut ne
quaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum
illius altera que melior est illa accipiat. Et hoc in omne quod
latissimum est provinciarum tuarum divulgetur imperium, et
cuncte uxores tam maiorum quam minorum deferant
maritis suis honorem. Placuit consilium eius regi et prin
cipibus, fecitque iuxta consilium Mamuchan, et misit e
pistolas ad universas provincias regni sui, ut queque gens au
dire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros prin
cipes ac maiores in domibus suis, et hoc per cunctos populos
II divulgari. His itaque gestis, postquam regis Asueri
deferbuerat indignatio, recordatus est Vasthi, et que
fecisset vel que passa esset. Dixeruntque pueri regis ac mini
stri eius: Querantur regi puelle virgines ac speciose,
et mittantur qui considerent per universas provincias puellas
speciosas ac virgines, et adducant eas ad civitatem
Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Aggei
eunuchi, qui est prepositus et custos mulierum regiarum, et
accipiant mundum muliebrem et cetera ad usus necessaria.
Et quecumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet
pro Vasthi solio regio. Et placuit sermo regi, et ita ut
suggesserant iussit fieri. Erat vir Iudeus in Susis ci
vitate vocabulo Mardocheus, filius Iair, filii Semei,
filii Cis, de stirpe Iemini, qui translatus fuerat de Ieru
salem eo tempore quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Ba
bilonis transtulerat, qui fuit nutritius filie fratris sui E
disse, que altero nomine Hester vocabatur, et utrumque paren
tem amiserat, pulcra nimis et decora facie. Mor
tuoque patre eius ac matre, Mardocheus eam sibi ad
optavit in filiam. Cumque percrebruisset regis im
perium, et iuxta mandatum illius multe virgines pulcre
adducerentur Susan, et Aggeo traderentur eunucho, Hester
quoque inter ceteras puellas ei tradita est ut servaretur
in numero feminarum. Que placuit ei et invenit gratiam
in conspectu illius, ut acceleraret mundum muliebrem
et traderet ei partes suas, et vii puellas speciosissi
mas de domo regis, et tam ipsam quam pedissequas eius
ornaret atque excoleret. Que noluit ei indicare
populum et patriam suam. Mardocheus enim preceperat ei ut
de hac re omnino reticeret. Qui deambulabat coti
die ante vestibulum domus in qua electe virgines ser
vabantur, curam agens salutis Hester, et scire volens
quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per ordi
nem puellarum ut intrarent ad regem, expletis omnibus
que ad cultum muliebrem pertinebant, mensis xii verteba
tur, ita dumtaxat ut vi mensibus oleo ungerentur mir
tino, et aliis vi quibusdam pigmentis et aromatibus u
terentur. Ingredientesque ad regem, quicquid postulas
sent ad ornatum pertinens accipiebant. Et ut placu
erat composite de triclinio feminarum ad regis cubi
culum transibant. Et que intraverat vespere egredieba
tur mane, atque inde in secundas edes deducebantur, que
sub manu Sasagazi eunuchi erant, qui concubinis re
gis presidebat, nec habebant potestatem ad regem ultra
redeundi, nisi voluisset rex et eam venire iussisset ex no
mine. Evoluto autem tempore per ordinem instabat dies quo
Hester filia Abiahel fratris Mardochei, quam sibi adoptave
rat in filiam, intrare deberet ad regem. Que non quesivit
muliebrem cultum, sed quecumque voluit Aggeus
eunuchus custos virginum, hec ei ad ornatum dedit.
Erat enim formosa valde et incredibili pulcritudine,
omnium oculis graciosa et amabilis videbatur. Ducta est
itaque ad cubiculum regis Asueri mense x, qui vocatur
Thebeth, vii anno regni eius. Et amavit eam rex
plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram
eo super omnes mulieres. Et posuit diadema regni in ca

pite eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. Et iussit
convivium preparari permagnificum cunctis principibus et
servis suis pro coniunctione et nuptiis Hester. Et requiem dedit
in universis provinciis, ac dona largitus est iuxta mag
nificentiam principalem. Cumque et secundo quererentur vir
gines et congregarentur, Mardocheus manebat ad re
gis ianuam. Necdum prodiderat Hester patriam et popu
lum suum iuxta mandatum eius. Quicquid enim ille precipie
bat, observabat Hester, et ita cuncta faciebat ut eo
tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore
quo Mardocheus ad regis ianuam morabatur, irati sunt
Bagathan et Thares duo eunuchi regis, qui ianito
res erant et in primo palatii limine presidebant, vo
lueruntque insurgere in regem et occidere eum. Quod Mar
docheum non latuit, statimque nuntiavit regine
Hester, et illa regi ex nomine Mardochei, qui ad se rem
detulerat, indicavit. Quesitum est et inventum, et appen
sus uterque eorum in patibulo. Mandatumque historiis
et annalibus traditum coram rege. III Post hec rex Asu
erus exaltavit Aman, filium Amadathi, qui erat de stir
pe Agag, et posuit solium eius super omnes principes quos
habebat. Cunctique servi regis, qui in foribus palatii
versabantur, flectebant genua et adorabant Aman; sic
enim eis preceperat imperator. Solus Mardocheus non
flectebat genua neque adorabat eum. Cui dixerunt
regis pueri qui ad fores palatii presidebant: Cur preter
ceteros non observas mandata regis? Cumque hoc crebrius
dicerent et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman,
scire cupientes utrum perseveraret in sententia;
dixerat enim eis se esse Iudeum. Quod cum audisset Aman,
et experimento probasset quod Mardocheus sibi non flecteret
genu nec se adoraret, iratus est valde, et pro nichilo
duxit in unum Mardocheum mittere manus suas. Au
dierat enim quod esset gentis Iudee, magisque voluit om
nem Iudeorum qui erant in regno Asueri perdere natio
nem. Mense primo, cuius vocabulum est Nisan, anno
xii regni Asueri, missa est sors in urnam que hebra
ice dicitur phur coram Aman, quo die et quo mense gens
Iudeorum deberet interfici. Et exivit mensis xii, qui voca
tur Adar. Dixitque Aman regi: Est autem populus per omnes provin
cias regni tui dispersus et a se mutuo separatus, novis
utens legibus et cerimoniis, insuper et regis scita contem
nens, et optime nosti quod non expediat regno tuo ut in
solescat per licentiam. Si placet, decerne ut pereat, et
x milia talentorum appendam archariis gaze tue. Tu
lit ergo rex anulum quo utebatur de manu sua, et dedit
eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti
Iudeorum, dixitque ad eum: Argentum quod polliceris tuum
sit; de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribe regis
mense primo Nisan, xiii die eiusdem mensis, et
scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas re
gis et iudices provinciarum diversarumque gentium, ut queque gens
legere poterat et audire pro varietate linguarum, ex nomine
regis. Et littere signate ipsius anulo misse sunt per
cursores regis ad universas provincias, ut occiderent
atque delerent omnes Iudeos a puero usque ad senem,
parvulos et mulieres, una die, hoc est xiii die mensis xii
qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. Summa
autem epistolarum hec fuit, ut omnes provincie scirent et
pararent se ad predictum diem. Festinabant cursores
qui missi erant explere regis imperium. Statimque in
Susis pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium,
et cunctis Iudeis qui in urbe erant flentibus.
Que cum audisset Mardocheus, scidit vestimenta
sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti, et
in platea medie civitatis voce magna clamabat

attendens amaritudinem animi sui. Et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. In omnibus quoque provinciis, oppidis ac locis ad quae crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudaeos, ieiunium, ululatus et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus. Ingressae sunt autem puellae Hester et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est, et misit vestem ut ablato sacco induerent eum; quam accipere noluit. Accitoque Athach eunucho quem rex ministrum ei dederat, praecepit ut iret ad Mardocheum et disceret ab eo cur hoc faceret. Egressusque Athach ivit ad Mardocheum stantem in platea civitatis ante ostium palatii, qui indicavit ei omnia quae acciderant, quomodo Aman promisisset ut in thesauros regis pro Iudaeorum nece inferret argentum. Exemplar quoque edicti quod pendebat in Susis dedit ei ut reginae ostenderet et moneret eam ut intraret ad regem et deprecaretur eum pro populo suo. Regressusque Athach nuntiavit Hester omnia quae Mardocheus dixerat. Quae respondit ei et iussit ut diceret Mardocheo: Omnes servi regis et cunctae quae sub dicione eius sunt norunt provinciae, quod sive vir sive mulier non vocatus interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur, nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiae, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero, quae triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Quod cum audisset Mardocheus, rursum mandavit Hester dicens: Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es prae cunctis Iudaeis. Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudaei, et tu et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris ut in tali tempore parareris? Rursumque Hester haec verba Mardocheo mandavit: Vade et congrega omnes Iudaeos quos in Susis reperis, et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus, et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. Ivit itaque Mardocheus et fecit omnia quae ei Hester praeceperat.

IIII

Die autem tertio induta est Hester regalibus vestimentis et stetit in atrio domus regiae quod erat interius, contra basilicam regis. At ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. Cumque vidisset Hester reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream quam manu tenebat. Quae accedens osculata est summitatem virgae eius. Dixitque ad eam rex: Quid vis Hester regina? Quae est petitio tua? Etiam si dimidiam regni partem petieris, dabitur tibi. At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie et Aman tecum ad convivium quod paravi. Statimque rex: Vocate, inquit, cito Aman ut Hester obediat voluntati. Venerunt itaque rex et Aman ad convivium quod eis regina paraverat. Dixitque ei rex postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi, et pro qua re postulas? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Cui respondit Hester: Petitio mea et preces istae sunt: Si inveni gratiam in conspectu regis, et si regi placet ut det mihi quod postulo et meam impleat petitionem, veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras regi aperiam voluntatem meam. Egressus est itaque illo die Aman laetus et alacer. Cumque vidisset Mardocheum sedentem ante fores palatii et non solum non assurrexisse sibi sed nec motum quidem de loco sessionis suae, indignatus est valde, et dissimulata ira reversus in domum suam convocavit ad se amicos et Zares uxorem suam, et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. Et post haec ait: Regina quoque Hester nullum alium vocavit cum rege ad convivium praeter me, apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum haec omnia habeam, nihil me habere puto quamdiu videro Mardocheum Iudaeum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei Zares uxor eius et ceteri amici: Iube parari excelsam trabem habentem altitudinem quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur super eam Mardocheus, et sic ibis cum rege laetus ad convivium. Placuit ei consilium, et iussit excelsam parari crucem.

V

Noctem illam rex duxit insomnem, iussitque afferri sibi historias et annales priorum temporum. Quae cum illo praesente legerentur, ventum est ad eum locum ubi scriptum erat quomodo nuntiasset Mardocheus insidias Bagathan et Thares eunuchorum regem Assuerum iugulare cupientium. Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac praemii Mardocheus consecutus est? Dixeruntque ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit. Statimque rex: Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe exterius atrium domus regiae intraverat ut suggereret regi ut Mardocheum iuberet affigi patibulo quod ei fuerat praeparatum. Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans autem Aman in corde suo et reputans quod nullum alium nisi se vellet honorare, respondit: Homo quem rex honorare cupit debet indui vestibus regiis et imponi super equum qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum, et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet et dicat: Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorare. Dixitque ei rex: Festina, et sumpta stola et equo fac ut locutus es Mardocheo Iudaeo qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam de his quae locutus es praetermittas. Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardocheum in platea civitatis et impositum equo praecedebat atque clamabat: Hoc honore dignus est quemcumque rex voluerit honorare. Reversusque est Mardocheus ad ianuam palatii, et Aman festinavit ire in domum suam lugens et operto capite. Narravitque Zares uxori suae et amicis omnia quae evenissent sibi. Cui responderunt sapientes quos habebat in consilio, et uxor eius: Si de semine Iudaeorum est Mardocheus ante quem cadere coepisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis et cito eum ad convivium quod regina paraverat pergere compulerunt. Intravit itaque rex et Aman ut biberent cum regina. Dixitque ei rex etiam in secundo die postquam vino incaluerat: Quae est petitio tua Hester ut detur tibi, et quid vis fieri? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut conteramur, iugulemur et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur: esset tolerabile malum, et gemens tacerem. Nunc autem hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste et cuius potentiae ut haec audeat facere? Dixitque Hester: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens ilico obstupuit, vultum regis ac reginae ferre non sustinens. Rex autem surrexit iratus et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Hester reginam pro anima sua; intellexit enim a rege sibi paratum malum. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito et intrasset

convivii locum, repperit Aman super lectulum corruisse
in quo iacebat Hester, et ait: Etiam reginam vult
iacentem opprimere me presente in domo mea.
Necdum verbum de ore regis exierat, et statim o-
peruerunt faciem eius. Dixitque Arbona unus de eunu-
chis qui stabant in ministerio regis: En lignum quod paraverat
Mardocheo qui locutus est pro rege, stat in domo Aman
habens altitudinis L cubitos. Cui dixit rex: Appendite
V eum in eo. Suspensus est itaque Aman in patibulo
quod paraverat Mardocheo, et regis ira quievit. Die
autem illo rex Assuerus dedit Hester regine domum Aman
adversarii Iudeorum, et Mardocheus ingressus est
ante faciem regis. Confessa est enim Hester quod patruus
eius esset. Tulitque rex anulum quem ab Aman
recipi iusserat, et tradidit Mardocheo. Hester autem
constituit Mardocheum super domum suam. Nec his
contenta procidit ad pedes regis, flevitque et locuta est
ad eum. Oravitque ut malitiam Aman Agagite et ma-
chinationes eius pessimas quas excogitaverat contra Iude-
os iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum
aureum protendit manu, quo signum clementie mon-
strabatur. Itaque consurgens stetit ante eum et ait:
Si placet regi et inveni gratiam in oculis eius, et depre-
catio mea non ei videtur esse contraria, obsecro ut novis e-
pistulis veteres Aman littere insidiatoris et hostis Iudeorum,
quibus eos in cunctis regis provinciis perire prece-
perat, corrigantur. Quomodo enim sustinere pote-
ro necem et interfectionem populi mei? Responditque rex Assuerus
Hester regine et Mardocheo Iudeo: Domum Aman conces-
si Hester regine, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus
est manum mittere in Iudeos. Scribite ergo Iudeis sicut vo-
bis placet, ex regis nomine, signantes litteras anu-
lo meo. Hec enim consuetudo erat ut epistulis que ex regis
nomine mittebantur et illius anulo signate erant
nemo auderet contradicere. Accitisque scribis et librariis regis,
erat autem tempus tertii mensis quod appellatur Siban, vicesi-
ma et tertia illius die scripte sunt epistule ut Mardocheus
voluerat ad Iudeos et ad principes procuratoresque et
iudices qui CXXVII provinciis ab India usque ad
Ethiopiam presidebant, provincie atque provincie, populo et populo
iuxta linguas et litteras suas, et Iudeis ut legere po-
terant et audire. Ipseque epistule que ex regis nomine mitte-
bantur anulo eius obsignate sunt, et misse per veredarios
qui per omnes provincias discurrentes veteres litteras no-
vis nuntiis prevenirent. Quibus imperavit rex ut
convenirent Iudeos per singulas civitates, et in unum
preciperent congregari ut starent pro animabus suis, et om-
nes inimicos suos cum coniugibus suis ac liberis et universis do-
mibus interficerent atque delerent. Et constituta est per omnes provin-
cias una ultionis dies, id est tertiadecima die mensis XII
Adar. Summaque epistule hec fuit ut in omnibus terris
ac populis qui regis Assueri imperio subiacebant, no-
tum fieret Iudeos esse paratos ad capiendam vindic-
tam de hostibus suis. Egressique sunt veredarii celeres
nuntios perferentes, et edictum regis pependit in Su-
sis. Mardocheus autem de palatio et de conspectu
regis egrediens fulgebat in vestibus regiis, hiacin-
thinis scilicet et aerinis, coronam auream portans in
capite, et amictus pallio serico atque purpureo.
Omnisque civitas exultavit atque letata est. Iudeis
autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor et
tripudium apud omnes populos, urbes atque provincias
quocumque precepta regis veniebant. Mira ex-
ultatio, epule atque convivia et festus dies, in tantum
ut plures alterius gentis et secte eorum religioni et ceremo-
niis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis
terror invaserat. IX Igitur XII mensis quem Adar vocari ante
iam diximus tertiadecima die, quando cunctis Iudeis inter-
fectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa
vice Iudei superiores esse ceperunt, et se de adversariis ul-
cisci. Congregatique sunt per singulas civitates et op-
pida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et per-
secutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes
populos magnitudinis eorum formido penetraret. Nam
et provinciarum iudices et duces et procuratores omnisque dig-
nitas que singulis locis et operibus preerat extollebant
Iudeos timore Mardochei, quem principem esse pala-
tii et plurimum posse cognoverant. Fama quoque nominis eius cres-
cebat cotidie et per cunctorum ora volitabat. Itaque percus-
serunt Iudei inimicos suos plaga magna et occi-
derunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere, in tan-
tum ut in Susis D viros interficerent, et X filios Aman
Agagite hostis Iudeorum, quorum ista sunt nomina:
Pharsandata, Delphon, et Esphata, et Phorata, et Ada-
lia, et Adrata, et Phermesta, et Arisai, et Aridai,
et Iezata. Quos cum occidissent, predas de substantiis
eorum tangere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi
erant in Susis ad regem relatus est. Qui dixit regine:
In urbe Susis interfecere Iudei D viros, et alios X
filios Aman. Quantam putas eos exercere cedem in uni-
versis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis
ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur
potestas Iudeis ut sicut hodie fecerunt in Susis sic et cras fa-
ciant, et X filii Aman in patibulis suspendantur.
Precepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susis pe-
pendit edictum, et X filii Aman suspensi sunt. Con-
gregatis Iudeis XIIII die mensis Adar, interfecti sunt
in Susis CCC viri, nec eorum ab illis direpta est substan-
tia. Sed et per omnes provincias que dicioni regis subiacebant, pro
animabus suis steterunt, interfectis hostibus ac persecutori-
bus suis, in tantum ut LXXV milia occisorum implerentur, et
nullus de substantia eorum quicquam contingeret. Dies autem tertius
decimus mensis Adar unus apud omnes interfectionis fuit
et quarto decimo die cedere desierunt. Quem constituerunt
esse sollempnem, ut in eo omni deinceps tempore vaca-
rent epulis, gaudio atque conviviis. At qui in urbe
Susis cedem exercuerant, tertio decimo et quarto decimo
die eiusdem mensis in cede versati sunt. Quinto decimo autem
die percutere desierunt, et idcirco eundem diem constituerunt
sollempnem epularum atque letitie. Hii vero Iudei qui
in oppidis non muratis ac villis morabantur, XIIII diem
mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut
exultent in eo et mittant sibi mutuo partes e-
pularum et ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia
hec, et litteris comprehensa misit ad Iudeos qui in omnibus
regis provinciis morabantur, tam in vicino positis quam
procul, ut XIIII et XV diem mensis A-
dar pro festis susciperent, et revertente semper anno
sollempni honore celebrarent, quia in ipsis diebus
se ulti sunt Iudei de inimicis suis, et luctus atque
tristicia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt,
essentque dies isti epularum atque letitie, et mitterent
sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula
largirentur. Susceperuntque Iudei in sollempnem ritum
cuncta que eo tempore facere ceperant, et que Mardo-
cheus litteris facienda mandaverat. Aman enim
filius Amadathi stirpis Agagite hostis et adversa-
rius Iudeorum cogitavit contra eos malum ut occi-
deret eos atque deleret, et misit phur, quod nostra lin-
gua vertitur in sortem. Et postea ingressa est Hester

ad regem obsecrantes ut conatus eius et litterae regis irritae fierent, et malum quod contra Iudaeos cogitaverat reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. Ex illo tempore dies isti appellati sunt Phurim, id est sortium, eo quod Phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta quae gesta sunt epistolae, id est libri huius, volumine continentur, quaeque sustinuerunt, et quae deinceps immutata sunt. Susceperunt Iudaei super se et semen suum et super cunctos qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollemnitate transigere, quos scriptura testatur et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio, et per singulas generationes cunctae in toto orbe provinciae celebrabunt. Nec est ulla civitas in qua dies Phurim, id est sortium, non observentur a Iudaeis et ab eorum progenie, quae his caeremoniis obligata est. Scripseruntque Hester regina filia Abiahel et Mardocheus Iudaeus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista sollemnis sanciretur in posterum. Et miserunt ad omnes Iudaeos qui in centum viginti septem provinciis regis Asueri versabantur, ut haberent pacem et susciperent veritatem, observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent, sicut constituerunt Mardocheus et Hester, et illi observanda susceperunt a se et a semine suo, ieiunia atque clamores et sortium dies, et omnia quae libri huius qui vocatur Hester historia continentur. Rex vero Asuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. Cuius fortitudo et imperium et dignitas atque sublimitas qua exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum atque Persarum, et quomodo Mardocheus Iudaici generis secundus a rege Asuero fuerit, et magnus apud Iudaeos et acceptabilis plebi fratrum suorum, quaerens bona populo suo, et loquens ea quae ad pacem seminis sui pertinerent. Quae habentur in hebraeo plena fide expressi. Haec autem quae sequuntur scripta reperi in editione vulgata, quae Graecorum lingua et litteris continetur, et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, praenotavimus.

In aliis libris prologus habetur

Prologus.

Chromatio et Heliodoro episcopis Ieronimus presbyter in Domino salutem. Mirari non desino exactionis vestrae constantiam. Exigitis enim ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham, librum utique Thobiae, quem Hebraei de cathalogo divinarum scripturarum secantes, his quae agiographa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebraeorum studia et imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Phariseorum displicere iudicio et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni hebraico, utriusque linguae peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui, et quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me hoc quod iubere estis dignati complesse.

Liber Thobie in superficie litterae est in salubribus maximus cum vite moralis et exemplum hominibus monitis. Sed quantum prima fronte solus sensus historiae, allegoria pertractat mysteria, cum ecclesie continet sacramenta. Ipse enim Thobias populum Israel signat qui cum legem tribubus pro idolatria dederat fide recta et operibus luminis ad servitutem serviebat. Unde cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam namque ad deceptionem populi sibi electorum aureos vitulos fabricaverat pro idolatriae cultores exprimit quorum complexus significantur in libro Thobie.

Incipit Liber Thobie.

TOBIAS ex tribu et civitate Nepthalim, quae est in superioribus Galileae supra Naason, post viam quae ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet, cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus viam veritatis non deseruit, ita ut omnia quae habere poterat cotidie concaptivis fratribus qui erant ex suo genere impertiret. Cumque esset iunior omnibus in tribu Nepthalim, nihil tamen puerile gessit in opere. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam rex Israel fecerat, hic solus fugiebat consortia omnium, et pergebat ad Ierusalem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens, ita ut in tertio anno proselitis et advenis ministraret omnem decimationem. Haec et his similia secundum legem Dei puerulus observabat. Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua et filio suo in civitatem Niniven cum omni tribu sua, et omnes ederent ex cibis gentilium, iste custodivit animam suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quaecumque facere voluisset. Pergebat ergo per omnes qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti, et cum multa turba generis sui Gabelum egentem videret qui erat ex tribu eius, sub cyrographo dedit illi memoratum pondus argenti. Post multum vero temporis mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo, Tobias pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos, dividebatque unicuique ut poterat de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudisque vestimenta praebebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Iudea plagam quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret de filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi, iussit eum occidi et tulit omnem substantiam eius. Tobias vero cum filio suo et uxore fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius, et reversus est Tobias ad domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei.

II

Post haec vero cum esset festus dies Domini et factum esset prandium bonum in domo Tobiae, dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu nostra timentes Deum, et epulentur nobiscum. Cumque abisset, reversus nuntiavit ei unum ex filiis

sibi iugulatum iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo relinquens prandium ieiunus pervenit ad corpus, tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset caute sepeliret eum. Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, memorans illum sermonem quem dixit Dominus per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. Cum vero sol occubuisset, abiit et sepelivit eum. Arguebant autem illum omnes proximi sui dicentes: Iam huius rei causa interfici iussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos? Sed Tobias plus timens Deum quam regem, rapiebat corpora occisorum et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura veniens in domum suam iactasset se iuxta parietem et obdormisset, et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque caecus. Hanc autem temptationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiae eius sicut et sancti Iob. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga caecitatis evenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitae suae. Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius, dicentes: Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas et sepulturas faciebas? Tobias vero increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam numquam mutant ab eo. Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. Unde factum est ut hedum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid aut contingere. Ad haec uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynae tuae modo apparuerunt. Atque his et huiusmodi aliis verbis exprobrabat ei.

III Tunc Tobias ingemuit et coepit orare cum lacrimis, dicens: Iustus es Domine, et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes viae tuae misericordia et veritas et iudicium. Et nunc Domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quoniam non obedivimus praeceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem, et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum praecepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et praecipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis quam vivere. Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, et daemonium nomine Asmodeus occidebat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid et me occidere vis, sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suae, et tribus diebus ac tribus noctibus non manducavit neque bibit, sed in orationibus persistens cum lacrimis deprecabatur Deum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem tertia die dum compleret orationem, benedicens Dominum dixit: Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. Ad te Domine faciem meam converto, ad te Domine oculos meos converto. Peto

Domine ut de vinculo improperii huius absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. Tu scis Domine quia numquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate ambulant participem me praebui. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni, quia forsitan viro alio conservasti me. Non est enim in hominis potestate consilium tuum. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita eius si in probatione fuerit coronabitur, si autem in tribulatione fuerit liberabitur, et si in correptione fuerit ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, et post lacrimationem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in saecula. In illo tempore exauditae sunt preces amborum in conspectu gloriae summi Dei, et missus est angelus Domini sanctus Raphael ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatae.

IIII Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tuae omnibus diebus vitae eius. Memor enim esse debes quae et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vitae suae, sepeli eam circa me. Omnibus autem diebus vitae tuae in mente habeto Deum, et cave ne aliquando peccato consentias et praetermittas praecepta Domini Dei nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Praemium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, et praeter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omnino non maneat. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic Deum, et pete ab eo ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti dum adhuc infantulus esses Gabelo in Rages civitate Medorum, et chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad eum pervenias, et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum.

V Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene. Tunc respondit Tobias patri suo et dixit: Omnia quaecumque praecepisti mihi faciam pater. Quomodo autem pecuniam hanc requiram ignoro. Ille me nescit et ego eum ignoro; quod signum dabo ei? Sed neque viam per quam pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi et dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo, quod dum illi ostenderis, statim restituet. Sed perge nunc et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua, dum adhuc vivo, ut recipiat eam. Tunc egressus Tobias invenit

iuvenem splendidum stantem praecinctum et quasi para-
tum ad ambulandum. Et ignorans quod angelus dei esset.
Salutavit eum et dixit: Unde te habemus bone iu-
venis? At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei:
Nosti viam quae ducit in regionem Medorum? Cui respondit:
Novi viam et omnia itinera eius frequenter ambulavi
et mansi apud Gabelum fratrem nostrum qui moratur in Rages
civitate Medorum, quae posita est in monte Ecbathanis.
Cui Tobias ait: Sustine me obsecro donec haec ipsa
nuntiem patri meo. Tunc ingressus Tobias indicavit
universa haec patri suo. Super quae admiratus pater rogavit
ut introiret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum
et dixit: Gaudium tibi sit semper. Et Tobias ait: Quale
gaudium mihi erit qui in tenebris sedeo et lumen
caeli non video? Cui ait iuvenis: Forti animo esto,
in proximo est ut a deo cureris. Dixit illi itaque To-
bias: Numquid poteris perducere filium meum ad Ga-
belum in Rages civitatem Medorum? Et cum redieris
restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei angelus: Ego
eum ducam et reducam sanum ad te. Cui Tobias respondit:
Rogo te indica mihi de qua progenie tribu es tu? Cui Ra-
phael angelus dixit: Genus quaeris mercenarii an ip-
sum mercenarium qui cum filio tuo eat? Sed ne
sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiae fi-
lius magni. Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu.
Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus
tuum. Dixit autem illi angelus: Ego sanum ducam et
sanum tibi reducam filium tuum. Respondens autem Tobias
dixit: Bene ambuletis et sit deus in itinere vestro et an-
gelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus quae
erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo
et matri suae et ambulaverunt ambo simul. Cumque pro-
fecti essent coepit flere mater eius et dicere: Baculum
senectutis nostrae tulisti et transmisisti a nobis.
Numquam esset ipsa pecunia pro qua misisti eum. Suf-
ficiebat enim nobis paupertas nostra ut divitias esse
putaremus hoc quod videbamus filium nostrum. Et dixit
ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster et
salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt eum.
Credo enim quod angelus dei bonus comitetur ei et
bene disponat omnia quae circa eum geruntur, ita ut cum
gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem cessavit ma-
VI ter eius flere et tacuit. Profectus est autem Tobias
et canis secutus est eum. Et mansit prima mansione
iuxta fluvium Tigris. Et exivit ut lavaret pe-
des suos. Et ecce piscis immanis exivit ad devo-
randum eum. Quem expavescens Tobias exclamavit vo-
ce magna dicens: Domine invadit me. Et dixit ei
angelus: Apprehende branchiam eius et trahe eum ad
te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum et palpi-
tare coepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus: Exen-
tera hunc piscem, et cor eius et fel et iecur repone
tibi. Sunt enim necessaria ad medicamenta utiliter. Quod
cum fecisset, assavit carnes eius, et secum tule-
runt in via. Cetera salierunt quae sufficerent eis in
via quousque pervenirent in Rages civitatem Medo-
rum. Tunc interrogavit Tobias angelum et dixit ei: Ob-
secro te Azaria frater ut dicas mihi quod remedium habent
ista quae de pisce servare iussisti. Respondensque an-
gelus dixit ei: Cordis eius particulam si super
carbones ponas, fumus eius extricat omne
genus daemoniorum sive a viro sive a muliere ita
ut ultra non accedat ad eos. Et fel ad unguendos
oculos in quibus fuerit albugo et sanabuntur. Et
dixit ei: Ubi vis ut maneamus? Respondens angelus ait:
Est hic Raguel nomine propinquus vir de tribu tu-
a, et hic habet filiam nomine Saram. Sed neque mas-
culum neque feminam ullam habet praeter eam. Tibi debetur om-
nis substantia eius, et oportet te eam accipere coniugem. Pete
ergo eam a patre eius et dabit tibi eam uxorem. Tunc
Tobias respondit et dixit: Audio quod tradita
est septem viris et mortui sunt. Sed et hoc audivi quod
daemonium occidit illos. Timeo ergo ne forte et mihi haec
eveniant. Et cum sim unicus parentibus meis
deponam senectutem eorum cum tristitia ad infe-
ros. Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me et osten-
dam tibi qui sunt quibus praevalere potest daemonium.
Hi namque qui coniugium ita suscipiunt ut deum
a se et a sua mente excludant et suae libidini ita va-
cent sicut equus et mulus quibus non est intellectus, ha-
bet potestatem daemonium super eos. Tu autem cum acceperis eam,
ingressus cubiculum per tres dies continens esto ab
ea, et nihil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea.
Ipsa autem nocte incenso iecore piscis daemonium fuga-
bitur. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patri-
archarum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem con-
sequeris ut filii ex vobis incolumes procreentur. Transac-
ta autem tertia nocte accipies virginem cum timore domini,
magis amore filiorum quam libidine ductus, ut in semine
Abrahae benedictionem in filiis consequaris. Ingressi sunt VII
autem ad Raguelem et suscepit eos Raguel cum gaudio.
Intuensque Tobiam Raguel dixit Annae uxori suae:
Quam similis est iuvenis iste consobrino meo. Et cum
haec dixisset: Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixe-
runt: Ex tribu Nephthalim sumus ex captivitate
Ninive. Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem
meum? Qui dixerunt: Novimus. Cumque multa bona
loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias
de quo interrogas pater huius est. Et misit se Ragu-
el et cum lacrimis osculatus est eum. Et plorans super
collum eius dixit: Benedictio sit tibi fili mi quia boni et optimi
viri filius es. Et Anna uxor eius et Sara filia ipsorum
lacrimatae sunt. Postquam vero locuti sunt, praecepit
Raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque
praeciperet eis discumbere ad prandendum, Tobias dixit:
Hic ego hodie non manducabo neque bibam nisi prius peti-
tionem meam confirmes et promittas mihi dare Saram
filiam tuam. Quo audito verbo Raguel expavit,
sciens quod illis septem viris evenerit et timere coepit ne
forte huic similiter accideret et ipse moreretur. Et cum
obmutesceret non daret ullum petenti responsum, dixit
ei angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timen-
ti deum debetur coniux filia tua. Propterea alius non potuit
habere illam. Tunc dixit Raguel: Non dubito quod deus
preces et lacrimas meas in conspectu suo admiserit. Et
credo quoniam ideo vos fecit venire ad me ut ista co-
niungeretur cognationi suae secundum legem Moysi.
Et nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam. Et ap-
prehendens dexteram filiae suae dexterae Tobiae tradidit
dicens: Deus Abraham et deus Isaac et deus Iacob sit vobis-
cum et ipse coniungat vos impleatque in vobis benedictionem suam.
Et accepta charta fecerunt conscriptionem coniu-
gii. Et post haec epulati sunt benedicentes deum. Vocavitque ad
se Raguel Annam uxorem suam et praecepit ei ut prepara-
ret alterum cubiculum. Et introduxit in eum Saram fili-
am suam et lacrimata est. Dixitque ei: Forti animo
esto filia mi. Dominus caeli det tibi gaudium pro taedio quod perpes- VIII
sa es. Postquam vero cenaverunt, introduxerunt iu-
venem ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonis
angeli protulit de cassidili suo partem iecoris po-
suitque eam super carbones vivos. Tunc Raphael an-
gelus apprehendit daemonium et religavit eum in de-
serto superioris Aegypti. Tunc hortatus est Tobias
virginem dixitque ei: Sara exsurge et deprecemur deum

hodie et cras et secundum crastinum: quia istis tribus noctibus iungimur
Deo. Tertia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio.
Filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita coniungi sicut
gentes quae ignorant Deum. Surgentes autem pariter instanter
orabant ambo simul ut sanitas daretur eis. Dixitque
Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te caeli et terrae,
et mare et fontes et flumina et omnis creatura tua quae
in eis est. Tu fecisti Adam de limo terrae, dedistique ei
adiutorium Evam. Et nunc Domine tu scis quia non luxuriae
causa accipio sororem meam, sed sola posteritatis di-
lectione, in qua benedicatur nomen tuum in saecula saeculorum.
Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, et con-
senescamus ambo pariter sani. Et factum est circa pullorum
cantum, accersiri iussit Raguel servos suos, et abi-
erunt pariter ut foderent sepulchrum. Dicebat enim: Ne
forte simili modo evenerit ei, quo et ceteris illis vii qui sunt
ingressi ad eam. Cumque parassent fossam, reversus
Raguel ad uxorem suam dixit: Mitte unam ex ancil-
lis tuis, et videat si mortuus est, ut sepeliam eum
antequam illucescat. At illa misit unam ex ancil-
lis suis. Quae ingressa est in cubiculum, reperit eos sal-
vos et incolumes, secum pariter dormientes. Et rever-
sa nuntiavit bonum nuntium. Et benedixerunt Domi-
num Raguel videlicet et Anna uxor eius. Et dixerunt: Be-
nedicimus te Domine Deus Israel, quia non contigit nobis quem-
admodum putabamus. Fecisti enim nobiscum misericor-
diam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem
nos. Misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine ple-
nius benedicere te, et sacrificium tibi laudis tuae et suae
sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium
quia tu es Deus solus in universa terra. Statimque praecepit
servis suis Raguel ut replerent fossam quam fece-
rant, priusquam illucesceret. Uxori autem suae dixit ut in-
strueret convivium, et pararet omnia quae in cibos
erant iter agentibus necessaria. Duas quoque vac-
cas pingues et quatuor arietes fecit occidi, et parari
epulas omnibus vicinis suis cunctisque amicis.
Et adiuravit Raguel Tobiam ut duas hebdoma-
das moraretur apud eum. De omnibus autem quae possidebat
Raguel dimidiam partem dedit Tobiae. Et fecit hanc
scripturam ut pars dimidia quae supererat post obitum
IX
eorum Tobiae dominio deveniret. Tunc vocavit ad se
Tobias angelum quem quidem hominem existimabat, dixit-
que ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea. Si
meipsum tradam tibi servum, non ero dignus providen-
tiae tuae. Tamen obsecro te ut assumas tibi animali-
a sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages Me-
dorum, reddasque ei chirographum suum, et recipias ab
eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias me-
as. Scis enim ipse quoniam numerat dies pater meus, et si tar-
davero una die plus, contristatur anima eius. Et certe vides
quomodo coniuravit me Raguel, cuius adiurationem spernere
non possum. Tunc Raphael assumens quatuor ex servis
Raguelis, et duos camelos, in Rages civitatem Medorum
perrexit. Et inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum
suum, et recepit ab eo omnem pecuniam. Indicavitque
ei de Tobia filio Tobiae omnia quae gesta sunt. Fecit-
que eum secum venire ad nuptias. Cumque ingres-
sus esset in domum Raguelis, invenit Tobiam discum-
bentem, et exiliens osculati sunt se adinvicem. Et flevit
itaque Gabelus, benedixitque eum, et dixit: Benedicat te
Dominus Deus Israel, quia filius es optimi viri et iusti et timentis
Deum et eleemosynas facientis. Et dicatur benedictio super
uxorem tuam, et super parentes vestros, et videatis

filios vestros, et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quar-
tam generationem. Et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat
in saecula saeculorum. Cumque omnes dixissent Amen, accesserunt
ad convivium, sed et cum timore Domini nuptiarum convi-
vium exercebant. Cum vero moras faceret Tobias X
causa nuptiarum, sollicitus erat pater eius Tobias, dicens:
Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? Pu-
tas ne Gabelus mortuus est, et nemo illi reddet pe-
cuniam? Coepit autem contristari nimis ipse et Anna uxor
eius cum eo. Et coeperunt ambo simul flere eo quod
die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos.
Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrimis atque di-
cebat: Heu me fili mi, ut quid te misimus peregrinari,
lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostrae, solatium vitae
nostrae, spem posteritatis nostrae? Omnia simul in te uno ha-
bentes, non debuimus dimittere te a nobis. Cui dicebat Tobias:
Tace, et noli turbari, sanus est filius noster. Satis fidelis est vir
ille cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari
poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, et circuibat
vias omnes per quas spes remeandi videbatur, ut procul
videret eum si fieri posset venientem. At vero Raguel
dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuntium
salutis de te ad Tobiam patrem tuum. Cui Tobias
dixit: Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant,
et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque verbis multis roga-
ret Raguel Tobiam, et ille nulla ratione vellet eum
audire, tradidit ei Saram, et dimidiam partem omnis
substantiae suae in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis,
in vaccis, et in pecunia multa, et salvum atque gau-
dentem dimisit eum a se dicens: Angelus Domini sanctus
sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes,
et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et
videant oculi mei filios vestros priusquam moriar.
Et apprehendentes parentes filiam suam osculati sunt
eam, et dimiserunt ire, monentes eam honorare so-
ceros, diligere maritum, regere familiam, guber-
nare domum, et seipsam irreprehensibilem exhi-
bere. Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan quae XI
est in medio itinere contra Niniven undecimo die. Dixitque
angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem
tuum. Si placet itaque tibi, praecedamus, et lento gradu
sequantur iter nostrum familiae simul cum coniuge tua et cum
animalibus. Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Rapha-
el ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis, erit enim
necessarium. Tulitque Tobias ex felle illo, et abierunt. An-
na vero sedebat secus viam quotidie in supercilio montis
unde respicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem
loco specularetur adventum eius, vidit a longe,
et illico cognovit venientem filium suum, currensque nun-
tiavit viro suo dicens: Ecce venit filius tuus. Dixitque
Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam,
statim adora Dominum Deum tuum, et gratias agens ei acce-
de ad patrem tuum et osculare eum. Statimque lini super
oculos eius ex felle isto piscis quod portas tecum. Scias
enim quoniam mox aperientur oculi eius, et videbit pater tuus
lumen caeli, et in aspectu tuo gaudebit. Tunc
praecucurrit canis qui simul fuerat in via, et quasi nun-
tius adveniens blandimento suae caudae gaudebat. Tunc
consurgens caecus pater eius coepit offendens pedibus currere,
et data manu puero occurrit filio suo. Et suscipiens os-
culatus est eum cum uxore sua, et coeperunt ambo fle-
re prae gaudio. Cumque adorassent Deum et gratias egissent,
sederunt. Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit o-
culos patris sui. Et sustinuit fere quasi dimidiam horam.

cepit albugo ex oculis eius quasi membrana ovi egredi.
Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius. Sta-
timque visum recepit Tobias. Et glorificabant Deum ipse
scilicet et uxor eius et omnes qui sciebant eum. Dicebat
que Tobias: Benedico te Domine Deus Israel quia tu castigasti
me et tu salvasti, et ecce video Tobiam filium meum. In-
gressa est et post .vii. dies Sara uxor filii eius et omnis fa-
milia et pecora sana et cameli et pecunia multa uxo-
ris, sed et illa pecunia quam receperat a Gabelo. Et narra-
vit parentibus suis omnia beneficia Dei que fecisset cir-
ca eum per hominem qui eum duxerat. Veneruntque Achior et
Nabath consobrini Tobie gaudentes ad Tobiam et congra-
tulantes ei de omnibus bonis que circa illum ostenderat Deus.
Et per .vii. dies epulantes omnes gaudio magno gavisi
XII sunt. Tunc vocavit ad se Tobias filium suum dix-
itque ei: Quid possumus dare viro isto sancto qui venit tecum?
Respondens Tobias dixit patri suo: Pater quam mercedem dabimus
ei aut quid poterit dignum esse beneficiis eius? Me duxit
et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxo-
rem ipse me habere fecit, et demonium ab ea ipse
compescuit, gaudium eius parentibus fecit, meipsum
a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen celi,
et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hec
dignum poterimus dare? Sed peto te pater mi ut roges eum
si forte dignetur medietatem de omnibus que allata
sunt sibi assumere. Et vocantes eum pater scilicet et fi-
lius tulerunt eum in partem, rogare ceperunt ut digna-
retur dimidiam partem omnium que attulerant acceptam
habere. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum celi et coram
omnibus viventibus confitemini ei quia fecit vobiscum mi-
sericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum
est, opera autem Dei revelare et confiteri honorificum
est. Bona est oratio cum ieiunio et elemosina magis quam
thesauros auri recondere. Quoniam elemosina a morte
liberat, et ipsa est que purgat peccata et facit invenire vitam
eternam. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem hostes sunt
anime sue. Manifesto ergo vobis veritatem et non abscon-
dam a vobis sermonem occultum. Quando orabas cum lacrimis
et sepeliebas mortuos et derelinquebas prandium tuum et ab-
scondebas per diem in domum tuam et nocte sepeliebas
eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras
Deo necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc mi-
sit me Dominus ut curarem te et Saram uxorem filii tui
a demonio liberarem. Ego enim sum Raphael angelus
unus ex .vii. qui astamus ante Dominum. Cumque hec audis-
sent turbati sunt et trementes ceciderunt super terram super
faciem suam. Dixitque eis angelus: Pax vobis, nolite timere. Etenim
cum essem vobiscum per voluntatem Dei eram, ipsum be-
nedicite et cantate illi. Videbar quidem manduca-
re vobiscum et bibere, sed ego cibo invisibili potu
que qui ab hominibus videri non potest utor. Tempus est ergo
ut revertar ad eum qui me misit. Vos autem benedi-
cite Deum et narrate omnia mirabilia eius. Et cum
hec dixisset ab aspectu eorum ablatus est et ultra eum vi-
dere non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in
faciem benedixerunt Deum, et exsurgentes ~~benedixerunt~~
XIII narraverunt omnia mirabilia eius. Aperiens autem
Tobias senior os suum benedixit Dominum et dixit: Mag-
nus es Domine in eternum et in omnia secula regnum tuum,
quoniam tu flagellas et salvas, deducis ad inferos et re-
ducis, et non est qui effugiat manum tuam. Confi-
temini Domino filii Israel et in conspectu gentium laudate eum,
quoniam ideo dispersit vos inter gentes que ignorant eum,
ut vos narretis mirabilia eius et faciatis scire

eos quia non est alius Deus preter eum. Et ipse castigavit
nos propter iniquitates nostras, et ipse salvabit nos propter mi-
sericordiam suam. Aspicite ergo que fecit nobiscum et cum
timore et tremore confitemini illi. Regemque seculorum
exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captivitatis mee
confitebor illi quoniam ostendit maiestatem suam in gentem
peccatricem. Convertimini itaque peccatores et facite iustitiam
coram Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam.
Ego autem et anima mea in eo letabimur. Benedicite Dominum omnes
electi eius, agite dies letitie et confitemini illi. Ierusalem
civitas Dei castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.
Confitere Domino in bonis et benedic Deum seculorum ut reedifi-
cet in te tabernaculum suum et revocet ad te omnes cap-
tivos et gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida
fulgebis et omnes fines terre adorabunt te. Nationes
ex longinquo ad te venient et munera afferentes ado-
rabunt in te Dominum et terram tuam in sanctificationem ha-
bebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt
qui contempserint te, et condempnati erunt omnes qui blasphe-
maverint te. Benedicti erunt qui edificaverint te. Tu autem
letaberis in filiis tuis quoniam omnes benedicentur et congregabuntur
ad Dominum. Beati omnes qui diligunt te et qui gaudent
super pace tua. Anima mea benedic Dominum quoniam liberavit
Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius Dominus Deus noster.
Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad videndam cla-
ritatem Ierusalem. Porte Ierusalem ex saphiro et smaragdo
edificabuntur et ex lapide precioso omnis circuitus muro-
rum eius. Ex lapide candido et mundo omnes platee
eius sternentur et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus Dominus qui
exaltavit eam, ut sit regnum eius in secula seculorum super
XIV eam. Amen. Et consummati sunt sermones Tobie. Et
postquam illuminatus est Tobias vixit annis .xl.ii. et vidit
filios nepotum suorum. Completis itaque annis centum
.ii. sepultus est honorifice in Ninive. Nam quinquagesimo
sexto anno lumen oculorum amisit, sexagenarius
recepit. Reliquum vero vite sue in gaudio fuit et cum
bono profectu timoris Dei perrexit in pace. In hora
autem mortis sue vocavit ad se Tobiam filium suum
et .vii. iuvenes filios eius nepotes suos dixitque
eis: Prope erit interitus Ninive. Non enim excidet ver-
bum Domini, et fratres nostri qui dispersi sunt a terra Isra-
hel revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra eius
replebitur, et domus Dei que in ea incensa est iterum redi-
ficabitur. Ibique revertentur omnes timentes Deum.
Et relinquent gentes ydola sua et venient in Ierusalem
et inhabitabunt in ea, et gaudebunt in ea omnes reges
terre adorantes regem Israel. Audite ergo filii mei pa-
trem vestrum. Servite Domino in veritate et inquirite ut fa-
ciatis que placita sunt ei. Et filiis vestris mandate ut faciant
iustitias et elemosinas ut sint memores Dei et benedi-
cant Deum in omni tempore in veritate et in tota virtute
sua. Nunc ergo filii audite me et nolite manere hic, sed qu-
acumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno
sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Video
enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum ma-
tris sue Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua et filiis et fi-
liorum filiis, et reversus est ad soceros suos. Invenitque eos inco-
lumes in senectute bona. Et curam eorum gessit et ipse clau-
sit oculos eorum. Et omnem hereditatem domus Raguelis per-
cepit, viditque quintam generationem et filios filiorum suorum. Et com-
pletis annis .xc.ix. in timore Domini cum gaudio sepelierunt
eum. Omnis autem cognatio eius et omnis generatio eius in bona vita
et in sancta conversatione permansit ita ut accepti essent tam Deo
quam hominibus et cunctis habitatoribus terre. Incipit prologus

Cogor per singulos divine scripture libros ad-
versariorum respondere maledictis, qui interpreta-
tionem meam reprehensionem LXX interpretum
criminantur. Quasi non et apud grecos Aquila, Simachus et Theo-
docion, ut verbum e verbo, ut sensum e sensu, ut ex
utroque commixtum et medie temperatum genus translati-
onis expresserint. Et omnia veteris instrumenti volu-
mina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel
additos vel a Theodotione sumptos translationi antique
inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur
obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus suscipi-
unt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis ra-
dere. Neque enim fieri potest ut quos plura intermi-
sisse suscipiunt non eosdem etiam in quibusdam errasse fa-
teantur, precipue in Job. Cui si ea que sub asteris-
cis addita sunt subtraxeris pars maxima voluminis
detruncabitur. Et hoc dumtaxat apud grecos. Ceterum
apud latinos ante eam translationem quam sub asteriscis
et obelis nuper edidimus septingenti ferme aut octin-
genti versus desunt, quibus decurtatus et laceratus
corrosusque liber feditatem sui publice legentibus
prodigat. Hec autem translatio nullum de veteribus sequitur
interpretem, sed ex ipso hebraico arabicoque sermone
et interdum syro nunc verba nunc sensus nunc simul u-
trumque resonabit. Obliquus enim apud hebreos totus
liber fertur et lubricus, et quod greci rhetores vocant
exschematismenos, dumque aliud loquitur a-
liud agit. Ut si velis anguillam aut murenulam
strictis tenere manibus, quanto fortius presseris tanto ci-
tius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius
voluminis lidensem quendam preceptorem, qui apud hebre-
os primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis,
cuius doctrina an aliquid profecerim nescio. Hoc unum scio
me non potuisse interpretari nisi quod antea intellexeram. A prin-
cipio itaque voluminis usque ad verba Job apud hebre-
os prosa oratio est. Porro a verbis in quibus Job ait: Pe-
reat dies in qua natus sum et nox in qua dictum est conceptus
est homo, usque ad eum locum ubi ante finem voluminis
scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo et ago penitentiam in
favilla et cinere, exametri versus sunt, dactilo spon-
deoque currentes, et propter lingue ydioma crebro reci-
pientes et alios pedes non earundem sillabarum sed eorun-
dem temporum. Interdum quoque rithmus ipse dulcis et tinnulus
fertur numeris lege solutis, quod metrici magis quam
simplex lector intelligit. A supradicto autem versu usque
ad finem libri parvum comma quod remanet prosa oratione
contexitur. Quod si cui videtur incredibile metra scilicet esse
apud hebreos et in morem nostri Flacci grecique Pindari
et Alchei et Saffo vel psalterium vel lamentationes Iere-
mie vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi,
legat Philonem, Iosephum, Origenem, Cesarien-
sem Eusebium, et eorum testimonio me verum dicere
comprobabit. Audiant quapropter canes mei ideo me in hoc
vel maxime volumine laborasse non ut interpretationem antiquam
reprehenderem, sed ut ea que in illa aut obscura fuerunt
aut omissa aut certe scriptorum vitio depravata
manifestiora nostra interpretatione fierent, qui et he-
breum sermonem ex parte didicimus et in latino
pene ab ipsis cunabulis inter grammaticos et rhetores
et philosophos detriti sumus. Quod si apud grecos post LXX editio-
nem iam Christi evangelio coruscante iudeus Aquila
et Simachus et Theodotion iudaizantes heretici
sunt recepti, qui multa mysteria salvatoris subdo-
la interpretatione celarunt, et tamen in exaplois habentur apud
ecclesias et explanantur ab ecclesiasticis viris, quanto magis
ego christianus de parentibus christianis natus et vexillum crucis
in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repe-
tere, depravata corrigere, sacramenta ecclesie puro et fideli aperi-
re sermone, vel a fastidiosis vel a malignis lectoribus
non debeo reprobari. Habeant qui volunt veteres libros
vel in membranis purpureis auro argentoque descrip-
tos, vel uncialibus ut vulgo aiunt litteris onera ma-
gis exarata quam codices, dummodo mihi meisque permittant
pauperes habere schedulas, et non tam pulchros co-
dices quam emendatos. Utraque editio et LXX iuxta
grecos et mea iuxta hebreos in latinum meo labo-
re translata est. Eligat unusquisque quod vult et studio-
sum me magis quam malivolum comprobet. Sicut au-
ditum est, in terra quidem habitasse Job Ausitide
in finibus Ydumee et Arabie, et erat ei antea nomen
Iobab. Et accepit uxorem Arabissam, genuit filium
cui nomen erat Ennon. Erat autem filius quidem Zareth,
Esau filius filii, filius de matre vero Bosra, ita ut sit quin-
tus ab Abraham. Et hii sunt reges qui regnaverunt
in Edom, in qua et ipse regnavit regione. Primus Balach
filius Beor, et nomen civitatis eius Denaba. Post autem
Balach Iobab, qui vocatur Job. Post hunc autem Asom, qui
erat dux ex Themanorum regione. Post hunc Adad filius
Barad, ut in Genesi, qui occidit Madian in cam-
po Moab, et nomen civitatis eius Cethem.

VIR ERAT Incipit Liber Job.
in terra hus nomine Job, et erat vir ille
simplex et rectus et timens deum et recedens
a malo. Natique sunt ei septem filii et tres
filie. Et fuit possessio eius septem milia ovium
et tria milia camelorum, quingenta quoque iuga boum et quingente asine
ac familia multa nimis. Eratque vir ille ma-
gnus inter omnes orientales. Et ibant filii eius et facie-
bant convivium per domos unusquisque in die suo. Et mit-
tentes vocabant tres sorores suas ut comederent et
biberent cum eis. Cumque in orbem transissent dies
convivii mittebat ad eos Job et sanctificabat illos, con-
surgensque diluculo offerebat holocausta per singulos.
Dicebat enim ne forte peccaverint filii mei et benedi-
xerint deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis
diebus. Quadam autem die cum venissent filii dei ut assi-
sterent coram domino, affuit inter eos etiam Sathan. Cui dixit
dominus: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram
et perambulavi eam. Dixitque dominus ad eum: Numquid con-
siderasti servum meum Job quod non sit similis ei in terra,
homo simplex et rectus et timens deum et recedens a ma-
lo? Cui respondens Sathan ait: Numquid frustra Job timet
deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius universam-
que substantiam per circuitum, operibus manuum eius bene-
dixisti, et possessio eius crevit in terra? Sed extende paulu-
lum manum tuam et tange cuncta que possidet, nisi in fa-
ciem tuam benedixerit tibi. Dixit ergo dominus ad Sathan: Ecce u-
niversa que habet in manu tua sunt, tantum in eum ne exten-
das manum tuam. Egressusque est Sathan a facie domini.
Cum autem quadam die filii et filie eius comederent et biberent vi-
num in domo fratris sui primogeniti, nuntius venit ad
Job qui diceret: Boves arabant et asine pascebantur
iuxta eos, et irruerunt Sabei tuleruntque omnia et pueros per-
cusserunt gladio, et evasi ego solus ut nuntiarem tibi.
Cumque ille adhuc loqueretur venit alius et dixit: Ignis
dei cecidit de celo et tactas oves puerosque consumpsit, et
effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Sed adhuc illo loquente
venit alius et dixit: Caldei fecerunt tres turmas et in-
vaserunt camelos et tulerunt eos, necnon et pueros per-

-runt gladio, et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit, et dixit: Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit quattuor angulos domus, que corruens oppressit liberos tuos, et mortui sunt: et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Tunc surrexit Iob, et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram adoravit, et dixit: Nudus egressus sum de utero matris mee, et nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. In omnibus his non peccavit Iob labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

II Factum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, et starent coram Domino, venisset quoque Sathan inter eos, et staret coram Domino, ut diceret Dominus ad Sathan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, et perambulavi eam. Et dixit Dominus ad Sathan: Numquid considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus, timens Deum ac recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. Cui respondens Sathan ait: Pellem pro pelle, et cuncta que habet homo dabit pro anima sua: alioquin mitte manum tuam, et tange os eius et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. Dixit ergo Dominus ad Sathan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva. Egressus igitur Sathan a facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem eius: qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, et morere. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es: si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Iob labiis suis. Igitur audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim ut pariter venientes visitarent eum, et consolarentur. Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in celum. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

III Post hec aperuit Iob os suum, et maledixit diei suo, et locutus est: Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, et non illustretur lumine. Obscurent eum tenebre et umbra mortis, occupet eum caligo, et involvatur amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria, nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. Obtenebrentur stelle caligine eius: expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis aurore. Quia non conclusit ostia ventris qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum? egressus ex utero non statim perii? Cur exceptus genibus? cur lactatus uberibus? Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terre, qui edificant sibi solitudines, aut cum principibus qui possident aurum, et replent domos suas argento: aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris. Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo. Quare data est misero lux, et vita his qui in amaritudine anime sunt? qui expectant mortem, et non venit, quasi effodientes thesaurum, gaudentque vehementer cum invenerint sepulchrum? viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris? Antequam comedam suspiro: et quasi inundantes aque, sic rugitus meus: quia timor quem timebam, evenit michi: et quod verebar, accidit. Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? et venit super me indignatio.

Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies; sed conceptum sermonem tenere quis poterit? Ecce docuisti plurimos, et manus lassas roborasti: vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua trementia confortasti: nunc autem venit super te plaga, et defecisti: tetigit te, et conturbatus es. Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum? Recordare, obsecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos, flante Deo periisse, et spiritu ire eius esse consumptos. Rugitus leonis, et vox leene, et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quod non haberet predam, et catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum absconditum, et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri eius. In horrore visionis nocturne, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt: et cum spiritus me presente transiret, inhorruerunt pili carnis mee. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi aure lenis audivi. Numquid homo Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem: quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea? De mane usque ad vesperum succidentur: et quia nullus intelligit, in eternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, et non in sapientia.

Voca ergo si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. Ego vidi stultum firma radice, et maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filii eius a salute, et conterentur in porta, et non erit qui eripiat. Cuius messem famelicus comedet, et ipsum rapiet armatus, et ebibent sitientes divitias eius. Nichil in terra sine causa fit, et de humo non orietur dolor. Homo ad laborem nascitur, et avis ad volandum. Quam ob rem ego deprecabor Dominum, et ad Deum ponam eloquium meum: qui facit magna et inscrutabilia absque numero, et mirabilia; qui dat pluviam super faciem terre, et irrigat aquis universa; qui ponit humiles in sublime, et merentes erigit sospitate; qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod ceperant; qui comprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a Domino: increpationem ergo Domini ne reprobes: quia ipse vulnerat, et medetur: percutit, et manus eius sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii. A flagello lingue absconderis, et non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate et

lapidibus

famine ridebis et bestias terre non formidabis. Sed cum
omne
regionum pactum tuum. et bestie terre pacifice erunt
tibi. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum. et visitans speciem
tuam non peccabis. Scies quoque quoniam multiplex erit se-
men tuum. et progenies tua quasi herba terre. Ingredieris
in abundantia sepulchrum sicut infertur acervus
VI tritici in tempore suo. Respondens autem iob dixit. Uti-
nam appenderentur peccata mea quibus iram merui. et
calamitas quam patior in statera. Quasi harena maris
hec gravior appareret. unde et verba mea dolore sunt
plena. quia sagitte domini in me sunt. quarum indignatio ebi-
bit spiritum meum. et terrores domini militant contra
me. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam. aut
mugiet bos cum ante plenum presepe steterit. Aut po-
terit comedi insulsum quod non est sale conditum. Aut
potest aliquis gustare quod gustatum affert mor-
tem. Anime enim esurienti etiam amara dulcia esse vi-
dentur. Que prius nolebat tangere anima mea nunc
pre angustia cibi mei sunt. Quis det ut veniat pe-
titio mea et quod expecto tribuat michi deus. Et qui cepit ipse me
conterat. Solvat manum suam et succidat me. Et hec
michi sit consolatio. ut affligens me dolore non parcat
nec contradicam sermonibus sancti. Que est enim fortitu-
do mea ut sustineam. Aut quis finis meus est ut pa-
tienter agam. Nec fortitudo lapidum fortitu-
do mea. nec caro mea enea est. Ecce non est auxilium
michi in me. et necessarii quoque mei recesserunt a me.
Qui tollit ab amico suo misericordiam timorem domini dere-
linquit. Fratres mei preterierunt me sicut torrens qui
raptim transit in convallibus. Qui timent pruinam
irruet super eos nix. Tempore quo fuerint dissipati peribunt.
Et ut incaluerit solventur de loco suo. In-
voluti sunt semite gressuum eorum. ambulabunt
in vacuum et peribunt. Considerate semitas Thema
itinera Saba. et expectate paulisper. Confusi sunt
quia speravi. venerunt quoque usque ad me et pudore coop-
erti sunt. Nunc venistis et modo videntes plagam meam
timetis. Numquid dixi afferte michi. et de substantia vestra do-
nate michi. vel liberate me de manu hostis. et de ma-
nu robustorum eruite me. Docete me et ego tace-
bo. et si quid forte ignoravi instruite me. Quare
detraxistis sermonibus veritatis cum e vobis nullus sit
qui possit arguere me. Ad increpandum tantum eloquia
concinnatis. et in ventum verba profertis. Super
pupillum irruitis. et subvertere nitimini amicum
vestrum. Verumtamen quod cepistis explete. prebete aurem
et videte an mentiar. Respondete obsecro absque
contentione. et loquentes id quod iustum est iudicate.
VII Et non invenietis in lingua mea iniquitatem. nec in
faucibus meis stultitia personabit. Militia
est vita hominis super terram. et sicut dies mercennarii di-
es eius. Sicut cervus desiderat umbram. et sicut
mercennarius prestolatur finem operis sui. Sic
et ego habui menses vacuos. et noctes laborio-
sas enumeravi michi. Si dormiero dicam
quando consurgam. Et rursum expectabo vesperam
et replebor doloribus usque ad tenebras. Indu-
ta est caro mea putredine et sordibus pulveris
cutis mea aruit et contracta est. Dies mei velo-
cius transierunt quam a texente tela succiditur
et consumpti sunt absque ulla spe. Memento quia
ventus est vita mea. et non revertetur oculus meus

Ecce hoc ut investigavimus ita est. quod auditum mente pertracta.

ut videat bona. nec aspiciet me visus hominis. Oculi
tui in me. et non subsistam. Sicut consumitur nubes et pertrans-
it. sic qui descenderit ad inferos non ascendet. nec rever-
tetur ultra in domum suam. neque cognoscet eum am-
plius locus eius. Quapropter et ego non parcam ori meo. Loquar
in tribulatione spiritus mei. confabulabor cum amaritudine
anime mee. Numquid mare sum ego aut cetus quia
circumdedisti me carcere. Si dixero consolabitur me
lectulus meus. et relevabor loquens mecum in strato me-
o. terrebis me per somnia. et per visiones horrore
concuties. Quam ob rem elegit suspendium anima
mea. et mortem ossa mea. Desperavi nequaquam ultra
iam vivam. Parce michi domine nichil enim sunt dies me-
i. Quid est homo quia magnificas eum aut quia appo-
nis erga eum cor tuum. Visitas eum diluculo. et
subito probas illum. Usquequo non parcis michi. nec di-
mittis me ut glutiam salivam meam. Peccavi.
Quid faciam tibi o custos hominum. Quare posuisti
me contrarium tibi. et factus sum michimet ipsi gravis. Cur
non tollis peccatum meum. et quare non aufers iniquitatem meam.
Ecce nunc in pulvere dormiam. et si mane me quesie-
ris non subsistam. Respondens autem Baldach Suites VIII
dixit. Usquequo loqueris talia. et spiritus multiplex sermones
oris tui. Numquid deus supplantat iudicium.
aut omnipotens subvertit quod iustum est. Etiam si filii tui
peccaverunt ei. et dimisit eos in manu iniquitatis
sue. tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum et omni-
potentem fueris deprecatus. si mundus et rectus
incesseris. statim evigilabit ad te. et pacatum red-
det habitaculum iustitie tue in tantum. ut si priora tua
fuerint parva. et novissima tua multiplicentur
nimis. Interroga enim generationem pristinam. et dili-
genter investiga patrum memoriam. Hesterni quippe
sumus et ignoramus. quoniam sicut umbra dies nostri
sunt super terram. Ipsi docebunt te. et loquentur tibi. et de cor-
de suo proferent eloquia. Numquid virere potest scir-
pus absque humore. aut crescere carectum sine
aqua. Cum adhuc sit in flore nec carpatur manu.
ante omnes herbas arescit. Sic vie omnium qui obliviscuntur
deum. et spes ypocrite peribit. Non ei placebit
vecordia sua. et sicut tela aranearum fi-
ducia eius. Innitetur super domum suam et non stabit.
fulciet eam. et non consurget. Humectus videtur antequam
veniat sol. et in ortu suo germen eius egredietur.
Super acervum petrarum radices eius densabuntur. et inter
lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco
suo negabit eum et dicet. Non novi te. Hoc est enim leticia
vie eius. ut rursum de terra alii germinentur. Deus
non proiciet simplicem. nec porriget manum malig-
nis. donec impleatur risu os tuum. et labia tua iubi-
lo. Qui oderunt te induentur confusione. et tabernaculum im-
piorum non subsistet. Et respondens iob ait. Vere scio quod IX
ita sit. et quod non iustificetur homo compositus deo. Si vo-
luerit contendere cum eo non poterit ei respondere unum pro
mille. Sapiens corde est et fortis robore. quis restitit
ei et pacem habuit. Qui transtulit montes. et
nescierunt hii quos subvertit in furore suo. Qui
commovet terram de loco suo et columpne eius
concutiuntur. Qui precipit soli et non oritur. et stellas
claudit quasi sub signaculo. Qui extendit celos so-
lus et graditur super fluctus maris. Qui facit Arcturum
et Oriona et Yadas. et interiora austri. Qui facit ma-

et inscrutabilia et incomprehensibilia et mirabilia quorum non est numerus. Si venerit ad me non videbo eum. Si abierit non intelligam eum. Si repente interroget quis respondebit ei? vel quis dicere ei potest cur ita facis? Deus cuius resistere ire nemo potest. et sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus ego sum ut respondeam ei et loquar verbis meis cum eo? Qui si habuero quippiam iustum non respondebo. sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem me exaudierit non credo quod exaudierit vocem meam. In turbine enim conteret me et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. Non concedit requiescere spiritum meum et implet me amaritudinibus. Si fortitudo queritur robustissimus est. Si equitas iudicii nemo pro me audet testimonium dicere. Si iustificare me voluero. os meum condempnabit me. Si innocentem ostendero pravum me comprobabit. Etsi simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea, et tedebit me vite mee. Unum est quod locutus sum et innocentem et impium ipse consumit. Si flagellat occidat semel et non de penis innocentium rideat. Terra data est in manus impii vultum iudicum eius operit. Quod si non ille est quis ergo est? Dies mei velociores fuerunt cursore fugerunt et non viderunt bonum. pertransierunt quasi naves poma portantes. sicut aquila volans ad escam. Cum dixero nequaquam ita loquar. commuto faciem meam et dolore torqueor. Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi? Si lotus fuero quasi aquis nivis et fulserint velut mundissime manus mee. tamen sordibus intingues me. et abominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui similis mei est respondebo. nec qui mecum in iudicio ex equo possit audiri. Non est qui utrumque valeat arguere. et ponere manum suam in ambobus. Auferat a me virgam suam. et pavor eius non me terreat. Loquar et non timebo eum. Neque enim possum metuens respondere.

X Tedet animam meam vite mee. dimittam adversum me eloquium meum. loquar in amaritudine anime mee. Dicam deo. Noli me condempnare. Indica mihi cur me ita iudices. Numquid bonum tibi videtur si calumpnieris et opprimas me opus manuum tuarum et consilium impiorum adiuves? Numquid oculi carnei tibi sunt aut sicut videt homo et tu videbis? Numquid sicut dies hominis dies tui. et anni tui sicut humana sunt tempora. ut queras iniquitatem meam et peccatum meum scruteris? et scias quia nihil impium fecerim. cum sit nemo qui de manu tua possit eruere.

Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me totum in circuitu. et sic repente precipitas me. Memento quaeso quod sicut lutum feceris me. et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me. et sicut caseum me coagulasti. Pelle et carnibus vestisti me. ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tribuisti mihi. et visitatio tua custodivit spiritum meum. Licet hec celes in corde tuo. tamen scio quia universorum memineris. Si peccavi et ad horam pepercisti mihi cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero ve mihi est. et si iustus non levabo caput. saturatus afflictione et miseria. Et propter superbiam quasi leenam capies me. reversusque mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos contra me et multiplicas iram tuam adversum me. et pene militant in me. Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem de utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me ut plangam paululum dolorem meum antequam vadam et non revertar ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine. Terram miserie et tenebrarum ubi umbra mortis et nullus ordo. sed sempiternus horror inhabitat.

Respondens autem Sophar naamathites dixit. Numquid qui multa loquitur non et audiet? Aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines. et cum ceteros irriseris a nullo confutaberis? Dixisti enim purus est sermo meus. et mundus sum in conspectu tuo. Atque utinam deus loqueretur tecum et aperiret labia sua tibi ut ostenderet tibi secreta sapientie. Et quod multiplex sit eius lex. et intelligeres quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia dei comprehendes. et usque ad perfectum omnipotentem reperies. Excelsior celo est et quid facies? Profundior inferno et unde cognosces? Longior terra mensura eius. et latior mari. Si subverterit omnia vel in unum coartaverit quis contradicet ei? vel quis potest dicere ei cur ita facis? Ipse enim novit hominum vanitatem et videns iniquitatem nonne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur et tamquam pullum onagri se liberum natum putat. Tu autem firmasti cor tuum et expandisti ad eum manus tuas. Si iniquitatem que est in manu tua abstuleris et non manserit in tabernaculo tuo iniustitia. tunc levare poteris faciem tuam absque macula. et eris stabilis et non timebis. Miserie quoque oblivisceris. et quasi aque que preterierunt non recordaberis. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam. Et cum te consumptum putaveris orieris ut lucifer. et habebis fiduciam proposita tibi spe. et defossus securus dormies. Requiesces et non erit qui te exterreat. Et deprecabuntur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient et effugium peribit ab eis. Et spes illorum abominatio anime.

Respondens autem Iob dixit. Ergo vos estis soli homines. et vobiscum morietur sapientia. Et mihi est cor sicut et vobis. nec inferior vestri sum. Quis enim hec que nostis ignorat? Qui deridetur ab amico suo sicut ego. invocabit deum et exaudiet eum. Deridetur enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes divitum parata ad tempus statutum. Abundant tabernacula predonum et audacter provocant deum. cum ipse dederit omnia in manibus eorum. Nimirum interroga iumenta et docebunt te. et volatilia celi et indicabunt tibi. Loquere terre et respondebit tibi. et narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia hec manus domini fecerit. In cuius manu anima omnis viventis. et spiritus universe carnis hominis. Nonne auris verba diiudicat. et fauces comedentis saporem? In antiquis est sapientia. et in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo. ipse habet consilium et intelligentiam. Si destruxerit nemo est qui edificet. Si incluserit hominem nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas omnia siccabuntur. Et si emiserit eas subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia. Ipse novit decipientem et eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem et iudices in stuporem. Balteum regum dissolvit et precingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes inglorios optimates supplantat. Commutat labium

nutantium et doctrinam senum aufert. Effundit despe-
ctionem super principes et eos qui oppressi fuerant relevat. Qui
revelat profunda de tenebris et producit in lucem um-
bram mortis. Qui multiplicat gentes et perdit eas et subversas
in integrum restituit. Qui immutat cor principum
populi terre et decipit eos ut frustra incedant per invium. Pal-
pabunt quasi in tenebris et non in luce et errare eos faciet
XIII quasi ebrios. Ecce omnia hec vidit oculus meus et au-
divit auris mea et intellexi singula. Secundum scien-
tiam vestram et ego novi nec inferior vestri sum. Sed tamen ad om-
nipotentem loquar et cum deo disputare cupio prius vos
ostendens fabricatores mendacii et cultores perversorum
dogmatum. Atque utinam taceretis ut putaremini
esse sapientes. Audite ergo correptiones meas et iudicium
labiorum meorum attendite. Numquid deus indiget vestro men-
dacio ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem
eius accipitis et pro deo iudicare nitimini? Aut placebit
ei quem celare nichil potest? Aut decipietur ut ho-
mo vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet quoniam in
abscondito faciem eius accipitis. Statim ut se com-
moverit turbabit vos et terror eius irruet super vos.
Memoria vestra comparabitur cineri et redigentur in lu-
tum cervices vestre. Tacete paulisper ut loquar quodcumque
mens mihi suggesserit. Quare lacero carnes meas dentibus
meis et animam meam porto in manibus meis? Etiam
si occiderit me in ipso sperabo. Verumtamen vias meas in
conspectu eius arguam et ipse erit salvator meus. Non
enim veniet in conspectu eius omnis ypocrita. Audi-
te sermonem meum et enigmata accipite auribus vestris.
Si fuero iudicatus scio quod iustus inveniar. Quis est qui
iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens consumor? Du-
o tantum ne facias mihi et tunc a facie tua non abscondar.
Manum tuam longe fac a me et formido
tua non me terreat. Voca me et ego respondebo tibi aut certe
loquar et tu responde mihi. Quantas habeo iniquitates et pecca-
ta? scelera mea et delicta ostende mihi. Cur faciem tuam
abscondis et arbitraris me inimicum tuum? Contra
folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam
et stipulam siccam persequeris? Scribis enim contra me
amaritudines et consumere me vis peccatis adoles-
centie mee. Posuisti in nervo pedem meum et obser-
vasti omnes semitas meas et vestigia pedum me-
orum considerasti. Qui quasi putredo consumendus sum
et quasi vestimentum quod comeditur a tinea. Homo na-
tus de muliere brevi vivens tempore repletur multis
miseriis. Qui quasi flos egreditur et conteritur et fugit velut
umbra et numquam in eodem statu permanet. Et di-
gnum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos et ad-
ducere eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de im-
mundo conceptum semine? Nonne tu
qui solus es? Breves dies hominis sunt. Numerus
XIIII mensium eius apud te est. Constituisti terminos eius
qui preteriri non poterunt. Recede paululum ab eo ut
quiescat donec optata veniat sicut mercen-
narii dies eius. Lignum habet spem: si precisum
fuerit rursum virescit et rami eius pullulant. Si
senuerit in terra radix eius et in pulvere emortuus
fuerit truncus eius, ad odorem aque germi-
nabit et faciet comam quasi cum primum planta-
tum est. Homo vero cum mortuus fuerit et nudatus
atque consumptus, ubi queso est? Quomodo si recedant aque
de mari et fluvius vacuefactus arescat, sic homo
cum dormierit non resurget donec atteratur ce-
lum non evigilabit nec consurget de somno suo.

Quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me et abscon-
das me donec pertranseat furor tuus et constituas mihi tempus
in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum
vivat? Cunctis diebus quibus nunc milito expecto donec
veniat immutatio mea. Vocabis me et ego respondebo tibi. Ope-
ri manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos
dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo
delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens
defluit et saxum transfertur de loco suo. Lapides exca-
vant aque et alluvione paulatim terra consumitur. Hominem
ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum ut in per-
petuum pertransiret. Immutabis faciem eius et emittes
eum. Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles non intel-
liget. Attamen caro eius dum vivet dolebit et anima
eius super semet ipsa lugebit. Respondens autem Eliphaz XV
Themanites dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ven-
tum loquens et implebit ardore stomachum suum?
Arguis verbis eum qui non est equalis tibi et loqueris quod tibi non
expedit. Quantum est in te evacuasti timorem et tulisti
preces coram deo. Docuit enim iniquitas os tuum et imi-
taris linguam blasphemantium. Condempnabit te
os tuum et non ego et labia tua respondebunt tibi. Numquid primus
homo tu natus es et ante colles formatus? Numquid
consilium dei audisti et inferior te erit sapientia eius? Quid
nosti quod ignoremus? Quid intelligis quod ignoramus?
Et senes et antiqui sunt in nobis multo vetustiores quam
patres tui. Numquid grande est ut consoletur deus te? Sed
verba tua prava hec prohibent. Quid te elevat cor
tuum et quasi magna cogitans attonitos habes oculos? Quid
tumet contra deum spiritus tuus ut proferas de ore tuo huius-
cemodi sermones? Quid est homo ut immaculatus
sit et ut iustus appareat natus de muliere? Ecce inter
sanctos eius nemo immutabilis et celi non sunt mundi in
conspectu eius. Quanto magis abominabilis et inutilis
homo qui bibit quasi aquam iniquitatem? Ostendam tibi au-
di me. Quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur et non
abscondunt patres suos, quibus solis data est terra et non transi-
bit alienus per eos. Cunctis diebus suis impius superbit
et numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Soni-
tus terroris semper in auribus eius, et cum pax sit ille semper
insidias suspicatur. Non credit quod reverti possit de
tenebris ad lucem circumspectans undique gla-
dium. Cumque se moverit ad querendum panem
novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies.
Terrebit eum tribulatio et angustia vallabit eum
sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit enim
adversus deum manum suam et contra omnipotentem
roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto pin- collo
gui cervice armatus est. Operuit faciem eius
crassitudo et de lateribus eius arvina dependet. Ha-
bitabit in civitatibus desolatis et in domibus deser-
tis que in tumulos sunt redacte. Non ditabitur
nec perseverabit substantia eius nec mittet in terram ra-
dicem suam. Non recedet de tenebris. Ramos eius
arefaciet flamma et auferetur spiritu oris sui. Non
credat frustra errore deceptus quod aliquo pretio redi-
mendus sit. Antequam dies eius impleantur peribit et
manus eius arescet. Ledetur quasi vinea in primo flore bo-
trus eius et quasi oliva proiciens florem suum. Congrega-
tio enim ypocrite sterilis et ignis devorabit taberna-
cula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit
dolorem et peperit iniquitatem et uterus eius preparat dolos.
Respondens autem Iob dixit: Audivi frequenter talia. Con-
solatores onerosi omnes vos. Numquid habebunt finem XVI

verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Po-
teram et ego similia vestri loqui. atque utinam es-
set anima vestra pro anima mea. Consolarer et ego
vos sermonibus, et moverem caput meum super vos. Robo-
rarem vos ore meo, et moverem labia quasi parcens
vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero non quiescet
dolor meus: et si tacuero non recedet a me. Nunc autem
oppressit me dolor meus, et in nihilum sunt omnes artus mei.
Rugae meae testimonium dicunt, et suscitatur fal-
siloquus adversus faciem meam, contradicens mihi. Colle-
git furorem suum in me, et comminans mihi infremuit
contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me
intuitus est. Aperuerunt super me ora sua, et exprobrantes per-
cusserunt maxillam meam, satiati sunt poenis meis.
Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me
tradidit. Ego ille quondam opulentus repente contritus
sum: tenuit cervicem meam, confregit me, et posuit me
quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit
lumbos meos, non pepercit, et effudit in terra viscera
mea. Concidit me vulnere super vulnus, irruit in
me quasi gigas. Saccum consui super cutem meam, et operui ci-
nere carnem meam. Facies mea intumuit a fletu,
et palpebrae meae caligaverunt. Haec passus sum absque iniqui-
tate manus meae, cum haberem mundas ad Deum preces. Terra
ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum
latendi clamor meus. Ecce enim in caelo testis meus,
et conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei: ad De-
um stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicare-
tur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum colle-
ga suo. Ecce enim breves anni transeunt, et se-
XVII mitam per quam non revertar ambulo. Spiritus meus atte-
nuabitur, dies mei breviabuntur, et solum mihi superest
sepulchrum. Non peccavi, et in amaritudinibus mo-
ratur oculus meus. Libera me, et pone me iuxta te: et cu-
iusvis manus pugnet contra me. Cor eorum longe fecisti
a disciplina, propterea non exaltabuntur. Praedam pollicetur
sociis, et oculi filiorum eius deficient. Posuit me quasi
in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis. Nunc
autem derident me iuniores tempore, quorum non digna-
bar patres ponere cum canibus gregis mei. Cali-
gavit ad indignationem oculus meus, et mem-
bra mea quasi in nihilum redacta sunt. Stupebunt
iusti super hoc, et innocens contra hypocritam suscitabitur,
et tenebit iustus viam suam, et mundis mani-
bus addet fortitudinem. Igitur omnes vos convertimini, et
venite, et non inveniam in vobis ullum sapientem.
Dies mei transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt,
torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, et
rursum post tenebras spero lucem. Si sustinu-
ero, infernus domus mea est, et in tenebris
stravi lectulum meum. Putredini dixi: Pater meus
es, mater mea et soror mea vermibus. Ubi est ergo nunc
praestolatio mea, et patientiam meam quis considerat? In
profundissimum infernum descendent omnia mea.
XVIII Putasne saltem ibi erit requies mihi? Respon-
dens autem Baldach Suhites dixit: Usque ad quem finem
verba iactabitis? Intelligite prius, et sic loquamur.
Quare reputati sumus ut iumenta, et sorduimus coram
te? Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid prop-
ter te derelinquetur terra, et transferentur rupes de loco suo?
Nonne lux impii extinguetur, nec splendebit flam-
ma ignis eius? Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, et
lucerna quae super eum est extinguetur. Arctabuntur gressus
virtutis eius, et praecipitabit eum consilium suum. Inmisit
enim in rete pedes suos, et in maculis eius ambulat.
Tenebitur planta illius laqueo, et exardescet contra
eum sitis. Absconditus est in terra pedica eius, et decipula
illius super semitam. Undique terrebunt eum formidines,
et involvent pedes eius. Attenuetur fame robur eius,
et inedia invadat costas illius. Devoret pulchritudi-
nem cutis eius, consumat brachia illius primogenita
mors. Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius, et
calcet super eum quasi rex interitus. Habitent in taber-
naculo illius socii eius qui non est, aspergatur in tabernaculo
illius sulphur. Deorsum radices eius siccentur,
sursum autem atteratur messis eius. Memoria illius pere-
at de terra, et non celebretur nomen eius in plateis. Expellet
eum de luce in tenebras, et de orbe transferet eum.
Non erit semen eius neque progenies in populo suo, nec ullae re-
liquiae in regionibus eius. In die eius stupebunt no-
vissimi, et primos invadet horror. Haec sunt ergo tabernacula
iniqui, et iste locus eius qui ignorat Deum. Respondens XIX
autem Iob dixit: Usquequo affligitis animam meam, et atteritis
me sermonibus? En decies confunditis me, et non erubescitis oppri-
mentes me. Nempe et si ignoravi, mecum erit igno-
rantia mea. At vos contra me erigimini, et arguitis
me opprobriis meis. Saltem nunc intelligite quia Deus non aequo
iudicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit. Ecce
clamabo vim patiens, et nemo audiet: vociferabor,
et non est qui iudicet. Semitam meam circumsepsit, et transire
non possum, et in calle meo tenebras posuit. Spoliavit
me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo. De-
struxit me undique, et pereo, et quasi avulsae arbori
abstulit spem meam. Iratus est contra me furor eius, et sic
me habuit quasi hostem suum. Simul venerunt latrones
eius, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro
tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit a me, et no-
ti mei quasi alieni recesserunt a me. Dereliquerunt me
propinqui mei, et qui me noverant obliti sunt mei. In-
quilini domus meae, et ancillae meae sicut alienum
habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum. Ser-
vum meum vocavi, et non respondit: ore proprio deprecabar illum.
Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam
filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab
eis recessissem, detrahebant mihi. Abominati me
sunt quondam consiliarii mei, et quem maxime di-
ligebam, adversatus est mihi. Pelli meae consump-
tis carnibus adhaesit os meum, et derelicta sunt
tantummodo labia circa dentes meos. Miseremini
mei, miseremini mei, saltem vos amici mei,
quia manus Domini tetigit me. Quare persequimini me sic-
ut Deus, et carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat ut
scribantur sermones mei? Quis mihi det ut exarentur
in libro stylo ferreo, aut plumbi lamina, vel celte
sculpantur in silice? Scio enim quod redemptor meus vivit,
et in novissimo die de terra surrecturus sum: et rur-
sum circumdabor pelle mea, et in carne mea vide-
bo Deum salvatorem meum. Quem visurus sum ego
ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita
est haec spes mea in sinu meo. Quare ergo nunc dicitis: Persequa-
mur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? Fugite
ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius
est, et scitote esse iudicium. Respondens autem Sophar XX
Naamathites dixit: Idcirco cogitationes meae varie
succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. Doc-
trinam qua me arguis audiam, et spiritus intelligen-
tiae meae respondebit mihi. Hoc scio a principio, ex quo positus
est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit,

et gaudium hypocritae ad instar puncti. Si ascenderit usque
ad caelum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit, quasi
sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant, di-
cent: Ubi est? Velut somnium avolans non invenie-
tur, transibit sicut visio nocturna. Oculus qui eum
viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus
suus. Filii eius atterentur egestate, et manus illius reddent illi
dolorem suum. Ossa eius implebuntur vitiis adoles-
centiae eius, et cum eo in pulvere dormient. Cum
enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet
illud sub lingua sua. Parcet illi, et non derelinquet illud,
et celabit in gutture suo. Panis eius in utero illius
vertetur in fel aspidum intrinsecus. Divitias quas devo-
ravit evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus.
Caput aspidum suget, et occidet eum lingua vipe-
rae. Non videat rivulos fluminis torrentis mellis et buty-
ri. Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur: iuxta mul-
titudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit.
Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, et
non aedificavit eam. Nec est satiatus venter eius: et
cum habuerit quae concupierat, possidere non poterit. Non
remansit de cibo eius, et propterea nihil permanebit de bo-
nis eius. Cum satiatus fuerit, arctabitur, aestuabit, et
omnis dolor irruet in eum. Utinam impleatur ven-
ter eius, ut emittat in eum iram furoris sui, et plu-
at super eum bellum suum. Fugiet arma ferrea, et ir-
ruet in arcum aereum. Eductus, et egrediens de va-
gina sua, et fulgurans in amaritudine sua: vadent
et venient super eum horribiles: omnes tenebrae abscon-
ditae sunt in occultis eius: devorabit eum ignis qui
non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.
Revelabunt caeli iniquitatem eius, et terra consurget
adversus eum. Apertum erit germen domus illius, detra-
hetur in die furoris Domini. Haec est pars hominis impii
XXI a Deo, et hereditas verborum eius a Domino. Respondens
autem Iob, dixit: Audite quaeso sermones meos, et agite paeni-
tentiam. Sustinete me, ut et ego loquar, et post mea
si videbitur, verba ridete. Numquid contra hominem disputa-
tio mea est, ut merito non debeam contristari? Attendite me,
et obstupescite, et superponite digitum ori vestro.
Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit car-
nem meam tremor. Quare ergo impii vivunt, sublevati
sunt, confortatique divitiis? Semen eorum permanet
coram eis, propinquorum turba, et nepotum in conspec-
tu eorum. Domus eorum securae sunt et pacatae, et non est
virga Dei super illos. Bos eorum concepit, et non abortivit:
vacca peperit, et non est privata fetu suo. Egrediuntur quasi
greges parvuli eorum, et infantes eorum exultant lusibus.
Tenent tympanum, et citharam, et gaudent ad so-
nitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto
ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo: Recede a
nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est Omnipotens,
ut serviamus ei? Et quid nobis prodest si oraverimus il-
lum? Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua,
consilium impiorum longe sit a me. Quoties lucer-
na impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio,
et dolores dividet furoris sui? Erunt sicut paleae
ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dis-
pergit. Deus servabit filiis illius dolorem patris: et
cum reddiderit, tunc sciet. Videbunt oculi eius interfec-
tionem suam, et de furore Omnipotentis bibet. Quid
enim pertinet ad eum de domo sua post se: et si numerus
mensium eius dimidietur? Numquid Deum quispiam docebit
scientiam, qui excelsos iudicat? Iste moritur robus-
tus et sanus, dives et felix. Viscera eius plena sunt
adipe, et medullis irrigantur ossa eius. Alius vero

moritur in amaritudine animae suae absque ullis opi-
bus: et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient
eos. Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me ini-
quas. Dicitis enim: Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impi-
orum? Interrogate quemlibet de viatoribus, et haec eadem illum
intelligere cognoscetis: Quia in diem perditionis ser-
vatur malus, et ad diem furoris ducetur. Quis arguet
coram eo viam eius? et quae fecit, quis reddet illi? Ipse
ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit.
Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem
hominem trahet, et ante se innumerabiles. Quomodo igitur conso-
lamini me frustra, cum responsio vestra repugnare
XXII ostensa sit veritati? Respondens autem Eliphaz The-
manites, dixit: Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum
perfectae fuerit scientiae? Quid prodest Deo si iustus fueris? aut quid ei
confers, si immaculata fuerit via tua? Numquid timens
arguet te, et veniet tecum in iudicium, et non propter malitiam
tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas? Ab-
stulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos
spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti, et esurienti
subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possi-
debas terram, et potentissimus obtinebas eam. Vi-
duas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum commi-
nuisti. Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te for-
mido subita. Et putabas te tenebras non visurum,
et impetu aquarum inundantium non oppressum iri?
An cogitas quod Deus excelsior caelo sit, et super stellarum
verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi
per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra
considerat, et circa cardines caeli perambulat. Numquid
semitam saeculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?
Qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit
fundamentum eorum. Qui dicebant Deo: Recede a nobis: et quasi
nihil posset facere Omnipotens, aestimabant eum: cum ille im-
plesset domos eorum bonis: quorum sententia procul sit a me.
Videbunt iusti, et laetabuntur: et innocens subsannabit
eos. Nonne succisa est erectio eorum? et reliquias eorum de-
vorabit ignis? Acquiesce igitur ei, et habeto pacem: et per haec
habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem,
et pone sermones eius in corde tuo. Si reversus fueris
ad Omnipotentem, aedificaberis, et longe facies iniquitatem
a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem, et pro silice torren-
tes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum
coacervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis affluens,
et elevabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum, et exau-
diet te, et vota tua reddes. Decernes rem, et veniet
tibi, et in viis tuis splendebit lumen. Qui enim humiliatus
fuerit, erit in gloria: et qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur.
Salvabitur innocens, salvabitur autem munditia manuum
XXIII suarum. Respondens autem Iob, dixit: Nunc quoque in amari-
tudine est sermo meus, et manus plagae meae aggravata
est super gemitum meum. Quis mihi tribuat ut cognoscam
et inveniam illum, et veniam usque ad solium eius?
Ponam coram eo iudicium, et os meum replebo incre-
pationibus, ut sciam verba quae mihi respondeat, et intelligam
quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat
mecum, nec magnitudinis suae mole me premat. Pro-
ponat aequitatem contra me, et perveniat ad victoriam
iudicium meum. Si ad orientem iero, non apparet: si
ad occidentem, non intelligam eum. Si ad sinistram,
quid agam? non apprehendam eum. Si me vertam ad dex-
teram, non videbo illum. Ipse vero scit viam meam, et pro-
bavit me quasi aurum quod per ignem transit. Vestigia eius
secutus est pes meus, viam eius custodivi, et non declinavi
ex ea. A mandatis labiorum eius non recessi, et in sinu
meo abscondi verba oris eius. Ipse enim solus est,

nemo avertere potest cogitationem eius et anima eius quodcumque voluit hoc fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam et alia multa similia praesto sunt ei. Et ideo a facie eius turbatus sum et considerans eum timore sollicitor.

XXIIII Deus mollivit cor meum et Omnipotens conturbavit me. Non enim perii propter imminentes tenebras nec faciem meam operuit caligo. Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora, qui autem noverunt eum ignorant dies illius. Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges et paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt et abstulerunt pro pignore bovem viduae. Subverterunt pauperum viam et oppresserunt pariter mansuetos terrae. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum, vigilantesque ad praedam praeparant panem liberis. Agrum non suum demetunt et vineam eius quem vi oppresserint vindemiant. Nudos dimittunt homines indumenta tollentes quibus non est operimentum in frigore, quos imbres montium rigant et non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt depraedantes pupillos et vulgum pauperem spoliaverunt. Nudis et incedentibus absque vestitu et esurientibus tulerunt spicas. Inter acervos eorum meridiati sunt qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere et anima vulneratorum clamavit, et Deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius nec reversi sunt per semitas illius.

XXV Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem, per noctem vero erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem dicens: non me videbit oculus, et operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos sicut in die condixerant sibi et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis, et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aquae, maledicta sit pars eius in terra nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia, dulcedo illius vermis, non sit in recordatione sed conteratur quasi lignum infructuosum. Pavit enim sterilem et quae non parit et viduae bene non fecit. Detraxit fortes in fortitudine sua et cum steterit non credet vitae suae. Dedit ei Deus locum paenitentiae et ille abutitur eo in superbiam. Oculi enim eius sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum et non subsistent et humiliabuntur sicut omnia et auferentur et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum et ponere ante Deum verba mea? Respondens autem Baldad Suites dixit: Potestas et terror apud eum est qui facit concordiam in sublimibus suis. Numquid est numerus militum eius et super quem non surget lumen illius? Numquid iustificari potest homo comparatus Deo aut apparere mundus natus de muliere? Ecce etiam luna non splendet et stellae non sunt mundae in conspectu eius, quanto magis homo putredo et filius hominis vermis.

XXVI Respondens autem Iob dixit: Cuius adiutor es? Numquid imbecillis? Et sustentas brachium eius qui non est fortis? Cui dedisti consilium? Forsitan illi qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimam. Quem docere voluisti? Nonne eum qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo et nullum est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonem super vacuum et appendit terram super nihilum. Qui ligat aquas in nubibus suis ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum

·iii· nichil

solii sui et expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis usque dum finiantur lux et tenebrae. Columnae caeli contremiscunt et pavent ad nutum eius. In fortitudine illius repente maria congregata sunt et prudentia eius percussit superbum. Spiritus eius ornavit caelos et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce haec ex parte dicta sunt viarum eius, et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

XXVII Addidit quoque Iob assumens parabolam suam et dixit: Vivit Deus qui abstulit iudicium meum et Omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec superest halitus in me et spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit a me ut iustos vos iudicem; donec deficiam non recedam ab innocentia mea. Iustificationem meam quam coepi tenere non deseram, nec enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Sit ut impius inimicus meus et adversarius meus quasi iniquus. Quae enim spes est hypocritae si avare rapiat et non liberet Deus animam eius? Numquid clamorem eius Deus audiet cum venerit super eum angustia? Aut poterit in Omnipotente delectari et invocare Deum in omni tempore? Docebo vos per manum Dei quae Omnipotens habeat nec abscondam. Ecce vos omnes nostis et quid sine causa vana loquimini? Haec est pars hominis impii apud Deum et hereditas violentorum quam ab Omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius in gladio erunt et nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu et viduae illius non plorabunt. Si comportaverit quasi terram argentum et sicut lutum praeparaverit vestimenta, praeparabit quidem sed iustus vestietur illis et argentum innocens dividet. Aedificavit sicut tinea domum suam et sicut custos fecit umbraculum. Dives cum dormierit nihil secum auferet, aperiet oculos suos et nihil inveniet. Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens et auferet et velut turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum et non parcet, de manu eius fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas et sibilabit super eum intuens locum eius.

XXVIII Habet argentum venarum suarum principia et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur et lapis solutus calore in aes vertitur. Tempus posuit tenebris et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis et umbram mortis. Dividit torrens a populo peregrinante eos quos oblitus est pes egentis hominis et invios. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igne subversa est. Locus sapphiri lapides eius et glebae illius aurum. Semitam ignoravit avis nec intuitus est eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum nec pertransivit per eam leaena. Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes. In petris rivos excidit et omne pretiosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est et abscondita in lucem produxit. Sapientia vero ubi invenitur et quis est locus intellegentiae? Nescit homo pretium eius nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit: non est in me, et mare loquitur: non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indiae coloribus nec lapidi sardonycho pretiosissimo vel sapphiro. Non adaequabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia non memorabuntur in

comparatione eius. Trahitur autem sapientia de occultis. Non adequabitur ei topazion de Ethiopia, nec tincture mundissime componetur. Unde ergo sapientia venit, et quis est locus intelligentie? Abscondita est ab oculis omnium viventium. Volucres quoque celi latet. Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius, et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur, et omnia que sub celo sunt respicit. Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus: Tunc vidit illam et enarravit, et preparavit, et investigavit. Et dixit homini: Ecce timor domini, ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia.

XXIX Addidit quoque Iob assumens parabolam suam, et dixit: Quis mihi tribuat ut sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna eius super caput meum, et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentie mee, quando secreto deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotens mecum, et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butiro, et petra fundebat mihi rivos olei. Quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuvenes et abscondebantur, et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adherebat. Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, et cor vidue consolatus sum. Iustitia indutus sum, et vestivi me sicut vestimento et diademate iudicio meo. Oculus fui ceco, et pes claudo. Pater eram pauperum, et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam predam. Dicebamque: In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas, et ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innovabitur, et arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant expectabant sententiam, et intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebant, et super illos stillabat eloquium meum. Expectabant me sicut pluviam, et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus.

XX Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator. Nunc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Quorum virtus manuum erat mihi pro nichilo, et vita ipsa putabantur indigni. Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate et miseria. Et mandebant herbas et arborum cortices, et radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium, et in cavernis terre vel super glaream. Qui inter huiuscemodi letabantur, et esse sub sentibus delicias computabant. Filii stultorum et ignobilium, et in terra penitus non parentes. Nunc in eorum canticum versus sum, et factus sum eis in proverbium. Abhominantur me, et longe fugiunt a me, et faciem meam conspuere non verentur. Pharetram enim suam aperuit, et afflixit me, et frenum posuit in os meum. Ad dexteram orientis calamitates mee ilico surrexerunt: pedes meos subverterunt, et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi et prevaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro et aperta ianua irruerunt super me, et ad meas miserias devoluti sunt. Redactus sum in nichilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum, et velut nubes pertransiit salus mea. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis. Nocte os meum perforatur doloribus, et qui me comedunt non dormiunt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunice succinxerunt me. Comparatus sum luto, et assimilatus sum faville et cineri. Clamo ad te, et non exaudis me: sto, et non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tue adversaris mihi. Elevasti me, et quasi super ventum ponens elisisti me valide. Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi. Verumptamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam, et si corruerint ipse salvabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Expectabam bona, et venerunt mihi mala: prestolabar lucem, et eruperunt tenebre. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prevenerunt me dies afflictionis. Merens incedebam sine furore, consurgens in turba clamabam. Frater fui draconum, et socius strucionum. Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt pre caumate.

XXXI complanctus Iob

Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium. Pepigi fedus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet deus in me desuper, et hereditatem omnipotens de excelsis? Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus iniustitiam? Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? Si ambulavi in vanitate, et festinavit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, et sciat deus simplicitatem meam. Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculus meus cor meum, et in manibus meis adhesit macula: seram et alius comedat, et progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum, scortum sit alterius uxor mea, et super illam incurventur alii. Hoc enim nephas est, et iniquitas maxima. Ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina. Si contempsi subire iudicium cum servo meo et ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum deus? et cum quesierit, quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est, et formavit in vulva unus? Si negavi quod volebant pauperibus, et oculos vidue expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea: quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris mee egressa est mecum. Si despexi pereuntem eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem: si non benedixerunt mihi latera eius, et de velleribus ovium mearum calefactus est: si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem, humerus meus a iunctura sua cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui deum, et pondus eius ferre non potui. Si putavi aurum robur meum, et obrizo dixi: Fiducia mea. Si letatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea. Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare, et letatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo: que est iniquitas maxima, et negatio contra deum altissimum. Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat, et exultavi quod invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius ut saturemur? Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Si abscondi quasi homo peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me

et non magis tacui nec egressus sum ostium. Quis mihi tribuat adiutorem ut desiderium meum omnipotens audiat et librum scribat ipse qui iudicat ut in humero meo portem illum et circumdem illum quasi coronam mihi. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum et quasi principi offeram eum. Si adversum me terra mea clamat et cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque pecunia et animam agricolarum eius afflixi pro frumento oriatur mihi tribulus et pro hordeo spina.

XXXII

Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob eo quod iustus sibi videretur. Et iratus indignatusque est Heliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram. Iratus est autem adversum Iob eo quod iustum se esse diceret coram Deo. Porro adversum amicos eius indignatus est eo quod non invenissent responsionem rationabilem sed tantummodo condempnassent Iob. Igitur Heliu expectavit Iob loquentem eo quod seniores essent qui loquebantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. Respondensque Heliu filius Barachel Buzites dixit: Iunior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco demisso capite veritus sum vobis indicare meam sententiam. Sperabam enim quod etas prolixior loqueretur et annorum multitudo doceret sapientiam. Sed ut video spiritus est in hominibus et inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt longevi sapientes nec senes intelligunt iudicium. Ideo dicam: audite me, ostendam vobis ego meam sententiam. Expectavi enim verba vestra, audivi prudentiam vestram donec disceptaremini sermonibus, et donec putabam vos aliquid dicere considerabam. Sed ut video non est qui arguere possit Iob et respondere ex vobis sermonibus eius. Ne forte dicatis: invenimus sapientiam; Deus proiecit eum non homo. Nihil locutus est mihi et ego non secundum vestros sermones respondebo illi. Extimuerunt nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia. Quoniam igitur expectavi et non sunt locuti, steterunt nec responderunt ultra. Respondebo et ego partem meam et ostendam scientiam meam. Plenus sum enim sermonibus et coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo quod lagunculas novas disrumpit. Loquar et respirabo paululum, aperiam labia mea et respondebo. Non accipiam personam viri et Deum homini non equabo. Nescio enim quamdiu subsistam et si post modicum tollat me factor meus.

XXXIII

Audi igitur Iob eloquia mea et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde meo sermones mei et sententiam labia mea puram loquentur. Spiritus Dei fecit me et spiraculum omnipotentis vivificavit me. Si potes responde mihi et adversus faciem meam consiste. Ecce et me sicut et te fecit Deus et de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumtamen miraculum meum non te terreat et eloquentia mea non sit tibi gravis. Dixisti ergo in auribus meis et vocem verborum tuorum audivi: Mundus sum ego absque delicto, immaculatus et non est iniquitas in me. Quia querelas in me repperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo [pedes meos], custodivit omnes semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus; respondebo tibi quia maior sit Deus homine. Adversus eum contendis quod non ad omnia verba responderit tibi? Semel loquitur Deus et secundo id ipsum non repetit. Per somnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum et erudiens eos instruit disciplina, ut avertat hominem ab his que facit et liberet eum de superbia, eruens animam eius a corruptione et vitam illius ut non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo et omnia ossa eius marcescere facit. Abominabilis ei fit in vita sua panis et anime illius cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius et ossa que tecta fuerant nudabuntur. Appropinquavit corruptioni anima eius et vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens unus de milibus ut annuntiet hominis equitatem, miserebitur eius et dicet: Libera eum ut non descendat in corruptionem; inveni in quo ei propitier. Consumpta est caro eius a suppliciis, revertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur Deum et placabilis ei erit, et videbit faciem eius in iubilo, et reddet homini iustitiam suam. Respiciet homines et dicet: Peccavi et vere deliqui et ut eram dignus non recepi. Liberavit animam suam ne pergeret in interitum sed vivens lucem videret. Ecce hec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, ut revocet animas eorum a corruptione et illuminet in luce viventium. Attende Iob et audi me et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris responde mihi; loquere, volo enim te apparere iustum. Quod si non habes, audi me; tace et docebo te sapientiam.

XXXIV

Pronuntians itaque Heliu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat et guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis et inter nos videamus quid sit melius. Quia dixit Iob: Iustus sum et Deus subvertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est; violenta sagitta mea absque ullo peccato. Quis est vir ut est Iob qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem et ambulat cum viris impiis? Dixit enim: Non placebit vir Deo etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me: absit a Deo impietas et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei et iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim Deus non condempnabit frustra nec omnipotens subvertet iudicium. Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul et homo in cinerem revertetur. Si habes ergo intellectum audi quod dicitur et ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium sanari potest? et quomodo tu eum qui iustus est in tantum condempnas? Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios; qui non accipit personas principum nec cognovit tyrannum cum disceptaret contra pauperem; opus enim manuum eius sunt universi. Subito morientur et in media nocte turbabuntur populi et pertransibunt et auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebre et non est umbra mortis ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim ultra in hominis potestate est ut veniat ad Deum in iudicium. Conteret multos et innumerabiles et stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum, idcirco inducet noctem et conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium, qui quasi de industria recesserunt ab eo et omnes vias eius intelligere noluerunt, ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni et audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem quis est qui condempnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum? et super gentes et super omnes homines, qui regnare facit hominem ypocritam propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. Si erravi tu doce me; si iniquitatem locutus sum ultra non addam. Numquid a te Deus expetit eam quia displicuit tibi? tu enim cepisti loqui et non ego; quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi et vir sapiens audiat me. Iob autem stulte locutus est et verba illius non sonant disciplinam. Pater mi, probetur Iob usque ad finem; ne desinas ab homine iniquitatis, quia addit super peccata sua blasphemiam

XXV inter nos interim constringatur, et tunc ad iudicium pro-
vocet sermonibus suis Deum. Igitur Heliu haec rur-
sum locutus est: Numquid aequa tibi videtur
tua cogitatio, ut diceres: Iustior sum Deo? Dixis-
ti enim: Non tibi placet quod rectum est; vel quid pro-
dest, si ego peccavero? Itaque ego sermonibus tuis
respondebo, et amicis tuis tecum. Suspice caelum, et intu-
ere, et contemplare aethera quod altior te sit. Si pecca-
veris, quid ei nocebis? Et si multiplicatae fuerint
iniquitates tuae, quid facies contra eum? Porro si iuste
egeris, quid donabis ei? aut quid de manu tua accipiet?
Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et fili-
um hominis adiuvabit iustitia tua. Propter
multitudinem calumniatorum clamabunt, et eiu-
labunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit:
Ubi est Deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Qui
docet nos super iumenta terrae, et super volucres caeli erudit
nos. Ibi clamabunt, et non exaudiet propter superbiam malorum.
Non enim frustra audiet Deus, et Omnipotens singulorum causas intue-
bitur. Etiam cum dixeris: Non considerat, iudicare coram
illo, et expecta eum. Nunc enim non infert furorem
suum, nec ulciscitur scelus valde. Ergo Iob frustra
XXVI aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat. Au-
diens quoque Heliu haec locutus est: Sustine me pau-
lulum, et indicabo tibi; adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
Repetam scientiam meam a principio, et operatorem me-
um probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones
mei, et perfecta scientia probabitur tibi. Deus non abicit, abicit po-
tentes, cum et ipse sit potens; sed non salvat impi-
os, et iudicium pauperibus tribuit. Non auferet ab iusto
oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum,
et illi eriguntur. Et si fuerint in catenis, et vinci-
antur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum
et scelera eorum, quia violenti fuerunt. Revelabit quoque au-
rem eorum, ut corripiat; et loquetur, ut revertantur ab
iniquitate. Si audierint et observaverint, complebunt
dies suos in bono, et annos suos in gloria. Si autem non au-
dierint, transibunt per gladium, et consumentur in stulti-
tia. Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque
clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate a-
nima eorum, et vita eorum inter effeminatos. Eripiet pau-
perem de angustia sua, et revelabit in tribulatione au-
rem eius. Igitur salvabit te de ore angusto la-
tissimo, et non habentis fundamentum subter se; requies autem
mensae tuae erit plena pinguedine. Causa tua quasi
impii iudicata est; causam iudiciumque recipies. Non te
ergo superet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo
donorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam
absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine.
Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.
Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim coepisti
sequi post miseriam. Ecce Deus in fortitudine sua
excelsus, et nullus ei similis in legislatoribus. Quis po-
terit scrutari vias eius? aut quis audet dicere
ei: Operatus es iniquitatem? Memento quod ignores op-
us eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident
eum, unusquisque intuetur procul. Ecce Deus magnus
vincens scientiam nostram, numerus annorum eius
inaestimabilis. Qui aufert stillas pluviae, et effun-
dit imbres ad instar gurgitum, qui de nubi-
bus fluunt quae praetexunt cuncta desuper. Si vo-
luerit extendere nubes quasi tentori-
um suum, et fulgurare lumine suo de-
super, cardines quoque maris operiet. Per haec enim
iudicat populos, et dat escas multis mortali-
XXVII bus. In manibus abscondit lucem, et praecipit ei
ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo,
quod possessio eius sit, et ad eam possit ascendere. Super hoc ex-
pavit cor meum, et emotum est de loco suo. Audi-
te auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore
illius procedentem. Super omnes caelos ipse considerat,
et lumen illius super terminos terrae. Post eum rugiet
sonitus, tonabit voce magnitudinis suae; et non in-
vestigabitur, cum audita fuerit vox eius. Tonabit
Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscru-
tabilia. Qui praecipit nivi ut descendat in terram, et
hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suae. Qui in
manu omnium hominum signat, ut noverint singuli
opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, et in
antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur
tempestas, et ab arcturo frigus. Flante Deo concres-
cit gelu, et rursum latissimae funduntur aquae. Frumen-
tum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum. Quae
lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas guber-
nantis duxerit, ad omne quod praeceperit illis super faciem orbis
terrae: sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque
loco misericordiae suae eas iusserit inveniri. Ausculta haec,
Iob; sta et considera miracula Dei. Numquid scis quando
praeceperit pluviis ut ostenderent lucem nubium eius? Num-
quid nosti semitas nubium magnas et perfectas
scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perfla-
ta fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus
es caelos, qui solidissimi quasi aere fusi sunt. Ostende nobis
quid dicamus illi; nos quippe involvimur tenebris.
Quis narrabit ei quae loquor? etiam si locutus fuerit
homo, devorabitur. At nunc non vident lucem: su-
bito aer cogetur in nubes, et ventus transiens fu-
gabit eas. Ab aquilone veniet aurum, et ad Deum for-
midolosa laudatio. Digne eum invenire non possu-
mus, magnus fortitudine et iudicio et iustitia, et
enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, et non aude-
bunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes. XXVIII
Respondens autem Iob Dominus de turbine dixit: Quis est
iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge
sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et responde mi-
hi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terrae? Indica
mihi si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius, si no-
sti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases
illius solidatae sunt? aut quis demisit lapidem an-
gularem eius, cum me laudarent simul astra ma-
tutina, et iubilarent omnes filii Dei? Quis conclusit ostiis
mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens? cum
ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud
quasi pannis infantiae obvolverem? Circumdedi illud
terminis meis, et posui vectem et ostia, et dixi: Us-
que huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes
tumentes fluctus tuos. Numquid post ortum
tuum praecepisti diluculo, et ostendisti aurorae lo-
cum suum? Numquid tenuisti concutiens extrema
terrae, et excussisti impios ex ea? Restituetur ut lutum
signaculum, et stabit sicut vestimentum. Auferetur
ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringe-
tur. Numquid ingressus es profunda maris, et in novissi-
mis abyssi deambulasti? Numquid apertae sunt tibi portae
mortis, et ostia tenebrosa vidisti? Numquid considerasti
latitudinem terrae? Indica mihi, si nosti omnia, in qua via
habitet lux, et tenebrarum quis locus sit: ut ducas u-
numquodque ad terminos suos, et intelligas semitas
semitas domus eius. Sciebas tunc quod nasciturus esses,
et numerum dierum tuorum noveras? Numquid ingressus
es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspe-
xisti, quae praeparavi in tempus hostis, in diem pug-

ne et belli. Per quam viam spargitur lux, dividitur aestus super terram? Quis dedit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitrui, ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur? ut impleret inviam et desolatam, et produceret herbas virentes? Quis est pluviae pater? vel quis genuit stillas roris? De cuius utero egressa est glacies? et gelu de caelo quis genuit? In similitudinem lapidis aquae durantur, et superficies abyssi constringitur. Numquid coniungere valebis micantes stellas Pliadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terrae consurgere facis? Numquid nosti ordinem caeli, et pones rationem eius in terra? Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te? Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus? Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit caelorum rationem, et concentum caeli quis dormire faciet? Quando fundebatur pulvis in terra, et glebae compingebantur? Numquid capies leaenae praedam, et animam catulorum eius implebis, quando cubant in antris, et in specubus insidiantur? Quis praeparat corvo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo quod non habeant cibos?

XXXIX Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum? Incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emittunt. Separantur filii earum, et pergunt ad pastum: egrediuntur, et non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascuae suae, et virentia quaeque perquirit. Numquid volet rhinoceros servire tibi, aut morabitur ad praesepe tuum? Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te? Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, et derelinques ei labores tuos? Numquid credes illi quod reddat sementem tibi, et aream tuam congreget? Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris. Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit ei intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equum et ascensorem eius. Numquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius terror. Terram ungula fodit, exsultat audacter: in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubae sonare clangorem. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah! procul odoratur bellum, exhortationem ducum, et ululatum exercitus. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum? Numquid ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? In petris manet, et in praeruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, et de longe oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambent sanguinem: et ubicumque cadaver fuerit, statim adest. Et adiecit Dominus, et locutus est ad Iob: Numquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Utique qui arguit Deum, debet respondere ei.

XL Respondens autem Iob Domino, dixit: Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum, quod utinam non dixissem: et alterum, quibus ultra non addam. Respondens autem Dominus Iob de turbine, ait: Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et indica mihi. Numquid irritum facies iudicium meum, et condemnabis me ut tu iustificeris? Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas? Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo. Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam: et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua. Ecce behemoth quem feci tecum, foenum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius, et virtus illius in umbilico ventris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum; nervi testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistulae aeris; cartilago illius quasi laminae ferreae. Ipse principium est viarum Dei: qui fecit eum, applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt: omnes bestiae agri ludent ibi. Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus. Protegunt umbrae umbram eius; circumdabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluvium, et non mirabitur: habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares eius. An extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam eius? Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Numquid feriet tecum pactum, et accipies eum servum sempiternum? Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eum amici, divident illum negotiatores? Numquid implebis sagenas pelle eius, et gurgustium piscium capite illius? Pone super eum manum tuam:

XLI Memento belli, nec ultra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum, et videntibus cunctis praecipitabitur. Non quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo? Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? Omnia quae sub caelo sunt, mea sunt. Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis. Quis revelabit faciem indumenti eius? et in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius formido. Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhaerebunt, et tenentes se nequaquam separabuntur. Sternutatio eius splendor ignis, et oculi eius ut palpebrae diluculi. De ore eius lampades procedunt, sicut taedae ignis accensae. De naribus eius procedit fumus, sicut ollae succensae atque ferventis. Halitus eius prunas ardere facit, et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo, et faciem eius praecedet egestas. Membra carnium eius cohaerentia sibi: mittet contra eum fulmina, et ad locum alium non ferentur. Cor eius indurabitur quasi lapis, et stringetur quasi malleatoris incus. Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, et territi purgabuntur. Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit, neque hasta, neque thorax. Reputabit enim quasi paleas ferrum, et quasi lignum putridum aes. Non fugabit eum vir sagittarius; in stipulam versi sunt ei lapides fundae. Quasi stipulam aestimabit malleum, et

et deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis, sternet sibi aurum quasi lutum. Fervescere faciet quasi ollam profundum mare, ponet quasi cum unguenta bulliunt. Post eum lucebit semita, estimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas que comparetur ei qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime videt, ipse est rex super omnes filios superbie.

XLII

Respondens autem Iob domino dixit: Scio quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium absque scientia? Ideo insipienter locutus sum, et que ultra modum excederent scientiam meam. Audi et ego loquar; interrogabo te et ostende michi. Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo et ago penitentiam in favilla et cinere. Postquam autem locutus est dominus verba hec ad Iob, dixit ad Heliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum sicut servus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes, et ite ad servum meum Iob, et offerte holocaustum pro vobis. Iob autem servus meus orabit pro vobis; faciem eius suscipiam ut non vobis imputetur stultitia; neque enim locuti estis coram me recta sicut servus meus Iob. Abierunt ergo Heliphaz Themanites et Baldach Suites et Sophar Naamathites et fecerunt sicut locutus est dominus ad eos, et suscepit dominus faciem Iob. Dominus quoque conversus est ad penitentiam Iob cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit dominus omnia quecumque fuerant Iob duplicia. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui et universe sorores sue et cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in domo eius, et moverunt super eum caput, et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat dominus super eum. Et dederunt ei unusquisque ovem unam et inaurem auream unam. Dominus autem benedixit novissimis Iob magis quam principio eius. Et facta sunt ei quatuordecim milia ovium et sex milia camelorum et mille iuga boum et mille asine. Et fuerunt ei septem filii et tres filie. Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secunde Cassiam, et nomen tertie Cornustibii. Non sunt autem invente mulieres speciose sicut filie Iob in universa terra. Deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum. Vixit autem Iob post hec flagella centum quadraginta annis, et vidit filios suos et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, et mortuus est senex et plenus dierum.

BEATUS VIR · F ·

qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentie non sedit. Sed in lege domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium eius non defluet, et omnia quecumque faciet semper prosperabuntur. Non sic impii, non sic, sed tamquam pulvis quem proicit ventus a facie terre. Ideo non resurgunt impii in iudicio, neque peccatores in consilio iustorum. Quoniam novit dominus viam iustorum, et iter impiorum peribit.

II.

Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terre, et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversus christum eius. Dirumpamus vincula eorum, et proiciamus a nobis iugum ipsorum. Qui habitat in celis irridebit eos, et dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Syon montem sanctum eius, predicans preceptum eius. Dominus dixit ad me: filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terre. Reges eos in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringes eos. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Servite domino in timore, et exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, nequando irascatur dominus et pereatis de via iusta. Cum exarserit in brevi ira eius, beati omnes qui confidunt in eo.

III.

Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me? Multi insurgunt adversum me. Multi dicunt anime mee: non est salus ipsi in deo eius. Tu autem domine susceptor meus es, gloria mea et exaltans caput meum. Voce mea ad dominum clamavi, et exaudivit me de monte sancto suo. Ego dormivi et soporatus sum, et exsurrexi quia dominus suscepit me. Non timebo milia populi circumdantis me; exsurge domine, salvum me fac deus meus. Quoniam tu percussisti omnes adversantes michi sine causa, dentes peccatorum contrivisti. Domini est salus, et super populum tuum benedictio tua.

IIII.

Cum invocarem exaudivit me deus iustitie mee, in tribulatione dilatasti michi. Miserere mei et exaudi orationem meam. Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium? Et scitote quoniam mirificavit dominus sanctum suum; dominus exaudiet me cum clamavero ad eum. Irascimini et nolite peccare; que dicitis in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compungimini. Sacrificate sacrificium iustitie, et sperate in domino. Multi dicunt: quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui domine; dedisti letitiam in corde meo. A fructu frumenti, vini et olei sui multiplicati sunt. In pace in idipsum dormiam et requiescam. Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me.

V.

Verba mea auribus percipe domine, intellige clamorem meum. Intende voci orationis mee, rex meus et deus meus. Quoniam ad te orabo domine, mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi et videbo, quoniam non deus volens iniquitatem tu es. Neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus; ego autem in multitudine misericordie tue. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua, propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam. Quoniam non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant; iudica illos deus. Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te domine. Et letentur omnes qui sperant in te, in eternum exultabunt, et habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum, quoniam tu benedices iusto. Domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos.

VI.

Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Miserere mei domine quoniam infirmus sum; sana me domine quoniam conturbata sunt omnia ossa mea. Et anima mea turbata est valde; et tu domine usquequo? Convertere domine et eripe animam meam, salvum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrimis meis stratum meum rigabo. Turbatus est a furore oculus meus, inveteravi inter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudivit

dominus uocem fletus mei. Exaudiuit dominus deprecationem meam dominus orationem meam suscepit. Erubescant et conturbentur uehementer omnes inimici mei: conuertantur et erubescant ualde uelociter.

vii.

Domine deus meus in te speraui saluum me fac ex omnibus persequentibus me et libera me. Nequando rapiat ut leo animam meam dum non est qui redimat neque qui saluum faciat. Domine deus meus si feci istud si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala decidam merito ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus animam meam et comprehendat et conculcet in terra uitam meam et gloriam meam in puluerem deducat. Exurge domine in ira tua et exaltare in finibus inimicorum meorum. Et exurge domine deus meus in precepto quod mandasti et synagoga populorum circumdabit te. Et propter hanc in altum regredere dominus iudicat populos. Iudica me domine secundum iustitiam meam et secundum innocentiam meam super me. Consumetur nequitia peccatorum et diriges iustum scrutans corda et renes deus. Iustum adiutorium meum a domino qui saluos facit rectos corde. Deus iudex iustus fortis et patiens numquid irascetur per singulos dies. Nisi conuersi fueritis gladium suum uibrabit arcum suum tetendit et parauit illum. Et in eo parauit uasa mortis sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturiit iniustitiam concepit dolorem et peperit iniquitatem. Lacum aperuit et effodit eum et incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius et in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. Confitebor domino secundum iustitiam eius et psallam nomini domini altissimi.

gladium

viii.

Domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra. Quoniam eleuata est magnificentia tua super celos. Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos ut destruas inimicum et ultorem. Quoniam uidebo celos tuos opera digitorum tuorum lunam et stellas que tu fundasti. Quid est homo quod memor es eius aut filius hominis quoniam uisitas eum. Minuisti eum paulominus ab angelis gloria et honore coronasti eum et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius oues et boues uniuersas insuper et pecora campi. Uolucres celi et pisces maris qui perambulant semitas maris. Domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.

ix.

Confitebor tibi domine in toto corde meo narrabo omnia mirabilia tua. Letabor et exultabo in te psallam nomini tuo altissime. In conuertendo inimicum meum retrorsum infirmabuntur et peribunt a facie tua. Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam sedes super thronum qui iudicas iustitiam. Increpasti gentes et periit impius nomen eorum delesti in eternum et in seculum seculi. Inimici defecerunt framee in finem et ciuitates eorum destruxisti. Periit memoria eorum cum sonitu et dominus in eternum permanet. Parauit in iudicio thronum suum et ipse iudicabit orbem terre in equitate iudicabit populos in equitate. Et factus est dominus refugium pauperi adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Et sperent in te qui nouerunt nomen tuum domine quoniam non dereliquisti querentes te domine. Psallite domino qui habitat in Syon annuntiate inter gentes studia eorum. Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est non est oblitus clamorem pauperum. Miserere mei domine uide humilitatem meam de inimicis meis. Qui exaltas me de portis mortis ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filie Syon. Exultabo in salutari tuo infixe sunt gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum. Cognoscetur dominus iudicia faciens in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Conuertantur peccatores in infernum omnes gentes que obliuiscuntur deum. Quoniam non in finem obliuio erit pauperis patientia pauperum non peribit in finem. Exurge domine non confortetur homo iudicentur gentes in conspectu tuo. Constitue domine legislatorem super eos ut sciant gentes quoniam homines sunt. Ut quid domine recessisti longe despicis in opportunitatibus in tribulatione. Dum superbit impius incenditur pauper comprehenduntur in consiliis quibus cogitant. Quoniam laudatur peccator in desideriis anime sue et iniquus benedicitur. Exacerbauit dominum peccator secundum multitudinem ire sue non queret. Non est deus in conspectu eius inquinate sunt uie illius in omni tempore. Auferuntur iudicia tua a facie eius omnium inimicorum suorum dominabitur. Dixit enim in corde suo non mouebor a generatione in generationem sine malo. Cuius maledictione os plenum est et amaritudine et dolo sub lingua eius labor et dolor. Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis ut interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Insidiatur ut rapiat pauperem rapere pauperem dum attrahit eum. In laqueo suo humiliabit eum inclinabit se et cadet cum dominatus fuerit pauperum. Dixit enim in corde suo oblitus est deus auertit faciem suam ne uideat in finem. Exurge domine deus et exaltetur manus tua ne obliuiscaris pauperum. Propter quid irritauit impius deum dixit enim in corde suo non requiret. Uides quoniam tu laborem et dolorem consideras ut tradas eos in manus tuas. Tibi derelictus est pauper orphano tu eris adiutor. Contere brachium peccatoris et maligni queretur peccatum illius et non inuenietur. Dominus regnabit in eternum et in seculum seculi peribitis gentes de terra illius. Desiderium pauperum exaudiuit dominus preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Iudicare pupillo et humili ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

In domino confido quomodo dicitis anime mee transmigra in montem sicut passer. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum parauerunt sagittas suas in pharetra ut sagittent in obscuro rectos corde. Quoniam que perfecisti destruxerunt iustus autem quid fecit. Dominus in templo sancto suo dominus in celo sedes eius. Oculi eius in pauperem respiciunt palpebre eius interrogant filios hominum. Dominus interrogat iustum et impium qui autem diligit iniquitatem odit animam suam. Pluet super peccatores laqueos ignis et sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum. Quoniam iustus dominus et iustitias dilexit equitatem uidit uultus eius.

xi.

Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus quoniam diminute sunt ueritates a filiis hominum. Uana locuti sunt unusquisque ad proximum suum labia dolosa in corde et corde locuti sunt. Disperdat dominus uniuersa labia dolosa et linguam magniloquam. Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus labia nostra a nobis sunt quis noster dominus est. Propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc exurgam dicit dominus. Ponam in salutari fiducialiter agam in eo. Eloquia domini eloquia casta argentum igne examinatum probatum terre purgatum septuplum. Tu domine seruabis nos et custodies nos a generatione hac in eternum. In circuitu impii ambulant secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

xii.

Usquequo domine obliuisceris me in finem usquequo auertis faciem tuam a me. Quamdiu ponam consilia in anima mea dolorem in corde meo per diem. Usquequo exaltabitur inimicus meus super me respice et exaudi me domine deus meus. Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte nequando dicat inimicus meus preualui aduersus eum. Qui tribulant me exultabunt si motus

tribuit mihi. Ego autem in misericordia tua speravi. Exultabit cor
meum in salutari tuo: cantabo domino qui bona tribuit
mihi: et psallam nomini domini altissimi. xiii.

Dixit insipiens in corde suo non est deus. Corrupti sunt
et abominabiles facti sunt in studiis suis: non est
qui faciat bonum non est usque ad unum. Dominus de celo
prospexit super filios hominum: ut videat si est intelligens
aut requirens deum. Omnes declinaverunt simul inutiles
facti sunt: non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Se-
pulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose a-
gebant: venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os
maledictione et amaritudine plenum est: veloces pe-
des eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et in-
felicitas in viis eorum et viam pacis non cognoverunt: non
est timor dei ante oculos eorum. Nonne cognoscent omnes
qui operantur omnes qui operantur iniquitatem: qui devorant
plebem meam sicut escam panis? Dominum non invoca-
verunt: illic trepidaverunt timore ubi non erat timor.
Quoniam dominus in generatione iusta est: consilium inopis confudistis: quoniam
dominus spes eius est. Quis dabit ex Syon salutare Israel? cum
averterit dominus captivitatem plebis sue: exultabit Iacob et letabitur Israel.

xiiii. Domine quis habitabit in tabernaculo
tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo?
Qui ingreditur sine macula: et operatur iusticiam.
Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum
in lingua sua. Nec fecit proximo suo malum: et obpro-
brium non accepit adversus proximos suos. Ad nichi-
lum deductus est in conspectu eius malignus: timen-
tes autem dominum glorificat. Qui iurat proximo suo et non
decipit: qui pecuniam suam non dedit ad usu-
ram: et munera super innocentem non accepit. Qui
facit hec non movebitur in eternum. xv.

Conserva me domine quoniam speravi in te. Dixi do-
mino deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges.
Sanctis qui sunt in terra eius: mirificavit omnes
voluntates meas in eis. Multiplicate sunt infirmi-
tates eorum: postea acceleraverunt. Non congregabo con-
venticula eorum de sanguinibus: nec memor ero nomi-
num eorum per labia mea. Dominus pars hereditatis me-
e et calicis mei: tu es qui restitues hereditatem meam
mihi. Funes ceciderunt mihi in preclaris: etenim hereditas
mea preclara est mihi. Benedicam dominum qui tribuit mihi intel-
lectum: insuper et usque ad noctem increpuerunt me re-
nes mei. Providebam dominum in conspectu meo semper: quoni-
am a dextris est mihi ne commovear. Propter hoc letatum est cor me-
um et exultavit lingua mea: insuper et caro mea requi-
escet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in infer-
no: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas
mihi fecisti vias vite: adimplebis me leticia cum vul-
tu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem. Ex-
altare domine in virtute tua: cantabimus et psallemus
virtutes tuas. xvi.

Exaudi domine iusticiam meam: intende depre-
cationem meam. Auribus percipe orationem meam
non in labiis dolosis. De vultu tuo iudici-
um meum prodeat: oculi tui videant equitates. Pro-
basti cor meum et visitasti nocte: igne me exami-
nasti et non est inventa in me iniquitas. Ut non loquatur
os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego cu-
stodivi vias duras. Perfice gressus meos in semitis
tuis: ut non moveantur vestigia mea. Ego clamavi
quoniam exaudisti me deus: inclina aurem tuam mihi et ex-
audi verba mea. Mirifica misericordias tuas qui salvos
facis sperantes in te. A resistentibus dextere tue custo-
di me: ut pupillam oculi. Sub umbra alarum tuarum
protege me a facie impiorum qui me afflixerunt. Ini-
mici mei animam meam circumdederunt: adipem suum
concluserunt: os eorum locutum est superbiam. Proicientes me
nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in
terram. Susceperunt me sicut leo paratus ad predam: et sic-
ut catulus leonis habitans in abditis. Exurge domine pre-
veni eum et supplanta eum: eripe animam meam ab impio
frameam tuam ab inimicis manus tue. Domine a paucis
de terra divide eos in vita eorum: de absconditis tuis adim-
pletus est venter eorum. Saturati sunt filiis: et dimiserunt
reliquias suas parvulis suis. Ego autem in iusticia appare-
bo conspectui tuo: saciabor cum apparuerit gloria tua. xvii.

Diligam te domine fortitudo mea: dominus firmamentum
meum et refugium meum: et liberator meus. Deus
meus adiutor meus: et sperabo in eum. Protector meus
et cornu salutis mee: et susceptor meus. Laudans invo-
cabo dominum: et ab inimicis meis salvus ero. Circum-
dederunt me dolores mortis: et torrentes iniquitatis contur-
baverunt me. Dolores inferni circumdederunt me: preoccupa-
verunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocavi
dominum: et ad deum meum clamavi. Et exaudivit de tem-
plo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu ei-
us introivit in aures eius. Commota est et contremuit
terra: fundamenta montium conturbata sunt et mota sunt
quoniam iratus est eis. Ascendit fumus in ira eius: et ignis
a facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
Inclinavit celos et descendit: et caligo sub pedibus eius.
Et ascendit super cherubin et volavit: volavit super pen-
nas ventorum. Et posuit tenebras latibulum suum: in
circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubi-
bus aeris. Pre fulgore in conspectu eius nubes transi-
erunt: grando et carbones ignis. Et intonuit
de celo dominus: et altissimus dedit vocem suam grando
et carbones ignis. Et misit sagittas suas et dissipavit
eos: fulgura multiplicavit et conturbavit eos. Et
apparuerunt fontes aquarum: et revelata sunt fun-
damenta orbis terrarum. Ab increpatione tua domine: ab
inspiratione spiritus ire tue. Misit de summo et accepit
me: et assumpsit me de aquis multis. Eripuit me
de inimicis meis fortissimis: et ab hiis qui oderunt me
quoniam confortati sunt super me. Prevenerunt me in die af-
flictionis mee: et factus est dominus protector meus. Et eduxit
me in latitudinem: salvum me fecit quoniam voluit
me. Et retribuet mihi dominus secundum iusticiam meam:
et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Quia
custodivi vias domini: nec impie gessi a deo meo.
Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: et iusti-
cias eius non repuli a me. Et ero immaculatus cum eo:
et observabo me ab iniquitate mea. Et retribuet
mihi dominus secundum iusticiam meam: et secundum puritatem
manuum mearum in conspectu oculorum eius. Cum
sancto sanctus eris: et cum viro innocente innocens eris.
Et cum electo electus eris: et cum perverso perverteris. Quoniam tu
populum humilem salvum facies: et oculos superborum humi-
liabis. Quoniam tu illuminas lucernam meam domine: deus meus
illumina tenebras meas. Quoniam in te eripiar a tempta-
tione: et in deo meo transgrediar murum. Deus meus
impolluta via eius: eloquia domini igne examinata:
protector est omnium sperantium in se. Quoniam quis deus preter
dominum? aut quis deus preter deum nostrum? Deus qui precinxit
me virtute: et posuit immaculatam viam meam. Qui
perfecit pedes meos tamquam cervorum: et super excelsa statu-
ens me. Qui docet manus meas ad prelium: et posu-
isti ut arcum ereum brachia mea. Et dedisti mihi pro-
tectionem salutis tue: et dextera tua suscepit me. e t

disciplina tua correxit me in finem et disciplina tua ipsa
me docebit. Dilatasti gressus meos subtus me et non sunt infir-
mata vestigia mea. Persequar inimicos meos et compre-
hendam illos et non convertar donec deficiant. Confringam
illos nec poterunt stare cadent subtus pedes meos. Et
praecinxisti me virtute ad bellum et supplantasti insurgen-
tes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti mihi dor-
sum et odientes me disperdidisti. Clamaverunt nec erat
qui salvos faceret ad Dominum nec exaudivit eos. Et commi-
nuam eos ut pulverem ante faciem venti ut lutum platearum
delebo eos. Eripies me de contradictionibus populi constitues
me in caput gentium. Populus quem non cognovi servivit mihi
in auditu auris oboedivit mihi. Filii alieni mentiti sunt mihi
filii alieni inveterati sunt et claudicaverunt a semitis suis.
Vivit Dominus et benedictus Deus meus et exaltetur Deus salutis meae.
Deus qui das vindictas mihi et subdis populos sub me
liberator meus de inimicis meis iracundis. Et ab insurgen-
tibus in me exaltabis me a viro iniquo eripies me.
Propterea confitebor tibi in nationibus Domine et nomini
tuo psalmum dicam. Magnificans salutes regis eius et faciens
misericordiam christo suo David et semini eius usque in saeculum. xviii.

Caeli enarrant gloriam Dei et opera manuum eius annun-
tiat firmamentum. Dies diei eructat verbum et
nox nocti indicat scientiam. Non sunt loquelae
neque sermones quorum non audiantur voces eorum. In omnem
terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum.
In sole posuit tabernaculum suum et ipse tamquam sponsus
procedens de thalamo suo. Exultavit ut gigas ad cur-
rendam viam a summo caelo egressio eius. Et occursus eius
usque ad summum eius nec est qui se abscondat a calore eius.
Lex Domini immaculata convertens animas testimonium
Domini fidele sapientiam praestans parvulis. Iustitiae Domini
rectae laetificantes corda praeceptum Domini lucidum illumi-
nans oculos. Timor Domini sanctus permanens in saeculum saeculi iudi-
cia Domini vera iustificata in semetipsa. Desiderabilia super
aurum et lapidem pretiosum multum et dulciora super mel
et favum. Etenim servus tuus custodit ea in custodien-
dis illis retributio multa. Delicta quis intellegit ab
occultis meis munda me et ab alienis parce servo tuo.
Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero et emun-
dabor a delicto maximo. Et erunt ut complaceant
eloquia oris mei et meditatio cordis mei in conspectu tuo
semper. Domine adiutor meus et redemptor meus. xix.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis protegat te
nomen Dei Iacob. Mittat tibi auxilium de sancto et
de Sion tueatur te. Memor sit omnis sacrifici-
i tui et holocaustum tuum pingue fiat. Tribuat tibi
secundum cor tuum et omne consilium tuum confirmet. Laetabimur
in salutari tuo et in nomine Dei nostri magnificabimur.
Impleat Dominus omnes petitiones tuas nunc cognovi quoniam
salvum fecit Dominus christum suum. Exaudiet illum de caelo sancto
suo in potentatibus salus dexterae eius. Hi in curribus
et hi in equis nos autem in nomine Domini Dei nostri invo-
cabimus. Ipsi obligati sunt et ceciderunt nos autem surre-
ximus et erecti sumus. Domine salvum fac regem et
exaudi nos in die qua invocaverimus te. xx.

Domine in virtute tua laetabitur rex et super sa-
lutare tuum exultabit vehementer. Desiderium
cordis eius tribuisti ei et voluntate labiorum
eius non fraudasti eum. Quoniam praevenisti eum in benedictioni-
bus dulcedinis posuisti in capite eius coronam de la-
pide pretioso. Vitam petiit a te et tribuisti ei longitu-
dinem dierum in saeculum et in saeculum saeculi. Magna gloria eius
in salutari tuo gloriam et magnum decorem impones
super eum. Quoniam dabis eum in benedictionem in saeculum saeculi.
Laetificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Quoniam rex
sperat in Domino et in misericordia Altissimi non commovebitur. In-
veniatur manus tua omnibus inimicis tuis dextera tua
inveniat omnes qui te oderunt. Pones eos ut clibanum
ignis in tempore vultus tui Dominus in ira sua conturbabit eos et
devorabit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes et se-
men eorum a filiis hominum. Quoniam declinaverunt in te ma-
la cogitaverunt consilia quae non potuerunt stabilire.
Quoniam pones eos dorsum in reliquiis tuis praeparabis vul-
tum eorum. Exaltare Domine in virtute tua canta-
bimus et psallemus virtutes tuas. xxi.

Deus Deus meus respice in me quare me dereliquisti
longe a salute mea verba delictorum meorum. Deus
meus clamabo per diem et non exaudies et nocte et non
ad insipientiam mihi. Tu autem in sancto habitas laus Isra-
hel. In te speraverunt patres nostri speraverunt et liberasti eos. Ad
te clamaverunt et salvi facti sunt in te speraverunt et non sunt confu-
si. Ego autem sum vermis et non homo obprobrium hominum
et abiectio plebis. Omnes videntes me deriserunt me lo-
cuti sunt labiis et moverunt caput. Speravit in Domino
eripiat eum salvum faciat eum quoniam vult eum. Quoniam tu
es qui extraxisti me de ventre spes mea ab uberibus ma-
tris meae in te proiectus sum ex utero. De ventre matris
meae Deus meus es tu ne discesseris a me. Quoniam tribulatio pro-
xima est et non est qui adiuvet. Circumdederunt me vituli
multi tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super
me os suum sicut leo rapiens et rugiens. Sicut aqua effu-
sus sum et dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor
meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.
Aruit tamquam testa virtus mea et lingua mea ad-
haesit faucibus meis et in pulverem mortis deduxisti
me. Quoniam circumdederunt me canes multi con-
silium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas et
pedes meos dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero con-
sideraverunt et inspexerunt me diviserunt sibi vestimenta mea
et super vestem meam miserunt sortem. Tu autem Domine ne elon-
gaveris auxilium tuum a me ad defensionem meam conspice.
Erue a framea Deus animam meam et de manu canis unicam
meam. Salva me ex ore leonis et a cornibus unicorni-
um humilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratribus meis
in medio ecclesiae laudabo te. Qui timetis Dominum laudate
eum universum semen Iacob glorificate eum. Timeat eum
omne semen Israhel quoniam non sprevit neque despexit deprecationem paupe-
ris. Nec avertit faciem suam a me et cum clamarem ad eum exau-
divit me. Apud te laus mea in ecclesia magna vota
mea reddam in conspectu timentium eum. Edent pauperes
et saturabuntur et laudabunt Dominum qui requirunt eum vivent
corda eorum in saeculum saeculi. Reminiscentur et convertentur ad Dominum
universi fines terrae. Et adorabunt in conspectu eius univer-
sae familiae gentium. Quoniam Domini est regnum et ipse
dominabitur gentium. Manducaverunt et adoraverunt
omnes pingues terrae in conspectu eius cadent omnes qui descen-
dunt in terram. Et anima mea illi vivet et semen meum
serviet ipsi. Adnuntiabitur Domino generatio ventura et adnunti-
abunt caeli iustitiam eius populo qui nascetur quem fecit Dominus. xxii.

Dominus regit me et nihil mihi deerit in loco
pascuae ibi me conlocavit. Super aquam refe-
ctionis educavit me animam meam convertit.
Deduxit me super semitas iustitiae propter nomen suum. Nam
et si ambulavero in medio umbrae mortis non timebo
mala quoniam tu mecum es. Virga tua et baculus tuus ipsa
me consolata sunt. Parasti in conspectu meo mensam
adversus eos qui tribulant me. Inpinguasti in oleo caput
meum et calix meus inebrians quam praeclarus est. Et miseri-
cordia tua subsequetur me omnibus diebus vitae meae. Et ut

ut inhabitem in domo domini in longitudinem dierum.

xxiii

Domini est terra et plenitudo eius orbis terrarum et universi qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundavit eum et super flumina preparavit eum. Quis ascendet in montem domini aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus et mundo corde qui non accepit in vano animam suam nec iuravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a domino et misericordiam a deo salutari suo. Hec est generatio querentium eum querentium faciem dei Iacob. Attollite portas principes vestras et elevamini porte eternales et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus fortis et potens dominus potens in prelio. Attollite portas principes vestras et elevamini porte eternales et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus virtutum ipse est rex glorie.

xxiiii

Ad te domine levavi animam meam deus meus in te confido non erubescam. Neque irrideant me inimici mei etenim universi qui sustinent te non confundentur. Confundantur omnes iniqua agentes supervacue. Vias tuas domine demonstra mihi et semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua et doce me quia tu es deus salvator meus et te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum domine et misericordiarum tuarum que a seculo sunt. Delicta iuventutis mee et ignorantias meas ne memineris. Secundum misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam domine. Dulcis et rectus dominus propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Diriget mansuetos in iudicio docebit mites vias suas. Universe vie domini misericordia et veritas requirentibus testamentum eius et testimonia eius. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo multum est enim. Quis est homo qui timet dominum legem statuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur et semen eius hereditabit terram. Firmamentum est dominus timentibus eum et testamentum ipsius ut manifestetur illis. Oculi mei semper ad dominum quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Respice in me et miserere mei quia unicus et pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicate sunt de necessitatibus meis erue me. Vide humilitatem meam et laborem meum et dimitte universa delicta mea. Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt et odio iniquo oderunt me. Custodi animam meam et erue me non erubescam quoniam speravi in te. Innocentes et recti adheserunt mihi quia sustinui te. Libera deus Israel ex omnibus tribulationibus suis.

xxv

Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum et in domino sperans non infirmabor. Proba me domine et tempta me ure renes meos et cor meum. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est et complacui in veritate tua. Non sedi cum concilio vanitatis et cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas et circumdabo altare tuum domine. Ut audiam vocem laudis et enarrem universa mirabilia tua. Domine dilexi decorem domus tue et locum habitationis glorie tue. Ne perdas cum impiis deus animam meam et cum viris sanguinum vitam meam. In quorum manibus iniquitates sunt dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea ingressus sum redime me et miserere mei. Pes meus stetit in directo in ecclesiis benedicam te domine.

xxvi

DOMINUS illuminatio mea et salus mea quem timebo? Dominus protector vite mee a quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversum me castra non timebit cor meum. Si exsurgat adversum me prelium in hoc ego sperabo. Unam petii a domino hanc requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee. Ut videam voluptatem domini et visitem templum eius. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui. In petra exaltavit me et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos. Circuivi et immolavi in tabernaculo eius hostiam vociferationis cantabo et psalmum dicam domino. Exaudi domine vocem meam qua clamavi ad te miserere mei et exaudi me. Tibi dixit cor meum exquisivit te facies mea faciem tuam domine requiram. Ne avertas faciem tuam a me ne declines in ira a servo tuo. Adiutor meus esto ne derelinquas me neque despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me dominus autem assumpsit me. Legem pone mihi domine in via tua et dirige me in semita recta propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me quoniam insurrexerunt in me testes iniqui et mentita est iniquitas sibi. Credo videre bona domini in terra viventium. Expecta dominum viriliter age et confortetur cor tuum et sustine dominum.

xxvii

Ad te domine clamabo deus meus ne sileas a me nequando taceas a me et assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi domine vocem deprecationis mee dum oro ad te dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum. Ne simul tradas me cum peccatoribus et cum operantibus iniquitatem ne perdas me. Qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Da illis secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum ipsorum. Secundum opera manuum eorum tribue illis redde retributionem eorum ipsis. Quoniam non intellexerunt opera domini et in opera manuum eius destrues illos et non edificabis eos. Benedictus dominus quoniam exaudivit vocem deprecationis mee. Dominus adiutor meus et protector meus in ipso speravit cor meum et adiutus sum. Et refloruit caro mea et ex voluntate mea confitebor ei. Dominus fortitudo plebis sue et protector salvationum christi sui est. Salvum fac populum tuum domine et benedic hereditati tue et rege eos et extolle illos usque in eternum.

xxviii

Afferte domino filii dei afferte domino filios arietum. Afferte domino gloriam et honorem afferte domino gloriam nomini eius adorate dominum in atrio sancto eius. Vox domini super aquas deus maiestatis intonuit dominus super aquas multas. Vox domini in virtute vox domini in magnificentia. Vox domini confringentis cedros et confringet dominus cedros Libani. Et comminuet eas tamquam vitulum Libani et dilectus quemadmodum filius unicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis vox domini concutientis desertum et commovebit dominus desertum Cades. Vox domini preparantis cervos et revelabit condensa et in templo eius omnes dicent gloriam. Dominus diluvium inhabitare facit et sedebit dominus rex in eternum. Dominus virtutem populo suo dabit dominus benedicet populo suo in pace.

xxix

Exaltabo te domine quoniam suscepisti me nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus meus clamavi ad te et sanasti me. Domine eduxisti ab inferno animam meam salvasti me a descendentibus in lacum. Psallite domino sancti eius et confitemini memorie sanctitatis eius. Quoniam ira in indignatione eius et vita in voluntate eius. Ad vesperum demorabitur fletus et ad matutinum letitia. Ego autem dixi in abundantia mea non movebor in eternum. Domine in voluntate tua

prestitisti decori meo virtutem. Avertisti faciem tuam
a me et factus sum conturbatus. Ad te domine clamabo
et ad deum meum deprecabor. Que utilitas in sanguine
meo, dum descendo in corruptionem. Numquid confi-
tebitur tibi pulvis aut annuntiabit veritatem tuam. Au-
divit dominus et misertus est mei. dominus factus est adiutor meus.
Convertisti planctum meum in gaudium mihi. conscidisti sac-
¶ xxx. cum meum et circumdedisti me letitia. Ut cantet tibi glo-
ria mea et non compungar. domine deus meus in eternum confitebor ti-
bi. In te domine speravi non confundar in eternum. in iustitia tua li-
bera me. Inclina ad me aurem tuam. accelera ut eru-
as me. Esto mihi in deum protectorem et in domum refugii ut
salvum me facias. Quoniam fortitudo mea et refugium meum
es tu et propter nomen tuum deduces me et enutries me. Educes
me de laqueo hoc quem absconderunt mihi. quoniam tu es protector
meus. In manus tuas commendo spiritum meum. redemisti me
domine deus veritatis. Odisti observantes vanitates super-
vacue. Ego autem in domino speravi. exultabo et letabor
in misericordia tua. Quoniam respexisti humilitatem meam. salvasti
de necessitatibus animam meam. Nec conclusisti me in ma-
nibus inimici. statuisti in loco spatioso pedes meos. Mi-
serere mei domine quoniam tribulor. conturbatus est in ira oculus meus
anima mea et venter meus. Quoniam defecit in dolore vita
mea et anni mei in gemitibus. Infirmata est in pau-
pertate virtus mea et ossa mea conturbata sunt. Super omnes
inimicos meos factus sum opprobrium vicinis meis valde.
et timor notis meis. Qui videbant me foras fugerunt
a me. oblivioni datus sum tamquam mortuus a corde.
Factus sum tamquam vas perditum. quoniam audivi vituperatio-
nem multorum commorantium in circuitu. In eo dum conveni-
rent simul adversum me. accipere animam meam consiliati
sunt. Ego autem in te speravi domine dixi deus meus es tu. in mani-
bus tuis sortes mee. Eripe me de manu inimicorum
meorum et a persequentibus me. Illustra faciem tuam super ser-
vum tuum. salvum me fac in misericordia tua domine non confundar quoniam
invocavi te. Erubescant impii et deducantur in infer-
num. muta fiant labia dolosa. Que loquuntur adversus
iustum iniquitatem. in superbia et in abusione. Quam ma-
gna multitudo dulcedinis tue domine. quam abscondisti
timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te. in conspectu
filiorum hominum. Abscondes eos in abscondito facie-
i tue. a conturbatione hominum. Proteges eos in taber-
naculo tuo a contradictione linguarum. Benedictus dominus quoniam
mirificavit misericordiam suam in civitate munita. Ego
autem dixi in excessu mentis mee. proiectus sum a facie
oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis mee.
dum clamarem ad te. Diligite dominum omnes sancti e-
ius quoniam veritatem requiret dominus et retribuet habundanter facien-
tibus superbiam. Viriliter agite et confortetur cor vestrum omnes
qui speratis in domino.

¶ xxxi. Beati quorum remisse sunt iniquitates. et quorum
tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit
dominus peccatum. nec est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui in-
veteraverunt ossa mea. dum clamarem tota die.
Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua. conversus
sum in erumpna mea dum configitur spina. Delictum
meum cognitum tibi feci. et iniustitiam meam non abscondi.
Dixi confitebor adversum me iniustitiam meam domino et
tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit
ad te omnis sanctus. in tempore oportuno. Verumptamen in di-
luvio aquarum multarum. ad eum non approximabunt.
Tu es refugium meum a tribulatione que circumdedit me
exultatio mea erue me a circumdantibus me. Intel-
lectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris
firmabo super te oculos meos. Nolite fieri sicut equus et
mulus. quibus non est intellectus. In camo et freno
maxillas eorum constringe. qui non approximant ad
te. Multa flagella peccatoris. sperantem autem in domino
misericordia circumdabit. Letamini in domino et exultate iusti.
et gloriamini omnes recti corde. ¶ xxxii.

Exultate iusti in domino. rectos decet collauda-
tio. Confitemini domino in cythara. in psalte-
rio decem cordarum psallite illi. Cantate ei
canticum novum. bene psallite ei in vociferatione.
Quia rectum est verbum domini. et omnia opera eius in fide.
Diligit misericordiam et iudicium. misericordia domini plena est terra.
Verbo domini celi firmati sunt. et spiritu oris eius omnis
virtus eorum. Congregans sicut in utre aquas maris.
ponens in thesauris abyssos. Timeat dominum omnis
terra. ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
Quoniam ipse dixit et facta sunt. ipse mandavit et creata sunt.
Dominus dissipat consilia gentium. reprobat autem cogitationes
populorum et reprobat consilia principum. Consilium
autem domini in eternum manet. cogitationes cordis eius
in generatione et generationem. Beata gens cuius est dominus
deus eius. populus quem elegit in hereditatem sibi. De celo re-
spexit dominus. vidit omnes filios hominum. De prepa-
rato habitaculo suo. respexit super omnes qui habitant terram. Qui
finxit singillatim corda eorum. qui intelligit omnia
opera eorum. Non salvatur rex per multam virtutem.
et gigas non salvabitur in multitudine virtutis sue.
Fallax equus ad salutem. in habundantia autem virtu-
tis sue non salvabitur. Ecce oculi domini super metuentes eum.
et in eis qui sperant super misericordia eius. Ut eruat a morte
animas eorum. et alat eos in fame. Anima nostra su-
stinet dominum. quoniam adiutor et protector noster est. Quia
in eo letabitur cor nostrum. et in nomine sancto eius speravi-
mus. Fiat misericordia tua domine super nos quemadmodum
speravimus in te. ¶ xxxiii.

Benedicam dominum in omni tempore. semper laus eius
in ore meo. In domino laudabitur anima mea.
audiant mansueti et letentur. Magnificate
dominum mecum. et exaltemus nomen eius in idipsum. Exqui-
sivi dominum et exaudivit me. et ex omnibus tribulationibus
meis eripuit me. Accedite ad eum et illumina-
mini. et facies vestre non confundentur. Iste pauper clama-
vit et dominus exaudivit eum. et de omnibus tribulationibus
eius salvavit eum. Immittet angelus domini in circuitu ti-
mentium eum et eripiet eos. Gustate et videte quoniam su-
avis est dominus. beatus vir qui sperat in eo. Timete do-
minum omnes sancti eius. quoniam non est inopia timentibus eum.
Divites eguerunt et esurierunt. inquirentes autem dominum
non minuentur omni bono. Venite filii audite me. ti-
morem domini docebo vos. Quis est homo qui vult vi-
tam. diligit dies videre bonos. Prohibe linguam
tuam a malo. et labia tua ne loquantur dolum. Diver-
te a malo et fac bonum. inquire pacem et persequere eam.
Oculi domini super iustos. et aures eius ad preces
eorum. Vultus autem domini super facientes mala. ut perdat
de terra memoriam eorum. Clamaverunt iusti et dominus
exaudivit eos. et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit
eos. Iuxta est dominus hiis qui tribulato sunt corde. et humi-
les spiritu salvabit. Multe tribulationes iustorum. et de o-
mnibus hiis liberabit eos dominus. Custodit dominus omnia
ossa eorum. unum ex hiis non conteretur. Mors peccatorum
pessima. et qui oderunt iustum delinquent. Redimet
dominus animas servorum suorum. et non delinquent omnes qui spe-
rant in eo.

xxxiiii Iudica domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma et scutum et exurge in adiutorium michi. Effunde frameam et conclude adversus eos qui persequuntur me; dic anime mee salus tua ego sum. Confundantur et revereantur querentes animam meam. Avertantur retrorsum et confundantur cogitantes michi mala. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti et angelus domini coartans eos. Fiat via illorum tenebre et lubricum et angelus domini persequens eos. Quoniam gratis absconderunt michi interitum laquei sui, supervacue exprobraverunt animam meam. Veniat illi laqueus quem ignorat et captio quam abscondit apprehendat eum et in laqueum cadat in ipsum. Anima autem mea exultabit in domino et delectabitur super salutari suo. Omnia ossa mea dicent domine quis similis tibi. Eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum et pauperem a diripientibus eum. Surgentes testes iniqui que ignorabam interrogabant me. Retribuebant michi mala pro bonis, sterilitatem anime mee. Ego autem cum michi molesti essent induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam et oratio mea in sinu meo convertetur. Quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic complacebam, quasi lugens et contristatus sic humiliabar. Et adversum me letati sunt et convenerunt, congregata sunt super me flagella et ignoravi. Dissipati sunt nec compuncti, temptaverunt me, subsannaverunt me subsannatione, frenduerunt super me dentibus suis. Domine quando respicies? Restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam. Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo gravi laudabo te. Non supergaudeant michi qui adversantur michi inique, qui oderunt me gratis et annuunt oculis. Quoniam michi quidem pacifice loquebantur et in iracundia terre loquentes dolos cogitabant. Et dilataverunt super me os suum, dixerunt euge euge viderunt oculi nostri. Vidisti domine ne sileas, domine ne discedas a me. Exurge et intende iudicio meo, deus meus et dominus meus in causam meam. Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus et non supergaudeant michi. Non dicant in cordibus suis euge euge anime nostre, nec dicant devoravimus eum. Erubescant et revereantur simul qui gratulantur malis meis. Induantur confusione et reverentia qui maligna loquuntur super me. Exultent et letentur qui volunt iustitiam meam et dicant semper magnificetur dominus qui volunt pacem servi eius. Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam.

xxxv Dixit iniustus ut delinquat in semetipso, non est timor dei ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius ut inveniatur iniquitas eius ad odium. Verba oris eius iniquitas et dolus, noluit intelligere ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, astitit omni vie non bone, malitiam autem non odivit. Domine in celo misericordia tua et veritas tua usque ad nubes. Iustitia tua sicut montes dei, iudicia tua abyssus multa. Homines et iumenta salvabis domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tue et torrente voluptatis tue potabis eos. Quoniam apud te est fons vite et in lumine tuo videbimus lumen. Pretende misericordiam tuam scientibus te, et iustitiam tuam hiis qui recto sunt corde. Non veniat michi pes superbie et manus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, expulsi sunt nec potuerunt stare.

xxxvi Noli emulari in malignantibus neque zelaveris facientes iniquitatem. Quoniam tamquam fenum velociter arescent et quemadmodum olera herbarum cito decident. Spera in domino et fac bonitatem et inhabita terram et pasceris in divitiis eius. Delectare in domino et dabit tibi petitiones cordis tui. Revela domino viam tuam et spera in eo et ipse faciet. Et educet quasi lumen iustitiam tuam et iudicium tuum tamquam meridiem. Subditus esto domino et ora eum. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua, in homine faciente iniustitias. Desine ab ira et derelinque furorem, noli emulari ut maligneris. Quoniam qui malignantur exterminabuntur, sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. Et adhuc pusillum et non erit peccator et queres locum eius et non invenies. Mansueti autem hereditabunt terram et delectabuntur in multitudine pacis. Observabit peccator iustum et stridebit super eum dentibus suis. Dominus autem irridebit eum quoniam prospicit quod veniet dies eius. Gladium evaginaverunt peccatores, intenderunt arcum suum. Ut deiciant pauperem et inopem, ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum et arcus eorum confringatur. Melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. Quoniam brachia peccatorum conterentur, confirmat autem iustos dominus. Novit dominus dies immaculatorum et hereditas eorum in eternum erit. Non confundentur in tempore malo et in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt. Inimici vero domini mox honorificati fuerint et exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient. Mutuabitur peccator et non solvet, iustus autem miseretur et tribuet. Quia benedicentes ei hereditabunt terram, maledicentes autem ei disperibunt. Apud dominum gressus hominis dirigentur et viam eius volet. Cum ceciderit non collidetur quia dominus supponit manum suam. Iunior fui etenim senui et non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Tota die miseretur et commodat et semen illius in benedictione erit. Declina a malo et fac bonum et inhabita in seculum seculi. Quia dominus amat iudicium et non derelinquet sanctos suos, in eternum conservabuntur. Iniusti punientur et semen impiorum peribit. Iusti autem hereditabunt terram et inhabitabunt in seculum seculi super eam. Os iusti meditabitur sapientiam et lingua eius loquetur iudicium. Lex dei eius in corde ipsius et non supplantabuntur gressus eius. Considerat peccator iustum et querit mortificare eum. Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius nec dampnabit eum cum iudicabitur illi. Expecta dominum et custodi viam eius et exaltabit te ut hereditate capias terram, cum perierint peccatores videbis. Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros libani. Et transivi et ecce non erat, et quesivi eum et non est inventus locus eius. Custodi innocentiam et vide equitatem, quoniam sunt reliquie homini pacifico. Iniusti autem disperibunt simul, reliquie impiorum interibunt. Salus autem iustorum a domino et protector eorum in tempore tribulationis. Et adiuvabit eos dominus et liberabit eos et eruet eos a peccatoribus et salvabit eos quia speraverunt in eo.

xxxvii Domine ne in furore tuo arguas me neque in ira tua corripias me. Quoniam sagitte tue infixe sunt michi et confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates mee supergresse sunt caput meum et sicut onus grave gravate sunt super me. Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee a facie insipientie mee. Miser factus sum et curvatus sum usque in finem, tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus et non est sanitas in carne mea. Afflictus sum et humiliatus sum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum et gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum. Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt et vim faciebant qui querebant animam meam. Et qui inquirebant mala michi locuti sunt vanitates et dolos tota die meditabantur. Ego autem tamquam surdus non audiebam et sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens et non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te domine speravi, tu exaudies domine deus meus. Quia dixi nequando supergaudeant michi inimici mei, et dum commoventur pedes mei super me magna locuti sunt. Quoniam ego in flagella paratus sum et dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo et cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei vivunt et confirmati sunt super me et multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant michi quoniam sequebar bonitatem. Ne derelinquas me domine deus meus, ne discesseris a me. Intende in adiutorium

exercitum meum domine deus salutis mee.

xxxviii.

DIXI CUSTODIAM vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis et dolor meus renovatus est. Concaluit cor meum intra me et in meditatione mea exardescet ignis. Locutus sum in lingua mea notum fac mihi domine finem meum. Et numerum dierum meorum quis est ut sciam quid desit mihi. Ecce mensurabiles posuisti dies meos et substantia mea tamquam nihilum ante te. Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens. Verumtamen in imagine pertransit homo sed et frustra conturbatur. Thesaurizat et ignorat cui congregabit ea. Et nunc que est expectatio mea nonne dominus et substantia mea apud te est. Ab omnibus iniquitatibus meis eripe me opprobrium insipienti dedisti me. Obmutui et non aperui os meum quoniam tu fecisti amove a me plagas tuas. A fortitudine manus tue ego defeci in increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem. Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius verumtamen vane conturbatur omnis homo. Exaudi orationem meam domine et deprecationem meam auribus percipe lacrimas meas. Ne sileas quoniam advena ego sum apud te et peregrinus sicut omnes patres mei. Remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam et amplius non ero.

C. xxxix.

Expectans expectavi dominum et intendit mihi. Et exaudivit preces meas et eduxit me de lacu miserie et de luto fecis. Et statuit super petram pedes meos et direxit gressus meos. Et immisit in os meum canticum novum carmen deo nostro. Videbunt multi et timebunt et sperabunt in domino. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius et non respexit in vanitates et insanias falsas. Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Annuntiavi et locutus sum multiplicati sunt super numerum. Sacrificium et oblationem noluisti aures autem perfecisti mihi. Holocaustum et pro peccato non postulasti tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam deus meus volui et legem tuam in medio cordis mei. Annuntiavi iustitiam tuam in ecclesia magna ecce labia mea non prohibebo domine tu scisti. Iustitiam tuam non abscondi in corde meo veritatem tuam et salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam et veritatem tuam a concilio multo. Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me. Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus comprehenderunt me iniquitates mee et non potui ut viderem. Multiplicate sunt super capillos capitis mei et cor meum dereliquit me. Complaceat tibi domine ut eruas me domine ad adiuvandum me respice. Confundantur et revereantur simul qui querunt animam meam ut auferant eam. Convertantur retrorsum et revereantur qui volunt mihi mala. Ferant confestim confusionem suam qui dicunt mihi euge euge. Exultent et letentur super te omnes querentes te et dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego autem mendicus sum et pauper dominus sollicitus est mei. Adiutor meus et protector meus tu es deus meus ne tardaveris.

C. xl.

Beatus qui intelligit super egenum et pauperem in die mala liberabit eum dominus. Dominus conservet eum et vivificet eum et beatum faciat eum in terra et non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius universum stratum eius versasti in infirmitate eius. Ego dixi domine miserere mei sana animam meam quia peccavi tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi quando morietur et peribit nomen eius. Et si ingrediebatur ut videret vana loquebatur cor eius congregavit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras et loquebatur in idipsum. Adversum me susurrabant omnes inimici mei adversum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum constituerunt adversum me numquid qui dormit non adiciet ut resurgat. Etenim homo pacis mee in quo speravi qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem. Tu autem domine miserere mei et resuscita me et retribuam eis. In hoc cognovi quoniam voluisti me quoniam non gaudebit inimicus meus super me. Me autem propter innocentiam suscepisti et confirmasti me in conspectu tuo in eternum. Benedictus dominus deus israel a seculo et in seculum fiat fiat.

xli.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum ita desiderat anima mea ad te deus. Sitivit anima mea ad deum fontem vivum quando veniam et apparebo ante faciem dei. Fuerunt mihi lacrime mee panes die ac nocte dum dicitur mihi cotidie ubi est deus tuus. Hec recordatus sum et effudi in me animam meam quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum dei. In voce exultationis et confessionis sonus epulantis. Quare tristis es anima mea et quare conturbas me. Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et deus meus. Ad meipsum anima mea conturbata est propterea memor ero tui de terra iordanis et hermoniim a monte modico. Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua et fluctus tui super me transierunt. In die mandavit dominus misericordiam suam et nocte canticum eius. Apud me oratio deo vite mee dicam deo susceptor meus es. Quare oblitus es mei et quare contristatus incedo dum affligit me inimicus. Dum confringuntur ossa mea exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per singulos dies ubi est deus tuus quare tristis es anima mea et quare conturbas me. Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et deus meus.

xlii.

Iudica me deus et discerne causam meam de gente non sancta ab homine iniquo et doloso erue me. Quia tu es deus fortitudo mea quare me repulisti et quare tristis incedo dum affligit me inimicus. Emitte lucem tuam et veritatem tuam ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua. Et introibo ad altare dei ad deum qui letificat iuventutem meam. Confitebor tibi in cithara deus deus meus quare tristis es anima mea et quare conturbas me. Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et deus meus.

xliii.

Deus auribus nostris audivimus patres nostri annuntiaverunt nobis. Opus quod operatus es in diebus eorum et in diebus antiquis. Manus tua gentes disperdidit et plantasti eos afflixisti populos et expulisti eos. Nec enim in gladio suo possederunt terram et brachium eorum non salvavit eos. Sed dextera tua et brachium tuum et illuminatio vultus tui quoniam complacuisti in eis. Tu es ipse rex meus et deus meus qui mandas salutes iacob. In te inimicos nostros ventilabimus cornu et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo et gladius meus non salvabit me. Salvasti enim nos de affligentibus nos et odientes nos confudisti. In deo laudabimur tota die et in nomine tuo confitebimur in seculum. Nunc autem repulisti et confudisti nos et non egredieris deus in virtutibus nostris. Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros et qui oderunt nos diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam oves escarum et in gentibus dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine pretio et non fuit multitudo in commutationibus eorum. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris subsannationem et derisum his qui sunt in circuitu nostro. Posuisti nos in similitudinem gentibus commotionem capitis in populis. Tota die verecundia mea contra me est et confusio faciei mee cooperuit me. A voce exprobrantis et obloquentis a facie inimici et persequentis. Hec omnia venerunt super nos nec obliti sumus te et inique non egimus in testamento tuo. Et non recessit retro cor nostrum et declinasti semitas nostras a via tua. Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis et cooperuit nos umbra mortis. Si obliti sumus nomen dei nostri et si expandimus manus nostras ad deum alienum. Nonne deus requiret ista ipse enim novit abscondita cordis. Quoniam propter te mortificamur tota die estimati sumus sicut oves occisionis. Exurge quare obdormis domine exurge et ne repellas in finem. Quare faciem tuam avertis oblivisceris inopie nostre et tribulationis nostre. Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra conglutinatus est in

terra venter noster. Exurge domine adiuva nos et redime nos propter nomen tuum.

xliiii.

Eructavit cor meum verbum bonum dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis. Speciosus forma pre filiis hominum diffusa est gratia in labiis tuis propterea benedixit te deus in eternum. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Specie tua et pulcritudine tua intende prospere procede et regna. Propter veritatem et mansuetudinem et iustitiam et deducet te mirabiliter dextera tua. Sagitte tue acute populi sub te cadent in corda inimicorum regis. Sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis. Myrrha et gutta et casia a vestimentis tuis a domibus eburneis ex quibus delectaverunt te filie regum in honore tuo. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate. Audi filia et vide et inclina aurem tuam et obliviscere populum tuum et domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum quoniam ipse est dominus deus tuus et adorabunt eum. Et filie Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Omnis gloria eius filie regis ab intus in fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines post eam proxime eius afferentur tibi. Afferentur in letitia et exultatione adducentur in templum regis. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii constitues eos principes super omnem terram. Memores erunt nominis tui in omni generatione et generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in eternum et in seculum seculi.

xlv.

Deus noster refugium et virtus adiutor in tribulationibus que invenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra et transferentur montes in cor maris. Sonuerunt et turbate sunt aque eorum conturbati sunt montes in fortitudine eius. Fluminis impetus letificat civitatem dei sanctificavit tabernaculum suum altissimus. Deus in medio eius non commovebitur adiuvabit eam deus mane diluculo. Conturbate sunt gentes et inclinata sunt regna dedit vocem suam mota est terra. Dominus virtutum nobiscum susceptor noster deus Iacob. Venite et videte opera domini que posuit prodigia super terram auferens bella usque ad finem terre. Arcum conteret et confringet arma et scuta comburet igni. Vacate et videte quoniam ego sum deus exaltabor in gentibus et exaltabor in terra. Dominus virtutum nobiscum susceptor noster deus Iacob.

xlvi.

Omnes gentes plaudite manibus iubilate deo in voce exultationis. Quoniam dominus excelsus terribilis rex magnus super omnem terram. Subiecit populos nobis et gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem suam speciem Iacob quam dilexit. Ascendit deus in iubilo et dominus in voce tube. Psallite deo nostro psallite psallite regi nostro psallite. Quoniam rex omnis terre deus psallite sapienter. Regnabit deus super gentes deus sedet super sedem sanctam suam. Principes populorum congregati sunt cum deo Abraham quoniam dii fortes terre vehementer elevati sunt.

xlvii.

Magnus dominus et laudabilis nimis in civitate dei nostri in monte sancto eius. Fundatur exultatione universe terre mons Syon latera aquilonis civitas regis magni. Deus in domibus eius cognoscetur cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges terre congregati sunt convenerunt in unum. Ipsi videntes sic admirati sunt conturbati sunt commoti sunt tremor apprehendit eos. Ibi dolores ut parturientis in spiritu vehementi conteres naves Tharsis. Sicut audivimus sic vidimus in civitate domini virtutum in civitate dei nostri deus fundavit eam in eternum. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Secundum nomen tuum deus sic et laus tua in fines terre iustitia plena est dextera tua. Letetur mons Syon et exultent filie Iude propter iudicia tua domine. Circumdate Syon et complectimini eam narrate in turribus eius. Ponite corda vestra in virtute eius et distribuite domos eius ut enarretis in progenie altera. Quoniam hic est deus deus noster in eternum et in seculum seculi ipse reget nos in secula.

xlviii.

Audite hec omnes gentes auribus percipite omnes qui habitatis orbem. Quique terrigene et filii hominum simul in unum dives et pauper. Os meum loquetur sapientiam et meditatio cordis mei prudentiam. Inclinabo in parabolam aurem meam aperiam in psalterio propositionem meam. Cur timebo in die mala iniquitas calcanei mei circumdabit me. Qui confidunt in virtute sua et in multitudine divitiarum suarum gloriantur. Frater non redimit redimet homo non dabit deo placationem suam. Et pretium redemptionis anime sue et laborabit in eternum et vivet adhuc in finem. Non videbit interitum cum viderit sapientes morientes simul insipiens et stultus peribunt. Et relinquent alienis divitias suas et sepulchra eorum domus illorum in eternum. Tabernacula eorum in progenie et progenie vocaverunt nomina sua in terris suis. Homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Hec via illorum scandalum ipsis et postea in ore suo complacebunt. Sicut oves in inferno positi sunt mors depascet eos. Et dominabuntur eorum iusti in matutino et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum. Verumptamen deus redimet animam meam de manu inferi cum acceperit me. Ne timueris cum dives factus fuerit homo et cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cum interierit non sumet omnia neque descendet cum eo gloria domus eius. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit usque in progenies patrum suorum et usque in eternum non videbit lumen. Homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis.

xlix.

Deus deorum dominus locutus est et vocavit terram. A solis ortu usque ad occasum ex Syon species decoris eius. Deus manifeste veniet deus noster et non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet et in circuitu eius tempestas valida. Advocavit celum desursum et terram discernere populum suum. Congregate illi sanctos eius qui ordinant testamentum eius super sacrificia. Et annuntiabunt celi iustitiam eius quoniam deus iudex est. Audi populus meus et loquar Israel et testificabor tibi deus deus tuus sum ego. Non in sacrificiis tuis arguam te holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. Non accipiam de domo tua vitulos neque de gregibus tuis hircos. Quoniam mee sunt omnes fere silvarum iumenta in montibus et boves. Cognovi omnia volatilia celi et pulcritudo agri mecum est. Si esuriero non dicam tibi meus est enim orbis terre et plenitudo eius. Numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo. Immola deo sacrificium laudis et redde altissimo vota tua. Et invoca me in die tribulationis eruam te et honorificabis me. Peccatori autem dixit deus quare tu enarras iustitias meas et assumis testamentum meum per os tuum. Tu vero odisti disciplinam et proiecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem currebas cum eo et cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum habundavit malitia et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris et adversus filium matris tue ponebas scandalum. Hec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis arguam te et statuam contra faciem tuam. Intelligite hec qui obliviscimini deum nequando rapiat et non sit qui eripiat. Sacrificium laudis honorificabit me et illic iter quo ostendam illi salutare dei.

l.

Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea et a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco et peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi et malum coram te feci ut iustificeris in sermonibus tuis

et vincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus
conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. Ecce
enim veritatem dilexisti, incerta et occulta sapientie tue
manifestasti michi. Asperges me ysopo et mundabor, la
vabis me et super nivem dealbabor. Auditui meo
dabis gaudium et leticiam, et exultabunt ossa humiliata.
Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniqui
tates meas dele. Cor mundum crea in me deus, et spiritum
rectum innova in visceribus meis. Ne proicias me a fa
cie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Redde michi
leticiam salutaris tui, et spiritu principali confirma
me. Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te conver
tentur. Libera me de sanguinibus deus deus salutis mee, et ex
ultabit lingua mea iusticiam tuam. Domine labia mea
aperies, et os meum annunciabit laudem tuam. Quoniam
si voluisses sacrificium dedissem utique, holocaustis non
delectaberis. Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor con
tritum et humiliatum deus non despicies. Benigne fac domine
in bona voluntate tua Syon, ut edificentur muri Ieru
salem. Tunc acceptabis sacrificium iusticie, oblationes et holo
causta, tunc imponent super altare tuum vitulos. ·li·
Quid gloriaris in malicia, qui potens
es in iniquitate. Tota die iniusti
ciam cogitavit lingua tua, sicut
novacula acuta fecisti dolum. Dilexisti maliciam
super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui equitatem.
Dilexisti omnia verba precipitationis, lingua dolosa. Propterea
deus destruet te in finem, evellet te et emigrabit
te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de terra viven
tium. Videbunt iusti et timebunt, et super eum ridebunt
et dicent: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum.
Sed speravit in multitudine diviciarum suarum, et pre
valuit in vanitate sua. Ego autem sicut oliva fruc
tifera in domo dei, speravi in misericordia dei in eternum
et in seculum seculi. Confitebor tibi in seculum quia fecisti, et expec
tabo nomen tuum quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.

DIXIT ·lii·

insipiens in corde suo non est deus. Corrup
ti sunt et abhominabiles facti sunt in iniquita
tibus, non est qui faciat bonum. Deus de celo
prospexit super filios hominum, ut videat si est intelli
gens aut requirens deum. Omnes declinaverunt, simul
inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum non est usque ad u
num. Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem,
qui devorant plebem meam ut cibum panis. Deum non invo
caverunt, illic trepidaverunt timore ubi non erat timor.
Quoniam deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent,
confusi sunt quoniam deus sprevit eos. Quis dabit ex Syon sa
lutare israel, cum averterit deus captivitatem plebis sue, ex
ultabit Iacob et letabitur Israel. ·liii·
Deus in nomine tuo salvum me fac, et in virtute
tua iudica me. Deus exaudi orationem meam,
auribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni insur
rexerunt adversum me, et fortes quesierunt animam meam,
et non proposuerunt deum ante conspectum suum. Ecce enim deus adiu
vat me, et dominus susceptor est anime mee. Averte mala
inimicis meis, et in veritate tua disperde illos. Volun
tarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo domine quoniam bonum est.
Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, et super inimicos
meos despexit oculus meus. ·liiii·
Exaudi deus orationem meam, et ne despexeris depre
cationem meam, intende michi et exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea, et contur
batus sum a voce inimici, et a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates, et in ira molesti
erant michi. Cor meum conturbatum est in me, et formido
mortis cecidit super me. Timor et tremor venerunt su
per me, et contexerunt me tenebre. Et dixi: quis dabit
michi pennas sicut columbe, et volabo et requiescam. Ecce
elongavi fugiens, et mansi in solitudine. Exspec
tabam eum qui salvum me fecit, a pusillanimitate spi
ritus et tempestate. Precipita domine, divide linguas
eorum, quoniam vidi iniquitatem et contradictionem in civi
tate. Die ac nocte circumdabit eam super muros eius
iniquitas, et labor in medio eius et iniusticia. Et
non defecit de plateis eius usura et dolus. Quoniam si ini
micus meus maledixisset michi, sustinuissem utique.
Et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset,
abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo u
nanimis, dux meus et notus meus. Qui simul mecum dul
ces capiebas cibos, in domo dei ambulavimus cum con
sensu. Veniat mors super illos, et descendant in infernum
viventes. Quoniam nequicie in habitaculis eorum, in medio
eorum. Ego autem ad deum clamavi, et dominus salvabit me.
Vespere et mane et meridie narrabo et annunciabo, et ex
audiet vocem meam. Redimet in pace animam
meam ab his qui appropinquant michi, quoniam inter multos
erant mecum. Exaudiet deus et humiliabit illos, qui est
ante secula. Non enim est illis commutatio, et non timuerunt deum, ex
tendit manum suam in retribuendo. Contaminaverunt
testamentum eius, divisi sunt ab ira vultus eius, et appro
pinquavit cor illius. Molliti sunt sermones eius super
oleum, et ipsi sunt iacula. Iacta super dominum curam
tuam et ipse te enutriet, non dabit in eternum fluctuationem iu
sto. Tu vero deus deduces eos in puteum interitus. Vi
ri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos, ego autem
sperabo in te domine. ·lv·
Miserere mei deus quoniam conculcavit me homo, to
ta die impugnans tribulavit me. Conculcaverunt
me inimici mei tota die, quoniam multi
bellantes adversum me. Ab altitudine diei timebo,
ego vero in te sperabo. In deo laudabo sermones meos,
in deo speravi non timebo quid faciat michi caro. Tota
die verba mea execrabantur, adversum me omnes cogita
tiones eorum in malum. Inhabitabunt et abscondent,
ipsi calcaneum meum observabunt. Sicut sustinu
erunt animam meam, pro nichilo salvos facies illos, in
ira populos confringes. Deus vitam meam annunciavi tibi,
posuisti lacrimas meas in conspectu tuo. Sicut in pro
missione tua, tunc convertentur inimici mei retrorsum.
In quacumque die invocavero te, ecce cognovi quoniam deus
meus es. In deo laudabo verbum, in domino laudabo ser
monem, in deo speravi non timebo quid faciat michi homo.
In me sunt deus vota tua, que reddam laudationes tibi.
Quoniam eripuisti animam meam de morte, et pedes meos
de lapsu, ut placeam coram deo in lumine viventium. ·lvi·
Miserere mei deus miserere mei, quoniam in te confi
dit anima mea. Et in umbra alarum tuarum
sperabo, donec transeat iniquitas. Clamabo ad
deum altissimum, deum qui benefecit michi. Misit de celo et li
beravit me, dedit in opprobrium conculcantes me.
Misit deus misericordiam suam et veritatem suam, et eripuit
animam meam de medio catulorum leonum, dormi
vi conturbatus. Filii hominum dentes eorum arma et
sagitte, et lingua eorum gladius acutus. Exaltare super
celos deus, et in omnem terram gloria tua. Laqueum parave
runt pedibus meis, et incurvaverunt animam meam. Fode
runt ante faciem meam foveam, et inciderunt in eam.
Paratum cor meum deus paratum cor meum, cantabo et psal
mum dicam. Exurge gloria mea, exurge psalterium
et cythara, exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis

mine et psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata est usque ad caelos misericordia tua et usque ad nubes veritas tua. Exaltare super caelos deus et super omnem terram gloria tua.

Ps. lvii.

Si vere utique iustitiam loquimini recta iudicate filii hominum. Etenim in corde iniquitates operamini in terra iniustitias manus vestrae concinnant. Alienati sunt peccatores a vulva erraverunt ab utero locuti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem serpentis sicut aspidis surdae et obturantis aures suas. Quae non exaudiet vocem incantantium et venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum molas leonum confringet dominus. Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens intendit arcum suum donec infirmentur. Sicut cera quae fluit auferentur supercecidit ignis et non viderunt solem. Priusquam intellegerent spinae vestrae rhamnum sicut viventes sic in ira absorbet eos. Laetabitur iustus cum viderit vindictam manus suas lavabit in sanguine peccatoris. Et dicet homo si utique est fructus iusto utique est deus iudicans eos in terra.

Ps. lviii.

Eripe me de inimicis meis deus meus et ab insurgentibus in me libera me. Eripe me de operantibus iniquitatem et de viris sanguinum salva me. Quia ecce ceperunt animam meam irruerunt in me fortes. Neque iniquitas mea neque peccatum meum domine sine iniquitate cucurri et direxi. Exsurge in occursum meum et vide et tu domine deus virtutum deus Israel. Intende ad visitandas omnes gentes non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem. Convertentur ad vesperam et famem patientur ut canes et circuibunt civitatem. Ecce loquentur in ore suo et gladius in labiis eorum quoniam quis audivit. Et tu domine deridebis eos ad nihilum deduces omnes gentes. Fortitudinem meam ad te custodiam quia deus susceptor meus es deus meus misericordia eius praeveniet me. Deus ostendet mihi super inimicos meos ne occidas eos nequando obliviscantur populi mei. Disperge illos in virtute tua et depone eos protector meus domine. Delictum oris eorum sermonem labiorum ipsorum et comprehendantur in superbia sua. Et de exsecratione et mendacio annuntiabuntur in consummatione. In ira consummationis et non erunt et scient quia deus dominabitur Iacob et finium terrae. Convertentur ad vesperam et famem patientur ut canes et circuibunt civitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum si vero non fuerint saturati et murmurabunt. Ego autem cantabo fortitudinem tuam et exaltabo mane misericordiam tuam. Quia factus es susceptor meus et refugium meum in die tribulationis meae. Adiutor meus tibi psallam quia deus susceptor meus es deus meus misericordia mea.

Ps. lix.

Deus repulisti nos et destruxisti nos iratus es et misertus es nobis. Commovisti terram et conturbasti eam sana contritiones eius quia commota est. Ostendisti populo tuo dura potasti nos vino compunctionis. Dedisti metuentibus te significationem ut fugiant a facie arcus. Ut liberentur dilecti tui salvum fac dextera tua et exaudi me. Deus locutus est in sancto suo laetabor et partibor Sicimam et convallem tabernaculorum metibor. Meus est Galaad et meus est Manasses et Ephraim fortitudo capitis mei. Iuda rex meus Moab olla spei meae. In Idumaeam extendam calciamentum meum mihi alienigenae subditi sunt. Quis deducet me in civitatem munitam quis deducet me usque in Idumaeam. Nonne tu deus qui repulisti nos et non egredieris deus in virtutibus nostris. Da nobis auxilium de tribulatione et vana salus hominis. In deo faciemus virtutem et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

Ps. lx.

Exaudi deus deprecationem meam intende orationi meae. A finibus terrae ad te clamavi dum anxiaretur cor meum in petra exaltasti me. Deduxisti me quia factus es spes mea turris fortitudinis a facie inimici. Inhabitabo in tabernaculo tuo in saecula protegar in velamento alarum tuarum. Quoniam tu deus meus exaudisti orationem meam dedisti hereditatem timentibus nomen tuum. Dies super dies regis adicies annos eius usque in diem generationis et generationis. Permanet in aeternum in conspectu dei misericordiam et veritatem eius quis requiret. Sic psalmum dicam nomini tuo in saeculum saeculi ut reddam vota mea de die in diem.

Ps. lxi.

Nonne deo subiecta erit anima mea ab ipso enim salutare meum. Nam et ipse deus meus et salutaris meus susceptor meus non movebor amplius. Quousque irruitis in hominem interficitis universi vos tamquam parieti inclinato et maceriae depulsae. Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere cucurri in siti ore suo benedicebant et corde suo maledicebant. Verumtamen deo subiecta esto anima mea quoniam ab ipso patientia mea. Quia ipse deus meus et salvator meus adiutor meus non emigrabo. In deo salutare meum et gloria mea deus auxilii mei et spes mea in deo est. Sperate in eo omnis congregatio populi effundite coram illo corda vestra deus adiutor noster in aeternum. Verumtamen vani filii hominum mendaces filii hominum in stateris ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare in iniquitate et rapinas nolite concupiscere divitiae si affluant nolite cor apponere. Semel locutus est deus duo haec audivi quia potestas dei est et tibi domine misericordia quia tu reddes unicuique iuxta opera sua.

Ps. lxii.

Deus deus meus ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea quam multipliciter tibi caro mea. In terra deserta et invia et inaquosa sic in sancto apparui tibi ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam. Quoniam melior est misericordia tua super vitas labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea et in nomine tuo levabo manus meas. Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea et labiis exultationis laudabit os meum. Si memor fui tui super stratum meum in matutinis meditabor in te quia fuisti adiutor meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo adhaesit anima mea post te me suscepit dextera tua. Ipsi vero in vanum quaesierunt animam meam introibunt in inferiora terrae tradentur in manus gladii partes vulpium erunt. Rex vero laetabitur in deo laudabuntur omnes qui iurant in eo quia obstructum est os loquentium iniqua.

Ps. lxiii.

Exaudi deus orationem meam cum deprecor a timore inimici eripe animam meam. Protexisti me a conventu malignantium a multitudine operantium iniquitatem. Quia exacuerunt ut gladium linguas suas intenderunt arcum rem amaram ut sagittent in occultis immaculatum. Subito sagittabunt eum et non timebunt firmaverunt sibi sermonem nequam. Narraverunt ut absconderent laqueos dixerunt quis videbit eos. Scrutati sunt iniquitates defecerunt scrutantes scrutinio. Accedet homo ad cor altum et exaltabitur deus. Sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum et infirmatae sunt contra eos linguae eorum. Conturbati sunt omnes qui videbant eos et timuit omnis homo. Et annuntiaverunt opera dei et facta eius intellexerunt. Laetabitur iustus in domino et sperabit in eo et laudabuntur omnes recti corde.

Ps. lxiiii.

Te decet hymnus deus in Sion et tibi reddetur votum in Hierusalem. Exaudi orationem meam ad te omnis caro veniet. Verba iniquorum praevaluerunt super nos et impietatibus nostris tu propitiaberis. Beatus quem elegisti et assumpsisti inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tuae sanctum est templum tuum mirabile in aequitate. Exaudi nos deus salutaris noster spes omnium finium terrae et in mari longe. Praeparans montes in virtute tua accinctus potentia qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius. Turbabuntur gentes et timebunt qui habitant ter-

minos a signis tuis exitus matutini et vespere delec-
tabis. Visitasti terram et inebriasti eam, multiplica-
sti locupletare eam. Flumen dei repletum est aquis, pa-
rasti cibum illorum, quoniam ita est preparatio eius. Rivos eius ine-
bria, multiplica genimina eius, in stillicidiis eius
letabitur germinans. Benedices corone anni benigni-
tatis tue, et campi tui replebuntur ubertate. Pinguesc-
ent speciosa deserti, et exultatione colles accingentur.
Induti sunt arietes ovium, et valles abundabunt fru-
mento, clamabunt etenim hymnum dicent. Ps. lxv.
Iubilate deo omnis terra, psalmum dicite nomini eius, date glo-
riam laudi eius. Dicite deo quam terribilia sunt opera
tua domine, in multitudine virtutis tue mentientur ti-
bi inimici tui. Omnis terra adoret te et psallat tibi, psalmum
dicat nomini tuo. Venite et videte opera dei, terribilis
in consiliis super filios hominum. Qui convertit mare in ari-
dam, in flumine pertransibunt pede, ibi letabimur
in ipso. Qui dominatur in virtute sua in eternum, oculi
eius super gentes respiciunt, qui exasperant non exaltentur in se-
metipsis. Benedicite gentes deum nostrum, et auditam facite
vocem laudis eius. Qui posuit animam meam ad vitam,
et non dedit in commotionem pedes meos. Quoniam probasti nos
deus, igne nos examinasti sicut examinatur argentum. In-
duxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso no-
stro, imposuisti homines super capita nostra. Transivimus
per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium. Introibo
in domum tuam in holocaustis, reddam tibi vota mea que distin-
xerunt labia mea. Et locutum est os meum in tribulatione
mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incen-
so arietum, offeram tibi boves cum hyrcis. Venite, audi-
te et narrabo omnes qui timetis deum, quanta fecit anime me-
e. Ad ipsum ore meo clamavi, et exultavi sub lingua
mea. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudi-
et dominus. Propterea exaudivit deus, et attendit voci
deprecationis mee. Benedictus deus qui non amovit orati-
onem meam, et misericordiam suam a me. Ps. lxvi.
Deus misereatur nostri et benedicat nobis, illuminet
vultum suum super nos et misereatur nostri. Ut cognosca-
mus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salu-
tare tuum. Confiteantur tibi populi deus, confiteantur tibi populi omnes.
Letentur et exultent gentes, quoniam iudicas populos in equitate,
et gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus, confiteantur
tibi populi omnes, terra dedit fructum suum. Benedicat nos
deus, deus noster, benedicat nos deus, et metuant eum omnes
fines terre. Ps. lxvii.
Exurgat deus et dissipentur inimici eius, et fugiant
qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus
deficiant, sicut fluit cera a facie ignis sic pere-
ant peccatores a facie dei. Et iusti epulentur et exul-
tent in conspectu dei, et delectentur in letitia. Cantate
deo, psalmum dicite nomini eius, iter facite ei qui ascen-
dit super occasum, dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius,
turbabuntur a facie eius patris orphanorum et iudicis vi-
duarum. Deus in loco sancto suo, deus qui inhabitare facit
unius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitu-
dine, similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulcris.
Deus cum egredereris in conspectu populi tui, cum pertransires
in deserto. Terra mota est, etenim celi distillaverunt a
facie dei Synai, a facie dei Israel. Pluviam volunta-
riam segregabis deus hereditati tue, et infirmata est, tu vero
perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea, parasti
in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit verbum evan-
gelizantibus virtute multa. Rex virtutum dilecti
dilecti, et speciei domus dividere spolia. Si dormiatis in-
ter medios cleros penne columbe deargentate,
et posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit
celestis reges super eam nive dealbabuntur in Sel-
mon, mons dei mons pinguis. Mons coagulatus mons
pinguis, ut quid suspicamini montes coagulatos.
Mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo, etenim
dominus habitabit in finem. Currus dei decem milibus
multiplex milia letantium, dominus in eis in Syna in sancto.
Ascendisti in altum cepisti captivitatem, accepisti
dona in hominibus. Etenim non credentes inhabitare
dominum deum. Benedictus dominus die cotidie, prosperum iter faciet
nobis deus salutarium nostrorum. Deus noster deus salvos faciendi,
et domini domini exitus mortis. Verumtamen deus confringet
capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium
in delictis suis. Dixit dominus ex Basan convertam, convertam in
profundum maris. Ut intinguatur pes tuus in sanguine,
lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Viderunt
ingressus tuos deus, ingressus dei mei regis mei qui est
in sancto. Prevenerunt principes coniuncti psallentibus,
in medio iuvencularum tympanistriarum. In ecclesiis bene-
dicite deo domino de fontibus Israel. Ibi Beniamin adole-
scentulus in mentis excessu. Principes Iuda duces
eorum, principes Zabulon principes Neptalim. Manda
deus virtuti tue, confirma deus hoc quod operatus es in nobis.
A templo tuo quod est in Ierusalem tibi offerent reges munera.
Increpa feras harundinis congregatio taurorum in vac-
cis populorum, ut excludant eos qui probati sunt argen-
to. Dissipa gentes que bella volunt, venient legati
ex Egypto, Ethiopia preveniet manus eius deo. Regna
terre cantate deo, psallite domino. Psallite deo qui
ascendit super celum celi ad orientem. Ecce dabit
voci sue vocem virtutis, date gloriam deo super
Israel, magnificentia eius et virtus eius in nubibus. Mi-
rabilis deus in sanctis suis, deus Israel ipse dabit virtutem et for-
titudinem plebi sue, benedictus deus.
SALVUM ME Ps. lxviii.
fac deus quoniam intraverunt aque usque ad animam
meam. Infixus sum in limo profundi,
et non est substantia. Veni in altitudinem maris,
et tempestas demersit me. Laboravi clamans rauce
facte sunt fauces mee, defecerunt oculi mei dum spero in deum
meum. Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui
oderunt me gratis. Confortati sunt qui persecuti sunt me ini-
mici mei iniuste, que non rapui tunc exolvebam. Deus
tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscon-
dita. Non erubescant in me qui expectant te domine,
domine virtutum. Non confundantur super me qui querunt te
deus Israel. Quoniam propter te sustinui obprobrium, operuit confusio fa-
ciem meam. Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus
filiis matris mee. Quoniam zelus domus tue comedit me, et obpro-
bria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Et operui in ieiu-
nio animam meam, et factum est in obprobrium michi. Et po-
sui vestimentum meum cilicium, et factus sum illis in parabolam.
Adversum me loquebantur qui sedebant in porta, et in
me psallebant qui bibebant vinum. Ego vero orationem
meam ad te domine, tempus beneplaciti deus. In multitudine
exaudi me, exaudi me in veritate salutis tue. Eripe
me de luto ut non infigar, libera me ab hiis qui oderunt
me et de profundis aquarum. Non me demergat tempestas a-
que, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me pu-
teus os suum. Exaudi me domine quoniam benigna est misericordia
tua, secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
Et ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor
velociter exaudi me. Intende anime mee et libera eam,
propter inimicos meos eripe me. Tu scis improperium meum
et confusionem meam et reverentiam meam. In conspectu
tuo sunt omnes qui tribulant me, improperium expectavit
cor meum et miseriam. Et sustinui qui simul contristare-
tur et non fuit, et qui consolaretur et non inveni. Et dederunt in
escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto. Fi-
at mensa eorum coram ipsis in laqueum et in retributionem

in scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva. Effunde super eos iram tuam: et furor irae tuae comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta: et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt: et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent in iustitiam tuam. Deleantur de libro viventium: et cum iustis non scribantur. Ego sum pauper et dolens: salus tua deus suscepit me. Laudabo nomen dei cum cantico: et magnificabo eum in laude. Et placebit deo super vitulum novellum: cornua producentem et ungulas. Videant pauperes et laetentur: quaerite deum et vivet anima vestra. Quoniam exaudivit pauperes dominus: et vinctos suos non despexit. Laudent illum caeli et terra: mare et omnia reptilia in eis. Quoniam deus salvam faciet Sion: et aedificabuntur civitates Iuda. Et inhabitabunt ibi: et hereditate acquirent eam. Et semen servorum eius possidebit eam: et qui diligunt nomen eius habitabunt in ea. lxix.

Deus in adiutorium meum intende: domine ad adiuvandum me festina. Confundantur et revereantur: qui quaerunt animam meam. Avertantur retrorsum et erubescant: qui volunt mihi mala. Avertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi euge euge. Exultent et laetentur in te omnes qui quaerunt te: et dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego vero egenus et pauper sum: deus adiuva me. Adiutor meus et liberator meus es tu: domine ne moreris. lxx.

In te domine speravi non confundar in aeternum: in iustitia tua libera me et eripe me. Inclina ad me aurem tuam: et salva me. Esto mihi in deum protectorem: et in locum munitum ut salvum me facias. Quoniam firmamentum meum: et refugium meum es tu. Deus meus eripe me de manu peccatoris: et de manu contra legem agentis et iniqui. Quoniam tu es patientia mea domine: domine spes mea a iuventute mea. In te confirmatus sum ex utero: de ventre matris meae tu es protector meus. In te cantatio mea semper: tamquam prodigium factus sum multis: et tu adiutor fortis. Repleatur os meum laude ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam. Ne proicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Quia dixerunt inimici mei mihi: et qui custodiebant animam meam consilium fecerunt in unum. Dicentes deus dereliquit eum: persequimini et comprehendite eum quia non est qui eripiat. Deus ne elongeris a me: deus meus in auxilium meum respice. Confundantur et deficiant detrahentes animae meae: operiantur confusione et pudore qui quaerunt mala mihi. Ego autem semper sperabo: et adiciam super omnem laudem tuam. Os meum annuntiabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum. Quoniam non cognovi litteraturam introibo in potentias domini: domine memorabor iustitiae tuae solius. Deus docuisti me a iuventute mea: et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua. Et usque in senectam et senium: deus ne derelinquas me. Donec annuntiem brachium tuum: generationi omni quae ventura est. Potentiam tuam et iustitiam tuam deus usque in altissima quae fecisti magnalia: deus quis similis tibi. Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas: et conversus vivificasti me: et de abyssis terrae iterum reduxisti me. Multiplicasti magnificentiam tuam: et conversus consolatus es me. Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: deus psallam tibi in cithara sanctus Israel. Exultabunt labia mea cum cantavero tibi: et anima mea quam redemisti. Sed et lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi et reveriti fuerint qui quaerunt mala mihi. lxxi.

Deus iudicium tuum regi da: et iustitiam tuam filio regis. Iudicare populum tuum in iustitia: et pauperes tuos in iudicio. Suscipiant montes pacem populo: et colles iustitiam. Iudicabit pauperes populi et salvos faciet filios pauperum: et humiliabit calumniatorem. Et permanebit cum sole et ante lunam: in generatione et generationem. Descendet sicut pluvia in vellus: et sicut stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus eius iustitia et abundantia pacis: donec auferatur luna. Et dominabitur a mari usque ad mare: et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Aethiopes: et inimici eius terram lingent. Reges Tharsis et insulae munera offerent: reges Arabum et Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges: omnes gentes servient ei. Quia liberabit pauperem a potente: et pauperem cui non erat adiutor. Parcet pauperi et inopi: et animas pauperum salvas faciet. Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum: et honorabile nomen eorum coram illo. Et vivet et dabitur ei de auro Arabiae et adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei. Et erit firmamentum in terra in summis montium superextolletur super Libanum fructus eius: et florebunt de civitate sicut fenum terrae. Sit nomen eius benedictum in saecula: ante solem permanet nomen eius. Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae: omnes gentes magnificabunt eum. Benedictus dominus deus Israel: qui facit mirabilia solus. Et benedictum nomen maiestatis eius in aeternum: et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. lxxii.

Quam bonus Israel deus: his qui recto sunt corde. Mei autem paene moti sunt pedes: paene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos: pacem peccatorum videns. Quia non est respectus morti eorum: et firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non sunt: et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia: operti sunt iniquitate et impietate sua. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis. Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in caelum os suum: et lingua eorum transivit in terra. Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis. Et dixerunt quomodo scit deus: et si est scientia in excelso. Ecce ipsi peccatores et abundantes in saeculo obtinuerunt divitias. Et dixi ergo sine causa iustificavi cor meum: et lavi inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die: et castigatio mea in matutinis. Si dicebam narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Existimabam ut cognoscerem hoc: labor est ante me. Donec intrem in sanctuarium dei: et intellegam in novissimis eorum. Verumtamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam. Velut somnium surgentium domine: in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Quia inflammatum est cor meum et renes mei commutati sunt: et ego ad nihilum redactus sum et nescivi. Ut iumentum factus sum apud te: et ego semper tecum. Tenuisti manum dexteram meam et in voluntate tua deduxisti me: et cum gloria suscepisti me. Quid enim mihi est in caelo: et a te quid volui super terram. Defecit caro mea

et cor meum deus cordis mei et pars mea deus in aeternum. Quia ecce qui elongant se a te peribunt; perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Mihi autem adhaerere deo bonum est, ponere in domino deo spem meam: ut annuntiem omnes praedicationes tuas in portis filiae Sion.

lxxiii.

Ut quid deus repulisti in finem, iratus est furor tuus super oves pascuae tuae? Memor esto congregationis tuae, quam possedisti ab initio. Redemisti virgam hereditatis tuae, mons Sion in quo habitasti in eo. Leva manus tuas in superbias eorum in finem; quanta malignatus est inimicus in sancto! Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solemnitatis tuae. Posuerunt signa sua signa, et non cognoverunt sicut in exitu super summum. Quasi in silva lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum; in securi et ascia deiecerunt eam. Incenderunt igni sanctuarium tuum; in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra. Signa nostra non vidimus, iam non est propheta, et nos non cognoscet amplius. Usquequo deus improperabit inimicus? irritat adversarius nomen tuum in finem? Ut quid avertis manum tuam, et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem? Deus autem rex noster ante saecula, operatus est salutem in medio terrae. Tu confirmasti in virtute tua mare, contribulasti capita draconum in aquis. Tu confregisti capita draconis, dedisti eum escam populis Aethiopum. Tu dirupisti fontes et torrentes, tu siccasti fluvios Ethan. Tuus est dies, et tua est nox; tu fabricatus es auroram et solem. Tu fecisti omnes terminos terrae, aestatem et ver tu plasmasti ea. Memor esto huius, inimicus improperavit domino, et populus insipiens incitavit nomen tuum. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi, et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem. Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt qui obscurati sunt terrae domibus iniquitatum. Ne avertatur humilis factus confusus; pauper et inops laudabunt nomen tuum. Exsurge deus, iudica causam tuam; memor esto improperiorum tuorum, eorum quae ab insipiente sunt tota die. Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum; superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.

C. lxxiiii

Confitebimur tibi deus, confitebimur, et invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia tua; cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra et omnes qui habitant in ea; ego confirmavi columnas eius. Dixi iniquis: Nolite inique agere, et delinquentibus: Nolite exaltare cornu. Nolite extollere in altum cornu vestrum; nolite loqui adversus deum iniquitatem. Quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus, quoniam deus iudex est. Hunc humiliat, et hunc exaltat; quia calix in manu domini vini meri plenus misto. Et inclinavit ex hoc in hoc, verumtamen faex eius non est exinanita; bibent omnes peccatores terrae. Ego autem annuntiabo in saeculum, cantabo deo Iacob. Et omnia cornua peccatorum confringam, et exaltabuntur cornua iusti.

C. lxxv.

Notus in Iudaea deus, in Israel magnum nomen eius. Et factus est in pace locus eius, et habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium et bellum. Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis, turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Ab increpatione tua deus Iacob dormitaverunt qui ascenderunt equos. Tu terribilis es, et quis resistet tibi? ex tunc ira tua. De caelo auditum fecisti iudicium; terra tremuit et quievit, cum exsurgeret in iudicium deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terrae. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, et reliquiae cogitationis diem festum agent tibi. Vovete et reddite domino deo vestro omnes qui in circuitu eius affertis munera; terribili et ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terrae.

Voce mea ad dominum clamavi; voce mea ad deum, et intendit mihi. In die tribulationis meae deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum, et non sum deceptus. Renuit consolari anima mea; memor fui dei et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus. Anticipaverunt vigilias oculi mei; turbatus sum, et non sum locutus. Cogitavi dies antiquos, et annos aeternos in mente habui. Et meditatus sum nocte cum corde meo, et exercitabar, et scopebam spiritum meum. Numquid in aeternum proiciet deus, aut non apponet ut complacitior sit adhuc? Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem? Aut obliviscetur misereri deus? aut continebit in ira sua misericordias suas? Et dixi: Nunc coepi; haec mutatio dexterae excelsi. Memor fui operum domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum. Et meditabor in omnibus operibus tuis, et in adinventionibus tuis exercebor. Deus, in sancto via tua; quis deus magnus sicut deus noster? Tu es deus qui facis mirabilia. Notam fecisti in populis virtutem tuam; redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Iacob et Ioseph. Viderunt te aquae deus, viderunt te aquae, et timuerunt, et turbatae sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarum; vocem dederunt nubes. Etenim sagittae tuae transeunt; vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae; commota est et contremuit terra. In mari via tua, et semitae tuae in aquis multis, et vestigia tua non cognoscentur. Deduxisti sicut oves populum tuum in manu Moysi et Aaron.

Attendite popule meus legem meam; inclinate aurem vestram in verba oris mei. Aperiam in parabolis os meum; loquar propositiones ab initio. Quanta audivimus et cognovimus ea, et patres nostri narraverunt nobis. Non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera. Narrantes laudes domini et virtutes eius, et mirabilia eius quae fecit. Et suscitavit testimonium in Iacob, et legem posuit in Israel. Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera. Filii qui nascentur et exsurgent, et narrabunt filiis suis, ut ponant in deo spem suam, et non obliviscantur operum dei, et mandata eius exquirant. Ne fiant sicut patres eorum, generatio prava et exasperans; generatio quae non direxit cor suum, et non est creditus cum deo spiritus eius. Filii Ephrem intendentes et mittentes arcum, conversi sunt in die belli. Non custodierunt testamentum dei, et in lege eius noluerunt ambulare. Et obliti sunt benefactorum eius, et mirabilium eius quae ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos. Interrupit mare et perduxit eos, et statuit aquas quasi in utre. Et deduxit eos in nube diei, et tota nocte in illuminatione ignis. Interrupit petram in eremo, et adaquavit eos velut in abysso multa. Et eduxit aquam de petra, et deduxit tamquam flumina aquas. Et apposuerunt adhuc peccare ei; in iram excitaverunt excelsum in inaquoso. Et temptaverunt deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis. Et male locuti sunt de deo; dixerunt: Numquid poterit deus parare mensam in

deserto. Quoniam percussit petram et fluxerunt aque et torrentes
inundaverunt. Numquid et panem poterit dare aut parare
mensam populo suo. Ideo audivit dominus et distulit, et ignis accen-
sus est in iacob et ira ascendit in israel. Quia non credi-
derunt in deo nec speraverunt in salutari eius. Et man-
davit nubibus desuper et ianuas celi aperuit. Et pluit
illis manna ad manducandum et panem celi dedit
eis. Panem angelorum manducavit homo cibaria misit
eis in habundantia. Transtulit austrum de celo et in-
duxit in virtute sua affricum. Et pluit super eos
sicut pulverem carnes et sicut arenam maris volatilia
pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa taber-
nacula eorum. Et manducaverunt et saturati sunt nimis
et desiderium eorum attulit eis non sunt fraudati a desiderio su-
o. Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum et ira dei ascen-
dit super eos. Et occidit pingues eorum et electos eorum im-
pedivit. In omnibus his peccaverunt adhuc et non credi-
derunt in mirabilibus eius. Et defecerunt in vanitate
dies eorum et anni eorum cum festinatione. Cum occideret
eos querebant eum et revertebantur et diluculo veniebant
ad eum. Et rememorati sunt quia deus adiutor est eorum
et deus excelsus redemptor eorum. Et dilexerunt eum
in ore suo et lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non
erat rectum cum eo nec fideles habiti sunt in testamento eius. Ipse autem est misericors et
propitius fiet peccatis eorum et non disperdet eos. Et habundavit
ut averteret iram suam et non accendit omnem iram suam.
Et recordatus est quia caro sunt spiritus vadens et non rediens.
Quotiens exacerbaverunt eum in deserto in iram concita-
verunt eum in inaquoso. Et conversi sunt et temptave-
runt deum et sanctum israel exacerbaverunt. Non sunt recordati
manus eius die qua redemit eos de manu tribulantis.
Sicut posuit in egypto signa sua et prodigia sua in
campo taneos. Et convertit in sanguinem flumina eorum
et ymbres eorum ne biberent. Misit in eos cinomiam et
comedit eos et ranam et disperdidit eos. Et dedit e-
rugini fructus eorum et labores eorum locuste. Et occi-
dit grandine vineas eorum et moros eorum in pruina.
Misit in eos iram indignationis sue indignatio-
nem et iram et tribulationem immissiones per angelos malos. Viam fecit
semite ire sue non pepercit a morte animarum eorum et
iumenta eorum in morte conclusit. Et percussit omne pri-
mogenitum in terra egypti primitias omnis labo-
ris eorum in tabernaculis cham. Et abstulit sicut oves
populum suum et perduxit eos tamquam gregem in deserto.
Et deduxit eos in spe et non timuerunt et inimicos eorum
operuit mare. Et induxit eos in montem sanctificatio-
nis sue montem quem adquisivit dextera eius. Et e-
iecit a facie eorum gentes et sorte divisit eis terram in
funiculo distributionis. Et habitare fecit in tabernaculis
eius eorum tribus israel. Et temptaverunt et exacerbaverunt
deum excelsum et testimonia eius non custodierunt. Et
averterunt se et non servaverunt pactum quemadmodum patres
eorum conversi sunt in arcum pravum. Et in iram concitave-
runt eum in collibus suis et in sculptilibus suis ad emu-
lationem eum provocaverunt. Audivit deus et sprevit et ad
nichilum redegit valde israel. Et repulit tabernacu-
lum silo tabernaculum suum ubi habitavit in hominibus. Et
tradidit in captivitatem virtutem eorum et pulcritudinem
eorum in manus inimici. Et conclusit in gladio populum
suum et hereditatem suam sprevit. Iuvenes eorum co-
medit ignis et virgines eorum non sunt lamentate.
Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt et vidue eorum non
plorabantur. Et excitatus est tamquam dormiens dominus
tamquam potens crapulatus a vino. Et percussit ini-
micos suos in posteriora obprobrium sempiternum dedit
illis. Et repulit tabernaculum ioseph et tribum effraim
non elegit. Sed elegit tribum iuda montem syon quem di-
lexit. Et edificavit sicut unicornium sanctificium suum in ter-
ra quam fundavit in secula. Et elegit david servum suum et sus-
tulit eum de gregibus ovium de post fetantes accepit
eum. Pascere iacob servum suum et israel hereditatem
suam. Et pavit eos in innocentia cordis sui et in in-
tellectibus manuum suarum deduxit eos. lxxviii.
Deus venerunt gentes in hereditatem tuam polluerunt
templum sanctum tuum posuerunt ierusalem in pomorum
custodiam. Posuerunt morticina servorum
tuorum escas volatilibus celi carnes sanctorum tuorum be-
stiis terre. Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam
in circuitu ierusalem et non erat qui sepeliret. Facti sumus
obprobrium vicinis nostris subsannatio et illusio his
qui in circuitu nostro sunt. Usquequo domine irasceris in finem
accendetur velut ignis zelus tuus. Effunde iram
tuam in gentes que te non noverunt et in regna que
nomen tuum non invocaverunt. Quia comederunt iacob
et locum eius desolaverunt. Ne memineris iniquitatum
nostrarum antiquarum cito anticipent nos misericordie tue
quia pauperes facti sumus nimis. Adiuva nos deus salutaris
noster et propter gloriam nominis tui domine libera nos et propiti-
us esto peccatis nostris propter nomen tuum. Ne forte dicant in gentibus ubi ᵃ pastis
est deus eorum et innotescat in nationibus coram oculis
nostris. Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est
introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.
Secundum magnitudinem brachii tui posside filios
mortificatorum. Et redde vicinis nostris septuplum
in sinu eorum improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi
domine. Nos autem populus tuus et oves pascue tue
confitebimur tibi in seculum. In generationem et generationem
annunciabimus laudem tuam. lxxix.
Qui regis israel intende qui deducis velut
ovem ioseph. Qui sedes super cherubin ma-
nifestare coram effraim beniamin et manas-
se. Excita potentiam tuam et veni ut salvos facias
nos. Deus converte nos et ostende faciem tuam et salvi
erimus. Domine deus virtutum quousque irasceris super
orationem servi tui. Cibabis nos pane lacrimarum
et potum dabis nobis in lacrimis in mensura. Posuisti
nos in contradictionem vicinis nostris et inimici nostri sub-
sannaverunt nos. Deus virtutum converte nos et osten-
de faciem tuam et salvi erimus. Vineam de egypto
transtulisti eiecisti gentes et plantasti eam. Dux itine-
ris fuisti in conspectu eius et plantasti radices eius
et implevit terram. Operuit montes umbra eius et
arbusta eius cedros dei. Extendit palmites suos
usque ad mare et usque ad flumen propagines eius. Ut
quid destruxisti maceriam eius et vindemiant eam
omnes qui pretergrediuntur viam. Exterminavit eam aper
de silva et singularis ferus depastus est eam. Deus vir-
tutum convertere respice de celo et vide et visita
vineam istam. Perfice eam quam plantavit dex-
tera tua et super filium hominis quem confirmasti tibi. Incen-
sa igni et suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.
Fiat manus tua super virum dextere tue et super filium hominis
quem confirmasti tibi. Et non discedimus a te vivificabis
nos et nomen tuum invocabimus. Domine deus virtutum con-
verte nos et ostende faciem tuam et salvi erimus.

EXULTATE lxxx.
deo adiutori nostro iubilate deo iacob.
Sumite psalmum et date tympanum
psalterium iocundum cum cythara.
Buccinate in neomenia tuba in insigni die
sollempnitatis vestre. Quia preceptum in israel est et iu-
dicium deo iacob. Testimonium in ioseph posuit

illud cum exiret de terra egypti. linguam quam non noverat
audivit. Divertit ab oneribus dorsum eius: manus eius in
cophino servierunt. In tribulatione invocasti me
et liberavi te: exaudivi te in abscondito tempestatis:
probavi te apud aquam contradictionis. Audi populus meus et con-
testabor te: israel si audieris me non erit in te deus recens
neque adorabis deum alienum. Ego enim sum dominus
deus tuus qui eduxi te de terra egypti: dilata os tuum
et implebo illud. Et non audivit populus meus vocem me-
am: et israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum de-
sideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis.
Si populus meus audisset me: israel si in viis meis ambu-
lasset. Pro nichilo forsitan inimicos eorum humi-
liassem: et super tribulantes eos misissem manum meam.
Inimici domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in secula.
Et cibavit illos ex adipe frumenti: et de petra melle
saturavit eos.

.lxxxi. Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem
deos diiudicat. Usquequo iudicatis iniquitatem:
et facies peccatorum sumitis. Iudicate egeno et
pupillo: humilem et pauperem iustificate. Eripite pau-
perem: et egenum de manu peccatoris liberate. Nescierunt
neque intellexerunt: in tenebris ambulant: move-
buntur omnia fundamenta terre. Ego dixi dii estis: et filii
excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini:
et sicut unus de principibus cadetis. Surge deus iudi-
ca terram: quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

.lxxxii. Deus quis similis erit tibi: ne taceas neque compe-
scaris deus. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: et qui
oderunt te extulerunt caput. Super populum tu-
um malignaverunt consilium: et cogitaverunt adver-
sus sanctos tuos. Dixerunt venite et disperdamus eos de
gente: et non memoretur nomen israel ultra. Quoniam cogita-
verunt unanimiter simul adversum te testamentum
disposuerunt tabernacula ydumeorum et ismaheli-
te. Moab et agareni gebal et amon et amalech: ali-
enigene cum habitantibus tyrum. Etenim assur
venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis loth.
Fac illis sicut madian et sysare: sicut iabin in tor-
rente cyson. Disperierunt in endor: facti sunt ut ster-
cus terre. Pone principes eorum sicut oreb et zeb:
et zebee et salmana. Omnes principes eorum qui dixe-
runt: hereditate possideamus sanctuarium dei. Deus
meus pone illos ut rotam: et sicut stipulam ante
faciem venti. Sicut ignis qui comburit silvam:
et sicut flamma comburens montes. Ita persequeris
illos in tempestate tua: et in ira tua turbabis eos.
Imple facies eorum ignominia: et querent nomen tuum
domine. Erubescant et conturbentur in seculum seculi:
et confundantur et pereant. Et cognoscant quia no-
men tibi dominus: tu solus altissimus in omni terra.

.lxxxiii. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum:
concupiscit et deficit anima mea in atria domini.
Cor meum et caro mea: exultaverunt in deum
vivum. Etenim passer invenit sibi domum: et tur-
tur nidum sibi ubi ponat pullos suos. Altaria
tua domine virtutum: rex meus et deus meus. Beati
qui habitant in domo tua domine: in secula seculorum
laudabunt te. Beatus vir cuius est auxilium abs te:
ascensiones in corde suo disposuit in valle lacri-
marum in loco quem posuit. Etenim benedic-
tionem dabit legislator: ibunt de virtute in vir-
tutem: videbitur deus deorum in syon. Domine deus vir-
tutum exaudi orationem meam: auribus percipe deus
iacob. Protector noster aspice deus: et respice in fa-
ciem christi tui. Quia melior est dies una
in atriis tuis super milia. Elegi abiectus esse in domo
dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
Quia misericordiam et veritatem diligit deus: gratiam et gloriam
dabit dominus. Non privabit bonis eos qui ambulant
in innocentia: beatus homo qui sperat in te.

.lxxxiiii. Benedixisti domine terram tuam: avertisti capti-
vitatem iacob. Remisisti iniquitatem plebis
tue: operuisti omnia peccata eorum. Mitigasti om-
nem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tue.
Converte nos deus salutaris noster: et averte iram tuam
a nobis. Numquid in eternum irasceris nobis: aut ex-
tendes iram tuam a generatione in generationem. Deus
tu conversus vivificabis nos: et plebs tua letabitur in te.
Ostende nobis domine misericordiam tuam: et salutare tu-
um da nobis. Audiam quid loquatur in me dominus
deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam. Et super sanct-
os suos: et in eos qui convertuntur ad cor. Verumtamen prope timentes
eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra nostra. Miseri-
cordia et veritas obviaverunt sibi: iustitia et pax osculate sunt.
Veritas de terra orta est: et iustitia de celo pro-
spexit. Etenim dominus dabit benignitatem: et terra
nostra dabit fructum suum. Iustitia ante eum am-
bulabit: et ponet in via gressus suos.

.lxxxv. Inclina domine aurem tuam et exaudi me: quoniam
inops et pauper sum ego. Custodi animam meam quoniam
sanctus sum: salvum fac servum tuum deus meus sperantem
in te. Miserere mei domine quoniam ad te clamavi to-
ta die: letifica animam servi tui: quoniam ad te domine a-
nimam meam levavi. Quoniam tu domine suavis
et mitis: et multe misericordie omnibus invocantibus te.
Auribus percipe domine orationem meam: et intende voci
deprecationis mee. In die tribulationis mee clamavi
ad te: quia exaudisti me. Non est similis tui in diis
domine: et non est secundum opera tua. Omnes gentes quascumque
fecisti venient et adorabunt coram te domine: et glo-
rificabunt nomen tuum. Quoniam magnus es tu et faciens
mirabilia: tu es deus solus. Deduc me domine in
via tua et ingrediar in veritate tua: letetur cor me-
um ut timeat nomen tuum. Confitebor tibi domine
deus meus in toto corde meo: et glorificabo nomen tuum in eter-
num. Quia misericordia tua magna est super me: et eruisti a-
nimam meam ex inferno inferiori. Deus iniqui
insurrexerunt super me: et synagoga potentium quesi-
erunt animam meam: et non proposuerunt te in conspectu suo.
Et tu domine deus miserator et misericors: patiens
et multe misericordie et verax. Respice in me et miserere
mei: da imperium tuum puero tuo: et salvum fac filium ancille
tue. Fac mecum signum in bono: ut videant qui
oderunt me et confundantur: quoniam tu domine adiuvisti
me et consolatus es me.

.lxxxvi. Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit dominus
portas syon super omnia tabernacula iacob. Gloriosa
dicta sunt de te: civitas dei. Memor ero rahab
et babilonis scientium me. Ecce alienigene et tyrus
et populus ethiopum: hii fuerunt illic. Numquid syon di-
cet homo: et homo natus est in ea: et ipse fundavit eam
altissimus. Dominus narrabit in scripturis populorum
et principum: horum qui fuerunt in ea. Sicut letantium
omnium: habitatio in te.

.lxxxvii. Domine deus salutis mee: in die clamavi et noc-
te coram te. Intret in conspectu tuo oratio mea:
inclina aurem tuam ad precem meam. Quia
repleta est malis anima mea: et vita mea inferno
appropinquavit. Estimatus sum cum descendentibus in
lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortu-
os liber. Sicut vulnerati dormientes in sepulcris
quorum non es memor amplius: et ipsi de manu tua
repulsi sunt. Posuerunt me in lacu inferiori: in

·o4· Et edificabo in generatione et generationem sedem tuam.

in tenebris et in umbra mortis. Super me confirmatus est furor tuus: et omnes fluctus tuos induxisti super me. Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi. Traditus sum et non egrediebar: oculi mei languerunt pre inopia. Clamavi ad te domine tota die: expandi ad te manus meas. Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt et confitebuntur tibi. Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam: et veritatem tuam in perditione. Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: et iusticia tua in terra oblivionis. Et ego ad te domine clamavi: et mane oratio mea preveniet te. Ut quid domine repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me. Pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea: exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus. In me transierunt ire tue: et terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul. Elongasti a me amicum et proximum: et notos meos a miseria.

C. lxxxviii.

Misericordias domini in eternum cantabo. In generatione et generationem annunciabo veritatem tuam in ore meo. Quoniam dixisti in eternum misericordia edificabitur in celis: preparabitur veritas tua in eis. Disposui testamentum electis meis iuravi david servo meo: usque in eternum preparabo semen tuum. Confitebuntur celi mirabilia tua domine: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum. Quoniam quis in nubibus equabitur domino: similis erit deo in filiis dei. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus et terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. Domine deus virtutum quis similis tibi: potens es domine et veritas tua in circuitu tuo. Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum eius tu mitigas. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum: in brachio virtutis tue dispersisti inimicos tuos. Tui sunt celi et tua est terra orbem terre et plenitudinem eius tu fundasti: aquilonem et mare tu creasti. Thabor et hermon in nomine tuo exultabunt: tuum brachium cum potentia. Firmetur manus tua et exaltetur dextera tua: iusticia et iudicium preparatio sedis tue. Misericordia et veritas precedent faciem tuam: beatus populus qui scit iubilationem. Domine in lumine vultus tui ambulabunt: et in nomine tuo exultabunt tota die: et in iusticia tua exaltabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es: et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. Quia domini est assumptio nostra: et sancti israel regis nostri. Tunc locutus es in visione sanctis tuis et dixisti: posui adiutorium in potentem: et exaltavi electum de plebe mea. Inveni david servum meum: oleo sancto meo unxi eum. Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confortabit eum. Nichil proficiet inimicus in eo: et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimicos eius: et odientes eum in fugam convertam. Et veritas mea et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam in mari manum eius: et in fluminibus dexteram eius. Ipse invocabit me pater meus es tu: deus meus et susceptor salutis mee. Et ego primogenitum ponam illum excelsum pre regibus terre. In eternum servabo illi misericordiam meam: et testamentum meum fidele ipsi. Et ponam in seculum seculi semen eius: et thronum eius sicut dies celi. Si autem dereliquerint filii eius legem meam: et in iudiciis meis non ambulaverint. Si iusticias meas prophanaverint: et mandata mea non custodierint. Visitabo in virga iniquitates eorum: et in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea. Neque prophanabo testamentum meum: et que procedunt de labiis meis non faciam irrita. Semel iuravi in sancto meo si david mentiar: semen eius in eternum manebit. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo: et sicut luna perfecta in eternum: et testis in celo fidelis. Tu vero repulisti et despexisti: distulisti christum tuum. Avertisti testamentum servi tui: prophanasti in terra sanctuarium eius. Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firmamentum eius formidinem. Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis. Exaltasti dexteram deprimentium eum: letificasti omnes inimicos eius. Avertisti adiutorium gladii eius: et non es auxiliatus ei in bello. Destruxisti eum ab emundatione: et sedem eius in terram collisisti. Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione. Usquequo domine avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua. Memorare que mea substantia: numquid enim vane constituisti omnes filios hominum. Quis est homo qui vivet et non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi. Ubi sunt misericordie tue antique domine: sicut iurasti david in veritate tua. Memor esto domine opprobrii servorum tuorum: quod continui in sinu meo multarum gentium. Quod exprobraverunt inimici tui domine: quod exprobraverunt commutationem christi tui. Benedictus dominus in eternum fiat fiat.

C. lxxxix.

Domine refugium factus es nobis a generatione in generationem. Priusquam montes fierent aut formaretur terra et orbis: a seculo et in seculum tu es deus. Ne avertas hominem in humilitatem: et dixisti convertimini filii hominum. Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesterna que preteriit. Et custodia in nocte que pro nichilo habentur eorum anni erunt. Mane sicut herba transeat mane floreat et transeat: vespere decidat induret et arescat. Quia defecimus in ira tua: et in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: seculum nostrum in illuminatione vultus tui. Quoniam omnes dies nostri defecerunt: et in ira tua defecimus. Anni nostri sicut aranea meditabuntur: dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni: et amplius eorum labor et dolor. Quoniam supervenit mansuetudo: et corripiemur. Quis novit potestatem ire tue: et pre timore tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tuam sic notam fac: et eruditos corde in sapientia. Convertere domine usquequo: et deprecabilis esto super servos tuos. Repleti sumus mane misericordia tua: et exultavimus et delectati sumus in omnibus diebus nostris. Letati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: annis quibus vidimus mala. Respice in servos tuos et in opera tua: et dirige filios eorum. Et sit splendor domini dei nostri super nos: et opera manuum nostrarum diri

ge sup nos τ opus manuum nostrarum dirige.
xc. Qui habitat in adiutorio altissimi in protectione
dei celi commorabitur. Dicet dño susceptor meus
es tu τ refugium meum deus meus sperabo in eum.
Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium τ a verbo
aspero. Scapulis suis obumbrabit tibi τ sub pennis
eius sperabis. Scuto circumdabit te veritas eius non time-
bis a timore nocturno. A sagitta volante in die
a negotio perambulante in tenebris ab incursu τ
demonio meridiano. Cadent a latere tuo mille τ
decem milia a dextris tuis ad te autem non appropinquabit.
Verumptamen oculis tuis considerabis τ retributionem peccatorum
videbis. Quoniam tu es dñe spes mea altissimum posu-
isti refugium tuum. Non accedet ad te malum τ fla-
gellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam ange-
lis suis mandavit de te ut custodiant te in omnibus
viis tuis. In manibus portabunt te ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum. Super aspidem τ basiliscum
ambulabis τ conculcabis leonem τ draconem. Quoniam in
me speravit liberabo eum protegam eum quoniam cognovit nomen
meum. Clamabit ad me τ ego exaudiam eum cum ipso
sum in tribulatione eripiam eum τ glorificabo eum. Longi-
tudine dierum replebo eum τ ostendam illi salutare meum.
xci. Bonum est confiteri dño τ psallere nomini tuo altis-
sime. Ad annunciandum mane misericordiam tuam
τ veritatem tuam per noctem. In decacordo psal-
terio cum cythara cantico in cythara. Quia
delectasti me domine in factura tua τ in operibus
manuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt
opera tua dñe nimis profunde facte sunt cogitationes
tue. Vir insipiens non cognoscet τ stultus non in-
telliget hec. Cum exorti fuerint peccatores sicut fenum
τ apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. Ut pere-
ant in seculum seculi tu autem altissimus in eternum dñe.
Quoniam ecce inimici tui dñe quoniam ecce inimici tui
peribunt τ dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.
Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum τ senec-
tus mea in misericordia uberi. Et despexit oculus meus inimicos
meos τ insurgentibus in me malignantibus audiet
auris mea. Iustus ut palma florebit sicut cedrus
libani multiplicabitur. Plantati in domo dñi in atriis
domus dei nostri florebunt. Adhuc multiplica-
buntur in senecta uberi τ bene patientes erunt ut
annuncient. Quoniam rectus dñs deus noster τ non est iniquitas in eo.
xcii. Dominus regnavit decorem indutus
est. Indutus est dñs fortitudinem τ precinxit se.
Etenim firmavit orbem terre qui non commove-
bitur. Parata sedes tua ex tunc a seculo tu es.
Elevaverunt flumina dñe elevaverunt flumina vocem
suam. Elevaverunt flumina fluctus suos a vocibus
aquarum multarum. Mirabiles elationes maris mirabi-
lis in altis dominus. Testimonia tua credibilia
facta sunt nimis domum tuam decet sanctitudo dñe in lon-
gitudine dierum.
xciii. Deus ultionum dñs deus ultionum libere egit. Ex-
altare qui iudicas terram redde retributionem
superbis. Usquequo peccatores dñe usquequo peccatores
gloriabuntur. Effabuntur τ loquentur iniquitatem loquentur
omnes qui operantur iniustitiam. Populum tuum dñe
humiliaverunt τ hereditatem tuam vexaverunt.
Viduam τ advenam interfecerunt τ pupillos oc-
ciderunt. Et dixerunt non videbit dñs nec intelliget

deus iacob. Intelligite insipientes in populo τ stulti
aliquando sapite. Qui plantavit aurem non audiet aut
qui finxit oculum non considerat. Qui corripit gentes non argu-
et qui docet hominem scientiam. Dñs scit cogitationes
hominum quoniam vane sunt. Beatus homo quem tu eru-
dieris dñe τ de lege tua docueris eum. Ut mitiges
eum a diebus mali donec fodiatur peccatori fovea.
Quia non repellet deus plebem suam τ hereditatem suam non
derelinquet. Quoadusque iustitia convertatur in iudici-
um τ qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde. Quis consurget mi-
chi adversus malignantes aut quis stabit mecum adversus
operantes iniquitatem. Nisi quia deus adiuvit me paulo-
minus habitasset in inferno anima mea. Si dicebam
motus est pes meus misericordia tua dñe adiuvabat me.
Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conso-
lationes tue letificaverunt animam meam. Numquid
adheret tibi sedes iniquitatis qui fingis dolorem in
precepto. Captabunt in animam iusti τ sanguinem
innocentem condempnabunt. Et factus est michi dñs in re-
fugium τ deus meus in adiutorium spei mee. Et
reddet illis iniquitatem ipsorum τ in malicia eorum disper-
det eos disperdet illos dominus deus noster.
Venite exultemus dño iubilemus deo salu-
tari nostro. Preoccupemus faciem eius in confessi-
one τ in psalmis iubilemus ei. Quoniam deus
magnus dñs τ rex magnus super omnes deos. Quoniam
non repellet dñs plebem suam quia in manu eius sunt
omnes fines terre τ altitudines montium ipse conspicit.
Quoniam ipsius est mare τ ipse fecit illud τ siccam manus
eius formaverunt. Venite adoremus τ procidamus ante
deum ploremus ante dñm qui fecit nos quia ipse est dominus deus noster.
Et nos populus pascue eius τ oves manus eius. Hodie
si vocem eius audieritis nolite obdurare corda
vestra. Sicut in irritatione secundum diem temptationis in
deserto ubi temptaverunt me patres vestri probaverunt
τ viderunt opera mea. Quadraginta annis offen-
sus fui generationi illi τ dixi semper hi errant corde. Et
isti non cognoverunt vias meas ut iuravi in ira mea
si introibunt in requiem meam.
Cantate dño canticum novum cantate dño omnis
terra. Cantate dño τ benedicite nomini eius annun-
ciate de die in diem salutare eius. Annuncia-
te inter gentes gloriam eius in omnibus populis mirabilia eius.
Quoniam magnus deus τ laudabilis nimis terribilis est super
omnes deos. Quoniam omnes dii gentium demonia dñs autem celos fecit.
Confessio τ pulcritudo in conspectu eius sanctimonia
τ magnificentia in sanctificatione eius. Afferte dño
patrie gentium afferte dño gloriam τ honorem afferte
dño gloriam nomini eius. Tollite hostias τ introite in
atria eius adorate dñm in atrio sancto eius. Commoveatur
a facie eius universa terra dicite in gentibus quia dñs regna-
vit. Etenim correxit orbem terre qui non commo-
vebitur iudicabit populos in equitate. Letentur celi τ
exultet terra commoveatur mare τ plenitudo eius gau-
debunt campi τ omnia que in eis sunt. Tunc exultabunt omnia lig-
na silvarum a facie dñi quia venit quoniam venit iudicare
terram. Iudicabit orbem terre in equitate τ populos in veritate sua.
Dñs regnavit exultet terra letentur insule multe.
Nubes τ caligo in circuitu eius iustitia τ iu-
dicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum precedet
τ inflammabit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt
fulgura eius orbi terre vidit τ commota est terra. Montes

sicut cera fluxerunt a facie domini, a facie domini omnis terra. Annuntiaverunt caeli iustitiam eius, et viderunt omnes populi gloriam eius. Confundantur omnes qui adorant sculptilia et qui gloriantur in simulacris suis. Adorate eum omnes angeli eius. Audivit et laetata est Sion, et exsultaverunt filiae Iudae propter iudicia tua domine. Quoniam tu dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes deos. Qui diligitis dominum odite malum; custodit dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. Lux orta est iusto, et rectis corde laetitia. Laetamini iusti in domino, et confitemini memoriae sanctificationis eius.

xcvii. CANTATE domino canticum novum, quia mirabilia fecit. Salvavit sibi dextera eius, et brachium sanctum eius. Notum fecit dominus salutare suum; in conspectu gentium revelavit iustitiam suam. Recordatus est misericordiae suae, et veritatis suae domui Israel. Viderunt omnes termini terrae salutare dei nostri. Iubilate deo omnis terra, cantate et exsultate et psallite. Psallite domino in cithara, in cithara et voce psalmi, in tubis ductilibus et voce tubae corneae. Iubilate in conspectu regis domini; moveatur mare et plenitudo eius, orbis terrarum et qui habitant in eo. Flumina plaudent manu, simul montes exsultabunt a conspectu domini, quoniam venit iudicare terram. Iudicabit orbem terrarum in iustitia, et populos in aequitate.

xcviii. Dominus regnavit, irascantur populi; qui sedes super cherubim, moveatur terra. Dominus in Sion magnus, et excelsus super omnes populos. Confiteantur nomini tuo magno, quoniam terribile et sanctum est, et honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones, iudicium et iustitiam in Iacob tu fecisti. Exaltate dominum deum nostrum, et adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Moyses et Aaron in sacerdotibus eius, et Samuel inter eos qui invocant nomen eius. Invocabant dominum et ipse exaudiebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia eius, et praeceptum quod dedit illis. Domine deus noster tu exaudiebas eos; deus tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum. Exaltate dominum deum nostrum, et adorate in monte sancto eius, quoniam sanctus dominus deus noster.

xcix. Iubilate deo omnis terra, servite domino in laetitia. Introite in conspectu eius in exsultatione. Scitote quoniam dominus ipse est deus; ipse fecit nos et non ipsi nos. Populus eius et oves pascuae eius, introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis; confitemini illi. Laudate nomen eius, quoniam suavis est dominus; in aeternum misericordia eius, et usque in generationem et generationem veritas eius.

c. Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine; psallam et intellegam in via immaculata, quando venies ad me. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meae. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam; facientes praevaricationes odivi. Non adhaesit mihi cor pravum; declinantem a me malignum non cognoscebam. Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. Superbo oculo et insatiabili corde, cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terrae ut sedeant mecum; ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiam; qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. In matutino interficiebam omnes peccatores terrae, ut disperderem de civitate domini omnes operantes iniquitatem.

¶ ci. Domine exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat. Non avertas faciem tuam a me; in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam. In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus dies mei, et ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum ut faenum et aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei adhaesit os meum carni meae. Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilavi et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei, et qui laudabant me adversum me iurabant. Quia cinerem tamquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam. A facie irae et indignationis tuae, quia elevans allisisti me. Dies mei sicut umbra declinaverunt, et ego sicut faenum arui. Tu autem domine in aeternum permanes, et memoriale tuum in generationem et generationem. Tu exsurgens domine misereberis Sion, quia tempus miserendi eius, quia venit tempus. Quoniam placuerunt servis tuis lapides eius, et terrae eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen tuum domine, et omnes reges terrae gloriam tuam. Quia aedificavit dominus Sion, et videbitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium, et non sprevit precem eorum. Scribantur haec in generatione altera, et populus qui creabitur laudabit dominum. Quia prospexit de excelso sancto suo, dominus de caelo in terram aspexit. Ut audiret gemitus compeditorum, ut solveret filios interemptorum. Ut annuntient in Sion nomen domini, et laudem eius in Ierusalem. In conveniendo populos in unum, et reges ut serviant domino. Respondit ei in via virtutis suae: paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Ne revoces me in dimidio dierum meorum; in generationem et generationem anni tui. Initio tu domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt caeli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Filii servorum tuorum habitabunt, et semen eorum in saeculum dirigetur.

¶ cii. Benedic anima mea domino, et omnia quae intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino, et noli oblivisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia et miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum; renovabitur ut aquilae iuventus tua. Faciens misericordias dominus, et iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas. Miserator et misericors dominus, longanimis et multum misericors. Non in perpetuum irascetur, neque in aeternum comminabitur. Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem caeli a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se; quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis sumus; homo sicut faenum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit. Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet, et non cognoscet amplius locum suum. Misericordia autem domini ab aeterno et usque in aeternum super timentes eum. Et i

tiam illi in filios filiorum his qui servant testamentum eius. Et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea. Dominus in celo paravit sedem suam et regnum ipsius omnibus dominabitur. Benedicite domino omnes angeli eius potentes virtute facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius. Benedicite domino omnes virtutes eius ministri eius qui facitis voluntatem eius. Benedicite domino omnia opera eius in omni loco dominationis eius benedic anima mea domino.

Ciii. Benedic anima mea domino domine deus meus magnificatus es vehementer. Confessionem et decorem induisti amictus lumine sicut vestimento. Extendens celum sicut pellem qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascensum tuum qui ambulas super pennas ventorum. Qui facis angelos tuos spiritus et ministros tuos ignem urentem. Qui fundasti terram super stabilitatem suam non inclinabitur in seculum seculi. Abyssus sicut vestimentum amictus eius super montes stabunt aque. Ab increpatione tua fugient a voce tonitrui tui formidabunt. Ascendunt montes et descendunt campi in locum quem fundasti eis. Terminum posuisti quem non transgredientur neque convertentur operire terram. Qui emittis fontes in convallibus inter medium montium pertransibunt aque. Potabunt omnes bestie agri expectabunt onagri in siti sua. Super ea volucres celi habitabunt de medio petrarum dabunt voces. Rigans montes de superioribus suis de fructu operum tuorum satiabitur terra. Producens fenum iumentis et herbam servituti hominum. Ut educas panem de terra et vinum letificet cor hominis. Ut exhilaret faciem in oleo et panis cor hominis confirmet. Saturabuntur ligna campi et cedri libani quas plantavit illic passeres nidificabunt. Herodii domus dux est eorum montes excelsi cervis petra refugium herinaciis. Fecit lunam in tempora sol cognovit occasum suum. Posuisti tenebras et facta est nox in ipsa pertransibunt omnes bestie silve. Catuli leonum rugientes ut rapiant et querant a deo escam sibi. Ortus est sol et congregati sunt et in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum et ad operationem suam usque ad vesperum. Quam magnificata sunt opera tua domine omnia in sapientia fecisti impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnum et spatiosum manibus illic reptilia quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis illic naves pertransibunt. Draco iste quem formasti ad illudendum ei omnia a te expectant ut des illis escam in tempore. Dante te illis colligent aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem turbabuntur auferes spiritum eorum et deficient et in pulverem suum revertentur. Emitte spiritum tuum et creabuntur et renovabis faciem terre. Sit gloria domini in seculum letabitur dominus in operibus suis. Qui respicit terram et facit eam tremere qui tangit montes et fumigant. Cantabo domino in vita mea psallam deo meo quamdiu sum. Iocundum sit ei eloquium meum ego vero delectabor in domino. Deficiant peccatores a terra et iniqui ita ut non sint benedic anima mea domino.

Ciiii. Confitemini domino et invocate nomen eius annunciate inter gentes opera eius. Cantate ei et psallite ei narrate omnia mirabilia eius. Laudamini in nomine sancto eius letetur cor querentium dominum. Querite dominum et confirmamini querite faciem eius semper. Mementote mirabilium eius que fecit prodigia eius et iudicia oris eius. Semen abraham servi eius filii iacob electi eius. Ipse dominus deus noster in universa terra iudicia eius. Memor fuit in seculum testamenti sui verbi quod mandavit in mille generationes. Quod disposuit ad abraham et iuramenti sui ad ysaac. Et statuit illud iacob in preceptum et israel in testamentum eternum. Dicens tibi dabo terram chanaan funiculum hereditatis vestre. Cum essent numero brevi paucissimi et incole eius. Et pertransierunt de gente in gentem et de regno ad populum alterum. Non reliquit hominem nocere eis et corripuit pro eis reges. Nolite tangere christos meos et in prophetis meis nolite malignari. Et vocavit famem super terram et omne firmamentum panis contrivit. Misit ante eos virum in servum venundatus est ioseph. Humiliaverunt in compedibus pedes eius ferrum pertransiit animam eius donec veniret verbum eius. Eloquium domini inflammavit eum misit rex et solvit eum princeps populorum et dimisit eum. Constituit eum dominum domus sue et principem omnis possessionis sue. Ut erudiret principes eius sicut semetipsum et senes eius prudentiam doceret. Et intravit israel in egyptum et iacob accola fuit in terra cham. Et auxit populum suum vehementer et firmavit eum super inimicos eius. Convertit cor eorum ut odirent populum eius et dolum facerent in servos eius. Misit moysen servum suum aaron quem elegit ipsum. Posuit in eis verba signorum suorum et prodigiorum in terra cham. Misit tenebras et obscuravit et non exacerbavit sermones suos. Convertit aquas eorum in sanguinem et occidit pisces eorum. Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. Dixit et venit cynomia et cinifes in omnibus finibus eorum. Posuit pluvias eorum grandinem ignem comburentem in terra ipsorum. Et percussit vineas eorum et ficulneas eorum et contrivit lignum finium eorum. Dixit et venit locusta et bruchus cuius non erat numerus. Et comedit omne fenum in terra eorum et comedit omnem fructum terre eorum. Et percussit omne primogenitum in terra eorum primitias omnis laboris eorum. Et eduxit eos in argento et auro et non erat in tribubus eorum infirmus. Letata est egyptus in profectione eorum quia incubuit timor eorum super eos. Expandit nubem in protectionem eorum et ignem ut luceret eis per noctem. Petierunt et venit coturnix et pane celi saturavit eos. Dirupit petram et fluxerunt aque abierunt in sicco flumina. Quoniam memor fuit verbi sancti sui quod habuit ad abraham puerum suum. Et eduxit populum suum in exultatione et electos suos in letitia. Et dedit illis regiones gentium et labores populorum possederunt. Ut custodiant iustificationes eius et legem eius exquirant.

Cv. Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Quis loquetur potentias domini auditas faciet omnes laudes eius. Beati qui custodiunt iudicium et faciunt iustitiam in omni tempore. Memento nostri domine in beneplacito populi tui visita nos in salutari tuo. Ad videndum in bonitate electorum tuorum ad letandum in letitia gentis tue ut lauderis cum hereditate tua. Peccavimus cum patribus nostris iniuste egimus iniquitatem fecimus. Patres nostri in egypto non intellexerunt mirabilia tua non fuerunt memores multitudinis misericordie tue. Et irritaverunt ascendentes in mare mare rubrum. Et salvavit eos propter nomen suum ut notam faceret potentiam suam. Et increpuit mare rubrum et exsiccatum est et deduxit eos in abyssis sicut in deserto. Et salvavit eos de manu

odientium et redemit eos de manu inimici. Et operuit aqua tribulantes eos; unus ex eis non remansit. Et crediderunt verbis eius, et laudaverunt laudem eius. Cito fecerunt, obliti sunt operum eius, et non sustinuerunt consilium eius. Et concupierunt concupiscentiam in deserto, et temptaverunt Deum in inaquoso. Et dedit eis petitionem ipsorum, et misit saturitatem in animas eorum. Et irritaverunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini. Aperta est terra et deglutivit Dathan, et operuit super congregationem Abiron. Et exarsit ignis in synagoga eorum; flamma combussit peccatores. Et fecerunt vitulum in Oreb, et adoraverunt sculptile. Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. Obliti sunt Deum qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Egypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro. Et dixit ut disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius, ut averteret iram eius ne disperderet eos. Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem; non crediderunt verbo eius, et murmuraverunt in tabernaculis suis; non exaudierunt vocem Domini. Et elevavit manum suam super eos ut prosterneret eos in deserto, et ut deiceret semen eorum in nationibus, et dispergeret eos in regionibus. Et initiati sunt Beelphegor, et comederunt sacrificia mortuorum. Et irritaverunt eum in adinventionibus suis, et multiplicata est in eis ruina. Et stetit Phinees et placavit, et cessavit quassatio. Et reputatum est ei in iustitiam, in generationem et generationem usque in sempiternum. Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis, et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum eius. Et distinxit in labiis suis. Non disperdiderunt gentes quas dixit Dominus illis. Et commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum, et factum est illis in scandalum. Et immolaverunt filios suos et filias suas demoniis. Et effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan. Et infecta est terra in sanguinibus, et contaminata est in operibus eorum, et fornicati sunt in adinventionibus suis. Et iratus est furore Dominus in populum suum, et abominatus est hereditatem suam. Et tradidit eos in manus gentium, et dominati sunt eorum qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum; sepe liberavit eos. Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo, et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Et vidit cum tribularentur, et audivit orationem eorum. Et memor fuit testamenti sui, et penituit eum secundum multitudinem misericordie sue. Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos. Salvos fac nos, Domine Deus noster, et congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini sancto tuo, et gloriemur in laude tua. Benedictus Dominus Deus Israel a seculo et usque in seculum. Et dicet omnis populus: Fiat, fiat.

ps. cvi

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici, de regionibus congregavit eos, a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari. Erraverunt in solitudine in inaquoso; viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes et sitientes, anima eorum in ipsis defecit. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum eripuit eos. Et deduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis. Confiteantur Domino misericordie eius, et mirabilia eius filiis hominum. Quia satiavit animam inanem, et animam esurientem satiavit bonis. Sedentes in tenebris et umbra mortis, vinctos in mendicitate et ferro. Quia exacerbaverunt eloquia Dei, et consilium Altissimi irritaverunt.

Et humiliatum est in laboribus cor eorum; infirmati sunt, nec fuit qui adiuvaret. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos. Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis, et vincula eorum disrupit. Confiteantur Domino misericordie eius, et mirabilia eius filiis hominum. Quia contrivit portas ereas, et vectes ferreos confregit. Suscepit eos de via iniquitatis eorum; propter iniustitias enim suas humiliati sunt. Omnem escam abominata est anima eorum, et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos. Misit verbum suum et sanavit eos, et eripuit eos de interitionibus eorum. Confiteantur Domino misericordie eius, et mirabilia eius filiis hominum. Et sacrificent sacrificium laudis, et annuntient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia eius in profundo. Dixit et stetit spiritus procelle, et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt usque ad celos, et descendunt usque ad abyssos; anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram, et siluerunt fluctus eius. Et letati sunt quia siluerunt, et deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteantur Domino misericordie eius, et mirabilia eius filiis hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis, et in cathedra seniorum laudent eum. Posuit flumina in desertum, et exitus aquarum in sitim; terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea. Posuit desertum in stagna aquarum, et terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocavit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitationis. Et seminaverunt agros et plantaverunt vineas, et fecerunt fructum nativitatis. Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis, et iumenta eorum non minoravit. Et pauci facti sunt, et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore. Effusa est contentio super principes, et errare fecit eos in invio et non in via. Et adiuvit pauperem de inopia, et posuit sicut oves familias. Videbunt recti et letabuntur, et omnis iniquitas oppilabit os suum. Quis sapiens et custodiet hec, et intelliget misericordias Domini.

ps. cvii

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; cantabo et psallam in gloria mea. Exsurge gloria mea, exsurge psalterium et cithara; exsurgam diluculo. Confitebor tibi in populis, Domine, et psallam tibi in nationibus. Quia magna super celos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua. Exaltare super celos, Deus, et super omnem terram gloria tua. Ut liberentur dilecti tui, salvum fac dextera tua et exaudi me. Deus locutus est in sancto suo: Exultabo et dividam Sichimam, et convallem tabernaculorum dimetiar. Meus est Galaad et meus est Manasses, et Effraim susceptio capitis mei. Iuda rex meus, Moab lebes spei mee. In Idumeam extendam calciamentum meum; mihi alienigene amici facti sunt. Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumeam? Nonne tu, Deus, qui repulisti nos, et non exibis, Deus, in virtutibus nostris? Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis. In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

cviii. Deus laudem meam ne tacueris quia os peccatoris et os dolosi super me apertum est. Locuti sunt adversum me lingua dolosa et sermonibus odii circumdederunt me et expugnaverunt me gratis. Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi ego autem orabam. Et posuerunt adversum me mala pro bonis et odium pro dilectione mea. Constitue super eum peccatorem et diabolus stet a dextris eius. Cum iudicatur exeat condempnatus et oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci et episcopatum eius accipiat alter. Fiant filii eius orphani et uxor eius vidua. Nutantes transferantur filii eius et mendicent et eiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius et diripiant alieni labores eius. Non sit illi adiutor nec sit qui misereatur pupillis eius. Fiant nati eius in interitum in generatione una deleatur nomen eius. In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu domini et peccatum matris eius non deleatur. Fiant contra dominum semper et dispereat de terra memoria eorum pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. Et persecutus est hominem inopem et mendicum et conpunctum corde mortificare. Et dilexit maledictionem et veniet ei et noluit benedictionem et elongabitur ab eo. Et induit maledictionem sicut vestimentum et intravit sicut aqua in interiora eius et sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur et sicut zona qua semper precingitur. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum et qui loquuntur mala adversus animam meam. Et tu domine domine fac mecum propter nomen tuum quia suavis est misericordia tua. Libera me quia egenus et pauper ego sum et cor meum conturbatum est intra me. Sicut umbra cum declinat ablatus sum et excussus sum sicut locuste. Genua mea infirmata sunt a ieiunio et caro mea inmutata est propter oleum. Et ego factus sum obprobrium illis viderunt me et moverunt capita sua. Adiuva me domine deus meus salvum me fac secundum misericordiam tuam. Et sciant quia manus tua hec et tu domine fecisti eam. Maledicent illi et tu benedices qui insurgunt in me confundantur servus autem tuus letabitur. Induantur qui detrahunt mihi pudore et operiantur sicut diploide confusione sua. Confitebor domino nimis in ore meo et in medio multorum laudabo eum. Qui astitit a dextris pauperis ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

cix. DIXIT dominus domino meo sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis tue emittet dominus ex Syon dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principium in die virtutis tue in splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te. Iuravit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Dominus a dextris tuis confregit in die ire sue reges. Iudicabit in nationibus implebit ruinas conquassabit capita in terra multorum. De torrente in via bibet propterea exaltavit caput.

cx. Confitebor tibi domine in toto corde meo in consilio iustorum et congregatione. Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Confessio et magnificentia opus eius et iustitia eius manet in seculum seculi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator dominus escam dedit timentibus se. Memor erit in seculum testamenti sui virtutem operum suorum annuntiabit populo suo. Ut det illis hereditatem gentium opera manuum eius veritas et iudicium. Fidelia omnia mandata eius confirmata in seculum seculi facta in veritate et equitate. Redemptionem misit populo suo mandavit in eternum testamentum suum. Sanctum et terribile nomen eius initium sapientie timor domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eum laudatio eius manet in seculum seculi.

Beatus vir qui timet dominum in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit semen eius generatio rectorum benedicetur. Gloria et divitie in domo eius et iustitia eius manet in seculum seculi. Exortum est in tenebris lumen rectis misericors et miserator et iustus. Iocundus homo qui miseretur et commodat disponet sermones suos in iudicio quia in eternum non commovebitur. In memoria eterna erit iustus ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius sperare in domino confirmatum est cor eius non commovebitur donec despiciat inimicos suos. Dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet in seculum seculi cornu eius exaltabitur in gloria. Peccator videbit et irascetur dentibus suis fremet et tabescet desiderium peccatorum peribit.

Laudate pueri dominum laudate nomen domini. Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc et usque in seculum. A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen domini. Excelsus super omnes gentes dominus et super celos gloria eius. Quis sicut dominus deus noster qui in altis habitat et humilia respicit in celo et in terra. Suscitans a terra inopem et de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum letantem.

In exitu Israel de Egypto domus Iacob de populo barbaro. Facta est Iudea sanctificatio eius Israel potestas eius. Mare vidit et fugit Iordanis conversus est retrorsum. Montes exultaverunt ut arietes et colles sicut agni ovium. Quid est tibi mare quod fugisti et tu Iordanis quia conversus es retrorsum. Montes exultastis sicut arietes et colles sicut agni ovium. A facie domini mota est terra a facie dei Iacob. Qui convertit petram in stagna aquarum et rupem in fontes aquarum. Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua et veritate tua nequando dicant gentes ubi est deus eorum. Deus autem noster in celo omnia quecumque voluit fecit. Simulacra gentium argentum et aurum opera manuum hominum. Os habent et non loquentur oculos habent et non videbunt. Aures habent et non audient nares habent et non odorabunt. Manus habent et non palpabunt pedes habent et non ambulabunt non clamabunt in gutture suo. Similes illis fiant qui faciunt ea et omnes qui confidunt in eis. Domus Israel speravit in domino adiutor eorum et protector eorum est. Domus Aaron speravit in domino adiutor eorum et protector eorum. Qui timent dominum speraverunt in domino adiutor eorum et protector eorum. Dominus memor fuit nostri et benedixit nobis. Benedixit domui Israel benedixit domui Aaron. Benedixit omnibus qui timent dominum pusillis cum maioribus. Adiciat dominus super vos super vos et super filios vestros. Benedicti vos a domino qui fecit celum et terram. Celum celi domino terram autem dedit filiis hominum. Non mortui laudabunt te domine neque omnes qui descendunt in infernum. Sed nos qui vivimus benedicimus domino ex hoc nunc et usque in seculum.

Dilexi quoniam exaudiet dominus vocem orationis mee. Quia inclinavit aurem suam mihi et in diebus meis invocabo. Circumdederunt me dolores

mortis et pericula inferni invenerunt me. Tribulationem et dolorem inveni: et nomen domini invocavi. O domine libera animam meam: misericors dominus et iustus et deus noster miseretur. Custodiens parvulos dominus: humiliatus sum et liberavit me. Convertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrimis pedes meos a lapsu. Placebo domino in regione vivorum.

Credidi propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax. Quid retribuam domino: pro omnibus que retribuit michi? Calicem salutaris accipiam: et nomen domini invocabo. Vota mea domino reddam coram omni populo eius: preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. O domine quia ego servus tuus: ego servus tuus et filius ancille tue. Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis et nomen domini invocabo. Vota mea reddam in conspectu omnis populi eius: in atriis domus domini in medio tui Ierusalem.

Laudate dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: et veritas domini manet in eternum.

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Dicat nunc Israel quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: quoniam in seculum misericordia eius. Dicant nunc qui timent dominum: quoniam in seculum misericordia eius. De tribulatione invocavi dominum: et exaudivit me in latitudine dominus. Dominus michi adiutor: non timebo quid faciat michi homo. Dominus michi adiutor: et ego despiciam inimicos meos. Bonum est confidere in domino: quam confidere in homine. Bonum est sperare in domino: quam sperare in principibus. Omnes gentes circuierunt me: et in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdantes circumdederunt me: et in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdederunt me sicut apes et exarserunt sicut ignis in spinis: et in nomine domini quia ultus sum in eos. Impulsus eversus sum ut caderem: et dominus suscepit me. Fortitudo mea et laus mea dominus: et factus est michi in salutem. Vox exultationis et salutis: in tabernaculis iustorum. Dextera domini fecit virtutem: dextera domini exaltavit me dextera domini fecit virtutem. Non moriar sed vivam: et narrabo opera domini. Castigans castigavit me dominus: et morti non tradidit me. Aperite michi portas iustitie: ingressus in eas confitebor domino: hec porta domini iusti intrabunt in eam. Confitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es michi in salutem. Lapidem quem reprobaverunt edificantes: hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris. Hec dies quam fecit dominus: exultemus et letemur in ea. O domine salvum me fac o domine bene prosperare: benedictus qui venit in nomine domini. Benediximus vobis de domo domini: deus dominus et illuxit nobis. Constituite diem sollempnem in condensis: usque ad cornu altaris. Deus meus es tu et confitebor tibi: deus meus es tu et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es michi in salutem. Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.

Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini. Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem: in viis eius ambulaverunt. Tu mandasti: mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur vie mee: ad custodiendas iustificationes tuas. Tunc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici iudicia iustitie tue. Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

In quo corrigit adolescentior viam suam: in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es domine: doce me iustificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia iudicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor: et considerabo vias tuas. In iustificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

Retribue servo tuo vivifica me: et custodiam sermones tuos. Revela oculos meos: et considerabo mirabilia de lege tua. Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua. Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas: in omni tempore. Increpasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis. Aufer a me opprobrium et contemptum: quia testimonia tua exquisivi. Etenim sederunt principes et adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis. Nam et testimonia tua meditatio mea est: et consilium meum iustificationes tue.

Adhesit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum. Vias meas enunciavi et exaudisti me: doce me iustificationes tuas. Viam iustificationum tuarum instrue me: et exercebor in mirabilibus tuis. Dormitavit anima mea pre tedio: confirma me in verbis tuis. Viam iniquitatis amove a me: et de lege tua miserere mei. Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus. Adhesi testimoniis tuis domine: noli me confundere. Viam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum.

Legem pone michi domine viam iustificationum tuarum: et exquiram eam semper. Da michi intellectum et scrutabor legem tuam: et custodiam illam in toto corde meo. Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui. Inclina cor meum in testimonia tua: et non in avaritiam. Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me. Statue servo tuo eloquium tuum: in timore tuo. Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum: quia iudicia tua iocunda. Ecce concupivi mandata tua: in equitate tua vivifica me.

Et veniat super me misericordia tua domine: salutare tuum secundum eloquium tuum. Et respondebo exprobrantibus michi verbum: quia speravi in sermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in iudiciis tuis supersperavi. Et custodiam legem tuam semper: in seculum seculi. Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisivi. Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum: et non confundebar. Et meditabar in mandatis tuis: que dilexi. Et levavi manus meas ad mandata tua que dilexi: et exercebar in iustificationibus tuis.

Memor esto verbi tui servo tuo: in quo michi spem dedisti. Hec me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me. Superbi inique agebant usquequaque: a lege autem tua non declinavi. Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine: et consolatus sum. Defectio tenuit me: pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Cantabiles michi erant iustificationes tue: in loco peregrinationis mee. Memor fui nocte nominis tui domine: et custodivi legem tuam. Hec facta est michi: quia iustificationes tuas exquisivi.

Portio mea domine: dixi custodire legem tuam. Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum. Cogitavi vias meas: et converti pedes meos in testimonia tua. Paratus sum et non sum turbatus: ut custodiam mandata tua. Funes peccatorum circumplexi sunt me: et legem tuam non sum oblitus. Media nocte surgebam ad confitendum tibi: super iudicia

iusticie tue. Particeps ego sum omnium timencium te et custodiencium mandata tua. Misericordia tua domine plena est terra iustificationes tuas doce me.

Bonitatem fecisti cum servo tuo domine secundum verbum tuum. Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me quia in mandatis tuis credidi. Priusquam humiliarer ego deliqui propterea eloquium tuum ego custodivi. Bonus es tu et in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Multiplicata est super me iniquitas superborum ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Coagulatum est sicut lac cor eorum ego vero legem tuam meditatus sum. Bonum michi quia humiliasti me ut discam iustificationes tuas. Bonum michi lex oris tui super milia auri et argenti.

Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me da michi intellectum ut discam mandata tua. Qui timent te videbunt me et letabuntur quia in verba tua supersperavi. Cognovi domine quia equitas iudicia tua et in veritate tua humiliasti me. Fiat misericordia tua ut consoletur me secundum eloquium tuum servo tuo. Veniant michi miserationes tue et vivam quia lex tua meditatio mea est. Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me ego autem exercebor in mandatis tuis. Convertantur michi timentes te et qui noverunt testimonia tua. Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis ut non confundar.

Defecit in salutare tuum anima mea et in verbum tuum supersperavi. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes quando consolaberis me. Quia factus sum sicut uter in pruina iustificationes tuas non sum oblitus. Quot sunt dies servi tui quando facies de persequentibus me iudicium. Narraverunt michi iniqui fabulationes sed non ut lex tua. Omnia mandata tua veritas inique persecuti sunt me adiuva me. Paulominus consummaverunt me in terra ego autem non dereliqui mandata tua. Secundum misericordiam tuam vivifica me et custodiam testimonia oris tui.

In eternum domine verbum tuum permanet in celo. In generationem et generationem veritas tua fundasti terram et permanet. Ordinatione tua perseverat dies quoniam omnia serviunt tibi. Nisi quod lex tua meditatio mea est tunc forte periissem in humilitate mea. In eternum non obliviscar iustificationes tuas quia in ipsis vivificasti me. Tuus sum ego salvum me fac quoniam iustificationes tuas exquisivi. Me expectaverunt peccatores ut perderent me testimonia tua intellexi. Omnis consummationis vidi finem latum mandatum tuum nimis.

Quomodo dilexi legem tuam domine tota die meditatio mea est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo quia in eternum michi est. Super omnes docentes me intellexi quia testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi quia mandata tua quesivi. Ab omni via mala prohibui pedes meos ut custodiam verba tua. A iudiciis tuis non declinavi quia tu legem posuisti michi. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. A mandatis tuis intellexi propterea odivi omnem viam iniquitatis.

Lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen semitis meis. Iuravi et statui custodire iudicia iusticie tue. Humiliatus sum usquequaque domine vivifica me secundum verbum tuum. Voluntaria oris mei beneplacita fac domine et iudicia tua doce me. Anima mea in manibus meis semper et legem tuam non sum oblitus. Posuerunt peccatores laqueum michi et de mandatis tuis non erravi. Hereditate adquisivi testimonia tua in eternum quia exultatio cordis mei sunt. Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum propter retributionem.

Iniquos odio habui et legem tuam dilexi. Adiutor et susceptor meus es tu et in verbum tuum supersperavi. Declinate a me maligni et scrutabor mandata dei mei. Suscipe me secundum eloquium tuum et vivam et non confundas me ab expectatione mea. Adiuva me et salvus ero et meditabor in iustificationibus tuis semper. Sprevisti omnes discedentes a iudiciis tuis quia iniusta cogitatio eorum est. Prevaricantes reputavi omnes peccatores terre ideo dilexi testimonia tua. Confige timore tuo carnes meas a iudiciis enim tuis timui.

Feci iudicium et iusticiam non tradas me calumpniantibus me. Suscipe servum tuum in bonum non calumpnientur me superbi. Oculi mei defecerunt in salutare tuum et in eloquium iusticie tue. Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam et iustificationes tuas doce me. Servus tuus sum ego da michi intellectum ut sciam testimonia tua. Tempus faciendi domine dissipaverunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar omnem viam iniquam odio habui.

Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea anima mea. Declaratio sermonum tuorum illuminat et intellectum dat parvulis. Os meum aperui et attraxi spiritum quia mandata tua desiderabam. Aspice in me et miserere mei secundum iudicium diligencium nomen tuum. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum ut non dominetur mei omnis iniusticia. Redime me a calumpniis hominum ut custodiam mandata tua. Faciem tuam illumina super servum tuum et doce me iustificationes tuas. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non custodierunt legem tuam.

Iustus es domine et rectum iudicium tuum. Mandasti iusticiam testimonia tua et veritatem tuam nimis. Tabescere me fecit zelus meus quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquium tuum vehementer et servus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego et contemptus iustificationes tuas non sum oblitus. Iusticia tua iusticia in eternum et lex tua veritas. Tribulatio et angustia invenerunt me mandata tua meditatio mea est. Equitas testimonia tua in eternum intellectum da michi et vivam.

Clamavi in toto corde exaudi me domine iustificationes tuas requiram. Clamavi ad te salvum me fac ut custodiam mandata tua. Preveni in maturitate et clamavi quia in verba tua supersperavi. Prevenerunt oculi mei ad te diluculo ut meditarer eloquia tua. Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine et secundum iudicium tuum vivifica me. Appropinquaverunt persequentes me iniquitati a lege autem tua longe facti sunt. Prope es tu domine et omnes vie tue veritas. Inicio cognovi de testimoniis tuis quia in eternum fundasti ea.

Vide humilitatem meam et eripe me quia legem tuam non sum oblitus. Iudica iudicium meum et redime me propter eloquium tuum vivifica me. Longe a peccatoribus salus quia iustificationes tuas non exquisierunt. Misericordie tue multe domine secundum iudicium tuum vivifica me. Multi qui persequuntur me et tribulant me.

a testimoniis tuis non declinavi. Vidi prevaricantes et tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt. Vide quoniam mandata tua dilexi domine: in misericordia tua vivifica me. Principium verborum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia iustitie tue.

Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum. Letabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa. Iniquitatem odio habui et abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi: super iudicia iustitie tue. Pax multa diligentibus legem tuam: et non est illis scandalum. Expectabam salutare tuum domine: et mandata tua dilexi. Custodivit anima mea testimonia tua: et dilexit ea vehementer. Servavi mandata tua et testimonia tua: quia omnes vie mee in conspectu tuo.

Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine: iuxta eloquium tuum da michi intellectum. Intret postulatio mea in conspectu tuo domine: secundum eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia mea ympnum: cum docuerit me iustificationes tuas. Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua equitas. Fiat manus tua ut salvet me: quoniam mandata tua elegi. Concupivi salutare tuum domine: et lex tua meditatio mea est. Vivet anima mea et laudabit te: et iudicia tua adiuvabunt me. Erravi sicut ovis que periit: quere servum tuum domine quia mandata tua non sum oblitus.

cxix Ad dominum cum tribularer clamavi: et exaudivit me. Domine libera animam meam a labiis iniquis: et a lingua dolosa. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi: ad linguam dolosam. Sagitte potentis acute: cum carbonibus desolatoriis. Heu michi quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus cedar: multum incola fuit anima mea. Cum hiis qui oderunt pacem eram pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis.

cxx Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxilium michi. Auxilium meum a domino: qui fecit celum et terram. Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit neque dormiet: qui custodit israel. Dominus custodit te, dominus protectio tua: super manum dexteram tuam. Per diem sol non uret te: neque luna per noctem. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam dominus. Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum: ex hoc nunc et usque in seculum.

cxxi Letatus sum in hiis que dicta sunt michi: in domum domini ibimus. Stantes erant pedes nostri: in atriis tuis ierusalem. Ierusalem que edificatur ut civitas: cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus tribus domini: testimonium israel ad confitendum nomini domini. Quia illic sederunt sedes in iudicio: sedes super domum david. Rogate que ad pacem sunt ierusalem: et habundantia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua: et habundantia in turribus tuis. Propter fratres meos et proximos meos: loquebar pacem de te. Propter domum domini dei nostri: quesivi bona tibi.

cxxii Ad te levavi oculos meos: qui habitas in celis. Ecce sicut oculi servorum: in manibus dominorum suorum. Sicut oculi ancille in manibus domine sue: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Miserere nostri domine miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione. Quia multum repleta est anima nostra: obprobrium habundantibus et despectio superbis.

cxxiii Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dominus erat in nobis. Cum exurgerent homines in nos: forte vivos deglutissent nos. Cum irasceretur furor eorum in nos: forsitan aqua absorbuisset nos. Torrentem pertransivit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intollerabilem. Benedictus dominus: qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est: et nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine domini: qui fecit celum et terram.

Qui confidunt in domino sicut mons syon: non commovebitur in eternum qui habitat in ierusalem. Montes in circuitu eius et dominus in circuitu populi sui: ex hoc nunc et usque in seculum. Quia non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum: ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Benefac domine bonis: et rectis corde. Declinantes autem in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem: pax super israel. cxxiiii

In convertendo dominus captivitatem syon: facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra exultatione. Tunc dicent inter gentes: magnificavit dominus facere cum eis. Magnificavit dominus facere nobiscum: facti sumus letantes. Converte domine captivitatem nostram: sicut torrens in austro. Qui seminant in lacrimis: in exultatione metent. Euntes ibant et flebant: mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione: portantes manipulos suos. cxxv

Nisi dominus edificaverit domum: in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civitatem: frustra vigilat qui custodit eam. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis suis sompnum: ecce hereditas domini filii merces fructus ventris. Sicut sagitte in manu potentis: ita filii excussorum. Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta. cxxvi

Beati omnes qui timent dominum: qui ambulant in viis eius. Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es et bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis habundans: in lateribus domus tue. Filii tui sicut novelle olivarum: in circuitu mense tue. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dominum. Benedicat te dominus ex syon: et videas bona ierusalem omnibus diebus vite tue. Et videas filios filiorum tuorum: pacem super israel. cxxvii

Sepe expugnaverunt me a iuventute mea: dicat nunc israel. Sepe expugnaverunt me a iuventute mea: etenim non potuerunt michi. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam. Dominus iustus concidit cervices peccatorum: confundantur et convertantur retrorsum omnes qui oderunt syon. Fiant sicut fenum tectorum: quod priusquam evellatur exaruit. De quo non implevit manum suam qui metit: et sinum suum qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui preteribant benedictio domini super vos: benediximus vobis in nomine domini. cxxviii

De profundis clamavi ad te domine: domine exaudi vocem meam. Fiant aures tue intendentes: in vocem deprecationis mee. Si iniquitates observaveris domine: domine quis sustinebit. Quia apud te propitiatio est: et propter legem tuam sustinui te domine. Sustinuit anima mea in verbo eius: speravit anima mea in domino. A custodia matutina usque ad noctem: speret israel in domino. Quia apud dominum misericordia: et copiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet israel: ex omnibus iniquitatibus eius. cxxix

Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Neque ambulavi in magnis: neque in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi animam meam. Sicut ablactatus est super matre sua: ita retributio in anima mea. Speret israel in domino: ex hoc nunc et usque in seculum. cxxx

Memento domine david: et omnis mansuetudinis eius. Sicut iuravit domino: votum vovit deo iacob. Si introiero in tabernaculum domus mee: si ascendero in lectum strati mei. Si dedero sompnum oculis meis: et palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis donec inveniam locum domino tab cxxxi

naculum deo iacob. Ecce audivimus eam in effrata, inve-
nimus eam in campis silve. Introibimus in taberna-
culum eius, adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius.
Surge domine in requiem tuam, tu et archa sanctificationis
tue. Sacerdotes tui induantur iustitiam, et sancti tui
exultent. Propter david servum tuum non avertas faciem
christi tui. Iuravit dominus david veritatem et non frustrabitur
eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia
mea hec que docebo eos. Et filii eorum usque in seculum se-
debunt super sedem tuam. Quoniam elegit dominus syon,
elegit eam in habitationem sibi. Hec requies mea in
seculum seculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius be-
nedicens benedicam, pauperes eius saturabo panibus.
Sacerdotes eius induam salutari, et sancti eius exultatione
exultabunt. Illuc producam cornu david, paravi lucernam
christo meo. Inimicos eius induam confusione, super ipsum
autem efflorebit sanctificatio mea.

cxxxii Ecce quam bonum et quam iocundum, habitare fratres in unum.
Sicut unguentum in capite, quod descendit in bar-
bam barbam aaron. Quod descendit in ho-
ram vestimenti eius, sicut ros hermon qui descendit in mon-
tem syon. Quoniam illic mandavit dominus benedictionem et vi-
tam usque in seculum.

cxxxiii Ecce nunc benedicite dominum omnes servi domini. Qui sta-
tis in domo domini, in atriis domus dei nostri. In noc-
tibus extollite manus vestras in sancta, et benedicite do-
minum. Benedicat te dominus ex syon, qui fecit celum et terram.

cxxxiiii Laudate nomen domini, laudate servi dominum. Qui sta-
tis in domo domini in atriis domus dei nostri. Lau-
date dominum quia bonus dominus, psallite nomini eius quoniam su-
ave. Quoniam iacob elegit sibi dominus, israel in possessionem sibi. Quia
ego cognovi quod magnus est dominus, et deus noster pre omnibus diis.
Omnia quecumque voluit dominus fecit in celo in terra, in
mari et in omnibus abyssis. Educens nubes ab extre-
mo terre, fulgura in pluviam fecit. Qui producit ventos
de thesauris suis, qui percussit primogenita egypti ab
homine usque ad pecus. Et misit signa et prodigia in
medio tui egypte, in pharaonem et omnes servos eius. Qui per-
cussit gentes multas, et occidit reges fortes. Seon regem
amorreorum, et og regem basan, et omnia regna chanaan.
Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem israel populo
suo. Domine nomen tuum in eternum, domine memoriale tuum
in generatione et generationem. Quia iudicabit dominus populum
suum, et in servis suis deprecabitur. Simulacra gentium
argentum et aurum, opera manuum hominum. Os habent
et non loquentur, oculos habent et non videbunt. Aures habent et
non audient, neque enim est spiritus in ore ipsorum. Similes illis
fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis. Domus
israel benedicite domino, domus aaron benedicite domino.
Domus levi benedicite domino, qui timetis dominum benedi-
cite domino. Benedictus dominus ex syon, qui habitat in ierusalem.

cxxxv Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.
Confitemini deo deorum. Confitemini domino
dominorum. Qui facit mirabilia magna solus. Qui
fecit celos in intellectu. Qui firmavit terram super
aquas. Qui fecit luminaria magna. Solem in potesta-
tem diei. Lunam et stellas in potestatem noctis. Qui
percussit egyptum cum primogenitis eorum. Qui eduxit
israel de medio eorum. In manu potenti et brachio ex-
celso. Qui divisit mare rubrum in divisiones. Qui
eduxit israel per medium eius. Et excussit pharaonem et virtutem
eius in mari rubro. Qui traduxit populum suum per desertum.
Qui percussit reges magnos. Et occidit reges fortes.

Seon regem amorreorum. Et og regem basan. Et de-
dit terram eorum hereditatem. Hereditatem israel servo suo. Quia
in humilitate nostra memor fuit nostri. Et rede-
mit nos ab inimicis nostris. Qui dat escam omni carni.
Confitemini deo celi. Confitemini domino dominorum quoniam in e-
ternum misericordia eius.

Super flumina babylonis illic sedimus et flevimus,
dum recordaremur syon. In salicibus in medio e-
ius suspendimus organa nostra. Quia illic interro-
gaverunt nos qui captivos duxerunt nos verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos, hymnum cantate nobis de canticis
syon. Quomodo cantabimus canticum domini in terra ali-
ena. Si oblitus fuero tui ierusalem, oblivioni detur dextera
mea. Adhereat lingua mea faucibus meis si non memi-
nero tui. Si non proposuero tui ierusalem, in principio letitie
mee. Memor esto domine filiorum edom in die ierusalem.
Qui dicunt exinanite exinanite usque ad fundamentum
in ea. Filia babylonis misera, beatus qui retribuet ti-
bi retributionem tuam quam retribuisti nobis. Beatus qui
tenebit et allidet parvulos suos ad petram.

Confitebor tibi domine in toto corde meo, quoniam audisti
verba oris mei. In conspectu angelorum psallam tibi,
adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua et veritate tua, quoniam magnificasti super omne
nomen sanctum tuum. In quacumque die invocavero te exaudi
me, multiplicabis in anima mea virtutem. Confiteantur
tibi domine omnes reges terre, quia audierunt omnia verba oris tui.
Et cantent in viis domini, quoniam magna est gloria domini. Quoniam
excelsus dominus et humilia respicit, et alta a longe co-
gnoscit. Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis
me, et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam,
et salvum me fecit dextera tua. Dominus retribuet pro me, domine
misericordia tua in seculum, opera manuum tuarum ne despicias.

Domine probasti me et cognovisti me, tu cognovisti se-
ssionem meam et resurrectionem meam. Intellexi-
sti cogitationes meas de longe, semitam meam et
funiculum meum investigasti. Et omnes vias meas pre-
vidisti, quia non est sermo in lingua mea. Ecce domine tu co-
gnovisti omnia novissima et antiqua, tu formasti me
et posuisti super me manum tuam. Mirabilis facta est scien-
tia tua ex me, confortata est et non potero ad eam. Quo ibo
a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam. Si ascendero in
celum tu illic es, si descendero ad infernum ades. Si sump-
sero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis ma-
ris. Etenim illuc manus tua deducet me, et tenebit
me dextera tua. Et dixi forsitan tenebre conculcabunt
me, et nox illuminatio mea in deliciis meis. Quia te-
nebre non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illumina-
bitur, sicut tenebre eius ita et lumen eius. Quia tu pos-
sedisti renes meos, suscepisti me de utero matris mee.
Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es, mirabilia
opera tua, et anima mea cognoscit nimis. Non est oc-
cultatum os meum a te quod fecisti in occulto, et substantia
mea in inferioribus terre. Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in
libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur et nemo in
eis. Michi autem nimis honorificati sunt amici tui deus,
nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos,
et super harenam multiplicabuntur, exurrexi et adhuc
sum tecum. Si occideris deus peccatores, viri sanguinum declina-
te a me. Quia dicitis in cogitatione, accipient in va-
nitate civitates tuas. Nonne qui oderunt te domine oderam,
et super inimicos tuos tabescebam. Perfecto odio oderam
illos, inimici facti sunt michi. Proba me deus et scito cor meum,
interroga me et cognosce semitas meas. Et vide si

[vi]am iniquitatis in me est: et deduc me in via eterna.

C.xxxix

Eripe me domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me. Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant prelia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum. Custodi me domine de manu peccatoris: et ab hominibus iniquis eripe me. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum mihi. Et funes extenderunt in laqueum: iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Dixi domino deus meus es tu: exaudi domine vocem deprecationis mee. Domine domine virtus salutis mee: obumbrasti super caput meum in die belli. Non tradas me domine a desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me ne derelinquas me ne forte exaltentur. Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos. Cadent super eos carbones in ignem deicies eos: in miseriis non subsistent. Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu. Cognovi quia faciet dominus iudicium inopis: et vindictam pauperum. Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

C.xl

Domine clamavi ad te exaudi me: intende voci mee cum clamavero ad te. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone domine custodiam ori meo: et ostium circumstantie labiis meis. Non declines cor meum in verba malitie: ad excusandas excusationes in peccatis. Cum hominibus operantibus iniquitatem: et non communicabo cum electis eorum. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum: absorti sunt iuncti petre iudices eorum. Audient verba mea quoniam potuerunt: sicut crassitudo terre erupta est super terram. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: quia ad te domine domine oculi mei in te speravi non auferas animam meam. Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi: et a scandalis operantium iniquitatem. Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

C.xli

Voce mea ad dominum clamavi: voce mea ad dominum deprecatus sum. Effundo in conspectu eius orationem meam: et tribulationem meam ante ipsum pronuntio. In deficiendo ex me spiritum meum: et tu cognovisti semitas meas. In via hac qua ambulabam: absconderunt laqueum mihi. Considerabam ad dexteram et videbam: et non erat qui cognosceret me. Periit fuga a me: et non est qui requirat animam meam. Clamavi ad te domine dixi tu es spes mea: portio mea in terra viventium. Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis. Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti donec retribuas mihi.

C.xlii

Domine exaudi orationem meam auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iustitia. Et non intres in iudicium cum servo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam. Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi: et anxiatus est super me spiritus meus in me turbatum est cor meum. Memor fui dierum antiquorum meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me domine: defecit spiritus meus. Non avertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi. Notam fac mihi viam in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam. Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum domine vivificabis me in equitate tua. Educes de tribulatione animam meam: et in misericordia tua disperdes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

C.xliii

Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad prelium: et digitos meos ad bellum. Misericordia mea et refugium meum: susceptor meus et liberator meus. Protector meus et in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me. Domine quid est homo quia innotuisti ei: aut filius hominis quia reputas eum. Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut umbra pretereunt. Domine inclina celos tuos et descende: tange montes et fumigabunt. Fulgura coruscationem et dissipabis eos: emitte sagittas tuas et conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto eripe me et libera me de aquis multis: de manu filiorum alienorum. Quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum dextera iniquitatis. Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi. Qui das salutem regibus: qui redemisti david servum tuum de gladio maligno eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filii sicut novelle plantationes: in iuventute sua. Filie eorum composite: circumornate ut similitudo templi. Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fetose habundantes in egressibus suis: boves eorum crasse. Non est ruina maceriae neque transitus: neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hec sunt: beatus populus cuius dominus deus eius.

C.xliiii

Exaltabo te deus meus rex: et benedicam nomini tuo in seculum et in seculum seculi. Per singulos dies benedicam tibi: et laudabo nomen tuum in seculum et in seculum seculi. Magnus dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis eius non est finis. Generatio et generatio laudabit opera tua: et potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam glorie sanctitatis tue loquentur: et mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent: et magnitudinem tuam narrabunt. Memoriam habundantie suavitatis tue eructabunt: et iustitia tua exultabunt. Miserator et misericors dominus: patiens et multum misericors. Suavis dominus universis: et miserationes eius super omnia opera eius. Confiteantur tibi domine omnia opera tua: et sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent: et potentiam tuam loquentur. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: et gloriam magnificentie regni tui. Regnum tuum regnum omnium seculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem. Fidelis dominus in omnibus verbis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. Allevat dominus omnes qui corruunt: et erigit omnes elisos. Oculi omnium in te sperant domine: et tu das escam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam: et imples omne animal benedictione. Iustus dominus in omnibus viis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. Prope est dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos. Custodit dominus omnes diligentes se: et omnes peccatores disperdet. Laudationem domini loquetur os meum: et benedicat omnis caro nomini sancto eius in seculum et in seculum seculi.

C.xlv

Lauda anima mea dominum laudabo dominum in vita mea: psallam deo meo quamdiu fuero. Nolite confidere in principibus: in filiis hominum in quibus non est salus. Exibit spiritus eius et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cuius deus iacob adiutor eius spes eius in domino deo ipsius: qui fecit celum et terram mare et omnia que in eis sunt. Qui custodit veritatem in seculum facit iudicium iniuriam patientibus: dat escam esurientibus. Dominus solvit compeditos: dominus illuminat cecos. Dominus erigit elisos: dominus diligit iustos. Dominus custodit advenas pupillum et viduam suscipiet: et vias peccatorum disperdet. Regnabit dominus in secula deus tuus syon: in generationem et generationem.

C.xlvi

Alleluia. Laudate dominum quoniam bonus est psalmus: deo nostro sit iocunda decoraque laudatio. Edificans ierusalem dominus: dispersiones israelis congregabit. Qui sanat contritos corde: et alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem stellarum: et omnibus eis nomina vocat. Magnus dominus noster et magna virtus eius: et sapientie eius non est numerus. Suscipiens mansuetos dominus: humilians autem peccatores usque ad terram.

Precinite domino in confessione psallite deo nostro in cythara.
Qui operit celum nubibus et parat terre pluviam. Qui produ-
cit in montibus fenum et herbam servituti hominum. Qui dat
iumentis escam ipsorum et pullis corvorum invocantibus eum.
Non in fortitudine equi voluntatem habebit nec in tibiis
viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est domino super timen-
tes eum et in eis qui sperant super misericordia eius.

¶ cxlvii. Lauda Ierusalem dominum lauda deum tuum Syon. Quo-
niam confortavit seras portarum tuarum benedixit fili-
is tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem et adipe
frumenti saciat te. Qui emittit eloquium suum terre ve-
lociter currit sermo eius. Qui dat nivem sicut lanam
nebulam sicut cinerem spargit. Mittit cristallum suam
sicut buccellas ante faciem frigoris eius quis sustinebit.
Emittet verbum suum et liquefaciet ea flabit spiritus eius
et fluent aque. Qui annunciat verbum suum Iacob
iusticias et iudicia sua Israel. Non fecit taliter omni nationi
et iudicia sua non manifestavit eis.

¶ cxlviii. Laudate dominum de celis laudate eum in excelsis. Lau-
date eum omnes angeli eius laudate eum omnes virtutes eius.
Laudate eum sol et luna laudate eum omnes stelle et lumen.
Laudate eum celi celorum et aque que super celos sunt laudent nomen
domini. Quia ipse dixit et facta sunt ipse mandavit et creata
sunt. Statuit ea in eternum et in seculum seculi preceptum
posuit et non preteribit. Laudate dominum de terra dracones
et omnes abyssi. Ignis grando nix glacies
spiritus procellarum que faciunt verbum eius. Montes
et omnes colles ligna fructifera et omnes cedri.
Bestie et universa pecora serpentes et volucres
pennate. Reges terre et omnes populi principes et omnes
iudices terre. Iuvenes et virgines senes cum iunio-
ribus laudent nomen domini quia exaltatum est nomen
eius solius. Confessio eius super celum et terram et
exaltavit cornu populi sui. Hympnus omnibus sanctis eius
filiis Israel populo appropinquanti sibi.

¶ cxlix. Cantate domino canticum novum laus eius in ecclesia sanctorum.
Letetur Israel in eo qui fecit eum et filie Syon ex-
ultent in rege suo. Laudent nomen eius in
choro in tympano et psalterio psallant ei. Quia
beneplacitum est domino in populo suo et exaltabit man-
suetos in salutem. Exultabunt sancti in gloria letabuntur
in cubilibus suis. Exultationes dei in gutture eorum
et gladii ancipites in manibus eorum. Ad faciendam
vindictam in nationibus increpationes in populis.
Ad alligandos reges eorum in compedibus et nobiles
eorum in manicis ferreis. Ut faciant in eis iudici-
um conscriptum gloria hec est omnibus sanctis eius.

¶ cl. Laudate dominum in sanctis eius laudate eum
in firmamento virtutis eius. Laudate eum
in virtutibus eius laudate eum secundum multitudinem
magnitudinis eius. Laudate eum in sono tube
laudate eum in psalterio et cythara. Laudate eum
in tympano et choro laudate eum in cordis et orga-
no. Laudate eum in cymbalis benesonantibus
laudate eum in cymbalis iubilationis omnis
spiritus laudet dominum.

Incipit prefacio Eusebii Ieronimi in tres libros Salomonis et in librum sapientie et ecclesiasticum. Cromacio et Heliodoro episcopis Ieronimus presbyter.

Ad eos spectat [illegible] qui tamen sermones desiderant. Ad sapientes et proficientes et prima dignitas et regnum ipsum [illegible] auctoritas. Ad perfectos non timore eruditur discipulus sed amore ipsum nomen sufficit et est in ea gratia et [illegible] esse se regere que omnia referuntur ad ipsum.

Item prologus Ieronimi de tribus libris Salomonis et de libro sapientie et ecclesiastico.

Tres libros Salomonis id est proverbia ecclesiasten et canticum canticorum veteri septuaginta interpretum auctoritati reddidi vel antepositis lineis superflua queque designans.

Iungat epistola quos iungit sacerdotium immo carta non dividat quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee Amos Zachariam Malachiam quos poscitis scripsissem si licuisset pre valitudine. Mittitis solacia sumptuum notarios et librarios nostros sustentantes ut vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium quasi aut equum sit me vobis esurientibus aliis laborare aut in ratione dati et accepti cuiquam preter vos obnoxius sim. Itaque longa egrotatione fractus ne penitus hoc anno reticerem et apud vos mutus essem tridui opus nomini vestro consecravi interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum masloth quas Hebrei parabolas vulgata editio proverbia vocat coeleth quem grece ecclesiasten latine concionatorem possumus dicere sirasirim quod in linguam nostram vertitur cantica canticorum. Fertur et panaretos Ihesu filii Syrach liber et alius pseudographus qui sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum reperi non ecclesiasticum ut apud latinos sed parabolas prenotatum cui iuncti erant ecclesiastes et canticum canticorum ut similitudinem Salomonis non solum librorum numero sed etiam materiarum genere coequaret. Secundus apud Hebreos nusquam est quin et ipse stilus grecam eloquentiam redolet et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudei Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith et Thobie et Machabeorum libros legit quidem eos ecclesia sed inter canonicas scripturas non recipit sic et hec duo volumina legat ad edificationem plebis non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane septuaginta interpretum magis editio placet habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim sic nova cudimus ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit sciat magis nostra intelligi que non in tercium vas transfusa coacuerint sed statim de prelo purissime commendata teste suum saporem servaverint.

Incipit prohemium sancti Ieronimi de tribus nominibus [illegible] libri Salomonis.

Tribus nominibus vocatum fuisse Salomonem scriptura manifestissime docet. Pacificum id est Salomonem et Ididia id est dilectum domini et quod nunc dicitur coeleth id est ecclesiasten. Ecclesiastes autem grece dicitur qui cetum id est ecclesiam congregat quem nos nuncupare possumus concionatorem eo quod loquatur ad populum et sermo eius non specialiter ad unum sed ad universos generaliter dirigatur. Porro pacificus et dilectus domini ab eo quod in regno eius pax fuerit et eum dominus dilexerit appellatus est. Siquidem et psalmus xliiii et lxxi [illegible] dilecti et pacifici titulo prenotantur. Qui tamen [illegible] et [illegible] pacifici et [illegible] Salomonis excedit [illegible] historiam [illegible] Salomonem [illegible]. Itaque iuxta numerum vocabulorum tria volumina edidit proverbia ecclesiasten cantica canticorum. In proverbiis parvulum erudit et quasi de officiis per sententias docet unde et ad filium ei sermo crebro repetitur. In ecclesiaste vero mature virum etatis instituit ne quicquam in mundi rebus putet esse perpetuum sed caduca et brevia universa que cernimus. Ad extremum iam consummatum virum et calcato seculo preparatum in canticis canticorum sponsi iungit amplexibus. Nisi enim prius reliquerimus vicia et pompe seculi renunciantes expeditos nos ad adventum Christi paraverimus non possumus dicere Osculetur me osculo oris sui. [illegible] In proverbiis [illegible] vocatur proverbia Salomonis filii David regis Israel. In ecclesiaste vero verba ecclesiastes filii David regis Ierusalem. In canticis vero canticorum [illegible] Salomonis. Sic et proverbia et [illegible] ad [illegible] competit [illegible] hec de hebreorum [illegible] tertium [illegible] cantica canticorum.

Vel stellis titulo prenotatis ea que minus habebantur interserens quomodo o Paula et Eustochium cognoscatis quid in libro nostro minus sit quid redditum [illegible] correctores [illegible] de greco [illegible] oblitteratis [illegible] correcta [illegible] ordine [illegible] sapientia Salomonis [illegible] ullus ignorat [illegible] nos emendare desideramus [illegible] de greco ob illuminationem [illegible] edificationem [illegible] hebraice [illegible] Salomonis [illegible] qui legis [illegible]

¶ [illegible] Explicit prologus.

PARABOLE

Incipit liber proverbiorum Salomonis

Parabole Salomonis filii David regis Israhel ad sciendam sapientiam et disciplinam, ad intellegenda verba prudentie, et suscipiendam eruditionem doctrine, iustitiam et iudicium et equitatem, ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia et intellectus. Audiens sapiens sapientior erit, et intellegens gubernacula possidebit. Animadvertet parabolam et interpretationem, verba sapientium et enigmata eorum. Timor Domini principium sapientie; sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. Fili mi si te lactaverint peccatores, ne adquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra; deglutiamus eum sicut infernus viventem, et integrum quasi descendentem in lacum; omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis; sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis; prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari animas possidentium rapiunt. Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea que sibi sunt noxia cupient, et inprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam; en proferam vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea. Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia, tunc invocabunt me et non exaudiam; mane consurgent et non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint, nec adquieverint consilio meo, et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue, suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

II

Fili mi si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentie; si quesieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam, tunc intelleges timorem Domini, et scientiam Dei invenies, quia Dominus dat sapientiam, et ex ore eius scientia et prudentia. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter, servans semitas iustitie, et vias sanctorum custodiens. Tunc intelleges iustitiam et iudicium et equitatem, et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia anime tue placuerit, consilium custodiet te, et prudentia servabit te, ut eruaris a via mala, et ab homine qui perversa loquitur; qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas; qui letantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis; quorum vie perverse et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea que mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis sue, et pacti Dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur, nec adprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona, et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra perdentur, et qui inique agunt auferentur ex ea.

III

Fili mi ne obliviscaris legis mee, et precepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum et annos vite et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas te non deserant; circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui, et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo et hominibus. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum; time Deum et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum. Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia redundabunt. Disciplinam Domini fili mi ne abicias, nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia. Melior est adquisitio eius negotiatione argenti et auri, primi et purissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus, et omnia que desiderantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius, et in sinistra illius divitie et gloria. Vie eius vie pulchre, et omnes semite illius pacifice. Lignum vite est his qui apprehenderint eam, et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit celos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi, et nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis; custodi legem atque consilium, et erit vita anime tue, et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, et pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis; quiesces, et suavis erit somnus tuus. Ne paveas repentino terrore, et irruentes potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohibere benefacere eum qui potest; si vales et ipse benefac. Ne dicas amico tuo: Vade et revertere, et cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam. Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nichil mali fecerit. Ne emuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius, quia abominatio Domini est omnis illusor, et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a Domino in domo impii; habitacula autem iustorum benedicentur. Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt; stultorum exaltatio ignominia.

IIII

Audite filii disciplinam patris, et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius fui patris mei, tenellus et unigenitus coram matre mea, et docebat me atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum; custodi precepta mea et vives. Posside sapientiam, posside prudentiam. Ne obliviscaris neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam et custodiet te; dilige eam et servabit te. Principium sapientie posside sapientiam, et in omni possessione tua adquire prudentiam. Arripe illam et exaltabit

te. glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. dabit
capiti tuo augmenta gratiarum et corona inclita proteget te. Au-
di fili mi et suscipe verba mea ut multiplicentur tibi anni vi-
te. Viam sapientie monstrabo tibi. Ducam te per semitas equi-
tatis quas cum ingressus fueris non artabuntur gressus tui et currens non ha-
bebis offendiculum. Tene disciplinam ne dimittas eam. cu-
stodi illam quia ipsa est vita tua. Ne delecteris in semitis im-
piorum. nec tibi placeat malorum via. fuge ab ea nec transeas
per illam. Declina et desere eam. Non enim dormiunt nisi male
fecerint et non rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint. Co-
medunt panem impietatis et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum
autem semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad
perfectam diem. Via impiorum tenebrosa nesciunt ubi corru-
ant. Fili mi ausculta sermones meos et ad eloquia mea
inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis. custo-
di ea in medio cordis tui. Vita enim sunt invenien-
tibus ea et universe carni sanitas. Omni custodia
serva cor tuum quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pra-
vum et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui rec-
ta videant et palpebre tue precedant gressus tuos. Di-
rige semitam pedibus tuis et omnes vie tue stabilientur.
Ne declines ad dexteram neque ad sinistram. averte pedem
a malo. Vias enim que a dextris sunt novit dominus. perverse vero sunt
que a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos. iti-
V
nera autem tua in pace producet. Fili mi attende sapi-
entiam meam prudentie mee inclina aurem tuam
ut custodias cogitationes et disciplinam labia tua
conservent. Ne intendas fallacie mulieris. favus enim distil-
lans labia meretricis et nitidius oleo guttur eius. novissima
autem illius amara quasi absinthium et acuta quasi gladius bi-
ceps. Pedes eius descendunt in mortem et ad inferos gressus
illius penetrant. Per semitam vite non ambulant vagi sunt
gressus eius et investigabiles. Nunc ergo fili mi audi me et ne
recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam
et ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis ho-
norem tuum et annos tuos crudeli. ne forte impleantur
extranei viribus tuis et labores tui sint in domo aliena.
et gemas in novissimis quando consumpseris carnes tuas et cor-
pus tuum et dicas. Cur detestatus sum disciplinam
et increpationibus non adquievit cor meum. nec audivi vo-
cem docentium me et magistris non inclinavi aurem meam.
Pene fui in omni malo in medio ecclesie et synagoge.
Bibe aquam de cisterna tua et fluenta putei tui. Deriven-
tur fontes tui foras et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas
solus. nec sint alieni participes tui. Sit vena tua be-
nedicta et letare cum muliere adolescentie tue. Cerva
karissima et gratissimus hinnulus. Ubera eius inebrient te omni
tempore et in amore eius delectare iugiter. Quare seduceris fili mi
ab aliena et foveris in sinu alterius. Respicit dominus vias hominis
et omnes gressus illius considerat. Iniquitates sue capiunt impi-
um et funibus peccatorum suorum quisque constringitur. Ipse morietur
quia non habuit disciplinam et in multitudine stultitie sue de-
VI
cipietur. Fili mi si spoponderis pro amico tuo defixisti apud
extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui et
captus propriis sermonibus tuis. Fac ergo quod dico fili mi et teme-
tipsum libera quia incidisti in manus proximi tui. Discur-
re festina suscita amicum tuum. Ne dederis somnum
oculis tuis. nec dormitent palpebre tue. Eruere quasi
damula de manu et quasi avis de insidiis aucupis.
Vade ad formicam o piger et considera vias eius et disce sa-
pientiam. Que cum non habeat ducem nec preceptorem nec prin-
cipem. parat estate cibum sibi et congregat in messe quod

comedat. Usquequo piger dormies. quando consurges a somno
tuo. Paululum dormies paululum dormitabis paululum
conseres manus ut dormias et veniet tibi quasi viator egestas
et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris veniet ut fons
messis tua et egestas longe fugiet a te. Homo apostata
vir inutilis graditur ore perverso. annuit oculis terit pede digi-
to loquitur. pravo corde machinatur malum et in omni tempore iur-
gia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua et subi-
to conteretur. nec habebit ultra medicinam. Sex sunt que odit
dominus et septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes lin-
guam mendacem. manus effundentes innoxium sanguinem. cor
machinans cogitationes pessimas pedes veloces ad cur-
rendum in malum. Proferentem mendacia testem fallacem et eum
qui seminat inter fratres discordias. Conserva fili mi pre-
cepta patris tui et ne dimittas legem matris tue. Liga ea
in corde tuo iugiter et circumda gutturi tuo. Cum ambula-
veris gradiantur tecum. cum dormieris custodiant te et evigi-
lans loquere cum eis. Quia mandatum lucerna est et lex lux et via
vite increpatio disciplinae. Ut custodiant te a muliere
mala et a blanda lingua extranee. Non concupiscat pul-
critudinem eius cor tuum nec capiaris nutibus illius. Pretium
enim scorti vix unius est panis. mulier autem viri preciosam
animam capit. Numquid potest homo abscondere ignem in
sinu suo ut vestimenta sua non ardeant. aut ambulare super
prunas et non comburentur plante eius. Sic qui ingreditur ad
mulierem proximi sui non erit mundus cum tetigerit eam. Non gran-
dis est culpa cum quis furatus fuerit. furatur enim ut esurien-
tem impleat animam. deprehensus quoque reddet septuplum
et omnem substantiam domus sue tradet. Sed qui adulter est
propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem
et ignominiam congregat sibi et opprobrium illius non delebitur. Quia
zelus et furor viri non parcet in die vindicte. nec adquiescet
cuiusquam precibus nec suscipiet pro redemptione dona plurima.
Fili mi custodi sermones meos et precepta mea recon-
de tibi. Fili honora dominum et valebis. Preter eum vero ne timue-
ris alienum. Serva mandata mea et vives. et legem
meam quasi pupillam oculi tui. Liga eam in digitis tuis
scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientie soror mea es
et prudentiam voca amicam tuam. ut custodiat te a mulie-
re extranea et ab aliena que verba sua dulcia facit. De fene-
stra enim domus mee per cancellos prospexi. et video par-
vulos. Considero vecordem iuvenem qui transit per pla-
teas iuxta angulum et prope viam domus illius graditur in
obscuro advesperascente die in noctis tenebris et cali-
gine. Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio prepa-
rata ad capiendas animas garrula et vaga quietis impa-
tiens. nec valens in domo consistere pedibus suis. nunc foris
nunc in plateis nunc iuxta angulos insidians. Apprehensum
osculatur iuvenem et procaci vultu blanditur dicens. Victi-
mas pro salute devovi hodie reddidi vota mea. Ideo e-
gressa sum in occursum tuum desiderans te videre et repperi.
Intexui funibus lectulum meum stravi tapetibus pic-
tis ex Egypto. Aspersi cubile meum mirra et aloe et ci-
namomo. Veni inebriemur uberibus et fruamur cupitis
amplexibus donec illucescat dies. Non est enim vir in do-
mo sua. Abiit via longissima. Sacculum pecunie secum
tulit. in die plene lune reversurus est in domum
suam. Irretivit eum multis sermonibus et blanditiis labi-
orum protraxit illum. Statim eum sequitur quasi bos ductus
ad victimam et quasi agnus lasciviens et ignorans quod ne-
scit quod ad vincula stultus trahatur. donec transfigat
sagitta iecur eius. velut si avis festinet ad laqueum

et nescit quod de periculo animae illius agitur. Nunc ergo fili audi me et attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis illius mens tua neque decipiaris semitis eius. Multos enim vulneratos deiecit et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Viae inferi domus eius penetrantes in interiora mortis.

VIII Numquid non sapientia clamitat et prudentia dat vocem suam? In summis excelsisque verticibus super viam in mediis semitis stans, iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur dicens: O viri ad vos clamito et vox mea ad filios hominum. Intellegite parvuli astutiam et insipientes animadvertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum et aperientur labia mea ut recta praedicent. Veritatem meditabitur guttur meum et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid neque perversum. Recti sunt intellegentibus et aequi invenientibus scientiam. Accipite disciplinam meam et non pecuniam, doctrinam magis quam thesaurum eligite. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis et omne desiderabile ei non potest conparari. Ego sapientia habito in consilio et eruditis intersum cogitationibus. Timor Domini odit malum, arrogantiam et superbiam et viam pravam et os bilingue detestor. Meum est consilium et aequitas, mea est prudentia, mea fortitudo. Per me reges regnant et legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant et potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo et qui mane vigilant ad me invenient me. Mecum sunt divitiae et gloria, opes superbae et iustitia. Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso et genimina mea argento electo. In viis iustitiae ambulo in medio semitarum iudicii, ut ditem diligentes me et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Ab aeterno ordinata sum et ex antiquis antequam terra fieret. Necdum erant abyssi et ego iam concepta eram, necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole constiterant, ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat et flumina et cardines orbis terrae. Quando praeparabat caelos aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando aethera firmabat sursum et librabat fontes aquarum, quando circumdabat mari terminum suum et legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando adpendebat fundamenta terrae, cum eo eram cuncta conponens, et delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, et deliciae meae esse cum filiis hominum. Nunc ergo filii audite me: beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam et estote sapientes et nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me et qui vigilat ad fores meas cotidie et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam et hauriet salutem a Domino. Qui autem in me peccaverit laedet animam suam. Omnes qui me oderunt diligunt mortem.

IX Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem et ad moenia civitatis: Si quis est parvulus veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite comedite panem meum et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite infantiam et vivite et ambulate per vias prudentiae. Qui erudit derisorem ipse sibi facit iniuriam, et qui arguit impium generat maculam sibi. Noli arguere derisorem ne oderit te; argue sapientem et diliget te. Da sapienti occasionem et addetur ei sapientia; doce iustum et festinabit accipere. Principium sapientiae timor Domini et scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui et addentur tibi anni vitae. Si sapiens fueris tibimet ipsi eris; si autem inlusor solus portabis malum. Mulier stulta et clamosa plenaque inlecebris et nihil omnino sciens sedit in foribus domus suae super sellam in excelso urbis loco, ut vocaret transeuntes per viam et pergentes itinere suo: Qui est parvulus declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aquae furtivae dulciores sunt et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod ibi gigantes sint et in profundis inferni convivae eius. Qui enim applicabitur illi descendet ad inferos, nam qui abscesserit ab ea salvabitur.

X Parabolae Salomonis. Filius sapiens laetificat patrem, filius vero stultus maestitia est matris suae. Nil proderunt thesauri impietatis, iustitia vero liberabit a morte. Non adfliget Dominus fame animam iusti et insidias impiorum subvertet. Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium divitias parat. Qui nititur mendaciis hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aves volantes. Qui congregat in messe filius sapiens est, qui autem stertit aestate filius confusionis. Benedictio Domini super caput iusti, os autem impiorum operit iniquitatem. Memoria iusti cum laudibus et nomen impiorum putrescet. Sapiens corde praecepta suscipiet, stultus caeditur labiis. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter, qui autem depravat vias suas manifestus erit. Qui annuit oculo dabit dolorem, stultus labiis verberabitur. Vena vitae os iusti et os impiorum operit iniquitatem. Odium suscitat rixas et universa delicta operit caritas. In labiis sapientis invenitur sapientia et virga in dorso eius qui indiget corde. Sapientes abscondunt scientiam, os autem stulti confusioni proximum est. Substantia divitis urbs fortitudinis eius, pavor pauperum egestas eorum. Opus iusti ad vitam, fructus autem impii ad peccatum. Via vitae custodienti disciplinam, qui autem increpationes relinquit errat. Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam insipiens est. In multiloquio peccatum non deerit, qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Argentum electum lingua iusti, cor autem impiorum pro nihilo. Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Benedictio Domini divites facit nec sociabitur eis adflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus, sapientia autem est viro prudentia. Quod timet impius veniet super eum, desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas transiens non erit impius, iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum in via. Timor Domini adponet dies, et anni impiorum breviabuntur. Expectatio iustorum laetitia, spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via Domini, et pavor his qui operantur malum. Iustus in aeternum non commovebitur, impii autem non habitabunt terram. Os iusti parturiet sapientiam, lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant placita, et os impiorum perversa.

XI Statera dolosa abominatio est apud Dominum, et pondus aequum voluntas eius. Ubi fuerit superbia ibi erit et contumelia, ubi autem humilitas ibi et sapientia. Simplicitas iustorum diriget eos, et subplantatio perversorum vastabit illos. Non proderunt divitiae in die ultionis, iustitia autem liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget viam eius, et in impietate sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo homine impio nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peribit. Iustus de angustia liberatus est, et tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum, iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exultabit civitas, et in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur civitas, et ore impiorum subvertetur. Qui despicit amicum suum indigens corde est, vir autem prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter revelat arcana, qui autem fidelis est celat amici commissum.

Elo · quia manum in manum iungit, non erit innocens malus. Sed interlinealis: est. Semen autem iustorum salvabitur. Ergo · quia manum · cum mente · ... nec opere ... ne cogitatione ... malus ... innocens ... a malo.

Ubi non est gubernator populus corruet. salus autem ubi multa consilia. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo. qui autem cavet laqueos securus erit. Mulier gratiosa inveniet gloriam et robusti habebunt divitias. Benefacit animae suae vir misericors. qui autem crudelis est et propinquos abicit. Impius facit opus instabile. seminanti autem iustitiam merces fidelis est. Clementia praeparat vitam et sectatio malorum mortem. Abominabile domino cor pravum. et voluntas eius in his qui simpliciter ambulant. Manus in manu non erit innocens malus. Semen autem iustorum salvabitur. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Desiderium iustorum omne bonum est. praestolatio impiorum furor. Alii dividunt propria et ditiores fiunt. alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. Anima quae benedicit impinguabitur. et qui inebriat ipse quoque inebriabitur. Qui abscondit frumenta maledicetur in populis. benedictio autem super caput vendentium. Bene consurgit diluculo qui quaerit bona. qui autem investigator malorum est opprimetur ab eis. Qui confidit in divitiis suis corruet. iusti autem quasi virens folium germinabunt. Qui conturbat domum suam possidebit ventos. et qui stultus est serviet sapienti. Fructus iusti lignum vitae. et qui suscipit animas sapiens est. Si iustus in terra recipit quanto magis impius et peccator.

XII

Qui diligit disciplinam diligit scientiam. qui autem odit increpationes insipiens est. Qui bonus est hauriet sibi a domino gratiam. qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit. Non roborabitur homo ex impietate. et radix iustorum non commovebitur. Mulier diligens corona est viro suo. et putredo in ossibus eius quae confusione res dignas gerit. Cogitationes iustorum iudicia. et consilia impiorum fraudulentia. Verba impiorum insidiantur sanguini. os iustorum liberabit eos. Verte impios et non erunt. domus autem iustorum permanebit. Doctrina sua noscetur vir. qui autem vanus et excors est patebit contemptui. Melior est pauper et sufficiens sibi quam gloriosus et indigens pane. Novit iustus animas iumentorum suorum. viscera autem impiorum crudelia. Qui operatur terram suam satiabitur panibus. qui autem sectatur otium stultissimus est. Qui suavis est in vini moderationibus in suis munitionibus relinquit contumeliam. Desiderium impii munimentum est pessimorum. radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo. effugiet autem iustus de angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis. et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei. Via stulti recta in oculis eius. qui autem sapiens est audit consilia. Fatuus statim indicat iram suam. qui autem dissimulat iniuriam callidus est. Qui quod novit loquitur index iustitiae est. qui autem mentitur testis est fraudulentus. Est qui promittit et quasi gladio pungitur conscientiae. lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis firmum erit in perpetuum. qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii. Dolus in corde cogitantium mala. qui autem pacis ineunt consilia sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quidquid ei acciderit. impii autem replebuntur malo. Abominatio est domino labia mendacia. qui autem fideliter agunt placent ei. Homo versutus celat scientiam. et cor insipientium provocat stultitiam. Manus fortium dominabitur. quae autem remissa est tributis serviet. Maeror in corde viri humiliabit illum. et sermone bono laetificabitur. Qui neglegit damnum propter amicum iustus est. iter autem impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus lucrum. et substantia hominis erit auri pretium. In semita iustitiae vita. iter autem devium ducit ad mortem.

XIII

Filius sapiens doctrina patris. qui autem illusor est non audit cum arguitur. De fructu oris sui homo satiabitur bonis. anima autem praevaricatorum iniqua. Qui custodit os suum custodit animam suam. qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Vult et non vult piger. anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus detestabitur. impius autem confundit et confundetur. Iustitia custodit innocentis viam. impietas vero peccatorem supplantat. Est quasi dives cum nihil habeat. et est quasi pauper cum in multis divitiis sit. Redemptio animae viri divitiae suae. qui autem pauper est increpationem non sustinet. Lux iustorum laetificat. lucerna autem impiorum extinguetur. Inter superbos semper iurgia sunt. qui autem agunt omnia cum consilio reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur. quae autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes quae differtur affligit animam. lignum vitae desiderium veniens. Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat. qui autem timet praeceptum in pace versabitur. Lex sapientis fons vitae ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam. in itinere contemptorum vorago. Astutus omnia agit cum consilio. qui autem fatuus est aperiet stultitiam. Nuntius impii cadet in malum. legatus fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam. qui autem adquiescit arguenti glorificabitur. Desiderium si compleatur delectat animam. detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit. amicus stultorum efficietur similis. Peccatores persequitur malum. et iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes. et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in novalibus patrum. et aliis congregantur absque iudicio. Qui parcit virgae odit filium suum. qui autem diligit illum instanter erudit. Iustus comedit et replet animam suam. venter autem impiorum insaturabilis.

XIIII

Sapiens mulier aedificat domum suam. insipiens extructam quoque destruet manibus. Ambulans recto itinere et timens deum despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbiae. labia sapientium custodiunt eos. Ubi non sunt boves praesepe vacuum est. ubi autem plurimae segetes ibi manifesta fortitudo bovis. Testis fidelis non mentitur. profert autem mendacium dolosus testis. Quaerit derisor sapientiam et non invenit. doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum et nescit labia prudentiae. Sapientia callidi est intellegere viam suam. et imprudentia stultorum errans. Stultus illudit peccatum. et inter iustos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem animae suae in gaudio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur. tabernacula vero iustorum germinabunt. Est via quae videtur homini iusta. novissima autem eius deducunt ad mortem. Risus dolore miscebitur. et extrema gaudii luctus occupat. Viis suis replebitur stultus. et super eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo. astutus considerat gressus suos. Sapiens timet et declinat a malo. stultus transilit et confidit. Inpatiens operabitur stultitiam. et vir versutus odiosus est. Possidebunt parvuli stultitiam. et expectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos. et impii ante portas iustorum. Etiam proximo suo pauper odiosus est. amici vero divitum multi. Qui despicit proximum suum peccat. qui autem miseretur pauperis beatus erit. Qui credit in domino misericordiam diligit. errant qui operantur malum. Misericordia et veritas praeparant bona. In omni opere bono erit abundantia. ubi autem verba sunt plurima ibi frequenter egestas. Corona sapientium divitiae eorum. fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis. et profert mendacia versipellis. In timore domini fiducia fortitudinis. et filiis eius erit spes. Timor domini fons

vite ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi
dignitas regis. in paucitate plebis ignominia prin-
cipis. Qui patiens est multa gubernatur sapientia. Qui autem impatiens
est exaltat stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis.
putredo ossium invidia. Qui calumpniatur egentem ex-
probrat factori eius. honorat autem eum qui miseretur pauperis.
In malitia sua expelletur impius. sperat autem iustus in morte
sua. In corde prudentis requiescit sapientia. et indoctos
quoque erudiet. Iustitia elevat gentem. miseros facit
populos peccatum. Acceptus est regi minister intelligens. iracun-
XV diam inutilis sustinebit. Responsio mollis fran-
git iram. sermo durus suscitat furorem. Lingua sapien-
tium ornat scientiam. os fatuorum ebullit stultitiam. In
omni loco oculi domini contemplantur bonos et malos. Lingua
placabilis lignum vite. que autem inmoderata est conteret spiritum.
Stultus irridet disciplinam patris sui. Qui autem increpationes
custodit astutior fiet. In habundanti iustitia virtus
maxima est. Cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
Domus iusti plurima fortitudo. et in fructibus impii
conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam. Cor
stultorum dissimile erit. Victime impiorum abomina-
biles domino. vota iustorum placabilia. Abominatio
est domino via impii. Qui sequitur iustitiam diligitur ab
eo. Doctrina mala deserenti viam vite. Qui incre-
pationes odit morietur. Infernus et mors perditio coram
domino. quanto magis corda filiorum hominum. Non amat
pestilens eum qui se corripit. nec ad sapientes gra-
ditur. Cor gaudens exhilarat faciem. in merore ani-
mi deicitur spiritus. Cor sapientis querit doctrinam. et os stul-
torum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali. secura
mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore
domini quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vo-
cari ad olera cum caritate quam ad vitulum sagi-
natum cum odio. Vir iracundus provocat rixas. qui pati-
·ecpos· ens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spi-
narum. via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens leti-
ficat patrem. et stultus homo despicit matrem suam. Stul-
titia gaudium stulto. et vir prudens dirigit gressus.
Dissipantur cogitationes ubi non est consilium. ubi vero plures sunt consilia-
·al' scelerius· rii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui. et ser-
·optimus· mo oportunus optimus. Semita vite super eruditum. ut de-
clinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur
dominus. et firmos facit terminos vidue. Abominatio
domini cogitationes male. et purus sermo pulcherrimus firma-
bitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam. qui
autem odit munera vivet. Per misericordiam et fidem purgantur peccata. per timo-
rem autem domini declinat omnis a malo. Mens iusti medi-
tatur obedientiam. os impiorum redundat malis.
Longe est dominus ab impiis. et orationes iustorum exaudi-
et. Lux oculorum letificat animam. fama bona impin-
guat ossa. Auris que audit increpationes vite in
medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam
despicit animam suam. qui autem acquiescit increpa-
XVI tionibus possessor est cordis. Timor domini discipli-
na sapientie. et gloriam precedit humilitas. Hominis est animam
preparare. et domini gubernare linguam. Omnes vie hominum
patent oculis eius. spirituum ponderator est dominus. Revela
domino opera tua. et dirigentur cogitationes tue.
Universa propter semetipsum operatus est dominus. impium quoque ad di-
em malum. Abominatio domini est omnis arrogans.
etiam si manus ad manum fuerit non erit innocens. Ini-
tium vie bone facere iustitiam. accepta est autem apud

deum magis quam immolare hostias. Misericordia et veritate
redimitur iniquitas. et in timore domini declinatur a ma-
lo. Cum placuerint domino vie hominis. inimicos quoque eius convertet
ad pacem. Melius est parum cum iustitia quam multi fructus
cum iniquitate. Cor hominis disponit viam suam. sed
domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis. in
iudicio non errabit os eius. Pondus et statera iudicia domini
sunt. et opera eius omnes lapides sacculi. Abominabiles regi
qui agunt impie. quoniam iustitia firmatur solium. Vo-
luntas regum labia iusta. qui recta loquitur dirige-
tur. Indignatio regis nuntii mortis. et vir sapiens
placabit eam. In hilaritate vultus regis vita. et clemen-
tia eius quasi imber serotinus. Posside sapientiam quia me-
lior auro est. et adquire prudentiam quia pretiosior est argento.
Semita iustorum declinat mala. custos anime sue
servat viam suam. Contritionem precedit superbia. et ante ruinam
exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus. quam di-
videre spolia cum superbis. Eruditus in verbo repperiet bo-
na. et qui sperat in domino beatus est. Qui sapiens est corde
appellabitur prudens. et qui dulcis eloquio maiora repperiet.
Fons vite eruditio possidentis. doctrina stultorum fa-
tuitas. Cor sapientis erudiet os eius. et labiis illius
addet gratiam. Favus mellis verba composita. Dulcedo
anime et sanitas ossium. Est via que videtur homini
recta. et novissima eius ducunt ad mortem. Anima la-
borantis laborat sibi. quia compulit eum os suum. Vir impius
fodit malum. et in labiis eius ignis ardescit. Homo
perversus suscitat lites. et verbosus separat principes. Vir
iniquus lactat amicum suum. et ducit eum per viam
non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava mordens
labia sua perficit malum. Corona dignitatis senec-
tus que in viis iustitie repperietur. Melior est patiens viro
forti. et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sor-
tes mittuntur in sinum. sed a domino temperantur. Melior est ¶
buccella sicca cum gaudio quam domus plena victimis
cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis. XVII
et inter fratres hereditatem dividet. Sicut igne probatur argentum et au-
rum camino. ita corda probat dominus. Malus obedit
lingue inique. et fallax obtemperat labiis mendacibus.
Qui despicit pauperem exprobrat factori eius. et qui ruina
letatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii fi-
liorum. et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba
composita. nec principem labium mentiens. Gemma gra-
tissima expectatio prestolantis. quocumque se verterit prudenter
intelligit. Qui celat delictum querit amicitias. Qui al-
tero sermone repetit separat federatos. Plus proficit cor-
reptio apud prudentem. quam centum plage apud stul-
tum. Semper iurgia querit malus. angelus autem crudelis
mittetur contra eum. Expedit magis urse occurrere rap-
tis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua.
Qui reddit mala pro bonis non recedet malum de domo
eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum. et antequam pa-
tiatur contumeliam iudicium deserit. Et qui iustificat im-
pium et qui condempnat iustum abominabilis est uterque apud
deum. Quid prodest habere divitias stulto. cum sapientiam emere
non possit. Qui altam facit domum suam querit ruinam. et qui
evitat discere incidet in malum. Omni tempore diligit
qui amicus est. et frater in angustiis comprobatur. Homo
stultus plaudet manibus cum spoponderit pro amico
suo. Qui meditatur discordias diligit rixas. et qui exaltat
ostium querit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet
bonum. et qui vertit linguam incidet in malum. Nascitur

in ignominiam suam. sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridam facit. spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit ut pervertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia. oculi stultorum in finibus terre. Ira patris filius stultus. et dolor matris que genuit eum. Non est bonum dampnum inferre iusto. nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est. et pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur. et si compresserit labia sua intelligens.

XVIII Occasiones querit qui vult recedere ab amico. omni tempore erit exprobrabilis. Non recipit stultus verba prudentie. nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Impius cum in profundum venerit peccatorum contempnit. sed sequitur eum ignominia et obprobrium. Aqua profunda verba ex ore viri. et torrens redundans fons sapientie. Accipere personam impii in iudicio non est bonum. ut declines a veritate iudicii. Labia stulti inmiscent se rixis. et os eius iurgia provocat. Os stulti contritio eius. et labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia. et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. Pigrum deicit timor. anime autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo. frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen domini. ad ipsum currit iustus et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius. et quasi murus validus circumdans eum. Antequam conteratur exaltatur cor hominis. et antequam glorificetur humiliatur. Qui prius respondet quam audiat. stultum se esse demonstrat. et confusione dignum. Spiritus viri sustentat inbecillitatem suam. spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere. Cor prudentis possidebit scientiam. et auris sapientium querit doctrinam. Donum hominis dilatat viam eius. et ante principes spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui. venit amicus eius et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors. et inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma. et iudicia quasi vectes urbium. De fructu oris viri replebitur venter eius. et genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors et vita in manibus lingue. qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum. et hauriet iocunditatem a domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonum. qui autem tenet adulteram stultus et insipiens est. Cum obsecrationibus loquetur pauper. et dives effabitur rigide. Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.

XIX Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua. quam dives torquens labia sua et insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum. et qui festinus est pedibus offendit. Stultitia hominis supplantat gressus eius. et contra deum fervet animo suo. Divitie addunt amicos plurimos. a paupere autem et hii quos habuit separantur. Testis falsus non erit inpunitus. et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis. et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum. insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nichil habebit. qui autem possessor est mentis diligit animam suam. et custos prudentie inveniet bona. Testis falsus non erit inpunitus. et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delitie. nec servum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur. et gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita et regis ira. et sicut ros super herbam ita et hilaritas eius. Dolor patris filius stultus. et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et divitie dantur a parentibus. a domino autem proprie uxor prudens. Pigredo inmittit soporem. et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam suam. qui autem negligit viam suam mortificabitur. Fenerat domino qui miseretur pauperis. et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes. ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui inpatiens est sustinebit dampnum. et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam. ut sis sapiens in novissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri. voluntas autem domini permanebit. Homo indigens misericors est. et melior est pauper quam vir mendax. Timor domini ad vitam. et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima. Abscondit piger manum suam sub ascella. nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit. si autem corripueris sapientem intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugat matrem ignominiosus est et infelix. Non cesses fili audire doctrinam. nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium. et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia. et mallei percutientes stultorum corporibus.

XX Luxuriosa res est vinum. et tumultuosa ebrietas. quicumque his delectatur non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita et terror regis. qui provocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus. omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit. mendicabit ergo estate et non dabitur ei. Sicut aqua profunda sic consilium in corde. sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur. virum autem fidelem quis inveniet. Iustus qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios derelinquet. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere mundum est cor meum. purus sum a peccato. Pondus et pondus. mensura et mensura. utrumque abominabile est apud deum. Ex studiis suis intelligitur puer. si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem dominus fecit utrumque. Noli diligere sompnum ne te egestas opprimat. aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est malum est dicit omnis emptor. et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum. et vas pretiosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni. et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suavis est homini panis mendacii. et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur. et gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui revelat misteria et ambulat fraudulenter. et dilatat labia sua ne commiscearis. Qui maledicit patri suo et matri. extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio. in novissimo benedictione carebit. Ne dicas reddam malum pro malo. expecta dominum et liberabit te. Abominatio est apud dominum pondus et pondus. statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus viri. quis autem hominum intelligere potest viam suam. Ruina est homini devotare sanctos. et post vota retractare. Dissipat impios rex sapiens. et incurvat super eos fornicem. Lucerna domini spiraculum hominis. que investigat omnia secreta ventris. Misericordia et veritas custodiunt regem. et roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuvenum fortitudo eorum. et dignitas senum canities. Livor vulneris absterget mala. et plage in secretioribus ventris.

XXI Sicut divisiones aquarum ita cor regis in manu domini. quocumque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur.

appendit autem dominus corda. Facere misericordiam et iudicium magis placet domino quam victimae. Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. Rapinae impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Perversa via viri aliena est: qui autem mundus est, rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo. Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: et si sectetur sapientem, sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. Munus absconditum exstinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium, et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit a via doctrinae, in coetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum et pinguia, non ditabitur. Pro iusto datur impius, et pro rectis iniquus. Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa et iracunda. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti: et imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam, inveniet vitam, et gloriam. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiduciae eius. Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat: qui autem iustus est, tribuet et non cessabit. Hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum. Equus paratur ad diem belli: dominus autem salutem tribuet.

XXII

Melius est nomen bonum quam divitiae multae: super argentum et aurum gratia bona. Dives et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est dominus. Callidus vidit malum, et abscondit se: innocens pertransiit, et afflictus est damno. Finis modestiae timor domini, divitiae et gloria et vita. Arma et gladii in via perversi: custos animae suae longe recedit ab eis. Proverbium est: adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Dives pauperibus imperat: et qui accipit mutuum, servus est foenerantis. Qui seminat iniquitatem, metet mala, et virga irae suae consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam et honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium. Eiice derisorem, et exibit cum eo iurgium, cessabuntque causae et contumeliae. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi domini custodiunt scientiam: et supplantantur verba iniqui. Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum. Fovea profunda os alienae: cui iratus est dominus, incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinae fugabit eam. Qui calumniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. Inclina aurem tuam, et audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam: quae pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis: ut sit in domino fiducia tua, unde et ostendi eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia: ut ostenderem tibi firmitatem, et eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te. Non facias violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta: quia iudicabit dominus causam eius, et configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas eius, et sumas scandalum animae tuae. Noli esse cum his qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis: si enim non habes unde restituas, quid causae est ut tollat operimentum de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

XXIII

Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende quae apposita sunt ante faciem tuam: et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacii. Noli laborare ut diteris: sed prudentiae tuae pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilae, et volabunt in caelum. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos eius: quoniam in similitudinem arioli et coniectoris, aestimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi: et mens eius non est tecum. Cibos quos comederas, evomes: et perdes pulchros sermones tuos. In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui. Ne attingas terminos parvulorum: et agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim illorum fortis est: et ipse iudicabit contra te causam illorum. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tuae ad verba scientiae. Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum: et animam eius de inferno liberabis. Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum: et exsultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua. Non aemuletur cor tuum peccatores: sed in timore domini esto tota die: quia habebis spem in novissimo, et praestolatio tua non auferetur. Audi fili mi, et esto sapiens: et dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus, et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum, qui genuit te: et ne contemnas cum senuerit mater tua. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam. Exsultat gaudio pater iusti: qui sapientem genuit, laetabitur in eo. Gaudeat pater tuus, et mater tua, et exsultet quae genuit te. Praebe fili mi cor tuum mihi: et oculi tui vias meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix: et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit, interficiet. Cui vae? cuius patri vae? cui rixae? cui foveae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color eius: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo. Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi: quando evigilabo, et rursus vina reperiam?

XXIIII

Ne aemuleris viros malos, nec desideres esse cum eis: quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia

bia eorum loquuntur. Sapientia edificabitur domus et prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir sapiens fortis est et vir doctus robustus et validus. Quia cum dispositione initur bellum et erit salus ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est et abominatio hominum detractor. Si desperaveris in die angustie lapsus minuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris vires non suppetunt, qui inspector est cordis ipse intelligit, et servatorem anime tue nichil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Comede fili mel quia bonum est et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientie anime tue: quam cum inveneris habebis in novissimis spem et spes tua non peribit. Ne insidieris et queras impietatem in domo iusti neque vastes requiem eius. Septies enim cadet iustus et resurget, impii autem corruent in malum. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas et in ruina eius ne exultet cor tuum, ne forte videat Dominus et displiceat ei et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis nec emuleris impios, quoniam non habent futurorum spem mali et lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum fili mi et regem, et cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum et ruinam utriusque quis novit? Hec quoque sapientibus: cognoscere personam in iudicio non est bonum. Qui dicunt impio iustus es, maledicent eis populi et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt laudabuntur et super ipsos veniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta verba respondet. Prepara foris opus tuum et diligenter exerce agrum tuum, ut postea edifices domum tuam. Ne sis testis frustra contra proximum tuum nec lactes quemquam labiis tuis. Ne dicas quomodo fecit mihi sic faciam ei, reddam unicuique secundum opus suum. Per agrum hominis pigri transivi et per vineam viri stulti, et ecce totum repleverant urtice, operuerant superficiem eius spine, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem posui in corde meo et exemplo didici disciplinam. Usquequo piger dormies? usque quo de sompno non consurges? Parum inquam dormies, modicum dormitabis, paululum manus conseres ut quiescas, et veniet tibi quasi cursor egestas tua et mendicitas tua quasi vir armatus.

XXV

Hec quoque parabole Salomonis quas transtulerunt viri Ezechie regis Iuda. Gloria Dei est celare verbum investigare sermonem. Celum sursum et terra deorsum et cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento et egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis et firmabitur iustitia thronus eius. Ne gloriosus appareas coram rege et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi ascende huc quam ut humilieris coram principe. Que viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis cum dehonestaveris amicum tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo et secretum extraneo ne reveles, ne forte insultet tibi cum audierit et exprobrare non cesset. Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea et margaritum fulgens qui arguit sapientem et aurem obedientem. Gratia et amicitia liberant que tibi serva ne exprobrabilis fias. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit eum animam illius requiescere facit.

Nubes et ventus et pluvie non sequentes vir gloriosus et promissa non complens. Patientia lenietur princeps et lingua mollis confringet duritiam. Mel invenisti, comede quod sufficit tibi ne forte saciatus evomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui ne quando saciatus oderit te. Iaculum et gladius et sagitta acuta homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium. Dens putridus et pes lapsus qui sperat super infideli in die angustie, et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro qui cantat carmina cordi pessimo. Sicut tinea vestimento et vermis ligno sic tristitia viri nocet cordi. Si esurierit inimicus tuus ciba illum, si sitierit da ei aquam bibere; prunas enim congregabis super caput eius et Dominus reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluvias et facies tristis linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Aqua frigida anime sitienti et nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede et vena corrupta iustus cadens coram impio. Sicut qui mel comedit multum non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Quomodo nix in estate et pluvie in messe, sic indecens est stulto gloria. Sicut avis ad alta transvolans et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Flagellum equo et camus asino et virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus et iniquitatem bibens qui mittit verba per nuntium stultum. Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Iudicium determinat causas et qui imponit stulto silentium iras mitigat. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Dicit piger leo est in via, leena in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manus sub ascella sua et laborat si ad os suum eas converterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit et impatiens commiscetur rixe alterius. Sicut noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortem, sic vir qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus dicit ludens feci. Cum defecerint ligna extinguetur ignis, et susurrone subtracto iurgia conquiescunt. Sicut carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Labiis suis intelligitur inimicus cum in corde tractaverit dolos. Quando submiserit vocem suam ne credideris ei, quoniam septem nequitie sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia eius in consilio. Qui fodit foveam incidet in eam, et qui volvit lapidem revertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem et os lubricum operatur ruinas.

Ne glorieris in crastinum ignorans quid superventura pariat dies. Laudet te alienus et non os tuum.

extraneus et non labia tua. Grave est saxum et onerosa
arena, sed ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam nec
erumpens furor, et impetum concitati ferre quis poterit?
Melior est manifesta correptio quam amor absconditus.
Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta odien-
tis oscula. Anima saturata calcabit favum; anima esuriens
et amarum pro dulci sumet. Sicut avis transmigrans de nido
suo, sic vir qui relinquit locum suum. Unguento et variis odo-
ribus delectatur cor, et bonis amici consiliis anima dulco-
ratur. Amicum tuum et amicum patris tui ne dimiseris, et domum
fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tue. Melior
est vicinus iuxta quam frater procul. Stude sapientie, fili mi, et le-
tifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. As-
tutus videns malum absconditus est; parvuli transeuntes
sustinuere dispendia. Tolle vestimentum eius qui spopon-
dit pro extraneo, et pro alienis aufer ei pignus. Qui benedicit
proximo suo voce grandi de nocte consurgens, maledi-
centi similis erit. Tecta perstillantia in die frigoris et
litigiosa mulier comparantur. Qui retinet eam quasi ventum
teneat, et oleum dextere sue vocabit. Ferrum ferro exacui-
tur, et homo exacuit faciem amici sui. Qui ser-
vat ficum comedet fructus eius, et qui custos est domini sui glori-
ficabitur. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic
corda hominum manifesta sunt prudentibus. Infernus
et perditio numquam replentur; similiter et oculi hominum insa-
tiabiles. Quomodo probatur in conflatorio argentum et in for-
nace aurum, sic probatur homo ore laudantis. Cor iniqui
inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam. Si con-
tuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper
pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter ag-
nosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non
enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur in genera-
tione generationum. Aperta sunt prata, et apparuerunt
herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus. Agni sunt
ad vestimentum tuum, et hedi ad agri pretium. Sufficiat
tibi lac caprarum in cibos tuos, in necessaria domus tue,
XVIII et ad victum ancillis tuis. Fugit impius nemine
persequente; iustus autem quasi leo confidens absque terrore e-
rit. Propter peccata terre multi principes eius; et propter hominis
sapientiam et horum scientiam que dicuntur, vita ducis longior erit. Vir
pauper calumnians pauperes similis est imbri vehe-
menti in quo paratur fames. Qui derelinquunt legem lau-
dant impium; qui custodiunt succenduntur contra eum.
Viri mali non cogitant iudicium; qui autem requirunt dominum
animadvertunt omnia. Melior est pauper ambulans in
simplicitate sua quam dives pravis itineribus. Qui custo-
dit legem filius sapiens est; qui autem pascit comessa-
tores confundit patrem suum. Qui coacervat divitias u-
suris et fenore liberali in pauperes congregat eas. Qui
declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius
erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala, in in-
teritu suo corruet, et simplices possidebunt bona eius.
Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens
scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria est;
regnantibus impiis ruine hominum. Qui abscondit
scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit
ea misericordiam consequetur. Beatus homo qui semper est pavidus;
qui vero mentis est dure corruet in malum. Leo rugi-
ens et ursus esuriens princeps impius super populum paupe-
rem. Dux indigens prudentia multos opprimet per
calumniam; qui autem odit avaritiam longi fient dies
eius. Hominem qui calumniatur anime sanguinem, si

usque ad lacum fugiet, nemo sustinet. Qui ambu-
lat simpliciter salvus erit; qui perversis graditur viis concidet
semel. Qui sectatur otium replebitur egestate. Vir fidel-
is multum laudabitur; qui festinat ditari non erit innocens.
Qui cognoscit in iudicio faciem non facit bene; iste et pro buc-
cella panis deserit veritatem. Qui festinat ditari et aliis
invidet ignorat quod egestas superveniat ei. Qui corripit homi-
nem gratiam postea inveniet apud eum magis quam ille qui per
lingue blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a patre
suo et a matre et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicide est.
Qui se iactat et dilatat iurgia concitat; qui vero sperat in domino
sanabitur. Qui confidit in corde suo stultus est; qui autem
graditur sapienter iste laudabitur. Qui dat pauperi non indige-
bit; qui despicit deprecantem sustinebit penuriam. Cum
surrexerint impii abscondentur homines; cum illi perierint
multiplicabuntur iusti. Viro qui corripientem dura cer- XXIX
vice contemnit repentinus ei superveniet interitus
et eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum le-
tabitur vulgus; cum impii sumpserint principatum
gemet populus. Vir qui amat sapientiam letificat patrem su-
um; qui autem nutrit scorta perdet substantiam. Rex iustus e-
rigit terram; vir avarus destruet eam. Homo qui blan-
dis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit
gressibus suis. Peccantem virum iniquum involvet laqueus,
et iustus laudabit atque gaudebit. Novit iustus causam
pauperum; impius ignorat scientiam. Homines pestilentes
dissipant civitatem; sapientes vero avertunt furorem.
Vir sapiens qui cum stulto contenderit, sive irasca-
tur sive rideat, non inveniet requiem. Viri sanguinum
oderunt simplicem; iusti autem querunt animam eius. Totum
spiritum suum profert stultus; sapiens differt et reservat in posterum.
Princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros
habet impios. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque il-
luminator est dominus. Rex qui iudicat in veritate pau-
peres, thronus eius in eternum firmabitur. Virga atque cor-
reptio tribuit sapientiam; puer autem qui dimittitur voluntati
sue confundit matrem suam. In multiplicatione impiorum
multiplicabuntur scelera, et iusti ruinas eorum videbunt. Eru-
di filium tuum et refrigerabit te, et dabit delicias anime
tue. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus; qui custodit
legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicis
intelligit et respondere contemnit. Vidisti hominem
velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est
magis quam illius correptio. Qui delicate a pueritia
nutrit servum suum postea illum sentiet contumacem. Vir ira-
cundus provocat rixas, et qui ad indignandum facilis est
erit ad peccandum proclivior. Superbum sequitur humilitas,
et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat
odit animam suam; adiurantem audit et non indicat. Qui
timet hominem cito corruet; qui sperat in domino sub-
levabitur. Multi requirunt faciem principis, et a domino e-
greditur iudicium singulorum. Abominantur iusti virum
impium, et abominantur impii eos qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius extra perditionem erit. Verba XXX
congregantis filii vomentis. Visio quam locutus est vir cum
quo est deus, et qui deo secum morante confortatus ait:
Stultissimus sum virorum, et sapientia hominum non est mecum.
Non didici sapientiam, et non novi scientiam sanctorum. Quis ascen-
dit in celum atque descendit? Quis continuit spiritum in ma-
nibus suis? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis susci-
tavit omnes terminos terre? Quod nomen est eius, et quod nomen
filii eius, si nosti? Omnis sermo dei ignitus clipeus est speran-

tibi; ne addas quicquam verbis illius et arguaris inveniarisque mendax. Duo rogavi te ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me; mendicitatem et divitias ne dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria; ne forte saturatus inliciar ad negandum et dicam: Quis est Dominus? et egestate conpulsus furer et periurem nomen Dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi et corruas. Generatio quae patri suo maledicit et quae matri suae non benedicit. Generatio quae sibi munda videtur et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi et palpebrae eius in alta subrectae. Generatio quae pro dentibus gladios habet et commandit molaribus suis ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisugae duae sunt filiae dicentes: Affer, affer. Tria sunt insaturabilia et quartum quod numquam dicit: Sufficit: infernus et os vulvae et terra quae non satiatur aqua; ignis vero numquam dicit: Sufficit. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris suae, effodiant eum corvi de torrentibus et comedant illum filii aquilae. Tria sunt difficilia mihi et quartum penitus ignoro: viam aquilae in caelo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari et viam viri in adolescentia. Talis est et via mulieris adulterae quae comedit et tergens os suum dicit: Non sum operata malum. Per tria movetur terra et quartum non potest sustinere: per servum cum regnaverit, per stultum cum saturatus fuerit cibo, per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta, et per ancillam cum fuerit heres dominae suae. Quattuor sunt minima terrae et ipsa sunt sapientiora sapientibus: formicae populus infirmus qui praeparat in messe cibum sibi; lepusculus plebs invalida qui collocat in petra cubile suum; regem locusta non habet et egreditur universa per turmas suas; stellio manibus nititur et moratur in aedibus regis. Tria sunt quae bene gradiuntur et quartum quod incedit feliciter: leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum; gallus succinctus lumbos et aries, nec est rex qui resistat ei. Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime; si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butyrum, et qui vehementer emungit elicit sanguinem, et qui provocat iras producit discordias.

XXXI

Verba Lamuelis regis. Visio qua erudivit eum mater sua. Quid, dilecte mi? quid, dilecte uteri mei? quid, dilecte votorum meorum? Ne dederis mulieribus substantiam tuam et divitias tuas ad delendos reges. Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas; ne forte bibant et obliviscantur iudiciorum et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram maerentibus et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis suae et doloris sui non recordentur amplius. Aperi os tuum muto et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum, decerne quod iustum est et iudica inopem et pauperem.

Aleph. Mulierem fortem quis inveniet? procul et de ultimis finibus pretium eius. Beth. Confidit in ea cor viri sui et spoliis non indigebit. Gimel. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vitae suae. Daleth. Quaesivit lanam et linum et operata est consilio manuum suarum. He. Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum. Vau. Et de nocte surrexit deditque praedam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Zai. Consideravit agrum et emit eum; de fructu manuum suarum plantavit vineam. Heth. Accinxit fortitudine lumbos suos et roboravit brachium suum. Teth. Gustavit quia bona est negotiatio eius; non extinguetur in nocte lucerna eius. Ioth. Manum suam misit ad fortia et digiti eius apprehenderunt fusum. Caph. Manum suam aperuit inopi et palmas suas extendit ad pauperem. Lamed. Non timebit domui suae a frigoribus nivis; omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Mem. Stragulatam vestem fecit sibi; byssus et purpura indumentum eius. Nun. Nobilis in portis vir eius quando sederit cum senatoribus terrae. Samech. Sindonem fecit et vendidit et cingulum tradidit Chananaeo. Ain. Fortitudo et decor indumentum eius, et ridebit in die novissimo. Phe. Os suum aperuit sapientiae et lex clementiae in lingua eius. Sade. Consideravit semitas domus suae et panem otiosa non comedit. Coph. Surrexerunt filii eius et beatissimam praedicaverunt; vir eius et laudavit eam. Res. Multae filiae congregaverunt divitias; tu supergressa es universas. Sin. Fallax gratia et vana est pulchritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Thau. Date ei de fructu manuum suarum et laudent eam in portis opera eius.

Incipit liber coeleth, grece ecclesiastes, latine concionator.

VERBA Ecclesiastes filii David regis Ierusalem. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum et omnia vanitas. Quid habet homo amplius de universo labore suo quo laborat sub sole? Generatio praeterit et generatio advenit, terra vero in aeternum stat. Oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem. Lustrans universa in circuitu pergit spiritus et in circulos suos revertitur. Omnia flumina intrant in mare et mare non redundat; ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. Cunctae res difficiles; non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu nec auris impletur auditu. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est; iam enim praecessit in saeculis quae fuerunt ante nos. Non est priorum memoria, sed nec eorum quidem quae postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo. Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem, et proposui in animo meo quaerere et investigare sapienter de omnibus quae fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum ut occuparentur in ea. Vidi quae fiunt cuncta sub sole, et ecce universa vanitas et afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur, et stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens: Ecce magnus effectus sum et praecessi sapientia omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem, et mens mea contemplata est multa sapienter et didici. Dedique cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam erroresque et stultitiam, et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus, eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit scientiam addit et laborem. Dixi ego in corde meo: Vadam et affluam deliciis et fruar bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vitae suae. Magnificavi opera mea, aedificavi mihi domos, plantavi vineas, feci hortos et pomaria, et consevi ea cuncti

que gignit arbores. et extruxi michi piscinas aquarum ut irri-
garem silvam lignorum germinantium. Possedi servos
et ancillas. multamque familiam habui. armenta quoque et
magnos ovium greges. ultra omnes qui fuerunt ante me
in Ierusalem. Coacervavi michi argentum et aurum et substancias re-
gum ac provinciarum. Feci michi cantores et cantatrices
et delicias filiorum hominum. cyphos et urceos in mi-
nisterio ad fundenda vina. et supergressus sum omnes opibus
qui fuerunt ante me in Ierusalem. Sapientia quoque perseveravit
mecum. et omnia que desideraverunt oculi mei non ne-
gavi eis. nec prohibui cor meum quin omni volupta-
te frueretur. et oblectaret se in hiis que preparaveram.
et hanc ratus sum partem meam si uterer labo-
re meo. Cumque me convertissem ad universa opera que
fecerant manus mee et ad labores in quibus frustra
sudaveram. vidi in omnibus vanitatem et afflictionem
animi. et nichil permanere sub sole. Transivi ad con-
templandam sapientiam. erroresque et stulticiam. Quid
est inquam homo ut sequi possit regem factorem
suum? Et vidi quod tantum precederet sapientia stulticiam. quantum
lux differt a tenebris. Sapientis oculi in capite eius. stul-
tus in tenebris ambulat. et didici quod unus utrius-
que esset interitus. Et dixi in corde meo. Si unus et stul-
ti et meus occasus erit. quid michi prodest quod maiorem sapie-
ncie dedi operam? Locutusque sum cum mente mea. animadver-
ti quod hoc quoque esset vani-tas. Non enim erit memo-
ria sapientis similiter ut stulti in perpetuum. et fu-
tura tempora oblivione cuncta pariter operient. mo-
ritur doctus similiter ut indoctus. et idcirco teduit me
vite mee. videns mala esse universa sub sole. et cun-
cta vanitatem atque afflictionem spiritus. Rursus detes-
tatus sum omnem industriam meam qua sub sole
studiosissime laboravi. habiturus heredem post me.
quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit. et do-
minabitur in laboribus meis quibus desudavi et solli-
citus fui. et est quicquam tam vanum? Unde cessavi renun-
ciavitque cor meum ultra laborare sub sole. Nam cum
alius laboret in sapientia et doctrina et sollicitudine.
homini ocioso quesita dimittit. et hoc ergo vanitas et
magnum malum. Quid enim proderit homini de universo
labore suo et afflictione spiritus qua sub sole cruciatus
est? Cuncti dies eius doloribus et erumpnis pleni sunt.
nec per noctem mente requiescit. et hoc nonne vanitas e-
st? Nonne melius est comedere et bibere et ostendere anime
sue bona de laboribus suis? et hoc de manu dei est. Quis ita de-
vorabit et deliciis affluet ut ego? Homini bono in
conspectu suo dedit deus sapientiam et scientiam et leticiam. pec-
catori autem dedit afflictionem et curam superfluam
ut addat et congreget et tradat ei cui placuit
deo. sed et hoc vanitas et cassa sollicitudo mentis.
III Omnia tempus habent. et suis spaciis transeunt univer-
sa sub celo. Tempus nascendi et tempus moriendi.
Tempus plantandi et tempus evellendi quod plantatum
est. Tempus occidendi et tempus sanandi. Tempus destruen-
di et tempus edificandi. Tempus flendi et tempus riden-
di. Tempus plangendi et tempus saltandi. Tempus
spargendi lapides et tempus colligendi. Tempus am-
plexandi et tempus longe fieri. Et tempus perdendi et
tempus custodiendi. Tempus acquirendi et tempus
abiciendi. Tempus scindendi et tempus consuendi. Tempus
tacendi et tempus loquendi. Tempus dilectionis et tempus
odii. Tempus belli et tempus pacis. Quid habet amplius
homo de labore suo? Vidi afflictionem quam dedit
deus filiis hominum ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona
in tempore suo et mundum tradidit disputationi eorum. ut non
inveniat homo opus quod operatus est deus ab initio usque
ad finem. Et cognovi quod non esset melius nisi letari et fa-
cere bene in vita sua. Omnis enim homo qui comedit et
bibit et videt bonum de labore suo. hoc donum dei est.
Didici quod omnia opera que fecit deus perseverent in eternum. non
possumus eis quicquam addere nec auferre que fecit deus ut
timeatur. Quod factum est ipsum permanet. que futura sunt iam
fuerunt. et deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in
loco iudicii impietatem et in loco iusticie iniqui-
tatem. et dixi in corde meo. Iustum et impium iudi-
cabit deus. et tempus omnis rei tunc erit. Dixi in corde
meo de filiis hominum ut probaret eos deus. et osten-
deret similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis
et iumentorum. et equa utriusque condicio. Sicut moritur homo sic et il-
la moriuntur. similiter spirant omnia. et nichil habet ho-
mo iumento amplius. cuncta subiacent vanitati et omnia
pergunt ad unum locum. de terra facta sunt et in terram pariter
revertuntur. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat
sursum. et si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et depre-
hendi nichil esse melius quam letari hominem in opere su-
o. et hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet ut
post se futura cognoscat? Verti me ad alia. et IIII
vidi calumpnias que sub sole geruntur. et lacrimas in-
nocentium. et neminem consolatorem. nec posse re-
sistere eorum violencie cunctorum auxilio desti-
tutos. et laudavi magis mortuos quam viventes.
et feliciorem utroque iudicavi qui necdum natus est
nec vidit mala que sub sole fiunt. Rursum contempla-
tus sum omnes labores hominum et industrias ani-
madverti patere invidie proximi. et in hoc ergo va-
nitas et cura superflua est. Stultus complicat manus
suas et comedit carnes suas dicens. Melior est
pugillus cum requie quam plena utraque manus cum
labore et afflictione animi. Considerans repperi et aliam
vanitatem sub sole. Unus est et secundum non habet. non filium. non fra-
trem. et tamen laborare non cessat. nec saciantur oculi eius divitiis.
nec recogitat dicens. Cui laboro et fraudo animam
meam bonis? In hoc quoque vanitas est et afflictio pessima.
Melius est ergo duos simul esse quam unum. habent enim emolu-
mentum societatis sue. Si unus ceciderit ab altero ful-
cietur. Ve soli quia cum ceciderit non habet sublevantem se. Et
si dormierint duo fovebuntur mutuo. Unus quomodo
calefiet? Et si quispiam prevaluerit contra unum. duo resistunt
ei. funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer
pauper et sapiens rege sene et stulto qui nescit providere
in posterum. quia de carcere cathenisque interdum
egreditur ad regnum. et alius natus in regno in-
opia consumitur. Vidi cunctos viventes qui ambulant
sub sole. cum adolescente qui secundus consurgit pro eo.
Infinitus est numerus populi omnium qui fuerunt ante eum. et
qui postea futuri sunt non letabuntur in eo. sed et hoc vani-
tas. et afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens
domum dei. et appropinqua ut audias. Multo enim
melior est obediencia quam stultorum victime qui nesci-
unt quid faciunt mali. Ne temere quid loquaris nec V
cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram
deo. Deus enim in celo et tu super terram. idcirco sint pau-
ci sermones tui. Multas curas sequuntur sompnia.
et in multis sermonibus invenietur stulticia. Si quid

vovisti deo ne moreris reddere. Displicet enim ei infidelis et stulta promissio. Sed quodcumque voveris redde. Multoque melius est non vovere quam post votum promissa non reddere. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: non est providentia, ne forte iratus deus super sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt sompnia, plurime vanitates et sermones innumeri; tu vero deum time. Si videris calumpnias egenorum et violenta iudicia et subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio, quia excelso alius excelsior est, et super hos quoque eminentiores sunt alii, et insuper universe terre rex imperat servienti. Avarus non implebitur pecunia, et qui amat divitias fructum non capiet ex eis; et hoc ergo vanitas. Ubi multe sunt opes, multi et qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis? Dulcis est sompnus operanti, sive parum sive multum comedat; saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: divitie conservate in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima; generavit filium qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic revertetur, et nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum? Cunctis diebus vite sue comedit in tenebris et in curis multis et in erumpna atque tristitia. Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo quo laboravit ipse sub sole numero dierum vite sue quos dedit ei deus, et hec est pars illius. Et omni homini cui dedit deus divitias atque substantiam potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis et fruatur parte sua et letetur de labore suo: hoc est donum dei. Non enim satis recordabitur dierum vite sue, eo quod deus occupet deliciis cor eius.

VI Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines: vir cui dedit deus divitias et substantiam et honorem, et nihil deest anime sue ex omnibus que desiderat, nec tribuit ei potestatem deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas et magna miseria est. Si genuerit quispiam centum liberos et vixerit multos annos et plures dies etatis habuerit, et anima illius non utatur bonis substantie sue, sepulturaque careat, de hoc ego pronuntio quod melior illo sit abortivus. Frustra enim venit et pergit ad tenebras, et oblivione delebitur nomen eius. Non vidit solem neque cognovit distantiam boni et mali. Etiam si duobus milibus annis vixerit et non fuerit perfruitus bonis, nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur. Quid habet amplius sapiens a stulto, et quid pauper, nisi ut pergat illuc ubi est vita? Melius est videre quod cupias quam desiderare quod nescias; sed et hoc vanitas est et presumptio spiritus. Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius, et scitur quod homo sit, et non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

VII Quid necesse est homini maiora se querere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis sue et tempore quod velut umbra preterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit? Melius est nomen bonum quam unguenta preciosa, et dies mortis die nativitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi leticia. Melius est a sapiente corripi quam stultorum adulatione decipi, quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti; sed et hoc vanitas. Calumpnia conturbat sapientem et perdet robur cordis illius. Melior est finis orationis quam principium. Melior est patiens arrogante. Ne velox sis ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas: Quid putas cause est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? Stulta est enim huiuscemodi interrogatio. Utilior est sapientia cum divitiis, et magis prodest videntibus solem. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia; hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo. Considera opera dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis, et malam diem precave; sicut enim hanc sic et illam fecit deus, ut non inveniat homo contra eum iustas querimonias. Hec quoque vidi in diebus vanitatis mee: iustus perit in iustitia sua, et impius multo vivit tempore in malitia sua. Noli esse iustus multum, neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum, sed et ab illo ne subtrahas manum tuam, quia qui timet deum nihil negligit. Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. Non est enim homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum maledicentem tibi; scit enim conscientia tua quia et tu crebro maledixisti aliis. Cuncta temptavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat; et alta profunditas, quis inveniet eam? Lustravi universa animo meo ut scirem et considerarem et quererem sapientiam et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti et errorem imprudentium. Et inveni amariorem morte mulierem, que laqueus venatorum est, et sagena cor eius; vincula sunt manus illius. Qui placet deo effugiet eam; qui autem peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inveni, dicit ecclesiastes, unum et alterum ut invenirem rationem quam adhuc querit anima mea, et non inveni. Virum de mille unum repperi, mulierem ex omnibus non inveni. Solummodo hoc inveni, quod fecerit deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit questionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

Sapientia hominis lucet in vultu eius, et potentissimus faciem illius commutabit. Ego os regis observo et precepta iuramenti dei. Ne festines recedere a facie eius, neque permaneas in opere malo, quia omne quod voluerit faciet. Et sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? Qui custodit preceptum non experietur quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omni negotio tempus est et opportunitas, et multa hominis afflictio, quia ignorat preterita, et futura nullo scire potest nuntio. Non est in hominis ditione prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium. Omnia hec consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus que fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi iustorum operum. Sed et hoc vanitas est. Etenim

quia non profertur cito contra malos sententia absque timore ullo
filii hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quod centies
facit malum et per patientiam sustentatur, ego cognovi
quod erit bonum timentibus deum qui verentur faciem eius.
Non sit bonum impio nec prolongentur dies eius, sed quasi um-
bra transeant qui non timent faciem domini. Est et alia vanitas
quae fit super terram. Sunt iusti quibus multa proveniunt quasi opera ege-
rint impiorum; et sunt impii qui ita securi sunt quasi iustorum
facta habeant. Sed et hoc vanissimum iudico. Laudavi igitur laetitiam
quod non esset homini bonum sub sole nisi quod comederet et bi-
beret atque gauderet, et hoc solum secum auferret de labore
suo in diebus vitae suae quos dedit ei deus sub sole. Et ap-
posui cor meum ut scirem sapientiam et intelligerem distrac-
tionem. Est homo qui diebus et noctibus somnum non ca-
pit oculis; et intellexi quod omnium operum dei nullam possit
homo invenire rationem eorum quae fiunt sub sole; et quanto
plus laboraverit ad quaerendum tanto minus inve-
niat. Etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. Omnia
IX haec tractavi in corde meo ut curiose intelligerem. Sunt
iusti atque sapientes et opera eorum in manu dei; et tamen
nescit homo utrum amore an odio dignus sit.
Sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa aeque
eveniant iusto et impio, bono et malo, mundo et im-
mundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti.
Sicut bonus sic et peccator; ut periurus ita et ille qui verum
deierat. Hoc est pessimum inter omnia quae sub sole fiunt
quia eadem cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum
hominum implentur malitia et contemptu in vita sua
et post haec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper vivat
et qui huius rei habeat fiduciam. Melior est canis vivus
leone mortuo. Viventes enim sciunt se esse mori-
turos; mortui vero nihil noverunt amplius nec habent ultra
mercedem quia oblivioni tradita est memoria eorum. Amor
quoque et odium et invidiae simul perierunt nec habent partem in
hoc saeculo et in opere quod sub sole geritur. Vade ergo et come-
de in laetitia panem tuum et bibe cum gaudio vinum
tuum quia deo placent opera tua. Omni tempore sint vesti-
menta tua candida et oleum de capite tuo non defi-
ciat. Perfruere vita cum uxore quam diligis cunctis
diebus vitae instabilitatis tuae qui dati sunt tibi sub so-
le omni tempore vanitatis tuae. Haec est enim pars in vita et in
labore tuo quo laboras sub sole. Quodcumque potest manus
tua facere instanter operare, quia nec opus nec ratio nec scientia
nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me ad
VII aliud, et vidi sub sole nec velocium esse cursum nec
fortium bellum nec sapientium panem nec doctorum
divitias nec artificum gratiam, sed tempus casumque in
omnibus. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces hamo et
sicut aves comprehenduntur laqueo, sic homines capiuntur
in tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque
vidi sub sole sapientiam et probavi maximam. Civitas
parva et pauci in ea viri; venit contra eam rex magnus
et vallavit eam exstruxitque munitiones per gyrum
et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens
et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps
recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam
ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia
pauperis contempta est et verba illius non sunt audita? Ver-
ba sapientium audiuntur in silentio plus quam
clamor principis inter stultos. Melior est sapientia quam
X arma bellica, et qui in uno peccaverit multa bo-
na perdet. Muscae morientes perdunt suavitatem
unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria parva ad tempus
stultitia. Cor sapientis in dextera eius et cor stulti in
sinistra illius. Sed et in via stultus ambulans, cum
ipse insipiens sit omnes stultos aestimat. Si spiritus potes-
tatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris,
quia curatio cessare faciet peccata maxima. Est malum
quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie princi-
pis: positum stultum in dignitate sublimi et divi-
tes sedere deorsum. Vidi servos in equis et principes am-
bulantes quasi servos super terram. Qui fodit foveam incidet
in eam, et qui dissipat sepem mordebit eum coluber.
Qui transfert lapides affligetur in eis, et qui scindit ligna
vulnerabitur ab eis. Si retusum fuerit ferrum et hoc non ut prius
sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, et post indu-
striam sequetur sapientia. Si mordeat serpens in silentio ni-
hil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapien-
tis gratia, et labia insipientis praecipitabunt eum. Initium
verborum eius stultitia, et novissimum oris illius error
pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo
quid ante se fuerit, et quid post se futurum sit quis ei poterit indicare?
Labor stultorum affliget eos qui nesciunt in urbem
pergere. Vae tibi terra cuius rex puer est et cuius principes
mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est
et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum
et non ad luxuriam. In pigritiis humiliabitur contignatio
et in infirmitate manuum perstillabit domus. In ri-
sum faciunt panem et vinum ut epulentur bibentes,
et pecuniae oboediunt omnia. In cogitatione tua re-
gi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledi-
xeris diviti, quia aves caeli portabunt vocem tuam,
et qui habet pennas annuntiabit sententiam. Mitte panem XI
tuum super transeuntes aquas, quia post multa tempora invenies
illum. Da partem septem necnon et octo, quia ignoras quid
futurum sit mali super terram. Si repletae fuerint nubes im-
brem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad au-
strum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit
ibi erit. Qui observat ventum non seminat, et qui consi-
derat nubes numquam metet. Quomodo ignoras quae sit
via spiritus et qua ratione compingantur ossa in ventre praegnan-
tis, sic nescis opera dei qui fabricator est omnium. Ma-
ne semina semen tuum et vespere ne cesset manus tua,
quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud, et si utrum-
que simul melius erit. Dulce lumen et delectabile est oculis
videre solem. Si annis multis vixerit homo et in
his omnibus laetatus fuerit, meminisse debet tenebro-
si temporis et dierum multorum, qui cum venerint vani-
tatis arguentur praeterita. Laetare ergo iuvenis in ado-
lescentia tua et in bono sit cor tuum in diebus iuven-
tutis tuae, et ambula in viis cordis tui et in intuitu
oculorum tuorum, et scito quod pro omnibus his adducet te deus
in iudicium. Aufer iram a corde tuo et amove
malitiam a carne tua; adolescentia enim et volup-
tas vana sunt. Memento creatoris tui in diebus XII
iuventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis
et appropinquent anni de quibus dicas non mihi pla-
cent; antequam tenebrescat sol et lumen et luna et
stellae, et revertantur nubes post pluviam; quando mo-
vebuntur custodes domus et nutabunt viri for-
tissimi et otiosae erunt molentes in minuto nu-
mero, et tenebrescent videntes per foramina, et clau-
dent ostia in platea in humilitate vocis molen-
tis, et consurgent ad vocem volucris, et

obsurdescent omnes filie carminis. Excelsa quoque time-
bunt et formidabunt in via. Florebit amigdalus,
impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis, quoniam ibit
homo in domum eternitatis sue, et circuibunt in platea
plangentes. Antequam rumpatur funis argenteus,
et recurrat vitta aurea, et conteratur ydria super fontem,
et confringatur rota super cisternam, et revertatur pulvis in terram
suam unde erat, et spiritus redeat ad deum qui dedit illum.
Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes, et omnia vanitas.
Cumque esset sapientissimus ecclesiastes docuit populum
et enarravit que fecerat, et investigans composuit
parabolas multas. Quesivit verba utilia, et conscripsit
sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sa-
pientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum
defixi, que per magistrorum consilium data sunt a pastore
uno. His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures
libros nullus est finis, frequensque meditatio carnis
afflictio est. Finem loquendi omnes pariter audiamus.
Deum time et mandata eius observa: hoc est enim omnis
homo. Et cuncta que fiunt adducet deus in iudicium
pro omni errato sive bonum sive malum sit.

Incipit liber Salomonis qui hebraice dicitur Syrasirim, latine Canticum canticorum.

OSCULETUR
me osculo oris sui. Quia meliora sunt
ubera tua vino, fragrantia unguentis
optimis. Oleum effusum nomen tuum,
ideo adolescentule dilexerunt te. Trahe me post te,
curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit
me rex in cellaria sua. Exultabimus et letabimur
in te, memores uberum tuorum super vinum. Recti dili-
gunt te. Nigra sum sed formosa filie Ierusalem, sicut
tabernacula cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite
me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol.
Filii matris mee pugnaverunt contra me, posuerunt me cu-
stodem in vineis; vineam meam non custodivi. In-
dica michi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes
in meridie, ne vagari incipiam per greges sodalium
tuorum. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere
et abi post vestigia gregum, et pasce hedos tuos iuxta
tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus pharao-
nis assimilavi te amica mea. Pulchre sunt gene
tue sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Murenulas
aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Cum esset
rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem
suum. Fasciculus mirre dilectus meus michi, inter ubera mea
commorabitur. Botrus cypri dilectus meus michi in vineis engad-
di. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pul-
chra, oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es dilecte
mi et decorus. Lectulus noster floridus, tigna domorum
II nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. Ego flos
campi et lilium convallium. Sicut lilium inter spinas,
sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna
silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius
quem desideraveram sedi, et fructus eius dulcis gutturi
meo. Introduxit me rex in cellam vinariam,
ordinavit in me caritatem. Fulcite me floribus,
stipate me malis, quia amore langueo. Leva eius sub
capite meo, et dextera illius amplexabitur me. Adiu-
ro vos filie Ierusalem per capreas cervosque camporum,
ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam quo-
adusque ipsa velit. Vox dilecti mei. Ecce iste venit
saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus
meus capree hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem
nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. En
dilectus meus loquitur michi. Surge propera amica mea, colum-
ba mea, formosa mea, et veni. Iam enim hyems transiit,
ymber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra, tem-
pus putationis advenit. Vox turturis audita est
in terra nostra. Ficus protulit grossos suos, vinee florentes
odorem suum dederunt. Surge propera amica mea,
speciosa mea, et veni, columba mea in foraminibus
petre, in caverna macerie. Ostende michi faciem tuam,
sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et fa-
cies tua decora. Capite nobis vulpes parvulas
que demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Dilec-
tus meus michi et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies
et inclinentur umbre. Revertere, similis esto dilecte mi
capree hinnuloque cervorum super montes bethel. III
In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit anima mea,
quesivi illum et non inveni. Surgam et circuibo civitatem
per vicos et plateas, queram quem diligit anima mea. Que-
sivi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles
qui custodiunt civitatem. Num quem
diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertrans-
sissem eos, inveni quem diligit anima mea. Tenui eum,
nec dimittam, donec introducam illum in domum matris
mee et in cubiculum genitricis mee. Adiuro vos filie Ierusa-
lem per capreas cervosque camporum ne suscitetis neque evi-
gilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Que est ista
que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aro-
matibus mirre et thuris et universi pulveris pigmenta-
rii. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt
ex fortissimis Israhel, omnes tenentes gladios, et ad bella
doctissimi. Uniuscuiusque ensis super femur suum propter timo-
res nocturnos. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis
libani. Columpnas eius fecit argenteas, reclinatori-
um aureum, ascensum purpureum, media caritate
constravit propter filias Ierusalem. Egredimini et videte filie
Syon regem Salomonem in diademate quo coronavit
eum mater sua in die desponsationis illius, et in die leticie
IIII cordis eius. Quam pulchra es amica mea, quam pul-
chra es. Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus
latet. Capilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt
de montibus Galaad. Dentes tui sicut greges tonsa-
rum que ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus,
et sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua,
et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici,
ita gene tue, absque eo quod intrinsecus latet. Sicut
turris David collum tuum, que edificata est cum propugnaculis.
Mille clipei pendent ex ea, omnis armatura fortium.
Duo ubera tua sicut duo hinnuli capree gemelli
qui pascuntur in liliis donec aspiret dies et inclinentur
umbre. Vadam ad montem mirre et ad collem thuris.
Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te. Ve-
ni de libano sponsa mea, veni de libano, coronaberis.
De capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubi-
libus leonum, de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum
soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculo-
rum tuorum et in uno crine colli tui. Quam pulchre sunt mam-
me tue soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua vi-
no, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
Favus distillans labia tua sponsa, mel et lac sub lin-
gua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

Ortus conclusus soror mea sponsa. ortus conclusus fons
signatus. Emissiones tue paradisus malorum punicorum
cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo. nardus et cro
cus fistula et cynnamomum cum universis lignis liba
ni mirra et aloe cum omnibus primis unguentis. Fons or
torum puteus aquarum viventium que fluunt impetu de liba
V no. Surge aquilo et veni auster perfla ortum meum et
fluant aromata illius. Veniat dilectus meus in ortum suum
et comedat fructum pomorum suorum. Veni in ortum me
um soror mea sponsa. messui mirram meam cum aroma
tibus meis. Comedi favum cum melle meo bibi vinum me
um cum lacte meo. Comedite amici mei bibite et in
ebriamini karissimi. Ego dormio et cor meum vigilat. Vox
dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea. amica mea co
lumba mea immaculata mea quia caput meum plenum
est rore et cincinni mei guttis noctium. Expolia
vi me tunica mea. quomodo induar illa. Lavi pedes
meos. quomodo inquinabo illos. Dilectus meus misit manum su
am per foramen. et venter meus intremuit ad tactum eius.
Surrexi ut aperirem dilecto meo manus mee stillaverunt
mirram. digiti mei pleni mirra probatissima. Pes
sulum ostii mei aperui dilecto meo. At ille declinave
rat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut dilectus
locutus est. quesivi et non inveni illum. vocavi et non
respondit mihi. Invenerunt me custodes qui circumeunt ci
vitatem percusserunt me et vulneraverunt me. tulerunt
pallium meum custodes murorum. Adiuro vos filie
ierusalem si inveneritis dilectum meum ut nuncietis ei
quia amore langueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto
o pulcherrima mulierum. qualis est dilectus tuus quia sic
adiurasti nos. Dilectus meus candidus et rubicundus e
lectus ex milibus. caput eius aurum optimum. Come eius sicut
elate palmarum nigre quasi corvus. Oculi eius sicut co
lumbe super rivulos aquarum que lacte sunt lote et resident
iuxta fluenta plenissima. Gene illius sicut areole
aromatum consite a pigmentariis. labia eius lilia stillan
tia mirram primam. Manus illius tornatiles au
ree plene iacinctis. Venter eius eburneus distinc
tus saphiris. Crura illius columpne marmoree que
fundate sunt super bases aureas. Species eius ut liba
ni electus ut cedri. guttur illius suavissimum et totus
desiderabilis. Talis est dilectus meus et iste est amicus meus filie
ierusalem. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulie
rum. quo declinavit dilectus tuus et querimus eum tecum.
VI Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam
aromatum ut pascatur in ortis et lilia colligat. do
nec aspiret dies et inclinentur umbre. Ego dilecto meo et
dilectus meus mihi qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica
mea suavis et decora sicut ierusalem. terribilis ut castrorum
acies ordinata. Averte oculos tuos a me quia ipsi me
avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum que
apparuerunt de galaad. Dentes tui sicut grex ovium
tonsarum que ascenderunt de lavacro. omnes gemellis
fetibus et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici sic
gene tue absque occultis tuis. Sexaginta sunt regine et octo
ginta concubine et adolescentularum non est numerus. Una est
columba mea perfecta mea. Una est matris sue electa geni
trici sue. Viderunt eam filie syon et beatissimam
predicaverunt et regine et concubine laudaverunt eam. Que
est ista que progreditur quasi aurora consurgens pulchra
ut luna electa ut sol. terribilis ut castrorum acies ordi
nata. Descendi in ortum meum ut viderem poma
convallium et inspicerem si floruisset vinea et germi
nassent mala punica. Nescivi anima mea conturba
vit me propter quadrigas Aminadab. Revertere revertere VII
sunamitis revertere revertere ut intueamur te. Quid vi
debis in sunamite nisi choros castrorum. Quam pulchri
sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Iunctura
feminorum tuorum sicut monilia que fabricata sunt manu arti
ficis. Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indi
gens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici vallatus lili
is. Duo ubera tua sicut duo hynnuli gemelli capree.
Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut pisci
ne in esebon que sunt in porta filie multitudinis.
Nasus tuus sicut turris libani que respicit contra damascum. Caput tu
um ut carmelus. et come capitis tui sicut purpura regis vin
cta canalibus. Quam pulchra es et quam decora karissima in de
liciis. Statura tua assimilata est palme et ubera tua bo
tris. Dixi ascendam in palmam et apprehendam fructus eius.
Et erunt ubera tua sicut botri vinee et odor oris tui sicut ma
lorum punicorum. guttur tuum sicut vinum optimum. dignum
dilecto meo ad potandum labiisque et dentibus illius ad rumi
nandum. Ego dilecto meo et ad me conversio eius. Veni di
lecte mi egrediamur in agrum commoremur in villis. ma
ne surgamus ad vineas videamus si floruerit
vinea. si flores fructus parturiunt. si floruerunt ma
la punica. ibi dabo tibi ubera mea. Mandragore dede
runt odorem suum in portis nostris. Omnia poma nova et vetera
dilecte mi servavi tibi. Quis mihi det te fratrem meum sugge VIII
ntem ubera matris mee ut inveniam te foris et deoscu
ler te. et iam nemo me despiciat. Apprehendam te
et ducam in domum matris mee et in cubiculum genitricis
mee ibi me docebis et dabo tibi poculum ex vino condito
et mustum malorum granatorum meorum. Leva eius sub capi
te meo et dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos
filie ierusalem ne suscitetis neque evigilare faciatis dile
ctam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit de de
serto deliciis affluens innixa super dilectum suum. Sub ar
bore malo suscitavi te. ibi corrupta est mater tua ibi vio
lata est genitrix tua. Pone me ut signaculum super cor tu
um ut signaculum super brachium tuum. quia fortis est
ut mors dilectio. dura sicut infernus emulatio. lam
pades eius lampades ignis atque flammarum. Aque
multe non poterunt extinguere caritatem nec flumina
obruent eam. Si dederit homo omnem substantiam domus sue
pro dilectione. quasi nichil despiciet eam. Soror nostra parva et u
bera non habet. quid faciemus sorori nostre in die quando alloquen
da est. Si murus est edificemus super eum propugnacula argen
tea. si ostium est compingamus illud tabulis cedrinis.
Ego murus et ubera mea sicut turris ex quo facta sum co
ram eo quasi pacem reperiens. Vinea fuit pacifico in ea
que habet populos. tradidit eam custodibus. Vir affert pro fruc
tu eius mille argenteos. Vinea mea coram me est. Mil
le tui pacifici et ducenti his qui custodiunt fructus eius.
Que habitas in ortis amici auscultant te. fac me au
dire vocem tuam. Fuge dilecte mi et assimilare ca
pree hynnuloque cervorum super montes aromatum.

Incipit prefatiuncula sancti Ieronimi in librum sapientie.

Incipit [illegible] ordo codicum qui in veteri testa
mento extra canonem hebreorum sunt. Incipit argumentum
in libro sapientie. Liber sapientie apud hebreos nus
quam est. unde et ipse stilus grecam magis e
loquentiam redolet. hunc iudei philonis esse affir
mant. Qui propterea sapientie nominatur quia in eo Christi ad
ventus qui est sapientia patris et passio eius evidenter ex
primitur.

Incipit liber sapientie.

Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Sentite de domino in bonitate, et in simplicitate cordis querite illum, quoniam invenitur ab his qui non temptant illum, apparet autem his qui fidem habent in illum. Perverse enim cogitationes separant a deo; probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malivolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sanctus enim spiritus discipline effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientie, et non liberabit maledicum a labiis suis, quoniam renum illius testis est deus, et cordis illius scrutator est verus, et lingue illius auditor. Quoniam spiritus domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec preteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos a murmuratione que nichil prodest, et a detractione parcite lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit; os autem quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vite vestre, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam deus mortem non fecit, nec letatur in perditione vivorum. Creavit enim deus ut essent omnia, et sanabiles fecit nationes orbis terrarum, et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Iusticia enim perpetua est et immortalis. Iniusticia autem mortis acquisitio est. Impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et estimantes illam amicam defluxerunt, et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam morte digni sunt qui sunt ex parte illius.

II

Dixerunt enim cogitantes apud se non recte: Exiguum et cum tedio est tempus vite nostre, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis; quia ex nichilo nati sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus. Quoniam fumus flatus est in naribus nostris, et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum; qua extincta cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tamquam mollis aer. Et transibit vita nostra tamquam vestigium nebule, et sicut nebula dissolvetur que fugata est a radiis solis et a calore illius aggravata; et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbre enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertitur. Venite ergo et fruamur bonis que sunt, et utamur creatura tamquam in iuventute celeriter. Vino precioso et unguentis nos impleamus, et non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxurie nostre; ubique relinquamus signa leticie, quoniam hec est pars nostra et hec est sors. Opprimamus pauperem iustum, et non parcamus vidue, nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra lex iusticie; quod enim infirmum est inutile invenitur. Circumveniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata discipline nostre. Promittit se scientiam dei habere, et filium dei se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutate sunt vie illius. Tamquam nugaces estimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tamquam ab inmundiciis; et prefert novissima iustorum, et gloriatur patrem se habere deum. Videamus ergo si sermones illius veri sint, et temptemus que ventura sunt illi, et sciemus que erunt novissima illius. Si enim est verus filius dei, suscipiet illum, et liberabit illum de manibus contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus illum, ut sciamus reverentiam illius, et probemus pacientiam illius. Morte turpissima condempnemus illum; erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Hec cogitaverunt et erraverunt; excecavit enim illos malicia eorum. Et nescierunt sacramenta dei, neque speraverunt mercedem iusticie, nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum. Quoniam deus creavit hominem inexterminabilem, et ad ymaginem similitudinis sue fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum; imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

III

Iustorum autem anime in manu dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, et estimata est afflictio exitus illorum, et ab itinere iusto abierunt in exterminium; et quod a nobis est iter exterminii; illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum inmortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam deus temptavit illos, et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, et tamquam scintille in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum et pax est electis eius. Impii autem secundum que cogitaverunt correptionem habebunt, qui neglexerunt iustum et a domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abicit infelix est; et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inhabitabilia opera eorum. Mulieres eorum insensate sunt, et nequissimi filii eorum. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis et incoinquinata, que nescivit thorum in delicto; habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus deum nequissima; dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et que non concidat radix sapientie. Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longe vite erunt, in nichilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationis enim iniques dire sunt consummationes.

IIII

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! Inmortalis est enim memoria illius, quoniam apud deum nota est et apud homines. Cum presens est imitantur illam, et desiderant eam cum se eduxerit; et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum premium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nichilum apti. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur testes sunt nequicie adversus parentes in interrogatione sua. Iustus autem si morte preoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim

venerabilis est non diuturna neque numero annorum computa-
ta est. Cani sunt autem sensus hominis et etas senectutis vi-
ta inmaculata. Placens deo factus dilectus et vivens inter
peccatores translatus est. Raptus est ne malitia mutaret
intellectum eius aut ne fictio deciperet animam illius. Fas-
cinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstan-
tia concupiscentie transvertit sensum sine malitia. Con-
summatus in brevi explevit tempora multa. Placita
enim erat deo anima illius propter hoc properavit educere illum
de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes
nec ponentes in precordiis talia, quoniam gratia dei et misericordia
eius in sanctos eius et respectus in electos illius. Condemp-
nat autem iustus mortuus vivos impios, et iuventus ce-
lerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt
enim finem sapientis et non intelligent quid cogitaverit de il-
IIII lo deus, et quare munierit illum dominus. Videbunt enim et contemp-
nent illum. Illos autem dominus irridebit. Et erunt post hec deciden-
tes sine honore et in contumelia inter mortuos in perpetuum,
quoniam disrumpet illos inflatos sine voce et commovebit il-
los a fundamentis et usque ad supremum desolabuntur et erunt
gementes et memoria illorum peribit. Venient in cogi-
tatione peccatorum suorum timidi et traducent illos ex adverso
V iniquitates ipsorum. Tunc stabunt iusti in magna con-
stantia adversus eos qui se angustiaverunt et qui abstu-
lerunt labores illorum. Videntes turbabuntur timo-
re horribili et mirabuntur in subitatione insperate
salutis gementes pre angustia spiritus. Dicentes intra se
penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes. Hii sunt
quos habuimus aliquando in derisum et in similitudinem
improperii. Nos insensati vitam illorum estimabamus
insaniam et finem illorum sine honore. Quomodo ergo compu-
tati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum est.
Ergo erravimus a via veritatis et iustitie lumen non
luxit nobis et sol intelligentie non est ortus nobis. Las-
sati sumus in via iniquitatis et perditionis et ambu-
lavimus vias difficiles, viam autem domini ignoravi-
mus. Quid nobis profuit superbia aut quid divitiarum iac-
tantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam um-
bra et tamquam nuntius percurrens, et tamquam na-
vis que pertransit fluctuantem aquam cuius cum preterierit non
est vestigium invenire neque semitam illius in fluctibus; aut
avis que transvolat in aere nullum invenitur argumentum iti-
neris illius, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum
et scindens per vim itineris aerem commotis alis transvola-
vit et post hoc nullum signum invenitur itineris illius. Aut tam-
quam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer
continuo in se reclusus est ut ignoretur transitus illius.
IIII Sic et nos nati continuo desivimus esse et virtutis qui-
dem signum nullum valuimus ostendere, in malignita-
te autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno
hii qui peccaverunt, quoniam spes impii tamquam lanugo
est que a vento tollitur, et tamquam spuma gracilis que a pro-
cella dispergitur et tamquam fumus qui a vento diffusus
est et tamquam memoria hospitis unius diei pretereuntis.
Iusti autem in perpetuum vivent et apud dominum est merces
eorum et cogitatio illorum apud altissimum. Ideo accipient
regnum decoris et diadema speciei de manu domini, quoniam sua
dextera teget eos et brachio sancto suo defendet eos. Ac-
cipiet armaturam zelus illius et armabit creaturam
ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam et
accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum in-
expugnabile equitatem. Acuet autem duram iram in lan-
ceam et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.
Ibunt directe emissiones fulgurum et tamquam a bene
curvato arcu nubium exterminabuntur, et ad certum locum insi-
lient. Et a petrosa ira plene mittentur grandines, et ex-
candescet in illos aqua maris et flumina concurrent duriter. Con-
tra illos stabit spiritus virtutis et tamquam turbo venti di-
videt illos, et ad heremum perducet omnem terram iniquitas
illorum, et malignitas evertet sedes potentium. Melior est
sapientia quam vires, et vir prudens magis quam fortis. Au- VI
dite ergo reges et intelligite, discite iudices finium terre. Prebe-
te aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis
in turbis nationum, quoniam data est a domino vobis potestas
et virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra et cogi-
tationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri reg-
ni illius non recte iudicastis nec custodistis legem iusti-
tie neque secundum voluntatem dei ambulastis. Horrende
et cito apparebit vobis quoniam iudicium durissimum in his
qui presunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia. Poten-
tes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet
personam cuiusquam dominus nec verebitur mag-
nitudinem cuiusquam, quoniam pusillum et magnum ipse fecit et
equaliter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat
cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hii sermones mei ut discatis sapi- g. iiii
entiam et non excidatis. Qui enim custodierint iustitiam
iuste iudicabuntur et qui didicerint ista invenient
quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos
et habebitis disciplinam. Clara est et que numquam marces-
cit sapientia, et facile videtur ab his qui diligunt eam et in-
venitur ab his qui querunt illam. Preoccupat qui se concupis-
cunt ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit
ad illam non laborabit, assidentem enim illam foribus
suis inveniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus,
et qui vigilaverit propter illam cito erit securus. Quoniam di-
gnos se ipsa circuit querens, et in viis se osten-
dit illis hylariter et in omni providentia occurrit illis. In-
itium enim illius verissima est discipline concupiscentia.
Cura ergo discipline dilectio est, et dilectio custodia est
legum illius. Custoditio autem legum consummatio incor-
ruptionis est. Incorruptio autem facit esse proximum deo. Con-
cupiscentia itaque sapientie deducit ad regnum perpetuum.
Si ergo delectamini in sedibus et sceptris reges populi diligite
lumen sapientie omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia et quemad-
modum facta sit referam et non abscondam a vobis sacramenta dei, sed
ab initio nativitatis investigabo et ponam in lucem
scientiam illius et non preteribo veritatem, neque cum invidia
tabescente iter habebo quoniam ista non erit particeps sapientie.
Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum, et rex
sapiens stabilimentum populi est. Ergo accipite discipli-
nam per sermones meos et proderit vobis. Sum quidem VII
et ego mortalis homo similis omnibus, et ex genere terreni
illius qui prior factus est, et in ventre matris figuratus sum
caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine
ex semine hominis et delectamento somni conveniente.
Et ego natus accepi communem aerem et in similiter
factam decidi terram, et primam vocem similem omnibus
emisi plorans. In involumentis nutritus sum et curis
magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativi-
tatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam
et similis exitus. Propter hoc optavi et datus est michi sensus, et in-
vocavi et venit in me spiritus sapientie et preposui illam reg-
nis et sedibus et divitias nihil esse duxi in comparatione
illius. Nec comparavi illi lapidem preciosum, quoniam omne

aurum in comparatione illius harena est exigua, et tamquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius, et letatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia, et ignorabam quoniam horum omnium mater est. Quam sine fictione didici, et sine invidia communico, et honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei, propter discipline dona commendati. Michi autem dedit Deus dicere ex sententia, et presumere digna horum que michi dantur, quoniam ipse sapientie dux est, et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri, et omnis sapientia, et operum scientia et disciplina. Ipse enim dedit michi horum que sunt scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, et virtutes elementorum, initium, et consummationem, et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, et commutationes temporum, anni cursus, et stellarum dispositiones, naturas animalium, et iras bestiarum, vim ventorum, et cogitationes hominum, differentias virgultorum, et virtutes radicum, et quecumque sunt absconsa et improvisa didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentie, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nichil vetat, benefaciens, humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus, intelligibilis, mundus, subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia; attingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quedam est claritatis omnipotentis Dei sincera, et ideo nichil inquinatum in illam incurrit. Candor est enim lucis eterne, et speculum sine macula Dei maiestatis, et imago bonitatis illius. Et cum sit una, omnia potest, et in se permanens omnia innovat, et per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei et prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim hec speciosior sole, et super omnem stellarum dispositionem, luci comparata invenitur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit

VIII malitia. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea, et quesivi sponsam michi eam assumere, et amator factus sum forme illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei, sed et omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est discipline Dei, et electrix operum illius. Et si divitie appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, que operatur omnia? Si autem sensus operatur, quis horum que sunt magis quam illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit, labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et iustitiam et virtutem, quibus utilius nichil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientie desiderat quis, scit preterita, et de futuris estimat; scit versutias sermonum et dissolutiones argumentorum; signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et seculorum. Proposui ergo hanc adducere michi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis, et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et facies principum mirabuntur me. Tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. Preterea habebo per hanc immortalitatem, et memoriam eternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos, et nationes michi erunt subdite. Timebunt me audientes reges horrendi; in multitudine videbor bonus, et in bello fortis. Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed letitiam et gaudium. Hec cogitans apud me, et commemorans in corde meo, quoniam immortalitas est in cognatione sapientie, et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquele illius sapientia, et preclaritas in communicatione sermonum ipsius, circuibam querens ut michi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det, et hoc ipsum erat summa sapientia, scire cuius esset hoc donum, adii Dominum, et deprecatus sum illum, et dixi ex totis precordiis

meis. Deus patrum meorum et Domine misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creature que a te facta est, ut disponat orbem terrarum in equitate et iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet, da michi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis, quoniam servus tuus sum ego, et filius ancille tue, homo infirmus, et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum. Et tamen si quis erit consummatus inter filios hominum, si fuerit ab illo sapientia tua, in nichilum computabitur. Tu autem me elegisti regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum et filiarum, et dixisti me edificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tue altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod preparasti ab initio; et tecum sapientia tua, que novit opera tua, que et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid esset placitum oculis tuis, et quid directum in preceptis tuis. Mitte illam de celis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tue, ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? Aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Cogitationes enim mortalium timide, et incerte providentie nostre. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus que in terra sunt, et que in prospectu sunt invenimus cum labore. Que autem in celis sunt quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis; et sic correcte sint semite eorum qui sunt in terris, et que tibi placent didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi, Domine, ab initio.

X Hec illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit. Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. Hec et in consensu nequitie, cum se nationes contulissent, scivit iustum, et conservavit sine querela Deo, et in filii misericordia fortem custodivit. Hec iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in Pentapolim, quibus in testimonium nequitie fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis anime memoria stans figmentum salis.

Sapientiam enim praetereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignora-
rent bona, sed et insipientiae suae reliquerunt hominibus memo-
riam, ut in his quae peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia
autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Haec autem profugum
irae fratris iustum deduxit per vias rectas, et ostendit illi reg-
num Dei, et dedit illi scientiam sanctorum; honestavit illum
in laboribus, et complevit labores illius. In fraude circumve-
nientium illi affuit, et honestum fecit illum. Custodivit
illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certa-
men forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium
potentior est sapientia. Haec venditum iustum non dereliquit, sed a pec-
catoribus liberavit eum. Descenditque cum illo in foveam,
et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum
regni et potentiam adversus eos qui eum deprimebant; et
mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi clarita-
tem aeternam. Haec populum iustum et semen sine querela liberavit
a nationibus quae illum premebant. Intravit in animam ser-
vi Dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et sig-
nis. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, et deduxit
eos in via mirabili; et fuit illis in velamento diei, et in
luce stellarum nocte. Transtulit illos per mare Rubrum,
et transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem eorum de-
mersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos.
Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, et decantaverunt, Domine, no-
men sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter, quoniam
sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas.
XI Direxit opera illorum in manibus prophetae sancti. Iter fecerunt per
deserta quae non habitabantur, et in locis desertis fixerunt casas.
Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt,
et invocaverunt te, Domine, et data est illis aqua de petra altissima,
et requies sitis de lapide duro. Per quae enim poenas passi sunt
inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum ha-
bundarent filii Israel laetati sunt, per haec cum illis deessent,
Exo. bene cum illis actum est. Nam pro fonte quidem sempiterni flu-
minis humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui cum
minuerentur in traductione infantium occisorum, dedi-
sti illis abundantem aquam insperate, ostendens
per sitim quae tunc fuit quemadmodum tuos exaltares et ad-
versarios illorum necares. Cum enim tentati sunt, et quidem
cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum
ira iudicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tam-
quam pater monens probasti; illos autem tamquam durus rex in-
terrogans condemnasti. Absentes enim et praesentes similiter
torquebantur. Duplex enim illos acceperat taedium et gemitus
cum memoria praeteritorum. Cum enim audirent per sua
tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, ad-
mirantes in finem exitus. Quem enim in expositione
prava proiectum deriserunt, in finem
eventus mirati sunt, non similiter iustis sitientes. Pro cogi-
tationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam
errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas,
immisisti illis multitudinem mutorum animalium
in vindictam, ut scirent quia per quae peccat quis, per haec et
torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua
quae creavit orbem terrarum ex materia invisa, immittere
illis multitudinem ursorum aut audaces leones, aut
novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem
igneum spirantes, aut odorem fumi proferentes, aut
horrendas ab oculis scintillas emittentes: quarum
non solum laesura poterat illos exterminare, sed et aspectus
per timorem occidere. Sed et sine his uno spiritu occidi pote-
rant, persecutionem passi ab ipsis factis suis, et dispersi

spiritu virtutis tuae. Sed omnia in mensura et numero et pondere
disposuisti. Multum enim valere tibi soli supererat semper; et ipso·
virtuti brachii tui quis resistet? Quoniam tamquam momen-
tum staterae, sic est ante te orbis terrarum, et tamquam gutta
roris antelucani quae descendit in terram. Sed misereris omnium
quoniam omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter paenitentiam.
Diligis enim omnia quae sunt, et nihil odisti eorum quae fecisti; nec
enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Quomodo autem posset
aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset conserva-
retur? Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.
XII O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus! Ideoque
hos qui exerrant partibus corripis, et de quibus peccant
admones et alloqueris, ut relicta malitia credant in te,
Domine. Illos enim antiquos inhabitatores terrae sanctae tuae, quos odi-
sti, quos exhorruisti, quoniam odibilia opera tibi faciebant
per medicamina et sacrificia iniusta, et filiorum suorum necato-
res sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devorato-
res sanguinis a medio sacramento tuo, et auctores paren-
tes animarum inauxiliatarum, voluisti perdere per manus
parentum nostrorum, ut dignam perciperent peregrinationem puerorum
Dei quae omnium carior est terra. Sed et his tamquam hominibus
pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos
paulatim exterminarent. Non quia impotens eras in bello
subicere impios iustis, aut bestiis saevis, aut verbo du-
ro simul exterminare; sed partibus iudicans dabas locum
paenitentiae, non ignorans quoniam nequam est natio eorum, et naturalis
malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum
in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio; nec ti-
mens aliquem veniam dabas peccatis eorum. Quis enim dicet tibi:
Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in con-
spectum tuum veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi
imputabit si nationes perierint quas tu fecisti? Non enim est alius
Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non inius-
te iudicas iudicium. Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo
inquirent de his quos perdidisti. Cum sis ergo iustus, iuste
omnia disponis; ipsum quoque qui non debet puniri condem-
nare exterum aestimas a tua virtute. Virtus enim tua
iustitiae initium est, et ob hoc quod Dominus es omnium, omnibus
te parcere facis. Virtutem enim ostendis tu qui non
crederis esse in virtute consummatus, et hos qui te nesciunt
in audacia traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tran-
quillitate iudicas, et cum magna reverentia disponis nos:
subest enim tibi cum volueris posse. Docuisti autem populum tu-
um per talia opera, quoniam oportet iustum esse et humanum, et bonae
spei fecisti filios tuos, quoniam iudicans das locum in peccatis
paenitentiae. Si enim inimicos servorum tuorum, et debitos morti,
cum tanta cruciasti attentione, liberasti dans tempus
et locum per quae possent mutari a malitia, cum quanta di-
ligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iura-
menta et conventiones dedisti bonarum promissionum! Cum ergo
nobis disciplinam das, inimicos nostros multipliciter flagellas,
ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes, et cum de no-
bis iudicatur, speremus misericordiam tuam. Unde et illis qui in vita
sua insensate et iniuste vixerunt, per haec quae coluerunt de-
disti summa tormenta. Etenim in erroris via diutius
erraverunt, deos aestimantes haec quae in animalibus sunt supervacua,
infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tamquam
pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. Qui autem
ludibriis et increpationibus non sunt correcti, dignum
Dei iudicium sunt experti. In quibus enim patiebantur mo-
leste ferebant, in quibus patientes indignabantur; per haec
quae putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes

De Gente SS.

XII

illum quem olim negabant se nosse deum verum agnoverunt propter quod et finis condempnationis illorum venit super illos.

Vani sunt autem omnes homines in quibus non subest scientia dei et de his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex; sed aut ignem aut spiritum aut citatum aerem aut gyrum stellarum aut nimiam aquam aut solem et lunam rectores orbis terrarum deos putaverunt. Quorum si specie delectati deos putaverunt, sciant quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator hec omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis quoniam qui hec constituit fortior est illis. A magnitudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit horum creator videri. Sed adhuc tamen in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant deum querentes et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur inquirunt, et persuasum habent quoniam bona sunt que videntur. Iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire ut possent estimare seculum, quomodo huius dominum non facilius invenerunt? Infelices autem sunt et inter mortuos est spes illorum qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antique. Aut si quis artifex de silva lignum rectum secuerit, et huius docte eradat omnem corticem, et arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vite, reliquiis autem eius operis ad preparationem esce abutatur, et reliquum horum quod ad nullos usus facit, lignum curvum et vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam artis sue figuret illud, et imagini hominis assimilet illud, aut aliquod ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica et rubicundum faciens fuco colore illud, et omnem maculam que in illo est perliniens, et faciat ei dignam habitationem, in pariete ponens et confirmans ferro, ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest se adiuvare; ymago enim est, et opus est illi adiutorium. Et de substantia sua et de filiis suis et de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo qui sine anima est. Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita mortuum rogat, et in adiutorium inutilem invocat, et pro itinere petit ab eo qui ambulare non potest, et de adquirendo et de operando et de omnium rerum eventu petit ab eo qui in omnibus est inutilis.

XIIII

Iterum alius navigare cogitans et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas adquirendi excogitavit, et artifex fabricavit sapientia sua. Tua autem pater gubernat providentia, quoniam dedisti et in mari viam et inter fluctus semitam firmissimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine rate aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientie tue opera, propter hoc et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt. Sed et ab initio cum perirent superbi gygantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit seculo semen nativitatis, que manu tua erat gubernata. Benedictum enim lignum per quod fit iustitia. Per manus autem quod fit ydolum maledictum est et ipsum et qui fecit illud, quia ille quidem operatus est, illud autem cum esset fragile deus cognominatus est. Similiter autem odio sunt deo impius et impietas eius. Etenim quod factum est cum illo qui fecit tormenta patietur. Propter hoc et in ydolis nationum non erit respectus, quoniam creature dei in odium facte sunt et in temptationem anime hominum et in muscipulam pedibus insipientium. Initium enim fornicationis est exquisitio ydolorum, et adinventio illorum corruptio est vite. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec advenit in orbem terrarum, et ideo brevis illorum finis est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit ymaginem, et illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat nunc tamquam deum colere cepit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, et tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe essent, e longinquo figura illorum allata, evidentem ymaginem regis quem honorare volebant fecerunt, ut illum qui aberat tamquam presentem colerent sua sollicitudine. Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim volens placere illi qui se assumpsit, elaboravit arte sua ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum estimaverunt. Et hec fuit vite humane deceptio, quoniam aut affectui aut regibus deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa dei scientiam, sed et in magno viventes inscientie bello tot et tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insanie plenas vigilias habentes, neque vitam neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit aut adulterans contristat; et omnia commixta sunt, sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et periurium, tumultus bonorum, dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mechie et impudicitie. Infandorum enim ydolorum cultura omnis mali causa est et initium et finis. Aut enim dum letantur insaniunt, aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt iniuste, aut peierant cito. Dum enim confidunt in ydolis que sine anima sunt, male iurantes noceri se non sperant. Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de deo attendentes ydolis, et iuraverunt iniuste in dolo contempnentes iustitiam. Non enim iuratorum virtus, sed peccantium pena perambulat semper iniustorum prevaricationem.

Tu autem deus noster suavis et verus es, patiens et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus tui sumus, scientes magnitudinem tuam; et si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati. Nosse enim te consummata iustitia est, et scire iustitiam et virtutem tuam radix est immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio, nec umbra picture labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores, cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, et diligit mortue ymaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus, et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, et de eodem luto fingit que munda sunt in usum vasa, et similiter que his sunt contraria; horum autem vasorum quis sit usus iudex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulo ante de terra factus fuerat, et post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus debitum anime quam habebat. Sed cura est illi non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus et argentariis, sed et erarios imitatur, et gloriam prefert quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor illius, et terra supervacua est spes illius, et luto vilior

quoniam ignoravit eum qui se finxit et qui inspiravit
illi animam quae operatur et qui insufflavit ei spiritum
vitalem. Sed et aestimaverunt lusum esse vitam nostram et con-
versationem vitae compositam ad lucrum et oportere undi-
cumque etiam ex malo adquirere. Hic enim scit omnes super se delin-
quere qui ex terrae materia fragilia vasa et sculptilia fingit.
Omnes enim insipientes et infelices supra modum animae superbi sunt
inimici populi tui et imperantes illi, quoniam omnia idola nationum
omnium aestimaverunt deos, quibus neque oculorum usus est ad viden-
dum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audi-
endum, nec digiti manuum ad tractandum, sed et pedes
eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos, et qui spiritum
mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo
poterit deum fingere. Cum sit enim mortalis, mortuum fingit
manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse qui-
dem vixit cum esset mortalis, illi autem numquam. Sed et animalia
miserrima colunt. Insensata enim comparata his illis sunt
deteriora, sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona
potest aspicere. Effugerunt autem dei laudem et eius benedictionem.

XVI

Propter haec et per his similia passi sunt digne tormenta,
et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis
bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscen-
tiam delectamenti sui, novum saporem escam parans eis
ortygometram, ut illi quidem concupiscentes escam, propter ea quae
illis ostensa et missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur.
Hi autem in brevi inopes facti novam gustaverunt escam.
Oportebat enim illis quidem sine excusatione supervenire
interitum exercentibus tyrannidem, his autem tantum ostendere
quemadmodum inimici illorum exterminabantur. Etenim cum super-
venit illis saeva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum
exterminabantur. Sed non in perpetuum permansit ira tua, sed ad
correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis
ad commemorationem mandati legis tuae. Qui enim conversus
est, non per hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium salvato-
rem. Et in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es
qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum et muscarum
occiderunt morsus, et non est inventa sanitas animae illorum, quia
digni erant ab huiusmodi exterminari. Filios autem tuos nec
draconum venenatorum vicerunt dentes; misericordia enim tua ad-
veniens sanabat illos. In memoria enim sermonum tuorum
examinabantur, et velociter salvabantur, ne in altam in-
cidentes oblivionem non possent tuo uti adiutorio. Et-
enim neque herba neque malagma sanavit illos, sed tuus,
domine, sermo, qui sanat omnia. Tu es enim, domine, qui vitae et mortis
habes potestatem, et deducis ad portas mortis et reducis. Homo
autem occidit quidem per malitiam animam suam, et cum exierit
non revertetur, nec revocabit animam quae recepta est. Sed tuam
manum effugere impossibile est. Negantes enim nosse te
impii per fortitudinem brachii tui flagellati sunt, novis
aquis et grandinibus et pluviis persecutionem passi, et per ignem
consumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua, quae omnia
extinguit, plus ignis valebat. Vindex est enim orbis
iustorum. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne
comburerentur quae ad impios missa erant animalia, sed ut ipsi
videntes scirent quoniam dei iudicio patiebantur persecu-
tionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exar-
debat, ut iniquae terrae nationem exterminaret. Pro quibus
angelorum esca nutristi populum tuum, et paratum panem
de caelo praestitisti illis sine labore, omne delectamentum in
se habentem et omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua dul-
cedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat, et deserviens
uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat convertebatur.

Nix autem et glacies sustinebant vim ignis et non tabescebant,
ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ar-
dens in grandine et pluvia choruscans. Hic autem iterum ut iusti
nutrirentur, etiam suae virtutis oblitus est. Creatura
enim tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus
iniustos, et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te
confidunt. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata omnium nu-
triculae gratiae tuae deserviebant ad voluntatem horum qui a te
desiderabant, ut scirent filii tui quos dilexisti, domine,
quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo
tuus hos qui in te crediderint conservat. Quod enim ab ig-
ne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis
calefactum tabescebat, ut notum omnibus esset quoniam oportet
praevenire solem ad benedictionem tuam et ad ortum lucis
oportet te adorare. Ingrati enim spes tamquam hi-
bernalis glacies tabescet et disperiet tamquam aqua super-
vacua. Magna enim sunt iudicia tua, domine, et XVII
inenarrabilia verba tua; propter hoc indisciplinatae animae
erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari
sanctae nationi, vinculis tenebrarum et longae noctis compediti,
inclusi sub tectis, fugitivi perpetuae providentiae iacuerunt.
Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso obli-
vionis velamento dispersi sunt, paventes horrende et cum ad-
miratione nimia perturbati. Neque enim quae continebat illos spelun-
ca sine timore custodiebat, quoniam sonitus descendens perturbabat
illos, et personae tristes illis apparentes pavorem illis praestabant. Et ig-
nis quidem nulla vis poterat illis lumen praebere, nec siderum limpi-
dae flammae illuminare poterant illam noctem horrendam.
Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus, et timore
perculsi illius quae non videbatur faciei, aestimabant deteriora esse
quae videbant, et magicae artis adpositi erant derisus, et sa-
pientiae gloriae correptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant
timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi
cum derisu pleni timore languebant. Nam et si nihil illos ex
monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium sibila-
tione commoti tremebundi peribant, et aerem quem nulla ratio-
ne quis effugere posset negantes se videre. Frequenter enim prae-
occupant pessima redarguente conscientia. Cum sit enim timi-
da nequitia, dat testimonium condemnationis. Semper enim praesu-
mit saeva perturbata conscientia. Nihil enim est timor nisi proditio
adiutoriorum · cogitationis auxiliorum. Et dum ab intro ·ut int·
minor est expectatio, maiorem putat scientiam eius causae de
qua tormentum praestat. Illi autem qui impotentem vere noctem et
ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem eundem
somnum dormientes, aliquando animae deficiebant traduc-
tione; subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat.
Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere
sine ferro reclusus. Si enim rusticus quis erat aut pastor aut
agri laboris operarius, et praeoccupatus, ineffugibilem susti-
nebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum omnes
erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos ra-
mos arborum sonus suavis avium, aut vis aquae decurrentis nimium,
aut sonus validus praecipitatarum petrarum, aut resonans
de altissimis montibus echo, deficientes faciebant
illos prae timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur
lumine, et non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis super-
posita erat gravis nox, imago tenebrarum quae superventura
illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris. Sanctis XVIII
autem tuis maxima erat lux. Et horum quidem vocem audi-
ebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi per eadem pas-
si erant, magnificabant te, et qui autem laesi erant, quia non
laedebantur, gratias agebant, et ut esset differentia te don-

petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignote viae, et solem sine laesura boni hospitii praestitisti. Digni quidem illi carere luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen saeculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes, et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt, animaequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio. Sicut enim laesisti adversarios, sic et nos provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitiae legem in concordiam disposuerunt: similiter et bona et mala recepturos iustos, patrum omnium decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem poena servus cum domino afflictus, et popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant; quoniam uno momento quae erat praeclarior natio illorum exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei se esse. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus Domine exiliens de caelo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad caelum attingebat stans in terra. Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati. Et alius alibi proiectus semivivus, propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. Visiones enim quae illos turbaverunt, haec praemonebant, ne inscii quare mala patiebantur perirent. Tetigit autem tunc et iustos tentatio mortis, et commotio in eremo facta est multitudinis; sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum, orationem et per incensum deprecationem allegans, restitit irae, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturae potentia, sed verbo illum qui se vexabat subiecit, iuramenta parentum et testamentum commemorans. Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, et amputavit impetum, et divisit illam quae ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam habebat, totus erat orbis terrarum, et parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta, et magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. His autem cessit qui exterminabat, et haec extimuit: erat enim sola temptatio irae sufficiens. Impiis autem usque ad novissimum sine misericordia ira supervenit.

XIX Praesciebat enim et futura illorum: quoniam ipsi cum permisissent ut se educerent, et cum magna sollicitudine illos praemisissent, consequebantur illos poenitentia acti. Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiae: et quos rogantes proiecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: et horum quae acciderant commemorationem amittebant, ut quae deerant tormentis repleret punitio: et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis praeceptis, ut pueri tui custodirentur illaesi. Nam nubes castra eorum obumbrabat, et ex aqua quae ante erat terra arida apparuit, et in mari rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo nimio: per quem omnis natio transivit quae tegebatur tua manu, videntes mirabilia et monstra. Tamquam enim equi depaverunt escam, et tamquam agni exsultaverunt, magnificantes te Domine qui liberasti illos. Memores enim erant adhuc eorum quae in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum. Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortygometra, et vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis quae ante facta erant argumentis per vim fulminum: iuste enim patiebantur secundum suas nequitias. Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant. Et non solum haec, sed et alius quidem respectus erat illorum: quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem cum laetitia hos receperunt, qui eisdem usi erant iustitiis, saevissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt autem caecitate, sicut illi in foribus iusti: cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quaerebat. In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, et omnia suum sonum custodiunt; unde aestimari ex ipso visu certo potest. Agrestia enim in aquatica convertebantur: et quaecumque erant natantia, in terram transibant. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, et aqua extinguentis naturae obliviscebatur. Flammae econtrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam quae facile dissolvebatur sicut glacies bonam escam. In omnibus enim Domine magnificasti populum tuum, et honorasti, et non despexisti, in omni tempore et in omni loco assistens eis.

Prologus in Ecclesiasticum.

Multorum nobis et magnorum per legem et prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinae et sapientiae causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis et prophetarum, et aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum quae ad doctrinam et sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, et illorum periti facti, magis magisque attendant animo, et confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benivolentia, et attentiori studio lectionem facere, et veniam habere in illis in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiae, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non solum autem haec, sed et ipsa lex, et prophetae, ceteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo et tricesimo anno temporibus Ptolomei Evergetis regis, postquam perveni in Egyptum, et cum multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos non parvae neque contemnendae doctrinae. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum

et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ab illa que ad finem ducunt istum librum. dare et illis qui volunt animum intendere et discere quemadmodum oporteat instituere mores qui secundum legem domini proposuerunt vitam agere.

Incipit liber Iesu filii Sirach. qui grece ecclesiasticus hebraice parabole appellatur.

OMNIS sapientia a domino deo est et cum illo fuit semper et est ante evum. Harenam maris et pluvie guttas et dies seculi quis dinumeravit? altitudinem celi et latitudinem terre et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam dei precedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia et intellectus prudentie ab evo. Fons sapientie verbum dei in excelsis et ingressus illius mandata eterna. Radix sapientie cui revelata est et astucias illius quis agnovit? Disciplina sapientie cui revelata est et manifestata? et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus creator omnium omnipotens et rex potens et metuendus nimis sedens super thronum illius et dominans deus. Ipse creavit illam spiritu sancto et vidit et dinumeravit et mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua et super omnem carnem secundum datum suum et prebuit illam diligentibus se. Timor domini gloria et gloriatio et leticia et corona exultationis. Timor domini delectabit cor et dabit leticiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti dominum bene erit in extremis et in die defunctionis sue benedicetur. Dilectio dei honorabilis sapientia. Quibus autem apparuerit in visu diligunt eam in visione et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientie timor domini et cum fidelibus in vulva concreatus est et cum electis feminis graditur et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor domini scientie religiositas. Religiositas custodiet et iustificabit cor. Iocunditatem et gaudium dabit. Timenti dominum bene erit in diebus consummationis illius et benedicetur. Plenitudo sapientie timere deum et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus et receptacula a thesauris illius. Corona sapientie timor domini replens pacem et salutis fructum. Et vidit et dinumeravit eam. Utraque autem sunt dona dei. Scientiam et intellectum prudentie sapientia partietur et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientie est timere dominum. Rami enim illius longevi. In thesauris sapientie intellectus et scientie religiositas. Execratio autem peccatoribus sapientia. Timor domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est non poterit iustificari. Iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens et postea redditio iocunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondit verba illius et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientie significatio discipline. Execratio autem peccatori cultura dei. Fili concupiscens sapientiam conserva iusticiam et deus prebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor domini et quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo et adimplebit thesauros illius. Ne sis incredibilis timori domini et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris ypocrita in conspectu hominum et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas et adducas anime tue inhonorationem et revelet deus absconsa tua et in medio synagoge elidat te

II quoniam maligne accessisti ad dominum et cor tuum plenum est dolo et fallacia. Fili accedens ad servitutem dei sta in iusticia et timore et prepara animam tuam ad temptationem. Deprime cor tuum et sustine. Inclina aurem tuam et excipe verba intellectus et ne festines in tempore obductionis. Sustine sustentationes dei. Coniungere deo et sustine ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe et in dolore sustine et in humilitate tua patientiam habe. Quoniam in igne probatur aurum et argentum. Homines vero receptibiles in camino humiliationis. Crede deo et recuperabit te et dirige viam tuam et spera in illum. Serva timorem illius et in illo veterasce. Metuentes dominum sustinete misericordiam eius et non deflectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis dominum credite illi et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis dominum sperate in illum et in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis dominum diligite illum et illuminabuntur corda vestra. Respicite filii nationes hominum et scitote quia nullus speravit in domino et confusus est. Permansit in mandatis eius et derelictus est. Aut quis invocavit illum et despexit illum? Quoniam pius et misericors est deus et remittit in tempore tribulationis peccata et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Ve duplici corde et labiis sceleratis et manibus malefacientibus et peccatori terram ingredienti duabus viis. Ve dissolutis corde qui non credunt deo et ideo non proteguntur ab eo. Ve his qui perdiderunt sustinentiam. Qui dereliquerunt vias rectas et diverterunt in vias pravas. Et quid facient cum inspicere ceperit dominus? Qui timent dominum non erunt incredibiles verbo illius et qui diligunt illum servabunt viam illius. Qui timent dominum inquirent que beneplacita sunt illi et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Qui timent dominum preparabunt corda sua et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum custodiunt mandata illius et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius dicentes: Si penitentiam non egerimus incidemus in manus domini et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem illius sic et misericordia ipsius cum ipso.

III Filii sapientie ecclesia iustorum et natio illorum obedientia et dilectio. Iudicium patris audite filii dilecti et sic facite ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui diligit deum exorabit pro peccatis et continebit se ab illis et in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat ita et qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem suum iocundabitur in filiis et in die orationis sue exaudietur. Qui honorat patrem suum vita vivet longiore et qui obedit patri refrigerabit animam matris. Qui timet dominum honorat parentes et quasi dominis serviet his qui se genuerunt in opere et sermone et omni patientia. Honora patrem tuum ut superveniat tibi benedictio a deo et benedictio illius in novissimo manet. Benedictio patris firmat domos filiorum. Maledictio autem matris eradicat fundamentum. Ne glorieris in contumelia patris tui. Non enim est tibi gloria sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui et dedecus filii pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui et ne contristes eum in vita ipsius et si defecerit sensu veniam da et ne spernas eum in virtute tua. Elemosina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum. Et in iusticia edificabitur tibi et in die tribulationis commemorabitur tui et sicut in sereno glacies solventur tua peccata. Quam male fame est qui derelinquit patrem et est maledictus a deo qui exasperat matrem. Fili in mansuetudine opera tua perfice et super hominum gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia te in omnibus et coram deo invenies gratiam. Quoniam magna potentia dei solius et ab humilibus honoratur. Altiora te ne quesieris et fortio-

ora te ne scrutatus fueris. sed que precepit tibi Deus illa cogita semper et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea que abscondita sunt videre oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter et in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantavit suspicio illorum et in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum male habebit in novissimo et qui amat periculum in illo peribit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus et pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur in doloribus et peccator adiciet ad peccandum. Synagoge superborum non erit sanitas. frutex enim peccati eradicabitur in illis et non intelligetur. Cor sapientis intelligitur in sapientia et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Cor sapiens et intelligibile abstinebit se a peccatis et in operibus iustitie successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua et elemosina resistit peccatis. et Deus prospector est eius qui reddit gratiam. meminit eius in posterum et in tempore casus sui inveniet firmamentum.

IIII Fili elemosinam pauperis ne defraudes et oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris et non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris. et non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abicias et non avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram et non relinquas querentibus tibi retro maledicere. Maledicentis enim tibi in amaritudine anime exaudietur deprecatio illius. exaudiet autem illum qui fecit eum. Congregationi pauperum affabilem te facito et presbitero humilia animam tuam et magnato humilia caput tuum. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam et redde debitum tuum et responde illi pacifica in mansuetudine. Libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi et non acide feras in anima tua. In iudicando esto pupillis misericors ut pater et pro viro matri illorum. et eris tu velut filius altissimi obediens et miserebitur tui magis quam mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat et suscipit inquirentes se et preibit in via iustitie. et qui illam diligit diligit vitam et qui vigilaverint ad illam complectentur placorem eius. Qui tenuerint illam vitam hereditabunt et quo introibit benedicet Deus. Qui serviunt ei obsequentes erunt sancto et eos qui diligunt illam diligit Deus. Qui audit illam iudicabit gentes et qui intuetur illam permanebit confidens. Si crediderit ei permanebit et hereditabit illam et erunt in confirmatione creature illorum. Quoniam in temptatione ambulat cum eo et in primis eligit eum. Timorem et metum et probationem inducet super illum et cruciabit illum in tribulatione doctrine sue donec temptet illum in cogitationibus illius et credat anime illius. Et firmabit illum et iter adducet directum ad illum et letificabit eum et denudabit absconsa sua illi et thesaurizabit super eum scientiam et intellectum iustitie. Si autem oberraverit derelinquet eum et tradet eum in manus inimici sui. Fili conserva tempus et devita a malo. Pro anima tua non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum et est confusio adducens gloriam et gratiam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam nec adversus animam tuam mendacium. Non reverearis proximum tuum in casu suo. nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore eius. In lingua enim agnoscitur sapientia et sensus et scientia et doctrina in verbo sensati et firmamentum in operibus iustitie. Non contradicas verbo veritatis ullo modo et de mendacio ineruditionis tue confundere. Non confundaris confiteri peccata tua et ne subicias te omni homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis nec coneris contra ictum fluvii. pro iustitia agonizare pro anima tua et usque ad mortem certa pro iustitia et Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum et ad dandum collecta.

V Noli attendere ad possessiones iniquas et ne dixeris est mihi sufficiens vita. nichil enim proderit in tempore vindicte et obductionis. Non sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui et ne dixeris quomodo potui aut quis me subiciet propter facta mea. Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris peccavi et quid mihi accidit triste. Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu neque adicias peccatum super peccatum. et ne dicas miseratio Dei magna est multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant et in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius et in tempore vindicte disperdet te. Noli anxius esse in divitiis iniustis. nichil enim proderunt in die obductionis et vindicte. Non ventiles te in omnem ventum et non eas in omnem viam. Sic enim peccator probatur duplici lingua. Esto firmus in via Domini et in veritate sensus tui et scientia et prosequatur te verbum pacis et iustitie. Esto mansuetus ad audiendum verbum Dei ut intelligas et cum sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intellectus responde proximo. sin autem sit manus tua super os tuum ne capiaris in verbo indisciplinato et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati. lingua vero imprudentis subversio est ipsius. Non appelleris susurro in vita tua et lingua tua ne capiaris et confundaris. Super furem enim est confusio et penitentia et denotatio pessima super bilinguem. susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. Iustifica pusillum et magnum similiter.

VI Noli fieri pro amico inimicus proximo. Improperium enim et contumeliam malus hereditabit et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione anime tue velut taurus ne elidatur virtus tua per stultitiam et folia tua comedat et fructus tuos perdat et relinquaris velut lignum aridum in heremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet et gaudium inimicis dat illum et deducet in sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos et lingua eucharis in bono homine habundabit. Multi pacifici sint tibi et consiliarius sit tibi unus de mille. Si possides amicum in temptatione posside eum et ne facile credas ei. Est enim amicus secundum tempus suum et non permanebit in die tribulationis. Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam et est amicus qui odium et rixam et convicia denudabit. Est autem amicus socius mense et non permanebit in die necessitatis. Amicus si permanserit fixus erit tibi coequalis et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliaverit se contra te et a facie tua absconderit se unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis separare et ab amicis tuis attende.

[Left margin addition:] et non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris.

fidelis protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vite et immortalitatis: et qui metuunt dominum invenient illum. Qui timet deum eque habebit amiciciam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius. Fili, a iuventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is qui arat et seminat accede ad illam, et sustine bonos fructus illius. In opere enim illius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus: et non permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, et non demorabuntur proicere illam. Sapientia enim doctrine secundum nomen est eius, et non in multis est manifesta. Quibus autem agnita est, permanet usque ad conspectum dei. Audi fili et accipe consilium intellectus, et ne abicias consilium meum. Inice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta illam, et ne acedieris in vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute tua serva vias eius. Investiga illam, et manifestabitur tibi, et continens factus ne derelinquas eam. In novissimis enim invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, et bases illius virtutis, et torques illius in stolam glorie. Decor enim vite est in illa, et vincula eius alligatura salutaris. Stolam glorie indues eam, et coronam gratulationis superpones tibi. Fili, si attenderis mihi, disces eam. Et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris. Et si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam. Et si dilexeris audire, sapiens eris. In multitudine presbiterorum prudentium sta, et sapientie illorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem dei possis audire, et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum, evigila ad illum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Cogitatum habe in preceptis dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto: et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientie dabitur tibi.

VII

Noli facere mala, et non te apprehendent. Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. Non semines mala in sulcis iniusticie, et non metes ea in septuplum. Noli querere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris. Non te iustifices ante dominum, quoniam agnitor cordis ipse est: et penes regem noli velle videri sapiens. Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in agilitate tua. Ne pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in plebem, neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis. Noli esse pusillanimis in anima tua: exorare et facere elemosinam non despicias. Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet deus, et offerente me deo altissimo suscipiet munera mea. Non irrideas hominem in amaritudine anime: est enim qui humiliat et exaltat circumspector deus. Noli arare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbiterorum, et non iteres verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera, et rusticationem ab altissimo creatam. Non te reputes in multitudine indisciplinatorum. Memento ire, quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii ignis et vermis. Noli prevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem karissimum auro spreveris. Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore domini: gratia enim verecundie illius super aurum. Non ledas servum operantem in veritate, neque mercennarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: ne defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt? attende illis: et si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia eorum. Filie tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hylarem faciem tuam ad illas. Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam, et odibili non credas te. In toto corde honora patrem tuum, et gemitus matris tue ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses: et retribue illis quomodo et illi tibi. In tota anima tua time dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, et ministros eius non derelinquas. Honora deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarum et purgationis: et de negligentia purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Datus gratia in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in eternum non peccabis.

VIII

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum atque argentum, et usque cor regum extendit et convertit. Non litiges cum homine linguato, et non struas in ignem illius ligna. Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei: memento quoniam omnes in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire. Ne despicias narrationem presbiterorum sapientium, et in proverbiis eorum conversare. (n. bn de et p sacerdotib) Ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela. Non te pretereat narratio seniorum: et enim ipsi didicerunt a patribus suis. Quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum, arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fenerari te fortiori homini: quod si feneraveris, quasi perditum habe. Non spondeas super virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi restituens cogita. Non iudices contra iudicem: quoniam

secundum quod dignum est iudicat. Cum audace non
eas in via, ne forte gravet mala sua in te. Ipse
enim secundum voluntatem suam vadit, et simul
cum stultitia illius peries. Cum iracundo non facias
rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam
quasi nihil est ante illum sanguis, et ubi non est adiutori-
um elidet te. Cum fatuis consilium non habeas: non
enim poterunt diligere nisi que eis placent. Co-
ram extraneo ne facias consilium: nescis enim
quid pariat. Non omni homini cor tuum ma-
nifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam, et con-
vicietur tibi.

IX

Non zeles mulierem sinus tui, ne osten-
dat super te malitiam doctrine nequam. Non
des mulieri potestatem anime tue, ne ingrediatur
in virtute tua et confundaris. Ne respicias mulie-
rem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.
Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam,
ne forte pereas in efficacia illius. Virginem ne con-
spicias, ne forte scandalizeris in decore eius. Ne des
fornicariis animam in ullo, ne perdas te et heredi-
tatem tuam. Noli circumspicere in vi-
cis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
Averte faciem tuam a muliere compta, et non circum-
spicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi
perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.
Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via ab
omnibus pretereuntibus conculcabitur. Speciem mulieris
aliene multi admirati reprobi facti sunt. Colloqui-
um enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena
muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super
cubitum, et non altercaris cum ea in vino, ne forte de-
clinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris
in perditionem. Ne derelinquas amicum tuum antiquum;
novus enim non erit similis illi. Vinum novum ami-
cus novus: veterascet, et cum suavitate bibes illud.
Non zeles gloriam et opes peccatoris: non enim scis que
futura sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria
iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit
impius. Longe abesto ab homine potestatem
habente occidendi, et non suspicaberis
timorem mortis. Et si accesseris ad illum, noli
aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam.
Communionem mortis scito, quoniam in medio
laqueorum ingredieris, et super dolentium arma am-
bulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo
tuo, et cum sapientibus excogita, et cum pruden-
tibus tracta. Viri iusti sint tibi convive, et in ti-
more dei sit tibi gloriatio, et in sensu cogitatus sit
tibi dei, et omnis enarratio tua in preceptis altissimi.
In manibus artificum opera laudabuntur, et princeps
populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniorum
verbum. Terribilis est in civitate sua homo lin-
guosus, et temerarius in verbo suo odibilis erit.

X

Iudex sapiens iudicabit populum suum, et principatus
sensati stabilis erit. Secundum iudicem populi, sic et mi-
nistri eius. Et qualis rector est civitatis, tales et in-
habitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum,
et civitates inhabitabuntur per sensum pruden-
tium. In manu dei potestas terre, et execrabilis omnis
iniquitas gentium, et utilem rectorem in tempus
suscitabit super illam. In manu dei prosperitas hominis,
et super faciem scribe imponet honorem suum. Omnis
iniurie proximi ne memineris, et nihil agas in o-
peribus iniurie. Odibilis coram deo est et coram hominibus
superbia, et execrabilis omnis iniquitas gentium. Re-
gnum a gente in gentem transfertur propter iniusti-
tias et iniurias et contumelias et diversos dolos. Ava-
ro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra et ci-
nis? Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Hic
enim et animam suam venalem habet, quoniam in vita
sua proiecit intima sua. Omnis potentatus brevis
vita. Languor prolixior gravat medicum. Brevem
languorem precidit medicus. Sic et rex hodie est et cras
morietur. Cum enim morietur homo, hereditabit
serpentes et bestias et vermes. Initium superbie homi-
nis apostatare a deo, quoniam ab eo qui fecit illum reces-
sit cor eius, quoniam initium omnis peccati est superbia.
Qui tenuerit illam adimplebitur maledictis, et sub-
vertet eum in finem. Propterea exhonoravit dominus con-
ventus malorum et destruxit eos usque in finem.
Sedes ducum superborum destruxit deus, et sedere fecit mi-
tes pro eis. Radices gentium superbarum arefecit deus,
et plantavit humiles ex ipsis gentibus. Terras genti-
um evertit dominus, et perdidit eas usque ad fundamentum.
Arefecit ex ipsis et disperdidit illos, et cessare fecit me-
moriam eorum a terra. Perdidit deus memoriam superbo-
rum, et reliquit memoriam humilium sensu. Non est creata
hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum.
Semen hominum honorabitur hoc quod timet deum. Semen
autem hoc exhonorabitur quod preterit mandata domini. In
medio fratrum rector illorum in honore, et qui timent
dominum erunt in oculis illius. Gloria divitum, honoratorum
et pauperum timor dei est. Noli despicere iustum pauperem
hominem, et noli magnificare virum peccatorem divitem.
Magnus est iudex et potens in honore, et non est maior illo
qui timet deum. Servo sensato liberi servient, et vir
prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et
insciens non honorabitur. Noli extollere in faciendo
opere tuo, et noli cunctari in tempore angustie. Melior est
qui operatur et abundat in omnibus, quam qui gloriatur et eget
pane. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et
da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in
animam suam quis iustificabit? et quis honorifi-
cabit exhonorantem animam suam? Pauper gloriatur
per disciplinam et timorem suum, et est homo qui honorificatur
propter substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate, quanto ma-
gis in substantia? Et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

XI

Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in me-
dio magnatorum consedere illum faciet. Non laudes
virum in specie sua, neque spernas hominem in visu
suo. Brevis in volatilibus est apis, et initium dulco-
ris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris unquam,
nec in die honoris tui extollaris, quoniam mirabilia
opera altissimi solius, et gloriosa et absconsa et invisa opera
illius. Multi tyranni sederunt in throno, et insuspi-
cabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi
sunt valide, et gloriosi traditi sunt in manus alterorum.
Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, et cum interro-
gaveris, corripe iuste. Priusquam audias, ne respondeas
verbum, et in medio sermonum ne adicias loqui. De ea
re que te non molestat ne certeris, et in iudicio
peccantium ne consistas. Fili, ne in multis sint actus
tui, et si dives fueris non eris immunis a delicto. Si
enim secutus fueris non apprehendes, et non effugies si p

effugies excessu. Est homo laborans et festinans et do-
lens impius et tanto magis non abundabit. Est homo
marcidus egens recuperatione plus deficiens virtute
et abundans paupertate, et oculus dei respexit illum in
bono et erexit eum ab humilitate ipsius et exaltavit
caput illius, et mirati sunt in illo multi et hono-
raverunt deum. Bona et mala vita et mors paupertas
et honestas a deo sunt. Sapientia et disciplina et scientia le-
gis apud deum. Dilectio et vie bonorum apud ipsum. Error
et tenebre peccatoribus concreata sunt. Qui autem exultant
in malis consenescunt in malo. Datio dei permanet
iustis et profectus illius successus habebit in eternum.
Est qui locupletatur parce agendo, et hec pars mer-
cedis illius in eo quod dicit: Inveni requiem
et nunc manducabo de bonis meis solus, et nescit
quod tempus preteriet illum et mors appropin-
quet et relinquet aliis omnia et morietur. Sta in testamen-
to tuo et in illo colloquere et in opere mandatorum tuorum
veterasce. Ne manseris in operibus peccatorum.
Confide autem in deo et mane in loco tuo. Facile est enim
in oculis dei subito honestare pauperem. Benedictio
dei in mercedem iusti festinat et in honore veloci
processus illius fructificat. Ne dicas: Quid mihi est
opus et que erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas: Sufficien-
tia mihi sum, et quid ex hoc pessimabor? In die bono-
rum ne immemor sis malorum et in die malorum ne imme-
mor sis bonorum, quoniam facile est coram deo in die
obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Mali-
tia hore oblivionem facit luxurie magne
et in fine hominis denudatio operum illius. Ante mor-
tem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis
agnoscitur vir. Non omnem hominem inducas
in domum tuam. Multe enim insidie sunt do-
losi. Sicut enim eructant precordia fetentium
et sicut perdix inducitur in caveam et ut caprea in
laqueum, sic et cor superborum, et sicut prospector videns
casum proximi sui. Bona enim in mala convertens
insidiatur et in electis imponet maculam. A scin-
tilla una augetur ignis et ab uno doloso augetur
sanguis. Homo vero peccator sanguini insidiatur. At-
tende tibi a pestifero, fabricat enim mala, ne
forte inducat super te subsannationem in perpetuum.
XII Admitte ad te alienigenam et subvertet te in tur-
bine et abalienabit te a tuis propriis. Si benefeceris,
scito cui feceris, et erit gratia bonis tuis multa. Be-
nefac iusto et invenies retributionem magnam,
et si non ab ipso, certe a domino. Non est enim bene ei qui assidu-
us est in malis et elemosinam non danti, quoniam et al-
tissimus odio habet peccatores et misertus est penitenti-
bus. Da misericordi et ne suscipias peccatorem. Et
impiis et peccatoribus reddet vindictam, custodiens
eos in die vindicte. Da bono et non receperis peccatorem.
Benefac humili et non dederis impio. Prohibe
panes illi dare, ne in ipsis te sit potentior. Nam
duplicia mala invenies in omnibus bonis quecumque
feceris illi, quoniam et altissimus odio habet peccatores et impiis
reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus
et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri
inimici illius in tristitia, et in malitia illius ami-
cus agnitus est. Ne credas inimico tuo in eternum.
Sicut enim eramentum eruginat nequitia
illius, et si humiliatus vadat curvus, abji-
ce animum tuum et custodi te ab illo. Non statuas
illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne
conversus stet in loco tuo, ne forte conversus in locum
tuum inquirat cathedram tuam, et in novissimo
agnoscas verba mea et in sermonibus meis stimule-
ris. Quis miserebitur incantatori a serpente percusso
et omnibus qui appropiant bestiis? Sic et qui co-
mitatur cum viro iniquo et obvolutus est in peccatis eius.
Una hora permanebit tecum; si autem declinaveris,
non supportabit. In labiis suis indulcat inimicus
et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam.
In oculis suis lacrimatur inimicus et si invenerit tem-
pus non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi ma-
la, invenies illic eum priorem. In oculis suis lacrima-
bitur inimicus et quasi adiuvans suffodiet plan-
tas tuas. Caput suum movebit et plaudet manu
et multa susurrans commutabit vultum suum.
Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, et qui com- XIII
municaverit superbo induet superbiam. Pondus
super se tollit qui honestiori se communicat. Et di-
tiori te ne socius fueris. Quid communicabit ca-
cabus ad ollam? Quando enim se colliserint, olla con-
fringetur. Dives iniuste egit et fremet; pauper autem
lesus tacebit. Si largitus fueris, assumet te; et si
non habueris, derelinquet te. Si habes, convivet tecum
et evacuabit te, et ipse non dolebit super te. Si necessa-
rius illi fueris, supplantabit te, et subridens spem
dabit, narrabit tibi omnia bona et dicet: Quid opus
est tibi? Et confundet te in cibis suis donec te exina-
niat bis et ter, et in novissimo deridebit te; postea
videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te.
Humiliare deo et expecta manus eius. Attende ne
seductus in stultitia humilieris. Noli esse humi-
lis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam
seducaris. Advocatus a potentiore discede; ex
hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis, ne
impingaris, et ne longe sis ab eo, ne eas in ob-
livionem. Ne retineas ex equo loqui cum illo
nec credas multis verbis illius. Ex multa enim
loquela temptabit te et subridens interrogabit
te de absconditis tuis. Immitis animus illius
et conservabit verba tua et non parcet de malitia
et de vinculis. Cave tibi et attende diligenter auditui
tuo, quoniam cum subversione tua ambulas. Audi-
ens vero illa quasi in somnis vide et vigila-
bis. Omni vita tua dilige deum et invoca illum in
salute tua. Omne animal diligit simile sibi, sic
et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad
similem sibi adiungetur, et omnis homo simi-
li suo sociabitur. Sicut communicabit lupus
agno aliquando, sic peccator iusto. Que communicatio homini
sancto ad canem? Aut que pars diviti
ad pauperem? Venatio leonis onager in heremo;
sic pascua sunt divitum pauperes. Et sicut abo-
minatio est superbo humilitas, sic et execratio divi-
tis pauper. Dives commotus confirmatur ab ami-
cis; humilis autem cum ceciderit, expelletur a
notis. Diviti decepto multi recuperatores; locutus
est superba et iustificaverunt illum. Humilis deceptus
est, insuper et arguitur; locutus est sensate et non est data
ei locus. Dives locutus est et omnes tacuerunt,
et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper

locutus est et dicunt: Quis est hic? Et si offenderit, sub-
vertent illum. Bona est substantia cui non est peccatum in con-
scientia: et nequissima paupertas in ore impii. Cor
hominis immutat faciem illius sive in bono sive
XIIII in malo. Vestigium cordis boni et faciem bonam
difficile invenies et cum labore. Beatus vir qui
non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus
in tristitia delicti. Felix qui non habuit animi sui tri-
stitiam, et non excidit a spe sua. Viro cupido et tena-
ci sine ratione est substantia: et homini livido ad quid aurum?
Qui acervat ex animo suo iniuste, aliis con-
gregat, et in bonis illius luxuriabitur. Qui sibi
nequam est, cui alii bonus erit? et non iocundabitur in
bonis suis. Qui sibi invidet nihil est illo nequius,
et haec redditio est malitiae illius. Et si benefecerit ig-
noranter et non volens facit: et in novissimo mani-
festat malitiam suam. Nequam est oculus lividi,
et avertens faciem et despiciens animam suam.
Insatiabilis oculus cupidi in partem iniquitatis
non satiabitur donec consumat in iustitiam arefa-
ciens animam suam. Oculus malus ad mala, et non
satiabitur pane, indigens et in tristitia erit super men-
sam suam. Fili, si habes, benefac tecum, et dignas
deo oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tar-
dabit, et testamentum inferorum quia demonstratum
est. Testamentum enim huius mundi morte
morietur. Ante mortem benefac amico tuo, et
secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Non de-
fraudaris a die bono, et particula boni doni non te
praetereat. Nonne aliis relinques dolores et labo-
res tuos, et in divisione sortis da et accipe et iu-
stifica animam tuam. Ante obitum tuum operare
iustitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum.
Omnis caro sicut foenum veterascet, et sicut foli-
um fructificans in arbore viridi. Alia generantur
et alia deiciuntur: sic generatio carnis et sanguinis:
alia finitur et alia nascitur. Omne opus corrupti-
bile in fine deficiet: et qui illud operatur ibit cum
ipso. Et omne opus electum iustificabitur, et qui operatur
illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in sapientia
morabitur, et qui in iustitia meditabitur, et in sen-
su cogitabit circumspectionem dei. Qui excogitat
vias illius in corde suo, et in absconditis suis in-
telligens, vadens post illam quasi investigator,
et in viis illius consistens. Qui respicit per fene-
stras eius, et in ianuis illius audiens. Qui
requiescit iuxta domum illius, et in parietibus
illius figens palum, statuet casulam suam
ad manus illius, et requiescent in casula illius bo-
na per aevum. Statuet filios suos sub tegmine
illius, et sub ramis illius morabitur. Protegetur sub
tegmine illius a fervore, et in gloria eius requiescet.
XV Qui timet deum faciet bona: et qui continens
est iustitiae apprehendet illam, et obviabit illi
quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate
suscipiet illum. Cibabit illum pane vitae
et intellectus, et aqua sapientiae salutaris potabit illum:
et firmabitur in illo, et non flectetur: et conti-
nebit illum, et non confundetur: et exaltabit illum
apud proximos suos. Et in medio ecclesiae aperiet
os eius, et implebit eum spiritu sapientiae et intellectus,
et stola gloriae vestiet illum. Iocunditatem et

exultationem thesaurizabit super illum, et nomine
aeterno hereditabit illum. Homines stulti non appre-
hendent illam, et homines sensati obviabunt illi. Ho-
mines stulti non videbunt illam: longe enim ab-
est a superbia et dolo. Viri mendaces non erunt illius
memores: et viri veraces invenientur in illa, et suc-
cessum habebunt usque ad inspectionem dei. Non
est speciosa laus in ore peccatoris: quia non est a domino
missus. Quoniam a deo profecta est sapientia. Sapientiae enim dei
astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominus
dominator dabit eam illi. Non dixeris: Per deum abest: quae enim
odit ne feceris. Non dicas: Ille me implanavit. Non enim
necessarii sunt illi homines impii. Omne exe-
cramentum erroris odit dominus, et non erit amabi-
le timentibus eum. Deus ab initio constituit ho-
minem, et reliquit eum in manu consilii sui.
Adiecit mandata et praecepta sua. Si volueris man-
data conservare, conservabunt te: et in perpetuum
fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem:
ad quod volueris porrige manum tuam. Ante
hominem vita et mors, bonum et malum:
quod placuerit ei dabitur illi: quoniam multa sapientia dei, et
fortis in potentia, videns omnes sine intermissi- XVI
one. Oculi domini ad timentes eum, et ipse agnos-
cit omnem operam hominis. Nemini mandavit
impie agere, et nemini dedit spatium peccan-
di. Non enim concupiscit multitudinem filiorum
infidelium et inutilium. Ne iocunderis in filiis
impiis si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos,
si non est timor dei in illis. Non credas vitae illorum, et
ne respexeris in labores illorum. Melior est enim
unus timens deum, quam mille filii impii. Et utile
est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.
Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impi-
is deseretur. Multa talia vidit oculus meus, et for-
tiora horum audivit auris mea. In synago-
ga peccantium ignis exardebit, et in gente incre-
dibili exardescet ira. Non exoraverunt pro peccatis
suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confi-
dentes suae virtuti: et non pepercit peregrinationi
illorum, sed percussit eos, et execratus est illos prae
superbia verbi illorum. Non misertus est illis gentem
totam perdens, et extollentem se in suis peccatis.
Sicut de sexcentis milibus peditum qui congregati sunt
in duritiam cordis sui. Et si unus fuisset cer-
vicatus, mirum si fuisset immunis. Misericordia
enim et ira cum illo: potens exoratio, et effundens
iram. Secundum misericordiam suam sic correptio illius homi-
nem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in
rapina peccator, et non retardabit sufferentia mise-
ricordiam facientis. Omnis misericordia faciet lo-
cum unicuique secundum meritum operum suorum,
et secundum intellectum peregrinationis illius. Non di-
cas: A deo abscondar, et ex summo quis mei me-
morabitur? In populo magno non agnoscar:
Quae est enim anima mea in tam immensa
creatura? Ecce caelum et caeli caelorum, abyssus et
universa terra, et quae in eis sunt, in conspectu illius
movebuntur, montes simul et colles et funda-
menta terrae: et cum conspexerit illa deus, tremore con-
cutientur. Et in omnibus his insensatum est cor:
et omne cor intelligitur ab illo. Et vias illius

quis intelliget? et procellam quam nec oculus vide
bit hominis. Nam plurima opera illius sunt in ab
sconsis. Sed opera iustitiae eius quis enuntiabit? aut
quis sustinebit? longe enim est testamentum a qui
busdam, et interrogatio omnium in consummatione.
Qui minoratur corde cogitat inania; et vir imprudens
et errans cogitat stulta. Audi me fili, et disce disci
plinam sensus, et in verbis meis attende in corde tu
o, et dicam in aequitate disciplinam, et scrutabor
enarrare sapientiam; et in verbis meis attende in cor
de tuo, et dico in aequitate spiritus virtutes quas posuit
deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio sci
entiam eius. In iudicio dei opera ipsius ab initio, et ab in
stitutione ipsorum distinxit partes illorum, et initia
eorum in gentibus suis. Ornavit in aeter
num opera illorum, nec esurierunt nec laboraverunt,
et non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum
sibi non angustiabit usque in aeternum. Non sis incre
dibilis verbo illius. Post haec deus in terram respexit, et im
plevit illam bonis suis. Anima autem omnis vitalis
XVII denuntiavit ante faciem ipsius, et in ipsam iterum
reversio illorum. Deus creavit de terra hominem,
et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum con
vertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum vir
tute. Numerum dierum et tempus dedit illi, et dedit illi
potestatem eorum quae sunt super terram. Posuit timo
rem illius super omnem carnem, et dominatus est bes
tiarum et volatilium. Creavit ex ipso adiutorium
simile sibi; consilium, et linguam, et oculos, et aures,
et cor dedit illis excogitandi, et disciplina intellectus
replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu imple
vit cor illorum, et bona et mala ostendit illis. Po
suit oculum illorum super corda illorum, ostendere
illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis
collaudent, et gloriari in mirabilibus illius, ut mag
nalia enarrent operum eius. Addidit illis discipli
nam, et legem vitae hereditavit illos. Testamen
tum aeternum constituit cum illis, et iustitiam et iu
dicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius
vidit oculus eorum, et honorem vocis audierunt
aures eorum. Et dixit eis: Attendite ab omni
iniquo. Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
Viae illorum coram ipso sunt semper, non sunt ab
sconsae ab oculis ipsius. In unamquamque gentem prae
posuit rectorem. Et pars dei Israel est facta manifesta. Et
omnia opera illorum velut sol in conspectu dei, et oculi eius
sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non
sunt absconsa testamenta per iniquitatem eorum, et omnes
iniquitates eorum in conspectu dei. Eleemosyna vi
ri quasi signaculum cum ipso, et gratiam hominis quasi pupil
lam conservabit. Et postea resurget, et retribuet illis
retributionem, unicuique in caput ipsorum, et convertet
in interiores terrae partes. Paenitentibus autem dedit viam
iustitiae, et confirmavit deficientes sustinere, et desti
navit illis sortem veritatis. Convertere ad dominum, et relin
que peccata tua. Precare ante faciem domini, et minue of
fendicula. Revertere ad dominum, et avertere ab iniusti
tia tua, et nimis odito execrationem, et cognosce
iustitias et iudicia dei, et sta in sorte propositionis
et orationis altissimi dei. In partes vade saeculi sanc
ti cum vivis et dantibus confessionem deo. Non
demoreris in errore impiorum. Ante mortem

confiteri. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confite
beris vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis
deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quam
magna misericordia domini, et propitiatio illius conver
tentibus ad se! Nec enim omnia possunt esse in hominibus,
quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate
malitiae placuerunt. Quid lucidius sole? et hic
deficiet. Aut quid nequius quam quod excogita
vit caro et sanguis? et hoc arguetur. Virtutem
altitudinis caeli ipse conspicit, et omnes homines
terra et cinis. Qui vivit in aeternum creavit omnia si
mul. Deus solus iustificabitur, et manet invictus XVIII
rex in aeternum. Quis sufficit enarrare opera illius?
quis enim investigabit magnalia illius? Virtutem
autem magnitudinis eius quis enuntiabit? aut quis
adiciet enarrare misericordiam eius? Non est minuere, neque
adicere, nec est invenire magnalia dei. Cum consum
maverit homo, tunc incipiet; et cum quieverit, apo
riabitur. Quid est homo, et quae est gratia illius? et quid
est bonum, aut quid nequam illius? Numerus dierum
hominum ut multum centum anni: quasi gutta
aquae maris deputati sunt, et sicut calculus hare
nae; sic exigui anni in die aevi. Propter hoc patiens
est deus in illis, et effundit super eos misericordiam suam.
Vidit praesumptionem cordis eorum, quoniam mala est,
et cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est.
Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, et osten
dit illis viam aequitatis. Miseratio hominis circa
proximum suum; misericordia autem dei super omnem
carnem. Qui misericordiam habet, docet et erudit quasi pas
tor gregem suum. Miseretur excipientis doctrinam
miserationis, et qui festinat in iudiciis eius. Fili,
in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristi
tiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros?
sic et verbum melius quam datum. Nonne ecce ver
bum super datum bonum? sed utraque cum homine
iustificato. Stultus acriter improperabit; et datum
indisciplinati tabescere facit oculos. Ante iu
dicium para iustitiam tibi, et antequam loquaris disce.
Ante languorem adhibe medicinam, et ante iudi
cium interroga te ipsum, et in conspectu dei invenies
propitiationem. Ante languorem humilia te,
et in tempore infirmitatis ostende conversationem
tuam. Non impediaris orare semper, et non verearis ·/· ia. ſcaps · aie · nō expectes ·
usque ad mortem iustificari, quoniam merces dei ma
net in aeternum. Ante orationem praepara animam
tuam, et noli esse quasi homo qui temptat deum. Me
mento irae in die consummationis, et tempus retri
butionis in conversatione faciei. Memento paupertatis
in tempore abundantiae, et necessitatem paupertatis
in die divitiarum. A mane usque ad ves
perum immutabitur tempus, et haec omnia citata in
oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuit, et
in diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astu
tus agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit
confessionem. Sensati in verbis et ipsi sapienter ege
runt, et intellexerunt veritatem et iustitiam, et implo
raverunt proverbia et iudicia. Post concupiscentias
tuas non eas, et a voluntate tua avertere.
Si praestes animae tuae concupiscentias eius,
faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne ob
lecteris in turbis nec in modicis: assidua est

enim commissio eorum. Sic fiunt mechi et cum
contentione ex fenore cum est nichil in loculo. E-
XIX rit enim inimicus vite tue. Operarius ebriosus
non locupletabitur et qui spernit modica paulatim
decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt
sapientes et arguent sensatos. Et qui se iungit
fornicariis erit nequam. Putredo et vermes hereditabunt
illum et extolletur in exemplum maius et
tolletur de numero anima eius. Qui credit cito levis
corde est et minorabitur et qui delinquit in a-
nimam suam insuper habebitur. Qui gaudet ini-
quitate denotabitur et qui odit correptionem
minuetur vita et qui odit loquacitatem extinguit
malitiam. Qui peccat in animam suam non
penitebit et qui iocundatur malitia denotabitur. Ne
iteres verbum nequam et durum et non minoraberis.
Amico et inimico noli enarrare sensum tuum et si
est delictum tibi noli denudare. Audiet enim te et
custodiet te et quasi defendens peccatum odiet te et sic
adherebit tibi semper. Audisti verbum adversus proxi-
mum tuum commoriatur in te fidens quoniam non te dirum-
pet. A facie verbi parturit fatuus tamquam gemitus
partus infantis. Sagitta infixa femori carnis sic
verbum in corde stulti. Corripe amicum ne for-
te non intellexerit et dicat non feci. Aut si fecerit ne ite-
rum addat facere. Corripe proximum ne forte
non dixerit et si dixerit ne forte iteret. Corripe amicum
sepe enim fit commissio et non omni verbo credas.
Est qui labitur lingua sua sed non ex animo. Quis est
enim qui non deliquerit in lingua sua. Corripe pro-
ximum antequam commineris et da locum timori
altissimi. Quia omnis sapientia timor dei et in illa time-
re deum et in omni sapientia dispositio legis et non est sapientia
nequitie disciplina et non est cogitatus peccatorum
prudentia. Est prudentia nequitie et in ipsa exe-
cratio et est insipiens qui minuitur sapientia. Meli-
or est homo qui deficit sapientia et deficiens sensu in
timore dei quam qui abundat sensu et transgreditur
legem altissimi. Est sollertia certa et ipsa iniqua
et non est qui emittit verbum certum enarrans veritatem.
Est qui nequiter humiliat se et interiora eius plena
sunt dolo et est iustus qui se nimium submittit
a multa humilitate. Et est iustus qui inclinat fa-
ciem et fingit non videre se quod ignoratum est et si ab
inbecillitate virium vetetur peccare si invenerit
tempus malefaciendi malefaciet. Ex visu co-
gnoscitur vir et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
Amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis
enuntiant de illo. Est correptio mendax in ira con-
tumeliosi et est iudicium quod probatur non esse bonum
XX et est tacens et ipse est prudens. Quam bonum est argu-
ere quam irasci et confitentem in oratione non prohibere.
Concupiscentia spadonis devirginavit iuven-
culam sic qui facit per vim iudicium iniquum.
Quam bonum est correptum manifestare penitentiam
sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens
qui invenitur sapiens et est odibilis qui procax
est ad loquendum. Est autem tacens non habens sensum
loquele et est tacens sciens tempus apti temporis.
Homo sapiens tacebit usque ad tempus. Lascivus
autem et imprudens non servabunt tempus. Qui
multis utitur verbis ledit animam suam

et qui potestatem sibi assumit iniuste odietur. Est
processio in malis viro indisciplinato et est inven-
tio in detrimentum. Est datum quod non est utile et est da-
tum cuius retributio est duplex. Est propter gloriam mino-
ratio et est qui ab humilitate sua levabit caput. Est
qui multa redimat modico pretio et restituens
ea in septuplum. Sapiens in verbis se ipsum ama-
bilem facit. Gratie autem fatuorum effundentur. Datus
insipientis non erit utilis tibi. Oculi enim illius septem-
plices sunt. Exigua dabit et multa improperabit et
apertio oris illius inflammatio est. Hodie fe-
neratur quis et cras expetit. Odibilis homo hu-
iusmodi. Fatuo non erit amicus et non erit gratia bonis
illius. Qui enim edunt panem illius falsae lingue
sunt. Quoties et quanti irridebunt eum. Neque enim quod
habendum erat directo sensu distribuit. Similiter et quod
non erat habendum. Lapsus false lingue quasi qui
in pavimento cadens. Sic casus malorum festinanter
veniet. Homo acharis quasi fabula vana in
ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui
reprobabitur parabola. Non enim dicit illam in
tempore suo. Est qui vetatur peccare pre inopia et in
requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam
suam pre confusione et ab imprudenti persona per-
det eam. Persone autem acceptione perdet se. Est qui
pre confusione promittit amico et lucratus est eum
inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine
mendacium et in ore indisciplinatorum assidue
erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis.
Perditionem autem ambo hereditabunt. Mores
hominum mendacium sine honore et confusio
illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in
verbis producet se ipsum et homo prudens pla-
cebit magnatis. Qui operatur terram suam inalta-
bit acervum frugum et qui operatur iustitiam ipse
exaltabitur. Qui vero placet magnatis effugiet
iniquitatem. Xenia et dona excecant oculos iudicum
et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sa-
pientia absconsa et thesaurus invisus que utili-
tas in utrisque. Melior est qui celat insipientiam suam
quam homo qui abscondit sapientiam suam. Fi-
li peccasti non adicias iterum sed et de pristinis depreca-
re ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge
peccata et si accesseris ad illa suscipient te. Dentes
leonis dentes eius interficientes animas homi-
num. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas
plage illius non est sanitas. Obiurgatio et iniurie
adnullabunt substantiam et domus que nimis locu-
ples est adnullabitur superbia. Sic substantia superbi eradi-
cabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures
perveniet et iudicium festinato adveniet illi.
Qui odit correptionem vestigium est peccatoris et qui
timet deum convertetur ad cor suum. Notus a longe po-
tens lingua audaci et sensatus scit labi se ab ipso. Qui
edificat domum suam impendiis alienis quasi qui
colligit lapides suos in hyeme. Stuppa collecta
synagoga peccantium et consummatio illorum flam-
ma ignis. Via peccantium complanata
lapidibus et in finem illorum inferi et tenebre et
pene. Qui custodit iustitiam continebit sensum
eius. Consummatio timoris dei sapientia et sensus.
Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est

autem insipiens qui habundat in malo. et ubi est
sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tamquam
inundatio habundabit. et consilium illius sicut fons
vite permanet. Cor fatui quasi vas confractum. et omnem
sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque
audierit scius laudabit. et ad se adiciet. Audivit luxu-
riosus. et displicebit illi. et proiciet illud post dorsum
suum. Narratio fatui quasi sarcina in via. nam in
labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis queritur
in ecclesia. et verba illius cogitabunt in cordibus suis.
Tamquam domus exterminata: sic fatuo sapientia. et scien-
tia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedi-
bus: stulto doctrina. et quasi vincula manuum super manum
dextram. Fatuus in risu exaltat vocem suam. vir
autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum
aureum prudenti doctrina. et quasi brachiale in
brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proxi-
mi. et homo peritus confundetur a persona potentis.
Stultus a fenestra prospiciet in domum. vir autem
eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscul-
tare per ostium. et prudens gravabitur contumelia.
Labia imprudentium stulta narrabunt. verba
autem prudentium statera ponderabuntur.
In ore fatuorum cor illorum. et in corde sapientium
os illorum. Dum maledicit impius diabolum: ma-
ledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit
animam suam. et in omnibus odietur. et qui cum eo manserit
XXII odiosus erit. tacitus et sensatus honorabitur. In
lapide luteo lapidatus est piger. et omnes loquentur
super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus
est piger. et omnis qui tetigerit eum excutiet ma-
nus. Confusio patris est de filio indisciplinato. filia
autem fatua in deminoratione fiet. Filia pru-
dens hereditas viro suo. nam que confundit in
contumeliam fit genitoris. Patrem et virum confundit
audax. et ab impiis non minorabitur. ab utrisque autem
inhonorabitur. Musica in luctu importuna nar-
ratio. flagella et doctrina in omni tempore sapientia. Qui
docet fatuum: quasi qui conglutinat testam. Qui nar-
rat verbum non audienti: quasi qui excitat dormien-
tem a gravi sompno. Cum dormiente loquitur
qui narrat stulto sapientiam. et in fine narrationis
dicet. Quis est hic? Supra mortuum plora. defe-
cit enim lux eius. et super fatuum plora. defecit e-
nim sensus. Modicum plora super mortuum modi-
cum plora. quoniam requievit. Nequissimi enim
nequissima vita super mortem fatui. Luctus mortui
vii dies. fatui autem et impii omnes dies vi-
te eorum. Cum stulto ne multum loquaris. et cum
insensato ne abieris. Serva te ab illo ut non mo-
lestiam habeas. et non coinquinaberis in peccato illius.
Deflecte ab illo et invenies requiem. et non acedi-
aberis in stultitia illius. Super plumbum quid
gravabitur. et quod illi aliud nomen quam fatui?
Harenam et salem et massam ferri facilius
est ferre quam hominem imprudentem et fa-
tuum et impium. Sicut loramentum ligneum
colligatum fundamento edificii non dissolvetur:
sic et cor confirmatum in cogitatione consilii.
Cogitatus sensati in omni tempore nec metu non
depravabitur. Sicut pali in excelsis et ceme-
ta sine impensa posita contra faciem venti non per-
manebunt. sic et cor timidum in cogitatione stulti
contra impetum timoris non resistet. Sicut ornatus ha-
renosus in pariete limpido. sic et cor trepidum in
cogitatione fatui omni tempore non metuet. sic et in pre-
ceptis dei permanet semper. Pungens oculum dedu-
cet lacrimas. et qui pungit cor profert sensum. Qui
icit lapidem in volatilia deiciet illa. sic et qui con-
viciatur amico dissolvit amicitiam. Ad amicum
et si produxeris gladium: non desperes. est enim regressus ad
amicum. Si aperuerit os triste: non timeas. est enim concordatio
ad amicum excepto convicio et improperio et superbia
et mysterii revelatione. et plaga dolosa. in his omni-
bus effugiet amicus. Fidem posside cum amico in
paupertate illius. ut et in bonis illius leteris. In
tempore tribulationis illius permane illi fidelis. ut et
in hereditate illius coheres sis. Ante ignem ca-
mini vapor et fumus ignis inaltatur: sic et ante
sanguinem maledicta et contumelie et mine. Ami-
cum salutare non confundar. et a facie illius non me
abscondam. et si mala evenerint per illum: susti-
nebo. Omnis qui audiet: cavebit se ab eo. Quis
dabit ori meo custodiam. et super labia mea
signaculum certum. ut non cadam ab ipsis. et lingua
mea perdat me. Domine pater et dominator vi-
te mee ne derelinquas me in cogitatu et consili- XXIII
o illorum. nec sinas me cadere in illa exprobratio-
ne. Quis superponit in cogitatu meo flagella et
in corde meo doctrinam sapientie. ut ignorationibus
eorum non parcant michi. et non appareant delicta illorum.
ne adcrescant ignorantie mee. et multiplicentur
delicta mea. et peccata mea habundent. et incidam in
conspectu adversariorum meorum. et gaudeat super me
inimicus meus. Domine pater et deus vite mee ne dere-
linquas me in cogitatu illorum. Extollentiam
oculorum meorum ne dederis michi. et omne desiderium a-
verte a me. Aufer a me ventris concupiscentias
et concubitus ne apprehendant me. et animo irre-
verenti et infrunito ne tradas me. Doctrinam o-
ris audite filii. et qui custodierit illam: non peri-
bit labiis nec scandalizabitur in operibus nequis-
simis. In vanitate sua apprehenditur peccator. et su-
perbus et maledicus scandalizabitur in illis. Iurationi
non assuescat os tuum. multi enim casus in illa.
Nominatio vero dei non sit assidua in ore tuo. et nominibus
sanctorum non admiscearis. quoniam non eris immunis ab
eis. Sicut enim servus interrogatus assidue a li-
vore non minuitur: sic omnis iurans et nominans
in toto a peccato non purgabitur. Vir multum iurans im-
plebitur iniquitate. et non discedet a domo illius pla-
ga. et si frustraverit delictum illius super ipsum
erit. et si dissimulaverit delinquit dupliciter. et si in
vacuum iuraverit non iustificabitur. Replebitur enim
retributione domus illius. Est et alia loquela con-
traria morti. non inveniatur in hereditate iacob. Et-
enim a misericordibus omnia hec auferentur.
et in delictis non volutabuntur. Indisciplinate
loquele non assuescat os tuum. est enim in illa ver-
bum peccati. Memento patris et matris tue. in medio
enim magnatorum consistis. ne forte obliviscatur
te deus in conspectu illorum. et assiduitate tua
infatuatus improperium patiaris. et maluisses non
nasci. et diem nativitatis tue maledicas. Homo

homo assuetus in verbis improperii in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat. Et homo nequam in ore carnis suae non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis; non fatigabitur transgrediens usque ad finem. Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam et dicens: Quis me videt? Tenebrae circumdant me et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me. Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Et non intellegit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei huiusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum. Et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores super solem, circumspicientes omnes vias hominum et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo antequam crearentur omnia sunt agnita; sic et post perfectum respicit omnia. Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pullus equinus fugabitur, et ubi non speravit apprehendetur. Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini. Sic et mulier omnis relinquens virum suum et statuens hereditatem ex alieno matrimonio. Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit, et secundo in virum suum deliquit, et tertio in adulterio fornicata est et ex alio viro filios statuit sibi. Haec in ecclesiam adducetur et in filios eius respiciet. Non tradent filii eius radices, et rami eius non dabunt fructum. Derelinquet in memoriam illius maledictum, et dedecus illius non delebitur. Et agnoscent qui derelicti sunt quoniam nihil melius quam timor Dei, et nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum; longitudo enim dierum assumetur ab eo.

XXIIII

Sapientia laudabit animam suam et in Deo honorabitur, et in medio populi sui gloriabitur, et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum, et in conspectu virtutis illius gloriabitur, et in medio populi sui exaltabitur, et in plenitudine sancta admirabitur, et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur, dicens: Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in caelis ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitavi, et thronus meus in columna nubis. Gyrum caeli circuivi sola, et in profundum abyssi penetravi, et in fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti, et in omni populo et in omni gente primatum habui, et omnium excellentium et humilium corda propria virtute calcavi; et in his omnibus requiem quaesivi, et in hereditate Domini morabor. Tunc praecepit et dixit mihi creator omnium, et qui creavit me requievit in tabernaculo meo, et dixit mihi: In Iacob inhabita et in Israel hereditare, et in electis meis mitte radices. Ab initio et ante saecula creata sum, et usque ad futurum saeculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Ierusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in partes Dei mei hereditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Sion. Et quasi palma exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rosae in Iericho. Quasi speciosa oliva in campis, et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedi; quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. Et quasi storax et galbanus et ungula et gutta, et quasi libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, et rami mei honoris et gratiae. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, et flores mei fructus honoris et honestatis. Ego mater pulchrae dilectionis et timoris et agnitionis et sanctae spei. In me gratia omnis viae et veritatis, in me omnis spes vitae et virtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum. Memoria mea in generationes saeculorum. Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient. Qui audit me non confundetur, et qui operantur in me non peccabunt. Qui elucidant me vitam aeternam habebunt. Haec omnia liber vitae et testamentum Altissimi et agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in praeceptis iustitiarum, et hereditatem domui Iacob et Israel promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Geon in die vindemiae. Qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam. A mari enim abundavit cogitatio eius, et consilium eius ab abysso magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquae immensae de fluvio; ego quasi fluvii dorix, et sicut aquaeductus exivi de paradiso. Dixi: Rigabo meum hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum. Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare. Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam usque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terrae, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam quaerentibus sapientiam, et non desinam in progenies eorum usque in aevum sanctum. Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo et hominibus: concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. Tres species odivit anima mea, et aggravor valde animae illorum: pauperem superbum, et divitem mendacem, et senem fatuum et insensatum.

Quae in iuventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies? Quam speciosum canitiei iudicium, et presbyteris cognoscere consilium. Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium. Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus. Homo qui iocundatur in filiis vivens et videns subversionem inimicorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, et qui lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se. Beatus qui invenit amicum verum, et qui enarrat iustitiam auri audienti. Quam magnus qui invenit sapientiam et scientiam, sed non est super timentem dominum. Timorem dei super omnia se superposuit. Beatus est cui donatum est habere timorem dei. Qui tenet illum cui assimilabitur? Timor dei initium dilectionis eius, fidei autem initium agglutinandum est ei. Omnis plaga tristitia cordis est, et omnis malitia nequitia mulieris. Et omnem plagam et non plagam videbit cordis, et omnem nequitiam et non nequitiam mulieris, et omnem obductum et non obductum odientium, et omnem vindictam et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri, et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, et obcaecat vultum suum tamquam ursus, et quasi saccum ostendet in medio proximorum eius. Ingemuit vir eius, et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris. Sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus harenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira et irreverentia et confusio magna. Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile et facies tristis et plaga mortis mulier nequam. Manus debiles et genua dissoluta mulier quae non beatificat virum suum. A muliere factum est initium peccati, et per illam omnes morimur. Non des aquae tuae exitum nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscide illam, ne semper te abutatur.

XXVI Mulieris bonae beatus vir, numerus enim annorum illorum duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitae illius implebit in pace. Pars bona mulier bona, in parte bona timentium deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hylaris. A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit: delaturam civitatis, et collectionem populi, et calumpniam mendacem. Super mortem omnia gravia. Dolor cordis et luctus mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguae omnibus communicans. Sicut boum iugum quod movetur, ita et mulier nequam est. Qui tenet illam quasi qui tenet et apprehendat scorpionem. Mulier ebriosa ira magna et contumelia, et turpitudo illius non contegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum et in palpebris agnoscetur. In filia non avertente se firma custodiam, ne inventa occasione abutatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius caveto, et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet, et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum dei. Mulier sensata et tacita, non est immutatio eruditae animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei, sic mulieris bonae species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum aureum, et species faciei super aetatem stabilem. Columpnae aureae super bases argenteas, et pedes firmi super plantas mulieris stabilis. Fundamenta aeterna super petram solidam, et mandata dei in corde mulieris sanctae. In duobus cor meum contristatum est, et in tertio iracundia mihi advenit: vir bellator deficiens per inopiam, et vir sensatus contemptus, et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, deus paravit eum ad rumpheam. Duae species difficiles et periculosae mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians a negligentia, et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

XXVII Propter inopiam multi deliquerunt, et qui quaerit locupletari avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanet pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax, et homines iustos temptatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu hominis. Ante sermonem non collaudes virum, haec enim temptatio est hominum. Si sequaris iustitiam, apprehendes eam, et indues illam quasi poderem, et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conveniunt, et veritas ad eos qui operantur illam revertetur. Leo venationi insidiatur semper, sic peccata operantibus iniquitatem. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol, nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tempori, in medio autem cogitantium assiduus esto. Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti faciet, et irreverentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum, et maledictio illorum auditus gravis. Qui denudat archana amici fidem perdit, et non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proximum, et coniungere fidem cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum, et non eum capies. Non illum sequeris, quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima eius. Ultra eum non

perit alligare. Et maledicti est concordatio. De
nudare autem amici mysteria desperatio est ani
me infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua
et nemo eum abiciet. In conspectu oculorum
tuorum conculcabit os suum et super sermones tu
os admirabitur. et novissime autem pervertet os
suum et in verbis tuis dabit scandalum. Multa
audivi et non coequavi ei. et dominus odiet
eum. Qui in altum mittit lapidem super caput
eius cadet. et plaga dolosa dolosi dividet vul
nera. et qui fodit foveam incidet in illam. et qui
statuit lapidem proximo offendet in eo. et qui
laqueum alio ponit peribit in illo. Facienti ne
quissimum consilium super ipsum devolvetur
et non agnoscet unde adveniat illi. Illusio et im
properium superborum et vindicta sicut leo insidia
bitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu
iustorum. dolor autem consumet illos antequam
moriantur. Ira et furor utraque execrabilia
sunt. et vir peccator continens erit illorum.
XXVIII Qui vindicari vult a deo inveniet vindictam.
et peccata illius servans servabit. Relinque proximo
tuo nocenti te. et tunc deprecanti tibi peccata solventur.
homo homini conservat iram. et a deo querit
medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam
et de peccatis suis deprecatur altissimum. Ipse dum
caro sit reservat iram et propitiationem petit a deo.
Quis exorabit pro delictis illius. Memento no
vissimorum et desine inimicari. tabitudo e
nim et mors imminent in mandatis. Memo
rare timorem dei. et non irascaris proximo. Me
morare testamentum altissimi. et despice ignoran
tiam proximi. Abstine te a lite et minues peccata.
homo enim iracundus incendit litem. et vir
peccator turbabit amicos. et in medio pacem
habentium immittet inimicitiam. Secundum enim
ligna silve sic ignis exardescet. et secundum virtutem
hominis sic iracundia illius erit. et secundum sub
stantiam suam exaltabit iram suam. Certamen
festinatum incendit ignem. et lis festinans effun
dit sanguinem. et lingua testificans adducet mor
tem. Si sufflaveris ei igne exardebit. et si expue
ris super illam extinguetur. utraque ex ore proficiscuntur.
Susurro et bilinguis maledictus. multos enim tur
baverunt pacem habentes. lingua tertia multos com
movit. et dispersit illos a gente in gentem. Civi
tates muratas divitum destruxit. et domos
magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit
et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres
viratas eiecit. et privavit illas laboribus suis. Qui
respicit illam non habebit requiem. nec habebit a
micum in quo requiescat. Flagelli plaga
livorem facit. plaga lingue comminuet
ossa. Multi ceciderunt in ore gladii. sed non sic
quam qui interierunt per linguam suam. Beatus est qui
est tectus a lingua nequam. qui in iracundiam il
lius non transivit et qui non attraxit iugum eius
et in vinculis illius non est ligatus. Iugum enim
illius iugum ferreum est. et vinculum illius
vinculum ereum est. Mors illius mors nequissi
ma. et utilis potius infernus quam illa. Perseveran
tia illius non permanebit. sed obtinebit vias iniu
storum. in flamma sua non comburet iustos. Qui
derelinquunt deum incident in illam. et exardebit
in illis. et non extinguetur. et immittetur in illos quasi
leo. et quasi pardus ledet illos. Sepi aures tuas
spinis. et noli audire linguam nequam. et ori tuo facito
ostia. et seras auribus tuis. Aurum tuum et argen
tum confla. et verbis tuis facito stateram. et fre
nos ori tuo rectos. et attende ne forte labaris in
lingua et cadas in conspectu inimicorum insi
diantium tibi. et sit casus tuus insanabilis in mor
tem. XXIX Qui facit misericordiam fenerat proximo
suo. et qui prevalet manu mandata servat. Fe
nerare proximo tuo in tempore necessitatis illius. et
iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum
et fideliter age cum illo. et in omni tempore invenies
quod tibi necessarium est. Multi quasi inventionem e
stimaverunt fenus et prestiterunt molestiam his qui
se adiuverunt. donec accipiant osculantur manus
dantis. et in promissionibus humiliant voce
am. et in tempore redditionis postulabunt tempus
et loquentur verba tedii et murmurationum. et tempus
causabuntur. Si autem potuerit reddere adversabitur.
Solidi vix reddet dimidium. et computabit illud
quasi inventionem. Sin autem fraudabit illum pe
cunia sua et possidebit illum inimicum gratis.
et convitia et maledicta reddet ei. et pro honore et be
neficio reddet illi contumeliam. Multi non causa
nequitie non fenerati sunt. sed fraudari gratis ti
muerunt. Verumtamen super humilem animo
fortior esto. et pro elemosina non trahas illum. Propter
mandatum assume pauperem. et propter inopiam eius
ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter
amicum et fratrem. et non abscondas illam sub lapide
in perditionem. Pone thesaurum tuum in preceptis al
tissimi. et proderit tibi magis quam aurum. Conclude
elemosinam in sinu pauperis. et hec pro te exo
rabit ab omni malo. Elemosina viri quasi
sacculus cum ipso. et gratiam hominis quasi pupil
lam conservabit. et postea resurget. et retribuet
illis retributionem. unicuique in caput illorum
super scutum potentis. et super lanceam adversus ini
micum tuum pugnabit. Vir bonus fidem fa
cit pro proximo suo. et qui perdiderit confusionem
relinquet sibi. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris.
dedit enim pro te animam suam. Repromis
sionem fugit peccator et immundus. Bona repro
missoris sibi ascribit peccator. et ingratus sensu
derelinquet liberantem se. Vir repromittit de
proximo suo. et cum perdiderit reverentiam relinquetur
ab eo. Repromissio nequissima multos perdi
dit dirigentes. et commovit illos quasi fluctus
maris. Viros potentes gyrans migrare fecit. et
vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgre
diens mandatum domini incidet in promissi
onem nequam. Et qui conatur multa agere in
cidet in iudicium. Recupera proximum tuum se
cundum virtutem tuam. et attende tibi ne inci
das. Initium vite hominis aqua et panis. et
vestimentum. et domus protegens turpitudinem.
Melior est victus pauperis sub tegmine asse
rum quam epule splendide in peregre sine
domicilio. Minimum pro magno placeat

et improperium prestationis non audies. Vita
nequam hospitandi de domo in domum. et ubi
hospitabitur non fiducialiter aget nec aperiet os.
Hospitabitur et pascet et potabit ingratos. et ad hec
amara audiet. Transi hospes et orna mensam
et que in manu habes ciba ceteros. Exi a facie ho
noris amicorum meorum: necessitudine domus
mee. hospitio mihi factus est frater. Gravia hec
homini habenti sensum correptio domus et
improperium feneratoris.
XXX Qui diligit filium
suum. assiduat illi flagella ut letetur in
novissimo suo. et non palpet proximorum ostia.
Qui docet filium suum laudabitur in illo. et in
medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet fi
lium suum in zelum mittit inimicum. et in
medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus
est autem pater eius et quasi non est mortuus. Si
milem enim reliquit sibi post se. In vita sua
vidit et letatus est in illo. in obitu suo non est
contristatus nec confusus est coram inimicis. Re
liquit enim defensorem domus contra inimicos
et amicis reddentem gratiam. Pro animabus fi
liorum colligabit vulnera sua et super omnem
vocem turbabuntur viscera eius. Equus
indomitus evadet durus. et filius remissus e
vadet preceps. Lacta filium et paventem te
faciet. lude cum eo. et contristabit te. Non con
rideas illi: ne condoleas. et in novissimo obstu
pescent dentes tui. Non des illi potestatem in
iuventute. et ne despicias cogitatus illius. Cur
va cervicem eius in iuventute. et tunde latera
illius dum infans est. ne forte induret et non
credat tibi et erit tibi dolor anime. Doce filium tuum
et operare in illo ne in turpitudinem illius offen
das. Melior est pauper sanus et fortis viribus. quam di
ves inbecillis et flagellatus malitia. Salus a
nime in sanctitate iustitie. et melior omni
auro et argento. et corpus validum quam census
immensus. Non est census super censum salutis
corporis. et non est oblectamentum super cordis gau
dium. Melior est mors quam vita amara. et re
quies eterna quam languor perseverans. Bona ab
scondita in ore clauso. quasi appositiones epu
larum circumposite sepulchro. Quid proderit
libatio ydolo? nec enim manducabit nec odora
bitur. Sic qui effugatur a domino portans
mercedes iniquitatis. videns oculis et ingemis
cens sicut spado complectens virginem et suspi
rans. Tristitiam non des anime tue. et non affli
gas temet ipsum in consilio tuo. Iocunditas cor
dis hec est vita hominis. et thesaurus sine de
fectione sanctitatis. et exultatio viri est longevi
tas. Miserere anime tue placens deo et conti
ne. et congrega cor tuum in sanctitate eius et
tristitiam longe expelle a te. Multos enim oc
cidit tristitia et non est utilitas in illa. Zelus et ira
cundia minuunt dies. et ante tempus senectam
adducit cogitatus. Splendidum cor bonum in
XXXI epulis. epule enim illius diligenter fiunt. Vi
gilia honestatis tabefaciet carnes et cogitatus
illius auferet somnum. Cogitatus prescientie
avertit sensum. et infirmitas gravis sobriam
facit animam. Laboravit dives in congregatione
substantie. et in requie sua replebitur bonis suis.
Laboravit pauper in diminutione victus. et in fi
ne inops fit. Qui aurum diligit non iustifica
bitur et qui insequitur consumptionem reple
bitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus. et
facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum
offensionis est aurum sacrificantium. Ve illis
qui sectantur illud. et omnis inprudens de
periet in illo. Beatus dives qui inventus est sine
macula. et qui post aurum non abiit nec speravit
in thesauris pecunie. Quis est hic et laudabimus
eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Qui
probatus est in illo. et perfectus inventus est. erit
illi gloria eterna. Qui potuit transgredi et non
est transgressus. et facere mala et non fecit. Ideo
stabilita sunt bona illius in domino. et ele
mosinas illius enarrabit omnis ecclesia san
ctorum. Supra mensam magnam sedisti.
non aperias super illam faucem tuam prior. Non dicas
sic. Multa sunt que super illam sunt. Memen
to quoniam malus oculus nequam est. Nequius oculo
quid creatum est? Ideo ab omni facie sua lacri
mabitur cum viderit. Ne extendas manum tu
am prior. et invidia contaminatus erubescas.
Ne comprimaris in convivio. Intellige
que sunt proximi tui ex teipso. Utere quasi
homo frugi his que tibi apponuntur. et non
cum manducas multum odio habearis. Cessa
prior causa discipline. et noli nimius esse ne for
te offendas. Et si in medio multorum sedisti
prior illis non extendas manum tuam nec prior
poscas bibere. Quam sufficiens est homini eru
dito vinum exiguum. et in dormiendo non
laborabit ab illo. et non senties laborem. Vigilia
et colera et tortura viro infrunito. Somnus
sanitatis in homine parco. Dormiet usque ma
ne. et anima illius cum ipso delectabitur. Et si co
actus fueris in edendo multum: surge e medio
et vome. et refrigerabit te. et non adduces corpori
tuo infirmitatem. Audi me fili. et ne spernas
me. et in novissimo invenies verba mea. In
omnibus operibus tuis esto velox. et omnis infir
mitas non occurret tibi. Splendidum in pani
bus benedicent labia multorum. et testimoni
um veritatis illius fidele. In pane nequissimo
murmurabit civitas. et testimonium nequitie
illius verum est. Diligentes in vino noli provo
care. multos enim exterminavit vinum. Ig
nis probat ferrum durum. Sic vinum cor
da superborum arguet in ebrietate potatum. Equa vita hominibus vinum
Si bibas illud moderate eris sobrius. Que est in sobrietate potatum.
vita que minuitur vino? Quid defraudat vi
tam? mors. Vinum in iocunditatem creatum
est. et non in ebrietatem ab initio. Exultatio anime
et cordis vinum moderate potatum. Sanitas est
anime et corpori sobrius potus. Vinum multum po
tatum irritationem et iram. et ruinas multas
facit. Amaritudo anime vinum multum pota
tum. Ebrietatis animositas imprudentis offensio
minorans virtutem et faciens vulnera. In
convivio vini proximum non arguas. et non

despiciat eum in convivio vini: et verba in-
properii non dicas illi: et non premas illum in repetendo.
XXXII Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis
quasi unus ex illis. Curam illorum habe, et sic con-
sidera: et omni cura tua explicita recumbe, ut lae-
teris propter illos, et ornamentum gratiae accipias coronam, et
dignitatem consequaris congregationis. Loquere
maior natu: decet enim te primum verbum diligen-
ti scientia, et non impedias musicam. Ubi auditus non est,
non effundas sermonem, et importune noli extolli in
sapientia tua. Gemmula carbunculi in ornamento
auri: et comparatio musicorum in convivio vi-
ni. Sicut in fabricatione auri signum est smarag-
di: sic numerus musicorum in iucundo et moderato
vino. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona
gratia. Adolescens loquere in tua causa vix cum
necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput
responsum tuum. In multis esto quasi inscius, et au-
di tacens simul et quaerens. In medio magnatorum
loqui non praesumas: et ubi sunt senes, non multum
loquaris. Ante grandinem praeibit choruscatio: et
ante verecundiam praeibit gratia: et pro reverentia ac-
cedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te trices:
praecurre autem prior in domum tuam, et illic
avocare, et illic lude, et age conceptiones tuas: et
non in delictis et verbo superbo. Super his omnibus
benedicito Dominum qui fecit te, et inebriantem
te ab omnibus bonis suis. Qui timet Deum excipi-
et doctrinam eius: et qui vigilaverint ad illum, in-
venient benedictionem. Qui quaerit legem, reple-
bitur ab ea: et qui insidiose agit, scandalizabitur
in ea. Qui timent Deum, invenient iudicium
iustum, et iustitias quasi lumen accendent. Pec-
cator homo vitabit correptionem, et secundum vo-
luntatem suam inveniet comparationem. Vir con-
silii non disperdet intelligentiam: alienus et superbus
non pertimescet timorem: etiam postquam fecit cum
eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur.
Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non poeniti-
bis. In via ruinae non eas, et non offendes in la-
pides: nec credas te viae laboriosae, ne ponas ani-
mae tuae scandalum: et a filiis tuis cave, et a domes-
ticis tuis attende. In omni opere tuo crede ex fi-
de animae tuae: hoc est enim conservatio man-
datorum. Qui credit Deo attendit mandatis:
XXXIII et qui confidit in illo non minorabitur. Timen-
ti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus
illum conservabit, et liberabit a malis. Sapiens
non odit mandata et iustitias, et non illidetur quasi
in procella navis. Homo sensatus credit legi
Dei, et lex illi fidelis. Qui interrogationem mani-
festat, parabit verbum, et sic deprecatus exaudi-
etur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit.
Praecordia fatui quasi rota carri: et quasi axis ver-
satilis cogitatus illius. Equus emissarius, sicut
amicus subsannator, sub omni supra sedente
hinnit. Quare dies diem superat, et iterum lux
lucem, et annus annum a sole? A Domini
scientia separati sunt, facto sole et praeceptum
custodiente. Et immutavit tempora et dies festos ipso-
rum: et in illis dies festos celebraverunt ad ho-
ram. Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus,
et ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes
homines de solo, et ex terra unde creatus est Adam. In
multitudine disciplinae Dominus separavit eos,
et immutavit vias eorum. Ex ipsis benedixit et exaltavit:
et ex ipsis sanctificavit, et ad se applicavit: ex ipsis male-
dixit, et humiliavit, et convertit illos a separatione
ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius pla-
smare illud et disponere. Omnes viae eius secundum dis-
positionem eius: sic homo in manu illius qui se
fecit, et reddet illi secundum iudicium suum. Contra ma-
lum bonum est, et contra mortem vita: sic contra
virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera
Altissimi. Duo contra duo, et unum contra unum. Et
ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit aci-
nos post vindemiatores. In benedictione Dei
et ipse speravi: et quasi qui vindemiat replevi torcular.
Respicite quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus ex-
quirentibus disciplinam. Audite me magnates
et omnes populi, et rectores ecclesiae auribus percipite.
Filio et mulieri, fratri et amico, non des potestatem super
te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam:
ne forte poeniteat te, et deprecaris pro illis. Dum adhuc
superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Me-
lius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere
in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis
praecellens esto. Ne dederis maculam in gloriam tuam.
In die consummationis dierum vitae tuae, et in tempore
exitus tui distribue hereditatem tuam. Cibaria
et virga et onus asino: panis et disciplina et opus
servo. Operatur in disciplina, et quaerit requiescere:
laxa manus illi, et quaerit libertatem. Iugum et
lorum curvant collum durum, et servum in-
clinant operationes assiduae. Servo malevolo tor-
tura et compedes: mitte illum in operationem, ne
vacet: multam enim malitiam docuit otiositas.
In opera constitue eum: sic enim condecet illum.
Quod si non obaudierit, curva illum compedibus,
et non amplifices super omnem carnem: verum
sine iudicio nihil facias grave. Si est tibi servus fide-
lis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum trac-
ta: quoniam in sanguine animae comparasti eum.
Si laeseris eum iniuste, in fugam convertetur: et si ex-
tollens discesserit, quem quaeras, et in qua via quaeras
illum nescis. Vana spes et mendacium insen-
sato viro: et somnia extollunt imprudentes. Quasi
qui apprehendit umbram et persequitur ventum,
sic et qui attendit ad visa mendacia. Secundum hoc
visio somniorum: ante faciem hominis simi-
litudo alterius hominis. Ab immundo quid mun-
dabitur? et a mendace quid verum dicetur? Divi-
natio erroris et auguria mendacia et somnia
malefacientium vanitas est. Et sicut parturien-
tis cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fu-
erit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum.
Multos enim errare fecerunt somnia, et exci-
derunt sperantes in illis. Sine mendacio consummabitur
verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur.
Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis
expertus cogitabit multa: et qui multa didicit,
enarrabit intellectum. Qui non est expertus,
pauca recognoscit: qui autem in multis fac-
tus est, multiplicabit malitiam. Qui tentatus
non est, qualia scit? Qui implanatus est, abun-
dabit nequitia. Multa vidi errando, et plu-

mali bonorum consuetudines abicio eicit usque
ad mortem prelimitur sum. hominum cuncta et libe
ramus sum gratia dei. Spiritus timentium deum que
ritur et in respectu illius benedicetur. Spes enim
illorum in salvantem illos et oculi dei in diligen
tes se. Qui timet deum nichil trepidabit et non
pavebit quoniam ipse est spes eius. Timentis dominum
beata est anima eius. ad quem respicit et quis est
fortitudo eius. Oculi domini super timentes
eum. protector potentie firmamentum virtutis
tegimen ardoris et umbraculum meridiani
deprecatio offensionis et adiutorium casus ex
altans animam et illuminans oculos dans sa
nitatem et vitam et benedictionem. Immolantis
ex iniquo oblatio est maculata et non sunt bene
placite subsannationes iniustorum. Dominus
solus sustinentibus se in via veritatis et iustitie.
dona iniquorum non probat altissimus. nec res
picit in oblationibus iniquorum. nec in multi
tudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
Qui offert sacrificium ex substantia pauperum quasi qui ma
ctat filium in conspectu patris sui. Panis egenti
um vita pauperis est. Qui defraudat illum homo
sanguinis est. Qui aufert in sudore panem
quasi qui occidit proximum suum. Qui ef
fundit sanguinem et qui fraudem facit mer
cennario fratres sunt. Unus edificans et unus de
struens. Quid prodest illis nisi labor. Unus orans
et unus maledicens. cuius vocem exaudiet
deus. Qui baptizatur a mortuo et iterum tan
git mortuum. quid proficit lavatio illius.
Sic homo qui ieiunat in peccatis suis et iterum ea
dem faciens. quid proficit humiliando se. o
XXXV rationem illius quis exaudiet. Qui conservat
legem multiplicat orationem. Sacrificium sa
lutare est attendere mandatis et discedere
ab omni iniquitate. et propitiationem litare
sacrificium super iniustitias et deprecatio pro pec
catis recedere ab iniustitia. Retribuet gratiam qui
offert similaginem et qui facit misericordiam of
fert sacrificium. Beneplacitum est domino re
cedere ab iniquitate et deprecatio recedere
ab iniustitia. Non apparebis ante conspectum
dei vacuus. hec enim omnia propter mandatum
dei fiunt. Oblatio iusti impinguat altare et
odor suavitatis est in conspectu altissimi. Sa
crificium iusti acceptum est et memoriam
eius non obliviscetur dominus. Bono animo
gloriam redde deo et non minuas primitias
manuum tuarum. In omni dato hylarem
fac vultum tuum et in exultatione sanctifica
decimas tuas. Da altissimo secundum datum
eius et in bono oculo adinventionem fac
manuum tuarum quoniam dominus retribuens est
et septies tantum reddet tibi. Noli offerre
munera prava non enim suscipiet illa. et noli
inspicere sacrificium iniustum quoniam dominus
iudex est et non est apud eum gloria persone.
Non accipiet dominus personam in pauperem et
deprecationem lesi exaudiet. Non despiciet
preces pupilli. nec viduam si effundat lo
quelam gemitus. Nonne lacrime vidue ad

maxillam descendunt et exclamatio eius super dedu
centem eas. A maxilla enim ascendunt usque ad ce
lum et dominus exauditor non delectabitur in illis.
Qui adorat deum in oblectatione suscipietur et
deprecatio illius usque ad nubes appropinquabit.
Oratio humiliantis se nubes penetrabit et donec
appropinquet non consolabitur et non discedet do
nec aspiciat altissimus. et dominus non elongabit sed
iudicabit iustos et faciet iudicium et fortissi
mus non habebit in illis patientiam ut contri
bulet dorsum ipsorum et gentibus reddet vindictam
donec tollat plenitudinem superborum et sceptra
iniquorum contribulet donec reddat unicuique
hominibus secundum actus suos et secundum opera ade et
secundum presumptionem illius. donec iudicet iu
dicium plebis sue et oblectabit iustos misericor
dia. Speciosa misericordia dei in tempore tribulationis
quasi nubes pluvie in tempore siccitatis. Misere XXXVI
re nostri deus omnium et respice nos et ostende nobis
lucem miserationum tuarum et immitte timo
rem tuum super gentes que non exquisierunt te
ut cognoscant quia non est deus nisi tu ut enarrent
magnalia tua. Alleva manum tuam super gentes
alienas ut videant potentiam tuam. Sicut enim
in conspectu eorum sanctificatus es in nobis
sic in conspectu nostro magnificaberis in illis. ut co
gnoscant te sicut et nos cognovimus quoniam non est
deus preter te domine. Innova signa et immuta
mirabilia. Glorifica manum et brachium dex
trum. Excita furorem et effunde iram. Extolle ad
versarium et affige inimicum. Festina tempus
et memento finis ut enarrent mirabilia tua. In
ira flamme devoretur qui salvatur et qui pes
simant plebem tuam inveniant perditionem. Con
tere caput principum et inimicorum dicentium
Non alius preter nos. Congrega omnes tribus ia
cob et cognoscant quia non est deus nisi tu ut
enarrent magnalia tua et hereditabis eos si
cut ab initio. Miserere plebi tue super quam in
vocatum est nomen tuum et israel quem coe
quasti primogenito tuo. Miserere civitati san
ctificationis tue ierusalem civitati requiei tue. Reple
syon inenarrabilibus virtutibus et gloria tua po
pulum tuum. Da testimonium tuum quia ab
initio creature tue sunt et suscita predicationes
quas locuti sunt in nomine tuo prophete priores.
Da mercedem sustinentibus te ut prophete tui fi
deles inveniantur et exaudi orationes servorum
tuorum. Secundum benedictionem aaron da
populo tuo et dirige nos in viam iustitie. ut
sciant omnes qui inhabitant terram quia tu
es deus conspector seculorum. Omnem escam man
ducabit venter et est cibus cibo melior. Fau
ces contingunt cibum fere et cor insensa
tum verba mendacia. Cor pravum dabit tristici
am. et homo peritus resistet illi. Omnem mas
culum excipiet mulier et est filia melior fili
a. Species mulieris exhilarat faciem viri sui
et super omnem concupiscentiam hominis su
ducet desiderium. Si est lingua curationis est et mi
tigationis et misericordie. non est vir illius secundum fi
lios hominum. Qui possidet mulierem bonam

inchoat possessionem. adiutorium secundum illum est
et columpna ut requies. Ubi non est sepes diripietur
possessio. et ubi non est mulier ingemiscet egens.
Cui credit qui non habet nidum et deflectens ubi
cumque obscuraverit quasi succinctus latro ex
siliens de civitate in civitatem.

XXXVI

Omnis amicus
dicet et ego amicitiam copulavi. sed est amicus so
lo nomine amicus. Nonne tristicia inest usque
ad mortem. Sodalis autem et amicus ad inimi
ciciam convertentur. O presumptio nequissima
unde creata es. cooperire aridam malicia et do
lositate illius. Sodalis amico coniocundatur
in oblectationibus et in tempore tribulationis adversa
rius erit. Sodalis amico condolet causa ven
tris. et contra hostem accipiet arma scutum.
Non obliviscaris amici tui in animo tuo. et non
inmemor sis illius in opibus tuis. Noli con
siliari cum socero tuo et a zelantibus te absconde
de consilium. Omnis consiliarius prodit con
silium. sed est consiliarius in semet ipso. A malo
consiliario serva animam tuam. prius sci
to que sit illius necessitas et quid ipse in animo
suo cogitabit. ne forte mittat sudem in terram (vel excogitavit.)
et dicat tibi bona est via tua. et stet e contrario
videre quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso
tracta de sanctitate. et cum iniusto de iusti
cia. et cum muliere de his que emulatur
cum timido de bello. cum negociatore de
traiectione. cum emptore de vendicione.
cum viro livido de gratiis agendis. cum
impio de pietate. cum inhonesto de hone
state. cum operario agrario de omni opere.
cum operario annuali de consummatione
anni. cum operatione multa. Non atten
das his in omni consilio. sed cum viro sancto
assiduus esto. quemcumque cognoveris observan
tem timorem dei. cuius anima est secundum ani
mam tuam. Et qui cum titubaverit in tenebris
non dolebit tibi. et cor boni consilii statue te
cum. Non est enim tibi aliud plus illo. Anima
viri sancti aliquando vera quam septem circumspec
tores sedentes in excelsum ad speculandum.
Et in his omnibus deprecare altissimum ut di
rigat in veritate viam tuam. Ante omnia
opera verbum verax precedat te. et ante
omnem actum consilium stabile. Ver
bum nequam immutabit cor ex quo. iiii.
partes oriuntur. bonum et malum. vi
ta et mors. et dominatrix est eorum assidua
lingua. Vir peritus multos erudivit
et anime sue suavis est. Qui sophisti
ce loquitur odibilis est. in omni re defrau
dabitur. Non enim data est illi a domino
gratia. Omni enim sapientia defraudatus est.
Est sapiens anime sue sapiens. et fructus
sensus illius laudabilis. Vir sapiens ple
bem suam erudit. et fructus sensus illius
fideles sunt. Vir sapiens implebitur bene
dictionibus. et videntes illum laudabunt.
Vita viri in numero dierum. Dies autem
Israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo
hereditabit honorem. et nomen illius
erit vivens in eternum. Fili in vita tua tempta
animam tuam. et si fuerit nequam non des illi po
testatem. Non enim omnia omnibus expediunt
et non omni anime omne genus placet. Noli
avidus esse in omni epulatione. et non te effundas
super omnem escam. In multis enim escis erit
infirmitas et aviditas appropinquabit usque ad
coleram. Propter crapulam multi obierunt.
Qui autem abstinens est adiciet vitam. Ho
nora medicum propter necessitatem. etenim illum
creavit altissimus. A deo est enim omnis me
dela. et a rege accipiet donationem. Discipli
na medici exaltabit caput illius. et in conspec
tu magnatorum collaudabitur. Altissimus
de terra creavit medicinam. et vir prudens
non abhorrebit illam. Nonne a ligno indul
cata est aqua amara. Ad agnitionem homi
num virtus illorum. Et dedit hominibus
scientiam altissimus honorari in mirabilibus
suis. In his curans mitigabit dolorem. et
unguentarius faciet pigmenta suavita
tis. et unctiones conficiet sanitatis et non con
summabuntur opera illius. Pax enim dei
super faciem terre. Fili in tua infirmitate non
despicias te ipsum. sed ora dominum et ipse curabit
te. Averte a delicto et dirige manus. et ab
omni delicto munda cor tuum. Da suavi
tatem et memoriam simile agine et impin
gua oblationem. et da locum medico. Etenim
dominus creavit illum. et non discedat a te quia
opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando
in manus eorum incurras. ipsi vero dominum de
precabuntur ut dirigat requiem eorum et sa
nitatem propter conversationem eorum. Qui de
linquit in conspectu eius qui fecit eum inci
det in manus medici. Fili in mortuum
produc lacrimas. et quasi dira passus incipe
plorare. et secundum iudicium contege corpus
illius. et non despicias sepulturam illius. Prop
ter delaturam autem amare fer luctum illius
uno die. et consolare propter tristiciam. et fac luctum se
cundum meritum eius uno die vel duobus propter
detractionem. A tristicia enim festinat mors et
cooperit virtutem. et tristicia cordis flectit cervicem.
In abductione permanet tristicia. et substantia inopis se
cundum cor eius. Non dederis in tristicia cor tuum
sed repelle eam a te. et memento novissimorum.
Noli oblivisci neque enim est conversio. et huic nil
proderis. et te ipsum pessimabis. Memor esto iudi
cii mei. sic enim erit et tuum. michi heri et tibi ho
die. In requie mortui requiescere fac me
moriam eius. et consolare illum in exitu spiritus
sui. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. et qui mi
noratur actu sapientiam percipiet. Qui sapientia reple
bitur. Qui tenet aratrum et qui gloriatur in iacu
lo stimulo agitat. et conversatur in operibus eorum.
et enarratio eius in filiis taurorum. Cor suum
dabit ad versandos sulcos. et vigilia eius in sagi
na vaccarum. Sic omnis faber et architectus
qui noctem tamquam diem transigit. qui sculp
sit signacula sculptilia. et assiduitas eius
variat picturam. cor suum dabit in simili

nidinem picture et vigilia sua perficiet opus. Sic
faber ferrarius sedens iuxta incudem et con-
siderans opus ferri. vapor ignis urit car-
nes eius et in calore fornacis concertatur. Vox
mallei innovat aurem eius et contra similitudinem
vasis oculus eius. Cor suum dabit in consumma-
tionem operum et vigilia sua ornabit in perfecti-
onem. Sic figulus sedens ad opus suum convertens
pedibus suis rotam qui in sollicitudine positus
est semper propter opus suum et innumera est omnis operati-
o eius. In brachio suo formabit lutum et ante
pedes suos curvabit virtutem suam. Cor suum
dabit ut consummet linitionem et vigilia sua mun-
dabit fornacem. Omnes hii in manibus suis
speraverunt et unusquisque in arte sapiens est.
Sine hiis omnibus non edificatur civitas. Et non
inhabitabunt nec inambulabunt et in ec-
clesiam non transilient. Super sellam iudicis non
sedebunt et testamentum iudicii non intelligent
neque palam facient disciplinam et iudicium et
in parabolis non invenientur. Sed creaturam evi
confirmabunt et deprecatio illorum in operati-
one artis accommodantes animam suam et
XXXIX conquirentes in lege altissimi. Sapientiam om-
nium antiquorum exquiret sapiens et in pro-
phetis vacabit. Narrationem virorum nomina-
torum conservabit et in versutias parabolarum
simul introibit. Occulta proverbiorum exquiret
et in absconditis parabolarum conversabitur. In
medio magnatorum ministrabit et in conspec-
tu presidis apparebit. In terram alienigenarum
transiet. bona enim et mala in omnibus temp-
tabit. Cor suum tradet ad vigilandum dilu-
culo ad dominum qui fecit illum et in conspectu al-
tissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione et pro
delictis suis deprecabitur. Si enim magnus
dominus voluerit spiritu intelligentie reple-
bit illum. Et ipse tamquam ymbres mittet eloquia
sapientie sue et in oratione confitebitur domino. Et
ipse diriget consilium eius et disciplinam et
in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam
faciet disciplinam doctrine sue et in lege te-
stamenti domini gloriabitur. Collaudabunt
multi sapientiam eius et usque in seculum non delebitur.
Non recedet memoria eius et nomen eius re-
quiretur a generatione in generationem. Sa-
pientiam eius enarrabunt gentes et laudem eius
enuntiabit ecclesia. Si permanserit nomen eius dere-
linquent plus quam mille et si requieverit prode-
rit. Adhuc consiliabor ut enarrem ut furore
enim repletus sum et in voce dicit. Obaudite
me divini fructus et quasi rosa plantata super
rivos aquarum fructificate. Quasi libanus odorem
suavitatis habete. Florete quasi flores et quasi
lilium date odorem. Et frondete in gratiam et
collaudate canticum et benedicite dominum in
operibus suis. Date nomini eius magnificentiam
et confitemini illi in voce labiorum vestrorum
in canticis labiorum et cytharis et sic dicetis in
confessione. Opera domini universa bona
valde. In verbo eius stetit aqua sicut congeries
et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum

quoniam in precepto ipsius placatio fit et non est mi-
noratio in salute ipsius. Opera omnis carnis co-
ram illo et non est quicquam absconditum ab o-
culis eius. A seculo usque in seculum respicit et nichil
est mirabile in conspectu eius. Non est dicere
quid est hoc aut quid est istud. Omnia enim
in tempore suo querentur. Benedictio illius quasi
fluvius inundabit. Et quomodo cataclismus
aridam inebriavit sic ira ipsius gentes que non
exquisierunt eum hereditabit. Quomodo convertit
aquas in siccitatem et siccata est terra et vie illi-
us illorum directe sunt. Sic peccatoribus offensi-
ones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab
initio. Sic nequissimis bona et mala. Initium
necessarie rei vite hominum aqua ignis
ferrum sal et lac et panis simile et mel
et botrus uve et oleum et vestimentum. Hec autem
omnia sicut sanctis in bona: sic impiis et
peccatoribus in mala convertentur. Sunt spiritus qui ad
vindictam creati sunt et in furore suo confir-
maverunt tormenta sua. Et in tempore consum-
mationis effundent virtutem et furorem eius
qui fecit illos confundent. Ignis grando fa-
mes et mors. Omnia hec ad vindictam crea-
ta sunt. Bestiarum dentes et scorpii et serpen-
tes et rumphea vindicans in exterminium impi-
os. In mandatis eius epulabuntur et super terram in
necessitatem preparabuntur et in temporibus suis non
preterient verbum. Propterea ab initio confirmatus sum
et consiliatus et cogitavi et scripta dimisi. Omnia
opera domini bona et omne opus hora sua sub-
ministrabit. Non est dicere hoc illo nequius
est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur.
Et nunc in omni corde et ore collaudate et benedicite
nomen domini. Occupatio magna creata est XL
omnibus hominibus et iugum grave super filios a-
dam a die exitus de ventre matris eorum usque in
diem sepulture in matrem omnium. Cogitationes
eorum cordis et timoris. Ad inventiones expec-
tationis et dies finitionis. A presidente super se-
dem gloriosam usque ad humiliatum in terra et
cinerem. Ab eo qui utitur iacincto et portat
coronam usque ad eum qui operitur lino cru-
do. Furor zelus tumultus elevatio et timor
mortis iracundia perseverans et contentio. Et
in tempore refectionis in cubili somnus noctis
immutat scientiam eius. Modicum tamquam ni-
chil in requie. Et ab eo in somnis quasi in die
respectus conturbatus est in visu cordis sui tam-
quam qui evaserit in die belli. In tempore salu-
tis sue exurrexit et admirans ad nullum timo-
rem. Cum omni carne ab homine usque ad
pecus et super peccatores septuplum. Ad hec mors
sanguis contentio et rumphea. Oppressiones
fames et contritio et flagella. Super iniquos crea-
ta sunt hec omnia et propter illos factus est cataclis-
mus. Omnia enim que de terra sunt in terram
convertentur et aque omnes in mare conver-
tentur. Omne munus et iniquitas delebitur
et fides in seculum stabit. Substantie iniustorum sicut
fluvius siccabuntur et sicut tonitruum mag-
num in pluvia personabunt. In aperiendo ma-

nus suas letabitur. Sic prevaricatores in consum-
matione tabescent. Nepotes impiorum non mul-
tiplicabunt ramos, et radices immunde super ca-
cumen petre sonant. Super omnem aquam viriditas
et ad oram fluminis ante omne fenum evel-
letur. Gratia in benedictionibus sicut paradisus
et misericordia in seculum permanet. Vita sibi sufficien-
tis operarii condulcabitur, et in ea invenies the-
saurum. Filii et edificatio civitatis confirmabit
nomen, et super hanc mulier immaculata compu-
tabitur. Vinum et musica letificant cor, et super
utraque dilectio sapientie. Tibie et psalterium suavem
faciunt melodiam, et super utraque lingua sua-
vis. Gratiam et speciem desiderabit oculus, et super hec
virides sationes. Amicus et sodalis in tempore
convenientes, et super utrosque mulier cum viro.
Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, et super
eos liberabit misericordia. Aurum et argentum
constituit pedem, et super utrumque consilium
beneplacitum. Facultates et virtutes
exaltant cor, et super hec timor domini. Non est in
timore domini minoratio, et non est in eo inquirere
adiutorium. Timor domini sicut paradisus
benedictionis, et super omnem gloriam illum operu-
erunt. Fili in tempore vite tue ne indigeas;
melius est enim mori quam indigere.
Vir respiciens in mensam alienam, non est vita
eius in cogitatione victus. Alit enim animam
suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus
et eruditus custodiet se. In ore imprudentis
condulcabitur inopia, et in ventre eius ignis
XLI ardebit. Mors quam amara est memoria
tua homini iniusto et pacem habenti in sub-
stantiis suis, viro quieto et cuius vie directe
sunt in omnibus et adhuc valenti accipe-
re cibum. O mors, bonum est iudicium tuum ho-
mini indigenti et qui minoratur viribus, de-
fecto etate et cui de omnibus cura est, et incredi-
bili qui perdit sapientiam. Noli metuere iudicium
mortis. Memento que ante te fuerunt et que superven-
tura sunt tibi. Hoc iudicium a domino omni car-
ni, et que superveniet in beneplacito altissimi.
Sive decem sive centum sive mille anni. Non
est enim in inferno accusatio vite. Filii abo-
minationum fiunt filii peccatorum, et qui con-
versantur secus domos impiorum. Filiorum pec-
catorum periet hereditas, et cum semine illo-
rum assiduitas obprobrii. De patre impio
queruntur filii, quoniam propter illum sunt in obpro-
brio. Ve vobis viri impii, qui dereliquistis
legem domini altissimi; et si nati fueritis, in
maledictione nascemini. Et si mortui fueritis,
in maledictione erit pars vestra. Omnia que de terra
sunt in terram convertentur; sic impii a male-
dicto in perditionem. Luctus hominum in corpore
ipsorum, nomen autem impiorum delebitur.
Curam habe de bono nomine, hoc enim magis per-
manebit tibi quam mille thesauri magni pre-
tiosi. Bone vite numerus dierum, bonum autem
nomen permanebit in evum. Disciplinam
in pace conservate filii. Sapientia enim abscon-
dita et thesaurus invisus, que utilitas in

utrisque? Melior est homo qui abscondit stulti-
tiam suam quam homo qui abscondit sapien-
tiam suam. Verumtamen reveremini in his que proce-
dunt de ore meo. Non est enim bonum omnem
reverentiam observare, et non omnia omnibus
beneplacent in fide. Erubescite a patre et a matre
de fornicatione, et a presidente et potente de menda-
cio, a principe et a iudice de delicto, a synagoga et
plebe de iniquitate, a socio et amico de iniusti-
tia, de loco in quo habitas, de furto, de veritate dei
et testamento, de discubitu in panibus, et de ob-
fuscatione dati et accepti, a salutantibus de silen-
tio, a respectu mulieris fornicarie, et ab aversione
vultus cognati. Ne avertas faciem a proximo
tuo, et ab auferendo partem et non restituendo. Ne
respicias mulierem alieni viri, et ne scruteris an-
cillam eius, neque steteris ad lectum eius; ab amicis
de sermonibus improperii, et cum dederis ne impro-
peres. Non duplices sermonem auditus de revela-
tione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione
et invenies gratiam in conspectu omnium hominum.
Ne pro his omnibus confundaris, et ne accipias per-
sonam ut delinquas: de lege altissimi et testamen-
to, de iudicio iustificare impium, de verbo sociorum
et viatorum, de datione hereditatis amicorum,
de equalitate statere et ponderum, de acquisitione
multorum et paucorum, de corruptione emptionis
negotiatorum, et de multa disciplina filiorum,
servo pessimo latus sanguinare. Super mulierem
nequam bonum est signum. Ubi manus multe sunt
claude, et quodcumque trades numera et appende;
datum vero et acceptum omne describe. De disci-
plina insensati et fatui, et de senioribus qui iudican-
tur ab adolescentibus; et eris eruditus in omnibus, et pro-
babilis in conspectu omnium vivorum. Filia patris ab-
scondita est vigilia, et sollicitudo eius aufert so-
mnum, ne forte in adolescentia sua adultera
efficiatur, et commorata cum viro odibilis
fiat, ne quando polluatur in virginitate sua et
in paternis suis gravida inveniatur, ne forte cum
viro commorata transgrediatur, aut certe ste-
rilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma
custodiam, ne quando faciat te in obprobrium ve-
nire inimicis, a detractione in civitate
et abiectione plebis, et confundat te in multitu-
dine populi. Omni homini noli intendere in specie,
et in medio mulierum noli commorari. De vestimen-
tis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas
viri. Quam mulier benefaciens. Melior est iniquitas
viri et mulier confundens in obprobrium. Memor
ero igitur operum domini, et que vidi annuntiabo. In
sermonibus domini opera eius. Sol illuminans per omnia
respexit, et gloria domini plenum est opus eius. Nonne dominus
fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, que
confirmavit dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? Ab-
yssum et cor hominum investigabit, et in astu-
tia illorum excogitabit. Cognovit enim dominus omnem
scientiam, et inspexit signum evi, annuntians que
preterierunt et que superventura sunt, revelans vesti-
gia occultorum. Et non preterit illum omnis cogita-
tus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. Magna-
lia sapientie sue decoravit, qui est ante seculum et usque in

seculum neque adiectum est neque minuitur et non
eget alicuius consilio. Quam desiderabilia sunt
omnia opera eius et tamquam scintillam que est
considerare. Omnia hec vivunt et manent in seculum
et omnium necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia
duplicia unum contra unum et non fecit quicquam
deesse. Uniuscuiusque confirmavit bona. Et quis sa-
XLIII tiabitur videns gloriam eius. Altitudinis fir-
mamentum pulcritudo eius species celi in visione
glorie. Sol in aspectu annuncians in exitu vas
admirabile opus excelsi. In meridiano ex-
urit terram et in conspectu ardoris eius quis poterit
sustinere. Fornacem custodiens in operibus ardo-
ris. Tripliciter sol exurens montes. Radios igneos
exsufflans et refulgens radiis suis obcecat oculos.
Magnus dominus qui fecit illum et in sermoni-
bus eius festinavit iter. Et luna in omnibus in tempore
suo ostensio temporis et signum evi. A luna sig-
num diei festi luminare quod minuitur in
consummatione. Mensis secundum nomen eius est
crescens admirabiliter in consummatione. Vas
castrorum in excelsis in firmamento celi resplen-
dens gloriose. Species celi gloria stellarum mundum
illuminans in excelsis dominus. In verbis sancti sta-
bunt ad iudicium et non deficient in vigili-
is suis. Vide arcum et benedic qui fecit illum.
Valde speciosus est in splendore suo. Gyravit
celum in circuitu glorie sue. Manus excelsi aperu-
erunt illum. Imperio suo acceleravit nivem et
accelerat coruscationes emittere iudicii
sui. Propterea aperti sunt thesauri et evolaverunt ne-
bule sicut aves. In magnitudine sua posuit
nubes et confracti sunt lapides grandinis. In con-
spectu eius commovebuntur montes et in volun-
tate eius aspirabit notus. Vox tonitrui eius
verberabit terram. Tempestas aquilonis et congre-
gatio spiritus. Et sicut avis deponens ad sedendum
aspergit nivem et sicut locusta demergens descen-
sus eius. Pulcritudinem candoris eius admira-
bitur oculus et super imbrem eius expavescet cor.
Gelu sicut salem effundet super terram et dum gela-
verit fiet tamquam cacumina tribuli. Frigidus
ventus aquilo flavit et gelavit cristallus ab
aqua. Super omnem congregationem aquarum requi-
escit et sicut lorica induet se aquis. Et devora-
bit montes et exuret desertum et extinguet
viride sicut ignem. Medicina omnium in festi-
natione nebule. Ros obvians ab ardore venienti
humilem efficiet eum. In sermone eius siluit ven-
tus cogitatione sua placabit abyssum et plan-
tavit illum dominus Ihesus. Qui navigant ma-
re enarrant pericula eius et audientes auribus
nostris admirabimur. Illic preclara et mirabilia
opera varia genera bestiarum et omnium pecorum
et creatura beluarum. Propter ipsum confirmatus
est itineris finis et in sermone eius composita sunt
omnia. Multa dicimus et deficimus in verbis.
Consummatio autem sermonum ipse est. In omnibus
glorians ad quid valebimus. Ipse enim omni-
potens super omnia opera sua. Terribilis dominus et
magnus vehementer et mirabilis potentia ipsius.
Glorificantes dominum quantumcumque potueritis su-
pervalebit adhuc et admirabilis magnificentia
eius. Benedicentes dominum exaltate illum quantum
potestis. Maior enim omni laude. Exaltantes
eum replemini virtute ne laboretis non enim
pervenietis. Quis vidit eum et enarrabit et quis
magnificabit eum sicut est ab initio. Multa
abscondita sunt maiora his. Pauca enim
vidimus operum eius. Omnia autem dominus fecit
et pie agentibus dedit sapientiam. Laudemus vi- XLIIII
ros gloriosos et parentes nostros in generatione sua.
Multam gloriam fecit dominus magnificentia sua a
seculo dominantes in potestatibus suis homines ma-
gni virtute et prudentia sua prediti. Nunciantes
in prophetis dignitatem prophetarum et imperantes
in presenti populo et virtute prudentie populis sanctissima
verba. In peritia sua requirentes modos musi-
cos et narrantes carmina scripturarum. Homi-
nes divites in virtute pulcritudinis studium
habentes pacificantes in domibus suis. Omnes isti
in generationibus gentis sue gloriam adepti sunt
et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de
illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi lau-
des eorum. Et sunt quorum non est memoria. Perierunt
quasi qui non fuerint et nati sunt quasi non
nati et filii eorum cum ipsis. Sed illi viri misericordie
sunt quorum iusticie oblivionem non acceperunt
pietates non defuerunt. Et cum semine eorum
permanebit bona hereditas et nepotum illorum
semen in testamento stetit et filiorum eorum propter
illos usque in eternum manet. Semen eorum et
gloria eorum non derelinquetur. Corpora eorum in pa-
ce sepulta sunt et nomen eorum vivet in gene-
rationes et generationes. Sapientiam ipsorum nar-
rent et laudem eorum nunciet ecclesia. Enoch pla-
cuit deo et translatus est in paradisum ut det gen-
tibus sapientiam. Noe inventus est perfectus iustus et in
tempore iracundie factus est reconciliatio. Ideo di-
missum est reliquum terre cum factum est diluvium.
Testamenta seculi posita sunt apud illum ne dele-
ri possit diluvio omnis caro. Abraham pater
multitudinis gentium et non est inventus similis
illi in gloria qui conservavit legem excelsi et
fuit in testamento cum illo. In carne eius stare
fecit testamentum et in temptatione inventus
est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam
in gente sua. Crescere illum quasi terre
cumulum et ut stellas exaltare semen eius
et hereditare illos a mari usque ad mare et a flu-
mine usque ad terminos terre. Et in Ysaac eodem fe-
cit modo propter Abraham patrem ipsius. Benedic-
tionem omnium gentium dedit illi et testamentum
suum confirmavit super caput Iacob. Agnovit
eum in benedictionibus suis et dedit illi here-
ditatem et divisit ei partem in tribubus xii et
conservavit illi homines misericordie invenien-
tes gratiam in oculis omnis carnis. Dilectus a XLV
deo et hominibus Moyses cuius memoria est in
benedictione. Similem illum fecit in gloria
sanctorum et magnificavit eum in timore ini-
micorum et in verbis suis monstra placavit.
Glorificavit illum in conspectu regum et iussit
illi coram populo suo et ostendit illi gloriam suam. In

fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum et elegit
illum ex omni carne. Audivit enim eum
et vocem ipsius et induxit eum in nube. Et de-
dit illi cor ad precepta et legem vite et discipline
docere iacob testamentum suum et iudicia sua
israel. Excelsum fecit aaron fratrem eius et simi-
lem sibi de tribu levi. Statuit ei testamen-
tum eternum et dedit illi sacerdotium gentis
et beatificavit illum in gloria. Et circumcinxit
illum zona glorie et induit illum stolam
glorie. Et coronavit illum in vasis virtutis.
circumdedit pedibus femoralia et humerale posu-
it ei et circumcinxit eum tintinabulis aureis
plurimis in gyro. ut daret sonitum in incessu
suo et auditum faceret sonitum in templo in
memoriam filiis gentis sue. Stolam sanctam a
auro et iacincto et purpura opus textile viri
sapientis. iudicio et veritate prediti. torto coc-
co opus artificis gemmis preciosis figuratis
in ligatura auri et opere lapidarii sculptis
in memoriam secundum numerum tribuum israel.
Corona aurea super mitram eius expressa si-
gno sanctitatis et gloria honoris et opus vir-
tutis. desideria oculorum ornata. Sic
pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque
ad originem. Non indutus est illa alienige-
na aliquis. sed tantum filii ipsius soli et nepotes eius
per omne tempus. Sacrificia ipsius consumpta sunt
igni cotidie. Complevit moyses manus
eius et unxit illum oleo sancto. Factum est illi in
testamentum eternum et semini eius. sicut
dies celi. fungi sacerdotio et habere laudem et
glorificare populum suum in nomine suo. Ipsum
elegit ab omni vivente offerre sacrificium
deo incensum et bonum odorem in memori-
am placare pro populo suo. Et dedit illi in pre-
ceptis suis potestatem in testamentis iudi-
ciorum. docere iacob testimonia sua et in
lege sua lucem dare israel. Quia contra illum ste-
terunt alieni et propter invidiam circumdederunt
illum in deserto homines qui erant cum da-
than et abyron et congregatio chore in ira-
cundia. Vidit dominus deus et non placuit
illi. et consumpti sunt in impetu iracundie.
Fecit illis monstra. et consumpsit eos in flam-
ma ignis et addidit aaron gloriam et dedit
illi hereditatem et primitias frugum terre di-
visit illi. panem ipsius in primis paravit
in sacietatem. nam et sacrificia domini edent.
que dedit illi et semini eius. Ceterum in terra
gentis non hereditabit. et pars non est illi in gen-
te. Ipse enim pars eius est et hereditas. Fi-
nees filius eleazari tertius in gloria est imi-
tando eum in timore domini et stare in reveren-
tia in bonitate et alacritate anime sue
placuit deo israel. Ideo statuit illi testamentum
pacis et principem sanctorum et gentis sue
ut sit illi et semini eius sacerdotii dignitas
in eternum. et testamentum david regi filio iesse.
de tribu iuda hereditas ipsi et semini eius ut
daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem
suam in iustitia ne abolerentur bona ipsorum
et gloriam ipsorum in gentem eorum eternam fecit.

Fortis in bello iesus nave successor moysi in
prophetis qui fuit magnus secundum nomen suum
maximus in salutem electorum dei expugnare
insurgentes hostes ut consequeretur heredi-
tatem israel. Quam gloriam adeptus est in tollen-
do manus suas et iactando contra civitates rum-
pheas. Quis ante illum sic restitit? Nam ho-
stes ipse dominus percussit. Aut non in iracundia
eius impeditus est sol et una dies facta est quasi
duo. Invocavit altissimum potentem in
pugnando inimicos undique et audivit illum
magnus et sanctus deus in saxis grandinis vir-
tutis valde fortis. Impetum fecit contra gentem
hostilem et in descensu perdidit contrarios ut
cognoscant gentes potentiam eius quia contra
dominum pugnare non est facile et secutus est a tergo
potentis. Et in diebus moysi misericordiam fecit ipse
et caleph filius iephone stare contra hostem et
prohibere gentem a peccatis et perfringere murmur
malicie. Et ipsi duo constituti a periculo libe-
rati sunt a numero sexcentorum milium pe-
ditum inducere illos in hereditatem in terram que
manat lac et mel. Et dedit dominus ipsi caleph
fortitudinem et usque in senectutem permansit
illi virtus. ut ascenderet in excelsum terre lo-
cum. et semen ipsius obtinuit hereditatem. ut
viderent omnes filii israel quia bonum est obsequi
sancto deo. Et iudices singuli suo nomine quorum
non est corruptum cor. qui non aversi sunt a do-
mino. ut sit memoria eorum in benedictione
et ossa eorum pullulent de loco suo et nomen
eorum permaneat in eternum. permanens ad fi-
lios eorum sanctorum virorum gloria. Dilectus a domino
deo suo samuhel propheta domini renovavit imperium
et unxit principes in gente sua. In lege domini
iudicavit congregationem. et vidit dominus israel iacob.
et in fide sua probatus est propheta. et cognitus est
in verbis suis fidelis. quia vidit deum lucis. et
invocavit dominum omnipotentem in oppugnan-
do hostes circumstantes undique in oblatione
agni inviolati. Et intonuit de celo dominus
et in sonitu magno auditam fecit vocem suam.
et contrivit principes tyriorum et omnes duces phi-
listiim. et ante tempus finis vite sue et seculi
testimonium perhibuit in conspectu domini et christi pe-
cunias et usque ad calciamenta ab omni carne
non accepit et non accusavit illum homo. Et post
hec dormivit et notum regi fecit et ostendit
illi vite sue finem. et exaltavit vocem suam
de terra in prophetia delere gentis impietatem.

Post hec surrexit nathan propheta in diebus
david quasi adeps separatus a carne. sic david
a filiis israel. cum leonibus lusit quasi cum agnis
et in ursis similiter fecit. sicut cum agnis ovi-
um in iuventute sua. Numquid non occidit gigan-
tem et abstulit opprobrium de gente in tollendo
manum in saxo funde deiecit exultationem
golie. ubi invocavit dominum omnipotentem et
dedit in dexteram eius tollere hominem fortem
in bello. et exaltare cornu gentis sue. Sic
in decem milibus glorificavit eum et laudavit
eum in benedictionibus domini in offerendo il-
li coronam glorie. Contrivit enim inimicos

inimicos et extirpavit Philisthiim contrarios usque in ho
diernum diem. Contrivit cornu ipsorum usque in aeternum.
In omni opere dedit confessionem sancto et excelso
in verbo gloriae. De omni corde suo laudavit dominum et
dilexit dominum qui fecit illum, et dedit illi contra inimicos
potentiam. Et stare fecit cantores contra altare, et in
sono eorum dulces fecit modulos. Et dedit in
celebrationibus decus, et ornavit tempora usque
ad consummationem vitae, ut laudarent nomen
sanctum domini, et amplificarent mane dei sanctitatem.
Christus purgavit peccata ipsius, et exaltavit in aeternum
cornu eius. Et dedit illi testamentum regum et
sedem gloriae in Israel. Post ipsum surrexit filius
sensatus, et propter illum deiecit omnem potentiam ini
micorum, et requievit in latitudine. Salomon impe
ravit in diebus pacis, cui subiecit deus omnes hostes
ut conderet domum in nomine suo, et pararet
sanctitatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus es
in iuventute tua, et impletus es quasi flumen sapientia,
et terram retexit anima tua. Et replesti in compa
rationibus et in proverbiis aenigmata. Ad insulas
longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es
in pace tua. In cantilenis et proverbiis et comparatio
nibus, et interpretationibus miratae sunt terrae. Et in no
mine domini, cui cognomen est deus Israel, collegisti
quasi auricalcum aurum, et ut plumbum complesti
argentum. Et inclinasti femora tua mulieribus,
potestatem habuisti in tuo corpore. Dedisti maculam
in gloria tua, et profanasti semen tuum, inducere
iracundiam ad liberos tuos, et ceteram stultitiam
tuam, ut faceres imperium bipartitum, et ex Effraim
imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet
misericordiam suam, et non corrumpet, nec delebit opera
sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui. Et semen
eius qui diligit dominum non corrumpet. Dedit autem
reliquum Iacob, et David de ipsa stirpe. Et finem habuit
Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de
semine suo gentis stultitiam, et imminutum a
prudentia Roboam, qui avertit gentem consilio su
o. Et Ieroboam filium Nabath qui peccare fecit Israel,
et dedit Effraim viam peccandi, et plurima redun
daverunt peccata ipsorum valde. Nimis averterunt a terra sua
illos. Et quaesivit omnes nequitias usque dum perve
niret ad illos defensio, et ab omnibus peccatis li
XLVIII beravit eos. Et surrexit Helias propheta quasi ignis,
et verbum illius quasi facula ardebat. Qui induxit
in illos famem, et irritantes illum invidia sua
pauci facti sunt. Non poterant enim sustinere praecepta do
mini. Verbo domini continuit caelum, et deiecit a se ignem
ter. Sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis.
Et quis potest similiter gloriari tibi? Qui sustulisti mortu
um ab inferis, de sorte mortis in verbo domini dei.
Qui deiecisti reges ad perniciem, et confregisti facile
al. dilecto potentiam ipsorum, et gloriosos de lecto suo. Qui
audisti in Sina iudicium, et in Choreb iudicia
defensionis. Qui ungis reges ad paenitentiam, et
prophetas facis successores post te. Qui receptus es in
turbine ignis, in curru equorum igneorum. Qui scriptus
es in iudiciis temporum lenire iracundiam domini,
conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus
Iacob. Beati sunt qui te viderunt, et in ami
citia tua decorati sunt. Nam nos in vita vi

vimus tantum; post mortem autem nostram non erit tale nomen
nostrum. Helias in turbine tectus est, et in Heli
seo completus est spiritus eius. In diebus suis non per
timuit principem, et potentia nemo vicit il
lum, nec superavit illum verbum aliquod, et mo
rtuum prophetavit corpus eius. In vita sua fe
cit monstra, et in morte mirabilia opera
tus est. In omnibus istis non paenituit populus, et non
recesserunt a peccatis suis usque dum eiecti sunt
de terra sua, et dispersi sunt in omnem terram, et
relicta est gens perpauca, et princeps in domo
David. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret deo,
alii autem multa commiserunt peccata. Ezechias mu
nivit civitatem suam, et induxit in medium
ipsius aquam, et fodit ferro rupem, et aedificavit
ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit Sen
nacherib, et misit Rapsacen, et sustulit ma
num suam contra illos, et extulit manum suam in
Sion, et superbus factus est potentia sua. Tunc mota
sunt corda et manus ipsorum, et doluerunt quasi par
turientes mulieres. Et invocaverunt dominum miseri
cordem, et expandentes manus extulerunt
ad caelum, et sanctus dominus deus audivit cito vocem
ipsorum. Non est commemoratus peccatorum ipsorum,
neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit il
los in manu Isaiae sancti prophetae. Deiecit castra
Assyriorum, et contrivit illos angelus domini. Quia
fecit Ezechias quod placuit deo, et fortiter ivit in
via David patris sui, quam mandaverat illi Isaias pro
pheta magnus et fidelis in conspectu dei. In di
ebus ipsius retro rediit sol, et addidit regi vi
tam. Spiritu magno vidit ultima, et consolatus est
lugentes in Sion usque in sempiternum. Osten
dit futura et abscondita antequam evenirent. XLIX
Memoria Iosiae in compositionem odoris facta
opus pigmentarii. In omni ore quasi mel indul
cabitur eius memoria, et ut musica in convi
vio vini. Ipse est directus divinitus in paeni
tentiam gentis, et tulit abominationes impietatis, et gu
bernavit ad dominum cor ipsius, et in diebus pec
catorum corroboravit pietatem. Praeter David et
Ezechiam et Iosiam omnes peccatum commiserunt.
Nam reliquerunt legem potentes reges Iuda de
scenderunt. Defecerunt et contempserunt timorem
dei. Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriam suam
alienigenae genti. Incenderunt electam sanctitatis
civitatem, et desertas fecerunt vias ipsius in
manu Ieremiae. Nam male tractaverunt illum,
qui a ventre matris consecratus est propheta, evertere,
eruere, et perdere, et iterum aedificare et renova
re. Ezechiel qui vidit conspectum gloriae quem
ostendit ei in curru cherubin. Nam commemo
ratus est inimicorum in imbre benefacere illis qui
ostenderunt rectas vias. Et duodecim prophetarum ossa pul
lulabant de loco suo, nam corroboraverunt Iacob
et redemerunt se in fide virtutis suae. Quomodo am
plificemus Zorobabel? Nam et ipse quasi signum
in dextera manu. Sic et Ihesum filium Iosedech?
Qui in diebus suis aedificaverunt domum, et exalta
verunt templum sanctum domino paratum in gloriam sem
piternam. Et Neemias in memoria multi temporis,
qui erexit nobis muros eversos, et stare fecit por

tas et seras. qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis Enoch. nam et ipse receptus est a terra. Et Ioseph qui natus est homo princeps fratrum firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi; et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt: et super omnem animam in origine Adam.

Simeon Oniae filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex aedificatio et excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione. Qui praevaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis, et ingressum domus et atrii amplificavit. Quasi stella matutina in medio nebulae, et quasi luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgens, sic ille refulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriae, et quasi flos rosarum in diebus veris, et quasi lilia quae sunt in transitu aquae, et quasi thus redolens in diebus aestatis. Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriae, et vestiri eum in consummationem virtutis. In ascensu altaris sancti gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, et ipse stans iuxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano, sic circa illum steterunt quasi rami palmae, et omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem Domini in manibus ipsorum coram omni synagoga Israel: et consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis, porrexit manum suam in libatione, et libavit de sanguine uvae. Et fudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron in tubis ductilibus sonuerunt, et auditam fecerunt magnam vocem in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus simul properaverunt, et ceciderunt in faciem suam super terram adorare Dominum Deum suum, et dare preces omnipotenti Deo excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, et in magna domo auditus est sonus suavitate plenus. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usquequo perfectus est honor Domini, et munus suum perfecerunt. Tunc descendens extulit manus suas in omnem congregationem filiorum Israel dare gloriam Deo a labiis suis, et in nomine ipsius gloriari: et iteravit orationem suam, ostendere volens virtutem Dei. Et post rursum orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra. Qui auxit dies nostros a ventre matris nostrae, et fecit nobiscum secundum misericordiam suam. Det nobis iucunditatem cordis, et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos: credere Israel nobiscum esse misericordiam Dei, ut liberet nos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens, quam oderim. Qui sedent in monte Seir, et Philisthiim, et stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientiae et disciplinae scripsit in codice isto Iesus filius Syrac Ierosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo. Beatus qui in istis versatur bonis. Qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper. Si enim haec fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei vestigium eius est.

Confitebor tibi Domine rex, et collaudabo te Deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo: quoniam adiutor et protector factus es mihi, et liberasti corpus meum a perditione, a laqueo linguae iniquae, et a labiis operantium mendacium, et in conspectu astantium factus es mihi adiutor. Et liberasti me secundum multitudinem misericordiae nominis tui a rugientibus praeparatis ad escam, de manibus quaerentium animam meam, et de portis tribulationum quae circumdederunt me: a pressura flammae quae circumdedit me, et in medio ignis non sum aestuatus. De altitudine ventris inferi, et a lingua coinquinata, et a verbo mendacii, a rege iniquo, et a lingua iniusta. Laudabit usque ad mortem anima mea Dominum, et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum. Circumdederunt me undique, et non erat qui adiuvaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum, et non erat. Memoratus sum misericordiae tuae Domine, et operationis tuae, quae a saeculo sunt: quoniam eruis sustinentes te, et liberas eos de manibus gentium. Exaltasti super terram habitationem meam, et pro morte defluente deprecatus sum. Invocavi Dominum patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meae, et in tempore superborum sine adiutorio. Laudabo nomen tuum assidue, et collaudabo illud in confessione, et exaudita est oratio mea. Liberasti me de perditione, et eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor et laudem dicam tibi, et benedicam nomini Domini. Cum adhuc iunior essem, priusquam oberrarem, quaesivi sapientiam palam in oratione mea. Ante templum postulabam pro illa, et usque in novissimis inquiram eam, et efflorebit tamquam praecox uva. Laetatum est cor meum in ea, ambulavit pes meus iter rectum, a iuventute mea investigabam eam. Inclinavi modice aurem meam, et excepi illam. Multam inveni in me ipso sapientiam, et multum profeci in ea. Danti mihi sapientiam dabo gloriam. Consiliatus sum enim ut facerem illam: zelatus sum bonum, et non confundar. Colluctata est anima mea in illa, et in faciendo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum, et in sapientia eius luxit anima mea, et ignorantias meas illuminavit. Animam meam direxi ad illam, et in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsis cor ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter meus conturbatus est quaerendo illam: propterea bonam possidebo possessionem. Dedit enim mihi Dominus linguam mercedem meam: et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti, et congregate vos in domum disciplinae. Quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his? animae vestrae sitiunt vehementer. Aperui os meum, et locutus sum: Comparate vobis sine argento sapientiam, et collum vestrum subicite iugo eius, et suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim invenire eam. Videte oculis vestris quia modicum laboravi, et inveni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti, et copiosum aurum possidete in ea. Laetetur anima vestra in misericordia eius, et non confundemini in laude ipsius. Operamini opus vestrum ante tempus, et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo. Prologus in Ysaiam

Oratio Salomonis. Et inclinavit genua sua Salomon in conspectu totius ecclesiae Israel, et expandit manus suas ad caelum et dixit: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in caelo sursum et in terra deorsum, qui custodis testamentum tuum et misericordiam servis tuis, qui ambulant in conspectu tuo in toto corde suo; qui custodisti servo tuo David patri meo quae locutus es illi; et locutus es in ore tuo et manibus implesti, ut dies iste probat. Nunc ergo Domine Deus Israel custodi servo tuo David patri meo quaecumque locutus es illi dicens: Non deficiet tibi vir a facie mea qui sedeat super thronum Israel, verumtamen si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambulasti coram me fideles. Et nunc Domine Deus Israel firmetur sermo tuus quem locutus es servo tuo David. Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus in terra? Si caelum et caeli caelorum non te capiunt, quanto magis domus ista quam aedificavi? Sed respice ad orationem servi tui et ad obsecrationem eius Domine Deus meus, ut exaudias preces quas fundit famulus tuus coram te hodie, ut sint oculi tui aperti super domum hanc die ac nocte in locum quo dixisti invocari nomen tuum, et exaudias orationem quam servus tuus orat in loco isto. Exaudi preces famuli tui et populi tui Israel. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de loco habitaculi tui de caelo, et exaudiens propitiare.

¶ Si peccaverit vir in

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos me-
tro eos estimet apud hebreos ligari et aliquid
habere simile de psalmis vel operibus Salomonis. Sed
quod in demosthene et tullio solet fieri ut per cola
scribantur et commata qui utique prosa et non versibus scripserunt. Nos quoque
utilitati legentium providentes interpretationem novam
novo scribendi genere distinximus. Ac primum de ysaia
sciendum quod in sermone suo disertus sit quippe ut vir no-
bilis et urbane eloquentie nec habeat quicquam in eloquio ru-
sticitatis admixtum. Unde accidit ut pre ceteris florem
sermonis eius translatio non potuerit conservare. Deinde etiam
hoc adiciendum quod non tam propheta dicendus sit quam evange-
lista. Ita enim universa christi ecclesieque misteria ad liquidum per-
secutus est ut non eum putes de futuro vaticinari sed de
preteritis historiam texere. Unde conicio noluisse tunc
temporis lxx interpretes fidei sue sacramenta perspicue
ethnicis prodere ne sanctum canibus et margaritas porcis
darent. Que cum hanc editionem legeritis ab illis ani-
madvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit
prophetas intelligere nec facile quempiam posse iudicare
de interpretatione nisi intellexerit ante que legerit. Nosque patere
morsibus plurimorum qui stimulante invidia quod consequi non
valent despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mit-
to manum. Et nichilominus hoc a fastidiosis lectoribus
precor ut quomodo greci post lxx translatores aquilam et sym-
machum et theodotionem legunt vel ob studium doctri-
ne sue vel ut lxx magis ex collatione eorum intelligant.
Sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem.
Legant prius et postea despiciant ne videantur non ex iudi-
cio sed ex odii presumptione ignorata damnare. Prophe-
tavit autem ysaias in ierusalem et in iudea necdum x tri-
bubus in captivitatem ductis. Ac de utroque regno nunc
commixtim nunc separatim texit oraculum. Et cum
ad presentem respiciat historiam et post babilonie cap-
tivitatem reditum in iudeam significet tamen omnis
ei cura de vocatione gentium et de adventu christi
est. Quem quanto plus amatis o paula et eustochium
tanto magis ab eo petite ut pro obtrectatione presenti qua
me indesinenter emuli laniant ipse mihi mercedem res-
tituat in futuro qui scit me ob hoc in peregrine lingue
eruditione sudasse ne iudei de falsitate scripturarum
ecclesiis eius diutius insultarent. Incipit liber ysaie prophete.

VISIO YSAIE
filii amos quam vidit super iudam et ie-
rusalem in diebus ozie ioathan achaz et e-
zechie regum iuda. Audite celi et auri-
bus percipe terra quoniam dominus locutus est.
Filios enutrivi et exaltavi ipsi autem spreverunt me. Cogno-
vit bos possessorem suum et asinus presepe domini sui. Israel
autem non cognovit me et populus meus non intellexit.
Ve genti peccatrici populo gravi iniquitate semini nequam
filiis sceleratis. Dereliquerunt dominum blasphemaverunt
sanctum israel abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam
vos ultra addentes prevaricationem. Omne caput langui-
dum et omne cor merens. A planta pedis usque ad ver-
ticem capitis non est in eo sanitas. Vulnus et livor et pla-
ga tumens non est circumligata nec curata medicamine
neque fota oleo. Terra vestra deserta civitates vestre
succense igni regionem vestram coram vobis alie-
ni devorant et desolabitur sicut in vastitate hosti-
li. Et derelinquetur filia syon ut umbraculum in
vinea et sicut tugurium in cucumerario et sicut civi-
tas que vastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset
semen nobis quasi sodoma fuissemus et quasi gomorra similes
essemus. Audite verbum domini principes sodomorum au-
ribus percipite legem dei nostri populus gomorre. Quo mihi mul-
titudinem victimarum vestrarum dicit dominus. Plenus
sum. Holocausta arietum et adipem pinguium et sanguinem
vitulorum et agnorum et hyrcorum nolui. Cum veniretis ante
conspectum meum quis quesivit hec de manibus vestris ut
ambularetis in atriis meis. Ne afferatis ultra sacrificium
frustra. Incensum abominatio est mihi. Neomeniam et sab-
batum et festivitates alias non feram. Iniqui sunt cetus
vestri. Kalendas vestras et sollempnitates vestras odivit anima
mea. Facta sunt mihi molesta laboravi sustinens. Et cum
extenderitis manus vestras avertam oculos meos a vo-
bis et cum multiplicaveritis orationem non exaudiam.
Manus enim vestre plene sunt sanguine. Lavamini
mundi estote. Auferte malum cogitationum vestrarum
ab oculis meis. Quiescite agere perverse discite benefacere.
Querite iudicium subvenite oppresso iudicate pu-
pillo defendite viduam et venite et arguite me dicit
dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccinum quasi nix de-
albabuntur et si fuerint rubra quasi vermiculus velut lana
alba erunt. Si volueritis et audieritis me bona terre co-
medetis. Quod si nolueritis et me ad iracundiam provoca-
veritis gladius devorabit vos quia os domini locutum est.
Quomodo facta est meretrix civitas fidelis plena iudicii. Iu-
sticia habitavit in ea nunc autem homicide. Argentum
tuum versum est in scoriam. Vinum tuum mixtum est
aqua. Principes tui infideles socii furum. Omnes diligunt
munera sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant.
Causa vidue non ingreditur ad eos. Propter hoc ait dominus exercituum
fortis israel. Heu consolabor super hostibus meis et vin-
dicabor de inimicis meis. Et vertam manum meam
ad te et excoquam ad purum scoriam tuam et auferam
omne stagnum tuum et restituam iudices tuos ut
fuerunt prius et consiliarios tuos sicut antiquitus. Post
hec vocaberis civitas iusti urbs fidelis. Syon in iu-
dicio redimetur et reducent eam in iustitiam. Et
conteret scelestos et peccatores simul et qui dereliquerunt do-
minum consumentur. Confundentur enim ab ydolis quibus
sacrificaverunt. Et erubescetis super ortis quos elegeratis
cum fueritis velut quercus defluentibus foliis et velut or-
tus absque aqua. Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppe et
erit opus vestrum quasi scintilla et succendetur utrumque si-
mul et non erit qui extinguat. Verbum quod vidit II
ysaias filius amos super iudam et ierusalem. Et erit in novis-
simis diebus preparatus mons domus domini in vertice
montium et elevabitur super colles et fluent ad eum omnes
gentes et ibunt populi multi et dicent. Venite ascendamus
ad montem domini et ad domum dei iacob et docebit nos vias
suas et ambulabimus in semitis eius quia de syon exibit
lex et verbum domini de ierusalem. Et iudicabit gentes et arguet
populos multos. Et conflabunt gladios suos in vomeres
et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem
gladium nec exercebuntur ultra ad prelium. Domus iacob
venite et ambulemus in lumine domini dei nostri. Proiecisti enim
populum tuum domum iacob quia repleti sunt ut olim
et augures habuerunt ut philistiim et pueris alienis
adheserunt. Repleta est terra argento et auro et non est finis
thesaurorum eius. Et repleta est terra eius equis et innume-
rabiles quadrige eius. Et repleta est terra eius ydolis.

opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum. Et incurvavit se homo, et humiliatus est vir; ne ergo dimittas eis. Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo, a facie timoris Domini, et a gloria maiestatis eius. Oculi sublimis hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo virorum; exaltabitur autem Dominus solus in die illa. Quia dies Domini exercituum super omnem superbum et excelsum, et super omnem arrogantem, et humiliabitur; et super omnes cedros Libani sublimes et erectas, et super omnes quercus Basan, et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos, et super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum, et super omnes naves Tharsis, et super omne quod visu pulchrum est. Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illa, et idola penitus conterentur. Et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terrae, a facie formidinis Domini, et a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram. In die illa proiciet homo idola argenti sui, et simulacra auri sui, quae fecerat sibi ut adoraret, talpas et vespertiliones. Et ingredietur fissuras petrarum, et cavernas saxorum, a facie formidinis Domini, et a gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.

III Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius, quia excelsus reputatus est ipse. Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet ab Ierusalem et a Iuda validum et fortem, omne robur panis et omne robur aquae; fortem, et virum bellatorem, iudicem, et prophetam, et ariolum, et senem; principem super quinquaginta, et honorabilem vultu, et consiliarium, et sapientem de architectis, et prudentem eloquii mystici. Et dabo pueros principes eorum, et effeminati dominabuntur eis. Et irruet populus, vir ad virum, et unusquisque ad proximum suum; tumultuabitur puer contra senem, et ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem haec sub manu tua. Respondebit in die illa, dicens: Non sum medicus, et in domo mea non est panis, neque vestimentum; nolite constituere me principem populi. Ruit enim Ierusalem, et Iudas concidit, quia lingua eorum et adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis, et peccatum suum quasi Sodoma praedicaverunt, nec absconderunt. Vae animae eorum, quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Vae impio in malum, retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominatae sunt eius. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum Dominus, et stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui et principibus eius: vos enim depasti estis vineam meam, et rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, et facies pauperum commolitis? dicit Dominus Deus exercituum. Et dixit Dominus: Pro eo quod elevatae sunt filiae Sion, et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant, et plaudebant, ambulabant pedibus suis, et composito gradu incedebant, decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, et discriminalia, et periscelidas, et murenulas, et olfactoriola, et inaures, et anulos, et gemmas in fronte pendentes, et mutatoria, et palliola, et linteamina, et acus, et specula, et sindones, et vittas, et theristra. Et erit pro suavi odore foetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in proelio. Et maerebunt atque lugebunt portae eius, et desolata in terra sedebit.

IIII Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operiemur; tantummodo invocetur nomen tuum super nos; aufer opprobrium nostrum. In die illa erit germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terrae sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit: omnis qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius, in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab aestu, et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

V Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineae suae. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa, et plantavit eam electam, et aedificavit turrim in medio eius, et torcular extruxit in ea; et expectavit ut faceret uvas, et fecit labruscas. Nunc ergo, habitatores Ierusalem et viri Iuda, iudicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineae meae: auferam sepem eius, et erit in direptionem; diruam maceriam eius, et erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur, et non fodietur; et ascendent vepres et spinae, et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Vinea enim Domini exercituum domus Israel est, et vir Iuda germen eius delectabile; et expectavi ut faceret iudicium, et ecce iniquitas; et iustitiam, et ecce clamor. Vae qui coniungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terrae? In auribus meis sunt haec, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multae desertae fuerint, grandes et pulchrae, absque habitatore. Decem enim iuga vinearum facient lagunculam unam, et triginta modii sementis facient modios tres. Vae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino aestuetis. Cithara, et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris; et opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles eius interierunt fame, et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino; et descendent fortes eius, et populus eius, et sublimes gloriosique eius ad eum. Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, et Deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni iuxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advenae comedent. Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum; qui dicitis: Festinet, et cito veniat opus eius, ut videamus; et appropiet, et veniat consilium Sancti Israel, et sciemus illud. Vae qui dicitis malum bonum, et bonum malum; ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras; ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. Vae qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes.

Ve qui potentes estis ad bibendum vinum et viri fortes ad miscendam ebrietatem, qui iustificatis impium pro muneribus et iusticiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis et calor flamme exurit, sic radix eorum quasi favilla erit et germen eorum ut pulvis ascendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum et eloquium Sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor Domini in populum suum et extendit manum suam super eum et percussit eum, et conturbati sunt montes et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et levabit signum in nationibus procul et sibilabit ad eum de finibus terre, et ecce festinus velociter veniet. Non est deficiens neque laborans in eo; non dormitabit neque dormiet, neque solvetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Sagitte eius acute et omnes arcus eius extenti. Ungule equorum eius ut silex et rote eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius ut leonis, rugiet ut catuli leonum, et frendet et tenebit predam et amplexabitur, et non erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Aspicient in terram et ecce tenebre tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine eius.

VI

In anno quo mortuus est Ozias rex vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et plena domus a maiestate eius, et ea que sub ipso erant replebant templum. Seraphin stabant super illud; sex ale uni et sex ale alteri. Duabus velabant faciem eius et duabus velabant pedes eius et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum; plena est omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis, et domus impleta est fumo. Et dixi: Ve michi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito, et regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de seraphin, et in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum et dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Et dixit: Vade et dices populo huic: Audite audientes et nolite intelligere, et videte visionem et nolite cognoscere. Excreca cor populi huius et aures eius aggrava et oculos eius claude, ne forte videat oculis suis et auribus suis audiat et corde suo intelligat et convertatur et sanem eum. Et dixi: Usquequo, Domine? Et dixit: Donec desolate sint civitates absque habitatore et domus sine homine, et terra relinquetur deserta. Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur que relicta fuerit in medio terre. Et adhuc in ea decimatio, et convertetur et erit in ostensionem sicut terebintus et sicut quercus que expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea.

(margin: polluta)

VII

Et factum est in diebus Achaz filii Ioatham filii Ozie regis Iuda, ascendit Rasin rex Syrie et Phacee filius Romelie rex Israel in Ierusalem ad preliandum contra eam, et non potuerunt debellare eam. Et nunciaverunt domui David dicentes: Requievit Syria super Effraim; et commotum est cor eius et cor populi eius sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit Dominus ad Ysaiam: Egredere in occursum Achaz tu et qui derelictus est Iasub filius tuus ad extremum aqueductus piscine superioris in via agri fullonis. Et dices ad eum: Vide ut sileas; noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasin regis Syrie et filii Romelie, eo quod consilium inierit contra te Syria malum, Effraim et filius Romelie, dicentes: Ascendamus ad Iudam et suscitemus eum et avellamus eum ad nos et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Hec dicit Dominus Deus: Non stabit et non erit istud, sed caput Syrie Damascus et caput Damasci Rasin, et adhuc sexaginta et quinque anni et desinet Effraim esse populus, et caput Effraim Samaria, et caput Samarie filius Romelie. Si non credideritis, non permanebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam et non temptabo Dominum. Et dixit: Audite ergo, domus David: Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitis nomen eius Emmanuhel. Butirum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Adducet Dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Effraim a Iuda cum rege Assyriorum.

Et erit in die illa: sibilabit Dominus musce que est in extremo fluminum Egypti et api que est in terra Assur, et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et in cavernis petrarum et in omnibus frutetis et in universis foraminibus. In die illa radet Dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum et barbam universam. Et erit in die illa: nutriet homo vaccam boum et duas oves, et pre ubertate lactis comedet butirum; butirum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terre. Et erit in die illa: omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc; vepres enim et spine erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascuam bovis et in conculcationem pecoris.

VIII

Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem et scribe in eo stilo hominis: Velociter spolia detrahe, cito predare. Et adhibui michi testes fideles, Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachie. Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius Accelera spolia detrahe, Festina predari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samarie coram rege Assyriorum. Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc dicens: Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe que vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin et filium Romelie, propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum et omnem gloriam eius; et ascendet super omnes rivos eius et fluet super omnes ripas eius. Et ibit per Iudam inundans et transiens usque ad collum veniet; et erit extensio alarum eius implens latitudinem terre tue, o Emmanuhel. Congregamini populi et vincimini, et audite universe procul terre. Confortamini et vincimini; accingite vos et vincimini. Inite consilium et dissipabitur; loquimini verbum et non fiet, quia nobiscum Deus. Hec enim ait Dominus ad me: Sicut in manu forti erudivit me ne irem in via populi huius dicens: Non dicatis coniuratio; omnia enim que loquitur populus iste coniuratio est; et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate; ipse pavor vester et ipse terror vester, et erit vobis in sanctificationem. In lapidem autem offensionis et in petram scandali duabus domibus

(margin: vocare)

(margin: iste)

israhel in laqueum et in ruinam habitantibus Ierusalem. Et offendent ex eis plurimi et cadent et conterentur et irretientur et capientur. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Et expectabo dominum qui abscondit faciem suam a domo Iacob et prestolabor eum. Ecce ego et pueri mei quos dedit michi dominus in signum et in portentum Israhel a domino exercituum qui habitat in monte Syon. Et cum dixerint ad vos: Querite a phitonibus et a divinis qui strident in incantationibus suis, numquid non populus a deo suo requiret pro vivis a mortuis? Ad legem magis et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et transibit per eam, corruet et esuriet, et cum esurierit irascetur et maledicet regi suo et deo suo, et suspiciet sursum. Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebre, dissolutio et angustia et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

IX

Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Neptalim, et novissimo aggravata est via maris trans Iordanem Galilee gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Multiplicasti gentem, non magnificasti leticiam; letabuntur coram te sicut qui letantur in messe, sicut exultant victores capta preda quando dividunt spolia. Iugum enim oneris eius et virgam humeri eius et sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. Quia omnis violenta predatio cum tumultu et vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem et cibus ignis. Parvulus enim natus est nobis, filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum eius, et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium et pacis non erit finis; super solium David et super regnum eius sedebit, ut confirmet illud et corroboret in iudicio et iusticia, amodo et usque in sempiternum. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum misit dominus in Iacob et cecidit in Israhel. Et sciet omnis populus Effraym et habitantes Samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus edificabimus; sicomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. Et elevabit dominus hostes Rasyn super eum et inimicos eius in tumultum vertet: Syriam ab oriente et Philistiim ab occidente, et devorabunt Israhel toto ore. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem se et dominum exercituum non inquisierunt. Et disperdet dominus ab Israhel caput et caudam, incurvantem et refrenantem, die una. Longevus et honorabilis ipse est caput, et propheta docens mendacium ipse est cauda. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes, et qui beatificantur precipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non letabitur dominus, et pupillorum eius et viduarum non miserebitur, quia omnis ypocrita est et nequam, et universum os locutum est stulticiam. In his omnibus non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Succensa est enim quasi ignis impietas; veprem et spinam vorabit, et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi. In ira domini exercituum conturbata est terra, et erit populus quasi esca ignis; vir fratri suo non parcet. Et declinabit ad dexteram et esuriet, et comedet ad sinistram et non saturabitur; unusquisque carnem brachii sui vorabit: Manasses Effraym, et Effraym Manassen, simul ipsi contra Iudam.

X

In his omnibus non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Ve qui condunt leges iniquas et scribentes iniusticiam scripserunt ut opprimerent in iudicio pauperes et vim facerent cause humilium populi mei, ut essent vidue preda eorum et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cuius confugietis auxilium? Et ubi derelinquetis gloriam vestram ne incurvemini sub vinculo et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Ve Assur, virga furoris mei et baculus ipse; in manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi ut auferat spolia et diripiat predam et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor eius non ita estimabit, sed ad conterendum erit cor eius et ad internecionem gentium non paucarum. Dicet enim: Numquid non principes mei simul reges sunt? Numquid non ut Charchamis sic Calanno, et ut Arphat sic Emath, numquid non ut Damascus sic Samaria? Quomodo invenit manus mea regna ydoli, sic et simulachra eorum de Ierusalem et de Samaria. Numquid non sicut feci Samarie et ydolis eius, sic faciam Ierusalem et simulachris eius? Et erit cum impleverit dominus cuncta opera sua in monte Syon et in Ierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur et super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim: In fortitudine manus mee feci, et in sapientia mea intellexi, et abstuli terminos populorum et principes eorum depredatus sum, et detraxi quasi potens in sublimi residentes. Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum, et sicut colliguntur ova que derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi, et non fuit qui moveret pennam et aperiret os et ganniret. Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra elevantem se et exaltetur baculus, qui utique lignum est. Propter hoc mittet dominator dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis. Et erit lumen Israhel in igne et sanctus eius in flamma, et succendetur et devorabitur spina eius et vepres in die una. Et gloria saltus eius et Carmeli eius ab anima usque ad carnem consumetur, et erit terrore profugus. Et reliquie ligni saltus eius pauci erunt, et puer scribet eos. Et erit in die illa, non adiciet residuum Israhel et hii qui fugerint de domo Iacob inniti super eo qui percutit eos, sed innitetur super dominum sanctum Israhel in veritate. Reliquie convertentur, reliquie inquam Iacob, ad deum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israhel quasi arena maris, reliquie convertentur ex eo; consummatio abbreviata inundabit iusticiam. Consummationem enim et abbreviationem dominus deus exercituum faciet in medio omnis terre. Propter hoc hec dicit dominus deus exercituum: Noli timere, populus meus habitator Syon, ab Assur; in virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Egypti. Adhuc enim paululum modicumque, et consummabitur indignatio mea et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb, et virgam suam super mare, et levabit eam in via Egypti. Et erit in die illa, auferetur onus eius de humero tuo et iugum eius de collo tuo, et computrescet iugum a facie olei. Veniet in Aiath, transibit in Magron, apud Machmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim, Gabaa sedes nostra; obstupuit Rama, Gabaa Saulis fugit. Hinni voce tua, filia Gallim; attende Laisa, paupercula Anathoth. Migravit Medemena, habitatores Gabim confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur; agitabit manum suam super montem filie Syon, collem Ierusalem.

re. 16

ubi sepultus est

f. 3

Ecce dominator dominus exercituum confringet lagunculam
in terrore et excelsi statura succidentur et sublimes humi-
·saltus· liabuntur. Et subvertentur condensa saltus ferro et Libanus cum ex-
XI celsis cadet. Et egredietur virga de radice Iesse et
flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum
spiritus domini, spiritus sapientie et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus
scientie et pietatis. Et replebit eum spiritus timoris domini. Non
secundum visionem oculorum iudicabit neque secundum auditum
aurium arguet. Sed iudicabit in iustitia pauperes et ar-
guet in equitate pro mansuetis terre. Et percutiet terram
·ſnor· virga oris sui, et spiritu labiorum interficiet impium. Et erit
iustitia cingulum lumborum eius et fides cinctorium reni-
um eius. Habitabit lupus cum agno et pardus cum hedo ac-
cubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur et pu-
er parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur
simul, requiescent catuli eorum et leo quasi bos comedet
paleas. Et delectabitur infans ab ubere super forami-
ne aspidis, et in caverna reguli qui ablactatus fuerit ma-
num suam mittet. Non nocebunt et non occident in uni-
verso monte sancto meo, quia repleta est terra scientia domini sicut
aque maris operientes. In die illa radix Iesse qui
·agni· stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur et erit sepul-
chrum eius gloriosum. Et erit in die illa adiciet dominus secundo
manum suam ad possidendum residuum populi sui quod relin-
quetur ab Assyriis et ab Egypto et a Phetros et ab Ethio-
pia et ab Elam et ab Sennaar et ab Emath et ab in-
sulis maris. Et levabit signum in nationes et congregabit
profugos Israel et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis
terre. Et auferetur zelus Ephraim et hostes Iuda peribunt.
Ephraim non emulabitur Iudam et Iudas non pugnabit contra
Ephraim. Et volabunt in humeros Philistiim per ma-
re, simul predabuntur filios orientis. Idumea et Moab
preceptum manus eorum et filii Ammon obedientes erunt.
·maris· Et desolabit dominus linguam maris Egypti et levabit ma-
num suam super flumen in fortitudine spiritus sui et percutiet e-
um in septem rivis ita ut transeant per eum calciati. Et
erit via residuo populo meo quod relinquetur ab Assyriis sicut
fuit Israel in die qua ascendit de terra Egypti. Et dices in
XII illa die: Confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi, conver-
sus est furor tuus et consolatus es me. Ecce deus salvator
meus, fiducialiter agam et non timebo. Quia fortitudo
mea et laus mea dominus et factus est mihi in salutem. Haurietis
aquas in gaudio de fontibus salvatoris. Et dicetis in il-
la die: Confitemini domino et invocate nomen eius, notas
facite in populis adinventiones eius, mementote quoniam
excelsum est nomen eius. Cantate domino quoniam magni-
fice fecit, annuntiate hoc in universa terra. Exulta et
lauda habitatio Syon, quia magnus in medio tui
XIII sanctus Israel. Onus Babylonis quod vidit Ysaias filius
Amos. Super montem caliginosum levate signum,
exaltate vocem, levate manum et ingrediantur por-
tas duces. Ego mandavi sanctificatis meis et vocavi
fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
Vox multitudinis in montibus quasi populorum frequentium,
vox sonitus regum gentium congregatarum. Dominus exercitu-
um precepit militie belli venientibus de terra procul a summi-
tate celi, dominus et vasa furoris eius ut disperdat om-
nem terram. Ululate quia prope est dies domini, quasi vastitas
a domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur et om-
ne cor hominis contabescet et conteretur. Torsiones et dolo-
res tenebunt, quasi parturiens dolebunt. Unusquisque ad
proximum suum stupebit, facies combuste vultus eorum.

Ecce dies domini veniet crudelis et indignationis plenus
et ire furorisque ad ponendam terram in solitudinem et
peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stelle celi et splendor e-
arum non expandent lumen suum. Obtenebratus est sol in
ortu suo et luna non splendebit in lumine suo. Et visita-
bo super orbem mala et contra impios iniquitatem eorum, et quiescere
faciam superbiam infidelium et arrogantiam fortium humiliabo.
Pretiosior erit vir auro et homo obrizo. Super hoc celum
turbabo et movebitur terra de loco suo propter indignationem
domini exercituum et propter diem ire furoris eius. Et erit quasi damu-
la fugiens et quasi ovis et non erit qui congreget. Unusquisque
ad populum suum convertetur et singuli ad terram suam fugient.
Omnis qui inventus fuerit occidetur et omnis qui supervenerit cadet
in gladio. Infantes eorum allidentur in oculis eorum, diripi-
entur domus eorum et uxores eorum violabuntur. Ecce e-
go suscitabo super vos Medos qui argentum non querant
nec aurum velint. Sed sagittis parvulos interficient
et lactantibus uteris non miserebuntur et super filios non parcet
oculus eorum. Et erit Babylon illa gloriosa in
regnis inclita in superbia Chaldeorum sicut subvertit
dominus Sodomam et Gomorram. Non habitabitur usque in finem
et non fundabitur usque ad generationem et generationem. Nec po-
net ibi tentoria Arabs nec pastores requiescent ibi.
Sed requiescent ibi bestie et replebuntur domus eorum draconibus
et habitabunt ibi struthiones et pilosi saltabunt ibi. Et respon-
debunt ulule in domibus eius et syrene in delubris vo-
luptatis. Prope est ut veniat tempus eius et dies eius non
elongabuntur. Miserebitur enim dominus Iacob et eliget adhuc XIIII
de Israel et requiescere faciet eos super humum suam. Adiun-
getur advena ad eos et adherebit domui Iacob. Et
tenebunt eos populi et adducent in locum suum et posside-
bit eos domus Israel super terram domini in servos et ancillas,
et erunt capientes eos qui se ceperant et subicient exac-
tores suos. Et erit in die illa cum requiem dederit dominus
tibi a labore tuo et a concussione tua et a servitute dura qua
ante servisti, sumes parabolam istam contra regem Babylo-
nis et dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum.
Contrivit dominus baculum impiorum, virgam dominantium, cedentem
populos in indignatione plaga insanabili, subicientem
in furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit et siluit
omnis terra, gavisa est et exultavit. Abietes quoque letate sunt
super te et cedri Libani. Ex quo dormisti non ascendit
qui succidat nos. Infernus subter conturbatus est in occur-
sum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes prin-
cipes terre surrexerunt de soliis suis, omnes principes na-
tionum. Universi respondebunt et dicent tibi: Et tu vulneratus es si-
cut et nos, nostri similis effectus es. Detracta est ad inferos
superbia tua, concidit cadaver tuum, subter te sternetur ti-
nea et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de
celo Lucifer qui mane oriebaris, corruisti in terram
qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo. Sedebo
in monte testamenti in lateribus aquilonis. Ascendam
super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Verumtamen
ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te viderint
ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir
qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem de-
sertum et urbes eius destruxit, vinctis eius non aperuit car-
cerem. Omnes reges gentium universi dormierunt in glo-
ria, unusquisque in domo sua. Tu autem proiectus es de sepul-
chro tuo quasi stirps inutilis sic sanguine pollutus et obvo-
lutus cum his qui interfecti sunt gladio, descenderunt
ad fundamenta laci quasi cadaver putridum. Non ha-

uebis consortium neque cum eis in sepulturam. Tu enim
terram tuam disperdidisti. Tu populum tuum occidisti. Non uocabitur
in eternum semen pessimorum. Preparate filios eius occisioni in
iniquitate patrum eorum. Non consurgent. nec hereditabunt terram
ni implebunt faciem orbis ciuitatum. Et consurgam super
eos dicit dominus exercituum. et perdam babilonis nomen. et reliquias
et progeniem et germen dicit dominus. Et ponam eam in pos-
sessionem hericii et in paludes aquarum. et scopabo eam
in scopa terens dicit dominus exercituum. Iurauit dominus
exercituum dicens. Si non ut putaui ita erit. et quomodo mente
tractaui. sic eueniet. ut conteram assyrium in terra mea.
et in montibus meis conculcem illum. et auferetur ab eis iu-
gum eius. et onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consili-
um quod cogitaui super omnem terram. et hec est manus extenta
super omnes gentes. Dominus enim exercituum decreuit. et quis poterit in-
firmare. Et manus eius extenta. et quis auertet eam. In
anno quo mortuus est rex achaz. factum est onus istud. Ne le-
teris philistea omnis tu. quoniam comminuta est uirga per-
cussoris tui. De radice enim colubri egredietur regulus. et se-
men eius absorbens uolucrem. Et pascentur primoge-
niti pauperum. et pauperes fiducialiter requiescent. et inte-
rire faciam in fame radicem tuam. et reliquias tu-
as interficiam. Vlula porta. clama ciuitas. prostrata
est philistea omnis. enim ab aquilone fumus ueniet. et non
est qui effugiet agmen eius. Et quid respondebitur nuntiis
gentis. Quia dominus fundauit syon. et in ipso sperabunt pau-
XV peres populi eius. Onus moab. Quia nocte uastata est ar moab
conticuit. quia nocte uastatus est murus moab conticuit. Ascendit domus et di-
bon ad excelsa in planctum. Super nabo et super medaba
moab ululauit. in cunctis capitibus eius caluitium.
et omnis barba radetur. In triuiis eius accincti sunt
sacco. Super tecta eius et in plateis eius omnis ululatus
descendit in fletum. Clamabit esebon et eleale
usque iasa audita est uox eorum. Super hoc expediti mo-
ab ululabunt. anima eius ululabit sibi. Cor meum
ad moab clamabit. uectes eius usque ad segor ui-
tulam conternantem. per ascensum enim luith flens
ascendet. et in uia oronaim clamorem contritionis le-
uabunt. Aque enim nemrim deserte erunt. quia aruit her-
ba. defecit germen. uiror omnis interiit. Secundum mag-
nitudinem operis. et uisitatio eorum. Ad torrentem salicum
ducent eos. quoniam circuiuit clamor terminum moab. usque
ad gallim ululatus eius. et usque ad puteum helim cla-
mor eius. quia aque dibon replete sunt sanguine. Ponam
enim super dibon additamenta. his qui fugerint de mo-
XVI ab leonem et reliquiis terre. Emitte agnum domine do-
minatorem terre. de petra deserti ad montem fili-
e syon. Et erit sicut auis fugiens. et pulli de nido
auolantes. Sic erunt filie moab in transcensu arnon.
Ini consilium. coge concilium. pone quasi noctem um-
bram tuam in meridie. Absconde fugientes. et uagos ne prodas.
Habitabunt apud te profugi mei. Moab esto latibulum
eorum a facie uastatoris. Finitus est enim puluis.
consummatus est miser. defecit qui conculcabat terram. Et preparabi-
tur in misericordia solium. et sedebit super illud in ueritate in taber-
naculo dauid iudicans. et querens iudicium. et uelociter reddens
quod iustum est. Audiuimus superbiam moab. superbus est ualde.
Superbia eius et arrogantia eius. et indignatio eius plus
quam fortitudo eius. Ideo ululabit moab ad moab. u-
niuersus ululabit. his qui letantur super muros cocti la-
teris. loquimini plagas suas. Quoniam suburbana ese-
bon deserta sunt. et uineam sabama domini gentium
excidunt. Flagella eius usque ad iazer peruenerunt
errauerunt in deserto. propagines eius relicte sunt. transierunt
mare. Super hoc plorabo in fletu iazer uineam sabama.
Inebriabo te lacrima mea esebon et eleale. quoniam super uin-
demiam tuam et super messem tuam uox calcantium irruit. et
auferetur leticia et exultatio de carmelo. et in uineis non
exultabit nec iubilabit. Vinum in torculari non calca-
bit qui calcare consueuerat. uocem calcantium abstu-
li. Super hoc uenter meus ad moab quasi cithara sonabit. et uiscera
mea ad murum cocti lateris. Et erit cum apparuerit quod la-
borauit moab super excelsis suis. ingredietur ad sancta sua ut ob-
secret. et non ualebit. Hoc uerbum quod locutus est dominus ad mo-
ab ex tunc. Et nunc locutus est dominus dicens. In tribus annis quasi an-
ni mercenarii. auferetur gloria moab super omni populo multo
et relinquetur in eo sicut racemus paruus et modicus. nequaquam mul-
tus. Onus damasci. Ecce damascus desinet esse ciui- XVII
tas. et erit sicut aceruus lapidum in ruina. Derelicte ciui-
tates aroer gregibus erunt. et requiescent ibi. et non erit qui
exterreat. Et cessabit adiutorium ab effraym. et regnum
a damasco. et reliquie syrie sicut gloria filiorum israel erunt
dicit dominus exercituum. Et erit in die illa attenua-
bitur gloria iacob. et pinguedo carnis eius marcescet. Et e-
rit sicut congregans in messe quod restiterit. et brachium
eius spicas leget. et erit sicut querens spicas in ualle
raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus. et sicut excussio
olee duarum aut trium oliuarum in summitate rami.
siue quatuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius
dicit dominus deus israel. In die illa inclinabitur homo ad fac-
torem suum. et oculi eius ad sanctum israel respicient. et non incli-
nabitur ad altaria que fecerunt manus eius. et que operati sunt
digiti eius. non respiciet lucos et delubra. In die il-
la erunt ciuitates fortitudinis eius sicut aratra et segetes
que derelicte sunt a facie filiorum israel. et erit deserta. quia ob-
lita es dei saluatoris tui. et fortis adiutoris tui non es
recordata. Propterea plantabis plantationem fidelem
et germen alienum seminabis. In die plantationis tue la-
brusca. et mane semen tuum florebit. ablata est messis
in die hereditatis. et dolebit grauiter. Ve multitudini
populorum multorum. ut multitudo maris sonantis. et tumultus
turbarum sicut sonitus aquarum multarum. inundantium. et incre-
pabit eum. et procul fugiet. et rapietur sicut puluis montium
a facie uenti. et sicut turbo tempestatis in tempore
uespere. et ecce turbatio matutina. et non subsistet. hec XVIII
pars eorum qui uastauerunt nos. et sors diripientium nos.
Ve terre cymbalo alarum que est trans flumina ethiopie
qui mittit in mare legatos. et in uasis papyri super
aquas. Ite angeli ueloces ad gentem conuulsam et dila-
ceratam. ad populum terribilem post quem non est alius. gentem
expectantem et conculcatam. cuius diripuerunt flumina
terram eius. Omnes habitatores orbis qui moramini in terra. cum eleua-
tum fuerit signum in montibus uidebitis. et clangorem
tube audietis. Quia hec dicit dominus ad me. Ego quiescam
et considerabo in loco meo sicut meridiana lux clara est. et si-
cut nubes roris in die messis. Ante messem enim totus ef-
floruit. et immatura perfectio germinabit. et precidentur
ramusculi eius falcibus. et que derelicta fuerint abscindentur
excutientur. et relinquentur simul auibus montium et besti-
is terre. et estate perpetua erunt super eum uolucres. et omnes
bestie terre super eum hiemabunt. In illo tempore deferetur
munus domino exercituum a populo diuulso et dilacerato. a
populo terribili post quem non fuit alius. a gente expectante

et conculcatam cuius diripuerunt flumina terram eius ad locum nominis domini exercituum montem syon.

XIX Onus egypti. Ecce dominus ascendet super nubem levem et ingredietur egyptum et movebuntur simulachra egypti a facie eius et cor egypti tabescet in medio eius. Et concurrere faciam egyptios adversus egyptios et pugnabit vir contra fratrem suum et vir contra amicum suum, civitas contra civitatem, regnum adversus regnum. Et dirumpetur spiritus egypti in visceribus eius et consilium eius precipitabo et interrogabunt simulachra sua et divinos suos et phitones et ariolos. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium et rex fortis dominabitur eorum ait dominus deus exercituum. Et arescet aqua de mari et fluvius desolabitur atque siccabitur. Et deficient flumina, attenuabuntur et siccabuntur rivi aggerum. Calamus et iuncus marcescet. Nudabitur alveus rivi a fonte suo et omnis sementis irrigua siccabitur, arescet et non erit. Et merebunt piscatores et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum et expandentes rete super faciem aquarum emarcescent. Confundentur qui operabantur linum pectentes et texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia, omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes thaneos, sapientes consiliarii pharaonis dederunt consilium insipiens. Quomodo dicetis pharaoni: filius sapientium ego, filius regum antiquorum? Ubi nunc sunt sapientes tui? Annuntient tibi et indicent quid cogitaverit dominus exercituum super egyptum. Stulti facti sunt principes thaneos, emarcuerunt principes memphis, deceperunt egyptum angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis et errare fecerunt egyptum in omni opere suo sicut errat ebrius et vomens. Et non erit egypto opus quod faciat caput et caudam incurvantem et refrenantem. In die illa erit egyptus quasi mulieres et stupebunt et timebunt a facie commotionis manus domini exercituum quam ipse movebit super eam. Et erit terra iuda egypto in pavorem. Omnis qui illius fuerit recordatus pavebit a facie consilii domini exercituum quod ipse cogitavit super eam. In die illa erunt quinque civitates in terra egypti loquentes lingua chananea et iurantes per dominum exercituum. Civitas solis vocabitur una. In die illa erit altare domini in medio terre egypti et titulus domini iuxta terminum eius et erit in signum et testimonium domino exercituum in terra egypti. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos. Et cognoscetur dominus ab egypto et cognoscent egyptii dominum in die illa et colent eum in hostiis et in muneribus et vota vovebunt domino et solvent. Et percutiet dominus egyptum plaga et sanabit eam et revertentur ad dominum et placabitur eis et sanabit eos. In die illa erit via de egypto in assyrios et intrabit assyrius in egyptum et egyptius in assyrios et servient egyptii assur. In die illa erit israel tertius egyptio et assyrio, benedictio in medio terre cui benedixit dominus exercituum dicens: Benedictus populus meus egypti et opus manuum mearum assyrio, hereditas autem mea israel.

XX In anno quo ingressus est tarthan in azotum cum misisset eum sargon rex assyriorum et pugnasset contra azotum et cepisset eam, in tempore illo locutus est dominus in manu ysaie filii amos dicens: Vade et solve saccum de lumbis tuis et calciamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus et discalciatus. Et dixit dominus: Sicut ambulavit servus meus ysaias nudus et discalciatus, trium annorum signum et portentum erit super egyptum et super ethiopiam: sic minabit rex assyriorum captivitatem egypti et transmigrationem ethiopie iuvenum et senum nudam et discalciatam, discoopertis natibus, ad ignominiam egypti. Et timebunt et confundentur ab ethiopia spe sua et ab egypto gloria sua. Et dicet habitator insule huius in die illa: Ecce hec erat spes nostra ad quos confugimus in auxilium ut liberarent nos [margin: a facie regis assyriorum, et quomodo poterimus effugere nos?]

XXI Onus deserti maris. Sicut turbines ab affrico veniunt, de deserto venit de terra horribili. Visio dura nuntiata est michi. Qui incredulus est infideliter agit et qui depopulator est vastat. Ascende elam, obside mede, omnem gemitum eius cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis. Corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. Emarcuit cor meum, tenebre stupefecerunt me. Babilon dilecta mea posita est michi in miraculum. Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes. Surgite principes, arripite clipeum. Hec enim dixit michi dominus: Vade et pone speculatorem et quodcumque viderit annuntiet. Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini et ascensorem cameli, et contemplatus est diligenter multo intuitu. Et clamavit leo: Super speculam domini ego sum stans iugiter per diem et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bige equitum et respondit et dixit: Cecidit cecidit babilon et omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. Tritura mea et filii aree mee, que audivi a domino exercituum deo israel annuntiavi vobis. Onus duma. Ad me clamat ex seyr: Custos quid de nocte, custos quid de nocte? Dixit custos: Venit mane et nox. Si queritis querite, convertimini venite. Onus in arabia. In saltu ad vesperam dormietis in semitis dodanim. Occurrentes sitienti ferte aquam qui habitatis terram austri, cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis prelii. Quoniam hec dicit dominus ad me: Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii et auferetur omnis gloria cedar, et reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis cedar imminuentur, quia dominus deus israel locutus est.

al. pietatis

al. arripite

XXII Onus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est quia ascendisti et tu omnis in tecta, clamoribus plena, urbs frequens, civitas exultans? Interfecti tui non interfecti gladio nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul dureque ligati sunt. Omnes qui inventi sunt vincti sunt pariter, procul fugerunt. Propterea dixi: Recedite a me, amare flebo, nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filie populi mei. Dies enim interfectionis et conculcationis et fletuum domino deo exercituum in valle visionis, scrutans murum et magnificus super montem. Et elam sumpsit pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudavit clipeus. Et erunt electe valles tue plene quadrigis et equites ponent sedes suas in porta. Et revelabitur operimentum iude et videbis in die illa armamentarium domus saltus. Et scissuras civitatis david videbitis quia multiplicate sunt, et congregastis aquas piscine inferioris et domos ierusalem numerastis et destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscine veteris, et non suspexistis ad eum qui fecerat eam et operatorem eius de longe non vidistis. Et vocabit dominus deus exercituum in die illa ad fletum et ad planctum, ad calvitium et ad cingulum sacci. Et ecce gaudium et leticia, occidere vitulos et iugulare arietes, comedere carnes et bibere vinum. Comedamus et bibamus, cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hec vobis donec moriamini, dicit dominus deus exercituum. Hec dicit dominus deus exercituum: Vade ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad sobnam prepositum templi et dices ei: Quid tu hic aut quasi quis hic? Quia excidisti hic tibi sepulchrum, excidisti in

excidisti memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. Ecce dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi amictum sic sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione; quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam: ibi morieris, et ibi erit currus gloriae tuae, ignominia domus domini tui. Et expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa, vocabo servum meum Heliachim filium Helciae, et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu eius; et erit quasi pater habitantibus Ierusalem et domui Iuda. Et dabo clavem domus David super humerum eius; et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat. Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium gloriae domui patris sui. Et suspendam super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum. In die illa, dicit dominus exercituum, auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli; et frangetur et cadet, et peribit quod pependerat in eo, quia dominus locutus est.

XXIII Onus Tyri. Ululate naves maris, quia vastata est domus unde venire consueverant; de terra Cethim revelatum est eis. Tacete qui habitatis in insula; negotiatores Sidonis transfretantes mare repleverunt te. In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges eius; et facta est negotiatio gentium. Erubesce Sidon, ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non parturivi et non peperi, et non enutrivi iuvenes, nec ad incrementum perduxi virgines. Cum auditum fuerit in Aegypto, dolebunt cum audierint de Tyro. Transite maria, ululate qui habitatis in insula. Numquid non haec est vestra, quae gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam longe pedes sui ad peregrinandum. Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, institores eius inclyti terrae? Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriae, et ad ignominiam deduceret universos inclytos terrae. Transi terram tuam quasi flumen, filia maris; non est cingulum ultra tibi. Manum suam extendit super mare, conturbavit regna; dominus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes eius; et dixit: Non adiicies ultra ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis. In Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi. Ecce terra Chaldaeorum, talis populus non fuit: Assur fundavit eam; in captivitatem traduxerunt robustos eius, suffoderunt domos eius, posuerunt eam in ruinam. Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa, in oblivione eris, o Tyre, septuaginta annis, sicut dies regis unius; post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis. Sume citharam, circui civitatem, meretrix oblivioni tradita; bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. Et erit post septuaginta annos, visitabit dominus Tyrum et reducet eam ad mercedes suas, et rursum fornicabitur cum universis regnis terrae super faciem terrae. Et erunt negotiationes eius et mercedes eius sanctificatae domino; non condentur neque reponentur; quia his qui habitaverint coram domino erit negotiatio eius, ut manducent in saturitatem, et vestiantur usque ad vetustatem.

XXIIII Ecce dominus dissipabit terram et nudabit eam, et affliget faciem eius, et disperget habitatores eius. Et erit sicut populus, sic sacerdos; et sicut servus, sic dominus eius; sicut ancilla, sic domina eius; sicut emens, sic ille qui vendit; sicut foenerator, sic is qui mutuum accipit; sicut qui repetit, sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra, et direptione praedabitur; dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit et defluxit terra, et infirmata est, defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terrae. Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt foedus sempiternum. Propter hoc maledictio devorabit terram, et peccabunt habitatores eius; ideoque insanient cultores eius, et relinquentur homines pauci. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui laetabantur corde. Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus laetantium, conticuit dulcedo citharae. Cum cantico non bibent vinum; amara erit potio bibentibus illam. Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis; deserta est omnis laetitia, translatum est gaudium terrae. Relicta est in urbe solitudo, et calamitas opprimet portas. Quia haec erunt in medio terrae in medio populorum: quomodo si paucae olivae quae remanserunt excutiantur ex olea, et racemi cum fuerit finita vindemia. Hi levabunt vocem suam atque laudabunt; cum glorificatus fuerit dominus hinnient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate dominum; in insulis maris nomen domini dei Israel. A finibus terrae laudes audivimus, gloriam iusti. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi; vae mihi. Praevaricantes praevaricati sunt, et praevaricatione transgressorum praevaricati sunt. Formido et fovea et laqueus super te, qui habitator es terrae. Et erit: qui fugerit a facie formidinis cadet in foveam; et qui se explicaverit de fovea tenebitur laqueo; quia cataractae de excelsis apertae sunt, et concutientur fundamenta terrae. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi tabernaculum unius noctis; et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adiiciet ut resurgat. Et erit in die illa, visitabit dominus super militiam caeli in excelso, et super reges terrae qui sunt super terram; et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere, et post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna, et confundetur sol, cum regnaverit dominus exercituum in monte Sion et in Ierusalem, et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

XXV Domine deus meus es tu, exaltabo te et confitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles. Amen. Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum ut non sit civitas, et in sempiternum non aedificetur. Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te. Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab aestu. Spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem. Sicut aestum in siti, tumultum alienorum humiliabis; et quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies. Et faciet dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiae, pinguium medullatorum, vindemiae defaecatae. Et praecipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes. Praecipitabit mortem in sempiternum, et auferet dominus deus lacrimam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universa terra, quia dominus locutus est. Et dicet in die illa: Ecce deus noster iste, expectavimus eum, et salvabit nos; iste dominus, sustinuimus eum; exultabimus et laetabimur in salutari eius. Quia requiescet manus domini in monte isto, et triturabitur Moab sub eo sicut teruntur paleae in plaustro. Et extendet manus suas sub eo sicut extendit natans ad natandum; et humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius. Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, et humiliabuntur, et detrahentur ad terram usque ad pulverem.

XXVI In die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda: Urbs fortitudinis nostrae Sion, salvator ponetur in ea murus et antemurale. Aperite portas, et ingrediatur

gens iusta custodiens veritatem. Vetus error abiit: serva-
bis pacem, quia in te speravimus. Sperastis in domino in seculis eternis,
in domino deo forti in perpetuum. Quia incurvabit habitantes in excelso,
civitatem sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad terram,
detrahet eam usque ad pulverem. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus
egenorum. Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad am-
bulandum. Et in semita iudiciorum tuorum, domine, sustinuimus te;
nomen tuum et memoriale tuum in desiderio anime. Anima
mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo in precordiis meis
de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra, iu-
stitiam discent habitatores orbis. Misereamur impio, et non dis-
cet facere iusticiam; in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam
domini. Domine, exaltetur manus tua, et non videant; videant et confundantur
zelantes populi, et ignis hostes tuos devoret. Domine, dabis pacem
nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis. Domine deus noster, possi-
derunt nos domini absque te; tantum in te recordemur nominis tui.
Morientes non vivant, gigantes non resurgant; propterea
visitasti et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum. In-
dulsisti, domine, genti, indulsisti genti; numquid glorificatus es?
elongasti omnes terminos terre. Domine, in angustia requisie-
runt te; in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut que concipit cum
appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis,
sic facti sumus a facie tua, domine. Concepimus et quasi parturivimus
et peperimus spiritum; salutes non fecimus in terra; ideo non
ceciderunt habitatores terre. Vivent mortui tui, interfecti mei re-
surgent. Expergiscimini et laudate, qui habitatis in pulvere,
quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam.
Vade, populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super
te; abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indi-
gnatio mea. Ecce enim egredietur dominus de loco suo ut visi-
tet iniquitatem habitatoris terre contra eum, et revelabit terra sanguinem suum,
et non operiet ultra interfectos suos.
XXVII In die illa visitabit dominus
in gladio suo duro et grandi et forti super leviathan serpentem
vectem, et super leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum
qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego
dominus qui servo eam, repente propinabo ei; ne forte visitetur contra
eam, nocte et die servo eam. Indignatio non est mihi. Quis dabit
me spinam et veprem in prelio? Gradiar super eam, succendam
eam pariter. An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pa-
cem mihi, pacem mihi faciet. Qui egrediuntur impetu ad Iacob,
florebit et germinabit Israel, et implebunt faciem orbis
semine. Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum?
aut sicut occidit interfectos eius, sic occisus est? In mensura contra men-
suram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam. Meditatus est in
spiritu suo duro per diem estus. Ideo super hoc dimittetur iniquitas
domui Iacob, et iste omnis fructus ut auferatur peccatum eius,
cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos;
non stabunt luci et delubra. Civitas enim munita de-
solata erit, speciosa relinquetur et dimittetur quasi desertum; ibi
pascetur vitulus et ibi accubabit, et consumet summitates eius.
In siccitate messis illius conterentur mulieres venientes
et docentes eam. Non est enim populus sapiens; propterea non miserebi-
tur eius qui fecit eum, et qui formavit eum non parcet ei. Et erit:
In die illa percutiet dominus ab alveo fluminis usque ad tor-
rentem Egypti, et vos congregabimini unus et unus, filii Israel. Et e-
rit: in die illa clangetur in tuba magna, et venient
qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui eiecti erant de
terra Egypti, et adorabunt dominum in monte sancto in Ierusalem.
XXVIII Ve corone superbie, ebriis Ephraim, et flori decidenti
glorie exultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguissime,
errantes a vino. Ecce validus et fortis dominus, sicut impetus
grandinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum

inundantium et emissarum super terram spatiosam. Pedibus concul-
cabitur corona superbie ebriorum Ephraim, et erit flos decidens glorie exul-
tationis eius, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante
maturitatem autumpni, quod cum aspexerit videns, statim ut ma-
nu tenuerit devorabit illud. In die illa erit dominus exercituum corona glorie
et sertum exultationis residuo populi sui, et spiritus iudi-
cii sedenti super iudicium, et fortitudo revertentibus de bello
ad portam. Verum hii quoque pre vino nescierunt et pre ebrietate errave-
runt; sacerdos et propheta nescierunt pre ebrietate, absorti sunt a vino,
erraverunt pre ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudi-
cium. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiumque, ita ut
non esset ultra locus. Quem docebit scientiam? et quem intelligere
faciet auditum? ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus. Quia
manda remanda, manda remanda, expecta reexpec-
ta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. In loquela enim
labii et lingua altera loquetur ad populum istum. Cui dixit: Hec est requies me-
a, reficite lassum, et hoc est refrigerium meum; et noluerunt audi-
re. Et erit eis verbum domini: manda remanda, manda rema-
nda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modi-
cum ibi, ut vadant et cadant retrorsum et conterantur, et illaqueentur
et capiantur. Propter hoc audite verbum domini, viri illusores qui
dominamini super populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim: Percus-
simus fedus cum morte, et cum inferno fecimus pactum. Flagel-
lum inundans cum transierit non veniet super nos, quia posuimus
mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus. Ideo hec dicit
dominus deus: Ecce ego mittam in fundamentis Syon lapidem,
angularem, probatum, preciosum, in fundamento fundatum;
qui crediderit non festinet. Et ponam in pondere iudicium, et iu-
stitiam in mensura; et subvertet grando spem mendacii, et pro-
tectionem aque inundabunt. Et delebitur fedus vestrum cum morte, et pa-
ctum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum
transierit, eritis ei in conculcationem. Quandocumque pertransierit,
tollet vos, quia mane diluculo pertransibit in die et in nocte,
et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. Coangustatum
est enim stratum ita ut alter decidat, et pallium breve utrumque
operire non potest. Sicut enim in monte divisionum stabit dominus, sicut
in valle que est in Gabaon irascetur, ut faciat opus suum,
alienum est opus eius, ut operetur opus suum, peregrinum est opus
eius ab eo. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula
vestra. Consummationem enim et abbreviationem audivi a do-
mino deo exercituum super universam terram. Auribus percipite et
audite vocem meam, attendite et audite eloquium meum.
Numquid tota die arabit arans ut serat, proscindet et sarriet
humum suam? Nonne cum adequaverit faciem eius, seret gith et
ciminum sparget, et ponet triticum per ordinem, et ordeum et
milium et viciam in finibus suis? Et erudiet illum in iudicio,
deus suus docebit illum. Non enim in serris triturabitur gith, ne-
que rota plaustri super ciminum circuibit; sed in virga excutietur
gith, et ciminum in baculo. Panis autem comminuetur; verum non in per-
petuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plau-
stri, neque ungulis suis comminuet eum. Et hoc a domino deo exer-
cituum exivit, ut mirabile faceret consilium et magnificaret ex-
consilium iusticiam. Ve Ariel, Ariel, civitas quam expug- XXIX
navit David. Additus est annus ad annum; sollemnitates evo-
lute sunt. Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et merens, et e-
rit mihi quasi Ariel. Et circumdabo quasi speram in circuitu tuo, et ia-
ciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidionem tuam.
Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium
tuum; et erit quasi phitonis de terra vox tua, et de humo mus-
sitabit eloquium tuum. Et erit sicut pulvis tenuis multitu-
do ventilantium te, et sicut favilla pertransiens multitudo
eorum qui contra te prevaluerunt. Eritque repente confestim a domino

exercituum visitabitur in tonitruo et commotione terrae et voce magna turbinis et tempestatis et flammae ignis devorantis. Et erit sicut somnium visionis nocturnae multitudo omnium gentium quae dimicaverunt contra Ariel, et omnes qui militaverunt et obsederunt et praevaluerunt adversus eam. Et sicut somniat esuriens et comedit, cum autem fuerit expergefactus vacua est anima eius; et sicut somniat sitiens et bibit, et postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit, et anima eius vacua est: sic erit multitudo gentium quae dimicaverunt contra montem Sion. Obstupescite et admiramini, fluctuate et vacillate; inebriamini et non a vino, movemini et non ab ebrietate. Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros; prophetas et principes vestros qui vident visiones operiet. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras dicent: Lege istum; et respondebit: Non possum, signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras diceturque ei: Lege; et respondebit: Nescio litteras. Et dixit Dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo et labiis suis glorificat me, cor autem eius longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis, ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi et stupendo; peribit enim sapientia a sapientibus eius, et intellectus prudentium eius abscondetur. Vae qui profundi estis corde ut a Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? Perversa est haec vestra cogitatio; quasi si lutum contra figulum cogitet, et dicat opus factori suo: Non fecisti me; et figmentum dicat fictori suo: Non intellegis. Nonne adhuc in modico et in brevi convertetur Libanus in Carmel, et Carmel in saltum reputabitur? — ub. chermel — Et audient in die illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine oculi caecorum videbunt. Et addent mites in Domino laetitiam, et pauperes homines in Sancto Israhel exsultabunt, quoniam defecit qui praevalebat, consummatus est illusor, et succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem, qui peccare faciebant homines in verbo, et arguentem in porta supplantabant, et declinaverunt frustra a iusto. Propter hoc haec dicit Dominus ad domum Iacob qui redemit Abraham: Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubescet; sed cum viderit filios suos opera manuum mearum in medio sui, sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt Sanctum Iacob et Deum Israhel praedicabunt, et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem.

XX

Vae filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium et non ex me, et ordiremini telam et non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum; qui ambulatis ut descendatis in Aegyptum, et os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis et habentes fiduciam in umbra Aegypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, et fiducia umbrae Aegypti in ignominiam. Erant enim in Tanis principes tui, et nuntii tui usque ad Hanes pervenerunt. Omnes confusi sunt super populo qui eis prodesse non potuit; non fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem, sed in confusionem et in opprobrium.

Onus iumentorum austri. In terra tribulationis et angustiae, leaena et leo ex eis, vipera et regulus volans, portantes super humeros iumentorum divitias suas, et super gibbum camelorum thesauros suos, ad populum qui eis prodesse non poterit. Aegyptus enim frustra et vane auxiliabitur; ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est, quiesce. Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, et in libro diligenter exara illud, et erit in die novissimo in testimonium usque in aeternum. Populus enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, filii nolentes audire legem Domini; qui dicunt videntibus: Nolite videre; et aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea quae recta sunt; loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Auferte a me viam, declinate a me semitam, cesset a facie nostra Sanctus Israhel. Propterea haec dicit Dominus Sanctus Israhel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, et sperastis in calumniam et in tumultum, et innixi estis su-

in libro diligenter exaravit. et erit in die novissimo

per eo: propterea erit vobis iniquitas haec sicut interruptio cadens et requisita in muro excelso, quoniam subito dum non speratur veniet contritio eius. Et comminuetur sicut conteritur lagoena figuli contritione pervalida, et non invenietur de fragmentis eius testa in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquae de fovea. Quia haec dicit Dominus Deus Sanctus Israhel: Si revertamini et quiescatis salvi eritis; in silentio et in spe erit fortitudo vestra. Et noluistis, et dixistis: Nequaquam, sed ad equos fugiemus; ideo fugietis. Et super veloces ascendemus; ideo velociores erunt qui persequentur vos. Mille homines a facie terroris unius, et a facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, et quasi signum super collem.

XXI

Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri, et ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus iudicii Dominus; beati omnes qui expectant eum. Populus enim Sion habitabit in Hierusalem; plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui; ad vocem clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi. Et dabit vobis Dominus panem artum et aquam brevem, et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum; et erunt oculi tui videntes praeceptorem tuum, et aures tuae audient verbum post tergum monentis: Haec est via, ambulate in ea, neque ad dexteram neque ad sinistram. Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui et vestimentum conflatilis auri tui, et disperges ea sicut immunditiam menstruatae; Egredere dices ei. Et dabitur pluvia semini tuo ubicumque seminaveris in terra, et panis frugum terrae erit uberrimus et pinguis; pascetur in possessione tua in die illa agnus spatiose, et tauri tui et pulli asinorum qui operantur terram, commixtum migma comedent sicut in area ventilatum est. Et erunt super omnem montem excelsum et super omnem collem elevatum rivi currentium aquarum in die interfectionis multorum, cum ceciderint turres. Et erit lux lunae sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, et percussuram plagae eius sanaverit. Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius et gravis ad portandum; labia eius repleta sunt indignatione, et lingua eius quasi ignis devorans. Spiritus eius velut torrens inundans usque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, et frenum erroris quod erat in maxillis populorum.

XXII

Canticum erit vobis sicut vox sanctificatae sollemnitatis, et laetitia cordis sicut qui pergit cum tibia ut intret in montem Domini ad Fortem Israhel. Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suae, et terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris et flamma ignis devorantis; allidet in turbine et in lapide grandinis. A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus. Et erit transitus virgae fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum; in tympanis et citharis et in bellis praecipuis expugnabit eos. Praeparata est enim ab heri Thopheth, a rege praeparata, profunda et dilatata; nutrimenta eius ignis et ligna multa; flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

XXIII

Vae qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes, et habentes fiduciam super quadrigis quia multae sunt, et super equitibus quia praevalidi nimis; et non sunt confisi super Sanctum Israhel, et Dominum non requisierunt. Ipse autem sapiens adduxit malum, et verba sua non abstulit; et consurget contra domum pessimorum, et contra auxilium operantium iniquitatem. Aegyptus homo et non Deus, et equi eorum caro et non spiritus; et Dominus inclinabit manum suam, et corruet auxiliator, et cadet cui praestatur auxilium, simulque omnes consumentur. Quia haec dicit Dominus ad me: Quomodo si rugiat leo et catulus leonis super praedam suam, cum occurrerit ei multitudo pastorum, a voce eorum non formidabit, et a multitudine eorum non pavebit: sic descendet Dominus exercituum ut proelietur super montem Sion et super collem eius. Sicut aves

volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens et liberans, transiliens et salvans. Convertimini sicut in profundum recesseratis, filii Israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti sui et idola auri sui, quae fecerunt vobis manus vestrae in peccatum. Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum, et fugiet non a facie gladii, et iuvenes eius vectigales erunt. Et fortitudo eius a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes eius, dixit Dominus, cuius ignis est in Syon, et caminus eius in Ierusalem.

XXXI Ecce in iustitia regnabit rex, et principes in iudicio praeerunt. Et erit vir sicut qui absconditur a vento, et celat se a tempestate, sicut rivi aquarum in siti, et umbra petrae prominentis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter auscultabunt. Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane. Non vocabitur ultra is qui insipiens est princeps, neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim fatua loquetur, et cor eius faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciet animam esurientis, et potum sitienti auferet. Fraudulenti vasa pessima sunt; ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii, cum loqueretur pauper iudicium. Princeps vero ea quae digna sunt principe cogitabit, et ipse super duces stabit. Mulieres opulentae, surgite et audite vocem meam; filiae confidentes, percipite auribus eloquium meum. Post dies enim et annum vos conturbabimini, confidentes; consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet. Obstupescite, opulentae, conturbamini, confidentes; exuite vos et confundimini, accingite lumbos vestros. Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili. Super humum populi mei spinae et vepres ascendent; quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis? Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est; tenebrae et palpatio factae sunt super speluncas usque in aeternum. Gaudium onagrorum, pascua gregum, donec effundatur super nos spiritus de excelso, et erit desertum in Chermel, et Chermel in saltum reputabitur. Et habitabit in solitudine iudicium, et iustitia in Chermel sedebit. Et erit opus iustitiae pax, et cultus iustitiae silentium et securitas usque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciae, et in requie opulenta. Grando autem in descensione saltus, et humilitate

XXXII humiliabitur civitas. Beati qui seminatis super omnes aquas, inmittentes pedes bovis et asini. Vae qui praedaris, nonne et ipse praedaberis? Et qui spernis, nonne et ipse sperneris? Cum consummaveris depraedationem, depraedaberis; cum fatigatus desieris contemnere, contempneris. Domine, miserere nostri, te enim expectavimus; esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fugerunt populi, ab exaltatione tua dispersae sunt gentes. Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossae plenae fuerint de eo. Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso; implevit Syon iudicio et iustitia. Et erit fides in temporibus tuis; divitiae salutis sapientia et scientia; timor Domini ipse thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. Dissipatae sunt viae, cessavit transiens per semitam; irritum factum est pactum, proiecit civitates, non reputavit homines. Luxit et elanguit terra, confusus est Libanus et obsorduit, et factus est Saron sicut desertum, et concussa est Basan et Carmelus. Nunc consurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc sublevabor. Concipietis ardorem, parietis stipulam; spiritus vester ut ignis vorabit vos. Et erunt populi quasi de incendio cinis; spinae congregatae igni comburentur. Audite qui longe estis quae fecerim, et cognoscite vicini fortitudinem meam. Conterriti sunt in Syon peccatores, possedit tremor ypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Qui ambulat in iustitiis et loquitur veritatem, qui proicit avaritiam ex calumpnia, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum. Iste in excelsis habitabit; munimenta saxorum sublimitas eius; panis ei datus est, aquae eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt, oculi eius cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timorem. Ubi est litteratus? Ubi legis verba ponderans? Ubi doctor parvulorum? Populum inpudentem non videbis, populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disertitudinem linguae eius, in quo nulla est sapientia. Respice Syon civitatem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi eius in sempiternum, et omnes funiculi eius non rumpentur. Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster; locus fluviorum, rivi latissimi et patentes. Non intrabit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum. Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster; ipse veniet et salvabit nos. Laxati sunt funiculi tui, et non praevalebunt. Sic erit malus tuus, ut dilatare non queas signum. Tunc dividentur spolia praedarum multarum; claudi diripient rapinam. Nec vicinus dicet: Elangui. Populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

[Solempnitatis nostre. Oculi tui videbunt Ierusalem habitationem opulentam.]

[quidam: transibit.]

XXXIII Accedite gentes et audite, et populi attendite; audiat terra et plenitudo eius, orbis et omne germen eius. Quia indignatio Domini super omnes gentes, et furor super universam militiam eorum; interfecit eos et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur, et de cadaveribus eorum ascendet foetor; tabescent montes a sanguine eorum. Et tabescet omnis militia caelorum, et complicabuntur sicut liber caeli, et omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea et de ficu. Quoniam inebriatus est in caelo gladius meus; ecce super Ydumaeam descendet, et super populum interfectionis meae ad iudicium. Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum et hyrcorum, de sanguine medullatorum arietum; victima enim Domini in Bosra, et interfectio magna in terra Edom. Et descendent unicornes cum eis, et tauri cum potentibus; inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe pinguium. Quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicii Syon. Et convertentur torrentes eius in picem, et humus eius in sulphur, et erit terra eius in picem ardentem. Nocte et die non extinguetur; in sempiternum ascendet fumus eius; a generatione in generationem desolabitur, in saecula saeculorum non erit transiens per eam. Et possidebunt eam onocrotalus et ericius; ibis et corvus habitabunt in ea; et extendetur super eam mensura ut redigatur ad nihilum, et perpendiculum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi; regem potius invocabunt, et omnes principes eius erunt in nihilum. Et orientur in domibus eius spinae et urticae, et paliurus in munitionibus eius; et erit cubile draconum, et pascua strutionum. Et occurrent demonia onocentauris, et pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubavit lamia et invenit sibi requiem. Ibi habuit foveam ericius, et enutrivit catulos, et circumfodit et fovit in umbra eius; illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum. Requirite diligenter in libro Domini et legite: unum ex eis non defuit, alter alterum non quaesivit; quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus eius ipse congregavit ea. Et ipse misit eis sortem, et manus eius divisit eam illis in mensuram; usque in aeternum possidebunt eam, in generationem et generationem habitabunt in ea.

[al. vicinus]

XXXIIII Laetabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, et florebit quasi lilium. Germinans germinabit, et exultabit laetabunda et laudans; gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron; ipsi videbunt gloriam Domini et decorem

animi. Confortamini et nolite timere. Ecce deus vester ultionem adducet retributionis; deus ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus et aperta erit lingua mutorum, quia scisse sunt in deserto aque et torrentes in solitudine. Et que erat arida in stagnum et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami et iunci. Et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur. Non transibit per eam pollutus, et hec erit vobis via directa, ita ut stulti non errent per eam. Non erit ibi leo et mala bestia non ascendet per eam nec invenietur ibi, et ambulabunt qui liberati fuerint. Et redempti a domino convertentur et venient in Syon cum laude, et leticia sempiterna super caput eorum. Gaudium et leticiam obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

XXXVI

Et factum est in quartodecimo anno regis Ezechie ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Iuda munitas et cepit eas. Et misit rex Assyriorum Rapsacen de Lachis in Ierusalem ad regem Ezechiam in manu gravi. Et stetit in aqueductu piscine superioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum Eliachim filius Helchie qui erat super domum et Sobna scriba et Ioahe filius Asaph a commentariis. Et dixit ad eos Rapsaces: Dicite Ezechie: Hec dicit rex magnus rex Assyriorum: Que est ista fiducia qua confidis? Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? Super quem habes fiduciam quia recessisti a me? Ecce confidis super baculum harundineum confractum istum super Egyptum, cui si innixus fuerit homo intrabit in manum eius et perforabit eam. Sic Pharao rex Egypti omnibus qui confidunt in eo. Quod si responderis mihi: In domino deo nostro confidimus, nonne ipse est cuius abstulit Ezechias excelsa et altaria et dixit Iude et Ierusalem: Coram altari isto adorabitis? Et nunc trade domino meo regi Assyriorum et dabo tibi duo milia equorum, nec poteris ex te prebere ascensores eorum. Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in Egypto in quadrigis et in equitibus, et nunc numquid sine domino ascendi ad terram istam ut disperderem eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam et disperde eam. Et dixit Eliachim et Sobna et Ioahe ad Rapsacen: Loquere ad servos tuos Syra lingua, intelligimus enim; ne loquaris ad nos Iudaice in auribus populi qui est super murum. Et dixit ad eos Rapsaces: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer omnia verba ista, et non potius ad viros qui sedent super murum ut comedant stercora sua et bibant urinam pedum suorum vobiscum? Et stetit Rapsaces et clamavit voce magna Iudaice et dixit: Audite verba regis magni regis Assyriorum. Hec dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos. Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super domino dicens: Eruens liberabit nos dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum. Nolite audire Ezechiam. Hec enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem et egredimini ad me, et comedite unusquisque vineam suam et unusquisque ficum suam, et bibite unusquisque aquam cisterne sue, donec veniam et tollam vos ad terram que est ut terra vestra, terram frumenti et vini, terram panum et vinearum. Ne conturbet vos Ezechias dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum? Ubi est deus Emath et Arphad? Ubi est deus Sepharvaim? Numquid liberaverunt Samariam de manu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat dominus Ierusalem de manu mea? Et siluerunt et non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex dicens: Ne respondeatis ei. Et ingressus est Eliachim filius Helchie qui erat super domum et Sobna scriba et Ioahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus et nuntiaverunt ei verba Rapsacis.

Et factum est cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua et obvolutus est sacco et intravit in domum domini. Et misit Eliachim qui erat super domum et Sobnam scribam et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Ysaiam filium Amos prophetam. Et venerunt ad eum et dixerunt ad eum: Hec dicit Ezechias: Dies tribulationis et correptionis et blasphemie dies hec, quia venerunt filii usque ad partum et virtus non est pariendi. Si quomodo audiat dominus deus tuus verba Rapsacis quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum deum viventem et exprobrandum sermonibus quos audivit dominus deus tuus, leva ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt servi regis Ezechie ad Ysaiam. Et dixit ad eos Ysaias: Hec dicetis domino vestro: Hec dicit dominus: Ne timeas a facie verborum que audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. Ecce ego dabo ei spiritum et audiet nuntium et revertetur ad terram suam et corruere eum faciam gladio in terra sua. Reversus est autem Rapsaces et invenit regem Assyriorum preliantem adversus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis. Et audivit de Tharaca rege Ethiopie dicentes: Egressus est ut pugnet tecum. Quod cum audisset, misit nuntios ad Ezechiam dicens: Hec dicetis Ezechie regi Iude loquentes: Non te decipiat deus tuus in quo tu confidis dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis Assyriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges Assyriorum omnibus terris quas subverterunt, et tu poteris liberari? Numquid eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres mei, Gozam et Aram et Reseph et filios Eden qui erant in Thalassar? Ubi est rex Emath et rex Arphad et rex urbis Sepharvaim, Ana et Ava? Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum et legit eos et ascendit in domum domini et expandit eos coram domino. Et oravit Ezechias ad dominum dicens: Domine exercituum deus Israel qui sedes super cherubin, tu es deus solus omnium regnorum terre, tu fecisti celum et terram. Inclina domine aurem tuam et audi; aperi domine oculos tuos et vide et audi omnia verba Sennacherib que misit ad blasphemandum deum viventem. Vere enim domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras et regiones earum, et dederunt deos earum igni; non enim erant dii sed opera manuum hominum, lignum et lapides, et comminuerunt eos. Et nunc domine deus noster salva nos de manu eius, et cognoscant omnia regna terre quia tu es dominus solus. Et misit Ysaias filius Amos ad Ezechiam dicens: Hec dicit dominus deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum, hoc est verbum quod locutus est dominus super eum: Despexit te et subsannavit te virgo filia Syon, post te caput movebit filia Ierusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti, et super quem exaltasti vocem et levasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israel. In manu servorum tuorum exprobrasti domino et dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium iuga Libani, et succidam excelsa cedrorum eius et electas abietes illius, et introibo altitudinem summitatis eius, saltum Carmeli eius. Ego fodi et bibi aquam et siccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum. Numquid non audisti que olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmavi illud, et nunc adduxi, et facta est in eradicationem collium compugnantium et civitatum munitarum. Habitatores earum breviata manu contremuerunt et confusi sunt, facti sunt sicut fenum agri et gramen pascue et herba tectorum que exaruit antequam maturesceret. Habitationem tuam et introitum tuum et egressum tuum ego cognovi et

· ubi innitur ·

· tibi ·

insaniam tuam contra me. cum fureres adversum me superbia tua ascendit in aures meas. ponam ergo circulum in naribus tuis et frenum in labiis tuis et reducam te in viam per quam venisti. tibi autem hoc erit signum. comede hoc anno que sponte nascuntur et in anno secundo pomis vescere. in anno autem tercio seminate et metite et plantate vineas et comedite fructum earum. et mittet id quod salvatum fuerit de domo iuda et quod reliquum est radicem deorsum et faciet fructum sursum. quia de ierusalem exibunt reliquie et salvatio de monte syon. zelus domini exercituum faciet istud. propterea hec dicit dominus de rege assyriorum. non introibit civitatem hanc et non iaciet ibi sagittam et non occupabit eam clipeus. et non mittet in circuitu eius aggerem. in via qua venit per eam revertetur et civitatem hanc non ingredietur dicit dominus. et protegam civitatem hanc ut salvem eam propter me et propter david servum meum. Egressus est autem angelus domini et percussit in castris assyriorum .c.lxxx.v. milia. et surrexerunt mane et ecce omnes cadavera mortuorum. et egressus est et abiit et reversus est sennacherib rex assyriorum et habitavit in ninive. et factum est cum adoraret in templo nesrach deum suum adramelech et sarasar filii eius percusserunt eum gladio. fugeruntque in terram ararat et regnavit asaradon filius eius pro eo.

XXXVIII In diebus illis egrotavit ezechias usque ad mortem et introivit ad eum ysaias filius amos propheta et dixit ei. hec dicit dominus. dispone domui tue quia morieris tu et non vives. Et convertit ezechias faciem suam ad parietem et oravit ad dominum et dixit. Obsecro domine memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto et quod bonum est in oculis tuis fecerim. et flevit ezechias fletu magno. Et factum est verbum domini ad ysaiam dicens. vade et dic ezechie. hec dicit dominus deus david patris tui. audivi orationem tuam vidi lacrimas tuas. ecce ego adiciam super dies tuos .xv. annos et de manu regis assyriorum eruam te et civitatem istam et protegam eam. hoc autem erit signum a domino quod faciet dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce ego reverti faciam umbram linearum per quas descenderat in orologio achaz in sole retrorsum .x. lineis. et reversus est sol .x. lineis per gradus quos descenderat. Scriptura ezechie regis iude cum egrotasset et convaluisset de infirmitate sua. Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. quesivi residuum annorum meorum. dixi non videbo dominum deum in terra viventium. non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis. generatio mea ablata est et convoluta est a me quasi tabernaculum pastorum. precisa est velut a texente vita mea. dum adhuc ordirer succidit me. de mane usque ad vesperam finies me. sperabam usque ad mane. quasi leo sic contrivit omnia ossa mea. de mane usque ad vesperam finies me. sicut pullus hirundinis sic clamabo meditabor ut columba. attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. domine vim patior responde pro me. quid dicam aut quid respondebit michi cum ipse fecerim. recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. domine si sic vivitur et in talibus vita spiritus mei corripies me et vivificabis me. ecce in pace amaritudo mea amarissima. tu autem eruisti animam meam ut non periret. proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. quia non infernus confitebitur tibi neque mors laudabit te. non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. vivens vivens ipse confitebitur tibi sicut et ego hodie. pater filiis notam faciet veritatem tuam. domine salvum me fac et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vite nostre in domo domini. et iussit ysaias ut tollerent massam de ficis et cataplasmarent super vulnus et sanaretur. et dixit ezechias. quod erit signum quia ascendam in domum domini.

XXXIX In tempore illo misit marodach baladan filius baladan rex babylonis libros et munera ad ezechiam. audierat enim quod egrotasset et convaluisset. Letatus est autem super eis ezechias et ostendit eis cellam aromatum et argenti et auri et odoramentorum et unguenti optimi et omnes apothecas supellectilis sue et universa que inventa sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non ostenderet eis ezechias in domo sua et in omni potestate sua. Introivit autem ysaias propheta ad regem ezechiam et dixit ei. quid dixerunt viri isti et unde venerunt ad te. Et dixit ezechias. de terra longinqua venerunt ad me de babylone. Et dixit. quid viderunt in domo tua. Et dixit ezechias. omnia que in domo mea sunt viderunt. non fuit res quam non ostenderim eis in thesauris meis. Et dixit ysaias ad ezechiam. Audi verbum domini exercituum. Ecce dies venient et auferentur omnia que in domo tua sunt et que thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc in babylonem. non relinquetur quicquam dicit dominus. Et de filiis tuis qui exibunt de te quos genueris tollent et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Et dixit ezechias ad ysaiam. Bonum est verbum domini quod locutus est. et dixit. fiat tantum pax et veritas in diebus meis.

XL Consolamini consolamini popule meus dicit deus vester. Loquimini ad cor ierusalem et advocate eam quoniam completa est malitia eius. dimissa est iniquitas illius. suscepit de manu domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto. parate viam domini. rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Omnis vallis exaltabitur et omnis mons et collis humiliabitur. et erunt prava in directa et aspera in vias planas. et revelabitur gloria domini et videbit omnis caro pariter quod os domini locutum est. Vox dicentis. clama. et dixi. quid clamabo. omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri. Exsiccatum est fenum et cecidit flos quia spiritus domini sufflavit in eo. vere fenum est populus. exsiccatum est fenum et cecidit flos. verbum autem domini nostri manet in eternum. Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas syon. exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas ierusalem. exalta noli timere. dic civitatibus iude. Ecce deus vester. ecce dominus deus in fortitudine veniet et brachium eius dominabitur. ecce merces eius cum eo et opus illius coram illo. sicut pastor gregem suum pascet. in brachio suo congregabit agnos et in sinu suo levabit. fetas ipse portabit. Quis mensus est pugillo aquas et celos palmo ponderavit. quis appendit tribus digitis molem terre et libravit in pondere montes et colles in statera. Quis adiuvit spiritum domini aut quis consiliarius eius fuit et ostendit illi. cum quo iniit consilium et instruxit eum et docuit eum semitam iustitie et erudivit eum scientiam et viam prudentie ostendit illi. Ecce gentes quasi stilla situle et quasi momentum stature reputate sunt. ecce insule quasi pulvis exiguus. et libanus non sufficiet ad succendendum et animalia eius non sufficient ad holocaustum. omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo et quasi nichilum et inane reputate sunt ei. Cui ergo similem fecistis deum aut quam imaginem ponetis ei. Numquid sculptile conflavit faber aut aurifex auro figuravit illud et laminis argenteis argentarius. forte lignum et imputribile elegit artifex sapiens querit quomodo statuat simulacrum quod non moveatur. Numquid non scitis. numquid non audistis. numquid non annuntiatum est ab initio vobis. numquid non intellexistis fundamenta terre. Qui sedet super gyrum terre et habitatores eius sunt quasi locuste. qui extendit velut nichilum celos et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. qui dat secretorum scrutatores quasi non sint iudices terre velut inane fecit. et quidem neque plantatus neque satus neque radicatus in terra truncus eorum. repente flavit in eos et aruerunt et turbo quasi stipulam auferet eos. Et cui assimilastis me et adequastis dicit sanctus. Levate in excelsum oculos vestros et videte quis creavit

vit haec qui educit in numero militiam eorum et omnes ex nomine
vocat prae multitudine fortitudinis et roboris virtutisque eius
nec unum reliquum fuit. Quare dicis Iacob et loqueris Israhel abscon
dita est via mea a Domino et a Deo meo iudicium meum transivit. Num
quid nescis aut non audisti Deus sempiternus Dominus qui creavit
terminos terrae non deficiet neque laborabit nec est investigatio sapien
tiae eius. Qui dat lasso virtutem et his qui non sunt fortitudinem
et robur multiplicat. Deficient pueri et laborabunt et iuve
nes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in Domino mutabunt
fortitudinem adsument pinnas sicut aquilae, current et non labo
XLI rabunt, ambulabunt et non deficient. Taceant ad me
insulae et gentes fortitudinem mutent accedant et tunc loquantur
simul ad iudicium propinquemus. Quis suscitavit ab oriente
iustum vocavit eum ut sequeretur se dabit in conspectu
eius gentes et reges obtinebit dabit quasi pulverem gladio
eius sicut stipulam vento raptam arcui eius persequetur eos
transibit in pace semita in pedibus eius non apparebit. Quis haec
operatus est et fecit vocans generationes ab exordio. Ego Dominus
primus et novissimus ego sum. Viderunt insulae et timuerunt
extrema terrae obstipuerunt appropinquaverunt et accesserunt.
Unusquisque proximo suo auxiliabitur et fratri suo dicet confortare.
Confortabit faber aerarius percutiens malleo eum qui
cudebat tunc temporis dicens glutino bonum est et confortavit
eum clavis ut non moveretur. Et tu Israhel serve meus Iacob
quem elegi semen Abraham amici mei in quo adprehendi
te ab extremis terrae et a longinquis eius vocavi te et dixi
tibi Servus meus es tu elegi te et non abieci te. Ne timeas quia
ego tecum sum ne declines quia ego Deus tuus. Confortavi te et auxiliatus sum
tibi et suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur et eru
bescent omnes qui pugnant adversum te erunt quasi non sint
et peribunt viri qui contradicunt tibi. Quaeres eos et non invenies vi
ros rebelles tuos erunt quasi non sint et veluti consumptio
homines bellantes adversum te. Quia ego sum Dominus Deus tuus
adprehendens manum tuam dicensque tibi ne timeas ego
adiuvi te. Noli timere vermis Iacob qui mortui
estis ex Israhel ego auxiliatus sum tui dicit Dominus et redemptor
tuus Sanctus Israhel. Ego posui te quasi plaustrum triturans
novum habens rostra serrantia triturabis montes et com
minues et colles quasi pulverem pones. Ventilabis eos et
ventus tollet et turbo disperget eos et tu exultabis in Domino
in Sancto Israhel laetaberis. Egeni et pauperes quaerunt aquas
et non sunt lingua eorum siti aruit ego Dominus exaudiam
eos Deus Israhel non derelinquam eos. Aperiam in supinis collibus
flumina et in medio camporum fontes ponam desertum in
stagna aquarum et terram inviam in rivos aquarum dabo in
solitudinem cedrum et spinam et myrtum et lignum olivae
ponam in deserto abietem ulmum et buxum simul ut vi
deant et sciant et recogitent et intellegant pariter quia ma
nus Domini fecit hoc et Sanctus Israhel creavit illud. Prope facite iu
dicium vestrum dicit Dominus adferte si quid forte habetis dicit
rex Iacob. Accedant et nuntient nobis quaecumque ventura
sunt priora quae fuerunt nuntiate et ponemus cor nostrum et scie
mus novissima eorum et quae ventura sunt indicate nobis an
nuntiate quae ventura sunt in futurum et sciemus quia dii estis
vos. Bene quoque aut male si potestis facite et loquamur et vide
amus simul. Ecce vos estis ex nihilo et opus vestrum ex eo quod
non est abominatio est qui elegit vos. Suscitavi ab aquilone
et veniet ab ortu solis vocabit nomen meum et adducet ma
gistratus quasi lutum et velut plastes conculcans humum. Quis an
nuntiavit ab exordio ut sciamus et a principio ut dica
mus iustus es non est adnuntians neque praedicens neque audi
ens sermones vestros. Primus ad Sion dicet ecce adsunt et
Hierusalem evangelistam dabo. Et vidi et non erat ex istis quisquam
qui iniret consilium et interrogatus responderet verbum. Ecce om
nes iniusti et vana opera eorum ventus et inane simulacra eorum.
Ecce servus meus Iacob suscipiam eum electus meus conplacuit
sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum iudicium gen
tibus proferet. Non clamabit neque accipiet personam nec audie
tur vox eius foris. Calamum quassatum non conteret et linum fu
migans non extinguet. In veritate educet iudicium. Non erit tris
tis neque turbulentus donec ponat in terra iudicium et legem
eius insulae expectabunt. Haec dicit Dominus Deus creans caelos et
extendens eos firmans terram et quae germinant ex ea dans fla
tum populo qui est super eam et spiritum calcantibus eam. Ego Dominus vo
cavi te in iustitia et adprehendi manum tuam et servavi te et
dedi te in foedus populi in lucem gentium ut aperires oculos cae
corum ut educeres de conclusione vinctum de domo carceris se
dentes in tenebris. Ego Dominus hoc est nomen meum gloriam
meam alteri non dabo et laudem meam sculptilibus. Quae pri
ma fuerunt ecce venerunt nova quoque ego adnuntio an
tequam oriantur audita vobis faciam. Cantate Domino canticum
novum laus eius ab extremis terrae. Qui descenditis in ma
re et plenitudo eius insulae et habitatores earum. Levetur deser
tum et civitates eius in domibus habitabit Cedar. Lauda
te habitatores Petrae de vertice montium clamabunt. Ponent
Domino gloriam et laudem eius in insulis nuntiabunt. Dominus
sicut fortis egredietur sicut vir proeliator suscitabit zelum
vociferabitur et clamabit super inimicos suos confortabitur.
Tacui semper silui patiens fui sicut pariens loquar dis
sipabo et absorbebo simul. Desertos faciam montes
excelsos et colles et omne germen eorum exsiccabo et ponam
flumina in insulas et stagna arefaciam. Et ducam cae
cos in viam quam nesciunt in semitis quas ignoraverunt ambula
re eos faciam. Ponam tenebras coram eis in lucem et
prava in directa. Haec verba feci eis et non dereliqui eos. Conversi sunt re
trorsum. Confundantur confusione qui confidunt in sculpti
li qui dicunt conflatili vos dii nostri. Surdi audite et caeci in
tuemini ad videndum. Quis caecus nisi servus meus et surdus nisi ad quem
nuntios meos misi. Quis caecus nisi qui venundatus est et quis caecus nisi
servus Domini. Qui videbas multa nonne custodies
qui apertas habes aures nonne audies. Et Dominus voluit ut
sanctificaret eum et magnificaret legem et extolleret. Ipse autem
populus direptus et vastatus laqueus iuvenum omnes et in domibus
carcerum absconditi sunt facti sunt in rapinam nec est qui eruat in
direptionem nec est qui dicat redde. Quis est in vobis qui audi
at hoc adtendat et auscultet futura. Quis dedit in direptio
nem Iacob et Israhel vastantibus. Nonne Dominus ipse cui pec
cavimus et noluerunt in viis eius ambulare et non audierunt legem
eius. Et effudit super eum indignationem furoris sui et forte
bellum et conbusit eum in circuitu et non cognovit et suc
cendit eum et non intellexit. Et nunc haec dicit Dominus creans
te Iacob et formans te Israhel noli timere quia redemi te et
vocavi te nomine tuo meus es tu. Cum transieris
per aquas tecum ero et flumina non operient te cum ambula
veris in igne non conbureris et flamma non ardebit in te.
ego Dominus Deus tuus Sanctus Israhel salvator tuus. Dedi pro
pitiationem tuam Aegyptum Aethiopiam et Saba pro te. Ex
quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus ego dilexi te
et dabo homines pro te et populos pro anima tua. Noli timere
quia tecum ego sum ab oriente adducam semen tuum
et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni da et austro
noli prohibere. Adfer filios meos de longinquo et filias me
as ab extremis terrae et omnem qui invocat nomen meum
in gloriam meam creavi eum formavi eum et feci eum. E
duc foras populum caecum et oculos habentem surdum et aures
ei sunt. Omnes gentes congregatae sunt simul et colligantur

bus. Quis in vobis annuntiet istud et quae prima sunt audire nos faciet? Dent testes eorum, iustificentur, et audiant et dicant: Vere. Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus quem elegi, ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis quia ego ipse sum. Ante me non est formatus deus, et post me non erit. Ego sum, ego sum Dominus, et non est absque me salvator. Ego annuntiavi et salvavi, auditam feci, et non fuit in vobis alienus. Vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat. Operabor, et quis avertet illud? Haec dicit Dominus redemptor vester, Sanctus Israel: Propter vos misi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldaeos in navibus suis gloriantes. Ego Dominus Sanctus vester, creans Israel, rex vester. Haec dicit Dominus qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus semitam; qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum; simul obdormierunt, nec resurgent; contriti sunt quasi linum, et extincti sunt. Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova, et nunc orientur; utique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam, et in invio flumina. Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. Non me invocasti, Iacob, nec laborasti in me, Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me. Non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi praebui in thure. Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, praebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam, et iudicemur simul; narra si quid habes ut iustificeris. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui praevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Iacob, et Israel in blasphemiam.

XLIIII Et nunc audi, Iacob serve meus, et Israel quem elegi. Haec dicit Dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus: Noli timere, serve meus Iacob, et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam; effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta praeterfluentes aquas. Iste dicet: Domini ego sum; et ille vocabit in nomine Iacob; et hic scribet manu sua: Domino; et in nomine Israel assimilabitur. Haec dicit Dominus rex Israel, et redemptor eius Dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque me non est deus. Quis similis mei? vocet, et annuntiet, et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura et quae futura sunt annuntient eis. Nolite timere, neque conturbemini; ex tunc audire te feci, et annuntiavi. Vos estis testes mei. Numquid est deus absque me, et formatorem quem ego non novi? Plastae idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intelligunt, ut confundantur. Quis formavit deum, et sculptile conflavit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur; fabri enim sunt ex hominibus. Convenient omnes, stabunt, et pavebunt, et confundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis suae. Esuriet et deficiet, non bibet aquam et lassescet. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina; fecit illud in angularibus, et in circino tornavit illud; et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum quae steterat inter ligna saltus; plantavit pinum quam pluvia nutrivit. Et facta est hominibus in focum; sumpsit ex eis et calefactus est; et succendit et coxit panes. De reliquo autem operatus est deum, et adoravit; fecit sculptile et curvatus est ante illud. Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit; coxit pulmentum et saturatus est, et calefactus est, et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius deum fecit et sculptile sibi; curvatur ante illud et adorat illud, et obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. Nescierunt neque intellexerunt; obliti enim sunt, ne videant oculi eorum, et ne intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt ut dicant: Medietatem eius combussi igne, et coxi super carbones eius panes, coxi carnes et comedi; et de reliquo eius idolum faciam? ante truncum ligni procidam? Pars eius cinis est; cor insipiens adorabit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea. Memento horum, Iacob et Israel, quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus meus es tu, Israel; ne obliviscaris mei. Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua; revertere ad me, quoniam redemi te. Laudate, caeli, quoniam misericordiam fecit Dominus; iubilate, extrema terrae; resonate, montes, laudationem; saltus et omne lignum eius; quoniam redemit Dominus Iacob, et Israel gloriabitur. Haec dicit Dominus redemptor tuus, et formator tuus ex utero: Ego sum Dominus faciens omnia, extendens caelos solus, stabiliens terram, et nullus mecum; irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens; convertens sapientes retrorsum, et scientiam eorum stultam faciens; suscitans verbum servi sui, et consilium nuntiorum suorum complens; qui dico Ierusalem: Habitaberis; et civitatibus Iuda: Aedificabimini, et deserta eius suscitabo; qui dico profundo: Desolare, et flumina tua arefaciam; qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis; qui dico Ierusalem: Aedificaberis, et templo: Fundaberis.

XLV Haec dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem eius gentes, et dorsa regum vertam, et aperiam ante eum ianuas, et portae non claudentur. Ego ante te ibo, et gloriosos terrae humiliabo; portas aereas conteram, et vectes ferreos confringam; et dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum, ut scias quia ego Dominus qui voco nomen tuum, Deus Israel. Propter servum meum Iacob, et Israel electum meum, et vocavi te in nomine tuo; assimilavi te, et non cognovisti me. Ego Dominus, et non est amplius; extra me non est deus. Accinxi te, et non cognovisti me, ut sciant hi qui ab ortu solis et qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, et non est alter; formans lucem et creans tenebras, faciens pacem et creans malum; ego Dominus faciens omnia haec. Rorate, caeli, desuper, et nubes pluant iustum; aperiatur terra et germinet salvatorem, et iustitia oriatur simul; ego Dominus creavi eum. Vae qui contradicit fictori suo, testa de samiis terrae! Numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis? et opus tuum absque manibus est? Vae qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis? Haec dicit Dominus, Sanctus Israel, plastes eius: Ventura interrogate me; super filios meos et super opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego; manus meae tetenderunt caelos, et omni militiae eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad iustitiam, et omnes vias eius dirigam; ipse aedificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, non in pretio neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. Haec dicit Dominus: Labor Aegypti et negotiatio Aethiopiae et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt; post te ambulabunt, vincti manicis pergent; et te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantum in te est Deus, et non est absque te deus. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator. Confusi sunt et erubuerunt omnes; simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israel salvatus est in Domino salute aeterna; non confundemini et non erubescetis usque in saeculum saeculi. Quia haec dicit Dominus creans caelos, ipse Deus formans terram et faciens eam, ipse plastes

cuit: non in vanum creavit eam: sed ut habitetur formavit eam.
Ego dominus et non est alius. Non in abscondito locutus sum in loco
terre tenebroso. Non dixi semini iacob frustra querite me.
Ego dominus loquens iusticiam, annuncians recta. Congrega-
mini et venite et accedite simul qui salvati estis de gentibus.
Nescierunt qui levant lignum sculpture sue et rogant deum
non salvantem. Annunciate et venite et consiliamini simul. Quis
auditum fecit hoc ab initio, ex tunc predixit illud? Numquid
non ego dominus, et non est ultra deus absque me? Deus iustus et salvans non
est preter me. Convertimini ad me et salvi eritis omnes fines
terre, quia ego deus et non est alius. In memet ipso iuravi, egredietur
de ore meo iusticie verbum et non revertetur. Quia mihi curvabitur omne
genu et iurabit omnis lingua. Ergo in domino dicet, mee sunt
iusticie et imperium. Ad eum venient et confundentur omnes qui
repugnant ei. In domino iustificabitur et laudabitur omne semen
XLVI israel. Confractus est bel, contritus est nabo, facta sunt simulachra
eorum bestiis et iumentis. Onera vestra gravia pondere usque ad
lassitudinem. Contabuerunt et contrita sunt simul, non potuerunt
salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit.
Audite me domus iacob et omne residuum domus israel, qui portami-
ni a meo utero, qui gestamini a mea vulva. Usque ad
senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo. Ego feci
et ego feram, ego portabo et salvabo. Cui assimilastis me
et adequastis et comparastis me et fecistis similem? Qui confertis aurum
de sacculo, et argentum statera ponderatis, conducentes auri-
ficem ut faciat deum, et procidunt et adorant. Portant illum in
humeris gestantes, et ponentes in loco suo, et stabit ac de
loco suo non movebitur. Sed et cum clamaverint ad eum non audiet,
de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud et fun-
damini, redite prevaricatores ad cor. Recordamini pri-
oris seculi, quoniam ego sum deus et non est ultra deus, nec est similis mei,
annuncians ab exordio novissimum, et ab initio que necdum
facta sunt, dicens: consilium meum stabit, et omnis voluntas mea
fiet. Vocans ab oriente avem, et de terra longinqua virum vo-
luntatis mee. Et locutus sum et adducam illud, creavi et
faciam illud. Audite me duro corde qui longe estis a iu-
sticia. Prope feci iusticiam meam, non elongabitur, et salus mea
non morabitur. Dabo in syon salutem et in israel gloriam meam.
XLVII Descende sede in pulvere virgo filia babilon, sede in
terra; non est solium filie caldeorum, quia ultra non vocaberis mollis
et tenera. Tolle molam et mole farinam, denuda turpitu-
dinem tuam, discoperi humerum, revela crura, transi
flumina. Revelabitur ignominia tua et videbitur oppro-
brium tuum. Ultionem capiam, et non resistet mihi homo.
Redemptor noster dominus exercituum nomen illius, sanctus israel. Sede
tacens et intra in tenebras filia caldeorum, quia non vocaberis
ultra domina regnorum. Iratus sum super populum meum, contami-
navi hereditatem meam et dedi eos in manu tua. Non posu-
isti eis misericordias. Super senem aggravasti iugum tuum valde.
Et dixisti: in sempiternum ero domina. Non posuisti hec super cor tuum,
neque recordata es novissimi tui. Et nunc audi hec delicata
et habitans confidenter, que dicis in corde tuo: ego sum et non est
preter me amplius; non sedebo vidua et ignorabo sterilitatem.
Venient tibi duo hec subito in die una, sterilitas et viduitas.
Universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum,
et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Et fiduci-
am habuisti in malicia tua et dixisti: non est qui videat me.
Sapientia tua et scientia tua hec decepit te. Et dixisti in corde tuo:
ego sum et preter me non est altera. Veniet super te malum, et nescies
ortum eius, et irruet super te calamitas quam non poteris expia-
re. Veniet super te miseria repente quam nescies. Sta cum
incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum

in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit
tibi, si forte possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum.
Stent et salvent te augures celi, qui contemplantur sydera, sup-
putabant menses, ut ex eis annunciarent ventura tibi. Ecce fa-
cti sunt quasi stipula, ignis combussit eos; non liberabunt animam
suam de manu flamme. Non sunt prune quibus calefiant, nec
focus ut sedeant ad eum. Sic facta sunt tibi in quibuscumque labo-
raveras. Negociatores tui ab adolescentia tua unusquisque
in via sua erraverunt; non est qui salvet te. Audite hec domus XLVIII
iacob qui vocamini nomine israel et de aquis iuda existis,
qui iuratis in nomine domini et dei israel recordamini, non in veri-
tate neque in iusticia. De civitate enim sancta vocati sunt et super deum israel con-
stabiliti sunt; dominus exercituum nomen eius. Priora ex tunc annunciavi,
et ex ore meo exierunt et audita feci ea. Repente operatus
sum et venerunt. Scivi enim quia durus es tu, et nervus ferreus
cervix tua, et frons tua erea. Predixi tibi ex tunc; antequam veni-
rent indicavi tibi, ne forte diceres: ydola mea fecerunt hec, et sculp-
tilia mea et conflatilia mea mandaverunt ista. Que audisti vide
omnia; vos autem non annunciastis. Audita feci nova ex tunc, et con-
servata sunt que nescis. Nunc creata sunt et non ex tunc, et ante diem
et non audisti ea, ne forte diceres: Ecce ego cognovi ea. Neque
audisti neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua.
Scio enim quia prevaricans prevaricaberis, et transgressorem ex utero
vocavi te. Propter nomen meum longe faciam furorem meum,
et laude mea infrenabo te ne intereas. Ecce excoxi te, sed non
quasi argentum; elegi te in camino paupertatis. Propter me faciam,
ut non blasphemer, et gloriam meam alteri non dabo. Audi me ia-
cob et israel quem ego voco. Ego ipse, ego primus et ego novis-
simus. Manus quoque mea fundavit terram et dextera mea mensa est
celos; ego vocabo eos et stabunt simul. Congregamini omnes
vos et audite: quis de eis annunciavit hec? Dominus dilexit eum, faciet
voluntatem suam in babilone, et brachium suum in caldeis.
Ego ego locutus sum et vocavi eum, adduxi eum et directa
est via eius. Accedite ad me et audite hoc: Non a principio
in abscondito locutus sum; ex tempore antequam fieret, ibi eram,
et nunc dominus deus misit me et spiritus eius. Hec dicit dominus redemptor tuus
sanctus israel: Ego dominus deus tuus docens te utilia, gubernans te in via
qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea; facta fu-
isset sicut flumen pax tua, et iusticia tua sicut gurgites ma-
ris, et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli
eius; non interisset et non fuisset attritum nomen eius a facie mea. Eg-
redimini de babilone, fugite a caldeis; in voce exulta-
tionis annunciate, auditum facite hoc, et efferte illud usque ad ex-
trema terre. Dicite: redemit dominus servum suum iacob. Non sitie-
runt in deserto cum educeret eos; aquam de petra produxit eis, et scidit
petram et fluxerunt aque. Non est pax impiis, dicit dominus. Audite XLIX
insule et attendite populi de longe. Dominus ab utero vocavit
me, de ventre matris mee recordatus est nominis mei.
Et posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus
sue protexit me, et posuit me sicut sagittam electam, in phar-
etra sua abscondit me. Et dixit mihi: servus meus es tu israel,
quia in te gloriabor. Et ego dixi: in vacuum laboravi, sine
causa et vane fortitudinem meam consumpsi; ergo iudicium
meum cum domino et opus meum cum deo meo. Et nunc hec dicit dominus
formans me ex utero servum sibi, ut reducam iacob ad il-
lum, et israel non congregabitur; et glorificatus sum in oculis domini, et de-
us meus factus est fortitudo mea. Et dixit: parum est ut sis mihi servus
ad suscitandas tribus iacob et feces israel convertendas. Dedi
te in lucem gentium ut sis salus mea usque ad extre-
mum terre. Hec dicit dominus redemptor israel, sanctus eius, ad
contemptibilem animam, ad abhominatam gentem, ad servum
dominorum: Reges videbunt et consurgent principes et adora-

bunt propter dominum quia fidelis est et sanctum israel qui elegit te. Hec dicit
dominus. In tempore placito exaudivi te et in die salutis au-
xiliatus sum tui et servavi te et dedi te in fedus populi
ut suscitares terram et possideres hereditates dissipatas
ut diceres his qui vincti sunt exite et his qui in tenebris
revelamini. Super vias pascentur et in omnibus planis pas-
cua eorum. Non esurient neque sitient et non percutiet eos estus
neque sol quia miserator eorum reget eos et ad fontes aquarum
potabit eos et ponam omnes montes meos in viam et semi-
te mee exaltabuntur. Ecce isti de longe venient et ecce
illi ab aquilone et mari et isti de terra australi. Laudate ce-
li et exulta terra iubilate montes laudem quia consolatus est
dominus populum suum et pauperum suorum miserebitur. Et dixit Syon
dereliquit me dominus et dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci
potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui. Et si
illa oblita fuerit ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus
meis descripsi te. muri tui coram oculis meis semper. Ve-
nerunt structores tui destruentes te et dissipantes a te
exibunt. Leva in circuitu oculos tuos et vide omnes isti
congregati sunt venerunt tibi. Vivo ego dicit dominus quia his omnibus
velut ornamento vestieris et circumdabis tibi eos quasi sponsa.
Quia deserta tua et solitudines tue et terra ruine tue nunc
angusta erunt pre habitatoribus et longe fugabuntur qui
absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii ste-
rilitatis tue. Angustus est mihi locus fac spatium mihi ut habi-
tem. Et dices in corde tuo. Quis genuit mihi istos. Ego sterilis
et non pariens transmigrata et captiva et istos quis enutri-
vit. Ego destituta et sola et isti ubi erant. Hec dicit dominus deus. Ec-
ce levabo ad gentes manum meam et exaltabo ad populos si-
gnum meum. Et afferent filios tuos in ulnis et filias tuas su-
per humeros portabunt et erunt reges nutricii tui et regine nutri-
ces tue. vultu in terram demisso adorabunt te et pulve-
rem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego dominus super quo non
confundentur qui expectant eum. Numquid tolletur a forti pre-
da. aut quod captum fuerit a robusto salvum esse poterit. Quia
hec dicit dominus. Equidem et captivitas a forti tolletur et quod abla-
tum fuerit a robusto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te
ego iudicabo et filios tuos ego salvabo et cibabo hostes
tuos carnibus suis et quasi musto sanguine suo inebriabuntur.
Et sciet omnis caro quia ego dominus salvans te et redemptor
L tuus fortis iacob. Hec dicit dominus. Quis est hic liber
repudii matris vestre quo dimisi eam. Aut quis est creditor me-
us cui vendidi vos. Ecce enim in iniquitatibus vestris vendi-
ti estis et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni et
non erat vir. vocavi et non erat qui audiret. Numquid ad-
breviata et parvula facta est manus mea ut non possim redi-
mere. aut non est in me virtus ad liberandum. Ecce in increpa-
tione mea desertum faciam mare. ponam flumina in sic-
cum. computrescent pisces sine aqua et morientur in si-
ti. Induam celos tenebris et saccum ponam operimentum eorum.
Dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam susten-
tare eum qui lapsus est verbo. Erigit mane mane erigit
mihi aurem ut audiam quasi magistrum. Dominus deus aperuit mihi au-
rem. ego autem non contradico. retrorsum non abii. Corpus meum dedi
percutientibus et genas meas vellentibus. Faciem meam
non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. Dominus deus au-
xiliator meus et ideo non sum confusus ideo posui faciem me-
am ut petram durissimam et scio quoniam non confundar. Iuxta est
qui iustificat me. Quis contradicit mihi. Stemus simul. Quis est ad-
versarius meus. Accedat ad me. Ecce dominus deus auxiliator me-
us. quis est qui condempnet me. Ecce omnes quasi vestimentum conte-
rentur tinea comedet eos. Quis ex vobis timens dominum audiens vo-
cem servi sui. Qui ambulavit in tenebris et non est lumen ei speret
in nomine domini et innitatur super deum suum. Ecce omnes vos accenden-
tes ignem accincti flammis ambulate in lumine ig-
nis vestri et in flammis quas succendistis. De manu mea
factum est hoc vobis. in doloribus dormietis. Audite me qui sequimi- LI
ni quod iustum est et queritis dominum. Attendite ad petram unde
excisi estis et ad cavernam laci de qua precisi estis. Attendite
ad abraham patrem vestrum et ad sarram que peperit vos. quia unum
vocavi eum et benedixi ei et multiplicavi eum. Consolabitur ergo
dominus Syon et consolabitur omnes ruinas eius et ponet desertum eius
quasi delicias et solitudinem eius quasi ortum domini. Gaudium et leti-
tia invenietur in ea gratiarum actio et vox laudis. Attendite
ad me popule meus et tribus mea me audite. quia lex a me exiet.
et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus me-
us egressus est salvator meus et brachia mea populos iudicabunt. Me
insule expectabunt et brachium meum sustinebunt. Leva-
te in celum oculos vestros et videte sub terra deorsum. quia celi sic-
ut fumus liquescent et terra sicut vestimentum atteretur et habitatores
eius sicut hec interibunt. Salus autem mea in sempiternum
erit et iustitia mea non deficiet. Audite me qui scitis iustum
populus lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum
et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic
comedet eos vermis et sicut lanam sic devorabit eos tine-
a. Salus autem mea in sempiternum erit et iustitia mea in ge-
neratione generationum. Consurge consurge induere for-
titudinem brachium domini. consurge sicut in diebus antiquis in genera-
tionibus seculorum. Numquid non tu percussisti superbum vulnerasti
draconem. Numquid non tu siccasti mare aquam abyssi vehe-
mentis. Qui posuisti profundum maris viam ut transirent
liberati. Et nunc qui redempti sunt a domino revertentur et venient
in Syon laudantes et letitia sempiterna super capita eorum.
Gaudium et letitiam tenebunt. fugiet dolor et gemitus.
Ego ego ipse consolabor vos. Quis tu ut timeas ab
homine mortali et a filio hominis qui quasi fenum ita ares-
cet. Et oblitus es domini creatoris tui qui tetendit celos
et fundavit terram. Et formidasti iugiter tota die a facie
furoris eius qui te tribulabat et paraverat ad perdendum.
Ubi est nunc furor tribulantis. Cito veniet gradiens ad a-
periendum et non interficiet usque ad internecionem. Nec de-
ficiet panis eius. Ego autem sum dominus deus tuus qui conturbo mare et
intumescunt fluctus eius. dominus exercituum nomen meum. Po-
sui verba mea in ore tuo. et in umbra manus mee protexi
te. ut plantes celos et fundes terram. et dicas ad Syon po-
pulus meus es tu. Elevare elevare consurge ierusalem que bibisti de
manu domini calicem ire eius. usque ad fundum calicis sopo-
ris bibisti. et potasti usque ad feces. Non est qui sustentet
eam ex omnibus filiis quos genuit et non est qui apprehendat
manum eius ex omnibus filiis quos enutrivit. Duo sunt que
occurrerunt tibi. quis contristabitur super te. vastitas et contritio fa-
mes et gladius quis consolabitur te. Filii tui proiecti sunt
dormierunt in capite omnium viarum. Sicut oryx illaqueatus
pleni indignatione domini increpatione dei tui. Ideo
audi hoc paupercula et ebria non a vino. Hec dicit dominator
tuus dominus et deus tuus qui pugnavit pro populo suo. Ecce tuli
de manu tua calicem soporis fundum calicis in-
dignationis mee. Non adiciam ut bibas illum ultra.
Et ponam illum in manu eorum qui te humiliaverunt et dixerunt
anime tue incurvare ut transeamus. et posuisti ut terram
corpus tuum et quasi viam transeuntibus. Consurge consurge LII
induere fortitudine tua Syon. induere ve-
stimentis glorie tue ierusalem civitas sancti. quia non adiciet ultra
ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. Excutere

de pulvere consurge sede Ierusalem solve vincula colli tui captiva filia Sion. Quia hec dicit dominus: Gratis venundati estis et sine argento redimemini. Quia hec dicit dominus deus: In Egiptum descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi et Assur absque ulla causa calumpniatus est eum. Et nunc quid mihi est hic dicit dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis, dominatores eius inique agunt dicit dominus, et iugiter tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar ecce assum. Quam pulchri super montes pedes annunciantis et predicantis pacem, annunciantis bonum, predicantis salutem, dicentis: Sion regnabit deus tuus. Vox speculatorum tuorum, levaverunt vocem simul laudabunt, quia oculo ad oculum videbunt cum converterit dominus Sion. Gaudete et laudate simul deserta Ierusalem, quia consolatus est dominus populum suum, redemit Ierusalem. Paravit dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, et videbunt omnes fines terre salutare dei nostri. Recedite recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa domini. Quoniam non in tumultu exibitis nec in fuga properabitis, precedet enim vos dominus et congregabit vos deus Israel. Ecce intelliget servus meus, exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius et forma eius inter filios hominum. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum, quia quibus non est narratum de eo viderunt, et qui

LIII non audierunt contemplati sunt. Quis credidit auditui nostro, et brachium domini cui revelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo et sicut radix de terra sitienti, non est species ei neque decor, et vidimus eum et non erat aspectus, et desideravimus eum despectum et novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem, et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit, et nos putavimus eum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostre super eum, et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit, et dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum, sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet et non aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus est, generationem eius quis enarrabit? quia abscisus est de terra viventium, propter scelus populi mei percussi eum. Et dabit impios pro sepultura et divitem pro morte sua, eo quod iniquitatem non fecerit neque dolus fuerit in ore eius. Et dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longevum, et voluntas domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laboravit anima eius videbit et saturabitur, in scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est, et ipse peccatum multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.

LIIII Lauda sterilis que non paris, decanta laudem et hinni que non pariebas, quoniam multi filii deserte magis quam eius que habebat virum dicit dominus. Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, longos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim et levam penetrabis, et semen tuum gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit. Noli timere quia non confunderis, neque erubesces, non enim te pudebit, quia confusionis adolescentie tue oblivisceris, et opprobrii viduitatis tue non recordaberis amplius. Quia dominabitur tui qui fecit te, dominus exercituum nomen eius, et redemptor tuus sanctus Israel, deus omnis terre vocabitur. Quia ut mulierem derelictam et merentem spiritu vocavit te dominus, et uxorem ab adolescentia abiectam dixit deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui dixit redemptor tuus dominus. Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui iuravi ne inducerem aquas Noe ultra super terram, sic iuravi ut non irascar tibi et non increpem te. Montes enim commovebuntur et colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet a te, et fedus pacis mee non movebitur dixit miserator tuus dominus. Paupercula, tempestate convulsa, absque ulla consolatione, ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in saphiris, et ponam iaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Universos filios tuos doctos a domino, et multitudinem pacis filiis tuis, et in iusticia fundaberis. Recede procul a calumpnia quia non timebis, et a pavore quia non appropinquabit tibi. Ecce accola veniet qui non erat mecum, advena quondam tuus adiungetur tibi. Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas et proferentem vas in opus suum, et ego creavi interfectorem ad disperdendum. Omne vas quod fictum est contra te non dirigetur, et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Hec est hereditas servorum domini, et iusticia eorum apud me dicit dominus.

Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis argentum properate, emite et comedite, venite emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram et venite ad me, audite et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac preceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis, et gentes que te non cognoverunt ad te current propter dominum deum tuum et sanctum Israel, quia glorificavit te. Querite dominum dum inveniri potest, invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad dominum et miserebitur eius, et ad deum nostrum quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes mee cogitationes vestre, neque vie vestre vie mee dicit dominus. Quia sicut exaltantur celi a terra, sic exaltate sunt vie mee a viis vestris, et cogitationes mee a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber et nix de celo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram et infundit eam et germinare eam facit, et dat semen serenti et panem comedenti, sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quecumque volui, et prosperabitur in hiis ad que misi illud. Quia in leticia egrediemini et in pace deducemini, montes et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu. Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crescet mirtus, et erit dominus nominatus in signum eternum quod non auferetur.

LVI Hec dicit dominus: Custodite iudicium et facite iusticiam, quia iuxta est salus mea ut veniat, et iusticia mea ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc, et filius hominis qui apprehendet istud, custodiens sabbatum ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum. Et non dicat filius advene qui adheret domino dicens: Separatione dividet me dominus a populo suo. Et non dicat

eunuchus: ecce ego lignum aridum. Quia hec dicit dominus eu
nuchis. Qui custodierint sabbata mea et elegerint que ego volui et te
nuerint fedus meum: dabo eis in domo mea et in muris meis
locum et nomen melius a filiis et filiabus. nomen sempiternum
dabo eis quod non peribit. Et filios advene qui adherent domino ut
colant eum et diligant nomen eius ut sint ei in servos.
omnem custodientem sabbatum ne polluat illud et tenentem
fedus meum. adducam eos in montem sanctum meum et letifi
cabo eos in domo orationis mee. holocausta eorum et vic
time eorum placebunt mihi super altari meo. quia domus mea
domus orationis vocabitur cunctis populis. Ait dominus deus qui
congregat dispersos israel. Adhuc congregabo ad eum congrega
tos eius. Omnes bestie agri venite ad devorandum omnes
bestie saltus. Speculatores eius ceci omnes. nes
cierunt universi. canes muti non valentes latrare. viden
tes vana dormientes et amantes somnia. et canes in
pudentissimi nescierunt saturitatem. ipsi pastores igno
raverunt intelligentiam. omnes in viam suam declinaverunt.
unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum.
Venite sumamus vinum et impleamur ebrietate. et erit
sicut hodie: sic et cras et multo amplius.
LVII
Iustus perit et non
est qui recogitet in corde suo. et viri misericordie colliguntur quia
non est qui intelligat. A facie enim malicie collectus est iustus.
veniat pax. requiescat in cubili suo. qui ambulavit in
directione sua. Vos autem accedite huc filii auguratricis
semen adulteri et fornicarie. Super quem lusistis? super quem dila
tastis os et eiecistis linguam. Numquid non vos filii scelesti se
men mendax. Qui consolamini in diis subter omne lignum
frondosum. immolantes parvulos in torrentibus subter
eminentes petras. In partibus torrentis pars tua. hec est sors
tua. et ipsis effudisti libamen. obtulisti sacrificium. Numquid
super his non indignabor? Super montem excelsum et sublimem
posuisti cubile tuum. et illuc ascendisti ut immolares hos
tias. et post ostium et retro postem posuisti memoriale
tuum. Quia iuxta me discoperuisti et suscepisti adulterum.
dilatasti cubile tuum et pepigisti cum eis fedus. dilexisti
stratum eorum manu aperta. et ornasti te regio unguento
et multiplicasti pigmenta tua. misisti legatos tuos procul
et humiliata es usque ad inferos. in multitudine vie
tue laborasti. non dixisti quiescam. vitam manus tue in
venisti propterea non rogasti. Pro quo sollicita timuisti quia men
tita es. et mei non es recordata. neque cogitasti in corde tuo
quia ego tacens et quasi non videns. et mei oblita es. Ego an
nuntiabo iustitiam tuam. et opera tua non proderunt tibi. Cum
clamaveris liberent te congregati tui. et omnes eos auferet ventus
tollet aura. Qui autem fiduciam mei habet hereditabit terram.
et possidebit montem sanctum meum. et dicam viam facite
prebete iter. declinate de semita. auferte offendicula
de via populi mei. Quia hec dicit dominus excelsus et sublimis
habitans eternitatem. et sanctum nomen eius in excelso in sancto habitans
et cum contrito et humili spiritu ut vivificet spiritum humilium
et vivificet cor contritorum. Non enim in sempiternum litiga
bo neque usque ad finem irascar. quia spiritus a facie mea egredi
etur et flatus ego faciam. Propter iniquitatem avaritie eius ira
tus sum et percussi eum. Abscondi a te faciem meam et in
dignatus sum. et abiit vagus in via cordis sui. Vi
as eius vidi et sanavi eum et reduxi eum et reddidi
consolationes ipsi et lugentibus eius. Creavi fructum labi
orum pacem. pacem ei qui longe est et qui prope dixit
dominus. et sanavi eum. Impii autem quasi mare fervens quod
quiescere non potest et redundant fluctus eius in conculcatio
nem et lutum. Non est pax impiis dixit dominus.
LVIII
Clama ne
cesses. quasi tuba exalta vocem tuam et annuntia populo
meo scelera eorum et domui iacob peccata eorum. Me etenim
de die in diem querunt et scire vias meas volunt. quasi gens
que iustitiam fecerit et iudicium dei sui non dereliquerit. Rogant
me iudicia iustitie et appropinquare deo volunt. Quare ieiuna
vimus et non aspexisti. humiliavimus animas nostras et nes
cisti. Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra et
omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites et contentiones
ieiunatis et percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut
usque ad hanc diem. ut audiatur in excelso clamor vester. Numquid
tale est ieiunium quod elegi per diem affligere hominem ani
mam suam. Numquid contorquere quasi circulum caput suum et saccum
et cinerem sternere. Numquid [illegible] istud vocabis
ieiunium et diem accepta[illegible]bilem domino.
Nonne magis hoc est ieiunium quod [illegible] elegi. Dissolve
colligationes impietatis solve fasciculos deprimentes. Di
mitte eos qui confracti sunt liberos et omne onus disrumpe.
Frange esurienti panem tuum et egenos vagosque induc in
domum tuam. Cum videris nudum operi eum et carnem tuam
ne despexeris ait dominus omnipotens. Tunc erumpet quasi mane lu
men tuum et sanitas tua citius orietur. et anteibit faciem tu
am iustitia tua et gloria domini colliget te. Tunc invoca
bis et dominus exaudiet. clamabis et dicet. Ecce assum quia
misericors sum dominus deus tuus. Si abstuleris de medio
tui cathenam et desieris digitum extendere et loqui quod non prodest
cum effuderis esurienti animam tuam. et animam afflictam
repleveris: orietur in tenebris lux tua et tenebre tue erunt
sicut meridies. Et requiem dabit tibi dominus deus tuus semper et
implebit splendoribus animam tuam. et ossa tua liberabit.
et eris quasi ortus irriguus. et sicut fons aquarum cuius non defi
cient aque. et edificabuntur in te deserta seculorum. Funda
menta generationis et generationis suscitabis. et vocaberis edificator sepium
avertens semitas in quietem. Si averteris a sabbato pedem
tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo. et voca
bis sabbatum delicatum et sanctum domini gloriosum. et glorificaveris
eum dum non facis vias tuas et non invenitur voluntas tua
ut loquaris sermonem. tunc delectaberis super domino et sustollam
te super altitudines terre et cibabo te hereditate iacob patris
tui. Os enim domini locutum est.
LIX
Ecce non est abbreviata manus
domini ut salvare nequeat. neque aggravata est auris eius ut non
exaudiat. Sed iniquitates vestre diviserunt inter vos et deum ve
strum. et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne ex
audiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine et digiti
vestri iniquitate. Labia vestra locuta sunt mendacium. et lingua vestra
iniquitatem fatur. Non est qui invocet iustitiam. neque est qui iu
dicet vere. sed confidunt in nihilo et loquuntur vanitates. Concepe
runt laborem et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum
ruperunt et telas aranee texuerunt. qui comederit de ovis
eorum morietur. et quod confotum est erumpet in regulum. Tele
eorum non erunt in vestimentum neque operientur operibus suis. Opera
eorum opera inutilia et opus iniquitatis in manibus eorum. Pe
des eorum ad malum currunt et festinant ut effundant san
guinem innocentem. cogitationes eorum cogitationes inu
tiles. Vastitas et contritio in viis eorum. viam pacis nescierunt.
et non est iudicium in gressibus eorum. Semite eorum incurvate
sunt eis. omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Propter
hoc elongatum est a nobis iudicium et non apprehendet nos iusti
cia. Expectavimus lucem et ecce tenebre. splendorem
et in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut ceci
parietem. et quasi absque oculis attrectavimus. Impegimus
in meridie quasi in tenebris. in caliginosis quasi mortui.
Rugiemus quasi ursi omnes et quasi columbe meditantes

gememus. Expectavimus iudicium et non est, salutem et elongata est a nobis. Multiplicate enim sunt iniquitates nostre coram te, et peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus: peccare et mentiri contra dominum, et aversi sumus ne iremus post tergum dei nostri, ut loqueremur calumpniam et transgressionem; concepimus et locuti sumus de corde verba mendacii. Et conversum est retrorsum iudicium, et iusticia longe stetit, quia corruit in platea veritas, et equitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem, et qui recessit a malo prede patuit. Et vidit dominus, et malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium. Et vidit quia non est vir, et aporiatus est quia non est qui occurrat; et salvabit sibi brachium suum, et iusticia eius ipsa confirmabit eum. Indutus est iusticia ut lorica, et galea salutis in capite eius; indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, et vicissitudinem inimicis suis; insulis vicem reddet. Et timebunt qui ab occidente nomen domini, et qui ab ortu solis gloriam eius, cum venerit quasi fluvius violentus quem spiritus domini cogit; et venerit Syon redemptor, et eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit dominus. Hoc fedus meum cum eis, dicit dominus. Spiritus meus qui est in te, et verba mea que posui in ore tuo, non recedent de ore tuo et de ore seminis tui, dicit dominus, amodo et usque in sempiternum.

LX Surge, illuminare Ierusalem, quia venit lumen tuum, et gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebre operient terram, et caligo populos; super te autem orietur dominus, et gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; filii tui de longe venient, et filie tue de latere surgent. Tunc videbis et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Efa; omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem domino annuntiantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi; offerentur super placabili altari meo, et domum maiestatis mee glorificabo. Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbe ad fenestras suas? Me enim insule expectabunt, et naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longe, argentum eorum et aurum eorum cum eis, nomini domini dei tui et sancto Israel, quia glorificavit te. Et edificabunt filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum ministrabunt tibi. In indignatione enim mea percussi te, et in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur porte tue iugiter; die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, et reges earum adducantur. Gens enim et regnum quod non servierit tibi peribit, et gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis mee, et locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem domini, Syon sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta et odio habita, et non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem et generationem. Et suges lac gentium, et mamilla regum lactaberis. Et scies quia ego dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob. Pro ere afferam aurum, et pro ferro afferam argentum, et pro lignis es, et pro lapidibus ferrum. Et ponam visitationem tuam pacem, et prepositos tuos iusticiam. Non audietur ultra iniquitas in terra tua,

vastitas et contritio in terminis tuis. Et occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lune illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternam, et deus tuus in gloriam tuam. Non occidet sol tuus ultra, et luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis mee, opus manuum mearum ad glorificandum. Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam. Ego dominus in tempore eius subito faciam istud. Spiritus domini super me, eo quod unxerit dominus me; ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et predicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem; ut predicarem annum placabilem domino, et diem ultionis deo nostro; ut consolarer omnes lugentes; ut ponerem fortitudinem lugentibus Syon, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu meroris. Et vocabuntur in ea fortes iusticie, plantatio domini ad glorificandum. Et edificabunt deserta a seculo, et ruinas antiquas erigent, et instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et generationem. Et stabunt alieni et pascent pecora vestra, et filii peregrinorum agricole et vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes domini vocabimini; ministri dei nostri, dicetur vobis. Fortitudinem gentium comedetis, et in gloria eorum superbietis. Pro confusione vestra duplici et rubore laudabunt partem eorum; propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, leticia sempiterna erit eis. Quia ego dominus diligens iudicium, et odio habens rapinam in holocausto; et dabo opus eorum in veritate, et fedus perpetuum feriam eis. Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos cognoscent eos, quia isti sunt semen cui benedixit dominus. Gaudens gaudebo in domino, et exultabit anima mea in deo meo, quia induit me vestimentis salutis, et indumento iusticie circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut ortus semen suum germinat, sic dominus deus germinabit iusticiam et laudem coram universis gentibus. Propter Syon non tacebo, et propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus eius, et salvator eius ut lampas accendatur. Et videbunt gentes iustum tuum, et cuncti reges inclitum tuum; et vocabitur tibi nomen novum, quod os domini nominavit. Et eris corona glorie in manu domini, et diadema regni in manu dei tui. Non vocaberis ultra derelicta, et terra tua non vocabitur amplius desolata; sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata, quia complacuit domino in te, et terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuvenis cum virgine, et habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam, et gaudebit super te deus tuus. Super muros tuos Ierusalem constitui custodes; tota die et tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini domini, ne taceatis, et ne detis silentium ei, donec stabiliat et donec ponat Ierusalem laudem in terra. Iuravit dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis sue: Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis, et si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti. Quia qui congregabunt illud comedent et laudabunt dominum, et qui comportaverunt illud bibent in atriis sanctis meis. Transite, transite per portas, preparate viam populo, planum facite iter, et eligite lapides, elevate signum

ad populos. Ecce dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite
filie Syon. Ecce salvator tuus venit. Ecce merces eius cum
eo et opus eius coram illo. Et vocabunt eos populus sanctus redemp
ti a domino. Tu autem vocaberis quesita civitas et non dere
LXIII licta. Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de
Bosra. Iste formosus in stola sua gradiens in multi
tudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iustitiam et
propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est indu
mentum tuum et vestimenta tua sicut calcantium in torcu
lari. Torcular calcavi solus et de gentibus non est vir mecum.
Calcavi eos in furore meo et conculcavi eos in ira
mea. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea et
omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in
corde meo. annus redemptionis mee venit. Circum
spexi et non erat auxiliator. quesivi et non erat qui
adiuvaret. Et salvavit michi brachium meum et indig
natio mea ipsa auxiliata est michi. Et conculcavi populos in
furore meo et inebriavi eos in indignatione mea
et detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum domini
recordabor. laudem domini super omnibus que reddidit nobis
nobis dominus et super multitudine bonorum domui Israel que
largitus est eis secundum indulgentiam suam et secundum mul
titudinem misericordiarum suarum. Et dixit. Verumptamen populus meus est
filii non negantes. et factus est eis salvator. In omni tribula
tione eorum non est tribulatus. et angelus faciei eius salvavit
eos in dilectione sua et in indulgentia sua ipse redemit
eos et portavit eos et levavit eos cunctis diebus seculi.
Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt et afflixerunt spiritum
sanctum eius. Et conversus est eis in inimicum et ipse debellavit
eos. Et recordatus est dierum seculi moysi et populi sui. Ubi est
qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui.
Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui. Qui eduxit
ad dexteram moysi brachio maiestatis sue. qui scidit
aquas ante eos ut faceret sibi nomen sempiternum. Qui
eduxit eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem
sicut animal in campo descendens. Spiritus domini ductor eius
fuit. Sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen glorie. At
tende de celo et vide de habitaculo sancto tuo et glorie tue. Ubi
est zelus tuus et fortitudo tua. multitudo viscerum tuorum
et miserationum tuarum super me continuerunt se. Tu enim dominus
pater noster et Abraham nescivit nos et Israel ignoravit nos.
Tu domine pater noster redemptor noster a seculo nomen tuum. Quare erra
re fecisti nos domine de viis tuis. indurasti cor nostrum ne
timeremus te. Convertere propter servos tuos tribus hereditatis
tue. Quasi nichilum possederunt populum sanctum tuum hostes nostri con
culcaverunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio
cum non dominareris nostri neque invocaretur nomen tuum super nos.
LXIIII Utinam dirumperes celos et descenderes. A facie tua
montes defluerent sicut exustio ignis tabescerent aque
arderent igni. ut notum fieret nomen tuum inimicis
tuis. A facie tua gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia
non sustinebimus. Descendisti et a facie tua montes de
fluxerunt. A seculo non audierunt neque auribus perceperunt. Ocu
lus non vidit deus absque te. que preparasti expectantibus te. Oc
curristi letanti et facienti iustitiam. in viis tuis
recordabuntur tui. Ecce tu iratus es et peccavimus
in ipsis fuimus semper et salvabimur. Et facti sumus ut im
mundus omnes nos. et quasi pannus menstruate universe
iustitie nostre. Et cecidimus quasi folium universi et iniquita
tes nostre quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet no
men tuum. qui consurgat et teneat te. Abscondisti faci
em tuam a nobis et allisisti nos in manu iniquitatis nostre.

Et nunc domine pater noster es tu. nos vero lutum. et fictor noster tu et
opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris domine satis
et ne ultra memineris iniquitatis nostre. Ecce respice populus tuus
omnes nos. Civitas sancti tui facta est deserta. Syon deserta
facta est. Ierusalem desolata. Domus sanctificationis nostre et glorie
nostre ubi laudaverunt patres nostri. facta est in exustionem ignis et omnia
desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Numquid super hiis LXV
continebis te domine. tacebis et affliges nos vehementer.
Quesierunt me qui ante non interrogabant. invenerunt qui non quesierunt
me. Dixi. Ecce ego ecce ego ad gentem que non invocabat
nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incre
dulum. qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus
qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper.
qui immolant in ortis et sacrificant super lateres. qui habitant in se
pulcris. et in delubris ydolorum dormiunt. Qui comedunt carnem
suillam et ius prophanum in vasis eorum. qui dicunt recede a me.
non appropinques michi. quia immundus es. isti fumus erunt in furo
re meo. ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me.
Non tacebo. sed reddam et retribuam in sinu eorum ini
quitates vestras et iniquitates patrum vestrorum simul dicit dominus.
qui sacrificaverunt super montes et super colles exprobraverunt michi et re
metiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec dicit dominus. Quomodo
si inveniatur granum in botro et dicatur ne dissipes illud.
quoniam benedictio est. sic faciam propter servos meos ut non disperdam totum.
Et educam de Iacob semen et de Iuda possidentem montes
meos. Et hereditabunt eam electi mei et servi mei habita
bunt ibi. Et erunt campestria in caulas gregum et vallis Achor
in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me. Et vos qui
dereliquistis dominum qui obliti estis montem sanctum meum. qui
ponitis fortune mensam et libatis super eam. numerabo vos
in gladio et omnes in cede corruetis. pro eo quod vocavi et non re
spondistis. locutus sum et non audistis et faciebatis malum in
oculis meis et que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit dominus deus.
Ecce servi mei comedent et vos esurietis. Ecce servi
mei bibent et vos sitietis. Ecce servi mei letabuntur et vos
confundemini. Ecce servi mei laudabunt pre exultatione cor
dis et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus
ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis
meis. et interficiet te dominus deus. Et servos suos vocabit nomine
alio. In quo qui benedictus est super terram benedicetur in deo. amen.
Et qui iurat in terra iurabit in deo amen. quia oblivioni
tradite sunt angustie priores et quia abscondite sunt ab oculis
nostris. Ecce enim ego creo celos novos et terram novam et non
erunt in memoria priora. et non ascendent super cor. Sed gau
debitis et exultabitis usque in sempiternum in hiis que
ego creo. Quia ecce ego creo Ierusalem exultationem et populum
eius gaudium. Et exultabo in Ierusalem et gaudebo in
populo meo. et non audietur in eo ultra vox fletus et vox
clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum et senex qui
non impleat dies suos. quoniam puer centum annorum morietur
et peccator centum annorum maledictus erit. Et edificabunt domos
et habitabunt et plantabunt vineas et comedent fructus
earum. Non edificabunt et alius habitabit. non plantabunt
et alius comedet. Secundum enim dies ligni erunt dies populi mei
et opera manuum eorum inveterabuntur. Electi mei non labo
rabunt frustra neque generabunt in conturbatione. quia semen
benedictorum domini est et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam
clament ego exaudiam illos. adhuc illis loquentibus
ego audiam. Lupus et agnus pascentur simul et
leo et bos comedent paleas et serpenti pulvis panis
eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo
dicit dominus. Hec dicit dominus. Celum sedes mea. LXVI

et terra scabellum pedum meorum. Que est ista domus quam edificabitis mihi, et quis iste locus quietis mee? Omnia hec manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem sermones meos? Qui immolat bovem quasi qui interficiat virum. Qui mactat pecus quasi qui excerebret canem. Qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat. Qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hec omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum, et que timebant adducam eis, quia vocavi et non erat qui responderet, locutus sum et non audierunt, feceruntque malum in oculis meis, et que nolui elegerunt. Audite verbum Domini qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri odientes vos et abicientes propter nomen meum: Glorificetur Dominus, et videbimus in leticia vestra; ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret peperit; antequam veniret partus eius peperit masculum. Quis unquam audivit tale, et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una, aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Syon filios suos? Numquid ego qui alios parere facio ipse non pariam? dicit Dominus. Si ego qui generationem ceteris tribuo sterilis ero? ait Dominus Deus tuus. Letamini cum Ierusalem et exultate in ea omnes qui diligitis eam. Gaudete cum ea gaudio universi qui lugetis super eam, ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis eius, ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia hec dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis. Ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Ierusalem consolabimini. Videbitis et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt. Et cognoscetur manus Domini servis eius, et indignabitur inimicis suis. Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrige eius, reddere in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis. Quia in igne Dominus diiudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino. Qui sanctificabantur et mundos se putabant in ortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam et abominationem et murem, simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis, et venient et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes, in mare, in Affricam, in Libiam tendentes sagittam, in Ytaliam et Greciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis et in quadrigis et in lecticis et in mulis et in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et in levitas, dicit Dominus. Quia sicut celi novi et terra nova que ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense et sabbatum ex sabbato; veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

Explicit liber Ysaie prophete. Incipit prologus beati Ieronimi in libro Ieremie prophete.

Ieremias propheta cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebreos Ysaia et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est, quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie viculus tribus ab Ierosolimis distans milibus, sacerdos ex sacerdotibus et in matris utero sanctificatus, virginitate sua evangelicum virum Christi ecclesie dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer, et captivitatem urbis atque Iudee non solum spiritu [illegible] cum iam x tribus Assyrii in Medos transtulissent, iam terras eorum coloni gentium possiderent. Unde in Iuda tantum et Beniamin prophetavit, et civitatis sue ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensurae metro in suo libro reddidimus. Preterea ordinem visionum qui apud Grecos et Latinos omnino confusus est ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii eius, qui apud Hebreos nec legitur nec habetur, pretermisimus, pro his omnibus maledicta ab emulis prestolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali rectius fuerat mandum furorem eorum silentio meo ponere, quam cotidie novum aliquid scribentem invidorum insaniam provocare.

VERBA IEREMIE filii Helchie de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth in terra Beniamin. Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Iosie filii Amon regis Iuda in tertiodecimo anno regni eius. Et factum est in diebus Ioachim filii Iosie regis Iuda usque ad consummationem undecimi anni Sedechie filii Iosie regis Iuda, usque ad transmigrationem Ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Et dixi: A a a Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Et dixit Dominus ad me: Noli dicere, puer ego sum, quoniam ad omnia que mittam te ibis, et universa quecumque mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum, quia tecum sum ego ut eruam te, dicit Dominus. Et misit Dominus manum suam et tetigit os meum, et dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te hodie super gentes et super regna ut evellas et destruas et disperdas et dissipes et edifices et plantes. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Quid tu vides, Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum Domini secundo ad me dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem eius a facie aquilonis. Et dixit Dominus ad me: Ab aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terre. Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis, ait Dominus, et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem, et super omnes muros eius in circuitu, et super universas urbes Iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omni malitia eorum qui dereliquerunt me, et libaverunt diis alienis, et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accinge lumbos tuos et surge, et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim te timere faciam vultum eorum. Ego

quippe dedi te hodie in civitatem munitam et in columnam ferream et in murum ereum super omnem terram regibus Iuda principibus eius et sacerdotibus et populo terre. Et bellabunt adversum te et non prevalebunt quia ego tecum sum ait dominus ut liberem te.

II

Et factum est verbum domini ad me dicens: Vade et clama in auribus Ierusalem dicens: Hec dicit dominus: Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam et caritatem desponsationis tue quando secuta es me in deserto in terra que non seminatur. Sanctus Israel domino primitie frugum eius; omnes qui devorant eum delinquunt; mala venient super eos dicit dominus. Audite verbum domini domus Iacob et omnes cognationes domus Israel. Hec dicit dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis quia elongaverunt a me et ambulaverunt post vanitatem et vani facti sunt? Et non dixerunt: Ubi est dominus qui ascendere nos fecit de terra Egypti, qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem et inviam, per terram sitis et imaginem mortis, per terram in qua non ambulavit vir neque habitavit homo? Et induxi vos in terram Carmeli ut comederetis fructum eius et optima illius; et ingressi contaminastis terram meam et hereditatem meam posuistis in abominationem. Sacerdotes non dixerunt: Ubi est dominus? Et tenentes legem nescierunt me, et pastores prevaricati sunt in me, et prophete prophetaverunt in Baal et idola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum ait dominus et cum filiis vestris disceptabo. Transite ad insulas Cethim et videte, et in Cedar mittite et considerate vehementer, et videte si factum est huiuscemodi, si mutavit gens deos, et certe ipsi non sunt dii. Populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite celi super hoc et porte eius desolamini vehementer dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aque vive et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas que continere non valent aquas. Numquid servus est Israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in predam? Super eum rugierunt leones et dederunt vocem suam; posuerunt terram eius in solitudinem; civitates eius exuste sunt et non est qui habitet in eis. Filii quoque Memphis et Taphnes constupraverunt te usque ad verticem. Numquid non istud factum est tibi quia dereliquisti dominum deum tuum eo tempore quo ducebat te per viam? Et nunc quid tibi vis in via Egypti ut bibas aquam turbidam? Et quid tibi cum via Assyriorum ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua et aversio tua increpabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse te dominum deum tuum et non esse timorem mei apud te dicit dominus deus exercituum. A seculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea et dixisti: Non serviam. In omni enim colle sublimi et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum; quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena? Si laveris te nitro et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me dicit dominus deus. Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? Vide vias tuas in valle, scito quid feceris; cursor levis explicans vias suas. Onager assuetus in solitudine in desiderio anime sue attraxit ventum amoris sui; nullus avertet eam; omnes qui querunt eam non deficient; in menstruis eius invenient eam. Prohibe pedem tuum a nuditate et guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam; adamavi quippe alienos et post eos ambulabo. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges eorum, principes et sacerdotes et prophete eorum, dicentes ligno: Pater meus es tu, et lapidi: Tu me genuisti. Verterunt ad me tergum et non faciem, et in tempore afflictionis sue dicent: Surge et libera nos. Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? Surgant et liberent te in tempore afflictionis tue; secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui Iuda. Quid vultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquistis me dicit dominus. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt; devoravit gladius vester prophetas vestros quasi leo vastator generatio vestra. Videte verbum domini: Numquid solitudo factus sum Israeli aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te? Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui aut sponsa fascie pectoralis sue? Populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad querendam dilectionem, que insuper et malitias tuas docuisti vias tuas, et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentium? Non in fossis inveni eos sed in omnibus que supra memoravi. Et dixisti: Absque peccato et innocens ego sum, et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio contendam tecum eo quod dixeris: Non peccavi. Quam vilis facta es nimis iterans vias tuas! Et ab Egypto confunderis sicut confusa es ab Assur. Nam et ab isto egredieris et manus tue erunt super caput tuum, quoniam obtrivit dominus fiduciam tuam et nihil habebis prosperum.

III

Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam et recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me dicit dominus, et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum et vide ubi non prostrata sis; in viis sedebas expectans eos quasi latro in solitudine, et polluisti terram in fornicationibus tuis et in malitiis tuis. Quam ob rem prohibite sunt stille pluviarum et serotinus imber non fuit; frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis mee tu es. Numquid irasceris in perpetuum aut perseverabis in finem? Ecce locuta es et fecisti mala et potuisti. Et dixit dominus ad me in diebus Iosie regis: Numquid vidisti que fecerit aversatrix Israel? Abiit sibimet super omnem montem excelsum et sub omni ligno frondoso et fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset hec omnia: Ad me convertere; et non est reversa. Et vidit prevaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod mechata esset aversatrix Israel dimisissem eam et dedissem ei libellum repudii; et non timuit prevaricatrix Iuda soror eius, sed abiit et fornicata est etiam ipsa. Et facilitate fornicationis sue contaminavit terram et mechata est cum lapide et cum ligno. Et in omnibus his non est reversa ad me prevaricatrix soror eius Iuda in toto corde suo sed in mendacio ait dominus. Et dixit dominus ad me: Iustificavit animam suam aversatrix Israel comparatione prevaricatricis Iude. Vade et clama sermones istos contra aquilonem et dices: Revertere aversatrix Israel ait dominus et non avertam faciem meam a vobis, quia sanctus ego sum dicit dominus et non irascar in perpetuum. Verumtamen scito iniquitatem tuam, quia in dominum deum tuum prevaricata es et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso et vocem meam non audisti ait dominus. Convertimini filii revertentes dicit dominus quia ego

vir vester. Et assumam vos unum de civitate et du-
os de cognatione et introducam vos in Syon et dabo vobis
pastores iuxta cor meum et pascent vos scientia et
doctrina. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in ter-
ra in diebus illis ait dominus non dicent ultra ar-
cha testamenti domini, neque ascendet super cor neque recor-
dabuntur illius, nec visitabitur nec fiet ultra. In tempo-
re illo vocabunt Ierusalem solium domini et congregabuntur
ad eam omnes gentes in nomine domini in Ierusalem et non
ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. In
diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel et venient
simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus
vestris. Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios et
tribuam tibi terram desiderabilem hereditatem preclaram
exercituum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me et
post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contempnat mu-
lier amatorem suum, sic contempsit me domus Is-
rahel dicit dominus. Vox in viis audita est ploratus
et ululatus filiorum Israel quoniam iniquam fecerunt viam suam,
obliti sunt domini dei sui. Convertimini filii revertentes
et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te,
tu es enim dominus deus noster. Vere mendaces erant col-
les multitudo moncium. Vere in domino deo nostro salus
Israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab ado-
lescentia nostra, greges eorum et armenta eorum, filios eorum
et filias eorum. Dormiemus in confusione nostra et operiet
nos ignominia nostra, quoniam domino deo nostro peccavi-
mus et nos et patres nostri ab adolescentia nostra usque
ad hanc diem et non audivimus vocem domini dei nostri.
IIII Si converteris Israel ait dominus ad me convertere. Si abstuleris
offendicula tua a facie mea non commoveberis. Et iu-
rabis: Vivit dominus in veritate et in iudicio et in iusticia,
et benedicent eum gentes ipsumque laudabunt. Hec enim
dicit dominus viro Iuda et habitatori Ierusalem: Novate
vobis novale et nolite serere super spinas. Cir-
cumcidimini domino et auferte preputia cordium
vestrorum viri Iuda et habitatores Ierusalem, ne forte egrediatur
ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui
extinguat propter maliciam cogitationum vestrarum.
Annunciate in Iuda et in Ierusalem auditum facite.
Loquimini et canite tuba in terra, clamate fortiter
et dicite: Congregamini et ingrediamur civitates mu-
nitas. Levate signum in Syon, confortamini, noli-
te stare quia malum ego adduco ab aquilone et con-
tricionem magnam. Ascendit leo de cubili suo ut
ponat terram tuam in solitudinem. Civitates tue
vastabuntur remanentes absque habitatore. Super hoc accin-
gite vos ciliciis, plangite et ululate quia non est aversa
ira furoris domini a vobis. Et erit in die illa dicit dominus:
peribit cor regis et cor principum et obstupescent sacerdo-
tes et prophete consternabuntur. Et dixi: Heu heu heu domine
deus ergo ne decepisti populum istum et Ierusalem dicens pax
erit vobis? Et ecce pervenit gladius usque ad animam.
In tempore illo dicetur populo huic et Ierusalem: Ventus urens
in viis que sunt in deserto vie filie populi mei non ad ven-
tilandum et ad purgandum. Spiritus plenus ex his veni-
et michi. Et nunc ecce ego loquar iudicia mea cum eis.
Ecce quasi nubes ascendet et quasi tempestas currus eius,
velociores aquilis equi illius. Ve nobis quoniam vas-
tati sumus. Lava a malicia cor tuum Ierusalem ut
salva fias. Usquequo morabuntur in te cogitationes
noxie? Vox enim annunciantis a Dan et notum

facientis ydolum de monte Effraym. Commemora-
te gentes: Ecce auditum est in Ierusalem custodes venire de terra
longinqua et dare super civitates Iuda vocem suam. Qua-
si custodes agrorum facti sunt super eam in gyro quia me ad
iracundiam provocavit dicit dominus. Vie tue et cogitati-
ones tue fecerunt hec tibi. Ista malicia tua quia amara
quia tetigit cor tuum. Ventrem meum ventrem meum
doleo. Sensus cordis mei turbati sunt in me. Non ta-
cebo quoniam vocem buccine audivit anima mea,
clamorem prelii. Contricio super contricionem vocata est quia
vastata est omnis terra. Repente vastata sunt taberna-
cula mea subito pelles mee. Usquequo videbo fugi-
entem, audiam vocem buccine? Quia stultus populus meus
me non cognovit. Filii insipientes sunt et vecordes. Sa-
pientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nesci-
erunt. Aspexi terram et ecce vacua erat et nichil, et celos
et non erat lux in eis. Vidi montes et ecce movebantur
et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum et ecce non
erat homo et omne volatile celi recessit. Aspexi
et ecce carmelus desertus et omnes urbes eius destructe sunt
a facie domini et a facie ire furoris eius. Hec enim dicit dominus:
Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faci-
am. Lugebit terra et merebunt celi desuper eo quod locutus
sum, cogitavi et non penituit me nec aversus sum ab
eo. A voce equitis et mittentis sagittam fugit omnis
civitas. Ingressi sunt ardua et ascenderunt rupes.
Universe urbes derelicte sunt et non habitat in eis homo.
Tu autem vastata quid facies? Cum vestieris te cocci-
no, cum ornata fueris monili aureo et pinxeris stibi-
o oculos tuos, frustra componeris. Contempserunt te
amatores tui, animam tuam querent. Vocem enim quasi
parturientis audivi, angustias ut puerpere. Vox fi-
lie Syon intermorientis expandentisque manus suas:
Ve michi quia defecit anima mea propter interfectos. Circuite
vias Ierusalem et aspicite et considerate et querite in plateis
eius an inveniatis virum facientem iudicium et queren-
tem fidem, et propicius ero eius. Quod si et vivit dominus
dixerint, et hoc falso iurabunt. Domine oculi tui respi- V
ciunt fidem. Percussisti eos et non doluerunt. Attrivisti eos
et renuerunt accipere disciplinam. Induraverunt
facies suas super petram et noluerunt reverti. Ego autem dixi:
Forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam
domini, iudicium dei sui. Ibo igitur ad optimates et lo-
quar eis. Ipsi enim cognoverunt viam domini, iudicium dei
sui. Et ecce magis hii simul confregerunt iugum,
ruperunt vincula. Ideo percussit eos leo de silva, lu-
pus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civi-
tates eorum. Omnis qui egressus fuerit ex eis capietur quia
multiplicate sunt prevaricationes eorum, confortate sunt
aversiones eorum. Super quo propicius tibi esse potero? Filii tui de-
reliquerunt me et iurant in his qui non sunt dii. Saturavi
eos et mechati sunt et in domo meretricis luxuriabantur.
Equi amatores in feminas et emissarii facti sunt; unus-
quisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Num-
quid super his non visitabo dicit dominus, et in gente
tali non ulciscetur anima mea? Ascendite muros
eius et dissipate, consummationem autem nolite facere.
Auferte propagines eius quia non sunt domini. Prevarica-
tione enim prevaricata est in me domus Israel et domus
Iuda ait dominus. Negaverunt dominum et dixerunt: non
est ipse neque veniet super nos malum. Gladium et fa-
mem non videbimus. Prophete fuerunt in ventum lo-

eis, et responsum non fuit in eis. Haec ergo evenient illis. Haec dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud, ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, et populum istum in ligna, et vorabit eos. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, ait Dominus: gentem robustam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. Faretra eius quasi sepulchrum patens; universi fortes. Et comedent segetes tuas et panem tuum; devorabunt filios tuos et filias tuas; comedet gregem tuum et armenta tua; comedet vineam tuam et ficum tuam; et conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio. Verumptamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem. Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster haec omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me et servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra. Annuntiate hoc domui Iacob, et auditum facite in Iuda, dicentes: Audi, popule stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis, et aures et non auditis. Me ergo non timebitis, ait Dominus, et a facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari, preceptum sempiternum quod non preteribit; et movebuntur, et non poterunt; et intumescent fluctus eius, et non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans: recesserunt et abierunt. Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo, plenitudinem annue messis custodientem nobis. Iniquitates vestre declinaverunt haec, et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plene dolo: ideo magnificati sunt et ditati. Incrassati sunt et impinguati, et preterierunt sermones meos pessime. Causam vidue non iudicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et iudicium pauperum non iudicaverunt. Numquid super his non visitabo? dicit Dominus; aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Stupor et mirabilia facta sunt in terra: prophete prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis, et populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo eius?

VI

Confortamini, filii Beniamin, in medio Ierusalem, et in Thecua clangite buccina, et super Bethacharem levate vexillum, quia malum visum est ab aquilone, et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi filiam Syon. Ad eam venient pastores et greges eorum; fixerunt in ea tentoria in circuitu; pascet unusquisque eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate super eam bellum; consurgite, et ascendamus in meridie. Ve nobis, quia declinavit dies, quia longiores facte sunt umbre vesperi. Surgite, et ascendamus in nocte, et dissipemus domos eius. Quia haec dicit Dominus exercituum: Cedite lignum eius, et fundite circa Ierusalem aggerem. Haec est civitas visitationis; omnis calumpnia in medio eius. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas et vastitas audietur in ea; coram me semper infirmitas et plaga. Erudire, Ierusalem, ne forte recedat anima mea a te; ne forte ponam te desertam, terram inhabitabilem. Haec dicit Dominus exercituum: Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israel; converte manum tuam quasi vindemiator ad cartallum. Cui loquar, et quem contestabor ut audiat? Ecce incircumcise aures eorum, et audire non possunt; ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, et non suscipient illud. Ideo furore Domini plenus sum, laboravi sustinens. Effunde super parvulum foris, et super consilium iuvenum simul: vir enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum. Et transibunt domus eorum ad alteros, agri et uxores pariter, quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus. A minore quippe usque ad maiorem omnes avaritie student; et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filie populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax; et non erat pax. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt; quin potius confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Quam ob rem cadent inter ruentes; in tempore visitationis sue corruent, dicit Dominus. Haec dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis que sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus. Et constitui super vos speculatores: Audite vocem tube. Et dixerunt: Non audiemus. Ideo audite, gentes, et cognosce, congregatio, quanta ego faciam eis. Audi, terra: Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt, et legem meam proiecerunt. Ut quid mihi thus de Saba affertis, et calamum suave olentem de terra longinqua? holocaustomata vestra non sunt accepta, et victime vestre non placuerunt michi. Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas, et ruent in eis patres et filii simul, vicinus et proximus peribunt. Haec dicit Dominus: Ecce populus venit de terra aquilonis, et gens magna consurget a finibus terre. Sagittam et scutum arripiet; crudelis est, et non miserebitur. Vox eius quasi mare sonabit; et super equos ascendent, preparati quasi vir ad prelium adversum te, filia Syon. Audivimus famam eius; dissolute sunt manus nostre; tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem. Nolite exire ad agros, et in via ne ambuletis, quoniam gladius inimici, pavor in circuitu. Filia populi mei, accingere cilicio, et conspergere cinere; luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos. Probatorem dedi te in populo meo robustum; et scies, et probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantium, ambulantes fraudulenter, es et ferrum; universi corrupti sunt. Defecit sufflatorium in igne, consumptum est plumbum; frustra conflavit conflator: malitie enim eorum non sunt consumpte. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.

VII

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino, dicens: Sta in porta domus Domini, et predica ibi verbum istud, et dic: Audite verbum Domini, omnis Iuda, qui ingredimini per portas has ut adoretis Dominum. Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras et studia vestra, si feceritis iudicium inter virum et proximum eius, advene et pupillo et vidue non feceritis calumpniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis, habitabo vobiscum in loco isto, in terra quam dedi patribus vestris a seculo et usque in seculum. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis: furari, occidere, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim, et ire post deos alienos quos ignoratis. Et venistis, et stetistis coram me in domo hac in qua invocatum est nomen meum, et dixistis: Liberati sumus, eo quod fecerimus omnes abominationes istas.

spelunca latronum facta est domus ista in qua invocatum
est nomen meum in oculis vestris? Ego, ego sum: ego vidi,
dicit Dominus. Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen
meum a principio: et videte quae fecerim ei propter malitiam populi
mei Israel. Et nunc, quia fecistis omnia opera haec, dicit Dominus: et locu-
tus sum ad vos mane consurgens, et loquens, et non audistis:
et vocavi vos, et non respondistis: faciam domui huic, in qua
invocatum est nomen meum, et in qua vos habetis fiduciam, et
loco quem dedi vobis et patribus vestris, sicut feci Silo. Et pro-
iciam vos a facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros, uni-
versum semen Ephraim. Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec as-
sumas pro eis laudem et orationem, et non obsistas mihi: quia non
exaudiam te. Nonne vides quid isti faciunt in civita-
tibus Iuda, et in plateis Ierusalem? Filii colligunt ligna,
et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt adipem,
ut faciant placentas reginae caeli, et libent diis alie-
nis, et me ad iracundiam provocent. Numquid me ad ira-
cundiam provocant? dicit Dominus. Nonne semetipsos in confusio-
nem vultus sui? Ideo haec dicit Dominus Deus: Ecce furor meus et in-
dignatio mea conflatur super locum istum, super viros et super iumen-
ta, et super lignum regionis, et super fruges terrae, et succendetur et non
extinguetur. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Holocausto-
mata vestra addite victimis vestris, et comedite carnes.
Quia non sum locutus cum patribus vestris, et non praecepi eis in die
in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocausto-
matum et victimarum. Sed hoc verbum praecepi eis dicens: Au-
dite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et am-
bulate in omni via quam mandavi vobis, ut bene sit
vobis. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed a-
bierunt in voluptatibus, et in pravitate cordis sui
mali: factique sunt retrorsum et non in ante, a die qua egressi sunt
patres eorum de terra Aegypti usque ad diem hanc. Et misi
ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens dilu-
culo et mittens. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem
suam: sed induraverunt cervicem, et peius operati sunt quam patres
eorum. Et loqueris ad eos omnia verba haec, et non audient te: et
vocabis eos, et non respondebunt tibi. Et dices ad eos: Haec est gens
quae non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam:
periit fides, et ablata est de ore eorum. Tonde capillum tuum, et
proice, et sume in directum planctum: quia proiecit Dominus, et
reliquit generationem furoris sui. Quia fecerunt filii Iuda
malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula
sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut pollue-
rent eam. Et aedificaverunt excelsa Tophet, quae est in valle
filii Ennom, ut incenderent filios et filias suas igni: quae
non praecepi, nec cogitavi in corde meo. Ideo ecce dies veni-
ent, dicit Dominus, et non dicetur amplius Tophet et vallis filii En-
nom, sed vallis interfectionis: et sepelient in Tophet, eo quod
non sit locus ad sepeliendum. Et erit morticinum populi huius in cibum
volucribus caeli et bestiis terrae, et non erit qui abigat. Et quie-
scere faciam de urbibus Iuda et de plateis Ierusalem vo-
cem gaudii et vocem laetitiae, vocem sponsi et vocem
sponsae: in desolatione enim erit terra.

periclitandum per multitu-
dine caldaeorum.

VIII

In tempore illo,
ait Dominus, eicient ossa regis Iuda, et ossa principum
eius, et ossa sacerdotum, et ossa prophetarum, et ossa eorum
qui habitaverunt Ierusalem, de sepulcris suis: et expandent ea ad
solem et lunam, et omnem militiam caeli, quae dilexerunt, et quibus
servierunt, et post quae ambulaverunt, et quae quaesierunt, et ado-
raverunt: non colligentur, et non sepelientur: in sterquilinium
super faciem terrae erunt. Et eligent magis mortem quam
vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessi-
ma, in universis locis quae derelicta sunt, ad quae eieci eos, dicit
Dominus exercituum. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Numquid
qui cadit, non resurget? et qui aversus est, non revertetur? Quare ergo
aversus est populus iste in Ierusalem aversione contentiosa? Appre-
henderunt mendacium, et noluerunt reverti. Attendi, et auscul-
tavi: nemo quod bonum est loquitur: nullus est qui agat poeniten-
tiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum
suum, quasi equus impetu vadens in praelium. Milvus in
caelo cognovit tempus suum: turtur, et hirundo, et ciconia cu-
stodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non
cognovit iudicium Domini. Quomodo dicitis: Sapientes nos su-
mus, et lex Domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est
stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti
et capti sunt: verbum enim Domini proiecerunt, et sapientia nulla est
in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum he-
redibus alienis: quia a minimo usque ad maximum omnes
avaritiam sequuntur: a propheta usque ad sacerdotem cuncti faci-
unt mendacium. Et sanabant contritionem filiae populi mei
ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cum non esset pax.
Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius
confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt: idcirco
cadent inter corruentes, in tempore visitationis suae cor-
ruent, dicit Dominus. Congregans congregabo eos, ait Do-
minus: non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea: folium
defluxit: et dedi eis quae praetergressa sunt. Quare sedemus?
convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus:
quia Dominus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam
fellis: peccavimus enim Domino. Exspectavimus pacem,
et non erat bonum: tempus medelae, et ecce formido. A Dan audi-
tus est fremitus equorum eius, a voce hinnituum pugnatorum
eius commota est omnis terra: et venerunt, et devoraverunt
terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius.
Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est
incantatio: et mordebunt vos, ait Dominus. Dolor meus super do-
lorem, in me cor meum maerens. Ecce vox clamoris filiae
populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex
eius non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt
in sculptilibus suis, et in vanitatibus alienis? Transiit mes-
sis, finita est aestas, et nos salvati non sumus. Super con-
tritione filiae populi mei contritus sum et contristatus: stu-
por obtinuit me. Numquid resina non est in Galaad? aut
medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix filiae populi mei?

IX

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem la-
crimarum? et plorabo die ac nocte interfectos filiae populi mei.
Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, et derelin-
quam populum meum, et recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt,
coetus praevaricatorum. Et extenderunt linguam suam quasi arcum
mendacii, et non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad
malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. Unusquis-
que se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fidu-
ciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis
amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit,
et veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui
mendacium: ut inique agerent laboraverunt. Habitatio tua
in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Propter-
ea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo et probabo eos:
quid enim aliud faciam a facie filiae populi mei? Sagitta vulne-
rans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum
amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid
super his non visitabo? dicit Dominus: aut in gente huiuscemodi
non ulciscetur anima mea? Super montes assumam fletum
ac lamentum, et super speciosa deserti planctum: quoniam incen-
sa sunt, eo quod non sit vir pertransiens: et non audierunt vocem

possidentis. A volucre celi usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt. Et dabo Ierusalem in acervos arene et cubilia draconum, et civitates Iuda dabo in desolationem eo quod non sit habitator. Quis est vir sapiens qui intelligat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat ut annunciet istud, quare perierit terra et exusta sit quasi desertum eo quod non sit qui pertranseat? Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis, et non audierunt vocem meam et non ambulaverunt in ea, et abierunt post pravitatem cordis sui et post Baalim, quod didicerunt a patribus suis. Idcirco hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego cibabo populum istum absinthio et potum dabo eis aquam fellis. Et dispergam eos in gentibus quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post eos gladium donec consumantur. Hec dicit Dominus exercituum: Contemplamini et vocate lamentatrices et veniant, et ad eas que sapientes sunt mittite et properent. Festinent et assumant super nos lamentum; deducant oculi nostri lacrimas et palpebre nostre defluant aquis. Quia vox lamentationis audita est de Syon: Quomodo vastati sumus et confusi vehementer, quia dereliquimus terram, quia deiecta sunt tabernacula nostra. Audite ergo, mulieres, verbum Domini, et assumant aures vestre sermonem oris eius, et docete filias vestras lamentum et unaqueque proximam suam planctum. Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos deforis, iuvenes de plateis. Loquere: Hec dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi fenum post tergum metentis, et non est qui colligat. Hec dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis. Sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam et iudicium et iustitiam in terra; hec enim placent michi, ait Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem qui circumcisum habet preputium, super Egyptum et super Iudam et super Edom et super filios Amon et super Moab et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto, quia omnes gentes habent preputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

X Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, domus Israel. Hec dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite discere, et a signis celi nolite metuere que timent gentes, quia leges populorum vane sunt; quia lignum de saltu precidit opus manus artificis in ascia. Argento et auro decoravit illud, clavis et malleis compegit ut non dissolvatur. In similitudinem palme fabricata sunt et non loquentur; portata tollentur quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui, Domine; magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o rex gentium? Tuum est enim decus; inter cunctos sapientes gentium et in universis regnis eorum nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur; doctrina vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum de Tharsis affertur et aurum de Ophaz, opus artificis et manus erarii; iacinctus et purpura indumentum eorum, opus artificum universa hec. Dominus autem Deus verus est, ipse Deus vivens et rex sempiternus. Ab indignatione eius commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis: Dii qui celos et terram non fecerunt pereant de terra et de his que sub celo sunt. Qui facit terram in fortitudine sua, preparat orbem in sapientia sua et prudentia sua extendit celos. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in celo, et elevat nebulas ab extremitatibus terre, fulgura in pluviam facit et educit ventum de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia sua; confusus est omnis artifex in sculptili, quia falsum est quod conflavit, et non est spiritus in eis. Vana sunt et opus risu dignum; in tempore visitationis sue peribunt. Non est his similis pars Iacob, qui enim formavit omnia ipse est, et Israel virga hereditatis eius: Dominus exercituum nomen illi. Congrega de terra confusionem tuam, que habitas in obsidione. Quia hec dicit Dominus: Ecce ego longe proiciam habitatores terre in hac vice, et tribulabo eos ita ut inveniantur. Ve michi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi: Plane hec infirmitas mea est, et portabo illam. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt; filii mei exierunt a me et non subsistunt. Non est qui extendat ultra tentorium meum et erigat pelles meas. Quia stulte egerunt pastores et Dominum non quesierunt; propterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit, et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Iuda in solitudinem et habitaculum draconum. Scio, Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe me, Domine, verumtamen in iudicio et non in furore tuo, ne forte ad nichilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes que non cognoverunt te et super provincias que nomen tuum non invocaverunt, quia comederunt Iacob et devoraverunt eum et consumpserunt illum et decus eius dissipaverunt.

XI Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Audite verba pacti huius et loquimini ad viros Iuda et ad habitatores Ierusalem, et dices ad eos: Hec dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius, quod precepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Egypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam et facite omnia que precipio vobis, et eritis michi in populum, et ego ero vobis in Deum, ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut est dies hec. Et respondi et dixi: Amen, Domine. Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hec in civitatibus Iuda et foris Ierusalem dicens: Audite verba pacti huius et facite illa, quia contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi eos de terra Egypti usque ad diem hanc; mane consurgens contestatus sum et dixi: Audite vocem meam. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali; et induxi super eos omnia verba pacti huius, quod precepi ut facerent et non fecerunt. Et dixit Dominus ad me: Inventa est coniuratio in viris Iuda et in habitatoribus Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea; et hii ergo abierunt post deos alienos ut servirent eis; irritum fecerunt domus Israel et domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus eorum. Quam ob rem hec dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire non poterunt; et clamabunt ad me, et non exaudiam eos. Et ibunt civitates Iuda et habitatores Ierusalem et clamabunt ad deos quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Secundum numerum enim civitatum tuarum erant dii tui, Iuda, et secundum numerum viarum Ierusalem posuistis aras confusionis, aras ad libandum Baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Numquid carnes sancte auferent a te malitias tuas in quibus gloriata es? Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum; ad vocem loquele grandis exarsit ignis in ea, et combusta sunt fructeta eius. Et Dominus exercituum qui plantavit te locutus est super te

malum, pro malis domus Israel et domus Iuda quae fecerunt sibi ad irritandum me libantes Baalim. Tu autem, Domine, demonstrasti mihi et cognovi; tunc ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, et non cognovi quia super me cogitaverunt consilia: Mittamus lignum in panem eius et eradamus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius. Tu autem, Domine Sabaoth, qui iudicas iuste et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis; tibi enim revelavi causam meam. Propterea haec dicit Dominus ad viros Anathoth qui quaerunt animam tuam et dicunt: Non prophetabis in nomine Domini et non morieris in manibus nostris. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos; iuvenes eorum morientur in gladio, filii eorum et filiae eorum morientur in fame, et reliquiae non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

XII

Iustus quidem tu es, Domine, si disputem tecum; verumtamen iusta loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur? Bene est omnibus qui praevaricantur et inique agunt. Plantasti eos et radicem miserunt; proficiunt et faciunt fructum. Prope es tu ori eorum et longe a renibus eorum. Et tu, Domine, nosti me, vidisti me, et probasti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victimam et sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit terra et herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? Consumptum est animal et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra. Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? Cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? Nam et fratres tui et domus patris tui, et ipsi pugnaverunt adversum te et clamaverunt post te plena voce. Ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam; dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva; dedit contra me vocem; ideo odivi eam. Numquid avis discolor hereditas mea mihi? Numquid avis tincta per totum? Venite, congregamini omnes bestiae terrae, properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me. Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terrae usque ad extremum eius; non est pax universae carni. Seminaverunt triticum et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt et non eis proderit. Confundemini a fructibus vestris propter iram furoris Domini. Haec dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra eorum, et domum Iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos, convertar et miserebor eorum, et reducam eos, virum ad hereditatem suam et virum in terram suam. Et erit si eruditi didicerint vias populi mei ut iurent in nomine meo: Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal, aedificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione et perditione, ait Dominus.

XIII

Haec dicit Dominus ad me: Vade et posside tibi lumbare lineum et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secundo dicens: Tolle lumbare quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Eufraten et absconde illud ibi in foramine petrae. Et abii et abscondi illud in Eufrate, sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Eufraten et tolle inde lumbare quod praecepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abii ad Eufraten et fodi et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud; et ecce computruerat lumbare, ita ut nullo usui aptum esset. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus: Sic computrescere faciam superbiam Iuda et superbiam Ierusalem multam, populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea et ambulant in pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos ut servirent eis et adorarent eos; et erunt sicut lumbare istud quod nullo usui aptum est. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel et omnem domum Iuda, dicit Dominus, ut essent mihi in populum et in nomen et in laudem et in gloriam, et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum: Haec dicit Dominus Deus Israel: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino? Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terrae huius, et reges qui sedent de stirpe David super thronum eius, et sacerdotes et prophetas et omnes habitatores Ierusalem ebrietate, et dispergam eos virum a fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus. Non parcam et non concedam neque miserebor ut disperdam eos. Audite et auribus percipite; nolite elevari, quia Dominus locutus est. Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos; expectabitis lucem et ponet eam in umbram mortis et in caliginem. Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbiae; plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimam, quia captus est grex Domini. Dic regi et dominatrici: Humiliamini, sedete, quoniam descendit de capite vestro corona gloriae vestrae. Civitates austri clausae sunt et non est qui aperiat; translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et videte qui venitis ab aquilone. Ubi est grex qui datus est tibi, pecus inclitum tuum? Quid dices cum visitaverit te? Tu enim docuisti eos adversum te et erudisti in caput tuum. Numquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem? Quod si dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi haec? Propter multitudinem iniquitatis tuae revelata sunt verecundiora tua, pollutae sunt plantae tuae. Si mutare potest Aethiops pellem suam aut pardus varietates suas, et vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Et disseminabo eos quasi stipulam quae vento raptatur in deserto. Haec sors tua parsque mensurae tuae a me, dicit Dominus, quia oblita es mei et confisa es in mendacio. Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua, adulteria tua et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuae. Super colles in agro vidi abominationes tuas. Vae tibi Ierusalem, non mundaberis post me usquequo adhuc?

XIIII

Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis. Luxit Iudaea, et portae eius corruerunt et obscuratae sunt in terra, et clamor Ierusalem ascendit. Maiores miserunt minores suos ad aquam; venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam; reportaverunt vasa sua vacua; confusi sunt et afflicti, et operuerunt capita sua. Propter terrae vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolae, operuerunt capita sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit, quia non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones; defecerunt oculi eorum quia non erat herba. Si iniquitates nostrae responderint nobis, Domine, fac propter nomen tuum, quia multae sunt aversiones nostrae; tibi peccavimus. Expectatio Israel, salvator eius in tempore tribulationis, quare quasi colonus futurus es in terra et quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut

vir vagus et fortis qui non potest salvare? Tu autem in nobis es
domine, et nomen tuum invocatum est super nos; ne derelinquas nos. Haec dicit
dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos, et non quievit, et domino
non placuit: nunc recordabitur iniquitatum eorum, et visitabit peccata
eorum. Et dixit dominus ad me: Noli orare pro populo isto in bonum.
Cum ieiunaverint, non exaudiam preces eorum; et si obtulerint
holocausta et victimas, non suscipiam ea; quoniam gladi-
o et fame et peste ego consumam eos. Et dixi: A, a, a, domine deus;
prophetae dicunt eis: Non videbitis gladium, et fames non erit
in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit dominus
ad me: Falso prophetae vaticinantur in nomine meo; non misi
eos, et non praecepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem menda-
cem et divinationem fraudulentam et seductionem cordis
sui prophetant vobis. Ideo haec dicit dominus de prophetis qui prophetant in
nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames
non erit in terra hac: In gladio et fame consumentur prophetae il-
li. Et populi quibus prophetant erunt proiecti in viis Ierusalem prae fa-
me et gladio, et non erit qui sepeliat eos: ipsi et uxores
eorum, filii et filiae eorum; et effundam super eos malum suum.
Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacri-
mam per diem et noctem, et non taceant, quoniam contritione ma-
gna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima ve-
hementer. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio; et
si introiero civitatem, ecce attenuati fame. Propheta
quoque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Numquid
proiciens abiecisti Iudam? aut Sion abominata est anima
tua? Quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas? Exspec-
tavimus pacem, et non est bonum; et tempus curationis, et ecce
turbatio. Cognovimus domine impietates nostras, iniquitates
patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. Ne des nos in opprobrium
propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam. Solii glo-
riae recordare; ne irritum facias foedus tuum nobiscum.
Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant? aut cae-
li possunt dare imbres? nonne tu es dominus deus noster, quem
XV exspectavimus? Tu enim fecisti omnia haec. Et dixit dominus ad
me: Si steterit Moyses et Samuel coram me, non est anima
mea ad populum istum: eice illos a facie mea, et egrediantur.
Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Haec dicit dominus:
Qui ad mortem, ad mortem; et qui ad gladium, ad gladium;
et qui ad famem, ad famem; et qui ad captivitatem, ad captivi-
tatem. Et visitabo super eos quattuor species, dicit dominus: gladium ad
occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia caeli et
bestias terrae ad devorandum et dissipandum. Et dabo eos
in fervorem universis regnis terrae propter Manassen filium Eze-
chiae regis Iuda, super omnibus quae fecit in Ierusalem. Quis enim
miserebitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis
ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquisti me, di-
cit dominus; retrorsum abiisti: et extendam manum me-
am super te, et interficiam te: laboravi rogans. Et disper-
gam eos ventilabro in portis terrae: interfeci et perdidi
populum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicatae
sunt mihi viduae eius super arenam maris: induxi
eis super matrem adolescentis vastatorem meridie: misi
super civitates repente terrorem. Infirmata est quae peperit
septem; defecit anima eius: occidit ei sol cum adhuc
esset dies: confusa est et erubuit: et residuos eius in gladi-
um dabo in conspectu inimicorum eorum, ait dominus.
Vae mihi mater mea: quare genuisti me virum rixae, virum
discordiae in universa terra? Non feneravi, nec fene-
ravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. Dicit dominus: Si non
reliquiae tuae in bonum, si non occurri tibi in tempore
afflictionis, et in tempore tribulationis adversus inimi-
cum. Numquid foederabitur ferrum ferro ab aquilone, et aes? Di-
vitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus
peccatis tuis, et in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos
tuos de terra quam nescis: quia ignis succensus est in furore
meo, super vos ardebit. Tu scis domine; recordare mei, et visita
me, et tuere me ab his qui persequuntur me. Noli in patien-
tia tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te opprobrium.
Inventi sunt sermones tui, et comedi eos; et factum est verbum
tuum mihi in gaudium et in laetitiam cordis mei: quoniam invocatum
est nomen tuum super me, domine deus exercituum. Non sedi in concilio lu-
dentium, et gloriatus sum a facie manus tuae; solus sede-
bam, quoniam comminatione replesti me. Quare factus est dolor meus
perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? Facta
est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc haec dicit
dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis; et
si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris: conver-
tentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo hu-
ic in murum aereum fortem; et bellabunt adversum te,
et non praevalebunt; quia ego tecum sum ut salvem te et eruam
te, dicit dominus. Et liberabo te de manu pessimorum, et redi-
mam te de manu fortium. Et factum est verbum domini XVI
ad me dicens: Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii
et filiae in loco isto. Quia haec dicit dominus super filios et filias qui ge-
nerantur in loco isto, et super matres eorum quae genuerunt eos, et super
patres eorum de quorum stirpe sunt nati in terra hac: Mortibus
aegrotationum morientur; non plangentur et non sepelientur;
in sterquilinium super faciem terrae erunt; et gladio et fame
consumentur: et erit cadaver eorum in escam volatilibus caeli
et bestiis terrae. Haec enim dicit dominus: Ne ingrediaris domum convivii,
neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstu-
li pacem meam a populo isto, dicit dominus, misericordiam et miserationes.
Et morientur grandes et parvi in terra ista; non sepelientur
neque plangentur, et non se incident, neque calvitium fiet pro
eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad conso-
landum super mortuo; et non dabunt eis potum calicis ad
consolandum super patre suo et matre. Et domum convivii non in-
gredieris ut sedeas cum eis et comedas et bibas. Quia haec
dicit dominus exercituum deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto
in oculis vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem
laetitiae, vocem sponsi et vocem sponsae. Et cum annun-
tiaveris populo huic omnia verba haec, et dixerint tibi: Quare locutus est
dominus super nos omne malum grande istud? quae iniquitas nos-
tra? et quod peccatum nostrum quod peccavimus domino deo nostro? dices
ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait dominus, et abie-
runt post deos alienos, et servierunt eis, et adoraverunt eos; et me
dereliquerunt, et legem meam non custodierunt. Sed et vos pei-
us operati estis quam patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque
post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. Et e-
iciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et
patres vestri; et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui
non dabunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt,
dicit dominus, et non dicetur ultra: Vivit dominus qui eduxit filios
Israel de terra Aegypti; sed: Vivit dominus qui eduxit filios Israel
de terra aquilonis, et de universis terris ad quas eieci eos. Et
reducam eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce
ego mittam piscatores multos, dicit dominus, et piscabuntur
eos; et post haec mittam eis multos venatores, et vena-
buntur eos de omni monte et de omni colle, et de caver-
nis petrarum: quia oculi mei super omnes vias eorum; non sunt
absconditae a facie mea, et non fuit occultata iniquitas
eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniqui-
tates et peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam

in morticinis ydolorum suorum et abominationibus suis impleverunt hereditatem meam. Domine fortitudo mea et robur meum et refugium meum in die tribulationis. Ad te gentes venient ab extremis terre et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri vanitatem que eis non profuit. Si faciet homo deos, et ipsi non sunt dii. Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, [ostendam eis] manum meam et virtutem meam, et scient quia nomen mihi Dominus.

XVII

Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum et in cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum et lucorum lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro fortitudinem tuam et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate tua quam dedi tibi, et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras, quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in eternum ardebit. Hec dicit Dominus: Maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor eius. Erit enim quasi myrice in deserto, et non videbit cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit estus. Et erit folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Pravum est cor omnium et inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam et iuxta fructum adinventionum suarum. Perdix fovit que non peperit: fecit divitias et non in iudicio; in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. Solium glorie altitudinis a principio, locus sanctificationis nostre. Expectatio Israel Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur; recedentes a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. Sana me Domine et sanabor, salvum me fac et salvus ero, quoniam laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens, et diem hominis non desideravi tu scis. Quod egressum est de labiis meis rectum in conspectu tuo fuit. Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me persequuntur, et non confundar ego; paveant illi, et non paveam ego; induc super eos diem afflictionis, et duplici contritione contere eos. Hec dicit Dominus ad me: Vade et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem, et dices ad eos: Audite verbum Domini reges Iuda et omnis Iudea cunctique habitatores Ierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Ierusalem. Et nolite eicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis; sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam ne audirent me et ne acciperent disciplinam. Et erit si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati ne faciatis in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super solium David, et ascendentes in curribus et equis ipsi et principes eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem, et habitabitur civitas hec in sempiternum. Et venient de civitatibus Iuda et de circuitu Ierusalem et de terra Beniamin et de campestribus et de montuosis et ab austro, portantes holocaustum et victimam et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum Domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, et ne portetis onus et ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati, succendam ignem in portis eius, et devorabit domos Ierusalem, et non extinguetur.

XVIII

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas quod ipse faciebat de luto manibus suis; conversusque fecit illud vas alterum sicut placuerat in oculis eius ut faceret. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Numquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israel, ait Dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversus regnum, ut eradicem et destruam et disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam, agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et regno, ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam, penitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic viro Iuda et habitatoribus Ierusalem dicens: Hec dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum et cogito contra vos cogitationem. Revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. Qui dixerunt: Desperavimus; post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit Dominus: Interrogate gentes: quis audivit talia horribilia que fecit nimis virgo Israel? Numquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aque erumpentes frigide et defluentes? Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes et impingentes in viis suis, in semitis seculi, ut ambularent per eas in itinere non trito, ut fieret terra eorum in desolationem et in sibilum sempiternum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet et movebit caput suum. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico; dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt: Venite et cogitemus contra Ieremiam cogitationes. Non enim peribit lex a sacerdote, neque consilium a sapiente, nec sermo a propheta. Venite et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad universos sermones eius. Attende Domine ad me, et audi vocem adversariorum meorum. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam anime mee? Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii; fiant uxores eorum absque liberis et vidue, et viri earum interficiantur morte, iuvenes eorum confodiantur gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum; adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut caperent me, et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem Domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem; ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur. Fiant corruentes in conspectu tuo; in tempore furoris tui abutere eis.

XIX

Hec dicit Dominus: Vade et accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdotum, et egredere ad vallem filii Ennom que est iuxta introitum porte fictilis, et predicabis ibi verba que ego loquar ad te. Et dices: Audite verbum Domini reges Iuda et habitatores Ierusalem. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis qui audierit illam tinniant ambe aures eius, eo quod dereliquerint me

et alienis fecerunt locum istum, et libaverunt in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges Iuda, et repleverunt locum istum sanguine innocentum. Et edificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim, que non precepi nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus, et non vocabitur locus iste amplius Topheth et Vallis filii Ennom, sed Vallis occisionis. Et dissipabo consilium Iuda et Ierusalem in loco isto, et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum et in manu querentium animas eorum. Et dabo cadavera eorum escam volatilibus celi et bestiis terre. Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet et sibilabit super universa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum et carnibus filiarum suarum, et unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione et in angustia, qua concludent eos inimici eorum et qui querunt animas eorum. Haec dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum et civitatem istam, sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari. Et in Topheth sepelientur eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam loco huic ait Dominus et habitatoribus eius, ut ponam civitatem istam sicut Topheth. Et erunt domus Ierusalem et domus regum Iuda sicut locus Topheth immunde, omnes domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni militie celi et libaverunt libamina diis alienis. Venit autem Ieremias de Topheth quo miserat eum Dominus ad prophetandum, et stetit in atrio domus Domini et dixit ad omnem populum: Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super civitatem hanc et super omnes urbes eius universa mala que locutus sum adversum eam, quoniam induraverunt cervicem suam ut non audirent sermones meos.

XX

Et audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Ieremiam prophetantem sermones istos. Et percussit Phassur Ieremiam prophetam et misit eum in nervum qui erat in porta Beniamin superiori in domo Domini. Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Ieremiam de nervo. Et dixit ad eum Ieremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed Pavorem undique. Quia hec dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos, et corruent gladio inimicorum suorum, et oculi tui videbunt. Et omnem Iudam dabo in manu regis Babylonis, et traducet eos in Babylonem et percutiet eos gladio. Et dabo universam substantiam civitatis huius et omnem laborem eius omneque pretium, et cunctos thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eius, et diripient eos et tollent et ducent in Babylonem. Tu autem Phassur et omnes habitatores domus tue ibitis in captivitatem, et in Babylonem venies et ibi morieris ibique sepelieris tu et omnes amici tui quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me Domine et seductus sum, fortior me fuisti et invaluisti. Factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. Quia iam olim loquor vociferans iniquitatem et vastitatem clamito, et factus est michi sermo Domini in opprobrium et in derisum tota die. Et dixi: Non recordabor eius neque loquar ultra in nomine illius. Et factus est in corde meo quasi ignis exestuans claususque in ossibus meis, et defeci ferre non sustinens. Audivi enim contumelias multorum et terrorem in circuitu: Persequimini et persequamur eum, ab omnibus viris qui erant pacifici mei et custodientes latus meum: si quo modo decipiatur et prevaleamus adversus eum, et consequamur ultionem ex eo. Dominus autem mecum est quasi bellator fortis; idcirco qui persequuntur me cadent et infirmi erunt. Confundentur vehementer quia non intellexerunt opprobrium sempiternum quod numquam delebitur. Et tu Domine exercituum probator iusti, qui vides renes et cor, videam queso ultionem tuam ex eis; tibi enim revelavi causam meam. Cantate Domino, laudate Dominum, quia liberavit animam pauperis de manu malorum. Maledicta dies in qua natus sum, dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. Maledictus vir qui annuntiavit patri meo dicens: Natus est tibi puer masculus, et quasi gaudio letificavit eum. Sit homo ille ut sunt civitates quas subvertit Dominus et non penituit eum; audiat clamorem mane et ululatum in tempore meridiano, qui non me interfecit a vulva, ut fieret michi mater mea sepulcrum, et vulva eius conceptus eternus. Quare de vulva egressus sum ut viderem laborem et dolorem, et consumerentur in confusione dies mei?

XXI

Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchie et Sophoniam filium Maasie sacerdotem dicens: Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis prelatur adversum nos; si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et recedat a nobis. Et dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedechie: Hec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego convertam vasa belli que in manibus vestris sunt, et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis et Chaldeos qui obsident vos in circuitu murorum, et congregabo ea in medio civitatis huius. Et debellabo vos ego in manu extenta et in brachio forti et in furore et in indignatione et in ira grandi. Et percutiam habitatores civitatis huius, homines et bestie pestilentia magna morientur. Et post hec ait Dominus dabo Sedechiam regem Iuda et servos eius et populum eius et qui derelicti sunt in civitate hac a peste et gladio et fame in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu inimicorum eorum et in manu querentium animam eorum, et percutiet eos in ore gladii, et non movebitur neque parcet nec miserebitur. Et ad populum hunc dices: Hec dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vite et viam mortis. Qui habitaverit in urbe hac morietur gladio et fame et peste; qui autem egressus fuerit et transfugerit ad Chaldeos qui obsident vos, vivet, et erit ei anima sua quasi spolium. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum et non in bonum, ait Dominus; in manu regis Babylonis dabitur et exuret eam igni. Et domui regis Iuda: Audite verbum Domini, domus David. Hec dicit Dominus: Iudicate mane iudicium et eruite vi oppressum de manu calumpniantis, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum. Ecce ego ad te habitatricem vallis solide atque campestris, ait Dominus, qui dicitis: Quis percutiet nos, et quis ingredietur domos nostras? Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus, et succendam ignem in saltu eius, et devorabit omnia in circuitu eius.

XXII

Hec dicit Dominus: Descende in domum regis Iuda et loqueris ibi verbum hoc et dices: Audi verbum Domini rex Iuda qui sedes super solium David, tu et servi tui et populus tuus qui ingredimini per portas has. Hec dicit Dominus: Facite iudicium et iustitiam et liberate vi oppressum de manu calumpniatoris, et advenam et pupillum et viduam nolite contristare neque opprimatis inique, et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus huius reges sedentes de genere David super thronum eius et ascendentes currus et equos, ipsi et servi et populus eorum. Quod si non audieritis verba hec, in memet ipso iuravi dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hec. Quia hec dicit Dominus super domum regis Iuda: Galaad tu michi caput Libani, si non posuero te solitudinem urbes inhabitabiles. Et sanctificabo super te interficientem virum et arma eius, et succident elec

electam cedrum tuam et praecipitabunt in ignem. Et pertransibunt gentes multae per civitatem hanc, et dicet unusquisque proximo suo: Quare fecit dominus sic civitati huic grandi? Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum domini dei sui, et adoraverint deos alienos et servierint eis. Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu; plangite eum qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suae. Quia haec dicit dominus ad Sellum filium Iosiae regis Iuda, qui regnavit pro Iosia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius, sed in loco ad quem transtuli eum, ibi morietur, et terram istam non videbit amplius. Vae qui aedificat domum suam in iniustitia, et cenacula sua non in iudicio; amicum suum opprimet frustra, et mercedem eius non reddet ei. Qui dicit: Aedificabo mihi domum latam, et cenacula spatiosa. Qui aperit sibi fenestras, et facit laquearia cedrina, pingitque sinopide. Numquid regnabis quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit iudicium et iustitiam tunc cum bene erat ei? Iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum. Numquid non ideo quia cognovit me, dicit dominus? Tui vero oculi et cor ad avaritiam et sanguinem innocentem fundendum, et ad calumniam et ad cursum mali operis. Propterea haec dicit dominus ad Ioachim filium Iosiae regem Iuda: Non plangent eum: Vae frater, et vae soror; non concrepabunt ei: Vae domine, et vae inclyte. Sepultura asini sepelietur, putrefactus et proiectus extra portas Ierusalem. Ascende Libanum et clama, et in Basan da vocem tuam, et clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus sum ad te in abundantia tua, et dixisti: Non audiam. Haec est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam. Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt; et tunc confunderis et erubesces ab omni malitia tua. Quae sedes in Libano, et nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis? Vivo ego, dicit dominus, quia si fuerit Iechonias filius Ioachim regis Iuda anulus in manu dextera mea, inde evellam eum. Et dabo te in manu quaerentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas faciem, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu Chaldaeorum. Et mittam te et matrem tuam quae genuit te in terram alienam in qua nati non estis, ibique moriemini. Et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur. Numquid vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? numquid vas sine ulla voluptate? Quare abiecti sunt ipse et semen eius, et proiecti in terram quam ignoraverunt? Terra terra, audi sermonem domini. Haec dicit dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur; nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Iuda.

XXIII Vae pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascuae meae, dicit dominus. Ideo haec dicit dominus deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et eiecistis eos, et non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eiecero eos illuc, et convertam eos ad rura sua, et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores, et pascent eos; non formidabunt ultra et non pavebunt, et nullus quaeretur ex numero, dicit dominus. Ecce dies veniunt, dicit dominus, et suscitabo David germen iustum, et regnabit rex et sapiens erit, et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda, et Israel habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies

veniunt, dicit dominus, et non dicent ultra: Vivit dominus qui eduxit filios Israel de terra Aegypti; sed: Vivit dominus qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra aquilonis et de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc; et habitabunt in terra sua. Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea; factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a vino, a facie domini et a facie verborum sanctorum eius. Quia adulteris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxit terra; arefacta sunt arva deserti, factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt, et in domo mea inveni malum eorum, ait dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentur enim et corruent in ea; afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait dominus. Et in prophetis Samariae vidi fatuitatem, et prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Israel. Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii; et confortaverunt manus pessimorum ut non converteretur unusquisque a malitia sua. Facti sunt mihi omnes Sodoma, et habitatores eius Gomorrha. Propterea haec dicit dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio, et potabo eos felle; a prophetis enim Ierusalem egressa est pollutio super omnem terram. Haec dicit dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis et decipiunt vos; visionem cordis sui loquuntur, non de ore domini. Dicunt his qui blasphemant me: Locutus est dominus: Pax erit vobis; et omni qui ambulat in pravitate cordis sui dixerunt: Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in consilio domini, et vidit et audivit sermonem eius? Quis consideravit verbum illius et audivit? Ecce turbo dominicae indignationis egredietur, et tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non revertetur furor domini usque dum faciat, et usque dum compleat cogitationem cordis sui; in novissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant; non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala et a pessimis cogitationibus suis. Putasne deus e vicino ego sum, dicit dominus, et non deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum, dicit dominus? Numquid non caelum et terram ego impleo, dicit dominus? Audivi quae dixerunt prophetae prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi. Usquequo istud in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui? Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum quae narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somnium narret somnium, et qui habet sermonem meum loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triticum, dicit dominus? Numquid non verba mea sunt quasi ignis, ait dominus, et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas, ait dominus, qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas, ait dominus, qui assumunt linguas suas et aiunt: Dicit dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait dominus, qui narraverunt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit dominus. Si igitur interrogaverit te populus iste vel propheta aut sacerdos dicens: Quod est onus domini? dices ad eos: Vt quid vobis onus? Proiciam quippe vos, dicit dominus. Et propheta et sacerdos et populus qui dicit: Onus domini, visitabo super virum illum et super domum eius. Haec dicetis unusquisque ad proximum et ad fratrem suum: Quid respondit dominus? et quid locutus est dominus? Et onus domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus. Et pervertistis verba dei viventis domini exercituum dei nostri. Haec dices ad prophetam: Quid respondit tibi dominus? et quid locutus est dominus? Si autem onus domini dixeritis, propter hoc haec dicit

dixit. Quia dixistis sermonem istum onus Domini, et misi ad vos dicens: Nolite dicere onus Domini: propterea ecce ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris, a facie mea. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, et in ignominiam aeternam, quae numquam oblivione delebitur.

XXIIII Ostendit mihi Dominus: et ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Ioachim regem Iuda, et principes eius, et fabrum, et inclusorem de Ierusalem, et adduxit eos in Babylonem. Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis: et calathus unus ficus habebat malas nimis, quae comedi non poterant eo quod essent malae. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas bonas valde: et malas, malas valde, quae comedi non possunt eo quod sint malae. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus hae bonae, sic cognoscam transmigrationem Iuda, quam emisi de loco isto in terram Chaldaeorum in bonum. Et ponam oculos meos super eos ad placandum, et reducam eos in terram hanc: et aedificabo eos, et non destruam: et plantabo eos, et non evellam. Et dabo eis cor ut sciant me, quia ego sum Dominus: et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum: quia revertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessimae, quae comedi non possunt eo quod sint malae: haec dicit Dominus: Sic dabo Sedechiam regem Iuda, et principes eius, et reliquos de Ierusalem, qui remanserunt in urbe hac, et qui habitant in terra Aegypti. Et dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis terrae: in opprobrium, et in parabolam, et in proverbium, et in maledictionem in universis locis, ad quae eieci eos. Et mittam in eis gladium, et famem, et pestem: donec consumantur de terra, quam dedi eis et patribus eorum.

XXV Verbum quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda in anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis), quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iuda, et ad universos habitatores Ierusalem, dicens: A tertiodecimo anno Iosiae filii Amon regis Iuda usque ad diem hanc, iste tertius et vicesimus annus, factum est verbum Domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens, et loquens, et non audistis. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque, et non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis cum diceret: Revertimini unusquisque a via sua mala, et a pessimis cogitationibus vestris: et habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis et patribus vestris a saeculo et usque in saeculum. Et nolite ire post deos alienos ut serviatis eis, adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos. Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum.

Propterea haec dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea: ecce ego mittam, et assumam universas cognationes aquilonis, dicit Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum: et adducam eos super terram istam, et super habitatores eius, et super omnes nationes, quae in circuitu illius sunt: et interficiam eos, et ponam eos in stuporem et in sibilum, et in solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vocem gaudii, et vocem laetitiae, vocem sponsi et vocem sponsae, vocem molae et lumen lucernae. Et erit universa terra eius in solitudinem, et in stuporem: et servient omnes gentes istae regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chaldaeorum: et ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam omnia verba mea, quae locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quaecumque prophetavit Ieremias adversum omnes gentes: quia servierunt eis, cum essent gentes multae, et reges magni: et reddam eis secundum opera eorum, et secundum facta manuum suarum. Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini furoris huius de manu mea: et propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. Et bibent, et turbabuntur, et insanient a facie gladii, quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu Domini, et propinavi cunctis gentibus, ad quas misit me Dominus: Ierusalem, et civitatibus Iuda, et regibus eius, et principibus eius: ut darem eos in solitudinem, et in stuporem, et in sibilum, et in maledictionem, sicut est dies ista: Pharaoni regi Aegypti, et servis eius, et principibus eius, et omni populo eius: et universis generaliter: cunctis regibus terrae Ausitidis, et cunctis regibus terrae Philisthiim, et Ascaloni, et Gazae, et Accaron, et reliquiis Azoti. Et Idumaeae, et Moab, et filiis Ammon. Et cunctis regibus Tyri, et universis regibus Sidonis: et regibus terrae insularum, qui sunt trans mare. Et Dedan, et Thema, et Buz, et universis qui attonsi sunt in comam. Et cunctis regibus Arabiae, et cunctis regibus occidentis, qui habitant in deserto. Et cunctis regibus Zambri, et cunctis regibus Helam, et cunctis regibus Medorum: et cunctis quoque regibus aquilonis de prope et de longe: unicuique contra fratrem suum: et omnibus regnis terrae, quae super faciem eius sunt: et rex Sesach bibet post eos. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bibite, et inebriamini, et vomite: et cadite, neque surgatis a facie gladii, quem ego mittam inter vos. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis: quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego incipio affligere, et vos quasi innocentes et immunes eritis? Non eritis immunes: gladium enim ego voco super omnes habitatores terrae, dicit Dominus exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba haec, et dices ad illos:

Dominus de excelso rugiet, et de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celeuma quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores terrae. Pervenit sonitus usque ad extrema terrae: quia iudicium Domino cum gentibus: iudicatur ipse cum omni carne. Impios tradidi gladio, dicit Dominus. Haec dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: et turbo magnus egredietur a summitatibus terrae. Et erunt interfecti Domini in die illa a summo terrae usque ad summum eius: non plangentur, et non colligentur, neque sepelientur: in sterquilinium super faciem terrae iacebunt. Ululate pastores, et clamate: et aspergite vos cinere optimates gregis: quia completi sunt dies vestri ut interficiamini, et dissipationes vestrae: et cadetis quasi vasa pretiosa. Et peribit fuga a pastoribus, et salvatio ab optimatibus gregis. Vox clamoris pastorum, et ululatus optimatum gregis: quia vastavit Dominus pascua eorum. Et conticuerunt arva pacis a facie irae furoris Domini. Dereliquit quasi leo umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem a facie irae columbae, et a facie irae furoris Domini.

XXVI In principio regni Ioachim filii Iosiae regis Iuda, factum est verbum istud a Domino, dicens: Haec dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, et loqueris ad omnes civitates Iuda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini, universos sermones quos ego

mandavi ut loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum si forte audiant et convertantur unusquisque a via sua mala. et peniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum. Et dices ad eos: Hec dicit dominus. Si non audieritis me ut ambuletis in lege mea quam dedi vobis ut audiatis sermones servorum meorum prophetarum quos ego misi ad vos de nocte consurgens et dirigens et non audistis: dabo domum istam sicut Sylo. et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terre. Et audierunt sacerdotes et prophete et omnis populus Ieremiam loquentem verba hec in domo domini. Cumque complesset Ieremias loquens omnia que preceperat ei dominus ut loqueretur ad universum populum: apprehenderunt eum sacerdotes et prophete et omnis populus dicens. Morte moriatur. Quare prophetavit in nomine domini dicens: Sicut Sylo erit domus hec. et urbs ista desolabitur eo quod non sit habitator. Et congregatus est omnis populus adversum Ieremiam in domo domini. Et audierunt principes Iuda verba hec. et ascenderunt de domo regis in domum domini et sederunt in introitu porte domini nove. Et locuti sunt sacerdotes et prophete ad principes et ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est viro huic quia prophetavit adversum civitatem istam sicut audistis auribus vestris. Et ait Ieremias ad omnes principes et ad universum populum dicens. Dominus misit me ut prophetarem ad domum hanc et ad civitatem istam omnia verba que audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras et studia vestra. et audite vocem domini dei vestri. et penitebit dominum mali quod locutus est adversum vos. Ego autem ecce in manibus vestris sum. facite mihi ut bonum et rectum est in oculis vestris. Verumptamen scitote et cognoscite quod si occideritis me sanguinem innocentem tradetis contra vosmet ipsos et contra civitatem istam et habitatores eius. In veritate enim misit me dominus ad vos ut loquerer in auribus vestris omnia verba hec. Et dixerunt principes et omnis populus ad sacerdotes et prophetas. Non est viro huic iudicium mortis quia in nomine domini dei nostri locutus est ad nos. Surrexerunt ergo viri de senioribus terre et dixerunt ad omnem cetum populi loquentes: Micheas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechie regis Iude et ait ad omnem populum Iude dicens. Hec dicit dominus exercituum. Syon quasi ager arabitur et Ierusalem in acervum lapidum erit: et mons domus in excelsa silvarum. Numquid morte condempnavit eum Ezechias rex Iuda et omnis Iuda. Numquid non timuerunt dominum et deprecati sunt faciem domini: et penituit dominum mali quod locutus erat adversus eos. Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans in nomine domini Urias filius Semei de Cariathiarim et prophetavit adversum civitatem istam et adversum terram hanc iuxta omnia verba Ieremie. Et audivit rex Ioachim et omnes potentes et principes eius verba hec. et quesivit rex interficere eum. Et audivit Urias et timuit fugitque et ingressus est Egyptum. Et misit rex Ioachim viros in Egyptum Helnathan filium Achobor et viros cum eo in Egyptum. et eduxerunt Uriam de Egypto et adduxerunt eum ad regem Ioachim. Et percussit eum gladio et proiecit cadaver eius in sepulchris vulgi ignobilis. Igitur manus domini Acham filii Saphan fuit cum Ieremia ut non traderetur in manus populi et interficerent eum.

XXVII In principio regni Ioachim filii Iosie regis Iuda. factum est verbum istud ad Ieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus ad me. Fac tibi vincula et catenas et pones eas in collo tuo et mittes eas ad regem Edom et ad regem Moab et ad regem filiorum Amon et ad regem Tyri et ad regem Sydonis in manu nunciorum qui venerunt Ierusalem ad Sedechiam regem Iuda. et precipies eis ut ad dominos suos loquantur. Hec dicit dominus exercituum deus Israel. Hec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram et hominem et iumenta que sunt super faciem terre in fortitudine mea magna et in brachio meo extento: et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babilonis servi mei. insuper et bestias agri dedi ei ut serviant illi. Et servient ei omnes gentes et filio eius et filio filii eius: donec veniat tempus terre eius et ipsius. et servient ei gentes multe et reges magni. Gens autem et regnum quod non servierit Nabuchodonosor regi Babilonis: et quicumque non curvaverit collum suum sub iugo regis Babilonis: in gladio et in fame et in peste visitabo super gentem illam ait dominus donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros et divinos et somniatores et augures et maleficos qui dicunt vobis: Non servietis regi Babilonis. quia mendacium prophetant vobis. ut longe faciant vos de terra vestra et eiciant vos et pereatis. Porro gens que subiecerit cervicem suam sub iugo regis Babilonis et servierit ei: dimittam eam in terra sua dicit dominus. et colet eam et habitabit in ea. Et ad Sedechiam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba hec dicens. Subicite colla vestra sub iugo regis Babilonis et servite ei et populo eius et vivetis. Quare moriemini tu et populus tuus gladio et fame et peste sicut locutus est dominus ad gentem que servire noluerit regi Babilonis. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis. Non servietis regi Babilonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis. quia non misi eos ait dominus. et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter. ut eiciant vos et pereatis. tam vos quam prophete qui vaticinantur vobis. Et ad sacerdotes et ad populum istum locutus sum dicens. Hec dicit dominus. Nolite audire verba prophetarum vestrorum qui prophetant vobis dicentes. Ecce vasa domini revertentur de Babilone nunc cito. mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos. sed servite regi Babilonis ut vivatis. Quare datur hec civitas in solitudinem? Et si prophete sunt et est verbum domini in eis: occurrant domino exercituum ut non veniant vasa que derelicta fuerant in domo domini et in domo regis Iude et in Ierusalem in Babilonem. Quia hec dicit dominus exercituum ad columpnas et ad mare et ad bases et ad reliqua vasorum que remanserunt in civitate hac que non tulit Nabuchodonosor rex Babilonis cum transferret Ieconiam filium Ioachim regem Iuda de Ierusalem in Babilonem et omnes optimates Iuda et Ierusalem. Quia hec dicit dominus exercituum deus Israel ad vasa que relicta sunt in domo domini et in domo regis Iuda et in Ierusalem. In Babilonem transferentur et ibi erunt usque ad diem visitationis sue dicit dominus. Et afferri faciam ea et restitui in loco isto.

Et factum est in anno illo in principio regni Sedechie regis Iuda in anno quarto in mense quinto dixit ad me Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo domini coram sacerdotibus et omni populo dicens. Hec dicit dominus exercituum deus Israel. Contrivi iugum regis Babilonis. Adhuc duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domini que tulit Nabuchodonosor rex Babilonis de loco isto et transtulit ea in Babilonem. Et Ieconiam filium Ioachim regem Iude et omnem transmigrationem Iude qui ingressi sunt in Babilonem ego convertam ad locum istum ait dominus. Conteram enim iugum regis Babilonis. Et dixit Ieremias propheta ad Ananiam prophetam in oculis sacerdotum et

oculis omnium populi qui stabat in domo Domini. Et ait Ieremias propheta: Amen, sic faciat Dominus; suscitet Dominus verba tua quae prophetasti ut referantur vasa in domum Domini et omnis transmigratio de Babylone ad locum istum. Verumtamen audi verbum hoc quod ego loquor in auribus tuis et in auribus universi populi. Prophetae qui fuerunt ante me et ante te ab initio et prophetaverunt super terras multas et super regna magna de proelio et de afflictione et de fame. Propheta qui vaticinatus est pacem, cum venerit verbum eius, scietur propheta quem misit Dominus in veritate. Et tulit Ananias propheta catenam de collo Ieremiae prophetae et confregit eam. Et ait Ananias in conspectu omnis populi dicens: Haec dicit Dominus: Sic confringam iugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium. Et abiit Ieremias propheta in viam suam.

Et factum est verbum Domini ad Ieremiam postquam confregit Ananias propheta catenam de collo Ieremiae prophetae dicens: Vade et dices Ananiae: Haec dicit Dominus: Catenas ligneas contrivisti et facies pro eis catenas ferreas. Quia haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, et servient ei; insuper et bestias terrae dedi ei. Et dixit Ieremias propheta ad Ananiam prophetam: Audi Anania: non misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce mittam te a facie terrae; hoc anno morieris, adversum enim Dominum locutus es. Et mortuus est Ananias propheta in anno illo mense septimo.

Et haec sunt verba libri quae misit Ieremias propheta de Ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis et ad sacerdotes et ad prophetas et ad omnem populum quem traduxerat Nabuchodonosor de Ierusalem in Babylonem, postquam egressus est Iechonias rex et domina et eunuchi et principes Iuda et Ierusalem et faber et inclusor de Ierusalem, in manu Elasa filii Saphan et Gamariae filii Helciae quos misit Sedecias rex Iuda ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Babylonem dicens:

Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel omni transmigrationi quam transtuli de Ierusalem in Babylonem: Aedificate domos et habitate, et plantate hortos et comedite fructum eorum. Accipite uxores et generate filios et filias, et date filiis vestris uxores, et filias vestras date viris, et pariant filios et filias, et multiplicamini ibi et nolite esse pauci numero. Et quaerite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci, et orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax vobis. Haec enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non vos seducant prophetae vestri qui sunt in medio vestrum et divini vestri, et ne attendatis ad somnia vestra quae vos somniatis, quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo, et non misi eos, dicit Dominus. Quia haec dicit Dominus: Cum coeperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos et suscitabo super vos verbum meum bonum ut reducam vos ad locum istum. Ego enim scio cogitationes quas ego cogito super vos, ait Dominus, cogitationes pacis et non afflictionis, ut dem vobis finem et patientiam. Et invocabitis me et ibitis, et adorabitis me, et ego exaudiam vos. Quaeretis me et invenietis cum quaesieritis me in toto corde vestro. Et inveniar a vobis, ait Dominus, et reducam captivitatem vestram et congregabo vos de universis gentibus et de cunctis locis ad quae expuli vos, dicit Dominus, et reverti vos faciam de loco ad quem transmigrare vos feci. Quia dixistis: Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babylone. Quia haec dicit Dominus ad regem qui sedet super solium David et ad omnem populum habitatorem urbis huius, ad fratres vestros qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem.

XXIX

Haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego mittam in eis gladium et famem et pestem, et ponam eos quasi ficus malas quae comedi non possunt eo quod pessimae sint. Et persequar eos in gladio et in fame et in pestilentia, et dabo eos in vexationem universis regnis terrae, in maledictionem et in stuporem et in sibilum et in opprobrium cunctis gentibus ad quas ego eieci eos, eo quod non audierint verba mea, dicit Dominus, quae misi ad eos per servos meos prophetas de nocte consurgens et mittens, et non audistis, dicit Dominus. Vos ergo audite verbum Domini omnis transmigratio quam emisi de Ierusalem in Babylonem. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Ahab filium Culiae et ad Sedeciam filium Maasiae qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et percutiet eos in oculis vestris. Et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Iuda quae est in Babylone dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam et sicut Ahab quos frixit rex Babylonis in igne, pro eo quod fecerint stultitiam in Israel et moechati sunt in uxores amicorum suorum et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter quod non mandavi eis. Ego sum iudex et testis, dicit Dominus. Et ad Semeiam Neelamitem dices: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum qui est in Ierusalem et ad Sophoniam filium Maasiae sacerdotem et ad universos sacerdotes dicens: Dominus dedit te sacerdotem pro Ioiade sacerdote ut sis dux in domo Domini super omnem virum arreptitium et prophetantem, ut mittas eum in nervum et in carcerem. Et nunc quare non increpasti Ieremiam Anathothiten qui prophetat vobis? Quia super hoc misit ad nos in Babylonem dicens: Longum est; aedificate domos et habitate, et plantate hortos et comedite fructum eorum. Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Ieremiae prophetae. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam dicens: Mitte ad omnem transmigrationem dicens: Haec dicit Dominus ad Semeiam Neelamitem: Pro eo quod prophetavit vobis Semeias, et ego non misi eum, et fecit vos confidere in mendacio, idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeiam Neelamitem et super semen eius; non erit ei vir sedens in medio populi huius, et non videbit bonum quod ego faciam populo meo, dicit Dominus, quia praevaricationem locutus est adversum Dominum. Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens:

XXX

Haec dicit Dominus Deus Israel dicens: Scribe tibi omnia verba quae locutus sum ad te in libro. Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus, et convertam conversionem populi mei Israel et Iuda, ait Dominus, et convertam eos ad terram quam dedi patribus eorum, et possidebunt eam. Et haec verba quae locutus est Dominus ad Israel et ad Iudam: Quoniam haec dicit Dominus: Vocem terroris audivimus, formido et non est pax. Interrogate et videte si generat masculus. Quare ergo vidi omnem virum et manum super lumbum suum quasi parturientis, et conversae sunt universae facies in auruginem? Vae, quia magna dies illa, nec est similis eius, tempusque tribulationis est Iacob, et ex ipso salvabitur. Et erit in die illa, ait Dominus exercituum, conteram iugum eius de collo tuo et vincula eius disrumpam, et non dominabuntur ei amplius alieni, sed servient Domino Deo suo et David regi suo quem suscitabo eis. Tu ergo ne timeas, serve meus Iacob, ait Dominus, neque paveas Israel, quia ecce ego salvabo te de terra longinqua et semen tuum de terra captivitatis eorum. Et revertetur Iacob et quiescet et cunctis affluet bonis, et non erit quem formidet quia

XXX

ego tecum sum ait dominus ut salvem te. Faciam
enim consummationem in cunctis gentibus in quibus dispersi te;
te autem non faciam in consummationem, sed castigabo te in iu-
dicio ut non videaris tibi innoxius. Quia haec dicit dominus: Insana-
bilis fractura tua, pessima plaga tua. Non est qui iu-
dicet iudicium tuum ad alligandum; curationum utili-
tas non est. Omnes amatores tui obliti sunt tui, te quo-
que non quaerent. Plaga enim inimici percussi te castigatione cru-
deli; propter multitudinem iniquitatis tuae dura facta sunt
peccata tua. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis
est dolor tuus. Propter multitudinem iniquitatis tuae et propter dura
peccata tua feci haec tibi. Propterea omnes qui comedunt te de-
vorabuntur, et universi hostes tui in captivitatem ducentur;
et qui te vastant vastabuntur, cunctosque praedatores
tuos dabo in praedam. Obducam enim cicatricem tibi, et a vul-
neribus tuis sanabo te, dicit dominus. Quia eiectam vocaverunt
te Sion: haec est quae non habebat requirentem. Haec dicit dominus: Ec-
ce ego convertam conversionem tabernaculorum Iacob, et tectis eius
miserebor. Et aedificabitur civitas in excelso suo, et tem-
plum iuxta ordinem suum fundabitur. Et egredietur de eis
laus vocque ludentium. Et multiplicabo eos, et non mi-
nuentur; et glorificabo eos, et non attenuabuntur. Et erunt
filii eius sicut a principio, et coetus eius coram me per-
manebit. Et visitabo adversum omnes qui tribulant eum;
et erit dux eius ex eo, et princeps de medio eius produ-
cetur; et applicabo eum, et accedet ad me. Quis enim iste
est qui applicet cor suum ut appropinquet mihi, ait dominus?
Et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in deum. Ecce tur-
bo domini furor egrediens, procella ruens, in capite
impiorum conquiescet. Non avertet iram indignatio-
nis dominus donec faciat et compleat cogitationem cordis
sui. In novissimo dierum intelligetis ea.

XXXI

In tempo-
re illo dicit dominus, ero deus universis cognationibus Israel, et ipsi
erunt mihi in populum. Haec dicit dominus: Invenit gratiam in deser-
to populus qui remanserat gladio; vadet ad requiem suam
Israel. Longe dominus apparuit mihi. Et in caritate perpe-
tua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Rursumque
aedificabo te, et aedificaberis virgo Israel. Adhuc ornaberis
tympanis tuis, et egredieris in choro ludentium.
Adhuc plantabis vineas in montibus Samariae; plan-
tabunt plantantes, et donec tempus veniat non vindemi-
abunt. Quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte
Ephraim: Surgite et ascendamus in Sion ad dominum de-
um nostrum. Quia haec dicit dominus: Exultate in laetitia Iacob,
et hinnite contra caput gentium; personate, canite, et dicite:
Salva domine populum tuum, reliquias Israel. Ecce ego adducam
eos de terra aquilonis, et congregabo eos ab extremis terrae;
inter quos erunt caecus et claudus, praegnans et pariens
simul, coetus magnus revertentium huc. In fletu ve-
nient, et in precibus deducam eos. Et adducam eos per
torrentes aquarum in via recta, et non impingent
in ea, quia factus sum Israeli pater, et Ephraim primogeni-
tus meus est. Audite verbum domini gentes, et annuntiate in insulis
quae procul sunt, et dicite: Qui dispersit Israel congregabit eum,
et custodiet eum sicut pastor gregem suum. Redemit e-
nim dominus Iacob, et liberavit eum de manu potentioris. Et ve-
nient, et laudabunt in monte Sion, et confluent ad bo-
na domini super frumento et vino et oleo, et fetu pecorum et
armentorum; eritque anima eorum quasi hortus irriguus, et
ultra non esurient. Tunc laetabitur virgo in choro, iu-
venes et senes simul. Et convertam luctum eorum in gau-
dium, et consolabor eos, et laetificabo a dolore suo. Et ine-
briabo animam sacerdotum pinguedine, et populus meus bonis me-
is adimplebitur, ait dominus. Haec dicit dominus: Vox in excelso
audita est lamentationis, fletus, et luctus Rachel ploran-
tis filios suos, et nolentis consolari super eis, quia non sunt. Haec
dicit dominus: Quiescat vox tua a ploratu, et oculi tui a
lacrimis, quia est merces operi tuo, ait dominus, et revertentur de
terra inimici. Et est spes novissimis tuis, ait dominus, et rever-
tentur filii tui ad terminos suos. Audiens audivi E-
phraim transmigrantem: Castigasti me, et eruditus
sum quasi iuvenculus indomitus. Converte me et con-
vertar, quia tu dominus deus meus. Postquam enim convertisti me e-
gi paenitentiam, et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum.
Confusus sum et erubui, quoniam sustinui opprobrium ado-
lescentiae meae. Si filius honorabilis mihi Ephraim, si pu-
er delicatus, quia ex quo locutus sum de eo adhuc recor-
dabor eius. Ideo conturbata sunt viscera mea super eum;
miserans miserebor eius, ait dominus. Statue tibi speculam,
pone tibi amaritudines; dirige cor tuum in viam di-
rectam in qua ambulasti. Revertere virgo Israel, rever-
tere ad civitates tuas istas. Usquequo deliciis disso-
lveris filia vaga? Quia creavit dominus novum super terram: fe-
mina circumdabit virum. Haec dicit dominus exercitu-
um deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Iuda
in urbibus eius, cum convertero captivitatem eorum: Bene-
dicat tibi dominus pulchritudo iustitiae, mons sanctus. Et habitabunt
in eo Iudas et omnes civitates eius simul, agricolae et mi-
nantes greges. Quia inebriavi animam lassam, et om-
nem animam esurientem saturavi. Ideo quasi de somno
suscitatus sum, et vidi, et somnus meus dulcis mihi. Ec-
ce dies veniunt, dicit dominus, et seminabo domum Israel
et domum Iuda semine hominum et semine iumentorum. Et
sicut vigilavi super eos ut evellerem et demolirer
et dissiparem et disperderem et affligerem, sic vigilabo
super eos ut aedificem et plantem, ait dominus. In diebus illis
non dicent ultra: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes
filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morie-
tur; omnis homo qui comederit uvam acerbam, obstupescent
dentes eius. Ecce dies venient, dicit dominus, et feriam
domui Israel et domui Iuda foedus novum, non secundum pac-
tum quod pepigi cum patribus eorum in die qua apprehendi
manum eorum ut educerem eos de terra Aegypti, pactum quod
irritum fecerunt, et ego dominatus sum eorum, dicit dominus. Sed hoc
erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos,
dicit dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde
eorum scribam eam; et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum.
Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum
dicens: Cognosce dominum. Omnes enim cognoscent me a mi-
nimo eorum usque ad maximum, ait dominus, quia propitiabor
iniquitatibus eorum, et peccati eorum non ero memor amplius.
Haec dicit dominus qui dat solem in lumine diei, ordines lunae
et stellarum in lumine noctis; qui turbat mare, et sonant
fluctus eius, dominus exercituum nomen illi. Si defecerint leges
istae coram me, dicit dominus, tunc et semen Israel deficiet
ut non sit gens coram me cunctis diebus. Haec dicit dominus: Si
mensurari potuerint caeli sursum, et investigari
fundamenta terrae deorsum, et ego abiciam universum
semen Israel propter omnia quae fecerunt, dicit dominus. Ecce dies ve-
niunt, dicit dominus, et aedificabitur civitas domino a turre
Ananehel usque ad portam anguli, et exibit ultra
norma mensurae in conspectu eius super collem Gareb,
et circuibit Goatha, et omnem vallem cadaverum et
cineris, et universam regionem mortis usque ad tor-

XXXII torrentem cedron et usque ad angulum porte equorum orien-
talis, sanctum domini non evelletur et non destruetur ultra in perpetuum.
Verbum quod factum est ad ieremiam a domino in anno .x. sede-
chie regis iuda, ipse est annus octavusdecimus nabuch.
Tunc exercitus regis babilonis obsidebat ierusalem et ieremias
propheta erat clausus in atrio carceris quod erat in domo regis
iuda. Clauserat enim eum sedechias rex iuda dicens.
Quare vaticinaris dicens: Hec dicit dominus: Ecce ego dabo civi-
tatem istam in manu regis babilonis et capiet eam. Et
sedechias rex iuda non effugiet de manu chaldeorum
sed tradetur in manu regis babilonis et loquetur os eius cum ore
illius et oculi eius oculos illius videbunt et in babilonem
ducet sedechiam et ibi erit donec visitem eum ait dominus
si autem dimicaveritis adversum chaldeos nichil prosperum habe-
bitis. Et dixit ieremias: Factum est verbum domini ad me dicens
Ecce anamehel filius sellum patruelis tuus veniet
ad te dicens: Eme tibi agrum meum qui est in anathot tibi
enim competit ex propinquitate ut emas. Et venit ad
me anamehel filius patrui mei secundum verbum domini ad
vestibulum carceris et ait ad me: Posside agrum meum
qui est in anathot in terra beniamin quia tibi competit he-
reditas et tu es propinquus ut possideas. Intellexi autem quod
verbum domini esset et emi agrum ab anamehel filio
patrui mei qui est in anathot et appendi ei argentum
septem stateres et decem argenteos. Et scripsi in libro et sig-
navi et adhibui testes et appendi argentum in statera.
Et accepi librum possessionis signatum et stipulationes
et rata et signa foris. Et dedi librum possessionis
baruch filio neri filii maasie in oculis anamehel
patruelis mei et in oculis testium qui scripti erant in libro
emptionis et in oculis omnium iudeorum qui sedebant in atrio
carceris. Et precepi baruch coram eis dicens: Hec dicit
dominus exercituum deus israel: Sume libros istos, librum
emptionis hunc signatum et librum hunc qui apertus
est et pones eos in vase fictili ut permanere possint di-
ebus multis. Hec enim dicit dominus exercituum deus israel: Adhuc
possidebuntur domus et agri et vinee in terra ista. Et oravi ad
dominum postquam tradidi librum possessionis baruch filio
neri dicens: Heu heu heu domine deus. Ecce tu fecisti ce-
lum et terram in fortitudine tua magna et in bra-
chio tuo extento. Non erit tibi difficile omne verbum
qui facis misericordiam in milibus et reddis iniquitatem pa-
trum in sinum filiorum eorum post eos. Fortissime mag-
ne potens dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio
et incomprehensibilis cogitatu. Cuius oculi aperti sunt
super omnes vias filiorum adam ut reddas unicuique se-
cundum vias suas et secundum fructum adinventionum eius.
Qui posuisti signa et portenta in terra egypti usque
ad diem hanc et in israel et in hominibus et fecisti tibi no-
men sicut est dies hec. Et eduxisti populum tuum israel
de terra egypti in signis et in portentis et in ma-
nu robusta et in brachio extento et in terrore ma-
gno. Et dedisti eis terram hanc quam iurasti patribus
eorum ut dares eis terram fluentem lacte et melle. Et
ingressi sunt et possederunt eam et non obedierunt voci tue
et in lege tua non ambulaverunt. Omnia que man-
dasti eis ut facerent non fecerunt et evenerunt eis omnia
mala hec. Ecce munitiones extructe sunt adver-
sum civitatem ut capiatur et urbs data
est in manus chaldeorum et in manus regis babilonis
quibus pugnant adversum eam a facie gladii et fa-
mis et pestilentie et quecumque locutus es acciderunt
ut ipse cernis. Et tu dicis mihi domine deus: Eme agrum argento et
adhibe testes cum urbs data sit in manus chaldeorum.
Et factum est verbum domini ad ieremiam dicens: Ecce ego do-
minus deus universe carnis. Numquid mihi difficile erit omne verbum?
Propterea hec dicit dominus: Ecce ego tradam istam in manus chal-
deorum et in manus regis babilonis et capient eam. Et venient
chaldei preliantes adversum urbem hanc et succendent
eam igni et comburent eam et domos in quarum
domatibus sacrificabant baal et libabant diis alienis
libamina ad irritandum me. Erant enim filii israel et filii
iuda iugiter facientes malum in oculis meis ab adoles-
centia sua. Filii israel qui usque nunc exacerbant me in
opere manuum suarum dicit dominus. Quia in furore et in indig-
natione mea facta est mihi civitas hec a die qua edificaverunt
eam usque ad diem istam qua auferetur de conspectu meo
propter maliciam filiorum israel et filiorum iuda quam fecerunt ad
iracundiam me provocantes ipsi et reges eorum et principes
eorum et sacerdotes eorum et prophete eorum viri iuda et habitatores
ierusalem. Et verterunt ad me terga et non facies cum docerem
eos diluculo et erudirem et nollent audire ut acciperent
disciplinam. Et posuerunt ydola sua in domo in qua invoca-
tum est nomen meum ut polluerent eam. Et edificaverunt
excelsa baal que sunt in valle filii ennon ut initiarent
filios suos et filias suas moloch quod non mandavi eis
nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem
hanc et in peccatum deducerent iudam. Et nunc propter istud hec
dicit dominus deus israel ad civitatem istam de qua vos dicitis
quod tradetur in manus regis babilonis in gladio et in fame
et in peste. Ecce ego congregabo eos de universis terris ad
quas eieci eos in furore meo et in ira mea et in indig-
natione grandi et reducam eos ad locum istum et habita-
re eos faciam confidenter. Et erunt mihi in populum et ego e-
ro eis in deum. Et dabo eis cor unum et viam unam ut
timeant me universis diebus et bene sit eis et filiis eorum
post eos. Et feriam eis pactum sempiternum et non de-
sinam eis benefacere. Et timorem meum dabo in corde
eorum ut non recedant a me. Et letabor super eis cum bene
eis fecero et plantabo eos in terra ista in veritate in toto
corde meo et in tota anima mea. Quia hec dicit dominus:
Sicut adduxi super populum istum omne hoc malum grande sic
adducam super eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et pos-
sidebuntur agri in terra ista de qua vos dicitis quod deserta
sit eo quod non remanserit homo et iumentum et data sit in
manus chaldeorum. Agri pecunia ementur et scribentur
in libro et imprimetur signum et testes adhibebuntur in terra
beniamin et in circuitu ierusalem et in civitatibus iuda et in
civitatibus montanis et in civitatibus campestribus et
in civitatibus que ad austrum sunt quia convertam captivi-
tatem eorum ait dominus. Et factum est verbum domini ad ie- XXXIII
remiam secundo cum adhuc clausus esset in atrio car-
ceris dicens: Hec dicit dominus qui facturus est et formaturus
illud et paraturus dominus nomen eius. Clama ad me et
exaudiam te et annuntiabo tibi grandia et firma que
nescis. Quia hec dicit dominus deus israel ad domos urbis huius
et ad domos regis iuda que destructe sunt et ad mu-
nitiones et ad gladium venientium ut dimicarent
cum chaldeis et implerent eas cadaveribus hominum quos
percussi in furore meo et in indignatione mea, abs-
condens faciem meam a civitate hac propter omnem
maliciam eorum. Ecce ego obducam eis cicatricem et
sanitatem et curabo eos et revelabo illis deprecationem
pacis et veritatis. Et convertam conversionem iuda et ierusalem

onem Ierusalem et edificabo eos sicut a principio. et emun-
dabo illos ab omni iniquitate sua in qua peccaverunt
mihi. et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum in quibus
deliquerunt mihi et spreverunt me. Et erit mihi in nomen et in gau-
dium et in laudem et in exultationem cunctis gentibus terre
que audierint omnia bona que ego facturus sum eis et pave-
bunt et turbabuntur in universis bonis et in omni pace quam
ego faciam ei. Hec dicit dominus. Adhuc audietur in loco
isto quem vos dicitis esse desertum. eo quod non sit homo neque iu-
mentum in civitatibus Iuda et foris Ierusalem que deso-
late sunt absque homine et absque habitatore et absque
pecore vox gaudii et vox leticie. vox sponsi et vox
sponse vox dicentium. Confitemini domino exercituum quoniam
bonus quoniam in eternum misericordia eius et portantium vota in domum
domini. Reducam enim conversionem terre sicut a principio dicit
dominus. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc erit in loco isto de-
serto absque homine et absque iumento et in civitatibus eius
habitaculum pastorum accubantium gregum. In civitatibus
montuosis et in civitatibus campestribus et in civitatibus
que ad austrum sunt et in terra Beniamin et in circuitu Ierusalem.
et in civitatibus Iuda. Adhuc transibunt greges ad ma-
num numerantis ait dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus
et suscitabo verbum bonum quod locutus sum ad domum
Israel et ad domum Iuda. In diebus illis et in tempore illo germi-
nare faciam David germen iusticie et faciet iudicium et iu-
sticiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda et Ierusalem
habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus
noster. Quia hec dicit dominus. Non interibit viri de David qui sede-
at super thronum domus Israel. et de sacerdotibus et de levitis non
interibit vir a facie mea qui offerat holocausta et ac-
cendat sacrificium et cedat victimas cunctis
diebus. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens. Hec
dicit dominus. Si irritum potest fieri pactum meum cum die et pactum
meum cum nocte. ut non sit dies et nox in tempore suo. et
pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo ut non
sit ex eo filius qui regnet in throno eius et levite et
sacerdotes ministri mei. Sicut numerari non possunt stel-
le celi nec metiri arena maris. sic multiplicabo
semen David servi mei et levitas ministros meos. Et fa-
ctum est verbum domini ad Ieremiam dicens. Numquid non
vidisti quod populus hic locutus sit dicens. Due cognationes quas
elegerat dominus abiecte sunt. Et populum meum despexe-
runt eo quod non sit ultra gens coram eis. Hec dicit dominus. Si pac-
tum meum inter diem et noctem et leges celo et terre non
posui: equidem et semen Iacob et David servi mei proici-
am. ut non assumam de semine eius principes seminis
Abraham et Ysaac et Iacob. Reducam enim conversionem
XXXIIII
eorum et miserebor eis. Verbum quod factum est ad Iere-
miam a domino quando Nabuchodonosor rex Babilonis et omnis
exercitus eius universaque regna terre que erant sub po-
testate manus eius et omnis populi bellabant contra Ierusalem
et contra omnes urbes eius dicens. Hec dicit dominus deus Israel. Vade
et loquere ad Sedechiam regem Iuda et dices ad eum.
Hec dicit dominus. Ecce ego tradam civitatem hanc in ma-
nu regis Babilonis et succendet eam igni. Et tu non
effugies de manu eius. sed comprehensione capi-
eris. et in manu eius traderis. et oculi tui oculos re-
gis Babilonis videbunt. et os eius cum ore tuo lo-
quetur. et Babilonem introibis. Attamen audi ver-
bum domini Sedechia rex Iuda. Hec dicit dominus ad te.
Non morieris in gladio sed in pace morieris. et secun-
dum combustiones patrum tuorum regum priorum
qui fuerunt ante te. sic comburent te. et ve domine plan-
gent te. quia verbum ego locutus sum dicit dominus. Et lo-
cutus est Ieremias ad Sedechiam regem Iuda universa
verba hec in Ierusalem. Et exercitus regis Babilonis pugna-
bat contra Ierusalem et contra omnes civitates Iuda que reliquae erant
contra Lachis et contra Azecha. Hee enim supererant de civitatibus Iu-
da urbes munite. Verbum quod factum est ad Ieremiam
a domino postquam percussit rex Sedechias fedus cum omni
populo in Ierusalem. predicans ut dimitteret unusquisque servum
suum et unusquisque ancillam suam hebreum et hebream li-
beros. et nequaquam dominarentur eis id est in Iudeo et fratre suo.
Audierunt ergo omnes principes et universus populus qui inierunt pac-
tum ut dimitteret unusquisque servum suum et unusquisque ancil-
lam suam liberos. et ultra non dominarentur eis. Audierunt
igitur et dimiserunt. Et conversi sunt deinceps et retraxerunt ser-
vos et ancillas suas quos dimiserant liberos et subiugaverunt
in famulos et in famulas. Et factum est verbum domini
ad Ieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus deus Israel. Ego percus-
si fedus cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra E-
gipti de domo servitutis dicens. Cum completi fuerint
septem anni dimittat unusquisque fratrem suum hebreum
qui venditus est ei et serviet tibi sex annis et dimittes eum
a te liberum. Et non audierunt me patres vestri nec inclina-
verunt aurem suam. Et conversi estis vos hodie et fe-
cistis quod rectum est in oculis meis ut predicaretis li-
bertatem unusquisque ad amicum suum et inistis pactum
in conspectu meo in domo in qua invocatum est nomen
meum super eam. Et reversi estis et commaculastis nomen me-
um. et reduxistis unusquisque servum suum et unusquisque
ancillam suam quos dimiseratis ut essent liberi et sue
potestatis et subiugastis eos ut sint vobis servi
et ancille. Propterea hec dicit dominus. Vos non audistis me ut
predicaretis libertatem unusquisque fratri suo et unusquisque
amico suo. Ecce ego predico vobis libertatem ait dominus ad
gladium et ad famem et ad pestem. et dabo vos in commo-
tionem cunctis regnis terre. Et dabo viros qui prevari-
cantur fedus meum et non observaverunt verba federis quibus
assensi sunt in conspectu meo vitulum quem conci-
derunt in duas partes. et transierunt inter divisiones eius.
principes Iuda et principes Ierusalem eunuchi et sacerdotes
et omnis populus terre qui transierunt inter divisiones vituli.
et dabo eos in manu inimicorum suorum et in manu que-
rentium animam eorum. Et erit morticinum eorum in escam
volatilibus celi et bestiis terre. Et Sedechiam regem Iuda
et principes eius dabo in manu inimicorum suorum et in
manu querentium animam eorum et in manu exercituum regis
Babilonis qui recesserunt a vobis. Ecce ego precipio
dicit dominus et reducam eos in civitatem hanc et pre-
liabuntur adversus eam et capient eam et succendent
igni. Et civitates Iuda dabo in solitudinem eo
XXXV
quod non sit habitator. Verbum quod factum est ad Iere-
miam a domino in diebus Ioachim filii Iosie regis
Iuda dicens. Vade ad domum Rechabitarum et loquere
eis et introduces eos in domum domini in unam exe-
drarum thesaurorum et dabis eis bibere vinum.
Et assumpsi Iezoniam filium Ieremie filii
Absanie et fratres eius et omnes filios eius et univer-
sam domum Rechabitarum et introduxi eos in do-
mum domini ad gazophilacium filiorum Anan filii
Gezedelie hominis dei quod erat iuxta gazo-
philacium principum super thesaurum Maa-
sie filii Sellum qui erat custos vestibuli.

et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vini et
calices et dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bi-
bemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster praecepit nobis dicens:
Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum;
et domum non aedificabitis, et sementem non seretis, et vineas
non plantabitis nec habebitis, sed in tabernaculis habitabitis
cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem
terrae in qua vos peregrinamini. Oboedivimus ergo voci Ionadab
filii Rechab patris nostri in omnibus quae praecepit nobis, ita ut non
biberemus vinum cunctis diebus nostris nos et mulieres nostrae,
et filii et filiae nostrae; et non aedificaremus domos ad habitan-
dum, et vineam et agrum et sementem non habuimus, sed habita-
vimus in tabernaculis, et oboedientes fuimus iuxta omnia
quae praecepit nobis Ionadab pater noster. Cum autem ascendisset Na-
buchodonosor rex Babylonis ad terram nostram, diximus: Venite, in-
grediamur Ierusalem a facie exercitus Chaldaeorum et a facie
exercitus Syriae; et mansimus in Ierusalem. Et factum est
verbum Domini ad Ieremiam dicens: Haec dicit Dominus exerci-
tuum Deus Israhel: Vade et dic viris Iuda et habitatoribus Ie-
rusalem: Numquid non recipietis disciplinam ut oboediatis
verbis meis, dicit Dominus? Praevaluerunt sermones Ionadab
filii Rechab quos praecepit filiis suis ut non biberent vinum,
et non biberunt usque ad diem hanc, quia oboedierunt praecep-
to patris sui. Ego autem locutus sum ad vos de mane con-
surgens et loquens, et non oboedistis mihi. Misique ad vos omnes
servos meos prophetas, consurgens diluculo mittensque et
dicens: Convertimini unusquisque a via sua pessima, et
bona facite studia vestra, et nolite sequi deos alienos
neque colatis eos, et habitabitis in terra quam dedi vobis et patri-
bus vestris; et non inclinastis aurem vestram neque audistis
me. Firmaverunt igitur filii Ionadab filii Rechab prae-
ceptum patris sui quod praeceperat eis; populus autem iste non oboedi-
vit mihi. Idcirco haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Ecce ego
adducam super Iudam et super omnes habitatores Ierusalem uni-
versam afflictionem quam locutus sum adversum eos, eo
quod locutus sum ad illos et non audierunt, vocavi illos
et non responderunt mihi. Domui autem Rechabitarum dixit Iere-
mias: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Pro eo quod oboedistis
praecepto Ionadab patris vestri et custodistis omnia man-
data eius et fecistis universa quae praecepit vobis, propterea haec dicit
Dominus exercituum Deus Israhel: Non deficiet vir de stirpe
Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus.
XXXVI Et factum est in anno quarto Ioachim filii Iosiae
regis Iuda, factum est verbum hoc ad Ieremiam a Do-
mino dicens: Tolle volumen libri et scribes in eo
omnia verba quae locutus sum tibi adversum Israhel et Iudam
et adversum omnes gentes a die qua locutus sum ad te
ex diebus Iosiae usque ad diem hanc, si forte au-
dientes domus Iuda universa mala quae ego cogi-
to facere eis revertatur unusquisque a via sua pessi-
ma, et propitius ero iniquitati et peccato eorum. Vocavit
ergo Ieremias Baruch filium Neriae, et scripsit Baruch
ex ore Ieremiae omnes sermones Domini quos locutus
est ad eum in volumine libri. Et praecepit Ierem-
ias Baruch dicens: Ego clausus sum, nec va-
leo ingredi domum Domini. Ingredere ergo tu et le-
ge de volumine in quo scripsisti ex ore meo
verba Domini audiente populo in domo Domini in die
ieiunii; insuper et audiente universo Iuda
qui veniunt de civitatibus suis leges eis, si
forte cadat oratio eorum in conspectu Domini et re-
vertatur unusquisque a via sua pessima, quia
magnus furor et indignatio quam locutus est Dominus ad-
versum populum hunc. Et fecit Baruch filius Neriae iuxta
omnia quae praeceperat ei Ieremias propheta, legens ex volu-
mine sermones Domini in domo Domini. Factum est autem in an-
no quinto Ioachim filii Iosiae regis Iuda in mense nono,
praedicaverunt ieiunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem
et universae multitudini quae confluxerat de civitatibus Iu-
da in Ierusalem. Legitque Baruch ex volumine sermones
Ieremiae in domo Domini in gazophylacio Gamariae fi-
lii Saphan scribae in vestibulo superiori, in intro-
itu portae novae domus Domini, audiente omni populo. Cumque
audisset Micheas filius Gamariae filii Saphan omnes
sermones Domini ex libro, descendit in domum regis in gazo-
phylacium scribae; et ecce ibi omnes principes sedebant,
Elisama scriba et Dalaias filius Semeiae et Elnathan fi-
lius Achobor et Gamarias filius Saphan et Sedeci-
as filius Ananiae et universi principes. Et nuntiavit eis
Micheas omnia verba quae audivit legente Baruch
ex volumine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes
ad Baruch Iudi filium Nathaniae filii Selemiae fi-
lii Chusi dicentes: Volumen ex quo legisti audiente populo
sume in manu tua et veni. Tulit ergo Baruch filius Neriae
volumen in manu sua et venit ad eos. Et dixerunt ad
eum: Sede et lege haec in auribus nostris. Et legit Baruch
in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia verba, ob-
stupuerunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch:
Nuntiare debemus regi omnes sermones istos. Et interro-
gaverunt eum dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes
sermones istos ex ore eius. Dixit autem eis Baruch: Ex ore
suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, et
ego scribebam in volumine atramento. Et dixerunt prin-
cipes ad Baruch: Vade et abscondere tu et Ieremias,
et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atrium.
Porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamae
scribae, et nuntiaverunt audiente rege omnes sermones. Mi-
sitque rex Iudi ut sumeret volumen. Qui tollens illud
de gazophylacio Elisamae scribae legit audiente rege
et universis principibus qui stabant circa regem. Rex autem
sedebat in domo hiemali in mense nono, et posita erat
arula coram eo plena prunis. Cumque legisset Iudi
tres pagellas vel quattuor, scidit illud scalpello scribae
et proiecit in ignem qui erat super arulam, donec consumeretur
omne volumen igni qui erat in arula. Et non timu-
erunt neque sciderunt vestimenta sua rex et omnes servi eius
qui audierunt universos sermones istos. Verumptamen Elna-
than et Dalaias et Gamarias contradixerunt regi ne
combureret librum, et non audivit eos. Et praecepit
rex Hieremihel filio Amalech et Saraiae filio Ezriel
et Selemiae filio Abdeel ut comprehenderent Baruch
scribam et Ieremiam prophetam; abscondit autem eos Dominus.
Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam postquam
combusserat rex volumen et sermones quos scripserat
Baruch ex ore Ieremiae dicens: Rursum tolle volu-
men aliud et scribe in eo omnes sermones priores qui erant
in volumine priore quod combussit Ioachim rex Iuda.
Et ad Ioachim regem Iuda dices: Haec dicit Dominus: Tu
combussisti volumen illud dicens: Quare scripsisti in
eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis et
vastabit terram hanc, et cessare faciet ex illa ho-
minem et iumentum? Propterea haec dicit Dominus contra Ioachim
regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat super solium
David, et cadaver eius proicietur ad aestum per diem

et ad gelu per noctem. Et visitabo contra eum et contra semen eius
et contra servos eius iniquitates suas et adducam super eos et super habita-
tores ierusalem et super viros iuda omne malum quod locutus
sum ad eos et non audierunt. Ieremias autem tulit volu-
men aliud et dedit illud baruch filio nerie scribe qui
scripsit in eo ex ore ieremie omnes sermones libri quem
XXXVII combusserat ioachim rex iuda igni et insuper additi
sunt sermones multo plures quam antea fuerant. Et re-
gnavit sedechias rex filius iosie pro iechonia filio io-
achim quem constituit regem nabuchodonosor rex babilonis
in terra iuda et non obedivit ipse et servi eius et populus terre verbis
domini que locutus est in manu ieremie prophete. Et misit
rex sedechias iuchal filium selemie et sophoniam fi-
lium maasie sacerdotem ad ieremiam prophetam dicens.
Ora pro nobis dominum deum nostrum. Ieremias autem libere ambu-
labat in medio populi non enim miserant eum in custodiam carceris.
Igitur exercitus pharaonis egressus est de egypto et audientes
chaldei qui obsidebant ierusalem huiuscemodi nuntium
recesserunt ab ierusalem. Et factum est verbum domini ad iere-
miam prophetam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sic dicetis
regi iuda qui misit vos ad me interrogandum. Ecce
exercitus pharaonis qui egressus est vobis in auxilium revertetur
in terram suam in egyptum et redient chaldei et bel-
labunt contra civitatem hanc et capient eam et incendent
igni. Hec dicit dominus. Nolite decipere animas vestras dicentes.
Euntes abibunt et recedent a nobis chaldei quia non abi-
bunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum chaldeorum qui
preliantur adversum vos et derelicti fuerint aliqui ex eis
vulnerati singuli de tentorio suo consurgent et incendent
civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus
chaldeorum ab ierusalem propter exercitum pharaonis egressus est
ieremias de ierusalem ut iret in terram beniamin et divi-
deret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque perve-
nisset ad portam beniamin erat ibi custos porte per
vices nomine ierias filius selemie filii ananie.
et apprehendit ieremiam prophetam dicens. Ad chaldeos pro-
fugis. Et respondit ieremias. Falsum est non fugio ad chal-
deos. Et non audivit eum sed comprehendit ierias iere-
miam et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati
principes contra ieremiam cesum eum miserunt in carcerem
qui erat in domo ionathan scribe. Ipse enim prepositus
erat super carcerem. Itaque ingressus est ieremias in domum
laci et in ergastulum et sedit ibi ieremias diebus multis.
Mittens autem sedechias rex tulit eum et interrogavit eum
in domo sua abscondite et dixit. Putasne est sermo a domino.
Et dixit ieremias. Est. Et ait. In manu regis babilonis traderis.
Et dixit ieremias ad regem sedechiam. Quid peccavi tibi et servis
tuis et populo tuo quia misistis me in domum carceris. Ubi sunt
prophete vestri qui prophetabant vobis et dicebant. Non veniet rex
babilonis super vos et super terram hanc. Nunc ergo audi obsecro
domine mi rex. valeat deprecatio mea in conspectu tuo et
ne me remittas in domum ionathan scribe ne moriar
ibi. Precepit ergo rex sedechias ut traderetur ieremias in ves-
tibulo carceris et daretur ei torta panis cotidie excepto
pulmento donec consumerentur omnes panes de civitate. Et
XXXVIII mansit ieremias in vestibulo carceris. Audivit autem
saphatias filius mathan et sedelias filius phassur et
iuchal filius selemie et phassur filius melchie
sermones quos ieremias loquebatur ad omnem
populum dicens. Hec dicit dominus. Quicumque manserit in ci-
vitate hac morietur gladio et fame et peste. qui
autem profugerit ad chaldeos vivet et erit anima eius

sospes vivens. Hec dicit dominus. Tradendo tradetur civitas
hec in manu exercitus regis babilonis et capiet eam. Et di-
xerunt principes regi. Rogamus ut occidatur homo iste.
de industria enim dissolvit manus virorum bellantium
qui remanserunt in civitate hac et manus universi populi lo-
quens ad eos iuxta verba hec. Siquidem homo iste non querit pacem
populo huic sed malum. Et dixit rex sedechias. Ecce ipse in
manibus vestris est. nec enim fas est regem vobis quicquam negare.
Tulerunt ergo ieremiam et proiecerunt eum in lacum melchie
filii amelech qui erat in vestibulo carceris et submiserunt
ieremiam funibus in lacum in quo non erat aqua sed lu-
tum. Descendit itaque ieremias in cenum. Audivit autem
abdemelech ethiops vir eunuchus qui erat in domo regis
quod misissent ieremiam in lacum. Porro rex sedebat in
porta beniamin. Et egressus est abdemelech de domo regis
et locutus est ad regem dicens. Domine mi rex male fecerunt vi-
ri isti omnia quecumque perpetrarunt contra ieremiam prophetam
mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame. non
sunt enim ultra panes in civitate. Precepit ergo rex abdeme-
lech ethiopi dicens. Tolle tecum hinc triginta viros et leva
ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assumptis
ergo abdemelech secum viris ingressus est domum regis
que erat sub cellario et tulit inde veteres pannos et antiqua
que computruerant et submisit eos ad ieremiam in lacum
per funiculos. Dixitque abdemelech ethiops ad iere-
miam. Pone veteres pannos et hec scissa et putrida sub
cubito manuum tuarum et super funes. Fecit ergo ieremias sic.
Et extraxerunt ieremiam funibus et eduxerunt eum de
lacu. Mansit autem ieremias in vestibulo carceris. Et mi-
sit rex sedechias et tulit ad se ieremiam prophetam ad osti-
um tertium quod erat in domo domini. Et dixit rex ad iere-
miam. Interrogo ego te sermonem ne abscondas a me aliquid.
Dixit autem ieremias ad sedechiam. Si annuntiavero ti-
bi numquid non interficies me. Et si consilium dedero tibi non me
audies. Iuravit ergo rex sedechias ieremie clam di-
cens. Vivit dominus qui fecit nobis animam hanc si occidero te et si
tradidero te in manus virorum istorum qui querunt a-
nimam tuam. Et dixit ieremias ad sedechiam. Hec
dicit dominus exercituum deus israel. Si profectus exieris ad prin-
cipes regis babilonis vivet anima tua et ci-
vitas hec non succendetur igni et salvus eris tu et domus
tua. Si autem non exieris ad principes regis babilonis
tradetur civitas in manus chaldeorum et succendent
eam igni et tu non effugies de manu eorum. Et dixit
rex sedechias ad ieremiam. Sollicitus sum propter
iudeos qui transfugerunt ad chaldeos ne forte tra-
dar in manus eorum et illudant mihi. Respondit autem
ieremias. Non te tradent. Audi queso vo-
cem domini quam ego loquor ad te et bene tibi erit et vi-
vet anima tua. Quod si nolueris egredi iste est ser-
mo quem ostendit mihi dominus. Ecce omnes mulieres
que remanserunt in domo regis iuda educentur
ad principes regis babilonis et ipse dicent. Se-
duxerunt te et prevaluerunt adversum te viri pa-
cifici tui. demerserunt in ceno et in lubrico pe-
des tuos et recesserunt a te. Et omnes uxores tu-
e et filii tui educentur ad chaldeos et non effugies
manus eorum sed in manu regis babilonis capi-
eris et civitatem hanc comburet igni. Dixit
ergo sedechias ad ieremiam. Nullus sciat verba
hec et non morieris. Si autem audierint principes
quia locutus sum tecum et venerint ad te et dixerint

et indica nobis quid locutus sis cum rege. ne celes nos.
et non te interficiemus. et quid locutus est tecum rex. dices ad
eos. Prostravi ego preces meas coram rege ne me redu
ci iuberet in domum Ionathan ibi morerer. Venerunt
ergo omnes principes ad Ieremiam et interrogaverunt eum. et lo
cutus est eis iuxta omnia verba que preceperat ei rex. et cessa
verunt ab eo. nichil enim fuerat auditum. Mansit ergo
Ieremias in vestibulo carceris usque ad diem qua capta
[XXXIX] est Ierusalem. Et factum est ut caperetur Ierusalem. Anno nono
Sedechie regis Iuda mense decimo venit Nabuchodonosor rex Ba
bilonis et omnis exercitus eius ad Ierusalem et obsidebant
eam. Undecimo autem anno Sedechie mense quarto quinta mensis
aperta est civitas. Et ingressi sunt omnes principes regis
Babilonis et sederunt in porta media. Neregel. Sereser.
Semegarnabu. Sarsachim. Rapsares. Rebmag. et omnes
reliqui principes regis Babilonis. Cumque vidisset eos
Sedechias rex Iuda et omnes viri bellatores fugerunt.
Et egressi sunt nocte de civitate per viam orti regis per por
tam que erat inter duos muros et egressi sunt ad viam deser
ti. Persecutus est autem exercitus Chaldeorum eos et comprehenderunt
Sedechiam in campo solitudinis Iericontine et captum
duxerunt ad Nabuchodonosor regem Babilonis in Reblatha que
est in terra Emath et locutus est ad eum iudicia. Et occidit
rex Babilonis filios Sedechie in Reblatha in oculis eius et omnes
nobiles Iuda occidit rex Babilonis. Oculos quoque Sede
chie eruit et vinxit eum compedibus ut duceretur in Ba
bilonem. Domum quoque regis et domum vulgi succenderunt
Chaldei igni et murum Ierusalem subverterunt. Et
reliquias populi qui remanserant in civitate et perfugas
qui transfugerant ad eum et superfluos vulgi qui reman
serant transtulit Nabuzardan magister militum in Ba
bilonem. Et de plebe pauperum qui nichil penitus habebant
dimisit Nabuzardan militum magister in terra Iuda.
et dedit eis vineas et cisternas in die illa. Preceperat autem
Nabuchodonosor rex Babilonis de Ieremia Nabuzardan
magistro militie dicens. Tolle illum et pone super eum
oculos tuos nichilque ei mali facias. sed ut voluerit
sic facias ei. Misit ergo Nabuzardan princeps militie
et Nabusezban et Rapsares et Neregel et Sereser et
Rebmag et omnes optimates regis Babilonis. miserunt
et tulerunt Ieremiam de vestibulo carceris. et tra
diderunt eum Godolie filio Aicam filii Saphan ut in
traret domum et habitaret in populo. Ad Ieremiam autem factus
est sermo domini cum clausus esset in vestibulo carceris di
cens. Vade et dic Abdemelech Ethiopi dicens. Hec dicit
dominus exercituum deus Israel. Ecce ego inducam sermo
nes meos super civitatem hanc in malum et non in bonum. et
erunt in conspectu tuo in die illa. et liberabo te et gla
dio non cades sed erit tibi anima tua in salutem quia in me
[XL] habuisti fiduciam ait dominus. Sermo qui factus est ad
Ieremiam a domino postquam dimissus est a Nabuzar
dan magistro militie de Rama quando tulit eum vinc
tum catenis in medio omnium qui migrabant
de Ierusalem et Iuda et ducebantur in Ierusalem Babilonem.
Tollens ergo princeps militie Ieremiam dixit ad eum.
Dominus deus tuus locutus est malum hoc super locum istum
et adduxit et fecit dominus sicut locutus est quia peccastis
domino et non audistis vocem eius. Et factus est vobis
sermo domini hic. Nunc ergo ecce solvi te hodie de ca
tenis que sunt in manibus tuis. Si placet tibi ut venias
mecum in Babilonem veni et ponam oculos meos
super te. Si autem displicet tibi venire mecum in Babilo
nem reside. Ecce omnis terra in conspectu tuo est. Quod ele
geris et quo placuerit tibi ut vadas illuc perge. Et mecum noli ve
nire. sed habita apud Godoliam filium Aicam filii Saphan quem
prefecit rex Babilonis civitatibus Iude. habita ergo cum eo in
medio populi. vel quocumque tibi placuerit ut vadas vade. Dedit
quoque ei magister militie cibaria et munuscula et dimisit eum.
Venit autem Ieremias ad Godoliam filium Aicam in
Masphat. et habitavit cum eo in medio populi qui relictus
fuerat in terra. Cum autem audissent omnes principes exercitus
qui dispersi fuerant per regiones ipsi et socii eorum quod prefe
cisset rex Babilonis Godoliam filium Aicam terre et quod com
mendasset ei viros et mulieres et parvulos et de pauperibus terre
qui non fuerant translati in Babilonem venerunt ad Godo
liam in Masphat. et Hysmael filius Nathanie et Io
hanna et Caree filius Ionathan et Sareas filius Thane
meth et filii Ophi qui erant de Nethophathi et Iezo
nias filius Maachati ipsi et viri eorum. Et iuravit e
is Godolias filius Aicham et comitibus eorum dicens. Nolite
timere servire Chaldeis. habitate in terra et servite regi Ba
bilonis et bene erit vobis. Ecce ego habito in Masphat
ut respondeam precepto Chaldeorum qui mittuntur ad nos.
Vos autem colligite vindemiam et messem et oleum et con
dite in vasis vestris et manete in urbibus vestris quas tene
tis. Sed et omnes Iudei qui erant in Masphat Moab et in
filiis Ammon et in Idumea et in universis regionibus au
dito quod dedisset rex Babilonis reliquias in Ierusalem Iudea.
Et quod preposuisset super eos Godoliam filium Aicam filii Sapha.
reversi sunt inquam omnes Iudei de universis locis ad que profu
gerant et venerunt in terram Iuda ad Godoliam in Masphat.
et collegerunt vinum et messem multam nimis. Iohan
nan autem filius Caree et omnes principes exercitus qui dispersi
erant in regionibus venerunt ad Godoliam in Mas
phat. et dixerunt ei. Scito quod Baalis rex filiorum Ammon mi
sit Hysmael filium Nathanie percutere animam tuam. Et
non credidit eis Godolias filius Aicam. Iohanna vero
filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphat lo
quens. Ibo et percutiam Hysmael filium Nathanie nul
lo sciente ne interficiat animam tuam. et dissipentur
omnes Iudei qui congregati sunt ad te et peribunt reliquie
Iude. Et ait Godolias filius Aicam ad Iohannan filium
Caree. Noli facere verbum hoc. falsum enim tu loqueris de Hys
mael. Et factum est in mense septimo venit Hysmael [XLI]
filius Nathanie filii Elisama de semine regali et op
timates regis et decem viri cum eo ad Godoliam filium
Aicam in Masphat. et comederunt ibi panes simul in
Masphat. Surrexit autem Hysmael filius Nathanie et decem
viri qui erant cum eo et percusserunt Godoliam filium
Aicam filii Saphan gladio et interfecerunt eum quem
prefecerat rex Babilonis terre. Omnes quoque Iudeos qui erant cum
Godolia in Masphat et Chaldeos qui reperti sunt ibi et viros
bellatores percussit Hysmael. Secundo autem die postquam oc
ciderat Godoliam nullo adhuc sciente venerunt
viri de Sychem et de Sylo et de Samaria octoginta
viri rasi barba et scissis vestibus et squalentes. et munera
et thus habebant in manu ut offerrent in domo do
mini. Egressus est ergo Hysmael filius Nathanie in oc
cursum eorum de Masphat incedens et plorans ibat.
Cum autem occurrisset eis dixit ad eos. Venite ad Godo
liam filium Aicam. Qui cum venissent ad medium
civitatis interfecit eos Hysmael filius Nathanie circa
medium laci ipse et viri qui erant cum eo. Decem
autem viri reperti sunt inter eos qui dixerunt ad Hys

mael. Noli occidere nos: quia habemus thesauros in agro
frumenti et ordei et olei et mellis. Et cessavit et non interfe-
cit eos cum fratribus suis. Lacus autem in quem proiecerat
hysmael omnia cadavera virorum quos percussit propter go-
doliam, ipse est quem fecit rex asa propter baasa regem
israel. Ipsum replevit hysmael filius nathanie occisis.
Et captivos duxit hysmael omnes reliquias populi qui
erant in masphat, filias regis et universum populum qui
remanserant in masphat, quos commendaverat nabu-
zardan princeps milicie godolie filio aicam. Et cepit
eos hysmael filius nathanie et abiit ut transiret ad
filios ammon. Audivit autem iohanna filius caree
et omnes principes bellatorum qui erant cum eo omne
malum quod fecerat hysmael filius nathanie. Et assump-
tis universis viris profecti sunt ut bellarent adversum
hysmaelem filium nathanie, et invenerunt eum ad
aquas multas que sunt in gabaon. Cumque vidisset omnis
populus qui erat cum hysmaele iohannam filium caree
et universos principes bellatorum qui erant cum eo,
letati sunt. Et reversus est omnis populus quem ceperat
hysmael in masphat. Reversusque abiit ad iohan-
nam filium caree. Hysmael autem filius nathanie fugit
cum octo viris a facie iohanne et abiit ad filios am-
mon. Tulit ergo iohanna filius caree et omnes principes
bellatorum qui erant cum eo universas reliquias vul-
gi quas reduxerat ab hysmael filio nathanie de
masphat, postquam percussit godoliam filium aicam,
fortes viros ad prelium et mulieres et pueros et eunu-
chos quos reduxerat de gabaon. Et abierunt et sederunt
peregrinantes in chamaan que est iuxta bethleem, ut
pergerent et introirent egyptum a facie chaldeorum.
Timebant enim eos, quia percusserat hysmael filius
nathanie godoliam filium aicam quem prefecerat

XLI

rex babilonis in terra iuda. Et accesserunt omnes
principes bellatorum et iohanna filius caree et iecho-
nias filius iosie et reliquum vulgus a parvo usque
ad magnum. Dixeruntque ad ieremiam prophetam:
Cadat oratio nostra in conspectu tuo, et ora pro nobis ad
dominum deum tuum pro universis reliquiis istis, quia dere-
licti sumus pauci de pluribus, sicut oculi tui nos intuen-
tur. Et annunciet nobis dominus deus tuus viam per quam
pergamus et verbum quod faciamus. Dixit autem ad eos iere-
mias propheta: Audivi. Ecce ego oro ad dominum deum vestrum
secundum verba vestra. Omne verbum quodcumque responderit
michi indicabo vobis, nec celabo vos quicquam. Et illi
dixerunt ad ieremiam: Sit dominus inter nos testis verita-
tis et fidei, si non iuxta omne verbum in quo miserit te
dominus tuus ad nos sic faciemus. Sive bonum est sive ma-
lum, voci domini dei nostri ad quem mittimus te obedie-
mus, ut bene sit nobis cum audierimus vocem domini
dei nostri. Cum autem completi essent .x. dies, factum est
verbum domini ad ieremiam. Vocavitque iohannam filium
caree et omnes principes bellatorum qui erant cum
eo, et universum populum a minimo usque ad magnum.
Et dixit ad eos: Hec dicit dominus deus israel, ad quem misi-
stis me ut prosternerem preces vestras in conspectu eius:
Si quiescentes manseritis in terra hac, edificabo vos
et non destruam, plantabo et non evellam. Iam enim pla-
catus sum super malum quod feci vobis. Nolite timere
a facie regis babilonis, quem vos pavidi formidatis.
Nolite eum metuere, dicit dominus, quia vobiscum sum ego
ut salvos faciam vos et eruam de manu eius. Et dabo
vobis misericordiam et miserebor vestri, et habitare vos facia-
am in terra vestra. Si autem dixeritis vos: Non habitabimus
in terra ista, nec audieritis vocem domini dei vestri, di-
centes: Nequaquam, sed ad terram egypti pergemus, ubi non
videbimus bellum et clangorem tube non audiemus
et famem non sustinebimus, et ibi habitabimus. Propter hoc

nunc audite verbum domini, reliquie iuda. Hec dicit dominus exerci-
tuum deus israel: Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini
in egyptum et intraveritis ut ibi habitetis, gladius quem
vos formidatis ibi comprehendet vos in terra egypti,
et fames pro qua estis solliciti adherebit vobis in egyp-
to, et ibi moriemini. Omnesque viri qui posuerint faciem
suam ut ingrediantur egyptum ut habitent ibi, morientur
gladio et fame et peste. Nullus de eis remanebit nec ef-
fugiet a facie mali quod ego afferam super eos. Quia hec
dicit dominus exercituum deus israel: Sicut conflatus est furor meus
et indignatio mea super habitatores ierusalem, sic conflabitur
indignatio mea super vos cum ingressi fueritis egyptum,
et eritis in iusiurandum et in stuporem et in male-
dictum et in obprobrium, et nequaquam ultra videbitis
locum istum. Verbum domini super vos, reliquie iuda:
Nolite intrare egyptum. Scientes scietis quia obtestatus sum
vos hodie, quia decepistis animas vestras. Vos enim
misistis me ad dominum deum nostrum dicentes: Ora pro nobis
ad dominum deum nostrum, et iuxta omnia quecumque dixerit dominus deus noster
sic annuncia nobis, et faciemus. Et annunciavi vobis
hodie, et non audistis vocem domini dei vestri super universis
pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo sciendo scietis quia
gladio et fame et peste moriemini in loco ad quem
voluistis intrare ut habitaretis ibi. Factum est autem
cum complesset ieremias loquens ad populum universos ser-
mones domini dei eorum pro quibus miserat eum dominus deus
eorum ad illos, omnia verba hec, dixit azarias filius
osie et iohanna filius caree et omnes viri superbi dicentes
ad ieremiam: Mendacium tu loqueris. Non misit te dominus
deus noster dicens: Ne ingrediamini in egyptum ut habitetis
illic. Sed baruch filius nerie incitat te adversum nos
ut tradat nos in manibus chaldeorum, ut interficiat nos
et traduci faciat in babilonem. Et non audivit iohan-
na filius caree et omnes principes bellatorum et universus
populus vocem domini ut manerent in terra
iuda. Sed tollens iohanna filius caree et universi prin-
cipes bellatorum universos reliquiarum iuda qui rever-
si fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant an-
te dispersi ut habitarent in terra iuda, viros et mulieres
et parvulos et filias regis et omnem animam quam reliquerat
nabuzardan princeps milicie cum godolia
filio aicam filii saphan, et ieremiam prophetam et baruch
filium nerie, et ingressi sunt terram egypti, quia non obe-
dierunt voci domini, et venerunt usque ad taphnis. Et fac-
tus est sermo domini ad ieremiam in taphnis dicens: Sume
in manu tua lapides grandes et abscondes eos
in cripta que est sub muro lateritio in porta domus
pharaonis in taphnis, cernentibus viris iudeis. Et dices
ad eos: Hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego
mittam et assumam nabuchodonosor regem babilonis ser-
vum meum, et ponam thronum eius super lapides istos
quos abscondi, et statuet solium suum super eos. Veniensque
percutiet terram egypti, quos in mortem in mortem, et quos
in captivitatem in captivitatem, et quos in gladio in gla-
dium. Et succendet ignem in delubris deorum egypti, et
comburet ea, et captivos ducet illos. Et amicietur
terra egypti sicut amicitur pastor pallio suo, et egredietur
inde in pace. Et conteret statuas domus solis que sunt
in terra egypti, et delubra deorum egypti comburet ig-
ni. Verbum quod factum est ad ieremiam ad omnes iudeos
qui habitabant in terra egypti, habitantes in magdalo et
taphnis et in memphis et in terra phatures, dicens: Hec
dicit dominus exercituum deus israel: Vos vidistis omne malum
istud quod adduxi super ierusalem et super omnes urbes iuda, et ecce
sunt deserte hodie et non est in eis habitator, propter malitiam
quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, et irent
ut sacrificarent et colerent deos alienos quos ignorabant
et illi et vos et patres vestri. Et misi ad vos omnes servos meos

prophetas de nocte consurgens mittensque et dicens: Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi quam odivi. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam ut converterentur a malis suis et non sacrificarent diis alienis. Et conflata est indignatio mea et furor meus, et succensa est in civitatibus Iuda et in plateis Ierusalem, et versae sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem hanc. Et nunc haec dicit Dominus Deus exercituum Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir et mulier, parvulus et lactens de medio Iudae, nec relinquatur vobis quicquam residuum, provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in terra Egypti in quam ingressi estis ut habitetis ibi, et dispereatis et sitis in maledictionem et in obprobrium cunctis gentibus terrae? Numquid obliti estis mala patrum vestrorum et mala regum Iuda et mala uxorum eius et mala vestra et mala uxorum vestrarum quae fecerunt in terra Iuda et in regionibus Ierusalem? Non sunt mundati usque ad diem hanc et non timuerunt et non ambulaverunt in lege Domini et in praeceptis meis quae dedi coram vobis et coram patribus vestris. Ideo haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum, et disperdam omnem Iudam. Et adsumam reliquias Iudae quae posuerunt facies suas ut ingrederentur terram Egypti et habitarent ibi, et consumentur omnes in terra Egypti; cadent in gladio et in fame, et consumentur a minimo usque ad maximum in gladio et in fame morientur, et erunt in iusiurandum et in miraculum et in maledictionem et in obprobrium. Et visitabo super habitatores terrae Egypti sicut visitavi super Ierusalem in gladio et in fame et in peste. Et non erit qui effugiat et sit residuus de reliquiis Iudaeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra Egypti et revertantur in terram Iuda ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et habitent ibi; non revertentur nisi qui fugerint. Responderunt autem Ieremiae omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis, et universae mulieres quarum stabat multitudo grandis, et omnis populus habitantium in terra Egypti in Phatures, dicentes: Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini non audiemus ex te, sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginae caeli et libemus ei libamina, sicut fecimus nos et patres nostri, reges nostri et principes nostri in urbibus Iuda et in plateis Ierusalem, et saturati sumus panibus et bene nobis erat, malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare reginae caeli et libare ei libamina, indigemus omnibus et gladio et fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus reginae caeli et libamus ei libamina, numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam et libandum libamina? Et dixit Ieremias ad omnem populum adversum viros et adversum mulieres et adversum universam plebem qui responderant ei verbum dicens: Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus Iuda et in plateis Ierusalem vos et patres vestri, reges vestri et principes vestri et populus terrae, horum recordatus est Dominus, et ascendit super cor eius? Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum et propter abominationes quas fecistis; et facta est terra vestra in desolationem et in stuporem et in maledictum, eo quod non sit habitator, sicut est dies haec. Propterea quod sacrificaveritis idolis et peccaveritis Domino et non audieritis vocem Domini et in lege et in praeceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis, idcirco evenerunt vobis mala haec sicut est dies haec. Dixit autem Ieremias ad omnem populum et ad universas mulieres: Audite verbum Domini, omnis Iuda qui estis in terra Egypti. Haec inquit Dominus exercituum Deus Israel dicens: Vos et uxores vestrae locuti estis ore

vestro et manibus vestris implestis dicentes: Faciamus vota nostra quae vovimus ut sacrificemus reginae caeli et libemus ei libamina. Implestis vota vestra et opere perpetratis ea. Ideo audite verbum Domini, omnis Iuda qui habitatis in terra Egypti: Ecce ego iuravi in nomine meo magno ait Dominus, quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudaei dicentis: Vivit Dominus Deus, in omni terra Egypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum, et consumentur omnes viri Iuda qui sunt in terra Egypti gladio et fame, donec penitus consumantur. Et qui fugerint gladium revertentur de terra Egypti in terram Iuda viri pauci, et scient omnes reliquiae Iudae ingredientium terram Egypti ut habitent ibi cuius sermo compleatur, meus an illorum. Et hoc vobis signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto, ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum. Haec dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Egypti in manu inimicorum eius et in manu quaerentium animam illius, sicut tradidi Sedeciam regem Iuda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui et quaerentis animam eius.

XLV

Verbum quod locutus est Ieremias propheta ad Baruch filium Neriae cum scripsisset verba haec in libro de ore Ieremiae anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel ad te, Baruch: Dixisti: Vae misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo; laboravi in gemitu meo et requiem non inveni. Sic dices ad eum: Haec dicit Dominus: Ecce quos aedificavi ego destruo, et quos plantavi ego evello, et universam terram hanc. Et tu quaeris tibi grandia? Noli quaerere, quia ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus, et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quaecumque perrexeris. Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra gentes, ad Egyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Egypti qui erat iuxta flumen Eufraten in Charchamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis in quarto anno Ioachim filii Iosiae regis Iuda. Praeparate scutum et clypeum et procedite ad bellum. Iungite equos et ascendite, equites; state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Quid igitur? Vidi ipsos pavidos et terga vertentes, fortes eorum caesos; fugerunt conciti nec respexerunt; terror undique, ait Dominus. Non fugiat velox nec salvari se putet fortis; ad aquilonem iuxta flumen Eufraten victi sunt et ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit, et velut fluviorum intumescunt gurgites eius? Egyptus fluminis instar ascendit, et velut flumina movebuntur fluctus eius, et dicet: Ascendens operiam terram, perdam civitatem et habitatores eius. Ascendite equos et exultate in curribus, et procedant fortes, Ethiopia et Libyes tenentes scutum, et Lydii arripientes et iacientes sagittas. Dies autem ille Domini Dei exercituum dies ultionis ut sumat vindictam de inimicis suis; devorabit gladius et saturabitur et inebriabitur sanguine eorum; victima enim Domini Dei exercituum in terra aquilonis iuxta flumen Eufraten. Ascende in Galaad et tolle resinam, virgo filia Egypti; frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. Audierunt gentes ignominiam tuam, et ululatus tuus replevit terram, quia fortis impegit in fortem et ambo pariter conciderunt.

XLVI

Verbum quod locutus est Dominus ad Ieremiam prophetam, ut veniret Nabuchodonosor rex Babylonis et percuteret terram Egypti. Annuntiate Egypto et auditum facite in Magdalo, et resonet in Memphis et in Taphnis; dicite: Sta et praepara te, quia devorabit gladius ea quae per circuitum tuum sunt. Quare computruit fortis tuus? Non stetit quia Dominus subvertit

eum. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad
proximum suum. Et dicent: Surgite et revertamur ad
populum nostrum, et ad terram nativitatis nostrae, a facie gla-
dii columbae. Vocate nomen pharaonis regis Aegypti: tu-
multum adduxit tempus. Vivo ego, inquit rex, dominus exer-
cituum nomen eius: quoniam sicut Thabor in montibus, et
sicut Carmelus in mari veniet. Vasa transmigratio-
nis fac tibi, habitatrix filia Aegypti, quia Memphis in solitudinem
erit, et deseretur inhabitabilis. Vitula elegans atque
formosa Aegyptus; stimulator ab aquilone veniet ei.
Mercennarii quoque eius qui versabantur in medio eius
quasi vituli saginati, versi sunt et fugerunt simul, nec
stare potuerunt; quia dies interfectionis eorum venit super
eos, tempus visitationis eorum. Vox eius quasi aeris so-
nabit, quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus
venient ei, quasi ligna caedentes. Succiderunt saltum
eius, ait dominus, qui supputari non potest; multiplica-
ti sunt super locustas, et non est eis numerus. Confu-
sa est filia Aegypti, et tradita in manu populi aquilonis.
Dixit dominus exercituum, deus Israhel: Ecce ego visitabo
super tumultum Alexandriae, et super pharaonem, et super Aegyp-
tum, et super deos eius, et super reges eius, et super eos qui confidunt
in eo. Et dabo eos in manus quaerentium ani-
mam eorum, et in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, et in
manus servorum eius. Et post haec habitabitur sicut
in diebus pristinis, ait dominus. Et tu ne timeas, serve meus
Iacob, et ne paveas, Israhel; quia ecce ego salvum te faciam
de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis tuae.
Et revertetur Iacob et quiescet et prosperabitur, et non erit
qui exterreat eum. Et tu noli timere, serve meus Ia-
cob, ait dominus, quia tecum ego sum; quia consumam
ego omnes gentes ad quas eieci te; te vero non consu-
mam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti
parcam tibi.

XLVI

Quod factum est verbum domini ad Ieremiam
prophetam contra Palaestinos, antequam percuteret pharao Gazam.
Haec dicit dominus: Ecce aquae ascendunt ab aqui-
lone, et erunt quasi torrens inundans, et operient ter-
ram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Cla-
mabunt homines, et ululabunt omnes habitatores
terrae a strepitu pompae armatorum et bellatorum eius,
a commotione quadrigarum eius et multitudine ro-
tarum eius. Non respexerunt patres filios manibus dissolu-
tis, pro adventu diei in quo vastabuntur omnes Philisthi-
im, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis
auxiliis suis. Depopulatus est enim dominus Palaestinos,
reliquias insulae Cappadociae. Venit calvitium super Gazam,
conticuit Ascalon, et reliquiae vallis earum. Usquequo
concideris? O mucro domini, usquequo non quiesces? Ingredere
in vaginam tuam, refrigerare et sile. Quomodo quiescet,
cum dominus praeceperit ei adversum Ascalonem et adver-
sum maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

XLVII

Haec
dicit dominus exercituum, deus Israhel: Vae super Nabo, quoniam vastata
est et confusa; capta est Cariathaim; confusa est fortis
et tremuit. Non est ultra exsultatio in Moab.
Contra Esebon cogitaverunt malum: Venite et disper-
damus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequeturque te gla-
dius. Vox clamoris de Oronaim, vastitas et contritio mag-
na. Contrita est Moab; annuntiate clamorem parvulis
eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fle-
tu; quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum
contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras,
et eritis quasi myricae in deserto. Pro eo enim quod habu-
isti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis,
tu quoque capieris; et ibit Chamos in transmigrationem,
sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet praedo
ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur, et peribunt val-
les, et dissipabuntur campestria, quoniam dissipabuntur, dixit
dominus. Date florem Moab, quia florens egredietur;
et civitates eius desertae erunt et inhabitabiles. Maledictus
qui facit opus domini fraudulenter, et maledictus qui prohi-
bet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit Moab ab ad-
olescentia sua, et requievit in faecibus suis, nec transfusus
est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit; idcirco perman-
sit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. Propter-
ea ecce dies veniunt, dicit dominus, et mittam ei ordina-
tores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa eius
exhaurient, et lagunculas eorum collident. Et confundetur
Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israhel a Bethel,
in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus et viri
robusti ad proeliandum? Vastata est Moab, et civitates
illius succenderunt, et electi iuvenes eius descenderunt
in occisionem, ait rex; dominus exercituum nomen eius. Prope
interitus Moab ut veniat, et malum eius velox
accurret nimis. Consolamini eum omnes qui estis in circui-
tu eius, et universi qui scitis nomen eius. Dicite: Quomodo
confracta est virga fortis, baculus gloriosus? Descende
de gloria, et sede in siti, habitatio filiae Dibon, quoniam vastator
Moab ascendet ad te, dissipabit munitiones tuas.
In via sta et prospice, habitatio Aroer; interroga fugi-
entem, et eum qui evasit. Dic: Quid accidit? Confusus
est Moab, quoniam victus est. Ululate et clamate, annun-
tiate in Arnon, quoniam vastata est Moab. Et iudicium
venit ad terram campestrem, super Helon et super Iasa,
et super Mephaath, et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deble-
thaim, et super Cariathaim, et super Bethgamul, et super
Bethmaon, et super Carioth, et super Bosra, et super omnes
civitates terrae Moab, quae longe et quae prope sunt. Abscis-
sum est cornu Moab, et brachium eius contritum est, ait
dominus. Inebriate eum, quoniam contra dominum erectus est;
et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in
derisum etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi Israhel, quasi in-
ter fures repperisses eum; propter verba ergo tua quae adver-
sum illum locutus es, captivus duceris. Relin-
quite civitates, et habitate in petra, habitatores Mo-
ab; et estote quasi columba nidificans in summo ore
foraminis. Audivimus superbiam Moab; superbus est
valde. Sublimitatem eius et arrogantiam et superbiam
et altitudinem cordis eius ego scio, ait dominus, et iactantiam
eius, et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta eam quod
potuerit facere. Ideo super Moab heiulabo, et
ad Moab universam clamabo; ad viros mu-
ri fictilis lamentantes. De planctu Iazer plorabo
tibi, vinea Sabama; propagines tuae transierunt mare,
usque ad mare Iazer pervenerunt. Super messem tuam et
vindemiam tuam praedo irruit. Ablata est laetitia
et exsultatio de Carmelo et de terra Moab, et vinum de torcu-
laribus sustuli; nequaquam calcator uvae solitum celeu-
ma cantabit. De clamore Esebon usque Eleale et
Iasa dederunt vocem suam, a Segor usque ad Orona-
im, vitula conternante; aquae quoque Nemrim pes-
simae erunt. Et auferam de Moab, ait dominus, offeren-
tem in excelsis, et sacrificantem diis eius. Propterea cor
meum ad Moab quasi tibiae resonabit, et cor meum
ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum;
quia plus fecit quam potuit, ideo perierunt. Omne enim
caput calvitium, et omnis barba rasa erit; in cunctis ma-
nibus colligatio, et super omne dorsum cilicium. Super omnia
tecta Moab et in plateis eius omnis planctus, quia

contriui moab sicut vas inutile ait dominus. Quomodo victa est
et ululaverunt? Quomodo deiecit cervicem moab et confusus est?
Eritque moab in derisum et in exemplum omnibus in
circuitu suo. Haec dicit dominus: Ecce quasi aquila evolabit,
et extendet alas suas ad moab. Capta est carioth et mu-
nitiones comprehensae sunt. Et erit cor fortium moab
in die illa sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit
moab esse populus quoniam contra dominum gloriatus est. Pavor et fovea et
laqueus super te o habitator moab ait dominus. Qui fugerit a
facie pavoris cadet in foveam et qui conscenderit de
fovea capietur laqueo. Adducam enim super moab annum vi-
sitationis eorum dicit dominus. In umbra esebon steterunt de
laqueo fugientes, quia ignis egressus est de esebon et flam-
ma de medio seon et devorabit partem moab et verticem
filiorum tumultus. Vae tibi moab, periisti popule chamos,
quia comprehensi sunt filii tui et filiae tuae in captivitatem.
Et convertam captivitatem moab in novissimis diebus
ait dominus. Hucusque iudicia moab. Ad filios amon.

XLIX

Haec dicit dominus: Numquid filii non sunt israhel aut heres non
est ei? Cur ergo hereditate possedit melchom gad et populus eius
in urbibus eius habitavit? Ideo ecce dies veniunt dicit
dominus et auditum faciam super rabbath filiorum ammon fre-
mitum proelii et erit in tumulum dissipata filiaeque
eius igni succendentur. Et possidebit israhel possessores
suos dicit dominus. Ulula esebon quoniam vastata est hai.
Clamate filiae rabbath, accingite vos ciliciis, plangi-
te et circuite per sepes quoniam melchom in transmigrationem
ducetur, sacerdotes eius et principes eius simul. Quid
gloriaris in vallibus? Defluxit vallis tua filia delicata
quae confidebas in thesauris tuis et dicebas: Quis veniet
ad me? Ecce ego inducam super te terrorem ait dominus
deus exercituum ab omnibus qui sunt in circuitu tuo
et dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui con-
greget fugientes. Et post haec reverti faciam fugi-
tivos et captivos filiorum ammon ait dominus. Ad ydumeam.
Haec dicit dominus exercituum: Numquid non est ultra sapientia in
theman? Periit consilium a filiis, inutilis facta est sapientia
eorum. Fugite et terga vertite, descendite in voraginem
habitatores dedan, quoniam perditionem esau adduxi super eum,
tempus visitationis eius. Si vindemiatores venissent
super te non reliquissent racemum; si fures in nocte rapuis-
sent quod sufficeret sibi. Ego vero discooperui esau, re-
velavi abscondita eius et celari non poterit. Vastatum
est semen eius et fratres eius et vicini eius et non erit. Re-
linque pupillos tuos, et ego eos faciam vivere, et vi-
duae tuae in me sperabunt. Quia haec dicit dominus: Ecce
quibus non erat iudicium ut biberent calicem bibe-
ntes bibent, et tu quasi innocens relinqueris? Non eris in-
nocens sed bibens bibes, quia per memet ipsum iuravi
dicit dominus, quia in solitudinem et in opprobrium et in
desertum et in maledictionem erit bosra, et omnes
de babilon civitates eius erunt in solitudines sempiternas. Au-
ditum audivi a domino et legatus ad gentes missus est:
Congregamini et venite contra eam et consurgamus in
proelium. Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, con-
temptibilem inter homines. Arrogantia tua dece-
pit te et superbia cordis tui qui habitas in cavernis
petrae et apprehendere niteris altitudinem collis. Cum
exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te
dicit dominus. Et erit ydumea deserta, omnis qui transibit
per eam stupebit et sibilabit super omnes plagas eius.
Sicut subversa est sodoma et gomorra et vicinae urbes
eius ait dominus. Non habitabit ibi vir et non incolet eam
filius hominis. Ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis
ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faci-
am eum ad illam. Et quis erit electus quem praeponam ei? Quis
enim similis mei? et quis sustinebit me? Et quis est iste pastor
qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini
quod init de edom, et cogitationes eius quas cogitavit de
habitatoribus theman. Si non deiecerint eos parvuli gregis, nisi
dissipaverint cum eis habitaculum eorum. A voce ruinae eo-
rum commota est terra, clamor in mari rubro auditus
vocis eius. Ecce quasi aquila ascendet et avolabit et expan-
det alas suas super bosram. Et erit cor fortium in die
illa ydumeae quasi cor mulieris parturientis. Ad damas-
cum. Confusa est emath et arphat quia auditum pes-
simum audierunt. Turbati sunt in mari; pro sollicitudine
quiescere non potuit. Dissoluta est damascus, versa in fu-
gam; tremor apprehendit eam, angustia et dolores te-
nuerunt eam quasi parturientem. Quomodo dereliquerunt civi-
tatem laudabilem urbem laetitiae? Ideo cadent iu-
venes eius in plateis eius et omnes viri proelii conticescent
in die illa ait dominus exercituum. Et succendam ignem
in muro damasci et devorabit moenia benadab. Ad
cedar et ad regna asor quae percussit nabuchodonosor rex babilonis.
Haec dicit dominus exercituum: Surgite et ascendite ad ce-
dar et vastate filios orientis. Tabernacula eorum et gre-
ges eorum capient, pelles eorum et omnia vasa eorum et ca-
melos eorum tollent sibi et vocabunt super eos formi-
dinem in circuitu. Fugite abite vehementer, in voragi-
nibus sedete qui habitatis asor ait dominus. Iniit enim contra vos
nabuchodonosor rex babilonis consilium et cogitavit adversum
vos cogitationes. Consurgite et ascendite ad gentem
quietam et habitantem confidenter ait dominus. Non ostia neque
vectes eius, soli habitant. Et erunt cameli eorum in di-
reptionem et multitudo iumentorum in praedam. Et disper-
gam eos in omnem ventum qui sunt attonsi in comam,
et ex omni confinio eorum adducam interitum super eos ait
dominus. Et erit asor in habitaculum draconum deserta
usque in aeternum. Non manebit ibi vir nec incolet eam
filius hominis. Quod factum est verbum domini ad ieremiam
prophetam adversum helam in principio regni sedechi-
ae regis iuda dicens: Haec dicit dominus exercituum: Ecce
ego confringam arcum elam et summam forti-
tudinem eorum. Et inducam super helam quattuor ventos
a quattuor plagis caeli et ventilabo eos in omnes ventos
istos, et non erit gens ad quam non perveniant profugi helam.
Et pavere faciam helam coram inimicis suis et in con-
spectu quaerentium animam eorum. Et adducam super eos
malum, iram furoris mei, dicit dominus. Et mittam post
eos gladium donec consumam eos. Et ponam solium
meum in helam et perdam inde reges et principes dicit
dominus. In diebus autem novissimis reverti faciam cap-
tivos helam dicit dominus. Verbum quod locutus est dominus de

L

babilone et de terra chaldeorum in manu ieremiae pro-
phetae. Annuntiate in gentibus et auditum facite. Levate
signum, praedicate et nolite celare. Dicite: Capta est
babilon, confusus est bel, victus est marodach, con-
fusa sunt sculptilia eorum, superata sunt idola eorum.
Quoniam ascendet contra eam gens ab aquilone quae ponet
terram eius in solitudinem et non erit qui habitet in ea
ab homine usque ad pecus, et moti sunt et abierunt.
In diebus illis et in tempore illo ait dominus venient
filii israhel ipsi et filii iuda simul, ambulantes et flen-
tes properabunt et dominum deum suum quaerent in sion.
Et interrogabunt viam. Huc facies eorum

eorum et apponentur ad dominum federe sempiterno quod nulla oblivione delebitur. Grex perditus factus est populus meus. Pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus; de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos, et hostes eorum dixerunt: Non peccavimus, pro eo quod peccaverunt domino decori iustitie et expectationi patrum eorum domino. Recedite de medio babilonis, et de terra chaldeorum egredimini, et estote quasi hedi ante gregem. Quoniam ecce ego suscito et adducam in babilonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis, et preparabuntur adversus eam, et inde capietur. Sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit chaldea in predam; omnes vastantes eam replebuntur, ait dominus. Quoniam exultatis et magna loquimini, diripientes hereditatem meam, quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, et mugistis ut tauri. Confusa est mater vestra nimis, et adequata pulveri que genuit vos. Ecce novissima erit in gentibus, deserta, invia et arens. Ab ira domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem. Omnis qui transibit per babilonem stupebit, et sibilabit super universis plagis eius. Preparamini contra babilonem per circuitum, omnes qui tenditis arcum; debellate eam, non parcatis iaculis, quia domino peccavit. Clamate adversus eam; ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam ultio domini est. Ultionem accipite de ea; sicut fecit, facite ei. Disperdite satorem de babilone, et tenentem falcem in tempore messis. A facie gladii columbe unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. Grex dispersus israel, leones eiecerunt eum; primus comedit eum rex assur, iste novissimus exossavit eum nabuchodonosor rex babilonis. Propterea hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego visitabo regem babilonis et terram eius, sicut visitavi regem assur; et reducam israel ad habitaculum suum, et pascetur carmelum et basan, et in monte effraim et galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo, ait dominus, queretur iniquitas israel, et non erit, et peccatum iude, et non invenietur, quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende, et super habitatores eius visita; dissipa et interfice que post eos sunt, ait dominus, et fac iuxta omnia que precepi tibi. Vox belli in terra et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus malleus universe terre? Quomodo versa est in desertum babilon in gentibus? Illaqueavi te, et capta es babilon, et nesciebas; inventa es et apprehensa, quoniam dominum provocasti. Aperuit dominus thesaurum suum, et protulit vasa ire sue, quoniam opus est domino deo exercituum in terra chaldeorum. Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam. Tollite de via lapides, et redigite in acervos, et interficite eam, nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos fortes eius, descendant in occisionem. Ve eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. Vox fugientium et eorum qui evaserunt de terra babilonis, ut annuntient in syon ultionem domini dei nostri, ultionem templi eius. Annuntiate in babilonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum. Consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat. Reddite ei secundum opus suum; iuxta omnia que fecit facite illi, quia contra dominum erecta est, adversum sanctum israel. Idcirco cadent iuvenes eius in plateis eius, et omnes viri bellatores eius conticescent in die illa, ait dominus. Ecce ego ad te superbe, dicit dominus deus exercituum, quia venit dies tuus, tempus visitationis tue. Et cadet superbus et corruet, et non erit qui suscitet eum. Et succendam ignem in urbibus eius, et devorabit omnia in circuitu eius. Hec dicit dominus exercituum: Calumpniam sustinent filii israel et filii iuda simul. Omnes qui ceperunt eos tenent, nolunt dimittere eos. Redemptor eorum fortis, dominus exercituum nomen eius. Iudicio defendet causam eorum, ut exterreat terram et commoveat habitatores babilonis. Gladius ad chaldeos, ait dominus, et ad habitatores babilonis, et ad principes et ad sapientes eius. Gladius ad divinos eius, qui stulti erunt. Gladius ad fortes eius, qui timebunt. Gladius ad equos eius et ad currus eius, et ad omne vulgus quod est in medio eius, et erunt quasi mulieres. Gladius ad thesauros eius, qui diripientur. Siccitas super aquas eius erit, et arescent, quia terra sculptilium est, et in portentis gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis, et habitabunt in ea struthiones; et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec extruetur usque ad generationem et generationem. Sicut subvertit dominus sodomam et gomorram et vicinas eius, ait dominus, non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis. Ecce populus venit ab aquilone, et gens magna, et reges multi consurgent a finibus terre. Arcum et scutum apprehendent; crudeles sunt et immisericordes. Vox eorum quasi mare sonabit, et super equos ascendent, sicut vir paratus ad prelium contra te filia babilon. Audivit rex babilonis famam eorum, et dissolute sunt manus eius; angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. Ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam. Et quis erit electus, quem preponam ei? Quis enim similis mei? Et quis sustinebit me? Et quis est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini quod mente concepit adversum babilonem, et cogitationes eius quas cogitavit super terram chaldeorum: nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum. A voce captivitatis babilonis commota est terra, et clamor inter gentes auditus est.

Hec dicit dominus: Ecce ego suscitabo super babilonem et super habitatores eius, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem. Et mittam in babilonem ventilatores, et ventilabunt eam, et demolientur terram eius, quia venerunt super eam undique in die afflictionis eius. Non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus. Nolite parcere iuvenibus eius, interficite omnem militiam eius. Et cadent interfecti in terra chaldeorum, et vulnerati in regionibus eius. Quoniam non fuit viduatus israel et iuda a deo suo domino exercituum; terra autem eorum repleta est delicto a sancto israel. Fugite de medio babilonis, et salvet unusquisque animam suam. Nolite tacere super iniquitatem eius, quoniam tempus ultionis est a domino; vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus babilon in manu domini, inebrians omnem terram; de vino eius biberunt gentes, et ideo commote sunt. Subito cecidit babilon et contrita est. Ululate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. Curavimus babilonem, et non est sanata. Derelinquamus eam, et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad celos iudicium eius, et elevatum est usque ad nubes. Protulit dominus iustitias nostras; venite et narremus in syon opus domini dei nostri. Acuite sagittas, implete pharetras.

Suscitavit dominus spiritum regum medorum. et contra
babilonem mens eius ut perdat eam. quoniam ultio domini
est ultio templi sui. Rex medorum contra babilonem
a domino suscitatur. Super muros babilonis levate signum.
augete custodiam. levate custodes. preparate insidias.
quia cogitavit dominus et fecit quecumque locutus est contra habitato-
res babilonis. Que habitas super aquas multas locuples in
thesauris. venit finis tuus pedalis precisionis tue. Iura-
vit dominus exercituum per animam suam. quoniam replebo
te hominibus quasi brucho. et super te celeuma cantabitur.
Qui fecit terram in fortitudine sua. et preparavit orbem
in sapientia sua. et prudentia sua extendit celos. Dante
eo vocem multiplicabuntur aque in celo. Qui levat nu-
bes ab extremis terre. fulgura in pluviam fecit. et pro-
duxit ventos de thesauris suis. Stultus factus est omnis
homo a scientia. confusus est omnis conflator in sculpti-
li. quia mendax conflatio eius. nec est spiritus in eis. Vana sunt
opera et risu digna. in tempore visitationis sue peribunt.
Non sicut hec pars iacob. Quia qui fecit omnia ipse
est. et israel sceptrum hereditatis eius. Dominus exercituum nomen
eius. Collidis tu michi vasa belli. et ego collidam in te
gentes. Et disperdam in te regna. et collidam in te equum
et equitem eius. Et collidam in te currum et ascensorem
eius. et collidam in te virum et mulierem. Et collidam in
te senem et puerum. et collidam in te iuvenem et virginem.
Et collidam in te pastorem et gregem eius. et collidam
in te agricolam et iugales eius. et collidam in te duces
et magistratus. Et reddam babiloni et cunctis habitatori-
bus chaldee omne malum suum quod fecerunt in syon in
oculis vestris. ait dominus. Ecce ego ad te mons pestifer ait
dominus. qui corrumpis universam terram. Et exten-
dam manum meam super te. et evolvam te de petris. et
dabo te in montem combustionis. Et non tollam de te la-
pidem in angulum. et lapidem in fundamentum. sed perditus
eris in eternum ait dominus. Levate signum in terra.
clangite buccina in gentibus. sanctificate super eam gentes.
annunciate contra illam regibus ararath. menni et asce-
nez. Numerate contra eam taphsar. adducite equum
quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam gentes. Re-
ges medie. et duces eius. et universos magistratus eius. cunc-
tamque terram potestatis eius. Et commovebitur terra et con-
turbabitur. quia evigilavit contra babilonem cogitatio domini.
ut ponat terram babilonis desertam et inhabitabilem.
Cessaverunt fortes babilonis a prelio. habitaverunt in pre-
sidiis. Devoratum est robur eorum. et facti sunt quasi mulie-
res. Incensa sunt tabernacula eius. contriti sunt vectes
eius. Currens obviam currenti veniet. et nuncius
obviam nuncianti. ut annunciet regi babilonis. quia
capta est civitas eius a summo usque ad summum. Et
vada preoccupata sunt. et paludes incense sunt igni.
et viri bellatores conturbati sunt. Quia hec dicit dominus exerci-
tuum deus israel. Filia babilonis quasi area tempus triture eius.
adhuc modicum et veniet tempus messionis eius. Comedit
me et devoravit me nabuchodonosor rex babilonis. Reddidit
me quasi vas inane. absorbuit me quasi draco. Replevit
ventrem suum teneritudine mea. et eiecit me. Iniqui-
tas adversum me et caro mea super babilonem dicet ha-
bitatio syon. et sanguis meus super habitatores chaldee dicet
ierusalem. Propterea hec dicit dominus. Ecce ego iudicabo causam tuam
et ulciscar ultionem tuam. et desertum faciam mare eius.
et siccabo venam eius. Et erit babilon in tumulos. habi-
tatio draconum. stupor et sibilus. eo quod non sit habitator. Si-
mul ut leones rugient. et excutient comas velut ca-
tuli leonum. In calore eorum ponam potus eorum. et inebri-
abo eos ut sopiantur. et dormiant sompnum sempiternum.

et non surgant ait dominus. Deducam eos quasi agnos
ad victimam. et quasi arietes cum hedis. Quomodo capta est
sesach et comprehensa est inclita universe terre. Quomodo facta est ba-
bilon in stuporem inter gentes. Ascendit super babilonem
mare. in multitudine fluctuum eius operta est. Fac-
te sunt civitates eius in stuporem. terra inhabitabilis et deser-
ta. Terra in qua nullus habitet. nec transeat per eam filius
hominis. Et visitabo super bel in babilone. et eiciam quod
absorbuerat de ore eius. et non confluent ad eum gentes ultra.
Siquidem et murus babilonis corruet. Egredimini de
medio eius populus meus. ut salvet unusquisque animam suam
ab ira furoris domini. Et ne forte mollescat cor vestrum. et ti-
meatis auditum qui audietur in terra. et veniet in anno
auditio. et post hunc annum auditio. et iniquitas in terra.
et dominator super dominatorem. Propterea ecce dies veniunt
et visitabo super sculptilia babilonis. et omnis terra eius
confundetur. et universi interfecti eius cadent in medio eius.
et laudabunt super babilonem celi et terra et omnia que
in eis sunt. Quia ab aquilone venient ei predones
ait dominus. Et quomodo fecit babilon ut caderent
occisi in israel. sic de babilone cadent occisi
universe terre. Qui fugistis gladium venite nolite
stare. Recordamini procul domini. et ierusalem ascen-
dat super cor vestrum. Confusi sumus quoniam audivimus
obprobrium. operuit ignominia facies nostras. quia
venerunt alieni super sanctificationem domus domini. Propterea ecce
dies veniunt dicit dominus. et visitabo super sculptilia
babilonis. et in omni terra eius mugiet vulneratus. Si
ascenderit babilon in celum. et firmaverit in excel-
so robur suum. a me venient vastatores eius
ait dominus. Vox clamoris de babilone. et contri-
tio magna de terra chaldeorum. Quoniam vastavit dominus
babilonem. et perdidit ex ea vocem magnam. et so-
nabunt fluctus eorum quasi aque multe. dedit sonitum
vox eorum. quia venit super eam predo. et apprehensi sunt
fortes eius. et emarcuit arcus eorum. quia fortis ultor
dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes et sapientes
eius. et duces eius. et magistratus eius. et fortes eius. et dormient
sompnum sempiternum. et non expergiscentur ait rex
dominus exercituum nomen eius. Hec dicit dominus exerci-
tuum. Murus babilonis ille latissimus suffossione
suffodietur. et porte eius excelse igne comburentur. et labo-
res populorum ad nichilum. et gentium in ignem erunt
et disperibunt. Verbum quod precepit ieremias propheta
saraie filio nerie filii maasie cum pergeret cum se-
dechia rege in babilonem in anno quarto regni eius.
Saraias autem erat princeps prophetie. Et scripsit iere-
mias omne malum quod venturum erat super babilo-
nem in libro uno. omnia verba hec que scripta sunt contra
babilonem. Et dixit ieremias ad saraiam. Cum ve-
neris in babilonem et videris et legeris omnia verba hec
dices. Domine tu locutus es contra locum istum ut
disperderes eum. ne sit qui in eo habitet ab homine
usque ad pecus. et sit perpetua solitudo. Cumque com-
pleveris legere librum istum. ligabis ad eum lapi-
dem. et proicies illum in medium eufraten. et dices.
Sic submergetur babilon. et non consurget a facie afflic-
tionis quam ego adduco super eam. et dissolvetur. Hucus-
que verba ieremie. Filius .xx. et unius anni sede- LII
chias cum regnare cepisset. et .xi. annis regna-
vit in ierusalem. et nomen matris eius amithal. filia
ieremie de lobna. Et fecit malum in oculis domini
iuxta omnia que fecerat ioachim. quoniam furor domini erat
in ierusalem. et in iuda. usquequo proiceret eos a facie sua.
et recessit sedechias a rege babilonis. Et factum est

Factum est autem in anno .ix. regni eius in mense .x. decima die mensis venit Nabuchodonosor rex Babylonis ipse et omnis exercitus eius adversus Ierusalem et obsederunt eam et aedificaverunt contra eam munitiones in circuitu. Et fuit civitas obsessa usque ad .xi. annum regis Sedeciae. Mense autem .iiii. .ix. die mensis obtinuit fames civitatem et non erant alimenta populo terrae. Et dirupta est civitas et omnes viri bellatores eius fugerunt exieruntque de civitate nocte per viam portae quae est inter duos muros et ducit ad hortum regis, Chaldaeis obsidentibus urbem in gyro, et abierunt per viam quae ducit in heremum. Persecutus est autem Chaldaeorum exercitus regem et apprehenderunt Sedeciam in deserto quod est iuxta Iericho et omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumque comprehendissent regem adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha quae est in terra Emath et locutus est ad eum iudicia. Et iugulavit rex Babylonis filios Sedeciae in oculis eius sed et omnes principes Iuda occidit in Reblatha. Et oculos Sedeciae eruit et vinxit eum compedibus et adduxit eum rex Babylonis in Babylonem et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis eius. In mense autem .v. .x. die mensis ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis venit Nabuzardan princeps militiae qui stabat coram rege Babylonis in Ierusalem et incendit domum Domini et domum regis et omnes domos Ierusalem et omnem domum magnam igne combussit et totum murum Ierusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldaeorum qui erat cum magistro militiae. De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo quod remanserat in civitate et de perfugis qui perfugerant ad regem Babylonis et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militiae. De pauperibus vero terrae reliquit Nabuzardan princeps militiae in vinitores et in agricolas. Columnas quoque aereas quae erant in domo Domini et bases et mare aereum quod erat in domo Domini confregerunt Chaldaei et tulerunt omne aes eorum in Babylonem. Et lebetes et creagras et psalteria et phialas et mortariola et omnia vasa aerea quae in ministerio fuerant tulerunt. Et hydrias et thymiamateria et urceos et pelves et candelabra et mortariola et cyathos quotquot aurea aurea et quotquot argentea argentea tulit magister militiae et columnas duas et mare unum et vitulos .xii. aereos qui erant sub basibus quas fecerat rex Salomon in domo Domini. Non erat pondus aeris omnium horum vasorum. De columnis autem .x. et .viii. cubiti altitudinis erant in columna una et funiculus .xii. cubitorum circuibat eam porro grossitudo eius .iiii. digitorum et intrinsecus cava erat. Et capitella super utramque aerea altitudo capitelli unius .v. cubitorum et retiacula et malogranata super coronam in circuitu omnia aerea similiter columnae secundae et malogranata. Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia et omnia malogranata centum retiaculis circumdabantur. Et tulit magister militiae Saraiam sacerdotem primum et Sophoniam sacerdotem secundum et tres custodes vestibuli. Et de civitate tulit eunuchum unum qui erat praepositus super viros bellatores et .vii. viros de his qui videbant faciem regis qui inventi sunt in civitate et scribam principem militum qui probabat tyrones et .lx. viros de populo terrae qui inventi sunt in medio civitatis. Tulit autem eos Nabuzardan magister militiae et duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. Et percussit eos rex Babylonis et interfecit eos in Reblatha in terra Emath. Et translatus est Iuda de terra sua. Iste est populus quem transtulit Nabuchodonosor in anno .vii. Iudaeos .iii. milia et .xxiii. In anno octavo decimo Nabuchodonosor de Ierusalem animas octingentas .xxxii. In anno .xxiii. Nabuchodonosor transtulit Nabuzardan magister militiae Iudaeorum animas .dcc.xlv. Omnes ergo animae .iiii. milia .dc. Et factum est in .xxxvii. anno transmigrationis Ioachin regis Iuda mense .xii. .xxv. die mensis elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui caput Ioachin regis Iuda et eduxit eum de domo carceris. Et locutus est cum eo bona et posuit thronum eius super thronos regum qui erant post se in Babylone. Et mutavit vestimenta carceris eius et comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitae suae. Et cibaria eius cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis statuta per singulos dies usque ad diem mortis suae cunctis diebus vitae suae.

Et factum est postquam in captivitatem ductus est Israhel et Ierusalem destructa est, sedit Ieremias propheta flens et planxit lamentatione hac in Ierusalem et dixit. Aleph.

Quomodo sedet sola civitas plena populo; facta est quasi vidua domina gentium; princeps provinciarum facta est sub tributo. Beth. Plorans ploravit in nocte et lacrimae eius in maxillis eius; non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius; omnes amici eius spreverunt eam et facti sunt ei inimici. Gimel. Migravit Iudas propter adflictionem et multitudinem servitutis; habitavit inter gentes nec invenit requiem; omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias. Deleth. Viae Sion lugent eo quod non sint qui veniant ad sollemnitatem; omnes portae eius destructae; sacerdotes eius gementes; virgines eius squalidae et ipsa oppressa amaritudine. He. Facti sunt hostes eius in capite; inimici illius locupletati sunt quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius; parvuli eius ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis. Vau. Et egressus est a filia Sion omnis decor eius; facti sunt principes eius velut arietes non invenientes pascua et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis. Zai. Recordata est Ierusalem dierum adflictionis suae et praevaricationis omnium desiderabilium suorum quae habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus eius in manu hostili et non esset auxiliator; viderunt eam hostes et deriserunt sabbata eius. Heth. Peccatum peccavit Ierusalem propterea instabilis facta est; omnes qui glorificabant eam spreverunt illam quia viderunt ignominiam eius; ipsa autem gemens et conversa est retrorsum. Teth. Sordes eius in pedibus eius nec recordata est finis sui; deposita est vehementer non habens consolatorem; vide Domine adflictionem meam quoniam erectus est inimicus. Ioth. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum de quibus praeceperas ne intrarent in ecclesiam tuam. Caph. Omnis populus eius gemens et quaerens panem; dederunt pretiosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam; vide Domine et considera quoniam facta sum vilis. Lameth. O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus quoniam vindemiavit me ut locutus est Dominus in die irae furoris sui. Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis et erudivit me; expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum; posuit me desolatam tota die maerore confectam. Nun. Vigilavit iugum iniquitatum mearum in manu eius; convolutae sunt et impositae collo meo; infirmata est virtus mea

mea. dedit me dominus in manu de qua non potero
(lamech) surgere. Abstulit omnes magnificos meos dominus
de medio mei. vocavit adversum me tempus ut
contereret electos meos. Torcular calcavit dominus
(mem) virgini filie iuda. Idcirco ego plorans et oculus meus dedu-
cens aquas. quia longe factus est a me consolator conver-
tens animam meam. Facti sunt filii mei perditi quoniam
(phe) invaluit inimicus. Expandit syon manus
suas. non est qui consoletur eam. Mandavit dominus
adversum iacob in circuitu hostes eius. facta est ierusalem quasi
(sade) polluta menstruis inter eos. Iustus est dominus quia
os eius ad iracundiam provocavi. Audite obsecro uni-
versi populi et videte dolorem meum. virgines mee et
(coph) iuvenes mei abierunt in captivitatem. Vocavi ami-
cos meos et ipsi deceperunt me. Sacerdotes mei et senes mei
in urbe consumpti sunt. quia quesierunt cibum sibi ut
(res) refocillarent animam suam. Vide domine quoniam tri-
bulor. venter meus conturbatus est. subversum est cor me-
um in memet ipsa. quoniam amaritudine plena sum. fo-
(sin) ris interfecit gladius et domi mors similis est. Audierunt
quia ingemisco ego et non est qui consoletur me. omnes
inimici mei audierunt malum meum letati sunt
quoniam tu fecisti. Adduxisti diem consolationis et fient
(thau) similes mei. Ingrediatur omne malum eorum coram
te. et vindemia eos sicut vindemiasti me propter omnes
iniquitates meas. multi enim gemitus mei et cor
(aleph) meum merens. Quomodo obtexit in caligine
in furore suo dominus filiam syon. proiecit de celo in
terram inclitam israel et non est recordatus scabelli pedum
(beth) suorum in die furoris sui. Precipitavit dominus nec
pepercit omnia speciosa iacob. destruxit in furore suo
munitiones virginis iuda. deiecit in terram pol-
(gimel) luit regnum et principes eius. Confregit in ira fu-
roris sui omne cornu israel. avertit retrorsum dex-
teram suam a facie inimici. et succendit in iacob quasi
(deleth) ignem flamme devorantis in gyro. Tetendit arcum
suum quasi inimicus. firmavit dexteram suam quasi hostis
et occidit omne quod pulchrum erat visu in taberna-
culo filie syon. effudit quasi ignem indignationem
(he) suam. Factus est dominus velut inimicus. precipita-
vit israel. omnia menia eius. dissipavit munitiones
eius et replevit in filia iuda humiliatum et humi-
(vau) liatam. Et dissipavit quasi hortum tentorium suum
demolitus est tabernaculum suum. oblivioni tradidit
dominus in syon festivitatem et sabbatum. et in obpro-
brium. in indignatione et furoris sui. regem et sa-
(zai) cerdotem. Repulit dominus altare suum. maledixit
sanctificationi sue. tradidit in manu inimici muros
(heth) turrium eius. vocem dederunt in domo domini sicut
in die sollempni. Cogitavit dominus dissipare murum
filie syon. tetendit funiculum suum et non
(teth) avertit manum suam a perditione. luxitque antemu-
rale et murus pariter dissipatus est. Defixe sunt in ter-
ra porte eius. perdidit et contrivit vectes eius. regem
(ioth) eius et principes eius in gentibus. non est lex. et prophete eius
non invenerunt visionem a domino. Sederunt in ter-
(caph) ra conticuerunt senes filie syon. consperserunt cinere
capita sua virgines iuda. Defecerunt pre lacrimis o-
(lamech) culi mei. conturbata sunt viscera mea. effusum est
in terra iecur meum super contritionem filie populi mei. cum
deficeret parvulus et lactens in plateis oppidi. Matri-
(mem) bus suis dixerunt ubi est triticum et vinum. cum deficerent
quasi vulnerati in plateis civitatis cum exalarent
animas suas in sinu matrum suarum. Cui compa-

rabo te vel cui assimilabo te filia ierusalem. cui exequabo te
et consolabor te virgo filia syon. magna enim ve-
lut mare contritio tua. quis medebitur tui. Prophete (nun)
tui viderunt tibi falsa et stulta nec aperiebant iniqui-
tatem tuam ut te ad penitentiam provocarent. Viderunt
autem tibi assumptiones falsas et eiectiones. Plauserunt (samech)
super te manibus omnes transeuntes per viam. sibilaverunt
et moverunt caput suum super filiam ierusalem. hecine est urbs
dicentes perfecti decoris gaudium universe terre. Aperue- (ain)
runt super te os suum omnes inimici tui. sibilaverunt et fremu-
erunt dentibus et dixerunt devorabimus. En ista est dies quam
expectabamus invenimus vidimus. Fecit dominus (phe)
que cogitavit complevit sermonem suum. quem preceperat a die-
bus antiquis. Destruxit et non pepercit et letificavit super
te inimicum. et exaltavit cornu hostium tuorum. Cla- (sade)
mavit cor eorum ad dominum super muros filie syon. de-
duc quasi torrentem lacrimas per diem et noctem non des re-
quiem. neque taceat pupilla oculi tui. Consurge (coph)
lauda in nocte in principio vigiliarum. effunde
sicut aquam cor tuum ante conspectum domini. leva
ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum qui
fame perierunt in capite omnium compitorum. Vide (res)
domine et considera quem vindemiaveris ita. Ergo ne co-
medent mulieres fructum suum parvulos ad mensuram
palme. Si occiditur in sanctuario domini sacerdos et propheta. (sin)
Iacuerunt in terra foris puer et senex. virgines mee et iuve-
nes mei ceciderunt gladio. interfecisti in die furoris
tui. percussisti nec misertus es. Vocasti quasi ad diem so- (thau)
lempnem qui terrerent me de circuitu et non fuit qui
effugeret in die furoris domini et relinqueretur. Quos
educavi et enutrivi inimicus meus consumpsit eos. Ego (aleph)
vir videns paupertatem meam in virga indigna-
tionis eius. Me minavit et adduxit in tenebras et non (aleph)
in lucem. Tantum in me vertit et convertit manum suam (aleph)
tota die. Vetustam fecit pellem meam et carnem meam (beth)
contrivit ossa mea. Edificavit in gyro meo et circum- (beth)
dedit me felle et labore. In tenebrosis collocavit me (beth)
quasi mortuos sempiternos. Circumedificavit adversum (gimel)
me ut non egrediar. aggravavit compedem meum. Sed et (gimel)
cum clamavero et rogavero exclusit orationem meam.
Conclusit vias meas lapidibus quadris. semitas meas (gimel)
subvertit. Ursus insidians factus est mihi leo in abscon- (gimel)
ditis. Semitas meas subvertit et confregit me. posuit (gimel)
me desolatam. Tetendit arcum suum et posuit me (deleth)
quasi signum ad sagittam. Misit in renibus meis (deleth)
filias pharetre sue. Factus sum in derisum omni (deleth)
populo meo. canticum eorum tota die. Replevit me ama- (he)
ritudinibus. inebriavit me absinthio. Confre- (he)
git ad numerum dentes meos. cibavit me cinere. Et repul-
sa est anima mea. oblitus sum bonorum. Et dixi peri- (vau)
it finis meus et spes mea a domino. Recordare pau- (vau)
pertatis et transgressionis mee absinthii et fellis. Memo- (vau)
ria memor ero. et tabescet in me anima mea. Hec (zai)
recolens in corde meo ideo sperabo. Misericordie domini (zai)
quia non sumus consumpti. quia non defecerunt misera-
tiones eius. Novi diluculo. multa est fides tua. Pars (zain · heth)
mea dixit dominus anima mea propterea expectabo e-
um. Bonus est dominus sperantibus in eum. anime querenti (heth)
illum. Bonum est prestolari cum silentio salutare dei.
Bonum est viro cum portaverit iugum ab ado- (teth)
lescentia sua. Sedebit solitarius et tacebit quia levavit (teth)
se super se. Ponet in pulvere os suum si forte sit spes. Da- (teth)
bit percutienti se maxillam. saturabitur obprobriis. (ioth)
Quia non repellet in sempiternum dominus. Quia si abiecit (ioth)

et miserebitur secundum multitudinem miserationum suarum. Non
enim humiliavit ex corde suo et abiecit filios homi-
caph num. Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terre. Ut de-
lameth clinaret iudicium viri in conspectu vultus altissimi. Ut perderet
hominem in iudicio suo dominus ignoravit. Quis est iste qui dixit
mem ut fieret domino non iubente? Ex ore altissimi non egredi-
entur nec bona nec mala? Quid murmuravit homo vivens
mem vir pro peccatis suis? Scrutemur vias nostras et queramus et
revertamur ad dominum. Levemus corda nostra cum manibus
ad dominum in celos. Nos inique egimus et ad iracundiam
nun provocavimus; idcirco tu inexorabilis es. Operuisti in furo-
samech re et percussisti nos; occidisti nec pepercisti. Opposuisti nu-
samech bem tibi ne transeat oratio. Eradicationem et abiectionem
samech posuisti me in medio populorum. Aperuerunt super nos os su-
um omnes inimici. Formido et laqueus facta est nobis vatici-
natio et contritio. Divisiones aquarum deduxit oculus meus
ain phe in contritione filie populi mei. Oculus meus afflictus est nec tacu-
it eo quod non esset requies. Donec respiceret et videret dominus de
ain phe celis. Oculus meus depredatus est animam meam in cunctis
filiabus urbis mee. Venatione ceperunt me quasi avem
sadech inimici mei gratis. Lapsa est in lacum anima mea et po-
sadech suerunt lapidem super me. Inundaverunt aque super caput meum;
sadech dixi: perii. Invocavi nomen tuum domine de lacu novissimo.
cof Vocem meam audisti; ne avertas aurem tuam a singul-
tu meo et clamoribus. Appropinquasti in die qua invo-
cof cavi te; dixisti: ne timeas. Iudicasti domine causam anime mee,
redemptor vite mee. Vidisti domine iniquitatem illorum.
res Adversum me iudica iudicium. Vidisti omnem furo-
rem, universas cogitationes eorum adversum me. Audisti
opprobrium eorum domine, omnes cogitationes eorum adversum
sin me. Labia insurgentium michi et meditationes eorum adversum
sin me tota die. Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide;
ego psalmus eorum sum. Reddes eis vicem domine iuxta opera
tau manuum suarum. Dabis eis scutum cordis laborem
tau tuum. Persequeris in furore et conteres eos sub celis domine.
Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color opti-
mus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium
aleph platearum. Filii Sion inclyti et amicti auro primo, quomodo re-
putati sunt in vasa testea, opus manuum figuli. Sed
beth et lamie nudaverunt mammam, lactaverunt catulos
gimel suos; filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto. Adhe-
sit lingua lactentis ad palatum eius in siti; parvuli panem
deleth petierunt, et non erat qui frangeret eis. Qui vescebantur
voluptuose interierunt in viis; qui nutriebantur in
he croceis amplexati sunt stercora. Et maior effecta est
iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum, que subversa est in
vau momento, et non ceperunt in ea manus. Candidiores Na-
zarei eius nive, nitidiores lacte, rubicundiores
zain ebore antiquo, saphiro pulchriores. Denigrata est super car-
bones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis. Ad-
hesit cutis eorum ossibus; aruit et facta est quasi lignum.
heth Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame, quoniam
teth isti extabuerunt consumpti a sterilitate terre. Manus mu-
lierum misericordium coxerunt filios suos; facti sunt cibi
eorum in contritione filie populi mei. Complevit dominus fu-
rorem suum, effudit iram indignationis sue; et succen-
dit ignem in Sion, et devoravit fundamenta eius. Non
crediderunt reges terre et universi habitatores orbis quo-
niam ingrederetur hostis et inimicus per portas Ierusalem, propter
peccata prophetarum eius, qui effuderunt in medio eius sangui-
lamech nem iustorum. Erraverunt ceci in plateis, polluti sunt in
sanguine; cumque non possent, tenuerunt lacinias suas.
mem Recedite polluti, clamaverunt eis, recedite,
abite, nolite tangere. Iurgati quippe sunt et commoti
nun dixerunt inter gentes: non addet ultra ut habitet in eis.

Facies domini divisit eos, non addet ut respiciat eos; fa-
cies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt. Cum
adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium
nostrum vanum; cum respiceremus attenti ad gentem que salva-
re nos non poterat. Lubricaverunt vestigia nostra in itinere
platearum nostrarum; appropinquavit finis noster, completi sunt
dies nostri, quia venit finis noster. Velociores fuerunt persecu-
tores nostri aquilis celi; super montes persecuti sunt nos, in
deserto insidiati sunt nobis. Spiritus oris nostri christus dominus
captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umbra tua
vivemus in gentibus. Gaude et letare filia Edom, que
habitas in terra Hus; ad te quoque perveniet calix, inebri-
aberis atque nudaberis. Completa est iniquitas tua filia
Sion; non addet ultra ut transmigret te. Visitabit
iniquitatem tuam filia Edom, discooperiet peccata tua.
Recordare domine quid acciderit nobis; intuere et respice
opprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad alienos,
domus nostre ad extraneos. Pupilli facti sumus absque pa-
tre; matres nostre quasi vidue. Aquam nostram pecunia bibimus,
ligna nostra pretio comparavimus. Cervicibus nostris minabamur,
lassis non dabatur requies. Egypto dedimus manum et Assi-
riis, ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt,
et nos iniquitates eorum portavimus. Servi dominati sunt
nostri; non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus
nostris afferebamus panem nobis a facie gladii in deserto.
Pellis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum fa-
mis. Mulieres in Sion humiliaverunt, et virgines in civitatibus
Iuda. Principes manu suspensi sunt; facies senum
non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt,
et pueri in ligno corruerunt. Senes de portis defe-
cerunt, iuvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cor-
dis nostri, versus est in luctum chorus noster. Cecidit coro-
na capitis nostri; ve nobis quia peccavimus. Propterea moes-
tum factum est in dolore cor nostrum, ideo contenebrati sunt
oculi nostri. Propter montem Sion quia disperiit, vulpes am-
bulaverunt in eo. Tu autem domine in eternum permane-
bis, solium tuum in generationem et generationem. Quare in perpetuum oblivisceris
nostri, derelinques nos in longitudinem dierum? Conver-
te nos domine ad te et convertemur; innova dies nostros sicut
a principio. Sed proiciens repulisti nos, iratus es contra nos ve-
hementer.

Incipit prologus.

Liber iste qui Baruch nomine prenotatur
in hebreo canone non habetur, sed tantum in vulgata
editione. Similiter et epistola Ieremie prophete. Propter notitiam autem
legentium hic scripta sunt, quia multa de Christo novissimisque
temporibus indicant. [illegible]
Baruch.

Incipit liber Baruch.

Et hec verba libri que scripsit Baruch filius Nerie
filii Maasie filii Sedechie in Babylonia in
anno quinto, in septima die mensis, in tem-
pore quo ceperunt Chaldei Ierusalem et succenderunt eam igni. Et le-
git Baruch verba libri huius ad aures Iechonie fi-
lii Ioachim regis Iuda, et ad aures universi populi venien-
tis ad librum, et ad aures potentium filiorum regum, et ad
aures presbyterorum, et ad aures populi a minimo usque ad maxi-
mum eorum, omnium habitantium in Babylonia ad flu-
men Sody. Qui audientes plorabant, et ieiuna-
bant, et orabant in conspectu domini. Et collegerunt pecuniam secundum
quod potuit uniuscuiusque manus, et miserunt in Ierusalem ad
Ioachim filium Helcie filii Salom sacerdotem, et ad sa-
cerdotes, et ad omnem populum qui inventi sunt cum eo in
Ierusalem, cum acciperet vasa templi domini que ablata fue-
rant de templo, revocare in terram Iuda, decima die mensis

illum, vasa argentea quae fecit Sedecias filius Iosiae rex Iuda, posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam et principes et cunctos potentes et populum terrae ab Ierusalem et duxit eos vinctos in Babylonem. Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocaustomata, et tus, et facite manna, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri: et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthasar filii eius, ut sint dies eorum sicut dies caeli super terram: et ut det Dominus virtutem nobis, et illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini in die sollemni, et in die opportuno. Et dicetis: Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostrae: sicut est dies haec omni Iuda et habitatoribus in Ierusalem, regibus nostris et principibus nostris, et sacerdotibus nostris et prophetis nostris, et patribus nostris. Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non credidimus, diffidentes in eum: et non fuimus subiectibiles illi, et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut ambularemus in mandatis eius, quae dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra Aegypti, usque in hunc diem, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum: et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adhaeserunt nobis multa mala, et maledictiones, quae constituit Dominus Moysi servo suo: qui eduxit patres nostros de terra Aegypti, dare nobis terram fluentem lac et mel, sicut hodierna die. Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum omnia verba prophetarum, quos misit ad nos, et ad iudices nostros: et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

II Propter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, et ad iudices nostros qui iudicaverunt Israel, et ad reges nostros, et ad principes nostros, et ad omnem Israel et Iuda: ut adduceret Dominus super nos mala magna, quae non sunt facta sub caelo, quemadmodum facta sunt in Ierusalem, secundum quae scripta sunt in lege Moysi, ut manducaret homo carnes filii sui, et carnes filiae suae. Et dedit eos sub manu regum omnium qui sunt in circuitu nostro in improperium, et in desolationem in omnibus populis, in quibus nos dispersit Dominus. Et facti sunt subtus, et non supra: quia peccavimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius. Domino Deo nostro iustitia: nobis autem et patribus nostris confusio faciei, sicut est dies haec. Quia locutus est Dominus super nos omnia mala haec, quae venerunt super nos: et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit Dominus in malis, et adduxit ea super nos: quia iustus est Dominus in omnibus operibus suis quae mandavit nobis: et non audivimus vocem ipsius ut iremus in praeceptis Domini quae dedit ante faciem nostram. Et nunc Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu valida, et in signis, et in prodigiis, et in virtute tua magna, et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen sicut est dies iste: peccavimus, impie gessimus, inique egimus, Domine Deus noster, in omnibus iustitiis tuis. Avertatur ira tua a nobis: quia derelicti sumus inter gentes, ubi dispersisti nos. pauci Exaudi, Domine, preces nostras, et orationes nostras, et educ nos propter te: et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt: ut sciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel et super genus ipsius. Respice Domine de domo sancta tua in nos, et inclina aurem tuam, et exaudi nos. Aperi oculos tuos, et vide: quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem et iustificationem Domino: sed anima quae tristis est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi deficientes, et anima esuriens dat tibi gloriam et iustitiam Domino. Quia non secundum iustitias patrum nostrorum nos fundimus preces, et petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster: sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens: Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis: et sedebitis in terra, quam dedi patribus vestris. Quod si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babylonis: defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda, et a foris Ierusalem, et auferam a vobis vocem iucunditatis, et vocem gaudii, et vocem sponsi, et vocem sponsae, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: et statuisti verba tua, quae locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, et ossa patrum nostrorum de loco suo: et ecce proiecta sunt in calore solis, et in gelu noctis: et mortui sunt in doloribus pessimis, in fame, et in gladio, et in emissione. Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut haec dies, propter iniquitatem domus Israel, et domus Iuda. Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundum omnem bonitatem tuam, et secundum omnem miserationem tuam illam magnam: sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die qua praecepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, dicens: Si non audieritis vocem meam, multitudo haec magna convertetur in minimam inter gentes, quo ego eos dispergam: quia scio quod me non audiet populus: est enim populus dura cervice: et convertetur ad cor suum in terra captivitatis suae: et scient quia ego sum Dominus Deus eorum: et dabo eis cor, et intelligent: et aures, et audient. Et laudabunt me in terra captivitatis suae, et memores erunt nominis mei. Et avertent se a dorso suo duro, et a malignitatibus suis: quia reminiscentur viam patrum suorum, qui peccaverunt in me. Et revocabo illos in terram quam iuravi patribus eorum, Abraham, Isaac, et Iacob, et dominabuntur eius: et multiplicabo eos, et non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum: et non movebo amplius populum meum, filios Israel, a terra quam dedi illis.

III Et nunc Domine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis, et spiritus anxius clamat ad te: audi Domine, et miserere, quia Deus es misericors, et miserere nostri: quia peccavimus ante te. Quia tu sedes in sempiternum, et nos peribimus in aevum? Domine omnipotens Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, et filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te, et non audierunt vocem Domini Dei sui, et agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tuae, et nominis tui in tempore isto: quia tu es Dominus Deus noster, et laudabimus te Domine: quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, et ut invocemus nomen tuum, et laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te. Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodie, quo nos dispersisti in improperium, et in maledictum, et in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserunt a te, Domine Deus noster.

Audi Israel mandata vitae: auribus percipe ut scias prudentiam. Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiae: nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul ubi sit longiturnitas vitae et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax. Quis invenit locum eius? et quis intravit in thesauros eius? Ubi sunt principes gentium, et qui dominantur super bestias quae sunt super terram?

qui in avibus celi ludunt. Qui argentum thesaurizant
et aurum in quo confidunt homines, et non est finis acquisitio-
nis eorum. Qui argentum fabricant et solliciti sunt, nec est
inventio operum illorum. Exterminati sunt et ad inferos
descenderunt, et alii loco eorum exsurrexerunt. Iuvenes eo-
rum viderunt lumen, et habitaverunt super terram. Viam autem discipli-
ne ignoraverunt, neque intellexerunt semitas eius, neque
filii eorum susceperunt eam. A facie ipsorum longe facta est.
Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman.
Filii quoque Agar qui exquisierunt prudentiam que
de terra est, negotiatores terre et Theman et fabulatores
et exquisitores prudentie et intelligentie, viam
sapientie nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius.
O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus posses-
sionis eius. Magnus est et non habet finem, excelsus et immensus.
Ibi fuerunt gigantes nominati illi qui ab initio fue-
runt, statura magna, scientes bellum. Non hos elegit Dominus,
neque viam discipline dedit illis, et perierunt eo quod non
haberent sapientiam, et perierunt propter suam insipientiam. Quis
ascendit in celum et accepit eam, et deduxit eam de
nubibus? Quis transfretavit mare et invenit illam,
et attulit illam super aurum electum? Non est qui possit
scire viam eius, neque qui exquirat semitas eius.
Sed qui scit universa novit eam, et invenit eam pru-
dentia sua. Qui preparavit terram in eterno tempore,
et implevit eam pecudibus et quadrupedibus. Qui
emittit lumen et vadit, et vocavit illud et obau-
dit illi in tremore. Stelle autem dederunt lumen in
custodiis suis et letate sunt. Vocate sunt et dixerunt:
Adsumus. Et luxerunt ei cum iocunditate qui fecit
illas. Hic est Deus noster, et non estimabitur alius adversus
eum. Hic adinvenit omnem viam discipline, et
tradidit illam Iacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post
hec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.
IIII Hic liber mandatorum Dei, et lex que est in eternum.
Omnes qui tenent eam ad vitam; qui autem dereliquerunt
eam in mortem. Convertere Iacob et apprehende eam,
ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius.
Ne tradas alteri gloriam tuam, et dignitatem tuam
genti aliene. Beati sumus Israel, quia que Deo placent
nobis manifesta sunt. Animequior esto populus Dei,
memorabilis Israel. Venundati estis gentibus non in per-
ditionem, sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis
Deum, traditi estis adversariis. Exacerbastis enim eum
qui fecit vos, Deum eternum, immolantes demoniis et non Deo. Obli-
ti estis eum qui nutrivit vos, et contristastis nutricem
vestram Ierusalem. Vidit enim iracundiam a Deo venien-
tem vobis, et dixit: Audite confines Sion, adduxit
enim Deus mihi luctum magnum. Vidi enim captivita-
tem populi mei, filiorum meorum et filiarum meorum, quam superduxit
illis Eternus. Nutrivi enim illos cum iocunditate,
dimisi autem illos cum fletu et luctu. Nemo gau-
deat super me viduam et desolatam: a multis dere-
licta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt a lege
Dei. Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambu-
laverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas
veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. Veni-
ant confines Sion, et memorentur captivitatem
filiorum et filiarum mearum, quam superduxit illis Eternus. Ad-
duxit enim super illos gentem de longinquo, gentem im-
probam et alterius lingue, qui non sunt reveriti senem, neque
puerorum misereti sunt, et abduxerunt dilectos vidue,
et a filiis unicam desolaverunt. Ego autem quid possum
adiuvare vos? Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eri-
piet de manibus inimicorum vestrorum. Ambulate filii,
ambulate: ego enim derelicta sum sola. Exui me sto-
la pacis, indui autem me sacco obsecrationis, et cla-
mabo ad altissimum in diebus meis. Animequiores
estote filii, clamate ad Dominum, et eripiet vos de manu
principum inimicorum. Ego enim speravi in eternum salu-
tem vestram, et venit mihi gaudium a sancto super misericordia que veniet
vobis ab eterno salutari vestro. Emisi enim vos cum
luctu et ploratu, reducet autem vos mihi Deus cum gaudio et
iocunditate in sempiternum. Sicut enim viderunt vicine
Sion captivitatem vestram, sic videbunt et in celeritate
salutem vestram a Deo, que superveniet vobis cum honore ma-
gno et splendore eterno. Filii patienter sustinete iram que
supervenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus, sed
cito videbis perditionem eius, et super cervices ipsius ascen-
des. Delicati mei ambulaverunt vias asperas. Ducti sunt
enim ut grex direptus ab inimicis. Animequiores
estote filii, et proclamate ad Dominum. Erit enim memoria
vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enim fuit sensus vester
ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertentes requiretis
eum. Qui enim induxit vobis mala, ipse rursum addu-
cet vobis sempiternam iocunditatem cum salute vestra.
Animequior esto Ierusalem, exhortatur enim te qui te nomina-
vit. Nocentes peribunt qui te vexaverunt, et qui gratu-
lati sunt in tua ruina punientur. Civitates quibus
servierunt filii tui punientur, et que accepit filios tuos.
Sicut enim gavisa est in tua ruina, et leta est casu tu-
o, sic contristabitur in sua desolatione. Et ampu-
tabitur exultatio multitudinis eius, et gaudi-
monium eius erit in luctum. Ignis enim superveniet ei
ab eterno in longiturnis diebus, et habitabitur a demo-
niis in multitudine temporis. Circumspice Ierusalem
ad orientem, et vide iocunditatem a Deo tibi venientem.
Ecce enim veniunt filii tui quos dimisisti dispersos,
veniunt collecti ab oriente usque ad occiden-
tem in verbo sancti gaudentes in honorem Dei. Exue
te Ierusalem stola luctus et vexationis tue, et indue
te decore et honore eius que a Deo est tibi in sempiterna
gloria. Circumdabit te Deus diploide iustitie, et imponet
mitram capiti tuo honoris eterni. Deus enim osten-
det splendorem suum in te, omni qui sub celo est. Nominabitur
enim tibi nomen tuum a Deo in sempiternum: pax iustitie
et honor pietatis. Exsurge Ierusalem et sta in excelso,
et circumspice ad orientem, et vide collectos filios tuos ab ori-
ente usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes Dei
memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab ini-
micis; adducet autem eos Dominus ad te portatos in hono-
rem sicut filios regni. Constituit enim Deus humiliare
omnem montem excelsum et rupes perennes, et valles re-
plere in equalitatem terre, ut ambulet Israel diligenter in
honorem Dei. Obumbraverunt autem et silve et omne lignum
suavitatis Israel ex mandato Dei. Adducet enim Deus Israel
cum iocunditate in lumine maiestatis sue, cum misericordia
et iustitia que est ex ipso. Propter peccata que peccastis ante
Deum, adducemini in Babylonem captivi a Nabuchodonosor
rege Babylonis. Ingressi itaque in Babylonem eritis
ibi annis plurimis et temporibus longum, usque ad generationes
septem. Post hoc autem educam vos inde cum pace. Nunc
autem videbitis in Babylonia deos aureos et argente-
os et lapideos et ligneos in humeris portari, ostendentes
metum gentibus. Videte ergo ne et vos similes ef-
ficiamini factis alienis, et metuatis, et metus vos ca-
piat in ipsis. Visa itaque turba de retro et ab ante, ado-
rantes dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari, Domine.
Angelus autem meus vobiscum est; ipse autem exquiram animas

nius. Nam lignum illorum politum a fabro, ipsa etiam inau-
rata et inargentata falsa sunt, et non possunt loqui. Et sic-
ut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabri-
cati sunt. Coronas certe habent aureas super capita
sua dii illorum. Unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum
et argentum, et erogant illud in semetipsos. Dant
autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant. Et iterum
cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos.
Hii autem non liberantur ab erugine et tinea. Opertis autem il-
lis veste purpurea, extergent faciem illorum propter pulverem
domus, qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet ut homo, sic-
ut iudex regionis, qui in se peccantem non interficit. Habet etiam in
manu gladium et securim, se autem a bello et a latroni-
bus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii. Non ergo time-
ritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inuti-
le efficitur, tales sunt et dii illorum. Constitutis illis in do-
mo, oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeunti-
um. Et sicut alicui qui regem offendit circumsepte
sunt ianue, aut sicut ad sepulchrum adductum
mortuum, ita tutantur sacerdotes hostia clausuris et
seris, ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt
illis, et quidem multas, ex quibus nullam videre possunt. Sunt
autem sicut trabes in domo. Corda vero eorum dicunt eli-
gere serpentes qui de terra sunt, dum comedunt eos
et vestimentum ipsorum, et non sentiunt. Nigre sunt facies
eorum a fumo qui in domo fit. Supra corpus eorum et supra
caput eorum volant noctue et hyrundines, et aves etiam,
similiter et catte. Unde scietis quia non sunt dii. Ne ergo ti-
mueritis eos. Aurum etiam quod habent ad speciem est; nisi aliquis
exterserit eruginem, non fulgebunt. Neque enim dum
conflarentur sentiebant. Ex omni pretio empta sunt, in quibus
spiritus non est in ipsis. Sine pedibus in humeris portantur,
ostendentes ignobilitatem suam hominibus. Con-
fundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint in terram, a
semetipsis non consurgent, neque si quis statuerit eum rectum
per semetipsum stabit, sed sicut mortuis munera eorum
illis apponentur. Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum,
abutuntur. Similiter et mulieres eorum decerpentes neque in-
firmo neque mendicanti aliquid impertiuntur. De sacrificiis eorum
fete et menstruate contingunt. Scientes itaque ex his
quia non sunt dii, ne timeatis eos. Unde enim vocantur dii? Quia
mulieres apponunt diis argenteis, aureis et ligneis,
et in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scis-
sas, et capita et barbam rasam, quorum capita nuda
sunt. Rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cena
mortui. A vestimentis eorum auferunt sacerdotes et vesti-
unt uxores suas et filios suos. Neque si quid mali patiuntur
ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere. Neque
regem constituere possunt, neque auferre. Similiter neque
divitias dare possunt, neque malum retribuere. Si quis
illis votum voverit et non reddiderit, neque hoc requirunt. Ho-
minem a morte non liberant, neque infirmum a potentiore
non eripiunt. Hominem cecum ad visum non restituunt,
de necessitate hominem non liberabunt. Vidue non misere-
buntur, neque orphanis benefacient. Lapidibus de monte
similes sunt dii illorum lignei et lapidei et aurei et ar-
gentei. Qui autem colunt ea confundentur. Quomodo ergo
estimandum aut dicendum illos esse deos? Adhuc enim ipsis
Chaldeis non honorantibus ea, qui cum audierint mutum
non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes
ab eo loqui, quasi possint sentire qui non habent mo-
tum, et ipsi cum intellexerint relinquent ea. Sensum
enim non habent ipsi dii illorum. Mulieres autem circumdate
funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum.

Cum autem aliqua ex ipsis abstracta ab aliquo transeunte dor-
mierit, proxime sue exprobrat quod ea non sit digna habita
sicut ipsa, neque funis eius disruptus sit. Omnia autem que
illis fiunt falsa sunt. Quomodo estimandum aut dicendum
est illos esse deos? A fabris autem et ab aurificibus facta sunt. Ni-
hil aliud erunt nisi id quod volunt esse sacerdotes. Artifices ipsi
etiam qui ea faciunt non sunt multi temporis. Numquid ergo
possunt ea que ab ipsis fabricata sunt esse dii? Reliquerunt autem
falsa et opprobrium postea futuris. Nam cum supervenerit illis prelium et
mala, cogitant sacerdotes ubi se abscondant cum illis. Quomodo
ergo sentire debeant quoniam dii sunt, qui nec de bello se libe-
rant, neque de malis se eripiunt? Nam cum sint lignea
et inaurata et inargentata, scietur postea quia falsa
sunt gentibus universis et regibus, que manifesta sunt,
quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum opus
dei in illis. Unde ergo notum est quia non sunt dii, sed opera manu-
um hominum, et nullum opus dei in illis? Regem regio-
ni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt. Iudici-
um quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab in-
iuria, quia nihil possunt sicut cornicule inter medium celi
et terre. Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligne-
orum et aureorum et argenteorum, sacerdotes quidem ipsorum
fugient et liberabuntur; ipsi vero sicut trabes in medio
comburentur. Regi autem et bello non resistent. Quomodo ergo esti-
mandum est aut recipiendum quia dii sunt? Non a furibus
neque latronibus se liberabunt dii lignei et lapidei et in-
aurati et inargentati, quibus hii qui fortiores sunt
aurum et argentum et vestimentum quo operti sunt aufe-
rent illis et abibunt, nec sibi auxilium ferunt. Itaque
melius est regem esse ostentantem virtutem suam, aut vas
in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud, quam
falsi dii; vel ostium in domo quod custodit que in ipsa sunt,
quam falsi dii. Sol quidem et luna ac sidera cum sint
splendida et emissa ad utilitates, obaudiunt. Similiter
et fulgur cum apparuerit perspicuum est; idipsum autem et spiritus in om-
ni regione spirat. Et nubes quibus cum imperatum fuerit a deo
perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum
est eis. Ignis etiam missus desuper ut consumat montes et sil-
vas facit quod preceptum est ei. Hec autem neque speciebus neque vir-
tutibus uni eorum similia sunt. Unde neque estimandum est
neque dicendum illos esse deos, quando non possunt neque iudici-
um iudicare neque facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii,
ne timueritis eos. Neque enim regibus maledicent neque bene-
dicent. Signa etiam in celo gentibus non ostendunt, neque ut sol
lucebunt, neque illuminabunt ut luna. Bestie meliores sunt
illis, que possunt fugere sub tectum ac prodesse sibi. Nullo itaque
modo nobis est manifestum quia sunt dii; propter quod ne timeatis e-
os. Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita
sunt dii illorum lignei et argentei et inaurati. Eodem mo-
do et in horto spina alba super quam omnis avis sedet. Similiter
et mortuo proiecto in tenebris similes sunt dii illorum
lignei et inaurati et inargentati. A purpura quoque et mur-
more que super illos tineant, scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi
etiam postremo comeduntur, et erit opprobrium in regione.
Melior est homo iustus qui non habet simulacra, nam e-
rit longe ab opprobriis. Incipit prologus in Ezechielem prophetam.

Ezechiel propheta cum Ioachim rege Iude cap-
tivus ductus est in Babilonem, ibique eis
qui cum eo captivi fuerant prophetavit pe-
nitentibus quod ad Ieremie vaticinium se ultro tradi-
dissent, et viderent adhuc urbem Ieroso-
limam stare quam ille casuram esse predixerat. Tricesi-
mo autem anno etatis sue et captivitatis quinto exorsus
est ad captivos loqui, et eodem tempore licet posterior

hic in chaldea. ieremias in iudea prophetavit. Sermo eius nec satis disertus nec admodum rusticus est. sed ex utroque medie temperatus. sacerdos et ipse sicut ieremias. principia voluminis et finem magnis obscuritatibus habens involuta. Sed et vulgata eius editio non multum distat ab hebraico. Unde satis miror quid cause extiterit ut si eosdem in omnibus libris habemus interpretes in aliis eadem in aliis diversa transtulerint. Legite igitur et hunc iuxta translationem nostram quoniam per cola scriptus et commata manifestiorem sensum legentibus tribuit. Si autem amici vestri et hunc sublanniaverint dicite eis quod nemo eos compellat ut legant. Et vereor ne illud eis eveniat quod greci significantius dicunt ut vocentur phagolidori hoc est manducantes senectas.

Explicit prologus. Incipit liber ezechielis prophete.

ET FACTUM est in tricesimo anno in quarto mense in quinta die mensis cum essem in medio captivorum iuxta fluvium chobar aperti sunt celi et vidi visiones dei. In quinta mensis ipse est annus quintus transmigrationis ioachim regis iuda factum est verbum domini ad ezechielem filium buzi sacerdotem in terra chaldeorum secus flumen chobar. Et facta est super eum ibi manus domini. Et vidi et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone et nubes magna et ignis involvens et splendor in circuitu eius. Et de medio eius quasi species electri id est de medio ignis. Et ex medio eius similitudo quattuor animalium et hic aspectus eorum. Similitudo hominis in eis. Et quattuor facies uni et quattuor penne uni. Et pedes eorum pedes recti et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli et scintille quasi aspectus eris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quattuor partibus. Et facies et pennas per quattuor partes habebant. Iuncteque erant penne eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent sed unumquodque animal ante faciem suam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quattuor. Facies autem bovis a sinistris ipsorum quattuor. Et facies aquile ipsorum quattuor. Et facies ipsorum et penne eorum extente desuper. Due penne singulorum iungebantur et due tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat. Ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium et aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium et quasi aspectus lampadarum. Hec erat visio discurrens in medio animalium splendor ignis et de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. Cumque aspicerem animalia apparuit rota una super terram iuxta animalia habens quattuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi visio maris. Et una similitudo ipsarum quattuor. Et aspectus earum et opera quasi sit rota in medio rote. Per quattuor partes earum euntes ibant et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis et altitudo et horribilis aspectus. Et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum quattuor. Cumque ambularent animalia ambulabant pariter et rote iuxta ea. Et cum elevarentur animalia de terra elevabantur simul et rote. Quocumque ibat spiritus illuc eunte spiritu et rote pariter elevabantur sequentes eum. Spiritus enim vite erat in rotis. Cum euntibus ibant et cum stantibus stabant et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rote sequentes ea quia spiritus vite erat in rotis. Et similitudo super capita animalium firmamenti quasi aspectus cristalli horribilis et extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem penne eorum recte alterius ad alterum. Unumquodque duabus alis velabat corpus suum et alterum similiter velabatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum quasi sonum sublimis dei. Cum ambularent quasi sonus erat multitudinis ut sonus castrorum. Cumque starent dimittebantur penne eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum stabant et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis saphiri similitudo throni. Et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri velut aspectum ignis intrinsecus eius per circuitum. A lumbis eius et desuper et a lumbis eius usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu velud aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluvie. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Hec visio similitudinis glorie domini.

II Et vidi et cecidi in faciem meam et audivi vocem loquentis. Et dixit ad me. Fili hominis sta super pedes tuos et loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi. Et statuit me supra pedes meos et audivi loquentem ad me et dicentem. Fili hominis mitto ego te ad filios israhel ad gentes apostatrices que recesserunt a me. Patres eorum prevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et indomabili corde sunt ad quos ego te mitto. Et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Si forte vel ipsi audiant et si forte quiescant quoniam domus exasperans est. et scient quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos neque sermones eorum metuas quoniam increduli et subversores sunt tecum et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas et vultus eorum ne formides quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos si forte audiant et quiescant quoniam irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quecumque loquor ad te et noli esse exasperans sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum et comede quecumque ego do tibi. Et vidi et ecce manus missa ad me in qua involutus est liber. Et expandit illum coram me qui erat scriptus intus et foris. Et scripte erant in eo lamentationes et carmen et ve.

III Et dixit ad me. Fili hominis quodcumque inveneris comede. Comede volumen istud et vadens loquere ad filios israhel. Et aperui os meum et cibavit me volumine illo. Et dixit ad me. Fili hominis venter tuus comedet et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud et factum est in ore meo quasi mel dulce. Et dixit ad me. Fili hominis vade ad domum israhel et loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum alti profundi sermonis et ignote lingue tu mitteris ad domum israhel neque ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris ipsi audirent te. Domus autem israhel nolunt audire te quia nolunt audire me. Omnis quippe domus israhel attrita fronte est et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum et frontem tuam duriorem frontibus eorum. ut adamantem et silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos neque metuas a facie eorum quia domus exasperans est. Et dixit ad me. Fili hominis omnes sermones meos quos ego loquor ad te assume in corde tuo et auribus tuis audi. Et vade ingredere ad transmigrationem ad filios populi tui et loqueris ad eos et dices eis. Hec dicit dominus deus.

Si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magnae: Benedicta gloria Domini de loco sancto suo. Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magnae. Spiritus quoque levavit me, et assumpsit me: et abii amarus in indignatione spiritus mei: manus enim Domini erat mecum, confortans me. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar: et sedi ubi illi sedebant: et mansi ibi septem diebus moerens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia, et vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur: tu autem animam tuam liberasti. Sed et si conversus justus a justitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non annuntiasti ei: in peccato suo morietur, et non erunt in memoria justitiae ejus quas fecit: sanguinem vero ejus de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris justo ut non peccet justus, et ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiasti ei: et tu animam tuam liberasti. Et facta est super me manus Domini, et dixit ad me: Surgens egredere in campum, et ibi loquar tecum. Et surgens egressus sum in campum: et ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria quam vidi juxta fluvium Chobar: et cecidi in faciem meam. Et ingressus est in me spiritus, et statuit me super pedes meos: et locutus est mihi, et dixit ad me: Ingredere, et includere in medio domus tuae. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis: et non egredieris in medio eorum. Et linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: et qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.

IIII Et tu fili hominis sume tibi laterem, et pones eum coram te: et describes in eo civitatem Jerusalem. Et ordinabis adversus eam obsidionem, et aedificabis munitiones, et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones eam in murum ferreum inter te et inter civitatem: et obfirmabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidionem, et circumdabis eam: signum est domui Israel. Et tu dormies super latus tuum sinistrum, et pones iniquitates domus Israel super eo, numero dierum quibus dormies super illud, et assumes iniquitatem eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos et nonaginta dies: et portabis iniquitatem domus Israel. Et cum compleveris haec, dormies super latus tuum dextrum secundo, et assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus: diem pro anno, diem inquam pro anno dedi tibi. Et ad obsidionem Jerusalem convertes faciem tuam, et brachium tuum erit extentum: et prophetabis adversus eam. Ecce circumdedi te vinculis: et non te convertes a latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuae. Et tu sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et milium, et viciam: et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum: trecentis et nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque ad tempus comedes illud. Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin: a tempore usque ad tempus bibes illud. Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud: et stercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum. Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel panem suum pollutum inter gentes ad quas ejiciam eos. Et dixi: A, a, a, Domine Deus, ecce anima mea non est polluta, et morticinum et laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, et non est ingressa in os meum omnis caro immunda. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis, et facies panem tuum in eo. Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram baculum panis in Jerusalem: et comedent panem suum in pondere et in sollicitudine, et aquam in mensura et in angustia bibent. Ut deficientibus pane et aqua corruat unusquisque ad fratrem suum, et contabescant in iniquitatibus suis. Et tu fili hominis sumes gladium acutum radentem pilos: assumes eum, et duces per caput tuum et per barbam tuam: et assumes tibi stateram ponderis, et divides eos. Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obsidionis: et assumes tertiam partem, et concides gladio in circuitu ejus: tertiam vero aliam disperges in ventum, et gladium nudabo post eos. Et sumes inde parvum numerum, et ligabis eos in summitate pallii tui. Et ex eis rursum tolles, et projicies eos in medio ignis, et combures eos igni: et ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel. Haec dicit Dominus Deus: Ista est Jerusalem, in medio gentium posui eam, et in circuitu ejus terras. Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia quam gentes: et praecepta mea ultra quam terrae quae in circuitu ejus sunt: judicia enim mea projecerunt, et in praeceptis meis non ambulaverunt. Idcirco haec dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes quae in circuitu vestro sunt, et in praeceptis meis non ambulastis, et judicia mea non fecistis, et juxta judicia gentium quae in circuitu vestro sunt non estis operati: ideo haec dicit Dominus Deus:

Ecce ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis gentium. V Et faciam in te quod non feci, et quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas. Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres suos: et faciam in te judicia, et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum. Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus: nisi pro eo quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, et in omnibus abominationibus tuis: ego quoque confringam, et non parcet oculus meus, et non miserebor. Tertia pars tui peste morietur, et fame consumetur in medio tui: et tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evaginabo post eos. Et complebo furorem meum, et requiescere faciam indignationem meam in eis, et consolabor: et scient quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis. Et dabo te in desertum, et in opprobrium gentibus quae in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis praetereuntis. Et eris opprobrium et blasphemia, exemplum et stupor in gentibus quae in circuitu tuo sunt, cum fecero in te judicia in furore et in indignatione, et in increpationibus irae. Ego Dominus locutus sum: cum misero sagittas famis pessimas in eos, quae erunt mortiferae, et quas mittam ut disperdam vos: et famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis. Et immittam in vos famem, et bestias pessimas, usque ad internecionem: et pestilentia et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te. Ego Dominus locutus sum.

VI Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis pone

faciem tuam ad montes Israhel et prophetabis ad eos et
dices: Montes Israhel audite verbum domini dei. Hec dicit
dominus deus montibus et collibus, rupibus et vallibus: Ecce
ego adducam super vos gladium et disperdam excel-
sa vestra, et demoliar aras vestras, et confringentur simu-
lachra vestra, et deiciam interfectos vestros ante ydola vestra,
et dabo cadavera filiorum Israhel ante faciem simulacro-
rum vestrorum, et dispergam ossa vestra circum aras vestras in omnibus
habitationibus vestris. Urbes deserte erunt et excelsa demo-
lientur et dissipabuntur, et interibunt are vestre et confringentur;
et cessabunt ydola vestra, et conterentur delubra vestra,
et delebuntur opera vestra, et cadet interfectus in medio vestri; et
scietis quia ego sum dominus. Et relinquam in vobis eos qui
fugerint gladium in gentibus, cum dispersero vos in
terris. Et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus ad quas
captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum fornicans
et recedens a me, et oculos eorum fornicantes post ydola
sua; et displicebunt sibimetipsis super malis que fecerunt in
universis abominationibus suis. Et scient quia ego dominus
non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc.
Hec dicit dominus deus: Percute manum manu tuam et allide
pedem tuum, et dic: Heu ad omnes abominationes
malorum domus Israhel, quia gladio, fame, peste ruri-
turi sunt. Qui longe est peste morietur, qui autem prope gla-
dio corruet, et qui relictus fuerit et obsessus fame
morietur; et complebo indignationem meam in eis. Et
scietis quia ego dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio vestri,
in circuitu ydolorum vestrorum, in circuitu ararum
vestrarum, in omni colle excelso, in cunctis summitatibus
montium, et subtus omne lignum nemorosum,
et subtus universam quercum frondosam, locum
ubi accenderunt thura redolentia universis ydolis suis. Et ex-
tendam manum meam super eos, et faciam terram desolatam
VII et destitutam a deserto deblatha in omnibus habita-
tionibus eorum; et scient quia ego dominus. Et factus est sermo
domini ad me dicens: Et tu, fili hominis, hec dicit dominus
deus terre Israhel: Finis venit, venit finis super quatuor plagas
terre. Nunc finis super te, et immittam furorem meum
in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et ponam
contra te omnes abominationes tuas; et non parcet oculus
meus super te, et non miserebor, sed vias tuas ponam
super te, et abominationes tue in medio tui erunt;
et scietis quia ego dominus. Hec dicit dominus deus: Afflictio
una, afflictio ecce venit. Finis venit, venit finis; evigi-
lavit adversum te; ecce venit. Venit contritio
super te qui habitas in terra; venit tempus, prope est dies oc-
cisionis, et non glorie montium. Nunc de propinquo effun-
dam iram meam super te, et complebo furorem meum
in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et imponam
tibi omnia scelera tua, et non parcet oculus meus, nec miserebor,
sed vias tuas imponam tibi, et abominationes
tue in medio tui erunt; et scietis quia ego sum dominus
percutiens. Ecce dies, ecce venit; egressa est contritio;
floruit virga, germinavit superbia; iniquitas sur-
rexit in virga impietatis; non ex eis, et non ex popu-
lo, neque ex sonitu eorum, et non erit requies in eis.
Venit tempus, appropinquavit dies; qui emit
non letetur, et qui vendit non lugeat, quia ira super omnem
populum eius. Quia qui vendit ad id quod vendidit
non revertetur, et adhuc in viventibus vita eorum;
visio enim ad omnem multitudinem eius non regre-
dietur, et vir in iniquitate vite sue non confortabitur.
Canite tuba, preparentur omnes, et non est qui vadat ad
prelium; ira enim mea super universum populum eius. Gla-
dius foris, pestis et fames intrinsecus; qui in agro
est gladio morietur, et qui in civitate pestilentia et
fame devorabuntur. Et salvabuntur qui fugerint ex eis, et erunt
in montibus quasi columbe convallium omnes trepi-
di, unusquisque in iniquitate sua. Omnes manus dissol-
ventur, et omnia genua fluent aquis. Et accingent se
ciliciis, et operiet eos formido, et in omni facie confu-
sio, et in universis capitibus eorum calvitium. Argentum
eorum foras proicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. Ar-
gentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos
in die furoris domini. Animam suam non saturabunt, et ven-
tres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eo-
rum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbiam po-
suerunt, et ymagines abominationum suarum et
simulachrorum fecerunt ex eo. Propter hoc dedi illud eis
in immunditiam, et dabo illud in manus alienorum
ad diripiendum, et impiis terre in predam, et contamina-
bunt illud. Et avertam faciem meam ab eis, et vio-
labunt archanum meum, et introibunt in illud e-
missarii, et contaminabunt illud. Fac conclusionem,
quoniam terra plena est iudicio sanguinum, et civitas
plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus,
et possidebunt domos eorum; et quiescere faciam su-
perbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum. Angu-
stia superveniente requirent pacem, et non erit. Con-
turbatio super conturbationem veniet, et auditus super
auditum; et querent visionem de propheta, et lex peribit
a sacerdote, et consilium a senioribus. Rex lugebit, et prin-
ceps induetur merore, et manus populi terre conturbabuntur.
Secundum viam eorum faciam eis, et secundum iudicia eorum iu-
dicabo eos; et scient quia ego dominus. Et fac-
tum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta die mensis:
Ego sedebam in domo mea, et senes Iuda sede-
bant coram me, et cecidit ibi manus domini dei. Et vidi,
et ecce similitudo quasi aspectus ignis; ab aspectu
lumborum eius et deorsum ignis, et a lumbis
eius et sursum quasi aspectus splendoris, ut visio ele-
ctri. Et emissa similitudo manus apprehendit me
in cincinno capitis mei; et elevavit me spiritus inter ce-
lum et terram, et adduxit me in Ierusalem in visione dei,
iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem,
ubi erat statutum ydolum zeli ad provocandam
emulationem. Et ecce ibi gloria dei Israhel secundum visionem quam
videram in campo. Et dixit ad me: Fili hominis, leva
oculos tuos ad viam aquilonis. Et ecce ab aquilone
porte altaris ydolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad
me: Fili hominis, putasne vides tu quid isti fa-
ciunt, abominationes magnas quas domus Israhel facit
hic, ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc
conversus videbis abominationes maiores. Et
introduxit me ad ostium atrii, et vidi et ecce fo-
ramen unum in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis,
fode parietem. Et cum perfodissem parietem, apparuit ostium
unum. Et dixit ad me: Ingredere et vide abominationes
pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi,
et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abo-
minatio, et universa ydola domus Israhel depicta
erant in pariete per circuitum. Et septuaginta viri de
senioribus domus Israhel, et Iezonias filius Saphan
in medio eorum stantium ante picturas; et unusquisque
habebat thuribulum in manu sua, et vapor ne-
bule de thure consurgebat. Et dixit ad me: Certe
vides, fili hominis, que seniores domus Israhel faciunt
in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui;
dicunt enim: Non videt dominus nos; dereliquit dominus terram.
Et dixit dominus ad me: Adhuc conversus videbis ma-

minationes maiores quam isti faciunt. Et introduxit me per ostium portae domus Domini quod respiciebat ad aquilonem: et ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis: adhuc conversus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus Domini interius: et ecce in ostio templi Domini, inter vestibulum et altare, quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, et facies ad orientem: et adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis: numquid leve est hoc domui Iuda ut facerent abominationes istas quas fecerunt hic? quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me: et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

IX Et clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via portae superioris, quae respicit ad aquilonem: et uniuscuiusque vas interitus in manu eius: vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, et atramentarium scriptoris ad renes eius: et ingressi sunt, et steterunt iuxta altare aereum. Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quae erat super eum, ad limen domus: et vocavit virum qui indutus erat lineis, et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem: et signa thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus quae fiunt in medio eius. Et illis dixit, audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite: non parcat oculus vester, neque misereamini. Senem, adolescentulum et virginem, parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem: omnem autem super quem videritis thau, ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. Coeperunt ergo a viris senioribus qui erant ante faciem domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum, et implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos qui erant in civitate. Et caede completa, remansi ego: ruique super faciem meam, et clamans aio: Heu, heu, heu, Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Ierusalem? Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Iuda magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus, et civitas repleta est aversione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, et Dominus non videt. Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor: viam eorum super caput eorum reddam. Et ecce vir qui indutus erat lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum, dicens: Feci sicut praecepisti mihi.

X Et vidi, et ecce in firmamento quod erat super caput cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solii apparuit super ea. Et dixit ad virum qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum quae sunt subtus cherubim, et imple manum tuam prunis ignis quae sunt inter cherubim, et effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo: cherubim autem stabant a dextris domus cum ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. Et elevata est gloria Domini desuper cherubim ad limen domus: et repleta est domus nube, et atrium repletum est splendore gloriae Domini. Et sonitus alarum cherubim audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquentis. Cumque praecepisset viro qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum quae sunt inter cherubim: ingressus ille stetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubim ad ignem qui erat inter cherubim: et sumpsit, et dedit in manu eius qui indutus erat lineis: qui accipiens egressus est. Et apparuit in cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum. Et vidi, et ecce quatuor rotae iuxta cherubim: rota una iuxta cherub unum, et rota alia iuxta cherub unum: species autem rotarum erat quasi visio lapidis chrysolithi: et aspectus earum similitudo una quatuor, quasi sit rota in medio rotae. Cumque ambularent, in quatuor partes gradiebantur: et non revertebantur ambulantes: sed ad locum ad quem ire declinabat quae prima erat, sequebantur et ceterae, nec revertebantur. Et omne corpus earum, et colla, et manus, et pennae, et circuli plena erant oculis in circuitu quatuor rotarum. Et rotas istas vocavit volubiles, audiente me. Quatuor autem facies habebat unum: facies una, facies cherub: et facies secunda, facies hominis: et in tertio facies leonis: et in quarto facies aquilae. [margin correction: facies] Et elevata sunt cherubim: ipsum est animal quod videram iuxta fluvium Chobar. Cumque ambularent cherubim, ambulabant pariter et rotae iuxta ea: et cum elevarent cherubim alas suas ut exaltarentur de terra, non residebant rotae, sed et ipsae iuxta erant. Stantibus illis stabant, et cum elevatis elevabantur: spiritus enim vitae erat in eis. Et egressa est gloria Domini a limine templi, et stetit super cherubim. Et elevantia cherubim alas suas, exaltata sunt a terra coram me: et illis egredientibus, rotae quoque subsecutae sunt: et stetit in introitu portae domus Domini orientalis: et gloria Dei Israel erat super ea. Ipsum est animal quod vidi subter Deum Israel iuxta fluvium Chobar: et intellexi quia cherubim essent. Quatuor, quatuor vultus uni, et quatuor alae uni: et similitudo manus hominis sub alis eorum. Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus quos videram iuxta fluvium Chobar, et intuitus eorum, et impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

XI Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quae respicit ad solis ortum: et ecce in introitu portae viginti quinque viri: et vidi [margin correction: vidi] in medio eorum Iezoniam filium Azur, et Pheltiam filium Banaiae, principes populi. Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri qui cogitant iniquitatem, et tractant consilium pessimum in urbe ista, dicentes: Nonne dudum aedificatae sunt domus? haec est lebes, nos autem carnes. Idcirco vaticinare de eis, vaticinare, fili hominis. Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me: Loquere: Haec dicit Dominus: Sic locuti estis, domus Israel, et cogitationes cordis vestri ego novi. Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias eius interfectis. Propterea haec dicit Dominus Deus: Interfecti vestri, quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, et haec est lebes: et educam vos de medio eius. Gladium metuistis, et gladium inducam super vos, ait Dominus Deus. Et eiciam vos de medio eius, daboque vos in manu hostium, et faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis: in finibus Israel iudicabo vos, et scietis quia ego Dominus. Haec non erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes: in finibus Israel iudicabo vos. Et scietis quia ego Dominus: quia in praecep

tis meis non ambulastis et iudicia mea non fecistis sed
iuxta iudicia gentium que in circuitu vestro sunt estis opera-
ti. Et factum est cum prophetarem: Pheltias filius Banaie
mortuus est. Et cecidi in faciem meam clamans voce
magna et dixi: heu heu heu domine deus consummatio-
nem tu facis reliquiarum Israel. Et factum est verbum domini
ad me dicens: Fili hominis fratres tui viri propinqui tui et omnis
domus Israel universi quibus dixerunt habitatores Ierusalem:
longe recedite a domino, nobis data est terra in posses-
sionem. Propterea hec dicit dominus deus: Quia longe feci eos in gen-
tibus et quia dispersi eos in terris ero eis in sanctificationem
modicam in terris ad quas venerunt. Propterea loquere:
hec dicit dominus deus: Congregabo vos de populis et adunabo de ter-
ris in quibus dispersi estis, dabo que vobis humum Israel
et ingredientur illuc et auferent omnes offensiones cun-
ctas que abominationes eius de illa. Et dabo eis cor
unum et spiritum novum tribuam in visceribus eorum,
et auferam cor lapideum de carne eorum et dabo eis
cor carneum ut in preceptis meis ambulent et iudicia mea
custodiant et faciant ea et sint mihi in populum et ego sim eis in
deum. Quorum cor post offendicula et abominationes
ambulat horum viam in capite suo ponam dicit
dominus deus. Et elevaverunt cherubim alas suas et rote
cum eis et gloria domini Israel erat super ea et ascendit gloria
domini de medio civitatis stetitque super montem qui est
ad orientem urbis. Et spiritus levavit me adduxitque
in Chaldeam ad transmigrationem in visione
in spiritu dei. Et sublata est a me visio quam videram. Et lo-
cutus sum ad transmigrationem omnia verba domini que osten-
XII
derat mihi. Et factum est sermo domini ad me dicens: Fili ho-
minis in medio domus exasperantis tu habitas, qui
oculos habent ad videndum et non vident et aures ad au-
diendum et non audiunt, quia domus exasperans est.
Tu ergo fili hominis fac tibi vasa transmigrationis et
transmigrabis per diem coram eis. Transmigrabis autem
de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum si forte
aspiciant quia domus exasperans est. Et efferes vasa
tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum.
Tu autem egredieris vespere coram eis sicut egreditur
migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem et egredi-
eris per eum. In conspectu eorum in humeris portaberis, in ca-
ligine efferis. Faciem tuam velabis et non videbis terram
quia portentum dedi te domui Israel. Feci ergo sicut precepe-
rat mihi dominus. Vasa mea protuli quasi vasa transmigran-
tis per diem et vespere perfodi mihi parietem manu
et in caligine egressus sum et in humeris portatus
in conspectu eorum. Et factus est sermo domini ad me mane dicens: Fili
hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, do-
mus exasperans: quid tu facis? Dic ad eos: Hec dicit
dominus deus: Super ducem honus istud quod est in Ierusalem
et super omnem domum Israel que est in medio eorum. Dic: Ego
portentum vestrum. Quomodo feci sic fiet illis: in transmigra-
tionem et captivitatem ibunt. Et dux qui est in me-
dio eorum in humeris portabitur, in caligine egredietur;
parietem effodient ut educant eum; facies
eius operietur ut non videat oculo terram. Et extendam re-
te meum super illum et capietur in sagena mea
et adducam eum in Babylonem in terram Chalde-
orum et ipsam non videbit ibique morietur. Et omnes
qui circa eum sunt presidium eius et agmina eius
dispergam in omnem ventum et gladium evagina-
bo post eos. Et scient quia ego dominus cum dispersero

illos in gentibus et disseminavero eos in terris. Et relin-
quam ex eis viros paucos a gladio et fame et pesti-
lentia ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus ad
quas ingredientur. Et scient quia ego dominus. Et factus est sermo
domini ad me dicens: Fili hominis panem tuum in conturbatione
comede, sed et aquam tuam in festinatione et merore
bibe. Et dices ad populum terre: Hec dicit dominus deus ad eos qui ha-
bitant in Ierusalem in terra Israel: Panem suum in sollicitudi-
ne comedent et aquam suam in desolatione bibent ut
desoletur terra a multitudine sua propter iniquitatem
omnium qui habitant in ea. Et civitates que nunc habitan-
tur desolate erunt terraque deserta. Et scietis quia ego dominus.
Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis quod est pro-
verbium istud vobis in terra Israel dicentium: In longum
differentur dies et peribit omnis visio? Ideo dic ad eos:
Hec dicit dominus deus: Quiescere faciam proverbium istud, ne-
que vulgo dicetur ultra in Israel. Et loquere ad eos quia
appropinquaverunt dies et sermo omnis visionis. Non
enim erit ultra omnis visio cassa neque divinatio
ambigua in medio filiorum Israel, quia ego dominus loquar.
Quodcumque locutus fuero verbum fiet et non prolongabitur amplius,
sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum et fa-
ciam illud dicit dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili ho-
minis ecce domus Israel dicentium: Visio quam hic vi-
det in dies multos et in tempora longa iste prophetat.
Propterea dic ad eos: Hec dicit dominus deus: Non prolongabi-
tur ultra omnis sermo meus; verbum quod locutus fuero hoc
complebitur dicit dominus deus. Et factus est sermo domini ad me
dicens: Fili hominis vaticinare ad prophetas Israel qui prophe-
tant et dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum domini.
Hec dicit dominus deus: Ve prophetis insipientibus qui sequun-
tur spiritum suum et nihil vident. Quasi vulpes in desertis prophe-
te tui Israel erant. Non ascendistis ex adverso neque op-
posuistis murum pro domo Israel ut staretis in prelio
in die domini. Vident vana et divinant mendacium
dicentes: Ait dominus, cum dominus non miserit eos, et perseverave-
runt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam
vidistis et divinationem mendacem locuti estis? Et di-
xistis: Ait dominus, cum ego non sim locutus. Propterea
hec dicit dominus deus: Quia locuti estis vana et vidistis men-
dacium, ideo ecce ego ad vos dicit dominus deus. Et erit manus
mea super prophetas qui vident vana et divinant menda-
cium. In consilio populi mei non erunt et in scriptura domus Israel
non scribentur et scietis quia ego dominus deus. Eo quod decepe-
rint populum meum dicentes pax et non est pax et
ipse edificabat parietem, illi autem liniebant
eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt
absque temperatura quod casurus sit. Erit enim imber
inundans et dabo lapides pergrandes desuper irru-
entes et ventum procelle dissipantem. Siquidem ecce
cecidit paries. Numquid non dicetur vobis: Ubi est litu-
ra quam levistis? Propterea hec dicit dominus deus: Et erumpere
faciam spiritum tempestatum in indignatione mea
et imber inundans in furore meo erit et lapi-
des pergrandes in ira in consumptionem. Et destruam
parietem quem levistis absque temperamento et adequa-
bo eum terre et revelabitur fundamentum eius et ca-
det et consumetur in medio eius et scietis quia ego sum
dominus. Et complebo indignationem meam in pa-
riete et in his qui liniunt eum absque tem-
peramento. Dicamque vobis: non est paries et non sunt
qui liniunt eum absque prophete Israel qui prophe-

ad Ierusalem et vident ei visionem pacis et non est
pax, ait Dominus Deus. Et tu fili hominis pone faciem tuam
contra filias populi tui quae prophetant de corde suo et vaticinare
super eas. Et dic: Haec dicit Dominus Deus: Vae quae consuunt pul-
villos sub omni cubito manus et faciunt cervicalia
sub capite universae aetatis ad capiendas animas populi
mei, et vivificabant animas eorum. Et violabant me
ad populum meum propter pugillum ordei et fragmen panis
ut interficerent animas quae non moriuntur et vivifica-
rent animas quae non vivunt, mentientes populo meo cre-
denti mendaciis. Propter hoc ecce ego ad pulvillos vestros quibus
vos capitis animas volantes et disrumpam eos de bra-
chiis vestris et dimittam animas quas vos capitis animas
ad volandum. Et disrumpam cervicalia vestra et liberabo po-
pulum meum de manu vestra, nec erunt ultra in manibus
vestris ad praedandum, et scietis quia ego Dominus. Pro eo quod moerere
fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristavi, et
confortastis manus impii ut non reverteretur a via
sua mala et viveret. Propterea vana non videbitis
et divinationes non divinabitis amplius. Et eruam
populum meum de manu vestra, et scietis quia ego Dominus.
XIIII Et venerunt ad me viri seniorum Israel et sederunt
coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis,
viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis et scan-
dalum iniquitatis suae statuerunt contra faciem suam. Num-
quid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis et dices
ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israel
qui posuerit immunditias suas in corde suo et scan-
dalum iniquitatis suae statuerit contra faciem suam et ve-
nerit ad prophetam interrogans per eum me, ego Dominus respon-
debo ei in multitudine immunditiarum suarum, ut capi-
atur domus Israel in corde suo quo recesserunt a me in
cunctis idolis suis. Propterea dic ad domum Israel: Haec di-
cit Dominus Deus: Convertimini et recedite ab idolis vestris et ab uni-
versis contaminationibus vestris avertite facies vestras. Quia homo homo
de domo Israel et de proselytis quicumque advena fuerit in
Israel, si alienatus fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me et
posuerit idola sua in corde suo et scandalum iniquitatis suae
statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam ut in-
terroget per eum me, ego Dominus respondebo ei per me. Et ponam
faciem meam super hominem illum et faciam eum in ex-
emplum et in proverbium, et disperdam eum de medio popu-
li mei, et scietis quia ego Dominus. Et propheta cum erraverit et locu-
tus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum, et exten-
dam manum meam super eum et delebo eum de medio populi
mei Israel. Et portabunt iniquitatem suam: iuxta iniquitatem
interrogantis sic iniquitas prophetae erit, ut non erret ultra
domus Israel a me neque polluatur in universis praevarica-
tionibus suis, sed sit mihi in populum et ego sim eis in Deum,
XV ait Dominus exercituum. Et factus est sermo Domini ad me di-
cens: Fili hominis, terra cum peccaverit mihi ut praevari-
cetur praevaricans, extendam manum meam super eam
et conteram virgam panis eius et immittam in
eam famem et interficiam de ea hominem et iumentum.
Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Da-
niel et Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas,
ait Dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas induxero
super terram ut vastem eam et fuerit invia eo quod non
sit pertransiens propter bestias, tres viri isti si fue-
rint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios nec
filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem
desolabitur. Vel si gladium induxero super terram illam

et dixero: Gladius transi per terram, et interfecero hominem et iu-
mentum de ea, et tres viri isti fuerint in medio e-
ius, vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios neque fili-
as, sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et pestilentiam immi-
sero super terram illam et effudero indignationem meam super eam
in sanguinem ut auferam ex ea hominem et iumentum, et No-
e et Daniel et Iob fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium
et filiam non liberabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt animas
suas. Quoniam haec dicit Dominus Deus: Quod et si quattuor iudicia mea pessima,
gladium et famem et bestias malas et pestilentiam
immisero in Ierusalem ut interficiam de ea hominem et pe-
cus, tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias.
Ecce ipsi egredientur ad vos et videbitis viam eorum et consola-
bimini super malo quod induxi super Ierusalem in omnibus quae por-
tavi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis viam eorum
et adinventiones eorum, et cognoscetis quod non frustra fecerim omnia
quaecumque feci in ea, ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad
me dicens: Fili hominis, quid fiet ligno vitis ex omnibus
lignis nemorum quae sunt inter omnia ligna silvarum? Numquid
tolletur de ea lignum ut fiat opus, aut fabricabitur
de eo paxillus ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce
igni datum est in escam, utramque partem eius consumpsit
ignis et medietas eius redacta est in favillam;
numquid utile erit ad opus? Etiam cum esset integrum non
erat aptum ad opus, quanto magis cum illud ignis
devoraverit et combusserit, nihil ex eo fiet operis. Propterea haec
dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum quod de-
di igni ad devorandum, sic tradidi habitatores Ierusalem
et ponam faciem meam in eos; de igne egredientur et
ignis consumet eos, et scietis quia ego Dominus cum posuero
faciem meam in eis. Et dedero terram inviam et desola-
tam, eo quod praevaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.
Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, nota XVI
fac Ierusalem abominationes suas et dices: Haec dicit Dominus Deus
Ierusalem: Radix tua et generatio tua de terra Chanaan, pa-
ter tuus Amorreus et mater tua Cethea. Et quando nata es in
die ortus tui non est praecisus umbilicus tuus, et in aqua non
es lota in salutem, nec sale salita nec pannis invo-
luta. Nec pepercit super te oculus ut faceret tibi unum
de his, misertus tui, sed proiecta es super faciem terrae in
abiectione animae tuae in die qua nata es. Tran-
siens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo. Et dixi
tibi cum esses in sanguine tuo: Vive. Dixi, inquam, tibi: In san-
guine tuo vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi
te, et multiplicata es et grandis effecta, et ingressa es et
pervenisti ad mundum muliebrem. Ubera tua intumue-
runt et pilus tuus germinavit, et eras nuda et confusione
plena. Et transivi per te et vidi te, et ecce tempus tuum
tempus amantium, et expandi amictum meum super te et
operui ignominiam tuam, et iuravi tibi et ingressus sum pac-
tum tecum, ait Dominus Deus, et facta es mihi. Et lavi te aqua et emun-
davi sanguinem tuum ex te, et unxi te oleo, et vestivi
te discoloribus et calceavi te hyacintho, et cinxi te bys-
so et indui te subtilibus, et ornavi te ornamento, et de-
di armillas in manibus tuis et torquem circa collum
tuum, et dedi inaurem super os tuum et circulos auribus tuis et
coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro
et argento et vestita es bysso et polymito et multis
coloribus. Similam et mel et oleum comedisti, et
decora facta es vehementer nimis, et profecisti in reg-
num. Et egressum est nomen tuum in gentes propter speci-
em tuam, quia perfecta eras in decore meo quod posue-

rum. Fac dicit dominus deus. Et habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti ut ei fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta et fornicata es super eis sicut non est factum neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo et argento meo que dedi tibi et fecisti tibi ymagines masculinas et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria et operuisti illas et oleum meum et thymiama meum posuisti in conspectu earum. Et panem meum quem dedi tibi similam et oleum et mel quibus enutrivi te posuisti in conspectu earum in odorem suavitatis. Et factum est ait dominus deus. Et tulisti filios tuos et filias tuas quas generasti mihi et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua? Immolasti filios meos et dedisti illos consecrans eis. Et post omnes abominationes tuas et fornicationes non es recordata dierum adolescentie tue quando eras nuda et confusione plena conculcata in sanguine tuo. Et accidit post omnem malitiam tuam. Ve ve tibi ait dominus deus. Et edificasti tibi lupanar et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. Ad omne caput vie edificasti signum prostitutionis tue et abominabilem fecisti decorem tuum. Et divisisti pedes tuos omni transeunti et multiplicasti fornicationes tuas. Et fornicata es cum filiis Egypti vicinis tuis magnarum carnium et multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. Ecce ego extendam manum meam super te et auferam iustificationem tuam. Et dabo te in animas odientium te filiarum Palestinorum que erubescunt in via tua scelerata. Et fornicata es in filiis Assyriorum eo quod necdum fueris expleta. Et postquam fornicata es nec sic es saciata. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldeis et nec sic saciata es. In quo mundabo cor tuum ait dominus deus cum facias omnia hec opera mulieris meretricis et procacis? Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis vie. Et excelsum tuum fecisti in omni platea nec facta es quasi meretrix fastidio augens precium. Sed quasi mulier adultera que super virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes. Tu autem dedisti mercedem cunctis amatoribus tuis et donabas eis ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum. Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis et post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes et mercedes non accepisti factum est in te contrarium. Propterea audi meretrix verbum domini. Hec dicit dominus deus. Quia effusum est es tuum et revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos et super ydola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos quibus commixta es et omnes quos dilexisti cum universis quos oderas. Et congregabo super te undique eos et nudabo ignominiam tuam coram eis et videbunt omnem turpitudinem tuam. Et iudicabo te iudiciis adulterarum et effundentium sanguinem et dabo te in sanguinem furoris et zeli. Et dabo te in manus eorum et destruent lupanar tuum et demolientur prostibulum tuum et denudabunt te vestimentis tuis et auferent vasa decoris tui et derelinquent te nudam plenamque ignominia. Et adducent super te multitudinem et lapidabunt te lapidibus et trucidabunt te gladiis suis. Et comburent domos tuas igni et facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum. Et desines fornicari et mercedes ultra non dabis. Et requiescet indignatio mea in te et auferetur zelus meus a te et quiescam nec irascar amplius. Eo quod non fueris recordata dierum adolescentie tue et provocasti me in omnibus his. Quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi dicit dominus deus et non feci iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis. Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium in te assumet illud dicens. Sicut mater ita et filia eius. Filia matris tue es tu que proiecit virum suum et filios suos. Et soror sororum tuarum es tu que proiecerunt viros suos et filios suos. Mater vestra Cethea et pater vester Amorreus. Et soror tua maior Samaria ipsa et filie eius que habitant ad sinistram tuam. Soror autem tua minor te que habitat a dextris tuis Sodoma et filie eius. Sed nec in viis earum ambulasti neque secundum scelera earum fecisti pauxillum minus pene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. Vivo ego dicit dominus deus quia non fecit Sodoma soror tua ipsa et filie eius sicut fecisti tu et filie tue. Ecce hec fuit iniquitas Sodome sororis tue superbia saturitas panis et habundantia et ocium ipsius et filiarum eius. Et manum egeno et pauperi non porrigebant. Et elevate sunt et fecerunt abominationes coram me et abstuli eas sicut vidisti. Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit. Sed vicisti eas sceleribus tuis et iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis quas operata es. Ergo et tu porta confusionem tuam que vicisti sorores tuas peccatis tuis sceleratius agens ab eis. Iustificate sunt enim a te. Ergo et tu confundere et porta ignominiam tuam que iustificasti sorores tuas. Et convertam restituens eas conversione Sodomorum cum filiabus suis et conversione Samarie et filiarum eius et convertam reversionem tuam in medio earum ut portes ignominiam tuam et confundaris in omnibus que fecisti consolans eas. Et Sodoma et filie eius revertentur ad antiquitatem suam et Samaria et filie eius revertentur ad antiquitatem suam et tu et filie tue revertemini ad antiquitatem vestram. Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo in die superbie tue antequam revelaretur malitia tua sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syrie et cunctarum in circuitu tuo filiarum Palestinarum que ambiunt te per gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti ait dominus deus. Quia hec dicit dominus deus. Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum ut irritum faceres pactum. Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentie tue et suscitabo tibi pactum sempiternum. Et recordaberis viarum tuarum et confunderis cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis et dabo eas tibi in filias sed non ex pacto tuo. Et suscitabo ego pactum meum tecum et scies quia ego dominus ut recorderis et confundaris et non sit tibi ultra aperire os pre confusione tua cum placatus tibi fuero in omnibus que fecisti ait dominus deus.

XVII

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propone enigma et narra parabolam ad domum Israel et dices. Hec dicit dominus deus. Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu plena plumis et varietate venit ad Libanum et tulit medullam cedri. Summitatem frondium eius avulsit et transportavit eam in terram Chanaan in urbe negotiatorum posuit illam. Et tulit de semine terre et posuit illud in terra pro semine ut firmaret radicem super aquas multas in superficie posuit illud. Cumque germinasset crevit in vineam latiorem humili statura respicientibus ramis eius ad eam et radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea et fructificavit in palmites et emisit propagines. Et facta est aquila altera grandis magnis alis multisque plumis. Et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam palmites suos extendit ad illam

ut irrigaret eam ab areolis germinis sui que in terra bona super aquas multas plantata est ut faciat frondes et portet fructum ut sit in vineam grandem. Dic hec dicit Dominus Deus. Ergone prosperabitur? nonne radices eius evellet et fructus eius distringet et siccabit omnes palmites germinis eius et arescet: et non in brachio grandi neque in populo multo ut evelleret eam radicitus? Ecce plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur et in areis germinis sui arescet? Et factum est verbum Domini ad me dicens. Dic ad domum exasperantem. Nescitis quid ista significent? Dic. Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem et assumet regem et principes eius et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. Et tollet de semine regni ferietque cum eo fedus et accipiet ab eo iusiurandum. Sed et fortes terre tollet ut sit regnum humile et non elevetur sed custodiat pactum eius et servet illud. Qui recedens ab eo misit nuntios ad Egyptum ut daret sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur vel consequetur salutem qui fecit hec? et qui dissolvit pactum numquid effugiet? Vivo ego dicit Dominus Deus quoniam in loco regis qui constituit eum regem cuius fecit irritum iuramentum et solvit pactum quod habebat cum eo in medio Babylonis morietur. Et non in exercitu grandi neque in populo multo faciet contra eum Pharao bellum in iactu aggeris et in extructione vallorum ut interficiat animas multas. Spreverat enim iuramentum ut solveret fedus et ecce dedit manum suam et cum omnia hec fecerit non effugiet. Propterea hec dicit Dominus Deus. Vivo ego quoniam iuramentum quod sprevit et fedus quod prevaricatus est ponam in caput eius. Et expandam super eum rete meum et comprehendetur in sagena mea et adducam eum in Babylonem et iudicabo eum ibi in prevaricatione qua despexit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine suo gladio cadent. Residui autem in omnem ventum dispergentur et scietis quia ego Dominus locutus sum. Hec dicit Dominus Deus. Et sumam ego de medulla cedri sublimis et ponam. De vertice ramorum eius tenerum distringam et plantabo super montem excelsum et eminentem. In monte sublimi Israel plantabo illud et erumpet in germen et faciet fructum et erit in cedrum magnam et habitabunt sub eo omnes volucres et universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. Et scient omnia ligna regionis quia ego Dominus humiliavi lignum sublime et exaltavi lignum humile et siccavi lignum viride et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum et feci.

XVIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens. Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel dicentes. Patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupescunt. Vivo ego dicit Dominus Deus si erit ultra vobis parabola hec in proverbium in Israel. Ecce omnes anime mee sunt: ut anima patris ita et anima filii mea est. Anima que peccaverit ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus et fecerit iudicium et iustitiam in montibus non comederit et oculos suos non levaverit ad ydola domus Israel et uxorem proximi sui non violaverit et ad mulierem menstruatam non accesserit et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit. per vim nichil rapuerit: panem suum esurienti dederit et nudum operuerit vestimento: ad usuram non commodaverit et amplius non acceperit. ab iniquitate averterit manum suam et iudicium verum fecerit inter virum et virum. in preceptis meis ambulaverit et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem. hic iustus est vita vivet ait Dominus Deus. Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem et fecerit unum de istis et hec quidem omnia non facientem sed in montibus comedentem et uxorem proximi sui polluentem: egenum et pauperem contristantem rapientem rapinas pignus non reddentem et ad ydola levantem oculos suos abominationem facientem ad usuram dantem et amplius accipientem numquid vivet? Non vivet. Cum universa hec detestanda fecerit morte morietur. Sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filium qui videns omnia peccata patris sui que fecit timuerit et non fecerit simile eis super montes non comederit et oculos suos non levaverit ad ydola domus Israel et uxorem proximi sui non violaverit et virum non contristaverit pignus non retinuerit et rapinam non rapuerit panem suum esurienti dederit et nudum operuerit vestimento a pauperis iniuria averterit manum suam usuram et superhabundantiam non acceperit iudicia mea fecerit in preceptis meis ambulaverit hic non morietur in iniquitate patris sui sed vita vivet. Pater eius quia calumniatus est et vim fecit fratri et malum operatus est in medio populi sui ecce mortuus est in iniquitate sua. Et dicitis. Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium et iustitiam operatus est omnia precepta mea custodivit et fecit illa vita vivet. Anima que peccaverit ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii. Iustitia iusti super eum erit et impietas impii erit super eum. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodierit universa precepta mea et fecerit iudicium et iustitiam vita vivet et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. In iustitia sua quam operatus est vivet. Numquid voluntatis mee est mors impii dicit Dominus Deus et non ut convertatur a viis suis et vivat? Si autem averterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius numquid vivet? omnes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur. In prevaricatione qua prevaricatus est et in peccato suo quod peccavit in ipsis morietur. Et dixistis. Non est equa via Domini. Audite ergo domus Israel. numquid via mea non est equa et non magis vie vestre prave sunt? Cum enim averterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem morietur in eis. In iniustitia quam operatus est morietur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est et fecerit iudicium et iustitiam ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est vita vivet et non morietur. Et dicunt filii Israel. Non est equa via Domini. Numquid vie mee non sunt eque domus Israel et non magis vie vestre prave? Idcirco unumquemque iuxta vias suas iudicabo domus Israel ait Dominus Deus. Convertimini et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proicite a vobis omnes prevaricationes vestras in quibus prevaricati estis et facite vobis cor novum et spiritum novum et quare moriemini domus Israel? quia nolo mortem morientis dicit Dominus Deus. Revertimini et vivite.

XIX

Et tu assume planctum super principes Israel et dices. Quare mater tua leena inter leones cubavit. In medio leunculorum enutrivit catulos suos et eduxit unum de leunculis suis et leo factus est et didicit capere predam hominemque comedere. Et audierunt de eo gentes et non absque vulneribus suis ceperunt eum et adduxerunt eum in catenis in terram Egypti. Que cum vidisset quoniam infirmata est et periit expectatio eius

tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones et factus est leo et didicit praedam capere et homines devorare. Didicit viduas facere et civitates eorum in desertum adducere et desolata est terra et plenitudo eius a voce rugitus illius. Et convenerunt adversum eum gentes undique de provinciis et expanderunt super eum rete suum in vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam in catenis et adduxerunt eum ad regem Babylonis miseruntque eum in carcerem ut non audiretur vox eius ultra super montes Israel. Mater tua quasi vinea in sanguine meo super aquam plantata est. Fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et factae sunt ei virgae solidae in sceptra dominantium et exaltata est statura eius inter frondes et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. Et evulsa est in ira in terramque proiecta est et ventus urens siccavit fructum eius, marcuerunt et arefactae sunt virgae roboris eius, ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in deserto in terra invia et sitienti. Et egressus est ignis de virga ramorum eius qui fructum eius comedit et non fuit in ea virga fortis sceptrum dominantium. Planctus est et erit in planctum.

XX

Et factum est in anno septimo in quinto mense decima mensis venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens. Fili hominis loquere senioribus Israel et dices ad eos. Haec dicit Dominus Deus. Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego quia non respondebo vobis ait Dominus Deus. Si iudicas eos, si iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus. In die qua elegi Israel et levavi manum meam pro stirpe domus Iacob et apparui eis in terra Aegypti et levavi manum meam pro eis dicens: Ego Dominus Deus vester. In die illa levavi manum meam pro eis ut educerem eos de terra Aegypti in terram quam provideram eis fluentem lacte et melle, quae est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat et in idolis Aegypti nolite pollui. Ego Dominus Deus vester. Et irritaverunt me noluerunt que audire me. Unusquisque abominationes oculorum suorum non proiecit nec idola Aegypti. Et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant, inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Aegypti. Eieci ergo eos de terra Aegypti et eduxi eos in desertum. Et dedi eis praecepta mea et iudicia mea ostendi eis quae faciens homo vivet in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis ut essent signum inter me et eos et scirent quia ego Dominus sanctificans eos. Et irritaverunt me domus Israel in deserto. In praeceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea proiecerunt quae faciens homo vivet in eis. Sabbata mea violaverunt vehementer. Dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto et consumerem eos. Et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in conspectu earum. Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto ut non inducerem eos in terram quam dedi eis fluentem lacte et melle praecipuam terrarum omnium, quia iudicia mea proiecerunt et in praeceptis meis non ambulaverunt et sabbata mea violaverunt. Post idola enim cor eorum gradiebatur. Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos nec consumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In praeceptis patrum vestrorum nolite incedere nec iudicia eorum custodiatis nec in idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus vester. In praeceptis meis ambulate et iudicia mea custodite et facite ea. Et sabbata mea sanctificate ut sit signum inter me et vos et sciatur quia ego Dominus Deus vester. Et exacerbaverunt me filii. In praeceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea, quae cum fecerit homo vivet in eis, et sabbata mea violaverunt. Et comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos et implerem iram meam in eis in deserto. Averti autem manum meam et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in oculis earum. Iterum levavi manum meam in eos in solitudine ut dispergerem illos in nationes et ventilarem eos in terras, eo quod iudicia mea non fecissent et praecepta mea reprobassent et sabbata mea violassent et post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. Ergo et ego dedi eis praecepta non bona et iudicia in quibus non vivent. Et pollui eos in muneribus suis cum offerrent omne quod aperit vulvam propter delicta sua, et scient quia ego Dominus. Quam ob rem loquere ad domum Israel, fili hominis, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus. Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri cum sprevissent me contemnentes, et induxissem eos in terram super quam levavi manum meam ut darem eis. Viderunt omnem collem excelsum et omne lignum nemorosum et immolaverunt ibi victimas suas et dederunt ibi irritationem oblationis suae et posuerunt ibi odorem suavitatis suae et libaverunt libationes suas. Et dixi ad eos: Quid est excelsum ad quod vos ingredimini? Et vocatum est nomen eius Excelsum usque ad hunc diem. Propterea dic ad domum Israel: Haec dicit Dominus Deus. Certe in via patrum vestrorum vos polluimini et post offendicula eorum vos fornicamini, et in oblatione donorum vestrorum cum traducitis filios vestros per ignem vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie. Et ego respondebo vobis domus Israel? Vivo ego dicit Dominus Deus quia non respondebo vobis. Neque cogitatio mentis vestrae fiet dicentium: Erimus sicut gentes et sicut cognationes terrae ut colamus ligna et lapides. Vivo ego dicit Dominus Deus quoniam in manu forti et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et educam vos de populis et congregabo vos de terris in quibus dispersi estis. In manu forti et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et adducam vos in desertum populorum et iudicabor vobiscum ibi facie ad faciem. Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terrae Aegypti sic iudicabo vos dicit Dominus. Et subiciam vos sceptro meo et inducam vos in vinculis foederis. Et eligam de vobis transgressores et impios, et de terra incolatus eorum educam eos et in terram Israel non ingredientur. Et scietis quia ego Dominus. Et vos domus Israel haec dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me et nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in idolis vestris, in monte sancto meo in monte excelso Israel ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel, omnes inquam in terra in qua placebunt mihi, et ibi quaeram primitias vestras et initium decimarum vestrarum in omnibus

sanctificationibus uestris in odorem suauitatis suscipiam
uos cum eduxero uos de populis et congregauero uos de terris
in quas dispersi estis et sanctificabor in uobis in oculis natio
num. Et scietis quia ego dominus cum induxero uos in terram
Israel in terram pro qua leuaui manum meam ut darem eam
patribus uestris. Et recordabimini ibi uiarum uestrarum et
omnium scelerum uestrorum quibus polluti estis in eis et dis
plicebitis uobis in conspectu uestro in omnibus malitiis uestris
quas fecistis. Et scietis quia ego dominus cum benefecero uobis propter
nomen meum et non secundum uias uestras malas neque secundum scelera uestra pes
sima domus Israel ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me
dicens: Fili hominis pone faciem tuam contra uiam austri
et stilla ad africum et propheta ad saltum agri meridia
ni. Et dices saltui meridiano: Audi uerbum domini. Haec dicit
dominus deus: Ecce ego succendam in te ignem et comburam
in te omne lignum uiride et omne lignum aridum.
Non extinguetur flamma succensionis et comburen
tur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem.
Et uidebit uniuersa caro quia ego dominus succendi eam
nec extinguetur. Et dixi: A a a domine deus. Ipsi dicunt
XXI de me: Numquid non per parabolas loquitur iste? Et factus est sermo
domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam ad
Ierusalem et stilla ad sanctuaria et propheta contra terram Israel et dices
terrae Israel: Haec dicit dominus deus Israel: Ecce ego ad te et eiciam
gladium meum de uagina sua et occidam in te
iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et im
pium, idcirco egredietur gladius meus de uagina sua ad
omnem carnem ab austro usque ad aquilonem, ut sciat
omnis caro quia ego dominus eduxi gladium meum de
uagina sua irreuocabilem. Et tu fili hominis inge
misce in contritione lumborum et in amaritudinibus
ingemisces coram eis. Cumque dixerint ad te: Quare tu ge
mis? dices: Pro auditu quia uenit, et tabescet omne
cor et dissoluentur uniuersae manus et infirmabitur omnis
spiritus et per cuncta genua fluent aquae. Ecce uenit et
fiet, ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me di
cens: Fili hominis propheta et dices: Haec dicit dominus deus: Gladius
gladius exacutus et limatus est; ut caedat uictimas ex
acutus est, ut splendeat limatus est; qui mouetis scep
trum filii mei, succidistis omne lignum. Et dedi eum
ad leuigandum ut teneatur manu; iste exacutus
est gladius et iste limatus est ut sit in manu inter
ficientis. Clama et ulula fili hominis quia hic factus est
in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fuge
rant; gladio traditi sunt cum populo meo; ideo plaude
super femur, quia probatus est. Et hoc cum sceptrum sub
uerterit et non erit, dicit dominus deus. Tu ergo fili hominis
propheta et percute manu ad manum, et duplicetur gla
dius ac triplicetur gladius interfectorum. Hic est gladius occisionis
magnae qui obstupescere eos facit et corde tabescere
et multiplicat ruinas in omnibus portis eorum. Dedi
conturbationem gladii acuti et limati ad fulgendum
amicti ad caedem. Exacuere, uade ad dex
teram siue ad sinistram quocumque faciei tuae est ap
petitus. Quin et ego plaudam manu ad manum et
implebo indignationem meam. Ego dominus locutus
sum. Et factus est sermo domini ad me dicens: Et tu fili
hominis pone tibi duas uias ut ueniat gladius
regis Babylonis; de terra una egredientur ambo
et manu capiet coniecturam; in capite uiae ciui
tatis coniciet. Viam pones ut ueniat gla
dius ad Rabbath filiorum Ammon et ad Iudam in Ierusalem
munitissimam. Stetit enim rex Babylonis in biuio in capi
te duarum uiarum, diuinationem quaerens, commiscens sagittas;
interrogauit idola, exta consuluit. Ad dexteram eius
facta est diuinatio super Ierusalem ut ponat arietes
ut aperiat os in caede, ut eleuet uocem in ululatu, ut
ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut
aedificet munitiones. Eritque quasi consulens frustra oracu
lum in oculis eorum et sabbatorum otium imitans;
ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. Idcir
co haec dicit dominus deus: Pro eo quod recordati estis iniquita
tis uestrae et reuelastis praeuaricationes uestras et appa
ruerunt peccata uestra in omnibus cogitationibus uestris, pro eo
inquam quod recordati estis, manu capiemini. Tu
autem profane dux Israel cuius uenit dies in tempore iniqui simplex
tatis praefinita. Haec dicit dominus deus: Aufer cidarim, tolle
coronam. Nonne haec est quae humilem sublimauit et sub
limem humiliauit? Iniquitatem iniquitatem iniquitatem
ponam eam; et hoc non factum est donec ueniret cui
est iudicium et tradam ei. Et tu fili hominis propheta
et dic: Haec dicit dominus deus ad filios Ammon et ad obprobrium
eorum, et dices: Mucro mucro euaginate ad occi
dendum, limate ut interficiat et fulgeat, cum tibi uide
rentur uana et diuinarentur mendacia, ut dareris super
colla uulneratorum impiorum quorum uenit dies in
tempore iniquitatis praefinita. Reuertere ad uaginam
tuam in locum in quo creatus es; in terra natiuitatis
tuae iudicabo te. Et effundam super te indignationem
meam, in igne furoris mei sufflabo in te, daboque
te in manus hominum insipientium et fabricantium
interitum. Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio
terrae, obliuioni traderis; quia ego dominus locutus sum.
Et factum est uerbum domini ad me dicens: Et tu fili hominis XXII
nonne iudicas ciuitatem sanguinum? Et ostendes ei omnes
abominationes suas et dices: Haec dicit dominus deus:
Ciuitas effundens sanguinem in medio sui ut ue
niat tempus eius et quae fecit idola contra semetipsam ut
pollueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est de
liquisti, et in idolis tuis quae fecisti polluta es et appropinquare fecisti
dies tuos et adduxisti tempus annorum tuorum; propterea de
di te obprobrium gentibus et irrisionem uniuersis terris.
Quae iuxta sunt et quae procul a te triumpha
bunt de te, sordida, nobilis, grandis interitu. Ecce principes
Israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effun
dendum sanguinem. Patrem et matrem contumeliis affe
cerunt in te; aduenam contristauerunt apud te. Sanctuaria
mea spreuisti et sabbata mea polluisti. Viri detra
ctores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et
super montes comederunt in te; scelus operati sunt in
medio tui. Verecundiam patris in te, immunditiam discooperuerunt
menstruatae humiliauerunt in te, et unusquisque in
uxorem proximi sui operatus est abominationem et
socer nurum suam polluit nefarie; frater so
rorem suam filiam patris sui oppressit in te. Munera
acceperunt apud te ad effundendum sanguinem; usu
ram et superabundantiam accepisti, et auare proximos
tuos calumniabaris, et mei oblita es, ait dominus deus.
Ecce complosi manus meas super auaritiam tuam
quam fecisti et super sanguinem qui effusus est in me
dio tui. Numquid sustinebit cor tuum aut praeua
lebunt manus tuae in diebus quos ego faciam tibi? Ecce

ego dominus locutus sum et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. Et possidebo te in conspectu gentium, et scies quia ego dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti aes et stannum et ferrum et plumbum in medio fornacis, scoria argenti facti sunt. Propterea haec dicit dominus deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem congregatione argenti et aeris et stanni et ferri et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum: sic congregabo in furore meo et in ira mea, et requiescam et conflabo vos. Et congregabo vos et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius. Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius, et scietis quia ego dominus, cum effuderim indignationem meam super vos. Et factum est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda et non compluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens capiensque praedam, animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt, viduas multiplicaverunt in medio eius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam in medio eius, et polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt, et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eius. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra. Prophetae autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana et divinantes eis mendacium, dicentes: Haec dicit dominus deus, cum dominus non sit locutus. Populi terrae calumniabantur calumniam et rapiebant violenter: egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque iudicio. Et quaesivi de eis virum qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, et non inveni. Et effudi super eos indignationem meam, in igne irae meae consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait dominus deus.

XXIII

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, duae mulieres filiae matris unius fuerunt, et fornicatae sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt: ibi subacta sunt ubera earum, et fractae sunt mammae pubertatis earum. Nomina autem earum Oolla maior, et Ooliba soror eius minor; et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina: Samaria Oolla, et Ierusalem Ooliba. Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, vestitos hyacintho, principes et magistratus, iuvenes cupidinis, universos equites, ascensores equorum. Et dedit fornicationes suas super eos, electos filios Assyriorum universos, et in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est. Insuper et fornicationes suas quas habuerat in Aegypto non reliquit: nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, et illi confregerunt ubera pubertatis eius, et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super cuius insanivit libidine. Ipsi discooperuerunt ignominiam eius, filios et filias eius tulerunt, et ipsam occiderunt gladio: et factae sunt famosae mulieres, et iudicia perpetraverunt in ea. Quod cum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insanivit libidine, et fornicationem suam super fornicationem sororis suae ad filios Assyriorum praebuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia. Et vidi quod polluta esset via una ambarum. Et auxit fornicationes suas. Cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum expressas coloribus, et accinctos balteis renes, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis terraeque Chaldaeorum in qua orti sunt, insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldaeam. Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima eius ab illis. Denudavit quoque fornicationes suas, et discooperuit ignominiam suam, et recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiae suae, quibus fornicata est in terra Aegypti. Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum, et sicut fluxus equorum fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescentiae tuae, quando subacta sunt in Aegypto ubera tua, et confractae sunt mammae pubertatis tuae. Propterea Ooliba, haec dicit dominus deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua, et congregabo eos adversum te in circuitu: filios Babylonis et universos Chaldaeos, nobiles tyrannosque et principes, omnes filios Assyriorum, iuvenes forma egregia, duces et magistratus universos, principes principum, et nominatos ascensores equorum. Et venient super te instructi curru et rota, multitudo populorum: lorica et clipeo et galea armabuntur contra te undique, et dabo coram eis iudicium, et iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum et aures tuas praecident, et quae remanserint gladio concident: ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa gloriae tuae. Et requiescere faciam scelus tuum de te, et fornicationem tuam de terra Aegypti, nec levabis oculos tuos ad eos, et Aegypti non recordaberis amplius. Quia haec dicit dominus deus: Ecce ego tradam te in manus eorum quos odisti, in manus de quibus satiata est anima tua. Et agent tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent te nudam et ignominia plenam, et revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum et fornicationes tuae. Fecerunt haec tibi, quia fornicata es post gentes, inter quas polluta es in idolis earum. In via sororis tuae ambulasti, et dabo calicem eius in manu tua. Haec dicit dominus deus: Calicem sororis tuae bibes profundum et latum; eris in derisum et in subsannationem, quae est capacissima. Ebrietate et dolore repleberis, calice maeroris et tristitiae, calice sororis tuae Samariae. Et bibes illum, et epotabis usque ad faeces, et fragmenta eius devorabis, et ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Propterea haec dicit dominus deus: Quia oblita es mei, et proiecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas. Et ait dominus ad me dicens: Fili hominis, numquid iudicas Oollam et Oolibam, et annuntias eis scelera earum? Quia adulteratae sunt, et sanguis in manibus earum, et cum idolis suis fornicatae sunt; insuper et filios suos quos genuerunt mihi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc fecerunt mihi: polluerunt sanctuarium meum in die illa, et sabbata mea profanaverunt. Cumque immolarent filios suos

lus sunt et ingrediebantur sanctuarium meum in die illa ut pollu-erent illud. Etiam haec fecerunt in medio domus meae. Miserunt ad viros venientes de longe ad quos nuntium miserant. Itaque ecce venerunt, quibus te lavisti et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te. Thymiama meum et unguentum meum posuisti super eam. Et vox multitudinis exultantis erat in ea, et in viris qui de multitudine hominum adducebantur et veniebant de deserto. Posuerunt armillas in manibus earum et coronas speciosas in capitibus earum. Et dixi ei quae attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam haec. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam et ad Oolibam mulieres nefarias. Viri ergo iusti sunt; hii iudicabunt eas iudicio adulterarum et iudicio effundentium sanguinem, quia adulterae sunt et sanguis in manibus earum. Haec enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, et trade eas in tumultum et in rapinam, et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladiis eorum. Filios et filias earum interficient, et domos earum igne succendent. Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum. Et dabunt scelus vestrum super vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis, et scietis quia ego Dominus Deus.

XXIIII

Et factum est verbum Domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima mensis, dicens: Fili hominis, scribe tibi nomen diei huius in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Ierusalem hodie. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Pone ollam, pone inquam, et mitte in eam aquam. Congere frusta eius in ea, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plenam. Pinguissimum pecus assume, compone quoque struem ossium sub ea. Efferbuit coctio eius, et dissoluta sunt ossa illius in medio eius. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vae civitati sanguinum, ollae cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exivit de ea. Per partes et per partes suas eice eam; non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in medio eius est; super limpidissimam petram effudit illum, non effudit illum super terram ut possit operiri pulvere. Ut superinducerem indignationem meam et ultione ulciscerer, dedi sanguinem eius super petram limpidissimam ne operiretur. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vae civitati sanguinum, cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa, quae igne succendam; consumentur carnes, et coquetur universa compositio, et ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat et liquefiat aes eius, et confletur in medio eius inquinamentum eius, et consumatur rubigo eius. Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem. Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui et non es mundata a sordibus tuis; sed nec mundaberis prius donec quiescere faciam indignationem meam in te. Ego Dominus locutus sum; veniet et faciam, non transeam nec parcam nec placabor; iuxta vias tuas et iuxta adinventiones tuas iudicabo te, dicit Dominus.

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga, et non planges neque plorabis, neque fluent lacrimae tuae. Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies; corona tua circumligata sit tibi, et calciamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere; fecique mane sicut praeceperat mihi. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent quae tu facis?

Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me dicens: Loquere domui Israel: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra; filii vestri et filiae quas reliquistis gladio cadent. Et facietis sicut feci: ora amicorum non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capitibus vestris, et calciamenta in pedibus; non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem suum. Eritque Ezechiel vobis in portentum; iuxta omnia quae fecit facietis cum venerit istud, et scietis quia ego Dominus Deus. Et tu, fili hominis, ecce in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum, et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animae eorum, filios et filias eorum, in die illa cum venerit fugiens ad te ut annuntiet tibi, in die illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, et loqueris et non silebis ultra; eritque eis in portentum, et scietis quia ego Dominus.

XXV

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis. Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixistis: Euge, euge, super sanctuarium meum, quia pollutum est, et super terram Israel, quoniam desolata est, et super domum Iuda, quoniam ducti sunt in captivitatem, idcirco ecce ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et collocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua; ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum, et scietis quia ego Dominus. Quia haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod plausisti manu et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu super terram Israel, idcirco ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam de terris, et conteram, et scies quia ego Dominus. Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab et Seir: Ecce sicut omnes gentes domus Iuda, idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus inquam eius et de finibus eius, inclitas terrae Bethiesimoth, et Beelmeon, et Cariathaim, filiis orientis cum filiis Ammon, et dabo eam in hereditatem, ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in gentibus. Et in Moab faciam iudicia, et scient quia ego Dominus. Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecit Idumea ultionem ut se vindicaret de filiis Iuda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit de eis, ideo haec dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumeam, et auferam de ea hominem et iumentum, et faciam eam desertam ab austro, et qui sunt in Dedan gladio cadent. Et dabo ultionem meam super Idumeam per manum populi mei Israel, et facient in Edom iuxta iram meam et furorem meum, et scient vindictam meam, dicit Dominus Deus. Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecerunt Palestini vindictam, et ulti se sunt toto animo interficientes et implentes inimicitias veteres, propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palestinos, et interficiam interfectores, et perdam reliquias maritimae regionis, faciamque in eis ultiones magnas, arguens in furore; et scient quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

XXVI

Et factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge, confractae sunt portae populorum, versa est ad me; implebor, deserta est; propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te, Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans. Et dissipabunt muros Tyri, et destruent turres eius, et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram. Sic

catio sagenarum erit in medio maris quia ego locutus
sum ait dominus deus. Et erit in direptionem gentibus; filie quoque
eius que sunt in agro gladio interficientur et scient quia
ego dominus. Quia hec dicit dominus deus. Ecce ego adducam ad
ducam ad tyrum nabuchodonosor regem babilonis ab aqui
lone regem regum cum equis et curribus et equitibus et cetu
populique magno. filias tuas que sunt in agro gladio interfici
et. Et circumdabit te munitionibus et comportabit agge
rem in gyro. et elevabit contra te clipeum. et vineas et arie
tes temperabit in muros tuos et turres tuas destruet
in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet
te pulvis eorum. a sonitu equitum et rotarum et curruum
movebuntur muri tui. Cum ingressus fuerit portas tuas
quasi per introitum urbis dissipate. ungulis equorum suorum
conculcabit omnes plateas tuas. populum tuum gladio cedet
et statue tue nobiles in terram corruent. Vastabunt
opes tuas. diripient negotiationes tuas. et destru
ent muros tuos. et domos tuas preclaras subvertent.
Et lapides tuos et ligna tua et pulverem tuum in me
dio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem can
ticorum tuorum et sonitus cytharum tuarum non audietur am
plius. et dabo te in limpidissimam petram siccatio sa
genarum eris nec edificaberis ultra. Quia ego locutus
sum dicit dominus deus. Hec dicit dominus deus tyro. Numquid
non a sonitu ruine tue et gemitu interfectorum tuorum
cum occisi fuerint in medio tui commovebuntur insule
et descendent de sedibus suis omnes principes maris et au
ferent exuvias suas. et vestimenta sua varia abicient
et induentur stupore. In terra sedebunt et attoni
ti super repentino casu tuo admirabuntur. et assumentes
super te lamentum dicent tibi. Quomodo peristi que habitas in ma
ri urbs inclita que fuisti fortis in mari cum habitato
ribus tuis quos formidabant universi. Nunc stupe
bunt naves in die pavoris tui. Et turbabuntur insu
le in mari eo quod nullus egrediatur ex te. Quia hec dicit dominus
deus. Cum dedero te urbem desolatam sicut civita
tes que non habitantur. et adduxero super te abyssum et operu
erint te aque multe. et detraxero te cum hiis qui
descendunt in lacum ad populum sempiternum et col
locavero te in terra novissima sicut solitudines veteres
cum hiis qui deducuntur in lacum ut non habiteris.
Porro cum dedero gloriam in terra viventium in nichi
lum redigam te. et non eris et requisita non inveni
XXVII
eris ultra in sempiternum dicit dominus deus. Et factus est
sermo domini ad me dicens. Tu ergo fili hominis assume
super tyrum lamentum. Et dices tyro que habitat in in
troitu maris negotiationi populorum ad insulas mul
tas. Hec dicit dominus deus. O tyre tu dixisti perfecti decoris e
go sum et in corde maris sita. Finitimi tui qui
te edificaverunt impleverunt decorem tuum. abietibus
de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis
maris. cedrum de libano tulerunt ut facerent ma
lum. Quercus de basan dolaverunt in remos tuos.
Transtra tua fecerunt tibi ex ebore indico et pre
toriola de insulis ytalie. Byssus varia de egipto
texta est tibi in velum ut poneretur in malo. iacinctus
et purpura de insulis elisa facta sunt operimentum tuum.
habitatores sydonis et aradii fuerunt remiges tui.
Sapientes tui tyre facti sunt gubernatores tui. Senes
biblii et prudentes eius habuerunt nautas ad mi
nisterium varie supellectilis tue. omnes naves
maris et naute earum fuerunt in populo negotiationis tu
e. Perse et lidii et libies in exercitu tuo erant viri bel
latores tui. clipeum et galeam suspenderunt in te
pro ornatu tuo. Filii aradii cum exercitu tuo erant super
muros tuos in circuitu tuo. Sed et pigmei qui erant in
turribus tuis pharetras suas suspenderunt in muris
tuis per gyrum. ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.
Carthaginenses negotiatores tui a multitudine cu
nctarum divitiarum argento. ferro. stagno. plumbo
que repleverunt nundinas tuas. Grecia thubal et mo
soch ipsi institores tui. mancipia et vasa erea ad
duxerunt populo tuo. De domo thogorma equos et equites
et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii dedan ne
gotiatores tui. insule multe negotiatio manus tue.
Dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pre
tio. Syrus negotiator tuus propter multitudinem ope
rum tuorum. gemmam et purpuram. et scutulata. et byssum
et sericum. et cocum proposuerunt in mercato tuo. Iuda
et terra israel ipsi institores tui in frumento primo. balsa
mum et mel. et oleum. et resinam proposuerunt in nun
dinis tuis. Damascenus negotiator tuus in multitu
dine operum tuorum in multitudine diversarum opum in vi
no pingui in lanis coloris optimi. Dan et grecia et
mosel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefac
tum. Stacten et calamus in negotiatione tua. De
dan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabi
a et universi principes cedar ipsi negotiatores manus
tue cum agnis et arietibus et hedis venerunt ad te ne
gotiatores tui. Venditores saba et reema ipsi ne
gotiatores tui cum universis aromatibus primis
et lapide precioso. et auro quod proposuerunt in mercato tuo.
Charan et chene et eden negotiatores tui mul
tifariam in involucris iacincti et polimitorum gaza
rumque preciosarum que obvolute et astricte erant fu
nibus. Cedros quoque habebant in negotiationibus tuis
naves maris. Principes tui in negotiatione tua.
Et repleta es et glorificata es nimis in corde maris.
In aquis multis adduxerunt te remiges tui. Ven
tus auster contrivit te in corde maris. Divitie tue
et thesauri tui et multiplex instrumentum tuum. nau
te tui et gubernatores tui qui tenebant supellectilem
tuam et populo tuo preerant. Viri quoque bellatores tui
qui erant in te cum universa multitudine tua que est in me
dio tui cadent in corde maris in die ruine tue.
A sonitu clamoris gubernatorum tuorum turbabuntur
classes. et descendent de navibus suis omnes qui tene
bant remum. naute et universi gubernatores ma
ris in terra stabunt et eiulabunt super te voce mag
na et clamabunt amare. et superiacient pulverem capiti
bus suis. et cinere conspergentur. et radent super te calvi
tium. et accingentur ciliciis. et plorabunt te in amari
tudine anime ploratu amarissimo. Et assument
super te carmen lugubre et plangent te. Que est ut ty
rus que obmutuit in medio maris? Que in exitu nego
tiationum tuarum de mari implesti populos multos.
In multitudine divitiarum tuarum et populorum tuorum ditasti
reges terre. Nunc contrita es a mari in profundis a
quarum opes tue et omnis multitudo tua que erat
in medio tui ceciderunt. Universi habitatores insu
larum obstupuerunt super te et reges earum. Omnes tempe
state perculsi mutaverunt vultus. negotiatores po
pulorum sibilaverunt super te. Ad nichilum deducta
es et non eris usque in perpetuum. Et factus est sermo domini ad me XXVIII
dicens. Fili hominis dic principi tyri. Hec dicit dominus deus.
Eo quod elevatum est cor tuum et dixisti deus ego sum
in cathedra dei sedi in corde maris cum sis
homo et non deus. et dedisti cor tuum quasi cor dei. Ecce sapientior

ecce sapientior es tu Danihele; omne secretum non est absconditum a te. In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem, et adquisisti aurum et argentum in thesauris tuis. In multitudine sapientie tue et in negotiatione tua multiplicasti fortitudinem tuam, et elevatum est cor tuum in robore tuo. Propterea hec dicit dominus deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor dei, idcirco ecce ego adducam super te alienos robustissimos gentium, et nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientie tue, et polluent decorem tuum. Interficient et detrahent te, et morieris in interitu occisorum in corde maris. Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te? Cum sis homo et non deus in manu occidentium te. Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, leva planctum super regem Tyri et dices ei: Hec dicit dominus deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia et perfectus decore, in deliciis paradisi dei fuisti; omnis lapis preciosus operimentum tuum: sardius, topazius, iaspis, crisolitus, onix et berillus, saphirus et carbunculus et smaragdus; aurum opus decoris tui, et foramina tua in die qua conditus es preparata sunt. Tu cherub extentus et protegens, et posui te in monte sancto dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis a die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te. In multitudine negotiationis tue repleta sunt interiora tua iniquitate, et peccasti; et eieci te de monte dei, et perdidi te, o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. Et elevatum est cor tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. In terram proieci te; ante faciem regum dedi te ut cernerent te. In multitudine iniquitatum tuarum et iniquitate negotiationis tue polluisti sanctificationem tuam; producam ergo ignem de medio tui qui comedat te, et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. Omnes qui viderint te in gentibus obstupescent super te; nichil factus es, et non eris in perpetuum. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra Sydonem, et prophetabis de ea et dices: Hec dicit dominus deus: Ecce ego ad te Sydon, et glorificabor in medio tui. Et scient quia ego dominus cum fecero in ea iudicia, et sanctificatus fuero in ea. Et immittam ei pestilentiam et sanguinem in plateis eius, et corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum; et scient quia ego dominus. Et non erit ultra domui Israhel offendiculum amaritudinis et spina dolorem inferens undique per circuitum eorum qui adversantur eis; et scient quia ego dominus deus. Hec dicit dominus deus: Quando congregavero domum Israhel de populis in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus, et habitabunt in terra sua quam dedi servo meo Iacob; et habitabunt in ea securi, et edificabunt domos et plantabunt vineas et habitabunt confidenter cum fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per circuitum; et scient quia ego dominus deus eorum.

XXIX

In anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Egypti, et prophetabis de eo et de Egypto universa. Loquere et dices: Hec dicit dominus deus: Ecce ego ad te Pharao rex Egypti, draco magne qui cubas in medio fluminum tuorum et dicis: Meus est fluvius, et ego feci memet ipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, et adglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, et extraham te de medio fluminum tuorum, et universi pisces tui squamis tuis adherebunt. Et proiciam te in desertum, et omnes pisces fluminis tui; super faciem terre cades, non colligeris neque congregaberis; bestiis terre et volatilibus celi dedi te ad devorandum. Et scient omnes habitatores Egypti quia ego dominus, pro eo quod fuisti baculus harundineus domui Israhel. Quando adprehenderunt te manu, et confractus es, et lacerasti omnem humerum eorum; et innitentibus eis super te comminutus es, et dissolvisti omnes renes eorum. Propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego adducam super te gladium, et interficiam de te hominem et iumentum. Et erit terra Egypti in desertum et solitudinem, et scient quia ego dominus, pro eo quod dixeris: Fluvius meus est, et ego feci eum. Idcirco ecce ego ad te et ad flumina tua; daboque terram Egypti in solitudines gladio dissipatam a turre Syenes usque ad terminos Ethiopie. Non pertransibit eam pes hominis, neque pes iumenti gradietur in ea, et non habitabitur quadraginta annis. Daboque terram Egypti desertam in medio terrarum desertarum, et civitates eius in medio urbium subversarum, et erunt desolate quadraginta annis; et dispergam Egyptios in nationes, et ventilabo eos in terras. Quia hec dicit dominus deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Egyptum de populis in quibus dispersi fuerant, et reducam captivitatem Egypti, et collocabo eos in terra Phatures in terra nativitatis sue, et erunt ibi in regnum humile. Inter regna cetera erit humillima, et non elevabitur ultra super nationes, et imminuam eos ne imperent gentibus. Nec erunt ultra domui Israhel in confidentia, docentes iniquitatem ut fugiant et sequantur eos; et scient quia ego dominus. Et factum est in vicesimo et septimo anno in primo mense in una mensis, factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum; omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est, et merces non est reddita ei neque exercitui eius de Tyro pro servitute qua servivit mihi adversus eam. Propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in terra Egypti, et accipiet multitudinem eius, et depredabitur manubias eius, et diripiet spolia eius, et erit merces exercitui illius et operi pro quo servivit adversus eam. Dedi ei terram Egypti pro eo quod laboraverit mihi, ait dominus deus. In die illo pullulabit cornu domui Israhel, et tibi dabo apertum os in medio eorum; et scient quia ego dominus.

XXX

Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, propheta et dic: Hec dicit dominus deus: Ululate: Ve, ve diei! quia iuxta est dies, et appropinquat dies domini; dies nubis, tempus gentium erit. Et veniet gladius in Egyptum, et erit pavor in Ethiopia, cum ceciderint vulnerati in Egypto, et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta eius. Ethiopia et Libia et Lidi et omne reliquum vulgus et Chub et filii terre federis cum eis gladio cadent. Hec dicit dominus deus: Et corruent fulcientes Egyptum, et destruetur superbia imperii eius; a turre Syenes gladio cadent in ea, ait dominus deus exercituum. Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes eius in medio urbium desertarum erunt. Et scient quia ego dominus, cum dedero ignem in Egypto, et adtriti fuerint omnes auxiliatores eius. In die illa egredientur nuntii a facie mea in trieribus ad conterendam Ethiopie confidentiam, et erit pavor in eis in die Egypti, quia absque dubio veniet. Hec dicit dominus deus: Et cessare faciam multitudinem Egypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. Ipse et populus eius cum eo, fortissimi gentium, adducentur ad disperdendam terram; et evaginabunt gladios suos super Egyptum, et implebunt terram interfectis. Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manu pessimorum, et dissipabo terram et plenitudinem eius in manu alienorum; ego dominus locutus sum. Hec dicit dominus deus: Et disperdam simulacra, et cessare faciam ydola de Memphis, et dux de terra Egypti non erit amplius; et dabo terrorem in terra Egypti. Et disperdam terram Phatures, et dabo ignem in Thanis, et faciam

iudicia in alexandria et effundam indignationem meam super pelusium robur egypti et interficiam multitudinem alexandrie. Et dabo ignem in egypto quasi parturiens dolebit pelusium et alexandria erit dissipata. Et in memphis angustie cotidiane. Iuvenes heliopoleos et bubasti gladio cadent et ipse captivi ducentur. Et in thaphnis nigrescet dies cum contrivero ibi sceptra egypti et defecerit in ea superbia potentie eius; ipsam nubes operiet. Filie autem eius in captivitatem ducentur et faciam iudicia in egypto et scient quia ego dominus. Et factum est in undecimo anno in primo mense in septima die mensis factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, brachium pharaonis regis egypti confregi et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis et fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium. Propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego ad pharaonem regem egypti et comminuam brachium eius forte sed confractum et deiciam gladium de manu eius. Et dispergam egyptum in gentibus et ventilabo eos in terris. Et confortabo brachia regis babilonis daboque gladium meum in manu eius et confringam brachia pharaonis et gement gemitibus interfecti coram facie eius. Et confortabo brachia regis babilonis et brachia pharaonis concident et scient quia ego dominus cum dedero gladium meum in manu regis babilonis et extenderit eum super terram egypti. Et dispergam egyptum in nationes et ventilabo eos in terras et scient quia ego dominus.

XXXI

Et factum est in undecimo anno tertio mense una mensis factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, dic pharaoni regi egypti et populo eius: Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce assur quasi cedrus in libano pulcher ramis et frondibus nemorosus excelsusque altitudine et inter condensas frondes elevatum est cacumen eius. Aque nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum; flumina eius manabant in circuitu radicum eius et rivos suos emisit ad universa ligna regionis. Propterea elevata est altitudo eius super omnia ligna regionis et multiplicata sunt arbusta eius et elevati sunt rami eius pre aquis multis. Cumque extendisset umbram suam in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltuum et sub umbraculo illius habitabat cetus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua et in dilatatione arbustorum suorum. Erat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei. Abietes non adequaverunt summitatem eius et platani non fuerunt eque frondibus illius. Omne lignum paradisi dei non est assimilatum illi et pulchritudini eius. Quoniam speciosum feci eum et multis condensisque frondibus et emulata sunt eum omnia ligna voluptatis que erant in paradiso dei. Propterea hec dicit dominus deus: Pro eo quod sublimatus est in altitudine et dedit summitatem suam virentem atque condensam et elevatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manu fortissimi gentium; faciens faciet ei; iuxta impietatem eius eieci eum. Et succident illum alieni et crudelissimi nationum et proicient eum super montes et in cunctis convallibus corruent rami eius et confringentur arbusta eius in universis rupibus terre et recedent de umbraculo eius omnes populi terre et relinquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia celi et in ramis eius fuerunt universe bestie regionis. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum neque ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa nec stabunt in sublimitate sua omnia que irrigantur aquis, quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam in medio filiorum hominum ad eos qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus deus: In die quando descendit ad inferos induxi luctum, operui eum abysso et prohibui flumina eius et coercui aquas multas. Contristatus est super eum libanus et omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruine eius commovi gentes cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendebant in lacum. Et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque preclara in libano universa que irrigabantur aquis. Nam et ipsi cum eo descendent in infernum ad interfectos gladio. Et brachium uniuscuiusque sedebit sub umbraculo eius in medio nationum. Cui assimilatus es o inclite atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam; in medio incircumcisorum dormies cum eis qui interfecti sunt gladio. Ipse est pharao et omnis multitudo eius, dicit dominus deus.

XXXII

Et factum est in duodecimo anno in duodecimo mense in prima die mensis factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, assume lamentum super pharaonem regem egypti et dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es et draconi qui est in mari, et ventilabas cornu in fluminibus tuis et conturbabas aquas pedibus tuis et conculcabas flumina earum. Propterea hec dicit dominus deus: Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum et extraham te in sagena mea. Et proiciam te in terram, super faciem agri abiciam te et habitare faciam super te omnia volatilia celi et saturabo de te bestias universe terre. Et dabo carnes tuas super montes et implebo colles tuos sanie tua. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui super montes et valles implebuntur ex te. Et operiam cum extinctus fueris celos et nigrescere faciam stellas eorum; solem nube tegam et luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria celi merere faciam super te et dabo tenebras super terram tuam, dicit dominus deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terre, ait dominus deus. Et irritabo cor populorum multorum cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis. Et stupescere faciam super te populos multos et reges eorum horrore nimio formidabunt super te cum volare ceperit gladius meus super facies eorum, et obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruine sue. Quia hec dicit dominus deus: Gladius regis babilonis veniet tibi; in gladiis fortium deiciam multitudinem tuam. Inexpugnabiles omnes gentes hee et vastabunt superbiam egypti et dissipabitur multitudo eius. Et perdam omnia iumenta eius que erant super aquas plurimas et non conturbabit eas pes hominis ultra neque ungula iumentorum turbabit eas. Tunc purissimas reddam aquas eorum et flumina eorum quasi oleum adducam, ait dominus deus, cum dedero terram egypti desolatam. Deseretur autem terra a plenitudine sua quando percussero omnes habitatores eius et scient quia ego dominus. Planctus est et plangent eum; filie gentium plangent eum; super egyptum et super multitudinem eius plangent eam, ait dominus deus. Et factum est in duodecimo anno in quintadecima mensis factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, cane lugubre super multitudinem egypti et detrahe eam ipsam et filias gentium robustarum ad terram ultimam cum his qui descendunt in lacum. Quo pulchrior es? Descende et dormi cum incircumcisis. In medio interfectorum gladio cadent; gladius datus est et attraxerunt eam et omnes populos eius. Loquentur ei robustorum de medio inferni potentissimi qui cum auxiliatoribus eius descenderunt et dormierunt incircumcisi interfectique gladio. Ibi assur et omnis multitudo eius; in circuitu illius sepulchra eius, omnes interfecti et qui ceciderunt gladio. Quorum data sunt sepulchra in novissimis laci. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius, universi interfecti cadentesque gladio qui dederant quondam formidinem in terra viventium. Ibi helam et omnis multitudo eius per gyrum sepulchri sui, omnes hii interfecti

ruentesque gladio qui descenderunt incircumcisi ad terram
ultimam qui posuerunt terrorem suum in terra viventium.
Et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in la-
cum in medio interfectorum posuerunt cubile eius in universis
populis eius in circuitu eius sepulchrum illius omnes hi in-
circumcisi interfectique gladio. Dederunt enim terrorem in terra
viventium et portaverunt ignominiam suam cum his qui
descendunt in lacum in medio interfectorum positi sunt. Ibi
Mosoch et Thubal et omnis multitudo eius in circuitu eius
sepulchra illius. Omnes hi incircumcisi interfectique et caden-
tes gladio quia dederunt formidinem suam in terra
viventium. Et non dormient cum fortibus cadentibusque
et incircumcisis qui descenderunt ad infernum cum armis suis.
Et posuerunt gladios suos sub capitibus suis et fuerunt in-
iquitates eorum in ossibus eorum quia terror fortium facti sunt
in terra viventium. Et tu ergo in medio incircumcisorum
contereris et dormies cum interfectis gladio. Ibi Ydumea et
reges eius et omnes duces eius qui dati sunt cum exer-
citu suo interfectis gladio et hii cum incircumcisis dormient et cum
his qui descendunt in lacum. Ibi principes aquilonis omnes
et universi venatores qui deducti sunt cum interfectis
paventes et in sua fortitudine confusi qui dormie-
runt incircumcisi cum interfectis gladio. Et portaverunt confusionem
suam cum his qui descendunt in lacum. Vidit eos Pharao
et consolatus est super universa multitudine sua que interfecta est
gladio. Et portaverunt confusionem suam cum his qui descen-
dunt in lacum Pharao et omnis exercitus eius ait dominus deus
quia dedi terrorem meum in terra viventium et dormivit in
medio incircumcisorum cum interfectis gladio. Pharao et omnis
XXXIII multitudo eius ait dominus deus. Et factus est sermo domini
ad me dicens fili hominis loquere ad filios populi tui et di-
ces ad eos. Terra cum induxero super eam gladium et tulerit
populus terre virum unum de novissimis suis et constituerit eum super se
speculatorem et ille viderit gladium venientem super
terram et cecinerit bucina et populus se non custodierit et annuntia-
verit populo. Audiens autem quisquis ille est sonitum bucine non
se observaverit veneritque gladius et tulerit eum sanguis
ipsius super caput eius erit. Si autem se custodierit animam
suam salvabit. Quod si speculator viderit gladium ve-
nientem et non insonuerit bucina et populus se non custodierit
veneritque gladius et tulerit de eis animam et ille quidem
in iniquitate sua captus est sanguinem autem eius de manu
speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculato-
rem dedi te domui Israel. Audiens ergo ex ore meo sermo-
nem eis annuntiabis ex me. Si me dicente ad impium
impie morte morieris non fueris locutus ut se custo-
diat impius a via sua ipse impius in iniquitate sua
morietur sanguinem autem eius de manu tua requiram.
Si autem annuntiante te ad impium ut a viis suis con-
vertatur non fuerit conversus a via sua ipse in iniquita-
te sua morietur porro tu animam tuam liberasti.
Tu ergo fili hominis dic ad domum Israel. Sic locuti estis
dicentes iniquitates nostre et peccata nostra super nos sunt et in
ipsis nos tabescimus quomodo ergo vivere poterimus. Dic
ad eos. Vivo ego dicit dominus deus. Nolo mortem im-
pii sed ut convertatur impius a via sua et vivat. Con-
vertimini a viis vestris pessimis. Et quare moriemini
domus Israel. Tu itaque fili hominis dic ad filios po-
puli tui. Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die
peccaverit et impietas impii non nocebit ei in quacumque
die conversus fuerit ab impietate sua. Et iustus non po-
terit vivere in iustitia sua in quacumque die peccaverit.
Etiam si dixero iusto quod vita vivat et confisus in iustitia
sua fecerit iniquitatem omnes iustitie eius oblivioni

tradentur et in iniquitate sua quam operatus est in ipsa mori-
etur. Si autem dixero impio morte morieris et egerit
penitentiam a peccato suo feceritque iudicium et iustitiam pig-
nus restituerit ille impius rapinamque reddide-
rit in mandatis vite ambulaverit nec fecerit quic-
quam iniustum vita vivet et non morietur. Omnia peccata eius
que peccavit non imputabuntur ei iudicium et iustitiam fecit
vita vivet. Et dixerunt filii populi tui non est equi ponderis vi-
a domini et ipsorum via iniusta est. Cum enim recesse-
rit iustus a iustitia sua feceritque iniquitatem morie-
tur in eis. Et cum recesserit impius ab impietate sua fe-
ceritque iudicium et iustitiam vivet in eis. Et dicitis
Non est recta via domini unumquemque iuxta vias suas
iudicabo de vobis domus Israel. Et factum est in xii
anno in x mense in v die mensis transmigratio-
nis nostre venit ad me qui fugerat de Ierusalem dicens.
Vastata est civitas. Manus autem domini facta fuerat ad me
vespere antequam veniret qui fugerat. Aperuitque os meum
donec veniret ad me et aperto ore meo non silui am- mane
plius. Et factum est verbum domini ad me dicens fili hominis
qui habitant in ruinosis his super humum Israel loquen-
tes aiunt. Unus erat Abraham et hereditate possedit ter-
ram nos autem multi nobis data est terra in possessionem. Id-
circo dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Qui in sanguine comedi-
tis et oculos vestros levatis ad immunditias vestras et san-
guinem funditis. Numquid terram hereditate possidebitis.
Stetistis in gladiis vestris fecistis abominationes vestras et
unusquisque uxorem proximi sui polluit et terram here-
ditate possidebitis. Hec dices ad eos. Sic dicit dominus deus.
Vivo ego quia qui in ruinosis habitant gladio cadent
et qui in agro est bestiis tradetur ad devorandum
Qui autem in presidiis et in speluncis sunt peste morientur.
Et dabo terram in solitudinem et in desertum et deficiet super-
bia et fortitudo eius et desolabuntur montes Israel eo quod non sit
qui per eos transeat. Et scient quia ego dominus quia
cum dedero terram desolatam et desertam propter universas
abominationes suas quas operati sunt. Et tu fili hominis
filii populi tui qui loquuntur de te iuxta muros et in hostiis do-
morum et dicunt unus ad alterum vir ad proximum suum
loquentes. Venite et audiamus quis sit sermo egrediens
a domino. Et veniunt ad te quasi ingrediatur populus et sedent
coram te populus meus et audiunt sermones tuos et non faci-
unt eos quia in canticum oris sui vertunt illos et ava-
ritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen
musicum quod suavi dulcique sono canitur. Et audiunt
verba tua et non faciunt ea. Et cum venerit quod predictum est ecce
enim venit tunc scient quia propheta fuerit inter eos.
Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propheta XXXIIII
de pastoribus Israel propheta et dices pastoribus. Hec dicit dominus
deus. Ve pastoribus Israel qui pascebant semetipsos. Nonne
greges a pastoribus pascuntur. Lac comedebatis et
lanis operiebamini et quod crassum erat occidebatis gre-
gem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non
consolidastis. Et quod egrotum non sanastis quod fractum est
non alligastis et quod abiectum est non reduxistis et quod pe-
rierat non quesistis. Sed cum austeritate imperabatis eis et cum
potentia et dispersi sunt in devorationem omnium besti-
arum agri et disperse sunt oves mee eo quod non esset pastor et
facte sunt in devorationem omnium bestiarum agri et disperse sunt.
Erraverunt greges mei in montibus et in universo colle cunctis
excelso et super omnem faciem terre dispersi sunt greges
mei et non erat qui requireret. Non erat inquam qui requi-
reret. Propterea pastores audite verbum domini. Vivo ego
dicit dominus deus quia pro eo quod facti sunt greges mei in

rapinam et oves meae in devorationem omnium be-
stiarum agri, eo quod non esset pastor. Neque enim quaesierunt
pastores gregem meum, sed pascebant pastores se-
met ipsos, et greges meos non pascebant. Propterea
pastores audite verbum domini. Haec dicit dominus deus. Ecce ego
ipse super pastores requiram gregem meum de manu
eorum, et cessare eos faciam ut ultra non pascant gre-
gem meum de manu eorum nec pastores pascent
ipsos. Et liberabo gregem meum de ore eorum. Et non erit
ultra eis in escam. Quia haec dicit dominus deus. Ecce ego ipse requi-
ram oves meas et visitabo eas. Sicut visitat pastor
gregem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissi-
patarum, sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omni-
bus locis in quibus dispersae fuerant in die nubis et cali-
ginis. Et educam eas de populis, et congregabo eas de
terris, et inducam eas in terram suam, et pascam
eas in montibus Israel, in rivis, et in cunctis sedibus
terrae. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus
excelsis Israel erunt pascua earum. Ibi requiescent in her-
bis virentibus, et in pascuis pinguibus pascentur
super montes Israel. Ego pascam oves meas, et ego eas
accubare faciam dicit dominus deus. Quod perierat requiram, et
quod abiectum erat reducam, et quod confractum fuerat
alligabo, et quod infirmum fuerat consolidabo, et quod pingue
et forte custodiam, et pascam eos in iudicio. Vos autem
o greges mei, haec dicit dominus deus. Ecce ego iudico inter pe-
cus et pecus, arietum et hircorum. Nonne satis vobis
erat pascua bona depasci? Insuper et reliquias pas-
cuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris. Et cum purissimam
aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. Et o-
ves meae his quae conculcata pedibus vestris fuerant pasce-
bantur, et quae pedes vestri turbaverant haec bibebant. Propterea
haec dicit dominus deus ad eos. Ecce ego ipse iudico inter pecus pin-
gue et macilentum, pro eo quod lateribus et humeris impin-
gebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infir-
ma pecora, donec dispergerentur foras. Salvabo gregem
meum, et non erit ultra in rapinam, et iudicabo inter pecus
et pecus. Et suscitabo super ea pastorem unum qui pascat
ea, servum meum David. Ipse pascet ea, et ipse erit eis in pas-
torem. Ego autem dominus ero eis in deum, et servus meus David prin-
ceps in medio eorum. Ego dominus locutus sum. Et faciam
cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pes-
simas de terra. Et qui habitant in deserto securi dormient
in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei bene-
dictionem, et deducam imbrem in tempore suo; et
pluviae benedictionis erunt. Et dabit lignum agri fru-
ctum suum, et dabit terra germen suum, et erunt in terra su-
a absque timore. Et scient quia ego dominus. Cum contri-
vero catenas iugi eorum, et eruero eos de manu impe-
rantium sibi. Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, ne-
que bestiae terrae devorabunt eos. Sed habitabunt confidenter
absque ullo terrore. Et suscitabo eis germen
nominatum. Et non erunt ultra imminuti fame in terra,
nec portabunt amplius opprobrium gentium. Et scient
quia ego dominus deus eorum cum eis, et ipsi populus meus do-
XXXV mus Israel, ait dominus deus. Vos autem greges mei, greges pascuae me-
ae homines estis, et ego dominus deus vester, ait dominus deus. Et fac-
tus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone
faciem tuam adversum montem Seir, et prophetabis de
eo, et dices illi. Haec dicit dominus deus. Ecce ego ad te mons
Seir, et extendam manum meam super te, et dabo te deso-
latum atque desertum. Urbes tuas demoliar, et deser-
tum eris. Et scies quia ego dominus, eo quod fueris inimicus
sempiternus, et concluseris filios Israel in manus gladii

in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremae.
Propterea vivo ego dicit dominus deus, quia sanguini tradam te, et sanguis te
persequetur. Et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te. Et
dabo montem Seir desolatum et desertum, et auferam
de eo euntem et redeuntem. Et implebo montes eius
occisorum suorum. In collibus tuis et in vallibus tuis atque in
torrentibus interfecti gladio cadent. In solitudines sem-
piternas tradam te, et civitates tuae non habitabuntur. Et
scietis quia ego dominus deus. Eo quod dixeris: duae gentes et duae ter-
rae meae erunt, et hereditate possidebo eas, cum dominus es-
set ibi. Propterea vivo ego dicit dominus deus, quia faciam iuxta iram tu-
am, et secundum zelum tuum quo fecisti odio habens eos. Et
notus efficiar per eos cum te iudicavero. Et scies quia ego
dominus audivi universa opprobria tua quae locutus
es de montibus Israel dicens: deserti, nobis ad devoran-
dum dati sunt. Et insurrexistis super me ore vestro, et derogas-
tis adversum me verba vestra. Ego audivi. Haec dicit dominus deus.
Laetante universa terra in solitudinem te redigam.
Sicut gavisus es super hereditatem domus Israel eo quod
fuerit dissipata, sic faciam tibi. Dissipatus eris mons
Seir, et Idumea omnis. Et scient quia ego dominus. Tu autem
fili hominis propheta super montes Israel, et dices: Montes
Israel audite verbum domini. Haec dicit dominus deus. E[o]
quod dixerit inimicus de vobis: euge, altitudines sem-
piternae in hereditatem datae sunt nobis. Propterea vatici-
nare et dic. Haec dicit dominus deus. Pro eo quod desolati estis, et
conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis gentibus,
et ascendistis super labium linguae, et opprobrium popu-
li. Propterea montes Israel audite verbum domini dei. Haec dicit dominus deus
montibus et collibus, torrentibus et vallibus, et desertis
parietibus, et urbibus derelictis quae depopulatae sunt et sub-
sannatae a reliquis gentibus per circuitum. Propterea haec dicit
dominus deus. Quoniam in igne zeli mei locutus sum de
reliquis gentibus et de Idumea universa, quae dederunt ter-
ram meam sibi in hereditatem cum gaudio et toto corde,
et ex animo, et eiecerunt eam ut vastarent. Idcirco vati-
cinare super humum Israel, et dices montibus et colli-
bus, iugis et vallibus. Haec dicit dominus deus. Pro eo quod desola-
ti estis, ecce ego in zelo meo et in furore meo locu-
tus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis. Idcirco haec
dicit dominus deus. Ego levavi manum meam, ut gentes quae in
circuitu vestro sunt ipsae confusionem suam portent.
Vos autem montes Israel ramos vestros germinetis et fru-
ctum vestrum afferatis populo meo Israel; prope enim est ut ve-
niat. Quia ecce ego ad vos, et convertar ad vos, et arabi-
mini et accipietis sementem. Et multiplicabo in [vobis]
homines omnemque domum Israel, et habitabuntur civitates
et ruinosa instaurabuntur. Et replebo vos hominibus et
iumentis, et multiplicabuntur et crescent. Et habitare vos
faciam sicut a principio, bonisque donabo maioribus quam
habuistis ab initio. Et scietis quia ego dominus. Et adducam
super vos homines populum meum Israel, et hereditate possi-
debunt te, et eris eis in hereditatem, et non addes ultra ut
absque eis sis. Haec dicit dominus deus. Pro eo quod dicunt de vobis: devora-
trix hominum es, et suffocans gentem tuam es; propterea ho-
mines non comedes amplius, et gentem tuam non neca-
bis ultra, ait dominus deus. Nec auditam faciam in
te amplius confusionem gentium, et opprobrium populorum
nequaquam portabis, et gentem tuam non amittes amplius,
ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili ho-
minis, domus Israel habitaverunt in humo sua, et pollu-
erunt eam in viis suis et in studiis suis; iuxta immundi-
tiam menstruatae facta est via eorum coram me.
Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine quem

fuderunt super terram, et in idolis suis polluerunt eam. Et dispersi eos in gentes, et ventilati sunt in terras: iuxta vias eorum et adinventiones iudicavi eos. Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt, et polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus domini iste est, et de terra eius egressi sunt. Et peperci nomini meo sancto, quod polluerat domus Israel in gentibus ad quas ingressi sunt. Idcirco dices domui Israel: Hec dicit dominus deus: Non propter vos ego faciam domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus ad quas intrastis. Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum: ut sciant gentes quia ego dominus, ait dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis. Tollam quippe vos de gentibus, et congregabo de universis terris, et adducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri: et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri: et faciam ut in preceptis meis ambuletis, et iudicia mea custodiatis et operemini. Et habitabitis in terra quam dedi patribus vestris, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in deum. Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris: et vocabo frumentum, et multiplicabo illud, et non imponam in vos famem. Et multiplicabo fructum ligni et genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in gentibus. Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum: et displicebunt vobis iniquitates vestre et scelera vestra. Non propter vos ego faciam, ait dominus deus, notum sit vobis: confundimini et erubescite super viis vestris, domus Israel. Hec dicit dominus deus: In die qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, et inhabitari fecero urbes, et instauravero ruinosa, et terra deserta fuerit exculta, que quondam erat desolata in oculis omnis viatoris, dicent: Terra illa inculta facta est ut hortus voluptatis, et civitates deserte et destitute atque suffosse munite sederunt. Et scient gentes quecumque derelicte fuerint in circuitu vestro, quia ego dominus edificavi dissipata, plantavique inculta: ego dominus locutus sum et fecerim. Hec dicit dominus deus: Adhuc in hoc invenient me domus Israel, ut faciam eis: multiplicabo eos sicut gregem hominum, ut gregem sanctum, ut gregem Ierusalem in sollemnitatibus eius: sic erunt civitates deserte plene gregibus hominum: et scient quia ego dominus.

XXXVII Facta est super me manus domini, et eduxit me in spiritu domini: et dimisit me in medio campi qui erat plenus ossibus: et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer. Et dixit ad me: Fili hominis, putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine deus, tu nosti. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, et dices eis: Ossa arida, audite verbum domini. Hec dicit dominus deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, et vivetis. Et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super vos carnes, et superextendam in vobis cutem: et dabo vobis spiritum, et vivetis, et scietis quia ego dominus. Et prophetavi sicut preceperat mihi: factus est autem sonitus, prophetante me, et ecce commotio: et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad iuncturam suam. Et vidi, et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt: et extenta est in eis cutis desuper, et spiritum non habebant. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, et dices ad spiritum: Hec dicit dominus deus: A quattuor ventis veni spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant. Et prophetavi sicut preceperat mihi: et ingressus est in ea spiritus, et vixerunt: steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hec universa domus Israel est: ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, et periit spes nostra, et abscisi sumus. Propterea vaticinare, et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de se-

pulchris vestris populus meus: et inducam vos in terram Israel. Et scietis quia ego dominus, cum aperuero sepulchra vestra, et eduxero vos de tumulis vestris, populus meus: et dedero spiritum meum in vobis, et vixeritis, et requiescere vos faciam super humum vestram: et scietis quia ego dominus locutus sum, et feci, ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me, dicens: Et tu fili hominis, sume tibi lignum unum, et scribe super illud: Iude, et filiorum Israel sociorum eius. Et tolle lignum alterum, et scribe super illud: Ioseph ligno Effraim, et cuncte domui Israel sociorumque eius. Et adiunge illa unum ad alterum tibi in lignum unum: et erunt in unionem in manu tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis quid in his tibi velis? loqueris ad eos: Hec dicit dominus deus: Ecce ego assumam lignum Ioseph, quod est in manu Effraim, et tribus Israel que iuncte sunt ei: et dabo eas pariter cum ligno Iuda, et faciam eas in lignum unum: et erunt unum in manu eius. Erunt autem ligna super que scripseris in manu tua in oculis eorum. Et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum ad quas abierunt: et congregabo eos undique, et adducam eos ad humum suam. Et faciam eos gentem unam in terra in montibus Israel, et rex unus erit omnibus imperans: et non erunt ultra due gentes, nec dividentur amplius in duo regna. Neque polluentur ultra in idolis suis, et abominationibus suis, et cunctis iniquitatibus suis: et salvos eos faciam de universis sedibus in quibus peccaverunt, et emundabo eos: et erunt mihi populus, et ego ero eis deus. Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum: in iudiciis meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea. Et habitabunt super terram quam dedi servo meo Iacob, in qua habitaverunt patres vestri: et habitabunt super eam ipsi et filii eorum, et filii filiorum eorum, usque in sempiternum: et David servus meus princeps eorum in perpetuum. Et percutiam illis fedus pacis, pactum sempiternum erit eis: et fundabo eos, et multiplicabo, et dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis: et ero eis deus, et ipsi erunt mihi populus. Et scient gentes quia ego dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

XXXVIII Et factus est sermo domini ad me, dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Mosoch et Thubal: et vaticinare de eo, et dices ad eum: Hec dicit dominus deus: Ecce ego ad te, Gog, principem capitis Mosoch et Thubal, et circumagam te, et ponam frenum in maxillis tuis: et educam te et omnem exercitum tuum, equos et equites vestitos loricis universos, multitudinem magnam, hastam et clipeum arripientium et gladium. Perse, Ethiopes, et Libies cum eis, omnes scutati et galeati. Gomer et universa agmina eius, domus Thogorma, latera aquilonis, et totum robur eius, populique multi tecum. Prepara, et instrue te, et omnem multitudinem tuam que coacervata est ad te: et esto eis in preceptum. Post multos dies visitaberis: in novissimo annorum venies ad terram que reversa est a gladio, et congregata est de populis multis ad montes Israel qui fuerunt deserti iugiter: hec de populis educta est, et habitaverunt in ea confidenter universi. Ascendens autem quasi tempestas venies, et quasi nubes, ut operias terram tu et omnia agmina tua, et populi multi tecum. Hec dicit dominus deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, et cogitabis cogitationem pessimam, et dices: Ascendam ad terram absque muro, veniam ad quiescentes habitantesque secure: hi omnes habitant sine muro, vectes et porte non sunt eis, ut diripias spolia, et invadas predam, et inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant, et postea restituti, et super populum qui congregatus est ex gentibus, qui possidere cepit, et esset habitator umbilici terre. Saba et Dedan et negotiatores Tharsis et omnes

he. filius. iii.

ul' sordibus. in he. stercoribus.

ul' in ipsis.

ab ipsis ... he ...

... he ... mea.

... in he ...

he ...

leones eius dicent tibi: Numquid ad assumenda spolia tu venis? Ecce ad diripiendam predam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum et aurum, et auferas supellectilem atque substantiam, et diripias manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis, et dices ad Gog: Hec dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies? Et venies de loco tuo a lateribus aquilonis, tu et populi multi tecum, ascensores equorum universi, cetus magnus et exercitus vehemens. Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, ut operias terram. In novissimis diebus eris, et adducam te super terram meam, ut sciant gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, o Gog. Hec dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum ut adducerem te super eos. Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo. Et in zelo meo, in igne ire mee locutus sum: quia in die illa erit commotio magna super terram Israel: et commovebuntur a facie mea pisces maris, et volucres celi, et bestie agri, et omne reptile quod movetur super terram, cunctique homines qui sunt super faciem terre: et subvertentur montes, et cadent sepes, et omnis murus corruet in terram. Et convocabo adversum eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur. Et iudicabo eum peste, et sanguine, et imbre vehementi, et lapidibus immensis: ignem et sulphur pluam super eum, et super exercitum eius, et super populos multos qui sunt cum eo. Et magnificabor, et sanctificabor, et notus ero in oculis gentium multarum: et scient quia ego Dominus.

XXXIX

Tu autem fili hominis vaticinare adversus Gog, et dices: Hec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mosoch et Thubal, et circumagam te, et seducam te, et ascendere te faciam de lateribus aquilonis: et adducam te super montes Israel. Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua, et sagittas tuas de manu dextera tua deiciam. Super montes Israel cades tu, et omnia agmina tua, et populi tui qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, et bestiis terre dedi te ad devorandum. Super faciem agri cades: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. Et immittam ignem in Magog, et in his qui habitant in insulis confidenter: et scient quia ego Dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, et non polluam nomen sanctum meum amplius: et scient gentes quia ego Dominus sanctus Israel. Ecce venit, et factum est, ait Dominus Deus: hec est dies de qua locutus sum. Et egredientur habitatores de civitatibus Israel, et succendent et comburent arma, clipeum et hastam, arcum et sagittas, et baculos manuum, et contos: et succendent ea igne septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus: quoniam arma succendent igne, et depredabuntur eos quibus prede fuerant, et diripient vastatores suos, ait Dominus Deus. Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel, vallem viatorum ad orientem maris, que obstupescere faciet pretereuntes: et sepelient ibi Gog et omnem multitudinem eius, et vocabitur vallis multitudinis Gog. Et sepelient eos domus Israel, ut mundent terram septem mensibus. Sepeliet autem eum omnis populus terre, et erit eis nominata dies in qua glorificatus sum, ait Dominus Deus. Et viros iugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant et requirant eos qui remanserant super faciem terre, ut emundent eam: post menses vii. querere incipient. Et circuibunt peragrantes terram: cumque viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum, donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog. Nomen autem civitati Amona: et mundabunt terram. Tu ergo fili hominis, hec dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, et universis avibus, cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel: ut comedatis carnes, et bibatis sanguinem. Carnes fortium comedetis, et sanguinem principum terre bibetis: arietum, et agnorum, et hircorum, taurorumque, et altilium, et pinguium omnium. Et comedetis adipem in saturitatem, et bibetis sanguinem in ebrietatem de victima quam ego immolabo vobis: et saturabimini super mensam meam de equo, et de equite forti, et de universis viris bellatoribus, ait Dominus Deus. Et ponam gloriam meam in gentibus: et videbunt omnes gentes iudicium meum quod fecerim, et manum meam quam posuerim super eos. Et scient domus Israel quia ego Dominus Deus eorum a die illa et deinceps. Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel, eo quod dereliquerint me, et abscondi faciem meam ab eis: et tradidi eos in manus hostium, et ceciderunt in gladio universi. Iuxta immunditiam eorum et scelus feci eis, et abscondi faciem meam ab eis. Propterea hec dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Iacob, et miserebor omnis domus Israel: et assumam zelum pro nomine sancto meo. Et portabunt confusionem suam, et omnem prevaricationem qua prevaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter, neminem formidantes: et reduxero eos de populis, et congregavero de terris inimicorum suorum, et sanctificatus fuero in eis in oculis gentium plurimarum. Et scient quia ego Dominus Deus eorum, eo quod transtulerim eos in nationes, et congregaverim eos super terram suam, et non dereliquerim quemquam ex eis ibi. Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

In xxv. anno transmigrationis nostre, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est civitas: in ipsa hac die facta est super me manus Domini, et adduxit me illuc. In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, et dimisit me super montem excelsum nimis: super quem erat quasi edificium civitatis vergentis ad austrum. Et introduxit me illuc: et ecce vir, cuius erat species quasi species eris, et funiculus lineus in manu eius, et calamus mensure in manu eius: stabat autem in porta. Et locutus est ad me idem vir: Fili hominis, vide oculis tuis, et auribus tuis audi, et pone cor tuum in omnia que ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi adductus es huc: annuntia omnia que tu vides domui Israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique, et in manu viri calamus mensure sex cubitorum et palmo: et mensus est latitudinem edificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Et venit ad portam que respiciebat viam orientalem, et ascendit per gradus eius: et mensus est limen porte calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in altitudine: et thalamum uno calamo in longum, et uno calamo in latum: et inter thalamos, v. cubitos. Et limen porte iuxta vestibulum porte intrinsecus, calamo uno. Et mensus est vestibulum porte viii. cubitorum, et frontem eius duobus cubitis: vestibulum autem porte erat intrinsecus. Porro thalami porte ad viam orientalem, tres hinc et tres inde

mensura una trium et mensura una frontium. Et ex
utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis por-
te .x. cubitorum et longitudinem porte .xiii. cubi-
torum. Et marginem ante thalamos cubiti unius. Et cu-
bitus unus finis utrimque. Thalami autem .vi. cubitorum erant
hinc et inde. Et mensus est portam a tecto thalami usque ad
tectum eius latitudinem .xx. et .v. cubitorum: hostium
contra hostium. Et fecit frontes per .xl. cubitos. Et ad
frontem atrii portam undique per circuitum. Et ante faciem
porte que pertingebat usque ad faciem vestibuli por-
te interioris .l. cubitos. Et fenestras obliquas in thala-
mis et in frontibus eorum que erant intra portam undique
per circuitum. Similiter autem erant et in vestibulis fenestre
per gyrum intrinsecus. Et ante frontes pictura palmarum.
Et eduxit me ad atrium exterius. Et ecce gazophilacia et
pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum. .xxx.
in circuitu pavimenti. Et pavimentum in fronte por-
tarum secundum longitudinem portarum erat inferius.
Et mensus est longitudinem a facie porte inferioris
usque ad frontem atrii interioris extrinsecus .c. cubitos
ad orientem et ad aquilonem. Portam quoque que respi-
ciebat viam aquilonis atrii exterioris mensus est tam
in longitudine quam in latitudine. Et thalamos
eius tres hinc et tres inde. Et frontem eius et vesti-
bulum eius secundum mensuram porte prioris .l. cubitorum
longitudinem eius et latitudinem .xxv. cubitorum.
Fenestre autem eius et vestibulum et sculpture secundum
mensuram porte que respiciebat ad orientem. Et .vii.
graduum erat ascensus eius et vestibulum ante
eam. Et porta atrii interioris contra portam aquilonis et ori-
entalem. Et mensus est a porta usque ad portam .c.
cubitos. Et eduxit me ad viam australem. Et ecce
porta que respiciebat ad austrum. Et mensus est frontem
eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores. Et fene-
stras eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ce-
teras .l. cubitorum longitudinem et latitudinem
.xxv. cubitorum. Et in gradibus .vii. ascendebatur
ad eam. Et vestibulum ante fores eius. Et celate pal-
me erant una hinc et altera inde in fronte eius. Et
porta atrii interioris in via australi. Et mensus est
a porta usque ad portam in via australi .c. cubitos.
Et introduxit me in atrium interius ad portam austra-
lem. Et mensus est portam iuxta mensuras superiores. Et thala-
mum eius et frontem eius et vestibulum eius isdem
mensuris. Et fenestras eius et vestibulum eius in circui-
tu .l. cubitos longitudinis et latitudinis .xxv. cu-
bitos. Et vestibulum per gyrum longitudinem .xxv.
cubitorum et latitudinem .v. cubitorum. Et vestibulum eius
ad atrium exterius et palme eius in fronte. Et .viii. gra-
dus erant quibus ascendebatur per eam. Et introduxit
me in atrium per viam orientalem. Et mensus est portam
iuxta mensuras superiores thalamum eius et frontem eius et vesti-
bula eius sicut supra et fenestras eius et vestibula
eius in circuitu longitudinem .l. cubitorum et latitu-
dinem .xxv. cubitorum. Et vestibulum eius id est atrii
exterioris et palme celate in fronte eius hinc et inde.
Et in .viii. gradibus ascensus eius. Et introduxit me
ad portam que respiciebat ad aquilonem. Et mensus
est secundum mensuras superiores thalamum eius et fron-
tem eius et vestibulum eius et fenestras eius per circui-
tum eius longitudinem .l. cubitorum et latitudinem
.xxv. cubitorum. Et vestibulum eius respiciebat ad atrium
exterius et celatura palmarum in fronte illius hinc et
inde. Et in .viii. gradibus ascensus eius. Et per singula

gazophilacia hostium in frontibus portarum. Ibi
lavabant holocaustum. Et in vestibulo porte due men-
se hinc et due mense inde ut immoletur super eas holocau-
stum et pro peccato et pro delicto. Et ad latus exterius quod as-
cenditur ad hostium porte que pergit ad aquilonem due
mense. Et ad latus alterum ante vestibulum porte du-
e mense. Quattuor mense hinc et .iiii. mense inde per
latera porte. .viii. mense erant super quas immolabant. .iiii.
autem mense ad holocaustum de lapidibus quadris extructe lon-
gitudine cubiti unius et dimidii et altitudine cubi-
ti unius et latitudine cubiti unius et dimidii. Super quas
ponant vasa in quibus immolatur holocaustum et
victima. Et labia earum palmi unius reflexa intrinsecus
per circuitum. Super mensas autem carnes oblationis. Et extra por-
tam interiorem gazophilacia cantorum in atrio interio-
ri quod erat in latere porte respicientis ad aquilonem.
Et facies eorum contra viam australem. Una ex latere por-
te orientalis que respiciebat ad viam aquilonis. Et
dixit ad me. Hoc est gazophilacium quod respicit
viam meridianam sacerdotum qui excubant in cus-
todiis templi. Porro gazophilacium quod respicit
ad viam aquilonis sacerdotum erit qui excubabant
ad ministerium altaris. Isti sunt filii Sadoch qui
accedunt de filiis Levi ad dominum ut ministrent
ei. Et mensus est atrium longitudinem .c. cubitorum
et latitudinem .c. cubitorum per quadrum. Et altare ante
faciem templi. Et introduxit me in vestibu-
lum templi. Et mensus est vestibulum .v. cubitis hinc
et .v. cubitis inde. Et latitudinem porte trium cu-
bitorum hinc et trium cubitorum inde. Longitudi-
nem autem vestibuli .xx. cubitorum et latitudinem
.xi. cubitorum. Et .viii. gradibus ascendebatur ad eam.
Et columpne erant in frontibus, una hinc et al-
tera inde. XLI Et introduxit me in templum et men-
sus est frontes .vi. cubitos latitudinis hinc
et .vi. cubitos latitudinis inde latitudinem ta-
bernaculi. Et latitudinem porte .x. cubitorum
erat. Et latera porte .v. cubitis hinc et .v. cubitis in-
de. Et mensus est longitudinem eius .xl. cubitorum et la-
titudinem .xx. cubitorum. Et introgressus intrinsecus
mensus est in fronte porte .ii. cubitos et portam .vi.
cubitorum et latitudinem porte .vii. cubitorum. Et men-
sus est longitudinem eius .xx. cubitorum et latitudi-
nem eius .xx. cubitorum ante faciem templi. Et
dixit ad me. Hoc est sanctum sanctorum. Et mensus est par-
ietem domus .vi. cubitorum et latitudinem lateris
.iiii. cubitorum undique per circuitum domus. Latera autem
latus ad latus bis .xxx. tria. Et erant eminentia que in-
grederentur per parietem domus in lateribus per circuitum
ut continerent et non attingerent parietem templi. Et pla-
tea erat in rotundum ascendens sursum per cocleam
et in cenaculum templi deferebat per gyrum. Ideo la-
tius erat templum in superioribus. Et sic de inferi-
oribus ascendebatur ad superiora in medium. Et vidi
in domo altitudinem per circuitum fundata latera
ad mensuram calami .vi. cubitorum spatio. Et
latitudinem per parietem lateris forinsecus .v. cubi-
torum. Et [illegible] interior domus in lateribus domus. Et
inter gazophilacia latitudinem .xx. cubitorum
in circuitu domus undique. Et hostium lateris ad ori-
entem hostium unum ad viam australem. Et lati-
tudinem loci ad orationem .v. cubitorum in circuitu.
Et edificium quod erat separatum versumque ad viam res-
picientem ad mare latitudinis .lxx. cubitorum

parietis autem aedificii .v. cubitorum latitudo per circuitum et longitu-
do eius nonaginta cubitorum. Et mensus est domus lon-
gitudinem .c. cubitorum. Et quod separatum erat aedifici-
um et parietes eius longitudinis .c. cubitorum. Lati-
tudo autem plateae ante faciem domus et eius quod erat sepa-
ratum contra orientem .c. cubitorum. Et mensus est longi-
tudinem aedificii contra faciem eius quod erat separatum
ad dorsum, et ethecas ex utraque parte .c. cubitorum,
et templum interius et vestibula atrii. Limina et fe-
nestras obliquas et ethecas in circuitu per tres partes
contra uniuscuiusque limen, stratumque ligno per gyrum
in circuitu. Terra autem usque ad fenestras, et fenestrae
clausae super hostia, et usque ad domum interiorem et fo-
rinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus et
forinsecus ad mensuram. Et fabrefacta cherubin et
palmae, et cherubin palma inter cherubin et che-
rubin. Duasque facies habebat cherubin: faciem ho-
minis iuxta palmam ex hac parte, et faciem
leonis iuxta palmam ex alia parte expressam per
omnem domum in circuitu. De terra usque ad superio-
rem partem cherubin et palmae caelatae erant in pa-
riete templi. Limen quadrangulum, et facies aspectus
sanctuarii contra aspectum altaris lignei. Trium cubito-
rum altitudo, et longitudo eius .ii. cubitorum, et
anguli eius, et longitudo eius, et parietes eius lig-
nei. Et locutus est ad me: Haec est mensa coram Domino. Et duo
hostia erant in templo et in sanctuario. Et in duobus ho-
stiis ex utraque parte bina erant hostiola, quae in se
invicem plicabantur: bina enim hostia erant
ex utraque parte hostiorum. Et caelata erant in ipsis
hostiis templi cherubin et sculpturae palmarum,
sicut in parietibus quoque expressa erant. Quam ob rem erant
et grossiora ligna in vestibuli fronte forinsecus.
Super quas fenestrae obliquae et similitudo palmarum hinc
atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus lati-
tudinemque parietum.

XLII

Et eduxit me in atrium ex-
terius per viam ducentem ad aquilonem. Inde eduxit me
in gazophylacium quod erat contra separatum aedificium
et contra aedem vergentem ad aquilonem in facie longitu-
dinis .c. cubitos hostii atrii interioris, et quod pavimentum
stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus iuncta
aquilonis, et latitudinis .l. cubitos, contra .xx. cubi-
tos atrii interioris, et contra pavimentum stratum lapidea
ei porticui triplici. Et ante gazophylacia deambulatio
.x. cubitorum latitudinis ad interiora respiciens viae
cubiti unius. Et hostia eorum ad aquilonem, ubi erant ga-
zophylacia in superioribus humiliora, quia supportabant
porticus quae ex illis eminebant de inferioribus et de medi-
is aedificii. Tristega enim erant, et non habebant colum-
nas sicut erant columnae atriorum; propterea emine-
bant de inferioribus et de mediis aedificii a
terra cubitis .l. Et peribolus exterior secundum gazophyla-
cia quae erant in via atrii exterioris ante gazophyla-
cia, longitudo eius .l. cubitorum. Et longitudo
erat gazophylaciorum atrii exterioris .l. cubitorum, et
longitudo ante faciem templi .c. cubitorum. Et
erat subter gazophylacia haec introitus ab orien-
te ingredientium in ea de atrio exteriore. In lati-
tudine peribuli atrii quod erat contra viam orientalem in
faciem in faciem separati. Et erant ante aedificium
gazophylacia, et via ante faciem eorum iuxta simi-
litudinem gazophylaciorum quae erant in via aquilo-
nis; secundum longitudinem eorum sic et latitudo eorum, et omnis
introitus eorum et similitudines et hostia eorum

secundum hostia gazophylaciorum quae erant in via respicien-
tis ad notum, hostium in capite viae, quae erat ante vestibulum
separatum per viam orientalem ingredientibus. Et dixit
ad me: Gazophylacia aquilonis et gazophylacia au-
stri, quae sunt ante aedificium separatum, haec sunt gazo-
phylacia sancta, in quibus vescuntur sacerdotes qui appro-
pinquant ad Dominum in sancta sanctorum; ibi ponent sancta sanctorum
et oblationem pro peccato et pro delicto; locus enim sanctus est. Cum autem
ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium
exterius, et ibi reponent vestimenta sua in quibus mi-
nistrant, quia sancta sunt; vestienturque aliis vestimentis, et sic
procedent ad populum. Cumque complesset mensuras do-
mus interioris, eduxit me per viam portae quae respicie-
bat ad viam orientalem, et mensus est eam undique per cir-
cuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo men-
surae quingentos calamos in calamo mensurae per
circuitum. Et mensus est contra ventum aquilonem .d. cala-
mos in calamo mensurae per gyrum. Et ad ventum
australem mensus est .d. calamos in calamo mensu-
rae per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus
est .d. calamos in calamo mensurae. Per .iiii. ventos
mensus est murum eius undique per circuitum, longitudinem
.d. cubitorum, dividentem inter sanctuarium et vulgi lo-
cum.

XLIII

Et duxit me ad portam quae respiciebat ad viam
orientalem. Et ecce gloria Dei Israhel ingrediebatur per viam orien-
talem, et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra
splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum
speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem,
et species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium Cho-
bar; et cecidi super faciem meam. Et maiestas Domini ingressa
est templum per viam portae quae respiciebat ad orientem.
Et levavit me spiritus et introduxit me in atrium interius, et
ecce repleta erat gloria domus Domini. Et audivi loquentem
ad me de domo, et vir qui stabat iuxta me dixit ad me:
Fili hominis, locus solii mei et locus vestigiorum pe-
dum meorum, ubi habito in medio filiorum Israhel in aeternum; et
non polluent ultra domus Israhel nomen sanctum meum, ipsi et
reges eorum in fornicationibus suis et in ruinis regum
suorum et in excelsis. Qui fabricati sunt limen suum iuxta
limen meum et postes suos iuxta postes meos, et murus
erat inter me et eos; et polluerunt nomen sanctum meum
in abominationibus suis quas fecerunt; propter quod consumpsi
eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornica-
tionem suam et ruinam regum suorum a me, et habi-
tabo in medio eorum semper. Tu autem, fili hominis, osten-
de domui Israhel templum, et confundantur ab iniquitati-
bus suis, et metiantur fabricam, et erubescant ex omni-
bus quae fecerunt. Figuram domus et fabricae eius, exitus
et introitus, et omnem descriptionem eius, et universa praecepta
eius, cunctumque ordinem eius et omnes leges eius
ostende eis, et scribes in oculis eorum, ut custodiant
omnes descriptiones eius et praecepta illius et faciant ea.
Ista est lex domus in summitate montis: omnes fines eius
in circuitu sanctum sanctorum est. Haec est ergo lex domus. Istae
autem mensurae altaris in cubito verissimo, qui habebat
cubitum et palmum. In sinu eius erat cubitus, et
cubitus in latitudine, et definitio eius usque ad
labium eius et in circuitu palmus unus. Haec quoque erat fossa
altaris. Et de sinu terrae usque ad crepidinem novissimam
duo cubiti, et latitudo cubiti unius; et a crepidine mi-
nore usque ad crepidinem maiorem .iiii. cubiti, et
latitudo cubiti unius. Ipse autem ariel .iiii. cubitorum;
et ab ariel usque ad sursum cornua .iiii. Et ariel .xii.
cubitorum longitudinis per .xii. cubitos latitudinis

quadrangulatum equis lateribus. Et crepido .xiiii. cubitis longitudinis et latitudinis .xiiii. cubitis in quatuor angulis eius. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti et sinus eius cubiti unius per circuitum: gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me: Fili hominis, hec dicit dominus deus: Hii sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum, et effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus et levitis qui sunt de semine Sadoch, qui accedunt ad me, ait dominus deus, ut offerant michi vitulum de armento pro peccato. Et assumens de sanguine eius, pones super quatuor cornua eius, et super quatuor angulos crepidinis, et super coronam in circuitu: et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato, et combures eum in separato loco domus extra sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato, et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo. Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum, et arietem de grege immaculatum. Et offeres eos in conspectu domini: et mittent sacerdotes super eos sal, et offerent eos in holocaustum domino. .vii. diebus facies hircum pro peccato cotidie: et vitulum de armento, et arietem de pecoribus immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud: et implebunt manum eius. Expletis autem diebus, in die .viii. et ultra facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et que pro pace offerunt: et placatus ero vobis, ait dominus deus.

XLIIII

Et convertit me ad viam porte sanctuarii exterioris, que respiciebat ad orientem: et erat clausa. Et dixit dominus ad me: Porta hec clausa erit: non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam dominus deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram domino: per viam vestibuli porte ingredietur, et per viam eius egredietur. Et adduxit me per viam porte aquilonis in conspectu domus: et vidi, et ecce implevit gloria domini domum domini: et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me dominus: Fili hominis, pone cor tuum, et vide oculis tuis, et auribus tuis audi omnia que ego loquor ad te de universis ceremoniis domus domini, et de cunctis legibus eius: et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii. Et dices ad exasperantem me domum Israel: Hec dicit dominus deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra domus Israel: eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, et polluant domum meam: et offertis panes meos, adipem et sanguinem: et dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris. Et non servastis precepta sanctuarii mei: et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. Hec dicit dominus deus: Omnis alienigena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israel. Sed et levite qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israel, et erraverunt a me post idola sua, et portaverunt iniquitatem suam: erunt in sanctuario meo editui, et ianitores portarum domus, et ministri domus: ipsi mactabunt holocausta, et victimas populi: et ipsi stabunt in conspectu eorum ut ministrent eis. Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, et facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis: idcirco levavi manum meam super eos, dicit dominus deus, et portabunt iniquitatem suam: et non appropinquabunt ad me, ut sacerdotio fungantur michi, neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam, et scelera sua que fecerunt. Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius, et in universis que fient in ea. Sacerdotes autem levite filii Sadoch, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent michi: et stabunt in conspectu meo ut offerant michi adipem et sanguinem, ait dominus deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent michi, et custodiant ceremonias meas. Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quicquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. Vitte linee erunt in capitibus eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophilacio sanctuarii, et vestient se vestimentis aliis: et non sanctificabunt populum in vestibus suis. Caput autem suum non radent, neque comam nutrient: sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius. Et viduam et repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel: sed et viduam que fuerit vidua a sacerdote, accipient. Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immundum ostendent eis. Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis, et iudicabunt: leges meas et precepta mea in omnibus sollempnitatibus meis custodient, et sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem et matrem, et filium et filiam, et fratrem et sororem que alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus, .vii. dies numerabuntur ei. Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius, ut ministret michi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait dominus deus. Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum: et possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent: et omne votum in Israel ipsorum erit. Et primitiva omnium primogenitorum, et omnia libamenta ex omnibus que offeruntur, sacerdotum erunt: et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui sue. Omne morticinum, et captum a bestia de avibus et de pecoribus, non comedent sacerdotes.

XLV

Cumque ceperitis terram dividere sortito, separate primitias domino, sanctificatum de terra, longitudine .xxv. milia, et latitudine .x. milia: sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: et .l. cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a mensura ista mensurabis longitudinem .xxv. milium, et latitudinem .x. milium: et in ipso erit templum sanctumque sanctorum. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium domini: et erit eis locus in domos, et in sanctuarium sanctitatis. .xxv. autem milia longitudinis, et .x. milia latitudinis erunt levitis qui ministrant domui: ipsi possidebunt .xx. gazophilacia. Et possessionem civitatis dabitis .v. milia latitudinis, et longitudinis .xxv. milia, secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel. Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii, et in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, et contra faciem possessionis urbis: a latere maris usque ad mare, et a latere orientis usque ad orientem: longitudinem autem iuxta unam quamque partium, a termino occidentali usque ad terminum orientalem. De terra erit ei possessio in Israel: et non depopulabuntur ultra principes populum meum: sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum. Hec dicit dominus deus: Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem et rapinas intermittite, et iudicium et iustitiam facite: separate confinia vestra a populo meo, ait dominus deus. Statera iusta, et ephi iustum, et batus iustus erit vobis. Ephi et batus equalia et unius mensure erunt: ut capiat decimam partem chori batus, et decimam partem chori ephi: iuxta mensuram chori erit equa libratio eorum. Siclus autem .xx. obolos habet. Porro .xx. sicli, et .xxv. sicli, et .xv. sicli, minam faciunt. Et hec sunt primicie quas tolletis. Sextam partem ephi de choro

frumenti, et sextam partem ephi de choro ordei. Men-
sura quoque olei: batus olei decima pars chori est. Et decem-
que bati chorum faciunt, quia x bati implent chorum.
Et arietem unum de grege ducentorum de his que nu-
triunt Israel in sacrificium, et in holocaustum, et in
pacifica, ad expiandum pro eis, ait dominus deus. Omnis po-
pulus terre tenebitur primitiis his principi in Israel. Et super princi-
pem erunt holocausta, et sacrificium, et libamina in
sollempnitatibus, et in kalendis, et in sabbatis, et in universis so-
lempnitatibus domus Israel: ipse faciet pro peccato sacrificium
et holocaustum, et pacifica, ad expiandum pro domo Israel.
Hec dicit dominus deus: In primo mense, una mensis, sumes
vitulum de armento immaculatum, et expiabis sanctua-
rium. Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato,
et ponet in postibus domus, et in iiii angulis crepidi-
nis altaris, et in postibus porte atrii interioris. Et sic facies
in vii mensis pro unoquoque qui ignoravit, et erro-
re deceptus est, et expiabis pro domo. In primo mense, quarta-
decima die mensis, erit vobis sollempnitas phase:
vii diebus azima comedentur. Et faciet princeps in die
illa pro se, et pro universo populo terre, vitulum pro peccato. Et in
vii dierum sollempnitate faciet holocaustum domino
vii vitulos, et vii arietes immaculatos cotidie vii
diebus, et pro peccato hyrcum caprarum cotidie. Et sacrifi-
cium ephi per vitulum, et ephi per arietem faciet, et olei
hyn per singula ephi. vii mense, xv die mensis in so-
lempnitate faciet sicut supra dicta sunt per vii dies: tam
pro peccato quam pro holocausto, et in sacrificio, et in oleo.

XLVI

Hec dicit dominus deus: Porta atrii interioris que respicit
ad orientem erit clausa vi diebus in quibus opus fit:
die autem sabbati aperietur, sed et in die kalendarum aperietur. Et
intrabit princeps per viam vestibuli porte deforis, et
stabit in limine porte. Et facient sacerdotes holocaustum
eius, et pacifica eius, et adorabit super limen porte, et egredie-
tur. Porta autem non claudetur usque ad vesperam. Et adorabit
populus terre ad hostium porte illius in sabbatis, et in kalen-
dis coram domino. Holocaustum autem hoc offeret domino princeps:
in die sabbati vi agnos immaculatos, et arietem immacula-
tum, et sacrificium ephi per arietem. In agnis autem sacrificium
quod dederit manus eius, et olei hyn per singula ephi. In die
autem kalendarum vitulum de armento immaculatum, et vi
agni et arietes immaculati erunt. Et ephi per vitulum,
ephi quoque per arietem faciet sacrificium. De agnis autem sicut
invenerit manus eius, et olei hyn per singula ephi. Cumque
ingressurus est princeps, per viam vestibuli porte ingrediatur
et per eandem viam exeat. Et cum intrabit populus terre in
conspectu domini in sollempnitatibus, qui ingreditur per portam
aquilonis ut adoret, egrediatur per viam porte me-
ridiane. Porro qui ingreditur per viam porte meridia-
ne, egrediatur per viam aquilonis: non revertetur per viam
porte per quam ingressus est, sed ex adverso illius egredietur.
Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus
ingredietur, et cum egredientibus egredietur. Et in nundi-
nis et in sollempnitatibus erit sacrificium ephi per vi-
tulum, et ephi per arietem. In agnis erit sacrificium
sicut invenerit manus eius, et olei hyn per singula ephi.
Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum aut
pacifica voluntaria domino, aperietur ei porta que respi-
cit ad orientem, et faciet holocaustum suum, et paci-
fica sua, sicut fieri solet in die sabbati: et egredietur, et clau-
detur porta postquam exierit. Et agnum eiusdem an-
ni immaculatum faciet holocaustum cotidie domino: sem-
per mane faciet illud. Et faciet sacrificium super eo cotidie
mane mane sextam partem ephi, et de oleo tertiam par-
tem hyn ut misceatur simile: sacrificium domino
legitimum iuge atque perpetuum. Faciet agnum et sacri-
ficium et oleum cotidie mane mane holocaustum
sempiternum. Hec dicit dominus deus: Si dederit princeps donum
alicui de filiis suis, hereditas eius filiorum suorum erit; pos-
sidebunt eam hereditarie. Si autem dederit legatum de he-
reditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad an-
num remissionis, et revertetur ad principem: hereditas
autem eius filiis eius erit. Et non accipiet princeps de heredita-
te populi per violentiam, et de possessione eorum: sed de posses-
sione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur
populus meus unusquisque a possessione sua. Et intro-
duxit me per ingressum qui erat ex latere porte in
gazophilacia sanctuarii ad sacerdotes que respicie-
bant ad aquilonem: et erat ibi locus vergens ad oc-
cidentem. Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent
sacerdotes pro peccato et pro delicto: ubi coquent sacrificium, ut non
efferant in atrium exterius, et sanctificetur populus. Et eduxit me
in atrium exterius, et circumduxit me per iiii angulos atrii: et ec-
ce atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per angu-
los atrii. In iiii angulis atrii atriola disposita, xl cubitorum
per longum, et xxx per latum: mensure unius iiii erant.
Et paries per circuitum ambiens iiii atriola, et culine fabrica-
te erant subter porticus per gyrum. Et dixit ad me: Hec
domus culinarum est, in qua coquent ministri domus domini vic-
timas populi.

XLVII

Et convertit me ad portam domus domini: et ecce
aque egrediebantur subter limen domus ad orientem; fa-
cies enim domus respiciebat ad orientem: aque autem descen-
debant in latus templi dextrum ad meridiem altaris.
Et eduxit me per viam porte aquilonis, et convertit me ad
viam foras portam exteriorem viam que respiciebat
ad orientem. Et ecce aque redundantes a latere dex-
tro. Cum egrederetur vir ad orientem qui habebat funicu-
lum in manu sua, et mensus est mille cubitos: et traduxit
me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille
et traduxit me per aquam usque ad genua. Rursumque men-
sus est mille, et traduxit me per aquam usque ad renes. Et men-
sus est mille torrentem quem non potui transire: quoniam
intumuerant aque torrentis profundi, qui non potest trans-
vadari. Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Et
duxit me et convertit me ad ripam torrentis. Cumque me
convertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa ni-
mis ex utraque parte. Et ait ad me: Aque iste que egredi-
untur ad tumulos sabuli orientalis, et descendunt
ad plana deserti, et intrabunt mare, et exibunt, et sa-
nabuntur aque. Et omnis anima vivens que serpit
quocumque venerit torrens vivet: et erunt pisces multi
satis postquam venerint illuc aque iste, et sanabuntur, et vi-
vent omnia ad que venerit torrens. Et stabunt super illas
piscatores: ab Engaddi usque ad Engallim sic-
catio sagenarum erit. Plurime species erunt piscium
eius sicut pisces maris magni multitudinis ni-
mie. In litoribus autem eius et in palustribus non sanabun-
tur, quia in salinas dabuntur. Et super torrentem orietur in ri-
pis eius ex utraque parte omne lignum pomiferum: non
defluet folium ex eo, et non deficiet fructus eius: per singulos
menses afferet primitiva, quia aque eius de sanctuario egre-
dientur: et erunt fructus eius in cibum, et folia eius ad
medicinam. Hec dicit dominus deus: Hic est terminus in quo pos-
sidebitis terram in xii tribubus Israel: quia Ioseph duplicem
funiculum habet. Possidebitis autem eam singuli eque ut frater
suus: super quam levavi manum meam ut darem patribus vestris: et
cadet terra hec vobis in possessionem. Hic est autem terminus
ad plagam septentrionalem a mari magno via
Bethalon venientibus Sedada, Emath, Berotha, Saba-
rim, que est inter terminum Damasci et confinium Emath, domus
Atticon, que est iuxta terminos Auran. Et erit terminus
a mari usque ad atrium Enon terminus Damasci:
et ab aquilone usque ad aquilonem terminus Emath:
plaga autem septentrionalis. Porro plaga orientalis de

de medio auran et de medio damasci et de medio
galaad et de medio terre israhel iordanis disterminans ad
mare orientale. Metiemini etiam plagam orientalem.
Plaga autem australis meridiana a thamar usque ad a-
quas contradictionis cades et torrens usque ad mare ma-
gnum et plaga usque ad meridiem australis. Et plaga
maris. mare magnum a confinio per directum donec
venias emath. Hec est plaga maris. Et dividetis terram
istam vobis per tribus israhel. Et mittetis eam in hereditatem
vobis et advenis qui accesserint ad vos qui genuerint
filios in medio vestri. et erunt vobis sicut indigene
inter filios israhel. vobiscum divident possessionem in me-
dio tribuum israhel. In tribu autem quacumque fuerit advena
XLVIII ibi dabitis possessionem illi ait dominus deus. Et hec
nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam ethelon per-
gentibus emath atrium enon terminus damasci ad aqui-
lonem iuxta emath. Et erit ei plaga orientalis mare
dan una. Et a termino dan a plaga orientali usque ad
plagam maris neptalim. aser una. Et super terminum
aser a plaga orientali usque ad plagam maris nep-
talim una. Et super neptalim a plaga orientali usque
ad plagam maris manasse una. Et super terminum ma-
nasse a plaga orientali usque ad plagam maris
iuda una. Et super terminum iuda a plaga orientali usque
ad plagam maris ruben una. Et super terminum ru-
ben a plaga orientali usque ad plagam maris ef-
fraim una. a plaga orientali usque ad plagam ma-
ris erunt primitie quas separabitis .xxv. milibus
latitudinis et longitudinis sicut singule partes a
plaga orientali usque ad plagam maris. Et erit sanctua-
rium in medio eius. Primitie quas separabitis domino lon-
gitudo .xxv. m. et latitudo .x. m. Hee autem erunt pri-
mitie sanctuarii sacerdotum ad aquilonem longitudinis
.xxv. m. et ad mare latitudinis .x. m. Sed et ad orientem
longitudinis .x. m. et ad meridiem .xxv. m. Et erit
sanctuarium domini in medio eius. Sacerdotibus sanctuarium
erit de filiis sadoch qui custodierunt cerimonias meas
et non erraverunt cum errarent filii israhel sicut erraverunt et levi-
te. Et erunt eis primitie de primitiis terre.
sanctum sanctorum iuxta terminum levitarum. Sed et levitis similiter
iuxta fines sacerdotum .xxv. m. longitudinis et lati-
tudinis .x. m. Omnis longitudo .xxv. m. et latitudo
.x. m. Et non venundabunt ex eo neque mutabunt nec
transferentur primitie terre quia sanctificate sunt domino. .v. m.
autem que supersunt in latitudine per .xxv. m. prophana erunt
urbis in habitaculum et in suburbana. Et erit civitas
in medio eius. Et hee mensure eius ad plagam
septentrionalem quingenta et .iiii. m. Et ad plagam
orientalem .d. et .iiii. m. et ad plagam meridianam
.d. et .iiii. m. Et ad plagam occidentalem .d. et .iiii. m.
Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem .cc.l.
et ad meridianam .cc.l. et ad orientem .cc.l. et ad mare
.cc.l. Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum
primitias sanctuarii .x. m. in orientem et .x. m. in oc-
cidentem. erunt sicut primitie sanctuarii. Et erunt
fruges eius in panes his qui serviunt civitati.
Servientes autem civitati operabuntur ex omnibus
tribubus israhel. Omnes primitie .xxv. m. per .xxv. m. in quadrum
separabuntur in primitias sanctuarii et possessionem civita-
tis. Quod autem reliquum fuerit principis erit ex omni par-
te primitiarum sanctuarii et possessionis civitatis e regione
.xxv. m. primitiarum usque ad terminum orientalem.
Sed et ad mare e regione .xxv. m. usque ad terminum
maris. Similiter in partibus principis erit. Et
erunt primitie sanctuarii et sanctuarium templi in me-
dio eius. De possessione autem levitarum et de possessione
civitatis in medio partium principis erit inter terminum
iuda et inter terminum beniamin et ad principem pertinebit.
Et reliquis tribubus. a plaga orientali usque ad plagam
occidentalem beniamin una. Et contra terminum beniamin
a plaga orientali usque ad plagam occidentalem sime-
on una. Et super terminum symeonis a plaga orientali
usque ad plagam occidentalem ysachar una. Et super
terminum ysachar a plaga orientali usque ad plagam
occidentalem zabulon una. Et super terminum zabulon a
plaga orientali usque ad plagam maris gad una. Et
super terminum gad ad plagam austri in meridie. Et erit fi-
nis de thamar usque ad aquas contradictionis cades. Et here-
ditas contra mare magnum. Hec est terra quam mittetis
in sortem tribubus israhel. Et hee partitiones ea-
rum ait dominus deus. Et hii egressus civitatis. A plaga septentrio-
nali .d. et .iiii. m. mensurabis. Et porte civitatis ex
omnibus tribubus israhel. porte tres a septentrione. Porta
ruben una. porta iuda una. porta levi una. Et ad
plagam orientalem .d. et .iiii. m. et porte tres. Por-
ta ioseph una. Porta beniamin una. Porta dan u-
na. Et ad plagam meridianam .d. et .iiii. m. metie-
ris. Porta symeonis una. Porta ysachar una. Por-
ta zabulon una. Et ad plagam occidentalem .d. et .iiii.
m. porte eorum tres. Porta gad una. Porta aser una.
Porta neptalim una. Per circuitum .x. et .viii. m. Et no-
men civitatis ex illa die dominus ibidem. Amen.

Incipit prologus in Danielem prophetam.

Danielem prophetam iuxta .lxx. interpretes domini
salvatoris ecclesie non legunt utentes the-
odotionis editione. Et hoc cur acciderit nes-
cio. Sive enim quia sermo chaldaicus est et quibusdam
proprietatibus a nostro eloquio discrepat noluerunt
.lxx. interpretes easdem lingue lineas in translatione servare.
sive sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis calde-
am linguam sciente editus liber est. sive aliud quid cau-
se extiterit ignorans. hoc unum affirmare possum quod
multum a veritate discordet. et recto iudicio repudiatus
sit. Sciendum quippe danielem maxime et hesdram
hebraicis quidem litteris sed chaldeo sermone conscriptos
et unam ieremie pericopen. Iob quoque cum arabica lin-
gua habere plurimam societatem. Denique et ego adolescen-
tulus post quintiliani et tullii lectionem. ac flores rethori-
cos cum me in lingue huius pistrinum reclusissem.
et multo sudore multoque tempore vix cepissem anhe-
lantia stridentiaque verba resonare. et quasi per criptam am-
bulans rarum desuper lumen aspicerem. impegi novissime
in danielem. et tanto tedio affectus sum. ut desperatione
subita omnem veterem laborem voluerim contempnere.
Verum adhortante me quodam hebreo et illud in sua lin-
gua crebrius ingerente. Labor omnia vincit improbus.
qui mihi videbar sciolus inter eos cepi discipulus esse
chaldaicus. Et ut verum fatear usque ad presentem diem
magis possum sermonem chaldaicum legere et intel-
ligere quam sonare. Hec ideo dixi. ut difficultatem
vobis danielis ostenderem. qui apud hebreos nec su-
sanne habet historiam. nec hymnum trium puerorum
nec belis draconisque fabulas. quas nos in toto orbe
disperse sunt veru autem posito easque iugulante sub-
iecimus ne videremur apud imperitos magnam partem vo-
luminis detruncasse. Audivi ego quendam de precep-
toribus iudeorum cum susanne derideret historiam et
a greco nescio quo diceret esse confictam. illud opponere quod
origenes quoque affricanus opposuit etymologias
ΑΠΟ ΤΟΥ CΧΙΝΟΥ CΧΙCΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΙ-
ΝΟΥ ΠΡΙCΑΙ. de

greco sermone descenderet. simul nos ei intelligen-
tiam hanc unius possimus dare. ut ubi igitur dixe-
rimus ab arbore ylice dixisse eum ilico pereas et a
lentisco in lentem te comminuat angelus. vel non
lente pereas. aut lentus id est flexibilis ducaris ad mor-
tem. sive aliud quid ad arboris nomen conveniens.
Deinde tantum fuisse otii tribus pueris ut in ca-
mino estuantis incendii metro luderent et per or-
dinem ad laudem dei elementa omnia provocarent.
aut quid miraculi divineque aspirationis indicium
vel draconem interfectum offa picis vel sacerdotum
belis machinas deprehensas que magis prudentie
sollertis viri sunt quam prophetali spiritu perpetrata. Cum vero
ad abacuc venerint et de iudea in caldeam rap-
tum discoforum lectitabant. querebant exemplum ubi
legissemus in toto veteri testamento quemquam sanctorum
ingravato volasse corpore. et in puncto hore tanta
terrarum spatia transisse. Cui cum quidam e nostris
satis promptus ad loquendum ezechiel adduxisset
in medium et diceret eum de chaldea in iudeam
fuisse translatum. derisit hominem et ex ipso vo-
lumine demonstravit ezechielem in spiritu se vidis-
se transpositum. Denique et apostolum nostrum ut
eruditum virum et qui legem ab hebreis didicisset
non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore
sed dixisse sive in corpore sive extra corpus nescio
deus scit. His et talibus argumentis apocrifas in li-
bro ecclesie fabulas arguebat. super qua re lectoris arbitrio
relinquens iudicium. illud admoneo non haberi danie-
lem apud hebreos inter prophetas. sed inter eos qui agioga-
gra conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis
scriptura dividitur. in legem. in prophetas. in agio-
grapha. id est in .v. et in .viii. et in .xi. libros. de quo
non est huius temporis disserere. Que autem ex hoc
propheta immo contra hunc librum porphirius obiciat.
testes sunt methodius. eusebius. apollinaris. qui
multis versuum milibus eius vesanie respondentes
nescio an curioso lectori satis fecerint. Unde obsecro
vos o paula et eustochium ut fundatis pro me preces
ad dominum. ut quamdiu in hoc corpusculo sum. scribam
aliquid gratum vobis. utile ecclesie. dignum posteris. Presenti-
um quippe iudicia non satis moveor. qui in utramque par-
tem aut amore labuntur aut odio. Explicit prologus. Incipit liber Danielis prophete.

ANNO tertio regni ioachim regis iuda venit na-
buchodonosor rex babilonis ierusalem et obsedit eam.
Et tradidit dominus in manu eius ioa-
chim regem iude. et partem vasorum domus dei. et
asportavit ea in terram sennaar in domum dei sui. et
vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex
asphanez preposito eunuchorum suorum ut introduceret
de filiis israel. et de semine regio et tyrannorum pueros
in quibus nulla esset macula. decoros forma. et erudi-
tos omni sapientia. cautos scientia. et doctos disciplina. et qui
possent stare in palatio regis. ut doceret eos litteras
et linguam caldeorum. Et constituit eis rex annonam per
singulos dies de cibis suis. et de vino unde bibebat
ipse. Et enutriti tribus annis postea starent in conspec-
tu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis iuda. Daniel.
ananias. misael. et azarias. Et imposuit eis prepo-
situs eunuchorum nomina. Danieli. baltasar. et
ananie. sydrach. misaeli. misach. et azarie
abdenago. Propo- suit autem daniel in
corde suo ne pollu-
eretur de mensa regis neque de vino potus eius. Et rogavit
eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Dedit autem deus da-
nieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunucho-
rum. Et ait princeps eunuchorum ad danielem. Timeo
ego dominum meum regem qui constituit vobis cibum et po-
tum. Qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris
adolescentibus coevis vestris condempnabitis caput me-
um regi. Et dixit daniel ad malasar quem constitue-
rat princeps eunuchorum super danielem. ananiam. mi-
sahelem. et azariam. Tempta nos obsecro diebus decem
servos tuos et dentur nobis legumina ad vescendum et aqua
ad bibendum. et contemplare vultus nostros et vultus puerorum
qui vescuntur cibo regio. et sicut videris facies cum servis tuis.
Qui audito sermone huiuscemodi temptavit eos diebus decem.
Post dies autem .x. apparuerunt vultus eorum meliores et cor-
pulentiores pre omnibus pueris qui vescebantur cibo regio.
Porro malasar tollebat cibaria et vinum potus eorum
dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam
et disciplinam in omni libro et sapientia. Danieli autem intel-
ligentiam omnium visionum et sompniorum. Completis
itaque diebus post quos dixerat rex ut introducerentur intro-
duxit eos prepositus eunuchorum in conspectu nabu-
chodonosor. Cumque eis locutus fuisset rex non sunt inventi
de universis tales ut daniel. ananias. misahel et aza-
rias. Et steterunt in conspectu regis. et omne verbum sapi-
entie et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex invenit in eis de-
cuplum super cunctos ariolos et magos qui erant in univer-
so regno eius. Fuit autem daniel usque ad annum primum cyri
regis. In anno secundo regni nabuchodonosor vidit nabuchodonosor
sompnium. et conterritus est spiritus eius. et sompnium eius
fugit ab eo. Precepit autem rex ut convocarentur arioli et
magi et malefici et caldei ut indicarent regi sompni-
a sua. Qui cum venissent steterunt coram rege. Et
dixit ad eos rex. Vidi sompnium et mente confusus ignoro
quid viderim. Responderuntque chaldei regi syriace. Rex in sem-
piternum vive. dic sompnium servis tuis. et interpretatio-
nem eius indicabimus tibi. Et respondens rex ait caldeis.
Sompnium recessit a me. nisi indicaveritis mihi sompni-
um et coniecturam eius peribitis vos et domus
vestre publicabuntur. Si autem sompnium et coniecturam eius
narraveritis premia et dona et honorem multum accipi-
etis a me. Sompnium igitur et interpretationem eius indicate mihi.
Responderunt secundo atque dixerunt. Rex sompnium dicat
servis suis. et interpretationem illius indicabimus. Respondit rex
et ait. Certe novi quod tempus redimitis scientes quod
recesserit a me sermo. Si ergo sompnium non indicaveritis mihi
una est de vobis sententia quod interpretationem quoque fal-
lacem et deceptione plenam composueritis ut loqua-
mini mihi donec tempus pertranseat. Sompnium itaque
dicite mihi ut sciam quod interpretationem quoque eius veram loqua-
mini. Respondentes ergo caldei coram rege dixerunt. Non
est homo super terram qui sermonem tuum rex possit implere
sed neque regum quisquam magnus et potens verbum huius-
cemodi sciscitatur ab omni ariolo et mago et caldeo.
Sermo enim quem tu queris rex gravis est. nec repperietur
quisquam qui indicet illud in conspectu regis. excep-
tis diis quorum non est cum hominibus conversatio. Quo audito
rex in furore et in ira magna precepit ut perirent omnes
sapientes babilonis. et egressa sententia interficiebantur
sapientes. querebanturque daniel et socii eius ut perirent.
Tunc daniel requisivit de lege atque sententia ab arioch
principe milicie regis qui egressus fuerat ad interficien-
dos sapientes babilonis. Et interrogavit eum
qui a rege acceperat potestatem quam ob causam
tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum

ergo rem indicasset Arioch Danieli, Daniel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam, Ananie et Misaheli et Azarie sociis suis indicavit negotium, ut quererent a facie Dei celi misericordiam super sacramento isto, et non perirent Daniel et socii eius cum ceteris sapientibus Babylonis. Tunc Danieli per visionem nocte misterium revelatum est, et Daniel benedixit Deum celi, et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum a seculo et usque in seculum, quia sapientia et fortitudo eius sunt. Et ipse mutat tempora et etates, transfert regna atque constituit; dat sapientiam sapientibus et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Tibi Deus patrum nostrorum confiteor teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti michi, et nunc ostendisti michi que rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis. Post hec Daniel ingressus ad Arioch quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas; introduc me in conspectu regis, et solutionem regi Nabuchodonosor. Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Iude qui solutionem regi annuntiet. Respondit rex et dixit Danieli, cuius nomen erat Balthasar: Putasne vere potes michi indicare somnium quod vidi et interpretationem eius? Et respondens Daniel coram rege ait: Misterium quod rex interrogat, sapientes, magi et arioli et aruspices non queunt indicare regi. Sed est Deus in celo revelans misteria qui indicavit tibi, rex Nabuchodonosor, que ventura sunt novissimis temporibus. Somnium tuum et visiones capitis tui in cubiculo tuo huiuscemodi sunt. Tu rex cogitare cepisti in strato tuo quid esset futurum post hec, et qui revelat misteria ostendit tibi que ventura sunt. Michi quoque non in sapientia que est in me plus quam in cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est, sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tue scires. Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis; statua illa magna et statura sublimis stabat contra te, et intuitus eius terribilis. Huius statue caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento; porro venter et femora ex ere; tibie autem ferree, pedum quedam pars ferrea erat, quedam fictilis. Videbas ita, donec abscisus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus, et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, es, argentum et aurum, et redacta quasi in favillam estive aree, que rapta sunt a vento, nullusque locus inventus est eis. Lapis autem qui percusserat statuam factus est mons magnus et implevit universam terram. Hoc est sompnium; interpretationem quoque eius dicemus coram te, rex. Tu rex regum es, et Deus celi regnum et fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi, et omnia in quibus habitant filii hominum et bestie agri; volucres celi dedit quoque in manu tua, et sub dicione tua universa constituit. Tu es ergo caput aureum, et post te consurget aliud regnum minus te argenteum, et regnum tertium aliud ereum, quod imperabit universe terre. Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo ferrum comminuit et domat omnia, sic comminuet et conteret omnia hec. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem teste figuli et partem ferream, regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mixtum teste ex luto. Et digitos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles: ex parte regnum erit solidum et ex parte contritum. Quod autem vidisti ferrum mixtum teste ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adherebunt sibi, sicut ferrum misceri non potest teste. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus celi regnum quod in eternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur; comminuet autem et consumet universa regna hec, et ipsum stabit in eternum. Secundum quod vidisti quod de monte abscisus est sine manibus lapis, et comminuit testam et ferrum et es et argentum et aurum, Deus magnus ostendit regi que futura sunt postea; et verum est somnium, et fidelis interpretatio eius. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam et Danielem adoravit, et hostias et incensum precepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex Danieli ait: Vere Deus vester Deus deorum est et Dominus regum revelans misteria, quoniam potuisti aperire sacramentum hoc. Tunc rex Danielem in sublime extulit, et munera multa et magna dedit ei, et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis, et prefectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis. Daniel autem postulavit a rege, et constituit super omnia opera provincie Babylonis Sydrach, Misaach et Abdenago; ipse autem Daniel erat in foribus regis.

III

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum .lx., latitudine cubitorum .vi., et statuit eam in campo Dura provincie Babylonis. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, iudices et duces et tyrannos et prefectos omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statue quam erexerat Nabuchodonosor rex. ~~Stabant autem in conspectu statue.~~ Tunc congregati sunt satrape, magistratus et iudices et duces et tyranni et optimates qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum ut convenirent ad dedicationem statue quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statue quam posuerat Nabuchodonosor rex, et preco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus et linguis: In hora qua audieritis sonitum tube, fistule et cythare, sambuce et psalterii, symphonie et universi generis musicorum, cadentes omnes populi tribus et lingue adoraverunt statuam auream quam statuerat rex Nabuchodonosor. Statimque in ipso tempore accedentes viri chaldei accusaverunt Iudeos, dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex in eternum vive. Tu rex posuisti decretum ut omnis homo qui audierit sonitum tube, fistule, cythare et sambuce et psalterii et symphonie et universi generis musicorum, prosternat se et adoret statuam auream. Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Iudei quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sydrach, Misach et Abdenago. Viri isti contempserunt, rex, decretum tuum; deos tuos non colunt, et statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc Nabuchodonosor in furore et in ira precepit ut adducerentur Sydrach, Misach et Abdenago; qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque rex ait illis: Verene Sydrach, Misach et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream quam erexi non adoratis? Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum buccine, tube, fistule, cythare et sambuce, psalterii et symphonie omnisque generis musicorum, prosternite vos et adorate statuam quam feci. Quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea? Respondentes Sydrach, Misaach et Abdenago dixerunt regi: Rex Nabuchodonosor, non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis et de manibus tuis, rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc

Succensio fornacis

Nabuchodonosor rex repletus est furore et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach Misach et Abdenago et precepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit ut ligatis pedibus Sidrach Misach et Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentem. Et confestim viri illi vincti cum braccis suis et tiaris et calciamentis et vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis. Nam iussio regis urgebat. Fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui miserant Sidrach Misach et Abdenago interfecit flamma ignis. Viri autem hii tres id est Sidrach Misach et Abdenago ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati. Que sequuntur in hebreis voluminibus non repperi. Et ambulabant in medio flamme laudantes deum et benedicentes domino.

oratio azarie

Stans autem Azarias oravit sic aperiensque os suum in medio ignis ait. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabile et gloriosum nomen tuum in secula. Quia iustus es in omnibus que fecisti nobis et universa opera tua vera et vie tue recte et omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia que induxisti super nos et super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem quia in veritate et in iudicio induxisti omnia hec propter peccata nostra. Peccavimus enim et inique egimus recedentes a te et deliquimus in omnibus et precepta tua non audivimus nec observavimus nec fecimus sicut preceperas nobis ut bene nobis esset. Omnia ergo que induxisti super nos et universa que fecisti nobis in vero iudicio fecisti et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum et pessimorum prevaricatorumque et regi iniusto et pessimo super omnem terram. Et nunc non possumus aperire os. Confusio et obprobrium facti sumus servis tuis et his qui colunt te. Ne queso tradas nos in perpetuum propter nomen tuum et ne dissipes testamentum tuum neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum et Isaac servum tuum et Israel sanctum tuum quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas celi et sicut harenam que est in litore maris. Quia domine imminuti sumus plus quam omnes gentes sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps et propheta et dux neque holocaustum neque sacrificium neque oblatio neque incensum neque locus primitiarum coram te ut possimus invenire misericordiam tuam. Sed in animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietum et taurorum et sicut in milibus agnorum pinguium sic fiat hodie sacrificium nostrum in conspectu tuo ut placeat tibi quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde et timemus te et querimus faciem tuam. Ne confundas nos sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam et secundum multitudinem misericordie tue. Et erue nos in mirabilibus tuis et da gloriam nomini tuo domine et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala. Confundantur in omnipotentia tua et robur eorum conteratur. Et sciant quia tu es deus solus et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem naptha et stuppa et pice et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis xl. ix. et erupit et incendit quos repperit iuxta fornacem de Chaldeis. Angelus autem domini descendit cum Azaria et sociis eius in fornacem et excussit flammam ignis de fornace et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Et non tetigit eos omnino ignis neque contristavit nec quicquam molestie intulit. Tunc hii tres quasi ex uno ore laudabant et glorificabant et benedicebant deum in fornace dicentes.

Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabilis et gloriosus et superexaltatus in secula. Et benedictum nomen glorie tue sanctum et laudabile et superexaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in templo sancto glorie tue et superlaudabilis et supergloriosus in secula. Benedictus es in throno regni tui et superlaudabilis et superexaltatus in secula. Benedictus es qui intueris abyssos et sedes super cherubin et laudabilis et superexaltatus in omnibus seculis. Benedictus es in firmamento celi et laudabilis et gloriosus in secula. Benedicite omnia opera domini domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite angeli domini domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite aque omnes que super celos sunt domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite omnes virtutes domini domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite sol et luna domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite stelle celi domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite imber et ros domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite omnes spiritus dei domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite ignis et estus domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite frigus et estus domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite rores et pruina domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite gelu et frigus domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite glacies et nives domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite noctes et dies domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite lux et tenebre domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite fulgura et nubes domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicat terra dominum laudet et superexaltet eum in secula. Benedicite montes et colles domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite universa germinantia in terra domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite fontes domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite maria et flumina domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite cete et omnia que moventur in aquis domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite omnes volucres celi domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite bestie et pecora domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite filii hominum domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicat Israel dominum laudet et superexaltet eum in secula. Benedicite sacerdotes domini domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite servi domini domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite spiritus et anime iustorum domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite sancti et humiles corde domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite Anania Azaria Misahel domino laudate et superexaltate eum in secula. Quia eruit nos de inferno et salvos fecit de manu mortis et liberavit de medio ardentis flamme et de medio ignis eruit nos. Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Benedicite religiosi omnes domino deo deorum laudate et confitemini ei quia in omnia secula misericordia eius. Hucusque in hebreo non habetur et que posuimus de Theodotionis editione translata sunt.

Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit et surrexit propere et ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos. Qui respondentes dixerunt regi. Vere rex. Respondit rex et ait. Ecce ego video quattuor viros solutos et ambulantes in medio ignis et nichil corruptionis in eis est et species quarti similis est filio dei. Tunc accessit Nabuchodonosor ad hostium fornacis ignis ardentis et ait. Sidrach Misach et Abdenago servi dei excelsi egredimini et venite. Statimque egressi sunt Sidrach Misach et Abdenago de medio ignis. Et congregati satrape et magistratus et iudices et potentes regis contemplabantur viros illos quoniam nichil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum et capillus capitis eorum non esset adustus et sarabala eorum non fuissent immutata et odor ignis non transisset per eos. Et erumpens Nabuchodonosor ait. Benedictus deus eorum Sidrach Misach et Abdenago qui misit angelum suum et eruit servos suos qui crediderunt in eum et verbum regis immutaverunt et tradiderunt corpora sua ne servirent et ne adorarent omnem deum excepto deo suo. A me ergo positum est decretum hoc ut omnis populus tribus et lingua quecumque locuta fuerit blasphemiam contra deum Sidrach Misach et Abdenago dispereat et domus eius vastetur. Neque enim est alius deus qui ita possit salvare. Tunc rex promovit Sidrach Misach et Abdenago in provincia Babylonis. Et in omnem terram misit epistolam

viventem ubique hec. Nabuchodonosor rex omnibus populis gentibus et linguis qui habitant in universa terra pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare signa eius quia magna sunt et mirabilia eius quia fortia et regnum eius regnum sempiternum et potestas eius in generationem et generationem. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea et florens in palatio meo. Somnium vidi quod perterruit me et cogitationes mee in strato meo et visiones capitis mei conturbaverunt me. Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis ut solutionem somnii indicarent mihi. Tunc ingrediebantur arioli magi Chaldei et aruspices et somnium narravi in conspectu eorum et solutionem eius non indicaverunt mihi donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel cui nomen Baltassar secundum nomen dei mei qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso et somnium coram eo locutus sum. Baltassar princeps ariolorum quia ego scio quod spiritum deorum sanctorum habeas in te et omne sacramentum non est impossibile tibi visiones somniorum meorum quas vidi et solutionem earum narra. Visio capitis mei in cubili meo. Videbam et ecce arbor in medio terre et altitudo eius nimia. Magna arbor et fortis et proceritas eius contingens celum aspectus illius erat usque ad terminos universe terre. Folia eius pulcherrima et fructus eius nimius et esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestie et in ramis eius conversabantur volucres celi et ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum et ecce vigil et sanctus de celo descendit. Clamavit fortiter et sic ait: Succidite arborem et precidite ramos eius, excutite folia eius et dispergite fructus eius, fugiant bestie que subter eam sunt et volucres de ramis eius. Verumtamen germen radicum eius in terra sinite et alligetur vinculo ferreo et ereo in herbis que foris sunt et rore celi tingatur et cum feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano commutetur et cor fere detur ei et septem tempora mutentur super eum. In sententia vigilum decretum est et sermo sanctorum et petitio donec cognoscant viventes quoniam dominatur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit dabit illud et humillimum hominem constituet super

IIII illud. Hoc somnium ego rex Nabuchodonosor vidi. Tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem dicere mihi. Tu autem potes quia spiritus deorum sanctorum in te est. Tunc Daniel cuius nomen Baltassar cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora et cogitationes eius conturbabant illum. Respondens autem rex ait: Baltassar somnium et interpretatio eius non conturbent te. Respondit Baltassar et dixit: Domine mi rex somnium his qui te oderunt et interpretatio eius hostibus tuis sit. Arborem quam vidisti sublimem atque robustam cuius altitudo pertingit usque ad celum et aspectus illius in omnem terram et rami eius pulcherrimi et fructus eius nimius et esca omnium in ea subter eam habitantes bestie agri et in ramis eius commorantes aves celi, tu es rex qui magnificatus es et invaluisti et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad celum et potestas tua usque ad terminos orbis terre universe. Quod autem vidit rex vigilem et sanctum et descendere de celo et dicere: Succidite arborem et dissipate eam, attamen germen radicum eius in terra dimittite et vinciatur ferro et ere in herbis foris et rore celi conspergatur et cum feris sit pabulum eius donec septem tempora mutentur super eum. Hec est interpretatio sententie altissimi que pervenit super dominum meum regem. Eicient te ab hominibus et cum bestiis ferisque erit habitatio tua et fenum ut bos comedes et rore celi infunderis. Septem quoque tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur excelsus super regnum hominum et cuicumque voluerit det illud. Quod autem precepit ut relinqueretur germen radicum eius id est arboris, regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse celestem. Quam ob rem rex consilium meum placeat tibi et peccata tua elemosinis redime et iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis. Omnia hec venerunt super Nabuchodonosor regem. Post finem mensium duodecim in aula regis Babylonis deambulabat. Responditque rex et ait: Nonne hec est Babylon civitas magna quam ego edificavi in domum regni in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei? Cum adhuc sermo in ore esset regis vox de celo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te et ab hominibus eicient te et cum bestiis et feris erit habitatio tua, fenum quasi bos comedes et septem tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor et ex hominibus abiectus est et fenum ut bos comedit et rore celi corpus eius infectum est donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent et ungues eius quasi avium. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad celum levavi et sensus meus redditus est mihi et altissimo benedixi et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi quia potestas eius potestas sempiterna et regnum eius in generationem et generationem. Et omnes habitatores terre apud eum in nihilum reputati sunt. Iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus celi quam in habitatoribus terre et non est qui resistat manui eius et dicat ei: Quare fecisti? In ipso tempore sensus meus reversus est ad me et ad honorem regni mei decoremque perveni et figura mea reversa est ad me et optimates mei et magistratus mei requisierunt me et in regno meo restitutus sum et magnificentia amplior addita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico regem celi quia omnia opera eius vera et vie eius iudicia et gradientes in superbia potest humiliare.

V Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille et unusquisque secundum suam bibebat etatem. Precepit ergo iam temulentus rex ut afferrentur vasa aurea et argentea que asportaverat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Ierusalem ut biberent in eis rex et optimates eius uxoresque eius et concubine. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea que asportaverat de templo quod fuerat in Ierusalem et biberunt in eis rex et optimates eius uxores et concubine illius. Bibebant vinum et laudabant deos suos aureos et argenteos et ereos et ferreos ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie. Et rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc regis facies commutata est et cogitationes eius conturbabant illum et compages renum eius solvebantur et genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos Chaldeos et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc et interpretationem eius manifestam mihi fecerit purpura vestietur et torquem auream habebit in collo suo et tertius in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt scripturam legere nec interpretationem indicare regi. Unde rex Baltassar satis conturbatus est et vultus eius immutatus est, sed et optimates eius turbabantur. Regina autem pro re que acciderat regi et optimatibus eius domum convivii ingressa est et proloquens ait: Rex in eternum vive. Non te conturbent cogitationes tue neque facies tua immutetur. Est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se et in diebus patris tui scientia et sapientia invente sunt

in eo. Nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum, Chaldaeorum et aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex: quia spiritus amplior et prudentia intelligentiaque et interpretatio somniorum et ostensio secretorum ac solutio ligatorum inventae sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex imposuit nomen Baltassar. Nunc itaque Daniel vocetur, et interpretationem narrabit. Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem praefatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudae, quem adduxit pater meus rex de Iudaea? Audivi de te, quoniam spiritum deorum habeas, et scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inventae sunt in te. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem eius indicarent mihi: et nequiverunt sensum huius sermonis edicere. Porro ego audivi de te, quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere: si ergo vales scripturam legere, et interpretationem eius indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris. Ad quae respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuae alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem eius ostendam tibi. O rex, Deus altissimus regnum et magnificentiam, gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus, et linguae tremebant et metuebant eum: quos volebat, interficiebat: et quos volebat, percutiebat: et quos volebat, exaltabat: et quos volebat, humiliabat. Quando autem elevatum est cor eius, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria eius ablata est: et a filiis hominum eiectus est, sed et cor eius cum bestiis positum est, et cum onagris erat habitatio eius: fenum quoque ut bos comedebat, et rore caeli corpus eius infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum: et quemcumque voluerit, suscitabit super illud. Tu quoque filius eius Balthasar non humiliasti cor tuum, cum scires haec omnia: sed adversum Dominatorem caeli elevatus es: et vasa domus eius allata sunt coram te: et tu, et optimates tui, et uxores tuae, et concubinae tuae, vinum bibistis in eis: deos quoque argenteos, et aureos, et aereos, ferreos, ligneosque et lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, quae scripsit hoc quod exaratum est. Haec est autem scriptura, quae digesta est: Mane, Thechel, Phares. Et haec est interpretatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud. Thechel: appensus es in statera, et inventus es minus habens. Phares: divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo eius: et praedicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno suo. Eadem nocte interfectus est Balthasar rex Chaldaeus. Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexaginta duos.

VI

Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut satrapae illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. Igitur Daniel superabat omnes satrapas et principes: quia spiritus Dei amplior erat in eo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes et satrapae quaerebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. Tunc principes et satrapae surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in aeternum vive: consilium inierunt cuncti principes regni tui, magistratus, et satrapae, senatores, et iudices, ut decretum imperatorium exeat, et edictum: ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine, usque ad dies triginta, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque, rex, confirma sententiam, et scribe decretum: ut non immutetur quod statutum est a Medis atque Persis, nec praevaricari cuiquam liceat. Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit. Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: et fenestris apertis in cenaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat. Viri ergo illi curiosius inquirentes, invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quod respondens rex, ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod praevaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iuda non curavit de lege tua, et de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: et pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret eum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari. Tunc rex praecepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci: quem obsignavit rex anulo suo, et anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in domum suam, et dormivit incenatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum pergit: appropinquansque lacui, Danielem voce lacrimabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit te liberare a leonibus? Et Daniel regi respondens, ait: Rex, in aeternum vive: Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me: sed et coram te, rex, delictum non feci. Tunc rex vehementer gavisus est super eum, et Danielem praecepit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, et nulla laesio inventa est in eo, quia credidit Deo suo. Iubente autem rege, adducti sunt viri illi qui accusaverant Danielem: et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii, et uxores eorum: et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens et aeternus in saecula: et regnum eius non dissipabitur, et potestas eius usque in aeternum. Ipse liberator, atque salvator, faciens signa et mirabilia in caelo et in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persae.

In anno primo Balthasar regis Babylonis Daniel somnium

vidit. Visionem autem capitis mei in cubili suo et somnium scribens, brevi sermone comprehendit, summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, et ecce quattuor venti caeli pugnabant in mari magno. Et quattuor bestiae grandes ascendebant de mari, diversae inter se. Prima quasi leaena, et alas habebat aquilae. Aspiciebam donec evulsae sunt alae eius, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit, et tres ordines erant in ore eius, et in dentibus eius, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post hoc aspiciebam, et ecce alia bestia quasi pardus, et alas habebat avis quattuor super se, et quattuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. Post haec aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, et fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam, et habebat cornua decem. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit. Vestimentum eius candidum quasi nix, et capilli capitis eius quasi lana munda; thronus eius flammae ignis, rotae eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Milia milium ministrabant ei, et decies milies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit, et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur, et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus eius, et traditum esset ad comburendum igni. Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitae constituta essent eis usque ad tempus et tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce in nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem et honorem et regnum, et omnes populi, tribus ac linguae ipsi servient. Potestas eius potestas aeterna quae non auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus; ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem quaerebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me: Hae bestiae magnae quattuor, quattuor sunt regna quae consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti dei altissimi, et obtinebunt regnum usque in saeculum et saeculum saeculorum. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quae erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis; dentes et ungues eius ferrei; comedebat et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat. Et de cornibus decem quae habebat in capite, et de alio quod ortum erat, ante quod ceciderant cornua tria, et de cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia, et maius erat ceteris. Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, et praevalebat eis, donec venit antiquus dierum, et iudicium dedit sanctis excelsi, et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit et comminuet eam. Porro cornua

decem ipsius regni decem reges erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. Et sermones contra excelsum loquetur, et sanctos altissimi conteret, et putabit quod possit mutare tempora et leges, et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium temporis. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo regni quae est subter omne caelum, detur populo sanctorum altissimi, cuius regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei et obedient. Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

VIII

Anno tertio regni Balthasar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel post id quod videram in principio, vidi in visione mea, cum essem in Susis castro quod est in Elam regione. Vidi autem in visione esse me super portam Ulai. Et levavi oculos meos, et vidi, et ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem, et contra aquilonem, et contra meridiem, et omnes bestiae non poterant resistere ei, neque liberari de manu eius; fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est. Et ego intelligebam. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae, et non tangebat terram. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries resistere ei. Cumque eum misisset in terram, conculcavit, et nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis. Cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor ventos caeli. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra meridiem, et contra orientem, et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli, et deiecit de fortitudine et de stellis, et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, et prosternetur veritas in terra, et faciet et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem, et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, et iuge sacrificium, et peccatum desolationis quae facta est, et sanctuarium et fortitudo conculcabitur? Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane dies duo milia trecenti, et mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, et quaererem intelligentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai; et clamavit et ait: Gabriel, fac intelligere istum visionem. Et venit, et stetit iuxta ubi ego stabam. Cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, et ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio. Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram, et tetigit me, et statuit me in gradu meo. Dixitque mihi: Ego ostendam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Graecorum est, et cornu grande quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo, quattuor reges de

gente eius consurgent, sed non in fortitudine eius. Et post regnum eorum cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie et intelligens propositiones, et roborabitur fortitudo eius sed non in viribus suis, et supra quam credi potest universa vastabit et prosperabitur et faciet, et interficiet robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. Et visio vespere et mane quae dicta est vera est. Tu ergo signa visionem, quia post multos dies erit. Et ego Daniel langui et egrotavi per dies plurimos. Cumque surrexissem faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

IX

In primo anno Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Caldeorum, anno primo regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiuniis, sacco et cinere. Et oravi Dominum Deum meum et confessus sum et dixi: Obsecro Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus et recessimus et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non obedivimus servis tuis prophetis qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris omnique populo terre. Tibi Domine iusticia, nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda et habitatoribus Ierusalem et omni Israel, his qui prope sunt et his qui procul in universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum in quibus peccaverunt in te. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris et patribus nostris qui peccaverunt. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia et propitiatio, quia recessimus a te et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut ambularemus in lege eius quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel prevaricati sunt legem tuam et declinaverunt ne audirent vocem tuam, et stillavit super nos maledictio et detestatio que scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos et super principes nostros qui iudicaverunt nos, ut superinduceret in nos malum magnum quale numquam fuit sub omni celo, secundum quod factum est in Ierusalem. Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos, et non rogavimus faciem tuam Domine Deus noster ut reverteremur ab iniquitatibus nostris et cogitaremus veritatem tuam. Et vigilavit Dominus super malitiam et adduxit eam super nos. Iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis que fecit; non enim audivimus vocem eius. Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Egypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus. Domine, in omnem iusticiam tuam avertatur obsecro ira tua et furor tuus a civitate tua Ierusalem et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum Ierusalem et populus tuus in obprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi Deus noster orationem servi tui et preces eius, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum quod desertum est propter temetipsum. Inclina Deus meus aurem tuam et audi, aperi oculos tuos et vide desolationem nostram et civitatem super quam invocatum est nomen tuum. Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domine, attende et fac; ne moreris propter temetipsum Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem hanc et super populum tuum. Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei pro monte sancto Dei mei, adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel quem videram in visione in principio cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. Et docuit me et locutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo; ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es. Tu ergo animadverte sermonem et intellige visionem. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prevaricatio et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas et adducatur iusticia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et animadverte: ab exitu sermonis ut iterum edificetur Ierusalem usque ad Christum ducem ebdomades septem et ebdomades sexaginta due erunt, et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum. Et post ebdomades sexaginta duas occidetur Christus, et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis ebdomada una, et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et in templo erit abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

X

Anno tertio Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli cognomento Balthasar, et verbum verum et fortitudo magna, intellexitque sermonem; intelligentia enim est opus in visione. In diebus illis ego Daniel lugebam trium ebdomadarum diebus. Panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum donec complerentur trium ebdomadarum dies. Die autem vicesima et quarta mensis primi eram iuxta fluvium magnum qui est Tygris. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir unus vestitus lineis, et renes eius accincti auro obrizo, et corpus eius quasi crisolitus, et facies eius velut species fulguris, et oculi eius ut lampas ardens, et brachia eius et que deorsum sunt usque ad pedes quasi species eris candentis, et vox sermonum eius ut vox multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus visionem; porro viri qui erant mecum non viderunt, sed terror nimius irruit super eos et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc, et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarcui nec habui quicquam virium. Et audivi vocem sermonum eius, et audiens iacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba que ego loquor ad te, et sta in gradu tuo; nunc enim missus sum ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. Et ait ad me: Noli timere Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor

tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu dei tui exaudita sunt verba tua et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit michi .xx. et uno diebus. Et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum et ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus quoniam adhuc visio in dies. Cumque loqueretur michi huiuscemodi verbis deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me. Domine mi in visione tua dissolute sunt compages mee et nichil in me remansit virium. Et anhelitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis et confortavit me et dixit. Noli timere vir desideriorum pax tibi. Confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum convalui et dixi. Loquere domine mi quia confortasti me. Et ait. Numquid scis quare venerim ad te. Et nunc revertar ut prelier adversum principem Persarum. Cum ego egrederer apparuit princeps Grecorum veniens. Verumptamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis et nemo est adiutor meus in omnibus his nisi Michael princeps vester.

XI

Ego autem ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes. Et cum invaluerit divitiis suis concitabit omnes adversum regnum Grecie. Surget vero rex fortis et dominabitur potestate multa et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit conteretur regnum eius et dividetur in .iiii. ventos celi sed non in posteros eius neque secundum potentiam illius qua dominatus est. Lacerabitur enim regnum eius etiam in externos exceptis his. Et confortabitur rex austri et de principibus eius prevalebit super eum et dominabitur dicione. Multa enim dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur. Filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam et non obtinebit fortitudinem brachii nec stabit semen eius et tradetur ipsa et qui adduxerunt eam adolescentes eius et qui confortabant eam in temporibus. Et stabit de germine radicum eius plantatio et veniet cum exercitu et ingredietur provinciam regis aquilonis et abutetur eis et obtinebit. Insuper et deos eorum et sculptilia vasa quoque preciosa argenti et auri captiva ducet in Egyptum. Ipse prevalebit adversus regem aquilonis. Et intrabit in regnum rex austri et revertetur in terram suam. Filii autem eius provocabuntur et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum et veniet properans et inundans et revertetur et concitabitur et congredietur cum robore eius. Et provocatus rex austri egredietur et pugnabit adversus regem aquilonis et preparabit multitudinem nimiam et dabitur multitudo in manu eius et capiet multitudinem et exaltabitur cor eius et deiciet multa milia sed non prevalebit. Convertetur enim rex aquilonis et preparabit multitudinem multo maiorem quam prius et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri. Filii quoque prevaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem et corruent. Et veniet rex aquilonis et comportabit aggerem et capiet urbes munitissimas et brachia austri non sustinebunt et consurgent electi eius ad resistendum et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum iuxta placitum suum et non erit qui stet contra faciem eius. Et stabit in terra inclita et consumetur in manu eius. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum eius et recta faciet cum eo. Et filiam feminarum dabit ei ut evertat illud et non stabit nec illius erit. Et convertet faciem suam ad insulas et capiet multas et cessare faciet principem opprobrii sui et opprobrium eius convertetur in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terre sue et impinget et corruet et non invenietur. Et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio et in paucis diebus conteretur non in furore nec in prelio. Et stabit in loco eius despectus et non tribuetur ei honor regius. Et veniet clam et obtinebit regnum in fraudulentia et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius et conterentur. Insuper et dux federis. Et post amicitias cum eo faciet dolum et ascendet et superabit in modico populo et abundantes et uberes urbes ingredietur et faciet que non fecerunt patres eius et patres patrum eius. Rapinas et predam et divitias eorum dissipabit et contra firmissimas cogitationes inibit et hoc usque ad tempus. Et concitabitur fortitudo eius et cor eius adversum regem austri in exercitu magno. Et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis et non stabunt quia inibunt adversus eum consilia. Et comedentes panem cum eo conterent illum exercitusque eius opprimetur et cadent interfecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant et ad mensam unam mendacium loquentur et non proficient quia adhuc finis in aliud tempus. Et revertetur in terram suam cum opibus multis et cor eius adversum testamentum sanctum et faciet et revertetur in terram suam. Statuto tempore revertetur et veniet ad austrum et non erit priori simile novissimum. Et venient super eum trieres et Romani et percutietur et revertetur et indignabitur contra testamentum sanctuarii et faciet. Reverteturque et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. Et brachia ex eo stabunt et polluent sanctuarium fortitudinis et auferent iuge sacrificium et dabunt abominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter. Populus autem sciens deum suum obtinebit et faciet. Et docti in populo docebunt plurimos et ruent in gladio et in flamma et in captivitate et in rapina dierum. Cumque corruerint sublevabuntur auxilio parvulo et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent ut conflentur et eligantur et dealbentur usque ad tempus prefinitum. Quia adhuc aliud tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem suam rex et elevabitur et magnificabitur adversum omnem deum. Et adversum deum deorum loquetur magnifica et dirigetur donec compleatur iracundia. Perpetrata quippe est diffinitio. Et deum patrum suorum non reputabit et erit in concupiscentiis feminarum nec quemquam deorum curabit quia adversum universa consurget. Deum autem Maozim in loco suo venerabitur et deum quem ignoraverunt patres eius colet auro et argento et lapide precioso rebusque preciosis. Et faciet ut muniat Maozim cum deo alieno quem cognovit et multiplicabit gloriam et dabit eis potestatem in multis et terram dividet gratuito. Et in tempore prefinito proeliabitur adversus eum rex austri et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus et in equitibus et in classe magna. Et ingredietur terras et conteret et pertransiet. Et introibit in terram gloriosam et multe corruent. He autem sole salvabuntur de manu eius Edom et Moab et principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras et terra Egypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri et argenti et in omnibus preciosis Egypti. Per Libiam quoque et Ethiopiam transibit. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone. Et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum Apheduo inter maria super montem inclitum et sanctum et veniet usque ad summitatem eius et nemo auxiliabitur ei.

XII

In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus qui stat pro filiis populi tui et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes

ceperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salva-
bitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in
libro. Et multi de his qui dormiunt in terre pulvere evi-
gilabunt. Alii in vitam eternam. Alii in obprobrium
ut videant semper. Qui autem docti fuerint fulge-
bunt quasi splendor firmamenti. Et qui ad iustitiam e-
rudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates.
Tu autem Daniel claude sermones et signa librum usque
ad tempus statutum. Pertransibunt plurimi et multiplex erit
scientia. Et ego Daniel vidi et ecce quasi duo alii stabant
unus hinc super ripam fluminis et alius inde ex altera
ripa fluminis. Et dixi viro qui indutus erat lineis
qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mira-
bilium? Et audivi virum qui indutus erat lineis qui
stabat super aquas fluminis cum elevasset dexteram et sinistram
in celum et iurasset per viventem in eternum: quia in tempus
tempora et dimidium temporis. Et cum completa fuerit disper-
sio manus populi sancti complebuntur universa hec. Et ego au-
divi et non intellexi et dixi: Domine mi quid erit post hec?
Et ait: Vade Daniel quia clausi sunt signatique sermo-
nes usque ad tempus prefinitum. Eligentur et dealbabun-
tur et quasi ignis probabuntur multi. Et impie agent im-
pii neque intelligent omnes impii. Porro docti in-
telligent. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrifi-
cium et posita fuerit abominatio in desolatione dies
mille .cc. nonaginta. Beatus qui expectat et pervenit ad
dies mille .ccc. xxxv. Tu autem vade ad prefinitum et requi-
esces et stabis in sorte tua in fine dierum. Hucus-
que Danielem in hebreo volumine legimus.
Cetera que sequuntur usque ad finem libri de Theo-
dotionis editione translata sunt. Hucusque Daniel.

XIII

In hebreo hucusque legimus. Cetera que sequuntur usque in fine libri de Theodotionis editione translata sunt.

Erat vir habitans in Babilone et nomen eius Ioa-
chim, et accepit uxorem nomine Susannam
filiam Helchie pulchram nimis et timentem Deum.
Parentes enim illius cum essent iusti erudierunt filiam
suam secundum legem Moysi. Erat autem Ioachim dives
valde et erat ei pomarium vicinum domui sue, et ad
ipsum confluebant Iudei eo quod esset honorabilior omnium.
Et constituti sunt duo senes iudices in anno illo de
quibus locutus est Dominus quia egressa est iniquitas de Ba-
bilone a senioribus iudicibus qui videbantur regere populum.
Isti frequentabant domum Ioachim et veniebant ad eos
omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset post
meridiem ingrediebatur Susanna et deambulabat
in pomario viri sui. Et videbant eam senes co-
tidie ingredientem et deambulantem, et exarserunt
in concupiscentiam eius. Et everterunt sensum su-
um et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum
neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ambo
vulnerati amore eius nec indicaverunt sibi invicem
dolorem suum. Erubescebant enim indicare sibi con-
cupiscentiam suam volentes concumbere cum ea et obser-
vabant cotidie sollicitius videre eam. Dixitque
alter ad alterum: Eamus domum quia prandii hora est.
Et egressi recesserunt a se. Cumque revertissent ve-
nerunt in unum, et sciscitantes ab invicem cau-
sam concupiscentiam suam confessi sunt. Et tunc in com-
muni statuerunt tempus quando eam possent invenire
solam. Factum est autem cum observarent diem aptum
quando eam invenire possent solam. Ingressa est ali-
quando sicut heri et nudiustertius cum duabus solis
puellis voluitque lavari in pomario. Estus quippe
erat, et non erat ibi quisquam preter duos senes absconditos
et contemplantes eam. Dixit ergo puellis: Afferte mihi
oleum et smigmata et hostia pomarii claudite ut
laver. Et fecerunt sicut preceperat. Clauseruntque
hostia pomarii et egresse sunt per posticum ut afferrent
que iusserat, nesciebantque senes intus esse abscon-
ditos. Cum autem egresse essent puelle surrexerunt
duo senes et accurrerunt ad eam et dixerunt: Ecce ho-
stia pomarii clausa sunt et nemo nos videt, et in concupi-
scentia tui sumus. Quam ob rem assentire nobis et
commiscere nobiscum. Quod si nolueris dicemus contra
te testimonium quod fuerit tecum iuvenis et ob hanc causam
emiseris puellas a te. Ingemuit Susanna et ait:
Angustie sunt michi undique. Si enim hoc egero mors
michi est, si autem non egero non effugiam manus vestras. Sed me-
lius est michi absque opere incidere in manus vestras
quam peccare in conspectu Domini. Et exclamavit vo-
ce magna Susanna. Exclamaverunt et senes adversus
eam. Et cucurrit unus et aperuit hostium pomarii. Cum
ergo audissent clamorem in pomario famuli domus
irruerunt per posticum ut viderent quid nam esset.
Postquam autem senes locuti sunt erubuerunt servi vehementer
quia numquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et fac-
ta est dies crastina. Cumque venisset populus ad virum
Ioachim venerunt et duo presbiteri pleni iniqua cogita-
tione adversus Susannam ut interficerent eam. Et
dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam fili-
am Helchie uxorem Ioachim. Et statim mise-
runt. Et venit cum parentibus et filiis et universis
cognatis suis. Porro Susanna erat delicata ni-
mis et pulchra specie. At iniqui illi iusserunt ut dis-
cooperiretur. Erat enim cooperta, ut vel sic satiarentur
decore eius. Flebant igitur sui et omnes qui noverant
eam. Consurgentes autem duo presbiteri in medio populi
posuerunt manus suas super caput eius. Que flens sus-
pexit ad celum. Erat enim cor eius fiduciam habens
in Domino. Et dixerunt presbiteri: Cum deambularemus
in pomario soli ingressa est hec cum duabus pu-
ellis et clausit hostia pomarii et dimisit puellas.
Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus
et concubuit cum ea. Porro nos cum essemus in angu-
lo pomarii videntes iniquitatem cucurrimus ad eos
et vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidem non qui-
vimus comprehendere quia fortior nobis erat et ape-
rtis hostiis exilivit. Hanc autem cum apprehendissemus
interrogavimus quisnam esset adolescens, et noluit
indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit
eis multitudo quasi senibus populi et iudicibus et condemp-
naverunt eam ad mortem. Exclamavit autem voce
magna Susanna et dixit: Deus eterne qui absconditorum
es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quia
falsum tulerunt testimonium contra me. Et ecce mori-
or cum nichil horum fecerim que isti malitiose compo-
suerunt adversum me. Exaudivit autem Dominus vocem eius. Cum-
que duceretur ad mortem suscitavit Dominus spiritum sanctum pu-
eri iunioris cuius nomen Daniel. Et exclamavit voce
magna: Mundus ego sum a sanguine huius. Et conver-
sus ad eum omnis populus dixit: Quis est iste sermo quem tu
locutus es? Qui cum staret in medio eorum ait: Sic
fatui filii Israel non iudicantes neque quod verum est cognoscen-
tes condempnastis filiam Israel. Revertimini ad iudi-
cium quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam.
Reversus est ergo populus cum festinatione. Et dixerunt ei senes:
Veni et sede in medio nostrum et indica nobis quia tibi
Deus dedit honorem senectutis. Et dixit ad eos Daniel:
Separate eos ab invicem procul et diiudicabo eos. Cum

quod essent divisi alterum ab altero, vocavit unum de eis et dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua que operabaris prius, iudicans iudicia iniusta, innocentes opprimens et dimittens noxios, dicente Domino: Innocentem et iustum non interficies. Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub scino. Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum; ecce enim angelus Dei accepta sententia ab eo scindet te medium. Et amoto eo iussit venire alium, et dixit ei: Semen Chanaan et non Iuda, species decepit te et concupiscentia subvertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus Israel, et ille timentes loquebantur vobis; sed non filia Iuda sustinuit iniquitatem vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore deprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino. Dixit autem Daniel: Recte mentitus es et tu in caput tuum; manet enim angelus Domini gladium habens ut secet te medium et interficiat vos. Exclamavit itaque omnis cetus voce magna, et benedixerunt Deum qui salvat sperantes in se. Et surrexerunt adversus duos presbiteros; convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium; feceruntque eis sicut male egerant adversus proximum, ut facerent secundum legem Moysi; et interfecerunt eos, et salvatus est sanguis innoxius in die illa. Helchias autem et uxor eius laudaverunt Dominum pro filia sua Susanna cum Ioachim marito suo et cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa et deinceps. Et rex Astiages appositus est ad patres suos, et suscepit Cyrus Perses regnum eius.

XIIII

Erat autem Daniel conviva regis et honoratus super omnes amicos regis. Erat autem idolum nomine Bel apud Babylonios, et impendebantur in eo per dies singulos simile artabe duodecim et oves quadraginta vinique amphore sex. Rex quoque colebat eum et ibat per singulos dies adorare eum; porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel? Qui respondens ait: Quia non colo ydola manufacta, sed viventem Deum qui creavit celum et terram et habet potestatem omnis carnis. Et dixit ad eum rex: Non videtur tibi esse Bel vivens deus? An non vides quanta comedat et bibat cotidie? Et ait Daniel arridens: Ne erres, rex; iste enim intrinsecus luteus est et forinsecus ereus, neque comedit aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes eius et ait eis: Nisi dixeritis mihi quis est qui comedat impensas has, moriemini; si autem ostenderitis quoniam Bel comedit hec, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus et parvulis et filiis. Et venit rex cum Daniel in templum Bel. Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras, et tu, rex, pone escas et vinum misce et claude ostium et signa anulo tuo; et cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus est adversum nos. Contemnebant autem quia fecerant sub mensa absconditum introitum, et per illum ingrediebantur semper et devorabant ea. Factum est igitur postquam egressi sunt illi, et rex posuit cibos ante Bel, precepit Daniel pueris suis, et attulerunt cinerem, et cribravit per totum templum coram rege; et egressi clauserunt ostium, et signantes anulo regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam, et uxores et filii eorum, et comederunt omnia et biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo et Daniel cum eo. Et ait rex: Salvane

sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva, rex. Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna: Magnus es, Bel, et non est apud te dolus quisquam. Et risit Daniel, et tenuit regem ne ingrederetur intro, et dixit: Ecce pavimentum, animadverte cuius vestigia sunt hec. Et dixit rex: Video vestigia virorum et mulierum et infantium. Et iratus est rex. Tunc apprehendit rex sacerdotes et uxores et filios eorum, et ostenderunt ei abscondita hostiola per que ingrediebantur et consumebant que erant super mensam. Occidit ergo illos rex, et tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subvertit eum et templum eius.

Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit deus vivens; adora ergo eum. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro, quia ipse est Deus vivens; tu autem, rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. Tulit ergo Daniel picem et adipem et pilos, et coxit pariter, fecitque massas et dedit in os draconis, et diruptus est draco. Et dixit: Ecce quem colebatis. Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer, et congregati adversum regem dixerunt: Iudeus factus est rex; Bel destruxit, draconem interfecit, et sacerdotes occidit. Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielem qui Bel destruxit et draconem interfecit; alioquin interficiemus te et domum tuam.

Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer, et necessitate compulsus tradidit eis Danielem. Qui miserunt eum in lacum leonum, et erat ibi diebus sex. Porro in lacu leones erant septem, et dabantur eis corpora duo cotidie et due oves; et tunc non data sunt eis, ut devorarent Danielem. Erat autem Abacuch propheta in Iudea, et ipse coxerat pulmentum et intriverat panes in alveolo, et ibat in campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus Domini ad Abacuch: Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Abacuch: Domine, Babylonem non vidi, et lacum nescio. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylonem supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit Abacuch dicens: Daniel, serve Dei, tolle prandium quod misit tibi Deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Abacuch confestim in loco suo. Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielem. Venitque ad lacum et introspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit rex voce magna dicens: Magnus es, Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant intromisit in lacum, et devorati sunt in momento coram eo. Tunc rex ait: Paveant habitantes in universa terra Deum Danielis, quia ipse est liberator et salvator, faciens signa et mirabilia in celo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum.

Prologus beati Ieronimi presbiteri in duodecim prophetas.

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebreos qui est apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur hic etiam dispositi sunt. Osee commaticus est et quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis, in fine obscurior. Et usque ad Malachiam habent singuli proprietates suas, quos Ezram scribam legisque doctorem Hebrei autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere, hoc tantum vos, o Paula et Eustochium, admoneo: volo unum librum esse duodecim prophetarum, et Osee synchronon Ysaie, Malachiam vero Aggei et Zacharie fuisse temporibus. In quibus autem temporibus non prescribuntur

sedebant

·gr· an· je· su· gue dr·

in titulo sub israel eos regibus preparavit. Sub quibus et
hii qui ante eos habentur tempora prophetaverunt. Incipit liber osee prophete [illegible]

VERBUM

domini quod factum est ad osee filium beeri in
diebus ozie ioatham achaz ezechie
regum iuda et in diebus ieroboam filii
ioas regis israel. Principium loquendi in osee domino. Et dixit
dominus ad osee: Vade sume tibi uxorem fornica-
tionum et fac tibi filios fornicationum quia fornicans for-
nicabitur terra a domino. Et abiit et accepit gomer fili-
am debelaim et concepit et peperit ei filium. Et dixit
dominus ad eum: Voca nomen eius iezrahel quia
adhuc modicum et visitabo sanguinem iezrahel super
domum hieu et quiescere faciam regnum domus israel.
Et in illa die conteram arcum israel in valle iezrahel. Et con-
cepit adhuc et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius
absque misericordia quia non addam ultra misereri domui
israel sed oblivione obliviscar eorum. Et domui iu-
da miserebor et salvabo eos in domino deo suo et non
salvabo eos in arcu et gladio et bello et in equis et in
equitibus. Et ablactavit eam que erat absque misericordia. Et
concepit et peperit filium. Et dixit: Voca nomen eius non populus
meus quia vos non populus meus et ego non ero vester. Et erit numerus filiorum israel qua-
si harena maris que sine mensura est et non numerabitur. Et
erit in loco ubi dicetur eis non populus meus vos dicetur eis filii
dei viventis. Et congregabuntur filii iuda et filii israel
pariter et ponent sibimet caput unum et ascendent de ter-
II ra quia magnus dies iezrahel. Dicite fratribus vestris
populus meus et sorori vestre misericordiam consecuta. Iudicate
matrem vestram iudicate quia ipsa non uxor mea et
ego non vir eius. Auferat fornicationes suas a facie sua
et adulteria sua de medio uberum suorum ne forte
expoliem eam nudam et statuam eam velut ter-
ram inviam et interficiam eam in siti. Et filiorum
illius non miserebor quia filii fornicationum sunt. Quia
fornicata est mater eorum confusa est que concepit eos quia
dixit: Vadam post amatores meos qui dant
panes michi et aquas meas lanam meam et linum meum
oleum meum et potum meum. Propter hoc ecce ego sepi-
am viam tuam spinis et sepiam eam macerie et
semitas suas non inveniet. Et sequetur amatores su-
os et non apprehendet eos et queret eos et non inveniet.
Et dicet: Vadam et revertar ad virum meum priorem
quia bene erat michi tunc magis quam nunc. Et hec nescivit
quia ego dedi ei frumentum et vinum et oleum et argentum
multiplicavi ei et aurum que fecerunt baal. Ideo convertar
et sumam frumentum meum in tempore suo et vinum meum
in tempore suo et liberabo lanam meam et linum meum que ope-
riebant ignominiam eius. Et nunc revelabo stulticiam
eius in oculis amatorum eius et vir non eruet eam
de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium
eius sollempnitatem eius neomeniam eius sab-
batum eius et omnia festa tempora eius. Et corrumpam
vineam eius et ficum eius de quibus dixit: Mercedes hee
mee sunt quas dederunt michi amatores mei. Et ponam
eam in saltum et comedet eam bestia agri. Et visita-
bo super eam dies baalim quibus accendebat incen-
sum et ornabatur inauribus suis et monili suo et ibat
post amatores suos et mei obliviscebatur dicit dominus.
Propter hoc ecce ego lactabo eam et ducam eam
in solitudinem et loquar ad cor eius. Et dabo ei vinito-
res eius ex eodem loco et vallem achor ad ape-
riendam spem. Et canet ibi iuxta dies iuventutis sue et iux-
ta dies ascensionis sue de terra egypti. Et erit in die
illo ait dominus vocabit me vir meus et non vocabit
me ultra baalim. Et auferam nomina baalim de o-
re eius et non recordabitur ultra nominis eorum. Et percuti-
am cum eis fedus in die illa cum bestia agri et cum
volucre celi et cum reptili terre. Et arcum et gladium et bel-
lum conteram de terra et dormire eos faciam fiducialiter. Et spon-
sabo te michi in sempiternum et sponsabo te michi in iudi-
cio et iusticia et in misericordia et miserationibus. Et sponsabo
te michi in fide et scies quia ego dominus. Et erit in die illa
exaudiam dicit dominus exaudiam celos et illi
exaudient terram et terra exaudiet triticum et vinum
et oleum et hec exaudient iezrahel. Et seminabo e-
am michi in terram et miserebor eius que fuit absque misericordia.
Et dicam non populo meo populus meus es tu et ipse dicet deus meus
es tu. Et dixit dominus ad me: Adhuc vade et dili-
ge mulierem dilectam amico et adulteram sicut diligit
dominus filios israel et ipsi respiciunt ad deos alienos et dili-
gunt vinacia uvarum. Et fodi eam michi xv argenteis
et choro ordei et dimidio choro ordei. Et dixi ad
eam: Diebus multis expectabis me. Non fornicaberis
et non eris viro sed et ego expectabo te. Quia dies mul-
tos sedebunt filii israel sine rege et sine principe et sine sacrifi-
cio et sine altari et sine ephod et sine theraphin. Et post
hec revertentur filii israel et querent dominum deum suum et david re-
gem suum et pavebunt ad dominum et ad bonum eius in
novissimo dierum. Audite verbum domini filii israel
quia iudicium domino cum habitatoribus terre. Non est enim
veritas et non est misericordia et non est scientia dei in terra. Maledic-
tum et mendacium et homicidium et furtum et adul-
terium inundaverunt et sanguis sanguinem tetigit. Prop-
ter hoc lugebit terra et infirmabitur omnis qui habitat in ea
in bestia agri et in volucre celi. Sed et pisces maris con-
gregabuntur. Verumptamen unusquisque non iudicet et non
arguatur vir. Populus enim tuus sicut hii qui contradi-
cunt sacerdoti. Et corrues hodie et corruet etiam propheta tecum.
Nocte tacere feci matrem tuam. Conticuit populus meus
eo quod non habuerit scientiam. Quia tu scientiam repulisti re-
pellam te ne sacerdotio fungaris michi. Et oblita es le-
gis dei tui obliviscar filiorum tuorum et ego. Secundum multi-
tudinem eorum sic peccaverunt michi. Gloriam eorum in ig-
nominiam commutabo. Peccata populi mei comedent et ad
iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. Et erit sicut
populus sic sacerdos. Et visitabo super eum vias eius et cogi-
tationes eius reddam ei. Et comedent et non saturabuntur. Fornicati sunt et non cessaverunt
quoniam dominum dereliquerunt in non custodiendo. Fornicatio
et vinum et ebrietas aufert cor. Populus meus in ligno su-
o interrogavit et baculus eius annunciavit ei. Spiritus
enim fornicationum decepit eos et fornicati sunt a deo suo.
Super capita montium sacrificabant et super colles accen-
debant thymiama subtus quercum et populum et tere-
bintum quia bona erat umbra eius. Ideo fornica-
buntur filie vestre et sponse vestre adultere erunt. Non vi-
sitabo super filias vestras cum fuerint fornicate et super
sponsas vestras cum adulteraverint quoniam ipsi cum meretri-
cibus conversabantur et cum effeminatis sacrificabant.
Et populus non intelligens vapulabit. Si fornicaris
tu israel non delinquat saltem iuda. Et nolite ingredi
in galgala et ne ascenderitis in bethaven neque iu-
raveritis vivit dominus. Quia sicut vacca lasciviens
declinavit israel. Nunc pascet eos dominus quasi agnum
in latitudine. Particeps ydolorum effraym dimitte

[margin note:] ell in fra . h. gd. he. en. sh. m.

[margin note:] he. q̄da auct. festa tempora. h. se. in ozi. et en. festa tempa. q̄d mod festa tempa.

eum. Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt. Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligavit spiritus eum in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

V Audite hoc sacerdotes, et attendite domus Israel, et domus regis auscultate, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, et sicut rete expansum super Thabor. Et victimas declinastis in profundum, et ego eruditor omnium eorum. Ego scio Effraym, et Israel non est absconditus a me, quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel. Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, et dominum non cognoverunt. Et respondebit arrogantia Israel in facie eius, et Israel et Effraym ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis et in armentis suis vadent ad querendum dominum, et non invenient; ablatus est ab eis. In dominum prevaricati sunt, quia filios alienos genuerunt; nunc devorabit eos mensis cum partibus suis. Clangite bucina in Gabaa, tuba in Rama; ululate in Bethaven, post tergum tuum Beniamin. Effraym in desolatione erit in die correptionis; in tribubus Israel ostendi fidem. Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum; super eos effundam quasi aquam iram meam. Calumpniam patiens est Effraym, fractus iudicio, quoniam cepit abire post sordes. Et ego quasi tinea Effraym, et quasi putredo domui Iuda. Et vidit Effraym languorem suum, et Iudas vinculum suum. Et abiit Effraym ad Assur, et misit ad regem ultorem, et ipse non poterit sanare nos, nec solvere poterit a nobis vinculum. Quoniam ego quasi leena Effraym, et quasi catulus leonis domui Iuda. Ego capiam et vadam, tollam, et non est qui eruat. Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis et queratis faciem meam.

VI In tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite revertamur ad dominum, quia ipse cepit et sanabit nos, percutiet et curabit nos. Vivificabit nos post dies duos, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu eius. Sciemus sequemurque ut cognoscamus dominum. Quasi diluculum preparatus est egressus eius, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terre. Quid faciam tibi Effraym? quid faciam tibi Iuda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, et iudicia mea quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui et non sacrificium, et scientiam dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prevaricati sunt in me. Galaad civitas operantium ydolum supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sychem, quia scelus operati sunt. In domo Israel vidi horrendum, ibi fornicationes Effraym, contaminatus est Israel. Sed et Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

VII Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Effraym, et malitia Samarie, quia operati sunt mendacium, et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum, nunc circumdederunt eos adinventiones sue, coram facie mea facte sunt. In malitia sua letificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. Quievit paululum civitas a commixtione fermenti donec fermentaretur totum. Dies regis nostri: ceperunt principes furere a vino; extendit manum suam cum illusoribus. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis, tota nocte dormivit coquens eos; mane ipse succensus quasi ignis flamme. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos; omnes reges eorum ceciderunt; non est qui clamet in eis ad me. Effraym in populis ipse commiscebatur; Ephraym factus est subcinericius panis qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit; sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia Israel in facie sua, nec reversi sunt ad dominum deum suum, et non quesierunt eum in omnibus his. Et factus est Ephraym quasi columba seducta non habens cor. Egyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum; quasi volucrem celi detraham eos; cedam eos secundum auditionem cetus eorum. Ve eis quoniam recesserunt a me; vastabuntur, quia prevaricati sunt in me. Et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis; super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me. Et ego erudivi et confortavi brachia eorum, et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque iugo; facti sunt quasi arcus dolosus; cadent in gladio principes eorum a furore lingue sue. Ista subsannatio eorum in terra Egypti.

VIII In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum domini, pro eo quod transgressi sunt fedus meum, et legem meam prevaricati sunt. Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te Israel. Proiecit Israel bonum; inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt et non ex me; principes extiterunt et non cognovi. Argentum suum et aurum suum fecerunt sibi ydola ut interirent. Proiectus est vitulus tuus Samaria; iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari? Quia ex Israel et ipse est; artifex fecit illum, et non est deus, quoniam in aranearum telas erit vitulus Samarie. Quia ventum seminabunt et turbinem metent; culmus stans non est in eo germen, non faciet farinam; quod et si fecerit, alieni comedent eam. Devoratus est Israel; nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi; Ephraym munera dederunt amatoribus. Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos, et quiescent paulisper ab onere regis et principum. Quia multiplicavit Ephraym altaria ad peccandum, facte sunt ei are in delictum. Scribam ei multiplices leges meas, que velut aliene computate sunt. Hostias afferent, immolabunt carnes et comedent, et dominus non suscipiet eas. Nunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum; ipsi in Egyptum convertentur. Et oblitus est Israel factoris sui, et edificavit delubra; et Iuda multiplicavit urbes munitas, et mittam ignem in civitates eius, et devorabit edes illius.

IX Noli letari Israel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es a deo tuo. Dilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra domini; reversus est Effra

im in egiptum, et in Assyriis pollutum comedet. Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis lugentium: omnes qui comedent eum contaminabuntur, quia panis eorum animae ipsorum, non intrabit in domum Domini. Quid facietis in die sollempni, in die festivitatis Domini? Ecce enim profecti sunt a vastitate: Egiptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos; desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis. Scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuae et multitudinem amentiae. Speculator Effraym cum Deo meo; propheta laqueus ruinae factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa; recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni Israel; quasi prima poma ficulneae in cacumine eius vidi patres eorum. Ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles sicut ea quae dilexerunt. Effraym quasi avis avolavit; gloria eorum a partu et ab utero et a conceptu. Quod si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus; sed et vae eis cum recessero ab eis. Ephraym, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine, et Ephraym educet ad interfectorem filios suos. Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, et ubera arentia. Omnes nequitiae eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos; propter malitiam adinventionum eorum de domo mea eiciam eos; non addam ut diligam eos.

X

Omnes principes eorum recedentes. Percussus est Ephraym; radix eorum exsiccata est; fructum nequaquam facient. Quod si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum. Abiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus. Vitis frondosa Israel, fructus adequatus est ei; secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, iuxta ubertatem terrae suae exuberavit simulacris. Divisum est cor eorum, nunc interibunt. Ipse confringet simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. Quia nunc dicent: Non est rex nobis; non enim timemus Dominum: et rex quid faciet nobis? Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis foedus; et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariae; quia luxit super eum populus eius, et aeditui eius super eum exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo. Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi ultori. Confusio Ephraym capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquae. Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel; lappa et tribulus ascendet super aras eorum; et dicent montibus: Operite nos; et collibus: Cadite super nos. Ex diebus Gabaa peccavit Israel; ibi steterunt; non comprehendet eos in Gabaa proelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos; congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas. Ephraym vitula docta diligere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli eius; ascendam super Effraym, arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. Seminate vobis in iustitia, et metite in ore misericordiae; innovate vobis novale. Tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos iustitiam. Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii, quia confisus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum. Consurget tumultus in populo tuo, et omnes munitiones tuae vastabuntur, sicut vastatus est Salmana a domo eius qui iudicavit Baal in die proelii, matre super filios allisa. Sic fecit vobis Bethel a facie malitiae nequitiarum vestrarum. Sicut mane transit, pertransiit rex Israel.

Quia puer Israel, et dilexi eum, et ex Egipto vocavi filium meum. Vocaverunt eos; sic abierunt a facie eorum; Baalim immolabant, et simulacris sacrificabant. Et ego quasi nutritius Ephraym portabam eos in brachiis meis, et nescierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis caritatis; et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur in terram Egipti, et Assur ipse rex eius, quoniam noluerunt converti. Cepit gladius in civitatibus eius, et consumet electos eius, et comedet capita eorum. Et populus meus pendebit ad reditum meum; iugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur. Quomodo dabo te Ephraym, protegam te Israel? Quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboym? Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est penitudo mea. Non faciam furorem irae meae; non convertar ut disperdam Ephraym, quoniam Deus ego et non homo; in medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem. Post Dominum ambulabunt; quasi leo rugiet, quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris. Et avolabunt quasi avis ex Egipto, et quasi columba de terra Assyriorum; et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

Circumdedit me in negatione Ephraym, et in dolo domus Israel; Iudas autem testis descendit cum Deo, et cum sanctis fidelis.

Ephraym pascit ventum, et sequitur estum; tota die mendacium et vastitatem multiplicat; et foedus cum Assyriis iniit, et oleum in Egiptum ferebat. Iudicium ergo Domini cum Iuda, et visitatio super Iacob; iuxta vias eius et iuxta adinventiones eius reddet ei. In utero supplantavit fratrem suum, et in fortitudine sua directus est cum angelo. Et invaluit ad angelum, et confortatus est; flevit, et rogavit eum; in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum. Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale eius. Et tu ad Deum tuum converteris; misericordiam et iudicium custodi, et spera in Deo tuo semper. Chanaan, in manu eius statera dolosa, calumpniam dilexit. Et dixit Ephraym: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum michi; omnes labores mei non invenient michi iniquitatem quam peccavi. Et ego Dominus Deus tuus ex terra Egipti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis. Et locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum. Si in Galaad idolum, ergo frustra erant; in Galgal bobus immolantes; nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri. Fugit Iacob in regionem Syrie, et servivit Israel in uxorem, et in uxorem servavit. In propheta autem eduxit Dominus Israel de Egipto, et in propheta servatus est. Ad iracundiam me provocavit Ephraym in amaritudinibus suis, et sanguis eius super eum veniet, et obprobrium eius restituet ei Dominus suus.

Loquente Ephraym, horror invasit Israel; et deliquit in Baal, et mortuus est. Et nunc addiderunt ad peccandum, feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem ydolorum; factura artificum totum est. His ipsi dicunt: Immolate homines, vitulos adorantes. Idcirco erunt quasi nubes matutina, et sicut ros matutinus prae

Ubi perfecti sunt super heli. i. ostendit. Effraym quasi avis avolavit. gloria eorum etc. i. auxilium dei recessit tunc ab eis: quasi in filiis eorum.

XIII Sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fu-
mario. Ego autem dominus deus tuus ex terra Egypti, et deum absque
me nescies, et salvator non est preter me. Ego cognovi te
in deserto in terra solitudinis. Iuxta pascua sua et ad-
impleti sunt et saturati. Elevaverunt cor suum, et obliti sunt mei.
Et ero eis quasi leena, sicut pardus in via Assyriorum. Occurram
eis quasi ursa raptis catulis, et dirumpam interiora iecoris
eorum, et consumam eos ibi quasi leo. Bestia agri scindet eos. Per-
ditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum. Ubi est rex tu-
us? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis, et iudi-
ces tui de quibus dixisti: Da michi regem et principes. Dabo
tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione me-
a. Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius.
Dolores parturientis venient ei. Ipse filius non sapiens.
Nunc enim non stabit in contritione filiorum. De manu mor-
tis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tu-
a o mors, morsus tuus ero inferne. Consolatio abscon-
dita est ab oculis meis, quia ipse inter fratres dividet. Adducet
urentem ventum dominus de deserto ascendentem, et siccabit ve-
nas eius, et desolabit fontem eius, et ipse diripiet thesau-
rum omnis vasis desiderabilis. Pereat Samari-
a quoniam ad amaritudinem concitavit deum suum. In gla-
dio pereant, parvuli eorum elidantur, et fete eius discindantur.
XIIII Convertere Israel ad dominum deum tuum, quoniam corruisti
in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, et convertimini
ad dominum, et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, et acci-
pe bonum, et reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur
non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus
ultra dii nostri opera manuum nostrarum, quia eius qui in te est
misereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum, diligam e-
os spontanee, quia aversus est furor meus ab eis. Ero quasi
ros, et Israel germinabit sicut lilium, et erumpet radix
eius ut Libani. Ibunt rami eius, et erit quasi oliva gloria eius, et
odor eius ut Libani. Convertentur sedentes in umbra
eius, vivent tritico, et germinabunt quasi vinea. Memo-
riale eius sicut vinum Libani. Ephraim quid michi ultra idola?
Ego exaudiam, et dirigam eum. Ego ut abietem viren-
tem, ex me fructus tuus inventus est. Quis sapiens et
intelliget ista, intelligens et sciet hec? quia recte vie
domini, et iusti ambulabunt in eis, prevaricatores
vero corruent in eis. Incipit prologus in Iohel prophetam.

Sanctus Iohel apud Hebreos post Osee ponitur,
et que in illo sub nomine Ephraim ad x tribus fere
vaticinatum quod ut Samaria urbs Israel sepe me-
moratur. Sic in hunc propheta omne quod dicit ad tribu-
um Iuda et ad Ierusalem pertinere credendum est. Nul-
lam omnino Israel et x tribuum in hic sit mentio-
nem. Tempora quoque quibus prophetavit eadem debent
accipi que in Osee legimus. In diebus Ozie Ioatham
et Achaz et Ezechie regum Iuda. Et in diebus Iero-
boam filii Ioas regis Israel. Porro sciendum est Sionem
domini ad meridiem esse, et non ad aquilonem illic
sicut alibi legimus. Dominus ab austro et in celum. Au-
divit autem in septentrionis sunt non est iste qui in aure sonat,
sed qui in corde prophete. Iuxta illud quod dicit loquitur. Qui habet
aures audiendi audiat. Quod autem dicit certius certam
latine sonat auribus percipite, ipse non audit sed corde per-
cipit. Qui senes sunt et electos audiunt specialiter quia
cum hominem istum appellavit terram auribus percipi-
verunt autem hi duo ubi adiuncti primum quia ad stu-
pharum turbam, secundum ad redeuntium quoque docu-
mentum intelligentiam pertinent. In genesi Lamech loquitur
ad uxores suas Ada et Sella: Audite verba mea
uxores Lamech, auribus percipite sermones meos, quo-
niam occidi virum in vulnus meum, et iuvenem in livorem meum. Et
psalmus: Audite omnes et auribus percipite. Incipit liber Iohel prophete. [illegible]

VERBUM domini quod factum est ad Iohel filium Fatuel. Au-
dite hec senes, et auribus percipite omnes habi-
tatores terre, si factum est istud in diebus vestris, aut
in diebus patrum vestrorum. Super hoc filiis vestris narrate, et filii
vestri filiis suis, et filii eorum generationi altere. Resi-
duum eruce comedit locusta, et residuum locuste
comedit bruchus, et residuum bruchi comedit ru-
bigo. Expergiscimini ebrii et flete, et ululate omnes
qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore ve-
stro. Gens enim ascendit super terram meam fortis et innumera-
bilis. Dentes eius ut dentes leonis, et molares eius ut ca-
tuli leonis. Posuit vineam meam in desertum, et ficum
meam decorticavit. Nudans spoliavit eam et pro-
iecit. Albi facti sunt rami eius. Plange quasi virgo ac-
cincta sacco super virum pubertatis sue. Periit sacrificium
et libatio de domo domini, luxerunt sacerdotes ministri
domini. Depopulata est regio, luxit humus, quoniam de-
vastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit
oleum. Confusi sunt agricole, ululaverunt vinito-
res super frumento et ordeo, quia periit messis agri. Vinea
confusa est, et ficus elanguit. Malogranatum et palma
et malum, et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gau-
dium a filiis hominum. Accingite vos et plangite
sacerdotes, ululate ministri altaris. Ingredimini, cu-
bate in sacco ministri dei mei, quia interiit de domo dei
vestri sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium, voca-
te cetum, congregate senes, omnes habitatores terre in
domum dei vestri, et clamate ad dominum. A a a diei, quia
prope est dies domini, et quasi vastitas a potente veni-
et. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de
domo dei vestri, leticia et exultatio? Computruerunt
iumenta in stercore suo. Demolita sunt horrea, dis-
sipate sunt apothece, quoniam confusum est triticum. Quid
ingemuit animal, mugierunt greges armenti,
quia non est pascua eis, sed et greges pecorum disperierunt.
Ad te domine clamabo, quia ignis comedit specio-
sa deserti, et flamma succendit omnia ligna
regionis. Sed et bestie agri quasi area sitiens imbrem
suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt fontes aquarum,
et ignis devoravit speciosa deserti. Canite II
tuba in Syon, ululate in monte sancto meo. Contur-
bentur omnes habitatores terre, quia venit dies domini, quia
prope est dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et tur-
binis. Quasi mane expansum super montes populus mul-
tus et fortis, similis ei non fuit a principio, et post
eum non erit usque in annos generationis et generationis.

ante faciem eius ignis vorans et post eum exurens flamma. Quasi ortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum, et quasi equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flamme ignis devorantis stipulam, velud populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam. Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum. Viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis. Unusquisque fratrem suum non coartabit, singuli in calle suo ambulabunt. Sed et per fenestras cadent, et non demolientur. Urbem ingredientur, in muro current, domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur. A facie eius contremuit terra, moti sunt celi. Sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia sunt et facientia verbum eius. Magnus enim dies domini et terribilis valde, et quis sustinebit eum? Nunc ergo dicit dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio et fletu et in planctu. Et scindite corda vestra et non vestimenta vestra, et convertimini ad dominum deum vestrum, quia benignus et misericors est, paciens et multe misericordie, et prestabilis super malicia. Quis scit si convertatur et ignoscat et relinquat post se benedictionem, sacrificium et libamen domino deo vestro? Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium, vocate cetum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos et sugentes ubera. Egrediatur sponsus de cubili suo, et sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri domini, et dicent: Parce domine, parce populo tuo, et ne des hereditatem tuam in obprobrium, ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis: Ubi est deus eorum? Zelatus est dominus terram suam, et pepercit populo suo. Et respondit dominus et dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum et vinum et oleum, et replebimini eo, et non dabo vos ultra obprobrium in gentibus. Et eum qui ab aquilone est procul faciam a vobis, et expellam eum in terram inviam et desertam. Faciem eius contra mare orientale, et extremum eius ad mare novissimum, et ascendet fetor eius, et ascendet putredo eius, quia superbe egit. Noli timere terra, exulta et letare, quia magnificavit dominus ut faceret. Nolite timere animalia regionis, quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus et vinea dederunt virtutem suam. Et filii Syon exultate et letamini in domino deo vestro, quia dedit vobis doctorem iusticie, et descendere faciet ad vos ymbrem matutinum et serotinum sicut in principio. Et implebuntur aree frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo. Et reddam vobis annos quos comedit locusta, bruchus et rubigo et eruca, fortitudo mea magna quam misi in vos. Et comedetis vescentes, et saturabimini, et laudabitis nomen domini dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia, et non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio Israel ego sum, et ego dominus deus vester, et non est amplius, et non confundetur populus meus in eternum. Et erit post hec: effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre. Senes vestri somnia sompniabunt, et iuvenes vestri visiones videbunt. Sed et super servos meos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum, et dabo prodigia in celo et in terra, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies domini magnus et horribilis. Et erit omnis qui invocaverit nomen domini salvus erit. Quia in monte Syon et in Ierusalem erit salvatio, sicut dixit dominus, et in residuis quos dominus vocaverit. Quia ecce in diebus illis et in tempore illo cum convertero captivitatem Iuda et Ierusalem, congregabo omnes gentes et deducam eas in vallem Iosaphat, et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram meam diviserunt. Et super populum meum miserunt sortem, et posuerunt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino ut biberent. Verum quid mihi et vobis Tyrus et Sydon et omnis terminus Palestinorum? Numquid ultionem vos reddetis mihi? Et si ulciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum. Argentum enim meum et aurum tulistis, et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in delubra vestra. Et filios Iuda et filios Ierusalem vendidistis filiis Grecorum, ut longe faceretis eos de finibus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos, et convertam retributionem vestram in caput vestrum. Et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum Iuda, et venundabunt eos Sabeis genti longinque, quia dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos. Accedant, ascendant omnes viri bellatores. Concidite aratra vestra in gladios, et ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat quia fortis ego sum. Erumpite et venite omnes gentes de circuitu, et congregamini. Ibi occumbere faciet dominus robustos tuos. Consurgant et ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces, quoniam maturavit messis. Venite et descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia, quia multiplicata est malicia eorum. Populi populi in valle concisionis, quia iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus de Syon rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam, et movebuntur celi et terra, et dominus spes populi sui, et fortitudo filiorum Israel. Et scietis quia ego dominus deus vester habitans in Syon in monte sancto meo, et erit Ierusalem sancta, et alieni non transibunt per eam amplius. Et erit in die illa stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lacte, et per omnes rivos Iude ibunt aque. Et fons de domo domini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum. Egyptus in desolationem erit, et Ydumea in desertum perditionis, pro eo quod inique egerint in filios Iuda, et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Et Iudea in eternum habitabitur, et Ierusalem in generationem et generationem. Et mundabo sanguinem eorum quem non mundaveram, et dominus commorabitur in Syon. Explicit Iohel. Incipit prologus in libro Amos prophete.

Ozias rex cum dei religionem sollicite emularetur nimio religionis amore presumptuose contra preceptum legis moysi arrepto turibulo ut hystoria libri secundi paralipomenon ostendit sacerdotale officium presumere conatus est. Ob eam temeritatem motum in templo dei exortum ostenditur. Cuius zacharias propheta meminit. Ante hunc itaque terremotum amos propheta temporibus predicti regis et temporibus ieroboam filii ioas regis israel. ut ea ipsa que lectione comprehenditur. Terremotum ob eas causas que memorantur aut futurum denunciat. Et quia idem propheta in sequentibus de tribus super tribus impietatibus et super quatuor non convertam eum. terciis peccatorum indulgentiam dominum dare posse significat. quartum que eadem peccata admittentibus nec penitentiam nec indulgentiam daturum enunciat. Ad huius figuram similitudinem quam predicam gentem terremotum premonstrando prodixit. gravitatem atque irrevocabilem dei iram ad eversionem earumdem civitatum presagium voluit demonstrare. Incipit prologus in amos prophetam.

Amos propheta et rusticus et rubum mora distringuens paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quatuor scelera damasci. gaze tyri. ydumee. filiorum ammon et moab. Et septimo octavoque gradu iude et israel. Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte samarie et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locuste et stantem dominum super murum litum vel adamantinum et uncinum pomorum attrahentem supplicium peccatoribus et famem in terram. non famem panis neque sitim aque. sed audiendi verbum domini. Non dixit verba sed verbum. Amos non imperitus sermone homo. Sed amos spiritali gratia plenus prophetavit mirabiliter. Non enim ipse solus erat propheta. Sed et alii multi quippe potuit prophetas nam aut pastor fuisse. Et in tuba sua clangit per singulos dies erudiens et docens in eremita in iunctu cum vox omnium prophetarum tamquam tuba aspirat intendens et predicentis in terra secundum quod scriptum est. Ascende in montem excelsum tu qui evangelizas syon exalta in fortitudine vocem tuam et cetera. Incipit liber amos prophete secundum hebraicam veritatem.

Verba amos qui fuit in pastoralibus de thecue que vidit super israel in diebus ozie regis iuda et in diebus ieroboam filii ioas regis israel ante duos annos terremotus. Et dixit. Dominus de syon rugiet et de ierusalem dabit vocem suam et lugebunt speciosa pastorum et exsiccabitur vertex carmeli. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus damasci et super quatuor non convertam eum eo quod trituraverint in plaustris ferreis galaad. et mittam ignem in domum azael et devorabit domos benadab. et conteram vectem damasci et disperdam habitatorem de campo ydoli et tenentem sceptrum de domo voluptatis et transferetur populus syrie cyrenen dicit dominus. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus gaze et super quatuor non convertam eum eo quod transtulerint captivitatem perfectam ut concluderent in ydumea. et mittam ignem in murum gaze et devorabit edes eius. et disperdam habitatorem de azoto et tenentem sceptrum de ascalone et convertam manum meam super accharon et peribunt reliqui philistinorum dicit dominus deus. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus tyri et super quatuor non convertam eum eo quod concluserint captivitatem perfectam in ydumea et non sunt recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murum tyri et devorabit edes eius. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus edom et super quatuor non convertam eum eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum et violaverit misericordiam eius et tenuerit ultra furorem suum et indignationem suam servaverit usque in finem. Mittam ignem in theman et devorabit edes bosre. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus filiorum ammon et super quatuor non convertam eum eo quod dissecuerit pregnantes galaad ad dilatandum terminum suum. et succendam ignem in muro rabbe et devorabit edes eius in ululatu in die belli et in turbine in die commotionis et ibit melchon in captivitatem ipse et principes eius simul dicit dominus.

II Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus moab et super quatuor non convertam eum eo quod incenderit ossa regis ydumee usque ad cinerem. et mittam ignem in moab et devorabit edes carioth et morietur in sonitu moab in clangore tube. et disperdam iudicem de medio eius et omnes principes eius interficiam cum eo dicit dominus. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus iuda et super quatuor non convertam eum eo quod abiecerit legem domini et mandata eius non custodierit. Deceperunt enim eos ydola sua post que abierunt patres eorum. et mittam ignem in iuda et devorabit edes ierusalem. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus israel et super quatuor non convertam eum eo quod vendiderit pro argento iustum et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt super pulverem terre capita pauperum et viam humilium declinant. et filius ac pater eius ierunt ad puellam ut violarent nomen sanctum meum. et super vestimentis pignoratis accubuerunt iuxta omne altare. et vinum dampnatorum bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminavi amorreum a facie eorum cuius altitudo cedrorum altitudo eius et fortis ipse quasi quercus. et contrivi fructum eius desuper et radices eius subter. Ego sum qui vos ascendere feci de terra egypti et eduxi vos in deserto .xl. annis ut possideretis terram amorrei. et suscitavi de filiis vestris in prophetas et de iuvenibus vestris nazareos. Numquid non ita est filii israel dicit dominus. Et propinabatis nazareis vinum et prophetis mandabatis dicentes. Ne prophetetis. Ecce ego stridebo super vos sicut stridet plaustrum onustum feno. et peribit fuga a veloce. et fortis non obtinebit virtutem suam. et robustus non salvabit animam suam. et tenens arcum non stabit. et velox pedibus suis non salvabitur. et ascensor equi non salvabit animam suam. et robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa dicit dominus.

III Audite verbum quod locutus est dominus super vos filii israel super omnem cognationem quam eduxi de terra egypti dicens. Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terre. Ideo visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Numquid ambulabunt duo pariter nisi convenerit eis. Numquid rugiet leo in saltu nisi habuerit predam. Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo nisi aliquid apprehenderit. Numquid cadet avis in laqueum terre absque aucupe. Numquid auferetur de terra laqueus antequam quid ceperit. Si clanget tuba in civitate et populus non expavescet. Si erit malum in civitate quod dominus non fecerit. Quia non faciet dominus deus verbum nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. Leo rugiet quis non timebit. Dominus deus locutus est quis non prophetabit. Auditum facite in edibus azoti et in edibus terre egypti et dicite. Congregamini super montes samarie et videte insanias multas in medio eius et calumpniam patientes in penetralibus eius. Et nescierunt facere rectum dicit dominus. Thesaurizantes iniquitatem et rapinam in edibus suis. Propterea hec dicit dominus deus. Tribulabitur et circuietur

tur et detrahetur ex te fortitudo tua et diripientur edes tue. Hec dicit Dominus: quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auricule, sic eruentur filii Israel qui habitant in Samaria in plaga lectuli et in Damasci grabato. Audite et contestamini in domo Iacob, dicit Dominus Deus exercituum, quia in die cum visitare cepero prevaricationes Israel super eum, visitabo et super altaria Bethel, et amputabuntur cornua altaris et cadent in terram. Et percutiam domum hiemalem cum domo estivali, et peribunt domus eburnee, et dissipabuntur edes multe, dicit Dominus.

IIII Audite verbum hoc, vacce pingues, que estis in monte Samarie, que calumpniam facitis egenis et confringitis pauperes, que dicitis dominis vestris: Afferte et bibemus. Iuravit Dominus Deus in sancto suo quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis et reliquias vestras in ollis ferventibus. Et per aperturas exibitis altera contra alteram, et proiciemini in Armon, dicit Dominus. Venite in Bethel et impie agite, ad Galgalam et multiplicate prevaricationem, et afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. Et sacrificate de fermentato laudem, et vocate voluntarias oblationes et annuntiate: sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus. Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, et indigentiam panum in omnibus locis vestris, et non estis reversi ad me, dicit Dominus. Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem, et plui super unam civitatem et super civitatem alteram non plui; pars una compluta est, et pars super quam non plui aruit. Et venerunt due et tres civitates ad civitatem unam ut biberent aquam, et non sunt satiate, et non redistis ad me, dicit Dominus. Percussi vos in vento urente et in aurugine; multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum, oliveta vestra et ficeta vestra comedit eruca, et non redistis ad me, dicit Dominus. Misi in vos mortem in via Egypti, percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum, et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, et non redistis ad me, dicit Dominus. Subverti vos sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorram, et facti estis quasi torris raptus de incendio, et non redistis ad me, dicit Dominus. Quapropter hec faciam tibi, Israel; postquam autem hec fecero tibi, preparare in occursum Dei tui, Israel. Quia ecce formans montes et creans ventum, et annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, et gradiens super excelsa terre, Dominus Deus exercituum nomen eius.

V Audite verbum istud, quod ego levo super vos planctum. Domus Israel cecidit, non adiciet ut resurgat virgo Israel; proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. Quia hec dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum; et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem, in domo Israel. Quia hec dicit Dominus domui Israel: Querite me et vivetis, et nolite querere Bethel, et in Galgala nolite intrare, et in Bersabee non transibitis, quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis. Querite Dominum et vivite, ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel. Qui convertitis in absinthium iudicium, et iustitiam in terra relinquitis, facientem Arcturum et Orionem, et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem, qui vocat aquas maris et effundit eas super faciem terre, Dominus nomen eius; qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert. Odio habuerunt in porta corripientem, et loquentem perfecte abominati sunt. Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem et predam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide edificabitis et non habitabitis in eis; vineas amantissimas plantabitis et non bibetis vinum earum. Quia cognovi multa scelera vestra et fortia peccata vestra, hostes iusti, accipientes munus, et pauperes in porta deprimentes. Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est. Querite bonum et non malum, ut vivatis, et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. Odite malum et diligite bonum, et constituite in porta iudicium; si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Ioseph. Propterea hec dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus, et in cunctis que foris sunt dicetur: Ve, ve; et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos qui sciunt plangere. Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus. Ve desiderantibus diem Domini. Ad quid eam vobis? Dies Domini ista tenebre et non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. Numquid non dies Domini tenebre et non lux, et caligo et non splendor in ea? Odi et proieci festivitates vestras, et non capiam odorem cetuum vestrorum. Quod si obtuleritis mihi holocautomata et munera vestra, non suscipiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyre tue non exaudiam. Et revelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis. Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? Et portastis tabernaculum Moloch vestro regi et imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, que fecistis vobis. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius.

Ve qui opulenti estis in Sion et confiditis in monte Samarie, optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. Transite in Chalanne et videte, et ite inde in Emath magnam, et descendite in Geth Palestinorum, et ad optima queque regna horum, si latior terminus eorum termino vestro est. Qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis; qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris; qui comeditis agnum de grege et vitulos de medio armenti; qui canitis ad vocem psalterii; sicut David putaverunt se habere vasa cantici, bibentes in phialis vinum, et optimo unguento delibuti, et nihil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium. Iuravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, et domos eius odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus et comburet eum, ut efferat ossa de domo, et dicet ei qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est apud te? Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis Domini. Quia ecce Dominus mandabit, et percutiet domum maiorem ruinis et domum minorem scissionibus. Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? Quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, et fructum iustitie in absinthium. Qui letamini in nihili, qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim ego suscitabo super vos, domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem, et conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

Hec ostendit mihi Dominus Deus, et ecce fictor locuste in principio germinantium serotini imbris, et ecce serotinus post tonsorem regis. Et factum est, cum consummasset comedere herbam terre, dixi: Domine Deus, propitius esto, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est?

est dominus super hoc. Non erit dixit dominus deus. Hec ostendit
mihi dominus deus. Et ecce vocabat iudicium ad ignem dominus deus et
devoravit abyssum multam et comedit simul
partem. Et dixi. Domine deus quiesce obsecro. Quis suscitabit
VII iacob quia parvulus est. Misertus est dominus super hoc. Sed et istud non
erit dixit dominus deus. Hec ostendit mihi dominus et ecce dominus
stans super murum litum et in manu eius trulla ce-
mentarii. Et dixit dominus ad me. Quid tu vides amos?
Et dixi. Trullam cementarii. Et dixit dominus. Ecce ego
ponam trullam in medio populi mei israel. Non adiciam
ultra superinducere eum. Et demolientur excelsa ydoli
et sanctificationes israel desolabuntur. Et consurgam super domum
ieroboam in gladio. Et misit amasias sacerdos be-
thel ad ieroboam regem israel dicens. Rebellavit con-
tra te amos in medio domus israel. Non poterit terra sustinere
universos sermones eius. Hec enim dicit amos. In gladio
morietur ieroboam et israel captivus migrabit de terra
sua. Et dixit amasias ad amos. Qui vides gradere fuge
in terram iuda et comede ibi panem et ibi prophetabis. Et in be-
thel non adicies ultra ut prophetes. Quia sanctificatio regis est
et domus regni est. Et respondit amos. Et dixit ad amasiam.
Non sum propheta et non sum filius prophete. Sed armentarius ego
sum vellicans sicomoros. Et tulit me dominus cum sequerer
gregem. Et dixit ad me dominus. Vade et propheta ad populum
meum israel. Et nunc audi verbum domini. Tu dicis. Non pro-
phetabis super israel et non stillabis super domum ydoli. Propter
hoc hec dicit dominus. Uxor tua in civitate fornicabitur et
filii tui et filie tue in gladio cadent et humus tua in
VIII funiculo metietur et tu in terra polluta morieris. Et israel
captivus migrabit de terra sua. Hec ostendit mihi
dominus deus. Et ecce uncinus pomorum. Et dixit dominus ad me.
Venit finis super populum meum israel. Non adiciam ultra ut per-
transeam eum. Et stridebunt cardines templi in die illa dicit dominus
deus. Multi morientur. In omni loco proicietur silentium. Audi-
te hoc qui conteritis pauperem et deficere facitis egenos ter-
re dicentes. Quando transibit mensis et venundabimus merces
et sabbatum et aperiemus frumentum ut imminuamus mensu-
ram et augeamus siclum et supponamus stateras dolo-
sas. Ut possideamus in argento egenos et pauperes pro
calciamentis et quisquilias frumenti vendamus. Iuravit
dominus in superbia iacob. Si oblitus fuero usque ad fi-
nem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebitur
terra et lugebit omnis habitator eius. Et ascendet quasi flu-
vius universus et eicietur et defluet quasi rivus egypti. Et
erit in die illa dicit dominus. Occidet sol in meridie et tenebres-
cere faciam terram in die luminis. Et convertam festivitates
in luctum et omnia cantica vestra in planctum et indu-
cam super omne dorsum vestrum saccum et super omne caput
calvitium et ponam eam quasi luctum unigeniti et novissi-
ma eius quasi diem amarum. Ecce dies veniunt dicit dominus et
mittam famem in terram. Non famem panis neque sitim aque
sed audiendi verbum domini. Et commovebuntur a mari usque
ad mare et ab aquilone usque ad orientem circuibunt querentes
verbum domini et non invenient. In die illa deficient
virgines pulchre et adolescentes in siti qui iurant
in delicto samarie et dicunt. Vivit deus tuus dan. Et
IX vivit via bersabee. Et cadent et non resurgent ultra.
Vidi dominum stantem super altare et dixit. Percute cardi-
nem et commoveantur superliminaria. Avaritia enim
in capite omnium et novissimum eorum in gladio interfi-
ciam. Non erit fuga eis. Et qui fugerit ex eis non sal-
vabitur. Si descenderint usque ad infernum inde manus
mea educet eos. Et si ascenderint usque in celum in-
de detraham eos. Et si absconditi fuerint in vertice carmeli

Quid tu vides amos? Et dixi uncinum pomorum. Et dixit

inde scrutans auferam eos. Et si celaverint se ab o-
culis meis in profundo maris ibi mandabo serpenti
et mordebit eos. Et si abierint in captivitatem coram
inimicis suis ibi mandabo gladio et occidet eos. Et
ponam oculos meos super eos in malum et non in bonum. Et
dominus deus exercituum qui tangit terram et tabescet. Et luge-
bunt omnes habitantes in ea. Et ascendet sicut rivus
consummationis eius et defluet sicut fluvius egypti. Qui edifi-
cat in celo ascensionem suam et fasciculum suum
super terram fundavit. Qui vocat aquas maris et effun-
dit eas super faciem terre. Dominus nomen eius. Numquid non ut
filii ethiopum vos estis mihi filii israel ait dominus. Numquid
non israel ascendere feci de terra egypti et palestinos de
capadocia et syros de cyrene. Ecce oculi domini super
regnum peccans et conteram illud a facie terre. Verumtamen
conterens non conteram domum iacob dicit dominus. Ecce enim ego man-
dabo et concutiam in omnibus gentibus domum israel sicut con-
cutitur in cribro et non cadet lapillus super terram. In gla-
dio morientur omnes peccatores populi mei. Qui dicunt non ap-
propinquabit et non veniet super nos malum. In die illo susci-
tabo tabernaculum david quod cecidit et reedificabo aperturas
murorum eius et ea que corruerant instaurabo et reedi-
ficabo eum sicut diebus antiquis. Ut possideant reliquias
ydumee et omnes nationes eo quod invocatum sit no-
men meum super eos dicit dominus faciens hec. Ecce dies veni-
unt dicit dominus et comprehendet arator messorem et calca-
tor uve mittentem semen. Et stillabunt montes dulce-
dinem et omnes colles culti erunt. Et convertam captivitatem
populi mei israel. Et edificabunt civitates desertas et
inhabitabunt et plantabunt vineas et bibent vinum earum.
Et facient ortos et comedent fructus eorum. Et plan-
tabo eos super humum suam et non evellam eos ultra de
terra sua quam dedi eis dicit dominus deus tuus. Prologus in abdiam prophetam.

Iacob patriarcha fratrem habuit esau qui ob rubedinem
corporis sui edom hebrea lingua appellatus est quod lati-
ne sanguineus dicitur. Hic memoratum fratrem suum quia sibi
nomen acceperat primogeniti odio commotus interimere conatus
est. Qua de causa omne quod populum israel id est filios patriarche
iacob predicti esau odium intimum persecutum fuit esau et
edom appellatum est. Et quia populus israel de captivitate chal-
deorum per cyrum regem persarum iussu dei revocatus est
in ierusalem ab alio regno graviter affligitur atque op-
pressus est. Ideo hoc regnum quod more esau predictum populum
persequebatur per devastationem abdias propheta increpat quando
dei in indignatione sed sua iure populum superatum gladiabat
et quod regno olim per eum in psalmo c.xxx.vi. dicitur
Memorare domine filiorum edom in diem ierusalem
et cuius lectione cum prophetica futurum in genere indicatum
ob cuius lectionem prophetias regum dei in populo israel sig-
nificant. Hebrei hunc esse dicunt qui sub rege samarie
achab et impiissima hiezabel pavit centum prophetas in
speluncis qui non curvaverunt genua baal. Et de hunc ac-
cipiunt esse helye augustum venerabile sepulchrum eius
usque hodie cum mausoleo helisei prophete et baptiste io-
hannis in sebaste veneratione habetur que olim sama-
ria dicebatur. Hanc herodes rex antipatris filius in ho-
nore augusti cesaris greco nomine vocavit augu-
stam. Igitur qui centum prophetas paverat accepta gratia propheta-
lem et de duce exercitus fit dux ecclesie. Qui in sa-
maria parvum gregem paverat nunc in toto or-
be ex parte excellat. Et sicut stephanus coronam
meruit passionis sic hic servitute dei cum paulo a-
postolo nomine gloriatur quia abdias servus domini
interpretatur eloquio. Item prefatio de eodem.

Abdias qui interpretatur servus domini personat contra Edom et sanguinarium terrenumque fratris quoque Ioseph semper emulum hasta spirituali percutit.

Incipit liber Abdie prophete. [illegible]

VISIO

Abdie. Hec dicit dominus deus ad Edom. Auditum audivimus a domino et legatum ad gentes misit. Surgite et consurgamus adversus eum in prelium. Ecce parvulum dedi te in gentibus, contemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petre exaltantem solium tuum qui dicis in corde tuo. Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila et si inter sidera posueris nidum tuum inde detraham te dicit dominus. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminos emiserunt te. Et omnes viri federis tui illuserunt tibi, invaluerunt adversum te viri pacis tue, qui comedunt tecum ponent insidias subter te. Non est prudentia in eo. Numquid non in die illa dicit dominus perdam sapientes de Ydumea et prudentiam de monte Esau. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob operiet te confusio et peribis in eternum. In die cum stares adversus eum quando capiebant alieni exercitum eius et extranei ingrediebantur portas eius et super Ierusalem mittebant sortem tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui in die peregrinationis eius. Et non letaberis super filios Iuda in die perditionis eorum. Et non magnificabis os tuum in die angustie. Neque ingredieris portam populi mei in die ruine eorum, neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius. Et non emitteris adversum exercitum eius in die vastitatis illius. Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint. Et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies domini super omnes gentes. Sicut fecisti fiet tibi, retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum bibent omnes gentes iugiter et bibent et absorbebunt et erunt quasi non sint. Et in monte Syon erit salvatio et erit sanctus. Et possidebit domus Iacob eos qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis et domus Ioseph flamma et domus Esau stipula et succendentur in eis et devorabunt eos. Et non erunt reliquie domus Esau quia dominus locutus est. Et hereditabunt hii qui ad austrum montem Esau et qui in campestribus Philistiim. Et possidebunt regionem Ephraim et regionem Samarie. Et Beniamin possidebit Galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel omnia Chananeorum usque ad Sareptam. Et transmigratio Ierusalem que in Bosphoro est possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem Syon iudicare montem Esau et erit domino regnum.

Prologus Ione prophete.

Sanctum Ionam Hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue Sareptane quem Helias propheta mortuum suscitavit matre postea dicente ad eum. Nunc cognovi quia vir dei es tu et verbum dei in ore tuo est veritas. Ob hanc causam et ipsum puerum sic vocatum Amathi. Amathi enim nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo quod verum Helias locutus est ille qui suscitatus est filius esse dicitur veritatis. Ideo de veritate columba nascitur quia Iona columba sonat. Sed in comparationem [illegible] autem missus Ionas ad gentes mittitur quia Ninive agente penitentiam illi in malitiam perseveraverunt. Temporibus autem Ieroboam regis Israel cum deo Zebedeo cum patre suo in Samariam ydolis sacrificabant Ionam prophetam fuisse quemadmodum liber Regum indicat. Ex expressa [illegible] predicatorem civitatis Ninive dei mandato [illegible] predicatione videretur ad denuntiandum interitum eiusdem civitatis ire nolebat. Nam sicut deus ad Abraham de interitu Sodomorum et Gomorreorum locutus est: Clamor Sodomorum pervenit ad me etc. Et de Ninive dixit quod ascendit clamor malitie eius ad eum. Et quia scilicet deo [illegible] Ninive revocanda est. Ita et Ionas adversum [illegible] placatum scriptum revocari nolebat divine dispensationis ignarus qui salutem hominum ad se [illegible] magis vult quam interitum. Sed illi accidat et [illegible] Helyseo qui filium Sunamitis mulieris mortuum ignorabat. Ideo conspectum dei Ionas fugere se putabat humanum [illegible] dicente ad: Quo ibo a spiritu tuo etc.

Incipit prologus in Ionam prophetam.

Iona columba et dolens filius Amathi qui fuit de Geth que est in Opher ad gentium predicationem mittitur. Missus [illegible] tempus vero fugit. Fugiens dormit. Dormiens periclitatur. Et sorte latitans reperitur. Servus abstrusus devoratur et orante reponitur. Revelat per orientem subversionem. Sed [illegible] in pena urbis salutem gentium invidet. Gaudet in edere umbra umbraculo et dolet subito arescente. Cuius sepulcrum in quadam urbicula Geth in vico demonstratur quod est in secundo miliario Sephorim itinere quo [illegible] Tyberiadem.

Incipit liber Ione prophete.

ET FACTUM

est verbum domini ad Ionam filium Amathi dicens. Surge et vade in Niniven civitatem grandem et predica in ea quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis a facie domini et descendit Ioppen et invenit navem euntem in Tharsis et dedit naulum eius et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis a facie domini. Dominus autem misit ventum magnum in mari et facta est tempestas magna in mari et navis periclitabatur conteri. Et timuerunt naute et clamaverunt viri ad deum suum et miserunt vasa que erant in navi in mare ut alleviaretur ab eis. Et Ionas descendit ad interiora navis et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator et dixit ei. Quid tu sopore deprimeris? Surge invoca deum tuum si forte recogitet deus de nobis et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum. Venite et mittamus sortes et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes et cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad eum. Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis. Quod est opus tuum? Que terra tua et quo vadis vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos. Hebreus ego sum et dominum deum celi timeo qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno et dixerunt ad eum. Quid hoc fecisti? Cognoverunt enim viri quod a facie domini fugeret quia indicaverat eis. Et dixerunt. Quid faciemus tibi et cessabit mare a nobis? quia mare ibat et intumescebat super eos. Et dixit ad eos. Tollite me et mittite in mare et cessabit mare a vobis. Scio enim quoniam propter me hec tempestas grandis super vos. Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam et non valebant quia mare ibat et intumescebat super eos. Et clamaverunt ad dominum et dixerunt. Quesumus domine ne pereamus in anima viri istius et ne des super nos sanguinem innocentem quia tu domine sicut voluisti fecisti. Et tulerunt Ionam et miserunt in mare et stetit mare a fervore suo. Et timuerunt viri timore magno dominum et immolaverunt hostias domino et voverunt

II Et preparavit dominus piscem grandem ut deglutiret ionam. Et erat ionas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus. Et oravit ionas ad dominum deum suum de utero piscis et dixit. Clamavi ad dominum de tribulatione mea et exaudivit me de ventre inferi. Clamavi et exaudisti vocem meam. Et proiecisti me in profundum in corde maris et flumen circumdedit me. Omnes gurgites tui et fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi abiectus sum a conspectu oculorum tuorum. Verumptamen videbo rursus templum sanctum tuum. Circumdederunt me aque usque ad animam meam. Abyssus vallavit me pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi. Terre vectes concluserunt me in eternum et sublevabis de corruptione vitam meam domine deus meus. Cum angustiaretur in me anima mea domini recordatus sum ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustra misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi quecumque vovi reddam domino pro salute. Et dixit dominus pisci et evomuit ionam in aridam.

III Et factum est verbum domini ad ionam secundo dicens. Surge et vade in nineven civitatem magnam et predica in ea predicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit ionas et abiit in nineven iuxta verbum domini. Et nineve erat civitas magna itinere dierum trium. Et cepit ionas introire civitatem itinere diei unius. Et clamavit et dixit. Adhuc .xl. dies et nineve subvertetur. Et crediderunt viri ninivite domino et predicaverunt ieiunium et vestiti sunt saccis a minore usque ad maiorem. Et pervenit verbum usque ad regem nineve et surrexit de solio suo et abiecit vestimentum suum a se et indutus est sacco et sedit in cinere. Et clamavit et dixit in nineve ex ore regis et principum eius dicens. Homines et iumenta et boves et pecora non gustent quicquam nec pascantur et aquam non bibant. Et operiantur homines saccis et iumenta et clament ad dominum in fortitudine et convertatur vir a via sua mala et ab iniquitate que est in manibus eorum. Quis scit si convertatur et ignoscat deus et revertatur a furore ire sue et non peribimus. Et vidit deus opera eorum quia conversi sunt de via sua mala et misertus est deus super malitiam quam locutus est ut faceret eis et non fecit.

IIII Et afflictus est ionas afflictione magna et iratus est et oravit dominum et dixit. Obsecro domine numquid non hoc est verbum meum cum adhuc essem in terra mea. Propter hoc preoccupavi ut fugerem in tharsis. Scio enim quia tu deus clemens et misericors es patiens et multe miserationis et ignoscens super malicia. Et nunc domine tolle queso animam meam a me quia melior est mihi mors quam vita. Et dixit dominus. Putasne bene irasceris tu. Et egressus est ionas de civitate et sedit contra orientem civitatis et fecit sibimet umbraculum ibi et sedebat subter illud in umbra donec videret quid accideret civitati. Et preparavit dominus deus hederam et ascendit super caput ione ut esset umbra super caput eius et protegeret eum. Laboraverat enim. Et letatus est ionas super hedera leticia magna. Et paravit deus vermem et percussit hederam et exaruit. Et cum ortus fuisset sol precepit dominus vento calido et urenti et percussit sol super caput ione et estuabat et petivit anime sue ut moreretur et dixit. Melius est mihi mori quam vivere. Et dixit dominus ad ionam. Putasne bene irasceris tu super hedera. Et dixi. Bene irascor ego usque ad mortem. Et dixit dominus. Tu doles super hederam in qua non laborasti neque fecisti ut cresceret que sub una nocte nata est et sub una nocte periit. Et ego non parcam nineve civitati magne in qua sunt plus quam .c.xx. milia hominum qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram et iumenta multa.

Incipit prologus in micheam prophetam.

Temporibus ioathe et achaz et ezechie regum iuda micheam prophetam spiritu sancto repletum fuisse lectio ipsa demonstrat. Et de supradicto numero regum ioathan et ezechiam deo ob religionem placuisse historia continet librorum regum et sermo dierum paralipomenon indicant. Achaz vero relicto deo pro idolo samarie etiam filios suos sacrificium igni cremandos obtulerit combussisse constat. Quam ob rem de samarie que regibus iuda et memoratorum simulachrorum superstitione se fefellerit increpans indignationem suam in eorum pessimam commutationem ex his ostendit prevaricatoribus et principibus civitatis qui eundem prophetam fallaci suasione ad colenda ydola compellabant ubi et in sequentibus captivitatem imminentem ad futurum denuntiant.

Item de eodem.

Micheas sive hebraicam interpretationem sonat quis est iste in corde nolumus positus ab heb[...] profunda convenire instantia. Sermo dei qui semper ad prophetas descendit factus ad micheam qui interpretatur humilitas ad micheam demorasthy qui usque hodie iuxta eleuteropolim urbem palestine viculus est et interpretatur hereditas. Pulcre autem humilitas que interpretatur papia est de spe hereditatis dei nascitur. Hic humilitas non intelligenda que venit de conscientia peccatorum sed que interpretatur virtutes ponitur. Humiliamini sub potenti manu dei ut que se humiliaverit exaltabitur. Et dominus. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Quod sicut apud nos notum et quod in virtutis auspicium iposuit vocabula ab hebreis que nomine vel pro insti[...] prophete et apostolorum vocarentur in ipsa. Sic et apud hebreos micheas et abdias et zacharias et cetera que similia ex eventu vocabula sibi a parentibus sunt imposita.

Item de eodem.

Micheas demorasthy coheres christi vastationem filie latronis annuntiat et ob sidionem ponit contra eam quia maxillam percussit iudicis israel.

Incipit liber michee prophete.

Verbum domini quod factum est ad micheam morasthiten in diebus ioathan achaz ezechie regum iuda quod vidit super samariam et ierusalem. Audite populi omnes et attendat terra et plenitudo eius et sit dominus deus vobis in testem dominus de templo sancto suo. Quia ecce dominus egredietur de loco suo et descendet et calcabit super excelsa terre et consumentur montes subtus eum et colles scindentur sicut cera a facie ignis et sicut aque que decurrunt in preceps. In scelere iacob omne istud et in peccatis domus israel. Quod scelus iacob nonne samaria. Et que excelsa iude nonne ierusalem. Et ponam samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea et detraham in vallem lapides eius et fundamenta eius revelabo. Et omnia sculptilia eius concidentur et omnes mercedes eius comburentur igni et omnia ydola eius ponam in perditionem quia de mercedibus meretricis congregata sunt et usque ad mercedem meretricis revertentur. Super hoc plangam et ululabo vadam spoliatus et nudus. Faciam planctum velut draconum et luctum quasi strutionum quia desperata est plaga eius quia venit usque ad iudam tetigit portam populi mei usque ad ierusalem. In geth nolite annuntiare lacrimis ne ploretis. In domo pulveris pulvere vos conspergite et transite vobis habitatio pulchra confusa ignominia. Sion est excelsa que habitat in senaan planctum domus accipiet a vo

bit quae sic ? infirmata est in bonum quae habitat in maroth quia descendit malum a domino in portam ierusalem. Tumultus quadrige stuporis habitanti lachis principium peccati est filiae syon quia in te inventa sunt scelera israhel. Propterea dabit emissarios super hereditatem geth domos mendacii in deceptionem regibus israhel. Adhuc heredem adducam tibi quae habitas in maresa usque ad odollam veniet gloria israhel. Decalvare et tondere super filios deliciarum tuarum dilata calvitium tuum sicut aquila quoniam captivi ducti sunt ex te.

Vae qui cogitatis inutile et operamini malum in cubilibus vestris in luce matutina faciunt illud quoniam contra deum est manus eorum. Et concupierunt agros et violenter tulerunt et domos rapuerunt et calumpniabantur virum et domum eius virum et hereditatem eius. Ideo haec dicit dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum unde non auferetis colla vestra et non ambulabitis superbi quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos parabola et cantabitur canticum cum suavitate dicentium: Depopulatione vastati sumus pars populi mei commutata est. Quomodo recedet a me cum revertatur qui regiones nostras dividat. Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cetu domini. Israhel ne loquamini loquentes non stillabit super istos non conprehendet confusio. Dicit domus iacob: Numquid abbreviatus est spiritus domini aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur? Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit. Desuper tunicam pallium sustulistis et eos qui transibant simpliciter convertistis in bellum. Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum. A parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite et ite quia non habetis hic requiem. Propter inmunditiam eius corrumpetur putredine pessima. Utinam non essem vir habens spiritum et mendacium potius loquerer: Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem et erit super quem stillatur populus iste. Congregatione congregabo iacob totum te. In unum adducam reliquias israhel pariter ponam illum quasi gregem in ovili quasi pecus in medio caularum tumultuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim pandens iter ante eos divident et transibunt portam et egredientur per eam et transibit rex eorum coram eis et dominus in capite eorum.

III

Et dixi: Audite principes iacob et duces domus israhel. Numquid non vestrum est scire iudicium? Qui odio habetis bonum et diligitis malum qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis et carnem eorum desuper ossibus eorum. Qui comederunt carnem populi mei et pellem eorum desuper excoriaverunt et ossa eorum confregerunt et conciderunt sicut in lebete et quasi carnem in medio ollae. Tunc clamabunt ad dominum et non exaudiet eos et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. Haec dicit dominus super prophetas qui seducunt populum meum qui mordent dentibus et praedicant pacem et si quis non dederit in ore eorum quippiam sanctificant super eum bellum. Propterea nox vobis pro visione erit et tenebrae vobis pro divinatione et occumbet sol super prophetas et obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones et confundentur divini et operient vultus suos omnes quia non est responsum dei. Verumptamen repletus ego sum fortitudine spiritus domini iudicio et virtute ut annuntiem iacob scelus suum et israhel peccatum suum. Audite haec principes domus iacob et iudices domus israhel qui abhominamini iudicium et omnia recta pervertitis qui aedificatis syon in sanguinibus et ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant et sacerdotes eius in mercede docebant et prophetae eius in pecunia divinabant et super dominum requiescebant dicentes: Numquid non dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Propter hoc causa vestri syon quasi ager arabitur et ierusalem quasi acervus lapidum erit et mons templi in excelsa silvarum.

IIII

In novissimo dierum erit mons domus domini praeparatus in vertice montium et sublimis super colles et fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multae et dicent: Venite ascendamus ad montem domini et ad domum dei iacob et docebit nos de viis suis et ibimus in semitis eius quia de syon egredietur lex et verbum domini de ierusalem. Et iudicabit inter populos multos et corripiet gentes fortes usque in longinquum et concident gladios suos in vomeres et hastas suas in ligones. Non sumet gens contra adversus gentem gladium et non discent ultra belligerare. Et sedebit vir subter vineam suam et subter ficum suam et non erit qui deterreat quia os domini exercituum locutum est. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui. Nos autem ambulabimus in nomine domini dei nostri in aeternum et ultra. In die illa dicit dominus congregabo claudicantem et eam quam eieceram colligam et quam adflixeram. Et ponam claudicantem in reliquias et eam quae laboraverat in gentem robustam et regnabit dominus super eos in monte syon ex hoc nunc et usque in aeternum. Et tu turris gregis nebulosa filiae syon usque ad te veniet et veniet potestas prima regnum filiae ierusalem. Nunc quare merore contraheris? Numquid rex non est tibi aut consiliarius tuus periit quia conprehendit te dolor sicut parturientem? Dole et satage filia syon quasi parturiens quia nunc egredieris de civitate et habitabis in regione et venies usque in babylonem ibi liberaberis ibi redimet te dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregatae sunt super te gentes multae quae dicunt: Lapidetur et aspiciat in syon oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes domini et non intellexerunt consilium eius quia congregavit eos quasi faenum areae. Surge et tritura filia syon quia cornu tuum ponam ferreum et ungulas tuas ponam aereas et comminues populos multos et interficies domino rapinas eorum et fortitudinem eorum domino universae terrae.

V

Nunc vastaberis filia latronis obsidionem posuerunt super nos in virga percutient maxillam iudicis israhel. Et tu bethleem effrata parvulus es in milibus iuda ex te mihi egredietur qui sit dominator in israhel et egressus eius ab initio a diebus aeternitatis. Propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet et reliquiae fratrum eius convertentur ad filios israhel. Et stabit et pascet in fortitudine domini in sublimitate nominis domini dei sui et convertentur quia nunc magnificabitur usque ad terminos terrae. Et erit iste pax cum venerit assyrius in terram nostram et quando calcaverit in domibus nostris et suscitabimus super eum septem pastores et octo primates homines et pascent terram assur in gladio et terram nembroth in lanceis eius et liberabit ab assur cum venerit in terram nostram et cum calcaverit in finibus nostris. Et erunt reliquiae iacob in medio populorum multorum quasi ros a domino et quasi stillae super herbam quae non expectat virum et non praestolatur filios hominum. Et erunt reliquiae iacob in gentibus in medio populorum multorum quasi leo in iumentis silvarum et quasi catulus leonis in gregibus pecorum qui cum transierit et conculcaverit et ceperit non est qui eruat. Exaltabitur manus tua super hostes tuos et omnes inimici tui interibunt. Et erit in die illa dicit dominus auferam equos tuos de medio tui et disperdam quadrigas tuas et perdam civitates terrae tuae et destruam omnes munitiones tuas et auferam maleficia de manu tua et divinatio

nes non erunt in te. Et perire faciam sculptilia tua et statuas tuas de medio tui et non adorabis ultra opera manuum tuarum. Et evellam lucos tuos de medio tui et conteram civitates tuas et faciam in furore et in indignatione ultionem in gentibus omnibus que non audierunt.

VI Audite quid dominus loquitur. Surge contende iudicio adversus montes et audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium domini et fortia fundamenta terre, quia iudicium domini cum populo suo et cum Israel diiudicabitur. Popule meus quid feci tibi aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia eduxi te de terra Egypti et de domo servientium liberavi te. Et misi ante faciem tuam Moysen et Aaron et Mariam. Popule meus memento queso quid cogitaverit Balach rex Moab et quid responderit ei Balaam filius Beor de Sethim usque ad Galgalam, ut cognosceres iustitias domini. Quid dignum offeram domino, curvem genu deo excelso? Numquid offeram ei holocaustomata et vitulos anniculos? Numquid placari potest dominus in milibus arietum aut in multis milibus hircorum pinguium? Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato anime mee? Indicabo tibi o homo quid sit bonum et quid dominus querat a te. Utique facere iudicium et diligere misericordiam et sollicitum ambulare cum deo tuo. Vox domini ad civitatem clamat et salus erit timentibus nomen tuum. Audite tribus et quis approbabit illud. Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis et mensura minor ire plena. Numquid iustificabo stateram impiam et saccelli pondera dolosa? In quibus divites eius repleti sunt iniquitate et habitantes in ea loquebantur mendacium et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo cepi percutere te perditione super peccatis tuis. Tu comedes et non saturaberis et humiliatio tua in medio tui. Et apprehendes et non salvabis et quos salvaveris in gladium dabo. Tu seminabis et non metes, tu calcabis olivam et non ungueris oleo et mustum et non bibes vinum. Et custodisti precepta Amri et omne opus domus Achab et ambulasti in voluntatibus eorum ut darem te in perditionem et habitantes eius in sibilum et obprobrium populi mei portabitis.

VII Ve mihi quia factus sum sicut qui colligit in autumpno racemos vindemie. Non est botrus ad comedendum. Precoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra et rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum venatur ad mortem. Malum manuum suarum dicunt bonum. Princeps postulat et iudex in reddendo est et magnus locutus est desiderium anime sue et conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est quasi paliurus et qui rectus quasi spina de sepe. Dies speculationis tue, visitatio tua venit, nunc erit vastitas eorum. Nolite credere amico et nolite confidere in duce. Ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Quia filius contumeliam facit patri, filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam, inimici hominis domestici eius. Ego autem ad dominum aspiciam, expectabo deum salvatorem meum. Audiet me deus meus. Ne leteris inimica mea super me quia cecidi, consurgam cum sedero in tenebris. Dominus lux mea est. Iram domini portabo quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet et faciat iudicium meum. Educet me in lucem, videbo iustitiam eius. Et aspiciet inimica mea et operietur confusione, que dicit ad me: Ubi est dominus deus tuus? Oculi mei videbunt in eam, nunc erit in conculcationem ut lutum platearum. Dies ut edificentur macerie tue. In die illa longe fiet lex. In die illa et usque ad te veniet de Assur et usque ad civitates munitas et a civitatibus munitis usque ad flumen et de mari ad mare et de monte ad montem. Et terra erit in desolatione propter habitatores suos propter fructum cogitationum suarum. Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tue habitantes solos in saltu in medio Carmeli. Pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tue de terra Egypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes et confundentur super omni fortitudine sua. Ponent manum super os, aures eorum surde erunt. Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terre perturbabuntur in edibus suis. Dominum deum nostrum formidabunt et timebunt te. Quis deus similis tui, qui aufers iniquitatem et transfers peccatum reliquiarum hereditatis tue? Non immittet ultra furorem suum quoniam volens misericordiam est. Revertetur et miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham, que iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Incipit prologus beati Ieronimi in Naum prophetam.

Naum consolator orbis increpat civitatem sanguinum et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem.

Item prologus beati Ieronimi de eodem.

Naum prophetam ante adventum regis Assyriorum qui Israel captivum in Medorum regiones transtulerunt fuisse Hebreorum tradit historia. Siquidem in fine huius lectionis predicit regis adventum. Idem propheta annuntiare monstratur. Sed cum habitatores Ninive Iona initium conversionis percepissent, ne divina in eos denuntiatum iudicium sustinerent, post correptionis vitam in peccatis et impietatis sue pristinam egressionem accepta divina gratia nec in melioribus se continentes in pristina impietate perstiterunt. Que dum memoraret propheta spiritu sancto plenus iudicium dei annuntians ita locutus est: Deus zelans et ulciscens dominus. Iam decem tribus ab Assyriis ducte fuerant in captivitatem sub Ezechia rege Iuda, sub quo iste in consolationem populi transmigrati ad Assyrios hanc visionem cernit. Nec enim parva solatio erat his qui iam Assyriis serviebant et reliquis qui sub Ezechia de tribu Iuda et Beniamin ab eisdem hostibus obsidebantur, ut audirent Assyrios quoque a Chaldeis esse capiendos, sicut in sequentibus libri huius demonstrabitur. Sciendum autem quod Ninive in nostram linguam de hebreo speciosa sive formosa sonat. Speciosus autem secundum mundum dicitur et apud Grecos cosmos ab ornatu nomen accepit. Quid ergo nunc adversus Ninive dicitur de mundo figuraliter predicatur. Onus autem et assumptio, quam Septuaginta interpretes lemma, Aquila arma interpretati sunt, apud Hebreos massa ponitur, id est quod omnis eorum visio contra quos loquitur premat nec sinat elevare cervicem. Porro quod additur Naum Helcesei, quidam putant Helceseum Ezechiam patrem eius, ut Hebrei tradunt, immo prophetam fuisse, cum Helcesi in Galilea viculus sit usque hodie, parvus quidem et vix ruinis veterum edificiorum indicans vestigia, sed tamen notus Iudeis et mihi quoque a circumducente monstratus. Simul et hoc attendendum quod liber ipse ut assumptionis habet et onus, ita et prophete visio sit. Non enim loquitur in extasi ut Montanus et Prisca Maximillaque delirant, sed quod prophetat liber est visionis intelligentis universa que loquitur. Et pondus hostium faciat suo pro visione. De consummatione utraque numero ad sensum anagogen considerantem secundum prophete textum, ut que nunc in mundo videntur quasi perennia et caduca et temporaria, et preparent se ad iudicii diem, ubi ultor adversus hostes Assyrios venturus est dominus. Incipit liber Naum prophete secundum hebraicam veritatem.

ONUS Ninive. Liber visionis Naum Helcesei. Deus

emulator et ulciscens dominus. ulciscens dominus
et habens furorem. ulciscens dominus in hostes suos et
irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens et ma-
gnus fortitudine et mundans non faciet innocentem.
Dominus in tempestate et turbine vie eius et nebule
pulvis pedum eius. increpans mare et exsiccans
illud. omnia flumina ad desertum adducens.
Infirmatus est basan et carmelus et flos libani elan-
guit. Montes commoti sunt ab eo et colles abso-
luti sunt. et contremuit terra a facie eius et orbis et omnes
habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius
quis stabit? et quis resistet in ira furoris eius? Indig-
natio eius effusa est ut ignis. et petre dissolute sunt
ab eo. Bonus dominus et confortans in die tribulationis
et sciens sperantes in se. et in diluvio pretereunte consumma-
tionem faciet loci eius. et inimicos eius persequentur
tenebre. Quid cogitatis contra dominum? consummationem ipse
faciet. non consurget duplex tribulatio. quia sicut spine
invicem se complectuntur. sic convivium eorum pari-
ter potantium. consumentur quasi stipula ariditate plena.
Ex te exivit cogitans contra dominum malitiam mente
pertractans prevaricationem. Hec dicit dominus. Si perfecti
fuerint et ita plures. sic quoque attondentur et pertransibit.
Afflixi te et non affligam te ultra. Et nunc conteram vir-
gam eius de dorso tuo et vincula tua disrumpam.
Et precipiet super te dominus. non seminabitur ex nomine
tuo amplius. de domo dei tui interficiam sculptile
et conflatile. ponam sepulchrum tuum quia inhono-
ratus es. Ecce super montes pedes evangelizantis
et annuntiantis pacem. Celebra iuda festivi-
tates tuas et redde vota tua. quia non adiciet ultra ut per-
transeat in te belial. universus interiit. Ascendit qui
disperdat coram te qui custodiat obsidionem. contem-
plare viam. conforta lumbos. robora virtutem
valde. Quia sicut reddidit dominus superbiam iacob sic
superbiam israel. quia vastatores dissipaverunt eos et
propagines eorum corruperunt. Clipeus fortium eius ig-
nitus. viri exercitus in coccineis. ignee habene
currus in die preparationis eius. et agitatores consopiti
sunt. In itineribus conturbati sunt. quadrige collise
sunt in plateis. aspectus eorum quasi lampades. quasi fulgura
discurrentia. Recordabitur fortium suorum. ruent in iti-
neribus suis. Velociter ascendent muros eius et prepara-
bitur umbraculum. Porte fluviorum aperte sunt. et templum
ad solum dirutum. et miles captivus abductus
est. et ancille eius minabantur gementes ut colum-
be murmurantes in cordibus suis. Et ninive quasi
piscina aquarum aque eius. ipsi vero fugerunt. State
state. et non est qui revertatur. Diripite argentum diri-
pite aurum. et non est finis divitiarum ex omnibus
vasis desiderabilibus. Dissipata est et scissa et dilace-
rata. et cor tabescens et dissolutio geniculorum
et defectio in cunctis renibus. et facies omnium sicut
nigredo olle. Ubi est habitaculum leonum et pascua
catulorum leonum. ad quam ivit leo ut ingrederetur
illuc catulus leonis. et non est qui exterreat. Leo cepit
sufficienter catulis suis et necavit leenis suis. et imple-
vit preda speluncas suas. et cubile suum rapina.
Ecce ego ad te dicit dominus exercituum. et suc-
cendam usque ad fumum quadrigas eius. et leunculos
tuos comedet gladius. et exterminabo de terra
predam tuam. et non audietur ultra vox nuntiorum
tuorum. Ve civitas sanguinum universa menda-
cii dilaceratione plena. non recedet a te rapina. vox
flagelli et vox impetus rote et equi frementis et
quadrige ferventis. et equitis ascendentis et micantis
gladii et fulgurantis haste. et multitudinis inter-
fecte et gravis ruine. nec est finis cadaverum
et corruent in corporibus suis. propter multitudinem
fornicationum meretricis speciose et grate et habentis ma-
leficia. que vendidit gentes in fornicationibus
suis. et familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te dicit
dominus exercituum. et revelabo pudenda tua
in facie tua. et ostendam gentibus nuditatem tuam
et regnis ignominiam tuam. Et proiciam super te
abominationes et contumeliis te afficiam. et ponam te
in exemplum. Et erit omnis qui viderit te resiliet a te
et dicet. Vastata est ninive. quis commovebit super te caput?
unde queram consolatorem tibi? Numquid melior es
alexandria populorum? que habitat in fluminibus. aque
in circuitu eius. Cuius divitie mare. aque muri
eius. Ethiopia fortitudo eius et egyptus. et non est
finis. Affrica et libies fuerunt in auxilio tuo. Sed et
ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem.
Parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum. et super
inclitos eius miserunt sortem et omnes optimates eius
confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis
et eris despecta. et tu queres auxilium ab inimico.
Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis.
Si concusse fuerint cadent in os comedentis. Ecce
populus tuus mulieres in medio tui. inimicis tuis
adapertione pandentur porte terre tue. devorabit
ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri
tibi. extrue munitiones tuas. intra in lutum et
calca. subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis.
peribis gladio. devorabit te ut bruchus. congregare
ut bruchus. multiplicare ut locusta. plures
fecisti negotiationes tuas quam stelle sint celi. bru-
chus expansus est et avolavit. Custodes tui quasi
locuste. et parvuli tui quasi locuste locustarum
que consident in sepibus in die frigoris. sol ortus
est. et avolaverunt. et non est cognitus locus earum
ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui rex as-
sur. sepelientur principes tui. latitavit populus tuus
in montibus. et non est qui congreget. Non est ob-
scura contritio tua. pessima est plaga tua. Omnes
qui audierunt auditionem tuam compresserunt
manum super te. quia super quem non transiit malitia
tua s e m p e r.

Incipit prologus in Abacuc

Abachuc amplexans sive ex eo quod ama-
bilis domini sit vocatur amplexans. sive
quod in certamen cum deo graditur amplexan-
tis id est luctantis sortitus vocabulum. Nullus enim
tam audaci voce ausus est deum ad disceptationem
iustitie provocare. cur in rebus humanis et mundi
istius tanta rerum videatur iniquitas. hic in prin-
cipio voluminis sui describit diabolum cum mem-
bris suis. In fine vero pronuntiat adventum passio-
nemque domini salvatoris. Nam de quo alio quam
de christi adventu quis sentiat fiat intelligen-
dum? Et respondit dominus ad me et dixit. Scribe
visum aperte in buxo ut discurrat qui legerit
quia adhuc visio ad tempus. et orietur in fine et non
morabitur. De passione autem in cantico eius

in vacuum. Si tardaverit, sustine eum, quia veniens ve-
niet et non morabitur. De passione autem in cantico eius
a domino dicitur: Domine audivi auditionem tuam
et timui. Domine consideravi opera tua et expavi.
Quid enim hoc est nisi per cognitionem tam repentine
salutis hominum ineffabili admiratione? In medio
duorum animalium cognosceris. Quid est enim in medio
duorum testamentorum, aut in medio duorum latronum,
aut in medio Moysi et Helye cum illo in monte ser-
mocinantium. Dum appropinquaverint anni cognosceris,
in adventu tempus ostendit. Cornua autem dixit cornua in
manibus eius esse, sed quid est nisi tropheum crucis.
Vocabulum autem salvatoris hic propheta ipse ponit
dicens: Ego autem in domino exultabo et gaude-
bo in domino Ihesu meo. Quod est nobis amicum et dulce
nomina et omnibus preponere curet. Item prefatio de eodem.

Abacuc luctator fortissimus et rigidus stat
super custodiam suam et figit gradum super mu-
nitionem, ut Christum in cruce contempletur et
dicat: Operuit celos gloria eius et laudis eius plena est terra. Sple-
ndor eius ut lux erit, cornua in manibus eius. Ibi
abscondita est fortitudo eius. Incipit liber Abacuc secundum hebraicam veritatem.

ONUS quod vidit Abacuc propheta. Usquequo
domine clamabo et non exaudies? Vocife-
rabor ad te vim patiens et non salvabis?
Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem videre predam
et iniustitiam contra me? Et respicis contemptores
et taces conculcante impio iustiorem se? Et facies
homines quasi pisces maris et quasi reptilia non habentia
ducem? Et factum est iudicium et contradictio potentior.
Propter hoc lacerata est lex et non pervenit usque ad finem iudi-
cium, quia impius prevalet adversus iustum. Propterea
egreditur iudicium perversum. Aspicite in genti-
bus et videte et admiramini et obstupescite, quia
opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum
narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Chaldeos gen-
tem amaram et velocem ambulantem super
latitudinem terre, ut possideat tabernacula non
sua. Horribilis et terribilis est, ex semet ipsa iudicium
egredietur et onus. Leviores pardis equi eius et velocio-
res lupis vespertinis, et diffundentur equites eius.
Equites namque eius de longe venient, volabunt
quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad
predam venient. Facies eorum ventus urens, et congrega-
bit quasi harenam captivitatem. Et ipse de regibus tri-
umphabit, et tyranni ridiculi eius erunt. Ipse super
omnem munitionem ridebit et comportabit ag-
gerem et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus et pertransibit
et corruet. Hec fortitudo eius dei sui. Numquid non tu
a principio domine deus meus sancte meus, et non moriemur? Do-
mine in iudicium posuisti eum, et fortem ut corripe-
res fundasti eum. Mundi sunt oculi tui ne videas ma-
lum, et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis
super inique agentes et taces devorante impio iustio-
rem se, et facies homines quasi pisces maris et quasi rep-
tile non habens principem? Totum in hamo sublevavit,
traxit illud in sagena sua et congregavit in rete
suo. Super hoc letabitur et exultabit. Propterea immo-
labit sagene sue et sacrificabit reti suo, quia in ipsis

incrassata est pars eius et cibus eius electus. Propter hoc ergo sus- II
pendit, expandit sagenam suam et semper interficere gentes
non parcet. Super custodiam meam stabo et figam gradum super muni-
tionem et contemplabor ut videam quid dicatur
mihi et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit mihi dominus et
dixit: Scribe visum et explana eum super tabulas ut percurrat
qui legerit eum, quia adhuc visus procul et apparebit
in finem et non mentietur. Si moram fecerit, expecta il-
lum, quia veniens veniet et non tardabit. Ecce qui in-
credulus est non erit recta anima eius in semet ipso. Iustus
autem in sua fide vivet. Et quomodo vinum potantem decipit
sic erit vir superbus et non decorabitur, qui dilatavit quasi
infernus animam suam, et ipse quasi mors et non adimpletur.
Et congregabit ad se omnes gentes et coacervabit ad se omnes
populos. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument
et loquelam enigmatum eius, et dicetur: Ve ei qui multipli-
cat non sua, usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid
non repente consurgent qui mordeant te et suscitabuntur
lacerantes te, et eris in rapinam eis? Quia tu spoliasti
gentes multas, spoliabunt te qui reliqui fuerint de omnes
populis propter sanguinem hominum et iniquitatem terre civitatis et
omnium habitantium in ea. Ve qui congregat avaritiam
malam domui sue ut sit in excelso nidus eius et libera-
ri se putat de manu mali. Cogitasti confusionem do-
mui tue, concidisti populos multos et peccavit anima tua,
quia lapis de pariete clamabit et lignum quod inter iuncturas
edificiorum est respondebit. Ve qui edificat civitatem in san-
guinibus et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec sunt
a domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igni
et gentes in vacuum et deficient, quia replebitur terra ut
cognoscant gloriam domini quasi aque operientes mare. Ve qui
potum dat amico suo mittens fel suum et inebrians
ut aspiciat nuditatem eius. Repletus es ignominia
pro gloria. Bibe tu quoque et consopire. Circumdabit te
calix dextere domini et vomitus ignominie super
gloriam tuam, quia iniquitas Libani operiet te et vastitas
animalium deterrebit eos. De sanguinibus hominum et ini-
quitate terre et civitatis et omnium habitantium in
ea. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor
suus, conflatile et imaginem falsam? Quia spera-
vit in figmento fictor eius ut faceret simu-
lacra muta. Ve qui dicit ligno expergiscere, sur-
ge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce
iste quidem opertus est auro et argento et omnis spiritus non est
in visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo; sileat
a facie eius omnis terra. Oratio Abacuc prophete
pro ignorationibus. Domine audivi auditionem tu- III
am et timui. Domine opus tuum in medio annorum
vivifica illud. In medio annorum notum facies; cum ira-
tus fueris misericordie recordaberis. Deus ab austro veniet et
sanctus de monte Pharan. Operuit celos gloria eius et lau-
dis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cor-
nua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius.
Ante faciem eius ibit mors. Egredietur diabolus
ante pedes eius. Stetit et mensus est terram. Aspexit et dissolvit
gentes, et contriti sunt montes seculi, incurvati sunt colles mundi
ab itineribus eternitatis eius. Pro iniquitate vidi tentoria
Ethiopie, pelles terre Madian. Numquid in fluminibus iratus
es domine, aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indig-
natio tua? Qui ascendis super equos tuos et quadrige tue sal-
vatio. Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta

Oratio Abacuc pro ignorationibus

fluctibus. Quia locutus es. Fluvios scindes terrae, viderunt te et doluerunt montes, gurges aquarum transiit. Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas levavit. Sol et luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hastae tuae. In fremitu conculcabis terram, in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo. Percussisti caput de domo impii, denudasti fundamentum usque ad collum. Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exultatio eorum sicut eius qui devorat pauperem in abscondito. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audivi et conturbatus est venter meus, a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat. Et requiescam in die tribulationis, et ascendam ad populum accinctum nostrum. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis. Mentietur opus olivae, et arva non afferent cibum. Abscidetur de ovili pecus, et non erit armentum in praesepibus. Ego autem in domino gaudebo, et exultabo in deo ihesu meo. Deus dominus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum. Et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

Incipit prologus in Sophoniam prophetam.

Tradunt hebraei cuiuscumque prophetae pater aut avus ponatur in titulo ipsos quoque prophetas fuisse, unde et Amos unum de duodecim prophetis, qui dixerit non sum propheta nec filius prophetae, sed custos caprarum vellicans sicomora, patris nomen in titulo non habere. Sed sicut iste Sophonias propheta, qui generatione, ut ita dicam, prophetali et gloriosa maiorum suorum stirpe generatus est, sub Ozia rege Iuda praedicavit. Habuit enim patrem Chusi, avum Godoliam, proavum Amasiam, atavum Ezechiam, et talem originem ipse velut extremus auriga complevit. Nomen Sophoniae alii speculam, alii archanum domini transtulerunt. Sive ergo speculam sive absconditum domini interpretatur, utrumque prophetae convenit. Dicitur enim ad Ezechiel: Fili hominis speculatorem posui te domui Israel. Iste ergo propheta qui erat in specula et in sublimibus constitutus, et novit mysteria domini, filius erit clamans (?), qui interpretatur humilitas. Habebat ergo avum Godoliam quod dicitur magnitudo domini, et proavum Amasiam qui ipse interpretatur in sinonem (?) domini, et atavum Ezechiam quod sonat fortitudo domini. De fortitudine itaque domini natus est sinon (?) domini, et de sinone (?) domini natus est magnitudo domini, et de magnitudine domini natus est humilitas, ut cum viderit aliquis ad propheticum dicit: quia non sum dignus vocari propheta. Et illud in psalmis: Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei.

Item prologus de eodem.

Iosiam regem Iudae cuius temporibus Sophonias prophetasse invenitur, deo prae omnibus regibus Iudae placuisse historia ex libris regum et verbis dierum demonstrat. Hic omnia simulacra quae pater suus Amon et avus Manasses in templo dei collocaverat deiecta atque comminuta demonstratur. Iuxta quod et serpentem aeneum a Moyse factum, cui errore inducti ipsi super thura et dolores (?) deferunt, abolevit. Idem custodisse pascha in memoriam (?) temporibus illius solus firmatur celebrasse. Ideo dominus per prophetam temporibus memorati regis, quae proventura erant ostendens, gentibus quoque et Iudaeae et Iherusalem futurum iudicium per eos iste (?) Iudaeis et Iherusalem revelat (?), et ceteris (?) tunc temporibus vicinarum regionum demonstravit.

Sophonias speculator et archanorum dei cognitor audit clamorem a porta piscium et ululatum a secunda et contritionem a collibus. Indicat et ululatum habitatoribus pilae. Conticuit omnis populus chanaan, dispersos fuisse universi qui involuti sunt argento. Et cetera.

VERBUM DOMINI quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filii Godoliae filii Amasiae filii Ezechiae, in diebus Iosiae filii Amon regis Iuda. Congregans congregabo omnia a facie terrae, dicit dominus. Congregans hominem et pecus, congregans volatilia caeli et pisces maris, et ruinae impiorum erunt, et disperdam homines a facie terrae, dicit dominus. Et extendam manum meam super Iudam et super omnes habitantes Ierusalem, et disperdam de loco hoc reliquias Baal et nomina aedituorum cum sacerdotibus, et eos qui adorant super tecta militiam caeli, et adorant et iurant in domino et iurant in Melchom, et qui avertuntur de post tergum domini, et qui non quaesierunt dominum nec investigaverunt eum. Silete a facie domini dei, quia iuxta est dies domini, quia praeparavit dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Et erit in die hostiae domini, visitabo super principes et super filios regis, et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent domum domini sui iniquitate et dolo. Et erit in die illa, dicit dominus, vox clamoris a porta piscium, et ululatus a secunda, et contritio magna a collibus. Ululate habitatores pilae, conticuit omnis populus chanaan, disperierunt omnes involuti argento. Et erit in tempore illo, scrutabor Ierusalem in lucernis, et visitabo super viros defixos in faecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene dominus, et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum, et aedificabunt domos et non habitabunt, et plantabunt vineas et non bibent vinum earum. Iuxta est dies domini magnus, iuxta et velox nimis. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies irae dies illa, dies tribulationis et angustiae, dies calamitatis et miseriae, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulae et turbinis, dies tubae et clangoris super civitates munitas et super angulos excelsos. Et tribulabo homines, et ambulabunt ut caeci, quia domino peccaverunt, et effundetur sanguis eorum sicut humus, et corpora eorum sicut stercora. Sed et argentum eorum et aurum eorum non poterit liberare eos in die irae domini. In igne zeli eius devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. Convenite, congregamini gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi pulverem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris domini. Quaerite dominum omnes mansueti terrae, qui iudicium eius estis operati. Quaerite iustum, quaerite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris domini. Quia Gaza destructa erit, et Ascalon in desertum, Azotum in meridie eicient, et Accaron eradicabitur. Vae qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Verbum domini super vos, chanaan terra Philisthinorum, et disperdam te ita ut non sit inhabitator. Et erit funiculus maris requies pastorum et caulae pecorum. Et erit funiculus eius qui remanserit de domo Iuda, ibi pascentur, in domibus Ascalonis ad vesperam requiescent, quia visitabit eos dominus deus eorum, et avertet captivitatem eorum. Audivi opprobrium Moab et blasphemias filiorum Ammon, quae exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum. Propterea vivo ego, dicit dominus exercituum deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit, et filii Ammon quasi Gomorra, siccitas spinarum et acervi salis, et desertum usque in aeternum. Reliquiae populi mei diripient illos, et residui gentis meae possidebunt eos. Hoc eis eveniet pro superbia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum domini exercituum. Horribilis dominus super eos, et attenuabit omnes deos terrae, et adorabunt eum viri de loco suo omnes insulae gentium. Sed et vos Aethiopes interfecti gladio meo eritis.

et extendet manum suam super aquilonem et perdet Assur et ponet speciosam in solitudinem et in invium et quasi desertum. et accubabunt in medio eius omnes bestiae gentium et onocrotalus et hyricius in liminibus eius morabuntur vox cantantis in fenestra corvus in superliminari quoniam attenuabo robur eius. haec est civitas gloriosa habitans in confidentia que dicebat in corde suo: Ego sum et extra me non est amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestiae? omnis qui transit per eam sibilabit et movebit manum suam.

III Ve provocatrix et redempta civitas columba. non audivit vocem et non suscepit disciplinam. In Domino non est confisa ad Deum suum non appropinquavit. principes eius in medio eius quasi leones rugientes iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. prophetae eius vesani viri infideles. Sacerdotes eius polluerunt sanctum iniuste egerunt contra legem. Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem. Mane mane iudicium suum dabit in lucem et non absconditur. nescivit autem iniquus confusionem. disperdidi gentes et dissipati sunt anguli earum. desertas feci vias eorum dum non est qui transeat. desolatae sunt civitates eorum non remanente viro neque ullo habitatore. Dixi attamen timebis me suscipies disciplinam et non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi eam. Verumptamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas. quapropter expecta me dicit Dominus. In die resurrectionis meae in futurum quia iudicium meum ut congregem gentes et colligam regna. Et effundam super eos indignationem meam omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. quia tunc reddam populis labium electum ut invocent omnes in nomine Domini ut serviant ei humero uno. Ultra flumina Ethiopiae inde supplices mei filii dispersorum meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis quibus praevaricata es in me. quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiae tuae et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum et sperabunt in nomine Domini. reliquiae Israhel non facient iniquitatem nec loquentur mendacium et non invenietur in ore eorum lingua dolosa. quoniam ipsi pascentur et accubabunt et non erit qui exterreat. Lauda filia Syon iubila Israhel letare et exulta in omni corde filia Ierusalem. abstulit Dominus iudicium tuum avertit inimicos tuos. rex Israhel Dominus in medio tui non timebis malum ultra. In die illa

II dicetur Ierusalem noli timere Syon non dissolvantur manus tuae. Dominus Deus tuus in medio tui fortis ipse salvabit. gaudebit super te in letitia silebit in dilectione sua exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserant congregabo quia ex te erant ut non ultra habeas super eis obprobrium. Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo et salvabo claudicantem et eam quae eiecta fuerat congregabo et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum. in tempore illo quo adducam vos et in tempore quo congregabo vos. dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terrae cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris dicit Dominus. Prologus in Aggeum prophetam.

Ieremias propheta ob causam periurii Sedechiae regis ut hystoria Regum et libri Paralipomenon indicant quia fidem promissam Nabuchodonosor regi Chaldeorum irritavit populum Israhel vel vastata a memorato rege Ierusalem expugnata captivum fuisse in Babylonia pronuntiavit. Sed et memoratus propheta multis temporibus dolens in effusione sanguinis innocentum te(m)pora ipsa ex se. Voluit Deus universam generationem eandem propter ob causas memoratas penitus deperire. Septuaginta annorum captivitatem eiusdem populi in regno Chaldeorum futuram fuisse. Ita et tamen ut completo numero annorum nonnullos prophetavit a memorato propheta ad renovationem Ierusalem pervenire. Sexagesimo nono (?) anno regno Chaldeorum subverso cum adhuc unus annus ad regnandum restabat quod sexta visio Danihel ostendit ipse cum ... que in eadem visione ... extinctum fuisse. Darii quoque Medi imperio ut septima visio Danihel ostendit memoratorum regno successit. Cuius primo regno ut decima visio manifestat Danihel supputans appropinquare tempus videns revisionis que per Ieremiam fuerat promissa orans tamen pro scelere suo et pro populi eandem promissionem a Deo postulabat impleri. Cui per Gabrielem angelum in eadem visione certum tempus et idem innuitur esse completum. dixit. Ista moriente Dario rege Medorum et succedente in regno Cyro rege Persarum promissionem Dei impletam per eundem regem populum Israhel in Iudeam reductum hystoria libri secundi Paralipomenon et libri Ezre prophetae confirmant. Cum autem ipse Israhel a senioribus templum Dei edificari cepissent mortuo Cyro rege ac regnante Dario rege Persarum qui memorato successerat inimicae gentes civitatis Ierusalem ut idem Ezras in libro suo refert restaurationem templi eius civitatis resistendo impedire ceperunt. Qua ratione deterriti populi Israhel reparationem sumptuum templi Domini nec Domini usque promissione consummare credebat propter quod in secundo anno regni memorati Darii regis Persarum Aggeus propheta a Domino missus Zorobabel qui de tribu erat Iuda quique principatum regni susceperat et Iesum filium Iosedech summum sacerdotem admonet ut credant completo numero annorum tempus restaurationis Ierusalem advenisse. Hinc est adeo ne iam populi dubitarent ipsi vellent imitari de quo per eum Dominus dixit propheta hic dicens: Nondum venit tempus ut edificetur domus Dei. Omnia autem que ipse propheta hic continet revisionem propter edificationem templi renovationem civitatis observantiam sacerdotalem et iterum regnorum cunctorum eversionem figurant. Item prologus in eodem.

Aggeus festivus et letus qui seminavit in lacrimis ut in gaudio meteret destructum templum edificat Dominumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum et ego commovebo celum et terram et mare et aridam et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus. Incipit liber Aggei prophete.

In anno secundo Darii regis in mense sexto in die una mensis factum est verbum Domini in manu Aggei prophete ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Ihesum filium Iosedech sacerdotem magnum dicens. Haec ait Dominus exercituum dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini edificande. Et factum est verbum Domini in manu Aggei prophete dicens: Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis et domus ista deserta? Et nunc haec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum et intulistis parum. Comedistis et non estis satiati. Bibistis et non estis inebriati. Operuistis vos et non estis calefacti. Et qui mercedes congregavit misit eas in sacculum pertusum. Haec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Ascendite in montem portate ligna et edificate domum et acceptabilis mihi erit et glorificabor dicit Dominus. Respexistis ad amplius et ecce factum est minus et intulistis in domum et exsufflavi illud. quam ob causam dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est et vos festinatis unusquisque in domum suam. propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darent rorem et terra prohibita est ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram et super montes et super triticum et super vinum et super oleum et quecumque profert humus et super homines et super iumenta et super omnem laborem manuum. Et audivit Zorobabel filius Salathiel et Ihesus filius Iosedech sacerdos magnus et omnes reliquie populi vocem Domini Dei sui et verba Aggei prophete sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos et timuit populus a facie Domini. Et dixit Aggeus nuntius Domini de nuntiis Domini populo dicens: Ego vobiscum dicit Dominus. Et suscitavit

domini spiritum Zorobabel filii Salathiel ducis Iuda et spiritum Iesu filii Iosedech sacerdotis magni et spiritum reliquorum de omni populo
II et ingressi sunt et faciebant opus in domo domini exercituum dei sui in die vicesima et quarta mensis in sexto mense in anno secundo Darii regis. In septimo mense vicesima et prima mensis factum est verbum domini in manu Aggei prophete dicens. Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum et ad reliquos populi dicens. Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima. Et quid vos videtis hanc nunc. Numquid non ita est quasi non sit in oculis vestris. Et nunc confortare Zorobabel dicit dominus et confortare Iesu fili Iosedech sacerdos magne et confortare omnis populus terre dicit dominus exercituum et facite quoniam ego vobiscum sum dicit dominus exercituum verbum quod placui vobiscum cum egrederemini de terra Egypti et spiritus meus erit in medio vestrum. Nolite timere quia hec dicit dominus exercituum. Adhuc unum modicum est et ego commovebo celum et terram et mare et aridam et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus et implebo domum istam gloria dicit dominus exercituum. Meum est argentum et meum est aurum dicit dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissime plus quam prime dicit dominus exercituum et in loco isto dabo pacem dicit dominus exercituum. In vicesima et quarta noni mensis in anno secundo Darii factum est verbum domini ad Aggeum prophetam dicens. Hec dicit dominus exercituum. Interroga sacerdotes legem dicens. Si tulerit homo carnem sanctificatam in hora vestimenti sui et tetigerit de summitate eius panem aut pulmentum aut vinum aut oleum aut omnem cibum numquid sanctificabitur. Respondentes autem sacerdotes dixerunt non. Et dixit Aggeus. Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his numquid contaminabitur. Et responderunt sacerdotes et dixerunt. Contaminabitur. Et respondit Aggeus et dixit. Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam dicit dominus et sic omne opus manuum eorum et omnia que obtulerunt ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra antequam poneretur lapis super lapidem in templo domini. Cum accederetis ad acervum viginti modiorum et fierent decem et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas et fiebant viginti. Percussi vos vento urente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum et non fuit in vobis qui reverteretur ad me dicit dominus. Ponite corda vestra ex die ista et in futurum a die vicesima et quarta noni mensis a die qua fundamenta iacta sunt templi domini ponite super cor vestrum. Numquid iam semen in germine est et adhuc vinea et ficus et malogranatum et lignum olive non floruit. Ex die ista benedicam.

Et factum est verbum domini secundo ad Aggeum in vicesima et quarta mensis dicens. Loquere ad Zorobabel ducem Iuda dicens. Ego movebo celum et terram pariter et subvertam solium regnorum et conteram fortitudinem regni gentium et subvertam quadrigam et ascensorem eius et descendent equi et ascensores eorum vir in gladio fratris sui in die illa dicit dominus exercituum. Assumam te Zorobabel fili Salathiel serve meus dicit dominus. Et ponam te quasi signaculum quia te elegi dicit dominus exercituum. Prologus in Zacharia

Secundo anno Darii regis Medorum Aggeum et Zachariam prophetas a deo missos Esdre liber declarat. Sed hac de causa Aggeus Zacharie in ordine prophetarum prelatus videtur. Quia cum duobus mensibus ut predictiones ostendunt in prophetia precessisse invenitur. Ad restaurationem etiam templi precepto dei prophetam animasse Esdras refert dicens. In secundo anno Darii regis prophetaverunt Aggeus et Zacharias filius Addo prophete ad Iudeos qui erant in Iudea et Ierusalem in nomine dei Israel super eos. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel et Iesue filius Iosedech et principes eius et inceperunt edificare domum domini que est in Ierusalem. Cum quibus erant dei prophete exhortatione etiam adiuvantes eos. Zacharias propheta vixit ab

imperatore Parthorum deletorum per suam innovationem propheta cupiens revocare verbis locutione complexa [illegible] est. Vidi noctem et ecce vir ascendebat super equum rufum et vidit propheta virum super equum rubeo sedentem et stantem inter myrteta umbrosa. Cuius visionis secundum hebreos hec solutio est. Per virum ascendentem equum rubeum hoc angelus intelligatur. Tamen quod per dictum colorem equum ascendere videtur. Undecimum sanguinis in eam gentem figurat per persecutionem que spiritus in captivitatem redigatur. Nam et per rubidorem vestimentorum inter gentes unius [illegible] quem Ysaias per se videtur demonstrant. Hic ubi videtur ... dicit est iste qui venit de Edom rubor vestimentorum eius ex Bosra. Et iterum. Stare eum dicit in medio myrtetorum quod dicit levaminis per afflictionem per myrteta significari demonstrantur. Accipientes diem prima fructus ligni odorifera ut levaminis proprietate per bene olentis ligni speciem brevitatem demonstrant. Per hanc visionem oppressionem populi et vindictam de adversariis suis demonstrat. Ob hoc noctu propheta se vidisse memoratur quia populus in prima liberatione de terra Egypti noctu descendebat. Cuius exemplo populus presentem liberationem promissam videt. Liberatio eiusdem ac reditus captivitatis in Chaldeorum per noctem prophete est revelata. Explicit prologus.

Zacharias memor domini sui multiplex in prophetia est. Iesum vestibus sordidis et lapidem oculorum septem candelabrum quoque aureum cum totidem lucernis quot oculis duas quoque olivas sinistra et dextra lampadis cernit et ad extremum post equos nigros et albos et varios et dissipatos quadrigas exceptis equum de Effraim pauperem regem vaticinatur propheta sedentem super pullum asine filium subiugalis.

INCIPIT ZACHARIAS. Incipit liber Zacharie prophete qui hebraice [illegible]

In mense octavo in anno secundo Darii factum est verbum domini ad Zachariam filium Barachie filium Addo prophetam dicens. Iratus est dominus super patres vestros iracundia magna. Et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum. Convertimini ad me dicit dominus exercituum et convertar ad vos dicit dominus exercituum. Ne sitis sicut patres vestri ad quos clamabant prophete priores dicentes. Hec dicit dominus exercituum. Convertimini de viis vestris malis et de cogitationibus vestris pessimis et non audierunt neque attenderunt ad me dicit dominus. Patres vestri ubi sunt et prophete numquid in sempiternum vivent. Verumtamen verba mea et legitima mea que mandavi servis meis prophetis numquid non comprehenderunt patres vestros et conversi sunt et dixerunt. Sicut cogitavit dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinventiones nostras fecit nobis. In die vicesima et quarta undecimi mensis Sabath in anno secundo Darii factum est verbum domini ad Zachariam filium Barachie filium Addo prophetam dicens. Vidi per noctem et ecce vir ascendens super equum rufum et ipse stabat inter myrteta que erant in profundo et post eum equi rufi varii et albi. Et dixi. Quid sunt isti domine mi. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Ego ostendam tibi quid sint hec. Et respondit vir qui stabat inter myrteta et dixit. Isti sunt quos misit dominus ut perambulent terram. Et responderunt angelo domini qui stabat inter myrteta et dixerunt. Perambulavimus terram et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus domini et dixit. Domine exercituum usquequo tu non misereberis Ierusalem et urbium Iuda quibus iratus es. Iste iam septuagesimus annus est. Et respondit dominus angelo qui loquebatur in me verba bona verba consolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Clama dicens. Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum Ierusalem et Syon zelo magno et ira magna ego irascor super gentes opulentas quia ego iratus sum parum ipsi vero adiuverunt in malum. Propterea hec dicit dominus. Revertar ad Ierusalem in misericordiis et domus mea edificabitur in ea ait dominus exercituum et perpendiculum extendetur super Ierusalem. Adhuc clama dicens. Hec dicit dominus exercituum. Ad-

II affluent civitates meae bonis, et consolabitur adhuc Dominus
Sion, et eliget adhuc Ierusalem. Et levavi oculos meos
et vidi, et ecce quattuor cornua. Et dixi ad angelum qui
loquebatur in me: Quid sunt haec? Et dixit ad me: Haec sunt
cornua quae ventilaverunt Iudam et Israel et Ierusalem. Et ostendit
mihi Dominus quattuor fabros. Et dixi: Quid isti veniunt
facere? Qui ait dicens: Haec sunt cornua quae ventilaverunt
Iudam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput
suum. Et venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua
gentium quae levaverunt cornu super terram Iuda ut dis-
perderent eam. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce
vir, et in manu eius funiculus mensorum. Et dixi: Quo tu vadis?
Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem, et videam quanta sit la-
titudo eius, et quanta longitudo eius. Et ecce angelus qui
loquebatur in me egrediebatur, et angelus alius egrediebatur
in occursum eius, et dixit ad eum: Curre, loquere ad
puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Ierusalem prae
multitudine hominum et iumentorum in medio eius. Et
ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in
gloria ero in medio eius. O, o fugite de terra aquilonis,
dicit Dominus, quoniam in quattuor ventos caeli dispersi vos, di-
cit Dominus. O Sion, fuge quae habitas apud Babylonem
filiam. Quia haec dicit Dominus exercituum: Post gloriam
misit me ad gentes quae spoliaverunt vos. Qui enim te-
tigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Quia ecce ego
levo manum meam super eos, et erunt praedam his
qui serviebant sibi, et cognoscetis quia Dominus exercituum
misit me. Lauda et laetare filia Sion, quia ecce ego ve-
nio et habitabo in medio tui, ait Dominus. Et appli-
cabuntur gentes multae ad Dominum in die illa, et erunt
mihi in populum, et habitabo in medio tui. Et scies quia Dominus
exercituum misit me ad te. Et possidebit Dominus Iudam par-
tem suam in terra sanctificata, et eliget adhuc Ierusalem.
III Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de
habitaculo sancto suo. Et ostendit mihi Dominus Iesum sacer-
dotem magnum stantem coram angelo Domini, et Sa-
than stabat a dextris eius ut adversaretur ei. Et dixit
Dominus ad Sathan: Increpet te Dominus, Sathan, et
increpet Dominus in te, qui elegit Ierusalem. Numquid non iste tor-
ris est erutus de igne? Et Iesus erat indutus vestibus
sordidis, et stabat ante faciem angeli. Qui respondit et ait ad
eos qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta
sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniqui-
tatem tuam, et indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite
cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cida-
rim mundam super caput eius, et induerunt eum vesti-
bus, et angelus Domini stabat. Et contestabatur angelus Domini
Iesum dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Si in viis meis
ambulaveris, et custodiam meam custodieris, tu
quoque iudicabis domum meam, et custodies atria mea,
et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt.
Audi Iesu sacerdos magne, tu et amici tui qui habitant
coram te, quia viri portendentes sunt. Ecce enim ego adducam
servum meum Orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram
Iesu, super lapidem unum septem oculi sunt. Ecce ego caela-
bo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, et auferam iniquita-
tem terrae illius in die una. In die illa, dicit Dominus exercitu-
um, vocabit vir amicum suum subter vitem et subter
IIII ficulneam. Et reversus est angelus qui loquebatur in me, et sus-
citavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo.
Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, et ecce can-
delabrum aureum totum, et lampas eius super caput ipsius, et sep-
tem lucernae eius super illud, et septem infusoria lucernis quae erant
super caput ipsius. Et duae olivae super illud, una a dextris lam-
padis, et una a sinistris eius. Et respondi et aio ad angelum
qui loquebatur in me dicens: Quid sunt haec domine mi?
Et respondit angelus qui loquebatur in me, et dixit ad me: Numquid
nescis quid sunt haec? Et dixi: Non domine mi. Et respondit et ait ad me di-
cens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel dicens: Non in exercitu nec
in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. Quis tu mons ma-
gne coram Zorobabel? In planum. Et educet lapidem pri-
marium, et exaequabit gratiam gratiae eius. Et factum est verbum
Domini ad me dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum
istam, et manus eius perficient eam. Et scietis quia Dominus exer-
cituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies parvos?
Et laetabuntur et videbunt lapidem stagneum in manu Zo-
robabel. Septem isti oculi sunt Domini qui discurrunt in universa
terra. Et respondi et dixi ad eum: Quid sunt duae spicae olivarum
quae sunt iuxta duo rostra aurea in quibus sunt suffuso-
ria ex auro? Et ait ad me dicens: Numquid nescis quid sunt haec?
Et dixi: Non domine mi. Et dixit: Isti sunt duo filii olei qui
assistunt dominatori universae terrae. Et conversus sum, et levavi V
oculos meos et vidi, et ecce volumen volans. Et dixit ad me:
Quid tu vides? Et dixi: Ecce ego video volumen volans;
longitudo eius .xx. cubitorum. Et dixit ad me: Haec est ma-
ledictio quae egreditur super faciem omnis terrae. Quia omnis fur
sicut ibi scriptum est iudicabitur, et omnis iurans similiter
iudicabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituum, et veniet
ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo
mendaciter, et commorabitur in medio domus eius, et consumet
eam et ligna eius et lapides eius. Et egressus est angelus
qui loquebatur in me, et dixit ad me: Leva oculos tuos et
vide quid est hoc quod egreditur. Et dixi: Quidnam est? Et
ait: Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum in
universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur,
et ecce mulier una sedens in medio amphorae. Et dixit:
Haec est impietas. Et proiecit eam in medio amphorae, et
misit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos
meos et vidi, et ecce duae mulieres egredientes, et spiritus in
alis earum, et habebant alas quasi alas milvi, et levaverunt am-
phoram inter terram et caelum. Et dixi ad angelum qui
loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit
ad me: Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar, et
stabiliatur et ponatur ibi super basem suam. Et conversus sum VI
et levavi oculos meos et vidi, et ecce quattuor quadrigae
egredientes de medio duorum montium, et montes
montes aerei. In quadriga prima equi rufi, et in quadri-
ga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in qua-
driga quarta equi varii et fortes. Et respondi et dixi
ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt haec domine mi? Et
respondit angelus et ait ad me: Isti sunt quattuor venti caeli
qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis
terrae. In qua erant equi nigri egrediebantur in terram
aquilonis, et albi egressi sunt post eos, et varii egressi sunt
ad terram austri. Qui autem erant robustissimi exierunt
et quaerebant ire et discurrere per omnem terram. Et dixit:
Ite, perambulate terram. Et perambulaverunt terram.
Et vocavit me et locutus est ad me dicens: Ecce qui
egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt
spiritum meum in terra aquilonis. Et factum est verbum Do-
mini ad me dicens: Sume a transmigratione
ab Oldai, et a Tobia, et ab Idaia, et venies tu in
die illa, et intrabis domum Iosiae filii Sophoniae
qui venerunt de Babylone. Et sumes argentum
et aurum, et facies coronas, et pones in capite Iesu fi-
lii Iosedech sacerdotis magni, et loqueris ad eum di-
cens: Haec dicit Dominus exercituum dicens: Ecce vir Ori-
ens nomen eius, et subter eum orietur, et aedifica-
bit templum Domini, et ipse portabit gloriam, et sede-
bit et dominabitur super solio suo, et consilium pacis erit
inter duos illos. Et coronae erunt Helem et Tobiae
et Idaiae et Hen filio Sophoniae memoriale

Hanc sententiam ... he. an. 83 :
et non habet dicens.

VII

in templo domini. Et scietis quia dominus exercituum misit me ad
vos. Erit autem hoc si auditu audieritis vocem domini dei
vestri. Et factum est in anno quarto darii regis: factum est verbum
domini ad zachariam in quarta mensis noni qui est casleu. et
miserunt ad domum dei sarasar et rogomelech et viri qui
erant cum eis ad deprecandam faciem domini. ut dicerent sacerdoti-
bus domus domini exercituum et prophetis loquentes: Numquid flen-
dum mihi est in mense quinto, vel sanctificare me debeo sicut
feci iam multis annis? Et factum est verbum domini ad me di-
cens: Loquere ad omnem populum terre et ad sacerdotes dicens:
Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et in septimo per
hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis
mihi? Et cum comedistis et bibistis, numquid non vobis come-
distis et vobismet ipsis bibistis? Numquid non sunt verba que locutus
est dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc ierusalem habitaretur
et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu eius, et ad aus-
trum et in campestribus habitaretur? Et factum est verbum
domini ad zachariam dicens: Hec dicit dominus exercituum: Iudicium
verum iudicate, et misericordiam et miserationes facite unus-
quisque cum fratre suo. Et viduam et pupillum et advenam
et pauperem nolite calumpniari, et malum vir fratri
suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere, et averte-
runt scapulam recedentes, et aures suas aggravaverunt ne
audirent. Et cor suum posuerunt adamantem ne audi-
rent legem et verba que misit dominus exercituum in spiritu suo
per manum prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna a
domino exercituum. Et factum est sicut locutus est, et illi non audierunt;
sic clamabunt et non exaudiam, dicit dominus exercituum.
Et dispersi eos per omnia regna que nesciunt, et terra desola-
ta est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens. et posue-
runt terram desiderabilem in desertum. Et factum est verbum domini

VIII

exercituum dicens: Hec dicit dominus exercituum: Zelatus sum syon
zelo magno, et indignatione magna zelatus sum
eam. Hec dicit dominus exercituum: Reversus sum ad syon,
et habitabo in medio ierusalem, et vocabitur ierusalem civitas
veritatis, et mons domini exercituum mons sanctificatus.
Hec dicit dominus exercituum: Adhuc habitabunt
senes et anus in plateis ierusalem, et viri baculus in ma-
nu eius pre multitudine dierum. Et platee civitatis
complebuntur infantibus et puellis ludentibus in plateis
eius. Hec dicit dominus exercituum: Si difficile videtur in oculis
reliquiarum populi huius in diebus illis, numquid difficile erit
in oculis meis, dicit dominus exercituum? Hec dicit dominus exercituum:
Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis et de ter-
ra occasus solis. Et adducam eos, et habitabunt in medio
ierusalem, et erunt mihi in populum, et ego ero eis in deum in veri-
tate et in iustitia. Hec dicit dominus exercituum: Confortentur
manus vestre, qui auditis in diebus his sermones hos
per os prophetarum, in die qua fundata est domus domini ex-
ercituum ut templum edificaretur. Siquidem ante dies
illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum erat,
neque introeunti et exeunti erat pax pre tribulatione. Et
dimisi omnes homines unumquemque contra proximum suum. Nunc
autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit dominus
exercituum. Sed semen pacis erit: vinea dabit fructum
suum, et terra dabit germen suum, et celi dabunt rorem suum,
et possidere faciam reliquias populi huius universa hec. Et erit
sicut eratis maledictio in gentibus, domus iuda et domus
israel, sic salvabo vos, et eritis benedictio. Nolite timere; con-
fortentur manus vestre. Quia hec dicit dominus exercituum: Sicut
cogitavi ut affligerem vos, cum ad iracundiam provo-
cassent me patres vestri, et non sum misertus, sic con-
versus cogitavi in diebus istis ut benefaciam ierusalem
et domui iuda. Nolite timere. Hec sunt ergo verba que facie-
tis: Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo;
veritatem et iudicium pacis iudicate in portis vestris, et

unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris,
et iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hec sunt que
odi, dicit dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Hec dicit dominus exer-
cituum: Ieiunium quarti, et ieiunium quinti, et ieiunium sep-
timi, et ieiunium decimi erit domui iuda in gaudium et le-
ticiam, et in sollempnitates preclaras. Veritatem tantum et pacem dilig-
ite. Hec dicit dominus exercituum: Usquequo veniant populi et habi-
tent in civitatibus multis, et vadant habitatores unus
ad alterum dicentes: Eamus et deprecemur faciem domini, et queramus
dominum exercituum in ierusalem et deprecandam faciem domini. Hec
dicit dominus exercituum: In diebus illis in quibus apprehendent X
homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent
fimbriam viri iudei dicentes: Ibimus vobiscum; audi-
vimus enim quoniam deus vobiscum est. Onus verbi domini in terra adrach
et damasci requiei eius, quia domini est oculus hominis et omnium tri-
buum israel. Emath quoque in terminis eius, et tyrus et sydon. Assump-
serunt quippe sapientiam valde. Et construxit tyrus
munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum
et aurum ut lutum platearum. Ecce dominus possidebit eam
et percutiet in mari fortitudinem eius, et hec igni devora-
bitur. Videbit ascalon et timebit, et gaza, et dolebit nimis,
et accaron, quoniam confusa est spes eius, et peribit rex de gaza, et asca-
lon non habitabitur. Et sedebit separator in azoto, et
disperdam superbiam philisthinorum. Et auferam sanguinem
eius de ore eius, et abominationes eius de medio den-
tium eius, et relinquetur et ipse deo nostro. Et erit quasi dux in iu-
da, et accaron quasi iebuseus. Et circumdabo domum meam
ex his que militant mihi euntes et revertentes, et non transi-
bit ultra super eos exactor, quia nunc vidi in oculis meis.
Exulta satis filia syon, iubila filia ierusalem. ecce rex
tuus veniet tibi iustus et salvator; ipse pauper et ascendens
super asinam et super pullum filium asine. Et disperdam qua-
drigam ex ephraim et equum de ierusalem, et dissipabitur ar-
cus belli; et loquetur pacem gentibus, et potestas eius a mari
usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terre. Tu quo-
que in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de
lacu in quo non erat aqua. Convertimini ad munitionem, vi-
ncti spei; hodie quoque annuntians duplicia reddam
tibi. Quoniam extendam mihi iudam quasi arcum, implevi ephra-
im. Et suscitabo filios tuos syon super filios tuos gre-
cia, et ponam te quasi gladium fortium. Et dominus deus super
eos videbitur, et exibit ut fulgur iaculum eius. Et domi-
nus deus in tuba canet, et vadet in turbine austri. Dominus
exercituum proteget eos. Et devorabunt et subicient
lapidibus funde. Et bibentes inebriabuntur quasi vino,
et replebuntur ut phiale, et quasi cornua altaris. Et salva-
bit eos dominus deus eorum in die illa ut gregem populi sui, quia
lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius
est, et quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, et vinum
germinans virgines? Petite pluviam a domino in tempore
serotino, et dominus faciet nives, et pluviam ymbris
dabit eis, singulis herbam in agro. Quia simulacra lo-
cuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium,
et somniatores locuti sunt frustra; vane conso-
labantur. Ideo abducti sunt quasi grex; affligentur quia
non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus, et super
hircos visitabo. Quia visitavit dominus exercituum
gregem suum, domum iuda, et posuit eos quasi equum glorie
sue in bello. Ex ipso angulus, et ex ipso paxillus, ex ip-
so arcus prelii, ex ipso egredietur omnis exactor simul.
Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in
prelio, et bellabunt quia dominus cum eis, et confundentur ascenso-
res equorum. Et confortabo domum iuda, et domum ioseph
salvabo, et convertam eos, quia miserebor eorum; et erunt sicut
fuerunt cum non proiecissem eos. Ego enim dominus deus eorum, et ex-
audiam eos. Et erunt quasi fortes ephraim, et letabitur

cor eorum quasi a vino, et filii eorum videbunt et laetabuntur, et exultabit cor eorum in Domino. Sibilabo eis et congregabo eos, quia redemi eos, et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei, et vivent cum filiis suis et revertentur. Et reducam eos de terra Aegypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Aegypti recedet. Confortabo eos in Domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

XI Aperi Libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Haec dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, quae qui possederant occidebant et non dolebant, et vendebant ea dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus. Et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus. Ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui et in manu regis sui; et concident terram, et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem et alteram vocavi Funiculum, et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos; quod moritur, moriatur, et quod succiditur, succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam quae vocabatur Decus, et abscidi eam, ut irritum facerem foedus meum quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa; et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam; et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Proice illud ad statuarium, decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et proieci illos in domo Domini ad statuarium. Et praecidi virgam meam secundam quae appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam et Israel. Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaeret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. O pastor et idolum, derelinquens gregem; gladius super brachium eius et super oculum dextrum eius; brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

XII Onus verbi Domini super Israel. Dixit Dominus extendens caelum et fundans terram et fingens spiritum hominis in eo: Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapulae omnibus populis in circuitu; sed et Iuda erit in obsidione contra Ierusalem. Et erit in die illa: ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis; omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversum eam omnia regna terrae. In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem et ascensorem eius in amentiam, et super domum Iuda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam caecitate. Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in Domino exercituum Deo eorum. In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in faeno; et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu, et habitabitur Ierusalem rursum in loco suo in Ierusalem. Et salvabit Dominus tabernacula Iuda sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus David et gloria habitantium Ierusalem contra Iudam. In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem, et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi David, et domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum. Et erit in die illa: quaeram conterere omnes gentes quae veniunt contra Ierusalem. Et effundam super domum David et super habitatores Ierusalem spiritum gratiae et precum; et aspicient ad me quem confixerunt, et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. Et planget terra, familiae et familiae seorsum: familiae domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum; familiae domus Nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum; familiae domus Levi seorsum, et mulieres eorum seorsum; familiae Semei seorsum, et mulieres eorum seorsum; omnes familiae reliquae, familiae et familiae seorsum, et mulieres eorum seorsum.

XIII In die illa erit fons patens domui David et habitantibus Ierusalem in ablutionem peccatoris et menstruatae. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra; et prophetas et spiritum immundum auferam de terra. Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater eius qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius et mater eius, genitores eius, cum prophetaverit. Et erit in die illa: confundentur prophetae unusquisque ex visione sua cum prophetaverit, nec operientur pallio saccino ut mentiantur; sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. Et dicetur ei: Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Framea suscitare super pastorem meum et super virum cohaerentem mihi, dicit Dominus exercituum. Percute pastorem, et dispergentur oves, et convertam manum meam ad parvulos. Et erunt in omni terra, dicit Dominus, partes duae in ea dispergentur et deficient, et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es; et ipse dicet: Dominus Deus meus.

XIIII Ecce dies Domini veniunt, et dividentur spolia tua in medio tui. Et congregabo omnes gentes ad Ierusalem in proelium, et capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur; et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe. Et egredietur Dominus et proeliabitur contra gentes illas, sicut proeliatus est in die certaminis. Et stabunt pedes eius in die illa super montem Olivarum, qui est contra Ierusalem ad orientem; et scindetur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem et ad occidentem, praerupto grandi valde, et separabitur medium montis ad aquilonem et medium eius ad meridiem. Et fugietis ad vallem montium meorum, quoniam coniungetur vallis montium usque ad proximum; et fugietis sicut fugistis a facie terraemotus in diebus Oziae regis Iuda. Et veniet Dominus Deus meus, omnesque sancti cum eo. Et erit in die illa: non erit lux, sed frigus et gelu. Et erit dies una quae nota est Domino, non dies neque nox; et in tempore vesperi erit lux. Et erit in die illa: exibunt aquae vivae de Ierusalem, medium earum ad mare orientale et medium earum ad mare novissimum; in aestate et in hieme erunt. Et erit Dominus rex super omnem terram; in die illa erit Dominus unus, et erit nomen eius unum. Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad austrum Ierusalem; et exaltabitur et habitabit in loco suo, a porta Beniamin usque ad locum portae prioris, et usque ad portam angulorum, et a turre Ananeel usque ad torcularia regis. Et habitabunt in ea, et anathema non erit amplius, sed sedebit Ierusalem secura. Et haec erit plaga qua percutiet Dominus omnes gentes quae pugnaverunt adversus Ierusalem: tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos, et oculi eius contabescent in foraminibus suis, et lingua eorum contabescet in ore suo. In die illa erit tumultus Domini magnus in eis, et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus eius super manum proximi sui. Sed et Iudas pugnabit adversum Ierusalem, et congregabuntur divitiae omnium gentium in circuitu, aurum et argentum et vestes multae satis. Et sic erit ruina equi et muli et cameli et asini et omnium iumentorum quae fuerint in castris illis, sicut ruina haec. Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus quae venerunt contra Ierusalem ascendent ab anno in annum ut adorent regem Dominum exercituum et celebrent festivitatem tabernaculorum. Et erit: qui non ascenderit de familiis terrae ad Ierusalem ut adoret regem Dominum exercituum, non erit super eos imber. Quod et si familia Aegypti non ascenderit et non venerit, nec super eos erit, sed erit ruina qua percutiet Dominus omnes gentes quae non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. Hoc erit peccatum Aegypti, et hoc peccatum omnium gentium quae non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. In die illa erit quod super frenum equi est sanctum Domino; et erunt lebetes in domo Domini quasi phialae coram altari. Et erit omnis lebes in Ierusalem et in Iuda sanctificatus Domino exercituum; et venient omnes immolantes et sument ex eis et coquent in eis; et non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illa.

Incipit prologus in Malachiam prophetam.

Deus per Moysen populo Israel praecepit ut sacerdotes tabernaculi sui corporaliter immaculati hostias omni vitio carentes offerrent. Quia autem legem suam ad regendum populum ob hoc dederat, ut placiti eorum obsidem intuitu Dei et hominum sui populi praecepta colerent, ubi factum est ut obedientiam sacerdotes angelos esse his in loco scriptura dixit. Sed quia tempore multis gravium criminum superductis populo sacerdotes in suo sacrificio decipientes ipsi etiam ab iis quae prohibuerat, maculata Deo offerre coeperunt, ideo per Malachiam prophetam de populo illos increpavit. Dilexi vos, dicit Dominus. Et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, et dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Esau autem frater Iacob, non tamen ut sponte ac voluntate odio habitum a Deo, ut sicut in ministerio gratia Iacob dilectum manifestum est, cui Esau plebem suam, et Esau eidem Edom, secundum sanguinem; dum perfecte Iacob a Deo cognitione observandae legis Dei adhaerere cognoscitur. Cuius rei gratia superdictum velut exemplo edocet: Dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Quorum ex operibus memoratorum Genesis liber meminit, in quibus suffusus erat spiritu manifeste, sicut in scriptum est. Et vere Esau post natum Esau Deo aggressus scientiam venari, Iacob autem simplex manebat in tabernaculo, ita vel quae legis praecepta sunt. Praevaricatorem populum illum in observandis mandatis Dei in perdendo eorum qui eadem dederunt, et sic maledictione sequuntur. Explicit prologus.

Malachias latine interpretatur angelus Domini, id est nuntius. Illud enim loquitur quod a Domino est ei mandatum. Et multi putant ipsum esse Esdram sacerdotem. Et in prophetarum numero Malachias novissimus in Babylone cum Aggaeo.

Incipit liber Malachie prophete.

Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachiae. Dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, et dilexi Iacob, Esau autem odio habui, et posui montes eius in solitudinem, et hereditatem eius in dracones deserti. Quod si dixerit Idumaea: Destructi sumus, sed revertentes aedificabimus quae destructa sunt: haec dicit Dominus exercituum: Isti aedificabunt, et ego destruam, et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus est Dominus usque in aeternum. Et oculi vestri videbunt, et vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel. Filius honorat patrem, et servus dominum suum. Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? et si dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum. Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, et dixistis: In quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum, et dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est. Si offeratis caecum ad immolandum, nonne malum est? et si offeratis claudum et languidum, nonne malum est? Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum Dei ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc), si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum. Quis est in vobis qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: Mensa Domini contaminata est, et quod superponitur contemptibile est cum igne qui illud devorat. Et dixistis: Ecce de labore, et exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum, et intulistis de rapinis claudum et languidum, et intulistis munus: numquid suscipiam illud de manu vestra? dicit Dominus. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino, quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus.

Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes. Si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super cor ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, et assumet vos secum. Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum. Pactum meum fuit cum eo vitae et pacis, et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. Lex veritatis fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius; in pace et in aequitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege; irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum. Propter quod et ego dedi vos contemptibiles et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? Transgressus est Iudas, et abominatio facta est in Israel et in Ierusalem, quia contaminavit Iudas sanctificationem Domini, quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. Disperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum, de tabernaculis Iacob, et offerentem munus Domino exercituum. Et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrimis altare Domini, fletu et mugitu, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra. Et dixistis: Quam ob causam? Quia Dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tuae, quam tu despexisti, et haec particeps tua et uxor foederis tui. Nonne unus fecit, et residuum spiritus eius est? Et quid unus quaerit nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentiae tuae noli despicere. Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel; operiet autem iniquitas vestimentum eius, dicit Dominus exercituum. Custodite spiritum vestrum, et nolite despicere. Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, et dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent; aut certe ubi est Deus iudicii?

Ecce ego mitto angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam, et statim veniet ad templum suum Dominator quem vos quaeritis, et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem adventus eius? et quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans et quasi herba fullonum. Et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit Domino sacrificium Iuda et Ierusalem, sicut dies saeculi et sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. Ego enim Dominus, et non mutor; et vos filii Iacob non estis consumpti. A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur? Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis et in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis, et me vos configitis, gens tota. Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas caeli, et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam. Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terrae vestrae, nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes; eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus. Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est qui servit Deo; et quod emolumentum quia custodivimus praecepta eius, et quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem aedificati sunt facientes impietatem, et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt. Tunc locuti sunt timentes Dominum unusquisque cum proximo suo. Et attendit Dominus, et audivit, et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum et cogitantibus nomen eius. Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium; et parcam eis sicut parcit vir filio suo servienti sibi. Et convertemini, et videbitis quid sit inter iustum et impium, et inter servientem Deo et non servientem ei. Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi et omnes facientes impietatem stipula, et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem et germen. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiae, et sanitas in pennis eius; et egrediemini et salietis sicut vituli de armento, et calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, praecepta et iudicia. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam antequam veniat dies Domini magnus et horribilis, et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum, ne forte veniam et percutiam terram anathemate.

Explicit liber Malachie prophete. Incipit prologus in librum Machabeorum primum.

Machabeorum libri duo prenotant
prelia inter hebreorum duces gentemque persarum
pugnam quoque sabbatorum et nobiles ma-
chabei ducis triumphos ex cuius nomine
et libri nuncupati. Hec quoque hystoria continet eti-
am inclita gesta illa machabeorum fratrum
qui sub antiocho rege pro paternis legibus dira tor-
menta passi sunt quos mater eorum dulcis sup-
pliciis urgentur non solum non flevit sed
et gaudens hortabatur ad gloriam passionis.

Liber Machabeorum I.

ET FACTUM EST postquam percussit alexander philip-
pi macedo qui primus regnavit in
grecia egressus de terra cethim percus-
sit darium regem persarum et medorum et
constituit prelia multa et obtinuit omnium
munitiones et interfecit reges terre et pertransiit
usque ad fines terre et accepit spolia multitudinis
gentium et siluit terra in conspectu eius et con-
gregavit virtutem et exercitum fortem nimis
et exaltatum est et elevatum cor eius et obti-
nuit regiones gentium et tyrannos et facti sunt
illi in tributum. Et post hec decidit in lectum et
cognovit quia moreretur. Et vocavit pueros su-
os nobiles qui secum erant nutriti a iuventu-
te sua et divisit illis regnum suum dum adhuc
viveret. Et regnavit alexander annis .xii. et
mortuus est. Et obtinuerunt pueri eius regnum
unusquisque in loco suo. Et imposuerunt omnes
sibi diademata post mortem eius et filii eorum
post eos annis multis. Et multiplicata sunt
mala in terra. Et exiit ex eis radix peccati an-
tiochus illustris filius antiochi regis qui fuerat
rome obses. Et regnavit in anno centesimo tri-
cesimo .vii. regni grecorum. In diebus illis
exierunt ex israel filii iniqui et suaserunt multis
dicentes. Eamus et disponamus testamentum cum
gentibus que circa nos sunt quia ex quo recessimus
ab eis invenerunt nos multa mala. Et bonus
visus est sermo in oculis eorum. Et destinaverunt
aliqui de populo et abierunt ad regem et dedit
illis potestatem ut facerent iusticiam gentium. Et
edificaverunt gymnasium in ierusalem secundum leges
nationum. Et fecerunt sibi preputia et recesserunt
a testamento sancto. Et iuncti sunt nationibus et ve-
numdati sunt ut facerent malum. Et paratum
est regnum in conspectu antiochi et cepit reg-
nare in terra egipti ut regnaret super duo reg-
na. Et intravit in egiptum cum multitudine
gravi in curribus et elephantis et equitibus
et copiosa navium multitudine. Et constitu-
it bellum adversus ptholomeum regem e-
gipti. Et veritus est ptholomeus a facie eius
et fugit. Et ceciderunt vulnerati multi. Et com-
prehendit civitates munitas in terra egipti
et accepit spolia terre egipti. Et convertit antiochus
postquam percussit egiptum in .c. et .xl.iii. anno.
Et ascendit ierosolimam in multitudine gravi.
Et intravit in sanctificationem cum superbia.
Et accepit altare aureum et candelabrum lu-
minis et universa vasa eius et mensam propositionis

et libamina et phialas et mortariola aurea
et velum et coronas et ornamentum aureum quod
erat in facie templi et comminuit omnia. Et accepit
argentum et aurum et vasa concupiscibilia et ac-
cepit thesauros occultos quos invenit et sublatis
omnibus abiit in terram suam. Et fecit cedem homi-
num et locutus est in superbia magna. Et factus est planctus
magnus in israel in omni loco eorum. Et ingemu-
erunt principes et seniores. Virgines et iuvenes
infirmati sunt. Et speciositas mulierum immutata
est. Omnis maritus sumpsit lamentum. Et
que sedebant in thoro maritali lugebant. Et com-
mota est terra super habitantes in ea et universa domus
iacob induit confusionem. Et post duos annos
dierum misit rex principem tributorum in civitates
iuda et venit ierusalem cum turba magna et locutus
est ad eos verba pacifica in dolo et crediderunt ei. Et
irruit super civitatem repente et percussit eam
plaga magna. Et perdidit populum multum ex israel et ac-
cepit spolia civitatis et succendit eam igni et
destruxit domos eius et muros eius in circuitu. Et capti-
vas duxerunt mulieres et natos et pecora possederunt.
Et edificaverunt civitatem david muro magno et fir-
mo et turribus firmis. Et facta est illis in arcem. Et
posuerunt illic gentem peccatricem viros ini-
quos et invaluerunt in ea. Et posuerunt arma et escas
et spolia congregaverunt ierusalem et reposuerunt illic.
Et facti sunt in laqueum magnum. Et factum est ad insidi-
as sanctificationi et in dampnum magnum multum. Et
effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanc-
tificationis et contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt
habitatores ierusalem propter eos. Et facta est habitatio extraneorum.
Et facta est extera semini suo et nati eius dere-
liquerunt eam. Sanctificatio eius desolata est sicut
solitudo. Dies festi eius conversi sunt in luctum
et sabbata eius in obprobrium. honores eius in nichilum.
Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia
eius. Et sublimitas eius conversa est in luctum.
Et scripsit rex antiochus omni regno suo ut
esset omnis populus unus et relinqueret unusquisque
legem suam. Et consenserunt omnes gentes secundum ver-
bum regis antiochi. Et multi ex israel consense-
runt ei et sacrificaverunt ydolis et coinquinaverunt sab-
batum. Et misit rex antiochus libros per manus
nunciorum in ierusalem et in omnes civitates iude
ut sequerentur leges gentium terre et prohiberent
holocausta et sacrificia et placationes fieri in tem-
plo dei et prohiberent celebrari sabbatum et dies sollem-
nes et coinquinari sancta et sanctum populum israel. Et iussit e-
dificari aras et templa et ydola et immolari carnes
suillas et pecora communia. Et relinquere filios
suos incircumcisos et coinquinari animas eorum in
omnibus inmundiciis et abhominationibus ita ut obli-
viscerentur legem et immutarent omnes iustificationes
dei. Et quicumque non fecissent secundum verbum regis antio-
chi morerentur. Secundum omnia verba hec scripsit omni
regno suo et preposuit principes populo qui hec fieri cogerent.
Et iusserunt civitatibus iude sacrificare. Et congregati
sunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem
domini et fecerunt mala super terram. Et effugaverunt
populum israel in abditis et absconditis fugitivorum
locis. Die .xv. mensis casleu .v. et .xl. anno edi-

edificavit rex antiochus abominandum idolum deso-
lationis super altare dei, et per universas civitates iu-
dee in circuitu edificaverunt aras, et ante ianuas domo-
rum et in plateis incendebant thura, et sacrificabant,
et libros legis dei combusserunt igni scindentes eos. Et
apud quemcumque inveniebantur libri testamenti domini, et
quicumque observabant legem domini, secundum edictum regis truci-
dabant eum. In virtute sua faciebant hec populo israel qui inve-
niebantur in omni mense in civitatibus. et vicesima quinta die
mensis sacrificabant super aram que erat contra altare. Et mu-
lieres que circumcidebant filios suos trucidabant
secundum iussum regis antiochi, et suspendebant pueros a
cervicibus per universas domos eorum, et eos qui circumci-
derant eos trucidabant. Et multi de populo israel defi-
nierunt apud se ut non manducarent immunda. Et
elegerunt magis mori quam cibis coinquinari.
Et noluerunt infringere legem dei sanctam et trucidati sunt.
II Et facta est ira magna super populum valde. In diebus il-
lis surrexit mathathias filius iohannis filii symeonis
sacerdos ex filiis ioarym ab ierusalem et consedit in mon-
te modin. et habebat filios quinque. iohannem qui cognominabatur
gaddis. et simonem qui cognominabatur thasi. et iudas
qui cognominabatur machabeus. et eleazarus qui
cognominabatur abaron. et ionathas qui cognomina-
batur aphus. Hii viderunt mala que fiebant in populo
iuda et ierusalem. Et dixit mathathias: Ve mihi ut quid
natus sum videre contritionem populi mei et contritionem
civitatis sancte, et sedere illic cum datur in manibus
inimicorum. sancta in manibus extraneorum facta sunt.
Templum eius sicut homo ignobilis. vasa glorie eius cap-
tiva abducta sunt. trucidati sunt senes eius
in plateis et iuvenes eius ceciderunt in gladio ini-
micorum. Que gens non hereditavit regnum eius, et non
obtinuit spolia eius. Omnis compositio eius ablata
est. Que erat libera facta est ancilla. Et ecce sancta nostra et
pulcritudo nostra et claritas nostra desolata est, et coinqui-
naverunt eam gentes. Quo nobis adhuc vivere? Et scidit
mathathias et filii eius vestimenta sua et operuerunt se
ciliciis. et planxerunt valde. Et venerunt illuc qui
missi erant a rege antiocho ut cogerent eos qui
confugerant in civitatem modin immolare et accende-
re incensa. et a lege dei discedere. Et multi de populo israel con-
sentientes accesserunt ad eos. Sed mathathias et filii
eius constanter steterunt. Et respondentes qui missi erant ab
antiocho dixerunt mathathie: Princeps et clarissi-
mus et magnus es in hac civitate et ornatus filiis et
fratribus. Ergo accede prior et fac iussum regis sicut fecerunt
omnes gentes et viri iuda et qui remanserunt in ierusalem. et
eris tu et filii tui inter amicos regis et amplificatus
argento et auro et muneribus multis. Et respondit ma-
thathias et dixit voce magna: Et si omnes gentes regi an-
tiocho obediant ut discedat unusquisque a servitute
patrum suorum et consentiant mandatis eius, ego et fi-
lii mei et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. propi-
tius sit nobis deus. Non est nobis utile relinquere legem
et iustitias dei. Non audiemus verba regis antiochi,
nec sacrificabimus transgredientes legis nostre man-
data ut eamus altera via. Et ut cessavit loqui hec
verba, accessit quidam iudeus in omnium oculis
sacrificare ydolis super aram in civitate modin secundum
iussum regis. Et vidit mathathias et doluit
et contremuerunt renes eius. Et accensus est furor eius se-
cundum iudicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram.
Sed et virum quem miserat rex antiochus qui cogebat
immolare occidit in ipso tempore, et aram destruxit.
Et zelatus est legem sicut fecit phinees zambri fi-
lio salomi. Et exclamavit mathathias voce magna
dicens: Omnis qui zelum habet legis statuens testamentum
exeat post me. Et fugit ipse et filii eius in montes, et reliq-
uerunt quecumque habebant in civitate. Tunc descenderunt
multi querentes iudicium et iustitiam in desertum ut se-
derent ibi ipsi et filii eorum et mulieres eorum et pecora eorum quoniam
induraverunt super eos mala. Et renuntiatum est viris regis
et exercitui qui erat in ierusalem civitate david, quia discessis-
sent viri quidam qui dissipaverunt mandatum regis
in loca occulta in deserto, et abissent post illos multi. Et
statim perrexerunt ad illos, et constituerunt adversus
eos prelium in die sabbatorum. Et dixerunt ad eos: Resisti-
tis et nunc adhuc? Exite et facite secundum verbum regis
et vivetis. Et dixerunt: Non exibimus neque faciemus verbum
regis ut polluamus diem sabbatorum. Et concitaverunt
adversus eos prelium. Et non responderunt eis nec lapidem
miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta dicentes:
Moriamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos
celum et terra quod iniuste perditis nos. Et intulerunt
eis bellum sabbatis. Et mortui sunt ipsi et uxores eorum
et filii eorum et pecora eorum usque ad mille animas homi-
num. Et cognovit mathathias et amici eius
et luctum habuerunt super eos valde. Et dixit vir proximo
suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt et non
pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris
et iustificationibus nostris, nunc citius disperdent nos a terra.
Et cogitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo qui-
cumque venerit ad nos in bello die sabbatorum
pugnemus adversus eum, et non moriemur omnes sicut
mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc congregata
est ad eos synagoga iudeorum fortis viribus ex israel,
omnis voluntarius in lege. Et omnes qui fugiebant a
malis additi sunt ad eos et facti sunt illis ad firma-
mentum. Et collegerunt exercitum et percusserunt peccatores
in ira sua et viros iniquos in indignatione sua. et ceteri
fugerunt ad nationes ut evaderent. Et circuivit ma-
thathias et amici eius et destruxerunt aras et cir-
cumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt
in finibus israel in fortitudine. Et persecuti sunt
filios superbie. Et prosperatum est opus in manibus e-
orum. Et obtinuerunt legem de manibus gentium
et de manibus regum, et non dederunt cornu peccatori.
Et appropinquaverunt dies mathathie mori-
endi, et dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia
et castigatio et tempus eversionis et ira indigna-
tionis. Nunc ergo, o filii, emulatores estote legis et date
animas vestras pro testamento patrum. Et mementote
operum patrum que fecerunt in generationibus suis et
accipietis gloriam magnam et nomen eternum. Nonne
abraham in temptatione inventus est fidelis
et reputatum est ei ad iustitiam? Ioseph in tempore
angustie sue custodivit mandatum et factus est dominus
egipti. Phinees pater noster zelando zelum dei ac-
cepit sacerdotii eterni testamentum. Ihesus dum imple-
vit verbum factus est dux in israel. Caleph dum te-
stificatur in ecclesia accepit hereditatem. David in
sua misericordia consecutus est sedem regni in secula.
Helyas dum zelat zelum legis receptus est

in celum. Ananias. Azarias. Mysahel. credentes liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per generationem et generationem. quia omnes qui sperant in eum non infirmantur. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis. quia gloria eius stercus et vermis est. Hodie extollitur et cras non invenietur quia conversus est in terram suam et cogitatio eius periit. Vos ergo filii confortamini et viriliter agite in lege quia cum feceritis que vobis precepta sunt a domino deo vestro in ipsa gloriosi eritis. Et ecce Symeon frater vester scio quod vir consilii est ipsum audite semper et ipse vobis erit pater. Et Iudas Machabeus fortis viribus a iuventute sua sit vobis princeps militie et ipse aget bellum populi. Et adducetis ad vos omnes factores legis et vindicate vindictam populi vestri. Retribuite retributionem gentibus et intendite in preceptum legis. Et benedixit eos et appositus est ad patres suos. Et defunctus est. C. xl. vi. anno. et sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin. Et planxerunt eum omnis Israhel planctu magno.

III

Et surrexit Iudas qui vocabatur Machabeus filius eius pro eo. et adiuvabant eum omnes fratres eius. et universi qui se iunxerant patri eius et proeliabantur prelium Israhel cum leticia. Et dilatavit gloriam populo suo. et induit se loricam sicut gygas. et succinxit se arma bellica in prelio. et protegebat castra gladio suo. Similis factus est leoni in operibus suis. et sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecutus est iniquos perscrutans eos. et qui conturbabant populum suum eos succendit flammis. Et repulsi sunt pre timore inimici eius. et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt. et directa est salus in manu eius. Et exacerbabat reges multos. et letificabat Iacob in operibus suis. et in seculum memoria eius in benedictione. Et perambulavit civitates Iuda. et perdidit impios ex eis. et avertit iram ab Israhel. et nominatus est usque ad novissimum terre. et congregavit pereuntes.

Et congregavit Apollonius gentes. et a Samaria virtutem multam et magnam ad bellandum contra Israhel. Et cognovit Iudas et exiit obviam illi. et percussit et occidit illum. Et ceciderunt vulnerati multi. et reliqui fugerunt. et accepit spolia eorum. et gladium Apollonii abstulit Iudas. et erat pugnans in eo omnibus diebus. Et audivit Seron princeps exercitus Syrie quod congregavit Iudas congregationem et ecclesiam fidelium secum. et ait. Faciam mihi nomen et glorificabor in regno. et debellabo Iudam et eos qui cum ipso sunt qui spernunt verbum regis. Et preparavit se. Et ascenderunt cum eo castra impiorum fortes auxiliari ut facerent vindictam in filiis Israhel. Et appropinquaverunt usque ad Bethoron. Et exivit Iudas obviam illi cum paucis. Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obviam dixerunt Iude. Quomodo poterimus pauci pugnare ad multitudinem tantam et tam fortem. et nos fatigati sumus ieiunio hodie. Et ait Iudas. facile est concludi multos in manu paucorum. et non est differentia in conspectu dei celi liberare in multis et in paucis. quia non in multitudine exercitus victoria belli. sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci et superbia ut disperdant nos et uxores nostras et filios nostros. et ut spolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris. et ipse conteret eos ante faciem nostram. Vos autem ne timueritis eos. Ut autem cessavit loqui insiluit in eos subito. et contritus est Seron. et exercitus eius in conspectu eius. Et persequebatur eum in descensu Bethoron usque in campum. Et ceciderunt ex eis. dccc. viri. reliqui autem fugerunt in terram Philistiim. Et cecidit timor Iude ac fratrum eius et formido super omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen eius. et de preliis Iude narrabant omnes gentes.

Ut autem audivit Antiochus rex sermones istos. iratus est animo. Et misit et congregavit exercitum universi regni sui. castra fortia valde. et aperuit erarium suum et dedit stipendia exercitui in annum. et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et vidit quod defecit pecunia de thesauris suis et tributa regionis modica propter dissensionem et plagam quam fecit in terra ut tolleret legitima que erant a primis diebus. et timuit ne non haberet ut semel et bis in sumptus et donaria que dederat ante larga manu et habundaverat super reges qui ante eum fuerant. et consternatus erat animo valde. et cogitavit ire in Persidem ut acciperet tributa regionum. et congregaret argentum multum. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regalia a flumine Eufraten usque ad flumen Egypti. et ut nutriret Antiochum filium suum donec rediret. Et tradidit ei medium exercitum et elephantos. et mandavit ei de omnibus que volebat et de inhabitantibus Iudeam et Ierusalem. ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam et extirpandam virtutem Israhel et reliquias Ierusalem et auferendam memoriam eorum de loco. Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum. et sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitus residui. et exiit ab Antiochia civitate regni sui anno. C. xl. vii. et transfretavit Eufraten flumen. et perambulabat superiores regiones. Et elegit Lysias Ptolomeum filium Dorimini et Nychanorem et Gorgiam viros potentes ex amicis regis. et misit cum eis. xl. milia virorum et vii. milia equitum ut venirent in terram Iuda et disperderent eam secundum verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua. Et venerunt et applicuerunt Amaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum et acceperunt aurum et argentum multum valde et pueros et venerunt in castra ut acciperent filios Israhel in servos. et additi sunt ad eos exercitus Syrie et terre alienigenarum.

Et vidit Iudas et fratres eius quia multiplicata sunt mala et exercitus applicabat ad fines eorum. Et cognoverunt verba regis que mandavit populo facere in interitum et consummationem. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum. Erigamus deiectionem populi nostri et pugnemus pro populo nostro et sanctis nostris. Et congregatus est conventus ut essent parati in prelium. et ut orarent et peterent misericordiam et miserationes. Et Ierusalem non habitabatur sed erat sicut desertum. non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius. Et sanctum conculcabatur et filii alienigenarum erant in arce. ibi erat habitatio gentium. Et ablata est voluptas ab Iacob. et defecit ibi tybia et cythara. Et congregati sunt et venerunt in Masphat contra Ierusalem quia locus orationis erat in Masphat ante Israhel. Et ieiunaverunt illa die et induerunt se ciliciis. et cinerem imposuerunt in capite suo. et disciderunt vestimenta sua. Et expanderunt librum legis de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum. et attulerunt ornamenta sacerdotalia et primitias et decimas. et suscitaverunt Nazareos qui impleverant dies. et clamaverunt voce magna in celum dicentes. Quid

faciemus istis et quo eos ducemus? Et sancta tua
conculcata sunt et contaminata sunt et sacerdotes tu-
i facti sunt in luctu et humilitate. Et ecce nationes
convenerunt adversum nos ut nos disperdant. Tu
scis que cogitant in nos. Quomodo poterimus subsi-
stere ante faciem illorum nisi tu adiuves nos? Et tu-
bis exclamaverunt voce magna. Et post hec
constituit Iudas duces populi tribunos et centuriones et pen-
tacontarchos et decuriones. Et dixit his qui
edificabant domos et sponsabant uxores et plan-
tabant vineas et formidolosis ut redirent
unusquisque in domum suam secundum legem. Et mo-
verunt castra et collocaverunt ad austrum Amma-
um. Et ait Iudas: Accingimini et estote filii
potentes et estote parati ad mane ut
pugnetis adversus nationes has que convenerunt dis-
perdere nos et sancta nostra. Quoniam melius est nobis mori
in bello quam videre mala gentis nostre et sanctorum.
IIII Sicut fuerit voluntas in celo sic fiat. Et as-
sumpsit Gorgias v. milia virorum et mille equi-
tes electos et moverunt castra nocte ut appli-
carent ad castra Iudeorum et percuterent eos su-
bito. Et filii qui erant ex arce erant illi
duces. Et audivit Iudas et surrexit ipse et po-
tentes percutere virtutem exercitus regis que erant
in Ammaum. Adhuc enim dispersus erat exercitus
a castris. Et venit Gorgias in castra Iude noc-
tu et neminem invenit. Et querebant eos in
montibus quoniam dixit: Fugiunt hii a nobis. Et cum
dies factus esset apparuit Iudas in campo cum tribus
milibus virorum tantum qui tegumenta et gladios non ha-
bebant. Et viderunt castra gentium valida et
loricatos et equites in circuitu eorum et hii
docti ad prelium. Et ait Iudas viris qui secum
erant: Ne timueritis multitudinem eorum
et impetum eorum ne formidetis. Mementote
qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro
cum sequeretur eos pharao cum exercitu multo.
Et nunc clamemus in celum et miserebitur nostri dominus
et memor erit testamenti patrum nostrorum et conteret exer-
citum istum ante faciem nostram hodie. Et scient
omnes gentes quia est qui redimat et liberet Israel. Et le-
vaverunt alienigene oculos suos et viderunt eos veni-
entes ex adverso et exierunt de castris in prelium. Et tu-
ba cecinerunt hii qui erant cum Iuda. Et congressi
sunt et contrite sunt gentes et fugerunt in campum.
Novissimi autem ceciderunt in gladio et persecuti sunt
eos usque Gazeron et usque in campos Idumee
et Azoti et Iamnie. Et ceciderunt ex illis ad iii. milia
virorum. Et reversus est Iudas et exercitus eius sequens
eum. Et dixit ad populum: Non concupiscatis spolia quia bel-
lum contra nos est. Et Gorgias et exercitus eius in monte
prope nos. Sed state nunc contra inimicos nostros et expugna-
te eos et post hec sumetis spolia securi. Et adhuc
loquente Iuda ecce apparuit pars quedam prospici-
ens de monte. Et vidit Gorgias quia in fugam
conversi sunt sui et succensa sunt castra. Fumus enim
qui videbatur declarabat quod factum est. Quibus
hoc conspectis timuerunt valde aspicientes simul
et Iudam et exercitum in campo paratum ad prelium.
Et fugerunt omnes in campo alienigenarum. Et Iu-
das reversus est ad spolia castrorum. Et acceperunt
aurum multum et argentum et iacinctum et pur-

puram marinam et opes magnas. Et conversi hymnum
canebant et benedicebant deum in celum quoniam bonus
quoniam in seculum misericordia eius. Et facta est salus magna in Israel
in illa die. Quicumque alienigenarum evaserunt ve-
nientes nuntiaverunt Lysie universa que acciderant.
Quibus auditis ille consternatus animo deficiebat
quod non qualia voluit talia contigerunt in Israel et qualia
mandavit rex. Et sequenti anno congregavit e-
lectorum virorum lx. milia et equitum v. milia ut debel-
laret eos. Et venerunt in Iudeam et castra posuerunt
in Bethoron. Et occurrit illis Iudas cum x. milibus
virorum. Et viderunt exercitum fortem et oravit et
dixit: Benedictus es salvator Israel qui contrivisti impetum po-
tentis in manu servi tui David et tradidisti castra alie-
nigenarum in manu Ionathe filii Saul et armige-
ri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel
et confundantur in exercitu suo et equitibus. Da illis for-
midinem et tabefac audaciam virtutis eorum et
commoveantur contritione sua. Deice eos gladio dili-
gentium te et collaudent te omnes qui noverunt no-
men tuum in hymnis. Et commiserunt prelium et ceciderunt de
exercitu Lysie v. milia virorum. Videns autem Lysias suorum
fugam et Iudeorum audaciam et quia parati sunt aut
vivere aut mori fortiter abiit Antiochiam et ele-
git milites ut multiplicati rursus venirent in
Iudeam. Dixit autem Iudas et fratres eius: Ecce contriti sunt
inimici nostri. Ascendamus nunc mundare sancta et re-
novare. Et congregatus est omnis exercitus et ascende-
runt in montem Syon et viderunt sanctificationem desertam
et altare prophanatum et portas exustas et in atriis vir-
gulta nata sicut in saltu vel montibus et pastopho-
ria diruta. Et sciderunt vestimenta sua et planxerunt
planctu magno et imposuerunt cinerem super cap-
ut suum et ceciderunt in faciem super terram et exclama-
verunt tubis signorum et clamaverunt in celum.
Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent
adversus eos qui erant in arce donec emunda-
rent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula voluntatem
habentes in lege dei et mundaverunt sancta et tulerunt la-
pides contaminationis in locum immundum. Et cogi-
tavit de altari holocaustorum quod prophanatum erat
quid de eo faceret. Et incidit illis consilium bonum
ut destruerent illud ne forte esset illis in oppro-
brium quia contaminaverunt illud gentes et demoli-
ti sunt illud. Et reposuerunt lapides in monte domus
in loco apto quoadusque veniret propheta et respon-
deret de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem
et edificaverunt altare novum secundum illud quod fuit
prius. Et edificaverunt sancta et que intra domum in-
trinsecus erant et edem et atria sanctificaverunt. Et fe-
cerunt vasa nova sancta. Et intulerunt candela-
brum et altare incensorum et mensam in templum
et incensum posuerunt super altare et accenderunt
lucernas que super candelabrum erant et lucebant in
templo. Et posuerunt super mensam panes et appenderunt
vela et consummaverunt omnia opera que fecerant. Et ante
matutinum surrexerunt xxv. die mensis no-
ni (hic est mensis Casleu) centesimi xl. viii. an-
ni. Et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare ho-
locaustorum novum quod fecerunt secundum tempus et secundum di-
em qua contaminaverunt illud gentes. In ipsa reno-
vatum est in canticis et cytharis et cymbalis.
Et cecidit omnis populus in faciem et adoraverunt

benedixerunt in celum eum qui prosperavit eis. Et
fecerunt dedicationem altaris diebus octo. et obtulerunt
holocausta cum leticia et salutaria laudis. et ornave-
runt faciem templi coronis aureis et scutulis. et de-
dicaverunt portas et pastophoria. et imposuerunt
eis ianuas. Et facta est leticia magna in populo valde.
Et aversum est obprobrium gentium. Et statuit iu-
das et fratres eius. et universa ecclesia israel ut agatur dies
dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in
annum per dies octo. a quinta et vicesima die mensis cas-
leu. cum leticia et gaudio. Et edificaverunt
in tempore illo montem syon et per circuitum muros
altos et turres firmas ne quando venirent gentes
et conculcarent eum sicut antea fecerunt. Et colloca-
vit illic exercitum ut servarent eum. Et mu-
nivit eum ad custodiendam bethsuram ut haberet
V populus munitionem contra faciem ydumee. Et factum
est ut audierunt gentes in circuitu quia edificatum est
altare et sanctuarium sicut prius. irate sunt valde et
cogitabant tollere genus iacob qui erant inter
eos et ceperunt occidere de populo et persequi. et debel-
labat iudas filios esau in ydumea et eos qui
erant in achrabathane quia circumsedebant is-
rahelitas et percussit eos plaga magna. Et re-
cordatus est malicie filiorum bean qui erant populo
in laqueum et in scandalum insidiantes eis
in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus et applicu-
it ad eos et anathematizavit eos et incendit
turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant.
Et transiit ad filios amon et invenit manum
fortem et populum copiosum et thimotheum ducem
eorum. Et commisit cum eis prelia multa et contriti sunt
in conspectu eius et percussit eos. et cepit iazer civi-
tatem et filias eius et reversus est in iudeam. Et congrega-
te sunt gentes que sunt in galaad adversus israelitas qui
erant in finibus eorum ut tollerent eos. et fuge-
runt in dathemam munitionem. Et miserunt litteras
ad iudam et fratres eius dicentes. Congregate sunt gentes
adversum nos per circuitum ut auferant nos. et pa-
rant venire et occupare munitionem in quam con-
fugimus. Et thi[illegible]motheus dux est exer-
citus eorum. Nunc ergo [illegible] veni et eripe nos de
manibus eorum. quia cecidit multitudo de nobis.
Et omnes fratres nostri qui erant in locis tubin interfecti
sunt et captivas adduxerunt uxores eorum et
natos et spolia et peremerunt illic fere mille viros.
Et adhuc epistole legebantur. et ecce alii nuncii
venerunt de galilea conscissis tunicis nunciantes
secundum verba hec dicentes. convenisse adversum
se ab ptolomaida et tyro et sydone. Et reple-
ta est omnis galilea alienigenis ut consumant nos.
Ut audivit autem iudas et populus sermones istos. con-
venit ecclesia magna cogitare quid facerent
fratribus suis qui in tribulatione erant et expugnabantur
ab eis. Dixitque iudas symoni fratri suo. Elige
tibi viros et vade et libera fratres tuos in galilea.
Ego autem et frater meus ionathas ibimus in galaa-
ditim. Et reliquit iosephum filium zacha-
rie et azariam duces populi cum residuo exer-
citu in iudea ad custodiam. Et precepit illis dicens.
Prestote populo huic et nolite bellum committere
adversus gentes donec revertamur. Et data sunt
symoni viri tria milia ut iret in galileam.
Iude autem octo milia in galaaditim. Et abiit

symon in galileam et commisit prelia multa cum genti-
bus. Et contrite sunt gentes a facie eius et persecutus est eos
usque ad portam ptolomaidis. Et ceciderunt de gen-
tibus fere tria milia virorum. Et accepit spolia eorum. Et
assumpsit eos qui erant in galilea et in arbathis
cum uxoribus et natis et omnibus que erant eis et ad-
duxit in iudeam cum leticia magna. Et iudas
machabeus et ionathas frater eius transierunt iorda-
nem et abierunt viam trium dierum per desertum.
Et occurrerunt eis nabuthei et susceperunt eos pa-
cifice. Et narraverunt eis omnia que acciderant
fratribus eorum in galaaditide. et quia multi ex eis
comprehensi sunt in barasa et bosor in alimis
et in chasphor et machet et carnaim. he omnes
civitates munite et magne. Sed et in ceteris civita-
tibus galaaditidis tenentur comprehensi. et in cras-
tinum constituerunt admovere exercitum civitatibus
his et comprehendere et tollere eos in una die.
Et convertit iudas exercitum et viam in deserto
bosor repente et occupavit civitatem. et occidit
omnem masculum eius in ore gladii. Et accepit omnia
spolia eorum et succendit eam igni. Et surrexerunt
inde nocte et ibant usque ad munitionem. Et fac-
tum est diluculo cum allevassent oculos suos ecce
populus multus cuius non erat numerus portantes scalas
et machinas ut comprehenderent munitionem et
expugnarent eos. Et vidit iudas quia cepit
bellum et clamor belli ascendit ad celum sicut
tuba et clamor magnus de civitate. dixit
exercitui suo. Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et
venit tribus ordinibus post eos et exclamaverunt
tubis. Et clamaverunt in oratione. et cognoverunt
castra thimothei quia machabeus est et fuge-
runt a facie eius et percusserunt eos plaga
magna. Et ceciderunt ex eis in illa die fere octo
milia virorum. Et divertit iudas in maspha et expu-
gnavit et cepit eam. Et occidit omnem masculum
eius et sumpsit spolia eius et succendit eam ig-
ni. Inde perrexit et cepit casbon et mageth et bosor
et reliquas civitates galaaditidis. Post hec autem
congregavit thimotheus exercitum alium et castra
posuit contra raphon trans torrentem. Et misit iudas
speculari exercitum et renunciaverunt ei dicentes.
Quia convenerunt ad eum omnes gentes que in circuitu nostro sunt
exercitus multus nimis. Et arabes conduxit in auxi-
lium sibi. et castra posuerunt trans torrentem parati
venire ad te in prelium. Et abiit iudas obviam
illis. Et ait thimotheus principibus exercitus sui
Cum appropinquaverit iudas et exercitus eius ad tor-
rentem aque. si transierit ad nos prior non poterimus
sustinere eum. quia potens poterit adversum nos.
Si vero timuerit transire et posuerit castra extra flumen
transfretemus ad eos et poterimus adversus illum.
Ut autem appropinquavit iudas ad torrentem aque.
statuit scribas populi secus torrentem. et manda-
vit eis dicens. Neminem hominum reliqueritis. sed
veniant omnes in prelium. et transfretavit ad il-
los prior et omnis populus post illum. Et contriti sunt ante
faciem eorum omnes gentes. Et proiecerunt arma sua
et fugerunt ad phanum quod est in carnaim. Et
occupavit ipsam civitatem et phanum succen-
dit igni cum omnibus qui erant in ipso. Et oppres-
sa est carnaim. et non potuit sustinere contra fa-
ciem iude. Et congregavit iudas universos israelitas

talis qui erant in galaad a minimo usque
ad maximum et uxores eorum et natos et exercitum magnum
nimis ualde ut uenirent in terram iuda. Et ue-
nerunt usque ephron. Et hec ciuitas magna in ingres-
su posita munita ualde. Et non erat declinare ab
ea dexteram uel sinistram sed per mediam iter erat.
Et incluserunt se qui erant in ciuitate et obstru-
xerunt portas lapidibus. Et misit ad eos iudas
uerbis pacificis dicens. Transeamus per
terram uestram ut eamus ad terram nostram et ne-
mo uobis nocebit tantum pedibus transibimus. Et
nolebant eis aperire. Et precepit iudas predica-
re in castris ut applicarent unusquisque in quo e-
rant loco. Et applicuerunt se uiri uirtutis. Et
obpugnauit ciuitatem illam tota die et
tota nocte. Et tradita est ciuitas in manu eius.
Et peremerunt omnem masculum in ore gladii et era-
dicauit eam et accepit spolia eius. Et transiit
per totam ciuitatem super interfectos. Et transgressi
sunt iordanem in campo magno contra faciem
bethsan. Et erat iudas congregans extremos
et exhortabatur populum per totam uiam donec ue-
nirent in terram iuda. Et ascenderunt in montem
syon cum letitia et gaudio. Et obtulerunt
holocausta quod nemo ex eis cecidisset donec
reuerterentur in pace. Et in diebus quibus erat iu-
das et ionathas in terra galaad et symon frater eius
in galilea contra faciem ptolomaidis audiuit
iosephus zacharie filius et azarias princeps
uirtutis res bene gestas et prelia que facta sunt et
dixit. Faciamus et ipsi nobis nomen et eamus
pugnare aduersus gentes que in circuitu nostro sunt.
Et precepit his qui in exercitu nostro sunt. Et pre-
cepit his qui in exercitu suo erant et abierunt
iamniam. Et exiuit gorgias de ciuitate
et uiri eius obuiam illis in pugnam. Et fugati
sunt ioseph et azarias usque in fines iudee. Et ceciderunt
in illa die de populo israel ad duo milia uiri. Et
facta est fuga magna in populo quia non audierunt iu-
dam et fratres eius existimantes se fortiter facturos.
Ipsi autem non erant de semine uirorum illorum
per quos salus facta est in israel. Et uiri iuda mag-
nificati sunt ualde in conspectu omnium israel
et gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. Et
conuenerunt ad eos fausta clamantes. Et exiuit
iudas et fratres eius et expugnabant filios e-
sau in terra que ad austrum est et percussit chebron
et filias eius et muros eius et turres succendit
in circuitu. Et mouit castra ut iret in terram
alienigenarum et perambulabat samariam.
In illa die ceciderunt sacerdotes in bello dum
uolunt fortiter facere et dum sine consilio exeunt
in prelium. Et declinauit iudas in azotum
in terram alienigenarum et diruit aras eorum
et sculptilia deorum succendit igni et cepit
spolia ciuitatum et reuersus est in terram iuda.

C VI

Et rex antiochus perambulabat superio-
res regiones et audiuit esse ciuitatem elymaidem
in perside nobilissimam et copiosam in
argento et auro templumque in ea locuplex
ualde et illic uelamina aurea et lorice
et scuta que reliquit alexander philippi rex ma-
cedo qui regnauit primus in grecia. Et uenit
et querebat capere ciuitatem et predari eam et non potuit
quoniam innotuit sermo his qui erant in ciuitate. Et
surrexerunt in prelium et fugit inde et abiit cum tristi-
cia magna et reuersus est babyloniam. Et uenit
qui nunciaret ei in perside quia fugata sunt castra
que erant in terra iuda. Et quia abiit lysias cum uir-
tute forti in primis et fugatus est a facie iudeorum
et inualuerunt armis et uiribus et spoliis multis
que ceperunt de castris que exciderunt. Et quia diruerunt
abominationem quam edificauerat super altare
quod erat in ierusalem et sanctificationem sicut prius cir-
cumdederunt muris excelsis sed et bethsuram ciui-
tatem suam. Et factum est cum audisset rex
sermones istos expauit et commotus est ualde et
decidit in lectum et incidit in languorem pre
tristitia quia non est factum sicut cogitabat. Et erat
illic dies multos quia renouata est in eo tristi-
cia magna et arbitratus est se mori. Et uo-
cauit omnes amicos suos et dixit illis. Recessit
somnus ab oculis meis et concidi et corrui corde
pre sollicitudine et dixi in corde meo in quantam
tribulationem deueni et in quos fluctus tristi-
tie in qua nunc sum qui iocundus eram et dilectus
in potestate mea. Nunc uero reminiscor ma-
lorum que feci in ierusalem unde abstuli omnia
spolia argentea et aurea que erant in ea et
misi auferre habitantes iudeam sine cau-
sa. Cognoui ergo quia propterea inuenerunt me ma-
la ista et ecce pereo tristitia magna in terra alie-
na. Et uocauit philippum unum de amicis suis
et preposuit eum super uniuersum regnum suum et dedit
ei diadema et stolam suam et anulum ut ad-
duceret antiochum filium suum et nutriret eum et reg-
naret. Et mortuus est illic antiochus rex anno
C. XL. IX. Et cognouit lysias quoniam mortuus
est rex et constituit regnare antiochum
filium eius quem nutriuit adolescentem et
uocauit nomen eius [illegible] eupator.
Et hii qui erant [illegible] erant in arce con-
cluserant israel in circuitu sanctorum et querebant eis
mala ad firmamentum gentium. Et cogitauit
iudas disperdere eos et conuocauit uniuersum populum
ut obsiderent eos. Et conuenerunt simul et obsederunt eos an-
no C. L. et fecerunt balistas et machinas. Et ex-
ierunt quidam ex eis qui obsidebantur et adiun-
xerunt se illis aliqui impii ex israel et abierunt
ad regem et dixerunt. Quousque non facis iu-
dicium et uindicas fratres nostros. Nos decreuimus
seruire patri tuo et ambulare in preceptis eius
et obsequi edictis. Et filii populi nostri propter hoc alie-
nabantur a nobis et quicumque inueni-
ebantur ex nobis interficiebantur et hereditates
nostre diripiebantur. Et non ad nos tantum extende-
runt manum sed et in omnes fines nostros. Et ecce
applicuerunt hodie ad arcem ierusalem occu-
pare eam et munitionem bethsuram mu-
nierunt et nisi preueneris eos uelociter ma-
iora quam hec facient et non poteris obtinere eos.

[illegible]

Et iratus est rex ut audivit et convocavit o-
mnes amicos suos et principes exercitus sui et eos
qui super equites erant. Sed et de regnis aliis et
de insulis maritimis venerunt ad eum exer-
citus conducticii. Et erat numerus exercitus eius c. m. pe-
ditum et xx. m. equitum et elephanti xxx. ii.
docti ad praelium. Et venerunt per Idumaeam et ap-
plicuerunt ad Bethsuram et pugnaverunt dies
multos. Et fecerunt machinas et exierunt et succen-
derunt eas igni et pugnaverunt viriliter. Et reces-
sit Iudas ab arce et movit castra ad Bethzache-
ram contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem et conci-
tavit exercitum in impetum contra viam Bethzacharam
et comparaverunt se exercitus in praelium et tubis ce-
cinerunt et elephantis ostenderunt sanguinem uvae
et mori ad acuendos eos in praelium. Et diviserunt
bestias per legiones et astiterunt singulis elephan-
tis m. viri in loricis cathenatis et galeae aereae
in capitibus eorum et quingenti equites ordinati
unicuique bestiae electi erant. Hi autem ante tempus ubi-
cumque erat bestia ibi erant et quocumque ibat
ibant et non discedebant ab ea. Sed et turres ligneae
super eas firmae protegentes super singulas bestias
et super eas machinae et super singulas viri virtutis
xxxii. qui pugnabant desuper et intus magi-
ster bestiae. Et residuum equitatum hinc et in-
de statuit in duas partes tubis exercitum commove-
re et perurgere constipatis in legionibus eius. Et ut
refulsit sol in clipeos aureos et aereos et resplen-
duerunt montes ab eis et resplenduerunt sicut lam-
pades ignis. Et distincta est pars exercitus re-
gis per montes excelsos et alia per loca humilia
et ibant caute et ordinate. Et commovebantur omnes
inhabitantes terram a voce multitudinis eorum et in-
cessu turbae et collisione armorum; erat enim
exercitus magnus valde et fortis. Et appropiavit
Iudas et exercitus eius in praelium et ceciderunt de exer-
citu regis dc. viri. Et vidit Eleazar filius Sau-
ra unam de bestiis loricatam loricis regis
et erat eminens super ceteras bestias, et visum est
ei quod in ea esset rex. Et dedit se ut liberaret populum
suum et acquireret sibi nomen aeternum. Et cucur-
rit ad eum audacter in medio legionis interfi-
ciens a dextris et a sinistris, et cadebant ab eo huc
atque illuc. Et ivit sub pedes elephanti et sup-
posuit se ei et occidit eum, et cecidit in terram su-
per eum et mortuus est illic. Et videntes virtutem
regis et impetum exercitus eius diverterunt ab
eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in Ierusalem.
Et applicuerunt castra regis ad Iudaeam et mon-
tem Sion. Et fecit pacem cum his qui erant
in Bethsuram, et exierunt de civitate quia non erant
eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terrae.
Et comprehendit rex Bethsuram et constituit il-
lic custodiam servare eam. Et convertit castra ad
locum sanctificationis per dies multos et statuit il-
lic balistas et machinas et ignis iacula et torma-
menta ad lapides iactandos et spicula et scor-
piones ad mittendas sagittas et fundibula. Fece-
runt autem et ipsi machinas adversus machinas eorum
et pugnaverunt dies multos. Escae autem non erant
in civitate eo quod septimus annus esset. Et qui remansi-
sent in Iudaea de gentibus consumpserant reliqui-
as eorum quae repositae erant, et remanserunt in sanctis
viri pauci quoniam obtinuerat eos fames, et dispersi
sunt unusquisque in locum suum. Et audivit Lysias
quod Philippus quem constituerat rex Antiochus
cum adhuc viveret ut nutriret Antiochum filium suum
ut regnaret, reversus esset a Perside et Media et
exercitus qui abierat cum ipso, et quia quaerit suscipere
regni negotia, festinavit ire et dicere ad re-
gem et duces exercitus: Deficimus cotidie et es-
ca nobis modica est et locus quem obsidemus
est munitus et incumbit nobis ordinare de reg-
no. Nunc itaque demus dextras hominibus istis et fa-
ciamus cum illis pacem et cum omni gente eorum. Et consti-
tuamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius;
propter legitima enim eorum quae despeximus irati sunt et
fecerunt omnia haec. Et placuit sermo in conspectu regis
et principibus, et misit ad eos pacem facere, et rece-
perunt illam. Et iuravit illis rex et principes et
exierunt de munitione. Et intravit rex in
montem Sion et vidit munitionem loci et rup-
it cito iuramentum quod iuravit et mandavit de-
struere murum in gyro. Et discessit festinanter
et reversus est Antiochiam. Et invenit Philippum
dominantem civitati et pugnavit adversus eum
et occupavit civitatem. Anno c. l. i. ex- VII
iit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma
et ascendit cum paucis viris in civitatem ma-
ritimam et regnavit illic. Et factum est ut ingres-
sus est in domum regni patrum suorum, comprehen-
dit exercitus Antiochum et Lysiam ut adducerent
eos ad eum. Et res ei innotuit et ait: Nolite
mihi ostendere faciem eorum. Et occidit eos exercitus.
Et sedit Demetrius super sedem regni sui. Et
venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israel et
Alchimus dux eorum qui volebat fieri sacerdos. Et ac-
cusaverunt populum apud regem dicentes: Perdidit Iu-
das et fratres eius amicos tuos et nos dispersit de ter-
ra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis ut eat
et videat exterminium omne quod fecit nobis et
regionibus regis et puniat omnes amicos eius et ad-
iutores eius. Et elegit rex ex amicis suis Ba-
chidem qui dominabatur trans flumen magnum in
regno et fidelem regi. Et misit eum et Alchi-
mum impium et constituit ei sacerdotium et mandavit
ei facere ultionem in filios Israel. Et surrexerunt
et venerunt cum exercitu magno in terram Iuda et
miserunt nuntios et locuti sunt ad Iudam et fratres
eius verbis pacificis in dolo. Et non intenderunt
sermonibus eorum; viderunt enim quia venerunt cum
exercitu magno. Et convenerunt ad Alchimum et
Bachidem congregatio scribarum requirere quae
iusta sunt. Et primi Asidaei qui erant in filiis
Israel et exquirebant ab eis pacem. Dixerunt enim:
Homo sacerdos de semine Aaron venit, non
decipiet nos. Et locutus est cum eis verba pa-
cifica et iuravit illis dicens: Non inferemus vobis
malum neque amicis vestris. Et crediderunt ei. Et com-
prehendit ex eis lx. viros et occidit eos in
una die secundum verbum quod scriptum est: Carnes sancto-
rum tuorum et sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu
Ierusalem et non erat qui sepeliret. Et incubuit
timor et tremor in omnem populum, quia dixerunt: Non
est in eis veritas et iudicium; transgressi sunt enim

tium et iurandum quod iuraverunt. Et movit bachi-
des castra ab ierusalem et applicuit in bethzecha et mi-
sit et comprehendit multos ex eis qui a se refuge-
rant. et quosdam de populo mactavit et in puteum mag-
num proiecit. et commisit regionem alchimo et reliquit
cum eo auxilium in adiutorium ipsi. et abiit bachi-
des ad regem. Et satis agebat alchimus pro principa-
tu sacerdotii sui. Et convenerunt ad eum omnes qui pertur-
babant populum suum. et obtinuerunt terram iuda. et
fecerunt plagam magnam in israel. Et vidit iu-
das omnia mala que fecit alchimus et qui cum eo
erant filiis israel multo plus quam gentes. Et exiit in
omnes fines iudee in circuitu et fecit vindictam in
viros desertores. et cessaverunt ultra exire in
regionem. Vidit autem alchimus quod prevaluit iu-
das et qui cum eo erant. et cognovit quia non potest sus-
tinere eos. et regressus est ad regem et accusavit
eos multis criminibus. Et misit rex nichanorem
unum de principibus suis nobilioribus qui erat inimi-
citias exercens contra israel. et mandavit quod e-
verteret populum. Et venit nichanor in ierusa-
lem cum exercitu magno et misit ad iudam et ad fra-
tres eius cum dolo verbis pacificis dicens. Non sit
pugna inter me et vos. Veniam cum viris pau-
cis ut videam facies vestras cum pace. Et venit
ad iudam et salutaverunt se invicem pacifice.
Et hostes parati erant rapere iudam. Et no-
tus est sermo iude quoniam cum dolo venerat ad eum.
et conterritus est ab eo. et amplius noluit videre
faciem eius. Et cognovit nichanor quoniam denu-
datum est consilium eius. et exiit obviam iude
ad pugnam iuxta capharsalama.
Et ceciderunt de nichanoris exercitu fere quinque mi-
lia. Et fugerunt in civitatem david. Et post hec
ascendit nichanor in montem syon et exie-
runt de sacerdotibus populi salutare eum cum
pace et demonstrare ei holocaustomata
que offerebantur pro rege. Et irridens sprevit
eos et polluit et locutus est superbe et iuravit
cum ira dicens. Nisi traditus fuerit iudas et exer-
citus eius in manus meas. continuo cum regres-
sus fuero in pace succendam domum istam.
Et exiit cum ira magna. Et intraverunt sacerdotes
et steterunt ante faciem altaris templi et flentes
dixerunt. Tu elegisti domum istam domine ad in-
vocandum nomen tuum in ea ut esset domus
orationis et obsecrationis populo tuo. fac vindictam
in homine isto et exercitu eius et cadant in gla-
dio. Memento blasphemias eorum et ne dederis
eis ut permaneant. Et exiit nichanor ab
ierusalem et castra applicuit ad bethoron. et
occurrit illi exercitus syrie. et iudas applicuit in
adarsa cum tribus milibus virorum. Et ado-
ravit iudas et dixit. Qui missi erant a rege
sennacherib domine quia blasphemaverunt te
exiit angelus et percussit eos centum octoginta quinque milia. Sic
contere exercitum istum in conspectu nostro hodie
et sciant ceteri quia male locutus est super sancta
tua. et iudica illum secundum maliciam eius.
Et commiserunt exercitus prelium tertiadecima die mensis
adar. et contrita sunt castra nichanoris et ce-
cidit ipse primus in prelio. Ut autem vidit exercitus
eius quia cecidisset nichanor. proiecerunt arma
sua et fugerunt. Et persecuti sunt eos viam
unius diei ab adazer usque quo veniatur

ub' ā cherse.
ub' quia

gazara. Et tubis cecinerunt post eos cum significa-
tionibus et exierunt de omnibus castellis iudee in
circuitu et ventilabant eos cornibus et conver-
tebantur iterum ad eos. et ceciderunt omnes gladio et non
est relictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum
et predam. et caput nichanoris amputaverunt et dex-
teram eius quam extenderat superbe. et attulerunt et sus-
penderunt contra ierusalem. Et letatus est populus valde et e-
gerunt diem illum in leticia magna. Et constituit
agi omnibus annis diem istum tertiadecima die mensis
adar. Et siluit terra iuda dies paucos. Et au-
divit iudas nomen romanorum quia sunt potentes vi-
ribus et acquiescunt ad omnia que postulantur ab
eis. Et quicumque accesserunt ad eos statuerunt cum eis
amicicias. et quia sunt potentes viribus. Et audierunt
prelia eorum et virtutes bonas quas fecerunt in gala-
cia. quia obtinuerunt eos et duxerunt sub tributo. Et
quanta fecerunt in regione hyspanie. et quod in po-
testatem redegerunt metalla argenti et auri que illic
sunt. et possederunt omnem locum consilio suo et pa-
ciencia. locaque que longe erant valde ab eis. et re-
ges qui supervenerant illis ab extremis terre con-
triverunt et percusserunt eos plaga magna. ceteri autem
dant eis tributum omnibus annis. Et philippum
et perseum cethcorum regem et ceteros qui adversum eos ar-
ma tulerant contriverunt in bello. et obtinuerunt
eos. et antiochum magnum regem asye qui eis pug-
nam intulerat habens centum viginti elephantos et e-
quitatum valde magnum contritum ab eis. et quia
ceperunt eum vivum. et statuerunt ei ut daret ipse
et qui regnarent post eum tributum magnum et da-
ret obsides et constitutum. et regionem indorum et me-
dos et lydos. de optimis regionibus eorum. et accep-
tas eas ab illis dederunt eumeni regi. Et quia
erant apud eladam voluerunt ire et tollere eos. et
innotuit sermo eis. Et miserunt ad eos ducem unum
et pugnaverunt contra illos. et ceciderunt ex eis multi.
et captivas duxerunt uxores eorum et filios. et di-
ripuerunt eos et terram eorum possederunt et destruxerunt
muros eorum. et in servitutem illos redegerunt usque
in hunc diem. Et residua regna et insulas que
aliquando restiterant illis exterminaverunt et in pote-
statem redegerunt. Cum amicis autem suis et qui
in ipsis requiem habebant conservaverunt amicicias.
Et obtinuerunt regna que erant proxima et que longe e-
rant. quicumque audiebant nomen eorum timebant eos.
quibus vero vellent auxilio esse ut regnarent reg-
nabant. quos autem vellent regno deturbabant.
et exaltati sunt valde. Et in omnibus istis ne-
mo portabat diadema nec induebatur purpu-
ra ut magnificaretur in ea. Et quia curiam fecerunt
sibi. et cotidie consulebant trecentos viginti consilium
agentes semper de multitudine ut que digna sunt
gerant. Et committunt uni homini magistratum
suum per singulos annos dominari universe terre
sue. et omnes obediunt uni. et non est invidia neque
zelus inter eos. Et elegit iudas eupolemum
filium iohannis filii iacob. et iasonem filium
eleazari. et misit eos romam constituere cum il-
lis amiciciam et societatem. et ut auferrent ab
eis iugum grecorum. quia viderunt quod in servitutem
premerent israel. Et abierunt romam viam multam val-
de. Et introierunt curiam et dixerunt. Iudas ma-
chabeus et fratres eius et populus iudeorum miserunt nos ad
vos statuere vobiscum societatem et pa-

et constituere nos socios et amicos vestros. Et placuit
sermo in conspectu eorum. Et hoc rescriptum quod rescripse-
runt in tabulis ereis misitque in Ierusalem ut esset apud eos ibi
memoriale pacis et societatis. Bene sit Romanis
et genti Iudeorum in mari et in terra in eternum. Gladiusque
et hostis procul fiat ab eis. Quod si institerit bellum Roma-
nis prius aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum,
auxilium feret gens Iudeorum prout tempus dictaverit
corde pleno. Et preliantibus non dabunt neque subministra-
bunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit
Romanis. Et custodient mandata eorum nihil ab eis ac-
cipientes. Similiter autem et si genti Iudeorum prius acciderit
bellum, adiuvabunt Romani ex animo prout eis
tempus permiserit. Et adiuvantibus non dabitur triticum, ar-
ma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis. Et custo-
dient mandata eorum absque dolo. Secundum hec verba
constituerunt Romani populo Iudeorum. Quod si post hec verba hii
aut illi addere aut demere ad hec aliquid voluerint, facient
ex proposito suo. Et quecumque addiderint vel demserint
rata erunt. Sed et de malis que Demetrius rex fecit in eos scrip-
simus ei dicentes: Quare aggravasti iugum tuum super ami-
cos nostros et socios Iudeos? Si ergo iterum adierint nos ad-
IX versum te, faciemus illis iudicium et pugnabimus tecum
terra marique. Interea ut audivit Demetrius quia cecidit
dit Nichanor et exercitus eius in prelio, apposuit Bachi-
dem et Alchimum rursum mittere in Iudeam et dextrum
cornu cum illis. Et abierunt viam que ducit in Galgala, et
castra posuerunt in Masaloth que est in Arbellis et occupa-
verunt eam. Et peremerunt animas hominum multas. In men-
se primo anni .c.l. et secundi applicuerunt exercitum ad Ierusalem.
Et surrexerunt et abierunt in Berea viginti milia virorum et
duo milia equitum. Et Iudas castra posuit in Laisa et
tria milia viri cum eo electi. Et viderunt multitudinem
exercitus quia multi sunt, et timuerunt valde. Et multi
subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi
octingenti viri. Et vidit Iudas quod defluxit exer-
citus suus et bellum perurgebat eum. Et confractus est
corde quia non habebat tempus congregandi eos, et dissolutus
est. Et dixit his qui residui erant: Surgamus et eamus
ad adversarios nostros si poterimus pugnare adversus
eos. Et avertebant eum dicentes: Non poterimus, sed li-
beremus animas nostras modo et revertamur ad fratres nostros
et tunc pugnabimus adversus eos; nos autem pauci sumus.
Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut fugiamus
ab eis. Et si appropiavit tempus nostrum, moriamur
in virtute propter fratres nostros et non inferamus crimen glorie nostre.
Et movit exercitus de castris et steterunt illis obviam.
Et divisi sunt equites in duas partes, et fundibularii
et sagittarii preibant exercitum, et primi certaminis
potentes omnes. Bachides autem erat in dextro cor-
nu, et proximavit legio ex duabus partibus, et clama-
bant tubis. Exclamaverunt autem et hii qui erant ex parte Iu-
de et ipsi. Et commota est terra a voce exercituum. Et commis-
sum est prelium a mane usque ad vesperam. Et vidit
Iudas quia firmior est pars exercitus Bachidis in dextris,
et convenerunt cum ipso constantes corde, et contrita est dextera
pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui
in sinistro cornu erant viderunt quia contritum est dextrum
cornu, et secuti sunt post Iudam et qui cum ipso erant
a tergo. Et ingravatum est prelium, et ceciderunt vulnerati ex
his et illis. Et Iudas cecidit, et ceteri fugerunt. Et Iona-
thas et Symon tulerunt Iudam fratrem suum et sepe-
lierunt eum in sepulcro patrum suorum in civitate

Modin. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu
magno. Et lugebant dies multos et dixerunt:
Quomodo cecidit potens qui salvum faciebat Israel! Et ce-
tera verba bellorum Iude et virtutum quas fecit et magnitudinis eius non
sunt descripta; multi enim erant valde. Et factum est
post obitum Iude emerserunt iniqui in omnibus finibus
Israel. Et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In
diebus illis facta est fames magna valde. Et tradidit
se Bachidi omnis regio eorum cum ipsis. Et elegit Ba-
chides impios viros et constituit eos dominos re-
gionis. Et exquirebant et perscrutabantur amicos Iu-
de, et adducebant eos ad Bachidem, et vindicabat
in illos et illudebat. Et facta est tribulatio magna in
Israel qualis non fuit ex qua die non est visus propheta in Israel. Et
congregati sunt omnes amici Iude et dixerunt Ionathe:
Ex quo frater tuus Iudas defunctus est, vir similis
ei non est qui exeat contra inimicos et Bachidem et eos
qui inimici sunt gentis nostre. Nunc itaque te elegimus
hodie esse pro eo nobis in principem et ducem ad bellandum
bellum nostrum. Et suscepit Ionathas tempore illo princi-
patum, et surrexit in loco Iude fratris sui. Et cogno-
vit Bachides et querebat eum occidere. Et cogno-
vit Ionathas et Symon frater eius et omnes qui cum eo
erant, et fugerunt in desertum Thecue, et conse-
derunt ad aquam lacus Asphar. Et cognovit Bachides, et
die sabbatorum venit ipse et omnis exercitus eius trans
Iordanem. Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, et rogavit
Nabutheos amicos suos ut commodarent illis appa-
ratum suum quod erat copiosum. Et exierunt filii Iambri
ex Madaba et comprehenderunt Iohannem et omnia que
habebat, et abierunt habentes ea. Post hec verba renun-
tiatum est Ionathe et Symoni fratri eius quia filii Iambri
faciunt nuptias magnas et ducunt sponsam ex
Madaba filiam unius de magnis principibus Cha-
naan cum ambitione magna. Et recordati sunt
sanguinis Iohannis fratris sui, et ascenderunt et absconderunt
se sub tegumento montis. Et levaverunt oculos su-
os et viderunt, et ecce tumultus et apparatus multus, et
sponsus processit et amici eius et fratres eius obviam il-
lis cum tympanis et musicis et armis multis. Et sur-
rexerunt ad eos ex insidiis et occiderunt eos, et ceci-
derunt vulnerati multi, et residui fugerunt in
montem. Et acceperunt omnia spolia eorum. Et
converse sunt nuptie in luctum, et vox musicorum
ipsorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam
sanguinis fratris sui. Et reversi sunt ad ripam Ior-
danis. Et audivit Bachides et venit die sabbatorum
usque ad oram Iordanis in virtute multa. Et dixit
ad suos Ionathas: Surgamus et pugnemus
contra inimicos nostros; non est enim hodie sicut heri
et nudius tertius. Ecce enim bellum ex adverso,
aqua vero Iordanis hinc et inde et ripe et paludes
et saltus, et non est locus divertendi. Nunc ergo clama-
te in celum ut liberemini de manibus inimicorum
nostrorum. Et commissum est bellum. Et extendit Io-
nathas manum suam percutere Bachidem, et diver-
tit ab eo retro. Et dissiluit Ionathas et qui cum
eo erant in Iordanem, et transnataverunt ad eos.
Et ceciderunt de parte Bachidis die illa mille viri.
Et reversi sunt in Ierusalem. Et edificaverunt civitates
munitas in Iudea, munitionem que erat in Ieri-
cho et in Amaum et in Bethoron et Bethel
et Thamnatha et Phara et Thopho muris ex-

celsis et portis et seris. Et posuit in eis custodiam ut exercerent malitiam in Israel. Et munivit civitatem Bethsuram et Gazaram et arcem et posuit in eis auxilia et apparatum escarum. Et accepit filios principum regionis obsides et posuit eos in arce in Ierusalem in custodia. Et anno centesimo quinquagesimo tertio mense secundo praecepit Alchimus destrui muros domus sanctae interioris et destrui opera prophetarum et coepit destruere. In tempore illo percussus est Alchimus et impedita sunt opera illius et occlusum est os eius et dissolutus est paralysi nec ultra potuit loqui verbum et mandare de domo sua. Et mortuus est Alchimus in tempore illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides quoniam mortuus est Alchimus et reversus est ad regem et siluit terra annis duobus. Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Ionathas et qui cum eo sunt in silentio habitant confidenter; nunc ergo adducamus Bacchidem et comprehendet eos omnes una nocte. Et abierunt et consilium ei dederunt. Et surrexit ut veniret cum exercitu multo et misit epistulas sociis suis qui erant in Iudaea ut comprehenderent Ionathan et eos qui cum eo erant, sed non potuerunt quia innotuit eis consilium eorum. Et apprehendit de viris regionis qui principes erant malitiae quinquaginta viros et occidit eos. Et secessit Ionathas et Simon et qui cum eo erant in Bethbessen quae est in deserto et exstruxit diruta eius et firmaverunt eam. Et agnovit Bacchides et congregavit universam multitudinem suam et his qui de Iudaea erant denuntiavit. Et venit et castra posuit desuper Bethbessen et oppugnavit eam dies multos et fecit machinas. Et reliquit Ionathas Simonem fratrem suum in civitate et exiit in regionem et venit cum numero et percussit Odaren et fratres eius et filios Phaseron in tabernaculis ipsorum et coepit caedere et crescere in virtutibus. Simon vero et qui cum ipso erant exierunt de civitate et succenderunt machinas et pugnaverunt contra Bacchidem et contritus est ab eis et affligebant eum valde quoniam consilium eius et congressus erat inanis. Et iratus contra viros iniquos qui ei consilium dederant ut veniret in regionem ipsorum multos ex eis occidit, ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam. Et cognovit Ionathas et misit ad eum legatos componere pacem cum ipso et reddere ei captivitatem. Et libenter accepit et fecit secundum verba eius et iuravit nihil se ei facturum mali omnibus diebus vitae eius. Et reddidit ei captivitatem quam prius erat praedatus de terra Iuda et conversus abiit in terram suam et non apposuit amplius venire in fines eius. Et cessavit gladius ex Israel et habitavit Ionathas in Machmas et coepit Ionathas ibi iudicare populum et exterminavit impios ex Israel.

X

Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius qui cognominatus est nobilis et occupavit Ptolemaidam et receperunt eum et regnavit illic. Et audivit Demetrius rex et congregavit exercitum valde copiosum et exivit obviam illi in proelium. Et misit Demetrius ad Ionathan epistulam verbis pacificis ut magnificaret eum. Dixit enim: Anticipemus pacem facere cum eo priusquam faciat cum Alexandro adversum nos. Recordabitur enim omnium malorum quae fecimus ei et in fratrem eius et in gentem eius. Et dedit ei potestatem congregandi exercitum et fabricare arma et esse socium eius et obsides qui erant in arce iussit tradi ei. Et venit Ionathas in Ierusalem et legit epistulas in auditu omnis populi et eorum qui in arce erant. Et timuerunt timore magno quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et traditi sunt obsides Ionathae et reddidit eos parentibus suis. Et habitavit Ionathas in Ierusalem et coepit aedificare et innovare civitatem. Et dixit facientibus opera ut exstruerent muros et montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem et ita fecerunt. Et fugerunt alienigenae qui erant in munitionibus quas Bacchides aedificaverat et reliquit unusquisque locum suum et abiit in terram suam. Tantum in Bethsura remanserunt aliqui ex his qui reliquerant legem et praecepta Dei, erat enim haec ad refugium. Et audivit rex Alexander promissa quae promisit Demetrius Ionathae et narraverunt ei proelia et virtutes quas ipse fecit et fratres eius et labores quos laboraverunt et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? Et nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. Et scripsit epistulam et misit ei secundum haec verba dicens: Rex Alexander fratri Ionathae salutem. Audivimus de te quod vir potens sis viribus et aptus es ut sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuae et ut amicus voceris regis (et misit ei purpuram et coronam auream) et quae nostra sunt sentias nobiscum et conserves amicitias ad nos. Et induit se Ionathas stola sancta septimo mense anno centesimo sexagesimo in die sollemni scenopegiae et congregavit exercitum et fecit arma copiosa. Et audivit Demetrius verba ista et contristatus est nimis et ait: Quid hoc fecimus quod praeoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudaeorum ad munimen sui? Scribam et ego illis verba deprecatoria et dignitates et dona ut sint mecum in adiutorium. Et scripsit eis in haec verba: Rex Demetrius genti Iudaeorum salutem. Quoniam servastis ad nos pactum et mansistis in amicitia nostra et non accessistis ad inimicos nostros audivimus et gavisi sumus. Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem et retribuemus vobis bona pro his quae fecistis nobiscum. Et remittemus vobis praestationes multas et dabimus vobis donationes. Et nunc absolvo vos et omnes Iudaeos a tributis et pretia salis indulgeo et coronas remitto et tertias seminis et dimidiam partem fructus ligni quod est portionis meae relinquo vobis ex hodierno et deinceps ne accipiatur a terra Iuda et a tribus civitatibus quae additae sunt illi ex Samaria et Galilaea ex hodierna die in totum tempus. Et Ierusalem sit sancta et libera cum finibus suis et decimae et tributa ipsius sint. Remitto etiam potestatem arcis quae est in Ierusalem et do eam summo sacerdoti ut constituat in ea viros quos ipse elegerit qui custodiant eam. Et omnem animam Iudaeorum quae captiva est a terra Iuda in omni regno meo relinquo liberam gratis ut omnes a tributis solvantur etiam pecorum suorum. Et omnes dies sollemnes et sabbata et neomeniae et dies decreti et tres dies ante diem sollemnem et tres dies post diem sollemnem sint omnes immunitatis et remissionis omnibus Iudaeis qui sunt in regno meo.

Et nemo habebit potestatem agere aliquid et movere negotia adversus aliquem illorum in omni causa. Et ascribantur ex Iudeis in exercitu regis ad triginta milia virorum, et dabuntur illis copie ut oportet omnibus exercitibus regis. Et ex eis ordinabuntur qui sint in munitionibus regis magni. Et ex his constituentur super negotia regni que aguntur ex fide, et principes sint ex eis, et ambulent in legibus suis sicut precepit rex in terra Iuda. Et tres civitates que addite sunt Iudee ex regione Samarie cum Iudea reputentur, ut sint sub uno et non obediant alii potestati nisi summi sacerdotis. Ptolomaidam et fines eius quas dedi donum sanctis qui sunt in Ierusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et ego singulis annis dabo quindecim milia siclorum argenti de rationibus regis que me contingunt. Et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus. Et super hec quinque milia siclorum argenti que accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos, et hec ad sacerdotes pertineant qui ministerio funguntur. Et quicumque confugerint in templum quod est in Ierosolimis et in omnibus finibus eius obnoxii regi in omni negotio, dimittantur, et universa que sunt eis in regno meo libera habeant. Et ad edificanda vel restauranda opera sanctorum sumptus dabuntur de ratione regis, et ad construendos muros ut Iudea. Ut audivit autem Ionathas et populus sermones istos, non crediderunt eis nec receperunt eos, quia recordati sunt malitie magne quam fecerat in Israel et tribulaverat eos valde. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, et ipsi auxilium ferebant omnibus diebus. Et congregavit rex Alexander exercitum magnum et admovit castra contra Demetrium. Et commiserunt prelium reges, et fugit exercitus Demetrii, et insecutus est eum Alexander et incubuit super eos. Et invaluit prelium nimis donec occidit sol, et cecidit Demetrius in die illa. Et misit Alexander ad Ptolomeum regem Egypti legatos secundum verba hec dicens: Quoniam regressus sum in regnum meum et sedi in sede patrum meorum et obtinui principatum et contrivi Demetrium et possedi regionem nostram et commisi pugnam cum eo et contritus est ipse et castra eius a nobis, et sedimus in sede regni eius. Et nunc statuamus ad invicem amicitiam, et da mihi filiam tuam uxorem, et ego ero gener tuus, et dabo tibi dona et ipsi dignitatem. Et respondit Ptolomeus rex dicens: Felix dies in qua reversus es ad terram patrum tuorum et sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi que scripsisti, sed occurre Ptolomaide ut videamus invicem, et spondeam tibi sicut dixisti. Et exivit Ptolomeus de Egypto ipse et Cleopatra filia eius, et venit Ptolomaidem anno centesimo sexagesimo secundo. Et occurrit ei Alexander rex, et dedit ei Cleopatram filiam suam, et fecit nuptias eius Ptolomaide sicut reges in magna gloria. Et scripsit rex Alexander Ionathe ut veniret obviam sibi. Et abiit cum gloria Ptolomaidem et occurrit ibi duobus regibus, et dedit illis argentum multum et aurum et dona, et invenit gratiam in conspectu eorum. Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui, interpellantes adversus eum, et non intendit rex ad eos, et iussit spoliari Ionathan vestimentis suis et indui eum purpura, et ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum. Dixitque principibus suis: Exite cum eo in medium civitatis et predicate ut nemo adversus eum interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione. Et factum est ut viderunt qui interpellabant gloriam eius que predicabatur et opertum eum purpura, fugerunt omnes. Et magnificavit eum rex et scripsit eum inter primos amicos et posuit eum ducem et participem principatus. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum pace et letitia. In anno centesimo sexagesimo quinto venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum. Et audivit rex Alexander et contristatus est valde et reversus est Antiochiam. Et constituit Demetrius Apollonium ducem, qui preerat Celesyrie, et congregavit exercitum magnum et accessit ad Iamniam, et misit ad Ionathan summum sacerdotem dicens: Tu solus resistis nobis, ego autem factus sum in derisum et in opprobrium, propterea quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus. Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, et comparemus illic invicem, quia mecum est virtus bellorum. Interroga et disce quis sum ego et ceteri qui auxilio sunt mihi, qui et dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua. Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum in campo, ubi non est lapis neque saxum neque locus fugiendi? Ut audivit autem Ionathas sermones Apollonii, motus est animo, et elegit decem milia virorum et exivit ab Ierusalem, et occurrit ei Symon frater eius in adiutorium. Et applicuerunt castra in Ioppen, et exclusit eum a civitate, quia custodia Apollonii in Ioppe erat, et oppugnavit eam. Et exterriti qui erant in civitate aperuerunt ei, et obtinuit Ionathas civitatem Ioppen. Et audivit Apollonius et admovit tria milia equitum et exercitum multum. Et abiit Azotum tamquam iter faciens, et statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum et confideret in eis. Et insecutus est eum Ionathas in Azotum, et commiserunt. Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte. Et cognovit Ionathas quoniam insidie sunt post se, et circuierunt castra eius et iecerunt iacula in populum a mane usque ad vesperam. Populus autem stabat sicut preceperat Ionathas, et laboraverunt equi eorum. Et eiecit Symon exercitum suum et commisit contra legionem; equites enim fatigati erant, et contriti sunt ab eo et fugerunt. Et qui dispersi sunt in campo fugerunt in Azotum et intraverunt in Bethdagon idolum suum ut ibi se liberarent. Et succendit Ionathas Azotum et civitates que erant in circuitu eius et accepit spolia eorum, et templum Dagon et omnes qui fugerunt in illud succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio fere viii milia virorum. Et movit inde Ionathas castra et applicuit ea Ascalonem, et exierunt de civitate obviam illi in magna gloria. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum suis habentibus spolia multa. Et factum est ut audivit Alexander rex sermones istos, et addidit adhuc glorificare Ionathan. Et misit ei fibulam auream sicut consuetudo est dari cognatis regum, et dedit ei Accaron et omnes fines eius in possessionem.

Et rex

XI

egipti congregavit exercitum et naves multas si
cut harenam maris que est circa oram et querebat
regnum Alexandri dolo et addere illud regno suo.
Et exiit in Syriam verbis pacificis et aperiebant ei
civitates et occurrebant ei quia mandaverat Alex
ander exire ei obviam eo quod socer eius esset.
Cum introiret autem civitatem Ptolomeus ponebat
custodias militum in singulis civitatibus. Et ut
appropinquavit Azoto ostenderunt ei templum Dagon
succensum igni et Azotum et cetera eius demolita et
corpora proiecta et eorum qui cesi erant in bello
tumulos quos fecerant secus viam et narraverunt
regi quia hec fecit Ionathas ut invidiam facerent
ei. Et tacuit rex. Et occurrit Ionathas regi in
Ioppen cum gloria et invicem se salutaverunt et dor
mierunt illic et abiit Ionathas cum rege usque
ad fluvium qui vocatur Eleutherus et reversus est
Ierusalem. Rex autem Ptolomeus obtinuit dominium
civitatum usque Seleuciam maritimam et
cogitabat in Alexandrum consilia mala et misit
legatos ad Demetrium dicens. Veni componamus
inter nos pactum et dabo tibi filiam meam quam habet Alex
ander et regnabis in regno patris tui. penituit enim
me quod dedi illi filiam meam. Quesivit enim me occi
dere et vituperavit eum propterea quod concupierat reg
num eius et abstulit filiam suam et dedit Demetrio
et alienavit se ab Alexandro et manifeste sunt facte in
imicitie eius. Et intravit Ptolomeus Antiochiam
et imposuit duo diademata capiti suo Egipti et Asie.
Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus quia re
bellabant qui erant in locis illis. Et audivit Alex
ander et venit ad eum in bello. Et produxit rex Pto
lomeus exercitum et occurrit ei manu valida et fuga
vit eum et fugit Alexander in Arabiam ut ibi pro
tegeretur. Rex autem Ptolomeus exaltatus est
et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri et mi
sit Ptolomeo. Et rex Ptolomeus mortuus est in die
tertia et qui erant in munitionibus perierunt ab his
qui erant intra castra eius et regnavit Demetrius anno
.c.lxvii. In diebus illis congregavit Ionathas eos qui
erant in Iudea ut expugnarent arcem que est in Ie
rusalem et fecerunt contra eam machinas multas. Et abierunt
quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad
regem et renuntiaverunt ei quod Ionathas obsideret
arcem. Et ut audivit iratus est et statim venit
Ptolomaidam et scripsit Ionathe ne obsideret sed ut
occurreret sibi ad colloquium festinato. Ut autem
audivit Ionathas iussit obsidere et elegit de
senioribus Israel et de sacerdotibus et dedit se periculo et
accepit argentum et aurum et alia exenia mul
ta et abiit ad regem Ptolomaidem et invenit
gratiam in conspectu regis. Et interpellabant ad
versus eum quidam iniqui ex gente sua. Et fecit
ei rex sicut fecerunt ei qui ante ipsum fuerant. Et ex
altavit eum in conspectu amicorum omnium
et statuit ei principatum sacerdotii et quecumque ali
a habuit prius preciosa et fecit eum principem a
micorum. Et postulavit Ionathas a rege ut im
munem faceret Iudeam et tres toparchi
as et Samariam et confines eius et promisit ei ta

lenta trecenta. Et consensit rex et scripsit Ionathe e
pistolas de omnibus hiis hunc modum continentes.
Rex Demetrius fratri Ionathe salutem et genti Iu
deorum. Exemplum epistole quam scripsimus Lasteni parenti no
stro de vobis misimus ad vos ut sciretis. Deme
trius Lasteni parenti salutem. Genti Iudeorum ami
cis nostris et servantibus que iusta sunt apud nos decre
vimus benefacere propter benignitatem ipsorum quam
erga nos habent. Statuimus ergo illis omnes fines
Iudeorum et tres civitates Lidam et Ramathem
que addite sunt Iudee ex Samaria et omnes fi
nes earum sequestrari omnibus sacrificantibus in
Ierosolimis pro hiis que ab eis rex prius accipi
ebat per singulos annos et pro fructibus terre et po
morum. Et alia que ad nos pertinebant decimarum
et tributorum ex hoc tempore remittimus eis et areas
salinarum et coronas que nobis deferebantur omnia
ipsis concedimus et nichil horum irritum erit
ex hoc et in omne tempus. Nunc ergo curate facere hu
ius exemplum et detur Ionathe et ponatur in monte
sancto et in loco celebri. Et videns Demetrius rex quod
siluit terra in conspectu suo et nichil ei resistit
dimisit totum exercitum suum unumquemque
in locum suum excepto exercitu peregrino quem traxit
ab insulis gentium et inimici erant ei omnes
exercitus patrum eius. Triphon autem erat quidam
partium Alexandri prius et vidit quia omnis exercitus mur
murabat contra Demetrium et ivit ad Emal
chuel Arabem qui nutriebat Antiochum fi
lium Demetrii Alexandri et assidebat ei ut tra
deret eum ipsi ut regnaret loco patris sui et e
nuntiavit ei quanta fecit Demetrius et inimiciti
as exercituum eius adversus eum et mansit i
bi diebus multis. Et misit Ionathas ad Demetri
um regem ut eiceret eos qui in arce erant in Ie
rusalem et qui in presidiis erant quia impugnabant
Israel. Et misit Demetrius Demetrius ad Ionathan
dicens. Non hec tantum faciam tibi et genti tue sed glo
ria illustrabo te et gentem tuam cum fuerit oportu
num. Nunc ergo recte feceris si miseris in au
xilium mihi viros quia discessit omnis exercitus meus. Et
misit ei Ionathas tria milia virorum fortium An
tiochiam et venerunt ad regem et delectatus
est rex in adventu eorum. Et convenerunt qui erant
de civitate .c.xx. milia virorum et volebant inter
ficere regem et fugit rex in aulam et occupa
verunt qui erant de civitate itinera civitatis
et ceperunt pugnare. Et vocavit rex Iudeos in
auxilium et convenerunt omnes ad eum et dispersi
sunt omnes per civitatem et occiderunt in die illa
.c. milia hominum et succenderunt civitatem et
ceperunt spolia multa in illa die et liberaverunt regem
et viderunt qui erant de civitate quod obtinuissent
Iudei civitatem sicut volebant et infirmati sunt
mente sua et clamaverunt ad regem cum precibus
dicentes. Da nobis dextras et cessent Iudei oppu
gnare nos et civitatem et proiecerunt arma et fe
cerunt pacem. Et glorificati sunt Iudei in conspectu
regis et in conspectu omnium qui erant in regno
eius et nominati sunt in regno et regressi sunt

in ierusalem habentes spolia. Et sedit rex demetrius in sede reg-
ni sui: et siluit terra in conspectu eius. Et mentitus est
omnia quecumque dixit: et abalienavit se ab ionatha. Et non re-
tribuit ei secundum beneficia que sibi tribuerat: et vexabat eum
valde. Post hec autem reversus est tryphon et antiochus cum eo
puer adolescens: et regnavit: et imposuit diadema.
Et congregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat
demetrius: et pugnaverunt contra eum: et fugit et terga vertit.
Et accepit tryphon bestias: et obtinuit antiochiam.
Et scripsit antiochus adolescens ionathe dicens. Con-
stituo tibi sacerdotium: et constituo te super quatuor civitates ut
sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea in mi-
nisterium: et dedit illi potestatem bibendi in auro et esse
in purpura: et habere fibulam auream: et symonem fratrem
eius constituit ducem a terminis tyri usque ad fines
egypti. Et exiit ionathas et perambulabat trans flu-
men civitates: et congregatus est ad eum omnis exercitus sy-
rie in auxilium: et venit in ascalon. Et occurrerunt
ei de civitate honorifice: et abiit inde gazam: et conclu-
serunt se qui erant in civitate: et obsedit eam: et suc-
cendit que in circuitu eius erant civitates: et predatus
est eas. Et rogaverunt gazenses ionatham: et dedit illis
dexteram: et accepit filios eorum obsides: et misit il-
los in ierusalem: et perambulabat regionem usque ad
damascum. Et audivit ionathas quia pre-
varicati sunt principes demetrii in cades que
est galilee cum exercitu multo volentes re-
movere eum a negotio regni: et occurrit
illis. Fratrem autem suum symonem reliquit
intra provinciam: et applicuit symon ad beth-
suram: et expugnabat eam multis diebus et con-
clusit eos. Et postulaverunt ab eo dextras ac-
cipere: et dedit illis: et eiecit eos inde: et cepit
civitatem: et posuit in ea presidium. Et iona-
thas et castra eius applicuerunt ad aquam gene-
sar: et ante lucem vigilaverunt in campo asor.
Et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo:
et tendebant ei insidias in montibus. Ipse autem occur-
rit ex adverso. Insidie vero exsurrexerunt de locis suis
et commiserunt prelium. Et fugerunt qui erant ex parte
ionathe omnes: et nemo relictus est ex eis nisi matha-
thias filius absolomi: et iudas filius alphei princeps
militie exercitus. Et scidit ionathas vestimenta sua:
et posuit terram in capite suo: et oravit. Et reversus est iona-
thas ad eos ad prelium: et convertit illos in fugam:
et expugnaverunt. Et viderunt qui fugiebant partis illius
et reversi sunt ad eum: et insequebantur cum
eo usque cades ad castra sua: et venerunt usque il-
XII luc. Et ceciderunt de alienigenis die illa tria milia
virorum. Et reversus est ionathas in ierusalem. Et vi-
dit ionathas quia tempus eum iuvat: et elegit viros
et misit romam statuere et renovare cum eis ami-
citiam. Et ad spartiatas et ad alia loca misit epistolas se-
cundum eamdem formam. Et abierunt romam et intraverunt in cu-
riam et dixerunt. Ionathas summus sacerdos et gens iu-
deorum miserunt nos ad vos ut renovaremus amicitiam
et societatem secundum pristinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos
per loca ut deducerent eos per loca in terram iuda cum pace.
Et hoc exemplum epistolarum quas scripsit ionathas spartiati-
bus salutem. Iam pridem misse erant epistole ad oniam sum-
mum sacerdotem a dario qui regnabat apud vos quoniam
estis fratres nostri sicut rescriptum continet quod subiectum est.
Et suscepit onias virum qui missus fuerat cum honore: et
accepit epistolas quibus significabatur de societate et a-
micitia. Nos cum nullo horum indigeremus ha-
bentes libros sanctos qui sunt in manibus nostris
maluimus mittere ad vos renovare frater-
nitatem et amicitiam: ne forte alieni ef-
ficiamur a vobis. Multa enim tempora tran-
sierunt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in omni
tempore sine intermissione diebus sollempnibus et ce-
teris quibus oportet memores sumus vestri in sa-
crificiis que offerimus et observationibus sicut fas est et de-
cet meminisse fratrum. Letamur itaque de gloria vestra.
Nos autem circumdederunt multe tribulationes et multa pre-
lia: et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu no-
stro. Noluimus ergo vobis molesti esse in ceteris sociis et a-
micis nostris in preliis his. Habuimus enim de celo au-
xilium et liberati sumus: et humiliati sunt inimi-
ci nostri. Elegimus itaque numenium antiochi et an-
tipatrem iasonis filium et misimus ad romanos
renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam.
Mandavimus itaque eis ut veniant ad vos et salu-
tent vos et reddant vobis epistolas nostras de inno-
vatione fraternitatis nostre. Et nunc bene facietis respon-
dentes nobis ad hec. Et hoc rescriptum epistolarum quod miserat oni-
e. Arius rex spartiatarum onie sacerdoti mag-
no salutem. Inventum est in scriptura de spartiatis
et iudeis quoniam sunt fratres et quod sunt de genere abraham. Et
nunc ex quo hec cognovimus bene facitis scribentes
nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsimus vobis pe-
cora nostra et possessiones nostre vestre sunt et vestre nostre. Man-
davimus itaque hec nuntiari vobis. Et audivit io-
nathas quoniam principes demetrii egressi sunt cum exercitu
multo super quam prius pugnare adversus eum. Et exiit
ab ierusalem: et occurrit eis in amathitide regione.
Non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem
eius. Et misit speculatores in castra eorum: et rever-
si renuntiaverunt quod constituunt supervenire illuc nocte.
Cum autem occidisset sol precepit ionathas suis vigila-
re et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte.
Et posuit custodes per circuitum castrorum. Et audi-
erunt adversarii quod paratus est ionathas cum suis in bel-
lo et timuerunt et formidaverunt corde suo. Et accen-
derunt focos in castris suis. Ionathas autem et qui cum ipso erant
non cognoverunt usque mane. Videbant enim luminaria
ardentia. Et secutus est ionathas eos et non comprehendit
eos. Transierunt enim flumen eleutherum. Et divertit iona-
thas ad arabas qui vocantur zabadei: et percussit eos
et accepit spolia eorum. Et iunxit et venit damascum: et per-
ambulavit omnem regionem illam. Symon autem
exiit et venit usque ad aschalonem et ad proxima pre-
sidia: et declinavit in ioppen et occupavit eam.
Audivit enim quod vellent presidium tradere partibus de-
metrii: et posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et
reversus est ionathas: et convocavit seniores populi: et co-
gitavit cum eis edificare presidia in iudea: et edi-
ficare muros in ierusalem: et exaltare altitudinem
magnam inter medium arcis et civitatis ut separaret
eam a civitate ut esset ipsa singulariter: et neque emant
neque vendant. Et convenerunt ut edificarent civita-
tem. Et cecidit murus qui erat super torrentem ab

Adiada q[uae] e[st] alte mo loca.

orum Sor, et reparavit eam qui vocatur Chaphetetha.
Et Symon edificavit Adiada in Sephela, et munivit
eam, et imposuit portas et seras. Et cum cogitasset
Tryphon regnare Asie et assumere diadema et exten-
dere manum in Antiochum regem, timens ne forte non
permitteret eum Ionathas, sed pugnaret adversus eum,
querebat comprehendere et occidere. Et exurgens abiit
in Bethsan. Et exivit Ionathas obviam ei cum xl m[ilibus]
virorum electorum in prelium, et venit ad Bethsan. Et vidit
Tryphon quia venit Ionathas cum exercitu multo ut
extenderet in eum manus, et timuit, et excepit eum cum
honore, et commendavit eum omnibus amicis suis, et dedit
ei munera. Et precepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut
sibi. Et dixit Ionathe: Ut quid vexasti universum populum,
cum bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos
suas. Elige autem tibi paucos viros qui tecum sint, et ve-
ni mecum Ptolomaydam, et tradam eam tibi et reliqua presi-
dia et exercitum et universos prepositos negotii, et conversus
abibo. Propterea enim veni. Et credidit ei et fecit sicut
dixit. Et dimisit exercitum, et abierunt in terram Iuda.
Retinuit autem secum iii m[ilia] virorum. Ex quibus remi-
sit in Galileam ii m[ilia]. Mille autem cum eo venerunt. Ut
autem intravit Ionathas Ptolomaydam, clauserunt
portas Ptolomenses, et comprehenderunt eum, et omnes qui cum eo
intraverant gladio interfecerunt. Et misit Tryphon
exercitum et equites in Galileam in campum magnum
ut perderent omnes socios Ionathe. At illi cum cognovis-
sent quia comprehensus est Ionathas et periit et omnes qui
cum eo erant, hortati sunt semetipsos. Et exie-
runt parati in prelium. Et videntes hii qui inse-
cuti fuerant quia pro anima res est illis, reversi sunt.
Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iuda. Et plan-
xerunt Ionathan et omnes qui cum eo erant valde.
Et luxit Israel luctu magno. Et quesierunt omnes gentes
que in circuitu eorum erant conterere eos. Dixerunt
enim: Non habent principem et adiuvantem. Nunc ergo ex-
pugnemus illos, et tollamus ex hominibus memoriam
XIII eorum. Et audivit Symon quod congregavit Tryphon
exercitum copiosum ut veniret in terram Iuda
et attereret eam. Videns quia in tremore populus est et in timo-
re, ascendit Ierusalem et congregavit populum et adhortans
dixit: Vos scitis quanta ego et fratres mei et domus patris
mei fecimus pro legibus et pro sanctis prelia, et angustias qua-
les vidimus. Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel,
et relictus sum solus ego. Et nunc non michi contingat par-
cere anime mee in omni tempore tribulationis. Non enim
melior sum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam et sanc-
ta, natos quoque nostros et uxores, quia congregate sunt universe
gentes conterere nos inimicitie gratia. Et accensus est spi-
ritus populi simul ut audivit sermones istos. Et responderunt vo-
ce magna dicentes: Tu es dux noster loco Iude et Iona-
the fratris tui. Pugna prelium nostrum, et omnia quecumque
dixeris nobis faciemus. Et congregans omnes viros bel-
latores acceleravit consummare universos muros Ierusalem, et firma-
vit eam in gyro. Et misit Ionatham
filium Absalomi et cum eo exercitum novum in Ioppen,
et eiectis hiis qui erant in ea, mansit illic ipse. Et
movit Tryphon a Ptolomayda cum exercitu multo
ut veniret in terram Iuda, et Ionathas cum eo in cus-
todia. Symon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Symon loco Io-
nathe fratris sui, et quia commissurus esset cum eo prelium,
misit ad eum legatos dicens: Pro argento quod debebat
frater tuus Ionathas in ratione regis propter negotia que gessit,
detinuimus eum. Et nunc mitte argenti talenta c et duos filios eius obsides,
ut cum dimissus fuerit non fugiat a nobis, et remittemus eum.
Et cognovit Symon quia cum dolo loqueretur secum. Iussit
tamen dari argentum et pueros, ne inimicitiam magnam su-
meret, et premisit pueros et c talenta ad ipsum ... dicen-
tem quia non misit argentum et pueros propterea periit,
et non dimisit Ionathan. Et post hec venit Tryphon intra
regionem ut contereret eam, et gyraverunt per viam que ducit
ad Ador. Et Symon et castra eius ambulabant in omnem
locum quocumque ibant. Qui autem in arce erant miserunt
ad Tryphonem legatos ut festinaret venire per deser-
tum et mitteret illis alimonias. Et paravit Tryphon om-
nem equitatum ut veniret illa nocte. Erat autem nix
multa valde, et non venit in Galaaditim. Et
cum appropinquasset Bascaman, occidit Ionathan
et filios eius. Et convertit Tryphon et abiit in terram suam.
Et misit Symon et accepit ossa Ionathe fratris sui,
et sepelierunt eum in Modin civitate patrum eius. Et
planxerunt eum omnis Israel planctu magno et luxerunt
eum dies multos. Et edificavit Symon super sepulcrum
patris sui et fratrum suorum edificium altum visu lapide po-
lito retro et ante. Et statuit vii pyramidas unam
contra unam patri et matri et iiii fratribus. Et his circumposuit
columpnas magnas et super columpnas arma ad
memoriam eternam. Et iuxta arma naves sculp-
tas que viderentur ab hominibus navigantibus mare. Hoc
est sepulcrum quod fecit in Modin usque ad hunc diem.
Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege
adolescente, dolo occidit eum, et regnavit loco eius,
et imposuit sibi diadema Asie, et fecit plagam mag-
nam in terra. Et edificavit Symon presidia Iudee mu-
niens ea turribus excelsis et muris magnis et portis
et seris. Et posuit alimenta in munitionibus. Et elegit
Symon viros et misit ad Demetrium regem ut faceret
remissionem regioni, quia actus omnes Tryphonis per direp-
tionem fuerant gesti. Et Demetrius ad hec verba re-
spondit et scripsit epistolam talem: Rex Demetrius Symoni summo
sacerdoti et amico regum et senioribus gentis Iudeorum
salutem. Coronam auream et bahen quam misistis suscepimus,
et parati sumus facere vobiscum pacem magnam, et scribere
prepositis regis remittere vobis que indulsimus. Quecumque
enim constituimus vobis constant. Munitiones quas edifica-
stis sint vobis. Remittimus quoque ignorantias et peccata
usque in hodiernum diem, et coronam quam debebatis.
Et siquid aliud erat tributarium in Ierusalem, iam non sit tributarium.
Et siqui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, et sit
inter nos et vos et illos pax. Anno c lxx ablatum est
iugum gentium ab Israel. Et cepit populus Israel scribere in tabu-
lis et gestis publicis: Anno primo sub Symone summo
sacerdote magno duce et principe Iudeorum. In diebus
illis Symon applicuit ad Gazam et circumdedit eam
castris, et fecit machinas, et applicuit ad civitatem,
et percussit turrim unam et comprehendit. Et erum-
pebant erant qui intra machinam erant in civitatem. Et factus
est motus magnus in civitate. Et ascenderunt qui
erant in civitate cum uxoribus et filiis super murum

scissis tunicis suis. Et clamaverunt voce magna postulantes a Symone dextras sibi dari. Et dixerunt: Non nobis reddas secundum malicias nostras sed secundum misericordias tuas. Et flexus Symon non debellavit eos. Eiecit eos tamen de civitate et mundavit edes in quibus fuerant simulacra. Et tunc intravit in eam cum ymnis benedicens dominum. Et eiecta ab ea omni inmundicia, collocavit in ea viros qui legem facerent, et munivit eam. Et fecit sibi habitationem. Qui autem erant in arce Ierusalem prohibebantur egredi et ingredi in regionem et emere ac vendere, et esurierunt valde. Et multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Symonem ut dextras acciperent, et dedit illis. Et eiecit eos inde et mundavit arcem a contaminationibus. Et intraverunt in eam vicesima tercia die secundi mensis anno centesimo septuagesimo primo cum laude et ramis palmarum et cinyris et cymbalis et nablis et ympnis et canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel. Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hii cum leticia. Et munivit montem templi qui erat secus arcem, et habitavit ibi ipse et qui cum eo erant. Et vidit Symon Iohannem filium suum quod vir esset prelii, et posuit eum ducem virtutum universarum, et habitavit Gazaris.

XIIII Anno centesimo septuagesimo secundo congregavit Demetrius rex exercitum suum et abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia ut expugnaret Triphonem. Et audivit Arsaces rex Persidis et Medie quia intravit Demetrius confines suos, et misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum et adduceret eum ad se. Et abiit et percussit castra Demetrii et comprehendit eum et duxit ad Arsacem, et posuit eum in custodia. Et siluit omnis terra Iuda omnibus diebus Symonis, et quesivit bona genti sue, et placuit illis potestas eius et gloria eius omnibus diebus. Et cum omni gloria sua accepit Ioppen in portum, et fecit introitum in insulis maris. Et dilatavit fines gentis sue, et obtinuit regionem. Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazare et Bethsure et arcis. Et abstulit inmundicias ex ea, et non erat qui resisteret ei. Et unusquisque colebat terram suam cum pace, et terra Iuda dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant omnes et de bonis terre tractabant. Et iuvenes induebant se gloriam et stolas belli. Civitatibus alimonias tribuebat, et constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen glorie eius usque ad extremum terre. Fecit pacem super terram, et letatus est Israel leticia magna. Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea sua, et non erat qui terreret eos. Defecit impugnans eos super terram; reges contriti sunt in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui, et legem exquisivit, et abstulit omnem iniquum et malum. Sancta glorificavit, et multiplicavit vasa sanctorum.

Et auditum est Rome quia defunctus esset Ionathas, et usque in Spartiatas, et contristati sunt valde. Ut audierunt autem quod Symon frater eius factus esset summus sacerdos loco eius, et ipse obtineret regionem et civitates in ea, scripserunt ad eum in tabulis ereis ut renovarent amicicias et societates quas fecerant cum Iuda et Ionatha fratribus eius. Et lecte sunt in conspectu ecclesie in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum quas miserunt Spartiate: Spartianorum principes et civitates Symoni sacerdoti magno et senioribus et sacerdotibus et reliquo populo Iudeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad populum nostrum nunciaverunt nobis de vestra gloria et honore et leticia. Et gavisi sumus in introitu eorum. Et scripsimus que ab ipsis erant dicta in conciliis populi sic: Numenius Antiochi et Antipater Iasonis filius legati Iudeorum venerunt ad nos renovantes nobiscum amiciciam pristinam. Et placuit populo excipere viros gloriose, et ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Symoni magno sacerdoti. Post hec autem misit Symon Numenium Romam habentem clipeum aureum magnum pondo mnarum mille ad statuendam cum eis amiciciam et societatem. Cum autem audisset populus Romanus sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Symoni et filiis eius? Restituit enim ipse fratres suos, et expugnavit inimicos Israel ab eis. Et statuerunt ei libertatem. Et descripserunt in tabulis ereis et posuerunt in titulis in monte Syon. Et hoc exemplum scripture: Octava decima die mensis Elul anno centesimo septuagesimo secundo, anno tercio sub Symone sacerdote magno in Asaramel in conventu magno sacerdotum et populi et principum gentis et seniorum regionis nota facta sunt hec: quoniam frequenter facta sunt prelia in regione nostra. Symon autem Mathathie filius ex filiis Iarib et fratres eius dederunt se periculo et restiterunt adversariis gentis sue ut starent sancta ipsorum et lex, et gloria magna glorificaverunt gentem suam. Et congregavit Ionathas gentem suam, et factus est illis sacerdos magnus, et appositus est ad populum suum. Et voluerunt inimici eorum calcare sancta et atterere regionem eorum et extendere manus in sancta eorum. Tunc restitit Symon et pugnavit pro gente sua, et erogavit multas pecunias, et armavit viros gentis sue, et dedit eis stipendia. Et munivit civitates Iudee et Bethsuram que erat in finibus Iudee, ubi erant arma hostium antea. Et posuit illic presidium viros Iudeos. Et Ioppen munivit que erat ad mare, et Gazaram que est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant. Et collocavit illic Iudeos, et quecumque apta erant ad correctionem eorum posuit in eis. Et vidit populus actum Symonis et gloriam quam cogitabat facere genti sue, et posuerunt eum ducem suum et principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hec omnia, et iusticiam et fidem quam conservavit genti sue, et exquisivit omnimodo exaltare populum suum. In diebus eius prosperatum est in manibus eius ut tollerentur gentes de regione ipsorum, et qui in civitate David erant in Ierusalem in arce, de qua procedebant et contaminabant omnia que in circuitu sanctorum sunt, et inferebant plagam magnam castitati. Et collocavit in ea viros Iudeos ad tutamentum regionis et civitatis, et exaltavit muros Ierusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium. Secundum hec fecit eum amicum suum, et glorificavit eum gloria magna. Audivit enim quod appellati sunt Iudei a Romanis amici et socii et fratres, et quia susceperunt legatos Symonis gloriose, et quia Iudei et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum et summum sacerdotem in eternum, donec surgat propheta fidelis; et ut sit super eos dux, et ut cura esset illi pro sanctis, et ut constitueret prepositos super opera eorum et super regionem et super arma et super presidia, et cura sit illi de sanctis. Et ut audiatur ab omnibus, et scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione. [illegible] Et ut

operiri purpura et uti fibula aurea. Et ne liceat ulli ex populo uel ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum et contradicere his que ab eo dicuntur aut conuocare conuentum in regione sine ipso. Et uestiri purpura et uti fibula aurea. Qui autem fecerit extra hec aut irritum fecerit aliquid horum reus erit. Et complacuit omni populo statuere Simonem et facere secundum uerba ista. Et suscepit Symon et placuit ei summo sacerdotio fungi et esse dux et princeps gentis Iudeorum et sacerdotum et preesse omnibus. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis ereis et ponere eas in peribulo sanctorum in loco celebri. Exemplum autem horum ponere in erario ut habeat Symon et filii eius.

XV

Et misit Antiochus rex filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti et principi gentis Iudeorum et uniuerse genti. Et erant continentes hunc modum. Rex Antiochus Symoni sacerdoti magno et genti Iudeorum salutem. Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum. Volo autem uindicare regnum et restituere illud sicut erat antea. Et electam feci multitudinem exercitus et feci naues bellicas. Volo autem procedere per regionem ut ulciscar in eos qui corruperunt regionem nostram et qui desolauerunt ciuitates multas in regno meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt tibi ante me reges et quecumque alia dona remiserunt. Et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua. Ierusalem autem sanctam esse et liberam et omnia arma que fabricata sunt et presidia que extruxisti que tenes maneant tibi et omne debitum regium et que futura sunt regia ex hoc et in totum tempus remittuntur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum glorificabimus te et gentem tuam et templum gloria magna ita ut manifestetur gloria uestra in uniuersa terra. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum et conuenerunt ad eum omnes exercitus ita ut pauci relicti essent cum Tryphone. Et insecutus est eum Antiochus rex et uenit Doram fugiens per maritimam. Sciebat enim quod congregata sunt in eum mala et reliquit eum exercitus. Et applicuit Antiochus rex super Doram cum centum uiginti milibus uirorum bellatorum et octo milibus equitum. Et circuiuit ciuitatem et naues a mari accesserunt et uexabant ciuitatem a terra et mari et neminem sinebant ingredi uel egredi.

Venit autem Numenius et qui cum eo fuerant ab urbe Roma habentes epistolas regibus et regionibus scriptas in quibus continebantur hec. Lucius consul Romanorum Ptolomeo regi salutem. Legati Iudeorum uenerunt ad nos amici nostri renouantes pristinam amicitiam et societatem missi a Simone principe sacerdotum et populo Iudeorum. Attulerunt autem et clipeum aureum mnarum mille. Placuit itaque nobis scribere regibus et regionibus ut non inferant illis mala neque impugnent eos et ciuitates eorum et regiones eorum et ut non ferant auxilium impugnantibus aduersum eos. Visum est autem nobis accipere ab eis clipeum. Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad uos tradite eos Simoni principi sacerdotum ut uindicet in eos secundum legem suam. Hec eadem scripta sunt Demetrio regi et Attalo et Ariarathi et Arsaci et in omnes regiones et Lampsaco et Spartiatis et in Delo et Mindo et Sicione et Carie et Samum et Pamphiliam et Liciam et Alicarnasum et Rodum et Faselida et Choo et Siden et Arado et Gortinam et Gnidum et Cyprum et Cyrenen. Exemplum autem horum scripserunt Simoni principi sacerdotum et populo Iudeorum. Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo admouens ei semper manus et machinas faciens et conclusit Tryphonem ne procederet. Et misit ad eum Symon duo milia uirorum electorum in auxilium et argentum et aurum et uasa copiosa. Et noluit ea accipere sed rupit omnia que pepigit cum eo antea et alienauit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis ut tractaret cum ipso dicens. Vos tenetis Ioppen et Gazaram et arcem que est in Ierusalem ciuitates regni mei. Fines earum desolastis et fecistis plagam magnam in terra et dominati estis per locos multos in regno meo. Nunc ergo tradite ciuitates quas occupastis et tributa locorum quibus dominati estis extra fines Iudee. Sin autem date pro illis quingenta talenta argenti et exterminii quod exterminastis et tributorum ciuitatum alia talenta quingenta. Sin autem ueniemus et expugnabimus uos. Et uenit Athenobius amicus regis in Ierusalem et uidit gloriam Simonis et claritatem in auro et argento et apparatum copiosum et obstupuit et retulit ei uerba regis. Et respondit Simon et dixit ei. Neque alienam terram sumpsimus neque aliena detinemus sed hereditatem patrum nostrorum que ab inimicis nostris iniuste aliquo tempore possessa est. Nos uero tempus habentes uindicauimus hereditatem patrum nostrorum. Nam de Ioppe et Gazara que expostulas ipsi faciebant in populo plagam magnam in regione nostra. Horum damus talenta centum. Et non respondit ei uerbum. Reuersus autem est cum ira ad regem et renuntiauit ei uerba ista et gloriam Simonis et uniuersa que uidit. Et iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit naui in Orthosiada. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum et exercitum equitum pedestrem dedit illi. Et mandauit illi mouere castra contra faciem Iudee. Et mandauit ei extruere Cedronem et obstruere portas ciuitatis et debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem. Et peruenit Cendebeus Iamniam et cepit irritare plebem et conculcare Iudeam et captiuare populum et interficere et edificare Cedronem. Et collocauit illic equites et exercitum ut egressi perambularent uiam Iudee sicut constituit ei rex.

Et ascendit de Gazaris Iohannes et nuntiauit Symoni patri suo que fecit Cendebeus in populo ipsorum. Et uocauit Simon duos filios suos seniores Iudam et Iohannem et ait illis. Ego et fratres mei et domus patris mei expugnauimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquotiens. Nunc autem senui sed estote loco meo et fratris mei. Et egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium uero de celo uobiscum sit. Et elegit de regione uiginti milia uirorum belligeratorum et equites et profecti sunt ad Cendebeum. Et dormierunt in Modin. Et surrexerunt mane et abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obuiam illis peditum et equitum. Et fluuius torrens erat inter medium ipsorum. Et admouit castra contra faciem eorum ipse et populus eius. Et uidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem et transfretauit primus. Et uiderunt eum uiri et transierunt post eum. Et diuisit populum et equites in medio peditum. Erat autem equitatus aduersariorum copiosus nimis. Et exclamauerunt sacris tubis. Et in fugam conuersus est Cendebeus et castra eius. Et ceciderunt ex eis multi uulnerati. Residui autem in munitionem fugerunt. Tunc uulneratus est Iudas frater Iohannis. Iohannes autem insecutus est eos donec uenit Cedronem quam edificauit. Et fugerunt usque ad turres que erant in agris Azoti et succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo milia uirorum. Et reuersus est in Iudeam in pace.

Et Ptolomeus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho et habebat argentum et aurum multum nimis. Erat autem gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor eius. Et uolebat obtinere regionem et cogitabat dolum aduersus Symonem et filios eius

ut tolleret eos. Symon autem perambulans civitates quae erant in regione Iudaeae et sollicitudinem gerens earum descendit in Iericho ipse et Mathathias filius eius et Iudas anno centesimo septuagesimo septimo mense undecimo: hic est mensis sabath. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam quae vocatur Doch cum dolo quam aedificavit. Et fecit eis convivium magnum et abscondit illic viros. Et cum inebriatus esset Simon et filii eius surrexit Ptolomeus cum suis et sumpserunt arma sua et intraverunt in convivium et occiderunt eum et duos filios eius et quosdam pueros eius. Et fecit deceptionem magnam in Israhel et reddidit mala pro bonis. Et scripsit haec Ptolomeus et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium et traderet regionem et civitates eorum et tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Iohannem et tribunis misit epistulas ut venirent ad se et daret eis argentum et aurum et dona. Et misit alios occupare Hierusalem et montem templi. Et praecurrens quidam nuntiavit Iohanni in Gazaram quia periit pater eius et fratres eius et quia misit te interfici. Ut autem audivit vehementer expavit et comprehendit viros qui venerant perdere eum et occidit eos. Cognovit enim quia quaerebant eum perdere. Et cetera sermonum Iohannis et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit et aedificii murorum quos exstruxit et rerum gestarum eius ecce haec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum. *Incipit liber Machabeorum secundus.*

FRATRIBUS qui sunt per Aegyptum Iudaeis salutem dicunt fratres qui sunt in Hierosolymis Iudaei et qui in regione Iudaeae et pacem bonam. Benefaciat vobis Deus et meminerit testamenti sui quod ad Abraham et Isaac et Iacob locutus est servorum suorum fidelium. Et det vobis omnibus cor ut colatis eum et faciatis eius voluntatem corde magno et animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in praeceptis suis et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras et reconcilietur vobis nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono nos Iudaei scripsimus vobis in tribulatione et impetu qui supervenit nobis in istis annis ex quo recessit Iason a sancta terra et a regno. Portam succenderunt et effuderunt sanguinem innocentem. Et oravimus ad Dominum et exauditi sumus et obtulimus sacrificium et similaginem et accendimus lucernas et proposuimus panes. Et nunc frequentate dies scenophegiae mensis casleu. Anno centesimo octogesimo octavo populus qui est Hierosolymis et in Iudaea senatusque et Iudas Aristobolo magistro Ptolomei regis qui est de genere christorum sacerdotum et his qui in Aegypto sunt Iudaeis salutem et sanitatem. De magnis periculis a Deo liberati magnifice gratias agimus ipsi utpote qui adversus talem regem dimicavimus. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem. Nam cum in Perside esset dux ipse et cum ipso inmensus exercitus cecidit in templo Naneae consilio deceptus sacerdotum Naneae. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus et amici eius et ut acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneae et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani clauserunt templum cum intrasset Antiochus. Apertoque occulto aditu templi mittentes lapides percusserunt ducem et eos qui cum eo erant et diviserunt membratim et capitibus amputatis foras proiecerunt.

Per omnia benedictus Deus qui tradidit impios. Facturi igitur quinta et vicesima die mensis casleu purificationem templi necessarium duximus significare vobis ut et vos quoque agatis diem scenophegiae et diem ignis qui datus est quando Neemias aedificato templo et altari obtulit sacrificia. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri sacerdotes qui tunc cultores erant Dei acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle ubi erat puteus altus et siccus et in eo contutati sunt eum ita ut omnibus esset ignotus locus. Cum autem praeterissent anni multi et placuit Deo ut mitteretur Neemias a rege Persidis nepotes sacerdotum illorum qui absconderant misit ad requirendum ignem. Et sicut narraverunt nobis non invenerunt ignem sed aquam crassam. Et iussit eos haurire et afferre et sacrificia quae imposita erant iussit sacerdos Neemias aspergi ipsa aqua et ligna et quae erant superposita. Utque hoc factum est et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nubilo accensus est ignis magnus ita ut omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consummaretur sacrificium Ionatha inchoante ceteris autem respondentibus. Et Neemiae erat oratio hunc habens modum: Domine Deus omnium creator terribilis et fortis iustus et misericors qui solus es bonus rex solus praestans solus iustus et omnipotens et aeternus qui liberas Israhel de omni malo qui fecisti patres electos et sanctificasti eos accipe sacrificium pro universo populo tuo Israhel et custodi partem tuam et sanctifica. Congrega dispersionem nostram libera eos qui serviunt gentibus et contemptos et abominatos respice ut sciant gentes quia tu es Deus noster. Afflige opprimentes nos et contumeliam facientes in superbia. Constitue populum tuum in loco sancto tuo sicut dixit Moses. Sacerdotes autem psallebant hymnos usquequo consumptum esset sacrificium. Cum autem consumptum esset sacrificium ex residua aqua Neemias iussit lapides maiores perfundi. Quod ut factum est ex eis flamma accensa est sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est. Ut vero manifestata est res renuntiatum est regi Persarum quod in loco in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes aqua apparuit de qua Neemias et qui cum eo erant purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex et rem diligenter examinans fecit ei templum ut probaret quod factum erat. Et cum probasset sacerdotibus donavit multa bona et alia atque alia munera accipiens manu sua tribuebat eis. Appellavit autem Neemias hunc locum nephthar quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures nephi.

II Invenitur autem in descriptionibus Hieremiae prophetae quod iussit ignem accipere eos qui transmigrabant ut significatum est et ut mandavit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliviscerentur praecepta Domini et ut non exerrarent mentibus videntes simulacra aurea et argentea et ornamenta eorum. Et alia huiusmodi dicens hortabatur ne legem amoverent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura quomodo tabernaculum et arcam iussit propheta divino responso ad se facto comitari secum usquequo exiit in montem in quo Moses ascendit et vidit Dei hereditatem. Et veniens ibi Hieremias invenit locum speluncae et tabernaculum et arcam et altare incensi intulit illuc et ostium obstruxit. Et accesserunt quidam simul qui sequebantur ut notarent sibi locum et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Hieremias culpans illos dixit quia ignotus erit locus donec congreget Deus congrega-

[...] populi et propitius fiat: et tunc Dominus ostendet haec, et apparebit maiestas Domini, et nubes erit, sicut et Moysi manifestabatur, et sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat haec. Magnifice etenim sapientiam tractabat: et ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi. Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de caelo, et consumpsit sacrificium: sic et Salomon oravit, et descendit ignis de caelo, et consumpsit holocaustum. Et dixit Moyses: eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, consumptum est. Similiter et Salomon vii diebus celebravit dedicationem. Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis Neemiae haec eadem: et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros et prophetarum et David, et epistolas regum et de donariis. Similiter autem et Iudas ea quae deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, et sunt apud nos. Si ergo desideratis haec, mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem, scripsimus vobis: bene ergo facietis, si egeritis hos dies. Deus autem qui liberavit populum suum, et reddidit hereditatem omnibus, et regnum et sacerdotium et sanctificationem, sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur, et congregabit de sub caelo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, et locum purgavit. De Iuda vero Machabeo et fratribus eius, et templi magni purificatione, et de arae dedicatione: sed et de praeliis quae pertinent ad Antiochum nobilem et filium eius Eupatorem: et de illuminationibus quae de caelo factae sunt ad eos qui pro Iudaeis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem cum pauci essent, vindicarent, et barbaram multitudinem fugarent, et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, et civitatem liberarent, et leges quae abolitae erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis: itemque a Iasone Cyreneo quinque libris comprehensa temptavimus nos uno volumine breviare. Considerantes enim multitudinem librorum, et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum, curavimus volentibus quidem legere, ut esset oblectatio animi: studiosis vero ut possint facile memoriae commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. Sicut hi qui praeparant convivium, et quaerunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. Sicut enim novae domus architecto de universa structura curandum est, ei vero qui pingere curat, quae apta sunt ad ornatum exquirenda sunt: ita aestimandum est et in nobis. Etenim intellectum colligere, et ordinare sermonem, et curiosius partes singulas quasque discutere, historiae congruit auctori: brevitatem vero dictionis sectari, et executiones rerum vitare, brevianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus: de praefatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

III Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniae pontificis pietatem et animos odio habentes mala, fiebat ut et ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus illustrarent: ita ut Seleucus Asiae rex de reditibus suis praestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu Beniamin praepositus templi constitutus, contendebat obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in civitate moliri. Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharseae filium, qui eo tempore erat dux Coelesyriae et Phoenicis: et nuntiavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse aerarium Ierosolymis, et communes copias immensas esse, quae non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere universa. Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quae delatae erant, ille accitum Heliodorum qui erat super negotia eius, misit cum mandatis ut praedictam pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Coelesyriam et Phoenicen civitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfecturus. Sed cum venisset Ierosolymam, et benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: et cuius rei gratia adesset aperuit: interrogabat autem si vere haec ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse haec, et victualia viduarum et pupillorum: quaedam vero esse Hircani Tobiae viri valde eminentis, in his quae detulerat impius Simon: universa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta: decipi vero eos qui credidissent loco et templo quod per universum mundum honoratur, pro sui veneratione et sanctitate, omnino impossibile esse. At ille pro his quae habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactaverunt se, et invocabant de caelo eum qui de depositis legem posuit, ut his qui deposuerant ea, salva custodiret. Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim et color immutatus declarabat internum animi dolorem: circumfusa enim erat maestitia quaedam viro et horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus. Accinctaeque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant: sed et virgines, quae conclusae erant, procurrebant ad Oniam, aliae autem ad muros, quaedam vero per fenestras aspiciebant. Universae autem protendentes manus in caelum, deprecabantur. Erat enim misera commixtae multitudinis, et magni sacerdotis in agone constituti exspectatio. Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi his qui crediderant, cum omni integritate conservarentur. Heliodorus autem quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa aerarium praesens. Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suae ostensionis evidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem et formidinem converterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo iuvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus praedictum ingressus est aerarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute. Et ille quidem per divinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe et salute privatus. Hi autem Dominum benedicebant

bant qui magnificabat locum suum. et templum quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente domino gaudio et letitia impletum est. Tunc vero ex heliodori amicis quidam rogabant confestim oniam ut invocaret altissimum, ut vitam donaret ei qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans autem summus sacerdos ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex iudeis circa heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem iuvenes eisdem vestibus amicti astantes heliodoro dixerunt: Onie sacerdoti gratias age, nam propter eum dominus tibi vitam donavit. Tu autem a deo flagellatus nuntia omnibus magnalia dei et potestatem. Et his dictis non comparuerunt. Heliodorus autem hostia deo oblata et votis magnis promissis ei qui vivere illi concessit, et onie gratias agens, recepto exercitu repedabat ad regem. Testabatur autem omnibus ea que sub oculis suis viderat opera magni dei. Cum autem rex interrogasset heliodorum quis esset aptus adhuc semel ierosolimam mitti, ait: Si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen evaserit, eo quod in loco sit vere dei quedam virtus. Nam ipse qui habet in celis habitationem visitator et adiutor est loci illius, et venientes ad malefaciendum percutit ac perdit. Igitur de heliodoro et erarii custodia ita res se habet.

Simon autem predictus pecuniarum et patrie delator, male loquebatur de onia, tamquam ipse heliodorum instigasset ad hec, et ipse fuisset incentor malorum; provisoremque civitatis ac defensorem gentis sue et emulatorem legis dei audebat insidiatorem regni dicere. Sed cum inimicitie in tantum procederent ut etiam per quosdam simonis necessarios homicidia fierent, considerans onias periculum contentionis, et apollonium insanire, utpote ducem cele syrie et phenicis, ad augendam malitiam simonis, ad regem se contulit, non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universe multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec simonem posse cessare a stultitia sua. Sed post seleuci vite excessum, cum suscepisset regnum antiochus qui nobilis appellabatur, ambiebat iason frater onie summum sacerdotium, adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, et ex redditibus aliis talenta octoginta; super hec promittebat et alia centum quinquaginta, si potestati eius concederetur gymnasium et ephebiam sibi constituere, et eos qui in ierosolimis erant antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset, et obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cepit. Et amotis his que humanitatis causa iudeis a regibus fuerant constituta, per iohannem patrem eupolemi qui apud romanos de amicitia et societate functus est legatione, legitima civium iura destituens prava instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, et optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non initium sed incrementum quoddam et profectus gentilis et alienigene conversationis, propter impii et non sacerdotis iasonis nefarium et inauditum scelus, ita ut sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo et sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palestre et prebitionis eius iniuste, et in exercitiis disci. Et patrios quidem honores nihili habentes, grecas glorias optimas arbitrabantur, quarum gratia periculosa eos contentio habebat, et eorum instituta emulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes et peremptores habuerant. In leges enim divinas impie agere impune non cedit, sed hoc tempus sequens declarabit. Cum autem quinquennalis agon tyro celebraretur, et rex presens esset, misit iason facinorosus ab ierosolimis viros peccatores, portantes argenti didragmas trecentas in sacrificium herculis, quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. Sed hee oblate sunt quidem ab eo qui miserat in sacrificium herculis, propter presentes autem date sunt in fabricam navium triremium. Misso autem in egyptum apollonio mnesthei filio propter primates philometoris regis, cum cognovisset antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit ioppen, et inde ierosolimam. Et magnifice ab iasone et civitate susceptus, cum facularum luminibus et laudibus ingressus est, et inde in phenicen exercitum convertit. Et post triennii tempus misit iason menelaum supradicti simonis fratrem, portantem pecunias regi, et de negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis eius, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superponens iasoni talenta argenti trecenta. Acceptisque a rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni et fere belue iram gerens. Et iason quidem qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in ammanitem expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit; de pecuniis vero regi promissis nihil agebat, cum exactionem faceret sostratus qui arci erat prepositus, nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat; quam ob causam utrique ad regem sunt evocati. Et menelaus amotus est a sacerdotio, succedente lysimacho fratre suo; sostratus autem prelatus est cypriis. Et cum hec agerentur, contigit tharsenses et mallotas seditionem movere, eo quod antiochidi regis concubine dono essent dati. Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis andronico. Ratus autem menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quedam vasa e templo furatus donavit andronico, et alia vendiderat tyro et per vicinas civitates. Quod cum certissime cognovisset onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens antiochie secus daphnen. Unde menelaus accedens ad andronicum rogabat ut oniam interficeret. Qui cum venisset ad oniam, et datis dexteris cum iureiurando, quamvis esset ei suspectus, suasisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiam. Ob quam causam non solum iudei, sed alie quoque nationes indignabantur et moleste ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regressum regem de cilicie locis adierunt iudei apud antiochiam simul et greci, conquerentes de iniqua nece onie. Contristatus itaque animo antiochus propter oniam, et flexus ad misericordiam, lacrimas fudit, recordatus defuncti sobrietatem et modestiam; accensisque animis andronicum purpura exutum per totam civitatem iubet circumduci, et in eodem loco in quo in oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita privari, domino illi dignam penam retribuente.

Multis autem sacrilegiis in templo a lysimacho commissis

[con]silio menelai et divulgata fama congregata est multitudo adversum lysimachum multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus et animis ira repletis lysimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti coepit duce quodam tyranno etate pariter et dementia provecto. Sed ut intellexerunt conatum lysimachi alii lapides alii fustes validos arripuere. Quidam vero cinerem in lysimachum iacere. Et multi quidem vulnerati quidam autem et prostrati omnes vero in fugam conversi sunt. Ipsum etiam sacrilegum secus erarium interfecerunt. De his ergo cepit iudicium adversus menelaum agitari. Et cum venisset tyrum rex ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a senioribus. Et cum superaretur menelaus promisit ptolomeo multas pecunias dare ad suadendum regem. Itaque ptolomeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit et sententia deduxit. Et menelaum quidem universe malitie reum criminibus absolvit. Miseros autem qui etiam si apud scythas causam dixissent innocentes iudicarentur hos morte dampnavit. Cito ergo iniustam penam dederunt qui pro civitate et populo et sacris vasis causam prosecuti sunt. Quam ob rem tyrii quoque indignati erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant avaritiam permanebat in potestate crescens in malitia et ad insidias civium.

V

Eodem tempore antiochus secundam profectionem paravit in egyptum. Contigit autem per universam ierosolimorum civitatem videri diebus .xl. per aera equites discurrentes auratas stolas habentes et hastas quasi cohortes armatas et cursus equorum per ordines digestos et congressiones fieri cominus et scutorum motus et galeatorum multitudinem gladiis districtis et telorum iactus et aureorum armorum splendorem omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti. Sed cum falsus rumor exisset tamquam vita excessisset antiochus assumptis iason non minus mille viris repente aggressus est civitatem. Et civibus ad murum convolantibus ad ultimum apprehensa civitate menelaus fugit in arcem. Iason vero non parcebat in cede civibus suis nec cogitabat prosperitatem adversus cognatos malum esse maximum arbitrans hostium et non civium se trophea capturum. Et principatum quidem non obtinuit finem vero insidiarum suarum confusionem accepit et profugus iterum abiit in ammanitem. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab aretha arabum tyranno fugiens de civitate in civitatem omnibus odiosus ut refuga legum et execrabilis ut patrie et civium hostis in egyptum extrusus est. Et qui multos de patria sua expulerat peregre periit lacedemonas profectus quasi pro cognatione ibi refugium habiturus. Et qui insepultos multos abiecerat ipse et illamentatus et insepultus abicitur sepultura neque peregrina usus neque patrio sepulcro participans.

His itaque gestis suspicatus est rex societatem deserturos iudeos et ob hoc profectus ex egypto efferatis animis civitatem quidem armis cepit. Iussit autem militibus interficere nec parcere occursantibus et per domos ascendentes trucidare. Fiebant ergo cedes iuvenum ac seniorum et mulierum et natorum exterminia virginumque et parvulorum neces. Erant autem toto triduo .lxxx. millia interfecti .xl. millia vincti non minus autem venundati. Sed nec ista sufficiunt. Ausus est etiam intrare templum universa terra sanctius menelao ductore qui legum et patrie fuit proditor et scelestis manibus sumens sancta vasa que ab aliis regibus et civitatibus erant posita ad ornatum loci et gloriam contrectabat indigne et contaminabat. Ita alienatus mente antiochus non considerabat quod propter peccata habitantium civitatem modicum deus fuerat iratus propter quod et accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos sicut heliodorus qui missus est a seleuco rege ad expoliandum erarium etiam hic statim adveniens flagellatus et repulsus utique fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem sed propter gentem locum deus elegit. Ideoque et ipse locus particeps factus est populi malorum. Postea autem fiet socius bonorum. Et qui derelictus in ira dei omnipotentis est iterum in magni domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. Igitur antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis velociter antiochiam regressus est existimans se pre superbia terram ad navigandum pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem. Reliquit autem et prepositos ad affligendam gentem ierosolimis quidem philippum genere frigem moribus crudeliorem eo ipso a quo constitutus est. In garizim autem andronicum et menelaum qui gravius quam ceteri imminebant civibus. Cumque appositus esset contra iudeos misit odiosum principem apollonium cum exercitu .xxii. millibus precipiens ei omnes perfecte etatis interficere mulieres ac iuvenes vendere. Qui cum venisset ierosolimam pacem simulans quievit usque ad diem sanctum sabbati et tunc feriatis iudeis arma capere suis precepit. Omnesque qui ad spectaculum processerant trucidavit et civitatem cum armatis discurrens ingentem multitudinem peremit. Iudas autem machabeus qui decimus fuerat secesserat in desertum locum ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat et feni cibo vescentes demorabantur ne participes essent coinquinationis.

VI

Sed non post multum temporis misit rex senem quemdam antiochenum qui compelleret iudeos ut se transferrent a patriis et dei legibus contaminare etiam quod in ierosolimis erat templum et cognominare iovis olimpii et in garizim prout erant hii qui locum inhabitabant iovis hospitalis. Pessima autem et universis gravis erat malorum incursio. Nam templum luxuria et comessationibus gentium erat plenum et scortantium cum meretricibus sacratisque edibus mulieres se ultro ingerebant intro ferentes ea que non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis que legibus prohibebantur. Neque autem sabbata custodiebantur neque dies sollemnes patrii servabantur nec simpliciter iudeum se esse quisquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia. Et cum liberi sacra celebrarentur cogebantur hedera coronati libero circuire. Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates suggerentibus ptolomeis ut pari modo et ipsi adversus iudeos agerent ut sacrificarent. Eos autem qui nollent transire ad instituta gentium interficerent. Erat ergo videre miseriam. Due enim mulieres delate sunt natos suos circumcidisse quas infantibus ad ubera suspensis cum publice per civitatem circumduxissent per muros precipitaverunt. Alii vero ad proximas coeuntes speluncas et latenter sabbati diem celebrantes cum indicati essent philippo flammis succensi sunt eo quod verebantur propter religionem et observantiam manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt ne abhorrescant propter adversos casus sed reputent ea que acciderunt non ad interitum sed ad correptionem esse generis nostri. Etenim multo tempore non sinere peccatores

ex sententia agere, sed statim ulciones adhibere, magni beneficii est indicium. Non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat, ut eas cum iudicii dies advenerit in plenitudine peccatorum puniat: ita et in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet. Propter quod numquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis, populum suum non derelinquit. Sed haec nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem. Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir aetate provectus, et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie praeibat ad supplicium. Intuens autem quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitae amorem. Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat, ut simularet manducasse, sicut rex imperaverat de sacrificii carnibus: ut hoc facto a morte liberaretur: et propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem. At ille cogitare coepit aetatis ac senectutis suae eminentiam dignam, et ingenitae nobilitatis canitiem, atque a puero optimae conversationis actus: et secundum sanctae et a Deo conditae legis statuta, respondit cito, dicens praemitti se velle in infernum.

VI

Non enim aetati nostrae dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vitae tempus decipiantur, et per hoc maculam atque execrationem meae senectuti conquiram. Nam etsi in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo: adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur. Hi autem qui eum ducebant, et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. Sed cum plagis perimeretur, ingemuit, et dixit: Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter haec patior. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum iuvenibus, sed et universae genti memoriam mortis suae ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

VII

Contigit autem et septem fratres una cum matre apprehensos compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis qui erat primus, sic ait: Quid quaeris, et quid vis discere a nobis? Parati sumus mori magis, quam patrias Dei leges praevaricari. Iratus itaque rex, iussit sartagines et ollas aeneas succendi. Quibus statim succensis, iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam, et cute capitis abstracta, summas quoque manus ei et pedes praescindi, ceteris eius fratribus et matre inspicientibus. Et cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, et adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter, dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque primo illo hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: et cute capitis eius cum capillis abstracta, interrogabant si manducaret, priusquam toto corpore per membra singula puniretur. At ille respondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod et iste sequenti loco primi tormenta suscepit: et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem scelestissime in praesenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in aeternae vitae resurrectione suscitabit. Post hunc tertius illudebatur, et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit: et cum fiducia ait: E caelo ista possideo, sed propter Dei leges nunc haec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita ut rex, et qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes. Et cum iam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine, et videbis magnam potentiam ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum, et is mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmetipsos haec patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis: tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare temptaveris. Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quae pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem quam in Deum habebat: singulos illorum hortabatur patria voce fortiter, repleta sapientia: et femineae cogitationi masculinum animum inserens, dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis, et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi, sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat divitem et beatum se facturum

futurum et translatum a patriis legibus amicum habiturum et res necessarias praebiturum. Sed ad haec cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem et suadebat ut adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quae te novem mensibus in utero portavi, et lac triennio dedi, et alui, et in aetatem istam perduxi. Peto, nate, ut aspicias in caelum et terram, et omnia quae in eis sunt, et intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus ita fit: ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cum haec illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio praecepto regis, sed praecepto legis quae data est nobis per Moysen. Tu vero qui inventor omnis malitiae factus es in Hebraeos, non effugies manum Dei. Nos enim pro peccatis nostris haec patimur. Et si nobis propter increpationem et correptionem Dominus noster modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur servis suis. Tu autem, o scelerate et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos ejus inflammatus: nondum enim omnipotentis Dei et omnia inspicientis judicium effugisti. Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento aeternae vitae effecti sunt: tu vero judicio Dei justas superbiae tuae poenas exsolves. Ego autem, sicut et fratres mei, animam et corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturius genti nostrae propitium fieri, teque cum tormentis et verberibus confiteri quod ipse est Deus solus. In me vero et in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quae super omne genus nostrum juste superducta est. Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudelius desaevit, indigne ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens. Novissime autem post filios et mater consumpta est. Igitur de sacrificiis et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

VIII

Judas vero Machabaeus, et qui cum illo erant, introibant latenter in castella: et convocantes cognatos et amicos, et eos qui permanserunt in Judaismo assumentes, eduxerunt ad sex millia virorum. Et invocabant Dominum ut respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur: et misereretur templo quod contaminabatur ab impiis: misereretur etiam exterminio civitatis, quae esset illico complananda, et vocem sanguinis ad se clamantis audiret: memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentium, et blasphemias nomini suo illatas, et indignaretur super his. At Machabaeus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est. Et superveniens castellis et civitatibus improvisus, succendebat eas: et opportuna loca occupans, non paucas hostium strages dabat: maxime autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, et fama virtutis ejus ubique diffundebatur. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei prospere cedere, ad Ptolemaeum ducem Coelesyriae et Phoenicis scribit ut auxilium ferret regis negotiis. At ille velociter misit Nicanorem Patrocli, de primoribus amicum, datis ei permixtis gentibus armatis non minus viginti millibus, ut universum Judaeorum genus deleret, adjuncto ei et Gorgia viro militari, et in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem Nicanor ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum de captivitate Judaeorum suppleret: statimque ad maritimas civitates misit convocans ad coemptionem Judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam quae eum ab Omnipotente esset consecutura. Judas autem, ut comperit, indicavit his qui secum erant Judaeis Nicanoris adventum. Ex quibus quidam formidantes, et non credentes Dei justitiae, in fugam vertebantur: alii vero si quid eis supererat, vendebant, simulque Dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos priusquam cominus veniret vendiderat: et si non propter eos, propter testamentum quod erat ad patres eorum, et propter invocationem sancti et magnifici nominis ejus super eos. Convocatis autem Machabaeus septem millibus qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent: ante oculos habentes contumeliam quae loco sancto ab his injuste esset illata, itemque et ludibrio habitae civitatis injuriam, adhuc et veterum instituta convulsa. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul et audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversum nos, et universum mundum uno nutu delere, confidimus. Admonuit autem eos et de auxiliis Dei quae facta sunt erga parentes: et quod sub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt. Et de pugna quae adversus Galatas illis fuit in Babylonia: ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis haesitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de caelo, et beneficia pro his plurima consecuti sunt. His verbis constantes effecti sunt, et pro legibus et patria mori parati. Constituit autem fratres suos duces utrique ordini, Simonem et Josephum et Jonathan, subjectis unicuique millenis et quingentis. Ad haec etiam ab Esdra lecto sancto libro, et dato signo adjutorii Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore. Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt. Pecuniis vero eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt. Sed reversi sunt hora conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseverarunt insequentes. Arma autem ipsorum et spolia congregantes, sabbatum agebant, benedicentes Dominum qui liberavit eos in isto die, misericordiae initium stillans in eos. Post sabbatum vero debilibus et orphanis et viduis diviserunt spolia: et residua ipsi cum suis habuere. His ita gestis, et communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex his qui cum Timotheo erant, et cum Bacchide, contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, et munitiones excelsas obtinuerunt: et plures praedas diviserunt, aequam portionem debilibus, pupillis, et viduis, sed et senioribus facientes. Et cum arma eorum collegissent diligenter, omnia composuerunt in locis opportunis: residua vero spolia Jerosolymam detulerunt. Et Philarchen

chen qui cum Timotheo erat interfecerunt virum sceleratum, qui in multis Iudeos afflixerat. Et cum epinicia agerent Ierosolimis, eum qui sacras ianuas incenderat, id est Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset, incenderunt: digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiatores ad venditionem Iudeorum adduxerat, humiliatus auxilio Domini ab his quos nullos existimaverat, deposita veste glorie, per mediterranea fugiens solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. Et qui promiserat tributum se Romanis restituere de captivitate Ierosolimorum, predicabat nunc protectorem Iudeos habere Deum, et ob hoc invulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

IX Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside. Intraverat enim in eam que dicitur Persepolis, et temptavit expoliare templum, et civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: et ita contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret. Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit que erga Nicanorem et Timotheum gesta sunt. Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum qui se fugaverant posse in Iudeos retorquere: ideoque iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, celesti eum iudicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est se venturum Ierosolimam, et congeriem sepulchri Iudeorum eam facturum. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili et invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta. Et quidem satis iuste, quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret. Super hec autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudeos, et precipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, et gravi corporis collisione membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans: ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius et fetore exercitus gravaretur. Et qui paulo ante sidera celi contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fetoris portare. Hinc igitur cepit ex gravi superbia deduci, et ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augentibus. Et cum nec ipse iam fetorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. Et civitatem ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere: et Iudeos quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, et cum parvulis exterminaturum dixerat, equales nunc Atheniensibus facturum pollicetur: templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, et sancta vasa multiplicaturum, et pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis prestaturum: super hec, et Iudeum se futurum, et omnem locum terre perambulaturum, et predicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum iustum Dei iudicium) desperans scripsit ad Iudeos in modum deprecationis epistolam hanc continentem: Optimis civibus Iudeis plurimam salutem, et bene valere, et esse felices, rex et princeps Antiochus. Si bene valetis, et filii vestri, et ex sententia cuncta vobis sunt, maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem benigne memor, reversus de Persidis locis, et infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere: non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quod et pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum: ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur. Ad hec considerans de proximo potentes quosque et vicinos temporibus insidiantes, et eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sepe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam: et scripsi ad eum que subiecta sunt. Oro itaque vos et peto, memores beneficiorum publice et privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum. Confido enim eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum meum, et communem vobis fore. Igitur homicida et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre et in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus eius: qui metuens filium Antiochi, ad Ptolomeum Philometorem in Egiptum abiit.

Machabeus autem et qui cum illo erant, Domino se protegente, templum quidem et civitatem recepit: aras autem quas alienigene per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est: et purgato templo, aliud altare fecerunt: et de ignitis lapidibus igne concepto, obtulerunt sacrificia post biennium, et incensum, et lucernas, et panes propositionis posuerunt. Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: sed et si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperentur, et non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, xx. v. mensis, qui fuit Casleu. Et cum leticia diebus viii. egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis diem sollemnem tabernaculorum in montibus et in speluncis more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos et ramos virides et palmas preferebant ei qui prosperavit mundari locum suum. Et decreverunt communi precepto et decreto universe genti Iudeorum omnibus annis agere dies istos. Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vite excessus ita se habuit. X

autem de Eupatore Antiochi filio impii que gesta
sunt sicut narrabimus breviantes mala que in
bellis gesta sunt. Hic suscepto regno constituit super
negotia regni Lysiam quendam Phenicis et Syrie
militie principem. Nam Ptolomeus qui dicebatur
Macer iustus tempus erga Iudeos esse instituit. Et
precipue propter iniquitatem que facta erat in eos pa-
cifice agere cum eis. Sed hic hoc accusatus ab amicis
apud Eupatorem cum frequenter proditor audiret eo quod
Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset
et ad Antiochum nobilem transisset et ab eo rece-
ssisset veneno vitam finivit. Gorgias autem
cum esset dux locorum assumptis advenis frequenter
contra Iudeos debellavit. Iudei vero qui tenebant oppor-
tunas munitiones Idumeorum multitudinem manifes-
te fugatos ab Ierosolimis suscipiebant.
Hii vero qui erant cum Machabeo per orationes dominum
rogantes ut esset sibi adiutor impetum fecerunt in
munitiones Idumeorum multosque vi interficientes
loci occurrentes interfecerunt et omnes sunt non
minus quam xx milia trucidati. Quidam autem cum
confugissent in duas turres valde munitas
omnem apparatum ad repugnandum habentes Ma-
chabeus et omnes eorum expugnationem reliquit
Symone et Iosepho. Transiitque Machabeus et hii
qui cum ipsis erant satis multis ipse ad eos qui
amplius perurgebant pugnaturus. Sed hii vero
qui cum Symone erant cupiditate ducti a
quibusdam qui in turribus erant suasi sunt pecu-
nia et lxx milia didragmis acceptis dimiserunt
quosdam effugere. Cum autem Machabeo nuntiatum
esset quod factum est congregatis principibus populi accusa-
vit quod pecunia vendidissent fratres adversariis eo-
rum dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit et
confestim duas turres occupavit. Armis autem
ac manibus omnia prospere agens in duabus
munitionibus plus quam xx milia peremit. Ti-
motheus autem qui prius a Iudeis fuerat superatus
convocato exercitu peregrine multitudinis et congrega-
to equitatu a Sirone advenit quasi armis Iudeam
capturus. Machabeus autem et qui cum ipso erant
appropinquante illo deprecati sunt dominum caput terra
aspergentes lumbosque ciliciis precincti ad alta-
ris crepidinem provoluti ut eis propitius fieret inimicis
autem eorum esset inimicus et adversariis adversaretur
sicut lex dicit. Itaque post orationem sumptis ar-
mis longius de civitate procedentes et proximi
hostibus effecti resederunt. Primo autem sole oriente
utrique commiserunt. Isti quidem victorie et prosperitatis
sponsorem in virtute domini habentes. Illi autem ducem
belli animum habebant. Sed cum vehementer pug-
na esset apparuerunt adversariis de celo viri v in
equis frenis aureis decori ducatum Iudeis
prestantes ex quibus duo Machabeum medium
habentes armis suis tectum septum incolumem
conservabant. In adversarios autem tela et ful-
mina iaciebant. Ex quo et cecitate confusi
et repleti perturbatione cadebant. Inter-
fecti sunt autem xx milia d et equites dc. Thimotheus
autem confugit in Gazaram presidium munitum cui preerat
Cereas. Machabeus autem et qui cum eo erant letantes
obsederunt presidium diebus iiii. At hii qui intus
erant loci firmitate confisi supra modum male
dicebant et sermones nephandos iactabant. Sed
cum dies v illucesceret xx iuvenes ex hiis qui
cum Machabeo erant accensi animis propter blas-
phemiam viriliter accesserunt ad murum et fero
animo incedentes ascendebant. Sed et alii similiter
ascendentes turres portasque succendere aggressi
ac vivos ipsos maledicos cremare. Per continu-
um autem biduum presidio vastato Timotheum occultan-
tem se in quodam repertum loco peremerunt et fratrem eius
Cheream et Apollofanem occiderunt. Quibus gestis in
hymnis et confessionibus benedicebant dominum qui mag-
na fecit in Israel et victoriam dedit illis. Sed post
pauco tempore Lysias procurator regis et propinquus
ac negotiis prepositus graviter ferens de hiis
que acciderant congregatis lxxx milibus et equitatu uni-
verso veniebat adversus Iudeos existimans se
civitatem quidem capturum gentibus habitaculum
facere templum vero in pecunie questum sicut
cetera delubra gentium habiturum et per singulos
annos venale sacerdotium nequaquam recogitans
dei potestatem. Sed mente effrenatus in multitudine
peditum et milibus equitum et lxxx elephantis
confidebat. Ingressus autem Iudeam et appropians Beth-
suram que erat in angusto loco ab Ierosolimis
intervallo v stadiorum illud presidium expugna-
bat. Ut autem Machabeus et qui cum eo erant cogno-
verunt expugnari presidia cum fletu et lacrimis
rogabant dominum et omnis turba simul ut bonum
angelum mitteret ad salutem Israel. Et ipse primus Ma-
chabeus sumptis armis ceteros exhortatus est
simul secum periculum subire et ferre auxilium
fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent Ie-
rosolimis apparuit precedens eos eques in veste
candida armis aureis hastam vibrans. Tunc
autem omnes simul benedixerunt dominum deum suum miseri-
cordem et invaluerunt animis. Non solum homines
sed et bestias ferocissimas et muros ferreos parati
penetrare. Ibant igitur prompti de celo habentes adiu-
torem et miserantem eos dominum. Leonum autem more
impetu irruentes hostibus prostraverunt ex eis xi
milia peditum et equites mille dc. Universos autem in fu-
gam verterunt. Plures vero ex eis vulnerati nudi eva-
serunt. Sed et ipse Lysias turpiter fugiens evasit.
Et quia non insensatus erat secum ipse reputans factam
erga se diminutionem et intelligens invictos esse
Hebreos dei omnipotentis auxilio innitentes misit ad
eos promisitque consensurum se omnibus que iusta sunt
et regem compulsurum amicum fieri. Annuit autem Ma-
chabeus precibus Lysie in omnibus utilitati consu-
lens. Et quecumque Machabeus scripsit Lysie de Iu-
deis ea rex concessit. Nam erant scripte Iudeis e-
pistole a Lysia quidem huius modi continentes ...
... pro Iudeorum salute. Iohannes et Abesalon qui missi

sunt a uobis tradentes scripta postulabant ut ea que per illos significabantur impleam. Que enim ergo regi perferri oportuit exposui; et que res permittebat concessi. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum uobis causa esse temptabo. De ceteris autem per singula uerba mandaui et istis et his quos a me misi, colloqui uobiscum. Benevalete. Anno centesimo xl. viii. dyaschori xxiiii. die mensis. Ceterum regis epistola ista continebat: Rex Antiochus Lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato, nos uolentes eos qui sunt in regno nostro sine tumultu agere et rebus suis adhibere diligentiam, audiuimus iudeos non consensisse patri nostro ut transferrentur ad ritum grecorum, sed tenere uelle suum institutum, ac propterea postulare a nobis concedi legitima sua esse. Volentes ergo hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicauimus templum restitui illis, ut agerent secundum maiorum suorum consuetudinem. Bene igitur feceris si miseris ad eos et dexteram dederis, ut cognita nostra uoluntate bono animo sint et utilitatibus propriis deseruiant. Ad iudeos autem regis epistola talis erat: Rex Antiochus senatui iudeorum et ceteris iudeis salutem. Si ualetis, sic estis ut uolumus; sed et ipsi bene ualemus. Adiit nos Menelaus dicens uelle uos descendere ad uestros qui sunt apud nos. His igitur qui commeant usque ad diem tricesimum mensis xanthici damus dextras securitatis, ut iudei utantur cibis et legibus suis sicut et prius, et nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem et Menelaum qui uos alloquatur. Valete. Anno centesimo xl. viii. xanthici mensis xv. die. Miserunt autem et Romani epistolam ita se habentem: Quintus Memmius et Titus Manilius legati Romanorum populo iudeorum salutem. De his que Lysias cognatus regis concessit uobis, et nos concessimus. De quibus autem iudicauit ad regem referendum, confestim aliquem mittite diligentius inter uos conferentes, ut decernamus sicut congruit uobis. Nos enim Antiochiam accedimus. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis uoluntatis. Bene ualete. Anno centesimo xl. viii. xv. die mensis xanthici. His factis pactionibus Lysias pergebat ad regem; iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus et Apollonius Gennei filius, sed et Hieronymus et Demophon, et super hos Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere et quiete. Ioppite uero tale quoddam flagitium perpetrauerunt: rogauerunt iudeos cum quibus habitabant ascendere scaphas quas parauerant cum uxoribus et filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum commune itaque decretum ciuitatis, et ipsis adquiescentibus pacisque causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos. Quam crudelitatem Iudas in sue gentis homines factam ut cognouit, precepit uiris qui erant cum ipso, et inuocato iusto iudice Deo, uenit aduersus interfectores fratrum, et portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refugerant gladio peremit. Et cum hec ita egisset, discessit quasi iterum reuersurus et uniuersos Ioppitas eradicaturus. Sed cum cognouisset et eos qui erant Iamnie uelle pari modo facere habitantibus iudeis, Iamnitis quoque nocte superuenit, et portum cum nauibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Ierosolimis a stadiis ducentis xl. Inde cum abissent nouem stadiis et iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque milia uiri et equites quingenti. Cumque pugna ualida fieret, et auxilio Dei prospere cessisset, residui uicti Arabes petebant a Iuda dextram sibi dari, promittentes pascua daturos et in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratus uere in multis eos utiles, promisit pacem. Dextrisque acceptis, discesserunt ad tabernacula sua. Aggressus est autem et ciuitatem quandam firmam pontibus murisque circumseptam, que a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. His uero qui intus erant confidentes in stabilitate murorum et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, ac blasphemantes et loquentes que fas non est. Machabeus autem inuocato magno mundi principe, qui sine arietibus et machinis temporibus Iesu precipitauit Iericho, irruit ferociter muris, et capta ciuitate per Domini uoluntatem, innumerabiles cedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duum latitudinis sanguine interfectorum fluere uideretur. Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et uenerunt in Characha ad eos qui dicuntur Tubianei iudei. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem et Sosipater, qui erant duces cum Machabeo, peremerunt a Timotheo relictos in presidio, decem milia uiros. At Machabeus ordinatis circum se sex milibus et constitutis per cohortes, aduersus Timotheum processit, habentem secum centum uiginti milia peditum, equitumque duo milia quingentos. Cognito autem Iude aduentu, Timotheus premisit mulieres et filios et reliquum apparatum in presidium quod Carnion dicitur; erat enim inexpugnabile et accessu difficile propter locorum angustias. Cumque cohors Iude prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex presentia Dei qui uniuersa conspicit, et in fugam uersi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis deicerentur, et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem uehementer instabat puniens profanos, et prostrauit ex eis triginta milia uirorum. Ipse uero Timotheus incidit in partes Dosithei et Sosipatris, et multis precibus postulabat ut uiuus dimitteretur, eo quod multorum ex iudeis parentes haberet ac fratres, quos morte eius decipi eueniret. Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem regressus est ad Carnion interfectis uiginti quinque milibus. Post horum fugam et necem, mouit exercitum ad Ephron ciuitatem munitam, in qua multitudo diuersarum gentium habitabat; et robusti iuuenes pro muris consistentes fortiter repugnabant; in hac autem machine multe et telorum erant apparatus. Sed cum omnipotentem inuocassent, qui potestate sua uires hostium confringit, ceperunt ciuitatem, et ex eis qui intus erant uiginti quinque milia prostrauerunt.

r. principe

Inde ad civitatem Scytharum abierunt
que ab Ierosolimis sexcentis stadiis aberat.
Contestantibus autem his qui apud Scythopolim erant
Iudeis quod benigne ab eis haberentur etiam temporibus
infelicitatis quod modeste secum egerint gratias eis
agentes exhortati sunt et de cetero erga genus suum
benignos esse venerunt Ierosolimam die solem-
ni septimanarum instante. Et post pentecos-
ten abierunt contra Gorgiam prepositum Ydumee.
Exivit autem cum peditibus tribus milibus et equitibus
quadringentis. Quibus congressis contigit paucos
ruere Iudeorum. Dositheus vero quidam de Bace-
noris eques vir fortis Gorgiam tenebat. Et
cum vellet illum capere vivum eques quidam
de Tracibus irruit in eum humerumque eius am-
putavit. Atque ita Gorgias fugit in Maresa.
At illis qui cum Esdrin erant diutius pugnantibus
et fatigatis invocavit Dominum Iudas adiutorem
et ducem belli fieri incipiens patria voce et cum ym-
nis clamorem extollens fugam Gorgie mi-
litibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit
in civitatem Odollam et cum septima dies superveniret
secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum
egerunt. Et sequenti die venit cum suis Iudas ut
corpora prostratorum tolleret et cum parentibus poneret
in sepulcris paternis. Invenerunt autem sub tuni-
cis interfectorum de donariis ydolorum que apud Iamni-
am fuerant a quibus lex prohibet Iudeos. Omnibus ergo
manifestum factum est ob causam hanc eos corruis-
se. Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini
qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces
conversi rogaverunt ut id quod factum erat delictum obli-
vioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hor-
tabatur populum conservare se sine peccato sub oculis viden-
tes que facta sunt pro peccatis eorum qui prostra-
ti sunt. Et facta collatione .xii. milia dragmas ar-
genti misit Ierosolimam offerri ea ibi pro peccato
sacrificium mortuorum bene et religiose de resur-
rectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderant
resurrecturos speraret superfluum videretur et vanum
orare pro mortuis. Et quia considerabat quod hii qui cum
pietate dormitionem acceperant optimam
haberent repositam gratiam. Sancta ergo et salubris est
cogitatio pro defunctis exorare ut a peccato sol-
XIII vantur. Anno .c. xl. ix. agnovit Iudas An-
tiochum Eupatorem venire cum multitudine
adversus Iudeam et cum eo Lysiam procuratorem
et prepositum negotiorum secum habentem peditum
.c. x. milia et equitum .v. milia et elephantos .xxii.
currus cum falcibus .ccc. Commiscuit autem
se illis et Menelaus et cum multa fallacia de-
precabatur Antiochum non pro patrie salute sed sperans
se constitui in principatum. Sed rex regum suscitavit
animos Antiochi in peccatorem et sugge-
rente Lysia hunc esse causam omnium malorum iussit
eum ut eis consuetudo est apprehensum in eodem loco
necari. Erat autem in eodem loco turris .l. cubi-
torum aggestum undique habens cineris. Hec prospec-
tum habebat in preceps. Inde in cinerem deici
misit sacrilegum omnibus eum propellentibus ad in-
teritum. Et tali lege prevaricatorem legis contigit mo-
ri nec terre dari Menelaum. Et quidem satis iu-
ste. Nam quia multa erga aram Dei delicta commi-
sit cuius ignis et cinis erat sanctus ipse in cineris morte
dampnatus est. Sed rex mente effrenatus veni-
ebat nequiorem se patre suo Iudeis ostensurus. Quibus Iudas
cognitis precepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent quo
sicut semper et nunc adiuvaret eos. Quippe qui lege
patria sanctoque templo privari vererentur ac po-
pulum qui nuper paululum respirasset ne sineret blas-
phemis rursus nationibus subdi. Omnibus itaque
simul facientibus et petentibus a Domino misericordiam cum fle-
tu et ieiuniis per triduum continuum prostratis hortatus
est eos Iudas ut se prepararent. Ipse vero cum senioribus cogi-
tavit priusquam rex admoveret exercitum ad Iudeam
et obtineret civitatem exire et Domini iudicio committe-
re exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi cre-
atori et hortatus suos ut fortiter dimicarent et usque ad
mortem pro legibus templo civitate patria et civibus
starent circa Modin exercitum constituit. Et dato sig-
no suis Dei victorie iuvenibus fortissimis electis
nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit vi-
ros .iiii. milia et maximum elephantorum cum his qui
superpositi erant. Summoque metu ac perturbatione
hostium castra replentes rebus prospere gestis abierunt. Hoc
autem factum est die illucescente adiuvante eum Domini pro-
tectione. Sed rex accepto gustu audacie Iudeorum
arte difficultatem locorum temptabat. Et Bethsure
que erat Iudeorum presidium munitum castra admo-
vebat. Sed fugabatur impingebat minorabatur. His
autem qui intus erant Iudas necessaria mittebat. Enuncia-
vit autem misteria hostibus Rodocus quidam de Iudaico
exercitu qui requisitus comprehensus est et conclusus. Iterum
rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris
dextram dedit accepit abiit. Commisit cum Iuda
superatus est. Ut autem agnovit rebellasse Philippum
Antiochie qui relictus erat super negotia mente
consternatus Iudeos deprecans subditusque eis iurat de
omnibus quibus iustum visum est et reconciliatus
obtulit sacrificium honoravit templum et mu-
nera posuit. Machabeum amplexus est et fecit eum
a Ptolomaide usque Gerrenos ducem et principem.
Ut autem venit Ptolomaidam graviter ferebant Pto-
lomenses amicitie conventionem indignantes ne
fedus irrumperent. Tunc ascendit Lysias tribunal
et exposuit rationem et populum sedavit. Regressusque
est Antiochiam et hoc modo regis profectio et reditus
processit. Sed post triennium cognovit Iudas
et qui cum eo erant Demetrium Seleuci cum
multitudine valida et navibus per portum Tripolis
ascendisse ad loca oportuna et tenuisse regi-
ones adversus Antiochum et ducem eius Lysiam.
Alchimus autem quidam qui summus sacerdos fuerat sed
voluntarie coinquinatus est temporibus commixtio-
nis considerans nullo modo sibi esse salutem neque accessum
ad altare venit ad regem Demetrium .c. l. an-
no offerens ei coronam auream et palmam
super hec et thallos qui templi esse videbantur. Et ipsa

quidem die siluit. Tempus autem opportunum clementiae suae nactus, convocatus a Demetrio ad consilium, et interrogatus quibus rebus et consiliis Iudaei niterentur, respondit: Ipsi qui dicuntur Assidaei Iudaeorum, quibus praeest Iudas Machabaeus, bella nutriunt et seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Nam et ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni: primo quidem utilitatibus regis fidem servans, secundo autem et civibus consulens: nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. Sed his singulis, o rex, cognitis, et regioni et generi secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus prospice: nam quamdiu superest Iudas, impossibile est pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, et ceteri amici hostiliter se habentes adversus Iudam inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem praepositum elephantorum ducem misit in Iudaeam, datis mandatis ut ipsum quidem Iudam caperet, eos vero qui cum illo erant dispergeret, et constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes quae de Iudaea fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias et clades Iudaeorum prosperitates rerum suarum existimantes. Audito itaque Iudaei Nicanoris adventu et conventu nationum, conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit in aeternum custodire, qui et suam portionem signis evidentibus protegit. Imperante autem duce, statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum Dessau. Simon vero frater Iudae commiserat cum Nicanore, sed conterritus est repentino adventu adversariorum. Nicanor tamen audiens virtutem comitum Iudae et animi magnitudinem quam pro patriae certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat. Quam ob rem praemisit Posidonium et Theodotium et Matthiam ut darent dextras atque acciperent. Et cum diu de his consilium ageretur, et ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt qua secreto inter se agerent: et singulis sellae prolatae sunt et positae. Praecepit autem Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur: et congruum colloquium fecerunt. Morabatur autem Nicanor Ierosolymis, nihilque inique agebat, gregesque turbarum quae congregatae fuerant dimisit. Habebat autem Iudam semper carum ex animo, et erat viro inclinatus. Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quiete egit, communiterque vivebant. Alcimus autem videns caritatem illorum ad invicem, et conventiones, venit ad Demetrium, et dicebat Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque regni insidiatorem successorem destinasse. Itaque rex exasperatus et pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens graviter quidem se ferre de amicitiae conventione: iubere tamen Machabaeum citius vinctum

mittere Antiochiam. Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, et graviter ferebat si ea quae convenerant irrita faceret, nihil laesus a viro. Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat qua praeceptum perficeret. At Machabaeus videns secum austerius agere Nicanorem, et consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis occultavit se a Nicanore. Quod cum ille cognovit fortiter se a viro praeventum, venit ad maximum et sanctissimum templum, et sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi tradi virum. Quibus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quaerebatur, extendens manum ad templum, iuravit dicens: Nisi Iudam mihi vinctum tradideritis, istud Dei templum in planitiem deducam, et altare effodiam, et templum hoc Libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in caelum, invocabant eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum, haec dicentes: Tu Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuae fieri in nobis. Et nunc Sancte sanctorum omnis Domine, conserva in aeternum impollutam domum istam, quae nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, et bene audiens: qui pro affectu pater Iudaeorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiae propositum tenuit in Iudaismo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia. Volens autem Nicanor manifestare odium quod habebat in Iudaeos, misit milites quingentos ut eum comprehenderent: putabat enim si illum decepisset, se cladem maximam Iudaeis illaturum. Turbis autem irruere in domum eius, et ianuam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petiit: eligens nobiliter mori potius quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, et turbae intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, praecipitavit semetipsum viriliter in turbas: quibus velociter locum dantibus casui eius, venit per mediam cervicem. Et cum adhuc spiraret, accensus animo surrexit: et cum sanguis eius magno fluxu deflueret, et gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit: et stans supra quandam petram praeruptam, et iam exsanguis effectus, complexus intestina sua utrisque manibus, proiecit super turbas, invocans dominatorem vitae ac spiritus ut haec illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est.

XV

Nicanor autem ut comperit Iudam esse in locis Samariae, cogitavit cum impetu die sabbati committere bellum. Iudaeis vero qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter et barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum qui universa conspicit: ille infelix interrogavit, si est potens in caelo qui imperavit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis: Est Dominus vivus ipse in caelo potens, qui iussit agi septimam diem. At ille ait: Et ego potens

sum super terram qui impero sumi arma et ne
gotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consi
lium impleret. Et nychanor quidem cum sum
ma superbia erectus cogitaverat commune tro
pheum statuere de iuda. Machabeus autem
confidebat semper cum omni spe auxilium sibi
a deo futurum. Et hortabatur suos ne formidarent
ad adventum nationum. sed in mente haberent
adiutoria sibi facta de celo. et nunc sperarent ab
omnipotente affuturum sibi victoriam. Et al
locutus illos de lege et prophetis admonens ce
iam certamina que fecerant prius promptiores
eos constituit. Et ita animis eorum erectis
simul ostendens gentium fallaciam et iuramen
torum prevaricationem singulos autem illorum arma
vit non clipei et haste munitione sed sermonibus op
timis et exhortationibus exposito digno fide
sompnio per quod universos letificavit. Erat autem
huiusmodi visus oniam qui fuerat summus sacerdos
virum bonum et benignum verecundum visu
modestum moribus et eloquio decorum et qui a
puero in virtutibus exercitatus sit manus protenden
tem orare pro omni populo iudeorum. Post hec autem
apparuisse alium virum etate et gloria mirabi
lem et magni decoris habitudine circa illum. Respon
dentem vero oniam dixisse. Hic est fratrum amator et
populi israel. hic est qui multum orat pro populo et univer
XV sa sancta civitate ieremias propheta dei. Extendis
se autem ieremiam dexteram et dedisse iu
de gladium aureum dicentem. Accipe
gladium gladium sanctum munus a deo in quo deii
cies adversarios populi mei israel. Exhortati
itaque sermonibus iude bonis valde de quibus extolli
posset impetus et animi iuvenum conforta
ri statuerunt dimicare et confligere fortiter
ut virtus de negotiis iudicaret. eo quod civitas
sancta et templum periclitaretur. Erat enim pro uxo
ribus et filiis itemque pro fratribus et cognatis minor
sollicitudo habebat pro maximus vero et primus
pro sanctitate timor erat templi. Sed et eos qui
in civitate erant non minima sollicitudo habe
bat pro his qui congressuri erant. Et cum iam omnes
sperarent iudicium futurum. hostesque adessent
atque exercitus esset ordinatus. bestie equitesque
oportuno in loco compositi. considerans macha
beus adventum multitudinis et apparatum
varium armorum ac feritatem bestiarum
extendens manus in celum prodigia facientem
dominum invocavit. qui non secundum armorum potentiam
sed prout ipsi placet dat dignis victoriam.
Dixit autem invocans hoc modo. Tu domi
ne qui misisti angelum sub ezechia rege iude
et interfecisti de castris sennacherib. c. lxxx. v.
m. Et nunc dominator celorum mitte ange
lum tuum bonum ante nos in timore et tre
more magnitudinis brachii tui. ut metu
ant qui cum blasphemia veniunt adversus
sanctum populum tuum. Et hic quidem sic oravit.
Nychanor autem et qui cum ipso erant cum

tubis et canticis admovebant. Iudas vero et qui
cum eo erant invocato deo per orationes congressi sunt.
manu quidem pugnantes sed et cordibus do
minum orantes prostraverunt non minus triginta quinque
milia. ~~[illegible]~~ presentia dei magnifice delec
tati. Cumque cessassent et cum gaudio redi
rent. cognoverunt nychanorem ruisse cum
armis suis. Facto itaque clamore et perturbatione
excitata patria voce omnipotentem dominum bene
dicebant. Precepit autem iudas qui per
omnia corpore et animo mori pro civibus para
tus erat caput nychanoris et manum cum hu
mero abscisam ierosolimam perferri.
Quo cum pervenisset convocatis contribulibus
et sacerdotibus ad altare accersiit et eos qui
in arce erant. et ostenso capite nychano
ris et manu nychanoris nepharia quam ex
tendens contra domum sanctam omnipotentis
gloriatus est magnifice. linguam etiam impii
nychanoris precisam iussit particulatim a
vibus dari. manum autem dementis contra
templum suspendi. Omnes igitur dominum celi
benedixerunt dicentes. Benedictus qui locum suum
incontaminatum conservavit. Suspendit
autem nychanoris caput in summa ar
ce evidens ut esset et manifestum signum auxi
lium dei. Itaque omnes communi consilio
decreverunt nullo modo diem istum
absque celebritate preterire. habere autem celebri
tatem. xiii. die mensis adar. quod dicitur voce sy
riaca pridie mardochei diei. Igitur his erga
nychanorem gestis et ex illis temporibus ab
hebreis civitate possessa. ego quoque
in his finem faciam sermonis. Et siquidem be
ne et ut historie competit. hoc et ipse velim. Si au
tem minus digne concedendum est mihi. Sicut enim
vinum semper bibere aut semper aquam contra
rium est. alternis autem uti delectabile. ita le
gentibus si semper exactus sit sermo non erit gra
tus. hic ergo erit consummatus. Explicit
secundus liber machabeorum. Finit vetus testamen
tum. Incipit prologus super matheum.

Matheus ex iudea sicut in ordine primus
ponitur, ita evangelium in iudea primus
scripsit, cuius vocatio ad deum ex publi
canis actibus fuit. Duorum in generatione christi princi
pia presumens, unius cuius prima circumcisio in
carne, alterius cuius secundum cor electio fuit, et ex
utrisque in patribus christus. Sicque qua
ternario numero triformiter posito principium a cre
dendi fide in electionis tempus porrigens, et ex elec
tione usque in transmigrationis diem dirigens, atque
a transmigratione usque in christum diffiniens,
decursam adventus domini ostendit generationem,
ut et numero satisfaciens et tempori, et se quid esset osten
deret, et dei in se opus monstrans, etiam in his quorum
genus posuit christi operantis a principio testimo
nium non negaret. Quorum omnium tempus, ordo,
numerus, dispositio vel ratio quod fidei necessarium est, deus christus est qui
factus est ex muliere, factus sub lege, natus ex virgi
ne, passus in carne, omnia in cruce fixit ut
triumphans ea in semetipso resurgens in corpore,
et patris nomen in patribus filio et filii nomen patri res
tituens in filiis, sine principio, sine fine, ostendens
se unum cum patre esse quia unus est. In quo evangelio
utile est desiderantibus deum sic prima vel media vel per
fecta cognoscere, ut et vocationem apostoli et opus e
vangelii et dilectionem dei in carne nascentis per univer
sa legentes intelligant, atque id in eo in quo apprehensi
sunt et apprehendere expetunt recognos
cant. Nobis enim hoc in studio argumenti fuit,
et fidem facti tradere, et operantis dei intelligen
dam diligenter esse dispositionem querentibus non tacere.

Explicit argumentum. Incipit evangelium.

LIBER generationis Ihesu Christi filii David filii Abraham. A
braham autem genuit Ysaac. Ysaac autem genuit
Iacob. Iacob autem genuit Iudam et fratres eius. Iudas
autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem
genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem ge
nuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naason. Naason
autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Ra
ab. Booz autem genuit Obeth ex Ruth. Obeth autem genuit
Iesse. Iesse autem genuit David regem. David autem rex
genuit Salomonem ex ea que fuit Urie. Salomon
autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abyam. Abya
autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem
genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit
Ioathan. Ioathan autem genuit Achaz. Achaz autem genuit
Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassen. Mana
sses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Io
sias autem genuit Iechoniam et fratres eius in transmigra
tionem Babilonis. Et post transmigrationem
Babilonis Iechonias genuit Salathiel. Salathiel
autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit
Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. E
leazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Ia
cob. Iacob autem genuit Ioseph virum Marie de
qua natus est Ihesus qui vocatur Christus. Omnes
ergo generationes ab Abraham usque ad David genera
tiones xiiii. Et a David usque ad transmigrationem
Babilonis generationes xiiii. Et a transmigra
tione Babilonis usque ad Christum generationes xiiii.
Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata
mater eius Maria Ioseph antequam convenirent in
venta est in utero habens de Spiritu Sancto. Ioseph autem
vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere
voluit occulte dimittere eam. Hec autem eo cogitan
te, ecce angelus domini in sompnis apparuit ei dicens:
Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam con
iugem tuam. Quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est.
Pariet autem filium et vocabis nomen eius Ihesum. Ipse enim
salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem
totum factum est ut adimpleretur quod dictum est
a domino per prophetam dicentem: Ecce virgo habebit in
utero et pariet filium et vocabitur nomen eius Emma
nuel. Quod est interpretatum Nobiscum deus. Exurgens
autem Ioseph a sompno fecit sicut precepit ei an
gelus domini et accepit coniugem suam et non cognos
cebat eam donec peperit filium suum primogeni
tum, et vocavit nomen eius Ihesum.

II

Cum ergo
natus esset Ihesus in Bethleem Iude in diebus Hero
dis regis, ecce magi ab oriente venerunt Ierosoli
mam dicentes: Ubi est qui natus est rex Iudeorum?
Vidimus enim stellam eius in oriente et venimus
adorare eum. Audiens autem Herodes rex tur
batus est et omnis Ierosolima cum illo. Et congre
gans omnes principes sacerdotum et scribas populi
sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi di
xerunt ei: In Bethleem Iude. Sic enim scriptum est
per prophetam: Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam
minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet
dux qui regat populum meum Israel. Tunc Hero
des clam vocatis magis diligenter didicit ab eis
tempus stelle que apparuit eis. Et mittens eos in
Bethleem dixit: Ite et interrogate diligenter de pu
ero, et cum inveneritis renunciate michi, ut et ego
veniens adorem eum. Qui cum audissent
regem, abierunt. Et ecce stella quam viderant in
oriente antecedebat eos usque dum veniens
staret supra ubi erat puer. Videntes autem
stellam gavisi sunt gaudio magno valde. Et
intrantes domum invenerunt puerum cum Ma
ria matre eius. Et procidentes adoraverunt eum,
et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera:
aurum, thus et mirram. Et responso accepto in sompn
is ne redirent ad Herodem, per aliam viam
reversi sunt in regionem suam. Qui cum recess
issent, ecce angelus domini apparuit in sompnis
Ioseph dicens: Surge et accipe puerum et matrem eius
et fuge in Egiptum, et esto ibi usque dum dicam
tibi. Futurum est enim ut Herodes querat puerum
ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et
matrem eius nocte et secessit in Egiptum,
et erat ibi usque ad obitum Herodis. Ut adimple
retur quod dictum est a domino per prophetam dicen
tem: Ex Egipto vocavi filium meum. Tunc
Herodes videns quoniam illusus esset a magis iratus
est valde. Et mittens occidit omnes pueros qui
erant in Bethleem et in omnibus finibus eius a bima
tu et infra secundum tempus quod exquisierat a
magis. Tunc adimpletum est quod dictum est a
domino per Ieremiam prophetam dicentem: Vox in Ra
ma audita est, ploratus et ululatus multus

rachel plorans filios suos et noluit consolari quia
non sunt. Defuncto autem herode ecce apparuit angelus
domini in somnis ioseph in egipto dicens. Surge et
accipe puerum et matrem eius et vade in terram israel. de-
functi sunt enim qui querebant animam pueri. Qui sur-
gens accepit puerum et matrem eius et venit in terram israel.
Audiens autem quod archelaus regnaret in iudea
pro herode patre suo: timuit illo ire. Et admonitus
in somnis secessit in partes galilee. Et veniens
habitavit in civitate que vocatur nazareth. ut ad-
impleretur quod dictum est per prophetam. Quoniam naza-
III reus vocabitur. In diebus autem illis venit iohannes ba-
ptista predicans in deserto iudee dicens. Penitentiam
agite appropinquavit enim regnum celorum. Hic est
enim de quo dictum est per ysaiam prophetam dicentem.
Vox clamantis in deserto. parate viam domini.
rectas facite semitas eius. Ipse autem iohannes habebat ve-
stimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam
circa lumbos suos. Esca autem eius erat locuste et mel
silvestre. Tunc exibat ad eum omnis ierosolima
et omnis iudea et omnis regio circa iordanem
et baptizabantur in iordane ab eo confitentes pec-
cata sua. Videns autem multos phariseorum et saddu-
ceorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Pro-
genies viperarum quis demonstravit vobis fugere
a ventura ira. Facite ergo fructum dignum penitentie.
et ne velitis dicere intra vos. patrem habemus abra-
ham. Dico enim vobis quoniam potens est deus de lapi-
dibus istis suscitare filios abrahe. Iam enim
securis ad radicem arborum posita est. Omnis
ergo arbor que non facit fructum bonum excidetur et in
ignem mittetur. Ego quidem vos baptizo in
aqua in penitentiam. Qui autem post me venturus est
fortior me est. cuius non sum dignus calciamen-
ta portare. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto
et igne. cuius ventilabrum in manu sua et per-
mundabit aream suam et congregabit triticum
suum in horreum. paleas autem comburet igni
IIII inextinguibili. Tunc venit ihesus a galile-
a in iordanem ad iohannem ut baptizaretur
·baps xpi· ab eo. Iohannes autem prohibebat eum dicens. Ego debeo
a te baptizari. et tu venis ad me. Respondens autem
ihesus dixit ei. Sine modo sic enim decet nos implere
omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptiza-
tus autem ihesus confestim ascendit de aqua. Et ecce
aperti sunt celi et vidit spiritum dei descendentem
sicut columbam et manentem super se. Et ecce vox
de celo dicens. Hic est filius meus dilectus in quo michi com-
placui. Tunc ihesus ductus est in desertum a spiritu
ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiunasset .xl.
diebus et .xl. noctibus postea esuriit. Et acce-
dens temptator dixit ei. Si filius dei es dic ut
lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit. Scriptum
est. Non in solo pane vivit homo. sed in omni
verbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum
diabolus in sanctam civitatem. et statuit eum su-
pra pinnaculum templi. Et dixit ei. Si filius dei
es. mitte te deorsum. Scriptum est enim. Quia an-
gelis suis mandavit de te. et in manibus tollent
te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
Ait illi rursum ihesus. Scriptum est. Non tempta-
bis dominum deum tuum. Iterum assumpsit eum dia-
bolus in montem excelsum valde. et ostendit ei om-
nia regna mundi et gloriam eorum. Et dixit ei. Hec omnia
tibi dabo si cadens adoraveris me. Tunc dixit ei ihesus.
Vade sathanas. Scriptum est enim. Dominum deum tuum
adorabis et illi soli servies. Tunc reliquit eum
diabolus. Et ecce accesserunt angeli et ministra-
bant ei. Cum autem audisset ihesus quod iohannes traditus
esset secessit in galileam. et relicta civitate na-
zareth. venit et habitavit in capharnaum mari-
timam in finibus zabulon et neptalim. ut ad-
impleretur quod dictum est per prophetam ysaiam. Terra za-
bulon et terra neptalim. via maris trans iorda-
nem galilee gentium. populus qui ambulabat in
tenebris: vidit lucem magnam. Et sedentibus
in regione umbre mortis. lux orta est eis. Exin-
de cepit ihesus predicare et dicere. penitentiam agite. appropin-
quavit enim regnum celorum. Ambulans autem ihesus iuxta
mare galilee vidit duos fratres. Simonem qui vocatur
petrus. et andream fratrem eius. mittentes rete
in mare. Erant enim piscatores. et ait illis. Venite
post me. faciam vos fieri piscatores hominum.
At illi relictis continuo retibus et navi secuti
sunt eum. Et procedens inde: vidit duos alios
fratres iacobum zebedei et iohannem fratrem eius in
navi cum zebedeo patre eorum reficientes retia su-
a. et vocavit eos. Illi autem relictis retibus et patre secu-
ti sunt eum. Et circuibat ihesus totam galileam do-
cens in sinagogis eorum et predicans evangelium re-
gni. et sanans omnem languorem. et omnem in-
firmitatem in populo. et abiit opinio eius in totam syriam.
Et obtulerunt ei omnes male habentes variis langu-
oribus et tormentis comprehensos. et qui demonia habebant
et lunaticos et paraliticos. et curavit eos. Et secute
sunt eum turbe multe de galilea et decapoli et de
ierosolimis et de iudea et de trans iordanem. V Vi-
dens autem turbas ihesus ascendit in montem. et cum
sedisset: accesserunt ad eum discipuli eius. et aperiens
os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu:
quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites: quoniam
ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent quoniam ipsi
consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iusti-
tiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quoniam
ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniam
ipsi deum videbunt. Beati pacifici: quoniam filii dei vo-
cabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusti-
tiam: quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum
maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint
et dixerint omne malum adversum vos mentientes
propter me. gaudete et exultate quoniam merces vestra
est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt
ante vos. Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit
in quo salietur. Ad nichilum valet ultra nisi ut mittatur foras et con-
culcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non
potest civitas abscondi supra montem posita. ne-
que accendunt lucernam et ponunt eam sub mo-
dio: sed super candelabrum ut luceat omnibus qui
in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus
ut videant opera vestra bona et glorificent patrem ve-
strum qui in celis est. Nolite putare quoniam ve-
ni solvere legem aut prophetas. Non veni solvere
sed adimplere. Amen quippe dico vobis donec tran-
seat celum et terra. iota unum aut unus apex

non preteribit a lege donec omnia fiant. Qui ergo sol-
verit unum de mandatis istis minimis et docuerit
sic homines, hic minimus vocabitur in regno
celorum. Qui autem fecerit et docuerit, hic magnus voca-
bitur in regno celorum. Dico autem vobis quia nisi habunda-
verit iusticia vestra plusquam scribarum et phari-
seorum, non intrabitis in regnum celorum. Audistis
quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit
reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui ira-
scitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit
fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue,
reus erit gehenne ignis. Si ergo offers munus
tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus
habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante
altare, et vade reconciliari prius fratri tuo, et tunc
veniens offeres munus tuum. Esto consen-
tiens adversario tuo cito dum es in via cum
eo, ne forte tradat te adversarius iudici, et iu-
dex tradat te ministro, et in carcerem mitta-
ris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas no-
vissimum quadrantem. Audistis quia dictum est an-
tiquis: Non mechaberis. Ego autem dico vobis
quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum
eam, iam mechatus est eam in corde suo. Quod
si oculus tuus scandalizat te dexter, erue eum
et proice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum
membrorum tuorum quam totum corpus tuum mitta-
tur in gehennam. Et si dextera manus tua scan-
dalizat te, abscide eam et proice abs te. Expe-
dit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam
totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem:
Deu. xx. Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libel-
ep omis q lum repudii. Ego autem vobis dico, quia omnis qui dimiserit
uxorem suam excepta fornicationis causa,
facit eam mechari; et qui dimissam duxerit
adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non
periurabis, reddes autem domino iuramenta tua. Ego
autem dico vobis non iurare omnino, neque per celum
quia thronus dei est, neque per terram quia scabellum
est pedum eius, neque per Ierosolimam quia civitas
magni regis est, neque per caput tuum iuraveris
quia non potes unum capillum facere album aut
nigrum. Sit autem sermo vester est est, non non. Quod
autem his habundantius est a malo est. Audistis quia
dictum est: Oculum pro oculo et dentem pro dente. Ego autem
dico vobis non resistere malo. Sed si quis te percus-
serit in dexteram maxillam tuam, prebe illi
et alteram. Et ei qui vult tecum in iudicio
contendere et tunicam tuam tollere, dimitte
ei et pallium. Et quicumque te angariaverit
mille passus, vade cum illo alia duo. Qui pe-
tit a te da ei, et volenti mutuari a te ne
avertaris. Audistis quia dictum est: Diliges pro-
ximum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem
dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite
his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calump-
niantibus vos, ut sitis filii patris vestri qui in ce-
lis est, qui solem suum facit oriri super bonos et ma-
los, et pluit super iustos et iniustos. Si enim di-
ligatis eos qui vos diligunt, quam mercedem habe-
bitis? Nonne et publicani hoc faciunt? Et si sa-
lutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis?

Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti
sicut et pater vester celestis perfectus est. Attendite ne iusti- VI
ciam vestram faciatis coram hominibus ut vi-
deamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis
apud patrem vestrum qui in celis est. Cum ergo facis ele-
mosinam, noli tuba canere ante te sicut ypocri-
te faciunt in synagogis et in vicis, ut hono-
rificentur ab hominibus. Amen dico vobis, recepe-
runt mercedem suam. Te autem faciente elemosinam nes-
ciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit
elemosina tua in abscondito, et pater tuus qui videt
in abscondito reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut
ypocrite qui amant in synagogis et angulis pla-
tearum stantes orare ut videantur ab hominibus.
Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem
cum oraveris intra in cubiculum tuum et clauso ostio
tuo ora patrem tuum in abscondito, et pater tuus qui
videt in abscondito reddet tibi. Orantes autem nolite
multum loqui sicut ethnici; putant enim
quia in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimi-
lari eis. Scit namque pater vester quid opus sit vobis
antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis: Pa-
ter noster qui es in celis, sanctificetur nomen tuum. Adve-
niat regnum tuum. Fiat voluntas tua si-
cut voluntas tua sicut in celo et in terra. Panem
nostrum cotidianum da nobis hodie. Et dimitte
nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debi-
toribus nostris. Et ne nos inducas in temptatio-
nem, sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseri-
tis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater
vester celestis debita vestra. Si autem non dimiseritis ho-
minibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum
autem ieiunatis, nolite fieri sicut ypocrite tristes. Extermi-
nant enim facies suas ut pareant hominibus
ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem
suam. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum et fa-
ciem tuam lava, ne videaris hominibus ieiunans,
sed patri tuo qui est in abscondito, et pater tuus qui
videt in abscondito reddet tibi. Nolite thesauriza- VII
re vobis thesauros in terra, ubi erugo et tinea demo-
litur, et ubi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate
vobis thesauros in celo, ubi neque erugo neque tinea
demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur.
Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Lu-
cerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.
Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tene-
brosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt,
ipse tenebre quante erunt. Nemo enim potest duobus
dominis servire; aut enim unum odio habebit et alterum
diliget, aut unum sustinebit et alterum contempnet. Non
potestis deo servire et mamone. Ideo dico vobis ne solli-
citi sitis anime vestre quid manducetis, neque corpo-
ri vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam
esca, et corpus plusquam vestimentum? Respicite
volatilia celi quoniam non serunt neque metunt neque
congregant in horrea, et pater vester celestis pascit il-
la. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem
vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam
cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis?
Considerate lilia agri quomodo crescunt; non laborant neque
nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in

omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem
fenum agri quod hodie est et cras in clibanum mittitur
deus sic vestit: quanto magis vos minime fidei. No-
lite ergo solliciti esse dicentes. Quid manducabimus
aut quid bibemus, aut quo operiemur. Hec enim omnia
gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus
indigetis. Querite ergo primum regnum dei et iustitiam
eius, et hec omnia adicientur vobis. Nolite ergo sol-
liciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus
erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua. No-
lite iudicare et non iudicabimini. In quo enim iudicio
iudicaveritis iudicabimini, et in qua mensura mensi
fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in
oculo fratris tui, et trabem autem que in oculo tuo est non vides.
Aut quomodo dicis fratri tuo. Sine eiciam festucam
de oculo tuo, et ecce trabes est in oculo tuo. Ypocrita
eice primum trabem de oculo tuo et tunc perspicies ut
educas festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare
canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Ne
forte conculcent eas pedibus suis et conversi dirumpant
vos. Petite et dabitur vobis. Querite et invenietis. Pulsa-
te et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui querit
invenit et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo
quem si petierit filius suus panem numquid lapidem
porriget illi. Aut si piscem petierit numquid serpentem
porriget ei. Si ergo vos cum sitis mali nostis bona
data dare filiis vestris, quanto magis pater vester qui in celis
est dabit spiritum bonum petentibus se. Omnia ergo quecumque
vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis.
Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam portam,
quia lata porta et spatiosa via est que ducit ad perditionem
et multi sunt qui per eam intrant. Quam angusta porta
et arta via que ducit ad vitam, et pauci sunt qui inve-
niunt eam. Attendite a falsis prophetis in vesti- · qui veniunt ad vos ·
mentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A
fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt
de spinis uvas aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor
bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus
malos facit. Non potest arbor bona fructus malos
facere, neque arbor mala fructus bonos facere.
Omnis arbor que non facit fructum bonum exciditur
et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cogno-
scetis eos. Non omnis qui dicit michi domine domine intra-
bit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem patris
mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum. Mul-
ti dicent michi in illa die domine domine nonne in nomine
tuo prophetavimus et in tuo nomine demonia eiecimus
et in tuo nomine multas virtutes fecimus, et tunc confi-
tebor illis quia numquam novi vos. Discedite a me omnes
qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hec et fa-
cit ea assimilabitur viro sapienti qui edificavit do-
mum suam supra petram, et descendit pluvia et venerunt
flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam
et non cecidit, fundata enim erat supra firmam petram.
Omnis qui audit verba mea hec et non facit ea similis erit
viro stulto qui edificavit domum suam supra harenam, et
descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti
et irruerunt in domum illam et cecidit, et fuit ruina eius
magna. Et factum est cum consummasset ihesus verba hec ad-
mirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens
eos sicut potestatem habens et non sicut scribe eorum et pha-
VIII risei. Cum autem descendisset de monte secute

· iht ·

sunt eum turbe multe, et ecce leprosus veniens adorabat
eum dicens. Domine si vis potes me mundare. Et extendens
manum ihesus tetigit eum dicens. Volo mundare. Et con-
festim mundata est lepra eius. Et ait illi. Vide nemini
dixeris, sed vade ostende te sacerdoti et offer munus quod
precepit moyses in testimonium illis. Cum autem introisset
capharnaum accessit ad eum centurio rogans
eum et dicens. Domine puer meus iacet in domo paraly-
ticus et male torquetur. Et ait illi ihesus. Ego veniam et curabo
eum. Et respondens centurio ait. Domine non sum dignus ut
intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur pu-
er meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus
habens sub me milites, et dico huic vade et vadit, et
alio veni et venit, et servo meo fac hoc et facit. Audiens
autem ihesus miratus est et sequentibus se dixit. Amen dico vo-
bis non inveni tantam fidem in israhel. Dico autem vobis
quod multi ab oriente et ab occidente venient et recum-
bent cum abraham et ysaac et iacob in regno celorum.
Filii autem regni eicientur in tenebras exteriores ibi erit
fletus et stridor dentium. Et dixit ihesus centurioni. Vade et
sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Et
cum venisset ihesus in domum petri vidit socrum eius iacentem
et febricitantem, et tetigit manum eius et dimisit eam febris
et surrexit et ministrabat eis. Vespere autem facto obtulerunt
ei multos demonia habentes et eiciebat spiritus verbo et om-
nes male habentes curavit, ut adimpleretur quod dictum est per
ysaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras acce-
pit et egrotationes portavit. Videns autem ihesus turbas multas circum
se iussit ire trans fretum. Et accedens unus scriba ait
illi. Magister sequar te quocumque ieris. Et dicit ei ihesus. Vul-
pes foveas habent et volucres celi nidos. Filius autem hominis
non habet ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis eius ait
illi. Domine permitte me primum ire et sepelire patrem me-
um. Ihesus autem ait illi. Sequere me, et dimitte mortuos
sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in navi-
culam secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus mag-
nus factus est in mari ita ut navicula operiretur fluctibus.
Ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius
et suscitaverunt eum dicentes. Domine salva nos perimus. Et
dicit eis. Quid timidi estis modice fidei. Tunc sur-
gens imperavit ventis et mari et facta est tranquillitas mag-
na. Porro homines mirati sunt dicentes. Qualis est hic
quia venti et mare obediunt ei. Et cum venisset trans
fretum in regionem gerasenorum occurrerunt ei duo
habentes demonia de monumentis exeuntes se-
vi nimis ita ut nemo posset transire per viam illam. Et
ecce clamaverunt dicentes. Quid nobis et tibi fili dei. Veni-
sti huc ante tempus torquere nos. Erat autem non longe ab illis
grex multorum porcorum pascens. Demones autem ro-
gabant eum dicentes. Si eicis nos mitte nos in
gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi exeuntes a-
bierunt in porcos. Et ecce impetu abiit totus grex per
preceps in mare, et mortui sunt in aquis. Pastores
autem fugerunt et venientes in civitatem nuntiaverunt
omnia et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota
civitas exiit obviam ihesu. Et viso eo rogabant eum IX
ut transiret a finibus eorum. Et ascendens ihesus in navi-
culam transfretavit et venit in civitatem suam. Et
ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Vi-
dens autem ihesus fidem illorum dixit paralytico. Confide fili
remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixe-
runt intra se. Hic blasphemat. Et cum vidisset ihesus co-

cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cor-
dibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi pecca-
ta, an dicere: Surge et ambula? Ut autem sciatis quia filius
hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc
ait paralitico: Surge, tolle lectum tuum et vade in
domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam. Viden-
tes autem turbe timuerunt et glorificaverunt deum qui dedit
potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde Ihesus,
vidit hominem sedentem in theloneo Mattheum no-
mine, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.
Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publi-
cani et peccatores venientes discumbebant cum Ihesu et
discipulis eius. Et videntes pharisei dicebant
discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus man-
ducat magister vester? At Ihesus audiens ait: Non est opus
valentibus medicus, sed male habentibus. Euntes autem
discite quid est: Misericordiam volo et non sacrificium. Non enim ve-
ni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Tunc acces-
serunt ad eum discipuli Iohannis dicentes: Quare nos et
pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non
ieiunant? Et ait illis Ihesus: Numquid possunt filii sponsi
lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies
cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt. Nemo autem
immittit pannum rudis commissuram in vestimentum
vetus; tollit enim plenitudinem eius a vestimento, et pe-
ior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres
veteres, alioquin rumpuntur utres et vinum effundi-
tur et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos
mittunt, et ambo conservantur. Hec illo loquente ad eos,
ecce princeps unus accessit et adorabat eum dicens: Domine,
filia mea modo defuncta est; sed veni, impone manum
tuam super eam et vivet. Et surgens Ihesus sequebatur
eum et discipuli eius. Et ecce mulier que sanguinis fluxum
patiebatur xii annis accessit retro et tetigit fimbriam
vestimenti eius. Dicebat enim intra se:
Si tetigero tantum vestimentum eius, salva ero. At
Ihesus conversus et videns eam dixit: Confide filia, fi-
des tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex il-
la hora. Et cum venisset Ihesus in domum principis et vi-
disset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat:
Recedite, non est enim mortua puella, sed dormit. Et deri-
debant eum. Et cum eiecta esset turba, intravit et te-
nuit manum eius. Et surrexit puella. Et exiit
fama hec in universam terram illam. Et transeunte
inde Ihesu, secuti sunt eum duo ceci clamantes et dicen-
tes: Miserere nostri fili David. Cum autem venisset domum,
accesserunt ad eum ceci, et dicit eis Ihesus: Creditis quia hoc pos-
sum facere vobis? Dicunt ei: Utique domine. Tunc tetigit
oculos eorum dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et
aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est eis Ihesus dicens: Vide-
te ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt il-
lum in tota terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt
ei hominem mutum demonium habentem. Et eiecto demo-
ne locutus est mutus, et mirate sunt turbe dicentes:
Numquam apparuit sic in Israel. Pharisei autem dicebant:
In principe demoniorum eicit demonia. Et circuibat
civitates omnes et castella, docens in synagogis eorum
et predicans evangelium regni et curans omnem languorem et omnem
infirmitatem. Videns autem turbas misertus est eis, quia e-
rant vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem.
Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, opera-
rii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat
operarios in messem suam. Et convocatis xii disci-
pulis suis dedit illis potestatem spirituum immundorum ut
eicerent eos et curarent omnem languorem et omnem in-
firmitatem. xii autem apostolorum nomina hec sunt. Primus Symon
qui dicitur Petrus, Andreas frater eius. Philippus et Bartholo-
meus. Iacobus Zebedei et Iohannes frater eius. Thomas et Ma-
theus publicanus. Iacobus Alphei et Thadeus. Sy-
mon Chananeus et Iudas Scariothis qui tradidit illum.
Hos xii misit Ihesus precipiens eis dicens: In viam gentium
ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intra-
veritis. Sed potius ite ad oves que perierunt domus Israel. Eun-
tes autem predicate dicentes quia appropinquabit regnum ce-
lorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mun-
date, demones eicite. Gratis accepistis, gratis date.
Nolite aurum possidere neque argentum neque pecuniam
in zonis vestris, non peram in via neque duas tunicas neque
calciamenta neque virgam. Dignus est enim operarius cibo
suo. In quamcumque autem civitatem aut castellum intraveritis,
interrogate quis in ea dignus sit, et ibi manete donec
exeatis. Intrantes autem in domum salutate eam dicentes:
Pax huic domui. Et siquidem fuerit domus illa dig-
na, veniat pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna,
pax vestra revertetur ad vos. Et quicumque non receperit vos
neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de do-
mo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris
in testimonium illis. Amen dico vobis, tolerabilius erit
terre Sodomorum et Gomorreorum in die iudicii quam il-
li civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio
luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simpli-
ces sicut columbe. Cavete autem ab hominibus, tradent
enim vos in conciliis et in synagogis suis flagellabunt
vos. Et ad reges et presides ducemini propter me in testi-
monium illis et gentibus. Cum autem tradent vos, nolite
cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis
in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui
loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tra-
det autem frater fratrem in mortem et pater filium, et insur-
gent filii in parentes et morte eos afficient. Et
eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem
perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Cum autem per-
sequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen
dico vobis, non consummabitis civitates Israel donec filius
hominis veniat. Non est discipulus super magistrum, nec servus
super dominum suum. Si patremfamilias Beelzebub vo-
caverunt, quanto magis domesticos eius. Ne ergo timue-
ritis eos. Nil enim opertum quod non revelabitur, et occul-
tum quod non scietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite
in lumine; et quod in aure auditis, predicate super tecta.
Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem
non possunt occidere; sed potius eum timete qui potest
animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo pas-
Asse seres veneunt, et unus ex illis non cadet super terram sine pa-
tre vestro. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere; multis passeribus meliores estis vos.
Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confi-
tebor et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite ar-
bitrari quia venerim mittere pacem in terram; non veni pa-
cem mittere sed gladium. Veni enim separare homi-
nem adversus patrem suum et filiam adversus matrem suam,
et nurum adversus socrum suam. Et inimici hominis
domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam
me non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam

X

Nomina apostolorum.

·Gratis date·

·ist· Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius et servus sicut dominus eius

·pacem·

super me: non est me dignus. Et qui non accipit crucem
suam et sequitur me: non est me dignus. Qui invenit
animam suam: perdet eam: et qui perdiderit animam suam propter
me: inveniet eam. Qui recipit vos me recipit. Et
qui recipit me: recipit eum qui misit me. Qui re
cipit prophetam in nomine prophete: mercedem prophete ac
cipiet. et qui recipit iustum in nomine iusti: merce
dem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex
minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine
discipuli: amen dico vobis non perdet mercedem suam.

XI

Et factum est cum consummasset Ihesus precipiens .xii. dis
cipulis suis transiit inde ut doceret et predicaret in
civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis
opera Christi: mittens duos de discipulis suis ait illi. Tu
es qui venturus es an alium expectamus? Et respon
dens ait illis. Euntes renuntiate Iohanni que audistis
et vidistis. Ceci vident. claudi ambulant. leprosi
mundantur. Surdi audiunt. mortui resurgunt. pau
peres evangelizantur. et beatus qui non fuerit scanda
lizatus in me. Illis autem abeuntibus: cepit Ihesus dicere ad
turbas de Iohanne. Quid existis in desertum videre? ha
rundinem vento agitatam? Sed quid existis videre?
hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vesti
untur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? pro
phetam? etiam dico vobis plus quam prophetam. Hic est enim de quo scrip
tum est. Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam
qui preparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis non
surrexit inter natos mulierum maior Iohanne baptista. Qui
autem minor in regno celorum: maior est illo. A diebus
autem Iohannis baptiste usque nunc usque nunc regnum celo
rum patitur: et violenti rapiunt illud. Omnes enim
prophete et lex usque ad Iohannem prophetaverunt. et si vultis
scire ipse est Helyas qui venturus est. Qui habet aures
audiendi audiat. Cui autem similem estimabo
generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro.
qui clamantes coequalibus dicunt. Cecinimus vobis
et non saltastis. lamentavimus et non planxistis. Venit
enim Iohannes neque manducans neque bibens: et dicunt demoni
um habet. Venit filius hominis manducans et bibens
et dicunt. Ecce homo vorax et potator vini publica
norum et peccatorum amicus. et iustificata est sapientia a filiis
suis. Tunc cepit exprobrare civitatibus in quibus
facte sunt plurime virtutes eius quia non egissent penitentiam.
Ve tibi Chorozaim. Ve tibi Bethsaida quia si in Tyro et Sy
done facte essent virtutes que facte sunt in vobis: olim in
cilicio et cinere penitentiam egissent. Verumptamen dico
vobis Tyro et Sydoni remissius erit in die iudicii
quam vobis. Et tu Capharnaum numquid usque ad celum
exaltaberis? usque in infernum descendes. quia si in
Sodomis facte fuissent virtutes que facte sunt in te: for
te mansissent usque ad hunc diem. Verumptamen
dico vobis quia terre Sodomorum remissius erit in die iu
dicii quam tibi. In illo tempore respondens Ihesus dixit. Confite
or tibi pater domine celi et terre quia abscondisti hec a sapien
tibus et prudentibus et revelasti ea parvulis. Ita pater
quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt
a patre meo. Et nemo novit filium nisi pater. neque patrem quis
novit nisi filius et cui voluerit filius revelare. Venite
ad me omnes qui laboratis et onerati estis. et ego
reficiam vos. Tollite iugum meum super vos et dis
cite a me quia mitis sum et humilis corde: et inve
nietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum
suave est: et onus meum leve.

XII

In illo tempore abiit
Ihesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ce
perunt vellere spicas et manducare. Pharisei
autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt
quod non licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis. Non legi
stis quid fecerit David quando esuriit et qui cum eo erant
quomodo intravit domum dei et panes propositionis co
medit quos non licebat ei edere neque his qui cum
eo erant nisi solis sacerdotibus. Aut non legistis in lege
quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum
violant et sine crimine sunt. Dico autem vobis quia templo
maior est hic. Si autem sciretis quid est misericordiam volo
et non sacrificium: numquam condempnassetis innocen
tes. Dominus enim est filius hominis etiam sabbati. Et cum
inde transisset: venit in synagogam eorum. et ecce
homo manum habens aridam et interrogabant eum
dicentes. Si licet sabbatis curare? ut accusarent eum.
Ihesus autem dixit illis. Quis erit ex vobis homo qui habet
ovem unam. et si ceciderit hec sabbatis in foveam non
ne tenebit et levabit eam? Quanto magis melior est
homo ove? Itaque licet sabbatis benefacere. Tunc ait
homini. Extende manum tuam. Et extendit ma
num. et restituta est sanitati sicut altera. Exeuntes
autem pharisei consilium faciebant adversus eum
quomodo eum perderent. Ihesus autem sciens: recessit inde. et
secuti sunt eum multi. et curavit eos omnes. et pre
cepit eis ne manifestum eum facerent. ut adim
pleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem. Ecce
puer meus quem elegi dilectus meus in quo bene mihi
placuit anime mee. Ponam spiritum meum super illum.
et iudicium gentibus annuntiabit. Non contendet
neque clamabit neque audiet aliquis in plateis vocem
eius. Harundinem quassatam non confringet et linum
fumigans non extinguet donec eiciat ad victori
am iudicium. et in nomine eius gentes sperabunt.
Tunc oblatus est ei homo demonium habens cecus et
mutus. et curavit eum ita ut loqueretur et videret.
et stupebant omnes turbe et dicebant. Numquid hic
est filius David? Pharisei autem audientes dixerunt.
Hic non eicit demones nisi in Beelzebub principe de
moniorum. Ihesus autem sciens cogitationes eorum dixit
eis. Omne regnum divisum contra se desolabitur. et omnis
civitas vel domus divisa contra se non stabit. Et si sa
thanas sathanam eicit adversum se divisus est.
quomodo ergo stabit regnum eius? Et si ego in Beelzebub
eicio demones. filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iu
dices vestri erunt. Si autem ego in spiritu dei eicio demo
nia: igitur pervenit in vos regnum dei. Aut quomodo
potest quisquam intrare in domum fortis et vasa eius
diripere nisi prius alligaverit fortem? et tunc domum
eius diripiet. Qui non est mecum contra me est. et qui non congre
gat mecum dispergit. Ideo dico vobis omne peccatum et blas
phemia remittetur hominibus. Spiritus autem blasphemie
non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium
hominis remittetur ei. Qui autem dixerit verbum contra spiritum
sanctum non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Aut facite
arborem bonam et fructum eius bonum: aut facite
arborem malam et fructum eius malum. Siquidem
ex fructu arbor cognoscitur. Progenies viperarum
quomodo potestis bona loqui cum sitis ipsi mali? ex
habundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo
de bono thesauro profert bona. et malus homo

·m̄r·8·luc·11· · ·Ion̄·3· · sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus et tribus noctibus. · ·re·10·pali·9·

de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis
quoniam omne verbum ociosum quod locuti fuerint homines
reddent de eo rationem in die iudicii. Ex verbis enim
tuis condempnaberis et ex verbis tuis iustificaberis.
Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis di-
centes. Magister volumus a te signum videre. Qui respon-
dens ait. Generatio mala et adultera signum
querit. et signum non dabitur ei nisi signum Ione prophete.
Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus
et tribus noctibus. Viri ninivite surgent in iudi-
cio cum generatione ista et condempnabunt eam quia
penitentiam egerunt in predicatione Ione. et ecce plus
quam Ionas hic. Regina austri surget in iudicio cum
generatione ista et condempnabit eam quia penitentiam e-
gerunt in predicatione Ione et ecce plus quam Ionas hic.
Regina austri in iudicio erit cum generatione ista.
et condempnabit eam quia venit a finibus terre audi-
re sapientiam Salomonis. et ecce plus quam Salomon
hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine
ambulat per loca arida querens requiem et non invenit.
Tunc dicit. Revertar in domum meam unde exivi.
Et veniens invenit eam vacantem et scopis
mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit
.vii. alios spiritus secum nequiores se. et intrantes habi-
tant ibi et fiunt novissima hominis illius pe-
iora prioribus. Sic erit generationi huic pessime.
Adhuc eo loquente ad turbas: ecce mater eius et fratres
stabant foris querentes loqui ei. Dixit autem ei qui-
dam. Ecce mater tua et fratres tui foris stant queren-
tes te. At ille respondens dicenti sibi ait. Que est
mater mea et qui sunt fratres mei. et extendens
manum in discipulos suos ait. Ecce mater me-
a et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem
patris mei qui in celis est. ipse meus frater soror et mater
XIII est. In illo die exiens Ihesus de domo sedebat
secus mare. et congregate sunt ad eum turbe mul-
te ita ut navem ascendens sederet. et omnis
turba stabat in littore. et locutus est eis mul-
ta in parabolis dicens. Ecce exiit qui seminat se-
minare semen suum. Et dum seminat: quedam
ceciderunt secus viam. et venerunt volucres
celi et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in
petrosa ubi non habebant terram multam. et continuo
exorta sunt. quia non habebant altitudinem terre. So-
le autem orto: estuaverunt quia non habuerunt ra-
dicem: aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas
et creverunt spine et suffocaverunt ea. Alia vero ce-
ciderunt in terram bonam. et dabant fructum bo-
num. Aliud centesimum. aliud sexagesimum.
aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi au-
diat. Et accedentes discipuli dixerunt ei. Quare
in parabolis loqueris eis. Qui respondens ait illis. Quia
vobis datum est nosse misterium regni celorum.
illis autem non est datum. Qui enim habet dabitur ei et habun-
dabit. Qui autem non habet: et quod habet auferetur ab eo.
Ideo in parabolis loquor eis. quia videntes non vident
et audientes non audiunt neque intelligunt. ut ad-
impleatur in eis prophetia Ysaie dicentis. Audi-
tu audietis et non intelligetis. et videntes vi-
debitis et non videbitis. Incrassatum est enim cor
populi huius et auribus graviter audierunt. et oculos
suos clauserunt. ne quando oculis videant et auribus

audiant. et corde intelligant. et convertantur et sanem
eos. Vestri autem beati oculi quia vident. et aures vestre
quia audiunt. Amen quippe dico vobis quia multi prophete
et iusti cupierunt videre que vos videtis. et non viderunt.
et audire que auditis et non audierunt. Vos autem au-
dite parabolam seminantis. Omnis qui au-
dit verbum regni et non intelligit: venit malus et
rapit quod seminatum est in corde eius. hic est qui secus
viam seminatus est. Qui autem in petrosa seminatus est:
hic est qui verbum audit. et continuo cum gaudio ac-
cipit illud. non habet autem in se radicem. sed est temporalis.
Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum continuo
scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinis:
hic est qui verbum audit. et sollicitudo seculi huius et
fallacia divitiarum suffocat verbum. et sine fructu
efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est.
hic est qui verbum audit et intelligit. et fructum
affert. et facit aliud quidem centesimum. et aliud autem
.lx. aliud tricesimum. Aliam parabolam proposuit eis
dicens. Simile factum est regnum celorum homini qui
seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dor-
mirent homines venit inimicus eius et superseminavit
zizaniam in medio tritici et abiit. Cum autem crevisset
herba et fructum fecisset. tunc apparuerunt
et zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias dixe-
runt ei. Domine nonne bonum semen seminasti in a-
gro tuo. Unde ergo habet zizania. Et ait illis. Inimicus
homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei. Vis imus et
colligimus ea. Et ait. Non. ne forte colligen-
tes zizania eradicetis simul cum eis triticum. Si-
nite utraque crescere usque ad messem et in tempore
messis dicam messoribus. Colligite primum ziza-
nia. et alligate ea in fasciculos pariter ad combu-
rendum. Triticum autem congregate in horreum meum.
Aliam parabolam proposuit eis dicens. Simile est regnum
celorum grano synapis quod accipiens homo semi- ·De grano sinapis·
navit in agro suo. quod minimum est omnibus seminibus.
Cum autem creverit maius est omnibus holeribus. et fit
arbor. ita ut volucres celi veniant et habitent in
ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis dicens.
Simile est regnum celorum fermento quod acceptum mu- ·De fermento·
lier abscondit in farine satis tribus donec ferm-
entatum est totum. Hec omnia locutus est Ihesus in pa-
rabolis ad turbas. et sine parabolis non loquebatur e-
is ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Ape-
riam in parabolis os meum. eructabo abscondi-
ta a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis
venit in domum suam. et accesserunt ad eum disci-
puli eius dicentes. Dissere nobis parabolam zi-
zaniorum agri. Qui respondens ait. Qui seminat bonum
semen: est filius hominis. Ager autem est mundus.
Bonum vero semen: hii sunt filii regni. Zizania autem
filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea
diabolus est. Messis autem consummatio seculi est. Mes-
sores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur ziza-
nia et igni comburuntur: sic erit in consummatione
seculi. Mittet filius hominis angelos suos et colligent
de regno eius omnia scandala. et eos qui faciunt
iniquitatem et mittent eos in caminum ignis.
Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti ful-
gebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet au-
res audiendi audiat. Simile est regnum celorum

thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et prae gaudio illius vadit et vendit universa quae habet et emit agrum illum. Iterum simile est regnum caelorum homini negotiatori quaerenti bonas margaritas. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia quae habuit et emit eam. Iterum simile est regnum caelorum sagenae missae in mare et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset, educentes et secus litus sedentes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione saeculi: exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum, et mittent eos in caminum ignis; ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis haec omnia? Dicunt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. Et factum est cum consummasset Iesus parabolas istas, transiit inde. Et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur et dicerent: Unde huic sapientia haec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, et fratres eius Iacobus et Ioseph et Symon et Iudas? Et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

XIIII

In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Iesu et ait pueris suis: Hic est Iohannes Baptista; ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in illo. Herodes enim tenuit Iohannem et alligavit eum et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Iohannes: Non licet tibi habere eam. Et volens eum occidere timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio et placuit Herodi. Unde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa praemonita a matre sua: Da mihi, inquit, hic in disco caput Iohannis Baptistae. Et contristatus est rex; propter iusiurandum autem et eos qui pariter recumbebant iussit dari. Misitque et decollavit Iohannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco et datum est puellae, et tulit matri suae. Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus et sepelierunt illud, et venientes nuntiaverunt Iesu. Quod cum audisset Iesus, secessit inde in navicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbae, secutae sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens Iesus vidit turbam multam et misertus est eis et curavit languidos eorum. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius dicentes: Desertus est locus, et hora iam praeteriit; dimitte turbas ut euntes in castella emant sibi escas. Iesus autem dixit eis: Non habent necesse ire; date illis vos manducare. Responderunt ei: Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui ait: Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere super fenum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in caelum benedixit et fregit et dedit discipulis suis panes, discipuli autem dederunt turbis. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum exceptis mulieribus et parvulis. Et statim iussit discipulos suos ascendere in naviculam et praecedere eum trans fretum donec dimitteret turbas. Et dimissa turba ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus; erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare. Et videntes eum super mare ambulantem turbati sunt dicentes: Quia fantasma est. Et prae timore clamaverunt. Statimque Iesus locutus est eis dicens: Habete fiduciam, ego sum, nolite timere. Respondens autem Petrus dixit: Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula ambulabat super aquam ut veniret ad Iesum. Videns vero ventum validum timuit, et cum coepisset mergi clamavit dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Iesus extendens manum apprehendit eum et ait illi: Modicae fidei, quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. Qui autem in navicula erant venerunt et adoraverunt eum dicentes: Vere Filius Dei es. Et cum transfretassent venerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam et obtulerunt ei omnes male habentes, et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt salvi facti sunt.

XV

Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis scribae et pharisaei dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem manducant. Ipse autem respondens ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem et matrem, et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me tibi proderit, et non honorificabit patrem suum aut matrem suam; et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Hypocritae, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum. Et convocatis ad se turbis dixit eis: Audite et intellegite. Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisaei audito verbo scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus caelestis eradicabitur. Sinite illos: caeci sunt, duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt. Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intellegitis quia omne quod in os intrat in ventrem vadit et in secessum emittitur? Quae autem procedunt de ore de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae. Haec sunt quae coinquinant hominem; non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem. Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananaea a finibus illis egressa clamavit dicens: Miserere mei, Domine, fili David; filia mea male a daemonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel. At illa venit et adoravit eum dicens: Domine, adiuva me.

Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa dixit: Etiam domine, nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens ihesus ait illi: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde ihesus venit secus mare galilee, et ascendens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe habentes secum mutos, cecos, claudos, surdos, debiles et alios multos, et proiecerunt eos ad pedes eius, et curavit eos, ita ut turbe mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cecos videntes, et magnificabant deum israhel. Ihesus autem convocatis discipulis suis dixit: Misereor turbe quia triduo iam perseverant mecum et non habent quod manducent, et dimittere eos ieiunos nolo ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos ut saturemus turbam tantam? Et ait illis ihesus: Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem et paucos pisciculos. Et precepit turbe ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes et pisces, gratias agens fregit et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes et saturati sunt, et quod superfuit de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt quattuor milia hominum extra parvulos et mulieres.

XVI

Et dimissa turba ascendit in naviculam, et venit in fines magedan. Et accesserunt ad eum pharisei et saducei temptantes, et rogaverunt eum ut signum de celo ostenderet eis. At ille respondens ait illis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim celum. Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste celum. Faciem ergo celi diiudicare nostis, signa autem temporum non potestis scire. Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum ione prophete. Et relictis illis abiit. Et cum venissent discipuli eius trans fretum obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini et cavete a fermento phariseorum et saduceorum. At illi cogitabant inter se dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem ihesus dixit eis: Quid cogitatis inter vos modice fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum in quinque milia hominum, et quot cophinos sumpsistis? Neque septem panum in quattuor milia hominum, et quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis: cavete a fermento phariseorum et saduceorum? Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina phariseorum et saduceorum. Venit autem ihesus in partes cesaree philippi, et interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alii iohannem baptistam, alii autem heliam, alii vero ieremiam aut unum ex prophetis. Dicit illis ihesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens symon petrus dixit: Tu es christus filius dei vivi. Respondens autem ihesus dixit ei: Beatus es symon bariona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in celis est. Et ego dico tibi quia tu es petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni celorum. Et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in celis, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset ihesus christus. Exinde cepit ihesus ostendere discipulis suis quia oporteret eum ire ierosolimam et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et assumens eum petrus cepit increpare eum dicens: Absit a te domine, non erit tibi hoc. Qui conversus dixit petro: Vade retro me sathana, scandalum mihi es, quia non sapis ea que dei sunt sed ea que hominum. Tunc ihesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire abneget semet ipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, anime vero sue detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opus eius. Amen dico vobis: Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo.

XVII

Et post dies sex assumpsit ihesus petrum et iacobum et iohannem fratrem eius, et ducit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis moyses et helyas cum eo loquentes. Respondens autem petrus dixit ad ihesum: Domine, bonum est nos hic esse. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, moysi unum et helye unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus in quo michi bene complacui, ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam et timuerunt valde. Et accessit ihesus et tetigit eos, dixitque eis: Surgite et nolite timere. Levantes autem oculos suos neminem viderunt nisi solum ihesum. Et descendentibus illis de monte precepit eis ihesus dicens: Nemini dixeritis visionem donec filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogaverunt eum discipuli eius dicentes: Quid ergo scribe dicunt quia heliam oportet primum venire? At ille respondens ait: Helyas quidem venturus est et restituet omnia. Dico autem vobis quia helyas iam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quecumque voluerunt. Sic et filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli quia de iohanne baptista dixisset eis. Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est et male patitur. Nam sepe cadit in ignem et crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum. Respondens autem ihesus ait: O generatio incredula et perversa, quousque ero vobiscum? Usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et increpavit illum ihesus, et exiit ab eo demonium, et curatus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad ihesum secreto et dixerunt ei: Quare nos non potuimus eicere illum? Dicit illis: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc, et transibit, et nichil impossibile erit vobis. Hoc autem genus non eicitur nisi per orationem et ieiunium. Conversantibus autem eis in galilea dixit illis ihesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum, et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. Et cum venissent capharnaum, accesserunt qui didragma accipiebant ad petrum et dixerunt ei: Magister vester non solvit didragma? Ait: Etiam. Et cum intrasset in domum, prevenit eum

Transfiguratio

helias quod venturus sit restituet omnia. Dico autem vobis quia

ihesus dicens. Quid tibi videtur Symon? Reges terre a quibus
accipiunt tributum vel censum? a filiis suis an
ab alienis? Et ille dixit. Ab alienis. Dixit illi ihesus. Ergo
liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos vade
ad mare et mitte hamum et eum piscem qui primus
ascenderit tolle et aperto ore eius invenies state-
XVIII rem. illum sumens da eis pro me et te. In illa hora
accesserunt discipuli ad ihesum dicentes. Quis putas
maior est in regno celorum? Et advocans ihesus parvu-
lum statuit eum in medio eorum et dixit. Amen dico
vobis nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli non
intrabitis in regnum celorum. Quicumque ergo humi-
liaverit se sicut parvulus iste hic est maior in
regno celorum. Et qui susceperit unum parvulum talem
in nomine meo: me suscipit. Qui autem scandalizaverit
unum istum de pusillis istis qui in me credunt
expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo
eius et demergatur in profundum maris. Ve mun-
do ab scandalis. Necesse est enim ut veniant scan-
dala. Verumptamen ve homini per quem scandalum
venit. Si autem manus tua vel pes scandalizat
te: abscide eum et proice abs te. Bonum est tibi
ad vitam ingredi debilem vel claudum quam

De scandalo

duas manus vel duos pedes habentem mitti
in gehennam eternam. Et si oculus tuus scan-
dalizat te: erue eum et proice abs te. Bonum
tibi est cum uno oculo in vitam intrare quam duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis. Vi-
dete ne contempnatis unum de his pusillis. Dico e-
nim vobis quia angeli eorum in celis semper vident
faciem patris mei qui in celis est. Venit enim filius
hominis salvare quod perierat. Quid vobis videtur?
si fuerint alicui homini centum oves et erraverit una ex
eis nonne relinquet nonaginta ix in montibus et
vadet querere eam que erravit? Et si contigerit ut inve-
niat eam: amen dico vobis quia gaudebit super eam
magis quam super xc ix que non erraverunt. Sic non est
voluntas ante patrem vestrum qui in celis est ut pereat
unus de pusillis istis. Si autem peccaverit in te frater tuus
vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te
audierit lucratus eris fratrem tuum. Si autem non te
audierit: adhibe tecum unum vel duos testes. ut
in ore duorum vel trium testium stet omne
verbum. Quod si non audierit eos: dic ecclesie. Si autem
ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publica-
nus. Amen dico vobis. quecumque alligaveritis super
terram erunt ligata et in celo. et quecumque solve-
ritis super terram: erunt soluta et in celis. Iterum dico
vobis. quia si duo ex vobis consenserint super terram
de omni re quamcumque petierint fiet illis a patre
meo. qui est in celis. Ubi enim sunt duo vel tres
congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum.
Tunc accedens ad eum petrus dixit. Domine quotiens
peccabit in me frater meus et dimittam ei usque septies?
Dicit illi ihesus. Non dico tibi septies. sed usque septua-
gies septies. Ideo assimilatum est regnum celorum
homini regi qui voluit rationem ponere cum ser-
vis suis. Et cum cepisset rationem ponere: oblatus est
ei unus qui debebat x milia talenta. Cum autem non
haberet unde redderet: iussit eum dominus venun-
dari et uxorem eius et filios et omnia que habebat
et reddi. Procidens autem servus ille roga-

bat eum dicens. Patientiam habe in me et omnia red-
dam tibi. Misertus autem dominus servi illius dimisit eum
et omne debitum dimisit ei. Egressus autem servus il-
le: invenit unum de conservis suis. qui debebat ei centum
denarios et tenens suffocabat eum dicens. Redde
quod debes. Et procidens conservus eius rogabat eum
dicens. Patientiam habe in me et omnia reddam tibi. Ille
autem noluit sed abiit et misit eum in carcerem donec red-
deret universum debitum. Videntes autem conservi eius
que fiebant contristati sunt valde. et venerunt et narra-
verunt domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vocavit eum
dominus suus et ait illi. Serve nequam omne debitum di-
misi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te mise-
reri conservi tui sicut et ego tui misertus sum? Et i-
ratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque
redderet universum debitum. Sic et pater meus celestis fa-
ciet vobis si non remiseritis unusquisque fratri suo de cor-
dibus vestris. Et factum est cum consummasset ihesus sermones XIX
istos: migravit a galilea et venit in fines iu-
dee trans iordanem et secute sunt eum turbe multe
et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei temp-
tantes eum et dicentes. Si licet homini dimittere
uxorem suam quacumque ex causa. Qui respondens ait
eis. Non legistis quia qui fecit ab initio ma-
sculum et feminam fecit eos? Et dixit propter hoc dimit-
tet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue
et erunt duo in carne una. Itaque iam non
sunt duo sed una caro. Quod ergo deus coniunxit homo
non separet. Dicunt ei. Quid ergo mandavit moyses
dari libellum repudii et dimittere? Et ait illis.
Quoniam moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis
dimittere uxores vestras. Ab initio autem non fuit sic.
Dico autem vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam
nisi ob fornicationem et aliam duxerit: mechatur.
Et qui dimissam duxerit: mechatur. Dicunt ei discipuli
eius. Si ita est causa homini cum uxore non expedit
nubere. Qui dixit eis. Non omnes capiunt verbum istud.
sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris
utero sic nati sunt. Et sunt eunuchi qui facti sunt ab homi-
nibus. et eunuchi sunt qui seipsos castraverunt
propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc
oblati sunt ei parvuli ut manus eis imponeret
et oraret. Discipuli autem increpabant eos. Ihesus vero
ait illis. Sinite parvulos venire ad me et nolite
eos prohibere. talium est enim regnum celorum. Et cum
imposuisset eis manus: abiit inde. Et ecce unus
accedens ait illi. Magister bone quid boni faciam
ut habeam vitam eternam? Qui dixit ei. Quid me
interrogas de bono? unus est bonus deus. Si autem vis
ad vitam ingredi serva mandata. Dicit illi.
Que? Ihesus autem dixit illi. Non homicidium facies. Non
adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimo-
nium dices. Honora patrem tuum et matrem. et dili-
ges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens.
Omnia hec custodivi a iuventute mea. quid
adhuc mihi deest? Ait illi ihesus. Si vis perfectus esse
vade et vende omnia que habes et da pauperibus et
habebis thesaurum in celo et veni et sequere me.
Cum autem audisset adolescens verbum: abiit tri-
stis. Erat enim habens multas possessiones. Ihesus autem
dixit discipulis suis. Amen dico vobis quia dives
difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum

rum dico vobis facilius est camelum per foramen acus
transire quam divitem intrare in regnum celorum. Auditis
autem hiis discipuli mirabantur valde dicentes quis ergo
poterit salvus esse? Aspiciens autem Ihesus dixit eis apud homines
hoc impossibile est apud deum autem omnia possibilia sunt.
Tunc respondens Petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus
omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Ihesus autem dixit
eis. Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regenera-
tione cum sederit filius hominis in sede maiestatis
sue sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim
tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut so-
rores aut patrem aut matrem aut filios aut agros propter
nomen meum centuplum accipiet et vitam eternam
possidebit. Multi autem erunt primi novissimi et no-
XX vissimi primi. Simile est regnum celorum homini
patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios
in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex
denario diurno misit eos in vineam suam. Et
egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in
foro otiosos et dixit illis ite et vos in vineam meam
et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum
autem exiit circa sextam et nonam horam et fecit similiter.
Circa undecimam vero exiit et invenit alios stantes
et dicit illis quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei quia
nemo nos conduxit. Dicit illis ite et vos in vineam meam.
Cum autem sero factum esset dicit dominus vinee procuratori su-
o. Voca operarios et redde illis mercedem incipiens a
novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo qui
circa undecimam horam venerant acceperunt singulos
denarios. Venientes autem et primi arbitrati sunt quod
plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos de-
narios. Et accipientes murmurabant adversus pa-
tremfamilias dicentes. Hii novissimi una ho-
ra fecerunt et pares illos nobis fecisti qui portavimus
pondus diei et estus. At ille respondens uni eorum dixit.
Amice non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conve-
nisti mecum? Tolle quod tuum est et vade. Volo autem et hu-
ic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo
facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?
Sic erunt novissimi primi et primi novissimi. Mul-
ti enim sunt vocati pauci vero electi. Et ascendens Ihesus
Ierosolimam assumpsit duodecim discipulos suos secre-
to et ait illis. Ecce ascendimus Ierosolimam et filius
hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condemp-
nabunt eum morte. Et tradent eum gentibus ad illu-
dendum et flagellandum et crucifigendum et tertia
die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Ze-
bedei cum filiis suis adorans et petens aliquid ab eo. Qui
dixit ei. Quid vis? Ait illi. Dic ut sedeant hii duo
filii mei unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram
in regno tuo. Respondens autem Ihesus dixit. Nescitis quid peta-
tis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?
Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicem quidem meum
bibetis. Sedere autem ad dexteram meam vel sinistram
non est meum dare vobis sed quibus paratum est a pa-
tre meo. Et audientes decem indignati sunt de duobus
fratribus. Ihesus autem vocavit eos ad se et ait. Scitis quia prin-
cipes gentium dominantur eorum et qui maiores sunt po-
testatem exercent in eos. Non ita erit inter vos. Sed
qui voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. Et
qui voluerit inter vos primus esse erit vester servus.

Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministra-
re et dare animam suam redemptionem pro multis. Et egre-
dientibus illis ab Iericho secute sunt eum turbe multe.
Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt quia
Ihesus transiret et clamaverunt dicentes. Domine miserere
nostri fili David. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At
illi magis clamabant dicentes. Domine miserere nostri fili
David. Et stetit Ihesus et vocavit eos ad se et ait. Quid vul-
tis ut faciam vobis? Dicunt illi. Domine ut aperiantur ocu-
li nostri. Misertus autem eorum Ihesus tetigit oculos eorum
et confestim viderunt et secuti sunt eum. Et cum XXI
appropinquasset Ihesus Ierosolimis et venisset Beth-
phage ad montem oliveti tunc Ihesus misit duos
discipulos suos dicens eis. Ite in castellum quod contra vos
est et statim invenietis asinam alligatam et pullum
cum ea. Solvite et adducite mihi. Et si quis vobis aliquid
dixerit dicite quia dominus hiis opus habet et confestim di-
mittet vos. Hoc autem totum factum est ut impleretur quod dictum
est per prophetam dicentem. Dicite filie Syon ecce rex tuus
venit tibi mansuetus et sedens super asinam et pullum filium
subiugalis. Euntes autem discipuli fecerunt sicut precepit
eis Ihesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerunt
super eos vestimenta sua et eum desuper sedere fecerunt.
Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Alii
cedebant ramos de arboribus et sternebant in via. Tur-
be autem que precedebant et que sequebantur clamabant dicentes.
Osanna filio David benedictus qui venit in nomine domini.
Osanna in altissimis. Et cum intrasset Ierosolimam
commota est universa civitas dicens. Quis est hic? Populi autem di-
cebant. Hic est Ihesus propheta a Nazareth Galilee. Et intravit
Ihesus in templum dei et eiciebat omnes vendentes et ementes
in templo et mensas nummulariorum et cathedras ven-
dentium columbas evertit et dicit eis. Scriptum est domus
mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam
speluncam latronum. Et accesserunt ad eum ceci et
claudi in templo et sanavit eos. Videntes autem princi-
pes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit et pueros claman-
tes in templo et dicentes. Osanna filio David. Indigna-
ti sunt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt? Ihesus autem dixit
illis. Utique. Numquam legistis quia ex ore infantium et
lactentium perfecisti laudem? Et relictis illis abiit foras
extra civitatem in Bethaniam ibique mansit et docebat
eos de regno dei. Mane autem revertens in civitatem
esuriit et videns fici arborem unam secus viam venit
et nihil invenit in ea nisi folia tantum et ait illi. Numquam
ex te fructus nascatur in eternum. Et arefacta est conti-
nuo ficulnea. Et videntes discipuli mirati sunt
dicentes. Quomodo continuo aruit? Respondens autem Ihesus ait illis.
Amen dico vobis si habueritis fidem et non hesitaveritis non
solum de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis
tolle et iacta te in mare fiet. Et omnia quecumque
petieritis in oratione credentes accipietis. Et cum
venisset in templum accesserunt ad eum docentem principes
sacerdotum et seniores populi dicentes. In qua potestate hec
facis et quis tibi dedit hanc potestatem? Respondens Ihesus dixit
eis. Interrogabo vos et ego unum sermonem quem si dixe-
ritis mihi et ego vobis dicam in qua potestate hec facio. Baptis-
mus Iohannis unde erat? E celo an ex hominibus?
At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus e ce-
lo dicet nobis quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus
ex hominibus lapidabit nos populus. Omnes enim habebant

De vinea.

De matre filiorum a petitione.

De fide et ficulnea.

parabola de ii filiis

iohannem sicut prophetam. Et respondentes ihesu dixerunt: Nes-
cimus. Ait illis et ipse: Nec ego vobis dico in qua potestate hec
facio. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat
duos filios. Et accedens ad primum dixit: Fili, vade
hodie operari in vineam meam. Ille autem respondens ait: Nolo.
Postea autem penitentia motus abiit in vineam. Acce-
dens autem ad alterum dixit similiter. At ille respondens ait:
Eo domine. Et non ivit. Quis ex duobus fecit voluntatem
patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis ihesus: Amen dico vobis
quia publicani et meretrices precedent vos in regno dei.
Venit autem ad vos iohannes in via iustitie et non credidistis
ei. Publicani autem et meretrices crediderunt ei. Vos autem
videntes nec penitentiam habuistis postea ut crederetis ei.
Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias qui
plantavit vineam et sepem circumdedit ei et fodit
in ea torcular et edificavit turrim et locavit eam a-
gricolis et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appro-
pinquasset, misit servos suos ad agricolas ut acciperent
fructus eius. Et agricole apprehensis servis eius alium
ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum mi-
sit alios servos plures prioribus et fecerunt illis similiter. Novissime
vero misit filium suum ad eos dicens: Verebuntur
filium meum. Agricole autem videntes filium dixerunt intra
se: Hic est heres. Venite occidamus eum et habebimus
hereditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vi-
neam et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vinee, quid
faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos male perdet
et vineam suam locabit aliis agricolis qui reddant ei
fructum temporibus suis. Dicit illis ihesus: Numquam legis-
tis in scripturis: Lapidem quem reprobaverunt edifi-
cantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est
istud et est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis
quia auferetur a vobis regnum dei et dabitur genti
facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem
istum confringetur; super quem vero ceciderit conteret
eum. Et cum audissent principes sacerdotum et pharisei
parabolas eius, cognoverunt quod de ipsis diceret. Et que-
rentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut prophe-
tam eum habebant.

XXII

Et respondens ihesus iterum dixit
in parabolis eis dicens: Simile factum est regnum celorum
homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit
servos suos vocare invitatos ad nuptias, et
nolebant venire. Iterum misit alios servos dicens:
Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi,
tauri mei et altilia occisa et omnia parata. Venite
ad nuptias. Illi autem neglexerunt et abierunt, alius
in villam suam, alius vero ad negotiationem suam.
Reliqui vero tenuerunt servos eius et contumelia af-
fectos occiderunt. Rex autem cum audisset iratus est
et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos
et civitatem eorum succendit. Tunc ait servis suis:
Nuptie quidem parate sunt, sed qui invitati erant
non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum et quoscumque
inveneritis vocate ad nuptias. Et egressi servi eius
in vias congregaverunt omnes quos invenerunt. Postea
bonos et malos et implete sunt nuptie discum-
bentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes
et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali
et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens ve-
stem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit
rex ministris: Ligatis manibus et pedibus eius mit-
tite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus
et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci
vero electi. Tunc abeuntes pharisei consilium

consilium inierunt ut caperent ihesum in sermone. Et mittunt
ei discipulos suos cum herodianis dicentes: Magi-
ster, scimus quia verax es et viam dei in veritate doces et
non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hominum. Dic
ergo nobis quid tibi videtur: licet censum dari cesari an non?
Cognita autem ihesus nequitia eorum ait: Quid me temptatis
hypocrite? Ostendite mihi numisma census. At illi obtule-
runt ei denarium. Et ait illis ihesus: Cuius est imago hec et superscrip-
tio? Dicunt ei: Cesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo que sunt cesa-
ris cesari et que sunt dei deo. Et audientes mirati sunt et relic-
to illo abierunt. In illo die accesserunt ad eum saducei qui
dicunt non esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes:
Magister, moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens fili-
um, ut ducat frater eius uxorem illius et suscitet semen
fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, et primus uxore du-
cta defunctus est, et non habens semen reliquit uxorem suam fra-
tri suo. Similiter secundus et tertius usque ad septimum. Novissi-
me autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione autem
cuius erit de septem uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respon-
dens autem ihesus ait illis: Erratis nescientes scriptu-
ras neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent neque
nubentur, sed sunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem
mortuorum non legistis quod dictum est a deo dicente vobis: Ego
sum deus abraham et deus ysaac et deus iacob? Non est deus mor-
tuorum sed viventium. Et audientes turbe mirabantur
in doctrina eius. Pharisei autem audientes quod silen-
tium imposuisset saduceis convenerunt in unum,
et interrogavit eum unus ex eis legis doctor temptans
eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi
ihesus: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et in to-
ta mente tua et ex tota anima tua. Hoc est maximum
et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges
proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis
tota lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis
interrogavit eos ihesus dicens: Quid vobis videtur
de christo, cuius filius est? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo
david in spiritu vocat eum dominum dicens: Dixit dominus domino meo:
sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorum. Si ergo david vocat eum dominum, quomodo fi-
lius eius est? Et nemo poterat respondere ei verbum, neque au-
sus fuit quisquam ex illa die eum amplius interroga-
re.

XXIII

Tunc ihesus locutus est ad turbas et ad discipulos
suos dicens: Super cathedram moysi sederunt scribe et
pharisei. Omnia ergo quecumque dixerint vobis servate et
facite. Secundum vero opera eorum nolite facere. Dicunt
enim et non faciunt. Alligant enim onera gravia et importa-
bilia et imponunt in humeros hominum. Digito autem suo no-
lunt ea movere. Omnia enim opera sua faciunt ut videan-
tur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua et mag-
nificant fimbrias. Amant enim primos recubitus in
cenis et primas cathedras in synagogis et salutationes
in foro et vocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite
vocari rabbi. Unus est enim magister vester. Omnes autem vos
fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram. Unus
est enim pater vester qui in celis est. Nec vocemini magistri, quia
magister vester unus est christus. Qui maior vestrum est erit mi-
nister vester. Qui autem se exaltaverit humiliabitur, et qui se
humiliaverit exaltabitur. Ve autem vobis scribe et pha-
risei hypocrite, qui clauditis regnum celorum ante homines.
Vos enim non intratis nec —— volentes introi-
re sinitis intrare. Ve vobis scribe et pharisei hypo-
crite qui comeditis domos viduarum orationes longas
orantes. Propter hoc amplius accipietis iudicium. Ve vobis
scribe et pharisei hypocrite qui circuitis mare et aridam

ut faciatis unum proselitum. et cum fuerit factus facitis eum filium gehenne duplo quam vos. Ve vobis duces ceci qui dicitis. Quicumque iuraverit per templum nichil est; qui autem iuraverit in auro templi debet. Stulti et ceci: quid enim maius est aurum an templum quod sanctificat aurum? Et quicumque iuraverit in altari nichil est; quicumque autem iuraverit in dono quod est super illud debet. Ceci: quid enim maius donum an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari iurat in eo et in omnibus que super illud sunt. Et qui iuraverit in templo iurat in illo et in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat in celo iurat in throno dei et in eo qui sedet super eum. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite qui decimatis mentam et anetum et ciminum et reliquistis que graviora sunt legis iudicium et misericordiam et fidem. hec oportuit facere et illa non omittere. Duces ceci excolantes culicem, camelum autem deglutientes. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite quia mundatis quod deforis est calicis et parapsidis, intus autem pleni estis rapina et immunditia. Pharisee cece munda prius quod intus est calicis et parapsidis ut fiat id quod deforis mundum. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite quia similes estis sepulcris dealbatis que a foris parent hominibus speciosa, intus vero sunt plena ossibus mortuorum et omni spurcitia. Sic et vos a foris quidem apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis ypocrisi et iniquitate. Ve vobis scribe et pharisei ypocrite qui edificatis sepulcra prophetarum et ornatis monumenta iustorum et dicitis. Si fuissemus in diebus patrum nostrorum non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. Serpentes genimina viperarum quomodo fugietis a iudicio gehenne. Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas. et ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris et persequemini de civitate in civitatem ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zacharie filii Barachie quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis venient hec omnia super generationem istam. Ierusalem Ierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt. Quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis non me videbitis amodo donec dicatis. benedictus qui venit in nomine domini.

XXIIII

Et egressus Ihesus de templo ibat. Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei edificationem templi. Ipse autem respondens dixit illis. Videtis hec omnia? Amen dico vobis non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Sedente autem eo super montem Oliveti accesserunt ad eum discipuli eius secreto dicentes. Dic nobis quando hec erunt et quod signum adventus tui et consummationis seculi. Et respondens Ihesus dixit eis. Videte ne quis vos seducat. multi enim venient in nomine meo dicentes. Ego sum Christus et multos seducent. Audituri enim estis prelia et opiniones preliorum. Videte ne turbemini. oportet enim hec fieri. sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem et regnum in regnum. et erunt pestilentie et fames et terremotus per loca. hec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem et occident vos. et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi et invicem tradent et odio habebunt invicem. Et multi pseudoprophete surgent et seducent multos. Et quoniam habundabit iniquitas refrigescet caritas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Et predicabitur hoc evangelium regni in toto orbe in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis abominationem desolationis que dicta est a Daniele propheta stantem in loco sancto. qui legit intelligat. tunc qui in Iudea sunt fugiant ad montes. et qui in tecto non descendat tollere aliquid de domo sua. et qui in agro non revertatur tollere tunicam suam. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme vel sabbato. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi usque modo neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi non fieret salva omnis caro. sed propter electos breviabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit ecce hic Christus aut illic nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophete et dabunt signa magna et prodigia ita ut in errorem inducantur si fieri potest etiam electi. Ecce predixi vobis. Si ergo dixerint vobis ecce in deserto est nolite exire. Ecce in penetralibus nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem ita erit adventus filii hominis. Ubicumque fuerit corpus ibi congregabuntur et aquile. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum. et stelle cadent de celo et virtutes celorum movebuntur. Et tunc apparebit signum filii hominis in celo. Et tunc plangent omnes tribus terre. et videbunt filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute multa et maiestate. et mittet angelos suos cum tuba et voce magna. et congregabunt electos eius a quattuor ventis. a summis celorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam. cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata scitis quia prope est estas. Ita et vos cum videritis hec omnia scitote quia prope est in ianuis. Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibunt. verba autem mea non transibunt. De die autem illa et hora nemo scit neque angeli celorum nisi solus pater. Sicut autem in diebus Noe ita erit adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes et nubentes et nuptum tradentes usque ad eum diem quo intravit in archam Noe. et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes. ita erit adventus filii hominis. Tunc duo erunt in agro. unus assumetur et alter relinquetur. Due molentes in mola. una assumetur et altera relinquetur. Duo in lecto. unus assumetur et alter relinquetur. Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Illud autem scitote quia si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati quia qua nescitis hora filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis cibum in tempore. Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius invenerit sic facientem. Amen dico vobis quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo. moram facit dominus meus venire. et ceperit percutere conservos suos. manducet autem et bibat cum ebriosis. veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat. et dividet eum partemque eius ponet cum ypocritis. illic erit fletus et stridor dentium.

XXV

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus que accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue et quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente

sponso: dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille et ornaverunt lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostre extinguntur. Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus, et que parate erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est ianua. Novissime vero veniunt et relique virgines dicentes: Domine, domine, aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua, et uni quidem dedit .v. talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. Abiit autem qui .v. talenta acceperat et operatus est in eis et lucratus est alia .v. Similiter qui duo acceperat lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat abiens fodit in terra et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum et posuit rationem cum eis. Et accedens qui .v. talenta acceperat obtulit alia .v. dicens: Domine, .v. talenta tradidisti mihi, ecce alia .v. superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat et ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui unum talentum acceperat et ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti et congregas ubi non sparsisti; et timens abii et abscondi talentum tuum in terra; ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius dixit ei: Serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino et congrego ubi non sparsi? Oportuit ergo te pecuniam meam committere nummulariis, ut veniens ego cum usura recepissem utique quod meum est. Tollite ergo ab eo talentum et date ei qui .v. talenta habet. Omni enim habenti dabitur et habundabit. Ei autem qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem servum eicite in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis sue, et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hedis, et statuet oves quidem a dextris suis, hedos autem a sinistris. Tunc dicet rex hiis qui a dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod paratum est a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare; sitivi et dedistis mihi bibere; hospes eram et collegistis me; nudus et cooperuistis me; infirmus et visitastis me; in carcere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem et pavimus, sitientem et dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem et collegimus te, aut nudum et cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum aut in carcere et venimus ad te? Et respondens rex dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex hiis fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet et hiis qui a sinistris eius erunt: Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare; sitivi et non dedistis mihi potum; hospes eram et non collegistis me; nudus et non cooperuistis me; infirmus et in carcere et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem aut sitientem aut hospitem aut nudum aut infirmum vel in carcere et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis dicens: Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus hiis, nec mihi fecistis. Et ibunt hii in supplicium eternum, iusti autem in vitam eternam.

Et factum est cum consummasset Ihesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Scitis quia post biduum pascha fiet, et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Caiphas, et consilium fecerunt ut Ihesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem esset Ihesus in Bethania in domo Symonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli indignati sunt dicentes: Ut quid perditio hec? Potuit enim istud venundari multo et dari pauperibus. Sciens autem Ihesus ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habebitis. Mittens enim hec hoc unguentum in corpus meum ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, ubicumque predicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, dicetur et quod hec fecit in memoriam eius. Tunc abiit unus de .xii., qui dicebatur Iudas Scarioth, ad principes sacerdotum et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei .xxx. argenteos. Et exinde querebat opportunitatem ut eum traderet. Prima autem die azimorum accesserunt ad Ihesum discipuli dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere pascha? At Ihesus dixit: Ite in civitatem ad quendam et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est; apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut precepit illis Ihesus, et paraverunt pascha. Vespere autem facto discumbebat cum .xii. discipulis suis. Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde ceperunt singuli dicere: Numquid ego sum domine? At ipse respondens ait: Qui intingit mecum manum in parapside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo; ve autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas qui tradidit eum dixit: Numquid ego sum rabbi? Ait illi: Tu dixisti. Cenantibus autem eis accepit Ihesus panem et benedixit ac fregit deditque discipulis suis et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit et benedixit et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Et hympno dicto exierunt in montem Oliveti. Tunc dicit illis Ihesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero, precedam vos in Galileam. Respondens autem Petrus ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. Ait illi Ihesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Ihesus cum illis in villam que dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis: Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei cepit contristari et mestus esse. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et progressus pusillum procidit in faciem suam

-vit et dicens. Mi pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos et invenit eos dormientes, et dicit Petro. Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate et orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Iterum secundo abiit et oravit dicens. Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et venit iterum et invenit eos dormientes; erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis iterum abiit et oravit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos et invenit eos dormientes, et dicit illis. Dormite iam et requiescite. Ecce appropinquavit hora, et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus; ecce appropinquabit qui me tradet. Adhuc ipso loquente, ecce Iudas unus de .xii. venit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum dedit eis signum dicens. Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum dixit. Ave rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Iesus. Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Iesum et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Iesu extendens manum exemit gladium suum, et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius. Tunc ait illi Iesus. Converte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam .xii. legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripturae, quia sic oportet fieri? In illa hora dixit Iesus turbis. Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me; cotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me tenuistis. Hoc autem totum factum est ut adimplerentur scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. At illi tenentes Iesum duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi scribae et seniores convenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe usque in atrium principis sacerdotum, et ingressus intro sedebat cum ministris ut videret finem. Princeps autem sacerdotum et omne concilium quaerebant falsum testimonium contra Iesum ut eum morti traderent, et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes et dixerunt. Hic dixit. Possum destruere templum dei et post triduum reaedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum ait illi. Nihil respondes ad ea quae isti adversum te testificantur? Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. Adiuro te per deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius dei. Dicit illi Iesus. Tu dixisti. Verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei et venientem in nubibus caeli. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. Blasphemavit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt. Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius et colaphis eum ceciderunt. Alii autem palmas in faciem eius dederunt dicentes. Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit? Petrus vero sedebat foris in atrio, et accessit ad eum una ancilla dicens. Et tu cum Iesu Galilaeo eras. At ille negavit coram omnibus dicens. Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam vi-

-dit eum alia ancilla, et ait his qui erant ibi. Et hic erat cum Iesu Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant et dixerunt Petro. Vere tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc coepit detestari et iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat. Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras flevit amare.

XXVII

Mane autem facto consilium fecerunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Iesum ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum et tradiderunt Pontio Pilato praesidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset, paenitentia ductus rettulit .xxx. argenteos principibus sacerdotum et senioribus dicens. Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo recessit, et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt. Non licet mittere eos in corbanan, quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemac, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem. Et acceperunt .xxx. argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi dominus. Iesus autem stetit ante praesidem, et interrogavit eum praeses dicens. Tu es rex Iudaeorum? Dicit ei Iesus. Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus. Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praeses vehementer. Per diem autem sollemnem consueverat praeses dimittere populo unum vinctum quem voluissent. Habebant autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus. Quem vultis dimittam vobis, Barraban an Iesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali misit ad eum uxor eius dicens. Nihil tibi et iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barraban, Iesum vero perderent. Respondens autem praeses ait illis. Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt. Barraban. Dicit illis Pilatus. Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes. Crucifigatur. Ait illis praeses. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes. Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua lavit manus coram populo dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius; vos videritis. Et respondens universus populus dixit. Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit eis Barraban; Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio congregaverunt ad eum universam cohortem, et exuentes eum clamydem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, et harundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant dicentes. Ave rex Iudaeorum. Et expuentes in eum acceperunt harundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum clamyde et induerunt eum vestimentis suis et duxerunt

eum ut crucifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyreneum nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgatha, quod est Calvarie locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset, noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta eius, sortem mittentes, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes servabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus Nazarenus rex Iudeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris et unus a sinistris. Pretereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, et dicentes: Vah qui destruit templum Dei, et in triduo illud reedificat: salva temetipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei. Confidit in Deo: liberet eum nunc si vult. Dixit enim: Quia Filius Dei sum. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. A sexta autem hora tenebre facte sunt super universam terram usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna dicens: Heli, Heli, lamazabathani? hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: Heliam vocat iste. Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit harundini, et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine, videamus an veniat Helyas liberans eum. Iesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, et terra mota est, et petre scisse sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terremotu et his que fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multe a longe, que secute erant Iesum a Galilea, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi et Ioseph mater, et mater filiorum Zebedei. Cum sero autem factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathia, nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore, Ioseph involvit illud in sindone munda, et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit. Erat autem ibi Maria Magdalene et altera Maria, sedentes contra sepulchrum. Altera autem die, que est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisei ad Pilatum dicentes: Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli eius et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis; et erit novissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam; ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

Vespere autem sabbati que lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulchrum. Et ecce terremotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de celo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur, et vestimentum eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim quod Iesum qui crucifixus est queritis. Non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat Dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit; et ecce precedit vos in Galileam: ibi eum videbitis. Ecce predixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis dicens: Avete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius, et adoraverunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galileam: ibi me videbunt. Que cum abissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia que facta fuerant. Et congregati principes cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a preside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudeos usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galileam in montem ubi constituerat illis Iesus. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem dubitaverunt. Et accedens Iesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.

Incipit prologus marci evangeliste.

Marcus evangelista Dei electus et Petri in baptismate filius, atque in divino sermone discipulus, sacerdotium in Israel agens, secundum carnem Levita, conversus ad fidem Christi, evangelium in Ytalia scripsit, ostendens in eo quid et generi suo deberet et Christo. Nam initium principii in voce prophetice exclamationis instituens, ordinem Levitice lectionis ostendit, ut predicans Iohannem Zacharie filium in voce angeli emissum, non solum Verbum caro factum, sed et corpus Domini in omnia per verbum divine vocis animatum initio evangelice predicationis ostenderet, ut qui hec legens sciret cui initium carnis in Domino et Dei advenientis habitaculum caro deberet agnoscere, atque in se Verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans, et a baptismo Domini predicare Deum inchoans, non laboravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere, sed totus in expulsione deserti, ieiunium numeri, temptationem diaboli, congregationem bestiarum, ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intelligendum singula in brevi compingeret, nec auctoritatem facte rei demeret, et perficiendo operi plenitudinem non negaret.

Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur ut sacer-
dotio reprobus haberetur. Sed tantum consentiens fidei praedesti-
nata potuit electio ut nec sic in opere verbi perderet quod
prius meruerat in genere. Nam Alexandriae episcopus fuit
cuius per singula opus scire et evangelii in se dicta dispo-
nere et disciplinam in se legis agnoscere et divinam
in carne Domini intellegere naturam. Quae et nos primum
requiri optamus. Deinde inquisita volumus agnosci ha-
bentes mercedem exhortationis. Quoniam qui plantat et qui rigat
unum sunt. Qui autem incrementum praestat Deus est.

Incipit Marcus evangel.

INITIUM evangelii Ihesu Christi filii Dei. Sicut scriptum est
in Ysaia propheta: Ecce ego mitto angelum
meum ante faciem tuam qui praeparabit
viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Pare-
te viam Domini, rectas facite semitas eius. Fuit Iohannes in de-
serto baptizans et praedicans baptismum paenitentiae in remissi-
onem peccatorum. Et egrediebatur ad illum omnis Iudaeae re-
gio et Ierosolimitae universi et baptizabantur ab eo
in Iordane flumine confitentes peccata sua. Et erat Io-
hannes vestitus pilis cameli et zona pellicea circa lum-
bos eius, et locustas et mel silvestre edebat. Et praedica-
bat dicens: Venit fortior me post me, cuius non sum
dignus procumbens solvere corrigiam calciamento-
rum eius. Ego baptizavi vos aqua, ille baptizabit vos
Spiritu Sancto. Et factum est in diebus illis venit Ihesus a Naza-
reth Galilaeae et baptizatus est in Iordane a Iohanne.
Et statim ascendens de aqua vidit caelos apertos et Spi-
ritum tamquam columbam descendentem et manentem in ipso.
Et vox facta est de caelis: Tu es filius meus dilectus, in te com-
placui. Et statim Spiritus expulit eum in desertum. Et erat
in deserto xl diebus et xl noctibus et temptabatur a
Sathana, eratque cum bestiis, et angeli ministra-
bant ei. Postquam autem traditus est Iohannes venit Ihesus
in Galilaeam praedicans evangelium regni Dei et dicens:
Quoniam impletum est tempus et appropinquabit regnum
Dei; paenitemini et credite evangelio. Et praeteriens se-
cus mare Galilaeae vidit Symonem et Andream fratrem
eius mittentes retia in mare; erant enim piscato-
res. Et dixit eis: Venite post me, et faciam vos fieri pis-
catores hominum. Et protinus relictis retibus et navi
secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit Ia-
cobum Zebedaei et Iohannem fratrem eius et ipsos in navi
componentes retia, et statim vocavit eos. Et relic-
to patre suo Zebedaeo in navi cum mercennariis secuti sunt
eum. Et ingrediuntur Capharnaum, et statim sabbatis in-
gressus synagogam docebat eos. Et stupebant super
doctrina eius; erat enim docens eos quasi potestatem ha-
bens et non sicut scribae. Et erat in synagoga eorum homo in
spiritu inmundo, et exclamavit dicens: Quid nobis et
tibi Ihesu Nazarene? venisti perdere nos? Scio quis sis, sanctus Dei.
Et comminatus est ei Ihesus dicens: Obmutesce et exi de
homine. Et discerpens eum spiritus inmundus et excla-
mans voce magna exivit ab eo. Et mirati sunt omnes, i-
ta ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam est hoc?
Quae doctrina haec nova? Quia in potestate et spiritibus in-
mundis imperat, et oboediunt ei. Et processit rumor
eius statim in omnem regionem Galilaeae. Et protinus
egredientes de synagoga venerunt in domum Symo-
nis et Andreae cum Iacobo et Iohanne. Decumbebat autem

socrus Symonis febricitans, et statim dicunt ei de
illa. Et accedens elevavit illam apprehensa manu
eius, et continuo dimisit eam febris, et ministrabat
eis. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad
eum omnes male habentes et demonia habentes. Et erat omnis civi-
tas congregata ad ianuam. Et curavit multos qui vexaban-
tur variis languoribus, et demonia multa eiciebat, et non si-
nebat loqui ea, quoniam sciebant eum. Et diluculo valde sur-
gens egressus abiit in desertum locum ibique orabat. Et pro-
secutus est eum Symon et qui cum illo erant. Et cum inve-
nissent eum dixerunt ei: Quia omnes quaerunt te. Et ait il-
lis: Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi praedicem;
ad hoc enim veni. Et erat praedicans in synagogis eorum
in omni Galilaea et demonia eiciens. Et venit ad eum le-
prosus deprecans eum, et genu flexo dixit: Si vis, potes me
mundare. Ihesus autem misertus est eius, extendit manum su-
am et tangens eum ait illi: Volo, mundare. Et cum
dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est.
Et comminatus est ei, statimque eiecit illum et dixit ei: Vi-
de nemini dixeris, sed vade ostende te principi sacerdotum
et offer pro emundatione tua quae praecepit Moyses in testi-
monium illis. At ille egressus coepit praedicare et diffamare
sermonem, ita ut iam non posset manifeste in civitatem
introire, sed foris in desertis locis esset, et conveniebant ad
eum undique. Et iterum intravit Capharnaum post 8 II
dies, et auditum est quod in domo esset, et convenerunt multi, ita
ut non caperet neque ad ianuam, et loquebatur eis verbum. Et
venerunt ferentes ad eum paralyticum qui a iiii porta-
batur. Et cum non possent eum offerre illi prae turba, nuda-
verunt tectum ubi erat, et patefacientes submise-
runt grabatum in quo paralyticus iacebat. Cum vidisset autem Ihesus
fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata. E-
rant autem illic quidam de scribis sedentes et cogitantes
in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? blasphemat.
Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Quo statim cogni-
to Ihesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis:
Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius
dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge,
tolle grabatum tuum et ambula? Ut autem sciatis quia po-
testatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, a-
it paralytico: Tibi dico, surge, tolle grabatum tuum et vade
in domum tuam. Et statim ille surrexit et sublato grabato
abiit coram omnibus, ita ut admirarentur omnes et ho-
norificarent Deum dicentes: Quia numquam vidimus sic.
Et egressus est rursus ad mare; omnisque turba veniebat
ad eum, et docebat eos. Et cum praeteriret vidit Levi
Alphei sedentem ad theloneum, et ait illi: Sequere
me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accum-
beret in domo illius, multi publicani et peccatores
simul discumbebant cum Ihesu et discipulis eius; erant
enim multi qui sequebantur eum. Et scribae et pharisei viden-
tes quia manducaret cum publicanis et peccatoribus, dice-
bant discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus
manducat et bibit magister vester? Hoc audito Ihesus ait:
Non necesse habent sani medico, sed qui male habent. Non
enim veni vocare iustos sed peccatores. Et erant disci-
puli Iohannis et pharisei ieiunantes, et veniunt et dicunt
illi: Cur discipuli Iohannis et phariseorum ieiunant, tui autem
discipuli non ieiunant? Et ait illis Ihesus: Numquid possunt
filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare?
Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiuna-

rex. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus
et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni
rudis assuit vestimento veteri. Alioquin aufert supple-
mentum novum a veteri et maior scissura fit. Et nemo
mittit vinum novum in utres veteres. Alioquin disrumpet
vinum utres et vinum effunditur et utres peribunt.
Sed vinum novum in utres novos mitti debet. Et factum
est iterum cum sabbatis ambularet per sata, discipuli eius coepe-
runt progredi et vellere spicas. Pharisaei autem dicebant ei:
Ecce quid faciunt sabbatis quod non licet. Et ait: Numquam
legistis quid fecerit David quando necessitatem habuit et e-
suriit ipse et qui cum ipso erant? Quomodo introivit
in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum et
panes propositionis manducavit quos non licet man-
ducare nisi sacerdotibus, dedit eis qui cum eo erant.
Et dicebat illis: Sabbatum propter hominem factum est, non homo
III propter sabbatum. Itaque dominus est filius hominis et sabbati. Et in-
troivit iterum in synagogam. Et erat ibi homo habens
manum aridam. Et observabant eum si sabbatis cura-
ret, ut accusarent eum. Et ait homini habenti manum
aridam: Surge in medium. Et dicit eis: Licet sabbatis bo-
num facere an male? Animam salvam facere an perdere? At illi
tacebant. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super
caecitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum
tuam. Et extendit, et restituta est manus illi. Exe-
untes autem pharisaei statim cum Herodianis consilium
faciebant adversus eum quomodo eum perderent. Et Iesus cum
discipulis suis secessit ad mare. Et multa turba a
Galilaea et Iudaea secuta est eum, et ab Hierosolymis
et ab Idumaea et trans Iordanen, et qui circa Tyrum et Si-
donem multitudo magna audientes quae facie-
bat venerunt ad eum. Et dixit discipulis suis ut in
navicula sibi deservirent propter turbam ne comprimerent
eum. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in
eum ut illum tangerent quotquot autem habebant pla-
gas. Et spiritus immundi cum illum videbant procidebant
ei et clamabant dicentes: Tu es filius Dei. Et vehe-
menter comminabatur eis ne manifestarent illum. Et
ascendens in montem vocavit ad se quos voluit
ipse, et venerunt ad eum. Et fecit ut essent xii cum illo,
et ut mitteret eos praedicare. Et dedit illis potestatem
curandi infirmitates et eiciendi daemonia. Et
imposuit nomen Simoni Petrus. Et Iacobum Zebe-
daei et Iohannem fratrem Iacobi, et imposuit eis nomina
Boanerges, quod est filii tonitrui. Et Andream et Philip-
pum et Bartholomeum et Mattheum et Thomam et Ia-
cobum Alphei et Thaddeum et Simonem Chana-
neum et Iudam Scarioth qui et tradidit illum. Et
veniunt ad domum. Et convenit iterum turba ita ut
non possent neque panem manducare. Et cum audissent
sui, exierunt tenere illum. Dicebant enim quoniam in furo-
rem versus est. Et scribae qui ab Hierosolymis descenderant
dicebant quoniam Beelzebub habet, et quia in principe daemo-
niorum eicit daemonia. Et convocatis eis in parabolis dice-
bat eis: Quomodo potest Satanas Satanam eicere? Et si reg-
num in se dividatur, non potest stare regnum illud. Et si do-
mus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa
stare. Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus
est et non poterit stare sed finem habet. Nemo potest
vasa fortis ingressus in domum diripere nisi prius for-
tem alliget, et tunc domum eius diripiet. Amen dico

vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et
blasphemiae quibus blasphemaverint. Qui autem blas-
phemaverit in Spiritum Sanctum non habet remissionem in aeternum,
sed reus erit aeterni delicti. Quoniam dicebant: Spiritum immundum
habet. Et veniunt mater eius et fratres, et foris stantes miserunt
ad eum vocantes eum. Et sedebat circa eum turba,
et dicunt ei: Ecce mater tua et fratres tui foris quaerunt te. Et respondens
ait illis: Quae est mater mea et fratres mei? Et circumspiciens
eos qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea et fra-
tres mei. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus et soror
mea et mater est. Et iterum coepit Iesus docere ad mare. Et IIII
congregata est ad eum turba multa ita ut navem ascen-
dens sederet in mari, et omnis turba circa mare super ter-
ram erat. Et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis
in doctrina sua: Audite. Ecce exiit seminans
ad seminandum. Et dum seminat aliud cecidit
circa viam et venerunt volucres et comederunt illud.
Aliud vero cecidit super petrosa ubi non habuit terram
multam, et statim exortum est quoniam non habebat al-
titudinem terrae. Et quando exortus est sol, exaestuavit, et eo
quod non habebat radicem exaruit. Et aliud cecidit
in spinas, et ascenderunt spinae et suffocaverunt il-
lud, et fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram
bonam et dabat fructum ascendentem et crescentem, et afferebat
unum xxx et unum lx et unum c. Et dicebat: Qui habet
aures audiendi audiat. Et cum esset singularis,
interrogaverunt eum hi qui cum eo erant xii para-
bolam. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium
regni Dei; illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt,
ut videntes videant et non videant, et audientes au-
diant et non intelligant, ne quando convertantur et dimittantur
eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? Et quo-
modo omnes parabolas cognoscetis? Qui seminat verbum semi-
nat. Hi autem sunt qui circa viam, ubi seminatur verbum,
et cum audierint, confestim venit Satanas et aufert
verbum quod seminatum est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter
qui super petrosa seminantur, qui cum audierint verbum,
statim cum gaudio accipiunt illud, et non habent radi-
cem in se sed temporales sunt; deinde orta tribulatione et per-
secutione propter verbum confestim scandalizantur. Et alii sunt
qui in spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt, et
aerumnae saeculi et deceptio divitiarum et circa reliqua con-
cupiscentiae introeuntes suffocant verbum et sine fru-
ctu efficitur. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt,
qui audiunt verbum et suscipiunt et fructificant, unum
xxx et unum lx et unum c. Et dicebat illis: Numquid
venit lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto? Non-
ne ut super candelabrum ponatur? Non est enim aliquid absconditum
quod non manifestetur, nec factum est occultum sed ut
in palam veniat. Si quis habet aures audiendi audi-
at. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura
mensi fueritis remetietur vobis et adicietur vobis. Qui enim
habet dabitur illi, et qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. Et dice-
bat: Sic est regnum Dei quemadmodum si homo iaciat semen-
tem in terram, et dormiat et exsurgat nocte et die, et se-
men germinet et crescat dum nescit ille. Ultro enim
terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde
plenum frumentum in spica. Et cum se produxerit fructus,
statim mittit falcem quoniam adest messis. Et dicebat:
Cui assimilabimus regnum Dei, aut cui parabolae com-
parabimus illud? Sicut granum sinapis quod cum seminatum

cum sit minus omnibus seminibus quae sunt in terra. Et cum seminatum fuerit ascendit et fit maius omnibus holeribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aves caeli habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: sine parabola autem non loquebatur eis. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Et ait illis in illa die cum sero esset factum: Transeamus contra. Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: et aliae naves erant cum illo. Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: et excitant eum, et dicunt illi: Magister, non ad te pertinet quia perimus? Et exsurgens comminatus est vento, et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas magna. Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum: Quis putas est iste, quia et ventus et mare oboediunt ei?

V Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. Et exeunti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis iam quisquam poterat eum ligare: quoniam saepe compedibus et catenis vinctus, dirupisset catenas, et compedes comminuisset, et nemo poterat eum domare. Et semper nocte ac die in monumentis et in montibus erat, clamans et concidens se lapidibus. Videns autem Iesum a longe, cucurrit et adoravit eum: et clamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introeamus. Et concessit eis Iesus statim. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex praecipitatus est in mare ad duo milia, et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum: et veniunt ad Iesum: et vident illum qui a daemonio vexabatur, sedentem, vestitum, et sanae mentis, et timuerunt. Et narraverunt illis qui viderant, qualiter factum esset ei qui daemonium habuerat, et de porcis. Et rogare eum coeperunt ut discederet de finibus eorum. Cumque ascenderet navim, coepit illum deprecari qui a daemonio vexatus fuerat ut esset cum illo. Et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. Et abiit, et coepit praedicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: et omnes mirabantur. Et cum transcendisset Iesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad illum, et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus, et videns eum procidit ad pedes eius, et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam, ut salva sit, et vivat. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. Et mulier, quae erat in profluvio sanguinis annis duodecim, et fuerat multa perpessa a compluribus medicis: et erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat: cum audisset de Iesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum eius: dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius, et sensit

pore quia sanata esset a plaga. Et statim Iesus cognoscens in semetipso virtutem quae exierat de eo, conversus ad turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam quae hoc fecerat. Mulier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas magistrum? Iesus autem verbo quod dicebatur audito, ait archisynagogo: Noli timere: tantummodo crede. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Iacobum, et Iohannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes, et eiulantes multum. Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus assumit patrem et matrem puellae, et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat iacens. Et tenens manum puellae, ait illi: Tabitha cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat: erat autem annorum duodecim: et obstupuerunt stupore magno. Et praecepit illis vehementer ut nemo id sciret: et dixit dari illi manducare. Et egressus inde abiit in patriam suam: et sequebantur eum discipuli sui.

VI Et facto sabbato coepit in synagoga docere: et multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic haec omnia? et quae est sapientia quae data est illi, et virtutes tales quae per manus eius efficiuntur? Nonne iste est faber, filius Mariae, frater Iacobi, et Ioseph, et Iudae, et Simonis? nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Et dicebat eis Iesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in cognatione sua, et in domo sua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit: et mirabatur propter incredulitatem eorum. Et circuibat castella in circuitu docens. Et vocavit duodecim: et coepit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et praecepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona aes, sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde: et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes praedicabant ut paenitentiam agerent: et daemonia multa eiciebant, et ungebant oleo multos aegros, et sanabant. Et audivit Herodes rex (manifestum enim factum est nomen eius) et dicebat: Quia Iohannes Baptista resurrexit a mortuis: et propterea virtutes operantur in illo. Alii autem dicebant: Quia Helias est. Alii vero dicebant: Quia propheta est, quasi unus ex prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Iohannem, hic a mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi: et volebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis

suo cenam fecit principibus et tribunis et primis Galileae. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis et saltasset et placuisset Herodi simulque recumbentibus, rex ait puellae: Pete a me quod vis et dabo tibi. Et iuravit illi: Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quae cum exisset dixit matri suae: Quid petam? At illa dixit: Caput Iohannis Baptistae. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistae. Et contristatus est rex; propter iusiurandum et propter simul discumbentes noluit eam contristare, sed misso spiculatore praecepit afferri caput Iohannis in disco. Et decollavit eum in carcere et attulit caput eius in disco et dedit illud puellae, et puella dedit matri suae. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt corpus eius et posuerunt illud in monumento.

decollacio Ioh

Et convenientes apostoli ad Iesum renuntiaverunt omnia quae egerant et docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi, nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in navim abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes et cognoverunt multi, et pedestres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc et praevenerunt eos. Et exiens vidit turbam multam Iesus et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et coepit docere illos multa. Et cum iam hora multa fieret accesserunt discipuli eius dicentes: Desertus est locus hic et iam hora praeterit; dimitte illos ut euntes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus panes ducentis denariis et dabimus eis manducare. Et dixit eis: Quot panes habetis? Ite et videte. Et cum cognovissent dicunt: Quinque et duos pisces. Et praecepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride faenum. Et discubuerunt in partes per centenos et per quinquagenos. Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus intuens in caelum benedixit et fregit panes et dedit discipulis suis ut ponerent ante eos, et duos pisces divisit omnibus. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, et de piscibus. Erant autem qui manducaverunt quinque milia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim ut praecederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abiit in montem orare. Et cum sero esset erat navis in medio mari, et ipse solus in terra. Et videns eos laborantes in remigando — erat enim ventus contrarius illis — et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans super mare, et volebat praeterire eos. At illi ut viderunt eum ambulantem super mare putaverunt fantasma esse et exclamaverunt; omnes enim eum viderunt et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis et dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in navim et cessavit ventus, et plus magis intra se stupebant; non enim intellexerant de panibus, erat enim cor illorum obcaecatum. Et cum transfretassent pervenerunt in terram Genesareth et applicuerunt. Cumque egressi essent de navi continuo cognoverunt eum, et percurrentes universam regionem illam coeperunt in grabattis eos qui se male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse. Et quocumque introibat in vicos vel villas aut in civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent, et quotquot tangebant eum salvi fiebant.

VII

Et conveniunt ad eum Pharisaei et quidam de scribis venientes ab Hierosolymis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt. Pharisaei autem et omnes Iudaei, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum; et a foro nisi baptizentur non comedunt, et alia multa sunt quae tradita sunt illis servare, baptismata calicum et urceorum et aeramentorum et lectorum. Et interrogabant eum Pharisaei et scribae: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me; in vanum autem me colunt docentes doctrinas et mandata hominum. Relinquentes enim mandatum Dei tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum et calicum, et alia huic similia facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritum facitis praeceptum Dei ut traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam; et qui maledixerit patri aut matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri: Corban, quod est donum, quodcumque ex me tibi profuerit; et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis; et similia huiusmodi multa facitis. Et advocans iterum turbam dicebat illis: Audite me omnes et intellegite. Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare, sed quae de homine procedunt illa sunt quae communicant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intellegitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare, quia non introit in cor eius sed in ventrem, et in secessum exit, purgans omnes escas? Dicebat autem quoniam quae de homine exeunt illa communicant hominem. Ab intus enim de corde hominum cogitationes malae procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiae, nequitiae, dolus, inpudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia haec mala ab intus procedunt et communicant hominem. Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sidonis. Et ingressus domum neminem voluit scire, et non potuit latere. Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius habebat filia spiritum inmundum, intravit et procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis Syrophoenissa genere. Et rogabat eum ut daemonium eiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios; non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa respondit et dicit ei: Utique Domine, nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi Iesus: Propter hunc sermonem vade, exiit daemonium de filia tua. Et cum abisset domum suam invenit puellam iacentem supra lectum et daemonium exisse.

Et iterum exiens de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilaeae inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum ut inponat illi manum. Et adprehendens eum de turba seorsum misit digitos suos in auriculas eius et expuens tetigit linguam eius, et suspiciens in caelum ingemuit et ait: Effetha, quod est adaperire. Et statim ap-

te sunt aures eius et solutum est vinculum lingue
eius et loquebatur recte. Et precepit illis ne cui di-
cerent. Quanto autem eis precipiebat tanto plus
predicabant et eo amplius admirabantur dicentes:
Bene omnia fecit, et surdos fecit audire et mutos
loqui. In illis diebus iterum cum turba multa esset
cum Ihesu nec haberent quod manducarent, convo-
catis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam
triduo sustinent me nec habent quod manducent. Et si dimisero
eos in domum suam ieiunos, deficient in via. Qui-
dam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt
ei discipuli sui: Unde istos poterit quis hic satu-
rare panibus in solitudine? Et interrogavit eos:
Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.
Et precepit turbe discumbere super terram.
Et accipiens septem panes gratias agens fregit et dabat
discipulis suis ut apponerent. Et apposuerunt turbe. Et ha-
bebant pisciculos paucos. Et ipsos benedixit et iussit ap-
poni. Et manducaverunt et saturati sunt. Et sustulerunt quod
superaverat de fragmentis septem sportas. Erant autem qui man-
ducaverant quasi quattuor milia, et dimisit eos. Et statim as-
cendens navim cum discipulis suis venit in partes
Dalmanutha. Et exierunt pharisei et ceperunt conquirere
cum eo, querentes ab illo signum de celo, temptantes
eum. Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista si-
gnum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti
signum. Et dimittens eos ascendit iterum navim et
abiit trans fretum. Et obliti sunt panes sumere, et nisi unum
panem non habebant secum in navi. Et precipiebat eis
dicens: Videte et cavete a fermento phariseorum et
fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutrum di-
centes: Quia panes non habemus. Quo cognito Ihesus ait illis:
Quid cogitatis quia panes non habetis? Nondum cognoscitis
nec intelligitis? Adhuc cecatum habetis cor vestrum? O-
culos habentes non videtis, et aures habentes non auditis?
Nec recordamini quando panes fregi v. et quot cophi-
nos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: XII. Quando
et septem panes in quattuor milia, quot sportas fragmentorum tu-
listis? Et dicunt ei: VII. Et dicebat eis: Quomodo nondum
intelligitis? Et veniunt Bethsaidam. Et adducunt
ei cecum et rogabant eum ut illum tangeret. Et ap-
prehensa manu ceci eduxit eum extra vicum, et
exspuens in oculos eius impositis manibus interrogavit
eum si aliquid videret. Et aspiciens ait: Video homines
velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit
manus super oculos eius, et cepit videre, et restitutus
est ita ut videret clare omnia. Et misit illum in
domum suam dicens: Vade in domum tuam, et si in vicum
introieris nemini dixeris. Et egressus est Ihesus et dis-
cipuli eius in castella Cesaree Philippi. Et in via
interrogabat discipulos suos dicens eis: Quem me di-
cunt esse homines? Qui responderunt illi dicentes: Alii Io-
hannem Baptistam, alii Heliam, alii Ieremiam
aut unum de prophetis. Tunc dicit illis: Vos vero quem
me esse dicitis? Respondens Petrus ait illi: Tu es Christus.
Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo. Et cepit do-
cere eos quoniam oportet filium hominis multa pati et re-
probari a senioribus et a summis sacerdotibus et scribis et oc-
cidi, et post tres dies resurgere. Et palam verbum
loquebatur. Et apprehendens eum Petrus cepit incre-
pare eum. Qui conversus et videns discipulos suos

comminatus est Petro dicens: Vade retro me, Satha-
nas, quoniam non sapis que Dei sunt sed que sunt hominum.
Et convocata turba cum discipulis suis dixit eis: Si quis
vult post me sequi, deneget semetipsum et tollat
crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam
salvam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me et e-
vangelium, salvam faciet eam. Quid enim proderit homini si lucretur mun-
dum totum et detrimentum faciat anime sue? Aut quid dabit homo commu-
tationis pro anima sua? Qui enim me confusus fuerit et verba mea in ge-
neratione ista adultera et peccatrice, et filius hominis confundetur eum
cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis: Amen
dico vobis quia sunt quidam de hic stantibus qui non
gustabunt mortem donec videant regnum
Dei venientem in virtute sua in virtute sua.
Et post dies sex assumpsit Ihesus Petrum et Iaco- IX
bum et Iohannem et ducit illos in montem excelsum seorsum
solos, et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta ei-
us facta sunt splendentia et candida nimis velut nix, qualia
fullo super terram non potest candida facere. Et apparuit
illis Helias cum Moyse, et erant loquentes cum Ihesu. Et re-
spondens Petrus ait Ihesu: Rabbi, bonum est nos hic esse,
et faciamus tria tabernacula, tibi unum et Moysi unum
et Helie unum. Non enim sciebat quid diceret. Erant
enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans
eos. Et venit vox de nube dicens: Hic est filius meus karissimus,
audite illum. Et statim circumspicientes neminem
amplius viderunt nisi Ihesum tantum secum. Et descendentibus illis
de monte precepit illis ne cui que vidissent narra-
rent, nisi cum filius hominis resurrexerit a mortuis. Et
verbum continuerunt apud se conquirentes quid esset cum a mortuis
resurrexerit. Et interrogabant eum dicentes: Quid ergo
dicunt pharisei et scribe quia Heliam oportet venire pri-
mum? Qui respondens ait illis: Helias cum venerit primo
restituet omnia. Et quomodo scriptum est in filium hominis
ut multa patiatur et contempnatur. Sed dico vobis
quia et Helias venit et fecerunt illi quecumque voluerunt, sicut
scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos vi-
dit turbam magnam circa eos et scribas conquirentes cum
illis. Et confestim omnis populus videns eum stupefactus
est et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. Et inter-
rogavit eos: Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus
de turba dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem
spiritum mutum, qui ubicumque eum apprehenderit allidit eum,
et spumat et stridet dentibus et arescit. Et dixi discipulis
tuis ut eicerent illum, et non potuerunt. Qui respondens eis dixit:
O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? Quamdiu
vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt illum.
Et cum vidisset illum, statim spiritus conturbavit illum, et elisus
in terram volutabatur spumans. Et interrogavit patrem
eius: Quantum temporis est ex quo hoc ei accidit? At ille ait:
Ab infantia. Et frequenter eum in ignem et in aquas mi-
sit ut eum perderet. Sed si quid potes, adiuva nos mi-
sertus nostri. Ihesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possi-
bilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri
cum lacrimis aiebat: Credo, Domine, adiuva incredulita-
tem meam. Et cum videret Ihesus concurrentem turbam commi-
natus est spiritui immundo dicens illi: Surde et mute spiritus,
ego precipio tibi, exi ab eo et amplius ne introeas in eum.
Et clamans et multum discerpens eum exiit ab eo. Et
factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent quia mor-
tuus est. Ihesus autem tenens manum eius elevavit eum.

et surrexit. Et cum introisset in domum discipuli eius
secreto interrogabant eum. Quare nos non potuimus
eicere eum? Et dixit illis. Hoc genus in nullo potest
exire, nisi in oratione et ieiunio. Et inde profecti pre-
tergrediebantur Galileam, nec volebant quemquam
scire. Docebat autem discipulos suos et dicebat illis. Quoniam fi-
lius hominis tradetur in manus hominum et occi-
dent eum. Et occisus tertia die resurget. At illi
ignorabant verbum et timebant eum interrogare.
Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent in-
terrogabat eos. Quid in via tractabatis? At illi
tacebant. Siquidem inter se in via disputa-
verant quis illorum esset maior. Et residens vocavit
xii et ait illis. Si quis vult primus esse erit omnium
novissimus et omnium minister. Et accipiens puerum statuit
eum in medio eorum. Quem cum complexus esset ait
illis. Quisquis ex huiusmodi pueris receperit in nomine
meo, me recipit. Et quicumque me susceperit, non
solum me suscipit sed eum qui misit me. Respon-
dit illi unus ait. Magister vidimus quendam in
nomine tuo eicientem demonia qui non sequitur
nos et prohibuimus eum. Ihesus autem ait. Nolite
prohibere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem
in nomine meo et possit cito male loqui de me.
Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. Quisquis
enim potum dederit vobis calicem aque frigide in no-
mine meo, quia Christi estis, amen dico vobis non perdet
mercedem suam. Et quisquis unum de pusillis istis
scandalizaverit credentibus in me, bonum est ei
magis si circumdaretur mola asinaria collo
eius et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit
te manus tua abscide illam. Bonum est
te debilem introire in vitam, quam duas manus
habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem,
ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur.
Et si pes tuus scandalizat te, amputa eum.
Bonum est tibi claudum introire in vitam eternam,
quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis
inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur et ignis
non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat
te eice eum. Bonum est tibi luscum introire in re-
gnum dei, quam duos oculos habentem mitti in gehen-
nam, ubi vermis eorum non moritur et ignis eorum non ex-
tinguitur. Omnis enim igne salietur, et omnis vic-
tima sale salietur. Bonum est sal. Quod si sal insul-
sum fuerit in quo illud condietis? Habete in vobis
X sal et pacem habete inter vos. Et inde exsurgens
venit in fines Iudee ultra Iordanem, et conve-
niunt turbe ad eum. Et sicut consueverat iterum
docebat illos. Et accedentes pharisei interroga-
bant eum si licet viro uxorem dimittere, temp-
tantes eum. At ille respondens dixit eis. Quid vobis
precepit Moyses? Qui dixerunt. Moyses permisit
libellum repudii scribere et dimittere. Quibus respon-
dens Ihesus ait. Ad duritiam cordis vestri scripsit
vobis preceptum istud. Ab initio autem creature mascu-
lum et feminam fecit eos deus. Et dixit. Propter hoc relin-
quet homo patrem suum et matrem suam et adhere-
bit uxori sue. Et erunt duo in carne una. Ita-
que iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo deus coniunxit homo
non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodem

interrogaverunt eum. Et ait illis. Quicumque dimiserit ux-
orem suam et aliam duxerit, adulterium committit super
eam. Et si uxor dimiserit virum suum et alii nupse-
rit, mechatur. Et offerebant illi parvulos ut tangeret eos.
Discipuli autem comminabantur offerentibus. Quos cum videret
Ihesus indigne tulit et ait illis. Sinite parvulos venire ad
me et ne prohibueritis eos. Talium est enim regnum dei.
Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum dei velut
parvulus, non intrabit in illud. Et complexans eos et imponens
manus super illos benedicebat eos. Et cum egressus esset
in viam procurrens quidam genu flexo ante eum
rogabat eum. Magister bone quid faciam ut vitam
eternam percipiam? Ihesus autem dixit ei. Quid dicis me
bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Precepta
nosti. Ne adulteres. Ne occidas. Ne fureris. Ne fal-
sum testimonium dicas. Ne fraudem feceris. Ho-
nora patrem et matrem. At ille respondens ait illi. Magister
omnia ista conservavi a iuventute mea. Ihesus autem
intuitus eum dilexit eum et dixit ei. Unum tibi de-
est. Vade quecumque habes vende et da pauperibus, et habebis
thesaurum in celo, et veni sequere me. Qui contristatus
in verbo abiit merens. Erat enim habens multas posses-
siones. Et circumspiciens Ihesus ait discipulis suis. Quam
difficile qui pecunias habent in regnum dei intro-
ibunt. Discipuli autem obstupescebant in verbis eius.
At Ihesus rursum respondens ait illis. Filioli, quam difficile est
confidentes in pecuniis in regnum dei introire. Facilius est
camelum per foramen acus transire quam divitem
intrare in regnum dei. Qui magis admirabantur
dicentes ad semetipsos. Et quis potest salvus fieri? Et intu-
ens illos Ihesus ait illis. Apud homines impossibile
est, sed non apud deum. Omnia enim apud deum sunt possibilia.
Et cepit dicere ei Petrus. Ecce nos dimisimus omnia
et secuti sumus te. Respondens Ihesus ait. Amen dico vobis
nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut
patrem aut matrem aut filios aut agros propter
me et propter evangelium, qui non accipiat centies tan-
tum nunc in tempore hoc: domos et fratres et sorores et ma-
tres et filios et agros cum persecutionibus, et in seculo
futuro vitam eternam. Multi enim erunt primi no-
vissimi et novissimi primi. Erant autem in via as-
cendentes in Ierosolimam, et precedebat eos Ihesus, et stu-
pebant et sequentes eum timebant. Et assu-
mens iterum xii cepit illis dicere que essent ei eventura.
Quia ecce ascendimus Ierosolimam et filius hominis
tradetur principibus sacerdotum et scribis et senioribus,
et damnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus
et illudent ei et conspuent in eum et flagellabunt eum
et interficient eum, et tertia die resurget. Et accedunt
ad eum Iacobus et Iohannes filii Zebedei dicentes. Ma-
gister volumus ut quodcumque petierimus facias
nobis. At ille dixit eis. Quid vultis ut faciam
vobis? Et dixerunt. Da nobis ut unus ad dexteram tuam
et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Ihesus autem
dixit eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem
quem ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor bap-
tizari? At illi dixerunt ei. Possumus. Ihesus autem
ait illis. Calicem quidem meum quem ego bibo bibe-
tis, et baptismo quo ego baptizor baptizabimini. Se-
dere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est me-
um dare vobis sed quibus paratum est. Et audientes

x ceperunt indignari de iacobo et iohanne. Ihesus autem
vocans eos ait illis. Scitis quia hii qui videntur do-
minari gentibus principantur eis et principes eorum po-
testatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis.
sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister. Et
quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus.
Nam et filius hominis non venit ut ministraretur ei.
sed ut ministraret et daret animam suam redemptio-
nem pro multis. Et veniunt iericho. Et proficiscen-
te eo de iericho cum discipulis suis et plurima mul-
titudine, filius thimei barthimeus cecus
sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset
quia ihesus nazarenus est, cepit clamare et dicere. fili david
miserere mei. Et comminabantur ei multi ut taceret.
At ille multo magis clamabat. fili david miserere
mei. Et stans ihesus precepit illum vocari. Et vocant
cecum dicentes ei. Animequior esto. surge, vocat te.
Qui proiecto vestimento suo exiliens venit ad eum.
Et respondens ihesus dixit ei. Quid vis tibi faciam. Cecus autem
dixit ei. Rabboni, ut videam. Ihesus autem dixit ei. Vade, fi-
des tua te salvum fecit. Et confestim vidit et seque-
XI batur eum in via. Et cum appropinquarent ihesus iero-
solimis et bethphage ad montem olivarum, mittit du-
os ex discipulis suis et ait illis. Ite in castellum quod est contra
vos. et statim introeuntes illuc invenietis pullum
asine alligatum super quem nemo adhuc hominum sedit.
Solvite illum et adducite. Et si quis vobis dixerit quid
facitis? dicite quia domino necessarius est. Et continuo di-
mittet illum huc. Et abeuntes invenerunt pullum al-
ligatum ante ianuam foris in bivio, et solvunt eum.
Et quidam de illic stantibus dicebant illis. Quid faci-
tis solventes pullum? Qui dixerunt eis sicut preceperat
illis ihesus, et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad ihesum
et imposuerunt illi vestimenta sua. Multi autem straverunt
vestimenta sua in via. Alii autem frondes cedebant
de arboribus et sternebant in via. Et qui preibant et qui
sequebantur clamabant dicentes osanna filio david. be-
nedictus qui venit in nomine domini. Benedictum quod venit
regnum patris nostri david. osanna in excelsis. Et intro-
ivit ierosolimam in templum, et circumspectis omnibus
cum iam vespera esset hora, exiit in bethaniam
cum xii. discipulis suis. Et alia die cum exirent a betha-
nia esuriit. Cumque vidisset ficulneam a longe
habentem folia, venit si quid forte inveniret
in ea. Et cum venisset ad eam, nichil invenit preter
folia. non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei. Iam
non amplius in eternum ex te quisquam fructum
manducet. Et audiebant discipuli eius. Et ve-
niunt ierosolimam. Et cum introisset in templum, cepit
eicere vendentes et ementes de templo, et mensas num-
mulariorum et cathedras vendentium columbas evertit.
et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum.
et docebat dicens eis. Nonne scriptum est quia domus mea do-
mus orationis vocabitur omnibus gentibus. Vos autem feci-
stis eam speluncam latronum. Quo audito principes sacerdotum
et scribe querebant quomodo eum perderent. Timebant
autem eum quia universa turba mirabatur super doctrina eius.
Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. Et cum ma-
ne transirent, viderunt ficum aridam factam a radi-
cibus. Et recordatus petrus dixit ei. Rabbi, ecce fi-
cus cui maledixisti aruit. Et respondens ihesus ait illis.

Habete fidem dei. Amen dico vobis quia quicumque dixerit
monti huic tollere et mittere in mare, et non hesitaverit in
corde suo sed crediderit, fiat. Omnia quecumque orantes
petitis credite quia accipietis, et venient vobis. Et
cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis
adversus aliquem, ut et pater vester qui in celis est dimittat
vobis peccata vestra. Et veniunt rursus ierusalem. Et
cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi
sacerdotes et scribe et seniores, et dicunt illi. In qua potestate
hec facis. Et quis dedit tibi potestatem ut hec facias. Ihesus autem
respondens ait illis. Interrogabo vos unum verbum et respondete
michi, et dicam vobis in qua potestate hec faciam. Baptismus
iohannis de celo erat an ex hominibus. Respondete michi. At il-
li cogitabant secum dicentes. Si dixerimus de celo,
dicet, quare ergo non credidistis ei. Si dixerimus ex hominibus,
timemus populum. Omnes enim habebant iohannem quia vere
propheta esset. Et respondentes dicunt ihesu. Nescimus. Et re-
spondens ihesus ait illis. Neque ego dico vobis in qua pote-
state hec faciam. Et cepit illis in parabolis loqui. Vineam XII
pastinavit homo et circumdedit sepem et fodit lacum et e-
dificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre
profectus est. Et misit ad agricolas in tempore servum ut
ab agricolis acciperet de fructu vinee. Qui apprehensum
eum ceciderunt et dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad
illos alium servum, et illum in capite vulneraverunt et
contumeliis affecerunt. Et rursum alium misit, et illum
occiderunt, et plures alios, quosdam cedentes, alios vero
occidentes. Adhuc ergo unum habens filium karissimum, et illum
misit ad illos novissimum dicens, quia reverebuntur filium
meum. Coloni autem dixerunt ad invicem. Hic est heres.
venite occidamus eum, et nostra erit hereditas. Et appre-
hendentes eum occiderunt, et eiecerunt extra vineam. Quid
ergo faciet dominus vinee? Veniet et perdet colonos, et dabit
vineam aliis. Nec scripturam legistis hanc. Lapidem
quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput
anguli. A domino factum est istud, et est mirabile in oculis
nostris. Et querebant eum tenere, et timuerunt turbam. Co-
gnoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit.
Et relicto eo abierunt. Et mittunt ad eum quosdam
ex phariseis et herodianis ut caperent eum in verbo. Qui
venientes dicunt ei. Magister, scimus quia verax es, et
non curas quemquam, nec enim vides in faciem hominum, sed
in veritate viam dei doces. Licet dari tributum ce-
sari an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum ait
illis. Quid me temptatis? Afferte michi dena-
rium ut videam. At illi attulerunt ei. Et ait illis. Cuius est
ymago hec et inscriptio? Dicunt ei. Cesaris. Respondens
autem ihesus dixit illis. Reddite igitur que sunt cesaris cesari, et que
sunt dei deo. Et mirabantur super eo. Et veniunt ad eum
saducei qui dicunt resurrectionem non esse, et interrogabant eum
dicentes. Magister, moyses nobis scripsit ut si cuius frater mor-
tuus fuerit, et dimiserit uxorem, et filios non reliquerit,
accipiat frater eius uxorem ipsius, et resuscitet semen
fratri suo. Septem ergo fratres erant. et primus accepit uxorem, et
mortuus est non relicto semine. et secundus accepit eam, et
mortuus est, nec iste reliquit semen. et tertius similiter. Et ac-
ceperunt eam similiter septem, et non reliquerunt se-
men. Novissima omnium mortua est et mulier. In resurrectione
ergo cum resurrexerint, cuius de hiis erit uxor? Septem enim
habuerunt eam. Et respondens ihesus ait illis. Nonne ideo
erratis nescientes scripturas neque virtutem dei. Et

cum a mortuis resurrexerint neque nubent neque nubentur sed sunt sicut angeli in celis. De mortuis autem quod resurgant non legistis in libro Moysi super rubum quomodo dixerit illi Dominus inquiens: Ego sum Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob. Non est Deus mortuorum sed vivorum. Vos ergo multum erratis. Et accessit unus de scribis qui audierat illos conquirentes et videns quoniam bene illis responderit interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum. Ihesus autem respondit ei quia primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde et ex tota anima tua et ex tota mente tua et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum tamquam te ipsum. Maius horum aliud mandatum non est. Et ait illi scriba: Bene magister in veritate dixisti quia unus est et non est alius preter eum. Et ut diligatur ex toto corde et ex toto intellectu et ex tota anima et ex tota fortitudine, et diligere proximum tamquam se ipsum, maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificiis. Ihesus autem videns quod sapienter respondisset dixit ei: Non longe es a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens Ihesus dicebat docens in templo: Quomodo dicunt scribe Christum esse filium David? Ipse enim David dicit in Spiritu Sancto: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde est filius eius? Et multa turba libenter audivit eum. Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a scribis qui volunt in stolis ambulare et salutari in foro et in primis cathedris sedere in synagogis et primos discubitus in cenis, qui devorant domos viduarum et pupillorum sub obtentu prolixe orationis. Hii accipiunt prolixius iudicium. Et sedens Ihesus contra gazophilacium aspiciebat quomodo turba iactaret es in gazophilacium. Et multi divites iactabant multa. Cum venisset autem vidua una pauper misit duo minuta quod est quadrans. Et convocans discipulos suos ait illis: Amen dico vobis quoniam vidua hec pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophilacium. Omnes enim ex eo quod habundabat illis miserunt, hec vero de penuria sua omnia que habuit misit totum victum suum.

XIII Et cum egrederetur de templo ait illi unus ex discipulis suis: Magister aspice quales lapides et quales structure. Et respondens Ihesus ait illi: Vides has omnes magnas edificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in monte Oliveti contra templum interrogabant eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas: Dic nobis quando ista fient et quod signum erit quando hec omnia incipient consummari. Et respondens Ihesus cepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum Christus, et multos seducent. Cum enim audieritis bella et opiniones bellorum ne timueritis. Oportet enim hec fieri, sed nondum finis. Exsurget enim gens contra gentem et regnum contra regnum, et erunt terremotus per loca et fames. Initium dolorum hec. Videte autem vosmet ipsos. Tradent enim vos in conciliis et in synagogis vapulabitis et ante reges et presides stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet predicari evangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite precogitare quid loquamini. Non enim estis vos qui loquimini sed Spiritus Sanctus. Tradet enim frater fratrem in mortem et pater filium. Et consurgent filii in parentes et morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit usque in finem salvus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet, qui legit intelligat. Tunc qui in Iudea sunt fugiant in montes, et qui super tectum ne descendat in domum nec introeat ut tollat quid de domo sua, et qui in agro erit non revertatur retro tollere vestimentum suum. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in diebus illis. Orate vero ut non fiat fuga hieme vel sabbato. Erunt autem dies illi tribulationes tales quales non fuerunt ab initio creature quam condidit Deus usque nunc neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro, sed propter electos quos elegit breviavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit ecce hic est Christus aut ille, non credideritis. Exsurgent enim pseudochristi et pseudoprophete et dabunt signa et portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo videte; ecce predixi vobis omnia. Sed in diebus illis sol contenebrabitur post tribulationem illam, et luna non dabit splendorem suum, et stelle celi erunt decidentes, et virtutes que sunt in celis movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute magna et gloria. Et tunc mittet angelos suos et congregabit electos suos a quattuor ventis a summo terre usque ad summum celi. A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit et nata fuerint folia cognoscitis quia in proximo sit estas. Sic et vos cum videritis hec fieri scitote quod in proximo sit in ostiis. Amen dico vobis quoniam non transibit generatio hec donec omnia ista fiant. Celum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. De die autem illa et hora nemo scit, neque angeli in celo neque filius nisi Pater. Videte, vigilate et orate; nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam et dedit servis suis potestatem cuiusque operis, et ianitori precepit ut vigilaret. Vigilate ergo; nescitis enim quando veniat dominus domus, sero an media nocte an galli cantu an mane, ne cum venerit repente inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico omnibus dico: vigilate.

Erat autem post biduum pascha et azima, et querebant summi sacerdotes et scribe quomodo eum dolo tenerent et occiderent. Dicebant enim: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. XIIII Et cum esset in Bethania in domo Symonis leprosi et recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati preciosi, et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos et dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis et dari pauperibus. Et fremebant in eam. Ihesus autem dixit: Sinite eam; quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis vobiscum, et cum volueritis potestis illis benefacere, me autem non semper habebitis. Quod habuit hec fecit; prevenit ungere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis ubicumque fuerit predicatum hoc evangelium in

universum mundum, et quod fecit haec narrabitur in me-
moriam eius. Et Iudas Scarioth unus ex .xii.
abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. Qui
audientes gavisi sunt, et promiserunt ei pecuniam
se daturos. Et quaerebat quomodo illum oportune trade-
ret. Et primo die azymorum quando pascha immolabant
dicunt ei discipuli. Quo vis eamus et paremus tibi
ut manduces pascha. Et mittit duos ex dis-
cipulis suis et dicit eis. Ite in civitatem et occurret
vobis homo lagoenam aquae baiulans, sequimini eum.
Et quocumque introierit dicite domino domus quia ma-
gister dicit. Ubi est refectio mea ubi pascha cum
discipulis meis manducem? Et ipse vobis demon-
strabit cenaculum grande stratum, et illic parate
nobis. Et abierunt discipuli eius et venerunt in ci-
vitatem, et invenerunt sicut dixerat illis. Et para-
verunt pascha. Vespere autem facto venit cum .xii. Et
discumbentibus eis et manducantibus ait Ihesus. Amen
dico vobis quia unus ex vobis me tradet qui man-
ducat mecum. At illi coeperunt contristari et dicere
singillatim. Numquid ego? Qui ait illis. Unus ex
.xii. qui intingit mecum manum in catino. Et
quidem filius hominis vadit sicut scriptum est de
eo. Vae autem homini illi per quem filius hominis
tradetur. Bonum erat ei si non esset natus homo
ille. Et manducantibus illis accepit panem et be-
nedicens fregit et dedit eis et ait. Sumite hoc est cor-
pus meum. Et accepto calice gratias agens dedit
eis et biberunt ex illo omnes et ait illis. Hic est sanguis
novi testamenti qui pro multis effundetur. Amen
dico vobis quia iam non bibam de hoc genimine vitis
usque in diem illum cum illud bibam novum in reg-
no dei. Et hymno dicto exierunt in montem olivarum.
Et ait illis Ihesus. Omnes scandalum patiemini in me
in nocte ista, quia scriptum est. Percutiam pastorem
et dispergentur oves gregis. Sed postquam resurrexero prae-
cedam vos in Galileam. Petrus autem ait ei. Si omnes
scandalizati fuerint, sed non ego. Et ait illi Ihesus. Amen dico tibi
quia tu hodie in hac nocte priusquam gallus bis dederit
vocem ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur.
Et si oportuerit me simul commori tibi non te negabo. Si-
militer autem omnes dicebant. Et veniunt in praedium
cui nomen Gethsemani, et ait discipulis suis. Se-
dete hic donec orem. Et assumit Petrum et Iohan-
nem et Iacobum secum, et coepit pavere et taedere, et ait illis.
Tristis est anima mea usque ad mortem, sustinete
hic et vigilate. Et cum processisset paululum procidit
super terram et orabat ut si fieri posset transiret ab eo
hora. Et dixit abba pater omnia possibilia sibi sunt
transfer calicem hunc a me. Sed non quod ego volo
sed quod tu. Et venit et invenit eos dormientes. Et ai-
it Petro. Simon dormis? Non potuisti una hora
vigilare? Vigilate et orate ut non intretis in temp-
tationem. Spiritus quidem promptus est caro vero in-
firma. Et iterum abiens oravit eundem sermonem
dicens. Et reversus denuo invenit eos dormientes.
Erant enim oculi eorum gravati, et ignorabant
quid responderent ei. Et venit tertio et ait illis. Dormi-
te iam et requiescite. Sufficit, venit hora. Ecce tra-
detur filius hominis in manus peccatorum. Surgite ea-
mus. Ecce qui me tradet prope est. Et adhuc eo lo-
quente venit Iudas Scarioth unus ex .xii. et cum
illo turba multa cum gladiis et fustibus et lignis
a summis sacerdotibus et scribis et senioribus. Dederat enim
autem signum eis traditor. Quemcumque osculatus
fuero ipse est tenete eum et ducite caute. Et cum
venisset statim accedens ad eum ait. Rabbi. Et
osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in eum
et tenuerunt eum. Unus autem de circumstantibus educens
gladium percussit servum summi sacerdotis et ampu-
tavit illi auriculam. Et respondens Ihesus ait illis. Tamquam
ad latronem existis cum gladiis et lignis comprehende-
re me? Cotidie eram apud vos docens in templo et non
me tenuistis. Sed ut impleantur scripturae. Tunc discipuli eius
relinquentes eum fugerunt omnes. Adulescens autem
quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo
et tenuerunt eum. At ille reiecta sindone nudus profu-
git ab eis. Et adduxerunt Ihesum ad summum sacerdotem
et convenerunt ad eum omnes sacerdotes et scribae et seniores.
Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi
sacerdotis et sedebat cum ministris et calefaciebat se
ad ignem. Summi vero sacerdotes et omne concilium quaerebant
adversus Ihesum testimonium ut eum morti traderent nec
inveniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant
adversus eum et convenientia testimonia non erant. Et
quidam surgentes falsum testimonium ferebant adver-
sus eum dicentes. Hic dixit. Dissolvam templum hoc ma-
nufactum et per triduum aliud non manufactum aedificabo.
Et non erat conveniens testimonium illorum. Et exsur-
gens summus sacerdos in medium interrogavit Ihesum
dicens. Non respondes quicquam ad ea quae tibi obiciuntur ab his?
Ille autem tacebat et nihil respondit. Rursus summus sacer-
dos interrogabat eum et dixit ei. Tu es Christus filius dei bene-
dicti? Ihesus autem dixit illi. Ego sum. Et videbitis a dex-
tris virtutis dei filium hominis sedentem et venien-
tem in nubibus caeli. Summus autem sacerdos scindens ve-
stimenta sua ait. Quid adhuc desideramus testes?
Audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? Qui omnes
condempnaverunt eum reum esse mortis. Et coeperunt quidam
conspuere in eum, et velare faciem eius et colaphis
eum caedere et dicere ei. Prophetiza. Et ministri eum a-
lapis caedebant. Et cum esset Petrus in atrio deorsum
venit una ex ancillis summi sacerdotis. Et cum vi-
disset Petrum calefacientem se aspiciens illum ait.
Et tu cum Ihesu Nazareno eras. At ille negavit di-
cens. Neque scio neque novi quid dicas. Et exiit fo-
ras ante atrium et gallus cantavit. Rursus autem
cum vidisset illum ancilla coepit dicere circumstanti-
bus quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pu-
sillum rursus qui adstabant dicebant Petro. Vere
ex illis es nam et Galileus es. Ille autem coepit anathe-
matizare et iurare quia nescio hominem istum quem
dicitis. Et statim gallus cantavit. Et recordatus
est Petrus verbi quod dixerat ei Ihesus. Priusquam gallus can- XV
tet bis ter me negabis. Et coepit flere. Et confestim
mane consilium facientes summi sacerdotes cum seniori-
bus et scribis et universo concilio vincientes Ihesum du-
xerunt et tradiderunt Pilato. Et interrogabat eum Pi-
latus. Tu es rex Iudaeorum? At ille respondens ait. Tu
dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.
Pilatus autem rursum interrogabat eum dicens. Non
respondes quicquam? Vide in quantis te accusant. Ihesus autem

respondebat amplius ita ut miraretur Pilatus. Per di-
em autem festum solebat illis dimittere unum ex vinc-
tis quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Ba-
rabbas qui cum seditiosis erat vinctus qui in seditione
fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba cepit ro-
gare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis
et dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudeorum? Sci-
ebat enim quod per invidiam eum tradidissent summi sacerdotes.
Pontifices autem concitaverunt turbam ut magis peterent di-
mitti Barabbam. Pilatus autem iterum respondebat illis: Quid
ergo vultis faciam regi Iudeorum? At illi iterum clamaverunt:
Crucifige eum. Pilatus vero dicebat eis: Quid enim
mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.
Pilatus vero volens populo satisfacere dimisit illis Barra-
bam et tradidit Ihesum flagellis cesum ut crucifigeretur.
Milites autem duxerunt eum intro in atrium pretorii et vo-
cant totam cohortem et induunt eum purpuram et im-
ponunt ei spineam coronam. Et ceperunt salutare eum:
Ave rex Iudeorum. Et percutiebant caput eius harundine
et conspuebant in eum. Et ponentes genua adora-
bant eum. Et postquam illuserunt ei exuerunt illum purpura
et induunt eum vestimentis suis et educunt illum ut cru-
cifigerent. Et angariaverunt Symonem quendam Cyrene-
um pretereuntem et venientem de villa patrem Alexan-
dri et Rufi ut tolleret crucem eius. Et perducunt illum
in Golgatha locum quod est interpretatum Calvarie locus.
Et dabant ei bibere murratum vinum et non accepit. Et cru-
cifigentes eum diviserunt vestimenta eius mittentes
sortem super eis quis quid tolleret. Erat autem hora tercia et
crucifixerunt eum. Et erat titulus cause eius inscrip-
tus: Rex Iudeorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones
unum a dextris et unum a sinistris eius. Et adimpleta est
scriptura que dicit: Et cum iniquis deputatus est. Et preteri-
entes blasphemabant eum moventes capita sua et
dicentes: Vah qui destruit templum Dei et in tribus diebus
edificat, salvum fac temetipsum descendens de
cruce. Similiter et summi sacerdotes illudentes ad al-
terutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit, se
ipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel descendat nunc
de cruce ut videamus et credamus. Et qui cum eo erant
crucifixi conviciabantur ei. Et facta hora sexta tenebre
facte sunt per totam terram usque in horam nonam. Et ho-
ra nona exclamavit Ihesus voce magna dicens:
Heloy heloy lamazabathani, quod est interpretatum: Deus
meus Deus meus ut quid dereliquisti me? Et quidam de circum-
stantibus audientes dicebant: Ecce Heliam vo-
cat iste. Currens autem unus et implens spongiam
aceto circumponensque calamo potum dabat ei dicens:
Sinite videamus si veniat Helias ad deponendum
eum. Ihesus autem emissa voce magna expiravit. Et
velum templi scissum est in duo a summo usque deor-
sum. Videns autem centurio qui ex adverso stabat quia
sic clamans expirasset ait: Vere hic homo filius
Dei erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes
inter quas erat Maria Magdalene et Maria Ia-
cobi minoris et Ioseph mater et Salome. Et cum esset
in Galilea sequebantur eum et ministrabant ei et
alie multe que simul ascenderant cum eo Ierosoli-
mam. Et cum iam sero esset factum quia erat parasce-
ve quod est ante sabbatum venit Ioseph ab Arimathia
nobilis decurio qui et ipse erat expectans regnum

·quiciabant

Dei. Et audacter introivit ad Pilatum et petiit corpus
Ihesu. Pilatus vero mirabatur si iam obisset et accer-
sito centurione interrogavit eum si iam mortuus
esset. Et cum cognovisset a centurione donavit corpus
Ihesu Ioseph. Ioseph autem mercatus est sindonem et depo-
nens eum involvit sindone. Et posuit eum in mo-
numento quod erat excisum de petra et advolvit la-
pidem ad ostium monumenti. Maria Magda-
lene et Maria Iacobi aspiciebant ubi poneretur.
Et cum transisset sabbatum Maria Magdalene et Ma-
ria Iacobi et Salome emerunt aromata ut veni-
entes ungerent Ihesum. Et valde mane una sabbato-
rum veniunt ad monumentum orto iam sole. Et dice-
bant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem
ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt
revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.
Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem
sedentem in dextris coopertum stola candida et obstu-
puerunt. Qui dicit illis: Nolite expavescere. Ihesum queritis
Nazarenum crucifixum; surrexit, non est hic. Ecce locus
ubi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius et Petro
quia precedet vos in Galileam. Ibi eum videbitis sic-
ut dixit vobis. Et ille exeuntes de monumento
fugerunt. Invaserat enim eas timor et pavor et ne-
mini quicquam dixerunt; timebant enim. Surgens
autem Ihesus mane prima sabbati apparuit primo Ma-
rie Magdalene de qua eiecerat septem demonia. Illa
vadens nuntiavit hiis qui cum eo fuerant lugenti-
bus et flentibus. Et illi audientes quia viveret et visus esset
ab ea non crediderunt. Post hec autem duobus ex eis
ambulantibus ostensus est in alia effigie eunti-
bus in villam. Et illi euntes nuntiaverunt ceteris
nec illis crediderunt. Novissime recumbentibus
illis undecim apparuit et exprobravit incredulitatem
illorum et duriciam cordis quia hiis qui viderant eum
resurrexisse non crediderant. Et dixit illis: Euntes in
mundum universum predicate evangelium omni cre-
ature. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus
erit. Qui vero non crediderit condempnabitur. Signa
autem eos qui crediderint hec sequentur: In nomine
meo demonia eicient, linguis loquentur novis, ser-
pentes tollent, et si mortiferum quid biberint non eos no-
cebit. Super egros manus imponent et bene habe-
bunt. Et dominus quidem Ihesus postquam locutus est eis assumptus
est in celum et sedet a dextris Dei. Illi autem profecti predica-
verunt ubique domino cooperante et sermonem confirmante
sequentibus signis. Incipit Luce evangeliste.

Lucas Antiochensis natione Syrus cuius lau-
dicitur discipulus apostolorum postea vero Paulum
secutus usque ad confessionem eius serviens Domino
sine crimine. Nam neque uxorem umquam habu-
ens neque filios LXXIIII annorum obiit in
Bithynia plenus Spiritu Sancto. Qui cum iam de-
scripta essent evangelia per Mattheum quidem in
Iudea per Marcum autem in Ytalia sancto insti-
gante Spiritu in Achaye partibus hoc scripsit evan-
gelium significans etiam ipse in principio ante alia esse
descripta. Cui extra ea que ordo evangelice disposi-
tionis exposcit ea maxime necessitas laboris fuit ut pri-
mum Grecis fidelibus omni prophetatione venturi in car-
nem Dei manifestata humanitate ne iudaicis

fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur, neue hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti excederent a ueritate elaboraret. Dehinc ut in principio euangelii Iohannis natiuitate presumpta cui euangelium scriberet et in quo electus scriberet indicaret, contestans in se completa esse que essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectione generationis in Christo implete et repetende a principio natiuitatis humane potestas permissa est, ut requirentibus demonstraret in quo adprehendens erat per Nathan filium introitu recurrentis in deum generationis admisso, indispartibilis deus predicans in hominibus Christum suum perfecti opus hominis redire in se per filium faceret, qui per David patrem uenientibus iter prebebat in Christo. Cui Luce non inmerito etiam scribendorum apostolicorum actuum potestas in ministerio datur, ut deo in deum pleno et filio proditionis extincto, oratione ab apostolis facta, sorte domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod et legentibus ac requirentibus deum, etsi per singula expediri a nobis utile fuerat, sciens tamen quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis edere, uitauimus publicam curiositatem, ne non tam uolentibus deum uideremur demonstrare quam fastidientibus prodidisse.

FUIT

Incipit Lucas euangelista.

In diebus Herodis regis Iudee sacerdos quidam nomine Zacharias de uice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen eius Elizabeth. Erant autem iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus domini sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine uicis sue ante deum, secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum domini. Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus domini stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est uidens, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, et uocabis nomen eius Iohannem. Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, et uinum et siceram non bibet, et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris sue. Et multos filiorum Israel conuertet ad dominum deum ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et uirtute Helie, ut conuertat corda patrum in filios et incredulos ad prudentiam iustorum, parare domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel qui asto ante deum, et missus sum ad te loqui et hec tibi euangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo hec fiant, pro eo quod non credidisti uerbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognouerunt quod uisionem angelorum uidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii eius, abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit Elizabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque, dicens: Quia sic fecit michi dominus in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines.

In mense autem sexto missus est Gabriel angelus a deo in ciuitatem Galilee cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro cui nomen erat Ioseph de domo David, et nomen uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset, turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero et paries filium, et uocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, et filius altissimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in eternum, et regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, et uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum uocabitur filius dei. Et ecce Elizabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis sextus est illi que uocatur sterilis, quia non erit impossibile apud deum omne uerbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini, fiat michi secundum uerbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda. Et intrauit in domum Zacharie, et salutauit Elizabeth. Et factum est ut audiuit salutationem Marie Elizabeth, exultauit infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, et exclamauit uoce magna et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc michi ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tue in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata que credidisti, quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi a domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea dominum, et exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancille sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit michi magna qui potens est, et sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede et exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, et diuites dimisit inanes. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordie sue. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in secula. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reuersa est in domum suam. Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Et audierunt uicini et cognati eius quia magnificauit dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. Et factum est in die octauo uenerunt circumcidere puerum, et uocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit: Nequaquam, sed uocabitur Iohannes. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est

in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant patri eius quem vellet vocari eum. Et postulans pugillarem scripsit dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt universi. Apertum est autem illico os eius et lingua eius, et loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, et super omnia montana Iudee divulgabantur omnia verba haec. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius impletus est Spiritu Sancto, et prophetavit dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi in sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta Altissimi vocaberis; preibis enim ante faciem Domini parare vias eius. Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordie Dei nostri in quibus visitavit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis sue ad Israel.

II Factum est autem in diebus illis exiit edictum a Cesare Augusto ut describeretur universus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside Syrie Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in civitatem suam. Ascendit autem et Ioseph a Galilea de civitate Nazareth in Iudeam civitatem David que vocatur Bethleem, eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies Marie ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in presepio, quia non erat ei locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator qui est Christus Dominus in civitate David. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo celestis exercitus laudantium Deum et dicentium: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in celum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem et videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus et ostendit nobis. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Ioseph et infantem positum in presepio. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia

·Q[illegible]· q· [illegible] est
plenior a pleniori [illegible].

verba hec conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus que audierant et viderant sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies ·viii· ut circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Ierusalem cui nomen Symeon, et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto non visurum se mortem nisi prius videret Christum Domini. Et venit in Spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas et benedixit Deum et dixit: Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tue Israel. Et erat pater eius et mater mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon, et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser; hec processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo ·vii· annis a virginitate sua. Et hec vidua usque ad annos ·lxxx·iiii·, que non discedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. Et hec ipsa hora superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galileam in civitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die sollempni Pasche. Et cum factus esset Iesus annorum ·xii·, ascendentibus illis in Ierusalem secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenientes regressi sunt in Ierusalem requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos et interrogantem eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad eum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos: Quid est quod me querebatis? Nesciebatis quia in his que Patris mei sunt oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis et venit in Nazareth, et erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba hec in corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia et etate et gratia apud Deum et homines.

III Anno ·xv· imperii Tyberii Cesaris, procurante Pontio Pilato Iudeam, et

tetrarcha et sub principibus sacerdotum anna et chay-
pha factum est verbum domini super iohannem zacharie filium
in deserto. Et venit in omnem regionem iordanis predi-
cans baptismum penitentie in remissionem peccatorum sicut
scriptum est in libro sermonum ysaie prophete. Vox clamantis
in deserto. parate viam domini rectas facite semitas
eius. Omnis vallis implebitur et omnis mons et collis
humiliabitur. et erunt prava in directa et aspera in vias
planas. Et videbit omnis caro salutare dei. Di-
cebat ergo ad turbas que exibant ut baptizarentur ab
ipso. Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere
a ventura ira. Facite ergo dignos fructus penitentie et
ne ceperitis dicere patrem habemus abraham. Dico autem
vobis quia potens est deus de lapidibus istis suscitare fi-
lios abrahe. Iam enim securis ad radicem arboris posi-
ta est. Omnis ergo arbor que non facit fructum bonum exciditur
et in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbe dicen-
tes. Quid ergo faciemus. Respondens autem dicebat illis. Qui ha-
bet duas tunicas det non habenti. et qui habet escas similiter
faciat. Venerunt autem publicani ut baptizarentur
et dixerunt ad illum. Et dixerunt ad illum. Magister
quid faciemus. At ille dixit ad eos. Nichil amplius
quam quod constitutum est vobis faciatis. Interrogabant
autem eum et milites dicentes. Quid faciemus et nos. Et
ait illis. Neminem concutiatis neque calumpniam faciatis.
et contenti estote stipendiis vestris. Existimante autem populo
et cogitantibus omnibus in cordibus suis de iohanne ne
forte esset ipse christus. Respondit iohannes dicens omnibus. Ego qui-
dem aqua baptizo vos. veniet autem fortior me post me
cuius non sum dignus solvere corrigiam calciamentorum
eius. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni. Cuius
ventilabrum in manu eius et purgabit aream suam
et congregabit triticum. paleas autem comburet igni inextingui-
bili. Multa quidem et alia evangelizabat exhortans
populum. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de
herodiade uxore fratris sui et de omnibus malis que fecit
herodes adiecit et hoc super omnia et inclusit iohannem in
carcere. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus et ihesu
baptizato et orante apertum est celum et descendit
spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox
de celo facta est. Tu es filius meus dilectus in te complacui
tibi. Et ipse ihesus erat incipiens quasi annorum xxx.
ut putabatur filius ioseph. Qui fuit heli. Qui fuit ma-
thath. Qui fuit levi. Qui fuit melchi. Qui fuit ianne. Qui
fuit ioseph. Qui fuit mathathie. Qui fuit amos. Qui fuit
naum. Qui fuit hesli. Qui fuit nagge. Qui fuit maath.
Qui fuit mathathie. Qui fuit semei. Qui fuit ioseph.
Qui fuit iuda. Qui fuit iohanna. Qui fuit resa. Qui
fuit zorobabel. Qui fuit salathiel. Qui fuit neri. Qui
fuit melchi. Qui addi. Qui fuit chosan. Qui fuit hel-
madam. Qui fuit her. Qui fuit ihesu. Qui fuit heliezer.
Qui fuit ioram. Qui fuit mathat. Qui fuit levi. Qui
fuit symeon. Qui fuit iuda. Qui fuit iude. Qui fuit ioseph.
Qui fuit iona. Qui fuit eliachim. Qui fuit melcha.
Qui fuit mathatha. Qui fuit nathan. Qui fuit david.
Qui fuit iesse. Qui fuit obeth. Qui fuit booz. Qui fuit a-
minadab. Qui fuit naason. Qui fuit aram. Qui fuit
esrom. Qui fuit phares. Qui fuit iude. Qui fuit iacob.
Qui fuit ysaac. Qui fuit abrahe. Qui fuit thare. Qui
fuit nachor. Qui fuit seruch. Qui fuit ragau. Qui
fuit phaleg. Qui fuit heber. Qui fuit sale. Qui fuit
cainan. Qui fuit arphaxat. Qui fuit sem. Qui fuit
noe. Qui fuit lamech. Qui fuit mathusale. Qui fuit e-
noch. Qui fuit iared. Qui fuit malaleel. Qui fuit chay-
nan. Qui fuit enos. Qui fuit seth. Qui fuit adam. Qui fuit
dei. IHesus autem plenus spiritu sancto regressus est a iordane IIII
et agebatur in spiritu in desertum diebus xl. et temptabatur
a diabolo. Et nichil manducavit in diebus illis. et consumma-
tis illis esuriit. Dixit autem illi diabolus. Si filius dei es
dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illum ihesus.
Scriptum est quia non in solo pane vivit homo sed in
omni verbo dei. Et duxit illum diabolus et ostendit in monte altissimo
illi omnia regna orbis terre in momento temporis. Et ait
ei. Tibi dabo potestatem hanc universam et gloriam il-
lorum. quia mihi tradita sunt et cui volo do illa. Tu ergo si
adoraveris coram me erunt tua omnia. Et respondens ihesus dixit
illi. Scriptum est. Dominum deum tuum adorabis et illi soli servi- Pinna
es. Et duxit illum in ierusalem et statuit eum supra pi-
naculum templi. Et dixit illi. Si filius dei es mitte
te hinc deorsum. Scriptum est enim. Quia angelis suis
mandavit de te ut conservent te. et quia in manibus tol-
lent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
Et respondens ihesus ait illi. Dictum est. Non temptabis dominum
deum tuum. Et consummata omni temptatione diabolus
recessit ab illo usque ad tempus. Et regressus est ihesus in virtu-
te spiritus in galileam. et fama exiit per universam re-
gionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum.
et magnificabatur ab omnibus. Et venit nazareth
ubi erat nutritus. et intravit secundum consuetudinem suam die
sabbati in synagogam. Et surrexit legere. et traditus
est illi liber prophete ysaie. Et ut revolvit librum
invenit locum ubi scriptum erat. Spiritus domini super me propter quod
unxit me evangelizare pauperibus misit me sanare
contritos corde. predicare captivis remissionem et
cecis visum. dimittere confractos in remissionem. predi-
care annum domini acceptum et diem retributionis.
Et cum plicuisset librum reddidit ministro et se-
dit. Et omnium in synagoga oculi erant inten-
dentes in eum. Cepit autem dicere ad illos. Quia hodie impleta
est scriptura hec in auribus vestris. Et omnes illi testimo-
nium dabant et mirabantur in verbis gratie que procede-
bant de ore ipsius. Et dicebant. Nonne hic est ioseph
filius. Et ait illis. Utique dicetis mihi hanc simili-
tudinem. Medice cura te ipsum. Quanta audivi-
mus facta in capharnaum fac et hic in patria tua.
Ait autem. Amen dico vobis. Quia nemo propheta acceptus
est in patria sua. In veritate dico vobis. multe vidu-
e erant in diebus helye in israel. quando clausum
est celum annis tribus et mensibus vi. cum facta esset fames
magna in omni terra et ad nullam illarum missus est
helyas. nisi in sarepta sydonie ad mulierem vi-
duam. Et multi leprosi erant in israel sub helyseo
propheta. et nemo illorum mundatus est nisi naaman syrus.
Et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes. Et
surrexerunt et eiecerunt illum extra civitatem. Et duxe-
runt illum usque ad supercilium montis super quem civitas
illorum erat edificata ut precipitarent eum. Ipse autem
transiens per medium illorum ibat. Et descendit in ca-
pharnaum civitatem galilee. Et docebat illos sab-
batis. Et stupebant in doctrina eius. quia in pote-
state erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo
habens demonium immundum. et exclamavit voce magna

[illegible]
[illegible]

gna dicens. Sine, quid nobis et tibi ihesu nazarene? venisti
perdere nos? Scio te quis sis, sanctus dei. Et increpavit illum
IIII ihesus dicens. Obmutesce et exi ab illo. Et cum proiecisset
illum demonium in medium, exiit ab illo nichilque eum
nocuit. Et factus est pavor in omnibus, et loquebantur ad in-
vicem dicentes. Quod est hoc verbum quia in potestate et
virtute imperat immundis spiritibus et exeunt? Et divul-
gabatur fama de illo in omnem locum regionis. Sur-
gens autem ihesus de synagoga introivit in domum sy-
monis. Socrus autem symonis tenebatur magnis fe-
bribus, et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam
imperavit febri, et dimisit illam. Et continuo surgens
ministrabat illis. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant
infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum.
At ille singulis manus imponens curabat eos.
Exibant autem demonia a multis clamantia et dicentia
quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea loqui
quia sciebant ipsum esse christum. Facta autem die egressus ibat in
desertum locum, et turbe requirebant eum, et venerunt
usque ad ipsum, et detinebant illum ne discederet ab eis.
Quibus ille ait. Quia et aliis civitatibus oportet me evan-
gelizare regnum dei, quia ideo missus sum. Et erat
V predicans in synagogis galilee. Factum est autem cum
turbe irruerent in eum ut audirent verbum dei,
et ipse stabat secus stagnum genesareth. Et vidit du-
as naves stantes secus stagnum; piscatores autem de-
scenderant et lavabant retia. Ascendens autem in unam
navim que erat symonis, rogavit eum a terra re-
ducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.
Ut autem cessavit loqui, dixit ad symonem. Duc in altum
et laxate retia vestra in capturam. Et respondens symon
dixit illi. Preceptor, per totam noctem laborantes nil
cepimus. In verbo autem tuo laxabo rethe. Et cum hoc
fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam.
Rumpebatur autem rethe eorum, et annuerunt sociis qui
erant in alia navi ut venirent et adiuvarent
eos. Et venerunt et impleverunt ambas naviculas ita
ut pene mergerentur. Quod cum videret symon petrus,
procidit ad genua ihesu dicens. Exi a me quia homo pec-
cator sum domine. Stupor enim circumdederat eum et omnes
qui cum illo erant in captura piscium quam cepe-
rant. Similiter autem iacobum et iohannem filios zebe-
dei qui erant socii symonis. Et ait ad symonem ihesus.
Noli timere. Ex hoc iam homines eris capiens. Et subdu-
ctis ad terram navibus relictis omnibus secuti sunt il-
lum. Et factum est cum esset in una civitatum, et ecce vir
plenus lepra, et videns ihesum procidens in faciem ro-
gabat eum dicens. Domine si vis potes me mundare.
Et extendens manum tetigit illum dicens. Volo munda-
re. Et confestim lepra discessit ab eo. Et ipse precepit
illi ut nemini diceret. Sed vade ostende te sacer-
doti et offer pro emundatione tua sicut precepit
moyses in testimonium illis. Perambulabat autem magis
sermo de illo. Et conveniebant turbe multe ut audi-
rent et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse autem sece-
debat in desertum et orabat. Et factum est in una dierum et
ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes et le-
gis doctores qui venerant ex omni castello galilee
et iudee et ierusalem. Et virtus domini erat ad sanandum eos.
Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat para-
liticus, et querebant eum inferre et ponere ante eum.

et non invenientes qua parte illum inferrent pre turba, as-
cenderunt supra tectum et per tegulas submiserunt eum cum
lecto in medium ante ihesum. Quorum fidem ut vidit, dixit.
Homo remittuntur tibi peccata. Et ceperunt cogitare scribe
et pharisei dicentes. Quis est hic qui loquitur blasphemias?
Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? Ut autem cognovit ihesus co-
gitationes eorum, respondens dixit ad illos. Quid cogitatis
in cordibus vestris? Quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata,
an dicere surge et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis
potestatem habet in terra dimittendi peccata, ait paralitico.
Tibi dico surge, tolle grabatum tuum et ambula,
vade in domum tuam. Et confestim surgens coram illis
tulit in quo iacebat et abiit in domum suam magnificans
deum. Et stupor apprehendit omnes et magnificabant
deum. Et repleti sunt timore dicentes quia vidimus mira-
bilia hodie. Et post hec exiit et vidit publicanum
nomine levi sedentem ad theloneum et ait illi. Sequ-
ere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum. Et
fecit ei convivium magnum levi in domo sua. Et erat
turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant
discumbentes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum
dicentes ad discipulos eius. Quare cum publicanis et
peccatoribus manducatis et bibitis? Et respon-
dens ihesus dixit ad illos. Non egent qui sani sunt medi-
co, sed qui male habent. Non veni vocare iustos sed
peccatores ad penitentiam. At illi dixerunt ad eum. Quare
discipuli iohannis ieiunant frequenter et obsecratio-
nes faciunt, similiter et phariseorum, tui autem edunt et
bibunt? Quibus ipse ait. Numquid potestis filios sponsi
dum cum illis est sponsus facere ieiunare? Venient
autem dies cum ablatus fuerit sponsus ab illis, tunc
ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem et similitudinem
ad illos. Quia nemo commissuram a vestimento no-
vo immittit in vestimentum vetus, alioquin et novum
rumpit et veteri non convenit commissura a novo. Et
nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin
rumpit vinum novum utres et ipsum effundetur et utres
peribunt. Sed vinum novum in utres novos mittendum
est et utraque conservantur. Et nemo bibens vetus sta-
tim vult novum. Dicit enim vetus melius est. Factum VI
est autem in sabbato secundo primo cum transiret per sata, velle-
bant discipuli eius spicas et manducabant fri-
cantes manibus. Quidam autem phariseorum dicebant
illis. Quid facitis quod non licet in sabbatis? Et respondens ihesus
dixit ad illos. Nec hoc legistis quod fecit david cum esurisset
ipse et qui cum ipso erant, quomodo intravit in domum dei
et panes propositionis sumpsit et manducavit et dedit his
qui cum eo erant, quos non licebat manducare nisi tan-
tum sacerdotibus? Et dicebat illis. Quia dominus est filius hominis et
sabbati. Factum est autem in alio sabbato ut intraret in syna-
gogam et doceret. Et erat homo ibi et manus eius
dextera erat arida. Observabant autem eum scribe et pha-
risei si in sabbato curaret, ut invenirent unde
accusarent eum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum. Et
ait homini qui habebat manum aridam. Surge et sta
in medio. Et surgens stetit. Ait autem ad illos ihesus. In-
terrogo vos si licet sabbato bene facere an male, animam
salvam facere an perdere? Et circumspectis omnibus
dixit homini. Extende manum tuam. Et extendit. Et
restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia, et collo-
quebantur ad invicem quidnam facerent de ihesu.

[illegible]
[illegible]

Factum est autem in diebus illis exiit in montem orare et erat
pernoctans in oratione dei. Et cum dies factus esset vocavit
discipulos suos et elegit xii ex ipsis quos et apostolos no-
minavit. Symonem quem cognominavit petrum
et andream fratrem eius matheum et thomam iacobum et
iohannem philippum et bartholomeum iacobum alphei.
Et symonem qui vocatur zelotes. Iudam iacobi et iudam
scarioth qui fuit proditor. Et descendens cum illis stetit
in loco campestri et turba discipulorum eius et multitu-
do copiosa plebis ab omni iudea et ierusalem et mariti-
ma et tyri et sydonis qui venerant ut audirent eum
et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus in-
mundis curabantur. Et omnis turba querebat eum tan-
gere quia virtus de illo exibat et sanabat omnes. Et ipse
elevatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes quia
vestrum est regnum celorum. Beati qui nunc esuritis quia saturabi-
mini. Beati qui nunc fletis quia ridebitis. Beati eritis cum
vos oderint homines et cum separaverint vos et exprobrave-
rint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium
hominis. Gaudete in illa die et exultate ecce enim
merces vestra multa est in celo. Secundum hec enim faciebant pro-
phetis patres eorum. Verumptamen ve vobis divitibus quia habetis
consolationem vestram. Ve vobis qui saturati estis quia esurie-
tis. Ve vobis qui ridetis nunc quia lugebitis et flebitis.
Ve vobis cum benedixerint vobis homines. Secundum hec enim fa-
ciebant pseudoprophetis patres eorum. Sed vobis dico qui
auditis diligite inimicos vestros. Benefacite his
qui oderunt vos. Benedicite maledicentibus vobis orate
pro calumpniantibus vos. Et qui te percutit in max-
illam prebe et alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimen-
tum et tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te tribu-
e. Et qui aufert que tua sunt ne repetas. Et prout vultis ut
faciant vobis homines et vos facite illis similiter. Et
si diligitis eos qui vos diligunt que vobis est gratia?
Nam et peccatores diligentes se diligunt. Et si bene fece-
ritis his qui bene vobis faciunt que vobis est gratia? Siquidem
et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a qui-
bus speratis recipere que gratia est vobis? Nam et peccatores
peccatoribus fenerantur ut recipiant equalia. Verumptamen
diligite inimicos vestros. Benefacite et mutuum date
nichil inde sperantes et erit merces vestra multa et eritis filii
altissimi quia ipse benignus est super ingratos et malos.
Estote ergo misericordes sicut et pater vester misericors est. Nolite
iudicare et non iudicabimini. Nolite condempnare
et non condempnabimini. Dimittite et dimittemini.
Date et dabitur vobis. Mensuram bonam et confertam et co-
agitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem
quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis.
Dicebat autem illis similitudinem. Numquid potest cecus ce-
cum ducere. Nonne ambo in foveam cadunt? Non est
discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis erit si sit sicut
magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui
trabem autem que est in oculo tuo non consideras? Aut quomodo
potes dicere fratri tuo. Frater sine eiciam festucam de o-
culo tuo ipse trabem in oculo tuo non videns? Ypocri-
ta eice primum trabem de oculo tuo et tunc perspicies ut
educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim arbor
bona que facit fructus malos neque arbor mala faciens
fructum bonum. Unaqueque enim arbor de fructu suo
cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt fi-
cus neque de rubo vindemiant uvam. Bonus homo de bo-
no thesauro cordis sui profert bonum et malus homo
de malo thesauro profert malum. Ex habundantia enim cor-
dis os loquitur. Quid autem vocatis me domine domine et non fa-
citis que dico? Omnis enim qui venit ad me et audit
sermones meos et facit eos ostendam vobis cui
similis est. Similis est homini edificanti domum qui fodit in
altum et posuit fundamentum super petram. Inundatione autem
facta illisum est flumen domui illi et non potuit eam movere.
fundata enim erat super firmam petram. Qui autem audit et non
facit similis est homini edificanti domum suam super terram
sine fundamento in quam illisus est fluvius et continuo cecidit
et facta est ruina domus illius magna. Cum autem implesset
omnia verba sua in aures plebis intravit capharnaum. VII
Centurionis autem cuiusdam servus male habens erat
moriturus qui illi erat preciosus. Et cum audisset de ihesu
misit ad eum seniores iudeorum rogans eum ut veniret
et salvaret servum eius. At illi cum venissent ad ihesum rogabant
eum sollicite dicentes ei quia dignus est ut hoc
illi prestes. Diligit enim gentem nostram et synagogam ipse
edificavit nobis. Ihesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe
esset a domo misit ad eum centurio amicos dicens. Domine no-
li vexari. Non enim sum dignus ut sub tectum
meum intres. Propter quod et meipsum non sum dignum
arbitratus ut venirem ad te. Sed dic verbo et sanabitur pu-
er meus. Nam et ego homo sum sub potestate consti-
tutus habens sub me milites et dico huic vade et vadit
et alio veni et venit et servo meo fac hoc et facit. Quo audi-
to ihesus miratus est et conversus sequentibus se turbis dixit. Amen
dico vobis nec in israel tantam fidem inveni. Et reversi
sunt qui missi fuerant domum invenerunt servum qui languerat
sanum. Et factum est deinceps ibat ihesus in civitatem que vocatur
naym et ibant cum illo discipuli eius et turba copiosa. Cum
autem appropinquaret porte civitatis ecce defunctus effe-
rebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat et
turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus miseri-
cordia motus super eam dixit illi. Noli flere. Et accessit et tetigit
loculum. Hii autem qui portabant steterunt. Et ait. Ado-
lescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit
loqui. Et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor
et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit
in nobis. Et quia deus visitavit plebem suam. Et exiit
hic sermo in universam iudeam de eo et omnem circa regio-
nem. Et nunciaverunt iohanni discipuli eius de omnibus his.
Et convocavit duos de discipulis suis iohannes et misit ad
ihesum dicens. Tu es qui venturus es an alium expectamus?
Cum autem venissent ad eum viri dixerunt. Iohannes baptista mi-
sit nos ad te dicens. Tu es qui venturus es an alium expe-
ctamus? In ipsa autem hora curavit multos a languoribus
et plagis et spiritibus malis et cecis multis donavit visum.
Et respondens dixit illis. Euntes nunciate iohanni que audistis
et vidistis. Quia ceci vident claudi ambulant leprosi mun-
dantur. Surdi audiunt. mortui resurgunt. pauperes evan-
gelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.
Et cum discessissent nuncii iohannis cepit dicere de iohanne ad tur-
bas. Quid existis in desertum videre? harundinem vento
agitatam. Sed quid existis videre? hominem
mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste preciosa
sunt et deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis vi-
dere? prophetam? Utique dico vobis et plus quam prophetam.
Hic est de quo scriptum est. Ecce mitto angelum meum
ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. Dico
enim vobis maior inter natos mulierum propheta ma-
ior iohanne baptista nemo est. Qui autem minor est in regno celorum ma-
ior est illo. Et omnis populus audiens et publicani iustifi-
caverunt deum baptizati baptismo iohannis. Pharisei autem
et legis periti consilium dei spreverunt in semetipsos non bap-
tizati ab eo. Cui ergo similes dicam homines generatio-
nis huius et cui similes sunt. Similes sunt pueris
sedentibus in foro et loquentibus ad invicem et dicentibus.
Cantavimus vobis tibiis et non saltastis. Lamentavimus
et non plorastis. Venit enim iohannes baptista neque manducans

nec bibens vinum, et dicitis: Demonium habet. Venit filius
hominis manducans et bibens, et dicitis: Ecce homo
devorator et bibens vinum, amicus publicanorum et pecca-
torum. Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Ro-
gabat autem illum quidam phariseus ut manducaret
cum illo. Et ingressus domum pharisei discubuit. Et
ecce mulier que erat in civitate peccatrix, ut cognovit
quod Ihesus accubuisset in domo pharisei, attulit ala-
bastrum unguenti, et stans retro secus pedes
eius, lacrimis cepit rigare pedes eius, et capillis capi-
tis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et unguen-
to ungebat. Videns autem phariseus qui vocave-
rat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret uti-
que que et qualis est mulier que tangit eum, quia peccatrix
est. Et respondens Ihesus dixit ad illum: Symon, habeo tibi
aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Duo debitores
erant cuidam feneratori: unus debebat
denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus
illis unde redderent, donavit utrisque. Quis
ergo eum plus diligit? Respondens Symon dixit: Estimo
quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudica-
sti. Et conversus ad mulierem, dixit Symoni: Vides hanc
mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis
non dedisti; hec autem lacrimis rigavit pedes meos, et capil-
lis suis tersit. Osculum michi non dedisti; hec autem ut intravit non
cessavit osculari pedes meos. Propter quod dico tibi: remit-
tuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem
minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam:
Remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt qui simul accum-
bebant dicere intra se: Quis est hic qui peccata dimittit?
Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit; vade

VII

in pace. Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per ci-
vitates et castella, predicans et evangelizans regnum
dei, et duodecim cum illo, et mulieres aliquae que erant curate
a spiritibus malignis et infirmitatibus: Maria que vocatur
Magdalene, de qua demonia septem exierant, et Iohan-
na uxor Chuze procuratoris Herodis, et Susanna, et
alie multe que ministrabant ei de facultatibus suis.
Cum autem turba plurima conveniret ad Ihesum, et de civi-
tatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem:
Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum semi-
nat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volu-
cres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra pe-
tram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud ce-
cidit inter spinas, et simul exorte spine suffocaverunt
illud. Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum
fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat: Qui
habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius
que esset hec parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nos-
se misterium regni dei, ceteris autem in parabolis, ut vi-
dentes non videant, et audientes non intelligant. Est
autem hec parabola: Semen est verbum dei. Qui autem secus viam,
hii sunt qui audiunt; deinde venit diabolus et tol-
lit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.
Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio
suscipiunt verbum, et hii radices non habent, qui ad tempus
credunt, et in tempore temptationis recedunt. Quod autem
in spinas cecidit, hii sunt qui audierunt, et a sollicitudini-
bus et divitiis et voluptatibus vite euntes suf-
focantur, et non referunt fructum. Quod autem in terram bonam,
hii sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum
retinent, et fructum afferunt in patientia. Nemo autem
lucernam accendens operit eam vase, aut subtus lec-
tum ponit, sed supra candelabrum ponit, ut intrantes
videant lucem. Non enim est occultum quod non manifestetur,
nec absconditum quod non agnoscatur et in palam ve-
niat. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur ei; et
quicumque non habet, et quod putat se habere auferetur ab eo. Ve-
nerunt autem ad illum mater et fratres eius, et non poterant adire eum pre tur-
ba. Et nunciatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris,
volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos: Mater me-
a et fratres mei hii sunt qui verbum dei audiunt et faciunt. Et
factum est in una dierum, et ipse ascendit in naviculam
et discipuli eius. Et ait ad illos: Transfretemus trans sta-
gnum. Et ascenderunt. Navigantibus autem illis, obdormi-
vit. Et descendit procella venti in stagnum, et com-
plebantur et periclitabantur. Accedentes autem suscita-
verunt eum dicentes: Preceptor, perimus. At ille surgens
increpavit ventum et tempestatem aque, et cessavit,
et facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui
timentes mirati sunt, dicentes ad invicem: Quis putas hic
est, quia et ventis imperat et mari, et obediunt ei? Et navigave-
runt ad regionem Gerasenorum, que est contra Galileam.
Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam
qui habebat demonium iam temporibus multis, et vestimento
non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.
Is ut vidit Ihesum, procidit ante illum, et exclamans voce
magna dixit: Quid michi et tibi est, Ihesu fili dei altissimi? Ob-
secro te ne me torqueas. Precipiebat enim spiritui immun-
do ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arri-
piebat illum, et vinciebatur catenis et compedibus
custoditus, et ruptis vinculis agebatur a demonio
in deserta. Interrogavit autem illum Ihesus dicens: Quod tibi nomen
est? At ille dixit: Legio, quia intraverant demonia mul-
ta in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in
abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum
pascentium in monte, et rogabant eum ut permitte-
ret eos in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo
demonia ab homine, et intraverunt in porcos, et impe-
tu abiit grex per preceps in stagnum, et suffocatus est.
Quod ut viderunt qui pascebant, fugerunt, et nun-
ciaverunt in civitatem et in villas. Exierunt autem videre
quod factum est, et venerunt ad Ihesum, et invenerunt hominem se-
dentem a quo demonia exierant, vestitum ac sana mente,
ad pedes eius, et timuerunt. Nunciaverunt autem illis et qui
viderant quomodo sanus factus esset a legione. Et rogaverunt
eum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut disce-
deret ab ipsis, quia timore magno tenebantur. Ipse
autem ascendens navim reversus est. Et rogabat eum
vir a quo demonia exierant ut cum eo esset. Dimisit
autem eum Ihesus dicens: Redi in domum tuam, et narra quan-
ta tibi fecerit deus. Et abiit per universam civitatem predi-
cans quanta illi fecisset Ihesus. Factum est autem cum rediisset Ihesus,
excepit illum turba; erant enim omnes expectan-
tes eum. Et ecce venit vir cui nomen Iayrus, et ipse
princeps synagoge erat, et cecidit ad pedes Ihesu, ro-
gans eum ut intraret in domum eius, quia filia uni-
ca erat illi fere annorum duodecim, et hec moriebatur. Et con-
tigit, dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier
quedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, que in
medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ul-
lo potuit curari. Accessit retro, et tetigit fimbriam
vestimenti eius, et confestim stetit fluxus sanguinis eius.
Et ait Ihesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus,
dixit Petrus et qui cum illo erant: Preceptor, turbe te
comprimunt et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? Et
dixit Ihesus: Tetigit me aliquis. Nam et ego novi vir-
tutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit,
tremens venit, et procidit ante pedes eius, et ob quam cau-
sam tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quem-

¶ Moribus. signa. verbis. blasfemia. digitis. fimbria.
causa. cum. dum. turba secuta fuit.

et quomodo confestim sanata sit. At ipse dixit illi: Filia, fides tua te salvam fecit. Vade in pace. Adhuc eo loquente venit quidam ad principem synagogae dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare magistrum. Iesus autem audito hoc verbo respondit patri puellae: Noli timere, crede tantum et salva erit. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum et Iohannem et Iacobum et patrem et matrem puellae. Flebant autem omnes et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est enim mortua puella sed dormit. Et deridebant eum scientes quia mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamavit dicens: Puella, surge. Et reversus est spiritus eius et surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare. Et stupuerunt parentes eius, quibus praecepit ne alicui dicerent quod factum erat.

IX Convocatis autem Iesus duodecim apostolis dedit illis virtutem et potestatem super omnia daemonia et ut languores curarent. Et misit illos praedicare regnum Dei et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam neque peram neque panem neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa et pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella evangelizantes et curantes ubique. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur a quibusdam quia Iohannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero quia Helias apparuit, ab aliis autem quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi. Quis autem est iste de quo audio ego talia? Et quaerebat videre eum. Et reversi apostoli narraverunt illi quaecumque fecerunt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum qui est Bethsaidae. Quod cum cognovissent turbae secutae sunt illum. Et excepit illos et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem coeperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque quae circa sunt divertant et inveniant escas, quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes et duo pisces, nisi forte nos eamus et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. Et ita fecerunt. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus respexit in caelum et benedixit illis et fregit et distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt, et sublatum est quod superfuit illis fragmentorum cophini duodecim. Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli. Et interrogavit illos dicens: Quem me dicunt esse turbae? At illi responderunt et dixerunt: Alii Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero quia propheta unus de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei. At ille increpans illos praecepit ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis et occidi et tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semet ipsum et tollat crucem suam cotidie et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam. Quid enim proficit homo si lucretur universum mundum, se ipsum autem perdat et detrimentum sui patiatur? Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius

hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et Patris et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere, sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei. Factum est autem post haec verba fere dies octo, et assumpsit Petrum et Iohannem et Iacobum et ascendit in montem ut oraret. Et factum est dum oraret, facta est species vultus eius altera, et vestitus eius albus refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum eo. Erant autem Moyses et Helias visi in maiestate, et dicebant excessum eius quem completurus erat in Ierusalem. Petrus vero et qui cum illo erant gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Praeceptor, bonum est nos hic esse, et faciamus hic tria tabernacula, unum tibi et unum Moysi et unum Heliae, nesciens quid diceret. Haec autem illo loquente, facta est nubes et obumbravit eos, et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quae viderant. Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum quia unicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit illum et subito clamat, et elidit et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum, et non potuerunt. Respondens autem Iesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit eum daemonium et dissipavit. Et increpavit Iesus spiritum immundum et sanavit puerum et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibusque mirantibus in omnibus quae faciebat Iesus, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud. Et timebant interrogare eum de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in eos quis eorum maior esset. At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendens puerum statuit eum secus se, et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit; et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter omnes vos, hic maior est. Respondens autem Iohannes dixit: Praeceptor, vidimus quendam in nomine tuo eicientem daemonia, et prohibuimus eum quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere, qui enim non est adversum vos pro vobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam firmavit ut iret in Ierusalem. Et misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis Ierusalem. Cum autem vidissent discipuli eius Iacobus et Iohannes dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de caelo et consumat illos? Et conversus increpavit illos et dixit: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. Et ait illi Iesus: Vulpes foveas habent et volucres caeli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui

Gre. ſt gradum .i. extr.

·xv· kal.

·iii· ſcp.

sepeliant mortuos suos. Tu autem vade annuntia
regnum dei. Et ait alter. Sequar te domine sed primum
permitte me renuntiare his qui domi sunt. Ait ad
illum ihesus. Nemo mittens manum suam in ara-
trum et aspiciens retro aptus est regno dei.
X Post hec designavit ihesus dominus et alios lxx. et
misit illos binos ante faciem suam in omnem ci-
vitatem et locum quo ipse erat venturus. Et di-
cebat illis. Messis quidem multa, operarii autem pau-
ci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in
messem suam. Ite. Ecce ego mitto vos sicut ag-
nos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram
neque calciamenta et neminem per viam salutaveritis.
In quamcumque domum intraveritis primum dicite,
Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis requi-
escet super illum pax vestra. Sin autem ad vos revertetur.
In eadem autem domo manete edentes et bibentes
que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede su-
a. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque
civitatem intraveritis et susceperint vos, manducate
que apponuntur vobis. et curate infirmos qui in
illa sunt et dicite illis. Appropinquavit in vos reg-
num dei. In quamcumque civitatem intraveritis et non
receperint vos. exeuntes autem in plateas eius dicite.
Et pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra ex-
tergimus in vos. Tamen hoc scitote quia appropinquabit
regnum dei. Dico vobis quia Sodomis remissius e-
rit in die illa quam illi civitati. Ve tibi corozaim.
Ve tibi bethsaida quia si in Tyro et Sydone facte fuis-
sent virtutes que in vobis facte sunt olim in cilicio
sedentes penitterent. Verumptamen Tyro et Sydoni remissius
erit in iudicio quam vobis. Et tu capharnaum
usque in celum exaltata es, usque ad infernum
demergeris. Qui vos audit me audit. et qui vos spernit
me spernit. Qui autem me spernit spernit eum qui me mi-
sit. Reversi sunt autem lxx cum gaudio dicentes. domine
et demonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait il-
lis. Videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem.
nob Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpi-
ones et super omnem virtutem inimici et nil vobis nocebit. Verumptamen
in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiciuntur. Gau-
dete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis. In
ipsa autem hora exultavit spiritu sancto et dixit. Confiteor
tibi domine pater celi et terre quod abscondisti hec a sapientibus
et prudentibus et revelasti ea parvulis. Etiam pater quo-
niam sic fuit placitum ante te. Omnia michi tradita sunt
a patre meo. et nemo scit qui sit filius nisi pater. et qui
sit pater nisi filius, et cui voluerit filius revelare.
Et conversus ad discipulos suos dixit. Beati oculi
qui vident que vos videtis. Dico enim vobis quod
multi reges et prophete voluerunt videre que vos vide-
tis et non viderunt. et audire que vos auditis
et non audierunt. Et ecce quidam legis peritus
surrexit temptans eum et dicens. Magister quid
faciendo vitam eternam possidebo. At ille dixit ad
eum. In lege quid scriptum est. Quomodo legis. Ille respon-
dens dixit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde
tuo et ex tota anima tua et ex totis viribus tuis
et ex tota mente tua. et proximum tuum sicut te ipsum.
Dixitque illi. Recte respondisti. hoc fac et vives. Ille autem
volens iustificare se ipsum dixit ad ihesum. Et quis
est meus proximus. Suscipiens autem ihesus ait. Homo
quidam descendebat ab ierusalem in iericho et inci-
dit in latrones qui etiam despoliaverunt eum et

plagis impositis abierunt semivivo relicto. Acci-
dit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via
et viso illo preterivit. Similiter et levita cum esset secus lo-
cum et videret illum pertransiit. Samaritanus autem quidam
iter faciens venit secus eum et videns eum misericordia motus est.
Et appropians alligavit vulnera eius infun-
dens vinum et oleum. Et imponens illum in iumentum
suum duxit in stabulum et curam eius egit. Et
altera die protulit duos denarios et dedit stabula-
rio et ait. Curam illius habe et quodcumque supererroga-
veris ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium
tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones?
At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi
ihesus. Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum
irent et ipse intravit in quoddam castellum et mu-
lier quedam Martha nomine excepit illum in domum
suam. Et huic erat soror nomine Maria. Que etiam
sedens secus pedes domini audiebat verbum illius.
Martha autem satagebat circa frequens ministerium.
Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror mea re-
liquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me
adiuvet. Et respondens dixit ei dominus. Martha Martha
sollicita es et turbaris erga plurima. Porro unum
est necessarium. Maria autem optimam partem elegit que
non auferetur ab ea. Et factum est cum esset in lo- XI
co quodam orans ut cessavit dixit unus ex discipulis
eius ad eum. Domine doce nos orare sicut docuit et Io-
hannes discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis di-
cite. Pater sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum
tuum. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie et
dimitte nobis debita nostra. Siquidem et ipsi dimittimus
omni debenti nobis. Et ne nos inducas in temptatio-
nem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum et ibit
ad illum media nocte et dicet illi. Amice acco-
moda michi tres panes quoniam amicus meus venit ad me de
via. et non habeo quod ponam ante illum. Et ille respondens
deintus dicat illi. Noli michi molestus esse. Iam ostium
clausum est et pueri mei mecum sunt in lecto et non possum
surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans di-
co vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus
eius sit, propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quot
habet necessarios. Et ego vobis dico. Petite et dabitur
vobis. Querite et invenietis. Pulsate et aperietur vobis.
Omnis enim qui petit accipit. et qui querit invenit.
et pulsanti aperietur. Quis enim ex vobis patrem petit
panem numquid lapidem dabit illi? aut piscem numquid
pro pisce dabit illi serpentem? Aut si petierit o-
vum numquid porriget illi scorpionem? Si ergo
vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris quanto
magis pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus
se. Et erat ihesus eiciens demonium. et illud erat mu-
tum. Et cum eiecisset demonium. locutus est mutus
et admirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt
In beelzebub principe demoniorum eicit demonia.
Et alii temptantes signum de celo querebant ab eo.
Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit eis. Omne regnum
in se ipsum divisum desolabitur et domus supra domum
cadet. Si autem et sathanas in se ipsum divisus est quomodo sta-
bit regnum ipsius quia dicitis in beelzebub eicere
me demonia. Si autem ego in beelzebub eicio demonia
filii vestri in quo eiciunt. Ideo ipsi iudices vestri erunt.
Porro si in digito dei eicio demonia. profecto prevenit
in vos regnum dei. Cum fortis armatus custo-
dit atrium suum in pace sunt ea que possidet. Si autem

fortior illo superveniens vicerit eum, universa arma
eius auferet in quibus confidebat, et spolia eius distribu-
et. Qui non est mecum contra me est, et qui non colligit
mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab ho-
mine ambulat per loca inaquosa querens requiem et
non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde
exivi. Et cum venerit invenit scopis mundatam
et ornatam. Et tunc vadit et assumit septem alios spiritus
nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima
hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum
hec diceret, extollens vocem quedam mulier de turba
dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera que
suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui au-
diunt verbum dei et custodiunt illud. Turbis autem
concurrentibus cepit dicere: Generatio hec generatio nequam est;
signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum
Ione prophete. Nam sicut Ionas signum fuit Ninivitis
ita erit filius hominis generationi isti. Regina austri
surget in iudicio cum viris generationis huius et condem-
nabit eos, quia venit a finibus terre audire sapientiam Sa-
lomonis, et ecce plus quam Salomon hic. Viri Nini-
vite surgent in iudicio cum generatione hac et con-
dempnabunt eam, quia penitentiam egerunt ad predicatio-
nem Ione, et ecce plus quam Ionas hic. Nemo lucernam
accendit et in abscondito ponit neque sub modio, sed
super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant.
Lucerna autem corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit
simplex totum corpus tuum lucidum erit. Si autem
nequam fuerit, et corpus tuum tenebrosum erit. Vide
ergo ne lumen quod in te est tenebre sint. Si ergo corpus
tuum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum
erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris il-
luminabit te. Et cum loqueretur rogavit illum
quidam phariseus ut pranderet apud se, et ingressus
recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans
dicere quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus
ad illum: Quod deforis est calicis et catini nunc vos pha-
risei mundatis. Quod autem intus est vestrum plenum est rapi-
na et iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est
et id quod intus est fecit? Verumtamen quod superest date ele-
mosinam, et ecce omnia munda sunt vobis. Sed ve
vobis pharisei quia decimatis mentam et rutam et omne
holus, et preteritis iudicium et caritatem dei. Hec autem
oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis pharisei
quia diligitis primas cathedras in synagogis et
salutationes in foro. Ve vobis quia estis ut monu-
menta que non apparent, et homines ambulantes supra
nesciunt. Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi:
Magister hec dicens et nobis contumeliam facis. At ille ait:
Et vobis legis peritis ve, quia oneratis homines oneri-
bus que portare non possunt, et ipsi uno digito vestro
non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edificatis monumen-
ta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos. Profecto
testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam
quidem ipsi eos occiderunt, vos autem edificatis eorum
sepulchra. Propterea et sapientia dei dixit: Mittam ad
illos prophetas et apostolos, et ex illis occident et persequen-
tur, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est
a constitutione mundi a generatione ista, a sangui-
ne Abel iusti usque ad sanguinem Zacharie qui pe-
riit inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab
hac generatione. Ve vobis legis peritis qui tulistis cla-
vem scientie; ipsi non introistis et eos qui introibant
prohibuistis. Cum hec ad illos diceret ceperunt

pharisei et legis periti graviter insistere et os eius opprime-
re de multis, insidiantes ei et querentes aliquid capere
de ore eius ut accusarent eum. Multis autem turbis circumstan- XII
tibus ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad disci-
pulos suos: Attendite a fermento phariseorum quod est
ypocrisis. Nichil autem opertum est quod non reveletur, neque absconditum
quod non sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis in lumi-
ne dicentur, et quod in aurem locuti estis in cubiculis pre-
dicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis, ne terrea-
mini ab his qui occidunt corpus et post hec non habent am-
plius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis:
Timete eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere
in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. Nonne quinque
passeres veneunt dipondio, et unus ex illis non est in
oblivione coram deo? Sed et capilli capitis vestri omnes
numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus
pluris estis vos. Dico autem vobis, omnis quicumque confessus fuerit
me coram hominibus, et filius hominis confitebitur illum coram
angelis dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, nega-
bitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbum
in filium hominis remittetur illi; ei autem qui in spiritum sanctum
blasphemaverit non remittetur. Cum autem inducent vos
in synagogas et ad magistratus et potestates,
nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut
quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa
hora que oporteat dicere. Ait autem quidam ei de turba:
Magister dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem.
tem. At ille dixit ei: Homo, quis me constituit iudicem
aut divisorem super vos? Dixitque ad illos: Videte et
cavete ab omni avaritia, quia non in habundantia
cuiusquam vita eius est ex his que possidet. Dixit autem
similitudinem ad illos dicens: Hominis cuiusdam di-
vitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra
se dicens: Quid faciam quia non habeo quo congregem fru-
ctus meos? Et dixit: Hoc faciam, destruam horrea
mea et maiora faciam, et illuc congregabo omnia
que nata sunt michi et bona mea, et dicam anime
mee: Anima, habes multa bona posita in annos
plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem
illi deus: Stulte, hac nocte animam tuam exactores re-
petunt a te; que autem parasti cuius erunt? Sic est qui
thesaurizat et non est in deum dives. Dixitque ad disci-
pulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti esse anime
vestre quid manducetis neque corpori quid vestiamini.
Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimen-
tum. Considerate corvos quia non seminant neque
metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et
deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis
illis. Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam
suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est
potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia
agri quomodo crescunt, non laborant neque nent. Dico autem
vobis quia nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur
sicut unum ex istis. Si autem fenum quod hodie in agro est
et cras in clibanum mittitur deus sic vestit, quanto magis
vos pusille fidei. Et vos nolite querere quid mandu-
cetis aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli. Hec
enim omnia gentes mundi inquirunt. Pater autem vester scit
quoniam his indigetis. Verumtamen querite primum regnum
dei, et hec omnia adicientur vobis. Nolite timere pusil-
lus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.
Vendite que possidetis et date elemosinam. Facite
vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum
non deficientem in celo, quo fur non appropiat neque tinea

corrumpit. Ubi enim thesaurus vester est ibi et cor vestrum
erit. Sint lumbi vestri praecincti et lucernae ardentes in ma-
nibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus do-
minum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit et pul-
saverit confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum
venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod prae-
cinget se et faciet illos discumbere et transiens ministra-
bit illis. Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia
vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi.
Hoc autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur
veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum
suam. Et vos estote parati quia qua hora non putatis
filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, dicis
ad nos hanc parabolam an et ad omnes? Dixit autem dominus:
Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit
dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici
mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus
invenerit ita facientem. Vere dico vobis quia supra omnia
quae possidet constituet illum. Quod si dixerit ser-
vus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire,
et coeperit percutere pueros et ancillas et edere et bibere et inebri-
ari, veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora
qua nescit et dividet eum partemque eius cum infidelibus
ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini
sui et non praeparavit et non fecit secundum voluntatem eius vapula-
bit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis
vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est
multum quaeretur ab eo. Et cui commendaverunt multum plus
petent ab eo. Ignem veni mittere in terram et quid
volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari et quo-
modo coartor usque dum perficiatur. Putatis quia pa-
cem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem.
Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos
et duo in tres dividentur: pater in filium et filius in patrem
suum, mater in filiam et filia in matrem, socrus in nurum
suam et nurus in socrum suam. Dicebat autem et ad turbas:
Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim
dicitis: nimbus venit, et ita fit. Et cum austrum
flantem, dicitis quia aestus erit, et fit. Hypocritae, faciem
caeli et terrae nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis?
Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?
Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in
via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te apud
iudicem et iudex tradat te exactori et exactor
XIII mittat te in carcerem. Dico tibi, non exies inde donec
et novissimum minutum reddas. Aderant autem quidam in
ipso tempore nuntiantes illi de Galilaeis quorum sanguinem
Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit
illis: Putatis quod hi Galilaei prae omnibus Galilaeis pecca-
tores fuerunt quia talia passi sunt? Non, dico vobis, sed
nisi paenitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Et sicut illi
decem et octo supra quos cecidit turris in Siloa et occidit
eos, putatis quia et ipsi debitores fuerunt praeter omnes homines
habitantes in Hierusalem? Non, dico vobis, sed si non paenitentiam e-
geritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem hanc simili-
tudinem: Arborem fici habebat quidam planta-
tam in vinea sua, et venit quaerens fructum in
illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ec-
ce anni tres sunt ex quo venio quaerens fructum in fi-
culnea hac et non invenio. Succide ergo illam: utquid
et terram occupat? At ille respondens dixit illi: Domine,
dimitte illam et hoc anno usque dum fodiam circa illam
et mittam stercora, et si quidem fecerit fructum; sin autem
in futurum succides illam. Erat autem docens in sy-
nagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier quae habebat spiritum in-

firmitatis annis decem et octo et erat inclinata nec omnino
poterat sursum respicere. Quam cum videret Iesus vo-
cavit ad se et ait: Mulier, dimissa es ab infirmitate
tua. Et imposuit illi manus et confestim erecta est
et glorificabat deum. Respondens autem archisynagogus indig-
nans quia sabbato curasset Iesus, dicebat turbae: Sex di-
es sunt in quibus oportet operari; in his ergo venite et cura-
mini et non in die sabbati. Respondit autem ad illum
dominus et dixit: Hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit
bovem suum aut asinum a praesepio et ducit adaquare? Hanc
autem filiam Abrahae quam alligavit Satanas ecce
decem et octo annis non oportuit solvi a vinculo isto die
sabbati? Et cum haec diceret erubescebant omnes adver-
sarii eius, et omnis populus gaudebat in universis quae glo-
riose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est
regnum dei et cui simile aestimabo illud? Simile
est grano sinapis quod acceptum homo misit in
hortum suum et crevit et factum est in arborem magnam
et volucres caeli requieverunt in ramis eius. Et iterum
dixit: Cui simile aestimabo regnum dei? Simile est
fermento quod acceptum mulier abscondit in farinae sa-
ta tria donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates
et castella docens et iter faciens in Hierusalem. Ait autem
illi quidam: Domine, si pauci sunt qui salvantur?
Ipse autem dixit: Contendite intrare per angustam por-
tam, quia multi dico vobis quaerent intrare et non poterunt.
Cum autem intraverit paterfamilias et clauserit ostium,
et incipietis foris stare et pulsare ostium dicentes:
Domine aperi nobis, et respondens dicet vobis: Nescio vos un-
de sitis. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram
te et bibimus et in plateis nostris docuisti. Et dicet vo-
bis: Nescio vos unde sitis. Discedite a me omnes
operarii iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium
cum videritis Abraham et Isaac et Iacob et omnes
prophetas in regno dei, vos autem expelli foras. Et veni-
ent ab oriente et occidente et aquilone et
austro et accumbent in regno dei. Et ecce sunt
novissimi qui erunt primi et sunt primi qui erunt no-
vissimi. In ipsa die accesserunt quidam Phari-
saeorum dicentes illi: Exi et vade hinc quia Herodes te
vult occidere. Et ait illis: Ite dicite vulpi illi:
Ecce eicio daemonia et sanitates perficio hodie et
cras et tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie
et cras et sequenti ambulare quia non capit prophetam peri-
re extra Hierusalem. Hierusalem Hierusalem quae occidis prophetas et lapi-
das eos qui mittuntur ad te, quotiens volui congrega-
re filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis
et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
Dico autem vobis quia non videbitis me donec veniat cum
dicatis: Benedictus qui venit in nomine domini. Et fa- XIIII
ctum est cum intraret in domum cuiusdam principis
Pharisaeorum sabbato manducare panem, et ipsi observa-
bant eum. Et ecce homo quidam hydropicus e-
rat ante illum. Et respondens Iesus dixit ad legisperitos et
Pharisaeos dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacue-
runt. Ipse vero apprehensum sanavit eum ac dimisit. Et respon-
dens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus aut bos in pu-
teum cadet et non continuo extrahet illum die sabbati?
Et non poterant ad haec respondere illi. Dicebat autem ad invi-
tatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus
eligerent, dicens ad illos: Cum invitatus fueris ad
nuptias non discumbas in primo loco ne forte ho-
noratior te sit invitatus ab illo, et veniens is qui
te et illum vocavit dicat tibi: Da huic locum, et tunc
incipias cum rubore novissimum locum tenere.

Sed cum vocatus fueris, vade recumbe in novissimo loco, ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat: Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos divites, ne forte te et ipsi reinvitent et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, caecos; et beatus eris, quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Haec autem cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cenam magnam et vocavit multos. Et misit servum suum hora cenae dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. Et coeperunt omnes simul excusare. Primus dixit: Villam emi et necesse habeo exire et videre illam. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque et eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles et caecos et claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo: Exi in vias et saepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbae multae cum eo; et conversus dixit ad illos: Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam et venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim aedificare non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne posteaquam posuerit fundamentum et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo coepit aedificare et non potuit consummare. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente legationem mittens rogat ea quae pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Bonum est sal; si autem sal quoque evanuerit, in quo condietur? Neque in terram neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

XV

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisaei et scribae dicentes: Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto et vadit ad illam quae perierat donec inveniat illam? Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens; et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis: Congratulamini mihi quia inveni ovem meam quae perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in caelo super uno peccatore paenitentiam agente quam super nonaginta novem iustis qui non indigent paenitentia. Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam et everrit domum et quaerit diligenter donec inveniat? Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas dicens: Congratulamini mihi quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore paenitentiam agente. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios; et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse coepit egere. Et abiit et adhaesit uni civium regionis illius; et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat. In se autem reversus dixit: Quanti mercennarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi: Pater, peccavi in caelum et coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercennariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum eius et osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in caelum et coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam et induite illum, et date anulum in manum eius et calciamenta in pedes; et adducite vitulum saginatum et occidite, et manducemus et epulemur, quia hic filius meus mortuus erat et revixit, perierat et inventus est. Et coeperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro; et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum; et vocavit unum de servis et interrogavit quae haec essent. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. Indignatus est autem et nolebat introire. Pater ergo illius egressus coepit rogare illum. At ille respondens dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi et numquam mandatum tuum praeterivi, et numquam dedisti mihi haedum ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. Epulari et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat et revixit, perierat et inventus est.

XVI

Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives qui habebat vilicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem vilicationis tuae; iam enim non poteris vilicare. Ait autem vilicus intra se: Quid faciam quia dominus meus aufert a me vilicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam ut cum amotus fuero a vilicatione recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudavit dominus vilicum iniquitatis quia prudenter fecisset, quia filii huius saeculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipi-

ant uos in eterna tabernacula. Qui in minimo est fidelis
et in maiori fidelis est. Et qui in modico iniquus
est et in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fi
deles non fuistis quod uestrum est quis credet uobis. Et si in
alieno fideles non fuistis quod uestrum est quis dabit uobis.
Nemo seruus potest duobus dominis seruire. Aut enim odiet
unum et alterum diliget. aut uni adherebit et alterum
contempnet. Non potestis deo seruire et mammone. Au
diebant autem omnia hec pharisei qui erant auari et de
ridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis
uos coram hominibus. Deus autem nouit corda uestra. Qui
a quod hominibus altum est abominatio est ante deum. Lex
et prophete usque ad iohannem. ex eo euangelizatur regnum
dei. Et omnis in illud uim facit. Facilius est autem
celum et terram preterire quam de lege unum apicem cadere.
Et omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram
mechatur. et qui dimissam a uiro ducit mechatur. Homo
quidam erat diues. et induebatur purpura et bysso. et
epulabatur cotidie splendide. Et erat quidam men
dicus nomine lazarus qui iacebat ad ianuam eius ulce
ribus plenus. cupiens saturari de micis que cadebant
de mensa diuitis. et nemo illi dabat. sed et canes ue
niebant. et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut
ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in
sinu abrahe. Mortuus est autem et diues et sepultus est
in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis
uidit abraham a longe et lazarum in sinu eius
et ipse clamans. Pater abraham. miserere mei et mitte
lazarum ut intinguat extremum digiti sui in
aquam ut refrigeret linguam meam quia crucior in hac
flamma. Dixit illi abraham. Fili recordare quia re
cepisti bona in uita tua et lazarus similiter mala.
Nunc autem hic consolatur. tu uero cruciaris. Et in his
omnibus inter nos et uos chaos magnum firmatum est
ut hii qui uolunt transire hinc ad uos non
possint. neque inde huc transmeare. Et ait. Rogo
ergo te pater ut mittas eum in domo patris mei.
Habeo enim quinque fratres ut testetur illis ne et ipsi ueniant
in hunc locum tormentorum. Et ait illi abraham. Ha
bent moysen et prophetas audiant illos. At ille di
xit. Non pater abraham. sed si quis ex mortuis ierit
ad illos. penitentiam agent. Ait autem illi. Si moysen et prophe
tas non audiunt. neque si quis ex mortuis resurrexerit
XVII credent. Et ait ihesus ad discipulos suos. Inpossibile
est ut non ueniant scandala. Ve autem illi per quem ueni
unt. Vtilius est illi si lapis molaris inponatur
circa collum eius et proiciatur in mare quam ut scan
dalizet unum de pusillis istis. Attendite uobis.
Si peccauerit in te frater tuus increpa illum. et si peni
tentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die
peccauerit in te. et septies in die conuersus fuerit ad
te dicens. Penitet me dimitte illi. Et dixerunt a
postoli domino. Adauge nobis fidem. Dixit autem
dominus. Si haberetis fidem sicut granum sinapis
diceretis huic arbori moro. Eradicare et transplan
tare in mare. et obediret uobis. Quis autem uestrum
habens seruum arantem et pascentem qui regresso de
agro dicat illi statim. Transi recumbe. et non dicat
ei para quod cenem et precingere et ministra michi do
nec manducem et bibam. et post hec tu mandu
cabis et bibes. Numquid habet gratiam seruo illi quia
fecit que ei imperauerat. Non puto. Sic et uos cum feceritis
omnia que precepta sunt uobis. dicite. Serui inuti
les sumus. quod debuimus facere fecimus. Et
factum est dum iret in ierusalem transibat per mediam
samariam et galileam. Et cum ingrederetur quoddam
castellum. occurrerunt ei decem uiri leprosi qui steterunt
a longe. et leuauerunt uocem dicentes. Ihesu preceptor
miserere nostri. Quos ut uidit dixit. Ite ostendite uos
sacerdotibus. Et factum est dum irent. mundati sunt. Vnus
autem ex illis ut uidit quia mundatus est. regressus est cum
magna uoce magnificans deum. Et cecidit in faciem
suam ante pedes eius gratias agens. et hic erat samarita
nus. Respondens autem ihesus dixit. Nonne decem mundati sunt
et nouem ubi sunt. Non est inuentus qui rediret et daret
gloriam deo nisi hic alienigena. Et ait illi. Surge uade
quia fides tua te saluum fecit. Interrogatus autem a pha
riseis. quando uenit regnum dei. Respondens autem ihesus dixit eis.
Non uenit regnum dei cum obseruatione. neque dicent
Ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra uos est.
Et ait ad discipulos suos. Venient dies quando desi
deretis uidere unum diem filii hominis et non uidebitis. Et di
cent uobis. Ecce hic et ecce illic. Nolite ire neque
sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub ce
lo in ea que sub celo sunt fulget. ita erit filius hominis
in die sua. Primum autem illum oportet multa pati et repro
bari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus noe
ita erit in diebus filii hominis. Edebant et bibebant
et uxores ducebant et dabantur ad nuptias usque
in diem qua intrauit noe in archam. et uenit dilu
uium et perdidit omnes. Similiter in diebus loth edebant
et bibebant. emebant et uendebant. et plantabant
et edificabant. Qua die autem exiit loth a sodomis pluit
ignem et sulphur de celo. et omnes perdidit. Secundum hec
erit qua die filius hominis reuelabitur. In illa hora qui
fuerit in tecto et uasa eius in domo ne descen
dat tollere illa. Et qui in agro similiter non redeat re
tro. Memores estote uxoris loth. Quicumque quesierit a
nimam suam saluam facere perdet eam. Et quicumque
perdiderit eam. uiuificabit eam. Dico uobis in noc
te illa erunt duo in lecto uno. unus assumetur et alter
relinquetur. Due erunt molentes in unum. una assu
metur et altera relinquetur. Respondentes dicunt ei. Vbi
domine. Qui dixit eis. Vbicumque fuerit corpus. ibi
congregabuntur aquile. Dicebat autem et parabolam ad
illos. quoniam oportet orare semper et non deficere dicens. XVIII
Iudex quidam erat in quadam ciuitate qui deum non
timebat. et hominem non reuerebatur. Vidua autem quedam
erat in ciuitate illa et ueniebat ad illum dicens.
Vindica me de aduersario meo. et nolebat per mul
tum tempus. Post hec autem dixit intra se. Et si deum
non timeo nec hominem reuereor. tamen quia molesta est michi
hec uidua. uindicabo illam ne in nouissimo
ueniens suggillet me. Ait autem dominus. Audite quid
iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uin
dictam electorum suorum clamantium ad se. et nocte
et die patientiam in illis habebit. Dico uobis quia cito faciet
uindictam illorum. Verumtamen filius hominis ueniens
putas inueniet fidem in terra. Dixit autem ad quos
dam qui in se confidebant. tamquam iusti et asper
nabantur ceteros parabolam istam. Duo homines
ascenderunt in templum ut orarent. Vnus phari
seus et alter publicanus. Phariseus stans hec
apud se orabat. Deus gratias ago tibi quia non sum sicut
ceteri hominum. raptores. iniusti. adulteri. ue
lut et hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato. deci
mas do omnium que possideo. Et publicanus a
longe stans nec uolebat oculos ad celum leuare sed percu
tiebat pectus suum dicens. Deus propitius esto michi pec
catori. Amen dico uobis descendit hic iustificatus

domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat hu
miliabitur: et qui se humiliat exaltabitur. Af
ferebant autem ad illum et infantes ut tangeret
illos. Quod cum viderent discipuli increpabant il
los. Iesus autem convocans discipulos suos ait.
Sinite pueros venire ad me: et nolite eos vetare.
Talium est enim regnum dei. Amen dico vobis quicumque
non acceperit regnum dei sicut puer non intrabit in illud.
Et interrogavit eum quidam princeps dicens. Magister
bone quid faciendo vitam eternam possidebo? Dixit
autem ei Iesus. Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi
solus deus. Mandata nosti. Non occides. Non mechaberis.
Non furtum facies. Non falsum testimonium dices. Ho
nora patrem tuum et matrem. Qui ait. Hec omnia custodivi
a iuventute mea. Quo audito Iesus ait. Adhuc unum
tibi deest. Omnia quecumque habes vende et da pauperibus. et
habebis thesaurum in celo: et veni sequere me. His ille
auditis: contristatus est. Quia dives erat valde. Videns
autem Iesus illum tristem factum dixit. Quam difficile qui pecunias habent
intrabunt in regnum dei. Facilius est enim camelum per fora
men acus transire quam divitem intrare in regnum dei. Et
dixerunt qui audiebant. Et quis potest salvus fieri? Ait
illis. Que impossibilia sunt apud homines possibilia
sunt apud deum. Ait autem Petrus. Ecce nos dimisimus omnia
et secuti sumus te. Qui dixit eis. Amen dico vobis nemo
est qui reliquerit domum aut agrum aut parentes aut
fratres aut uxorem aut filios propter regnum dei, et non recipi
et multo plura in hoc tempore: et in seculo venturo vitam eternam.
Assumpsit autem Iesus .xii. discipulos suos et ait illis. Ec
ce ascendimus Ierosolimam: et consummabuntur omnia
que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim
gentibus et illudetur: et flagellabitur et conspuetur:
Et postquam flagellaverint occident eum: et die tertia
resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem
verbum istud absconditum ab eis: et non intellige
bant que dicebantur. Factum est autem cum appropinquaret Ie
richo. cecus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum
audiret turbam pretereuntem interrogabat quid hoc esset.
Dixerunt autem ei quod Iesus Nazarenus transiret. Et cla
mavit. Iesu fili David miserere mei. Et qui preibant
increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo ma
gis clamabat. Fili David miserere mei. Stans autem Iesus
iussit eum adduci ad se. Et cum appropinquasset inter
rogabat eum dicens. Quid tibi vis ut faciam? At ille dixit.
Domine ut videam. Et Iesus dixit illi. Respice. Fides
tua te salvum fecit. Et confestim vidit: et sequebatur
eum magnificans deum. Et omnis plebs ut vidit
XIX dedit laudem deo. Et ingressus perambulabat Ieri
cho. et ecce vir nomine Zacheus. et hic erat princeps
publicanorum: et ipse dives. et querebat videre Iesum
quis esset: et non poterat pre turba quia statura pusillus
erat. et precurrens ascendit in arborem sicomorum
ut videret illum quia inde transiturus erat. Et cum
venisset ad locum suspiciens Iesus vidit illum.
et dixit ad eum. Zachee festinans descende quia hodie
oportet me in domo tua manere. Et festinans descen
dit et excepit illum gaudens. Et cum viderent
omnes murmurabant dicentes: quod ad hominem
peccatorem divertisset. Stans autem Zacheus ait ad dominum.
dixit Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus

et si aliquem defraudavi reddo quadruplum. Ait Iesus
ad eum quia hodie salus domui huic facta est eo quod et
ipse filius sit Abrahe. Venit enim filius hominis querere
et salvum facere quod perierat. Hec illis audientibus adiciens
Iesus dixit parabolam eo quod esset prope Ierusalem. et quia existi
marent quod confestim regnum dei manifestaretur.
Dixit ergo. Homo quidam nobilis abiit in regionem
longinquam accipere sibi regnum et reverti. Vocatis
.x. servis suis dedit illis .x. mnas: et ait illis. Negotia
mini dum venio. Cives autem eius oderant illum
et miserunt legationem post illum dicentes. Nolumus
hunc regnare super nos. Et factum est dum rediret ac
cepto regno et iussit vocari servos quibus dedit pe
cuniam. ut sciret quantum quisque negotiatus
esset. Venit autem primus dicens. Domine mna tua fecit .x.
mnas. Et ait illi. Euge serve bone quia in modico
fuisti fidelis eris potestatem habens super .x. civitates.
Et alter venit dicens. Domine mna tua fecit .v. mnas.
Et ait illi. Et tu esto super .v. civitates. Et alius ve
nit dicens. Domine ecce mna tua quam habui repositam
in sudario. Timui enim te quia homo austerus
es. tollis quod non posuisti: et metis quod non seminasti. Dicit
ei. De ore tuo te iudico serve nequam. Sciebas quod ego
austerus sum tollens quod non posui: et metens quod non se
minavi. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam
Et ego veniens cum usuris utique exegissem eam.
Et astantibus dixit. Auferte ab illo mnam: et date
illi qui .x. mnas habet. Et dixerunt ei. Domine habet .x. mnas. Di
co autem vobis quia omni habenti dabitur et abundabit. Ab eo
autem qui non habet: et quod habet auferetur ab eo. Verumptamen inimicos
illos qui noluerunt me regnare super se: adducite huc.
et interficite ante me. Et his dictis precedebat ascendens
Ierosolimam. Et factum est cum appropinquasset ad Beth
phage et Bethaniam ad montem qui vocatur Olive
ti. misit duos discipulos suos dicens. Ite in castellum
quod contra vos est. in quod introeuntes invenietis pullum
asine alligatum cui nemo hominum umquam sedit.
Solvite illum et adducite. Et si quis vos interrogaverit
sic dicetis ei. quia dominus operam eius desiderat. Abierunt
qui missi erant: et invenerunt sicut dixit illis stantem pul
lum. At illi dixerunt. Quia dominus eum necessarium habet. et
duxerunt illum ad Iesum. Et iactantes sua pullum
vestimenta. Iesum desuper imposuerunt. Eunte autem illo
substernebant in via vestimenta sua. Et cum appro
pinquaret iam ad descensum montis Oliveti. cepe
runt omnes turbe descendentium gaudentes laudare deum vo
ce magna super omnibus quas viderant virtutibus dicen
tes. Benedictus qui venit rex in nomine domini. Pax
in celo et gloria in excelsis. Et quidam Phariseorum de
turbis dixerunt ad illum. Magister increpa discipu
los tuos. Quibus ipse ait. Dico vobis quia si hii tacu
erint. lapides clamabunt. Et cum appro
pinquasset videns civitatem flevit super eam dicens. Quia
si cognovisses et tu. Et quidem in hac die tua que
ad pacem tibi. nunc autem abscondita sunt ab oculis
tuis. Quia venient dies in te: et circumdabunt te ini
mici tui vallo: et circumdabunt te et coangustabunt
te undique: et ad terram prosternent te et filios tuos qui in
te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem eo quod non cog
noveris tempus visitationis tue. Et ingressus in tem

plum: cepit eicere uendentes in illo et ementes di-
cens illis. Scriptum est quia domus mea domus orationis
est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et e-
rat cotidie docens in templo. Principes sacerdotum et
scribe et principes plebis querebant illum perdere et non inue-
niebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus
XX erat audiens illum. Et factum est in una dierum
docente illo populum in templo et euangelizante: conuene-
runt principes sacerdotum et scribe cum senioribus et aiunt
dicentes ad illum. Dic nobis in qua potestate hec facis. Aut
quis est qui dedit tibi hanc potestatem. Respondens autem
dixit ad illos. Interrogabo uos et ego unum uerbum. Respon-
dete mihi. Baptismus Iohannis de celo erat an ex ho-
minibus? At illi cogitabant inter se dicentes. Quia
si dixerimus de celo: dicet. Quare ergo non credidistis
ei? Si autem dixerimus ex hominibus: plebs uniuersa
lapidabit nos. Certi sunt enim Iohannem prophetam
esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et Ihesus ait illis.
Neque ego dico uobis in qua potestate hec facio. Cepit
autem dicere ad plebem hanc. Homo quidam planta-
uit uineam et locauit eam colonis et ipse peregre
fuit multis temporibus. Et in tempore misit ad cultores
seruum suum ut de fructu daret illi. Qui cesum di-
miserunt eum inanem. Et addidit alterum ser-
uum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et af-
ficientes dimiserunt inanem. Et addidit tercium
mittere. Qui et illum uulnerantes eiecerunt. Dixit
autem dominus uinee. Quid faciam? mittam filium meum
dilectum forsitan cum hunc uiderint uerebuntur. Quem cum
uidissent coloni: cogitauerunt inter se dicentes. Hic est
heres. occidamus eum. ut nostra fiat hereditas. Et
eiectum illum extra uineam occiderunt. Quid ergo
faciet illis dominus uinee? Ueniet et perdet colonos istos et
uineam agricolis aliis locabit. Quo audito dixerunt
illi. Absit. Ille autem aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc quod scrip-
tum est lapidem quem reprobauerunt edificantes hic
factus est in caput anguli. Omnis qui ceciderit super illum conquas-
sabitur. Super quem autem ceciderit: comminuet illum.
Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum ma-
nus illa hora et timuerunt populum. Cognoue-
runt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam.
Et obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos
simularent ut caperent eum in sermone ut traderent
eum principatui et potestati presidis. Et interrogaue-
runt eum dicentes. Magister scimus quia recte dicis
et doces et non accipis personam. sed in ueritate uiam dei do-
ces. Licet nobis tributum dare Cesari an non? Consi-
derans autem dolum illorum dixit ad illos. Quid me temp-
tatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet ymaginem
et superscriptionem? Respondentes dixerunt ei. Cesaris. Et
ait illis. Reddite ergo que sunt Cesaris Cesari et que sunt
dei deo. Et non potuerunt uerbum eius reprehendere. Et
mirati sunt in responso eius et tacuerunt. Acce-
dentes autem quidam saduceorum qui negant esse re-
surrectionem: et interrogauerunt eum dicentes. Ma-
gister Moyses scripsit nobis. Si frater alicuius mortuus
fuerit habens uxorem et hic sine filiis fuerit: ut accipiat
frater eius uxorem et suscitet semen fratri suo. Septem ergo
fratres erant. et primus accepit uxorem et mor-
tuus est sine filiis. et sequens accepit illam et ipse mor-
tuus est sine filio. Et tercius accepit illam. Similiter et
omnes septem et non reliquerunt semen et mortui sunt. Nouis-
sima autem omnium mortua est et mulier. In resurrectione
ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habuerunt
eam uxorem. Et ait illis Ihesus. Filii seculi huius nu-
bunt et traduntur ad nuptias. Illi uero qui digni ha-

bebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis neque nubunt
neque ducunt uxores. neque enim ultra mori poterunt.
Equales enim sunt angelis et filii sunt dei cum
sint filii resurrectionis. Quia uero resurgant mortui et Moy-
ses ostendit secus rubum sicut dicit dominum deum
Abraham et deum Ysaac et deum Iacob. Deus autem non est
mortuorum sed uiuorum. Omnes enim uiuunt ei. Respondentes
autem quidam scribarum dixerunt. Magister bene dixi-
sti. et amplius non audebant eum quicquam interroga-
re. Dixit autem ad illos. Quomodo dicunt Christum filium Dauid
esse. Et ipse Dauid dicit in libro psalmorum. Dixit dominus
domino meo sede a dextris meis. donec ponam ini-
micos tuos scabellum pedum tuorum. Dauid ergo
dominum illum uocat: et quomodo eius filius est. Audiente
autem omni populo dixit discipulis suis. Attendite a scribis qui
uolunt ambulare in stolis et amant salutationes
in foro et primas cathedras in synagogis et primos
discubitus in conuiuiis qui deuorant domos ui-
duarum simulantes longam orationem. Hii accipient
dampnationem maiorem. Respiciens autem uidit e- XXI
os qui mittebant munera sua in gazophila-
cium diuites. Vidit autem et quandam uiduam pau-
perculam mittentem era minuta duo. Et dixit.
Vere dico uobis quia uidua hec pauper plus quam
omnes misit. Nam omnes hii ex habundanti sibi mi-
serunt in munera dei. hec autem ex eo quod deest illi om-
nem uictum suum quem habuit misit. Et quibusdam di-
centibus de templo quod lapidibus bonis et donis ornatum
esset dixit. Hec que uidetis uenient dies in quibus non relinquetur
lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogauerunt
autem illum dicentes. Preceptor quando hec erunt. et quod
signum erit cum fieri incipient? Qui dixit. Vide-
te ne seducamini. Multi enim uenient in nomine
meo dicentes. Quia ego sum et tempus appropinquabit.
nolite ergo ire post illos. Cum autem audieritis pre-
lia et seditiones nolite terreri. Oportet primum hec fieri sed non
statim finis. Tunc dicebat illis. Surget gens contra
gentem et regnum aduersus regnum. et terremotus
magni per loca erunt. et pestilentie et fames. ter-
roresque de celo et signa erunt. Sed ante hec omnia
inicient uobis manus suas et persequentur tradentes
in synagogas et custodias trahentes ad reges et pre-
sides propter nomen meum. Continget autem uobis
in testimonium. Ponite ergo in cordibus uestris non preme-
ditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo uobis
os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes
aduersarii uestri. Trademini autem a parentibus et fratribus
et cognatis et amicis et morte afficient ex uobis.
Et eritis odio omnibus propter nomen meum. et capillus capi-
tis uestri non peribit. In patientia uestra possidebitis a-
nimas uestras. Cum uideritis circumdari ab exercitu
Ierusalem tunc scitote quia appropinquabit desolatio
eius. Tunc qui in Iudea sunt fugiant in medio
discedant. Et qui in regionibus non intrent in eam
quia dies ultionis hii ut impleantur omnia que scripta sunt.
Ve pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim
pressura magna super terram et ira populo huic. Et ca-
dent in ore gladii et captiui ducentur in omnes gen-
tes. et Ierusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora
nationum. Et erunt signa in sole et luna et stel-
lis et in terris pressura gentium pre confusione sonitus
maris et fluctuum. arescentibus autem hominibus pre
timore et expectatione que superuenient uniuerso orbi. Nam uirtu-
tes celorum mouebuntur. Et tunc uidebunt filium hominis uenientem
in nube cum potestate magna et maiestate. His autem fieri
incipientibus respicite et leuate capita uestra quoniam ap-

propinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem.
Videte ficulneam et omnes arbores cum producunt iam ex se
fructum: scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis
hec fieri: scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis non preter-
ibit generatio ista donec omnia fiant. Celum et terra tran-
sibunt verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis
ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrieta-
te et curis huius vite: et superveniat in vos repenti-
na dies illa. Tamquam laqueus enim superveniet in omnes
qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore orantes ut dig-
ni habeamini fugere omnia ista que futura sunt: et stare
ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo.
noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur O-
liveti. Et omnis populus manicabat ad eum in templo.
XXII Appropinquabat autem dies festus azimorum qui dicitur pas-
cha: et querebant principes sacerdotum et scribe quomodo eum
interficerent: timebant vero plebem. Intravit autem sa-
thanas in Iudam qui cognominatur Scarioth unus
de .xii. et abiit et locutus est cum principibus sacerdotum
et magistratibus quemadmodum traderet eum. Et gavisi sunt
et pacti sunt ei pecuniam dare. Et spopondit. Et que-
rebat opportunitatem ut traderet eum sine turbis.
Venit autem dies azimorum in qua necesse erat occidi pascha.
Et misit Petrum et Iohannem dicens. Euntes parate nobis
pascha ut manducemus. At illi dixerunt. Ubi vis pa-
remus ut comedas pascha? Et dixit ad eos. Ecce introe-
untibus vobis in civitatem occurret vobis homo ampho-
ram aque portans. Sequimini eum in domum in quam in-
trat. et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister.
Ubi est diversorium ubi pascha cum discipulis meis man-
ducem? Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum.
et ibi parate. Euntes invenerunt sicut dixit illis: et para-
verunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit et
.xii. apostoli cum eo. Et ait illis. Desiderio desideravi hoc
pascha manducare vobiscum antequam patiar. Di-
co autem vobis quia ex hoc non manducabo illud donec im-
pleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit.
et dixit. Accipite et dividite inter vos. Dico enim vobis
non bibam de generatione vitis donec regnum dei
veniat. Et accepto pane gratias egit et fregit: et de-
dit discipulis suis dicens. Hoc est corpus meum quod
pro vobis datur. hoc facite in meam commemo-
rationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens.
Hic est calix novum testamentum in meo sanguine qui pro
vobis fundetur. Verumptamen ecce manus tradentis me me-
cum est in mensa. Et quidem filius hominis vadit
secundum quod diffinitum est. Verumptamen ve homini illi per quem
tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex
eis qui hoc facturus esset. Facta est autem contentio inter
eos quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis. Reges
gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos
benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior
est in vobis fiat sicut iunior. Et qui precessor est sicut
ministrator. Nam quis maior est qui recumbit an qui
ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio ve-
strum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui permansistis
mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis sicut
disposuit michi pater meus regnum ut edatis et bibatis
super mensam meam in regno meo. et sedeatis super thro-
nos .xii. iudicantes duodecim tribus Israel. Ait autem
dominus. Symon ecce sathanas expetivit vos ut cri-
braret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut non
deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma
fratres tuos. Qui dixit ei. Domine tecum paratus sum in
carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi Petre
non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse
me. Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et calcia-
mentis: numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nichil.
Dixit ergo illis. Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter et peram.
Et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium.
Dico enim vobis quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet im-
pleri in me. Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea
que sunt de me finem habent. At illi dixerunt. Domine ecce
gladii duo hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat
secundum consuetudinem in montem Olivarum. Secuti sunt autem illum
et discipuli eius. Et cum pervenisset ad locum dixit illis. Orate
ne intretis in temptationem. Et ipse avulsus est ab eis
quantum iactus est lapidis. Et positis genibus orabat di-
cens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Verumptamen non mea
voluntas sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de celo
confortans eum. Et factus est in agonia prolixius orabat.
Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis
in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad
discipulos suos invenit eos dormientes pre tristicia et
ait illis. Quid dormitis? Surgite orate ne intretis in
temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba et qui
vocabatur Iudas unus de .xii. antecedebat eos. Et appro-
pinquavit Ihesu ut oscularetur eum. Ihesus autem dixit ei. Iuda
osculo filium hominis tradis? Videntes autem hii qui circa ip-
sum erant dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio?
Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum
et amputavit auriculam eius dextram. Respondens autem Ihesus
ait. Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius
sanavit eum. Dixit autem Ihesus ad eos qui venerant ad se
principes sacerdotum et magistratus templi et seniores.
Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus com-
prehendere me? Cum cotidie vobiscum fuerim in templo
non extendistis in me manus. Sed hec est hora vestra et pote-
stas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad
domum principis sacerdotum. Petrus autem a longe sequebatur
eum. Accenso autem igne in medio atrii et circumse-
dentibus illis: erat Petrus in medio eorum. Quem cum vi-
disset ancilla quedam sedentem ad lumen et eum fuisset intu-
ita dixit. Et hic cum illo erat. At ille negavit dicens.
Mulier non novi eum. Et post pusillum alius videns
eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait. Homo non sum.
Et intervallo facto quasi hore unius alius quidam affirma-
bat dicens. Vere et hic cum illo erat nam et Galileus est.
Et ait Petrus. Homo nescio quid dicis. Et continuo ad-
huc illo loquente cantavit gallus. Et conversus dominus
respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi domini sicut dixit
quia priusquam gallus cantet ter me negabis.
Et egressus foras Petrus flevit amare. Et viri qui
tenebant illum illudebant ei cedentes et velaverunt
eum et percutiebant faciem eius. et interrogabant eum di-
centes. Prophetiza: quis est qui te percussit? Et ali-
a multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies
convenerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scribe et dux-
erunt illum in concilium suum dicentes. Si tu es Christus
dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero
non credetis michi. Si autem et interrogavero non respondebi-
tis michi neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius ho-
minis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt omnes. Ergo
tu es filius dei? Qui ait. Vos dicitis quia ego sum. At
illi dixerunt. Quid adhuc desideramus testimonium?
Ipsi enim audivimus de ore eius. Et surgens omnis XXIII
multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum. Ceperunt
autem illum accusare dicentes. Hunc invenimus

nostram subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari cesari et dicentem se christum regem. Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait: Tu dicis quia rex sum ego. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas: Nichil invenio cause in hoc homine. At illi invalescebant dicentes: Commovet populum docens per universam iudeam, incipiens a galilea usque huc. Pilatus autem audiens galileam interrogavit si homo galileus esset. Et ut cognovit quod de herodis potestate esset, remisit eum ad herodem, qui et ipse ierosolimis erat illis diebus. Herodes autem viso ihesu gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus; at ipse nichil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum et scribe constanter accusantes eum. Sprevit autem illum herodes cum exercitu suo et illusit indutum veste alba, et remisit ad pilatum. Et facti sunt amici herodes et pilatus in ipsa die; nam antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe dixit ad illos: Obtulistis michi hunc hominem quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam invenio in homine isto ex his in quibus eum accusatis, sed neque herodes; nam remisi vos ad illum, et ecce nichil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Exclamavit autem simul universa turba dicens: Tolle hunc et dimitte nobis barrabban. Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium missus in carcerem. Iterum pilatus locutus est ad eos volens dimittere ihesum. At illi succlamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum et dimittam. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur, et invalescebant voces eorum. Et pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant; ihesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum, apprehenderunt symonem quendam cyrenensem venientem de villa, et imposuerunt illi crucem portare post ihesum. Sequebatur autem illum multa turba populi et mulierum, que plangebant et lamentabant eum. Conversus autem ad illas ihesus dixit: Filie ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent: Beate steriles et ventres qui non genuerunt et ubera que non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, et collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hec faciunt, in arido quid fiet? Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo ut interficerentur. Et postquam venerunt ad locum qui vocatur calvarie, ibi crucifixerunt eum, et latrones, unum a dextris et alium a sinistris. Ihesus autem dicebat: Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius miserunt sortem. Et stabat populus expectans, et deridebant illum principes cum eis dicentes: Alios salvos fecit; se ipsum salvum faciat, si hic est christus dei electus. Illudebant autem ei et milites accedentes et acetum offerentes ei dicentes: Si tu es rex iudeorum, salvum te fac. Erat autem et superscriptio scripta super illum litteris grecis et latinis et hebraicis: Hic est rex iudeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphema-

bat eum dicens: Si tu es christus, salvum fac temet ipsum et nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus; hic vero nichil mali gessit. Et dicebat ad ihesum: Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi ihesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora quasi sexta, et tenebre facte sunt in universa terra usque in horam nonam. Et obscuratus est sol, et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna ihesus dixit: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hec dicens expiravit. Videns autem centurio quod factum fuerat, glorificabat deum dicens: Vere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud et videbant que fiebant percutientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti eius a longe, et mulieres que secute fuerant eum a galilea hec videntes. Et ecce vir nomine ioseph, qui erat decurio, vir bonus et iustus; hic non consenserat consilio et actibus eorum, ab arimathia civitate iudee, qui expectabat et ipse regnum dei. Hic accessit ad pilatum et petiit corpus ihesu, et depositum involvit syndone et posuit illud in monumento exciso in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies parasceves erat, et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres que cum ipso venerant de galilea viderunt monumentum et quemadmodum positum erat corpus eius. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta, et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. XI Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes que paraverant aromata, et invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingresse non invenerunt corpus ihesu. Et factum est, dum mente consternate essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in galilea esset, dicens: Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi et die tertia resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento nuntiaverunt hec omnia illis undecim et ceteris omnibus. Erat autem maria magdalene et iohanna et maria iacobi et cetere que cum eis erant, que dicebant ad apostolos hec. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non credebant illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit mirans secum quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum lx ab ierusalem, nomine emaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de hiis omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur et secum quererent, et ipse ihesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hii sermones quos confertis ad invicem ambulantes et estis tristes? Et respondens unus cui nomen cleophas dixit ei: Tu solus peregrinus es in ierusalem et non cognovisti que facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Que? Et dixerunt: De ihesu nazareno, qui fuit vir propheta potens in opere et sermone coram deo et omni populo, et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus israel. Et nunc super hec omnia tertia

dies est hodie quod haec facta sunt. Sed et mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos quae ante lucem fuerunt ad monumentum et non invento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum dicentes: Mane nobiscum quoniam advesperascit et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum illis accepit panem et benedixit ac fregit et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognoverunt eum, et ipse evanuit ab oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem. Et invenerunt congregatos undecim et eos qui cum ipsis erant dicentes: Quod surrexit dominus vere et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quae gesta erant in via et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Dum autem haec loquuntur, stetit in medio eorum et dicit eis: Pax vobis. Ego sum, nolite timere. Conturbati vero et conterriti existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes meos quia ego ipse sum. Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus prae gaudio dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad illos: Haec sunt verba quae locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quae scripta sunt in lege et prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas, et dixit eis: Quoniam sic scriptum est et sic oportebat Christum pati et resurgere a mortuis die tertia, et praedicari in nomine eius paenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma. Vos autem estis testes horum. Et ego mittam promissum patris mei in vos; vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis recessit ab eis et ferebatur in caelum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno. Et erant semper in templo laudantes et benedicentes deum. Amen.

Incipit prologus

Hic est Iohannes evangelista unus ex discipulis dei, qui virgo electus a deo est, quem de nuptiis volentem nubere vocavit deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimonium datur, quod et prae ceteris dilectus a deo dicitur, et huic matrem suam pendens in cruce commendavit deus, ut virginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans solus verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur, primum signum ponens quod in nuptiis fecit dominus ostendens quod erat ipse, ut legentibus demonstraret quod ubi dominus invitatus sit deficere nuptiarum vinum debeat, ac veteribus immutatis nova omnia quae a Christo instituuntur appareant. Hoc autem evangelium scripsit in Asia, postea quam in Pathmos insula apocalypsim scripserat, ut cui in principio canonis incorruptibile principium in Genesi, et incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur dicente Christo: Ego sum alpha et ω. Et hic est Iohannes qui sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis in Epheso, per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulturae suae locum facta oratione positus est ad patres suos, tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes evangelium scripsit, et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo per singula a nobis non exponitur, ut sciendi desiderio collocato et quaerentibus fructus laboris et deo magisterii doctrina servetur.

Incipit Iohannes evangelista.

IN PRINCIPIO

erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet et tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo cui nomen erat Iohannes. Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in mundum. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognovit. In propria venit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti a patre plenum gratiae et veritatis. Iohannes testimonium perhibet de ipso et clamat dicens: Hic erat quem dixi vobis: qui post me venturus est ante me factus est quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus et gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo vidit umquam; unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarravit. Et hoc est testimonium Iohannis quando miserunt Iudaei ab Ierosolymis sacerdotes et levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est et non negavit, et confessus est quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Helias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es? ut responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini, sicut dixit Esaias propheta. Et qui missi fuerant erant ex Pharisaeis. Et interrogaverunt eum et dixerunt ei: Quid ergo baptizas si tu non es Christus neque Helias neque propheta? Respondit eis Iohannes dicens: Ego baptizo in aqua; medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti. Haec in Bethania facta sunt trans Iordanem ubi erat Iohannes baptizans. Altera die videt Iesum venientem ad se et ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo

dixi. Post me venit vir qui ante me factus est quia prior
me erat. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur
in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. Et
testimonium perhibuit Iohannes dicens: Quia vidi spiritum de-
scendentem quasi columbam de celo et mansit super eum.
Et ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare
in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem
et manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.
Et ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius
dei. Altera die iterum stabat Iohannes et ex discipulis eius
duo. Et respiciens Ihesum ambulantem dixit: Ecce ag-
nus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem et se-
cuti sunt Ihesum. Conversus autem Ihesus et videns eos sequentes
se, dicit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur
interpretatum magister, ubi habitas? Dicit eis: Venite
et videte. Venerunt et viderunt ubi maneret, et apud eum man-
serunt die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem An-
dreas frater Symonis Petri unus ex duobus qui audierant
ab Iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic primum
fratrem suum Symonem et dicit ei: Invenimus Messyam,
quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Ihesum. Intuitus
autem eum Ihesus dixit: Tu es Symon filius Iohanna; tu vo-
caberis Cephas, quod interpretatur Petrus. In crastinum
autem voluit exire in Galileam, et invenit Philippum.
Et dicit ei Ihesus: Sequere me. Erat autem Philippus a Beth-
saida civitate Andree et Petri. Invenit Philippus Nath-
anael et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege et prophete,
invenimus Ihesum filium Ioseph a Nazareth. Et dixit
ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Di-
cit ei Philippus: Veni et vide. Vidit Ihesus Nathanael
venientem ad se et dicit de eo: Ecce vere Israhelita in quo
dolus non est. Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit
Ihesus et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses
sub ficu, vidi te. Respondit ei Nathanael et ait: Rabbi, tu
es filius dei, tu es rex Israel. Respondit Ihesus et dixit ei: Quia dixi
tibi: Vidi te sub ficu, credis; maius his videbis. Et dicit ei:
Amen amen dico vobis, videbitis celum apertum
et angelos dei ascendentes et descendentes super filium
II hominis. Et die tertia nuptie facte sunt in Chana Ga-
lilee, et erat mater Ihesu ibi. Vocatus est autem et Ihesus et discipuli
eius ad nuptias. Et deficiente vino dicit mater Ihesu ad
eum: Vinum non habent. Et dicit ei Ihesus: Quid mihi et tibi est, mu-
lier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius mi-
nistris: Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapi-
dee hydrie sex posite secundum purificationem Iudeorum, capi-
entes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis Ihesus:
Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad
summum. Et dicit eis Ihesus: Haurite nunc et ferte archi-
triclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus a-
quam vinum factam et non sciebat unde esset, ministri autem scie-
bant qui haurierant aquam, vocat sponsum ar-
chitriclinus et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit et
cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem
servasti vinum bonum usque adhuc. Hoc fecit initium
signorum Ihesus in Chana Galilee, et manifestavit glo-
riam suam. Et crediderunt in eum discipuli eius.
Post hoc descendit Capharnaum ipse et mater eius et fratres
eius et discipuli eius, et ibi manserunt non multis diebus.
Et prope erat pascha Iudeorum, et ascendit Ierosolimam
Ihesus, et invenit in templo vendentes boves et oves et
columbas et nummularios sedentes. Et cum fecisset
quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo,
oves quoque et boves, et nummulariorum effudit es, et
mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant
dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei
domum negotiationis. Recordati vero sunt discipuli
eius quia scriptum est: Zelus domus tue comedit me.
Responderunt ergo Iudei et dixerunt ei: Quod signum osten-
dis nobis quia hec facis? Respondit Ihesus et dixit eis: Solvite tem-
plum hoc et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo
Iudei: XL et VI annis edificatum est templum hoc,
et tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat
de templo corporis sui. Cum ergo surrexisset a mor-
tuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat,
et crediderunt scripture et sermoni quem dixit Ihesus.
Cum autem esset Ierosolimis in pascha in die festo,
multi crediderunt in nomine eius, videntes sig-
na eius que faciebat. Ipse autem Ihesus non credebat semet-
ipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia opus ei non
erat ut quis testimonium perhiberet de homine. III
Ipse autem sciebat quid esset in homine. Erat autem
homo ex phariseis, Nichodemus nomine, princeps
Iudeorum. Hic venit ad Ihesum nocte et dixit ei: Rabbi,
scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim
potest hec signa facere que tu facis nisi fuerit deus cum eo.
Respondit Ihesus et dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis natus
fuerit denuo, non potest videre regnum dei. Dicit ad eum
Nichodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex?
Numquid potest in ventrem matris sue iterato introire
et renasci? Respondit Ihesus: Amen amen dico tibi, nisi quis rena-
tus fuerit ex aqua et spiritu sancto, non potest introire in regnum
dei. Quod natum est ex carne caro est, et quod natum
est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos
nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat, et vocem eius audis,
sed nescis unde veniat aut quo vadat. Respondit Ni-
chodemus et dixit ei: Quomodo possunt hec fieri? Respondit Ihesus
et dixit ei: Tu es magister in Israel et hec ignoras? Amen
amen dico tibi quia quod scimus loquimur, et quod vidimus
testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Si terre-
na dixi vobis et non creditis, quomodo si dixero vobis ce-
lestia credetis? Et nemo ascendit in celum nisi qui
de celo descendit, filius hominis qui est in celo. Et sicut
Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exal-
tari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in
ipsum non pereat, sed habeat vitam eternam. Sic enim
deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum
daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed
habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium suum
in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus
per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur; qui autem non cre-
dit iam iudicatus est, quia non credit in nomine
unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium, quia lux ve-
nit in mundum et dilexerunt homines magis te-
nebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera.
Omnis enim qui male agit odit lucem et non venit ad
lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veri-
tatem venit ad lucem, ut manifestentur eius opera quia
in deo sunt facta. Post hec venit Ihesus et discipuli
eius in Iudeam terram, et illic demorabatur cum eis
et baptizabat. Erat autem et Iohannes baptizans in Enon
iuxta Salim, quia aque multe erant illic, et veniebant
et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat in carcerem
Iohannes. Facta est autem questio ex discipulis Iohannis cum Iudeis
de purificatione. Et venerunt ad Iohannem et dixerunt
ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimo-
nium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt
ad eum. Respondit Iohannes et dixit: Non potest homo accipere
quicquam nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi vos mihi testimo-

um mihi perhibetis quod dixerim ego non sum Christus sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est. amicus autem sponsi qui stat et audit eum gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere me autem minui. Qui desursum venit super omnes est. Qui de terra de terra est et de terra loquitur. Qui de celo venit super omnes est. et quod vidit et audivit hoc testatur. et testimonium eius nemo accipit. Qui autem accepit testimonium signavit quia deus verax est. Quem enim misit deus verba dei loquitur. Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam. Qui autem incredulus est filio non videbit vitam sed ira dei manet super eum. Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt pharisei quia Iesus plures discipulos facit et baptizat quam Iohannes quamquam Iesus non baptizaret sed discipuli eius reliquit Iudeam et abiit iterum in Galileam. Oportebat autem eum transire per Samariam. Venit ergo in civitatem Samarie que dicitur Sichar iuxta predium quod dedit Iacob

IIII

Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus. Da mihi bibere. Discipuli autem eius abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana. Quomodo tu cum Iudeus sis bibere a me poscis que sum mulier samaritana. Non enim coutuntur Iudei samaritanis. Respondit Iesus et dixit ei. Si scires donum dei et quis est qui dicit tibi da mihi bibere. tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes et puteus altus est. Unde ergo habes aquam vivam. Numquid tu maior es patre nostro Iacob qui dedit nobis puteum et ex eo ipse bibit et filii eius et pecora eius. Respondit Iesus et dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in eternum. Sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam neque veniam huc haurire. Dicit ei Iesus. Vade voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo virum. Dicit ei Iesus. Bene dixisti quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti et nunc quem habes non est tuus vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Domine video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt et vos dicitis quia Ierosolimis est locus ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus. Mulier crede mihi quia venit hora quando neque in monte hoc neque in Ierosolimis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis. nos adoramus quod scimus quia salus ex Iudeis est. Sed venit hora et nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quia Messias venit qui dicitur Christus. Cum ergo venerit ille nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Iesus. Ego sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli eius et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit quid queris aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo hydriam suam mulier et abiit in civitatem et dicit illis hominibus. Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quecumque feci. Numquid ipse est Christus. Exierunt de civitate illa et veniebant ad eum. Interea rogabant eum

discipuli eius dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad invicem. Numquid aliquis attulit ei manducare. Dicit eis Iesus. Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me ut perficiam opus eius. Nonne vos dicitis quia adhuc quattuor menses sunt et messis venit. Ecce dico vobis. Levate oculos vestros et videte regiones quia albe sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem accipit. et congregat fructum in vitam eternam. ut et qui seminat simul gaudeat et qui metit. In hoc enim est verbum verum. quia alius est qui seminat et alius est qui metit. Ego vos misi metere quod vos non laborastis. Alii laboraverunt et vos in labores eorum introistis. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis quia dixit mihi omnia quecumque feci. Cum venissent ergo ad illum samaritani rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius. et mulieri dicebant. quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere salvator mundi. Post duos autem dies exiit inde et abiit in Galileam. Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia propheta in patria sua honorem non habet. Cum ergo venisset in Galileam exceperunt eum galilei cum omnia vidissent que fecerat Ierosolimis in die festo. et ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo iterum in Chana Galilee ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Iesus adveniret a Iudea in Galileam. abiit ad eum et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo ad eum Iesus. Nisi signa et prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus. Vade filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus et ibat. Iam eo descendente servi occurrerunt ei et nuntiaverunt dicentes quia filius eius viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus. Filius tuus vivit. Et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Iesus cum venisset a Iudea in Galileam. Post hec autem erat dies festus Iudeorum et ascendit Iesus Ierosolimam. Est autem Ierosolimis probatica piscina que cognominatur hebraice Bethsaida quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium cecorum claudorum aridorum expectantium aque motum. Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset Iesus iacentem et cognovisset quia iam multum tempus haberet dicit ei. Vis sanus fieri. Respondit ei languidus. Domine hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. dum venio enim ego alius ante me descendit. Dicit ei Iesus. Surge tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo et sustulit grabatum suum et ambulabat. Erat autem

que

sanaret

V

sabbatum in illo die. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis. Qui me fecit sanum, ille mihi dixit, tolle grabatum tuum et ambula. Interrogaverunt ergo eum. Quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabatum tuum et ambula. Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Ihesus autem declinavit a turba constituta in loco. Postea invenit eum Ihesus in templo et dixit illi. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo et nuntiavit iudeis quia Ihesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei Ihesum quia hec faciebat in sabbato. Ihesus autem respondit eis. Pater meus usque modo operatur, et ego operor. Propterea ergo magis iudei querebant eum interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat deum, equalem se faciens deo. Respondit itaque Ihesus et dixit eis. Amen amen dico vobis, non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Quecumque enim ille fecerit, hec et similiter filius facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit, et maiora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et vivificat, sic et filius quos vult vivificat. Neque enim pater iudicat quemquam, sed iudicium omne dedit filio, ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illum. Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit et credit ei qui misit me, habet vitam eternam. Et in iudicium non venit, sed transiet a morte in vitam. Amen amen dico vobis, quia venit hora et nunc est quando mortui audient vocem filii dei. Et qui audierint vivent. Sicut enim pater habet vitam in semet ipso, sic dedit et filio vitam habere in semet ipso. Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius. Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite. Qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii. Non possum ego a me ipso facere quicquam. Sed sicut audio iudico, et iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris. Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me, et scio quia verum est testimonium quod perhibet de me. Vos misistis ad Iohannem, et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hec dico ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis exultare ad horam in luce eius. Ego autem habeo testimonium maius Iohanne. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea, ipsa opera que ego facio testimonium perhibent de me, quia pater me misit. Et qui misit me pater, ipse testimonium perhibet de me. Neque vocem eius umquam audistis, neque speciem eius vidistis. Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam eternam habere. Et ille sunt que testimonium perhibent de me, et non vultis venire ad me ut vitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio. Sed cognovi vos quia dilectionem dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris mei et non accepistis me. Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam

que a solo deo est non queritis. Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud patrem. Est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis.

Post hec abiit Ihesus trans mare Galilee quod est Tyberiadis. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Ihesus et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha dies festus iudeorum. Cum sublevasset ergo oculos Ihesus et vidisset quia multitudo magna venit ad eum, dicit ad Philippum. Unde ememus panes ut manducent hi? Hoc autem dicebat temptans eum. Sciebat enim ipse quid esset facturus. Respondit Philippus ei. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Dixit ei unus ex discipulis eius Andreas frater Simonis Petri. Est puer unus hic qui habet quinque panes ordeaceos et duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos? Dixit ergo Ihesus. Facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Accepit ergo Ihesus panes et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis. Colligite que superaverunt fragmenta ne pereant. Collegerunt et impleverunt ergo duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis et duobus piscibus, que superfuerunt his qui manducaverant. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum, dicebant. Quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum. Ihesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum et facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent navem, venerunt trans mare in Capharnaum. Et tenebre iam facte erant, et non venerat ad eos Ihesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo quasi stadia xxv aut triginta, vident Ihesum ambulantem supra mare et proximum navi fieri, et timuerunt. Ille autem dicit eis. Ego sum, nolite timere. Voluerunt ergo eum accipere in navem, et statim fuit navis ad terram in quam ibant. Altera die turba que stabat trans mare vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Ihesus in navem, sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero naves supervenerunt a Tyberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente deo. Cum ergo vidisset turba quia Ihesus non esset ibi neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas et venerunt Capharnaum querentes Ihesum. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei. Rabbi, quando huc venisti? Respondit eis Ihesus et dixit. Amen amen dico vobis, queritis me non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus et saturati estis. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam, quem filius hominis vobis dabit. Hunc enim pater signavit deus. Dixerunt ergo ad eum. Quid faciemus ut operemur opera dei? Respondit Ihesus et dixit eis. Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo tu facis signum, ut videamus et credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis Ihesus. Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de celo, sed pater meus dat vobis panem verum de celo. Panis enim verus est qui descendit de celo et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum. Domine semper

da nobis panem hunc. Dixit autem eis Ihesus. Ego sum pa-
nis vite. Qui venit ad me non esuriet, et qui credit
in me non sitiet umquam. Sed dixi vobis quia et vidis-
tis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me
veniet, et eum qui venit ad me non eiciam foras. Quia
descendi de celo non ut faciam voluntatem meam, sed
voluntatem eius qui misit me patris. Ut omne quod
dedit mihi pater non perdam ex eo quicquam, sed resuscitem
illud in novissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui
misit me ut omnis qui videt filium et credit in eum
habeat vitam eternam. Et ego resuscitabo eum in
novissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo
quia dixisset: Ego sum panis qui de celo descendi. Et
dicebant. Nonne hic est Ihesus filius Ioseph cuius nos
novimus patrem et matrem. Quomodo ergo dicit quia de ce-
lo descendi. Respondit ergo Ihesus et dixit eis. Nolite murmura-
re invicem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui mi-
sit me traxerit illum. Et ego resuscitabo eum in
novissimo die. Est scriptum in prophetis. Et erunt
omnes dociles dei. Omnis qui audivit a patre et didicit
venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam nisi is qui est
a deo hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui cre-
dit in me habet vitam eternam. Ego sum panis vi-
te. Patres vestri manducaverunt manna in deserto et
mortui sunt. Hic est panis de celo descendens ut si quis
ex ipso manducaverit non moriatur. Ego sum panis
vivus qui de celo descendi. Si quis manducaverit
ex hoc pane vivet in eternum. Et panis quem ego
dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo
iudei ad invicem dicentes. Quomodo potest hic nobis car-
nem suam dare ad manducandum. Dixit ergo eis Ihesus.
Amen amen dico vobis nisi manducaveritis carnem filii
hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vi-
tam in vobis. Qui manducat carnem meam et bibit
meum sanguinem habet vitam eternam. Et ego re-
suscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea
vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. Qui
manducat meam carnem et bibit meum sanguinem
in me manet et ego in illo. Sicut misit me vi-
vens pater et ego vivo propter patrem, et qui manducat
me et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de celo des-
cendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna
et mortui sunt. Qui manducat hunc panem vi-
vet in eternum. Hec dixit in synagoga docens in
Capharnaum. Multi ergo audientes ex dis-
cipulis eius dixerunt. Durus est hic sermo. Quis po-
test eum audire. Sciens autem Ihesus apud semetipsum
quia murmurarent de hoc discipuli eius dixit eis.
Hoc vos scandalizat. Si ergo videritis filium hominis
ascendentem ubi erat prius. Spiritus est qui vivificat,
caro autem non prodest quicquam. Verba que ego locutus sum
vobis spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis
qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ihesus qui essent
non credentes et quis traditurus esset eum. Et dicebat.
Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me
nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi dis-
cipulorum eius abierunt retro et iam non cum illo am-
bulabant. Dixit ergo Ihesus ad XII. Numquid et vos vul-
tis abire. Respondit ergo ei Symon Petrus. Domine ad
quem ibimus. Verba vite eterne habes. Et nos cre-
didimus et cognovimus quia tu es Christus filius dei. Res-
pondit eis Ihesus. Nonne ego vos XII elegi, et unus ex
vobis diabolus est. Dicebat autem de Iuda Symo-
VII nis Scariothis. Hic enim erat traditurus eum cum
esset unus ex XII. Post hec autem ambulabat Ihesus
in Galileam. Non enim volebat in Iudeam am-
bulare, quia querebant eum iudei interficere. Erat
autem in proximo dies festus iudeorum Sceno-
phegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius. Transi
hinc et vade in Iudeam ut et discipuli tui vide-
ant opera tua que facis. Nemo enim quippe in occul-
to facit aliquid et querit ipse in palam esse. Si hec fa-
cis, manifesta te mundo. Neque enim fratres eius cre-
debant in eum. Dicit ergo eis Ihesus. Tempus meum
nondum advenit. Tempus autem vestrum semper est paratum.
Non potest mundus odisse vos, me autem odit, quia ego te-
stimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala sunt.
Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego autem
non ascendam ad diem festum istum, quia tempus
meum nondum impletum est. Hec cum dixisset ipse
mansit in Galilea. Ut autem ascenderunt fratres eius
tunc et ipse ascendit ad diem festum non manife-
ste, sed quasi in occulto. Iudei autem querebant illum in
die festo et dicebant. Ubi est ille. Et murmur mul-
tum erat de eo in turba. Quidam enim dicebant
quia bonus est. Alii autem dicebant non, sed seducit turbas.
Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iu-
deorum. Iam autem festo mediante ascendit Ihesus in tem-
plum et docebat. Et mirabantur iudei dicentes.
Quomodo hic litteras scit cum non didicerit. Respondit
eis Ihesus et dixit. Mea doctrina non est mea, sed eius qui mi-
sit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere co-
gnoscet de doctrina utrum ex deo sit, an ego a me
ipso loquar. Qui a semet ipso loquitur gloriam propriam
querit. Qui autem querit gloriam eius qui misit illum hic
verax est et iniustitia in illo non est. Nonne Moyses
dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem. Quid
me queritis interficere. Respondit turba et dixit. De-
monium habes. Quis te querit interficere. Respondit Ihesus et
dixit eis. Unum opus feci et omnes miramini. Prop-
terea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex
Moyse est, sed ex patribus, et in sabbato circumciditis
hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato
ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini quia to-
tum hominem sanum feci in sabbato. Nolite iudi-
care secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.
Dicebant ergo quidam ex Ierosolimis. Nonne hic
est quem querunt iudei interficere. Ecce hic palam lo-
quitur et nichil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt
principes quia hic est Christus. Sed hunc scimus unde venit.
Christus autem cum venerit nemo scit unde sit. Cla-
mabat ergo docens in templo et dicens. Et me
scitis et unde sim scitis. Et a me ipso non veni, sed est
verus qui misit me quem vos nescitis. Ego scio
eum quia ab ipso sum et ipse me misit. Querebant
ergo eum apprehendere et nemo misit in illum manus
quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi
crediderunt in eum et dicebant. Christus cum venerit num-
quid plura signa faciet quam que hic facit. Audie-
runt pharisei turbam murmurantem de illo hec.
Et miserunt principes et pharisei ministros ut ap-
prehenderent eum. Dixit ergo eis Ihesus. Adhuc modi-
cum tempus vobiscum sum et vado ad eum qui me
misit. Queretis me et non invenietis. Et ubi ego
sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo iudei
ad semet ipsos. Quo hic iturus est quia non inveniemus
eum. Numquid in dispersionem gentium iturus est
et docturus gentes. Quis est hic sermo quem dixit. Quere-
tis me et non invenietis, et ubi ego sum vos non pote-
stis venire. In novissimo autem die magno festi-
vitatis stabat Ihesus et clamabat dicens. Si quis sitit
veniat ad me et bibat. Qui credit in me sicut dicit
scriptura, flumina de ventre eius fluent aque
vive. Hoc autem dicebat de spiritu quem accepturi
erant credentes in eum. Nondum enim erat
spiritus datus quia Ihesus nondum fuerat glorificatus. Ex illa ergo

turba cum audissent hos sermones eius dicebant:
hic est vere propheta. Alii dicebant: hic est Christus. Quidam
autem dicebant: Numquid a Galilea Christus venit?
Nonne scriptura dicit quia ex semine David et de Bethleem
castello ubi erat David Christus venit? Dissensio
itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex
ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit
super illum manus. Venerunt ergo ministri ad pon-
tifices et pharisaeos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxis-
tis illum? Responderunt ministri: Numquam sic locutus est
homo sicut hic homo. Responderunt ergo eis pharisaei: Num-
quid et vos seducti estis? Numquid aliquis ex princi-
pibus credidit in eum, aut ex pharisaeis? Sed turba haec
quae non novit legem maledicti sunt. Dicit Nicho-
demus ad eos ille qui venit nocte ad eum, qui unus
erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat hominem
nisi audierit ab ipso prius et cognoverit quid faciat?
Responderunt et dixerunt ei: Numquid et tu Galilaeus es?
Scrutare scripturas et vide quia propheta a Galilea non
surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.
VIII Iesus autem perrexit in montem Oliveti. Et diluculo
iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et
sedens docebat eos. Adducunt autem pharisaei et scri-
bae mulierem in adulterio deprehensam. Et statuerunt
eam in medio et dixerunt ei: Magister haec mulier
modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses
mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid
dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum
ut possent eum accusare. Iesus autem inclinans
se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem
perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit eis:
Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat.
Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem
unus post unum exibant incipientes a seniori-
bus. Et remansit solus, et mulier in medio stans.
Erigens autem se Iesus dixit ei: Mulier ubi sunt qui te
accusabant? Nemo te condemnavit? Quae dixit: Ne-
mo domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo.
Vade et amplius iam noli peccare. Iterum ergo locu-
tus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi. Qui sequitur
me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae.
Dixerunt ergo ei pharisaei: Tu de te ipso testimoni-
um perhibes, testimonium tuum non est verum. Respondit Ie-
sus et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de me
ipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni-
o et quo vado. Vos secundum carnem iudicatis, ego
non iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium
meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit
me pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum
hominum testimonium verum est. Ego sum qui
testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium
perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo
ei: Ubi est pater tuus? Respondit eis Iesus: Neque me sci-
tis neque patrem meum. Si me sciretis forsitan
et patrem meum sciretis. Haec verba locutus est Iesus in ga-
zophylacio docens in templo, et nemo appre-
hendit eum, quia necdum venerat hora eius.
Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado et quaeritis me, et in
peccato vestro moriemini. Quo ego vado vos non
potestis venire. Dicebant ergo Iudaei: Numquid
interficiet semet ipsum, quia dicit: Quo ego vado
vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de-
orsum estis, ego de supernis sum. Vos de hoc mun-
do estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis
quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis

quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant
ergo ei: Tu quis es? Dixit ergo eis Iesus: Principium qui
et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et
iudicare, sed qui misit me verax est, et ego quae
audivi ab eo haec loquor in mundo. Et non cognoverunt
quia patrem eius dicebat deum. Dixit ergo eis Iesus: Cum
exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego
sum, et a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me pater haec
loquor. Et qui misit me mecum est, et non reliquit me so-
lum, quia ego quae placita sunt ei facio semper. Haec illo
loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus
ad eos qui crediderunt ei Iudaeos: Si vos manseri-
tis in sermone meo, vere discipuli mei eritis. Et cog-
noscetis veritatem et veritas liberabit vos. Responderunt
ei: Semen Abrahae sumus et nemini servivimus
umquam. Quomodo tu dicis liberi eritis? Respondit eis Iesus:
Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum servus est peccati.
Servus autem non manet in domo in aeternum, filius autem
manet in aeternum. Si ergo vos filius liberaverit, vere li-
beri eritis. Scio quia filii Abrahae estis, sed quaeritis me
interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod
vidi apud patrem meum loquor, et vos quae vidistis apud patrem
vestrum facitis. Responderunt et dixerunt ei: Pater noster Abraham
est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahae estis, opera Abrahae faci-
te. Nunc autem quaeritis me interficere, hominem qui veri-
tatem vobis locutus sum, quam audivi a deo. Hoc Abra-
ham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque
ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem ha-
bemus deum. Dixit ergo eis Iesus: Si deus pater vester esset, diligeretis
utique me. Ego enim a me ipso non veni, sed ille misit
me. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis
audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis
et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida
erat ab initio, et in veritate non stetit, quia veritas non est
in eo. Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia
mendax est et pater eius. Ego autem quia veritatem dico vo-
bis non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato?
Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui ex deo est verba
dei audit. Propterea vos non auditis quia ex deo non estis.
Responderunt ergo Iudaei et dixerunt ei: Nonne bene dicimus
nos quia Samaritanus es tu et daemonium habes? Respondit
Iesus: Ego daemonium non habeo, sed honorifico patrem meum
et vos inhonorastis me. Ego autem non quaero gloriam meam,
est qui quaerat et iudicet. Amen amen dico vobis, si quis
sermonem meum servaverit, mortem non videbit in ae-
ternum. Dixerunt ergo Iudaei: Nunc cognovimus quia daemo-
nium habes. Abraham mortuus est et prophetae, et tu dicis: Si quis
sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in ae-
ternum. Numquid tu maior es patre nostro Abraham qui
mortuus est? Et prophetae mortui sunt. Quem te ipsum facis?
Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est.
Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia
deus vester est, et non cognovistis eum. Ego autem novi eum.
Et si dixero quia non novi eum, ero similis vobis mendax.
Sed scio eum et sermonem eius servo. Abraham pater
vester exultavit ut videret diem meum, et vidit et ga-
visus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum: Quinquaginta annos nondum
habes et Abraham vidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico vo-
bis antequam Abraham fieret ego sum. Tulerunt ergo lapi- IX
des ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se et exi-
vit de templo. Et praeteriens vidit hominem caecum
a nativitate sua. Et interrogaverunt eum discipuli
sui: Rabbi quis peccavit, hic aut parentes eius, ut
caecus nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccavit
neque parentes eius, sed ut manifestentur opera dei in illo.

me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. Haec cum dixisset, expuit in terram et fecit lutum ex sputo et linivit lutum super oculos eius et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur Missus. Abiit ergo et lavit et venit videns. Itaque vicini et qui videbant eum prius quia mendicus erat dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille autem dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt oculi tui? Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit et unxit oculos meos et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe et lava. Et abii et lavi et video. Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. Adducunt eum ad Pharisaeos qui caecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum Pharisaei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos et lavi et video. Dicebant ergo ex Pharisaeis quidam: Non est hic homo a Deo qui sabbatum non custodit. Alii dicebant: Quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo caeco iterum: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudaei de illo quia caecus fuisset et vidisset, donec vocaverunt parentes eius qui viderat. Et interrogaverunt eos dicentes: Hic est filius vester quem vos dicitis quia caecus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster et quia caecus natus est. Quomodo autem nunc videat nescimus, aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate, aetatem habet, ipse de se loquatur. Haec dixerunt parentes eius quia timebant Iudaeos. Iam enim conspiraverant Iudaei ut si quis eum confiteretur Christum extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: Quia aetatem habet, ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat caecus et dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille: Si peccator est nescio. Unum scio quia caecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi vobis iam et audistis. Quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei et dixerunt: Tu discipulus illius sis, nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis: In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, et aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores Deus non audit, sed si quis Dei cultor est et voluntatem eius facit, hunc exaudit. A saeculo non est auditum quia quis aperuit oculos caeci nati. Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras, et cum invenisset eum dixit ei: Tu credis in filium Dei? Respondit ille et dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo, Domine. Et procidens adoravit eum. Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant et qui vident caeci fiant. Et audierunt ex Pharisaeis qui cum ipso erant et dixerunt ei: Numquid et nos caeci sumus? Dixit eis Iesus: Si caeci essetis, non haberetis peccatum. Nunc vero dicitis quia videmus. Peccatum vestrum manet. Amen amen dico vobis, qui non intrat per hostium in ovile ovium sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium pastor est ovium. Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves vocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, et oves illum sequuntur quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

X

Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones, sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium. Per me si quis introierit salvabitur, et ingredietur et egredietur et pascua inveniet. Fur non venit nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant.

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercennarius autem et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriae, videt lupum venientem et dimittit oves et fugit, et lupus rapit et dispergit oves. Mercennarius autem fugit quia mercennarius est et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus et cognosco meas et cognoscunt me meae. Sicut novit me Pater et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. Propterea me Pater diligit quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a Patre meo.

Dissensio iterum facta est inter Iudaeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Daemonium habet et insanit. Quid eum auditis? Alii dicebant: Haec verba non sunt daemonium habentis. Numquid daemonium potest caecorum oculos aperire? Facta sunt autem encaenia in Hierosolymis, et hiemps erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum Iudaei et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Respondit eis Iesus: Loquor vobis et non creditis. Opera quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis quia non estis ex ovibus meis. Oves meae vocem meam audiunt, et ego agnosco eas, et sequuntur me, et ego vitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, et nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego et Pater unum sumus. Sustulerunt lapides Iudaei ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo. Propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt ei Iudaei: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu homo cum sis facis te ipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra quia ego dixi dii estis? Si illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura, quem Pater sanctificavit et misit in mundum vos dicitis quia blasphemas, quia dixi Filius Dei sum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia in me est Pater et ego in Patre. Quaerebant ergo eum apprehendere, et exivit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum ubi erat Iohannes baptizans primum, et mansit illic. Et multi venerunt ad eum et dicebant: Quia Iohannes quidem signum fecit

XI

nullum. Omnia autem quecumque dixit Iohannes de hoc vera erant. Et
multi crediderunt in eum. Erat autem quidam lan-
guens Lazarus a Bethania de castello Marie et Mar-
the sororum eius. Maria autem erat que unxit dominum un-
guento et extersit pedes eius capillis suis cuius
frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ad eum
dicentes: Domine ecce quem amas infirmatur. Audiens autem
Ihesus dixit eis: Infirmitas hec non est ad mortem sed pro glo-
ria dei, ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem Ihesus
Martham et sororem eius Mariam et Lazarum. Ut ergo au-
divit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco
duobus diebus. Deinde post hec dixit discipulis suis: Eamus
in Iudeam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc querebant
te Iudei lapidare, et iterum vadis illuc? Respondit Ihesus: Non-
ne xii hore sunt diei? Si quis ambulaverit in die
non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem
ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Hec
ait. Et post hec dicit eis: Lazarus amicus noster dormit,
et vado ut a somno suscitem eum. Dixerunt ergo dis-
cipuli eius: Domine si dormit salvus erit. Dixerat autem
Ihesus de morte eius; illi autem putaverunt quia de dormitione
somni diceret. Tunc ergo dixit eis Ihesus manifeste: Lazarus
mortuus est. Et gaudeo propter vos ut credatis quia non eram
ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur Didi-
mus ad condiscipulos: Eamus et nos ut moriamur
cum eo. Venit itaque Ihesus et invenit eum iiii dies
iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iu-
xta Ierosolimam quasi stadiis xv. Multi autem ex Iude-
is venerant ad Mariam et Martham ut consolarentur
eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quia venit
Ihesus occurrit. Maria autem domi sedebat. Dixit ergo
Martha ad Ihesum: Domine si fuisses hic, frater meus non
fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quecumque popos-
ceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi Ihesus: Resurget frater
tuus. Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resur-
rectione in novissimo die. Dixit ei Ihesus: Ego sum
resurrexio et vita. Qui credit in me et si mortuus
fuerit vivet. Et omnis qui vivit et credit in me non
morietur in eternum. Credis hoc? Ait illi: Utique domine.
Ego credidi quia tu es Christus filius dei vivi qui in
hunc mundum venisti. Et cum hec dixisset, a-
biit et vocavit Mariam sororem suam silentio dicens: Ma-
gister adest et vocat te. Illa autem ut audivit surrexit cito
et venit ad eum. Nondum enim venerat Ihesus in castel-
lum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei
Martha. Iudei autem qui erant cum ea in domo et
consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito
surrexit et exiit, secuti sunt eam dicentes: quia vadit ad
monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi e-
rat Ihesus, videns eum cecidit ad pedes eius et dixit ei:
Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Ihesus ergo ut
vidit eam plorantem et Iudeos qui venerant cum
ea plorantes, infremuit spiritu et turbavit seipsum et dixit:
Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine veni et vide. Et lacri-
matus est Ihesus. Dixerunt ergo Iudei: Ecce quomodo amabat e-
um. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic qui aperuit
oculos ceci facere ut hic non moreretur? Ihesus ergo rursum fre-
mens in semetipso venit ad monumentum. Erat autem
spelunca et lapis superpositus erat ei. Ait Ihesus: Tolli-
te lapidem. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus
fuerat: Domine iam fetet, quatriduanus est enim. Dicit ei Ihesus: Nonne
dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam dei? Tulerunt ergo
lapidem. Ihesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pa-
ter, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia sem-
per me audis, sed propter populum qui circumstat dixi, ut cre-
dant quia tu me misisti. Hec cum dixisset voce ma-
gna clamavit: Lazare veni foras. Et statim pro-

diit qui mortuus fuerat, ligatus manus et pedes insti-
tis, et facies illius sudario erat ligata. Dicit eis Ihesus:
Solvite eum et sinite abire. Multi ergo ex Iudeis qui
venerant ad Mariam et viderant que fecit, crediderunt
in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos et di-
xerunt eis que fecit Ihesus. Collegerunt pontifices et Pharise-
i consilium adversus Ihesum et dicebant: Quid faci-
mus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus
eum sic, omnes credent in eum, et venient Roma-
ni et tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis
Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit
eis: Vos nescitis quicquam nec cogitatis quia expedit vo-
bis ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat.
Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni
illius prophetavit quia Ihesus moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios
dei qui erant dispersi congregaret in unum. Ab illo ergo
die cogitaverunt ut eum interficerent. Ihesus ergo iam non
in palam ambulabat apud Iudeos, sed abiit in re-
gionem iuxta desertum in civitatem que dicitur Effrem
et ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat
pascha dies festus Iudeorum, et ascenderunt multi Ie-
rosolimam de regione ante pascha ut sanctificarent
seipsos. Querebant ergo Ihesum et colloquebantur ad invicem
in templo stantes: Quid putatis quia non venit ad diem
festum? Dederant autem pontifices et Pharisei manda-
tum ut si quis cognoverit ubi sit indicet, ut appre-
hendant eum. Ihesus ergo ante sex dies pasche venit Betha- XII
niam ubi erat Lazarus mortuus quem suscitavit Ihesus. Fe-
cerunt autem ei cenam magnam ibi et Martha minis-
trabat; Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum
eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pisti-
ci pretiosi et unxit pedes Ihesu et extersit capillis suis
et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo
unus ex discipulis eius Iudas Scariothis qui erat eum
traditurus: Quare hoc unguentum non venditum ccc denari-
is et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis per-
tinebat ad eum, sed quia fur erat et loculos habens ea
que mittebantur portabat. Dixit ergo Ihesus: Sine illam
ut in diem sepulture mee servet illud. Pauperes
enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis. Cog-
novit ergo turba multa ex Iudeis quia illic est, et ve-
nerunt non propter Ihesum tantum, sed ut Lazarum viderent quem
suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes sa-
cerdotum ut et Lazarum interficerent, quia multi propter illum
abibant ex Iudeis et credebant in Ihesum. In cra-
stinum autem multa turba que venerat ad diem fes-
tum, cum audissent quia venit Ierosolimam, acceperunt ra-
mos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant:
Osanna, benedictus qui venit in nomine domini rex Israel.
Et invenit Ihesus asellum et sedit super eum, sicut scriptum
est: Noli timere filia Syon, ecce rex tuus venit sedens
super pullum asine. Hec non cognoverunt discipuli eius
primum, sed quando glorificatus est Ihesus tunc recordati sunt
quia hec erant scripta de eo et hec fecerunt ei. Testimonium
ergo perhibebat turba que erat cum eo quando Lazarum
vocavit de monumento et suscitavit eum a mortu-
is. Propterea et obviam venit ei turba quia audierunt eum
fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos:
Videtis quia nichil proficimus? Ecce mundus totus
post eum abiit. Erant autem gentiles quidam ex his
qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hii ergo
accesserunt ad Philippum qui erat a Bethsaida Gali-
lee, et rogabant eum dicentes: Domine volumus Ihesum
videre. Venit Philippus et dicit Andree; Andreas rur-
sum et Philippus dixerunt Ihesu. Ihesus autem respondit eis
dicens: Venit hora ut clarificetur filius hominis.
Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens

in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem
mortuum fuerit: multum fructum affert. Qui amat ani-
mam suam perdet eam. et qui odit animam suam in hoc mun-
do: in vitam eternam custodit eam. Si quis michi ministrat
me sequatur. et ubi sum ego: illic et minister meus erit.
Si quis michi ministraverit honorificabit eum pater meus.
Nunc anima mea turbata est. et quid dicam? Pater salvifi-
ca me ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Pater
clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo dicens: et
clarificavi. et iterum clarificabo. Turba ergo que stabat
et audierat: dicebat tonitruum esse factum. Alii dice-
bant. angelus ei locutus est. Respondit Iesus et dixit. Non
propter me vox hec venit. sed propter vos. Nunc iudicium
est mundi. nunc princeps mundi huius eicietur foras.
Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me
ipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moritu-
rus. Respondit ei turba. Nos audivimus ex lege quia christus
manet in eternum. et quomodo tu dicis oportet exaltari
filium hominis. Quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis Iesus.
Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem
habetis. ut non tenebre vos comprehendant. Et qui am-
bulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem
habetis credite in lucem: ut filii lucis sitis. Hec locutus
est Iesus et abiit. et abscondit se ab eis. Cum autem
tanta signa fecisset coram eis: non credebant in eum.
ut sermo Ysaie prophete impleretur quem dixit. Domine quis
credidit auditui nostro. et brachium domini cui revela-
tum est. Propterea non poterant credere. quia iterum dixit Ysa-
ias. Excecavit oculos eorum. et induravit eorum
cor. ut non videant oculis. et intelligant corde. et con-
vertantur. et sanem eos. Hec dixit Ysaias quando vidit gloriam
eius. et locutus est de eo. Verumtamen ex principibus multi
crediderunt in eum. sed propter phariseos non confitebantur ut non
de synagoga eicerentur. Dilexerunt enim magis gloriam
hominum quam gloriam dei. Iesus autem clamavit et dixit. Qui
credit in me: non credit in me sed in eum qui misit me.
Et qui videt me videt eum qui misit me. Ego lux
in mundum veni. ut omnis qui credit in me in tenebris
non maneat. Et si quis audierit verba mea et non custodie-
rit: ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem
mundum. sed ut salvificem mundum. Qui spernit me et
non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. Sermo quem
locutus sum: ille iudicabit eum in novissimo
die. Quia ego ex meipso non sum locutus. sed qui misit me
pater: ipse michi mandatum dedit quid dicam et quid loquar.
Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego lo-
XIII quor. sicut dixit michi pater: sic loquor. Ante diem autem festi
pasche sciens Iesus quia venit hora eius ut transeat ex
hoc mundo ad patrem. cum dilexisset suos qui erant in
mundo: in finem dilexit eos. Et cena facta cum iam dia-
bolus misisset in cor ut traderet eum Iudas Symonis Scari-
othis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus. et quia a deo
exivit et ad deum vadit: surgit a cena. et ponit vestimenta
sua. Et cum accepisset linteum precinxit se. Deinde mi-
sit aquam in pelvim. et cepit lavare pedes discipulorum
et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Symonem
Petrum. et dixit ei Petrus. Domine tu michi lavas pedes? Re-
spondit Iesus et dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo. scies autem
postea. Dicit ei Petrus. Non lavabis michi pedes in eternum. Re-
spondit ei Iesus. Si non lavero te: non habebis partem mecum. Dicit
ei Symon Petrus. Domine non tantum pedes meos: sed et manus
et caput. Dicit ei Iesus. Qui lotus est non indiget nisi ut pedes la-
vet. sed est mundus totus. Et vos mundi estis. sed non
omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. propterea dixit
non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum: acce-
pit vestimenta sua. et cum recubuisset iterum: dixit eis. Scitis quid
fecerim vobis? Vos vocatis me magister et domine. et bene dicitis.
sum etenim. Si ergo ego lavi vestros pedes dominus et magister: et vos
debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi
vobis ut quemadmodum ego feci vobis: ita et vos faciatis. Amen
amen dico vobis non est servus maior domino suo. neque apostolus maior
eo qui misit illum. Si hec scitis: beati eritis si feceritis ea.
Non de omnibus vobis dico. ego scio quos elegerim. sed ut
impleatur scriptura. Qui manducat mecum panem: leva-
bit contra me calcaneum suum. Amodo dico vobis prius quam fiat
ut credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis qui accipit
si quem misero: me accipit. Qui autem me accipit: accipit eum
qui me misit. Cum hec dixisset Iesus: turbatus est spiritu
et protestatus est et dixit. Amen amen dico vobis quia unus ex
vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad invicem
hesitantes discipuli de quo diceret. Erat ergo recumbens unus
ex discipulis eius in sinu Iesu quem diligebat Iesus. In-
nuit ergo huic Symon Petrus. et dixit ei. Quis est de quo dicit?
Itaque cum recubuisset ille supra pectus Iesu: dicit ei.
Domine quis est? Respondit Iesus. Ille est cui ego intinctum
panem porrexero. Et cum intinxisset panem: dedit Iu-
de Symonis Scariothis. Et post buccellam: tunc in-
troivit in illum Sathanas. Dicit ei Iesus. Quod facis fac
citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium. ad quid
dixerit ei. Quidam enim putabant quia loculos habebat
Iudas quia dixisset ei Iesus: eme ea que opus sunt nobis
ad diem festum. aut ut egenis aliquid daret. Cum
ergo accepisset ille buccellam: exivit continuo. Erat autem
nox. Cum ergo exisset: dixit Iesus. Nunc clarificatus est filius
hominis. et deus clarificatus est in eo. Et deus clarificabit e-
um in semetipso. et continuo clarificabit eum. Filioli
adhuc vobiscum sum modicum. Queretis me. et sicut
dixi Iudeis: quo ego vado vos non potestis venire. et
vobis dico modo. Mandatum novum do vobis ut diligatis
invicem sicut dilexi vos. ut et vos invicem diligatis. In
hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis: si
dilectionem habueritis ad invicem. Dicit ei Symon Petrus.
Domine quo vadis? Respondit Iesus. Quo ego vado non potes
me modo sequi. sequeris autem postea. Dicit ei Symon Petrus.
Quare non possum te sequi? Animam meam pro te ponam.
Respondit Iesus. Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi non
cantabit gallus donec ter me neges. Non turbetur XIIII
cor vestrum. Creditis in deum: et in me credite. In domo Et ait discipulis suis
patris mei mansiones multe sunt. Si quo minus dixissem
vobis quia vado parare vobis locum. Et si abiero et prepara-
vero vobis locum: iterum venio et accipiam vos ad
me ipsum. ut ubi sum ego et vos sitis. Et quo ego vado
scitis et viam scitis. Dicit ei Thomas. Domine nescimus
quo vadis. et quomodo possumus viam scire? Dicit ei Iesus.
Ego sum via et veritas et vita. Nemo venit ad pa-
trem nisi per me. Si cognovissetis me: et patrem meum
utique cognovissetis. Et amodo cognoscetis eum. et vidi-
stis eum. Dicit ei Philippus. Domine ostende nobis patrem
et sufficit nobis. Dicit ei Iesus. Tanto tempore vobiscum
sum: et non cognovistis me? Philippe qui videt me vi-
det et patrem. Quomodo tu dicis ostende nobis patrem? Non
creditis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego
loquor vobis a me ipso non loquor. Pater autem in me manens
ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me
est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vo-
bis qui credit in me opera que ego facio et ipse fa-

credit et maiora horum faciet quia ego ad patrem va-
do. Et quodcumque petieritis in nomine meo hoc fa-
ciam ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis me in no-
mine meo hoc faciam. Si diligitis me mandata mea
servate. Et ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit
vobis ut maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis quem
mundus non potest accipere quia non videt eum nec scit eum.
Vos autem cognoscetis eum quia apud vos manebit et in vobis erit.
Non relinquam vos orphanos veniam ad vos. Adhuc
modicum et mundus iam me non videt. Vos autem videtis
me quia ego vivo et vos vivetis. In illo die vos cog-
noscetis quia ego in patre meo et vos in me et ego in vobis.
Qui habet mandata mea et servat ea ille est qui diligit
me. Qui autem diligit me diligetur a patre meo et ego di-
ligam eum et manifestabo ei me ipsum. Dicit ei Iudas
non ille Scariothis. Domine quid factum est quia nobis manifes-
taturus es te ipsum et non mundo. Respondit Iesus
et dixit ei. Si quis diligit me sermonem meum servabit
et pater meus diliget eum et ad eum veniemus et man-
sionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones
meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus sed
eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud
vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in
nomine meo ille vos docebit omnia et suggeret vobis
omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis pa-
cem meam do vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis.
Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia
ego dixi vobis vado et venio ad vos. Si diligeretis me
gauderetis utique quia vado ad patrem quia pater maior me
est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat ut cum factum fu-
erit credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit
enim princeps mundi huius et in me non habet quicquam.
Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem et sicut
mandatum dedit mihi pater sic facio. Surgite eamus
XV hinc. Ego sum vitis vera et vos estis palmites
et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non fe-
rentem fructum tollet eum et omnem qui fert fru-
ctum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam
mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Mane-
te in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre
fructum a semetipso nisi manserit in vite sic nec
vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis vos pal-
mites. Qui manet in me et ego in eo hic fert fru-
ctum multum quia sine me nichil potestis facere. Si quis
in me non manserit mittetur foras sicut palmes et are-
scet et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si
manseritis in me et verba mea in vobis manserint quod-
cumque volueritis petetis et fiet vobis. In hoc clarificatus
est pater meus ut fructum plurimum afferatis et efficia-
mini mei discipuli. Sicut dilexit me pater et ego di-
lexi vos. Manete in dilectione mea. Si precepta
mea servaveritis manebitis in dilectione mea.
Sicut et ego precepta patris mei servavi et maneo in eius di-
lectione. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum
sit in vobis et gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum
meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Maio-
rem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat
quis pro amicis suis. Vos amici mei estis si feceritis
que ego precipio vobis. Iam non dicam vos servos quia ser-
vus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi ami-
cos quia omnia quecumque audivi a patre meo nota feci
vobis. Non vos me elegistis sed ego elegi vos et posui
vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester ma-
neat. Ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo
det vobis. Hec mando vobis ut diligatis invicem. Si

mundus vos odit scitote quia me priorem vobis odio ha-
buit. Si de mundo fuissetis mundus quod suum erat dili-
geret. Quia vero de mundo non estis sed ego elegi vos de mundo
propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei
quem ego dixi vobis. Non est servus maior domino suo. Si me
persecuti sunt et vos persequentur. Si sermonem meum ser-
vaverunt et vestrum servabunt. Sed hec omnia vobis facient
propter nomen meum quia nesciunt eum qui misit me. Si non
venissem et locutus fuissem eis peccatum non haberent. Nunc
autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit et patrem
meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit
peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt et oderunt me et pa-
trem meum. Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum
scriptus est quia odio habuerunt me gratis. Cum autem
venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum
veritatis qui a patre procedit ille testimonium perhibebit de
me. Et vos testimonium perhibebitis quia ab initio
mecum estis. Hec locutus sum vobis ut non scandaliza-
mini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora ut
omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se prestare
deo. Et hec facient vobis quia non noverunt patrem neque me.
Sed hec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum remi-
niscamini quia ego dixi vobis. Hec autem vobis ab initio
non dixi quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui
misit me. Et nemo ex vobis interrogat me quo vadis.
Sed quia hec locutus sum vobis tristitia implevit cor vestrum.
Sed ego veritatem vobis dico. Expedit vobis ut ego vadam.
Si enim non abiero paraclitus non veniet ad vos. Si autem
abiero mittam eum ad vos. Et cum venerit ille ar-
guet mundum de peccato et de iustitia et de iudicio. De
peccato quidem quia non crediderunt in me. De iustitia vero quia
ad patrem vado et iam non videbitis me. De iudicio autem quia
princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc multa
habeo vobis dicere sed non potestis portare modo. Cum autem
venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.
Non enim loquetur a semetipso sed quecumque audiet lo-
quetur et que ventura sunt annuntiabit vobis. Ille me
clarificabit quia de meo accipiet et annuntiabit vobis.
Omnia quecumque habet pater mea sunt. Propterea dixi quia de meo
accipiet et annuntiabit vobis. Modicum et iam non vi-
debitis me et iterum modicum et videbitis me quia vado
ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem. Quid
est hoc quod dicit nobis modicum et non videbitis me et iterum
modicum et videbitis me et quia vado ad patrem. Dicebant
ergo quid est hoc quod dicit nobis modicum. Nescimus quid loquitur.
Cognovit autem Iesus quia volebant eum interrogare et
dixit eis. De hoc queritis inter vos quia dixi vobis modi-
cum et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me.
Amen amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos mun-
dus autem gaudebit. Vos autem contristabimini sed tristitia vestra
vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam
habet quia venit hora eius. Cum autem peperit filium
iam non meminit pressure propter gaudium quia natus est homo
in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum
autem videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum
nemo tollet a vobis. Et in illo die me non rogabitis
quicquam. Amen amen dico vobis si quid petieritis patrem
in nomine meo dabit vobis. Usque modo non petistis quicquam
in nomine meo. Petite et accipietis ut gaudium vestrum
sit plenum. Hec in proverbiis locutus sum vobis. Venit
hora cum iam non in proverbiis loquar vobis sed palam de
patre annuntiabo vobis. Illo die in nomine meo pete-
tis et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse
enim pater amat vos quia vos me amastis et credidistis
quia a deo exivi. Exivi a patre et veni in mundum. Iterum

in mundum. iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia et non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a Deo existi. Respondit eis Ihesus: Modo creditis? Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque in propria et me solum relinquatis; et non sum solus quia pater mecum est. Hec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.

XVII Hec locutus est Ihesus et sublevatis oculis in celum dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis ut omne quod dedisti ei det eis vitam eternam. Hec est autem vita eterna ut cognoscant te solum verum Deum et quem misisti Ihesum Christum. Ego te clarificavi super terram; opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temet ipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos dedisti et sermonem meum servaverunt. Et nunc cognoverunt quia omnia que dedisti mihi abs te sunt. Quia verba que dedisti mihi dedi eis, et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo; non pro mundo rogo sed pro his quos dedisti mihi quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt et tua mea sunt, et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo et hii in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodivi et nemo ex his periit nisi filius perditionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, et hec loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum in semet ipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico me ipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint sicut tu pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me ut sint consummati in unum, et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi volo ut ubi ego sum et illi sint mecum ut videant claritatem meam quam dedisti mihi quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, et hii cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis.

XVIII Hec cum dixisset Ihesus egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron ubi erat hortus in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et Iudas qui tradebat eum locum quia frequenter Ihesus convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et phariseis ministros venit illuc cum laternis et facibus et armis. Ihesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum processit et dixit eis: Quem queritis? Responderunt ei: Ihesum Nazarenum. Dicit eis Ihesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis Ego sum, abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo eos interrogavit: Quem queritis? Illi autem dixerunt: Ihesum Nazarenum. Respondit Ihesus: Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit: Quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam. Symon ergo Petrus habens gladium eduxit eum et percussit pontificis servum et abscidit eius auriculam dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Ihesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater non bibam illum? Cohors ergo et tribunus et ministri Iudeorum comprehenderunt Ihesum et ligaverunt eum, et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim socer Caiphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudeis quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Ihesum Symon Petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici et introivit cum Ihesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus ille alius qui erat notus pontifici et dixit ostiarie et introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas quia frigus erat et calefaciebant se. Erat autem et Petrus cum eis stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Ihesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei Ihesus: Ego palam locutus sum mundo; ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes Iudei conveniunt et in occulto locutus sum nichil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis. Ecce hii sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset unus assistens ministrorum dedit alapam Ihesu dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei Ihesus: Si male locutus sum testimonium perhibe de malo; si autem bene quid me cedis? Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. Erat autem Petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille et dixit: Non sum. Dicit unus ex servis pontificis cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus, et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Ihesum ad Caipham in pretorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur sed manducarent pascha. *al. a caypha in pretor.* Exivit ergo Pilatus ad eos foras et dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudei: Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Ihesu impleretur quem dixit significans qua esset morte moriturus. Introivit ergo iterum in pretorium Pilatus et vocavit Ihesum et dixit ei: Tu es rex Iudeorum? Respondit Ihesus: A temet ipso hoc dicis an alii dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Numquid ego Iudeus sum? Gens tua et pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Respondit Ihesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum ministri mei decertarent utique ut non traderer Iudeis. Nunc autem regnum meum non est hinc. *i. de hoc mundo.* Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Ihesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset iterum exivit ad Iudeos et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem Iudeorum? Clamaverunt

runt omnes rursum dicentes non hunc sed barraban. Erat autem barrabas latro.

XIX

Tunc ergo apprehendit pilatus ihesum et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis inposuerunt capiti eius, et veste purpurea circumdederunt eum, et veniebant ad eum et dicebant: Ave rex iudeorum. Et dabant ei alapas. Exivit iterum pilatus foras et dicit eis: Ecce adduco eum vobis foras, ut cognoscatis quia in eo nullam invenio causam. Exivit ergo ihesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum. Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis pilatus: Accipite eum vos et crucifigite. Ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei iudei: Nos legem habemus et secundum legem debet mori, quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit. Et ingressus est in pretorium iterum et dicit ad ihesum: Unde es tu? Ihesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus: Michi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te et potestatem habeo dimittere te? Respondit ihesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi esset datum desuper. Propterea qui tradidit me tibi maius peccatum habet. Et exinde pilatus querebat dimittere eum. Iudei autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit cesari. Pilatus autem cum audisset hos sermones adduxit foras ihesum et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostrotos, hebraice autem gabbatha. Erat autem parasceve pasche, hora quasi sexta. Et dicit iudeis: Ecce rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem ihesum et eduxerunt eum. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locus, hebraice golgatha, ubi eum crucifixerunt, et cum eo alios duos hinc et hinc, medium autem ihesum. Scripsit autem et titulum pilatus et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Ihesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi legerunt iudeorum, quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est ihesus. Et erat scriptum hebraice, grece et latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeorum: Noli scribere rex iudeorum, sed quia ipse dixit: Rex sum iudeorum. Respondit pilatus: Quod scripsi scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum acceperunt vestimenta eius et fecerunt quattuor partes, unicuique militi partem, et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleretur dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem ihesu mater eius et soror matris eius maria cleophe et maria magdalene. Cum vidisset ergo ihesus matrem et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri sue: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens ihesus quia iam omnia consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo positum erat aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto hysopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset ihesus acetum dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei ergo quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbato, erat enim magnus ille dies sabbati, rogaverunt pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites et primi quidem fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad ihesum autem cum venissent ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Post hec autem rogavit pilatum ioseph ab arimathia, eo quod esset discipulus ihesu, occultus autem propter metum iudeorum, ut tolleret corpus ihesu. Et permisit pilatus. Venit ergo et tulit corpus ihesu. Venit autem et nichodemus qui venerat ad ihesum nocte primum, ferens mixturam murre et aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus ihesu et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos iudeis est sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est hortus, et in horto monumentum novum in quo nondum quisquam positus fuerat. Ibi ergo propter parasceven iudeorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt ihesum.

XX

Una autem sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad symonem petrum et ad alium discipulum quem amabat ihesus et dicit eis: Tulerunt dominum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo petrus et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus precucurrit citius petro et venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset vidit posita linteamina, non tamen introivit. Venit ergo symon petrus sequens eum et introivit in monumentum et vidit linteamina posita et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scripturam, quia oportet eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum ad semet ipsos discipuli. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se et prospexit in monumentum, et vidit duos angelos in albis sedentes, unum ad caput et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus ihesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset conversa est retrorsum et vidit ihesum stantem, et non sciebat quia ihesus est. Dicit ei ihesus: Mulier, quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia hortulanus esset dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito michi ubi posuisti eum, et ego eum tollam. Dicit ei ihesus: Maria. Conversa illa dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei ihesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum, deum meum et deum vestrum. Venit ergo maria magdalene annuntians discipulis quia vidi dominum, et hec dixit michi. Cum ergo esset sero illo die una sabbatorum, et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum, venit ihesus et stetit in medio et dicit eis: Pax vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflavit et dicit eis: Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus

qui dicitur Didymus non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum clavorum et mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, et Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis et stetit in medio et dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc et vide manus meas, et affer manum tuam et mitte in latus meum, et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit Thomas et dixit ei: Dominus meus et Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me, credidisti; beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt ut credatis quia Iesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

XXI Postea manifestavit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul Simon Petrus et Thomas qui dicitur Didymus et Nathanael qui erat a Cana Galilaeae et filii Zebedaei et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navem, et illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit Iesus in litore; non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est. Dixit ergo eis Iesus: Pueri, numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit eis: Mittite in dexteram navigii rete et invenietis. Miserunt ergo, et iam non valebant illud trahere prae multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se, erat enim nudus, et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt, non enim longe erant a terra sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent non est scissum rete. Dicit eis Iesus: Venite prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit Iesus et accipit panem et dat eis, et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cum resurrexisset a mortuis. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Iohannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Iohannis, amas me? Contristatus est Petrus quia dixit ei tertio: Amas me? et dixit ei: Domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas. Amen amen dico tibi, cum esses iunior cingebas te et ambulabas ubi volebas; cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et hoc cum dixisset, dicit ei: Sequere me. Conversus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Iesus sequentem, qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dicit Iesu: Domine, hic autem quid? Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur, sed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus qui testimonium perhibet de his et scripsit haec, et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros. Incipit

prologus.

Romani sunt in partibus Italiae. Hi praeventi sunt a falsis apostolis et sub nomine Domini nostri Iesu Christi in legem et prophetas erant inducti. Hos revocat apostolus ad veram et evangelicam fidem, scribens eis a Corintho. sed ab Athenis.

Paulus servus Iesu Christi vocatus apostolus segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri, per quem accepimus gratiam et apostolatum ad oboediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, in quibus estis et vos vocati Iesu Christi, omnibus qui sunt Romae dilectis Dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et Domino Iesu Christo.

Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in evangelio Filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis obsecrans, si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiae spiritalis ad confirmandos vos, id est simul consolari in vobis per eam quae invicem est fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare fratres, quia saepe proposui venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam et in vobis sicut et in ceteris gentibus. Graecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum; ita quod in me promptum est et vobis qui Romae estis evangelizare. Non enim erubesco evangelium, virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Iudaeo primum et Graeco. Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de caelo super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus et divinitas, ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium, et coluerunt et servierunt creaturae potius quam creatori, qui est benedictus in saecula, amen. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam feminae eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu feminae exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non oboedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, et non solum qui faciunt ea, sed et qui consentiunt facientibus.

II Propter quod inexcusabilis

es homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis quae iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc o homo omnis qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? An divitias bonitatis eius et patientiae et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad paenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam et impaenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius: his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quaerentibus, vitam aeternam: his autem qui ex contentione et qui non adquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum et Graeci: gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudaeo primum et Graeco. Non enim est personarum acceptio apud Deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes quae legem non habent naturaliter ea quae legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die quo iudicabit Deus occulta hominum secundum evangelium meum per Iesum Christum. Si autem tu Iudaeus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris in Deo, et nosti voluntatem eius, et probas utiliora, instructus per legem, confidis te ipsum ducem esse caecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae et veritatis in lege. Qui ergo alium doces, te ipsum non doces: qui praedicas non furandum, furaris: qui dicis non moechandum, moecharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per praevaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest, si legem observes: si autem praevaricator legis sis, circumcisio tua praeputium facta est. Si igitur praeputium iustitias legis custodiat, nonne praeputium illius in circumcisionem reputabitur? Et iudicabit id quod ex natura est praeputium, legem consummans, te qui per litteram et circumcisionem praevaricator legis es. Non enim qui in manifesto Iudaeus est, neque quae in manifesto in carne est circumcisio: sed qui in abscondito Iudaeus est, et circumcisio cordis in spiritu non littera: cuius laus non ex hominibus sed ex Deo est.

III Quid ergo amplius Iudaeo est? aut quae utilitas circumcisionis? Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis, et vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus Deus qui infert iram? Secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius, quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? et non sicut blasphemamur, et sicut aiunt nos quidam dicere: Faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio iusta est. Quid ergo? praecellimus eos? Nequaquam.

Causati sumus enim Iudaeos et Graecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam, non est intellegens, non est requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant. Venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum: et viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur: ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata a lege et prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes qui credunt in eum. Non enim est distinctio: omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus, et iustificans eum qui ex fide est Iesu Christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? factorum? Non: sed per legem fidei. Arbitramur enim hominem iustificari per fidem sine operibus legis. An Iudaeorum Deus tantum? nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus Deus qui iustificat circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

IIII Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Si enim Abraham ex operibus legis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad iustitiam. Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputabitur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiae Dei. Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus: Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum. Beatitudo ergo haec in circumcisione tantum manet, an etiam in praeputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? in circumcisione, an in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio. Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiae fidei quae est in praeputio: ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis ad iustitiam: et sit pater circumcisionis non his tantum qui ex circumcisione sunt, sed et his qui sectantur vestigia fidei quae est in praeputio patris nostri Abrahae. Non enim per legem promissio Abrahae, aut semini eius ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex, nec praevaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te ante Deum, cui credidisti, qui vivificat mortuos et vocat ea quae non sunt tamquam ea quae sunt. Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stellae

celi et sicut harena que est in litore maris. Et non est infirmatus in fide nec consideravit corpus suum emortuum cum fere centum annorum esset et emortuam vulvam Sarre. In repromissione etiam dei non hesitavit diffidentia sed confortatus est fide dans gloriam deo plenissime sciens quia quecumque promisit potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam. sed et propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit iesum christum dominum nostrum a mortuis. qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram.

V Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum iesum christum per quem et accessum habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem sed et gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio patientiam operatur. patientia autem probationem. probatio vero spem. spes autem non confundit. quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ut quid enim christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem suam caritatem in nobis deus. quoniam cum adhuc peccatores essemus christus pro nobis mortuus est. multo magis igitur iustificati nunc in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem sed et gloriamur in deo per dominum nostrum iesum christum per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit et per peccatum mors et ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnavit mors ab adam usque ad moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis ade qui est forma futuri. Sed non sicut delictum ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt multo magis gratia dei et donum in gratia unius hominis iesu christi in plures habundavit. Et non sicut per unum peccatum ita et donum. Nam iudicium ex uno in condempnationem. gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum multo magis habundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per unum iesum christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condempnationem sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi. ita et per unius obedientiam iusti constituentur multi. Lex autem subintravit ut habundaret delictum. Ubi autem habundavit delictum superhabundavit gratia. ut sicut regnavit peccatum in mortem. ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per iesum christum dominum nostrum.

VI Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia habundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in christo iesu in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem. ut quomodo surrexit christus a mortuis per gloriam patris ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius simul et resurrectionis erimus. hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum christo credimus quia simul etiam vivemus cum christo. Scientes quod christus resurgens a mortuis iam non moritur. mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato mortuus est semel. quod autem vivit vivit deo. Ita et vos existimate vos quidem mortuos esse peccato viventes autem deo in christo iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. sed exhibete vos deo tamquam ex mortuis viventes et membra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? peccabimus quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum servi estis eius cui obeditis sive peccati in mortem sive obeditionis ad iustitiam. Gratias autem deo quod fuistis servi peccati. obedistis autem ex corde in eam formam doctrine in qua traditi estis. liberati autem a peccato servi facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditie et iniquitati ad iniquitatem. ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati liberi fuistis iustitie. Quem ergo fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato servi autem facti deo habetis fructum vestrum in sanctificationem. finem vero vitam eternam. Stipendia enim peccati mors. gratia autem dei vita eterna in christo iesu domino nostro.

VII An ignoratis fratres scientibus enim legem loquor quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit. Nam que sub viro est mulier vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus christi ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ut fructificemus deo. Cum enim essemus in carne passiones peccatorum que per legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret. Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum peccatum revixit. Ego autem mortuus sum et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum per bonum mihi operatum est mortem ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia lex spiritualis est. ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Quod enim operor non intellego. Non enim quod volo bonum hoc ago. sed quod odi malum illud facio. Si autem quod nolo illud facio consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi. perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio. sed quod nolo

malum hoc facio. Si autem quod nolo illud facio: non ego
operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur le-
gem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi adiacet malum.
Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem; vi-
deo aliam legem in membris meis repugnantem
legi mentis mee, et captivantem me in lege peccati
que est in membris meis. Infelix ego homo, quis me
VII liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per ihesum christum
dominum nostrum. Igitur ipse ego mente servio legi
dei, carne autem legi peccati. Nichil ergo nunc damp-
nationis est hiis qui sunt in christo ihesu, qui non secundum
carnem ambulant. Lex enim spiritus vite in christo ihesu
liberabit me a lege peccati et mortis. Nam quod impos-
sibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, deus
filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et
de peccato dampnavit peccatum in carne, ut iustifi-
catio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem
ambulamus, sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt
que carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum, que sunt
spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors est;
prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis
inimica est deo; legi enim dei non subiecta est, nec enim potest.
Qui autem in carne sunt deo placere non possunt. Vos autem
dei in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis.
Si quis autem spiritum christi non habet, hic non est eius. Si autem in vobis
christus est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero
vivit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitavit
ihesum christum a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit
ihesum christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora
vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo
fratres debitores sumus non carni ut secundum carnem vivamus.
Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem spiritu
facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque enim
spiritu dei aguntur, hii filii sunt dei. Non enim accepistis
spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum
adoptionis filiorum, in quo clamamus: abba pater.
Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus
filii dei. Si autem filii et heredes; heredes quidem dei,
coheredes autem christi, si tamen compatimur ut et glorifi-
cemur. Existimo enim quod non sunt condigne passiones
huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis.
filiorum Nam expectatio creature revelationem filiorum dei expec-
tat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens,
sed propter eum qui subiecit eam in spe; quia et ipsa creatura li-
berabitur a servitute corruptionis in libertatem filiorum
glorie dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit
et parturit usque adhuc. Non solum autem illa, sed
et nos ipsi primitias spiritus habentes et ipsi intra nos inge-
miscimus adoptionem filiorum dei expectantes
redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus.
Spes autem que videtur non est spes. Nam quod videt quis
quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per
patientiam expectamus. Similiter autem et spiritus ad-
iuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus
sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis
gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur cor-
da, scit quid desideret spiritus, quia secundum deum postulat pro
sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia
cooperantur in bonum, hiis qui secundum propositum
vocati sunt sancti. Nam quos prescivit et predestinavit
conformes fieri ymaginis filii sui, ut sit ipse pri-
mogenitus in multis fratribus. Quos autem predesti-
navit hos et vocavit. Et quos vocavit hos
et iustificavit. Quid ergo dicemus ad hec? Si

deus pro nobis quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pe-
percit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum
illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adversus
electos dei? Deus qui iustificat; quis est qui condempnet?
christus ihesus qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad
dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separa-
bit a caritate christi? Tribulatio, an angustia, an persecu-
tio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius?
Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota
die, estimati sumus sicut oves occisionis. Sed in
hiis omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Cer-
tus sum enim quia neque mors neque vita neque angeli
neque archangeli neque principatus neque virtutes neque
instantia neque futura neque fortitudo neque altitudo
neque profundum neque creatura alia poterit nos separare
a caritate dei que est in christo ihesu domino nostro. Veri-
tatem dico in christo, non mentior, testimonium michi perhibente
conscientia mea in spiritu sancto, quoniam tristitia est michi magna et
continuus dolor cordi meo. Optabam enim ipse ego
anathema esse a christo pro fratribus meis qui sunt cog-
nati mei secundum carnem, qui sunt israhelite, quorum
est adoptio filiorum et gloria et testamentum et legis latio
et obsequium et promissa, quorum patres et ex quibus
christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula.
Amen. Non autem quod exciderit verbum dei. Non enim omnes qui
ex israhel sunt hii sunt israhelite, neque qui semen sunt abrahe
omnes filii, sed in ysaac vocabitur tibi semen,
id est, non qui filii carnis hii filii dei, sed qui filii sunt
promissionis estimantur in semine. Promissionis enim
verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam et erit sare fi-
lius. Non solum autem illa, sed et rebecca ex uno concubi-
tu habens ysaac patris nostri. Cum enim non dum nati
fuissent aut aliquid egissent boni aut mali,
ut secundum electionem propositum dei maneret, non ex operibus,
sed ex vocante dictum est ei quia maior serviet mi-
nori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, esau autem odio
habui. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas est
apud deum? Absit. Moysi enim dicit: Miserebor cuius
misereor, et misericordiam prestabo cuius miserebor. Igitur non
volentis neque currentis, sed miserentis est dei. Di-
cit enim scriptura pharaoni: Quia ad hoc ipsum te excitavi
ut ostendam in te virtutem meam, et annuncietur
nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult misere-
tur, et quem vult indurat. Dicis itaque michi: Quid adhuc
queritur? voluntati enim eius quis resistit? O
homo tu quis es qui respondeas deo? Numquid dicit fig-
mentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic? An non
habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem
aliud vero in contumeliam. Quod si volens deus osten-
dere iram suam et notam facere potentiam suam
sustinuit in multa patientia vasa ire apta in
interitum, ut ostenderet divitias glorie sue in vasa
misericordie que preparavit in gloriam, quos et vocavit non so-
lum ex iudeis sed etiam ex gentibus, sicut in osee
dicit: Vocabo non plebem meam plebem meam,
et non dilectam dilectam, et non misericordiam consecutam misericordiam
consecutam. Et erit in loco ubi dictum est eis non plebs
mea vos, ibi vocabuntur filii dei vivi. Ysaias
autem clamat pro israhel: Si fuerit numerus filiorum israhel tamquam
arena maris, reliquie salve fient. Verbum enim
consummans et abbrevians in equi-
tate, quia verbum abbreviatum faciet dominus super terram.
Et sicut predixit ysaias: Nisi dominus sabaoth reliquisset
nobis semen, quasi sodoma fuissemus, et sicut

gomorra similes essemus. Quid ergo dicemus? Quod gentes quae non sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem quae ex fide est. Israel vero sectando legem iustitiae in legem iustitiae non pervenit. Quare? Quia non ex fide sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono in Syon lapidem offensionis et petram scandali, et omnis qui credit in eum non confundetur.

ut sectabantur.

Ys. 8. c.

X Fratres, voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad Deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Ignorantes enim iustitiam Dei et suam quaerentes statuere, iustitiae Dei non sunt subiecti. Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit quoniam iustitiam quae ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Quae autem ex fide est iustitia sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in celum? id est Christum deducere; aut quis descendet in abyssum? hoc est Christum ex mortuis revocare. Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo, hoc est verbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Ihesum et in corde tuo credideris quod Deus illum excitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio Iudei et Greci, nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicabunt nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium bona! Sed non omnes obediunt evangelio. Ysaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum. Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad emulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Ysaias autem audet et dicit: Inventus sum a non querentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.

XI Dico ergo: Numquid repulit Deus populum suum? Absit. Nam et ego Israelita sum ex semine Abrahe de tribu Beniamin. Non repulit Deus plebem suam quam prescivit. An nescitis in Helya quid dicit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversus Israel? Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus et querunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum divinum? Reliqui mihi septem milia virorum qui non curvaverunt genua ante Baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquie secundum electionem gratie salve facte sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? Quod querebat Israel hoc non est consecutus, electio autem consecuta est; ceteri vero excecati sunt, sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum conpunctionis, oculos ut non videant et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. Et David dicit: Fiat mensa eorum coram illis in laqueum et in captionem et in scandalum et in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum illorum semper incurva. Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus gentibus, ut illos emulentur. Quod si delictum illorum divitie sunt mundi et diminutio eorum divitie gentium, quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus:

XI Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad emulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, que assumptio nisi vita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est et massa, et si radix sancta et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses insertus es in illis et socius radicis et pinguedinis olive factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas sed radix te. Dicis ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. Sed et illi si non permanserint in incredulitate inserentur; potens est enim Deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis hii secundum naturam inserentur sue olive? Nolo enim vos ignorare, fratres, misterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Syon qui eripiat et avertat impietates ab Iacob. Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem karissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientie et scientie Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia; ipsi gloria in secula seculorum. Amen.

ut ipsi misericordiam.

XII Obsecro enim vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo, sed reformamini

in in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam quae data est mihi omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationes secundum gratiam quae data est nobis differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui praeest in sollicitudine, qui miseretur in hylaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adhaerentes bono. Caritate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem praevenientes, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos, benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Id ipsum invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes, providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vos met ipsos defendentes, karissimi, sed date locum irae. Scriptum est enim: Michi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

XII Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo. Quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi dampnationem adquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem male feceris, time; non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. Ideoque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed et propter conscientiam. Ideo enim et tributa praestatis; ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de sompno surgere. Nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et inpudicitiis, non in contentione et emulatione, sed induimini Dominum Ihesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia; XI qui autem infirmus est, olus manducet. Qui manducat non manducantem non spernat, et qui non manducat manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit. Stabit autem; potens est enim Deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem; unusquisque enim in suo sensu habundet. Qui sapit diem, Domino sapit. Et qui manducat, Domino manducat; gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus et mortuus est et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam michi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in Domino Ihesu, quia nichil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non est enim regnum Dei esca et potus, sed iusticia et pax et gaudium in Spiritu Sancto. Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo et probatus est hominibus. Itaque quae pacis sunt sectemur, et quae aedificationis sunt in invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem quam habes penes temet ipsum habe coram Deo. Beatus qui non iudicat semet ipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit, dampnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est. XV Debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad aedificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Inproperia inproperantium tibi ceciderunt super me. Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientiae et solatii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Ihesum Christum, ut unanimes uno ore honorificetis Deum et patrem Domini nostri Ihesu Christi. Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei. Dico enim Christum Ihesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum; gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propter hoc confitebor tibi in gentibus, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Laetamini gentes cum plebe eius. Et iterum: Laudate Dominum omnes gentes, et magnificate

cum omnibus populis. Et rursum ysaias ait. Erit radix
iesse et qui exsurget regere gentes in eum gentes sperabunt.
Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in cre-
dendo ut habundetis in spe et in virtute spiritus sancti. Certus
sum autem fratres mei et ego ipse de vobis quoniam et ipsi pleni
estis dilectione repleti omni scientia ita ut possitis al-
terutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte
tamquam in memoriam vos reducens propter gratiam que
data est a deo ut sim minister christi ihesu in gentibus
sanctificans evangelium dei ut fiat oblatio gentium accep-
ta et sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in christo ihesu
ad deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me
non efficit christus in obedientiam gentium in verbo
et factis in virtute signorum et prodigiorum in virtute
spiritus sancti ita ut ab ierusalem per circuitum usque ad illi-
ricum repleverim evangelium christi. Sic autem hoc predicavi
evangelium non ubi nominatus est christus ne super alienum
fundamentum edificarem. Sed sicut scriptum est quibus
non est annuntiatum de eo videbunt et qui non audi-
erunt intellegent. Propter quod et impediebar plurimum
venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc. Nunc
vero ulterius locum non habens in regionibus his cupidita-
tem autem habens veniendi ad vos ex multis iam pre-
cedentibus annis cum in hispaniam proficisci
cepero spero quod preteriens videam vos et a vobis deduc-
ar illuc si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc
proficiscar in ierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim ma-
cedonia et achaia collationem aliquam facere in pau-
peres sanctorum qui sunt in ierusalem. Placuit enim eis et debito-
res sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes fac-
ti sunt gentiles debent et in carnalibus ministrare
eis. Hoc igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc
proficiscar per vos in hispaniam. Scio autem quoniam veniens
ad vos in habundantia benedictionis christi veniam. Obsecro
ergo vos fratres per dominum nostrum ihesum christum et per caritatem
spiritus sancti ut sollicitudine adiuvetis me in orationibus
vestris ad deum ut liberer ab infidelibus qui sunt in iu-
dea et obsequii mei oblatio accepta fiat in ierosoli-
mis sanctis ut veniam ad vos in gaudio per volun-
tatem dei et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum
omnibus vobis. Commendo autem vobis phebem sororem
nostram que est in ministerio ecclesie que est in cencris ut eam
suscipiatis in domino digne sanctis et assistatis ei in quo-
cumque negotio vestri indiguerit. Etenim ipsa astitit
multis et mihi ipsi. Salutate priscam et aquilam ad-
iutores meos in christo ihesu. Qui pro anima mea
cervices suas supposuerunt. Quibus non solus ego gratias
ago sed et cuncte ecclesie gentium et domesticam eo-
rum ecclesiam. Salutate ephenetum dilectum mihi qui
est primitivus asie in christo. Salutate mariam que
multum laboravit in vobis. Salutate andronicum
et iuliam cognatos et concaptivos meos qui sunt nobi-
les in apostolis qui et ante me fuerunt in christo. Saluta-
te ampliatum dilectissimum mihi in domino. Salu-
tate urbanum adiutorem nostrum in christo et stachin
dilectum meum. Salutate appellen probum in christo.
Salutate eos qui sunt ex narcissi domo qui sunt
in domino. Salutate persidam karissimam que multum labo-
ravit in domino. Salutate rufum electum in domino et
matrem eius et meam. Salutate asincritum fle-

[left margin:] aristoboli do- / mo. Salutate he- / rodionem cognatum / [me]um. Salutate / ...nam et

gontem hermam patrobam hermen et qui cum eis
sunt fratres. Salutate philologum et iuliam nereum et
sororem eius et olimpiadem et omnes qui cum eis sunt sanctos.
Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes
ecclesie christi. Rogo autem vos fratres ut observetis eos qui dissen-
siones et offendicula preter doctrinam quam vos di-
dicistis faciunt et declinate ab illis. Huiusmodi enim
christo domino nostro non serviunt sed suo ventri et per dul-
ces sermones et benedictiones seducunt corda inno-
centium. Vestra autem obedientia in omnem locum
divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos
sapientes esse in bono et simplices in malo. Deus autem
pacis conterat sathanam sub pedibus vestris velo-
citer. Gratia domini nostri ihesu christi sit vobiscum. Salutat
vos thimotheus adiutor meus et lucius et iason et
sosipater cognati mei. Saluto vos tercius ego qui
scripsi epistolam hanc in domino. Salutat vos gai-
us hospes meus et universa ecclesia. Salutat vos erastus
archarius civitatis et quartus frater. Gratia domini
nostri ihesu christi cum omnibus vobis amen. Ei autem qui po-
tens est vos confirmare iuxta evangelium meum et predicatio-
nem ihesu christi secundum revelationem misterii temporibus eternis
taciti quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum
secundum preceptum eterni dei ad obeditionem fidei in
cunctis gentibus cognito soli sapienti deo per ihesum
christum cui est honor in secula seculorum amen.

prologus.

Corinthii sunt achaici et similiter ab apostolo
audierunt verbum veritatis et subversi sunt
multipharie a falsis apostolis quidam a
philosophie verbosa eloquentia alii ad
sectam legis iudaice inducti. Hos revocat apostolus
ad veram evangelicam sapientiam scribens ab epheso.

Epistola pauli ad corinthios.

PAULUS vocatus apostolus christi ihesu per voluntatem dei et sosthe-
nes frater ecclesie dei que est corinthi sanctificatis
in christo ihesu vocatis sanctis cum omnibus
qui invocant nomen domini nostri ihesu christi in omni
loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino
ihesu christo. Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia
dei que data est vobis in christo ihesu quod in omnibus
divites facti estis in illo in omni verbo et omni scientia
sicut testimonium christi confirmatum est in vobis ita ut nichil
vobis desit in ulla gratia expectantibus revelatio-
nem domini nostri ihesu christi qui et confirmabit vos usque
in finem sine crimine in adventu domini nostri ihesu christi.
Fidelis deus per quem vocati estis in societatem filii
eius domini nostri ihesu christi. Obsecro autem vos fratres per no-
men domini nostri ihesu christi ut idipsum dicatis omnes et non
sint in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem
sensu et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vo-
bis fratres mei ab his qui sunt cloes quia contentiones
sunt inter vos. Hoc autem dico quod unusquisque vestrum dicit.
Ego quidem sum pauli. Ego autem apollo. Ego
vero cephe. Ego autem christi. Divisus est christus. Numquid
paulus crucifixus est pro vobis aut in nomine
pauli baptizati estis. Gratias ago deo meo quod
neminem vestrum baptizavi nisi crispum et gaium
ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis.
Baptizavi autem et stephane domum. Ceterum ne-

nescio si quem alium uestrum baptizauerim. Non
enim misit me christus baptizare sed euangelizare. non in
sapientia uerbi ut non euacuetur crux christi. Verbum enim
crucis pereuntibus quidem stultitia est. hiis autem qui
salui fiunt .i. nobis uirtus dei est. Scriptum est enim
Perdam sapientiam sapientium et prudentiam pru-
dentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi con-
quisitor huius seculi? Nonne stultam fecit deus sapi-
entiam huius mundi? Nam quia in dei sapientia non
cognouit mundus per sapientiam deum. placuit deo
saluos per stultitiam predicationis salde facere cre-
dentes. Quoniam et iudei signa petunt. et greci sa-
pientiam querunt. Nos autem predicamus christum cru-
cifixum. iudeis quidem scandalum. gentibus autem
stultitiam. ipsis autem uocatis iudeis atque gre-
cis christum dei uirtutem et dei sapientiam. Quia quod
stultum est dei sapientius est hominibus. Videte
enim uocationem uestram fratres. quia non multi sa-
pientes secundum carnem. non multi potentes. non mul-
ti nobiles. Sed que stulta sunt mundi elegit deus ut
confundat sapientes. et infirma mundi elegit deus
ut confundat fortia. Et ignobilia mundi et contemp-
tibilia elegit deus et que non sunt ut ea que sunt destrueret
ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem
uos estis in christo ihesu qui factus est sapientia nobis a deo et
iustitia et sanctificatio et redemptio ut quemadmodum scrip-
II tum est qui gloriatur in domino glorietur. Et ego cum ue-
nissem ad uos fratres ueni non in sublimitate sermo-
nis aut sapientie annuntians uobis testimonium christi.
Non enim iudicaui me scire aliquid inter uos nisi ihesum
christum et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et
timore et tremore multo fui apud uos. et sermo meus
et predicatio mea non in persuasibilibus humane
sapientie uerbis. sed in ostensione spiritus et uirtutis ut
fides uestra non sit in sapientia hominum sed in uirtute
dei. Sapientiam uero non huius seculi que destruuntur. sed loquimur
dei sapientiam in misterio que abscondita est quam predesti-
nauit deus ante secula in gloriam nostram. quam nemo
principum cognouit huius seculi. Si enim cogno-
uissent numquam dominum glorie crucifixissent. Sed
sicut scriptum est. Quod oculus non uidit nec auris
hominis audiuit nec in cor hominis ascendit
que preparauit deus hiis qui diligunt eum. Nobis autem
reuelauit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scru-
tatur. etiam profunda dei. Quis enim scit hominum que sunt
hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est. ita et que dei
sunt nemo cognouit nisi spiritus dei. Nos autem non spiritum hu-
ius mundi accepimus sed spiritum qui ex deo est ut scia-
mus que a deo donata sunt nobis que et loquimur non in doc-
tis humane sapientie uerbis sed in doctrina spiritus inter
tus. spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis
autem homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Stultitia
est enim illi et non potest intelligere quia spiritualiter exami-
natur. Spiritualis autem iudicat omnia. et ipse a ne-
mine iudicatur. Quis enim cognouit sensum domini
aut quis instruxit eum? Nos autem sensum domini christi
III habemus. Et ego fratres non potui uobis loqui quasi spi-
ritualibus sed quasi carnalibus. Tamquam paruulis in christo lac
uobis potum dedi non escam. Nondum enim poteratis.
sed nec nunc quidem potestis. adhuc enim estis car-
nales. Cum enim sit inter uos zelus et contentio

nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis? Cum
enim quis dicat. ego quidem sum pauli. alius autem
ego apollo. nonne homines estis? Quid ergo
est apollo? quid uero paulus? Ministri eius cui cre-
didistis. et unicuique sicut dominus dedit. Ego plantaui
apollo rigauit. sed deus incrementum dedit. Itaque neque
qui plantat est aliquid neque qui rigat. sed qui incrementum
dat deus. Qui plantat autem et qui rigat unum sunt. Unus-
quisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum labo-
rem. Dei enim sumus adiutores. dei agricultura
estis. dei edificatio estis. Secundum gratiam dei que data
est mihi. ut sapiens architectus fundamentum fun-
damentum posui. alius autem superedificat. Unusquisque autem
uideat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud ne-
mo potest ponere preter id quod positum est quod est christus ihesus.
Siquis autem superedificat super fundamentum hoc au-
rum. argentum. lapides preciosos. ligna. fenum.
stipulam uniuscuiusque opus manifestum erit. Di-
es enim domini declarabit quia in igne reuelabitur.
et uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius
opus manserit quod superedificauit mercedem accipiet.
Si cuius arserit detrimentum patietur. ipse autem saluus
erit sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum
dei estis et spiritus dei habitat in uobis? Siquis autem templum
dei uiolauerit. disperdet illum deus. Templum enim dei
sanctum est quod estis uos. Nemo se seducat. Siquis in-
ter uos uidetur sapiens esse in hoc seculo: stultus fi-
at ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est
apud deum. Scriptum est enim. Comprehendam sapien-
tes in astutia eorum. Et iterum. Dominus nouit cogita-
tiones sapientium quoniam uane sunt. Itaque nemo
glorietur in hominibus. Omnia enim uestra sunt siue
paulus siue apollo. siue cephas. siue mundus.
siue uita. siue mors. siue presentia. siue futura.
Omnia enim uestra sunt. uos autem christi. christus autem dei. Sic nos IIII
existimet homo ut ministros christi et dispensato-
res misteriorum dei. Hic iam queritur inter dispensa-
tores ut fidelis quis inueniatur. Michi autem
pro minimo est ut a uobis iudicer aut ab huma-
no die. Sed neque meipsum iudico. Nichil enim mi-
chi conscius sum. sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem
iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudi-
care. quoadusque ueniat dominus qui et illumina-
bit abscondita tenebrarum. et manifestabit
consilia cordium. et tunc laus erit unicuique a deo.
Hec autem fratres transfiguraui in me et apollo propter
uos. ut in uobis discatis ne supra quam scriptum
est unus aduersus alterum infletur pro alio. Quis
enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si
autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Iam
saturati estis. iam diuites facti estis. Sine nobis
regnastis. et utinam regnetis. ut et nos uobiscum
regnemus. Puto enim deus nos apostolos nouis-
simos ostendit tamquam morti destinatos. quia
spectaculum facti sumus huic mundo et angelis et
hominibus. Nos stulti propter christum. uos autem pruden-
tes in christo. Nos infirmi uos autem fortes. uos no-
biles nos autem ignobiles. Usque in hanc horam
esurimus et sitimus et nudi sumus et cola-
phis cedimur. et instabiles sumus et labora-
mus operantes manibus nostris. Maledicimur

et benedicimus. persecutionem patimur et sustinemus. blas-
phemamur et obsecramus. tamquam purgamenta huius mundi fac-
ti sumus omnium peripsima usque adhuc. Non ut confundam
vos haec scribo, sed ut filios meos karissimos moneo. Nam si decem
milia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam
in Christo Iesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos,
imitatores mei estote. Ideo misi ad vos Timotheum,
qui est filius meus karissimus et fidelis in domino, qui vos commo-
nefaciat vias meas quae sunt in Christo Iesu, sicut ubique in
omni ecclesia doceo. Tamquam non venturus sim ad vos, sic
inflati sunt quidam. Veniam autem cito ad vos, si dominus vo-
luerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt,
sed virtutem. Non enim in sermone est regnum dei, sed in vir-
tute. Quid vultis? In virga veniam ad vos, an
V in caritate et spiritu mansuetudinis? Omnino
auditur inter vos fornicatio, et talis qualis nec inter gentes, ita
ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis,
et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio
vestrum qui hoc fecit. Ego quidem absens corpore,
praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens eum qui
sic operatus est, in nomine domini nostri Iesu Christi, congrega-
tis vobis et meo spiritu, cum virtute domini Iesu, trade-
re huiusmodi Satanae in interitum carnis, ut spiritus sal-
vus sit in die domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo
spiritu cum virtute domini Iesu. Non bona gloriatio vestra.
Nescitis quia modicum fermentum totam massam cor-
rumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova
conspersio, sicut estis azimi. Etenim pascha nostrum im-
molatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento vete-
ri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azimis sinceri-
tatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola ne commisceamini
fornicariis. Non utique fornicariis huius mundi, aut
avaris aut rapacibus, aut idolis servientibus. Alioquin
debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vo-
bis non commisceri, si is qui frater nominatur
inter vos est fornicator aut avarus aut idolis serviens
aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum huius-
modi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris
sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudica-
VI tis? Nam eos qui foris sunt deus iudicabit. Auferte
malum ex vobis ipsis. Audet aliquis vestrum habens nego-
tium adversus alterum iudicari apud iniquos, et non
apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudica-
bunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis
qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudi-
cabimus? quanto magis saecularia? Saecularia igitur iudi-
cia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos
constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram di-
co. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iu-
dicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio conten-
dit, et hoc apud infideles. Iam quidem omnino delic-
tum in vobis est, quod iudicia habetis inter vos. Quare non
magis iniuriam accipitis? Quare non magis frau-
dem patimini? Sed vos iniuriam facitis et frau-
datis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum dei pos-
sidebunt? Nolite errare. Neque fornicarii neque idolis
servientes neque adulteri neque molles neque masculorum
concubitores neque fures neque avari neque ebriosi neque
maledici neque rapaces regnum dei possidebunt. Et
haec quidem fuistis, sed abluti estis in nomine domini nostri
Iesu Christi et in spiritu dei nostri. Omnia mihi licent, sed non omnia
aedificant. Sed ego sub nullius redigar potestate. Es-
ca ventri et venter escis. Deus autem et hunc et hanc destruet.
Corpus autem non fornicationi, sed domino, et dominus corpori. De-
us vero et dominum suscitavit, et nos suscitabit per virtutem
suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tol-
lens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit.
An nescitis quoniam qui adheret meretrici unum corpus
efficitur? Erunt inquit duo in carne una. Qui autem
adheret domino unus spiritus est. Fugite fornica-
tionem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra
corpus est. Qui autem fornicatur in corpus suum peccat.
An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti
qui in vobis est, quem habetis a deo, et non estis vestri?
Empti enim estis pretio magno. Glorificate et por-
tate deum in corpore vestro. De quibus autem scripsistis, VII
bonum est homini mulierem non tangere. Propter forni-
cationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et una-
quaeque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat,
similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis po-
testatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir potesta-
tem sui corporis non habet, sed mulier. Nolite fraudare
invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut va-
cetis orationi; et iterum revertimini in id ipsum, ne temptet
vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico
secundum indulgentiam, non secundum imperium. Volo autem omnes
homines esse sicut me ipsum. Sed unusquisque proprium do-
num habet ex deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico
autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic maneant
sicut et ego. Quod si non se continent, nubant. Melius — ł. sine ec.
est enim nubere quam uri. His autem qui matrimonio iunc- — Glo. destitutionis angustia.
ti sunt praecipio non ego sed dominus uxorem a viro non — an. q.
discedere. Quod si discesserit, manere innuptam aut viro
suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Nam ce-
teris ego dico, non dominus. Si quis frater uxorem habet
infidelem, et haec consentit habitare cum illo, non di-
mittat illam. Sanctificatus est enim vir infidelis in
muliere fideli, et sanctificata est mulier infidelis per virum
fidelem. Alioquin filii vestri immundi essent, nunc
autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. Non est
servituti subiectus frater aut soror in eiusmodi.
In pace autem vocavit nos deus. Unde enim scis mu-
lier si virum salvum facies? aut unde scis
vir si mulierem salvam facies? nisi unicuique sicut di-
visit dominus. Unumquemque sicut vocavit deus, ita am-
bulet. Et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Circum-
cisus aliquis vocatus est, non circumcidatur. Circumcisio — non adducat praeputium. In praeputio aliquis vocatus est, non
nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum dei.
Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea per-
maneat. Servus vocatus es? non sit tibi curae. Sed et
si potes liber fieri, magis utere. Qui enim in domino
vocatus est servus, libertus est domini. Similiter qui liber
vocatus est, servus est Christi. Pretio enim empti estis;
nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus
est frater, in hoc permaneat apud deum. De virginibus autem
praeceptum domini non habeo; consilium autem do, tamquam mise-
ricordiam consecutus a domino ut sim fidelis. Ex-
istimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem,
quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori?
noli quaerere solutionem. Si autem accepisti uxorem,

Cede. Venus cedit. Frustra: mitis ...
si fugeris Veneris prelia: victor eris.

non peccasti. Et si nupserit virgo non peccavit. Tribu-
lationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.
Hoc itaque dico fratres. Tempus breve est. Reliquum est
ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint. Et qui
flent tamquam non flentes. Et qui gaudent tamquam
non gaudentes. Et qui emunt tamquam non possidentes.
Et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Pre-
terit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sol-
licitudine esse. Qui sine uxore est sollicitus est que sunt
dei. Qui habet uxorem sollicitus est que sunt mundi quomodo
placeat uxori et divisus est. Et mulier innupta
et virgo cogitat que domini sunt ut sit sancta et spiritu et cor-
pore. Que autem nupta est cogitat que sunt mundi et
quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilitatem vestram
dico non ut laqueum vobis iniciam. Sed ad id quod
honestum est et quod facultatem prebeat sine impe-
dimento domino observandi. Si quis autem turpem se
videri existimat super virgine sua quod sit superadul-
ta et ita oportet fieri quod vult faciat. Non peccat si nubat.
Nam qui statuit in corde suo firmus non habens
necessitatem potestatem autem habens sue voluntatis
et hoc iudicavit in corde suo servare virginem suam
bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem
suam bene facit et qui non iungit melius facit. Mu-
lier alligata est quanto tempore vir eius vivit. Quod
si dormierit vir eius liberata est cui vult nubat
in domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum
consilium meum. Puto autem quod et ego spiritum dei habeo.
VIII De his autem que ydolis sacrificantur. Scimus quia
omnes scientiam habemus. Scientia inflat caritas vero edi-
ficat. Si quis autem se existimat scire aliquid nondum
cognovit quemadmodum oporteat scire. Oportet eum
scire. Si quis autem diligit deum hic cognitus est ab eo.
De escis autem que ydolis immolantur scimus quia
nihil est ydolum in mundo et quod nullus deus nisi unus.
Nam et si sunt qui dicantur dii sive in celo sive
in terra. siquidem sunt dii multi et domini multi. Nobis
tamen unus deus pater ex quo omnia et nos in illum. Et
unus dominus ihesus christus per quem omnia et nos per ipsum.
Sed non in omnibus est scientia. Quorumdam cum sit infirma
polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim
si non manducaverimus habundabimus. Videte
autem ne forte hec licentia vestra offendiculum
fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui
habet scientiam in ydolo recumbentem nonne conscien-
tia eius cum sit infirma edificabitur ad man-
ducandum ydolothita. Et peribit infirmus in tua
scientia frater propter quem christus mortuus est. Sic autem pec-
cantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infir-
mam in christum peccatis. Quapropter si esca scan-
dalizat fratrem meum non manducabo carnem
in eternum ne fratrem meum scandalizem. Non
IX sum liber. non sum apostolus. Nonne ihesum christum
dominum nostrum vidi. Nonne opus meum vos estis in
domino. Et si aliis non sum apostolus sed tamen vobis
sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis
in domino. Mea defensio ad eos qui me
interrogant. hec est. Numquid non habemus pote-
statem manducandi et bibendi. Numquid
non habemus potestatem sororem mulierem circum-
ducendi sicut et ceteri apostoli et fratres domini et cephas. Aut
solus ego et barnabas non habemus potestatem hoc operandi.
Quis militat suis stipendiis umquam. Quis plantat
vineam et de fructu eius non edit. Quis pascit gregem
et de lacte gregis non manducat. Numquid secundum hominem
hec dico. An et lex hec non dicit. Scriptum est enim
in lege moysi. Non alligabis os bovi trituran-
ti. Numquid de bobus cura est deo. An propter nos utique dicit.
Nam propter nos scripta sunt. Quoniam debet in spe qui a-
rat arare et qui triturat in spe fructus percipien-
di. Si nos vobis spiritualia seminavimus magnum
est si nos carnalia vestra metamus. Si alii potes-
tatis vestre participes sunt quare non potius nos. Sed non usi
sumus hac potestate. Sed omnia sustinemus ne quod
offendiculum demus evangelio christi. Nescitis quoniam qui in
sacrario operantur que de sacrario sunt edunt. Et qui al-
tari deserviunt cum altari participantur. Ita
et dominus ordinavit hiis qui evangelium annuntiant
de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum.
Non scripsi autem hec ut ita fiant in me. Bonum est enim
mihi magis mori quam ut gloriam meam quis eva-
cuet. Nam si evangelizavero non est mihi gloria. Necessitas
enim mihi incumbit. Ve enim mihi est si non evangeliza-
vero. Si enim volens hoc ago mercedem habeo. Si autem
invitus dispensatio mihi credita est. Que est ergo merces
mea. ut evangelium predicans sine sumptu ponam
evangelium ut non abutar potestate mea in evangelio.
Nam cum liber essem ex omnibus omnium me servum
feci ut plures lucrifacerem. Et factus sum iudeis tam-
quam iudeus. ut iudeos lucrarer. Hiis qui sub le-
ge sunt quasi sub lege essem. cum sub lege dei non essem.
cum ipse non essem sub lege ut eos qui sub lege erant lucrifacerem. Hiis qui
sine lege erant tamquam sine lege essem cum sine lege
dei non essem sed in lege essem christi. ut lucrifacerem eos qui
sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus ut infirmos
lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum ut omnes face-
rem salvos. Omnia autem facio propter evangelium ut par-
ticeps eius efficiar. Nescitis quod hii qui in stadio cur-
runt omnes quidem currunt sed unus accipit bravium.
Sic currite ut comprehendatis. Omnis enim qui in a-
gone contendit ab omnibus se abstinet. Et illi quidem ut
corruptibilem coronam accipiant nos autem
incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum.
Sic pugno non quasi aerem verberans. Sed castigo cor-
pus meum et in servitutem redigo. ne forte cum
aliis predicaverim ipse reprobus efficiar. Nolo enim X
vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube
fuerunt et omnes mare transierunt. et omnes in moyse
baptizati sunt in nube et in mari. Et omnes eun-
dem escam spiritualem manducaverunt et omnes eun-
dem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem
de spirituali consequenti eos petra. Petra autem erat
christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo. Nam
prostrati sunt in deserto. Hec autem in figura facta sunt
nostri ut non simus concupiscentes malorum sicut et
illi concupierunt. Neque ydolatre efficiamini sicut quidam
ex ipsis quemadmodum scriptum est. Sedit populus mandu-
care et bibere et surrexerunt ludere. Neque fornice-
mur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt et ce-
ciderunt una die xxiii. milia. Neque temptemus christum

sicut quidam eorum temptaverunt et a serpentibus perierunt.
Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmura-
verunt et perierunt ab exterminatore. Hec autem omnia in
figura contingebant illis; scripta sunt autem ad correptio-
nem nostram, in quos fines seculorum devenerunt. Itaque
qui se existimat stare, videat ne cadat. Tempta-
tio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem deus
est, qui non patietur vos temptari super id quod potestis,
sed faciet etiam cum temptatione proventum ut possitis sus-
tinere. Propter quod, karissimi, fugite ab ydolorum cultu-
ra. Ut prudentibus loquor, vos iudicate quod dico. Calix
benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio
sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne par-
ticipatio corporis domini est? Quoniam unus panis, unum
corpus multi sumus, omnes qui de uno pane et de
uno calice participamus. Videte Israel secundum carnem: nonne
qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid
ergo dico quod ydolis immolatum sit aliquid, aut quod y-
dolum sit aliquid? Sed que immolant gentes, demo-
niis immolant et non deo. Nolo autem vos socios fieri de-
moniorum. Non potestis calicem bibere domini. An num-
quid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non
omnia edificant. Nemo quod suum est querat, sed quod
alterius. Omne quod in macello venit manducate
nil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et pleni-
tudo eius. Si quis vocat vos infidelium et vul-
tis ire, omne quod vobis apponitur manducate
nil interrogantes propter conscientiam. Conscientiam autem dico non
tuam sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudica-
tur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia partici-
pio, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive
ergo manducatis sive bibitis vel aliud quid facitis,
omnia in gloriam dei facite. Sine offensione es-
tote Iudeis et gentibus et ecclesie dei, sicut et ego per
omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est sed
quod multis, ut salvi fiant. Imitatores mei estote
XI sicut et ego Christi. Laudo vos autem, fratres, quod per omnia
mei memores estis, et sicut tradidi vobis precepta
tenetis. Volo autem vos scire quod omnis viri caput est
Christus, caput autem mulieris vir, caput vero Christi deus. Omnis
vir orans aut prophetans velato capite deturpat
caput suum. Unum est enim ac si decalvetur. Nam si
non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe
est mulieri tonderi aut decalvari, velet caput suum.
Vir quidem non debet velare caput, quoniam ymago et
gloria est dei; mulier autem gloria est viri. Non enim vir ex
muliere est, sed mulier ex viro. Et enim non creatus est
vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mu-
lier velamen habere super caput propter angelos. Verumptamen
neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in domino. Nam
sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem. Omnia
autem ex deo. Vos ipsi iudicate: decet mulierem non ve-
latam orare deum? Nec ipsa natura docet vos quod
vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi;
mulier vero si comam nutriat, gloria est illi? Quoniam capil-
li pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur conten-
tiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque
ecclesia dei. Hoc autem precipio, non laudans quod non in melius
sed in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus
vobis in ecclesia audio scissuras esse et ex parte credo.

Nam oportet et hereses esse, ut et qui probati sunt mani-
festi fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis
in unum, iam non est dominicam cenam manduca-
re. Unusquisque enim suam cenam presumit ad man-
ducandum. Et alius quidem esurit, alius autem
ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducan-
dum et bibendum? Aut ecclesiam dei contempnitis et
confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Lau-
do vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a domino quod et
tradidi vobis, quoniam dominus Ihesus in qua nocte trade-
batur accepit panem et gratias agens fregit et dixit:
Accipite et manducate: hoc est corpus meum quod pro
vobis tradetur. Hoc facite in meam commemora-
tionem. Similiter et calicem postquam cenavit, di-
cens: Hic calix novum testamentum est in meo san-
guine. Hoc facite quotienscumque bibetis in meam
commemorationem. Quotienscumque enim manduca-
bitis panem hunc et calicem bibetis, mortem
domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicum-
que manducaverit panem hunc et biberit calicem
indigne, reus erit corporis et sanguinis domini. Probet
autem seipsum homo, et sic de pane illo edat et de
calice bibat. Qui enim manducat et bibit non
diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi in-
firmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod si
nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudi-
caremur. Dum iudicamur autem a domino corripi-
mur, ut non cum mundo dampnemur. Itaque, fratres mei,
dum convenitis ad manducandum, invicem expec-
tate. Si quis esurit, domi manducet, ut non in iu-
dicium conveniatis. Cetera autem cum venero dispo-
nam. De spiritualibus nolo autem vos ignorare, fratres. XII
Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra mu-
ta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis
facio quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathe-
ma Ihesu. Et nemo potest dicere dominus Ihesus nisi in
spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem
spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem
autem dominus. Et divisiones operationum sunt, idem
vero deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem
datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii
quidem per spiritum datur sermo sapientie, alii autem sermo scientie
secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, a-
lii gratia sanitatum in uno spiritu, alii operatio virtu-
tum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera
linguarum, alii interpretatio sermonum. Hec autem omnia
operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis
prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet
multa, omnia autem membra corporis cum sint mul-
ta, unum corpus sunt, ita et Christus. Etenim in uno spiri-
tu omnes in unum corpus baptizati sumus, sive Iu-
dei sive gentiles, sive servi sive liberi, et omnes
uno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum
membrum sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum ma-
nus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Et
si dixerit auris: quia non sum oculus, non sum de corpore.
Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum au-
ditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit deus membra
unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si es-
sent omnia unum membrum, ubi corpus?

nunc autem multa quidem membra unum autem corpus. Non potest
dicere oculus manui opera tua non indigeo aut iterum caput
pedibus non estis michi necessarii. Sed multo magis que
videntur membra corporis infirmiora esse necessariora sunt.
Et que putamus ignobiliora membra esse corporis his ho-
norem abundantiorem circumdamus. Et que inhonesta
sunt nostra abundantiorem honestatem habent. Ho-
nesta autem nostra nullius egent. Sed deus temperavit corpus
ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem ut non
sit scisma in corpore. Sed idipsum pro invicem sollici-
ta sint membra. Et si quid patitur unum membrum com-
patiuntur omnia membra. Sive gloriatur unum membrum congau-
dent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi et membra
de membro. Et quosdam quidem posuit deus in ecclesia pri-
mum apostolos secundo prophetas tertio doctores deinde virtutes
exinde gratias curationum opitulationes gubernatio-
nes genera linguarum. Numquid omnes apostoli? numquid omnes
prophete? numquid omnes doctores? numquid omnes virtutes?
numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes
linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur? Emula-
XIII mini karismata meliora. Et adhuc excellentiorem
viam vobis demonstro. Si linguis hominum
loquar et angelorum caritatem autem non habeam factus sum ve-
lut es sonans aut cymbalum tinniens. Et si ha-
buero prophetiam et noverim misteria omnia et omnem
scientiam et si habuero omnem fidem ita ut montes trans-
feram caritatem autem non habuero nichil sum. Et si distri-
buero in cibos pauperum omnes facultates meas et si
tradidero corpus meum ita ut ardeam caritatem autem
non habuero nichil michi prodest. Caritas autem patiens est benig-
na est. Caritas non emulatur non agit perperam non inflatur
non est ambitiosa non querit que sua sunt non irritatur non cogi-
tat malum non gaudet super iniquitate congaudet autem
veritati. Omnia suffert omnia credit omnia sperat omnia
sustinet. Caritas numquam excidit. Sive prophetie eva-
cuabuntur sive lingue cessabunt sive scientia destruetur.
Ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus. Cum autem
venerit quod perfectum est evacuabitur quod ex parte est. Cum essem
parvulus loquebar ut parvulus sapiebam ut parvulus
cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir evacu-
avi que erant parvuli. Videmus nunc per speculum in enig-
mate tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex par-
te tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem ma-
nent fides spes caritas tria hec. Maior autem horum est
caritas. Sectamini caritatem emulamini spiritua-
lia magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua
non hominibus loquitur sed deo. Nemo enim audit.
Spiritus autem loquitur misteria. Nam qui prophetat hominibus
loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem.
Qui enim loquitur lingua semetipsum edificat. Qui autem
prophetat ecclesiam edificat. Volo autem omnes loqui linguis
nisi sic interpretetur ut ecclesia edificationem accipiat. Nunc
autem fratres si venero ad vos linguis loquens quid vobis prodero
nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia aut
prophetia aut doctrina. Tamen que sine anima sunt vocem
dantia sive tybia sive cythara nisi distinctionem
sonitus dederint quomodo scietur quod canitur aut quod cytha-
rizatur? Etenim si incertam vocem det tuba quis para-
bit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum
sermonem dederitis quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim
in aera loquentes. Tam multa ut puta genera linguarum
sunt in hoc mundo et nichil sine voce est. Si ergo nesciero vir-
tutem vocis ero ei cui loquor barbarus. Sic et
vos quoniam emulatores estis spirituum ad edificatio-
nem ecclesie querite ut abundetis. Et ideo qui loquitur
lingua oret ut interpretetur. Nam si orem lingua
spiritus meus orat mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Or-
abo spiritu orabo et mente psallam spiritu psallam et
mente. Ceterum si benedixeris spiritu quis supplet
locum ydiote? Quomodo dicet amen super tuam benedictio-
nem quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene
gratias agis sed alius non edificatur. Gratias ago deo quod
omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque ver-
ba sensu meo loqui ut et alios instruam quam
x milia verborum in lingua. Fratres nolite pueri effi-
ci sensibus sed malitia parvuli estote sensibus autem
perfecti estote. In lege enim scriptum est quoniam in aliis
linguis et in aliis labiis loquar populo huic et nec sic
exaudient me dicit dominus. Itaque lingue in signum
sunt non fidelibus sed infidelibus. Prophetie autem non in-
fidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ec-
clesia in unum et omnes linguis loquantur intr-
ent autem ydiote aut infideles nonne dicent quod
insanitis? Si autem omnes prophetent intret autem
quis infidelis vel ydiota convincitur ab omnibus
diiudicatur ab omnibus occulta cordis eius mani-
festa fiunt et ita cadens in faciem adorabit
deum pronuntians quod vere deus in vobis sit. Quid ergo est fratres?
Cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet
doctrinam habet apocalipsim habet linguam habet inter-
pretationem habet. Omnia ad edificationem fiant. Si-
ve lingua quis loquitur secundum duos aut ut multum tres
et per partes et unus interpretetur. Si autem non fuerit inter-
pres taceat in ecclesia. Sibi autem loquatur et deo. Pro-
phete duo aut tres dicant et ceteri diiudicent. Quod
si alii revelatum fuerit sedenti prior taceat. Po-
testis enim omnes per singulos prophetare ut omnes
discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis
subiectus est. Non enim est dissensionis deus sed pa-
cis sicut in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. An a
vobis verbum dei processit aut in vos solos per-
venit? Si quis videtur propheta esse aut spiritualis
cognoscat que scribo vobis quia domini sunt manda-
ta. Si quis autem ignorat ignorabitur. Itaque
fratres emulamini prophetare et loqui linguis
nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem
fiant in vobis. Mulieres in ecclesiis taceant non enim
permittitur eis loqui sed subditas esse sicut et lex dicit. Si
quid autem volunt discere domi viros suos interro-
gent. Turpe est enim mulieri in ecclesia loqui. Notum
autem vobis facio fratres evangelium quod predicavi vobis
quod et accepistis in quo et statis per quod et salvamini
qua ratione predicaverim vobis si tenetis nisi frustra cre-
didistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi
quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas
et quia sepultus est et resurrexit tertia die secundum scrip-
turas et quia visus est Cephe et post hoc undecim.
Deinde visus est plus quam quingentis fratribus
simul ex quibus multi manent usque adhuc quidam
autem dormierunt. Deinde visus est Iacobo
deinde apostolis omnibus. Novissime autem omni-
um tamquam abortivo visus est et michi. Ego enim

sum minimus apostolorum qui non sum dignus vocari
apostolus quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem
dei sum id quod sum et gratia eius in me vacua non
fuit. sed habundantius illis omnibus laboravi.
non ego autem sed gratia dei mecum. Sive enim
ego sive illi: sic predicamus et sic credidistis.
Si autem christus predicatur quod resurrexit a mortuis
quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio
mortuorum non est. nec christus resurrexit. Si autem
christus non resurrexit inanis est predicatio nostra. in
anis est et fides vestra. Invenimur autem et falsi
testes dei quoniam testimonium diximus adversus
deum quod suscitaverit christum quem non suscitavit si
si mortui non resurgunt. nec christus resurrexit. Quod
si christus non resurrexit: vana est fides vestra. Adhuc
enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt
in christo perierunt. Si in hac vita tantum modo in christo
sperantes sumus miserabiliores sumus omnibus
hominibus. Nunc autem christus resurrexit a mortuis
primitie dormientium. quoniam quidem per hominem mors
et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut
in adam omnes moriuntur ita et in christo omnes vivi
ficabuntur. Unusquisque autem in suo ordine. primi
tie christus. Deinde hii qui sunt christi qui in adventum
eius crediderunt. Deinde finis cum tradiderit
regnum deo et patri cum evacuaverit omnem principa
tum et potestatem et virtutem. Oportet enim illum
regnare donec ponat omnes inimicos sub pe
dibus eius. Novissime autem inimica destruetur
mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius.
Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc
ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit
omnia ut sit deus omnia in omnibus. Alioquin
quid facient qui baptizantur pro mortuis
si omnino mortui non resurgunt. Ut quid
baptizantur pro illis. Ut quid et nos periclitamur omni
hora. Cotidie morior per vestram gloriam fratres.
quam habeo in christo ihesu domino nostro. Si secundum homi
nem ad bestias pugnavi ephesi quid michi pro
dest si mortui non resurgunt. Manducemus
et bibamus cras enim moriemur. Nolite se
duci. Corrumpunt bonos mores colloquia
mala. Evigilate iusti et nolite peccare. Ig
norantiam enim dei quidam habent. ad reveren
tiam vobis loquor. Sed dicet aliquis. Quomodo resur
gent mortui. Quali autem corpore venient. In
sipiens tu quod seminas non vivificatur nisi prius
moriatur. Et quod seminas non corpus quod futurum
est seminas sed nudum granum ut puta
tritici aut alicuius ceterorum seminum. Deus autem dat
illi corpus sicut vult. et unicuique seminum proprium
corpus. Non omnis caro eadem caro. sed alia
hominum. alia pecorum. alia vero volucrum.
alia vero piscium. et corpora celestia et corpora terrestria.
Sed alia quidem celestium gloria alia autem terrestrium.
alia claritas solis alia lune et alia claritas stel
larum. Stella enim a stella differt in claritate.
Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corrup
tione surget in incorruptione. Seminatur in ig
nobilitate surget in gloria. Seminatur in infirmitate.
surget in virtute. Seminatur corpus animale surget
corpus spiritale. Sicut scriptum est factus homo est
primus adam in animam viventem. Sed non prius quod spiritale
est sed quod animale est. deinde quod spiritale est. Primus homo
de terra terrenus. secundus homo de celo celestis. Qualis terre
nus tales et terreni. et qualis celestis: tales et celestes. Igitur
sicut portavimus ymaginem terreni. portemus et y
maginem celestis. Hoc autem dico fratres quoniam caro et san
guis regnum dei possidere non possunt neque corruptio
incorruptelam possidebit. Ecce misterium vobis
dico. Omnes quidem resurgemus sed non omnes immuta
bimur. In momento. in ictu oculi. in novissima
tuba. Canet enim tuba et mortui resurgent in
corrupti et nos immutabimur. Oportet enim corrup
tibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc in
duere immortalitatem. Cum autem mortale hoc indue
rit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est.
Absorta est mors in victoria. Ubi est mors victoria
tua. ubi est mors stimulus tuus. Stimulus autem
mortis peccatum est virtus vero peccati lex. Deo autem gratias
qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum ihesum christum. Ita
fratres mei dilecti stabiles estote et immobiles a
bundantes in opere domini semper scientes quod labor
vester non est inanis in domino. De collectis autem que XVI
fiunt in sanctos sicut ordinavi ecclesiis galathie ita
et vos facite per unam sabbati. Unusquisque vestrum
apud se ponat recondens quod ei bene placuerit ut non cum
venero tunc collecte fiant. Cum autem presens fuero
quos probaveritis per epistolas hos mittam perferre
gratiam vestram in ierusalem. Quod si dignum fuerit ut et
ego eam mecum ibunt. Veniam autem ad vos cum ma
cedoniam pertransiero. Nam macedoniam pertransibo.
Apud vos autem forsitan manebo vel etiam hyemabo ut
vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim
vos modo in transitu videre. Spero enim me aliquantu
lum temporis manere apud vos si dominus permiserit. Perma
nebo autem ephesi usque ad pentecosten. Ostium enim
michi apertum est magnum et evidens et adversarii multi.
Si autem venerit thimotheus videte ut sine timore
sit apud vos. Opus enim domini operatur sicut et ego. Ne quis ergo illum
spernat. Deducite autem illum in pace ut veniat ad
me. Expecto enim illum cum fratribus. De apollo autem
fratre notum vobis facio quoniam multum rogavi eum ut
veniret ad vos cum fratribus et utique non fuit volun
tas eius ut nunc veniret. Veniet autem cum ei vacuum
fuerit. Vigilate. state in fide. viriliter agite et con
fortamini. omnia vestra in caritate fiant. Obse
cro vos autem fratres nostis domum stephane et fortuna
ti et achaici quoniam sunt primitie achaie et in ministerium sanctorum
ordinaverunt seipsos. ut et vos subditi sitis eiusmodi
et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in pre
sentia stephane et fortunati et achaici. quoniam id
quod vobis deerat ipsi suppleverunt. Refecerunt enim
et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi
sunt. Salutant vos ecclesie asie. Salutant vos
in domino multum aquila et prisca cum domestica sua
ecclesia. Salutant vos fratres omnes. Salutate invicem
in osculo sancto. Salutatio mea manu pauli. Si quis
non amat dominum ihesum christum sit anathema maran
natha. Gratia domini nostri ihesu christi vobiscum. Caritas

meus cum omnibus vobis in Christo Iesu amen.

Prologus.

Post actam penitentiam consolatoriam epistolam scribit eis a Troade per Titum et collaudans eos hortatur ad meliora, contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Epistola Pauli ad Corinthios secunda.

Paulus vocatus apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei et Timotheus frater ecclesie Dei que est Corinthi cum sanctis omnibus qui sunt in universa Achaia: gratia vobis et pax a Deo patre nostro et domino Iesu Christo. Benedictus Deus et pater misericordiarum et Deus totius consolationis qui consolatur nos in omni tribulatione nostra ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut habundant passiones Christi in nobis ita et per Christum habundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute. Sive consolamur pro vestra consolatione sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute que operatur tolerantiam earundem passionum quas et nos patimur, ut spes vestra firma sit pro vobis. Scientes quoniam sicut socii passionum estis sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra que facta est in Asia quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem ita ut tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis habuimus ut non simus fidentes in nobis sed in Deo qui suscitat mortuos qui de tantis periculis eripuit nos et eruit in quem speramus quoniam adhuc eripiet adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis ut ex multorum personis facierum eius que in nobis est donationis per multos gratie agantur pro nobis. Nam gloria hec est testimonium conscientie nostre quod in simplicitate et sinceritate Dei et non in sapientia carnali sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo habundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legistis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis sicut et cognovistis nos ex parte quia gloria vestra sumus sicut et vos nostra in die domini nostri Iesu Christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos ut secundam gratiam haberetis et per vos transire in Macedoniam et iterum a Macedonia venire ad vos et a vobis deduci in Iudeam. Cum ergo hoc voluissem numquid levitate usus sum? Aut que cogito secundum carnem cogito ut sit apud me est et non? Fidelis autem Deus quia sermo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non sed est in illo est. Dei enim filius Iesus Christus qui in vobis per nos predicatus est per me et Silvanum et Timotheum non fuit est et non sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones Dei sunt in illo est. Ideo et per ipsum amen Deo ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo et qui unxit nos Deus qui et signavit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem Deum invoco in animam meam quod parcens vobis non veni ultra Corinthum. Non quia dominamur fidei vestre sed adiutores sumus gaudii vestri. Nam fide statis.

Marginal notes: erunt · nostra

II Statui autem hoc ipse apud me ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos quis est qui me letificet nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas ut non contristemini sed ut sciatis quam caritatem habeam habundantius in vobis. Si quis autem contristavit non me contristavit sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui huiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus ita ut econtrario magis donetis et consolemini ne forte habundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illo caritatem. Ideo enim et scripsi ut cognoscam experimentum vestrum an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis et ego. Nam et ego quod donavi si quid donavi propter vos in persona Christi ut non circumveniamur a Sathana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem Troadem propter evangelium Christi et ostium mihi apertum esset in domino non habui requiem spiritui meo eo quod non invenirem Titum fratrem meum sed valefaciens eis profectus sum in Macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in Christo Iesu et odorem notitie sue manifestat per nos in omni loco. Quia Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam ydoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei sed ex sinceritate sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.

III Incipimus iterum nosmetipsos commendare. Aut numquid egemus sicut quidam commendaticiis epistolis ad vos aut ex vobis? Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris que scitur et legitur ab omnibus hominibus manifestati quoniam epistola estis Christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu Dei vivi non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex Deo est qui et ydoneos nos fecit ministros novi testamenti non littera sed spiritu. Littera enim occidit spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio dampnationis gloria est multo magis habundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii Israel in faciem eius quod evacuatur sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodiernum diem cum legitur Moyses velamen est positum super cor.

cor. Cum autem conversus fuerit ad dominum auferetur ve-
lamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini ibi
libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam do-
mini speculantes in eandem ymaginem tra-
nsformamur a claritate in claritatem tamquam
IIII a domini spiritu. Ideo habentes hanc ministrationem
iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus
sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes
in astucia neque adulterantes verbum dei, sed in manifesta-
tione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem
conscientiam hominum coram deo. Quod si et opertum est
evangelium nostrum in hiis qui pereunt est opertum in qui-
bus deus huius seculi excecavit mentes infidelium ut non
fulgeat illuminatio evangelii glorie Christi qui est yma-
go dei. Non enim nosmetipsos predicamus sed Iesum Christum dominum
nostrum, nos autem servos vestros per Iesum.
Quoniam deus qui dixit de tenebris lumen splendescere
illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scien-
tie claritatis dei in facie Christi Iesu. Habemus autem
thesaurum istum in vasis fictilibus ut sublimi-
tas sit virtutis dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem
patimur sed non angustiamur; aporiamur sed non
destituimur; persecutionem patimur sed non derelinqui-
mur; deicimur sed non perimus; semper mortificationem Iesu in
corpore nostro circumferentes ut et vita Iesu in corporibus
nostris manifestetur. Semper enim nos qui vivimus
in mortem tradimur propter Iesum ut et vita Iesu ma-
nifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis
operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem
spiritum fidei sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus
sum, et nos credimus propter quod et loquimur, scientes
quoniam qui suscitavit Iesum et nos cum Iesu suscita-
bit et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos ut
gratia habundans per multos gratiarum actione habun-
det in gloriam dei. Propter quod non deficimus. Sed licet is
qui foris est noster homo corrumpitur, tamen is
qui intus est renovatur de die in diem. Id enim
quod in presenti est momentaneum et leve tribulatio-
nis nostre supra modum in sublimitate eternum
glorie pondus operatur in nobis, non contemplantibus
que videntur sed que non videntur. Que enim viden-
viden tur eterna sunt.
V Scimus enim quoniam si terrestris
domus nostra huius habitationis dissolvatur quod
edificationem ex deo habemus domum non manufactam
eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus ha-
bitationem nostram que de celo est superindui cupi-
entes, si tamen vestiti et non nudi inveniamur.
Nam qui sumus in hoc tabernaculo gravati eo
quod nolumus expoliari sed supervestiri ut ab-
sorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem
efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pignus
spiritus. Audientes ergo semper scientes quoniam dum su-
mus in corpore peregrinamur a domino. Per fidem
enim ambulamus et non per speciem. Audemus autem
et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a
corpore et presentes esse ad dominum. Et ideo contendimus
sive absentes sive presentes placere illi. Omnes
enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut
referat unusquisque propria corporis prout gessit
sive bonum sive malum. Scientes ergo timo-
rem domini hominibus suademus, deo autem mani-
festi sumus. Spero autem et in conscientiis vestris ma-
nifestos nos esse. Non iterum commendamus nos
vobis sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis
ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde.
Sive enim mente excedimus deo, sive sobrii
sumus vobis. Caritas enim Christi urget nos, esti-
mantes hoc quoniam si unus pro omnibus mortuus est ergo
omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus
ut et qui vivunt iam non sibi vivant sed ei qui
pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex
hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cog-
novimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non no-
vimus. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera
transierunt; ecce facta sunt nova. Omnia autem ex deo
qui reconciliavit nos sibi per Christum et dedit nobis
ministerium reconciliationis. Quoniam quidem deus
erat in Christo mundum reconcilians sibi non re-
putans illis delicta ipsorum et posuit in nobis verbum
reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungi-
mur tamquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro
Christo reconciliamini deo. Eum qui non noverat pec-
catum pro nobis peccatum fecit ut nos efficeremur
iusticia dei in ipso. Adiuvantes autem exhortamur VI
ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim:
Tempore accepto exaudivi te et in die salutis
adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce
nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offen-
sionem ut non vituperetur ministerium nostrum. Sed
in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei
ministros in multa paciencia, in tribulationibus,
in necessitatibus, in angustiis, in carceribus, in in plagis
seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiu-
niis, in castitate, in scientia, in longanimitate,
in suavitate, in spiritu sancto, in caritate non ficta,
in verbo veritatis, in virtute dei, per arma iu-
sticie a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobili-
tatem, per infamiam et bonam famam; ut sedu-
ctores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti, quasi
morientes et ecce vivimus, ut castigati et non mortifi-
cati, quasi tristes semper autem gaudentes, sicut egentes
multos autem locupletantes, tamquam nichil habentes
et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos o Cho-
rinthii, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in
nobis; angustiamini in visceribus vestris. Eandem
autem habentes remunerationem tamquam filiis dico dilata-
mini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus.
Que enim participatio iusticie cum iniquitate, aut que societas
luci ad tenebras? Que autem conventio Christi ad Belial, aut
que pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo
dei cum ydolis? Vos enim estis templum dei vivi sicut
dicit deus: Quoniam inhabitabo in illis et inambulabo et ero inter illos
illorum deus et ipsi erunt michi populus. Propter quod exite de medio
eorum et separamini dicit dominus, et immundum ne tetigeritis
et ego recipiam vos et ero vobis in patrem et vos eritis
michi in filios et filias dicit dominus omnipotens. Has ergo habentes VII
promissiones karissimi mundemus nos ab omni inquina-
mento carnis et spiritus perficientes sanctificationem in timo-
re dei. Capite nos. Neminem lesimus, neminem cor-
rupimus, neminem circumvenimus. Non ad condemp-
nationem vestram dico. Prediximus enim quod in cordibus
nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa michi
fiducia est apud vos, multa michi gloriatio pro vobis. Repletus
sum consolatione, superhabundo gaudio in omni tribula-
tione nostra. Nam cum venissemus Macedoniam nullam
requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi, fo-
ris pugne intus timores. Sed qui consolatur humiles
consolatus est nos deus in adventu Titi. Non solum in

adventu eius. Sed et in consolatione qua consolatus est in vobis
referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram
aemulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam et si
contristavi vos in epistola, non me paenitet: et si paeniteret
videns quod epistola illa et si ad horam vos contristavit,
nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pae-
nitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo det-
rimentum patiamini ex nobis. Quae enim secundum Deum tristitia
est, paenitentiam in salutem stabilem operatur: saeculi autem tristitia
mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos quan-
tam in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed in-
dignationem, sed timorem, sed desiderium, sed aemulatio-
nem, sed vindictam: in omnibus exhibuistis vos incontam-
minatos esse negotio. Igitur et si scripsi vobis, non propter eum
qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem
nostram quam pro vobis habemus coram Deo. Ideo consolati sumus.
In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi su-
mus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus
vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non
sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti su-
mus, ita et gloriatio vestra quae fuit ad Titum, veritas facta est. Et vis-
cera eius abundantius in vobis sunt: reminiscentis
omnium vestrum obedientiam: quomodo cum timore et tremore
excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.
VIII Notam autem facimus vobis fratres gratiam Dei quae data est in ecclesiis
Macedoniae: quod in multo experimento tribulationis abun-
dantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum
abundavit in divitias simplicitatis eorum:
quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra
virtutem voluntarii fuerunt, cum multa exhorta-
tione obsecrantes nos gratiam et communicationem
ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus, sed
semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per vo-
luntatem Dei, ita ut rogaremus Titum, ut quem-
admodum coepit, ita et perficiat in vobis et gratiam istam.
Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni solli-
citudine, insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac
gratia abundetis. Non quasi imperans dico: sed per aliorum
sollicitudinem etiam vestrae caritatis ingenium bonum
comprobans. Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos
egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia
vos divites essetis. Et consilium in hoc do: hoc enim
vobis utile est, qui non solum facere, sed et velle coe-
pistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite, ut quem-
admodum promptus est animus voluntatis, ita sit et
perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prom-
pta est, secundum id quod habet, non secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit remis-
sio, vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate. In praesenti tempore
vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et
illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum,
ut fiat aequalitas, sicut scriptum est: Qui multum, non abun-
davit: et qui modicum, non minoravit. Gratias autem
Deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde
Titi, quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum
sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. Mi-
simus etiam cum illo fratrem cuius laus est in evangelio per omnes
ecclesias: non solum autem, sed et ordinatus ab ecclesiis comes
peregrinationis nostrae in hanc gratiam quae ministratur a no-
bis ad Domini gloriam et destinatam voluntatem nostram:
devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac
plenitudine quae ministratur a nobis ad gloriam
Dei. Providemus enim bona non solum coram Deo, sed
etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem
nostrum quem probavimus in multis saepe sollicitum
esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia mul-
ta in vos, sive pro Tito, qui est socius meus et in vos adiutor,
sive fratres nostri apostoli ecclesiarum, gloriae Christi. Ostensionem ergo
quae est caritatis vestrae, et nostrae gloriae pro vobis, in illos
ostendite in faciem ecclesiarum Dei. Nam de ministerio I
quod fit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere vobis. Scio enim
promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedo-
nas, quoniam Achaia parata est ab anno praeterito: et vestra aemu-
latio provocavit plurimos. Misimus autem fratres, ut ne quod glori-
amur de vobis evacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi,
parati sitis: ne cum venerint mecum Macedones, et invenerint
vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos)
in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut prae-
veniant ad vos, et praeparent repromissam benedictionem
hanc paratam esse sic quasi benedictionem, non quasi avaritiam.
Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet: et qui se-
minat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.
Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia,
aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.
Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis:
ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abunde-
tis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit
pauperibus: iustitia eius manet in saeculum. Qui autem
administrat semen seminanti, et panem ad mandu-
candum praestabit, et multiplicabit semen vestrum, et au-
gebit incrementa frugum iustitiae vestrae: ut in omnibus
locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae
operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium
huius officii non solum supplet ea quae desunt sanctis,
sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per proba-
tionem ministerii huius glorificantes Deum in obedientia
confessionis vestrae in evangelio Christi, et simplicitate commu-
nicationis in illos, et in omnes, et in ipsorum obsecra-
tione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem
gratiam Dei in vobis. Gratias Deo super inenarrabili do-
no eius. Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansue- X
tudinem et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis
sum inter vos, absens autem confido in vobis. Rogo autem
ne praesens audeam per eam confidentiam qua existimor
audere in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam
secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulan-
tes, non secundum carnem militamus. Nam arma militiae nos-
trae non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitio-
num, consilia destruentes, et omnem altitudinem extollen-
tem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes
omnem intellectum — in obsequium Christi, et in promp-
tu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta
fuerit vestra obedientia. Quae secundum faciem sunt, videte.
Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut
ipse Christi est, ita et nos. Nam et si aliquid amplius gloriatus
fuero de potestate nostra, quam dedit Dominus in aedificationem,
et non in destructionem vestram, non erubescam. Ut autem non ex-
istimer tamquam terrere vos per epistolas: quoniam quidem
epistolae inquiunt graves sunt et fortes: praesentia autem
corporis infirma, et sermo contemptibilis: hoc cogitet
qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absen-
tes, tales et praesentes in facto. Non enim audemus inserere
aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi
in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos
nobis ipsis. Nos autem non in immensum gloriabimur,
sed secundum mensuram regulae, qua mensus est nobis Deus mensu-
ram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertin-
gentes ad vos superextendimus nos: usque ad vos
enim pervenimus in evangelio Christi. Non in immensum

gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestre in vobis magnificari secundum regulam nostram in habundantiam, etiam in illa que ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur in Domino glorietur. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat. Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee, sed et supportate me. Emulor enim vos Dei emulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate que est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum predicat quem non predicavimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, recte pateremini. Existimo enim nichil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam et si imperitus sum sermone, sed non scientia. In omnibus autem manifestati sumus vobis. Aut numquid peccatum feci me ipsum humilians ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui. Nam quod michi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia, et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me, quoniam hec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaie. Quare? Quia non diligo vos? Deus scit. Quod autem facio et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseudo apostoli operarii subdoli sunt, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum, ipse enim Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitie, quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia glorie. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego. Hebrei sunt, et ego. Israelite sunt, et ego. Semen Abrahe sunt, et ego. Ministri Christi sunt, et ego, ut minus sapiens dico, plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus habundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudeis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui. In itineribus sepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. In labore et erumpna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate, preter illa que extrinsecus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror? Si gloriari oportet, que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus et pater Domini nostri Iesu Christi scit, qui est benedictus in secula, quod non mentior. Damasci prepositus gentis Arethe regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet. Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius. Si gloriari oportet, non expedit quidem, veniam autem ad visiones et revelationes Domini.

Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore nescio sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium celum. Et scio huiusmodi hominem, sive in corpore sive extra corpus nescio, Deus scit, quoniam raptus est in paradisum et audivit archana verba que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor, pro me autem nichil nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dico. Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt me aut audit ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est michi stimulus carnis mee angelus Sathane, ut me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi ut discederet a me, et dixit michi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo michi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari. Nichil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli, tametsi nichil sum. Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate michi hanc iniuriam. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto. Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi Titum et misi cum eo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus, nonne iisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos. Coram Deo in Christo loquimur. Omnia autem, karissimi, propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero non quales volo inveniam vos, et ego inveniar a vobis qualem non vultis, ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos, ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex his qui ante peccaverunt et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt. Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi enim et predico, ut presens, et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur sed potens est in vobis? Nam et si crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. Vos met ipsos temptate si estis in fide, ipsi vos probate. An non cognoscitis vos met ipsos quia Christus Iesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscetis quia nos non sumus reprobi. Oramus autem Deum ut nichil mali faciatis, non ut nos probati pareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus, vestram consummationem. Ideo hec absens scribo, ut non presens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit michi in edificationem et non in destructionem. De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus dilectionis et pacis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos sancti omnes. Gratia Domini nostri Iesu Christi et caritas Dei et communicatio Sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. XII

Amen.

Galathe sunt greci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt, sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.

Epistola Pauli ad Galatas.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et Deum Patrem qui suscitavit eum a mortuis, et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galathie. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris ut eriperet nos de presenti seculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui est gloria in secula seculorum. Amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud evangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant et volunt convertere evangelium Christi. Sed licet nos aut angelus de celo evangelizet vobis preterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prediximus et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit preter id quod accepistis, anathema sit. Modo enim hominibus suadeo an Deo? aut quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Notum enim facio vobis, fratres, evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per revelationem Iesu Christi. Audistis enim conversationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei et expugnabam illam, et proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, habundantius emulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me segregavit de utero matris mee et vocavit per gratiam suam ut revelaret filium suum in me ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non adquievi carni et sanguini, neque veni Ierosolimam ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum.

II Deinde post annos tres veni Ierosolimam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Que autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior. Deinde veni in partes Syrie et Cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iudee que erant in Christo. Tantum autem auditum habebant, quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam aliquando expugnabat, et in me clarificabant Deum. Deinde post annos quattuordecim iterum ascendi Ierosolimam cum Barnaba, assumpto et Tyto. Ascendi autem secundum revelationem, et contuli cum illis evangelium quod predico in gentibus, seorsum autem hiis qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque Tytus qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi, sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent, quibus neque ad horam cessimus subiectioni, ut veritas evangelii permaneat apud vos. Ab hiis autem qui videbantur esse aliquid, quales aliquando fuerint nichil mea interest. Deus personam hominis non accipit. Michi enim qui videbantur esse aliquid nichil contulerunt, sed econtra cum vidissent quod creditum est michi evangelium prepucii sicut et Petro circumcisionis, qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et michi inter gentes, et cum cognovissent gratiam que data est michi, Petrus et Iacobus et Iohannes qui videbantur columne esse, dextras dederunt michi et Barnabe societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem, tantum ut pauperum memores essemus, quod et sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam a Iacobo, cum gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Cephe coram omnibus: Si tu, cum Iudeus sis, gentiliter vivis et non iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare? Nos natura Iudei et non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Iesu Christi, et nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si querentes iustificari in Christo inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi iterum hec redifico, prevaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum ut Deo vivam. Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit se ipsum pro me. Non abicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

III O insensati Galathe, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, in vobis crucifixus? Hoc solum volo a vobis discere: ex operibus legis Spiritum accepistis an ex auditu fidei? Sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis nunc carne consummemini? Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis Spiritum et operatur virtutes in vobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? Sicut Abraham credidit Deo et reputatum est ei ad iustitiam. Cognoscitis ergo quia qui ex fide sunt, hii sunt filii Abrahe. Providens ergo autem Scriptura quia ex fide iustificat gentes Deus, prenuntiavit Abrahe: Quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus que scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea, vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus benedictio Abrahe fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahe dicte sunt repromissiones et semini eius. Non dicit: et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno: et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico: testamentum confirmatum a Deo, que post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donavit Deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, Deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex que posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi

...petur credentibus. Prius autem quam veniret fides sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem que revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii Dei estis per fidem que est in Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis Christum induistis. Non est Iudeus neque Grecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo Abrahe semen estis, secundum promissionem heredes.

IIII Dico autem quanto tempore heres parvulus est nichil differt a servo cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli sub elementis huius mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem Abba Pater. Itaque iam non est servus sed filius. Quod si filius et heres per Deum. Sed tunc quidem ignorantes Deum his qui natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa quibus denuo servire vultis? Dies observatis et menses et annos et tempora. Timeo vos ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego sicut vos. Fratres obsecro vos. Nichil me lesistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem, et temptationem vestram in carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis quia si fieri posset oculos vestros eruissetis et dedissetis michi. Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vobis? Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt ut illos emulemini. Bonum autem emulamini in bono semper, et non tantum cum presens sum apud vos. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Vellem autem apud vos esse modo et mutare vocem meam quia confundor in vobis. Dicite michi qui sub lege vultis esse, legem non legistis? Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. Sed qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera per repromissionem. Que sunt per allegoriam dicta. Hec enim sunt duo testamenta, unum quidem in monte Syna in servitutem generans, que est Agar. Syna enim mons est in Arabia qui coniunctus est ei que nunc est Ierusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem que sursum est Ierusalem libera est, que est mater nostra. Scriptum est enim: Letare sterilis que non paris, erumpe et clama que non parturis, quia multi filii deserte magis quam eius que habet virum. Nos autem fratres secundum Ysaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium eius, non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed libere, qua libertate Christus nos liberavit.

V State ergo et nolite iterum iugo servitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini Christus vobis nichil proderit. Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis a Christo qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitie expectamus. Nam in Christo Iesu neque circumcisio valet neque preputium, sed fides que per caritatem operatur. Currebatis bene, quis vos fascinavit veritati non obedire? Persuasio hec non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in Domino quod nichil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem adhuc predico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscidantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Si autem invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. Dico autem in Christo: spiritu ambulate et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Hec enim invicem adversantur ut non quecumque vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducimini non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera carnis, que sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitie, contentiones, emulationes, ire, rixe, dissensiones, secte, invidie, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia. Que predico vobis sicut predixi quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, longanimitas, patientia, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Si spiritu vivimus spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

VI Fratres et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse cum nichil sit, ipse se seducit. Opus autem suum unusquisque probet, et sic in semet ipso tantum gloriam habebit et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem his qui cathezizatur verbo ei qui se cathezizat in omnibus bonis. Nolite errare, Deus non irridetur. Que enim seminaverit homo hec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua de carne et metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque volunt placere in carne, hii cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi ut in carne vestra glorientur. Michi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem michi mundus crucifixus est et ego mundo. In Christo Iesu enim neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, et super Israel Dei. De cetero nemo michi molestus sit, ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro fratres. Amen.

Paulus ad Ephesios

Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem Dei, omnibus sanctis qui sunt Ephesi et fidelibus in Christo Iesu. Gratia vobis et pax a Deo Pa-

[illegible]

nostro et domino Iesu Christo. Benedictus Deus et pater domini nostri Iesu Christi qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo Iesu. Sic elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate, qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum secundum propositum voluntatis suae in laudem gloriae suae in qua gratificavit nos in dilecto filio suo. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum secundum divitias gratiae eius quae superabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae secundum bonum placitum eius quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quae in caelis et quae in terris sunt in ipso, in quo et nos sorte vocati sumus praedestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suae, ut simus in laudem gloriae eius nos qui ante speravimus in Christo, in quo et vos cum audissetis verbum veritatis evangelium salutis vestrae in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem adquisitionis in laudem gloriae ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram quae est in Christo Iesu et dilectionem in omnes sanctos non cesso gratias agens pro vobis memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus domini nostri Iesu Christi pater gloriae det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri ut sciatis quae sit spes vocationis eius et quae divitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentiae virtutis eius quam operatus est in Christo suscitans illum a mortuis et constituens ad dexteram suam in caelestibus super omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc saeculo sed et in futuro, et omnia subiecit sub pedibus eius et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam quae est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur.

II Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiae, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae facientes voluntatem carnis et cogitationum et eramus natura filii irae sicut et ceteri. Deus autem qui dives est in misericordia propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos et cum essemus mortui peccatis convivificavit nos Christo cuius gratia salvati estis et conresuscitavit et consedere fecit in caelestibus in Christo Iesu ut ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim salvati estis per fidem et hoc non ex vobis Dei enim donum est, non ex operibus ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura creati in Christo Iesu in operibus bonis quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos gentes in carne qui dicebamini praeputium ab ea quae dicitur circumcisio in carne manu facta, quia eratis illo in tempore sine Christo alienati a conversatione Israhel et hospites testamentorum promissionis spem non habentes et sine Deo in mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra qui fecit utraque unum et medium parietem maceriae solvens inimicitias in carne sua legem mandatorum decretis evacuans ut duos condat in semet ipso in uno novo homine faciens pacem et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem interficiens inimicitias in semet ipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis et pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advenae sed estis cives sanctorum et domestici Dei superaedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, in quo et vos coaedificamini in habitaculum Dei in spiritu sancto.

III Huius rei gratia ego Paulus vinctus in domino Christi Iesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratiae Dei quae data est mihi in vobis quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum sicut supra scripsi in brevi prout potestis legentes intellegere prudentiam meam in mysterio Christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum sicuti nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu, esse gentes coheredes et concorporales et comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per evangelium cuius factus sum ego minister secundum donum gratiae Dei quae data est mihi secundum operationem virtutis eius. Michi omnium sanctorum minimo data est gratia haec in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi et illuminare omnes quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo qui omnia creavit, ut innotescat principibus et potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis sapientia Dei secundum praefinitionem saeculorum quam fecit in Christo Iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis quae est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari per spiritum eius in interiorem hominem habitare Christum per fidem in cordibus vestris in caritate radicati et fundati ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum, scire etiam supereminentem scientiae caritatem Christi ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intellegimus secundum virtutem quae operatur in nobis ipsi gloria in ecclesia et in Christo Iesu in omnes generationes saeculi saeculorum. Amen.

IIII Obsecro itaque vos ego Paulus vinctus in domino ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine cum patientia supportantes invicem in caritate solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. Unus dominus una fides unum baptisma, unus Deus et pater omnium qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit ascendens in altum captivam duxit captivitatem dedit dona hominibus. Quod autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terrae? Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes caelos ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos quosdam autem prophetas alios vero evangelistas alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in aedificationem corporis Christi donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii Dei in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi

ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate. Hoc igitur dico et testificor in domino ut iam non ambuletis sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita dei per ignorantiam quae est in illis propter caecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semet ipsos tradiderunt inpudicitiae in operationem inmunditiae omnis in avaritia. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis et in ipso edocti estis sicut est veritas in Iesu, deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestrae et induite novum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo quoniam sumus invicem membra. Irascimini et nolite peccare, sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad aedificationem fidei ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni misericordes donantes invicem sicut et deus in Christo donavit vobis.

V Estote ergo imitatores dei sicut filii carissimi et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos et tradidit semet ipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis inmunditia aut avaritia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas quae ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intellegentes quod omnis fornicator aut inmundus aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et dei. Nemo vos seducat inanibus verbis, propter haec enim venit ira dei in filios diffidentiae. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino; ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Quae enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia autem quae arguuntur a lumine manifestantur, omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis et exsurge a mortuis et inluminabit te Christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes sed ut sapientes, redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri inprudentes sed intellegentes quae sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini spiritu sancto, loquentes vobismet ipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo et patri. Subiecti invicem in timore dei. Mulieres viris suis subditae sint sicut domino, quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est ecclesiae, ipse salvator corporis eius. Sed ut ecclesia subiecta est Christo ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras sicut et Christus dilexit ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lavacro aquae in verbo vitae ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et inmaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit se ipsum diligit. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam sicut et Christus ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam et adherebit uxori suae, et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et ecclesia. Verumtamen et vos singuli unusquisque suam uxorem diligat sicut se ipsum, uxor autem timeat virum suum.

VI Filii obedite parentibus vestris in domino, hoc enim iustum est. Honora patrem tuum et matrem, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi et sis longevus super terram. Et patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina et correptione domini. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis vestri sicut Christo, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut domino et non hominibus, scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a domino sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis remittentes minas, scientes quia et illorum et vester dominus est in caelis et personarum acceptio non est apud deum. De cetero fratres confortamini in domino et in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam dei ut possitis resistere adversus insidias diaboli, quia non est nobis conluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae in caelestibus. Propterea accipite armaturam dei ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate et induti loricam iustitiae, et calciati pedes in praeparatione evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, et galeam salutis adsumite et gladium spiritus quod est verbum dei, per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis, et pro me ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium evangelii, pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et vos sciatis quae circa me sunt, quid agam, omnia nota vobis faciet Tychicus carissimus frater et fidelis minister in domino, quem misi ad vos in hoc ipsum ut cognoscatis quae circa nos sunt et consoletur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre et domino Iesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione.

Paulus ad philippenses.

Paulus et Timotheus servi Iesu Christi omnibus sanctis in Christo Iesu qui sunt Philippis cum episcopis et diaconibus. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio a prima die usque nunc, confidens hoc ipsum quia qui coepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem Christi Iesu, sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis et in defensione et confirmatione evangelii socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia et omni sensu, ut probetis potiora, ut sitis sinceres et sine offensa in diem Christi, repleti fructu iustitiae per Iesum Christum in laudem et gloriam dei.

Scire autem vos volo fratres quia quae circa me sunt magis ad profectum evangelii venerunt, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni praetorio et in ceteris omnibus, et plures e fratribus in Domino confidentes vinculis meis abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum praedicant; quidam ex caritate, scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum; quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes se pressuram suscitare vinculis meis. Quid enim? Dum omni modo sive per occasionem sive per veritatem Christus annuntietur, et in hoc gaudeo sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem Spiritus Iesu Christi, secundum expectationem et spem meam, quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam sive per mortem. Mihi enim vivere Christus est et mori lucrum. Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis est; et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus, desiderium habens dissolvi et esse cum Christo, multo magis melius; permanere autem in carne necessarium est propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei, ut gratulatio vestra abundet in Christo Iesu in me per meum adventum iterum ad vos. Tantum digne evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero et videro vos, sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei evangelii, et in nullo terreamini ab adversariis; quae est illis causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo; quia vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis sed ut etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes quale et vidistis in me et nunc audistis de me.

II Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes, id ipsum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quae sua sunt singuli considerantes sed et ea quae aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semet ipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo; humiliavit semet ipsum factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. Itaque, carissimi mei, sicut semper oboedistis, non ut in praesentia mei tantum sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus, ut sitis sine querella et simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravae et perversae, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitae continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri neque in vacuum laboravi. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae, gaudeo et congratulor omnibus vobis; id ipsum autem et vos gaudete et congratulamini mihi. Spero autem in Domino Iesu Christo Timotheum cito me mittere ad vos, ut et ego bono animo sim cognitis quae circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit; omnes enim sua quaerunt, non quae sunt Iesu Christi. Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut patri filius mecum servivit in evangelio. Hunc igitur spero me mittere ad vos mox ut videro quae circa me sunt; confido autem in Domino quia et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum, vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis meae, mittere ad vos, quoniam quidem omnes vos desiderabat et maestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem, sed Deus misertus est eius; non solum autem eius verum et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et eiusmodi cum honore habetote, quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

III De cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu Deo servimus et gloriamur in Christo Iesu et non in carne fiduciam habentes, quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis: circumcisus octava die, ex genere Israhel, de tribu Beniamin, Hebraeus ex Hebraeis, secundum legem Pharisaeus, secundum aemulationem persequens ecclesiam Dei, secundum iustitiam quae in lege est conversatus sine querella. Sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen et existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini nostri, propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo non habens meam iustitiam quae ex lege est, sed illam quae ex fide est Christi Iesu, quae ex Deo est iustitia in fide, ad cognoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et societatem passionum illius, configuratus morti eius, si quo modo occurram ad resurrectionem quae est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus sim; sequor autem si quo modo comprehendam in quo et comprehensus sum a Domino Iesu. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse; unum autem, quae quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quae sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor ad bravium supernae vocationis Dei in Christo Iesu. Quicumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus, et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus, ad quod pervenimus et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos saepe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum deus venter est et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in caelis est, unde etiam salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae secundum operationem qua possit etiam subicere sibi omnia.

IIII Itaque fratres mei karissimi et desiderantissimi, gaudium meum et corona mea, sic state in Domino, karissimi. Euchodiam rogo et Syntychen deprecor id ipsum sapere in Domino. Etiam rogo et te, germane compar, adiuva illas quae mecum laboraverunt in evangelio cum Clemente et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitae. Gaudete in Domino semper; iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Dominus prope est. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum. Et pax Dei quae exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intellegentias vestras in Christo Iesu domino nostro. De cetero fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae famae, si qua virtus, si qua laus disciplinae, haec cogitate; quae et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me, haec agite, et Deus pacis erit vobis

Gavisus sum autem in domino vehementer quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut et sentiebatis occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humiliari scio et habundare. Ubique et in omnibus institutus sum et saciari et esurire et habundare et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verumptamen bene fecistis communicantes tribulationi mee. Scitis autem et vos Philippenses quod in principio evangelii quando profectus sum a Macedonia nulla michi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli, quia et Thessalonicam et semel et bis in usum michi misistis. Non quia quero datum sed requiro fructum habundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia et habundo. Repletus sum acceptis ab Epaphrodito que misistis in odorem suavitatis hostiam acceptam placentem deo. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Ihesu. Deo autem et patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate omnem sanctum in Christo Ihesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salutant vos omnes sancti maxime autem qui de domo Cesaris sunt. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro amen. Incipit prologus.

Colossenses et hi sicut Laodicenses sunt Asiani et ipsi preventi erant a pseudo apostolis nec ad hos accessit ipse apostolus sed et hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab Archippo qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso per Tychicum diaconem. Epistola Pauli ad Colocenses.

Paulus apostolus Ihesu Christi per voluntatem dei et Timotheus frater, his qui sunt Colossis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Ihesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias agimus deo et patri domini nostri Ihesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Ihesu et dilectionem quam habetis in omnes sanctos propter spem que reposita est vobis in celis, quam audistis in verbo veritatis evangelii quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo est et fructificat et crescit sicut et in vobis ex ea die qua audistis et cognovistis gratiam dei in veritate, sicut didicistis ab Epaphra karissimo conservo nostro qui est fidelis pro vobis minister Christi Ihesu, qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus pro vobis orantes et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali, ut ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono fructificantes et crescentes in scientia dei, in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni pacientia et longanimitate cum gaudio, gratias agentes deo et patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii dilectionis sue, in quo habemus redemptionem et remissionem peccatorum, qui est imago dei invisibilis primogenitus omnis creature, quoniam in ipso condita sunt universa que in celis et que in terra visibilia et invisibilia sive throni sive dominationes sive principatus sive potestates; omnia per ipsum et in ipso creata sunt, et ipse est ante omnes et omnia in ipso constant, et ipse est caput corporis ecclesie, qui est principium primogenitus ex mortuis ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare et per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius sive que in celis sive que in terris sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos et immaculatos et inreprehensibiles coram ipso, si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et inmobiles a spe evangelii quod audistis, quod predicatum est in universa creatura que sub celo est, cuius factus sum ego Paulus minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis et adimpleo ea que desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia, cuius factus sum ego minister secundum dispensationem dei que data est michi in vobis ut impleam verbum dei, misterium quod absconditum fuit a seculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit deus notas facere divitias glorie sacramenti huius in gentibus quod est Christus in vobis spes glorie, quem nos annuntiamus corripientes omnem hominem et docentes in omni sapientia ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Ihesu, in quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

II Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro his qui sunt Laodicie et quicumque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem misterii dei patris et Christi Ihesu, in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in Christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis Christum Ihesum dominum nostrum in ipso ambulate radicati et superedificati in ipso et confirmati fide sicut et didicistis habundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos seducat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum secundum elementa huius mundi et non secundum Christum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti qui est caput omnis principatus et potestatis, in quo et circumcisi estis circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis sed in circumcisione Christi, consepulti ei in baptismo in quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio affigens illud cruci, et expolians principatus et potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum, que sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum que non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis sue, et non tenens caput ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis neque gustaveritis neque contrectaveritis, que sunt omnia in interitu ipso usu secundum precepta et doctrinas hominum, que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate et ad non parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

III Igitur si consurrexistis cum Christo, que sursum sunt querite ubi Christus est in dextera dei sedens. Que sursum sunt sapite non que super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram, fornicationem, inmunditiam, libidinem, concupiscentiam malam et avaritiam que est idolorum

sitatis. propter que venit ira dei in filios incredulitatis in
quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis.
Nunc autem deponite et vos omnia. iram indignationem
maliciam blasphemiam. turpem sermonem de ore vestro
Nolite mentiri invicem expoliantes vos veterem ho
minem cum actibus suis et induentes novum eum qui
renovatur in agnitionem dei secundum ymaginem eius qui cre
avit eum. Ubi non est masculus et femina gentilis et iude
us circumcisio et preputium barbarus et scitha servus et liber. sed
omnia et in omnibus christus. Induite vos sicut electi dei sancti
et dilecti viscera misericordie benignitatem humilitatem
modestiam pacientiam supportantes invicem et
donantes vobismet ipsis si quis adversus aliquem habet
querelam. sicut et dominus donavit vobis. ita et vos. Super
omnia autem hec caritatem habete quod est vinculum perfectionis. et
pax christi exultet in cordibus vestris in qua et vocati estis
in uno corpore. et grati estote. Verbum christi habitet
in vobis habundanter in omni sapientia docentes et commonentes
vosmet ipsos in psalmis. ymnis et canticis
spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris domino
Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere omnia in
nomine domini nostri ihesu christi facite gratias agentes deo et patri per
ipsum christum. Mulieres subdite estote viris sicut o
portet in domino. Viri diligite uxores vestras. et nolite
amari esse ad illas. Filii obedite parentibus vestris per omnia
hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad indig
nationem provocare filios vestros ut non pusillo animo
fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus non ad o
culum servientes quasi hominibus placentes sed in simpli
citate cordis timentes deum. Quodcumque facitis ex animo
operamini sicut domino et non hominibus. Scientes quod a domino ac
cipietis retributionem hereditatis. domino
christo servite. Qui enim iniuriam facit recipiet id quod inique
gessit. et non est personarum acceptio apud deum. Domini quod iustum
est et equum servis prestate scientes quod et vos dominum
IIII habetis in celo. Orationi instate in ea vigilantes
in gratiarum actione. orantes simul et pro nobis ut deus
aperiat nobis hostium sermonis ad loquendum misterium
christi propter quod et vinctus sum ut manifestem illud ita ut
oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt tem
pus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit con
ditus ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que
circa me sunt omnia nota vobis faciet tychicus karissimus frater et fi
delis minister et conservus in domino. quem misi ad vos
ad hoc ipsum ut cognoscat que circa vos sunt et consoletur cor
da vestra cum onesimo karissimo et fideli fratre qui est ex vobis
qui omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos
aristarchus concaptivus meus. et marcus consobrinus
barnabe de quo accepistis mandata. Si venerit ad
vos excipite illum. Et ihesus qui dicitur iustus qui sunt ex
circumcisione. hii soli sunt adiutores mei in reg
no dei qui mihi fuerunt solacio. Salutat vos epaphras
qui est ex vobis servus christi ihesu semper sollicitus pro vobis
in orationibus ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate
dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum
laborem pro vobis et pro hiis qui sunt laodicie et qui
sunt ierapoli. Salutat vos lucas medicus karissimus
et demas. Salutate fratres qui sunt laodicie et nimpham
et que in domo eius est ecclesiam. et cum lecta fuerit apud vos hec
epistola. facite ut legatur in laodicensium ecclesia et
eam que laodicensium est vos legatis. et dicite archippo
vide ministerium quod accepisti in domino ut illud im
pleas. Salutatio mea manu pauli. Memores
estote vinculorum meorum. Gratia domini ihesu vobis
cum. amen. Epistola pauli ad colocenses. secunda.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem sed
per ihesum christum fratribus qui sunt laodicie. gratia
vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo.
Gratias ago deo meo per omnem orationem meam
quod permanentes estis in eo et perseverantes in operibus
eius promissum expectantes in diem iudicii. Neque desti
tuant vos quorundam vaniloquia insinuantium
ut vos avertant a veritate evangelii quod a me predicatur.
Et nunc faciet deus ut qui sunt ex me ad profectum veritatis
evangelii deservientes et facientes benignitatem
operum salutis vite eterne. Et nunc palam sunt vin
cula mea que patior in christo. quibus letor et gau
deo. Et hoc mihi est ad salutem perpetuam. quod ipsum factum ora
tionibus vestris et administrante spiritu sancto sive per vitam sive
per mortem. est enim mihi vere vivere in christo et mo
ri gaudium. et in id ipsum vobis faciet misericordiam
suam ut eandem dilectionem habeatis et sitis unanimes.
Ergo dilectissimi ut audistis presentia mei ita reti
nete et facite in timore dei. et erit vobis vita eterna.
Est enim deus qui operatur in vobis. et facite sine retractu que
cumque facitis. Et quod est dilectissimi gaudete in christo. et preca
vete sordidos in lucro. Omnes sint petitiones vestre pa
lam apud deum. et estote firmi in sensu christi. Et que inte
gra et vera et pudica et iusta et amabilia fa
cite. Et que audistis et accepistis in corde retinete. et erit
vobis pax. Salutant vos sancti. Gratia domini nostri ihesu christi
cum spiritu vestro. Et facite legi epistolam colocensium vobis.

Paulus et silvanus et thimotheus Ep paul
ecclesie thessalonicensium in deo patre et domino
ihesu christo gratia vobis et pax. Gratias agimus
deo semper pro omnibus vobis memoriam vestri
facientes in orationibus nostris sine intermissione memo
res operis fidei vestre et laboris caritatis et sustinentie
spei domini nostri ihesu christi ante deum et patrem nostrum scien
tes fratres dilecti a deo electionem vestram. quia evangelium nostrum
non fuit ad vos in sermone tantum sed et in virtute et in
spiritu sancto et in plenitudine multa sicut scitis quales
fuerimus in vobis propter vos. et vos imitatores nostri
facti estis et domini excipientes verbum in tribulatione
multa cum gaudio spiritus sancti. ita ut facti sitis for
ma omnibus credentibus in macedonia et in acha
ia. A vobis enim diffamatus est sermo domini non solum
in macedonia et in achaya. sed in omni loco fides
vestra que est ad deum profecta est. ita ut non sit nobis
necesse quicquam loqui. Ipsi enim de nobis annun
ciant qualem introitum habuerimus ad vos et quo
modo conversi estis ad deum a simulacris servire deo vivo et vero
et expectare filium eius de celis quem suscitavit ex
mortuis ihesum qui eripuit nos ab ira ventura.
Nam et ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos II
quia inanis non fuit. sed ante passi et contumeliis affec
ti sicut scitis in philippis fiduciam habuimus in deo
nostro loqui ad vos evangelium dei in multa sollicitu
dine. Exhortatio enim nostra non de errore neque de immun
dicia neque in dolo. sed sicut probati sumus a deo ut cre
deretur nobis evangelium ita loquimur non quasi hominibus
placentes sed deo qui probat corda nostra. Neque enim ali
quando fuimus in sermone adulationis sicut scitis
neque in occasione avaritie deus testis est. nec querentes
ab hominibus gloriam neque a vobis neque ab aliis cum
possemus oneri vobis esse ut christi apostoli. sed facti sumus
parvuli in medio vestrum tamquam si nutrix foveat fi
lios suos. ita desiderantes vos cupide volebamus
tradere vobis non solum evangelium dei sed etiam animas
nostras quoniam karissimi facti estis nobis. Memores enim estis

fratres laborem nostrum et fatigationem nocte ac die operantes
ne quem vestrum gravaremus praedicavimus in vobis evangelium
dei. Vos testes estis et deus quam sancte et iuste et sine
querela vobis qui credidistis fuimus sicut scitis qualiter
unumquemque vestrum tamquam pater filios suos deprecan-
tes vos et consolantes testificati sumus ut ambu-
laretis digne deo qui vocavit vos in suum regnum
et gloriam. Ideo et nos gratias agimus deo sine intermissione
quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei
accepistis illud non ut verbum hominum sed sicut est
vere verbum dei qui operatur in vobis qui credidistis. I-
psi enim vos facti estis fratres imitatores ecclesiarum
dei quae sunt in iudaea in christo iesu quia eadem passi es-
tis et vos a contribulibus vestris sicut et ipsi a iudaeis qui
et ipsum dominum occiderunt iesum et prophetas et nos persecuti sunt
et deo non placent et omnibus hominibus adversantur prohiben-
tes nos gentibus loqui ut salvae fiant ut impleant
peccata sua semper. Pervenit enim ira dei super illos usque in
finem. Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus
horae aspectu non corde abundantius festinavimus
faciem vestram videre cum multo desiderio propter quod
voluimus venire ad vos ego quidem paulus et se-
mel et iterum sed impedivit nos satanas. Quae est enim
spes nostra aut gaudium aut corona gloriae. Nonne
vos ante dominum nostrum iesum christum estis in adventu
III eius. Vos enim estis gloria nostra et gaudium. Propter quod
non sustinentes amplius placuit nobis remanere
athenis solis et misimus timotheum fratrem no-
strum et ministrum dei in evangelio christi ad confirman-
dos vos et exhortandos pro fide vestra ut nemo mo-
veatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc
positi sumus. Nam et cum apud vos essemus praedica-
bamus vobis passuros tribulationes sicut et factum est et scitis.
Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam
fidem vestram ne forte temptaverit vos is qui temp-
tat et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente timo-
theo ad nos a vobis et adnuntiante nobis fidem
et caritatem vestram et quia memoriam nostri habetis bo-
nam semper desiderantes nos videre sicut nos quoque vos
ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate
et tribulatione nostra per fidem vestram quia nunc vivimus
si vos statis in domino. Quam enim gratiarum actionem pos-
sumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gau-
demus propter vos ante deum nostrum nocte ac die abundan-
tius orantes ut videamus faciem vestram et exple-
amus ea quae desunt fidei vestrae. Ipse autem deus et pater noster et
dominus noster iesus christus dirigat viam nostram ad vos. Vos au-
tem dominus multiplicet et abundare faciat caritatem
vestram in invicem et in omnes quemadmodum et nos
in vobis ad confirmanda corda vestra sine querela in sanc-
titate ante deum et patrem nostrum in adventu domini nostri iesu
IIII cum omnibus sanctis eius. Amen. De cetero ergo fratres rogamus vos
et obsecramus in domino iesu ut quemadmodum accepi-
stis a nobis quomodo vos oporteat ambulare et placere
deo sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim
quae praecepta dederim vobis per dominum iesum. Haec est enim volun-
tas dei sanctificatio vestra ut abstineatis vos a fornicatio-
ne ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in
sanctificatione et honore non in passione desiderii sicut et
gentes quae ignorant deum ut ne quis supergrediatur
neque circumveniat in negotio fratrem suum quoniam vin-
dex est dominus de his omnibus sicut praediximus vobis
et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in im-
munditiam sed in sanctificationem. Itaque qui spernit non
hominem spernit sed deum qui etiam dedit spiritum suum sanctum in vobis.
De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scri-
bere vobis ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis
invicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in uni-
versa macedonia. Rogamus autem vos fratres ut a-
bundetis magis et operam detis ut quieti sitis et ut
vestrum negotium agatis et operemini manibus vestris
sicut praecepimus vobis ut honeste ambuletis ad eos
qui foris sunt et nullius aliquid desideretis. Nolumus
autem ignorare vos fratres de dormientibus ut non contri-
stemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credi-
mus quod iesus mortuus est et resurrexit ita et deus eos qui dor-
mierunt per iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis di-
cimus in verbo domini quia nos qui vivimus qui residui su-
mus in adventum domini non praeveniemus eos qui dormi-
erunt. Quoniam ipse dominus in iussu et in voce archan-
geli et in tuba dei descendet de caelo et mortui qui
in christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivi-
mus qui relinquimur simul rapiemur cum illis
in nubibus obviam christo in aera et sic semper cum domino
erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis. De V
temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus
vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur
in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et secu-
ritas tunc repentinus eis superveniet interitus sicut dolor
parturienti et non effugient. Vos autem fratres non estis in tene-
bris ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Om-
nes enim vos filii lucis estis et filii diei non sumus noctis ne-
que tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri sed vigilemus
et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt
et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus
sobrii simus induti loricam fidei et caritatis et ga-
leam spem salutis. Quoniam non posuit nos deus in iram
sed in adquisitionem salutis per dominum nostrum iesum christum qui
mortuus est pro nobis ut sive vigilemus sive dormi-
amus simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini
invicem et aedificate alterutrum sicut et facitis. Ro-
gamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter
vos et praesunt vobis in domino et monent vos ut habe-
atis illos abundantius in caritate propter opus illorum
et pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres cor-
ripite inquietos consolamini pusillanimes suscipi-
te infirmos patientes estote ad omnes. Videte ne
quis malum pro malo alicui reddat sed semper quod bonum
est sectamini in invicem et in omnes. Semper gaudete sine
intermissione orate in omnibus gratias agite haec est enim
voluntas dei in christo iesu in omnibus vobis. Spiritum no-
lite extinguere prophetias nolite spernere omnia au-
tem probate quod bonum est tenete ab omni specie mala ab-
stinete vos. Ipse autem deus pacis sanctificet vos omnes
et ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in
adventu domini nostri iesu christi servetur. Fidelis est
qui vocavit vos qui etiam faciet. Orate pro nobis. Sa-
lutate omnes fratres in osculo sancto. Adiuro vos per domi-
num ut legatur epistula haec omnibus fratribus sanctis. Gratia domini
nostri iesu christi cum omnibus vobis amen. Ad thessalon[icenses]

Paulus et silvanus et timotheus ecclesiae
thessalonicensium in deo patre nostro et do-
mino iesu christo gratia vobis et pax a deo patre
nostro et domino iesu christo. Gratias agere debemus deo semper pro

vobis fratres ita ut dignum est quoniam supercrescit fides vestra et habundat caritas uniuscuiusque vestrum in invicem ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicii dei ut digni habeamini in regno dei pro quo et patimini. Si tamen iustum est apud deum retribuere tribulationem hiis qui vos tribulant et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione domini ihesu de celo cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam hiis qui non noverunt deum et qui non obediunt evangelio domini nostri ihesu christi qui penas dabunt in interitu eternas a facie domini et a gloria virtutis eius cum venerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. In quo et oramus semper pro vobis ut dignetur vos vocatione sua deus noster et impleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute ut clarificetur nomen domini nostri ihesu christi in vobis et vos in illo secundum gratiam dei nostri et domini ihesu christi.

II Rogamus autem vos fratres per adventum domini nostri ihesu christi et nostre congregationis in ipsum ut non cito moveamini a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos missam quasi instet dies domini. Ne quis vos seducat ullo modo quoniam nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur deus aut quod colitur ita ut in templo dei sedeat ostendens se tamquam sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos hec dicebam vobis. Et nunc quid detineat scitis ut reveletur in suo tempore. Nam misterium iam operatur iniquitatis tantum ut qui tenet nunc teneat donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione adventus sui eum cuius est adventus secundum operationem sathane in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus et in omni seductione iniquitatis hiis qui pereunt eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris ut credant mendacio ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo semper pro vobis fratres dilecti a deo quod elegerit vos deus primitias ad salutem in sanctificatione spiritus et in fide veritatis in qua et vocavit vos per evangelium nostrum in adquisitionem glorie domini nostri ihesu christi. Itaque fratres state et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem sive per epistolam nostram. Ipse autem dominus noster ihesus christus et deus et pater noster qui dilexit nos et dedit consolationem eternam et spem bonam in gratia exhortetur corda vestra et confirmet in omni opere et sermone bono.

III De cetero fratres orate pro nobis ut sermo dei currat et clarificetur sicut et apud vos et ut liberemur ab importunis et malis hominibus. Non enim omnium est fides. Fidelis autem deus est qui confirmabit vos et a malo custodiet. Confidimus autem de vobis fratres in domino quoniam que precipimus et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate dei et patientia christi. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri ihesu christi ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat vos imitari nos quoniam non inquieti fuimus inter vos neque gratis panem manducavimus ab aliquo sed in labore et fatigatione nocte et die operantes ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos hoc denuntiabamus vobis quoniam si quis non vult operari nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete nichil operantes sed curiose agentes. Hiis autem qui eiusmodi sunt denuntiamus et obsecramus in domino ihesu christo ut cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam hunc notate et non commisceamini cum illo ut confundatur et nolite quasi inimicum existimare sed corripite ut fratrem. Ipse autem dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli quod est signum in omni epistola ita scribo. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus vobis amen.

Paulus ad Thimotheum

Paulus apostolus christi ihesu secundum imperium dei salvatoris nostri et christi ihesu spei nostre thimotheo dilecto filio in fide gratia misericordia et pax a deo patre et christo ihesu domino nostro. Sicut rogavi te ut remaneres ephesi cum irem in macedoniam ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis que questiones prestant magis quam edificationem dei que est in fide. Finis autem precepti est caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta a quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium volentes esse legis doctores non intelligentes neque que loquuntur neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime utatur sciens hoc quia lex iusto non est posita sed iniustis et non subditis impiis et peccatoribus sceleratis et contaminatis parricidis et matricidis homicidis fornicariis masculorum concubitoribus plagiariis mendacibus et periuris et si quid aliud sane doctrine adversatur que est secundum evangelium glorie beati dei quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortavit in christo ihesu domino nostro quia fidelem me existimavit ponens in ministerio qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus sed misericordiam dei consecutus sum quia ignorans feci in incredulitate. Superhabundavit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione que est in christo ihesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus quia christus ihesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum ut in me primo ostenderet christus ihesus omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum immortali invisibili soli deo honor et gloria in secula seculorum amen. Hoc preceptum commendo tibi fili thimothee secundum precedentes in te prophetias ut milites in illis bonam militiam habens fidem et bonam conscientiam quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt ex quibus est hymeneus et alexander quos

tradidi sathanae ut discant non blasphemare.
II Obsecro igitur primum fieri obsecrationes orationes postula-
tiones gratiarum actiones pro omnibus hominibus pro regi-
bus et omnibus qui in sublimitate sunt ut quietam
et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castita-
te. Hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore
nostro deo qui omnes homines vult salvos fieri et ad agni-
tionem veritatis venire. Unus enim deus unus et mediator dei
et hominum homo christus iesus qui dedit redemptionem se-
metipsum pro omnibus cuius testimonium confirmatum
est temporibus suis in quo positus sum ego praedica-
tor et apostolus. Veritatem dico non mentior doctor gentium
in fide et veritate. Volo igitur viros orare in omni loco
levantes puras manus sine ira et disceptatione.
Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia
et sobrietate ornantes se non in tortis crinibus aut
auro aut argento vel margaritis vel veste pre-
tiosa sed quod decet mulieres promittentes pietatem
per bona opera et castitatem per bonam conversationem.
Mulier in silentio discat cum omni subiectione.
Docere autem mulieri non permitto neque dominari
in virum sed esse in silentio. Adam enim primus
formatus est deinde Eva et Adam non est seductus
mulier autem seducta in praevaricatione fuit. Salvabitur
autem per filiorum generationem si permanserit in fide et dilec-
III tione et sanctificatione cum sobrietate. Fidelis sermo
Si quis episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Oportet autem
episcopum irreprehensibilem esse unius uxoris virum
sobrium prudentem ornatum pudicum hospitalem
doctorem non vinolentum non percussorem sed modes-
tum non litigiosum non cupidum suae domui bene
praepositum filios habentem subditos cum omni castitate.
Si quis autem domui suae praeesse nescit quomodo ecclesiae dei
diligentiam habebit. Non neophytum ne in superbi-
am elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem
illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt
ut non in obprobrium incidat et laqueum diaboli.
Diacones similiter pudicos non bilingues non mul-
to vino deditos non turpe lucrum sectantes ha-
bentes misterium fidei in conscientia pura. Et hii
autem probentur primum et sic ministrent nullum crimen haben-
tes. Mulieres similiter pudicas non detrahentes so-
brias fideles in omnibus. Diacones sint unius uxoris
viri qui filiis suis bene praesint et suis domibus.
Qui enim bene ministraverint gradum sibi bonum
adquirent et multam fiduciam in fide quae est in christo ie-
su. Haec tibi scribo fili thimothee sperans venire ad te cito.
Si autem tardavero ut scias quomodo oporteat te conver-
sari in domo dei quae est ecclesia dei vivi co-
lumpna et firmamentum veritatis et manifeste est
magnum pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne
iustificatum est in spiritu apparuit angelis praedicatum
est gentibus creditum est in mundo assumptum est in gloria.
IIII Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus dis-
cedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris
et doctrinis daemoniorum in ypocrisi loquentium menda-
cium et cauteriatam habentium suam conscientiam prohibentium
nubere abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum
cum gratiarum actione fidelibus et hiis qui cognoverunt veri-
tatem. Quia omnis creatura dei bona et nihil reiciendum
quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim
per verbum dei et orationem. Haec proponens fratribus bonus eris
minister christi iesu enutritus verbis fidei et bonae doctrinae quam
assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita.
Exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exerci-
tatio ad modicum utilis est pietas autem ad omnia utilis
est promissionem habens vitae quae nunc est et futurae. Fidelis ser-
mo fidelis et omni acceptione dignus. In hoc enim labo-
ramus et maledicimur quia speramus in deum vivum qui est
salvator omnium hominum maxime fidelium. Praecipe haec
et doce. Nemo adolescentiam tuam contempnat sed
exemplum esto fidelium in verbo in conversatione in cari-
tate in fide in castitate. Dum venio attende
lectioni exhortationi doctrinae. Noli negligere
gratiam quae in te data est tibi per prophetiam cum impositione
manuum presbiterii. Haec meditare in his esto ut profec-
tus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrinae
insta in illis. Hoc enim faciens et teipsum salvum facies
et eos qui te audiunt. Seniorem ne increpa-
veris sed obsecra ut patrem iuvenes ut fratres anus
ut matres iuveniculas ut sorores in omni castitate. V
Viduas honora quae vere viduae sunt. Si qua autem vidu-
a filios aut nepotes habet discat primum domum suam
regere et mutuam vicem reddere parentibus. Hoc
enim acceptum est coram deo. Quae autem vere vidua est et deso-
lata speret in deum et instet obsecrationibus et orationibus
nocte ac die. Nam quae in deliciis est vivens mortua est. Et haec prae-
cipe ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxi-
me domesticorum curam non habet fidem negavit
et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta
annorum quae fuerit unius viri uxor in operibus bo-
nis testimonium habens si filios educavit si hospi-
tio recepit si sanctorum pedes lavit si tribulatio-
nem patientibus subministravit si omne opus
bonum subsecuta est. Adolescentiores autem vidu-
as devita. Cum enim luxuriatae fuerint in christo nube-
re volunt habentes dampnationem quia primam fidem
irritam fecerunt. Simul autem et otiosae discunt cir-
cuire domos non solum otiosae sed et verbosae et curiosae
loquentes quae non oportet. Volo igitur iuniores nubere filios pro-
creare matres familias esse nullam occasionem dare
adversario maledicti gratia. Iam enim quaedam conver-
sae sunt retro post sathanam. Si quis autem fidelis vel si
qua fidelis habet viduas subministret illis et non gra-
vetur ecclesia ut his quae vere viduae sunt sufficiat.
Qui bene praesunt presbiteri duplici honore digni habe-
antur maxime qui laborant in verbo et in doctrina.
Dicit enim scriptura non alligabis os bovi trituran-
ti et dignus est operarius mercede sua. Adversus autem
presbiterum accusationem noli recipere nisi sub duobus aut
tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue
ut et ceteri timorem habeant. Testor coram domino ie-
su christo et electis angelis ut haec custodias sine praeiudicio
nihil faciens in alteram partem declinando. Manus cito
nemini imposueris neque communicaveris peccatis alienis.
Teipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere sed
vino modico utere propter stomachum tuum et frequen-
tes tuas infirmitates. Quorundam hominum mani-
festa sunt peccata praecedentia ad iudicium quosdam
autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta
sunt et quae aliter se habent abscondi non possunt. Quicum- VI
que sunt sub iugo servi dominos suos omni ho-

pore dignos arbitrentur ne domini nomen et doc
trina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos non
contemnant quia fratres sunt sed magis serviant quia
fideles sunt et dilecti qui beneficii participes
sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter do
cet et non adquiescit sanis sermonibus domini
nostri Ihesu Christi et ei que secundum pietatem est doctri
ne superbus est nichil sciens sed languens circa questiones et pu
gnas verborum ex quibus oriuntur invidie
contentiones blasphemie suspiciones male con
flictationes hominum mente corruptorum et qui
a veritate privati sunt existimantium questum esse
pietatem. Est autem questus magnus pietas cum
sufficientia. Nichil enim intulimus in hunc mun
dum haut dubium quia nec auferre possu
mus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur
his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri
incidunt in temptationem et in laqueum
diaboli et desideria multa inutilia et nociva
que mergunt homines in interitum et perditionem. Ra
VI dix enim omnium malorum est cupiditas quam quidam
appetentes erraverunt a fide et inseruerunt
se doloribus multis. Tu autem o homo dei hec fuge.
Sectare vero iustitiam pietatem fidem carita
tem patientiam mansuetudinem. Certa
bonum certamen fidei apprehende vitam eternam
in qua vocatus es et confessus es bonam confessio
nem coram multis testibus. Precipio tibi coram
deo qui vivificat omnia et Christo Ihesu qui testi
monium reddidit sub Pontio Pilato bonam
confessionem ut serves mandatum sine macula
irreprehensibile usque in adventum domini
nostri Ihesu Christi quem suis temporibus ostendet be
atus et solus potens rex regum et dominus domi
nantium qui solus habet inmortalitatem et lucem
habitat inaccessibilem quem vidit nullus hominum
sed nec videre potest cui est honor et gloria et imperium
sempiternum amen. Divitibus huius seculi precipe
non sublime sapere neque sperare in incerto divitiarum sed
in deo qui prestat nobis habunde omnia ad fruendum.
Bene agere divites fieri in operibus bonis facile tribuere communicare thesaurizare sibi
fundamentum bonum in futurum ut apprehendant
veram vitam. O Thymothee depositum custo
di devitans prophanas vocum novitates et op
positiones falsi nominis scientie quam quidam promittentes
circa fidem exciderunt. Gratia tecum amen.

· Incipit secunda ad Thimotheum

Paulus apostolus Christi Ihesu per voluntatem dei
secundum promissionem vite que est in Christo Ihesu
Thymotheo karissimo filio gratia misericordia
et pax a deo patre et Christo Ihesu domino
nostro. Gratias ago deo meo cui servio a pro
genitoribus meis in conscientia pura quod sine intermissi
one habeam tui memoriam in orationibus meis
nocte ac die desiderans te videre memor
lacrimarum tuarum ut gaudio implear recor
dationem accipiens eius fidei que est in te non fic
ta que et habitavit primum in avia tua Loide et
matre tua Eunice. Certus sum autem quod et in te.
Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam
dei que est in te per inpositionem manuum mearum.
Non enim dedit nobis deus spiritum timoris sed virtutis
et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere

testimonium domini nostri neque me vinctum eius sed con
labora evangelio secundum virtutem dei qui nos liberavit
et vocavit vocatione sua sancta non secundum opera nostra sed
secundum propositum suum et gratiam que data est nobis in Christo
Ihesu ante tempora secularia. Manifestata autem est nunc
per inluminationem salvatoris nostri Ihesu Christi qui destru
xit quidem mortem inluminavit autem vitam et in
corruptionem per evangelium in quo positus sum ego
predicator et apostolus et magister gentium. Ob quam causam et
hec patior sed non confundor. Scio enim cui credidi
et certus sum quia potens est depositum meum ser
vare in illum diem. Formam habe sanorum verborum
que a me audisti in fide et dilectione in Christo Ihesu. Bonum
depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis.
Scis hoc quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt
ex quibus est Figelus et Hermogenes. Det misericordiam
dominus Honesiphori domui quia sepe me refrigeravit
et catenam meam non erubuit sed cum Romam venis
set sollicite me quesivit et invenit. Det illi dominus
invenire misericordiam a domino in illa die. Et quanta Ephe
si ministravit tu melius nosti. Tu ergo II
fili mi confortare in gratia que est in Christo Ihesu et que audis
ti a me per multos testes hec commenda fidelibus
hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora
sicut bonus miles Christi Ihesu. Nemo militans deo implicat
se negotiis secularibus ut ei placeat cui se probavit.
Nam et qui certat in agone non coronabitur nisi
qui legitime certaverit. Laborantem agricolam
oportet primum de fructibus percipere. Intellige que dico
dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor
esto Ihesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David
secundum evangelium meum in quo laboro usque ad vincula quasi
male operans sed verbum dei non est alligatum. Ideo omnia
sustineo propter electos ut et ipsi salutem consequantur que est in Christo
Ihesu cum gloria celesti. Fidelis sermo. Nam si commor
tui sumus et convivemus. Si sustinebimus et conreg
nabimus. Si negaverimus et ille ne
gabit nos. Si non credimus ille fidelis permanet se
ipsum negare non potest. Hec commoneo testificans coram
deo. Noli verbis contendere ad nichil enim utile est nisi ad sub
versionem audientium. Sollicite cura te ipsum proba
bilem exhibere deo operarium inconfusibilem recte
tractantem verbum veritatis. Prophana autem va
niloquia devita. Multum enim proficiunt ad impietatem
et sermo eorum ut cancer serpit ex quibus est Hyme
neus et Philetus qui a veritate exciderunt dicentes
resurrectionem iam factam et subverterunt quorundam
fidem. Sed firmum fundamentum dei stat habens signa
culum hoc. Novit dominus qui sunt eius et discedat ab in
iquitate omnis qui nominat nomen domini. In mag
na autem domo non solum sunt vasa aurea et argen
tea sed et lignea et fictilia et quedam quidem in honorem
quedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit
se ab istis erit vas in honorem sanctificatum et utile
domino ad omne opus bonum paratum. Iuveni
lia autem desideria fuge. Sectare vero iustitiam
fidem caritatem pacem cum his qui invocant do
minum de corde puro. Stultas autem et sine disciplina
na questiones devita sciens quia generant lites. Servum
autem domini non oportet litigare sed mansuetum esse ad omnes
docibilem patientem cum modestia corripien
tem eos qui resistunt veritati. Nequando det il
lis deus penitentiam ad cognoscendam veritatem et resi

III perant a diaboli laqueo a quo captivi tenentur ad
ipsius voluntatem. Hoc autem scito quod in novissimis
diebus instabunt tempora periculosa et erunt homines
sese amantes. cupidi. elati. superbi. elati blasphe-
mi. parentibus non obedientes. ingrati. scelesti. sine
affectione. sine pace. criminatores. incontinentes.
sine benignitate. proditores. protervi. tumidi. ce- ·immites·
voluptatum amatores magis quam dei. habentes spe-
ciem quidem pietatis virtutem autem eius abnegan-
tes. et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant
domos et captivas ducunt mulierculas oneratas pec-
catis que ducuntur variis desideriis. semper discentes et numquam
ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem iamp-
nes et mambres restiterunt moysi. ita et isti resistunt
veritati. homines corrupti mente reprobi circa fidem
sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta e-
rit omnibus sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es
meam doctrinam institutionem, propositum. fidem.
longanimitatem. dilectionem. patientiam. persecuti-
ones passiones. qualia michi facta sunt antiochie et ycho-
nie lystris. quales persecutiones sustinui et ex omnibus
eripuit me dominus. Et omnes qui volunt pie vivere in
christo ihesu persecutionem patientur. Mali autem homines
et seductores proficient in peius errantes et in erro-
rem mittentes. Tu vero permane in hiis que didicisti
et credita sunt tibi sciens a quo didiceris. et quia ab infan-
cia sacras litteras nosti que te possunt instruere ad
salutem per fidem que est in christo ihesu. Omnis enim scriptura di-
vinitus inspirata utilis est ad docendum. ad arguen-
dum. ad corripiendum. ad erudiendum in iustitia ut
IIII perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus.
Testificor coram deo et christo ihesu qui iudicaturus est vivos
et mortuos et adventum ipsius et regnum eius. predica verbum
insta oportune importune. argue obsecra incre-
pa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum sa-
nam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coa-
cervabunt sibi magistros prurientes auribus. et a veritate
quidem auditum avertent ad fabulas autem convertentur. Tu vero
vigila in omnibus labora. opus fac evangeliste mi-
nisterium tuum imple. Sobrius esto. Ego enim iam
delibor et tempus mee resolutionis instat. bonum
certamen certavi. cursum consummavi. fidem ser-
vavi. De reliquo reposita est michi corona iustitie quam
reddet michi dominus in illa die iustus iudex. non solum
autem michi sed et hiis qui diligunt adventum eius. Festina
venire ad me cito. Demas enim me dereliquit
diligens hoc seculum. et abiit thessalonicam. crescens
galathiam. titus in dalmatiam. Lucas est mecum
solus. Marcum assume et adduc tecum. est enim
michi utilis in ministerio. Tychicum autem misi ad ephe-
sum. penulam quam reliqui troade apud carpum
veniens affer tecum et libros maxime autem membranas.
Alexander erarius multa mala michi ostendit. reddet illi dominus
secundum opera eius. quem et tu devita. valde enim
restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo
michi affuit sed omnes me dereliquerunt. non illis impu-
tetur. Dominus autem michi affuit et confortavit me ut per
me predicatio impleatur et audiant omnes gentes. et libe-
ratus sum de ore leonis. Liberavit me autem dominus leo-
nis ab omni opere et salvum faciet in regnum suum

celeste. cui gloria in secula seculorum amen. Saluta prisca-
et aquilam et onesiphori domum. Erastus remansit
corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum mileti. Fe-
stina ante hyemem venire. Salutant te eu-
bolus et pudens et linus et claudia et fratres omnes. Dominus
ihesus christus cum spiritu tuo. gratia vobiscum. amen. Prologus
Titum commonefacit et instruit de constitu- ·apostolus·
tione presbiterii et de spirituali conversatione et
credunt studeat de hereticis vitandis qui in
tenn in scripturis iudaicis credunt scribens
ex antiopoli. Epistola pauli ad titum.
Paulus apostolus christi ihesu secundum fidem electo-
rum dei et agnitionem veritatis que secundum pieta-
tem est in spem vite eterne quam promisit
qui non mentitur deus ante secularia tempora. ma-
nifestavit autem temporibus suis verbum suum
in predicatione que credita est michi secundum precep-
tum salvatoris nostri dei. Tito dilecto filio secundum
communem fidem gratia et pax a deo patre et christo
ihesu salvatore nostro. Huius rei gratia reliqui te cre-
te ut ea que desunt corrigas et constituas per civita-
tes presbiteros sicut ego disposui tibi. Si quis sine crimine
est unius uxoris vir filios habens fideles non in accusatione
luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine
esse sicut dei dispensatorem non superbum non iracundum
non vinolentum non percussorem non turpis lucri cupidum
sed hospitalem. benignum. sobrium. iustum. sanctum. conti-
nentem. amplectentem eum qui secundum doctrinam est fi-
delem sermonem ut potens sit exhortari in doctri-
na sana et eos qui contradicunt arguere. Sunt enim
multi inobedientes. vaniloqui et seductores maxi-
me qui de circumcisione sunt quos oportet redargui. Qui uni-
versas domos subvertunt docentes que non oportet
turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum pro-
pheta. cretenses semper mendaces male bestie ventres pigri. ·ventres·
Testimonium hoc verum est. Quam ob rem increpa illos dure ut
sani sint in fide non intendentes iudaicis fabu-
lis et mandatis coinquinatis autem et infidelibus hominum
aversantium se a veritate. Omnia munda mundis. coin- aversantium· vel· avertentium·
quinatis autem et infidelibus nil mundum. sed inquinate
sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse
deum factis autem negant. cum sint abhominabiles et in-
II creduli et ad omne opus bonum reprobi. Tu autem
loquere que decent sanam doctrinam. Senes ut
sobrii sint. pudici. prudentes sani fide in dilectione
in patientia. Anus similiter in habitu sancto non criminatrices
non vino multo servientes bene docentes ut pruden-
tiam doceant adolescentulas ut viros suos a-
ment filios diligant. prudentes. castas. sobrias
domus curam habentes benignas subditas suis
viris ut non blasphemetur verbum dei. Iuvenes
similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus te
ipsum prebe exemplum bonorum operum in doctrina
in integritate in gravitate. Verbum sanum irreprehe-
nsibile ut his qui ex adverso est vereatur nichil mali
habens dicere de nobis. Servos dominis suis subditos
esse in omnibus placentes non contradicentes non fraudantes
autem sermonibus fidem ostendentes ut doctri-
nam salvatoris dei nostri ornent in omnibus. Apparuit
enim gratia salvatoris dei nostri omnibus hominibus e-

erudiens nos ut abnegantes impietatem et saecularia desideria sobrie et iuste et pie vivamus in hoc saeculo,
III expectantes beatam spem et adventum gloriae magni dei et salvatoris nostri domini Ihesu Christi. Qui dedit semetipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Haec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. Nemo te contempnat. Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, ostendentes omnem mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim et nos aliquando insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malicia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri dei, non ex operibus iusticie quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti, quem effudit in nos habunde per Ihesum Christum salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vitae eternae. Fidelis sermo. Et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus praeesse qui credunt deo. Haec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias et contentiones et pugnas legis devita. Sunt enim inutiles et vanae. Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est et delinquit, cum sit proprio iudicio condempnatus. Cum misero ad te Arteman aut Tychicum, festina venire ad me Nicopolim. Ibi enim statui hiemare. Zenam legis peritum et Apollo sollicite praemitte, ut nichil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te omnes qui mecum sunt. Saluta illos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. Amen. Incipit prologus.

Philemoni familiares litteras facit pro Onesimo servo eius. Scribit autem ei ab urbe Roma de carcere. Epistola Pauli.

Paulus vinctus Christi Ihesu et Timotheus frater Philemoni dilecto et adiutori nostro et Appie sorori karissimae et Archippo commilitoni nostro et ecclesiae quae in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens caritatem tuam et fidem quam habes in domino Ihesu et in omnes sanctos, ut communicatio fidei tuae evidens fiat in agnitione omnis boni in Christo Ihesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Ihesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Christi Ihesu. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et tibi et michi utilis, quem remisi tibi. Tu autem illum, id est viscera mea, suscipe. Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te michi ministraret in vinculis evangelii. Sine consilio autem tuo nichil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut in eternum illum reciperes, iam non ut servum, sed pro servo karissimum fratrem, maxime michi. Quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit te aut debet, hoc michi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu, ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum michi debes. Ita, frater, ego te fruar in domino. Refice viscera mea in domino. Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et para michi hospicium, nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Ihesu, Marcus, Aristarchus, Demas et Lucas adiutores mei. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum spiritu vestro. Amen. Incipit prologus ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribendo non servaverit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Haec causa est quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant, quasi gentium apostolus et non Hebreorum, sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans, meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo et Iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non praetulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptam hebraica lingua misisse, cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista post excessum beati Pauli apostoli greco sermone composuit. Incipit epistola Pauli.

Multifariam multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis, novissime autem diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et saecula. Qui cum sit splendor gloriae et figura substantiae eius portansque omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus quanto differentius prae illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrae dicit: Et adorent eum omnes angeli eius. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem: Tronus tuus deus in saeculum saeculi, virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo exultationis prae participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt caeli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterescent, et velut amictum mutabis eos et mutabuntur. Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis?
II Propterea habundantius oportet observare nos ea quae audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo factus est firmus, et omnis praevaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? Quae cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo signis et portentis et variis virtutibus et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terrae futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens: Quid est homo quod memor es eius a. f. h. q. v. e. Minuisti eum p. ab a. g. et h. c. e. et c. e. s. o. m. t. Omnia sub. s. p. e. In hoc enim quod ei omnia subiecit, nichil dimisit non subiectum ei. Nunc autem

necdum videmus omnia subiecta ei. Cum autem qui modico quam angelis minoratus est videmus Ihesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim illum propter quem omnia et per quem omnia qui multos filios in gloriam adduxerat auctorem salutis eorum per passionem consummari. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego et pueri mei quos dedit michi deus. Quia ergo pueri communicaverunt sanguini et carni et ipse similiter participavit eisdem ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium id est diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit sed semen Abraham apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus potens est et eis qui temptantur auxiliari.

III

Unde fratres sancti vocationis celestis participes considerate apostolum et pontificem confessionis nostre Ihesum qui fidelis est ei qui fecit illum sicut et Moyses in omni domo illius. Amplioris enim glorie iste pre Moyse dignus habitus est quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creavit deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tamquam filius in domo sua. Que domus sumus nos si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto ubi temptaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea. Quadraginta annis propter quod infensus fui generationi huic et dixi: Semper hii errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas quibus iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus si tamen initium substantie eius usque ad finem firmum retineamus. Dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam autem audientes exacerbaverunt sed non omnes qui profecti sunt ab Egypto per Moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

IIII

Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est quemadmodum et illis. Sed non profuit illis sermo auditus non admixtus fidei ex hiis que audierunt. Ingredimur enim in requiem qui credidimus quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam, et quidem operibus ab institutione mundi factis. Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in illam et hii quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem, iterum terminat diem quendam hodie in David dicendo post tantum temporis sicut supra dictum est: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Ihesus requiem prestitisset numquam de alia loqueretur posthac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius etiam ipse requievit ab operibus suis sicut a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad divisionem anime ac spiritus compagum quoque ac medullarum et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos Ihesum filium dei teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratie ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio oportuno.

V

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, qui condolere possit hiis qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate; et propterea debet quemadmodum pro populo ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem sed qui vocatur a deo tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit illum a morte salvum facere cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei, didicit ex hiis que passus est obedientiam, et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne, appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo et interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus rursum indigetis ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps expers est sermonis iustitie, parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali.

VI

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad deum, baptismatum doctrine, impositionis quoque manuum ac resurrectionis mortuorum et iudicii eterni. Et hoc faciemus si quidem permiserit deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti, gustaverunt nichilominus bonum dei verbum virtutesque seculi venturi et prolapsi sunt, renovari rursus ad penitentiam rursum crucifigentes sibimet ipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens ymbrem et generans herbam oportunam illis a quibus colitur

accipit benedictionem a Domino. Proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem veniet. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus Deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostendere sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per semetipsum dicens: Nisi benedicens benedicam te et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant, et omnis controversie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui interposuit iusiurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem; quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi precursor pro nobis introivit Ihesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in eternum.

VII Hic enim Melchisedech rex Salem sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahe regresso a cede regum, et
omnium — benedixit ei, cui et decimas divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitie, deinde autem et rex Salem, quod est rex pacis; sine patre, sine matre, sine
dierum — genealogia, neque initium neque finem vite habens, assimilatus autem filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic cui et decimas dedit de precipuis Abraham patriarcha. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahe. Cuius autem generatio non adnumeratur in eis decimas sumpsit ab Abraham, et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita dictum sit, per Abraham et Levi qui decimas accepit decimatus est; adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat — populus enim sub ipso legem accepit — quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium exurgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari presto fuit. Manifestum enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nichil de sacerdotibus Moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exurgit alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit precedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem; nichil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. Et quantum est non sine iureiurando — alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum: Iuravit Dominus et non penitebit eum, tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. In tantum melioris testamenti sponsor factus est Ihesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes idcirco quod morte prohiberentur permanere; hic autem eo quod maneat in eternum sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro eis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus et excelsior celis factus; qui non habet necessitatem cotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, filium in eternum perfectum.

VIII Capitulum autem super ea que dicuntur: talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis, sanctorum minister et tabernaculi veri quod fixit Dominus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur; unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbre deserviunt celestium, sicut responsum est Moysi cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem sortitus est melius ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Iuda testamentum novum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum illorum ut educerem eos de terra Egypti; quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas; et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens: Cognosce Dominum, quoniam omnes scient me a minimo usque ad maiorem eorum; quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius; quod autem antiquatur et senescit prope interitum est.

IX Habuit quidem et prius iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra et mensa et propositio panum, quod dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum, aureum habens turibulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron que fronduerat, et tabule testamenti; superque eam erant cherubin glorie obumbrantia propitiatorium; de quibus non est modo dicendum per singula. Hiis vero ita compositis in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes; in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia; hoc significante Spiritu Sancto nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis instantis, iuxta quam munera et hostie offeruntur que non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis et in potibus et variis baptismatibus et iustitiis carnis, usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est non huius creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, eterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem

dationem eius quanto magis sanguis Christi qui per Spiritum Sanctum semet ipsum obtulit immaculatum Deo emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est ut morte intercedente in redemptionem earum praevaricationum quae erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt aeternae hereditatis. Ubi enim testamentum mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et ysopo ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens: Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos Deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine mundantur secundum legem et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta Iesus introivit exemplaria verorum sed in ipsum caelum ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut saepe offerat semet ipsum quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione saeculorum ad destructionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori post hoc autem iudicium sic et Christus semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.

X Umbram enim habens lex bonorum futurorum non ipsam imaginem rerum per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter numquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri ideo quod nullam haberent ultra peccati conscientiam cultores semel mundati. Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile est enim sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti corpus autem aptasti mihi. Holocaustomata et pro peccato non placuerunt. Tunc dixi ecce venio in capite libri scriptum est de me ut faciam voluntatem tuam Deus. Superius dicens quia hostias et oblationes et holocaustomata pro peccato noluisti nec placita sunt tibi quae secundum legem offeruntur. Tunc dixi ecce venio ut faciam Deus voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos praesto est cotidie ministrans et easdem saepe offerens hostias quae numquam possunt auferre peccata. Hic autem pro peccatis unam offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera Dei de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spiritus Sanctus postquam enim dixit: Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos dicit Dominus dando leges meas in cordibus eorum et in mentibus eorum superscribam eas et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio iam non oblatio pro peccato. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen id est carnem suam et sacerdotem magnum super domum Dei accedamus cum vero corde in plenitudine fidei aspersi corda a conscientia mala et abluti corpus aqua munda. Teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem fidelis enim est qui repromisit et consideremus invicem in provocationem caritatis et

bonorum operum non deserentes collectionem nostram sicut est consuetudinis quibusdam sed consolantes et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quaedam expectatio iudicii et ignis aemulatio quae consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est et Spiritui gratiae contumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit: Mihi vindictam et ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti in altero autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram quae magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus est veniet et non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivit quod si subtraxerit se non placebit animae meae. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem sed fidei in adquisitionem animae.

XI Est autem fides sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide intellegimus aptata esse saecula verbo Dei ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo per quam testimonium consecutus est esse iustus testimonium perhibente muneribus eius Deo et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Enoch translatus est ne videret mortem et non inveniebatur quia transtulit illum Deus. Ante translationem enim testimonium habebat placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est et inquirentibus se remunerator fit. Fide Noe responso accepto de his quae adhuc non videbantur metuens aptavit archam in salutem domus suae per quam damnavit mundum et iustitiae quae per fidem est heres est institutus. Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem et exiit nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tamquam in aliena in casulis habitando cum Ysaac et Iacob coheredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem cuius artifex et conditor Deus. Fide et ipsa Sarra sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit etiam praeter tempus aetatis quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat. Propter quod et ab uno orti sunt et hoc emortuo tamquam sidera caeli in multitudinem et sicut harena quae est ad oram maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus sed a longe aspicientes et salutantes et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim haec dicunt significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt id est caelestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum paravit enim illis civitatem. Fide obtulit Abraham Ysaac cum temptaretur et unicum offerebat qui susceperat repromissiones ad quem dictum est quia in Ysaac vocabitur tibi semen arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus unde eum et in parabolam accepit. Fide et de futuris benedixit Ysaac Iacob et Esau. Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit et adoravit fastigium virgae eius. Fide Ioseph moriens de profectione filiorum Israel memoratus est et de ossibus suis mandavit. Fide Moyses natus occultatus est mensibus

suis a parentibus suis eo quod vidissent elegantem infantem et non timuerunt regis edictum. Fide Moyses grandis effectus occidit egyptium videns iniuriam fratrum suorum. Fide Moyses grandis negavit se esse filium filiae Pharaonis, magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatem, maiores divitias estimans thesauro egyptiorum improperium Christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit egyptum non veritus animositatem regis. Invisibilem enim tamquam videns sustinuit. Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tamquam per aridam terram, quod experti egyptii devorati sunt. Fide muri Iericho ruerunt circuitu dierum septem. Fide Raab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barach, Samson, Iepte, David, Samuel, atque prophetis, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iusticiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres. Lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus et speluncis et in cavernis terrae. Et hii omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, deo pro nobis melius aliquid providente, ut ne sine nobis consummarentur.

XII

Ideoque et nos tantam habentes inpositam nobis nubem testium, deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Ihesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes, et obliti estis consolationis quae vobis tamquam filiis loquitur dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se deus. Quis enim filius quem non corripiat pater? Quod si extra disciplinam estis cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri non filii estis. Deinde quidem patres carnis nostrae habuimus eruditores et reverebamur eos. Non multo magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos; hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii sed meroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iusticiae. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam sine qua nemo videbit deum, contemplantes ne quis desit gratiae dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi; ne quis fornicator aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primogenita sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est; non enim invenit penitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accessibilem ignem et turbinem et caliginem et procellam et tubae sonum et vocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt se, ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad Syon montem et civitatem dei viventis, Ierusalem celestem, et multorum milium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis, et iudicem omnium deum, et spiritus iustorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Ihesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de celis loquentem nobis avertimus. Cuius vox movit terram tunc; nunc autem repromittit dicens: Adhuc semel ego movebo non solum terram, sed et celum. Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea quae sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes habemus gratiam per quam serviamus placentes deo cum metu et reverentia. Etenim deus noster ignis consumens est.

XIII

Caritas fraternitatis maneat in vobis, et hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim placuerunt quidam angelis hospicio receptis. Mementote vinctorum tamquam simul vincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore manentes. Honorabile conubium in omnibus et thorus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit deus. Sint mores sine avaritia, contenti presentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neque derelinquam, ita ut confidenter dicamus: Dominus michi adiutor, non timebo quid faciat michi homo. Mementote prepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. Ihesus Christus heri et hodie ipse et in secula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quae non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Ihesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiae autem et communionis nolite oblivisci; talibus enim hostiis promeretur deus. Obedite prepositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes. Hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus, bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere quo celerius

restituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit a mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti eterni dominum nostrum Iesum Christum aptet vos in omni bono ut faciatis voluntatem eius faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum cui gloria in secula seculorum amen. Rogo autem vos fratres ut sufferatis verbum solacii. Etenim per paucis scripsi vobis. Cognoscite fratrem nostrum Thimotheum dimissum cum quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros et omnes sanctos. Salutant vos de Ytalia fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen. Explicit epistola Pauli.

Incipit prologus Actuum apostolorum.

Lucas natione syrus cuius laus in evangelio canitur, apud Antiochiam medicine artis egregius, et apostolorum Christi discipulus, postea usque ad confessionem Paulum secutus apostolum sine crimine, nam neque uxorem umquam habens neque filios, septuaginta et quatuor annorum obiit in Bithinia plenus Spiritu Sancto. Hic cum iam descripta essent evangelia per Matheum quidem in Iudea, per Marcum autem in Ytalia, sancto instigante Spiritu in Achaie partibus ...

Lucas natione syrus cui laus in evangelio canitur, apud Antiochiam medicine artis egregius, et apostolorum Christi discipulus, postea usque ad confessionem Paulum secutus apostolum sine crimine, nam neque uxorem umquam habens neque filios, septuaginta et quatuor annorum obiit in Bethania. De celo notatur emigrasse. Hic ut divino stimulatus impulso postea quam in Achaie partibus evangelium scribens grecis fidelibus incarnationem Domini fideli narratione ostendit, eundemque ex stirpe David descendisse monstravit, et non immerito scribendorum apostolorum actuum potestas in ministerio datur, ut Deo in Deum pleno et filio perditionis extincto, oratione ab apostolis facta, sorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret, quem diu contra stimulum calcitrantem Dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus Deum, etsi per singula expediri a nobis utile fuerat, scientes tamen quod operantem agricolam oporteat de suis fructibus edere, vitavimus publicam curiositatem, ne non tam Deum volentibus demonstrare videremur quam fastidientibus prodidisse. Faciens quod operarium agricolam oportet de suis fructibus edere, quem vera divina subsecuta est gratia, ut non solum corporibus sed et animabus eius proficeret medicina. Explicit prologus.

Acta apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam et nascentis ecclesie infantiam texere, sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in evangelio, animadvertimus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam. Explicit prologus.

Incipiunt Actus apostolorum. Primum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile, que cepit Iesus facere et docere usque in diem qua precipiens apostolis per Spiritum Sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis et loquens de regno Dei. Et convescens precepit ab Iherosolimis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris quam audistis inquit per os meum. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta que Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos, et eritis mihi testes in Iherusalem et in omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur euntem illum in celum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri galilei quid statis aspicientes in celum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reversi sunt Iherosolimam a monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Iherusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt ubi manebant Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Matheus, Iacobus Alphei et Symon Zelotes et Iudas Iacobi. Hii omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quam predixit Spiritus Sanctus per os David de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus in Iherusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum acheldemach, hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intravit et exivit inter nos dominus Iesus, incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Iustus, et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nosti omnium ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii huius et apostolatus de quo prevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam, et annumeratus est cum undecim apostolis.

II Et cum complerentur dies pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis, seditque supra singulos eorum, et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et ceperunt loqui variis linguis prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Iherusalem habitantes iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur galilei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamite et qui habitant Mesopotamiam, Iudeam et Capadociam, Pontum et Asiam, Phrigiam et Pamphiliam, Egiptum et partes Libie que est circa Cyrenen, et advene romani, iudei quoque et proseliti, Cretes et Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam et locutus est eis: Viri iudei et qui habitatis Iherusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hii ebrii sunt, cum sit hora diei tertia, sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel: Et erit in novissimis diebus dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre, et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo et prophetabunt. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem antequam veniat dies Domini magnus et manifestus. Et erit omnis quicumque invocaverit

Gigantti.

Ihm.

lingua eorum acheldemach.

vel hitaco.

hii.

et erit.

nomen Domini salvus erit. Viri israhelitae audite verba haec: Iesum Nazarenum virum approbatum a Deo in vobis virtutibus et prodigiis et signis quae fecit per illum Deus in medio vestri sicut vos scitis, hunc definito consilio et praescientia Dei traditum per manus iniquorum adfigentes interemistis. Quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod inpossibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum: Providebam Dominum coram me semper, quoniam a dextris meis est ne commovear. Propter hoc laetatum est cor meum et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam et defunctus est et sepultus, et sepulchrum eius est apud nos usque in diem hodiernum. Propheta igitur cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitavit Deus, cui omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus Sancti accepta a Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in caelos, dicit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime sciat ergo omnis domus Israhel quia et Dominum eum et Christum fecit hunc Iesum quem vos crucifixistis. His auditis conpuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: Paenitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius baptizati sunt, et adpositae sunt in die illa animae circiter tria milia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni animae timor, multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant in Hierusalem, et metus erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant et [· codividebant ·] illa omnibus prout cuique opus erat. Cotidie quoque perdurantes unianimiter in templo et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, conlaudantes Deum et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent cotidie in id ipsum.

III

Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris suae baiulabatur, quem ponebant cotidie ad portam templi quae dicitur Speciosa ut peteret elemosinam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum et Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut elemosinam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do: in nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. Et adprehensa eius manu dextera adlevavit eum, et protinus consolidatae sunt bases eius et plantae, et exiliens stetit et ambulabat, et intravit cum illis in templum ambulans et exiliens et laudans Deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem Deum. Cognoscebant autem illum quoniam ipse erat qui ad elemosinam sedebat ad Speciosam portam templi, et inpleti sunt stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Cum teneret autem Petrum et Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quae appellatur Salomonis stupentes. Videns autem Petrus respondit ad populum: Viri israhelitae, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis, auctorem vero vitae interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius hunc quem vos videtis et nostis confirmavit nomen eius, et fides quae per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis sicut et principes vestri. Deus autem quae praenuntiavit per os omnium prophetarum pati Christum suum implevit sic. Paenitemini igitur et convertimini ut deleantur vestra peccata, ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum qui praedicatus est vobis Iesum Christum, quem oportet caelum quidem suscipere usque in tempora restitutionis omnium quae locutus est Deus per os sanctorum a saeculo prophetarum. Moses quidem dixit quoniam prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratribus vestris tamquam me, ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima quae non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes prophetae a Samuhel et deinceps qui locuti sunt et adnuntiaverunt dies istos. Vos autem estis filii prophetarum et testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiae terrae. Vobis primum Deus suscitans filium suum misit eum benedicentem vobis, ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

IIII

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes et magistratus templi et sadducaei, dolentes quod docerent populum et adnuntiarent in Iesu resurrectionem ex mortuis. Et iniecerunt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum, erat enim iam vespera. Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt. Et factus est numerus virorum quinque milia. Factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seniores et scribae in Hierusalem, et Annas princeps sacerdotum et Caiphas et Iohannes et Alexander et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc repletus Spiritu Sancto Petrus dixit ad eos: Principes populi et seniores audite: si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis et omni plebi Israhel quia in nomine Iesu Christi Nazareni quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste adstat coram vobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli, et non est in alio aliquo salus, nec enim nomen aliud est sub caelo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. Videntes autem Petri constantiam et Iohannis, conperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur, et cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant. Hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere, et conferebant ad invicem dicentes: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Hierusalem, manifestum est, et non possumus negare. Sed ne amplius divulgetur in populum comminemur

minemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.
Et vocantes eos denuntiaverunt eis ne omnino loque-
rentur neque docerent in nomine Iesu. Petrus vero et Iohannes
respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei
vos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim possumus
quae audivimus et vidimus non loqui. At illi comminantes
dimiserunt eos, non invenientes quomodo punirent eos propter
populum, quia omnes clarificabant id quod factum erat in eo quod
acciderat. Annorum enim erat amplius xl homo in quo factum
erat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad
suos et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdo-
tum et seniores dixissent. Qui cum audissent unani-
miter levaverunt vocem ad Deum et dixerunt: Domine tu qui fecisti
caelum et terram mare et omnia quae in eis sunt, qui Spiritu
·ii· sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes et
populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terrae et princi-
pes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum
eius. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum pu-
erum tuum Iesum quem unxisti, Herodes et Pontius
Pilatus cum gentibus et populis Israhel facere quae manus tua
et consilium tuum decreverunt fieri. Et nunc Domine respice in
minas eorum et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum
tuum, in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et
signa et prodigia fieri per nomen filii tui Iesu. Et cum orassent
motus est locus in quo erant congregati. Et repleti sunt
omnes Spiritu sancto et loquebantur verbum Dei cum fiducia.
Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima
·ad· una, nec quisquam eorum quae possidebat suum esse dicebat, sed
erant illis omnia communia. Et virtute magna red-
debant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, et
gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam e-
gens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum
aut domorum erant vendentes afferebant pretia e-
orum quae vendebant et ponebant ante pedes apostolorum.
Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Io-
seph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis, quod est
interpretatum filius consolationis, Levites, Cyprius genere, cum haberet
agrum vendidit illum et attulit pretium et posuit
V ante pedes apostolorum. Vir autem quidam nomine
Ananias cum Saphira uxore sua vendidit agrum
et fraudavit de pretio agri conscia uxore sua, et affe-
rens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit
autem Petrus ad eum: Anania, cur temptavit Satha-
nas cor tuum mentiri te Spiritui sancto et fraudare de
pretio agri? Nonne manens tibi manebat et venundatum
tibi erat in potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc
rem? Non es mentitus hominibus sed Deo. Audiens autem
Ananias haec verba cecidit et exspiravit. Et factus est timor
magnus super omnes qui audierunt. Surgentes autem iuve-
nes amoverunt eum et efferentes sepelierunt. Factum
est autem quasi horarum trium spatium, et uxor nesciens
quod factum fuerat introivit. Respondit autem Petrus: Dic mi-
hi, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam
tanti. Petrus ad eam: Quid utique convenit vobis temp-
tare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum
tuum ad ostium, et efferent te. Et confestim cecidit
ad pedes eius et exspiravit. Intrantes autem iuvenes
invenerunt illam mortuam, et extulerunt et sepelierunt
ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa ecclesia
et in omnes qui audierunt haec. Per manus autem apostolorum
fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant
unanimiter omnes in porticu Salomonis. Ceterorum
autem nemo audebat se coniungere illis, sed magnifica-
bat eos populus. Magis autem augebatur credentium multitudo
in Domino virorum ac mulierum, ita ut in plateas eicerent
infirmos et ponerent in lectulis et grabattis, ut venien-
te Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam
illorum et liberarentur ab infirmitatibus suis. Concurre-
bat autem multitudo vicinarum civitatum Hierusalem afferentes aegros
et vexatos a spiritibus immundis, qui curabantur omnes. Ex-
surgens autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo e-
rant, quae est heresis Sadducaeorum, repleti sunt zelo et in-
iecerunt manus in apostolos et posuerunt illos in custodia
publica. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianu-
as carceris et educens eos dixit: Ite et stantes loquimini
in templo plebi omnia verba vitae huius. Qui cum audissent
intraverunt diluculo in templum et docebant. Adveni-
ens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant convoca-
verunt concilium et omnes seniores filiorum Israhel, et miserunt
ad carcerem ut adducerentur. Cum venissent autem ministri
et aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt
dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni
diligentia et custodes stantes ad ianuas, aperientes
autem neminem intus invenimus. Ut autem audierunt hos
sermones magistratus templi et principes sacerdotum am-
bigebant de illis quidnam fieret. Adveniens autem
quidam nuntiavit illis quia ecce viri quos posuistis in
carcerem sunt in templo stantes et docentes populum.
Tunc abiit magistratus templi cum ministris et adduxit
eos sine vi; timebant enim populum ne lapidarentur.
Et cum adduxissent eos statuerunt in concilio, et interroga-
vit eos princeps sacerdotum dicens: Praecipiendo praecepimus
vobis ne doceretis populum in nomine isto. Et ecce re-
plestis Hierusalem doctrina vestra et vultis inducere super nos
sanguinem hominis istius. Respondens autem apostoli
dixerunt: Obedire oportet magis Deo quam hominibus.
Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum quem vos interemis-
tis suspendentes in ligno. Hunc Deus principem et
salvatorem exaltavit dextera sua ad dandam pe-
nitentiam Israhel et remissionem peccatorum. Et nos su-
mus testes horum verborum et Spiritus sanctus quem dedit Deus
omnibus obedientibus sibi. Haec cum audissent disse-
cabantur et cogitabant interficere illos. Surgens
autem quidam in concilio Pharisaeus nomine Ga-
malihel legis doctor honorabilis universae plebi
iussit foras ad breve homines fieri, dixitque ad illos:
Viri Israhelitae, attendite vobis super hominibus istis quid
acturi sitis. Ante hos enim dies exstitit Theodas
dicens se esse aliquem magnum, cui consensit virorum nume-
rus circiter quadringentorum; qui occisus est, et omnes quicumque
credebant ei dissipati sunt et redacti sunt ad nihilum.
Post hunc exstitit Iudas Galilaeus in diebus professi-
onis et avertit populum post se; et ipse periit, et omnes quotquot
consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis:
Discedite ab hominibus istis et sinite illos; quoniam si est
ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur; si vero
ex Deo est, non poteritis dissolvere eos, ne forte et Deo
repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi, et con-
vocantes apostolos caesis denuntiaverunt eis ne am-
plius loquerentur in nomine Iesu, et dimiserunt
eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu
concilii quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contume-
liam pati. Omni autem die in templo et circa domos
non cessabant docentes et evangelizantes Christum Iesum. VI
In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum
est murmur Graecorum adversus Hebraeos eo quod

despiceren̄t in ministerio cotidiano uidue eorum. Conuocantes autem .xii. multitudinem discipulorum dixerunt. Non est equum derelinquere uerbum dei et ministrare mensis. Considerate ergo fratres uiros ex uobis boni testimonii .vii. plenos spiritu sancto et sapientia quos constituamus super hoc opus. Nos uero orationi et ministerio uerbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt stephanum uirum plenum fide et spiritu sancto et philippum et prochorum et nichanorem et thimotheum et parmenam et nicholaum aduenam antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum apostolorum et orantes imposuerunt eis manus. Et uerbum domini crescebat et multiplicabatur numerus discipulorum in ierusalem ualde. Multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat signa et prodigia magna in populo. Surrexerunt autem quidam de sinagoga que appellatur libertinorum et cyreneorum et alexandrinorum et eorum qui erant a cilicia et asia disputantes cum stephano et non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur. Tunc summiserunt uiros

·ul' audiuisse·

qui dicerent se audisse eum dicentem uerba blasphemie in moysen et deum. Commouerunt itaque plebem et seniores et scribas et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium et statuerunt testes falsos dicentes. Homo iste non cessat loqui uerba aduersus locum sanctum et legem. Audiuimus enim eum dicentem quoniam ihesus nazarenus hic destruet locum istum et mutabit traditiones quas tradidit nobis moyses. Et intuentes in eum omnes qui sedebant in concilio uiderunt faciem eius tamquam faciem angeli. Dixit autem princeps sacerdotum si hec ita se habent. Qui ait. Viri fratres et patres

VII

audite. Deus glorie apparuit patri nostro abraham cum esset in mesopotamia priusquam moraretur in charran et dixit ad illum. Exi de terra tua et de cognatione tua et ueni in terram quam tibi monstrauero. Tunc exiit de terra chaldeorum et habitauit in charran. Et inde postquam mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis. sed repromisit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsum cum non haberet filium. Locutus est autem ei deus quia erit semen eius accola in terra aliena et seruituti eos subicient et male tractabunt eos annis .cccc. et gentem cui seruierint iudicabo ego dicit dominus. Et post hec exibunt et deseruient michi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis. et sic genuit ysaac et circumcidit eum die octaua. et ysaac iacob. et iacob .xii. patriarchas. Et patriarche emulantes ioseph uendiderunt in egiptum. et erat deus cum eo et eripuit eum de omnibus tribulationibus eius et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu pharaonis regis egipti. et constituit eum prepositum super egiptum et super omnem domum suam. Venit autem fames in uniuersam terram egipti et chanaan et tribulatio magna et non inueniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem iacob frumentum esse in egipto. misit patres nostros primum. et in secundo cognitus est ioseph a fratribus suis et manifestatum est pharaoni genus eius. Mittens autem ioseph accersiuit iacob patrem suum et omnem cognationem suam in animabus septuaginta .v. et descendit iacob in egiptum. Et defunctus est ipse et patres nostri et translati sunt in sichem et positi in sepulchro quod emit abraham precio argenti a filiis emmor filii sichem. Cum appropinquaret autem tempus repromissionis quam confessus erat deus abrahe. Creuit populus et multiplicatus est in egipto. quoadusque surrexit alius rex in egipto qui non sciebat ioseph. Hic circumueniens genus nostrum afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne uiuificarentur. Eodem tempore natus est moyses et fuit gratus deo qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo sustulit eum filia pharaonis et nutriuit eum sibi in filium. Et eruditus est moyses omni sapientia egiptiorum et erat potens in uerbis et in operibus suis. Cum autem impleretur ei tempus .xl. annorum. ascendit in cor eius ut uisitaret fratres suos filios israel. Et cum uidisset quendam iniuriam patientem uindicauit eum. et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat percusso egiptio. Existimabat autem intelligere fratres quoniam deus per manum ipsius daret salutem illis. at illi non intellexerunt. Sequenti uero die apparuit illis litigantibus et reconciliabat eos in pace dicens. Viri fratres estis ut quid nocetis alterutrum. Qui autem iniuriam faciebat proximo suo repulit eum dicens. Quis te constituit principem et iudicem super nos. Numquid interficere me tu uis quemadmodum interfecisti heri egiptium. Fugit autem moyses in uerbo isto et factus est aduena in terra madian. ubi generauit filios duos. Expletis autem annis .xl. apparuit illi in deserto montis synai angelus in flamma ignis rubi. Moyses autem uidens admiratus est uisum. Et accedente illo ut consideraret facta est uox domini dicens ad eum. Ego sum deus patrum tuorum deus abraham et deus ysaac et deus iacob. Tremefactus autem moyses non audebat considerare. Dixit autem illi dominus. Solue calciamentum pedum tuorum. locus enim in quo stas terra sancta est. Videns uidi afflictionem populi mei qui est in egipto et gemitum eorum audiui et descendi liberare eos. Et nunc ueni et mittam te in egiptum. Hunc moysen quem negauerunt dicentes. Quis te constituit principem et iudicem super nos. hunc deus principem et redemptorem misit in manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra egipti et in rubro mari et in deserto annis .xl. Hic est moyses qui dixit filiis israel. Prophetam suscitabit uobis deus de fratribus uestris tamquam me ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte synai et cum patribus nostris. Qui accepit uerba uite dare uobis. cui noluerunt obedire patres nostri. sed repulerunt eum et auersi sunt cordibus suis in egiptum dicentes ad aaron. Fac nobis deos qui nos precedant. Moyses enim hic qui eduxit nos de terra egipti nescimus quid factum sit ei. Et uitulum fecerunt in illis diebus et obtulerunt hostiam simulachro et letabantur in operibus manuum suarum. Conuertit autem deus et tradidit eos seruire militie celi sicut scriptum est in libro prophetarum. Numquid uictimas aut hostias optulistis michi annis .xl. in deserto domus israel. Et suscepistis tabernaculum moloch et sidus dei uestri rempham figuras quas fecistis adorare eas. Et transferam uos trans babilonem. Tabernaculum testimonii cum patribus nostris in deserto sicut disposuit illis deus loquens ad moysen ut faceret illud secundum formam quam uiderat. Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum ihesu in possessionem gentium quas expulit deus a facie patrum nostrorum usque in diebus dauid. qui inuenit gratiam ante deum et petiit ut inueniret tabernaculum deo iacob. Salomon autem edificauit illi domum. Sed non excelsus in manu factis habitat sicut propheta dicit. Celum michi sedes est. terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis michi dicit dominus. Aut quis locus requietionis mee est. Nonne manus mea fecit hec omnia. Dura ceruice et incircumcisi cordibus et auribus uos semper spiritui sancto resistitis

ris sicut et patres vestri et vos. Quem prophetarum non sunt
persecuti patres vestri? et occiderunt eos qui prenuntiabant de
adventu iusti cuius nunc vos proditores et homici-
de fuistis, qui accepistis legem in dispositione ange-
lorum et non custodistis. Audientes autem hec dissecabantur
cordibus suis et stridebant dentibus in eum. Cum au-
tem esset plenus spiritu sancto intendens in celum vidit
gloriam dei et ihesum stantem a dextris dei et ait: Ecce vi-
deo celos apertos et filium hominis stantem
a dextris dei. Et exclamantes autem voce magna con-
tinuerunt aures suas et impetum fecerunt una-
nimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem
lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua
secus pedes adolescentis qui vocabatur saulus.
Et lapidabant stephanum invocantem et dicentem:
Domine ihesu accipe spiritum meum. Positis autem genibus cla-
mavit voce magna dicens: Domine ne statuas
illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Et cum hoc
dixisset obdormivit in domino. Saulus autem erat
VIII consentiens neci eius. Facta est autem in illa die perse-
cutio magna in ecclesia que erat ierosolimis et
omnes dispersi sunt per regiones iudee et samarie
preter apostolos. Curaverunt autem stephanum viri
timorati et fecerunt planctum magnum super eum.
Saulus vero devastabat ecclesiam per domos intrans
et trahens viros ac mulieres tradebat in
custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant
evangelizantes verbum. Philippus autem descen-
dens in civitatem samarie predicabat illis christum.
Intendebant autem hiis turbe que a philippo
dicebantur unanimiter audientes et videntes
signa que faciebat. Multi enim eorum qui habebant
spiritus immundos clamantes voce magna exi-
bant. Multi autem paralitici et claudi curati sunt. Fa-
ctum est ergo gaudium magnum in illa civitate.
Vir autem quidam nomine symon qui fuerat
in civitate magus seducens gentem samarie
dicens se esse aliquem magnum. Cui auscultabant
omnes a minimo usque ad maximum dicentes: Hic
est virtus dei que vocatur magna. Attendebant
autem eum propter quod multo tempore magicis suis de-
mentasset eos. Cum vero credidissent philippo evan-
gelizanti de regno dei in nomine ihesu christi bapti-
zabantur viri ac mulieres. Tunc symon et ipse
credidit et cum baptizatus esset adhere-
bat philippo. Videns etiam
signa et virtutes maximas fieri stu-
pens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui
erant ierosolimis quia recepit samaria verbum
dei miserunt ad eos petrum et iohannem. Qui cum
venissent oraverunt pro ipsis ut acciperent spiritum
sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat sed
baptizati tantum erant in nomine domini ihesu. Tunc
imponebant manus super illos et accipiebant
spiritum sanctum. Cum vidisset autem symon quia per impo-
sitionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus: ob-
tulit eis pecuniam dicens: Date et michi hanc
potestatem ut cuicumque imposuero manus
accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum:
Pecunia tua tecum sit in perditionem quoniam donum
dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars
neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rec-
tum coram deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia
tua et roga deum si forte remittatur tibi hec cogitatio
cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione
iniquitatis video te esse. Respondens autem symon dixit:
Precamini vos pro me ad dominum ut nichil veniat super me
horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti
verbum domini redibant ierosolimam et multis re-
gionibus samaritanorum evangelizabant. Angelus autem
domini locutus est ad philippum dicens: Surge et vade
contra meridianum ad viam que descendit ab ierusalem in
gazam. Hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce
vir ethiops eunuchus potens candacis regine
ethiopum qui erat super omnes gazas eius venerat adorare
in ierusalem. Et revertebatur sedens super currum suum
legensque prophetam ysaiam. Dixit autem spiritus philippo:
Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens
autem philippus audivit eum legentem ysaiam
prophetam et dixit: Putasne intelligis que legis? Qui
ait: Et quomodo possum si non aliquis ostenderit michi? Roga-
vitque philippum ut ascenderet et sederet secum. Lo-
cus autem scripture quem legebat erat hic: Tamquam
ovis ductus est ad occisionem et sicut agnus coram
tondente se sine voce sic non aperuit os suum. In humi-
litate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis
enarrabit? Quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem
eunuchus philippo dixit: Obsecro te domine de quo
propheta dicit hoc, de se an de alio aliquo? Aperiens autem phi-
lippus os suum et incipiens a scriptura ista evange-
lizabat illi ihesum. Et dum irent per viam venerunt
ad quandam aquam. Et ait eunuchus: Ecce aqua,
quid prohibet me baptizari? Dixit autem philippus:
Si credis ex toto corde licet. Et respondens ait: Credo
dei filium esse ihesum. Et iussit stare currum. Et des-
cenderunt uterque in aquam philippus et eunuchus
et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua
spiritus domini rapuit philippum et amplius non vidit eum
eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. Philip-
pus autem inventus est in azoto et pertransiens evangeliza-
bat civitatibus cunctis donec veniret cesaream. IX
Saulus adhuc spirans minarum et cedis in disci-
pulos domini accessit ad principem sacerdotum et pe-
tiit ab eo epistolas in damascum ad synagogas ut si
quos invenisset huius vie viros ac mulieres vinctos
perduceret ierusalem. Et cum iter faceret contigit ut ap-
propinquaret damasco. Et subito circumfulsit eum lux
de celo. Et cadens in terram audivit vocem dicen-
tem sibi: Saule saule quid me persequeris? Qui dixit: Quis
es domine? Et ille: Ego sum ihesus quem tu persequeris.
Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac
stupens dixit: Domine quid me vis facere? Et dominus
ad eum: Surge et ingredere civitatem et dicetur
tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comita-
bantur cum eo stabant stupefacti audientes quidem vo-
cem neminem autem videntes. Surrexit autem saulus de terra apertis-
que oculis nichil videbat. Ad manus autem trahentes
illum introduxerunt damascum. Et erat tribus diebus non
videns et non manducavit neque bibit. Erat autem quidam
discipulus damasci nomine ananias. Et dixit ad
eum dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego domine. Et
dominus ad illum: Surgens vade in vicum qui vocatur
rectus et quere in domo iude saulum nomine thar-
sensem. Ecce enim orat. Et vidit virum ananiam

nomine ananiam introeuntem et imponentem sibi manus ut
visum recipiat. Respondit autem ananias. Domine audi-
vi a multis de viro hoc quanta mala sanctis tuis fecerit
in ierusalem. et hic habet potestatem a principibus sacerdotum
alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit
autem ad eum dominus. Vade quoniam vas electionis est mihi
iste ut portet nomen meum coram regibus et gentibus et fi-
liis israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat
pati pro nomine meo. Et abiit ananias et intro-
ivit in domum et imponens ei manus dixit. Saule
frater dominus misit me ihesus qui apparuit tibi in via qua veni-
ebas ut videas et implearis spiritu sancto. Et confestim
ceciderunt ab oculis eius tamquam squame et visum
recepit. Et surgens baptizatus est. Et cum acce-
pisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis
qui erant damasci per dies aliquot. Et continuo
ingressus in synagogas predicabat ihesum quoniam hic
est filius dei. Stupebant autem omnes qui audiebant
et dicebant. Nonne hic est qui expugnabat in
ierusalem eos qui invocabant nomen istud. et huc
ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes
sacerdotum. Saulus autem magis ac magis invalesce-
bat et confundebat iudeos qui habitabant damas-
ci affirmans quoniam hic est christus. Cum implerentur autem
dies multi consilium fecerunt iudei ut eum interfi-
cerent. Note autem facte sunt saulo insidie eorum. Cu-
stodiebant autem et portas die ac nocte ut eum
interficerent. Accipientes autem discipuli eius nocte per mu-
rum dimiserunt eum submittentes in sporta. Cum
autem venisset in ierusalem temptabat iungere se di-
scipulis. et omnes timebant eum non credentes quod esset
discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit
ad apostolos. et narravit illis quomodo in damasco fiduci-
aliter agens in nomine domini loquebatur quoque gentibus
et disputabat cum grecis. illi autem querebant occide-
re eum. Et ut cognovissent fratres deduxerunt eum
cesaream et dimiserunt tharsum. Ecclesia quidem per
totam iudeam et samariam et galileam ha-
bebat pacem et edificabatur ambulans in timore
domini. et consolatione sancti spiritus replebatur. Factum est autem
ut petrus dum transiret universos deveniret
ad sanctos qui habitabant lidde. Invenit autem
ibi hominem quendam eneam ab annis viii ia-
centem in grabato qui erat paraliticus. Et ait illi
petrus. Enea sanat te dominus ihesus christus. Surge et sterne
tibi. Et continuo surrexit. et viderunt illum omnes qui habi-
tabant lidde et sarone qui conversi sunt ad dominum. In
ioppe autem fuit quedam discipula nomine tabi-
tha que interpretatur dorcas. Hec erat plena operi-
bus bonis et elemosinis quas faciebat. Factum est autem
ut in illis diebus infirmata moreretur. quam cum
lavissent posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope
esset lidda ab ioppe discipuli audientes quia petrus es-
set in ea. miserunt duos viros ad eum rogan-
tes ne pigriteris venire usque ad nos. Exurgens
autem petrus venit cum illis. Et cum advenisset duxe-
runt illum in cenaculum. Et circumsteterunt illum
omnes vidue flentes et ostendentes tunicas et ve-
stes quas faciebat illis dorcas. Eiectis autem omnibus
foras petrus ponens genua oravit. et conversus
ad corpus dixit. Tabita surge. At illa aperuit
oculos et viso petro resedit. dans autem illi ma-
num erexit eam. Et cum vocasset sanctos et vi-
duas assignavit eam vivam. Notum autem

factum est per universam ioppen. et crediderunt multi in
domino. Factum est autem ut dies multos moraretur in iop-
pen apud quendam simonem coriarium. Vir X
quidam erat in cesarea nomine cornelius centurio
cohortis que dicitur ytalica religiosus et timens deum
cum omni familia sua. faciens elemosinas multas
plebi et deprecans deum semper. Vidit in visu ma-
nifeste quasi hora nona diei angelum dei introeuntem
ad se et dicentem sibi. Corneli. At ille intuens eum
timore correptus dixit. Quis es domine. Dixit
autem illi. Orationes tue et elemosine tue ascenderunt
in memoriam in conspectu dei. et nunc mitte
viros in ioppen et accersi simonem quendam qui
cognominatur petrus. Hic hospitatur apud simonem
quendam coriarium. cuius domus est iuxta mare. Hic
dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset
angelus qui loquebatur illi. vocavit duos domesti-
cos suos et militem metuentem dominum ex hiis qui illi
parebant. Quibus cum narrasset omnia misit
illos in ioppen. Postera autem die iter illis facientibus
et appropinquantibus civitati. ascendit petrus in
superiora ut oraret circa horam sextam. Et cum
esuriret voluit gustare. parantibus autem illis cecidit super
eum mentis excessus. Et videt celum apertum et
descendens vas quoddam velut linteum magnum
quattuor initiis summitti de celo in terram in quo erant omnia
quadrupedia et serpentia terre. et volatilia celi. Et facta
est vox ad eum. Surge petre occide et manduca.
Ait autem petrus. Absit domine quia numquam comedi omne
commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum. Que
deus purificavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est
per ter. et statim receptum est vas in celum. Et
dum intra se hesitaret petrus quid nam esset
visio quam vidisset. ecce viri qui missi erant a cor-
nelio inquirentes domum simonis. astiterunt ad
ianuam. et cum vocassent interrogabant
si simon qui cognominatur petrus illic haberet hos-
picium. Petro autem cogitante de visione dixit spiritus
ei. Ecce viri tres querunt te. Surge itaque et
descende. et vade cum eis nichil dubitans quia ego
misi illos. Descendens autem petrus ad viros dixit.
Ecce ego quem queritis. que causa est propter quam venistis.
Qui dixerunt. Cornelius centurio vir iustus et ti-
mens deum et testimonium habens ab universa gente iu-
deorum. responsum accepit simeon ab angelo sancto accer-
sire te in domum suam et audire verba ab illo. Intro-
ducens [illegible] eos recepit hospicio. Sequen-
ti autem die introivit [illegible] cesaream. Cornelius
vero expectabat illos convocatis cognatis suis et
necessariis amicis. Et factum est cum introisset
petrus obvius ei venit cornelius et procidens
ad pedes eius adoravit. Petrus vero levavit eum
dicens. Surge et ego ipse homo sum. Et loquens
cum illo intravit et invenit multos qui con-
venerant. dixitque ad illos. Vos scitis quomodo abomi-
natum sit viro iudeo coniungi aut accedere
ad alienigenam. Sed mihi ostendit deus neminem
communem aut immundum dicere hominem. propter quod
sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo
quam ob causam accersistis me. Et cornelius ait.
A nudius quarta die usque ad hanc horam
orans eram hora nona in domo mea. Et ecce
vir stetit ante me in veste candida et ait. Cor-
neli exaudita est oratio tua. et elemosine tue

commemoratae sunt in conspectu Dei. Mitte ergo in Ioppen et accersi Simonem qui cognominatur Petrus; hic hospitatur in domo Simonis coriarii iuxta mare. Confestim igitur misi ad te, et tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo assumus audire omnia quaecumque tibi praecepta sunt a Domino. Aperiens autem Petrus os suum dixit: In veritate comperi quoniam non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet eum et operatur iustitiam acceptus est illi. Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: hic est omnium Dominus. Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudaeam, incipiens a Galilaea post baptismum quod praedicavit Iohannes, Iesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quae fecit in regione Iudaeorum et Ierusalem; quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri non omni populo sed testibus praeordinatis a Deo, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. Et praecepit nobis praedicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Huic omnes prophetae testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus Sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos? Et iussit eos in Christi nomine baptizari. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos diebus aliquot.

XI

Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudaea quoniam et gentes receperunt verbum Dei. Cum ascendisset autem Petrus Ierosolimam, disceptabant adversus eum qui erant ex circumcisione dicentes: Quare introisti ad viros praeputium habentes et manducasti cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem dicens: Ego eram in civitate Ioppe orans et vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis submitti de caelo, et venit usque ad me. In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terrae et bestias et reptilia et volatilia caeli. Audivi autem et vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide et manduca. Dixi autem: Nequaquam Domine, quia commune aut immundum numquam introivit in os meum. Respondit autem vox secundo de caelo: Quae Deus mundavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, et recepta sunt rursum omnia in caelum. Et ecce confestim viri tres astiterunt in domo in qua eram, missi a Caesarea ad me. Dixit autem Spiritus mihi ut irem cum illis nihil haesitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri. Narravit autem nobis quomodo vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen et accersi Simonem qui cognominatur Petrus, qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu et universa domus tua. Cum autem coepissem loqui, cecidit Spiritus Sanctus super eos sicut et in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini sicut dicebat: Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus sicut et nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum, ego quis eram qui possem prohibere Deum? His auditis tacuerunt et glorificaverunt Deum dicentes: Ergo et gentibus Deus paenitentiam ad vitam dedit. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione quae facta fuerat sub Stephano perambulaverunt usque Phoenicen et Cyprum et Antiochiam, nemini loquentes verbum nisi solis Iudaeis. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenaei, qui cum introissent Antiochiam loquebantur ad Graecos annuntiantes Dominum Iesum. Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium conversus est ad Dominum. Pervenit autem sermo ad aures ecclesiae quae erat Ierosolimis super istis, et miserunt Barnaban usque Antiochiam. Qui cum pervenisset et vidisset gratiam Dei gavisus est, et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino, quia erat vir bonus et plenus Spiritu Sancto et fide. Et apposita est turba multa Domino. Profectus est autem Tharsum ut quaereret Saulum; quem cum invenisset perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati sunt in ecclesia et docuerunt turbam multam, ut cognominarentur primum Antiochiae discipuli Christiani. In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolimis prophetae Antiochiam, et surgens unus ex eis nomine Agabus significabat per Spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio. Discipuli autem prout quis habebat proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudaea fratribus, quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabae et Sauli.

XII

Eodem autem tempore misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio. Videns autem quia placeret Iudaeis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset misit in carcerem, tradens quattuor quaternionibus militum custodiendum, volens post pascha producere eum populo. Et Petrus quidem servabatur in carcere; oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus, et custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus Domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum: Praecingere et calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum et sequere me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum; existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam venerunt ad portam ferream quae ducit ad civitatem, quae ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum et eripuit me de manu Herodis et de omni exspectatione plebis Iudaeorum. Consideransque venit ad domum Mariae matris Iohannis qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem eo ostium ianuae, processit puella ad audiendum nomine Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed introcurrens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent viderunt eum.

et obstupuerunt. Innuens autem eis manu ut tace
rent, narravit quomodo dominus eduxisset eum de car
cere. Dixitque: Nuntiate Iacobo et fratribus hec. Et egressus
abiit in alium locum. Facta autem die erat non parva
turbatio inter milites quidnam factum esset de Petro.
Herodes autem cum requisisset eum et non invenisset,
inquisitione facta de custodibus iussit eos duci. Descen
densque a Iudea in Cesaream ibi commoratus est. Erat autem
iratus Tyriis et Sidoniis. At illi unanimes venerunt
ad eum et persuaso Blasto qui erat super cubiculum re
gis, postulabant pacem eo quod alerentur regiones
eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vestitus veste
regali sedit pro tribunali et concionabatur ad eos. Populus
autem acclamabat: Dei voces et non hominis. Confes
tim autem percussit eum angelus domini eo quod non dedisset ho
norem deo, et consumptus a vermibus expiravit.
Verbum autem domini crescebat et multiplicabatur. Barna
bas autem et Saulus reversi sunt ab Ierosolimis
expleto ministerio, assumpto Iohanne qui cognomi
XIII natus est Marcus. Erant autem in ecclesia que erat Anti
ochie prophete et doctores, in quibus Barnabas et Simon
qui vocabatur Niger et Lucius Cyrenensis et Mana
en qui erat Herodis collactaneus et Saulus. Mi
nistrantibus autem illis domino et ieiunantibus, dixit
illis spiritus sanctus: Segregate michi Barnaban et Saulum in
opus quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes
imponentesque eis manus dimiserunt illos. Et
ipsi quidem missi a spiritu sancto abierunt Seleuciam et
inde navigaverunt Cyprum. Et cum venissent
Salaminam, predicabant verbum dei in synago
gis Iudeorum. Habebant autem et Iohannem in mini
sterio. Et cum perambulassent universam insulam
usque Paphum, invenerunt quendam virum magum
pseudoprophetam Iudeum, cui nomen erat Bariesu,
qui erat cum proconsule Sergio Paulo viro pru
dente. Hic accersitis Barnaba et Paulo desiderabat
audire verbum dei. Resistebat autem Elimas magus — al. restitebat scil.
sic enim interpretatur nomen eius, querens avertere proconsulem
a fide. Saulus autem qui et Paulus repletus spiritu
sancto intuens in eum dixit: O plene omni
dolo et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis
iustitie, non desinis subvertere vias domini rectas.
Et nunc ecce manus domini super te, et eris cecus non videns
solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in
eum caligo et tenebre, et circuiens querebat qui
ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset
factum, credidit admirans super doctrinam domini. Et
cum a Papho navigassent Paulus et qui cum
eo erant, venerunt Pergen Pamphilie. Iohannes
autem discedens ab eis reversus est Ierosolimam. Illi
vero pertranseuntes Pergen venerunt Antiochiam
Pisidie. Et ingressi synagogam die sabbatorum se
derunt. Post lectionem autem legis et prophetarum mi
serunt principes synagoge ad eos dicentes: Viri fratres
si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem
dicite. Surgens autem Paulus et manu silentium
indicens ait: Viri Israelite et qui timetis deum
audite. Deus plebis Israel elegit patres nostros et ple
bem exaltavit cum essent incole in terra Egipti
et in brachio excelso eduxit eos ex ea. Et per xl anno
rum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et de
struens gentes vii in deserto in terra Chanaan
sorte distribuit eis terram eorum, quasi post cccc et l
annos. Et post hec dedit iudices usque ad Samuel
prophetam. Et exinde postulaverunt regem, et dedit eis
deus Saul filium Cis virum de tribu Beniamin annis xl.
Et amoto illo suscitavit illis David regem, cui et testimo
nium perhibens dixit: Inveni David filium Iesse virum
secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.
Huius deus ex semine secundum promissionem eduxit Israel sal
vatorem Ihesum baptismum penitentie omni populo Israel. Cum im
pleret autem Iohannes cursum suum dicebat: Quem me ar
bitramini esse non sum ego. Sed ecce venit post me cuius
non sum dignus calciamenta pedum solvere. Viri fratres filii
generis Abraham et qui in vobis timent deum, vobis verbum sa
lutis huius missum est. Qui enim habitabant Ierusalem et prin
cipes eius hunc ignorantes et voces prophetarum que per
omne sabbatum leguntur iudicantes impleverunt, et
nullam causam mortis invenientes in eo, petierunt a
Pilato ut interficerent eum. Cumque consummassent omnia
que de eo scripta erant, deponentes eum de ligno
posuerunt in monumento. Deus vero suscitavit eum a
mortuis tertia die. Qui visus est per dies multos hiis qui
simul ascenderant cum eo de Galilea in Ierusalem, qui
usque nunc sunt testes eius ad plebem. Et nos vobis an
nuntiamus eam que ad patres nostros repromissio facta est,
quoniam hanc deus adimplevit filiis nostris resuscitans
Ihesum. Sicut et in psalmo secundo scriptum est: Filius meus
es tu, ego hodie genui te. Quod autem suscitavit eum
a mortuis amplius non reversurum in corruptionem,
ita dixit: Quia dabo vobis sancta David fidelia. Ideoque et ali
bi dicit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.
David enim in sua generatione cum administrasset
voluntati dei dormivit et appositus est ad patres suos et
vidit corruptionem. Quem vero deus suscitavit
non vidit corruptionem. Notum igitur sit vobis viri fratres quia per
hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur ab omni
bus quibus non potuistis in lege Moysi iustificari. In hoc omnis
qui credit iustificatur. Videte ergo ne super
veniat vobis quod dictum est in prophetis: Videte contemp
tores et admiramini et disperdimini, quia opus
operor ego in diebus vestris, opus quod non credetis si
quis enarraverit vobis. Exeuntibus autem illis roga
bant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumque
dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iude
orum et colentium advenarum Paulum et Barna
bam. Qui loquentes suadebant eis ut permanerent
in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene universa ci
vitas convenit audire verbum domini. Videntes autem
turbas Iudei repleti sunt zelo et contradicebant hiis
que a Paulo dicebantur blasphemantes. Tunc con
stanter Paulus et Barnabas dixerunt: Vobis opor
tebat primum loqui verbum dei. Sed quoniam repellitis
illud et indignos vos iudicatis eterne vite, ecce
convertimur ad gentes. Sic enim nobis precepit dominus:
Posui te in lucem gentibus ut sis in salutem
usque ad extremum terre. Audientes autem gentes
gavise sunt et glorificabant verbum domini. Et cre
diderunt quotquot erant preordinati ad vitam eter
nam. Disseminabatur autem verbum domini per universam
regionem. religiosas mulieres et honestas et primos
civitatis et excitaverunt persecutionem in Paulum
et Barnaban et eiecerunt eos de finibus suis. At illi
excusso pulvere pedum in eos venerunt Yconium.
Discipuli quoque replebantur gaudio et spiritu sancto. Fac XIIII
tum est autem in Yconio ut simul introirent
synagogam Iudeorum et Grecorum copiosa multi
tudo. Qui vero increduli fuerunt Iudei suscitaverunt
et ad iracundiam concitaverunt animas gentium

ad iram fratres. Multo igitur tempore demorati sunt fidu
cialiter agentes in domino testimonium perhiben
te verbo gratie sue dante signa et prodigia fieri per manus eorum.
Divisa est multitudo civitatis et quidem erant cum
iudeis quidam vero cum apostolis. Cum factus esset impe
tus gentilium et iudeorum cum principibus suis ut contume
liis afficerent et lapidarent eos intelligentes confugerunt
ad civitates lichaonie listram et derben et universa
in circuitu regione et ibi evangelizantes erant. Et
quidam vir listris infirmus pedibus sedebat clau
dus ex utero matris sue qui numquam ambulaverat.
Hic audivit paulum loquentem. Qui intuitus eum
et videns quia haberet fidem ut salvus fieret dixit
magna voce. Surge super pedes tuos rectus. Et exili
vit et ambulabat. Turbe autem cum vidissent quod fecerat pau
lus levaverunt vocem suam lycaonice dicentes. Dii similes
hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant barnaban
iovem: paulum vero mercurium. quoniam ipse erat dux verbi.
Sacerdos quoque iovis qui erat ante civitatem tauros et coro
nas ante fores adducens cum populis volebat sacrificare.
Quod ubi audierunt apostoli barnabas et paulus conscissis tu
nicis suis exilierunt in turbas clamantes et dicentes. Vi
ri quid hec facitis. Et nos mortales sumus similes vobis
homines annunciantes vobis ab his vanis converti ad deum
vivum qui fecit celum et terram mare et omnia que in eis sunt.
Qui in preteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi
vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum
reliquit benefaciens de celo dans pluvias et tempora fructi
fera implens cibo et leticia corda nostra. Et hec dicen
.Abac. tes vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent. Supervenerunt quidam
ab antiochia et yconio iudei et persuasis turbis lapida
tes paulum traxerunt extra civitatem estimantes eum
mortuum esse. Circumdantibus autem eum discipulis surgens
intravit civitatem et postera die profectus est cum barnaba in
derben. Cumque evangelizassent civitati illi et docuissent
multos reversi sunt listram et yconium et antiochiam.
confirmantes animas discipulorum exhortantesque ut per
manerent in fide. Et quoniam per multas tribulationes oportet nos
intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas
ecclesias presbyteros et orassent cum ieiunationibus commendave
runt eos domino in quem crediderunt. Transeuntesque pi
sidiam venerunt in pamphiliam et loquentes in per
gen verbum domini descenderunt in attaliam. Et inde
navigaverunt antiochiam unde erant traditi gratie dei
in opus quod compleverunt. Cum autem venissent et
congregassent ecclesiam retulerunt quanta fecisset deus cum
illis et quia aperuisset gentibus ostium fidei. Commorati
sunt autem tempus non modicum cum discipulis. Et quidam
descendentes de iudea docebant fratres quia nisi circum
cidamini secundum morem moysi non potestis salvari.
Facta autem seditione non minima paulo et barnabe
adversum illos. dicebat autem paulus manere eos ita
ut crediderunt. statuerunt ut ascenderent paulus et
barnabas et quidam alii ex illis ad apostolos et presbyteros
in ierusalem super hac questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertran
sibant phenicem et samariam narrantes conversi
onem gentium et faciebant gaudium magnum
XV omnibus fratribus. Cum autem venissent ierosolimam
suscepti sunt ab ecclesia et ab apostolis et senioribus annun
ciantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt autem quidam
de heresi phariseorum qui crediderant dicentes quia opor
tet circumcidi eos precipere quoque servare legem moysi.
Conveneruntque apostoli et seniores videre de verbo hoc.

Cum autem magna inquisitio fieret surgens petrus
dixit ad eos. Viri fratres vos scitis quoniam ab antiquis diebus in vobis
elegit deus per os meum audire gentes verbum evangelii et cre
dere. Et qui novit corda deus testimonium perhibuit dans
illis spiritum sanctum sicut et nobis et nichil discrevit inter nos et illos fi
de purificans corda illorum. Nunc ergo quid temptatis
deum imponere iugum super cervicem discipulorum quod neque
patres nostri neque nos portare potuimus. Sed per gratiam
domini ihesu credimus salvari quemadmodum et illi. Ta
cuit autem omnis multitudo et audiebant barnabam
et paulum narrantes quanta fecisset deus signa et prodi
gia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt respondit iaco
bus dicens. Viri fratres audite me. Symon narravit
quemadmodum primum deus visitavit sumere ex gentibus populum
nomini suo. Et huic concordant verba prophetarum sicut scriptum
est. Post hec revertar et reedificabo tabernaculum david quod decidit
et diruta eius reedificabo et erigam illud ut requi
rant ceteri hominum dominum et omnes gentes super quas invocatum
est nomen meum dicit dominus faciens hec. Notum a seculo est
domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos
qui ex gentibus convertuntur ad deum. sed scribere ad eos ut
abstineant se a contaminationibus simulachrorum
et fornicatione et suffocatis et sanguine. Moyses
enim a temporibus antiquis habet in civitatibus singulis
qui eum predicent in synagogis ubi per omne sabbatum
legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum
omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere antiochi
am cum paulo et barnaba iudam qui cognomina
batur barsabas et silam viros primos in fratribus scriben
tes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres hiis qui sunt
antiochie et syrie et cilicie fratribus ex gentibus salutem.
Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes tur
baverunt vos verbis evertentes animas vestras quibus non
mandavimus placuit nobis collectis in unum eligere
viros et mittere ad vos cum karissimis nostris barnaba
et paulo hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine
domini nostri ihesu christi. Misimus ergo iudam et silam qui
et ipsi vobis referent verba eadem. Visum est enim spiritui sancto
et nobis nichil ultra imponere vobis honeris quam
hec necessaria ut abstineatis vos ab immolatis si
mulachrorum et sanguine suffocato et fornicatione. et que vobis fieri non vultis
a quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi alio ne feceritis.
ergo dimissi descenderunt antiochiam et congregata mul
titudine tradiderunt epistolam. Quam cum legissent
gavisi sunt super consolatione. Iudas autem et silas et ipsi cum
essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres et confirmaverunt.
Facto autem ibi aliquanto tempore dimissi sunt cum pace
a fratribus ad eos qui miserant illos. Visum est autem sile re
manere ibi. Paulus et barnabas demorabantur antio
chie docentes et evangelizantes cum aliis pluribus ver
bum domini. Post aliquot autem dies dixit ad barna
ban paulus. Revertentes visitemus fratres per universas
civitates in quibus predicavimus verbum domini quomodo se
habeant. Barnabas autem volebat secum sumere et iohan
nem qui cognominatur marcus. Paulus autem roga
bat eum qui discessisset ab eis de pamphilia ut po
minalis cum eis in opus non debere recipi eum. Fac
ta autem dissensio ita ut discederent ab invicem et bar
nabas quidem assumpto marco navigaret cyprum.
Paulus vero electo sila profectus est traditus gratie domini a
fratribus. Perambulabat syriam et ciliciam confirmans
ecclesias. precipiens custodire precepta apostolorum et seniorum.
Et circuivit hac vice: pervenit in derben et lystram. Et XVI
ecce disci

pulus quidam erat ibi nomine Timotheus filius mulieris
Iudaeae fidelis patre gentili. Huic testimonium reddebant
qui in Lystris erant et Iconio fratres. Hunc voluit Paulus
secum proficisci, et assumens circumcidit eum propter
Iudaeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater
eius gentilis erat. Cum autem pertransirent civitates,
tradebant eis custodire dogmata quae erant decreta
ab apostolis et senioribus qui erant Hierosolymis. Et ecclesiae quidem
confirmabantur fide et abundabant numero cotidie. Tran-
seuntes autem Phrygiam et Galatiam regionem, vetati
sunt a Spiritu Sancto loqui verbum in Asia. Cum venissent
in Mysiam, temptabant ire Bithyniam, et non permisit
eos spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Mysiam, descen-
derunt Troadem. Et visio per noctem Paulo ostensa
est. Vir Macedo quidam erat stans et deprecans eum et
dicens: Transiens in Macedoniam adiuva nos. Ut autem
visum vidit, statim quaesivimus proficisci in Macedoniam, certi
facti quia vocasset nos Deus evangelizare eis. Navigantes
autem a Troade recto cursu venimus Samothraciam, et
sequenti die Neapolim, et inde Philippis, quae est prima partis
Macedoniae civitas colonia. Eramus autem in urbe hac
diebus aliquot conferentes. Die autem sabbatorum egressi sumus
foras portam iuxta flumen, ubi videbatur oratio esse, et sedentes
loquebamur mulieribus quae convenerant. Et quaedam mulier
nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum,
colens Deum, audivit, cuius Dominus aperuit cor intende-
re his quae a Paulo dicebantur. Cum autem baptizata esset et
domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem
Domino esse, introite in domum meam et manete. Et coegit
nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quan-
dam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quae
quaestum magnum praestabat dominis suis divinando. Haec sub-
secuta Paulum et Silam clamabat dicens: Isti homines
servi Dei summi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.
Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus et con-
versus spiritui dixit: Praecipio tibi in nomine Domini nostri Iesu Christi
exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domi-
ni eius quia exivit spes quaestus eorum, apprehendentes Pau-
lum et Silam perduxerunt in forum ad principes, et offeren-
tes eos magistratibus dixerunt: Hi homines conturbant
civitatem nostram, cum sint Iudaei, et annuntiant morem
quem non licet nobis suscipere neque facere, cum simus Ro-
mani. Et cucurrit omnis plebs adversus eos, et magistratus scissis tuni-
cis eorum iusserunt eos virgis caedi. Cumque multas
plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem.
Et pedes eorum strinxerunt ligno. Media autem nocte Pau-
lus et Silas adorantes laudabant Deum, et audiebant
eos qui in custodia erant. Subito vero terraemotus
magnus factus est, ita ut moverentur fundamenta car-
ceris. Et aperta sunt statim omnia ostia, et universorum vin-
cula soluta sunt. Expergefactus autem custos et videns
apertas carceris ianuas, evaginato gladio volebat
se interficere, aestimans fugisse vinctos. Clamavit autem
Paulus voce magna dicens: Nihil tibi mali feceris, universi
enim hic sumus. Petitoque lumine introgressus est,
et tremefactus procidit ad Pauli et Silae pedes. Et produ-
cens eos foras ait: Domini, quid me oportet facere ut sal-
vus fiam? At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum, et sal-
vus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum Do-
mini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens
eos in hora illa noctis lavit plagas eorum, et baptiza-
tus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perdu-
xisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et
laetatus est cum omni domo sua credens Deo. Et cum

dies factus esset, miserunt magistratus lictores dicentes: Dimit-
te homines illos. Annuntiavit autem custos carceris
verba haec Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittami-
ni; nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis:
Caesos nos publice, indemnatos homines Romanos
miserunt in carcerem, et nunc occulte nos eiciunt? Non
ita, sed veniant et ipsi nos eiciant. Nuntiaverunt autem magi-
stratibus lictores verba haec. Timueruntque, audito quod Ro-
mani essent, et venientes deprecati sunt eos. Et educen-
tes illos rogabant ut egrederentur urbem. Exeuntes
autem de carcere introierunt ad Lydiam, et visis fratribus
consolati sunt eos et profecti sunt. Cum autem perambula- XVI
ssent Amphipolim et Apolloniam, venerunt Thessa-
lonicam, ubi erat synagoga Iudaeorum. Secundum consuetudi-
nem autem Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disse-
rebat eis de Scripturis, adaperiens et insinuans quia Christum
oportuit pati et resurgere a mortuis, et quia hic est Christus Iesus,
quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt
et adiuncti sunt Paulo et Silae, et de colentibus gentilibusque
multitudo magna, et mulieres nobiles non paucae. Ze-
lantes autem Iudaei, assumentesque de vulgo vi-
ros quosdam malos, et turba facta concitaverunt civitatem;
et assistentes domui Iasonis quaerebant eos producere
in populum. Et cum non invenissent eos, trahebant Ia-
sonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes
quoniam hi sunt qui urbem concitant, et huc venerunt,
quos suscepit Iason. Et hi omnes contra decreta Caesaris fa-
ciunt, regem alium esse Iesum dicentes. Concitaverunt autem plebem
et principes civitatis, clamantes quoniam hi sunt audien-
tes haec. Et accepta satisfactione a Iasone et a ceteris, di-
miserunt eos. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt
Paulum et Silam in Beroeam. Qui cum advenissent, in
synagogam Iudaeorum introierunt. Hi autem erant nobili-
ores eorum qui sunt Thessalonicae, qui susceperunt verbum
Dei cum omni aviditate, cotidie scrutantes Scripturas
si haec se ita haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis,
et multitudo gentilium honestarum, et viri non pauci.
Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudaei quia et Bero-
eae praedicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt et illuc com-
moventes et turbantes multitudinem. Statimque Pau-
lum dimiserunt fratres ut iret usque ad mare; Silas
autem et Timotheus remanserunt ibi. Qui autem dedu-
cebant, perduxerunt usque Athenas, et accepto manda-
to ab eo ad Silam et Timotheum ut quam celerrime
pervenirent venissent ad illum, profecti sunt. Paulus autem
cum Athenis eos exspectaret, incitabatur spiritus eius
in ipso videns idololatriae deditam civitatem. Dispu-
tabat autem in synagoga cum Iudaeis et colentibus, et in foro
per omnes horas diei et ad eos qui aderant. Quidam autem
Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo, et qui-
dam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere?
Alii vero dicebant: Novorum daemoniorum videtur annuntiator esse,
quia Iesum et resurrectionem annuntiabat eis. Et apprehensum
eum ad Areopagum duxerunt dicentes: Possumus
scire quae est haec nova, quae a te dicitur, doctrina? Nova
enim quaedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quid-
nam velint haec esse. Athenienses autem omnes et advenae hos-
pites ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere aut
audire aliquid novi. Stans autem Paulus in medio Areo-
pagi ait: Viri Athenienses, per omnia quasi superstitio-
siores vos video. Praeteriens enim et videns simulacra vestra, inve-
ni et aram in qua scriptum erat: Ignoto Deo. Quod ergo
ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. Deus qui
fecit mundum et omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae

cum sit dominus non in manufactis templis habitat nec in manibus humanis colitur indigens aliquo cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia. fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terre diffiniens statuta tempora et terminos habitationis eorum. querere deum si forte attrectent eum aut inveniant quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus et movemur et sumus: sicut et quidam vestrorum dixerunt poetarum. ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei non debemus estimare auro aut argento aut lapidi sculpture artis et cogitationis hominum divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens deus nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique penitentiam agant eo quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in equitate in viro in quo statuit fidem prebens omnibus suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum quidam quidem irridebant. quidam vero dicebant. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt in quibus et dionisius ariopagita et mulier nomine damaris et alii cum eis.

XVIII

Post hec egressus ab athenis venit corinthum et inveniens quendam iudeum nomine aquilam ponticum genere qui nuper venerat ab ytalia et priscillam uxorem eius eo quod precepisset claudius omnes iudeos a roma discedere. accessit ad eos ac salutavit. et quia eiusdem erat artis manebat apud illum et operabatur. Erant autem scenofactorie artis. et disputabat in sinagoga per omne sabbatum interponens nomen domini ihesu suadebatque iudeis et grecis. Cum autem venissent de macedonia silas et thimotheus instabat verbo paulus testificans iudeis esse christum ihesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus excutiens vestimenta sua paulus dixit ad eos. Sanguis vester super caput vestrum mundus ego. ex hoc vadam ad gentes et migrans inde intravit in domum cuiusdam tyti nomine iusti colentis deum cuius domus erat iuncta sinagoge. Crispus autem archisynagogus credidit domino cum omni domo sua. Et multi corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte paulo per visionem. Noli timere sed loquere et ne taceas propter quod ego sum tecum. et nullus nocere te poterit. et nemo apponetur tibi ut noceat te quoniam populus multus est mihi in hac civitate. Sedit autem ibi annum et sex menses docens apud eos verbum dei. Gallione autem proconsule achaie insurrexerunt uno animo iudei in paulum et adduxerunt eum ad tribunal dicentes. Quia contra legem hic persuadet hominibus colere deum. Incipiente autem paulo aperire os. dixit gallio ad iudeos. Siquidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimum o viri iudei recte vos sustinerem. Si vero questiones sunt de verbo et nominibus legis vestre vos ipsi videritis. iudex horum ego nolo esse. et minavit eos a tribunali. Apprehendentes autem omnes sosthenen principem sinagoge percutiebant eum ante tribunal. et nichil horum gallioni cure erat. Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos fratribus valefaciens navigavit syriam. et cum eo priscilla et aquila. qui sibi totonderat in cencris caput. habebat enim votum. devenitque ephesum et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus sinagogam disputabat cum iudeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret non consensit. sed valefaciens et dicens. iterum revertar ad vos deo volente profectus est ab epheso. et descendens cesaream. ascendit et salutavit ecclesiam et descendit antiochiam. et facto ibi aliquanto tempore profectus est perambulans ex ordine galaticam regionem et phrigiam confirmans omnes discipulos.

Iudeus autem quidam nomine apollo alexandrinus genere vir eloquens devenit ephesum potens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini et fervens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea que sunt ihesu sciens tantum baptisma iohannis. Hic ergo cepit fiducialiter agere in sinagoga. Quem cum audissent priscilla et aquila assumpserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam domini. Cum autem vellet ire achayam exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset contulit multum hiis qui crediderant. Vehementer enim iudeos revincebat publice ostendens per scripturas esse christum ihesum.

XIX

Factum est autem cum apollo esset chorinthi ut paulus peragratis superioribus partibus veniret ephesum et inveniret quosdam discipulos dixitque ad eos. Si spiritum sanctum accepistis credentes. At illi dixerunt ad eum. Sed neque si spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait. In quo ergo baptizati estis. Qui dixerunt. In iohannis baptismate. Dixit autem paulus. Iohannes quidem baptizavit baptismo penitentie populum dicens in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent hoc est in ihesum. Hiis auditis baptizati sunt in nomine domini nostri ihesu christi. Et cum imposuisset illis manum paulus venit spiritus sanctus super eos et loquebantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes viri fere xii. Ingressus autem paulus in sinagogam cum fiducia loquebatur per tres menses disputans et suadens de regno dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent maledicentes viam domini coram multitudine discedens ab eis segregavit discipulos cotidie disputans in scola cuiusdam tyranni. Hoc autem factum est per biennium ita ut omnes qui habitabant in asya audirent verbum domini iudei atque gentiles. virtutesque non modicas deus faciebat per manum pauli. ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria et semicinctia et recedebant ab eis languores et spiritus nequam egrediebantur. Temptaverunt autem quidam et de circumeuntibus iudeis exorcistis invocare super illos qui habebant spiritus malos nomen domini nostri ihesu christi dicentes. Adiuro vos per ihesum quem paulus predicat. Erant autem quidam scevae iudei principis sacerdotum septem filii qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis. Ihesum novi et paulum scio. vos autem qui estis. et insiliens homo in eos in quo erat demonium pessimum et dominatus amborum invaluit contra eos ita ut nudi et vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus iudeis atque gentilibus qui habitabant ephesi. Et cecidit timor super omnes illos et magnificabatur nomen domini ihesu. Multique credentium veniebant confitentes et annuntiantes actus suos. Multi autem ex hiis qui fuerant curiosa sectati contulerunt libros et combusserunt eos coram omnibus. et computatis pretiis eorum invenerunt pecuniam denariorum l. milium. Ita fortiter verbum dei crescebat et confirmabatur. Hiis autem expletis proposuit paulus in spiritu transita macedonia et achaya ire ierosolimam dicens. quoniam postquam fuero ibi oportet me et romam videre. Mittens autem in macedoniam duos ex ministrantibus sibi thimotheum et erastum ipse remansit ad tempus in asya. Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via domini. Demetrius autem quidam nomine argentarius faciens edes argenteas diane prestabat artificibus non modicum questum. Quos convocans et eos qui eiusmodi erant opifices dixit. Viri scitis quia de hoc artificio est adquisitio nobis. et videtis et auditis quia non solum ephesi sed pene totius asye paulus hic suadens avertit multam turbam dicens. Quoniam non sunt dii qui manibus fiunt. Non solum autem hec periclitabitur nobis pars in redargutionem

venire: sed et magne diane templum in nichilum repu
tabitur. Sed et destrui incipiet maiestas eius quam tota
asia et orbis colit. His auditis repleti sunt ira et
clamaverunt dicentes. Magna diana ephesiorum. Et reple
ta est civitas confusione. Et impetum fecerunt uno animo
in theatrum rapto gayo et aristarcho macedonibus
comitibus pauli. Paulo autem volente intrare in popu
lum non permiserunt discipuli. Quidam autem et de asie principibus qui
erant amici eius miserunt ad eum rogantes
ne se daret in theatrum. Alii autem aliud clamabant.
Erat autem ecclesia confusa et plures nesciebant qua ex
causa convenissent. De turba autem detraxerunt alexan
drum propellentibus eum iudeis. Alexander autem manu
silentio postulato volebat rationem reddere populo. Quem ut
cognoverunt iudeum esse: vox facta est una omnium quasi per horas
duas clamantium magna diana ephesiorum. Et cum se
dasset turbas scriba dixit. Viri ephesii quis enim est ho
minum qui nesciat ephesiorum civitatem cultricem esse mag
gne diane iovisque prolis. Cum ergo his contradici non
possit oportet vos sedatos esse et nichil temere agere. Addu
xistis enim homines istos neque sacrilegos neque blasphe
mantes deam vestram. Quod si demetrius et qui cum eo
sunt artifices habent adversus aliquem causam conventus foren
ses aguntur et proconsules sunt accusent invicem. Si
quid autem alterius rei queritis in legitima ecclesia poterit ab
solvi. Nam et periclitamur argui seditionis hodier
ne cum nullus obnoxius sit de quo possimus
reddere rationem concursus istius. Et cum hec dixisset
XX dimisit ecclesiam. Postquam autem cessavit tumultus
vocatis paulus discipulis et exhortatus eos valedixit
et profectus est ut iret in macedoniam. Cum autem perambu
lasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo ser
mone venit ad greciam. Ubi cum fecisset menses tres
facte sunt ei insidie a iudeis navigaturo in syriam.
habuitque consilium ut reverteretur per macedoniam. Comi
tatus est autem eum sosipater pyrri beroensis. Thessa
lonicensis vero aristarchus et secundus et gaius et derbeus
et timotheus. Asiani vero tichicus et trophimus.
Hii cum precessissent sustinebant nos troade.
Nos vero navigavimus post dies azimorum a philippis
et venimus ad eos troadem in diebus quinque. ubi demo
rati sumus diebus septem. In una autem sabbati cum convenis
semus ad frangendum panem paulus disputabat
cum eis profecturus in crastinum protraxitque sermonem
usque mediam noctem. Erant autem lampades arden
tes copiose in cenaculo ubi eramus congregati. Sedens
autem quidam adolescens nomine eutychus super fene
stram cum mergeretur sompno gravi disputante diu pau
lo ductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum et sublatus
est mortuus. Ad quem cum descendisset paulus in
cubuit super eum et complexus dixit. Nolite turba
ri anima enim ipsius in eo est. Ascendens autem frangens
que panem et gustans satisque allocutus est usque in lu
cem et sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viventem
et consolati sunt non minime. Nos autem ascendentes na
vem navigavimus in asson inde suscepturi pau
lum. Sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus.
Cum autem convenisset nos in asson assumpto eo ve
nimus mitilenen contra chium. et alia die appli
cuimus samum. et sequenti die venimus miletum.
Proposuerat autem paulus transnavigare ephesum
ne qua mora illi fieret in asia. Festinabat enim
si possibile sibi esset ut diem pentecosten fa
ceret ierosolimis. A mileto autem mittens
ephesum vocavit maiores natu ecclesie. Qui cum

venissent ad eum et simul essent dixit eis. Vos scitis a pri
ma die qua ingressus sum in asiam qualiter vobiscum per omne
tempus fuerim serviens domino cum omni humilitate et lacrimis
et temptationibus que michi acciderunt ex insidiis iudeorum. quo
modo nichil subtraxerim utilium quominus annuntiarem vobis et doce
rem vos publice et per domos testificans iudeis atque gen
tilibus in deum penitentiam et fidem in dominum nostrum ihesum christum. Et
nunc ecce alligatus ego spiritu vado in ierusalem. que in ea ventura sint
michi ignorans. nisi quod spiritus sanctus per omnes civitates protestatur michi di
cens quoniam vincula et tribulationes manent me ierosolimis.
Sed nichil horum vereor nec facio animam pretiosiorem quam me
dum consummem cursum meum et ministerium quod accepi a do
mino ihesu testificari evangelium gratie dei. Et nunc ecce ego
scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes per quos
transivi predicans regnum dei. Quapropter contestor vos hodier
na die quia mundus sum a sanguine omnium. Non enim subter
fugi quominus annuntiarem vobis omne consilium dei. At
tendite vobis et universo gregi in quo vos spiritus sanctus posuit
episcopos regere ecclesiam dei quam acquisivit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi
rapaces in vos non parcentes gregi et ex vobis ipsis exsur
gent viri loquentes perversa ut abducant discipulos post
se. Propter quod vigilate memoria retinentes quoniam per trien
nium nocte et die non cessavi cum lacrimis monens unum
quemque vestrum. Et nunc commendo vos deo et verbo gratie ipsius qui
potens est edificare et dare hereditatem in sanctificatis
omnibus. Argentum et aurum aut vestem nullius concupivi.
Ipsi scitis quoniam ad ea que michi opus erant et his qui mecum
sunt ministraverunt manus iste. Omnia ostendi vobis
quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos ac memini
sse verbi domini ihesu quoniam ipse dixit. Beatius est
magis dare quam accipere. Et cum hec dixisset positis ge
nibus suis cum omnibus illis oravit. Magnus autem fletus
factus est omnium et procumbentes super collum pauli osculabantur
eum dolentes maxime in verbo quod dixerat quoniam
amplius faciem eius non essent visuri. Et dedu
cebant eum ad navem. Cum autem factum esset ut na XXI
vigaremus abstracti ab eis recto cursu venimus
choum et sequenti die rodum et inde pataram. Et
cum invenissemus navem transfretantem in phenicen
ascendentes navigavimus. Cum apparuissemus autem
cypro relinquentes eam ad sinistram navigabamus
in syriam et venimus tyrum. Ibi enim navis erat
expositura honus. Inventis autem discipulis mansimus
ibi diebus septem. Qui paulo dicebant per spiritum ne ascenderet
ierosolimam. Et explicitis diebus profecti ibamus deducen
tibus nos omnibus cum uxore sua cum uxoribus et fili
is usque foras civitatem. et positis genibus in litore ora
vimus. Et cum valefecissemus invicem ascendimus
in navem. Illi autem redierunt in sua. Nos vero naviga
tione expleta a tyro descendimus ptholomaida
et salutatis fratribus mansimus die una apud illos. Alia
autem die profecti venimus cesaream et intrantes domum
philippi evangeliste qui erat unus de septem mansi XII
mus apud eum. Huic autem erant filie quattuor virgi
nes prophetantes. Et cum moraremur per dies aliquot super
venit quidam a iudea propheta nomine agabus. Is
cum venisset ad nos tulit zonam pauli et alligans
sibi manus et pedes dixit. Hec dicit spiritus sanctus. Virum
cuius est hec zona sic alligabunt in ierusalem iudei et tradent
in manus gentium. Quod cum audissemus rogaba
mus et qui loci illius erant ne ascenderet ierosoli
mam. Tunc respondit paulus et dixit. Quid facitis flen
tes et affligentes cor meum. Ego enim non solum alli
gari sed et mori in ierusalem paratus sum propter nomen

domum illius. Et cum ei suadere non possemus quievimus dicentes: Domini voluntas fiat. Post dies autem istos praeparati ascendebamus in Ierusalem. Venerunt autem ex discipulis a Cesarea nobiscum adducentes apud quem hospitaremur Mnasonem quendam Cyprium antiquum discipulum. Et cum venissemus Ierosolimam libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset narrabat per singula quae Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent magnificabant Dominum dixeruntque ei: Vides frater quot milia sunt in Iudeis qui crediderunt, et omnes emulatores legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudeorum, dicens non debere circumcidere eos filios suos neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cum illis et impende in illis ut radant capita sua, et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab ydolis immolato et sanguine et suffocato et fornicatione. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intravit in templum annuntians expletionem dierum purificationis donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Cum autem septem dies consummarentur hii qui de Asia erant Iudei cum vidissent eum in templo concitaverunt omnem populum et iniecerunt ei manus clamantes: Viri Israhelite adiuvate. Hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum et violavit sanctum locum istum. Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem estimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. Commotaque est civitas tota et facta est concursio populi, et apprehendentes Paulum trahebant eum extra templum, et statim clause sunt ianue. Querentibus autem eum occidere nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Ierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurionibus decucurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites cessaverunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum et iussit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere pre tumultu iussit duci eum in castra. Et cum venisset ad gradus contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans: Tolle eum. Et cum coepisset induci in castra Paulus dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Grece nosti? Nonne tu es Egyptius qui ante hos dies tumultum concitasti et eduxisti in desertum quattuor milia virorum sicariorum? Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudeus a Tharso Cilicie non ignote civitatis municeps. Rogo autem te permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem, et magno silentio facto allocutus est Hebrea lingua dicens:

XXII Viri fratres et patres audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audissent autem quia Hebrea lingua loqueretur ad eos magis prestiterunt silentium. Et dixit: Ego sum vir Iudeus natus Tharso Cilicie, nutritus autem in ista civitate secus pedes Gamalihel, eruditus iuxta veritatem paterne legis, emulator legis sicut et vos omnes estis hodie, qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodia viros et mulieres, sicut princeps sacerdotum testimonium mihi reddit et omnes maiores natu, a quibus et epistolas

accipiens ad fratres Damascum pergebam ut adducerem inde vinctos in Ierusalem ut punirentur. Factum est autem eunte me et appropinquante Damasco media die subito de celo circumfulsit me lux copiosa, et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule Saule quid me persequeris? Ego autem respondi: Quis es domine? Dixitque ad me: Ego sum Ihesus Nazarenus quem tu persequeris. Et qui mecum erant lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. Et dixi: Quid faciam domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum et ibi dicetur de omnibus quae te oporteat facere. Et cum non viderem pre claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus veni Damascum. Ananias autem quidam vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudeis veniens ad me et astans dixit mihi: Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit: Deus patrum nostrorum preordinavit te ut cognosceres voluntatem eius et videres iustum et audires vocem ex ore eius, quia eris testis illius ad omnes homines eorum quae vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exurge baptizare et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem et oranti in templo fieri me in stupore mentis, et videre illum dicentem mihi: Festina et exi velociter ex Ierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Ego dixi: Domine ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et cedens per synagogas eos qui credebant in te. Et cum effunderetur sanguis Stephani testis tui ego astabam et consentiebam et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade quoniam ego in nationes longe mittam te. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra huiusmodi, non enim fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta sua et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum in castra et flagellis cedi et torqueri eum ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris dixit astanti sibi centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio accessit ad tribunum et nuntiavit dicens: Quid acturus es? Hic enim homo civis Romanus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit quia civis Romanus esset et quia alligasset eum.

XXIII Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudeis solvit eum et iussit sacerdotes convenire et omne concilium, et producens Paulum statuit inter eos. Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias precepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus ad eum dixit: Percutiet te Deus paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem et contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem Paulus quia una pars esset Saduceorum et altera Phariseorum exclamavit in concilio: Viri fratres ego Phariseus sum filius Phariseorum, de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum hec dixisset facta est dissensio inter Phariseos et Saduceos et soluta est multitudo. Saducei enim dicunt non esse resurrectionem neque angelum neque spiritum, Pharisei autem utraque confitentur. Factus est autem clamor magnus, et surgentes quidam Phariseorum pugnabant dicentes: Nichil mali invenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei aut angelus? Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur

Paulus ab ipsis, iussit milites descendere et rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus ait: Constans esto, Paule; sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet et Rome testificari. Facta autem die, colligentes se quidam ex Iudeis, et devoverunt se, dicentes neque manducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum. Erant autem plus quam quadraginta viri qui hanc coniurationem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores, et dixerunt: Devotione devovimus nos nichil gustaturos donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet, parati sumus interficere illum. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit et intravit in castra, nuntiavitque Paulo. Vocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum, et ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid est quod habes indicare michi? Ille autem dixit: Iudeis convenit rogare te ut crastina die Paulum producas in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo. Tu vero ne credideris illis; insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare neque bibere donec interficiant eum; et nunc parati sunt, expectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescentem, precipiens ne cui loqueretur quoniam hec nota sibi fecisset. Et vocatis duobus centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos ut eant usque Cesaream, et equites septuaginta, et lancearios ducentos, a tertia hora noctis; et iumenta preparate ut imponentes Paulum et eum salvum perducerent ad Felicem presidem, scribentes ei epistolam continentem verba hec: Claudius Lysias optimo presidi Felici salutem. Virum hunc comprehensum a Iudeis, et incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est; volensque scire causam quam obiciebant illi, deduxi illum in concilium eorum. Quem inveni accusari de questionibus legis ipsorum, nichil vero dignum morte aut vinculis habentem criminis. Et cum michi perlatum esset de insidiis quas paraverant ei, misi eum ad te, denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. Milites ergo secundum preceptum sibi assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem. Et postera die dimissis equitibus ut irent cum eo, reversi sunt in castra. Qui cum venissent Cesaream et tradidissent epistolam presidi, statuerunt ante illum et Paulum. Cum legisset autem, et interrogasset de qua provincia esset, et cognoscens quia de Cilicia: Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Iussitque in pretorio Herodis custodiri eum.

XXIIII Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam et Tertullo quodam oratore, qui adierunt presidem adversus Paulum. Et citato Paulo cepit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, et multa corrigantur per tuam providentiam, semper et ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. Invenimus hunc hominem pestiferum et concitantem seditiones omnibus Iudeis in universo orbe, et auctorem seditionis secte Nazarenorum, qui et templum violare conatus est, quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. Superveniens autem tribunus Lysias cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, iubens accusatores eius venire ad te; a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem et Iudei dicentes hec ita se habere. Respondit autem Paulus, annuente sibi preside dicere: Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. Potes enim cognoscere quia non plus sunt michi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem; et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbe, neque in synagogis, neque in civitate; neque probare possunt tibi de quibus nunc accusant me. Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam quam dicunt heresim, sic deservio Deo patri meo, credens omnibus que in lege et prophetis scripta sunt, spem habens in Deum, quam et hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum et ad homines semper. Post annos autem plures elemosinas facturus in gentem meam veni, et oblationes et vota, in quibus invenerunt me purificatum in templo, non cum turba neque cum tumultu. Quidam autem ex Asia Iudei, quos oportebat apud te presto esse et accusare si quid haberent adversum me; aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio, nisi de una hac solummodo voce qua clamavi inter eos stans: Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, dicens: Cum tribunus Lysias descenderit, audiam vos. Iussitque centurioni custodire eum, et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua que erat Iudea, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem que est in Christum Iesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate et de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade; tempore autem opportuno accersiam te; simul et sperans quod pecunia daretur ei a Paulo, propter quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum eo. Biennio autem XXV
expleto, accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam prestare Iudeis Felix, reliquit Paulum vinctum. Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolimam a Cesarea. Adieruntque eum principes sacerdotum et primi Iudeorum adversus Paulum, et rogabant eum postulantes gratiam adversus eum, ut iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes ut eum interficerent in via. Festus autem respondit servari Paulum in Cesarea, se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis potentes sunt, ait, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum. Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit Cesaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Paulum adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Ierosolima descenderant Iudei, multas et graves causas obicientes, quas non poterant probare, Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Iudeorum, neque in templum, neque in Cesarem quicquam peccavi. Festus autem volens Iudeis gratiam prestare, respondens Paulo dixit: Vis Ierosolimam ascendere et ibi de his iudicari apud me? Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cesaris sto, ubi me oportet iudicari; Iudeis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori; si vero nichil est eorum que hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cesarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus respondit: Cesarem appellasti? ad Cesarem ibis. Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Beronice descenderunt Cesaream ad salutandum Festum. Et cum dies plures ibidem morarentur, Festus regi

indicavit de paulo dicens. Vir quidam est derelictus a feli-
ce vinctus de quo cum essem ierosolimis adierunt me prin-
cipes sacerdotum et seniores iudeorum postulantes adversus il-
lum damnationem. Ad quos respondi quia non est consuetudo roma-
nis donare aliquem hominem priusquam is qui accusatur presen-
tes habeat accusatores locumque defendendi accipiat ad
abluenda crimina. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione
sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci virum. de quo cum
stetissent accusatores nullam causam deferebant de quibus ego
suspicabar mala. Questiones vero quasdam de sua superstitione
habebant adversus illum et de quodam ihesu defuncto quem affir-
mabat paulus vivere. Hesitans autem ego de huiusmodi questione
dicebam si vellet ire ierosolimam et ibi iudicari de istis.
Paulo autem appellante ut servaretur augusti cognitioni iussi
servari eum donec mittam eum ad cesarem. Agrip-
pa autem dixit ad festum. Volebam et ipse hominem audi-
re. Cras inquit audies eum. Altera autem die cum venisset agrippa
et beronice cum multa ambitione et introissent in
auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis iubente
festo adductus est paulus. Et dixit festus. Agrippa rex et
omnes qui simul adestis nobiscum viri videtis hunc de quo
omnis multitudo iudeorum interpellavit me ierosolimis
petentes et hic clamantes non oportere eum vivere amplius.
Ego vero comperi nihil dignum morte admisisse. ipso autem hoc appel-
lante ad augustum iudicavi mittere. de quo quid certum
scribam domino non habeo. Propter quod produxi eum ad vos et maxime ad
te rex agrippa ut interrogatione facta habeam quid scribam. Si-
ne ratione enim mihi videtur mittere vinctum et causas eius non significare. A-
grippa vero ad paulum ait. permittitur tibi loqui pro temetipso.
XXVI Tunc paulus extenta manu cepit rationem reddere. De
omnibus quibus accusor a iudeis rex agrippa estimo me bea-
tum apud te cum sim defensurus me hodie maxime te sciente
omnia que apud iudeos sunt consuetudines et questiones. Propter quod obse-
cro ut patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuven-
tute que ab initio fuit in gente mea in ierosolimis nove-
runt omnes iudei prescientes me ab initio si velint testimo-
nium perhibere. quoniam secundum certissimam sectam nostre religionis vixi
phariseus. Et nunc in spe que ad patres nostros repromissionis facta est
a deo sto iudicio subiectus in qua duodecim tribus nostre nocte ac die
deservientes sperant devenire. de qua spe accusor a iudeis rex. Quid
incredibile iudicatur apud vos si deus mortuos suscitat. Et
ego quidem existimaveram me adversus nomen ihesu nazareni
debere multa contraria agere. quod et feci ierosolimis et multos
sanctorum ego in carceribus inclusi a principibus sacerdotum accep-
ta potestate. et cum occiderentur detuli sententiam et per omnes
synagogas frequenter puniens eos compellebam blasphema-
re. et amplius insaniens in eos persequebar usque in exteras ci-
vitates. In quibus dum irem damascum cum potestate et permissu
principum sacerdotum die media in via vidi rex de celo supra
splendorem solis circumfulsisse me lumen et eos qui simul
mecum erant. Omnesque nos cum decidissemus in terram audivi
vocem de celo loquentem mihi hebraica lingua. Saule
saule quid me persequeris. durum est tibi contra stimulum calcitrare. E-
go autem dixi. Quis es domine. Dominus autem dixit. Ego sum ihesus quem tu
persequeris. Exurge et sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui
tibi ut constituam te ministrum et testem eorum que vidi-
sti et eorum quibus apparebo tibi eripiens te de populo et gen-
tibus in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorum ut conver-
tantur a tenebris ad lucem et de potestate sathane
ad deum. ut accipiant remissionem peccatorum et sortem
inter sanctos per fidem que est in me. Unde rex agrippa non
fui incredulus celesti visioni. sed his qui sunt damas-
ci primum et ierosolimis et per omnem regionem iudee et
gentibus annuntiabam ut penitentiam agerent et converterentur
ad deum digna penitentie opera facientes. Hac ex causa me iu-
dei cum essem in templo comprehensum temptabant
volentes me interficere. Auxilio autem adiutus dei usque in
hodiernum diem sto testificans minori et maiori
nihil extra dicens quam ea que prophete locuti sunt futura
esse et moyses si passibilis christus si primus ex resurrectione mor-
tuorum lumen annuntiaturus est populo et gentibus. Hec eo loquente et ra-
tionem reddente festus magna voce dixit. Insanis
paule multe te littere ad insaniam convertunt. Et paulus.
Non insanio inquit optime feste sed veritatis et sobrietatis
verba eloquor. Scit enim de his rex ad quem et constanter loquor.
Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam
horum gestum est. Credis rex agrippa prophetis. Scio quia credis.
Agrippa autem ad paulum. In modico suades me christianum fieri.
Et paulus. Opto apud deum et in modico et in magno non tantum
te sed omnes qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum excep-
tis vinculis his. Et exurrexit rex agrippa et preses et
beronice et qui assidebant eis. Et cum recessissent
loquebantur ad invicem dicentes quia nihil morte aut vincu-
lis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem festo dixit.
Dimitti poterat homo hic si non appellasset ad cesarem.
Ut autem iudicatum est eum navigare in ytaliam tradi- XXVII
derunt paulum et reliquos custodias centurioni nomine iulio co-
hortis auguste. Ascendentes navem adrumetinam
et incipientes navigare circa asye loca sustulimus
perseverante nobiscum aristarcho macedone thes-
salonicense. Sequenti autem die devenimus sydonem. Huma-
ne autem tractans iulius paulum permisit ad amicos ire
et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavi-
gavimus cyprum propter quod essent venti contrarii. Et pelagus
cilicie et pamphilie navigantes venimus listram que est
lycie. Et ibi inveniens centurio navem alexandrinam
navigantem in ytaliam transposuit nos in eam. Et cum
multis diebus tarde navigaremus et vix devenissemus
contra gnidum prohibente nos vento adnavigavimus crethe
iuxta salmonem. et vix iuxta navigantes venimus in locum
quendam qui vocatur boni portus cui iuxta erat civitas
thessalia. Multo autem tempore peracto et cum iam non esset tuta
navigatio eo quod et ieiunium iam preterisset consolabatur
paulus dicens eis. Viri video quoniam cum iniuria et multo dampno
non solum oneris et navis sed et animarum nostrarum incip-
it esse navigatio. Centurio autem gubernatori et nauclero ma-
gis credebat quam his que a paulo dicebantur. Et cum apti
portus non esset ad hyemandum plurimi statuerunt consi-
lium navigare inde si quo modo possent devenientes phe-
nicem hyemare portum crethe respicientem ad africum
et ad chorum. Aspirante autem austro estimantes propositum
se tenere cum sustulissent de asson legebant cretham.
Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus
qui vocatur euroaquilo. Cumque arrepta esset navis et non
posset conari in ventum data nave flatibus ferebamur.
Insulam autem quandam decurrentes que vocatur cauda potuimus
vix optinere scapham. qua sublata adiutoriis utebantur
accingentes navem timentes ne in syrtim inciderent sub-
misso vase sic ferebantur. Valida autem nobis tempestate iac-
tatis sequenti die iactum fecerunt. Et tertio die suis manibus
armamenta navis proiecerunt in mare. Neque autem sole neque
sideribus apparentibus per plures dies et tempestate non mo-
dica imminente iam ablata erat spes omnis salutis nostre. Et cum
multa ieiunatio fuisset tunc stans paulus in medio eorum
dixit. Oportebat quidem o viri audito me non egredi a creta
nec lucri facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo
vobis bono animo esse. Amissio enim nullius anime erit ex vo-
bis preterquam navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei cuius sum
ego et cui deservio dicens. Ne timeas paule cesari te oportet
assistere. et ecce donavit tibi deus omnes qui navigant tecum.
Propter quod bono animo estote viri. Credo enim deo quia sic
erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos

devenire. Sed postquam quartadecima nox supervenit navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem suspicabantur nautae apparere sibi aliquam regionem. Qui et submittentes invenerunt passus .xx. pusillum inde separati invenerunt passus .xv. Timentes autem ne in aspera loca incideremus de puppe mittentes anchoras .iiii. optabamus diem fieri ut sciremus si salvi esse possemus. Nautis vero quaerentibus fugere de navi cum misissent scapham in mare occasionem quaerentes sub obtentu quasi a prora inciperent anchoras extendere ut tutius navis staret. Dixit Paulus centurioni et militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphae et passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes cibum dicens: Quartadecima die hodie exspectantes ieiuni permanentes nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit Deo in conspectu omnium. Et cum fregisset coepit manducare. Animaequiores autem facti omnes et ipsi assumpserunt cibum. Eramus vero universae animae in navi .cc.lxxvi. Et satiati cibo alleviabant navem iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terram non cognoscebant; sinum vero quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant si possent eicere navem. Et cum anchoras sustulissent committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum, et levato artemone secundum flatum aurae tendebant ad litus. Et cum incidissemus in locum dithalassum ubi duo maria conveniebant impegerunt navem; et prora quidem mansit immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare Paulum prohibuit fieri, iussitque eos qui possent natare emittere se primos et evadere, et ad terram exire, et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam autem super ea quae de navi erant.

XXVIII Et sic factum est ut omnes animae evaderent ad terram. Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Militene insula vocabatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa autem pyra reficiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat et frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut cum barbari viderunt pendentem bestiam de manu eius ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari ultio non sinit eum in terra vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum et subito casurum et mori. Diu autem illis exspectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant praedia principis insulae nomine Publii, qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem Publii febribus et dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit, et cum orasset et imposuisset ei manus, salvavit eum. Quo facto et omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant et curabantur, qui etiam multis honoribus nos honoraverunt et navigantibus imposuerunt quae necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina quae in insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum. Et cum venissemus Syracusam mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus Regium, et post unum diem flante austro secunda die venimus Puteolos, ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies .vii. et sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres occurrerunt nobis usque ad Forum Appii et Tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus gratias agens Deo accepit fiduciam. Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibimet foris extra castra cum custodiente se milite. Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum. Qui cum convenissent dicebat eis: Ego viri fratres nihil adversus legem faciens aut morem paternum vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum. Qui cum interrogationem de me habuissent voluerunt me dimittere, eo quod nulla causa mortis esset in me. Contradicentibus autem Iudaeis coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumligatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a Iudaea, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit aut locutus est de te malum. Rogamus autem a te audire quae sentis. Nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem diem, venerunt ad hospitium plurimi ad eum, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex lege Moysi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam credebant his quae ab eo dicebantur, quidam vero non credebant. Cumque invicem consentientes non essent discedebant dicente Paulo unum verbum, quia bene Spiritus Sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad patres nostros dicens: Vade ad populum istum et dic: Aure audietis et non intellegetis, et videntes videbitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intellegant et convertantur et sanem eos. Notum ergo sit vobis quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient. Et cum haec dixisset, exierunt ab eo Iudaei multam habentes inter se quaestionem. Mansit autem biennio toto in suo conducto disputans et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, Iudaeos atque Graecos, praedicans regnum Dei et docens quae sunt de Domino Iesu Christo cum fiducia sine prohibitione. Explicit Actus apostolorum.

Incipit prologus in canonicam beati Iacobi.

Non idem est ordo apud grecos qui integre sapiunt et fidem rectam sectantur epistularum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus invenitur, quod quia petrus primus est in numero apostolorum, prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus, ita has proprio ordini deo nos iuvante reddidimus. Est enim prima earum una iacobi, petri due, iohannis tres et iude una. Que si ut ab eis digeste sunt ita quoque ab interpretibus fideliter in latinum eloquium verterentur, nec ambiguitatem legentibus facerent nec sermonum sese varietates impugnarent, illo precipue loco ubi de unitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus. In qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula hoc est aque sanguinis et spiritus in ipsa sua editione ponentibus, et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus, in quo maxime et fides catholica roboratur et patris et filii et spiritus sancti una divinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatem inquiris, meam quodammodo senectutem invidorum dentibus corrodendam exponis, qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronuntiant scripturarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum invidentiam pertimesco nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo. Canonice epistole hec dicuntur, id est universales, a fide unius cultus et que non discordantes. Vel canonice, id est regulares, ad distantiam earum que sunt et fuerunt pseudo sub nominibus apostolorum. Septem sunt propter septem dona spiritus sancti, vel propter fidem trinitatis septem quia per quatuor mundi partes diffusa est. Prima ponitur epistola iacobi non quia primum scripta fuit, sed propter dignitatem quia scripta est iudeis qui digniores erant quia ut de propria persona est predicatum et propter eos missus fuerat et ipsi primi fidem susceperant, quare epistola iacobi iste fuit ordinatus. Iacobus cognomento minor filius marie sororis matris domini post passionem ab apostolis ierosolimorum ordinatus est episcopus. Unam de septem epistolis canonicis scripsit, et si quidam alio sub nomine eius esse editam quidam contendunt. Hic ut refert egesippus qui vicinus temporibus apostolorum ex utero matris sanctus fuit. Vinum et ciceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam tonsus nec unctus unguento, nec usus balneo est. Huic soli licitum erat ingredi sancta sanctorum, siquidem nec laneis vestibus utebatur sed lineis. Solus templum ingrediebatur et flexis genibus orabat pro populo in tantum ut genua eius duriciam camelorum traxisse crederentur. Dicit et multa alia de eo quod longum est enumerare. Tante autem sanctitatis et celebritatis in populis tradidit eum iosephus fuisse ut propter eius necem crederetur subversa ierusalem. xxx. tamen annis ierosolimam rexit ecclesiam usque ad septimum annum neronis. Sed de pinnaculo templi precipitatus adhuc vivens fuste fullonis in cerebro percussus interiit et ibidem iuxta templum sepultus usque ad obsidionem titi et ultimam adriani titulum habuit notissimum.

Incipit canonica beati Iacobi apostoli.

IACOBus dei et domini nostri ihesu christi servus duodecim tribubus que sunt in dispersione salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat, et dabitur ei. Postulet autem in fide nichil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo existimet homo ille quod accipiat aliquid a domino. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua, dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos feni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit fenum, et flos eius decidit, et decor vultus eius deperiit. Ita et dives in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est. Ipse enim neminem temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua abstractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creature eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Propter quod abicientes omnem inmunditiam et habundantiam malitie, in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi et non auditores tantum, fallentes vosmet ipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis sue in speculo. Consideravit enim se et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam sed seducens cor suum, huius vana est religio. Religio munda et inmaculata apud deum et patrem hec est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, inmaculatum se custodire ab hoc seculo.

II Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri ihesu christi glorie. Etenim si introierit in conspectu vestro vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui indutus est veste preclara et dixeritis ei: Tu sede hic bene, pauperi autem dicatis: Tu sta illic aut sede sub scabello pedum meorum, nonne iudicatis apud vosmet ipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni quod repromisit deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas: Diliges proximum tuum sicut te ipsum, bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit, of-

offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit: Non moechaberis, dixit et: Non occides. Quod si non moechaberis, occides autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei si fidem dicat quis se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater et soror nudi sint, et indigeant victu cotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis quae necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est Deus: bene facis: et daemones credunt, et contremiscunt. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: et ex operibus fides consummata est? Et suppleta est scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus Dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum? Similiter autem et Rahab meretrix, nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuntios, et alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu emortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

III Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir: potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. Ecce et naves, cum magnae sint, et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit! Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostrae inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et serpentium, et ceterorum domantur, et domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, haec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere aut vitis ficus? sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Quae autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. Fructus autem iustitiae in pace seminatur facientibus pacem.

IIII Unde bella et lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris? Concupiscitis, et non habetis: occiditis, et zelatis, et non potestis adipisci: litigatis, et belligeratis, et non habetis, propter quod non postulatis. Petitis, et non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse saeculi huius, inimicus Dei constituitur. An putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi ergo estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo. Miseri estote, et lugete, et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in maerorem. Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, et iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex. Unus est legislator et iudex, qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus: qui ignoratis quid erit in crastino. Quae est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit, et si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exsultatis in superbiis vestris. Omnis exsultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

V Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris quae advenient vobis. Divitiae vestrae putrefactae sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum aeruginavit: et aerugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quae fraudata est a vobis, clamat: et clamor eorum in aures Domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis. Addixistis et occidistis iustum, et non restitit vobis. Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola exspectat pretiosum fructum terrae, patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquavit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite, fratres, exitus mali, longanimitatis, laboris et patientiae, prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, et miserator. Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque per caelum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non: ut non sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum? oret aequo animo, et psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis: et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit: et caelum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum. Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam eius a morte, et operit multitudinem peccatorum.

Petrus apostolus Iesu Christi electis advenis dispersionis Ponti Galatiae Cappadociae Asiae et Bithyniae secundum praescientiam Dei Patris in sanctificationem Spiritus in oboedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et inmarcescibilem conservatam in caelis in vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo. In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus ut probatio vestrae fidei multo pretiosior sit auro quod per ignem probatur inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelatione Iesu Christi quem cum non videritis diligitis in quem nunc quoque non videntes creditis credentes autem exultabitis laetitia inenarrabili et glorificata reportantes finem fidei vestrae salutem animarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae qui de futura in vobis gratia prophetaverunt scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi praenuntians eas quae in Christo sunt passiones et posteriores glorias. Quibus revelatum est quia non sibi ipsis vobis autem ministrabant ea quae nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis Spiritu Sancto misso de caelo in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestrae sobrii perfecte sperate in eam quae offertur vobis gratiam in revelationem Iesu Christi quasi filii oboedientiae non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriis sed secundum eum qui vocavit vos sanctum et ipsi in omni conversatione sancti sitis quoniam scriptum est sancti eritis quoniam ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus in timore incolatus vestri tempore conversamini scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et inmaculati Christi praecogniti quidem ante constitutionem mundi manifestati autem novissimis temporibus propter vos qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam ut fides vestra et spes esset in Deo. Animas vestras castificantes in oboedientia caritatis in fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligite attentius renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis. Quia omnis caro ut faenum et omnis gloria eius tamquam flos faeni exaruit faenum et flos eius decidit verbum autem Domini manet in aeternum hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos.

II Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones sicut modo geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite ut in eo crescatis in salutem si gustastis quoniam dulcis Dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum a Deo autem electum honorificatum et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini domus spiritalis sacerdotium sanctum offerre spiritales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod continet in scriptura ecce pono in Sion lapidem summum angularem electum pretiosum et qui crediderit in eum non confundetur. Vobis igitur honor credentibus non credentibus autem lapis quem reprobaverunt aedificantes hic factus est in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum regale sacerdotium gens sancta populus adquisitionis ut virtutes adnuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus nunc autem populus Dei qui non consecuti misericordiam nunc autem misericordiam consecuti. Carissimi obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis quae militant adversus animam conversationem vestram inter gentes habentes bonam ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum sive regi quasi praecellenti sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum quia sic est voluntas Dei ut benefacientes obmutescere faciatis inprudentium hominum ignorantiam quasi liberi et non quasi velamen habentes malitiae libertatem sed sicut servi Dei. Omnes honorate fraternitatem diligite Deum timete regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis non tantum bonis et modestis sed etiam dyscolis. Haec est enim gratia si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias patiens iniuste. Quae enim gloria est si peccantes et colaphizati suffertis sed si benefacientes patienter sustinetis. Haec est gratia apud Deum in hoc enim vocati estis quia et Christus passus est pro vobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore ipsius. Qui cum malediceretur non maledicebat cum pateretur non comminabatur tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui iustitiae vivamus cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III Similiter mulieres subditae sint viris suis ut et si qui non credunt verbo per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant considerantes in timore castam conversationem vestram quarum sit non extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus sed qui absconditus cordis est homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sanctae mulieres sperantes in Deo ornabant se subiectae propriis viris sicut Sarra oboediebat Abrahae dominum eum vocans cuius estis filiae benefacientes et non pertimentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri inpertientes honorem tamquam et coheredibus gratiae vitae ut ne inpediantur orationes vestrae. In fide autem omnes unanimes estote compatientes fraternitatis amatores misericordes modesti humiles non reddentes malum pro malo vel maledictum pro maledicto sed e contrario benedicentes quia in hoc vocati estis ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere et videre dies bonos coerceat linguam suam a malo et labia eius ne loquantur dolum. Declinet a malo et faciat bonum inquirat pacem et sequatur eam. Quia oculi Domini super iustos et aures eius ad preces eorum vultus autem Domini super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat si boni aemulatores fueritis sed et si quid patimini propter iustitiam beati eritis. Timorem autem eorum ne timueritis ut non conturbemini Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quae in vobis est fide et spe. Sed cum modestia et timore conscientiam habentes bonam ut in eo quod detrahunt de vobis confundantur qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. Melius est enim benefacientes si velit voluntas Dei pati quam malefacientes. Quia et Christus semel pro peccatis

tis semel mortuus est iustus pro iniustis ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne vivificatos autem spiritu. In quo et his qui in carcere erant spiritu venientes predicavit qui increduli fuerant aliquando quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe cum fabricaretur archa in qua pauci id est octo anime salve facte sunt per aquam. Quod et vos nunc similis forme salvos facit baptisma non carnis depositio sordium sed conscientie bone interrogatio ad Deum per resurrectionem Domini nostri Iesu Christi qui est in dextera Dei deglutiens mortem ut vite eterne heredes efficeremur. Profectus in celum subiectis angelis et potestatibus et virtutibus.

IIII Christo igitur passo in carne et vos eadem cogitatione armamini quia qui passus est in carne desiit a peccatis ut iam non hominum desideriis sed voluntati Dei quod reliquum est in carne vivat temporis. Sufficit enim preteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam qui ambulaverunt in luxuriis desideriis vinolentiis comessationibus potationibus et illicitis ydolorum cultibus. In quibus nunc obstupescunt non concurrentibus vobis ad eandem luxurie confusionem blasphemantes peregrinantur qui paratus est iudicare vivos et mortuos. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est ut iudicentur quidem secundum homines in carne vivant qui reddent rationem eis secundum Deum in spiritu. Omnium enim finis appropinquabit. Estote itaque prudentes et vigilate in orationibus. Ante omnia mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales invicem sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratie Dei. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Si quis ministrat tamquam ex virtute quam administrat Deus ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum cui est gloria in secula seculorum amen. Nolite peregrinari in fervore qui ad temptationem vobis fit quasi novi aliquid vobis contingat sed communicantes Christi passionibus gaudete ut et in revelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi beati eritis quoniam quod est honoris glorie et virtutis Dei et qui est eius spiritus super vos requiescet. Nemo autem vestrum patiatur quasi homicida aut maleficus aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus non erubescat glorificet autem Deum in isto nomine quoniam tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei. Si autem primum a nobis quis finis eorum qui non credunt evangelio? Et si iustus vix salvabitur impius et peccator ubi parebunt? Itaque et hii qui patiuntur secundum voluntatem Dei fideli creatori commendent animas suas in benefactis. Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro consenior et testis Christi passionum qui et eius que in futuro revelanda est glorie communicator. Pascite qui in vobis est gregem Dei providentes non coacte sed spontanee secundum Deum neque turpis lucri gratia sed voluntarie neque ut dominantes in cleris sed forma facti gregi ex animo et cum apparuerit princeps pastorum percipietis immarcescibilem glorie coronam. Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate quia Deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei ut vos exaltet in tempore visitationis. Omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote et vigilate quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret cui resistite fortes in fide scientes eandem passionem ei que in mundo est vestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratie qui vocavit vos in eternam suam gloriam in Christo Iesu modicum passos ipse perficiet confirmabit solidabitque. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Per Silvanum fidelem fratrem vobis ut arbitror breviter scripsi obsecrans et contestans hanc esse veram gratiam Dei in qua statis. Salutat vos ecclesia que est in Babilone collecta et Marcus filius meus. Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in domino Iesu. Explicit.

Symon Petrus servus et apostolus Iesu Christi his qui coequalem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri et salvatoris Iesu Christi. Gratia vobis et pax adimpleatur in agnitione Domini nostri Iesu Christi. Quomodo omnia vobis divine virtutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute per quem maxima et preciosa nobis promissa donavit ut per hec efficiamini divine consortes nature fugientes eius que in mundo est concupiscentie corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem in virtute autem scientiam in scientia autem abstinentiam in abstinentia autem patientiam in patientia autem pietatem in pietate autem fraternitatis amorem in amore autem fraternitatis caritatem. Hec enim vobiscum adsint et superent non vacuos nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione. Cui enim non presto sunt hec cecus est et manu temptans oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum Domini nostri ac salvatoris Iesu Christi. Propter quod incipiam vos semper commonere de his et quidem scientes et confirmatos vos in presenti veritate. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione certus quod velox est depositio tabernaculi mei secundum quod et Dominus noster Iesus Christus significavit mihi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem et presentiam sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a Deo patre honorem et gloriam voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui ipsum audite. Et hanc vocem audivimus nos de celo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco donec dies illucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris hoc primum intelligentes quia omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.

II Fuerunt vero et pseudoprophete in populo sicut et in vobis erunt magistri mendaces qui introducent sectas perditionis et eum qui emit eos Dominum negant superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias per quos via veritatis blasphemabitur et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur quibus iudicium iam olim non cessat et perditio eorum non dormitat. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservari et originali mundo non pepercit sed octavum Noe iustitie preconem custodivit diluvium mundo impiorum inducens et civitates Sodomorum et Gomorreorum in cinerem redigens eversione damp

nauit: exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens
et iustum loth oppressum a nephandorum iniuria ac luxu-
ria conuersatione eripuit. Aspectu enim et auditu iustus
erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iustam
iniquis operibus cruciabant. Nouit dominus pios de temptatione
eripere: iniquos uero in diem iudicii reseruare cruciandos. Ma-
gis autem eos qui post carnem in concupiscentia inmunditie am-
bulant dominationemque contempnunt audaces sibi placentes
sectas non metuunt introducere blasphemantes: ubi an-
geli fortitudine et uirtute cum sint maiores non portant
aduersus se execrabile iudicium. Hii uero uelut irrationa-
bilia pecora naturaliter in captionem et perniciem in his
que ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt
percipientes mercedem iniusticie uoluptatem existi-
mantes diei delicias coinquinationes et macule deliciis
affluentes in conuiuiis suis luxuriantes uobiscum oculos
habentes plenos adulterii et incessabilis delicti pellicientes
animas instabiles cor exercitatum auaritia habentes
maledictionis filii derelinquentes uiam rectam errauerunt
secuti uiam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis
amauit: correptionem uero habuit sue uesanie subiu-
galem. hii sunt fontes sine aqua et nebule turbinibus exagi-
tate quibus caligo tenebrarum reseruatur. Superbia enim
uanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis
luxurie eos qui paululum effugiunt qui in errore conuer-
santur. libertatem illis promittentes cum ipsi serui sint
corruptionis. A quo enim quis superatus est huius et seruus
est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cogni-
tione domini nostri et saluatoris ihesu christi. hiis rursus impli-
cati superantur facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius
enim erat illis non cognoscere uiam iusticie quam post
agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum
est sancto mandato. Contigit enim eis illud ueri prouerbii. Ca-
nis reuersus ad suum uomitum et sus lota in uolu-
III bro luti. Hanc ecce uobis karissimi secundam scribo epi-
stolam in quibus uestram excito — in commonitione sin-
ceram mentem ut memores sitis eorum que predixi
uerborum a sanctis prophetis et sanctorum apostolorum preceptorum domini et
saluatoris. Hoc primum scientes quod uenient in no-
uissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias
concupiscentias ambulantes dicentes. ubi est promissio
aut aduentus eius. ex quo enim patres dormierunt om-
nia perseuerant ab initio creature. Latet enim
eos hoc uolentes quod celi erant prius et terra de aqua
et per aquam consistens dei uerbo per que ille tunc mundus aqua
inundatus periit. celi autem qui nunc sunt et terra eodem
uerbo repositi igni reseruati in diem iudicii et perdi-
tionis impiorum hominum. Unum uero hoc non lateat
uos karissimi quia unus dies apud dominum sicut mille anni et
mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promis-
sis sed patienter agit propter uos nolens aliquos perire sed
omnes ad penitentiam conuerti. Aduenit autem dies domini ut
fur in quo celi magno impetu transient elemen-
ta uero calore soluentur. Cum hec igitur omnia dissoluenda
sint quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus et pieta-
tibus expectantes et properantes in aduentum diei
domini per quem celi ardentes soluentur et elementa ignis
ardore tabescent. nouos uero celos et nouam terram
et promissa ipsius expectamus in quibus iusticia
habitat. Propter quod karissimi hec expectantes satagi-
te inmaculati et inuiolati ei inueniri in pace
et domini nostri ihesu christi longanimitatem salutem arbitre-
mini sicut et karissimus frater noster paulus secundum datam
sibi sapientiam scripsit uobis sicut et in omnibus epistolis
loquens in eis de hiis quibus sunt quedam difficili-
a intellectu que indocti et instabiles deprauant. sicut
et ceteras scripturas ad suam ipsorum dampnationem. Vos igitur
fratres prescientes custodite ne insipientium errore
traducti excidatis a propria firmitate. crescite uero
in gratia et cognitione domini nostri ihesu christi et saluatoris.
Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis. cap. Iohis.

Quod fuit ab initio quod audiuimus quod ui-
dimus oculis nostris quod perspeximus et ma-
nus nostre contrectauerunt de uerbo uite et ui-
ta manifestata est et uidimus et testamur
et annunciamus uobis uitam eternam que erat apud
patrem et apparuit nobis. quod uidimus et audiuimus an-
nunciamus uobis ut et uos societatem habeatis nobis-
cum et societas nostra sit cum patre et filio eius ihesu christo. Et hec
scribimus uobis ut gaudeatis et gaudium uestrum sit
plenum. Et hec est annunciatio quam audiuimus ab eo et
annunciamus uobis quoniam deus lux est et in eo tenebre
non sunt ulle. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo
et in tenebris ambulemus mentimur et ueritatem non
facimus. Si autem in luce ambulamus sicut et ipse in luce
est societatem habemus ad inuicem et sanguis ihesu filii
eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam pec-
catum non habemus ipsi nos seducimus et ueritas in nobis
non est. Si confiteamur peccata nostra fidelis est et iustus
ut remittat nobis peccata nostra et emundet nos ab omni
iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus mendacem
facimus eum et uerbum eius non est in nobis. Filioli mei
hec scribo uobis ut non peccetis. Sed et si quis peccauerit ad-
uocatum habemus apud patrem ihesum christum iustum et ipse pro-
piciatio est pro peccatis nostris non autem pro nostris tantum sed etiam pro totius
mundi. Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum si man-
data eius obseruemus. Qui dicit se nosse eum et manda-
ta eius non custodit mendax est et in eo ueritas non est.
Qui autem seruat uerbum eius uere in hoc caritas dei perfecta
est et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in illo ma-
nere debet sicut ille ambulauit et ipse ambulare.
Karissimi non mandatum nouum uobis scribo sed mandatum
uetus quod habuistis ab initio. mandatum uetus est
uerbum quod audistis. Iterum mandatum nouum scribo
uobis quod uerum est et in ipso et in uobis quia tenebre iam
transierunt et uerum lumen iam lucet. Qui dicit se in
luce esse et fratrem suum odit in tenebris est usque ad-
huc. Sed qui diligit fratrem suum in lumine manet
et scandalum in eo non est. Qui odit fratrem suum in tene-
bris est et in tenebris ambulat et nescit quo eat
quoniam tenebre obcecauerunt oculos eius. Scribo II
uobis filioli quia remittuntur uobis peccata propter no-
men eius. Scribo uobis adolescentes quoniam uicistis
malignum. Scribo uobis infantes quoniam cognouistis
eum qui ab initio est. Scribo uobis iuuenes quoniam for-
tes estis et uerbum dei manet in uobis et uicistis ma-
lignum. Nolite diligere mundum neque ea que in mun-
do sunt. Si quis diligit mundum non est caritas patris in
eo. Quoniam omne quod est in mundo concupiscentia car-
nis est et concupiscentia oculorum et superbia uite que non est
ex patre sed ex mundo est. Et mundus transibit et con-
cupiscentia eius. Qui autem facit uoluntatem dei manet
in eternum. Filioli nouissima hora est et sicut audis-
tis quia antichristus uenit nunc antichristi multi facti sunt.
unde scimus quia nouissima hora est. Ex nobis
prodierunt sed ex nobis non erant. Nam si fuissent
ex nobis permansissent utique nobiscum. Sed ut ma-
nifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed uos unctio-
nem habetis a sancto et nostis omnia. Non scripsi uobis
quasi ignorantibus ueritatem sed quasi scientibus eam.

et quia omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax nisi qui negat quoniam Iesus non est Christus? hic est antichristus qui negat Patrem et Filium. Omnis qui negat Filium nec Patrem habet; qui confitetur Filium et Patrem habet. Vos quod audistis ab initio in vobis permaneat. Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre permanebitis. Et haec est repromissio quam ipse pollicitus est vobis, vitam aeternam. Haec scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos; sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum apparuerit habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est.

III Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum. Carissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se, sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret, et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat; et omnis qui peccat non videt eum, nec cognoscit eum. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est, sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filii Dei et filii diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere? Haec est annuntiatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta. Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem. In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, et nos debemus animas pro fratribus ponere. Qui habuerit substantiam mundi, et viderit fratrem suum necesse habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus, et in conspectu eius suademus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro, et novit omnia. Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum; et quicquid petierimus accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus, et ea quae sunt placita sunt coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine Filii eius Iesu Christi, et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat mandata eius in illo manet, et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis.

IIII Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex Deo est; et omnis spiritus qui solvit Iesum ex Deo non est, et hic est antichristus de quo audistis quoniam venit, et nunc iam in mundo est. Vos ex Deo estis, filioli, et vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum audit nos; qui non est ex Deo non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis et spiritum erroris. Carissimi, diligamus nos invicem, quia caritas ex Deo est; et omnis qui diligit ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit non novit Deum, quoniam Deus caritas est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Carissimi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus invicem diligere. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. Et nos cognovimus et credidimus caritati quam habet Deus in nobis. Deus caritas est, et qui manet in caritate in Deo manet, et Deus in eo. In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor poenam habet. Qui autem timet non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo diligere potest? Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum diligat et fratrem suum.

V Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus et mandata eius faciamus. Haec est enim caritas Dei, ut mandata eius custodiamus; et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex Deo vincit mundum, et haec est victoria quae vincit mundum, fides nostra. Quis est qui vincit mundum nisi qui credit quoniam Iesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua et sanguis; et tres sunt qui testimonium dant in caelo: Pater, Verbum et Spiritus; et hi tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est. Quoniam hoc est testimonium Dei quod maius est, quia testificatus est de Filio suo. Qui credit in Filium Dei habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio mendacem facit eum, quia non credit in testimonio quod testificatus est Deus de Filio suo. Et hoc est testimonium, quoniam vitam aeternam dedit nobis, et haec vita in Filio eius est. Qui habet Filium habet vitam; qui non habet Filium vitam non habet. Haec scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei. Et haec est fiducia quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus, scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum.

quoniam ex deo sumus et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum deum et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli custodite vos a simulacris.

Incipit canonica epistola secunda.

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in veritate et non ego solus sed et omnes qui noverunt veritatem propter veritatem que permanet in nobis et nobiscum erit in eternum. Sit vobiscum gratia misericordia et pax a deo patre et Christo Iesu filio patris in caritate et veritate. Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina non tamquam mandatum scribens tibi novum sed quod habuimus ab initio ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc est mandatum ut quemadmodum audistis ab initio in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in mundum qui non confitentur Iesum Christum venisse in carne. Hic est seductor et antichristus. Videte vosmetipsos ne perdatis que operati estis sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina Christi deum non habet. Qui permanet in doctrina hic et patrem et filium habet. Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non habet nolite eum recipere in domum nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave communicat operibus illius malignis. Ecce predixi vobis ut in die domini nostri non confundamini. Plura habens vobis scribere nolui per cartam et atramentum. Spero enim me futurum ad vos et os ad os loqui ut gaudium vestrum sit plenum. Salutant te filii sororis tue electe. Gratia tecum amen.

Tertia Iohannis iii.

Senior Gaio karissimo quem ego diligo in veritate. Karissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios tuos in veritate ambulare. Karissime fideliter facis quicquid operaris in fratres et hoc in peregrinos qui testimonium reddiderunt caritati tue in conspectu ecclesie quos benefaciens deduces digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt nihil accipientes a gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie sed hic qui amat primatum gerere in eis non recipit nos. Propter hoc si venero commoneam opera eius que facit verbis malignis garriens in nos et quasi non ei ista sufficiant nec ipse suscipit fratres et eos qui suscipiunt prohibet et de ecclesia eicit. Karissime noli imitari malum sed quod bonum est. Qui benefacit ex deo est. Qui autem malefacit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate et nos testimonium perhibemus et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere sed nolui per atramentum et calamum scribere. Spero autem protinus videre te et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

Incipit epistola Iude.

Iudas Iesu Christi servus frater autem Iacobi his qui sunt in deo patre dilectis et Christo Iesu conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax et caritas adimpleatur. Karissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute necesse habui scribere vobis deprecans supercertari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim prescripti sunt in hoc iudicium impii dei nostri gratiam transferentes in luxuriam et solum dominatorem et dominum nostrum Iesum Christum negantes. Commonere autem vos volo scientes semel omnia quoniam Iesus populum de terra Egypti salvans secundo eos qui non crediderunt perdidit. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni dei vinculis eternis sub caligine reservavit. Sicut Sodoma et Gomorra et finitime civitates simili modo exfornicate et abeuntes post carnem alteram facte sunt exemplum ignis eterni penam sustinentes. Similiter et hii quidem carnem quidem maculant dominationem autem spernunt maiestatem autem blasphemant. Cum Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore non est ausus iudicium inferre blasphemie sed dixit Imperet tibi deus. Hii autem quecumque quidem ignorant blasphemant. Quecumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt in his corrumpuntur. Ve illis quia in via Chaim abierunt et errore Balaam mercede effusi sunt et in contradictione Chore perierunt. Hii sunt qui in epulis suis macule convivantes sine timore semetipsos pascentes nubes sine aqua que a ventis circumferuntur arbores autumpnales infructuose bis mortue eradicate fluctus feri maris despumantes suas confusiones sidera errantia quibus procella tenebrarum conservata est in eternum. Prophetavit autem de his septimus ab Adam Enoch dicens Ecce venit dominus in sanctis milibus suis facere iudicium contra omnes et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt et de omnibus duris que locuti sunt contra deum peccatores impii. Hii sunt murmuratores querelosi secundum desideria sua ambulantes et os illorum loquitur superbiam mirantes personas questus causa. Vos autem karissimi memores estote verborum que predicta sunt ab apostolis domini nostri Iesu Christi qui dicebant vobis quoniam in novissimis temporibus venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hii sunt qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes. Vos autem karissimi superedificantes vosmetipsos sanctissime fidei vestre in spiritu sancto orantes ipsos vos in dilectione dei servate expectantes misericordiam domini nostri Iesu Christi in vitam eternam. Et hos quidem arguite iudicatos illos autem salvate de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore odientes et eam que carnalis est maculatam tunicam. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato et statuere ante conspectum glorie sue immaculatos in exultatione in adventu domini nostri Iesu Christi soli deo salvatori nostro per Iesum Christum dominum nostrum gloria magnificentia imperium et potestas ante omnia secula amen.

Incipit prologus in Apocalipsim.

APOCALIPSIS

Iesu Christi quam dedit illi deus palam facere servis suis que oportet fieri cito et significavit mittens per angelum suum loquentem servo suo Iohanni qui testimonium perhibuit verbo dei et testimonium Iesu Christi in his quecumque vidit. Beatus qui legit et qui audit verba prophetie huius et servat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est.

Incipit Apocalipsis.

Iohannes septem ecclesiis que sunt in Asia gratia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt et a Iesu Christo qui est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum terre. Qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et fecit

nos regnum et sacerdotes deo et patri suo: ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Ecce venit cum nubibus et videbit eum omnis oculus et qui eum pupugerunt et plangent se super eum omnes tribus terre. Etiam amen. Ego sum alpha et ω principium et finis dicit dominus deus qui est et qui erat et qui venturus est omnipotens. Ego iohannes frater vester et particeps in tribulatione et regno et patientia in ihesu fui in insula que vocatur pathmos propter verbum dei et testimonium ihesu. Fui in spiritu in dominica die. Et audivi post me vocem magnam tamquam tube dicentis: Quod vides scribe in libro et mitte vii ecclesiis que sunt in asya: epheso et smirne et pergamo et thyatyre et sardys et philadelphie et laodicie. Et conversus sum ut viderem vocem que loquebatur mecum. Et conversus vidi vii candelabra aurea et in medio vii candelabrorum aureorum similem filio hominis vestitum podere et precinctum ad mamillas zona aurea. Caput autem eius et capilli candidi erant tamquam lana alba et tamquam nix et oculi eius velut flamma ignis et pedes eius similes auricalco sicut in camino ardenti et vox illius tamquam vox aquarum multarum. Et habebat in sua dextera stellas vii et de ore eius gladius utraque parte acutus exiebat. Et facies eius sicut sol lucebat in virtute sua. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me dicens: Noli timere ego sum primus et novissimus et vivus fui et mortuus. Et ecce sum vivens in secula seculorum et habeo claves mortis et inferni. Scribe ergo que vidisti et que sunt et que oportet fieri post hec. Sacramentum stellarum vii que vidisti in dextera mea et vii candelabra aurea. vii stelle angeli sunt vii ecclesiarum et candelabra vii
II vii ecclesie. Et angelo ephesi ecclesie scribe. Hec di-
cit qui tenet vii stellas in dextera sua qui ambulat in medio candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem et patientiam tuam et quia sustinere non potes malos et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt et invenisti eos mendaces et patientiam habes et sustinuisti propter nomen meum et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris et age penitentiam et prima opera fac. Sin autem venio tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes quod odisti facta nicholaitarum que et ego odi. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei. Et angelo smirne ecclesie scribe. Hec dicit primus et novissimus qui fuit mortuus et vivit. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam sed dives es et blasphemaris ab his qui se dicunt iudeos esse et non sunt sed sunt synagoga sathane. Nichil
timeas horum timeas que passurus es. Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem ut temptemini et habebitis tribulationem diebus x. Esto fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vite. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et angelo pergami ecclesie scribe. Hec dicit qui habet rumpheam ex utraque parte acutam. Scio ubi habitas ubi sedes est sathane et tenes nomen meum et non negasti fidem meam. Et in diebus illis antiphas testis meus fidelis qui occisus est apud vos ubi sathanas habitat. Sed habeo adversum te pauca quia habes illic tenentes doctrinam balaam qui docebat balaach mittere scandalum coram filiis israel

edere et fornicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam nicholaitarum. Similiter penitentiam age. Si quo minus veniam tibi cito et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum et dabo illi calculum candidum et in calculo nomen novum scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo thyatyre ecclesie scribe. Hec dicit filius dei qui habet oculos ut flammam ignis et pedes eius similes auricalco. Novi opera tua et fidem et caritatem et ministerium et patientiam tuam et opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversum te pauca quia permittis mulierem iezabel que se dicit propheten docere et seducere servos meos fornicari et manducare de ydolaticis. Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret et non vult penitere a fornicatione sua. Et ecce mittam eam in lectum et qui mechantur cum ea in tribulatione maxima nisi penitentiam egerint ab operibus suis. Et filios eius interficiam in morte. Et scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans renes et corda. Et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra. Vobis autem dico ceteris qui thyatyre estis quicumque non habent doctrinam hanc qui non cognoverunt altitudinem sathane quemadmodum dicunt non mittam super vos aliud pondus tamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui vicerit et qui custodierit usque in finem opera mea dabo illi potestatem super gentes et reget eas in virga ferrea et tamquam vas figuli confringentur sicut et ego accepi a patre meo. Et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aures audiendi audiat quid dicit spiritus
ecclesiis. Et angelo sardys ecclesie scribe. Hec dicit qui habet III
spiritus vii dei et vii stellas. Scio opera tua quia nomen habes quod vivas et mortuus es. Esto vigilans et confirma cetera que moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris et serva et penitentiam age. Si ergo non vigilaveris veniam ad te tamquam fur et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in sardys qui non inquinaverunt vestimenta sua et ambulabunt mecum in albis quia digni sunt. Qui vicerit sic vestietur vestimentis albis et non delebo nomen eius de libro vite et confitebor nomen eius coram patre meo et coram angelis eius. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo philadelphie ecclesie scribe. Hec dicit sanctus et verus qui habet clavem david qui aperit et nemo claudit claudit et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere quia modicam habes virtutem et servasti verbum meum et non negasti nomen meum. Ecce dabo tibi de synagoga sathane qui dicunt se iudeos esse et non sunt sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos et scient quia dilexi te quoniam servasti verbum patientie mee. Et ego te servabo ab hora temptationis que ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito: tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit faciam illum columpnam in templo dei mei et foras non egredietur amplius et scribam super eum nomen dei mei et nomen civitatis nove ierusalem que descendit de celo a deo meo et nomen meum novum. Qui habet aures audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hec dicit amen testis fidelis et verus qui est principium creature dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque calidus. Utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es et neque frigi-

gidus nec calidus incipiam te movere ex ore meo. Quia dicis quod dives sum et locupletatus et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et caecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et vestimentis albis induaris et non appareat confusio nuditatis tuae, et collirio unge oculos tuos ut videas. Ego quos amo arguo et castigo. Aemulare ergo et paenitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso; si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam, intrabo ad illum et cenabo cum illo et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiendi audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

IIII Post haec vidi et ecce ostium apertum in caelo, et vox prima quam audivi tamquam tubae loquentis mecum dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quae oportet fieri post haec. Statim fui in spiritu, et ecce sedes posita erat in caelo, et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardinis. Et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae. Et in circuitu sedis sedilia viginti quattuor, et super thronos viginti quattuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronae aureae. Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua. Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile cristallo. Et in medio sedis et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae volanti. Et quattuor animalia singula eorum habebant alas senas, et in circuitu et intus plena sunt oculis, et requiem non habent die ac nocte dicentia: Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et qui est et qui venturus est. Et cum darent illa quattuor animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum viventi in saecula saeculorum, procidebant viginti quattuor seniores ante sedentem in throno et adorabant viventem in saecula saeculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicentes: Dignus es domine deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.

V Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum et solvere signacula eius? Et nemo poterat in caelo neque in terra neque subtus terram aperire librum neque respicere illum. Et ego flebam multum, quia nemo dignus inventus est aperire librum nec videre illum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne fleveris; ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum et solvere septem signacula eius. Et vidi et ecce in medio throni et quattuor animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem et oculos septem, qui sunt septem spiritus dei missi in omnem terram. Et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librum, quattuor animalia et viginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum. Et cantabant canticum novum dicentes: Dignus es domine accipere librum et aperire signacula eius, quoniam

occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua et populo et natione, et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram. Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum, et erat numerus eorum milia milium dicentium voce magna: Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem. Et omnem creaturam quae in caelo est et super terram et sub terra et quae sunt in mari et quae in ea, omnes audivi dicentes: Sedenti in throno et agno benedictio et honor et gloria et potestas in saecula saeculorum. Et quattuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor seniores ceciderunt in facies suas et adoraverunt viventem.

VI Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem sigillis, et audivi unum de quattuor animalibus dicentem tamquam vocem tonitrui: Veni et vide. Et vidi, et ecce equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens: Veni et vide. Et vidi, et exivit alius equus rufus, et qui sedebat super eum datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal dicens: Veni et vide. Et vidi, et ecce equus niger, et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Et audivi tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentem: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum et oleum ne laeseris. Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni et vide. Et vidi, et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum nomen illi erat mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quattuor partes terrae interficere gladio et fame et morte et bestiis terrae. Et cum aperuisset quintum sigillum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum dei et propter testimonium quod habebant, et clamabant voce magna dicentes: Usquequo domine sanctus et verus non iudicas et non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae, et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleantur conservi eorum et fratres eorum qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum, et ecce terraemotus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis, et stellae caeli ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno movetur, et caelum recessit sicut liber involutus, et omnis mons et insulae de locis suis motae sunt. Et reges terrae et principes et tribuni et divites et fortes et omnis servus et liber absconderunt se in speluncis et petris montium, et dicunt montibus et petris: Cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni, quoniam venit dies magnus irae ipsorum, et quis poterit stare?

VII Post haec vidi quattuor angelos stantes super quattuor angulos terrae, tenentes quattuor ventos terrae, ne flarent super terram neque super mare neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum dei vivi, et clamavit voce magna quattuor angelis quibus datum est nocere terrae et mari, dicens: Nolite nocere terrae et mari neque arboribus, quoadusque signemus servos dei nostri in frontibus eorum. Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda duodecim milia signati. Ex tribu Ruben .xii. milia signati. Ex tribu Gad.

xii milia signati. Ex tribu aser xii m. signa
ti. Ex tribu neptalim xii m. signati. Ex tribu ma
nasses xii m. signati. Ex tribu symeon xii m.
signati. Ex tribu levi xii m. signati. Ex tribu y
sachar xii m. signati. Ex tribu zabulon xii
m. signati. Ex tribu ioseph xii m. signati. Ex tri
VII bu beniamin xii m. signati. Post hec vidi tur
bam magnam quam dinumerare nemo poterat ex
omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis stantes
ante tronum in aspectu agni amicti stolis albis
et palme in manibus eorum. Et clamabant voce
magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super tronum
et agno. Et omnes angeli stabant in circuitu troni
et seniorum et iiii animalium et ceciderunt in con
spectu troni in facies suas et adoraverunt deum
dicentes amen. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarum
actio. honor et virtus et fortitudo deo nostro in secula se
culorum amen. Et respondens unus de senioribus dixit mi
hi hii qui amicti sunt stolis albis qui sunt et unde ve
nerunt. Et dixi illi. Domine mi tu scis. Et dixit mi
hi hii sunt qui venerunt ex magna tribulatione et laverunt
stolas suas in sanguine agni et dealbaverunt eas.
Ideo sunt ante tronum dei et serviunt ei die ac nocte
in templo eius et qui sedet super tronum habitat super illos.
Non esurient neque sitient amplius neque cadet super
illos sol neque ullus estus. quoniam agnus qui in medio
troni est reget eos et deducet illos ad vite fon
tes aquarum. Et absterget deus omnem lacrimam ab o
Cm viii visio culis eorum. Et cum aperuisset sigillum septimum
factum est silentium in celo quasi media hora. Et vi
di angelos vii stantes in conspectu dei et date sunt
illis vii tube. Et alius angelus venit et stetit ante
altare habens thuribulum aureum in manu sua
et data sunt ei incensa multa ut daret de orati
onibus sanctorum omnium super altare aureum quod est in con
spectu dei ante tronum et ascendit fumus incensorum de
orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Et acce
pit angelus thuribulum et implevit illud de ig
ne altaris et misit in terram. Et facta sunt tonitru
a et voces et fulgura et terremotus magnus. Et vii
angeli qui habebant vii tubas paraverunt se ut
tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit et
facta est grando et ignis mixta in sanguine et missa
in terram. Et tercia pars terre combusta est et tercia
pars arborum combusta est et omne fenum viride com
bustum est. Et secundus angelus tuba cecinit et tamquam
mons magnus igne ardens missus est in mare.
Et facta est tercia pars maris sanguis et mortua est
tercia pars creature que habebant animas et tercia
pars navium interiit. Et tercius angelus cecinit tu
ba et cecidit de celo stella magna ardens tamquam
facula et cecidit in terciam partem fluminum et in fon
tes aquarum. Et nomen stelle dicitur absinthius et facta est
tercia pars aquarum in absinthium. Et multi hominum
mortui sunt de aquis quia amare facte sunt. Et quartus
angelus tuba cecinit et percussa est tercia pars solis
et tercia pars lune et tercia pars stellarum ita ut ob
scuraretur tercia pars eorum et diei non luceret tercia
pars et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem
unius aquile volantis per medium celum dicentis voce ma
gna ve ve ve habitantibus in terra. De ceteris vocibus
trium angelorum qui erant tuba canenturi.
IX Et quintus angelus tuba cecinit. Et vidi stellam

de celo cecidisse in terram et data est illi clavis putei a
bissi et aperuit puteum abissi et ascendit fumus putei
sicut fumus fornacis magne et obscuratus est sol et aer
de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locu
ste in terram. Et data est illis potestas sicut habent pote
statem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne le
derent fenum terre neque omne viride neque omnem arbo
rem nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus
suis. Et datum est eis ne occiderent eos sed cruciarent mensi
bus v. et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum
percutit hominem. Et in diebus illis querent homines
mortem et non invenient eam et cupient mori et
fugiet mors ab illis. Et similitudines locustarum
similes equis paratis in prelium. Et super capita earum
tamquam corone similes auro et facies earum sicut faci
es hominum. Et habebant capillos sicut capillos mu
lierum et dentes earum sicut leonum erant. Et habebant
loricas sicut loricas ferreas. Et vox alarum earum sicut
vox curruum equorum multorum currentium in bellum.
Et habebant caudas similes scorpionum et aculei erant
in caudis earum. Et potestas earum erat nocere hominibus
mensibus v. Et habebant super se regem angelum abissi
cui nomen hebraice habadon. grece autem apollion
et latine habens nomen exterminans. Ve unum abiit et
ecce veniunt adhuc duo ve post hec. Et sextus
angelus tuba cecinit et audivi vocem unam ex iiii cor
nibus altaris aurei quod est ante oculos dei dicentem sexto
angelo qui habebat tubam. Solve quatuor angelos qui
alligati sunt in flumine magno eufrate. Et soluti
sunt quatuor angeli qui parati erant in horam et diem
et mensem et annum. ut occiderent terciam partem homi
num. Et numerus exercitus equestris vicies milies dena milia.
Audivi numerum eorum. Et ita vidi equos in visione. Et qui
sedebant super eos habentes loricas igneas et iacinctinas
et sulphureas. Et capita equorum tamquam capita
leonum et de ore eorum procedit ignis et fumus et
sulphur. Ab hiis tribus plagis occisa est tercia pars ho
minum et de igne et de fumo et de sulphure quod pro
cedebat ex ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum
est et in caudis eorum. Nam et caude eorum similes serpen
tibus habentes capita et in hiis nocent. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in hiis plagis neque penitentiam egerunt de operi
bus manuum suarum ut non adorarent demonia et simu
lacra aurea et argentea et erea et lapidea et lignea
que neque videre possunt neque audire neque ambulare. Et
non egerunt penitentiam ab homicidiis suis neque a veneficiis suis
neque a fornicatione sua neque a furtis suis. Et vidi alium X
angelum fortem descendentem de celo amictum
nube et yris erat in capite eius et facies eius ut sol
et pedes eius tamquam columpna ignis et habebat
in manu sua libellum apertum et posuit pedem
suum dextrum super mare sinistrum autem super terram. Et clamavit
voce magna quemadmodum cum leo rugit. Et cum cla
masset locuta sunt vii tonitrua voces suas. Et
ego scripturus eram. Et audivi vocem de celo
dicentem. Signa que locuta sunt vii tonitrua noli
ea scribere. Et angelus quem vidi stantem super mare
et super terram levavit manum suam ad celum et iu
ravit per viventem in secula seculorum qui creavit celum et
ea que in eo sunt et terram et ea que in ea sunt et mare et
ea que in eo sunt quia tempus amplius non erit. sed in diebus
vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere
consummabitur misterium dei sicut evangelizavit per prophetas

suos prophetas. Et vox quam audivi de caelo iterum loquentem mecum et dicentem: Vade, accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram. Et abii ad angelum dicens ei ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe et devora illum, et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. Et accepi librum de manu angeli et devoravi illum, et erat in ore meo tamquam mel dulce; et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus. Et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare populis et gentibus et linguis et regibus multis.

XI

Et datus est mihi calamus similis virgae dicens: Surge et metire templum Dei et altare et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris templum eice foras et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus. Et civitatem sanctam calcabunt mensibus xlii. Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille cc lx amicti saccis. Hi sunt duae olivae et duo candelabra in conspectu Domini terrae stantes. Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum et devorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos laedere, sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi caelum ne pluat diebus prophetiae eorum. Et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem et percutere terram omni plaga quotienscumque voluerint. Et cum finierint testimonium suum, bestia quae ascendit de abysso faciet adversus illos bellum et vincet eos et occidet eos. Et iacebunt corpora eorum in plateis civitatis magnae, quae vocatur spiritaliter Sodoma et Aegyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de populis et tribubus et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium, et non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illos et iocundabuntur, et munera mittent invicem, quoniam hii duo prophetae cruciaverunt eos qui habitant super terram. Et post dies tres et dimidium spiritus vitae a Deo intravit in eos, et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de caelo dicentem illis: Ascendite huc. Et ascenderunt in caelum in nube, et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terraemotus magnus, et decima pars civitatis cecidit, et occisa sunt in terraemotu nomina hominum vii milia; et reliqui in timorem sunt missi et dederunt gloriam Deo caeli. Vae secundum abiit, et ecce vae tertium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit, et factae sunt voces magnae in caelo dicentes: Factum est regnum huius mundi Domini nostri et Christi eius, et regnabit in saecula saeculorum. Et xxiiii seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas et adoraverunt Deum dicentes: Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es et qui eras et qui venturus es, quia accepisti virtutem tuam magnam et regnasti. Et iratae sunt gentes, et advenit ira tua et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem servis tuis prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruperunt terram.

XII

Et apertum est templum Dei in caelo, et visa est archa testamenti eius in templo eius, et facta sunt fulgura et voces et terraemotus et grando magna. Et signum magnum apparuit in caelo: mulier amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum xii; et in utero habens, et clamabat parturiens et cruciabatur ut pariat. Et visum est aliud signum in caelo, et ecce draco magnus rufus habens capita vii et cornua x, et in capitibus suis vii diademata. Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum caeli et misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem quae erat paritura, ut cum peperisset filium eius devoraret. Et peperit filium masculum qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea; et raptus est filius eius ad Deum et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem, ubi habet locum paratum a Deo ut ibi pascant illam diebus mille cc lx. Et factum est proelium magnum in caelo: Michael et angeli eius proeliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli eius, et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in caelo. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus qui vocatur diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem; et proiectus est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam de caelo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum Dei nostri et potestas Christi eius, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea laetamini caeli et qui habitatis in eis. Vae terrae et mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vidit draco quod proiectus est in terram, persecutus est mulierem quae peperit masculum. Et datae sunt mulieri duae alae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuvit mulierem terra, et aperuit os suum et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere proelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata Dei et habent testimonium Iesu. Et stetit super harenam maris.

XIII

Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita vii et cornua x, et super cornua eius x diademata, et super capita eius nomina blasphemiae. Et bestia quam vidi similis erat pardo, et pedes eius sicut ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam. Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, et plaga mortis eius curata est. Et admirata est universa terra post bestiam, et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestiae. Et adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestiae? et quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna et blasphemias, et data est ei potestas facere menses xl ii. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in caelo habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos. Et data est ei potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem. Et adoraverunt eum omnes qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem audiat. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadit; qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni, et loquebatur sicut draco, et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu eius. Et fecit

terram et habitantes in ea adorare bestiam primam
cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna
ut ignem faceret de celo descendere in terram in conspec-
tu omnium hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa que
data sunt illi facere in conspectu bestie dicens habitantibus
in terra ut faciant ymaginem bestie que habet plagam
gladii et vixit. Et datum est illi ut daret spiritum y-
magini bestie ut loquatur ymago bestie. Et fa-
ciet ut quicumque non adoraverint ymaginem bestie
occidantur. Et faciet omnes pusillos et magnos et divi-
tes et pauperes et liberos et servos habere caracterem in dex-
tera manu aut in frontibus et ne quis possit eme-
re aut vendere nisi qui habet caracterem nominis bestie
aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. Qui habet intel-
lectum computet numerum bestie. Numerus enim
bestie hominis est et numerus eius sexcenti .lxvi.
XIIII Et vidi et ecce agnus stabat supra montem Syon
et cum eo .c.xl.iiii. milia habentes nomen eius et nomen patris
eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem
de celo tamquam vocem aquarum multarum et tamquam
vocem tonitrui magni. Et vocem quam audivi
sicut citharedorum citharizantium in citharis
suis. Et cantabant canticum novum ante sedem dei
et quatuor animalia et seniores. Et nemo poterat
dicere canticum nisi illa .c.xl.iiii. milia habentes no-
men eius et nomen patris eius scriptum in frontibus
qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulie-
ribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt. Hii
secuntur agnum quocumque ierit. Hii empti sunt
ex hominibus primicie deo et agno. Et in ore ipsorum
non est inventum mendacium. Sine macula sunt ante
thronum dei. Et vidi alterum angelum volantem
per medium celi habentem evangelium eternum ut e-
vangelizaret sedentibus super terram et super omnem gen-
tem et tribum et linguam et populum dicens magna vo-
ce. Timete dominum et date illi honorem quia venit
hora iudicii eius. Et adorate eum qui fecit celum
et terram mare et omnia que in eis sunt et fontes aqua-
rum. Et alius angelus secutus est dicens. Cecidit cecidit
babilon illa magna civitas que a vino ire for-
nicationis sue potavit omnes gentes. Et alius angelus
tertius secutus est illos dicens magna voce. Siquis
adoraverit bestiam et ymaginem eius et acceperit
caracterem in fronte sua aut in manu sua et
hic bibet de vino ire dei quod mixtum est mero in
calice ire ipsius. Et cruciabitur igne et sulphure
in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum ag-
ni. Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascen-
det. Nec habent requiem die ac nocte qui adoraverunt
bestiam et ymaginem eius et siquis acceperit caracterem
nominis eius. Hic patientia sanctorum est qui custodiunt
mandata dei et fidem ihesu. Et audivi vocem
de celo dicentem. Scribe beati mortui qui in domino
moriuntur. Amodo iam dicit spiritus ut requiescant a labo-
ribus suis. Opera enim illorum secuntur illos. Et vidi
et ecce nubem candidam et super nubem sedentem
similem filio hominis habentem in capite suo co-
ronam auream et in manu sua falcem acutam.
Et alius angelus exivit de templo clamans voce
magna ad sedentem super nubem. Mitte falcem
tuam et mete quia venit hora ut metatur quoniam
aruit messis terre. Et misit qui sedebat super

nubem falcem suam in terram et messa est terra. Et
alius angelus exivit de templo quod est in celo habens ipse
falcem acutam. Et alius angelus exivit de altari qui
habet potestatem supra ignem et clamavit voce magna
ad eum qui habebat falcem acutam dicens. Mitte fal-
cem tuam acutam et vindemia botros vinee terre
quoniam mature sunt uve eius. Et misit angelus falcem
suam in terram et vindemiavit vineam terre et misit
in lacum ire dei magnum. Et calcatus est lacus extra
civitatem. Et exivit sanguis de lacu usque ad fre-
nos equorum per stadia .m. sexcenta. Et vidi aliud XV
signum magnum in celo et mirabile. Angelos sep-
tem habentes .vii. plagas novissimas quoniam in illis consum-
mata est ira dei. Et vidi tamquam mare vitreum
mixtum igne et eos qui vicerunt bestiam et yma-
ginem illius et numerum nominis eius. Stantes super mare
vitreum habentes citharas dei et cantantes canti-
cum moysi servi dei et canticum agni dicentes.
Magna et mirabilia opera tua domine deus omnipo-
tens. Iuste et vere vie tue rex seculorum. Quis non timebit
domine et magnificabit nomen tuum. Quia solus pi-
us es. Quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspec-
tu tuo quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post hec
vidi et ecce apertum est templum tabernaculi testi-
monii in celo. Et exierunt angeli .vii. habentes
.vii. plagas de templo vestiti lapide mundo
candido et precincti circa pectora zonis aureis. Et
unum ex quatuor animalibus dedit .vii. angelis .vii.
phialas aureas plenas iracundie dei viventis
in secula seculorum. Et impletum est templum fumo
a maiestate dei et virtute dei. Et nemo poterat
introire in templum donec consumarentur
.vii. plage .vii. angelorum. Et audivi vocem XVI
magnam de templo dicentem .vii. angelis. Ite et
effundite .vii. phialas ire dei [illegible]
in terram. Et abiit primus et effudit phialam
suam in terram et factum est vulnus sevum ac pessi-
mum in omnes qui habent caracterem bestie et in
eos qui adoraverunt ymaginem eius. Et secundus effu-
dit phialam suam in mare et factus est sanguis
tamquam mortui et omnis anima vivens
mortua est in mari. Et tertius effudit phialam
suam super flumina et super fontes aquarum. Et factus
est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem.
Iustus es domine qui es et qui eras sanctus qui hec iudi-
casti quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt et san-
guinem eis dedisti bibere ut digni sunt. Et
audivi alterum angelum de altari dicentem. Etiam
domine deus omnipotens vera et iusta iudicia tua. Et quar-
tus effudit phialam suam in solem et datum est
illi estu afficere homines et igni. Et estuaverunt
homines estu magno et blasphemaverunt no-
men dei habentis potestatem super has plagas neque ege-
runt penitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus an-
gelus effudit phialam suam super sedem bes-
tie. Et factum est regnum eius tenebrosum et man-
ducaverunt linguas suas pre dolore et blasphema-
verunt deum celi pre doloribus et vulneribus suis et non egerunt
penitentiam ex operibus suis. Et sextus effudit phialam
suam in flumen illud magnum eufraten et sicca-
vit aquam eius ut prepararetur via regibus ab ortu
solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestie et

ore pseudoprophete spiritus immundos tres in modum
ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes
signa et procedunt ad reges totius terre congregare il-
los in prelium ad diem magnum dei omnipotentis.
Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit
vestimenta sua ne nudus ambulet et videant turpi-
tudinem eius. Et congregavit illos in locum qui vocatur
hebraice hermagedon. Et septimus effudit phia-
lam suam in aerem et exivit vox magna de tem-
plo a throno dicens. Factum est. Et facta sunt fulgura
et voces et tonitrua et terremotus factus est magnus
qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super
terram. talis terremotus sic magnus. Et facta est civi-
tas magna in tres partes. et civitates gentium
ceciderunt. et babilon magna venit in memoriam
ante deum dare ei calicem vini indignationis ire
eius. Et omnis insula fugit. et montes non sunt
inventi. Et grando magna sicut talentum descen-
dit de celo in homines. Et blasphemaverunt
homines deum propter plagam grandinis quoniam magna
facta est vehementer. XVII Et venit unus de septem ange-
lis qui habebant septem phialas et locutus est mecum dicens. Veni
ostendam tibi dampnationem meretricis magne que sedet
super aquas multas. cum qua fornicati sunt reges terre et in-
ebriati sunt qui habitant terram de vino prostitutionis
eius. Et abstulit me in desertum in spiritu. Et vidi mulierem
sedentem super bestiam nominibus blasphemie
habentem capita septem et cornua decem. Et mulier erat
circumdata purpura et coccino et inaurata auro et
lapide precioso et margaritis habens poculum aureum
in manu plenum abominatione et immundicia for-
nicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum in
misterium babilon magna mater fornicationum
et abominationum terre. Et vidi mulierem ebriam de
sanguine sanctorum et de sanguine martirum ihesu. Et
miratus sum cum vidissem illam ammiratione ma-
gna. Et dixit michi angelus. Quare miraris? Ego tibi dicam
sacramentum mulieris et bestie que portat eam. que
habet capita septem et cornua decem. Bestia quam vidisti fu-
it et non est et ascensura est de abisso et in interitum ibit
et mirabuntur inhabitantes terram. quorum nomina
non sunt scripta in libro vite a constitutione mundi. vi-
dentes bestiam que erat et non est. Et hic est sensus qui habet
sapientiam. septem capita. septem montes sunt super quos mulier
sedet. et reges septem sunt. quinque ceciderunt. et unus est et
alius nondum venit. et cum venerit oportet illum
breve tempus manere. Et bestia que erat et non est et ipsa
octava est et de septem est et in interitum vadit. Et decem
cornua que vidisti. decem reges sunt qui regnum nondum
acceperunt. sed potestatem tamquam reges una hora
accipient post bestiam. hii unum consilium habent
et virtutem et potestatem suam bestie tradent.
hii cum agno pugnabunt. et agnus vincet illos
quoniam dominus dominorum est et rex regum. Et qui cum
illo sunt vocati sunt et electi et fideles. Et dixit
michi. Aque quas vidisti ubi meretrix sedet. populi sunt et
gentes et lingue. Et decem cornua que vidisti in bestia.
hii odient fornicariam et desolatam facient il-
lam et nudam. Et carnes eius manducabunt et ipsam
igni concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum
ut faciant quod illi placitum est ut dent regnum
suum bestie donec consummentur verba dei. Et mulier
quam vidisti est civitas magna que habet regnum super
reges terre. XVIII Et post hec vidi alium angelum descen-
dentem de celo habentem potestatem magnam et terra
illuminata est a gloria eius. Et exclamavit in forti
voce dicens. Cecidit cecidit babilon magna. et facta
est habitatio demoniorum et custodia omnis spiritus immun-
di. et custodia omnis volucris immunde quia de i-
ra fornicationis eius biberunt omnes gentes. et reges
terre cum illa fornicati sunt. et mercatores terre de deli-
ciarum divites facti sunt. Et audivi aliam vocem
de celo dicentem. Exite de illa populus meus et ne par-
ticipes sitis delictorum eius. et de plagis eius non ac-
cipiatis. quoniam pervenerunt peccata eius usque ad celum. Et
recordatus est dominus iniquitatum eius. Reddite
illi sicut et ipsa reddidit vobis. et duplicate dupli-
cia secundum opera eius. in poculo quo miscuit miscete
illi duplum. quantum glorificavit se et in deliciis fu-
it tantum date illi tormentum et luctum. Quia in corde
suo dicit. Sedeo regina et vidua non sum et luctum
non videbo. ideo in una die venient plage eius mors
et luctus et fames et igni comburetur quia fortis est deus
qui iudicavit illam. Et flebunt et plangent se super
illam reges terre qui cum illa fornicati sunt et in deli-
ciis vixerunt cum viderint fumum incendii eius lon-
ge stantes propter timorem tormentorum eius dicentes. Ve
ve civitas illa magna babilon civitas illa fortis
quoniam una hora venit iudicium tuum. et negotiato-
res terre flebunt et lugebunt super illam quoniam merces
eorum nemo emet amplius. Merces auri et ar-
genti et lapidis preciosi et margarite et byssi et pur-
pure et coccinearum serici et cocci. et omne lignum
thyinum et omnia vasa eboris et omnia de lapide
precioso et erameto et ferro et marmore et cinnamo-
mum et balsamum et odoramentorum et unguenti et
thuris et vini et olei et simile et tritici et iumentorum
et ovium et equorum et redarum et mancipiorum
animarum hominum et poma tua desideria anime
discesserunt a te et omnia pinguia et preclara perierunt
a te. Et amplius illa iam non invenient. mercatores ho-
rum qui divites facti sunt ab ea longe stabunt propter
timorem tormentorum eius flentes ac lugentes
et dicentes. Ve ve civitas illa magna que amicta e-
rat bysso et cocco et deaurata est auro et lapide pre-
cioso et margaritis. Quoniam una hora destitute sunt
tante divicie. Et omnis gubernator et omnis qui in loco
navigant et naute qui in mari operantur longe ste-
terunt. et clamaverunt videntes locum incendii eius
dicentes. Que similis civitati huic magne.
Et miserunt pulverem super capita sua et clamaverunt
flentes et lugentes dicentes. Ve ve civitas illa ma-
gna in qua divites facti sunt omnes qui habent naves in
mari de preciis eius. quoniam una hora desolata est. Ex-
ulta super eam celum et sancti et apostoli et prophete. quoniam una ho-
ra iudicavit deus iudicium vestrum de illa. Et sustu-
lit unus angelus fortis lapidem magnum quasi molarem
et misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur babilon
civitas illa magna. et ultra iam non invenietur.
Et vox citharedorum et musicorum et tibia canentium
et tuba non audietur in ea amplius. Et omnis arti-
fex et omnis ars non invenietur in ea amplius. et

vox molae non audietur amplius in te. et lux lucernae non lucebit
in te amplius. Et vox sponsi et sponsae non audietur
adhuc in te. quia mercatores tui erant principes
terrae. quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.
Et in ea omnis sanguis prophetarum et sanctorum in-
ventus est et omnium qui interfecti sunt in terra.
XIX Post haec audivi quasi vocem magnam turbarum multarum
in celo dicentium. Alleluia. laus et gloria et virtus deo nostro
est. quia vera et iusta iudicia eius sunt. quia iudicavit
de meretrice magna quae corrupit terram in prostitutione
sua. et vindicavit sanguinem servorum suorum de ma-
nibus eius. Et iterum dixerunt. Alleluia. et fumus eius ascen-
dit in saecula saeculorum. Et ceciderunt seniores .xxiiii. et
quattuor animalia et adoraverunt deum sedentem super
thronum dicentes amen. Alleluia. Et vox de thro-
no exivit dicens. Laudem dicite deo nostro omnes servi
eius qui timetis eum pusilli et magni. Et au-
divi quasi vocem turbae multae et sicut vocem aquarum
multarum et sicut vocem tonitruorum magnorum
dicentium alleluia. Quoniam regnavit dominus deus noster
omnipotens. Gaudeamus et exultemus et demus
gloriam ei. quia venerunt nuptiae agni. et uxor eius
praeparavit se. Et datum est illi ut cooperiat se bys-
sinum splendens candidum. Byssinum enim
iustificationes sanctorum sunt. Et dixit mihi. Scribe. Be-
ati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt.
Et dixit mihi. Haec verba dei vera sunt. Et cecidi ante
pedes eius ut adorarem eum. Et dixit mihi. Vide
ne feceris. conservus tuus sum et fratrum tuorum ha-
bentium testimonium Iesu. Deum adora. Testimo-
nium enim Iesu est spiritus prophetiae. Et vidi caelum apertum
Et ecce equus albus. et qui sedebat super eum vo-
cabatur fidelis et verax. et iustitia iudicat et pug-
nat. Oculi autem eius sicut flamma ignis. Et in
capite eius diademata multa habens nomen scrip-
tum quod nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat
veste aspersa sanguine. Et vocabatur nomen eius
verbum dei. et exercitus qui sunt in caelo seque-
bantur eum in equis albis vestiti byssinum al-
bum et mundum. Et de ore ipsius procedit gladius
vt ex utraque parte acutus. ut in ipso percutiat gentes.
Et ipse reget eas in virga ferrea. et ipse calcat
torcularis vinum furoris irae dei omnipotentis. et habet in vestimento
et in femore suo scriptum rex regum et dominus do-
minantium. Et vidi unum angelum stan-
tem in celo et clamavit voce magna dicens omni-
bus avibus quae volabant per medium caeli. Ve-
nite congregamini ad cenam magnam magni
dei. ut manducetis carnes regum et carnes
tribunorum et carnes fortium. et carnes equorum et
sedentium in ipsis. et carnes omnium liberorum ac ser-
vorum et pusillorum et magnorum. Et vidi bestiam
et reges terrae et exercitus eorum congregatos ad facien-
dum proelium cum illo qui sedebat in equo et cum exerci-
tu eius. Et apprehensa est bestia et cum illa pseu-
dopropheta qui fecit signa coram ea quibus se-
duxit eos qui acceperunt characterem bestiae qui
et adoraverunt imaginem eius. Vivi missi sunt
hi duo in stagnum ignis ardentis sulphu-
re. et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum
qui procedit de ore ipsius. et omnes aves saturatae
XX sunt carnibus eorum. Et vidi angelum
descendentem de caelo habentem clavem abyssi
et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit
draconem serpentem antiquum qui est diabolus et
sathanas. et ligavit eum per annos mille. et misit
eum in abyssum. et clausit et signavit super illum
ut non seducat amplius gentes donec consummentur
mille anni. Et post haec oportet eum solvi modico tempore.
Et vidi sedes et sederunt super eas. et iudicium datum
est illis. et animas decollatorum propter testimonium Iesu
et propter verbum dei. Et qui non adoraverunt bestiam neque
imaginem eius. nec acceperunt characterem eius
in frontibus suis aut in manibus suis et vixerunt.
et regnaverunt cum Christo mille annis. Ceteri mortuorum
non vixerunt donec consummentur mille anni. Et haec est
resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in
resurrectione prima. in his secunda mors non habet potestatem.
sed erunt sacerdotes dei et Christi. et regnabunt cum illo
mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni. sol-
vetur sathanas de carcere suo et exibit et sedu-
cet gentes quae sunt super quattuor angulos terrae gog
et magog. et congregabit eos in proelium quorum numerus
est sicut arena maris. et ascenderunt super latitudinem
terrae. et circuierunt castra sanctorum. et civitatem
dilectam. Et descendit ignis a deo de caelo et devo-
ravit eos. et diabolus qui seducebat eos missus
est in stagnum ignis et sulphuris. ubi et bestia et
pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in saecula
saeculorum. Et vidi thronum magnum candidum
et sedentem super eum a cuius aspectu fugit
terra et caelum. et locus non est inventus ab eis. Et vidi
mortuos magnos et pusillos stantes in conspec-
tu throni. et libri aperti sunt. et alius liber aper-
tus est qui est vitae. Et iudicati sunt mortui ex
his quae scripta erant in libris secundum opera ipsorum.
Et dedit mare mortuos suos qui in eo erant. et
mors et infernus dederunt mortuos suos qui
in ipsis erant. Et iudicatum est secundum opera ipsorum.
Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis.
Haec mors secunda est stagnum ignis. Et qui non est inventus
in libro vitae scriptus missus est in stagnum ignis.
Et vidi caelum novum et terram novam. primum XXI
enim caelum et prima terra abiit. et mare iam
non est. Et ego Iohannes vidi civitatem sanctam
Ierusalem novam descendentem de caelo paratam
sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vo-
cem magnam de throno dicentem. Ecce taberna-
culum dei cum hominibus. et habitabit cum eis.
et ipsi populus eius erunt. et ipse deus cum eis erit eorum
deus. Et absterget deus omnem lacrimam ab oculis
eorum. et mors ultra non erit. neque luctus neque clamor
neque dolor erit ultra quae prima abierunt. Et
dixit qui sedebat in throno. Ecce nova fa-
cio omnia. Et dixit mihi. Scribe. quia haec verba fidelissi-
ma sunt et vera. Et dixit mihi. Factum est. Ego sum al-
pha et ω. initium et finis. Ego sitienti dabo de
fonte aquae vivae gratis. Qui vicerit posside-
bit haec. et ero illi deus et ille erit mihi filius. Timi-
dis autem et incredulis et execratis et homicidis et for-
nicatoribus et veneficis et ydolatris et omnibus
mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti
igne et sulphure quod est mors secunda. Et ve-
nit unus de .vii. angelis habentibus phialas

nalis vii plagis novissimis. et locutus est mecum dicens.
Veni ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustu-
lit me in spiritu in montem magnum et altum. et osten-
dit mihi civitatem sanctam ierusalem descendentem de
celo a deo habentem claritatem dei. lumen eius simile
lapidi precioso tamquam lapidi iaspidis sicut cristallum.
Et habebat murum magnum et altum habens portas xii.
et in portis angelos xii. et nomina scripta que sunt
nomina xii tribuum filiorum israel. Ab oriente por-
te tres. Et ab aquilone porte tres. Et ab austro por-
te tres. Et ab occasu porte tres. Et murus civitatis habens
fundamenta xii. et in ipsis xii nomina xii apostolorum
et agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensu-
ram arundineam auream ut metiretur civitatem
et portas eius et murum. Et civitas in quadro posi-
ta est. longitudo eius tanta est quanta altitudo. Et men-
sus est civitatem de arundine per stadia xii milia. Lon-
gitudo et latitudo et altitudo eius equalia sunt. Et men-
sus est murum eius c. xl. iiii. cubitorum mensura
hominis que est angeli. Et erat structura muri eius
ex lapide iaspide. ipsa vero civitas auro mundo simi-
le vitro mundo. Fundamenta muri civitatis omni
lapide precioso ornata. Fundamentum primum iaspi-
dis. Secundus saphirus. Tercius calcedonius. Quartus
smaragdus. Quintus sardonix. Sextus sardius.
Septimus crisolitus. Octavus berillus. Nonus to-
pazius. Decimus crisoprassus. Undecimus iacin-
thus. Duodecimus amatistus. Et duodecim por-
te xii margarite sunt per singulas. Et singule
porte erant ex singulis margaritis. Et platea ci-
vitatis aurum mundum tamquam vitrum per-
lucidum. et templum non vidi in ea. Dominus enim
deus omnipotens templum illius est et agnus. Et ci-
vitas non eget sole neque luna ut luceant in ea. nam
claritas dei illuminabit eam. et lucerna eius est agnus
est. Et ambulabunt gentes in lumine eius. et reges
terre afferent gloriam suam et honorem in illam. Et por-
te eius non claudentur per diem. nox enim non erit il-
lic. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. Non in-
XXII trabit in eam aliquid coinquinatum fa-
ciens abominationem et mendacium. nisi qui scripti sunt
in libro vite et agni. Et ostendit mihi fluvium
aque vive splendidum tamquam cristallum pro-
cedentem de sede dei et agni in medio platee eius.
Et ex utraque parte fluminis lignum vite af-
ferens fructus xii per menses singulos reddens
fructum suum et folia ligni ad sanitatem genti-
um. Et omne maledictum non erit amplius. Et se-
des dei et agni erunt in illa. Et servi eius servi-
ent illi. et videbunt faciem eius. et nomen eius
in frontibus eorum. et nox ultra non erit. et non egebunt
lumine lucerne neque solis. quoniam dominus deus
illuminabit illos. et regnabunt in secula seculorum.
Et dixit mihi. Hec verba fidelissima et vera sunt. Et do-
minus deus spirituum prophetarum misit angelum suum
ostendere servis suis que oportet fieri cito. Et ecce ve-
nio velociter. Beatus qui custodit verba prophetie
huius libri. Et ego iohannes qui vidi et audi-
vi hec. Et postquam audissem et vidissem ceci-
di ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hec osten-
debat. Et dixit mihi. Vide ne feceris. conservus tu-
us sum et fratrum tuorum prophetarum et eorum qui
servant verba libri huius. tempus enim prope est.

Qui nocet noceat adhuc. et qui sordidus est sordes-
cat adhuc. et iustus iusticiam faciat adhuc.
Ecce venio cito. et merces mea mecum est red-
dere unicuique secundum opera sua. Ego sum alpha
et ω. primus et novissimus principium et finis. Be-
ati qui lavant stolas suas ut sit potestas eorum in li-
gno vite. et per portas intrent civitatem. Foris
canes et venefici. et impudici et homicide
et ydolis servientes. et omnis qui amat et facit men-
dacium. Ego iohannes misi angelum meum
testificari vobis hec in ecclesiis. Ego sum genus
et radix david stella splendida matutina. et sponsus
et sponsa dicunt veni. Et qui audit dicat veni. Et qui
sitit veniat. et qui vult accipiat aquam vite gratis.
Contestor ego omni audienti verba prophetie libri
huius. Si quis apposuerit ad hec. apponet deus super illum
plagas scriptas in libro isto. et si quis diminuerit de
verbis libri prophetie huius auferet deus partem eius
de libro vite et de civitate sancta. et de hiis que scripta
sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet
istorum. Etiam venio cito. Amen. Veni domine ihesu.
Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus vobis.
Amen.

Iohannes apostolus et evangelista a domino christo electus atque
dilectus in tanto amore dilectionis ad eo est ut in cena
super pectus domini recumberet. et ad crucem astan-
tem soli matrem suam commendaret. Ut quem nubere
volentem ad amplexum virginitatis asumpserat
ipsi etiam custodiendam virginem traderet. Hic itaque cum
propter verbum dei et testimonium ihesu christi exilio in path-
mos insulam traderetur. illic ab eodem apocalip-
sis providencia describitur. ut sicut in principio cano-
nis .i. libri geneseos incorruptibile principium
prenotatur. ita et incorruptibilis finis per virginem in
apocalipsi redderetur dicentis. Ego sum alpha et ω. i.
inicium et finis. Hic est iohannes qui sciens supervenisse
diem exitionis sue. de tempore convocatis in ephe-
so discipulis descendit in defossum sepulture sue
locum. oratione completa reddidit spiritum tam a
dolore mortis extraneus. quam a corpore carnis
corruptione noscitur alienus. cuius tamen scripture
dispositio et libri ordinatio ideo a nobis per singula non expo-
nitur. ut nescientibus inquirendi desiderium colloce-
tur. et querentibus laboris fructus. et deo magisterii
doctrina servetur.

Incipiunt concordancie biblie distincte per v. libros. Primus liber agit de hiis que pertinent ad depravacionem pravi hominis cum suis oppositis contrariis. Sunt partes prima est de peccato et eius effectibus. Secunda de vii viciis principalibus et eorum rubricis et de eorum oppositis et eorum rubricis. Tercia est de viciis oris cum suis rubricis et eorum oppositis et de v sensibus. Quarta est de predictis viciis quidem multiplicatis et eorum oppositis.

Prima pars primi libri incipit de peccato et eius effectibus

Contra peccatum simpliciter.
2 De pondere peccati. 3 De excecacione peccati
4 De duricia peccati.
5 De laqueo peccati sive vinculis mali
6 De adventionibus in peccatis

Secunda pars primi libri incipit de vii viciis principalibus et eorum oppositis et primo de vicio gule et suis rubricis.

7 De vicio gule.
8 De ebrietate
9 Contra gulam et ebrietatem et eorum affectus sive de malo convivio et mala ebrietate.
10 Contra curiositatem ciborum.
11 Contra provocantes ad edendum.

De abstinencia et eius rubricis.

12 De abstinencia vel parcitate sive sobrietate.
13 De abstinencia in carnalibus desideriis habenda. Sive quod caro per maceracionem subicienda sit spiritui.
14 De ieiunio
15 Contra indiscretam abstinenciam.
16 De bono convivio.
17 De bona ebrietate

De vicio luxurie et eius rubricis.

18 De luxuria et eius affectibus sive luxuria fornicatorie.
19 De spirituali fornicacione.
20 Contra adulterium
21 Contra defloracionem.
22 Contra meretricium.
23 Contra incestum
24 Contra procos.
25 Contra sodomiticum.
26 De malo osculo.
27 De bono osculo.
28 De vicio modis et malis mulieribus.
29 De mulieribus bonis.
30 Quod multi sunt sb.

De castitate et eius rubricis.

31 De castitate sive continencia.
32 De duplici continencia mentis et corporis
33 De virginibus et virginitate
34 Contra nimis confidentes de continencia
35 De viduis et viduitate.
36 De coniugio et coniugatis
37 Contra impugnantes nimium

De cupiditate et eius rubricis.

38 Contra cupiditatem
39 Contra fraudes emencium et vendencium sive de negociacionibus. Contra negociatores
40 Contra usuram malam sive usurarios
41 De usura bona sive de feneratoribus.
42 Contra accipientes cum non indigeant.
43 Contra querentes et detinentes fistulas
44 Contra detentores mercedis mercenarii et sive debitorum.
45 Contra furtum et fures.
46 Contra sacrilegium
47 Contra detentiones decimarum.
48 Contra symoniacos sive symoniam.
49 De quatuor viciis quorum clamor venit ad dominum.

Contra eos qui iniuste auferunt vel retinent res alienas.

50 Quod raptores et usurarii teneantur ad restitucionem vel ad recompensacionem dampni vel dampnabuntur.
51 Quod divicie adquisite furto, preda, calumpnia, mendacio et usuris et de rebus ecclesiasticis parum durant; que non solum cito pereunt multis modis sed suos perimunt possessores.
52 Contra divites huius seculi et potentes
53 Quod dives difficile salvatur.
54 Quod licitum est habere divicias
55 Contra spem impiorum.
56 Contra illos qui in humanis spem ponunt auxiliis.
57 Quod in consiliatoribus non sit fidendum.
58 Quod semper in domino confidendum.

De contemptu rerum terrenarum sive presentis vite.

59 De diviciis spiritualibus.
60 Ad contemptum diviciarum.
61 De commendacione paupertatis.
62 Quod eciam paupertate et adversitate crevit in spiritualibus, in diviciis et prosperitate decrevit.
63 De hiis qui mittere lactant mundum.
64 De miseria et labore humane vite.

De avaricia et eius rubricis.

65 Contra avariciam et cupiditatem et eorum affectus sive quod prosperitas mundana sive amator mundi vel appetitus temporalium habet mala sequencia hominum faciunt.
66 Contra duriciam cordis sive eorum in compassione. Tacens.

67 Contra volentes accomodare sive de exhortacione ad comodandum egenis.

De misericordia et eius rubricis.

68 De misericordia divina sive de dulcedine divine misericordie in pauperes.
69 De gracia dei.
70 De hiis qui nulla spe meritorum suorum vocati sunt a domino.
71 De coniunccione misericordie et iusticie.
72 De commendacione misericordie
73 De misericordia hominis.
74 De compassione.
75 De bona voluntate dandi sive quod dominus non quantum sed ex quanto quid fiat considerat. Ad liberalitatem sive ad largitatem.
76 De largicione elemosine et eius effectibus.
77 De commendacione elemosine et eius effectibus.
78 Quod hylaritate danda elemosina sit.
79 Quibus danda est elemosina et quod non est danda non indigentibus.
80 Contra dantes histrionibus.
81 Contra eos qui offerunt deo peiora
82 Quod elemosina sit danda de iustis.
83 Quod immolacio ex rapina non deo accepta sive quod ex illicitis elemosina non debeat
84 De malorum oblacionibus per deum. Contra eroganne et per eas non recipiendis.
85 Quod oblacio iusti est deo accepta.
86 De visitacione pauperum et hospitalitate
87 Ad visitacionem infirmorum et eorum consolacionem.
88 Ad miseriam communem.

De superbia et eius rubricis.

89 Contra superbiam et eius effectus.
90 Contra superbientes ex genere.
91 Contra superbientes ex pulchritudine.
92 Contra superbientes ex superfluitate et gloria vestium, seu de luxu vestium.
93 Contra superbientes et glariantes in prosperis et superfluitate diviciarum.
94 Contra superfluitatem edificiorum.
95 Contra superbientes ex probitate.
96 Contra superbientes et inflantes de sciencia.
97 Contra superbiam claustralium.

De humilitate et eius rubricis.

98 De humilitate et fructu eius.
99 Quod qui vult ad virtutem ascendere
100 Primus debet per humilitatem descendere.
101 De vocacione humilium sive quod dominus abiectos mundi elegit.
102 Quod perfectus debet arbitrare se imperfectum vel quod semper debet homo reputare se esse indignum bonum et dignissimum mali.
103 Quod qui comparat se meliori humiliatur et qui deteriori in superbiam elevatur vel ex.
Quod sancti quanto magis interna dei caritatis perspiciunt tanto magis se non esse conspiciunt vel quod iusticia vera compacitur. Contra
104 De ficta humilitate superborum. Contra deo nulla sit.
105 De obediencia et eius commendacione et per propria volu

tate sperenda et contra inobedientes sive contumaces.
107 Qd mal. prelatis est obediendum in hiis que secundum deum precipiunt. bonis autem non est obediendum in malis.
De vana gloria et eius rubricis.
108 Contra inanem gloriam.
109 Contra ineptam leticiam.
110 De risu.
111 112 De brevitate presentis vite et glorie temporalis et vanitate hominis. seu contra presentores longe vite.
113 Contra ypocritas et simulatores vel quibus signis cognoscantur.
114 Contra illos qui minora observant et maiora pretereunt.
115 Qd occulte existens in genere vicio vel peccato sepe iusto dei iudicio latere non potest. ¶ Ibunt
¶ Hec opposita sunt precedentibus.
116 De intentione bona vel mala
117 Qd omnia facienda sunt causa dei et non causa temporalis lucri.
118 Qd omnia bona nostra sunt deo attribuenda et qd pro ipsis laudandus est.
119 Qd non debemus humanam favorem querere in operibus nostris.
120 Contra eos qui opera sua virtutis sue ascribunt.
121 Ad occultationem bonorum qd maxime debent facere novicii.
De ira et eius rubricis.
122 Contra iram et eius affectus.
123 De ira ne transeat in odium mentis.
124 Contra impacienciam.
De mansuetudine paciencie.
125 De mansuetudine.
126 De paciencia. ¶ Ius-
127 De paciencia habenda in contumeliis illatis.
De invidia et eius rubricis.
128 Contra invidiam et eius affectus.
129 Contra insultantes irridentes. contra incommodum aliorum.
130 Contra odium.
131 Contra discordiam.
132 De mala singularitate.
133 Contra eos qui reddunt mala pro bonis.
134 Contra reddentes malum pro malo et contendentes vindicam. ¶ dicam
135 Contra homicidium.
136 Qd nemo preter alium quam se nocere vel de hiis qui primum vim instrumento sue offensionis.
137 Contra coniurantes. sive malo concordantes. vel conspirationem facientes contra alios.
¶ Hec opposita sunt precedentibus.
138 Ad congratulationem.
139 De amicicia sive de amore proximi.
140 De dilectione inimicorum.
141 De unitate et concordia et eorum fructu.
142 De pace servanda cum omnibus sive de pacificante. vel de sedante tumultum murmur et iram.
143 De indulgentia fratrum odii.
144 De reconciliatione.
De accidia seu tristicia et eorum rubricis.
145 Contra accidiam sive tedium boni et pigros et eorum effectus.
146 Contra malam tristiciam seculi.
147 Qd non sit flendum vel tristandum pro mortuis. nec pro temporalibus incommodis sit gaudendum.
148 Contra sompnolenciam. sive qd vigilandum est. sive contra malam securitatem.
149 Contra sompnia varia.
150 Contra ocium.
151 De tempore et eius amissione.
152 Contra negligentes.
153 Contra omissiones sive delicta vel peccata venalia. sive contra illos qui parva negligunt et paulatim decidunt in maiora.
¶ Opposita precedentibus.
154 Ad spiritualem leticiam. sive de hyllaritate operis.
155 Ad fervorem proficiendi et sollicitudinem ad implendi omnia seu qd mane surgendum est. vel de mente nescia necessitudinis
156 Qd semper proficiendum sit in melius. ¶ Terescere.
157 Qd semper debemus ascendere.
158 Qd preceptis semper addenda sunt consilia.
Tercia pars primi libri incipit. et prima de viciis oris. sive de mala lingua.
159 De vicio lingue. ¶ loquam-
160 Contra verbosos. sive linguam dissolutam.
161 Contra eos qui loquuntur de terrenis.
162 Contra iactantiam. seu linguam magniloquam
163 De mendacio et falso testimonio.
164 Contra iurantem indiscrete et periurantem. vel de iuramento.
165 De iuramento quid licitum sit.
166 Qd iuramentum non est licitum.
167 De voto solvendo sive contra indiscrete voventem vel promittentem.
168 Contra detractores.
169 Contra blandientem presentibus et detrahentem absentibus.
170 Contra susurrantem bilinguem et seminantem discordiam.
171 De lingua dolosa.
172 Contra accusatores.
173 Contra eos qui secreta revelant
174 Contra suspiciosos et temere iudicantes vel qd stulti et mali similes putant bonos.
175 Contra perstrepentem et corrumpentem linguam.
176 Contra adulatores et de adulatione
177 Contra murmuratores. seu murmurationem.
178 Contra eos qui murmurant de operibus dei.
179 Contra blasphemiam.
180 Contra rixam seu litigantes et obprobrium vel contumeliam inferentes.
181 Contra linguam clamosam. et contenciosam.
182 Contra amaram et asperam linguam.
183 Contra linguam maledictam.
184 Contra incantationes sive coniurationes demonum. sive sortilegium.
De virtutibus lingue. seu de bona lingua
185 De bono lingue sive qd omnia verba sunt ¶ ad edificacionem
186 De veritate.
187 De custodia lingue et de silencio.
188 De indiscreto silencio.
De quinque sensibus et eorum rubricis.
189 Contra peccatum visus.
190 Qd non licet intueri qd non licet concupiscere.
191 Contra illos qui oculos habent vagos.
192 Contra peccatum auditus
193 Contra peccatum olfactus.
194 De quinque sensibus et eorum custodia.
Quarta pars primi libri incipit et prima de vii viciis criminalibus coniunctim multiplex et eorum oppositis.
195 De vii viciis criminalibus coniunctim.
196 De vii speciebus sancti donis.
197 De datis sive de donis dei.
198 De quaternario peccatorum.
199 De triplici acie diaboli sive de triplici ternario peccatorum.
200 De triplici remedio contra aciem diaboli sive secundo ternario.
201 De multiplici numeracione viciorum.
202 De multiplici numeracione viciorum.
203 De electione harum pestium sive malarum sive de vero homine eruendo. et pro-
Secundus liber agit de hiis que pertinent ad viam cum suis oppositis. cuius duo sunt partes. prima est de provocatione conversionis ad penitenciam et suis rubricis. et de novicii conversione. Secunda est in iure querendi. quia conversionem et eius rubricis. in confessione et eius rubricis. et satisfactione. et eius rubricis. Prima pars secundi libri incipit de provocatione conversionis ad penitenciam
204 De contempnente alios sive qd de salute aliorum soliciti esse debemus.
205 De contemptu mundi seu ... sione a seculo vel peccato. qui
206 De conversione seu provocatione ad penitenciam vel conversionem.
207 Quod enormes peccatores conversionis persuadent doctrina et exemplo.
208 Qd integra cogitatione et opere sit conversio. si eciam circumstancie peccatorum renunciatur.
209 Qd accelleranda est penitencia

xvii· de causis· tur' constituti·
210 Contra eos qui differunt quin
211 Qd mali et impenitentes moriuntur ante tempus a deo prefixum vel constitutum·
De novicis converso·
212 Ad novicios conversos·
213 Qd insipientes neophiti leviter sunt tractandi et docendi·
214 Qd non est presumendum in principio
Secunda pars secundi libri incipit et primo de contricione seu de penitencia· cautionis·
215 De amaritudine contricionis et sui reprehensione sive compunctione·
216 De lacrimis multiplicibus que habunde sunt seu de amaritudine
217 Qd quantumlibet iusto penitencia necessaria sit penitencia· pnie·
218 De pena et armis penitencie· seu armatura di-
219 De aquis transeuntibus de mediis moncium i· sepultratum contricionum et bapti·
De confessione et suis rubricis·
220 De confessione· tra sup virec·
221 Qd non discrete ponenda sunt omne
222 Qualiter debet esse confessio·
223 De confessione et fructu eius·
De satisfactione·
224 De satisfactione in hac vita·
225 De purgatione sive pena purgatorii·
226 De vestimentorum asperitate·
227 De disciplinatione·
228 De peregrinacione·
229 De genu flectione·
230 Qd quantum idem plage ... tuorum ei placere prima peccatorum· et quantum se exposuerit in deliciis tantum debet servire deo in iusticia·
231 De tuario contricionis· et confessionis et satisfactionis·

Tercius liber agit de hiis que pertinent ad bene pugnantes et succumbentes in bello spirituali cum aliquibus oppositis· cuius due sunt partes· In prima comprehenduntur temptaciones diaboli· persecuciones multiplex utilitas tribulationis divinum auxilium perseverancia in bono et corona vite eterne que debetur pugnanti· In secunda continetur inconstancia· residiuo perseverancia in malo· consorcium malum et bonum· et pena eterna que debetur in bello spirituali succumbenti·
Prima pars tercii libri de temptacione·
232 Quod recedentibus ad dominum et redire nolentibus et disponentibus· et post collatam graciam graviter insurgunt demones ad temptaciones sive quod diabolus magis infestat cum expellitur·
233 De primis motibus·
234 De temptacione·
235 Contra eos qui temptant dominum·
De diabolo et eius rubricis·
236 De instantia diaboli

237 Qd sit modica diaboli potestas si homo resistat·
238 Qd diabolus semper invitet ... minare celestia· et sequi terrena·
239 Qd diabolus sit crudelis et nunc est durus·
240 Qd via domini angusta sit in principio
241 Qd homines venduntur diabolo propter peccatum· Titine·
242 De diabolo et eius casu· De tribulatione et eius multiplici utilitate ad consolacionem·
243 Qd amplectanda est quia deo ... in missa tribulacio· ofensatorum·
244 Qd deus ex gratia flagellat· sive quos diligit tribulacionum sepe exponit·
245 Qd dominus extra pascit·
246 Qd sancti delectabilem reputant afflictionem temporalem et consolantur ex ea·
247 Qd in tribulacione sepe queritur deus seu quod tribulaciones reducunt homines ad deum
248 Qd tribulacio erudit·
249 Qd tribulacio fecundat·
250 Qd tribulacio defendit·
251 Qd tribulacio examinat· et purgat·
252 Qd tribulacio coronat·
253 Qd tribulacione cognoscitur homo·
254 Si iusti affliguntur· in presenti contra erit reprobis pena·
De adversitate et prosperitate quantum·
255 De collacione prosperitatis et adversitatis·
256 Qd in prosperitate mala ne sublevamur in adversitate bona ne desperemus debemus cogitare·
257 Qd in prosperitate et adherendum sit deo· sive contra illos qui deum invocant in adversis· et non in prosperis
258 Qd prosperitas parit superbiam· luxuriam et oblivionem beneficiorum dei·
De auxilio dei·
259 Qd multe sunt tribulaciones iustorum et de omnibus hiis liberabit eos dominus·
260 Qd deus afflictos et dolentes consolatur sive quod iuxta miseretur·
261 Qd dominus pugnat pro suis·
262 De auxilio dei· et spiritual·
263 Qd deo est attribuenda victoria corporal·
De perseverancia in bono· bono·
264 De bona consuetudine et perseverancia in
265 De perseverancia in loco primo·
266 De maturitate sive constancia
De premiis bonorum sive corona eterne beatitudinis·
267 De expectacione premii eterni sive quod spes eternorum pascit sanctos·
268 De premiis bonorum sive de stola corporis et anime
269 De precioso vestitu in bono et ornatu glorie vel gracie· secundum spiritum· sive quod omni tempore vestimenta nostra sint candida·
270 De eterna beatitudine sive dulcedine sive de ineffabilitate eterni gaudii·
Secunda pars tercii libri incipit et primo de inconstancia sive de instabilitate·
271 Contra instabiles sive curiosos· vel dementes in constancia et evagacione·
272 Contra ydolatras· sive quod nemo debet servire deo et mammone·
273 Contra miscentes mala bonis·
274 Contra eos qui nimis frequentant domus amicorum·
275 Contra carnalem affectum in visitando sepe parentes et eis cum eis morantur·
276 Qd non est ad peccatum advertendum quod diabolus fortior redit· sive de recidivacione·

277 Qd lapsus in peccatis post sit iustis· Titine·
De perseverencia in malo sive prava consuetudine
278 De prava consuetudine et obstinacione· sive inerubescencia mali· sive quod vix consuetudo prava dimittitur·
279 Contra senes obstinatos·
280 De corpore malorum quod totum est infectum·
281 De amaritudine vite malorum·
282 Qd mali laborem qui pro mundo tollerant non senciunt nec curant·
283 De custodia propria·
De bono et malo consorcio·
284 Qd steriles et infructuosi sunt precidendi sive de malo consorcio· consilio· colloquio· et exemplo
285 Qd peccatum unius super redundat in universitatem· ¶ vitandi·
286 Qd tolleranda sunt priorum consorcia·
287 Qd querenda sunt consorcia bonorum et confraternitas locorum religiosorum·
288 De utilitate boni consorcii·
De penis malorum ¶ circumnumeratum·
289 Qd nullum malum inpunitum· et nullum bonum
290 De penis sive supplicio inferni·
291 Qd maiores maiori pena cruciabuntur·
292 Qd pena reddetur culpe in qualitate et quantitate·
293 Qd post casum in ferni impiorum oculi aperiuntur·
Quartus liber agit de hiis que pertinent ad perfectionem vite cum suis oppositis· cuius quatuor partes sunt· Prima est de virtutibus cardinalibus· Secunda est de virtutibus theologicis cum aliquibus oppositis· Tercia est de vita activa cum suis oppositis· Quarta est de vita contemplativa cum suis oppositis· que hic dividitur in quinque partes· Prima est de bona et mala cogitacione· Secunda est de meditacione sapientie· et de sapiencia· Tercia est de oracione· Quarta est de invisibilium· sive de contemplacione·
Prima pars quarti libri incipit de virtutibus cardinalibus·
294 De prudencia que et discrecio dicitur·
295 De temperancia·
296 De fortitudine·
297 De iusticia·
298 De libra iusticie et cognicionis que ponderat dicta vel dicenda operacionis· que ponderat facienda·
299 De libra iusticie· vel facienda·
Secunda pars quarti libri incipit de virtutibus theologicis cum aliquibus oppositis·
300 De fide et articulis fidei et sacramentis·
301 De spe·
302 De caritate·
303 De dilectione dei et proximi·
De desperacione timore et presumpcione·
304 Contra desperacionem sive desperantes·
305 De pusillanimitate reproborum·
306 Contra malum timorem·
307 De presumpcione sive usurpacione·
308 De securitate iustorum·
309 Qd iusti non debent potentes timere· sed pocius pro contempnere
310 De bono timore·
311 Qd dominus non solum facta· sed cogitaciones videt· et iudicamus nostris actibus et ideo timendum·
Tercia pars· iiii· libri incipit de vita activa cum suis rubricis·
312 De vita activa·
313 De bona opera sive de labore manuum
314 De cautela et iudicio· discrecionis in bonis operibus
315 Qd prius sit laborandum et postea descendendum·
316 Qd merito bonorum operum mundis et humilibus datur intellectus

317 Quod bonis operantibus benediccio datur.
318 De bono odore et bona fama.
319 De bono exemplo sive de esse visorum secundo et quod vita sanctorum est nobis stimulus ad bonum faciendum.
320 De malis exemplis non imitandis sed et illi quidam multa exempla.
321 De vita activa et contemplativa quidam.
De malis operibus.
322 Contra mala opera. Item intellectus.
323 Quod bonitas malorum operum aufertur vel perficitur.
324 Quod male operantibus maledictio datur.
325 De scandalo. Quarta pars quarti libri incipit scilicet de contemplacione que in tres partes dividitur. Prima est de bonis et malis cogitacionibus et primo de malis.
326 Contra malas cogitaciones sive peccata cordis sunt prava desideria.
327 De malicia et profunditate cordis.
De bonis cogitacionibus.
328 De simplicitate et eius commendacione.
329 De bonis cogitacionibus seu meditacionibus.
330 De memoria nativitatis fragilitatis.
331 Quod peccata nostra et dei beneficia. Item et mortis debemus ad memoriam reducere.
332 De noticia peccati.
333 Quod frequens debet esse memoria peccatorum propter inquisicionem vel festinandum quo...
334 Quod debemus habere in memoria exempla. Item sanctorum ut eos imitemur.
335 Quod debemus habere deum in memoria.
Quod sine mundicia et purgacione cordis non potest contemplacionis gratia optineri.
336 De purgacione affectus et intellectus. Item contra concupiscencias pueriles. Item occiosis ad percipiendam graciam contemplacionis vel de mundicia sine qua nemo videt deum.
337 Quod in solitudine vacandum est studio sapiencie et contemplacionis vel de deserta quiete contemplativorum sive de bona singularitate.
338 Quod hii qui corde visibilibus inherent invisibilia negligent et contra.
339 Quod plerumque interius minor est ad singula sensus sive de minima occupacione.
De meditacione sive de contemplacione sapiencie cum suis rubricis.
340 De assidua meditacione sapiencie vel legis divine et eius commendacione sive quod talis...
341 Quod libenter debemus. Item meditacio utilis est investigare et audire sapienciam.
342 Quod non solum legendo meditando sed orando et operando querenda est et quomodo.
343 Quod per dilectacionem dei. Item placeo sapiencie precipue optinetur hec gracia.
344 Quod gracia contemplacionis sapiencie non humana virtute sed a deo donatur.
345 Quod duplex est virtus vere contemplacionis que dicitur porcio Marie inflammat enim affectum per dei dilectionem et illuminant intellectum per invisibilium.
346 Quod multiplex est sola. Item cognicione enim divine sapiencie sine sancte scripture in qua reliquias tribuli que strion et tertio...
347 Quod de multiplici commendacione. Item contemplative sapiencie que sanctificat beatificat letificat et exortat et que est.
348 Contemplacio est. Item precipua gracia libera mentis perspicacia in sapi-
entum spectacula cum ad miracione suspensa.
349 Ad primum pertinent. Item pensa-
350 Ad secundum pertinent.
351 Ad tercium pertinent.
352 Ad quartum pertinent.
Contra insipientes sive de insipiencia.
353 Contra sapientes huius mundi. Item contra...
354 Quod non est sapiencia nisi peccatum regis.
355 Contra vim stultum sive de stulticia.
356 Quod expoliandi sunt egypcii ut dicitur.
357 Contra qui sectantibus. Item hebreorum scienciis inherent.
De consilio sive consulente.
358 De consulente alios sive de consilio.
359 De consilio sumendo sive contra spernentes vel non requirentes sana consilia.
360 Contra pravorum consilia.
361 Contra tacentes veritatem cum vocantur.
362 Quod veritas aliquando. Item ad consilium occultanda est et tacenda.
De oracione cum suis rubricis.
363 De oracione et eius efficacia.
364 Quod prius preparanda est vita ut sit oracio fructuosa. Item ab oracione.
365 Quod turbulente cogitaciones abici debent.
366 Quid petendum sit in oracione.
367 Quod orandum sit cum lacrimis.
368 De instancia oracionis.
369 Quod aliena oracio utilis est.
370 Quod dominus non exaudit peccatores.
371 De cita dei exaudicione.
372 Quod deus supra id quod petitur dat.
De contemplacione dei sive invisibilium.
373 Quod infatigabili mentis suspensione querenda est dei cognicio.
374 Non plus sapere quam oportet sapere vel de inestigabili dei excellencia sive cognicione sive contra stulte vel presumptuose scrutantes celestia et de eo quod nemo audeat perscrutari iudicia dei.
375 De stupore contemplancium.
376 De suspiriis et desideriis.
377 De cantu sive laude dei.
378 Ad gratiarum acciones sive quod gratias simus deo.
Opposita precedentibus.
379 Contra ingratitudinem de beneficiis dei vel hominis.
380 De interruptore oracionis et contra clericos indevote et irreverenter psallentes verba domini. Item sincopantes et prescindentes verba.
381 Contra cantilenas sive eos. Item dominique delectantes in melodiis.
382 Quod diebus dominicis et festivis non est vacandum ocio corporis nec choreis et communibus sive aliis peccatis sed laborandum est in laude dei omnino.
Quintus liber agit de diversis personis et quibusdam aliis que ad eos pertinent cum aliquibus oppositis cuius hee sunt partes. De sacerdotibus prelatis et subditis. De corripientibus correccione et predicatoribus. De dominis et servis. De iudicibus et advocatis et oppressoribus pauperum. De parentibus et filiis. De Christo et antichristo. Primo de sacerdotibus.
383 Ad sacerdotes et eorum continenciam abusiva sive contra sacerdotes fornicantes.
384 De preparacione ad sacramentum suscipiendum.
385 Contra indigne sumentes vel frequentes eucharistiam.
386 De pluvia et matutina et prima.
De prelatis cum suis rubricis. Item de vita...
387 Quales et quantum instituendi sunt prelati et eligendi.
388 Contra eos qui se ingerunt in prelacione vel predicacione vel quibus signis cognoscantur.
389 Quod prelatus vel. Item ambiciosi predicator debet omnibus preminere vita et opere.
390 Quod prelatus debet esse predicator.
391 Quod prelatus sive predicator debet verbum in corde pascere.
392 Quod prelatus sive predicator debet scienciam in verbis et in corde per intellectum.
393 Quod quanta sit maxime necessaria prelatis et predicatoribus.
394 De cura pastorali sive sollicitudine prelatorum.
395 De affectu prelatorum quod subditos.
396 De condescensu prelatorum.
397 Quod merito et exemplo boni prelati prosperatur et salvatur plebs.
398 Quod merito malorum prelatorum punitur populus.
399 De corrupcione populi per prelatos vel exemplo vel defectu eorum in omissione officii.
400 Quod diabolus magis nititur subvertere aliquem prelatum quam multos laicos propter corrupcionem exempli.
401 De pena et ejeccione malorum prelatorum.
402 Contra pravos prelatos. Item doctores ambiciosos vel de sigillacione malicie.
403 Contra prelatos. Item prelatos malos et eorum instituciones.
404 Quibus bestiis vel aliis rebus assimulantur.
A domino mali prelati propter multitudinem eorum malicie...
405 Quod vicini malorum prelatorum sunt magistri mali et adulatores diliguntur et exaltantur et boni aspernantur et deridentur.
406 Contra taciturnitatem prelatorum.
407 Contra prelatos et alios. Item clamosos quibus adulatores vel corripientes et palpantes...
408 De avaricia prelatorum. Item...
409 Quod clerici laicis sunt peiores.
410 Contra turpe lucrum sive negociatores clericorum.
411 Contra clericos qui dicunt se reprehendi coram laicis.
412 Contra eos qui habent plura beneficia ecclesiastica.
413 Quod res ecclesie non sunt dande parentibus non indigentibus vel aliis pauperibus et qui eas dant parentibus furtum committunt.
414 De reverencia subditorum quam debent bonis et eciam malis prelatis.
415 Contra eos qui fastidiunt

subiecti qui imitantur.

De corripiente et correctione.

216 De zelo prelatorum vel magnanimitate, sive de ira disciplinae.

217 Quod sacerdos vel rector prelatus reprehensor prius sedet discutere et postea alios cum modestia corripere.

218 Contra reprehendentes alios.

219 De correctione quae gravem et … Quod cum lenitate et … modestia debet fieri castigatio.

220 Quod cum lenitate et … modestia debet fieri castigatio.

221 Quod suavis correctio corrigit rigida et aspera deteriores facit et quod spiritu lenitatis corripiendi sunt mali.

222 Quod per exemplum unius castigentur alius, sive quod bonus proficit de pena et subita morte alii.

223 Quod boni subditi possunt … malos prelatos monere et consulere ad salutem et quamquam … verentur se reprehendere ubi enormiter excedunt.

224 Quod non omni tempore debet fieri castigatio.

225 Contra contemnentes castigationem vel detestantes correctionem, sive quod iniusti semper sunt contra verba iustorum.

226 De dura correctione contra induratos inobedientes incorrigibiles et antiquatos in peccatis, et de potestatibus malis.

227 Quod stultus prius … non proponendo sit confundendus et postea docendus.

228 Quod reprobis odiosa est … correctio vel predicatio, et quomodo dicunt correctores vel predicatores male sentire de fide quos sepe verberant, incarcerant et occidunt. Contra excusantes peccata.

229 Contra eos qui excusant peccata, sive qui se …

230 Contra eos qui … iustificant, dicunt ideo sic expono nec reputetur avarus et iudeatur singularis, et non porto honesta vestimenta ne derideantur et timent bona agere propter verecundiam hominum et sociorum.

231 Quod corruptio corporis signum est interioris hominis.

De predicatoribus.

232 De consolatione vel alios consolante.

233 De instruente alios.

234 De lingua exponente scripturas.

235 De evangelizante.

236 Quod prelatus vel predicator prius debet discere quam docere.

237 Contra pravos predicatores et prelatos ante etatem legitimam constitutos.

238 De emissione predicatorum vel …

239 Quod nemo nisi a Deo … prelatorum vocatus predicet vel audiat prelatus esse.

240 Quod maximos predicatores vocat aliquando Deus de quibus facit predicatores. … res.

241 Quod Deus ex gratia dat predicationem et predicatores.

242 Quod Deus ex ira subtrahit predicationem.

243 Quod necessaria sit predicatio … et predicatores … ribus vita opus cum doctrina.

244 De unitate et concordia predicatorum.

245 De constantia securitate et fortitudine predicatorum et prelatorum.

246 Quod per fidelem predicatorem augetur virtus et gratia predicandi.

247 Quod bonis ministratur verbum et habundat, malis subtrahitur.

248 Quod merito predicatoris fructuosa et infructuosa sit predicatio.

249 Quod dispensanda est predicatio pro loco et tempore et capacitate auditorum quae si rara non sufficit sed assidua vilescit.

250 Quod quandoque predicandum … sit in utilis auditoribus.

251 Quod secreta dei mystica non sunt malis revelanda vel predicanda.

252 Quod digni sunt operarii mercede sua et quod seminantibus spiritualia danda sunt temporalia.

253 Contra illos qui sibi soli vivunt et predicare nolunt, sive illos qui abscondunt talentum dei.

254 Contra predicatores qui predicant …

255 De effectu predicationis … verbi dei sive de multiplici efficacia ibidem.

256 De fame verbi dei.

257 Quod mala contingunt pro fame dei.

258 Quod deus … verbum dei non … audire.

259 Hiis qui ad tempus credunt.

De dominis et servis.

260 De dominis erga servos.

261 De servis erga dominos.

262 De fidelitate. De iudicibus et advocatis.

263 De iudicibus.

264 Contra vel alios precipitantes sententiam.

265 Contra advocatos.

266 Contra acceptores munerum vel de eorum contemptu spiritualiter iudicio.

267 Contra acceptores personarum et … pendentes pauperes spiritualiter … iudicio.

268 Quod Deus non est acceptor personarum.

Contra potentes opprimentes pauperes et extorquentes.

269 Contra malos legatos archidiaconos …ales visitatores et eorum superfluitates inequitates et alias et … eorum immoderatas ex…

270 Contra impugnantes … actiones miserabiles personas et pauperum oppressores, sive contra exactores et rapinas et calumpnias in subiectos.

271 Quod iusti derident in presenti, sive quod mali persecuntur despiciunt et detestantur bonos qui furibundi …

272 Contra eos qui dum mere … putant pent pauperes.

273 Quod mali non puniuntur servire in bonos in quantum vellent. … spoli…

274 Quod iusti foris sunt despecti intus vero …

De parentibus et filiis.

275 De instructione filiorum in infancia et iusticiam et scientiam.

276 De filiis erga parentes.

De unitate trinitate et deo.

277 De angelis.

278 De unitate dei et eternitate eius potentia.

279 De pluralitate personarum sive de trinitate.

280 De verbo eterno et eterna eius generatione.

281 De nativitate Christi, sive de eius incarnatione ad confusionem iudeorum.

282 De multiplici apparitione domini.

283 De passione domini et multiplicibus eius obprobriis.

284 De accipiendo calicem dominice passionis.

285 Qualiter debemus passionem domini imitari et quod eam in nobis debemus …

286 De sequela domini. … implere.

287 De effectu dominice passionis, sive quod per passionem domini omnia mala delentur dulcorat et quod salubris sit.

288 Quod memoria dominice passionis omnia mala dulcorat. … tractis.

289 De virtute crucis et eius signis, sive de …

290 De resurrectione Christi.

291 De ascensione domini.

292 De emissione spiritus paracliti. … dei.

293 De ira vindicte pro supplicium vel de ira.

294 De severitate et equitate dominice stricte.

295 De terrore iudicii.

296 Quod in iudicio omnia manifesta erunt.

297 De memoria iudicii, sive quod futurum iudicium prevenire debemus.

298 De resurrectione Christi corporum, sive de resurrectione generali.

299 De paucitate salvandorum.

De antichristo pessimo.

300 De antichristo. … Christi.

301 De maxima tribulatione in tempore antichristi.

302 De adventu Hely et Enoch contra antichristum.

303 De miserabili morte antichristi.

Contra vagantes ribaldos.

304 De medicis.

305 De bono et malo statu.

306 De vinculis pene et doctrine.

307 De lectulo.

308 De effectu ignis celestis.

309 De effectu ignis mundabilis.

310 De pane doloris.

311 De effectu potentie dei.

312 De signis.

313 De libro signato.

314 De nube sagitta et tonitruo.

315 De via maris et petra allegorice.

316 De repulsione iudeorum et sacrificiorum.

317 De hereticis.

318 De semine Hericte pravitatis.

319 De archa domini.

320 De edificio spirituali.

321 Contra eos qui perficiunt opera sinistrorum.

322 De ultione martyrum.

323 De ymagine dei et hominis.

324 Contra eos qui magis fortes sunt et prompti ad mala quam ad bona.

325 Quod predicatorem debet ad contemplationem celestium sublevari, qui vult ab imminentibus tribulationibus periculis et temptationibus liberari et vult pacem habere.

Primus lib. ps prima de pecco simplr

ps 16 . e obstetrante manu eius.
18 . d et calor sup eum.
12 . b stult' illudet pctm.
13 . e psequi mal.
ecc. 3 . e Sapiens cor intelligibile.
21 . a quasi a facie colubri.
ys. 47 . a Solue uincula colli.

De pondere peccati . ii.

b flauit sps tuus.
exo. 15 . c Dissolue colligacones
ys. 58 . a Onus babilonis.
13 . d Custodit animas . n.
. e Et talentum plumbi.
zach 5 . e venite ad me.
11 . Filii hom . qui iniquitate.
p.

De extecacione peccati . iii.

exo. 10 . e Extendit moyses manu.
leuit 21 . d Homo de semine tuo.
leui 19 . e Non accipias psonam.
Job 5 . e p diem incurrent tenebs.
14 . b Colligauit ab indign
21 . e Quociens lucerna.
24 . e Mane primo consurget.
28 . a lapidem qz caliginis.
34 . a In manib; abscondit . l.
ys. 6 . d excecat cor popli.
9 . a genciuin pplo q ambulabat.
13 . a Sup monte caliginosu.
29 . d Miscuit uob dominus.
42 . d Quis cecus nisi.
43 . b Educ foras pplm.
47 . b Sede et tace et intra.
50 . b Induam celos tenebris.
59 . c expectauimus lucem.
60 . a quia ecce tenebre
59 . b tunc apient' ocli.
9 . e aspicient interram
ecc. 21 . b via peccancium.
20 . exenia et dona.
pu. 3 . d via impior.
19 . c pinguefc
28 . c Non hnt furorum . f.
Sap. 4 . b ergo errauimus.
9 . c cogitacoes eni mortis.
14 . e vna . n. cathena.
Jr. 13 . d Date dno deo vro.
19 . c Defecit anima eius.
tri. 2 . a Quomodo obtexit.
3 . a In tenebrosis . co.
3 . d opposuisti nubem.
8 . a Quom obscuratu e aur.
am. 8 . d traueunt cor.
Job. 3 . d occidet sol i meridie.
9 . c Hoc e au au indiciu
9 . e In iudiciu ego in hnc.
12 . d ambulate cum luce
13 . d cum ergo accepisset
za. 11 . e o pastor et idolum.
ro. 1 . e cum cognouissent dni.
11 . e cecitas ex pte contigit.
cor. 1 . e anial q homo no pcipit.
Gal. 3 . e o insensati galathe.
ephi. 3 . c Hoc igitur dico.

9 . c Surge qui dormis.
Joh. 2 . b Q odit fem suu.
apo. 3 . d Qa dicis qmoles su.
8 . d Et conuius angelus.
9 . a et apuit puteum
16 . c et quint' angelus.
ps. —— fiat uia illor.
obscurentur ocli eor
Sic cera que fluit
Misit tenebras
Sap. 2 . e excecauit illos mal.

De duricia peccati . iiii.

exo. 4 . e indurauit cor pha.
Job. 41 . d cor eius indurabitur
ys. 49 . e Audite me duro corde.
48 . a Sciui . n. qd durus.
Je. 5 . a Indurauert faces . f.
30 . c Insanabil' e dolor . t.
17 . a peccatum iuda.
eze. 11 . d et auferam cor lap.
36 . d et auferam lap
Zach. 7 . d et malum u fri . f . n . q.
he. 3 . b qua pp sicut dicit.
act. 7 . e Dura ceruice et incircu.
Je. 4 . d quisq ad uos omis.

De laqo pecti sine de uinclis mal. 9

le. 26 . b ego dns ds vest.
Job. 18 . b inmisit eu in rethe
18 . b tenebitur planta illius.
39 . a quis dimisit onagru
pu. 5 . Iniquitates sue capiunt
5 . Constrictus eum nultis.
29 . a Homo qui blandis.
ecc. 7 . d Lustraui uniusa animo.
ecc. 21 . e laqueos pibunt.
ys. 5 . c Ve his qui trahitis.
58 . a dissolue uincla.
58 . d Si abstuleris.
eze 3 . e ecce data sut sup te.
1 . a Ite in castellu
Job 11 . d et statuit posuit
ysa laqueum parauert ocli mi.
ps. —— In laqo suo humiliauit
laqueos contrxit est.
Qui cogitauert.
et funes extenderit
In via hac . pbuit sup.
Dirupisti . qui educit uinctos
Intret incospectu . dirupisti
vincula.

De ad in vencoib; i pccis . vi.

ysa 3 . b fuit in eis.
Jer. 21 . e pp malicia studior.
23 . a ecce ego uisitabo.
26 . a et peniteas me mali
eze. 36 . c Iuxta uias.
pp malicia et iusticiam.
os. 4 . b circumdederit eos
Job 28 . Iuxta multitudine . ad.
eze. veni et facia . n tuis.

Secda ps pm lib. primo de uicio gule . vii.

Gen. 3 . b vidit mulier
24 . c Da m de coctione hc.
3 . d In sudore uultus tui.

exo. 16 . a Utinam mortui eem.
nu. 11 . a vulgus pmiscuum.
11 . e adhuc carnes
Reg. 23 . e Maledictus uir.
Reg. 8 . e egregius est unus.
Job. 3 . d no exaudiet vocem.
39 . a clamore exactoris
pu. 23 . a Qui sederis ut comedas
ecc. 21 . c Uti q homo frugi
38 . b Sup mensam magna.
luc. 8 . a Qui nesciebant uolup.
osee. 10 . e Arastis impietatem.
amos 6 . b Qui comeditis agni.
mich 6 . e Tu comedes et saturaberis
hebr. 13 . b e Optimu e n . dei gra
ps. —— Surgitis postqm sederitis
Gula padisum clausit
primogenita vendidit
Suspendit pistorem
Decollauit baptistam
Nabuzardam templum iedem
Jerlm totam subuertit
baltasar in conuiuio
manum q se scribentem aspexit
mane thechel phares et ea
dem nocte interfect' est . amon
ypsa

De ebrietate . viii.

Gen. 9 . d Bibensq uinu i ebriat.
19 . e veni inebriemus.
leu. 10 . c vinu et oe q inebriare
Reg. 18 . d Obsuare e tantum.
Reg. 16 . b erat autem hela ibi.
20 . b Benadab q bibebat.
20 . b Sm e au e audisti.
Judt. 12 . e Jocundus fcs est hau.
13 . a erant oms fatigati.
pu. 4 . a veni inebriemur
ecc. 2 . a Cogitaui in corde meo.
Sap. 2 . b venite et fruamur bonis
ecc. 31 . e vinu i iocunditate
ysa. 29 . b obstupescite et admiramini
Jer. 25 . c Sume calicem.
25 . d Bibite et i ebriamini
dan. 1 . b posuit au daniel.
5 . a Bibebant vinu et laud
osee 4 . c fornicaco et i mudicia
mi. 6 . b Q cautis ad uoc
cor. 14 . e eu i ebriatus est sp
thi. 3 . d Diaconos pudicos.
4 . e Noli ad hanc aq bi.
1 . 1 . c opts . n . epm.
11 . 7 . a Animus similit i hmn fo

Regula et ebrietate puncti et ex affectibus

Luxuriam gign ate e minuuntur sensus
Frivolate facit . ad qm pecta ducit.
Inquinat et depnat pmittit secta reuelat.
Dissoluit uite . cariue facit et rebell.
Brutalem reddit . mentis scandalu ge
Artificem . cogit . seruire . neu
Spernit . celu claudit sepelit . nia.
Cor grauat et corpus aiam necat . ducit
Mancipia ledit primogenit q vendit
Hostes letificat i digni corpe xpi
Reddit i exilia detrudit ignorantem.

pdatur · regem tollit nescit saciari ·
insanire facit · iras et iurgia mittit ·
garrulus egrotus · fatuus · hebes · et maledicus
blasphemus · cupidus · deses · pauper · gulosus ·
pro . 20 . a luxuria res
ier . 9 . b saturavi eos et
eze . 16 . d hec fuit iniquitas — luxuriantes
iac . 5 . b epulati estis
eph . 5 . e nolite inebriari
Reg iiii . 25 . b venit nabuzardan — aie.
ecc . 31 . e ruinas multas — minimina
31 . e ebrietatis animositas — frangit
exo . 32 . a sedit populus manducare
osee . 4 . e principes ydolor
4 . e sup terre et in — ydolatre
13 . b ad impleti sunt — fatuit.
deu . 33 . a incrassatus est dilectus
ecc . 19 . a vinum et mulier
ysa . 5 . e magnificenti sunt
pro . 3 . e hic a fleus
pro . 23 . e cum ne cum puri ne — ad amplexi
ecc . 31 . e vinum mistum po — cula diverti
petr . 2 . c voluptatem existi
iude . 2 . a hii sunt in epulis suis
iob . 20 . d ut impleantur
ysa . 64 . a qui comedunt carnem
naum . 1 . d sicut spine — inquinat
luc . 16 . d homo quidam erat dives
Ro . 8 . b si secundum carnem
cor . 6 . d esca ventri et venter — et dampnat
iob . 1 . e filiis tuis et filiabus
ecc . 31 . e quis est vita que in — punit
37 . e propter crapulam — tit
pro . 31 . a noli legibus
gen . 9 . d noe bibens vinum — secreta re.
pro . 23 . e contrarium loquitur
ecc . 31 . d ignis probat — dissolutum
pro . 23 . e oculi tui videbunt — mentem
pro . 29 . d qui delicate — carnem facit ei
ecc . 33 . d laxa manum illi — rebellem
petr . 2 . e hii velud irrationabilia — bestialem
Ro . 14 . d si non propter cibum — reddit
14 . e bonum est manducare — vici
cor . 8 . e si esca scandalizat — us
Sit timor in dapibus · benedictio lectio tempus ·
Sermo brevis · vultus hylaris · pars detur egenis
Absint delicie · detractio · crapula · murmur
sumptoque cibo · reddatur gratia christo ·
ioel . 1 . a expergiscimini ebrii — sensum aufert
1 . b posuit vineam — dat famem
1 . d numquid non coram se demo — cogit
luc . 19 . b adhesit vini cum — sumit
pro . 20 . e qui stultus est — venena ...
23 . e ne intuearis vinum — nat ...
ecc . 33 . e amaritudo anime
Ro . 14 . d non est regnum dei esca — celum claudit
8 . a qui enim secundum carnem sunt
cor . 15 . d caro et sanguis regnum — sepelit bonum
pro . 23 . e eris sicut dormiens
iudit . 13 . a holofernes iacebat — generat
deu . 9 . a precepit de tumulo
osee . 4 . c vinum et ebrietas
luc . 21 . e attendite a vobis — et corpus
c sic tractus sunt

c satietas divitis
ecc . 31 . c vigilia et cola
ecc . 6 . a omnis labor ho — animam necat
iob . 20 . d non remansit de cibo ei
24 . e obliviscatur ei misericordia
e pariunt in silentium
eph . 4 . e ho in nunc est
mich . 4 . b abeat quod dormit
18 . b minima hominis — convertit
ecc . 36 . a proibe panes illi — hostem
e si post est ante tue
cum sanat fuit — maciam
ecc . 36 . e in multis non escis — ledes
heb . 12 . c videte nequis for — figeram
gen . 25 . c vende mihi primogenita — fidem
ecc . 18 . e post concupiscencias tuas — hostes
heb . 13 . b habemus altare — ieiunia indigent
gen . 3 . d eiecit adam et evam — in terram de
gen . 19 . d dederunt itaque patri suo — vegetat
ecc . 29 . d melior est victus — tedium tollit
29 . d minimum pro magnum
pro . 16 . e anima laborantis
osee . 4 . c comedent et non saturabuntur — n
prov . 22 . e quam evigilabo — nescit sa.
ysa . 46 . e venite sumamus
osee . 7 . b ceperunt principes furere in saniem
ecc . 31 . e vinum multum potatum — iras et
prov . 20 . a luxuriosa res — garrulus
ecc . 34 . e noli audire eum — egrotus
iob . 28 . b nescit homo precium — fatuus
ecc . 19 . b vini hic in primo — hebes
20 . d ve terra
ysa . 5 . b ve qui consurgitis
5 . d ve qui potentes — maledicus
28 . a ve corone superbie
abac . 2 . d ve qui potum
mach . 12 . b hii autem in — blasphemus
ecc . 21 . e in ore multi prudentis — cupidus
eccles . 4 . b stultus complicat — deses
ecc . 19 . a operarius ebriosus
pro . 21 . c qui diligit epulas — pauper
23 . c vacantes potibus
prov . 23 . e quando evigilabo — gulosus
ysa . 56 . e venite sumamus
exod . 32 . b sedit populus comedere
iudic . 13 . a cave ne bibas vinum
16 . d superius iam epulis
ecclesiastes . 8 . c comedite pinguia
est . 1 . a ecce impleverunt dies
1 . a vini querere et ami
1 . b regia quoque est
Sit te munda · quia mundis omnia munda ·
Nota · omnia · quoque comprehendit genera singulorum ·
ut · Narrabo omnia mirabilia tua · quandoque
singula generum · ut · omnia per ipsum facta sunt · quandoque
maiorem partem · ut · omnia mea · tua sunt quandoque
sufficienciam · ut · omnia in gaudium a patre meo feci
1 . d adhuc illo loquente
1 . b vasti quoque regina
prov . 21 . c qui diligit epulas
23 . c noli esse in conviviis po
ecc . 37 . a aufer ame ventris
18 . e si prestes anime tue
29 . e initium vite hominis

ysay . 22 . c ecce gaudium et leticiam
66 . a qui immolat bovem
ierem . 23 . b ecce ego cibabo eos
eze . 30 . c dabo ignem de egypto
dan . 5 . a balthasar rex fecit convivium
10 . a in diebus illis ego daniel
3 . c et non cessabant
8 . c cum separant est convivium est
13 . b adimpleti sunt et saturati
math . 6 . b herodes in natali suo
Ro . 13 . c non in comessacionibus et ebrietatibus
gal . 5 . d manifesta autem sunt

Contra curiositatem ciborum · decem ·

gen . 25 . e coxit iacob pulmentum
Reg i . 2 . d da mihi carnem ut
num . 11 . a vulgus promiscuum
mt . 12 . a abiit ihesus per sata
tim . 6 . c habentes alimenta

Contra provocaciones ad edendum et bibendum · xi ·

num . 25 . a vocaverunt eos ad sacrificia
Reg . 13 . c veniat salomon nobiscum
prov . 1 . a fili mi si te lactaverint
prov . 4 . e vino inebriantur
23 . a comede et bibe dicit
22 . e cum ne et cum puri ne
Sap . 2 . b vino precioso
ecc . 31 . e ebrietatis animositas
31 . e diligentes in vino
ysa . 22 . e comedamus et bibamus
56 . e venite sumamus
ierem . 35 . b bibite vinum
35 . d tulit autem eos
ysa . 26 . d egredimini ad me et
am . 2 . d propinabitis nazareis
abac . 2 . d ve qui potum dat
math . 29 . e et dabant ei bibere
luc . 12 . b anima habes multa bona
est . 1 . b nec erat qui cogeret quod non co
Reg ii . 11 . c vocavit uriam

De abstinentia et penitentia sive sobrietate · xii ·

gen . 1 . e ecce dedi vobis
2 . d de ligno autem sciencie boni et
3 . d in dolore paries
ecc . 38 . e propter crapulam
31 . e exultacio anime et cor
dan . 1 . d porro malasar
10 . a in diebus illis ego daniel
math . 5 . a beati qui esuriunt
Ro . 14 . a hic qui manducat
tim i . 3 . a oportet episcopum irreprehensibilem esse
4 . a quia omnis creatura bona
5 . e noli adhuc aquam bibere
petr i . 2 . b obsecro vos tamquam
tim i . 6 . c habentes alimenta et quibus te

De temptacione in carnalibus desideriis humana · xiii ·

gen . 3 . b ubi es adam
16 . b at illa concepisse se videns
43 . b de fructibus terre munera
21 . a fecitque abraham grande convivium
exo . 1 . a mortuo ioseph et omni
8 . d abhominaciones egyptiorum
si coram immolaverimus que abhominantur
26 . a tabernaculum non in fecit in quo
vaticinia erant coram te ita fiet in tuis

in cōsciā ueri uisu · saga cilicina contemptus sec̄s
carnis ꝛ penitentie austitas ·
leuit · 11 · b Quicquid aū pennulas ꝛ sqamas ·
Iosue · 12 · b Equos eoꝝ subnerabis ·
· 14 · c Axa sup asinū uit
Iudic̄ · 9 · b Qui ascenditis sup nitentes ·
· 7 · d Sicq3 ꝑgyrat castroꝝ ·
Dauid aū qui regnare i pace ꝑsecucōem
sustinuit a filiis ab ꝛ saul · quibꝫ mortuis regnauit
Iob · 20 · c fugiet arma ferrea ·
· 2 · c Qui uestia famē trade ·
ecc̄ · 18 · c post cōcupiscencias suas
· 21 · a Vigilia honestatis tabe ·
· 33 · b cibaria ꝛ uirga ꝛ honus ·
· 29 · d Initiū necce rei uite
· 42 · b lac sanguinare ·
cāt̄ · 4 · c myrra ꝛ aloe ·
ysa · 30 · d pulli · asinoꝝ q̄ operantur ·
· 33 · a beati qui seminatis ·
· 64 · c leo ꝛ bos cōmendent palleas ·
· 47 · a descende sede · i puluē ·
· 31 · a Vgo isrł · adhuc coronabis
naū · 3 · c palea ꝛ i lutū intrat
Math · 3 · a Ioh̄s habebat uestimtū ·
luc̄ · 19 · b Mulier q̄rens dragmā
· 19 · c fac me sic unū ex mercenariis ·
Ioh̄s · 9 · b et sustulit grabatū suū ·
Sau eū carnem portat ·
in firmus portatur ·
· 29 · c Venit aū aū ꝛ ·
Ro · 12 · a obsecro uos itaq3
· 8 · b Si sedm carnē uixeritis ·
· 13 · c carnis curā · ne feceritis ·
cor · 1 · 9 · c castigo corp⁹ meum ·
gal · 4 · c Qui aū sūt xp̄i
petri · 2 · b obsecro uos tamq3 ·
ysa · 16 · c Venit⁹ nis ad me ·
Gen̄ ex̄ · adam ꝛ eua q̄ diu abstinuerunt se ab esu · nō senserūt corruptionē
s3 in paradiso manserūt ·
· 2 · Exemplum de moyse ·
· 2 · c Qui ꝑ ieiuniū suscep legem ·
R · iiii · 2 · c ex̄ · de helia qui ꝑ ieiuniū rapt⁹
fuit in celum ·
tob · 12 · c bona ē orō cū ieiunio ·
Iudith · 8 · a Ieiunabat oībꝫ diebꝫ
est · 3 · c nō cōmedatis neq3 bibatis ·
ysa · 48 · a q̄r ieiunauimus
Ioel · 2 · c Conuertimini ad me ·
Ion̄ · 3 · d homines ꝛ iumenta
Math · 6 · c tu aū cum ieiunas ·
cor · 1 · 10 · c siue ergo manducatis ·
Contra indiscrete abstinentes · xv ·
ecc̄ · 21 · d ex̄ uita hominibꝫ
dan̄ · 7 · a ꝑma · q · locena · ꝛ aīa ·
De bono conuiuio usus · xvi ·
Sit timor i dapibꝫ · bñdcō · lcō temp⁹ ·
Sermo breuis · uult hylaris · ꝑs detur egenis
tob · 9 · c cū timore dūi — timor
iudic · 4 · a hii sūt in epul ·
tim · 1 · 4 · b scificatur enī ꝑ u̇ ·
luc̄ · 9 · b accepit · quinq3 panibꝫ — bene
b accepto pane g̃as ·
Math · 4 · a nō i solo pane — lectō ·

ecc̄ · 10 · c beata t̄ra cuius rex — temp⁹
act · 2 · b c̄ sit hora diei · ꝛ ·
ꝑu · 23 · a statue cultrū igutturi ·
ecc · 34 · b i omi dato hylare — breuis
· 32 · d splendidum i panibꝫ ·
Neh̄ · 8 · comedite pinguia — hylaris
est · 9 · d mitterent sibi i uicē
Cibus ꝑs detur egenis ·
Ista septē sūt cauenda i bono q̄ui ·
Absint delicie · detractō crapula murmur
Ebrietas nimius affectus · ystrionatus ·
· exo · 16 · a Vtinam mortui essemus — ab
· ecc · 39 · d Initium necessarie rei · — sit de
ꝑu · 23 · a cū detractoribꝫ ne cōmiscearis — liciis
· sap · 1 · n olī ēē i quinis potator · — detractus
· d detractōe ꝑcite lingue ·
· luc̄ · 21 · c attendite ne grauē · — crapula
ecc · 37 · c ꝑ crapulam multi ·
· exo · 16 · a murmurauit oīs cōgreg ·
· sap · 1 · c custodite uos a murmure · — m
num · 11 · a interea ortū ē murmur · — m
ecc · 31 · d multos · n · exterminauit · — ebrietas m
· 37 · c noli auidus ēē · — nimius affectus
· 9 · a cū saltatrice ne assiduas ·
· 12 · b da bono ꝛ nō receperis · — ystrionatus
· 6 · c cūq3 introisset filia · — ergo
Finito cibo · reddatur g̃a xp̄o · — versus
Ioel · 1 · c comedetis nescientes ·
· ch · 16 · b 4 primo dicto ·
Ro · 14 · b qui manducat dn̄o mand ·
ge · 4 · a abel quoq3 obtulit de p ·
· 14 · c maledictus rex ·
ꝑs primi libri de luxuria ·
· 23 · cūq3 eleuasset oculos ·
· 21 · a creuit ergo puer · ꝛ ab ·
· 43 · c commota fuerant · ꝑu · 29
exo · 12 · a erit aūt agni absq3
leu · 2 · a anima cū obtulerit ·
Iosue · 9 · d comederūt de frugibꝫ ·
nu · 13 · d ꝑgens usq3 ad cor
· 4 · c et gessit pomum ·
R · 1 · 29 · b angls dūi tetigit ·
· 30 · c reuersus aū ab eo tu ·
cant · 7 · c omnia poma noua
ꝑ · 24 · c faciet dūs exercitum ·
Ier · 24 · a et unus calathus ·
Math · 14 · c misereor turbe ·
· 22 · a simile ē regnū celoꝝ ·
· 26 · v cenantibꝫ aūtē illis ·
M̄ · 8 · a misereor sup turbam ·
luc̄ · 19 · d dixit aū pr̄ ad seruos ·
Ioh̄ · 2 · a nuptie facte sūt ·
· 21 · c venite prandete
De bona ebrietate · xvii ·
ge · 43 · c biberūt ꝛ inebriati sūt ·
can̄ · 9 · a comedite amici ꝛ bi ·
ꝑs · calix meus ·
calix i manu dūi
De luxuria ꝛ eius effectibꝫ · xviii ·
Inquinat · irritat · inuiscat · federa rumpit ·
Dampnat ꝛ occidit · paradisi limina claudit ·
Antes succendit · iu̇tutes uastat ꝛ iu̇t ·
Eripit ēē bonū · facit ad mendicia prīu ·
In saciabilis ē · cogit · sumē reuerti ·

uersūt · ad dūm cor depdat · abhorret ·
Lumen · amat tenebras · i digni corpe ·
Efficit · excecat · ioīs luna · peccat ·
In ꝑpriū corpus · dūo se subripit hostes ·
Letificat sathane cibꝫ ē · amat ocia ·
Noticiam tollit · doctrine pabula spuit ·
Doctos i fatuat · hoēs aīalibꝫ eque ·
Nutritur i uecitū nomen depuat honestū
ꝑu · 6 · c qui ingreditur ad uxorem
Ioel · 1 · d computruerūt iumenta
apo · 14 · a hii sūt qui c̄ mulieribꝫ
ꝑu · 7 · c irretiuit eū multis ·
ecc · 20 · a ne despicies mulierē
ecc · 7 · d laqueus uenatoꝝ ·
R · ii · 11 · a de bersabe ꝛ dd exemplū
ecc · 23 · d sic ꝛ mulier omnis
eze · 14 · a fornicatores ꝛ adulteros
ecc · 19 · a Qui se iungit fornicariis
ꝑu · 7 · c In clina ē ad mon ·
· 6 · d ꝑcium eius scorti ·
· 9 · a pedes eius descendūt
· 6 · c qui adulter est ·
petri · 2 · c nouit dūs pios ·
ꝑu · 8 · a me inferi domus ·
ecc · 19 · a muliere i icum ·
ꝑu · 7 · c statim sequitur
· 22 · b fouea ꝓfunda osculi
· 23 · d fouea enī ꝓfunda ē ·
cor · 1 · 6 · c nolite errare neq3 for ·
gal · 5 · d manifesta sūt opa ·
osee · 7 · a omnis adulterantes ·
ecc · 9 · b spē mulieris
Iob · 31 · b ignis ē usq3 ad cōsū ·
ꝑu · 6 · d nunquid abscondere pot ·
ecc · 9 · a nō des fornicariis ·
luc̄ · 15 · b dissipauit substantiā suā
Ier · 20 · a omnis adulteri sunt ·
osee · 4 · c fornicati sūt ꝛ nō ces ·
ꝑu · 30 · c Sanguissuge due sūt
· 30 · c tria sūt i saciabilia ·
ecc · 4 · b uim dementes fa ·
luc̄ · 19 · b adhesit uni auium ·
osee · 9 · a nō dabūt cogitacōes
luc̄ · 14 · c uxorem duxi
osee · 4 · c fornicacō ꝛ uinū ·
dan̄ · 13 · d semen chanaan · ꝛ nō iuda ·
Iob · 14 · d si subito apparuerint ·
Ioh̄ · 3 · d oēs qui male agit ·
Iob · 24 · c oculus adulteri ob ·
ꝑu · 7 · b in obscuro aduesparasce ·
ecc · 23 · d tenebre circumdant
hebr · 13 · b hūs altare ·
cor · 1 · 11 · c qui · n · manducat
dan̄ · 13 · a declinauerūt oculos ·
cor · 1 · 6 · c omne peccātm
cor · 6 · d corp⁹ nō fornicacōi
· 6 · d nescitis quī corpora
ecc · 18 · c si ꝑstes aīe tue ·
luc̄ · 24 · b ut pasceret porcos ·
Ier · 28 · b stulti sunt moab ·
osee · 4 · a spc̄ fornicacōis
ecc · 21 · v bum sapiens ·
· 9 · d nō zeles mulierē
· 19 · a uinū ꝛ mulieres ·

psa· — h omo cum in honore — hoies · a
ioel · 1 · c Computruerunt iumenta · ma
iere · 9 · b equi emissarii — lib3 est
R· ii · 13 · b noli sup mi noli — mittitur·
eccli · 47 · d dedisti maclam i glo · i uent·
Luxuria pentapolim adiacenti regionem
subvertit · Sichem cum pplo suo i terimit · Herzo
nam filios uide peuisit · Judeam et madia
nitam tumscendit · tribum beniamin p uxore
leuite deleuit · filios leui sacdotis psstrauit ·
viram occidit · Amos interfecit · psbiteros lapi
dauit · ruben maledixit · Sampsonem se
duxit · verum est qd legit p speciem mulieris
multi perierunt · Et luxuria euacuat uires ·
sensus diminuit dies consumit opes effundit ·

De fornicacione et luxuria · xix ·
Ge · 37 · c fornicata est thamar ·
nu · 25 · a fornicatus est pplus ·
deu · 23 · Si fuerint inter nos ·
iudic · 19 · d qui cum tota nocte
R· i · 19 · c adducimus eam ad nos ·
R· ii · 11 · a si mundi sunt pueri
R· iii · 12 · b iratus autem i dignacione ·
R· iii · 11 · a rex autem salomon
tob · 4 · c attendite tibi fili ab omni ·
· 6 · d audi me et ostendam · c ·
iob · 31 · d si deceptum est cor meum
· 31 · b ignis est usq3 ad consu
· 19 · b fortitudo eius in lumbis ei ·
sanguisuge due sunt ·
pu · 30 · b tria sunt i saciabilia ·
· 6 · d n concupiscat · p · et ·
leu · 20 · c qui coierit cum muliere
eccli · 20 · a ne des fornicariis
· 17 · c ne respicias mulierem ·
· 42 · c in medio mulierum noli ·
· 21 · d malicia ore obliuionem ·
iere · 2 · c si laueris denitro ·
eze · 16 · a prouenisti ad inundum multi ·
sap · 2 · b nemo urm exsors ·
eze · 16 · c i quo mundabo cordium ·
osee · 4 · c comendent et non sacabuntur
· 4 · c fornicacio uinum et ebriet ·
aba · 2 · c propterea immolabis sage ·
math · 5 · c qui uiderit mulierem ·
· 15 · c de corde · n · exeunt ·
Ro · 13 · c n in comessacionibz
· 1 · c repletos omni iniquitate
co · 5 · a oio auditur · inter uos
· 6 · b noli errare nisi for ·
· 6 · c fugite fornicacionem
· 7 · a pp fornicacionem unusquisq3 ·
gal · 5 · d manifesta sunt opera car ·
eph · 5 · a fornicacio et omnis immun ·
col · 3 · a magnificate membra uestra ·
tes · 4 · a h uoluntas dei est
heb · 13 · a honorabile connubium ·
iac · 5 · a h autem sitote intelli
ap · 9 · b vade quam uas eleccionis
Ysidorus · duo sunt circuli · superior et inferior · vii ·
Ap · xix · Vidit hominem cinctum circa lumbos ·
Ysidorus · i ap · circa pectus et fluxuras · p uultus
cogitaciones · quibus inferior et effundit humor
luxurie · cuius fetor ascendit ad dominum ·
petri · 2 · c hii uelut irracionalia ·
· 2 · c hii sunt fontes sine aqua ·
· 2 · c luxuriantes nobiscum oculos ·

apoc · 18 · a cecidit babilon ·
· 22 · d foris autem canes ·

De spirituali fornicacione · xx ·
ysa · · d quomodo facta est meretrix ·
iere · 2 · b filii quoq3 menfeos ·
· 3 · a tu autem fornicata es ·
eze · 16 · b habens fiduciam
· 16 · b si autem omne capud ·
osee · 4 · d spiritus fornicacionum ·
· 2 · a auferat sororem ·
apoc · 18 · a cecidit cecidit ·

Contra adulterium ·
R· i · 1 · c quomodo dormiebat · c ·
R· ii · 11 · a qd cum ingressa esset · adullam ·
· 12 · b viuit dominus quoniam filius ·
leu · 20 · b si mechatus quis fuerit ·
deu · 22 · d Si dormierit uir cum ·
exo · 20 · d non mechaberis

Contra defloratores virginum siue stupri · xxii ·
Ge · 34 · a egressa est autem dina ·
Job · 31 · a pepigi fedus oculis ·
exo · 22 · d Si quis seduxerit virginem ·
R· ii · 13 · b preualens viribus oppido ·
deu · 22 · d Si uero est qd obiecit
· 22 · d Si puellam virginem
· 22 · c Si inuenerit uir puell
· 27 · c maledictus qui dormit cum uxore
eccli · 20 · a concupiscencia spadonis
math · 5 · d qui uiderit mulierem ·
cor · i · 3 · d qui templum dei uiolant ·

Contra meretricium · xxiii ·
deu · 23 · a n ingredietur manzer ·
· 23 · d n erit meretrix ·
pu · 6 · d precium enim scorti ·
· 7 · b et ecce mulier occurrit ·
· 5 · a fauus distillans · la ·
· 23 · d fouea profunda · meretrix ·
ysa · 1 · d quomodo facta est meretrix ·
eze · 16 · b ue ue tibi ait dominus deus ·
cor · 6 · d tollens ergo membra xpi ·
· 6 · d an nescitis ·
pu · 7 · c irretiuit eum multis ·
eccli · 9 · b mulier fornicaria ·
ysa · 23 · d sume cytharam
pu · 18 · a mulier i sapiens et clamosa ·
iere · 2 · c i eum tolle ·
· 3 · a vulgo dicitur si dimiserit ·

Contra incestum · x · · xx · iiii ·
Gen · 49 · a ruben effusus est ·
· 38 · c dimitte me ut coram
leu · 20 · b qui dormierit cum nouerca
· 20 · b si quis dormierit cum nu ·
· 20 · c qui super uxorem filiam ·
· 20 · d qui coierit cum ux · patrui ·
deu · 27 · c maledictus qui dormit cum sor
· 27 · c maledictus qui dormit cum socru ·
R· ii · 16 · c ingredere ad concubi
act · 6 · b n licet tibi hr̄e uxorem ·

Contra sodomitas · xi · · xx vi ·
Gen · 38 · b dixit autem iudas
· 19 · d pluit dominus ignem
· 18 · d clamor sodomorum
leu · 20 · c qui dormierit cum ·
iudith · 19 · d educe uirum ·
R· i · 2 · b audite verbum domini ·
· 16 · d qui sanctificabantur et mundos ·
sap · 10 · b iustum experimentibus ·

festus · 8 · d Precepisti mane uulpe
am · 3 · c Subuenitum nos
Joel · 3 · a congregabo omnes gentes ·
Ro · 1 · d propterea tradidit illos dominus
psa pcussit inimicos suos ·
alienati sunt
timo · 1 · c masculorum concubitores ·

De castitate et continencia ·
De malo osculo · xxvii ·
pu · 8 · b mulier occurrit
· 27 · a meliora sunt uulnera di ·
ma · 26 · c quemcumq3 osculatus fuero ·
De bono osculo · xxviii ·
Gen · 29 · b ecce rachel ueniebat
· 45 · c cum uidissent ioseph fratres ·
ruth · 1 · b det uobis dominus
R· · 3 · ascendit bes in occursum ·
cant · 1 · a osculetur me ·
luc · 15 · b cum adhuc filius lon ·

De malis mulieribus et quomodo sit cauendum ab illis · xxix ·
eccli · 25 · c omnis plaga tristicia cordis ·
· 25 · c n caput nequius sup ·
· 25 · d nequicia mulieris i mutat ·
· 25 · d breuis hominis malicia ·
· 25 · d sicut ascensus arenosus ·
· 30 · c ne respicias mulieris speciem ·
· 25 · c mulier si primatum ·
· 25 · c a muliere inicium ·
· 25 · c non des aque tue ·
· 26 · a Si mouetur ora ·
· 26 · b mulier zelotipa ·
· 26 · b mulier ebriosa · ira magna ·
· 25 · b fornicacio mulieris in extol ·
· 25 · c i filia non auertente se ·
· 42 · b filia patris abscondita est
pp filiam luxuriosam ·
· 42 · c omni homini noli intendere ·
· 42 · c de vestimentis procedit ·
· 9 · c melior est iniquitas uiri ·
· 9 · a non des mulieri potestatem ·
· 9 · a ne respicias mulierem
· 9 · a virginem n conspicias ·
· 9 · b auerte faciem tuam ·
· 9 · c pp speciem mulieris ·
eccli · 9 · c speciem mulieris aliene ·
· 9 · c colloquium · n · mulieris ·
· 9 · a vinum et mulieres ·
pu · 7 · c mulierem occurrisse iuuenem
· eccle · 7 · c virum de mille unum ·
d lustraui uniuersa ·

De bonis mulieribus · xxx ·
· 26 · a mulieris bone beatus
eccli · 26 · a mulieris fortis · oblectat ·
· 26 · a pars bona mulier bona
· 26 · c gratia mulieris
· 26 · c mulier sensata et tacita ·
· 26 · c sicut sol oriens ·
· 26 · d columpne aureae ·
· 26 · d fundamenta eterna ·
timo · 2 · c mulieres in habitu · or ·
petri · 3 · a quarum sit non extrinsecus
pu · 31 · b mulierem fortem ·

De subieccione uxorum suis uiris · xxxi ·
eccli · 25 · d mulier si principatum habet ·
· 25 · c manus debiles et genua ·
· 23 · c mulier omnis relinquens
timo · 2 · c docere mulieri · n ·

mul'r i silentio.

. 7 . e mulier i silentio.
peti. 3 . a mulieres subdite sunt.
. 3 . a aliqn̄ sancte mulieres.
. 3 . a sic sarra obediebat.

De castitate siue continentia. xxxii.

eze. 28 . a uisus uaria.
marti. 19 . d azarias an̄ quidam.
cor. i. 8 . a unusquisque
iud. 19 . b et qui castitatem.
e . 30 . e erat uirtuti castitas.
cā. . 8 . b ecce dominus nr̄.
can. . 8 . e ueni de libano sponsa.
e ortus conclusus. soror.
ecc. . 33 . b aufer a me uentris conc.
luc. . 11 . b sint lumbi uestri.
cor. i. 30 . e castigo corpus meū.
exo. . 17 . b tenens uros attinge.
psa. . 46 . a h dicit dn̄s eunuchis.
tren. . 7 . b occidit totū qd pulcr̄ erat
. 8 . a quom obscuratū est.
. 8 . b candidiores niue.
pu. . 4 . c nedes alii honorem.
. 31 . b mulierem fortem.
can. . 1 . d collū tuū sic mon.
. 4 . a uinctura seminū tuarum.

De cupiditate

De duplici continentia. s. mentis et corporis. xxiii.

Gen. . 38 . d filius aaron tunicas.
. 29 . a indues aaron uestimentis.
. 26 . a tabernaclm ita fiet.
eze. . 9 . b uocauit uir qui indut.
luc. . 7 . c optulerit p eo domino.
cor. ii. 4 . a mundem nos ab oī
apoc. . 1 . c uidi hominē pcinctū.
eze. . 9 . b uidi hominē cinctū
can. . 1 . d collum tuū sic mon.

De uirginibus et uirginitate. xxxiiii.

exo. pelles iacincthine sup operimenta taber-
naculi sunt uirgines quarum uita angelica
nos sup omnia ad amorem di erigit.
tob. . 3 . d tu scis dn̄e qd nunquam
can. . 8 . e ortus pro clusus.
. 6 . a dilectus meus pascitur.
sap. . 3 . b felix sterilis et i coinquinata.
. 8 . a o quā pulcra est casta.
ecc. . 20 . c edificatio ciuitatis.
. 9 . a uirginē ne conspicias.
luc. . 9 . d filii huius seculi pubunt.
cor. . 4 . d mulier innupta et uirgo.
. 4 . c nā qui statuit i corde.
. 4 . e qui in coniugem
. 3 . d nescitis qa templū di estis.
apoc. 13 . a hii sunt qui cū mulieribus.

De minus continentes de continentia. xxxv.

iob. . 19 . e ecce qui seruiunt ei ū stabiles eta
uelud aranea. i. carnali uoluntate.
cor. . 9 . e castigo corpus meū.

De uiduis et uiduitate. xxxvi.

luc. . . d h uidua usque ad annos

De coniugio et coniugatis. xxxvii.

Gen. . 1 . e crescite et multiplicamini
. 2 . e relinquit ho patrem.
. 6 . b ingredere archam tuam.
. 8 . d egredere de archa tua.

deut. . 4 . a non ubis cū eis fedus
. 28 . d tenera mulier. et deli.
tob. . 4 . d ostendam tibi.
. 4 . e transacta aut tria.
ecc. . 20 . d amicus est et sodal.
. 22 . a filia prudens hereditas.
. 2 . a in trib; placitum spiritu m.
ose . 1 . b abiit et accepit gom.
m. . 1 . d maria erat desponsa
iohs. . 2 . a et nuptie facte sūt i.
cor. i. 4 . a uxori uir debitū reddat.
. 4 . d alligatus es uxori.
. 4 . d si aut acceperis uxorem.
. 4 . d qui hnt uxores
. 4 . d que aut nupta ē cogitat.
. 4 . d qui aut cū uxore est sollicitus.
. 17 . a mulier diligens corona.
. 3 . a tps amplexandi.

Impugnantes matrimonium. xxxviii.

Gen. . 1 . d creauit deus hominem.
. 2 . c h nunc os ex ossib; meis.
cor. . 4 . a pp fornicationē uitandam.

Contra cupiditatē. xxx. l.

Iosue. 4 . e achor pptr lapidatur qa tu-
lit de anathemate iericho.
Rg. . 11 . a da m uineam tuam.
Rg. . 4 . d uiuit dominus qr curram.
ecc. . 18 . a uno cupido et tenaci.
. 18 . a quia attenuat ex aīo suo.
. 18 . b insatiabilis oculus cupidi.
m. . 14 . a iudas laqueo se suspendit.
tim. i. 4 . c qui uolunt diuites fieri.
. 6 . c radix omniū malorum.
act. . 4 . a uir aut quidam ananias.

Contra fraudes emencium. xl.

Gen. . 38 . e extrahe eum de cisterna.
. 18 . e da m aias. cetera tolle t.
leu. . 19 . a nolite facere iniquū ad.
deu. . 24 . d nō hebis in sacco diuersa.
est. . 8 . e aman suspensus est.
pu. . 20 . b pondus et pondus mensura.
. 20 . c malū est malū est.
. 20 . d abhominatio apd deū.
. 26 . a qui fecerit foueam
. 40 . e ipi quoque ē sanguinē suū.
ecc. . 26 . e difficile exuitur nego.
. 38 . e panis egentium.
. 34 . a sic in medio compagi.
. 37 . a qui querit locupletari
psa. . 28 . a sic emeus sic ille.
. 4 . d ue qui dicitis malū bonū.
ie. . 9 . d docuerunt linguam suam.
. 9 . b sagitta uulnans lingua.
. 9 . c ecce ego cibabo ipsum.
osee. . 11 . e circumdedit me effraym
. 12 . c canaan in manu eius.
am. . 8 . b transibit et uen.
m. . 4 . d adhuc ignis i domo impii.
. 6 . d numquid iustificabo stateram.
naū. . 3 . a ue ciuitas sanguinum.
m. . 8 . c uulpes foueas hnt.
apo. . 18 . c negociatores terre flebunt.
. 18 . d mercatores horum qui diui
. 23 . e mercatores qui erant.
. 18 . e ue ue ciuitas illa.

psa ——— Iacium aput et esto.

Contra usurā malā siue usurarios. xli.

exod. . 17 . e si pecuniam mutuo
deu. . 13 . b nō auferes pign loco.
. 28 . c cum repetes a proximo tuo.
. 28 . d nō fenerabis fri tuo.
fenerabis gentib; multis
est. i. 4 . b usuras ne singuli exig.
pu. . 28 . b qui coaceruat diuicias.
ecc. . 29 . a qui aceruat ex animo
eze. . 18 . b ad usuram dantem.
luc. . 4 . d si mutuum dederis.
. 6 . d mutuum date nich inde
psa ——— qui pecuniam i suā dat ——
ī iniquitate serui fecit.
leu. . 29 . d si attenuatus fuit
. b time deum tuum.
eze. . 22 . b usuram et sup habundanciam

De usura bona siue bonis feneratoribus.

Rg. i. 2 . c reddat t deus semen.
pu. . 19 . c fenerat dno qui miseretur
qui accipit mutuum.
ecc. . 29 . a qui facit miam fen.
. 29 . a fenerare proximo suo.
ier. . 19 . c nō feneraui nec fenerauit
m. . 29 . b homo quidam pegre.
luc. . 19 . b hō quidam nobilis.

Qui cupientes cū nō i digeant. xliii.

eze. . . b pecta pplī me comedent.
. . e ut aut nō scandalizem.

Contenentes et detinentes superflua. xliiii.

Deu. . 13 . e ingressus uineam proxim.
. 23 . e si intraueris segetes.
ecc. . 26 . e pecunia usque ad cal.

Detentores qui cedunt. sui debitoris. xlv.

leu. . 19 . b nō morabitur opus mercen.
deu. . 28 . c nō negabis mercedem
. 28 . c eadem die reddes ei.
tob. . 8 . c qui cumque tibi aliquid operatus
iob . 31 . e si aduersum me terra
. 31 . e si fructus eius comedi
ecc. . 38 . e qui effundit sanguinē
. 29 . a multi quasi inuentionē
. 29 . b si aū optinet redde.
mal. . 3 . b ero testis uelox.
iaco. . 4 . b ecce merces operariorum.

De furtum et fures. xlvi.

Gen. . 31 . c quid furti me arguis.
exod. . 20 . c nō furtū facies.
. 22 . a siquis furatus fuit
. 22 . a si effringens fur domus
. 21 . c qui furat filiū hominē
leu. . 19 . b nō facies furtum.
iosue. . 4 . c tulerunt de anathemate.
tob. . 2 . c nō lic; nobis ede de furto.
. 7 . c uidete ne forte fur
pu. . 1 . c ipi quoque ē sanguinē suū.
ecc. . 4 . c sup furē n. ē confusio
. 20 . d potior fur qm assiduitas.
psa. . 1 . d principes tui socii furum.
osee . 4 . a fur ingressus ē spolians.
abd. . 1 . a si fures introissent ad te.
abac. . 2 . b ue qui multiplicat n̄ sua.
eph. . 8 . d qui furabatur iam n̄ furetur.

Contra sacrilegū. xlvii.

Iere. 7. b Numquid speluncam latro-
concinauerit partem meam.
Exo. 22. a sufficiant nob ora socia.
Nau. 4. a tunc allata sunt uasa.
Corin. 3. d Si quis templum dei uiol.

De decimatores decimarum. xlviii.

Gen. 11. c decimas tuas et primi.
31. b omnium que gignit
13. c primicias frugum tuo-
omis decimaciones
Mal. 3. c Inferte omnem decimam
3. c In decimis et primicis.
9. b Nolite putare.
4. c offer primum de toto
3. a laborantem agricolam.

De simoniacis sive simonia. xlix.

Leu. 7. a offens coram domino.
16. a ecce et chore filius
16. b separamini de medio.
Iosue. 7. c tollens itaque iosue.
Iud. 17. b michas fecit ephot
18. c impleuit de micha
17. c fecit et cum audisset
13. c Nec reuersus ieroboam.
5. c Nec accepisti argentum.
18. c Qui cum uenit annunciauit
13. b quis decipiet achab
Iob 13. a disputare cum deo cupio.
16. a audiui frequenter talia.
16. c et sunt et bene graduuntur.
13. d Veritate eme et noli uende.
10. c perussi phassur
28. b maledictus qui facit opus dei.
28. a nisi dixeris michi
2. d ve qui edificant ciuitatem.
9. d percussus est alchimus
8. a ambiebat iason fr onie.
9. a existimes ciuitate.
10. gratis accepistis gratis.
23. a Sup cathedram moisi
7. c et in ueniunt gloses.
9. a nequisquam sumat sibi.
8. c cum uidisset simon

l. Multiplicabitur clamor uenit ante dominum.

11. d vocis fabimur ad te
11. c Si clamauerint-
orphanorum
22. b non accipiet dominus personam
24. c non decipiet precium pu-
18. c clamor sodomorum sodomorum
3. a posuerunt puerum
7. b nouit dominus pios
1. c Sic sodo et gomor.
4. b vox sanguinis fratris tui
9. b ecce uiros- homicidarum
32. c Qui effudit sanguinem
31. c si adulsum me- et credis

De raptores et usurarii tenentur ad restitutionem decemtorum. li.

22. c Si iurati sunt uiri-
22. a Si quis furatus fuerit.
22. b Si egressus ignis inuen.

Leu. 20. c anima si preuaricatus fuerit animo.
9. d anima que peccauerit et grepto.
Num. 5. a sine mater cum fecerit
Deu. 6. a depensus quoque reddet.
28. c qui substitualrit aliquid ipse.
Ecc. 21. c ne ad[illegible] fa. et. a. p.
Luc. 19. a si quis aliquem defraudauit.

De diuicie male ad quisite parum durant et suos possessores perdunt. lii.

Re. 3. 16. a ecce ego demetam posteriora
18. c Diuicias quas deuorauit.
18. c affligetur relictus.
20. c Reuelabunt celi iniquitatem
20. c Verumptamen quia non sunt in manu.
21. c quociens lucerna impiorum.
21. c erunt sunt palea ante faciem.
Iob. 22. c fluuius subuertit fundamentum.
27. d non ne succisa est erectio.
28. d leuis est super faciem.
28. c eleuati sunt ad modicum.
28. c Si multiplicauerit filios.
27. d Si conpuit sicut terra argentum.
27. c diues cum dormierit nichil.
9. a Vidi stultum firma radice
Ecc. 9. c diuicie conseruate in malum.
Ecc. 20. c substantie iniustorum
20. c nepotes impiorum.
21. b filiorum peccatorum hereditas
23. c non tradent filii
Sap. 3. c filii adulterorum in consummacione.
3. c nacciones enim iniquae.
3. a adulterine plantaciones.
Ysa. 9. b numquid lustis nos.
9. d quare hii sunt deuorare stipula.
Ier. 6. c vir enim cum uxore capietur.
Bar. 3. c Vbi sunt principes gencium
Eze. 19. c de igne egredietur et ignis
16. c destruet lupanar tuum.
21. c dabo te in manus hominum.
23. c Nasum tuum et aures.
26. c postquam cum dedero gladium
33. b numquid terra hereditate.
33. c deficiet superbia et fortitudo
38. b non erit in eis ultra escam.
38. d Saluabo gregem meum.
Osee. 7. b quitat ad summa fruumtur
7. c merces hec mee sunt.
Am. 3. b tribulabitur et cuiet terra.
6. c quasi uiuere inuigilabunt
Mich. 1. c adhuc heredem educam tibi.
Strutes feneratorum

Contra diuites huius seculi et potentes. liii.

Gen. 1. c creauit deus terre granda.
9. a terror uester ac tremor. (terra)
10. b Nemroth ipse cepit esse potens
violentus hominum oppressor.
Ico. ne. 1. 10. b fuit autem principium regni.
20. c memento mei cum tibi bene fuerit.
3. c posuit deus tremorem capitis itaque in induitibus qui tremere huius contra me uersus
sua ciuitante.

Psa. Trepidauerit et cetera.
Iob 9. a vidi stultum firma radice.
19. c sonitus terroris in auribus.
16. d edificant sibi timea.
Ecc. 6. a vir cui dedit deus diuicias.
Sap. 9. b Quid nobis profuit superbia.
6. b Iudicium durissimum.
Ecc. 31. d beatus uir qui inuentus est.
Ysa. 13. b ecce suscitabo
23. b dicam aquiloni da.
36. b ecce confidis super lu.
20. b sic sopiuntur esuriens.
28. a ve corone superbie.
Iere. 17. a maledictus qui confidit in homine.
28. b sterilis fuit moab.
12. c canaan in manu eius.
Ioel. 1. a expergiscimini ebrii.
Am. 6. b ve uob qui speratis.
Luc. 8. b Quod autem cecidit in spinis.
9. c ve uobis diuitibus.
Ioh. 12. c venit enim princeps mundi
Iac. 5. b Quicumque uoluerit amicus esse.
9. a agite nunc diuites.

De diuites difficile saluantur. liiii.

Ecc. 11. b Si diues fueris non eris.
Ch. 19. d diues difficile intrabit
9. d facilius est camelum per fo.
Mar. 10. c qui difficile qui pecuniam.
10. c Quam difficile est confidens.
10. c facilius est camelum.
Luc. 18.
1. c Quam difficile qui pecuniam.
facilius est camelum.
Tim. 1. Qui nolunt diuites fieri.
Ps. homo cum in honore esset.

Quod licitum sit habere diuicias. lv.

Abraham diues fuit Iob locuples. dauid
opulentus. de abraham dicit scriptura.
Credidit deo et reputatum est illi ad iusticiam.
De iob quia non erat ei similis in terra.
Vir simplex et rectus et timens deum.
De dauid Inueni dauid seruum meum secundum animam suam.

Contra spem impiorum. lvi.

Iob. 21. b Ducunt in bonis dies suos.
21. c Interrogate quemlibet de uiato.
20. b velud somnium auolans.
18. d dulcedo illius uermis
Psa. 10. d qui tempestas transiens
Ecc. 11. c si annis multis uixerit.
Sap. 4. c Spes impii quasi lanugo.
Ecc. 4. a ne dixeris quis potens.
9. a noli attendere ad possessiones.
4. b ne dixisti peccaui.
21. b via peccantium complanata.
Ysa. 33. a ve qui predaris non ne.
33. b concipientis ardorem.
30. c lassati sunt funiculi tui.
28. a ve uob sperantes
28. c flagellum inundans.
28. c subuertet grando spem.
Iere. 12. a iustus quidem tu es domine.

F

Psa. Beatus vir qui non respexit.

Contra eos qui humanum auxilium sperant po[tius] ... lvii

Gen. 26 a Ne descendas in egyptum.
Jud. 7 a Multus tecum est populus.
Re. i. 17 d Tu venis ad me cum gladio.
Pali. ii. 25 a Mercede conduxit Amasias.
. 32 a Quo confidit Ezechias.
. 20 b In nobis quidem non est tanta.
Judit. 9 d Non in multitudine est virtus.
Prov. 25 d Dens putridus et pes lassus.
Ysa. 10 d Et erit in die illa non adiciet.
. 18 e Et erit cum apparuit.
. 20 b Sicut ambulavit servus.
. 30 a Ve filii desertores.
. 31 a Ve qui descenditis in egyptum.
. 36 a Ecce confidis super baculum.
. 42 d Confundentur confusione.
. 2 e Ab egypto confunderis.
. 17 a Maledictus qui confidit.
. 22 d Ascende Libanum et clama.
. 42 c Si dixeritis non habitemus in terra.
Trenis. 48 b Confundetur Moab.
. 4 b Cum adhuc subsisteremus.
Eze. 4 b Pro eo quod fuisti baculus.
Osee. 6 e Abiit Effraim ad Assur.
. 8 c Devoratus est Israel.
Am. 9 d Quorum si fugiatur.
Mac. i. 4 b Facile est concludi multos.
. 8 d Misit Judas nuntios.
. 9 b Ingravatum est prelium.
Mac. ii. 10 a Et vidit quod de flu.
Mt. 2 b Qui cum audissent regem.
Psa. Bonum est confidere.

Quod in thesauris non sit confidendum · lviii

Pali. 25 b Si putas in robore exercitus.
Job. 31 d Si putavi aurum robur.
Prov. 11 e Qui confidit in divitiis.
. 12 a Qui confidit in cogitationibus.
. 28 e Qui confidit in corde suo.
Ecc. 14 d Omnis caro sicut fenum.
. 32 e A filiis tuis cave.
Ysa. 29 d Peribit sapientia.
. 29 d Ve qui profundi estis corde.
Jere. 9 a Unusquisque a proximo suo.
Osee. 10 e Arastis impietatem.
Am. 6 a Ve vobis qui opulenti estis.
Mic. 7 a Vir fratrem suum venatur.
. 7 b Inimici hominis domestici.
. 7 b Ab ea que dormit in sinu.
. 7 b Filius contumeliam facit patri.
. 7 b Filia consurgit adversus.
Cor. i. 1 c Propter sapientiam.
Jere. 17 a Maledictus homo qui confidit in homine.

Quod semper in deo sit confidendum · lix

Deu. 33 e Beatus es tu Israel.
Re. i. 17 d Tu venis ad me cum gladio.
Pali. 20 b In nobis non est tanta fortitudo.
. 20 c Credite in domino deo vestro.
Prov. 3 a Habe fiduciam in domino.
Sap. 3 e Qui confidunt in illum.
Ecc. Justicia et gloria.
Ysa. 40 e Qui sperant in domino mutabunt.
. 41 a Benedictus dominus deus Israel.
. 50 c Dominus deus auxiliator meus.
Jere. Benedictus vir qui confidit in domino.
Mt. 14 d Habete fiduciam.
Cor. i. 7 a Multa mihi fiducia.
Heb. 4 e Adeamus ergo cum fiducia.
Cor. ii. 1 b Supra modum gravati.

De divitiis spiritualibus · lx

Job 22 d Si reversus fueris ad omnipotentem.
Prov. 8 c Mecum sunt divitie et gloria.
. 10 a Egestatem operata est manus.
. 10 d Benedictio domini divites facit.
Sap. 7 c Infinitus thesaurus est.
. 8 a Et si divitie appetantur.
Ecc. 13 e Bona est substantia.
. 44 a Homines divites in virtute.
Ysa. 33 b Divitie salutis sapientia.
Tim. i. 6 c Divitibus huius seculi.

Ad contemptum divitiarum · lxi

Tob. 2 c Exemplum de Tobia qui excecatus.
Ecc. 5 c Avarus non implebitur.
. 5 c Ubi multe sunt opes.
. 5 c Quid prodest possessori.
. 5 c Est alia infirmitas pessima.
Mt. 19 d Dives difficile intrabit.
Luc. 8 b Qui autem in spinis ceciderunt.
. 9 c Quid prodest homini si universum.

De commendatione paupertatis · lxii

Tob. 5 d Baculum senectutis nostre.
Ecc. 4 d Melior est pusillus cum re.
Ysa. 48 c Laude mea infrenabo te.
. 48 c Ecce excoxi te.
. 53 a Vidimus eum et non erat.
. 66 a Ad quem autem respiciam.
Mt. 5 a Beati pauperes spiritu.
Mr. 10 b Qui contristatus in verbo abiit.
Luc. 9 e Vulpes foveas habent.

De hiis qui mente calcant despiciendo mundana · lxiii

Josue. 1 a Omnis locus quem calcaverit.
. 10 d Ponite pedes vestros.
Jud. 5 d Conculca anima mea.
Ecc. 24 b Omnem excellentem.
Ysa. 51 a Dans stratum pro.
. 58 e Sustollam te super.
Deu. 33 e Negabunt te inimici.
Prov. 13 b Est quasi dives cum nichil.
Phil. 3 c Propter quem omnia detrimentum. lxiiii

De miseria et labore humane vite

Gen. 3 d Multiplicabo erumpnas tuas.
. 3 d In sudore vultus tui.
. 3 d Maledicta terra in opere tuo.
. 8 e Sensus et cogitatio humani.
Job 14 a Homo natus de muliere.
. 13 e Contra folium quod vento rapitur.
. 13 e Qui quasi putredo consumendus.
Ecc. 2 e Cuncti dies hominis.
. 3 b Vidi afflictionem quam dedit.
. 3 e Cuncta subiacent vanitati.
. 2 d Moritur doctus similiter ut indoctus.
. 2 b Cumque me convertissem.
. 6 e Omnis labor hominis.
Ecc. 40 a Occupatio magna.

b Os mutum reddit · pavidis sub pena claudit.
Eph. 5 b Videte itaque quomodo fratres. lxv

Contra avariciam et cupiditatem et eius effectus

Sollicitat · elevat · dampnat · gravat · inquietat · inflat.
Precipitat · pungit · excecat · nudat · maceratque.
A Obligat · affligit · inviscat · scandala tendit.
Crimina que parit · luctum necat · efficit hostem.
Mentem dissolvit · anime munimina frangit.
Blande seducit · suffocat verba salutis.
Fallit · servire cogit · ydolumque reducit.
Expellit Christum · cito tristat · frangit amorem.
Quamquam non sedet morientis mortis in hora.
Nil valet · elongat a Christo · passio cuius.
Nil cupido prodest · ad que pericula ducit.
Vitam non auget cupidi · meritumque amputat.
Stultum mendacem · tumidum facit atque tenacem.
Pigrum fallacem · fratribus indignum · deinde rapacem.
Justos irridet · orans non impetrat iram.
Divinam cumulat · pro dulci sumat amarum.
Utilia non sentit · doctrine pabula spernit.
Judicium non dat · inopes contempnit egenos.
Mortis abhorret nomen · non recolit bona Christi.
Vir cumulat · coacervat opes · alienis
Nascitur et moritur nudus · moriens que secum
Nil fert de propriis opibus · vivit quoque gravis.
Demonis hospitium · pocius atque minus.
Glutus instabilis repletus · piger atque rebellis.
Debilis in sanctis · odibilis et maledictus.
Prodigus idolatria · talis miser ipsius · extans.
Vanus et obscurus · durus · deformis egenus.
Martirio ignotus · et nullus diligit avarus.

Luc. 12 b Destruam horrea.
Ecc. 2 c Cuncti dies. — sollicitant
. 5 d Saturitas divitis.
. 5 e Cunctis diebus vite.
Prov. 15 d Conturbat domum.
Abac. 2 c Ve qui congregat. — turbant
. 2 c Congregasti confusionem.
Prov. 1 e Aversio parvulorum.
. 21 a Rapine impiorum.
Luc. 16 d Mortuus est dives. — dampnant
Jac. 5 a Agite nunc divites.
Sap. 5 b Lassati sumus. — gravant
Za. 5 b Ecce talentum plumbi.
Osee. 10 e Facti sunt abhominabiles.
Ecc. 13 d Qui tetigerit picem. — inquietant
Tren. 4 a Denigrata est super.
Abac. 2 b Ve ei qui multiplicat.
Prov. 11 b Qui confidit in divitiis.
Job 20 e Arctabitur egestas. — pungunt
. 24 a Elevati sunt ad modicum.
Ps. deiecisti eos.
Job 30 a Ecce sub sentibus.
Mt. 8 a Vocavit divitias spinas.
Prov. 24 e Per agrum pigri.
Gen. 20 e Mille argenteos. — excecant
Tob. 2 c Ex nido irundinum.
Ecc. 20 e Xenia et dona.
Job 26 e Nudus est infernus. — nudant
Apoc. 3 d Dicis quod dives.
Luc. 1 d Divites dimisit. — inanit
Ysa. 29 d Sicut somniat.

eccl. 10 b h. n. animam suam.
psa. — ipsi obliti sunt.
iob 18 a inmisit i rethe — obligat.
6 d in uolute sunt se.
tim. 1 6 b Q. uolunt dites fi.
eccl. 8 c uir ꝫ ꝫ scdm n. ht.
9 d diuicie ↄseruate — affligit.
10 d labor stultor
gen. 18 b uallis siluestris inuiset
iob 18 a abscondita ꝫ terra scandala
ysa. 41 c uitam manus tue. redit. os.
mr. 10 c q̃ui difficile ꝫ ↄfide. mutui
luc. 18 d q̃ui difficile ꝫ qui peti. padi
tim. 1 9 b radix omnium malor. si limia
eccl. 10 b auaro nichil ꝫ. claudit
11 b si diues fuit. semina q̃ pr.
16 a apt in nopiam in.
gen. 8 a caim inf̃ecit abel luctu
luc. 19 d uidens ciuitatem. necat. effi
psa. — odisti obs̃uantes cat hoste
iac. 8 a amicicia h̃ mundi.
iere. 31 c uis quiz delicias dissol. nite
abac. 1 c sr̃ omne munimentum. dissol
amat. — q̃. cuius osculat. uit aie mu
4 a cu dixerint pax. numina fi
luc. 1 b simul exorte spine. gir.
13 b fallacia diuiciar. blande se
8 c deceptio diuiciar. suffo
psa. — dormierit sompnu fallit.
iob 21 e diues cu dormierit
31 d die no ꝫ stu.
10 e ꝫ pecunie obediunt
7 e cuncti dies eius. g uire iugi
6 a nec tribuit ei po.
osee. 11 a reuers ꝫ effraim uomitu
10 d effraim uitula
osee. 9 c ingregibus suis. expellit x
6 d nemo p̃ duobus.
20 b sube minister cito t̃uste
7 c siquis diligit mdu. frangita
27 e diues c̃ dormit. quessu u se
— dormierit sompnu.
6 e zelus ꝫ furor
10 a no p̃dunt thes.
11 e nõ p̃durunt diuicie mortis
9 e noli anxius esse
6 c argentu eor ꝫ aur.
4 d abierunt i uolupta
— qui dormierit i uirtute. elog
7 e qui custodiunt uanita. at
17 v nõ i habundantia ad q̃ p̃
17 e uidit q̃ndam nidiani uita
21 a stulte ac nocte mortuu
10 d labor stultor. stultu
4 a reuelata ꝫ iniquitas
12 a effraim pascit uentu nidaco
24 a tres species odiuit
8 c posuit dns cam.
19 c sonus tronis — tunndu
— posuisti firmamentu
21 d formido ꝫ fouea.
12 a viro cupido ꝫ tenaci. auap
17 b q̃a m̃ta habes — pigru.
28 b filiis fuit moab.
6 d numq̃d iustificabo. fallace
13 e iust comedit.
21 d in fimis ꝫ p. — sitibundu
10 b n̄ saciabitis ꝫ oculus.
13 d uenaco leonis. deinde rapa
21 a aia esuriens cem.

iob 17 a deridetur iusti iustos irridet
21 b numq̃d clamore ei. auaris no.
17 a habundant tabnacula
osee 17 e ad iracundia me p̃.
ysa. 41 e ap̃t iniquitate. iram di.
iacob 4 a thesaurisatis nob.
za. 1 d in magna ego
iob 30 a ꝫ subsistentibus p. d. s. a.
pet. 4 a percussisti eos.
ysa. 27 — ↄbusisti eu. uolna n̄ sen.
pu. 13 e ubauerit me.
iere. 22 d locutus su ad te.
pu. 21 a aia saturata — doc. p. s.
iob 33 d abhominabilis ꝫ ei.
am. 3 e nescierunt facere rectu.
4 e hostes iustos acti. iud. n̄ dat
ysa 49 d q̃ũsu ꝫ retribucionem. misil
1 d pupillo no iudi
eccl. 13 d sic abhominacio ꝫ
luc. 14 d erat quidam in die. increpuit
am. 6 c optimo unguento egenos
eccl. 21 a o mors q̃m amara. mortis
osee 11 a ego qi mitterius. ab. nom
13 b ad impleti sunt n̄ recolit
ocu. 20 e succedentibus p̃sperus
37 a qui aur diligit.
31 a ve illis qui secum
iob 20 e dedit eis dns locu. vix eme
iere 8 b apphenderunt inda. dat
28 b moab fertilis fuit
osee 4 c effraim ꝫ ꝫ.
13 d colligata ꝫ iniquitas
iob 9 a quis messem famelicus
10 c diuicias quas deuorauit
21 e si compuit quasi
psa. 28 — simul i sipiens
— cu interierit coacuat ope
pu. 13 e bonis relinquet
13 e qui calumpniatur paupe.
eccl. 10 a qui acuat examino.
iere 14 b pdix fouet
eccl. 7 d finis deuertat
7 e peccatori aut dedit.
tim. 1 6 b n̄l in tulim in huc
iob 1 e nudus egressus su.
eccl. 4 b sic egressus est. nascat ꝫ mo
4 d misera bilis ꝫ sus
psa. 28 — neciam erit cu diues.
— dormierit sompnu
iob. 37 e diues cu dormierit nouet
31 a sublimati sut — q̃ uig
18 d habitent i tabnaclo gaudens
20 c sub umbra dormit demonis
20 d absorbebit fluuiu insipiau
gen. 3 d terram comedes potius
ysa. 69 d serpenti puluis. abus
iob 20 b ecce beemoch q̃ feci
iere. 16 d seruietis dns alienis. auap
ysa 19 a tradam egiptum. mimist.
iob. 1 9 e mund i in maligno
ier. 41 a calix aure babilonis.
cibi
tit. 1 b prim peccauit ieremi.
iere 6 e argentu reprobu instabilit
28 b filiis fuit moab pig piger
deut. 32 b in crassatus ꝫ dilatat
iere 4 e magnificasti — auap rebellis
osee 4 e studiu ꝫ ↄfor
iere. 26 a ad aquilone iuxta fluuiu eu.
iac. 8 a amicicia hui mundi. debil i
— fam

luc. 6 b de duobus dimidiis
pu. 11 e qui abscondit frumeta.
abac. 7 b ve qui multiplicat
amos. 6 a ve uobis qui opulenti
tim. 6 b radix omnium malor
col. 3 a mortificata ꝫ auaricias.
ysa. 7 b repleta ꝫ terra
osee 7 b dedi ei frumentu
8 a argentu suu ꝫ au.
10 a scdm multitudine.
iob 14 e ↄgregacio ypocrite
eccl. 4 b auarus no implebitur
osee 9 e percussus ꝫ effraim.
mr. 13 b semen q̃d cecidit.
iere. 6 d crudel ꝫ ꝫ no mise.
eccl. 10 b auaro nichil ꝫ sce.
osee 8 d scs ꝫ effraim. q. so.
pu. 21 a q. ↄgregat thes.
1 c sic semite ois aua.
mt. 6 c ubi est theaurus.
luc 17 d ubi ꝫ thesaurus
iere 7 a ambulauerit p̃ ua.
psa. 13 — repleti sut qui obscurati.
iob 21 d cor ei indurabitur.
za. 4 e posuerit cor suu ut ad
ysa 28 a sui. n. q̃ dur. ꝫ.
tim. 8 b denigrata ꝫ sup car.
psa. 33 — diuites eguerint
luc. 12 b qui sibi thesaur
eccl. 11 b est homo marcidus.
iac. 1 b exortus ꝫ sol.
luc. 16 de diue c̃ nom ignorat
eccl. 10 d pdidit ds memoriam.
pu. 10 d memoriam fti cu lau.
ier. 7 e q̃m iustus sca est

De duricia cordis siue cor impenitens. lxvii.

deut. 17 b si uiris de fribus tuis.
iob 29 e ds molliuit cor me
29 e flebam q̃ndam sup eo.
pu. 19 c qui uiciis ꝫ dire continet i ua.
eccl. 19 c frigidus uent ꝫ aquilo
iere 13 a indurauerit facies
amos. 6 b ni paciebantur sup.
zac. 4 e posuerit cor suu.
cor. 1 17 d siquidem pater mi.
gal. 6 a alter alterius hona portate.
tim. 1 6 a siquis a suor ꝫ maxime domesticor.
ioh. 1 3 d qui habuerit substanti mundi.

De uolentes accommodare egenis. lxviii.

exo 22 d si pecuniam mutuo
leu. 29 d si attenuat frater tu
29 d time deum tuu
deut. 19 b sicut fratribus tuis in.
19 b caue ne forte suscipiat
23 e fri q̃ tuo absq usura ul q̃.
luc 6 c omni petenti te tribue
6 d si mutuu dederis his
6 d nã ꝫ peccatores peccatoribus fenãt
6 d mutuu date nl inde sperantes.
psa. — iocund. hõ qui miseretur
— mutuabitur ꝫ nõ soluet

De mia dei siue de dulcedine diuine mie in pauperes. lxix.

gen. 6 a nõ pmanebit sps meus.
17 a benedicam bndicentibus te.
18 e nõ delebo p. decem.
18 c cu celare potero abraham.
19 d hẽs hic tuor qui pieram.
19 d festina ꝫ saluare ibi.
20 b ꝫ ego scio q̃ i simplici.

28 . d Viditque in somnis dicentem
21 . c Vocavit angelus domini agar.
26 . a Noli descendere in egyptum.
28 . d Viditque in somnis scalam
32 . d Ecce vir luctabatur.
Exo. 3 . b Vidi afflictionem.
6 . a Ego dominus qui educam vos.
9 . d Tamen in terra gessen.
10 . d Ubicumque autem habitabant.
11 . d Apud omnes filios israel.
14 . e Habitavitque dominus in die illo.
20 . e Quod si audieris.
34 . a Dominator domine
Num. 20 . b Tolle virgam et congrega.
Deut. 10 . e Deus magnus et potens.
28 . a Benedicta horrea tua.
32 . a Numquid ipse est pater
32 . a Invenit eum in terra deserta.
33 . a In dextera eius ignea lex
Lev. 26 . e Etiam cum essent in terra.
Josue. 6 . d Quod omni nocumenti populo.
Judic. 10 . a Clamaverunt filii israel ad dominum
10 . e Doluit super miseriis
Reg. i. 20 . e Jonathas et david osculantes
Reg. ii. 24 . c Melius est ut incidam in manus
Tob. 13 . b Ego autem in terra captivitatis.
Cant. 6 . e Revertere revertere
Eccli. 2 . e Secundum magnitudinem
5 . a Ne dixeris peccavi.
2 . b Respicite filii nationes hominum
18 . b Propter hoc patiens est dominus
23 . b Spes mea super me dominus.
35 . e Speciosa misericordia dei
Ysa. 1 . b Heu consolabor super hostibus
30 . b Et erunt oculi tui videntes
40 . b Si pastor gregem suum.
49 . d Numquid oblivisci potest mulier
57 . e Vias eius vidi et sanavi eum.
64 . e Occurristi letanti.
65 . e Eritque antequam clament.
65 . e Adhuc illis loquentibus
61 . a Spiritus domini super me
63 . b Miserationum domini recordabor.
Jere. 3 . c Revertere aversatrix israel.
15 . e Si converteris convertam te.
18 . b Si penitentiam egerit gens
30 . b Si quesieritis me invenietis
31 . b In fletu venient
30 . c Querite me et querite
Eze. 18 . d Numquid voluntatis mee
18 . d Cum averterit se impius
18 . e Si impius egerit penitentiam
18 . e Convertimini et agite
18 . e Quare moriemini domus israel.
18 . e Revertimini et vivite.
Dan. 3 . c Et nunc sequimur te in toto corde
9 . d Neque in iustificationibus nostris.
6 . c Misericordia vestra quasi nubes matutina.
6 . c Quia misericordiam volui et non sacrificium.
ego sum lac.
13 . c Ero quasi ros.
Joel. 2 . b Nunc ergo in toto corde vestro.
Jonas. 4 . a Obsecro domine numquid.
Zac. 1 . a Convertimini ad me ait dominus.
1 . e Revertar ierusalem.
Mal. 3 . b Revertimini ad me et revertar.

18 . d Misertus est dominus servi.
Mt. 11 . e Venite ad me omnes qui laboratis.
11 . e Tollite iugum meum.
12 . e Quicumque fecerit voluntatem.
14 . d Statimque ihesus locutus est.
20 . d Misertus autem dominus eorum tetigit.
19 . b Sinite parvulos venire.
23 . e Ierusalem ierusalem que occidis.
15 . d O mulier magna est.
26 . d Amice ad quid venisti
17 . a Si ante scieris quid est.
9 . a Confide fili remittuntur tibi peccata
9 . e Videns autem turbas.
8 . a Ego veniam et curabo.
5 . e Orate pro persequentibus vos.
Luc. 15 . a Quis ex vobis homo qui habet centum
15 . d Dixit autem pater ad servos.
Ro. 2 . a Ignorans quoniam benignitas.
Ps. Et factus est dominus refugium.
Quoniam requirens sanguinem
Tibi enim derelictus est.
Desiderium pauperum.
Deus iudex iustus
10 . Oculi eius in pauperem
16 . Mirifica misericordias.
17 . In tribulatione invocavi dominum
Misit de celo et liberavit me.
Quoniam tu populum humilem.
30 . Quam magna multitudo.
31 . Dixi confitebor
10 . Propter misericordiam
30 . Ecce oculi domini
33 . Iste pauper
Iuxta est dominus hiis
Cum ceciderit non collidetur
Apud dominum gressus hominis
Salus autem iustorum a domino
Homines et iumenta.
36 . Revela domino
40 . Dominus conservet
Salvasti enim nos.
47 . Suscepimus deus misericordiam tuam.
49 . Et invoca me
50 . Miserere mei
54 . Quoniam ex omni tribulatione
56 . Et in umbra alarum
58 . Fortitudinem meam.
Ego autem cantabo.
62 . Quoniam melior est misericordia
65 . Venite audite.
68 . In multitudine
71 . Quia liberabit.
72 . Tenuisti manum
77 . Ipse autem misericors est propitius.
80 . In tribulatione invocasti.
84 . Benedixisti.
Et enim dominus dabit.
Deus tu conversus vivificabis.
85 . Quoniam tu domine suavis et mitis.
Quia misericordia tua magna
Et tu domine miserator.
88 . Misericordias domini
Ubi sunt misericordie tue
90 . Scapulis suis
Quoniam angelis suis
93 . Si dicebam motus.

Secundum multitudinem dolorum
Laudate nomen eius quoniam suave
102 . Qui propitiatur omnibus
Miserator et misericors.
Cum essent in numero brevi
Expandit nubem.
105 . Confitemini
Memento mei domine.
Et vidit cum tribularentur
106 . Confitemini.
Et clamaverunt ad dominum
Confiteantur domino
Quis sapiens et custodiet hec.
108 . Et tu domine fac.
110 . Memoriam fecit.
111 . Exortum est in tenebris
112 . Quis sicut dominus.
114 . O domine libera.
117 . Confitemini.
137 . Dominus retribuet pro me
139 . Domine domine virtus.
142 . Spiritus tuus bonus
143 . Misericordia mea et refugium meum.
144 . Memoriam abundantie
Allevat dominus omnes
145 . Qui custodit veritatem.
146 . Qui sanat contritos corde.

De gratia dei · lxx.

Mt. 10 . a Gratis accepistis gratis date.
Gratia et veritas per ihesum christum
Ro. 5 . e Ubi abundavit delictum
5 . e Sic regnavit peccatum
6 . e Stipendia peccati mors.
12 . b Habentes donationes.
3 . d Peccaverunt quoniam non sunt sub lege
Viventique vitam data est gratia.
Cor. i. 12 . a Divisiones gratiarum sunt.
15 . b Gratia dei sum id quod sum.
15 . b Gratia dei in me vacua non fuit
15 . b Non ego sed gratia dei mecum.
Joh. 15 . a Sine me nichil potestis facere.
Prov. 12 . a Qui bonus est hauriet a domino gratiam
14 . b Gratia et amicitia liberabunt
Eccli. 40 . c Gratia sicut paradisus in benedictionibus
40 . d Gratiam et semen desiderabit
Cor. ii. 9 . c Potens est deus omnem gratiam
9 . b Gratias eius inenarrabili dono eius
Gal. 2 . e Non abicio gratiam dei.
Eph. 2 . b Ostenderet divitias gratie
2 . b Gratia dei estis salvati.
Tim. i. 4 . d Noli negligere gratiam dei.
4 . b Omnis creatura dei bona
2 . a Tu ergo fili mi confortare in gratia.
Tit. 2 . d Apparuit enim gratia.
Heb. 4 . e Adeamus cum fiducia.

De hiis qui nulla spe mutantur .s. vocati sunt ad domino · lxxi.

Ysa. 60 . a Filii tui de longe venient.
Osee. 2 . d Propter hoc ecce ego lactabo.
Mt. 20 . b Hii novissimi una hora.
Ro. 9 . d Vocabo non plebem meam.
Act. 13 . e Quia repulistis verbum dei.
Ps. Populus quem non cognovi

De conversione mee iusticie · lxxii.

Gen. 29 . d Quam obrem sic fecisti mihi.

pu · 3 · a mia et veritas non te deserant.
· 16 · a mia et veritate ·
· 19 · c Sicut fremitus leonis ·
· 18 · d mia et veritas preparant ·
· 20 · e mia et veritas custodiunt ·
na · 1 · a dns paciens et magnus ·
mal · 1 · b Si pater ego sum ubi est ·
psa · 7 · Deus iudex iustus ·
· 24 · Dulcis et rectus ·
Vniuerse vie dni ·
Propter veritatem et mansuetu
· 29 · Quam multa magna
· 96 · Misit deus miam suam
· 60 · Permanet in eternum ·
· 61 · Semel locutus est dns
Mia et veritas obuia ·
· 70 · Os meum annunciabit ·
· 39 · Non abscondi miam
· 88 · Quam miam et veritatem ·
· 88 · Mia et veritas ·
Et veritas mea ·
Miam autem meam non dis
Ad annunciandum man
· 100 · Miam et iudicium ·
· 7 · Quoniam magna est
· 96 · Quoniam magnificata est ·
· 138 · Super miam tuam
· 39 · Domine in celo
Quoniam confirmata

De commendacione mie · lxxiii ·

exo · 19 · b Facies et propiciatorium
iob · 29 · a lauabo pedes meos butiro ·
cant · 1 · a oleum effusum
osee · 3 · c Miam volui et non sacrificium
mt · 1 · e reuerte ad terram iu ·
psa · ~ Miam et veritatem
In die mandauit dns

De misericordia hominis · lxxiiii ·

exo · 29 · a loquere filiis israel ut tollant
iob · 6 · c Qui tollit a b amico
pu · 17 · b Qui miseretur pauperi beatus erit ·
· 13 · d Qui credit in dno miam dili ·
ecc · 17 · b Qui obseruat ventum non seminat
ecc · 13 · c Ante mortem bene fac amico ·
· 18 · b Mia hominis circa proximum
· 18 · c Non ne ardorem refrigerabit
· 30 · Miserere anime tue
placens deo · desudans
· 20 · a Qui facit misericordiam ·
· 39 · Qui facit miam offert
ysa · 98 · c Frange esurienti panem
osee · 6 · e Miam volui et non sacrificium
· 10 · d Seminate vobis in iusticia
luc · 6 · c Omni petenti te tribue
· 9 · e Sine ut mortui sepeliant ·
· 10 · d Quis horum videtur tibi ·
cor · 9 · c Hilarem datorem
tim · 4 · c Corporalis exercitacio ad modicum

De compassione · lxxv ·

reg · 1 · d planxit autem dauid planctum ·
· 3 · d dixit autem dauid ad ioab et ad ·
iob · 9 · e Visitans speciem tuam non peccabis ·
· 29 · c Oculus fui ceco ·
· 30 · e flebam quondam ·

· 39 · a Incuruauit ad terram ·
eccl · 7 · a Melius est ire ad domum luctus ·
eccl · 7 · e Ne desis plorantibus
· 38 · b Fili in mortuum produc lacrimas ·
ysa · 20 · a Recedite a me amare flebo
· 1 · d Heu consolabor super hostibus ·
· 28 · c Ve in preuaricantes p ·
Jere · 9 · a Quis dabit capiti aquam ·
· 18 · c Quod si non audieritis
· 18 · d Deducunt oculi lacrimam ·
amos · 6 · c Bibentes in phialis vinum ·
mt · 19 · e Misereor turbe quia triduo ·
· 18 · d Misertus dns serui illius
luc · 19 · d Cum appropinquauit videns ci ·
Joh · 11 · c Jhesus ergo vidit eam plorantem
Ro · 12 · d Gaudere cum gaudentibus
cor 1 · 12 · d Siquidem patitur unum membrum
cor · ii · 7 · a In cordibus nostris
· 11 · e Quis infirmatur et ego non infirmor ·
Gal · 6 · a Alter alterius honera portate ·
pa · participeps ego sum ·

De bona voluntate dandi siue quod dns non curat largitatem sed quo animo quod fiat attendit · lxxvi ·

Gen · 8 · a Respexit dns ad abel ·
exo · Sumite de vobis ipsis
pu · 20 · d Abhominabile est dno ·
ecc · 38 · c Immolantis ex iniquo
· 39 · a Oblacio iusti impinguat ·
· 34 · b Bono animo gloriam redde deo ·
ysa · 1 · c Cum multiplicaueritis oracionem ·
Osee · 4 · c Vadunt ad querendum dnm
ch · 1 · e Qui ex vobis potest dederit vini ·
mr · 12 · e Amen dico vobis quod vidua ·
luc · 17 · d Gloria in altissimis deo ·
Joh · 11 · d Siquis dei cultor est ·
cor · ii · 8 · e Non solum et facere precepit
· 8 · e Si enim voluntas prompta est
· 9 · a Scio enim promptum animum
· 9 · b Vnusquisque prout destinauit
· 9 · b Audeamus autem et hoc voluntatem ·
· 9 · c Nolite fieri imprudentes
pa · Voluntarie offeram tibi dupla ·

Ad largitatem siue liberalitatem · lxxvii ·

hest · 7 · d Dona largitus est iuxta ·
Job · 31 · c Si comedi buccellam ·
· 31 · d Foras non permansit peregrinus
ecc · 8 · e Non sit accipiendum
mac · 3 · c Donaria que anthiocus
ch · 17 · b Extende manum tuam
luc · 6 · d Date et dabitur vobis
· 6 · c Omni petenti te tribue

De largitate elemosine et qualiter sit danda · lxxviii ·

Spontaneum mundum plenum frenis modatum ·
Quo cui ubi quantum quo cur quando dandum ·
cor · i · 9 · b Vnusquisque prout destinauit ·
exo · 24 · a Precipe filiis israel ·
act · 10 · a De cornelio quid facies ·
apoc · 7 · d Opera tua nouissima ·
pa · Dispersit dedit pauperibus ·
ecc · 11 · b Mane semina semen tuum ·
cor · ii · 8 · c Non enim ut aliis sit remissio ·
· 8 · c Ex equalitate in presenti tempore
tob · 8 · a Ex tua substancia ·

ecc · 17 · a Si benefeceris
· 6 · b Habentes alimenta
luc · 11 · d Quod super est date ele ·
pu · 8 · d Ne dicas amico tuo ·
ecc · 8 · a Ne protrahas datum ·
mt · 4 · e Cum facis elemosinam ·
ecc · 18 · c In omni dato
deut · 19 · b Si unus ex fratribus tuis ·
· 19 · c Ergo precipio tibi ut aperias ·
tob · 1 · a Cum captiuus esset in diebus ·
· 8 · b Ex tua substancia fac elemo ·
· 8 · b Quomodo potueris
· 8 · c Si multum tibi fuerit ·
· 8 · c Si exiguum tibi fuerit ·
· 8 · c Fiduciam magna erit coram ·
· 8 · d Panem esurientibus et ege
· 8 · d Panem tuum et vinum tuum ·
· 9 · d benedicat te dns
· 17 · c Bona est oratio ·
· 13 · c Filius tuis mandate
Job · 31 · b Si comedi buccellam
· 31 · c Si negaui quod volebam ·
· 30 · c Si despexi pereuntes
pu · 3 · d Honora dnm de tua substancia ·
· 19 · d Feneratur domino ·
· 11 · d Alii diuidunt propria ·
· 17 · a Melior est buccella sicca
· 28 · e Qui dabit pauperi non indigebit ·
· 21 · e Qui despicit deprecantem ·
· 31 · d Manum suam aperuit
ecc · 8 · a Elemosinam pauperis ·
· 8 · a Animam esurientem
· 8 · a Cor inopis ne afflixeris ·
· 8 · a Rogacionem contribulati
· 8 · b Declina pauperi sine tristicia ·
· 29 · b Perde pecuniam propter fratrem ·
· 3 · c Elemosina patris non erit
· 13 · c Ante mortem bene fac amico tuo ·
· 20 · b Est qui multa redimat
· 20 · b Est datum quod non est utile ·
· 20 · b Datus insipientis
· 20 · b Exigua dabit et multa ·
ysa · 99 · d Quomodo descendit imber et nix ·
· 98 · d Cum effuderis esurienti animam tuam
Jere · 2 · c Ego plantaui te vineam
mt · 29 · d Venite benedicti patris mei ·
mr · 8 · d Sic est regnum dei quemadmodum ·
· 12 · e Cum venisset autem una vidua ·
luc · 6 · d Diligite inimicos vestros ·
· 6 · c Omni petenti te tribue
· 6 · d Date et dabitur vobis ·
· 6 · d Eadem quippe mensura ·
· 3 · b Qui habet duas tunicas
· 3 · b Qui escas habet similiter ·
· 12 · c Vendite que possidetis
· 12 · c Facite vobis sacculos qui non vet ·
· 16 · b Facite vobis amicos ·
· 19 · a Stans autem zacheus
· 21 · a Respiciens autem vidit ·
cor · i · 9 · b Si nos spiritualia semi ·
· 19 · d Seminatur in corrupcione ·
· 16 · a De collectis autem que fiunt ·
ii · 8 · a Altissima paupertas
· 8 · c Si enim voluntas prompta ·

. 9 . b Qui parce seminat parce et metet
gal. 6 . b Que enim seminaverit homo .
eph. 4 . d Qui furabatur iam non furetur
heb. 13 . c beneficentie autem
. 13 . a caritas fraternitatis maneat.

Extinguit iram dilecti iudicis iras.
lavat et mundat domum redimitque tuetur.
postulat ad Christum et perficit et benedicit.
Sanat iustificat salvat resuscitat amat
fecundat purgat conservat demum coronat.
Expurgat roborat illuminat amplificat urget.
proverbia . 21 . a munus absconditum extinguit iras.
ecclesiasticus . 3 . e ignem ardentem
tob. 4 . d elemosina ab omni peccato
luc. 11 . d date elemosinam
dan. 4 . d peccata tua elemosinis redime
tob. 1 . e exemplum de tobia et senacherib non po
ecclesiasticus . 29 . b conclude elemosinam
act. 9 . a exemplum de cornelio qui minus optime
ecclesiasticus . 29 . d Si vis perfectus esse vade.
deut. 24 . e cum messueris segetes
job . 42 . exemplum de iob sanato
psalmus . — dispersit dedit pauperibus
luc. . hodie salus facta est domui huic.
act. 9 . d exemplum de tabita resuscitata a
ecclesiasticus . 29 . c Super scutum potentis.
luc. 18 . d Nemo qui reliquit
tob. 12 . c quia elemosina est que purgat
ecclesiasticus . 14 . d et xxix . b . et a viri qui fac.
ecclesiastes . 11 . a mitte panem tuum .
ecclesiasticus . 29 . c Super scutum potentis
. c retribuet ei. e.
ecclesiasticus . 14 . c confirmavit deficientes.
act. 9 . a cornelius vidit angelum.
tob. 4 . e non patitur animam ire.
ecclesiasticus . 17 . d penitentibus autem dedit viam.
proverbia . 18 . d domum hominis dilatat .
luc. 7 . d pedes unguento ungebat.

ecclesiasticus . 18 . c In omni dato non des tristitiam .
. 35 . d In omni dato hilarem fac vultum.
corinthios . 9 . d unusquisque prout destinavit

Regum . 4 . a helias videns vasa vacua imple.
ysaias . 58 . c frange esurienti
jere. 4 . a novate vobis novale.
ecclesiasticus . 12 . a Si benefeceris scito cui .
. 12 . a benedicere iusto .
. 12 . b da bono et non receperis
. 12 . b benefac humili et non dederis
. 12 . b prohibe panes illi dare
luc. 14 . b . cum facis prandium .
psalmus — dispersit dedit pauperibus.

Gen. 3 . d In sudore vultus tui .
tob. 4 . d panem tuum et vinum .
proverbia . 19 . b multi colunt personam
ecclesiasticus . 12 . a Si benefeceris
. 12 . b da bono et non receperis.
. 12 . b benefac humili et non de .
. 20 . c Qui enim comedunt panem illius.

thessalonicenses . 3 . b denuntiavimus quia vobis.
. 3 . b ipsi enim scitis quemadmodum
. 3 . c audivimus enim inter vos.
. 3 . c huiusmodi autem qui hic sunt in labore ho
minum non sunt et non cum hominibus sed
cum demonibus flagellabuntur.
Gen. 3 . a abel quoque optulit de
. 4 . a respexit dominus ad abel .
. 43 . b sumite de optimis terre
mal. 1 . c Si offeratis cecum .
. 1 . Si offeratis claudum .
. 1 . e maledictus dolosus qui habet
ysaias . 58 . c frange esurienti .
eze. 18 . e unum quemquam in maleficium contra
matheus . 19 . d vade et vende omnia que habes
phil. 3 . d unum autem que quidem retro .
psalmus — preoccupemus faciem eius.
job . 14 . e non credet frustra
psalmus . 21 . d iter et auferte deo .
psalmus . 71 . b reges autem regis erat
tob. 4 . b ex substantia tua fac.
. 18 . d de vestimentis tuis nudos.
proverbia . 3 . b honora dominum de tua substantia
. 13 . b redemptio anime viri .
. 14 . b victime impiorum .
. 38 . d dona iniquorum non probat .
. 33 . d Immolantis ex iniquo
. 38 . d qui offert sacrificium
. 39 . b noli offerre munera prava
numeri . 6 . b eliminavit questum .
deut. 13 . d non offeras mercedem prostibuli.
ysaias . 1 . b ne offeratis ultra sacrificium.
Jere . 14 . e holocaustomata vestra
mal. . 4 . d Si obtuleritis in holo .
. 4 . c si offers munus tuum .
Gen. 4 . b respexit dominus ad abel .
. 34 . b oblatio iusti impinguat
. . sacrificium iusti acceptum
psalmus . — sacrificium deo spiritus contribulatus .
Gen. 13 . a quos et audistis occiditio
. 18 . a domine si inveni gratiam
. 9 . a qui cum audisset surrexit
. 9 . a obsecro domine declarate
exo. . 23 . b peregrino molestus.
deut. . animam peregrinos et ipsi .
Josue . 2 . a raab meretrix pro hospitio
tob. 1 . d tobias cotidie pergebat
Job . 4 . d visitans speciem tuam .
luc. 1 . c exurgens autem maria
. 14 . c et coegerunt illum dicentes
hebr. 13 . a hospitalitatem nolite .
Jaco. 1 . e Religio munda .
pet. 1. 4 . b hospitales invicem .

De consolatione et visitatione infirmorum. lxx.
Job . 29 . e Cum sederem quasi rex . xviii .
ecclesiasticus . 18 . a curatio cessare peccata fa.
. 38 . b fili in tua infirmitate .
. 7 . e non sis pigrior in consola .
. 7 . e non te pudeat visitare .
. Infirmitas gravis sobriam .
ysaias . 40 . a ut mederer contritos corde .
egrotavit ezechias et penituit .

. 30 . a dominus adhuc xv annos .
matheus . 25 . e Infirmus fui et non visitastis .
corinthios . 1 . a scientes quoniam sicut socii .
Jaco. 1 . a Religio munda .

Ad misericordiam.
Vestio poto cibo tectum do visito solvo
Ro . 12 . Si esurierit inimicus tuus .
ysaias . 58 . e Cum videris nudum
matheus . 10 . e qui calicem aque frigide .
proverbia . 25 . d Si esurierit inimicus tuus .
ysaias . 58 . c egenos vagosque induc
Gen. 18 . a currit abraham in occursum
. 19 . a declinate in domum
. 19 . a loth optulit
Job . 31 . b foris non remansit .
. 5 . e visitans speciem tuam .
ecclesiasticus . 7 . e non te pigeat visitare .
matheus . 25 . d Infirmus et visitastis
. 25 . e In carcere et venistis
Jere. 38 . b egressus abimelech
. 38 . b leva Jeremiam .
timotheus . 1 . e det misericordiam dominus honesiphoro
Quod defunctus eget non tua cura negatur
tob. 2 . a tollensque illud portabat

Anima consolatur . Christo dono remitto .
psalmus . 111 . Jocundus homo .
. 36 . tota die miseretur et commodat
matheus . 5 . d qui petit a te .
. 19 . d flebam quondam super
Jaco. 5 . e qui converti fecerit
corinthios . 11 . e quis infirmatur et ego
luc. 6 . d date et dabitur vobis .
. 11 . d Quod superest date elemosinam .
luc. 6 . d dimittite et dimittetur vobis.
ecclesiasticus . 28 . a Relinque proximo

Arguo consulo publico do condono valendo .
Contra superbiam et eius effectus.
Deicit infatuat condempnat desperat inflat
Crimina cuncta parit virtutum germina perdit
Inquinat omne bonum facit os adiungi ruine
Introitum claudit paradisi scandala nutrit
Ydolatre facit nutritur laude malorum.
Odit et impugnat consumit crimina prava.
Vastat opes recto sanatur . contere ypocrisim .
Cum fex cum limus cum terra vilissima sumus
Unde superbimus ad terram terra redimus.
Unde superbit homo cuius conceptio culpa.
Nasci pena labor vita necesse mori.
Vita quid est hominis . medio peregrinus in fine.
Quid caro . tota cinis . heu tot scelera nimis .
Dic caro mortalis . dic de putredine vermis .
Cur miser inflaris . quid prodest gloria carnis .
Dic homo dic pulvis esse putredo scrobis .
Disce quid es quid eris memor esto quod morieris
Incinerem vertens post mortem regrederis .
An casus nescis humane conditionis .
Despice quod sectaris cognosce viam vanitatis .
Homo finit extollit mentem . celestia respuit
Corda cito tristi seu quodam glutine stringit.

Cor satane subicit iutitis regimine esse. · mt · 23 · a amant primos recubitus
Palliat ypocrisim gignit · dat cornua mitte · luc · 20 · c attendite a scribis · ambit primatus
Scismata · lux fugit · pruia de morte resurgit · cor · 12 · c ne magnitudo revelationum · extimatio
Opprimit innocuos iniuste compibus se. · ecc · 13 · d sicut abhominatio superbo est · sese di
Profert maiores · celat · spiritus minores. · Job · 40 · c sub umbra dormit · latitat
Ambit primatum · vestit divitie sup se. · mt · 6 · a dilatant phylacteria.
Se elevat · extimatio curat · simplicitatem. · Job · 40 · c ecce vehemoth · de se sublimia
Contemnit satane fit filius hospes et esca. · am · 6 · c numquid non in fortitudine · fatur
Sese dilatat · de se sublimia fatur. · ecc · 10 · c Iudices gentium superborum · arrid'
Arridus impaciens odibilis et maledictus. · pu · 6 · b sex sunt que odit deus · pu · 6 · b homo apostata
Vilis et abiectus · apostata quisque superbus. · ecc · 10 · a tres sunt species · odibilis · 8 · b timor domini odit malum
dan · 9 · d · quando elevatum est cor nabu. · 10 · a odibilis coram domino · 9 · a filii ubi superbia
ysa · 14 · b · quomodo cecidisti de celo · ecc · 10 · b Initium peccati et omnis · 16 · a abhominatio est apud dominum omnis arrogans
luc · 1 · d · deposuit potentes illos · ysa · 28 · a ve corone superbie · et maledictus · 16 · c contritionem precedit superbia
Ps · 72 · Deiecisti eos dum alle. · amos · 6 · d detestor ego superbiam · 16 · c ante ruinam exaltabitur
Deus meus pone · Deicit · pu · 16 · a abhominatio domini est · vilis et ab · 18 · c ante quam conteratur
Job · 30 · d · elevasti me et quasi · luc · 16 · c Quod hominibus altum est · iectus · 21 · c superbus et arrogans
pu · 29 · e · superbum sequitur · ecc · 10 · b Inicium superbie · apostata quisque superbus · 29 · a ne gloriosus appareas
luc · 18 · b · omnis qui se exal. hu. · De ortu superbie · 29 · a melius est ut dicatur
pu · 21 · b · superbus et arrogans · eze · 38 · d elevatum est cor tuum · a scientia et virtute · 29 · e superbum sequitur humilitas
abac · 2 · a · quomodo vinum po. · infatuat · cor · 8 · a scientia inflat · et fortitudine · ecc · 10 · b odibilis coram deo est et hominibus
Jere · 49 · b arrogancia tua decepit · ecc · 40 · d facultates et virtutes exal. cor · 10 · b quid superbis terra et cinis
· 1 · d · ecce ego ad te superbe · Job · 11 · c vir vanus erigitur · a nobili · 10 · c Inicium superbie hominis
ysa · 2 · d · dies domini exercituum · condempnat · luc · 1 · d Deposuit potentes · tate pote · 10 · c Qui tenuit illam adimplebitur
ecc · 11 · a · multi potentes · Judit · 1 · a Gloriabitur quasi potens · cia · 10 · c Sedes ducum superborum
ysa · 28 · a · pedibus conculcabitur · deut · 8 · c observa et cave nequando · ad univers · 10 · c perdidit deus memoriam
mich · 1 · a calcabit dominus super excel. · R · 1 · exemplum de saule qui factus fuit rex humilis · 10 · c non est creatura hominibus superbia
sap · 4 · e · dirumpet dominus inflatos · inflat · erat postea ascendens in superbiam deo noluit obedire. · 16 · b superbia ubi illorum
ecc · 10 · c Inicium peccati omnis · omnia cuncta · deut · 17 · e ne elevetur cor eius in superbiam · ad · 20 · b datus in sapientis non erit
cor · 5 · c modicum fermentum · Inficit omne · ecc · 11 · a Inuestitu neglieris · ignitati · 37 · d vir contumax non dispicet
pu · 15 · b Iure superbos semper · facit eos ad · Pa · — coagulatum est cor eorum · ad ymaginem · ysa · 2 · c ingredere in petram abscondere
· 28 · e Qui se lactat et di · iurgia commovet · — Deus fortis qui aud. · ext'or · 2 · c oculi sublimes hominis
ecc · 27 · b · effusio sanguis · ecc · 23 · a extollenciam oculorum · oculorum · 2 · c dies domini exercituum super omnes
Pa · — Non habitabit in medio · in c · p · ysa · 2 · c Quiescite ab homine · narium · 5 · c propterea dilatavit infernus
pu · 22 · a arma et gladius · pu · 13 · a In ore stulti · oris · 5 · c et descendant fortes eius
ecc · 10 · a non te extollas in co · scandala · Pa · — Disperdat dominus labia dolosa. · 10 · b visitabo super fructum
· 28 · e · illusio et improperium · ydola facit · Job · 19 · d Cucurrit adversus deum · 10 · c ecce dominus exercituum confringet
Job · 4 · e Quomodo potestis nos sedere · pu · 16 · b homo apostata. · 14 · c quomodo cecidisti lucifer
mt · 12 · a effraim pascit ventum · n · l · m · Vir inutilis · 14 · c verumptamen ad infernum detrahe.
Pa · — superbia eorum qui te oderunt · odit · ysa · 48 · d Si desiecis extendo digitum · 13 · c superbiam infidelium
Job · 15 · d · tetendit adversus deum · impug · — · 3 · b pro eo quod elevate sunt filie · 16 · b audivimus superbiam moab.
· 15 · d cucurrit adversus deum · vitat · Pa — · non habitabit in ea qui facit superbiam. · 22 · c vade et ingredere ad eum
Pa · — Sibi inique agebant · Humiliat · Gen · 11 · a cumque proficiscerentur · 23 · c ululate naves ululate.
ecc · 21 · a complexatio vero obligatio · cunctis · 11 · b venite et descendamus · 24 · e visitavit dominus super maliciam
· 3 · e Sinagoge superborum non erit. · 16 · b Ego dedi ancillam meam · 30 · e a voce domini pavebit assur
· 6 · a non te extollas in cogitatione · extollit · lev · 1 · e vesiculam vero gutturis · 34 · a Inebriatus est in celo gladius
ysa · 24 · b sedebo in monte testamenti · comparat · deut · 17 · e adversantes imperio domini. · 36 · c cui exprobrasti aut quem blasphe.
· 2 · e gloria eius stercus et vermis · 17 · e qui autem superbierit nolens · 37 · d cum fecerit adversum me superbia
Pa — · vidi impium super exal. · cito tollitur · R · 1 · 2 · a nolite multiplicare · 40 · d omnis vallis exaltabitur
Job · 15 · e omnibus diebus suis · secundum · mi · 18 · a Ipse dissipavit excelsa · 47 · b et nunc audi hec delicata
· 24 · e elevati sunt in modico · igitur · tob · 4 · c Superbiam numquam in tuo · 49 · a qui dicunt recede a me
Pa — · coagulatum est cor · fingit · Judit · 9 · d Domine deus celi et terre · Jere · 48 · c audivimus superbiam moab
Job · 41 · e Ipse est rex super omnes · 9 · d fac domine in gladio suo · 50 · d ecce ego ad te mons pestifer
mt · 23 · e qui devorant domos · ypocrisim · Job · 9 · c vir vanus in superbia · eze · 7 · b ecce dies ecce venit
mt · 23 · b ve vobis scribe et pharisei · gignit · 10 · d propter superbiam quasi leenam · 6 · a hec dicit dominus deus montibus
Ps · 74 · Omnia cornua peccatorum · dat cornua · 15 · b Quid tumet contra deum spiritus tuus · 7 · b venit tempus prope est
Confundantur superbi · Opprimit innocentes iniuste · 15 · c Cunctis diebus suis impius · 16 · d hec fuit iniquitas
luc · 18 · b non sum sicut ceteri homines · compatibus se praefert · 15 · b tetendit enim adversus deum · 28 · a eo quod elevatum est cor tuum
· 15 · b cucurrit adversus deum.

b

dan̄ . 8 . d nō ne h̄ babilon·
. 9 . d Cū̄ eleuatū ē cor·
abd. . 1 . a Superbia cordis tui
. 1 . a Si exaltatus fueris cū̄ aq̄la·
abac̄ . 2 . a Quomō ut uinū potantem
mal . 3 . e ecce dies ueniet succensa
. 3 . e et audio uiri peccatores·
. 3 . e et iuste tulerant euffraten·
. 11 . 9 . a Q̄ ita superbe locutꝰ ē
. 9 . b Sup h̄ autē superbia·
. 9 . b. usq; qui sibi uidebatur
. 9 . b et qui paulo ante sidera
. 14 . a et michanor quidem·
luc . 1 . d deposuit potentes
. 10 . d uidebam sathan·
. 13 . b omnis qui se exaltat
tes·11· 2 . b qui aduersatur ⁊ extollit̄·
Jaco . 8 . b deus superbis resistit·
pet·1· 9 . e Si n· deus angelis
. 2 . d superbia·n· uanitatis·
apo . 18 . a cecidit babilon·
. 18 . d q̄ntū glorificauit se
. 18 . d quia in corde suo dicit·
Pa— — superbo oculo
Dn̄e d̄s meus si feci illud·
Si mei nō fuerint dn̄ati
Dn̄e nō ē exaltatū
Dn̄s quidē excelsus·

Cōt̄ superbientes ex genere· xxii
Job . 11 . e Vir uanus
. 14 . e putredini dixi pr̄·
eze . 19 . b qui fuit in dedecam gladio cadet
mal . 2 . c numquid nō p̄r unꝰ omnium
Cōt̄ superbientes ex pulcritudine· xxiii·
Re·1· 14 . d porro sic absolon uir erat·
Job . 9 . a Vidi impium
p̄u . 11 . c Circulus aureus i narib;·
. 31 . e fallax gr̄a ⁊ uana pulcri
eze . 28 . d eleuatum ē cor tuū i decore·
Job . 6 . e Spē ē qui munificat oro·n·
Cōt̄ superfluitatem ⁊ gl̄am uestiū· xxiiii·
Gen̄ . 3 . e fecit dn̄s d̄s ade ⁊ uxori eius·
. 3 . b cumq; cognouissent se ēē nudos
. 11 . b postq; ad regis impium adducti
deut· altare de lapidib; inpositis
faciet in·1· de uiuis uiuis ⁊ ordinatis bona·
. 14 . a tu celestis·
Re·1· 18 . a Inierunt ionathas ⁊ d̄d fed̄·
·11· . 6 . e quā gloriꝰ fuit rex
. 19 . miphiboseth quoq; filꝰ iosue·
·111· . 18 . e cū̄ audissꝫ sermones
·1111· . 1 . b Vir pilosus·
Jud̄ . 10 . a abstulit a se cilicium·
hest̄ . 2 . d nō quesiuit mulierem cult̄·
. 3 . d Q̄ audiens ass̄uata ē·
. 3 . e Q̄ cū̄ audissꝫ mardo
. 6 . b hest̄ quoq; regina·
. 6 . d tu sis insinuatarē
Job . 16 . d saccū̄ asui sup cutē meā·
Sap̄ . 2 . b coronem̄ nos rosis·
ecc̄ . 11 . a Inuestitu ne glorieris
. 19 . e ex uisu cognoscetur uir
. 19 . e amict̄ corporis ⁊ risus·
ysa . 3 . d p eo q̄d eleuate sunt
. 18 . b sicut̄ te sternetur tinea·
. 50 . b Induant celos tenebris
. 52 . a consurge consurge induere
. 61 . a darē eis coronā p cinere
Jere . 8 . e tu autē uastata
. 13 . d Dic regi dominatrici·
eze . 13 . a feamitata ⁊ olla
. 26 . b Q̄ cū̄ audissꝫ sorores
osee . 2 . e visitabo sup eum baal·
Jonas . 3 . b crediderunt uiri·
Sofo . 1 . b visitabo sup principes
mat̄ . 3 . b Johēs erat indutus
m̄ . 3 . a Ipse autē iohs hebat
. 11 . b ecce qui mollib; uesti
luc̄ . 16 . d hō quidam erat diues
tim̄·1· 2 . d similit̄ mulieres i h̄itu·
act̄ . 12 . e statuto aū̄ die herodes
Jac̄ . 9 . a agite nunc diues·
pet·1· 3 . a Quorū sit nō extrinsecꝰ capillatu
apo . 14 . b mulier erat circūdata purpura·
Cōt̄ gloriantes de superfluitate diuiciar̄· xxv·
Job . 9 . a Vidi stultum firma
. 21 . a Q̄r ergo impii
Jere . 9 . e nō glorietur diues
za . 11 . a Vendētes dominus
luc . 12 . b destruam horrea
Pa— . 30 . Noli emulari i eos
melius ē modicū
Vidi impium sup
. 48 . Q̄ confidunt
In uirtute
ne timueris cū̄ diues·

Cōt̄ superfluitate edificior̄· xxvi·
Gen̄ . 12 . e abraham̄ tetendit i bethel
. 9 . e habitet i tabnaculis
. 11 . a de turri babel·
. 13 . d loth morat; i oppidis·
leui . 23 . e manebis i tabnaclis
deut̄ . 28 . b domū edifices ⁊ nō habites
. 8 . a nō habitam in domo
Re·11· 18 . a Vade abscondere i torrentem·
·1111· . 8 . b faciam̄ eliseo cenam·
Job . 8 . e qui habitat domos luteas·
p̄u . 14 . d qui altam facit domū
ecc̄ . 2 . a edificauit domos·
. 2 . e Vidi i oīb; uanitatem
ysa . 2 . d Sup om̄ t̄r excel
. 9 . b Ve qui coniungitis domū
. 13 . e nō habitabitur usq; i finē·
e Replebuntur domꝰ eor̄ dracon
. 40 . e Respondebunt ibi ulula
. 41 . e Ingredere ad supnam
. 41 . e extendisti i excelso
. 41 . b Sup montem excelsum·
Jere . ve qui edificat domum
e facit lagaria cedrina pingit
Syon·1· sanguinē x̄pi
d habitabunt dracones
b Vana sunt opa ⁊ risu dig·
e murus babilonis ille·
e ⁊ porte eius excel·
eze . 16 . b fecisti tibi excelsa·
. 16 . e destruent muros tuos·
. 16 . e siccacō sagenar̄·
. 31 . d Inruina eius habitauit
osee . 13 . b desidabile argentū
am̄ . 1 . d Mittam ignem i mur̄
. 2 . a mittā ignē
. 3 . e percutiam domū·
m̄ . 3 . e cā uiri syon·q·ag
abac̄ . 2 . e Vt sit in excelso nidus
. 2 . e lapis ī pariete
abd̄ . 1 . a Superbia cordis tui·
. 1 . a Si exaltatus iṫ·
. 1 . e possidebit domus iacob
Sap̄ . 1 . d edificabunt domos·
aggꝫ . 1 . a nūquid temꝰ nobis ē
mat̄ . 8 . e Vulpes foueas habent
. 28 . a nō relinquetur lapis
. 28 . a Relinquetur domus uestr
m̄ . 13 . a magister aspice quales lapides
luc . 2 . a Reclinauit i presepio
. 2 . b Inuenietis infantem positū
. 2 . a ex q̄ fit nat̄ ē i beth
cor·1· 9 . a Stamus qm̄ fere loq
. d nō h̄emus hic ma·c·
phil̄ . 3 . e nr̄a ā̄ cōuersacō i celis·
heb̄ . 11 . b abraham̄ i casulis habitando
apoc̄ . 18 . b Cecidit babilon
. 18 . b ⁊ de ve ne ciuitas illa mag
Pa— — et relinquet alienis
Similis sōs sūt pellicane
Repleti sunt qui obscurati
Ecc̄ de ē̄ quē tot nō caperent
Et ex̄ de edificiis imp̄atorum
ruris Rome·

Cōt̄ superbientes ex pbitate· xxvii·
Sap̄ . 18 . b fornicacōis autē fa·
ysa . 9 . b In fornicacōne maius
Jere . 28 . e nō glietur in sa·
eze . 28 . a eleuatū ē cor tuū in·
Cōt̄ superbiam claustralium· xxviii·
Gen̄ . 28 . a Mei erit effectam
exo . 9 . e Gladio lesit hm̄ tondere
. 12 . e eduxit dn̄s filios isrl̄ de terra
egipti p turmas suas ⁊ p diuisos ē
ordines sensꝰ sessionem
Re·111· 19 . e relictus sū solus
. 19 . e Reliqui mihi in isrl̄
. 18 . nūquid nō isrl̄ ascendit fa
Cant̄ . 6 . b Sexaginta sunt re·
m̄ . 28 . d duo sunt in lecto·u·
mt̄ . 6 . d Scōm q̄ualibus discubuit
luc . 14 . d duo erūt in lecto
Ro . 10 . d Relictus sū solus
Pa— — ego autē exaltatꝰ hm̄·
d quis se existimat stare
Cōt̄ inflantes de scīa· xxix·
p̄u . 11 . e nō ē sapia nō prudencia
ecc̄ . 31 . e vigilia ā scola cor
. 37 . e percurre p̄uor domū
. 21 . e Q̄uē admodū oriund̄ ē
. 32 . e In cenatū̄ sentencia
Johs . 9 . e In iudiciū egō i h̄·
. 9 . e Si ceci essetis nō haberetis p̄
Gen̄ . 13 . e loquatur ad dn̄m meū
. 9 . e lamalech se tuniret no

86 . e Viri pastores sumus.
exo . 3 . c Quis ego sum.
4 . b non sum eloquens
Iudic. 6 . d Gedeon ait ecce fr. m.
Re. 1 . 18 . d David ait ego paup.
14 . c pascebatur servus
14 . e filius servus tuus ysai.
9 . d numquid non filius gemini
19 . c quiescentium parvulus
24 . d quem persequeris rex isr.
Re. 4 . 6 . c vivit deus
iii . 3 . b ego sum puer
11 . c
paralip. 17 . b Cuius iudicis dominus
17 . d quia humilitate
Iud. 8 . d expectent humiles
9 . e hec superbi ab inicio.
Iob 22 . e qui humiliatus fuerit.
42 . a auditu auris.
pu. 16 . c Melius est humiliari
29 . a non gloriosus accipit
29 . c stellio manibus
Cant. 30 . a ego flos campi
Sap. 6 . a exiguo conceditur
9 . a servus tuus
ecc. 4 . a de prime cortium.
7 . a in humilitate tua
3 . c quanto magnus es
4 . c humilia valde.
11 . a Sapientia humiliati
11 . b Oculus dei
13 . b humilitate deo
13 . a Qui tetigit picem.
22 . b Noli esse humilis in sapientia.
20 . b est propter gloriam
35 . e oratio humiliantis
19 . e est qui iustus se
Deus ab humilibus honoratur
ysa 8 . a aque siloe vadunt.
40 . a omnis vallis exaltata
66 . a ad quem respiciam nisi.
Superbia tua est quiescere.
1 . a a. a. a. domine deus
4 . a anima que tristis est
1 . c cum fieret vox sup.
2 . a fili hominis sta sup.
3 . c In animo contrito.
7 . c non sum propheta
9 . c ipse pauper et ascendens.
10 . a Ionathas habitavit in.
5 . e beati pauperes spiritu.
11 . a discite a me
18 . a nisi conversi fueritis
21 . c Sedens asinam sup.
19 . b Sinite parvulos
18 . e Qui maior est inter.
3 . d Sic enim decet nos.
3 . d venite post me
1 . a Qui post me venturus.
10 . b sinite parvulos
7 . e descendit Ihesus cum eis.
3 . c Qui post me venturus est.
1 . c ecce ancilla domini
1 . d Quia respexit humi.

1 . d Deposuit potentes
14 . a Cum invitatus fueris.
18 . b publicanus a longe
18 . b omnis qui se exal.
Iohs 20 . c vade ad fratres.
13 . b piscatoris pedes lavit.
mt. 26 . d traditorem osculo suscepit.
Iohs 4 . a cum samaritana colloquium
luc 7 . d peccatricem ad pedes sustinuit
mr. 16 . c Resurgens mulieribus apparuit
Ro. 12 . d non alta sapientes
cor. 1 . 1 . e Que stulta sunt mundi.
15 . b ego sum minimus.
phi. 2 . a nichil per contentionem
2 . a Qui cum in forma dei.
2 . b humiliavit semetipsum.
colo. 3 . b Induite vos
heb. 11 . c fide moysi grandis.
act. 9 . a ego sum Ihesus nazarenus ... ego sum.
Deus multorum quem respicit terram.
Iaco. 4 . b deus superbis re.
1 . d In mansuetudine susci.
4 . c humiliamini coram in c.
pet. 1 . 5 . c humiliamini sub pot.
apo 19 . b vide ne feceris conservus
act. 10 . c surge et ego ipse homo sum
pu. 11 . a ubi humilitas ibi et sapientia.
31 . e multe filie cong.
mt. 11 . a Revelasti ea parvulis.
ps. — In humilitate nostra memor
apoc. 3 . b dedi coram te hostium apertum
ps. 44 — astitit regina
33 . Iuxta est dominus his
24 . vide humilitatem
50 . Sacrificium deo spiritus
64 . valles habundabunt.
101 . Respexit in orationem humilium.
103 . Qui emittit fontes
83 . Elegi abiectus esse.
88 . Et sustulit eum de gregibus.
93 . humiliatus sum et liber
98 . prius quam humiliarer
bonum mihi quia humiliasti
Domine non est exaltatum
humilia respicit
Greg. Glosa res est humilitas quasi se palliari appetit palliari superbia ne vilescat. Gregorius. Et sic cautela humilitatis est considerare meliorem. ita incentivum elationis considerare peiorem humili.
ysa . 57 . d In excelso et in sancto habitans. et cum contrito et humili spiritu ut vivificet spiritum humilium et cor contritorum.

Quod qui vult ad virtutes ascendere prius debet per humilitatem ascendere . ci.

Re. 1 . 6 . d porro bethsamites metebant.
3 . a abiit itaque in gabaon.
Iob 22 . e qui inclinatus fuerit oculos suos salvabitur.
Gen. 16 . b Revertere ad dominam.
ysa 17 . a et fluent ad eum.
Gen. . a ambula coram me et esto perf.
ysa 40 . e Qui dat lasso virtutem
24 . e mittet radices deorsum.

Ier. 24 . b ecce quasi lignum quod transl.
31 . c Inebriavi animam lassam.
pu. 18 c exaltatur cor hominis et a.
ecc. 41 . d Inclinatam modice.
eze. 17 . e humiliavi lignum sublime
ps. 1 . — Et erit tanquam lignum.
Suscepit eos de via.
Re. 1 . 9 . c et descendens ante me in gal.
Ier. 48 . d et auferam de moab
bar. 9 . d constituit dominus hu. o. ind.
tim. 3 . d qui bene ministrant
Qui se humiliat exaltabitur.

De vocatione humilium sive quod deus mundi abiectos elegit . cii.

exo . 3 . b veni mittam te ad pha.
Re. 1 . 15 . c nonne cum parvulus esses.
7 . b ego tuli te de pascuis
am. 7 . e tulit me dominus cum sequerer
mat. 4 . d devocatione petri et an.
cor. 1 . 1 . e que stulta sunt mundi.
ps. 77 . Sustulit eum de gregibus
Re. 2 . 9 . quod assumpsit de mensura sua miphiboseth.
Iere . 16 . e ad te gentes venient.

Quod perfecti arbitrantur se imperfectos et semper quasi incipientes bonum et egressum mali . ciii.

exo . 39 . c de malis punicis et cu.
38 . a altare non erat solidum sed concavum.
Iob. 31 . c supputans annum robur glo.
pu. 8 . e beatus qui vigilat ad fores.
cant. 3 . c Que est ista que ascendit
ecc. 18 . a Cum consummaverit homo.
Iere . vocabis et post me ingre.
Ioel . 1 . a et scitum est ibum dni.
luc . 17 . b Cum feceritis omnia que pr.
Ioh. 3 . c venit nichodemus
eph. 4 . d Renovamini spiritu m.
phi. 3 . e fratres ego me non arbitror
ps. — Dixi nunc cepi
Amplius lava me.
tota die contristatus.
Concupiscit et deficit anima.
Ego vero egenus et pauper
In innocencia mea ingr.

Quod qui comparat se melioribus humiliatur et qui deteriori in superbiam erigitur . ciiii.

Re. 2 . 18 . d achimaas adorans david.
luc . 1 . c unde hoc mihi ut veniat
3 . c ego quidem aqua bap.
18 . b deus gratias ago tibi quia non sum
cor. 1 . 15 . b ego sum minimus apostolorum
act. 10 . c cornelius procidens ad pedes.
10 . a centurionis dixerit petro qui in ista
cor. 2 . 10 . c cum non audemus inserere
ecc. 4 . d ne accipies faciem adversus fa.

Quod iusticia nostra deo comparata nulla sit . cv.

Gen. 18 . d quia semel cepi loquar
19 . d sol egressus est super terram.
exo . 3 . a abscondit moyses faciem suam.
4 . b obsecro domine non sum eloquens
num. 7 . b mortariolum aureum.
eccl. 19 . b qui tollebat cineres vitule
Iob . 9 . a scio quod non iustificetur homo.
9 . c si iustificare me volo
9 . e si lotus fuero quasi aquis.

.22. a numquid deo comparatus homo.
.29. c numquid iustificari potest homo
.42. a auditu auris audivi.
pu. .20. b Quis potest dicere mundum est cor
cant. 4. e fistula et cinamomum
ecc. 7. e noli te iustificare. a. d.
non est homo iustus
ysa. 7. b ve mihi quia vir pollutus.
.38. d attenuati sunt oculi.
.43. c Reduc me in memoriam.
.44. d facti sumus ut immundus
Iere. 2. c Si laveris te nitro.
.6. a ve nobis quia declinavit dies.
tren. 4. d spiritus oris nostri christus.
eze. 1. c cumque starent dimit.
Ro. 7. d Scio enim quia non inhabitat.
Io. 1. c Si dixerimus quia pec.
heb. 13. a Recogitate eum qui talem
ps. 119. — ego dixi in excessu
apoc. 1. d et cum vidissem eum cecidi ad pe.
Re. ii. 7. c In gilgal est david rex.
eze. 43. b ostende eis templum

De falsa humilitate superborum. cvi.

exo. 9. d peccavi et nunc dominus iustus
.10. c peccavi in dominum.
Iosue. 7. d Acor dixit peccavi domino
Iudic. 1. a dixit adonibezech septuaginta
Re. i. 15. d dixit saul peccavi quia prevaricatus
.15. c peccavi sed nunc honora me
hest. 4. c aman surrexit ut rogaret
pu. 26. c Qui submittit vocem
ecc. 12. d Si humiliatus vadat curvus.
.12. c In labiis suis indulcat
.19. c est qui nequiter se humiliat
.19. c et si ab imbecillitate virium
.29. a donec accipiant osculantur manus
ysa. 32. a humiliabis de terra lo.
.37. a misit sedechias
mac. ii. 9. c Antiochus autem medium est
.9. d Super hec et iudeum esse futurum
.9. c orabo ita quod nos peto.
mat. 27. a peccavi tradens sanguinem
act. 8. c Si mori dixit petrus
apoc. 3. d utinam frigidus esses.

De obediencia et eius commendacione et quia voluntate spontanea contra inobedientes et contumaces. cvii.

Gen. 3. d Quia audisti
.12. a egressus est itaque abraham.
.17. c Abraham tulit ad suum
.22. a tulit abraham
.22. a de nocte consurgens stravit.
.22. d per memet ipsum iuravi.
.20. e possidebit semen tuum.
.21. a puerum tradit ysaac.
.21. b Surrexit itaque abraham mane.
.24. b Rebecca celeriter ydriam
.28. a videns autem esau.
num. 16. b misit ergo moyses ut
.16. b an oculos nostros vis eruere.
.32. d dixerunt filii gad et ru.
deut. 16. c Qui superbierit nolens obe
.34. e Iosue vero filius
.29. b Custodite verba pacti huius.
.20. a cum ergo venerint super te
.28. a si audieris vocem.
.28. a veniant super te universe
.20. d Si genuerit homo filium contumacem.
Iosue. 10. b sol contra gabaon.
.10. b non fuit antea et postea tam lon.
.11. d Sicut preceperat dominus moysi
Iudic. 8. d date mihi inaures.
Re. i. 3. a samuel venit ad ely
.3. e presto sum.
.15. d melior obediencia
.15. d quia peccatum ariolandi.
.28. a ego custodem capitis mei.
Re. iii. 13. d Quia inobediens fuisti.
.13. d Invenit eum leo in via
.19. e cumque venisset helias ad
.20. d quia noluisti audire
.20. c quia dimisisti virum
.iiii. 18. a ezechias fecit quod erat b.
tob. 4. a omnia que ego precepi.
.9. a tunc raphael assumens.
hest. 2. c quicquid enim ille precepi.
Iob. 36. b et audient et ob.
pu. 13. c qui timet preceptum.
.15. c mens iusti meditabitur
.19. c qui custodit mandatum
.21. c vir obediens lo.
.28. b qui custodiens filius.
ecc. 4. c multo enim melior obe
.8. a qui custodit preceptum
ecc. 3. a filii sapiencie
.3. a qui obedit patri.
.35. a qui conservat verbum et legem
.46. c quia bonum est obsequium.
ysa. 40. a filii amon obe
.20. a vade et solve sac.
.48. e glorificamus eundem si fac.
iere. 7. d hec est gens que non audivit
.35. est de rechabitis
osee. 10. c confidentur isti in nom.
mar. 7. e ecce symon frater
mat. 8. d omnes obediunt imm
.21. d quis e duobus fecit vo
.22. a omnia que cunque dixerint
luc. 2. e descendit ihesus cum eis.
Ro. 5. c Sicut enim per unius inobe.
phil. 2. a qui cum in forma dei esset
eph. 6. a filii obedite
.6. a servi obedite
colo. 3. c filii obedite pa.
philo. 1. c confidens de obediencia
titu. 1. c Sunt enim multi inobe.
.3. a admone illos principibus.
cor. ii. 10. a redigentes nos fratres
heb. 13. d obedite prepositis vestris.
act. 5. d obedire oportet deo.
.5. d nos testes sumus.
.9. a domine quid me vis facere
petri. 1. c quasi filii obediencie
.1. d animas vestras castificantes
.2. c Subiecti igitur estote
.3. d Sicut sarra obediebat.
.2. a Servi subditi estote
.5. a Similiter adolescentes sub.
.ii. 2. c dominacionem contempnunt
tim. 3. a oportet episcopum
par. 24. b In aures aurea et marga.
bar. 6. d Sol quidem ac luna ac sidera.
.6. e nubes quibus cum imperat.
.6. e ignis eciam missus desuper.
eph. 5. e subiecti invicem in timore christi
Ro. 6. d obedivistis autem ex cor.
tessa. 1. c flamma ignis dantis
.3. a confidimus autem de vobis.
.3. e si quis non obedierit verbo.
ps. — — Tu mandasti man.
Imposuisti homines super ca.
cant. 1. d murenulas aureas
bar. 3. e stelle lumen dederunt in custod.
Iere. 43. b Sit dominus inter nos testis in vita
deut. 13. e cor sapientis intelliget
.51. d Inclinavi modice aurem.

Quod malis prelatis est obediendum nisi quando precipiunt contra deum in bonis autem non in malis. cviii.

mac. ii. 7. d non obedio precepto regis.
mat. 23. a omnia que cumque dixerint
act. 5. d obedire oportet deo.
pet. i. 2. e servi subditi estote

Contra inanem gloriam. cix.

Leui. 3. e nec adipem nec san
Re. i. 14. a et de ionatha quia nesciente pa
Iob. 11. c vir vanus in super.
.15. b Quid te elevat cor tuum.
.15. c cunctis diebus suis impius
pu. 27. a ne glorieris in crastinum.
.27. e nolite te extollere in fa.
ecc. 10. e melior est qui operatur
.10. e qui gloriatur in sub.
.6. a non te extollas in cogita.
.7. a non te iustifices ante dominum
.11. d ante mortem ne laudes hominem
ne laudaveris hominem in vita sua.
Iere. 9. e non glorietur sapiens
eze. 7. b ecce dies domini venit
.16. d hec fuit iniquitas
.17. e humiliavi lignum sub.
dan. 4. d nonne hec est babylon ci.
.5. d Quando elevatum est cor.
abdi. 1. a Si exaltatus fueris ut aquila
sap. 1. b Silete a facie domini
.6. d attendite ne iusticiam
.6. e te faciente elemosinam.
.23. b ve vobis scribe et pharisei.
luc. 1. b maria turbata est in sermone
.10. b Reversi sunt lxx
Io. 12. e dilexerunt enim gloriam
Ro. 3. e Ubi est ergo gloriatio tua.
cor. i. 1. e Que stulta sunt mundi
.1. e non enim qui se ipsum commendat
.ii. 11. c quod loquitur non secundum deum
.12. a pro huiusmodi gloriabor
Gal. 5. e non efficiamur inanis glorie.
.6. e neque enim qui circumciduntur
.6. e michi autem absit gloriari.
phil. 2. a nichil per contencionem neque
ps. — — Quid gloriaris. et gloria sua
.113. Confundantur qui ador.
Domine non est exaltatum
cor. i. 4. b Quid habes quod non accepisti
.ii. 10. e qui gloriatur in domino glo.
ecc. 36. d omne masculum accipiet mu.
.11. b Si secutus fueris non apprehendes

Contra ineptam leticiam. cx.

iudic. 16. e samson concussus fortiter.

R. i. 30 . c ecce amalechite discube.
iiii. 2 . c tota sunt qui inuitati fuerant
20 . b fenum est et cum audierit
Job. 20 . a laus impiorum breuis
21 . a auxiliare ergo impii
prou. 14 . b risus dolore miscebitur
ecc. 10 . a risum reputaui error
2 . a vanitas uani.
6 . c melius est ire
9 . a sunt iusti
9 . d nescit homo
11 . c si annis
11 . c letare ergo
11 . protinus
sap. 2 . b ex nichilo nati.
9 . b quid nobis profuit
ecc. 9 . a ne dixeris peccaui
4 . c in omnibus operibus nemo
12 . d omnis caro fenum
12 . d omne opus corruptum
16 . a ne iocunderis
21 . d fatuus in risu
21 . a misceam luctu.
22 . c pungens osculum
23 . a quis supponit
ier. a quis dabit capiti
9 . d deducant oculi.
9 . d docete filias uestras la-
12 . a quare uia impiorum
ecc. et fenum est post quam
is. 8 . d gaude et letare
8 . d deliciarum
9 . a in quinto aperuit ma-
ioel. 1 . b plange quasi uirgo ac-
1 . c accingite uos et plan-
2 . b conuertimini
6 . b quantum tribulacionem deuenit
9 . a querele sunt nuptie.
6 . b antiochus qui se uidebatur esse
9 . a beati qui lugent
13 . d sic autem in diebus
8 . c risus uester
9 . a agite nunc diuites
18 . b quantum glorificauit
193 . — homo natiuitati filius est

De risu . cxi.

14 . d de bono risu admiracionis ab:
18 . b de risu dubitacionis sare
ecc. ecc. iac. sup. in proxima R.
6 . c ve uobis qui ridetis
6 . c ecce sic sonitus spinarum

Breuitate huius presentis uite et presenti ...
... uite et glorie temporalis . cxii.

3 . c puluis es et in puluerem.
6 . a non permanebit spes
19 . d abraham consurgens ma-
28 . b quot sunt dies
19 . b omnes morimur et quasi aqua.
12 . c precisa est sicut (?)
12 . c dies mei quasi umbra.
2 . c ecce qui seruiunt ei non sunt sta-
9 . a vidi stultum firma
4 . a militia est uita hominis
4 . a sicut ceruus desiderat.
4 . a induta est caro mea
4 . a dies mei uelocius transierunt
4 . b memento quod uentus
4 . c precor ih domine nichil.
9 . d dies mei uelociores

9 . c numquid non paucitas
13 . c contra folium quod uento rapi.
13 . a homo natus de muliere.
13 . a qui quasi flos
13 . a breues dies hominis
ysa 24 . c ecce sunt fuerunt qui ..
24 . c dixisti in sempiternum ero domina.
41 . b leuate in celum oculos.
44 . a qui consolamini
44 . a in partibus torrentis.
iere 4 . c quiescere faciam
16 . b ecce ego auferam in oculis.
24 . b ut faciam eos et ponam.
24 . b perdam ex eis uocem
26 . c vasa transmigracionis.
28 . d ad uiros fideli
28 . d ablata est leticia et exul-
tren. 2 . d gaude et letare.
dan. 2 . d nomine hic est labi,
4 . c eadem nocte interfectus est.
osee 2 . c et cessare faciam.
10 . c transire fecit semina
12 . a erunt quasi nubes matutina
ion. 2 . c preparauit dominus hederam
zac. 2 . c quia nunc desperata (?) dies
math. 2 . c et aluis uiri pec-
11 . b bartolomeus imposuit duodecim.
ch. 6 . c si fenum agri quod hodie
luc 12 . b destruam horrea
cor. 4 . d preterit enim figura huius mundi.
actus 12 . c statuto autem die ero-
iaco. 2 . c que est enim uita uestra
9 . a agite nunc diuites
apoc. 18 . b quantum glo-
18 . c ciuitas illa for-
ps. — 36 . — cum tamquam fenum.
vidi impium
38 . verumptamen in ymagine
44 . sic cera que fluit
49 . dormierunt sompnum
89 . mane sicut herba
anni nostri sicut ara-
101 . defecerunt sicut fumus.
102 . recordatus est quoniam puluis.

Condicio ypocrisis et quibus signis cognoscuntur . cxiii.

gen. 22 . b non indueris uestimento.
R. ii. 19 . mane consurgens
iob 20 . a gaudium ypocrite
36 . b simulatores et callidi.
39 . b penna strutionis
prou. 11 . b simulator ore
9 . c aque furtiue
10 . c labiis tuis intellige
26 . c qui in miserunt
iob . ecce enim in celo testis.
ecc. 12 . c si humiliatus uadit curuus.
12 . c in labiis suis indulcat
13 . b subridens interrogabit
12 . a si benefeceris ignoranti
12 . b iustitia erit
super mensam.
19 . c est qui nequiter se hu-
29 . a donec accipiant oscula (?)
39 . c ab omni facie sua (?)
40 . c ne fueris ypocrita in conspectu h.
33 . c possidebit tremor ypocritas
48 . a ecce ad lites et contentiones
iere 2 . c quid niteris bonum ostendere.
tim. 2 . c quia non poterunt irrare (?).

mat. 13 . c in die illo confundentur
mat. 13 . a commiscent se mensura (?)
ch. 4 . a ypocrita eice primum
4 . b attendite a falsis.
4 . b a fructibus eorum cognoscetis
12 . d siquidem et fructum
9 . c cum facis ele- no-
6 . a cum oratis non eritis.
23 . a ve uobis scribi
tim. 3 . b speciem quidem pietatis.
ch. 12 . b caue a scribis qui uo-
12 . c qui deuorant do- m-
luc 11 . d ve uobis phariseis qui dili-
12 . a attendite a fermento ph.
20 . c attendite a scribis.
Ro 16 . d rogo uos fratres
cor. ii. 11 . c operarii subdoli
tim. 4 . a spiritus manifeste dicit
ii. 3 . a hoc scitote quod in no-
act. 13 . a percutiet te deus pa-
18 . c pectans quasi parta ...
ps. — hec uia illorum scandalum
iob 8 . c numquid uirescere potest.
8 . d humectus uidetur
super actum pectum (?).
24 . c que est spes ypocrite.
19 . e antequam dies eius repleantur
19 . c congregacio ypocritarum sterilis
iere 13 . c seminauerunt triticum
mich. tu seminabis et non metes
ecc. 10 . c qui obseruat uentum non se-
osee 10 . seminate uobis in iusticia.
ps. — fiant sicut fenum tectorum.

De eis qui minora obseruant et maiora pretermittunt . cxiiii.

gen. 27 . contra quod est aureliensis uestibus
ualde bonis . pro quibus tulit arma in uba.
gen. 27 . b uox quidem uox iacob.
mal. 1 . c maledictus dolosus.
mat. 23 . d ve uobis scribe et ph.
23 . d duces ceci excolen-
23 . d qui mundatis quod deforis
luc 11 . d decimatis mentam et rutam.

De occultantibus sua uicia uisu dei iudicio
diu latere non possunt . cxv.

iosue 4 . c contra de achor.
R. ii. 12 . b tu enim fecisti abscondite
iiii. 2 . c vnde uenis giezi
ysa 22 . a tolle molam et mo-
22 . d quis tu hic aut quasi
mat. 11 . 12 . d inuenerunt sub tunicis
ch. 9 . d nichil opertum
8 . b non est occultum.
tim. 1 . 9 . c contra facta bona.
act. 9 . a ubi quidam nomine anna nias
iob 12 . c qui reuelat profunda cetere (?)
24 . c nocte operuit est tempestas.
ier. 29 . b ego uero disco ...

De iterum cordibus bona et mala . cxvi.

ch. 6 . c si fuerit oculus tuus.
luc 11 . c si oculus tuus fuit
iob 16 . c contra iacobo carnes meas
ecc. 41 . c manus mea extendi in ...
tim. 3 . ieiunantes (?) corda uestra.
ps. — leua manus meas
anima mea in manibus meis

De omnia facienda sunt causa dei et non causa
temporalis lucri . cxvii.

ero . 17 . a edent acimos panes.

. 12 . b In die primo non erit ser.
leui . 2 . c omnis oblacio
. 15 . a Vir qui patitur fluxum semi.
ch . 6 . a cum oratis intrate in cubi.
. 6 . e Querite ergo primum regnum dei.
luc . 22 . b hoc facite in meam commemora.
. 22 . b Reges gencium dominabuntur.
Io . 4 . b Spiritus est deus et eos qui ado.
colo . 3 . a que sursum sunt sapite.
ps. — — confitebitur tibi cum bene.

Quod omnia bona nostra sunt deo attribuenda et quod per ipsis est laudandus . cxviii.

par . i . 29 . c tua sunt omnia et que de ma
Job . 31 . d Si oculus tuus ma. mea.
ecc . 1 . a ad locum unde exeunt flu.
ysa . 26 . c omnia opera nostra operatus es
abac . 2 . a super custodiam meam sta.
zac . 6 . d Sumes argentum et aurum.
cor i . 3 . a ego plantavi
. 15 . b habundancius illis omnibus.
cor ii . 3 . a non quod sufficientes simus
phil . 2 . b Deus qui operatur in nobis
apoc . 4 . e procedebant xxiiii seniores
et decramus palmas in sereflexis.

Quod non debemus in operibus humanum favorem querere . cxix.

Gen . 31 . b noluit iacob confiteri socio
Re i . 14 . a ex de ionatha qui nesciente patre.
ysa . 39 . a non fuit verbum quod non est
iere . 48 . b maledictus qui facit opus.
ch . 6 . e attendite ne iusticiam v.
. 6 . e te autem faciente ele
. 8 . a vide nemini dixeris
. 17 . b nemini dixeritis vi.
mr . 7 . a precepit illis ne cui
Io . 8 . d ego non quero gloriam meam.
— Deperari delidat quite

Contra eos qui opera sua virtuti sue attribuunt . cxx.

ysa . 10 . b dixit assur in forti
. 10 . e numquid gloriabitur securis.
. 45 . b numquid dicet lutum figulo.
dan . 4 . d nonne hec est babilon civitas
cor i . 4 . b quid habes quod non acce.

Ad occultacionem bonorum operum quod maxime debent fieri nota . cxxi.

Gen . 32 . a noluit iacob confiteri
exo . 2 . b videns eum elegantem abs.
deut . 15 . e non operabis in primogenito
Re i . 14 . a de ionatha qui se nesciente.
ysa . 39 . a letatus ezechias super eis
iere . 20 . e maledictus vir qui an.
ch . 6 . e nesciat sinistra t.

Contra iram et eius effectus . cxxii.

hest . 12 . c contemplantes ne
Job . 5 . a virum stultum interficit.
pro . 12 . c statim iram indicat.
ecc . 7 . b ne velox sis ad iram
ch . 5 . b omnis qui irascitur
gal . 5 . d ire rixe
Job . 18 . a qui perdis animam tuam.
eph . 4 . e nolite contristare spiritum.
pro . 26 . d sicut carbones ad pru.
ecc . 28 . b homo iracundus ascend.
pro . 29 . d vir iracundus provocat.
ecc . 27 . e Ira et furor utraque.
Job . 17 . c caligavit ab indig.
ps. — — Turbatus est a furore.

pro . 30 . e qui provocat iras.
eph . 4 . d Sol non occidat.
ecc . 3 . e zelus et iracundia
pro . 27 . a Ira non habet misericordiam
ecc . 8 . e cum iracundo non facias.
Gen . 4 . a iratusque cain
. 4 . a quare iratus es.
. 13 . a facta est rixa
. 13 . b ne queso sit iurgium
. 26 . d pro puteo quoque
. 31 . Rixati sunt
. 31 . b cave ne quicquam aspere lo.
. 31 . c ne irascatur dominus meus.
. 34 . a audito quod acciderat.
. 40 . a accidit ut pec
. 49 . a maledictus furor eorum
. 45 . e ne irascamini in via
exo . 2 . c et egressus est de alto
. 21 . c Si rixati fuerint
leui . 3 . a offerent de ostia paci
nu . 24 . c iratus est balaac contra balaam
. 22 . d qui iratus fuisset vehementer
Re i . 18 . b iratus est rex saul.
ii . 19 . e cum iratis super hac re.
hest . 3 . a Quod cum audisset aman.
Job . 15 . a numquid sa
. 36 . e non te contra super ira.
pro . 15 . c vir iracundus provocat
. 18 . c spiritum vero ad irascendum.
. 17 . a melior est buccella
. 19 . c Sicut fremitus leonis
. 20 . a honor est homini qui
. 21 . d melius est habere int
. 22 . a Qui seminat iniqui.
. 22 . e noli esse amicus homini
. 27 . a Grave est serrum
eccl . 11 . e aufer iram a corde.
Sap . 10 . a ab hac ut re.
ecc . 8 . c non incendas car
. 1 . d iracundia animositatis
. 28 . a homo homini ul.
. 23 . d duo genera habundant.
. 25 . d non est caput nequius
. 22 . d Super plumbum quid
. 40 . a furor zelus
dan . 3 . b Tunc nabu replet
ch . 5 . a beati mites
cor i . 13 . Caritas non irritatur
Ro . 12 . e non vos metipsos
Gal . 5 . d manifesta sunt opera.
eph . 6 . a patres nolite fieri
colo . 3 . a nunc autem deponite
. 3 . e patres nolite
titu . 1 . c oportet episcopum
iaco . 1 . d Ira enim viri
ps. . 36 . — Desine ab ira

De ira ne transeat in odium . cxxiii

Job . 36 . non te contra super ira.
ecc . 40 . a furor zelus.
eph . 4 . d Sol non occidat
ps. — — Irascimini et nolite peccare.

Contra impacienciam . cxxiiii.

exo . 32 . a videns autem populus quod moy.
pro . 14 . a Impaciens operabitur
. 14 . d paciens vir exaltans stul.
ecc . 20 . c hodie feneratur quis et cras.
Re . 24 . a prevaricatores a. q. s.

— . 10 . e fili in mansuetudine ser.
pro . 16 . b sic qui apprehendit aurum
. 19 . d qui enim impaciens est susti.
. 19 . b qui autem possessor est ...
ps. — Vindicavi possessionem con.
mic . 7 . qui optimus est in eis.

De mansuetudine . cxxv.

nu . 12 . a erat enim moyses vir.
Re ii . 22 . d dedisti michi
pro . 3 . e Illusores ipse de lu.
. 12 . b Qui suavis est vivit in mo.
Sap . 12 . c tu autem dominator virtu.
ecc . 5 . d esto mansuetus
— . 3 . e fili in mansuetudine
ysa . 61 . a Spiritus domini super me
. 11 . a arguet in equitate
Soph . 2 . a Querite dominum omnes
ch . 5 . a beati mites qui.
. 11 . e Discite a me quia mi.
tim ii . 2 . e Servum dei non oportet
iaco . 1 . d In mansuetudine
ps. — 33 . — In domino laudabitur.
. 44 . propter veritatem et mansuetudinem
. 24 . Diriget mansuetos
. 36 . Mansueti autem hereditabunt terram.
. 75 . Cum exurgeret in iudicio deus
. 89 . Quoniam supervenit mansuetudo
. 85 . Quoniam tu domine suavis
. Memento domine david.
. 146 . Suscipiens mansuetos

De paciencia . cxxvi

Re i . 16 . e david cithara mitigabat
. 25 . c de abigail qui mitigavit
Re ii . 16 . c ait david dimittite eum.
. 5 . e beatus homo qui cor.
. 6 . b qui cepit ipse con.
. 6 . b que est fortitudo mea.
. 7 . a militia est vita homi.
. 13 . c etsi occiderit me
. 17 . a memento mei
pro . 14 . d qui paciens est multa gu.
. 15 . c vir iracundus pro.
. 16 . e melior est paciens
. 19 . b doctrina viri per pa.
. 25 . c paciencia lenietur
. 15 . a Responsio mollis
. 20 . b malum est malum est dicit
. 27 . a anima esuriens et amar.
Sap . 3 . a In paucis vexati in multis
ecc . 2 . d usque ad tempus susti.
. 2 . a In humilitate tua
. 2 . d ve hiis qui perdiderunt
. 2 . e qui timent dominum
. 7 . a verbum dulce multi.
bar . 4 . d filii pacienter sustinete
mac i . 8 . c et possederunt omnem locum
. 7 . e domine qui habes somnum
. 7 . e fratres mei modicum nunc
ch . 5 . a beati pacifici
. 18 . d pacienciam habe in me
. 24 . d qui perseveraverit usque in finem
luc . 21 . c In paciencia vestra
. 6 . c benedicite maledicentibus
. 6 . e qui aufert tibi vestimentum
Io . 16 . c plorabitis et flebitis
Ro . 5 . a tribulacio pacienciam
. 8 . c non sunt condigne pas.
. 8 . d Si autem quod non videmus sp.

15 . a quecumque scripta sunt.
Cor. i. 13 . a Caritas paciens est
ii. 12 . d Gloriabor in infirmi[tatibus].
6 . a In omnibus exhibeamus
Gal. 5 . e fructus autem
Thi. ii. 3 . e omnes qui pie volunt vivere
2 . a labora sicut bonus miles.
2 . a nam qui certat in agone.
2 . b Si sustinemus et conregna[bimus].
Heb. 10 . e paciencia enim necessaria est.
12 . a Ideo et nos et cetera
Act. 14 . e per multas tribulaciones oportet.
Iac. 1 . b beatus vir qui suffert
5 . b pacientes estote
Pet. i. 2 . d que est enim gratia
3 . c Sed si quid patimini
Apo. 2 . b vincenti dabo edere.
2 . b vicit non ledetur a morte.
2 . c vincenti dabo manna
3 . c qui vicerit dabo ei sedere.
13 . d Hic est paciencia et fides
14 . d Hic paciencia sanctorum est.
Psa. 89 . — letati sumus pro diebus
Eze. 3 . b ut adamantem et silicem
Isa. 31 . e si expavit ad multitudinem

De paciencia in iniuriis illatis · xxxvii ·

Re. ii. 16 . c Sic david dimitte eum.
15 . a Responsio mollis frangit
24 . d ne dicas quomodo fecit.
26 . a ne respondeas stulto
25 . e paciencia lenietur princeps
Ecc. 6 . a verbum dulce multiplicat
Luc. 6 . e benedicite maledicentibus

[C]ontra invidiam et eius effectus · xxxviii ·

Iob 5 . c [illegible]
Ecc. 14 . b nequam est oculus lividi
14 . a Qui sibi invidet
Mt. 20 . b An oculus tuus nequam.
Sap. 2 . b Invidia diaboli mors.
Iob 5 . a virum stultum interficit
Pro. 14 . e vita carnium sanitas cordis
Ecc. 14 . a qui sibi invidet nichil est illo.
Gen. 37 . e fera pessima devoravit.
4 . a iratus cain
37 . b Invidebant ei fratres
37 . a hec est causa conspiracionis
26 . c ob hoc invidentes ei palestini
Pro. 24 . b ne insidieris ut queras.
Sap. 6 . e neque in invidia tabescente
7 . b Quam sine fictione didici.
Ecc. 4 . b aliud alium per invidiam
Mt. 7 . a nolite iudicare et non iudi[cabimini].
Luc. 7 . e quis est hic qui et peccata
Io. 12 . a dixit iudas quare hoc unguentum
Gal. 5 . c quod invicem mordetis
5 . e Sed invicem invidentes.
5 . e non efficiamur inanis glorie
Iac. 3 . e Quod si zelum amarum habetis.
2 . a aut pietatis
Pet. i. 2 . e deponentes
Psa. 77 . — Et dedit erugini
Iob 1 . d Ignis dei descendit de celo.
Pro. 27 . d vir qui festinat
Invidie diaboli.
Mt. 20 . c an oculus tuus nequam.
Luc. 15 . d erat autem filius eius senior

...ultates irridentes et gaudentes de inimico

modis aliorum · xxxviiii ·

Re. ii. 1 . d Nolite annunciare in geth.
i. 16 . e lugebat samuel saul.
1 . e filie israel super saul flete.
16 . b egredere egredere vir belial.
Tob. 2 . d parentes et cognati eius.
Iob. 31 . d Si gavisus sum ad ruinam.
Pro. 14 . d qui despicit proximum
17 . a qui despicit pauperem.
24 . c cum ceciderit inimicus tuus.
Ecc. 8 . d non rideatis pro...
7 . b ne irrideas hominem in amaritudine.
8 . a ne spernas hominem in su[a]...
8 . a Noli de mortuo inimico
17 . e In oculis tuis lacri[mabitur]
27 . e Laqueo peribunt qui oblec[tantur].
Isa. 14 . b omnes principes nacionum
14 . b Quomodo cecidisti
22 . a omnes qui invenerunt sunt.
Iere. 38 . d Solicitus sum propter iudeos.
48 . e allidet manum moab.
Tren. 1 . e omnes inimici mei au[dierunt].
2 . d plauserunt super te.
3 . b factus sum in derisum omni populo.
4 . a Quomodo obscuratum est.
Eze. 25 . a pro eo quod dixisti euge
Mich. 7 . e ne leteris inimica
Cor. ii. 11 . e quis infirmatur.
Apoc. 11 . c Inhabitantes terram
Psa. — . — Domine quid multiplicati sunt
38 . — factus sum in obprobrium

Contra odium · xl ·

Gen. 4 . a Iratus cain vehe[menter].
27 . e oderat ergo semper esau.
31 . e video faciem patris vestri
31 . e tumulus in quo iste.
34 . e et ecce die tertio
34 . e quibus patratis
37 . a videntes autem
37 . b hec est causa conspiracionis
37 . c Qui cum vidissent
49 . b maledictus furor eorum.
Exo. 1 . c oderantque filios israel
20 . c non occides
22 . e Si pignus acceperis a proximo
21 . b qui percusserit hominem
Levi. 3 . a offeretur de hostia pacifi[corum].
19 . b ne oderis fratrem tuum in corde tuo.
19 . b non queras ultionem nec.
Num. 35 . d quod si fortuitu et absque odio
35 . c si per odium quis hominem.
Deut. 19 . d Siquis odio habens proximum suum.
Re. i. 15 . b Samuel clamavit tota nocte.
24 . a david percussit coram eis.
24 . a percussit cor suum eo.
24 . b Confregit viros suos.
26 . b dixit abisai ad david conclusit
26 . b tulit david hastam et sciphum
Re. ii. 1 . c david vestimenta sua scidit.
21 . c david tulit ossa saul et io[nathe].
Iob 31 . d Si gavisus sum ad ruinam
Pro. 20 . d Ne dicas reddam malum pro ma[lo].
24 . b cum ceciderit inimicus tuus quoque illum.
26 . e qui operit fraudem odium.
Ecc. 9 . b amorem quoque et odium
Ecc. 8 . a noli de mortuo inimico.
10 . a omnis iniurie proximi
25 . d Si esurierit inimicus tuus ciba illum.

27 . e Ira et furor utraque execrabilia.
28 . a qui vindicari vult a deo.
28 . a Relinque proximo.
28 . a In hominem similem sibi non habet.
28 . a Memento novissimorum
Iere. 15 . a si steterint moyses et samuel.
Eze. 25 . e pro eo quod fecerunt palestini
25 . d pro eo quod fecit ydumea.
Amos 1 . d Super tribus sceleribus edom.
Mt. 5 . b Si offers munus tuum.
5 . d diligis eos.
10 . c et eritis odio omnibus
Luc. 6 . d diligite inimicos vestros
6 . d ypocrita eice primum trabem de oculo.
23 . d pater dimitte illis
Iohs. 15 . d Si mundus vos odit
15 . e qui me odit et patrem
Ro. 12 . e nulli malum pro malo
12 . e Michi vindictam et ego retribuam.
12 . e noli vinci a malo
Gal. 5 . d Inimicicie contenciones.
Actus 7 . e Stephanus positis genibus.
Iohs. 2 . b qui dicit se in luce esse.
2 . b qui odit fratrem suum.
3 . d omnis qui odit fratrem
4 . e Si quis dixerit quod ego
4 . e qui enim non diligit fratrem.

Contra discordiam · xli ·

Pro. 6 . b omni tempore iurgia.
15 . c vir iracundus provocat
6 . c Sex sunt que odit.
Ecc. 27 . d dilige proximum et coniungere
28 . b In medio pacem habentium.
28 . b susurro et bilinguis.
Mt. 12 . b omne regnum divisum.
Ro. 14 . e omnia munda sunt
In pace autem vocavit nos.
Cor. i. 14 . e non est deus dissensionis.
Gal. 5 . e dissensiones secte
Psa. — . — Qui habitare facit
Ecce quam bonum
Iere. . fuerunt scatura magna.
15 . c numquid confederabitur ferrum ferro.
Amos 8 . e fiet eis quasi torrens raptus.

De mala fugacitate · xlii ·

Gen. 39 . c accidit autem quadam.
Ecc. 4 . d ve soli quia si ce[ciderit].
Ecc. 11 . c nunc manducabo de bo[nis].
Iere. 49 . d Soli habitant et erunt
Tren. 1 . a Quomodo sedet sola civitas.
Cor. i. 9 . d omnibus omnia factus sum.

Contra eos qui reddunt mala pro bonis · xliii ·

Deu. 32 . a Generacio prava atque perversa
Iud. 9 . b hec ergo si recte
Re. i. 10 . a tulit amon servos david.
11 . c ponite uriam ex adverso.
Pali. 24 . d Qui congregati adversus zach[ariam].
Pro. 17 . e qui reddit mala pro bonis.
Ecc. 29 . e gratia maledicti reddit.
Ioel. 3 . a numquid ultionem vos.
Mat. i. ult. . prolonge reddere malum pro
Io. 10 . d multa bona opera
Ro. 12 . e nulli malum pro malo.
Psa. 34 . — Retribuebant michi mala pro bonis
37 . Qui retribuunt mala pro bonis.
108 . Et posuerunt.

Contra eos qui reddunt malum pro malo et querunt vindictam · xliiii ·

leui . 19 . b nō querās ulcōm
R. i. 17 . e absit a me hoc pcīm.
. ii. 14 . b qui m̄ ⁊ uob̄ filii.
ecc̄. 10 . a omīs iniurie primi
. 28 . a qui uindicari.
eze . 25 . d p eo qđ fecit ydumea.
. 25 . e p eo qđ fecerit palestini.
m̄. 9 . d orate p psequentib;.
. 6 . b Si nō dimiseritis hoib;.
. 18 . d quociens peccauit ī me.
luc. 23 . d pr̄ dimitte illis
Ro . 12 . d benedicite psequentib;
. 12 . e nulli ma. p ma. red.
. 12 . a m̄ uindictam ⁊ ego ret.
eph̄ . 6 . b Et uos dm̄ ead̄ fa. il.
tim̄. ii. 4 . d In pma mā. defensione.

Contra omicidium . cxxxv.

Gen̄ . 4 . b vox sanguis frīs tui.
. 4 . c occidi uirum in uulnus.
. 38 . d In sāg oīb; mas.
exo . 20 . b nō occides.
. 21 . b qui pcusserit hominem.
. 21 . b qui pcusserit seruum.
leui. 24 . d qui pcusserit ⁊ occidetur.
nū . 35 . b Siquis ferro pcusserit.
deuť. 5 . d nō occides
. 19 . d Siquis odio.
pū . 6 . b Sex sunt que odit.
ysa. 1 . c Manus ū̄ vestre sang.
. 59 . a Manus. n. ure pol.
eze . 22 . b effundentem sang.
. 22 . b munā acceperunt ad ef
. 22 . d Vidistis multipli
. 24 . b dixerit iudicas facie.
. 24 . b ve ciuitati sangui.
m̄ . 26 . d omīs qui acceperint gla.
. 23 . e Ierlm ierlm que occi
Gal̄ . 5 . e homicida.
Jo. i. 3 . e omīs homicida nō hr̄
apoc. 13 . d qui ī gladio occidit
. 22 . b homicidis
ps . 5 . — viri sanguinū ⁊ dolo.
. 54 . viri sangui ⁊ dolo.
. 56 . filii hominū dentes
. 78 . effuderunt sanguinem.

Qr nemo plus alius quā sibi noceat. cxxxvi.

R. i. 18 . exm̄ de golia occiso pprio gla.
. exm̄ saul gla. quo pepcit ama.
. 32 . a la cont pceptū.
Judit . 13 . a olofnes pprio gladio iugulat
pū . 26 . e qui fodit foueam ī cidet
hest . 7 . e Suspensus ē ī patibulo
ecc̄. . 27 . d qui ī altū mittit lapidem.
. 27 . d qui foueam fodit.
. 27 . e qui laqueū alii ponit.
m̄ . 7 . a ead̄ mensura qua mesi
luc . 6 . ead̄ mensura qua mesi.
. 13 . a exm̄ qđ uiri edificantes turrī ī sy.
. Qe seminauit hō h̄ ⁊ metet
ysa. 33 . a ve qui predaris
apoc̄. 18 . b In poculo quo miscuit uo.
ps. — laqueū apuit ⁊ effo.
. Conuertetur dolor
. In fixe sūt gentes
. In laqueo isto q̄ absc̄.

Cognoscetur dns.
. 36 . Gladius eor intret
. 46 . fodeŕt ān faciē meā.
veniat illi laqueus
pū . 11 . a In ipietate sua corruet.
. 11 . e qui īuestigator malor ē.

Contra pditores ⁊ conspiracōne in malo facientes contra alios . cxxxvii.

Gen̄ . 19 . a Rex sennaar
. 33 . e acceptis duo iac. fi.
. 37 . e ecce somniator uenit
. 37 . c Intiduerit eū tunica.
exo . 32 . a dixit aaron tollite inaur
nū . 16 . a ecce chore.
R. ii. 15 . b fcā ē coniuracō valida.
pū . 1 . b filii mi si te lac.
sap̄ . 2 . b opinati sunt.
. 2 . d circumueniamus iustū.
ysa. 8 . c oīa que loqr̄ pls iste.
. 1 . d socii furum.
Jere . 11 . d cogitauerūt contra
. 38 . Dixit sedechias ecce.
dan̄. 6 . a pncipes ⁊ satrape.
Jo . 11 . d collegerūt pontifices
Gal̄ . 5 . e discensiones secte.
pū . 11 . b Insidiis suis capientr̄ iniq.
eze. 22 . d coniuracō pphar̄ ī medio eī.
Jer̄ . 11 . b Inuenta ē coniuracō a uiris.
R. ii. 15 . d nūciatū ē ad dd qđ achito.

Hec sūt opposita pcedentib; de congratulacōe . cxxxviii.

Gen̄ . 45 . e Joseph filius tuus uiuit
. 46 . d Irruens sup collū ioseph.
. 43 . e cōmota sunt uiscā ioseph.
. 45 . a nō se poterat ult̄ cohibē.
tob̄. 11 . c ceperūt omīs flere p gaudio.
luc. 15 . b congratulamini m̄ q̄ī inueni.
Joh̄s. 20 . Gauisi sūt discipuli
Ro . 12 . d Gaude cū gaudentib;.
cor. i. 12 . d sive glatur unū mēbror.
actus. 12 . c vt cognouit uocē pet.
ps. — Qui timent te uidebunt me.
phil . 2 . c gaudeo ⁊ congratulor

De amicicia . cxxxix.

pū. 3 . d ne dicas amico tuo uade
. 14 . b qui despicit amicū su.
. 27 . b cām tuam tcta cū amico.
. 27 . b Ecā ⁊ amicicia. li.
. 22 . e noli eē amicē hominū.
ecc̄. 6 . a Vbum dulce multiplicat amicos
. 9 . c ne derelinquas amicū anti.
. 9 . c vnū nouū amicū uo.
. 9 . d nō oēm hominē īducas
. 12 . c nō agnoscetur ī bonis ami.
. 22 . d mittens lapidem ī uola.
. 27 . b Qs qui ī uenit amicū ueru.

De dileccōne inimicor . cxl.

exo . 23 . a Si occurrerit bou ī inimici.
. 23 . a Si uideris asinū obedientis.
pū . 25 . d Si esurierit inimicus tuus.
m̄ . 5 . d diligite inimicos
Ro . 12 . c Si esurierit

De vnitate ⁊ concordia ⁊ fructu eor. cxli.

Gen̄ . 6 . d In cubitu consumabis sumi
. 6 . c fac ē archam de lignis le.
Luc̄. 6 . d diligite inimicos.

R. i. 1 . a fuit uir vnus
. 9 . c Ibant ī directū ualde
Judit . 15 . e vna mlr̄ hebrea fec
. 19 . a filii isrl̄ uno agmine
cant̄ . 6 . c vna ē columba mea
ecc̄ . 25 . a In trib; pla.
ysa. 8 . b congregamini popli
. 49 . d congregamini ⁊ venite
. 60 . a leua ī circuitu oculos.
Soph̄ . 3 . c Seruiant ei humero.
m̄ . 18 . c Si duo ex uobis consen.
luc. 10 . e porro vnū ē necessariū
Jac̄. 9 . a Vnus sal uabitur ī ipsa.
Ro . 15 . a Vnanimes uno ore.
cor. i. 9 . e nescitis qđ hii qui ī stadio
eph̄ . 4 . a soli seruare unitatem.
. 4 . a Vnū corp̄ ⁊ vnus sp̄c.
. 4 . a Vnus dns ⁊ una fides.
act̄ . 4 . d multitudinis autē cre.
pet. i. 3 . b In fide eē unanimes
apoc . 30 . c venite congregamini
ps. — 71 . — Erue a framea
. 78 . Redime me ⁊ mi.
. 76 . Vnam petii a dno
. 44 . Qui inhitare facit
. ecce quā bonū ⁊ quā.
. In cimbalo
. Vnicā dnm̄ mm̄
. Sp̄c scs̄ descendit sr̄ aplos
. Qui erant congregati in unum.

De pacificacōe siue tranquillitate

Gen̄ . 13 . b ne queso sit iurgiū
. 45 . e ne irascamini in uia
nū . 12 . e Sint h̄ calcph.
Judic̄ . 8 . a quis. n. tale facit
ecc̄ . 44 . a homines diuites
ysa. 32 . e et erit opus iusticie
. 32 . e sedebit popls mš ī pul.
. 52 . c quā pulcri montes
bar̄ . 3 . b sum uia dei ambulasses
zac̄ . 8 . e Veritatē tm̄ ⁊ pacē dili.
m̄ . 5 . a beati pacifici
. 10 . b Intrantes autē domū.
mr̄ . 9 . e habete ī uob̄ sal.
luc . 10 . e In trantes aūt domū.
. vlt̄. d dum aūt hec lo.
Joh̄s . 14 . e pacem relinquo uob̄.
Ro . 12 . e Si fi pot̄ qđ ex uob̄ est.
. 14 . d Itaq; qđ q̄ pacis sūt.
. 15 . b Deus aūt spei.
eph̄ . 4 . a Solliciti seruare vnitatē.
. 4 . d Sol nō occidat sup ira.
phil̄ . 4 . a et pax dei que ex.
colo. 3 . c donantes uobis metipsis
. 3 . c pax xpi exultet ī cor.
tes. i. 5 . e ppt opus illor.
. 5 . e salutate frēs oīs.
heb̄ . 12 . b pacē sequimini cū oi.
. 13 . d Ds aūt pacis qui eduxit
Jac̄ . 3 . e Que sursū sūt sapie
. 3 . e fruct̄ iusticie ī pace.
Gal̄ . 5 . e fruct̄ sp̄c
ps. — 121 . fiat pax ī uirtute.

De indulgencia fratri odiū.

exo . 22 . e Si pignus accepis

a Relinq̃ primo noct

ec̃ . 28 . a Relinque primo nocem.
28 . a In hominem similem.
28 . a Ipse dum caro sit.
mt̃ . 18 . d Non dico septies.
6 . b Dimitte nobis debita.
18 . e Sic et pater meus celestis.
colo . 3 . e Donantes vobismet ipsis
pet. 3 . c Non reddentes malum pro malo.

De reconciliatione . cxliiii.

Gen̄ . 33 . c Vix facile compel
40 . e Recordatus est inter epu
40 . d obsecro ne obliviscaris
ult. d quibus auditis flevit ioseph.
ult. d nolite metuere ego pascam.
deu . 22 . a Si videris asinum fratris tui.
R.ii. 14 . d ait david ad ioab ecce
ecc. 22 . d Si produxeris gla.
22 . c Noe in venit est pro fides
mac̃ . 10 . c misit alexander ad ptolome
10 . c statuamus ad invicem amici.
mt . 5 . b si offers munus tuum.
luc . 23 . b facti sunt amici herodes
eph . 2 . c Ipse n. est pax nostra
2 . d faciens pacem ut re.
he . 9 . e Quoniam venia fecit pec.

De accidia et eius effectibus . cxlv.

ec̃ . 10 . e In pigritiis humiliabitur
pu . 28 . d qui sectatur ocium.
19 . d Sicut pigros quasi spi.
pu . 18 . b Qui mollis et dissolutus
24 . e Per agrum pigri ho.
mt . 25 . d Serve male et piger
25 . d Inutilem servum eicite.
luc . 19 . b De ore tuo te iudico.
ec̃ . 22 . a In lapide lute
22 . a De stercore boum
pu . 26 . c Sapientior sibi est piger.
mt . 25 . d tollite ab eo talentum
luc . 19 . c auferte ab illo mnam.
pu . 18 . b anime effeminata
19 . e anima dissoluta
14 . a Ubi non sunt boves.
pu . 13 . a Vult et non vult piger
21 . d desideria occidunt pigrum
21 . e tota die concupiscit.
19 . c pigredo immittit soporem.
9 . b xxiiii . e. Usque piger dormis
10 . a egestatem operata est
20 . a Propter frigus piger
21 . a cogitationes robusti.
eze . 16 . c Hec fuit iniquitas
R.ii. 11 . a exemplum de david et bersabee
pu . 26 . c Sicut hostium vertitur
26 . c abscondit piger
18 . b pigrum deicit timor
22 . c dicit piger leo
12 . b Qui sectatur otium stul.
10 . a qui congregat in messe.
Jere . 48 . b Maledictus qui facit opus.

Gen̄ . 3 . d In sudore vultus tui.
exo . 17 . d cum levaret moyses ma.
num . 11 . a Et inde cepit populus
Josue . 18 . a Usquequo marcetis ignavia.
Judic . 18 . a Sexcenti viri tulerunt
tob . 2 . c Contigit quadam die fati
Job . 29 . d Gloria mea semper innovabitur.
pu . ult. d Manum suam misit ad fortia
22 . e Vidisti virum velocem.
6 . a Vade ad formicam
12 . c Manus fortium dominabitur.
16 . e anima laborantis la.
17 . e animus gaudens etatem.
ec̃ . 11 . c Mane semina semen tuum.
5 . e dulcis est somnus operanti
9 . c Quodcumque potest manus t.
9 . b melior est canis vivus.
ec̃ . 22 . b qui narrat verbum
22 . b qui dormiente loquitur.
2 . a sta in timore et prepara
8 . b leva cum qui mur
6 . d ne accedas vinculis
7 . b ne oderis laboriosa.
31 . d In omnibus operibus tuis esto velox
33 . e Servo malivolo tor.
33 . e multam n. maliciam
33 . c ego quasi uvas.
26 . b Cum operario
18 . a cum consummaverit homo
20 . e In ore imprudentis
ysa . 35 . a Confortate manus dissolutas
zac̃ . 8 . b Confortentur manus vestre
mac̃ . 3 . a Judas filius fortis est leoni
mat . 20 . a Quid hic statis tota die oci.
8 . a Vide nemini dixeris
25 . b Qui autem unum acceperat
21 . a dicit . n. et non fa.
9 . a Surge tolle grabatum tuum.
Gal . 6 . c bonum autem facientes non de.
Ro . 13 . a hora est iam nos de sompno
eph . 5 . c Surge qui dormis
col . 4 . e Dicite
tes . 3 . c In labore et fatiga
3 . c denunciamus vobis quoniam
phil . 3 . d que retro sunt obli.
tim . ii . 4 . a opus fac evangeliste
heb . 12 . b Propter quod remissas manus.
apoc . 3 . d Utinam frigidus esses.
ps . 72 . — In labore hominum non sunt.
127 . labores manuum tuarum
R.ii. 21 . d deficiente david.
num . 11 . a anima mea arida est.
21 . a anima nostra iam nauseat.
pu . 27 . b anima saturata cal.
ps . — 3 . — Omnem escam abhominata.

Contra malam tristiciam seculi et eius effectus . cxlvi.

pu . 15 . b cor gaudens exhilarat fa.
ec̃ . 30 . e tristiciam longe expelle.
38 . b a tristicia . n . festinat mors

co . ii . 7 . c Seculi autem tristicia mors.
25 .
ec̃ . 25 . c omnis plaga tristicia
pu . 25 . d Sicut tinea vestimento
17 . c animus congaudens
12 . e non contristabit iustum.
ec̃ . 30 . e tristiciam non des anime tue.
30 . e Jocunditas cordis
38 . c ne dederis tristicie cor tuum.
mt . 19 . d hiis ille auditis contristatus
mr . 10 . b hiis ille auditis
luc . 18 . c hiis ille audi.

Quod non sit tristandum pro morte vel pro temporalibus incommodis . cxlvii.

R.ii. 12 . d Surrexit ergo david de terra
12 . d Numquid potero revocare
tob . 2 . d Non est qui exaudiat? gratia dei
2 . d Nolite ita loqui
Job . 1 . e dominus dedit dominus abstulit
2 . d quasi una de stultis
Jon . 4 . e putas ne bene irasceris.
tes . i . 3 . d Nolumus vos ignorare

Contra malam securitatem et sompnolenciam immo quod non semper vigilandum . cxlviii.

Judic . 16 . c exemplum de sampsone quidormiente
4 . e exemplum de sisara dormiente
18 . e venerunt
R.i. 4 . a exemplum de isboset dor.
Job . 32 . e nescio . n . quamdiu
pu . 4 . c omni custodia
4 . e palpebre tue pre.
6 . b usque piger dormis
8 . c qui mane vigilant
8 . e beatus homo qui vigilat
20 . b noli diligere sompnum
ecc . 5 . a de propiciatu peccatorum noli
5 . a ne dixeris est mihi suffi.
11 . c invenit requiem mihi.
39 . a Cor suum tradet ad vigil.
ec̃ . 7 . d malam diem precave.
Sap̃ . 6 . c Qui de luce vigi.
9 . a sunt iusti atque sapi.
9 . d nescit homo finem suum
Jere . 6 . b a propheta usque ad sacerdotem.
48 . a fertilis fuit moab.
49 . d consurgite
mt . 25 . c vigilate quia nescitis
24 . d vigilate quia nescitis
24 . e vos estote parati
24 . e beatus ille servus
24 . e veniet dominus servi illius
mr . 14 . c vigilate et orate.
13 . e videte et vigilate
13 . e vigilate ergo nescitis
13 . e Quod autem vobis dico omnibus dico.
luc . 17 . d Sicut fulgur coruscans
17 . d Sicut factum est in diebus noe.
12 . b anima habes multa.
21 . e vigilate omni tempore.

Iob. 24 e Dedit ei deus locum pen[itentie].
Ro 13 e hora est iam nos.
3 e non in cubilibus
cor. 1. 11 e Inter vos multi infirmi.
16 d vigilate in fide.
Qui se existimat stare
eph 6 e vigilantes in omni instancia.
colo 4 a orationi instantes.
tes. 1. 5 a dies domini sicut fur.
timo. 2. 4 a tu vero vigila
4. 6 e o timothee depositum custodi.
pet. 1. 4 b esto prudentes et vi[gilate]
apo 3 a esto vigilans.
3 a Si ergo non vigilaveris.
16 d ecce venio sicut fur.
ps — Anticipaverunt vigili[e].
118 media nocte surge[bam].

Contra sompnia vana. cl.
levi. 30 d non augurabimini
eccl 5 a multas curas
5 b ubi sunt multa sompnia
eccli 34 c Sompnia extollunt imprudentes
ysa. 29 b Sicut sompniat esuriens

De tempore et eius amissione. cli.
Gen 37 d Iuxta est dies locum pen[itentie]
Iob 7 a huius messes ira.
9 c omni tempore vesti[menta].
9 d Sicut aves comprehendunt.
3 a tempus omnia habent
eccl 3 d filii conserva tempus.
12 c particula diei boni
20 a lascivi et imprudentes.
ysa. 13 a prope est ut veniat dies eius.
Iere 8 b milvus in celo cognovit
tre 1 d vocavit adversum me tempus.
eze 7 a venit tempus prope est dies.
agge 1 a non dum venit tempus.
1 a numquid tempus vobis est.
mac. 1. 12 a vidit ionathas quod tempus.
ii. 7 d pro modico corruptibilis
mr 13 e nescitis quia tempus sit.
luc 19 e non relinquent in te la[pidem].
Iohs 12 b ambulate dum lucem ha[betis].
Ro 13 e Scientes tempus quia hora.
cor. 2. 6 a tempore accepto
6 a ecce nunc tempus
gal 6 c dum tempus habemus operemur.
eph 5 c Redimentes tempus
6 d orantes omni tempore.
heb 9 e cum ... esse magni.
pet. 1. 4 e tempus est ut incipiat
eccle 7 d ne impie agas
8 a tempus et rex nomen.
8 a omni negocio tempus est
12 a Memento creatoris
ps — 68 — Cum accepero tempus.
Oculi omnium in te sperant.
anselmus —— Omne nobis tempus impensum
requiret deus qualiter sit expensum.
Bernardus —— Sicut non peribit capillus de capite sic non peribit momentum de tempore.

Contra negligentes. clii.
Reg. 1. 13 e Quod noluit gestare spiritum amon.
3 — ex hoc de heli qui filios non cor[ripuit].
.iii. 20 e quia dimisisti virum dignum.
.iiii. 12 b quia sacra templi non visita[vit]
par. 24 porro levite egere neg[lexerunt]
pro 1 d increpationes meas neg[lexistis].
19 b qui autem negligit viam suam.
eccl 6 e de negligentia tua purga.
26 e difficile exuitur ne[gligens].
20 c melior est iniquitas viri.
24 a.
Iere 48 a Maledictus qui facit opus domini neg[ligenter].
timo. 1. 4 d Noli negligere gratiam

Contra negligentes peccata venialia quia pa[r]va. cliii.
eccl 19 a qui spernit modica paulatim
ch. 24 d oportuit te committere
24 e esurivi enim
eccl 11 c scintilla una augetur ignis

De spirituali leticia et de vocantibus hillaritate. cliiii.
exo. 15 a Cantemus domino gloriose.
15 d Sumpsit maria tympanum.
levi 23 d dies expiationis erit celeberrimus
iudic 5 a cecineruntque delbora et bo[rach]
Re. 1. 2 a exultavit cor meum in domino.
2 a dilatatum est cor meum.
ii. 6 c david percuciebat in organis
esdr. ii. 8 c Sanctus est dies domini nolite
tob 4 c Si exiguum fuerit.
Iob. 31 b Si despexi pereuntem.
29 e gloria mea semper innovabitur.
pro 16 b In hillaritate vultus
17 e animus gaudens etatem.
15 b Cor gaudens exhillarat
eccli 9 c omni tempore
eccl 4 a non exasperes pauperem.
4 a cor inopis ne afflixeris
4 a congregationi pauperum affa[bilem].
4 b declina pauperi aurem.
35 b In omni dato hillarem fac.
30 e Iocunditas cordis.
30 e splendidum cor bonum
31 d splendidum in panibus
32 b ab omni facie sua lac[rimas].
35 b bono animo gloriam
35 b In bono oculo
18 e fines in domicilie
18 c filii in bonis non des quod.
18 c non ne ardorem refrigerat
18 c non ne ecce verbum super.
18 c multi autem imperabat.
20 b datus insipientis non erit.
20 b exigua dabit et multa.
ysa. 30 c canticum erit vobis.
30 c In tympanis et citharis
41 a Gaudium et leticiam invenient
47 a Induere vestimentis glorie.
47 d Gaudete et laudate
52 a lauda sterilis que non pa[ris].
60 a tunc videbis et afflues
64 c ecce servi mei lau[dabunt].
Iere 30 a virgo israel adhuc.
erunt qui fontes effecerunt.
ch. 6 b via cum iemmas ungere
cor. ii. 9 c non ex tristitia aut ex nec[essitate].
12 c libenter gloriabor
ps — — In me sunt deus.
hec dies quam fecit
exultavit ut gigas.
Iudic 19 e erat cum populus iocundus
eo quod gaudebant cum multitudine.

De perfectu bono et feriore perficiendo.
Re. 1. 25 b festinavit igitur abigail.
pro. 8 c qui mane vigilat.
22 a proverbium est adolescens.
22 c vidisti virum velocem.
22 e manus fortium divitias
10 a egestatem operata est.
24 a ne glorieris in crastinum.
eccl 9 e quodcumque potest manus.
11 e mane semina semen
eccli 14 b non tardes converti ad dominum.
pro. 21 a cogitationes robusti.
eccl 6 c fili a iuventute tua
14 b ante mortem benefac amico
14 c non defrauderis a bono die
29 a que in iuventute
41 d a iuventute mea.
ysa. 34 a confortate manus dissolutas.
trenis 3 b bonum est.
soph. 2 e vox cantantis in fenestra
zac. 8 b confortetur manus vestra.
heb. 4 c festinemus ingredi
12 b remissas manus et dissoluta.
apoc 3 d utinam frigidus esses aut calidus.
ps — — Mane astabo tibi.
puerum in matutinum
esdr. ii. 4 c debilitata est fortitudo
d una manu faciebat opus.
mac. ii. 15 d manu depugnantes autem.
eccl. 24 a prudentibus studium
31 d In omnibus operibus tuis
33 d In omnibus operibus tuis precellens
timo. 1. 4 e sicut a servitus quanto magis.
ii. 2 c sollicite autem curam te.
pa. bonitatem et disciplinam.

Quod semper proficiendum est in melius. clvi.
Gen. 9 a crescite et multiplicamini
26 b Sevit ysaac in terra illa
28 c dilataberis ad occidentem
29 b ego deus omnipotens.
Iob. 4 e et sciet quia multiplex
8 a Si mundus et rectus
11 e et quasi meridianus fulgor
29 d gloria mea semper innovabitur.
39 d numquid prebebis.
42 c et addidit dominus omnia
pro 4 b dabit capiti tuo au[gmenta].
4 c ducam te per semitas
4 d lux iustorum quasi lux
6 b Si vero impiger fueris
11 e qui confidit.
11 e fructus iusti lignum.
11 e dabit deus per manus iustis.

18 . a Cu͂ ꝯsu͂ma uit hō tunc.
psa. 34 . d mittet id quod
bar. 8 . d Sic fuit sensus ur
jo. 19 . a omnem palmitem.
cor. i. 9 . e sic currite ut cōp
ii. 9 . c qui aut̄ administrat.
phil. 1 . a confidens hoc ipm
3 . e scḋ ego me nō ar
pet. ii. 1 . b vos autem curam
1 . c ꝑ qd incipiam uos.
luc. 24 . a qui aute uiru habet.
ps. Et erit tamq̄ lignu͂.
ibunt de uirtute i uirtute

Qd semp debem̄ ascendē . clvii.

Gen 28 . c vidit in somphis scalam.
34 . e Q ascendens ex egipto.
26 . e ascendam et iudicabo pha.
exo 19 . c cu͂ cepe clangē buc.
19 . e ascendem & tu et aaron.
24 . e dix dn̄s ad moy. ascendē.
iudic. 1 . a Judas ascendit
2 . a ascendet angelus dn̄i.
13 . e Cu͂ ascendet flām̄a.
re. i. 1 . a ascendebat helcana.
22 . a ascendit ds̄ et uiui eī
iiii. 2 . e ascendit heliseus i bethel.
9 . b heri ascendit et pctus ē ecc
16 . b ascendit rex assirioꝝ
16 . c ascendit et immolauit
par. i. 11 . d ascendit dauid iuxta.
cant. 3 . c Q ē ista q̄ ascēdit ꝑ desertu͂. ecc.
7 . c dixi ascendam i palmam.
ecce ascendim̄ ierlo.
ps. Qs ascendit i monte
ascendit ds̄ i iubilo.
bs uir cui ē auxiliu͂
re. 16 . d porro ds̄ ascendebat oli.

Qd pceptis sup ad dend̄a sūt ꝯsilia clviii.

Job 2 . c Q testa saniem rad.
ysa 2 . a docebit nos uias suas
48 . a dilata locu͂ tentoru
iere edificabitur a dn̄o ci.

De uicio lingue. ps. iii. ꝑmi libri. clix.

pū 13 . a qui custodit os suu͂.
18 . a labia stulti miscent.
18 . e mors et uita i manib̄
16 . b Q i͂n si spina nascatur
19 . b totu͂ spm̄ suu͂ pfert.
19 . a lingua pla.
ecc. 20 . d ex ore fatui
22 . narratō fatui q.
28 . e susurro et bilinguis
28 . c lingua tcia multos
28 . c flagelli plaga
iac. 3 . b ecce quantus ignis.

Cont̄ ūbosos siue dissolucōnē lingue . clx.

leui 19 . a vir qui patit fluxu͂ sangs.
iudic. 17 . b occupauerit loc uiri gula.
re. i. 3 . e creuit autem samuel.
eliss. videte eos dicentes
iob 12 . a nūquid qui multa loqē
13 . a atq ūtinam taceret.

19 . a vsq affligitis aīmam.
32 . e plenus su͂ smonib̄
38 . a Qs ē inuoluens snās
39 . e Q leuit locut̄ sum.
pū 4 . a fili attendite sapiam
10 . d in multiloquio pec.
12 . d in omni tempe.
os fatuoꝝ ebullit.
16 . e hō pūs suscitat
14 . c qui dimittit aqm̄
14 . e qui moderatur
14 . e Stultus quoq si tacuit
18 . a os stulti ꝯtritio
18 . e mors et uita i manib̄
18 . c qui pri' rñdet am̄
4 . c ecce mulier cc.
9 . d multa stulta.
23 . b in auribz isapienciu͂
25 . d mala aurea i lect.
26 . b cam tuam tracta
29 . e Sic urbs patens
26 . a Qm̄ pulcs susur.
26 . Qm̄ si spiritas na.
29 . b totu͂ spm̄ suu͂.
29 . d vidisti hominē uelolem
13 . a qui custodit os suu͂.
ecc 5 . a ne temere quid loqris
6 . b vbi multa sūt sompnia.
6 . e vba sūt plima
10 . d initium uerboꝝ ei.
ecc. 8 . e noli citatus eē in lin
4 . e Si ē tibi itellectus
4 . e honoꝝ et glia in sermone.
4 . b noli ūbosus esse.
12 . a beat' uir q nō ē lapsus
19 . a quodit loquacitatem.
19 . c est qui labitur i lin.
20 . a ē tacens qui iuenitur
20 . a est tacens nō sen.
20 . a homo sapiens tacebit.
20 . a qui multis utitur ūbis.
20 . b sapiens i ūbis se ipm̄.
20 . d hō acharis q̄ sa.
20 . d ex ore fatui rep.
21 . d narratō fatui q̄.
20 . d tanqm̄ domꝰ ext
21 . e more fatuoꝝ cor.
21 . e labia imprudenciu͂
22 . b Cu͂ stulto ne loq̄ris mł.
23 . c in disciplinose loqle.
24 . a sic rusticatō
24 . b beatus qui habitat
8 . a nō litiges cu͂ hoīe lin.
28 . e sepi aurem tuam spi.
24 . e aur. t. et ar. t.
ysa 9 . e desolabit dn̄s lin. ma.
ch 12 . d omne ūbu͂ ociosu͂
26 . e nā et loqla tua ma.
act 12 . e vere ex illis es nā ꝯga
luc 12 . e vt refriget lin. me.
eph 4 . a fornicatō et oīs imundicia.
col 8 . a sermo ur semp i grā
tim. i. 6 . a Si quis alr docet.

ti. 2 . c noli ūbis contendere
2 . c phana aut̄ et in.
2 . e stultas aut̄ et i discip.
tim 3 . a hō mone illos.
3 . c stul qos.
iac 1 . d Sit omis hō uelox
1 . e Si quis putat se religio.
3 . a Si quis nō i ūbo offendit
4 . a vn̄ bella et lites.
4 . a litigatis et belligē.

Cont̄ multu͂ loquentes de terrenis

iudic. 12 . b ex de galladitis qui ceciderit
ysa 29 . a humiliabis de tra loqueris.
29 . a et erit quasi phitonis.
jo 3 . e qui de tra ē de tra loquitur.
i. 4 . a ipi de mundo sūt id de.

Cont̄ iactanciam siue linguam magniloqū

Job 32 . c ideo dicam audite me.
33 . a Si potes rñdere michi.
33 . e attende iob et audi me.
pū 26 . e Qm̄ si argento sordido.
24 . a laudet te alienus et nō os t.
28 . e qui se iactat et dilatat.
24 . d qui exaltat os suu͂ ꝗrit ru.
eze 29 . a dixisti ds̄ su͂ et in.
dan 3 . d rñdit rex et ait
4 . b et ecce oculi
9 . d et faciet iuxta uo.
mac. i. 1 . d et exierunt de sacri
10 . d integra gr̄ et dil.
psa. 32 . — posuerit i celum os suu͂.
11 . dispsit dn̄s uniusa.
Q dixerunt lingu͂.

De mēdicatō siue falso testimonio.

Gen 3 . a nequaqm̄ moriemini
4 . a v ē abel fr̄ t. rñ nescio
exo 23 . a nō suscipies uocem
23 . a ne i iudicio plu.
23 . a mendaciu͂ fugies
20 . c nō testimo. di.
Job 13 . a nūquid ds̄ indiget nr̄o mdacō.
pū 12 . c quod qui nouit.
6 . b sex sūt que odit.
12 . d labium ueritatis
12 . d abhominatō ē deo la. m.
14 . a testis fidelis nō mentietur
4 . a malus obedit lingue
19 . a testis falsus nō erit
19 . d nō i digens
20 . c suauis hominu panis
21 . a Q ꝯgregat thesaur
21 . e testis mendax pibit.
25 . c iaculum et gladius et sa.
24 . b volpes et uentus et pul.
ecc 4 . a Si quid nouisti ds̄.
sap. 1 . d os autē qd mentitur oc.
ecc. 4 . d nō accipies faciem.
4 . d nō contra dicas ūbo
7 . b noli amare mēdaciu͂
7 . b noli uelle mentiri
14 . b viri mēdaces nō erunt.
20 . c qui edunt panē illius.
20 . c lapsus falsē lingue.

. 20 . d obprobrium nequam in homine m.
. 20 . d mores hominum menda.
. 24 . a tres species
. 27 . d In conspectu oculorum
. 34 . a ab immundo quid mun.
Ysa . 59 . a labia vestra locuta sunt m.
. 59 . c multiplicate sunt
. 59 . d concepimus et locuti sumus
. 59 . d corruit in platea veritas
. 28 . c posuimus mendacium spem
Iere . 9 . a extenderunt linguam suam.
. 9 . b docuerunt linguam suam loqui.
. 16 . e ve mendacium possederunt patres.
Dan . 13 . d recte mentitus es in caput
Osee . 4 . a non est veritas
. 7 . a cum sanare vellem
. 7 . e ego redemi eos.
. 10 . a loquimini verba
. 10 . e arastis impietatem
Naum . 3 . a ve civitas san.
Zach . 8 . d veritatem et iudicium
Mach . 13 . b mentitus est Triphon
Jo . 18 . d Cum loquebatur
Cor. ii . 1 . e fidelis autem deus
Col . 3 . b nolite mentiri invicem
Eph . 4 . d propter quod deponentes menda.
Actus . 5 . a Ananias cum Saphira.
. 5 . b dic mihi si tanti.
. 12 . b hii empti sunt
. 21 . b timidis autem et incre.
Pa — — Pacificos qui lo. mendacium
non est in ore eorum veritas
filii alieni mentiti sunt.
ne tradideris me in animas tribu.

De iuramento . clxiiii.
Exo . 20 . a non assumes nomen dei tui.
Deut . 5 . b non usurpabis nomen domini.
Pu . 20 . e Ruina est hominis devota
Eccl . 23 . b Iurationi non assuescat.
. 27 . b loquela multum iurans
. 27 . d vivo ego dicit dominus
Zach . 5 . a video volumen volans
Math . 5 . d Iterum audistis quia dic.
Iac . 5 . d Ante omnia fratres nolite.
Pa — — Qui iurat proximo suo

Quod iuramentum quandoque est licitum et sine peccato . clxv.
Gen . 22 . d per memet ipsum iuravi.
. 24 . a pone manum tuam
. 24 . b posuit ergo
. 30 . e Iuravit igitur Iacob.
. 47 . e Iura ergo inquit mihi.
Exo . 22 . b et iurabit quod non
. 22 . b Iusiurandum erit in me.
Deut . 7 . d quicumque audisti dominus
. 6 . c dominum deum
Reg. i . 3 . d Ideo iuravi
Ysa . . . In memet ipso
Ier . 60 . c et iuravit eis godo.
Dan . 12 . c cum elevasset dexteram.

Iuravit dominus david.
Am . 6 . d Iuravit dominus david.
Mal . 9 . d Reddes domino iuramenta.
. 23 . b ve vobis duces ce.
Luc . 1 . e Iusiurandum quod iuravi.
. 8 . c In veritate dico vobis.
Ro . 1 . b testis est mihi deus
. 9 . a veritatem dico in Christo
Cor. ii . 1 . e ego autem testem dominum meo.
Gal. i . 1 . e Que autem scribo vobis
Heb . 3 . e Quibus autem iuravit.
. 6 . c abrahe namque promisit
Jo . 8 . d nos vidimus et testi.
Apoc . 10 . b angelus quem vidisti.
Pa — — Iuravit dominus david.
Ut iuravi in ira mea.
Iuravit dominus et non penitebit.
Iuravi et statui.
Sic iuravit domino.
Iuravit dominus david.
Semel iuravi

Quod iuramentum quandoque non est licitum . clxvi.
Math . 5 . d ego autem dico vobis non iu.
Iaco . 5 . d Ante omnia fratres nolite iu. Salutacio.

Contra indiscrete voventes . clxvii.
Lev . ult. Preterea xxx prosti.
Deut . 23 . d cum votum domino
. 23 . e Quod iam semel egressum est.
Pu . 12 . c est qui promittit
Eccl . 5 . a Siquid vovisti deo.
. 5 . a Multo melius non vo.
Eccl . 4 . e Nolite extimatus esse in lingua.
. 8 . c non spondeas supra vir.
. 20 . d est qui pre confusione
Ion . 2 . e Quecumque vovi reddam.
Pa — 79 . — Vovete et reddite
. 60 . Reddam vota mea.

Contra detractores . clxviii.
Gen . 9 . d detexit noe vir agri
Exo . 22 . e dominus non retrahes.
Lev . 19 . b non maledices surdo.
Num . 12 . b usque detrahet in pulsis iste.
Iob . 6 . e Quare detraxisti
. 19 . c stulti quoque despi.
Pu . 4 . e Remove a te os pravum
. 13 . c Qui retrahit alicui rei.
. 23 . c noli esse in conviviis potatorum
. 24 . b Cogitacio stulti.
. 24 . b ne insidieris et queras.
. 24 . c time dominum et fi.
. 25 . d ventus aquilo dissipat.
. 30 . b Generacio que pro dentibus
Eccl . 10 . c Si mordeat serpens in si.
Sap . 1 . d Custodite
Eccl . 28 . b lingua tercia multos
Eccl . 21 . b viri detractores fuerunt.
Ro . 1 . e Susurrones et detractores.
Iac . 4 . c Nolite detrahere
Pa — 40 . — Verbum iniquum consti.
. 49 . — Sedens adversus fratrem.

. 56 . — filii hominum
. 58 . — pro eo ut me diligerent. Induantur qui detrahunt
. 68 . — adversum me loquebantur. Detrahentem secreto pro. hoc opus eorum qui detra. ho.

Contra detrahentes absentibus et blandientes presentibus . clxix.
Pu . 10 . c abscondunt odium la.
. 11 . c Simulator ore deci.
. 12 . a profert mendacia
. 14 . d qui iterat linguam
. 18 . b verba bilinguis
. 26 . d verba susurronis qua.
. 27 . c Qui benedicit proximo
Eccl . 5 . e de vocatio pessima.
. 27 . d annuens oculo
Iere . 9 . b In ore suo pacem
Luc . 22 . d Iudas osculo filium ho.
Ps — 11 . — In corde et corde lo.
. 9 . — Sub lingua eius labor et dolor
. 56 . — filii hominum dentes eorum
R. ii . 20 . c salve mi frater et tenuit ma.

Contra susurratores bilingues et discordiam seminantes . clxx.
Lev . 19 . b non eris criminator et susurro
Pu . 6 . c Sex sunt que odit
. 3 . b timor domini
. 18 . b verba bilinguis.
. 26 . d cum defecerit ligna.
. 26 . d verba susurronis qua.
Eccl . 5 . e non appelleris susurro
. 5 . e Susurrori autem odium.
. 21 . e susurro coinquinabit.
. 28 . b Susurro et bilinguis.
cit — 28 . b lingua tercia mul.
Mach. v . 7 . a et venerit ad eum m.
. 7 . b locuti sunt ad iudam.
. ii . 4 . e Itaque ptolomeus.
. 12 . e Alchimus autem Iudeus cum
Pa — 60 . — Adversum me susurrabant

De lingua dolosa . clxxi.
R. ii . 13 . d vocavit absolon omnes filios
. 20 . b dixit Ioab ad amasam
. iii . 21 . b predicate ieiunium
Pu . 11 . c Simulator ore de.
. 26 . e Qui operit odium fraud.
. 26 . e lingua fallax
. 28 . b Qui decipit iustos in via
Eccl . 11 . d non omnem hominem inducas
. 27 . a Operis supercilio nequissima
. 27 . a Sodalis amico congaudet
Mach. v . 7 . b et miserunt
. 7 . c et venit Nichanor
. 17 . d elegit et viros pravos
. 17 . e omnes qui cum eo intraverant
. 13 . b et ut cognovit Triphon
. 13 . b cognovit Symon quia
Pa — 11 . — Disperdat dominus universa labia
. 14 . — Sepulcrum patens est gut.
cit . 28 . c Lingua tercia mul.

39 — Vba oris ei iniqui
80 — Os tuum.
119 — Dne libera aiam meam.
eccl. 1. 8 a Neqius sup gregem.
Job. 18 a Viuit deus qui.

Contra accusatores. clxxiii.

Gen. 9 d Cepit noe agricola.
34 a Accusauitque fuerit
Que viderunt.

Contra eos q secreta reuelant. clxxiiii.

Gen. 9 d Cumque vidisset cam uerenda
nm. 19 d Vas qd no ht opculum
tob. 12 c Sacramentum regis ab.
pu. 11 b Qui ambulat fraudu.
11 b Qui celat delictum
20 d Ei qui reuelet mistria
25 b Que uiderit oculi tui
eccl. 19 b Audisti uerbum adv.
22 d Si apuit os triste
22 d Qui denudat archana.
27 d Denudare amici
27 b Omnis qui siler.

Contra suspiciosos et temere iudices. clxxiiii.

Job 5 a Recordare obse.
9 c Si me omnium.
11 a Numquid multa loq
11 c Si iniquitatem quae e in ma.
14 a Arguis eum ut.
14 a Quantum i unu e.
14 a Quod nosti quam ignorans.
14 a No sunt e ut q.
14 c Cui pax sit ille.
18 a Quod pdit aiam
20 a Gaudium ypocrite ad
22 a Numquid ei.
22 a Abstulisti n. pignus.
22 d Acquiesce ergo ei.
38 a Quis est.
38 d Qui regnare facit ho.
39 c Hoi qui tu silis e.
39 c Ideo frustra appet os.
36 b Simulatores et callidi
36 c Depone magnitudine
eccl. 10 a Sed et in uia stultus ara.
sap. 11 c Spiritu pstuit seua.
eccl. 11 b Priusquam interoges
11 c Bona n in mala gutit
ysa 5 c Ve qui dicitis malum.
Iere. 14 b Praui e cor hois et i scru.
Math. 7 a Nolite iudicare et n iudi.
11 c Venit iohes manduc.
4 d Videns aut pha. b
Iohis 7 c Nolite iudicare sedm fa.
8 d Qui sine pecco e.
8 d Nunc cognouimus qd demo.
Ro. 14 a Infirmum aut in fi
14 a Tu es qui iudicas
14 c Hiudicare magis.

cor. 1. 4 a Nolite ante tempus iudicare
Iaco. 4 d Qui detrahit fratri.
psa. — Amputa olyphum.
leui. 26 d Terrebit eum sonitus folii.
Sap. — Cum timida sit nequitia.
Iob 23 c Si subito.

Contra linguam corrumpentem et puertentem. clxxv.

tob. 2 b Arguebant eum oes propinq.
Iob 2 b Dixit ei illi uxor sua.
8 c Hec e leticia me eius
pu. 4 c Irretiunt eum mul.
ysa. 9 d Longeuus et homo.
Macha. 1 b In diebus illis exierunt
cor. 1. 15 c Corrumpunt bonos mo.
Gal. 5 a Currebatis bene.
colo. 2 c Nemo uos seducat.
Tim. ii. 3 c Multum n pficiunt
8 c Mali aute hoies et sedu.
titu. 1 c Sunt n multi mode.
psa. — Sepulcrum patens est g.

Contra adulatores. clxxvi.

Iob 19 Qui oliua priori.
Osee 4 — Pecca populi mei comedunt.
psa. — Auertantur statim erubesc.

Contra murmurantes de opibus di. clxxvii.

exo. 16 a Et murmurauit ois gg.
16 b Nec contra nos e murm urm
Num. 11 Intra castrum e murmur
16 d Murmurauit ois multitudo.
20 a Cum indigeret aqua popls.
21 a Et tedere cepit popls itineris
Iudic. 8 d Illi aute qui temp.
pu. 18 b Vba bilinguis quasi.
ysa. 29 d Congregamini et uenite
28 a Congregamini uos omnes
60 b Leua oculos tuos.
cor. 1. 10 d Ne murmuraueritis.
Io. 6 d Murmurabant ergo iudei.
6 d Nolite murmurare i inuicem
psa. 93 d Pi dispgentur ad man.

Contra murmuratores. clxxviii.

Iob 9 a Nichil itra sine causa.
11 c Si subuertit omnia.
11 c Quis dicet ei p cur.
11 b Si repente
21 a Attendite et obstupe.
21 a Et ego cum recordat
eccl. Oia opa dei bona.
ysa 18 c Numquid glo
29 b Ve ei qui dicit
29 b Numquid dicit lutum fi.
Ro. 9 c An no ht po. fi. lu.
psa. — Nolite extollere i altum.

Contra blasphemiam. clxxix.

exo. 9 a Quis e dns ut audiam uo.
leui. 24 d Qui blasphemat nomen dni.
tob. 1 c Denique cum senache.
28 d Condempnati qui erunt.
a. Ro. 9 c O tu ho qui es qui respondeas.

Iob 38 c Addidit sup pecca sua.
ysa 1 a Blasphemauerunt scm isrl
37 a Si quomodo.
41 b Noli timere
42 b Et nunc quid.
dan. 3 b Et quis e dns qui.
Mach. ii. 8 a Innotabuit dum.
9 c Contra hom et blas
12 b Hii uero qui itus.
14 a At nichanor i felix
Mt. 12 c Ideo uobis dico
luc. 12 b Et omnis qui no spm s.
eph. 4 c Omnis amaritudo. clxxx.

Contra liuorem et iram siue olyphum illaritate.

tob. 3 b Sed tu pculpa sua.
Iob 6 c Respondere ob.
9 a At nos quam meheri.
pu. 10 d Qui pfert contume
12 a In ore stulti uir
14 a Responsio mollis.
16 a Homo puersus suscitat
18 a Labia stulti im.
19 c Doctrina uiri pstal
21 b xv. Melius sede iam.
21 c Melius e habitare i terr.
23 a Que uiderunt oculi tui.
26 d Sic qui apprehendit
26 d Sic carbones ad pru.
29 b Vir sapiens sic stul
eccl. 8 d No contendas ubo.
8 a No litiges c h po.
8 a No litiges c hoie lin.
8 c Cum iracundo no fa.
23 c Ho assuetus i ub.
28 b Abstinete a lite
28 b Homo iracundus
Gal. 5 d Rixe dissenciones

Contra linguam clamosam et contumeliosam. clxxxi.

Iob 6 d Ad increpandum me tu
6 c Rede obsecro absqz
pu. 20 a Honor e homini qui sepat.
22 c Ne contendas cum pessimus
24 b Sup uirga querit ana
23 c Inter supbos sp iurgia
eccl. 8 a No contendas cum uiro
ysa 42 a No clamabit nec ac.
Cum sit int uos zelus et q.
eph. 4 Omnis amaritudo et ira.
phil. 2 a Nich p contencione u3.
Tim. ii. 2 c Noli ubis contendere
titum vlt. d Stultas aut questiones ge.

Contra amaram et asperam linguam. clxxxii.

eccl. 4 a Congregacioni paupum
4 a Declina paup sui c.
21 c Est a insipientia.
29 c Hospitabitur
psa. — 13 — Quorum os maledcn.
29 Fili hominum dentes.

c

Leui 20 . b Qui maledixerit patri uel.
63 . ~ Qui exacuerit ut gla.
139 . ~ acuerunt linguas
Contra linguam maledicam . clxxxiii.
Gen . 27 . a benedictus benedicentibus tibi et male.
26 . c qui male dixerit tibi male.
exo . 21 . b Qui maledixerit patri
nu . 23 . b Quomodo maledicam tibi
28 . b Qui benedixerit tibi e. el. ben.
Re . i . 17 . d et maledixit philisteus dd.
ii . 16 . b ecce egrediebatur semei.
16 . b egredere egredere uir.
19 . c Serens non absalon.
Job . 31 . d non enim dedit ad pec.
pro . 20 . d qui maledicit patri et matri
26 . a Sicut auis
30 . b Generatio que patri suo.
ecc . 24 . b effusio san et rix.
Job . 9 . d maledixerit ei et dix.
Ro . 12 . d benedicite
Jac . 3 . c Ipsa benedic. . clxxxiiii.
Contra incantatores demonum siue sortilegum
leui . 19 . b non augurabimini
19 . d ne declines ad magos
20 . b anima que declinauerit ad ma.
20 . e uir siue mulier in quibus.
deut . 6 . d non temptabis dominum deum tuum
14 . b In ore duorum uel trium.
18 . c nec inueniatur
18 . c ne sit maleficus
18 . e propheta cum errore.
Re . i . 28 . b dixit saul querite m.
par . i . 10 . e mortuus est saul
Job . 33 . c semel loquitur deus.
ecc . 38 . a diuinatio er.
ysa . 4 . c non petam et non temp.
88 . e ego sum dominus faciens
ma . 8 . a non temptabis dominum deum tuum
18 . c In ore duorum uel trium.
luc . 8 . b non temptabis dominum deum tuum.
heb . 11 . d per fidem uicerunt regna.
psa . Indeo faciemus uirtutem.
Memoriam fecit mir.
De bona lingua siue quod omnia uerba uestra sint ad edificationem . clxxxv.
deu . 32 . a Concrescat ut pluuia.
Re . i . 12 . c absit a me hoc peccatum
pro . 10 . e os iusti parturiet sap.
11 . d anima que benedicit
12 . c Qui quod nouit loquitur
12 . d labium uerum.
13 . d doctrina bona d. g.
14 . a Responsio mollis
14 . a lingua sapientium hor.
14 . a lingua placabilis l. u.
14 . b lingua sapientium dis.
18 . a aqua profunda uerba
24 . b mala aurea in lec.
29 . b totum spiritum.
ecc . 8 . b tempus tacendi tempus loquendi.
10 . c uerba oris sap.
9 . e uerba sapientium audiuntur in.
vlt . e uerba oris sap. sic stil.
cant . 2 . e ostende mihi faciem tuam.
8 . d fauus distillans labia tua.
4 . a umbilicus tuus crater.
ecc . 6 . e uerbum dulce mul.
18 . c Nonne ardorem.
18 . c Nonne ecce uerbum.
19 . c est sollerter tetra
20 . a est tacens qui
20 . a est tacens sciens temp.
20 . b Sapiens in uerbis
21 . d os prudentis quer.
21 . c Scientia sap. tanquam.
22 . a musica in luctu
mal . 2 . d labia sacerdotis
ma . 12 . d bonus homo de bo. t.
eph . 4 . e omnis sermo malus
col . 4 . a Sermo uester semper in gratia.
pet . i . 4 . c edificet alterutrum
tim . 4 . a te ipsum prebe exemplum
ps . 36 . d os iusti meditabitur.
88 . a os meum loquetur sapientiam
De ueritate fauo mellis . clxxxvi.
pro . 16 . d fauus mellis uerba
ecc . 32 . c In huius omnibus prebe
d Ante omnia opera uera
26 . d de ueritate dei certa
29 . b beatus qui inuenit
ysa . 49 . d corruit in platea
iere . 9 . b uir fratrem suum deridens
za . 8 . d loquimini ueritatem unusquisque.
d ueritatem et iudicium
d ueritatem tantum et pacem
Jo . 8 . d ego quia ueritatem dico.
d Si ueritatem dico quare.
12 . a ego sum uia ueritas
14 . e Sanctifica eos in ueritate
18 . e omnis qui est ex ueritate
psa . 11 . ~ Saluum me fac domine.
44 . ~ propter ueritatem et mansuetudinem
~ Misericordia et ueritas obuiauerunt
~ ueritas de terra orta est
88 . ~ ueritas tua in circuitu tuo.
in eodem ~ Misericordia et ueritas preibunt
in eodem ~ et ueritas mea et re.
De custodia lingue et silentio . clxxxvii.
exo . 14 . b dominus pugnabit pro nobis.
Re . i . 3 . e non cecidit ex omnibus
Judit . 8 . d omnia que locuta es uera
Job . 6 . e non inuenietis in lingua
13 . a atque utinam taceretis
pro . 10 . b In multiloquio pec. non de.
13 . a de fructu oris tui.
a Qui custodit os suum.
16 . a hominis est animum preparare.
14 . e stultus si tacuerit
18 . e mors et uita in ma.
21 . d qui custodit os suum et lin.
23 . b In auribus insipientium ne lo
26 . a ne respondeas stulto iuxta
ecc . 4 . e ne dederis os tuum.
6 . a tempus et rationem cor sapientis.
ecc . 22 . e Quis dabit ori meo custo.
24 . b In medio in senatorum
28 . e ori tuo facito hos
32 . a uerbis tuis statim fa.
32 . a ubi auditus non est non
32 . b audi tacens et pro re.
32 . b adolescens loquere in cau.
32 . c loqui in medio magna
ysa . 30 . b In silentio et spe erit for.
53 . c Sicut ouis ad occisionem
32 . e cultus iustitie silentium
trenus . 3 . b bonum est prestolari cum si.
3 . b Sedebit solitarius et tacebit.
Soph . 1 . b Silete a facie domini.
Johannis . 19 . b Jhesus autem responsum non de.
eph . 4 . e omnis sermo malus
Jaco . 1 . d sit autem omnis homo.
psa . ~ et folium eius non defluet
~ Dixi custodiam ui.
140 . ~ pone domine custodiam
heb . ii . 8 . c lenite autem silentium
In ps . i . libri de . v . sensibus .
Contra peccatum uisus . clxxxviii.
Gen . 3 . b uidit igitur mulier quod bonum.
38 . a egressa est dina
38 . b thamar assumpsit
39 . b In iecit domina oculos suos
deut . 33 . e oculus iacob in terra fru.
Josue . 7 . d Vidit achor
Re . ii . 11 . a dauid uidit mulierem
Judit . 10 . e cum intrasset ante faciem
Job . 16 . c oculus adulteri obseruat
31 . a pepigi fedus cum ocu.
31 . a Si secutus est oculus meus
pro . 3 . e oculi tui recta uideant
23 . e ne intuearis uinum
23 . e oculi tui uidebunt
23 . a ne erigas oculos tuos
6 . c oculos sublimes
14 . e oculi stultorum in fini.
30 . b Generatio cuius excelsi
d extollentia oculorum e.
d omni homini noli intendere
ecc . 9 . a ne aspicias mulierem
9 . a uirginem ne conspicias.
9 . b noli circumspicere in uicis.
9 . b auerte faciem tuam a mu.
ysa . 33 . c Qui claudit oculos suos
trenus . 3 . d oculus meus depredatus est
dan . 13 . a uidebant susannam
ma . 5 . c qui uiderit mulierem ad concu.
6 . d Si oculus tuus nequam fuerit
psa . ~ Auerte oculos meos ne
Contra peccatum auditus . clxxxix.
Gen . 3 . d quia audisti uocem uxoris
exo . 6 . b ecce filii israel non me.
4 . b multiplicabo signa
deut . 18 . e qui autem uerba
28 . b Si nolueris audire uocem
Re . i . 2 . d non audierunt uocem
19 . c quare igitur non audisti
Re . iii . 20 . d quia noluisti audire
20 . e Audiui contemptiones et fra.
Job . 21 . b tenent tympanum et ci.
pro . 21 . b qui obturat aures suas
18 . b qui declinat aurem suam
Fatuus non audit cum argu.
ecc . 28 . e Sepi aures tuas spinis
28 . e ori tuo facito hostia.
21 . d Audiuit luxuriosos et de.
ysa . 21 . a corrui cum audirem.
4 . b cytharam et liram et tim.
33 . c qui obturat aures suas.
Jere . 6 . b Cui loquar et quem contester
6 . b ecce uerbum domini factum est.
6 . d audite uocem tube.
6 . d audi terra ecce ego.
4 . d Audi popule stulte qui non
9 . c quia dereliquerunt legem
22 . d locutus sum ad te in ha.
4 . d Quis ad nos omnis quos

zac 7 d noluerit attendere
7 d Cor suum posuerunt ut adamantem.
7 e Sic nō audient sic
mal 2 a Et nunc ad nos mandatum
am 6 b Qui canitis ad vocem.
ysa. 30 b loquimini nobis placentia.
mi 2 e dicunt nō ꝓphetabit in nomine.
eccli 16 a nō recipit stultus verba prudentie.

Contra peccatum olfactus. cxxiii.

ysa 3 e Et erit pro suavi odore fetor.
3 d In die illa auferet
eze 8 e ecce ramum applicant.

De v. sensibus et eorum custodia. cxxiiii

iosue 10 c volvite saxa ingentia.
R. iiii. 9 d iezabel depicta est.
esd. ii 7 a nō aperiantur porte.
a Et posui custodes.
iob 39 c Gloria narium eius terror
prov 13 a Qui custodit os suum.
ysa 19 d In die illa erunt ci.
60 b Qui sunt isti qui ut nubes
eccli 21 d stultus ad fenestras respiciet.
21 e stultum ho as.
ier 9 d Ascendit mors per fenestras
ioel 2 e per fenestras cadent
2 c per fenestras intrabunt.
cant 12 a potat unguentum in ve.
cor. ii 6 e In mundum ne tetigeritis
ps. — attollite portas principes
R. i. 6 de v. anulis et muribus.
soph 2 e vox cantantis in fenestris.

iiii. ps. i. lib. de vii. viciis criminalibus

De vii. viciis criminalibus coniunctim. cxxv.

gen 19 e Eueos et gergezeos
41 boves vii. emgelerunt
41 b Spice tenues et percusse.
deut 7 a Cum introduxerit.
prov 6 c Sex sunt que odit dominus
mt 12 d Cum immundus spiritus.
luc 8 a Maria que vocatur magdalene
11 b Cum immundus
apoc 13 a vidi de mari bestiam
17 a vidi mulierem
16 a habentes plagas vii.

De vii. donis spiritus sancti. cxxvi.

exo 25 e lucernas vii. et po.
ysa 11 a Requiescet super eum spiritus
4 a Et apprehendent vii. mulieres
zac 4 a vidi candelabrum
3 e Super lapidem unum.

De datis sive de donis dei. cxxvii

sap 2 e Deus creavit hominem inexterminabilem
eccli 17 a Deus creavit de terra hominem
1 a Creavit illam in spiritu sancto
38 a Altissimus creavit de terra
ier 5 d Metuamus dominum deum nostrum.
Ro 12 b habentes donationes secundum.
cor. i 12 a Unicuique datur manifestatio.
12 e Et quosdam quidem posuit.
13 a Si linguis hominum.
14 a Qui n. loquitur lingua.
14 e Itaque fratres mei.
eph 4 b Et ipse dedit quosdam.
act 7 b Et dedit ioseph gratiam
7 b eruditus est moyses
iac 1 c omne datum optimum.

De contractu peccatorum. cxxviii.

gen 38 a Factum est autem in illo tempore
prov 30 d per tria movetur terra.
dan 7 a Videbam in visione
7 b quatuor capita erant.
8 b cetera sunt cornua iiii.
ioh 11 b Venit ergo ihesus et invenit
am 1 a Super tribus sceleribus
apoc 9 d Et soluti sunt iiii. angeli.

De triplice arte diaboli sive de infausto ternario peccatorum. cxxix.

gen 3 b In quacumque die comederitis.
exo 1 c edificaverunt urbes tabernaculorum.
exo 5 De luto latere et palea.
levi 21 c virginem ducet uxorem.
iob 1 d Caldei fecerunt tres turmas
eccli 25 a tres species odivit
26 e In duobus contristatum est cor.
ysa 28 a Ve corone superbie.
eze 4 a Sume tibi lateram
ier 5 b Idcirco percussit eos leo.
abac 2 b ve ei qui multiplicat nō sua.
mt 4 a De triplici temptatione domini
luc 4 a de triplici temptatione domini.
ioh. i 2 c omne quod est in mundo
apoc 8 e ve. ve. ve. habitantibus
9 d et de ore eorum procedebat.
17 a vidi mulierem sedentem.
ps. — pluet super peccatores
ier 16 d ecce ego mittam piscatores
eccle 4 e Funiculus triplex.

De triplici remedio contra tres acies diaboli et de sancto ternario. cxxx.

exo 3 e Ibimus viam trium dierum
R. i 17 d elegit de lapidibus quinque
prov 30 d Tria sunt que bene gradiuntur.
cant 6 a Revertere revertere sunamitis.
ysa 58 d Si abstuleris de medio.
ioel 2 b Convertimini ad me.
mt 4 a De tribus responsionibus domini.
iac 4 b Resistite diabolo et fugiet.
R. ii 18 a Igitur david considerato populo suo.

De multiplici enumeratione iniquitatum. cxxxi.

gen 2 c Fluvius egrediebatur de loco.
exo 20 a nō habebis deos
deut 10 e dominus magnus et potens
R. i 16 d ecce vidi filium ysai
tob 2 d Tobias pergebat cotidie
iudit 8 a In superioribus domus sue.
iob 4 a Ubi est timor tuus
22 d Si reversus fueris ad omnipotentem.
29 c Auris audiens beatificabat.
31 per totum
39 a Numquid nosti tempus partus.
prov 1 a Parabole salomonis
2 b Tunc intelliges iustitiam.
3 a Habe fiduciam in domino
9 a Sapientia edificavit sibi domum.
30 d iiii. sunt minima terre
30 d Tria sunt que bene gradiuntur.
31 b Quesivit lanam et linum.
cant 3 c Que est ista que ascendit
4 e emissiones tue paradisus
sap 7 d est enim in illa spiritus intelligentie
8 b Et si iustitiam quis diligit.
eccli 25 a In tribus placitum est spiritui meo.
ysa 11 a egredietur virga de radice iesse.
33 c Quis poterit habitare.

58 b Dissolve colligationes
58 d Si abstuleris de medio
ier 7 a Bonas facite vias vestras
eze 18 a Et vir si fuerit iustus.
mich 6 b Indicabo tibi o homo quid.
mal 2 a Pactum meum fuit.
mach. ii 14 b ovium que fuerat.
mt 5 a Beati pauperes spiritu.
25 d Venite benedicti
Ro 5 a Non solum autem sed et gloriamur.
12 c Dilectio sine simulatione
13 c Reddite ergo omnibus debita.
cor. i 13 b Caritas patiens est.
16 c Vigilate et state in fide.
cor. ii 6 a In omnibus exhibeamus nos.
7 c ecce n. hoc ipsum secundum
gal 5 e fructus autem spiritus est caritas
eph 4 a Obsecro itaque
6 c State ergo succincti.
phil 4 b Quecumque sunt vera
colo 1 b Ideo et nos ex qua
3 b Induite vos ergo
tes. i 4 e Rogamus autem vos fratres
tim 3 a Oportet ergo episcopum irreprehensibilem
apoc 2 d Esto fidelis usque ad mortem
6 c Sectare vero iustitiam.
6 e Divitibus huius seculi.
tim. ii 2 e Iuvenilia autem desideria.
tit 1 c Oportet n. episcopum
2 a Tu autem loquere que decent
2 e Sobrie et iuste et pie.
3 a Admone illos.
heb 11 d Fide moyses
13 a Caritas fraternitatis
iac 3 e Que autem desursum est.
pet. i 2 d Omnes honorate fratres
pet. ii 1 a Vos autem curam omnem.
ps. — Domine quis habitabit.

De multiplici enumeratione viciorum. cxxxii.

exo 20 a nō habebis deos alienos.
levi 20 b anima que declinaverit
21 e Si cecus fuerit si claudus.
19 a Nolite converti ad ydola.
deut 27 c Maledictus homo qui facit sculptile.
iob 24 a Abstulerunt pignus
24 a Alios terminos transtulerunt.
prov 6 b Homo apostata.
6 c Sex sunt que odit dominus
23 d Cui ve cuius patri ve
30 b Generatio que patri male
30 c Tria sunt difficilia
30 d Per tria movetur terra
sap 2 b Venite ergo et fruamur.
14 d Aut enim filios suos sacrificantes.
eccli 12 d Ad amicum et sinistrum.
25 a Tres species odivit
26 a A tribus timuit cor.
26 e In duobus contristatum.
26 e Due species
41 d Erubescite a patre
ysa 1 a Ve genti peccatrici
1 d Quomodo facta est meretrix.
3 d Pro eo quod elevate sunt.
5 b Ve qui coniungitis domum.
5 d Ve qui trahitis iniquitatem.
28 a Ve corone superbie.
32 a Stultus fatua loquetur.
prov 30 c Tria sunt insaciabilia.

99 c multiplicate sunt iniqu.
Jere. 9 a omnis fr supplantans
7 b furari occidere adul.
48 b fertilis fuit moab.
eze 16 d ecce hec fuit iniqu
18 b Qui si genuerit filium la.
8 b leva oculos tuos
34 a lac comedebatis
osee. 4 a non enim est veritas.
mich 3 d Qui abhominamini
mat. 12 e tunc vadit et assumpsit vii.
15 c Que autem procedunt
23 b ve vobis scribe et pha.
25 d tunc dicet et hiis
Ro 1 e et sic non pba
2 d Quid ergo alium doces.
13 d non adulterabis
13 e non in comessationibus
cor. i. 5 d scripsi vobis in epistola ne comi
6 c Sed vos iniuriam fa.
10 a ut non simus concupiscentes
cor. ii 12 b ne forte contentiones
gal. 5 d manifesta autem sunt opera car.
eph 5 a fornicatio autem et omnis
colo 3 a mortificate
tim. i. 1 b Scientes hoc quod iusto
tim. ii. 3 a Scitote quod in novissimis
pet. ii. 2 e deponentes igitur omnem ma.
4 a Sufficit enim preteritum temp.
4 d Nemo..
Jude 1 e Sic et hii qui car
2 a ve illis qui in viam
2 c peccatores impii hii sunt
apoc. 21 d timidis autem et incre.
22 d foris canes et venefici
Ps. — Salvum me fac deus quoniam defe.
— Dixit insipiens

De eiectione hominis pestiferi sive iniqui sive de veteri homine exuendo et novo induendo. cciii.

Gen 19 c descendit noluer.
38 a dedit iudas uxorem primo
41 b primus ad re.
leui. 14 b purificatus ingre castra.
14 d Si viderit crevisse lepram.
deut. 20 d interficies more gladii
Josue 11 b percussit omnes.
Judic. 6 d destrues aram baal.
Re. iiii. 23 a et precepit rex
23 c abstulit quoque equos quos.
23 d In super et omnia phana.
23 d Sed et phitones et ariolos
tob 8 a Recordatus tob ser.
11 c tunc sumens tob de fel.
Judit. 10 a abstulit a se cilicium.
Job 2 c Sathan percussit iob.
11 d Si iniquitatem que est in ma.
pu 25 a aufer rubiginem de ar.
Jere 1 b ecce constitui te ho.
4 a novate vobis novale.
eze 36 d auferam cor lapideum.
mac. ii 4 d mundaverunt sancta et tu.
18 d In diebus illis prosperatum est.
mac. ii. 10 a et purgato templo.
12 d et cum vii die
ch 3 c dedit illis pena.
luc 8 a maria que vocabatur mag.
8 c percipiebat enim spiritum immun.
11 b et erat eiciens demon
23 e Joseph accessit ad pi.
Ro 12 a Nolite conformari.
13 e Nox precessit.
cor. i. 5 c Expurgate vetus fermentum.
cor. ii. 4 e licet hic qui foris est noster ho.
eph 4 d deponite vos
4 d Renovamini autem spiritu
colo. 3 b deponite et vos.
heb. 12 a deponentes omne pondus.
act. 9 b ceciderunt ab oculis eius.
Ps. 77 — Et eiecit a facie eorum.
79 Vineam de egypto

De convertente alios sive quod de salute aliorum solicitum esse debemus. cciiii.

Gen 4 b ubi est abel fr.
34 a Jacob quoque
exo 26 a Quicumque
esdre. 7 Nos prevaricati sumus
pu 24 b erue eos qui ducuntur ad mortem.
5 d diriuantur fontes
ecc. 33 c Respice quem non
ysa 1 c lavamini et mundi estote
2 a venite ascendamus
2 c Ingredere in petram
30 b Si revertimini
30 d erunt oculi tui
31 d Convertimini sicut in profundum
46 d Redite prevaricatores
Jere. 15 a Si converteris
15 e Si separaveris preciosum
16 d ecce ego mittam.
ch 9 b Cumque ascenderet
luc. 1 d Maria concepto domino abiit
8 d Redi in domum tuam
Johs. 1 d Invenit hic primum
1 e Invenit philippus.
4 c Reliquit ydriam
4 c venite et videte.
7 d Qui credit in me flumina
tim. i. 4 d attende lectioni
4 e attende tibi et doc.
Jac. 5 e fratres si quis ex vobis erraverit.
pet. i. 3 a parati quia est in vobis
apoc. 22 e Qui audit dicat veni.
Ps. 33 — Magnificate dominum mecum.
33 venite filii
50 Docebo iniquos
94 venite exultemus

De contemptu mundi sive de celeri conversione a seculo vel a peccato. ccv.

Gen 4 a nonne si bene egeris
P. lxx. 4 a peccasti quiesce.
Gen 6 a videns autem deus quod mul.
11 a ecce unus est populus.
11 a nec desistunt
21 a fecit abraham grande convi.
25 e factus est esau vir gnarus
29 a profectus iacob venit
19 b Surgite et egredimini
19 b Cum esset mane cogebant
19 b dissimulante illo.
28 e Surgens igitur mane Jacob
47 e Si inveni gratiam in conspectu
49 a maledictus furor
49 d neptalim cervus emissus.
exo 3 b descendi ut liberarem
4 e vade in occursum moysi.
5 a dimitte populum
6 a dimitte populum
8 a Dimitte populum
9 a Dimitte populum
9 e Cum egressus fuero de urbe
10 e ita fiat ut locutus es.
12 e fecerunt filii israel
14 d Jamque advenerat vigilia
14 e filii autem israel
16 a vespere scietis quod dominus
deu. 33 b amantissimus domini habitabit
Josue 1 a omnem locum quem calcaverit
6 c Die vii diluculo.
pal. ii. 34 a viii anno regni
30 b tradite manus domino
30 b Si enim reversi
Job 36 a Revelabit quoque
36 d ne protrahas noctem
pu 1 d vocavi et renuistis
3 e Ne dicas amico.
22 a proverbium adolescens
ecc. 5 d Sicut egressus est nudus
12 a memento creatoris
can. 7 e mane surgamus
Sap 6 c Qui de luce vigilaverit
16 c Quod enim ab igne non poterat
16 e ut notum omnibus esset
ecc. 5 b Non tardes converti ad dominum
6 c fili a iuventute tua
25 a Que in iuventute tua
26 a cor suum tradet ad vigilandum
ysa 30 c aures tue audient
43 e Reduc me in memoriam
44 e Revertere ad me quoniam
42 d Dans flatum populo
45 e Convertimini ad me
46 a Redite prevaricatores
49 b ut diceres hiis
Jere 3 a tu autem fornicata.
4 a Si reverteris
7 b locutus sum mane
8 b attendi et auscultavi
18 a Si penitentiam egerit
24 a Revertimini unusquisque
51 a fugite de medio
51 d egredimini de medio.
51 d Qui fugistis gladium
ysa 18 e Quiescite et agite per

Ro. 2. a Nolite conformari huic s.
33. b nolo mortem impii
33. b Convertimini et viuite
Joel 2. c nunc ergo convertimini.
Mich. 7. a ve mihi quia factus sum.
Nau. 3. a omnis munitio tua
3. b omnis qui uiderit te
Soph. 2. c conuenite et [illegible]
Agge. 1. a populus iste dicit non dum
Zach. 2. c o. o. o. fugite de terra.
Mala. 3. b Revertimini ad me.
Matt. 3. a penitentiam agite
11. e venite ad me omnes
19. e omnis qui reliquerit do.
22. a Dicite invitatis
Mar. 11. b alia die cum exiret
11. b cumque uidisset ficum
Jo. 2. c Nolite diligere mundum.
Apoc. 22. e Sponsus et sponsa dicunt ueni.
Ps. 1. — et in uia peccatorum non stetit.
5. Mane astabo tibi et ui.
62. In matutinis medi.

De conversione et vocatione ad penitentiam
vel ad bonam conversationem. ccvi.

Gen. 41. b egressus ad regis ipsum Jo.
Exo. 13. a Mementote diei huius.
12. b Azima comedetis vii di.
15. c fiant immobiles quasi lapis
15. d tulit moyses de mari.
16. a Cur induxisti nos.
Ruth 3. a filia mi quaram tibi requiem.
R. i. 7. a Si in toto corde tuo
Cant. 3. e egredimini et uidete
7. a Veni dilecte mi.
Sap. 10. a hec adam eduxit a delicto.
10. a hec iustum a pientibus
Ysa. 1. c lavamini mundi estote
30. b Revertimini et quiescatis
45. e Convertimini ad me.
46. c Cum clamauerint ad eum.
48. e gredimini de babilone.
52. e recedite recedite.
Jere. 3. a Si dimiserit uxorem.
3. e reuertere aduersatrix israel.
8. d Quare sedemus uenite et ingrediamur
13. c Date domino deo uestro gloriam.
13. d Dic regi et dominatrici
31. c statue tibi speculam.
46. d vasa transmigrationis
6. e filia populi mei accingere.
49. a clamate filie rabbath.
50. a Redite de medio ba.
51. d Recordamini procul domini.
Tren. 3. d Scrutemur vias nostras.
Dan. 10. d erat daniel vii. diebus.
Osee. 2. d ecce ego lactabo
6. a In tribulatione sua mane.
14. e conuertere israel ad dominum.
12. e In propheta eduxit dominus.
Joel 1. b plange quasi uirgo.
Jon. 2. c circumdederunt me aque.
Mich. 6. a popule meus quid feci.

Emnozam peccatores quasi alius plur [illegible]
doctrina et exemplo. ccvii.

Jere. 30. b Retineas sine meus.
Job 28. a ferrum de terra.
38. b numquid ingressus es profunda
38. c numquid ingressus es thesauros.
Pro. 27. c Sufficiat tibi lac.
31. b facta est sicut nauis insti.
Ps. Recepit dominus militie.
Ysa. 17. a derelicte ciuitates adu.
34. a In cubilibus in quibus draco.
42. b ab extremis terre et a longinquo.
43. b affer filios de longinquo
44. c in speluncam ascendet
65. b erunt campestria in caulas
60. a filii tui de longe
Jer. 8. e vox clamantis filie me.
31. a longe dominus apparuit mihi.
31. b adducam eos de terra aquilo.
2. d laudabunt super babilonem
3. a vulgo dicitur si dimiserit
16. e In die qua manducaveris
Osee. 1. a Sume tibi uxorem
2. d dabo ei uinitores.
Zach. 12. c Saluabit dominus.
Mal. 5. b cepit ilim de pecari.
Ro. 6. e Ubi abundauit delictum.
Ps. 48. — De extractione et mundatio.
67. — Dixit dominus ex basan
Misit cristallum suam.

De integra cogitatione et opere fit confessio
si circumstantiis peccatorum renuncietur. ccviii.

Gen. 3. a de fructu lignorum que sunt.
14. e leuo manum meam ad dominum.
19. c Salua animam meam noli
35. a Conuocata omni domo.
45. d nec dimittatis quicquam.
49. d Singulis propriis iussit.
Exo. 8. e dimittam eos ut sacrificent.
10. e non remanebit ex eis una.
12. c vii. diebus.
17. c Cum leuaret manus.
Leu.
Deu. 7. d tradiditque eas dominus deus
7. e non concupisces argentum.
12. a ydola comminuite et dissipate.
Josue. 5. a fac tibi cultros lapideos.
23. c Si uolueritis harum gentium
10. d Macedam cepit Josue.
Judic. 6. c tolle carnes et azimos.
R. i. 15. c vade interfice peccatores
R. ii. 21. a vir qui attriuit nos.
Job 11. d Si iniquitatem que est in manu
Pro. 5. b longe fac ab ea uiam tuam
31. d omnes domestici eius uestiti.
Ecc. 1. e non sis incredibilis timori.
21. a Quasi a facie colubri fuge.
8. c cum homine noli contendere.
Jer. 50. b recede de medio ba.
51. a fugite de medio ba.
4. a Si conuerteris israel.
Osee. 2. a auferant fornicationes suas.
2. d auferam nomina baalim.
2. e arcum gladium et bellum.
Eph. 5. a fornicatio et omnis immunditia.
Pet. ii. 2. d Superbia et uanitatis
Ps. 44. — obliuiscere populum tuum.

Nu. 32. b Sin autem non feceritis.

De acceleranda est penitentia vii. de causis. ccix.
Prima causa est consuetudo peccati a qua quis
difficile auelli potest.

Jer. 13. e Si mutare potest ethiops
8. b nullus est qui agit penitentiam.
9. a docuerunt linguam
Tren. 3. c bonum est uiro cum portauerit.
Mar. 9. c exclamans et multum discerpens.
Joh. 11. d dixit iam fetet
Ps. 39. — comprehenderunt me iniquitates.

Secunda causa est ruina de peccato in peccatum.
Pro. 18. a Impius cum in profundum
Ysa. 5. d ve qui trahitis
Osee. 4. a Sanguis sanguinem.
Ro. 2. a Secundum duritiam.
Apoc. 22. c qui in sordibus est.
Ps. 41. — Abyssus abyssum.

Tercia causa est periculum et mors subitanea.
Eccle. 9. d nescit homo finem suum.
Matt. 25. b vigilate quia nescitis.
Luc. 12. d estote parati
12. b stulte hac nocte
21. e repentina dies illa.
Pro. 28. a ignorans qui superveniant.
Apoc. 16. d ecce uenio sicut fur.
3. a Si ergo non uigilaueris ve.

Quarta absorbicio mortis cum in finalibus ul'
inficitur ul' aliquo improviso casu moritur.
R. i. 4. exemplum de heli qui cecidit retrorsum.
31. exemplum de saule et filiis eius.
R. ii. 9. exemplum de amasa qui non obseruauit
7. gladium ioab.
Eccle. 7. d ne impie agas multum
12. a Memento creatoris.
Eccle. 38. c vivus et sanus.
Ysa. 50. viuens uiuens ipse
Jer. 51. c Illaqueaui te.
51. c obsorbuit me sicut draco.
Ps. 77. — Cum occideret eos querebant eum.

Quinta causa est quia si penitet in futuro pena purga-
torii erit magna.
Job 20. c Viuet qui fecit omnia.
20. e venient super eum horribiles.
20. e Deuorabit eum ignis.
Cor. i. 3. c ligna fenum stipulam.
3. d uniuscuiusque opus.
3. d ipse autem saluus erit sic.
Heb. 10. d horrendum est incidere in manus.

Sexta difficultas vere penitendi.
Job 18. b Immisit in rete
18. c Involuerunt pedes eius.
Pro. 7. a adolescentem iuxta uiam
Tren. 3. d lapsa est in lacum.
Osee. 8. b deuoratus est israel.
9. c Radix est siccata.
13. d colligata est iniquitas.
Zach. 5. c talentum plumbi portabant.
Mar. 9. c exclamans et multum discerpens.

Septima erubescentia confitendi peccatum et ex-
plicandi cum circumstantiis suis.
Cant. 1. e fasciculus mirre.
Ysa. 23. c circui ciuitatem.

eccl. 29 a Qui mutuetur tua.
Ier. 3 a frons meretricis facta.
luc. 18 b publicanus a longe.
Ro. 6 c Quem fructum habuistis.

Contra eos qui differunt converti vel confiteri. ccx.
Gen. 19 b Cum esset mane cogebant
19 d Abraham consurgens.
28 e Surgens iacob mane.
pro. 3 e Ne dicas amico
27 a est adolescens iuxta mam.
eccl. 17 a Memento creatoris tui.
cant. 4 e Veni dilecte mi.
Sap. 6 c Qui de luce vigilaverit
16 e Quod non ab igne non poterat.
eccl. 4 b Ne tradas converti ad dominum.
4 a Ne dixeris peccavi
4 a Noli esse sine metu.
6 c fili conveniente tua non con.
39 a cor suum tradidit ad vigilandum.
trenus. 3 b bonum est viro cum por
mich. 7 a Ve mihi quia factus sum
Soph. 2 e onocrotolus et hericius
agge. 1 a populus iste dicit
mat. 21 c cum vidisset ihesus ficum
mar. 11 d cum vidisset ihesus ficum.
luc. 13 a arborem fici.

Quod mali et impenitentes moriuntur ante tempus a deo prefixum vel constitutum. ccxi.
Gen. 20 b Si autem nolueris reddere.
Iob 22 c Iniqui sublati sunt ante tempus.
pro. 10 b anni impiorum breviabuntur.
Sap. 4 obiat in disciplinatus morietur.
eccl. 19 a Qui odit correctionem minuitur.
psa. 43 — virum sanguinum et dolo.
defecerit in vanitate.

Ad noviter conversos. ccxii.
deut. 21 c qui radet cesariem et omnem
eccl. 2 a fili accedens ad servitutem.
2 a sustine sustentationes.
2 a omne quod tibi applicitum fuerit
2 a crede et recuperabit
Ier. 4 a Novate vobis novale
7 e Tonde capillum.
eze. 5 a Sume tibi gladium acutum.

Quod incipientes neophiti leviter sunt tractandi et docendi. ccxiii.
Gen. 33 c nosti domine mi quod parvulos.
ysa. 66 b Quasi sicut mater blandiatur
Iohs. 12 a lazarus unus erat
cor. i. 3 a tamquam parvulis in christo
Gal. 6 a fratres et si preoccupatus fuerit.
tes. i. 2 b facti sumus parvuli.
4 a rogamus vos.
tes. ii. 3 c nolite deficere. ccxiiii.

Quod non est presumendum in principio conversionis.
Gen. 39 d egrediente anima pro dolore.
leui. 12 a de puerpera omne sanctum non tanget.
19 d Quando ingressi fueritis
Ruth 2 c Inveni gratiam
R. i. 25 c consurgens abigail.
R. ii. 10 b erant viri confusi
18 d adduxit ioab salomonem.
18 d faciem regis non videt.
Iob 9 b Qui si habuero quippiam.
9 c Si iustificare me voluero

9 e Si locutus fuero.
9 e ecce qui serviunt ei.
eccl. 9 a De peccatis propitiatu peccatorum
Ier. 3 c Revertere ad uxorem.
31 a longe apparuit
eze. 16 e Recordabor pacti
16 e non sit tibi ultra aperire.
dan. 9 d neque in iustificationibus nostris.
luc. 15 c fac me sicut unum ex m.
18 b publicanus a longe
7 Stans retro secus pedes.
10 c que sedens secus pedes.

De amaritudine contritionis et propria reprehensione sive compunctione. ccxv.
R. i. 22 a venerit ad eos omnes.
R. ii. 24 d ego sum qui peccavi
par. i. 21 b dixitque david ad deum.
Iob. 1 e Tunc surrexit iob et cecidit.
3 antequam comedam suspiro.
6 b Que prius nolebat tangere.
Ion. 2 a clamavi ad dominum de tribulatione.
par. i. 21 d dixitque david ad dominum nunc ego.
esdr. i. 9 a cumque audissem sermonem
ii. 1 a cumque audissem verba huiuscemodi.
Iob 9 d Si iustificare me voluero.
10 a tedet animam meam
13 c verumptamen vias meas.
33 e Respiciet homo et.
42 a Auditu auris audivi
ysa. 6 b ve mihi quia tacui.
38 d Recogitabo tibi omnes annos.
dan. 3 c In animo contrito et spiritu humilitatis.
mich. 7 b ne leteris inimica.
luc 15 d pater peccavi
22 e et egressus foras flevit amare.
cor. i. 15 a ego enim sum minimus a.
tim. i. 1 d fidelis sermo.
psa. 6 — laboravi in gemitu.
50 cor contritum et humiliatum.
146 Qui sanat contritos corde.
ysa. 16 d Sicut que concepit cum appropinquat
nau. 3 c quod inhibitas in fluminibus.
eccl. 32 e a malitia enim abundabit.
leui. 16 d donec erubescat incircumcisa
R. ii. 22 a commota est et contremuit terra.
22 a ascendit fumus de naribus eius.

De lacrimis multiplicibus quibus unde sunt sive de amaritudine penitencie. ccxvi.
Gen. 2 b In terra emath
29 b elevata voce flevit
38 e Scissis vestibus induitur
43 e festinavit ioseph quia
exo 33 a audiens populus sermonem.
leui. 10 b fratres vestri et omnis domus.
num. 20 e omnis multitudo
deut. 21 b Si in numero captivorum.
30 a Cum venerit super te
Iosue 7 b pavimit cor populi
Iudic. 11 d Iepte visa filia cadit
R. i. 1 b oculata est ei non comedebat.
1 b porro anna flebat.
par. i. 21 c vidit david angelum
esdr. i. 10 a orante esdra.
tob 7 a Qui occultasti corpus.

Iudit 13 c humilians deo animas
est. 3 c cunctis iudeis qui in urbe
3 c ostendens amaritudinem
Iob 16 e Saccum consui
28 b Sapientia non invenitur
pro. 13 b Risus dolori miscebitur
eccl. 3 a Vidi calumpnias
4 a melius est ire
4 a cor sapientum ubi tristicia
cant. 1 e fasciculus mirre
Sap. 3 a visi sunt oculis.
eccl. 7 e non desis plorantibus
38 b Memento novissimorum
ysa 16 c Inebriabo te lacrima
22 c vocavit dominus exercituum
26 d Que concepit cum appropinquat
38 a flevit ezechias.
59 c Rugientes quasi ursi
Ier. 6 e filia populi mei accingere
9 d deducant oculi nostri.
30 b In fletu venient et in precibus.
9 a Quis dabit capiti
trenus 2 e Consurge lauda.
baruc 2 b anima que tristis est.
eze. 16 e Recordabor ego pacti.
27 a fili hominis
dan. 10 a In diebus illis
Ioel. 2 c inter vestibulum et altare
Ion. 3 c Surrexit rex de solio
Mac. i. 1 d Dies festi eius.
mat. ii. 3 c accingit mulieres a.
mat. 5 a beati qui lugent
luc. 19 e Si cognovisses et tu.
phil. 3 e multi ambulant
Iac. 5 c miseri estote et lugete.
4 a agite nunc divites.
act. 9 e magnus autem fle
apoc. 1 a ego iohannes flevi.
Ier. 13 d deducant oculi mei lacrimas.
psa. 41 — fuerunt michi lacrime
exitus aquarum deduxerunt.
heu michi quia incolatus

Quod quantum licet iusto necessaria est penitencia. ccxvii.
Gen. 32 b exemplum de iacobo lotis qui pellicias
b catulum dedit manibus
exemplum de iacobo qui voluit commutare
43 d Beniamin videre.
exo exemplum de saga aliena supponebat.
doxamus de preciis nimis varietate.
16. exemplum quod per aurum et argentum offerebat
pelli caprarum.
num. 19 b colliget autem vir mundus.
19 c cumque laverit qui vacce
Iob. 16 d Saccum consui super cutem
25 ecce luna non splendet
cant. 6 e descendi in ortum meum.
eccl. 18 a Cum consummaverit homo tunc incipiet
ysa 50 b Induam celos tenebris
37 c Super humilium populi mei.
Ier. 31 a virgo israel adhuc tympanis
eze 32 b nigrescere faciam stellas
am 9 c Qui edificavit in celo
mal. 3 a Sedebit conflans et emundans

luc. 14. b Cum feceritis omnia.
iohs. 14. a omnem palmitem in me non.
cor. 9. e castigo corpus meum.
apoc. 6. e sol factus est niger
ps. 31. — pro hac orabit ad te.

De penitentia sive de armis penitentie sive de armatura dei. ccxviii.

gen. 7. c In terra eulath nascitur aurum.
exo. 12. b Renes vestros accingetis
12. a facies vestem sanctam
deu. 30. a cum venerint super te omnes.
iosue. 7. b primuit cor populi ad ista.
esd. i. 10. a flevit populus dicens
ii. 8. c flevit omnis populus
Re. ii. 12. b dixit david ad nathan peccavi.
iob 16. a saccum consui
eccl. 50. c In omni tempore nostrum tua.
cant. 3. d en lectulum salomonis
ysa. 20. a vade solve saccum
38. d Recogitabo tibi omnes annos
59. d Indutus iusticia ut lorica.
26. d Sic que concepit cum appropinquat.
61. a ut daret coronam pro cinere
ier. 4. a Si converteris israel
18. b Si penitentiam egerit gens
31. c Statue tibi speculam
bar. 4. d Sicut enim fuit sensus.
eze. 16. e Recordabor ego pacti.
30. b In die illo egredientur nuntii
33. b Vivo ego dicit dominus nolo.
33. c Si autem dixero impio.
dan. 9. a ego daniel posui faciem.
ioel 1. c accingite vos et plangite.
ion. 3. a cepit ionas introire
3. c Pgemes ipares
12. d viri ninivite. surgent.
luc. 18. b publicanus a longe stans.
eph. 6. c Induite vos armaturam dei.
apoc. 1. c est in medio candelabrorum
44. a Sin autem nemo
12. a mulier amicta sole.
ps. 44. — Accingere gladio tuo.

De aquis transeuntibus de medio videntibus scripturam contritionum et baptismi. ccxxix.

gen. 2. c fluvius egrediebatur
26. e ecce venerunt servi ysaac.
iob 14. c Si recesserint aque omnes sicca
38. d quis est pluvie pater
prov. 5. d bibe aquam de cisterna tua.
cant. 5. d columbe super rivulos aquarum.
ecc. 24. d ego sapientia effudi flumina
ysa. 12. c haurietis aquas in gaudio.
55. a omnes sitientes venite.
55. d quomodo descendit imber.
ier. 2. b duo mala fecit populus
eze. 47. b aque iste que egrediuntur.
14. b vinea in terra bona.
38. e pluvie benedictionis erunt.
zach. 13. a erit fons patens
14. b In die illa exibunt aque.
iohs. 4. b aqua quam ego dabo ei.
41. a Implete ydrias aqua.
hebr. 6. b terra enim sepe venientem
ps. 103. inter medium montium pertransibunt.
coll. 3. b Induite vos sicut electi dei.

65. flumen dei repletum
rivos eius inebrians.
71. descendit sicut pluvia
73. contribulasti capita draconum.

De confessione et eius discretione. ccxxx.

exo. 22. e Si quis aperuerit cisternam
levi. 18. b turpitudinem sororis tue.
num. 19. d vas quod non habet operculum.
Re. iii. 20. e Custodi virum istum
tob. 12. c Sacramentum regis abscondere.
iudith 8. d vos estis presbiteri in populo
prov. 24. a que viderunt oculi tui.
agge. 2. b interroga sacerdotes dicens.
mal. 2. b labia sacerdotis
mat. 23. a alligant onera gravia
24. d quis putas est fidelis servus
luc. 10. d appropians alligavit vulnera.
ps. — manus eius in cophino servierunt.

De non indiscrete ponenda sunt onera super vires. ccxxxi.

exo. 22. d Si pecuniam mutuam.
mat. 9. b nemo mittit vinum.
23. a alligant onera gravia.
mar. 2. c nemo mittit vinum.
luc. 14. d quis ex nobis volens turrim.
Ro. 12. a obsecro vos fratres.

Qualis debet esse confessio versus. ccxxxii.

Sit discreta. frequens. humilis. sit integra. recta.
Accusans. verecunda. volens. generalis. amara.
Prudens. propria. nuda. volens. individualis.
Hilaris. et munda. plena confessio fiat.
Sit certa. firma. munda. lacrimosa. morosa. fidelis.
Non plegatum non per breve set refer ipse.
Compacienti. dic sapienti. dic meliori.
Presbiteris multis prodest si confitearis.
Copia presbiteri si deest pande sodali.
Aggravat ordo. locus. peccata scientia tempus.
Etas. condicio. numerus. mora. copia. causa.
Est modus in culpa. status alterius. lucta pusilla.
Venter quale. perito. conceptu prava.

levi. 7. d quicumque obtuleris sacrificium.
Ro. 12. a Rationabile sit obsequium.
ysa. 23. c frequenta canticum.
esd. ii. 9. a quater in die et quater in nocte.
ps. 42. Confitebor tibi deus deus.
Re. iii. 21. e cum audisset achab.
Ionas. 3. c Surrexit rex
Iob. 13. a numquid deus indiget nostro.
ps. — Confitebor tibi in directione
prov. 18. d iustus prior accusator.
Iob. 4. c peccavi et vere deliqui.
4. c non peccavi ore meo.
luca. 17. b publicanus a longe.
esd. i. 9. d confundor et erubesco
ps. 53. — voluntarie sacrificabo.
27. Et voluntate mea confitebor.
ioh. 18. e et natus domini eius.
ps. 40. Omnes iniquitates meas.
apoc. 12. a mulier amicta sole
luc. 7. d stans retro secus.
ioh. 26. e et egressus foras.
exo. 12. b cum lactucis agrestibus.
Iob. 10. a dimittam adversum.
ps. 98. Potupenus faciem e.

Deus vitam meam annunciavi
31. — Iniquitatem meam.
Iob 12. a maria accepit libram.
ysa. 38. a flevit ezechias
38. d recogitabo tibi omnes annos.
ps. 50. — peccatum meum contra
cor. ii. 2. e licet huius qui fecit est.
ps. 73. Surgite postquam sederitis.
mat. 9. d pharisei ecce munda sunt.
ecc. 2. e peccavit multa bona.
iac. 4. b Quicumque totam legem.
ecc. 4. b non tradas contra ad deum.
mat. 4. c estote consentiens
ecc. 18. e In principalibus illis figens pa.
prov. 20. b sic canis qui redit.
pet. ii. 2. e canis conversus ad vomitum.
iosue. 6. e maledictus qui reedificat iericho.
ysa. 23. a vade et solve saccum.
ecc. 5. e non confundaris confiteri
luc. 7. d lacrimis cepit rigare
esd. ii. 1. a flevi et luxi diebus
luc. 10. e maria sedens secus pedes.
d pater peccavi in celum
Hec desuper sic cap. iudas qui tamen confessus fuerit. Co. vii. vo.
gen. 4. b maior est iniquitas mea.
mat. 27. a iudas penitentia ductus retulit
ysa. 43. e dic tu prior iniquitates tuas.

Non plegatum non per breve set refer ipse.

luc. 6. d numquid potest cecus cecum ducere.
mat. 15. b cecus autem si ceco ducatum prestet.

Compacienti dic sapienti dic meliori.

luc. 17. b Ite ostendite vos sacerdotibus.

Presbiteris multis prodest si confitearis.

iac. 5. e Confitemini alterutrum.

Copia presbiteri si desit pande sodali.

ecc. 17. d qui miserit
ier. 4. a Ibo ad optimates
23. b prophetis ierusalem.
malach. 2. b ad vos sacerdotes
Ioh. 5. c Invenit in templo eum.
luc. 12. d Servus qui cognovit
esd. ii. 13. d vos additis iracundiam.
exo. 20. a merito ut diceret.
ysa. 64. d peccata centum.
levi. 19. c homo si dormierit cum an.
deu. 22. c Quis si inventa est quod obiit.
ier. 2. e Quam vilis facta est.
3. c usque morabimur.
Ro. 6. c non regnet peccatum.
luc. 12. d Cui multum datum.
ier. 5. a dixi forsitan pauperes
Cum quis ex odio facit quod tamen alias iure fecisset.
deu. 16. e Iuste quod iustum est persequeris.
iudic. 19. e qua cum tota nocte.
gen. 38. a onan fundebat semen.
Sap. 6. a exiguo conceditur misericordia.
6. b fortioribus autem fortior
prov. 4. e Statim eam sequitur.
ecc. 26. e vir bellator.
deu. 22. d Si dormierit vir cum uxore.
levi. 20. c qui suscipit uxorem.
gen. 34. a dormivit sichem cum dina.
Re. ii. 13. b amon oppressit thamar

De confessione et fructu eius. ccxxxiii.

Gen. 43. b Quod solus iudas et iacob.
44. b primusque iudas cum fratribus
44. d accedens propius iudas.
44. e ego iudas proprius servus tuus.
46. d Iacob misit iudam
49. b Iuda te laudabunt
49. b Dan iudicabit populum.
Deut. 33. a Audi domine vocem iude.
Josue. 7. d da gloriam deo et confitere
Deut. 33. d Catulus leonis
Judic. 1. a Iudas ascendit
1. a ascende mecum in sorte.
1. b filii tinei cognati moysi.
2. d Suscitavit que dominus iudices.
2. d Cumque dominus iudices.
4. b surge surge delbora.
6. b Cumque gedeon filius eius.
10. e peccavimus tu redde nobis.
Ruth 3. a lavare et ungere
Re. ii. 14. d Semel in anno tondebatur
14. b periisset deus cor perquam.
Par. ii. 17. d Siquidem et iuda in iuda.
13. e vehementissime confortata.
Esd. i. 9. b Deus meus confitebor et eru
ii. 9. a et steterunt coram domino.
Judit. 7. e peccavimus cum patribus
14. e ipsis cecidit potens eorum.
Hest. 8. d Si de semine iudeorum
Job 40. b Circumdeta te decorem
7. b sic consumitur nubes
7. c Quare posuisti ego vos per iam.
10. a tedet animam meam
31. e Si abscondi quasi homo peccatum.
33. e Respiciet homo et dicet
Prov. 18. d Iustus prior accusator sui.
10. b vena vite os iusti.
28. c Qui abscondit scelera
Cant. 7. e Ostende michi faciem tuam.
Eccl. 8. d est confusio adducens.
3. c non confunderis confiteri
14. e ante mortem confitere
Ysa. 43. e narra siquid habes
26 a cantabitur canticum
47 e Creavi fructum labiorum.
32 e Sume citharam.
48. b fecit sicut in mundo.
Jer. 3. c Scito iniquitatem.
3. e convertimini filii converten
8 b attendi et auscultavi
Tren. 2. e effunde sicut aquam.
5. d Defecit gaudium cordis.
Eze. 18. e convertimini et agite pe.
18. e Quare moriemini
Osee. 1. e Congregabuntur filii iuda.
10. d arabit iudas
Zac. 2. e possidebit dominus iudam.
9. d extende michi iudam quasi ar.
10. a visitabit dominus gregem.
10. c confortabo domum iuda.
12. c Salvabit dominus tab.
Mac. i. 2. e Iudas fortis viribus.
3. a Similis factus est leoni
4. c tubis ordinibus preeas.
9. b post obitum unde emiserit
Mat. ii. 14. b Quam deum super iudas in.
Mt. 3. a Tunc exibat ad eum iericho.
Luc. 14. e Quanta intonarum
Cor. i. 11. e Quod si nos met ipsos diiudi.
Act. 19. b multa credentium veniebant.
Jac. 3. e Quae sursum sunt sa.
9. e confitemini et altarum
Ps. 31. Dixi confitebor adversum me.
26. Circuivi et immolavi
31. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco.
37. Quoniam iniquitatem meam ego annunciabo
105. peccavimus cum patribus nostris
Preoccupemus faciem eius in confessione.
Preoccupemus faciem eius in q.
vias meas annunciavi tibi.
49. Deus vitam meam annun.
90. Confitebor tibi in toto corde.
118 Alle. confitebor tibi in direc.
Ysa. 38. a Iustitia eorum parientur.
Job 1. e tunc surrexit iob et scidit.
Ps. Os meum aperui et attraxi
Lev. 26. d Sed post peccata patrum suorum.
Judit. 14. e In omnia spacia vite eius

De satisfactione in hac vita. ccxxiiii.

Gen. 37. e Quam cum cognovisset pater
Josue. 7. b Ioseph scidit vestimenta sua.
Re. ii. 12. b et ieiunavit david
Re. iii. 21. c cum audisset acab
Re. iiii. 19. a cum audisset rex ezechias
Esdr. i. 9. a et ego sedebam tristis
10. a Sic ego orante
Judit. 4. b et clamaverunt omnes populi.
8. a erat autem iudith relicta
8. c et ideo humiliemus illi animas.
9. a Quibus ascendentibus iudith.
Hest. 4. c Quod cum audisset mardocheus.
4. e non comedatis nec bibatis.
14. c hester quoque regina
Job 1. e Tunc surrexit Job.
16. e Saccum consui super cutem.
Ysa. 20. a vade et solve saccum
37. a et factum est cum audisset ezechias.
Jer. 4. b Super hoc accingite vos.
9. a Quis dabit.
9. e deducant oculi nostri.
14. e deducant oculi mei.
18. a Si penitentiam egerit
13. c a facie superbie plorabit.
Bar. 4. d Sic enim fuit sensus vester.
Dan. 4. d Quam obrem consilium meum
9. a et posui faciem meam
Joel. 1. e Accingite vos et plan.
Jon. 3. b et crediderunt viri
Mat. ii. 10. d Machabeus autem et qui cum.
Mt. 3. a penitentiam agite
3. a Ipse autem habebat vestem
3. c facite ergo dignum.
12. e viri ninivite
Luc. 19. a Stans zacheus dixit ad.
18. b Et publicanus a.
Ro. 6. e Humanum dico propter.

De purgatione sive pena purgatorii. ccx...

Sap. 3. a tanquam aurum
Cor. 12. c Ipsi autem qui non quasi purum
Ysa. 26. d Dominus in igne veniet
Mal. 3. a Quasi ignis conflans
Cor. i. 3. c ligna fenum stipulam
3. d unius cuiusque opus
3. d ipse salvus erit sic tamen.
Ps. 16. Igne me examinasti
65. Transivimus per ignem.
6 37 a Domine ne in furore
Naum. 1. a dominus patiens et magnus for.

De vestimentorum asperitate. ccxxvi.

Re. iii. 21. e acab operuit cilicio carnem
Judit. 8. a habens super lumbos cilicium.
9. a Induens se cilicio.
Hest. 4. e Indutus est sacco.
Job 16. e Saccum consui
Ysa. 37. a ezechias obvolutus est sacco
50. b Induam celos tenebris
Jer. 6. d filia populi mei accingere
Apoc. 11. a de enoch et elia amicti saccis.
Ps. 68. posui vestimentum meum cilicium.
Cum michi molesti essent

De disciplinatione. ccxxvii.

Deut. 25. c Coram senioribus illis tollet calciamentum
25. a Coram se facient vapulari.
Prov. 13. e Qui parcit virge
Eccl. 30. a Qui diligit filium suum assiduat.
30. b tunde latera eius dum infans est.
7. d Curva illos a pueritia eorum.
42. a latus sanguinare
Ysa. 53. a Disciplina pacis nostre
Ps. 2. Apprehendite disciplinam
17. Disciplina tua correxit
72. Et fui flagellatus to.
88. Visitabo in virga
22. Virga tua et baculus.

De peregrinatione. ccxxviii.

Gen. 12. a Egredere de terra et de cognatione.
14. c cito proficiscens quod peregrinus
19. b Surgite egredimini
20. a abraham peregrinatus est in ge.
26. a non descendas in egyptum.
28. a vade et proficiscere in mesopo.
29. a Profectus iacob venit ad.
47. b Dies peregrinationis vite mee
Exo. 2. d Moyses fugiens de conspectu.
12. d ad veniam non gratabis
Judic. 17. c egressus est de civitate
Ru. i. 1. b abiit homo de bethleem.
Re. iii. 10. a Sed et regina saba
Re. iii. 17. a Recede hinc et vade
19. b Surge et comede grandis
Re. iiii. 5. b venit naaman cum eo.
8. a Surge et vade tu et do.
Par. 60. a Sed et regina saba.
Jere. 13. a tolle lumbare tuum.

34 b Domum non edificabitis
29 d vasa transmigrationis
ece 17 a effodes foras vasa tua
Ion 1 a Surge et vade
Luc 24 b Tu solus peregrinus
ps 38 – Advena ego sum apud te
118 – Cantabiles mihi erant

De genuflexione cxxix

Iosue 7 b cecidit pronus in terram
Reg iii 8 d utrumque genu
19 d Reliqui mihi in israel
Par iiii 1 d Qui cum venisset curvavit
Esdr i 10 a Sic ergo orante esdra
Dan 6 b Contra ierusalem tribus temporibus
Mar 10 b procurrens quidam genuflexo
Luc 22 c positis genibus orabat
Eph 3 d flecto genua
Act 7 e positis autem genibus

Quantum deo placet iusticia iustorum et placet penitencia peccatorum et quomodo se exposuit in delictis eorum de iure deo iniusticia cxxx

Levi 6 d Ubi immolatur holocaustum
ps 31 d Quoniam sic in profundum
Dan 4 d Sic et sensus tuus
Luc 7 d Stans retro secus pedes
15 b Dico vobis quod gaudium est
15 c Ipse autem in se reversus dixit
Ro 5 e Ubi abundavit delictum
6 e Sicut exhibuistis membra vestra

De ternario contricionis confessionis satisfactionis cxxxi

Gen 1 fiat lux, i. iustificationes. Secundo die firmamentum, dividat aquas concupiscencie ab aquis sapiencie in confessione. tercio germinet terra herbam virentem.
22 a Tercio abraham venit ad.
Exo 3 e Ibimus viam trium dierum
8 e viam trium dierum pergemus
Iosue 1 c transite per medium castrorum
7 b scidit vestimenta
Iudic 1 a ait iudas symeoni
6 a humiliatus est israel valde
Iudit 8 c Quia paciens est dominus
Cant 4 c veni de libano
ysa 20 a Sic ambulavit ysaias
16 c In cibus autem qui ante nocte
Ier 4 a novate vobis novale
30 a Rursum edificabo te
Dan 4 d Cum bestiis feris
5 a Allata sunt vasa
Osee 6 a vivificabit nos
Mac i 2 e ecce simon frater vester
3 a Surrexit iudas quarta
4 a Arripuit iudas in campo
Mt 1 a Iudas genuit phares
26 e petrus egressus foras flevit
Mc 10 d Iacobus et Iohannes filius zebedei
13 e videte vigilate et orate

Ro 10 b Corde creditur ad iusticiam, ex.
Qui omittit aliquid istorum melior punitur. Rus est ne bene confessus. Ysidorus. Contricio apostema pungit. Confessio aperit et satisfactio cataplasma ponit.

Quod revertentibus ad deum et reddire nolentibus et disponentibus post collatam graciam gravius insurgunt demones ad temptaciones et quod diabolus magis infert cum expellitur cxxxii

Gen 14 d egressus est rex sodomorum
26 c Invidentes palestini ei
37 a videntes autem fratres eius
31 b nunciatum est laban quod fu.
Exo 1 b ecce populus israel
1 d Quando obstetricabitis
1 e quicquid masculini
5 b vacant et ideo vociferantur
5 e videat dominus et iudicet
17 c venit amalech et pugnavit
19 a profecti de raphadim et pervenerunt
14 a et nunciatum est regi quod fu.
9 e Vivum ergo teneam
Iosue 10 a Misit ergo adonisedec
Iudic 6 a Cumque sevisset israel
Esdr i 3 e audierunt autem hostes
Tob 2 b contigit ut fatigatus
6 a exivit tobias ut lavaret
Iud 1 e omnes uno animo contra dixerunt
1 e et erectus animus tunc iuravit
11 a ego numquam novi virum
Reg i 4 d factum est et cum samuel
Reg iii 3 d Salomon accepta sapientia
19 a nunciavit achab iezabel
Iob 3 a maledicant ei qui maledicunt
7 e visitas eum diluculo
40 b Stringit caudam quasi cedrum
40 d absorbebit fluvium
Ecc 2 a fili accedens ad ser.
ysa 48 d ecce ego seruiam pec.
59 d facta est veritas in oblivione
Ece 4 a Sume tibi laterem
Abac 1 c Ipse super omnem munitionem
Mat 4 a factum est ut audiret
Mat 4 a post baptismum ductus est ihesus
8 c ascendente ihesu in navi
Mr 6 c Cum vidisset ihesus concrescere
Act 20 b disputante diu paulo
28 a Cum congregasset paulus
Apoc 12 c draco stetit ante mulierem
ps 3 – domine quid multiplicati sunt
Iob 37 b flante deo concrescit gelu
ps – Iuravi et statui custodire
– humiliatus sum anima mea
– In manibus meis scelus
– posuerunt peccatores

De primis motibus cxxxiii

Gen 3 c tu insidiaberis calcaneo eius, i. operi finali. Sed ipsa conteret caput tuum, i. primos motus.

16 Agar caro ismael motus carnis qui nascitur de carne velimus nolimus.
exo 17 a filii israel venerunt de deserto sin in raphidim. et de temptacione ad sanitatem iudicium tuum. in bono consurgit de temptacione salvus erit in die iudicii.
Levi 8 b Levite pilos carnis radebant
Num 32 a Si autem nolueritis interficere
Deu 7 d non poteris delere eas
7 a non inibis cum eis fedus
Iosue 17 d filii israel cananeos quos non potuerant evertere de terra promissionis fecerunt sibi tributarios.
15 e Iebuseum autem habitatorem
23 d Si nolueritis gentium harum
Iudic 3 a hee sunt gentes quas dominus
Reg i 17 d david proprio gladio amputavit
Prov 11 b Qui cavet laqueum securus erit
1 b Si te lactaverint
Cant 2 e Capite nobis vulpes
Ecc 18 e post concupiscencias tuas non eas
ysa 47 a non adiciet ultra ut pertranseat
Ro 13 e curam carnis ne feceritis
8 b Si per carnem vixeritis
Cor i 9 e castigo corpus meum
Gal 5 e Qui autem sunt christi carnem
Heb 12 d videte ne qua radix
Iac 4 d Resistite diabolo et fu.
Pet i 2 c obsecro vos tamquam ad
ps 28 – vox domini intercedentis
100 – In matutino interficiebam
18 – Si mei non fuerint dominati
Beatus qui tenebit et al.

De temptacione cxxxiiii

Gen 22 a Temptavit deus abraham
39 b Quomodo possum hoc malum facere
exo 20 c nolite timere ut probaret
Deut 9 d In incendio et in temptacione
13 a Si surrexerit in medio
13 a Quia temptat vos dominus deus vester
Tob 12 d Quia acceptus eras deo
12 d hanc autem temptacionem
Iudit 8 c Qui estis vos qui temptatis
8 d Memores esse debent
8 d Illi autem qui temptaciones
Iob 1 c Sed extende paululum manum
2 c pellem pro pelle
5 d In vi tribulacionibus
ecc 10 a Si spiritus potestatem
ecc 2 a fili accedens ad servitutem
2 a Sustine sustentaciones
2 d ve hiis qui perdiderunt
34 a Qui non est temptatus
34 b Qui temptatus non est
Du. temptacio arguit
Mac i 2 d abraham nonne temptatus
Mt 4 a ihesus ductus est in deserto
14 d petrus videns ventum
14 d modice fidei quare

8 . d omnis qui audit verba.
mt. 1 . b temptabatur a satana.
8 . e facta est procella
8 . e Quid timidi estis
10 . a Accedentes pharisei.
luc. 8 . a agebatur a spiritu in deserto.
8 . c descendit procella
10 . c Nolite gaudere quia spiritus.
cor. 1. 10 . b temptacio vos non ap.
10 . a Non temptemus xpm.
iac. 1 . a Omne gaudium existimate
1 . b Nemo cum temptatur
8 . d Resistite diabolo et fu.
pet. 1. 9 . c Sobrii estote et vigi.
ps. — — funes peccatorum circumplexi.
sap. 8 . a Magna gemma a iuventute.
mac. 3 . d Cuius ventilabrum.
ecc. 36 . d Cor pravum dabit tristitiam.

Contra eos qui temptant dominum . cccxxxv.

exo. 14 . c vocavit nomen loci illius.
deut. 6 . c Non temptabis dominum.
iudit. 8 . b Qui estis vos qui temptatis.
mat. 8 . a Non temptabis dominum
luc. 8 . b Non temptabis dominum
cor. 1. 10 . b Neque temptetis xpm

De instancia diaboli . cccxxxvi.

iob 38 . d In similitudine lapidis.
ecc. 71 . b leo venacioni insidiatur.
83 . c Tempestas aquilonis
83 . c sicut locusta demergens
83 . c pulcritudinem candoris eius.
83 . c gelu sicut salem effundet.
83 . c frigidus ventus aquilo
83 . c Super omnem congregacionem.
cor. 1. 11 . c Ipse enim sathanas trans.
pet. 1. 9 . d vigilate quia adversarius vester.
iob 80 . d absorbebit fluvium et non mi.
re. ii. 71 . d Deficiente domo ierobeam nob.

Quod modica sit potestas diaboli si homo resistat . cccxxxvii.

gen. 31 . c dominus ad laban cave ne.
iob 1 . c Nonne tu vallasti eum
ecc. 10 . a Si spiritus potestatem habentis.
ysa. 41 . c duxerunt de me.
mt. 8 . e Si eicis nos hinc mitte.
mr. 4 . a Mitte nos in porcos.
mt. 8 . a Si filius dei es mitte.
luc. 8 . a Si filius dei es mitte te.
8 . c Mitte nos porcos
iac. 8 . b Resistite diabolo.
iohs. 4 . a omne quod natum est ex deo
4 . b Quis est qui vincit mundum.
ps. — 103 — Catuli leonum rugientes
exo. 14 . c fiant immobiles quasi lapis.
ysa. 81 . d bene quoque aut male.
mac. 3 . d Cuius ventilabrum.
treni. 3 . a ursus insidians factus est michi leo.
bar. 8 . d persecutus est enim te inimicus tuus.

Quod diabolus semper vult eliminare celestia et conservare terrena . cccxxxviii.

gen. 18 . e Da michi animas cetera.
exo. 1 . d pharao dixit si masculus.

Ier. 8 . d Sapientes confusi sunt.
re. 1. 11 . a Naam dixit viris iabis.
11 . a vt eruam omnes oculos dextros.
pru. 14 . e Infantes prudentes luet.
ecc. 7 . e Sapientis sicut in faciem.
dan. 11 . e brachium eius atque diramque
luc. 13 . b Tolle hunc et dimitte bar.

Quod diabolus sit crudelis et mercedis dure . cccxxxix.

deu. . . vos quos tulit dominus et eduxit.
iudi. . . non dimisit ad inveniendos.
. . Cruces exierunt.
pru. 19 . c Iter pigrorum quasi sepes.
9 . a Ne des alienis honorem tuum.
sap. 71 . a lassati sumus in via iniqui.
ecc. 19 . b via contemplancium conplan.
ysa. 19 . a traham egyptum in via.
ier. 7 . c arguet te malicia.
9 . c ecce ego adducam super
9 . b vt inique agerent labo.
16 . d servietis alienis
deut. 8 . d passus non dabitur requies.
osee. 17 . e ad iracundiam me provo.
abac. 1 . a ecce ego suscitabo caldeos.
actus. 8 . c In felle amaritudinis
ps. — — Sic honus grave

Quod via domini angusta est in principio et in fine suavis et lata . cccxl.

exo. 79 . d prius erant sicut ad modum.
iob 6 . b Que prius tangere nolebat.
pru. 8 . c viam sapiencie monstrabo tibi.
3 . c vie eius vie pulcre
3 . c Custodi legem atque consilium.
8 . e Delicie mee cum filiis
19 . c Iter pigrorum quasi sepes spi.
cant. 4 . a veni in ortum meum.
4 . e Gutture tuum sicut vinum.
sap. 8 . a attingit a fine usque ad finem.
8 . d Intrans in domum meam.
11 . a o quam bonus et suavis
10 . c Iustum deduxit dominus per vias.
ecc. 9 . c vinum novum amicus novus.
ysa. 61 . a spiritus domini super me.
48 . e Tunc delectabis super domino.
du. . . Consolabitur ergo deus sion.
du. . . Implebitur splendoribus.
mt. 11 . e venite ad me omnes.
11 . e Iugum enim meum
luc. 13 . b contendite intrare
iohs. 7 . b omnis homo primum bonum.
ps. — — Quam dulcia faucibus meis
. . viam mandatorum tuorum.
iob 79 . d Sicut palma multiplicabo dies.
ps. — — Iustus ut palma florebit.

Quod homines venduntur diabolo pro peccato . . .

ysa. 97 . b Gratis venundati estis.
du. . . Delevit nubem iniquitatis.
90 . a ecce in iniquitatibus
ro. 6 . c non regnet peccatum.
7 . d ego carnalis venundatus sum.
pet. 1. 1 . d Scientes quod non corruptibilibus.

De diabolo et eius casu . cccxlii.

iob 1 . b Quadam die cum venissent

7 . a scilicet cum quadam die.
80 . b ecce vehemoth quem feci.
ysa. 13 . b Quomodo cecidisti de celo lucifer
eze. 78 . b tu signaculum similitudinis
31 . b Cedri non fuerunt altiores.
abac. 1 . b Quia impius prevalet adversus.
luc. 10 . d videbam sathan sicut ful.
pet. 1. 1 . d sobrii estote et vigi.

Quod amplectenda est probacio in nulla tribulacione

iob 9 . d beatus homo qui corripitur.
pru. 8 . c tene disciplinam
mt. 9 . a beati qui persecucionem.
luc. 13 . d contendite intrare.
iac. 1 . a omne gaudium existimate.
ps. — 93 — beatus homo quem
7 — apprehendite disciplinam
22 — virga tua et baculus tuus.

Quod dominus ex gratia flagellat sive quos diligit tribulacionem ex ponit sepe

deut. 37 . d ego occidam et vivere faciam.
tob. 7 . c hanc autem temptacionem
11 . d et quia acceptus eras.
iudit 8 . d nos ergo non ulciscamur
iob 1 . b Numquid consideraste servum
1 . c ecce universa que habet
9 . d beatus homo qui corripitur
8 . e visitas eum.
3 . b Disciplinam domini fili mi
13 . e Qui parcit virge odit.
sap. 17 . d Si enim inimicos tuos.
17 . d Cum ergo nos disciplinam.
ecc. 30 . a Qui diligit filium assiduat.
ysa. 89 . a posuit os meum quasi gladium.
ier. 30 . b faciam consumacionem
86 . e Consummans cunctas gentes.
bar. 8 . d Delicati mei ambulaverunt
osee. 6 . a venite et revertamur
mich. 8 . e Surge et tritura filia
mach. ii. 6 . b Multo tempore non sinere
6 . b non enim sic tales
mt. 10 . b ecce ego mitto vos.
luc. 10 . a ecce ego mitto vos.
cor. ii. 8 . a Nam cum venissemus
11 . d vt minus sapiens dico.
eph. 7 . c Ipse est pax vestra.
hebr. 17 . a fili mi noli negligere.
17 . b Quem enim diligit dominus.
17 . b In disciplina perseverate.
iohs. 7 . c Cum fecissent quasi flagellum
apoc. 3 . e ego quos amo arguo
ps. . 64 . Induxisti nos in laqueum.
49 . ostendisti populo tuo.
88 . Si autem dereliquerint filii.

Quod dominus ex ira percutit . cccxlv.

iob 11 . a domus eorum secure sunt.
ysa. 9 . a non putabitur et non fodietur.
18 . d non ledis philistea
16 . b Miserearmur impio
16 . d aufer zelus meus a te.
osee. 8 . d non visitabo super filios
hebr. 17 . d Si extra disciplinam estis.
ier. 19 . d Noli orare pro populo tuo suscipe.

Qui sancti delectabilem reputant afflictionem temporalem et consolantur · ccxlvi ·

exo 15 c Murmuravit populus contra moysen
num 11 b omne quod habet pinnulas
deut 33 d letare zabulon
iudit 4 d Cumque per girum castrorum
iob 6 b Quis det ut veniat
39 d et exultat audacter
39 d ubi audierit buccinam
prov 12 e Qui negligit dampnum
cant 1 a nigra sum sed formosa
1 c fasciculus mirre
eccl 22 e amicum salutare non confundar
29 e perde pecuniam propter fratrem
ier 15 c Quare factus est dolor meus
trenus 3 c dabitur percutienti se
machab ii 6 e Domine qui habes sanctam scientiam
ro 5 a non solum autem sed et gloriamur
cor ii 7 c In omnibus tribulacionibus
6 c quasi tristes
8 a notam autem facimus vobis
12 d libenter gloriabor
12 d placeo michi in infirmitatibus
hebr 10 e nam et vinctis compassi estis
act 5 e et illi quidem ibant gaudentes
21 b Quid facitis flentes
20 d nunc ecce alligatus spiritu
iac 1 a omne gaudium existimate
ps 4 — In tribulacione dilatasti
17 Disciplina tua correxit
22 virga tua et baculus
76 Renuit consolari anima
25 Proba me domine et tempta me
hebr d fide moyses grandis factus
ier 15 d Tu scis domine recordare
osee 2 b Dabo eis vallem achor
ps — In iudiciis tuis supersperavi
Bonitatem fecisti cum servo
iob 6 b Que prius nolebat tangere anima
ysa 26 d Sicut que concepit

Tribulacione sepe queritur deus · sive tribulaciones sepe reducunt hominem ad deum · ccxlvii ·

gen 7 d factum est diluvium · xl · diebus
19 c Apprehenderunt angeli
exo 1 d urgebant egyptii populum
deut 20 a Cum venerit super te
iudic 10 c afflictus est israel nimis
11 a pugnabant filii israel contra amon
reg i 7 a quieverunt ad deum omnes
30 b Substiterunt ducenti
par ii 33 c Ceperunt manassem
iob 42 a auditu auris audivi te
eccl 27 a vasa figuli probat fornax
ysa 26 b Cum feceris iudicia
26 d Domine in angustia requisierunt te
28 d Sola vexatio dat intellectum
43 b Dicam aquiloni da
ier 46 c Multiplicavit dominus ruentes

tren 1 b omnes qui glorificabant eam
osee 2 b Sepiam viam tuam spinis
2 d ecce ego lactabo eam
6 a In tribulacione sua mane
zach 3 a Ihesus erat indutus vestibus
luc 14 d exi in vias et sepes
15 c Cupiebat ventrem
ps — 59 — Ostendisti populo tuo
82 Imple facies eorum ignominia

Quod tribulacio erudit · ccxlviii ·

gen 3 lignum scientie boni scilicet et scientie mali
par ii 33 c Cognovit manasses
iob 21 c Cum reddiderit tunc stet
36 c Eripiet pauperem de angustia
prov 29 c Virga atque correptio
22 c Stultitia colligata
eccl 34 d qui non est temptatus quid scit
31 a Infirmitas gravis sobriam
ysa 8 c Sicut in forti manu erudivit
28 d flagellum inundans
28 d Sola vexatio
ier 6 b per omne flagellum et dolorem
6 d erudire ierusalem
31 c castigasti me domine et erudivi
tren 1 c De excelso misit ignem
3 a ego vir videns paupertatem
bar 2 c anima esuriens dat
2 d Convertetur israel ad cor suum
eccl 10 c Si retusum fuerit ferrum
ysa 26 b Cum feceris iudicia tua in terra
bar 3 c Disce ubi sit prudencia ubi sit virtus
eccl 24 e amari non abundabit cogitatio eius
mach ii 9 c Hunc cepit ex gravi superbia

Quod tribulacio fecundat sive quod tribulacio diabolica et persecucio humana prodest bonis · ccxlix ·

gen 9 a Crescite et multiplicamini
exo 1 e Quanto opprimebant
num 9 d Per diem operiebat illud nubes
reg iiii 2 e Afferte michi vas novum
iob 9 a Qui graditur super fluctus
41 d venter meus conturbatus est
ysa 54 c ecce accola veniet qui non erat
dan 3 b missi sunt in medio fornacis
naum 1 c In diluvio pretereunte
iohs 15 a omnem qui fert fructum purgat
cor i 4 c persecucionem patimur sed non
ps — Fulgura in pluviam fecit
iob 37 e ab aquilone aurum venit
ps — In tribulacione dilatasti michi
— Bonum michi quia humiliasti me
— Quia factus sum sicut uter in pruina
— De torrente in via bibet
iudit 8 d et nos quod non ulciscamur nos
iosue 16 e habitavitque cananeus
ps — Dominus suscipit impios
reg ii 8 a factaque est moab
8 a tulit david frenum
8 b facta est siria

Quod tribulacio examinat et purgat · ccl ·

deut 8 e per quem afflixit te
iob 23 c Ipse vero scit viam meam
33 d Increpat quoque per dolorem
6 a Sagitte domini in me sunt
sap 2 d contumelia et tormento
eccl 2 c quoniam pius et misericors
27 a vasa figuli probat fornax
ysa 1 d convertam manum meam
4 c Si abluerit dominus sordes
40 a loquimini ad cor ierusalem
malach 3 a Ipse quasi ignis conflans
math 3 d Ipse vos baptizabit spiritu
pet i 1 b In quo exultabitis modicum
ps 16 probasti cor meum
math 3 d Cuius ventilabrum

Quod tribulacio defendit · ccli ·

exo 14 d erat aqua quasi murus
reg i 23 a nunciatum est saul quod fugerit
reg iii 17 a Vade contra orientem et abscondere
iob 2 e nemo loquebatur ei verbum
cant 2 d Columba mea in foraminibus
ps — 59 — Da nobis auxilium de tribulacione

Quod tribulacio coronat sive quod per tribulaciones ad regnum celorum debemus transire · cclii ·

gen 32 b Non vocaberis ultra iacob
iob 12 a lampas contempta apud cogitaciones
prov 20 c Malum est malum est dicit
31 e fortitudo et decor
ysa 12 a Et dices in die illa
54 c ad punctum in modico
ier 30 b tempus tribulacionis iacob
30 d obducam cicatricem
osee 14 c erit quasi oliva gloria
math 5 a beati qui persecucionem
16 a dicitis quia serenum
luc 24 c Nonne hec oportuit pati christum
iohs 7 a Vos ascendite ad diem
ro 8 c existimo quod non sunt condigne
cor ii 4 c semper mortificacionem ihesu christi
4 e Id quod in presenti est
timoth ii 2 a non qui certat in agone
hebr 12 b omnis disciplina in presenti
iac 1 b beatus vir qui suffert
pet i 4 e Tempus ut iudicium
act 14 c per multas tribulaciones
ro 8 c Si tamen compatimur ut et conglorificemur
reg iii 6 b Domus cum edificaretur
ps — De torrente in via bibet
Equitas testimonia tua

Quod in tribulacione cognoscitur homo · ccliii ·

exo 1 c Quanto opprimebant eos
iudic 2 a Ascendit angelus domini
3 a Hee sunt gentes quas dominus
20 e [illegible]
prov 25 a Aufer rubiginem de argento
eccle 1 e Qui addit scientiam addit
sap 3 b Quoniam deus temptavit illos
eccli 2 a Quoniam in igne probatur aurum
27 a vasa figuli probat fornax

zach. 13. e et uram eciam pretem.
psa. 16. Igne me examinasti.
18. beatus quem tu erudieris.
Gen. 27. c Accede huc ut tangam te.
deu. 13. a temptat uos deus uester.
Job 13. e Ipse non scit uiam meam.
pro. 17. a Sicut igne probatur argentum.
sap. 3. b tamquam aurum in fornace.
Re. ii. 22. b et apparuerunt effusiones.

Cum iusti affliguntur in presenti. quanta erit pena reproborum in futuro. ccliii.

pro. 11. e Si iustus in terra recepit
ysa. 32. d super humum populi mei.
19. d erit terra iuda egipto.
Jer. 12. a Iustus quidem tu es domine.
25. d ecce in ciuitate in qua.
49. d ecce quos edificaui ego.
49. b ecce quibus non erat.
eze. 9. c A sanctuario meo incipite.
Joel. 3. d dominus de sion rugiet
mal. 3. a Ipse quasi ignis conflans.
luc. 23. c Si in uiridi ligno hec.
Apoc. 8. Clamauit in omnibus presenti.
pet. i. 4. e tempus est ut iudicium.

De collatione prosperitatis et aduersitatis. cclv.

Gen. 40. c Joseph pincerna memento mei
40. e Succedentibus prosperis pro
exo. 13. e dominus precedebat per diem.
Job 3. e Quare datur misero lux.
pro. 30. b mendicitatem et diuicias
ecc. 32. c ante grandinem preibit coruscatio.
ysa. 43. a dicam aquiloni da.
Jer. 48. b fertilis fuit moab
iac. 4. a Qui cumque uoluerit esse amicus.
psa. 54. ab altitudine diei.
41. In die mandauit dominus.
65. Transiuimus per ignem.
Job 37. e ab aquilone aurum ueniet.
pro. 8. c ego eram cum eo cuncta componens.
eze. 7. b ut ad amantem et filiam.
Re. ii. 18. c Sicut enim angelus domini.
ysa. 48. e ecce ego creaui fabrum suf.

Cum in prosperitate bona ne superbiamus. quia nescimus cogitare sicut debemus quod debemus in prosperitate timere et in aduersitate sperare. cclvi.

Gen. 17. c ab occidente habens bethel.
29. c ecce dominus misit omnibus
deu. 24. b non accipies loco pignoris.
Job 11. c Cum te consumptum putaueris.
ecc. 11. d In die bonorum ne inmemor.
18. e memento paupertatis in tempore.
38. b fili in infirmitate tua.
luc. 21. e leuate capita uestra.
cor. i. 10. b Qui se existimat stare.
Job 37. e ab aquilone aurum ueniet.
24. d noctem uertit in diem.
ysa. 16. a pone quasi noctem umbram.
ecc. 11. c Si annis multis uixerit homo.
ecc. 18. e memento ire in die consummationis.
10. d Qui timent deum erunt in oculis.

ysa. 26. b Anima mea desiderabit.

Cum in prosperitate et aduersitate ad honorandum sit deo. sicut gratia qui deum inuocauerint in aduersis et non impleuit. cclvii.

exo. 8. e dixit pharao moysi rogate pro me.
9. d dixit pharao peccaui nunc
leu. 8. e die ac nocte manebitis.
Re. i. 6. c Ibant nocte
ysa. 21. d uenit mane et nox.
26. b anima mea desiderabit te.
62. c Super muros tuos ierusalem.
26. d In angustia domine.
38. c uitam meam sicut texens.
38. c de mane usque ad uesperam.
21. c Super speculam domini.
Jer. 18. c non sit in formidinem
31. c Statue tibi speculam.
37. d uenerit ad me tecum.
7. d conuerterunt ad me tergum.
osee 6. e uadam reuertar ad locum.
7. a In tribulatione sua mane.
abac. 2. a Super custodiam meam stabo.
Re. iii. 4. c Statuit salomon duas columpnas.
psa. et ne auertas de ore meo.

Cum prosperitas parit superbiam. luxuriam ruinam. et obliuionem beneficiorum dei. cclviii.

Gen. 4. b dixit cayn ad abel
13. a erant quippe cor sodomitarum.
nu. 11. e ad huc carnes erant inter
deu. 6. b Cum dederit tibi ciuitates.
8. c Obserua et caue.
10. c cumque tradiderit dominus.
31. d Introducam eum in terram.
32. b Incrassatus est dilectus.
Judic. 11. a Qui postquam creuerunt eiecerunt.
Re. i. 14. b nunciatum est samueli quod saul.
par. ii. 26. c egressum est nomen ozie.
32. d egrotauit ezechias
Job 12. a abundant tabernacula
pro. 1. e aduersum paruulorum
30. a Duo rogaui te.
ecc. 11. b fili ne in multis sint actus.
31. a obiurgatio et iniurie
24. d collegisti quasi auicularum.
ysa. 2. b Repleta est terra auro.
43. a dicam aquiloni da.
Jer. 2. d Induxi uos in terram carmeli.
5. b Saturaui et mechati sunt
37. c dedisti ei terram hanc.
46. a ad aquilonem iuxta eufraten.
48. b fertilis fuit moab.
eze. 16. b egressum est nomen tuum.
16. d hec fuit iniquitas sodome.
osee 10. a Secundum multitudinem fructus
mich. 6. e numquid iustificabo stateram.
abac. 1. c Ipse super omnem munitionem.
2. b Ipse quasi mors et non adimplebitur.
psa. 99. ab altitudine diei
67. prodiit quasi ex adipe.
67. uerumptamen propter dolos.
Jere. 8. b Apprehenderunt mendacium.

Cum multe sunt tribulationes iustorum et de omnibus hiis liberauit eos dominus

Gen. 32. b erue domine me de.
31. c et nunc ualet quidem.
exo. 18. a Cum appropinquasset
18. e liberauitque dominum
Re. i. 23. a porro dauid desperabat
26. e et uiuus uenit ad saul.
Re. iii. 19. a Cumque uenisset et sedisset
Re. iiii. 4. b Siquidem dominus complet
tob. 2. e At ubi nunciatum est
Jere. 38. c et extraxerunt ieremiam.
dan. 3. e Angelus autem domini.
13. e et saluatus est.
33. c Recordatus est
mac. i. 4. b ad huc expleti.
4. d et ascenderunt in montem
mac. ii. 10. d Sed cum uehementius.
Johis 16. e In mundo pressuram
act. 4. c angelus autem domini.
12. a Cum autem produceret
24. c et nunc suadeo
psa. 3. Domine quid multiplicati sunt
non timebo milia populi
14. Dolores inferni circumdederunt
In tribulatione
16. probasti cor meum
30. Quam respexisti.
48. timor et tremor
expectabam eum
96. nisi quia dominus adiuuit
89. In uoca me in die tribulationis
40. Quantas ostendisti mihi.
65. Quoniam probasti nos deus.
Transiuimus per ignem
59. Ostendisti populo tuo.
89. Deus si qui insurrexerint
87. Quia repleta est malis.
pauper sum ego
88. Si autem dereliquerint
uisitabo in uirga.
93. Secundum multitudinem
101. percussus sum sicut fenum
Respexit in orationem humilium
119. Ad dominum cum tribularer
nisi quia dominus
106. et clamauerunt ad dominum

Cum deus afflictos et dolentes consolatur sua mira misereatur. cclix.

Gen. 4. e uocauit nomen eius noe
par. ii. 34. Quia audisti uerba hec
tob. 3. e non enim delectaris in perditionibus.
pro. 12. e merore in corde uiri.
ysa. 61. a ut consolarer omnes lugentes
66. c Quomodo si uir blanditur
mich. 4. a erit iste pars uestri.
Johis 16. a Hec locutus sum uobis.
cor. ii. 1. a benedictus deus et pater.
act. 1. c expectantibus cum maria
psa. 90. Cum ipso sum in tribulatione.
33. Iuxta est dominus hiis qui tribulato

mi . 1 . c bon' dn's 7 confortans i die.
. 19 . c Si no occurro t' intempe
In captiuitate ostensus
visionem daniel int' leones. stepha
nus int' lapides. Iohes relegatus
in pathmos insula. · cclxi ·

De dn's pugnat p suis siue de auxilio di

exo . 14 . b Dn's pugnabit p nob
. 14 . d Dixerit egyptii fugiam'.
. 15 . a Dn's quasi vir pugnator.
. 23 . c Si audieris vocem ei.
deut. 1 . d Dne ds qui ductor es.
. 3 . d Ne timeas eos dn's enim
. 8 . a oculi vri viderunt.
. 20 . a Appropinquante eu' ia plio
. 31 . a Ds g' deus tuus
Iosue. 10 . b Mortui sunt multo plures.
. 23 . c Vn' ex vob' psequitur mille.
. 6 . d Igitur vociferante
Iudic. 4 . c Pterruit q' dn's si
. 5 . d De celo dimicatu' e h' eos.
Re.iii. 19 . e Fcm e g' nocte illa.
Re.i. 7 . c Intonuit dn's fragore.
paral.ii. 32 . b Nolite timere
esdr.ii. 4 . d Dissipauit ds c'silium
Iudit. 9 . d Si no e ostensio popli
pu . 3 . d Ne paueas repentino.
Omis peccauerit
No e homo ex se.
nullus p'ruis viribz
c'siliu e a angels
ps. ier. 20 . d Dn's mec tanq' bellator
mach. 10 . d Sz cu' vehemens pugna
. 11 . a Cuq' pt' primo aimo
. 11 . b Ibant g' primi
. 14 . b Accipe scutu' 7 gladium
. 3 . d Apparu'.n. illis quidam.
. 12 . c Cuq' coros inde pma
apoc. 2 . c pugnabo cum illis.
ps. 8 . — Dn'i tu percussisti omis
. 34 . — Apphende arma
. 83 . — Nec enim igladio suo
. — Quis e iste rex glo.
Re.ii. 21 . d Deficiente aute' dauid.

De deo attribuenda e victoria tempal' ul' spiritual' · cclxii ·

exo . 15 . Dn's qi vir pugnator
Dextera tua domine
Quis silis tui i fortib; dne
Iudic. 15 . e Tu dedisti i manu
Re.i. 14 . d dabo cadauia philistu'.
. 14 . b Ait ionathas ecce nos
paral.ii. 9 . b Si putas i robore
. 14 . e Dne no e apud te.
Iudit. 2 . e no i multitudine e x'tc
. 3 . c Dn's c'ps n'quit eum.
pu. 16 . e equs paratur ad diem belli.

mach. 3 . b facile e concludi
Ro. 16 . d Ds a' pacis c' sathan.
ps. 3 . — Domini est salus
. 17 . — precinxisti me virtute ad bel
. — Ds qui das vindictas. cclxiii

De bona c'suetudine 7 pseuerantia i bono.

Gen. 24 . a fecit ei tunica' polimita'.
exo . 12 . d Ascende ad me i mote.
. 20 . a faciet altare de lingnis se.
leui. 6 . b offeret ex ea candam.
nm. 11 . a Ascensus in eo ignis
Iosue. 9 . c Ppm omis timueru't sut.
Iudic. 5 . d Stelle manentes in or.
Re. 2 . b De mane usq;
. 2 . c Tam diu cu' eis
Iud' . 8 . d Scitote q'm.
Iob. 1 . d Sic faciebat cu'ctis dieb;.
. 27 . a Iustificationem meam.
ecc' . 1 . d usq; ad tempus.
. 2 . a Sta i timore
. 18 . d Nouetis
. 2 . b Ve hiis q' pdiderunt sustinentia
ysa . 20 . b Sr' speculam
. 49 . a Longos fac funiculos
Ier. 3 . b patrem vocabis me
abac. 2 . a Sr' custo diam
th . 24 . a Bonu' e nos hic ee.
. 22 . a Q' pseuauit us' i fi.
luc 22 . b Vos estis qui p' mansistis.
Cor. 9 . e Sic currite ut c'phen.
Gal. 6 . e Bonu' aute' facientes.
eph. 3 . e Vt possitis c'phende
Tes.ii. 3 . e Nolite deficere
hebr. 10 . e Nolite itaq;
ps. 1 . — Q' plantatu' e sec' decs'.
. 104 . — paratum e cor eius sperare.
ecc' . 41 . d possedit ips' cor a binico.
mat'. 16 . d Vigilate 7 state i fide
Ro. 8 . e Certus su'.n. q' n' mors.
. 8 . e Q' nos separabit a caritate x'i.

De pseuerantia in loco primo · cclxiiii ·

Gen. 8 . b Q' cu' no inuenisset
. 38 . a Grossa est dina.
exo . 16 . d Nullus egrediatur
Iudic. 4 . d Stelle manentes i or.
Re.iii. 2 . d Oc'urq' a' c'sillis sus
pu . 4 . c Cartula 7 vaga.
. 12 . a No roborabitur
. 28 . a Sic transmigrauis
ecc' . 10 . a Si sp's potestate
ecc' . 11 . d Sta in testamento
Iere . 4 . e Nolite exire.
. 18 . b Hec dicit dn's.
. 27 . b Sic quiescentes
luc . 10 . a Nolite transire.
th . 10 . b In q'mq; ciuitatem.
Cor.i. 7 . c Vn' quisq; i q'ua vocatio e.

hebr. 10 . d et c'fidemus minorem.

De maturitate siue constantia · cclxv ·

Re.ii. 19 . c Sic e dominus meus.
tob 3 . b Nuq'm cu' lugentib;
Iob . 29 . b videbant me.
. 29 . e Si qn' irridebam
. 28 . e Q' fecit ventis
pu . 4 . b ecce mulier occurrit.
ecc' . 8 . a Sapia hominis.
ecc' . 19 . e Ex visu cognoscet.
. 24 . b Homo scs i sapia manet.
cor.i. 13 . e Cu' ee' puulus
tim.ii. 2 . e Iuuenilia.
titum 2 . b In omnib; te ipm
ps. 32 . — Confitebor t' i cetra
. 118 . — Pueri i maturitate
cor.i. 15 . c Ita fres mei dilectissimi.
Dan.i. 8 . d Homo ad olescens

De expectatione bonis eterni siue q'd spes eternorum parit bona · cclxvi ·

exo 9 . e grando no lesit serotina
tob 2 . d vitam illam expectamus
Iob 14 . d Cunctis dieb; quib;.
. 19 . e Reposita e h' spes mea.
pu . 20 . d Hereditas ad q'm festinant
. 13 . c Subita festinata minuetur.
. 10 . e expectatio iustor' leticia.
. 28 . e cu' surrexerint impii ab sco.
ecc' . 2 . e Q' timent dnm custodiunt
d. hodie fenat quis e eius.
. 11 . d In die bonor' no
ysa . 28 . c Q' credidit no festinat
. 33 . a Dne miserere nri.
. 64 . a oculus no vidit abs; te.
. 30 . c Bi omis qui expectant te.
Iere . 32 . d omis qui comedit vuam.
. 9 . d Metuamus dnm.
osee . 3 . c dies quos expectabis.
. 11 . c popls ms pendebit ad.
luc . 16 . e fili recordare q' recepisti.
tim. 2 . e Sobrie 7 iuste 7 pie.
d. expectabit dn's sui pcco
d. Desidio tendentes.
Iac . 5 . b ecce agricola expectat.
pet.ii. 3 . c No tardat pmissionem.
abac . 2 . a Si moram fecerit expecta eu'.
d. fortissimu' solaciu' hiem.
heb . 11 . c Moyses grandis factus

De primis bonorum siue de stola corporis et anime · cclxvii ·

Gen. 6 . c Limes archam bitumine.
agge . 2 . b Implebo domu' istam.
apoc . 12 . a Mulier amicta sole.
. 21 . e Ciuitas no eget sole.
ps . 86 . — Gl'osa dca sunt de te
. 88 . — Tronus eius sic' sol.
luc . 8 . d Exiit de stola luc' 7 c'.

Judic.	5	e	Qui autem diligunt te sicut sol.

De precioso habitu in bono et ornatu glorie uel gratie secundum spiritum. Siue omni tempore uestimenta tua sint candida. cclxviii.

Gen.	24	b	Pon' ad regis imperium.
	24	b	Postquam biberant cameli.
	27	b	Parauit rebecca cibos sicut.
	45	d	Dedit ioseph plaustra.
Exo.	19	b	Vade ad populum et sanctifica.
Re. i.	3	a	Leuate et iunge.
Re. i.	2	c	Samuel ministrabat.
Re. ii.	1	e	Filie israel super saul.
Judit.	10	a	Fecit et cum cessasset.
Hest.	5	a	Ac tertia induta est hester.
	6	c	Quo quem rex honorare.
	8	d	Mardocheus quem de palacio.
Job	29	c	Justicia indutus sum.
Prou.	31	d	Non timebit domui sue.
	31	d	Sindonem fecit.
Cant.	1	d	Murenulas aureas faciemus.
Ecc.	9	e	Omni tempore uestimenta.
Sap.	18	e	Cum .n. tam acuatum.
Ysa.	52	a	Consurge consurge induere.
	61	a	Ponerem consolationem.
	61	e	Gaudentes gaudebo.
Jere.	2	d	Numquid obliuiscetur uirgo.
	31	a	Rursus edificabo.
Eze.	16	b	Transiui per te et uidi.
Zac.	3	a	Ihesus erat indutus uestibus.
Mac. i.	10	b	Alexander ionathe salutem.
Mt.	17	a	Resplenduit facies eius.
Luc.	9	e	Facta est dum oraret species.
Johs.	19	e	Acceperunt corpus ihesu.
Apoc.	1	c	Conuersus uidi vii. candelabra.
	3	a	Habes pauca nomina.
	3	e	Suadeo tibi emere.
	7	b	Vidi turbam magnam.
	7	d	Respondit unus de senioribus.
	10	a	Vidi alium angelum.
	19	b	Quoniam regnauit dominus.
	19	c	Qui sedebat super eum.
	12	a	Signum magnum apparuit.

De eterna beatitudine et eius dulcedine siue de inestimabilitate eterni gaudii. cclxix.

Sap.	15	a	Nosse .n. te consummata.
	3	a	Fulgebunt iusti sicut sol.
Ysa.	33	d	Regem in decore.
	65	d	Ecce ego creo.
	30	d	Erit lux lune.
	35	e	Ambulabunt qui li.
	64	a	Oculus non uidit.
Jere.	24	c	Secretum meum mihi.
	61	c	Iuxta sua disciplina.
	54	c	Pertransibit et c.
	49	c	Non esurient et c.
	60	c	Non erit amplius sol.
	8	d	Ecce ego et pueri mei.
Dan.	12	a	Qui docti fuerint fulgebunt.
Mal.	3	e	Egrediemini et salietis.
Mt.	22	d	Iratus nescientes.
	25	d	Venite benedicti.
Luc.	6	b	Mensuram bonam et c.
Johs.	17	a	Hec est uita eterna.
	16	d	Gaudebit cor uestrum.
Luc.	12	c	Precinget se et faciet.
Ysa.	35	e	Leticia sempiterna.
	51	a	Gaudium et leticia inuenietur.
Ecc.	37	e	Qui sacrabitur uiuens gloriam.
Cor. i.	2	c	Quod oculus non uidit nec auris audiuit.
Jer.	31	d	Non docebit uir ultra proximum.
Col.	2	b	In quo inhabitat omnis plenitudo.
Act.	7	e	Cum esset stephanus plenus.
Joel	3	d	Sion cum apparuit.
Apoc.	2	a	Vincenti dabo edere.
	21	a	Ipsa ciuitas aurum.
	21	e	Ciuitas non eget sole.
	2	c	Vincenti dabo manna.
	4	c	Viginti .iiii. seniores habentes.
	7	e	Non esurient.
	14	a	Et uocem quam audiui.
	14	a	Non poterat dicere canticum.
	21	a	Absterget deus omnem lacrimam.
Psa.	30	—	Quam magna multitudo.
	111	—	Gloria et diuicie.
	83	—	Quam dilecta tabernacula.
	113	—	Deus in celo est.
	47	—	Sicut audiuimus sic uidimus.
		—	Exultabunt sancti in gloria.
		—	Letatus sum in his.
	41	—	Hec recordatus sum.
		—	Venientes autem uenient.
Bar.	3	d	O israel quam magna est domus dei.

Contra instabiles siue curiosos uel decentes in constantia et euagatione. cclxx.

Gen.	4	d	Vagus et profugus.
	8	a	Cum transissent .xl. dies.
	27	a	Sume arma.
	25	e	Factus esau uir gnarus.
	34	a	Egressa est dina.
Exo.	16	c	Nullus uestrum egrediatur.
	9	c	Congrega iumenta tua.
Jos.	2	d	Cunctorum qui sanguis.
Re. iiii.	4	a	Caue ne transeas.
Judit.	8	a	Clausa morabatur.
Job	31	a	Si ambulaui in uanitate.
	31	a	Si declinauit.
	29	e	Radix mea aperta est.
Prou.	27	a	Sicut auis transmigrans.
Sap.	4	a	Spuria uitulamina.
Ecc.	6	d	Inice pedem tuum in compedes.
	6	d	Erunt tibi compedes eius.
	14	d	In parietibus illius figens.
	11	e	Ne obliuiscaris in turbis.
	14	d	Hic in plateis ciuitatis.
	26	d	Columpne auree.
	29	e	Melior est uictus.
	29	e	Vita nequam hospitandi.
	29	e	Grauia hec homini.
	27	e	Homo sanctus in sapientia manet.
	60	b	Nolite circumspicere in uicis.
	36	e	Qui credit qui non habet.
	33	b	Precordia fatui.
	5	c	Non uentiles te in omni uento.
	5	c	Esto firmus.
	34	d	Ante omnem actum consilium.
Ysa.	22	d	Coronans coronabit.
	41	b	Confortauit eum in clauis.
	57	e	Impii quasi mare.
	59	e	Serientia pulmis.
Jer.	14	b	Hec dicit dominus populo huic.
	52	a	Recessit sedechias a rege.
Trenus	1	b	Peccatum peccauit ierusalem.
Mich.	1	e	Tumultus quadrige.
Luc.	15	b	Filius prodigus peregre profectus.
Tes. ii.	3	a	Rogamus uos fratres.
	3	c	Audiuimus .n. inter uos.
Heb.	13	b	Doctrinis uariis et peregrinis.
Jac.	1	a	Qui dubitat similis est.
Johs.	4	a	Nolite omni spiritui credere.
Psa.	1	—	Non sic impii non sic.
	90	—	Scapulis suis obumbrabit.

Contra ydolatras siue qui uenerantur ydola preter deum et mammonam. cclxxi.

Gen.	35	a	Abicite deos alienos.
Exo.	20	a	Non habebis deos alienos.
Leu.	26	a	Non facietis uobis ydolum.
Deu.	12	a	Dissipate aras eorum.
Re. i.	5	a	[illegible] archam.
Re. iii.	11	a	Cum salomon esset senex.
Ecc.	2	a	Ve peccatori terram.
	13	d	Quid communicabit.
Ysa.	28	d	Coangustatum est stratum.
	49	b	Angustatus est.
Osee	8	a	Quia iactauerunt.
	4	c	In cacumine montium.
Amos	3	a	Numquid ambulabunt duo.
Soph.	1	b	Iurauit in domino et in melchom.
Zach.	11	b	Contracta est anima mea.
Mt.	6	d	Nemo potest duobus.
	8	e	Quid uobis et tibi.
Cor. i.	10	c	Karissimi fugite ab idolorum.
Cor. ii.	6	e	Que conuentio christi ad belial.
Phi.	3	e	Nunc autem flens dico.
Jac.	1	a	Vir duplex animo.
	80		Israel si me audieris.

Contra inuicem mala bonis. cclxxii.

Gen.	18	e	Reuerse sunt aque.
Leu.	1	a	Homo qui opulentior.
	22	a	Homo qui de semine aaron.
Deut.	18	c	Prophetam et tabernaculum.
Re. i.	14	a	Nunc ergo uade et percute.
Esd. ii.	13	c	Sed in diebus illis uidi.
Judit.	4	c	In quo loco dominum nunc exhibes.
Job	31	a	Si secutus est.
Ecc.	9	e	Melior est sapientia.
Cant.	4	c	Tota pulcra es.
Ecc.	33	d	In omnibus operibus.
	47	d	Dedisti maculam.
Ysa.	1	d	Argentum tuum uersum est.
	5	d	Ve qui dicitis malum bonum.
Jer.	2	c	Si lauerit te in nitro.
Mich.	7	b	Et si apparuit.
	4	b	Elegitur sacerdos.
	4	e	Et occiderit.
Mac. ii.	6	d	Non .n. etatem.
Mt.	23	d	Ve uobis scribe et pharisei.
Cor. i.	10	d	Non potestis.
Jac.	7	b	Quecumque totam.
Psa.	1	—	Et omnia quecumque fa.
	104		Operuit aqua.
			Ab omni uia mala prohibui.

Contra eos qui nimis frequentant domos carnalium et magnatum. cclxxiii.

Re. ii.	19	d	Dixit deus ad berzellai ueni.
Pro.	25	c	Subtrahe pedem tuum.
Ecc.	13	b	Ad uocatus a potentiore.
	21	e	Pes fatui facilis.
	21	e	Stultus a fenestra.
	21	e	Stulticia hominis a foris.

Contra carnalem effectum in ingerendo se parentes et nimis cum eis moratur. cclxxiiii.

Gen.	17	a	Egredere de terra tua.
	19		Egressus de loth quod non remisit sodomitis licet sui gratia remanerent.

12 . d dixit dns ad abraham pq̄ui.
exo . 2 . d ex^m de moise angl's
32 . d ponat vir gladium
Josue . ex^m de sacerdotibus qui prohibitum
22 . erat ne tederet penitum.
deut° 33 . b qui dicit patri suo et matri nescio.
R·i· 6 . c ibant in directum vacce.
R·ii· 11 . b archa dei et isrl et iuda
pu 25 . c mel invenisti
25 . c subtrahe pedem tuum
ier 9 . a unusquisque se custodiat a proximo.
Joel 1 . a residuum eruce
1 . b depopulata est regio.
1 . d computruerunt iumenta.
mich 7 . a nolite credere amico.
7 . a inimici hominis domestici
7 . a vir fratrem suum venatur ad.
abac 2 . d ve qui edificat civitatem
mat 19 . c erat qz puerorum et filium
mt 12 . e ecce mater tua et fratres.
18 . b si manus tua.
18 . b si oculus tuus
mr 3 . e ecce mater tua et fratres.
6 . a non portat in utrem.
luc 2 . d cum esset ihc annorum xii.
2 . e nesciebatis quia in his.
8 . b mater tua et fratres tui stant
9 . e permitte me sepelire patrem
mt 8 . c permitte me sepelire patrem
10 . d qui amat patrem et matrem.
Johs 2 . a quid mihi et tibi est mulier
hebr 7 . a melchisedech sine patre.
psa 44 . — obliviscere populum tuum.
— dispergetur in eadem.
Gen 47 . d quintam partem regi dabitis
Johs 12 . a iudas fur erat et loculos.

Quod non est ad peccatum revertendum quia diabolus maior redit sive de recidivatione. cclxxv

Gen 19 . d Respiciens uxor loth.
exo 16 . a murmuravit omnis congregatio
nu 11 . a in mente nobis veniunt cu.
R·i· 6 . c ibant in directum vacce
R·ii· 11 . a david respexit bersabee.
Job 31 . a pepigi fedus
pu 26 . b sicut canis qui revertitur
ecc 9 . a ne respiciat ulterius
ysa 33 . b conspiciens ardorem et pa.
trns 1 . e expandit rethe pedibus.
eze 10 . c animalia gradiebantur et non re.
dan 11 . b revertetur rex aquilonis
osee 8 . e ipsi in egiptum
8 . a proiecit isrl bonum.
mt 12 . d cum immundus spiritus exierit
24 . e qui in tecto non descendat
luc 9 . e nemo mittens manum.
11 . e cum immundus spiritus
17 . e qui fuit in tecto non de.
17 . e memores estote uxoris.
Gal 3 . a sic stulti facti estis
2 pet 2 . e canis reversus ad vomitum.
Johs 5 . b ecce sanus factus es iam noli
8 . b vade amplius noli peccare.
eccl° 34 . e qui baptizatur a mortuo
Jer 15 . b tu dereliquisti me dicit dns.
48 . e allidet moab manum suam.
amos 4 . e facti estis quasi torrens
hebr 6 . a Impossibile est eos.

10 . d irritam quis faciens legem.

De lapsis in peccatum post multum. cclxxvi

pu 18 . a Impius cum venerit in profundum.
ecc° 8 . d est confusio.
42 . c melior est iniquitas
Jer . Descende in babilonem.
Ro 8 . d scimus quoniam diligentibus.
pa — prius quam humiliarer ego.
Ro 5 . e ubi habundavit delictum s.
pa — bonum mihi quia humiliasti me.
ecc° 42 . d melior est iniquitas viri quam mulier be.
Job 8 . a si diluculo consurrexeris ad dominum.

De prava consuetudine et obstinatione sive erubescentia mali sive quod vix consuetudo prava dimittitur. cclxxvii

Gen 3 . d in dolore paries filios
exo 16 . a sedebamus super ollas
ex^m filii pertransitum maris rub.
19 . e non poterant bibere aquas marath.
nu 11 . a recordamur piscium
14 . a melius est reverti in egiptum
Job 18 . a misit in rethe.
pu 18 . a Impius cum venerit in profundum
22 . a proverbium adolescens.
27 . e si contuderis stultum in pila.
eccl° 26 . e difficile exuitur negocians.
23 . c homo assuetus verbis impro.
ysa 5 . e ve qui trahitis
58 . b dissolve colligationes
58 . b si abstuleris de medio.
Jer 2 . e populus meus oblitus est mei.
2 . e non fossis
3 . a frons meretricis
8 . b numquid qui cadet non resurget.
8 . c confusi sunt qui abominationem.
13 . e si mutare potest ethiops.
9 . a docuerunt linguam suam
17 . a peccatum iuda scriptum est
trns 3 . b bonum est viro.
4 . a denigrata est super carbones
3 . d lapsa in lacum vita mea.
eze 16 . b edificasti tibi lupanar
24 . b multo labore sudatum est.
zach 5 . c talentum plumbi portabatur.
mr 9 . c exclamans et multum discerpens.
8 . d video homines velud arbores.
luc 9 . d vix discedit dilanians.
Johs 11 . d voce magna clamavit.
Ro 2 . a ignorans quoniam benignitas.
6 . e quem fructum ergo habuistis.
psa 47 . In spiritu vehementi conteres
67 . qui educit vinctos.

Contra senes obstinatos. cclxxviii

R·i· 3 . e dixit hely dns est quod bonum est.
R·iii· 11 . a cum salomon esset senex.
ysai 65 . e puer centum annorum
eze 8 . e certe vides fili hominis
dan 13 . a egressa est iniquitas a sene.
13 . a declinaverunt oculos suos
osee 7 . c comederunt alieni robur

De corpore malorum quod totum est in fetum. cclxxix

Gen 6 . c cumque vidisset deus terram.
exo 9 . b vesice turgentes.
nu 12 . c ecce maria apparuit
deut° 28 . d maledictus qui facit
R·ii· 18 . b absalon suspensum.
deu 28 . b percutiet te dns.

Job 2 . c Sathan percussit job.
40 . b ecce vehemoth
41 . a pgrin gentium
erat ~~multa~~ ultra
ysa 1 . a ve genti peccatrici
1 . a omne caput languidum.
53 . a vidimus eum et erat.
mt n. 9 . b de corpore impii tumes.
mt 8 . a et ecce leprosus veniens.
luc 5 . b ecce vir plenus lepra.
5 . b et ecce viri portantes.
8 . e occurrit illi vir quidam.
psa — Induit maledictionem

De amaritudine vite malorum. cclxxx.

Gen 27 . e ex^m de esau qui venatione se lassa.
exo 1 . ex^m quod filii isrl serviebant servitute.
10 . d extende manum tuam in celum.
Si custodieris mandata.
8 . d venit musca gravissima.
deut° 28 . e In gentibus quoque illis non quiesces
Josue . iuxta eum ad mare orientale.
Judic 16 . d philistiim eruerunt oculos sam.
pu 23 . e eris sicut dormiens in medio.
23 . e verberaverunt me.
Sap 5 . a ambulavimus vias difficiles.
Job 20 . a ecce subsequitur delicias.
ysa 57 . e impii quasi mare fervens
27 . e combussit eum in [illegible]
59 . b omnis qui calcat in eis
Jere 5 . a percussisti eos et non doluerunt
16 . d servietis diis alienis
9 . a docuerunt linguam suam
2 . c scito et vide quia malum est.
trns 3 . b Replevit amaritudinibus
5 . d lassis non dabatur requies.
eze 24 . c omnibus in detibus.
osee 7 . c comederunt alieni robur
10 . c effraim vitula docta
12 . a effraim pascit ventum
mr 5 . ex^m de demoniaco qui concidebat se.
luc . ex^m de filio prodigo qui cupiebat implere ventrem de siliquis.
trns 1 . e amaritudine plena sum.
apoc 14 . c nec habent requiem die ac nocte
8 . d facta est tertia pars aquarum.
R·ii· 13 . Amnon amavit thamar.

De malis laborem quem quandoque tollerant nec sentiunt nec advertunt. cclxxxi

trns 3 . b Replevit me amaritudinibus
pu 23 . e et eris sicut dormiens in medio
osee 7 . c comederunt alieni robur

De custodia propria. cclxxxii

pu 4 . d omni custodia serva cor tuum.
13 . c qui servat sic animam s. e.
Jer 17 . d custodite animas vestras
abac 2 . c super custodiam meam stabo.
tessa 4 . a ut sciat unusquisque vestrum.
hebr 3 . d adhortamini vosmetipsos
ysa 21 . c super speculam domini ego sum.
psa — A custodia matutina
nisi dns custodierit civitatem
fortitudinem meam ad te custodiam.
R·ii· 21 . c tollens autem respha filia.
bar 3 . e stelle dederunt lumen in custodiis.
psa . anima mea in manibus meis semper.
luc 11 . b cum fortis armatus custodit.
deu 4 . b custodi igitur temet ipsum.

Qui stiles et fructuosi sunt percipiendi siue de malo consorcio. consilio colloquio in exemplo. uitando. cclxxxiii.

Gen. 3. a Nequaquam moriemini.
3. b dedit[que] uiro suo
3. c Mulier quam dedisti m[ihi]
11. a dixit alter ad proximum
12. c tulerunt omnem substantiam.
13. c Nec non et loth.
13. a erat quippe substancia eorum
13. a facta est rixa
13. c Recede a me obsecro
21. a cum[que] uidisset sarra.
27. c Surgens fuge ad laban.
12. a egredere de terra tua
26. d ascendit ex illo loco in b[ersabee]
33. c dixit esau gradiamur simul.
33. e nosti domine mi quod paruulos.
33. d obsecro te ut de populo
33. d non est inquid necesse
35. a Surge et ascende in bethel.
49. a Symeon et leui
Num. 16. c Recedite a tabernaculis.
25. a fornicatus est populus
25. a que uocauerunt eos.
Re. i. 19. a abite recedite
Re. iii. 12. a ad lybuit ad adolescentes
12. b Dixerunt iuuenes.
Par. ii. 19. a Impio prebes auxilium
20. e Quia habuisti fedus.
24. d Postquam obiit ioiada
Tob. 4. a cum irent os ad uitulos.
10. d Nolite manere hic
Job 21. c vestrum quando non sunt in.
13. a prius uos ostendens fabricatores
6. c Super pupillum irruitis.
16. a consolatores honoris
Prou. 1. b Si te lactauerint
2. c Si intrauit sapientia
2. d ut eruatis a muliere.
5. b longe fac ab ea.
20. a honore est homini
23. a Ne comedas cum homine.
22. c ne delecteris
13. c Qui cum sapientibus graditur
22. c noli esse amicus homini iracundo
23. a Ne emuleris
24. c Cum detractoribus ne commiscearis.
Ecc. 8. c Cum audace non eas
8. c Cum fatuus
8. c non omni homini
8. a non communices
7. c Discede ab iniquo
11. c non omnem hominem
11. c attende a pestifero
9. c Cum aliena muliere.
9. d longe ab esto.
9. c Viri iusti.
10. a Secundum iudicem populi.
11. b a scintilla una augetur.
13. d qui tetigit picem
13. a omnis caro ad
21. c quasi a facie colubri.
14. d a ualente ciuem fauum est
14. c Commorari leoni.

Am. 3. a Si non ambulauerit
Ecc. 3. a noli consiliari cum socio.
37. c a consilio malo
37. b Sed cum uiro sancto
22. b Cum stulto non multum loquaris.
6. a Abiunctus
Jere. 51. c filii abhominabiles fuerunt.
14. a Relinquite ciuitates
48. a fugite abite
51. b fugite de medio
Abd. 1. b omnes uiri federis
Mich. 4. c ab ea que dormit.
Mac. i. 2. c omnis qui zelum habet legis.
Ma. 2. c abierunt et ecce stella.
2. a Responso accepto
18. a Si manus
23. b Circuitis mare et aridam.
23. b facitis eum filium.
Mar. 8. b Caue a fermento
9. b o generacio incredula.
Luc. 10. a In quamcum[que] ciuitatem
10. b et receperint uos.
Cor. i. 15. b corrumpunt bonos mores.
5. a ut tollatur
Tes. ii. 3. a denunciamus
3. c non commisceamini
Tim. 3. c hereticum hominem post unam.
Ps. 1. beatus uir qui non habiit.
6. Discedite a me omnes,
100. oculi mei ad fideles terre.
100. Non habitabit
Leui. 18. a Iuxta consuetudinem terre egipti.
Ro. 12. a et nolite conformari huic seculo

Quod peccatum unius sepe redundat in multitudinem. cclxxxiiii.
Ge. 3. exemplum quod peccato adam omnes morimur.
19. d Subuertit ciuitates has.
Josue. 7. exemplum quod peccato achor multi perierunt
Num. 16. b quod si nolueritis sequi eum
Iudic. 4. exemplum quod peccato sodomorum tunc uxore leuite interfecte multa milia.
Re. i. 4. exemplum quod peccato filiorum heli occiderunt de israel xxx milia peditum et archa dei
Re. ii. 21. a facta est fames in diebus dauid
21. a propter saul et domum eius
Re. ii. 24. exemplum quod dauid numerare fecit populum mortui sunt septuaginta milia uirorum.
Par. 21. Illud idem exemplum

Quod tollerandi sunt consortia prauorum. cclxxxv.
Gen. 19. d loth moratur est in oppidis.
Job 1. a Vir erat
19. c In quilinis domus mee.
30. c frater fui draconum
Cant. 2. a Sicut lilium inter spinas.
Ysa. 6. d Ve michi quia tacui.
Eze. 2. c tu ergo fili hominis
Mar. 9. b o generacio incredula.
Luc. 22. b ecce manus tradentis me est
Pet. ii. 2. b et iustum loth
Apoc. 2. c Scio ubi habitas
Ps. 119. cum hiis qui oderunt pacem.
34. Inimici autem mei.
68. extraneus factus sum.
30. Super omnes inimicos
119. heu mihi quia incolatus meus.

Qui querenda sunt consorcia bonorum et frequentanda loca religiosorum. cclxxxvi.
Gen. 17. d eodem tempore dixit abraham
Rut. 1. d ne aduerseris michi.
Par. ii. 19. c pres. ii. ad eam confugit
Jod. 4. e Cum lapidibus regionis
Prou. 13. e Qui cum sapientibus
18. d frater qui adiuuatur a fratre
Ecc. 4. d Melius ergo duo.
4. d ve soli quia cum ceciderit.
4. d funiculus triplex
Ecc. 6. e In multitudine presbiterorum
6. e Si uideris sensatum
9. e Secundum uirtutem tuam.
9. e Viri iusti sint tibi conuiue.
24. b et radicaui in populo
37. d Cum uiro sancto assiduus esto
Mar. 10. b In quamcum[que] ciuitatem
12. d Regina austri
Ma. 6. b herodes metuebat
Joh. 1. d venite et uidete
6. e Domine ad quem ibimus
Cor. v. 16. a de collectis que fiunt
Act. 9. d Cum uenisset autem paulus
Iacobi 4. e orate pro inuicem ut saluemini
4. e elias homo erat similis

De utilitate bonorum consorcii. cclxxxvii.
Gen. 18. e quid si inuenti fuerint ibi
30. d benedixit tibi dominus
Exo. 39. e benedixit[que] dominus domui egipti
38. a ignorabat quod moyses quod
Judit. 14. e nunc scio quod bene
Re. ii. 6. b benedixit[que] dominus obededom
Job 42. c Job seruus meus orabit
Prou. 13. d Qui cum sapientibus graditur
Ecc. 13. a pondus super se tollit.
Ysa. 34. e et protegam ciuitatem istam
legitur in prologo abdie quod centum prophetas pauit merruit gratiam prophetalem

Quod nullum malum impunitum nullum bonum irremuneratum. cclxxxviii.
Ecc. 12. c Cuncta que fiunt
Ro. c Reuelabitur ira dei de celo
6. c Nunc ergo liberati a peccato sumus
6. c stipendia peccati est mors
Gal. 5. c fructus autem spiritus est caritas
6. b unusquisque honus suum portabit
6. b Que enim seminauerit homo h[ec et metet]
6. c bonum autem facientes non deficiamus
Cor. ii. 9. b qui parce seminat parce
Ecc. 41. c operamini opus uestrum ante tempus
Apoc. 22. c ecce uenio cito et merces
Job 36. b Si audierint et obseruauerint
Cor. ii. 5. c omnes nos manifestari oportet
Prou. 11. c Seminanti autem iusticiam
11. c quia aliquis inuenerit gaudium est
Sap. 3. d bonorum enim laborum gloriosus
Job 3. b qui potius uidi eos qui operantur
Pet. ii. 2. a Multi sequentur eorum luxurias
2. a Si enim deus angelis peccantibus

Vis de pena siue suppliciis inferni.
Camina. gelu. uermes. fetor. tenebre. flagella.
Demonis aspectus. scelerum confusio. uermis.
In stupor. fletus. heatorum despectio luctus.
Stridor. clamor. nulla salutis spes nullum.

...locus in dignus ubi non extinguitur ignis.
...qui torquetur nec qui torquet moriet(ur)
...ulls fumus ibi perpetua pena.
...fames gemitus sitis est et potus amarus.
...tas maior dolor est et amissio regni.

13 . d mittent eos in caminum
25 . e discedite a me maledicti.
iob 24 . e ad nimium calorem transeat.
14 . b non est lux sed frigidus
ysa 14 . b sub te sternetur tinea
10 . b cum enim movetur homo hic
7 . c in multa invalde spiritu tuum.
iudit 16 . d dabit enim ignem et vermes
apoc 14 . c cruciabitur igne et sulphure
11 . b pars illorum in stagno erit
ysa 14 . d descenderit ad fundamenta
3 . e et erit pro suavi odore
mat 25 . d eicite eum in tenebras
iob 18 . a nec splendebit flamma.
10 . e terram tenebrosam
ioel 2 . a dies tenebrarum et caliginis
ysa 9 . e non erit tibi amplius sol. Glo.
Ysidorus in libro creaturarum post iudicium
sol laboris sui mercedem recipiet.
unde propheta: lucebit septempliciter et non e(rit)
...ad occasum nec sol nec luna sed
in ordine quo creati sunt stabunt ne
impii in tormentis positi sub terra fruantur
luce eorum. unde abacuc: sol et luna steterunt in ordine suo.
19 . e parata sunt derisoribus iudicia.
iob 20 . e vadent et venient super eum.
sap 5 . a pre angustia spiritus gementes
5 . a quid nobis profuit superbia.
5 . a transierunt omnia.
ysa 65 . c servi mei letabuntur.
22 . b ligatis pedibus eius et manibus.
ysa 13 . b unusquisque ad proximum suum.
luc 13 . d ibi erit fletus et stridor
6 . e ve vobis qui ridetis
zach 12 . e in illa die erit planctus
iob 10 . e ubi nullus ordo sed sempiternus
apoc 14 . e et calcatus est lacus
ysa 24 . e et congregabuntur in congregatione.
iob 14 . e anima ipsius super semetipsa
ysa 3 . e merebunt atque lugebunt
mat 22 . b ibi erit fletus et stridor.
soph 1 . c vox clamoris a porta piscium
ysa 24 . b clamor erit super vino.
65 . c clamabitis pro dolore.
ier 25 . e vox clamoris pastorum
6 . In inferno quis contenebitur
mortuo homine ipso nulla
soph 1 . c ululate habitatores pile.
ysa 65 . c pro contritione spiritus ululabitis
ier 25 . e ululate optimates gregis.
47 . a clamabunt homines et ululabunt.
mar 9 . e bonum est debilem intrare
mat 3 . c paleas autem comburet igne.
iob 20 . e devorabit eum ignis
ysa 33 . e et terra eius in picem ardentem.

apoc 9 . b querent homines mortem.
iob 10 . c lucet quasi fecit omnia
ysa 66 . e vermis eorum non morietur

Nec qui torquetur nec qui torquet morietur.

iob 10 . e umbra mortis et nullus ordo
ecc 40 . a furor zelus fluctuatio
apoc 14 . c fumus tormentorum eorum
y. 14 . e ascendet fumus eius.
ysa 30 . e et transitus virge. Glo.
iob 7 . b sic consumitur nubes.
7 . b nec revertetur ad ultra domum.
24 . e fient illi in supplicium e(ius).
65 . e ecce servi mei comedent
sap 5 . a pre angustia spiritus gementes.
luc 16 . e mitte lazarum ut intin(gat).
ysa 30 . e aut hauriatur parum
65 . c servi mei bibent
y 24 . b amara erit potio bibentibus.
ier 23 . c potabo eos felle
soph 1 . d dies tribulationis et angustie.
ysa 30 . e spiritus eius velud torrens
32 . e flamma ignis devorantis.
deut 32 . c ignis succensus est
ps 49 . ignis in conspectu eius ex(ardescet).
ysa 13 . a omne cor hominis contabescet.
apoc 1 . b plangent se super eum omnes
Glosa ibi. plan. se. i. dolebunt respicientes
omnes eos qui sunt fundati super eum. Quando
tamen dolebunt ipso tormento quam quod repel-
luntur a tali consortio. Gregorius: ut quid
potest ista cognoscere si non contingat evadere.
y 24 . e et tendet manus suas sub.
9 . e erit populus quasi esca ignis
34 . b erit pix quasi incendio civis.
mal 4 . e erit superbi stipula.
sap 6 . a non subtrahet personam
iere 6 . a ve vobis quia declinavit dies.
apoc 14 . e mittit angelus falcem in terram
ez 21 . e ignis erit cibus.
sap 1 . e argentum eorum et aurum.
ecc 19 . e ignis consumet eos
16 . a ecce igni datum est

Quod maiores maiori pena cruciabuntur. cccx

leui 21 . b sacerdotis filia si deprehensa.
sap 6 . b fortioribus autem fortior
6 . b potentes potenter tormenta patientur.
ecc 12 . d quis miserebitur incantatori.
ysa 2 . d incurvabitur altitudo virorum.
34 . gladius repletus est sanguine
amos 6 . e ecce dominus percutiet domum.
9 . a commorantur sol et luna
mt 23 . b hii amplius accipietis
luc 20 . e hii accipient damnationem maiorem.
apoc 18 . b quantum glorificavit se et in
19 . d venite et congregamini.

Quod pena respondebit culpe in quantitate et qualitate. cccxi

gen 19 . exemplum de pena sodomorum.
iudic 1 . exemplum de adonibezech quod sicut fecit
alius ita et reddidit ei dominus.
Re i 7 . d exemplum de philisteis qui percussi sunt.
5 . e pro peccato fuerit philisteum.
sap 11 . d per que peccat quis per hec et torquetur.

ysa 33 . a ve qui predaris nonne et
ier 30 . omnes qui comedunt te devorabuntur
50 . d reddite ei secundum opus suum
21 . e visitabo super vos iuxta.
ez 31 . c faciens faciet ei iuxta.
ioel 3 . b cito velociter reddam.
mac ii 5 . b et qui insepultos abiecerat.
9 . e vanitatis alios cruciaverat.
vindicate vindictam
mat 7 . a in qua mensura mensi fueritis
luc 6 . d in qua mensura mensi fueritis.
16 . exemplum de divite qui cotidie.
apoc 18 . a reddite illi sicut
ps 8 — convertetur dolor eius
9 . secundum multitudinem impietatum.
61 . reddet unicuique iuxta opera.

Quod post casum inferni impiorum oculi aperiuntur. cccxii

iob 21 . c dies servabitur.
21 . c videbunt oculi.
21 . e in congerie mortuorum.
27 . e dives cum dormierit
sap 5 . a videntes turbabuntur
5 . b quid nobis profuit.
5 . c talia dixerunt in inferno.
ecc 21 . b ab omni facie sua lac. Glo.
40 . a in tempore consummationis in cubili. Glo.
luc 16 . exemplum de divite in inferno sepulto.
ps 9 — convertentur peccatores in infernum.
75 . dormierunt somnum
77 . cum occideret eos.
48 . usque in eternum non videbit
ysa 2 . e in die illa proiciet homo

De prudentia que discretio est. cccxiii

gen 4 . a nonne si bene egeris
27 . e exemplum quod rebecca iusso iacob operuit se.
ios 1 . b ne declines
11 . a exemplum quod preceptum est de equis hostium.
Re i 17 . a egrediatur david.
par i 19 . c egressus ioab.
pro 11 . b qui despicit amicum.
28 . c dux indigens prudentia.
7 . a sapientiam invocavit si
3 . b beatus homo qui invenit
4 . a audite filii
4 . b principium sapientie
4 . e oculi tui
8 . a numquid non sapientiam
8 . a intelligite parvuli
8 . b ego sapientia habito.
14 . a querit derisor sapientiam
14 . a labia prudentie
14 . a callidi est intelligere
14 . b astutus considerat
16 . b posside sapientiam
17 . b plus proficit correctio
17 . e in facie prudentis
18 . a non recipit stultus
18 . d cor prudens possidebit.
20 . a sicut aqua profunda.
27 . b astutus videns malum.
27 . d quomodo in aquis
24 . a sapientia edificabitur
ecc 9 . e melior est sapientia

eccl. 38. Altissimus de terra
Mach. i. 2. c Cum sol occubuisset.
Math. 10. b Estote prudentes
Thim. i. 5. e Noli aquam bibere.
Petri. i. 4. b Estote itaque prudentes.
Reg. ii. 22. a Ascendit fumus de naribus.

De temperantia. cxxiiii.

Par. v. 12. c Cum ē pervenissent
Tob. 4. c Attende tibi fili mi
Judit. 8. a Jejunabat autem
. 15. Erat autem vidua
eccl. 18. e Sanitas animae
. 37. e Qui abstinens est.
Dan. 1. d Tempta nos obsecro
. 10. a In diebus illis ego Daniel
Cor. i. 7. a Bonum est homini.
. 7. a Dico autem non nuptis
Thim. i. 3. d Similiter mulieres
Tit. 2. b Juvenes similiter.
. 2. d Apparuit gratia.

De fortitudine. cxxv.

Gen. 32. e Nequaquam inquit
Josue. 1. a Confortare et esto
. 10. d Nolite timere
Judic. 6. b Dominus tecum virorum.
Reg. i. 6. b Vade in hac fortitudine.
. 30. b Confortatus est David.
Reg. iii. 19. b Ambulavit in fortitudine.
Reg. ii. 22. d Qui accinxit
Par. i. 11. a Iste vir robustorum
Par. ii. 16. d Oculi domini
Judit. 15. b Confortatum est cor.
. 15. d Convenerunt per se
Prov. 10. e Fortitudo simplicis
. 15. a Domus iusti
. 24. a Vir sapiens fortis
. 10. a Egestatem operata est.
. 11. e Mulier gratiosa
. 12. e Manus fortium
. 28. e Fugit impius
. 30. e Leo fortissimus bestiarum
. 31. a Mulierem fortem.
. 31. c Accinxit fortitudine.
. 31. c Manum suam misit
. 31. e Fortitudo et decor
Cant. 3. d En lectulum
eccl. 7. a Noli esse pusillanimis
. 46. a Fortis in bello
. 47. a Cum leonibus lusit
Job. 6. b Quae est fortitudo
. 38. a Accinge sicut vir lumbos tuos.
. 39. b Numquid praebebis
Ysa. 7. e Nutriet homo vaccam
. 12. a Fortitudo
. 35. a Confortare
. 41. a Unusquisque
. 51. b Noli timere
. 40. e Qui sperant in domino
. 52. a Consurge consurge.
Joel. 3. d Infirmus dicat.

. 11 .
Mach. ii. 6. e Et ille quidem
Math. 11. b A diebus Johannis baptistae.
Cor. ii. 4. c In omnibus tribulationibus
. 12. e Cum enim infirmor
Phil. 4. c Omnia possum
Thim. ii. 2. a Tu ergo fili.
Act. 6. c Stephanus autem
Psa. 26. Expecta dominum
. 30. Viriliter agite
. 104. Et eduxit eos cum argento.
. 107. Paratum cor meum deus.
Hesd. ii. 8. c Gaudium enim domini est.
Gen. 49. c Resedit a sinus fortis.

De iustitia. cxxvi.

Deut. 24. e Non habebis
. 27. d Maledictus qui pervertit
Job. 17. c Et tenebit iustus viam.
. 29. c Justitia indutus sum.
. 29. c Causam quam nesciebam
. 31. c Silentium
Prov. 2. e Quae enim recta sunt
. 3. a Misericordia et veritas
. 11. a Justitia rectorum
. 11. b Justus de angustia
. 11. b Benedictione iustorum
. 13. c Justus comedit.
. 20. b Pondus et pondus.
. 31. a Aperi os tuum
eccl. 4. a Esto semines
. 4. b In iudicando
. 4. e Pro iustitia agonizare
. 5. c Esto firmus
. 5. e Justitiam pusillum.
. 10. a Judex sapiens
. 10. b Regnum a gente
. 9. d Non placeat tibi.
. 35. c Nolite offerre.
Ysa. 42. a In veritate.
. 16. e Judicans et quaerens
. 42. e Facti sunt in rapinam
. 59. d Quisum et retrorsum.
. 59. e Justitia induit ut lorica.
Jere. 22. a Facite iudicium
Ezech. 18. c Et cum recesserit.
. 7. e Fac conclusionem
Osee. 10. d Seminate vobis
Mich. 6. b Indicabo tibi o homo
Zac. 7. c Numquid iustificabo.
Zac. 8. d Judicate iudicium
. 8. d Veritatem et iudicium
Psa. 44. Dilexisti iustitiam etc.
. 71. Deus iudicium tuum regi.
. 88. Firmetur manus tua
. 84. Justitia ante eum ambulabit.
. 81. Judicate egeno et pupillo.
. 91. Justus ut palma florebit
. 118. Feci iudicium et iustitiam.
. 100. Non proponebam
. 57. Si vere utique iustitiam.

De libra iustitiae cogitationis quae pondat

Cogitatio locutionisque pondat debite dicenda operationisque ponderis facienda. cxxvii.

Prov. 11. a Simulator ore.
. 12. d Benedictio domini
Psa. 102. Et iustitia illius in filios
. 96. Lux orta est iusto.
. 96. Laetamini iusti in domino.
Prov. 10. b Vena vitae os iusti.
. 31. a Aperi os tuum
Psa. 57. Si vere utique
. 140. Corripiet me iustus
. 144. Justus dominus in omnibus
Gen. 2. c Fluvius egrediebatur.
. 39. e De vino et huiusmodi
Exo. 28. d Pones in rationali iudicii.
Levi. 19. e Nolite facere.
Prov. 12. e Non contristabit iustum.
. 28. a Justus quasi leo.
. 11. a Statera dolosa
. 20. e Abominatio est
eccle. 7. d Justus perit
Sap. 1. a Diligite iustitiam.
. 5. a Tunc stabunt iusti
. 10. a Hic iustum a peccatoribus
. 10. c Justum deduxit dominus
Ysa. 1. d Quomodo facta est meretrix.
Jere. 31. c Statue tibi speculam.
Ezech. 45. c Statera iusta
Dan. 13. e Sic factum filii Israel.
. 13. d Inveterate dierum.
Psa. 111. Dispersit dedit pauperibus.
. 81. Judicate egeno
. 57. Si vere utique
. 57. Laetabitur iustus cum viderit
. 10. Quoniam iustus dominus.

De fide et articulis fidei et sacramentis. cxxix.

Gen. 15. b Credidit Abraham.
Prov. 15. e Per misericordiam et fidem purgantur
eccl. 22. e Fidem posside.
Ysa. 21. a Qui incredulus
. 28. d Qui crediderit non festinet. a qui credit
. 11. b Fides cunctorum renum eius.
Jere. 5. a Circuite vias
. 5. a Oculi tui respiciunt fidem.
. 17. a Maledictus
. 17. b Benedictus vir qui confidit in domino
Abac. 1. a Ecce qui incredulus
Abac. 2. a —
Ro. 1. c —
Gal. 3. b — Justus ex fide vivit.
Heb. 10 —
Math. 15. d Mulier magna est fides tua.
. 17. e Quare nos non potuimus
. 17. e Amen dico vobis si habueritis
. 16. c Ego dico tibi quia tu es
. 21. b Amen dico vobis si habueritis
. 10. d Secundum fidem vestram
. 7. d Fundata erat supra petram

13 . d Si̅le regnū ce. grano.
8 . d Sic credidisti fiat tibi.
mt 9 . d Fides tua te saluam fecit.
9 . b Si potes credere
11 . d Habete fidem dei amen dico.
16 . e Qui crediderit et bapti.
luc 18 . e Respice fides tua.
17 . a Auge nobis fidem.
17 . a Verumptamen filius hominis ueniens.
Johs 1 . a Quotquot autem
1 . e Quia dixi tibi
3 . d Sic deus dilexit mundum.
3 . e Qui crediderit in filium.
4 . e Cognouit ergo pater
5 . e Qui uerbum meum audit
6 . e Hec est .n. uoluntas patris mei.
7 . d Qui credit in me sicut dicit
8 . b Si .n. non credideritis
8 . c Dicebat ad eos qui credi.
9 . e Et cum inuenisset
11 . b Qui credit in me et si mor
12 . e Verumptamen ex principibus
12 . b Amen dico uobis
16 . e In hoc credimus
17 . e Non pro hiis rogo tantum.
20 . Hec autem scripta sunt.
Ro 3 . d Iusticia autem dei.
4 . a Credidit Abraham.
4 . e Non autem est scriptum.
5 . a Iustificati ergo
9 . e Quid ergo dicemus
10 . b Corde creditur
10 . e Omnis qui credit
11 . b Tu autem fide stas.
cor.i. 3 . c Fundamentum .n.
ephes 6 . d In omnibus sumentes
col 1 . d Si tamen permanetis in fide.
tes.i. 1 . a Memores fidei
5 . b Induti loricam fidei.
3 . a Propterea et ego
tes.ii. 1 . a Ita ut nos ipsi
timo. 1 . e Hoc preceptum
4 . d Nemo adolescentiam
timo.ii. 1 . a Recordationem.
1 . d Fiduciam habens sonorum uerborum.
3 . c Tu autem assecutus es.
titi 2 . e Confitentur
2 . a Tu autem loquere
phi a Gratias ago
hebr. 4 . a Non enim profuit
11 . a Est autem fides et est ubi in fine capituli.
act 15 . b Fide purificans
iac 2 . d Fides si non habet
2 . d Quia .n. prodest homini.
pet.i. 1 . a In nobis qui in uirtute.
1 . b Credentes autem exultabitis.
2 . a Vobis igitur honor.
3 . b In fide autem unanimes
5 . d Solliciti estote
Johs 3 . e Hoc est mandatum.
5 . a Omnis qui credit.
5 . a Hec est uictoria
iude 1 . a De precatis karissimi
1 . d Vos super edificantes

Iac 2 . d Tu credis quoniam unus est deus.

De spe . cc.

Job 13 . e Etiam si occiderit me sperabo in eum
5 . c Et erit egeno spes
14 . a Lignum habet spem.
17 . c Cunctis diebus
19 . d Scio quod redemptor meus uiuit.
19 . e Reposita est hec spes mea in sinu.
pu 10 . e Expectatio iustorum.
13 . e Sperat autem iustus
20 . d Expecta dominum et liberabit te.
ysa 7 . e Qui timetis dominum sperate.
7 . e Qua nullus sperauit
7 . d Ve illis qui perdiderunt sustinē.
17 . e Illuminabo omnes sperantes.
ysa 20 . e Qui autem sperant in domino.
22 . a Oculus non uidebit.
Iere 17 . b Benedictus uir
17 . c Non mi sis tu formidini.
Ro 12 . d Spe gaudentes
5 . a Spes autem non confundit.
tim.i 1 . a Et Christi Ihesu spei nostre
Iac 1 . a Qui autem hesitat.
5 . b Ecce agricola.
pet.i. 1 . a Benedictus deus.
1 . e Dedit ei gloriam.
3 . a Sic .n. aliquando
heb 4 . e Adeamus cum fiducia.
ps 4 . Quam tu domine
5 . Et letentur omnes qui.
9 . Sperent in te
20 . Quoniam rex sperabit in domino
21 . Quoniam tu es qui extraxisti.
22 . Nam et si ambulauero
26 . Si exurgat aduersum me.
30 . In te domine speraui
Ego autem in domino speraui
Ego autem in te sperabo
32 . Multa flagella peccatoris
32 . Ecce oculi domini super timentes.
36 . Spera in domino
37 . Quoniam in te domine speraui.
38 . Et que est expectatio
39 . Beatus uir cuius est nomen domini.
41 . Spera in deo
42 . Spera in deo
51 . Ego autem sicut oliua
54 . Iacta super dominum
55 . In deo laudabo
56 . In umbra alarum tuarum
61 . Sperate in eo omnis congregatio.
63 . Letabitur iustus in domino.
70 . In te domine speraui
70 . Ego autem in te sperabo
72 . Michi autem adherere deo.
83 . Non priuabit bonis.
77 . Vt ponant in deo spem suam.
110 . Dicet domino susceptor
Quoniam in me sperauit
129 . Sustinuit
130 . Speret israel in domino
Reuela domino
osee 2 . d Dabo eis uallem Achor
ps In in diebus tuis speraui.

. 8 . e Vt diceret diligentes.

De caritate . ccc.

Deut 6 . a Diliges dominum
10 . d Et nunc israel
leui 11 . d Si .n. custodieris.
13 . a Circumcidet dominus deus.
6 . b Ignis in altari.
19 . b Diliges amicum.
19 . e Si habitauerit aduena.
pu 8 . c Ego diligentes
10 . b Odium suscitat rixas.
17 . a Occasiones querit.
18 . e Vir amabilis
3 . e Ne dicas amico.
3 . e Ne molliaris
17 . d Omni tempore diligit
27 . b Amicum tuum.
cant 1 . a Recti diligunt te.
1 . e Iudica michi
1 . e Fasciculus.
2 . a Sicut malum
2 . a Introduxit me rex
2 . a Stipate me malis
2 . b Vox dilecti
2 . e Dilectus meus
3 . a In lectulo meo.
3 . a Quem diligit.
3 . e Ferculum fecit Salomon.
5 . c Vulnerasti cor meum.
5 . a Veniat dilectus
5 . a Comedi fauum
5 . d Adiuro uos.
6 . d Ego dilecto
8 . c Pone me ut signum.
8 . c Fortis est ut mors
Sap 7 . a Omni pulcrior est.
ecc 1 . b Dilectio dei honorabilis
2 . b Qui timetis dominum.
9 . c Non derelinquas amicum
6 . b Amico fideli.
13 . c Omnia uita tua dilige.
24 . e Ego mater pulcre
27 . d Ad amicum.
25 . a In tribus placitum est.
27 . c Diligite proximum
37 . c Spes autem illorum
37 . a Non obliuiscaris
44 . d Deus autem non derelinquet
7 . e Mortuo non prohibeas
21 . b De omni corde tuo.
dan 9 . a Obsecro domine
Iere 31 . a In caritate perpetua dilexi.
osee 11 . a In funiculis Adam
mac.ii 12 . c Achiuuis a uidens ea.
mt 5 . e Diligite inimicos
22 . e Magister quod est mandatum
luc 6 . c Vos dico qui auditis.
7 . e Remittuntur ei.
10 . d Diliges dominum.
Johs 13 . d In hoc cognoscent omnes
13 . e Mandatum nouum.
14 . b Si diligitis me.
14 . c Qui diligit me diligetur.
14 . d Si quis diligit
15 . b Manete in dilectione.

19 c hoc est preceptum meum.
19 c maiorem hac dilectionem
14 c vos amici mei
21 c Simon iohannis
Ro. 5 b caritas dei diffusa est.
8 e qui nos separabit
12 c dilectio sine simulatione.
12 c caritatem fraternitatis
13 c Nemini quicquam
Cor. i. 8 a caritas autem edificat
13 a Si linguis hominum etc.
Cor. ii. 12 a ego ipse pro animabus
Gal. 5 a nam in christo ihesu.
5 b omnis lex in uno.
5 e fructus autem spiritus
Eph. 3 e in caritate radicati
Phil. 2 a Si qua ergo consolatio
Col. 1 a audientes fidem.
2 a instructi in caritate.
3 c Super omnia autem hec.
Thes. i. 1 a memores fidei vestre
3 c nunc autem veniente
4 c de caritate autem fraternitatis
4 c rogamus nos fratres.
Thes. ii. 1 a gratias agere debemus.
3 a dominus autem dirigat corda.
Tim. i. 1 a finis autem precepti
2 d iuvenis adolescentiam
Heb. 13 a caritas fraternitatis
Iac. 2 b Si autem legem perficitis.
Pet. i. 1 e animas vestras castificantes.
2 d omnes honorate
Iohannis 2 e qui diligit fratrem.
2 a Si quis diligit mundum
3 c hec est annunciatio.
3 d qui habuerit
3 e filioli non diligamus verbo.
4 a karissimi
4 e deus caritas
Iohannis ii. 1 b et hec est caritas
Iude 2 d vos autem in dilectione
Pet. i. 4 b ante omnia mutuam caritatem.

Augustinus. Sequamini caritatem sine qua dives est pauper et cum qua pauper est. extendas caritatem per totum mundum. Greg. plerumque quibusdam occupationibus foris et interna frigescit in corde et cum non monstratur et opere. tanto quisque a superno amore disiungitur quanto inferius delectatur. Augustinus. Dilectio est certum signum quo discernuntur filii dei et filii diaboli. Alia sunt communia bonis et malis. In hoc ipso forte non communicant alienis. Idem. Sicut sine via nullus pergit quo tendit ita sine caritate que via dicitur non possumus recte ire.

Ps. Omnis consummationis

De desperatione sive desperantes. cccxxiii.

Gen. 4 c maior est iniquitas mea.
Iosue ecce ego sponsabo te.
R. ii. 2 d an ignoras quod periculosum.
11 exemplum de david cum esset adulter et homicida de insitu faucibus ira dei legitur liberatus.
R. iiii. 20 a egrotavit ezechias usque ad mortem.
Par. ii. 33 exemplum quod manasses omnium peccatorum nephandissimus per misericordiam auctoris in initium et a carcere in regnum reduxit.
Pr. 4 c non declines ad dexteram.
24 b Si desperaveris lapsus.
Ecc. 2 c Respice filii nationes.
11 d amicicia ore oblivionem.
38 d fili in tua infirmitate
Ysa. 38 a egrotavit ezechias usque ad mortem
51 d elevare elevare consurge.
Iere. 2 d dixisti desperavi nequaquam.
18 a Si penitentiam egerit
38 b leva ieremiam prophetam
Eze. 33 b nolo mortem impii.
33 b impietas impii non nocebit.
18 d cum averterit se impius
18 e nolo mortem morientis
Sed sum ego et non obliviscar.
Si difficile videtur
Ionas 2 exemplum quod ionas absorptus a ceto clamavit ad dominum et evomitus est.
Luc. 7 exemplum de muliere peccatrice.
22 exemplum de petro.
23 exemplum de latrone.
Act. 9 exemplum de paulo.
Iude 2 Ve illis qui viam caym
Ps. 76 Renuit consolari anima.

De pusillanimitate cordis. cccxxiiii.

Exo. 15 b Irruat super eos.
Levi. 26 d dabo pavorem in cordibus
26 d terrebit eos sonitus
Deut. 28 e mane dices quis michi
28 d dabit tibi dominus cor pavidum.
Iosue 2 b Hec audientes pertimuimus.
7 a dissolutum est cor eorum.
R. i. 4 b timuerunt philistiim
25 e et mortuum est cor nabal.
Iob 15 b terrebit eum tribulatio.
18 c undique terrebunt eum.
Pr. 28 a fugit impius nemine
Sap. 17 a nescio enim que continebat
20 a non phassur vocavit dominus.
Osee 7 d factus est effraim quasi columba.
Iohannis 10 b mercenarius autem fugit
Ps. 13 Deum non invocaverunt

Contra malum timorem. cccxxv.

Pr. 10 d quod timet impius
10 e pavor hiis qui operantur
29 d qui timet hominem cito.
Ecc. 22 c Sicut palee in excelsis
22 c Sic honoratus arenosus
Ysa. 41 b noli timere vermis iacob.
10 d noli timere
Luc. 12 a noli timere

De presumptione sive usurpatione. cccxxvi.

Exo. 3 a vadam et videbo
3 a non appropies inquit huc.
19 e cavete ne ascendatis.
Levi. 10 a arreptis nadab et abiu.
22 a omnis homo qui accesserit
R. ii. 6 a postquam venerunt extendit.
Par. ii. 26 d non est tui officii ozias
Pr. 18 c qui prius respondet quam audiat.
25 a ne gloriosus appareas
Ecc. 7 a non te iustifices ante deum.
8 d non iudices contra iudicem
11 b postquam interroges ne vituperes.
priusquam audias ne respondeas.
31 b Si ad mensam magnam
22 b amice quomodo huc intrasti
Mt. 8 a domine non sum dignus.
7 a quid autem vides festucam

De securitate iustorum. cccxxvii.

R. i. 24 d Si invenerit aliquis
Iudith 5 d Si non est offensio
Iob 1 c nonne tu vallasti
11 e Habebis fiduciam.
5 b In vastitate et fame ridebis
39 c exultavit audacter
Pr. 3 d ne pavearis repentino
28 a fugit impius nemine
30 e leo fortissimus
Ecc. 34 c Qui timet deum nil
Iohannis 4 a maior est qui in vobis est.
Ps. 3 non timebo milia
22 nam et si ambulavero
26 dominus illuminatio
Si exurgat adversum
90 Scapulis suis.
Scuto circumdabit
139 domine domine virtus
45 propterea non timebimus
33 inmittet angelus domini
Dominus custodit omnia ossa

De bono timore. cccxxviii.

Deut. 5 d quis det talem eos habere
10 d dominus deus tuus petit
R. i. 14 b timuerunt philistiim
18 b et timuit saul.
R. iiii. 17 a nolite oblivisci
Par. i. 21 e nimio enim fuerat
Par. ii. 19 c Sit timor
19 d Sic agetis
Tob. 4 e multa bona.
Iob 1 a vir simplex.
1 c Si dixero
9 e verebar omnia opera
9 e loquar et non timebo eum.
13 a Statim ut se cognoverit
25 a potestas et terror
26 e columpne celi pavent
28 e ecce timor domini
31 a Super hec expavi
31 c semper enim quasi tumentes
23 e et considerans eum
32 b Si dixerit
37 e ab aquilone
37 e ideo timebunt eum viri
Supponit
Pr. 1 e timor domini
14 d Sapiens timet
28 a vir mali
16 a misericordia et veritate
28 c beatus homo qui semper est.
Ecc. 4 d Qui timet deum.
12 e finem loquendi
Eccli. 1 d Radix sapientie
1 e et timenti deum.
Memento in
2 a Qui timetis dominum
2 e Qui timet
3 a Qui timet dominum.
16 a melior est unus
18 e homo sapiens
27 a Si non in timore
40 e timor domini

33 a Timenti deum.
38 c Qui timent deum.
40 c Non est in timore.
40 c timor domini sicut paradisus.
23 c nichil melius.
38 b Spiritus timentium dominum
38 b timentis dominum beata est anima.
10 d Sed homo honorabitur
10 d magnus est iudex
14 a Qui timet dominum faciet
ysa. 66 a ad quem respiciam
d A timore tuo domine concepimus.
iere. 5 d metuamus dominum qui dat.
mal. 1 b Si pater ego sum.
mt. 10 d nolite timere eos qui occi.
mr. 6 b herodes autem metuebat.
act. 10 d In omni gente qui
pet. i. 2 d deum timete.
apoc. 14 b Timete dominum.
ps. 24 Quis est homo qui timet.
33 timete dominum omnes sancti.
110 memoriam fecit.
111 Beatus vir qui timet
127 Ecce homo qui timet dominum.
18 timor domini sanctus.
2 Servite domino
21 Qui timetis dominum.
timeat dominum. 33 Inmittit angelus domini.
Venite filii audite
Et timebunt gentes

Quod deus non solum facta sed cogitationes videt. et est in omnibus nostris actibus et ideo timendus est. cccx.

num. 12 d locuti estis audiente.
eccli. 14 c oculi eius sine intermissione.
23 d et non cognovit porrexit deo.
ysa. 40 d Iuxta est qui iustificat me.
66 c hec cogitationes in corde
64 a populus qui ad iracundiam.
iere. 8 b ascendi et auscultavi
23 d putas ne deus e vicino
23 d Si occultabitur vir in.
23 d numquid non celum et terram ego.
23 d audivi que dixerunt
iac. 5 c ecce iudex ante ianuam

Ad bona opera sive de labore manuum. cccxi.

gen. 3 d In sudore vultus tui.
pro. 31 c operata est consilio manuum.
31 c de nocte surrexit.
31 c de fructu manuum suarum
31 e Ociosa non comedit. glo.
4 b non odis laboriosa opera glo.
eph. 4 e Qui furabatur iam non furetur.
tes. i. 4 c operemini manibus vestris
tes. ii. 3 b neque gratis panem manducavimus.
3 c Si quis non vult operari
hic. adi. Videtur quod non sit de genere Ade qui noluerit laborare ac si ei non sit dictum. In sudore vultus tui vesceris pane tuo.
ps. 127 labores manuum
iob. 17 d tenebit iustus viam suam.

De cautela et iudicio discretionis in bonis operibus adhibendis. cccxii.

gen. 4 lxx. 4 Non ne si recte obtulisti.
leu. 2 d quicquid obtuleris sacrificii.
iosue. 11 b equos eorum subnervabis.
9 c ut essent adversariorum.
re. 8 percussit eodem.
pro. 23 a Quando sedes ut comedas.
31 b Quesivit linum et non lanam.
eccte. 4 c Noli esse iustus multum.
cant. 5 c Manus mee distillaverunt.
eccli. 16 c Creavit illis scientiam spiritus.
16 b posuit oculum suum
ysa. d hec est via ambulate in ea.
mt. 9 e bonum est sal
luc. 14 e bonum est sal.
ro. 12 a rationabile sit obsequium.
tim. i. 5 e Noli adhuc aquam bibere.
iohis. i. 4 a probate spiritus si ex deo.
leu. 1 b detracta pelle arietis.
iob. 13 c Utquid lacero carnes meas.
13 e Quare lacero carnes meas.
pro. 18 b Viri mali non cogitant.
ysa. 49 b non est iudicium in gressibus eorum.
cor. i. 11 e Si nosmet ipsos iudicaremus.
iac. 3 e Sapientia que desursum est.

Quod prius sit laborandum et postea quiescendum. cccxiii.

gen. 26 b Seminavit ysaac in terra illa.
22 prius dicitur iacob quam israel procedit.
in lucta presentis conversationis in visionem dei.
35 Beniamin prius dicitur est benoni i. filius doloris. postea beniamin i. filius dextre.
leu. 23 Panes offerebantur primitie exuste ad ignem et oblate manibus quasi panes novi.
re. ii. 2 a david antequam regnaret in pace persecutionem sustinuit a saule.
re. iiii. 2 c ascendit elias per turbinem.
eccli. 24 b Sic cinnamomum
gen. 28 Ierusalem prius dicta est iebus postea salem.
amos. 9 c qui edificavit in celo.
luc. 24 c Non ne hoc oportuit christum pati.
mt. 10 d potestis bibere calicem.
ps. 109 De torrente in via bibet.
123 laqueus contritus est
65 transivimus per ignem et aquam.
126 Surgite postquam sederitis.

Quod in vita bonorum operum mundis et humilibus datur intellectus. cccxv.

gen. 18 a apparuit ei dominus
35 a apparuit deus ei
41 d Ioseph .n. ut [illegible]
41 c adducite pecora.
exo. 19 b vade ad populum et sanctifica
deut. 33 a omnes sancti in manu eius
iudic. 6 b Cum gedeon filius eius excuteret.
iob. 22 d Si reversus fueris
pro. 2 a Si sapientiam invocaveris.
3 e Cum simplicibus sermocinatio.
10 d fons vite
eccte. 7 a Cogitavi in corde meo.
8 e Custodi pedem tuum.
eccli. 1 e fili concupiscens sapientiam
4 c esto mansuetus
14 c non est speciosa laus.
ysa. 6 a In anno in quo mortuus est rex ozias.
8 d liga testimonium.
11 c super foramine aspidis
28 b Quem docebit scientiam.
32 c Quis poterit habitare.
40 b Dominus dedit mihi.
44 b Inclinate aurem
bar. 3 e hic invenit omnem.
dan. 1 d tollebat malassar.
mt. 3 e baptizatus ihesus confestim.
11 e abscondisti hec
luc. 10 e Abscondisti hec.
10 e Maria sedens.
19 a zacheus precurrens
cor. ii. 3 e Cum legitur moyses.
apoc. 1 c conversus vidi vii. candelabra
8 post correctionem eorum sequitur.
ps. 44 — Audi filia et vide
64 Valles habundabunt.
103 Qui emittis fontes
118 Super omnes docentes
Aleph. beati immaculati
Beati qui scrutantur
Sameth. declinate a me.
67 Dominus dabit verbum evangelizantibus.

Quod bene operantibus benedictio datur. cccxvi.

gen. 27 c Ut ysaac sensit vestimentorum.
28 a Deus omnipotens benedicat tibi.
30 a Convertit ezechias faciem
re. iiii. 8 b benedicant te celi.
tob. 10 b benedicant te celi.
iudit. 29 b mirati sunt pulchritudinem.
iob 31 c benedictio perituri super me.
26 c Si non dixerunt viri
mt. 22 b cenantibus discipulis.
luc. b accepto ihesus pane gratias

De bono odore et bona fama. cccxvii.

gen. 8 e edificavit noe altare.
27 c Statim ut sensit ysaac
cant. 1 a Meliora sunt ubera tua.
7 e Mandragore dederunt odorem.
eccli. 24 b Sic cinnamomum.
iohis 12 a Maria ergo accepit libram.
cor. ii. 2 e In omni loco christi bonus odor.

De exemplo bono sive de exemplo iustorum sumendo et quod vita iustorum est nobis stimulus ad bonum faciendum. cccxviii.

gen. 18 a Abraham ad armentum cucurrit.
exo. 12 b Calciamenta habebitis
13 e tulit moyses ossa ioseph.
28 Exemplum quod lapides onichini erant in umerali et super humeralia sacerdotum.
Exemplum quod nomina filiorum israel erant scripta.
26 Exemplum quod pelles iacinctine erant. Et saga et pelles arietum rubricate.
25 Extinctoria in quibus emuncture extinguebantur erant in candelabro.
Exemplum quod sacerdotes sabbato comedebant panes veteres et restituebant novos.
deut. 32 a Memento dierum antiquorum
tob. 2 c ut posteris daret exemplum.
iob. 10 d Instauras testes tuos contra me.
6 d considerate semitas theman.
pro. 5 d deriventur fontes tui foras.

cant. 4 a Quam pulcre sunt gressus tui.
ysa. 6 c State super vias et videte.
iere 38 e pone veteres pannos.
mach. 2 d Mementote operum patrum.
mt 5 b Luceat lux vestra coram
21 a Apostoli imposuerunt vestimenta s.
phil 4 a Modestia vestra.
iob 8 b Interroga generationem pristinam.
ps. 103 De fructu operum tuorum sa
119 Cum carbonibus desolatoriis.

De malis exemplis non imitandis sive contra eos qui dant mala exempla. cccxix.

ier 6 d Posuerit offendicula
R. ii. 16 c Semei e pugnu mortal
pu 1 c Frustra iacitur rethe ante.
dan. 1 e Diffecerunt prevaricatores
ps. Posuerunt peccatores laqueum.

Quod usu malorum operum aufertur vel pervertitur intellectus. cccxx.

gen 11 a Cumque proficiscerentur de oriente invenerunt campum senaar.
14 b Tulerunt omnem substantiam
19 b Miserunt manum viri.
deut 28 b Sit celum quod supra est eneum.
28 c non calligavit
iudic 4 b Vi manuum et lingua.
iob 5 b qui apprehendit sapientes.
12 e qui mutat cor principum.
19 a Semitam meam circum.
20 c panis eius in utero illius
24 c ipsi fuerunt rebelles.
24 c oculus adulteri
28 b nescit homo pretium eius.
pu 27 a Anima saturata.
sap 1 a perverse cogitationes
ecc 14 b homines stulti
ysa 6 d Audite audientes
1 b A planta pedis.
19 c Dominus miscuit in medio
28 b Verum hii quoque pre vino.
29 c Miscuit vos dominus.
29 d peribit sapientia a sapientibus.
59 a Ecce non est abbreviata.
59 b propter hoc elongatum est.
63 c Quare errare nos fecisti.
iere 2 b filii quoque memphis
6 a Ve vobis quia declinavit dies.
8 b Quomodo dicitis sapientes nos.
15 b Infirmata est que peperit.
31 e omnis qui comedit uvam.
33 a abscondens faciem meam.
39 b occidit rex babylonis.
tren 3 b Confregit ad numerum dentes.
bar 3 d non est audita in chanaan.
eze 14 c homo homo de domo israel.
amos 4 b Sacrificate de fermento
mich 3 b Hec dicit dominus super prophetas.
4 b Extra nos vos perditione.
soph 1 e tribulabo homines.
ps. 104 Convertit aquam eorum in sanguinem.
77 Convertit in sanguinem flumina eorum.

Quod male operantibus maledictio datur. cccxxi.

gen 3 d Maledicta terra in opere
4 b Nunc igitur maledictus eris.
9 e Maledictus puer chanaam.
49 a Ruben primogenitus
num 22 c Dixit balaac ad balaam.
deut 27 c Maledictus homo qui facit etc.
28 b Si volueris audire vocem.
R. iiii. 2 e Ascendit eliseus in bethel.
iob 24 d Maledicta sit pars adulteri.
iere 48 a Maledictus qui facit opus.
Cum audisset ihesus synagogam.
29 d ponat te dominus sic.
mt 21 c Videns fici arborem.
mr 11 b Videns ficum.
heb 6 a Terra sepe venientem.
act 5 a Dixit petrus ananie.
apoc 22 e Contestor ego omni audienti

De scandalo. cccxxii.

exo 32 d Cum moyses orat in itinere
Si quis autem despexerit
est 1 d non solum regem lesit.
ier 7 d Que fecerunt filii iuda
35 Abicite deos alienos.
mt 17 e Ut autem non scandalizemus
18 a Qui scandalizaverit
18 b Videte ne contempnatis
mr 9 e Si scandalizaverit te manus.
14 b Omnes vos scandalum patiemini.
14 c Quemcumque osculatus fuero.
luc 15 d filius senior erat in agro.
cor. i. 1 d Iudei signa petunt.
gal 5 b Ego autem fratres.
apoc 2 c Habeo adversus te pauca.
ps. 118 Principes persecuti sunt gratis.
Pax multa.

Contra malas cogitationes sive peccatum cordis. cccxxiii.

iosue 9 c Solve calciamentum.
R. i. 2 c vultus illius non sunt amplius.
pu 6 b pravo corde machinatur.
26 e Quando submiserit vocem
26 e In labiis suis indulcat.
ps. 11 In corde et corde locuti.
ecc 36 d Cor pravum tristicia dabit.

De malicia et profunditate cordis. cccxxiiii.

iob 28 b profunda quoque fluviorum
ysa 29 c Ve qui profundi estis corde.
iere xvii Pravum est cor omnium.
17 b pravum cor hominis et inscrutabile.
12 a prope es tu ori eorum et longe
dan 2 c Ipse revelat profunda.
mt 7 c Numquid colligunt de spinis.
15 b Populus hic labiis me.

De simplicitate et eius commendacione. cccxxv.

gen 20 a In simplicitate cordis.
25 e Factus est esau.
deut 1 e Et filii qui hodie
par. i. 29 d Scio domine deus quod probes.
iob 1 a Et erat vir ille.
8 e Deus non proiciet simplicem.
12 a Deridetur iusti simplicitas.
27 a Appendat me
33 a Simplici corde.
pu 2 e Qui enim recti sunt.
2 e non cumuleris
3 b Qui ambulat
10 e Fortitudo simplicis.
10 a Simplicitas iustorum.
11 a Iusticia simplicis.
11 d abhominabile domino
19 a Melior est pauper
20 a Iustus qui ambulat
28 a melior est pauper.
28 d Qui ambulat simpliciter.
sap 1 a Sentite de domino.
mach. 2 e Daniel in simplicitate
mat 10 b estote prudentes
Ro. 12 c Qui tribuit in simplicitate
16 d Gaudeo igitur in vobis
cor. ii. 1 c Nam gloria nostra.
8 a Et altissima paupertas
9 c Quod autem ministerio
11 a Timeo ne sicut
eph 6 a Servi obedite.
phi. Omnia facite sine m.

De bonis cogitationibus sive meditationibus. cccxxvi.

gen 24 e eodem tempore ysaac
tob 4 a Omnibus diebus vite
iob 35 a Suspice celum
pu 14 e Mens iusti
21 a Cogitationes robusti
24 b Stude sapientie
sap 6 c cogitare ergo de illa
9 e corpus quod corrumpitur
ecc 3 d Altiora te ne quesieris.
6 e Cogitatum habe in preceptis
9 e viri iusti sint
14 e beatus vir qui in sapientia
17 a Et cor dedit illis
24 b In medio autem cogitantium
31 a vigilia honestatis
37 e Precurrere a principio
44 a homines divites in virtute
38 e Aratro moderantes cum sui
ysa 26 b et contemplatus est
33 e Respice syon
38 e Reduc me domine
38 d Meditabor ut columba.
ier 31 c Statue tibi speculam
dan 8 b Ego daniel.
abac 2 a Super custodiam meam.
ps. 1 Et in lege eius meditabitur
12 Quamdiu ponam
14 Qui loquitur veritatem
15 Providebam dominum
18 Et erunt ut complaceant
37 Quia iniquitatem meam
76 Renuit consolari anima.
76 Cogitavi dies antiquos.
Et meditatus sum.
Memor fui.
118 beth. In iustificationibus tuis.
Gimel. Nam et testimonia
Vau. Et meditabar in mandatis
Heth. Multiplicata est.
Ioth. Veniant michi.
Lamech. Nisi quod lex tua.
Mem. Quomodo dilexi
Super omnes docentes
Apud dominum gressus hominis.

De memoria futurorum natalitatis et mortis. cccxxvii.

gen 3 c Multiplicabo erumpnas.
3 d In sudore vultus tui.
16 c Agar ancilla sarai
18 d loquar ad dominum meum.
R. i. 5 a Caput dagon et due palme.
iob 10 c Memento quod sicut lutum.
13 c Memoria vestra comparabitur
pu 31 e fallax gratia et vana est pulchritudo
ecc 7 c vidi afflictionem animi

7 d Morare doce similiter et doce.
7 e Cuncti dies doloribus.
3 e Cuncta sub sole vanitati.
6 c Omnis labor hominis in ore
4 d Melius est ire ad domum luctus
11 c Si annis multis vixerit.
12 a Memento creatoris
12 e Quia ibit homo in domum.
eccl. 4 c In omnibus operibus tuis memo.
38 c Memor esto iudicii mei.
40 a Occupatio magna
41 a O mors quam amara.
ysa. 9 d Disperdat dominus.
11 a Percutiet terram virga oris sui.
18 e Non erit in egypto opus.
19 c Ab oriente adducam semen.
25 a
Ier. 7 d Prohibe pedem tuum.
treni 1 b Sordes eius in pedibus
zac. 8 b Ecce ego saluabo
Reg. ii. 19 Siba adduxit miphiboset
ad dauid et non quod miphibo
set genuit inuca.
18 d Qui sedebant inter duas.
Osee 1 Ysacar asinus fortis.
Soph. 1 c Visitabo super omnem
Salia litteram ubi est non.

Quod peccata et dei beneficia debemus ad memoriam reducere. cccxx.

Gen. iii. b Adam ubi es. pietas est mo
nentis et querentis peccatorem ad
penitentiam hic notatur.
ysa. xxx. Vnde erunt aures tue audientes
uocem post tergum monentis uel clamantis.
Adam ubi es: ac si diceret considera in
qua miseria es. unde Ierem. iii. leua in
directum oculos tuos et uide ubi prostra-
ta es. q. d. considera sordes peccatorum
in quibus uoluta es. per hoc quod dicit in
directum: notatur intentio recor-
dationis que debet esse ad dolendum
non ad delectandum. Notatur
et quod non presumptione uel ab aliquo.
uel superficialiter debemus peccata ma-
nifestare. Idem .e.c. Sanctus sum ego
non irascar impetum verumptamen
scito iniquitatem meam. Item
luc. xviii. Vnus autem ex eis ut uidit quia mundatus
est regressus est i. retrorsum aspicere
i. peccata priora memorare. Item exo.
xvi. Dominus duplici cibo pauit fili-
os israel de egipto egredientes s. fa-
rina conspersa fermento egipti et
manna celesti. i. memoria prio-
rum peccatorum et recordatione beneficiorum dei.
In signum huius etiam symon leprosus
curatus est a domino uel omnis non
men in firmitatis retinuit.
Gregorius. Recordatio peccatorum custo-
dia est uirtutum. mich. iii. Ab
scondam faciem meam a uo-
bis donec deficiatis s. peccatorum
recordatione. Item Iohannis xi. la-
zarus suscitatus est a monumento

apto. sic peccatorum suscitatus a fedi-
tate uitiorum ea pre oculis debet habere
ut magis doleat. Item eze. iii. spiritus
domini leuauit me et assumpsit me
et abii amaritus in indignatione spiritus mei. pa.
i. osee. xi. In funiculis adam traham
eos in uinculis caritatis. uincu-
la caritatis sunt beneficia dei. uel
christi funiculi adam sunt: uita mor-
talitas. quam cum ad memoriam
reducimus: ad christum currere debemus.
ysa. xi. super foramina aspidum et in
cauernam reguli qui ablactatus
fuerit manum mittet. i. qui per dei
gratiam separatus est a lacte concupiscen-
tie uel ab amore mundi mittam
manum super foramen aspidum i.
diligenter et frequenter scrutetur cor su-
um quod prius per peccatum fuit foramen
aspidis et ca. re. i. locus et habitatio
diaboli. Gen. xxi. Abraham in die
ablactationis ysaac fecit conuiuium
non in die natiuitatis. ysa. Tu confregisti
capita draconis. Iudas .i. confessio
mittit eduum peccati exprobrationem. tha-
mar. i. anime penitenti. per fedus edus
quidam sapidus est capra fetida ex
qua nascitur. ita peccatum fetidum
est exprobratio eius sapida quam conplet
ex ei nascitur. ysa. xxxviii. Recogi-
tabo tibi omnes an. et c. Nota quod ad
tria ualet peccatorum recordatio. ad
deuotionem excitandam. ad humi-
litatem conseruandam ad cautelam
habendam contra uentura. ad deuotionem
excitandam unde legitur in reg. iii. xix.
quod elias iuit iter unius diei in
deserto et tedio affectus: dormiuit
in umbra. quod est quando homo bonum opus incho-
at et statim fastidio torpescit a bo-
no opere quem excitauit angelus et gra
dei et attulit panem subcinericium et
uas aque. panis subcinericius peccati
recordationem signat. Cinis in sunt
reliquie ignis quod signat peccati ardorem.
Vas aque significat mensuram
gre. Item exo. x. ad humilitatem con-
seruandam. unde legitur quod auster induxit
locustas. uentus flans ab occi-
dente fugauit eas. Auster per spiritus
uel fertilitas bone actionis per quam
ex qua bona bibit nascitur superbia
uentus flans ab occidente fuit. i.
peccati recordatio que locustas fugat
i. superbiam eliminat et humilitatem
conseruat in corde. Item reg. i. xvii. Ad
cautelam unde dauid ense proprio ampu- ps.
tauit caput golie. Sic peccati suggestio
peccati uentris recordatione repellen-
da est quo uincitur diabolus quasi gla-
dio. Apostolus ad cor. ii. vii. ecce n.
secundum hoc ipsum deum contristari nos quan-
tam operatur in nobis sollicitudinem
emendandi nos supple. sed indignationem

nem contra nos met ipsos sed defensionem
imminentis contra peccatum. sed timorem ite-
randi. sed desiderium bene agendi. sed
emulationem boni. sed uindictam peccata
puniendo supple. Cogitaui dies an-
tiquos et an. e. in mente habui. Dies
antiqui sunt dies ade per quos uetus-
tas peccati anime etiam dulcedo patrie.
ps. Cogitaui uias meas et c. ysa. x. Compu-
trescet iugum a facie olei. i. peccatum
presentiam spiritus sancti adulatur. luc.
Pater familias uolente succidere
ficulneam: dixit cultor uinee dimit-
te eam in hoc anno. sine ut fodiam
circa eam et mittam stercora. unde Greg.
Arborem infructiferam de stercore appo-
sitione pinguescere: est animam de peccati
recordatione proficere. Gregorius in mor.
li. v. xxiii. c. xvii. Quatuor quippe
qualitates quibus iusti uiri anima
in compunctione uehementer afficitur. Cum
autem malorum suorum reminiscitur consid-
erans ubi fuit. aut iudicium dei sententiam
metuens et secum querens cogitat
ubi erit. aut cum mala uite presen-
tis sollerter attendens meus et
considerans ubi est. aut cum bona superne
patrie contemplatur que quia nondum adipis-
citur: lugens conspicit ubi non est. ubi
fuit s. in peccatis genitus et postea eis
inuolutus. ubi erit: quantum ad penam
gehenne. ubi est quo ad miseriam
uite. ubi est: quo ad gaudium patrie.
Gen. xxxix. Cum ioseph a domina solici-
taretur de stupro: dominum sui beneficia
reduxit ad memoriam. Sic nos
cum ita concupiscentia nos irritat:
debemus christi beneficia ad memoriam
reducere ut sponsam est i. animam ui-
olamus. Gen. xxvii. Iacob pellibus
edorum nuda colla texit. presidens
collum pedibus edorum circumdedit qui
ad electionem de primordium peccata priora
ante oculos uersat. Aggeus. i. Poni-
te corda uestra super uias uestras. i. ad me-
moriam reducite que fecistis. Iere.
treni. iii. Scrutemur uias nostras et q-
ramus et conuertamur ad dominum. Gre.
Tunc uero uere uiuentes fuerint. cum ad
memoriam miserie mee reuocantur.
Recolentes quod fuimus: intelligere
debemus quod sumus. nec non miseriam dei
intelligit qui miserie sue memor
non fuit. nullum inuenitur delictorum
tale remedium sicut est continua
memoria.
ps. Sicut ceruus desiderat. Ceruus serpe-
ntem inficit et uenenum attrahit et
non moritur. inmo potius uetus-
tatem exuit et innouitatem induit.
Sic iustus diabolum inficit
et uitia perpetrata ad memoriam
reducit non ad delectationem. sed
potius ipsa flendo quiescit deuertere

hic exuit et novitate melioris vite
induit et sicut cervus post venenum fon-
tem desiderat sic iustus fontem vite e-
terne post compunctionem quam ha-
buit in recordatione peccatorum.
ps. 50 – peccatum meum contra me est semper.
exo 13 b erit quasi signum
deut 6 b sedebis ea in limine
6 d cumque interrogaverit te filius
6 e dices ei.
4 d Recordare que fecit dominus
8 a Recordaberis cuncti itineris
8 c Observa et cave.
8 d In qua erat serpens flatu
9 b Memento ne obliviscaris.
11 c ponite hec verba
11 c docete filios vestros.
11 c scribes eos super postes
31 d docete filios israel ut me
ysa. 43 e Reduc me in memoriam.
eze 6 e Recordabitis vias vestras.
exo. 13 a Memento diei huius in qua
Job. tela carnem radebat

De noticia peccati. cccxxxi.

Descende in babilone et ibi cura-
beris. i. in confusione peccati et for-
tior resurges.
ecc. 31 a Cogitatus presentie i. vetus-
tati peccati adducit sensum et
infirmitas gravis sobriam
facit animam.
ysa. 21 a et babilon dilecta mea po-
sita est mihi in speculum et miraculum.
Je. 31 c Confusus sum et erubui.
31 c postquam ostendisti michi egi penitentiam.
19 e Si converteris convertam te et cetera.
51 a fugite de medio babilonis.
nau 3 b omnis qui viderit te resiliet a te.
i. peccatum resiliet ab ea cito et perspi-
cere eminus odio extractionem
eph Omnia que arguuntur a lu-
mine manifestantur. a lumine. i.
ab illuminata luce sapientie. i. a del-
co vel aliquo visto manifestantur.
per confessionem.
Seneca. Inicium salutis est noticia
peccati. Qui n. peccare se nescit: corri-
gi non vult. ne quid plus reprehendas
oportet quod emendas.
trenus 3 a ego vir videns paupertatem

Quod frequens debet esse memoria
peccatorum ante commissionem vel fer-
vandam confusionem. cccxxxii.

Gen 1 a Congregentur aque
27 a affer michi duos edos.
38 Mittam tibi edum.
exo 17 b Cum [illegible] lacticis agrestibus.
17 d et [illegible] ligatis in paludis po.
leui 1 e caput eius torquetur.
num 16 d turribula affixa sunt altari.
deut 9 b ne obliviscaris quomodo ad iracundiam
iudic 1 d habitavit chananeus in me.

13 d tulit itaque mane edum
Re. 14 e qui occurrit ad pugnam.
14 d qui occurrit et stetit super phi.
Re. iiii. 20 b Iussit ysaac ut tollerent
Judit 13 b cumque evaginasset gladium.
est 8 e suspensus est aman.
Job. 10 a Indica mihi cur.
13 e Quantas habeo iniquitates.
pro 20 e lucerna domini.
31 c de longe portans panem.
ysa. 38 e Iussit ysaias ut tollerent
43 a dedi propitiationem tuam.
38 d Recogitabo.
Jer 2 d vide vias tuas in convallibus.
trenus 3 d Scrutemur vias nostras
eze 16 d et recordabor pacti.
osee 11 a In funiculis adam.
amos 9 d suscitabo tabernaculum david.
mach. i. 2 b et gaudium [illegible]
luc 13 b Dimitte illam et hoc anno.
ps. 37 – pone in thesauris abissos.
Job 6 b Que prius nolebat tangere.
ecc. 9 b de propitiatu peccatorum noli.
ps. – Cogitavi vias meas.

Quod debemus habere in memoria vitas et
exempla sanctorum ut eos imitemur. cccxxxiii.

exo 17 b Renes vestros accingetis.
27 c facies mensam de lignis.
leui 1 b subiciens in altari ignem
cant 3 d ferculum fecit sibi rex sa.
8 d Si ostium est compingamus
Jer 38 b ex veteribus pannis
ap. 11 e dicite [illegible]
Jobs 13 b exemplum n. dedi vobis.
cor. i. 11 a Imitatores mei estote.
eph 6 d calciate pedes in preparatione
mac 6 d Sumes aurum et argentum.

Quod debemus dominum habere in memoria
et in cogitatione sine contra eos qui dominum
obliviscuntur. cccxxxiiii.

Gen 20 e Succedentibus [illegible] postea.
deu. 8 b ne obliviscaris [illegible] domini.
11 c ponite hec verba mea.
37 d ponite corda vestra.
37 b oblitus es domini creatoris
40 b Non recedat volumen legis.
Josue 31 d docete filios israel ut me
tob 40 c Memor fui domini in toto corde.
pro 3 a In omnibus viis tuis cogita.
ecc 6 e Cogitatum habe in preceptis altissimi.
cant 8 c pone me ut signaculum
Sap 6 c cogitare ergo de illa sensus.
Jere 2 d Numquid obliviscetur virgo.
tob. 12 c filius [illegible]
osee 2 d ibat post amatores suos.
Sap 9 d Iusti et imperium [illegible]
8 b proposui ergo hanc adducere.
Re. i. 17 b obliti sunt domini dei sui.
ecc 29 d Mea amplificemus [illegible]
Jer 4 c domine omnes qui te derelinquunt.
trenus 3 b dum memor ero
ps. Circumdabant me [illegible]

De purgatione affectus [illegible] lectus a concupiscentiis [illegible] ociosis ad percipiendam contemplationem vel de mundicia sine qua nemo videbit deum.

Gen 4 a ex omnibus animantibus
19 c ascenderit vobiscum
8 b Clamavit moyses ad dominum
8 e egressusque a pharaone
12 e extende manum tuam
19 b vade ad populum et sanctifica.
29 a aurum et argentum.
leui. 11 e Nolite contaminare
13 d Qui cumque maculatus
14 a hic est ritus leprosi
14 a cum laverit homo vestimenta
14 e anima que comederit morticinum
21 d homo de semine tuo.
num 19 a precipe filiis israel.
19 b colliget vir mundus
21 b fecit ergo moyses serpentem
exo 14 e fugavitque iosue
Josue 3 e steterunt aque.
9 e solve calciamenta
Re. iiii. 5 a vade [illegible]
9 c descendit naaman et lavit
Job 9 e Si lotus fuero
12 a Quis potest facere
29 c ecce luna non splendet
39 a Quis dimisit onagrum
pro 2 e omni custodia
16 c custos anime sue
22 b Qui diligit cordis mundiciam
25 a aufer rubiginem de ar.
27 d Qui servat ficum
ecc 10 a musce morientes
cant 3 e en lectulum salomonis
4 c tota pulcra es.
Sap 1 a spiritus n. sanctus
8 e veni ad corpus coinquinatum
14 d Converte ad dominum.
38 a Sic parturientis
ysa 1 c lavamini et mundi
6 e volavit ad me
28 b Quem docebit scientiam
33 d Quis habitabit
40 a parate viam domini
29 b ut dicet [illegible]
47 a excutere de pulvere
47 e [illegible]
49 d viam facite
58 b dissolve colligationes
58 c Si abstuleris
62 e transite transite
Je 2 c et nunc quid tibi
4 a Si abstuleris offendicula
4 a novate vobis novale
4 b ventus urens
4 c lava a malicia
7 a numquid ergo spelunca la-
14 e custodite animas vestras
mal 3 a Ipse n. quasi ignis conflans

ex. 3 e eiuus ueritabatur
9 a bti mundo corde.
21 a et intrauit ihc in templum.
8 a lepsus ueniens
14 b Que procedunt de ore de corde.
luc 11 c Si oculus tuus fuerit s.
9 a piscatores autem descendant.
Johs 9 a vade et laua in natatoria.
12 b Qui locus est non in diget tu.
2 d cum fecisset flagellum
cor. i. 9 e expurgate uetus fermentum.
eph 43 d Renouamini spiritu mentis
act 14 b fide purificans corda eorum
fide mundans corda eorum.
apoc 21 d Ipsa uero ciuitas
ps. 90 — Cor mundum crea.
44 — Elegit a facie eorum gentes.
18 — Aleph. beati immaculati.

Qui in solitudine uacandum est studio sapientie et contemplationis uel de secreta quiete contemplationis siue de bona singularitate. cccxxxvi.

Gen. 17 a egredere de terra tua.
16 c Cumque inuenisset illam.
18 a Apparuit autem ei.
24 e factus est esau.
33 e transductis que omnibus.
32 b de puteo abrahe cum camelis. tam. ii.
33 e eodem ipso deambulabat. heb
16 b cumque uenisset agar angelus. psa
exo. 2 d Qui fugiens de egypto.
3 a cumque minasset gregem
8 e dominus dixit ad aaron.
8 e vitam tuum deserui .deut.
16 d Requies sabbati. Re. i.
19 a solusque moyses. ysa
tob. 3 c ad hanc noctem perexit. Jer.
3 d nunquam cum ludentibus. bar.
Judit 8 a erat autem iudit relicta eius.
9 a quibus ascendentibus
12 a et petiuit introiret.
Job 3 c nunc enim dormiens pru
33 c Semel loquitur deus ecc
8 c In horrore uisionis Jere.
11 e et haberis fiduciam luc
33 c per somnium Johs
39 a Quis dimisit onagrum. cor. i.
cant 3 e Egredimini
sap 9 d corpus quod corrumpitur .psa.
8 d in multitudine uidebor. gen.
ecc 11 b fili ne in multis pru
24 a Girum celi circuiui sola. cant
26 e Inspiciam omnes dormientes. dan
38 c Sapientiam scribe os
ysa 2 c Ingredere in petram act
6 a In anno mortuus est
21 b Super speculam domini.
26 e vade populus meus.
32 a et erit sicut qui absconditur. Re. ii.
40 a vox clamantis ecc
ier 31 d Dabo in solitudine
Ier 14 e non sedi cum consilio ludentium.

28 c Relinquo ciuitates
39 b apprehendere sedethiam
3 b Bonum est prestolari
3 b Sedebit solitarius et tacebit. nau
3 e Surgens ingredere et egredere. luc
6 b Qui cum daniel comperissent tim. ii.
Deus ii manifestauit eis.
2 d ecce ego lactabo
2 b effudit matathias et filii.
8 a Ductus est ihc in desertum.
9 d cum eiecta esset turba Gen
14 a Assumpsit ihc
6 c nemo potest duobus
9 e Quid turbamini et ploratis. exo.
4 e Ipse uero eiectis
2 a venerit fenices palestinam
3 b et ascendentes in montem. deu
4 e apprehendentes surdum de turba.
6 c venite deorsum.
3 c et uenerit ad domum.
19 a et querebat uidere Josue
9 b factum est cum esset solus par. ii.
6 b factum est in diebus illis esd. ii.
9 c factum est autem postquam ubi. Job
8 a ihc autem plenus spiritu sancto.
8 e facta est die egressus pru
4 b ipse autem se celebat.
2 a nemo militans.
13 b Qui animalium
89 — vacate et uidete cant
101 Simul factus sum ecc
48 et dixi quis dabit
ecce elongaui fugiens.
37 e ascende in montem istum. deut.
10 a Cum abieris hodie a me.
33 Regem in decore suo uide.
31 c Qui de somno suscitatus. psa
4 a Circumspice ierusalem ad orientem. Jere
exurge ierusalem et sta. bar

Qui hii qui corde inuisibilibus intendunt uisibilia negligunt res. cccxxxvii. eze Johs.

24 a anima saturata calcabit fauum. tim.
28 a Qui cupit locupletari etc. psa
31 d omnis qui comedit uuam.
17 c et nos filios hominibus
9 e In iudicium ego in hunc mundum.
7 e animalis homo non percipit ea.
7 e Stultitia est illi et non potest
71 — vir insipiens non cognoscet
3 a aperti sunt oculi amborum. pru
2 e aduersio paruulorum
6 b auerte oculos
13 a euerterunt sensum suum.
24 a Ceci uident. Sap
9 c Ceciderunt ab oculos. ecc

Qui pluribus intentus minor est ad singula sensus. siue de nimia occupatione. cccxxxviii.

Remanete in domino.
11 b fili mi ne in multis sint.
24 d qui conatur multa. ysa
Qui multiplicatur

9 c noli anxius esse in die.
33 b Qui in multis fatuus est.
38 b Qui minoratur actu
3 e plures fecisti negociationes
21 e attendite autem uobis. dnis
2 nemo militans deo.

De assidua meditatione sapientie uel legis diuine et eius meditatione siue quod talis meditatio utilis est. cccxxxix.

Gen 1 b posuit stellas in firmamento
16 c cumque inuenisset agar angelus.
24 b post obitum abrahe benedixit
exo. 2 d fugiens moyses de egypto.
16 b iste est panis
24 b facies uectes de lignis.
deu 6 a erunt uerba
11 c ponite hec uerba
17 e postquam sederit in solio.
8 a non in solo pane
Josue 1 b non recedat uolumen
par. ii. 31 a preceperunt et populo
esd. ii. 8 a attulit ergo esdras.
Job 31 e Quis michi tribuat
33 b Semel loquitur
pru 3 e Circumda eam gutturi
18 d Qui euitat deum
6 d liga eam in corde tuo
7 a liga eam in digitis
cant 4 d oculi eius sicut columbe
ecc 6 e Cogitatum habe
11 c Sta in testamento
23 e nichil dulcius
32 d Qui querit legem
39 a Sapientia antiquorum
14 e beatus uir qui in sapientia.
psa 21 b Super speculum domini
Jere 15 e Inuenti sunt sermones.
bar 4 a hic liber mandatorum
eze 3 a comede uolumen
Johs. 5 e Scrutamini scripturas
tim. 4 e Dum uenio attende.
psa 118 — Aleph. beati qui scrutantur.
Bet. In mandatis tuis exercebor
Gimel. Reuela oculos meos
He. da michi intellectum
Jod. manus tue.

Qui libenter debemus audire et inuestigare sapientiam. cccxl.

pru 1 a audiens sapiens sapientior.
8 e beatus homo qui audit
18 e qui prius respondit quam audit.
19 e non cesses audire fili doctrinam.
sap 6 c qui de luce uigilauerit
ecc 3 e Cor sapientis intelliget
6 e Si uideris sensatum euigila
8 b non despicias narrationem
11 b prius quam audias ne respondeas.
18 d ante iudicium para iusticiam
37 b In multis esto quasi inscius
ysa 1 c querite age pupillo.
4 c Apperi dulcius est capitulis prima

. 11 . c no nocebunt & no occident.
. 14 . e no z pls sapiens.
. 38 . e de mane usq ad vesperam.
. 40 . c erigit mane mane erigit.
Si audieris me
no ingressus scribe.
. 27 . d Surdi audite
Iere . 6 . c State sr vias vias
As cende lilium.
bar . 3 . b Disce ubi sit sapiencia
. 3 . d Ibi fuerunt gigantes
osee . 4 . b Quia tu scientiam repulisti
. 4 . d Ipsi cum meretricibus
zac . 13 . e et induit scapulam.
mt . 12 . c Viri niniuite
. 12 . d Regina austri
luc . 11 . c Regina austri
act . 8 . d putas ne intelligis
iac . 1 . d Sit ois ho velox

De no legendo & meditando que rendo est contemplaco sapie. cccxli.

Rom . 2 . b dabis qui doming
sap . 9 . a Dixi ex totis precordiis.
eccus . 39 . e fili concupiscens.
. 51 . e Cum adiunior sum.
. 51 . c Colluctata est
Iac . 1 . a Si quis vestrum indiget.
ps . 42 . Emitte lucem tuam de alto.
. 118 . Gimel. Revela oculos.

De p dilectionem dei precipue conuetur hec gra . cccxlii.

Iob . 36 . e Annunciat de ea.
sap . 6 . e facile videtur
ecc . 1 . b Secundum datum suum.
. 1 . b Qui timentes dnm diligite.
. 24 . b transite ad me.
Iohs . 14 . d qui ad diligit me

De gra contemplacois sapie no humana virtute adquiritur sz adb donatur . cccxliii.

Iob . 37 . c Spc est in hominibus
. 28 . e absondita est.
. 36 . e ecce deus magnus.
. 34 . e Digne eum
ecc . 1 . d Dixi sapiens
. 1 . d Alta pfunditas.
. 8 . e et intellexi qd omium.
sap . 9 . e Cogitacones mortalium.
. 9 . e Difficile estimamus
mt . 1 . b Si ergo uos no satis.
cor . 1 . 12 . a Unicuiq datur.

De duplex & virtus vite contemplacoi que est porcio marie. Inflammat enim affectum p dei dilectonem & illuminat intellectum p inuisibilium cognoicionem . cccxliiii.

Rom . 7 . b obsecro ut fiat
Iob . 12 . a lampas contempta.
. 28 . a ht argentum venarum
cant . 8 . c lampades eius
sap . 8 . a Doctrina . n . disciplina dei.
ecc . 1 . b Qibz non apparuit
. 28 . e aurum & argentum
. 22 . a eplr sol exurens.
ier . 20 . c et factus in corde meo.
mal . 3 . e orietur nobis
Iohs . 4 . d Iohs erat lucerna.

cor . 1 . 8 . a Si qs autem existimat.
eph . 3 . e In caritate radicati.
actus . 7 . a Et apparuerunt illis.
apoc . 3 . e Suadeo & eme aurum.
ps . 38 . Concaluit cor meum.

De multiplex & solacium divine sapie sine e sacre scripture in quacuq tribulacione iocou ul extioru . cccxlv.

Gen . 22 . a temptavit dns abrahe . lv .
. 27 . a Quasi ad lienos
. 27 . c Auertitq eos.
. 28 . b apud quecuq
. 28 . c et ille clemens.
. 29 . a no se poterat ult . gn .
exo . 1 . b Quantoq opprimebat.
. 10 . d Nolite timere
Iudit . 3 . a hee sunt gentes.
re . iii . 6 . b Nolite timere.
paln . 32 . b . nolite timere.
. 3 . e H. Cum esset ht omis.
. 3 . c Hanc aut temptacionem.
Iob . 4 . a Nunquid consideristi.
. 4 . d Si bona.
. 11 . e Si iniquitate
. 27 . e Si tenses filii.
ecc . 2 . a fili accedens
. 2 . a Qm i igne pbatur aurum
. 27 . a vasa figuli
ier . 30 . c te aut no faciam.
. 30 . d obducam enim
mac . 1 . 2 . b Qs confisi in petrum potan.
mac . ii . 6 . b et . n . multo tempore.
Iohs . 16 . e In mundo pssuram.
. 16 . d vos aut contristabimini.
Ro . 5 . a Si . n . contemplatum.
. 8 . e existimo enim
. 8 . e Quis nos separat
. 15 . a Nemo vestrum.
. 15 . a Quecuq scriptura sr.
cor . 1 . 10 . b fidelis aut
. 11 . e Dum iudicamur
cor . ii . 12 . b Sufficit tibi.
. 4 . e Licet is qui foris
Id . n . qd in presenti
. 4 . a Sciunt . n . qm
. 5 . a exhibeamus nos met ipos.
. 8 . a In multo experimento.
heb . 11 . d Quid ad huc dicam.
. 12 . a Recogitate
. 12 . b omis disciplina
. 13 . a Ipe . n . dixit ne te desera.
act . 14 . e pmultas tribulacones.
pet . 1 . 4 . e hec est . n . gratia.
. 4 . e Xpo passus.
. 4 . d Karmi nolite.
. 4 . e Deus est omis gre
apoc . 1 . b Princeps i tribulacoe
. 2 . b ecce missurus est
. 2 . d vincenti dabo
. 3 . a Qs vidit
. 3 . c tenete qd habes.
. 3 . e Qs vidit.
. 4 . a nolite nocere.
. 7 . e hii sunt qui venerit
. 7 . e et scriu & plurum.
. 21 . b Qs vicerit possidebit.
ps . 14 . Disciplina tua ipa me do.

. 89 . letati sumus p diebz.
Dns custodit te.

De multiplici guidacoe laconis sapie . ce satiat & dit & qd & precipua . cccxlvi.

Gen . 2 . a No plueret
. 2 . c et fluuius egrediebatur
. 14 . d foderunt invenerunt.
exo . 15 . d tulit qs populus
. 16 . b Iste panis
num . 20 . a Dne ds audi clamorem.
re . iiii . 4 . a Iuit itaq mulier
Iob . 28 . c no ad equabitur
ps . 19 . e lux oculorum
. 8 . a principium sapie
. 9 . a Sapia edificauit
. 14 . a Sapia edificabitur.
. 14 . b Stride sapientes
ecc . 1 . c Sapia confortauit.
. 11 . e Dulce lumen.
cant . 9 . e Melior & sapia
. 4 . e puteus aquar.
sap . 8 . d est . n . in illa.
. 1 . d vapor . n . est.
. 1 . e amicos dei.
. 8 . a Et adiusticiam.
. 8 . d Ipse hed
. 8 . d no . n . ht amaritudinem.
. 16 . d p quibz angelor.
. 6 . d Qm dignos
. 9 . a Et si quis fuir.
. 9 . e Nam p sapiam
ecc . 9 . d letificabit eum.
. 19 . c Spc . n . eius sup mel.
. 20 . d Musica & vinum
. 21 . b letatum & cor.
. 8 . b Sapia filius
. 3 . a filius sapiente
. 6 . c filii eminentie
. 15 . a Cibavit illum
. 24 . a Comparate nobis.
ps . 98 . e et erit qs excus un.
. 51 . d aperiam
luc . 11 . d lucerna corporis tui.
. 10 . e Maria optimam.
Iohs . 4 . b Qs aut bibit.
. 4 . d Qs credidit in me.
cor . 1 . 2 . b Sapiam loquimur.
col . 1 . a Ideo & nos ex quo die.
heb . 4 . e p sforo & solidius alz
ps . 101 . Qs emittis fontes.

Contemplaco & libera mentis p spicaco i sapie spectaculo cu ad miracione suspensa . cccxlvii.

Huius quatuor sunt gena. Primum consistit i imaginacoe & sedm ymaginacionem tm formatur. In quo quicquid . v . sensibz pr & imaginatur percipitur. officio imaginacionis repsentatur intelligencie. Sedm consistit in imaginacione sz sedm roncm. In quo sensibilium etiam ordo. de ipsi utilitas. vanitas & etia visibilium i in visibilium considerantur. Tercium i racoe vsatur sz sedm ymaginacoem i quo p collacionem sensibilium ascendit ad cognicionem inuisibilium.

iiii. Quartum consistit in ratione secundum
intelligentiam qua reflexio in se ra-
tio invisibiles scilicet creatas et creatorem
invisibilia in consideratione ad ducit.
v. Quintum consistit super racionem
non tamen preter racionem in quo dei in-
visibilia maxime que ad divinitatem
eterne pertinent in contemplatione
adducuntur que licet ratione integre
comprehendi et investigari non possunt
vel non valeant eius tamen attestatio-
nem cognite ad mittunt. Sextum
est secundum ratione et contra vel preter ratio-
nem in quo invisibilia dei maxime
que ad personarum distinctionem pertinent
et originem et ad unionem verbi cum
humana natura que videntur omnem
novam rationem calcare et confundere tamen
tantum. Ad primum pertinent sacre
historie et testimonia scripture
que ad sensibilium simplicem
et pro imaginariam considerationem
nos intendunt. cccxlix.

Gen. [.] a Suscipe celum.
eccli [.] a harenam maris
[.] c memor ero
[44] a laudemus viros
dan [3] d ecce quasi una stella.
[3] d benedicite sol et luna.

Ad secundum.

Gen. 1 a fiat lux.
Job 38 a ubi eras quando ponebam.
Prov 8 d nondum erant abissi.
Sap 7 c ipse enim dedit

Ad tertium pertinent mistice et mo-
rales et anagogice expositiones in qui-
bus invisibilia per visibilia indi-
cantur preter plura scripture testi-
monia. cccxlix.

Mt. 13 b vos ergo audite parabolam.
Ro 1 c invisibilia dei
Sap 13 a a magnitudine dei.
Job 12 a iumentum interroga.

Ad quartum de insensibilibus sive aliqua
testimonia ponimus de univer-
sis. ccl.

Job 25 a potestas et timor.
38 a cum me laudarent
Sap 3 a iustorum anime in manu
dan 7 b milia milium
Mach ii. 10 e sed cum vehemens
11 a aliquis pro tempore.
Luc 2 b et facta est cum angelo
Mt 26 d an putas quod non
Ro. 8 e existimo quod non sunt condigne
Cor. i. 4 c quia spectaculum
Col 1 e sive throni sive dominationes.
2 d expolians principatus.
Eph vi. c non est colluctatio
Apoc. 4 a et in circuitu sedis.
5 b et vidi et ecce in medio.
7 c post hec vidi turbam magnam.
7 a post hec vidi iiii angelos.
14 a et ecce agnus stabat.
Psa. 67 — Currus dei decem milia.

benedic anima.
148 laudate dominum omnes angeli

Contra sapientes huius mundi. ccli.

Job. 5 c Qui apprehendit sapientes.
Prov 26 b vidisti hominem sapientem.
eccli Cunctos insipientes
Ysa. 33 d ubi est litteratus
Jer. numquid non est ultra.
Abdi. 1 b perdam sapientes de idumea.
Cor. i. 1 c perdam sapientiam.
3 e Sapientia huius mundi.

Quod non est sapientia ubi peccatum regnat. cclii.

Gen 37 e fera pessima devoravit.
Exo. 9 d pluit dominus grandinem
10 c induxit dominus ventum urentem
Num 21 b nec est panis
24 a dixit homo cuius obturatus est.
Re. v. 8 a terram cum seminaveris sa.
Reu. 11 a huius itaque coepit salo
Job. 20 c panis eius in domo illius.
eccli 13 c ante mortem benefac.
18 c nonne ardorem refrigerabit.
Ysa. 97 Ecce dies veniunt.
3 a auferet dominus a ierusalem
48 b pro eo quod abiecit populus.
58 c frange esurienti.
eze 8 d argentum eorum et aurum.
Joel 1 a Residuum eruce.
1 e computruerunt iumenta.
agge 1 a domus ista deserta.
Psa. — omnem escam abhominata.
— omnis sapientia eorum devorata est
— Signa nostra non vidimus.
— tu dirupisti fontes.

Contra virum stultum sive de stultitia. ccliii.

Re. i. 25 e non ponat oram.
Job 5 a virum stultum interficit
5 a vidi stultum firma
Prov 10 a filius sapiens
12 c fatuus statim indicat
15 a Responsio mollis
26 a ne respondeas stulto.
26 a Responde stulto iuxta stultitiam.
29 b totum spiritum suum
eccl 7 b sicut sonitus spinarum.
eccli 22 a qui docet fatuum
22 b cum dormiente loquitur
22 c arenam et salem.
25 a vel spes odivit
33 a precordia fatui quasi rota.
Ysa 32 a cor stultorum intelliget
32 b stultus fatua loquitur
Mt 5 b vos estis sal terre.
25 a fatue virgines
Ps. x. 91 vir insipiens non cognoscet.

Quod expoliandi sunt egyptii ut di-
cantur hebrei. ccliiii.

exo 3 b Suscepit mulier et viri.
11 a postulet vir ab amico suo.
18 e Moyses ad generum ietro.
deut 9 e si quis autem ligna
Re. ii. 8 b tulit david arma
Par 6 c Sumens aurum et argentum.
Mach i. 3 b Gladium apollonii.

Reg iiii. 1 a Numquid non est deus in israel.
actus Paulus gloriabatur se dedisse.
num 31 Si egressus fueris ad pugnam.

Contra eos qui scientiis inherent
scientiis. cclv.

Gen 24 d eliezer servus abrahe dixit
26 c ysaac precepit puteos fodere.
26 d dominus apparuit ysaac in ber.
exo 7 c virga aaron devoravit.
33 e filii israel non poterant
Levi 22 a homo de semine aaron.
deut 31 b leges verba legis huius
31 c filii quoque eorum.
17 e postquam sederit in sede.
Judic 12 b dic ergo sebolech.
Re. i. 17 d david abiecit arma.
Re. ii. 3 d Joab occulte interfecit
Re. iiii. 22 c Sed cum audisset iosias verba.
Par. ii. 17 c docebant populum in iuda.
Re. iiii. 5 b numquid meliores sunt abana.
Esd. ii. 13 d Sed in diebus illis.
Prov 18 a occasiones querit qui vult
20 c suavis est homini panis mendacii.
Ysa 19 e ad tarentem salire de.
22 b destruxisti domos.
29 a et erit quasi phitonis.
44 a Qui et apprehendit argentum.
Jer. 2 b duo mala fecit populus
2 c Quid tibi vis in via.
8 e numquid dominus non est in syon.
8 e numquid resina non est.
9 a docuerunt linguam suam.
Mt 12 e Regina austri
Luc 8 d mulier erat in fluxu
Johs 3 e Qui de terra est de terra loquitur.
3 e quem misit deus verba dei.
8 d qui ex deo est verba dei.
Jac 3 d numquid potest fratres mei ficus
3 e Non est ista sapientia
Jo. i. 2 d Si fuissent ex nobis
4 a Ipsi de mundo sunt.
4 a Qui novit deum audit
eze 3 a loqueris verba mea ad eos.
Cor. i. 1 d Stultum fecit deus.
Pa lex domini immaculata.
104 — Dedit illis regiones
beati qui scrutantur
narraverunt mihi iniqui
Absconsa sunt mihi

De consulente alios sive de consilio. cclvi.

Gen. 27 a nunc ergo fili.
28 a noli accipere coniugem.
exo 18 e Quod cum audisset
Tob 4 a audi fili mi.
Prov 20 d cogitationes consiliis.
27 b unguento et variis
eccli 32 e vir consilii non disperdet
32 e Sine consilio nil facias.
38 d ante omnia opera
Mach i. 2 d et appropinquaverunt dies.

De consilio sumendo sive querendo a sapientibus
vel non recipientibus sana consilia. cclvii.

Re. i. 20 d et consuluit david.
Re. iiii. 12 b Reddit rex
Par. ii. 25 d Igitur amasias.
Tob 4 e Consilium

Job 12 c apud ipsum
18 a arctabuntur consilia
Prov 1 e comedent ergo
8 b ego sapientia habito
8 b meum est consilium
11 b ubi non est gubernator
12 d via stulti recta
12 d dolus in corde cogitantium
15 d dissipantur cogitationes
13 b inter superbos
13 d astutus omnia agit
19 d audi consilium et suscipe
24 a cum dispositione
ult. b quesivit lanam
25 a causam tuam tracta
Eccli 6 a multi pacifici
8 e cum fatuis ne consilium
8 e coram extraneo
8 e non omni homini
11 d non omnem hominem
19 b amico et inimico
32 e vir consilii
32 e fili sine consilio
37 c cor boni consilii
37 d ante omnia opera
Math. 2 e et ecce simon
5 e inde illa occiderunt

Contra pravorum consilia. cclviii.

Job 5 c qui dissipat cogitationem
5 c consilium pravorum dissipet
12 d adducit consiliarios
18 a precipitabit eum consilium
Ysa. 42 d dissipabo et absorbebo
44 e convertens sapientes
59 a conceperunt laborem
59 a ova aspidum
59 a cogitationes eorum cogitationes
47 e defecisti in multitudine
Cor. i. 1 d perdam sapientiam
3 e comprehendam sapientes
Joh 11 d collegerunt pontifices
Psa. 32 — Dominus dissipat
cogitaverunt consilia
et cogitationes eorum
comprehenduntur in consiliis
Dominus scit cogitationes

Contra tacentes veritatem cum nocent ad consilium vel capitulum. cclix.

Gen 37 c Audiens hoc ruben
37 c non interficiamus joseph
Reg. 22 b ne loquaris ita rex
Judit 5 a achior dixit si dignaris
Math 27 b pilatus accepta aqua
Luc 23 a nichil invenio
Joh 19 a in eo nullam causam
Actus 5 d surgens gamaliel
5 e discedite ab hominibus
23 b nichil mali
13 a contra dicentibus

De veritas aliquando occultanda est et tacenda. cclx.

Gen 12 c dic obsecro quod soror mea
20 a dixit abraham de sarra
Tob 12 c sacramentum regis abscondere
Prov 25 a gloria dei est celare verbum

20 d et qui revelat misteria

De oratione et eius efficacia. cclxi.

Exo 14 d dimitte me
viii. ix. 10 Moyse orante cessaverunt plage
17 d cum levaret moyses manus
32 b moyses autem orabat dominum
Num 16 a moyse orante terra deglutivit
21 a orabat moyses ad dominum
12 e curavit lepram marie
Josue 10 b orando fixit solem et lunam
Reg. i. 1 c effudi animam meam
1 e et oravi et dedit dominus sa.
1 b porro anna flebat
7 c ne cesses pro nobis
12 e et clamavit samuel
12 e absit a me hoc peccatum
Reg. iii. 17 a elias claudit celum
17 e elias mortuum resuscitat
18 d ignis devoravit holocaustum
3 b dabis ergo servo tuo
Reg. iiii. 4 d heliseus mortuum suscitat
20 a vitam addidit ezechie
20 b reversus est sol x lineis
Par. ii. 20 a josaphat autem
32 d oraverunt ezechias et ysaias
32 d misit angelum
32 d ezechias oravit et de.
ult. e domine deus omnipotens
Esdra. 10 a sic ergo orante esdra
Tob. 3 a tunc tobias ingemuit
3 b ad hanc vocem pervenit
4 e omni tempore benedic
12 c bona est oratio
Judit 4 d scitote quoniam exaudiet
6 d omnis populus cecidit in faciem
6 e finito fletu
9 a judith ingressa oratorium
13 a stetit quoque judith orans
13 b abscidit caput olofernis
Hest. 6 d domine rex
Sap 18 e vicit autem turbas
Eccli 7 c et invocavit
18 b non impediaris
35 e oratio humiliantis se
37 d in his omnibus
ult. c quesivi sapientiam
Ysa 53 e et pro transgressoribus ro.
38 a vitam addidit ezechie
Bar 2 b exaudi domine
Dan 2 b oravit cum sociis
3 b in animo contrito
6 e tribus temporibus in die
13 d exclamavit susanna
Zac. 10 a petite pluviam a domino
Mach. ii. 6 e domine qui habes sanctam scientiam
15 d manu quidem pugnantes
Math 6 a cum oratis
6 a sic ergo orabitis pater
7 a petite et dabitur vobis
14 d dimissa turba
17 e hoc autem genus
5 e orate pro persequentibus
Luc 18 a docebat eum quoniam oportet
22 d factus in agonia
23 d pater dimitte
6 d factum est in diebus
21 e vigilate
1 a ne timeas zacharia
Ro 1 a testis enim michi est deus
12 d orationi instantes
Col 4 a orationi instantes
Thess. i. 5 e sine intermissione
Tim. i. 2 a obsecro
Act 1 c hii omnes
7 e stephanus orat videntibus
7 e domine ne statuas
9 d petrus eiectis omnibus
9 e tabitam suscitat
10 e orationes tue
Jac 1 a si quis vestrum indiget
ult. e infirmatur quis in vobis
ult. e multum enim valet
5 e oratio fidei salvabit infirmum
Psa. — Cum invocarem
— sitivit in te anima mea
— exaudi deus orationem meam cum deprecor
63 — exaudi orationem
118 — clamavi in toto corde
140 — dirigatur oratio
141 — effunde in conspectu eius
Reg. ii. 22 a ad deum meum clamabo

Quod prius preparanda est mens ut sit oratio fructuosa. cclxii.

Reg. iii. 8 exemplum de oratione salomonis
Reg. iiii. 20 a ezechias avertit faciem
Judit 9 a ingressa est judith
Prov 15 e longe est dominus ab impiis
Sap 1 a quoniam invenitur ab hiis
Eccli 18 d ante orationem
35 a qui conservat verbum
35 a deprecatio pro peccatis
35 d oratio humiliantis se
Averte te a delicto
Ysa. In vocabis et dominus exaudiet
Jonas 3 c populus ninive credidit
Psa. — voluntatem timentium se

Quod turbulente cogitationes abiciende debent ab oratione. cclxiii.

Gen 15 c Descendebant volucres
Math 6 a tu autem cum oraveris
14 d dimissa turba ascendit
Luc 5 b sedebat in deserto
5 b ecce viri portantes in lecto
Mar 6 d cum dimisisset eos
11 c eiecit ementes et vendentes
Joh 2 c eiecit ementes et vendentes

Quod petendum sit in oratione. cclxiiii.

Josue 15 c De peticione are
Reg 2 c faciat dominus hanc mulierem
Tob 4 e omni tempore benedic
Prov 30 a Duo rogavi te
Eccli 38 b fili in infirmitate
18 d non impediaris orare semper
Math 6 e querite primum regnum dei
24 d orate autem ut non fiat fuga
26 c abiit et oravit tertio
Mar 13 c orate ut non fiat fuga
14 b et oravit eundem sermonem
Luc 6 d spiritus adiuvat infirmitatem
Cor. i. 1 a cum omnibus qui invocant

tes. i. 5 . e Sine intermissione
Iac 1 . a Si quis vestrum indiget.

Quod orandum sit cum lacrimis. cclxv.

R. i. 1 . b Cum esset anna amaro animo.
Tob 3 . b Filia raguel in oratione persistens cum lacrimis. Glo. oratio deum lenit. lacrima cogit. hec ungit illa pungit.
12 . c quando orabas cum lacrimis.
12 . c bona est oratio cum ieiunio.
Iudit. 8 . c Quia patiens est dominus
ysa. 38 . a Audivi orationem tuam.
Ps. 79 — Cibabis nos lacrimis
101 — potum meum cum fletu.

De instancia orationis. cclxvi.

parali. 20 . a Iosaphath autem timore.
Iudit. 4 . d Scitote quoniam exaudiet d.
Eccl. 18 . d Non impediaris semper orare.
luc. 6 . b factum est in diebus illis
18 . a oportet semper orare
eph 6 . d per omnem orationem.
col. 4 . a orationi instantes.
tes. i. 5 . e Sine intermissione
tim. i. 2 . c volo ergo viros
Iac 5 . e Multum valet deprecatio.

Quod aliena oratio utilis est. cclxvii.

esd Rogent pro salute regis.
8 . b orate dominum ut auferat
8 . b Statue michi quando deprecer
12 . a Si autem minor est numerus.
17 . d Cumque elevaret moyses manus.
Mach 15 . d patribus apostolorum sanata est fr.
Memores estote
luc 4 . d patribus apostolorum sanata est socrus petri.
phil 6 . e orantes pro me
Iac 5 . c orate pro invicem.
5 . e elias homo erat
5 . d Infirmatur quis in vobis.
Ps. 105 — et dixit ut disperderet eos.

Quod dominus non exaudit peccatores. cclxviii.

Iudic. 10 . d peccavimus et cetera dereliquimus.
10 . d Non addam ultra
2 . e afflictorum gemitus
Iob 8 . e Spes ypocrite
prov. 1 . d Cum irruerint super vos.
15 . e longe est dominus ab impiis.
21 . d Qui obturat aurem suam.
28 . b Qui declinat aurem suam
Eccl 34 . e Qui baptizatur a mortuo.
ysa 1 . e Cum multiplicaveritis
Ier 11 . c Clamabunt ad me et non exaudiam.
Eze 8 . e Cum clamaverint
7 . e angustia superveniente.
Mich 3 . a Tunc clamabunt ad dominum.
Osee 5 . c In gregibus suis.
Mt 7 . d Non omnis qui dicit domine
Iac 2 . a ligatis et religatis

De cita dei exauditione. cclxix.

Gen. 27 . Cum iacob patri manus [illegible].
R. ii. 12 . b Dixit nathan ad david.
12 . b Dixit david peccavi domino.

Sap. 6 . c Preoccupat qui se concupiscunt.
ysa Antequam clamant ego exaudiam.
luc 15 . d cito proferte stolam primam.
Ps. 9 — preparationem cordis eorum
31 . Dixi confitebor adversum me
33 . Oculi domini super iustos
14 . Nec memor ero nominum.

Quod dominus super id quod petitur dat.

R. iii. 3 . ex. quod salomon petiit scientiam
luc 1 . b ex. quod zacarias rogavit.
1 . b Item non solum ei loquela est restituta sed prophetica.
Mt 9 . ex. de paralitico domino oblato.
6 . e Querite primum regnum dei.
cor. ii. 9 . c Qui autem ministrat semen seminanti.

Quod infatigabili instancia sine suspensione querenda est dei cognitio. cclxxi.

Aug. Aug. in libro ultimo de trinitate capitulo ultimo. ad hanc regulam fidei scilicet quod deus trinus est et unus. dirigens intentionem meam quantum potui. quantum me posse me posse fecisti quesivi te et desideravi intellectu videre quod credidi et multum disputavi et laboravi domine deus meus. una spes mea exaudi me. ne fatigatus nolim querere te sed queram faciem tuam ardenter semper. Idem .xii. capitulo .vii. autem. Quam mens quantum se extendit ad id quod eternum est tanto magis informatur ad imaginem dei et propterea non est cohibenda ut se inde contineat attemperet. Ideo vir non debet velare caput suum.
Gen 32 . e vidi dominum
exo 33 . e ostende michi gloriam tuam.
Iob 7 . d Quam ob rem elegit suspendium.
11 . d Si iniquitatem
35 . a Suscipe celum.
39 . a Quis dimisit onagrum.
39 . d Numquid ad preceptum tuum.
ysa 32 . d gaudium onagrorum.
Ier 51 . d qui fugistis gladium.
cor. ii. 3 . e nos vero omnes.
phil 3 . e nostra autem conversatio
col 3 . a Igitur si consurrexistis
heb In invisibilem enim
Ps. — Mane astabo
— providebam dominum
— Tibi dixit cor meum
— Quam abscondisti me tab.
— Illustra faciem tuam.
— Intellectum tibi dabo
— Accedite ad eum
— Gustate et videte
— Oculi mei.
— Inebriabuntur
— Hec est generatio
— Sitivit anima mea ad deum fontem.
— Introibo ad altare
— Vacate et videte
— Sitivit in te anima mea. quam multipliciter.
— Cogitavi dies antiquos.
— Qui sedes super cherubim
— Domine deus virtutum
— Quam dilecta tabernacula
— Miserere mei domine quoniam ad te.
— Preoccupemus
— Introite in conspectu
— Letetur cor querentium
— Ad te levavi animam
— Super flumina babilonis

Non plus sapere quam oportet sapere vel de investigabili dei excellentia sine cogitatione sive contra stulte et presumptuose scrutantes celestia et de eo quod nemo audet perscrutari iudicia dei. cclxxii.

exo 12 . b non comedetis ex eo crudum.
12 . e nec os illius confringetis
19 . c omnis qui tetigerit montem.
Iob 5 . d Qui comprehendit
11 . a forsitan vestigia
26 . e ecce hec ex parte.
36 . d Deus potens
36 . e ecce deus magnus
37 . e Ideo timebunt
9 . a vere scio quod ita sit
[illegible] est audita
prov. 14 . a Querit derisor
25 . c Mel invenisti
25 . e Sicut qui mel.
26 . c vidisti hominem
22 . a Ne transgrediaris terminos.
23 . a Quando sederis ut comedas
23 . a Noli laborare ut diteris.
23 . a Ne erigas oculos.
28 . e Qui confidit in corde.
30 . c Qui vehementer emungit
Eccl 1 . d hanc occupationem
2 . e homini bono in conspectu suo
3 . b vidi afflictionem
7 . c Noli esse iustus multum
7 . d cuncta temptavi in sapientia dixi.
8 . e et intellexi quod omnium
10 . d labor stultorum
cant. 6 . a Averte oculos.
8 . e fuge dilecte mi.
Sap. 1 . a Sentite de domino.
Eccl 7 . a Noli te iustificare.
3 . d Altiora te.
43 . e benedicentes dominum.
ysa 33 . d Ubi est litteratus.
38 . d attenuati sunt oculi.
55 . e hec dicit dominus
47 . e Sapientia et scientia
47 . e defecisti in multitudine
viri sublimes ad te.
40 . e Deus sempiternus dominus qui creavit.
53 . c generationem eius quis enarrabit
Ier 49 . b Numquid non est ultra
Eze 7 . d Argentum eorum.
Amos 1 . a Super tribus sceleribus.

Jo . 19 . d os nõ minuetis
Ro . . Dicentes . n . se eẽ .
. 12 . a nõ plus sape
cor . 1 . 2 . d Scriptum ẽ . n . pdam .
. 12 . e animalis aut homo .
Psa . – Scrutati sunt iniquitates
– accedit homo ad cor altũ .
– omnia ossa mea
– memor fui dierum

De stupore et coplanctum . cclxxiii .

ecc . 7 . a et uidi et cecidi .
dan . 8 . d Cumque uenisset
. 8 . e et ego daniel
. 10 . b ego aut relictus
. 10 . d Dñe i uisione tua .
ac . 14 . a et audientes discipuli .
luc . 1 . a aperuit autẽ zacarie
cor . 4 . d siue . n . mente excedim9
. 12 . a scio . n . hoiem
act . 10 . b pentibz aute illis
. 22 . a factum ẽ eunte me
. 22 . c factum ẽ reuerti .
. 26 . b die media
Psa . 30 . – ego dixi in excessu . – iii .

De suspiriis et desideriis . cclxx

Gen . 29 . e bndictiones patris tui .
Job . 3 . e anteqm comedam suspiro .
. 31 . e Quis michi tribuat ut .
ecc . 18 . d Qui eduxit me ad huc .
ysa . 26 . b aia mea desidauit .
. 81 . d egeni et paupes querunt .
. 43 . a desideratus eum .
dan . 9 . d vir desideriorum
phil . 1 . e Coartor autem .
Psa . – Quemadmodum
De fecit in salutare
Sitiuit . Defecerunt oculi .
Quot sunt dies serui
os meum apui

De cantu sine laude di . cclxxv .

tob . 12 . b bndicite dnm celi .
ecc . 83 . e bndicentes dominum ex .
. 62 . c Danti michi sapiam
ysa . 83 . c laude mea infrenabo te .
. 83 . d poplm istum i formaui m .
. 36 . a expgiscimini et laudate
. 36 . a anima mea desi .
. 31 . d si queritis querite .
. 38 . e Dñe saluum me fac .
osee . 62 . b Reddemus deo uitulos .
apoc . 10 . vidit ihẽs stantes sup ma .
Psa . – Bndicam dnm
– Qui timetis dnm
– laudabo nom dni cum can .
– bonum ẽ confiteri .
– os meum apui .
– venite exultem9 .
ecc . 19 . b nõ speciosa laus
. 38 . a dedit hoibz sciam altissimi .
hebr . 13 . c p ipsum g offeram9 hostiã .

ad gras siue qd grati sumus deo .

eph . 5 . c gras agentes sep p . cclxxvi .

Cor ingratitudinem de beneficiis dei . cclxxvii .

deut . 32 . b In crassatus ẽ dilectatus .
R . 1 . 24 . d exm de nabal inter fcõ a dño

Par . ii . 38 . c nõ ẽ recordatus
hest . 8 . b noctem illam rex duxit .
. 8 . b qua qp hac fide honorat .
Job . 28 . e dedit ei dns locum penitencie .
ecc . 9 . e Ciuitas parua
. 9 . e In uentus ẽ i ea uir paup .
sap . 16 . e in grati . n . fides tanqm
ecc . 29 . c gram fide iussoris
. 29 . c Repmissionem fugit .
. 29 . c In gratus sensu derelinqt
ysa . 29 . b ve qui condicit fcõri suo .
Jer . 9 . b saturaui eos .
. 4 . e magnificati et ditati sunt .
osee . 2 . b dedi ei frumentum et uinum .
. 4 . e ego erudiui et confortaui
. 13 . b ad impleti sunt et saturati
mich . 6 . a ve in qr fcõs sum .
ch . 18 . e Serue neqm omne debi .
luc . 14 . c nõ ne . x . mundati sunt .

De intencione orantis et qr clericos in deuote et irreuerenter psallentes dno et sincopantes et pendentes uerba domini . cclxxviii .

cor . ii . 8 . b legerunt i libro dni distincte .
. 1 . e obsecro dne sit auris tua .
ecc . 4 . b nõ iteres uerbum i tua oratione .
paul . Cantantes et psallentes i cor . iiii .
ecc . 39 . e In oi corde et ore col .
ysa . 29 . c populus iste ore suo et labiis .
Jer . 28 . b maledictus qui facit
ch . 14 . b popls hic labiis
luc . 9 . c fcõm ẽ dum oraret
eph . 6 . e orantes oi tpe
pet . 1 . 8 . b vigilate i oronibz i stantes .
. 4 . c Sobrii estote et uigila
Psa . – lingua mea meditabitur
– eructauit cor meum
– Respice i me et miserere m .
– os iusti meditabitur
– os meum aperuit
– Seruite dno in timore .
– Vba mea auribz
– psallite sapienter .
– bene psallite ei in uoci .
– psallam nomini tuo altis
– psallite dno qui habitat .
– psallite deo nõ psalli .
– In te cantacio mea
– Repleatur os meum laude .
– psallam tibi in cythara
– eructabunt labia mea .
– Bonum ẽ confiteri dno
– Cantabiles m erant
– Deo nõ sit iocunda
– fiant aures tue in ten .
– In conspectu angelorum
luc . Redde rõm uillicacionis tue
Ber . Doce nos potius ista cupiditas qualiter dno debitum soluere debeam9 . vt soluamus ploco . tempe . modo . ponde et mensura sit i huis nobis uolumus satisfieri . alioquin ponds et pondus abhoiabile ẽ apud deum . Vnde nos fres moneo puro ac strenue diuinis intersse laudibz . pure ut nil aliud dum psallitis qm qd . psallitis cogitetis . Salubria sed magnificibus uoluntatibus . H nõ solum mit psallencium mentes reuoluant . Spt sanctus ista bona nõ recipit quicquid qm debes neglecto eo debes optulerit strenue quidem sic reuerent . ita alacter domino assistant . nõ pigri nõ sompnolenti nõ ociosi stantes nõ parcentes uocibz . nõ pendentes uba dimidia nõ integra transilientes .
gen . 33 . a Jacob diuisit filios lie et ra
luc . 11 . c Qui nõ ẽ mecum contra me est .

Cont cantilenas siue eos qui delectantur in melodiis . cclxxix .

exo . 22 . c Non ẽ clamor adhortancium
amos . 5 . e aufer a me tumultum
. 6 . c Qui canitis ad uocem psalterii

De diebz diuinis et festiuis in quibus est vacandum ocio corporis per contrarias et lusibz siue aliis pecctis laborandum et in laude dei canticis et predicationibz . cclxxx .

exo . 20 . a memento ut diem
lev . 23 . d affligetis animas .
. 23 . d omnis anima afflicta
. 18 . a Celebrabitis et sanct .
deut . 4 . b memento ut diem .
Sap . 19 . e aut dni letantur i sancti
ysa . 46 . a Custodiens sabbm ne pollu .
Jer . 14 . d sanctificate diem
. 1 . d viderunt eam hostes .
cor . 1 . 62 . a p unam sabbi unusqsqz . glo .
act . 12 . c voces pphetarum q p .
. 20 . a In una sabbi .

Ad sacerdotes et eorum continenciam siue contra sacerdotes fornicarios . ccl .

exo . 17 . b Renes urõs accingetis
R . 1 . 21 . a De abimelec qui panes
R . iii . 6 . De ora qui pcussus ẽ
Job . 38 . a accinge sic uir lumbos .
pri . 31 . c accinxit fortitudine lumbos
. 19 . e Galilee succincti lumbos
ysa . 92 . e mundamini qui fertis .
Jer . 1 . e Tu g accinge lubos tuos
. 4 . b In domo mectis luxuria
dan . 13 . exm de senibz et susanna
eph . 6 . e state succincti lumbos
mal . 1 . d offertis sup altare .
Item sacerdotibz ueteris legis preceptum fuit ne cogpes uxores tpe ad ministracionis sue cognoscerent .
pet . 1 . 1 . c pp q succincti lubos .

De preparatione ad sacri suscipienda . cclxxxi .

exo . 19 . b vade ad ppim et sanctifica .
. 12 . b Sic comedetis agnum
. 12 . e omnis alienigena
. 12 . e omnis emptus empticius
. 12 . e ad uena et incola
leui . 22 . a ois hõ qui accesserit
. 22 . a hõ de semine aaron .
. 22 . b sz cum lauerit carne sua .
. 22 . b omnis alienigena
Josue . 3 . a Caue ne appropinques
cor . 1 . 11 . e pbet aũt semet ipm hõ .

Cont̄ idigne sumētes ꝛ cōficientes eucaristiam . cclxxxiii.

Iere . 11 . d Nunquid carnes sancte.

De pluuia manna ꝛ pane uite cclxxxiiii.

exo . 16 . e filii isrl manducauit.
. 24 . d facies uectes de lignis.
. 24 . d pones sup mensam pane.
Iosue . 1 . b nec declines ad dexteram.
. 4 . e defecit māna p̄qm co.
R. i. . 21 . a ait abimalech ad dauid.
Sap . 16 . d angelorum esca nutri uisisti.
ecc . 15 . Cibauit illū pane.
ysa . 3 . b In domo mea nō ē panis.
eze . 34 . b ecce ego apia tumulos
m̄ . 26 . b Cenantibꝫ aūt illis accep.
mr . 14 . b manducantibꝫ illis accep.
. 4 . d acceptis quinqꝫ panibꝫ
luc . 22 . b accepto pane gras
Iohs . 6 . d hic ē panis de celo.
. 6 . d ego sum panis . qm ego
Iac . 4 . e elias hō erat similis
ps . plui illis manna
panem angelorum
panem uoluntariū

Quales ꝛ qūt instituendi sūt prelati ꝛ eligendi . cclxxxv.

Gen . 14 . d at uero melchisedech.
. 30 . d tollens iacob uirgas
. 31 . d arietes gregis tui.
. 33 . c Gradiamur simł ero q̄.
. 41 . d dixit pho ad ioseph
exo . 17 . b Kenes uiros ac tangetis.
. 26 . a tabnaclm ita facies
. 18 . e puide de omi plebe.
. 28 . a applica aaron frm
. 28 . a hec aūt sūt uestimēta
. 28 . a fiat sup humale
. 31 . a ecce uocaui ex noīe besełal.
leui . 10 . e ait q̄ comederit mortua.
. 10 . a Sci estote quia.
. 20 . a hominem q̄ dedit de semine.
nu . 11 . b congrega michi . lxx.
. 27 . d puideat dns ds
. 27 . e tolle iosue filiuꝫ tuum.
deut . 1 . b date ꝑ uobis uiros.
. 17 . e Regem constitues qm.
. 33 . b Qui dixit pri ꝛ mri.
Iudic . 9 . a Ierunt ligna ut ungerent.
. 9 . b locuta sūt ad uitem.
R. i. . 9 . a erat ei filius uocablo.
. 16 . b ne respicias uultum
. 16 . c erat aūt rufus.
. 16 . e ecce uidi filiū ysay.
. 16 . e erat eꝰ bellum potens.
R. iiii. . 8 . d attingere lumbos
Sap . 18 . e In ueste podis qm hebat.
ysa . 2 . a uestimentum ē tibi
. 22 . d et erit in die illa
. 22 . e Qui dico tibi pastor
Ier . 3 . d In trodutam uos i syon.
mac. i. . 10 . b alexand ionathe sal.
m̄ . 2 . d uenite post me

. 10 . a hos . xii . misit.
. 12 . e Quis putas fidelis
luc . 19 . d cito p̄ferte stolam.
Iohs . 14 . d nō uos me elegistis
tim. i. . 3 . a optet epm
tit . 1 . b oportet epm
heb . 4 . a nec quisqm sumet
act . 1 . e tu dne nosti
. 13 . a Segregate michi
ps . Ego aūt constitutus sū
Tuet sacdos i etrnum

Cont̄ eos qui igerunt i placoe ul' pdicacōne ul' qbꝫ signis cognoscunt ambiciosi . cclxxxvi.

exo . 4 . b obsecro dne nō sū eloquens
Iudic . 9 . a locutꝰ ē abimalech
. 9 . b dixerit ligna oliue.
. 6 . b obsecro dne i quo libro.
R. i. . 10 . d Quesierunt saul.
R. ii. . 14 . a absalon oēm uirū q̄ hē
. 15 . b uadam ꝛ reddam uota m.
R. iiii. . 3 . b dne ds tu regna
pu . 11 . c affligetur malo qui.
. 14 . d hō stultus plaudet manibus
. 22 . e noli eē cū hiis qui de.
. 29 . d In multiplicatōne
. 26 . d Quō si spina.
ecc . 4 . a noli querere ab hoīe du.
. 4 . a noli querere fieri iudex.
. 8 . d nō spondeas
. 20 . a Qui multis utitur
. 29 . a donec accipiant osculent.
ysa . 3 . b nō sū medicus
Ier . 1 . a a . a . a . dne qua puer.
. 26 . d mercenarii quoqꝫ
. 9 . a dixit forsitan pauperes.
. 6 . Secdm . lxx . ue qui despi.
tius . 8 . b Cumqꝫ nō possent intrare.
amos . 6 . e Qui letamini i nichilū.
mac. i. . 1 . a Imposuerit omis pueri.
. 4 . a Sedet demetius
. 4 . b Setas agebat alchimus
mac. ii. . 4 . a Cumqꝫ suscepisset regnū.
m̄ . 20 . d mr filiorum zebedei.
luc . 13 . a cū inuitatus fueris.
. 9 . e et̄m de illo q̄ se ingebat.
. 20 . e attende a scribis
Iohs . 6 . b Ihc cum cognouisset
phil . 2 . c neminem . n . hēo.
heb . 11 . c moyses negauit se eē
. 12 . a Qui posito sibi gaudio.
. 5 . a nec quisqm sumit.
act . 8 . b Cū uidisset aūt simon.

Qm p̄latus ul' pdicator debet oibꝫ pmunire uita ꝛ ope . cclxxxvii

Gen . 49 . c gad accinctꝰ plia.
deut . 14 . d Cū cōstitues sup te.
Iosue . 3 . b tollite archam federis
. 3 . e Sacdotes qui portabant
R. i. . 9 . a nō erat uir de filiis.
. 10 . e Stetitqꝫ in medio
tob . 4 . c dixit angelus noli time
. 11 . a si placet tibi predicam.

ecc . 24 . a Surrexit nathan.
Io . 10 . a Cum ꝑpas oues emiserit.
helie . 4 . a omnis pontifex.

Qm p̄latus debet eē pdicator . cclxxxviii.

par. ii. . 19 . e ubi cūqꝫ q̄stio.
ecc . 34 . d uir sapiens erudit.
Ier . 1 . c ecce constitui te.
ps . ego autē constitutꝰ sū.

Qm p̄latus ul' pdicator dꝫ hr̄e cibū i corde i affectū . cclxxxix.

esd. i. . 9 . a Cū audissem sermo.
. 10 . a Orante esdram
Iob . 39 . a Ieiunantur ad prū
. 10 . e pulli eiꝰ lambunt
pu . 10 . e os iusti pturiet
. 22 . d cor sapientis.
. 21 . a sic diuisiones aquarū.
ecc . 30 . b pannimabꝫ filiorum
ysa . 9 . a letabunt coram te.
. 33 . a ecce uidentes clama.
Ier . 41 . a ululate sup eam.
eze . 3 . c ueni ad transmigracōem
mac. i. . 2 . d Omis martius sumpsit.
Iohs . 5 . d Ille erat lucerna ardens.
cor. ii. . 6 . c os nrm patet
. 11 . e Qs i firmatur ꝛ ego n.
Gal . 4 . d filioli mei quos itm
apoc . 12 . a Signū magnū appa.
ps . Concupiuit aīa mea.
Qm dilexi
Qm dulcia faucibꝫ.

Qm p̄latus siue pdicator dꝫ hr̄e sciam i uerbis ꝛ in corde ꝑ intellectum . ccxc.

Gen . 41 . e Que ostendit ē ds.
. 41 . b Si nosti uiros i dustros
exo . 18 . d esto tu populus i hiis
. 28 . e habetis aaron ꝛ ur.
leui . 4 . a Si sacdos qui unctus ē.
deu . 17 . b Si difficile ꝛ ambiguum.
. 17 . e post qm aūt sederit
R. i. . 4 . a tulerunt philistim archā.
esd. i. . 13 . e faber ferarius nō iue.
ecc . 4 . b esdras aptauit cor.
. 10 . a est malum qd uidi.
ecc . 4 . e Si ē t̄ intellectus respōde
ysa . 9 . a letabunt coram te.
. 28 . b Vim hui quoqꝫ nescierunt
. 33 . b ecce uidentes
. 46 . d omis bestie agri.
tius . 1 . b egressus ē a filius syon.
eze . 2 . e expandit librū corā me.
agge . 2 . b Interroga sac legem.
zac . 11 . e o pastor ꝛ ydolum
mal . 2 . d labia sacdotis custodiūt.
m̄ . 24 . b Cū uideris abhominacōem.
Iohel . 4 . b Impleuerit . xii . cophinos
heb . 4 . b Quosdam quidem dedit aplos.
tim. i. . 3 . a oportet epm eē
tim. ii. . 3 . e pmane in hiis
tit . 1 . b oportet epm eē.
pet. i. . 3 . d Pati semp omi poscenti.
ps . Intellectum t̄ dabo
Cōstituit eū dnm.

Manus tue fecerunt me.

De continentia que sit maxime necessaria platis et predicatoribus. ccxxi.

Exo. 12 b Renes vestros accingetis.
32 d Ponat vir gladium.
R. ii. 10 a Tulit Amon servos David.
R. iiii. 1 b Elias vir pilosus
4 d Heliseus ait ad Giezi. accinge.
9 a Accinge lumbos et tolle.
Esd. ii. 4 d Una manu faciebat
Hest. 1 b Die vii. cum esset rex.
Job 38 a Accinge sicut vir lumbos.
Pro. 22 b En lectulum Salomonis. b.
Cant. 3 d Qui diligit cordis munditiam. a.
Ysa. 11 e Percutiet terram virga
Jere. 1 e Tu ergo accinge lumbos.
31 c Perizoma ostendisti m.
38 b Assumptus ab Abdemelech.
Mt. 3 a Iohannes habebat vestem.
Luc. 12 d Sint lumbi vestri.
Cor. i. 9 e Castigo corpus meum.
Eph. 6 c State ergo succincti.
Pet. i. 1 c Succincti lumbos.

De cura pastorali sive sollicitudine prelatorum. ccxxii.

Gen. 30 d Tollens Iacob virgas
31 d Oves tue et capre
31 d Arietes gregis tui non comedi.
31 d Die noctuque estu urebar.
Num. 27 d Provideat dominus deus.
Deut. 9 d Procidi ante dominum.
R. iiii. 20 e Servus tuus egressus est.
Job 39 e Numquid ad preceptum tuum
Pro. 6 a Fili mi si spoponderis
27 e Diligenter agnosce vultum.
12 b Novit iustus animas.
Cant. 7 e Egrediamur in agrum.
Sap. 18 d Properans homo sine querela
Eccli. 29 c Vir bonus fidem facit.
37 d Vir sapiens plebem suam.
Ysa. 21 d Super speculam domini.
62 c Super muros tuos.
Jer. 31 c Statue tibi speculam.
Eze. 34 a Ve pastoribus Israel.
Abac. 2 a Super custodiam meam.
Mac. i. 3 a Similis factus est leoni.
3 a Perambulabat civitates
5 d Et erat Iudas congregans
Mt. 4 e Circuibat Iesus totam Galileam.
Luc. 2 a Pastores erant in regione.
4 e Aliis civitatibus oportet me.
Joh's. 10 a Qui intrat per hostium
Cor. i. 9 d Factus sum iudeis iudeus
9 e Factus sum infirmis infirmus.
Cor. ii. 11 e Preter illa que extrinsecus
Heb. 13 d Obedite prepositis vestris.
Act. 20 e Vigilate memoriam re.
Pet. i. 5 a Pascite qui in vobis est gregem.
Apoc. 1 c Et conversus vidi similem.
Exo. 32 b Cur domine irascitur furor.
32 e Aut dimitte eis.
Num. 11 b Numquid ego concepi.
Ysa. 40 b In brachio suo congregabit.
Eze. 34 b Ecce ego ipse requiram oves.
Quod perierat requiram.

De affectu platorum erga subditos. ccxxiii.

Exo. 32 c Obsecro domine peccavit populus
Num. 16 c Recedite a tabernaculis.
16 e Cumque iacerent intra.
27 d Provideat dominus deus.
Deut. 9 d Procidi ante dominum.
9 d Iacui coram domino
Josue 7 b Scidit Iosue vestimenta.
7 b Mi domine deus quid dicam.
R. i. 12 e Absit a me hoc peccatum.
15 e Non vidit Samuel Saul
R. ii. 24 d Ego sum qui peccavi
Job 39 b Penna strutionis
Ysa. 22 a Recedite a me amare
Jer. 4 e Vox filie Syon.
9 a Quis dabit capiti meo.
9 d Contemplamini et vocate la.
13 d Quod si non audieritis.
14 d Deducant oculi mei.
18 e Recordare quod steterim.
Tren. 2 e Consurge lauda
3 d Divisiones aquarum
Bar. 4 b Nutrivi filios cum iocunditate
Mac. i. 2 a Ve mihi ut quid natus sum
2 b Ecce sancta nostra
4 c Et viderunt sanctificationem
5 d Erat Iudas congregans
Luc. 19 e Cum appropinquasset Iesus.

De consensu platorum. ccxxiiii.

Gen. 2 e Cum obdormisset Adam.
32 c Dixitque Iacob nosti domine
42 c Non egrediemini hinc
Num. 11 b Numquid ego concepi
Deut. 1 d Portavit te dominus deus
R. ii. 23 a David sedens cathedra
R. iiii. 4 d In gressus Helisei
Job 39 a Numquid nosti tempus
Pro. 12 b Novit iustus animas
Cant. 5 d Surrexit ut aperirem.
Ysa. 40 b Sicut pastor gregem.
41 d Noli timere vermis Iacob.
57 d Viam facite preparate iter
63 In dilectione sua et indulgentia.
64 a Utinam disrumperes celos
Osee 11 a Ego quasi nutricius
Mt. 23 a Super cathedram Moysi.
Alligant onera gravia
Luc. 5 e Nemo mittit vinum.
Joh's. 10 b Bonus pastor
Ro. 14 a Infirmum autem in fide.
15 a Debemus autem nos firmiores
Cor. i. 1 d Predicamus Christum.
1 e Quod stultum est dei
9 d Factus sum infirmis
Tes. i. 2 a Neque aliquando fuimus.
Act. 20 e Argentum et aurum
Ps. Domine inclina celos.

De merito et exemplo boni plati prosperatur et salvatur populus. ccxxv.

Gen. 30 c Tu nosti quomodo servierim
39 a Benedixit domui domini.
Jos. 24 e Servivit Israel domino
Judic. 2 e Cumque dominus suscitaret
2 b Servierunt domino
R. iiii. 12 a Fecit Ionas rectum
Jere 31 d Inebriabo animam sacerdotum
Ps. Sacerdotes tui induantur

De merito malorum platorum perit populus. ccxxvi.

R. i. 4 c Ceciderunt de Israel. xxx
28 d Dabit dominus et Israel.
R. iiii. 21 c Quia fecit Manasses
Job 20 a Filii eius atterentur egestate
21 c Quotiens lucerna
20 c Hec est pars hominis impii
Eccl. 10 e Civitas prava.
Eccli. 41 b De patre impio
Ysa. 3 a Dabo pueros principes eorum
3 a Irruet populus vir ad virum
14 d Non vocabitur in eternum
52 a Et nunc quid mihi est
Jer. 7 e Nonne vides quid isti faciunt
7 e Ideo ecce dies veniunt
10 e Quia stulte egerunt pastores
12 c Venite congregamini
11 e Visitabo super eos iuvenes
13 d Deducant oculi
14 e Propheta et sacerdos abierunt
15 a Visitabo super eos iiii.
15 a Propter Manassem filium Ezechie
18 e Recordare quod steterim
22 b Nunc non erit tibi difficile
Tren. 4 c Non crediderunt reges terre
4 c Propter peccata prophetarum
Osee 7 a Cum sanare vellem
7 c Effraim quasi avis
9 e De domo mea
Jonas 1 e Propter me hec tempestas.

De correctione populi per platos vel ex eorum vel defectu eorum in dimissione officii. ccxxvii.

R. iii. 12 e Ex cogitato consilio.
Mortuus est tali
Levi. 20 a Si quis de semine tuo.
Par. ii. 33 c Manasse seduxit Iudam.
Hest. 1 d Non solum regem lesit Vasthi
Job 12 c Si continuerit aquas
19 a Spoliavit me gloria
24 a Asinum pupillorum
Pro. 11 c Ubi non est gubernator
25 e Fons turbatus.
29 d Princeps qui libenter
28 a In multitudine principum? Propter peccata terre
29 d Cum prophetia defecerit
14 a Ubi non sunt boves.
Sap. 4 b Ex iniquis omnes filii.
4 c Fascinatio enim.
Eccli. 10 a Iudex sapiens
Ysa. 3 a Dabo pueros principes eorum
32 b Fraudulenti vasa pessima
42 e Qui vides multa.
49 d Venerunt structores
52 c Et nunc quid mihi est
Jer. 7 c Filii colligunt ligna
7 e Edificaverunt excelsa
9 c Abierunt post pravitatem.
12 c Pastores multi
19 b Edificaverunt excelsa Baalim
23 b Confortaverunt manus

40 a Grex perditus factus est.
Thren. 1 a egressa est a filia syon.
Eze. 34 a Dispersi sunt greges
34 d Os conculcata
19 b tulisti filios
Osee. 6 e In domo israel vidi hor.
4 e fornicatione for.
9 a Audite hoc sacerdotes.
9 c Speculator effraim
9 e effraim adducet
Joel 2 e Sol vertetur in tene.
Mich. 2 c eos qui transibant
Zac. 11 a pasce pecora occisionis.
Mal. 2 d vos et recessistis de via.
Machab. 4 a Ambiebat iason.
4 a super hec prurriebat
Jer. 14 a Nam et cerva in agro peperit.
Job 39 b pennas struthionis sile.
Osee. 7 c Factus est effraim quasi columba.

Quod diabolus magis nititur subvertere aliquem prelatum quam multos laicos propter corruptionem exempli. cccxx.

R. i. 23 d Abite et diligentius.
31 a Irruerunt philistei in saul.
24 d considerate et videte
24 d Os si est in terra se.
R. iii. 22 d non pugnabitis contra minorem.
Job 24 a Abstulerunt pro pignore.
Luc. 23 c Si in viridi ligno hec fa.
Ps. Observabit peccator iustum.

De pena et electione malorum prelatorum. cccx.

Gen. 30 d Benedixit tibi dominus
39 a benedixit dominus domui.
Levit. 10 a annis nadab
10 a egressus est ignis a domino.
20 a Si populus negli.
Num. 24 a Initiatus est israel belphegor.
24 a tolle cunctos principes
Judic. 2 e Cum dominus suscitaret iudices
9 b Misit deus spiritum pessimum.
R. i. 2 d Venit vir dei ad heli.
13 d Samuel ad saul stulte.
15 d non revertar tecum.
31 a struxerunt philistei in sa.
R. ii. 6 a extendit manum suam.
Para. 20 c tolle vestimentum eius.
Eccl. 8 c Interdum dominatur homo homini. Glo.
Eccli. 27 e Non miserebitur
Ysa. 14 e Contrivit dominus
14 b Quomodo cecidisti lucifer.
14 d Quasi cadaver putridum.
22 c vade et ingredere
28 c Audite verbum domini viri.
28 e Non in eternum triturabitur
28 e In riga excucietur
32 a Non vocabitur ultra.
33 a Super malicia eos
34 b Inebriatus est in celo.
Jer. 9 b Sicut mortem alium.
13 a Sicut maliciam studii.
25 e ululate pastores
31 b Inebriabo animas sacerdotum.

51 b ecce ego ad te mons pestifer.
Eze. 6 a pone faciem tuam.
7 a iuxta est dies occisionis
9 b transi per medium
21 b aufer cidarim.
33 a Si speculator viderit.
34 b ecce ego ipse super
Joel. 2 a Canite tuba in syon.
Amos. 6 a ve qui opulenti
6 c Iuravit dominus.
6 e ecce dominus mandavit.
Mich. 1 d Infirmata est in bonum.
Soph. 1 b et erit in die hostie
Osee. 4 b Quia tu scientiam
Zac. 1 e Zelatus sum ierusalem
8 a Zelo zelatus sum.
10 a Super pastores iratus est furor.
11 e Gladius super brachium
Luc. 13 a ut quid terram occupat.
Ag. 18 a Qui scandalizaverit
Mat. In mense secundo precepit achi.

Contra prelatos vel doctores ambiciosos vel de simulacione malorum prelatorum. cccxi.

Gen. 3 a Nunquam moriemini
11 a dixit alter ad proximum.
49 a Symeon et levi
Exo. 5 c precesserunt singuli.
4 b obsecro domine non sum.
R. i. 2 c filii heli filii belial.
Deut. 18 e propheta qui arrogantia.
Judic. 9 a abiit abimelech
9 b Ierunt ligna
6 b Obsecro domine
R. i. 5 a tulerunt philistim archam.
8 a Samuel posuit filios suos.
15 e Offerre saul.
R. ii. 15 a Igitur post hec fecit sibi.
20 b ecce qui voluit pro ioab.
R. iii. 1 a Adonias est filius agith.
R. iiii. 1 a cecidit ochozias per can.
Para. ii. 18 d ero spiritus mendax
Job 13 a disputare cum deo.
24 a abstulerunt pro pignore.
24 a alii quasi onagri.
24 a agrum non suum demetunt
24 b nudos dimittunt homines
30 c huc moves herbas ferunt
40 e Sub ipso erunt radii solis.
Prov. 11 c affligitur malo.
14 d homo stultus plaudet.
29 a In multiplicatione virorum.
24 e non esse cum hiis.
Sap. 6 a Audite reges et intelligite.
Eccl. 7 a noli querere.
7 a noli querere fieri iudex.
20 a Qui potestatem sibi assumit.
8 d non spondeas super virtute.
Ysa. 1 a Omne caput languidum
3 b non sum medicus
1 d principes tui
22 d vade et ingredere
28 a Sacerdos.
56 e Omnes bestie agri.

Jere. 2 b Sacerdotes non dixerunt.
5 a dixi forsitan pauperes.
11 d Quid est quod dilectus
23 a ve pastoribus qui disp.
23 b propheta namque.
23 d non mittebam prophetas.
51 b ecce ego ad te mons
50 a Grex perditus factus est.
20 a non phassur vocavit te.
22 d omnes pastores
29 c falso prophete vaticinantur.
25 a vade et accipe
25 d bibe et inebriamini
40 a a a a domine deus.
42 e In furore et in indignatione.
46 d mercenarii
Eze. 13 a ve prophetis insipientibus
13 d conplebo indignationem
13 d prophete israel qui prophetant
22 c versa est in domus israel.
22 d terra inmunda et non
22 d sacerdotes eius contempserunt.
22 d principes eius quasi lupi.
22 e prophete liniebant
3 d Si dicente me.
8 c singulos viri.
6 a montes israel audite
34 a ve pastoribus
34 d nonne est satis bona
38 a dic principi
Osee 7 a fui ingressus
7 e facti sunt quasi arcus
9 a Audite hoc sacerdotes
9 d facti sunt principes iuda.
4 b Quia tu scientiam
4 b peccata populi
9 b Scito te israel stultum.
6 e Galaad civitas operantium.
8 a Ipsi regnaverunt
10 c lappa et tribulus.
13 b ego cognovi te in deserto.
Amos 6 a ve vobis qui opulenti.
4 a Audite verbum hoc vacce.
6 e Qui letamini
7 e tu dicis non prophetabis
Abdia 1 b omnes viri federis tui
Mich. 3 a Audite principes iacob.
3 a Qui violenter tollitis
3 b dixit dominus super prophetas
3 d audite hec principes do.
Nau. 3 e custodes tui quasi locuste
3 e dormitaverunt pastores.
Abac. 1 c congregabit quasi arenam
Soph. 3 a principes eius in medio.
Zac. 10 a Super pastores iratus est.
11 a pasce pecora occisionis
11 d Suscitabo pastorem.
11 e o pastor et idolum
Mal. 1 d dicit dominus exercituum ad vos
2 a et vos nunc ad vos man.
2 b vos recessistis.
Mach. 1 a Imposuerunt omnes
Mach. ii. 4 a cum suscepisset regnum
13 a Commiserunt se et me.

mt̄ 23 a Super cathedram moy
luc̄ 14 a Cum invitatus
9 c Sequitur te quocumque
Johs 6 b Ihc ergo cum cognovisset
Hebr̄ 5 a Nec quisquam sumat
Actus 8 b Cum vidisset simon
phil̄ 2 d Neminem .11. heo
Jo. 1 c Scripsissem forsitan
psa. 1 In cathedra pestilencie

Contra prelatos et eorum institutiones. cccxi.

Judic̄. 9 a Dixerunt ligna
9 b Constituistis regem Abimelech
9 b Misit deus spiritum pessimum
R̄. i. 8 a Samuel posuit filios
8 e Et clamabitis in die illa
R̄. iii. 12 b Reddit roboam populo
12 c Videns populus quod noluisset
12 e Jeroboam fecit phanum in ex.
Job 34 e Qui regnare facit
pū 26 a Sicut qui mittit lapidem
ysa 3 a Dabo pueros
3 b Apprehendat vir fratrem
3 b Ruina hec sub manu
eze 34 b Sufficiebant vobis omnia
34 b Posuisti custodes
osee. 8 a Ipsi regnaverunt
13 d Dabo tibi reges.
zac̄ 11 e Sume tibi vasa pastoris
1 a Vocavit pueros
1 c Edificaverunt civitatem do.
1 c Et posuerit illic gentem
4 a Et elegit rex ex amicis
mach̄. 4 a Ambiebat iason.
4 a Qui cum rex annuisset
mt̄ 20 d Sede autem ad dexteram
Johs 10 a Qui non intrat per ostium
tim̄. i. 5 e Manus cito nemini

Quod bestiis vel aliis rebus assimulantur a deo mali prelati propter multimodam eorum maliciam. cccxii.

Judic̄ 9 a Dixerunt ligna ad mp.
Job 39 b Pennas struthionis
39 a Quis onagrum
ysa 56 e Canes muti
59 c Rugiemus quasi ursi
51 e Sicut orix illaqueatus
34 b Descendent unicornes
34 c Onocrotalus et hiricius
34 d Spine et urtica et pal.
34 e Cubile draconum et pas.
34 e Honocentaurus et pilo.
34 e Ibi cubavit lamia
34 e Ibi habuit foveam hiricius
34 e Milvus alter ad alterum
40 d Argentum tuum versum est in s.
48 a Nervus ferreus cervix
Je. 4 a Equi amatores
6 e Es et ferrum sunt
6 e Argentum reprobum
5 e Sicut aucupes
5 e Sicut decipula
14 a Onagri steterunt in.
14 a Quasi dracones
tren̄ 1 a Velut arietes
5 e Vulpes ambulaverunt
eze. 13 a Quasi vulpes
22 c Verba est in medio eam.
22 e Quasi leo rugiens
22 e Quasi lupi
osee. 4 d Quasi columba seducta
7 e Quasi arcus dolosus
Joel. 1 e Computruerunt iumenta
Amos. 4 a Vacce pingues
naū 3 e Quasi locuste
soph. 3 a Quasi leones rugientes
3 a Lupi vespere
zac̄ 10 a Super hircos visitabo
11 e O pastor et idolum
mt̄ 3 b Progenies viperarum
23 d Similes estis sepulcris
23 c Serpentes genimina
Ite dicite vulpi illi
act̄ 23 a Paries dealbate
psa. Tauri pingues
Sicut aspidis surde
Homo cum in honore

Quod in cura malorum prelatorum sine magnatum mali et adulatores diliguntur et exaltantur et boni aspernantur et deridentur. cccxiii.

R̄. i. 21 b Donec ydumeus assistebat
Ran. 22 a Cogitavit rex preficere
22 a Ego odi eum quia non prophetat
22 b Fecit sedechias cornua
22 b Omnes prophete similiter
12 b Reddit roboam populo
R̄. ii. 15 b Excellens absalon.
R̄. iiii. 8 a Rex loquebatur cum giezi.
par̄. ii. 18 a Ego odi eum quia non.
hest. 2 a Et quod amam odiebat mardo.
pū 29 e Princeps qui libenter au.
Jer̄ 38 a Dixit ananias

Contra taciturnitatem. cccxiiii.

Gen̄ 37 b Non comedam.
Judic̄ 9 a Qui ascenditis
R̄. i. 3 e Eo quod noverat indigne.
Job 31 e Si adversus me terra cla.
ecc̄ 20 e Et quasi vivus est in ore.
ysa 6 a Ve mihi quia tacui
11 a Loquimini ad cor.
22 c Vade ad sompnum.
58 a Clama ne cesses.
62 a Propter syon non tacebo.
62 a Super muros tuos.
Jere. 31 a Erit dies in qua cla.
41 a Noli tacere
41 b Levate signum
tren̄ 2 c Sederunt in terra.
2 d Prophete tui viderunt
eze 3 a Si dicente me.
20 a Si iudicas filii hominis
21 a Et dixi a. a. a. domine
33 a Si speculator viderit
osee. 8 a In gutture tuo sit tuba.
zac̄ 11 e O pastor et ydolum
tim̄. ii. 2 a Testificor coram deo.
act̄ 20 d Quapropter contestor vos.
psa. Deus docuisti me
Nam et ego confitebor
Sed et lingua mea.
Ut annunciem
Annunciavi iusticiam.
Filii qui nascentur
In labiis meis pronunciavi.

Contra prelatos et alios quoslibet adulatores non corripientes et palpantes mala. cccxv.

exo 10 a Ecce ego inducam locustam
mt̄ 10 c Quante sancta venit uxor.
levi 19 b Publice arguas
nū 22 b Sederit in balaam
R̄. iii. 22 b Sit sermo tuus.
pū 18 a Verba bilinguis quasi
19 a Testis falsus non erit impunitus
19 a Multi colunt.
19 a Homo qui blandis
24 d Qui dicunt impio iustus es.
24 c Qui blandiatur
24 e Quomodo probat
28 e Qui corripit hominem
26 c Quando submiserit
29 e Ne lactes
16 e Vir iniquus lactat
1 b Si te lactaverint
11 a Simulator
ecc̄ 8 c Et laudabantur in civitate
ysa. 1 d Argentum tuum
5 d Ve qui dicitis bonum ma.
9 d Disperdat a b israhel
9 d Erunt qui beatificant
3 d Popule meus qui te beati.
Jer̄ 5 e Prophete qui prophetabant
6 b A minori usque.
8 b Ve mendacium
23 b In prophetis samarie
26 c Nolite audire
14 c Et dixi a. a. a. domine deus
14 d In gladio et fame.
38 a Tradendo tradetur.
48 b Maledictus qui prohibet
40 b Paravimini contra babi.
40 c Sicut tercium dominationum.
41 b Levate signum.
29 c Nolite audire
29 e Eo quod predicavit
eze 13 a Que locuta sunt vana
13 b Eo quod deceperunt populum meum
13 b Ipsi liniebant eum luto.
13 d Ve qui consuunt pulvillos
13 d Ecce ego ad pulvillos.
22 e Prophete eius
Joel 1 a Posuit vineam meam.
Amos 1 a Disperdam habitatores
ecc̄ 8 d Nos non abscondes sapiam
8 d Non revertantur primum verbum.

De avaricia prelatorum. cccxvi.

Gen̄ 14 e Levo manum meam.
exo 18 d Provide de omni plebe
pū 14 e Munera de sinu
ecc̄ 10 e Pecunie obediunt omnia
5 b Avarus non implebitur pecunia
ecc̄ 20 e Exenia et dona.
1 d Principes tui infideles
3 d Quare attendis peccatis mei
5 b Ve qui coniungitis domum
56 d Speculatores eius ceci.
Jer̄ 6 c A minore usque ad maiorem
eze 13 d Violabant me ad populum
7 d Argentum eorum et aurum
33 e Et avariciam sequitur.
Joel 3 a Posuerunt puerum in prostibulo
1 e Ad te domine clamabo.
Amos 8 c Ut vendamus frumenti
Mich 3 b Si quis non dederit
Abac 2 d Qui dilatavit
2 b Ve qui multiplicat non sua
Soph 3 b Desolate sunt civitates.
Mar 1 c Quis est in nobis

Act' 3 a Argentum et aurum non est michi.
pet. ii. 2 d Cor exercitatum avaricia.

[C]ontra dic. superiores sunt laicis sive gradu illos qui arberentur esse meliores et sunt peiores. cccviii.

exo 17 d Urgebant egiptii
6 c ecce filii israel non me audiunt.
deut' 28 d ad venam qui tecum versatur.
ysa. 23 a erubesce sydon ait
eze. 16 c dabo te in manu
osee. 4 c deuoratus est israel
Jonas 1 c Gubernator dixit.
Mt 12 c Regina austri surget
luc 11 c Regina austri
pet. ii. 2 c balaam correctionem habuit.
ysa. 1 c quod sceleratos et peccatores
Jer 2 b Transite ad insulas.
ps. ecce audivimus eam in effrata.
mich. 7 b Qui optimus est in eis.

[C]ontra turpe lucrum sive negociacionem clericorum. cccviii.

ysa 56 d Quia ceci et servi mei.
4 c filii tui proiecti sunt.
1 a Omne capud languidum.
Jere 11 d Quid est quod dilectus meus
tren 4 a dispersi sunt lapides
osee 4 c In domo israel vidi horrenda.
amos 8 a Quando transibit messis.
8 b Quia quiliias frumenti.
ecc' 26 c Due species difficiles
Jo 2 d Nolite facere domum.
tim. i. 3 c diaconos
titi 1 c oportet episcopum.
pe. p. lxx. Quando non cognovit negociaciones eiusdem iudicii sunt negociacio in clerico quam usura in laico.

[C]ontra clericos qui dicunt se non debere reprehendi coram laicis. cccx.

leu 19 b publice arguas
eccs. ii. 8 a et elegit apte in plateis.
pu 10 b Qui palam arguit
Jer 28 b Audi verbum hoc quod ego
Mt 23 a Tunc locutus est ad turbas.
luc 11 d Magister hoc dicens et nobis.
12 a Multis autem turbis
19 e Magister increpa discipulos
20 e Audiente autem omni populo.
tim. i. 5 e peccantes coram hominibus.

[C]ontra eos qui habent plura beneficia ecclesiastica. cccxi.

exo 18 d Ait iethro moysi vide viros t.
18 e leuius sit tibi partito in alios.
18 e Constitue tribunos et centuriones.
num 8 e Recensuit moyses viginti quinque.
viii c Nubant quibus volunt
viii d Nec sibi misceatur tribus
deut 1 b Non possum solus.
1 b tulit de tribubus.
16 e Non habebit uxores plurimas.
leu. 20 a Qui super uxorem filiam.
Gen 6 d In uno cubito consummata est.
Job 28 c Quia agrum suum non demetunt
Reg. iiii. 8 a elyseus implevit
ecc' 4 d ve soli quia cum ceciderit
cant 6 c una est columba mea.
ecc' 11 b filii ne in multis
ysa 5 a apprehendent vii mulieres.
Jer 18 a eiecistis eos quia non

---

eze 8 c Multiplicavit effrateum
10 a Secundum multitudinem fruc.
luc 19 b Homo austerus es tollis.
Johs 4 c Alii laboraverunt
cor. i. 9 c Qui altari deserviunt
12 e posuit deus in ecclesia.
12 e Numquid omnes apostoli
12 c Si totum corpus oculus.
12 c Si essent omnia unum membrum.
eph 4 b Ipse dedit quosdam apostolos.
Jacob 3 a Nolite plures magistri fieri.
ysa Unam peciit a domino.
Respice finem et miserere

[C]ontra res ecclesie non sunt dande parentibus non indigentibus sed aliis pauperibus et qui eas dat parentibus furtum committit. cccxii.

Gen 28 exemplum de ioseph quod fecit suos.
leu 22 b Si filia sacerdotis
deut 12 c Non poteris comedere in oppidis.
26 d Non comedi ex eis in luctu.
23 e Ingressus vineam
23 e Si intraveris in segetem.
Reg. i. 2 b peccatum filii hely filii belial.
Reg. iiii 12 Nolite ergo amplius accipere
5 e Accepisti argentum
Par. ii. 24 a peccatum levite ege.
24 b dominus sui quod sanctificata.
pu 28 e Qui subtrahit
Jer 7 b spelunca latronum.
ys. 56 b domus mea domus.
luc 19 e domus mea
Johs 10 b fur non venit nisi ut fu.
12 a Quare hoc unguentum
12 a fur erat et loculos habens.

[C]ontra reverencia subditorum quam et de malis prelatis.

eph 5 c Subiecti invicem in timore.
phil 2 a nil per contencionem neque per ina.

[C]ontra de zelo prelatorum vel magnanimitate sive de ira discipline per zelum. cccxiiii.

exo 32 b postquam creavit moy.
32 c Iratus moyses valde
32 d Stat moy. in porta.
num 25 a occidat unusquisque
25 a et cum vidisset finees
Josue 1 a Conforta te et esto robustus.
1 b Confortare et esto robustus val.
1 c ecce precipio tibi confortare.
7 c tolle iosue achor.
Reg. 1. 11 b Quid habet populus quod plorat
14 e adducite agag.
17 b Quis est iste philisteus.
Reg. iii. 18 d Apprehendite prophetas.
Reg. iiii. 10 c veni et vide zelum.
ecc' 7 a Melior ira risu.
ysa 1 a Audite principes sodomorum.
56 e Canes muti
Jer 20 c factus est quasi ignis
eze 16 a Iectum radix tua.
dan. 13 a Semen canaan
13 d In veterata dierum malorum
Mac. i. 2 b Mathathias dixit magna.
Mt 14 e Job audacter introivit
Johs 2 c In venit in templo
Act' 9 a Cur temptavit.
ysa Quia zelavi zelus domus.

[C]ontra sacerdos vel reprehensor primus debet

[C]ontra se discutere et postea alios cum modestia corripere.

leu 1 e Os turturis retorquatur ad ascellas.
ecc' 19 c Corripe proximum antequam.
Mt 7 a Quid vides festucam.
Johs 8 a Hic inclinans se deorsum.
8 a Qui sine peccato est vestrum.
gal 6 a fratres si preoccupatus fuerit
6 a Considerans te ipsum.
ecc' Recupera proximum.

[C]ontra eos qui reprehendunt alios. cccxvii.

Aug' O quam irreprehensibiles esse possemus si tam diligenter nostra vicia nostra caveremus quam scrutamur aliena. sed hec quia nostra obliviscimur. dum aliena curamus.
Caveat ergo omnino qui vult alios
ambros. Tam diu quis peccata que nosse vel fere debet ignoret quam diu aliena considerat quod si mores suos ad se ipsum conversos aspiciat non requiret quod mali ipse simul reprehendat.
Gg. Nos ergo tanto minus debemus aliena corda nuda reprehendere quanto scimus visum non posse nos aliene cogitacionis. via profecto diluere aliena peccata non valent quos adhuc propria devastant.
Ysidor'. De malo alieno os tuum non coinquines vicia tua non aliena attendas. de tua ergo correctione esto sollicitus de tua salute et emendatione esto attentus. quod ad te non est inquirere quid unusquisque loquitur homines agnoscere numquam desideres.

[C]ontra de correccione que graciam et amicos parit. cccxviii.

Job 20 a doctrinam qua me arguis.
pu 9 c argue sapientem.
10 b Stultus labiis verberabitur.
28 d qui arguunt laudabuntur.
25 b In auris aurea et marga.
27 a Melior est in aperta correctio
27 a Meliora sunt vulnera dili.
28 e Qui corripit hominem
29 d virga atque correctio
ecc' 19 c Corripe amicum.
Mac. i. 9 e et bachides videns quod viros
Mat. 7 d Quod cum certis.
tim. ii. 4 a predica verbum.

[C]ontra cum modestia et levitate debet fieri castigacio. cccxix.

pu 4 e Qui moderatur sermones.
cor. i. 9 e factus sum infirmus infirmus.
tim. i. 5 e seniorem ne increpaveris.
tim. ii. 4 a argue obsecra increpa.
2 e servum domini non oportet
ecc' 39 e Si est longus curacionis et viri.

[C]ontra suavis correctio corrigit. rigida et aspera deteriores facit et quod spiritu levitatis corripiendi sunt mali. cccxx.

Gen 9 a tria viri accrescit
3 b vocavit dominus adam
4 b et ait dominus ad caym. ubi est abel.
19 b angeli apprehenderunt ma.
exo 21 e Si bos cornupeta
22 a Si egressus ignis.
2 e et egressus die altera.
deut. 19 a hec erit lex homicide.

viii

Job 19 a Usque affligetis
Pu. 12 b Qui suauis est uiuit in mod'.
14 a In ore stulti
15 a Lingua placabilis
19 d Erudi filium tuum
14 e Qui moderatur sermo.
Cant. 8 a Sic uitta coccinea.
Ecc. 8 c Non incendas car.
11 a Priusquam interroges
6 a Uerbum dulce multi.
19 e Est correctio mendax.
20 a Concupiscentia spadonis.
32 e In conuiuio uini.
Uolatilia ad sibi similia.
Responsio mollis frangit
Agge. 2 e Subuertam quadrigam.
Mt. 18 c Si peccauerit in te frater
Gal. 6 a Si preoccupatus fuerit homo
6 a Alter alterius.
Col. 1 e Corripientes omnem hominem
Tes. i. 4 d Rogamus uos fratres
Tes. ii. 3 e Siquis non obedit
3 e Et nolite quasi inimicum.
Tim. i. 5 e Seniorem.
Tim. ii. 2 e Seruum domini non.
Jaco. 3 d Quis sapiens et disciplinatus
Jude. 2 d Hos quidem arguite.

Quod per castigationem unius castigatur alius siue quod bonus proficiat de pena et subita morte aliorum. cccxxxi.

Gen. 26 c Foderunt iurgauerunt
42 a Audiens iacob quod fru.
9 c Arcum meum ponam
11 a Confundamus ibi linguam.
Exo. 1 e Fodiunt egiptii parentum.
9 c Posui te ut ostendam
12 d Urgebant egiptii populum.
13 a Erit quasi signum in ma.
Num. 16 d Prope eleazaro.
17 d Ut seruentur ex signo
Josue 7 e Congregauerunt filii Achor.
Judic. 14 c De comedente exiuit cibus.
Re. i. 17 e David fixit arma golie.
Re. ii. 20 b Ecce qui noluit
Tob. 11 e Sumens tobias de felle.
Pu. 19 e Pestilente flagellato.
21 d Multato pestilente
28 e Ex audita disciplinam
Ecc. 38 c Memor esto iudicii
Ysa. 9 e Facta sunt mortalia quasi...
28 d Tantum modo sola uexatio.
21 a Babilon dilecta mea.
19 d Et erit terra iuda.
26 b Cum feceris iudicia
Jere 9 d Cadet morticinum hominis.
16 a Mortibus egrotationum
Mich. 1 d Planctum domus uicine
2 a In die illa sumetur
Naum 1 a Non nimine liber
3 b Omnis qui uidit te
Soph. 1 e Effundetur sanguis eorum.
2 e Omnis qui transierit
Mat. 13 c Adam exemplum meum.
Luc. 17 e Memores estote uxoris.
Cor. i. 10 b Scripta sunt ad correctionem
Act. 5 a Factus est timor magnus.
Apoc. 18 c Mercatores horum qui diuites
Ps. Letabitur iustus cum ui.
Quoniam omnia iudicia eius
Dedisti metuentibus te.

Audiens eum tuus timui.
Iudicia tua adiuuabunt me.
Jeronim. Coram leone liberatur catulus ut discat timere.
Tim. i. 5 d Peccantes coram omnibus.
Jere 8 a Non colligentur et non sepelientur.
Pu. 24 e Per agrum pigri hominis transiui.

Quod in omni tempore debet fieri castigatio. cccxxxii.

Re. i. 25 d Exemplum de abigail que noluit con.
Pu. 25 d Mala aurea.
25 a Quomodo pulcras fructus
Eccs. 3 a Et tempus tacendi.
Ecc. 8 a Non litiges cum homine.
20 a Est tacens qui inuenitur.
20 a Homo sapiens tacebit.
20 a Qui multis utitur.
20 c Ex ore fatui reprobabitur.
22 a Musica in luctu
32 a In conuiuio uini.
32 a Ubi auditus non est.

Contra contempnentes castigationem uel detestantes correctionem siue quod iniustis semper sunt grauia uerba iustorum. cccxxxiii.

Gen. 19 b Ingressus es ut aduena.
Exo. 2 c Quis constituit te principem.
Pu. 10 c Uia uite custodienti dis.
13 d Astutus omnia agit.
13 d Egestas et ignominia
9 c Noli arguere derisorem
9 c Da sapienti occasionem.
12 a Qui diligit disciplinam
12 b Qui odit increpationes
15 e Qui abicit disciplinam
18 a Non recipit stultus uerba
23 b In auribus insipientium.
29 a Uiro qui corripientem.
29 d Seruus uerbis non potest erudiri.
Ecc. 7 d Peruersi difficile corriguntur.
Ecc. 8 a Non litiges cum homine
19 a Qui odit correctionem.
21 d Audiuit luxuriosus
32 d Peccator homo uitabit cor.
Ysa. 30 b Loquimini nobis placentia.
29 e Arguentem in porta.
Jer. 5 a Percussisti eos et non doluerunt.
Amos. 7 e Et nunc audi uerbum domini.
Soph. 3 a Ue prouocatrix et redempta.
Zac. 7 d Noluerunt attendere
Pu. 13 b Qui autem pauper est increpationem non.
19 e Parata sunt derisoribus iu.
Miche. 7 b Qui optimus est in eis est quasi pal.
Re. ii. 13 a Preuaricatores a qui spi.
Sap. 12 e Qui ludibriis increpa.

De temporibus odiosa est correctio uel predicatio et quod debent correctores uel predicatores male sentire de fide quos sepe uerbant morte tantur et occidunt. cccxxxiiii.

Exo. 2 c Quis te constituit
Re. iii. 9 e Reuersus est rex furibundus.
22 b Remansit uir unus
22 b Sedechias percussit micheam.
18 b Tune es ille qui conturbas
Par. ii. 18 d Sedechias percussit mi.
24 d Spiritus domini induit zacha.
24 d Miserunt lapides
36 d At illi subsannabant
36 d Illudebanturque prophetis.
21 a Qui odit correctionem uestri.

25 c Numquid consiliarius regis
Tobi. 2 e Manifeste uana facta est spes
Judit 5 e Irati sunt magnates
6 a Indignatus est olofernes
6 c Ligauerunt achior
Job 38 e Stulte locutus est
34 e Addidit super peccata.
30 a Nunc autem derident me
Pu. 1 b In suis monitionibus
29 d Accetum sinuis.
9 b Qui erudit derisorem
9 c Noli arguere derisorem
13 a Illusor non audit cum ar.
15 e Qui abicit disciplinam
23 a Non recipit stultus
23 b In auribus insipientium
29 a Uiri qui corripientem
15 b Non amat pestilens
13 b Redemptio anime
17 b Plus proficit correctio
27 e Si contuderis stultum in pila
Sap. 2 d Grauis est nobis
2 d Tamquam nugaces
Ecc. 6 d Quam aspera est nimium.
19 b A facie uerbi
21 d Compedes in pedibus
22 a Qui docet fatuum.
32 e Peccator homo
Ysa. 30 b Qui dicunt uidentibus
Jere 20 a Et audiuit phassur
20 a Percussit phassur ieremiam.
20 c Factus est in sermone domini.
26 b Iudicium mortis
38 b Tulerunt ieremiam et p.
Tren. 3 a Factus sum in derisum.
Amos 7 c Misit amasias
7 c Rebellauit contra te.
7 c Non poterit terra sustinere.
5 b Odio habuerunt in porta.
Mar. 6 b Herodes iohannem timebat.
6 b Decollauit eum.
14 e Audistis blasphemiam.
Luc. 6 d Dicitis demonium habet.
Jo. 10 d Sustulerunt lapides iu.
11 a Cogitauerunt principes
18 b Dedit alapam ihesu.
Queritis me interficere
Mt. 27 e Recordati sumus quod seductor
Act. 5 e Dissecabantur
16 c Uidentes quod spes questus.
17 d Nouorum demoniorum
26 e Insanis paule
Apoc. 11 c Inhabitantes terram gaude.

De duris correctionibus contra indomitos inobedientes incorrigibiles et antiquatos in peccatis et de potestatibus malis non parcendo. cccxxxvi.

Gen. 38 e Quibus patratis audiuit
Re. iii. 14 a Ego ad te durus nuncius
Job 38 a Quis est iste qui inuoluit
Ecc. 8 e Non reuoces primum
Ysa. 1 b Principes sodomorum
1 d Principes infideles socii.
22 b Ingredere ad sobnam
48 a Scio quia durus es
48 a Neruus ferreus.
28 b Audite uerbum domini.
46 d Caues mea.
49 a Posuit os meum
Eze. 16 a Radix tua.

dan 12 d In necate dierum
13 e Simeon canescens
mich 4 a Nunc uastabis filia
2 b pgenies uiperarum
12 d Generatio praua
14 a ypocrite bn pphauit
16 a Generatio mala et adultera
23 d Serpens genimina uiperarum
luc 3 a Genimina uiperarum qui ostendit
7 e Quid uenistis in uirga
ed is uenisti petens
7 d Sicut cum uidens
10 c peccantes coram hominibus ar
tim 1 e increpa eos dure
act 7 d dura ceruice et incircumcisi
13 b o plene omni dolo
23 a penitet te pro pec deal

Contra eos qui excusant peccata sua qui se iustificant. cccxvii.

Gen 3 b Cum cognouissent se esse
3 c Mulier quam dedisti
4 b Numquid ego sum custos
18 b Negauit Sarra
Re 1 14 c Summo audi uocem
Re 3 8 d Non est homo qui non peccet
Job 9 c Si iustificare
... e ecce qui sumunt
... c ecce n. luna
... c pregunt ubi est ubi
pro 30 c uia uiri in adolescentia
ecc 7 d Non est homo iustus
ecc 7 a Non te iustifices ante deum
7 a Non prees in multitudine
37 d peccatorem iustificabit cor
ysa 13 e Redebit tuliste
32 d Orientis in domibus eius spine
22 b Qui pauim instruatur
Jere 2 d Quomodo dicitis non sum polluta
7 e Quid uteris bonam ostendere
7 e Dixisti absque peccato et i
7 e ecce ego iudicio te
cor 1 4 a nichil mihi conscius sum
Jac 3 a Sumbat enim
Jo 1 d Si dixerimus quia peccatum
ps non declines cor meum
Re 1 14 c Dauid nesciunt arma tua
ecc non dicat ubo iustitiae

Contra eos qui dicunt hoc sic exponendum ne reputetur auarus et uideatur singularis et non porro honesta uestimenta ne derideatur et timent bonum agere propter uerecundiam uel hominum uel sociorum. cccxxxix.

pro 22 b Dicit piger
Sap 14 c Semper ... psuunt
Jere 38 d Solicitus sum propter iudeos
mr 6 c Hodes propter discumbentes
luc 19 c plicatus uolens satisfacere
Jo 12 a Qui negauit me coram ho.
Jo 12 e Principes ex principibus
Ro 12 a Nolite conformari
pa trepidauerunt timore
tulli non est exultatio si cum amici ...

De uno corpus signum et exterius hominis. cccxl.

ecc 19 a Ore uultus
pro 2 a Doctrina sua noscitur uir
14 e In facie prudentis

19 e doctrina uiri per pacientiam
19 b ex studiis suis
ecc 13 e Cor hominis immutat faciem
19 e ex uisu cognoscitur uir
19 e amictus corporis
... a Sit rusticatio
mat 3 c faciet eum et colorem
luc 9 c scilicet est dum oraret

De consolatione uel alios consolante. cccxxxxi.

Gen 20 a Videntur eam bo somnium
29 a noluit ... nec durum esse
par 1 24 c Dixit Dauid Salomoni
tob 1 d Tobias pergebat cotidie
2 e Nolitaningere fili mi
6 c forti animo esto
9 e Noli flere puer pue
12 e pax uobis nolite timere
13 a Ipse castigauit nos
Job 2 e Dixerunt enim
16 a atque utinam
... a Venerunt et ad eum
ysa 34 a Discite pusilli
40 a Consolamini consolamini
49 c laudate celi
consolabitur dominus populum suum
60 a Surge illuminare ierusalem
61 a ut consolarer omnes
66 b letamini cum ierusalem
... d ego ipse consolabor uos
bar 4 a Animequior esto
4 c Animequiores estote
ac ... a Videns autem angelus
luc 12 e Nolite timere
22 d Apparuit et illi angelus
Jo 20 b Mulier quid ploras
cor 2 1 a Benedictus deus et pa.
7 b Sufficit illi
tes 1 4 c propter quod consolamini
5 d Rogamus
heb 12 e Rogo et uos fratres
act 28 d propter quod bono animo estote
pa propter multitudinem dolorum

De instructione aliorum cccxxxxii.

Job 4 e ecce docuisti multos
pro 16 d fons uite eruditio
31 b Apri os tuum
31 d os tuum aperuit sapientie
ecc ... d Cum esset sapientissimus
... e Sanguinem sapientis tanquam
... d Qui implet quasi
7a a Sit rusticatio ostendit
38 a Sine meditatio consilium
3a d Vir prius multos
3a d Vir sapiens plebem suam
dan 11 d docti in populo docebunt
12 a Qui autem docti fuerint
mt 4 b Qui autem fecerit et docuerit
... e euntes docete omnes
Ro 14 b Certus sum fratres
cor 1 12 a Ita quod pphetat hominibus
gal 6 a fratres et si pocupatus
col 3 d Verbum Christi habitet
tim 1 3 d et diu esto fidelium
heb 13 a Mementote ppo li.

De lingua exponente scripturas cccxxxxiii.

esdr 1 4 b esdras n. pauit cor

Job 28 b profundum quoque flu
pro 21 d Qui absconderit fru
17 b doctrina sua noscitur uir
ecc 24 e elucidant me
48 e ad hunc doctrinam ... propheta
31 d splendidum in panibus
39 a Sapientiam omnium antiquorum
28 a homines magni uiri

De euangelizante cccxxxxiiii.

ysa 40 b Super montem excelsum ascende
40 e primus ad Syon
28 e In Syon uoce exultationis
52 c Quam pulcri super montes
naum 1 e ecce super montes pedes
mt 11 a pauperes euangelizantur
mr ult. euntes in mundum uniuersum
luc 4 c pauperes euangelizare
ps dominus dabit uerbum euangelizandi
Donec annuntiem brachium
ut annuntiem omnes predica
In labiis meis pronuntiaui

Contra placentes uel predicatores pius de dicere quam docere cccxxxxv.

Job 2 e De mane usque ad ues.
3a b Si audierint et obseruauerint
pro 1 a Audiens sapiens sapi
1 e uocaui et renuistis
8 d beatus homo qui audit me
18 e Qui prius respondet quam au
19 c Non cesses audire doc.
Sap 6 e Qui de luce uigilauerit
ecc 3 e Cor sapientis intelligit
6 e Si uideris sensatum
8 e ne despicias narratio
8 b Non te preterea narra
11 c prius quam audias ne re.
19 b An iudicium pa...
32 c In multis esto quasi inscius
ysa 1 b Audite a ... pue
9 c propterea captiuus populus meus
11 b Non uocabit
11 c Non uocabunt
Omnisque non didicit
1a d Non est n. populus sa.
30 b Ingressus scribe et
32 d Surdi audite et ceci
42 d Qui uides multa non ne.
40 b erigit mane
Jere 6 c State super uias
22 d Ascende libanum et cla.
bar 3 b Disce ubi sit sapientia
3 d Ibi fuerunt gigantes
osee 4 b Quia tu scientiam
4 e populus non intelligens
zac 7 d Verterunt scapulam re.
mt 6 e Querite primum regnum
12 d Regina austri
luc 7 e et feci est post edum
11 e Regina austri
act 8 d putas ne intelligis quod le.
Jaco 1 d Sit omnis homo uelox
pa erudimini qui iudi

Contra pueros predicatores uel prelatos ante etatem legitimam constitutos cccxxxxvi.

Gen 37 d Joseph xxx annorum erat
37 a De uendentes ... fratres
num 8 e a xxv annis et supra

. 8 . e Buc̄q̄ . l . annū etatis
deut̄ . 14 . e Nō opab̄ri ci cī ꝑmo.
Josue . 15 . c Dixit caleph . xl . annoꝝ .
R. iiii . 18 . a Ezechias . xxv . annoꝝ .
Par̄ . ii . 79 . a xxv . annoꝝ erat amasias
. 74 . a xxvii . annoꝝ erat ioathan .
. 79 . a Ezechias . xxv . annoꝝ er .
Job . 37 . b Junioꝝ enim sū tempe .
ecc̄ . 10 . d Ve t'ra cuius rex ē puer .
ecc̄ . 37 . b Adolescens loq̄re in eā
ysa . 3 . a Aufert a ierlm
eze . 1 . a Et fcm̄ ē i . xxx . annoꝝ .
luc̄ . 3 . d Et ip̄e ihc erat i cipi .

De emissione ꝑdicatoꝝ uł platoꝝ .

Gen̄ . 8 . b Noe emisit columbam .
exo . 3 . b Veni ⁊ mittam te .
nu̅ . 13 . a Mitte uiros qui con .
dan̄ . 1 . c Mittamus uiros
Josue . 7 . a Misit iosue filius nun .
R . ii . 17 . a Misit dn̄s nathan .
ꝓu̅ . 74 . b Sic frigus in .
ysa . 6 . d Quem mittam ⁊ q̄s ibit .
. 44 . e Sic erit ūbum
Jere . 1 . b Ad oia q̄ mittā te .
eze . 7 . a Fili hoīs mitto ego te .
. 3 . a Nō enim ad poplm̄ .
mich̄ . 6 . a Popule meus
mal̄ . 3 . a Ecce ego mittā angłm .
. 3 . e Ecce mittam uos elyam .
m̄ . 10 . b Ecce ego mittam uos
mr̄ . 16 . d Euntes i mūdū uniusū .
luc̄ . 10 . a Post h̄ ad dest . dn̄s ⁊ alios .
. 40 . b Missus ē angel's gabriel .
Ro . 10 . b Quomodo pdicabunt nisi mit .

Q̄ nemo n̄ adeo uocat' pdicet uł audeat plat' ee . cccxxxviii .

nu̅ . 10 . a Fac duas tubas argen .
R . iiii . 8 . d Accinge lūbos tuos .
ysa . 41 . a Posui ūba mea i ore .
. 98 . c Clama ne cesses .
Jer̄ . 28 . d Nō mittebam ꝓphās .
. 73 . e Q̄ assumunt linguas .
. 78 . a Audi ananias nōn .
osee . 9 . a Vade sume t̄ uox
amos . 7 . e Tulit me dn̄s cum .
Jonas . 4 . a Surge ⁊ uade i niniuen .
m̄ . 14 . d Dn̄e si tu es iube me
. 8 . d Venite post me faciam .
Ro . 1 . a Paulus suus ihu xp̄i
. 1 . a Per quem accepimus grām
tim̄ . i . 1 . a Paulus ap̄ls ihu xp̄i
hebr̄ . 9 . a Nec quisqm̄ sumit sibi hono .
act̄ . 9 . c Tu dn̄e
. 9 . b Surge ⁊ igdē ciui .
. 9 . b Vade qm̄ uas electōis
pa . Ego ei ꝯstitut' sum .
eze . 4 . a Sume t̄ gla . ecu .

Q̄ maximos peccores uocat aliqm̄ dn̄s de quibȝ facit pdicatores . cccxxxix

Gen̄ . 28 . a Vocauit ysaac iacob .
exo . 7 . e Accepit moy . sephoram
Rut . 8 . e Tulit itaq̄ booz ruth
R . i . 24 . e Venerit pue . d' ⁊ abi .
Job . 71 . a Domus eoꝝ secure
. 78 . a Ferrū de t'ra tollitur .
. 38 . b Nunquid i gressus es .
ꝓu̅ . 38 . c Nunqd i grossus es thes
. 74 . e Sufficiat t' ergo
. 31 . b Fci ē qu nauis istī .

ecc̄ . 47 . c Florebit amigdalus
cant̄ . 7 . a In troduxit me rex .
ysa . 14 . a Dn̄s exercituū pcepit .
. 14 . a Derelicte ciuitates .
. 34 . c In cubilibȝ in quibȝ prius
. 41 . b Ab extremis t're
. 44 . e Pusillula accendit
. 60 . a Filii tui de longe ue .
. 64 . b Erunt campestria i cau .
Jer̄ . 3 . a Vulgo dicitur
. 8 . e Mox clamauit filie .
. 30 . b Ne timeas
. 31 . a Longe dn̄s apparuit m .
. 31 . b Ad ducam eos de t'ra aq .
. 41 . d Laudabit sup babilo .
. 41 . d Recordamini pcul dm̄ .
eze . 16 . d Aufert' zelus meus
. 36 . d In die qua mūdabo
osee . 1 . a Sume tibi uxor for .
. 2 . d Ecce ego lactabo
. 2 . d Dabo eis uinitores ei .
am̄ . 17 . c Saluabit dn̄s tabnacła
m̄ . 20 . b Hii nouissimi una hora .
mr̄ . 9 . b Cepit illum de pcari .
. 8 . a Si dimysero eos ieiunos .
luc̄ . 14 . c Cū adh̄ a longe eēt .
Ro . 9 . e Vbi a habundauit delic .
act̄ . 7 . b Cum audiuimus unq̄sq̄ .
. 13 . e Vobis oportebat pmū .
pa . — et de excitacōne ⁊ meu .
— Pp̄ qm̄ nō cognoui .
— Memor ero raab
— Dixit dn̄s ad basan .
— Q̄ dat niuem sic la .

Q̄ dn̄s ex gra dat pdicaconem uł pdicatores . cccxl .

dū . 11 . b Si obedieris man .
Job . 38 . d Q̄s dedit uehementissimo .
. 38 . d Q̄s ē pluuie pat .
ysa . 13 . d Ecce ego suscitabo
. 37 . a Nem caligabūt ocłi .
. 41 . c Egeni ⁊ pauperes
Jer̄ . 16 . d Ecce ego mittam pisca .
. 28 . b Ecce dies ueniunt .
amos . 2 . d Suscitam de filiis uiris .

Q̄ dn̄s ex ira subtrahit pdicacionem ⁊ pdicatores . cccxli .

deu̅ . 11 . c Caue ne forte
R . i . 13 . e Porro faber fer .
R . ii . 1 . d Montes gelboe n̄ ros .
R . iii . 14 . a Siccatus ē torrens
Job . 9 . a Q̄ transtulit montes .
. 18 . c Attenuetur fame robur .
. 36 . c Q̄ aufert stillas pul
ꝓu̅ . 12 . e Homo u̅sus celat .
. 23 . e In auribȝ insipientium
ecc̄ . 27 . d Q̄ narrat ūbum
. 37 . a V̄ nō auditus nō ē
ysa . 3 . a Ecce dn̄ator dn̄s ex .
. 4 . a Nō putabitur ⁊ nō fouē
Jer̄ . 3 . a In uiis sedebas
. 9 . d Nō dn̄ icor . s . motu .
. 9 . b Si nōdes assume fle .
. 12 . a Vsq̄ lugebit t'ra .
. 18 . a Dixit iudea ⁊ porte ei
. 18 . d Deducant oculi mei lac .
Rut . 1 . c Omīs popłs . n . gemens .
eze . 3 . e Linguam tuam adherē .
osee . 7 . c Conuertatur ⁊ sumam fru .
amos . 8 . b Sacrificabo de frūto lau .

. 8 . b Ego plibui a nobis .
. 9 . c Ostes uisa
. 8 . d Ecce di . ne . di dn̄s .
agge . 1 . e Q̄ a domus deserta
m̄ . 1 . a Nolite scm̄ dare ca .
pa . In corde meo abscondi

Q̄ necia sit pdicatoribȝ uniuqusq̄ cum doctrina uł qd bona uia dr precede ⁊ imitari predicatores . cccxlii .

Gen̄ . 32 . b Tulit suum abrahe . x . camel .
. 46 . e Viri pastores sumus
. 49 . d Asser pinguis panis
exo . 17 . b Renes uiros congregans
. 30 . c Faciet ⁊ labrū eneum
. 33 . d Ostende m̄ faciem tuam
leu̅ . 8 . e Sin autē de auibȝ .
. 8 . a Cūq̄ leuauit eos
. 4 . d Petasculum erit eorum .
Judic̄ . 9 . b Q̄ ascendistis ⁊ uni .
R . i . 4 . a Statuerunt philisiim .
esd . i . 1 . b Esdras . ii . pa .
Job . 29 . e Gła mea semp ino .
. 39 . c Nunquid pbebis equo .
ꝓu̅ . 24 . a Aufer rubiginem de ar .
cant̄ . 4 . b Surrexi ut aperire
. 47 . d Ego murus ⁊ ūba mea
sap̄ . 1 . a In maliuolam aīam nō .
. 9 . d Corpus qd corrumpitur
ecc̄ . 18 . c Ante iudiciū para iusti
. 28 . e Aurū ⁊ argentū tu .
ysa . 11 . b Sic foramine aspidum
. 11 . d Effraim nō emulabit' iu .
. 30 . d Contaminabis laminas .
. 33 . c Q̄s poterit habitare
. 33 . c Panis ei datus ē
. 40 . b Sr̄ montem excelsum .
. 41 . c Ego posui te quasi .
. 42 . c Laudate habitatores petre .
Jer̄ . 2 . b Nū qm̄ exires de utulu .
. 31 . a Erit dies in qua cla .
osee . 10 . a Vitis frondosa isrł
Jon̄ . 3 . c Preuenit ūbū ad re .
mich̄ . 3 . c Ego repletus sū for .
. 8 . e Surge tritura filia
. 4 . d Exaltabitur manus tua
agge . 2 . d A die qua fundamēt .
mal̄ . 2 . a Pactum meū fuit
mat̄ . 5 . b Vos estis sal t're
. 5 . b Q̄ fecerit ⁊ docuerit
Jo . 8 . a Q̄ sine pcō
Ro . 2 . c Nō . n . auditores legis
cor . i . 8 . e Nō . n . i sermone ē reg
. 9 . e Castigo corpus meū
. 13 . a Si linguis hominū loq̄r .
cor . ii . 4 . e Q̄ Quoniam xp̄i ad be .
act̄ . 1 . a Cepit ihc face ⁊ doce .
Attendite uos
Jaco . 1 . d Estote factores ūbi
Apoc̄ . 11 . a Hii sūt due oliue
pa . — Peccatori autē dix .
— Redde m̄ leticiam
— Michi aū ad hm̄ deo .
— Nunquid narrabit aliquis
— Ascendunt montes ⁊ des .

De unitate ⁊ ꝯcordia predicatorum . cccxliii .

Gen̄ . 49 . c Ne i ꝯsilium i uia
nu̅ . 11 . d Quid inquit emularis pro me
R . i . 6 . c Ibant in directum uacce .

iudic . 14 . a filii isr̄l uno animo
Job . 31 . c Si adversus me terra clamat.
. 38 . d numquid coniunget
. 38 . c Quis enarrabit celorum rationem
cant . 8 . c Vulnerasti cor meum in uno.
ps. Suscipiant montes pacem.
Ecce quam bonum et quam io.

De constantia et securitate et fortitudine predicatorum et prelatorum. cccxliiii.

Gen . 32 . b tulit .x. camelos.
deu . 33 . c ferrum et es calciamentum
iudic . 10 . b Quis est homo formidolosus.
. 6 . b vade in hac fortitudine.
Job . 4 . a ubi est timor tuus.
. 6 . c Qui timet pruinam
. 20 . c fugiet arma ferrea.
. 39 . c numquid prebebis equo
prov . 30 . c leo fortissimus.
. 31 . c accinxit fortitudine lumbos
eccl . 4 . a noli querere fieri iudex.
. 48 . c eliseus in diebus suis.
ysa . 8 . c Omnia loquere propheta iste.
. 10 . d nolite timere populus meus.
. 41 . b ne timeas quia ego tecum.
. 41 . b erunt quasi non sint.
. 41 . c posui te quasi plaustrum.
. 43 . a vocavi te nomine tuo.
. 43 . a noli timere quia tecum
. 44 . a formans te ab utero
. 51 . b audite me qui scitis.
. 51 . d Quis tu ut timeas
Jere . 1 . b ne timeas a facie eorum.
. 1 . d dedi verba mea in ore.
. 1 . e dedi te in civitatem munitam.
. 6 . e probatorem dedi te.
. 15 . e Si converteris
. 15 . e convertentur
eze . 3 . b dedi faciem tuam.
. 4 . a sume tibi laterem.
. 13 . a non ascendistis ex adverso
mich . 3 . c Repletus sum fortitudine.
zac . 9 . e dominus deus exercituum proteget.
luc . 9 . d dum complerentur dies.
Johs . 10 . b mercenarius autem fugit
philip . 4 . d omnia possum in eo.
act . 2 . a dum complerentur dies.
nunc domine res
. 20 . b alligatus spiritu.
. 21 . b ego enim non solum alligari
ps. — Reges eos in virga.

Quod per fidem predicatorum augetur de gratia predicandi. cccxlv.

prov . 3 . b honora dominum de tua substantia
. 11 . d anima que benedicit impinguabitur
. 12 . c de fructu oris sui.
. 13 . d doctrina bona dabit
. 16 . d cor sapientis erudiet.
. 18 . d de fructu oris viri.
mt . 10 . c nolite cogitare quomodo
ps. dilata os tuum
os meum aperui et attraxi.

Quod bonis ministratur verbum et abundat. mali subtrahitur. cccxlvi.

Job . 22 . d Si reversus
prov . 16 . d fons vite eruditio.
eccl . 15 . c non est speciosa laus in ore
. ult . d venit meus conturbatus
ysa . 33 . c Quis habitabit ex vobis

. 50 . b dominus dedit michi linguam.
osee . 2 . b argentum multiplicavi.
. 9 . d effraim educet ad interfectorem.
ps. — peccatori autem dixit deus.
dominus dabit verbum

Quod merito predicatorum fructuosa vel infructuosa sit predicatio. cccxlvii.

Gen . 8 . c columba portans ramum.
Job . 5 . d In sex tribulationibus.
. 4 . c et sciens quoque mihi. et
. 12 . c et continuerunt aquas
. 12 . c commutans labium
. 6 . a aut poterit comedi.
. c auris audiens verba.
. 29 . c Qui me audiebant exspectabant.
. 29 . c exspectabant me sicut.
prov . 13 . c bonus relinquit heredes.
. 25 . a aufer rubiginem de argento.
ysa . 11 . b super foramine aspidis.
. 30 . b gramina ab lamias.
. 40 . c cum fuerit velud quercus.
. 48 . a dilata locum tentorii.
. 48 . c Recede procul a calumpnia.
. 44 . d Quomodo descendit ymber
eze . 38 . c Cum purissimam aquam.
osee . 9 . c da eis vulvam sine liberis
. 9 . c provisus est effraim.
luc . ult . d hone comum
act . 10 . c adhuc loquente petro.
apoc . 3 . b ecce dedi coram te hostium.

Quod dispensanda est predicatio pro loco, tempore et capacitate auditorum. quod si rara est non sufficit. si assidua vilescit. cccxlviii.

Gen . 42 . a Imple saccos eorum fru.
Job . 26 . c Qui ligat aquas in nubibus.
. 38 . c numquid producis luciferum.
. 38 . c Quis dedit gallo intelligentiam.
prov . 25 . b mala aurea
eccl . 3 . b tempus tacendi
eccl . 20 . a homo sapiens tacebit.
. 20 . d ex ore fatui
. 32 . a ubi auditus non est.
luc . 9 . a ascendens ihesus
. 12 . d Quis putas est fidelis
Johs . 16 . b multa habeo vobis dicere
cor. i . 2 . a sapientiam loquimur inter.
Sive mente excedimus
ps. — Qui fructum suum dabit.

Quod quandoque predicandum est in vitandi temporibus. cccxlix.

ysa . 62 . a propter syon non tacebo.
Jer . 2 . a vade et clama in auribus
. 7 . a sta in porta domus domini.
. 11 . b vociferate omnia verba.
. 17 . d vade et sta in porta.
. 26 . a sta in atrio domus domini.

Quod secreta dei mistica non sunt malis revelanda vel predicanda. cccl.

Gen . 29 . a os putei grandi lapide.
. 42 . a Imple saccos eorum
exo . 21 . c Si quis aperuerit cisternam.
R. iiii . 20 . d non fuit verbum quod non.
prov . 9 . b Qui erudit derisorem.
ysa . 39 . c non fuit verbum quod non.
dan . 12 . b claude sermones.
. 12 . d Clausi sunt signatique.
mich . 1 . c In geth nolite annunciare.
mt . 7 . a nolite sanctum dare canibus.

. 11 . c Confitebor tibi domine pater
. 13 . d Simile est regnum celorum fermento.
. 13 . d Simile est regnum celorum thesauro.
apoc . 5 . d vidi in dextram sedentis.
Signa que locuta.
ps. — In corde meo abscondi.

Quod dignus est operarius mercede sua et quod seminantibus spiritualia danda sunt temporalia. cccli.

Gen . 3 . d In sudore vultus tui.
. 24 . c non comedam donec loquar
num . 31 . c dividet ex equo predam.
deu . 25 . b non ligabis os bovis
prov . 22 . a Qui accepit mutuum.
mt . 10 . b nolite possidere
mr . 6 . b precepit eis ne quid tollerent.
luc . 10 . b nolite portare
cor. i . 9 . a Quis militat suis.
gal . ult . b Qui seminat in carne
tes. ii . ult . b Scitis quemadmodum.
. ult . c Si quis non vult operari.
. ult . d obsecramus in domino ihesu.
tim. ii . 2 . a laborantem agricolam
ps. . 127 . — labores manuum tuarum
— Qui producit in montibus.
— Sumite psalmum.

Contra illos qui sibi soli vivunt et predicare nolunt. sive contra illos qui abscondunt talentum domini. ccclii.

Gen . 4 . b ubi est abel frater tuus.
. 24 . b Occurrit rebecca
. 29 . b amovit iacob lapidem. ut s.
. 41 . c aperuit ioseph universa
. 43 . a non videbitis faciem meam.
deu . 25 . b Si frater absque liberis
esd. i . 7 . b esdras enim paravit cor.
tob . 1 . c pergebat tobias per omnes.
Job . 4 . a Conceptum sermonem.
prov . 5 . d deriventur fontes tui
. 11 . c Qui abscondit frumenta
. 12 . c In corde prudentis re.
. 27 . b Qui pavit se ad mi.
. 31 . d Sindonem fecit et vendidit
eccl . 11 . a mitte panem tuum super.
eccl . 4 . d non retineas
20 c . 41 . c Sapientia abscondita
. 28 . d Qui elucidant me vitam.
. 30 . d bona abscondita in ore.
. 31 . d Splendidum in panibus.
ysa . 1 . a Vivunt propter multi et di.
. 6 . b ve michi quia tacui.
. 11 . a et percutiet terram virga.
. 32 . c beati qui seminatis
. 21 . c occurrentes sitienti
. 55 . a omnes sitientes venite.
. 46 . d vivuerit omnes vivi.
. 58 . clama ne cesses.
. 60 . d aperientur porte tue.
Jer . 31 . b audite verbum domini.
. 48 . b maledictus qui prohibet
. 50 . b paramini contra babilonem.
. 51 . a fugite de medio
osee . 6 . a venite et revertamur ad dominum.
. 8 . c onager solitarius sibi.
. 2 . c exaudiam celos et illi.
Joel . 2 . a canite tuba in syon.
amos . 2 . a mittam ignem in moab.
mt . 2 . c apertis thesauris suis.
. 5 . b vos estis lux mundi.

10 . d nil optum qd nō reue.
29 . c accedens et q uiui ta.
24 . d tra mota ē et tre.
mt . 9 . d Qui tetigit uestimentū.
luc . 1 . c exurgens maria ccepto do.
16 . e Rogo ergo te pat ut mittas.
19 . b accedens et qui uiui ta.
Joh . 1 . d erat autem andreas.
8 . c Reliquid ydriam.
18 . c ego palam locutus sū mūdo.
ult . d Sequere me.
ult . e hic autē quid
tess . i . 9 . e adiuro uos p dnm
Jac . ult . e Qui cuerti fecerit pctōs
Judas . 7 . a hii sunt in epulis suis.

De effectu pdicatōis sine multiplici efficacia ubi dei . cccliii

nu . 10 . b Cum eleuasset moy.
deu . 32 . d In eleuabo sagittas meas.
33 . d benedcs in filiis aser
R.ii . 22 . d Vs imaculata via.
Job . 22 . lapidem caliginis et umbrā.
38 . e Numquid eleuabis uoce.
pu . 30 . a Omnis sermo dei
ec . ult . e Vba sapientū q̄si stimul
cant . 5 . c aīa mea liq facta ē.
Sap . 8 . a attinget ergo a fine
8 . b Soluuerat te eum.
18 . c Cū enim qui ecū si.
ecc . 39 . c In ubo eius stetit aqua.
48 . a Surrexit helias p
ysa . 4 . d In die illa sibi lauit
24 . e In die illa olim.
40 . a ecce icrepacōe mea.
51 . d posui uba mea.
Jer . 4 . c ecce do uba mea.
10 . c ad uocem suam dat
23 . d Numquid nō uba mea sr.
51 . b dante eo uoces mul
eze . 1 . Cū fierit uox sup.
3 . d et facta ē sup me
34 . a ossa arida audite
36 . a hec dicit dns motibz.
osee . 11 . p dnm ambulabunt
nau . 1 . a dns increpans mare.
abac . 3 . c fluuios scindes tre.
3 . e audiui et cturbatus ē uēt.
agge . 2 . b Vbum qd pepigi
zaca . 10 . d Similabo illis et cgre.
mt . ult . e In noīe meo demonia.
luc . ult . d Nō ne cor nrm ardens.
Jo . 4 . c et qui audierūt uiuent
4 . c Omnis qui i monumētis
timo . ii . 3 . e oīs qui scriptura diuī
heb . 8 . d Viuus ē n . dei sermo
act . 2 . a apparuerunt illis disp.
apoc . 1 . d et de ore eius gladius
8 . c de trono pcedunt ful.
ps . Cōmota ē et cōtremuit
In tonuit de celo dns
deus meus impollu.
Vbo dnī celi firmati sunt
Viderunt te aque ds
eleuauerunt flumina dne.
potabunt omnes bestie
Mittit ubum suū
Ignitum eloqū tuū.
emittet ubum suū.

De fame verbi dei . ccclv .

R.i . 13 . e porro faber.
R.iii . 14 . a post dies autē aliqt.
R.iiii . 8 . d erat aut fames i tra.
6 . d facta ē aut fames magna.
pu . 29 . d Cū pphia defecit.
ecc . 43 . c Gelu sic salem effunder.
ysa . 3 . a ecce dnator dns.
5 . b Mandabo nubibus
19 . d aruit herba defecit.
33 . d verbi ē recīte ubi ē.
Jer . 6 . e defecit sufflatorium ig.
treni . ult . a paruuli pecierunt panē.
osee . 8 . a nō ē . n . ueritas
Joel . 1 . b put faciam et li.
1 . e bestie agri quasi ste.
amos . 8 . e emittā famē i tra.
mt . 8 . a ecce iam duo sunt.
luc . 16 . d erat quidam mendic.
Jac . 5 . e elias homo
ps . Vocauit famē sr tra.

Que mala cotingunt p famē ubi dei . ccclvi.

Job . 12 . c Si cotinuerit aquas oia
pu . 9 . a venite comedite panē.
14 . a Vbi nō sunt boues pse.
11 . c Vbi nō ē gubnator
29 . d Si eluerit imine
29 . d Cū pphia defecit.
ysa . 5 . c ppea captiuus duct
21 . e occurrentes sicienti.
26 . Concepimus et qsi par.
osee . 8 . b Ola tu scīam repul.
zac . 11 . d p̄cutite pastorem

Que debent fieri ubū dei nō tantū audiri . ccclvii.

Gen . 32 . d Jacob luctabatur cū an.
exo . 28 . d Mala punica erāt int.
leui . 1 . e os turturis retorq̄bit.
pu . 4 . e liga eam i digitis t.
cant . 7 . e ostende m faciē tuā.
8 . c pone me ut signaclm.
ecc . 20 . a Sapiens i ubis pduc.
21 . d Vbum sapiens cēdet.
51 . d colluctata ē aīa mea.
ysa . 50 . a locut ē dns i ma.
timo . 3 . d leuem corda nra
eze . 3 . a Comedi uolumen.
3 . e Qui audit audiat
agge . 1 . a fcm ubū dni i ma.
mat . 4 . b Qui fecit et docuerit.
4 . d Omnis qui audit uba h.
13 . b Qui uo i terram bonam
mr . 8 . c Qui uo i terram bonam
luc . 8 . b Qui uo i terram bonam.
11 . c Beati qui audiūt ubū.
Jo . 1 . d venite et uidete . Glo.
Ro . 2 . c Nō auditores legis.
cor . i . 5 . e Nō i sermone est reg.
timo . ii . 5 . a opus fac euuglste.
ac . 1 . a Cepit ihs facere et doce
Jaco . 1 . d estote factores ubi.
apoc . 10 . e accepi librum de ma.
ps . Intellectus bonus fac.
beati i macbati i uia.
Beati omnes qui timent
In adinuencionibus suis.

De his qui ad tempus credunt . ccclviii.

ecc . 22 . c Cor fatui quasi uas cfractū
22 . b Qui docet fatuū
22 . b Cū dormiente loquitur
22 . d Sic palee i excelsis
22 . d Sic cauatus arenosus
19 . c Sagitta i fixa femori.
q . 4 . e Omnis q audit uba mea.
mt . 13 . c Qui seminatur ē sup pe.
luc . 8 . b Qui seminatus ē

De dominis erga seruos . ccclix.

Judic . ult . e dimittat abraham sua libam.
Job . 31 . b Si cōtempsi subire iudiciū
ecc . 4 . c Nō ledas suū
4 . c Suus seruitus sit tibi
33 . e Si ē tibi seruus sensa.
col . 3 . e dni qd iustū ē et equum.
eph . 4 . b et uos dni eadem fac.
Seneca . Qualem cupis erga te dnm ee talis esto ipe erga seruū tuū. pudentem et erudiciū cū seruis suis familiarit uiue idem. Re deo istos. Qui turpe estimant cum suo suo cenare etc.

De seruis erga dominos . ccclx.

Gen . 16 . c Reuerte ad dnām tuam
mt . 25 . b dne qnq talenta
luc . 19 . b dne qnq talenta.
Ro . 13 . a Omnis aīa po sub.
eph . 6 . a Serui obedite dominis.
col . 3 . e Serui obedite
pet . ii . 2 . d Serui subditi estote.

De fidelitate . ccclxi.

pu . 20 . a multi ho . misericordes
25 . c nubes et uentus et pl.
25 . d deus putidus et pes
28 . d fidelis uir multū la.
ecc . 8 . e Noli citatus ee i lin.
6 . b amicus fidelis protec.
6 . b amico fideli nullus
6 . b amicus fidelis medi.
20 . d est qui p cfusione
29 . a Confirma ubū et fi.
33 . e Si ē t seruus fi.
mt . 25 . e Quis putas ē fidelis
Joh . 1 . e ecce uere israhelita.
cor . ii . 1 . d Numquid leuitate usus

De iudicibus . ccclxii.

exo . 23 . a Nec iudices plu.
23 . a pauperis nō miserebris
23 . a In nocentē et iustū nō.
leui . 19 . b nō facies qd iniquū ē.
19 . b Iuste iudicate pximo tuo.
deu . 16 . d Iudices et magistros.
16 . e Iuste qd iustū ē pse.
Judic . 2 . c Suscitauit dns iudices.
Luc . 17 . c Quis putas ē fidelis

16 c Judicavit israel xx annis.
Rut 1 a In diebus unius iudicis.
R.i. 8 a Samuel posuit filios suos.
8 a Constitue nobis re
8 c Judicabit nos rex noster
R.ii. 15 a Quis me constituat iudicem.
R.iii. 3 b dabis ergo servo tuo.
Job 29 c Justicia indutus.
34 a Judicium eligamus nobis.
pu 29 c Rex qui iudicat in veritate
ecc 3 d vidi sub sole in loco
Sap 1 a Diligite iusticiam.
6 a Discite iudices
6 a non recte iudicastis
ecc 4 b In iudicando esto pu.
7 a Noli querere fieri iudex.
8 d non iudices contra iudicem.
10 a Judex sapiens iudi
10 a Secundum iudicem populi
10 b Regnum a gente in gentem.
10 d Magnus est iudex
ysa 1 c Querite iudicium
1 d civitas fidelis
10 a ve qui condunt leges ini.
5 d ve qui iustificatis im.
5 d ve qui iustificatis im.
59 d conversum est retrorsum iu.
Jer 5 a an invenias virum fa.
dan 13 d Sic factum filii
13 d In veritate.
13 d dicente domino innocentem.
amos 5 b Qui convertitis in absinthium.
5 c Constituite in porta iu.
mich 3 d Qui abhominamini iudicium
6 d Judicabo
zac 8 d veritatem et iudicium
mt 7 a In quo iudicio iudica
23 c Reliquistis que graviora.
Jo. 7 c Nolite iudicare
Ps. Diligit misericordiam et iudicium.
Honor regis iudicium.

Contra iudices vel alios precipitantes sententiam. cccxlvii.

deu 13 a et hoc certe sunt nunciatum.
19 c Cumque diligentissime
Job 29 c Causam quam nesciebam.
ysa 16 a Judicans et querens.
ecc 19 Qui cito credit
act 22 c Si hominem romanum
dan 13 d Revertimini ad iudicium.

Contra malos advocatos. cccxlviii.

deu 16 c Iuste quod iustum est.
Job 29 c pater eram pauperum
29 c conterebam molas iniqui
pu 20 c Suavis est homini panis
21 a Qui congregat the.
23 c veritatem eme.
ysa 1 c Defendite viduam.
1 d causa vidue non ingreditur
5 d ve qui iustificatis impium.
10 a ve qui odiunt leges.

ier 9 b docuerunt linguam suam.
amos 5 b Qui convertitis in ab
mich 3 d Qui abhominamini.
ps — eripiens inopem
— eripite pauperem.
— quia iudicium tuum non de.
— Juravi statuere

Contra acceptores munerum maxime in iudicio vel de eorum contemptu. cccxlv.

gen 14 e levo manum meam.
23 c dabo pecuniam pro agro.
num 16 b tu scis quod nec asellum.
R.i. 12 a loquimini de me.
12 b nec tulisti de manu.
ecc 46 e pecunias et usque cal.
act 8 b pecunia tua tecum sit
20 e argentum et aurum et vestem.
20 e beatius est
dan 5 d munera tua sint tibi.
R.iiii. 5 c obsecro ut accipias
gen 33 b habeo plurima frater mi.
33 c vix fratre compellente
exo 18 d providebam de omni populo.
23 a non accipies munera
num 22 b Si dederit mihi balach.
35 e non accipietis pretium ab eo.
deu 10 e dominus magnus
16 e non accipietis personam.
27 e maledictus qui accipit
R.i. 8 a acceperunt munera.
R.ii. 24 e nequaquam ut vis sed ut.
R.iiii. 5 d pepercit dominus naaman.
par.ii. 19 c non est enim apud.
.i. 21 d nequaquam ut vis.
esd.ii. 5 d acceperat enim plus.
hest 3 b argentum quod polliceris tu.
Job 15 e ignis devorabit tab.
36 e nec multitudo donorum.
pu 15 e conturbat domum
17 e munera de sinu impius
22 b victoriam et ho.
ecc 20 e exennia et dona.
40 b omne munus et iniquitas.
4 e non sit porrecta manus tua.
ysa 1 d principes tui infideles.
5 d ve qui iustificatis impium.
33 c Qui potest.
Jere 22 b ve qui edificat domum.
eze 22 b munera acceperunt apud.
amos 5 c hostes iusti
mich 3 b Si quis non dederit in ore.
3 e principes eius in mu.
mac.i. 12 d et vidit triphon
mac.ii. 10 c hii vero qui cum sy.
mar 14 b promiserunt inde pecu.
cor.i. 9 b non usi sumus hac
12 e Quid est enim quod minus hu.
pet.ii. 2 d secuti sunt viam balaam.
iude 1 a ve illis qui via caym.
ps — munera super innocentem.

Contra acceptores personarum maxime in iudicio et vilipendentes pauperes. cccxlvi.

exo 23 a non sequeris turbam.
23 a pauperis quoque non misereberis.
leu 19 b non consideres personam pau.
deu 1 b nulla erit distancia
16 e non accipies personam
10 e dominus magnus et potens
R.i. 16 b non respicias vultum
par.ii. 19 c videte quid faci.
Job 29 b auris audiens
29 c oculus fui ceco et pes claudo.
29 e Cumque sederem quasi rex
31 b Si contempsi subire iudi.
32 e non accipiam personam
pu 18 a accipere personam impii
22 d non facias violentiam.
28 c etiam proximo suo.
28 d cognoscere personam in iudicio
28 d Qui cognoscit faciem.
Sap 6 b non enim subtrahet personam.
ecc 4 a non accipias faciem tuam
4 a congregationi pauperum.
9 e iusticia pusillum
10 d gloria divitum.
11 a non laudes virum in specie
13 d dives commotus confirmabitur.
13 d divites decepto multi
33 d dona iniquorum non probat
34 c non accipiet dominus personam.
42 a ne accipias personam
ysa 1 c Querite iudicium
1 d principes tui infideles
5 d ve qui dicitis malum bonum.
10 a ve qui condunt leges.
11 a non secundum visionem oc.
28 a ecce dominus dixi
42 a ecce servus meus
48 c elegi te in camino paup.
66 d ad quem respiciam nisi ad pau.
Jere 7 a Nolite confidere
22 a facite iudicium
eze 18 d anima que peccaverit
18 d iusticia iusti super eum.
amos 5 b qui convertitis in alti.
5 c hostes iusti accipientes mu.
5 c constituite in porta.
zac 7 c Judicate iudicium verum
mt 7 a nolite iudicare et non.
8 a de servo centurionis
11 e Confitebor tibi
22 e Quecumque fecerit uni pa.
22 b Ite ad exitus viarum
22 b Scimus quia verax.
mar 12 e de vidua paupercula.
luc 14 b cum facias prandium.
16 c Quod hominibus altum est.
21 a de vidua paupercula.
Johs 4 e de filio reguli ad cuius.
4 a gratia de samaritana que.

8 c Nolite iudicare p fa.
Ro 2 b Non est personarum acceptio.
Cor. i. 1 c Videte vocationem
Gal 2 b Deus personam hominis non ac.
Eph 6 b Et vos domini.
Col 3 e Qui enim iniuriam
Act 10 d In veritate comperi quia non est.
Jaco 2 a Nolite in personarum ac.
2 a Et si introierit in c.
2 a Nonne deus elegit pau.
2 b Si autem personas ac. opera
Ysa — — parte pauperis et sopi
— honorabile nomen

Contra malos legatos archidiaconos visitatores et eorum superfluitates in equis et aliis et contra eorum immoderatas exactiones. ccclviii.

Gen 19 e Levo manum meam.
Deu 14 d Rex non multiplicabit
23 c Ingressus vineam
23 d Noli fili mi noli ro
Re. ii 12 a Tulit ovem viri pauperis
13 e Si intraveris in segetem
Tob 9 b Tunc assumens
Judit 10 b Imposuit itaque abre sua.
Pro 24 e Sufficiat tibi lac capr.
Ecc 29 d Initium vite hominis
29 d Minimum pro magno
31 a Qui aurum diligit non iusti
31 a Multi dati in auri.
31 b Beatus est dives qui in ... est.
39 d Initium necesse rei
Jer 23 d Non mittebam prophetas
Eze 22 e Rapiebant violenter ege.
38 a Quod crassum erat occidebatis.
Amos 6 a Ingredientes pompatice
6 c Qui comeditis agnum de grege
Mich 3 b Si quis non dederit in ore.
Za 11 a Ecce rex tuus
Cor. ii 12 e Signa apostolatus
12 e Non gravavi vos.

Contra impugnantes miserabiles personas et pauperum oppressores sive quoscumque exactores et raptores et calumpniatores in subiectos vel alios. ccclxix.

Gen 18 d Abraham deprecatur pro do.
Exo 20 c Non furtum facies
20 c Non concupisces domum
22 a Si quis furatus fuerit bo.
22 d Advenam non contristabis
22 d Vidue et pupillo
Levi. 19 b Non facies furtum
19 b Non facies calumpniam.
Deut 10 e Deus magnus et potens
16 d Iudices et magistros con.
24 d Maledictus qui transfert in.
Re. i. 26 d Quem persequeris rex israel.
30 b Persequar eum non latrunculos.
30 c Ecce ipsi discumbebant
Re. iiii. 5 a De siria egressi sunt
6 d Non ultra venerunt ...
Job 4 b Rugitus leonis
4 c Tigris periit eo quod non.
1 d Caldei fecerunt tres tur.
12 a Abundant tabernacula
17 a Predam pollicetur sociis
24 a Alii terminos transtulerunt
20 c Iuxta multi
29 c Auris audiens.
29 c Conterebam molas.

Pro 1 b Si dixerint veni nobiscum.
10 d Quasi tempestas transiens.
21 b Rapine impiorum detur
22 c Qui calumpniatur pau.
22 d Non facies violentiam pau.
22 e Ne transgrediaris ter.
23 d Ne attingas terminos
28 c Leo rugiens et ursus.
28 c Dux indigens pru.
28 e Qui subtrahit aliquid a patre.
Ecc 11 d Alii dividunt propria et ditio.
30 b Generatio que pro dentibus
Ecc 4 a Vidi calumpnias
5 b Si videris calumpniam
4 e Noli esse sicut leo
4 b Libera eum qui iniuriam.
4 b Iudicando esto
13 d Venatio leonis onager
34 d Qui offert sac.
34 d Panis egentium
34 e Qui effundit sanguinem.
35 e Non accipiet
35 d Nonne lacrime vidue
46 e Samuel pecu.
Ysa 1 c Querite iudicium
3 c Ve impio
3 d Vos enim depasti estis
10 a Erunt capientes eos.
10 a Ve qui condunt.
30 b Pro eo quod reprobastis
33 a Ve qui predaris
33 a Cum consumaveris depredari.
47 b Super senem aggravasti
48 e Recede paululum a calumpn.
61 d Ego dominus diligens
Jer 2 a Sanctus israel
2 e In alis tuis inventus
5 d Quia inventi sunt
5 d Sicut decipula plena est.
17 b Perdix fovit que non peperit.
21 e Iudicate mane iudi.
22 a Facite iudicium et iusti.
22 b Ve qui edificat
Eze 19 a Quare mater tua leena.
19 a Leo factus est didicit cape.
22 d Principes eius in me.
22 e Calumpniabantur calu.
Dan 5 a Tunc ablata sunt vasa.
Osee 12 d Calumpniam patiens est.
Amos 3 c Congregamini
4 a Audite hoc vacce pin.
5 b Pro eo quod non dixi pa.
5 c Hostes iusti ac.
8 a Audite hic qui conteritis
Mich 2 a Ve qui cogitatis
3 a Qui violenter toll.
4 a Nunc vastabit filia la.
Nau 2 c Leo cepit
2 e Ecce ego ad te
3 a Ve civitas san.
Abac 1 a Quare ostendisti
1 e Quare non re.
2 b Ve qui multiplicat
2 c Numquid non re
3 d Exultatio eorum sicut
Zac 7 c Iudicate iudi.
Mal 3 b Accedam ad vos
Mach. i 9 d Exierunt filii iambri.
9 d Acceperunt omnia spolia.
Luc 3 b Neminem concuti

19 b Si quis aliquem defra.
Jac 5 a Nonne divites per po.
Ps. — Susceperunt me sicut leo
— Pes meus stetit
— Nonne scient omnes
— Dominus conteret dentes
— Iudicate egeno
— Viduam et advenam
— Catuli leonum rug.
— Persecutus est hominem inopem

Quod iusti derridentur impii semper sive quod mali persecutionem despiciunt et detestantur bonos quia furibundi reputantur. ccclxx.

Gen 4 b Cum essent in agro consurrexit
14 d Stetit presto...
16 a At illa cum conceperit se
19 b Te ergo ipsum magis
19 b Et ierunt eis quasi ludens
21 a Cumque vidisset sara
26 c Ob hoc invidentes
27 e Oderat semper esau
31 b Laban assumptis fratribus
31 a Videbat autem faciem
Exo 1 c Oderant
Nu 16 a Cur elevamini super po.
Re. i. 17 e Vidisti hominem istum
18 c Qui celebat tunc cum saul.
Re. ii. 16 b Egredere egredere vir san.
Par. ii. 30 b Igitur cursores
36 d Illudebant nunciis dei
Esd. ii. 4 a Si ascenderit vulpes diru.
4 a Audi deus noster quia facti sumus
Tob 2 b Nam sicut beato iob.
2 d Ergo cum patientia.
Judit 9 e Cum cessasset loqui
9 e Homines inermes tunc
14 d Egressi sunt nuntii ...
Job 1 c Dixit illi uxor sua
12 a Qui deridetur ab amico
12 a Lampas contempta apud
19 c Stulti quoque despiciebant
19 a Nunc autem derident me
30 b Quorum non dignabar patres
Pro 13 d Detestantur stulti eos
14 a Ambulans recto itinere
18 a Cum venerit derisor
19 e Testis iniquus deridet
24 b Eice derisorem et exibit
29 b Viri sanguinum oderunt sim.
29 e Abhominantur
Sap 5 a Hii sunt quos aliquando
Ecc 33 c Contra malum bonum
Ysa 36 b Quid est ista fiducia
36 d Numquid adversum
53 a Non est species ei neque
53 a Nos reputavimus eum
Jer 20 c Ecce ipsi dicunt ad me
20 c Factus est in ser. do.
20 c Audivi contumelias
Tren 2 d Aperuerunt super te os suum
3 b Factus sum in derisum omni populo
3 e Audisti opprobrium eorum domine
Eze 33 e In canticum oris eorum
Mach. i 4 exprobrabant et persecu.
Mt. 27 b Plectentes coronam
Luc 23 b Sprevit autem illum
23 d Et deridebant illum
Joh 8 d Nonne benedicimus nos

19 d Si de mundo fuissetis
19 a Et mulieres plec. co.
cor·i· 4 c Spectaculum facti
4 c Persecucionem patimur
act 26 e Insanis paule
Jac 2 b Vos autem exhonorastis
ps. — Astiterunt reges terre
— Multi insurgunt adversum
— Circumdederunt me vituli
— Aperuerunt super me os
— Et operui in ieiunio
— Cum ecce inimici tui so.
— Et posuerunt adversum me

Contra illos qui audire recusant pauperem · cclxxi ·

pv 14 e Qui calumpniatur egentem
ecc 4 a Non avertas pauperem
3 b De elimosina pauperi
18 c Filii in domo tua des
18 c Ponite ardorem refri.
luc 16 De divite et lazaro
iac 2 a Si introierit vir semper in sinagoga

Quod mali non permittunt servire in bonos in quantum vellent · cclxxii

Gen 19 b Ecce miserunt
31 b Cave ne quicquam asperius
Job 2 c Ecce in manu tua est
21 e Servesce faciet
ps 10 d Qui tempestas trans
ysa 40 a Ecce venit
ps — Congregans quasi in utre
Terminum posuisti

Quod iusti foras sunt despecti intus autem speciosi vel preciosi · cclxxiii

exo 26 a Tabernaculum coopertum erat
cant 1 b Nigra sum sed formosa
ysa 40 b Induam celos tenebris
mt 13 d Simile est regnum celorum thesauro
cor·ii· 4 b Habemus thesaurum istum in vasis
apoc 6 e Sol factus est niger
ps — Omnis gloria eius filie regis

De instructione liberorum in infancia et iusticiam et sanctificacionem · cccclxxiiii ·

exo 13 b Narrabis filio tuo
deu 4 d Docete filios vestros
R·i· 2 c Exemplum de ely qui filios suos
tob 1 c Quem ab infancia
4 per totum
Job 1 b Mittebat ad eos Job
pro 13 e Qui parcit virge
22 c Stulticia colligata est
ecc 7 d Filii tibi sunt erudi
7 d Filie tibi sunt serva
16 a Ne iocunderis in filiis
16 a Melior est unus timens deum
16 a Et utile est mori sine filiis
30 a Qui diligit filium
41 b Filii abhominabiles
41 b Filios peccatorum
41 b De patre impio querentur
ecc 18 b Qui si genuerit filium la.
18 b Qui si genuerit filium qui
eph 6 a Patres nolite ad iracundiam
col 3 d Patres nolite ad indignacionem

Jere 9 d Docete filias vestras
Aug. Qui male nutrit filios vel eos ex potestate rei sunt eorum dampnacionis.

De filiis erga parentes · cclxxv ·

Gen 20 e At vero sem et iaphet pallium
27 a Tollite arma
exo 20 b Honora patrem tuum et matrem
deut 5 b Honora patrem tuum et matrem
27 c Maledictus qui non honorat
R·ii· 18 b Exemplum de absalone suspenso
tob 4 a Omnia que precepi tibi
10 d Reversus est ad soceros
pro 10 a Filius sapiens letificat
30 d Generacio que patri suo
30 c Oculum qui subsannat
ecc 3 a Iudicium patris audi
mt 19 d Honora patrem
mr 10 b Honora patrem
luc 18 c Honora patrem
eph 6 a Filii obedite parentibus
col 3 d Filii obedite

De angelis · cccclxxvi ·

Gen 16 c Dixit ei angelus domini
19 a Venerunt duo angeli
22 d Vocavit angelus domini abraham
28 c Vidit in sompnis
exo 14 c Tollensque se angelus
33 a Mittam precursorem tuum
num 22 d Balaam vidit angelum
Judic 2 a Ascendit angelus domini
6 d Apparuit gedeoni angelus
13 a Mulieri apparuit angelus domini
R·ii· ult d Cumque extendisset manum
R·iii· 19 a Ecce angelus domini
R·iiii· 19 e Nocte illa venit angelus
par·i· 21 Cumque extendisset manum
tob 9 a Interrogans quod angelus
Job 25 a Potestas et terror
38 a Cum me laudarent astra
ysa 6 a Seraphym stabant
37 e Nocte illa venit
63 d Afflixerunt spiritum
Dan 7 b Milia milium ministrabant
3 d Benedicite angeli
10 d Sed cum vehementer pugna
mat·ii· 14 d An putas
mt 26 d
18 b Angeli eorum semper
ult a Angelus descendit domini
luc 1 a Apparuit ei zacharie angelus
1 b Missus est angelus
2 b Ecce angelus domini
2 b Facta est cum angelo multitudo
act 12 d Apparuit illi angelus
Ro 8 e Certus sum
cor·i· 4 d Quia spectaculum facti sumus mundo
gal·i· 1 b Sed non licet nos angelus
eph 6 c Non est nobis colluctacio
col 1 c Sive troni sive dominaciones
2 d Expolians principatus et potestates
act 12 b Nunc scio vere
pet·i· 1 c In quem desiderant angeli
Jude 1 e Cum michael archangelus
apoc 4 a Et in circuitu sedis
5 b Et vidi et ecce in medio

7 a Post hec vidi iiii^or an.
12 c Et factum est prelium magnum
14 a Et ecce agnus stabat
19 a Viginti quatuor seniores
19 b Cecidi ad pedes eius
ps — Currus dei decem
— Benedicite dominum omnes angeli
— Benedicite domino omnes virtutes
— Qui facit angelos suos spiritus
— Laudate eum omnes angeli
— Immittit angelus domini
— Angelis suis mandavit de te

De unitate dei et eternitate · cccclxxvii ·

Gen 1 a In principio creavit deus
exo 3 d Ego sum qui sum
deu 6 a Audi israel dominus deus
32 d Videte quod ego sum solus
Job 9 c Si fortitudo queritur
12 b Quis ignorat quod omnia
23 a Quis potest fa.
23 d Ipse enim solus est
36 a Potestas et terror
36 d Ecce deus excelsus
38 a Ubi eras quando ponebam
ecc 1 b Unus est altissimus
18 a Qui vivit in eternum
24 a Ego feci in celis
24 b Gyrum celi circuivi sola
43 e Terribilis dominus et magnus
ysa 40 e Deus sempiternus dominus
43 b Ego sum dominus
43 e Ego sum ipse qui
44 b Ego primus et ego novissimus
44 e Ego sum dominus
45 a Ego dominus et non est alius
45 b Ego dominus et non est alter
46 d Recordamini prioris
48 c Ego ipse ego primus
57 d Hec dicit excelsus
dan 7 c Potestas eius potestas eterna
mal 3 b Ego enim dominus et non mutor
Ro 11 e O altitudo divitiarum
apoc 1 b Ego sum alpha et ω

De pluralitate personarum sine dei unitate · cccclxxviii ·

Gen 1 d Faciamus hominem ad ymaginem
18 a Cumque elevasset
Job 26 e Spiritus oris eius
32 b Sed ut video spiritus est in homine
33 a Spiritus domini fecit me
38 a Aut quis dimisit lapidem
pr 8 e Cum eo eram cuncta componens
30 a Quod nomen eius
Sap 1 b Spiritus domini replevit
2 d Abstinent se amicis
7 d Vapor enim est virtutis
12 a O quam bonus et suavis
ecc 1 a Sapientiam dei precedentem
24 a Ego ex ore altissimi
51 b Invocavi dominum meum
ysa 6 a Et clamabant alter ad alterum
48 d Et nunc dominus deus misit
dan 7 c Aspiciebam
mat 10 c Non enim vos estis
12 e Quicumque enim fecerit vo.

Luc. 3 d vidit spiritum dei.
vlt. e contres
3 e vidit spiritum dei.
Mt. 1 b vidit spiritum dei.
22 d peccata sunt translata
23 d peccata dimitte illis.
Joh. 8 b et si iudico ego.
8 e Si ego glorifico
3 e non n. ad mensuram dat.
10 d ego et pater unum sumus.
14 a Nemo venit ad patrem.
apoc. 4 d Quatuor animalia
4 e audivi dicentes se.
Ps. — Dominus dixit ad me
— verbo domini celi
— Dixit dominus domino meo.

De verbo eterno et eterna eius generatione. cccclxxix.

Sap. 9 a deus patrum
18 c Cum n. quietum silen.
ecc. 1 a fons sapientie verbum.
ysa. 40 b exsiccatum est fenum.
53 e Generationem eius quis
55 d Quomodo descendit ymber.
Joh. 1 a In principio erat verbum.
14 a In domo patris mei.
14 b ego in patre et pater.
16 e exivi a patre et veni
17 b verba que dedisti
17 e ego a te exivi.
Joh. 1 1 a Quod fuit ab initio.
5 b tres sunt qui testi
apoc. 1 a qui testimonium perhibuit
19 d vocabatur nomen eius
Ps. — Dominus dixit ad me.
— Dies diei eructat
— verbo domini celi.
— In eternum domine permanet verbum.
— Emittit verbum suum
— Eructavit cor meum

De verbi incarnatione sive nativitate Christi ad confusionem iudeorum. cccclxxx.

Gen. 24 a pone manum tuam
49 b non auferetur sceptrum
exo. 4 b obsecro mitte quem mitte
31 a ecce vocavi ex nomine beseleel.
nu. 14 a loquere ad filios israel et ac.
24 d orietur stella ex iacob.
deut. 18 d prophetam de gentibus
Judic. 6 e ponam hoc vellus.
13 a erat vir quidam de saraa.
R. iii. 8 b dominus dixit ut habitaret
4 b hic ne putandum est.
Job 31 e Quis michi tribuat ad in
33 d Si fuerit pro eo angelus.
38 a aut quis dimisit la.
38 d Numquid producis luciferum.
prov. 30 a Quis ascendit in celum
31 b mulierem fortem quis
ecc. 6 e Quis fructus est.
7 e virum unum de mille
9 d Civitas parva
cant. 1 a osculetur me osculo.
3 e egredimini et vi
Sap. 7 c Circuivi universa mihi.
18 d Cum n. quietum silen.
ecc. 1 a fons sapientie verbum.

38 a altissimus creavit.
53 d medicina omnium in fe.
ysa. 1 b adonai ex te non so.
2 a et erit in novissimis.
2 a venite ascendamus
4 a et apprehendent vii.
7 d ecce virgo in utero ge.
8 a Sume tibi librum
8 a et accessi ad prophetissam
9 b parvulus n.
9 b verbum misit dominus
11 a egredietur virga
16 a emitte agnum domine.
19 a ecce dominus ascendet.
24 b deus ipse veniet et sal.
28 c ecce ego mittam.
30 b dictum est ab
40 b Sicut pastor congregat
41 a Quis suscitavit ab oriente.
42 a ecce servus meus
per totum
45 b Rorate celi de super
46 c vocans ab oriente
49 a dominus ab utero
51 b prope est iustus meus
52 e ecce intelliget s.
53 a domine quis credidit au.
53 c generationem eius quis
54 a lauda sterilis
55 b ecce testem populis.
55 b gen. quam ne
60 a Surge illuminare
60 a et ambulabunt gentes
61 a spiritus domini super me.
62 a propter syon non tacebo
62 e dicite filie syon
64 a utinam disrumperes celos.
65 a dixi ecce ego ecce.
vlt. b ante quam parturiret.
Jere. vlt. b numquid ego qui ali.
14 b expectatio israel sal.
18 b Crete qui colonus
19 c ve michi mater mea.
23 b Suscitabo david germen
31 c creavit deus novum
Thus. 4 d spiritus oris nostri Christus dominus.
Bar. 3 e hic est deus
Ez. 14 d Sumam ego de me
34 d Suscitabo super eam
34 e Suscitabo germen no.
Dan. 2 e Suscitabit deus celi.
2 d de monte abscisus est lapis.
3 d ecce video
4 c aspiciebam g.
9 d Septuaginta ebdoma.
Osee. 1 e Congregabuntur
2 e sponsabo te michi.
6 a Revertamur ad dominum.
11 a ex egypto vocavi
13 e de manu mortis
14 c ero quasi ros.
Joel. 2 d filii syon exultate.
Amos. 4 e preparare in occursum.
Jon. 1 a Surge et vade.
Mich. 1 a ecce dominus egredietur
1 e ad te veniet gloria t.
4 a et tu bethleem eff.

et egressus eius ab ini.
abac. 3 a Deus veniet
3 a deus ab austro
agge. 2 b verbum quod pepigi vobiscum
2 b ad huc unum mo.
Zac. 2 e lauda et letare filia syon
2 e et applicabunt gentes
3 a ostendit michi dominus
3 e ecce n. adducam ser
8 e In diebus illis in quibus
9 c exulta satis
13 per totum
mal. 3 a ecce ego mittam an.
3 c orietur vobis timentibus
macc. 1. 14 d Iudei et sacerdotes.
Mt. 3 e hic est filius meus
luc. 1 b ait angelus
Ps. — Dixit dominus ad me
— Descendit sicut pluvia
— orietur in diebus eius iusti.
— Notam fecisti in populis
— veritas de terra
— homo natus est in ea
— Excita potentiam
— Notum fecit dominus.
— Qui sedes super cherubin
— Dixit dominus domino meo.
— virgam virtutis tue
— Tecum principium
— Redemptionem misit
— Domine inclina celos
— Emitte manum tuam.

De multiplici apparitione domini. cccclxxxi.

exo. 13 e per diem in columpna nu.
33 c descendebat columpna
Ps. — In columpna nubis
Mt. 17 a vox facta est de nube
Mr. 9 a vox facta est
luc. 9 d venerunt ad te i.
exo. 13 b per noctem in columpna ig.
exo. 14 e per noctem in columpna ig.
19 d totus mons syna.
Act. 7 e Quasi ignis ardens fr.
deut. 4 a locutus est nobis in monte
Gen. 18 a apparuit ei tres viri.
32 d ecce vir luctabatur
Judic. 13 d Cur queris nomen meum
exo. 3 a apparuit ei dominus in flamma
nu. 22 b venit deus ad
23 a dominus autem posuit v.
23 d dixit homo cuius ob.
24 d orietur stella ex ia.
Mt. 23 a super cathedram moy
exo. a non habebis deos alienos.
Ps. — vox domini in virtute
— agno edo vitula
— Simila manna.
— in quibus significatur
— Christus. Unde levi.
levi. 2 c adolebit que est sac.
apoc. 1 d vidi vii candela.
Mt. 21 d homo erat paterfamilias.
heb. 1 a multifariam
petri 1. 2 e Christus passus pro nobis.
Mt. 26 a ubi cumque predicatum fuit.
Mt. 10 c Nos n. vos estis

ap. ii. 13 . c An experimentū q.
Ro . 1 . b nō .n. erubesco.
Johs . 2 . c Invenit i templo.
luc . 1 . a Iuspectabatur illi.
apc . ult . c et ipse solus i terra.
Johs . 6 . d Erectit ihc illatore
Johs . ult . a Ora p ipin fca sut

De passione dni 7 multiplicitate eius. ccclxxxii.

Gen . 3 . b Dixit caym ad abel.
. 9 . d Cepitqz noe vir agricola.
. 22 . a Tolle filiū tuū vnū
. 22 . b Cumqz colligasset ysaac.
. 37 . c Qui cum vidissent
. 37 . d Confestim q ut p.
. 37 . d Quid nobis pdest si oc.
. 37 . d vendiderunt ismae
. 49 . b Catulus leonis iuda.
. 49 . b lavabit i vino
exo . 12 . a decima die mensis
levi . 1 . a hō qui obtulerit
. 2 . a Cū autē obtulerit
. 3 . b Si agnū optulerit.
. 8 . a hauriet q de san.
. 8 . b Qui si omnis turba
. 8 . d Si pccaverit pncepis
nu . 13 . c pgenies q usqz
. 19 . a precipe filiis isrl ut
deu . 16 . a nō poteris immolare
. 16 . b immolabis phase
Josue . 8 . d Josue vo nō cōtraxit ma.
Judic . 16 . a Ad noctis mediū
. 16 . c defecit aia mea c usqz ad mor.
. 16 . e apphendens ambas co.
R. i . 19 . a locutus ē saul
. 19 . c tulit michol statuam
. 21 . e et mutavit os suū
R. iii . 21 . b pdicate ieiuniū
. 22 . c pcussit micheam.
par. ii . 24 . d Sps dni i duit.
. 29 . d pomum quippe isrl
Job . 16 . b suscitatur falsi.
. 16 . b apuerit sup me ora.
. 30 . a Nunc aūt derident me
. 30 . a filii stultorum
cant . 1 . e fasciculus mirre.
. 3 . e Egredimini 7 vi.
. 4 . c Statura tua assimulata
. 8 . b Sub arbore malo
sap . 2 . c Circumveniamus iustum
ysa . 10 . e ecce dnator dns
. 11 . c In die illa radix iesse
. 50 . c Corpus meū dedi pcuti
. 53 . a Nō ē ei spēs neqz decor
. 63 . a Qis ē iste qui.
Jere . 11 . d ego quasi agnus
tren . 1 . d torcular calcavit dns
. 3 . a Ego vir videns paupta.
. 4 . e Sps oris nri.
dan . 9 . d Septuaginta ebdoma.
. 9 . e et post ebdoma .lxii.
mich . 4 . a In virga pcucient
abac . 3 . a Cornua i manibz eius.
Jon . 2 . a et pparavit dns piscem.
. 2 . c Circumdederūt me
zach . 3 . a Numquid nō iste tor.

. 9 . d Tu qz in sanguine testa.
. 11 . d et apprehenderunt ih
. 13 . d Quid sūt plege iste i me.
mt . 26 . b Tunc abiit unus de .xii.
. 26 . d Tunc discipli oēs relicto.
. 26 . d Tūc expuerūt i fa eius
. 26 . e At ille negavi coram oībz.
. 27 . a Tunc videns iudas qd eū.
. 27 . b Ihm autē flagellatū
. 27 . b et exuentes eū
. 27 . d Novissime misit
luc . 20 . b Novissime misit
Johs . 19 . b Susceperunt autē ihm
ps . — foderunt manus meas.
— diviserunt sibi vestim
— Subsannaverūt me .s.
— Dilataverunt sr me os s.
— Vbum iniquum cōsti.
— et .n. hō pacis
— Sumministrus male.
— Iniuste q nō ra.
— Extraneus fcūs sū
— Qm zelus domus tue
— et sustinui qui simul
— et dederūt escam.
— Estimatus sum cum.
— longe fecisti notos
— elongasti a me
— psecutus ē hoīem no
— de torrente i via
— Considerabam ad dextam.

Quare debem passione dni imitari et qd eam i nobis debemus implere. ccclxxxiiii

pu . ult . b opera ē consi .m. s.
luc . 22 . b desiderio desideravi.
Videte manus meas 7 pedes meos . quasi . d . o . p . consilio manuum mearum bn opa.
Johs . 19 . b Sic dilexit me pr
. 14 . c Sic tu me misisti
. 20 . d Sic me misit pater
. 20 . e Videte manus meas
Ro . 4 . a Gloriemur i tribulacionibz.
cor. i . 14 . c Cotidie morior
gal . 6 . e Michi absit gloriari.
. 6 . e Stigmata dni nri.
eph . 4 . a estote imitatores dei.
phil . 2 . d h. n. sentite i vobis
col . 1 . b Gaudeo in passionibz.
hebr . 13 . e exeamus igitur ad eum.
pet. i . 2 . a Xpc passus ē pro vob.
. 3 . a Xpo g passo in car.

De sequela xpi. ccclxxxv

exo . 3 . a Apparuit dns moy.
. 13 . e dns aūt p̄cedebat eos.
Ruth . 1 . d Quocumqz pregeris
. 1 . d Qui te morientem tra
tob . 6 . a pfectus ē aūt to.
cant . 1 . a Trahe me post te.
eccli . 1 . d Rote preterlevabantur
. 1 . d Rote sequentes ea.
luc . 9 . b Subduxit ad terram
. 9 . e sentiā ē autē ambulan.
Johs . 13 . b vos vocastis me ma.
phil . 2 . a hoc sentite i vobis.

. 3 . e Imitatores mei est.
act . 12 . b Circumda t vestimentū t.
cant . 8 . c pone me ut signaculum

De effectu dnice passionis sive qd passiones dni oīa mala delent. ccclxxxvi.

Gen . 37 . d Joseph missus ē a fratribz
Judic . 16 . a abiit quoqz sampson.
R. ii . 13 . d Vanarius descendit.
ysa . 47 . b ego dns
Jere . 38 . b tulerunt Jeremiam.
dan . ult . d tradidit danielem qui.
osee . 13 . e ero mors tua o mors.
zach . 9 . d tu qz in san.
Ro . 4 . d Si .n. unius delicto
eph . 4 . d Xpc dilexit ecclam
phil . 2 . a Qui cū i forma dei.
col . 2 . d delens q adusū nos.
pet. i . 2 . e pecca nra ipse por.
. 3 . d Xpc semel ppccis.
. 3 . e deducturus mortem.

Quod memoria dnice passionis refugium pstat 7 omnia mala dulcorat 7 qd dulco salubris sit. ccclxxxvii.

exo . 19 . d De aquis marat p lig.
. 28 . d erat lamina semp
. 12 . b erat et sanguis vo.
. 12 . b fasciculum quoqz ysopo.
levi . 1 . b filii aaron sac.
nu . 20 . b pcuciens virga
. 21 . b Fac serpentem ene
Josue . 2 . e Raab appendit funi
Ruth . 2 . c Intinge buccellam t.
R. iii . 14 . a Abscondite in torrentem
R. iiii . 4 . e Mors in olla vir dei.
pu . 3 . c lignū ē vite ē his.
eccl . 9 . e Civitas pva
cant . 1 . e fasciculus mirre di.
. 2 . a Sub umbra illius quē.
. 2 . d Columba mea in fora.
. 8 . b pone me ut signaculum
eccli . 29 . c Graciam fide iussoris
. 38 . a altissimus cre.
. 18 . e Statuit casulam.
ysa . 2 . e Ingredere in petram.
. 43 . c ego dns scs vr.
eze . 9 . c Omne aūt sup quem
mac. i . 6 . c et elephantes ostenderūt
heb . 12 . a Recogitate eum qui tale.
ps . — aīa 7 virtas requirentibz
— petra refugiū herinaciis

De misteriis crucis 7 virtute eius. ccclxxxviii

exo . 14 . b Tu aūt eleva virgam.
. 14 . d At ille clamavit ad do.
. 33 . e nō poteris videre faciem.
nu . 10 . e Cumqz elevaretur archam
. 20 . b tolle virgam 7 congrega.
. 21 . b fac serpentem eneū.
. 13 . c pgenies q usqz ad ter
sap . 10 . a Sps qm cū aqua deleret
. 14 . a bn dcm lignū p qd.
eccli . 38 . a Nonne a ligno in dul.
eze . 9 . b Transi p mediū
Joel . 2 . e lignum attulit fructū.

Johs 3 b Sic moyses exaltavit ser.
Apoc 7 a Nolite nocere terre.

De resurrectione dni. ccclxxxix

Gen 49 b Catulus leonis.
Deu 33 a Audi domine vocem
Judic 16 a Dormivit sampson.
Osee 6 a Venite et reu.
13 e Ero mors tua o mors
Jon 2 a Erat ionas in ventre
2 a De ventre inferi cla.
2 e Precepit dominus pisci.
Mt 12 d Sicut n. fuit ionas
16 d Exinde cepit
20 c Ecce ascendimus
ult a Et ecce terre motus
Mc ult a Ihm queritis naza.
Luc 11 c Sicut n. fuit ionas.
Ro 6 b Xpc resurgens a mor.
Cor i 15 a Tradidi enim vobis
15 b Nunc autem xpc resur.
Gal 1 a Paulus apostolus
Act 10 d Hunc deus suscitavit.
Ps — Ego dormivi et soporatus
— Et scitote quoniam mi.
— Exurge domine in ira.
— Exurge domine deus meus in p.
— Propter hoc letatum est cor meum.
— Quoniam non derelinques animam
— Ego clamavi quoniam ex
— Exurge domine preveni
— Impleat dominus omnes
— Vitam petiit a te.
— Tu autem domine ne lon.
— Et refloruit caro.
— Convertisti planctum meum
— Eduxisti animam meam ab in.
— Que utilitas in sangui.
— Numquid qui dormit.
— Tu autem domine miserere mei.
— Exurge gloria mea
— Et excitatus est tamquam
— Quoniam misericordia tua magna
— Domine probasti me
— Exurrexi et adhuc
— Educ de custodia.

De ascensione dni. cccl

Gen 5 d Enoch ambulavit
28 b Vidit in sompnis sca.
Exo 24 a Solusque moyses ascen.
24 d Dixit dominus ad moy.
Deu 33 e Non est deus alius.
Judic 16 a Consurgens apprehendit
R. iiii 2 c Et ascendit elias
Par 30 a Usque ascendit in celum.
Ecc 1 a Oritur sol et occi
Cant 3 e Ferculum fecit sibi
7 c Dixi ascendam in pal.
Ecclus 44 c Enoch placuit deo
Ysa 63 a Quis est iste qui venit
Bar 3 d Quis ascendit in celum
Amos ult b Qui edificat in celo
Mal 3 a Ipse n. quasi ignis conflans.
Mic ult e Et dominus in capite eorum
Luc ult e Duxit autem eos foras
Johs 20 c Vade ad fratres meos
Actus 1 b Cum hec dixisset videntibus
Ps — Quoniam elevata est magni.
— Et ascendit super cherubin.
— Et occursus eius usque.
— Exaltare domine in virtute
— Attollite portas
— Ascendit deus in iubi.
— Et dixi quis dabit mihi
— Ascendisti in altum.

De emissione spiritus paracliti. ccclxi

Gen 1 a Spiritus domini ferebatur.
Leu 9 e Apparuit gloria domini
Num 11 d Descendit quoque dominus.
Job 26 c Spiritus eius ornavit ce.
Sap 1 b Spiritus domini replevit
Cant 1 a Oleum effusum nomen
4 a Surge aquilo et veni.
Ysa 44 a Effundam spiritum meum.
Johs 14 b Ego rogabo patrem
14 d Paraclitus autem spiritus sanctus.
16 a Si autem abiero.
16 b Cum autem venerit ille
20 d Ego mitto promissum patris.
Luc ult e Ego promissum patris.
Tren 1 c De excelso misit ignem.
Eze 11 d Dabo eis cor novum.
36 d Dabo vobis cor novum.
37 b A iiii ventis veni
Joel 2 d Effundam spiritum meum.
Ro 5 a Caritas dei diffusa est in cor.
Cor ii 1 e Qui unxit nos deus
5 a Deus qui dedit nobis
Act 1 a Expectarent promissionem patris.
1 b Accipietis virtutem
2 a Et cum complerentur
10 e Ad huc loquente petro.
Ps — Non est qui se abscondat
— Verbo domini celi firmati
— Accepisti dona in hominibus
— Emitte spiritum tuum

De ira vindicte per supplicium vel de ira dei. ccccxcv

Pro 6 e Zelus et furor viri
Sap 5 d Acuet autem duram iram.
Eze 7 c Argentum eorum et aurum.
Naum 1 b Quis resistet in ira.
Sop 1 e In igne zeli eius
3 b Expecta me
Zac 10 a Super pastores iratus
Ps — Tunc loquetur ad eos in ira
— Domine ne in furore
— Ad huc esce eorum
— Quibus iuravi in ira.
— Non impetum irascetur.

De severitate et equitate divine iusticie. ccccxcvi

Gen 3 d Ad serpentem quia fecisti hoc.
3 d Mulieri quoque dixit multipli.
3 d Ade vero dixit quia audisti.
4 b Maledictus eris super terram.
4 e Occidi virum in vulnus
6 a Videns autem deus
6 e Consumpta est omnis caro.
19 d Igitur pluit dominus super so.
42 c Merito hec patimur.
Exo 8 a Ecce ego percutiam omnes.
12 d [illegible] est autem in noctis me
14 e Reversique sunt aque.
21 d Oculum pro oculo.
20 a Ego sum deus zelotes.
32 e Qui peccaverit in me de.
34 b Qui reddis iniquitatem
Leu 10 a Egressus est ignis a do.
Num 11 e Adhuc carnes
12 d Iratusque contra eos
14 b Feriam eos peste
14 d Vivo ego dicit
14 d Omnes viri quos
15 d Morte moriatur
16 d Confestim ergo recessit
16 e Sed et qui pertulit
20 c Quia non credidistis mihi
21 b Quam ob rem misit dominus
25 a Suspende eos contra solem
25 d Qui cum vidisset finees
31 a Violasse prius filios
Deu 4 a Ego sum deus zelotes
13 b Si tibi vo. persuadere
13 d Si audieris in una
17 a Vir et mulier
18 e Qui autem verba eius.
18 e Propheta qui arrogantia
19 e Eumque diligenter
21 d Si genuerit homo
22 d Quod si verum est.
27 a Que impium
27 e Maledictus homo
28 b Quod si audire no.
32 b Vidit dominus et ad iracundiam
32 d Si acuero ut fulgur
Josue 7 b Non ero ultra vobiscum
ult d Non poteritis ser.
Judic 1 a Dixit adonibezech
2 e Iratusque est dominus furor
9 b Misitque dominus spiritum pessi.
9 e Ecce mulier una
10 b Occiderunt de filiis israel.
10 e Tradidit illos tede
10 e Sicque factum est
R. i 2 d Ecce dies veniunt et pre
4 Occiduntur de israel. xxx mil.
4 d Cumque novus ar.
6 c Hi erant viri regis.
13 c Stulte egisti
15 d Pro eo quod abiecisti
15 e Sicut fecit absque liberis
17 d Golias interfectus est p.
ult b Arma itaque saul ge.
R. ii 15 b Egressus est ergo rex
16 b Dimitte eum ut ma.
17 d Porro architophel
18 b Si me compensatum
21 d Fames est autem
ult d Et misit dominus pestilen.
R. iii 11 b Dixit dominus salo.
13 a Altare altare hec dicit dominus
13 c Quia inobediens
16 a Pro eo quod exaltavi
18 d Apprehendite prophetas.
20 d Quia noluisti
20 e Quia dimisisti virum
21 d Occidisti insuper et po.
ult d Mortuus est autem rex.
R. iiii 1 a Numquid non est deus
2 e Cumque ascenderet
5 e Nunc ergo lepra
7 e Porro rex ducem
9 e Sermo domini est.

19 . a pcusserit autem dominus
14 . b Iratusque dominus.
19 . e factum est in illa noc
20 . e ecce dies ve.
21 . b ecce ego indu.
par. i. 30 . b In iussit dominus percu.
.ii. 26 . percussit autem dominus
Iudit 13 . a olofernus iacebat
hest. 8 . e Suspensus est itaque aman.
pu 1 . d vocaui et renuistis
21 . b Qui obturat aurem
26 . e Qui fodit foueam
ecc 10 . b Qui fodit foueam.
ecc 27 . d Qui fodit foueam.
ysa 2 . d dies domini exer
3 . d In die illa aufert dominus.
37 . e factum est in illa nocte
eze 22 . e viam eorum in capud eorum
30 . d In die illa egre
dan 6 . b Iubente rege
13 . e fecerunt ei sicut
osee 4 . e Quam ego quasi leena.
13 . a Iudicium ergo domini.
13 . b ero eis quasi leena.
Ioel 3 . b yminquid ut
mat. i. 1 . e factum est in illa nocte
1 . e Capud inanorus
macc. ii. 9 . b et qui multos de patria
9 . d et qui insepultos abie.
9 . e Igitur homicida
13 . b Nam quia multa.
vlt. d linguam et in partes
m 17 . c Ideo dico vobis omne pec
18 . a Qui autem scandalizauerit.
21 . b videns ficum arborem.
21 . e Ideo dico vobis quod auf.
22 . b tunc dixit rex ministris.
24 . c Sicut enim fulgur ex
24 . d Sue male et pig.
24 . d Discede a me male.
26 . d omnes qui acceperint gla.
luc 16 . e filii recordare quia re.
18 . b omnis qui se exaltat
apoc 13 . c Qui in gladio occiderit.
18 . a Reddite illi sicut.
ps — — Quoniam tu percussisti omnes
— nisi conuersi fueritis
— Increpasti gentes
— Conuertantur peccatores
— pluet super peccatores
— et comminuam eos
— pones eos in cli.
— da illis secundum opera eorum.
— vox domini concutientis.
— Erubescant impii et de.
— diligite dominum omnes
— vultus autem domini
— Mors peccatorum pessima
— fiant tamquam puluis
— fiat via eorum.
— Gladius eorum intret
— In iustis prumentur
— vidi impium super ex
— Confundantur et re
— Introibunt usque in pro ge.
— existimasti inique.
— propterea deus destruet te.
— Quoniam deus dissipauit
— auerte mala inimicis
— perspicua domine et di.
— Tu vero deus dedu.
— fecerunt ante faciem
— deus conuertit dentes
— Intende ad uisitan.
— disperde illos in uirtute
— In deo faciemus uir.
— Semel locutus est deus.
— dissipa gentes que bella.
— fiat mensa eorum co.
— Confundantur et re.
— Confundantur et defi.
— verumptamen propter dolos
— Exurge deus iudica causam.
— Narrabimus mira.
— hunc humiliat et hunc
— ab increpacione tua deus
— Ad huc escę eorum.
— et conuertit in sangui.
— Audiuit dominus et dis.
— effunde iram tuam
— Redde minimis nostris
— Surge deus iudica
— deus meus pone illos
— Cum exorti fuerint
— deus ulcionum
— et reddet illis iniqui
— Iudicabit orbem terre.
— a facie est terra et declinauit
— et eleuauit manum suam.
— et iratus est furore dominus.
— effusa est contencio
— Ideo faciemus uir
— Constitue super eum
— Induantur qui detra.
— dominus mitis conteret
— fiant sicut fenum
— Qui percussit egiptum cum primo.
— Cadent super eos
— Custodit dominus omnes
— dominus custodit a duo.

De ira et iudicio extremo

deu. 32 . b Ignis succensus est.
32 . b deuorabitque terram
32 . d Iuxta est dies perdicionis
Iudit vlt. d dabit enim ignes
vlt. d peto sic terra li.
Iob 12 . e Nunquid intuatur uiri.
19 . e fugite a facie gladii
20 . e apertum erit germen.
21 . e Interrogate quemlibet
26 . d Columpne celi.
26 . e Cum uix paruulam
ecce 11 . e Si annis multis
11 . e letare Iuuenis
vlt. a Memento creatoris tui.
vlt. e Cuncta que fiunt addu.
Sap. 4 . a videntes turbabuntur
4 . e armabit creaturam ad ul.
6 . a horrendum et cito
ecc 16 . c ecce celum et celi
16 . c montes simul et col.
ysa. 1 . e erit for.
3 . e In die illa auferet dominus or.
2 . d dies domini exer.
9 . b propterea in festiuus dilata
9 . c exaltabitur deus exer.
13 . c propter hoc sicut deuoret.
13 . a Vlulate quia prope.
22 . b ecce dies domini venit
28 . a dies ultus fecit et consul.
28 . b luxit vindemia.
28 . d contricione contri
24 . e visitabit dominus sup.
24 . b et faciet dominus ex.
28 . a In die illa uisitabit
28 . a ecce validus et for.
29 . c ponam in pondere iudi.
30 . a eritque repente con.
30 . d ecce nomen domini venit
30 . d auditam fac
32 . e parata est enim.
33 . c Quomodo si rugiet leo
34 . a accedite gentes
52 . b Conuertentur torrentes
12 . b dominus sicut fortis egre.
49 . b tacui semper silui
64 . d Induitus est uestimentis
69 . c ecce qui in me commedent
vlt. d Cognoscetur manus
vlt. d ecce dominus in igne
vlt. c egredietur et uir. ca. mor.
Iere. 2 . d Quomodo confunditur fur.
23 . c ecce turbo do.
24 . d Gladium ego uoco.
24 . d ecce afflictio egre
eze 1 . a ecce uentus turbi
dan 1 . b throni positi sunt
Ioel 2 . a Conturbentur omnes
2 . e dabo prodigia in celo.
2 . e Sol conuertetur in tene.
3 . a congregabo omnes gentes.
3 . c Consurgant et ascen.
3 . d dominus in syon rugiet
abd 1 . d Iuxta est dies domini.
nau 1 . a dominus in tempestate et tur.
1 . b Contremuit terra a fa.
Sap. 1 . b Iuxta est dies domini
1 . c vox clamoris ex por.
1 . d Iuxta dies domini mag.
1 . d dies ire dies illa
2 . a Quia iudicium
mal 3 . a Quis poterit cogi.
3 . b et accedam ad uos iudi.
3 . b ecce dies ueniet succensa
3 . e ecce ego mittam uobis
m 3 . c Iam enim securis
3 . d cuius uentilabrum.
13 . c Sicut enim fulgur.
24 . c Sol obtenebrabitur
24 . c tunc apparebit sig.
24 . c discedite a me male.
19 . d Cum uenerit filius hominis.
Ro 2 . c Cum enim gentes
12 . b Omnes enim stabimus ante t.
12 . c vnusquisque uirum pro se.
cor. i. 8 . a nolite ante tempus
19 . d Canet enim tuba.
tes. i. 4 . a dies domini sicut fur.

tess. ii. 1. c Si iustum est apud deum.
heb. 10. d Terribilis quidem expectatio.
10. d Horrendum est incidere.
eccl. 14. e Et tempus quidem huius.
iac. 5. a Agite nunc diuites.
petri ii. ult. b Celi autem qui nunc sunt.
ult. c Aduenient autem dies domini.
ult. d Per quem celi ardentes.
apoc. 1. b Ecce venit cum nubibus.
13. e Et misit angelus falcem.
16. e Et babilon magna.
18. b Ve ve ciuitas illa.
18. e Sustulit unus angelus fortis.
19. e Et apprehensa est.
20. e Et uidi mortuos magnos.
psa. — Tunc loquetur ad eos.
— Cognoscetur dominus iudicia.
— Pones eos ut clibanum.
— Narrabimus mirabilia tua.
— Terribilis es.
— Ignis ante ipsum.
— Montes sicut cera.

De iudicio omnia manifestabuntur. cccxxv.

iob. 12. c Qui reuelat profunda.
20. e Reuelabunt celi iniquitatem.
26. c Nudus est infernus coram.
34. c Non sunt tenebre.
pro. 10. b Qui ambulat simpliciter.
26. e Qui odit odium fraudulenter.
eccl. ult. e Cuncta que fiunt adducet.
9. a Sunt iusti atque sapientes.
eccli. 11. d In fine hominis denudatio.
16. d Interrogatio hominis in.
16. c Non dicas a deo abscondar.
39. c Non est dicere quid est hoc aut.
ysa. 47. d Ponam tenebras coram.
ier. 23. c In nouissimis diebus.
treni. 4. d Gaude et letare.
4. d Completa est iniquitas.
dan. 7. b Iudicium sedit et libri.
naum. 3. b Ecce ego ad te dicit dominus.
soph. 1. c In tempore illo scrutabor.
mt. 10. d Nichil opertum quod non reuele.
cor. i. 4. a Nolite ante tempus iudicare.
cor. ii. 5. b Omnes nos manifestari.
apoc. 20. e Et libri aperti sunt.
psa. — Arguam te et statuam.
— Existimabam ut cognoscerem.

De memoria iudicii siue quod futurum iudicium preuidere debemus. cccxxvi.

pro. 29. a Viri mali non cogitant.
eccl. 11. d Si annis multis.
12. a Memento creatoris tui.
eccli. 7. b Memento ire quam.
11. d In die bonorum ne immemor.
18. c Ante iudicium para iusticiam.
18. d Memento ire in die consummationis.
18. d Memento paupertatis.
20. b Languor prolixior.
31. a Cogitat presentie.
ysa. 51. d Ipse faciet iudicium.
ier. 14. d A facie manus tue.
abac. 2. a Super custodiam.
mt. 24. d Vigilate quia nescitis.
25. b Vigilate itaque quia.
luc. 21. e Vigilate itaque omni.
psa. — Quam omnia iudicia eius.
— Auditus tuus.

— Vedisti metuentibus te.
— Spiritus iusti omnis.
— Iocundus homo qui miseretur.
— Confige timore tuo.

De resurrectione corporum siue de resurrectione generali. cccxxvii.

gen. 8. e Neque ultra maledicam.
iob. 14. b Quomodo si recedant aque.
14. d Cunctis diebus quibus nunc.
19. e Scio enim quod redemptor.
pro. ult. d Non timebit domui sue.
eccl. ult. b Consurgent ad uocem.
cant. 1. e Trahe me post te.
sap. 3. b Fulgebunt iusti.
ysa. 26. e Viuent mortui tui.
26. e Vade populus meus intra.
ult. e Sicut celi noui et terra.
eze. 37. a Facta est super.
dan. 12. a Multi de his qui.
ioel. ult. a Congregabo omnes gentes.
ult. a Consurgant et ascendant.
sap. ult. b In die resurrectionis.
macab. ii. 7. b Post hunc tertius illuditur.
7. b Et cum iam esset ad mortem.
7. c Spiritum uobis et uitam.
12. e Facta collatione.
12. c Transisset supra petram.
mt. 24. d Cum autem uenerit filius hominis.
22. d De resurrectione mortuorum.
luc. 20. d Quia uero resurgent mortui.
ioh. 6. d Hec est uoluntas patris.
5. d Venit hora in qua omnes.
11. b Scio quia resurget.
12. d Ego si exaltatus fuero.
cor. i. 15. d Omnes quidem resurgemus.
eph. 1. e Ut sciatis que sit spes.
4. b Donec occurramus.
phil. 3. c Si quomodo occurram.
3. e Unde et saluatorem expectamus.
tes. i. 4. d Nolumus uos ignorare.
hebr. 11. b Fide offerebat abraham.
11. e Alii autem distenti sunt.
act. 24. e Cum audissent autem resurrectionem.
23. b Viri fratres.
26. b Quid incredibile iudicatur.
apoc. 11. c Et post tres dies.
psa. — Ideo non resurgunt impii.

De paucitate saluandorum. cccxxviii.

gen. 22. d Multiplicabo semen tuum.
num. 14. d Iosue filius nun.
eccl. 1. d Stultorum infinitus est numerus.
ysa. 24. d Quomodo si pauce oliue.
mich. 7. a Ve mihi quia factus sum.
mt. 22. b Multi autem sunt uocati.
luc. 17. c Nonne decem mundati sunt.
18. b Veruntamen filius hominis.
cant. — Venter tuus sicut aceruus.
gen. — Archa ampla fuit in uno.
amos. — Quomodo si eruerit pastor.

De antichristo. cccxxix.

gen. 49. c Fiat dan coluber in uia.
iob. 21. e In die perditionis ser.
40. c Stringit caudam suam.
pro. 30. e Tria sunt que bene gradiuntur.
30. e Qui stultus apparuit.
dan. 7. b Post hec aspiciebam.
7. d Bestia quarta regnum quartum.
8. b De uno autem ex eis.
8. d Post regnum eorum cum re.

8. e Et inopia rerum omnium.
8. d Et reuertetur et indignabitur.
11. d Et iuxta nos suam.
12. d Eum eleuasset dexteram.
12. e Posita fuerit abhominatio.
mt. 24. b Cum ergo uideritis abhominationem.
mr. 13. b Cum ergo uideritis.
tes. ii. 2. a Ne quis uos seducat.
epistola. 2. b Tunc reuelabitur ille.
ioh. i. 2. d Filioli nouissima hora.
apoc. 11. b Et cum finierint testimonium.
13. a Et uidi de mari bestiam.
16. d Et uidi de ore draconis.
17. b Bestia quam uidisti.
19. e Et uidi bestiam.
20. d Et diabolus qui seducebat.
ps. — Exurge domine non confortetur.
— Exprobrauerunt eam.

De maxima tribulatione tempore antichristi. D.

gen. 49. c Fiat dan coluber in uia.
iob. 29. a Quis mihi tribuat ut.
40. c Stringit caudam suam.
dan. 7. b Dentes ferrei habebat.
7. d Deuorabit uniuersam.
7. e Sermones aduersus excelsum.
8. b Deiecit de fortitudine.
8. e Supra quam credi potest.
11. d Polluerunt sanctuarium.
11. d Ruent in gladio et flamma.
11. e Veniet in multitudine.
12. e Eligentur et dealbabuntur.
mt. 24. b Ve autem pregnantibus.
mr. 13. c Ve autem pregnantibus.
apoc. 13. b Datum est ei bellum.
13. e Et faciet omnes.
11. a Ciuitatem sanctam calcabunt.

De aduentu enoch et helye contra antichristum. DI.

mal. ult. e Ecce ego mittam.
mt. 17. b Elias quidem ueniet.
mr. 9. a Elias quidem.
apoc. 11. a Et dabo duobus testibus.

De miserabili morte antichristi et eius dampnatione. DII.

dan. 8. b Et uidi quod interfecta esset.
8. e Sine manu conteretur.
ysa. 24. Precipitauit dominus in.
11. a Spiritu labiorum suorum.
tes. ii. 2. c Quem dominus ihesus interficiet.
apoc. 19. Et apprehensa est bestia.
dan. 9. c In paucis diebus conteretur.

De medicis spiritualibus. DIII.

par. ii. 16. e Egrotauit asa.
eccli. 38. a Honora medicum.
38. a Disciplina medici.
38. b Da locum medico.
38. b Qui delinquit in con.
ysa. 3. b Non sum medicus.
ier. 8. b Numquid resina non est.
mt. 9. b Non est opus ualentibus.
mr. 5. c Mulier que erat in fluxu.
luc. 4. b Medice cura te ipsum.
5. d Non est opus ualentibus.
8. d Mulier que erat.

De uinculis pene et doctrine. DIIII.

pro. 6. d Liga eam in corde tuo.
eccli. 6. a Liga eam in digitis tuis.
6. d Audi fili.
6. d Ne acedieris in uinculis.

. 6 . d et erunt t̄ ꝯpedet eī.
. 6 . d vincla illius aliga.
. 22 . d Intuit rex uiu.
. 9 . a occurrit de monumentis.
apoc̄ . 20 . a vidi angelum
. 20 . c et cū consumati fu.

De bono et malo flatu · D v.

. 2 . b formauit deus hominem de li.
exo . 10 . c dūs i dux uentū ureu
. 13 . d flante uento uehe.
. 11 . d ventus aute egrediens.
. 18 . e nubes et uentus
. 19 . e ecce dūs transit
. 2 . d eliseus in curuauit se.
. 1 . e filius tuus et filiabꝫ uesce.
. 4 . b memento quia uent ē.
. 30 . b Q̄si rupto muro
. 30 . d eleuasti me.
. 4 . a Surge aquilo et ueni
. 83 . c In ꝯspectu eius
. 83 . c Gelu sic salem.
. 83 . c frigus uenti aquilo.
. 83 . d In sermone eī siluit
psa . 82 . a Dans flatū poplo
. 83 . b Dicam aquiloni da.
. 48 . e ecce ego creaui.
. 49 . e Timebūt q̄ ab occidente.
ioel . 1 . c ab aquilone pandetur.
. 6 . e defecit sufflatorium
. 31 . b a q̄tuor uentis ueni
. 7 . d fecit mediū for.
. 13 . e adducet dūs uentū
abac̄ . 3 . e deus ab austro ueniet
. 4 . e Q̄ audit uer.
. 12 . e videns aute uētū.
. 2 . e fc̄a ē ꝓcella magna
. 8 . b descendit ꝓcella
. 20 . d h̄ cū dixiss& in suffla.
. 7 . a erant oīns discipli.
— Conuide dne capti . u.
— emittet uētū suū.
. 32 . d et erit cubile dra.
… et uisci et fumes · oīm peccatorum.

De lectulo multiplici · D vi.

. 40 . a finitisq̄ꝫ mandatis. — ꝯtupla
. 1 . e lectulus n̄r floridus — castera
… uguū · Rose martirum viole penitēciū.
. 3 . a In lectulo meo ꝑ noc
. 3 . d En lectulum salomonis
Saga pelles et cortine.
. 11 . a Q̄s unū ha · amicum · de
Omniū uitiū carismata. — de corte
. 32 . d Coangustatū ē stratū.
. 74 . b mala aurea i lec. — f in scriptē
historia · anagoge · moralitas.
— lauabo ꝑ singulas noc
Cilicium · cinis · fletus · et ieiuniū.
. 89 . a Ruben primo — ꝑ prime
. 2 . d Incertu funu h lec. — facime
. 6 . a ve uob qui opulenti
…para · macla · fornica · adulteri · et abu.
… vii · e · Si sustinuo in fer. — Infirhat
putredo et uermes. — pone

pu . 21 . c Sit hostiū uertit. — Desidie.
Ocium · panis · et saturitas.

De effectu ignis celestis · D vii.

exo . 19 . d totus mons sina.
. 22 . e erat q̄ ꝑ s ꝑes clo
R. iiii . 3 . c ecce currus igneus.
act . 2 . a aparuerit illis disp.
gen . 22 . abraham tulit ligna
exo . 3 . a aparuit dūs in flam
leui . 6 . a Ignis i altari
R. iii . 18 . d cecidit ignis a dūo.
Iudic̄ . 6 . c Dixit angelus dm
psa — . — Q̄ facit angelos tuos
Ier̄ . 23 . d Nunquid nō ūba sunt sic.
mal . 3 . a Ipē u. ql ignis ꝯflans

De effectu ignis mundialis · D viii.

Iob . 1 . d Ignis dei cecidit
dan̄ . 3 . b ambulabant i medio.
. 3 . c angelus aute dūi.
psa — . — transiuim ꝑ ignem

De effectu ignis gehennalis · D ix.

ysa . 66 . d ecce dūs in igne.
psa — . — pluit sup peccatores
— Ignis i ꝯspectu eius
— I inuenes eorum cōm ignis.

De effectu potentis dei · ul' de multiplici potencia dei · D x.

exo . 14 . c eleua uirgam tuam.
Iosue . 2 . c Sacdos qui por.
R. iiii . 2 . d percussit aquas et di.
dan̄ . 12 . c audiui uirū
abac̄ . 3 . d viam · fecisti in ma.
mt̄ . 14 . d Q̄rta uigilia noc.
. 14 . d Descendens petrus de na.
apoc̄ . 18 . d Sustulit uns angelus.
psa — . — Ponam i mari manū
— Tu dn̄aris po · ma.
— vox dūi sup aquas.

De signis ul' de multiplici signo · D xi.

Ruth . 7 . b Rogauit ut specialio. — mirauloꝝ
mt̄ . 16 . e Si quis uult ue
psa — . — Signatū ē sr̄ nos.
— fac mecū signū i bo.
gen̄ . 1 . d faciamus hominem ad y. — Similis
eze . 28 . b tu signaculum sili.
gen̄ . 2 . c posuit dūs cain i sig. — ꝯfusiois
gen̄ . 9 . c arcum meū ponam. — fidei
ysa . 4 . c pete t̄ signū. — Incarnacionis
exo . 12 . b erat ei sanguis
. 13 . c erit q̄si signum — passionis
eze . 9 . b Signa thau · sr̄.
mt̄ . 12 . d Generatio praua et ad.
apoc̄ . 4 . a nolite nocere terre et ma.
psa — . — Signa n̄ra nō uidi.
Io . 2 . b fecit initiū signorum
mt̄ . 6 . a accesserunt ad eū pha. — Superstiti
mr̄ . ult̄ . e Signa aut eos qui cre
apoc̄ . 6 . d et uidi cū aperuiss& sig.
luc̄ . 21 . d et erūt signa i sole. — predicois
dan̄ . 12 . b tu aut dan̄ claude. — absolonis
apoc̄ . ult̄ . c ne signauit uba — reuelois
mt̄ . 23 . d Sol obscu. — finalis ꝯsumacois

apoc̄ . 12 . a et signū ma. — ecce
. 12 . a clamabat ꝑ cu. — ꝑdicois
ysa . 2 . e dabo ꝓdigia. — Mirabilios

De libro i signato · D xii.

R. iiii . 23 . a descendit rex templum.
esd. ii . 8 . d aperuit esdras li.
Iob . 19 . e Q̄s mi tribuat
ysa . 8 . a sume t̄ librum
. 29 . b erit uobis uisio.
Iere . 32 . b Scripsi i libro et sig.
eze . 2 . e ecce in manus missa.
dan̄ . 12 . e claude sermones
luc̄ . 4 . b traditus est illi li.
apoc̄ . 6 . a ego flebam mul.
. 10 . e accipe librum aptū
. ult̄ . c nō signaueris uba

De nube et sagitta et tonitruo · D xiii.

exo . 13 . e dūs ꝑcedebat eos.
Ier̄ . Ecce cepimt audiro.
mt̄ . 14 . a ad huc eo loquente
mr̄ . 3 . c Imposuit eis noīa
luc̄ . 14 . d Sic fulgur chorus
apoc̄ . 8 . b accepit angelus tu.
. 2 . b de trono ꝓcedunt
psa — . — voce dederunt nubes.
— et enī sagitte tue.
— Intonuit de celo
— Misit sagittas suas
— fulgura coruscaciois.

De via maris et petra alagone · D xv.

Iosue . 3 . e steterunt aque decu
cant̄ . 2 . d Columba mea i fora.
Sap̄ . ult̄ . b et ex aqua q̄ an̄ erat
ysa . 51 . a attendite ad petram
abac̄ . 3 . d viam fecisti i mari.
mt̄ . 14 . d petre scisse sūt
cor. i . 10 . a omnes eandem · escam.

De responsione iudeorum et sacrificiorum · D xvi.

deut̄ . ult̄ . c mortuus ē ibi moy
ysa . 1 . b holocausta ari.
. 1 . b ne offeratis ultra
osee . 3 . c dies multos sedebunt.
. 2 . b Q̄ tu sciam repu.
. 9 . c In catumine eī uidi.
amos . 9 . d odi et ꝓieci fecisti.
. 8 . c Contrarium fecisti · u.
mich̄ . 9 . a auferam equos tuos
. 6 . b nunquid platari pot
zac̄ . 9 . a edificauit tyrus
act . 14 . b oportet circumcidi.
psa — . — nō accipiam dedomo.
— nunquid manducabo
— vt quid deus repu
— Deus uenerunt gentes
— Q̄ a illic interrogauerunt

De hereticis · D xvii.

gen̄ . 19 . a dedit abrahe cuncta.
. 26 . c Inuidentes palestini.
. 26 . c foderunt i torrente
. 11 . a Cumque ꝓfici · de oriente.
Iudic̄ . 19 . a Sampson cepit · ccc · uulpes
R. ii . 13 . e porro faber fer.

15
110

Job . 30 . c Vocem meam pro.
Prov . 9 . d Mulier stulta et clamo.
. 11 . d Circulus aureus in na
Cant . 2 . e Capite nobis vulpes.
Ysa . 1 . d Argentum tuum versum est in sco.
Jer . 7 . b Duo milia fecit populus
. 7 . b Et nunc quia fecistis
Tren . 4 . c Facies dni dimisit eos
Joel . 1 . a Residuum eruce co. lo.
Nau . 3 . d Comedet te ignis
Luc . 9 . e Dixit quidem ad ihm sequar te.
. 13 . e Accesserunt quidam pha.
Joh . 2 . b Omnis homo primum bonum vinum po.
Jo. I . 2 . d Filioli mei novissima hora.
Apoc . 11 . a Et quintus angelus

De semine heretice pravitatis. XXVIII.

Deut . 22 . b Non seres vineam tuam.
Dan . 13 . d Semen chanaan et non iuda.
Mt . 13 . c Simile est regnum celorum homini qui se.

De archa domini. XXIX.

Gen . 6 . c Fac tibi archam de lignis.
Exo . 25 . b Facietis archam de lig.
. 40 . c Cum intulisset moy.
Num . 4 . a Tabernaculum fe.
Josue . 3 . d Egressus est populus
. 6 . b Tulerunt sacerdotes archam do.
Re. I . 4 . b Cumque venisset archa fe.
Ps. ~ ~ Surge domine in requiem t.

De edificio spirituali. XXX.

Gen . 6 . c Fac tibi archam de lig
Exo . 31 . a Vocavi ex nomine be.
. 26 . a Tabernaculum vero ita fa.
Reg . 6 . et VII. per totum
Par. II . 3 . et IIII. per totum
Esd. I . 1 . a Omnia regna terre
Prov . 9 . a Sapientia edificavit sibi do.
. 14 . a Sapiens mulier edi.
Cant . 3 . e Ferculum fecit sibi.
. 4 . b Sicut turris david col.
Amos . 9 . c Qui edificavit in celo
Mt . 7 . d Omnis qui audit verba.
Eph . 2 . e Omnis edificatio constructa.
Apoc . 21 . c Ostendit civitatem
. 21 . d Civitas in quadro posita est.
Ps. ~ ~ Edifica. n. in generacione.

Contra eos qui preferunt opera sinistrorum operibus dextere. XXXI.

Exo . 15 . a Dextera tua domine magni
Job . 14 . d Vocabis me et ego
Eccl . 10 . a Cor sapientis in dextera e.
Cant . 2 . a Leva eius sub capite meo
Zac . 3 . a Et ostendit mihi dns
Mt . 6 . e Cum facis ele
Mr . 3 . c Extende manum
Act . 7 . e Intuens dns celum.

De necione martirum. XXXII.

Gen . 4 . b Vox sanguinis fratris tui.
Exo . 17 . c Cumque videret sau. isrl.
Cant . 1 . b Filii matris mee pug.
Ysa . 1 . a Omne caput languidum.
. 13 . e Requiescent ibi bestie.
. 64 . e Facta est syon deser.
Tren . 1 . a Quomodo sedet sola civi.
. 4 . a Quomodo obscuratum est aurum.
Eze . 22 . c Vasa domus isrl.
Mich . 5 . e Auferam equos tuos.
Nau . 3 . b Revelabo pudenda

. 3 . c Parvuli eius elisi sunt
Abac . 3 . e Ficus non florebit
Soph . 3 . a Ve provocatrix et re.
Agge . 2 . d Percussi vos vento
. 2 . e Ego movebo celum.
Mal . 1 . a Isti edificabunt et ego.
Mt . 23 . e Ut veniat super vos omnis
Mr . 13 . a Vides has omnes.
Tim. II . 4 . a In novissimis temporibus
Apoc . 6 . d Usquequo dns sanctus
. 16 . a Iustus es qui es.
Ps. ~ ~ Ulcio sanguinis servorum.

De ymagine dei et hominis. XXXIII.

Gen . 1 . d Faciamus hominem ad yma.
Sap . 2 . e Quoniam deus creavit ho. ex.
. 7 . e Candor est lucis eterne.
Eze . 28 . b Tu signaculum sili.
Joh . 1 . Omnia per ipsum facta sunt
Ro . 11 . e O altitudo divitiarum
Cor. I . 11 . a Vir quidem non debet velare
. 11 . b Nam sicut mulier de vi.
Qui creavit omnia visi. et invi.
. 15 . c Omnia enim subiecit sub pe.
. 15 . d Sicut portavimus ymagi. te.
Cor. II . 4 . a Qui est ymago dei.
. 1 . Qualis sit yma. et quid de.
Ps. ~ ~ Signatum est super nos.
~ Illuminet vultum suum.

Contra eos qui magis fortes sunt ad mala quam ad bona. XXXIIII.

Re. II . 14 . b Omnes morimur et quasi aq.
Gen . 8 . e Sensus enim et cogitacio
Jer . 23 . b Factus est cursus eorum malus.

Qui predilectionem dedit ad contemplacionem celestium sublevari, ab iminentibus tribulacionibus liberari et periculis et temptacionibus et pacem habere. XXXV.

Re. I . 10 . a Cum abieris hodie a me.
Luc . 14 . d Huius fieri incipientibus
. 18 . e Respice fides tua te sal.

ns su
us ſi͂s m
ũ ho
lea
ũdiu
e Do
ucoa
ly᷑ q
uoma
ucin
uctt
dig
na

printed title, dark green morocco, gold tooled borders on sides, the space enclosed being elaborately tooled with compartments containing stars or sprays of foliage, the background powdered with dots, or semis of ovals and small flames, cruciform corner ornaments, back tooled with leafy sprays, gold lines on edges of boards, g.e., IMPORTANT AND ATTRACTIVE BINDING.
£32 0 0 *Pietro Chouët: Geneva* 1641

*** The imprint " Stampata in Geneva " is as usual nearly obliterated.
*** *See illustration (reduced size) facing page 2 of this catalogue.*

Fourteenth-Century Manuscript Bible, by an English Scribe.

38 **BIBLIA SACRA LATINA,** VERSO VULGATA, cum Prologis J. Hieronymi, et Interpretationibus Hebr. Nom. 4to ($9\frac{1}{2}$ by 7 in.), MANUSCRIPT ON VELLUM [ENGLISH FOURTEENTH CENTURY], 328 leaves, written in very small neat **Gothic** characters on thin vellum, in double columns, 62-65 lines to a page, text rubricated, chapters and titles in blue and red, large ornamental initial painted in blue and red, with pen-decorated marginal elongations, including fine strap ornament at the beginning of Genesis, original oak boards covered with cream colour doeskin, gold-tooled line panel with fleurons at corners, and large azured tooled stamp in centre, and the sacred monogram above, two leather and brass clasps, FINE MANUSCRIPT. **£72 0 0** *XIV. Century*

---

39 **BINET** (R. P. E.) Abrégé des Vies des principaux Fondateurs des Religions de l'Eglise, etc. Sm. 4to ($7\frac{1}{4}$ by $5\frac{1}{2}$ in.), corner of title defective, 40 plates by C. GALLE, brilliant impressions, dark blue polished calf, gold-tooled back and sides, inside dentelles, g.e. **£3 10 0** *Anvers* 1684

40 **BINNING** (Thomas) A LIGHT TO THE ART OF GUNNERY. Wherein is laid down the true weight of Powder both for Proof and Action of all sorts of Great Ordnance. . . With the most necessary conclusions for the Practice of Gunnery, either in Sea or Land-Service, etc. Sm. 4to, engraved port. by R. White, engraved title and many plates and woodcuts in the text, sprinkled calf, full gilt back and edges of boards, g.e., VERY FINE AND CLEAN COPY, RARE. **£10 12 6** *John Darby: London* 1676

*** The author was Master Gunner at Edinburgh Castle when it was besieged in 1650 and many of his instances are taken from his experiences there.

[illegible]
annūciantes uob ab hiis uanis
cūti ad dn̄m uiuū qui fecit celū ⁊
trām ⁊ mare ⁊ omīa q̄ in eis sc̄. q̄ i
p̄teritis generacōib; dimisit om̄s gētes
ingredi in uias suas. Et q̄dē n̄ sine
testimonio semet ip̄m reliq̄t bn̄fa
ciens. de celo dans pluuias ⁊ tēpora
fructifera. implens cibo ⁊ leticia cor
da u̇r̄a. Et h̄ dicentes. uix sedauērūt
turbas ne s̄ imolarent. Superuene
runt ȧ q̄dam ab antiochia ⁊ yconio
iudei: ⁊ p̄suasis turb' lapidantes
paulū t̄xerūt ex̄ ciuitatē: estimā

⁊ cōmota ē uniu'sa m'titudo in doctrina
eorū. Paulus autē ⁊ barnabas cōmo
rabant' listris.

dicum cū d
Et q̄da
descē
inium secūm
salui fieri
paulo ⁊ bar
tuerūt ura
bas. ⁊ quida
⁊ p̄sb'os in
q̄ deducti a
⁊ samariā.
um ⁊ facieb
b; frīb;. Cu

